Norsk Ordbog

af

Ivar Aasen.

Anden forøgede Udgave

af

Ordbog over det norske Folkesprog.

Christiania.

P. T. Mallings Boghandel.

1873.

Norsk Ordbog

med dansk Forklaring

af

Ivar Aasen.

Omarbeidet og forøget Udgave af en ældre
„Ordbog over det norske Folkesprog“.

Christiania.
P. T. Mallings Boghandel.

1873.

P. T. Mallings Bogtrykkeri.

Fortale.

Da jeg for 23 Aar siden havde afsluttet mit første Forsøg til en „Ordbog over det norske Folkesprog," kunde jeg nok vide, at denne Bog maatte have store Mangler, da der var al Sandsynlighed for, at det norske Ordforraad maatte være meget større, og at ogsaa Bearbeidelsen af det samlede Forraad kunde behøve megen Forbedring. Men jeg vidste ogsaa, at der vilde behøves mange Aar til at forberede en fuldstændigere Ordbog; og derfor havde jeg da kun liden Lyst til atter at tage fat paa et saabant langvarigt Arbeide. Da jeg imidlertid blev anmodet om at fortsætte mine Undersøgelser og fik fornyet Tilbud om offentlig Understøttelse dertil, turde jeg dog ikke undslaae mig derfor, imedens jeg ogsaa selv fandt det nødvendigt, at der maatte gjøres noget mere for denne Sag. Jeg foretog mig altsaa for det første at opsøge alle de norske Ord, som fandtes anførte i adskillige Ordsamlinger eller andre Skrifter, idet jeg foreløbig optegnede disse Ord for siden at undersøge, hvorvidt de virkelig vare i Brug. Og ved denne fornyede Undersøgelse viste det sig snart, at der var meget at tilføie, som endnu ikke havde været optegnet. Allerede efter to eller tre Aars Forløb havde jeg en meget betydelig ny Samling og deriblandt saa mange ægte gode og gamle Ord, at jeg kun fandt det ærgerligt, at de skulde mangle i den udkomne Ordbog.

Det var først paatænkt, at denne nye Samling skulde udgives særskilt som et Tillæg til Ordbogen; men da Samlingen stadig vedblev at voxe, og det lille Oplag af Ordbogen snart var udsolgt, syntes det mere tilraadeligt at forberede en ny Udgave, hvori alle Tillæg kunde indskydes paa deres rette Sted. At give et særskilt Tillæg til den forrige Udgave vilde nu medføre megen Uleilighed, da man her paany maatte anføre ethvert Ord, hvorved der var noget nyt at tilføie; og tillige maatte man da stadig holde sig til den gamle Plan i Opstillingen og Skrivemaaden uden at kunne gjøre nogen Forbedring deri. Men netop i dette Punkt maatte en Forbedring nu ansees som høilig nødvendig, da det ved nærmere Betragtning mere og mere viste sig, at den gamle Plan var uheldig, idet Ordene vare opstillede deels i den ene og deels i den anden Dialektform og saaledes manglede den indbyrdes Lighed og Harmonie, som man venter at finde i ethvert Sprog. Det blev saaledes først nødvendigt at lægge en bedre Plan for Ordformernes Behandling, hvilket jeg da ogsaa har forsøgt at gjøre i en forhen udkommen „Norsk Grammatik" (1864). Og da nu denne Plan skulde gjennemføres i Ordbogen, og da dernæst alle Tillæg skulde sættes i den rette Forbindelse og alle Forklaringer forbedres efter de senere tilkomne Oplysninger, blev der tilsidst ingen bedre Udvei end at foretage en fuldstændig Omarbeidelse af den hele Bog.

*

Med alle de nye Tillæg har Bogen nu voxet op til en betydelig Størrelse, og den kunde endda blive meget større, hvis ikke endeel ubetydelige og usikre eller fremmede Ord skulde udelades. Fremmede Læsere ville maaskee finde det overraskende at see et saa stort Ordforraad fra dette Land, da de vel have hørt, at Landets eget Sprog skulde være dødt og bortfaldet. Men Sagen er, at det nedarvede Sprog hos Landets Almue har forhen været saa lidet opklaret og bearbeidet, at fremmede Sprogforskere aldrig kunde faae noget rigtigt Begreb om det virkelige Forhold.

De Samlinger af norske Ord, som i forrige Tider ere komne for Lyset, var i det hele kun smaa og meget kortfattede. Den første Ordsamling, som vi vide noget om, er allerede temmelig gammel; den er prentet i Kjøbenhavn 1646 under Titel af „Den Norske Dictionarium eller Glosebog" ꝛc. ved Christen Jensen, Præst til Askevold (i Søndfjord). Den indeholder efter et løseligt Overslyn henved et Tusinde Ord, hvoraf de fleste frembeles bruges omtrent i den anførte Form. I Bogens Fortale yttrer Forfatteren det Haab, at hans Landsmænd vilde finde Fornøielse i dette Arbeide; men han frygter ogsaa for adskillige Spottere, som ville fælde vrange Domme derover, hvorfor han beder de velvillige Læsere om at forsvare hans Arbeide imod saadanne Domme, idet han ellers overlader Værkets Forøgelse og Forbedring til den godhjertige Læser, „som udi det Norske Sprog bedre Forfarenhed kan have." Imidlertid varede det dog længe, førend der kom noget mere. Et Hundrede Aar senere udgav rigtignok Biskop Pontoppidan en liden Ordsamling, kaldet Glossarium Norvagicum, trykt i Bergen 1749. Men paa denne Tid havde flere Embedsmænd begyndt at forfatte Beskrivelser over enkelte Landskaber og ved denne Leilighed ogsaa omtale Almuens Skik og Sprog. Saaledes havde Fogeb Wiel i 1743 givet et lidet Glossarium i hans Beskrivelse over Ringerige og Hallingdal, og ligeledes Amtmand De Fine i 1745 for Stavanger Amt; men uheldigvis bleve disse Samlinger længe henliggende utrykte, saa at de ikke kom til nogen Benyttelse. Noget senere kom der en Ordsamling af H. Strøm i hans Beskrivelse over Søndmør (1762), en anden af Wilse i et Tillæg til Beskrivelsen over Spydeberg, kaldet Norsk Ordbog (1780), og en tredie i Hjorthøy's Beskrivelse over Gudbrandsdalen (1785). Og endelig kom der da ogsaa en mere omfattende „Norsk Ordsamling" af L. Hallager. (Kjøbenhavn 1802). Denne Bog er egentlig et Sammendrag af de forhen udkomne Glossarier, men tillige forøget med et Par nye Samlinger, den ene af Udgiveren selv og den anden af H. J. Wille, som ogsaa i sin Beskrivelse over Sillejord havde optaget mange Ord fra Telemarken. Hallagers Samling indeholder saaledes et ikke ubetydeligt Forraad, saa at den efter Tidens Leilighed maatte ansees som en meget nyttig Bog; men imidlertid er den endda liden og meget kortfattet, saa at man endog savner adskillige gode Ord, som allerede forhen vare komne paa Prent i visse Skrifter af norske Forfattere. Men man seer da ogsaa, at Udgiveren kun har anseet sin Samling som en „Prøve af norske Ord", og at han ellers har været betænkt paa at forøge og forbedre den for det Tilfælde, at der skulde blive Spørgsmaal om en ny Udgave.

En Samling af Ord fra Lofoten af Prof. Schytte er udkommen senere end Hallagers Ordsamling og indført i tredie Aargang af det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter (1807). Enkelte senere udkomne Ordsamlinger ere meget smaa og ubetydelige.

Endskjønt nu det Ordforraad, som ved disse Skrifter var bragt for Lyset, ikke var saa ganske ubetydeligt, var det dog endnu saare lidet i Forhold til Folkets virkelige Ordforraad. Og alligevel kan man sige, at disse Samlinger ogsaa indeholdt adskilligt som gjerne kunde være udeladt, da nemlig flere Sam-

lere havde befattet sig for meget med saadanne Ord, som forekom dem besynderlige og morsomme eller „kuriøse“. Allerede Jensens Glosebog indeholder endeel Ord, som nærmest kun henhøre til Spøg og Skjemt (s. Tillæg, S. 975) og saadanne Ord vise sig da ogsaa i de følgende Ordsamlinger; blandt andet findes der en paafaldende Mængde af Benævnelser paa en skjødesløs eller klodset og uanseelig Person, medens derimod saa mange vigtigere Ord ere glemte. Dernæst er der ogsaa viist for liden Omhu for Ordenes Form og Lydforhold. Selv en saa omhyggelig Forfatter som H. Strøm er ikke altid paalidelig i dette Stykke, idet han ofte tillemper Ordene efter den danske Sprogform, medens derimod enkelte andre Forfattere tildeels have givet Ordene en mere afstikkende Form, end som egentlig var nødvendigt.

Imidlertid var der dog een Mand, som tillagde denne Sag en større Betydning og som ogsaa, trods al Mangel paa Hjælpemidler, havde foresat sig at studere det hjemlige Sprog paa en grundigere Maade. Denne Mand var Præsten Markus Schnabel († 1780). Han har kun efterladt sig et Stykke af en Afhandling om det hardangerske Bondemaal (indført i det i 1784 udkomne Bind af det norske Videnskabs-Selskabs Skrifter); men dette Stykke viser en saa alvorlig Opmærksomhed for Sproget og en saa omhyggelig Behandling af Formerne, at man inderlig maa beklage, at der ikke skulde komme noget mere fra den samme Haand. Men hans Virksomhed blev tidligt afbrudt ved Døden, saa at ikke engang den ovennævnte Afhandling blev afsluttet. Det „første Stykke“ blev staaende alene som en god Begyndelse uden nogen Fortsættelse.

Om de øvrige Forfattere maa man ellers sige, at deres Betragtning af Sproget er saadan, som man efter Omstændighederne kunde vente. Der var i det forrige Aarhundrede ikke nogen synderlig Opmuntring til at studere Folkesprogene, da der endnu ikke var rigtig Adgang til at sammenstille dem med de gamle Landssprog, hvortil de støtte sig. Det er først i vor egen Levetid, at denne Forskning er kommen i rigtig Gang ved paalidelige Udgaver af de bedste Skrifter fra Middelalderen og ved den deraf følgende lettere Adgang til at sammenligne de nye Sprog med de gamle saavelsom med de beslægtede Sprog. De tydske Sprogmænd have i denne Sag givet et lysende Exempel, og hos de andre beslægtede Nationer see vi ogsaa en ivrig Stræben efter Oplysning om Fortidens Sprog og en mere retfærdig Bedømmelse af Almuesprogene, i hvilke man nu finder alt mere og mere, som kaster Lys tilbage paa Fortidssproget. Det er en almindelig Fremviisning og Sammenstilling af de beslægtede Folkeslags Sprogmidler, som saaledes forberedes; og dette maatte da ganske naturlig vække et Ønske om, at ogsaa vort eget Folk maatte være med og fremvise sin Arvedeel paa en saadan Maade, at det ikke behøvede at blues ved sin Armod. Det vilde være til Gavn for os, om dette var gjort for længe siden, og det vilde maaskee i visse Tilfælde ogsaa være nyttigt for selve Videnskaben. Havde f. Ex. Jacob Grimm havt et større Forraad af norske Ord for sig, da han skrev sine berømte Sprogværker, saa vilde vi ogsaa der have gjenfundet mange flere af vore Ord i en Sammenstilling, som vilde være til god Oplysning for andre saavelsom for os. Og dersom han havde forefundet en klarere Fremstilling af vore Ordformer og Bøiningsformer, vilde vist ikke vort Lands Sprog have blevet saa ganske udeglemt i hans „Deutsche Grammatik“, hvor samtlige beslægtede Sprogformer ere blevne saa vel belyste fra alle Sider.

Men saa uheldigt som det nu kan være at komme saaledes for seent eller med de sidste, saa er der dog den Fordeel derved, at vi nu kunne have saa meget større Oplysning af de Værker, som ere fuldførte i andre Lande. Den ene Ordbog bliver til Hjælp for den anden; og saaledes er det da et Held, at vi

nu forefinde saa gode Ordbøger over ældre og nyere beslægtede Tungemaal, og ikke blot over de Sprog, som læres i Skolerne, men tildeels ogsaa over de mindre bekjendte Folkesprog. Det er ikke liden Lettelse for os at forefinde en saa righoldig Ordsamling som Rietz's svenske Dialekt-Lexikon, hvori flere ældre Glossarier ere optagne eller benyttede, saa at man der med Lethed kan faae en Oversigt af det store Forraad af svenske Ord, som ikke ere komne til Brug i Bogsproget. Ogsaa om Landskabsmaalene i Tydskland og England er der gode Oplysninger at finde; imidlertid er det uheldigt, at disse Oplysninger findes adspredte i forskjellige Glossarier for enkelte Landskaber; thi det kan ofte kun beroe paa et Slumpetræf, om man skal faae at vide, at disse Ordsamlinger ere til; og man endog veed det, saa ere de ingensteds at bekomme.

Det nye Ordforraad i denne Bog er tilveiebragt paa samme Maade som det, der var samlet i den forrige Udgave. De Ordsamlinger, som jeg forefandt i trykte eller utrykte Skrifter, ere benyttede paa den Maade, at jeg ved adskillige Reiser og Ophold i Landdistrikterne har gjennemgaaet disse Samlinger med Forespørgsel om Ordenes Brug og Betydning. At optage Ordene uden videre af trykte eller skrevne Optegnelser fra andre Hænder var, som mig syntes, at tage Sagen alt for let, da man derved ofte kunde komme til at indføre noget, som egentlig kun var Mishørsel eller Læsefeil eller Skrivfeil eller endog Trykfeil. Desuden veed man ogsaa, at forskjellige Samlere have forskjellig Opfatning (f. Ex. med Hensyn til Ordenes Lyd); men her maatte det netop være en stor Fordeel, at alt blev behandlet efter een og samme Opfatning, og altsaa den, som skulde behandle det hele, maatte selv have hørt alle de Ord, som han skulde anføre. Af disse Grunde vilde jeg i det længste holde fast ved den gamle Plan, at jeg nemlig først vilde optage Ordene, naar jeg havde hørt deres Brug hos Almuen. Og saaledes blev da ogsaa de forefundne Optegnelser et ypperligt Hjælpemiddel til at udfylde og berige Ordsamlingen. Med mine Uddrag af disse Optegnelser kunde jeg nu gjøre adskillige nye Besøg i Landsbygderne, hvor jeg da for en stor Deel fik Bekræftelse paa de omspurgte Ord med nærmere Oplysning om deres egentlige Brug, medens jeg ogsaa ved samme Leilighed kom til at opdage mangfoldige andre Ord, som aldrig forhen havde været optegnede. Jeg beklager kun, at der for visse Dele af Landet ikke var noget Forraad af saadanne Optegnelser at finde, og tillige maa jeg beklage, at nogle Ordsamlinger først nu i de sidste Aar kom mig i Hænde og derfor ikke ere komne til fuld Benyttelse, da jeg nu ikke længere havde Leilighed til at indhente de nærmere Oplysninger, som endnu kunde behøves. Imidlertid kan man vel antage, at der endnu vil komme flere saadanne Samlinger, som altsaa først ville komme til Benyttelse ved en senere Leilighed.

Det er da ogsaa at mærke, at dersom alle de Ord, som i Skrift eller Tale angive sig som norske, skulde endelig indføres i Ordbogen, vilde man rigtignok faae et stort Forraad, men en stor Deel deraf vilde da ogsaa have lidet Værd. Ved at sammenlægge alle de nye og gamle Optegnelser havde jeg tilsidst et Forraad af Ord, som efter et Skjøn kunde anslaaes til henved 50,000; men i denne store Masse var der da ogsaa meget, som uden Tab kunde fradrages. Som man veed, er der en stor Mængde Ord, som ikke behøve nogen særskilt Anførelse eller Forklaring, da de kun ere simple Sammensætninger af et Par enkelte Ord, hvis indbyrdes Forhold er let at fatte. Et Dyrs Navn kan sammensættes med Navnene paa alle de Ting, som henhøre til Dyrene (altsaa med omtrent 100 Ord); et Navn paa Træ eller Metal eller andet Materiale kan sammensættes med Navne paa alt det, som henhører til Tingen eller tilvirkes deraf; en Partikel kan sammensættes med en ubestemmelig Mængde af Participier (f. Ex. aat-boren, aat-bunden, aat-bøygd) og saa videre. Dernæst forekommer i visse mindre Kredse en

heel Hob af Ord, som kun synes at være flygtige Afvigelser eller Varianter af visse andre Ord, og som hverken i Form eller Betydning tilbyde noget, som kunde synes at fortjene Opmærksomhed. Og endelig findes der ogsaa en Mængde af Ord, som ere indkomne fra andre Lande og som for en stor Deel kun bruges i visse mindre Kredse, hvor man enten har lært dem af Bøger eller af Omgang med fremmede Folk. Allerede i Wilses norske Ordsamling finde vi endeel Ord, som forekomme os at være fremmede for vort Land,*) og selv i den seneste Tid see vi adskillige fremmede Ord anførte som norske hos udenlandske Forfattere, hvilket ikke just kan forundre os, naar vi betænke, hvor Folk paa visse Steder kunne være nemme og villige til at lære fremmede Gloser. At indføre saadanne Ord i denne Bog vilde kun være til Uleilighed, da det her ved et løseligt Overblik vilde see ud, som om de alle hørte med til det nationale Ordforraad. Imidlertid er der ogsaa endeel fremmede Ord, som ikke godt kunde udelades, da deres Brug i Landet er mere almindelig og tildeels ogsaa noget gammel. Saadanne Ord ere da her indførte med en kort Anmærkning om deres fremmede Herkomst, og tildeels ere de ogsaa betegnede med et eget Mærke ([).

Hvis det kun gjaldt om at optage alt, hvad der tilbød sig, og at faae Ordenes Tal saa stort som muligt, vilde der altsaa efter det her bemærkede være god Leilighed til at indføre mange flere Ord, end som her ere optagne; men derved vilde Bogen blive alt for stor, og dermed vilde ogsaa den Uleilighed følge, at det virkelig ægte og værdfulde Stof blev ligesom skjult og indklemt i en Masse af ubetydeligt Vedhæng. Det blev derfor nødvendigt at vrage alt det, som kunde vrages, og at affærdige de ubetydeligste Ord saa kort som muligt, men derimod behandle de vigtigere Ord med en større Flid og Udførlighed. Og til de vigtigere Ord maatte jeg da henregne alle saadanne, som enten have en meget omfattende Betydning, eller som udgjøre Stamme eller Mellemled i en vis Slægt af Ord, eller som ogsaa have en vis historisk Betydenhed, idet de tilbyde en Bekræftelse eller Støtte for visse sjeldnere Ord i det gamle Sprog. Af saadanne Ord, som give Anledning til at frembrage et eller andet dunkelt Fortidsminde, vilde jeg gjerne have saa mange som muligt; og jeg har derfor endog tilladt mig at anføre nogle, som kun høres i Stedsnavne og Personsnavne, og hvis Betydning mange kunde ønske at vide.**) Thi om endog disse Ord kun bruges som Navne og ikke som Ord med klar Betydning, saa ere de dog ialfald i virkelig Brug i en fra Fortiden nedarvet Form, og denne var det just, som her skulde angives. Dog maa det bemærkes, at det er kun faa Ord af dette Slags, som her ere anførte, da nemlig alle de, som kun bruges i enkelte eneſtaaende Navne, her ere forbigaaede. Ligeledes ere alle virkelige Egennavne (eller Proprier) udeladte, uden for saavidt som de kunde nævnes i Forklaringen ved de Ord, som afledes af saadanne Navne.

Da der ofte er Spørgsmaal om saadanne Ord, som kunne tjene til Oversættelse af visse fremmede Udtryk, og da der ogsaa i nogle nyere Skrifter, f. Ex. i Bladet „Dølen", findes adskillige Forsøg til en saadan Oversættelse, kunde maaskee mange ønske, at endeel af de saaledes brugte Ord maatte optages i denne Bog. Dertil kunde der ogsaa være nogen Grund, da flere af disse Ord vare heldigt dannede og maaskee ikke saa ganske nye, da man ofte hører Almuesfolk gjøre saadanne Forsøg til at betegne et nyt Begreb. Jeg havde ogsaa optegnet endeel saadanne Ord til mulig Optagelse, men fandt dog ved nærmere Betænkning, at de her helst burde forbigaaes, og mest af den Grund, at deres Opta-

*) Saasom: skranten, vranten, vever, løi, maabe, maie, titte; Gjenfær(d), Opdræt, Optræk.
**) Saasom: Ang, Lo, Vin, Gunn, Leiv, Mund, Rid, Vald.

gelse ikke ganske passede til Planen for denne Bog, hvis nærmeste Formaal skulde være at fremvise det Ordforraad, som er virkelig nedarvet og efterhaanden udviklet iblandt selve Folket. Et saadant Sprog har naturligviis nogen Mangel paa Udtryk for saadanne Begreber, som man kun har seet betegnede ved fremmede Ord; men en saadan Mangel kan for en stor Deel ogsaa siges at have Sted i de skriftlig udviklede Nabosprog. Og et Forsøg til Oversættelse af nogen Mængde af disse fremmede Udtryk burde ikke være forhastet, men grunde sig paa en omhyggelig Betænkning og en god Oversigt af Sprogets hele samlede Ordforraad.

Det Tungemaal, som her er behandlet, er altsaa ikke noget Litteratursprog eller Skolesprog; og dermed følger da ogsaa, at man ikke her, som i visse andre Lande, kan gjøre nogen bestemt Forskjel imellem Landssprog og Landskabssprog. Endeel Ord kan vistnok kaldes Dialekt-ord eller Provinds-ord, for saavidt som de kun bruges i et mindre Distrikt; men imidlertid har dette ikke saa særdeles meget at betyde, da man ofte finder, at et Ord er videre bekjendt, end man havde troet; og ved skriftlig Brug kunne endog sjeldne Ord blive meget bekjendte; ja man har Exempler nok paa, at enkelte slette Dialektord kunne komme til megen Anseelse, fordi de have den Lykke at være bekjendte i en Kjøbstad eller brugte af en og anden anseet Forfatter. Hvad Ordenes Behandling i Ordbogen angaar, er her altsaa al Anledning til at sætte alle de Ord, som tilhøre Landets Folk, i eet og samme Register; og denne Plan synes da ogsaa at være saa naturlig, at man vel maa spørge, om den ikke ogsaa skulde kunne udføres i Ordbøgerne over et Litteratursprog. Det synes dog at være uheldigt, at en stor Deel af Folkenes Ordforraad skal være henvist til særegne Glossarier og ikke findes i de almindelige Ordbøger. Og det kunde maaskee være mere nyttigt, om man af og til henviste til Folket i en vis Provinds, end at man kun skal henvise til visse Forfattere og Digtere, som just ikke altid ere Sprogets bedste Bevogtere. Nyttigt maatte det ialfald være, om den samme Ordbog, som behandlede Skolesproget, ogsaa optog alt det bedste og mærkeligste af Landskabssprogene. Og efter den Plan, som viser sig i enkelte nyere Ordbøger, seer det ogsaa ud til, at dette for Eftertiden vil blive mere brugeligt.

Ordenes Opstilling og Form er her tildeels lidt anderledes end i den forhen udkomne Ordbog, da nemlig en og anden Forandring maatte gjøres for at opnaae den Eenhed og indbyrdes Lighed, som uheldigviis manglede i det første Forsøg. Det blev den Gang anseet som nødvendigt at holde sig til den sædvanligste Udtale og ikke opstille anden Form end den, som forefandtes i Dagligtalen paa et eller andet Sted. Dette er naturligviis godt nok, saa længe som man skriver i en Dialekt med særlig Hensigt at betegne Udtalen; men det er ikke godt nok, naar man skal skrive et heelt Lands Sprog saaledes, at det kan stilles ved Siden af andre Landes Sprog. Man burde dog engang faae et Begreb om, at vi her havde noget mere for os end kun en Række af Bygdemaal, som ikke havde nogen Betydning udenfor deres egen Kreds. Vi have længe nok ladet os forvilde af saadan Snak, som at alt hvad her fandtes, skulde kun være Levninger og Rester af et undergaaet Sprog, og at altsaa det hele kun var en Dynge af forældet Kram, som ikke havde noget Værd, undtagen for Samlere af Fortidslevninger. Vi have heldigviis faaet Adgang til at kjende det gamle Sprog, hvorfra Dialekterne ere udgangne; og det har da ogsaa mere og mere viist sig, at disse Dialekter havde en større Eenhed og Lighed, end man før havde formodet, og at mangfoldige gamle Ord vare mere udbredte i Landet, end man forhen vidste. Det gjælder kun om at forene og forbinde Dialekterne paa den rette Maade, og dette lykkes bedst, naar man holder sig nær til det gamle Sprog, da man derved faar den bedste Anviisning til en Mønsterform, hvori alle Dia-

lekter kunne forbindes. Afvigelsen fra det gamle Sprog findes for det meste at grunde sig paa en tiltagende Slaphed og Skjødesløshed i Dagligtalen; men noget lignende gjælder nok ogsaa om Talebrugen i vore Nabolande, saa at deres Sprog vilde see lige saa ilde ud som et Bygdemaal, hvis man skulde skrive dem ligefrem efter den sædvanligste Dagligtale. Det maa saaledes være ligesaa nyttigt for os som for vore Naboer at bevare Ordenes fuldkomne Form i den skriftlige Brug, saa meget mere som Sproget ogsaa derved bliver sømmeligere at see til og lettere at læse.*) Vore Bønder pleie at sige, at det er vanskeligere at læse deres eget Hverdagsmaal end et andet Sprog, og deri have de fuldkommen Ret; thi dersom deres Maal skal skrives med alle Forkortninger og Overgange i Hverdagstalen, vil det ikke blive saa ganske let at læse. Og dersom Sproget skal benyttes til en mere almindelig skriftlig Brug, maa man vel ogsaa ansee det som en Pligt imod Folket at fremvise Ordene i deres rette Form, i Stedet for at befæste og bestyrke al den Skjødesløshed, som Dagligtalen kan tillade sig.

Blandt de Forandringer, som saaledes ere indførte i denne Udgave, kan kortelig nævnes, at Endelserne -an, -ad, -at og -et ere her skrevne fuldt ud (f. Ex. heiman, lagad, lagat, litet), at Lyden „d" er indsat i nogle Ord, hvor den forhen manglede (f. Ex. Ida, Heider, hard), at nogle Verber, som før vare opstillede med Endelsen „e", have her faaet „a", og at mange Ord her ere skrevne med „g" og „k" i Stedet for „gj" og „kj" i Efterstavelsen; saaledes alle Hankjøns-Navneord paa „ge" og „ke" (f. Ex. Hage, Bakke), ved hvilke man da maa paaminde sig om den grammatikalske Regel, at Udtalen „gje" og „kje" kun finder Sted, naar Ordet staar alene, og ikke naar det sammensættes med et følgende Ord (f. Ex. Hage-land, Bakke-lag). Enkelte andre Punkter maa her for Korthedsskyld forbigaaes, saa meget mere som de allerede ere omtalte i den forhen udkomne Grammatik. De gamle Former, som her ere optagne, ere kun de allernødvendigste, medens derimod adskillige andre ere forbigaaede; blandt disse sidste er Adjektivformen „er", som i mange gode Dialekter findes forkortet til „e" (f. Ex. rik'e, sterk'e, fast'e; egentlig: riker, sterker, faster), saa at der altid kunde være nogen Grund til at optage den. Ogsaa enkelte Ord, hvis gamle Form kunde blive noget ubekvem, ere her opstillede i den nyere Form (saasom: Bær, Vær, Støl, Ror, Lur); og man vil altsaa see, at Tilbageførelsen til de gamle Former her har været noget lempelig; dersom nogle synes, at den er for stor, ville maaskee andre synes, at den er for liden.

Ved de Ord, som have afvigende Former i visse Dialekter, skulde disse Former anføres med Angivelse af de Distrikter, hvortil de henhøre. Dette kunde nu i visse Tilfælde være ganske fornøieligt, men i Længden maatte det ogsaa blive noget besværligt og optage overmaade meget Rum, hvis det skulde gjennemføres tilfulde. Heldigviis kunde dog en stor Deel af disse Afvigelser her forbigaaes, da mange af dem grunde sig paa en regelmæssig Overgang i visse Dialekter; saaledes de mandalske Former med blød Konsonant i Stillingen efter Vokalen (nemlig **b** for **p**, **d** for **t**, **g** for **k**) og de vestlige og nordlige Egnes forskjellige (tildeels ustavelige) Udtale af **nn** (dn, ngj), **ll** (dl, lgj), **sl** og **tl** (ltl, lsch), f. Ex. i Ordene: kann, kjenna, Fjell, kalla, Hasl, etla. Saadanne Afvigelser som disse ere altsaa her for det meste udeladte, og det vilde ogsaa blive alt for vidtløftigt at indlade sig videre derpaa, saa meget mere som disse og lignende Overgangsformer allerede ere udførlig behandlede i min forhen udgivne Grammatik. Det forekommer mig endog, at jeg har anført altfor mange af disse Former i

*) Det er f. Ex. en nyttig Ting at kunne adskille saadanne Ord som Flo og Flod, Spor og Spord, Tonn og Torn, Aar og Aader, tina og tidna o. s. v.

Ordbogen; ialfald synes jeg for Øieblikket, at det ofte kunde være nok med mindre.

Angaaende Ordenes Bøiningsformer faar jeg i det hele henvise til den ovennævnte Grammatik. Ved nogle Substantiver, som i Fleertal afvige fra den Form, som er fælles for de fleste Ord af samme Kjøn, er Fleertalsformen her tilføiet ved Siden. Ved Verber, som have Vokalforandring, er sædvanlig tre Former tilføiede, nemlig Præsens, Imperfektum og Supinum (el. Neutrum af Particip), og ved de stærke Verber ere de tre Former satte med anden Skrift, nemlig med samme Slags Bogstaver som Hovedformen (Infinitiv). De Verber, som i Præsens have „e“ (er), ere betegnede med „er“ og med Imperfektets Endelse „de“ eller „te“. (Supinum er udeladt, da det altid har Endelsen „t“). Ved de Verber, som have Bøining med „a“, var det allerede nok at anføre Præsensformen „ar“, da deres øvrige Former altid ere eens, nemlig Imperf. -ade (a') og Supinum -at (a'), hvortil endnu kan føies, at ogsaa Imperativ af disse Ord ender paa „a“ (i Fleertal „e“). Enkelte Afvigelser, som af og til forekomme, ere paa sine Steder anførte.

Om Ordenes Oversættelse og Forklaring maa jeg sige, at dette har været den drøieste og besværligste Deel af det hele Arbeide. For det første maatte man her have for Øie, at ikke blot Landsmænd men ogsaa Udlændinger kunde ønske at finde Oplysning om dette Sprog, og at altsaa Forklaringen burde være saadan, at den ogsaa kunde forstaaes udenfor Landets Grændser. Af enkelte Henviisninger til min første Ordbog har det forekommet mig, at svenske eller tydske Forfattere ikke altid havde forstaaet min Forklaring; og dette maatte da komme af en vis Mangel eller Dunkelhed i Forklaringen. Det har ogsaa været foreslaaet, at man helst burde give en Forklaring paa Engelsk eller Tydsk; men dette vilde ogsaa have megen Vanskelighed, og ialfald blev det mest nødvendigt, at Bogen maatte indrettes for norske og nordiske Læseres Tarv og altsaa være anlagt som norsk-dansk Ordbog med Forklaring paa saa god Dansk som muligt. Nu skulde man tænke, at det maatte være en let Sag at forklare norske Ord paa Dansk, da dette netop er vort tilvante Skolesprog og Bogsprog; men imidlertid er Sagen ikke saa ganske let endda. Det Sprog, som vi vænnes til i vore nyere Bøger og Blade, er just ikke nogen god Dansk; ialfald indeholder det endeel Gloser, som neppe vilde findes i nogen ordentlig Ordbog og altsaa ofte maa sætte udenlandske Læsere i Forlegenhed. Nogle af disse Ord ere rigtignok norske, men uheldigviis findes de ofte skrevne i den sletteste og mest afstumpede Dialektform, saa at det bliver vanskeligt at see, at de have nogen Forbindelse med Landets gamle Sprog. Mange andre ere derimod et Slags fremmede eller maaskee hjemløse Ord, som ikke vilde findes i mange Ordbøger;*) og saaledes kunne vi ogsaa slumpe til at bruge Udtryk, som ikke engang forstaaes i Danmark, uagtet de dog ere ligesaa lidet norske som danske. Undertiden opdage vi ogsaa, at vi bruge tydske Ord i en Betydning, som afviger fra Tydsken (saasom: flink, munter, vakker); og saaledes bliver der da mange Tilfælde, hvor vi ikke kunne vente at blive forstaaede hos andre Folk. Saadanne Udtryk burde nu ikke finde Indpas i Forklaringen over norske Ord, og jeg har derfor ogsaa søgt at undgaae dem; men Vanen har nu engang en stor Magt, og derfor kunde det let hænde, at der, trods al min flittige Benyttelse af Molbechs Ordbog, dog kunde have indsneget sig et og andet, som ikke var rigtig Dansk.

Dernæst er det en Uleilighed, at det i Dansk saavelsom i flere Litteratursprog

*) F. Ex. Slitage, Lækage, Rabalder, Skøier, Bule, bedærvet, bedagelig, pertentlig, ramponere, rumstere, agter-over, syd-over o. s. v.

er saa vanskeligt at finde tilstrækkeligt Forraad af Udtryk for de forskjellige Forekomster i Naturen og for de Ting, som henhøre til Folkelivet og Folkets Arbeide. Det nedarvede Landssprog støtter sig til det fortroligste Bekjendtskab med Naturen og til den simpleste Skik i Arbeide, Huusholdning og Levemaade. Og dette er da noget, som vil gjælde for ethvert Folkesprog, da den store Mængde altid vil være henviist til den simpleste Levemaade og altid komme tilbage dertil efter enhver Udskeielse i Kræsenhed og Luxus. Almuens Tale vil altsaa have mange gode Benævnelser for adskillige Ting, som ere lidet bekjendte blandt dem, som mest befatte sig med Læsning og Skrivning; og deraf følger da, at disse Ting blive sjelden nævnte i Bøgerne, og at man sjelden faar at vide, hvad de hedde hos andre Folk og i andre Lande. Derfor kommer man ogsaa idelig i Forlegenhed, naar man skal oversætte Ord, som vedkomme Arbeidet og den landlige Indretningsmaade, saa at man ofte her maa give en lang Forklaring over en meget simpel Ting. Ved mange af disse Ord vilde en liden Tegning være mere oplysende end Forklaringen;*) og vistnok vilde det ogsaa være meget nyttigt, om Ordbøgerne kunde forsynes med saadanne Tegninger, som ofte ikke skulde behøve større Rum, end at det kunde indvindes ved en Afkortning i Forklaringen.

Forøvrigt er der da ogsaa mange andre Tilfælde (saasom ved Udtryk for Bevægelse, Fornemmelse, Lyd, Udseende og Stilling), hvor det ofte falder vanskeligt at give nogen kort Forklaring eller at finde passende og tillige bekjendte Ord til at oversætte med; især hvis man ikke blot søger et enkelt tilsvarende Ord i et andet Sprog, men ogsaa sigter til en nærmere Bestemmelse af Ordets Begreb. Meget ofte træffer det til, at man finder et Ord, som synes at betyde det samme, men dog i Grunden betyder noget mere eller noget mindre, saa at altsaa en nærmere Bestemmelse maa tilføies. I det hele har netop denne Bestemmelse af Ordenes Betydning forvoldt mig meget Hovedbrud og utrolig megen Tidsspilde. Men dette kan vel for en stor Deel forklares deraf, at der forhen har været arbeidet saa lidet paa at oplyse Landssproget og sammenstille det med andre Folks Udtryksmaade. De andre Sprog have naturligviis ogsaa endeel Ord, som ere vanskelige at oversætte; men de have da ogsaa været længe bearbeidede og ved gjensidig Oversættelse sammenholdte med andre Sprog, saa at man derved tilsidst har faaet visse staaende Former for Oversættelsen og for en Tilnærmelse til Begrebet i de mere vanskelige Udtryk.

De Sætninger, som ere anførte til Exempel paa Ordenes Brug i Talen eller til Oplysning om en særskilt Betydning, ere her for det meste skrevne i det Normalsprog, som Bogen i det hele skulde fremstille, og derhos betegnede ved et Slags mindre Skrift. Ved nogle Exempler syntes det at være mere oplysende at sætte dem i en vis Dialektform, og i dette Tilfælde ere de trykte med samme Skrift som den øvrige Text, i det de kun ere mærkede med Anførselstegn („...").

Til en Sammenstilling med det gamle Sprog var der nu en meget lettere Adgang, end da den forrige Ordbog var under Arbeide, da vi i Mellemtiden have faaet mange gode Hjælpemidler, idet flere gamle Skrifter ere komne paa Prent, og flere fortrinlige nye Ordbøger, som Egilssons, Fritzners og Jonsons, i denne Tid ere udkomne. Ved Hjælp af Jonsons Ordbog blev der nu ogsaa en bedre Leilighed til at betragte de islandske Ord for sig selv, saa at man nogenledes kan undgaae den Sammenblanding, som forhen fandt Sted, idet man kun henholdt sig til Haldorsons Ordbog, saa at alt, hvad der fandtes i denne, blev uden videre opstillet som Gammel-Norsk eller endog „Oldnordisk" (T. Altnordisch). — I Skrivemaaden for de gamle Ord har jeg her tilladt mig et Par

*) F. Ex. ved Grind, Hesja, Keip, Kverva, Leikinde, Stabband, Sula, Truga, Tvora, Vidja.

smaa Afvigelser fra det sædvanlige, nemlig først at bruge det almindelige „d" i Stedet for det stungne d (ð), da dette ikke har nogen Betydning for Ordenes Slægtskab, og dernæst at ombytte Endelsen -ligr med -legr, da denne Form passer saa godt til den nuværende Brug og tillige har god Støtte i de ældste Haandskrifter.

Ved Sammenligningen med det gamle Sprog maa man ellers paaminde sig om de sædvanlige Afvigelser, som ere omtalte i den førnævnte Grammatik (Side 82 og følg.), saasom: **o'** for **ø**, **kv** for **hv**, **t** for **th** (þ) og flere. Desuden vil det ogsaa være nyttigt at minde sig om, at man ikke kan vente, at alle de gamle Ord skulde endnu være i Brug hos Almuen, da nogle af dem hørte til en gammel Brug, som senere er afskaffet, og adskillige andre maaskee hørte til et Slags høiere Stiil, som ikke var i nogen almindelig Brug hos Landets Folk. Imidlertid har det dog viist sig, at mange gamle Ord, som vi for nogle Aar siden ansaae som forældede og tabte, alligevel findes i en eller anden Deel af Landet og tildeels endog ere i megen Brug. Vi have saaledes langt mere af det gamle Ordforraad, end vi forhen havde formodet, og vi have endog adskillige Ord, som maaskee kunne tjene til Oplysning for visse sjeldne eller dunkle Ord i det gamle Sprog.*) Og ved Siden heraf har det nyere Sprog ogsaa mange Ord, som vi ikke have fundet i de gamle Skrifter, men som dog synes at være meget gamle i Landet. Men dette er da ogsaa en rimelig Ting, da man vel kan vide, at de gamle Skrifter, som nu ere forhaanden, ikke kunne indeholde alle de Ord, som brugtes i Landet paa den Tid, da disse Skrifter bleve forfattede. Vi kunne ikke vente, at vi der skulde finde Udtryk for alt det, som hører til Jordbrug, Fiskerie, Fædrift, Fødemidler, Redskaber o. s. v.; vi kunne ikke engang vente at finde Navn paa alle de Naturprodukter, som da vare bekjendte. Det kan altsaa vel være, at mange af vore Ord ere ægte gamle Ord, skjønt de ikke findes i gamle Skrifter; imidlertid bliver der dog ofte noget usikkert ved saadanne Ord, saalænge som man ikke kjender deres gamle Form.

Ved adskillige mindre bekjendte Ord er en Sammenstilling med svenske, tydske eller engelske Dialekter tilføiet, for saavidt som der var Anledning dertil. Ligesaa ere enkelte Anmærkninger om Ordenes Slægtskab og Oprindelse tilføiede; men i dette Punkt ville dog mange Læsere maaskee finde mindre Oplysning, end de havde ventet. Ordenes Oprindelse er noget, som Folk jævnlig spørge om; men det er da ogsaa en Sag, som ofte er saa dunkel, at man ikke tør sige noget derom. Der er blandt andet endeel Ord, som synes at være sammensatte, men hvis egentlige Bestanddele ere vanskelige at udfinde, for saavidt som de ikke gjenfindes i noget beslægtet eller ældre Sprog. Og selv blandt de kortere og klarere Ord kan der ofte blive Tvivl om Slægtskabet, naar deres indbyrdes Forhold ikke passer til nogen sædvanlig Overgangs-Regel. Det er f. Ex. muligt, at Ordene skakk, skaa, skeiv, skeika og skeina kunne have et Slægtskab i Formen ligesom i Betydningen; men imidlertid er Afvigelsen saa usædvanlig, at man ikke rigtig kan forstaae dette Slægtskab; og desuden er det ogsaa bekjendt, at Ord af forskjellige Stammer kunne nærme sig til hinanden og paavirkes af hinanden, saa at de see ud som beslægtede. Det er altsaa dristigt at sige, at et Ord „kommer af" et andet, hvis der ikke er noget regelmæssigt Afledningsforhold imellem Ordene; og det maa vel erindres, at mangen dunkel Ordform kan grunde sig paa en

---

*) Saaledes: Brik, File, fjelg, gag, Hes, Huv, Krafte, Krake, Oge, Oster, Ram, slid, Snidel. — Til de meget gamle Ord kan man vel ogsaa henføre nogle af de stærke Verber, som ere opregnede i Grammatiken. Det kan her anmærkes, at Rækken af disse Verber nu er forøget med nogle flere, nemlig: nerta, sverva, knekka, fina, strika, drjosa og rjosa.

gammel Brug, som nu er ubekjendt eller som først kan findes ved en mere omfattende Granskning. Det er derfor ærgerligt, at man skal see saa mange falske Afledninger paa Prent og endog i Bøger, som netop skulde give Oplysning om Sproget, idet der rask væk opstilles Forklaringer, hvori der ikke er taget det mindste Hensyn til Ordenes gamle Form eller til de beslægtede Sprog.*) Det var dog bedre at beholde sine Tanker for sig selv end at lede sine Læsere paa Afveie ved falske Formodninger; og vi see da ogsaa Exempler paa, at selv de lærdeste Sprogmænd ofte finde det rettere at sige, at Ordets Herkomst er dunkel, end at indlade sig paa løse Gisninger.

Det blev saaledes ofte raadeligst at lade Spørgsmaalet om Oprindelsen henstaae uafgjort; men imidlertid syntes det dog i nogle Tilfælde at være tjenligt at tilføie en Anmærkning om Ordets Forhold, blandt andet for at forebygge en Mistydning, som en vis Lydlighed kunde give Anledning til. Ved visse dunkle Ord, som kun ere forefundne i et enkelt Distrikt, syntes det nødvendigt at henpege paa Distriktets Egenheder i Udtalen; saasom f. Ex. ved det nordlandske „Villing", som, naar det udtales med det dentale eller spidse „ll", bliver at opfatte som Viling (i') medens derimod „Villing" med det palatale eller flade „ll" bliver et andet Ord. Ved andre dunkle Ord, som bruges paa flere Steder og i flere Former, blev det ialfald nødvendigt at sætte disse Former i en passende Orden, saaaledes at den oprindeligste eller tydeligste Form kunde staae først; men i visse Tilfælde var det vanskeligt at vide, hvilken Form der skulde ansees som den oprindelige. (F. Ex. ved Haaball, Horvelde, Høymola, Vardyvle). Og i saadanne Tilfælde maatte da det dunkle Forhold antydes paa korteste Maade, og de usikkre Former ialfald betegnes med et Spørgsmaalstegn; thi hvad der her var tvivlsomt, burde ogsaa være fremstillet som tvivlsomt.

Forøvrigt maa det tilføies, at mange Anmærkninger her maatte udelades, fordi de vilde optage for meget Rum. Der kunde ofte være Anledning til at skrive en liden Afhandling om et enkelt Ord, men her maatte det hele indskrænkes til nogle faa Linier. Det kunde være nyttigt at give flere Exempler paa Ordenes Brug i Talen; men derved vilde Forklaringen blive for lang. Det kunde ofte være oplysende at henvise til visse Forfattere, som have behandlet norske Ord eller brugt dem i sine Skrifter (f. Ex. P. Dass); men dette vilde ogsaa have sin Uleilighed, da disse Forfatteres Værker deels forefindes i flere forskjellige Udgaver og deels ere indførte i Tidsskrifter med meget lange og ubekvemme Titler, saa at en Henviisning til dem vilde falde noget besværlig.

Af de trykte Ordsamlinger, som jeg har havt til Benyttelse, ere de vigtigste allerede forhen nævnte; men foruden disse har jeg ogsaa benyttet en Række af nyere skrevne Ordsamlinger, som jeg skylder at omtale med Paaskjønnelse, da jeg derved fik Anviisning til at finde et stort Forraad af Ord, som forhen manglede i mine Optegnelser. Blandt disse Haandskrifter maa særskilt nævnes: 1) en ældre Ordsamling fra Telemarken af Nils Sveinungson, 2) en Samling fra Senjen af M. F. Steen, 3) en indholdsrig og vel udarbeidet Ordsamling fra Hallingdal af Hansen og Grøtting, 4) en Samling af Ord fra Buskerud af P. A. Clausen, 5) en meget stor Ordsamling fra Nordland af E. Thesen, 6) en liden men meget god Samling fra Orkedalen, 7) en stor Ordsamling fra Hallingdal, med flere Tillæg dertil, af Sander Raaen, 8) en betydelig Samling fra Mandal og Raabygdelaget af H. Ross, og 9) en Ordsamling fra forskjellige

---

*) Saasom naar der fortælles, at Heller (helder) kommer af haal, at List kommer af lide (lita), Lyst af lude (luta), ymte af om (um), Tjære af tør (turr), Stykke af stutt, og mere saadant.

Egne af J. Fritzner. Hertil kunde endnu føies en Række af mindre Samlinger, nemlig fra Indherred af A. Schult, fra Telemarken af Mandt, fra Solør af M. Arnesen, fra Rommerige af M. Aabel, fra Gausdal af P. Bø, og flere. Og herved maa da bemærkes, at nogle af disse Optegnelser ikke ere blevne saa fuldstændig benyttede, som man kunde ønske; et Par af de større Samlinger (Ross's og Fritzners) kom mig først i Hænde, efter at den sidste Bearbeidelse af Ordbogen var begyndt; nogle af de andre Ordsamlinger havde flere usikkre Forklaringer, og nogle indeholdt visse Rækker af Ord uden Forklaring, da Samleren ikke for Øieblikket havde fundet nogen passende Oversættelse. Der kunde saaledes endnu være adskilligt at tillægge efter disse Optegnelser; men, som før bemærket, er der vel ogsaa meget, som endnu ikke er samlet og som altsaa først kan komme for Lyset ved en senere Leilighed.

Til Slutning maa jeg da takke alle dem, som have ydet mig Hjælp og Bistand ved den Undersøgelse, som denne Bog er grundet paa, idet jeg tillige maa ønske, at de maatte finde sig nogenlunde tilfreds med den Benyttelse, som deres Meddelelser her have fundet. Hvad det fuldførte Arbeide i det hele angaar, kan jeg just ikke sige, at det altsammen tilfredsstiller mig selv; men det blev nu engang nødvendigt at gjøre Bogen færdig og lade den komme ud, uagtet der endnu kunde være meget, som trængte til Forbedring. Man kan ikke vente at komme saa vidt, at man kjender alle de Ord, som bruges i Landet, og veed fuld Besked om deres hele Brug og Betydning. Dersom man vidste alt dette, vilde der være Leilighed til at sætte mangt og meget i en bedre Orden, og da vilde der ogsaa blive meget at tillægge og noget at udelade. De Oplysninger, som jeg har forefundet, kunne i mange Tilfælde være meget ufuldstændige, og saaledes er jeg da, trods al Forsigtighed, ikke altid sikker paa, at den anførte Forklaring netop er den rigtigste. Jeg har lige til det sidste faaet nye Oplysninger, som gave Anledning til at rette paa en og anden Mangel; og lignende Oplysninger ville vel ogsaa komme, efterat Bogen er udgiven. Men det er nu engang Tilfældet med saadanne Arbeider, at der behøves mere end en Mandsalder for at bringe dem til nogen Fuldkommenhed.

Betegning af Udtalen.

En dobbelt Vokal bagved Ordet betegner, at Vokalen har den almindeligst bekjendte lukte Lyd; saaledes: ee, ii, oo, uu, yy (det samme som é, í, ó, ú, ý). En tilføiet Vokal med en Tøddel bagved (') betegner derimod en anden og mere aaben Lyd; saaledes: e', i', o', u', y'.

Tegnet ' foran en vis Endelse (f. Ex. Ab'el) betegner, at Forstavelsen har den stærke Betoning (Stødtone, Eenstavelses-Betoning).

Et tilføiet „gj“ eller „kj“ betegner, at det foregaaende „g“ eller „k“ i mange Dialekter har den blødere Lyd.

Lydbetegnelsen „aa“ er her beholdt, for at der ikke skulde blive nogen stor Afvigelse fra den tilvante Skrivemaade. I de faa Tilfælde, hvor Ord med tredobbelt a (aaa) forekomme, er dette at betragte som aa-a (åa). — Ved Citater i fremmede Skrifter kunde „aa“ betegnes ved â eller á (å); ligesaa kunde „æ“ og „ø“ betegnes som i Tydsk ved ä og ö (i Stedet for ae eller oe).

Betegning af Verbernes Bøining.

Et efter Verbet tilføiet „r“ „er“ eller „ar“ betegner Endelsen i Præsens; den anden Form efter „r“ og „er“ angiver Imperfektum. Saaledes betegner:

„r, dde“ — ved faa: faar, faadde;
„er, de“ — ved døma: dømer, dømde; — ved vigja: vigjer, vigde;
„er, te“ — ved lysa: lyser, lyste; — ved søkja: søkjer, søkte;
„er, e“ — ved senda: sender, sende; — ved rista: rister, riste;
„ar“ — ved hata: hatar, hatade (forkortet „hata“).

Formen „er, e“ finder kun Sted, naar Endelsens „d“ eller „t“ falder ganske sammen med et foregaaende „d“ eller „t“ og altsaa ikke kan høres; f. Ex. hender, hende (for hend-de); fester, feste (for fest-te).

I Stedet for „er“ og „ar“ have mange Dialekter kun „e“ og „a“.

Henviisning til Skrifter.

Bugge. Gamle norske Folkeviser, samlede af S. Bugge, 1858.
Dipl. Diplomatarium Norvegicum.
Egilsson. Lexicon poeticum antiquæ linguæ septentrionalis.
Grimm, Gr. Deutsche Grammatik von Jacob Grimm.
Hallager. Norsk Ordsamling af Laurents Hallager.
Lndst. Norske Folkeviser, samlede af M. B. Landstad, 1853.
Molbech, Dial. Dansk Dialekt-Lexikon ved C. Molbech, 1841.
N. L. Norges gamle Love.
Rietz. Ordbok öfver Svenska Allmogespråket, af J. E. Rietz, 1867.
Rydqvist. Svenska Språkets Lagar, af Johan E. Rydqvist.
Topogr. J. Topographisk Journal for Norge.
Weigand. Deutsches Wörterbuch von Fr. L. K. Weigand, 1860.

De svenske Ord ere anførte efter Dalins Ordbog, de nedertydske for det meste efter Bremisches Wörterbuch. Ord af engelske og skotske Dialekter ere anførte efter Wright's Dictionary of obsolete and provincial English (1857) og Jamieson's Dictionary of the Scottish Language (1867).

Forkortninger.

adj. Adjektiv, Egenskabsord.
adv. Adverbium, Fyldningsord.
Afvig. Afvigende, el. Afvigelse.
Alm. Almindeligt.
Ang. Angelsachsisk.
Berg. (eller: B. Stift): Bergens Stift.
bst. Form: den bestemte Form.
Buskr. Buskerud.
conj. Konjunktion, Bindeord.
D. Dansk.
Dial. Dialekter, Landskabsmaal.
d. s. det samme.
Eng. Engelsk.
f. femininum, Hunkjønsord.
Fl. Fleertal. — fl. flere.
Forbind. Forbindelse.
Fr. Fransk.
Gbr. Gudbrandsdalen.
Ght. Gammel Høitydsk.
G. N. Gammel Norsk.
Goth. Gothisk.
Hall. Hallingdal.
Hard. Hardanger.
Hedm. Hedemarken.
Helg. Helgeland.
Holl. Hollandsk.
Imperf. Imperfektum (Fortid).
Indh. Indherred (i Throndhjems Stift).
Indr. Inderøen.
Isl. Islandsk.
jf. jævnfør, mærk til Sammenligning.
Jæd. Jæderen.
Konj. Konjunktiv, sluttende Maade.
Lat. Latinsk.
Lof. Lofoten.
m. masculinum, Hankjønsord.
Mht. Middel-Høitydsk.
n. neutrum, Intetkjønsord.
Namd. Namdalen.
Ndm. Nordmøre.
Nfj. Nordfjord.
Nhl. Nordhordland.
Nordl. Nordland. (Helgeland, Salten &c.)
Nt. Nedertydsk.
Num. Nummedal.
num. numerale, Talord.
Ork. Orkedalen.
pl. pluralis, Fleertal.
pron. Pronomen, Paaviisningsord.
præp. Præposition, Forholdsord.
Præs. Præsens (Samtid).
Rbg. Raabygdelaget.
Rom. Rommerige.
Romsd. Romsdalen.
Ryf. Ryfylke.
s. d. see dette Ord.
Sdm. Søndmøre.
Sfj. Søndfjord.
Shl. Søndhordland.
Smaal. Smaalehnene.
St. Steder, Egne.
Subst. Substantiv, Navneord. Ellers betegnet med m. f. og n.
Sv. Svensk.
Sæt. Sætersdalen.
T. Tydsk.
Tel. Telemarken.
Trondh. Trondhjems Omegn eller Stift.
v. Verbum, Gjerningsord.
v. a. verbum activum (med Objekt).
v. n. verbum neutrum (uden Objekt).
Vald. Valders.
Østerd. Østerdalen.
Østl. Østlandet. (S. Austlending.)

A.

A, m. A (som Lyd og Bogstav). „Han hadde ikkje lært Store-A'en": han havde ikke engang begyndt at læse i Bog.

a, i forkortede Former: 1) for **av** (af); jf. „ta" for ut-av. 2) for **aat** (at, ad), f. Ex. „a Hagan", ɔ: til Haven. (Smaal.). 3) for **hana** (el. hena) ɔ: hende, og tildeels for **ho**, ɔ: hun. (Østl.). Paa nogle Steder ogsaa for **an-ne** (arna), f. Ex. slikt-a (= slikt-anne); see ne.

a, adv. alligevel; ogsaa: vel, nok, rigtignok. Tel. Buskr. Smaal. „Eg fann dæ' a". „Han heve a vore' her". „Eg tenkjer a dæ" (det kan jeg nok tænke). Formodentlig er ogsaa dette en forkortet Form, maaskee for „daa" (da).

Aa (å) er her stillet imellem A og B.

abakleg, s. avbakleg.

Abesa, f. ABC-Bog, Stavebog. Ogsaa kaldet **Abesee'a** og **Abesbok**.

Adel, m. 1) Kjernen el. den bedste Deel af Tingen; sædvanlig kun om Kjerneved i Træ (s. Adelvid). Udtalt: **Adel** og **Ad'el**, Nfj. og fl. **Ad'ul**, Hard. **Ail**, Sdm. og **Al**, mere alm. — 2) Adel, Herrestand. Nærmest efter det tydske Adel, ligesom de hertil hørende **Adel-mann**, **Adelskap**, **Adelstand**, **adelleg**, adj. og **adla**, v. a. — 3) i Formen Adels, omtr. som: ægte, af rette Slags, f. Ex. **ein Adels Ljugar**: en Erkeløgner; **ein Adels Fant**: en stor Skalk. Jæd. I danske Dial. adel (ail), Sv. Dial. adal (al): fortrinlig. G. N. adal, i Sammensætning, som adalból: Hovedgaard; adalritning: Hovedskrift.

Adelfura (Alfure), f. Fyrretræ med god Kjerneved. Saaledes ogsaa **Adeltimber** og **Adelstokk**, el. Adeltre (Al-tre).

adelgod, adj. kjernefrisk; om Træ. (algo').

adelrik, adj. kjernerig, som indeholder en stor Deel Kjerneved. (alrik'e).

Adelvid (i'), m. Kjerneved i nogle Slags Træer og især i Fyrretræ; den indre, fastere og friskere Ved, som udmærker sig ved en rødagtig Farve og ved mere tydelige Aarringe eller „Gaarer". (Paa Østl. kaldet Malm). Modsat: Yta el. Geita, og forskjellig fra: Tinar, Tyre og Gadd. (Forkortet: Alved, Alve'). I Stedet herfor bruges nu ofte det kortere Ord: Adel, Al (s. foran). Paa Helgeland bruges „Al" ogsaa om Flamme-ved i Birk (= Rikka, Runne).

adre, = andre, s. annan.

[**Adventa**, f. Advent (Tiden næst før Juul). Hører ikke til „venta", men til Lat. adventus (ɔ: Tilkomst)

Aftan, m. 1) Eftermiddag, Aften. (Mere omfattende end Kveld). Jf. Midaftan. Mest brugeligt søndenfjelds og oftest i Formen: **Efta**, **Æfta**. G. N. aftan (aptan); Sv. afton. — 2) Høitidsaften, Dagen forud for en Helligdag. Jol-aftan, Kvitsunnaftan, Nyaarsaftan. (Ofte forkortet: Afta). — **I Aftan**: idag efter Middag. Paa Østl. ogsaa med Betydn.: igaaraftes (= i Gaarkveld). Saaledes „i Æfta", Hall. og fl. Afvig: „i Aftes" (Aftas), Sdm.

Aftansida, f. Eftermiddag, sidste Halvdeel af Dagen. „Æftasia", Østl.

Aftansong, m. Aftensang, i Kirken. (Derimod Kveldssong, om en Aftenpsalme).

Aftanstell, n. Aftensysler. „Æftastell", Hall.

Aftanstund, f. en Stund paa Eftermiddagen.

Aftansverd, m. Mellemmad, Maaltid ved Kl. 3 eller 4 efter Middag (= Undorn, Øyktarbite, Non). Østl. i Formen; **Eftasvær**, el. **Æftasvæl** (Tykt L). Afvig. **Æftavoor**, Solør. Sv. aftonvard. Jf. Verd (m.), Kveldverd (Nattverd), Morgonverd.

Ag, n. Uro i Søen, Bølgegang. Sogn. (Vel egentlig: Slingring).

aga, v. n. (agjer, agde), rave, slingre. Han var so trøytt, at han agde. Sdm. Nordl.

aga, v. a. (ar), 1) skræmme, forfærde; ogs. true. Det agar med Regn (Østl.). — 2) ave, tugte, holde i Ave.

Agar, m. Tugtemester.

Age, m. 1) Frygt, Rædsel. „Eit Aga Veer", ɔ: et frygteligt Veir. Nhl. — 2) Ærefrygt, Undseelse, Respekt. Dei hava ingen Age fyre honom. (Jf. Oge, Vægje). — 3) Ave, Tugt, Orden. Der som er ingen Agen,

er helder ingi Æra (Ordspr.). — Lyder ogsaa: Agje, Aje (vestenfjelds og fl.), **Aga** (Østl.), **Aagaa** (Gbr.). G. N. agi. Sv. aga, f

agelaus (og agalaus), adj. aveløs, selvraadig; ogs. vild, overgiven, ubesindig.

ageleg (el. agaleg), adj. 1) frygtelig, forfærdelig. 2) vældig, stolt, imponerende. Tel. Hedder ogsaa „agamykjen", Hard.

agelege, adv. frygtelig, i høi Grad; f. Ex. „agale' stygt". Jæd. og fl.

Ageløysa, f. 1) Selvraadighed, Vildhed. 2) en selvraadig, ubesindig Person. „Han er ei Agaløysa". Søndre Berg.

agesam, adj. farlig, som vækker Frygt.

Agg, n. Uro i Sindet, Nag, Ærgrelse; ogs. Uvillie, Tilbøielighed til Fiendskab. (Mest nordenfjelds). Sv. agg (Nag). Isl. agg (Kiv). Jf. eggja, Ugg, ugga.

agga, v. a. (ar), nage, forurolige. — **aggast**: ængstes; ogs. ærgre sig.

aggarhendes, s. avhendes.

Agge, m. Takke, Tand, liden Flig eller Spids, f. Ex. paa Kanterne af Løv eller Blade. „Aggje", Sætersd. I Hall. Ange (Angje).

aggfull, adj. ængstlig, urolig.

aggleg, adj. noget farlig, slem, som man ikke kan være rigtig tryg for. Hall. og fl. Lyder oftest som aggeleg.

aggroast, v. lide af Græmmelse eller Ængstelse, pines af Uro. Guldalen. — **aggroen**, adj. plaget af Ængstelse eller Uro.

aggsam, adj. ængstlig, urolig; ogsaa: vranten, ærgerlig.

aggutt, adj. takket, tandet (af Agge). Sæt.

Agn, n. Mading, Lokkemad, især til Fisk. (Jf. Aat, Aata, Ætsl.). Ogsaa G. N. og Sv. Heraf egna, v. — **Agnkjerald**, n. **Agnkista**, f. og **Agnkopp**, m. en liden Kasse at have Mading i. — **agnlaus**, adj. som ikke har Mading; deraf **Agnløysa**, f. Mangel paa Mading. — **Agnmakk**, m. om Regnorm; **Agnsild**, f. om Smaasild; **Agnskjel** (skjæl), f. om Muslinger, som bruges til Mading.

Agna, og **Agn**, f. Avne (paa Korn), see Ogn. — **Agnebing**, m. et Rum for Avnerne i en Lade. Sdm. og fl. I Sogn: Agnabrik, f.

Agnbite (i'), m. Tværbjælke i Midten af en Fiskerbaad. Nordl.

[**Agnestei**, n. et Brystsmykke, som ligner en Mynt eller Medaille, forsynet med Kjæde og tildeels med omhængende Løvværk. Sogn, Nhl. og fl. Ellers **Agnosti** (— ⏑ —), Tel. **Angstei**, Sdm. — Ordet er det latinske Agnus Dei (ɔ: Guds Lam), som i Middelalderen ogsaa betegnede en Medaille eller Skuemynt med religiøse Billeder, navnlig et Lam med et Kors. (Jf. Strøm, Søndmørs Beskr. 1,555. Wilse, Spydebergs B. 421).

Agneta (ee), f. Ørred (Aurride). Helg. Indherred. I Namdalen ogsaa om en vis Art af Ørred, som kun findes i Ferskvand. Navnet dunkelt, maaskee Agn-æta.

Agnfall, n. Fortørrelse paa Kornet, naar det nemlig visner førend det er modnet. Sdm.

Agnhald, n. Hage paa en Fiskekrog. See Agnor.

Agnor, f. Hage, Angelhage, tilbagebøiet Spids paa Siden af en Fiskekrog; ligesaa paa Harpuner, Pile eller lignende Redskaber. Mest brugl. nord og øst i Landet; sædvanlig udtalt Agnoor. (I Gbr. Angmor). Ellers: Holvor, Oldur, Agnhald. G. N. agnor (agnör); jf. ör (ɔ: en Piil).

agnutt, adj. avnet, fuld af Avner.

agnvand, adj. om Fisk, som er kræsen om Madingen, ikke let at lokke.

Agt, f. 1) Agt, Opmærksomhed. Afvig. **Ogt** (o'), Tel. — 2) Tilsyn, Pleie; især om Kreaturenes Fodring. Det er Agt, som giv Magt („Agt'a gje Magt'a", Sdm.), ɔ: God Fodring gjør triveligt Fæ. S. følgende.

agta, v. a. (ar), 1) agte, lægge Mærke til; ogsaa: ændse, skjøtte om, befatte sig med. — 2) vogte, tage i Agt; f. Ex. **agta seg**: vogte sig. — 3) see til, have Tilsyn med; i Særdeleshed: a) fodre Kreaturene. (Nordenfjelds). Jf. vakta, stilla, ambætta. b) vogte Kreaturene i Marken (= gjæta). Salten. c) vogte Fisk som er udhængt til Tørring. Lofoten. — Nyere Ord, som egentlig har hjemme i Tydsk, men som dog findes noget tidlig i norske Skrifter (f. Ex. N. L. 2, 108. 141), sædvanlig skrevet „akta" (ligesom i Svensk).

agtande, adj. 1) paalidelig, efterrettelig, gyldig. 2) om Personer: agtværdig, hæderlig. Ofte i Formen: agtandes.

Agtar, m. en Vogter, En som har Tilsyn med noget; s. agta. — **Agtardeigja**, og **Agtartaus**, f. Pige som fodrer Kreaturene. (Sdm. Trondh.). **Agtarleiga**, f. Betaling til en Fiskevogter. (Nordl.). **Agtamund**, n. den Tid da Kreaturene faae sit Fodermaaltid. Sdm.

agtig, adj. agtsom, omhyggelig. Ogsaa i Formen **ogtug** (o'), ogtig. (Tel.). — Endelsen „agtig", f. Ex. i grønagtig, barnagtig o. s. v., er ellers en nedertydsk Form. (Jf. Grimm, Gr. 2, 383).

aileis, s. annarleides.

Ak, n. besværlig Flytning eller Fremskydning (s. aka). Sjelden. — I endeel Stedsnavne, som Vandak, Aarak, Frøyrak, — er vel „Ak" nærmest at henføre til „Aaker". — Dunkle Ord ere: Linak, Skjadak (Skjak), Parak.

aka, v. a. og n. (**ek, ok, eket**), at age ꝛc. Præsens lyder sædvanlig: æk, ogsaa æk'e (for eker), Fl. **aka**. Imperf. **ook**, Fl. **oko**. Supin. sædvanlig ekje (e'). Imperativ **ak**, Fl. **ake**. I de nordlige Egne har Ordet svag Bøining: ar (akar). —

Betydning: 1) drive, rokke af Stedet, skyde fremad, flytte (noget tungt, f. Ex. en Steen). Jf. oka, ota, tokka, skuva. — 2) age, kjøre med Hest; især kjøre sig selv (= køyra seg). Mest brugl. paa Oplandet. G. N. aka (ek, ōk, ekit). Sv. åka. — 3) glide, rende paa Kjelke i Snee. Østl. I Smaal. haka (hak'er, hook). Ellers: renna, skrida, skreida, løypa. — **aka seg:** flytte sig, skubbe sig frem (i liggende eller siddende Stilling). Han ook seg upp aat Veggen. — **aka paa:** drive paa, gjøre sig Umage. **aka med ein:** ægges, kives. Valders. (Nogle St. „akedera", som egentl. er accordere). — **aka med heilom:** komme lykkelig afsted, slippe fri for Uheld. Tel.

Akall, m. Agern; s. Aakorn.

Akar, m. en Driver; Kjører o. s. v.

Akarslede, og **Akeslede**, m. Slæde med Sæde og Rygstød; Skydsslæde.

Akbende, n. Nagle i en Slæde. Sogn.

Akebakke, m. = Rennebakke.

Akeføre, n. bekvemt Føre til Kjørsel.

Akegreida, f. Kjøretøi. Ogs. **Akedoning**, f. Østerd. Jf. Sv. åkdon.

Ake-tre, n. Stok, Kjæp til at flytte Stene eller store Træer med. Jf. Vaag, Lunn, Handspik.

Akkar, m. Sprutte (Sødyr). Nordland.

[**Akkeleia**, om Eng-Ranunkel. Hard. Derimod: **Akaleie**, i Sfj. og **Akkoleie**, paa Sdm. om Vandlilien (Nymphæa).

Akkjer, n. s. Ankar.

[**akokjert**, forkeert (= ovugt). Sogn.

Aks, n. Ax, Frøklase. G. N. ax. Fleertal tildeels: **Oks**. Heraf: eksa, Eksing, avekſa, ekst, storekst, og fl.

Aks, f. i Forbind. „ei Aks 4e Kar": en drivtig, dygtig Karl. Stjordal.

Aksedon, n. afdrysset Korn, paa Grunden i en Lade. Smaal. (Aksdun?)

Aksegras, n. Græsarter med stor Frøklase. (Aira, Agrostis, og fl.). Gbr.

Aksemod (o'), n. Tummel, stor Skynding og Travlhed. Nfj.

Aksl, f. Bjergknold, rundagtig Udkant paa et Fjeld. Orkd. og fl. Ellers det samme som Oksl (Axel).

aksla, v. a. (ar), 1) tage paa sig, løfte op paa Skuldrene. Trondh. — 2) **aksla seg:** trække paa Skuldrene, krympe sig. Nhl. og fl. I Hall. „akle se".

Akslebein, n. Axelbeen. (Herdabein).

Akslut (u'), m. Toppen paa Korn; Top-Enden paa et Straaknippe. „Akslot", Trondh.

Akster (str), m. Agning, Kjørsel (af aka). Mest i Forbindelsen **Aksterveg**, m. Kjørevei. Hard.

Al, s. Adel, Ard, Aln.

Al, n. Opfostring; ogs. noget som bliver opfostret, ungt Fæ, og desl. Jf. Elde.

ala, v. a. (el, ol, alet), fostre ꝛc. Inf. tildeels **aalaa**, Trondh. Præsens lyder sædvanlig: **æl**, ogsaa **æl'e** (for eler), Fl. **ala**. Imperf. **ool**, Fl. **olo**. Supin. **ale**; nogle St. **ele** og **æle** (Trondh.), paa Sdm. **ile** (i'). — Betydning: 1) nære, føde, opfostre. Næsten alm. G. N. ala (el, ōl, alit). Sv. Dial. ala. — 2) avle, faae Afkom. Trondh. „Dem ool inga Bonn" (Dei olo ingi Born), Orkd. Ogsaa G. N. — **ala til:** opfostre, lægge til, opføde Fæ. **ala upp:** fostre, opdrage. (Hertil: uppalen, Uppal, Uppelde). **ala undan:** tillægge Yngel eller Foster af; f. Ex. D'er god Ku til aa ala undan. Jf. elja. Hertil ogsaa en reflexiv Form **alast** (elst, olst, alest): vore til, formere sig (om Dyr); tildeels ogsaa: opvore, om Mennesker. Den Tid, daa me oloſt upp. — Ordet mangler i flere beslægtede Sprog, men har vistnok engang været meget udbredt; jf. Goth. alan (opvore), aljan (fostre), Lat. alere (nære).

alande, adj. værd at opfostre; om Dyr.

Alboge, s. Olboge.

alda, v. a. (ar), hænge ved, følge (om Sygdom eller Skade). Han fekk eit Mein, som vil alda honom. Sogn. I Shl. „elda". I Yttre-Sogn forstaaes det saaledes, at Menet (Skaden) vil paaføre En en tidlig Alderdom eller gjøre ham gammel før Tiden. Dette kunde maaskee tyde hen paa det ellers ubrugelige Stamord „ald" (ɔ: gammel), hvoraf: eldre, eldst; Elda og eldast. (Goth. alþs, Ang. eald; Ght. alt).

Alda, f. 1. Bølge, især om de store Bølger i Havet. Søndre Berg. ogsaa i Nordland. I Trondh. Stift derimod: **Olda** (Olla, Oll), som egentlig stemmer bedre med den nyere Form i andre ligestillede Ord. G. N. alda, acc. öldu. Jf. Tungalda, Vaag; Baara. Hertil: **Aldedal**, m. = Baaredal. (Alldal). **Aldestyng**, m. Bølgestød. (Allstyng). **Aldetopp**, m. = Baaretopp. Nordl.

Alda, f. 2. Frugt, især Træfrugter (Æbler, Kirsebær). Hard. Noget afvigende fra G. N. aldin, n. Jf. Sv. ollon, D. Olden (Egenød). Alda synes at forudsætte et gammelt „aldan"; jf. Gram. S. 390.

Aldaar (Alde-aar), n. Frugt-Aar. Hard. Paa Sdm. findes tildeels den besynderlige Form „Oldenaar" om et usædvanlig frugtbart Aar.

Aldegard, m. Frugthave. Hard. (Aldugar). G. N. aldingardr. Ogsaa kaldet **Aldehage** (Alduhagje).

Aldeland, n. Land med Hensyn til Frugtavl. „Eit godt Alduland." (Hard.).

Alder (Aldr), m. 1) Alder, Levetid. G. N. aldr. 2) en vis Deel af Levetiden, f. Ex. Barn-alder. 3) Alderdom, fremrykket Alder. Draga ut paa Aldren: blive gammel. Vera nokot til Alders: noget ude i Aarene.

Alderdom, m. Alderdom, Ælde.
Aldersskil (i'), n. Forskjel i Alder.
Alderssvip (i'), m. Udseende som betegner Alderdom.
Alde-tre, n. Frugttræ. (Hard.). I gamle Viser findes ogsaa Alintre og Alantre, men med uvis Betydning. Bugges Folkeviser (1858), S. 133.
aldrad, adj. aldrende. G. N. aldradr.
aldrast, v. (ast), ældes, blive gammel.
aldri, adv. 1) aldrig, ikke nogensinde; ogsaa: aldeles ikke, f. Ex. aldri Dust, el. aldri Grand, ɔ: ikke en Smule. Lyder forskjelligt: **aldri, aldre,** Berg. **alder** (ælder), Opl., **aller,** Trondh., **alli,** Tel. Rbg. — 2) i høieste Grad, i det yderste som tænkes kan. Eg skulde ganga, um det var aldri so langt (ɔ: hvor langt det end var). Han laut hava det, um det var aldri so dyrt, o. s. v. (Meget brugl.). Sjeldnere: Um det var aldri det, ɔ: hvad det saa end skulde være. (Ligesaa i Svensk). — I visse Forbindelser synes det ogsaa at betyde: altid, el. sædvanlig, f. Ex. D'er aldri so, at det vil minka, ɔ: det er gjerne saa, at Forraadet vil formindskes. (N. Berg.). Dog er her maaskee et paafølgende „ei" udeladt. G. N. aldrigi betyder vel egentlig: nogensinde, i nogen Tid eller Alder (aldre-gi); s. Fritzners Ordbog. Jf. ei.
aldrig, og **aldrug,** adj. aldrende, noget ude i Aarene. Afvig. **oldrug** (oldrug), Hall. Jf. Sv. åldrig.
Ale, m. en liden Stang (= Tein), f. Ex. til at hænge Kjød paa. (Kjøt-Ale). Østerd. i Formen: **Ala** (Elverum), **Aalaa** (Tønsæt).
Aledyr, n. tamt Dyr; ogsaa om Dyr, som skulle opfostres. **Alehest** (Alhest), m. Unghest, som man vil opfostre, og ikke sælge. **Alekalv,** m. = Livkalv.
Alefugl (Alfugl), m. tam Fugl. Saaledes: **Aland** (Alaand), f. tam And. **Alegaas,** f. tam Gaas. — Paa nogle Steder bruges dog Alfugl om Fugl som fostrer Yngel; saaledes i Nordland **Almaase,** m. Maage som lægger Æg.
alein, aleis, s. annarleides.
alen, part. næret, opfostret. Dei ero vel alne: vel nærede (fede, fyldige). Afvig.: **elen, ælen** (Trondh.), s. ala.
Ale-tre (Altre), n. plantet Træ, Havetræ. Helg. og fl.
Alfura, s. Adelfura.
Alka, f. 1. Alke, en Søfugl (Alca Pica).
Alka, f. 2. en fastnaglet Klods, som tjener til Gjænge eller Axelholder paa Døre, Luger, Slagborde og deslige. Sdm.
alka, v. n. (ar), tirres med nogen, yppe Kiv. Hall. **Alk-ord,** n. tirrende Ord.
all, adj. 1) al, heel. I all Dag: hele denne Dag. I alt Aar: hele dette Aar. Alt i Hop: det hele. — 2) i Fl. enhver, alle, samtlige. — 3) tilendebragt, sluttet; udbrugt, forødet, som det er forbi med. Sumaren er snart all. (Helg.). Pengarne ero snart alle. — 4) om Personer: træt, udmattet, afkræftet; ogsaa: affældig, som har tabt sine Kræfter. Gbr. Sdm. — 5) død, omkommen. Han var mest all (ɔ: næsten død). Nhl. (Saaledes ogsaa i Svensk, og tildeels i G. N.). — Udtalen forskjellig, især i Fleertal: adle, adde, ælle, æille. Af gamle Former mærkes: **aller,** i Forbind. „vere unde' allr um se", ɔ: være ganske neddykket, under Vandfladen. Sdm. Maaskee for: allr um Sæ (= Sjo). **allan Dagen:** den hele Dag. Trondh. Mere brugl. er Femin. **oll** (oll'e), f. Ex. i Ordspr. Det veit ingen fi Æva, fyrr ho er oll. (Berg. Stift). I pl. neutr. **oll** (olle): oll try Borni (Bonn'a. Sogn, Sdm.). Dativ i Neutrum: **ollo** (ollaa). Fyre ollo: med alle, for Alvor, uigjenkaldelig. Med ollo godo: med al Magelighed, meget let. Utav ollo ubytto: forlods, af den uskiftede Masse. („Ta ollaa obyttaa". Sdm.). Fleertals Genitiv: **allra** (s. nedenfor). — I mange Sammensætninger viser Ordet sig i en anden Form, nemlig „aal" (aalgrøn, aalljos, aalsveitt); i nogle faa Ord synes derimod „all" at være den eneste almindelige Form; saaledes i: allmegtig, allstyrande, allviis.
allehanda, adj. allehaande. (Nyt O.)
alleleides, adv. paa alle Maader. (Nyt O.). Afvig. **alleleis;** ogs. **allelein** (Hall. Vald.).
aller, s. allra, og aldri.
allfares, adv. overhoved, i det hele. Hall.
Allhelgamess, s. Helgamessa.
alljamt (og alt-jamt), adv. jævnlig, stedse. Tel.
Allmagt, f. Almagt. — **allmegtig,** adj. almægtig. Nyere Form; jfr. G. N. almáttugr.
Allmannveg, s. Aalmannveg.
allra, Genitivform af all, som forbindes med Superlativ, f. Ex. **allrabest** (ɔ: bedst af alle, eller alt), **allramest, allrasterkaste,** o. s. v. G. N. allra, og ligesaa i Svensk. Tydeligt i Stavanger Amt: **allra, aldra;** afvig. **addre,** Sætersd. Ellers almindelig: **aller,** og forkortet **alle, all',** f. Ex. alle(r)mest.
all-saman, i Neutr. **alt-saman:** alt sammen. Tildeels forvansket i Fleertal; saaledes: **alle samne** (Berg.), og med Omlyd: **olle somaa,** o' (Sdm.), **oddesomen** (Sæt.).
allskyns (som adj.), alle Slags, alskens. Oftest lempet efter den danske Form: alskjens. G. N. allskyns.
allslags, alle Slags. (Mere alm.).
allstad, som adv. allesteds. Ogsaa **allstadar** (allsta'ar, Hard.), og **allstads** el. **allestads** (allstafs). Ellers adskilt: **alle Stader** (alle Stae), og i Dativform: **ollom**

Stodom (ollaa Stodaa, ollaastaa. Sdm.).

allstødt, adv. stedse, bestandigt. (alt stødt). Tel. og fl.

alltid, som adv. altid, stedse. (Nogle Steder siges: alltidt). Ogsaa adskilt: **alle Tider** (alletie); nogle St. „altien" (alle Tiderne?).

allvist (i'), adv. især, fornemmelig, allerhelst. Østl. Hedder ogsaa: **allevist** (Østerd. maaskee: for allravissast), og **allevissa** (Hadeland).

allvitande (i'), adj. alvidende.

Alm, m. Alm, Elmetræ (Ulmus). Afvigelser: **Elm** (Opl.), **Aam** (Rbg.). G. N. almr. Hertil: **Almbork**, m. **Almlauv**, n. **Almskog**, m. og fl. (Tildeels utydeligt: Albork, Allauv).

Almaase, f. Alefugl.

[**Almanakka** (ogs. Alnakka), f. Almanak.

Aln, f. Alen; ogsaa et Alenmaal. Afvig. **Eln** (Opl.), **Al** (Sogn, Nhl. og fl.). G. N. öln (ogs. alin). Ang. eln. I gamle Viser findes ogsaa et Fleertal „Elner" (Landstad 31. 53. 115); ellers regelret: Alner. — „Norsk Aln" bliver nævnt som et ældre og kortere Maal, modsat „Sølands Aln", som er det nu brugelige. Sdm. og fl. (If. Folkevennen 14, 205). — „Aln Vadmaal", forhen brugt som Benævnelse paa Jordskyld, i Gbr. (Budstikken 1820, p. 660. Topogr. Journal 14, 121).

alna, v. a. (ar), maale med Alen.

Alnekram, n. om vævet Tøi, Border o. s. v.

Alnemaal, n. Alenmaal.

alt (allt), adv. 1) heelt, lige (fra eller til); f. Ex. alt fraa det fyrste; alt ut paa Havet; det naadde alt hit (ↄ: lige hertil). — 2) allerede. Det var alt gjort. Han er alt komen. 3) altid, jævnlig. Det verd alt større og større; alt verre og verre o. s. v. — 4) saalænge, i al den Tid. Alt medan han er her. Alt medan lyda vil. — 5) saafremt, hvis nogensinde. Alt han er her, so maa me finna honom. (Berg.). — 6) kun forstærkende med „for" ved Adjektiv. Alt for stor, alt for lett o. s. v. — Nærmest til Adj. (all) hører Udtrykket „D'er alt eitt", ↄ: 1) det er ligegyldigt, ligemeget; 2) det er tilpas, vel fortjent. N. Berg. Et sjeldnere Udtryk er „altrinst" (alt er eins?), som betegner Uvillie over, at En forsmaar noget som man tilbyder ham. Sdm.

Altar, n. Alter, Tempelbord. (Afvig. **Altar**, m. og **Alteer**, n.). Et tidlig optaget latinsk Ord. Hertil **Altarbok**, f. **Altarduk**, m. **Altarljos**, n og fl. **Altarskor** (o'), f. Knæbænk foran et Alter. (Hall.). **Altarsfolk**, n. Folk som modtage Sakramentet („ganga til Altars"). **Altarsgang**, m. Altergang, Communion.

altstødt, s. allstødt.

Altværing, m. Indbygger af Alten i Finmarken.

Alun, n. Alun. (Af Lat. alumen).

Alv, m. Alf, Skov-Aand (mythisk Væsen). Nordenfjelds. En anden Form „Elv" forekommer syd i Landet; hertil Elvefolk (Faye, Folkesagn 46), Elvekona (Landstad 357) og fl. G. N. alfr; Sv. elfvor. D. Ellefolk. — De nyere Folkesagn nævne dog sjelden Alferne, men derimod jævnlig „Huldrerne", som egentlig synes at have været det samme. S. Hulder.

Alv-eld, m. 1) en vis Hudsygdom, omtrent som Fnat. Valders (Elveld). 2) et Slags Skab paa Køerne. Nordre Berg. (Isl. alfabruni).

Alvgust, f. en Sygdom, som yttrer sig ved meget smaa Blegner eller Knorter paa Huden. Berg. (If. Gust). Ellers kaldet Alvblaaster (?), Elveblaast (Tel.), Trollblaaster (Helg.), Draugadriv (Hard.).

Alvkona (o'), f. kvindelig Alf. (Sjelden).

Alvkula, f. om Haarboller i Indvoldene paa Dyr (= Finnball, Trollnysta). Helg.

Alvnæver (Alnævr), f. en Mos-Art, Trøske-Lav (Peltigera aphthosa), forhen brugt som Middel mod Alvgust. Nordenfjelds. Ellers kaldet Elvanæver (Sogn), Elvnæver (Tel.), Olnæver (Indh.). Ogsaa: Elvabelte, n. Sogn.

Alvskot, n. 1) et Slags Bræk eller Skade indvendig i Lemmerne paa Dyr. (Opfattet som Alfskud). Lof. Sdm. Skj. og fl. (Ogsaa kaldet Dvergskot. Helg.). — 2) et Slags Byld (= Flisma). Shl. — **Alvskotbein**, n. en løs, tynd Beensplint i Kjødet paa et Dyr. Voss. Ogsaa kaldet Alvpil. Nordl.

alvskoten (o') adj. angreben af Lamhed eller Beenskade (alfskudt). Lof.

Am, n. Gnidning; Saar som er opkommet ved Gnidning (= Gnag, Nogg). Sogn.

ama, v. a. (ar), 1) gnide, skubbe, berøre haardt; saaledes ogsaa: irritere, saare ved Gnidning eller oprive et Saar. Sogn. Hall. og fl. — 2) drive, anstrenge, sætte i Bevægelse. (Mest i de sydlige Egne). **ama seg**: anstrenge sig, opbyde sine Kræfter. Shl. Hard. Østl. (G. N. amast: umage sig). **ama upp**: drive, plage med Arbeide. Hard. **ama paa**: skynde paa, drive stærkt paa Arbeidet. Tel. Smaal. og fl. (Afvig. amme paa, Solør; aamaa paa, Gbr.). **ama** (el. **amast**) **med nokon**: tirres med En, yppe Kiv. Hall. If. amla, amsa, Amster.

[**Ama**, f. en stor Tønde, Foustage. Tydsk Ahm (og Ohm). Eng. awme.

Ambar, m. Spand, Trækar med Laag og med Hank paa Midten af Laaget. Berg. og fl. (If. Dall). Afvig. **Ambaar** (Tel.), **Ammar** (Siredal), **Embar** (Hall. og fl.), **Ember**, **Embær** (Smaal.). I Østerd. Ember, om et Spand med Øre eller Hank paa den ene Side. Sv. ämbar. If. Nt. ammer (Eng. amber); Ht. Eimer, fordum eimbar, forklaret som „ein-ber," i Modsæt-

ning til zviber, ell. Zuber (ɔ: Kar med to Ører). Imidlertid synes „Ambar“ her at være den ældste Form. (Af Ihre. sammenstillet med Gr. og Lat. amphora, amphoreus).
Ambaatt, (?) f. ambætta.
Ambod, f. Redskaber, Værktøi. Har noget forskjellig Form: **Ambo**, f. (Hall. Vald.), **Ambaa** (Trondh.?), **Ambu** (Hadeland). Afvig. i Kjøn: **Ambo**, n. Gbr., og **Ambo**, m. (med oo) i Berg. Stift, Ndm. og fl.; desuden **Hambo**, og **Handbogje**, (o'), ell. **Handboga** (Fleertal) i Sfj. og Sogn. De sidste Former tyde paa „Ambode“, m. De første staae nærmere ved G. N. andbod pl. n. eller annbod (som maaskee er den oprindelige Form, beslægtet med önn, Arbeide). G. Sv. andbud.
Ambora, f. s. Honbora.
ambætta, v. n. (ar), sysle med Kreaturene, fodre, malke og have Tilsyn i Fæhusene. Sfj. Sogn, Nhl. (Andre St. stia, stilla, stulla, stjorna, agta, ansa, bustulla). Jf. embætta. Af det gamle Ambaatt, f. en Tjenestepige; ogsaa Trælkvinde. („Ambaatt'a“ er Navn paa et Fjeld nærved „Hestmannen“ paa Helgeland, formodentlig grundet i et gammelt Sagn). Efter de beslægtede Sprog skulde der ogsaa være et „Ambaatt“, m. om en Tjener, i Almindelighed. (Goth. andbahts, Ang. ambeht, Ght. ambaht). Heraf Embætte.
Ambætting, f. Tilsyn med Kreaturene, Fodring, Malkning o. s. v. Sogn.
amesam, adj. anstrengende, haard, streng. Oftere amasam.
Aming, f. Drivning, Paaskyndelse; s. ama.
amla, v. n. (ar), 1) røre idelig ved noget (jf. ama); ogsaa: tirres eller kives med nogen. Hall. — 2) arbeide, slæbe, trælle med noget, især uden Held. Nhl. Hertil **Amling**, f.
Amlod, n. Gjæk, Nar; En som ofte gjør Fortræd eller plager Folk. Voss. (Amlo). I Nhl. ogsaa: **Amljo**. Jf. Isl. amlódi, m. en Stymper. — Hertil et Verbum **amloda** (amloa): gjøre Fortræd, være trodsig, ꝛc.
Amma, f. Amme; Barnepige. (Jf. G. N. amma: Bedstemoder). Nogle St. **Ama**.
amma, v. a. (ar), amme, opamme. Nogle St. ama.
ampa, v. a. (ar), besvære, uleilige; plage med idelige Begjæringer eller Befalinger. Guldalen.
ampast, v. n. være besværet eller uleiliget med noget. Nordre Berg.
Ampe, m. Besvær, Uleilighed; den Nødvendighed at være stadig tilstede og sysle med noget; især om Tilsynet med spæde Børn. Meget brugl. i Midten af Landet; sjeldnere i de nordligste og sydligste Egne.
ampefast, adj. nødt til at være stadig tilstede for at have Tilsyn med noget. Hedder ogs. **ampebunden**. „Ho æ ampebunda“, om en Kone som har et spædt Barn at pleie. Nordre Berg.
ampelaus, adj. fri, uhindret, ikke forpligtet til noget Tilsyn. Heraf **Ampeløysa**, f. Frihed o. s. v.
amper (ampr), adj. 1) skarp, bitter af Smag. Sogn. Sv. amper. I danske Dial. hamper. (Jf. G. N. apr: haard, barsk). — 2) vanskelig, slem; især om Børn, som volde meget Besvær (= ampesam); ogsaa: egensindig, vrangvillig, modstræbende. Østl. Sjeldnere med Begrebet: stolt, overmodig. Sogn. — 3) slu, kløgtig, behændig (jf. sløg, mein); og især om Arbeider: net, kunstig, behændig udført. Indherred og Nordl.
ampesam, adj. besværlig, som volder Møie eller kræver ideligt Tilsyn, især om Børn. Ogsaa i Formen **ampen**: fordringsfuld, bydende, kommanderende. Guldalen.
Ampestikka, f. En som driver og uleiliger andre, En som altid har noget at befale. Østerd.
amsa, v. n. (ar), skynde el. drive paa. Buskr.
Amster (str), m. Paadrivning, Paaskyndelse, Travlhed. (Af ama). Hall.
amstra, v. n. (ar), drive el. skynde paa; kommandere. Hall. og fl.
[**Amt**, n. Amt, Embedsdistrikt (omtrent som Sv. län). Det tydske Ord for „Embætte“.
[**an**, i Udtryk som „ganga an“, og „koma an paa“, — er indført fra Tydsk.
ana, v. n. (ar), tumle afsted, gaae blindt hen. Nordre Berg. sjelden. Oftere „enja“ og „aandra“ (andra?). I en gammel Vise (Landst. 197. 209) findes „ana“ i en anden Betydning omtr. som: foraarsage; maaskee for: anna (?).
And, f. 1) Aande, Aandedræt (= Ande). I Udtrykkene: draga Andi, halda Andi, taka etter Andi (Andenne). — 2) Aand, Sjæl; et aandeligt eller usynligt Væsen. (Fleertal Ander). G. N. önd, gen. andar. — Ordets Lighed med det følgende And (Fugl) synes at have fremkaldt en Stræben efter at adskille disse Ord i Formen; saaledes bruges i de østlige Egne Ond (o') eller „Aand“ om Sjæl, og And om Fuglen (ligesom i Dansk); men paa andre Kanter (som i Bergens Stift) er Forholdet omvendt: Aand er Fugl, og And Sjæl. Nogen egentlig Grund til at adskille Ordene er der ellers ikke. Jf. Ande.
And, f. 2. (Fl. **Ender**), And; Søfugl, i flere Arter, som Stokkand, Svartand, Saurand o. s. v. Hedder tildeels: Ond (o') el. **Aand** (Berg.) og **Ønd** (Vald.). Fleertal betonet som End'er (Ænd'r); afvigende: End'ar (Tel.), End'a, End'e; i Sdm. Endr'e. G. N. önd, gen. andar, pl. endr. Jf. Ang. ened; Ght. anit (T. Ente); Lat. anas, anat-is. — I Sammensætning tildeels **Andar** (Anda, Aanda),

som **Andarfjøder** (Andafjør), f. **Andarreid**, n. **Anda(r)stegg**, m. (jf. Andkall).

and, en Partikel, som betyder: imod, og kun bruges i Sammensætning. (Goth. og Ang. and; Ght. ant). S. Anddyr, andføttes o. s. v.

anda, v. n. (ar), aande, drage Aande. G. N. anda. Ogsaa: puste, lufte, om Vinden. (Nogle St. ana, anne). Uegentlig: sige, yttre sig med noget. „Du maa ikkje ande dæ te nokon". Hall.

Andardrag, n. et Aandedræt.

Andardraatt, m. Aandedræt, Respiration. (G. N. andardráttr). Ogs. **Andedraatt.**

Andartak, n. Stønnen, besværligt Aandedræt (i Sygdom). „Andatak", Sdm.

andast, v. n. (ast), udaande, opgive Aanden, døe. Betegner, ligesom „saalast", kun Døds-Øieblikket, og er saaledes mindre omfattende end G. N. andast ɔ: døe.

andbakkes (kj), adv. opad igjennem Bakkerne. Hall.

Andbenk, m. Bænk ved Bagvæggen i en Stue. Sdm. (sjelden). Jf. Andveg.

andberr, adj. om Luft, hvori varme Dunster let kunne sees. „D'er andbert" siges, naar den udaandede Luft viser sig som en Strøm af Røg eller Taage. Indherred, Nordl.

andbrigdeleg, adj. upassende, styg, klodset. Sfj.

andbugen (gj), adj. kroget, f. Ex. om Træ. Hall.

andbæres, adv. baglængs, bagvendt. Sfj. (Vel egentl. imod Bølgerne, af and og Baara).

Anddyr (y'), f. Bagdør, Dør paa den modsatte Side af Hoveddøren (især i Ladebygninger). Sdm. Tel.

Ande, m. 1) Aande, Aandedræt. G. N. andi. Ogsaa om et lidet Vindpust. Vindande. — 2) Aand, Sjæl (eller nærmest: Liv). — 3) Aand, aandeligt Væsen. I de sidste Betydninger høres Ordet nu sjelden, da det gjerne ombyttes med Formen „Aand" (s. And, 1). Saaledes siges ogsaa „den Helligaand" (Spiritus sanctus), uagtet den rette norske Form er „den heilage Ande", i Lighed med G. N. heilagr andi, og Sv. den Helige Ande.

Andedrag, n. Aandedræt.

And-egg, n. Andeæg. Nogle St. **Anda-egg, Aandaegg.**

andelaus, adj. aandeløs. „Fisken er det, som andelaust liver", Landst. 370.

andeleg (el. andleg), adj. aandelig. G. N. andlegr og andalegr.

andeles, baglængs; s. andhæles.

anderes (é), adv. s. andæres

anderleides, s. annarleides.

Anderom, n. Aanderum; Pusterum.

Anderøyr, f. Aanderør; Aandehul.

Andestrøym, m. Aandestrøm.

andfanges (gj), adv. i modvendt Stilling, Bryst mod Bryst. Hall. (Hoel).

andfares, adv. fortløbende, i uafbrudt Følge, saaledes at man tager alt med og ikke gaar noget forbi. Søndre Berg. Hall. Andre St. etter Rad, fyre Ende, fyre tvert, og fl.

Andfæla, f. Gru, Forfærdelse; noget forfærdeligt. „Annfæl'", Indherred.

andfæleleg (el. andfælleg), adj. forfærdelig.

andfælen, adj. bekymret, som gruer for noget. Tel.

Andføde (Annføe), n. et Kuld Ande-unger. Østerd. I Berg. Stift: **Andarbøle** „Aandabøle".

andføtta, v. a. (ar), vende imod hinanden, sætte i modvendt Stilling (s. følg). Tel.

andføttes, adv. imod hinanden, i modvendt Stilling. **Liggja andføttes:** ligge saaledes, at den Enes Fødder vende til samme Kant som den Andens Hoved. Næsten alm. (Isl. andfætis). Jf. motføttes. 2) bagvendt, med Fødderne foran. (koma a.). Hard.

Andgeina (gj), f. en Modsiger, Modstander. Hall.

andgjeglast, v. trætte, tviste, modsige hinanden. Shl. Nhl. Helg.

Andheim, m. Aandernes Verden (eller den anden Verden). I det gamle Draumkvæde (Landst. 77. 86) synes „Annheimen" at betegne: annan Heim (andre Heimen); men en saadan Forkortning af annan (el. annar) er dog noget usædvanligt.

andhæles, adv. baglængs; bagvendt. Tel. (?). Isl. andhælis. Paa Sdm. **andeles** (ee), maaskee opfattet som: mod Vinden el. Bygen (Elet).

andhæres, adv. bagfra, imod Haarene. (Af Haar). **Strjuka andhæres.** Tel. Hall. Jf. andæres.

Andkall, m. Andrik, Han-And. Østerd. Andre St. **Andarstegg** (Aandastegg).

andkremleg, adj. modbydelig, uhyggelig. I Odalen „ankræmmeli"; maaskee af kremja (ɔ: trykke). I Hall. derimod: **ankræneleg**, modbydelig, og **Ankræne**, f. en modbydelig Ting. Oprindelsen uvis.

andkvæm, adj. modbydelig, ubehagelig; især om Luft: kvalm, usund. Smaal. Ogsaa i Formen **andkvæmleg.**

andlaus, adj. aandløs. Lidet brugl.

Andlaat, n. Dødsstund, de sidste Aandedræt. Berg. Hall. og fl. (Mest i Fleertal). Han laag i Andlaatom („Andlaataa"). G. N. andlát. Jf. Laat og lata.

andleg, s. andeleg.

andlett, adj. behagelig, sund; om Luften. Her er so andlett. Trondh. (?).

Andlit (i'), n. Ansigt, Aasyn. Mest brugl. i de sydlige Egne og paa Oplandene, tildeels udtalt „Anleet", i Hard. ved Omsætning: „Alneet". G. N. andlit. (Ang. andvlit). Jf. T. Antlitz. — **andlitsbljug,**

adj. folkesky, bange for at vise sig. Hall. (Lyder tildeels som andesbljug). **Andlitslag**, n. Ansigtstræk. Tel. og fl. **Andlitsskap**, n. Ansigtets Form.

andløgd, adj. 1) oplagt til at lee, kommen i Latter. Tel. Hall. Gbr. — 2) latterlig. Det var so andløgt. Vald. (Jf. løgleg).

andløgja, v. a. (—gjer, gde), vække til Latter, faae En til at lee. Han andløgde meg. Tel.

andløgjen (el. —løgen), adj. 1) latterlig, som vækker Latter. Lister og fl. (Ofte udt. andløien). — 2) lattermild, tilbøielig til at lee; ogsaa forvirret, overrasket. Sogn (andløgen).

Andmarke, m. Kvæg, Kreature; især Storfæ, Køer. Vestenfjelds. **Annmarkje** (Sdm. Sfj. Shl. Ryf.), **Ammarkje** (Jæd.). — Ordets Grund er dunkel; maaskee skulde det egentlig betegne en enkelt Mands Kvæg og hentyde paa dettes særegne Mærke (Mark). G. N. andmarki betyder en Mangel og hører altsaa ikke hertil.

andmod, adj. stakaandet, stønnende af Udmattelse. Bruges i Formen „andmott" (Østd. Sdm.); formodentlig ved en Omstilling „Eg er andmodt" i Stedet for: Det er meg andmodt.

Andnagl, m. kun i Fl. Andnegler (Annegle): Revner i Huden ved Neglerødderne. Sogn, Sfj. Sdm. Isl. andnögl, Neglerødder. (Jf. Eng. agnail).

Andnes, n. Næs paa Siden eller ved Mundingen af en Fjord. Nhl. (Annes). G. N. andnes.

andordast, v. n. (ast), tviste, disputere, trætte. Tel. (andorast). G. N. andorda, uenig.

andorsleg, adj. frygtelig, forfærdelig. Tel. og Sæt. Ogsaa: **andorskleg** (Oprindelsen noget uvis).

Andov (oo), n. 1) Stopning, Standsning; det at man holder en Baad paa sin Plads ved at roe imod Vinden eller Strømmen (s. andova). Berg. — 2) et vist Rum i Baaden; det andet Rum forfra. Nfj. (S. Andsrom). 3) Uro, Møie, Travlhed. Sdm. — Vel egentlig Andhov. Jf. Isl. andóf.

andpusten (ogs. andpust), adj. stakaandet af Udmattelse. Jf. andsloppen.

Andra, f. Skinne, Beslag under Mederne paa en Slæde (= Drag, Skoning, Spong). Smaal. Ogsaa i svenske Dial. andra. Jf. Andør og Onder (Ski).

andra (?), v. n. (ar), gaae blindt hen, tumle afsted (især hvor man ikke veed nogen Vei). Sdm. i Formen „aandre"; jf. ana og enja. Isl. andra, gaae sagte (Haldorson); Sv. Dial. ana.

Andring, f. Beslag under en Slæde (s. Andra). Smaal.

Andror, m. Mod-Roen, det at man maa roe imod Vinden; Modvind for Roende. Alm. i de nordlige og vestlige Egne. Nogle St. **Andro**, som maaskee er et gammelt Androde. G. N. andróðr og andróði.

Andsjo, m. Sø eller Bølge, som slaar lige imod Fartøiet; ogsaa: modgaaende Strømning, Modstrøm. Nordl. (Annsjø).

andsjoad, adj. om Sø eller Strøm, som man faar lige imod sig. Lof. (annsjøa).

Andskap, n. Ansigtets Form eller Skikkelse. Brugt i Dativ Fl. Han er lik Fader sin i Andskopom (o'). Sdm. „i Andskopaa".

andskara, v. n. (ar), om Vand, som trækker igjennem Taget i Frost. Tel.

Andskare, m. Vand som trækker igjennem et Tag, naar dets Afløb er tilstoppet ved Iis i Torvdækket. Tel. Andre St. Teledrope.

andskarves, adv. imod Kanterne; især om en Strygning opad over Ansigtet. Hall. (Hoel). Jf. skjerva.

Andskortofta, f. Roerbænk næst foran Bagtoften. Nfj.

Andsloka (o') f. Dødsstund (= Andlaat). Tel. „Andsloku", sjelden.

andsloppen, adj. aandeløs, nær ved at tabe Aanden. Han hadde sprunget, so han var reint andsloppen. Vosś.

Andspøna, f. opreven Hudflip ved Negleroden. Hall. Jf. Andnagl.

Andsrom, n. det andet Rum i en Storbaad; det Rum, hvori man „andover" for at holde Baaden stille under Fiskeriet. Maaskee for Andovsrom, s. Andov. (Jf. Strøms Sdm. 1, 402).

andstemna, v. a. bestride, overkomme, klare. Vos? (G. N. andstefna, svare imod).

Andstev (e'), n. 1) Omkvæd, i Vers. 2) Talemaade, Mundheld (= Vedstev). Smaal., udtalt „Annstøv".

Andstraum, m. 1) Modstrøm. 2) Hindringer, Vanskelighed; Modgang. Senjen, Lof. og fl. Meget brugl., tildeels udtalt Annstrøm. Jf. G. N. andstreymi.

Andstøypingar, pl. m. sammenbragte Børn; ubeslægtede Børn, som ved Enkes og Enkemands Giftermaal komme sammen i een Familie. Nordl. (Lof.) Formodentlig beslægtet med G. N. stjupr: Stifsøn.

Andsvar, n. Ansvar, Forpligtelse. G. N. andsvar: Tilsvar (egentlig Modsvar). Jf. svara. — **andsvarleg**, adj. ansvarlig. **andsvarslaus**, adj. fri for Ansvar; ubunden. **Andsvarsløysa**, f. Frihed for Ansvar.

andsværd, adj. som ikke faar sove i rette Tid, og derfor er søvnig i Utide (= rangsvævd). Hall.

andsynes, adv. lige imod hinanden (vis à vis), Ansigt til Ansigt. Skal bruges i Tel. Ellers betegnes det samme med et besynderligt Udtryk „ands Andlit". (Vinje).

Andsyning, f. den modsatte Side i Horizonten. Hall. Jf. Syning.

andsøles, adv. imod Solen, d. e. i Retnin-

gen fra Høire til Venstre. Tel. og flere. Nogle Steder: **andsølt**. G. N. andsœlis. Ellers: rangsøles.

Andteppa, f. Snue. (Sv. andtäppa).

andtept, adj. angreben af Snue, el. Tilstopning i Aanderørene. Gbr. og fl.

andtjoeleg (ankjoeleg), adj. upassende, ilde ladende, styg. Sfj. Formodentlig af et gammelt „tjoa" (= tya), ɔ: nytte, due. Eller maaskee for andtjodleg (ufolkelig)?

Andtyrja, f. = Andyrja, Andøra.

Andtøna, f. en Tværdriver. Hall. — **andtønast**, v. n. stræbe imod, trodse. Dunkelt; s. Andøra.

anduga (u'), v. n. (ar), anke paa, eller ængstes for noget. Det var ikkje nokot til aa anduga paa. Sfj. Maaskee andhuga.

Anduge (gj), m. Bekymring, Uro i Sindet. Sogn (?). I Sfj. Anduging, f. Vel egentl. Andhuge.

Andur, m. (?), s. Andør.

andvaken (kj), adj. søvnløs, længe vaagende. Hall. G. N. andvaki.

Andvarp, n. Suk. Nhl. og fl.

andvarpa, v. n. (ar), sukke. Nhl. Hard. Valders og fl. G. N. andvarpa.

Andveder, n. Modvind, Vindbyger som man faar imod sig paa en Reise. Nordl. (Annveer). G. N. andvidri.

Andveg, m. Bænk ved Bagvæggen i en Stue, inderste Plads. Nhl. Voss, Hall. og fl. (dog mindre brugl.). Ogsaa **Andvegesbenk** (gj) forekommer (Sdm.); jf. Andbenk. G. N. andvegi, öndvegi, n.

andveges (gj), adv. til den modsatte Side. Hall.

andvendig, adj. tvær, modstræbende. Vald.

Andvid (i') m. Vridninger i Træ, indvendige Krumninger hvorved Træet bliver vanskeligt at høvle eller tilskjære. Sfj. og fl. Ogsaa kaldet Motvid. — **andvidad** (i'), adj. vreden, vredvoret, om Træ (= motvidad). Sogn, udt. andvia, andvea; ogsaa andvidd (i').

andvig, adj. 1) tvær, modstræbende, modvillig. 2) møisom, besværlig, som ikke rigtig vil gaae (om Arbeider, f. Ex. Vævning). Ogsaa: hinderlig, ubeleilig; om Tilfælde. Gbr., mest i Neutr. (andvigt). G. N. andvigr, modstridende, af vega.

andvigt, adv. tvært, hinderligt. Gbr.

Andvind, m. Modvind. Nordland.

Andvoka (o'), f. Søvnløshed, lang Vaagen (= Aarvoka). Sogn, Nhl. Tel. (Andvoku). G. N. andvaka. Jf. andvaken.

Andyrja, f. 1. Tværdriver, s. Andøra.

Andyrja, f. 2. Spor af Skier i Snee. Hall. Østerd. Guldal og fl. I Lighed med Dyrgja og Skiddyrgja kunde det snarest opfattes som And-dyrgja; men det følgende Andør passer ikke sammen hermed.

Andyrke (-yrkje), n. 1) Redskaber, Værktøi. Lof. (tydelig udtalt: Andyrkje). 2) Materiale, især af Træ; Emningstræ. Gbr. G. N. andvirki, Arbeidssager (af Nogle opfattet som annvirki, ligt önn). I svenske Dial. anørkje.

andæren, adj. tvær, modvillig, vrangvillig; ogsaa vranten. Hall. G. N. andærr, forklaret som mod-roende, af Aar, f. (Egilson).

andæres, adv. baglængs, bagvendt; tvært, uheldigt. Tel. Hall. (Jf. andhæres). G. N. andæris.

Andør (el. Andøra), f. Ski, Sneeskinne (= Onder); især en kortere Ski at bruge ved Opstigning. Østerd. Nogle St. **Annør**; i Solør ogsaa **Annun**, formod. for Andur'n (m.). Jf. Andyrja. G. N. andri og öndurr, m. Sv. Dial. andur (m.): Ski, og andørja: Skispor. (Rietz, p. 9).

Andøra, f. Klodrian, En som sætter Tingene forkeert eller bærer sig klodset ad. Hard. Hertil nærmer sig: **Andyrja**, og **Andtyrja**, f. om en tvær, modvillig Person. Tel. (Vinje). Ligesaa: **Andtøne**, i Hall. — Andøra kan maaskee sævnføres med G. N. öndurdr (= andverdr), ɔ: modvendt.

andøva, v. n. (er, de), holde en Baad imod Vinden eller Strømmen, roe eller stoppe med Aarerne, for at Baaden ikke skal drive af Stedet; saasom paa en Fiskerplads. Alm. paa Vestkysten. G. N. andœfa. Figurl. stræbe imod, søge at hindre noget; ogsaa: have travlt, være meget sysselsat. Vel egentlig and-høva (afpasse imod). Jf. Andov, og Andsrom.

Andøve, n. Modstræben; ogsaa en modstræbende el. uvillig Person. Voss.

Andøving, f. Roen eller Stopning med Aarerne; ogsaa: Travlhed, Tummel, Uro.

Ang, m. er i nogle Tilfælde kun at ansee som en Endelse (Farang, Havang, Bulang), men synes ogsaa at være et Ord med dunkel Betydning, omtrent som Grund eller Plads; s. Lettang, Hardang, Einang. Herved er ogsaa at mærke, at en Mængde Stedsnavne slutte med „Anger", som: Leikanger, Livanger, Hardanger, Eikanger, Stavanger; i Dagligtalen tildeels med „Ang", som: Kaupang, Leikang, Vrimang, og paa nogle Steder „aang" eller „ung", saaledes paa Sdm. Leikung (Leikang), Gjøraangjen (Geiranger). Dette Ord har deels været forklaret af „ang" (trang) som en smal Fjord, Vig eller Dal, og deels som beslægtet med Eng og Vang. Jf. Nedertydsk Anger ɔ: Eng. Det sidste er vistnok det rimeligste, dog synes „Anger" at adskille sig fra „Vang" ved det sluttende R, som i G. N. tildeels ogsaa vedhænger i Fleertal (som Vinangrar, Ævangrar). Maaskee have nogle Navne havt den ene Betydning, og nogle den anden.

ang, adj. trang, smal, liden; om en Aabning, f. Ex. om Maskerne i et Garn.

Østerd. (Trysil). (Fleertal ogsaa udtalt: angne, agne). G. N. öngr. (Angelſ. ange; Goth. aggvus). Jf. Angrøme (ſom viſer, at Ordet har været mere udbredt).

anga, v. n. (ar), 1) lugte, give Lugt, f. Ex. om Blomſter. 2) lugte til noget. anga paa Drykken, o. ſ. v. Meſt brugl. i Berg. Stift, i Formen „aanga". G. N. anga; Sv. ånga.

anga, v. a. (ar), udſye med Takker, ſætte en takket Kant paa Klæder. Hall.

Ange, m. 1) Green eller Arm paa et kløftet Redſkab (f. Ex. paa en Gaffel). Shl. i Formen Aangje. Isl. angi. — 2) liden Takke eller Tand, ſom paa Kanten af Løv. Hall. (Angje). Jf. Agge.

Ange, m. 2, Lugt (iſær behagelig); Duft, Vellugt. Veſtenfjelds: Angje, Aangje. G. N. angi. (Sv. ånga, f. Lugt, Damp). Jf. Daam, Tev, Snik, Luft, Eim.

angelaus, adj. lugtløs.

Anger (Angr), m. Anger, Fortrydelſe; ogſaa (dog ſjeldnere) Sorg over et Tab. G. N. angr, Sorg.

angerfull, adj. angerfuld, angrende.

angerlaus, adj. angerløs, rolig i Sindet.

angerſam, adj. ømſindet, tilbøielig til Anger; ogſaa angerfuld, fortrydelig. Trondh.

angleg, adj. bitter, ſkarp, fornærmelig (om Ord eller Yttringer). Tel.

Angnet, n. Garn med ſmaa Maſker. Øſterd.; ſ. ang, adj.

ang-ordig, adj. bitter i Ord, ſkarp, bidende. Tel. (angorig'e).

angra, v. a. (ar), angre, fortryde. (I Berg. aangra). G. N. angra, volde Sorg.

angrande, adj. værd at angre paa. Det var ikkje angrande.

angren, adj. = angerſam.

Angryta, f. Knurrepotte. Tel.

Angrøme, n. Trangheb, Trængſel; om noget ſom ſtaar i Veien eller optager for meget Rum (= Trongrøme). Sæt.

Angſtei, ſ. Agneſtei.

angulleg, adj. tvær, vrangvillig; ogſ. ærgerlig, hidſig. Hard. Trondh. — Dunkel Form; i Hard. anguleg (maaſkee for angurleg?), ved Trondh. derimod: angullu. — I ældre Ordſamlinger findes **angola**: modvillig (Schytte), og **angvælen**: utaalmodig (Hallager).

Ank, n. 1) Klynk, Jamren, Smerteſuk. Trondh. Ank og Stank: Jamren og Stønnen. (Tydal). Jf. G. N. aumkan. 2) Bekymring, Uro i Sindet (= Hugverk). Eg hadde eit ſtort Ank fyre det. Ogſaa: Misnøie, Anger over en Forſømmelſe o. ſ. v.

anka, v. a. og n. (ar), 1) refl. klage (ſig), klynke, jamre ſig for Smerte. Trondh. og fl. Afvig. **aanka ſeg** (Søndre Berg.); **unke ſeg** (Vald.). Sv. Dial. anka; Nt. anken. — 2) ynke, beklage. Helg. (aanke, aank'). G. N. aumka. (I ſamme Betydning: **aankaara**, og **unkaara**. Sdm.). — 3) anke paa, være utilfreds med noget; ogſaa: angre, fortryde; ligeſaa: være bekymret og urolig, f. Ex. for En, ſom er borte eller maaſkee er i Fare. (Kun i Formen anka). Formodentlig er det to Ord, ſom her ere faldne ſammen i een Form.

Ankar, n. Anker, Skibsanker. Meſt alm. „Anker" med ſvag Betoning og alligevel haardt „k" (altſaa en uregelmæsſig Form); ſjeldnere Ankar (Tel. Hall.) og Akkjer (Hard.). G. N. akkeri (efter Lat. ancora). — **Ankarbotn**, m. Ankerbund. **Ankarſli**, f. Fli. **Ankarklo**, f. Ankerklo, o. ſ. v.

Ankartroll, n. Sprutte, Polyp (= Akkar). Nordl. S. Spruta.

Anke, m. Anke, Utilfredsheb. (Sjeldnere).

ankefull, adj. bekymret, ængſtlig.

ankelaus, adj. tryg, rolig, ubekymret. — **ankelauſt**, adv. roligt, uden Frygt.

Ankeløyſa, f. Tryghed, Ro.

Anker, n. Anker, Dunk ſom holder en Tredieðeels Tønde. Nyt Ord. Holl. anker.

ankłaſt, v. n. tviſte, trætte. Tel.

ankort, ſ. annatkort.

ankra, v. n. (ar), ankre. (Lidet brugl.)

ankræmeleg, ſ. andkremleg.

ankſam, adj. bekymret, ængſtlig; ſ. anka.

Anlet, ſ. Andlit. — **Anmarke**, ſ. Andmarke.

Ann, f. (Arbeide), ſ. Onn.

ann, adj. 1) virkſom, ivrig, omhyggelig. Han var ſo ann paa det: han beſtræbte ſig ſaa ivrigt derfor. Indherred. Hører til Onn (o: Arbeide), ligeſom anna, v., annig og annſam. — 2) om Tingen: nødvendig, magtpaaliggende; ogſ. haſtende, ſtrax fornøden. Kun i Neutr. (ant). Det var ſo ant um: det haſtede meget. Ndm. D'er ikkje ſo ant um det. Indr. Ogſaa ved en Omſtilling: „Eg var ſo ant um det" (i Stedet for: det var meg ſo ant um), o: det var mig meget om at gjøre. Orkd. (G. N. annr, kun i n. ant).

anna, v. n. (ar), haſte, ſkynde, drive paa. No faa me anna paa, o: være flittige. Du maa anna paa deim: faae dem til at ſkynde ſig noget. Nbg. Ogſaa reflexivt (anna ſeg): beſtræbe ſig, beflitte ſig. Sæt. Andre St. onna ſeg (mindre rigtigt). I Øſterd. ogſaa „ante ſeg", el. „ante paa". S. ann.

anna (adj. n.), ſ. annan.

annan, adj. (**onnor**, f., **annat**, n. **andre**, pl. og bſt. F.), 1) en anden, en ny, ikke den ſamme. 2) den ene, een af to; f. Ex. ein etter annan; den eine etter den andre; dei laſta kvar paa annan. 3) den anden, følgende, næſte i Rækken. Ofteſt i Formen „andre", el. „den andre". — G. N. m. annarr, f. önnur, n. annat, pl. adrir (for annrir). Bøiningen er bleven uregelret, iſær derved at Hovedformen „annar" er her (ligeſom i Svenſk) bleven fortrængt af Akkuſativformen annan. De brugelige Former ere:

Maskul. **annan** (Trondh. og fl.), **annen, annin, ann'**, og i Sogn tildeels: **onnor**. — Femin. **onnor** (Sogn, Nhl. Hard. og fl.), **onno, onnaa** (Sfj. Sdm. og fl.), **annor** (Ryf. Jæd.), **anna** (Rbg. Trondh.). — Neutr. **anna** (overalt). — Fleertal: **andre** (for annre), **anner** (Trondh.), **are** (Søndre Berg. Hall. Vald. ꝛc. for adre), **aire** (Sæt.). — Bestemt F. andre, are, aire. — Dativ af Neutrum, egentl. **odro** (G. N. ödru) bruges i Formen: **auro** (Helg.), **auraa** (Sdm. og fl.), ogsaa: **androm** (Østerd.) og **aurom** (Tel.), som egentlig tilhører Maskul. og Fleertal (odrom). Saaledes „Dæ høve kvart auraa" (Sdm.): det ene passer til det andet. „D'æ mangt auro likt" (Helg.): der er mangt, som er ligt et andet. „Noke so 'va auraa beire" (Sdm.): noget som var bedre end det øvrige, noget udmærket. Saaledes ogsaa „ar' viller", ved Trondhjem (Selbu); Sv. Dial. arviller, adarviller (ɔ: bedre end noget andet, fortræffelig); s. vildre. Om Genitiv s. annars. — Blandt andre Talemaader mærkes: Gong og annan: en og anden Gang. Tak og annat: et og andet Tag (Stund, Tid). Annan Dag: anden Dag i en Høitid. Andre Dagen: den anden el. næste Dag. Annan Maandag: paa Mandag otte Dage til. Annan Kveld (ogs. Annat-Kveld): i Morgen Aften. Andre Kvelden: den anden Aften. Onnor Natt: Natten efter i Morgen. Onnor Helg: næste Helligdag efter den førstkommende. Annat Aar: næste Aar. Andre Aaret: det andet Aar. Alt det andre: alt det øvrige. Ute hjaa dei andre: ude hos Fremmede, udenfor Familien. Eg saag ikkje annat: jeg saae ingen Mangel derpaa; det manglede ikke. Det vardt annat Slag: det blev noget ganske andet, noget rigtig nyt. Annat slikt til: lige saa meget til, dobbelt saa meget. Det var ikkje annat til (Sdm.): det var just tilpas, det skulde man netop have gjort. — I visse Sammenligninger bruges „annan" ofte som overflødigt eller kun til større Eftertryk; f. Ex. ganga som ein annan Tiggar (ɔ: som en virkelig Betler); rota som ein annan Gris; riva og slita som eit annat Udyr, o. s. v.

annan-kvar (**onnorkvar**, f. **annatkvart**, n.) hver anden. G. N. annarhverr.

annarleides adv. anderledes. Nyere Ord i forskjellig Form: **annerleis** (Trondh.), **ande(r)leis** (mange St.), **ansleis** (Tronh. Tel. og fl.), **areleis** (Nhl. og fl.), **aarleis** (Vofs), **aleis** (Romsd.), **aileis** (Sæt.), **auleis** (Meldalen). Ogsaa: **anderlein**, **andelein** (Gbr), **arelein** (Hall.), **alein** (Hall. Vald.), **ailei** (Sæt.). Oprindelig: onnor Leid, eller (i Akkus.) andra Leid (ɔ: paa anden Vei), siden sammensat, forøget med en Endelse og tillempet paa forskjellig Maade. Jf. Sv. annorledes; i Dial. anderlees, annles, arläs, o. s. v.

annars, adv. ellers, i andet Fald. Han visste det vel; annars hadde han ikkje sagt so. Mest i Formen **annas** og **annast**. Sogn, Søndre Berg. (Jf. elles). G. N. annars; Sv. annars. — Her mærkes ogsaa Talemaaden „Han vardt annas ve(d)", eller „annast mæ" (Gbr. Ork.), ɔ: han kom i Bevægelse, blev urolig, el. forskrækket. Jf. G. N. hánum vard annars hugar vid. — Egentlig er annars et Genitiv af annar (annan), men bliver ellers forkortet til „ans"; saaledes: „i anns Manns Hus" (i anden Mands Huus), „paa anns Manns Grunn", o. s. v. (Trondh. og fl.). Hertil hører ogsaa Udtrykket **annars-imillom**, ɔ: imellem andre Ting, af og til, en og anden Gang, el. leilighedsviis. Lyder som ansimillom (Trondh.), ansimyllaa (Nfj.), asimyljo (Hall.).

annarsinne, adv. til andre Tider, en anden Gang. Nordre Berg. (andersinne). I Sæt. airesinne. Egentlig: andro Sinne (G. N. ödru sinni).

annarstad, adv. andensteds. Oftest afvig. annenstad, annstad, annstads, annsta'r. (G. N. annarsstadar). Ellers med Fleertalsform: **andre Stader**, are Stae, aire Stae; og i Dativ: auraa Stodaa (o') og auraa-staa' (Sdm.) for: odrom Stodom.

annast, ellers, o. s. v., s. annars.

annast, conj. inden, førend, før. „Dæ vert'e lengje, annast han kjem'e". Sdm. „Han va' vel hardt nøydd'e, annast han gjore dæ". Jf. G. N. unz, unds (forklaret som „und þat es", ɔ: til det at).

annast, v. (ast), arbeide med noget, drive paa, have travlt. Rbg. Ellers i anden Form: antast, Orkd. og anse, Romerige. (G. N. annast um: bære Omsorg for). Jf. anna, v. og ann, adj.

annat, som conj. undtagen. „Alle anna' me", ɔ: alle foruden vi. „Alltid anna' um Kvelden" o. s. v. Jf. „Ein saag inkje Grasstraa, anna' dæ' va' berre Bergj'e paa alla Side'" (Sdm.) ɔ: uden at det var, o. s. v. eller: tvertimod var det. Saaledes ofte efter en Negtelse. Egentlig for „annat en".

annat-kort, conj. enten (= anten). Brugt i Formen **antekort**, Hall., og **annkort**, Guldalen. G. N. annat hvárt.

an-ne (i her-anne, der-anne, og fl.) s. ne.

annen, s. annan. — **Annes**, s. Andnes.

Annfred, m. Frihed for Thingsøgning; Retsferier i den travleste Arbeidstid. (Synes forældet).

Annheim, s. Andheim.

annig, adj. flittig, arbeidsom; ogsaa: skyndsom, ilfærdig, som haster med noget. Voss, Hard. Hall. Hedder ogsaa: **onnug**, **onnig** (Tel. Jæd. og fl.), **endig** (Sdm.). Jf. Onn, f. og anna, v.

annsam, adj. 1) arbeidsom, flittig, travl (= ann, annig); ogsaa: meget sysselsat, som har meget at udrette. Opl. og fl. G. N. annsamr. I svenske Dial. ansam. — 2) travl, streng, f. Ex. om en Tid, da man har usædvanlig meget Arbeide. Det verd annsamt. Eg hadde det so annsamt. (Mere alm.). — 3) besværlig, vanskelig at komme tilrette med; ogsaa om Personer: egensindig, tvær, vranten. Gbr. Valders.

Annsemd, (-sæmd), f. 1) Arbeide, Virksomhed; Travlhed, mange Forretninger. Hall. Nhl., Sogn, Sdm. og fl. Det var slik ei Annsemd paa (el. med) honom. (I Sdm. ogsaa i Fleertal. „D'æ so maange Annsæmdinne"). — 2) Omsorg, Omhu for at udrette noget. (Sjeldnere). G. N. annsemd. I Orkd. „Annsæme" (et gammelt annsemi). — Hertil: **annsemdafull,** adj. meget sysselsat; travl. Modsat **annsemdalaus:** nogenlunde fri eller ledig. Sdm.

Anntid, f. Arbeidstid; især Tiden for de største Sommer-Arbeider. Sjeldnere Ord (Sdm. Nedenæs), men bedre end det almindelige „Onnetid".

Annvika (i'), f. s. Høyannvika.

annvinn (annvint), adj. møisom, besværlig; travl, streng. Tel. Num. Gbr. Det vardt annvint.

Annæring, m. Dyr som er over et Aar gammelt, gaar i sit andet Aar. Aaserall, Fjotland. (Misligt i Formen).

anpust, s. andpusten.

Ans, n. 1) Tilsyn, Røgt, Pleie (s. ansa). 2) Agt, Opmærksomhed. Eg gav ikkje Ans paa det. Gbr.

ansa, v. a. og n. (ar), 1) agte, skjøtte, ændse, lægge Mærke til. Temmelig alm. G. N. ansa, (ogsaa skrevet „anza", ligesom for andsa, men maa vel hellere opfattes som annsa, af anna, Onn). — 2) fodre og pleie Kreaturene (= ambætta, stia, stulla). Østerd. (Jf. Sv. ansa: røgte). — 3) arbeide, stræbe; see annast. — En dunkel Sammensætning er „ansløkte", v. a. (ar), ændse, indlade sig med. Sdm.

ansande, adj. værd at ændse.

Ansekolla (Ansekulle), f. Pige, som fodrer Kvæget (= Budeigja). Tønsæt.

ans-imillom, leilighedsviis; s. annars.

Ansing, f. 1) Agt, Opmærksomhed. 2) Kreaturenes Røgt. Østerd.

Ansjo, s. Andsjo. **Anskop,** s. Andskap.

Anstov, s. Andstev. **ansøls,** s. andsøles.

ant, s. ann. — **anta,** s. anna.

anten, conj. enten. Brugt i forskjellig Form: **anti** (Østerd., Solør, Hall.), **antien, ankjen** (Orkd.), **antin** (Vald.), **antan** (Hard.), **anten** (mange St.), **enten** (ligesaa), **entel** (Nordre Berg.), og **antel** (Gbr.), af Nogle opfattet som „annat helder". Den rigtigste Form vilde være „anntig", el. antig. G. N. annat tveggja (o: eet af to, det ene af de to); senere sammendraget til antiggja, antige (Dipl. 6, 476) og fl. Sv. antingen. Jf. kort (kvaart) og annatkort.

Antonseld (Antuseld), m. en Sygdom med Udslæt omkring Underlivet. Hall. (T. Antoniusfeuer: en Sygdom i hvilken man fordum bad den hellige Antonius om hans Forbøn).

antra, v. n. (ar), stride imod, gjøre Modsigelser. Tel. (Jf. Nt. antern). Hertil: **Antregast,** m. og **Antring** (el. Antringje), m. Modstander, En som idelig gjør Modsigelse. I Hall. **Antekjegla,** f.

Anveer, n. s. Andveder.

Ap, n. Drillerie, Gjækkerie; ogsaa om et Spil af Skjæbnen, en Række af Skuffelser eller besynderlige Tilfælde. D'er reint eit Ap med denne Vinden; kor ein snur, so er han imot. (Berg.). Ofte i en fremmed Form: **Aperi, Apri,** n.

apa, v. a. og n. (ar), 1) drille, gjække, drive Gjæk med. G. N. apa. 2) med „etter": efterabe, lære Skik af. Ved Trondh. **aapaa.** — Apa seg innpaa Folk: tirre, ophidse nogen ved Drillerie. D'er alle, som apa, og ingen, som vil skapa: Alle ville spotte; Ingen vil forbedre. Berg. Stift. — **apast,** v. n. gjækkes, drille hinanden.

apa, v. rykke tilbage, s. hopa.

Apa, f. en Abe (Dyr). G. N. api, m. Sv. apa, f. Ogsaa: en Efteraber.

Apall, m. Abild, Æbletræ. Egentl. **Apal;** afvig. **Aapaale** (Sæt.), **Aple** (Hard.). Fleertal tildeels Aplar, ellers Apallar. Ordet har ogsaa en anden Form: **Apald** (Sogn), som passer til G. N. apaldr; men alligevel synes dog „Apall" at have et Fortrin, især som Stamord til „Eple". Jf. Sv. apel. — Hertil: **Apallblom,** m. **Apallgard,** m. **Apallhage,** m. og fl. (I Hard. Aplablom, Aplagar', o. s. v.).

apallgraa, adj. abildgraa (om Heste), graaskimlet.

Apar, m. 1) Gjæk, Drillemester. 2) Efteraber.

[**aparta,** og **aparto:** ypperlig, udmærket. Efter Fr. à part: for sig selv.

Apekatt, m. 1) Abekat, mindre Abe (vel ogsaa om Aber i Almindelighed). 2) en Efteraber, Modegjæk. 3) Gjæk, Spottefugl.

apeleg, adj. drillende, tirrende.

apelege, adv. underligt, besynderligt, som ved et Gjækkerie (s. Ap). Paa Sdm. „apeslege". „Dæ' gjenge so apesle' til".

apesam, adj. 1) tilbøielig til Gjækkerie, drillende, nærgaaende. 2) tilbøielig til Efterabelse. Hedder ogs. **apen** og **apefengjen.**

Apeskap, m. Gjækkerie, Narrestreger.

Apespel, n. Abespil.

Apestikka, f. en drillende, nærgaaende Person. Ligesaa: **Apefant, Apegauk,** og fl.

Aple, m. s. Apall.

Ar, s. Ard, og Aare.
ara, s. arad og arda.
ara, v. (ar) „are seg": passe, tage sig ud. „Dæ ara se godt" o. s. v. Sdm. Ndm. I Gbr. **ale** se (tykt L). Mon for „arda": arte sig?
arad (ara), adj. mugnet af Varme, lidt forandret i Smagen, beesk, harsk; om Meel. Toten. Dunkelt Ord. Jf. D. oret, i samme Betydning. Derimod Sv. oren: skadet af „or", o: Midder. — **Arasmak**, m. „oret" Smag.
Aragagn, n. 1) Redskaber til Jorddyrkning; Plov, Hakker o. s. v. Ryf. (Nærstrand). Vel egentlig Ardargagn. — 2) Redskaber til Huusbrug; Kar af Jern, Kobber, Tin eller andet Metal. Ryf. (Hjelmeland). I sydligere Egne (Jæd. Siredal) tildeels kaldet „Æregagn" og „Æregave".
Arbeid, n. Arbeide. — Afvigende fra G. N. erfidi, ervide. (Jf. G. Sv. erfvode; Ang. earfoð; Goth. arbaiþs, Ght. arabeit). Den nyere Form er formodentlig opkommen ved Tillempning efter den tydske og danske; imidlertid er Ordets Oprindelse dunkel og opfattet paa forskjellig Maade. (Jf. Erved). — Hertil mange Sammensætninger, som: **arbeidsam**, adj. 1) arbeidsom, 2) møisom, travl. **Arbeidsauke**, m. unødig Møie, mere Arbeide end egentl. nødvendigt. (Berg. Stift). **Arbeidsbeine**, m. Værktøi. (Sdm.) **arbeidsfør**, adj. skikket til Arbeide. **arbeidslaus**, arbeidsløs. **Arbeidsløysa**, f. Mangel paa Arbeide. **Arbeidsmenneskja**, f. Menneske som duer til Arbeide. **Arbeidsslag**, n. Art af Arbeide; især om noget tungt og haardt. **Arbeidsøykt**, f. Arbeidsstund.
arbeida, v. n. (er, de), arbeide. Afvig. arbeie, erbeie, erbee. Particip **arbeidd**: udarbeidet, udført.
Ard (Ar), m. Plov; helst om en mindre og simplere Træ-Plov, som bruges i stenig Jord; ogs. Hyppeplov. Sogn, Voss, Hard. og fl. (udt. Ar); ogs. paa Østlandet (udt. Al med tykt L). G. N. ardr. Sv. årder (i Dial. al).
ard, adj. pløiet (?). „Rid det are, og ikkje det hare", o: rid paa Ageren og ikke paa Veien. (I gamle Folkesagn). Nogle St. „dæ ale". G. N. erja (ardi): pløie.
arda, v. a. (ar), pløie. I Tel. tildeels tydelig udtalt, f. Ex. „han heve arda(t) Aakren". (Hvitseid). Andre St. **ara**, **are**, og paa Østl. **ale**, om at pløie med „Ard" eller hyppe Ageren. — Hertil hører vel ogsaa: **ale** (are), v. n. arbeide stærkt, slæbe, trælle med noget. Smaal.
Ard-aas, m. Plovaas, Plovens Mellemstykke eller Langtræ, hvori Drættet med Skaglerne er fæstet. Bruges ogsaa i nogle Egne, hvor „Ard" ikke bruges; saaledes har man paa Sdm. „Araas", men ikke „Ar".
Ard-dypt, f. Plovdybde, saa dybt som Ploven sædvanlig gaar. Sdm. og fl. Nogle Steder: **Arddjupn**, f. (Arjupn).
Ardjarn (Arjern), n. lidet Plovjern.
Ardlekkja, f. Lænke imellem Plovaasen og Skaglerne. „Arlekkje", Sæt.
Ardvekøne, n. = Ardjarn. Østl.
Are, m. Ørn. Sdm. G. N. ari (Goth. ara; Ght. aro, senere adel-are, T. Adler). — Hertil: **Arefjøder** (-fjør), f. **Areklo**, f. **Arereid**, n. **Areunge** (Arungje), m. **Areveng**, m. Jf. Ørn.
are (= andre), s. annan. Ellers s. ara, arda.
areleis, s. annarleides.
arg, adj. 1) slem, fortrædelig, ubehagelig, f. Ex. om Tilfælde; ofte ogsaa: drøi, svær, heftig. Eg heve ikkje høyrt argare (o: noget drøiere, værre). Det var det argaste, som ein skulde sjaa. (Sv. arg). — 2) slem, listig, lumsk, oplagt til at gjøre Fortræd (om Dyr og Mennesker). B. Stift. — 3) vred, ærgerlig, fortrydelig; ogs. vranten, i ondt Lune. Trondh. og Østl. (tildeels udtalt: ærg, ærj). G. N. argr bruges ofte i en anden Betydning: ræd, umandig.
arga, v. a. (ar), ærgre, tirre, ophidse. Mest i Trondh. Stift. (Jf. erga). — **argast**, v. n. ærgre sig, harmes, blive vred. (Trondh.) Ogsaa: blive værre, forværres.
argleg, adj. slem, fortrædelig. Trondh.
Argskap, m. Slemhed; Ondskab.
argvoren (o'), noget slem; ogs. vranten.
Ark, n. Ark, Papirblad. (Fl. Ork, Sæt.). Afvig. i Kjøn: Ark, f. Berg. Stift. Sv. ark, n. Vel egentlig sammenbøiet Blad; jf. Lat. arcus (Bue) og T. Bogen (Ark).
Ark, f. en liden Udbygning med et Vindue, paa Siden af et Tag. (Jf. Kvist). Berg. Ellers om Noa's Skib. G. N. örk, f. Kasse, Kiste; efter Lat. arca.
Arm, m. Arm; nærmest om Overarmen (modsat Handarlegg); men tildeels ogsaa om det hele Lem fra Skulderen til Næven; f. Ex. bera paa Armen; taka i Armen. (Jf. Hand). Uegentlig om Grene eller Skafter, som ligne Arme, saasom Rokk-arm, Not-arm og fl.
arm, adj. 1) arm, ulykkelig, værd at beklage. G. N. armr. Stakars arme Trælen! Det arme Folket, o. s. v. — 2) svag, afmægtig, kraftløs. Han var so arm, at han orkade ikkje ganga. Tel. Østl. — 3) udmagret, forsultet; om Dyr. Søndre Berg. — 4) fattig, trængende. (Lidet brugl.). — 5) knap, kummerlig. Det var paa det armaste: det var yderst knapt; det var med Nød og Neppe. Nordl. Mere alm. er Talemaaden: Han visste ikkje si arme Raad: han var aldeles raadvild. Nogle St. „han veit ikkje seg arme Raad". Sv. sitt armaste råd.
arma, v. a. (ar), 1) svække, afkræfte, udmatte. 2) forarme, gjøre fattig. arma seg ut. Hertil: **ut-armad**.

armast, v. n. 1) svækkes, tabe Kræfter; ogs. udmagres. Tel. og fl. 2) slæbe, trælle, have megen Møie. Trondh.; ogsaa i Østrd. (ærmes).

[**Armbøst**, et Slags Skydebue. Gbr. Ogs. **Arbøst**, og **Harbøst** (Helg.). G. N. armbrist, armbörst; jf. Tydsk Armbrust. En Omdannelse af det latinske arcuballista (en Skydemaskine).

[**Armee**, og **Armei**, f. Armee. (Fransk).

Armhola (o'), f. Huulning under Axelledet (imellem Arm og Bryst).

Arming, m. Stakkel, arm Person; En som intet formaar. I Tel. **Armingje**.

Armkalve, m. Musklerne paa Bagsiden af Overarmen. I Tel. **Armekaave**. (Paa Sdm. Kalvekjøt). Jf. Kalve.

Armlegg, m. Benet i Overarmen.

Armod, f. 1) Møie, Besværlighed. (Trondh.). G. N. armœda. 2) Svaghed, Vanmagt. Nbg. Tel. 3) Armod, Fattigdom (Sv. armod, n.). Ordet er noget paafaldende ved den usædvanlige Endelse (od) og ved den for et Hunkjønsord usædvanlige Sammensætningsform med „s", saasom i **Armodsdom** (Usselhed), **Armodsfolk**, **Armodsmann**, og fl.

armodsam, adj. 1) møisommelig, besværlig. (Orkd.). 2) kummerlig, ussel, som tegner til Armod. Der er so armodsamt med deim.

armodsleg, adj. ringe, knap, kummerlig.

armsleg, adj. svag, magtløs. Tel.

Armslit (i'), n. Arbeide som anstrenger og svækker Armene.

armsliten (i') adj. svækket i Armene.

Armstaup, n. Axelhuulning (= Armhola). Toten.

Armstaal, n. Kraft i Armene. — **armstælt**, adj. stærk i Armene. Hall.

armsterk, adj. stærk i Armene. Hertil **Armstyrke**, m.

armveik (armeveik), svag i Armene.

Arn, et Ord som forefindes i en Række af Navne, som: Arnbjørg, Arnfinn, Arnkjell, Arnlaug, Arnstein og fl., men nu sædvanlig lyder som „Ann" (Annbjørg, el. Ambjør, Anfinn, Anstein), undtagen naar Vokal paafølger, som i Arnulv. Ordet ansees som en Form af „Ørn". Jf. Munchs Maanedsskrift 3, 14.

arra, v. n. (ar), gaae med Møie el. meget seent, arbeide sig frem. Hard.

arsa, v. i Forbindelsen „arse se fram": skubbe sig frem, i en siddende Stilling, (især om Smaabørn). Solør. Af Ordet „Ars", m. (ɔ: Bagdeel, Gump), som bruges i flere beslægtede Sprog; men her synes at mangle. Jf. Rass.

Art, f. Art, Natur, naturligt Anlæg; ogs. Skik, Orden. Egentlig en tydsk Form (Holl. aard, ard). Jf. ara, v. Hertil: **artast**, v. n. arte sig. Han artast paa Folket sitt, ɔ: han ligner sine Slægtninge.

Arv, m. Arv, Arvelod; arvet Gods. G. N. arfr. Heraf: erva, Erve, Erving.

Arve, m. Fuglegræs (Alsine media). Hard. Tel. Ellers: Arvegras (Nedenæs), Svinarv (Trondh.), Blautarv (Orkd.), Vassarv (mange St.), Vasshavre (Sogn).

Arveld, f. Orvelde.

arvlaus (el. arvelaus), adj. arveløs.

Arvlut (u'), m. Arvelod, Arvedeel.

Arvsak, f. Sag, Proces om Arv.

Arvskifte, n. Deling af Arv.

Arvtakar, m. Arvetager.

As, i Navne, see Aas.

As, n. 1) Gjæring; ogsaa Opbruusning, Hidsighed. Hall. Vald. 2) Storm, Uveir, stor Bevægelse i Luften. Jf. Asveder. 3) Uro, Tummel, megen Støi; f. Ex. af Børn. Nhl. Helg. Ogsaa: et Bruushoved, en opfarende Person. Trondh.

asa (1), v. n. (es, os, aset), bruse op, gjære, komme i Gjæring (f. Ex. om Deig), svulme, udvide sig, hovne. Hall. og Vald. I Præsens sædvanlig: æs (i Vald. æs'e, for eser), Fl. asa. Imperf. oos, Fl. oso, f. Ex. „Kakudn oso paa Takkunn", ɔ: Kagerne svulmede ud paa Stegepladen. „Dæ hadde ase' upp": det havde hovnet, udvidet sig. — Hedder paa andre Steder esja og æsa. Beslægtede ere: os (adj.), øs og øsa.

asa (2), v. n. (ar), 1) bruse, storme, rase; om Veiret. Nhl. Sfj. og fl. (Samme Ord som forrige med svag Bøining). — 2) sværme, storme frem, vække Uro og Støi. Indherred, i Formen **aasaa**. Ogsaa: tumles omkring, strabadsere, færdes med Besvær. Nordl. Tildeels som v. a. „asa seg ut": udmatte sig.

Asall (Asal), m. Axelbær-Træ (Sorbus Aria); Sv. oxel. Afvig. **Aasaale** (Sæt.), **Hasall** (Tel. Sdm. Rommerige). — **Asallbær**, n. Axelbær. (Jf. Maabær).

asen (part. af asa), gjæret, kommen i Gjæring, opsvulmet. Vald.

Ask, m. 1. (nogle St. f.), Ask (Træ). G. N. askr. Hertil **Askelauv**, **Askeskog**, **Askestuv** og fl. **Askesmitsl**, f. et Slags Salve, tillavet af Asketræets Saft.

Ask, m. 2. 1) en Æske (dannet af en sammenbøiet Skive), = Oskja. Buskerud og fl. I Østerdalen ogsaa om et større æskeformigt Kar (= Tina, Laup). I Tel. er „Ask" en rund Æske, og „Oskje" en mere langagtig. — 2) Kop (af Staver), Kande, lidet Kar til Smør eller Ost. Indre Sogn. Ogsaa et større Stavekar til Opsætning af Mælk (= Kolla, Ringja, Bunka). Sfj. Sogn, Valders. G. N. askr.

Aska, f. s. Oska.

Aske (Askje), m. et Maal, som holder en Tiendedeel af en Tønde. Voss. (Jf. Mæle). Regnes efter et ældre Tøndemaal; den nye Maaltønde holder kun 9 Asker.

askraft, v. n. gyse, oprøres, føle stærk Afsky. Sdm. I Sogn: **iskraft**. Derimod i Nhl. **æskra**, om at yttre Afsky. Jf. G. N. askran (Rædsel), öskra (gyse), eiskra (være oprørt).

Askril, s. Oskero.

Askula, f. rundagtig Udvært paa Stammen af et Træ. Ork.

Asloie, s. Aatløgje.

Asn, n. Tummel, Sammenstimling, Opløb. Sfj. „Eit Asn" (Asen) siges ogsaa om et hidsigt, opfarende Menneske (= As). Ligelydende er „Asen", n. et Æsel. (Ny Form for G. N. asni, m.).

asna, v. n. (ar), stimle sammen, storme frem, tumle afsted. Sfj. I Gbr. „asnes": stimle sammen; om Fæ. Paa Sdm. „aasne". Paa Ndm. „ofsnast".

Asp, f. see Osp.

ass! Udraab af Skræk eller ved en ubehagelig Overraskelse. Berg.

assimyljo, s. annars.

Asstøding (Astøing), m. Indbygger af „Astafjord" i Nordland. Vel egentl. Arnstøding.

Asveder (Asveer), n. et stort Uveir med Storm og Søgang. Omtrent som „Rasveder". (Jf. asa). Sdm. Orkd. og fl.

asvint, adj, yderst haardt og besværligt; om et Arbeide. Indr.

at, præp. ad, til; see aat.

at, conj. at (= T. daß). G. N. at. Bliver ofte forbundet med „det", og i Stedet for dette „at det" (at dæ) høres ogsaa „ate" og „ate dæ". Ofte bruges ogsaa „det" uden „at", f. Ex. Eg trudde det (dæ), han skulde koma. I visse Tidsbetegnelser bruges derimod „at" ligesom til Overflod; f. Ex. naar at det var gjort; fyrr at eg kom der. I Forbindelse med en heel Sætning bliver „at" altid tydelig udtalt, uden at gaae over til „aat" eller „aa". I Forbindelse med et Verbum i Infinitiv (f. Ex. at fara, at gjera) skulde det egentlig have samme Form (G. N. at; Sv. att); men her fraskiller Ordet sig i Dagligtalen ved en almindelig Overgang til „aa"; derhos bliver det ogsaa ofte forbundet med „til" (til aa) og endog indbraget i dette i Formen „te", f. Ex. „hava nokot te gjera" (= til aa gjera). Forholdet er her altsaa det samme som i den svenske Dagligtale, hvorom s. Rydqvist, Sv. Språkets Lagar 4, 424, jf. 402.

atall, adj. 1) spodsk, tirrende; 2) slem, fortrædelig, ulidelig. Smaal. Rommerige. I Num. **aataal**. G. N. atall, beslægtet med etja, ɔ: tirre, ophidse.

atalsleg, adj, tvær, slem, fortrædelig. Hall.

atgaas, s. aatgaast. — **atjan**, s. attan.

Atlei, s. Aatleid.

atnøie, s. aatnøgja. — **atpaa**, s. attpaa.

atra, s. attra.

att, adv. 1) tilbage, i Retningen bagud, f. Ex. att um Ryggen. 2) bag, paa et Sted bagved; som: att i Baaten (el. med Dativform: Baat'e, Baat'a), ɔ: bagest i Baaden. I sidste Tilfælde paa nogle Steder „atte" (i Lighed med: framme). Egentlig samme Ord som „atter" (s. nedenfor), men sædvanlig med den korte Form i denne Betydning. Hertil: att aa Bak, ɔ: bagover, med Ryggen mod Jorden. Fara att aa Ende: falde bagover (Berg. Stift). Vera att paa Veg: være uvillig til at følge. (Sdm.). — **att og fram**: frem og tilbage. **att og upp**: bagud i opstigende Retning; **att og ned**: bagud i nedstigende Retning. — Her mærkes Sammensætningerne: attaat, attfyre, attmed, attpaa, atttil, attved; hvor „att" har en dunkel Betydning af Tilnærmelse eller Tilslutning, og derfor let kunde opfattes som „at" (= aat), hvilket dog hverken passer til Udtalen eller til Forbindelsen attaat og atttil, hvor Begrebet „til" er allerede betegnet ved det sidste Ord.

attan, adv. bagfra; bagtil. Mest alm. „atta", sjeldnere „attan" (Hard. Voss, Rbg.). G. N. aftan, aptan. — **attan-aat**: bagfra, fra Bagsiden. Rbg. (attanat). — **attan-etter**: bagfra. Berg. (attaette). — **attanfyre** (attaføre): bag ved, paa Bagsiden. — **attanpaa** (ogs. attan uppaa): bag ved, bag paa. — **attan-til** (atta-til, attan-te), 1) bag til, i den bageste Deel; 2) bagfra, fremover.

attan, num. atten, 18. Har forskjellig Form: **attan** (Lister, og fl.), **atten** (mange St.), og dernæst: **atjan**, **akjan** (Hard. Voss, Sogn), **akjaan** (Shl. Jæd.), **akjen** (Sfj.), **aakjan** og **aakja** (Sæt. Hall. Vald.), **aukjaa** (Nhl.). G. N. átján, áttján (G. Sax. ahtetian, Ang. eahtatyn). Jf. sjauttan og nittan. — Hertil **attande**, adj. attende. Nogle St. atjande, akjaande o. s. v.

attare, adj. bagere, som er længere tilbage. Superl. **attarste** (attaste), adj. og adv. bagest. Afvig. **ettre** (ætter) og **etterst**, Nordl. og fl.

attarleg, adj. som er noget bagud, i den bageste Deel. — **attarlege** (attalege, atale'), adv. noget langt bagud. G. N. aftarla, aptarla.

att-aat, præp. 1) nær til, tæt henimod. attaat Veggen: tæt ind til Væggen. attaat ei femti Aar: henimod 50 Aar. — 2) til, tilsammen med, som Tillæg til; f. Ex. eta Braud attaat Kjøtet; drikka Øl attaat Maten. I Tel. og Rbg. hedder det: **attat**, og tildeels: **attil** (att-te).

att-ende, adv. tilbage, lige bagud (= attleides). Søndenfjelds. Hedder ogsaa: **att-ender**, Gbr. (Gausdal). Ellers tydeligere: **att i Ende** (Vald.); **att aa Ende** (Nordre Berg.), s. ende.

atter (attr), adv. tilbage, igjen. Mest alm. **att'e** (med udeladt r); i de nordligste

Egne: **att**, som altsaa falder sammen med det førnævnte **att** (o: bag). G. N. aftr, aptr; D. atter, Sv. åter. (Jf. Nt. og Holl. achter). — Meget brugl. og i flere Betydninger, saaledes: 1) tilbage til den forrige Stilling, el. til sit Sted. Koma atter; venda atter; giva, senda, taka, faa, el. krevja atter. Ogsaa: til Gjengjæld el. i Stedet for noget. Han fekk so godt atter, som han gav. — 2) atter, igjen, paany. Finna atter; høyra, sjaa, kjenna nokot atter. Verda friskt atter. Jf. **upp-atter, heim-atter, til-atter.** — 3) til, i en lukket eller tildækket Stilling. Lata atter: tillukke. Slaa atter; driva, fjuka, frjosa atter. — 4) tilbage paa et Sted, efter; f. Ex. liggja atter: ligge efter (ikke komme med); sitja, standa, setja, leggja, gløyma atter. — 5) efter, tilovers; til Rest. Her er ikkje stort atter. Det er endaa langt atter (endnu langt til Maalet). Ordet sammensættes med mange Participier; saaledes med Betydningen No. 1: **atter-fengen, -gjeven, -kallad, -komen, -kravd, -loyst, -teken.** Med No. 2 (igjen): **atter-funnen, -høyrd, -kjend, -naadd, -sedd, -vunnen.** Med No. 3 (til): **atter-bunden, -driven, -foken, -frosen, -groen, -laten, -læst, -sigen, -slegen, -stengd** og fl.

Atter (Attr), n. Tilbagegang. Kun i Udtrykket: **koma til Atters**, el. **ganga til Atters**, o: gaae tilbage i Magt eller Velstand, lide Tab, svækkes. Nærmest til Verbet attra.

Atterbera (e'), f. Bagstrøm, tilbagegaaende Strømning (= Atterrenning). Nhl.

Atterbod (o'), n. (el. f.), nyt Budskab, hvorved et foregaaende forandres eller ophæves; Tilbagekaldelse, Kontra-Ordre. (Sv. återbud). Hedder paa mange Steder: **Attrabo(d)** og føier sig saaledes til Verbet attra.

atterbotnad, adj. lukket; om et Sted som er omringet af Fjelde. Nhl.

Atterdrepa (e'), f. Tilbagestød (= Atterkast). Hard.

atterdriven (i'), adj. tilføgen, fulddreven, f. Ex. af Snee; sjeldnere: tilbagedreven.

Atterfall, n. Tilbagefald.

atterfrosen (o'), tilfrossen, tislagt.

Attergang, m. Tilbagegang.

Attergangar, m. En som bliver tilbage paa et Sted; Efternøler; ogsaa: Gjenganger.

Attergaum, fornyet Opmærksomhed (?). I Tel. Attegaum. (Landstad 71. 83).

attergift, adj. gift paany, el. anden Gang. (Hedder paa mange St. **uppatter gift**). — **Attergifta**, f. Ens anden Ægtemage. Hall.

Attergjeld, f. Gjengjæld. (Lidet brugl.).

attergjengen, adj. 1) tilbagegaaen. 2) overgroet med Ukrud eller Krat; om Ager og Eng. 3) forfalden til Uorden eller Ureenlighed, om Mennesker. Berg. Helg. Oftere i en ny Form: **attegaadd.**

Attergjengja, f. Gjenganger. Hall.

Attergløyma, f. En som er forglemt; saaledes ofte om en Kvinde, som er kommen ud over sin bedste Alder uden at blive gift.

attergløymd, efterglemt paa et Sted.

Attergny, n. idelig Paamindelse om noget; Gjentagelse, Oprippen. „Attegny", Sdm.

attergroen, el. **-grodd**, adj. tilgroet; lægt, heel igjen.

attergrytt (af gryta, v.), tilkastet, overkastet med Steen. Gbr. Sdm.

Atterhald, n. Afhold; Tilbageholdelse.

atterhalden, adj. tilbageholdt, afholdt; ogsaa: tilbageholdende, paaholden.

Atterhand, f. omtr. som „Bakhand". Sitja i Atterhand: komme senere ind i Spillet.

atterheft, adj. hindret, forsinket paa et Sted.

Atterhogg, n. 1) Modhug, Modstød. 2) en pludselig Standsning el. Aftagelse. Østerd. (Atthogg).

Atter-ida (i'), f. Bagstrøm, tilbagegaaende Strømning i Bugterne ved Strandbredden. Nfj. (Tydelig udtalt: Atterida, Attrede). Jf. Ida og Atterrenning.

Atterkast, n. Tilbagekast; Vindens Tilbagestød fra en Bjergside. Jf. Atterslag.

Atterkippa, f. s. Atterrenning.

Atterkjensla, f. Gjenkjendelse.

Atterkoma (o'), f. Tilbagekomst. (Sjeld.). — **atterkomen**: kommen tilbage.

atterkrokt, tilheftet med en Krog; ogs. lappet eller stoppet; om Klæder.

Atterkøyr (Attekjøyr), m. Tilbagedrivelse; ogsaa et Kortspil hvori den Udspillende selv maa stikke sit Kort, efterat det er stukket af Modparten. Ogsaa kaldet: Atterstikkar. Berg. Stift.

atterlagd, adj. 1) efterlagt paa et Sted. 2) om Ager: udlagt til Eng. 3) tildækket, tillukket.

atterlaten, lukket, tillukket. Nogle Steder „atteleten". (Nordre Berg.).

Atterlega (e'), f. Hvileland, Ager som er udlagt til Eng (= Ækra). Berg. Helg. I Trondh. Stift: **Attlugu.**

Atterleit, f. følg.

Atterlit (i'), n. egentl. Tilbageblik, men især om en Mindelse som vækker Uro i Sindet; saaledes: a) Anger over en Forsømmelse; ogsaa Sorg, Savn; b) Omsorg, Omhu; Bekymring, f. Ex. for Fraværende som kunde være i Nød eller Fare; c) Frygt for et Uheld, Ængstelse for at noget vil mislykkes. (Jf. Ank, Jhug). Berg. Stift, Ndm. og fl. I Sogn: **Atteleit.** Hertil: **atterlitlaus**, adj. rolig, ubekymret. **Atterlitløysa**, f. Tryghed, Rolighed. **atterlitsam**, adj. urolig, ængstlig, ikke ganske tryg.

atterlita (i'), v. n. (ar), mindes om noget med Uro; a) angre en Forsømmelse; sørge;

savne noget; b) ængstes, frygte. Oftest med „paa". Her er inkje til aa atte(r)lita paa. Berg. Helg.
Atterljod, n. Gjenlyd. (Sjeld.)
atterlysa, v. n. (er, te), grye, begynde at lysne af Dagen. Nordre Berg. Ork. og fl.
Atterlysing, f. Dagbrækning, allerførste Lysning af Dagen. Jf. Lysing.
atterlæst, tillaaset, lukket.
Atterløysning, f. Indløsning, Gjenkjøb.
Atternekkje, n. Tilbagefald; nyt Angreb af en Sygdom. Sdm. (Jf. nekkja).
Atterraaka, f. om en Ko, som gaar drægtig for anden Gang. Sogn.
Atterrenning, f. Tilbagestrømning; en Strøm som adskiller sig fra Hovedstrømmen i Dybet og gaar i modsat Retning i Bugterne ved Strandbredden. B. Stift. Ogsaa kaldet: **Atterrenne**, n. og **Atterrekje** (e'), n. Sdm. **Atterbera**, Nhl. **Atterida**, Nfj. **Atterkippa** (Attkippa), Nordl. **Attererja** (Attevju). Gbr. Ellers: Ida (Bakida, Uppida) og Evja (Bakevja, Uppevja).
atterroden (o'), sammenstyrtet, fyldt eller udjævnet ved Nedstyrtning. Ork. „attrauen".
Atterrom, n. = Bakrom. Nordl.
Attersending, f. Tilbagesendelse.
Attersig (i'), n. Tilbagesynken; langsom Tilbagestrømning.
Atterskin, n. Gjenskin.
Atterskjot, m. Befordring paa Tilbagereisen. Nogle St. kaldet Bakskyts.
Atterslag, n. Tilbagestød, Tilbagedrivelse; Modvirkning.
Attersleng, m. voldsomt Tilbagestød.
atterstengd, tilstængt, lukket.
Atterstig (i'), n. Tilbageskridt.
Atterstoda, f. Rest, Levning (?).
Atterstøyt, m. Tilbagestød.
Attersveiva, f. Tilbagestrømning. Num. (?)
Attersyn, f. Gjensyn. (Lidet brugl.).
Attertak, n. Gjentagelse; Optagelse paany; nyt Anfald af en Sygdom.
atterteken (e'), gjentagen (= uppatterteken); ogs. tilbagetagen. (attetekjen).
attervaksen, tilgroet, tilvoxet paany.
Atterveg (e'), m. Tilbagevei. (Sjeld.)
Attervending, f. Tilbagevending.
Attervera (e'), f. det at være tilbage paa et Sted. „Atteveru", Hall.
Attervinning, f. Gjenvindelse, Gjenerhvervelse.
att-etter, adv. bagud, tilbage (agter over). Modsat: frametter.
Attevju, f. Atterrenning.
att-fram, adv. bagvendt, med Bagsiden fremad. Trondh. Nordl.
attfyre (y'), præp. 1) for, over, ind over, i Veien for. Det kom ei Sky attfyre Soli: en Sky trak ind over Solen, el. skjulte den. Halda attfyre: holde Haanden for, skjule, stoppe, f. Ex. et Hul. — 2) tilbage for. Det kom attfyre honom: det blev ham forebragt, han fik høre det igjen. Nogle St. attfor, attfø', attfe'.
atthjaa, præp. ved, nærved (= attved). Brugt i Formen „attsjaa". Opdal.
Atthug, m. Omhu, Omsorg. Nhl.
att-i, præp. og adv. 1) bag i, tilbage til. Att-i Land. Halda att-i: stoppe, holde tilbage, standse en Baad ved at skyde Aarerne tilbage. Att i Staden, s. Stad. — 2) nær til, henimod. Att i Aarsmotet: henimod et Aar. Att i Fjortandagarne: henimod to Uger. B. Stift. — 3) bagefter, siden, senere. „Dei faa kjenne dæ atti": de komme til at føle det bagefter. Sdm. Hedder ogsaa: att i Vegen etter (atti Vegj'a ette).
attil (att-til), s. attaat.
attkeik, adj. tilbagebøiet. Gbr.
attkold, adj. om en Plan eller Skraaning, som hælder ind imod Landet. Sdm. Vel egentlig attkolvd for attkvelvd. Jf. kvelva.
attleides, adv. tilbage, paa Tilbageveien. Hall. (attleies). Hedder ogsaa: bakleides.
attlenges (gj), adv. baglængs. Sogn og fl. I Trondh. Stift: attlengs.
attmed (-mæ'), præp. 1) ved, hos, ved Siden af. 2) med, til, sammen med. S. attved.
attpaa, præp. og adv. 1) bag paa, tilbage paa. Ganga attpaa: gjøre nye Krav, efterat en Sag er afgjort. Ganga attpaa sine Ord: forandre sit Udsagn, ikke staae ved sine Ord. — 2) ovenpaa, strax efter. Attpaa Taket (efter Arbeidet). Attpaa Maten. — 3) oven i Kjøbet, som Tilgift. Han fekk ein god Skilling attpaa. (Alm.). Hertil: **Attpaa-Kast**, n. et gjentaget Forsøg. **Attpaa-Sleng**, m. Tilgift, Tillæg. **Attpaa-Venda**, f. Extra-Tour, o. s. v.
attra, v. a. (ar), 1) flytte tilbage, sætte længere bagud. Tel. og fl. (Af atter). — 2) føre baglængs, drive (f. Ex. en Hest) i bagvendt Stilling. Ryf. Jæd. og fl. (Paa Sdm. **ottra**; i Sogn: ota; ellers: rygja, hopa, homa). — 3) tilbagekalde, rygge, ophæve en forhen gjort Bestemmelse. Mest brugl. søndenfjelds. Saaledes ogsaa: **attra seg**, betænke sig, afstaae fra sit Forsæt Østerd. (attre sei). G. N. aftra, drage tilbage.
Attrabod, s. Atterbod.
attrast, v. n. (ast), 1) forsinkes, komme agterud. Nordl. 2) gaae tilbage, svækkes, sløves af Alder; ogsaa: forarmes, dale i Magt og Anseelse. B. Stift. Jf. Atter.
Attring, f. Tilbagegang; ogs. Ophævelse, Tilbagekaldelse.
attsett, adj. = baksett. Nordl.
attuga, s. aathuga.
att-um, præp. bag om; til Bagsiden af.
att-under, adv. under, i Skjul. Soli gjekk attunder. Me stodo attunder fyre Uvedret (i Ly for Uveiret). Faa eit Arbeid attunder: faae

det færdigt til den bestemte Tid, saa at man strax kan begynde paa noget nyt. Sdm. og fl.

attung (att-tung), adj. = baktung.

attved, præp. 1) ved, nærved, hos, ved Siden af. Østl. Ellers: attmed (attmæ). I Tel. bruges „utmed" og „innmed" i samme Betydning. — 2) med, til, sammen med (= attaat). Smaal. og fl. Hertil **Attvedmat** (Atvedsmat), m. Tilmad; Efterret. Smaal.

attvipen, s. vidopen.

att-yver (y'), præp. 1) bag over; 2) over, ind over (om en Tildækkelse). Breida attyver seg: trække Klæderne over sig (i Sengen). „Han legg attyve'", om Sneen, naar den skjuler Jorden. Sdm. Jf. Talemaaden „gjera attyver seg": forsee sig, gjøre noget som man kommer til at angre. B. Stift.

Atvik, s. Aatvik.

au, Diftong, mest almindelig med dunkel A-Lyd, næsten som eu, øu eller ou. — Særskilt forekommer „au", som Interjektion (ligesom „u") til Betegnelse af Skræk eller pludselig paakommen Smerte.

au, adv. ogsaa; s. og.

Aud (Au), i Navne som: Audgrim, Audkjell, Audun (for Audvin), er G. N. audr, ɔ: Rigdom, Skat. (Ang. eád. G. Sax. ód; Ght. ôt).

aud, Partikel, som betegner en Lethed; kun i Sammensætning, som: audkjend, audsedd, audvar.

aud, adj. 1) om et Sted: tom, øde, ubeboet; ogs. hvor intet er at finde. — 2) om Mennesker: lens, blottet, som ikke har noget. Næsten alm. (udtalt: aud'e, au'e, au); sædvanlig med „fyre", f. Ex. Garden var aud fyre Folk (der var intet Menneske i Gaarden). Der var reint audt fyre Fisk. Her er so audt og daudt. Han var reint aud fyre Pengar. Me ero so aude fyre Salt, o. s. v. (Jf. øyden, snør, fri). G. N. audr. Heraf øyda, v. Øyda, f. og fl.

auden, adj. bestemt, beskikket af Skjæbnen. Brugt i Neutrum (audet) om en Tilstand. „aue", Jarlsberg. Afvig. **auigt**, Hall., **audigt**, Indherred. „Æ dæ audigt, saa bli dæ". (Sparbu). G. N. audit. Sjeldnere om Personen „audi", f. Ex. „Han va ikkj' audi te dæ". (Sogn). Det sidste nærmer sig til G. N. audigr, ɔ: rig.

audkjend, adj. let at kjende, som man let kan gjenkjende. Nordre Berg. Sdm. Ndm. G. N. audkendr (Fagrsk. 66). Jf. utkjend.

audleg, adj. øde, stille; s. audsleg.

audmjuk, adj. ydmyg, bøielig. G. N. audmjukr; Sv. ödmjuk. I Tel. „udmjuk"; ellers sædvanlig lempet efter Dansk „ydmyk", ligesom de afledede: ydmykeleg, ydmykja, Ydmykheit. Den rette norske Form er: **audmjuk**, adj. **audmjukleg**, adv. **audmykja**, v. a. (er, te), **Audmykt**, f.

Audn, f. (1), 1) øde Tilstand, Tomhed, Mangel. Her er slik Audn fyre Fisk. Det var slik Audn fyre Pengar. Hard. — 2) en ubeboet Plads, Rydning, Ødegaard. Indherred (sjelden). G. N. audn, f. og n. „Aun" eller „Aune" findes ellers ofte i Trondh. Stift som Stedsnavn, i Matrikulen skrevet: Aune, Ovne, Øvne (for Ødne); men Betydningen er fordunklet, da det deels forklares ved en skovbevoxet Plan, deels ved en Forhøining, o. s. v. Formen Aune kunde være et Fleertal (Audner), men er vel hellere Dativ af Neutrum.

Audn, f. (2), Lykke, Held. I Sogn „Aun", især om Lykke med Kreaturene (= Heming); i Sfj. Aunn (el. Onn), ligesom Modsætningen „Avaunn" (s. Avaudn). Skulde rettere hedde Audna (af auden). G. N. audna.

audna, v. n. (ar), tømmes, blottes, blive øde. Oftere: øydast.

audsedd (ee), adj. let at see, øiensynlig. Sdm. Det var audsett (audseet): det kunde man let forudsee. G. N. audsénn, audsæ'r. I Ork. **audsjaande** (audsjåand). Jf. audsynleg.

Audskap, m. Tomhed, Blottelse, fuldkommen Mangel (= Audn).

audsleg, adj. noget tom, øde, kjedelig; om et Sted, hvor der er lidet af Liv og Rørelse. Ogsaa: **audleg**, „aule'" (Hall. Vald.), **aufsleg** (mest alm.), **auskleg** (Tel.)

audsynleg, og **audsynt**, adj. let at see; øiensynlig. Tel. (?). G. N. audsýnn. Ellers: audsedd, audsjaaande.

audtruen, adj. lettroende. Sfj. (?).

audtæg (?), adj. villig til Arbeide, flittig, stræbsom. Hard. Lyder som auteg'e og autig'e. (Jf. Isl. þægja: hjælpe, tjene).

audvar, adj. yderst forsigtig, nøieregnende, som lægger Mærke til de mindste Smaating. Sdm.

audvis (viis), adj. eenfoldig, som har liden Forstand. Sogn.

aue, v. s. eiga. — **Auer**, s. Auger.

Auga, n (Fl. **Augo**), Øie, Synsorgan. G. N. auga; Sv. öga. Ogsaa om et Hul, et blankt Punkt, eller noget som ligner et Øie: Naal-auga, Øksauga, Kvernauga, Feitt-auga, Smørauga. I Fleertal ogsaa om Ansigtet; f. Ex. vaska seg i Augom; vera rein i Augom, o. s. v. (Berg. Nordl. og fl.). Lata upp Augo: aabne Øinene. Leggja atter Augo: lukke Øinene. Kvelva Augo: fordreie Øinene. Stira i Auga: see hinanden lige i Øinene. Faa Auga paa: øine, opdage. Sleppa Augat av: slippe af Syne, see bort fra (= avøygja). Hava Augo med seg: see sig vel omkring. Formerne have mange Afvigelser, især ved Overgang til Femininum; saaledes: ei **Auga** (Aua, Aue) i Nordre Berg. og Trondh., og endnu mere i Fleertal: **Augor** (Auaar, Aue), med bestemt Form: Augo'na (Augena, Auene) i de vestlige og

nordlige Egne. (I Orkd. Ugu, Ugunn). Det regelrette Fleertal Augo bruges i de sydlige Fjeldbygder (Vald. Hall. Tel.) ogsaa i den bestemte Form. (G. N. augu og augun). Jf. Augne.
auga, v. a. sætte Øie eller Hul i (f. Ex. en Naal). Østl.
augad, adj. = øygd, f. Ex. storaugad.
Augbit (i'), n. Øiensvie, Smerte i Øinene af Røg, el. af stærk Glands. „Aubet", Ndm.
Augelag, s. Augnelag.
augelaus, adj. øieløs, f. Ex. om en Naal. Ogsaa: forblindet. Ein stirer so lenge, at ein er augelaus.
Auger, eller **Augur**, m. Rødfisk, Hav-Aborre (Sebastes norvegicus, Cuv.). Udtalt **Aug'er** (Sogn, Ryf. og fl.), **Au'er** (Sfj. Sdm.), **Auor** el. Auaar (Helg.); afvigende **Ugur**, **Uer**, **Uver**, **Ur** (Trondh. Stift). Ellers kaldet: Raudfisk, Raudfjøder, Klokkar; tildeels ogsaa Stor-auger, til Forskjel fra en lignende mindre Fisk (Tind-auger), hvortil Navnet ellers passer bedst paa Grund af dens store Øine.
Augestyng (Insekt), s. Styng.
Augfarang, m. Øiensvaghed, som kommer af visse Tilstande i Luften og derfor angriber flere paa een Gang. Trondh.
Aug-illska, f. Øiensygdom. „Auilsk'", Indherred.
Augkverving, f. = Synkverving. Trondh.
Augkvite, m. Øiehvide, den hvide Deel af Øiet (Jf. Kvite). Valders, Toten og fl.
Augleite, n. synlig Omfreds, den Strækning som man paa een Gang kan see eller overskue; ogsaa: Synsgrændse, Horizont, de fjerneste synlige Punkter paa Landet eller Søen. Tel. Rbg. Mandal. Nogle St.: Augløyte. Jf. Leite, Himmelleite.
Augnagle, m. Pupille i Øiet. Mandal.
Augne, egentl. Fleertals Genitiv af Auga, brugt i flere Sammensætninger (som Sv. ögon, og D. Øien); nogle Steder **Ogne** (o') og i en ældre Form **Augna**. Især skilt i Udtrykket **ein Augne Grand**: en liden Smule; liden Forandring som man knapt kan see; ogsaa et lidet Øieblik (Bergens Stift). Hertil ogsaa: **augne-millom**, ɔ: imellem Øinene.
Augneblink, m. Øieblik. Ogs. i en mere fremmed Form: **Augneblik** (i'), n.
Augnebragd, f. Udtryk i Øinene, Blik, Mine. Tel. (Mo).
Augnebrun, f, Øienbryn. S. Brun.
Augneferd, f. Bevægelse med Øinene, Øiekast. „Ognefær" (o'), Tel.
Augnehaar, n. Øienhaar.
Augneklaade, m. Kløe i Øinene.
Augnekleima, f. Sliim i Øinene.
Augnekraa, f, Øienkrog. Afvig. Augnakro (Voss), Ognero (Tel.). S. Kraa.
Augnekvarm, m. Øienlaagenes Kanter; Øiets Omfreds eller Indfatning (s. Kvarm). Nogle St. **Augkvarm.**
Augnelag, n. Øinenes Udseende og Bevægelse, især opfattet som Mærke paa Sindelag eller Stemning. Eit godt Augnelag: Øine som gjøre et godt Indtryk, antyde et godt Sindelag. Nogle St. Augelag, Au'lag.
Augnelima, f. Øiensvaghed. „Ognelime", Sdm.
Augnelok (o'), n. Øienlaag.
Augnemaal, n. Øiemaal, omtrentligt Maal som kan tages ved Øiesyn. Tel. og fl.
Augnemein, n. Skade paa Øinene. (G. N. augnamein).
Augnemerke, n. Øiemærke.
Augnemot (oo), n. Rummet imellem Øinene (?). Landstad, Folkeviser 37.
Augnering, m. Øienhuulning, Been-Rammen omkring Øinene.
Augnesaur, m. Voer eller Sliim i Øinene. Hard. (Augnasaur). Ogsaa kaldet **Augnavar**, m.
Augnestad, m. Øiefæste. „Eg fekk ikkje Augnesta' paa dæ'". Tel.
Augnestein, m. 1) Øielindse, Kjernen i Øiet. 2) Øiesteen, Pupille. Nogle St. **Augstein.**
Augnesyn, f. Øiesyn. Nogle St. **Augnesynd**; sjeldnere **Augsyn.**
Augnetenar (ee), m. Øientjener (En som vil indsmigre sig ved at nedsætte sine Medtjenere).
Augnevar, f. Augnesaur.
Augnevik (ii), f. Øienkrog. Hall. og fl.
Augnevol (o'), m. Model til at forme Øiet (el. Skafthullet) i en Øxe. Tel.
Augstein, f. Augnestein.
Augund, f. Ovund. **augut**, f. ovugt.
Augvitne (i'), n. Øievidne. Hall. og fl.
auka, v. a. (ar), øge, forøge, formere. G. N. auka; Sv. öka. Det aukar paa: det tager til, forøger sig. (Søndenfjelds). Auka i Spytet: strikke flere Masker ind, saa at Stykket bliver bredere (Modsat: fella). Jf. øykja. — **aukast**, v. n. forøges, formere sig.
Auke (Aukje), m. 1) Forøgelse, Tilvært. G. N. auki. Jf. Arbeidsauke, Ordsauke, Syndsauke, Saarsauke. — 2) et tilføiet Stykke; især et smalt eller kileformigt Stykke, som indsættes i Klæder. Østl. Jf. Taumsauke, Mannauke. — 3) Yngel, især af Fisk, meget smaa Fiskeunger. Sdm. og fl.
Aukemun (u'), m. en vis Grad af Forøgelse.
Auking, f. Forøgelse, Paalæg.
aukla, v. a. (ar), formere; forøge ved nyt Tillæg. (Hard.). S. økla.
aukna, v. n. (ar), forøges, tiltage. Hall.
Auknad, m. Formerelse, Tilvært.
Aukning, f. Forøgelse.
aula, v. n. (ar), krybe, skyde sig langsomt fremad (som Maddiker og lignende Smaadyr); ogsaa: mylre, vrimle (om Krybdyr).

Berg. Stift, Nordl. Hall. Uegentlig: slæbe sig frem, kravle og arbeide. „Dæ aula aa græv'e mæ dæ same", ɔ: man lever som sædvanlig, gaar og sysler nu som før. Sdm. Hertil **Aul**, n. Kryben, langsom Gang. Hard. **Auling**, f. d. s. (mere alm.).

aulen, adj. seen, langsom. Hall.

aum (?), adj. forladt, opgiven. I Smaal. (Eidsberg) siges om Huse, at de staae „omme", naar der ikke findes Folk hjemme. Dette har maaskee en Forbindelse med det følgende aumleg (omli) og er isaafald et gammelt aum. Jf. G. N. aumr: usel.

Auma, f. see Aama.

aumleg, adj. svag, skrøbelig, usel; ogsaa: liden, ringe. Smaal. i Formen **omli**. I Østerd. **omli**, og **omlien**: usel, som seer ilde ud. G. N. aumlegr: elendig.

Aun (Lykke), s. Audn.

aunka s. anka.

Aur, m. 1) Grums, Bærme, Bundfald. Helg. Især om Gruus paa et Ildsted. Kolaur, Smidjeaur. Gbr. — 2) Sandgrund, grov Sand eller Smaasteen. Ved Trondhjem (sjelden). Sv. ör. Hertil: aurhalt, aura, øyra, v.; jf. Øyr, f. — 3) Grundjord, Gruusjord, haard Jord med Smaasteen; især om det haarde Jordlag, som i de bjergige Egne sædvanlig forefindes nedenunder Muldjorden, og som i Bunden gaar over til en meget fast Masse, kaldet Aurhella. Ellers ogsaa om flere Jordarter, som adskille sig fra Muldjorden; saaledes ogsaa „Raudaur" og „Leiraur", som ansees meget tjenlige til Dyrkning. (Meget brugl. Ord). G. N. aurr, Jord, Gruus.

aura, v. a. (ar), 1) grumse, plumre, oprøre. Helg. — 2) grave, udhule eller bortskylle Jorden (om Sø eller Elv). Nordre Trondh. og Nordl. (Jf. øyra, gropa). — 3) blande eller fylde med Gruusjord. B. Stift. — **aurast**, v. n. forandre sig af Vandets Paavirkning, om Sandbanker; ogsaa: blive grumset (aurast upp). Helg.

auraa, s. annan, annarstad.

Aurbakke, m. Sandbakke i en Elvebred (= Mel). Sfj.

Aurbenk, m. 1) Bænk, hvis Underrum er fyldt med Jord; 2) den bageste Bænk i en Stue (= Andbenk). Sfj.

Aurbot, s. Aarbot.

Aurbotn, m. haard Grund med „Aur" (3).

Aurdøl, m. Indbygger af Aurdal i Valders.

Aure, m. s. Aurride og Livaure.

auren, adj. haard og gruusagtig, om Jord; ogsaa: kornet, haglformig, om Snee.

Aurfor (o'), f. en dyb og aaben Fure i en Ager; a) den øverste Fure paa en hældende Ager. Orkd. Gbr. b) en Fure el. Rende til Vandafledning. Tel. c) aaben Fure, som danner Grændseskjel imellem to Agre. B. Stift.

Aurgrunn, m. = Aurbotn.

aurhalt, adj. øm i Fødderne af at gaae paa haarde Veie med grov Sand eller Smaasteen; om Hesten. Trondh. Stift, Nordre Berg. og fl. I Østerd. orhalt (o').

Aurhane, s. Orre.

Aurhella, f. det nederste Lag af Gruusjorden, bestaaende af en haard Masse, som vanskelig lader sig grave eller ophakke. B. Stift, og fl. Ellers: **Aurhylla**, **Aurhyll'**. Trondh. og Nordland. Jf. Hella.

aurhendt, s. orvhendt.

Aurlende, n. Marker eller Agre, som indeholde megen Gruusjord.

Aurlending, m. Indbygger af Aurland i Sogn. Aurland udtales: Auland (Hall.), Audland (Voss), Uddland (Indre-Sogn).

aurlendt, adj. om et Landstykke med haard og gruset Jord (Aur, 3).

Aurmolar (o'), Levninger, s. Aarmole.

Aurmold, f. Blanding af Muldjord og „Aur".

Aurride (i'), m. Ørred, Forelle (Salmo fario). Mest almindelig forkortet til **Aure**. Paa Sdm. tildeels **Auride** (nogle sige Aurel), især om Laxørred. Ved Bortfald af „d" bliver det ogsaa til: **Aurie**, **Aurje** (Voss) og **Orje** (i Nhl. endog opfattet som Orgje, saa at Fleertal hedder Orga'). G. N. aurridi, ogs. örridi, som synes at være den islandske Form. Ordets Sammensætning er vistnok Aur-Ride, men den egentlige Oprindelse er dunkel (Jf. Sv. örlar, laxöring). Andre Navne ere: Kjøda, Kræda, Agneta. (Jf. Blika, Byrting, Lugg, Nuve, Tita, Steita). — Hertil: **Aurrid-kjøda**, f. en ung Ørred. „Aurekjøa", Hard. „Orgakjøa", Nhl. **Aurridmakk** (?) „Ørjemark", m. Regnorm (= Agnmakk). Helg. **Aurrid-net**, n. Ørredgarn.

Aurskida (-skjija), f. det nederste Stykke i en Plov; den Deel hvorpaa Plovjernet er fæstet. B. Stift. (= Kjøl, Il, Plog-il).

Aurslag, n. Art af Grundjord (Aur).

aurt, adv. skjævt, forkeert. Ytre Sogn (ligesom aurhendt). Jf. ovugt.

aurutt, adj. gruset, haard, fuld af Gruusjord.

aurvelta, v. a. (er, e), opbryde et Jordstykke til Grunden, eller indtil dobbelt Plovdybde. B. Stift. Jf. tvibrjota.

Aurvæta, f. Væde som opstiger fra Grunden (i en Ager).

ausa, v. a. (øys, auste, aust), 1) øse, optage eller udkaste i store Portioner. G. N. ausa (eys, jós, ausit). Ausa Sild or ei Not: optage Sild med „Haav" af et Vod. — 2) tømme eller optørre ved Øsning, f. Ex. ausa upp ein Brunn; ausa Baaten. — 3) om Heste: spænde, slaae bagud. Sdm. og fl. (Ogsaa G. N.).

Ausa, f. en Øse, Slev, stor Skee.

Ausel, m. en Skaal med Skaft, skikket til at øse med eller drikke af. Orkd.

Ausing, f. Øsning.

Auskjer, n. Øsekar at bruge i en Baad. S. Kjer. G. N. ausker, austker. Ogsaa kaldet **Ausfat**, n.
Auskjer-rjot (Fisk), s. Rjot.
auskleg, s. audsleg.
Ausmaal, n. en vis Mængde af indløbet Vand i en Baad.
Ausrom (Auserom), n. det Rum i Baaden, hvor man bedst kan øse Vandet ud.
Aust, m. Øst, Østsiden. Ogsaa med en ældre Form: **Auster** (Austr). G. N. austr, n. **Or Austre**: af Østen (Sæt.). **Til Austers** (Te Aust'es): til Øst; mere østlig.
aust, som adv. øst, mod Øst. (I Guldalen tildeels: ust). **aust etter**: øst over. — **aust i**: paa Østsiden af Himmelen. — **auster paa**: paa Østsiden af Landet, østenfjelds.
austan, adv. østen, østenfra. Mest alm. „austa". G. N. austan. — **austan etter**: fra Øst, vest over (austa-ette). — **austan-fyre**: østenfor. (Mest som austa-føre; i Hard. austan-fø'). — **austantil**: 1) østenfra; 2) paa Østsiden.
Austandrag, n. østlig Vind i Skyerne. Ogsaa kaldet **Austandraatt**, m. og **Austandrog**, f.
austanfjells, adv. østenfor Fjeldene.
Austangul (u'), f. Luftning østenfra.
Austankjøla, f. kjølig Østenvind.
Austanrykk, m. en Tid med østlig Vind, med Veir fra Østkanten.
Austanvind, m. Østenvind.
austarlege (austaleg, -le') adv. noget langt imod Øst.
Austbygding, m. En som boer østenfor.
austbær, adj. om Vinden: noget østlig, i Vending til Øst. Helg. Trondh.
Auster (Austr), f. en Øse (= Øystra). Trondh.
Auster (Austr), m. 1) Øsning; det Arbeide at øse Vand ud af en Baad. 2) Øsevand, indløbet Vand i Baad eller Fartøi. G. N. austr.
Auster, Øst; see Aust.
Austerlending, m. Indbygger af Østerlandene (Orienten, Asia).
Austersida (og **Austsida**), f. Østside.
Auster-æsing, m. En som boer østenfor Bjerget (Aasen). Valders.
Auster-ætt, f. Østsiden; Veir fra Østkanten. (Modsat Vesterætt). Nhl.
Austfelling, m. En som er kommen østenfra (mest om Dyr). Tel.
Austfolding, m. Indbygger af Egnene østenfor Oslofjorden (Folden). Jarlsberg (oftest med nyere Form: Østfolling).
austhall, adj. (n. -halt), hældende mod Øst; om Marker. B. Stift.
austleg, adj. østlig.
Austlending, m. Indbygger af „Austlandet", som nærmest betegner de østligste søndenfjeldske Egne (Smaalenene, Rommerige, Hedemarken, Solør og Østerdalen), men som i fjernere Distrikter ogsaa betegner en større Bidde (Jarlsberg, Ringerige, Hadeland) og tildeels hele den søndenfjeldske Side af Landet.
Austlendska, f. Kvinde fra Østlandet. Oftere: **Austlandskona** (o'), og **Austlandsgjenta**.
austlengst, adj. østligst. Tel.
Austmann, = Austlending (B. Stift).
austre, adj. s. øystre.
austrøn (-rønt), adj. østlig, kommende østenfra; om Vinden. (G. N. austrœnn). Nordl. Oftere: innrøn.
austvend, adj. hældende mod Øst (austhall), om Marker. — **Austvenda**, f. den østre Side af en Forhøining. Rommerige.
Aust-yrja, f. langvarigt Østenveir. Rbg. Tel.
autt, s. aud. — **Auvund**, s. Ovund.
av, præp. og adv. af. G. N. af; Sv. af (med samme Udtale). Har visse Afvigelser i Lyden. Med stærkere Betoning (og især uden Objekt) udtales det almindeligst „av", nogle Steder **aav** (Søndre Berg. Hall. Vald. Gbr. Ndm. Fosen), **aa** (Sogn), **aag** (Nhl. sjelden). Svagere betonet lyder det ofte som „a" (Stavanger, Nordl. og fl.) eller „aa" (Sogn og fl.); men allermest fordunklet bliver Ordet ved den hyppige Sammensætning med „ut" til **utav**, som da lyder: uta', 'ta'; utaav, utaa', 'taa'. Ved Dativer af gammel Form høres dog „av" mere almindeligt, f. Ex. av Garde, av Huse, av Lage (Gram. § 179). — Brug og Betydning kan kortest opstilles saaledes: A, præp. (med Dativ), 1) af, fra, i Retningen ud fra, bort fra. (Indskrænket til en Fjernelse fra Overfladen, da Begrebet ellers udtrykkes med „or", s. d.). Av Stolen; av Landet. (Men: or Huset; or Kista o. s. v.). Beint av Neset (i lige Linie fra Næsset). Hertil ogsaa: Det lyser av det; det angar av det; det ryk av det (el. av di). — 2) af, henhørende til, som en Deel af. Sumt av det; myket av det; ei Grein av det; ein av oss, o. s. v. Ogsaa: som en Hob eller Samling af; f. Ex. Ein Haug av Sand; men her hedder det oftere „med". — 3) fra, som Udbytte eller Erhvervelse af. Det kom litet av det. Hava Gagn av ein Ting. Eg skal hava ein Dalar av honom (Søndenfjelds. Andre Steder: hjaa, el. med honom). Ogsaa: som Yttring af, som Tegn eller Prøve paa. Eg heve ofta røynt det av honom. Eg ventar slikt av deim. Lat meg ikkje sjaa slikt av deg. Det var vel gjort av deim (ɔ: fra deres Side). Ligesaa med Begrebet: om, angaaende. Dei fortalde av det (el. utav di). Han skulde sagt av det. Eg fekk ikkje vita av det. — 4) af, ved Overgang fra, el. Forandring af. Det verd Regn av detta Kovet. Det vardt Aalvora av det. Det vardt Mann av honom sidan. Saaledes ogsaa: ved Tilvirkning af (en vis Materie), ved Brug el. Benyttelse af. Ein Knapp av Sylv;

ein Plog av Tre. Jf. liva av Fisk; føda seg av Sjoen, o. s. v. — 5) med Aarsag af, paa Grund af. Vera trøytt av Gonga; leid av Staak; skjelva av Frost o. s. v. — Ellers med dunkelt Begreb i visse Talemaader som: Kvar vardt av honom? Kvar skal eg gjera av det (sætte det hen)? Vera blid av seg, ill av seg, og fl. — B, som adv. (eller uden Objekt). 6) af, fra (i Lighed med No. 1); f. Ex. leggja av (aflægge); venja av (afvænne); telja av (fraraade); setja av (afsætte). Verda av med: blive kvit. Taka ovan av: tage noget af det øverst liggende. Taka utan av: af det yderste. Vinden stod innan av, o. s. v. — 7) i fraskilt eller afsondret Stilling; saaledes ogsaa: itu, i Stykker, sønder. Toppen er av (o: affalden, afbrækket). Hatten fauk av. Det datt av, el. gjekk av (o: brast itu). Slita av (slide itu); ligesaa: slaa av, brjota, hogga, skjera av, o. s. v. Staven er av paa Midten. Foten var av, o: brækket. (I Betydningen „fraskilt" vil man hellere sige: utav). Lignende i Sv. og G. N. — 8) bort, hen, tilside, afsted. Draga av (fare bort); gøyma av (skjule), smetta seg av (liste sig bort). Kvart vil du av? o. s. v. Ogsaa: borte, henne. Han var av og fiskade. (I Sogn: aav, aa). Jf. Avbygd, Avdal, Avkrok. — 9) over, hen, ud (om en Overgang, Henskriden, Hensvinden). Det gjekk vel av (gik lykkelig over). Han laag her Natti av (ogs. av Natti). Jf. minka av (formindskes gradviis); dovna av (afsløves); stillast av, spakna av, og fl. — 10) op, til Ende, forbi (om en Afgjørelse eller Færdiggjørelse). Me hava talat det av (aftalt det). Dei hava gjort av med det (gjort Ende derpaa). Dei hava pløgt av (de ere færdige med Pløiningen); ligesaa: hava sleget av (s. slaa), skoret av (s. skjera). D'er meir av, en som atter er, o: der er mere afgjort end ugjort; vi ere færdige med mere end Halvparten. — (Adskillige nyere Udtryk med „af" i Svensk og Dansk ere her fremmede; f. Ex. en Ting af Værd; en Ven af Frihed; en Stymper af en Karl; være hadet af mange; og lignende). — I Sammenstilling med Participier faar Ordet en stærk Betoning, helst i Betydningen „itu", f. Ex. **av-broten**, **av-hoggen**, **-klipt**, **-skoren**, **-slegen**, **-sliten**, og sædvanlig ogsaa i Betydningen „bort" eller „hen", som: **av-dregen**, **-fallen**, **-gløymd**, **-kastad**, **-lagd**, **-rakad**, **-reken**, **-rist**, **-skyld**, **-sopad**, **-stroken** o. s. v.

avande, adv. overmaade; f. Ex. avande stort. Sogn. Jf. ovende, ovleg.

avangast, v. n. dovne, fordunste, tabe sin „Ange"; om Drik. Tel.

Avaudn, f. Vanlykke, uheldig Tilstand. Sfj. See Audn.

Avaat, n. Af-ædelse; Tab ved Fremmedes Indtrængen; især det at en Græsgang bliver benyttet af Uvedkommende. Helg. Sdm. og fl.

avbakleg, adj. afsidesliggende, ubekvem at komme til. Trondh. Sdm. (oftest: abakle, abakele'). Noget lignende er **avbekt**, adv. tvært, skjævt, forkeert. Indh. (abekt).

avbard, adj. afslaaet, nedslaaet, om Korn og Frugt; ogs. svækket, udmattet (udpidsket). Helg. Ellers: aftærsket. Sdm.

avbeitt, adj. om Græsmarker: afgræsset, blottet for Græs.

avbekt, s. avbakleg.

Avberja, f. Langhalm, aftærskede Straa. Orkd.

avberkja, v. a. (er, te), tage Barken af. Sdm. og fl. Nogle St. avbarka. — **av-berkt**: barkløs, om Træ.

avberr, adj. bar, blottet; aftøet. **Avberra**, f. bar Mark, Plet hvor Sneen er aftøet. Nordl.

Avbit (ii), m. en skarp Afviisning. — **av-biten** (i'), 1) afbidt; 2) afviist med grove Ord.

avbolkad, adj. afdeelt, adskilt ved en Mellemvæg (Bolk). I Tel. avbalka.

avbragsleg, adj. usædvanlig, besynderlig; ogsaa: ubekvem, upassende. Gbr. Ellers i andre Former: **avbrigsleg** (abrikſle), Gbr.; **avbrikjeleg**, **avbrikje** (adj. n.) og **aabrikje**, Ndm.

avbrend, adj. afbrændt; afsviet.

Avbrigde, n. Afvigelse, Forandring. Ogsaa **Avbrigd**, f. om noget usædvanligt. Sæt. — **avbrigdad**, adj. afvigende. Nordl.

avbrikjeleg, s. avbragsleg.

Avbrot (o'), n. 1) Afbrydelse. 2) Afvigelse, Forandring. — **av-broten**: afbrudt, brækket.

Avbrøyte, n. Afvigelse, Forandring, Forskjel i Skik og Brug. B. Stift og fl. Ellers: Avbrot, Avbrigde.

Avbrøyting, f. Forandring i Fremgangsmaaden, ny Maade.

Avbygd, f. afsidesliggende Bygd. Trondh.

Avbøle, n. afsidesliggende Gaard eller Bosted. Tel. og fl.

avdagast, v. n. (ast), 1) blive fuldkommen Nat (= avdagat). — 2) tabe Dagen af Syne. Me avdagadest fyre Neset, o: vi vare udenfor Næsset, da den sidste Lysning af Dagen forsvandt. B. Stift.

avdagat, adj. n. „avdaga" kaldes det, naar den sidste Dagslysning paa Himmelen er forsvunden, saa at det er lige mørkt i Vest som i Øst. (Alm. og meget brugl.). D'er alt avdagat: det er allerede fuld Nat. Eg kom heimatter etter avdagat: efter at Dagen var af Syne.

Avdøgning, f. Dagens allersidste Stund, den Tid da det sidste Dagslys i Vest forsvinder. Nogle Steder: **Avdegning** (Nordre Berg.). En kortere Form (Avdag) bruges i Forbindelsen: **Avdags Tid**, el. **Avdags Bil**.

Avdal, m. afsidesliggende Dal.

avdaaen, adj. afdød. Trondh. (?)
avdegd, adj. afdugget, lidt aftørret; om Jorden eller Græsset. Sdm. I Hall. avdøgd.
avdeggjast, v. n. (est, dest), aftørres lidt, saaledes at Duggen gaar af eller den meste Væde forsvinder. Sdm. og fl. Nogle Steder: **avdegna**, v. n. (ar), „aavdegna", Voss, Nhl. (Af Dogg).
Avdeild, f. Afdeling. (Lidet brugl.).
avdeilda, v. a. (ar), afdele, inddele.
avdiger, adj. s. ovdiger.
av-dovnad, adj. afsløvet, sagtnet.
Avdrag, n. Afdrag, Fradrag.
Avdraatt, m. Udbytte, Produkt; især om Mælk, Smør og Ost, eller alt hvad der tillaves af Mælken. Jf. Draatt.
av-dregen, adj. afdragen; ogs. bortreist.
Avdrift, f. et Stykke bar Mark, et Sted hvor Sneen er afdreven. Ogsaa i Formen **Avdreva**, f. Østerd.
avdrygd, adj. udsat til senere Tid, forhalet. **Avdrygsla**, f. Opsættelse.
avdukad, adj. afduget; afsløret.
av-duld, adj. fordulgt; fortiet.
Avdøla, f. Afkrog. Nordland (?). I Smaalenene: **Aadøle**, om et afsides og uveisomt Strøg.
Ave, m. 1) Vandpyt, liden Vandsamling; saaledes ogsaa en liden Bugt eller Arm af en Elv. 2) Vandhvirvel, Bagstrøm (ligt Evja). Helgeland. I svenske Dial. ava, ave. — Paa enkelte Steder skal „Ave" ogsaa betyde en Haspe eller Dukke af Traad; jf. Aving, Avseta.
aveksa, v. r. (er, te), tærske, slaae Kornet løst af Straaene med en Pleiel (altsaa af-axe, af Aks). Nordre Berg. Trondh. Jf. skjedda.
Aveld (Avell), m. stærk, bidende Kulde. Lof.
Avelda, f. forfalden, skrøbelig Tilstand. (Vel egentl. af Alder). Koma i Avelda: komme i Forfald. Tel.
aveldast, v. n. svækkes af Alder.
Avelde, n. Afkom, Yngel (jf. Elde). Trondh.
[**Aventast**, el. **Aventas**, n. Leilighed, Adgang. Berg. Nordl. (Fransk avantage, Fordeel).
avfal, adj. ledig, som er at faae. B. Stift.
Avfall, n. 1) Affald, Levninger; 2) Tab, Skade. **Eit Avfalls Aar**: Skade-Aar, Uaar. Hall.
Avfardag, m. Affkedsdag; ogsaa Dødsdag. Hall. G. N. affaradagr.
Avfelling, f. gradviis Formindskelse, Indsnævring; f. Ex. i Strikning.
Avferd, f. Affærd; Bortgang. „Ei laak Avfær" o: en slet Ende. B. Stift.
avfjellad, adj. om Solen: ganske nedgaaen, saa at det sidste Skin paa Fjeldtoppene er forsvundet. I Søndre Berg. „aavfjella". Paa Sdm. hedder det **avtinda'**.
avfløygd, adj. tung, stiv, uskikket til Bevægelse; især betynget af Overmættelse, fuldproppet. Gbr. i Formen aavfløygd, aafløygd.
avfrosen (o'), affrosset, ødelagt ved Frost.
Avgang, m. 1) Afgang. Nogle St. Avgaang. 2) Affald, Levning, Overskud. D'er Skam i Skorten, og Æra i Avgangen (Ordspr.) o: det er Skam at have tillavet for lidet, men Ære at der bliver noget tilovers.
avgapad (a'gapt), forgabet. Buskr.
Avgift, f. Afgift, Udgift. (Ogsaa G. N.)
avgjengen, 1) afgaaen; 2) brækket.
avgjerast, v. n. hentæres af Sygdom. Sdm.
Avgjerd (Avgjær), f. 1) Afgjørelse, Beslutning, Bestemmelse. 2) Affendelse (s. gjera). 3) Opskydninger, Mærker paa en Fiskestiim i Vandet (= Reva, Yr, Uppfar). Fosen.
avgjeven, 1) afgiven, afstaaet; 2) udmattet, opgiven, hjælpeløs. Tel.
avgjord, adj. 1) afgjort, besluttet; ogsaa færdiggjort. 2) affendt, udskikket; 3) udmagret, hentæret (s. avgjerast).
avgløymd, adj. forglemt. **Avgløyming**, f. Forglemmelse.
Avgnag, n. Bortsnappelse, Tab ved Rapserie. Omtr. som Avaat.
avgreidd, adj. udredet, udviklet, klaret. — **Avgreiding**, f. Udredning, Udvikling.
Avgrein, f. mindre Green; Underafdeling.
Avgrunn, m. Afgrund, stort Dyb.
Avgrøde, n. Afgrøde, Aarsvext.
Avgud, m. en Afgud. Ogsaa omtrent som Hedning, om et Menneske, som ikke skjønner eller ikke agter sin Børnelærdom. B. Stift. — Om Formen „avgu" (o: uhyre), s. ovguleg.
Avhald, n. Afhold; Tilbageholdelse. — **avhalda** v. a. (= halda av): hindre, tilbageholde. — **avhalden**: hindret, standset.
avhall (hallt), adj. frahældende, om Jorden nærmest ved Husene. Nogle St. **avhellt**. Østlandet.
avhalla, v. a. (ar), nedsætte, forkleine, laste. Tel. i Formen avhadde.
avheidrad (avheira), adj. udskjældt, overøst med Lastord. Tel. og fl.
avhenda, v. a. (er, e), afhænde, overlade, skille sig ved. G. N. afhenda.
avhendes, adv. bagud fra Haanden. Slaa avhendes: slaae til Bagsiden eller i en Retning, som falder ubekvem for Haanden. Gbr. Tel. og fl. I Hall. „aggarhendes", som visstnok er opkommet af et gammelt Dativ: öfugri hendi (o: med bagvendt Haand).
Avhogg, n. afhugget Stykke. — **av-hoggen**: afhugget, overhugget.
Avhol (o'), n. Afkrog, Smuthul; Sted som ligger afsides og ubekvemt.
Avhola (o'), afsides liggende Huulning.
avhovda, v. a. (ar), tage Hovedet af (f. Ex. af Fisk). Sfj. og fl. Paa Sdm. **avhaude**.

G. N. afhöfda.
avhusfad, bortskræmt, „aavhusfa", Sogn.
Aving (m.), **Avingar**, pl. Stumper af Rendegarnet, som blive tilovers, naar Væven er færdig. Nordl. Trondh. Sdm. Ellers: Avsetor, Avsete', pl. f. (Syd i Landet). Isl. afuggur.
[**Avisa**, f. Avis, Dagblad, ꝛc. (Ital. avviso: Efterretning).
Avkall, n. Afkald, Frasigelse.
Avkast, n. en fralagt, affastet Deel.
avkjenneleg, adj. vanskelig at kjende igjen; meget forandret. Sdm. Hard.
Avkjøling, f. Afkjøling.
Avkjøme, n. Affom, Efterkommere. Tel. Ogsaa: **Avkvæme**, n. (i Mo. Sjelden). G. N. afkvæmi.
avklagad, adj. afskaffet eller affat paa Grund af Klage.
avklaarad, afklaret, renset.
Avklipping, f. Beklippelse.
avklyvja, v. a. (ar), tage Kløven eller Byrden af (en Hest). Hall.
avklæda, v. a. (er, de), afklæde. (Ofte udt. aklæ'). **avklædd**, afklædt, nøgen.
Avkoma (o'), f. Udbytte, Produkt; ogsaa Affom.
avkomen (o'), adj. 1) henkommen; ogsaa bortkommen. 2) forringet, svækket, udmagret.
Avkraa, f. afsides Vraa.
Avkrok, m. Affrog; afsides Sted; ogsaa: Omvei, Krogvei.
avkvittad, adj. afbetalt, klaret; om Gjæld.
Avkvæme, s. Avkjøme.
Avl, n. (og m.), Kraft, Styrke, Legemskræfter. Ikke ganske alm., dog meget udbredt (Nordl. Indh. Nhl. Tel. Hall.). **Med Avle**: med Styrke (Ofte i Viserne fra Tel.). G. N. afl, n. Paa Helg. ogsaa om noget at prøve Styrke paa; f. Ex. en Steen til at løfte. Heraf evla. Jf. Avle.
Avl, m. 1. Esse, Ildsted i en Smedje. G. N. afl. Tildeels kun om Mundingen af Røret fra Smedebælgen. Hertil: **Avlhol** (o'), n. og **Avlpipa**, f. Røret som leder Luften fra Bælgen til Ildstedet. **Avlstein** (ogs. Alvstein), m. den gjennemborede Steenblok, som benyttes til saadant Rør.
Avl, m. 2. en sammenviklet Masse, f. Ex. af Fiskergarn (Garnavl). Lofoten.
avla, v. a. (ar), skaffe, erhverve. G. N. afla. I Særdeleshed: 1) indhøste, avle af Jorden. Jf. Avle, m. 2) avle, faae Affom; om Mand og Kvinde, sjelden om Dyr. 3) paaføre, paadrage, volde. Dei avla(de) honom ei Skjemsla: de forvoldte ham en dygtig Irettesættelse (nemlig ved at klage paa ham). Sogn, Sdm. og fl. — Ellers bruges „avla" ogsaa om at formaae, see evla.
avlaga, v. a. (ar), forstyrre, bringe i Uorden. **avlaga seg**, især om at fordreie Ansigtet, gjøre Grimaser. Tel. og fl. — **avlagad**: forstyrret, kommen af Lave. Her mærkes ogsaa: **av Lage** (s. Lag) og Formen „avlugom" ɔ: upassende, urimelig. Gbr. Egentl. av Logom.
avlagd, 1) lagt tilside, aflagt; 2) kommen af Brug, forglemt.
avlands, som adj. staaende fra Landet; om Vinden.
avlang, adj. aflang. (Nyere O.)
Avlar, m. En som erhverver og samler Gods. Etter ein stor Avlar kjem ein stor Oydar (Ordsprog). Tel. og fl.
[**Avlat**, m. Oblat. Jf. Avlettor.
avlata, v. a. (læt, let), afstaae, skille sig ved. Han avleet Garden. Sfj.
avlaten, 1) overladt, afstaaet. 2) ophørt, som har holdt op. I Tel. avlaaten.
Avlaup, n. Afløb. — **avlaupen**, forløben, forsvunden.
avlaus, adj. 1) fal, ledig, færdig til Benyttelse. B. Stift. 2) ustyrlig, løbsk. Gbr. Oyken sprang avlaus fyre deim.
Avlaat, n. 1) Afladelse, Ophør. (Sjelden). G. N. aflát. 2) Overladelse. Hava nokot til Avlaats, ɔ: noget tilovers, ledigt, at overlade. Afvigende: „ha' noke' avlaast", Sfj. „aavlaafs", Hall Jf. Avlæte.
Avlaating, m. Levning, Rest, Efterladenskab. Sdm.
Avle, m. 1) Erhvervelse, Udbytte af Arbeide. G. N. afli. Det var hans eigen Avle, ɔ: selvforhvervede Eiendom (i Modsætning til Arv eller Gaver). 2) Afgrøde, Avling af Jorden. Eit Aars Avle, Høyavle, Kornavle. Ogsaa om Tillæggelse ved Dyrkning, Produktion. Fruktavle, o. s. v. (Ofte i Formen „Avl"). Sjeldnere om Tillæggelse af Dyr. — 3) Styrke, Kræfter (ligesom: Avl).
Avled, s. Uvlid.
avlefta, v. a. afhugge Lafterne (Naverne) paa gammelt Tømmer. Rbg. Tel.
Avleggjar, m. Aflægger, Sættekvist.
Avleid, f. afvigende Vei eller Retning.
avleida, v. a. (er, de), udsætte til en anden Tid, opsætte, forhale (egentlig: aflede, afvende). B. Stift (avleide, avleia). **avleidd**: opsat, forhalet (= avdrygd).
avleiden, adj. tilbøielig til Opsættelse.
avleides, adv. afsides, langt af Veien.
Avleiding, f. Udsættelse til en senere Tid, Forhaling, Forsømmelse (Egentl. Afledning). Hedder ogsaa: **Avleida** (i Nhl. Aavleia), f. og **Avleidsla**, f., tildeels udtalt Avletle, paa Sdm. Avleltle (lsch).
Avleidsla, s. Avleiding.
avleikom (?), langt borte, langt fra Maalet. „avleikaa", Sdm.
avleites, adv. af Syne, hen til et Sted, som man ikke kan see. Jæd. (avleides).
Avleiva, f. **Avleivor**, pl. Levninger, Efterladenskaber. Hall.
avlendes, adv. udenfor Landet. Hall.
avlesam, adj. driftig, forsynlig, flink til

at skaffe det nødvendige. Smaalenene.
avlessa, v. a. (er, te), aflægge et Læs.
Avlettor, pl. et Slags Vafler (jf. Avlat). Gbr.
avliden (i'), adj. forleden, forbigaaen (om Tid); sjeldnere: afdød (aav-lien, Hall.). **avlidet** (avle'e) **Middag**: noget over Middag. **avlidet Non**: kort efter Non.
avlig (avlug), adj. 1) stærk, stærkbygget; 2) driftig (= avlesam). Sjelden.
avlikkad (for avlitkad), adj. falmet, affarvet. Helg. Jf. avlitt.
Avling, f. 1) Avling, Erhvervelse; 2) Afgrøde, Indhøstning (= Avle).
avlitt (i'), adj. afstikkende i Farven, lidt anderledes farvet; f. Ex. om en Tilsætning (Skøyt) paa et Klædningsstykke. B. Stift.
avloa, v. a. (ar), slagte, dræbe. Søndre Berg. (aavloa). Vel egentlig: ødelægge, gjøre Ende paa (jf. torga), ligesom G. N. lóga. (Isl. lóga fé af: slagte). Om et andet „avloa", s. følg.
avloda (avloe), v. n. (ar), afhøste, indbjerge Hø og Korn. „Ha' avloa": være færdig med Indhøstningen. Helg. (Af Lod, f.). — I Hall. bruges derimod „avloe" om at vanskjøtte en Gaard, forsømme dens Hævd eller bortføre noget som hører til dens nødvendige Drift. Saaledes ogsaa „utloa": vanrøgtet o. s. v.
Avloding, f. Indhøstning; Afgrøde. Sdm.
avlugom (u'), f. avlaga.
Avlysing, f. Mørkning, Skumring. Tel.
av-lyst, afskaffet, ophævet ved en offentlig Kundgjørelse. S. lysa.
Avlæte, n. 1) Overdrivelse, s. Ovlæte. 2) underlige, usædvanlige Gebærder. Gbr. — Ogsaa: **Avlaat**, om utidig Snak. Buskr.
Avløde (Avløe), m. Efterslæt (= Haa). Ved Røros. Jf. Nylode.
Avløysning, f. Afløsning.
av-maadd, afslidt, afskrabet. S. maa.
Avmaaling, f. Afmaling, Skildring.
Avmaating, f. Afpasselse.
avmerkt, afmærket, begrændset.
avminkad, indsvunden. **Avminking**, f. gradviis Formindskelse.
avminnast, v. n. sove ind (= orminnast). Hall.
avmunds, adv. for seent, over den rette Tid (Mund, n.). Sdm. og fl.
Avmæling, f. Afmaaling, Udmaaling.
avmødra (amøra), v. a. afvænne. Egentl. skille fra Moderen. Lofoten (Sjelden). Jf. mødra.
Avmødring (Amøring), m. en ung Sæl (Kobbe), som ikke længere følger Moderen. Lofoten og fl. I Spøg ogsaa om et afvænnet Barn.
avmøyad, adj. skilt ved sin Mødom.
avnetja, v. a. (ar), tage Fisk ud af et Garn (Net). Nordland (udt. a'nekkja).
avnoggen, afslidt ved Gnidning.
avont, see ovugt.
avpløgd, afpløiet. **Hava avpløgt**: være færdig med Pløiningen.
Avprenting, f. Aftryk.
Avrak, n. Udskud, Vraggods. Hall. Vald.
Avrakster, m. Udrydelse, Bortfeielse; en stor Bedrift; f. Ex. om Fiskerie. Sdm.
Avram, m. Affrog (= Utram). Tel.
Avrand, f. Udkant; en Strimmel ude i Kanten. Nogle St. Avraand; i Vald. Avrønd.
Avrang (?), **Avraang**, m. haardfrossen Snee (= Skare). Nfj. Sdm. Dunkel Form; jf. Hardang.
avraadd, 1) fraraadet; 2) omstemt, som har opgivet sit Forsæt, er kommen paa andre Tanker. Trondh.
avregda, adj. usædvanlig stor. Sdm. (Mon for avbregda?)
Avreid (Avree), f. en stor Mængde eller Flok. Østerd. Maaskee for Ovreid.
avreidd, 1) tilredet, færdiggjort; 2) skarpt irettesat, gjennemheglet, udskjældt. Sdm.
Avreidsla, f. 1) Tilredning; 2) skarp Irettesættelse, Sandsekage. Sdm. Nfj. (Avretle).
av-reken, adj. bortdreven, f. Ex. om en Baad. Nogle St. **avroken** (o'). S. reka.
Avrekning (ee), f. Afregning.
avretta (ee), v. a. (ar), henrette, aflive. (Sv. afrätta). **Avretting**, f. Henrettelse, Dødsstraf.
Avrit (i'), n. Afrids, Aftegning. Tel.
av-rodd, 1) bortroet. 2) bræktet, om en Aare.
Avrot (o'), n. Affald, ringere Dele; især af slagtet Kvæg. „Aavrot", Shl. Jf. Rot, n.
avrudd (u'), afryddet, bortfeiet.
avrunda, v. a. (ar), afrunde. (Nyere O.)
avryma, v. a. (er, de), tage Fløden af. Hall. (Af Rjome).
Avrøme, n. Affrog. I Hall. Avrymme.
avsaka, v. a. undskylde. Oftere: orsaka.
avsegja, v. a. (-sagde), 1) afsige, frasige sig. 2) dømme. — **avsagd**: afsagt; dømt; ogs. afgjort, bestemt.
Avsending, f. Affendelse. — Derimod **Avsending**, m. en afsendt Person, Udsending.
Avsetnad, m. Afsætning (paa Varer).
Avsetor (i en Væv), f. Aving.
avsett, afsat; udsagt af et Embede.
avsides (avsies), adv. afsides; tilside.
Avsig (i'), n. Affynkning, Afløb for Vand paa Markerne.
av-sinen (i'), forsvunden; s. sina.
avskapad (avskapt), adj. vrænget, fordreiet. Han var reint afskapte(r), ɔ: han saae ganske hæsligt ud (f. Ex. af Vrede). B. Stift.
avskapleg, adj. forvansket, uformelig, styg.
Avskil, n. 1) Adskillelse, Skillepunkt, Grændse. Tel. — 2) Fraskillelse, Bortgang; Afsked. Lidet brugl.
avskipad (i'), forstyrret, kommen af Lave. Hall. og fl. — **avskipast**, v. n. komme

af Lave, blive opreven eller forrykket.
avskjeken, afrystet, afstødt. Af skaka.
Avskjerding, f. Afknappelse. Hall. (Avskjøling). S. skjerda.
Avskjøding, f. Bortsnappelse (= Avaat).
av-skjødt: bortrapset, ødelagt. Hall. s. skjøda.
avsko(a), v. a. tage Skoene af.
avskogad, blottet for Skov. Østl.
avskoren (o'), 1) skaaren itu, overskaaren; 2) afskaaren, f. Ex. om en Ager. **Hava avskoret**: være færdig med Kornskurden; s. Skurd.
Avskrift, f. Afskrift, Copie.
Avskræma, f. Skræmsel, afskrækkende Ting. — **avskræmd**: afskrækket. — **avskræmeleg**, adj. afskrækkende, frygtelig.
Avskurd (u'), m. et afskaaret Stykke (Avskur). G. N. afskurdr.
av-skyld (y'), afskyllet, afvasket.
Avslag, n. Afslag, Nedsættelse i Prisen.
avslegen (e'), 1) itu-slagen, brækket; 2) afslaaet, om Eng. **Hava avsleget**: være færdig med Høslætten.
av-sliten (i') afslidt, slidt itu.
avsloppen, sluppen fri, undkommen.
avsmogen (o'), og **avsmotten**: bortsmuttet. Jf. smjuga og smetta.
Avsnøyding, f. Blottelse, Afrydelse. — **av-snøydd**: blottet.
avsoden (av-søen), bortløben; s. sjoda.
avsolt, s. avsølt.
Avsop (oo), n. Affald; noget som er affeiet.
avsovnad, indsovet; hensovet.
Avspegling, f. Afspeiling, f. Ex. i Vandet.
avstad, som adv. hen, bort, afsted. (Egentl. av Stad). Lyder ogsaa: avsta, afta (Jæd.), aavsta (Shl.). Ofte kun: stad, sta'.
avstakad, afstukken, betegnet ved visse Linier eller Punkter; f. Ex. om et Vei-Anlæg.
avstarvad, 1) træt, udmattet. Nfj. og fl. 2) afgaaen, død. Helg. Jf. starva.
Avstengsla, f. Afspærring.
Avstig (i'), n. Udflugt, Afstikker.
av-stokken, afbrusten; s. støkka.
avstroken (o'), 1) afstrøgen, afvisket; 2) bortløben, undvegen.
avstybba, v. a. kappe, afhugge. Ørkd. Af Stubbe.
avstygd, afskrækket; s. styggja.
avstyra, v. a. (er, de), styre til Rette, afholde el. forhindre nogen fra voldsomme Handlinger; forebygge Strid eller Slagsmaal. Temmelig alm. Sv. afstyra.
Avstyring, f. Afholdelse; Forebyggelse.
Avstytting, f. Afkortning.
avsundra, v. a. (ar), afsondre, fraskille.
Avsveip, m. Afkrog, Udkant (egentl. afsides liggende Klynge?). „Avsvøyp", Sdm.
avsviden (i'), afsviet, afbrændt.
avsvoren (o'), afsvoren, forsvoren.
avsynes, adv. af Syne, paa et Sted som man ikke kan see. G. N. afsýnis.
avsyrgd, afsørget; anseet som tabt og bortkommen. Han var reint avsyrgder (avsyrrd'e), daa han kom heimatter. B. Stift.
Avsøla, f. Skyggeside, et Sted som ligger i Skjul for Solen eller har Mangel paa Solskin. B. Stift. Jf. Baksøla, Forsøla.
avsølt, adj. overskygget, liggende i Skjul for Solen, bortvendt fra Solen. I de sydlige Egne tildeels: **avsolt** (oo), aavsolt.
Avtak, n. 1) Aftagelse, Fratagelse; 2) Forhindring, Afbrydelse (s. taka av); 3) en aftagen Deel, noget som er fraskilt. Tildeels ogsaa: Aftegning, Portrait.
Avtakster, m. aftagen Deel; Afgift.
Avtal, n. Aftale, Overeenskomst. Hedder ogsaa: **Avtala**, f. og **Avtale**, m. — **avtalad**: aftalt, besluttet.
avtald, fraraadet; s. avtelja.
Avteikning, f. Aftegning, Billede.
avteken (-tekjen), 1) aftagen, borttagen; 2) forhindret, forbudt; 3) tagen af Dage, dræbt (om Dyr). S. taka.
avtelja, v. a. (-tel, talde), fraraade, overtale En til at opgive noget. Berg. Stift. Hertil avtald.
avtidnad (-tina'), afsmeltet, om Iis.
avtindad, om Solen, s. avfjellad.
avtornad (avtonna), adj. aftørret, lidt tørret. Mere alm. **avturkad**.
avtruskad (og **avtreskt**), aftærsket.
avtrøytt, overstaaet, udstridt.
avtøk, adj. vild, ustyrlig, rasende. Sdm.
avtøyad, aftøet, blottet for Snee.
Avund, f. see Ovund.
av-vand, afvænnet; s. venja.
av-vatnad, adj. 1) aftørret, fri for Vand. 2) afskyllet, udvandet; om Farve. Nordl.
Avveg, m. Afvei. (Mest figurlig).
avvega, v. n. (ar), vige, gaae af Veien (for En som man møder). „aavvega", Nhl.
avveges, adv. afsides, langt borte; ogsaa: paa Afveie, til Yderlighed, for vidt. (Udtalt avvegjes, aveies).
avvenda, v. a. (er, e), afvende, afværge.
avverdes, adv. ubilligt, upassende til Tingens Værd (om Betaling). Hall. (aværes).
Avverk, n. s. Ovverk.
Avverke (-kje), n. Arbeide med Skovhugst. See Aaverke.
Avvik (i'), n. Afvigelse, Forandring. Voss og fl.
avykfna (= utykfna), s. ykfna.
avøyda, v. a. (er, de), ødelægge, udrydde, dræbe (Dyr). **avøydd**, udryddet. **Avøyding**, f. Ødelæggelse, Nederlag. Sdm.
avøygja, v. a. (er, de), see bort fra, vende Øinene fra (= sleppa Augat av). Hall. So snart som han hadde avøygt det, so var det burte.

Aa.

Aa (m.), Vokal med enkelt Lyd (ikke Diftong), almindeligst udtalt som det svenske „å“ og det danske „aa“; men i nogle Egne omtr. som „ao“ (Sogn, Voss, Hard.).

Aa, f. Aa, Flod. Mest brugeligt i den sydligste Deel af Landet, hvorimod den nordlige Deel har „Elv“. G. N. á (aa); Sv. å (Jf. Ght. aha og Goth. ahva, om Vand, ligt Lat. aqua). — Afvigende: **Aag** (Helg.), **Aan** (Hall. Vald.). Fleertal regelret: **Aaer** (G. N. ár); afvigende: **Ær**, **Æ'** (Sæt.), **Æ'ar** (Tel.), **Æ'na** (Hall.). Af de mange Stedsnavne med „Aar“ maa formodentlig en Deel henføres hertil (nemlig til det gamle Genitiv: Aar), saasom: Aardal, Aarheim, Aaros, Aarstad, Aarvoll. Ogsaa Navnet „Aam“ hører vel hertil som Dativ i Fleertal (for Aaom), hvis det ikke er forkortet af Aaheim.

aa, præp. paa; over, til eller henimod Overfladen af en Ting (medens derimod „i“ gaar mere paa det, som er indentil). G. N. á. (Samme Ord som Eng. on, Holl. aan, an, T. an). Dette Ords Brug er nu meget indskrænket ved en Ombytning med det sammensatte **upp-aa**, som almindeligst lyder „paa“. (Jf. pi, for upp-i; punde, for upp-under). Paa nogle Steder forekommer dog reent „aa“ temmelig ofte, f. Ex. i Sætersdalen: aa Foten, aa Vegen (gj), aa Vatne(t), o. s. v.; ligesaa i Nhl. med Stedsnavne f. Ex. aa Tuft. Mere almindeligt i Forbindelse med Subst. i ubestemt Form, saasom: aa Ende (o: paa Enden), aa Side (paa Siden), aa Rør (paa Kanten); ligesaa: att aa Bak, fram aa Hovde, fram aa Gruve; høgst aa Dag, høgst aa Sumar, midt aa Natt, langt aa Dag, seint aa Kveld; vera aa Gange, vera aa Vege, sleppa aa Bø, og flere, som bekvemmest kunne anføres under vedkommende Substantiv. Ligeledes bruges det rene „aa“ i mange Sammensætninger, som Aabud, Aaburd, Aafall, Aagang, Aalag.

aa, Interjection og løs Partikel med dunkel Betydning, som kan være forskjellig efter den forskjellige Tone, hvori Ordet fremsiges. Det forekommer saaledes: 1) som Udraab eller Tilraab: o! ak! (Jf. T. ach). Aa, du store Syn! Aa, du arme Ting! Aa, du Ungdom! Ligesaa med et Ønske: Aa, lat meg sjaa det. Aa, giv det var so vel! (Dette „aa“ er ogsaa svensk og dansk i Dagligtalen, medens derimod „o“ kun bruges i Skrift og høitideligt Foredrag). — 2) som Udtryk for Følelse, saavel Sorg og Smerte, som Lyst og Glæde. Aa, kor vondt det var. Aa, kor eg skal liva. Ogsaa for Opmærksomhed og Forundring. Aa, for alt det Folk. Ligesaa for en Befindelse. Aa, — var det so det hadde seg? — 3) som Tilstaaelse eller Bekræftelse. Aa nei, det vardt nog inkje so godt. Aa ja, det kann vel henda. Aa jau, han fekk sjaa det sidan. Ogsaa som Udtryk for Ligegyldighed eller Modvillie, og som en Afviisning. Aa, lat deim faa det. Aa, langt ifraa. Aa, kom ikkje med slikt! — 4) som Antydning til, at man ikke har noget mærkeligt at svare eller fortælle i Anledning af et Spørgsmaal. Aa, d'er no so tollegt. Aa, det vardt smaatt. Aa, det gjeng seint. — 5) kun indledende eller som Forslag i et Vers; f. Ex. Aa det var Raamund Bondeson. (Falder nær sammen med „og“). — Som en Udvidelse mærkes „aa haa!“ omtrent som: jo vist, jo jo (eller lignende). Jf. G. N. ohó!

aa, forkortet Ordform: 1) for **og**. (Almindeligt). 2) i Sammensætning tildeels for **ov**, dog noget tvivlsomt. 3) for **av** (s. av). 4) for **aat** (Mandal). 5) for **at** ved Infinitiv, f. Ex. der er godt aa vera; det var seint aa læra o. s. v. (Almindeligt). Jf. at.

Aaband, n. Overbaand, Tværbaand hvormed begge Halvdele af Kløven i en Kløvsadel sammenfæstes. Gbr. Hard. — **Aabandssekk**, m. liden Sæk at lægge øverst paa en Kløv. Siredal.

aabella, adv. overmaade, usædvanlig. Nordl. Paa Helg. **aabello**.

Aabine, og **Aabin** (ii), n. et Særsyn, en sjelden Ting, noget som alle betragte og beundre (S. bina). Ndm. Sdm.

Aabit (ii), m. Morgenmad, Frokost. Helg. Guldal, Ndm. og fl. Andre Steder: Aabite (i'). **Til Aabits** (te Aabiss): til Frokosttid (Helg.). **Aabitstid**, f. d. s. (Tel.).

Aabite (i'), m. = Aabit. Nhl. Tel. og fl. Jf. Isl. árbiti (efter Gislason). Ellers hedder det ogsaa Bitaa n. (Sæt. Tel.), og desuden: Morgonverd, Midmorgon, Fyrebugurd, Bisk.

aabodaleg (o'), f. ovbodleg.

aaboden (o'), adj. voldsom, heftig, fremfusende; ogsaa (om Børn): næsviis, nartig, fræk. Sdm. Jf. aabuen.

Aaboge (o'), m. Krog, Bue, Krumning, f. Ex. paa en Vei. „Aabogje“, Tel. (hvor det dog ogsaa betyder Albue).

Aabor, s. Aaburd.

Aaborre, el. **Aaborr**, m. Aborre (Fisk). I Valders: Obbør. (Sv. aborre).

Aaborrblom, og **Aaborrgras**, Aakande (Nymphæa). Hadeland. — Aaborrgras kaldes ogsaa en anden Vandplante, Potamogeton.

Aabot, f. Istandsættelse; især paa Huse (= Husebot). Lidet brugl. Jf. aabøta.

Aabraut, f. en høi Aabakke, Elvebakke (Jf. Mel). Tel.

Aabreida, f. Tæppe; s. Aabreidsla.

Aabreidsla, f. 1) Tæppe, Sengedække, Overklæde (modsat Underbreidsla). Nhl. Sdm. (Aabretle) og fl. I Tel. **Aabreie**. G. N. ábreidsl. — 2) Overbredelse, noget som udspredes, f. Ex. Gjødsel paa en Ager. Romsd.

Aabrengja, f. En som besværer Folk med Begjæringer. Tel. — **aabrengjen**, adj. besværlig; overhængende med Bønner og Fordringer.

Aabrigde, n. Forandring, Forskjel. Hall.

aabrikje, f. avbrikjeleg, avbragsleg.

Aabrot, n. Jordfald, Udskylling i Bredderne af en Aa. Gbr.

aabrudig, adj. mistænksom, skinsyg, jalour. I Tel. **aabruig** (Mo); ogs. **aabru**, Tel. og Voss. G. N. ábrúdigr. Jf. aabryda.

Aabrudskaal, f. s. Varaskaal.

aabryda (aabry'), v. a. (er, de), 1) mistænke for Utroskab, plage med Skinsyge eller Jalousie. Ho aabrydde Mannen sin. Tel. Hall. Nhl. (G. N. afbrýda: være skinsyg). — 2) plage, overhænge; især: drille eller bryde En med noget, som han ikke vil have omtalt. Gbr. Buskr. (aabry). Nærmer sig til brya (bry).

Aabryde (Aabry), n. 1) Skinsyge, Jalousie. Tel. G. N. ábrýdi; ogs. afbrýdi. 2) Drillerie, Fjas. Ryf.

aabryden, adj. 1) skinsyg, jalour (= aabrudig). Tel. Gbr. (aabryen). — 2) drillende, tirrende, ondskabsfuld. Gbr. Ogsaa: ivrig, heftig, vanskelig at holde tilbage. Østerd.

Aabrydskap, m. Skinsyge, Jalousie. Tel. Jf. Mistrygn, Svartsykja.

Aabrysta (y'), f. Brystgjord til en Kløv. Hard.

Aabud, f. Vedligeholdelse af Husene paa en Gaard; Forpligtelse til at holde Husene i Stand. „Aabu", Smaal. (Egentlig Beboelse, ligesom G. N. ábúd).

aabuda, v. a. (ar), 1) sætte Gaardens Huse i Stand. Smaal. (aabue). G. N. ábúda. — 2) v. n. sysle, arbeide. „Dei aabua paa dæ". Hall.

Aabudfall, n. 1) Forfald paa Huse, Forringelse. Hall. Ogsaa kaldet **Aabudfar**. 2) Forsømmelse af at holde Husene i Stand. Smaal. (Aabudsfall). G. N. ábúdafall.

aabuen, adj. fræk, nærgaaende; ogs. skadefro, ondskabsfuld. Nfj. Jf. aaboden.

Aaburd, m. 1. Vært, Afgrøde, Frugt; hvad Jorden bærer paa sig. Indherred, udtalt som Aabur (u') og Aabol.

Aaburd, m. 2. Landfæste; Steen eller Steenhob som er oplagt paa Strandbredden for at Baade og Skuder kunne fortøies deri; egentlig: en Steen at lægge paa Landtouget, naar man kun gaar i Land for et Øieblik. Nordl. (Aabor), Trondh. (Aabol), Sdm. (Aabur, med u').

Aabyr (y'), m. farlig Bør; Vind som man ikke tør benytte, fordi den er for stærk. Trondh. „Aabør". Maaskee for Ovbyr.

aabyrgja (?), adv. overflødigt, mere end nok. „aabørja", Indh.

aabyrgjast, v. a. forsikkre, staae inde for, være ansvarlig for. (Sædvanlig kun i Infin.) Sfj. Hall. Ellers: **aabyrst**, **aabyrsta**, Nedenæs, Mandal. G. N. ábyrgjast (af Borg). Ogsaa i en anden Form: **aabyrgsla** (ar), **aabyrsle**, Sdm. og fl., **aabygsle**, Vald., **aabrygsla**, Helg.

Aabyrgsla, f. Ansvar, Borgen, det at man indestaar for noget. Afvig. **Aabyrsle** (Hall. Sdm. ꝛc.), **Aabysl** (Orkd.), **Aabrygsla** (Nhl.), **Aabyrst** (Mandal), **Aalbryst** (Shl. Ryf. Jæd.).

aabyrgsla, v. a. s. aabyrgjast.

aabyrgslelaus, adj. fri for Ansvar.

Aabyrgsling, f. Forsikkring.

aabøta, v. a. (er, te), forbedre, rette paa; især udfylde eller fuldstændiggjøre ved at lægge noget mere til. Tel. — **aabøtt**: udfyldt, fuldstændiggjort. (Jf. G. N. ábót, ábætr).

aadags, adv. seent paa Dagen. Smaal. Andre Steder „langt aa Dag".

aadan, adv. nys, nylig (?) „aada", Sdm. (tvivlsomt og ialfald lidet brugl.). G. N. ádan (Jf. aader). Spor af en senere Form (aadans) findes i Udtrykket „i aans", ɔ: nylig. Selbu (Tydal). Afvig. „i aass", Sætersd. (Nu sjelden). Sv. iåns, jans.

aadaa, v. vrimle; see ida.

aadeildast, v. trætte, skjendes. Tel.

aader (aadr), adv. førend, inden. Hedder: aad'e (Sdm.), aa'e (Sfj.). „Dæ vert'e lengje, aade han kjem'e", Sdm. G. N. ádr.

Aader (Aadr), f. (Fl. **Aadrar**), Aare, Blodrør i Legemet; ogsaa en Aare eller Gang i Jorden; jf. Malm-aader, Vatsaader. Afvig.: **Aad** (Sdm.), **Aa** (Trondh.), **Aarder** (Nhl.), **Aar** (Vald. Jæd. og fl.). Fleert. afvig. **Æder**, **Æd'e** (Sdm.). Jf. **Æd** (om en Vandaare). G. N. ædr, æd. Ang. ædre. Derimod Sv. åder. Holl. ader; T. Ader.

aaderlata, v. a. aarelade. **Aaderlatar**, m. Aarelader (= Blodtakar). **Aaderlating**, f. Aareladen.

Aadjuv (Aajuv), n. dybt Flodleie i en Klippe.

Aadrift, f. Drivning paa en Aa; Tømmerflødning. **Aadrivar**, m. Tømmerfløder. Tel.

Aadøl, m. Indbygger af Aadalen (paa Oplandet).

Aadøla, f. s. Avdøla.

Aaevle, n. = Ovevle.

Aafall, n. 1) Paafald, Paastrømning, f. Ex. af Vand i en Mølle. 2) Fløden paa et Mælkekar. Try Aafall: Fløde af tre Kar (Koller). Sdm. — Hertil: **Aafalleringja**, f. Kolle med Fløden paa (= Rjomekolla, Mjølkebunka).

Aafar, n. Elveløb, Flodleie. Gbr.
aafaren, adj. besværet, nedtrykt; ogsaa forlegen el. forvirret. Hall.
aafaatt, adj. n. manglende, som feiler eller mangler. Der er alltid nokot aafaatt: der er altid en Mangel, altid noget at anke over. Her er endaa nokot aafaatt: noget som ikke er i sin rette Orden. Tel. Sdm. Nordl. og fl. G. N. áfátt (Jf. faa, adj.). I Tel. betegner det tildeels ogsaa: ubehageligt, fortrædeligt.
aa felde: paa Færde; s. Felde.
aafengen. adj. stærk, berusende; om Drik. Paa Sdm. „aafingjen". G. N. áfenginn.
aaferda (?), v. a. yttre, aabenbare. „Han torde ikkje aafære seg med di": han turde ikke udlade sig dermed. Nfj. Sdm. Hertil: „aafærlege", adv. aabenbart, uden Dølgsmaal eller Forstillelse.
Aafjøra, f. sandig Elvebred, tørre Banker ved en Aa. Tel. og fl.
Aaflygje, n. Heftighed, Hidsighed; et hastigt Tilgreb. Tel.
Aafløy, f. en liden Baad eller Færge i en Aa. Gbr. Jf. Fløy.
aafløygd, adj. hastig, heftig, ivrig. Tel. Oftere **aafløygjen**. Om et andet „aafløygd" see avfløygd.
Aafot (o'), Hestedækken; s. Ljofot.
aafære, v. s. aaferda.
aaføra, v. a. (er, de), paanøde En noget, overfylde, overvælde, f. Ex. med Drik. Hall.
aag, s. og. — **aaga**, s. eiga.
Aagang, m. 1) Tilstrømning, f. Ex. af Vand (Egentl. Paagang). Tel. — 2) Tilløb, Indryk, Tilstrømning af Folk. „Aagaang", B. Stift. — 3) Overhæng, paatrængende Besøg; ogsaa: Indgreb, Overgreb, Fornærmelser. Tel. G. N. ágangr.
aaganga, v. a. (gjeng, gjekk), besvære med paatrængende Krav og Begjæringer; mane, purre. Han kom atter og aagjekk meg etter meir. Tel. I Hall. **aagaa** (aa-gaa).
aa gange: paa Færde; s. Gang.
aagangsam, adj. 1) dristig til at kræve og forlange; paatrængende. — 2) om en Gaard: udsat for meget Tilløb, meget besøgt af Fremmede. Sdm. (aagaangsam'e).
aagaagnaa (= aa gange), s. Gang.
Aagjegn, f. Lyst til at overgaae andre og gjøre Opsigt. Shl. Paa Sdm. **Aagjøgn** el. **Aagygn** (Jf. Ovgjegn). En anden Form er: **Aagjern** (?), **Aagjedn**, **Aagidn**, i Nhl. Jf. G. N. ágirnd og ágirni: Begjærlighed.
aagjengen, adj. paatrængende, anmassende. Nhl.
aagjengs, adv. lige overfor, midt imod, paa den anden Side. Sfj. Maaskee for aagjegnt. (G. N. gegnt).
Aagjern, f. Ærgjerrighed, s. Aagjegn.
aagjord, udmagret, s. avgjord.
Aagjøde (?), n. noget usædvanligt eller overdrevet. Ndm. „Aagjøe".
aa gruve, næsgruus; s. Gruva.
Aagust, f. en Hudsygdom med stærk Hævelse. Hard. Jf. Gust.
aagøyen (gj), adj. spottelysten, skadefro, ondskabsfuld. Nhl. Hedder ogsaa **aavgjøyen** og **aavgjøen** Jf. aalgøyen.
Aahall, m. s. Aastein.
aahard, adj. voldsom, meget stærk; om Vinden. „aahar'e", Sdm.
aahasig, adj. hævngjerrig, uforsonlig. Hall.
Aaheng, n. Anhang, noget som hænger ved. Tel.
aa hovde, s. Hovud.
Aahuga (u'), f. Omhu, Omsorg. Helg. Jf. G. N. áhyggja.
Aak, n. s. Ok. Tvivlsomt i Forbindelsen „i Aakje", ɔ: omkap. Nfj. (Jf. Aakapp). — Aak i Stedsnavne, som Berkaak, Maraak og fl., er vel nærmest at henføre til Aaker.
Aaka, f. Haarskjæl, Haarstøv; støvagtigt Fnug som efterhaanden samler sig imellem Haarene paa Dyr, saasom paa Heste. Østerd. (Tønsæt). I svenske Dial. aka, eka. Jf. Flus.
Aa-kall, m. Vandvætte, Nøk. Gbr.
aakalla, v. a. (ar), tilkalde; paakalde. Hall.
aakan (ɔ: vor), = okkar.
Aakan, n. Hjørnestolpe; s. Oke.
Aakapp, n. Veddekamp. I **Aakappe**: omkap, som i et Veddeløb. Tel. Jf. Aakave.
aakappast, v. n. kappes ivrigt. Tel.
Aakast, n. Plage, Sygdom; ogs. Forhexelse. Gbr. G. N. ákast, Paakastelse.
aakava, v. a. (ar), drive hidsigt paa. **aakava** seg: kaste sig ivrigt over noget; ogsaa: paatage sig for meget. Tel. (Mo).
Aakave, m. Tummel, stor Bevægelse, Skynding. Tel. G. N. ákafi, Heftighed.
aakavt, adv. heftigt, voldsomt. Tel. (Flaabygd). I de øverste Egne: **aakapt**. G. N. ákaft.
aakaar, adj. bly, undseelig. Orkd. Østerd. I Gbr. hokkaaren. Dunkelt. G. N. afkárr har en anden Betydning, nemlig: heftig, vanskelig at omgaaes med.
Aake, s. Aaka, og Oke.
Aaker (Aakr), m. (Fl. **Aakrar**), Ager; dyrket Jordstykke, især til Kornsæd. G. N. akr (ákr?). Sv. åker. (Formen „Aker", som tildeels høres i Byerne, synes nærmest at støtte sig til den danske Form). „Aak" og „Ak" i adskillige Stedsnavne (som Maraak, Gravaraak; Vandak, Aarak, Asak) er vel kun en stærk Forkortning af Aaker. — I Sammensætning synes Formen Aaker at være mest almindelig (jf. G. N. akrkarl, akrkál); ellers bruges i den vestlige Deel af Landet ofte Aakre-, el. Aakra-, f. Ex. Aakreland.
Aaker-and, f. et Slags Ænder (= Gras-and). Østerd. **Aakerandkall**, m. om Hanfuglen.

Aakerblom, m. = Aakerkaal. Sæt.
Aakerbrot (o'), n. Agerbrydning; Jordstykke som er nylig opbrudt til Ager.
Aakerbruk (u'), n. Agerbrug.
Aakerflekk, m. en liden Ager.
Aakergalte, m. tykke Rødder af Ukrud i Agrene. Gbr. (Fron).
Aakerhall, m. Smaasteen i Agrene. S. Hall.
Aakerhøna, f. s. Aakerriksa.
Aakerjord, f. Agerjord, Muldjord.
Aakerkaal, n. Agerkaal (Brassica campestris). Tildeels ogsaa om Ager-Sennep.
Aakerkjelva, f. = Wkra. S. Kjelva.
Aakerkjetta, f. = Molduksе. Nfj.
Aakerkøyring, f. Ompløining af Ager. Østl.
Aakerland, n. 1) Agerland; 2) Kanterne af Engen omkring en Ager.
Aakerlauk, m. Hyrdetaske (Urt). Hall. Voss.
Aakerlende, n. Jord som er tjenlig til Ager.
Aakerlepp, m. = Aakerflekk.
Aaker-lo, f. et Slags Regnpiber (Fugl). Maaskee samme som Heidlo.
Aakerlægje, n. Jordstykke som har været Ager. (= Wkra, Atterlega). Vald.
Aakermaal, n. afmaalt Agerstykke til at skjære Korn af. Østl.
Aakerpipa, f. 1) Straafløite, afskaaret Straa at blæse i. 2) Plantenavn; s. Daae.
Aaker-reina, f. Agerreen, Engkanten omkring en Ager; paa bakkede Jorder især den Forhøining, som efterhaanden danner sig ved Agerens nederste Kant.
Aaker-riksa, f. Ager-Snarre (en Fugl), Rallus Crex. Trondh. og fl. Ellers ogsaa kaldet: Aakerhøna.
Aakersenap, n. Agersennep (Sinapis arvensis) = Mustar.
Aakerskifte, n. Ombytning af Agre. Ogsaa kaldet **Aakerbyte**, n.
Aakerskøyt (skj), m. opbrudt Jordstykke som Tillæg til en Ager.
Aakerspott, m. Agerplet, liden Ager. Sæt.
Aakersund, n. en Vei eller smal Engstrimmel imellem to Agre. B. Stift. Paa Sdm. Aakresynd.
Aakerteig, m. Deel af en Ager.
Aakervidd, f. Agervidde; pløiet Land.
aakja, s. attan.
Aakje, s. Aak. — **aakjei**, s. keid.
Aakliv (i'), n. Nærgaaenhed, Overgreb, Anmasselse. Tel.
Aaklæde, n. Tæppe, Dække. G. N. áklædi. Mest alm. om et Tæppe at lægge over Sengklæderne. I Gbr. ogsaa om et Undertæppe, Straadække (= Kvitel).
Aakoma (o'), f. Følge, Virkning, hvad der kommer efter. Hard.
Aakoma (oo), f. Kilde. Nordre Berg. Jæd. Ellers Uppkoma, og Okoma (Orkoma?).
Aakorn (o'), n. Agern, Egenød. „Aakodn", Hard. „Aakonn", Nedenæs og fl. G. N. akarn. Eng. acorn (Jf. Goth. akran, Frugt). Ellers: **Akall**, Agal (Lister), Eikenot (B. Stift). Jf. T. Eichel.
Aakosta (o'), f. 1) Tilsætning, noget som blandes i Mad (især i Suppe) under Kogningen. Sdm. Gbr. Orkd. 2) Besmykkelse, Formildelse i en Beretning. Orkd. Egentlig Paakast (Aakasta).
Aakot (oo), m. Yngel af Ørreder. Tel. Jf. Kot og Kjøda.
Aakrebyte, n. s. Aakerskifte.
aakuvad, ophøiet, konvex; s. kuvad.
aal, en Sammensætningsform af all (adj.), som deels betyder: al, heel (ved Subst.) og deels: aldeles, ganske (ved Adj.); f. Ex. aalgrøn, aalvaat. I Hall. og Valders lyder det som „øl" (Ølmuge); nogle Steder tildeels: ol, oll (som olvaat). Saaledes adskilles ogsaa i G. N. al fra all, i Angels. al, æl fra eall, Ght. ala fra all. — En Udvidelse heraf er: **aalende**, adv. f. Ex. aalende vaat (aldeles vaad), aalende sveitt, o. s. v.
Aal, m. 1. Aal (Fisk). Afvigende: **Aadl** (Hard. Shl. Ryf.). G. N. áll (ál). Hertil: **Aalefiske** (fj), n. Aalefangst. **Aaleskap**, n. Skikkelse som ligner Aalens. **Aaleslod**, f. og **Aaleteina**, f. Redskaber til Aalefangst.
Aal, m. 2, 1) Spire, Kime, udspringende Frøblad, f. Ex. paa saaet Korn. B. Stift og fl. Jf. aala, aalrenna. Ogsaa om Skjægtraad paa en Fisk. Hard. — 2) en smal Strimmel (s. Ryggaal, Kvidaal); især en mørk Stribe langsad Ryggen paa Dyr (Heste, Gjeder). G. N. áll. Jf. aalutt. — 3) Rende, dyb Fure i Bunden af en Elv eller Bugt. Alm. Jf. Djupaal. I Stedsnavne synes det ogsaa at betyde Dal eller Vanddrag. I nogle Sammensætninger synes „aal" at være opkommet af et andet Ord, saasom i Stokkaal, Maraal, Spenaal.
aala, v. n. (ar), spire, skyde Spirer (Aal); om Korn. Shl. Nhl. Sfj. Med Omlyd: **æla**, Hard. Jf. aalrenna.
Aaladstokk (Aalastokk), = Stavlægja. Sogn.
Aalag, n. egentl. Paalæg; et Arbeide som skal være udført til en bestemt Tid. Tel. Hall. Ellers: Aarlag (Smaal.), Lage, Fyreloga.
aalagd, adj. tillagt til Opfostring (f. Ex. om Kalve). Tel. Jf. paasett.
Aalaa, en Stang; s. Ale.
aalbuen, adj. ganske færdig. Tel. (?)
aaldaud, adj. uddød; ogsaa: øde, blottet for Liv. „Der var reint øldaudt". Hall. Jf. Aardaude.
aaldugleg, adj. fuldkommen duelig. Helg.
Aale, m. Urin af Kreature, Gjødselvand fra Fæhusene. Rommerige. — I svenske Dial. al og adel. Danske Dial. Ael, Adel. Nt. Adel, Al.
aaleggja, v. a. (legg, lagde), lægge et nyt Lag paa, sætte ny Eg paa Øxer. Tel.

(Landst. 240. 677). Jf. Aaloga.
Aalegras, n. 1) Havbændel (Zostera). Jf. Sjøgras. 2) Potamogeton. Smaal.
aaleides (aaleis), adv. i Gang, paa Bane. Koma aaleides med: have Fremgang med, komme nogen Vei med noget. Nhl. og fl. Det kjem berre vondt aaleides: det vil kun have onde Følger. G. N. áleidis.
aaleine, adj. alene, eenlig (= einsaman). Kun i Forbindelse med visse Verber, som: vera, sitja, liggja, ganga, fara aaleine. Nogle St. afvigende: **aaleina**, **aleine**, ogsaa **aatleine** (Romsd.). Jf. eine. „Ho er ikkje aaleine" betegner tildeels: hun er frugtsommelig. Hall.
aaleita, v. a. (ar), overhænge, plage. Nhl.
aaleiten, adj. paatrængende, besværlig. Nhl. G. N. áleitinn, angribende.
Aalekuva, f. et Slags Fisk. Smaal.
aalen, adj. geil, brunstig; om Hopper. Smaal. Jf. Isl. álægja.
aa lerre, paa Klem; s. Lere.
aaleten, adj. 1) alt-ædende; s. aalæt. 2) let at æde, udrøi; om Mad som er lidet mættende og kan nydes i store Portioner. Sdm. Nfj. (aalæten).
Aaletuster, f. Sødyr; s. Hummartuster.
aalfaren, adj. om en Vei, som kan befares af alle og enhver. Lidet brugl.
aalferdig, adj. ganske færdig; ogs. ganske frisk. Helg. i Formen: aalfarug, -falug; s. ferdig.
aalflettes, adv. uden Undtagelse. Dei foro aalflettes: de reiste alle tilhobe (saa at ingen var tilbage). Shl. (Maaskee til Flet).
aalgjengd, og **aalgjengeleg**, adj. gjængs overalt, almindelig. Lidet brugl.
aalgjerdes (aalgjærs), adv. for Alvor, for stedse. Nordl.
aalgraa, adj. graa overalt. Nordl.
aalgrøn, adj. grøn overalt; s. Ex. om Ageren, naar Kornet har spiret.
aalgøyen (gj), adj. utaalmodig, som altid har noget at laste eller klage paa. Vald. (ølgjøyen). Jf. aagøyen.
aalhugad, adj. fast besluttet til noget; ogs. meget begjærlig, lysten, forhippet. Helg. Ogsaa i Formen „aalhugo".
aal-ill, adj. meget ond. Hall. (Hoel).
Aalit (i'), n. Udseende; især om Ansigtsfarve. Helg. (Aaleet).
Aalit (ii), n. Tillid, det at man stoler paa noget. Eit vondt Aalit: noget som er usikkert at stole paa. Sdm.
aalitsam, adj. egentl. tillidsfuld; men oftere: fordringsfuld, nemlig om En som venter for meget, eller som kun stoler paa andre uden at gjøre noget selv. B. Stift. Hedder ogs. **aaliten**.
aalkjend, adj. almindelig bekjendt. Nordl.
aalkomen (o'), adj. overalt opkommen, ganske udspiret; om Korn og Græs.
aalleid, adj. yderst kjed og led. Helg.
aalljos, adj. fuldkommen lys (G. N. alljóss). Det var alt aalljost: det var allerede fuldkommen Dag. Tel. Gbr. og fl. Ellers: **aalljøst**, Hall. Sfj. Sdm. Orkd. Helg. — Jf. yverljos.
Aalmannveg, m. Alfarvei. Søndenfjelds (oftest: Allmannveg). G. N. almannavegr.
Aalmark, f. Almindning. Smaal. (sjelden). I Solør: **Aalmerkje**, n. I Tel. Allmannvidd. Jf. Aalmenning.
aalmenn, adj. almindelig, gjængs overalt (Mest i Formen aalment). Sv. allmän.
Aalmenne, n. Kommune, Folket eller Almuen i et Distrikt. Tel. (G. N. almenni). Ved Stavanger hedder det: **Allmenta** (Aalmenta?). Jf. Aalmenning.
aalmenneleg, adj. almindelig.
Aalmenning, m. 1) Almindning, Marker som tilhøre Kommunen eller Staten, ikke Enkeltmand. — 2) aaben Plads i en By. (Mest brugl. i Bergen). — 3) Almeenheden, Folket, Menigmand. G. N. almenningr. Aalmennings Toll: en almindelig Afgift, Udredsel af hver Mand (B. Stift). Aalmennings Veg: Alfarvei.
Aalmennskap, m. Almindelighed. Lidet brugeligt.
aalment, adv. almindeligt, sædvanlig.
Aalmerke, n. see Aalmark.
Aalmoe, m. Solrøg, Masse af Dunster i i Luften. Helg. Jf. Aalrøyk.
Aalmuge, m. 1) Mængde, Hob, stor Samling af Folk: Ting-Aalmuge, Kyrkje-Aalmuge. — 2) Folket i et Distrikt, Menighed, Kommune. 3) Almue, Menigmand, Massen af Folket. Lidt forskjellig Form: **Aalmugje**, **Aalmug**, **Almugje**, **Ølmugje** (Hall.), **Aalmogje** (Nordhl.), **Aalmue** (Trondh.). G. N. almúgi, og almúgr. Sv. allmoge. Jf. Muge. — I Sammensætn. Aalmuga, el. Aalmuge (ikke -gje), f. Ex. Aalmugefolk, Aalmugemann.
aalmyrk, adj. fuldkommen mørk. Det vardt aalmyrkt. I Hall. ølmyrrt.
aa lofte, opløftet; s. Loft.
Aaloga (o'), f. Paalæg, Tillæg; især 1) noget at lægge ovenpaa for at dække og holde sammen. Tel. (Aalogu). 2) paalagt eller tilsmedet Stykke paa Jernredskaber, saasom paa forslidte Øxer. Hard. Sogn. (Oprindelig: Aalaga).
Aalogstein, m. Steen at lægge paa til Sammenpresning. Tel.
aalrenna, v. n. spire, skyde Spirer; om Frugt eller Rødder, nu mest om Poteter. Sdm. og fl.
Aalrøyk, m. Solrøg (= Ylrøyk). Hall. Vald. Toten. Jf. Aalmoe.
Aalsgjelding, m. Indbygger af Aals Præstegjeld. Hall. (= Æling).
aalskapad, adj. fuldkommen skikket til noget. „Han va ølskapa te dæ", Hall.
aalskoddad, adj. taaget overalt. Hall.

aalskyad, adj. skyet overalt, heelt overskyet. Østlandet.
aalsvart, adj. sort overalt. Tel. G. N. alsvartr.
aalsveitt, adj. vaad overalt af Sved. Tel. Hall. Sdm. og fl.
aaltekt, adj. bedækket overalt, f. Ex. af Snee. Voss, Hard. I Hall. **øltekt**. Jf. aatekt.
aaltjukk, adj. skyet overalt, jævntyk; om Luften. Nogle St. ølkjukk.
Aaltrøyta, f. endelig Slutning, Enden paa det hele, f. Ex. i et langt Arbeide. Hall. Nogle St. Øltrøyta.
aalutt, adj. stribet langsad Ryggen; om Gjeder, ogs. om Heste (s. Aal).
aalvaken, adj. 1) ganske vaagen, lys vaagen. Sogn og fl. (aalvakjen); i Orkd. aalvak. — 2) om Vind fra Havet, naar den vedbliver at blæse om Natten. B. Stift.
aalvaksen, adj. fuldkommen voxen. Sdm.
aalvaat, adj. vaad overalt, gjennemvaad. Tildeels: **olvaat'e** (Sdm. Nyf.) og **ølvaat**. G. N. alvátr. Ogsaa „aalende vaat" (i Hall. ølende v.), og „aalvindande vaat", nemlig om Klæder, som ere saa vaade, at man kan „vinde" (ↄ: vride) Vand af dem.
aalvelt, adj. ganske omvæltet, med Fødderne i Veiret. Hesten laag aalvelt. Hard. Nhl. og fl. (I Sdm. aa velte).
Aalvelta, f. omvæltet Stilling. Liggja i Aalvelta: ligge paa Ryggen, om Dyr. Hard. I Tel. **Aavelta**.
aalvindande, s. aalvaat.
Aalvora (o'), f. Alvor, virkelig Mening; ogsaa Virkelighed, virkelig Udførelse af en Beslutning. Det vardt Aalvora av det: det blev dog virkelig. Gjer no Aalvora av det, o. s. v. I Valders: **Ølvøro**, f. i Hall. **Ølvøru** og **Ølvuru**. Ellers mest alm. i en uregelmæssig Form: **Aalvore**, n. og nogle St. **Ollvor**, **Alvor**, n. G. N. alvara, f. (acc. alvöru). Sv. allvar, n.
aalvorleg, adj. alvorlig, virkelig meent. Hedder sædvanlig: **aalvorsleg**. G. N. alvarlegr.
aalvorsam, adj. alvorlig (om Personer); ikke tilbøielig til Spøg. (I Tel. **aalvor**, f. Ex. „Han var so aalvor med det": han tog det saa alvorligt). — Ogsaa om Sagen: Det vardt aalvorsamt (det blev ingen Spøg).
aalvæta, v. a. (er, te), gjennemvæde, udbløde. Sfj. Af aalvaat.
aalyrk, adj. om en Tid, da der er stadigt og travlt Arbeide. Romsd. „Dæ vardt aaløyrt" (for aal-yrkt): det blev dygtig travlt. G. N. alvirkr, alyrkr (om en Dag, da man kan arbeide til Natten, el. da der ikke er nogen Helligaften).
aalæt, adj. nøisom med Hensyn til Smagen, ikke kræsen; især om Dyr, som æde hvad de faae og ikke vrage noget. Rom. Hall. og fl. Paa Helg. **aalæten** (jf. aaleten). Egentl. alt-ædende. Hertil **Aalæta**, f. en graadig Person. Hall.
Aaløkje, n. noget usædvanligt, et Uhyre, en Uting. Nfj. Paa Sdm. i god Betydning om et meget stort og triveligt Dyr. (Dunkelt Ord).
Aam, s. Alm.
Aama, f. Kaalorm, Larve, især af de laadne eller børstede Arter. Berg. og Trondh. Stift. I Gbr. kun om meget store Larver (= Grasmakk). Afvigende: **Aume**, Sdm., **Ølme**, Hall. (Jf. Doggaam). Sv. Dial. åma. — **Aamebøle**, n. en Hob af Insekt-Larver. **Aamesykja**, f. et Slags Bylder, som ansees at være foraarsagede ved Larven af et Insekt (= Trollverk). Jf. Isl. áma, ámusott (Rosen).
aama, ovenfra; s. ovan.
aamaga, paaskynde; s. aamaala.
aamaa, v. s. ama og homa. Et andet Ord er **aamaa**, v. n. varme, give Varme fra sig. Indh. (Sparbu). Maaskee for ima (i').
aamaala, v. a. (ar), nævne, bringe paa Bane, gjøre opmærksom paa. Gbr. Østerd. En anden Form er **aamaga**, v. a. drive el. paaskynde. Hall. Paa Sdm. **aamoga (o') paa**, ↄ: paaminde om (noget som skal udrettes). G. N. ámálga, og ámága (paatale). Egentlig: føre Talen (Maalet) hen paa noget.
Aamenne, n. s. Ovmenne.
aa-millom, imellem Aaerne (Elvene).
aaminna, v. a. paaminde. Tel. (Mo). **Aaminning**, f. Paamindelse. G. N. áminning.
aamoga (o'), s. aamaala og aamuna.
Aamol (o'), f. Smaasteen i et Elveløb.
Aamot, n. Sted hvor to Aaer flyde sammen. S. Mot.
aamuna (u'), v. a. (ar), forøge, lægge noget til (Jf. Mun). Tel. Hedder ogsaa **aamoga** (o').
aamyket, for meget; s. ovmyken.
Aamyrja, f. = Eldmyrja. Nhl.
Aamæle, n. Eftertale, Dadel. Sdm. (fjelden). G. N. ámæli. S. Aatal.
Aamøting, m. Indbygger af Aamot i Østerdalen.
[**aamøyast**, v. dovne, aftage; om Storm. Sdm. Jf. Sv. mojna, af Nt. moje, Holl. mooi: vakker (om Veir).
Aand (Fugl), s. And.
Aander (Ski), s. Onder.
aandra, s. andra. — **Aangje**, s. Ange.
Aangel, s. Ongul. — **aanka**, s. anka.
Aanot (o'), n. Uleilighed, Ubehagelighed, Fortræd. Hard. Jf. Unot.
aanøyta, v. a. (er, te), haste, skynde paa. Hall.
aanøyten, ufornøielig; s. unøyten.
Aap, n. s. Op. — **aapaa**, s. apa, hopa.
aapen, s. open.
Aar, n. 1) et Aar, Tiden fra den ene Nyt-

aarsdag til den anden (eller naturligst: fra det ene Vintersolhverv til det andet). — 2) et Aars Tid, tolv Maaneder fra et vist Tidspunkt. — 3) Aaring, Aar med Hensyn til Afgrøde eller Næring. G. N. ár. — I Aar: i dette Aar (If. i Fjor). Annat Aar: næste Aar. Her eitt Aaret: et af de sidste Aar. Aar og Dag: over et Aar, meget længe. Mot Aare: til næste Aar (B. Stift). Til Aars: 1) til det kommende Aar; 2) ude i Aarene (= til Alders). Tidlege Aars: tidlig i Aaret. Dette Bil Aars: denne Aarstid (Tel.). Ellers: denne Aarsens Tid.

Aar, f. (Fl. **Aarar**), Aare, Redskab at roe med. G. N. ár (Eng. oar). Afvigende Fl. Aarer (Tel. og fl.). I Sammensætning sædvanlig med „a“, som dog tildeels skulde være „ar“; saaledes: **Aara(r)blad**, n. Aareblad. **Aaraburd**, m. 1) den Maade hvorpaa man bevæger Aarerne; 2) Rum til at røre Aarerne (Sfj.). **Aaradrag**, n. enkelt Drag eller Træk med Aarerne. **Aararlask**, f. Lask. **Aararlom** (oo), m. Grebet paa en Aare. **Aaraløysa**, f. Mangel paa Aarer.

Aar, i Stedsnavne, f. Aa. — Her mærkes ogsaa **Aar**, f. for Aader. **Aar**, m. for Ore.

aar, adv. tidlig. Kun sammensat: aarvak, Aarvoka; jf. aarlege. — Om et andet „aar“ (f. Ex. i aarliten) see Ør.

aara, v. n. (ar), om Korn og Frugt: lykkes, trives, give god Høst. Vald. Gbr. Mere alm. **aarast**. Nogle St. med Omlyd: **æra**.

Aarbot, f. Forbedring i Aaringen, bedre Afgrøde efter et Mangels Aar. Afvigende og maaskee et andet Ord er **Aarbot** og **Aurbot**, om Istandsættelse af Klæder. Saaledes paa Sdm. „D'er ut-o(r) Aarbotinne“, og paa Helg. „D'er inkje Aurbot i dæ“, o: det er saa forslidt, at det ikke længere nytter at bøde paa det.

Aarbyte, n. Ombytning for et Aars Tid. Østl.

Aardaude, m. fuldkommen Dødsstilhed; det Tilfælde at man ikke finder noget levende Væsen. Saaledes siges om Fiskere, at de ligge „i Aardauen“, naar de ikke mærke et eneste Tegn til Fisk i Søen. Senjen, Lofoten. Vistnok for Ørdaude. G. N. ördaudr (uddød). If. aaldaud og G. N. aldaudi.

Aardekkje (for Aartekkja?), f. et usædvanlig stort Sneelag. Sdm.

Aare, m. Arne, Ildsted, Steenkreds omkring Ildstedet i et Huus. Søndenfjelds; ogsaa i Hard. og Nhl. I Sirebal: **Are**. G. N. arinn. Andre Steder: Gruva (If. Omn, Stein, Mur, Peis). Hertil: Aarhella, Aarstad, Aarstein.

Aare, m. (Træ), f. Ore.

Aarestein, m. den forreste Kant af Ildstedet (= Gruvestein).

Aarestova (o'), f. Stue med aabent Ildsted (modsat Omnstova). Ogsaa: Stue med Ildsted midt paa Gulvet. Rbg.

aaretta, v. a. fæste med Kiler. S. følg.

Aarette (ee), m. Kile, som drives ind i Spidsen i en Trænagle for at udvide den saaledes at den ikke skal glide tilbage. Ligesaa i Skaftet paa en Øxe, Hammer og deslige. Meget udbredt, men tildeels afvigende: **Aaretta**, f. Ryf. **Aarøyta**, f. Hall. **Aarøte**, Smaal. Isl. árétti.

aarevla, adj. overordentlig, udmærket. Sml. Maaskee for over-evla.

Aargang, m. Aarets Løb (= Aarsgang). Ellers om en vedvarende Gang igjennem Aaret; saaledes **Aargangs Bruk**: Brug eller Indretning, som kan drives det hele Aar igjennem. **Aargangs Kvern**, f. Mølle som altid har Vand nok. Ligesaa: **Aargangs Sag**, f. i Modsætning til Flaumsag. **Aargangs Vatn**, n. Vandstrøm som til hver Aarstid er tilstrækkelig.

aargjengd, adj. stadigt gaaende igjennem hele Aaret; f. Ex. om Møllebrug.

Aarhag, el. **Aarhage**, m. Aaring, Aarsvært, Kornvært. Tel.

Aarhand, f. Orvhand.

Aarhella, f. Ildsted, eller Stenen foran Ildstedet (Aaren). „Aarhylla“, Guldalen.

aarhendt, keithaandet, f. orvhendt.

Aarhylla, f. Aarhella.

Aaring, m. 1) Aarsvært, Afgrøde. If. Nyaaring. 2) aarsgammelt Dyr; især Hest. If. Vettrung. Ogsaa i Sammensætning, som Triaaring, Fjoraaring. Nogle Steder: **Aarung**, Aarungje, f. Ex. om en Fole.

Aaristel, en Sygdom, som yttrer sig ved Udslæt og røde Pletter. (Forklaret som Skarlagenfeber). Helg. Lofoten. If. Naarisla.

aarjonast, v. vansmægte, f. orkjenast.

Aarkast, n. omtr. som Aarbyte.

aarkjøns (?), i Forbind. „mysse se til aarkjøns“, o: miste sin hele Beholdning, f. Ex. af Kreature. Sdm. (Volden). Dunkelt; maaskee for ørkyns: ud af Slægten eller Arten. If. Slag.

Aarlag, n. forelagt Arbeide (= Lage, Fyreloga). Smaal. Buskr. Vel egentlig Ørlag, ligt G. N. örlög, om Skjæbnen. If. Aalag.

aarleg, adj. aarlig, gjældende for Aaret.

aarlege, adv. aarle, tidlig om Morgenen. Tel. og fl. Forkortet: **aarle'**, vel ogsaa **aarla** (dog sjelden). G. N. árla.

aarlegen (legjen), adj. som har ligget et heelt Aar; om Træ. Tel. og fl.

aarliden (i'), adj. kommen noget ud paa Aaret. Det er so langt aarlidet (aarle'e): det lider saa langt paa Aaret.

aarliten, f. ørliten.

Aarmaal, n. en Tid af nogle Aar. Leiga paa Aarmaal: leie for visse Aar, f. Ex. tre, el. fem. I Sogn: Aaramaal.

aarmegta, vansmægte; f. ormegta.

Aarmole (o'), m. Rest, Levning, Stump. Nordl. (Salten). Mest i Fleertal, f. Ex. „Dæ va' ikkje Aarmolann' att": der var ikke en Stump tilbage. Paa Helg. **Aurmola(r).** Vel egentlig Ørmol, G. N. örmul: Ruiner.
Aarmot (oo), n. Aarsskifte. Sjelden.
aarsaka, undskylde; s. orsaka.
Aarsavle, m. et Aars Afgrøde; især om det sidste eller nærværende Aars Avling. Saaledes: **Aarshøy**, **Aarskorn**, **Aarsmjøl** (tilkommet i dette Aar); ligesaa: **Aarskalv**, **Aarslamb** (modsat Fjorskalv, Fjorslamb). Nogle Steder „J=aars", f. Ex. Jaarshøy. (Gbr. Toten).
Aarsbarn, n. Barn fra samme Aar. Me ero Aarsborn: vi ere fødte samme Aar.
Aarsbil (i'), n. Aarstid.
Aarsbolk, m. en vis Deel af Aaret.
aarsgamall, adj. et Aar gammel.
Aarsgang, m. Aarets Løb. Denne Aarsgangen: i dette Aar.
Aarskaute, m. Klods eller Skive, hvormed en Aare beslaaes paa det Punkt, hvor den slides mest. Nordl. Ellers: Aaralask.
Aarsløn, f. Løn for et Aar.
Aarsmot (oo), n. Aarsdagen, eller samme Tid som i det foregaaende Aar. Det kjem att=i Aarsmotet: det bliver just et Aar siden sidst. Berg. Stift, Tel. og fl. Sv. årsmot. Jf. Jamlengd.
Aarsmun (u'), m. den Forandring, som en Ting faar paa et Aar.
Aarsmøte, n. aarlig Sammenkomst.
Aarsskot, n. Aarskud paa Træer.
Aarstad, el. **Aarestad**, m. Arnested, Skorsteen. Orkd. Jf. Aare. **Aarstadhella** (Aarsta'hyll'), f. Stenen forved Ildstedet.
aarstaden, adj. som har staaet et Aar.
aarstodt, adv. sikkert for hvert Aar.
Aarstal, n. Aarstal, Aarsnummer.
Aarstid, f. = Aarsbil.
Aarsvokster, m. 1) Vært i et Aars Tid. 2) et Aars Afgrøde.
Aartoll, m. Aaretold. Jf. Keip.
Aartrot (o'), n. det at Sommeren bliver for kort, saa at Kornet ikke modnes. Tel.
aarung, meget ung; s. ørung.
Aarunge, m. s. Aaring.
aarvak, adj. tidlig vaagen, aarvaagen. Hall. og fl. G. N. árvakr.
aarvaken (kj), adj. 1) d. s. s. aarvak. 2) om Vinden, det samme som: aalvaken.
aarvand, adj. om en Gaard, som er usikker med Hensyn til Kornværten, eller som behøver god Sommer for at give rigtig Afgrøde. Modsat aarviss. Alm.
Aarveg (e'), m. 1) Aaring, Aar med Hensyn til Vært og Afgrøde. B. Stift, og fl. 2) Aarsavl, Kornhøst, el. Kornet selv. Helg.
Aarveld, n. s. Orvelde.
aarviss, adj. om Jord, som jævnlig giver god Afgrøde. Modsat aarvand.
Aarvoka (o'), f. Søvnløshed, Vaagen om Natten. B. Stift, og fl. (Jf. aarvak). Ellers: Andvoka, Svevnløysa.
Aarvon, f. Udsigter med Hensyn til Aarsvært eller Afgrøde.
aa røyse, under Reisning; s. Reise.
Aas, m. 1) Bjælke. (Jf. Golvaas, Teineaas). Især om de Stokke, som lægges paa langs over et Huus for at bære Taget. Sondenfjelds og i Trondh. Stift. (I Berg. Stift bruges denne Bygningsmaade ikke). G. N. áss; Sv. ås. — 2) en Axel, hvorom noget dreier sig. Hjulaas, Slipesteinaas. — 3) Bjergryg, langstrakt Bjerg, lang Forhøining af betydeligt Omfang. Alm. G. N. áss (ás). Hertil mangfoldige Stedsnavne. Jf. Aasing.
Aas, i Personsnavne, som Aasulv og Aashild (Aasilda), var Navnet paa Guddommen eller Guderne i den hedenske Tid. Forved en Konsonant lyder det almindeligst „As"; saaledes: Asbjørg, Asbjørn, Asgeir, Asgrim, Askjell, Aslaug. Nogle St. Os (Ós), som: Osmund, Osni.
aasa, v. a. (ar), belægge med Bjælker.
aasaa, v. (bruse); s. asa.
Aasbrot, n. en brat Afhældning paa en Bjergryg. Num. Hall.
Aasbrun, f. Skrænt eller Kant af en Bjergryg, seet nedenfra.
Aasdøling, m. Indbygger af Aaserall (i Raabygdelaget).
Aasende, m. Udkant af en Bjergryg.
Aasing, m. Indbygger af et Sted, som hedder Aas. Nogle St. Æsing.
Aasjon, f. s. Aasyn.
Aasskjona, f. en Kløft eller Klemme, hvormed et Seilskjød bliver fæstet til Kanten af Baaden. Sdm. Sfj. I Strøm's Beskr. over Sdm. 1, 410, kaldet „Aarskjøne", maaskee en ældre Form.
aa skog, s. Skog.
Aaskoll, m. langagtig Bjergtop
Aaskoreid, f. s. Oskereid.
Aaslag, n. en Række af Aaser, en liden Bjergkjæde. Østl.
aasleides, adv. ad Veien over Aaserne, paa Bjergveien. Hall. (=leies).
Aaslende, n. bakket og bjergigt Land.
aaslendt, adj. fuldt af Aaser og Bakker.
Aasmark, f. høitliggende Marker omkring Aaserne.
Aasmøne, n. øverste Deel af en Bjergryg, hvor det hælder til begge Sider. Num. og fl.
aasna, v. s. asna.
Aasog (o'), n. Strømning ved Udløbet af en Indsø, Aaens Tiltrækning (Sog). Tel.
Aasoper, pl. Affald af Korn; Avner med enkelte Korn iblandt. Rommerige. Jf. Avsop.
Aasrygg, m. = Aasmøne.
Aasrøme, n. Aasmarker. „Aasrymme", Hall.
Aasrøyk, m. Solrøg (= Moe). Buskr.
Aassokning, m. Indbygger af Aas Sogn.

aa stad, paa Stedet; s. Stad. — **Aastad-sak**, f. Sag som fordrer Undersøgelse paa et vist opgivet Sted, f. Ex. ved et omtvistet Grændseskjel.
Aastak, n. Tag som hviler paa Langbjælker (Aaser); modsat Sperretak.
Aastand, n. Tilstand. Tel. (sjelden).
Aastede (el. stedje), m. Aabred; flad Engstrimmel langsmed en Elv. Tel. (Aaste'e).
Aastein, m. rundagtig Steen i et Elveløb. Et sjeldnere Navn er **Aahall**, m. Hall.
Aasud, f. Fyldings-Fjel, tilslaaet Fjel eller Skive paa en Dør. „Aasu", Gbr. (Fron). Jf. Sud.
aasutt, adj. aaset, bjergig.
Aasveim (?), i Forbind. „paa Aasveimo(m)": paa Skrømt, for et Syns Skyld, el. som for Spøg. Hall.
aasvæsen, adj. ubekvem, alt for tung til at haandtere. Yttre-Sogn. Maaskee for ovsvæsen.
Aasyn, f. 1) Paasyn, Beskuelse. (Sjelden). G. N. ásýn, ásjón. 2) Udseende, udvortes Beskaffenhed. Sætersd. 3) Ansigt (= Andlit). Ogs. **Aasjon**; i Hard. **Aasjund**. G. N. ásjón. Oftere: Syn. Jf. Uppsyn.
Aasæte, n. Besiddelse, Beboelse (G. N. áseta, f.); Bosted, Jord-Eiendom. **Aasætes Rett**: Ret til at blive boende paa en Gaard.
aasøkjen, adj. paatrængende, angribende (?).
aat, præp. og adv. ad, til. J Rbg. og Tel. **at**. Tildeels forkortet til „aa" (ved Mandal), og „a" (Smaal.). G. N. at (át?); Sv. åt. Har forskjellige Betydninger, som tildeels adskilles ved en stærkere eller lettere Betoning. A, præp. med Dativ: 1) til, henimod, hen til (Sted eller Tid). Aat Veggen (Vegge), aat Bordet (Borde); aat Kvelden, aat Enden (Enda). Omvexler med „til", især saaledes at „aat" betegner en kortere, og „til" en længere Afstand. — 2) til, imod, indpaa; især om en stærk Tilnærmelse eller et Angreb. (Stærkt betonet). Ganga aat (gaae løs paa); taka aat (tage fat paa); hava aat (refse, straffe); finna aat (dadle, spotte); gjera aat (kurere). — 3) ad, for, paa Grund af. (Let betonet). Læja aat, stira, blaasa, grina aat nokot. Ved Trondh. ogsaa „vera sint aat ein" (være vred paa En). — 4) til, for (med Begreb af Dativ), til Brug for. Det høver aat honom. D'er godt nog aat deim. Han gjorde det aat meg. Dei faa gjera aat seg sjølve (de faae arbeide for sig selv, til sit eget Brug). — 5) til (med Begreb af Genitiv), om en Tilhøren, f. Ex. Aakren aat Grannom (Naboernes Ager); Arven aat Sønom (Sønnernes Arv). Jf. „Drengjen aa' Presten", ɔ: Præstens Tjener (Ved Mandal). Omvexler med „til". — B, som adv. (el. uden Objekt): 6) til, nær til; om en stærk Tilslutning. Leggja aat (trykke stærkt til); halda aat; draga aat, klemba aat. (Stærkt betonet). Jf. bera aat (bruge Lægemidler), gjera aat fyre ei Sykja (læge en Sygdom). Ellers ogsaa om en Tilnærmelse i Almindelighed. Taka aat (begynde), fara aat, el. bera seg aat (bære sig ad). Det lid aat med det (det lakker mod Enden). Jf. millom-aat, fyreaat, etter-aat. — 7) ad, efter, om en Jagttagelse, Undersøgelse. Lyda aat (lytte nøie til), høyra aat, sjaa aat, kjenna aat, gaa aat (s. aatgaa). Jf. etter. — 8) ad (gjensidigt), med hinanden. Leidast aat (lede hinanden), fylgjast, hjelpast, skiftast, skiljast aat. — 9) ved, om en Vedholden, el. at være i Færd med noget. Han er aat og slær (ɔ: han er i Færd med at slaae Hø). Det var aat og lyste (det havde begyndt at lysne). Meget brugl. vestenfjelds. — 10) ved, om en Feil eller Mangel. D'er alltid nokot aat med deim (ɔ: der feiler altid noget hos dem). Kvat er, som no er aat (hvad er det som nu feiler)? Jf. Sv. åt. Hertil: Tykja aat vera, ɔ: være utilfreds med noget, finde det ubehageligt. (Stærkt betonet „aat"). J Tel. „tykjes **at** vera"; i Sdm. „tikje **aat** vere". (G. N. þykkja at vera. Strengl. 75). Ellers bruges G. N. „at" i nogle Betydninger, som her mangle; det svenske åt bruges ogsaa tildeels anderledes. — J Sammenstilling med Particip faar Ordet en stærk Betoning, f. Ex. **aat-boren** (ɔ: baaren hen til, el. sammenholdt med noget), **aat-fest** (tilfæstet); **aat-funnen** (spottet); ligesaa **aat-havd**, **-lagd**, **-sett**, **-snudd**, **-vand** o. s. v.
aat, eller **aatt**, for „utan", ɔ: uden, undtagen. Ofte i Tel. S. utan.
Aat, n. 1) Æden, Gnaven. (Af eta, v.). G. N. át. — 2) Noget som æder eller gnaver, især Snyltedyr; saaledes: a) Utøi, Luus. (Ikke alm.). b) Myg og Fluer. Ørkd. (Jf. Aater). c) unyttige Folk; Snyltegjæster, Tiggere. Trondh. — 3) et Slags smaa Sødyr, som jages og ædes af Fiskene. Tildeels kaldet Aata, f. — 4) Mading til Fisk, Lokkemad. (Tel.). Ogsaa om Lokkemad for Dyr. S. Aata. — 5) Jord eller Gruus, som strøes paa Sneen for at tære og smelte den. Tel. Vofs. — 6) Kræft, Tæring i Kjødet. Østl.
Aata, f. 1) Æden, Spiisning. Han gjorde ikkje stor Aata: han aad ikke meget. Ørkd. og fl. — 2) Gjæstebud, Beværtning med Mad. Sdm. Nfj. Sfj. J Øl og Aata: i Selskab og Gjæstebud. Sfj. 3) Fiskeyngel eller Smaadyr som ædes af Fiskene. (Nordl. Ved Mandal „Aada"). Jf. Maraata. 4) Lokkemad for Rovdyr. Østl. Ellers kaldet **Aat**, **Aatul** (Smaal.), **Etur** (Sæt.), **Etl** (Sdm.). G. N. áta, Føde.
aata, v. n. (ar), strøe Gruus paa Sneen, for at den skal smelte snarere. Vofs og fl. Ellers molda, mela, aura.
Aatak, n. Anstrengelse, stærk Anspændelse

af Kræfterne. Sogn. Tel. (Jf. Ovtak). G. N. átak, Foretagende.
aataka (seg), v. a. anstrenge sig meget. Han aatok seg inkje. Sogn.
Aatal, n. Dadel (= Aatale). — **aatals-laust**, adv. ulastet, uden Bebreidelse. I Orkd. „otalslaust".
Aatale, m. Eftertale, Last, Dadel. Sdm. Tel. og fl. G. N. átala, f.
Aatar, m. en Storæder, Fraadser. Tel. I Smaal. „Aataasekk".
aataa, v. s. eta. — **aataa**, adv. s. utan.
aataal led, ubehagelig; s. atall.
aataar, s. utar.
Aatbersla, f. 1) Sammenstilling, det at det ene holdes nær til det andet. (Af bera aat). 2) Brug af Lægemidler. B. Stift. 3) Adfærd, Fremgangsmaade. Hedder ogsaa **Aatbering**, f. Sjeldnere **Aatbera** (e'), i Hall. **Aatberu**.
Aatburd (u'), m. Adfærd. Lidet brugl.
aatekt, overdækket; s. aaltekt.
Aater (Aatr), n. om Myg og Fluer. Snaasen. Ellers: Aat, Ormaat (Namd.), Hater (Nordl.).
Aatfang, n. sammenskrabet Foder, Nødfoder, som Bar, Bark, Mos og deslige. Østerd.
Aatferd, f. Adfærd, Fremgangsmaade; ogs. Lader, Gebærder. Mest alm. **Aatfær**; i Tel. **Atfær**; paa Sdm. ogsaa i den besynderlige Form „Aattafær". G. N. atferd.
Aatfinning, f. Dadel, Spot; Lyst til at udpege Feilene ved en Ting. Isl. atfinning.
aatfinnsam, adj. dadlesyg, tilbøielig til at laste og spotte. B. Stift, og fl. Hedder ogsaa: **aatfinnen** (sjeld.), **atfinnsleg** (Tel.), **aatfundig**, **aatfunnig** (Sogn), **aatfunnan** (Trondh.), **aatfunden** (Num.) — Ellers betyder aat-funnen: lastet, spottet.
Aatgang, m. Adgang, Leilighed.
aatgaa, v. a. (r, dde), iagttage, lægge Mærke til (= gaa aat). Hall. — **aatgaast**, mærke, kjende, fornemme. Smaal. (atgaass).
Aatgjerd, f. Vedgjørelse (G. N. atgerd); Istandsættelse, Reparation. Især om Forsøg til at fordrive en Sygdom (jf. gjera aat); ogsaa om Raad eller Midler til Forbedring. Mest alm. **Aatgjær**; i Smaal. **Agjær**, **Agjæl**. — Hertil: **Aatgjerds-kall**, og **Aatgjerdskjering**, om Personer, som befatte sig med Lægekunst. Hall.
aatgjord, adj. istandsat; kureret.
aathalden, adj. paaholden, drøi, streng.
aat-hard, adj. 1)tilført, bragt hen til noget; 2) tugtet, straffet; s. hava.
Aathug, m. Opmærksomhed, Eftertanke. Hall. (Maaskee rettere Aathuge, af Verbet). G. N. athugi. Jf. Atthug.
aathuga, v. a. (ar), give Agt paa, lægge Mærke til. Hall. I Tel.: **attuga**, tælle, regne efter. (Sillegjord). **atuga**: fritte, udspørge. (Vinje). Lidet brugl.
Aatkoma (o'), f. Adkomst; Tilkomst.
aatkomen, adj. 1) tilkommen; 2) rørt, berørt (jf. koma aat); 3) kommen til det yderste, betrængt, forlegen.
Aatleid, f. Anledning, Leilighed. „Atlei" i Smaal. Jf. Leid.
Aatleida (?), f. en kjedsommelig Ting el. Person. „Aatleia", Indherred.
aatliden (i'), adj. = nærliden. Det var nær aatlidet (le'e): det lakkede nær til.
aat-lædd, adj beleet, udleet.
Aatlægje, n. 1) Latter, Beleen; 2) Noget til at lee ad, en latterlig Ting. I Tel. **Atlegje**, og **Asløie**. G. N. athlægi.
Aatnad, m. Spiisning. Sdm.
aatnøgja, v. a. tilfredsstille (s. nøgja). Gbr. Afvig. **atnogje**, **atnøie**, Smaal.
Aatoka (o'), f. Angreb af Sygdom, Paroxysme (hos Dyr). Sdm.
Aatrenne, n. Løkke eller løs Knude, som kan trækkes sammen om en Ting for at holde den fast; Strikke, Snare. Sdm. og fl.
Aatror (oo), m. Leilighed at komme til med Baad. Jf. Tilror.
Aatsig (i'), n. Tilstrømning (= Tilsig).
Aatsild, f. Sild som er fuld af et Slags smaa Sødyr (Aat, Raudaat).
aatskild, adj. adskilt. (Sjelden).
aatsnudd, adj. tilvendt, modvendt.
aatsøkjen, adj. paatrængende, nærgaaende. Hall. **Aatsøknad**, m. Angreb, Anfald. (Sjelden).
aatt, eiet; s. eiga.
aattande, ottende. G. N. áttandi.
aatte, num. otte (8). Hedder ogs. **aatta** (Søndre Berg.). G. N. átta.
Aatte (Frygt), s. Otte.
Aattedagar, pl. Uge (= Vika). Fyrste Aattedagarne: den første Uge. — **aattedaggamall**, adj. otte Dage gammel. **Aattedagsmot** (oo), n. Tiden da en Uge er forløben. Det lid ut i Aattedagsmotet: det bliver just en Uge siden sidst. — **Aattedags-slætte**, n. Eng som man kan afslaae paa en Uge. **Aattedagsverk**, n. Arbeide som kan udføres i en Uge. Ogsaa om et Ottedags-Uhr.
aattekantad, adj. ottekantet.
Aatteskilling, m. Otteskillingsstykke (Sølvmynt).
aatteti (el. -tie), num. fiirsindstyve (80). Vesten- og nordenfjelds. (Ogs. forkortet: **aatti**). G. N. áttatigi. Sv. åttatio.
aattjan, s. attan.
Aattring, m. see Aattæring.
Aattung, m. egentl. en Ottendedeel (G. N. áttungr); et Bygdelag som udgjør (eller har udgjort) en Ottendedeel af et Kirkesogn. Voss.
Aattæring, m en Baad med otte Aarer. Hard. Sogn, og fl. Ogsaa uden Hensyn til Aaretallet: **Aattring**, 1) Storbaad med fem Aarepar, eller ogsaa med fire og med et Lastrum i Midten. Nordland. 2)

en stor Førselsbaad, sædvanlig med „Lyfting". Nhl. Ligesaa **Aattring** (efter Udtalen: Ottring), en meget stor Baad, som bruges ved Fiskerie paa Havet, sædvanlig med fem Aarepar og en Besætning af indtil otte Mand. Sdm. Maaskee er det et andet Ord (Aattrøding?), som her støder sammen med Aattæring. Jf. Firroring (= Aattæring), Seksroring (= Seksæring, Trirøding).

Aatull, Lokkemad; s. Aata, f.

Aatvik (i'), n. Tilnærmelse; Hjælp, Tjeneste, Villighed. „Atvik", Tel.

aav, s. av, og ov.

aava, **Aavabur** o. s. v. see ovan.

aavantil, s. ovantil.

aavdegna, v. s. avdeggjast.

Aaveder (Aaveer), n. voldsomt, haardt Veir. Trondh. Jf. Ovveder.

aa vege (gj), paa Færde; s. Veg.

Aavelta, f. omvæltet Stilling (= Aalvelta). Tel.

aaver, s. over.

Aaverk, n. Storværk, Særsyn, noget usædvanligt. Smaal. S. Ovverk.

aaverka, v. a. (ar), tilvirke; især om at hugge og tilrede Tømmer (Trælast). Smaal.

Aaverke, n. Arbeide med Skovhugst og Tømmerflytning. Hedder ogsaa **Avverke**, og **Avverkning**, f. Hadeland. G. N. áverki, m.

Aavetne, n. Flom; s. Ovvatn.

aavetnes, adv. ovenpaa Vandet. Hall.

aavint, adj. n. tungt, møisomt, meget travlt. Tel. G. N. ávinnr.

aavloa, v. s. avloa.

Aavokster, m. 1) Vært, Grøde. (Sjelden). G. N. ávöxtr. 2) Fløden af et Mælkekar (= Aafall). Hard.

aavra, v. s. ovra. — **Aavrot**, s. Avrot.

Aavund, f. s. Ovund.

aavvega, v. s. avvega.

B.

Bad, n. Bad; især om varmt Bad eller Lægebad. S. Laug.

bada, v. a. (ar), 1) bade, skylle i Vand (= lauga). G. N. bada; Ang. baðian. — 2) varme, ophede (= baka); oftere v. n. give Varme fra sig, være hed. Nordl. (Sv. badda).

Bade (Bae), m. Hede, stærk Varme. Sdm. (Norddalen).

baden, adj. lidt fugtig, ikke ganske tør. Mest om Hø. Sdm.

badna, v. n. (ar), tørres lidt, blive halvtør. Sdm. Skj. (bane).

Badstad, m. = Laugarstad.

Badstova (o'), f. Tørrehuus, Hytte hvori Korn bliver tørret ved Ild, førend det føres til Møllen. (= Kylna, Kjona, Turk). Brugt i Formen: **Basstova** (Mandal), **Basstoge** (Rbg. Tel.), **Basstugu** (Oplandet), **Bastuu** (Ork. Namd.). I svenske Dial. bastu, med samme Betydning; derimod G. N. badstofa: Badestue. Da Huset ikke egentlig er bestemt for Badning, kunde man maaskee opfatte Ordet som Barstova, af det gamle Bar, ɔ: Korn (s. Barlog); men alligevel er det dog rimeligere at forklare det af „bada" med Betydningen: opvarme. Jf. ogsaa baden og badna.

Bagg, m. Kalv; s. Bagge.

bagga, v. a. plage, besvære, trykke. Indherred. G. N. baga.

Bagge (gj), m. 1) Bylt, Pakke. Tel. (Raudland), tildeels udtalt Paggje. G. N. baggi. (Eng. bag: Pose). — 2) en Klods; en tyk og plump Figur; mest om Dyr. Tel. Hall. — Afvig. **Bagg**, en aargammel Kalv. Østerd. (Tønsæt). Sv. bagge, om en Væder.

bagla, v. n. (ar), slæbe, trælle, have Møie med noget (= bala, baska); ogsaa: kludre, gjøre daarligt Arbeide. Tel.

Bak, n. 1. 1) Opvarmelse, Ophedning (af baka). 2) varmt Omslag, som Lægemiddel. Leggja Bak paa ein saar Fot. 3) et varmt Afkog til at rense Kar med. Einebak, o. s. v. Mest brugl. vestenfjelds.

Bak, n. 2. Bag, Ryg. G. N. bak. Betegner sædvanlig: Bagside (jf. Handarbak); sjeldnere: Ryg, saasom i de gamle Viser, f. Ex. Set deg paa mitt breide Bak (Landst. 20). Detta att aa Bak: falde bag over, paa Ryggen. Lasta paa Baket: laste En i hans Fraværelse, paa Bagen. Til Baka: tilbage (= atter). Mest i afvigende Form: til Bakes, til Bakar, og til Bakars (te ba'rs). Sv. tillbaka. (Egentl. et Fleertals Genitiv). Jf. bakveges, bakleides, attleides.

Bak, m. see Bakhun.

bak, adv. bag; paa Bagsiden. Sitja bak i Baaten. (Jf. att). Baade bak og framme. (Egentlig: aa Bak). Ordet sammensættes med adskillige Subst. og Adj. for at betegne noget, som hører til eller er i den bageste Deel, f. Ex. Bakfot, Bakrom, baktung. Om en Bevægelse til Bagsiden siges derimod sædvanlig „att". Jf. atter. Paa nogle Steder bruges dog „bak" i flere Tilfælde, tildeels endog som Præposition, f. Ex. sjaa bak seg (= attum seg); standa bak Veggen (= attanfyre V.). Saaledes ogsaa „bak-etter", ɔ: senere, el. for seent (= etterpaa). Jf. G. N. à bak. Nye og mis-

lige Former ere: **bakare**, **bakaste** (= attarste) og **baka(n)fyre** (= attanfyre).

baka, v. a. og n. (ar), 1) bage, lave Brød af Meel. **baka i Omn**, el. „baka Stump" er baade at forme Brødet og hærde (stege) det i Ovnen. **Baka Leivar** (Fladbrød) er derimod kun at forme eller udjævne Brødet i tynde Skiver, medens den videre Tilredning ved Ilden kaldes at „steikja". Ellers betyder baka — 2) ophede, opvarme (baka seg); især at indgnide syge Lemmer med Smørelse og derefter holde dem nær til Ilden. Ogsaa: belægge med varmt Omslag (Bak). — 3) overgyde med varmt Vand, rense et Kar med Affog af Enerkviste. B. Stift. (G. N. baka, bage, ophede, gnide). Nogle St. Inf. **baakaa** (Num. Gbr. og fl.), Imperf. **bakte**, for bakade (B. Stift); ligesaa Partic. **bakt** for bakad.

Bakar, m. en Bager. **Bakardag**, = Baksterdag. **Bakarhus**, n. Huusrum som er bekvemt for Bagning; Stegers, Ildhuus. **Bakar-omn** m. Bagerovn.

Bakaar, f. Aare til Bagrummet i en Baad.

bakbinda, v. a. binde Ens Hænder bag Ryggen; ogs. binde et Dyr om Bagfødderne.

Bakbord, n. Bagbord, venstre Side paa et Fartøi. G. N. bakbordi, m.

Bakbrengja, f. en Tværdriver. Hall.

Bakbrugda, f. Bagkant, som paa en Sadel.

Bakdeild, f. Bagdeel, bageste Deel.

Bakdyr (y'), f. Bagdør.

bakeggjes, adv. bag Fjeldkanten (Eggen); paa den anden Side af Fjeldet. B. Stift.

Bak-ende, m. den bageste Ende.

Bak-evja, f. = Bakida.

Bakfjordung (-fjorung), m. Bagfjerding, af en Hud eller af et Dyrs Krop.

Bakfot, m. Bagfod, Bagbeen.

Bakgard (gar), m. Baggaard (i en By).

Bakgrunn, m. Baggrund. Hava god B.: have en god Tilflugt i Nødstilfælde. Nordl.

Bakhall, n. Bagside, Nordside. Tel.

Bakhand, f. „Baghaand". Hava i Bakhand: have i Forbeholb, til Reserve. Sitja i Bakhand: sidde længere ude i Rækken, komme senere ind i Spillet.

Bakhun (uu), m. Halvplanke, Fjel som er skaaren (savet) af Siden paa en Tømmerstok og altsaa er flad paa den ene Side og halvrund paa den anden. Hedder ogsaa: **Bakhon** (Østl.), **Bak**, m. (Trondh.), **Hun** (B. Stift).

Bakhus, n. Huus i den bageste Deel af en Gaard; ogs. Bagbygning, Tilbygning paa Bagsiden.

Bakhola, f. Bakola.

Bak-ida (i'), f. Bagstrøm, tilbagegaaende Strømning i Bugterne ved Landet (= Atterida, Atterrenning). Afvigende **Bak-ia** (Smaal.), **Bak-ea**, **Bakeie** (Trondh.), **Bakudu**, **Bakvudu** (Indh.). S. Ida. Ogsaa kaldet Bakevja. Østlandet.

[**Bakk**, m. Bræt, Bakke at sætte Glas eller Kopper paa. (Nedertydsk).

bakka, v. a. (ar), forme en Lee eller Kniv paa Bagkanten. Denne Ljaaen er godt bakkad. S. Bakke, 2.

Bakka, f. Fiske-Line med mange Kroge eller Angler. Jarlsberg og fl. (I danske Dial. Bakke).

Bak-karr, m. (paa en Slæde), s. Karr.

Bakke (Bakkje), m. 1) Bakke, Skraaning, Sted hvor Grunden hælder noget betydeligt; saasom paa Siden af en Bjergryg. G. N. bakki; Sv. backe. Mote Bakken: opad over en Skraaning. Undan Bakken (Bakka): nedad. — 2) Ryggen eller den bageste Kant paa Jernredskaber, i Modsætning til Eggen. Ljaabakke, Knivsbakke. — 3) Skybanke, en tæt Masse af Skyer i Horizonten. Jf. Skoddebakke.

bakkebraad, adj. tilbøielig til at løbe for stærkt i Bakkerne (om Heste). Tel. Noget lignende er **bakkeskjerr**, og **bakkeskyr**.

Bakkebrun, f. den øverste Kant af en Bakke. Ogsaa: **Bakketrøm**, el. **-trom** (Sogn), **Bakkerør**, f. (Sdm.).

Bakkehaus, m. Knold eller Top paa en Bakke.

Bakkelag, n. en Række af Bakker i lige Høide.

Bakkelende, n. bakket Land.

Bakkemun (u'), m. den Fordeel at være paa et høiere Punkt og have en Bakke nedad at løbe paa. „Bakkmaan", Indh.

Bakkerut (uu), m. en stor Fisk (især Torsk), som opholder sig paa bakket Grund. Sdm.

Bakkerør, f. s. Bakkebrun.

Bakkesig (i'), n. Væde som siver ned fra Bakkerne.

bakkeskjerr, adj. s. bakkebraad.

Bakkestokk, m. Bankestok, Underlag for en Baad medens den bygges. Helg. (Bakstokk). G. N. bakkastokkr.

Bakkestøding (stø'ing), m. Fisk som holder sig paa bakket Grund. Nordl.

Bakketrøm, m. s. Bakkebrun.

Bakkjeip, s. Keip.

bakkutt, adj. bakket, ujævn, fuld af Bakker. Med sædvanlig Overgang: bakkutte(r), bakkaatt, bakkette, bakkatt.

Baklaas, n. Baglaas, en Stilling hvori en Nøgel bliver fast og ikke kan trækkes tilbage. Uegentlig: Forvikling, Standsning.

bakleides, adv. tilbage, agterud. Hall.

baklengjes, adv. baglængs.

baklest, adj. meget belæsset i den bageste Ende; f. Ex. om en Slæde.

Baklid, f. Fjeldside som vender fra Solen eller mod Nord. (Trondh.).

baklides, adv. paa Skyggesiden. Ork.

Baklut (u'), m. Bagdeel.

Bakmeis, m. (f.), Kurv el. Net af Vidier, bestemt til at bæres paa Ryggen. Indh. og fl.

Bakmessa, f. omtr. som Efter-Messe. Koma i Bakmessa: komme lidt for seent, efterat den bedste Tid er forbi. Østl.
Bakola, f. Halerem, Bagrem i en Hestesæle. Tildeels ogsaa udtalt Bakora (Rommerige, Orkd. og fl.). Ellers: **Bak-ell** (Smaal.), **Bak-jell** (Num. Tinn), **Bak-jola** (Buskr.), **Bakhøla** (Sogn). Vistnok forskjellige Ord. (G. N. ōl, og ál, f. en Rem). Andre St. Halereim, Halestag, og fl.
bakrang, adj. bagvendt, forvendt. Hall.
Bakreip, n. Bagreb (paa et Læs).
Bakriv (i'), m. Garnbom i en Væverstol. Valders og fl. Ellers: **Bakrefte**, m. (Gbr.), Bakrull (Sogn), Storeriv (Sdm.).
Bakrom, n. Bagrum, Bagværelse; bageste Roerplads i en Baad.
Bakrull, m. s. Bakriv.
Bakryfte, n. Bagstykke i Klæder. Østl.
baksa, v. a. bare, flytte med Haandspiger. Nordl. Hertil **Baks**, m. Løftestang.
baksa, v. n. arbeide sig frem, slaae sig igjennem. Omtr. som baska.
Baksal, m. Overværelse, som vender mod Gaardsrummet. Modsat Framsal.
Baksegl, n. Bagseil, Vindkast som slaar Seilet tilbage mod Masten.
Baksele (e'), m. en Rem omkring Hestens Sider og Laar, tilfæstet til Sælen for at stoppe eller holde tilbage, naar man kjører ned ad Bakkerne.
baksett, adj. baglastet, tungt ladet bag til; om Baade og Fartøier.
baksid, adj. sid, nedhængende bag til.
Baksida, f. 1) Bagside. 2) Skyggeside, Nordside (= Baklid, Baksøla).
Bakskaut, n. bageste Seilskjød.
Bakskut (u'), m. Agterenden af en Baad.
Bakskyts, m. s. Atterskjot.
Bakslag, n. 1) Slag eller Stød fra Bagsiden. 2) Lamhed i Baglemmerne, paa Dyr (?).
Baksleng, m. Kast eller Stød bagfra, Bagsmæk, uventet Stød. I lignende Betydn. ogsaa: **Baksmikk**, m. og **Bakstøyt**, m.
Bakstamn, m. Bagstavn.
Bakster (Bakstr), m. 1) Bagning. G. N. bakstr. Især om Fladbrøds-Bagningen, som sædvanlig foretages to eller tre Gange om Aaret og da vedvarer i flere Dage. — 2) Ophedning, stærk Opvarmelse. (Sjeldnere). — 3) den Mængde som bages paa een Gang; tildeels ogsaa: Bagværk, Bakkelse. — I Sammensætning bortfalder „r" sædvanlig i Udtalen, og Ordet faar en svagere Betoning (Bakste, ikke Bakst'e), f. Ex. „Bakstekaana", G. N. bakstrkona.
Baksterbord, n. Bord at bage (Fladbrød) paa.
Baksterdag, m. Bagedag.
Baksterdeigja, f. = Baksterkona. Hall. og fl.
Baksterfjøl, f. et lidet Bagerbord.
Baksterfløyg, m. s. Fløyg.
Bakstergagn, n. Redskaber til at bage med. Sjelden. I Tel. Bakstegogn.
Baksterhella, f. en rund Jernplade til at stege Fladbrød paa. Vest og nord i Landet. (Ved Trondh. Bakstehyll'). Ogsaa kaldet **Baksterjarn** (Indr. Namd.). Jf. Takka. — Baksterhellen skal egentlig have været en virkelig „Helle", ɔ: Steenskive, som fordum brugtes hertil. (P. Clausføns Norges Beskrivelse, S. 72).
Baksterjarn, n. 1) = Baksterhella. 2) en Form til Vafler eller Kager.
Baksterkall, m. den sidste Stump af Deigen til en Bagning. Trondh.
Baksterkjevle, n. en Rulle eller Valse til at forme Fladbrød med. S. Kjevle.
Baksterknoda (o'), f. Deigklump til Bagning.
Baksterkona (o'), f. Kvinde som bager, el. bliver leiet til at bage. Faa Baksterkonelit (i'): blive bleg eller hvid i Ansigtet.
Baksterleffa, f. nybaget Fladbrød til at smage paa.
Bakstermjøl, n. Meel til Brød
Baksterreide, m. s. Bakstergagn.
Baksterspade, m. s. Spade.
Bakstervid (-ve), m. Bagerved.
Bakst-otta (oo), f. Bagning som begynder tidlig om Morgenen.
Bakstova (o'), f. Stue som vender til Gaardsrummet. Modsat Framstova.
Bakstykke, n. Bagstykke i Klæder.
bakstyren, adj. omtr. som villstyren. Sfj.
Bakstøyt, m. et Stød bagfra.
Baksæte, n. Bagsæde, f. Ex. i en Vogn.
Baksøla, f. Skyggeside, Side som vender fra Solen. Hall. Paa Voss: **Baksøylda** (rettere Baksøld). Ellers Avsøla.
baksølt, adj. bortvendt fra Solen, hældende mod Nord. Hall. **baksøylt**, Voss.
baktala, v. a. (ar), bagtale (= lasta paa Baket). **Baktale**, m. Bagtalelse.
Baktofta, f. bageste Roerbænk.
baktung, adj. tung i den bageste Ende.
baktyggja, v. a. (s. tyggja), bagvaske, forfølge med Sladder og Bagtalelse. Østl.
bakveges (gj), adv. bagud, tilbage. Hall. og fl.
Bakvegg m. Bagvæg.
bakvend, adj. bagvendt, med Bagsiden fremad. — **bakvendt**, adv. omvendt; ogsaa bagfra, f. Ex. lesa bakvendt.
Bakvudu, s. Bakida.
Bal, n. (af bala), 1) Støi, Larm, Tummel. 2) Møie, Besvær; Uleilighed, slemme Omstændigheder.
Bal, f. 1. Balg, Skede, f. Ex. til Sværd. Tel. I Romsd. **Bale**, m. (Isl. bal, n.)
Bal, f. 2. Mælkekar (= Kolla, Ringja). Hall. Vald.
bala, v. n. (ar), 1) buldre, støie, gjøre Larm; ogs. lege, tumle, boltre sig. Valders og fl. I Gbr. **baalaa**. — 2) arbeide med Møie, slæbe, anstrenge sig; ogs. kjæmpe sig frem, slaae sig igjennem. Meget brugl. vesten-

fjelds; ogsaa i Nordland. Isl. bala (Halvorsen). — 3) drage sammen, opdynge, ophobe forskjellige Ting. Østerd. (baalaa). Jf. Sv. bala: bygge Rede o. s. v. — 4) løbe i Brunst, være „bol", om en Ko. Indr. „baalaa". I Namd. „bola". — Om disse Betydninger høre sammen til eet Ord, er tvivlsomt. Ved Sammenstilling med: Bol, bol, Bøle, kunde man her slutte tilbage til et stærkt Verbum bala (bel, bol, balet), men hvad dette skulde betyde, er uvist.

bald, adj. djerv, dristig, tapper. I gamle Viser (Landst. 102, 169, 686). Maaskee rettere: **ball** (jf. bella). G. N. ballr (jf. baldinn). Sv. bål, bold; D. bold; Eng. bold. (Ang. beald; Ght. bald; Goth. balþs).

Balder (dr), n. Larm. S. baldra.

Balderblom, s. følg.

Balderbraa (f.), Kraveblomst, vild Matrem (Pyrethrum inodorum). Voss. Ogsaa kaldet **Baldurbraa** (Hard.), **Ballebraa** (Nhl.), **Barbraa** (Indherred), **Barbraagull** (Ork.). Ellers: **Balderblom** (Shl.), **Baldblom** (Siredal, Aaserall), **Baliblom** (Jæd.). Andre Navne paa denne Urt ere: Kragablom (Tel. og fl.), Prestkrage (Nordland og fl.), Prestgull (Ork.), Munkekruna (Sfj.), Skjæreblom (Mandal), Skjurgull (Helg.); Blindeblom (Ryf.), Blindsoleia (Sfj.), Blindekjuka (Nfj. Sdm.), Slaatteblom (Tinn). — Om Navnet Balderbraa findes en Oplysning i Snorre's Edda, hvor det hedder, at den Urt, som er „den hvideste af alle", er bleven sammenlignet med Guden Balders Øienhaar (er jafnat til Baldrs brár). Ordet har altsaa en anseelig Alder.

baldra, v. n. (ar), larme, skralde, smelde. Nordre Berg. og fl. — **Baldring**, f Larm, Skralden.

Bale, m. 1. en Vold eller jævn Forhøining langs Strandbredden. Nhl. Isl. bali.

Bale, m. 2. Balg, Skede; s. Bal, f.

Baleland, n. en Kyst som er vanskelig at komme til i Stormveir. Sdm.

balen, adj. 1) stræbsom, udholdende. Nhl. og fl. 2) = balsam.

[**Balje**, m. en Ballie (= Stamp). Østl. — Holl. balie; T. Balge og Balje.

Balk, n. Møie, Besvær; ogsaa om et klodset Arbeide. Nordl.

Balk, m. (Afdeling), s. Bolk.

balka, v. n. (ar), arbeide med Møie (= bala); ogsaa: kludre, gjøre klodset Arbeide. Nordl. Jf. balla. — **balkast**, v. n. forsinkes (om Arbeide), gaae seent og uheldigt.

balkutt, adj. møisom, forbunden med Besvær og Tidsspilde. „balkaatt", Nordl.

Ball, n. Møie (= Balling).

Ball, m. 1) Bold, Klump, Kugle. Leikeball, Snjoball. Slaa Ball: spille Bold. Sv. boll; G. N. böllr (ballar). Jf. Boll. — 2) Boller, et Slags kogt Mad i Form af Klumper eller tykke Kager (= Klot, Kumla). Nordenfjelds. — 3) en sammenviklet Hob, liden Bylt eller Pakke. (Jf. Netball). Ogsaa en Forvikling, Urede, Knude (= Vase, Floke). Det kom i Ball: det blev forviklet. Det ber i Ball (om en forvirret og selvmodsigende Tale). Nordland.

balla, v. a. og n. (ar), 1) sammenvikle, trykke sammen i en Bylt eller Pakke. Han balla(de) det i Hop; balla' det inn i ein Klut, o. s. v. 2) svøbe, vikle omkring. Balla paa seg: dække sig vel med Klæder. 3) kludre, slæbe med noget, som ikke vil gaae rigtig fra Haanden. Han ballar med det. Balla seg fast: indvikle sig i en Sag. Balla Flokar, = berja Flokar. Tel.

Ballblom (Trollius), s. Bolleblom.

ballen, s. ballsam.

Balling, f. Sammenvikling; ogsaa Møie, Tidsspilde; s. balla.

ballsam, adj. 1) møisom, om Arbeider som gaae seent og tvært. 2) seenfærdig, sølende. B. Stift. Nogle St. **ballasam**; ogsaa **ballen**.

Balløn, s. Barlind.

balsa, v. n. (ar), slæbe, trælle (= bala); ogs. boltre, tumle sig, som i Leg. Mandal.

Balsam, n. Balsom. (Af Latin).

balsam, adj. møisom, besværlig; om Arbeide, Reiser, o. s. v. Nogle St. balasam og balen.

balsen, adj. møisom (= balsam). Tel.

balstyren, og **balstyrig**, adj. vild, voldsom, ustyrlig. Ogsaa i svenske og danske Dialekter. Holl. balsturig.

bamla, v. n. skvulpe, pladske i Vandet. (Trondh.). Jf. damla.

bamsa, v. n. æde graadigt, tage Munden rigtig fuld. Østerd.

Bamse, m. et Navn paa Bjørnen. Ikke alm.

[**Ban**, m. Bane, Spor; f. Ex. til Tømmerflytningen paa et Savbrug. (Sagban, el. Sagba'en). Smaal. Sv. bana, T. Bahn.

bana, v. a. (ar), dræbe. G. N. bana. Ikke alm. Jf. Bane. Om et andet bana s. badna.

Band, n. et Baand. Fleertal tildeels **Bond**, udtalt Baand. (G. N. band, pl. bönd). Jf. binda. — Særlig Betydning: 1) Traad eller Reb at binde med; ogsaa Baand til Prydelse; Borde, Strimmel. — 2) Lænke, Kjæde (af Vidier eller Jernringe) at binde Dyr med. — 3) Baand af Træ eller Jern omkring et Kar (= Gjord). — 4) Knæ eller Tværbaand over Bunden i en Baad (= Rong). — 5) Bindetræ imellem Stolperne i en Bygning. Jf. Kressband. Ogsaa en Bindenagle; f. Ex. i en Slæde. — 6) Bundt, Neg, Knippe af Kornstraa. Søndenfjelds. Jf. Bundel. — 7) Svøb, Forbinding (paa saarede Lemmer). — 8) Bindingsmaade; f. Ex. i Fiskergarn (jf. bend, storbend). — 9) figurl. Forbindelse,

Forening; ogs. Forpligtelse; Tvang, Indskrænkning. Leggja Band paa seg: tvinge sig, styre sin Lyst. Slaa Bandi (el. Bondi) av seg: slaae sig løs fra al Tvang, lade en Følelse yttre sig frit; udbryde i høirøstet Klage o. s. v.

banda, v. a. (ar), baande, slaae Baand paa et Kar. Ogsaa: banke, prygle. Sdm.

Bandeloft, n. Loftrum i en Pakbod. Bergen.

Bandemun (u), m. = Gyrdemun. Nordl.

Bandhake, m. Baandhage (hvormed Baand klemmes ind over Kanterne af et Kar). I Sdm. **Bandebit** (ii), m.

Bandkniv, m. tveskjæftet Kniv at tilskjære Træbaand med.

Bandstake, m. Baandstage, ungt Træ til Tøndebaand. Jf. Stake.

Bandstokk, m. 1) Forbindingsstok i en Bygning (= Samhald). 2) en med Stolper befæstet Stok til at binde Heste ved.

Bane, m. Død; ogsaa Aarsag til Døden. G. N. bani. Det vardt Banen hans: det blev hans Død; el. paaførte ham Døden. (Mest brugl. i Fjeldbygderne). **Banebeig**, m. dødelig Sygdom eller Skade. Tel. (Banabeig). **Banehogg**, n. dødeligt Hug. (Ligesaa **Baneskot**, n. **Baneslag**, n. **Banestyng**, m. **Banestøyt**, m.). **Banemann**, m. Drabsmand. **Banesaar**, n. dødeligt Saar. **Banesott**, f. Dødssygdom. Tel. G. N. banasott.

[**bang**, adj. bange, ræd. (Tydsk). Nogle St. bangen og banga. Det sidste er maaskee et andet Ord (bangad).

Bank, m. Bank (til Pengeverling). I nogle Forbindelser „Banko"; saaledes **Bankobok** (Seddelbog), **Bankobrev**, **Bankosetel**. Ital. banco.

banka, v. a. (ar), banke, slaae. Hertil: **Bank**, n. og **Banking**, f. Nyere Former. I G. N. banga, v. og bang, n. (Larm, Bulder).

Banke, m. = Skalle, Grande, Øyr.

Bann, n. Hindring (s. Foderbann, Matbann); egentl. Forbud, Interdict. G. N. bann. Jf. bannstøyta.

banna, v. a. og n. (ar), 1) forbyde. Sjelden og tvivlsomt; s. forbanna. G. N. banna. (Jf. T. verbannen). 2) forbande, beklage bitterlig. 3) bande, bruge Eder og onde Ønsker. Hedder tildeels **bannast** (Trondh. Nordl.), som egentlig betyder: bande hinanden. — Hertil **Bannar**, m. En som bander meget. **Banning**, f. Banden. Hedder ogs. **Bannskap**, m. (Trondh.).

bannsett, omtr. som bannstøytt.

bannstøyta, v. a. forbande; egentlig bansætte, excommunicere. Valders; hedder ogsaa: **bannstøypa**, og ellers **bannsetja** og **bannlysa**. — **bannstøytt**: sat i Ban. Ellers: bannstøypt, bannsett, bannlyst.

Bar, n. 1. Bar, naaleformigt Løv; Naaletræernes Løv og Kviste. G. N. barr, m. Sv. barr, n. Bruges kun kollektivt, ikke om enkelte Løv eller Naale, ikke heller gjerne om Naalene alene uden Kviste. (Almindl. med langt a). — Om et andet Bar, med Betydn. Korn, see Barlog.

Bar, n. 2. Slag (af berja, bar-de). Brugt i Sammensætning: Haglebar, Barveder, Bardage, Barsmid.

Bar, n. 3. Afskrab, Sliim som skrabes af Indvoldene af slagtede Dyr (= Garneskav). Valders. (Ogsaa nævnt i Jensens Glosebog, p. 9, og 103).

Bar (Kant), s. Bard og Barde.

bara, v. a. 1. (ar; ogs. er, te), slaae, banke. bara paa: slaae dygtigt paa. Nhl. Hard. bara ned Kornet: slaae Kornet ned; om Vinden. Helg. Vistnok kun en Afvigelse af berja (s. d.). Hertil: **bara(d)**, adj. forslaaet, afstumpet; f. Ex. om Flint. Ork. Jf. bard, avbard, utbard, vatsbard.

bara, v. a. 2. (ar), bestrøe med Bar, især med Grankviste. Partic. barad.

bara, v. a. 3. rense Indvoldene af Dyr (s. Bar, 3). Valders. — Om et andet bara s. bora.

Baraatta, f. om voldsom, støiende Fremfærd. Tydalen (dunkelt). G. N. barátta, Kamp (til berja).

Barbraa, f. Balderbraa. Ellers en Form af Navnet Barbara.

Bard (Bar), n. 1) Kant, Rand, Bred. Hall. udtalt næsten Bal (tykt L) og med Fl. „Bøl" for Bord (o'). G. N. bard (pl. börd). — 2) Side, Bordkant paa en Baad eller Færge. Gbr. Orkd. (Næsten Bal). — 3) tomt Rum øverst i et Kar (= Bord). Jæd. (udt. Bar). Jf. Barde og Bradd.

bard, part. 1) slaaet, banket. G. N. bardr. 2) tærsket, s. berja.

Bardage, m. Strid, Kamp; Slagsmaal. Nhl. mest i Fl. „Bardaga". G. N. bardagi. I Tel. Baddaff. I Hall. Bardus, m.

Barde, m. Kant, Bred af en Elv eller Groft. Elvarbarde, Veitebarde, Vegbarde. Hedder deels „Bare", Nordl. Sdm.: deels „Bar", Sfj. Sogn og fl. Jf. Bard, n.

Bardkrakk, m. en liden Bænk, forsynet med Rygstøtte. „Barkrakk", Mandal. (Folkevennen 10, 557).

Bardsvoka (o'), el. **Barsvoka**, f. Bartholomæi Dag, den 24de August. Almindeligst **Barsoka**, Barsoko, Barsok. G. N. Bardolsvaka (Dipl. 2, 459). S. Voka.

bardyna, v. n. (er, te), boltre, tumle sig, buldre med noget. Sdm.

Bare, s. Barde. — **bare**, adv. s. berre.

barfria, v. a. (ar), forsvare mod et Angreb. „barfria seg": værge sig, slaae fra sig. Hard.

Barfrø, n. Udbygning paa Forsiden af et Huus; et Loftrum over Forsvalen eller Vislaget. Østerd. (Jf. Folkevennen 10, 217). I svenske og danske Dial. barfred. G. Fransk berfroi, G. Tydsk bervrit, berevrit, om et lidet Taarn til Forsvar mod Fiender.

(Diez, Roman. Wört. 1, 59). Oprindelsen alligevel uvis.

Barhane, m. et Navn paa Tiuren (s. Tidur). Barhaanaa, Østerd.

Barhoggar, m. en vis Skovfugl. Indh.

barka, v. a. (ar), barke, tilvirke med Barkelud; uegentlig: hærde, vænne til at taale meget. (Barka seg til). Part. **barkad**. Jf. Bork, Borka.

Barke (kj), m. Strube, Luftrøret i Halsen. Temmelig alm. (Jf. Garpe, Vederstrupe). G. N. barki. **Barkekyla**, f. Knuden ved Luftrørets Munding, Adamsæblet. G. N. barkakýli, n.

Barkjuka, f. Frø-Kogle af et Naaletræ. Indh.

Barkvist, m. Kvist af et Naaletræ.

Barlast, m. Ballast (= Siglestein, Seglfeste). Sv. barlast; derimod Holl. og Eng. ballast. Noget dunkelt.

barlasta, v. a. forsyne med Ballast.

Barlaan, f. s. Barskyle.

Barlind, f. Taxtræ (Taxus baccata). Afvig. **Barløn**, **Balløn**, m. (ved Mandal).

Barlindbygg, = Flatbygg. Hall.

Barlog (o'), m. Maltvand, det Vand hvori Korn er udblødet til Malt. Tel. Hall. Vald. Sfj. Sdm. Afvig. **Barlaug**, Orkd. (I Ndm. „Konnlog"). Dette „Bar" er vistnok det gamle barr, som anføres blandt Navnene paa Kornet i Edda (Alvismaal, 32). Jf. Goth. baris, og Ang. bere (Byg); Eng. barley. — Hertil **Barlogsmyrsl**, f. et Slags Lægedom, tillavet af Maltvand. Valders.

Barlom (oo), m. en tyk Barkvist, en Green med tæt Bar. Østerd. (Elvedalen).

Barm, m. 1) Barm, Forside, Bryst. (Ang. bearm; Goth. barms). Ogsaa om den Deel af Klæderne, som bedækker Brystet. Stinga Handi i Barmen. — 2) Bugen eller Midten af et Fiskevod i Søen. Notarbarm. B. Stift og fl. — 3) Kant, Bred; især om den nederste Deel af et Seil. Nordl. G. N. barmr, Bred.

barma, v. a. (ar), ynke, beklage. **barma seg**: klage, jamre. Tel. Nordl. I svenske Dial. barmas. Om et andet barma s. berma.

Barme, m. Unge af samme Kuld eller af samme Moder. Mest i Fl. Barmar, omtrent som Brødre; om Dyr. Trondh. (Indr. Stjørdal, Guldal, Orkd.). G. N. barmi, Broder.

barmeleg, adj. beklagelig, sørgelig. Helg.

Barn, n. (Fl. **Born**), Barn; Afkom; Menneske i Barnealderen. Afvigende i Udtalen: **Bann**, el. **Ba'n**, med Fl. **Bonn** (nordenfjelds); **Badn**, Fl. **Bodn** (vestenfjelds), og **Baan**, Fl. **Boon** (søndenfjelds). G. N. barn, pl. börn. I Sammensætning tildeels **Barne** (Badna, Bane, Baane), som Barnebarn, Barnegraat, Barnespel o. s. v. En lignende Form findes i enkelte Talemaader som Genitiv. Paa Barna Viis (paa Børns Maade). D'er braad Barna Hug (Børns Hu er hastig, ɔ: de ville ikke vente længe).

barnad, adj. frugtsommelig, gaaende med Barn. Afvigende: **barnadleg** „badnaleg" (Nhl.) og **bornutt** „bonnaatt" (Indherred og fl.). Dette bonnaatt er egentlig **bornud** (o'), el. bornod, i gammel Form börnud, altsaa Femininform af barnad. (Jf. G. N. barna, besvangre). Ellers: fremmeleg, halda, um hender, farande og fl.

Barnalder, m. Barndomsalder.

Barnaal, f. Naal af et Naaletræ. Buskr.

barnbunden, adj. som har Barn at pleie.

Barndom, m. Barndom; Barneaar. Hedder ogsaa **Barnsdom**, Bansdom. Ganga att i Barndomen: sløves af Alder, blive som et Barn.

Barndøme, n. Barndom. Tel. (Baandøme).

Barnebragd, f. Barneskik, barnligt Væsen. Tel. „Baanebrogd", Sæt.

Barneferd (fær), f. barnlig Opførsel.

Barnefora, f. Børneværk; s. Fora.

Barn-eign, f. Børnefødsel (s. eiga). G. N. barneign. Ho er ut-or Barneigni: hun er for gammel til at faae Børn. B. Stift, Valders og fl. Noget lignende er **Barngjerd** (Baangjæl), Buskr., og **Barnmegd**, f. Nordland.

Barnelag, n. 1) Barneskik, barnligt Væsen. 2) Selskab af Børn.

Barneleika, f. Legetøi for Børn.

Barnelærdom, m. Børnelærdom.

Barnemaal, n. Barnestemme.

Barneminne, n. Barndoms-Erindring.

Barneplaaga, f. Børnesygdom.

Barneseding, f. Børns Opdragelse.

Barnesko, m. Børnesko. Han heve slitet Barneskorne sine (han er ikke noget Barn).

Barnesnygg, m. Børne-Nykker. „Baanesnygg", Smaal.

Barnestol, m. Stol hvori Smaabørn kunne staae saaledes at de ere betryggede for at falde.

Barnetull, m. Vuggesang. Tel.

Barneverk, n. Arbeide for Børn.

Barnevipra, f. Paafund, Smaakunster af Børn. „Banevipre", Sdm.

Barnfader, m. Barnefader.

Barnfostra, f. Barnepige; Amme. Nogle St. **Barnsfostra**, Bansfostre o. s. v.

Barnfostring, f. Opfostring for et Barn.

barnfødd, adj. født (paa et vist opgivet Sted).

Barngjerd, f. Barneign.

Barngjæla, f. Børnevogter, Barnepige; tildeels ogsaa: Legekammerat. „Baangjøle", Telemarken.

barngod, adj. god, venlig mod Børn. Hedder ogsaa **barnelsken** og **barnekjær**.

barnkjømd, adj. om Kvinde, som kan faae Børn. „baankjømd'e", Tel.

Barnkona (o'), f. en frugtsommelig Kone. Sjeldnere om en som har faaet mange Børn. I Spøg: **Barnekjessa**, „Baanekjesse". Valders.
barnlaus, adj. barnløs. — **Barnløysa**, f. Barnløshed.
Barnlyd, m. Børneflok. Hall. (Baadnly).
Barnlægje, n. Frugtmoder (uterus).
Barnmegd, f. s. Barneign.
Barnsaarke, m. Udslæt hos Børn. Tel. (Baansaarkje).
Barnseng, f. Barselseng. (Sædvanlig udtalt: Barsæng). G. N. barnsæng; Sv. barnsäng. — **Barnsengkona** (o'), f. Barselkone.
barnsjuk, adj. syg paa Grund af en Barnefødsel, barselsyg.
barnsken, adj. ung og uerfaren. „banskjen", B. Stift. G. N. bernskr.
barnsleg, adj. barnlig; ogsaa barnagtig, tankeløs, fjasende. Sædvanlig bansleg, baansleg. Sv. barnslig.
Barnstora (o'), f. omtr. som Barnsunge. Sdm. Ndm. (Vel egentl. et utidigt Foster; jf. stora).
Barnsunge (Bansungje), m. Barn; alt for ungt og derfor udueligt Menneske. (Spøgende og med Ringeagt). Mest alm. Bansungje, Baansungje. Sv. barnunge.
Barnsøl, n. Barselgilde, Gjæstebud ved et Barns Daab. Mest alm. **Barsøl**. Sv. barnsøl.
Barntaus, f. 1) en Barnepige. Ikke alm. — 2) en besvangret Pige. B. Stift.
barnung, adj. meget ung.
barnvondt, adj. n. om Fødselssmerter. Faa, el. hava barnvondt (baanevondt).
[**Baron**, m. Baron, Friherre. (Fransk).
Barseng, f. Barnseng.
Barskog, m. Skov af Naaletræer. Modsat Lauvskog.
Barskyle, n. Skjul eller Hytte, opreist af Grene af Naaletræer. Gbr. I Hall. **Barlaan** (s. Laan, f.).
Barsmid (i'), m. Kornets Tærskning, og den Tid hvori denne foregaar. Sdm. (s. berja). Afvig. fra G. N. barsmid, f. Banking, Slagsmaal.
Barsoko, s. Bardsvoka.
barstæk, adj. vild, heftig, ustyrlig; voldsom at stride med. Sdm. Dunkelt; jf. stækjen.
Barsøl, s. Barnsøl.
Barsøyr, m. en Skade paa Bartræerne; Sygelighed hvorved Naalene falde af, og Træerne visne. Namd. Jf. Søyr.
Bartella, f. Gran med Toppen paa. Indh.
Bar-tre, n. Naaletræ (Fyr, Gran, Ener). Modsat Lauvtre.
Bartvoga (o'), f. en Kvast af Barkviste til at feie og skure med. „Bartugu", Trondh.
Barveder (e') n. Hagelveir, skarp Luft med Hagelbyger. Barveer, -veir, Sfj. (I Sdm. Haglebar). Jf. Bar, berja.
Bas, m. 1, Bas, Bastone; Basstrengen paa en Fiolin ꝛc. Ital. basso.
Bas, m. 2, 1) En som udmærker sig fremfor andre. Han vardt Basen: han vandt Prisen. Spela Bas: være den dygtigste. Ogsaa om en Ting, som har et Fortrin fremfor andre. Detta Stykket var Basen. — 2) Formand, Forstander; især om Anføreren i et Fisker-Selskab. Notar-bas. Ogsaa i svenske og danske Dial. Nt. Bas, Holl. baas (l. bas): Mester.
basa, v. n. og a. (ar), 1) smøre, kline, stryge rigeligt paa. Basa paa; basa utyver. Ogsaa søle, ødsle med noget. Sdm. Namd. Nordland. I Indh. **baasaa**. (Ogsaa i svenske Dial.). — 2) rense Kar med hedt Vand (= baka). Østerd. (baasaa). — 3) trælle med et Arbeide, slæbe, strabadsere. Hall. Buskr. Solør. (Isl. basa). Ogsaa: tumle, støie, leve lystigt. Smaal. (Sv. basa, tumle afsted). Hertil **Bas**, n. Sølerie; Tummel.
Bask, n. Pladsken (s. baska); Tummel, Kamp, Dyst. Ogsaa om en Røre eller Blanding; s. Halvbask.
bask, adj. kjæk, dygtig; ogsaa stolt. B. Stift.
baska, v. n. (ar), 1) pladske, slaae i Vandet (som visse Søfugle, naar de flyve op). Nordl. Sdm. Tel. og fl. (Nogle St. blaskra). — 2) tumle, boltre sig; støie, buldre. — 3) arbeide dygtigt, være om sig; kjæmpe sig frem. Nordenfjelds og fl. Jf. baksa, basa, bala. Hertil **Baskar**, m. en dygtig Karl, En som ikke let giver tabt.
Baskelag, n. støiende Selskab; Svirelag. Smaal.
basken, adj. stræbsom, udholdende. Nordl. Ork. Hall. (baskjen).
Basketak, n. Kamp, Dyst.
Basma, og **Basm**, f. en Fed eller Afdeling i en Væv, bestaaende af tyve Traade eller (i Vadmelsvæv) af tyve Par, som saaledes svarer til tyve Rum i Vævkammen (Skeden). Berg. Trondh. Gbr. I Hall. **Basme**, m. I Indherred: **Pasn**, el. **Passen**. (Jf. Tjug). I lignende Betydning Sv. pasma, og pasman, som har været sammenstillet med Ital. passamano, ɔ: Traadværk, Posament. (Diez, Rom. Wört. 1, 309).
basma, v. a. (ar), afdele en Væv i Basmer; ogsaa betegne Basmerne i en Vævkam (Skeid) ved at sætte Mærke for hver tyvende Tand. Kammens Fiinhed betegnes da ved at nævne, hvor mange Basmer den holder paa en Alen; den kan saaledes være: fjortanbasmad, sekstanbasmad, tjugebasmad, og fl.
Basmetal, n. Antal af Basmer.
Basse, m. et stort og triveligt Dyr; ogsaa en stor og stærk Karl; især om en urolig Person. Villbasse, Rasbasse. Vel egentlig en Bjørn (G. N. bersi, bessi).
Basstova, f. Badstova.

Bast, n. Bast, Hinde af lange og seige Trevler paa visse Værter, som Hamp og Liin; især Underbarken af Lind. I B. Stift **Bast**, f. og tildeels **Bost**, f. G. N. bast, n. Jf. Halsbast, Navlebast. Bleik som Bast: meget bleg. (Landst. 518. 538).

basta, v. a. 1) binde med Bast (sjeld.). 2) basta seg (om Liin): modnes vel, sætte god Bast. Valders.

Bastekjessa, f. en Matte. Hall.

Basterеip, n. Reb af Bast.

[**Basune**, m. Basun (Blæse-Instrument). Tydsk Posaune, fordum bosune, busune, af Lat. bucina (Trompeet). — **basuna**, v. blæse i Basun. (Sjelden).

bat, adv. (?), i Forbindelsen „det maa ikkje bat", ɔ: det faar saa være, man maa finde sig i det. F. Ex. „E heve lita Raad, men e lyt'e hjelpe haanaa; dæ maa 'kje bat". Sdm. Dunkelt Ord, som ikke kan henføres til Verbet bata. Maaskee kunde Udtrykket opfattes som: Det maa ikkje (= inkje) bat, ɔ: der kan intet bedre (være), der er ikke bedre Udvei. Isaafald vilde „bat" være det samme som beter (bedre) og egentlig Stamform til dette, ligt G. Sax. bat; Ght. baz.

bata, v. n. (ar), 1) baade, nytte, hjælpe. Det batar paa: det hjælper noget. (Nordl.). 2) have Fordeel af noget. (Smaal.). Han batar ikkje stort av det. — Ordet synes beslægtet med Bot (og bøta) og har maaskee engang havt stærk Bøining: bet, bot, batet. (Grimm, Gr. 2, 43).

Bate, m. Baade, Gavn, Fordeel. Afvig. Baataa, Gbr. G. N. bati, Forbedring.

Batebyte, n. fordeelagtig Ombytning.

Batekaup, n. fordeelagtigt Kjøb.

batelaus, adj. ufordeelagtig, uheldig.

bateleg, adj. fordeelagtig. (Sjelden).

Batevon, f. Udsigt til Fordeel eller Forbedring. Jf. Botvon.

batna, v. n. (ar), forbedres, blive bedre; især læges, om Saar. B. Stift, ogsaa Østl. (Solør og fl.). G. N. batna.

Batning, f. Forbedring; Helbredelse.

batt, ɔ: bandt, s. binda.

Baud, f. Bud, Sendebud; Hilsning. Orkd. i Formen „Bau". Andre St. Bod (o').

Baug, m. 1) Ring, som er dannet af en sammenbøiet Skive eller Plade; den ringformige Væg i en Æske, en Brødkurv eller et Sold (= Trjosk). Siredal. (I Sæt. **Bug**). G. N. baugr, Ring. (Til Verbet bjuga). — 2) Linning, Rundkant paa Klæder (f. Ex. Burer). Tel. Saaledes ogsaa: en bueformig Søm eller Kantning; en tilsyet List over Skulderen paa en Trøie, og deslige (Tel.). Andre St. Bryning. — Baug bruges ogsaa om Boven (Bougen) paa et Fartøi (Ryf. og fl.); men dette er vel kun en Afvigelse af „Bog".

Bauga, f. et Mælkekar (= Ringja). Sogn (?). Ogsaa: Fløden af et Mælkekar. Sogndal.

Bauk, m. 1) Gravning i Jorden, Omvæltning, Oprodelse. Nordland. — 2) Bølgegang, stærk Rørelse i Vandet. Østerd. i Formen Bok (o') og Bøk. I Reendalen **Boku** (o'), f. — 3) udgravet Hul eller Gang i Jorden. Vondbauk. Nogle St. **Boku** (o'), f. „Vaandeboku", Tel. Jf. Moldbauk, et Navn paa Jord-Rotten.

bauka, v. n (ar), 1) rode, grave i Jorden; f. Ex. om Sviin. Nordland, Orkd. Gbr. Tel. og fl. Nogle St. **boka** (o'); ogsaa **buka** (uu), Tel. Sv. böka. — 2) rode i Vandet, pladske voldsomt, kjæmpe med Bølgerne; om Fartøi. Tel. Nordl. — 3) skvulpe stærkt, gaae i stærke Bølger; om Vandet. Hard. I Østerd. bøke. — 4) fare uvarligt frem, saa at man river og vælter Tingene om hinanden; arbeide med Larm og Bulder. Nordl. Trondh.

Bauka, f. Bølgegang ꝛc. Overgaaet til Boka (o') el. Boku, s. Bauk.

Bauking, f. Roden, Omvæltning, o. s. v.

baukutt, adj. ujævn, oprodet, omvæltet. Nordl.

baula, v. n. (ar), brøle, bøge; om Køer. Nordl. Gbr. og fl. (G. N. baula, f. Ko). Jf. gaula.

Bauling, f. Brølen.

Bauna, f. 1. Bønne (Bælgfrugt). Ogsaa i Formen **Bogna** (o'); nordenfjelds. G. N. baun. **Bauneskolm**, f. Bønnebælg. **Baunesupa**, f. Bønnesuppe. Jf. Bogna.

Bauna, f. 2. et stort Trug; Deigtrug o. s. v. Indherred. Jf. Buna.

Baus, m. Koie, Sengerum. Solør.

baus, adj. stolt, storladen; stormodig. Smaal. Solør, Hall. og fl. Ogsaa: hidsig, heftig (?). Tel. (Landst. 730). I svenske Dial. bøs: vild.

bausa, v. n. (ar), buse frem, fare uforsigtigt afsted. „bause paa", Buskerud. Lignende Ord ere: **bausna**, storme frem. (Anført fra Senjen). **bausta**, v. n. buse ud, haste med at fortælle noget. Hall.

Bause, m. Stormand; stolt, stormodig Person. Smaal. og fl.

baust, adv. storlig, dygtigt, rigeligt. Smaal.

Baut, m. Vending i Seiladsen; en Skraa-Linie opad imod Vinden. (= Slag).

baut, adj. modvendt, contrair; om Vind. Trondh. Hertil **bautt**, adv. Vinden er bautt imot.

bauta, v. n. (ar), 1, krydse, lavere, seile i Vinkler eller Skraalinier op imod Vinden. Alm. Ord; jf. slaga. G. N.. bauta, ɔ: slaae. (Samme Ord som Eng. beat, Ang. beátan. Mht. bózen).

bauta, v. n. (ar), 2, braute, prale (= bolta, brolta, børta). Solør.

Bautestein, m. Mindesteen, høi og smal Steen, som har været opsat til et Minde. Nogle St. **Bautastein**; tildeels ogsaa

Baute (mindre rigtigt). G. N. bautasteinn.
Bauting, f. Krydsning, Lavering.
Baadaa, m. s. Bode.
baade, adj. begge, de to tilsammen. Tildeels med Forskjel i Kjøn: baae, m. baa'a, f. bæe, n. (Voss); baae. baa'a baau (Hall.). G. N. bádir, bádar, bædi. Ordet er ikke ganske alm., da det tildeels er ombyttet med „beggje". Nordre Berg. og fl. (G. N. beggja er kun Genitivform). Sv. båda og begge. „Bæe tvau": begge to, f. Ex. om Mand og Kone. Voss, Valders. Baade Slagi: begge Slags. Baade deira (baae dera): begge tilsammen. Indh.
baade, conj. baade (egentl. begge Dele). Ofte afvigende: baa, baate, bade (Sogn). G. N. bædi.
Baading (Baaing), m. en Tvetulle.
baag, adj. 1) hinderlig, ubeleilig, vanskelig, slem. 2) tvær, uvillig, modstræbende. Baagt Veder: hinderligt Veir. Eit baagt Land: et Land hvor det er besværligt at bjerge sig. Meget brugl. i Nordland og nordligst i Trondh. Stift. G. N. bágr. (Sv. Dial. båg, tvær). Heraf bægja, Bægje, bægjen. En afvigende Form er baagjen, Fl. baagne el. bogne (o'), i Forbindelsen „bogne Vega", ɔ: farlige Veie. Sdm.
baagaa, v. s. boga. **Baagaa**, m. s. Boge.
Baage (gj), m. Hindring, Vanskelighed. Sjelden.
baagna, v. n. blive vanskelig.
baagt, adv. forkeert, i en skjæv Stilling. Eg stod so baagt. Helg.
Baakaar, m. en Tværslaa (= Oke, Norve). Stjordalen. Uvist om for Bakar eller Bokar (o').
Baal, n. Baal, stor Ild. G. N. bál.
baalaa, v. s. bala.
baalbrend, adj. brændt paa Baal.
Baaleld, m. stor Ild (= Brisìng).
Baan, s. Barn. — **baanaa**, s. buna.
Baanster, n. s. Bolster.
Baar, f. en Baar, Redskab at bære Byrder paa. Nogle St. **Baara**. (G. N. barir, börur, pl.). Sv. bår.
Baara, f. 1) Bølge, Forhøining paa Vandet. Temmelig alm. G. N. bára. — 2) Bølgegang, Søgang. Jf. Alda, Bylgja, Vaag, Sjo.
baara, v. n. (ar), danne Bølger, om Vandet. Nogle St. **baara seg**. (Hall. og fl.). Ellers: bæra.
baaraa, v. s. bora og bera.
Baaredal, m. Fordybningen imellem to Bølger (= Aldedal).
Baareheid, f. Mark med smaa bølgeformige Forhøininger. Nfj.
Baarelag, n. 1) Bølgeform. 2) en Række af store Bølger (3, 6 eller 9), hvorefter der følger et stillere Mellemrum (Løgje).
Baareskjelte, m. Rystelse af gjentagne Stød, saasom ved Skiløben i ujævne Bakker. Hard.
Baareskol (o'), n. Bølgernes Skvulpen. B. Stift.
baarestill, adj. stille, fri for Bølger; om Sø. Jf. vindstill, straumstill.
baarestor, adj gaaende i store Bølger. Nordl.
Baaretopp, m. Bølgetop.
baarutt, adj. bølgeformig; fuld af Bølger.
Baas, m. Baas, Rum til en Ko eller andet Kreatur. G. N. báss, bás.
baasa, v. n. gjøre Baaser; s. bæsa.
baasaa, v. s. basa og bosa.
Baasbolk, m. Skillevæg imellem to Baaser.
baasbunden, bunden i en Baas.
baasestyrd (y'), adj. stiv i Lemmerne efter lang Indespærring, om Køer. I Spøg ogs. om Mennesker, som sjelden komme ud. (baasestyr, -stør).
Baasfodring, f. Staldfodring.
baasgjeld, adj. om Ko, som staar gold om Vinteren.
Baaslag, n. Række af Baaser.
Baasse, s. Bosse.
Baat, m. Baad; mindre Farkost, især til at roe paa. G. N. bátr. Deles i mange forskjellige Slags, f. Ex. Færing, Trirøding, Seksæring, Aattæring, Tiæring; Femkeiping, Slagkeiping o. s. v. Jf. Snekkja, Ferja, Praam, Eikja.
Baataa, s. Bate, og Bite.
Baatfarm, m Baadsladning.
Baatlag (el. **Baatelag**), n. Selskab af Fiskere paa en Storbaad. Ogsaa Selskab af to eller flere Baade. (Nordl.)
baatlaus, adj. som ikke har Baad.
Baatleid, f. Led el. Farvand for Baade.
Baatleiga, f. Leie af Baad.
Baatløysa, f. Mangel paa Baade.
Baatreide, m. Indredning til en Baad.
Baatsbræde, n. Bordene eller Siderne af en opslidt Baad. Sdm. Nordl.
Baatset, n. Opsætning af Storbaade.
Baatslengd, f. en Baads Længde (som Maal).
Baatslut (u'), m. den Deel af Fiskefangsten, som tilfalder Baadens Eier.
Baatsmann, Baadsmand (paa Skibe).
baatsro, v. a. bugsere, slæbe med Baad.
Baatsror, m. 1) den Afstand fra Land, hvori man sædvanlig roer. 2) Mandskab til en Fiskerbaad. Sfj. (?). 3) den samlede Fangst paa en Fiskerbaad. Nordl.
Baatstød, f. Landingssted for Baade.
Baatsyn, f. den Afstand, hvori man kan see en Storbaad paa Havet. Nordl.
Baatvid (ve'), m. Træfang til en Baad.
be, el. **bea**, v. see bidja.
Bed (e'), m. Dyne til en Seng; især Underdyne. **Be'**, el. **Bæ** (tildeels f.). Hard. G. N. bedr. (Ang. bed; T. Bett: Seng). Jf. Bedja.
beda, v. s. bidja.

[**bedara** (seg): sagtne, stilles; om Veiret. B. Stift. Holl. og Nt. bedaren.
beden, partic. (af bidja), 1) bedet, begjært; anmodet. 2) buden, indbuden. 3) befalet. Mest alm. **be'en, be'in**; ogs. **bidin** (i'), Sdm. **boen** (o'), Nhl. G. N. bedinn. Afvig. bidd, bedd (ee).
Bedja, f. Liggested for smaa Dyr (= Bol); ogsaa Rede. „Veie", Romerige. Ogsaa „Bedd" skal forekomme. G. N. bedja, Dyne (Egilson). Jf. Bed, og Sv. bädd.
bedla, v. s. bidla. **Bedlag**, s. Bidlag.
Bedrum (Beddrum), m. et Slags store Hvepser. (Vespa crabro). Tel. (Jf. Wille 168). Dunkel Form.
[**Begaving**, f. = Fang, Nedfallsott. B. Stift. Et besynderligt Ord; formodentlig Nedertydsk.
[**begaa**, v. a. 1) formaae, kunne. Nordl. 2) komme sig, komme til Liv igjen. „begaa seg", Sdm. Rbg.
Begga, f. tyk Figur, Klods (= Bagge). Hall.
Beggar, pl. et Navn paa „Havmændene" eller Strandboerne i Nordland.
beggje, s. baade.
[**begiva**, v. n. slutte, holde op. B. Stift, og fl. „D'æ sjølbegive": det slutter af sig selv, o: man er nødt til at holde op.
[**begjæra**, v. = bidja um, krevja.
begla, v. a. (ar), hindre, møde, staae i Veien for. Ryf. Maaskee bægla; s. bægja.
Begner, pl. Indbyggere af Bagn (o: den nederste Deel af Valders). Sjeldnere **Begning**, m. og **Begna**, f. om eenlige Personer. Begna er ellers et Navn paa Elven fra Bagn.
Begsl, n. Bidsel; s. Beisl.
[**begynda**, v. = byrja, taka til.
[**behalda**, v. = hava, njota, halda og hava.
[**behendeleg**, adj. besynderlig. Sdm. og fl.
[**Behov**, n. = Torv, Trong. Jf. Bod.
Bei, m. s. Beig. — **bei**, s. bida.
Beiand, n. Trold, Uhyre, Beest. Hall. (Maaskee for Bægjande).
beidast, v. n. forlange, bede om. (J en Vise fra Tel.). G. N. beidast. Vel egentlig: tragte, stunde efter noget; da Ordet efter sin Form hører til bida (beid), og ikke til bidja.
beien, adj. s. bægjen.
Beig, m. Skade, især paa Helbreden; Svækkelse, Svaghed. Nhl. Tel. (Jf. Banebeig). Afvig. **Bei**, i Hall. (Dunkelt).
beigutt, adj. svagelig, sygelig. Tel.
Bein, n. Been, Knogle. G. N. bein. Paa Østlandet ogsaa i Betydningen: Fod (Læg), som paa andre Steder er fremmedt og ofte giver Anledning til Misforstaaelse. — Han fekk ikkje Bein (= Fiskebein): ikke en eneste Fisk. Ligesaa: Det kom ikkje Bein i Baat. Det sting ikkje Beini i honom: han er baade rund og fed. Han heve alle Beini til: han har Kræfter nok dertil; han er ikke at spare.
bein, adj. 1) rank, lige, ret, som strækker sig i en ret Linie. Alm. G. N. beinn. 2) let at bestille med, simpel, ikke vanskelig. Det var ikkje beint: ikke saa lige til. Han er ikkje bein, om En som er vanskelig at disputere med. — Komparativ tildeels: **beinre**, og i Sæt. **beinne**; ellers: **beinare**.
beina, v. a. og n. (ar), 1) jævne, rette (= beinka). Oftest **beina seg**: føie sig, lave sig, om Omstændighederne. Indherred. — 2) hjælpe, tjene, vise en Tjeneste. Mere alm. Tildeels med Dativ. G. N. beina. — **beina til**: hjælpe til; ogsaa forsøge paa noget. Nordl.
Beina, f. Hjælp; s. Beine.
beinad, adj. beskaffen med Hensyn til Been. Heften er godt beinad (omtr. som velbygget). Jf. storbeinad, smaabeinad; om Fisk.
beinaste, adv. ligefrem, ad korteste Vei.
Beinbrot, n. Beenbrud.
beinbroten (o'), som har faaet Bræk paa et eller flere Been.
Beine, m. 1) Lettelse, Hjælp, Tjeneste; især ved at overlade En noget til Brug. B. Stift og fl. Ogsaa i Formen **Beina**, f. (Ryf. Hall. Nordl.) og **Beinka** (Østerd. og fl.). G. N. beini (især om Beværtning). — 2) Hjælpsomhed, Tjenstvillighed. D'er ikkje nokon Beine i honom. — 3) Redskaber, Værktøi (egentl. noget som letter Arbeidet). Sdm. og fl. J Namd. Beina, m. (Beinad?). Ellers: Bunad, Byrnad, Reide, Velde, Ambod og fl.
beine, adv. let, mageligt. Hall.
beinen, adj. hjælpsom; s. beinsam.
Beinende, m. Beenstump.
beinfaren, og **beinfarande**, adj. som gaar lige til, uden nogen Omvei.
Beinflis, f. liden Beensplint.
beinfrosen (o'), gjennemfrossen, f. Ex. om Fisk.
Beingras, n. Plantenavn, Convallaria verticillata, og flere.
Beingrind, f. Beenbygning; Beenrad, Skelet. (Jsl. beinagrind). Paa Østl. oftere **Beinrangl**, n.
beinhard, adj. haard som Been.
beinig, adj. s. beinsam.
Beining, f. 1) Hjælp, Lettelse. 2) i Fl. (Beiningar), Sendegaver til Folk som gjøre Gjæstebud. Orkd. Fosen. (= Forn, Føring). **Beiningskorg**, f. = Fornekorg.
beinka, v. a. (ar), 1) jævne, rette, sætte i ret Stilling eller lige Linie. Temmelig alm. Tildeels udtalt benka, bænke. (Af bein, adj.). **beinka Vegen**: omlægge en Vei saa at den gaar i rettere Linie. — 2) hjælpe til, fremskynde, lette. (Mindre brugl.). **beinka seg**: lempe sig; ogsaa: blive mere føielig; om Vinden. Nordl. **beinkast**: rette sig, blive jævnere.
Beinka, f. Hjælp, Lettelse; s. Beine.
beinkesam (benksam), s. beinsam.

beinkløyvd, adj. om Træ, som lader sig kløve i en lige Linie. Nogle St. **beinkloven** (o').
beinkvit, adj. gulhvid som Been.
beinkøyrd (kjørd), omtr. som beinfaren. — **beinkøyrt**, adv. dristigt, hensynsløst. Hall.
beinlaus, adj. beenløs. „Han Beinlause", et Navn paa Vinden.
Beinlega (e'), f. sidste Hvilested, Dødssted. Hall. (=legu).
Beinleid, f. lige Vei eller Led, f. Ex. paa et Søstykke, hvor man i haardt Veir helst vil tage en Omvei. D'er slik Vind, at ein fær ikkje fara Beinleidi.
beinleides, adv. lige fremad, paa gjenneste eller korteste Vei.
Beinleike, m. det at en Ting er lige eller rank (bein). Ei Mil til Beinleike: en Miil kortere, paa Grund af at Veien gaar mere i lige Linie. (Modsat: til Kroks). Hall. Gbr. og fl.
Beinleist, m. Læst som passer til begge Fødder. (Modsat Parleist). Tel. og fl.
Beinløysa, f. Beenløshed. Ellers om et smidigt Legeme; ogsaa om Bløddyr (Mollusker).
Beinmot (oo), n. Led, Sted, hvor to Been eller Knogler mødes.
Beinrangl, n. s. Beingrind.
Beinros, f. = Beinverk. Nordl.
beinsam, adj. hjælpsom, tjenstvillig. Hedder ogsaa **beinen**, **beinig**, el. **beinug**. I Østerd. **beinksam** (benksam).
Beinskap, n. Benenes Skikkelse.
Beinskjefting, m. Kniv med Beenskaft.
beinskøyt (skj), adj. som skyder eller træffer sikkert. Tel. G. N. beinskeytr.
beinsleg, adj. som gaar ligefrem; simpel, let at faae Rede paa. Nordl.
Beinstig, m. Gjenvei; kortere Vei.
beinstor, adj. som har store Been.
beinstyren, adj. som stævner ligetil; fremfusende, hensynsløs.
beinsvaren, adj. aabenhjertig i sine Svar; ogsaa: uforsigtig, taktløs. I Sogn: **beinsvorig** (o').
beint, adv. lige, i lige Linie, uden Bøining eller Omveie. **beint fram**: lige frem; ogsaa: ubetænksomt, uklogt. **beint imot**: lige imod. **beint burtanfyre**: lige over for (paa hiin Side af Vandet).
Beinurt, Ononis arvensis (?). Buskerud.
beinutt, adj. benet, fuld af Been; f. Ex. om Fisk.
beinvaksen, adj. rank af Vært.
Beinveg, m. Gjenvei, Snarvei.
Beinverk, m. Smerte i Benene, el. indvendig i Lemmerne.
Beinvid (=ve), m. Kristtorn (Ilex). Mandal, Sdm. og fl. G. N. beinvidr. Paa nogle Steder ogsaa om et andet Træ, Viburnum, som ellers hedder Krossvid. I sidste Tilfælde betegner det: rank Ved (af bein, adj.), i første Tilfælde: haard Ved (af Bein, n.).
beire, s. beter, og betre.
Beirleikje, s. Beterleike.
beisk, adj. beesk, bitter. G. N. beistr. Neutr. beiskt lyder deels beist, deels beikst. Han bit ikkje i beisko: han lider ingen Nød. Valders.
beiskleg, adj. noget beesk, bitter.
Beiskleike, m. Beeskhed.
beiskna, v. n. (ar), blive beesk.
Beisl (eg. Beitsl), n. Bidsel, Tømme med Mundbid. Ogsaa udtalt: Besl, Betl, Beitl (Nhl.). G. N. beizl (for beitsl); Sv. betsel. (Jf. beita). En anden Form er **Begsl**, Beksel (Sdm. og fl.), som passer til en isl. Form beygsl (hos Haldorson), men som maaskee snarest kunde henføres til bægja (Bægsl).
beisla, v. a. (ar), bidsle, lægge Bidsel paa. Afvig. besle, betla, beitla; og begsla.
Beislemila, s. Mila.
Beist, n. Beest. (Nyere Ord. Lat. bestia). I Søndre Berg. brugt om Husdyr eller Kreature i Almindelighed (= Fe, Naut, Kvikinde). — **beista**, og **beistalege** bruges som adv. svært, uhyre, frygtelig.
beit (bed), s. bita.
Beit, f. 1) Riis, friske Kviste til Foder for Geder eller andre Kreature. (Egentlig: noget til at bide). Jf. Mork, Brum. — 2) Knibe, Forlegenhed. Koma i Beit: blive forlegen. (Jf. beita, v.). — 3) Kant, Bred, Ring omkring Aabningen paa et Kar, f. Ex. paa en Bolle, Kjedel, Gryde. Nordre Berg. Sdm. Gbr. og fl. G. N. beit synes at betyde det samme. — Beit siges ogsaa om Beet i Spil; men dette hører nærmest til det franske bête (ɔ: Beest).
Beita, f. 1) Mading (Agn) paa en Fiskekrog; især en liden tilskaaren Strimmel af Bugen paa en Fisk. G. N. beita. (Eng. bait). — 2) Græsning (jf. Beite, n.); Stund eller Tid, da Kreaturene gaae paa Græs. I Østerd. „Bete". Jf. Morgonbeita. — 3) Beitsning (til Skind eller Tøi). T. Beize. Ellers ogs. Stund, Ryk, Knibe; ligesom Beite, n.
beita, v. a. og n. (er, te), 1) faae til at bide. (Af bita, beit). Han kann beita Ljaaen sin: han faar Leen til at bide (ɔ: er dygtig til at slaae Hø). Tel. og fl. Jf. det gamle Udtryk „beita Brande", ɔ: hugge dygtigt med Sværd. (Landstad 167). G. N. beita. — 2) bede, føre Kreature paa Græsgang, lade dem æde. (G. N. beita; Sv. beta). Ligesaa: bruge visse Marker til Græsgang. Hertil: ubeitt, avbeitt, svartbeitt. Ogsaa v. n. om Dyrene: græsse, gaae paa Græs. — 3) tvinge, knibe paa, trænge nærmere ind paa; især: luve, styre høiere mod Vinden, krydse sig op. Nordenfjelds. G. N. beita. — 4) forespænde (Heste), sætte for Kjøretøi. Nordland og

Trondh. (Ogsaa G. N.). Jf. Beite. 5) beitse (Tøi som skal farves, eller Skind som skal beredes). T. beizen (af samme Rod). I Sætersd. ogsaa om at „røyte" eller udbløde Huder, saa at Haarene løsne.
beitande, adj. tjenlig til Græsgang.
Beitarkost, m. opkastet Hob af Riis eller Kviste til Foder (Beit, f.). Sædv. Beita-, og Beitekost. — Ligesaa: **Beitarlass**, n.
Beitarskog, m. Skov som er tjenlig til „Beit".
Beite, n. 1) Græsgang, Græsning. Fjellbeite, Haustbeite, Haabeite. Alm. Sv. bete. — 2) Forspænd, Kjørsel med Hest; ogsaa om Drættet eller Skaglerne paa Kjøretøi. Østl. Hertil: Einbeite, Tvibeite, Tribeite. — 3) Anstrengelse, Kamp, Dyst. Her verd eit Beite: her bliver noget at kjæmpe med. Han heve havt eit laakt Beite (Sdm.), om En som har havt en haard Sygdom eller taalt meget ondt. — 4) en Stund, en vis Tid (= Rid, Rykk, Tak). Tel. Buskr. Tildeels ogsaa i Formen Beita, f.
Beitel, m. Meisel, Huggejern. Tel. Sdm. Nordl. (Holl. beitel). Ellers Meitel.
Beiteland, n. Græsland.
Beiteleder, n. Hud som er afhaaret (røytt) men ikke barket. „Beiteleir", Sæt.
Beitemakk, m. Regnorm. Mandal.
Beitemark, f. Mark til Græsgang.
Beiterett, m. Ret til at lade Fæet græsse paa et Jordstykke.
Beitestad, m. Sted at græsse paa; Hvilested for en flyttende Fædrift.
Beiting, f. 1) Græsning (s. beita); 2) Krydsning i Modvind; 3) Beitsning.
Beitskida (el. **Beiteskida**), f. Dørstolpe, opretstaaende Stok som danner en Side af Dørkarmen. Mest alm. udtalt: Beiteskjia; ellers Beitskji, Beiskji; ogs. Bitskji (Tel.). I svenske Dial. beteski. Vel nærmest til Beit: Kant.
Beitsl, og **Beitl**, s. Beisl.
beitt, adj. 1) hvas, skarp, som bider godt. Shl. og fl. (Isl. beittr). 2) begjærlig, lysten. Eg er ikkje beitt(er) paa det. (B. Stift). Fisken er ikkje beitt (vil ikke bide paa). — Ellers som Particip af beita: afgræsset, om Mark; forespændt, om Heste (Nordl.).
Bek, n. s. Bik. **beka**, s. bika.
Bekar, en Væder; s. Bekre.
Bekk, m. 1. (Fl. **Bekkjer**), 1) Bæk, Vandstrøm (Ikke ganske alm., s. Grov). G. N. bekkr; Ang. becc. — 2) en Brønd (= Brunn). Nordl. Trondh. Sdm. — I Sammensætning sædvanlig: Bekkje; saaledes: **Bekkjedrag**, n. Fordybning hvori en Bæk løber. **Bekkjekjos**, m. Vandpyt, dyb Huulning i en Bæk. (Helg.). **Bekkjesig** (i'), n. og **Bekkjesikje**, n. en meget liden Bæk. **Bekkjetrøm**, m. Randen el. Bredden af en Bæk. (I Vald. Bekkjetram).
Bekk, m. 2. (Fl. **Bekkjer**), Tværbjælke i en Baad; de øverste Tværbaand nærmest under Tofterne. Søndre Berg. Sogn. Vel egentlig Bænk (G. N. bekkr, men Ang. benc, banc; T. Bank). Ellers kaldet Bite (i') og tildeels Kne (dog forskjelligt fra Rong).
Bekk, m. 3. en Vridning, s. Hælbekk.
bekka, v. falde over, styrte; s. bikka.
[**bekoma** (o'), v. 1) bekomme. 2) komme til, faae Leilighed til. Sogn.
bekra (e'), v. n. bræge, om Faar. Tel. Ellers: mekra, bræka, jerma.
Bekra (e'), f. Hjertemusling, en liden, næsten kuglerund Musling (Cardium edule). Ogsaa **Bekreskjel** (skjæl), f. Sdm. Nogle St. Bumba, Bumbeskjel.
Bekre, m. en Væder. Ork. Østerd. Solør. Ellers: **Bekar** (e'), Hall. Tel. og **Bøkaar**, Tel. G. N. bekri. (Jf. Veder, Bukk, Saudbukk). Bekre bruges ogsaa ligesom Veder (Veer) om en tvær og egensindig Person.
Bekse, m. en Stormand (= Bause, Kakse, Bugge). Smaal. Nogle St. Bikse.
beksta, v. hjælpe sig med Sparsomhed (= tigla, hangla). Østerd. (Tønsæt). Jf. bika.
Bel (e'), el. **Bell**, m. Gulv, Grund i et Huus; især om Rummet imellem Ildstedet og Sengene i en Fiskerbod (Rorbud). Lofoten. (Jf. Flet).
Bel (ee), n. s. Bil. — **Bel**, m. s. Bidel.
bela, v. s. bidla og bila.
[**Belag**, n. Landtoug til en Baad (= Fester).
beleggja, v. a. fortøie. Berg. Nordl.
Belg, m. (Fl. **Belgjer**), 1) Skindbælg, Skind som er heelflaaet eller vrænget af et Dyr; s. belgflaa. Søndenfjelds, mindre brugl. Egentlig: Pose, ligesom Hit og Pok. G. N. belgr; Goth. balgs. — 2) Bælg til at blæse med; Puster, Smedebælg. Tildeels afvig. **Bæg**, Sæt. Tel. **Belj**, Østl. — 3) Bug, Vom. Gbr. Østerd. og fl. (Eng. belly). Jf. Vindbelg, om en tyk Sky.
belga, v. a. (ar), fylde Maven. **belga** i seg: proppe i sig. (Ved Mandal: belgja). Efter visse Mærker har der været et stærkt Verbum belga (balg, bolget) med Betydn. opblæse, udvide. Hertil bolgen, adj.
Belgbyne (y'), n. Fjelene eller Skiverne i en Blæsebælg. Hard.
belgflaa, v. a. afflaae et Skind fra Hovedet eller Halsen uden at opskjære det i Bugen. Hard. og fl. I Tel. „bægfletta". Hertil:
belgflegen (e'), afflaaet heelt, uden Opskjærelse. Sogn, Hard. Ellers avsnudd.
belgfletta, v. s. belgflaa.
Belgriv (i'), n. Mavesmerter (= Mageriv).
Belgvott, m. = Heilvott, Lovevott. Østl.
belja, v. n. (ar), brøle, give et huult Skrig, som i Vrede eller Skræk; om Hornkvæg. I de sydligste Egne hedder det **bylja**; ligesaa i Gbr. og Ork. G. N. belja.

Belje, n. Brøl, Skrig. Hard. Paa Sdm. **Belg.** Isl. belji, n. (Haldorson). Ellers i Formen **Byl** (y'), m. Sydligst i Landet. (Neutra med „je"-ere usædvanlige, undtagen med kje og gje).
Beljing, f. Brølen, Skrigen.
Belkjer, s. Bolk.
Bell, m. Knevel (= Kolv) i en Klokke eller Bjælde. Sogn, Hall. Vald. Gbr. Solør. Tildeels udtalt Bæl og Bædl. (Sogn).
bella, v. n. (er, te), formaae, udholde, udstaae noget. Sdm. Gbr. Orkd. og fl. Eg kann ikkje tru, han beller lenger (ɔ: holder det ud, el. taaler det længere). Eg fraus so, at eg kunde ikkje bella. G. N. bella, magte, overvinde. (G. N. har ogsaa et stærkt Verbum bella, ball, med Bet. ramme, træffe).
bellande, adj. udholdelig. „D'æ int belland": det er ikke til at udholde. Orkd.
Belling, m. 1) Skind af Foden eller Læggen paa et Dyr (= Fetling). Østerd. 2) Læg eller Skaft i Støvler; ogs. Læggen i Strømper. Nordl. Jf. Bending.
Belte, n. Bælte, Livgjord. G. N. belti. Vatnet gjekk til Beltes: naaede op til Bæltestedet.
Beltesnjo, m. Sneelag, som rækker op til Bæltestedet paa en Mand.
Beltespenning, f. Tvekamp hvori de stridende ere sammenbundne med et Bælte. (Omtalt i gamle Sagn).
Beltestad, m. Bæltested (= Mjaarygg).
Beltesylgja, f. Spænde i et Bælte.
Belund, s. Bidlund.
Belæte, s. Bilæte. **Beløl**, s. ved bidla.
Bembel, m. Navle. Hall.
bemla, v. pladske i Vand; ogsaa: drikke meget. Sdm. jf. bamla og damla.
Ben, n. et Saar, en Rift i Huden. Hall. (Sædvanlig udtalt: Been). G. N. ben, f. og benjar (om store el. farlige Saar); Ang. ben, Goth. bani, f
bend, adj. 1) bøiet, s. benda. 2) baandet. I Sammensætning: fembend, seksbend; storbend, smaabend.
benda, v. a. (er, de), 1) bøie (noget som er stivt), krumme i en Bue. G. N. benda. Eng. bend. — 2) binde, sætte Baand paa (et Læs). Smaal. (Af Band).
bendast, v. n. brydes med hinanden, kjæmpe. Tel. G. N. bendast á (tviste).
Bende, n. 1, Baand, Reb; f. Ex. paa et Læs. Tel. Østl. (Jf. Karrbende). Ogsaa om Nagler i en Slæde: Akbende, Stabbende.
Bende, n. 2, Ryk, Vridning, Brydning. Hall. Om en anden Betydn. s. Visbende.
Bendekavle, m. Træstykke at tilbinde over et Plankelæs, Smaal. Rom.
Bendel, m. 1) Bændel, liden Borde i Klæder. Østl. — 2) Baand af Straa omkring et Korn-Neg. Temmelig alm. (Fl. Bendlar). Afvigende **Bindel**, Binnel (Toten), **Bælne**, og Fl. **Bælnar** (Hard.).
Bendestong (o'), f. tilbunden Stang eller Støtte over et Læs. Smaal.
Benderak, n. Kamp, Brydning. Tel.
Bending, f. Bøining.
Bending, m. Læggen eller Skaftet i Støvler. Nordre Berg. Ogsaa i Trondh. Stift (Bænning, Bæning). En anden Form er Bendel (?), Bennel (i Nordl.) og Belling, som før er anført. Det sidste stemmer med de svenske Former: benling, belning, belling (Rietz 29) og synes egentlig at være Beinling (af Bein: Fod), skjønt det ikke ganske passer til den norske Brug.
Bendsl, n. Baand, Ombinding. Nordl.
Bene (e'), n. s. følg.
Benelde (e'), n Kjønslem (vulva) paa Hun-Dyr, især Køer. B. Stift. Ogs. **Binelde** (i'), Sogn; **Bene**, Hard. Hall. (I Tel. Burar, pl.). Dansk: Bærende. I svenske Dial. bärane, bärne, bäre.
Bengel, m. Dreng, Pog; en frisk og dristig Yngling. Vald. Hall. Tel. (Bengjil). Sv. Dial. bängel, egentl. en Kjæp, ligesom T. Bengel.
bengla, v. n. trætte, kives. Nordl.
Benk, m. (Fl. Benkjer), 1) Bænk, Sæde. Jf. Bekk. (G. N. bekkr). — 2) lavere Stillads til visse Arbeider (jf. Stol). Hyvlebenk, Svarvarbenk, Braadbenk. — 3) en lang og smal Flade i en Bjergside. Tel. — I Sammensætning sædvanlig Benkje, som: **Benkjefot**, m. Fod under en Bænk. **Benkjekraa**, f. Vraa ved Enden af en Bænk. **Benkjerekkja**, f. en doven Karl, En som gjerne ligger i Bænken. Valders. Paa Sdm. **Benkjestrekkjar**, m.
benka, s. beinka.
Benkjargaava, f. Gave som en Brudgom giver sin Brud; Morgengave. Vald. Tel. (Tydelig udtalt). G. N. bekkjargjöf.
ber, adj. bar, blot; s. berr.
ber, Præs. af bera, og berja.
bera (e'), v. a. og n. (**ber, bar, boret**), at bære. Inf. ogsaa afvig. **bæra, bara** (Namd.), **baaraa** (Indr. Orkd.). Præs. **ber'e**. Imperf. Fl. **baaro, baare** (Sæt.), **boro** (Hall.), **børo** (Vald.), **bore**, o' (Voss), **bure**, u' (Sdm. fj.). Impf. Konj. **bere** (Sæt. Tel.). Supin. **bore** (o'), afvig. **beri** (Orkd. Indr.). G. N. bera (ber, bar, borit). Heraf Baar, bær, Burd, Byrd. — Særlig Betydning: 1) bære, have paa sig, bringe med sig, saasom i Haanden, i Favnen el. paa Ryggen. — 2) holde oppe, taale en vis Tyngde; f. Ex. om Iis, om en Bjælke, en Baad. Figurl. om at taale Modgang, Smerte eller Sorg. — 3) være bebyrdet med, skylde, være forpligtet til. (Ikke alm.). D'er han som ber det, ɔ: som bør gjøre det. Det var han som bar Skytsen, ɔ: som det tilfaldt at skydse,

Sætersd. — 4) holde, sætte eller bevæge paa en vis Maade. Bera Hovudet høgt; bera upp Handi (løfte Haanden); bera Føterne tidt; bera Aararne for høgt; bera Ljaaen lett, o. s. v. Hertil: Hovudburd, Handeburd, Foteburd og fl. — 5) fremføre, bringe, komme med. Bera Bod; bera Ærend; bera Vitne. Bera upp Maalet: sige sit Ærinde, forklare sin Sag. — 6) frembringe, give Afgrøde, om Jorden; bære Frugt, om Træer. Hertil Aaburd. — 7) føde, bringe til Verden. (G. N. bera; Goth. bairan; Ang. og Ght. beran). Nu kun brugeligt om Koen, altsaa: kalve, faae Kalv. Hertil: bær, adj. nybær, haustbær, vaarbær. Jf. boren. — 8) v. n. stævne, føre i en vis Retning. Straumen ber inn, ɔ: gaar ind ad Fjorden. Det bar nord-etter: det gik mod Nord. Det bar av ut paa Havet. — 9) skride, gaae, komme afsted. Det ber frametter: det skrider noget langt frem. Det ber upp: det stiger i Høiden. Det ber aat: det stunder til, nærmer sig, bliver Alvor. Det bar laust: det brød løs, kom til Opbrud. Det bar i Hop med deim: det drog sammen; det kom til Strid, til Slagsmaal. (Ogsaa Svensk). Tildeels i Formen berast (berst, barst): det barst av; det barst i Hop. — Andre Talemaader: **bera seg**, holde sig, have en vis Holdning; ogsaa vise Sindsbevægelse. Han ber seg godt: har en frisk og kjæk Holdning. Han bar seg illa: han klagede og larmede. Ogsaa uden Adverb: Han greet og bar seg; ropade og bar seg, o. s. v. Bera seg aat: bære sig ad (= fara aat). Bera seg undan (ogsaa: berast undan): undskylde sig, søge at slippe fra noget. — **bera av**: gaae afsted. Det bar av med deim: de reiste sin Vei. (Ogsaa Svensk). Det ber reint av: det gaar over sine Grændser, det gaar for vidt. (Gbr. Sdm.). — **bera aat**: a) holde nær til; b) stunde til, nærme sig; c) modvirke, bruge Midler imod en Sygdom. (Sdm. og fl.). Jf. Aatbersla. **bera fram**: a) fremsætte (s. Framburd); b) upersonl. skride fremad. — **bera fyre** (y'): undskylde sig med; ogs. foregive. — **bera i seg**: føre ind i Munden, æde, sluge. — **bera mot**: a) gjøre Modstand; b) vække Modbydelighed. Hertil Motburd. — **bera ned**: falde af Luften, regne eller snee. Hertil Nedburd. — **bera til**: tildrage sig, skee, hænde; oftere: begynde, komme i Gang, blive Alvor. Det bar til atter: det begyndte paa ny. — **bera um** (i Seilads): vende Seil, svinge i Krydsning. Sdm. — **bera ved**: a) gjøre Anskrig, tilraabe En for at varsle eller paaskynde ham; b) om Fiskere: rykke til sig, naar en Fisk bider paa. Sdm. Derimod „berast ved“: forslaae, strække til. D'er so mange, som hava skal, at det kann inkje berast ved.

Bera (e'), f. Hunbjørn. Udtalt: **Bæra** (Sogn), **Bæro** (Tinn, i Tel.), **Bæru**, el. **Berru** (Trysil), **Buru** og **Boro** (andre St. i Østerd.). Ellers sammensat med **Hun** (ɔ: Bjørneunge): Hunabæra (Shl.), Honebær (Tel.), Hynebær (Sdm.). G. N. bera. Andre Navne ere: Birna (Binna), Bjønna, Bingsa. Egentlig skulde vel Hanbjørnen hedde Bere (m.), i Lighed med Ang. bera, Eng. bear; Ght. bero, T. Bär. — Som Kvindenavn forekommer „Bera“ i Sammensætning: Asbera (Asber), Ingeber(a), Olbera, Torber(a). Jf. Bjørn.

berande, adj. passende til at bære.

Berar, m. en Bærer (Drager). **Berarløn**, f. el. **Berarpengar**, pl. Løn for at bære.

bere (bedre), s. beter og betre.

Berekagge (e'), m. Dunk at bære paa Ryggen (= Hylke). Berekaggje, Hall. Beringakaggje, Voss.

Bereputa, f. Pude at lægge under en Byrde, ogs. en Pude i Hestesælen.

Berestol, m. Bærestol; Baare.

[**beretta**, v. a. meddele Sakramentet.

Berfetel (e'), m. Skulderrem, Baand hvormed en Byrde fæstes til Ryggen. Tel.

Berg, n. 1) Bjerg, Klippe, stor Forhøining paa Jorden. G. N. berg (ogs. bjarg). Hertil mangfoldige Stedsnavne, hvoraf nogle Gaardsnavne i Dativform: Berge (Bergje). — 2) Klippegrund, heel eller sammenhængende Steenmasse. Byggja paa Berg. Møta Berg i Botnen. Nakne Berget: den nøgne Klippe, uden Jord. (Ogsaa om Klippegrund i Søen). — 3) Bjergart, Steenart. (Jf. Grjot, Stein). Hardt Berg, blaatt Berg, Graaberg. — 4) uegentlig: Stiim, stor Samling af Fisk i Søen. Sildeberg, Torskeberg. Jf. Staal. Heraf bergast.

Berg, f. Hjælp, Forsyning; s. Bjørg.

berg, adj. kjæk, frisk; s. byrg.

berga, v. a. (ar), 1) bjerge, beskytte, bevare for Skade. Berga seg fyre Frost, fyre Væta, Hite o. s. v. Berga Føterne sine. Berga Feet fyre Udyrom. — 2) bringe i Sikkerhed, faae i Huus, eller paa Land. Berga Kornet, Høyet o. s. v. — 3) hjælpe, redde, frelse af Livsfare, saasom af Havsnød. — 4) opholde, forsyne med det nødvendige. Berga seg med Klæde. Han bergar seg godt: slaar sig godt igjennem. — 5) holde ud (paa et Sted), hjælpe sig; ogs. styre, afholde. Eg kunde ikkje berga meg fyre Laatt. Han var so hugad til aa fortelja det, at han kunde ikkje berga seg (bare sig, holde sig). Jf. blettast. — Afvigende Form: **bjerga** (Nhl. Sfj.), **bergje** (Tel. og Østl.), **byrge** (Sdm. og fl.). Sv. berga. G. N. bjarga med stærk Bøining (berg, barg, borgit), ligesom Ght. bergan, Goth. bairgan. Stamord til Berg, Bjørg, byrg, Borg; jf. borgen. — Om et andet berga, see bergast.

bergad, partic. hjulpen, forsynet, ogs. bragt i Sikkerhed. Afvig. **bergja'**, Tel. og fl.

bergande, adj. 1) som kan blive bjerget. 2) udholdelig. Her er ikkje bergande: her er er ikke muligt at holde ud.
bergast, v. n. flokke sig sammen i store Stimer (Berg); om Fisk. Sdm. og fl. Hedder ogsaa: berga seg.
Berg-aader, f. Aare af en vis Steenart, i et Bjerg; ogsaa Vandaare, Kilde.
Bergaas, m. Bjergryg.
Bergblom, m. Bjergblomst; især Steenbræk (Saxifraga Cotyledon). Sætersd. Guldal. Ellers kaldet: **Bergfru** (Stjordal), **Bergbruse** (Ndm.), **Bergabreida** (Valders), Fjellros, Lilja, Sifylla, og fl.
Bergbruse, f. Bergblom.
Bergdrope (o'), m. eller **Bergdrop**, n. Dryppsteen, Stalaktit.
bergeleg, adj. som man kan bjerge sig med.
Bergeløn, f. = Bergningsløn.
bergemillom, adv. fra det ene Bjerg til det andet. Nogle St. **Berganne millom** (Genitiv); i Vald. „Bergand imyljo“.
Bergeraad, f. Udvei, Hjælp i Nøden. Østl.
bergfast, adj. klippefast, grundfast.
Bergfisk, m. Fisk som er tørret paa Klipperne, i Modsætning til „Stongfisk“. Nordl.
Bergfletta, f. Vedbende (Hedera Helix). Mandal (?). Ogsaa Kaprifolium. Hard.
Bergfolk, n. Arbeidere i et Bjergværk.
Bergfru, f. s. Bergblom.
Berggalt, m. 1) Læbefisk, s. Berggylta. Indh. (?). 2) d. s. s. Tind-Auger. Helg.
Berggrunn, m. Klippegrund.
Berggylta (Berjylte), f. Læbefisk (Labrus). B. Stift, ogsaa søndenfjelds. Ved Trondh. **Berggalt**. I Ryfylke **Bergsugga** (o: Bjerg-So, ligesom Gylta af Galt). I Shl. Rota (o'), Gandarota.
Berghaus, m. rundagtig Bjergknold.
Berghyrna, f. Hjørne af en Klippe.
Berging, f. Bjergning; s. Bergning.
Berging, m. Indbygger af et Sted, som hedder Berg. Mest i Sammensætning, hvor det ofte lyder som Berring eller Bæring, f. Ex. Eidsbæring, Faabæring, Flesbæring.
Bergkall, el. Bergekall, s. Bergtuss.
bergkjend, adj. bjergig, klippefuld, stenet. Eit bergkjent Land. Indherred.
Bergklypa, f. Kløft eller Revne i en Klippe. Nordenfjelds **Bergsklipa**.
Bergknabb, m. og **Bergknatt**, m. en Bjergknold.
Bergkong, m. Konge blandt Bergtusserne. Oftest Bergekong. (Landst. 433).
bergkunnig, adj. bjergkyndig.
Berglag, n. Rad eller Række af Klipper.
Berglaks, m. et Slags Fisk, efter Nilsson det samme som Lest el. Leist (Macrourus). Sdm. Andre Steder det samme som Smelta el. Lysing.
Bergland, n. Bjergland.
Berglende, n. en bjergig Egn.
berglendt, adj. bjergig, klippefuld.
Bergmalm, m. Erts af Bjerg; i Modsætning til Myrmalm.
Bergmann, Arbeider i et Bjergværk.
Bergmark, f. bakket Jord med Klippegrund.
Bergmoder (mor), f. Bjergdronning, Jøtunkvinde. Helg.
Bergnebba, f. et Slags Læbefisk el. Berggylte.
Bergning, f. Bjergning. **Bergningsløn**, f. Bjergningsløn. (Ofte udt. Berningsløn).
Bergnos (o'), f. fremstaaende Spids af en Klippe. Ogsaa **Bergsnos**.
Bergrise (i'), m. Jætte (Jøtun).
Bergrur, m. en Skorpe, dannet af smaa Skaldyr paa Klipperne ved Søen.
bergsam, adj. 1) forsynlig, driftig; 2) om et Sted, hvor man kan bjerge sig godt. Nogle St. **bergasam**.
Bergsida, f. Bjergside, Fjeldside.
Bergsig (i'), n. Væde i Jorden fra en nærliggende Klippe. Ogsaa udtalt Bersseg.
Bergskor (o'), f. Huulning i en Klippe.
Bergslad, n. Bjergskraaning, Skraaflade paa en Klippe. Hard. (Bergsla').
Bergslag, n. Bjergart, Steenart.
Bergsnev, n. fremstaaende Kant af en Klippe. „Bersnæv“, Sdm. Ellers kaldet **Bergsnov** (o'), f. og **Bergsnobb**, f.
Berg-rør, f. Klippekant. Sdm. og fl.
Bergstad, m. Bjergstad.
Bergstein, m. Grundsteen under en Bygning. Nordre Berg. Sædvanlig udtalt Bersstein og tildeels opfattet som Bæresteen. Ellers kaldet Ladstein, Hornstein, Hornladstein.
Bergstup, n. steil Klippe i en Bjergside.
Bergstøyt, m. Bjerg-Ugle. Indh.
Bergsugga, f. s. Berggylta.
bergsvad (?), **bergsvadt**, adj. glat, slibrigt at gaae paa; om Klippegrund, ogsaa om Jorden i Tøveir. Shl.
bergteken, adj. indtagen i Bjerg, bortført af Bergtusserne.
Bergtroll, n. Bjergtrold, især Jøtun (Bergrise). Nogle St. Bergatroll, Bergetroll.
Bergtuss, m. Vætte (Dæmon) som boer i et Bjerg. (I Folkesagnene). Noget lignende er Bergekall el. Bergemann og Bergekjerring, f. (Landst. 463). Jf. Bergmoder.
Bergul (uul), m. Bjergugle (Strix Bubo). Nordre Berg. og fl. (Jf. ula). Ogsaa kaldet **Bergulv** (Søndre Berg) og ellers Steinulv, Stunulv, Hubror og fl. Sv. berguf.
bergutt, adj. bjergig, fuld af Klipper. Afvig. bergette, berjet, bergaatt.
Bergvegg, m. Klippevæg.
Bergverk, n. Bjergværk.
berja, v. a. (ber, barde, bart), 1) slaae, banke. Meget sjelden. Hertil **berja Floka**, o: slaae med Hænderne bag om Skuldrene for at faae Fingrene varme. Voss, Sogn.

I Hard. „bara Flokar"; paa Sdm. „bere Flokje"; andre St. slaa Flokje, el. slaa Flakje. G. N. berja, slaae (Ang. berian; Ght. berjan, bern). Hertil: bara, v. Bardage, Barveder, Haglebar. — 2) tærske, slaae Korn af Straaene. Nordre Berg. Sdm. Dei hava bart upp, ɔ: aftærsket. Jf. Barsmid. — Præs. „ber" udtales med reent „æ" og ganske eenstavet „bær", forskjelligt fra Præs. af bera (bære), som hedder ber, el. ber'e, med aabent „e". — Jf. treskja, truska.

Berja, f. et Kornlag paa Loen; saa meget Korn, som paa een Gang bliver nedlagt til Tærskning. B. Stift, Ndm., ogsaa i Nbg. (= Framlag). — I en Beretning fra Stjordalen forklares Berja som et Læs Korn, eller 10 Stavrer paa Ageren.

Berjalyng, f. Bærlyng.

Berjar, m. en Tærsker. **Berjardag**, m. en Dag da man tærsker. **Berjarfolk**, n. Tærskere.

Berjetal, n. Antal af Kornlag i Loen.

Berjing, f. Tærskning.

Berk, i Stedsnavne som Berkaaker, Berknes, Berkvik, synes at være en Form af Bjørk; dog uvist.

Berka, f. bar Jord; s. Berra.

berka (bærka), v. a. (ar), blotte, gjøre bar (berr). **berka seg**: blive bar. Ork. Ellers: **berkast**, v. n. blottes, f. Ex. om Jorden i Tøveir. Gbr. Trondh. Nordl.

berkja, v. a. (er, kte), tage Barken af (Træer). Gbr. Sdm. Ogsaa **avberkja**. Af Bork. Afvigende: Han berkjer av Tonnom (berkje ta Tonnaa): han viser Tænder, blotter Tænderne.

Berkja, f. s. Byrkja. Jf. Gulberkja.

berkjen, adj. haard, tør, usmagelig. Hard. Shl. (Vel eg. barkagtig). Paa Sdm. **birkjen**: grim, barsk.

berleg (el. **berrleg**), adj. 1) aaben, frit beliggende, let at see; ogsaa: anseelig, som tager sig godt ud. 2) aabenhjertig, fritalende. Nordre Berg. (Ikke meget brugl.)

Berling, m. liden Stok eller Bjælke under Flagerne i et Fartøi. Nordl. Jf. G. N. berlingsáss. Sv. bärling, Løftestang.

Berm, m. 1) Bærme, Bundfald (= Grugg, Grut). — 2) Gjær, til Øl. Sogn. Jf. Eng. barm.

berma, v. a. (er, de), drage et Fiskervod paa Land; især inddrage „Barmen" eller Midten af Vodet. Ryf. Jæd. Nogle Steder **barma** (ar).

Bermestad, m. Sted til at drage Vod.

Berming, f. Opdragning af Vod.

berna, v. n. blive bar, = berrast.

Bernblom, f. Byblom.

bernd (af Barn), s. einbernd, tvibernd.

berr, adj. 1) bar, blot, ubedækket. Paa berre Golvet. Paa berre Marki. Med berre Handi. Koma paa berran Botn: blive blottet for Midler, have intet igjen. (B. Stift). Jf. snaud, naken. — 2) bare, idel, ublandet. D'er berre Vatnet; berre Sanden; berre Halmen. Standa i berre Skyrta. Segja berre Sanningi, o. s. v. — 3) aabenbar, synlig; tildeels ogsaa: fraskilt, afsondret. Faa Fisken berr, ɔ: fraskilt eller udplukket af Garnene. Nordl. Hadde eg visst aa faa honom berr, siges paa Helg. om En som man ønsker at træffe alene, faae tale med i Eenrum; — paa Sdm. derimod om En, som man har mistænkt for en Skalkestreg og ønsker at faae opdaget eller overbeviist. — Ordet udtales ogsaa „bær", men, som det synes, mest almindelig bærr (bærr'e), hvorved ogsaa de afledede og sammensatte Ord (f. Ex. berre, berrhendt) adskille sig fra andre Ord, som begynde med „ber" og „bær". G. N. berr (ber). I andre Sprog med „a"; Sv. og D. bar; T. og Holl. baar; Eng. bare.

berra, v. a (ar), blotte, gjøre bar. G. N. bera. (Lidet brugl.). Jf. berka. — **berrast**, v. n. blive bar (= berkast, berna); f. Ex. om Jorden.

Berra, f. Barhed, et bart Sted; bar eller sneeløs Jord. Ogsaa udtalt Bæra. Ellers: **Berka** (Nordland), **Berva** (Indherred).

berrarmad, adj. med bare Arme.

Berr-aust, m. reent østlig Vind (i Modsætning til sydostlig el. nordostlig). Sfj.

berrbakad, adj. som ikke eier noget eller har noget at gjøre med. Egentl. barrygget, af Bak (Ryg). Sdm. og fl.

berrbunad, adj. skindmager, kjødløs. Hall. (Til Buna, f.).

berre, adv. bare, kun, blot. Nogle St. afvigende: **bare**, og tildeels **barre** (Nbg. Tel.). Ordet sættes ofte foran Verbet, f. Ex. Eg berre undrast. Han berre lær aat. Saaledes især ved en Tilskyndelse eller et Ønske; f. Ex. Berre sjaa. Berre høyr. Berre kom! Berre han no vilde koma. Jf. berst og bert. — Ofte i Stedet for: um berre, eller: naar berre; f. Ex. berre eg torde (hvis jeg kun turde). Ogsaa for: utan berre. Det kom ingen, berre han. Tel. Mere besynderlig er Brugen af „ikkje berre", ɔ: kun, ikke mere end; f. Ex. ikkje berre ein Dag: kun een Dag. Eg hadde ikkje berre tri: jeg havde kun tre. Øvre Tel. Paa samme Maade bruges i Tel. „ikkje aat"; ved Mandal „ikkje kon"; i Sæt. „ikkje ko". Jf. Dansk „ikkun" for: ikke uden.

Berrfjell, n. nøgen Fjeldmark ovenfor Skovgrændsen. Helg. Ellers: Berrsnøyda, Snaudfjell, Vidarløysa og fl.

Berrflekk, m. en bar Plet; saasom hvor Snee er nylig aftøet.

berrflekkutt, adj. bar paa enkelte Steder.

Berrfrost (el. Berfrost), n. Frost uden Snee; bar og frossen Jord.

berrføtt (berføtt), adj. barfodet. Nogle St. **børføtt** (Hall. og fl.). Paa Sdm.

som en Dativform „børføttaa", adv. G. N. berfœttr.

berrhalsad, adj. bar paa Halsen.

berrhendes, adv. med bare Hænder. Hall.

berrhendt, adj. barhaandet.

Berrhogg, n. Fare; Stilling hvori man er udsat for Angreb. Koma i Berrhogget: komme saa nær, at man kan vente et Angreb. Nhl.

berrhovdad, adj. bar paa Hovedet, ubedækket. „bærrhovda" (o'), Nhl. og fl. „bærrhauda", Sdm.

berr-isad, adj. iislagt, men uden Snee. Hall.

berrleg, s. berleg.

berrleistad, adj. gaaende med det bare Fodtøi (uden Skier, Truger eller Jisbrodder); nemlig i Snee eller paa Jis. Voss og fl. Nogle St. berlesta, og berlest. Ogsaa som adv. (med Dativform): **bærlestom**, Ork. **bærlestaa**, Sdm.

berrmaalug, adj. fritalende. Hall. (?).

berrnaken, adj. ganske nøgen. Hall.

berrsinad (i'), adj. mager, tynd, saa at Senerne i Kjødet vise sig. Hall.

berrsnæv, adj. bar, aaben, skovløs; om Marker. Sdm. **Berrsnæva**, f. en aaben og skovløs Mark.

Berrsnøyda, f. skovløs Mark; Fjeldmark ovenfor Skovgrændsen. Ndm. og fl.

Berrsyn, f. Stilling hvori en Ting er let at see; Sted som kan lettelig overskues. Nhl. og fl. Han kom i Berrsyni: han kom til et Punkt, hvor man lettelig kunde see ham.

berrsynleg, adj. øiensynlig, let at see. Tel. og fl.

berrsynt, adj. let at see; ogsaa om et Sted, som er beleiligt for Udsigt, har en fri og aaben Beliggenhed.

berrsøgjen, adj. aabenhjertig, fritalende. Nhl. Af søgja, v.

Berrtevle, n. en aaben Plan, som er let at overskue. Tel.

berrtevlen, adj. aaben, skovløs. Hard.

berrvegen (e'), adj. veiet for sig selv, uden Kar eller Emballage. Smøret var femtan Merker berrveget (bærvegje), ɔ: Karrets Vægt fraregnet.

Berserk, m. efter G. N. om en vild og rasende Stridsmand. Vel egentlig (efter Egilson og Fritzner): En som gaar i Bjørnehud, af det førnævnte „Bere" s. Bera, f.

berst, adv. bare, kun, naar kun (= berre). Lyder ogsaa: berrest, bæreste. Helg. Fosen, Hall. Ellers i en anden Form: **bert** (bærrt), Nhl. Shl.

Berstein, s. Bergstein.

bert, adv. 1) bart, aabent. 2) bare, kun (= berre, berst).

Berva, f. bar Jord (= Berra). Inderøen. „Kjøre paa Bærvaan" (Dativ).

besa, s. bisa.

[**beskare**, v. a. skaffe, forsyne med. Sdm.

[**Beskjeng**, m. Besked; rigtig Skik og Orden, god Fremgang. Nordl. og Trondh. Stift. Besynderlig Form; maaskee for Beskeiding?

besna, v. n. (ar), forbedres, blive bedre (= batna). Temmelig alm. som Modsætning til „vesna" (versna).

Bes (?), i Forbind. **vera til Bes**, ɔ: holde Maaltid. Hall. (Hoel). Maaskee: til Bits.

best, adv. 1) bedst, paa bedste Maade. 2) just, netop, i det samme. Best eg gjekk, so datt eg. (Egentl. som jeg gik bedst). Best som det var: just som dette var. S. følg.

best, adj. bedst; behageligst, tjenligst, dueligst o. s. v. Superlativ af betre; altsaa egentlig betst. G. N. beztr. (Ang. betest, betst; Goth. batists). Han vardt beste Mannen (den lykkeligste). Daa han var paa sitt beste (ɔ: i sin bedste Alder).

Besta, f. Bedstemoder (= Godmoder). Kun som Navn i Familien og i enkelte Egne. Ellers bruges „Ho Besta" og „Ho Bestemor" spøgende om en Kvinde, som vil have meget at raade eller kræver megen Opmærksomhed. Ligeledes „Han Bestefar" om en Mandsperson.

besta, v. a. (er, te), sye løseligt, hefte sammen med nogle faa Sting. Nordenfjelds. (Formodentlig af Bast). Eng. baste. Hertil: **Best**, m. eller **Besting**, f. foreløbig Sammenheftelse af Delene i et Klædningsstykke, som skal syes. Jf. nesta.

[**Bestand**, n. Mulighed at holde ud. **bestandig**, adj. taalig, i Stand til at holde ud. **bestaa**, v. n. holde ud, holde sig. B. Stift.

Beste. n. 1) Bastetræ, Lindegrene at flække Bast af. Nfj. (Ved Mandal **Besta**, f.). — 2) et Knippe Bast. Nfj. — 3) Traad til at hefte noget sammen med (s. besta). Hall.

Bestemann, m. Styremand, Fører paa en Storbaad. Ndm.

bet, s. beter. — **beta**, s. bita (i').

[**betala**, v. a. (ar), betale. (Nedertydsk). Hertil: **Betaling**, f. nogle St. **Betal**, n. (Hard. og fl.).

beter (e'), adv. bedre. (Brugt som Komparativ til vel). Forskjellig Udtale: bet'er, bett'er (Nordre Trondh.), bet'e (Voss, Tel. Sæt.); nogle St. beer, og bær, men ellers ligt Adjektivet (betre): bere (ee), bære, beire. G. N. betr. (Ang. bet; G. Sax. bat; Ght. baz). Forekommer ogsaa i Betydningen: mere; f. Ex. „Drikk bet'e" (Voss). Ligesaa i G. N. Mere alm. med et andet Adverbium, saasom: beter fram, beter upp, beter hit 2c.

Beterleike, m. bedre Beskaffenhed, det at noget er bedre. „Beirleikje", Ssj. Sdm. F. Ex. „Eg tenkte dæ skulde verte beire, men dæ vardt ikkje stor'e Beirleikjin".

betra (e'), v. a. (ar), forbedre, gjøre bedre. Sædvanlig afvig. **bera** (ee), **bære**, **beire** (s. betre, adj.). G. N. betra. — **betrast**,

v. n. forbedres, blive bedre.
betre (e'), adj. bedre. (Træder i Stedet for det manglende Komparativ af **god**). Har forskjellig Udtale: **bett'er** (Namd.), **bere**, el. **beere** (mest alm.), **bære** (Østl.), **beire** (Sæt. Sfj. Nfj. Sdm.). G. N. betri; Sv. bättre. (Holl. beter; Eng. better; Ang. betere).
Betring (e), f. Bedring, Forbedring.
[**bevara**, v. a. = vara, fria, vardveitsla.
[**bevisa**, v. a. = visa, prova, sanna.
bi, v. see **bida**.
Bia, f. Bie (Insekt). G. N. bý, n. býfluga. (Ang. beo; Ght. bîa). Ikke saa bekjendt som **Humla**.
Bibel, m. Bibel. (Tidlig optaget efter Gr. og Lat. biblia). **bibelfast**, adj. vel begrundet i Bibelen. **bibellærd**, adj. vel bevandret i Bibelen. (Ogs. **bibelsprengd**, om En, som ofte henviser til Bibelen, uden Nødvendighed).
bibra (i'), v. s. **bivra**.
Bid (ii), n. i Talemaaden „ingen Bidsens Ting": ingen forhaandenværende Ting (B. Stift. Nordl.). Ligesaa „kvar ein Bidsens Grand": hver eneste Smule. Af Verbet **bida**.
Bid (i'), n. Venten (af **bida**). G. N. bid. Maaskee ikke i Brug, men forudsat i **Bidlund** (s. d.). — Paa Sdm. siges „med Bøn og Bid" (o: med vedholdende Beden); men dette Bid hører vel hellere til **bidja**.
bida (ii), v. n. 1. (**bid**, **beid**, **bidet**, i'), være, være forhaanden, findes, gives. Det bid ikkje i Huset. Alt det som bid i Huset. Kvart eit Liv, som paa Garden beid. Hadde det bidet (i') her, so skulde du fenget det. B. Stift; ogsaa Tel. Hall. Nordl. Tydeligst i Nfj. og Sdm.: **bide** (bid'e, beid, bide'); andre Steder: **bia**, **bie**, **bi** (bi'e, bei, bee). G. N. bida (bíd, beid, bidit). Jf. **Bid**, **bideleg**, **bidig**. — Her mærkes ogsaa: **bi** (bi, bei) med en anden Betydning: blive, komme til at være; f. Ex. det bi' nokot seint. Det bei' smaatt. Slikt som det no kann bi'. (Nordland, Trondh. Østerd. Mandal). Dette seer nærmest ud som en Afvigelse af det fremmede „blive" (bli'), men synes dog at støtte sig til „bida" i ovenanførte Betydning, og er ialfald en meget bekvem Form for Dagligtalen. Jf. **verda**.
bida, v. n. og a. (ar), bie, vente, oppebie. Alm. (Nogle St. med Imperf. **bidde** og Sup. **bidt**). Sv. bida. G. N. bida (med stærk Bøining, ligesom det forrige). Bida no (forkortet: bi'no), bi lidt, vent lidt endnu. Bida meg: vent til jeg kan komme. Den Maten er god til aa bida paa, o: den mætter saaledes, at man kan bie længe, førend man bliver sulten.
bidande, tilværende; s. **bidig**.
bidda (i'), v. n. (ar), bede om noget (= **bidja**). Hall.
Biddag (i'), m. Bededag. Sædv. „Beedag".
Biddar, m. Betler, Tigger. Sdm.
Bide (i'), n. Kjernekar, Smør-Kjerne (= **Kirna**). Sdm. (Ørsten og fl.). Isl. bida, f. Bøtte, Kop. Jf. **Bidne**. — **Bidefall**, n. en Kjerning, en Portion Fløde, som kan kjernes paa een Gang.
Bidel (i'), m. 1) en Indbyder, En som beder til Gjæstebud. Valders, Gbr. 2) en Beiler, Frier. Voss, Hard. Tel. Udtalt: Bedel, Beel, Bil (i'). G. N. bidill (til bidja). Jf. **bidla**.
bideleg (ii), adj. 1) mulig, forhaandenværende; s. **bidig**. — 2) om Mad: mættende, god til at „bida paa"; s. **bida**, 2.
Bidestund, f. Ventestund.
bidig, adj. mulig, som kan være; som er forhaanden. B. Stift, Nordl. Ingen bidig Ting. Alle bidige Slag. Kvar bidige Dag (hver eneste Dag). Ordet udtales overalt med „d", om end Stamordet (**bida**, 1) udtales „bie". Ellers bruges ogsaa: **bideleg** (Orkd. og fl.) og **bidande**.
Biding, f. Venten. Det vardt ikkje lang Biding: man ventede ikke længe.
bidja (i'), v. a. og n. (**bid**, **bad**, **bedet**), at bede. Mest alm.: **bea**, el. **be**, med Formerne **be** (el. **beer**), **ba**, **bee** (el. **bedt**). Paa Sdm. hedder Inf. **bie** el. **bije** (for bidje, ligesom Vije for Vidja, Smije for Smidja &c.), og de tre andre Former: bid'e (i'), bad, bide' (i'). G. N. bidja (bid, bad, bedit); Sv. bedja. (Goth. bidjan). Imperf. Fl. **baado**, lyder: baae (Sæt.), bo'o (Hall.), bøo (Vald.). Supin. gaar over til bo'e (Nhl. og fl.). Imperativ **bid** (i'), Fl. **bidje** (mest alm. be, bee). — Betydning: 1) bede, anmode En om noget. Med Personen i Akkusativ, og ofte Akk. med Infinitiv; f. Ex. Han bad meg koma. — 2) byde, indbyde. Bidja Folk til seg. Bidja til Bords, til Gjestebods, til Brudlaups. — 3) byde, befale, paalægge. (= **segja til**, **setja til**). Han skal gjera det, som eg bad honom. — 4) ønske. Bidja vondt. B. godt. B. vel liva (o: tage Afskeb). B. velkomen. B. God-natt. — 5) v. n. bede, gjøre Bøn; ogsaa: tigge, betle. Han gjekk og bad. (Hedder ogsaa: han gjekk og bad seg). Bidja seg Gud til Hjelp. Bidja seg undan: bede sig fritagen. B. um: forlange, begjære. B. av: afbede. Det var bedet fyre henne: der blev gjort Bøn for hende (i Kirken). D'er inkje aa bidja fyre: det kan ikke afbedes, det maa og skal skee.
Bidjar, m. en Bedende; ogsaa Betler; s. **Biddar**.
bidla (i'), v. n. (ar), beile, frie. Hard. Tel. og fl. (udtalt: bila, bela, bele). G. N. bidla. Jf. **Bidel**. — **Bidlebrev**, n. Frierbrev. **Bidledros** (oo), f. Pige som faar mange Beilere. (Tel.). **Bidlegut**, m. Beilerens Følgesvend. (Landstad, 783). **Bidlemann**, m. Talsmand for en Frier. **Bidlemaal**, n. Forlovelse. (Hard.). **Bid-**

lestemna, f. Sammenkomst i Anledning af en Forlovelse. **bidlevand**, adj. kræsen i Valg af Fæstemand. **Bidleveitsla**, f. Gjæstebud ved et Fæstemaal. **Bidlevekkja**, f. foregiven Kjæreste; En hvis Frierie kun vækker Opmærksomhed og fremkalder andre Beilere. (Tel.). — I Hardanger have disse Ord Formen „a" (Bela-mann, Belamaal, Belastevna), som synes at være en Genitivform af Bidel (Beel); men dette passer kun, hvor der tænkes paa flere Beilere (som bidlavand, Bidlavekkja). En Sammensætning med Bidlar (m.) vilde være tydeligere.

Bidlag (i'), n. Naboskab eller Kreds, hvis Indbyggere deeltage i hverandres Gjæstebud; altsaa: det Distrikt, i hvilket man indbyder Gjæster. Gbr. Østerd. sædvanlig udtalt „Beelag".

Bidlar (i'), m. Beiler (= Bidel).

Bidlund, f. Taalmodighed, Taal til at bie eller vente. Jæd. Indh. (Snaasen). Helst udtalt Belund. G. N. bidlund, hører til et Subst. Bid (i') af bida.

bidlundsam, adj. taalmodig, som finder sig i at bie. Udt. belundsam.

Bidne, n. Kar; Kop, Spand, o. s. v. I Sogn et Fællesnavn paa alle mindre Kar; hvorimod et større hedder Kjerald. Ogsaa i Hall. og Vald. udtalt Biddne (ii); i Sfj. Binne. Synes at høre sammen med det foranførte Bide, men nærmer sig ogsaa til Buna (Budna?), hvorom senere.

bie, s. bida og bidja.

Bik (i'), n. Beg. Afvig. Beek, Bæk. G. N. bik. (Ang. pic; Lat. pix).

bika (i'), v. a. (ar), bege, stryge med Beg; spotviis om at arbeide seent og aldrig blive færdig. — **bikast**, v. n. fæste sig, hænge fast.

Bikar (i'), m. Bæger, Støb at drikke af. Sogn, Hard. og fl. G. N. bikar. Ght. bechar. Mere alm. i Ordsproget: D'er brotne Bikarar i alle Land (Brudne Kar i alle Lande).

Bikask (i'), m. liden Kop til Beg. (Landstad 690).

bikbrædd, adj. oversmurt med Beg.

Bikhuva (i'), f. Beghue (som Middel mod Skurv). Sv. beckhufva.

Bikk, m. 1) Bukning, Nedbøining; 2) et Kast til Siden, en Overhaling; s. følg.

bikka, v. n. (ar), 1) bukke, gjøre en rask Bukning eller Nedbøining; mest om Fugle. Gbr. — 2) vippe, rokke, kaste sig til Siden, f. Ex. om Baade og Fartøier paa Bølgerne; ogsaa: dumpe, styrte, falde over. Meget brugl. i Trondh. Stift og Nordl. Tildeels udtalt bekka (bekk'). — 3) v. a. rokke, ryste, støde til noget saa at det vakler. Solør og fl. G. N. bikkja (styrte) synes at være et afledet Verbum.

Bikkel, m. Tap i Hjørnet paa en Dør, saaledes afpasset til Tværskelen at den kan tjene i Stedet for Dørhængsel. Nordland. (Bikkjel). Andre St. kaldet Darre.

Bikkja, f. 1) Hund af Hunkjønnet (= Tik). Afvig. Bykkja (Nhl.). G. N. bikkja. (Ang. bicce; Eng. bitch). — 2) en Støtte under en Baad (= Skor, Bordknakk). Lofoten. — Bikkja bruges tildeels (især paa Østlandet) ogsaa for Hund i Almindelighed, altsaa om begge Kjøn; saaledes ogsaa i Sammensætning, f. Ex. **Bikkjefot**, m. Hundefod. **Bikkjeskinn**, n. Hundeskind. **Bikkjeveder** (veer), n. meget uhyggeligt Veir.

Bikkjebit (i'), n. Hundebid. **bikkjebiten** (i'), adj. bidt af Hund; ogsaa: haanlig behandlet, tiltalt med bidende Ord. Tel.

Bikkjekjeks, = Hundkjeksa (Plante). **Bikkjeslokja**, det samme.

Bikkjestrand, f. i Talemaaden „ganga Bikkjestrandi", o: gaae en besværlig Strandvei, som man kunde undgaae, hvis man havde Baad.

Bikkjesyra, = Høymola.

Biksaum (i'), m. Begsøm. (Ikke alm.)

Bikse, m. 1) Pind, Stift hvormed noget slaaes fast. Hall. (I B. Stift: Pikse). — 2) en Stormand (= Bekse). Østl.

Bikskraa (i'), f. Skindlap at bege med.

biksvart (i'), adj. begsort.

bikutt (i'), adj. beget, tilsølet med Beg.

Bil (i'), n. 1) Mellemrum. Eit Bil imillom Bergom: et Rum imellem Klipperne. Gbr. (Bel, Beel). G. N. bil. — 2) Stund, Tid, Tidspunkt. Det var dette Bilet i Gaar: ved denne Tid igaar. Rbg. Sogn og fl. — 3) Tidsrum, en længere Tid; især en Deel af Aaret. Almindeligt, undtagen i den nordligste Deel af Landet. Tildeels udtalt: Bel (Beel) og overgaaet til Byl (y'), el. Bøl. (Ryf. Shl. Sdm.). G. N. bil (Stund, Tid; ogs. Ophold). I svenske Dial. bil, bel. — Paa Bil beggje, o: i nogen Uvished, saaledes at man venter ligesaa snart det ene som det andet. Sfj. (Paa Sdm. „paa Byl beggje"). Isl. á bil beggja: imellem begge. Paa nyom Bilom: nylig, i de seneste Tider. (Paa nyaa Bilaa, Sfj.; paa nyaa Bylaa, Sdm. Ryf.). — Bilemillom: til visse Tider, en og anden Stund. (Nogle St. bylemyllaa). I Bilvis (bileviis), omtr. d. samme.

bila (i'), v. n. (ar), feile, mangle. Nfj. „Kva' so bela deg" (hvad er det som feiler dig)? G. N. bila (svigte, gaae sønder).

Bila (ii), f. Bile, Bredøxe. Holl. bijl.

Bild, m. Ladejern, Redskab til Aareladning. Hard. og fl. Paa Sdm. **Bill**; nogle St. **Bil**. (Isl. bildr). Maaskee ogsaa et Slags Piil (ligesom G. N. bildr), da nemlig „Ispil" synes at høre hertil. Jf. Sv. isbill.

billeg, adj. billig, rimelig, moderat. (T. billig, fordum billich). Overalt med reent „ll" og med Formen „leg" (le', li'), ikke „ig".

Billing, m. Tvillingbroder. Indh. (Sparbu). Ogsaa i svenske Dial. (Rietz 32). Oprindelsen uvis.

Bilut (i'), m. en uvenlig, underlig Person; En som ikke er skikket til Selskab. Sdm. (Dunkelt Ord).

Bilæte (i'), n. Billede. Ogs. udt. **Belæte**. G. N. bilæti (om Helgenbilleder); Sv. beläte. Formen er stærkt afvigende fra de beslægtede Sprog (Ang. bilið; Ght. biladi; T. Bild, Holl. beeld); maaskee opfattet som Bil-læte el. noget lignende. — **Bilæte-bok**, f. Billedbog. **Bilæthoggar**, m. Billedhugger

Bin (ii), n. s. Bine.

bina, v. n. (ar), stirre, see paa en Ting med Nysgjerrighed. B. Stift. Falder nær sammen med bisna. Hertil Bine, Aabine, forbinad.

Bind, n. Bind; Indbinding.

binda, v. a. (**bind, batt, bundet**), at binde. Imperativ: **bitt**, Fleert. **binde**; ligesom Imperf. **batt**, Fl. **bundo**. Paa nogle Steder gaar „nd" ganske over til „tt", saa at Ordet hedder **bitta** (bitte), med Formerne: **bitt, batt, butte'**. (Sogn, Nordl.). G. N. binda (bind, batt, bundit). Formen batt har egentlig hedt „band"; heraf Subst. Band og Bende. — Betydn. 1) binde, fæste med Baand. Binda inn Kyrna: sætte Køerne paa Stald. Ogsaa: forbinde, fæste Stolperne i en Bygning, o. s. v. — 2) sammenhefte i Knipper. Binda Korn: binde Kornstraa sammen i Neg. — 3) knytte, gjøre i Stand ved Binding. Binda Garn. B. Not. B. Hosor (strikke). Hertil Bunding. — 4) fange med Ord eller Spørgsmaal, sætte En i Forlegenhed for Svar. No batt eg deg. Det kann ingen binda honom (om En som er meget kløgtig i at disputere). — 5) forbinde, forpligte. Binda seg i Hop: slaae sig sammen; giftes. Binda Skuld: sætte sig i Gjeld. Hertil skuldbunden.

Bindar, m. En som binder. Hertil Garnbindar, Bokbindar, og fl.

Binde-tre, n. (i Bygning), = Band.

Binding, f. Gjerningen at binde; ogsaa Baand, Forbinding; Bindemiddel.

Bindsl, n. Forbinding. En anden Form er **Bindelse**, n. som tildeels betegner: Forstoppelse, Obstruktion.

Bindøks, f. et Slags bred Øxe; især en hvormed man kan danne bølgeformige Flader paa Tømmerstokke (sprettetelgja). Tel.

Bine, n. noget at see paa; et Særsyn, Vidunder. Sfj. Paa Sdm. **Bin** (ii) og **Binap**, n. (s. Ap), ogsaa **Aabine**. S. bina.

binesam, adj. nysgjerrig (= bisnefus). Hedder ogsaa **binen**. Sogn og fl.

Bing, m. 1) en stor Kasse, som er fæstet til en Væg, eller hvis Bagside dannes af selve Væggen. Kornbing. Saltbing. Alm. G. N. bingr; Sv. binge. 2) Rum eller Afdeling i et Fæhuus; afstængt Rum for Faar eller Gjeder. Gbr. Østerd.

Binge, m. Gjødselrum, Grube til Opsamling af Skarn. Østl. Egentl. samme Ord som Bing.

bingsa, v. n. (ar), halte, gaae skjævt og humpende. Nordland, Sdm. Gbr.

Bingsa, f. Hunbjørn; s. Birna.

Bining, f. nysgjerrig Betragtning.

Binna, s. Birna. **Binne**, s. Bidne.

birgjen, s. byrgen.

Birkje, n. s. Byrke. **birkjen**, s. berkjen.

Birna, f. Hunbjørn (= Bera). Formen Birne er anført fra Østerd. (Topogr. Journal 21, 44); ellers hedder det **Binna**, **Binne** (Smaal. Buskr. Tel. Hall. og fl.), og **Bjønna** (Søndre Berg.). G. N. birna, af samme Rod som Bjørn. En afvigende Form er **Bingsa**, Nordl. Indh. Hall. og fl.

birren, adj. stolt, s. byrren.

bisa (i'), el. **besa**, v. vaase, sladre. Hard.

Bisk, m. 1) en Bid, Mundfuld. 2) Frokost. Voss, Sogn, Valders. Jf. Bitaa.

biska, v. n. (ar), æde rafkt, tage Munden dygtigt fuld; om Dyr. Sdm. og fl. Andre Steder: spise Frokost.

Bismar, m. Bismer, Stangvægt, Veiereds-skab til mindre Tyngder, sædvanlig til en Vaag (36 ℔), og tildeels til to Vaager (Tvo-vaaga Bismar). G. N. bismari; Sv. besmar og besman. Ordet har været udledet af Ital. peso, el. pesamento (o: Vægt), men er ellers dunkelt. — **Bismarkrok**, m. Løftekrogen paa en Bismer. **Bismar-pund**, n. en Vægt af 24 Marker (eller 12 ℔).

Bisn (ii), f. et Vidunder, noget som vækker megen Opsigt, eller som alle ville see. B. Stift, Tel. og fl. G. N. bisn, og býsn. (Jf. Ang. bysen, Exempel). Sjeldnere i et Par andre Betydninger: a) Spøg, Løier, Tidsfordriv. Nordl. b) Kiv og Strid. Gbr. Det sidste synes dog at høre nærmere til „bitast", see Bitsmid. Hertil ogsaa „bisnast", v. n. tirres, ophidse hinanden. Hall.

bisna (ii), v. n. (ar), see paa noget med Nysgjerrighed eller Forundring; gloe, gabe, undres over en Ting. Meget brugl. syd og vest i Landet; ogs. i Nordland. Tildeels **bisnast** (Ndm. Nordl.). I Sogn: **binsna**, som nærmer sig til det førnævnte bina.

bisnefus, adj. nysgjerrig, begjærlig efter at see noget. Tel.

bisneleg, adj. forbausende, som vækker megen Opsigt.

Bisning, f. nysgjerrig Betragtning.

Bisp (i'), m. Biskop. G. N. biskup, af Gr. og Lat. episcopus, Tilsynsmand. — **Bispe-messa**, f. Bispevisitats.

Bit (i'), n. 1) Biden, Gnaven (= Biting). D'er ikkje nokot Bit med Fisken i Dag (Fisken vil ikke bide paa). Uegentlig: Skjælden, Klam-

merie. Det gjeng med Bit og Slit. — 2) Hvashed, det at et Redskab bider godt. Denne Ljaaen heve eit godt Bit. — 3) Anfald af Sygdom, især Kvalme eller Svimmel. Mandal (Bed). Ellers Hugbit, Vatsbit. — 4) Noget som bider; især om Insekter (Luus, Lopper, Myg, Bremser). Jf. Aat. — 5) Bid, Sted hvor noget er bidt. Det syner Bitet etter Katten. — 6) Mundbid paa et Bidsel. — Tildeels udtalt: Beet, Bett, Bæt.

Bit (ii), m. 1) en Bid, Mundfuld (= Bite). 2) en Bider. I Sammensætning som Steinbit, Kongulbit. Jf. Hoggbit, Mossebit, Lunnbit. 3) en bitter Tiltale. Ogsaa om en Person, som giver grove og bidende Svar.

bita (ii), v. a. og n. (**bit, beit, bitet**, i'), bide. G. N. bíta. Imperf. Fl. bito (i'), Hall. Supinum bite (i'), biti, bete. — Betydn. 1) bide, gribe eller klemme med Tænderne. Bita av: afbide; bide itu. Bita Neter: knække Nødder. — 2) æde; især græsse, om Fæ. Dei hava korkje til (aa) bita elder slita, ɔ: hverken Mad eller Klæder. Korkje til bita elder brenna, ɔ: hverken Mad eller Ved. Han bit femte Grafet, ɔ: gaar i sit femte Aar (om en Hest). — 3) skjære, trænge ind, være hvas; om Kniv, Lee, Øxe, o. s. v. — 4) fæste sig, trænge ind; om Vædske, Farve, eller desl. Det vil ikkje bita paa. Jf. beita. — 5) virke, paavirke; ogsaa: smerte, gjøre ondt. Det bit ikkje paa deim: det anfegter dem ikke. Det bit ingen Rett paa honom (om en meget vrangviis Person). Han fekk av det, som best beit: som smertede mest. — 6) tale hidsigt, give grove og bidende Ord. Bita ifraa seg: bide imod for at forsvare sig; gjengjælde haardt med haardt. Bita aat: bide stærkt til. Bita i Hop Tennerna: klemme Tænderne sammen (af Hidsighed eller Smerte). Bita seg i Lippa og tegja: tvinge sig til at tie, undertrykke sin Harme. I refleriv Form: **bitast** (bitst, beitst, bitest), bides med nogen; eller oftere: bide hinanden. I sidste Tilfælde som Fleertal, i Præs. bitast (ii), Imperf. bitost (i'). — Afledninger: beita, Beit, Beite; Bit, Bite.

bita (i'), v. a. (ar), udstykke, rive eller skjære i smaa Stykker. „Beta i sund", Buskerud. G. N. bíta.

bitande (ii), adj. 1) bidende. 2) som man kan bide. Han fekk baade bitande og slitande (baade Mad og Klæder). Ryf.

Bitar, m. 1) En som bider (= Bit, m.). 2) Hjørnetand (= Bite). Ork.

Bitaa (ii), n. Frokost, Morgenmad. Sæt. Tel. (Vinje, Mo). Dunkel Form, som snarest seer ud til en Omvending af Aabit.

Bitbikkja, f. en bidsk Hund.

Bitbol (i', oo), n. et ufredeligt Huus, et Hjem for Kiv og Strid. Nogle Steder „Betabøle". (Hall.)

Bite (i'), m. 1) en Bid, Mundfuld; især et sammenbøiet Stykke Fladbrød, besmurt med Smør. Smørbite, Kirnarbite, Rjomebite. Forskjellig Form: **Bite, Bete, Bitte** (Nordl.), **Beta, Bæta** (Østl.), **Bata** (Namd.), **Baataa** (Indh. Ork.). G. N. biti. — 2) et lidet Stykke, en Stump; f. Ex. af noget, som er sønderslaaet. Østl. (Sv. bit). — 3) Hjørnetand, paa Dyr. Østerd. (Bæta), Indh. (Baattaa). Sv. bete. I Ork. Bitar (ii). — 4) Bjælke; Forbindingsstok i en Stavebygning; ogsaa: Stuebjælke, en stor Tværbjælke imellem Sidevæggene i en Røgstue. B. Stift, og fl. G. N. biti. I Stuer med to Bjælker faar den ene tildeels et andet Navn; saaledes i Sæt. „Bite" om den bageste, og „Raand" (Rand) om den forreste Bjælke. Jf. Kruna. — 5) Tværbjælke i en Baad, under Tofterne. Nordl. (Bitte). Jf. Bekk. Hertil Seglbite, Agnbite, og fl.

Bitehovud (i', o'), n. Enden af en Bjælke, udenfor Væggen.

biten (i'), bidt. Particip af bita.

biten (ii), adj. bidende. S. bitsam.

bithard (i'), adj. stærk til at bide.

Biting (ii), f. Biden; Hvashed; s. bita.

Bitjarn (i'), n. skjærende Redskab, Kniv, Lee, Øxe o. s. v. Hard. og fl.

Bitkorn (i', o'), n. Od, yderste Spids paa en Naver, Syl, Naal og desl.

Bitlyng n. (?), smaat Lyng, som benyttes til Foder. Sædvanlig: **Bitling**, ogsaa **Bytling**. Gbr. I Vald. Brisling.

bitsam (i'), adj. bidende, bidsk; hidsig, grov. Hedder ogsaa **biten**. Sogn og fl.

Bitsmid, n. hidsig Trætte, Kiv, Strid; især i en Familie. „Bismi", Hall. Valders. (Maaskee Bitsmide. Noget ligt Barsmid). I Gbr. betegnes det samme ved „Bisn", el. Bisten; andre Steder ved „Bisting", en mislig Afledning af b i t a s t, ligesom „Slaasting" af slaast.

bitta, v. see binda.

bitter (bittr), adj. bitter, beesk. Lidt afvigende fra G. N. bitr, skarp.

bitutt (i), adj. befængt med Utøi (Bit). Hall. Vald.

bitveld (-vell), adj. udsat for Utøi, let at befænge dermed, f. Ex. om Klæder. Hall.

biug, fornøden; s. Bod.

Biv (i'), n. Bæven (= Bivr): ogsaa Frygt, Undseelse. Tel.

biva (i') v. n. (ar), bæve, ryste. Tel. og fl. G. N. bifa. Jf. bivra.

Bivn, f. bævende Bevægelse; s. Saabivn.

Bivr (i'), m. Bæven, Skjælven. Gbr. og fl. Nogle St. **Bibr** (Bibber), og **Pipr**.

bivra (i'), v. n. (ar), bæve, skjælve, saasom af Frost; ogsaa: bævre, ryste; om en blød Masse. Gbr. Hall. og fl. (Jf. biva). Andre Steder i Formen **bibra** (bibbra) og **pipra**. G. N. pipra.

Bivring (i'), f. Bæven, Rystelse.
Bjarkemaal, n. Benævnelse paa gammel og usædvanlig Sprogbrug. Tel. (Landst. 785) I Sætersd. **Bjørkemaal**.
bjart, adv. klart. Soli skein bjart.
bjart, adj. klar, blank, lysende; ogsaa om en Farve: stærk, frisk, livlig. Rbg. Tel. Sdm. og fl. I Valders: **bjert**, om noget som er let at see i Frastand (= berrsynt). G. N. bjartr, klar. (Ang. beorht, berht; Goth. bairhts). Sv. bjert (om Farve). Heraf byrta og Byrting. En afvigende Form er **bjerten**, f. Ex. „D'æ ikkje bjerte(t) fyre dei", ɔ: der er ikke blide Udsigter for dem. Nhl.
Bjartleike, m. Klarhed, Glands.
bjartleitt, adj. blank, lys. (Sjelden).
bjartlitad (i'), adj. som har en reen og frisk Farve.
bjartna, v. n. (ar), blive blankere.
bjartøygd, adj. klarøiet, med blanke, livlige Dine.
Bjaa (i Navne), f. Bø.
bjaa, v. n. (r, dde), passe, sømme, anstaae. Hard. Dunkelt Ord ligesom de følgende.
bjaalaus, adj. upassende, utækkelig. Hard. Lyder ogsaa **bjaadlaus**.
bjaaleg, adj. passende, sømmelig; ogs. vakker, hyggelig. Tel. I Hard. og Voss: **bjaadleg**.
bjaasli(d), adj. slem til at bryde Gjærderne og liste sig ind paa Engen; om Kreature. Tel. See Bø.
bjeldra, v. n. skraale, tale høit og hvinende. Smaal. (I Sv. Dial. bjällra, skvaldre). Heraf **Bjelder**, n. og **Bjeldring**, f. Skraal.
Bjelke, m. Bjælke (jf. Bite, Slind, Aas). G. N. bjalki. — **bjelkefør**, adj. tjenlig eller stor nok til Bjælke; om Træer. Hall. og fl.
Bjella, f. Bjølla.
Bjerg, f. s. Bjørg. — **bjerga**, s. berga.
bjerten, s. bjart.
Bjod, n. et Bud, Tilbud. „Bjo", Gbr.
bjoda, v. a. (**byd**, **baud**, **bodet**, o'), at byde. Afvig. **bjoa**, **bjo**, **bjø**, **by** (med Formerne by, bau, boe); i Nfj. og Sdm. **bjøde** (byd'e, baud, bode); i Solør **bjue** med Imperf. baug. G. N. bjóda (býd, baud, bodit); Sv. bjuda. (Ang. beodan; Goth. biudan). — Betydn. 1) byde, tilbyde, forelægge (med Personen i Dativ, Tingen i Akkusativ); ogsaa: gjøre Bud paa noget. Hertil: boden, Bod, Baud. — 2) indbyde, invitere (= bidja). Me hava litet til aa bjoda paa. Jf. Bod, Gjestebod. — 3) byde, befale, paalægge. Sjelden, da dette Begreb sædvanlig udtrykkes ved bidja (bad) og ellers ved: setja til, styra til, eller lignende. (Et mere bestemt Udtryk for „befale" synes at mangle). — Talemaader. Bjoda godt: være venlig og føielig. Derimod bjoda vondt: sætte sig op, true eller angribe En. Tel. og fl. Bjoda seg: tilbyde sig. Ogsaa i Formen **bjodast** (bydst, baudst, bodest); f. Ex. Det baudst ikkje betre, ɔ: der var ikke Afgang til noget bedre. Det byd seg, siges om en naturlig Trang, især til Afføring. Han gjekk og baud seg ut: han gik og tilbød sig at kjæmpe med hvem som vilde. Bjoda av: undslaae sig, vægre sig; ogsaa: gjøre Modstand. (Tel.). Bjoda fram: frembyde, tilbyde. Bjoda mot: vække Modvillie, give Ulyst. (Hertil motbjodleg). Bjoda til: forsøge, foretage sig noget, begynde. (Tel. Gbr. og fl.). Med Eftertryk: Det baud til, ɔ: det manglede ikke, det kom for Alvor.
bjodande, adj. 1) bydende; 2) passende at tilbyde, sømmelig, værdig.
Bjodar, m. Byder, f. Ex. ved en Auktion. Høgste Bjodaren: den høistbydende.
Bjoding, f. Bud, Tilbydelse.
Bjor (oo), m. 1) en Bæver (castor). Hard. Tel. Rbg. og fl. I Østerd. **Bjør**. Andre St. **Bøver**. G. N. bjórr. (Ang. beofer). — 2) en meget flittig Arbeider. Ein Bjor til aa træla. Ein Arbeidsbjor. Lister, Ork. Helg. — Dyret er nu kun lidet bekjendt, man maa fordum have været meget udbredt. Adskillige Gaardsnavne, som Bjordal, Bjørhovde, Bjørlo, høre maaskee ogsaa hertil. Jf. Bøver.
Bjor, en Kile, s. Bjore.
bjora, v. n. arbeide flittigt (som en Bjor). Nordland.
Bjore, m. en Kile, et kileformigt eller trekantet Stykke; især om Overlæder i Skoe. (Skobjore). Hard. Sogn. I Nordland: **Bjor**. G. N. bjórr, Strimmel. Jf. Bjorlad.
Bjorhus, n. Bæverhule, Hytte som Bæveren har bygget. „Bjørhus", Østerd. Ogsaa kaldet **Bjorgard** (Tel.), og **Bøverbrote** (Gbr.). Levninger deraf kaldes **Bjortuft**, Bjørtomt. Østerd.
Bjorlad, n. Gavl i en Tømmervæg; Tværvæggens øverste Deel, som danner en Spids eller Trekant under Taget. „Bjørlad". Sdm. Nf. G. N. björr (bjōr), m.
Bjorskinn, n. Bæverskind. Rbg.
Bjug, m. en krum Figur; en Person som gaar meget nedbøiet. Hall.
bjug, adj. bueformig, lidt krum (= bogen). Hall. Tel. G. N. bjúgr.
bjuga, v. n. (ar), bugne, bøie sig, bøies for et Tryk. Valders, Hall. Tel. (Tinn). G. N. bjúga. (Ang. beogan; Ght. og Goth. biugan). Dette Verbum har egentlig havt stærk Bøining (byg, baug, boget), ligesom T. biegen (biege, bog, gebogen). Heraf: bjug, Bygje; Baug, bøygja; Bug, bogen, Bog (o'), Boge.
bjugføtt, adj. lidt krum i Læggene; hjulbenet. Gbr. Ork.
bjugla, v. n. bugne, krumme sig. Hall.
bjugleg, adj. krum, noget bøiet. Hall.

bjugna, v. n. krummes (= bogna).
bjugnasad, adj. krumnæset. Sæt.
Bjugt, f. s. Bugt.
bjugta, v. n. bugne, bøie sig. Gbr.
bjugvaksen, adj. lidt krum i Væxten, ikke ganske rank. Tel.
bjø, og **bjøde**, f. bjoda.
Bjølla, f. Bjælde, liden Klokke. Nogle Steder: **Bjella**. G. N. bjalla, ac. bjöllu. — I Sammensætning ofte Bjøll (Bjell), f. Ex. **Bjøllklave**, m. Klove el. Halsbaand til en Bjælde. **Bjøllku**, f. Ko som bærer Bjælde. (Spotviis: En som altid vil være Formand og føre Ordet). Afvig. Bjellku, Bjellkyr. Ligesaa: **Bjøllgeit**, f. og **Bjøllsaud**, m.
Bjølleblom, m. 1) Blaaklokke. „Bjøddeblom". Sæt. Tel. 2) Rævbjælde (Digitalis). Ryf.
Bjonn, s. Bjørn. **Bjønna**, s. Birna.
Bjør, s. Bjor og Bjørg.
Bjørg, f. Bjergning, Hjælp, Forsyning; især med Fødemidler. Overgaaet til: **Bjerg** (Nhl. Sfj. Hall.), andre St. **Berg**. G. N. björg. Jf. Byrg. I Betydn. Beskyttelse, findes det i „Fingerbjørg", hvor det sædv. udtales Bjør. Ligesaa i en Række af Kvindenavne: Arnbjørg (Anbjør), Asbjørg, Gunnbjørg, Ingebjørg, Torbjørg.
Bjørga, f. Bjergrad, Række af lavere Klipper. Hard. Ogsaa i Formen **Bjørg**. Voss. Jf. G. N. bjarg, n. Klippe.
Bjørk, f. Birk; Birketræ. (Nogle St. paa Østl. Bjerk). G. N. björk; Sv. björk. Fleertal sædv. **Bjørker** (Bjørkje); afvig. Bjerk'er (Bjerk'a, Hall.). I Sammensætning sædvanlig Bjørke (k haardt) saaledes: **Bjørkebord**, n. Birkeplanke. **Bjørkebrum**, n. Birkekviste. **Bjørkekula**, f. rundagtig Udvæxt paa Birk. Ligesaa: **Bjørke-bork**, **-holt**, **-kvist**, **-lauv**, **-rot**, **-skat**, **-skog**, **-stuv**, **-taag**, **-vid** (ve'), og fl.
Bjørkekjørr, f. Birkekrat. 2) Dvergbirk; s. Rape.
Bjørkelav, n. Birkelav (Mos), Usnea barbata.
Bjørkepors, m. Dvergbirk (= Rape).
Bjørkeskjegg, n. = Bjørkelav. Sdm.
Bjørlad, s. Bjorlad.
Bjørn, m. Bjørn (ursus). Sædvanlig med afvigende Udtale: **Bjønn** (mest alm.), **Bjødn** (Søndre Berg. og fl.), **Bønn** (Selbu), alt med aabent ø (ö) ligesom de foregaaende Ord (Bjølla, Bjørg, Bjørk). G. N. björn; Sv. björn. (I andre Sprog en kortere Form, hvorom s. Bera). Uegentlig om en barsk og buldrende Person; jf. Brotbjørn. Ellers brugt som Mandsnavn, især sammensat (Asbjørn, Gunnbjørn, Sigbjørn, Torbjørn, Vebjørn og fl.). Han er baade Bjørn og Ukse: han er ret dygtig, forsvarer sig i enhver Stilling. Det kom Bjørn i Barneleik: der kom en ubehagelig Afbrydelse. Selja Skinnet av Bjørnen, fyrr han er skoten: gjøre Regning paa det uvisse. — Fleertal sædvanlig regelret med „ar" (Bjørnar); ellers med „er": Bjødner (Hard.), Bjønnir (Tel.). G. N. birnir. I Sammensætning tildeels Bjørnar (Bjønna), f. Ex. „Bjønna-klo", afvigende fra G. N. bjarnar. Saaledes **Bjørnarfet** (e'), el. **Bjørnarfar**, n. Spor efter Bjørnen. **Bjørnarfora** (oo), f. Mærke efter et Angreb af Bjørnen. **Bjørnarhide**, n. Bjørnehule. **Bjørnarjag**, n. Bjørnejagt, Klapjagt. **Bjørnarlabb**, m. Bjørnelab; ogsaa kaldet „Bjønna-lom" (Sdm.) og „Bjønnram" (Østerd.).
Bjørnblekker, Calla (Plante). Smaal.
Bjørnboka (o'), f. 1) Bjørnefedt, Bjørne-Ister. Tel. — 2) s. Bjørnskjegg.
Bjørnbær, n. 1) Korbær, Rubus cæsius. Alm. syd i Landet. 2) = Blokkebær. Ved Trondhjem.
Bjørnfeld, m. Bjørnehud.
bjørnfengen, adj. bjørneagtig, grov, plump. Paa Sdm. „bjønnfingjen".
bjørnfri, sikker for Bjørn; om Fæhuse.
Bjørngupla, = Geitskor. Helg.
Bjørnkamb, et Slags smaa Bregner, Osmunda spicans. Tel. Sdm. og fl.
Bjørnlaas, et Slags Dørlaas med en Slaa, som kan skydes frem eller tilbage med Nøgelen. Tel. og fl.
Bjørnmose (o'), Haarmos, Polytrichum commune. Tel. og fl.
Bjørns-erv, m. Jerv; s. Jarv.
Bjørnskjegg, Scirpus cæspitosus. Mandal. I Tel. Bjønnboku (o').
Bjørnslag, n. Bjørnespor. Østl.
Bjørntuka (?), f. Bjørnehud. „Bjønntuku", Hall.
Bjørnturft, f. Sonchus alpinus.
Bjørnunge, m. = Hun.
bjørnutt, adj. fuld af Bjørn, meget besøgt af Bjørnen; om Marker. „bjønnaatt", Trondhjem.
Bjørnveidn, f. Bjørnefangst; sædvanlig om et sjeldent Lykketræf, noget som sjelden hænder. „Bjønnveidn", Sdm.
Bjørtomt, f. s. Bjorhus.
Blad, n. 1) Blad, paa Urt eller Træ. G. N. blad. Fleertal nogle St. **Blod** (o'), Blo'. — 2) Plade, Skive, som ligner et Blad. Aararblad, Skeidarblad, Sagblad, Knivsblad. Jf. Herdarblad. — 3) især Blad af Papir, eller i en Bog. Kortblad, Noteblad, Tittelblad. Ogsaa: Flyveblad, Tidende, Avis. Dunkelt er Ordet Blad (Bla) i nogle Sammensætninger, som Bladhaa, Bladhysa, Bladsild, Bladstein. Maaskee der ogsaa kunde være et afledet „Blad" af bledja (bladde), o: udvælge.
blada (bla'), v. n. (ar), 1) blade, vende Bladene i en Bog; 2) gjennemsee noget

for at gjøre et Udvalg. Hava myket til aa blada i.

bladd, udsøgt, udvalgt; s. bledja.

Bladgras, n. Græs med brede Blade.

Bladhaa, m. et Slags Hai, anseet som Hunfisk i Modsætning til Ridhaa (Rehaa). Nedenæs.

Bladhysa, f. et Slags meget stor Hyse (Kuller). Sdm. (Blahyse).

bladlaus, adj. bladløs; ogsaa i Kortspil om den som ikke har vundet et Stik. Heraf **Bladløysa**, f.

Bladmassing, m. Messing i Plader.

Bladreka (e'), f. Skovl, Møgskuffe. Ork. „Blaruku", modsat „Greipruku".

Bladsida, f. Side i en Bog, Pagina.

Bladsild, f. Smaasild, omtrent af Størrelse som Brisling. B. Stift. I Shl. om en noget større Sort. (Efter Udtalen: Blasild).

Bladstein, m. et Slags haard Brynesteen (fra Eidsborg i Tel.).

Bladvott, m. = Heilvott.

blaga, v. n. (ar), glimte, flamme (= braga); ogsaa glimre, prunke, have et stolt Udseende. Indr. i Formen „blaagaa". I Namd. **blagda**. Jf. bragda, bragla, blega.

Blak, n. 1) en viftende eller flagrende Bevægelse; f. Ex. i et Seil (s. blaka). Helg. — 2) et Sted, hvor Vinden ikke har rigtig Magt, en stille Plet i Ly af en Klippe. Nordland, Sdm. og fl.

blaka, v. n. (ar), flagre, vifte, bæve som et Seil, naar det ikke kan opfange Vinden. Helg. G. N. blaka, vifte. 2) ligge i Ly, eller paa et Sted hvor Vinden er svag. Det blakar undan Neset: der er stille tæt ved Næsset. Sdm. Jf. blakra.

blakk, adj. bleglaaden, blegfarvet, lyshaaret (om Dyr); med nærmere Betegning: raudblakk, brunblakk, gulblakk, elgsblakk og fl. (G. N. blakkr). Ogsaa: blakket, blegnet, falmet (om Farve og farvede Ting). Sv. black. Adskiller sig fra Eng. black, Ang. blæc (o: mørk, sort) og nærmer sig mere til Eng. blank (Fr. blanc), o: hvid, bleg. — Heraf dannes ogsaa Substantiv: **Blakken** (Blakkjen), om en Hest, og **Blakka**, om en Hoppe. Jf. blekkja.

blakkast, v. n. afbleges; s. blakna.

Blakkbær, n. s. Blokkebær.

blakklitad (i'), adj. blegfarvet.

blakkvoren (o'), adj. noget bleg el. blakket.

blakna (blakkne), v. n. (ar), blegne, falme, tabe sin Farve.

blakra, v. n. (ar), bæve, ryste, vifte ligesom Løv. Nhl. Sdm. Ork. og fl. Blakra med Øyrom: ryste Ørerne, om Dyr, f. Ex. Faar. Hedder ellers: **blikra** (Tel.), **blikta** (Sogn), **blega** (Vald.). G. N. blaka, blakra. — Ogsaa med Betydning blinke, glimte, om Lys; ligesaa om Stjernerne. Sdm. I Nordl. **blaktra**.

Blakring, f. Bæven; Viftning.

Blakst, m. en Vifte til at blæse Avner ud af Kornet. Rommerige. Til blekkja.

Bland, n. Blanding. Kun i Forbindelse med „i" og „til". **I Bland**: imellem det øvrige, paa et og andet Sted. Ofte udtalt „i blant" (som i Dansk) og endog brugt som Præposition, hvor det egentlig skal hedde „i Bland med" (som i G. N.). **Til Blands**: i blandet Orden, om hinanden, vexelviis, forskjelligt. B. Stift.

blanda, v. a. (ar), blande, mænge. Hedder paa nogle Steder **blenda**, især nordenfjelds. G. N. blanda.

Blanda, f. en blandet Drik, især af Valle og Vand (= Syreblanda). Hedder paa nogle St. **Blenda** (Voss, Sdm. og fl.); i Nhl. **Blaanda**, som er Omlydsformen Blonda (o'). G. N. blanda, acc. blöndu.

Blanding, f. Blanding; blandet Masse.

Blandkorn, n. blandet Korn; især Byg og Havre (= Hummelkorn).

Blandsupa f. Suppe af Valle og Vand.

blank, adj. blank. I Berg. Stift: **blaank**, **blaanke(r)**. Nyere Ord. Heraf blenkja.

Blankefisk, m. en Fisk, som ellers kaldes Haagylling, Havkatta, og fl. Nfj. Efter Gunnerus ogsaa kaldet Blankhaa og Blankauga. (Trondhj. Selskabs Skr. 2, 271).

Blankelonga (o'), f. almindelig Lange (Fisk), i Modsætning til Byrkjelonga. „Blaankelaange", Sdm.

Blankelyse, n. den klareste Sort af Tran.

Blankestein, m. Navn paa et Slags Fisk (efter Nilsson: Argentina Silus). B. Stift.

blankøygd, adj. = bjartøygd.

Blasild, f. Bladsild.

blaskra, v. n. (ar), pladske, skvulpe (= baska). Hard. Jæd. Tel.

blaud, adj. frygtsom, bange; eller oftere: bly, undseelig. Nbg. Tel. Lyder deels „blau", deels „blaug" (s. Landstad, p. 8); det sidste vistnok ved en Tillempning til **bljug** (blyg). G. N. blaudr (frygtsom), Ang. bleað; Ght. blódi; T. blöde. Paa andre Steder synes det at være opgaaet i **blaut**.

Blaudskap, m. Frygtsomhed.

blaudt, adv. frygtsomt, uden Mod. Han spelar ikkje blaudt: han spiller et høit Spil, er temmelig dristig. B. Stift (hvor det dog opfattes som blautt, af blaut).

blaug, s. blaud.

blaut, adj. 1) blød, raa, vaad eller meget fugtig; om Jorden; ligesaa om Frugt, Fisk, Kjød som ikke er tørret; Klæder som ere fulde af Vand, o. s. v. G. N. blautr; Sv. blöt. — 2) myg, ikke haard; om Metal, især Jern; sjeldnere om Steen. Jf. Blautegrjot. — 3) blødhjertet, let at røre, eller at afskrække. Jf. blaud. Heraf bløyta, Blot, blota, og fl. — Om tørre Ting, som give efter for Tryk, f. Ex. Hud, Klæ-

der, Puder, Haar, siges ikke **blaut**, men mjuk (ligesom i Svensk). I Formen falder Ordet nær sammen med T. bloß, Holl. bloot (D. blot), men synes dog at være et andet Ord.
Blaut, m. Frygt, Modløshed. „Blaut'en tok'en": han blev bange. Ork.
blauta, v. n. (ar), tabe Modet, blive ræd. Nordre Berg. Sdm. Fosen.
Blautarv, = Arve, Vatsarve.
Blautegg, n. Æg uden Skal.
blauteggjad, adj. blød i Eggen; f. Ex. om Kniv eller Øre.
Blautegrjot, n. Vegsteen, Klæbersteen. Nogle St. Blautgrot, el. -grøt.
blautfengd, adj. blødagtig, kjælen. Ork. (blautfængt). Paa Sdm. blautfingjen.
Blautfoder, n. blødt Foder, Hø i opvarmet Vand. Østl. Paa Sdm. **Blautelod**, f.
blauthjartad, adj. blødhjertet; let at røre.
Blauting, m. frygtsomt Menneske. Trondh.
Blautleike, m. Blødhed.
blautlend (el. lendt), adj. sumpig, bestaaende af blød Jordbund.
blautmatad, adj. umoden, som har blød Kjerne; om Korn. Jf. matad.
blautna, s. blotna.
blautsoden (o'), adj. blødkogt.
Blaut-tistel, Planten Svinemælk, Sonchus arvensis. Ork.
blautvoren (o'), noget blød eller fugtig.
blavra, v. glimte; s. braga.
blaa, adj. blaa; blaafarvet. I forskjellige Grader som: ljosblaa, myrkblaa, heidblaa, graablaa og fl. Jf. kolblaa. Afvig. **blaar** (Num.), **blaar'e** (Sæt.). G. N. blár (blá). Afvigende Betydn. a) ung, spæd. Ho er eit blaatt Barn endaa: hun er jo kun et Barn endnu. Sdm. b) gnieragtig. Han er so blaa til aa løna. (Ogsaa i svenske Dial.). c) fri (= aud). Det skal han vera blaa for. Østl. I Nordl. „blaatt før Folk": tomt, øde. Maaske for „blottet".
Blaa, n. Horizont, det yderste af Synskredsen; Afstanden fra det yderste Punkt, som man kan øine. Østerd. og fl. I Hard. **Blaatt**. Fara fraa Blaa til Blaa: reise til det yderste synlige Punkt, og saa derfra til det, som da bliver det yderste. (S. Jessens Norge 273. 667). Fara yver nie Blaa (en dunkel Talemaade paa Sdm.), maaskee: ni Landkjendinger, eller Dagsreiser.
blaaa (blåa), v. n. (ar), see blaat ud, vise sig i en blaalig Farve. Nordenfjelds. Det blaaar i Fjellet: Fjeldet viser sig som en blaa Figur. Nogle St. Det blaar paa Fjellet. (Orkd. og fl.). Lignende Ord ere kvita, gula, rauda, graaa, svorta, og fl.
Blaaberg, n. en blaaagtig Bjergart. Ogsaa som Stedsnavn om høie og steile Fjelde, som i Frastand see blaalige ud.
Blaabjølla, f. Blaaklokka.
Blaabrede, m. 1) gammel Iis paa Fjeldene. 2) det ældste eller nederste Lag i en Sneemasse. Sdm.
Blaabær, n. Blaabær, Vaccinium Myrtillus.
Blaabærlyng, n. Blaabærbusk.
Blaae, m. blaalig Farve; et Sted eller Punkt som seer blaaligt ud.
Blaafarge, m. = Blaalit.
blaaflekkutt, adj. blaaplettet.
blaagaa, s. blaga.
Blaagjæla, f. et Slags Flodfisk. Solør.
Blaagras, n. Græsarter med blaagrønne Blade, især af Stargræs (Carex). I Nhl. **Blaaflis**, f.
Blaagull, n. Urter med blaa Blomster, Geranium, Viola og fl. Trondh.
Blaagume (u'), m. en Art Læbefisk (efter Nilsson: Labrus mixtus). Nhl. og fl. Ogsaa: **Blaagummer** og **Blaagom**. Andre Navne ere: **Blaa-kolt**, **Blaastakk**, **Blaastaale**.
Blaahals, m. et Slags Ænder.
Blaahatt, m. Skabiose (Urt), Scabiosa succisa. Voss, Hard. Shl. Ellers: **Blaakoll** (Sdm. og fl.), **Blaakall** (Stjord.), **Blaaknapp** (Sogn), og Hattarblom.
blaa-imutt, adj. blaastribet; s. imutt.
Blaa-is, m. blank og stærk Iis.
blaakald, adj. omtr. = graakald. Smaal.
Blaaking (kj), m. Benævnelse paa en ung og spædlemmet Person. Hall.
Blaaklokka, f. Klokkeblomst, Campanula rotundifolia. Ogsaa kaldet: Blaabjølla og Bjølleblom.
blaaklædd, adj. klædt i blaa Klæder.
Blaakoll, m. s. Blaahatt.
blaakulutt, adj. blaaslaaet, buglet i Huden af Slag eller Stød.
Blaaleir, n. et Slags blaaligt Leer. **Blaaleira**, f. om Jordbund med saadant Leer. Østl. Sv. blålera.
blaaleitt, adj. blaalig af Udseende. Tel.
Blaalit (i'), m. Blaafarve.
Blaalyse, n. Lygtemand. Østl.
Blaamage, m. et Slags Fisk, maaskee samme som **Blaataska**, f. en liden Hai (?).
Blaamann, m. 1) Neger, Afrikaner. I gamle Viser. (Landst. 172). G. N. blámadr. — 2) blaaklædt Mand. I Rbg. som Ogenavn paa Mænd fra Søbygderne; modsat „Graamann", En fra Fjeldbygderne.
blaamaalad, adj. blaamalet.
Blaame, m. en blaalig Farve (= Blaae). Hall.
blaamen, adj. blaalig. Hall.
blaamengd, adj. blaamænget, om Tøi hvori det blaae er blandet med Traad af en anden Farve.
Blaamoe, m. tynde Skystriber eller Dunstlag med blaalig Farve. I Hall. Blaamogje (oo).
Blaamyr, f. en Benævnelse paa Havet, ligesom „Storemyri". B. Stift.
blaana, v. n. (ar), blaane, blive blaa.

(Sædvanlig udtalt kort, som blaanna).
Blaanda, f. Blanda.
blaarendad, adj. blaastribet. G. N. blárendr.
blaarosutt, adj. tegnet med blaa Figurer eller Blomster.
Blaaryskje, n. et Slags tæt og fiint Græs paa Fjeldene. Gbr.
blaasa, v. n. og a. (**blæs**, **bles** [ee], **blaaset**) at blæse. Supin. nogle St. blise (i') eller blese'. G. N. blása (blæs, blés, blásit). Sv. blåsa. — Betydn. 1) blæse, om en Strømning i Luften. Det blæs vestan. Det blees upp eit Uveder. Tildeels ogsaa om at drives eller falde for Vinden, f. Ex. Klædi hava blaaset ned av Snori. — 2) blæse, udstøde Luft af Mund eller Næse; om Dyr og Mennesker. Ogsaa: aande stærkt, puste af Træthed; tildeels ogsaa: hvile lidt, puste ud. — 3) drive ved Blæsning. Blaasa av: afblæse; blaasa upp: opblæse; blaasa ut eit Ljos: slukke et Lys ved et Aandepust. — 4) tilvirke ved Blæsning. blaasa Tjøra (Sætersd.), s. blekkja; blaasa Glas. Jf. Blaasterjarn. — 5) spille, blæse paa Fløite, eller desl. — Med „aat" betegner blaasa ogsaa at vise Foragt for noget; egentlig give en Lyd, som naar man bortblæser noget, altsaa et Tegn paa Afviisning. Han berre blees aat det.
Blaasa, f. Blære, Urinblære; f. Ex. Kublaasa. Alm. Sv. blåsa. **Blaasehals**, m. Blærens Aabning.
blaasall, adj. vindig, stormende; om Veiret. Mest nordenfjelds. Andre St. **blaasande** og **blaasen**.
Blaasar, m. en Blæser; f. Ex. i en Smedie.
blaasen, adj. 1) = blaasall. 2) blæst (Particip), f. Ex. uppblaasen, avblaasen, utblaasen. Nogle Steder blisen (i'), blesen. Sdm. Trondh.
Blaaserøyr, f. Blæserør.
Blaasing, f. Blæsen; Blæst.
Blaaskjel, Musling, s. Kraakeskjel.
Blaasmessa (-mess, myss), den tredie Februar. Af Navnet Blasius.
Blaasn, n. Hvile (egentl. Udpustning); ogs. et Stykke som man kan gaae uden at hvile. Hedemarken.
Blaasoleia, f. blaa Blomst; især Stifmoderblomst. B. Stift.
Blaaspole, m. et Slags Ferskvandsfisk. Østl. Navnet er skrevet deels Blaaspol, deels Blaaspurv.
Blaaspon, m. Farvetræ, Brissel.
Blaastein, m. Kobbervitriol. Sv. blåsten.
Blaaster (Blaastr), m. 1) Blæsen, Blæst, Vind; ogsaa Tilvirkning ved Blæsning. G. N. blástr. 2) Aanderør, Luftrør; især paa visse Sødyr (Hvaler, Delfiner). Hedder tildeels ogsaa **Blæster**. 3) et Slags Hudsygdom (= Gust). Alvblaaster, Trollblaaster. G. N. blástr, Hævelse.
Blaasterhol (o'), n. Aanderør.
Blaasterjarn, n. Jern af Myrmalm. Østerd. (?). I Skrifter benævnt „Blæsterjern".
blaastersam, adj. vindig, stormende.
Blaastoda, f. Vandpytter i Sneen; Snee som er opfyldt af Vand. Sdm., tildeels Blaastyde (y').
blaasvart, adj. blaalig sort.
Blaatt, n. see Blaa, n.
blaaturr, adj. skindmager. Hall.
Blaavise, m. Anemone hepatica. Oftere: **Blaaveis**. Tel. Østl.
blaavoren (o'), blaalig.
blaaøygd, adj. blaaøiet.
bledja, v. n. (bled, bladde), vælge iblandt flere Ting, gjennemsee noget for at finde det bekvemmeste; ogsaa udsøge enkelte Stykker, f. Ex. Træer i en Skov. Sogn, Tel. og fl. Formerne vaklende; oftest „blæa" (blær, bladde el. blædde); jf. Landst. 518. 615. G. N. bledja. Hertil: bladd, utbladd.
bledra (blædre), v. n. fjase, fare med Gjækkerie. Tel. (Tinn).
blega, v. n. ryste, vifte, som Løv. Gbr. Jf. blaka. Ogsaa: glimte (= braga). Vald.
Blegg, og **Blei**, m. f. Bløyg.
Bleia, f. Dug &c. s. Blæja.
Bleik, f. 1) blege og tynde Skyer. B. Stift og fl. Nogle St. **Bleikja** (Ryf.). — 2) Blegning af Tøi. Leggja paa Bleik: lægge ud til Blegning. See ogsaa Bleikja.
bleik, adj. bleg, lys, hvidagtig; hvidlig i Ansigtet. G. N. bleikr. Jf. Blik, blika, blikna.
bleikdæmd, adj. blegladen i Ansigtet (= bleikleitt). Hard. Jf. Daam.
bleikhærd, adj. bleghaaret.
bleikja, v. a. (er, te), blege (Tøi el. Garn). G. N. bleikja. Nogle St. ogsaa v. n. see blegt ud (= blika). — Particip **bleikt**.
Bleikja, f. 1) Hvidling (Merlangus), en bekjendt Fisk. Nordre Berg. og nordenfjelds. Ved Trondh. **Bleik**. Andre St. Kviting. — 2) en Færskvandsfisk, et Slags lysfarvet Orred (?). Tel. Jf. Blika.
Bleikja, f. (2), et Skjær i Søen. Ryf. Tvivlsomt Ord; paa Jæderen: Bleigja, el. Bleia.
Bleikjevoll, m. Blegeplads.
Bleikjing, f. Blegning af Tøi.
bleikleitt, adj. blegladen i Ansigtet, bleg af Naturen. G. N. bleikleitr.
bleikna, v. n. (ar), blegne. Hedder ogsaa **blikna**, især vestenfjelds. G. N. blikna.
Bleikning, f. tiltagende Bleghed.
bleikraud, adj. blegrød.
bleikskyad, adj. blegskyet.
bleikvoren (o'), blegagtig, noget bleg.
bleisk, f. blesk. — **Bleke**, f. Blika.
Blekk, n. 1, Blæk (at skrive med). Nogle St. **Blek** (Sæt. Tel.). G. N. blek. Nedertydsk Blak. (Jf. Eng. black: sort). — Hertil: **Blekkflaska**, **Blekkhus**, **Blekkpulver** og fl.
Blekk, n. 2, Blik, Jernblik. (Sv. bleck; T.

Blech). Hertil: **Blekksmid, Blekklykt, -plata, -røyr, -spann, -trekt**, og fl.
Blekk, m. 1, Mærke paa et Træ; et Hug eller Skaar som danner en lys Plet. Tel. og fl. Ogsaa et Mærke til at sigte paa ved Skydning. (Tel.). Ellers kaldet Blink. S. blekkja.
Blekk, m. 2, 1) Klap, Smække, Ventil i en Blæsebælg, eller i en Pumpe. Trondh. Shl. og fl. Ellers: Blokka, Bloka, Luka. — 2) Blad, eller bladrig Vært; s. Blekkja.
Blekk, m. 3, Pust, Luftstrøm, Viftning; et svagt Vindstød. Tel. Mandal. Til Verbet blekka.
blekka, v. n. (**blekk, blakk, blokket**), vifte, om Vinden; lufte, blæse sagte eller i svage Stød, saa meget at Løvet ryster. Mandal. (Maaskee oprindl. bleka; jf. blaka og Bloka). Heraf det aktive „blekkja", som dog maa adskilles fra et Par andre Ord med lignende Form.
blekkja, 1, v. n. og a. (er, te), 1) vifte med noget, f. Ex. med en Skovl eller Plade, især for at opfriske Ilden. Nhl. og fl. — 2) brænde Tjære af Rødder (som nemlig blive indlagte i en lukket Rende, hvor Ilden maa vedligeholdes ved Viftning). Blekkja Tjøra, Shl. Tel. (I Sætersd. „blaasa Tjøra"). — 3) vifte, flagre, svæve hid og did; især om en Flamme eller et Lys. Nhl.
blekkja, 2, v. n. og a. (er, te), 1) v. n. see blegt ud, være blakket. (Af blakk). Det blekkjer paa det: det viser sig i en blakket Farve. Ork. og fl. — 2) v. a. mærke med en lys Plet, gjøre et Hug i et Træ til Mærke. Tel. og fl. Støder sammen med **blika** og **blenkja**. — 3) slaae, give et Stød eller Spark; om Heste. Lister (?). Synes atter at være et andet Ord, jf. G. N. blaka: slaae.
blekkja, 3, v. a. (er, te), forhindre, komme i Veien for. Sdm. (sjelden). „E veit ikje kva so blekte": jeg veed ikke hvad der var til Hinder. G. N. blekkja, skuffe, svige.
Blekkja, f. 1) en Vifte, et Redskab til at opfriske Ilden med. Tel. og fl. — 2) et Blad (= Blokka). Tel. Hall. Afvigende: **Blekke**, Smaal. Rommerige. — 3) en bladrig Vært. I forskjellig Form og Betydning; saaledes **Blekkje**, Tussilago. Toten. **Bleko**, d. s. Gbr. (Fron). **Blekke**, Nymphæa. Nedenæs. **Blekk**, Caltha. Solør.
Blekkjegras, n. Urter med mange Blade. Telemarken.
Blekkjing, f. Viftning, o. s. v., s. blekkja.
Blekkstein, m. Helle eller Steenskive som er opreist paa Siden af et Ildsted (Aare) for at afvende Vindstød. Mandal. (See Folkevennen 10, 333).
blekt, mærket; s. blekkja, 2.
Blem (el. **Bleim**), m. smaa Buskvæxter; især Hindbærbuske (= Bring). Helg.
Blemma, f. Blegne, Vable, Blære i Huden; f. Ex. af Hede eller Gnidning. Nogle St. **Blæma**. I Solør **Bleime**. Sv. blemma.
blemmutt, adj. fuld af Vabler el. Blærer.
blenda, s. blanda.
Blending, m. 1) en blandet Masse. Nyf. 2) Ting som er fremkommen ved Blanding; Foster af to forskjellige Racer. (Oekon. Magazin 6, 10). Jf. G. N. blendingr.
Bleng, m. 1) Valle, som skiller sig fra Mælken uden Kogning (= Raamysa). Tel. Jf. blengja. — 2) Kjernemælk (= Saup). Nhl. — 3) en blandet Drik af Valle eller Kjernemælk og Vand. Nordland. Det sidste kunde maaskee være en Forkortning af „Blending".
blengja, v. a. (er, de), ofte, opvarme Mælk for at udskille Osten (= ysta). Søndmøre (blengje). Particip: **blengd**. **Blengjardag**, den Dag da man ofter. **Blengjegryta**, Ostegryde.
Blenk, m. Glimt (af blenkja); et lysende eller glindsende Punkt; ogsaa et Indhug i et Træ til Mærke (= Blekk, Blik).
blenkja, v. a. og n. (er, te), 1) pudse, polere, gjøre blank. Gbr. og fl. — 2) mærke Træer (blekkja, blinka, blika). Hall. Vald. — 3) v. n. være blank at see til, glindse, skinne; ogsaa: blinke, glimte. Mere alm. (Sv. blänka). Det blenkjer i det (el. paa det): det glindser, staar Glands af det. (Af blank). — **blenkjast**, v. n. blive blank.
Blenkjing, el. **Blenkning**, f. Oppudsning, Polering; ogs. Glands, Blankhed.
bles (ee), blæste, s. blaasa.
Blesa (e'), f. 1) Blis, Stribe nedover Panden eller Forhovedet; paa Dyr. Nogle St. **Bles**. Isl. blesa; Sv. bläs og bläsa. (T. Blässe, af det gamle blas, ɔ: bleg). — 2) Fjæs, Ansigt (i spøgende Tale). Voss og fl. Især om Panden. Tel. (Landst. 709, 728). — 3) Blis-And, s. Blesand. — Som Egennavn bruges **Blesa**, om en blisset Hoppe, og **Blesen** (Bles'en), om en Hest.
Blesand (e'), f. en Art Ænder. Østerd. Sv. bläsand (Anas Penelope). I Trysil: **Blesuand** og slet hen: **Blesu**. Om Hannen: **Blesuandkall**.
Bleshøna, f. et Slags Sumpfugl, Fulica atra.
Blesk, Lugt, s. Brisk.
blesk, adj. læspende, som ikke taler reent. Nhl. G. N. blesmæltr, blestr.
blesma, v. n. løbe, gaae i Parring; om Faar og Gjeder. B. Stift. — **Blesma**, f. Parringsdrift. Laupa Blesme: løbe i Brunst. Ved Trondh. **Bresne**. G. N. blæsma, geil. — Jf. brunda.
blesutt (e'), adj. blisset; s. Blesa.
blett, i Forbindelsen: **blett aaleine**, eller „moe blett aaleine", ɔ: ganske alene. Smaal. Hall. Hedder paa andre Steder: **plett**, eller **plitte**, og synes at være fremmedt.

bletta, v. n. (ar), holde sig, holde ud, taale noget. Ogsaa **blettast**, og **bletta seg**: ɔ: afholde sig, bare sig for noget. De'r so kaldt, ein kann ikkje bletta, el. blettast. Nordl. Han kann ikkje bletta seg fyre Laatt. I Indh. **bløtte seg**. Andre St. **plitte se** (Sdm.), **platta seg** (Nhl. Sfj. Hall.). I svenske Dial. blåtta sig; i danske: blotte sig. Dunkelt Ord. Jf. bella, berga, herda.

bli, v. (blive), s. bliva.

blid, adj. 1) blid, venlig, som har et venligt Aasyn, eller synes at være tilfreds og munter. G. N. blídr; Ang. bliðe. 2) behagelig, vakker; om Veiret, ligesaa om Udsigt eller Tilstand. Mest alm. bli; nogle St. blid'e.

Blida, f. Blidhed. (Lidet brugl.).

blidaugad, adj. blid i Aasyn, smilende. Mest i Spøg.

blidka, v. a. (ar), gjøre blid, formilde, stille tilfreds. Tel. Søndre Berg. Ork. og fl. Udtalt blikka (ii). G. N. blídka. Sv. blidka. — Ogsaa i en anden Form **blidga** „bligge", Østerd. — **blidkast**, v. n. blive blid (= blidna).

blidlaaten, adj. blid, venlig af Udseende, eller især i Tale. Østl.

Blidlæte, n. venlig Færd og Tale. (Sjeld.)

Blidmæle, n. venlig Samtale. Hard.

blidna, v. n. (ar), blive blid, formildes.

Blidskap, m. Blidhed, Venlighed. G. N. blídskapr.

blidsleg, adj. venlig, godmodig; ogsaa behagelig. Lyder som blifsleg; i Tel. blifkleg.

blidspent, adj. venlig, s. blidvær.

blidt, adv. med Blidhed, venligt.

blidvoren (o'), omtr. som blidlaaten.

blidvær, adj. blid og venlig af Naturen; munter, livsglad. Østl. (Hedemarken). Hedder ellers blidspent. Sdm. Trondh.

Blik (i'), n. 1) en bleg Lysning eller Glands. G. N. blik. Især om Glandsen af Vandet, naar en lys Himmel afspeiler sig deri. Tildeels ogs. om stille, roligt Veir. „Bleg", Mandal. — 2) en bleg eller hvid Plet, f. Ex. paa en Klippe; ligesaa om Mærker paa Træer (= Blekk, Blenk). — 3) et Slags Lav eller Mos, som danner lyse Pletter paa Klipperne. Sdm. og fl.

blika (i'), v. n. (ar), 1) see blegt ud, være blegt eller hvidt at see til. Det blikar i det: det viser sig som noget blegt. Nordenfjelds. Det blikar i Sjoen, naar en klar eller letskyet Himmel afspeiler sig i Søen. Sfj. og fl. (G. N. blika). — 2) glimte, blinke, give enkelte Glimt. Sjeldnere. Jf. blikta. — 3) v. a. mærke med en hvid Plet (Blik). Blika eit Berg fyre Laksen: mærke en Klippe med Pletter som ligne en Fos, for at lokke Laxen til Land. (Nordland). Blika eit Tre, = blekkja, blenkja. Hardanger, Østerd. og fl. Tildeels udtalt: blikke, bleka, blæka. — Egentlig har der ogsaa været et Verbum blika (ii) med Formerne blik, bleik, bliket (i'), i Betydn. lyse blegt (G. N. blikja; Ang. blican); Stamord til bleik, Blik, blika (i').

Blika (i'), f. et Slags Ørred med lys eller bleg Farve. Nbg. Mandal, Lister (hvor det udtales: Blega, Blege). Ellers anføres ogsaa et lignende Navn for en Art Karper, Cyprinus alburnus: „Bleke", Strøms Egers Beskr. p. 124; „Blekker", Wille's Sillejord, 158. Jf. Bleikja.

blikka, v. s. blidka.

blikna (i'), v. n. (ar), blegne (= bleikna).

blikra, v. n. (ar), s. blakra og blikta.

bliks (?), v. a. i Forbindelsen „bliks Art'a", ɔ: dølge sin Natur, afholde sig, styre sin Lyst. Smaal. Dunkel Form og vistnok forvansket, maaskee for brigdast.

blikstill, adj. saa stille at Himmelen afspeiler sig i Vandet. Ogs. **blikende still**.

blikta, v. n. (ar), 1) glimte, blinke. Sogn, Valders. Jf. blika. — 2) bæve, røre sig, vise en svag Bevægelse. „Da blikta i han": der viste sig Livstegn i ham. Sogn. Hedder ellers flikta, Hall. og blikra, Tel. Jf. blakra.

Blikveder (i', e'), n. Regnveir med enkelte Solglimt. „Blekavær", Hall.

blind, adj. 1) blind, som ikke kan see. G. N. blindr. 2) skjult, ikke synlig. Ein blind Nagle. Eit blindt Skjer. 3) dunkel, utydelig. Ei blind Skrift: dunkel, afbleget Skrift. De'r blindt fyre meg: det er vanskeligt for mig at skjønne. B. Stift.

Blinda, f. Blindhed. Ganga i Blinda: blindt hen. G. N. blindi, f.

blinda, v. a. (ar), gjøre blind. **blinda seg**: binde for Øinene; ogsaa holde Øinene lukkede. — **blindast**, v. n. blive blind eller forblindet.

Blindeblom, m. Pyrethrum, = Balderbraa. Ryf. Ellers **Blindsoleia** (Sfj.), **Blindekjuka** (Nfj. Sdm.). Formodentlig grundet i gamle Sagn.

Blindebukk, m. s. Blindetjuv.

Blindekast, n. Slumpeværk, Vovespil.

Blindekjuka, f. 1) s. Blindeblom. 2) = Blindetjuv.

Blindetjuv, m. Blindebuk, En som skal gribe en anden uden at see ham. (I Leg). „Blindekju", Jæderen og fl. Andre St. **Blindekjuka**.

blindfødd, adi. blindfødt.

Blindhaalke, m. en glat Iis, som er skjult af Snee. Nhl. og fl. Ellers: **Blindsvell**, n. Sogn. **Blindis**, m. flere St.

Blinding, m. 1) En som er blind; oftest om En, som ikke vogter sig, eller seer sig for. — 2) d. s. s. Blindklegg. — 3) en skjult Nagle, som forbinder to Fjele eller Staver i et Kar. (Isl. blindingr). Ogsaa kaldet Dubling.

Blindklegg, m. et Slags Klæg (Tabanus),

saa kaldet fordi den paa Grund af sin Graadighed let lader sig fange.
Blindnagle, s. Blinding, 3.
blindsa, v. skele, s. blinksa.
Blindskap, m. Blindhed. Sjeldnere **Blindska**, f. og **Blindleike**, m.
Blindskjer, n. Skjær under Vandfladen.
Blindskytte, m. En som skyder uden at sigte; ogsaa en Skræmme for Dyr. Østl.
Blindsvell, f. Blindhaalke.
blindt, adv. i Skjul; ogs. blindt hen, i Blinde. Spela blindt: spille med omvendte Kort.
blingra, v. a., forstyrre, forvilde; s. brikla.
Blink, m. 1) et Glip eller Blink med Øinene; s. blinka. — 2) Øieblik, Tid som behøves til et Øiekast (Moment, Sekund). — 3) Glimt, hastig forbigaaende Lysning. Fyrste Blinken: det Øieblik da man først seer eller træffer en Ting. Nordl. — 4) Mærke eller Plet at sigte paa; ogs. Mærke paa Træer (= Blekk, Blik). Østl.
blinka, v. n. (ar), glippe med Øinene, lukke og atter aabne Øinene, enten uvilkaarlig eller med Forsæt, nemlig for at give Tegn eller Vink for nogen. Eg stirde so, at eg gav meg ikkje Tid til aa blinka. Han blinkar ikkje fyre Smellen. Han blinkade til meg, at eg skulde høyra vel etter. (Ogsaa Svensk). Synes at være opfattet som „blind-ka" og adskilt fra det følgende. Heraf **Blinking**, f. Jf. Blink.
blinka, v. a. (ar), danne en lys Plet, gjøre et Hug i et Træ (= blekkja) Hall. Ogsaa v. n. glimte, glindse. (Jf. T. blinken, som har havt stærk Bøining og ansees som Stamord til blank).
blinksa, v. n. (ar), skele, see skjævt. Smaal. og fl. I B. Stift: **blinsa** (blindsa?). Hertil **blinksutt**, adj. skelende. **Blinks**, m. skelende Person.
blistra, v. n. (ar), fløite med Munden, pibe; blæse en Melodie. Smaal. Ogsaa nordenfjelds. Nogle St. **plistra**. I B. Stift **blystra** og **plystra**. Ogs. **plustra** (Sdm.). G. N. blistra. Heraf **Blistring**, f. Fløiten.
Blistra, f. s. Fjellblistra.
[**bliva**, v. n. (med stærk Bøining), 1) blive, vorde (= verda). Altid i forkortet Form: **bli**; **bli(r)**, **blei**, **blitt**; og tildeels vexlende med „verda" saaledes at Imperf. hedder vardt, og Sup. „vorte" (vordet). Om Formen „bi" see bida. — 2) blive paa Stedet, blive borte (paa Vandet), drukne, omkomme. I denne Betydn. med fuld Form: **bliva**, **bliv**, **bleiv**, **blive'** (i'). Meget brugl. nord og vest i Landet. Indført i nyere Tid. Holl. og Nedertydsk bliven, blijven (omkomme). T. bleiben, fordum bliben, beliben, biliban (at forblive), af liban (blive tilovers), beslægtet med lib ɔ: Liv.
bljug (**bliug**), adj. bly, undseelig, tilbageholden. Lyder forskjelligt: **bljug'e** (Hard. Voss, Sogn, Hall.), **blug'e** (Sogn og fl.), **blyg** (mest alm.); jf. blaug (blaud). Isl. bljugr. Sv. blyg. — Ogsaa med Betydningen: ringe, daarlig, som man blues ved; saaledes paa Sdm. „Dæ va ein blyg'e Skjenk": en alt for simpel Drik. „Du kjem inn i eit blygt Hus" (en Undskyldning til En som man indbyder). — Afledede Ord ere blygja, blygjast, Blygd, Blygsl. Tilstødende i Betydningen ere varlaaten, haattvar, grannvar, forøven og fl.
bljugfælen, adj. frygtsom af Blusel. Hall.
bljugleg, adj. blufærdig; s. blygsleg.
bljugna, v. n. blues, = blygjast.
Bljugskap, m. Blyhed, Undseelighed.
bljugvoren (o'), bly, som let blues.
Blod, n. Blod, Vædske i Legemets Aarer. Taka seg Blod: lade sig aarelade. Slaa seg til Blods: slaae sig saa at det bløder. Ogsaa med Betydning af Slægtskab, som i Ordsproget: D'er alltid so, Blodet er tjukkare en Vatnet, ɔ: Beslægtede have dog et Fortrin for ubeslægtede.
Blod (o'), s. Blad.
bloda, v. a. (ar), besudle med Blod. Han hadde blodat seg ut. (Mest alm. bloa).
Blodball, m. et Slags Mad, tillavet af Meel med Blod af slagtede Dyr. Ogsaa kaldet **Blodklubb**, **Blodkaka**, og fl.
Blodband, n. den første Forbinding paa et Saar.
Blodblemma, f. Blodmelta.
Bloddrope, m. Blodbraabe; nogle Steder ogsaa om et Slags Sting eller Smerter i Legemet.
blodfersk, adj. ganske fersk, nylig dræbt.
Blodfugl, m. Rødstjert (Phoenicurus).
blodfull, adj. blodrig.
blodga, v. a. (ar), saare; støde eller skjære saa at det bløder. B. Stift. Udtalt „blogga" med o'. G. N. blódga (= bloda).
Blodhald, n. et Slags Sting eller Smerte. Nordland.
Blodhella, f. Blod som har ansat sig i Lungerne og foraarsager Hoste og Blodspytning. Sdm. Jf. Kovhella.
Blodkyla, f. Hævelse, Knude med underløbet Blod. B. Stift, Hall. og fl.
blodlaus, adj. blodløs; ogsaa yderst bleg. Han stod baade bleik og blodlaus.
Blodlivr (i'), f. Klump af størknet Blod.
Blodmelta, f. størknet Blod under Huden (efter et Stød). Hard. og fl.
blodraud, adj. rød som Blod. Hedder ogsaa: **blodende raud**.
blodrik, adj. blodrig.
Blodrosa (o'), f. blodige Striber i Huden. B. Stift. **blodrosutt**, adj. blodstribet.
Blodrot (oo), f. Tormentille. Indh.
Blodsinne, n. det Raserie, hvormed visse Rovdyr overfalde sit Bytte; især om Bjørnen. Han hadde fenget Blodsinnet paa seg. B. Stift.

blodsprengd, adj. hovnet af tilstrømmende Blod.
Blodstemma, f Standsning af Blodet i et Saar; ogsaa et blodstillende Middel.
Blodstrøym, m. Blodstrøm.
Blodtakar, m. en Aarelader.
Blodtaag, f. (Fl. -tæger), seige Hinder eller Trevler i størknet Blod.
Blodtrote (o'), m. Hævelse eller Knude som ligner en Byld. Helg.
blodug, adj. blodig, grusom; gruelig. Ein blodug Strid. Ei blodug Synd. Nogle Steder **blodig**.
blodutt, adj. blodig (i egentlig Forstand), plettet eller besudlet med Blod. Udtalt: blodett'e, blo'utt, bloaatt.
Blodvatn, n. vandagtig Vædske, blandet med Blod. Nogle St. **Blodvasle**, m. s. Vasle.
blodvekkja, v. a. saare (= blodga). Buskr. Ndm. Dei hadde blodvekt honom. Jf. vekkja.
blogga, v. s. blodga.
Bloka (o'), f. 1) Flig, tynd Lap eller Skive (Lamelle), f. Ex. om Brusk-pladerne i et Øre, Bladskiverne i en Løgvært, og lignende. Sogn, Sfj. Sdm. Tel. og fl. Ogsaa om tynde Spaaner. Tel. G. N. blaka, en Vifte, m. m. — 2) Flig eller Skjød paa Klæder; ogsaa et lidet Forklæde. „Bløku", Hall. „Ho kom aa bar dæ i Bløkun" (i Forklædet). Jf. Skuppa. — 3) Smække, Klap, Ventil (i en Bælg eller en Pumpe), = Blekk. — Falder tildeels sammen med „Blokka", som dog er et andet Ord. En afvigende Form „Bluku" forekommer i Trondh. Stift (Fosen), i en ganske anden Betydning, nemlig: Hammel eller Tværtræ i en Plov.
Blokk, f. 1) Blok til et Heisetoug, Vindeblok med Tridse. 2) Model, Form; f. Ex. Hatteblok. (I Betydn. Klods el. Stump bruges det ikke). Fleertal regelret Blokker (kj), men nogle St. Blekker (Blekk'r). Dette Fleertal og den islandske Form blökk (hos Haldorson) kunde vel hentyde paa en Rod med a (blakk); men alligevel er Ordet vistnok at henføre til det tydske Block, som ogsaa gjenfindes i Engelsk og flere Sprog.
blokka, v. a. vinde, trække med en Vindeblok. Østl.
Blokka, f. 1) Blad paa en Vært, Løv; især om Smaabladene paa de fleerdeelte Løv, f. Ex. paa Ask og Røn. Søndre Berg. og Stavanger Amt. Egentlig Blodka (o') med Omlyd for Bladka. Isl. bladka, acc. blödku. — 2) Flig, Lap; s. Bloka.
Blokkebær, n. Bøllebær, Vaccinium uliginosum. Berg. Stift, Nordland, Gbr. Valders, Hall. I Trondh. Stift (Stjord. Fosen) **Blakkbær**, som man forklarer af blakk (bleg), fordi denne Art adskiller sig fra Blaabær ved en lysere Farve. Søndenfjelds: Mikjalsbær, Trytor, Skintryta. I Orkd. Bjønnbær.
blokkutt, adj. deelt i Smaablade, finnet; ogsaa bladrig. Af Blokka.
blokutt (o'), adj. fliget, lappet; s. Bloka.
Blom (oo), m 1. Blomst; Blomsterkrone. Mest i den sydlige Deel af Landet. I Gbr. **Blome**. G. N. blōm, n. blōmi, m. (Goth. blōma; Ght. blōmo). Andre St. **Blomster**; jf. Vise, Rosa. — Heraf bløma.
Blom, m. 2. Bregne (Filix). Nordre Berg. og Trondh. Stift. Nærmest i Stedet for Brom; see Burkne.
bloma, v. blomstre; s. bløma.
blomad, adj. blomstret; tegnet med Blomster.
Blome, m. 1) Blomst, s. Blom. 2) Blomstring, Flor, Velmagt. Et Par andre Betydninger synes at være noget fremmede, nemlig: a) Æggeblomme (= Raude); b) Flomme, Isterlag (= Boka).
Blomfall, n. Blomsternes Affalden.
blomlaus, adj. blomsterløs.
blommaalad, adj. malet med Figurer, som ligne Blomster. Gbr. og fl.
blomrik, adj. blomsterrig.
Blomrikka, s. Rugda.
Blomrot, f. Bregnerødder.
Blomster (-str), m. (og n.), 1) Blomstring, Flor; 2) en Blomst. (Fl. **Blomstrar**). G. N. blōmstr. Hertil **Blomsterblad**, **-dusk**, **-krans**, **-lit**, **-luft**, **-slag**, **-tid**, og fl.
blomstra, v. n. (ar), blomstre, = bløma. Hertil: **Blomstring**, f.
blomutt, adj. blomstret; tegnet med Blomster. (blomett'e, blomaatt).
Blot (o'), n. Blødgjørelse, Udblødning (s. følg.). Leggja i Blot: lægge i Blød. Leggja Hovudet i Blot: gruble, gjøre sig Hovedbrud.
blota (o'), v. n. (ar), blive blød, udblødes; især om Jorden i Regnveir.
Blote (o'), m. 1) blød Jord, Dynd, Mudder. 2) Regn eller Tøveir. (Isl. bloti). Af blaut, eller maaskee af et tabt Stamord (bljota). Heraf blota, v. og deraf Blot, n.
Blotfisk, m. udblødet Tørfisk. B. Stift.
blotna (o'), v. n. (ar), 1) blødne, blive blød. G. N. blotna 2) blive rørt, bevæges i Sindet; ogsaa: ydmyges, lade sig bøie. Heraf **Blotning**, f.
blug, s. bljug. — **Bluku**, s. Bloka.
Blunder (-dr), m. Slummer, let Søvn; ogsaa Søvnighed.
blundra, v. n. (ar), blunde, lukke Øinene; sove lidt. G. N. blunda.
blunka, v. n. (ar), blinke, slaae Øinene sammen, saasom af Skræk. Hertil: **blunkesky**, adj. frygtsom, let at skrække. Smaal.
Bly, n. Bly (Metal) G. N. blý. Hertil: **Blyklump**, **-kula**, **-plata** og fl.
Blyant, m. Blyant, Pen af Graphit. (Jf. Sv. blyertspenna; T. Bleistift). Et lig-

nende Ord (bliat; sv. blyant) betegnede fordum et Slags Klædestof, og gjenfindes i flere Sprog, skjønt Oprindelsen er uvis. (Diez 1, 71).
blyg, som vækker Blusel; s. bljug.
Blygd, f. Blyhed, Undseelighed (Tel.?). G. N. blýgd.
blygd, adj. skamfuld (af blygja). Tel.
blygja, v. a. (er, de), gjøre undseelig, faae til at blues. (Af bljug). Han blygde meg. Hall. Tel. Ellers alm. i Formen **blygjast**, v. n. blues, undsee sig, blive skamfuld. Sædvanlig udtalt blyast, med Præs. blyest, men Imperf. blygdest og Supin. blygst. Jf. Sv. blygas.
blygjen, adj. undseelig, bly af Natur. Nordland, Trondh. (Skulde hellere have Betydningen: som gjør bly, el. vækker Blusel).
blygsam, adj. 1) om noget, som man blues ved, el. som ikke er saa værdigt og passende som man vilde. 2) undseelig, som let bliver bly. Sv. blygsam.
Blygsl, f. Blusel, Undseelse. (Sv. blygsel). Ogsaa Blyhed, Undseelighed (= Bljugskap). Tel.
blygsleg, adj. omtr. d. s. som blygsam.
Blykvite (?), m. Blyhvidt (T. Bleiweiß). Bruges kun i en fremmed Form „Blyvitt", og oftere „Blevitt", n.
Blymalm, m. Blyerts.
Blyr, m. Lindring, Formildelse. Hall. Maaskee ogsaa: Varme. Paa Rom. **blyren**, adj. lunken, lidt varm.
blyrast, v. n. lindres, formildes. Hall.
Blystein, m. Blylod paa et Fiskesnøre.
blystra, s. blistra.
blæ, og **blæa**, s. bledja.
Blæja, f. 1) Dug, Tæppe. G. N. blæja. I Særdeleshed: a) Undertæppe i Seng eller Vugge. „Bløya", Smaal. Rom. Buskr. Ogsaa om Nættet eller Fedthinden omkring Dyrenes Indvolde (Vombbløya, Talgbløya, Isterbløya), Rom. Hadl. — b) Lagen, Liintæppe. „Bleie", Tel. Rbg. Dansk Blee; Sv. blöja. — c) Dug at bære paa Haanden. „Brurableia", Sogn. — 2) Alter (vel egentlig Alterdugen). Sdm. Ndm. med tydeligt æ: Blæje, Blægje. „Inna' mæ Blæjaa": oppe ved Alteret. (De andre Betydn. her ubekjendte). — 3) en Kreds omkring Alteret; en Rad af Kommunikanter, som paa een Gang kunne faae Rum ved Alteret. „Bleia", Lister. Helg. „Dæ va tri Bleie mæ Altersfolk" (tre Rækker el. Omgange). — En anden Form „Blæa" kunde ogsaa ventes, men synes ikke at forekomme. G. N. blæja er tildeels skrevet blægja. I tydske Dial. Blahe, Blähe og Blache (en stor Dug). Jf. Plagg og Lat. plaga.
Blæjegarn, n. Traad til Sengetæpper.
Blæjevev, m. Væv til Tæpper eller Lagener. (Bleievæv, Bløyevæv).
blækta, bræge; s. bræka.
Blæm, s. Blem. — **Blæma**, s. Blemma.
Blæra, f. Blære, Vable, Vandblegne (jf. Blaasa). Nogle St. **Bløra** (Søndre Berg. Ryf. og fl.); i Hard. **Bløira** (Bløyra), som grunder sig paa en ældre Form Blødra. G. N. bladra (acc. blödru). Jf. Sv. blåddra; Holl. blader, blaar; T. Blatter.
blæst, adj. 1) om Vinden: blæsende med nogen Styrke (jf. fullblæst). Sdm. — 2) stakaandet, pustende af Udmattelse. Namd. Indr. Jf. lettblæst. (Formod. for en ældre Form: blæs).
Blæster, m. s. Blaaster.
bløda, v. n. (er, de), bløde, tabe Blod. (Forkortet: blø). G. N. blœda.
Bløding, f. Blødning, Blodtab.
bløma, v. n. (er, de), blomstre, staae i Blomster. (Af Blom). Alm. i de sydlige Egne til Hard. og Valders. I Nhl. **pløma**. Ellers: **blomstra**; ogs. **bloma** (Vald.).
Bløma, f. Blomster, især paa Træer. (Sjelden). I Nhl. **Pløma**.
blømen, adj. blomstrende. Toten og fl.
Bløming, f. Blomstring.
Bløra, s. Blæra. **Bløya**, s. Blæja.
Bløyg, m. en Kile til at sprænge eller kløve med. Rbg. Tel. Hall. Ellers i Formen: **Bleig**, Toten; **Blei**, Rom. og fl.; **Blegg**, Sdm. (Andre St. Vegg). Sv. Dial. bligd, bläjde, bläje; D. D. Bleir. Jf. Isl. fleygr, og blegdi (Fritzner 814). Ordet nærmer sig til T. bläuen, og Goth. bliggvan (ɔ: slaae), men synes dog ikke at henhøre dertil.
bløygja, v. a. (er, de), sprænge med Kiler, splitte, kløve. Tel. Hall. I Solør: **bleige**.
Bløyra, f. 1) Blære (s. Blæra); ogsaa en Sprække i Jern el. andet Metal (= Føyra, Veila). Hard. — 2) en Kryster, Kujon. Hard. Det sidste vel egentlig Bløydra. G. N. bleyda, af blaud.
bløyta, v. a. (er, te), gjøre blød, udbløde. Ogsaa figurl. ydmyge, bøie, røre. (Af blaut). **bløyta seg**: udsætte sig for Væde, blive gjennemvaad. **bløyta Augo**: græde. — **bløytast**, v. n. blive blød (= blotna).
Bløyta, f. 1) Udblødning; 2) Bløde paa Jorden af Regn eller Tøveir. Faa ei Bløyta: komme ud i et Uveir, blive dygtig gjennemblødt.
Bløytekjer, n. Kar at udbløde noget i.
bløytesam, adj. vaad og fugtig.
Bløyteveder (veer), n. langvarig Regn.
Bløyting, f. Udblødning.
Bløyting, m. en Kryster, en som let bliver ræd. Gbr. Hall. og fl.
Bo, s. Bod. — **Boa**, s. Broder.
Bobbe, m. Busemand, Skræmsel; ogsaa Spøgelse (= Bokke). Sdm. Hall. og fl. Jf. Buve.
bobberædd, adj. bange for smaa Farer, skyggeræd. Mere alm.

Bod (o'), n. 1) Tilbud; tilbudte Vilkaar; ogsaa Bud til et Kjøb, f. Ex. ved Auktion, o. s. v. (Af bjoda). Afvigende Udtale: **Bo** (o') og Baa (flere St.); **Bø** (Nordl. og fl.), **Bo**, med lukt o (Gbr.). G. N. bod. Det stod meg til Bods: det var mig tilbudt; jeg kunde faae det. — 2) Gjæstebud (egentl. Indbydelse). Sjelden, saasom i Ordsproget: Burte er baade steikt og sodet (o'), heime er daa beste Bodet. (Nordl. Sdm. og fl.). G. N. bod. Hertil Bodsgaava, Bodslott. — 3) Budskab, Sendebud, Hilsning. I denne Betydning bliver det tildeels fraskilt som et Hunkjønsord: Bod, f. (Sdm. og fl.), eller Baud (som forhen er anført). — 4) Paabud, Befaling, Forskrift. (Ofte brugt i den danske Form: Bud). — 5) Tarv, Krav (?). „Du ha' ikkje Bo te gjera dæ": du behøver ikke (har ikke nødig) at gjøre det. Gbr. ogsaa i Sogn og fl. (I svenske Dial. bo). Om dette „Bo" hører hertil, er dog uvist. Paa Sdm. hedder det „beug" og (i nogle Egne) „bio"; f. Ex. „Dæ va væl bio, at e ha' gjort dæ" (det var høilig fornøden o. s. v.). Maaskee for „Behov". I Nfj. høres ogsaa „go" i samme Forbindelse, altsaa „ha go til", ɔ: behøve.

Bod (o'), f. Budskab; s. forrige.

boda (o'), v. n. (ar), bringe Budskab, bebude; ogs. sende Bud. Rbg. og fl. (bo'a), i Sdm. bode. G. N. boda.

Bodberar (o', e'), m. Budbærer.

Bode (o'), m. Skjær eller Klippe, som rækker saa nær til Vandfladen, at Havbølgerne brydes derpaa. Alm. ved Havkanten, men forskjellig udtalt: **Bode** (Nfj. Sdm.), **Baadaa** (Indh.), **Baae** og **Boe** (o'), ogs. **Bøe** (Nordl. og fl.). G. N. bodi. Jf. Fall og Flud.

boden (o'), partic. (af bjoda), 1) buden, tilbudt; 2) indbuden; 3) paalagt, befalet.

bodfør, adj. skikket til at bære Bud, duelig til at fremføre sit Ærinde. (Temmelig alm.). Jf. ærendsfør.

Boding (o'), f. Bebudelse, Forkyndelse.

Bodord, n. Budord, Befaling.

Bodsending, f. Budskab, Sendebud.

Bodsgaava, f. Bryllupsgave. Gbr. (Lom).

Bodskap (o'), m. Budskab, Tidende.

Bodslott (o'), m. Snyltegjæst, En som indsniger sig i et Gjæstebud. Hard. G. N. bodslottr. (N L. 2, 71).

Bodsmann (o'), m. en Indbyder. Gbr.

Bodstikka (o'), f. Budstikke, Bekjendtgjørelse som sendes fra Gaard til Gaard. Egentlig det Gjemme, hvori den skrevne Bekjendtgjørelse bliver indlagt, og som bestaar af en liden udhulet Valse (Cylinder) af Træ, forsynet med en Syl eller Jernpig i Enden, for at Overbringeren kan slaae den fast i Stuedøren, hvis der for Øieblikket ikke er Folk tilstede. „Bo'stikke", Rbg. og fl. „Bustikka", Berg. Stift.

Bog (o'), n. Bue, bueformig Figur; saaledes om den Bue, som en Vandstraale danner, naar den drives ud til Siden, f. Ex. af en Pumpe. „Dæ rann, so dæ sto' Bogj'e", Sdm. (Til bjuga).

Bog (oo), m. 1) Bov, øverste Deel af Forbenene paa Dyr. G. N. bógr; Sv. bog. Fleertal tildeels Bøger (Bøgr). Hertil **Bogbein**, **Boglid** og fl. — 2) Side, Kant. (Tildeels i Seiladsen). Paa hin Bogen. Dunkelt i Ordet Slagbog. — 3) Bov paa et Fartøi, Bryst, Forside. Nogle St. **Baug**, **Bau**. Holl. boeg; T. Bug.

boga (oo), v. a. lægge til Boven, paa Fartøi. Boga Ankeret: fæste Ankeret paa Boven.

boga (o'), v. n. bugne; s. buga.

Boge (o'), m. 1) Bue, bueformig Figur, et Stykke af en Cirkel-Linie. Tydeligst i Regnboge. G. N. bogi. Sv. båge. (Til bjuga). — 2) bueformig Kant i en Steenbygning; f. Ex. over et Vindue. Ogsaa: Hvælving, Underbygning i en Bro og deslige (dog lidet brugl.). — 3) en Skydebue. Skotboge, Spretteboge. G. N. bogi. — 4) en Stryger til Strenge-Instrumenter; især til Fiolin. Forskjellig Form: **Bogje** (B. Stift, Tel. ꝛc.), **Boga**, **Baaga** (Østl.), **Baagaa** (Trondh.). I Sammensætn. Boge, Boga (ikke med gj).

Bogedrag (o'), n. Buestrøg, paa Fiolinen. Ogsaa kaldet **Bogetak**, Bogatak. Tel. og fl.

bogen (o'), adj. bøiet, bueformig, lidt krum; f. Ex. om Træer. Alm. (sædv. udt. bogjen; Fl. bogne). Egentlig Particip af det forhen stærkbøiede bjuga.

Bogesag (o'), f. Buesav.

Bogeskot, n. Skud med Bue.

Bogetak, n. s. Bogedrag.

Boggreide (oo), n. den forreste Deel af en Hestesæle. Trondh.

Boggris (oo), m. den sidstfødte Griis i et Kuld (sædvanlig lidt mindre end de andre). I Spøg ogsaa om den yngste Søn i en Familie. Sdm. Sfj. og fl. Ogsaa i Sverige boggris, „den yngste grisen, som har sin föda vid bogen (längst fram)." Rietz 44.

Boglina, f. Bovline paa Fartøi.

bogna (o'), v. n. (ar), 1) bugne, bøie sig, blive lidt krum (bogen). G. N. bogna. 2) figurl. ydmyges, blive mere føielig. Heraf **Bogning**, f.

Bogna (o'), f. Meelbrøie, en svampagtig Udvært paa Korn. Trondh. Stift (hvor dog ogsaa en Bønne hedder Bogna). Jf. Bauna.

Bog-raa (oo), f. Bovblad, øverste Bovbeen. Sdm.

Bogring (oo), m. Haarkredsen eller Hvirvelen bag ved Boven; især paa Heste.

[**Bogspryt**, n. Bovspryd. Holl. boegspriet.

Bog-tre, n. Bovtræ, den forreste Deel af en Hestesæle.

Bok (oo), f. 1, Bøg, Bøgetræ. Sv. bok; Nt. Book; T. Buche. (Nord i Landet siges Bøk). Fleertal noget usikkert; i Jarlsberg, hvor Træet er mest bekjendt, hedder Fl. „Boker", som vel egentlig er Bokar. — Hertil: **Bokebork**, **-lauv**, **-skog**, **-stav**, **-vid** og fl.

Bok (oo), f. 2, (Fl. **Bøker**), Bog, indbundet Skrift; Dagbog, Protokol m. m., ogsaa Tegnebog, Lommetaske, Seddeltaske. G. N. bōk Halda Bok: gjøre stadige Optegnelser, f. Ex. over Udgifter. Føra til Boks (rettere: til Bokar): indføre el. optegne paa sit Sted.

boka (oo), v. a. (ar), optegne, indføre i en Bog. (Lidet brugl.).

boka (o'), v. grave; s. bauka.

Boka (o'), f. 1, Gravning; s. Bauk, Bauka.

Boka (o'), f. 2, Spæk, Fedt-Lag paa Kjødet i et Dyr; ogsaa: Isterlag, Isterflomme, saasom i Sviin. Hard. og fl. Afvig. **Boga** (o'), **Baaga**, Ryf. **Boku**, Tel. **Buku**, Gbr. Guldalen, Stjordal. Formodentlig et gammelt Baka (Bøku); jf. Mht. bache, m. (Skinke, Flæskeside); T. Dial. Bachen, Eng. bacon.

Bokbindar, m. Bogbinder.

Bokbræde, n. Plade i Bindet paa en Bog. Nogle St. **Bokbyne** (y'), s. Bræde og Byne.

boken (oo), adj. lidt tør, sammenskrumpet, halvtør; især om Kjød og Fisk „bokjen", B. Stift, Ork. og fl. (Jf. Sv. boken: mugnet). Hertil bokna og bøkja.

Bokførsla, f. Bogførsel, Indførsel i Bog.

Bokhaldar, m. Bogholder.

Bokhylla, f. Boghylde; Bogskab.

Bokke (o'), m. 1) en Stormand, mægtig Mand (= Bugge, Bause, Bekse). Sfj. og fl. (G. N. bokki). — 2) Busemand, Spøgelse; ogs. Vætte, En af de Underjordiske. Nfj. Sdm. (Bokkje). Hertil „bokkesingjen": underlig, særsindet, som en Skifting.

bokla, v. n. kludre, klodse. Tel.

bokleg (oo), adj. boglig; literær.

boklærd, adj. 1) læsekyndig, som kan læse; 2) boglærd, vel bevandret i Bøgerne.

Boklærdom, m. Kundskab af Bøger.

Bokmaal, n. Sprogform som bruges i Bøger.

Bokmol (o'), m. Bogmøl (Insekt).

bokna (oo), v. n. (ar), tørres, skrumpe sammen, blive halvtør (boken). Berg. Trondh. Nordl. Ogsaa **boknast**.

Bokning, f. Sammenskrumpning.

Bokoll (o', o'), m. Fiskestav, Stang med en Tværskive paa Enden, hvormed man støder i Vandet for at jage Fisk. Østerd. (Tønsæt).

Bokrike, n. Forraad af Bøger. Mindre brugl., see Rike.

Boksal, m. Bibliothek.

Bokselnad, m. Boghandel.

Boksta (o'), f. en Bagning, Bægt, Portion at bage paa een Gang. Tel. (Vinje). Andre St. Bakster.

Bokstav, m. Bogstav; Lydtegn. G. N bókstafr. — **bokstava**, v. a. skrive, betegne med Bogstaver. Oftest med en fremmed Form „bokstavera".

Bokstol, m. Bogstol, Læsepult.

bokstød, adj. sikker i at citere af Bøger.

boksynd (-synt), adj. oplært at læse; eller som seer at læse i Bog.

Boktrykkjar, m. Bogtrykker.

bokvis (ii), adj. vel bevandret i Bøger.

Bol (oo), n. 1) Rede eller Kube, som adskillige Dyr tillave for deres Yngel. Musbol, Kvefsebol, Humlebol, og fl. Trondh. Gbr. Østl. I Berg. Stift: **Bøle**. — 2) Leie, Liggested for Dyr. Berg. Nordl. og fl. G. N. ból. I Spøg ogsaa om en Seng. — 3) Opholdssted, Bosted. I Sammensætning som: Leigebol, Prestbol, Sæterbol. Jf. Høybol, Kornbol. Heraf bøla, Bøle.

Bol, m. en Tyr, Oxe. Shl. hvor det udtales med lukt o (Bool). G. N. boli. Ogsaa i flere Sprog: Nt. Bulle; Holl. bul; Eng. bull.

Bol, m. s. Bul og Burd.

Bola (o'), f. Hævelse (jf. bolen). Sjelden; i Hall. Bølu.

Bola (oo), f. 1) Boble, Luftblære; især paa Vand. Nogle St. **Bubla**; i Sogn **Bulla** (Budla). — 2) en Bugle, Forhøining som ligner en Boble (jf. Bolesylgja). G. N. bóla. — 3) Kopper, Børnekopper (Sygdom). Søndre Berg. og Stavanger Amt. Isl. bóla. Ellers Kveisa og Poka (Pokka).

bola, v. n. (ar), boble, skyde op i Bobler. Jf. bulla. — **bolast**, blive fuld af Bobler.

Bolde (o'), m. Byld, Svulst (= Kaun, Svoll). Gbr. Ork. Fosen. Sv. böld, bolde.

Boldeverk, m. Smerte af Bylder.

bole seg, s. borda.

Bolebrosma, f. et Slags Brosme (Fisk) med smaa Luftblærer i Skindet. B. Stift.

bolegraven, adj. arret paa Huden efter Børnekopperne, koparret. Søndre Berg.

bolelaupa, v. n. (-løyp, ljop), løbe op i Bobler eller Luftblærer, blive porøs; især om Brød eller Kager.

bolen (o'), adj. hovnet, opsvulmet (= truten). Shl. og fl. I Hard. tildeels: **bolgjen** (G. N. bolginn). Dette bolgen ansees som Particip af et gammelt Verbum belga, men Formen „bolen" passer bedre til Bola (o') og Bolde.

Bolesetel (oo), m. Vaccinations-Attest. Søndre Berg. Andre St. Pokesetel, Kveisepass.

Bolesott, f. og **Bolesykja**, f. Børnekopper.

Bolesylgja, f. et Slags Spænde med ophøiede runde Bugler. Bolesygje (-sye), Nbg. Tel.

Boletang, n. en Tangart med store Blærer eller Knuder i Stilken (Fucus nodosus).
Boleær (Bolær), n. Ar efter Børnekopper.
bolgen, hovnet; s. bolen.
Bolk, m. 1) Skillevæg, Fjelevæg imellem to Rum, f. Ex. imellem Baasene i Fæhuse. Nogle St. **Balk** (Sogn, Tel.); ogs. **Bokk** (Tel.). G. N. bölkr (og balkr). Fleertal tildeels Belkjer. — 2) Stykke, Deel, Afdeling. Linebolk, Notarbolk, Gardbolk (Gjærdestykke). — 3) Tid, Tidsrum, Afdeling i Tiden (omtr. som Bil). Aarsbolk, Vaarsbolk, Snjobolk, Uvedersbolk. I Bolkom, el. „i bolkeviis": en og anden Stund, ikke bestandig.
bolka, v. a. (ar), afdele, skille i to eller flere Rum. Nogle St. **balka**; hertil: avbalkad. Tel. — 2) v. n. blive ujævn, plettet, stribet. Det bolkar upp; om optrækkende Skybanker. Smaal. — **bolkast**, v. n. blive ujævn, f. Ex. om Ager med enkelte tynde Pletter.
Bolkeslaa, f. Stolpe i en Bolk mellem to Baaser. Gbr. Paa Rom. **Bolkeslo**.
bolkutt, adj. ujævn, ikke allesteds ligedan. Især om Ager, som staar tyndt paa nogle Steder og tykt paa andre.
Boll, m. Testikel; Testikelpung. Sogn og fl. (Egentl. samme som Ball). Andre St. **Ballar**, pl.
Bolle, m. 1) Bolle, Drikkeskaal med bred Bug og en smalere Rand eller Ring oventil. — 2) Kumme, Kop, Thekop. Nbg. Mandal. — 3) Sølvstøb uden Fod (= Tumling). Valders. G. N. bolli (lidet Kar); Ang. bolla; jf. Eng. bowl.
Bolleblom, m. Trollius europæus. Ogsaa **Bollblome**, Toten. Ellers Smørbolle, Smørball, Ballblom og fl.
bolna (o'), v. n. (ar), hovne, svulme op (= trutna). Shl. I Hard. ogsaa **bolgna**. G. N. bolgna. Jf. bolen.
Bolrot (oo, o'), n. Trætte mellem Folk, som ligge sammen. (Brugt i Spøg). Af Bol (Leie) og rjota (knurre). Sdm. og fl.
Bolstad (oo), m. Bosted, Gaard. I endeel sammensatte Stedsnavne er Ordet forbunklet ved en Forkortning til „Bost" (o'), som: Mykleboſt, Dvreboſt, Helgeboſt (Hellboſt), og fl.
Bolster (Bolstr), n. Dyne, Sengedyne. Nordland. (Jf. Landſt. 544). Afvigende Form: **Bonſter**, **Baanſter**. Helg. Nordre Trondh. G. N. bolstr. Ang. bolster; Eng. bolster.
Bolsvoka (oo, o'), sædv. **Bolsoko**, Botolfs Messe, den 17de Juni. Østerd. Vgld. Egentl. Botolfs Voka; G. N. Botolfs vaka.
Bolt, m. 1) Bolt, stor Nagle eller Støtte af Jern. (Nt. bolt; Eng. bolt). 2) Bolt i et Strygejern. 3) Nav, Hjulnav. Smaal. Rom. — Slaa store Boltar: gjøre store Ord, skryde, prale; saaledes ogsaa „ein Bolt", om en pralende Yttring, et Skryderie. B. Stift.
Bolt, m. 2. Han-Fugl (= Stegg). Jarlsberg.
bolta, v. n. (ar), skryde, prale; s. Bolt. — **Bolting**, f. Pralerie. **Boltar**, m. en Skryder. Nogle Steder „ein Boltebukar" (u'). Sdm.
bolutt (oo), adj. boblet, porøs, fuld af Luftblærer.
Bolverk (o'), n. Bolværk, Forbygning, især imod Vandet. G. N. bolvirki. Sv. bålverk. Holl. bolwerk; Eng. bulwark.
Boløks, s. Buløks.
Bom, s. Bumb. — **bomme**, s. bumma.
Bon, s. Barn. — **bona**, v. s. buna.
Bona, s. Buna og Bunad.
Bonde (oo), m. (Fl. **Bønder**), 1) Bonde, bosiddende Mand, i Modsætning til flyttende eller omvankende Folk. Nordl. og fl. G. N. bóndi (búandi), pl. bœndr. — 2) Jordbruger, Gaardmand; i Modsætning til Huusmænd og Strandsiddere. Sogn, Shl. og fl. — 3) Almuesmand, Person af Almuen eller Landbefolkningen. (Mest alm.). — 4) Huusbonde, Huusfader (i Forhold til Familien). Sjeldnere. (Landst. 341, 342). — 5) Ægtemand (i Forhold til Konen). Indherred. Lidet brugl. (G. N. bóndi). Ved visse Leiligheder kan Bonde ogsaa betegne: en Kjøgemester (Kvinesdal) eller Skjænkesvend (Gbr.).
Bondebarn, n. en Bondes Barn. Ligesaa **Bondedotter**, **Bondeson**.
Bondebruk, n. en Bondes Arbeide, Huusholdning eller Næring.
Bondebunad, m. 1) en Bondes Bohave, Redskaber o. s. v. 2) Bondedragt.
Bondebygd, f. omtr. som Landsbygd.
Bondefolk, n. Folk af Bondestanden. Saaledes ogs. **Bondemann**, **-dreng**, **-gut**; **Bondekona**, **-gjenta**, **-taus**, **-kjella**, og fl.
Bondegard, m. Gaard som er indrettet til Bondebrug.
Bondegods, n. 1) en Bondes Eiendom. 2) om Fiskevarer, især Sild, som bruges i Landet og ikke udskibes.
bondeklædd, adj. klædt som Bondefolk; modsat „byklædd", og i Nordland modsat „finnklædd".
Bondelag, n. 1) Bondeskik; 2) Bondeselskab.
Bondelyd, m. Bondefamilie.
Bondemaal, n. Almuesprog.
Bondesed, m. Bondeskik.
Bondestand, n. Bondestand, Bondeklasse.
Bondestova (o'), f. 1) Stue paa en Bondegaard. 2) Herberge for Bønder i en By.
Bondeverk, n. Bonde-Arbeide.
Bondevis (ii), f. Bondeskik.
bondsk, adj. særegen for Bondestanden, f. Ex. om Skik og Udtryksmaade. Hedd. ogs. **bondsken** (kj), **bondsleg**, **bondskleg** (Tel.).
bondska, v. n. efterligne Bønderne i Skik og Udtryk; om Fremmede.

bondsleg, s. bondsk.

[**Bonett**, n. et lidet, smalt Seil, som kan knyttes fast til et større. Holl. bonnet; Fr. bonette.

Bong (o'), el. **Baang**, f. (Fl. **Benger**), en Bom eller Skaade til at stænge en Dør med. Hall. (Fl. Bæng'a). Forudsætter et gammelt bøng (bangar). Eng. Dial. bang: Stok, Kjæp; tydsk Bengel. — Hertil: **bonga** (o'), v. a. (ar), lukke med Bom. (Vel egentl. ·banga).

Bonn, s. Barn. **bonnaat**, s. barnad.

Bonor, Lemmer; s. Buna.

Bonster, s. Bolster.

Bor (o'), m. 1) Bor; især Minebor, Jern at bore Steen med. Jf. Navar. 2) Træorm (?). 3) en vis Hestesygdom; s. Borr.

bora (o'), v. a. (ar), bore, gjøre Hul. Afvig. **bara** (Hall.), **baaraa** (Indh.). G. N. bora. Heraf **Boring**, f.

Bora (o'), f. et smalt Hul. Mest i Sammensætning, som Nasebora, Spenebora, Gotbora. Afvig. **Buru** (Guldal, Indh.). G. N. bora.

[**Boras** (oo), n. Borax (et Slags Jordsalt).

Bord (Bor), n. 1) Bræt, Planke, Fjel; især fiirskaaren Planke (i Modsætning til Hun el. Bakhun). Mest alm. udtalt Boor; nogle St. Bool (med tykt L). G. N. bord. Hertil Bordlad, Bordlass, Bordfarm og fl. — 2) Bord, Disk, opstillet Skive til at sætte noget paa. Steinbord, Eikebord, Skrivebord o. s. v. I Særdeleshed: Stuebord, Madbord; saaledes ogsaa med Begreb af Spiisning el. Maaltid. Ganga til eit godt Bord. Sitja med Bordet. Ganga til Bords: sætte sig for at spise. Bords-enden: Enden af Stuebordet. Høge-Bordsenden: den Ende som vender mod Høisædet. — 3) Bundfjel, Planke i Baad eller Fartøi. Andre Bordet fraa Kjølen. Upp i tridje Bordet rc. Jf. Kjølbord, Midbord. Hertil byrd, storbyrd, Tribyrding, Firbyrding. — 4) Side el. Kant paa Fartøi. (Nt. bord; Holl. boord; Eng. board). Jf. Styrbord, Bakbord. Um Bord: ind i et Fartøi. Yver Bord, el. fyre Bord: overbord, ud i Søen. Jf. utbyrdes, og innbyrdes (= innanbords). — 5) den øverste Kant af et Kar; det tomme Rum i et Kar som ikke er fyldt; ogsaa den Deel af Baad eller Fartøi, som er over Vandet. Der er eit stort Bord paa Tunna: Tønden er langtfra ikke fuld. Hava eit Bord fyre Baara: have en maadelig Ladning, saa at der er godt Skyllerum for Bølgerne. Nordl. og fl. (G. N. bord). I denne Betydning bruges ogsaa **Bard**, udtalt Bar, Jæd. Bal (tykt L), Hall.

Borda (Bora), f. 1) Borde, Baand, Strimmel. G. N. borda; T. Borte. (Fr. bord, Kant). — 2) et langt og smalt Blad, f. Ex. paa Kornstraa. Hertil **Bordegras**, n. Græsarter med lange Blade. (Boregras).

borda, 1, v. a. (ar), 1) sætte paa Bordet, sætte Mad frem. — 2) belægge med Planker eller Fjele. — 3) borde, lægge et Fartøi nær til et andet. Lyder sædvanlig bora (oo).

borda, 2, v. a. (ar), danne Border (af Borda). **borda seg**: vore ud, skyde Blade som ligne Border; om Kornet paa Ageren. Udtalt bora; paa Østl. bole se (med tykt L).

Bord-arbeid, n. Arbeide med Planker; grovere Snedkerarbeide.

Bord-auskjer, n. et stort Øsekar at bruge i Storbaadene.

bordberande (e'), adj. passelig til at sætte paa Bordet. Figurl. anstændig, sømmelig, værdig. B. Stift.

Bordbunad, m. Bordtøi, Kopper og Kar til et Madbord.

Borddisk, m. Brikke, Træ-Tallerken. Rbg. Tel. Afvigende: **Borrisk** (o'), Søndre Berg. **Borosk** (o') og **Borsk**, Sdm. G. N. borddiskr.

Bordduk, m. Borddug.

Bordfot, m. Fod el. Stolpe under et Bord.

Bordgard (Boorgar), m. Plankegjærde.

Bordgrima, f. en liden Sengekarm, som kan lægges op paa et Bord. Hall.

Bordhald, n. 1) Bordskik, Madskik, Kosthold. Nordl. og fl. 2) Anretning for Gjæster, duget og dækket Bord. Sdm.

Bording, f. Bordene eller Siderne i en Baad. Egentl. Plankeværk. (Boring).

bordklæda, v. a. (er, de), beklæde med Fjele, dække med en Fjelevæg. Particip: **bordklædd**. Hertil **Bordklædning**, f. Paneling, Brædevæg.

Bordknakk, m. Trefod som bruges til Støtte under en Baad paa Landet. Nordre Berg.

Bordkrakk, m. = Forsæte. Hall.

Bordlad, n. Stabel af Planker.

bordlagd, adj. belagt med Planker.

Bordlesnad, m. Bordbøn.

Bordmol (o'), f. Affald eller Levninger af et Maaltid. Nordl.

Bordriva (i'), f. Revne i en af Bundfjelene i en Baad. (Boreva).

Bordsag, f. stor Sav til Plankeskjæring.

bordsetja, v. a. sætte paa Bordet; ogsaa sætte (Folk) til Bordet. — **Bordsetning**, f. Kreds omkring et Bord; saa mange Gjæster som faae Rum ved eet Bord.

Bordslede, m. Slæde at kjøre Planker paa.

Bordstikk, n. sidste Stik i Kortspil.

Bordstol, m. Bordfod.

Bordstopul (o'), m. = Bordlad.

Bordsvein, m. Opvarter ved Bordet.

bordsyda (borsy), v. a. (er, de), dække med en Fjelevæg (= bordklæda). Valders og fl. — **Bordsydning**, f. = Bordklædning.

Bordtak, n. Fjeletag paa et Huus.

Bordtuft, f. Grund at opstable Planker

paa. Paa Østl. **Bordtomt.**
Bordty, n. = Bordbunad.
Bordvegg, m. Fjelevæg, Brædevæg.
Bordvid (-ve'), m. Planker og Fjele.
boren (o'), adj 1) baaren. Particip af bera. 2) født, fostret. I Forbind. „fødd og boren".
Borg, n. 1) Borgen, Kaution. Ganga i Borg fyre nokot. 2) Borg, Laan. Taka ut paa Borg (= borga). Jf. Borgon.
Borg, f. 1) Borg, Slot. (Landst. 119, ɔc.). G. N. borg, egentlig Fæstning, befæstet Plads; ogsaa By, Stad; beslægtet med berga (beskytte). I Kvindenavne træder Borg (Borr) ofte i Stedet for Bjørg, som: Asborg, Ingeborg, Sæborg, Torborg, Vilborg. — 2) Formuur, Forbygning; især a) Veimuur, opmuret Grund i en Vei. Ryf. Siredal. b) Formuur paa Kanten af en Have eller Terrasse ved Husene. Mandal. c) Muur under en Træbygning (= Svillmur). Husborg. Tel. — 3) en Nische, firkantet Fordybning i en Muur; især ved Ildstedet. Omnborg. Sdm. — 4) Rand, Kant; den øverste Ring paa en Bolle (= Beit). Hall.
borga, v. n. og a. (ar), 1) staae inde for noget, forsikkre. Sogn og fl. G. N. borga. — 2) borge, udlaane. (Med Personen i Dativ og Tingen i Akkusativ). 3) laane, tage paa Kredit.
borga, v. a. (2), sætte Muur under et Huus, gjøre en „Borg". Tel.
Borgar, m. 1) Kjøbstadborger. 2) Handelsmand, Landhandler. 3) Statsborger, Medlem af Statssamfundet. (Det sidste nyere og noget fremmedt).
borgarleg, adj. borgerlig.
Borgarlægje, n. Handelssted. Nordland.
Borgarsed, m. borgerlig Skik.
Borgarskap, m. (n.), Borgerskab.
Borging, m. Indbygger af et Sted som hedder Borg, f. Ex. Eidsborging, som dog lyder „Eiksborringje" (Tel.). I Valders „Borgjing" om en Indbygger af Borgund (i Lærdal), som her hedder Borga (f.) og i Dativ Borgun.
Borglid (i'), n. Slotsport.
Borgmeister, m. Borgemester.
Borgon, f. Kredit. Valders. (Jf. G. N. borgan, Borgen, Kaution).
Borgstova (o'), f. 1) Dagligstue, Huusbondens egen Stue. Valders. 2) Tjenerstue, Arbeidsfolkenes Huus paa de store Gaarde. Berg. Nordl. (Sædvanlig udtalt Borrstova).
Borhald, f. Bordhald. — **Boring**, f. Bording.
Boring (o'), f. Boring (af bora).
Bork, m. Bark, Hud paa Træer. G. N. börkr (g. barkar). Sv. bark. Heraf barka og berkja. I Sammensætning tildeels Borka(r), f. Ex. **Borkavaag**, f. en Vaag Birkebark. Jf. borkutt.
Borka, f. Barkelud, Garvelud af Bark. Hertil **borkebrend**, adj. beskadiget i Barkningen (om Skind). **Borkesaa**, m. Barkekar.
borka, v. n. (ar), skryde, prale. Gbr. Solør. (Jf. bolta, børta). G. N. berkja.
Borkaata, f. et Hul paa et Træ, et Sted hvor Barken har voxet ind i Træet. Sdm.
borkeblakk, adj. blegagtig guulbrun eller borket; s. borkutt.
Borklaup, n. tilvoxet Kant omkring et Indsnit eller Skaar paa et Træ. Gbr. (Borkelaup).
Borkløyping, m. Træ, hvorpaa Barken er afflækket. „Borkaløyping", Sdm.
borkutt, adj. bleggul eller hvidgul med et Anstrøg af rødt (ligesom Tøi som er lidt barket). Østl. især om Heste. Jf. gulblakk. En Hest af saadan Farve kaldes **Borken** (Borkj'en).
Born (Bonn), s. Barn.
Borr, m. en vis Hestesygdom (med Kløe i Bagdelen). Børr, Hall. Bor (o'), Sogn.
Borre, m. Burre, Urt med smaa Hager paa Blomsterhovederne. (Arctium Lappa). Ogsaa kaldet Purre (Sdm.), Klengja, Klaategras (Tel.). Sv. borre. — Tildeels ogsaa om en stolt og bister Karl. „Børre", Hallingdal.
Borsk, s. Bordbisk. **Borste**, s. Boste.
Borstova, s. Borgstova. **bort**, s. burt.
Bos (o'), n. 1) Straa til at ligge paa: Sengehalm. Sæt. Tel. Østl. (Jf. Bosa). — 2) Avner, Strøelse, smaat Affald af Hø eller Halm. Mere alm. (Sv. boss). Jf. Mod og Mask. — 3) en Skjæve, en meget liden Stump, f. Ex. af et Straa; ligesaa af Løv, Bark el. deslige. Det kom eit Bos inn i Augat. Det kom Bos i Maten o. s. v. B. Stift. Jf. Flus.
Bosa (o'), f. Straaleie, Halmseng. Overgaaet til **Boso** (oo), Østerd. Gbr. Toten. — Andre St. **Busu**, som i Solør ogsaa betyder Fuglerede.
bosa (o'), v. a. (ar), bestrøe med Affald af Hø eller Halm. B. Stift. I Indh. **baasaa.** Andre St. bysja.
Bosblæja, f. Undertæppe i en Seng. „Bosbleie" Tel.
Bose (oo), m. Stump, Klods, et stort Stykke; ogs. om en dygtig Karl. Sogn. (Jf. Bause).
Bosk (o'), n. Strøelse (= Bos). Nordl.
Bosklæde (o'), n. Sengetæpper. Smaal.
bosma (o'), v. n. rode, søle. Solør.
bosna (o'), v. n. (ar), tørres lidt, saa at den første Fugtighed gaar af; f. Ex. om Hø. Sdm. I Hard. bosna (oo). Jf. badna, bokna.
Bossa, f. Pude under en Sadel eller Sæle; tildeels kun under Bovtræerne. Ofte i Fleertal **Bossor**, „Bossu" Hall. Num. Afvig. **Baass**, Solør; **Bosse**, m. Sogn. (Sv. bossa).

Boste, m. en Børste, en Kvast af Børster eller stive Haar. Ogsaa om visse Planter, s. Gullboste. Egentlig Borste, eller Burste, men sædvanlig udtalt Bosste (o'), sjeldnere Buste. Sv. borste. Jf. Bust og bysta.

Bostegras (o'), n. Græsarter med korte og stive Straa.

bosutt (o'), adj. avnet, fuld af Avner eller Straa (Bos).

Bot (oo), f. (Fl. **Bøter**), 1) Bod, Forbedring, Istandsættelse. G. N. bót, pl. bætr. Faa Bot: forbedres, komme i Stand igjen. Taka Bot: lade sig oprette eller istandsætte. Heraf bøta. — 2) aandelig Forbedring, Anger, Omvendelse. Gjera Bot. — 3) Bøder, Mulkt (egentlig Opreisning, Satisfaktion). Ofte i Fleertal (Bøt'er). — 4) Klud, Lap, Stykke hvormed man bækker et Hul, især paa Klæder. — 5) Plet, Flæk, lidet Stykke, f. Ex. af en Ager. B. Stift og fl. Aakerbot: Agerlap. Grasbot: Græsplet. Klaadebot: Sted hvor det kløer. Jf. Knesbot. Hertil adskillige Navne paa plettede Dyr, især Køer, som Graabot, Vidbot. Jf. Fribot, Vingebot, Svanebot (Landst. 798. 802).

bota, v. a. (ar), give Bod, hjælpe (= bøta). Sjelden. (Landst. 163). Hertil **Botar,** m. (= Bøtar), f. Ex. Katlebotar.

Boteklut, m. et Stykke Tøi at lappe Klæder med. Ogsaa **Botefilla,** og **Boteflugsa,** f.

boteleg, adj. som kan oprettes eller forbedres.

Boteraad, f. Hjælp; Lægemiddel o. s. v.

Botevon, f. Udsigt til Forbedring, Mulighed til at Tingen kan komme i Stand igjen.

botferdug, adj. bodfærdig, angergiven.

botlaus, adj. uoprettelig, som der ikke er Bod eller Hjælp for

Botløysa, f. Mangel paa Midler til at bøde med; ogs. Haabløshed, Hjælpeløshed.

Botn (o'), m. Bund. Tildeels udtalt **Botten,** afvig. **Bott** (Gbr. Hall. Num.), **Bonn** (Smaal. og fl.). G. N. botn. Sv. botten. (Jf. Ang. botm; Eng. bottom). Fleertal „Betne" (Sdm.), feilagtig for Botnar. — Betydning: 1) Bund, Grundflade i Kar, ligesaa i Baade o. s. v. Heraf Bytning, Tvibytning. — 2) Grund i Vandet; fast Grund under et Lag af Mudder. Til Botnar: til Bunden. Shl. og fl. — 3) den inderste Ende af en Fjord eller en Dal. Fjordbotn, Vatsbotn, Dalsbotn. — 4) d. s. s. Botning. 5) Banke, Skybanke; s. Bott.

botna, v. a. og n. (ar), 1) sætte Bund i Kar; tildeels ogsaa: lukke, tilslutte. Hertil: atterbotnad. 2) naae Bunden, om Toug eller Snøre; komme tilbunds. 3) forslaae, blive nok. Østl. Tildeels afvig. **bonne, bunne.**

Botnarlag, n. Bundens Beskaffenhed.

botnarlaus (og **botnlaus**), adj. bundløs; overmaade dyb. — **Botnarløysa,** f. et umaaleligt Dyb.

botnarsetja, v. a. sætte Fiskergarn paa Bunden, saa at de ikke naae til Vandfladen. Hertil **Botnarsetning,** f. Udsætning af Bundgarn. „Botnasetning", modsat Kaggesetning. Ryf.

Botnarskaute, m. tilskjødet Stykke i en Tøndebund og desl. „Botnaskaut", Sdm.

Botn-aat, n. smaa Sødyr, som æde eller fordærve Fisken i Garnene. Ogsaa kaldet **Botnsog** (Bottensog). Nordl. — **Botnaata,** f. skal ogsaa bruges om Fisk som er „botn-eten", ɔ: gnavet af Sødyr paa Bunden. Nordl.

Botnesky, s. under Bott.

Botning, m. 1) den bageste (eller fjerde) Mave i de drøvtyggende Dyr. Ork. og fl. Ellers **Botn** (el. Bonn), Østl., og **Bytning** (Syd i Landet). Jf. Vinster. — 2) Vind fra Fjordbunden (Fjordbotnen). Nordl. — 3) Indbygger af et Sted som hedder Botn, el. Botne.

botsam (oo), adj. tjenlig som Bodemiddel, nyttig, sund, lægende.

Bott, m. Banke, Dynge, tæt Hob (omtr. som Dott). Skybott, Snjobott. Num. (Vel egentlig kun en afvigende Form af Botn). Hertil: **botta seg,** ɔ: sammenhobe sig. **Bottesky,** f. Skyer som samle sig i tætte Banker. **Bottevær** (veder), n. Veir med tætte Skyhobe og klare Mellemrum. (Num.)

botutt (oo), adj. 1) lappet; 2) plettet, flækket. B. Stift (botett'e).

bova (o'), v. n. (ar), see stort ud, optage et stort Rum (= ruva, skrøyva). Jæd.

boven (o'), adj. stor, vid, udbredt. Jæd.

[**bra,** adv. godt, vel. Ogsaa adj. (uden Bøining) brav, god, tjenlig, duelig. (Sv. bra). Kun en Forvanskning af det franske brave, tapper, dygtig.

Bradd, n. Kant, Rand, Bred; f. Ex. paa Kar; ogsaa Vandgrændse, Elvebred ꝛc. Valders, Hadeland og fl. Ogsaa i andet Kjøn: **Bradd,** f. Hall. **Brodd,** f. Solør. Andre Steder **Bredd** og **Breidd,** f. Sv. brädd. Nærmer sig baade til Bard, n. og Breidd, f., men kan dog maaskee være et gammelt Ord. Jf. Ang. brerd (breard, breord) med samme Betydning.

[**Braffa,** f. en gammel Hoppe. Jæd. (Vistnok fremmedt eller forvansket).

Brag, n. Nordlys (s. braga). Valders. Sammensat: Vederbrag (Veerbrag), Indherred. Ogsaa i Formen **Bragd** (Vindbragd). Ork. Ellers Lyse, Vindlyse og fl.

Brag, m. Skik, Forfatning. Tel. (Vinje), lidet brugl. Daa han var i sin beste Bragje, ɔ: i sin bedste Stand eller Alder. Isl. bragr: Skik, Maneer.

braga, v. n. (ar), lyse, flamme, blusse; og-

saa glimte, blinke, vifte, om noget svævende som sees i Frastand. Kun forefundet i Overgangsformer: **braagaa** (Gbr. Indh.), **braue** (i Østerd.), **brava** (Hedemarken). Hedder ellers bragda (Ork.), bragla (Gbr.), blagda (Namd.), blaagaa (Indr.), blavre (Østerd.), tildeels med flere Betydninger. Jf. braa og brega. G. N. braga, bragda (om Nordlyset). Intet lignende vestenfjelds.

Bragd, n. Lysglimt; s. Brag.

Bragd, f. 1) Maneer, Maade at gjøre noget paa. Ork. (tildeels neutr.). Hertil Handebragd. — 2) Foretagende, Gjerning, Bedrift. Tel. hvor det ogsaa skal forekomme i Betydningen: Paafund, List, Puds. G. N. bragd, n. Jf. Sv. bragd (Bedrift). — 3) Færd, Skik, Væsen. Tel. Sdm. Især Miner, Geberder. Indherred. Ogsaa: Udseende, synlig Beskaffenhed. Hertil Himmelsbragd. Sdm. G. N. bragd, n. Jf. Brogd og bregda.

bragda, v. n. 1) glimte, om Nordlys (= braga). Ork. 2) forandre sig; s. brigda.

bragla, v. n. 1) blusse, glimte (= braga); ogsaa: svæve som en Flamme. Gbr. Indr. — 2) glimre, prunke, have et pralende Udseende. Indh. Afvigende: **brøgla**, Gbr.

Brak, n. Bragen, bragende Lyd.

braka, v. n. (ar), brage, larme. Nogle St. **braakaa** G. N. braka. Ellers forekommer et „braka" i Betydn. snakke, prate. Hægebostad (ved Mandal).

Brakall, m. Tøstetræ, Rhamnus Frangula. Østl. Afvig. **Braakaal** (Num.), **Braakaale** (Sæt.). Skal ogsaa hedde **Brakved**. (Sv. brakved, brågon). Ellers Trollhegg og fl.

Brakar, m. En som gjør megen Larm.

Brake, m. 1. Enebærtræ. „Brakje", Hard. Shl. Nhl. Sammensat „Braka", som Brakabær, Brakalog og fl. I Sogn og Voss: Sprake (kj). Ellers Eine, Brisk, Bruse.

Brake, m. 2. gammelt slidt Klædningsstykke (omtr. som Filla). Nordl.

[**Bramsegl**, n. Bramseil. Holl. bramzeil.

Brand, m. 1) Brand, Brænden; f. Ex. i Forbindelsen „Baal og Brand". Ogsaa G. N. (N. L. 1, 50). — 2) Brand, Træstykke som brænder (Ljosbrand) eller er noget brændt (Kolbrand). — 3) Kjæp, Stok, afhuggen Træstamme (= Strange). Tel. Rbg. Lister. Især om Stokke at brænde Kul af. Ryf. — 4) Stolpe, Opstander, saasom i en Tømmerflaade (Flotebrand). Helg. (G. N. brandr). Ogsaa: Bjælke eller Tværstok, saasom i en Harv. Smaal. Rom. — 5) Bøile eller Fjæder i en Skydebue. Gbr. Hall. — 6) et Sværd. Tel. i gamle Viser (Landst. 20. 143. 167 og fl.). G. N. brandr. Den sidste Betydning er det vel ogsaa, som ligger til Grund for Mandsnavnene Brand, Gardbrand, Gudbrand, Herbrand, Sigbrand, Vebrand. — Om alle disse Betydninger høre sammen til eet og samme Ord, er vel ellers uvist. I Betydn. Ildebrand, Ildsvaade, bruges Ordet mest i Byerne og danner mange Sammensætninger, som **Brandfolk**, **Brandkassa**, **Brandskade**; ligesaa: **Brandsegl**, **-skatt**, **-skot**, **-spann**, **-stige**, **-vakt** og fl. — Jf. Eld, Lauseld, Vaadeeld.

branda, v. a. pudse et Lys, afklippe den brændte Tande. Jarlsberg.

Brandfot, m. Kjedelfod, Jernring at sætte under en Stegepande.

brandfri, adj. sikker for Ildebrand.

brandgul, adj. brandgul, ildgul.

Brandharv, f. Harv med hele Stokke, uden Led. Østl. (s. Brand, 4).

Brandkvist, m. Kvist af en nedadvoxende Green. (S. Folkevennen 11, 384).

Brandrev (e'), m. Ræv med noget mørk Haarfarve. Ogsaa Svensk.

brandrudd, adj. om Skov: ganske udryddet som ved Brand. Valders.

Brandrøyk, m. Røg af ulmende Brande.

Brandstein, m. Steenkreds omkring et Ildsted. Tel. Tildeels afvig. **Brasstein**.

Brandtev (e'), m. omtr. som Brandrøyk.

brandutt, adj. stribet; især om Køer med mørke Striber i Haarene. Østl. I Tel. med Omlyd: **braandutt**. Isl. bröndóttr. Noget lignende er **brandsidutt**, og **brandskjoldutt**. Hall.

Brandvyrter, s. Frumvyrter.

Brank, n. Bræk, Brøst, Forslidelse; især et forslidt eller forgnavet Stykke paa Tougværk. (Mange Steder brugl.). I Berg. Stift **Braank**.

branka, v. a. (ar), beskadige, brække, forvride eller slide. Branka Foten sin: forvride sin Fod. (Nordland). Kui hever brankat Hornet sitt. Tel. Hall. (Jf. Landst. 149). — **brankast**, v. n. forslides, faae et Slid eller Gnav; om Toug. „braankast", B. Stift.

brankutt, adj. forslidt, stødt eller forgnavet paa enkelte Punkter. „braankette", Berg.

Bras, n. Spragen, Knitren. 2) Kvistebrænde. Gbr. 3) Flamme, blussende og spragende Ild. Østerd. (Sv. brasa, f.). Jf. Brising.

Bras, m. Bras paa et Seil. Holl. bras; jf. Fr. bras: Arm.

brasa, v. n. (ar), 1) brænde, blusse, flamme. Østerd. Sv. brasa. (Jf. brisa). — 2) sprage, knitre, om noget som brænder eller steges. Sdm. Jæd. og fl. — 3) stege noget fedt. Nordl. Ellers: bræsa.

brasa, v. a. (ar), lodde, sammenlodde Jern. Nogle St. **braasaa**. Eng. braze. Jf. Ang. bræs: Kobber.

brasa, v. (3), stille Brasen paa Seil.

Brasing, f. 1) Lodning. 2) Spragen.

braska, v. n. (ar), 1) støie, buldre. Nordl. 2) prale, bramme, gjøre sig til. Vestl. 3) tale kunstigt eller fornemt. Sdm. — S. ogsaa bratla.

Brasma, f. Brasen (Ferskvandsfisk). Smaal. Sv. braxen, i Dial. brasma. Jf. Holl. brasem; T. Brassen, fordum brahsem, brasme.

Brass, n. Frækhed (?). Tel. (Landst. 82). Maaskee hellere: et frækt og vildt Selskab, Slæng, Følge. I svenske Dial. brass: Hob, Mængde. Nt. brass (Weigand 1, 177).

Brasstein, s. Brandstein.

bratla, v. n. (ar), kludre, arbeide uden Fremgang. „braltle", Sdm. Trondh. (Kunde maaskee ogsaa være **brasla**, da nemlig „braska" skal forekomme i Nordland i samme Betydning). Hertil: **Bratl**, n. og **Bratling**, f. uheldigt Arbeide. **bratlasam**: møisom, uheldig.

bratt, adj. 1) brat, steil, stærkt opstigende; om Bakke eller Bjerg. G. N. brattr. Sv. brant (i Dial. bratt). — 2) høit opreist, med stærk Skraaning; f. Ex. om Tag el. Støtter. — 3) stolt, stiv i Gang el. Holdning. Jf. bretta.

bratta, v. n (ar), gaae brat ned, om en Bjergside. Det brattar av imot Sjoen.

Bratta, f. 1) Steilhed. 2) en steil Bjergside eller Bakke; bratte Marker.

brattfjellad, adj. med steile Fjelde.

brattgjengd, adj. dygtig til at gaae i Fjeldene eller i bratte Marker. Nordl. G. N. brattgengr.

brattlend (-lendt), adj. om Gaarde og Landstrøg med bratte Bakker.

Brattlenda, f. brat liggende Marker. Ogs. i Formen **Brattlende**, n.

brattna, v. n. blive brattere; om Veie.

brattraustad, adj. bygget med brat eller steilt opstigende Tag. (Modsat laagraustad). Nogle St. **brattrosta**. (Tel.). Ogsaa **brattrøyst**. Nhl. Jf. Raust.

brattvoren, adj. noget steil.

Braud, n. Brød, baget Mad. Jf. Omnbraud, Flatbraud. **Brau**, Nbg. Telem. **Brød**, **Brø'**, mest alm. G. N. braud. Uegentlig: a) Føde, Livsophold; b) Levebrød.

Brauddeild, f. Braudsetning.

Braud-emne, n. Deig til et Brød.

Braudgraut, m. syrlig Mælkegrød til Brødsuul. „Brø'graut", Sdm.

Braudjarn, n. = Bakster-hella.

braudlaus, adj. brødløs.

Braudleiv, m. et enkelt Fladbrød.

Braudløysa, f. Mangel paa Brød; ogsaa Brødløshed, Mangel paa Føde.

Braudmole (o'), m. Brødstykke.

Braudmose (o'), m. et Navn paa den islandske Mos, forsøgt til Blanding i Brød. Telemarken.

Braudsetning, f. et Lag af opstablet Fladbrød. Berg. Stift. (Brødsetning). I Tel. Brauddeild, f.

Braudsmell, m. Lyd af Brødbrydning. Han toler ikkje høyra Braudsmellen, om En som er meget utaalsom, el. ogsaa gnieragtig.

Braudsuvl, f. Suul til Brød.

Braudtenar, m. Medtjener, En som tjener i samme Huus.

Braudtøgja, f en stor Kurv til Fladbrød. Sætersd.

Braut, f. 1) Vei; især en opbrudt Vei i Sneen, eller i en Bakke. Snjobraut. G. N. braut (til brjota). Heraf brøyta. — 2) Bakke, Side af en Terrasse; saaledes ofte om de tvært opstigende Bakker langs med Elvene. (Aabraut). Tel. og fl. Paa Sdm. oftest om en Bakke i en Vei. — 3) Bakkekant, Brink imellem en Bakke og en ovenfor liggende Flade. Hall. Rom. og fl. Jf. Brekka.

braututt, adj. bakket, med afvexlende Bakker og Flader.

brava, v. flamme; s. braga.

Braa, n. Art, Egenskab. Helg. „Eit anna' Braa i Veer'e": et andet Slags Veir. Jf. braa, v.

Braa, f. (Fl. **Bræer**), Øienhaar. Tel. (Moland). G. N. brá. S. Balderbraa. Jf. Eng. brow, Ang. bræv, Mht. brawe: Øienbryn.

braa, v. n. (r, dde), lyne, glimte af Lynild. Tel. Sirebal. I Sætersd. **brjaa**. G. N. brá el. brjá: glimre. Jf. braga og brega. Mht. brehen: glimte.

braa, v. a. og n. (r, dde), 1) drage Sværd; el. ogsaa: lade Sværdet glimte. I gamle Viser. Lata Sverdet braa, Landst. 249. 259. 515. Derimod: Han finom Sverde braa, Landst. 144. 217; altsaa Imperf. og med Dativ, ligesom G. N. bregda, impf. brá. — 2) gjøre Allarm, gjøre Anskrig, tilraabe eller tiltale En. Sdm. Han braadde ved aat meg. Ogsaa: **braa i** (uti). „Han braadde so 'ti, at e' vardt mest rædd'e". Jf. G. N. bregda vid: sætte sig i Bevægelse, o. s. v. — 3) ligne, slægte paa; see ud til noget. (Nordl.). See bregda.

Braad, n. 1) Smeltning. (Sjelden). Jf. Braadsmør, Braadtalg. — 2) Smørelse, Overstrygning med Tjære paa Baade og Fartøier. G. N. bráđ. Jf. bræda.

braad, adj 1) hastig, snar, skyndsom. (Almindelig udtalt braa'). G. N. brádr; Sv. bråd, D. brad. — 2) pludselig, som kommer uventet. — 3) hastmodig, som ikke kan bie.

Braadbenk, m. Sted hvor Fartøier opsættes for at blive overstrøgne med Tjære (Braad).

Braadbil (i'), n. en kort Stund. D'er ikkje gjort paa nokot Braadbil. Tel. og fl.

Braaddaude, m. en hastig Død.

braaddjup, adj. dyb nær ved Landet. (=

nærdjup, tverdjup). Sv. bråddjup.
Braade, m. Hastighed (sj.). S. ogs. Braae.
Braadeld, m. hastig opkommende Ild.
braaden, adj. smeltet, flydende. „braaen", Østl. og fl. Jf. braadna.
braadfager, adj. vakker ved første Øiekast. Jf. langtekkjeleg.
Braadfall, n. hastigt, pludseligt Fald.
Braadfang, n. noget som kan samles i en Hast. Østl. (?). S. Braadfenge.
braadfaatid, adj. meget nysgjerrig. Smaal. (braafaati).
braadfegen, adj. pludselig stemt til Glæde. (braafegjen, -feien).
braadfeig, adj. som skal døe inden kort Tid. Eg trudde daa inkje, at han var so braadfeig, ɔ: at han skulde døe saa hastigt.
Braadfenge, n. Nødhjælp, noget som man kan faae fat paa i en Hast og bruge indtil videre. „Braafengje". B. Stift. Jf. Braadnøyte.
braadfengen, adj. som man kan faae i en Hast. Ogsaa **braadfengd**, dog lidet brugl.
braadfljuga, v. n. flyve (eller løbe) afsted i en Hast. Østl. (braaflyge, -flye).
braadfør, adj. skyndsom, rask.
braadgjengd, adj. som gaar hastig bort.
braadgjerast, v. n. modne hastigt. Rbg.
braadgjord, adj. gjort i en Hast.
Braadhast, f. stor Hast. — **braadhastig**, adj. meget hastig.
braadheit, adj. hastig ophedet.
braadhippen, meget nysgjerrig. Smaal.
Braadhite (i'), m. hastig paakommen Hede.
braadhugad (u'), adj. hastig, utaalmodig, som ikke vil bie. „braahuga", Tel. og fl.
braadkald, adj. hastig afkjølet.
braadkomen (o'), adj. som kommer pludselig.
Braadkulde, m. hastig paakommen Kulde.
braadlaus, adj. om en Baad, hvorpaa Tjæren er afslidt, eller som behøver „Braad". Heraf **Braadløysa**, f.
braadleg, adj. noget pludselig, el. hastig.
Braadleike, m. Hastighed.
braadljos, adj. pludselig lys eller oplyst. Det vardt so braadljost.
braadlynd, adj. hastmodig. G. N. brádlyndr.
Braadlæte, n. Hastmodighed. Tel.
Braadmein, n. pludselig paakommet Meen; ogsaa d. s. s. Braadsykja.
braadmogen (o'), adj. hastig modnet.
braadmyrk (y'), adj. hastig formørket. Det vardt so braadmyrkt: pludselig mørkt.
braadmælt, adj. som taler hastigt. Tel.
braadna, v. n. (ar), smelte, opløses. I Valders braadne; eller alm. braana, braane. G. N. brádna.
Braadning, f. Smeltning, Opløsning.
braadnæm, adj. meget rask til at fatte og lære noget. **Braadnæme**, n. hurtigt Nemme.
Braadnøyte, n. Nødhjelp, noget som man kan bruge for en kort Tid. Gbr. &c. Til Braadnøytes: til Hjælp for Øieblikket. Ork. og fl. Hedder ogsaa **Braadnøytsla**, f. (Braanøytla, Shl.). Ellers Braadskøyte, Braadfenge.
braadreisa, v. a. (er, te), opreise pludselig. „Han braareiste seg": h. sprang op. Østl.
braadrik, adj. bleven rig i en Hast. Sv. brådrik.
Braadsinne, n. hastig paakommen Vrede. **braadsinnad**, som bliver hastig vred; ogsaa utaalmodig. Østl.
braadsjuk, adj. pludselig angreben af Sygdom. G. N. brádsjúkr.
Braadskap, m. Hastighed; Fremfusenhed.
Braadskin (i'), n. stærk Tørke i den Tid, da Kornet skyder Ax. Hertil ogsaa et Verbum: „det braadskiner" (ii), om Korn som fortørres i Skydningen. Toten.
Braadskøyte, n. Nødhjælp (= Braadnøyte). „Braaskjøyte", Sogn.
braadsluttig adj. rask til at dømme. Hall.
Braadsmør, n. smeltet Smør.
braadsnu, v. n. vende pludselig om.
Braadsott, f. pludselig paakommende Sygdom. S. ogsaa Braadsykja.
braadstadna, v. n. standse pludselig eller uventet. „braastane", Østl. — **Braadstadning**, f. en uventet Standsning.
Braadstøyt, m. uventet Stød.
Braadsving, m. hastig Omdreining.
Braadsykja, f. en hastig paakommende og farlig Sygdom iblandt Kreaturene. Sogn og fl. Ogsaa kaldet Braadfengd, f. (Sogn), Braadmein, n. (Tel.), og Braadsott.
braadt (braatt), adv. 1) snart, hastigt; pludselig, uventet. Det kom so braadt paa. — 2) nær ved. Det var ikkje braadt so myket: langt fra ikke saa meget. Ved Bergen tildeels „braatte", maaskee: braadt til.
braadtaka, v. a. gribe pludseligt eller voldsomt. (Forkortet: braa'ta'). Smaal. og fl.
Braadtalg, f. smeltet Talg.
braadteken, adj. 1) pludselig greben. 2) let at tage (= snarteken).
braadtenkt, adj. = snartenkt.
braadtøk, adj. som griber hastigt til.
Braadtøyr, m. hastig paakommet Tøveir. (G. N. brádaþeyr).
braadug, adj. hastmodig, heftig. „braaug", Hallingdal.
braadvarm, adj. hastig opvarmet. — **Braadvarme**, m. hastig opkommen Varme.
Braadveder (Braaveer), n. hastig paakommende Storm eller Uveir.
braadvenda, v. n. vende pludselig. **Braadvending**, f. hastig Vending.
Braae, m. (1), Lyn, Lynglimt. Tel. s. braa, v.
Braae, m. (2), et Insekt, som skal være farligt for Kreaturene. Smaal. Efter Wilse Acarus Holosericus. (Spydebergs Beskr. S. 83, hvor det ogsaa kaldes Braafrø). En deraf foraarsaget Sygdom nævnes ogs.

„Braae", maaskee samme som Braadsykja (?). Sv. Dial. bråde, bråe, bråfrø.
braaen, s. braaden. **Braafengje**, s. Braadfenge.
braagaa, s. braga.
Braagn, s. Brogn. **braaheit**, s. braadheit.
Braak, n. 1) Brydning, Vridning (s. braaka); ogsaa: idelig Anstrengelse, Slid og Slæb. 2) Larm, Knagen. Nordl. 3) opdrevet Tang (= Bruk), s. Flodarbraak.
Braak, f. 1) en Indretning at berede Skind i; en fastnaglet Bue af Jern eller Træ, hvori Skindene trækkes frem og tilbage. (Isl. brák). — 2) en Brage at berede Liin med, Hørbrage. Østl. Fleertal tildeels Bræker, Bræk' (Gbr.). — En anden Betydning i Leirbraak.
braaka, v. a. og n. (ar), 1) bryde, vride, slide paa noget; især om at berede Skind ved Vridning og Gnidning. Temmelig alm. — 2) brage Hør eller Hamp for at fraskille Stilkene. Østl. — 3) larme, buldre; ogsaa gjøre sig til, slaae stort paa.
Braakar, m. en driftig Arbeider; ogsaa En som fører megen Larm og Bulder.
Braakaal, s. Brakall.
Braaking, f. idelig Bevægelse, Slid og Slæb; ogsaa Larm, Bulder.
Braakvitel, s. Brotkvitel.
braaksam, adj. besværlig, som medfører meget Slid og Slæb. Ogsaa: haard, knudret; f. Ex. om Veie. Nogle St. **braaken**.
Braal, m. en stærk Lugt, især frisk og kryddeagtig. Sdm. Hedder ogs. **Brjaal**.
braala, v. n. give stærk Vellugt.
braalynt, s. braadlynd.
braana, s. braadna. **Braanaa**, s. Brune.
braanka, s. branka.
Braaskin, s. Braadskin.
Braataa, Hob, Dynge; s. Brote.
braataa, v. s. brota.
Braaveer, s. Braadveder.
breda, v. n. (ar), glimte, give en hvid Lysning ligesom Sneen (s. Brede). Sdm. i Formen **bride** (i'). „Han gjekk i ein kvit'e Kjole, so dæ brida 'ti 'naa" (ɔ: saa det lyste af ham).
Brede (el. **Bride**, i'), m. Sneemasse, Sneelag (= Fonn). Nfj. Sdm. Især om en efterliggende (seent eller aldrig optøende) Sneehob paa et Fjeld; ligesaa om en Ismasse (Isbrede). Ordet lyder som: **Bride** (i'), Sdm., **Brede** (ee), Nfj., **Brie** og Bree, Sogn og fl., **Bræe**, Sfj. En anden Form er **Bræa** el. Bræe, f., brugt i Hall. og Valders. Det sidste synes opfattet som Bræda, ɔ: en Masse til at smelte; den første Form synes derimod at være beslægtet med breid og breida. G. N. bredafönn forekommer i Vølsunga Saga med den Forklaring, at det først var et Sted, som var saaledes kaldet efter en Mand, som hedte Brede (?).
Bredevatn, n. grumset Vand, som flyder ned fra en Sneemasse (eller Iis) paa et Fjeld. „Breavatn", Sogn.
brega, v. n. (ar), svæve, vifte eller bæve ligesom en Flamme. „Dæ brega fere Augo". Hall. Vel egentlig briga (i'); s. Brign. Sv. Dial. bräga. Jf. braga og blega.
bregda, v. n. (ar; eller: er, de), 1) forandre sig, skifte om; s. brigda. — 2) ligne, slægte paa; ogs. see ud til, nærme sig til. Det bregder paa det. Rbg. Nordl. Ellers i en anden Form: **braa** (r, dde). Det braar paa det. Han braar paa Fa'r sin. Helg. og fl. G. N. bregda. I Sverige: brå, bråś. — 3) v. a. væve Baand paa en egen Maade, som ligner Fletning. Shl. (I Tel. brogda, af Brogd). Jf. Bragd, Brugda, brygda; alt at henføre til G. N. bregda (bregd, brá, brugdit) med Betydn. svinge, rykke, bryde, omskifte og fl.
breid, adj. bred, udstrakt til Siderne; ogsaa udgjørende et vist Maal i Bredden; f. Ex. tvo Alner breidt. Mest alm. **brei**, **brei'e**; i Nfj. og Sdm. **breid'e**. G. N. breidr. Gjera seg breid: spærre sig ud: ogsaa bryste sig, hovere.
breida, v. a. (er, de), 1) brede, udbrede, strække noget, saa at det dækker eller skjuler Underlaget. G. N. breida. — 2) sprede, udsprede tæt og jævnt; især om at udsprede Hø til Tørring. Nogle St. **brøie** (Sfj. Sogn), andre St. **breie**. — 3) dække, skjule. Breida ned: overdække. Breida seg ned: trække Sengklæderne over sig. Breida attyver: skjule, tildække. Breida upp, = reida upp: rede en Seng. (Buskr.). — Breida seg: a) gjøre sig bred; b) udbrede sig, spredes. Hedder ogsaa **breidast**.
Breida, f. 1) Noget som er udbredt, f. Ex. en Slump Hø, som er udspredt til Tørring. Høybreida. Ork. og fl. (Jf. Flekk). — 2) en stor udspredt Hob, især af Fugle paa Søen. Nordl. (Breia).
breidbakad, adj. bred i Ryggen.
Breidd, f. 1) Bredde, Bredhed. G. N. breidd. — 2) en Vævbredde i sammensyede Tæpper, Seil og lignende. (Jf. Vaad). — 3) Side. I Breidd med: ved Siden af, jævnsides med, eller i samme Linie som. Nordl. og Trondh. (Sv. bredvid). — 4) Bred, Kant, Rand. Hedder ogsaa **Bredd** og hører maaskee sammen med Bradd.
breidd, partic. 1) udbredt. 2) dækket, overdækket. Jf. einbreidd, sibreidd.
breiddfull, adj. fuld til Bredden. Hedder ogsaa: **breidmett** (Tel.) og **breiddmælt**.
Breiddvid (ve), m. det yderste Stykke paa Siden af en Slæde. Sdm.
Breidegreip, f. Greb at sprede Gjødsel med. Nogle St. **Breidsletjuga**. (Bretlekjua, Shl.).
Breidemjøl, n. Meel at strøe paa Fladbrødet i Bagningen.

Breidevoll, m. bekvem Plads for at udsprede Hø til Tørring.
breidføtt, adj. bredfodet.
breidgjengd, adj. som gaar bredt, el. med udspærrede Fødder. Hall.
breidhendt, adj. bredhaandet.
breidherdad, adj. = herdebreid. (breihæra).
Breiding, f. Udspredelse; f. Ex. af Hø.
Breidkjeft, m. en Fisk med usædvanlig stor Mund. (Lophius piscatorius). Sdm.
breidlagd, adj. bredvoxen (bredt anlagt).
Breidleike, m. Bredde, Bredhed.
breidleitt, adj. bredladen, som har et bredt Ansigt. G. N. breidleitr.
breidmed, jævnsides; s. Breidd.
breidmynt, adj. bredmundet.
breidna, v. n. (ar), blive bredere.
breidnasad, adj. brednæset.
breidrendad, adj. med brede Striber.
Breidsida, f. Bredside, paa Fartøi.
Breidsla, f. 1) Udspredelse, f. Ex. af Hø. — 2) en udbredt Masse (= Breida). Hall. og fl., især som Høybreidsla (= Høyflekk). — 3) et Dække, Tæppe. I Sammensætning som Aabreidsla, Underbreidsla, Yverbreidsla. Afvig.: Breitla, Bresle, Breltle. — **Breidsletjuga**, f. s. Breidegreip.
Breidslede, m. større Slæde med Sæde for to eller flere Personer.
breidt, adv. bredt, i udspærret Stilling. Standa breidt: staae til Skue for en Forsamling. (Spøgende om Brudefolk, Faddere og lignende). Jf. Sv. „stå på breda stenen".
breidtent, adj. som har brede Tænder.
breidvaksen, adj. bredvoxen.
Breidøks, f. Bredøxe, Bile.
breie, s. breida. **Breitla**, s. Breidsla.
Brek (e'), n. Overhæng, idelige Begjæringer, især efter Smaating. S. breka
Brek (e'), f. Nød, Plage. Sdm. „Han hev' ikkje noka Brek": han har ingen Nød, han har det godt. Maaskee egentlig: Skade, Overlast, ligesom G. N. brek, n. Jf. Meinsbrek.
breka (e'), v. n. (ar), 1) trygle, bede eller minde idelig om noget, især om Ting, som ikke synes nødvendige. (Mest om Børn). Sogn, Hall. Valders, Num. Tel. ogsaa i Nordl. og fl. G. N. breka. (Jf. masa). — 2) v. a. plage, hindre, skade. „Dæ breka me inkje": det har jeg ingen Nød af. Sdm. — **breka seg**: klage, beklage sig. Sdm. S. Brek, f.
brekall, og **breken**, s. breksam.
Breking, f. Tryglen, Overhæng.
Brekk, m. Brink, Bakke. Valders.
Brekka, f. en Bakke; især en stor Bakke imellem en lavere og en høiere Flade. Alm. i den sydlige Deel af Landet. (Jf. Braut og Mel). G. N. brekka. (Jf. Nt. Brink; Eng. brink). I Rbg. forekommer „Brokke" i samme Betydning.
brekkutt, adj. bakket; om Veie.
breksam, adj. om En, som har mange Ønsker, el. som altid har noget at kræve og begjære. S. breka. Hedder ogs. **brekjen** (Sogn, Tel.), og brekall. Ellers: aabrengjen, masen.
Brem, n. gammelt Skrab, s. Brom.
brema, s. brima. **Brems**, s. Brims.
Brend, f. en Mark med meget tynd Skov. Østerd. Ogsaa p. Hadeland.
brend, partic. (af brenna), brændt. — **Brendepoka** (o'), f. en Hudsygdom, som næsten ligner brændt Skade. Sdm. Ndm. — **Brendesaar**, n. Saar af Forbrændelse.
brengja, v. a. (er, de), vrænge, vride, bryde paa noget. Hall. Hertil **Brengja**, f. 1) en forvrænget Stilling (= Rengsla). 2) Klemme, Knibe. Gbr.
brenna, v. n. (**brenn, brann, brunnet**), 1) brænde, være i Brand; ogsaa: fatte Ild. G. N. brenna. Inf. ogs. **brinne** (Trondh.), ligesaa Præs. **brinn**. Supin. ogsaa **bronnet, bronne'**. Imperf. Fl. hedder **brunno** (Hall. Vald.). — 2) smerte, svie; ogsaa: ulme, gjære, syde. Det brenn fyre Bringa. Han stend og brenn med ein Snjokave (om Luften). — 3) om Personer: have Uro i Sindet, tænke paa noget med Længsel, Bekymring, Harme o. s. v. Han gjekk lenge og brann med det og inkje gat nokot. Hertil Brand og Brune.
brenna, v. a. (er, de), 1) brænde, sætte i Brand; bruge til Brændsel. G. N. brenna. — 2) svie, skade eller ødelægge med Ild (ogsaa blot ved Hede eller Tørke). — 3) tilberede, tilvirke ved Ild. Brenna Tigl, Tjøra, Bik, o. s. v. — Brenna seg: forbrænde sig; figurl. have Skade af et Forsøg, saa at man siden vogter sig derfor.
Brenna, f. 1) et afbrændt Stykke Land (Skov, Krat). Sjelden og helst i Stedsnavne. — 2) et Redskab til at brænde med; en Jernkasse til Kaffebrænden. Østl.
brennande, adj. 1) brændende. 2) forbrændelig, brændbar. Det brann alt, som brennande var.
Brennefang, n. Brænde, Brændsel. Østl.
Brennelyng, n. stor Lyng, som tildeels bruges til Brændsel.
Brennenata, s. Brenneta.
Brennesott (oo), f. Halsbrynde (= Halsbrune, Elding, Brjostsvide). Sogn, Vald.
Brennestein, m. Svovel. (Mange Steder brugl.). G. N. brennusteinn.
Brenneta (e'), f. Brænde-Nælde (Urtica). Gbr. (Brennetu). Ellers brugt i flere Former: **Brennhetta, -hutu; Brennenata, -nota** (o'), **-netla, -notla**. See Nata og Netla.
Brennetorv, n. Tørv til Brændsel.
Brennevid (i'), eller -ved, m. Ved, Træ til Brændsel.
Brennevin, n. Brændeviin.

Brennflekk, m. et lidet afsviet Jordstykke til Dyrkning. Solør. Jf. Brote.
Brennhast, f. flyvende Hast. Jf. brennsnøgg.
brennheit, adj. brændende hed.
Brennhite (i'), m. brændende Hede.
Brenning, f. Brænden; ogsaa et Baal, en Lystild (= Brising).
brennkald, adj svieende kold. **Brennkalde**, m. en meget skarp Kulde. Østerd.
brennsnøgg, adj. yderst hastig. Hall. og fl.
Brensla, f. Brænden; Forbrændelse. Ogsaa: Halsbrynde, Kvalme. Hall. og fl.
Bresel, el. **Brisel** (i'), n. Farve af Brasilietræ. Fr. brésil; Sp. brasil. Egentl. et østerlandsk Ord, hvoraf Landet Brasilien har faaet Navn. (Diez 1, 82).
bresja, v. n. (ar), gnægge (= humra). Hard. — Om et andet bresja, s. bræsa.
Bresma, s. Brosma. **Bresne**, s. Blesma.
Brest, m. (Fl. **Brester**), 1) Brist, Revne, Sprække. G. N. brestr, pl. brestir. 2) Knald, Lyd af noget som brister. — 3) Brøst, Mangel. Nhl. og fl.
bresta, v. n. (**brest**, **brast**, **brostet**), 1) briste, revne, sprække (om haarde Ting, f. Ex. Glas og Metal). G. N. bresta; Sv. brista. Imprf. Fl. **brosto**. — 2) opløses. Om Mælk: skille sig af Varme, afsætte Ost. (Ikke alm.). Om Øinene: tabe sin Glands og synke sammen (nemlig i Døden). — 3) mangle, fattes. Nhl. Shl. Ogsaa i Tel. Lat ikkje Hugen bresta. (Landst. 116). Sv. brista. I Nfj. og Sdm. „reste". Ellers: vanta, skorta. Jf. brosten.
bresta, v. a. (er, e), sprænge Mælk ved Varme (= løypa). Hall. Sfj. og fl. Particip **brest**.
Bresta, f. Mælk som er opvarmet, saa at den afsætter Ost. Hall.
bresten, adj. skjør, som let brister.
Brestfella, f. Feil, Skade, Forfald. Hall.
Bresting, f. Bristen; Knagen.
Brestkaal, n. Agerkaal. Østerd. Toten, Hall. Nogle St. **Prestkaal**.
brestlaus, adj. fri for Brist eller Sprække.
brestutt, adj. fuld af Sprækker.
Brett, n. 1) en Bøining opad; Hals paa Skier og Slædemeder. Østerd. og fl. 2) Ombøining, Ombrækning, ombrækket Hjørne paa et Blad i en Bog. Nordl. og fl.
bretta, v. a. (er, e), 1) reise op, sætte i Veiret. Bretta Spælen: reise Halen, f. Ex. om Gjeder. G. N. bretta. (Af bratt). — 2) opfolde, vride tilbage, ombøie Kanten paa Klæder; f. Ex. paa Ærmerne. (Temmelig alm.). Bretta seg innpaa ein: vride sig ind paa En, vende sig mod En med Fornærmelser. Num. — 3) spanke, sprade, gaae med en stolt og stiv Holdning. Han gjekk og brette seg som ein Hane. Jf. bretta Leggjerne: sætte Læggene meget frem (nemlig ved at skyde Knæerne tilbage). B. Stift. Jf. spretta.
Brettemessa, f. Brittiva's Dag, den 11te Januar. Tel. (Wille 242).
bretten, adj. 1) fremadbøiet, om Stavn paa Fartøi. Nordl. 2) stolt, stiv i Gang eller Holdning. Ogs. **brettesam**.
Bretting, f. Ombøining, o. s. v. s. bretta.
Bretting, m. en Sprade, stolt Person. „Brettingje", Tel.
brettug, adj kræsen, fiin, kjælen. „brettau", Smaal. Rom.
Brev (ee), n. Brev; ogs. Dokument, f. Ex. Skiftebrev. Afvig. Bræv, ogs. Brøv (Nhl.). G. N. bréf, af Lat. breve (brevis: kort). Brev findes ogsaa brugt for Papir; saaledes: **Brevpengar**: Banksedler. **Brevdalar** (ogs. Brevspeisje): en Dalerseddel. (Sæt. Sdm.).
breva (ee), v. a. (ar), indføre i Brev; bekræfte ved Dokumenter. Hall. og fl. **breva burt**: overlade ved Skjøde eller skriftlig Tilstaaelse. Valders.
brevgjera, v. a. opsætte skriftlig, bekræfte ved et Dokument. „brøvgjera", Nhl. — **brevgjort**: afgjort skriftlig. **Brevgjerd** (-gjær), f. eller **Brevgjering**, f. skriftlig Affattelse.
Brevsal, m. Brevsamling, Archiv.
Brevsending, f. Korrespondents.
brevsett, adj stadfæstet ved et Dokument.
brevsynd (-synt), adj. som kan læse Haandskrift.
bri, v. lempe; s. brigda.
Bride (i'), f. Brede. **briga**, s. brega.
Brigd, f. en Forandring, Afvigelse fra den sædvanlige Skik. Sdm. og fl. Helgarbrigd, Sedabrigd. G. N. brigd.
brigda, v. a. (er, e), 1) forandre, gjøre en Forandring med. Hard. og fl. I Nhl. **brygda**. Ogsaa v. n. forandre sig; f. Ex. om Veiret. (Bøiningen vaklende; tildeels: ar). Hedder ellers **bregda** (Sæt.) og **bragda** (Sogn). — 2) vende, bøie om, vride tilbage (= bretta). Sdm. (tildeels **brygde**). — 3) forvride, vrænge et Ledemod. Nfj. Sdm. Nogle Steder: **brigste**. Desuden forekommer „brigde" ogsaa i Betydning dræbe, slagte (Tel. Hall.), dog sjelden og som forældet. S. ellers bregda og braa. — Til brigda hører vel ogsaa en anden Form: **bri** (-r, dde), v. a. lempe, lave. „E veit ikkje kor e skal bri dæ". Sdm.
brigdast, v. n. forandre sig, omskifte. Brigdast i Hugen: faae et andet Sind, et nyt Mod. Sdm. — brigdast um: skjøtte om; s. brygdast.
Brigde, n. 1) Forandring, Omskiftelse. Hard. og fl. G. N. brigdi. — 2) Maneer, Skik; særegen Brug i et Land eller Distrikt. Tel. og fl. Jf. Maalbrigde. — 3) Forvridning i et Ledemod. Sdm. Nogle St. kaldet Brigst.
brigdeleg, adj. foranderlig, ustadig. G. N. brigdilegr.

Brigding, m. s. Brygding.
[**Brigg,** m. Brig, stort tomastet Fartøi. Eng. brig; Holl. brigschip, af dunkel Oprindelse.
Brign, f. svævende Bevægelse (s. Saabrign). Hall. Til brega.
Brigsl, f. Bebreidelse, Dadel. Hard. G. N. brigsli, n.
brigsla, v. a. (ar), 1) bebreide, forekaste En noget. Hard. G. N. brigsla. Jf. neisa, nekkja. — 2) plage, uleilige (= bry). Helg.
Brigsle, n. (?), Forhindring, hinderligt Tilfælde. Nfj. (Nærmest til brigda).
Brigst, Forvridning, s. Brigde.
Brik (ii), f. (Jl. **Brikar**), 1) Skranke, Rækværk, Gelænder, saasom paa et Gallerie. Rbg. Ganga yver alle Brikarne: løbe blindt hen, over alle Skranker. — 2) en lav Fjelevæg, saasom paa Siderne af Logulvet i en Lade. Laavebrik, Agnebrik. Nordre Berg. (J Søndre Berg. Brikje, n.). G. N. brík: Fjelevæg. — 3) en kort Bænk, især ved Siden af Døren, el. ved Ildstedet. B. Stift. Sitja i Briki: sidde yderst ved Døren.
Brike (kj), n. 1) Fjelevæg om et Logulv, s. Brik. 2) en Paneling paa Siden af Ildstedet i en Røgstue. Shl. Hard. (Paa Sdm. Omnbolk).
briken (brikjen), adj. 1) prægtig, glimrende; ogsaa meget behagelig, om en Tilstand. Hard. Nhl. „D'æ ikkje brikje fyre dei": der er ikke lyse Udsigter for dem. — 2) frisk, livlig, som har et godt Udseende. Nhl.
brikja, v. n. (er, te), glimre, prange; ogsaa: kneise, rage høit op. Tel. Tildeels v. a. „brikje seg": bryste sig, gjøre sig til. Jf. brækja.
[**Brikka,** f. Brikke; ogsaa et lidet Smørkar. Guldalen.
brikla, v. a. hindre el. afbryde En, f. Ex. i Talen. Ork. Noget lignende er „blingra", Sdm.
Brikna (ii), f. en meget behagelig eller heldig Tilstand; Herlighed, Lykke, Fornøielse. Nfj. Af briken.
brikna (ii), adj. meget behagelig, herlig, ypperlig. „Eit brikna Ba'n": et udmærket godt Barn. „Eit brikna Veir": usædvanlig gunstigt Veir. Sdm. Hedder ogsaa **briknaleg**, maaskee briknarleg. Forudsætter et Subst. Brikn (= Brikna).
Brilla, f. (mest i Fleertal), Briller, Dienglas. T. Brille. (Udledes af Lat. beryllus). Hertil **Brillehus**, **Brillestong** og flere. **brillelaus**, adj. uden Briller. Lesa brillelaus.
Brim (ii), n. 1) Skover, Bundfald, Bærme. J Sammensætningen Saltbrim. Nhl. J Stjordalen: Saltbræm. — 2) et Slags blød Ost, som tillaves af Valle ved stærk Kogning. Berg. Stift. Afvigende: **Prim** (Tel. Hall.) og tildeels **Brøm**, s. Mysebrim. — J formede og sammenpressede Stykker kaldes denne Ost: **Brimost** (B. Stift); ogsaa Myseost og Mysesmør. Andre af Vallen tillavede Retter kaldes i Tel. og Hall. Primbræ(d)a, Primduppa, Primmat, Primtukke.
Brim (i'), n. Brændinger, Havbølgernes Brydning imod Landet. Berg. Trondhjem, Nordl. tildeels udtalt Breem og Bræm. G. N. brim. (Ang. brim, Hav).
brima (i'), v. n. (ar), om Søen: brydes, oprøres ved at slaae imod Stranden.
Brimbaara, s. Brimsjo.
Brimdun (u'), m. Lyden af Havbølgernes Slag imod Landet. Nogle St. **Brimdyn** (y'). Jf. Brimtot.
Brimhest, m. stor Havbølge, som støder tilbage fra Landet. Lofoten. Ogsaa ellers om Bølger som skumme eller brydes lige til Bunden (= Grunnbrot).
Brimost (ii), m. s. Brim.
Brimrok (i', o'), n. Drev af Brændinger.
Brims (i'), m. 1) Bremse (et Insekt). Mandal. — 2) Klemme eller Knevl at sætte paa ustyrlige Heste. Indh. (Sv. brems).
Brimsjo, m. oprørt Sø nærved Landet.
Brimtot (i', o'), n. Susen, Lyd af Havbølgernes Slag mod Klipperne. Sdm.
Brimul (i'), m. et Slags stor Sæl (Kobbe). Nordland (?). J ældre Skrifter Bremulv (Jensens Glosebog) og Brømaal (Leem, Lappisk Nomenklator 564). Jsl. brimill: Han-Sæl.
Bring, m. 1. Hindbærbusk, Rubus idæus. Gbr. Orkd. Paa Sdm. Brogn (Braagn). Jf. Blem. Andre St. **Bringbærris**.
Bring, m. 2. Bryst, især paa Fugle.
Bringa, f. Bryst, Barm. G. N. bringa. (Bruges her allerhelst om Menneskets Bryst; altsaa forskjelligt fra den svenske og danske Brug).
[**bringa,** v. a. (ar), bringe føre. Nyt Ord.
Bringbær, n. Hindbær (s. Bring). Mest alm. Bringebær; ogs. Brembær (Indh.), Brognebær (Sdm.). J svenske Dial. bringbär, brambär, og fl.
Bringe, m. Elg-Oxe, Elsdyr af Hankjønnet. Østerd.
bringebreid, adj. bred over Brystet.
Bringehola (o'), f. Huulningen nederst paa Brystet; Hjertekulen.
Bringeklut, m. Brystklud.
Bringekoll, m. Brystknuden, den forreste Deel af Brystet paa Dyr. Jsl. bringukollr.
Bringerefte, s. Bringetre.
Bringeskinn, n. Skjødskind.
Bringespord, m. den tynde Bruskplade som danner den bageste (nederste) Kant af Brystet. Nhl. og fl.
Bringesykja, f. Brystsygdom.
Bringesylv, n. Brystsmykker af Sølv. J Sogn **Bringepengar**, pl. (= Agnestei).
Bringe-tre, n. Bryst-Træ i en Væverstol. J Gbr. Bringerefte.
Bringeverk, m. Smerte i Brystet; ogsaa

Bekymring, megen Ængstelse.
Bringsl, n. Forhindring; Fortræd. Nfj. Jf. brengja.
Bringsmale, m. den nederste Deel af Brystet. Sdm. Ellers **Bringsval** (Nordland), **Bringsvol** (Indh.). Jf. Bringespord.
Bringspolor (o'), pl. Ledemod imellem Brystbenet og Ribbenene. Tel. G. N. bringspalir. Jf. Spol, Spola.
brinna, s. brenna.
Bris (i'), n. Knuder i Kjødet (af Dyr); et Slags hvide og svampagtige Kjødtrevler, som ansees for usunde og derfor bortkastes. Hard. Nordre Berg. Sdm. ogsaa i Nordl. Isl. bris.
brisa (ii), v. n. (ar), lyse, blusse, flamme op. Nordre Berg. Vel ogsaa: glimre, glindse. Jf. brisen.
Brise (i'), m. Lue, Blus. Hard. Hedder ogsaa: **Bris** (ii), Voss, Nhl. Ellers Briseld, Brising.
Brisel (i'), f. Bresel.
Briseld (ii), m. Blus, = Brising. Nfj.
brisen (ii), adj. stolt, prægtig. Shl.
Brising (ii), m. Baal, Blus, Lueild; især Lystild som optændes paa et høit Sted for at sees i Frastand. Jonsvoko=brising. Hard. Voss, Nfj. Sdm. (Ellers Vokeeld, Briseld, Nying). Ogsaa en Hob af tørt Løv og Kviste, som bliver afbrændt, naar Engen ryddes om Vaaren.
Brisk, m. 1. Enebærtræ (= Eine). Tel. Hall. Vald. Smaal. og fl. Hertil: **Briskebast**, **Briskebær**, **Briskeholt**, og fl. — Ved Arendal skal Brisk ogsaa betyde: Bregne.
Brisk, m. 2. en skarp og bitter Smag; tildeels ogsaa om Lugt. Sdm.
Brisk, m. 3. Brix, Sengested fæstet til en Væg. Østl. (Tydsk Britsche, Pritsche).
briska, v. n. (ar), bramme. **briska seg**: bryste sig, hovere. Østl.
brisken, adj. bitter, barsk. Sdm. (briskjen).
Brisling (i'), m. en liden Fisk af Sildeslægten, Clupea Sprattus. (Allesteds udtalt med tydeligt sl). Maaskee af brisa, paa Grund af den smukke glindsende Farve.
Brislyng (i'), n. (?), s. Bitlyng.
brjaa, v. lyne, s. braa.
Brjosk (oo), m. Brusk, Mellemting af Kjød og Been. Tydeligst udtalt Brjosk, Briosk, Hard. Voss; andre St. Brosk (Tel. Gbr.), og mest alm. Brøsk. G. N. brjósk, n. Sv. brosk.
brjoskutt, adj. bruskagtig.
Brjost (oo), n. 1) Bryst, Forside mellem Hals og Mave. Nogle St. tydeligt Brjost el. Briost (Hard. Voss); andre St. Brjøst (tildeels Sdm.), Brost, oo (Gbr.), og mest alm. Brøst. G. N. brjóst. Sv. brøst. — 2) Patte, Moderbryst. Giva Brjost: give Die. — 3) Gavl, Tværvæg; ogsaa Forvæg eller Forside paa en større Bygning.
brjostad, adj. dannet med Hensyn til Bryst. Godt brjostad, f. Ex. om en Hest.
Brjostduk, m. 1) Brystklud for Kvinder; et Klædningsstykke med udsyede Figurer. Sogn, Nhl. og fl. — 2) en Vest. Sdm. Sædvanlig udtalt Brjosduk, Brøstuk.
Brjostgang, m. Brystets Bevægelse af tungt Aandedræt, saasom i Udmattelse eller Sygdom.
Brjostkjøl, m. Gysen, Skræk (s. Kjøl). „Brøskjøl", Sdm.
Brjostmein, n. Skade i Brystet.
Brjostsvide (i'), m. Halsbrynde, Kvalme. Shl. Sdm. (Brøsvid, Brøsve).
Brjostsvoll, el. **Brjostsull**, m. Brystbyld. Afvig. Brøstsyll, Brøssyll. Sdm.
brjostveik, adj. svag i Brystet.
Brjostverk, m. Smerte i Brystet.
Brjot (oo), m. en Bryder, En som farer larmende og uforsigtigt frem. B. Stift. Nogle St. Brjøt, Brøt.
brjota (briota), v. a. og n. (**bryt**, **braut**, **brotet**), at bryde. Inf. **brjota** (Søndre Berg.), **brjote** (Rbg. Tel.), **brote** (Gbr.), **brjøte** (Hall. Nfj. Sdm.); ellers: **bryta** el. **brøte**. Imperf. Fl. **bruto** (u'), i Hall., **brøto**, Vald. ellers: **brute** (u'), **brote** (o'). Supin. **brote'** (o'), **brøte**. G. N. brjóta (brýt, braut, brotit). — Særlig Betydning: 1) bryde, brække, faae til at briste. Brjota av, upp, ned, sunder. — 2) tilvirke el. tilrede ved Brydning. Brjota Lin, Hamp, Mark, Aaker, Veg. Jf. brjota Stein: opvælte Steen af Jorden. — 3) vride, ombøie. Brjota upp Ermarne (= bretta). Brjota i Hop ei Østja: gjøre en firkantet Æske ved Sammenbøining af en tynd Skive. — 4) rygge, ophæve; ogs. krænke, overtræde. Brjota sitt Ord, sin Lovnad. Brjota Freden, Logi, o. s. v. — 5) v. n. vende sig, tage en vis Retning. Det bryt av: det afviger fra det forrige, bliver anderledes; f. Ex. om Skik. Østl. Trondh. Det bryt attpaa det: det nærmer sig dertil, ligner noget. (Jf. brøyta). Det bryt ut: slaar sig ud (om Sygdom). Det braut upp, om et Saar. — 6) om Havbølgerne: toppe sig op og derpaa styrte ned; ogsaa: brækkes, sprænges over en Banke eller et Skjær. Det braut paa alle Fall: der var Bølgebrud paa alle Skjær. — Afvigende: **brjota seg**, ɔ: kaste op, spye. Brjota seg rein: tømme Maven ved Brækning. Brjota seg ut: komme ud ved at bryde Døren. Sjeldnere i Formen **brjotast**, v. n. gaae i Stykker ved Gnidning eller Sammenstød. — Afledninger: Braut, brøyta, Brut, Brot, Brota, Brote og fl. Jf. broten.
brjotande, adj. 1) brydende. 2) som kan brydes. Han braut alt som brjotande var.
Brjotar, m. En som bryder; f. Ex. Steinbrjotar. Ogsaa det samme som Brjot og Brotheft.

Brjoting, f. Brydning; Opbrydning.
Brodd, f. Kant; s. Bradd.
Brodd, m. 1) Braad, Spids, Pig. Jf. Isbrodd. G. N. broddr. — 2) Spirer af Korn paa en nylig saaet Ager. Tel. Sdm. Trondh. Nordl. (Sv. brodd). Heraf brydda. Jf. Aal, Egind. — 3) Haar, især af Reensdyr og Elg. Reinsbrodd, Elgsbrodd. Østerd. Solør. — 4) et Stød el. Anfald; især om det haardeste Stød af en Vindbyge paa Søen. Berg.
brodda, v. a. sætte Braad eller Pigger paa.
broddlaus, adj. uden Braad. Ganga broddlaus paa Isen.
broddutt, adj. pigget; tornet.
Broder, m. (Fl. **Brøder**), Broder (frater). Oftest forkortet: Bror; i Sæt. Broir (og som Kjælenavn: Boa), paa Sdm. tildeels: Brode. Fleertal (Brød'er) lyder sædvanlig som Brør, ellers Brø'ar (Tel.) og Brør'e (Berg.). G. N. bródir, pl. brœdr.
Broderdotter (Bro'dotter), f. Broderdatter.
Broderfolk, n. en Broders Familie.
brodergild, adj. om en Datter, som arver lige med hendes Broder. Sogn, Nhl. (brorgild). Ogsaa G. N.
Broderkona, f. Broders Kone. Oftest Bro'kaana; paa Sdm. Brodekaane.
broderlaus adj. broderløs.
broderleg, adj. broderlig. G. N. bródurlegr.
Broderlut (u'), m. Broderlod (efter den gamle Arveregel).
Broderskap, m. Broderskab.
Broderson, m. Brodersøn. Mest alm. Brorsaan, Brosaan. G. N. bródursonr.
Broderstykke, n. broderlig Hjælp eller Tjeneste. Gjera eit godt Brorstykke.
Brogd, f. Ruder eller Figurer paa vævet Tøi. Tel. G. N. brögd, pl. af bragd, n. — Hertil **brogda**, v. væve med Ruder eller Figurer. — **brogdutt**, adj. rudet, tærnet.
brogga, v. n. om Hesten, = humra. Sdm.
Brogn, og **Brogneboer**, s. Bring.
Brok (o'), n. 1. Skredmark, græsbevoxet Jord i Skrederne under en Klippe. Voss.
Brok (o'), n. 2. Fisk som er bleven bidt eller forreven i Garnene; især af Kobben. (Kobbebrok). Sdm. s. broka.
Brok (o'), n. 3. Brok, hernia (= Sig, Slit i Røyrom). T. Bruch.
Brok (oo), f. (Fl. **Broker**), Burer, Beenklæder. G. N. brōk (Ang. brōc; Nt. Brook). Fleertal (Brøk'er) bruges kun om flere Klædningsstykker og ikke om et enkelt. Paa enkelte Steder ombyttet med et nyere Ord „Buksa“. — Hertil **Brok-emne**, **-lining**, -sele, **-smikka** og fl.
broka (o'), v. a. (ar), rive, bide, æde Stykker af (især af Fisk i Garn). „Kobben heve broka Fiskjen“, Sdm.
Brokfisk (o'), m. Fisk som er forreven eller beskadiget i Søen. Sdm. Saaledes Broktosk og fl.
brokka, v. n. (ar), løbe tilbage, søge hjem, om Dyr som ere flyttede fra sit første Opholdssted. Hall. (Isl. brokka, trave).
Brokka, f. Brink; s. Brekka.
broklaus (oo), adj. buxeløs.
broknast (oo), v. n. faae forskjellig Farve; begynde at gulne, om Ager. Ork. Synes fremmedt ligesom **brokutt**, adj. broget.
Broktorsk (o'), m. s. Brokfisk.
brolta, v. n. braute, skryde. Hard.
Brom (oo), n. Skrab, gamle Kar af Jern eller Kobber. Trondh. Nordl. I Østerd. **Brem.**
Brom (oo), m. Bregne. Nordl. (Salten). Ellers **Blom** og fl., s. Burkne.
Bron, s. Brun. **Brona**, s. Brune.
bronnen, brændt; s. brunnen.
Bror, **brorgild** og fl. s. Broder.
Brosa (o'), f. Vindstød, Stormbyge. Nhl. Andre St. **Rosa.** Jf. Brysja.
Brosma (o'), f. en Saltvandsfisk (noget lig en Lange eller Torsk), = Sv. lubb, Brosmius vulgaris, Cuv. — Brosma, Søndre Berg. og Nordl. Ellers afvig. **Brosna** (Brosn) ved Trondh., **Brosme** Sdm. og fl., **Bresma**, Lister. — Jf. Brasma, som er en anden Fisk.
brosten, part. (af bresta), brusten.
brostna, v. n. sprække, briste.
Brot (o'), n. 1) Brud, Brydning. Af brjota. G. N. brot, Sv. brott. Ogsaa Skade af Brydning. Beinbrot, Husbrot, Skipbrot. Figurl. Krænkelse, Overtrædelse; Brøde (= Forbrot). — 2) Brændinger, Bølgebrud paa Banker og Skjær. Nordl. Brim og Brot. Jf. Grunnbrot. — 3) voldsom Bevægelse eller Anstrengelse; ogsaa om haardt Veir eller Føre. Det gjeng paa Brot: man maa bryde sig frem. Fiska paa Brot: fiske af al Magt, træffe en saa heldig Fangst at det kun gjælder om Raskhed og Styrke. Nordl. Jf. Hovudbrot. — 4) Bulder, Larm, Støi. Meget brugl. i Sogn og Søndre Berg. Jf. brota. — 5) Brækstang, Haandspiger; see Brut. — 6) et afbrudt Stykke, Skaar, Stump. Glasbrot, Krusbrot, Skaalbrot. Ogsaa om en forslidt og ringe Ting; f. Ex. Klokkebrot, Rokkebrot, Stolbrot; i Spøg: Kjerringbrot, Kallbrot. B. Stift, Tel. og fl. — 7) Brud, Punkt hvor en Ting er brækket. Staalet er kvitt i Brotet (hvidt i Bruddet). Ogsaa Opslag, Ombøining eller Kant paa Klæder. Huvebrot, Hosebrot. — 8) Sted hvor noget frembringes ved Brydning. Steinbrot, Hellebrot. Jf. Aakerbrot, Nybrot. — 9) Vadested i en Elv; Punkt hvor Grunden hælder og altsaa Vandfladen brydes. (Isl. brot). — 10) Fiskegrund, Bakke i Søen, Nordl. — 11) Brink, brat Bakke el. Klippe (= Ufs, Hamar). Søndre Berg. Stavanger. Jf. Aasbrot. — 12) et Rum i en Lade (= Brut). Sogn, Hall.

brota (o'), v. a. (ar), 1) tilrede ved Brydning, brage (Liin eller Hamp). Østl. (braataa, i Smaal.). — 2) vælte sammen, opdynge. „braata upp", Buskr. — 3) v. n. buldre, gjøre megen Larm. Sogn, Søndre Berg. Heraf **Broting**, f. Bulder &c.
Brota (o'), f. 1) en Brage, Redskab at tilrede Liin eller Hamp med. **Brotu**, Hall. **Broto** (oo), Smaal. — 2) et Brud, Sted hvor et Gjærde er nedbrudt. Nordre Berg.
Brotbjørn, f. Brothest.
Brote (o'), m. 1) en Hob af nedbrudte el. nedhuggede Træer. „Braataa", Østerd. G. N. broti; Sv. bräte. — 2) et Stykke Mark, som ryddes ved Afbrænding og derefter tilsaaes. Østl. (Brotta, Braataa). — 3) en uordentlig Hob af forskjellige Ting (Kar, Redskaber og desl.). Tel. Hall. og fl. Jf. Harke. — Ogsaa: en stor Hob, Mængde, Mangfoldighed, f. Ex. af Dyr eller Mennesker (= Horg, Skreid, Rune). Bergens Stift, og fl.
Brotebrenning (o'), f. Afbrænding af Skov og Krat paa et Jordstykke som skal opdyrkes. Østl. — Her mærkes ogsaa: **Brotehogster**, m. Nedhugning af Træer til Afbrændelse. **Brotekorn**, n. og **Broterug**, m. Korn af en afbrændt og tilsaaet Mark. **Broteland**, n. Jord som dyrkes ved Afbrændelse. **Broteriva**, f. Jernrive til Jævning af afbrændt Mark. (Braataarive, Smaal.).
broten (o'), part. (af brjota), brudt, brækket. Ein broten Sjo, f. Brotsjo. En Hest, som er saaret ved Gnidning, siges ogsaa at være „broten". Rbg.
Brotføre (o'), n. haardt Føre, især i Snee med en Jisskorpe, som brister under Fødderne. (Brotskare).
Brothest (o'), m. en ubehændig Arbeider, En som brækker fine Redskaber eller gjør Skade ved Uagtsomhed. Ligesaa **Brotmerr**, f. om en Kvinde. I Trondh. Stift: **Brotbjørn** (Brottabjønn, Braataabjønn), om en stærk Person, som tillige er voldsom og uforsigtig.
Brothogg (o'), n. en ringere Øxe til Ophugning af forslidte Ting; ogsaa en Kjødøxe. Ordspr. Det lyt ein vera Brothogget, ɔ: der maa ogsaa være En, som gjør det grovește Arbeide.
Brotkvitel (i'), m. Overklæde, Sengetæppe af grovere Tøi (modsat Mjukkvitel). „Brokkvitil" (o'), Tel. „Braakvitel", Nhl. G. N. brothvitill.
Brotmerr, f. f. Brothest.
brotna (o'), v. n. (ar), brækkes, briste; falde i Stykker. G. N. brotna. Giv det maa rotna og inkje brotna, ɔ: forgaae af Alder og ikke af Ulykke. (Om et nyt Huus).
Brotning, f. det Arbeide at vælte Tømmerstokke ud paa Vandet til Flaadning og at løse dem, naar de have fæstet sig ved Landet. Num. Hall. Gbr. Hertil: **Brotningsfolk**, n. og **Brotningsmann**, m.
Broto, f. Brota, f.
brotsam (o'), adj. voldsom, haard, som gaar ud paa Brydning; især om Arbeide.
Brotsjo, m. en stor nedstyrtende Bølge (= Skavl). Sv. brottsjø.
Brotskare, m. f. Brotføre.
Brotsnar, n. det øverste Par af Regene paa en Kornstavre. Nhl.
brotutt (o'), adj. fuld af Brud, brækket paa flere Steder.
Brotveder (Brotveer), n. en stærk Storm, et Skadeveir.
Brotøks, f. omtr. som Brothogg.
Bru, f. Bro, Veibygning over en Vandstrøm eller en Huulning. G. N. brú. Fleertal sædv. **Bruer** (Brue); ellers **Bryr**, i Namd. Indh., Siredal; **Bry**, Valders.
brua, v. n. (ar), lægge Bro.
Brud, f. Brud, Kvinde som bliver ægteviet. Tildeels afvigende: **Brur** (Søndre Berg. Rbg. Tel. Gbr. Østerd. Indh. Helg.); ligesaa i Fleertal Brure(r) for Bruder, og i Sammensætn. Brura (Brure) for Brudar (paa Sdm. Bruda), f. Ex. Brurahus. G. N. brúdr, gen. brúdar, pl. brúdir. (Jf. Goth. bruþs, Ang. brýd, Ght. brût).
Brudarbaat, m. Baad hvorpaa en Brud føres til Kirke.
Brudarbunad, m. Brudedragt. Hertil **Brudar-kruna**, -**pynt**, -**sylv**, -**belte** og fl.
Brudarbyr (y'), m. magelig Bør, Vind som er føielig og ikke stærk. B. Stift.
Brudarbøyste, n. Steg eller Kjødstykke at sætte for Brudeparret. „Brurebøyste", Sæt.
Brudarlad, n. et Slags Hovedpynt for Brude. „Brurela'", Sæt.
Brudarrett, m. Madret for Bryllupsgjæster. Hertil **Brudarbite** (i'), m. (af Kage og Lefse); **Brudargraut**, m. (af Fløderød); **Brudarkaka**, f. og fl.
Brudarslaatt, m. Brudemarsch, Musikstykke at spille, naar et Brudefølge gaar til Kirke.
Bruddreng, f. Brudsvein.
Brudferd (Bru'fær), f. Brudefølge.
Brudfolk, n. Brud og Brudgom.
Brudfylgje, n. Brudefølge.
Brudgume (u'), m. Brudgom. G. N. brúdgumi. (Jf. Gume). Mest alm. Brudgum, Bruggom, med Genitiv paa „s"; men i Søndre Berg. med det gamle Gen. paa „a", f. Ex. **Brudguma-Klæde**, „Bruggumma-Far'en" (Brudgommens Fader). Jf. Brudgumsvyrke (kj), n. Fæstemand. Gudbrandsdalen.
Brudkona (o'), f. Kone som ledsager Bruden. **Brudgjenta**, el. **Brudpika**, om en Pige i samme Forhold.
Brudlaup, n. Bryllup, Gjæstebud ved en

Brudevielse. Sjelden i denne Form (Shl?); sædvanlig med „y": **Brydlaup**, Søndre Berg. **Bryddaup**, Sæt. Tel. **Bryllaup**, mest alm. — G. N. brúdhlaup, brullaup. Hertil **Brudlaups-dag**, -folk, -gjest, -kost, -lag og fl.

Brudleidar, s. Brudsvein.

Brudlid (i'), n. Brudefølge. Lyder som Brudlee (Jæd.), Brurli (Sæt.). Bru'le (Smaal.).

Brudpar, n. Brud og Brudgom.

Brudreid, f. Brudefølge; egentlig Selskab som rider i Følge med Bruden. Voss, Lister.

Brudstavar (?), m. et Slags Kjøgemester eller Mellemmand, som modtager de Gaver, som Gjæsterne give Brudeparret. „Brurstaavaar", Indh. (Snaasen).

Brudsvein, m. Mandsperson, som er udseet til at ledsage Brudeparret. „Brursvein", Tel. Ogsaa kaldet **Bruddreng**, Østerd. **Brudleidar**, Hard. Leidesvein, Sdm. og fl.

brudvigja, v. a. vie til Ægteskab. — **brudvigd**, ægteviet. — **Brudvigsla**, f. Brudevielse.

Brugd (u'), f. opadbøiet Kant, en ophøiet Karm eller List paa Siden af en Ting. Tel. Hall. Tildeels i Formen **Brugda**. (Sadelbrugda, Sledebrugda, Stolsbrugda). Jf. Grind, Karr, Rong.

Brugda, f. 1, Bundt, Knippe; Liindukke af saadan Tykkelse, at man kan gribe om den med Fingrene. Østl. (Smaal. Rom. Vald. Gbr.). I svenske Dial. brud, brygda. Heraf brygda og Brygding, m.

Brugda, f. 2, en meget stor Fisk af Hai-Slægten, Selache maxima, Cuv. Shl. og fl. Ellers i andre Former: **Brude**, eller **Brud**, Sdm., **Brygda**, Nordl., **Brigde**, Sfj., **Brogda**, Ryf.

brugden (af bregda), s. smaabrugden.

Brugdesadel, m. Sadel med ophøiet Kant.

Brugdestol, m. Stol med Ryg. Tel.

brugga, v. s. bryggja.

Bruk (u'), n. 1) Brug, Benyttelse; s. bruka. Til Bruks: til Brug. 2) Skik, Sædvane; 3) Drift, Næringsvei. Sjobruk, Jordbruk. 4) Gaard, Jordepart; særskilt Deel af en større Gaard. — Afvigende og maaskee et andet og ældre Ord er Bruk i følgende Betydn. 5) Tømmer, Trælast; Træ som flaades til Søen til Udsalg. Tel. Buskr. Hall. — 6) Dynger af opdreven Tang paa Strandbredden. Nordl. (Paa Sdm. Braak). G. N. bruk. — 7) en Stiim eller Række af Hvaler. Kvalbruk. Lofoten.

bruka (u'), v. a. (ar), 1) bruge, benytte. Bruka seg: gjøre sig Umage, drive dygtigt paa med noget. — 2) drive, dyrke, bruge som Næringsvei. Bruka Sjoen. Bruka Skogen, a) drive Skovhugst; b) gaae paa Jagt. (Østerd.). — 3) have for Skik, pleie (med Infinitiv). Sjeldnere. — Ofte med Imprf. **brukte** (for brukade) og Partic. **brukt**. Efter de beslægtede Sprog skulde Ordet have lukt u (uu). Jf. Ang. brúcan; T. brauchen.

brukande, adj. brugbar, som kan bruges.

Brukar, m. Bruger; f. Ex. Jordbrukar.

brukfør, adj. tjenlig til Brug.

brukleg, adj. brugelig, sædvanlig.

Brukshest, m. Hest som bruges ved Gaardsdrift. Ogsaa **Bruksoyk**, m.

Bruksstokk, m. Tømmerstok. Tel.

brukta, v. n. (ar), vrikke, bryde, slide noget ved idelig Bevægelse. Dei hava bruktat so lenge med detta Laaset, at det er utslitet. Sdm.

Brukting, f. Slid, Brydning.

brulta, s. brutla.

Brum (u'), n. 1) Knopper, Løvknopper paa Træerne (= Kumar). Hard. og fl. G. N. brum. Ogsaa om Træernes Rakler eller Blomsterknopper. Gbr. — 2) friske Kviste af Løvtræer, som afbrydes til Foder. B. Stift, Tel. Hall. og fl. — Maaskee ogsaa: Kviste med Løv, s. Brumskog. I svenske Dial. brumm: Top, Løvkvist.

bruma (u'), v. n. (ar), 1) skyde Knopper, knoppes imod Løvspringet om Vaaren. Hard. Ogsaa: skyde Rakler, blomstre; om Træer. Gbr. 2) samle friske Kviste til Foder.

Brumskog, m. Løvtræer, især Birk; modsat Barskog. Helg.

Brun (uu), f. 1) Kant, Sidekant, f. Ex. paa en Fjel eller Stok. Sfj. G. N. brún. Heraf bryna, Bryning. — 2) Øiebryn (= Augnebrun). Tel. Hertil storbrynt, ljosbrynt, og fl. — 3) Rand, Brink, Skrænt; Kanten imellem en Flade og en nedgaaende Skraaning. Fjellbrun, Bakkebrun. B. Stift, Nordl. og fl. Afvig. **Bron**, Tel. Gbr. **Bru**, tildeels i Sdm. Jf. Dagsbrun.

brun (uu), adj. bruun, rustfarvet. Afvig. **bron**, Tel. Østl. (G. N. brúnn). **Bruna**, en bruun Hoppe; **Brun'en**, om en Hest. Paa Jæd. **Brunken**.

bruna, v. a. (ar), gjøre bruun.

brunblakk, adj. blegbruun, om Heste.

Brund, m. Brunst, Parringsdrift. G. N. brundr. Hertil **Brundstut**, m. en Tyr. **Brundveder** (veer), m. avledygtig Væder. **Brundtid**, f. Parringstid. **Brundstøding** (el. -styng), m. nogle St. om en Væder (Hard.).

brunda, v. n. (ar), løbe i Brunst; om Dyr af Hankjønnet. Jf. blesma, laupa.

Brune (u'), m. 1) Brænden, det at noget brænder. Afvig. **Braane**, Namd. Ndm. **Braanaa**, Ork. Gbr. „Dæ vardt inte naaen Braanaa": det kom ikke til at brænde. G. N. bruni. — 2) Brand, Forbrændelse; f. Ex. Skogbrune. Tel. Hall. Buskr. Tildeels: **Brone**, **Brona**. — 3) Brynde, Hede; stærk Varme i Legemet, som af Sygdom. B. Stift. Ogsaa: Kvalme for Brystet, Halsbrynde. Ork. (Braanaa).

Bruneblemma, f. Hedeblegne. I Hall. Brunablæme. Ligesaa „Brunasaarkje", om Sprækker i Yveret paa en Ko.
Brunetev, m. og **Bruneluft**, f. stærk Uddunstning, som af svedende Mennesker.
Brunfjøl, f. den nederste Fjel paa Siden af et Tag. Nfj.
brunka, v. n. (ar), see bruunt ud. „Dæ brunka' i dæ", Sdm. — **brunkast**, v. n. blive bruun. B. Stift, Tel.
Brunke, m. en bruun eller mørk Plet. Brunkje, B. Stift.
brunleitt, adj. bruunladen. Sjeld.
Brunn, m. 1) en Brønd; Vandgrube. Afvigende **Brynn**, Sdm. Nordl. G. N. brunnr. — 2) opvarmet Drikkevand for Køerne (= Log). Jæd. Jf. brynna. — **Brunnhus**, n. el. **Brunnkarm**, m. Ombygning paa en Brønd. — **brunnkjørr**, adj. stille som en Brønd, om Søen. Nordl. — **Brunnvatn**, n. Brøndvand, Kildevand. — **Brunnvekkja**, f. den nederste Green paa Reensdyrets Horn. Hall.
brunnen, partic, brændt; forbrændt. Ogsaa **bronnen**, B. Stift.
Brunrot, f. et Slags Farvestof.
Bruntrod, n. de nederste Fjele i et Tag, over Væggen. Paa Sdm. Bruntrode, f. om den nederste Fjel.
brunøygd, adj. bruunøiet.
Brur, f. Brud.
brusa, v. n. (er, te), bruse, syde. Lidet brugl.
Bruse, m. 1, Enebærtræ (= Eine). Rom. Solør. Hertil **Brusebær**, **Brusenaal**, og fl.
Bruse, m. 2, 1) Haardusk over Panden; Stjerneman paa en Hest. B. Stift, Nordl. Ogsaa brugt som Navn paa en Buk. — 2) Arekrands, Knippe af Kornax. Sfj. Sdm. Helg.
Brusk, m. Klynge af Straa eller smaa Værter; Kvast, Bundt. B. Stift. Ogsaa en Dusk eller Haartop. Gbr.
bruskast, v. n. sammenhobe sig, voxe i tætte Klynger. Tel. og fl.
bruskutt, adj. ujævn, voxende i Klynger.
Bruspord, m. Ende af en Bro. Indh. Lyder tildeels som **Bruspon** (=spor'n). G. N. brúarspordr.
Brustein, m. Steen til Brobygning.
Brut (u'), m. 1, Brækstang, kort Stang til at flytte Stokke eller Stene med. B. Stift. I Tel. **Brot**, n. (Til brjota).
Brut (u'), m. 2, Rum i en Lade, hvori Hø eller Korn oplægges. Høybrut, Kornbrut. Sdm. og fl. Nogle St. **Bryt** (y'), Sdm. Vald. Ogsaa Brot, n. Sogn. G. N. brot (Dipl. 6, 79)?
bruta (u'), v. a. flytte med Haandspiger eller Brækstang.
brutla (u'), v. n. (ar), 1) arbeide med noget, slæbe, have Besvær. Trondh. — 2) larme, rasle; især om en svagere ujævn Lyd, som naar man hører Folk arbeide el. flytte og røre noget i nogen Frastand. B. Stift, Nordl. (Udtalt brultja, brultle). Heraf **Brutling**, f. **Brutl**, n. om en svagere Larm.
Brutull, m. omtr. som Brothest. Indh.
Bry, n. Bryderie, Umage, Uleilighed; s. følg. Sv. bry.
brya, el. **bry**, v. a. (r, dde), 1) umage, uleilige; plage. Alm. (Sv. bry; D. bryde). D'er leidt aa bry honom: det er upassende at paaføre ham Umage. Ogsaa som v. n. Han brydde med det: arbeidede paa det. Hall. — 2) drille, bryde, plage En med at sige noget som han ikke vil høre. Jf. aabryda. — **Bry seg**: gjøre sig Umage. bry seg um: agte, ændse, skjøtte om. Eg bryr meg ikkje um det. I disse Forbindelser forekommer ogsaa: **bryast** (bryes). „D'æ int vart (ɔ: værdt) aa bryes med dæ", Indh. Ligesaa: **brygdast**. „D'æ ikkje noko te brygdast um", Nhl. Voss (sjelden). Ordet er dog neppe gammelt eller ægte nordisk; jf. Nedertydsk brüden, el. brüen (plage, drille); Holl. bruijen (plage, pine).
Brya, f. s. Brydja. — **bryast**, s. brya.
brydd, part. (af brya), plaget, udsat for Besvær og Uleilighed.
brydda (y'), v. n. (er, e), spire, skyde Spirer, komme op, om Korn og Græs. (I Spøg ogsaa om Skjæg). Nordre Berg. og fl. Af Brodd.
Brydding, f. Opspiren; Tiden da Kornet spirer paa Ageren.
Brydja, el. **Brya**, f. et Kar af Skikkelse som en Kiste og dannet ved Udhuling af et heelt Stykke Træ; Hakkeblok; Vandkumme m. m. Udtalt: Brydja, el. Bryggja, Hard. Brydj', eller Bryddi', Namd. Brya, alm. i B. Stift og nordenfjelds. G. N. brydja. Ellers kaldet Hokk, Stokk, Kupa, Tro, Nuv, No, Nøle. — Brya siges ogsaa spotviis om tykke og tunge Kar, ligesaa om Baade og Fartøier, som have et klodset Udseende.
Brygda, f. (Fisk), s. Brugda.
brygda, v. bøie; forandre; s. brigda.
brygda, v. a. (er, e), binde sammen i Totter eller Dukker. (Af Brugda). Valders.
brygdast, v. skjøtte; s. brya.
Brygding, m. et Knippe, en større Portion Liin, bestaaende af flere „Brugder", f. Ex. en „Tolvbrygding". Valders. I Gbr. **Brigding** (12 Brugder).
Brygg, n. en Brygning; det Øl som brygges paa een Gang. Ogsaa **Brugg**, Nhl. Hardanger.
bryggja, v. a. (ar), brygge; lave Øl. Hedder ogsaa **brugga**, Nhl. Voss, Hard. G. N. brugga. Ogsaa i Betydn. forberede, lægge Planer, gjøre Anslag til noget. Eg veit ikkje kvat han bryggjar paa. Det bryggjar til eit Uveder. — Hertil **Bryggjar**, m. en

Brygger. **Bryggjarhus**, n. Huus til Brygning; Bryggerie. **Bryggjarsaa**, m. s. Bryggjekjer.

Bryggja, f. Landgangsbro, Udbygning mod Vandet til Bekvemmelighed for Landstigning og Losning. G. N. bryggja. Jf. Ang. brycg; Holl. brug, o: en Bro.

Bryggjekjer, n. Bryggerkar. Ellers kaldet: **Bryggjebytte**, Valders; **Bryggjeholk**, Hall., **Bryggjarsaa**, m. B. Stift.

Bryggjespord (-spor), m. den yderste Ende af en Brygge (Bryggja). G. N. bryggjuspordr.

Bryggjetropp, f. Trappe i en Brygge.

Bryggjing, el. **Brygning**, f. Brygning.

Bryggstein, m. brændt Steen, som paa nogle Steder findes i Jorden (= Kokstein).

brykja, v. n. (er, te), arbeide stærkt. „brykje", Sdm. (Adskilt fra brytja).

brylaust, adv. let, uden Møie (Bry).

Bryllaup, see Brudlaup.

bryna, v. a. 1. (er, te), 1) sætte Kant paa, sætte Bræm paa Klæder. Hard. — 2) trække en Baad lidt op paa Strandbredden. G. N. brýna. — 3) v. n. rinde, komme op over Fjeldkanten; om Solen. Tel. Af Brun, f.

bryna, v. a. 2. (er, te), 1) slibe, hvæsse med et Bryne. G. N. brýna. — 2) v. n. arbeide stærkt; ogsaa buldre, larme, gjøre megen Støi. Nordre Berg.

Bryne, n. Bryne, Hvæssesteen. G. N. brýni. — **Bryneberg**, n. og **Brynegrjot**, n. Klippe hvoraf Bryner udhugges. **Brynestokk**, m. Balg eller Skede, hvori man bærer Brynet i Høslætten. Ogsaa kaldet **Brynebutt**, Hall. **Bryneholk**, Tel. Andre St. Skolp og Strump.

Bryning, f. 1) Bræmme, Kant paa Klæder. (Jf. Brun, f.). Hard. — 2) Slibning, o. s. v. see bryna.

Brynja, f. 1) Brynje, Pandserskjorte. Omtalt i Viser og Sagn. G. N. brynja. Jf. Navnene Brynhild, Brynjulv. — 2) et Slags brede Baand, som dannes af Jernringe. Tel.

brynna, v. a. (er, te), vande, forsyne Kreature med Vand; egentl. føre til Brønden (Brunn). G. N. brynna. I Spøg „brynna seg": drikke stærkt, svire. Heraf **Brynning**, f.

Brynsl, f. 1) Slibning, af bryna. 2) den Stund man kan slaae med en Lee, indtil den behøver at hvæsses paany. Tel. (Paa Sdm. Slip).

Brynsla, f. 1) Hvæsning, Slibning. 2) larmende Arbeide, Støi, Bulder. Sdm.

brynt, adj. beskaffen med Hensyn til Øienbryn; f. Ex. storbrynt, ljosbrynt, svartbrynt. Ogsaa Particip af bryna.

Bryr, pl. s. Bru.

brysam, adj. besværlig, møisom (s. Bry). Nogle St. bryasam.

Brysja (y'), f. et Uveir, som snart gaar over; især en Kulde-Snert om Vaaren. „Brysju", Hall. Jf. Brosa.

Brysla (yy), f. et Leie som Bjørnen tilreder sig af Kviste og Straa. Hadeland, Aadalen. (Maaskee Brytsla). Ogsaa skrevet Brusle. (Topogr. Journal 21, 118).

Brysta, f. Brystgjord i en Sæle. Tel.

Bryt, s. Brut. — **bryta**, s. brjota.

brytja, v. a. (ar), hugge smaat, hugge Kjød i smaa Stykker til Kogning. G. N. brytja. Ogsaa: arbeide dygtigt. (Tildeels udtalt brykkja). — **Brytjar**, m. en driftig Arbeider.

Brœa, s. Brœda og Brede.

brœda, v. a. (er, de), 1) smelte, faae noget til at smelte (braadna). Brœda Talg, Smør, Is, og fl. Mest alm. **brœ**, **brœa**; i Nfj. og Sdm. **brœde**. G. N. bræda. — 2) tjære, overstryge med Tjære eller smeltet Beg (s. Braad). G. N. bræda. — 3) om Fugle: ruge, ligge paa Æg (= klekkja, verma). B. Stift, Nordl. Hertil **brœdd**: smeltet; tjæret; ogsaa: ruget el. klækket. Jf. tjørebrœdd, nybrœdd. Eit brœdt Egg: et Æg hvori Ungen har begyndt at udvikle sig.

Brœda, f. om en hidsig Person, s. Illbrœda.

Brœde, n. 1) Flage eller Lag af Fjele; s. Baatsbrœde. — 2) Plade, Skive i Bindet paa en Bog. Sdm. Hall. Fraa Brœde til Brœde: fra første til sidste Blad. Andre St. Perm og Byne. — Afvigende herfra er **Brœda** (Brœe), f. en kort Fjel, saasom en Tofte i en Baad. Østerd. Jf. Sv. bräde (Fjel), T. Bret.

Brœding, f. Smeltning, o. s. v. see brœda.

Brœe, s. Brœde og Brede.

brœka, v. n. (ar), bræge, om Faar og Gjeder. Shl. Sogn, Hall. Østl. (Sv. bräka). Hedder ellers: **brœkje**, Gbr. Østerd. Indh. Namd. **brœkta**, Nhl. Ork. Nordl. **blœkta**, Tel. **bœkta**, Mandal; **bekra**, Tel. (Jf. T. blöken; Eng. bleat). Desuden: mekra, jerma, skværa. Isl. brækta.

brœkja, v. n. (er, te), 1) glimre, straale; især afbrudt eller i enkelte Glimt, om Solen. Tel. (Jf. brikja). 2) prunke, prale, gjøre sig til. Num. Ogsaa: vimse, være urolig. Tel.

brœkjen, adj. stolt, pralende; ogsaa fyrig (?). Num. (Hertil maaskee „bræg" hos Landstad 235).

Brœkt, n. et Skrig, s. følg.

brœkta, v. n. (ar, ogsaa: er, te), 1) bræge, s. brœka. 2) skrige af Skræk el. Smerte (ogsaa om Faar og Gjeder, men forskjelligt fra bræge). Nfj. Sdm.

Brœl, n. Fjas, Narrestreger. Nhl. Hard.

brœla, v. n. (ar), 1) haste, skynde sig. Tel. 2) fjase, fare med Narrestreger. Nhl. Nbg.

brœsa, v. n. (er, te), stege, tillave fede Retter. Dei steikte og brœste. Berg. Stift, Num. Hallingdal og flere. Ogsaa i en

anden Form: bresja, Østerd., breisje, Solør.
Brød, n. **Brødleiv** o. s. v. see Braud.
Brødrung (?), m. Farbroders Barn. Skal forekomme i Smaalenene. G. N. brœdrungr.
brøgla, v. n. glimte, glindse. Gbr. (Lom). S. bragla.
Brøker, s. Brok.
brøla, v. n. (er, te), skryde, prale. B. Stift. **Brøl**, n. Skryderie.
Brøsk, s. Brjosk. **Brøsme**, s. Brosma.
Brøst, **Brøstduk** o. s. v., s. Brjost.
brøte, s. brjota. **brøve**, s. breida.
brøysk, adj. skjør, svag, let at brække. (Ofte i Neutr. brøykst, for brøyskt). G. N. breyskr.
Brøyskleike, m. Skjørhed, Svaghed.
brøyskna, v. n. (ar), blive skjør.
Brøyt, m. Brydning, Vending.
brøyta, v. a. (er, te), 1) bryde, vende, vride om (= bretta, brigda). Af brjota, braut. — 2) gjøre en Vei, bane Vei, især i Snee. Dei hava brøytt med Snjoplogen. Næsten alm. Jf. Braut, f. — 3) forandre, gjøre en Forandring med; f. Ex. brøyta Klædebruket. G. N. breyta. Ogsaa v. n. forandre sig, nærme sig til noget andet (= brjota, brigda). Det brøytte av: det blev anderledes. Det brøyter attpaa vaart Maal: nærmer sig til vor egen Tale.
brøytande, adj. som lader sig vende eller forandre. Ogsaa om en Opbrydning: D'er so myken Snjo, at d'er ikkje brøytande.
Brøyte, n. 1) Brydning, besværlig Fremkomst, især om en tung Vei i Sneen. Gbr. og fl. 2) Forandring, Afvigelse (= Avbrøyte). Mest i B. Stift.
Brøyting, f. 1) Forandring. 2) Veibrydning, Sneepløining.
brøytt, brudt, ryddet (om Vei); vendt, forandret, s. brøyta.
Bu, n. 1) Bosted, Hjem. Kun i Navne paa Gaarde og Bygder, som Sandbu, Volbu, Selbu, Sparbu, Rennebu. — 2) Huusholdning. G. N. bú. Setja Bu: bosætte sig. Koma til Bu og Bunad: faae sig Huus og Gaard. — 3) Formue, Midler; Eiendom som hører til en Huusholdning. Skifta Buet. Sitja i uskift Bu. — 4) en Gaards Besætning af Kreature. Jf. Buferd, buføra, Buskap. — 5) Køer, Hornkvæg (= Naut). Temmelig alm. Afvigende: **Buj** (Buje), Jæd. **Butt** (Butt'e, for Buet), Rbg. Bu og Smale: Storfæ og Smaafæ. B. Stift.
Bu, f. et Plantenavn, s. Burot. Jf. Graabu, Raudbu. See ogsaa Bud.
bu, eller **bua**, v. n. og a. (r, dde), 1) boe, være bosat paa et Sted. G. N. búa (med stærk Bøining: býr, bjó, búit). — 2) være, befinde sig, have Sted. D'er tungt fyre den, som under bur (o: som er saadant underkastet, som skal taale det). D'er vandt aa vita, kvat som bur i honom; el. kvat som bur inn-under (o: ligger skjult derunder). — 3) v. a. gjøre færdig, tilrede, sætte i Stand. G. N. búa. Bu seg til: gjøre sig færdig; ogs. klæde og pynte sig. Jf. budd, buen, Bunad. (Mest brugl. i B. Stift). En sjeldnere Form er **buast** (bust, buddest): blive færdig; saaledes a) modnes, om Frugt. Stjordalen (s. buen). b) slippe Efterbyrden (= greidast); om Køer. Sdm.
bua, v. n. (ar), stimle sammen, storme frem ligesom Fæ (Bu). Sdm. Om et andet bua, s. buda.
buande, adj. 1) boende; 2) tjenlig til Beboelse. Der var ikkje buande: man kunde ikke boe der. Ein buande Mann: en bosat Mand, Gaardmand (= Bonde). Shl. og fl.
Buar, m. Beboer. (I Sammensætning).
Bubekk, m. Besætning af Køer. Sdm. (Dunkelt Ord).
Bublom, et Slags Bregne. Nhl.
Bud (Bu), f. 1, en Bod (Bygning). G. G. búd; Eng. booth; T. Bude. Særskilt: 1) Hytte, lidet Huus eller Skuur i Udmarkerne. Fjellbud, Sæterbud, Høybud. Rbg. Tel. 2) Fiskerstue, Huus for Søfolk i Fisketiden. Norbud. (Nordl.). 3) Madbod paa en Gaard (= Bur, Stabbur). Smaal. Sdm. og fl. Jf. Sengjarbud. 4) et større Forraadshuus eller Oplagssted. Kornbud, Sjobud, Tollbud. 5) Butik, Udsalgssted. Krambud. — Hertil **Budarfot**, m. Fod under en Stolpebod. **Budarrot**, n. Rum under Taget i en Madbod. **Budarsole**, m. Grundstok i en Stolpebod. („Budasole", Sdm.).
Bud, f. 2, Istandsættelse (?), s. Aabud. Især: Gjødsel, Gjødning for Jorden. „Bu", Tel. Rbg. En anden Betydning i Vaasbud. G. N búd, Beboelse, Ophold, af búa.
buda, v. a. (ar), gjøde Jorden. „bue", Tel. „Der er vel bua" (gjødslet).
budd (uu), part. 1) forsynet, udrustet, istandsat. Trondh. og fl. 2) klædt, pyntet. Ho var budd til Brud. B. Stift. Jf. seglbudd.
Budeigja, f. Malkepige, Kvinde som har Tilsyn med Kreaturene paa en Gaard. Alm. udtalt Budeia, s. Deigja.
Budleiga, f. Leie af en Fiskerbod (Norbud). „Buleiga", Nordl.
Budrag, n. en fremskridende Hob af smaa Maddiker (Hærorm); s. Makkeskreid. Hall. Hadeland.
Budraatt, m. Mælkevarer (Smør, Ost, Valle). Jf. Draatt.
Budrivar, m. en Kvæghandler. Rbg.
Budsetel, m. Fæstebrev paa en Fiskerbod. „Busetel", Nordl.
Bue, m. Indbygger, Beboer. Kun sammensat, som: Dalbue, Fjellbue, Landbue. Mest brugl. i Stavangers Omegn, f. Ex. Jadarbue (Jærbu), Strandbue, Skjoldbue, Etnesbue. (Oftest Bu). G. N. búi.
Bueld, m. Vagtild paa et Sted, hvor Fæ ligger ude om Natten. Skj.

buen, adj. 1) færdiggjort, istandsat. Søndre Berg. og fl. G. N. búinn. 2) moden, om Frugt. Orkd. Guldal, Østerd. 3) færdig, tilrede, om Personer. (Egentl. Particip af bu).
Buerla, f. Erle (Fugl). „Bu-ele". Hall.
Bufar, n. (m.), Huusholdningens Gang el. Tilstand. Hall.
bufarande, adj. om Vei eller Mark, som kan befares med Kvæg.
Bufardag, m. Dag da man flytter med Fæ, især naar Køerne flyttes fra Fjeldmarkerne til Gaarden. Saaledes ogsaa **Bufarhelg**, f. og **Bufartid**, f. Tel. Hall. — **Bufargraut**, m. **Bufarleffa**, f. om Retter som nydes ved denne Leilighed. **Bufarklyv**, f. en Hestebyrde af Mælkekar, eller Mælkevarer. **Bufarvenda**, f. den sidste Flytning til Gaarden. Num. — Hører egentlig sammen med Bufor (o').
bufast, adj. bofast, om en Mand, som har det nødvendige til Huusholdningen og tillige er gjeldfri. Helg. Shl. og fl.
Bufe (Bu-fe), n. Køer, Hornkvæg. Østl. Trondh. (I B. Stift oftere: **Bukrøter**). G. N. búfé.
Buferd (Bufær), f. Flytning med Kreature; s. Bufor.
bufetla (?), v. blande Mælk; s. buhaga.
Bufinn, m. en Finn, som er bosat eller har Gaard. Nordl.
buflytja, v. n. 1) flytte med sin Huusholdning, bosætte sig andensteds. Nordl. 2) = bufora. Hall. Dei hava buflutt.
Bufolk, n. bosiddende Folk; s. Bumann.
Bufor (o'), f. 1) Flytning af Gods og Huusholdningssager til et nyt Bosted. Shl. — 2) Flytning med Køerne til en Fjeldmark (Sæter), eller derfra tilbage. Sogn, Voss, Hard. (Andre St. Buferd). G. N. búför (Dipl. 2, 125). See Bufardag.
Bufortemba, f. see temba.
Bufot, m. = Fefot. Det ligg under Bufot: det ligger udyrket, uindhegnet.
bufora, v. n. (er, de), flytte med Køerne imellem Gaarden og Fjeldmarken. Hall. Vald. og fl. I Sogn: **bufora** (o'). Heraf **Buføring**, f. Jf. Buferd.
Bug (u'), m. 1) en langagtig Krumning, f. Ex. paa Træ. Hall. — 2) en sammenbøiet Skive; s. Baug. — 3) en rund Bugt ved Søen; en aaben og bueformig Vig. S m. G. N. bugr, Bøining.
buga (u'), v. a. (ar), bøie, bukke. Tel. I Ind erred **baagaa**.
Bugang, m. Marker hvor Køer kunne gaae for at græsse. En afvigende Form **Bugong** (o'), f. bruges i Fleertal **Bugjenger**, om den nedre Deel af Fjeldsiderne. „Han heve snøva n'i Bugjengr'inne": det har sneet lige ned i Græsgangene. Sdm.
Bugard, m. Gaardsplads (Tun). Solør.
bugen (u'), lidt bøiet (= bogen). Sæt.
Bugge, m. en mægtig Mand (= Kakse, Bause). „Buggje", Tel. Nærmer sig til Bue, jf. Dalbugge, „Edlands Buggin", Landstad 728.
bugjengd, adj. rask nok til at følge Flokken; om Køer. Sfj. (?).
Bugjenger, s. Bugang.
Bugras, s. Burot.
Bugt, f. Bugt, Bøining. Afvig. **Bjugt** (maaskee en ældre Form). Toten. — Liggja i Bugt: ligge sammenbøiet; ogsaa: ligge indsvøbt i et Tæppe, saa at man har den ene Halvdeel under sig. Faa Bugt med: faae nogen Magt over, bestride, overvinde. Han heve Bugti og baade Endarne: han har alle Fordele; han raader for det hele.
bugta, v. a. (ar), krumme. Afvig. **bjugta**. (Jf. bjuga). **bugta seg**: vride, bøie sig, som en Fisk; ogsaa gaae i Bugter, om Elve.
bugtutt, adj. fuld af Bugter.
Buhag, m. Udbytte af Fædriften (?); især om den sidste Ostelavning paa en Sæter (s. buhaga). Hertil **Buhagskjetel**, m. en Ostekjedel. Tel. Buagskjetel, Num.
buhaga, v. n. (ar), lave Ost og deslige. Især om den sidste Ostning paa Sæteren, da man blander den tynde Mælk sammen med den tykke for at faae alt færdigt til Hjemførsel. Tel. (Mo), Sætersd. Hedder paa Sdm. bufetle (bufeltle). I Hard. buskapa.
Buhage, m. Græsgang for Køer.
Buhummar, m. en Art af smaa Krebse, som pleie at opholde sig i tomme Snekkeskaller.
Buhund, m. 1) Fæhund, Hyrdehund. 2) Snekke, Havsnegl (= Kuvung). Trondh. Nordland.
Buing, f. Beboelse. Jf. Bunad.
Buk (uu), m. 1) Krop. Tel. (sjelden). G. N. búkr. — 2) Bug, Mave; især paa Fiske. Jf. Vomb, Liv. — 3) Udbugning i Midten, f. Ex. paa Tønder. — Buk er ogsaa Navn paa en vis Ferskvandsfisk. Solør.
buka (uu), v. n. (ar), rode, grave i Jorden. Tel. Jf. bauka.
buka (u'), v. a. (ar), banke, slaae; ogsaa tilrede ved Bankning. Nordre Berg. Sdm. (meget brugl.). Sv. boka (pukke); i danske Dial. boge; Tydsk pochen (tidligere bochen, buchen); Nedertydsk pucken. (Weigand 2, 397). — **Buking**, f. Bankning.
bukad (uu), adj. buget, om Kar.
Bukbroder, m. Medboler. Østl.? (Topogr. Journal 31, 176). Ogs. i B. Stift (sjeld.).
Bukfylla, f. svagt Foder, som kun fylder Maven (= Vombfyll).
Bukgjord, f. Buggjord (= Kvidgjord).
Bu-kjerald, n. Mælkekar ꝛc. Hall.
bukjær, adj. selskabelig, som gjerne følger Flokken; om Kreature. Tel.
Bukk, m. 1) Buk, Handyr af Gjedeslægten.

Alm. Paa Østl. ogsaa om en Væder (Saudbukk). — 2) Støtte eller Stillads, f. Ex. Sagbukk. — 3) Haarbusk (= Bruse); en ombøiet Haarlok over Panden. Sdm. — Hertil Bukke- (eller Bukka-) horn, Bukkekjøt, Bukkeskinn, og fl.

bukka, v. n. (ar), bukke, bøie sig. Bukka under: give tabt. (Nyere Ord).

Bukkeblad, f. Triblekkja.

Bukrøter, n. et Nød, Høved; s. Bufe.

Buksa, f. s. Brok. Nt. Bore.

Buku, Ister, s. Boka. Mere dunkelt er **Buku** (f.): en Grundstok i et Stabbur. Indherred.

Bukveite, m. Boghvede. Tel. (Jf. Eng. buckwheat og T. Buchweizen).

Bukøyring (kj), f. Bortflytning; Bortjagelse. Num. Hall.

Bul (u'), m. 1) Legeme; oftest i indskrænket Mening om den egentlige Krop fra Halsen til Laarene (saa at altsaa Hoved, Hænder og Fødder ikke regnes med). Alm. Nogle St. udtalt Bol (oo). G. N. bulr og bolr. Sv. bål. — 2) Klædningsstykke uden Ærmer; s. Bulung. — 3) Stammen af et Træ (sjelden). Ellers bruges Bul, ligesom Kropp, ofte om en Karl el. Person, f. Ex. „ein forvaaga(d) Bul“: en Vovehals.

bula (u'), v. n. (ar), arbeide stærkt, f. Ex. med Hugst. Hall. (G. N. bula: hugge). Hertil **Bularbeid**, n. tungt Arbeide. See ogsaa bulast.

bulad (u'), adj. beskaffen med Hensyn til Krop. Godt bulad: før, fyldig; ogsaa velskabt, vakker.

Bulag, n. Fællesskab, fælles Huusholdning, m. m. Hall. og fl. G. N. búlag. Jf. Sv. bolag.

bulast (u'), v. n. blive fyldig, faae Huld. Hedder ogsaa **bula seg**; afvig. bole seg. Østlandet.

Bulaatt, m. Hyrdesang; Lokketoner. Vald. (Laatt for Slaatt).

Bulder, s. Buldring og Buller.

buldra, v. n. (ar), 1) buldre, dundre. (Jf. baldra, bala). 2) boble, s. bulla.

Buldring f. Bulder, Larm.

Bulega (e'), f. Liggeplads for Køerne i Udmarken. Sdm. og fl.

Bulid (i'), n. Huusfolk, Familie. Jf. Lid. „Buli“, Tel. (Vinje). En anden Form **Bulyd**, m. skal forekomme ved Trondh.

Buling (u'), s. Bulung.

Bulk, m. Bugle, indslaaet Huulning. Buskr.

bulla, v. n. (ar), boble, hvirvle som sydende Vand; ogsaa: vælde, strømme frem. Sogn, Tel. Østerd. (Isl. bulla). Ellers i anden Form: **buldra** og **puldra**, Østl., **bubla**, Tel., **pupla**, Sdm. og fl. Lignende ere: purla, B. Stift, paula, Sdm.

Bulla, f. en Boble (= Bola). Sogn (Budla).

Buller (llr), m. en boblende Kreds eller Hvirvel. Østl. Ogsaa i Formen **Bulder** og **pulder**. Det sokk, so det stod Buldren etter det.

Bulling, f. boblende Bevægelse.

bulsterk, adj. stærkbygget, stærk i Kroppen. „bølsterk“, Buskerud.

bultutt, adj. tyk, klodset, uformelig. Gbr.

Bulung (u'), m. 1) Krop (omtr. som Bul). I Ork. **Bolang**, Bølang. — 2) Klædningsstykke for Overkroppen uden Ærmer. Nogle St. **Buling** og **Bolung**. — 3) Tømmerværket eller Væggene til et Huus. Hard. Nhl. Nordl.

Bulyng, n. s. Bustelyng.

Buløks (u'), f. en Øxe til Vedhugst, Skovøxe. B. Stift, Sæt. Hall. og fl. G. N. bolöx, bulöx Jf. bula.

Bumann, m. Bonde, bosiddende Mand. Mest brugl. i Nordland, som Modsætning til Finner eller Mænd som ikke have Gaard. Hertil **bumannskledd**, adj. klædt i Nordmandsdragt, om Finner og Fremmede. Hedder ogsaa: bondekledd. Helg.

Bumark, n. s. Bumerke.

Bumark, f. Græsgang for Køer.

Bumat, m. Mælkemad, Føde af Kreaturene (= Avdraatt). Østerd. — Andre Steder, om Føde for Køerne. Nordl.

Bumb, m. Bom; Skaade for en Dør. Nogle Steder: Bumm, Bomm. Vistnok nyere Ord efter Nedertydsk og Holl. boom, ɔ: Træ. Hertil ogsaa: **Bumbsiglar**, m. Bomseiler. **Bumbull**, f. Bomuld. (Holl. boomwol, ɔ: Træ-Uld).

Bumba, f. en Bomme, et aflangt eller rundagtigt Stavekar; især Madskriin, Madbomme. B. Stift, Nordl. og fl. Tildeels udtalt Bumma, Bomme. — I Nordland ogsaa om et Klædeskriin, en Kuffert.

Bumbeskjel (-skjæl), f. et Slags runde Muslinger, = Bekra, Bekreskjel. Sdm. Ogsaa kaldet **Bumba**.

Bumbull, f. s. Bumb.

Bumerke (kj), n. Mærke eller Figur, som Beboerne af en Gaard pleie at sætte paa sine Kar og Arbeidsredskaber for at kunne kjende dem iblandt andre lignende. I Tel. Bumark.

bumild, adj. selskabelig, som gjerne følger Flokken; om Kreature. Tel.

bumma (bomme), v. n. (ar), surre, om flyvende Insekter. Buskerud.

Bumra, f. en liden Kjelke. Mandal.

buna (u'), v. n. (ar), arbeide stærkt, drive paa, skynde paa; ogsaa buldre, larme. Tel. Hall. Tildeels udtalt bona (Tel.). I Indherred: **baanaa**. Jf. bynja.

Buna (u'), f. 1) Beenpibe, enkelt Been i Legemet. Tel. (Raudland), i Formen **Bone**. — 2) i Fleertal: Lemmer; Lægge eller Arme. Ofte i Forbind. **Bein og Bunor**; saaledes: **Bonur**, Tel. **Bunur**, Smaal. **Bunu**, Hall. **Bøno**, Valders.

Buna (uu), f. et Vandkar, en Ballie (= Stamp). Tel. (Vinje). Nogle Steder: **Buine** (Mo) og **Byne** (Hvideseid). Formen „Buine" synes at tyde paa et gammelt **Budna**, som vilde nærme sig til G. N. bodn, f. (Mjødkar); jf. Ang. byden; Ght. butina, el. putina. Imidlertid have vi ogsaa Bauna (Trug), Bidne (Kar) og Bide (Kjernekar), saa at Sammenhængen i det hele er dunkel.

Bunad, m. 1) Huusholdning. G. N. búnadr. Setja seg i Buna(d): sætte Bo. Tel. — 2) Boskab, Forraad til en Huusholdning. Ogsaa: Redskaber, Værktøi til Arbeide og Fangst. B. og Tr. Stift. — 3) Klædning, Klædedragt. „Bona", søndenfjelds. Ogsaa Udstyr eller Prydelser i et Huus. Jf. Husbunad. I Sammensætning kan Bunad ogs. betegne Tilberedelse. Tilbunad, Fyrebunad.

Bunaud, f. Fodermangel. „Bunø", Helg.

Bundan, s. Bundel.

Bundel, m. Bundt, Neg, Knippe af Kornstraa. Sogn, Sfj. Andre Former ere **Bundan**, n. Nfj. Sdm. og **Bunde**, n. Hard. G. N. bundin, n. Jf. Band.

bunden, part. bunden; fæstet, forpligtet; ogsaa ufri, tvungen. S. binda.

Bunding, m. Strikketøi, noget som bliver bundet eller strikket; Hue, Strømpe, og desl. (= Spyt). — **Bundingsgarn**, n. Traad til Strikketøi. (Modsat Vevgarn). **Bundingsstikka**, f. Strikkepind (= Spyta).

buneleg (u'), adj. som har store, fyldige Lemmer. Tel. S. Buna.

Bung, m. Bugle, Huulning paa en Plade, foraarsaget ved Stød. B. Stift. Nogle St. **Byng**; ogsaa **Bunk**, Østl. Trondh. — Isl. bunga, Hævelse.

Bunga, f. en liden Dynge eller Klak (= Ruga, Klysa). Hall.

bungutt, adj. buglet, som har Mærker af Stød. Nogle St. **bunkutt**.

Bunk, m. s. Bung, Bunka, Bunt.

Bunka, f. Mælkekar, bredt og lavt Kar, hvori Mælk opsættes til Tykning. Østl. (Smaal. Rom. Hedem.), Indh. Nogle St. **Bunk**, m. (Østerd. Ork.). Sv. bunke. Ellers: Kolla, Ringja.

Bunke (kj), m. Dynge, sammenkastet Hob. Hall. og fl. (G. N. bunki). Tildeels om Ladningen i et Fartøi. Nordl. Strjuka paa Bunken: tage Seilet ned. Tel. (Landst. 8. 143. 201).

bunkebrend, adj. lidt mugnet. Hall.

Bunkerøming, m. en Baad med **Bunkerom**, d. e. Lastrum, Mellemrum uden Aarer. Nordl.

Bunkesmak, m. lidt muggen Smag (af at ligge i Bunke eller Dynge). Tel. Hall.

Bunt, m. Græsarter med høi Top og smale, tætstaaende Blade ved Roden, især Aira cæspitosa. Tel. og fl. Afvigende: **Funt**, Sogn; **Punt**, Jæderen; **Puntastraa**, Voss, og **Bunk**, el. **Bunke**, Trondhjem. Jf. Isl. puntr; Eng. bent, G. T. binuz, binz (juncus). S. Smylebunt. Andre Navne ere: Fræeng, Dagrap, Aksegras.

Bunteng, f. en Eng med „Bunt"; ogsaa Navn paa selve Planten. Tel.

Bunur, Lemmer; s. Buna.

Bunøyte, n. Besætning af Kreature (Køer) paa en Gaard. Tel.

Buorm, m. en Art af Slanger, formodentlig Snog (Coluber). Sdm. og fl.

Bur (uu), n. 1) Buur, lukket Rum. 2) Fag, særskilt Rum i en Skuffe eller et Skab. 3) Madbod, Forraadshuus til Korn og Fødevarer. Rbg. Tel. Hall. og fl. (G. N. búr). Ellers kaldet Bud, f.

Bur, m. Brølen, s. bura.

Bur (u'), m. Foster. Falder her ganske sammen med Burd, s. d. Jf. Tviburar. (G. N. burr, Søn). — **burad**, adj. drægtig, om en Ko. **Bura-ku**, f. Ko som gaar med Kalv. Ryf. **Burabeist**, n. d. samme (Shl.). Her mærkes ogsaa: **Burar**, pl. Bærende (= Benelde). Tel.

bura (u'), v. n. (ar), brøle, især om Oxer. Søndre Berg. Tel. Heraf **Bur**, m. Det var slik ein Byl og Bur. Tel.

Burakke, m. = Buhund. (Landst. 797).

Buraak, f. Vei eller Sti, hvor Køerne have sin sædvanlige Gang. Søndre Berg. (Jf. Raak). Hedder ogsaa: **Buraas**, f. i Nordre Berg. og Sdm. **Burekkja**, f. Voss. **Burekster**, m. Jæd. og fl. Ellers: Bustig, Buveg, Feveg, og fl.

Buraas, f. s. forrige.

Burd (u'), m. 1) Bæren, det at noget bliver baaret (af bera). Mest i Sammensætning, som: Framburd, Motburd, Tilburd; Nedburd. Ogsaa om Bevægelse (s. bera), som: Fotburd, Handeburd, Aaraburd. G. N. burdr. — 2) Fødsel. Sjelden, saasom i Kalvsburd. — 3) Foster, især Kalv. (S. Bur). — Udtalt mest alm. Bur (u'), ellers: Bor og (med tykt L) Bol.

Bureip, n. = Budrag, s. Makkeskreid.

Bureising, m. En som bosætter sig, eller er nylig bosat (= Nybøling). Sogn og fl.

Burekster, m. Fægang; s. Buraak.

Burgang, m. Randsfagning i Husene (Burene) paa et Sted. „Buurgøng", Hall.

Burid, f. Fodermangel eller anden Nød for Kreaturene. Nhl.

Burkne, m. Bregne, en vis Planteslægt af Kryptogamerne, især Aspidium. Siredal. Ogsaa: **Burkn**, **Burken**. Ved Kristiansand: **Burkel**, **Burk**, **Bork**. I Hardanger: **Burtn**. Isl. burkni; Sv. bräken. Afvigende: Brom (i Salten), Blom (i B. Stift). Ellers: Telg, Lok, Slok, Buslok, Røte, Grofte, Moldfor, Ormegras.

Burot, f. Bynke, Artemisia vulgaris. Mange St. Ogsaa kaldet: **Bugras**, Sdm. og fl. **Bu**, f. i Nordland; **Graabu**, Ork. **Buje**,

og **Bujerot**, Toten. — Formen Bu er formodentlig forkortet. Jf. T. Beifuß, fordum bíbóz.

Bursval, f. Svalgang paa Siden af et „Bur" (Madbod).

burt (u'), adv. 1) bort, hen, afsted. Nogle St. **bort**. (Sv. bort). Nyere Ord efter G. N. á braut (ɔ: paa Veien), som senere gik over til: braut, brott, i brott, i burt. Altsaa ligt med „veg" (vekk), som i nogle Egne bruges oftere end „burt", i Betydning af Bortgang eller Forsvinden. Jf. av. — 2) hen, over, hen til et Sted (som ikke er langt borte), f. Ex. burt i Veggen; burt paa Brui; burt um Elvi. Mere almindeligt. Især med Begrebet: til en anden Side, og til et Sted som ligger lige høit, saa at man ikke kommer til at sige „upp" eller „ned". F. Ex. Burt um Fjorden, ɔ: til den anden Side af Fjorden. Burt i Dalen: til Dalen paa den anden Side (af Fjeld eller Vand). Burt paa Fjellet: hen paa Fjeldet (i en nogenlunde horizontal Linie). — I nogle Forbindelser (især med „i" og „paa") bruges ogsaa burt i Stedet for burte (ɔ: henne, ovre), f. Ex. burt i Stova (Stovunne): der henne i Stuen; burt paa Haugom: der ude paa Høiene. — Ordet træder i Forbindelse med mangfoldige Participier, f. Ex. **burtblaasen** (bortblæst); saaledes med: boren, dregen, fallen, faren, flutt, gjeven, havd (ɔ: bragt), kallad, kastad, komen, lagd, laten, leigd, lovad, maadd, reken, rømd, seld, sett, slegen, stolen, teken, vend, vikt, og lignende.

burtan, adv. der henne fra, hid, herhen (fra et Sted, som ligger lige over for, eller paa en anden Side); f. Ex. burtan um Fjorden: fra den anden Side af Fjorden. Mest alm. **burta**; i Hard. og Voss: **burtan**. Nyere Ord, dannet af ovennævnte **burt** i Lighed med nedan, utan, innan, og fl. I nogle Egne (Sdm. og fl.) ogsaa brugt som Præposition, f. Ex. „burta Strandenne", ɔ: fra Stranden paa hiin Side; „burta Vikjenne": fra Vigen o. s. v. — **burtan-etter**: fra den anden Side hertil. **burtan-fyre**: længere henne; ogs. hiinsides, paa den anden Side. (I samme Betydn. ogsaa: **burtan-paa**). **burtan til**: 1) længere borte, paa hiin Side (Ork. burta-te); 2) hid over, hiinsides fra (Mere almindelig).

burtare, adj. fjernere, som er længere borte. Afvig. **bortere**, **bordre**, Østl., og med Omlyd: **byrtre**, **børter**, Ork. — Mere alm. er Superl. **burtaste**: fjernest. (Afvig. bortest). I Ork. **byrtest**, **børtest**. Paa Sdm. som adv. **byrst**; saaledes „byrst burte", ɔ: længst borte, el. ude. Sv. borterst.

burte, adv. 1) borte, ikke tilstede. (Svensk borta). I B. Stift oftere: veg (vekk). — 2) henne, ovre; paa den anden Side. Der beint burte: der lige over for. — **Burtevera** (e'), f. Udeblivelse, Fraværelse. Hall. (=veru).

Burtferd (fær), f. Bortreise.

Burtgang, m. Bortgang.

burtkastande, adj. som kan kastes bort. Det var ikkje burtkastande, ɔ: ikke saa ganske daarligt.

burtlengst, adj. fjernest, som er længst borte. Tel.

Burtn, Bregne; s. Burkne.

Burtsida, f. den bortvendte Side. Østl.

Buru, f. s. Bera og Bora.

Bus (u'), n. Strøelse. Sætersd. Nogle St. **Bys** (y'). Jf. bysja og Bos.

busa (u'), v. n. (ar), ødsle, sløse med noget. Nordre Berg. Han heve ikkje stort til aa busa med. Jf. basa.

Busalt, n. s. Busleikja.

Busete (e'), m. Indsidder; eenlig Person, som har sin egen Huusholdning i anden Mands Huus. Tel. (I Smaal. **Buseter**). Ogsaa: en ugift Gaardbruger. Hall.

busetja (seg), v. a. sætte Bo, begynde en Huusholdning. **Busetning**, f. Bosættelse.

busitjande, adj. bosiddende.

Busk, m. Top, Dusk; Frøtop paa Værter. Orkd. og fl. Jf. Brusk. Ogsaa en liden Klynge af Træer (= Runn). Østl.

Buska (u'), f. 1) et lidet Løvtræ, især Birk; ogsaa en Green med Løv paa. Mange St. — 2) et Riis. Nordl. Sdm. og fl. Faa smaka Buska: faae Pidsk.

Buskap (uu), m. 1) Huusholdning. Bidja til Buskaps: gaae omkring for at bede om Korn til en ny Huusholdning. (Forhen en Skik i visse Egne). Sdm. og fl. — 2) Fæ, Kvæg; Besætning af Kreature paa en Gaard. Alm. (Sv. boskap). Jf. Fenad, Bøling, Andmarke.

buskapa, v. n. (ar), faae sit Huus i Orden, indrette sin Huusholdning, saasom efter en Flytning eller Ombygning. Solør. — Ogsaa det samme som buhaga. Hard.

Busketopp, m. Top paa et Løvtræ.

Buslag, n. Art eller Race af Køer. (Ogs. i Spøg om en Slægt eller Familie).

Busleikja, f. 1) Salt eller Slikke at lokke Køerne med. Gbr. Nogle St. Busalt. — 2) en Plante, Veronica. Stjord.

Buslit (i'), n. Forarmelse, stort Tab af Fæ eller andet Gods. Sfj.

busliten (i'), adj. forarmet, som har lidt et stort Tab paa sin Formue. Hard. Shl. Især a) som har mistet sine Kreature. Nhl. b) som har mistet sine Særedskaber. Nordland.

Buslod (oo), f. Spor efter Køer. „Buslo", Hall. Tel. Ganga i Buslodi: komme bagefter, komme senere saa at man kun faar hvad de andre have levnet.

Buslok (o'), Bregne (= Burkne). Tel. Num. Hall.

Busott (oo), f. Sygdom paa Kreaturene. Gbr. Hadl.
Buss, m. en liden Stump, et kort afskaaret Stykke. Tel. Gbr. Ork. og fl. Ogsaa kaldet **Bust** (uu), Gbr. Sv. buss. Om en anden Betydning see Bust.
Busse, m. 1) Klods, især om Axelringen (Grotten) i en Kvern. Valders. Paa Helgeland: **Buste**. — 2) Karl, Person, især Kammerat. Dei ero reint gode Bussar, o: Venner, Fortrolige. — 3) Busemand, Skræmsel (?); jf. **busseleg**, adj. svær, meget stor. Tel. **busseganga**, v. a. overvælde, overmande. Hall.
Bust (u'), f. 1) Børste, stivt Haar. (Egentl. Burst, jf. Boste). G. N. bust og burst. Sv. borst; T. Borste. Heraf bysta. — 2) Tagryg, Mønning paa et Huus. Nedenæs. (Ogsaa kaldet **Buss**, m.). G. N. bust, burst. — 3) Kanten paa Skiverne i et „Helleberg". Østl.
Bustad (uu), m. Bosted, Bopæl.
Buste, = Grotte; s. Busse.
Bustein, m. et Slags Lægemiddel for Kreature.
Busteleiv, f. Stykke af en Begtraad (Skotraad) med en Børste i Enden. B. Stift, Tel. Hall. Gbr. Nordl.
Bustelyng, n. den almindeligste Art af Lyng (Erica vulgaris, L.). Tel. Busserud. Ellers nævnes Bulyng (Nordl.), Bitlyng (Gbr.), Brislyng (Vald.), Røslyng (Ork.).
Bustereip, n. Toug af Haar.
Bustig, m. = Buraak. Hall. og fl.
Bustikka, f. Bodstikka.
bustulla, v. n. sysle med Kreaturene (omtr. som ambætta). Valders.
bustutt (u'), adj. børstet, fuld af Børster.
Bustyng, et Slags Insekt, s. Styng.
Bustyvel (u'), m. et Pindsviin (Erinaceus). Toten. I Busserud: **Bustivel**. Ogsaa brugt om et hidsigt Dyr, en arrig Tingest; ligesaa om en udspærret Frøtop paa Væxter, saasom paa Løvetand. Toten. — Af ældre Forfattere skrevet „Bustdivel", men lettest at forklare som Bust-yvel, o: den som „yver" (udspærrer) Børsterne. Jf. G. N. ígull, burstigull.
Busu, s. Bosa.
Busumar, m. en god Sommer for Fædriften; en Mælkesommer. Hall. og fl.
Busvein, m. Hyrdedreng. Gbr.
buta (u'), v. a. (ar), afhugge, hugge Træ i smaa Stumper. B. Stift. Nogle St. **butta**. G. N. buta. — 2) v. n. arbeide flittigt. Tel.
Buta (u'), f. en smal Øre. Rbg. og fl.
Butang, n. Tangarter som Køerne gjerne æde.
Butare, m. et Slags Tare (eft. Gunnerus Fucus pinnatus). I Nordland ogsaa kaldet **Busøl**, s. Søl.
Butel (u'), m. Bouteille. (Fransk).
Butidung (?), m. en Tyr, Oxe. I Namdalen **Buting**, og derhos ogsaa **Butiming**, m. Andre Steder Tidung.
Butiming, s. forrige.
Bu-tre, n. gammelt Træ i en Gaard. Smaal.
Bu-trod (o'), f. Plads eller Vei, som bliver jævnlig betraadt af Fæ. „Butraa", Tel.
Butt, m. 1) en Stump, Klods, afhugget Stykke Træ (= Kubbe). B. Stift. G. N. butr. — 2) en Dunk, Bimpel. Sogn. — 3) et smalt Trækar til Fløde eller Smør. Sogn, Hall. Rom. og fl. Ellers: Bytte, Holk, Strump, Strokk, Strykke. Jf. Bytta.
butta, v. afhugge, s. buta.
butten, nogle St. for: bunden.
Buve, m. Busemand, Skræmsel (= Bobbe). Tel. Hall. Tildeels om store og urolige Dyr. (Jf. Sv. bof: Skjelm). Ogsaa et Navn paa Ulven. (Tinn). Hertil: **Buvebær**, et Slags Frugt (Paris?).
Buveder, n. gunstigt Veir for Kreaturene. „Buvær", Hall. og fl.
Buveg, m. = Burekster, Buraak.
buvill, adj. forvildet fra sit Følge. Hall.
Buvoll, m. Plads hvor Køer pleie at ligge. Østerd. (?). I Gbr. forklaret som en Plads ved en Skovhytte eller Fiskerbod, altsaa opfattet som Bud-voll.
By, n. Rede (= Bol). Humleby, s. Humlebol. Smaal. Maaskee rettere: Bye.
By, m. By, Stad; Kjøbstad. Egentlig en Gaard (ligesom Bø), og saaledes i mange Gaardsnavne, som: Husby, Sundby, Utby, Nordby, Austby, Vestby. G. N. býr, men oftere bœr. Et Genitiv „Bys" forekommer. „Baade Bys og Bygda", o: baade i By og paa Land. Søndre Berg. „Bysens Folk": Byens Folk. Ved Trondhjem.
Bya, f. Byge, Vindstød; Iling. Nogle Steder: **Bøya**. Vistnok fremmedt; jf. Holl. bui: Uveir. Hertil vel ogsaa: **By**, m. Kamp, Dyst, Slagsmaal. Hall.
Bybarn, n. En som er opfostret i en By.
Byblom, m. Bygaver; Frugt, Bakkelse og deslige, som En fører hjem med sig fra Byen. Shl. (?). I Nordland hedder det „Bernblom", altsaa Bergenblom.
byd, s. bjoda. — **bydja**, s. byrja.
bydla (y'), v. a. sigte Meel i en dertil hørende Indretning i en Mølle. Bergen. Holl. buidelen, T. beuteln.
Byferd, f. en Reise til Byen.
Byføring, f. Varer som føres til en By.
Bygaava, f. s. Byblom.
Bygd, f en bebygget Egn, en Kreds eller Række af Gaarde; et lidet Distrikt; ogsaa Naboskab, Omegn. G. N. bygd; Sv. bygd. Koma til Bygdar (Genitiv): komme til Folk, finde en Gaard. Koma paa Bygdi: blive huusvild, komme under Fattigforsørgelsen. — **bygdemillom**: fra en Bygd til en anden.
bygd, part. 1) bygget, opbygget; 2) bebygget; 3) fæstet, leiet; s. byggja.
Bygdar, m. Indbygger af Storbygderne

(Søbygderne). Tel. (Landst. 398, 405).
Bygdarfolk, n. Folk fra samme Bygd. (Formen Bygdar lyder sædvanlig „Bygda").
Bygdarlag, n. en stor Bygd; flere nærliggende Rækker af Gaarde.
bygdarleg, adj. vel bebygget; om et Landskab, som har Udseende af en ordentlig Bygd. (Modsat heidarleg, heidsleg). „bygdaleg", Siredal.
Bygdarmaal, n. Lokalsprog, Dialekt.
Bygdarsed, m. Skik i et vist Distrikt.
Bygdarsegn, f. Lokalsagn, Historie som kun er bekjendt i visse Bygder.
Bygdarskam, f. Noget som er til Skam for Bygden eller Naboskabet.
Bygdarstev, n. Vers om Personer eller Hændelser i en Bygd.
Bygdarveg, m. Vei igjennem et mindre Distrikt, eller imellem Bygderne.
Bygdarvis (ii), s. = Bygdarsed.
Bygding, m. Indbygger af en vis Egn. I Sammensætn. som: Utbygding, Innbygding o. s. v.
Bygel, m. Bøile, Bue; f. Ex. i en Faaresax el. en Klave. Hall. Vald. (Bygjel). — **Bygelsoks**, f. Sax med Bue (uden Nagle).
bygen, adj. tvær, trodsig. Hall. Lyder som byen (bygjen), men i Fleertal bygne.
Bygg, n. (og m.), Byg (hordeum). G. N. bygg. Ogs. kaldet: Hummel, Korn, Reinkorn. Hertil **Bygg-aks**, **-aaker**, **-braud**, **-halm**, **-korn**, **-leiv**, **-mjøl** og fl.
Bygg, m. (Fl. **Byggjer**), Indbygger. I Sammensætning som Fjellbyg, Dalbygg; Mobygg, Vinbygg. Især af Navne paa „Bu": Selbygg, Sparbygg, Rennebygg.
byggja, v. a. (er, de), 1) bygge, opføre en Bygning (Huus, Bro, Skib). G. N. byggja. I Nordre Berg. har Præsens en afvig. Form: bygg (bygg'e), hvoraf man kunde slutte til et Imperf. bygde; men dette er dog ikke forefundet. Ellers regelret: byggjer, bygde. — 2) bebygge, sætte Huse paa. Byggja ei Tuft, eit Land (sjeldnere). — 3) leie, fæste en Eiendom; leie Folk til Arbeide, o. s. v. Sætersd. (G. N. byggja). Han heve bygt seg burt (ladet sig leie). I denne Betydning kunde „byggja" ansees som et andet Ord, ligt Goth. bugian; Ang. bycgan; Eng. buy (kjøbe); i første Betydning falder det nær sammen med bu (bua). Jf. bygsla.
byggjande, adj. skikket til at bebygge; om Land eller Grund.
Byggjar, m. Bygningsmand.
Byggjefang, n. Bygningsmateriale. Østl.
byggjen, adj. tør, haard at æde. Sdm.
Byggjestad, m. Byggeplads. Jf. Tuft.
Byggjing, f. s. Bygning.
Bygje (el. Byge), n. Bøile, Bue, Halvcirkel; bueformigt Haandfang. Tel. Af Bog eller Bug. „Einirbygi", Landst. 781. Jf. Bygel.
Bygla (y'), f. Bøile. Jf. Stigbygla.
bygla, v. n. opstable, bygge klodset. Hard.
byglen, adj. kuldskjær, øm for Frost. Sdm.
Bygnad, m. 1) Byggen; Bygningsmaade. 2) en Bygning, et Huus.
Bygning, f. Gjerningen at bygge (som dog nærmest hedder **Byggjing**); ogsaa: et Bygningsværk.
Bygre (y'), n en krum Figur; En som gaar meget nedbøiet. Tel.
bygreleg, adj. krum, som bøier Ryggen.
Bygsl (Bygsel), f. 1) Fæste, Overladelse af en Gaard til Brug, sædvanlig for Livstid. 2) den Pengesum hvormed man fæster en Gaard. G. N. bygsla. Af byggja, 3.
bygsla, v. a. (ar), 1) fæste, leie en Gaard til Brug. 2) om Eieren: bortfæste. Nu almindelig traadt i Stedet for det gamle byggja.
Bygslebrev, n. Fæstebrev paa en Gaard. Ogsaa kaldet **Bygslesetel**, m.
Bygslejord, f. Jord som bruges af Fæstere.
Bygslemann, m. Fæster, Leilænding.
Bygslerett, m. Fortrinsret til at fæste en Gaard.
Bykkja, s. Bikkja.
Byklar, m. Indbygger af Bykle i Sætersd.
Byks, n. et Hop, Spring; s. følg.
byksa (y'), v. n. (er, te), 1) hoppe, gjøre et Spring, f. Ex. over en Bæk. Berg. Trondh. Nordl. (Meget brugl.). G. N. byxa. — 2) løbe med en hoppende Bevægelse, eller saaledes at Kroppen idelig vipper op og ned; mest om Dyr, f. Ex. Hunden. Gbr. Ork. (Jf. bikka). Præsens hedder paa Sdm. „byks'e"; og i Nfj. har Ordet fuldkommen stærk Bøining: byks'e, boks, bokse; som dog neppe er nogen gammel Brug.
byksen, adj. hoppende, ustadig i Løbet.
Byksing, f. Hoppen, Springen.
Byl (y'), n. Stund; s. Bil.
Byl (y'), m. 1. (Fl. **Byler**), Vindstød, stærk Vindbyge. Hard. G. N. bylr.
Byl (y), m. 2. Brølen; af bylja.
Bylgja, f. Bølge, Vove. I Sogn **Bylga**. G. N. bylgja. Lidet brugl. Jf. Baara, som er det sædvanlige Ord ved Havkanten. Ellers: Alda, Vaag, Sjo.
bylja, v. n. (ar), brøle, skrige (= belja). Tel. og fl. ogsaa Gbr. Ork.
bylla, sigte; s. bydla.
bylma, v. n. være ophidset, have et truende, bistert Udseende. Hard.
Bylme, m. en Tykning eller Uveirsbyge i Luften. Sdm. (Norddalen).
bylmen, adj. bister, truende. Hard.
Bymann, Indbygger i en By.
Byna (Kar), s. Buna.
Byne (y'), n. Skive, Plade, Fjel; f. Ex. i en Blæsebælg. (Jf. Belgbyne). Hard. I Tel. **Bone**.
Byngja, f. en tyk eller buget Figur; en

Pose. Tel. Jf. Bung.

bynja (y'), v. n. (byn, bunde), buldre, dundre arbeide med Larm; især hugge eller banke paa noget. B. Stift. (Nogle St. med Imperf. bynde). Jf. buna. — Skal ogsaa have Betydningen: begynde paa et Arbeide. Tel. (?).

bynnast, v. n. stimle sammen, som ved en Opskræmmelse, om Dyr. Helg. I svenske Dial. bynnas, bønna. (Rietz 79).

Byr (y'), m. Bør, føielig Vind paa Søen. Mange St. udtalt „Bør". G. N. byrr. Spøgende: Han fekk Byr: han blev bortskræmt, maatte pakke sig. Jf. Kvernarbyr.

Byra, f. s. Byrd og Byrda.

Byrd, f. Byrde, Dragt, saa meget som man kan bære paa een Gang. Udtalt: Byr (y'), Bør, Bøl (med tykt L); ogsaa Byra (for Byrda), Børa, Børe. G. N. byrdr, f. — Hertil: **Byrdarkagge**, m. Dunk at bære paa Ryggen. (Byrakaggje, Voss). **Byrdartog**, n. Toug at bære Byrder med. (Byratog). **Byrdar-tre** (Byratre), n. Aag over Skuldrene at bære med. Berg. Stift.

Byrd (el. Børd), m. 1) Pligt, Skyldighed; egentl. hvad der bør være, af byrja. Udtales deels **Bør**, deels **Børt** og **Byrt**. „D'æ hass Pligt aa Bør", Trondh. Sdm. — 2) Gang, Tour da noget tilfalder En. „No æ dæ din Børt": nu er Raden kommen til dig. Mere alm. (Sv. börd). — 3) Ret, Bekomst. „Han fekk sin Børt".

byrd (y'), el. **byrdt**, adj. bordet (om Baade), bygget, især i For-Enden eller ved Stavnen. (Af Bord). Jf. laagbyrd, høgbyrd. Han er for litet byrdt: den er for lav ved Stavnen. Nordre Berg.

Byrda (y'), f. en Kasse eller stor Kiste, især til Korn. Kornbyrda, Mjølbyrda. Maaskee alm., men udtalt: Byra, Børe, Bøle (m. tykt L). G. N. byrda.

Byrdel (y), m. Hank at bære med, Haandfang, f. Ex. paa Kister. „Byrel", Nordre Berg. (Nærmest af Burd). Jf. Hav, Hevel.

Byrdesopar (oo), m. egentl. En som feier Kassen; sædvanlig: en Forøder; En som forøder en Formue, som hans Forgjængere have samlet. Tel. I Spøg om det yngste af flere Børn. I Sfj. „Byresopa", f.

Byrdhanke, m. Aag at bære med (= Vatsfele). „Børhank", Indherred.

Byrding, m. om Baade, f. Fembyrding, Tribyrding, Sambyrding.

Byrdstøde, n. Engstykke, hvoraf man faar en Byrde Hø. „Byrstøe, Valders.

Byrdsvolk, m. Vidiekurv (Meis) at bære i. „Børsvolk", Rommerige.

Byre, f. Byrd. **Byrel**, f. Byrdel.

By-rett, m. Ret som gjælder i Byerne. I Spøg ogsaa om en mere almindelig Ret i Modsætning til „Heimerett".

Byrg, f. Forsyning med Foder. Sdm. S. Bjørg.

byrg, adj. 1) bjergelig, som man kan hjælpe sig med. G. N. birgr. (Jf. berga, Bjørg). Mest i n. (byrgt, børt), om et Land, en Kyst, hvor man godt kan bjerge sig eller finde Tilflugt. Nordland. Modsat ubyrg (obørt). — 2) hjulpen, forsynet, som har nok (= bergad). Nordl. og fl. (Jf. sjølvbyrg). I samme Betydning „børta" og „bort" (byrgd?), Ndm. Ork. — 3) stolt, selvtilfreds, storagtig; ubeskeden. Mere alm. Afvig. **burg**, Valders; **borj**, Smaal. Ork. — I Hall. betegner det ogsaa: skikket, el. i Stand til noget (= før), f. Ex. „føngebyrg", = gangfør.

byrga, v. a. (ar), forsyne, skaffe Forraad. Sdm. og fl. Afvig. **borje**, Smaal. G. N. birgja. Ogsaa i en afledet Form **børta** (maaskee for byrgta), Ndm. Ork. Byrga seg: 1) forsyne sig; 2) holde sig, bare sig. Sdm. Helg. (S. berga).

byrgen, adj. dygtig til at forsyne sig. Ogsaa om Dyr. „byrgjen", Sdm.

Byrgsla, f. Forsyning, tilstrækkeligt Forraad. Faa st Byrgsla: faae sit Behov, faae nok. „Byrsle", Sdm. „Børsel", Nordl.

byrgt, adv. tilstrækkelig, rigelig. „børt", Trondhjem.

byrja, v. n. 1. (ar), begynde, foretage sig. Østl. (Smaal. Toten). I Gbr. tildeels **bydja**. (Flere St. fortrængt af „begynda"). G. N. byrja; Sv. börja. Egentlig sætte i Gang, beslægtet med Byr.

byrja, v. n. 2. (byr, burde, burt), burde, skylde, være skyldig (at gjøre noget). Inf. byrja høres kun sjelden (Hall.). Præsens er sædvanlig udtalt „bør", for byr (y'). Sv. böra. G. N. byrja (Præs. byrjar) betyder egentlig: sømme, tilkomme, høre til. Hertil vistnok: Byrd, Byrn, Byrnad, skjønt disse Ord sædvanlig udtales med reent „ø".

Byrja, f. Begyndelse. (Sjelden).

Byrke (kj), n. Birkekrat, smaa Birkeskov. Sjelden. I Tel. „Birkje". (G. N. birki). Hertil nogle Stedsnavne, som Byrkeland, Byrkestrand.

Byrkelonga (o'), f. et Slags Lange (Fisk), Molva abyssorum (Nilsson). „Byrkjelaange", Sdm. Modsat: Blankelonga.

Byrkja, f. Birkesaft, Vædske som samler sig i Birkens Stamme om Vaaren. B. Stift. Afvig. **Birkje**, Tel. **Bjørke**, Gbr.

byrleg (y'), adj. føielig, gunstig (for en Reise), om Vinden.

Byrløysa, f. Mangel paa Bør, altsaa Vindstille eller Modvind.

Byrn, f. s. Byrnskap.

Byrnad (y'), m. Fornødenheder, Redskaber; især Fiskeredskab, Sørede. Berg. og Trondh. Stift, overalt udtalt med ø (Børnad, Børna), men vistnok at henføre til byrja (o: behøves, høre til); altsaa „Tilbehør".

Byrnskap (y'), m. Redskaber, Sørede, Garn

o. s. v. Nordl. udtalt „Børnskap" (see Byrnad). En simplere Form Byrn (Børn), f. skal ogsaa forekomme, men sjelden.

byrra, v. a. (ar), udspærre (= yva). **byrra seg**: bryste sig, gjøre sig til; vel egentlig reise Haarene eller Fjædrene. Hard. Af Borre?

byrren, adj. 1) vred, hidsig, om Dyr. Vald. — 2) stolt af Udseende, stiv, strunk. Hard. I Hall. **børren**. Paa Sdm. **birren**. I Vald. **byrt**.

Byrsa (y'), f. Bøsse at skyde med; Gevær. Nyere Ord. Sv. bössa; T. Büchse (som ogsaa betyder Kar eller Flaske, egentlig af Burbom, Lat. pyxis). Hertil: **Byrse-kula**, **-laas**, **-makar**, **-pipa**, **-stokk** og fl.

Byrseskot, n. 1) Geværskud; 2) Skudlængde, saa langt som en Bøsse skyder.

Byrsing (y'), m. Bøsning, Ring el. Plade omkring en Axel. (T. Büchse).

Byrsle, s. Byrgsla.

byrst, fjernest (= burtaste), s. burtare.

byrt, s. byrd, byrren og byrta.

byrta (y'), v. a. (er, te), 1) opklare, opfriske en Ild. Nordl. „børta". Især om at pudse Lyset i en Lampe. Byrta Kola. Berg. Stift. G. N. birta, oplyse. (Af bjart). Ogsaa v. n. lyse for sig, gaae med Lys i Haanden. Helg. — 2) aabenbare, oplyse en Sag. Hard. (sjelden). Particip **byrt** (upp-byrt). — 3) byrta seg: prale, hovere, ophøie sig af noget. Hard. Ryf. og fl. Ogsaa v. n. skryde, gjøre store Ord. Indh. Nordl. (børta). Jf. borka, bolta, brolta, bauta.

Byrtar, m. Pind at pudse en Lampe med.

byrter, adj. s. burtare.

Byrting, f. Opklarelse; s. byrta.

Byrting, m. 1) Lyn, Lynglimt (= Elding). Hard. Shl. Ryf. — 2) et lidet Talglys, en Praas. Helg. — 3) et Slags Fisk, s. Sjobyrting. — 4) blankt Agn, Bugstykke af hvid eller lys Fisk til Mading. Lof. — 5) Indbygger af „Byrte" i Telemarken.

Bysa, f. et Slags Fartøi. G. N. buza.

By-sed, m. Byskik.

bysja, v. n. (ar), strøe, dække Grunden med Halmstub, Løv eller desl. Rbg. og fl. Ogsaa med Formen: bys, buste, bust. Tel. Jf. Bos, Bus, busa.

Byske (y'), n. Busk, Krat, en liden tæt Skov. **Byskje**, Hard. Lister, og fl. **Pyskje**, Sdm.

bysta (y'), v. a. (er, e), 1) børste, pudse eller feie med en Børste (s. Boste). — 2) sætte Børster paa. (Af Bust). Bysta ein Traad: fæste en Børste paa Enden af en Traad. Bysta seg: sætte Børsterne op, reise Haarene; om Dyr, f. Ex. Hunde. Egentlig byrsta; s. Bust. Jf. bøysta.

Byste (y'), n. Dyr med Børster eller stridt Haar; ogsaa: hidsigt Dyr; jf. Illbyste.

byta (yy), v. a. (er, te), 1) bytte, skifte, ombytte med noget andet. — 2) dele, skifte, udskifte. G. N. býta. Byta sunder: dele i flere Parter. Byta aat seg: tilbytte sig. Byta Henderna: gribe til med den anden Haand. Tildeels med Dativ.

bytande, adj. delelig, som kan skiftes.

Bytar, m. en Deler, Udskifter.

Byte, n. 1) Bytte, Ombytning, Omskiftelse. Gjera Byte: vexle, skifte med hinanden. Det vardt Byte paa: der blev en Forskjel, en Forandring. — 2) Deling, Udskiftning. Til Bytes: til Deling. — 3) Skjel, Grændseskjel imellem Gaarde eller Marker. Berg. Stift. Ellers: Deile, Merke, Skil.

Bytelag, n. Overeenskomst mellem to eller flere Personer, om at den ene vexelviis vil hjælpe den anden i hans Arbeide. Hedder ogsaa **Bytearbeid**, n.

Bytemun, m. Forskjel ved en Ombytning.

Bytestad, m. Skillepunkt, Grændse.

Bytestein, m. Skjelsteen (= Deilestein, Merkestein). B. Stift.

Byte-tre, n. Træ som staar i en Grændselinie, saa at det kan tjene til Markeskjel. Ligesaa **Bytebjørk**, f. og **Bytefura**, f.

Byting, f. 1) Deling; 2) Ombytning.

Byting, m. en Skifting, forbyttet eller indsmuglet Barn. (Fabelagtigt i Folkesagnene). Ogsaa: en Særling, særsindet, underlig Person.

Bytling, s. Bitlyng.

bytna (y'), v. a. (ar), dække et Kar med Laag eller Skind. Tel. Egentl. sætte Bund i, af Botn.

Bytne, n. Laag eller Dækning paa et Kar. Tel. (Vinje).

Bytning (y'), m. 1) en Kagge eller Dunk med korte Staver og Bund i begge Ender. Rbg. Num. Ogsaa kaldet Tvibytning (af Botn); ellers Flaska og Klyvkagge. — 2) den fjerde Mave i de drøvtyggende Dyr; s. Botning. Noget hertil hørende kaldes „Bytningsbroren" eller blot „Bror'en". Sogn, Hall.

bytt (yy), part. deelt, skiftet; ombyttet.

Bytta (y'), f. Bøtte, Stavkar af forskjellige Slags: 1) Spand, aabent Vandkar med Tværhank oventil. Mest alm. 2) Spand med Laag, Smørkar (= Butt, Holk, Ambar). Østerd. Svensk bytta. 3) bredt og lavt Mælkekar (= Kolla, Bunka). Mandal. Dansk Bøtte. 4) Ballie (= Stamp, Vatsaa). Hall. 5) stort Kar, Bryggekar (= Kjer, Saa). Valders. — G. N. bytta, Spand. Her nærmest af Butt; imidlertid findes lignende Ord i Tydsk, Engelsk og flere Sprog.

Bytte (y'), n. Dunk, smalt Trækar at bære Mælk i; sædvanlig med et Laag af Skind. Nhl. Shl.

Byttepar, n. et Par Vandspande.

Byveg, m. Vei til en By.

Byvis (ii), f. Byskik, Byfolks Brug.

Bœd, f. Grund; Bunden i et Jordgulv, ligesaa i Ildstedet paa Arnen. Sdm. (Paa Ndm. Ve, f.). Uvis Ant; jf. Bed (Seng).
bœde, s. baade. — **Bœdel**, s. Bell.
Bœg, s. Belg. — **bœgd**, s. bœgja.
bœgja, v. a. (er, de), hindre, standse, drive noget tilbage eller til Siden. B. Stift, og fl. G. N. bægja. (Af baag). I Nordl. „beia", være uvillig, modstræbende. Præs. lyder som bæje, men Imperf. bægde, Supin. bægt. Particip bægd.
Bœgje, n. Hindring, Noget som hindrer el. staar i Veien; ogsaa et Gjærde, en Forbygning. B. Stift og fl. I Nordl. **Bœgja** „Beia", f.
Bœgjegarn, n. et Garn, som kun er bestemt til at standse Fisken eller lede den ind paa en Plads, hvor den kan fanges.
bœgjeleg, adj. hinderlig, forsinkende.
bœgjen, adj. 1) hinderlig, ubeleilig, som staar i Veien. Trondh. Mest i Neutr. (bæje, beie). „Dæ vardt so beie før' oss". Jf. baag. — 2) tvær, uvillig, modstræbende. Indh. G. N. bæginn.
bœkta, bræge; s. bræka. Ogsaa om Kalve. Sæt. Tel.
Bœl, m. Knevel; s. Bell.
bœla, v. n. slæbe, trælle (= pæla, bala); ogsaa om at drikke meget. Østerd. — **Bœl**, n. Slæb, Møie.
bœnda, s. benda. **bœnka**, s. beinka.
Bœr, n. (og f.), Bær, liden saftig Frugt. Egentlig **Ber** (e'), som tildeels høres i Tel., men ellers kun i en sjelden Sammensætningsform **Berja**, i Nhl. G. N. ber. Jf. Goth. basi. (Altsaa her oprindelig „Bes" og ikke beslægtet med bera). — Hertil: **Bœrdrol**, s. Drol. **Bœrkart**, n. umodent Bær. **Bœrkongul**, m. Bærklase. **Bœrlyng**, n. Buskvært med Bær. (I Nhl. Berjalyng). **Bœrmark**, f. Mark hvor Bær vore i Mængde. **Bœrmyr**, f. = Moltemyr. **Bœrskog** (i Nhl. Berjaskog), m. Krat af Bærværter. **Bœrtuva**, f. Tue med Bærværter. (I Nhl. Berjatuva).
bœr, adj. 1) bærende, førende i en vis Retning. I Sammensætn. landbær, sudbær, nordbær. Jf. lettbær, frambærleg. 2) som kan bæres; s. kyrkjebær, mannbær. 3) drægtig, som bærer (ɔ: kalver). Hertil nybær, vaarbær, haustbær.
bœr (bar, nøgen), s. berr.
bœra, v. n. (er, te), bølge, gaae i Bølger, om Vandet. Hard. (Af Baara). Jf. kvitbæra, og bærla.
Bœra, f. s. Bera og Berra.
bœre, adv. s. berre og beter.
Bœrfis, m. et Slags Insekt, Cimex (?). Buskerud.
Bœring, f. Midler, Formue. „Bu og Bæring". Er vel egentl. Berging.
bœrla, v. n. (ar), skvulpe, røres i smaa Bølger. (Af Baara). Sdm. Nordl. D'er so stillt, at det bærlar ikkje paa ein Stein. —
Bœrling, f. Skvulpen, Smaabølger.
bœrleg, s. berleg.
bœsa, v. a. (er, te), sætte paa „Baas", sætte Køer paa sin Plads i Stalden. G. N. bæsa. Bæsa seg: opsøge sin Plads.
Bœse, n. Ko-Baand, som er fæstet i en Baas. Namd. (Bæs', Bees).
bœva, v. n. (er, de), ligne, være noget lig. „Dæ bæve attpaa dæ". Nfj. (Stryn). —
Bœv, m. en flygtig Lighed.
Bø, m. 1) Gaard. G. N. bœr. Nu kun som Gaardsnavn. (Jf. By). — 2) Engmark, den indhægnede eller omgjærdede Mark omkring en Gaard. Meget brugl. vestenfjelds. — 3) en bebygget Egn, = Bygd. Sætersd. — Paa Bønom (Dativ): paa Engmarken. (Bø'no, Voss. Bø'naa, Sdm.). Sleppa aa Bø: slippe Kreaturene ind paa Engmarken (om Høsten). Gardarne liggja Bø i Bø: tæt ved hinanden, saa at der er ingen Udmark imellem. — Det gamle Genitiv bæjar (og bjár) har holdt sig i nogle Navne, som Bøjarmoen og Bøjaraattungen (paa Voss); vel ogsaa i Bjaarvik, Bjaaland og Bjaanes (jf. bjaaslid). Maaskee ogsaa i „Beiarland" og „Beiarblakken" i de gamle Viser, skjønt Beiarland vel kunde forklares som Baiern eller Syd-Tydskland.
Bø, n. s. Bod. — **Boe**, s. Bode.
Bøbeite, n. Græsning paa Engmarken.
Bø-gard, m. Gjærde imellem Engmarken og Udmarken. B. Stift.
Bøgsl, n. Rygfinne paa store Fiske; ogsaa paa Hval. Nordl. (Bøksel). G. N. bœxl.
Bøk, m. s. Bauk, og Bok.
bøkja, v. a. (er, te), tørre lidt, gjøre halvtørt. (Til boken). „bøkje", Sdm. Nfj. (S. ogsaa bøykja). — **Bøkjing**, f. svag Tørring.
Bøl, s. Bil, Byl, Byrd.
bøl, adj. geil, parrelysten; om Hundyr, især om Soen. Trondh. Nordl. See bala.
bøla, v. a. (er, te), lave Rede eller Leie for Ungerne, om Dyr. (Af Bol). Oftest „bøla seg", som ogsaa betyder: yngle, faae Unger. B. Stift. Bøla seg ned (i Spøg): lægge sig i Hø eller Straa. — Et andet Ord findes i Forbindelsen „bøla Trøt", ɔ: byde Trods, gjøre Modstand. (Valders). Vistnok en Forvanskning, maaskee for: bjoda Trjot (G. N. bjóda þrjót).
Bøle, n. 1) Opholdssted, Bolig; ogs. Skjul, Smuthul. Tel. Buskr. Ogsaa ellers om Sted eller Plads. (Hall.). Jf. Fødebøle, Sæterbøle. G. N. bœli. — 2) Rede eller Kube for smaa Dyr (Muus, Insekter). B. Stift. Ellers Bol. — 3) et Kuld, Unger som ere fødte paa een Gang (= Føde, Lag, Legde). Hundebøle, Grisebøle. Vestenfjelds. Ogsaa en Dyrefamilie, Slægt, Yngel. Om Mennesker kun i Spøg eller med Uvillie.

Bøling, m. Kvæg, Besætning af Kreature (= Buskap, Fenad). Gbr.
bølt, adj. beboet. I Sammensætning, som rombølt og trongbølt.
Bø-mark, f. indhægnet Jord.
Bøn, f. Bøn, Begjæring. G. N. bæn. **Bønebok**, f. Bønnebog. **Bønebrev**, n. en skriftlig Begjæring. **Bønefolk**, n. Folk som ofte bede eller holde Bøn.
bøna, v. n. bede, fremføre en Bøn. Solør (bønne). G. N. bæna.
Bønhald, n. offentlig Bøn eller Forbøn.
bønhøyra, v. a. bønhøre; hjælpe.
Bønor, s. Buna.
bønrik, adj. som beder meget, eller taler i Form af en Bøn; om Prædikanter.
Bønskrift, f. Ansøgning, Petition.
Bønstad, m. Begjæring, Anmodning. Berg. Stift. I Ryf. **Bønasta(d)**. G. N. bænastadr. En anden Form er **Bønstav**. Ndm.
Bør, n. (?), smaat Hagl, el. Sneefald som ligner Hagl. Solør.
Bør, m. s. Byr og Byrd.
bør, v. s. byrja. — **Børa**, s. Byrda.
Børnad, **Børnskap**, s. Byrnad.
Børse, s. Byrsa. **Børsel**, s. Byrgsla.
Børt (Ret, Skyldighed), s. Byrd.
børt, s. byrd, byrg, byrgt.
børta, s. byrta og byrga.
bøsen, s. bøysen.
bøsta, banke, skrubbe; s. bøysta.
bøta, v. a. (er, te), 1) forbedre, sætte i Stand, rette paa en Feil eller Skade. G. N. bæta. — 2) bøde, lappe, sætte Bod paa (Klæder, Sko, Kjedler rc.). — 3) betale Bøder (Mulkt); ogsaa: undgjelde, lide for noget. Af Bot. — Particip **bøtt**: lappet; bødt, istandsat.
bøtande, adj. som kan bødes eller oprettes.
Bøtar, m. en Bøder, Flikker. Skobøtar, Grytebøtar, og fl.
Bøter, s. Bot.
Bøting, f. Bøden, Flikning. **Bøtingtraad**, m. Traad til at bøde Fiskergarn med; ligesaa til Klæder. Nogle St. Bøtinga-traa og Bøtingetraad.
bø-vand, adj. vant at græsse paa Engen, om Kreature. B. Stift.
Bøvel, m. grusom Person, Umenneske. Østl. Ellers et Navn paa Fanden (ligesom Sv. böfvel). Nordl. og fl. Ogsaa forklaret som Bøddel.
Bøver (Bøv'r), m. en Bæver (= Bjor). B. Stift, Gbr. og fl. — **Bøverbrote** (o'), m. Bæverdam. Gbr. **Bøvergjeld**, n. Bævergjel (castoreum). Sv. bäfvergäll; T. Bibergeil. Kaldes ogsaa blot: **Bøver**, n.
Bøya, s. Bya. — **bøya**, v. s. bøygja.
Bøyg, m. 1) Bøining, Krumning, f. Ex. paa et Træ. 2) Nedbøielse; Knæk, Svækkelse. Nordland og fl. 3) En som gaar nedbøiet og ludende; ogsaa: en Stakkel, En som taaler lidet. Gudbrandsdalen.
bøygd, part. bøiet; s. bøygja.
Bøyge (Bøygje), m. Bue, sammenbøiet Skive (= Baug, Bug). Sæt.
Bøygel (Bøygjel), m. (Fl. **Bøyglar**), 1) Bøile, Hank af et bøiet Stykke Træ eller Jern. — 2) en Kløft (Klave, Sule), hvori man kan ophaspe en Fiskeline paa omtr. 200 Angler. Nordl. „Ein Bøyel Line". (Synes tildeels opfattet som en „Bøye Line"). Udgjør Halvparten af en „Stamp Line".
bøygja, v. a. (-gjer, gde), bøie, krumme som en Bue. G. N. beygja. (Nærmest til Baug, af bjuga). Figurlig: bevæge, overtale; ogsaa: nedslaae, ydmyge. — **bøygjast**, v. n. bøies, bøie sig.
bøygjande, adj. som lader sig bøie.
bøygjeleg, adj. bøielig, myg, smidig.
Bøygning, f. Bøining.
Bøygsla, f. Bøielse, Bøining.
Bøyk, m. en Hestebremse (Insekt). Tel.
bøykja, v. a. (er, te), byge, koge i Lud. „bøykje", Toten og fl. Andre St. **bøkja**, og **bykje**. Sv. byka; Nt. büken.
bøyla, v. n. brøle. Tel. Jf. baula.
bøysa, v. a. (er, te), udvide, gjøre bred. Bøysa seg upp. Hall.
bøysen, adj. stor og vid, om Klæder. Paa Sdm. **bøsen**. Isl. beysinn.
bøysta, v. a. (ar), 1) banke, slaae. Ryf, Oftere **bøsta**. G. N. beysta. — 2) skrubbe. give haarde Ord. Smaal. i Formen „bøste", sædvanlig opfattet som børste (= bysta). Hertil „Bøst", n. Skrub, haard Tiltale.
Bøyste, n. Kjødstykke, Bov, el. deslige til Gjæstebudskost. Sjelden; s. Brudarbøyste. G. N. beysti (Skinke); Sv. böste (Svinebov).
Bøytel, m. Kop, Kumme. **Livrebøytel**: Skaal hvori kogt Fiskelever sættes paa Bordet. Sdm. G. N. beytill? (Flat. 2, 334).

D.

da, adv. s. daa. — **da**, pron. s. det.
dabba, v. n. sagtnes, dovne, aftage. Sdm. Jf. davra, dovna.
Dabbe, m. Vandpyt, s. Dape.
Dag, m. 1) Dag, Tid da det er lyst af Solen. G. N. dagr. — 2) i Fleertal: Tid, Alder. Hava gode Dagar. I gamle Dagar. Aldri i mine Dagar. — 3) Frist, Henstand, Udsættelse. Han fekk Dag til Hausten. Tel. Hall. Gbr. — Afvigelse i Fleertal: Da'r,

Shl. Dage, Sdm. Daagaa, Gbr. Ork. — D'er stor Dag: det er allerede meget lyst. Det verd Dag og Veg, o: Dagen vil vare saa længe som Veien; man kan komme frem til Natten. I Dag: denne Dag. Ein Dagen: en af de sidste Dage. Her um Dagen: for nogle Dage siden. (Ogsaa Svensk). No um Dagarne: i disse Tider. Med Dagen: medens det er Dag. Fyre Dag: før Daggry, meget tidlig. Til Dags: til det bliver Dag. Tidlege Dags: tidlig paa Dagen. I Dagsens Tid: i Dagbrækningen. Ein av Dogom (o'): en af disse Dage. („Dogaa", Sdm.).

daga, v. n. (ar), 1) lysne, blive Dag. Hedder oftere: **dagast** (G. N. daga). Hertil Talemaaden: kvar dagande Dag (hver eneste Dag). — 2) i Forbindelsen „dagast uppe": overraskes af Dagen (som Troldene i Æventyrene). Jf. uppedagad, avdagat.

Dagbleik, f. Daggry. Nordl.

Dagbok, f. Dagbog, Journal.

Dagdvelja, f. 1) Tidsfordriv; ogsaa et Slags Legetøi for Børn. Sdm. — 2) en Dagdriver, Lediggjænger. Nordl. dog oftere i Formen „Dagvelja".

dagfallen, adj. forfalden til Betaling, nemlig naar den bestemte Frist er udløben. Telemarken.

dagfaatt, adj. n. kort, knapt. „D'æ dagafaatt": der er ikke mange Dage tilovers. Hallingdal.

daglaus, adj. som ikke kan vente Udsættelse, eller hvis bestemte Tid er udløben.

dagleg, adj. daglig, hverdags.

dagliden (i'), adj. om Tiden: fremskreden mod Aftenen. D'er for myket daglidet: det lider for langt ud paa Dagen. Tel. og fl. (daglie, daglee).

Daglina, f. Fiskeline, som udsættes om Morgenen.

Dagløn, f. Dagløn, Dagpenge.

dagna, v. n. (ar), dages, blive Dag. Østl.

Dagning, f. Daggry, Dagens Frembrud. Afvig. **Degning** (e'), B. Stift, Hall.

Dagpengar, pl. = Dagløn.

Dagrap, n. tynde Græsarter med bred Top (Aira, Poa, Agrostis). Trondh. (Skogn). Ellers: **Dagrabb**, Sparbu; **Dalgrabbi**, Namd.; **Dauglop** (Dagglop?), Østerd.

Dagsbrun, f. Dagskjær, Dagens første Lysning i Horizonten. Sogn og fl. G. N. dagsbrún. Ellers Dagsmeit, Dagsrand.

Dagset, n. Aften, Dagens sidste Deel. Smaal. Buskerud. G. N. dagsetr.

dagsett, adj. bestemt til en vis Dag.

Dagskil, n. Forskjel imellem Dagene. Hava Dagskil (el. Dagaskil): vide at regne Dagene rigtigt. Hall.

Dagsleid, f. en Dagsreise. Rbg. og fl. G. N. dagleid.

Dagslengd, f. Dagenes Længde.

Dagslit (i'), m. Lysfarve, Luftens særegne Farve eller Udseende til de forskjellige Tider paa Dagen; især om Lysets Svækkelse mod Aftenen. Sdm. og fl.

Dagsljos, n. Dagslys. (Modsat Eldsljos). I Valders: **Dagslyse**, n.

Dagsmeit, f. 1) Dagskjær (= Dagsbrun). Tel. 2) Dagmilde (s. Dagsmidja). Tel.

Dagsmidja, f. Midten af Dagen; ogsaa Dagmilde, Solvarme ved Middagstid i Slutningen af Vinteren. „Dagsmea". Trondh. (Sv. dagsmidja).

Dagsmilda, f. Solvarme midt paa Dagen. Buskerud. Jf. Dagsmidja, Dagsmeit.

Dagsmun (u'), m. den Forandring, som en Ting faar paa en Dag. Ein ser Dagsmunen paa det. G. N. dagsmunr.

Dagsprett, m. Dagbrækning. Østl.

Dagsrand, f. Dagskjær, Dagstribe (= Dagsbrun). I B. Stift: Dagsraand.

Dagsror, m. 1) Søfærd eller Fisketour for en Dag. 2) en vis Lod eller Part, som en Tjenestekarl skal have af Fangsten paa en Fiskerbaad. Nordl.

Dagsslaatt, m. og **Dagsslætte**, n. Engstykke som man kan slaae paa en Dag.

Dagstjerna, f. Arkturus, s. Vagnstjerna.

dagstød, adj. 1) bestemt til en vis Tid (f. Ex. om Betaling). Tel. (ogs. **dagstødd**). — 2) altid indtræffende paa samme Dag i Aaret; f. Ex. om en Fest. Tildeels ogsaa om to Helligdage, som falde paa samme Ugedag.

dagstødt, adv. daglig, Dag efter Dag uden Afbrydelse. Østl.

Dagsverk, n. Arbeide for en Dag. G. N. dagsverk. Oftere **Dags-arbeid**, n.

Dagtal, n. 1) Antal af Dage. 2) Datum, Dagens Nummer i Maaneden. (Dagatal, Dagetal). Rekna i Dagtal: beregne Løn efter Dagene og ikke for hvert Arbeide.

dagtinga, v. n. (ar), underhandle, gjøre Aftale, akkordere. Tel. G. N. dagþinga. Sv. dagtinga.

Dagtjuv, m. Dagdriver, lad og forsømmelig Person. Sv. dagtjuf.

Dagvarp, n. Udsætning af Fiskegarn om Morgenen eller til Dagen. Nordl.

Dagvelja, f. s. Dagdvelja.

Dagverd, m. Davre, Formiddags-Maaltid; mest almindelig ved Kl. 10, i Berg. Stift senere hen imod Middag, i Nordland derimod tidligere og omtrent som Frokost. Forefindes i flere afvigende Former: **Daver**, el. **Dauver**, Nedenæs; **Dogur** (o'), Sæt. Tel. **Dugur**, Hall. Vald. Gbr. Ork. Indh. **Duur**, **Dur**, Ryf. og fl. **Dul** (med tykt L), Smaal. Indh. **Daugur**, Sogn. **Daur**, Rbg. Vofs, Romsd. (Jf. Dagverdmaal). Formen Verd (Vær), som er beholdt i Morgonverd, Aftansverd, Kveldverd og Nattverd, er altsaa i dette Ord fordunklet. G. N. dagverdr, dog ogsaa dögurdr. Sv. dagvard. — **Til Dag-**

verds (Dugurs ꝛc.): til Davre. **Dagverdsbil** (Dugursbil), n. omtrentlig Davretid. **Dagverdskvild**, f. Hvilestund efter Davren. **Dagverdsøykt** f. Arbeidsstunden fra Morgen til Davretid.

dagverda, v. n. (ar), holde Davremaaltid. „dogura", Tel. „dugura", Hall. Vald.

Dagverdmaal, n. Davre-Tid; ogs. Davremaaltid. Hedder: **Dogurmaal** (o'), Tel. **Daurmaal**, Hard. Sfj. Sdm. **Durmaal**, Nordl. — „Til Daurmaals": til Davretid. Sdm. og fl.

dagvill, adj. forvildet i Dageregningen, el. som har taget feil af Dagen. Hall. (G. N. dagvillr). Nogle St. døgervill.

Dake, m. en seenfærdig, doven Karl. „Dakje". Sdm.

Dal, m. Dal, lang Fordybning i Landet. G. N. dalr. Til Dals: oppe i Dalen, noget langt fra Søen. I Dolom (o'): i Dalene. (Dolo, Vofs; Dolaa, Sdm.). Hertil mange Stedsnavne, tildeels med Formen „Dale" (Dativ).

dala, v. n. (ar), dale, synke.

Dalar, m. Daler (Mynt); sædvanlig: Speciedaler (120 Skilling). Nogle St. **Daler** og **Dale**. Nyere Ord; egentl. Joakimsdalar efter Sølvværket Joachimsthal i Bøhmen.

Dalarsetel, m. Seddel for en Daler Sølv.

Dalarverde, n. en Dalers Værd; Ting som kan koste omtrent en Daler. „Dalarvære", B. Stift. Paa Sdm. „Dalevyre"; f. Verde.

Dalbue, m. 1) en Dalboer. Tildeels „Dalabu". 2) Indbygger af Distriktet Dalerne i Stavanger Amt. Hertil ogsaa **Dalbukona**, **Dalbugjenta** og fl.

Dalbugge (Dalabuggje), m. Dalboer, Dalemand. (Jf. Bugge). Tel.

daldra, f. dalla.

Daledrag, n. langt Dalstrøg.

Dalefolk, n. Folk fra Dalene. Mange St. **Dalafolk**, ligesom ogsaa **Dalamann**, **Dalakona** og fl.

Dalføre, n. Dalstrækning. Østl.

dalga, v. a. tugte, ydmyge. Nfj. Paa Østl. tildeels „delje" (delga?): slaae, banke.

Dalgust, f. en kjølig Luftstrøm fra Dalene.

Daling, m. Dalboer, f. Døling.

Dalk, m. en Stymper, f. følg.

dalka, v. n. (ar), 1) dingle, hænge ved; ogsaa: følge med, løbe efter (= dalta). B. Stift. — 2) kludre, arbeide klodset. „dælke", Østerd. — 3) føle, røre og rode i noget. Indherred (udtalt: dælke).

Dall, m. et Spand med Laag og med Hank paa Midten af Laaget (= Ambar). Sfj. Sdm. Trondh. Nordl. (Isl. dallr). Hedder ellers: **Dull**, Hall. (Aals Sogn); **Dyll**, Valders; **Dylla**, f. Østerd. (Tønsæt), ogsaa i Hall. (Hoel). Dull er mindre end „Embar". (Aal).

dalla, v. n. løbe, trippe. Solør. Ellers: **daldra**. Østerd. (Tønsæt). Jf. dalta. — Ogs. med Betydn. stalde (= miga). Solør.

Dal-lægje (?), n. Dalstrækning, Dalstrøg. „Dalleie", Nordl.

Dalmid (i'), n. et Dalstrøg. (Vel egentl. Midten af Dalen). „Dala mi", Vofs, Nhl.

Dalrjupa, f. en Art Rype, Lagopus subalpina. Ellers: Lidrjupa.

Dalsbotn, m. Dalbund, den inderste Ende af en Dal.

Dalslad, n. en lang Fordybning i Jorden, en liden Dal. „Dalsla", Hard.

Dalsnoa, f. en kold Vind fra Dalene. Jf. Skjella.

dalta, v. n. (ar), løbe, trippe. Hall. og fl. (Jf. dalla). Dalta etter: hænge med, følge efter; f. Ex. om Børn. Nordl. Jf. dilta og dulta.

dalutt, adj. fuld af Dale eller Fordybninger; couperet.

Damb (el. Damm), n. Støv (= Dumba, Duft). Østerd. Sv. dam (i Dial. damb). Af demba, damb.

damba (damme), v. n. (ar), støve, ryge af Støv (= demba). Rommerige. Sv. damma.

damla, v. n. (ar), pladske, røre i Vand. Søndre Berg. Nordl. (Jf. demla). Isl. damla.

Damm (el. Dam), m. 1) Dam, Dæmning, Forbygning i en Vandstrøm. G. N. dammr. (Jf. Goth. faurdammjan: forebygge, hindre). Heraf demma. — 2) Vandpyt, liden Vandsamling (= Demma, Dape, Søyla). — 3) en tæt Masse af Sneeskyer eller faldende Snee (= Kave). Nordl. Jf. Kovdamm. — Dam udtales paa nogle Steder langt, f. Ex. Dam'en, Damarne.

Dammeduk, m. et Slags Kastetørklæder. B. Stift. (G. N. dammudukr, et Slags Tøi).

dammstill, om Søen: stille som en Dam.

dammutt, adj. fuld af Vandpytter.

dan, adj. beskaffen, skikket. Ork. Østerdalen. „Han va int so dan, at ein kunna bruk' en". Ogsaa: slem, slet. „Dæ va so usselt aa so dant". Ork. Om Personer: lysten, begjærlig, hidsig. „Han var saa dan etter dæ". Smaal. og fl. Ogsaa i svenske og danske Dialekter; vel egentlig efter et Nedertydsk Ord; jf. Holl. gedaan, T. gethan.

dan (el. dann), pron. f. den.

dana, v. a. (ar), danne, forme. Sv. dana. (Nyt Ord, see dan). **Daning**, f. Dannelse.

dande (?), adj. god, brav, hæderlig. I Folkeviserne: dandes, dannis (Landst. 490. 492). Hertil: **Dannekvinna**, **Dannemann**, **Dannemøy** (Landst. 789), **Dannesvein** (Folkevennen 8, 278). **Dannemanns Skaal**: en Skaal (Toast) som en Brudgom udbringer for Slægtninger og Naboer i Bryllupet. (Nordl. Hard. og fl.). Ligesaa: **Dannekvinne Skaal**

(Brudens Skaal). Har fordum været mere almindeligt, s. Norske Magasin 1, 585. Ellers omtalt af P. Dass, N. Hertzberg (Budstikken 1821) og flere. — Ordet „danne" (Dannemann 2c.) bruges ogsaa i Sverige og forklares af de fleste som „dugande", skjønt en saadan Forkortning er noget usædvanlig. S. Rydqvist 2, 425.

dangla, v. n. dingle, hænge ved.

Dank, m. 1) en liden Slump, f. Ex. af Korn. Hall. — 2) Lediggang (?). Driva Dank: gaae ledig og intet bestille. Søndre Berg. Smaal. og fl. Andre Steder „drive Dant". Sdm. Nordl. (Sv. slå dank).

danka, v. n. (ar), 1) gaae ledig. (Sjeld.). 2) synke, falde, aftage. „daanke", Sdm.

Dankar, m. 1) et Kar at bære Mælk i (= Hylke). Helg. 2) Ølkande, s. Tankar.

dann, s. den. **danna**, s. denne.

Dannemann, s. dande.

Dans, m. Dands.

dansa, v. n. (ar), dandse. G. N. dansa. **Dansar**, m. Dandser; Dandserinde. **Dansarfolk**, n. Selskab som er samlet til Dands. Ogsaa kaldet **Dansarlag**, n. og **Dansarlyd**, m. (Hall.). **Dansarnatt**, f. Nattestævne til Dands. **Dansarslaatt**, m. Musikstykke til Dands. **Dansarstova** (o'), f. Dandsehuus.

dansk, adj. dansk, hjemmehørende i Danmark. (I Neutr. vaklende: dansk, danst).

danska, v. n. (ar), tale dansk, efterligne den danske Udtale.

Danske, m. dansk Mand. **Danska**, f. dansk Kvinde. (Sjeldnere).

Dap, n. Slud, vaad Snee (= Sletta). Sdm. Tildeels: **Dape**, m.

dapa, v. n. (ar), blive til Slud. Sdm.

Dape, m. 1) s. Dap. 2) Vandpyt; Masse af spildt Vand eller anden Vædske, f. Ex. paa et Gulv. Tel. Andre St. **Dabbe**, Mandal; **Dave** (Dava), Østerd. Ellers: Damm, Floe, Søyla. Jf. Devel.

daper (dap'r), adj. 1) stille, sørgmodig, nedslagen. „dap'e", Sæt. „Han sat so dap' aa stidd'e (ɔ: stille)". G. N. dapr. — 2) svag, som ikke har sin fulde Styrke. Hard. i Femininform „dopur" (o'), om en Hoppe, som gaar med Føl. (Isl. dapr, svag).

dar, adv. s. der.

darla, v. n. rokke sig, staae løst. Sdm.

darra, v. n. ryste, bæve; s. dirra.

Darre, m. 1) Halsbeen, Halshvirvel, øverste (eller forreste) Been i Rygraden. Gbr. — 2) en liden Stolpe eller Opstander, saasom i Hjørnet af en Slædekarm. Tel. (Raudland). — 3) Dør-Axel; Tap eller Pig i de bageste Hjørner af en Dør, tilskaaren saaledes at Døren kan dreie sig om den, saa at andre Gjænger ikke behøves. Valders. (I Nordl. Vikkjel). — 4) Halsklæde, et kort Klædningsstykke, hvormed Hals og Bryst bedækkes; omtrent som en „Modest". Søndmøre (Ørsten).

dasa, vansmægte, s. dæsa.

Dask, m. Dask, Slag (med Haanden). Det var paa Dasken: paa Nippet. (Hadeland).

daska, v. a. (ar), 1) slaae, give en Dask. — 2) leske eller bole med nogen. Trondh. og fl. (Ogsaa i svenske Dial.). Oftere „liggja i Dask", eller „i Daskri".

datt (faldt), s. detta. — **datta**, s. denne.

dau, s. daud og dauv.

Daud, m. Død (= Daude). „Dau", Vald. G. N. daudr (sjelden). Andre St. ofte i dansk Form „Død". „Han ligg i Døds Von": han synes at være nær ved Døden. Sdm. (Ligesaa: Dødsfall, Dødsmerke, Dødsfaar og fl.).

daud, adj. 1) død, ikke længere levende. G. N. daudr. (Goth. dauþs). 2) stille, uden Liv eller Rørelse (om et Sted); ogsaa kraftløs, uvirksom, f. Ex. om Jord. At man paa nogle Steder adskiller „daud" og „død", saa at det første bruges om Dyr og det sidste om Mennesker, grunder sig kun paa en falsk Forestilling.

dauda, v. n. (ar), døe (= døya). Eg tenkte han hadde daudat. (daua).

Daudaar, n. et Aar da mange døe.

Daudblod, n. størknet Blod under Huden efter et Stød. (= Blodmelta).

Daude, m. Død, Livs Ende. Mest almind. Daue. G. N. daudi. (Jf. Daud). Fretta ein Daude: høre Tidende om et Dødsfald. Ein hard Daude: en haard Dødskamp. Faa ein fager Daude: en mild og rolig Død.

daudeggja, s. daudøygd.

daudeleg, adj. 1) dødelig. 2) nær ved Døden. Han er ikkje daudeleg voren: han seer just ikke ud til at døe saa snart. Sdm.

Daud-elja, f. gammelt visnet Græs. Nfj. Andre St. **Daudsina** (i'), „Dausøne". Sdm. (Norddalen).

daudfødd, adj. dødfødt.

Dauding, m. Dødning; Gjenfærd. Hertil nogle Navne paa Sygdomme, som **Daudinggrip**, **Daudingklyp**, **Daudingkyss**. I kortere Form: **Daudgrip**, **Daudkyss**. (Noget forældede Ord).

Daudkjøt, n. dødt Kjød i Saar.

Daudlauv, n. visnet Løv. „Dauelau", Nedenæs.

Daudleike, m. død Tilstand; Flauhed.

Daudmann, m. Dødning. Reisa Daudmann: reise En op ved at gribe ham omkring Knæerne. (En Leg).

Daudmold, f. kraftløs Jord, hvori intet vorer. Ogsaa **Daudjord** (Daujor).

daudmyld, adj. ufrugtbar, utjenlig for Sæd; om Ager. „daumyldt", Trondh.

Daud-orar, pl. Bedøvelse eller Sløvhed af Dødskampen. „Han laag i Dau'orom": i Dødsstriden, paa sit sidste. Ork. (Tildeels udt. Dauolom). Jf. Helorar.

Daudsfall, n. Dødsfald; s. Daud, m.

Daudsina (i'), f. Daudelja.
daudsjuk, adj. dødssyg.
Daudsmangel, f. mangla.
Daudvatn, n. 1) ureent, stillestaaende Vand. 2) Dødvand, Sø hvori ingen Bevægelse kan mærkes.
Daudveder, n. langvarigt stille Veir. (Dauveer).
daudøygd, adj. som har matte, dunkle Øine; saasom af Sygdom. „dauøygd", Trondh. Paa Sdm. daudeggja.
dauge, f. duga. **Daugur**, f. Dagverd.
daunsna, v. n. stimle sammen, som Kreature der have Veir af Udyr. Trondh. (?). Paa Sdm. **dausna**. G. N. daunsna, af daun: Lugt.
Daup, m. 1) Døbevand. 2) Daab. Nhl. Vofs. Ellers efter Dansk „Daap". Tydsk Taufe; Goth. daupjan: døbe. Heraf døypa. Jf. Skirsl.
Daur, og **Daurmaal**, f. Dagverd.
dausna, f. daunsna.
dauv, adj. 1) sløv, dorsk, ikke rigtig oplagt. „dau'e", Ryf. Jf. doven og døyva. — 2) døv, som ikke hører. Mere alm. (Udt. dauv'e, dau'e, dauv). G. N. daufr. — 3) om Mad: smagløs, flau, for lidet saltet. Mest nordenfjelds. (Isl. daufr). Jf. dauvleg.
dauva, v. a. (ar), gjøre dorsk. **dauva** seg: slaae sig til Dovenskab. Mandal.
dauvbeitt, adj. sløv til at bide, ikke rigtig hvas eller skarp. Tel.
Dauvhovud (o'), n. en sløv, tungnem Person. „Dauhuvu". Valders.
dauvhøyrd, adj. tunghør, døv. Tel.
Dauving, m. dorsk og doven Person. Ryf. I samme Betydn. „Daumakk", „Dautamp" og om Kvinder „Daumerr" (Østl.), som dog ere tvivlsomme, da „dau" paa nogle Steder kan være baade dauv og daud.
dauvkyndt, adj. noget doven eller dorsk af Natur. Hall.
dauvleg, adj. kjedelig, flau; især om et Sted: øde, stille, livløst. Tel. Hall. — N. N. dauflegr.
dauvna, v. n. dovne; f. dovna.
Dauvskap, m. Sløvhed; Døvhed.
dauvsmakad, adj. flaut smagende. I Hall. „dausmuku", for dauvsmokud (o').
Dauv-øyra, n. om en ligegyldig Person, som ikke lægger Mærke til, hvad man siger ham. Gbr. og fl.
dauvøyrd (-øyrt), adj. tunghør; ogs. ligegyldig, uopmærksom.
Dave, m. Vandpyt, f. Dape.
davra, v. n. (ar), sagtnes, svækkes, aftage; om Storm, ogs. om Sygdom og Lidenskab. „Dæ davra mæ'n". Nordl. Trondh. Østerd.
Daa, f. Deeltagelse, Medlidenhed. Sfj. D'er god Daa i honom: han er meget hjælpsom. I Tel. **Daae**, m. Jf. daaig.
daa, adj. heftig (?), f. daatt.
daa (seg), v. a. (r, dde), ynkes, røres til Medlidenhed. Tel. Oftere **daast**. Bøiningen vaklende, tildeels daa-ast. Afvig. fra G. N. dá: beundre, og dást: undres. Jf. daafengd.
daa, adv. 1) da, paa den Tid, den Gang. Hedder paa nogle St. **do**. (Østl.). G. N. þá; Sv. då. Daa fyrst: først da. Daa nokot og daa nokot: lidt efter lidt, noget for hver Gang. Daa og daa: nu og da, flere Gange, el. hvert Dieblik; f. Ex. Eg trudde daa og daa, at det vilde brotna. Eg tenkte daa og daa, at Baaten skulde kvelva. G. N. þá ok þá. — 2) da, i det Tilfælde, isaafald. Det kann koma ein Storm, og daa er det verre. Daa er det vandelaust ɔc. — 3) da, altsaa, efter alt dette. So vardt det daa Enden. Lat so vera daa. Kom no daa! Kvat vil han daa? o. s. v. — 4) dog, alligevel. Det vardt seint, men eg kom daa fram. Det kunde han daa hava gjort. For denne Betydning findes ogsaa en anden Form: **do**, men som det synes, ikke mangesteds. (Østl.). G. N. þó (og þá), T. doch. Almindeligst hedder det „daa", og med noget Eftertryk „endaa".
daa, conj. 1) da, medens, naar. Eg saag det, daa eg var der sidst. Egentl. samme Ord som forrige. (G. N. þá er). — 2) eftersom, paa Grund af at (= avdi, etterdi, sidan). Eg laut so gjera, daa det inkje var onnor Raad. Den sidste Brug sjeldnere og noget fremmed.
Daad, f. Daad, Gjerning. Mest i Forbindelsen: Raad og Daad. G. N. dád: Tapperhed; ogsaa Bedrifter. (Holl. daad; T. That). Jf. Daa, f.
daadug, adj. dygtig, virksom. „daaug", Hall.
Daae, m. 1, Medlidenhed, Hjælpsomhed. Tel.
Daae, m. 2, Dvale, følesløs Tilstand. Helg. G. N. dá, n.
Daae, m. 3, en Urt: Agerpibe, Galeopsis Tetrahit. Nordland, Indr. Stjord. Østerd. Ellers: **Dæe**, Sæt. Jæd. **Dæ**, f. Sdm. Sfj. Hall. Num. Tel. **Dæer**, Ork. **Dæn**, Vald. **Døyn** (og **Dova**), Siredal; **Dæ**-**gras**, Vofs og fl. G. N. dái? akrdái (i Stjorn 615). Sv. dån. — Ogsaa kaldet: Aakerpipa, Kattnos, Kattnosle (Telem.), Holnesle (Ring.), Svartauga (Gudbr.), Blindmykju (Solør).
daaen, part. død. Lidet brugl., f. sjølvdaaen. G. N. dáinn.
daafengd, adj. høist forundret. Helg. Jf. daa, v.
daafurda, v. n. undres meget, staae ganske fortabt af Forundring. „daafore" el. daafole, Gbr. „daaforast", Valders. Jf. furda.
daafurdeleg (?), adj. taabelig. (Vel egentl. forgabet, eller let at sætte i Forundring). „daaforleg". Nordland (Lof.).
daagod, adj. usædvanlig god, fortræffelig. Lister. (Meddeelt). Isl. dágódr.
daaig, adj. medlidende. Tel. S. Daae, 1.
daaleg, adj. skrøbelig, daarlig, usel. Østl. I Smaal. **daalen** (for daalegen?). G.

N. dálegr; Sv. dålig. Vel egentl. ynkværdig, af daa (daast).

Daam, m. Indtryk, Virkning paa Sandserne; saaledes: 1) Smag; Eftersmag, som en Drik eller Vædske har faaet af et Kar. Sogn, Sdm. Trondh. Nordl. G. N. dámr, Smag. — 2) Lugt, f. Ex. af Blomster. Ork. Ein god Daam. — 3) Udseende, Farve; især Hudfarve. Sogn. Hall. Han heve ikkje nokon god Daam: han har ikke Sundhedens Farve. Jf. Dæme, og dæma, v. — 4) Skik, Snit paa et Arbeide; Maneer som viser Kunst og Behændighed. Valders. Jf. daamlaus.

daam, adj. dunkel, mørkfarvet. Tel. (Mo). Hører vel til dum, eller dimm.

daama, v. n. (ar), lugte. Her daama(r) so godt. Ork.

daamlaus, adj. 1) smagløs, flau; usaltet. Sogn. — 2) uanseelig, som ikke seer godt ud. Sdm. Gbr. — 3) ubehændig, klodset; ogsaa: eenfoldig. Valders.

daamleg, adj. tækkelig, vakker af Udseende. Telemarken.

Daamløysa, f. 1) Smagløshed. 2) Ubehændighed i Arbeidet; ogs. Eenfoldighed. Valders.

Daamp, s. Dump.

daana, v. n. (ar), 1) om Lemmer: stivne, lammes, f. Ex. af en skjæv eller vreden Stilling. Sdm. og fl. — 2) besvime. Gbr. og fl. (Jf. Daae). Heraf: **Daan**, n. Besvimelse. Gbr. **daanfengd**, adj. som letteligt besvimer.

Daankar, Ølkande, s. Tankar.

Daap, s. Daup.

daar, Eders, s. de og dykkar.

daara, v. a. (ar), bedaare, forvilde; ogsaa skuffe, bedrage. G. N. dára.

Daare, m. Daare, Taabe. Tildeels ogsaa en forrykt eller fjantet Person. Hertil: **Daarehus**, n. et Huus for Sindssyge. (Lister og fl.). Ligesaa: **Daarekista**, f. som i Dansk.

Daareverk, n. en daarlig Gjerning.

daarleg, adj. 1) daarlig, uklog; om Tanke eller Gjerning. (Tildeels ogs. ringe, skrøbelig; som rettere hedder: daaleg). — 2) taabelig, dum; om Person. — 3) sindssvag, vanvittig. Mangesteds brugl.

Daarskap, m. Daarskab; Forblindelse. G. N. dárskapr.

Daase, m. 1) en Daase, Æske. Afvigende **Daasa**, f. Sfj. og fl. **Dos** (o'), f. Rbg. og fl. (Holl. doos, f. T. Dose, f.). — 2) en Praas, et lidet Talglys. Isl. dáss, m. I svenske Dial. dås. — 3) en Stymper, Dumrian. Østl.

daast, ynkes; s. daa, v.

daatt, adj. n. og adv. heftigt, voldsomt; ogsaa: hastigt. Han fekk det so daatt. Eg vardt so daatt med (i Stedet for: Det vardt meg so daatt ved): jeg blev saa bevæget (forundret, forskrækket). Sogn, Nhl. ogsaa Nordl. — G. N. dátt (dár, adj.).

daatteleg, adj. og adv. hastig, pludselig, uforvarende. Hard. Sdm. Han kom so daatteleg fram i det. — Synes at høre til et Subst. Daatt.

Daaver (Daav'r), n. en sygelig Døsighed, et Anfald af Mathed og Svimmel. Sdm. Jf. Daae, daana.

de, pron. pl. (for anden Person): I (= T. Ihr). G. N. þér. Mest almindelig udtalt med et dunkelt „e“, næsten som aabent „i“, og ved Siden heraf findes ogsaa: **did** (i'), Nfj. Sdm. og **di**, Sogn og fl. som falder ind under den gamle Totalsform (Dualis): þit, þid. (Jf. me). — Det tilsvarende Akkusativ er: **dykk**, el. **dykker** (ɔ: Eder; G. N. ykkr, Dualis), med mange Afvigelser; saaledes: **dykke**, ved Mandal; **dikk** og **dekk**, Hedm. Østerd. **dikke**, **deke**, Sogn, Nhl. **dikko**, **deko**. Sæt. Hard. **dikkon**, Tel. **dokker**, Nordl. **dokko**, Ndm. **dokke**, Siredal, Jæd. Ryf. Shl. Nfj. Sdm. **dokk**, Trondh. Nordl. **døkk**, Gbr. **dø**, Østerd. (Tønsæt). **dere**, Buskerud. — Dativ skal paa enkelte Steder have en egen Form, saaledes „dekaa“ i Nhl.; men ellers falder det ganske sammen med Akkusativ (ligesom i G. N.). I nogle Egne bruges Formerne: dokke, døkk og dere, endog i Stedet for „de“ som Nominativ. — Det tilsvarende Genitiv er: **dykkar** (ɔ: Eders. G. N. ykkar), lydende: **dykka**, Mandal; **dikka**, **deka**, Sogn, Nhl. Voss, Hall. Vald. **dekan**, Hard. **dikkons**, Tel. **dokkers**, Nordl. **dokka**, Jæd. Shl. Nfj. Sdm. **dokkor**, Ndm. **døkkor**, Gbr. **daar**, Ork. Østerd. Smaal. **deres**, Buskr. Nogle af disse Former bruges ogsaa som Adjektiv med Bøining, altsaa som Possessiv (s. dykkar). — Ordet de (med dykk og dykkar) er egentlig kun Fleertal af „du“, men i nogle Egne bruges det tildeels ogsaa i Stedet for du (deg, din) som høfligere Tiltale til enkelte Personer. Til dette Brug har man imidlertid ogsaa et andet Ord, nemlig: i (I), med Akkus. ør (er, jer), og Genitiv: ørs (ers, jers). Disse Former bruges mest i Nordland og svare til det gamle Pluralis: ér (= þér), Akkus. ydr, Gen. ydar.

de, for deg, s. du.

dea, v. a. (ar), tiltale med „de“ (for du). Nogle St. dia (i'), dia (ii).

Ded (e'), og **De'**, i nogle Edsformer, som: Dyre Ded! Reine Ded! Bitter Ded! og fl., synes kun at være en Omdannelse af Daud (Død).

dedan (e'), adv. deden, derfra. „deda“, Sdm. G. N. þadan. Jf. degat.

deg (dig), s. du.

degat (e'), adv. did, derhen. (Modsat hegat). „dega“, Ryf. G. N. þangat, þagat, þegat.

degg, dunkel, s. døkk.
deggja, v. a. (er, de), vande, bedugge, f. Ex. en Have. B. Stift. Nogle St. **døggja**; ellers **dogga**. (Af Dogg). Part. **degd**. Jf. avdegd, avdeggjast.
Degning, s. Dagning.
dei, pron. pl. (for tredie Person): de (= T. sie). Gjælder, saavidt bekjendt, for alle tre Kjøn, altsaa for G. N. þeir, þær, þau. Mest alm. er Formen **dei**; ellers høres ogsaa: **di**, sjeldnere: **de**. — Akkus. og Dativ: **deim**; afvigende: **dem**, Trondh. Østerd. **døm**, Gbr. Hedm. **dom**, Buskr. og fl. Almindeligst synes dog kun den ene af de to Former at være i fuld Brug, da man i de vestlige og sydlige Egne bruger „dei" for **deim**, medens man i de østlige og nordlige Egne ofte bruger „deim" (dem, døm) for **dei** som Nominativ. — Genitiv hedder: **deira** (mest almind.); afvigende: **deiras**, Sogn; **deirans**, Hard. **deires** og **deres**, Østl. (G. N. þeirra). Nydannede Former: **dems**, **døms**, **doms**. — Ordet bruges: 1) substantivisk om bestemte Ting eller Personer; f. Ex. Her stod nokre Tre, men dei ero hoggne. 2) i Betydn. „man" om en ubestemt Fleerhed. Dei bruka det, naar dei fiska (ɔ: man bruger det ved Fiskerie). Dei segja, han skal koma, o. s. v. 3) adjektivisk som Artikel. Dei Dagarne. Dei fyrste Dagarne. I dette Tilfælde bruges kun Formen dei (di, de), og ikke deim (dem).
dei (Dativ), s. den. **Deia**, s. Deigja.
Deig, f. (og m.), Deig, æltet Masse. G. N. deigr. Jf. Knoda, Grjon.
deig, adj. myg, blød, tynd; f. Ex. om Kager el. Grød; ogsaa om Metal. Sæt. Tel. (Tinn). G. N. deigr.
deiga, v. a. (ar), blødgjøre; især om at gjøre Jernet blødere ved Ild. Sæt.
Deigja, f. Tjenestepige, Kvindfolk som er sat til et vist Arbeide. Saaledes: Budeigja, Sæterdeigja, Rakstedeigja, Baksterdeigja, Reiddeigja. Sjeldnere eenligt; f. Ex. „Ho vild' ikkje gaa der som ei Deie" (ɔ: som en Opvarterske). Sdm. En forkortet Form **Deig** skal forekomme i Trondh. Stift; ellers alm. **Deia**. G. N. deigja (Terne); Skotske Dial. dey (Malkepige), Eng. dairymaid.
Deigla, f. Digel, Smeltekar. Nhl. og fl. I Hall. **Degla**. Andre St. **Digle**, m. Isl. deigla og digull.
deigna, v. n. (ar), blive blødere. S. deig.
Deil, m. Deel, Part (= Lut). Søndre Berg. og fl. (Nogle St. i dansk Form: Del). Synes her at være nyere end Deild, f. men er ellers gammelt i andre Sprog. Til Deils: tildeels.
deila, v. a. og n. (er, te), 1) dele, skifte, uddele. Søndre Berg. og fl. G. N. deila. — 2) v. n. tviste, trætte, kives om noget. Sæt. Tel. og fl. Ogsaa G. N. deila. — 3) skjælde, skjende, give onde Ord. Gbr. Sdm. Sfj. og fl. Han deilte paa Gutarne. Ho fekk nokot til aa deila fyre. — Betydningen: tage Deel i noget (f. Ex. dele Ens Mening, Ønske, o. s. v.), er her fremmed.
Deild, f. 1) Deel, Afdeling, Stykke. Øvre Deildi, Nedre Deildi, ꝛc. B. Stift. G. N. deild. — 2) Skjel, Grændseskjel. Rbg. Tel. Hall. og fl. Flytja Deilderna: flytte Skjelstene. Jf. Deile.
deilda, v. a. (ar), dele, skifte; ogsaa: afdele. Sfj. og fl. — **deildast**, v. n. dele sig, forgrene sig. Hall. og fl.
Deildegast, m. Spøgelse, som siges at opholde sig paa et Sted, hvor en ulovlig Flytning af Skjelstene er foregaaet. Rbg.
Deildestein, s. Deilestein.
Deildestreng, m. Grændselinie imellem to Gaarde eller deres Udmarker. Sætersd.
Deile, n. Grændseskjel mellem Gaarde eller Bygder. Østl. Mest i Formen „Dele". Ogsaa kaldet Raadeile. Andre St. Deild, Byte, Merke. G. N. deili, Skillemærke.
Deilestein, m. Skjelsteen. Østl. I Rbg. Deildestein. Ellers Bytestein, Markstein.
Deiling, f. 1) Deling. 2) Skjend, Skjælden. S. deila.
Deilsmaal, m. Irettesættelse, skarpe Ord; ogsaa Trætte. B. Stift.
deira, deres; s. dei.
deisa, v. n. (er, te), 1) styrte, vælte, falde. Det deiste ned alt i Hop. Nordl. (Ogsaa i svenske og danske Dial.). Ved Stavanger: slingre, svaie, om Fartøi. — 2) tumle, søle, fare skjødesløst frem; ogsaa ødsle med noget. B. Stift. Hertil **Deis**, m. f. Ex. Det gjekk paa ein Deis: det gik skjødesløst, paa Slump.
deka, s. de. — **Deke**, s. Dika.
Deker (e'), n. Antal af ti; især ti Skind eller Huder. Oftest udtalt „Dæk'r". G. N. dekr, dekur: T. Decher, af Lat. decuria.
[**Dekk**, n. Dæk paa Fartøi. Tydsk Form, ligesom **dekkja**, v. a. dække (s. tekkja). Jf. Dokk.
dekk, dunkel, s. døkk.
Dekker, pl. s. Dokk.
Dekn (e'), m. Kirkesanger, Klokker. Sætersd. Siredal. Ved Mandal: **Degn**. Jf. G. N. djákn, af Lat. diaconus.
Dele, s. Deile. — **delje**, s. dalga.
[**Demant**, m. Diamant. (Italiensk).
demba, v. n. (**demb**, **damb**, **dumbet**), støve, ryge af Støv, sprede sig som Røg eller Taage. Østerd. sædvanlig udtalt demme, Præs. demm'er, Impf. damm, og Sup. dummi (Trysil) el. dømmi (Elverum). Jf. damba. I svenske Dial. dimba, med samme Bøining. (Rietz 88). Vigtigt som Stamord til Demba, Dumba, Damb; maaskee ogsaa til dimm og dumm. Et gammelt dimban er af Grimm opstillet blandt de tabte stærke Verber (Gr. 2, 59).

Demba, f. 1) Uklarhed i Luften; Sky som ikke danner Striber eller Banker, men kun viser sig som et Støvdække. Sdm. og fl. Jf. Taame, Hima. — 2) Mudder, Dynd, Søle. Hall. I Tel. ogsaa om en Dam eller Vandpyt; men dette hører snarere til Demma.

Dembel, m. see Demma.

demben, og **dembutt**, adj. om Luften: uklar, fuld af Dunster, uden egentlige Skyer. „dembette", Sdm.

demd, part. dæmmet, s. demma.

demla, v. n. (ar), 1) pladske, røre i Vand (= damla). Ogsaa: drikke meget, bælge i sig. Sdm. og fl. — 2) fylde et Kar ved at trykke det ned i Vandet. Nordre Berg. Trondh. Nordl. (Ogsaa udtalt dæmble, dæmmel').

Demling, f. Pladsken; idelig Drikken ɔc.

demma, v. a. (er, de), dæmme, tilstoppe; opdæmme Vand. G. N. demma. Af Damm. (Jf. stemma). — **demmast**, v. n. dæmme sig op, tilstoppes. Udtales tildeels: dæma, dæme, dæmast.

Demma, f. Vandpyt, Kjær, liden Vandsamling, f. Ex. i en Vei. Tel. Smaal. og fl. I Tel. tildeels udtalt Dembe. En anden Form er **Dembel**, m. (i Hall.). Jf. Depel.

Demming, og **Demning**, f. Dæmning, Forbygning i Vand.

Demp, m. Knald, Smeld. Østerd.

[**dempa**, v. a. s. døyva, sløkkja, stagga.

Dempel, m. Dunk, Vimpel. Østerd.

dempen, adj. tung, drøi, vægtig. Hall.

den, eller **denn**, pron. demonstr. den. Fælles for Han- og Hunkjøn, og træder i Stedet for G. N. sá, acc. þann, og sú, acc. þá. Ogsaa i en ældre Form: **dann**, i Søndre Berg. Sogn, Sfj. Helg. — Ordet bruges: 1) substantivisk, især med en Relativsætning; f. Ex. Den, som vil hava det, skal faa det. Han er ikkje den, som ser paa Skillingen (ɔ: han er ikke saadan, saaledes sindet, at han o. s. v.). Ogsaa stærkere paavisende, omtrent som „denne", f. Ex. Saag du den? Den var diger. (Derimod ikke for „han" eller „hun" som i Dansk). — 2) adjektivisk med Substantiv; f. Ex. den Mannen; paa den Sida. — 3) som Artikel med Adjektiv (og Subst.): den lange Vegen; den beste, den fyrste o. s. v. I dette Tilfælde træder det i Stedet for G. N. hinn. — Et Dativ „dei" forekommer i Fjeldbygderne (Vald. Hall. Tel. Sæt.), f. Ex. „paa dei Gar'e"; „i dei Bygden". Jf. „at Manne dei", Landst. 80. (G. N. þeim og þeirri). — Genitiv synes at mangle. Som tilsvarende Neutrum bruges „det" og som Fleertal „dei" (s. disse Ord).

Deng, m. Bankning; Bank, Prygl. Nordl. I Hall. **Dengd**, f.

dengja, v. a. (gjer, gde), banke. G. N. dengja; jf. Eng. ding. I Særdeleshed: 1) hamre, udhamre Eggen, f. Ex. paa en Lee. Tel. Hall. 2) bearbeide Tøi eller Klæder ved Bankning. Opl. „dengje Lin": banke Liin for at knuse Stilkene. Trondh. Ogsaa om at ælte Kalk eller Leer. Smaal. — 3) slaae, prygle, give Riis. Mere alm. (Sv. dänga). Part. **dengd**.

Dengjehivel, m. Banketræ, Klubbe at banke Vasketøi med. Hall. (Jf. G. N. vifl). I Gbr. **Dengjenyel**; s. Nydja.

Dengjing, f. Bankning, Hamring.

Dengsla, f. 1) Hamring paa Jern. Tel. 2) Prygl, Pidsk. Han fekk ei Dengsla: en Dragt Prygl. Mere almind. Jf. Dika, Stroka, Mykja.

Dengslehamar, m. Hammer til at smede Leer (Ljaar) med.

Dengsleljaa, = Tynsleljaa.

denne, pron. demonstr. denne (= T. dieser). Fælles for Han- og Hunkjøn, med tilsvarende Neutrum **detta**, og Fleertal **desse**. Afvigende: **dinne**, **ditte** (i'), **disse** (Sdm og fl.); **danna**, **datta**, **dassa** (Sogn, Nhl. og fl.), hvorom nedenfor. G. N. þessi, m. (acc. þenna), þetta, n. þessir, pl. — Ordets Former ere meget fordunklede ved Forbindelse med en Partikel „ne" (anne, inne, an, in); saaledes: denne-ne, detta-ne, desse-ne, med visse Afvigelser, som dennin, dettin, dessin og fl. Den tillagte Form er ofte kun et „a", som ikke betegner nogen Bøining eller Kasus, men alligevel giver Ordet en anden Betydning, nemlig: den der, eller det som er længere borte. Saaledes adskilles paa mange Steder: **denne** (ɔ: denne her, den nærmeste) og **denna** (denne der, den fjerneste); ligesaa: **denne** og **danna** (Helg.) el. endog: **denna** og **danna** (Sogn). Saaledes ogsaa: **dette** (det her) og **detta** (det der), eller ogs. **detta** og **datta** (Søndre Berg.); i Fleertal: **desse** og **dessa**, el. ogs. **desse** og **dassa** (de her, og de der). Og denne Dobbeltform kan deels blive forlænget til: **denni-ne** og **denna-ne**; **dette-ne** og **detta-ne** (dettan) o. s. v., deels ogsaa forkortet til: **'ne** og **'na** (den her, og den der), **'te** og **'ta**, **'se** og **'sa**. (Romsd. Ndm. Guldalen). Ved Siden heraf findes ogsaa „tenn" (dette her) og „tann" (dette der) i Tel. (Tinn). — En Dativform: **dessa**, el. **desse** (for Ental) bruges i flere Egne (Rbg. Hall. Vald. Sdm.), f. Ex. „med dessa Mann'e" (med denne Mand). Dette „dessa" bliver ogsaa forlænget til dessa-ne, og forkortet til 'sa (Ndm.), f. Ex. „i 'sa Baat'a" (ɔ: i den Baad der). En ældre Form **dessom** findes i Viserne fra Tel. (G. N. þessum, m. þessu, n.) — En Genitivform (af detta) forekommer i Forbindelsen: **til dessa**, ɔ: til dette Punkt, til denne Tid, hidtil. (Paa Sdm. til disse, og forlænget: til

disſ=ne). G. N. til þessa. Jf. Gram. § 196.

Dent, f. (?), Flid, Omhu. Gjera ſeg Dent um: gjøre ſig Flid for. Hard. — Fra Rbg. er meddeelt **denta**, v. a. pynte, pudſe.

Depel (e'), m. (Fl. **Deplar**), 1) Pyt, liden Samling af Vand eller Vædſke (= Dape); ogſaa en liden Slump af Vædſke i et Kar. (= Sope, Skvett). Shl. Ellers **Dipel** (i'), Tel. Valders. (Jf. Isl. depill, en Plet). — 2) Mudderpøl, Samling af Dynd; iſær en Sump uden Plantevært. Sdm. og fl. J Shl. **Dopel** (o'). 3) Dynd, Mudder, f. Ex. paa en Vei. Nordre Berg. Sdm. Ellers **Dipel** (i'), Gbr. Øſterd. Nordl. Andre St. Dya, Surpa, Søyla.

Depelſvorta, f. Farveſtof af Dynd, ſom indeholder Myrjern. „Deplesvorte", Sdm.

deplutt, adj. fuld af Dynd eller Mudderpytter.

der, adv. der; paa det Sted. Udtales meſt alm. **dær**, men har ogſaa en ældre Form **dar** (i Søndre Berg. Sogn, Sfj. Helg.). Afvigende: **dør** (Liſter), og med en tillagt Partikel (ne, an=ne): **dera=ne**, **deran**, **dera** (Rbg. og fl.); i Indherred: **dæn**; i Hard. **dar=e**. G. N. þar. Jf. Isl. þarna. — Ordet bruges: 1) om Sted, Side eller Retning; f. Ex. der burte, der uppe, der nord; der umkring, derifraa (= dedan), dertil (= dit). Ved en Relativſætning, hvor Ordet „ſom" kunde tænkes tilføiet, ſvarer det til det danſke „hvor"; f. Ex. Legg det, der det laag (hvor det laae). Ein lyt vera der ein er komen. Me ſjaa Huſet, der han bur. (Ligeſaa i Svenſk). — 2) om Tid eller Tilfælde, om et viſt Punkt i Talen o. ſ. v. Der etter (efter den Tid). Der næſt (næſt efter dette). Der kann du høyra. Der gjorde han rett. Der kom det. Der foor det (ɔ: ſaaledes forſvandt det). — 3) mere ſubſtantiviſk, med Begreb af „det" eller „dette", i Forbindelſe med en Partikel, ſaaſom: derfyre (= difyre); derimot; dermed (ſom tildeels ogſaa betyder: altſaa, under disſe Omſtændigheder); derpaa; dertil; ogſaa: derutav, deri, derum; dog have disſe Forbindelſer en noget fremmed Klang og ſynes at være tilkomne i en ſenere Tid.

der, conj. derſom, hvis. Der du inkje lyder, fær du Strubb, Mandal (Meddeelt). Synes at høre til G. N. þegar. Ellers bruges ogſaa „derſom", ſom vel kan være en nyere Form, men dog ikke er ganſke at forkaſte.

dera (ee), v. n. ſkjælve, bæve; ſ. dirra.

dere, J, Eder, ſ. de.

dermed, ſ. der. — **deſa**, ſ. diſa.

deſs, Genitivform af **det** (ſ. det). Hertil: **deſsforutan** (mere brugl. end deſsutan): desuden, end videre. — **deſsimillom**: derimellem, til visſe andre Tider; ogſ. imidlertid. — Dette „deſs" forbindes tildeels ogſaa med et Komparativ, hvor det hellere ſkulde hedde „di" (Dativ), ſaaſom: deſs betre, deſs helder, deſs meir, deſs mindre, deſs verre. See di.

desſa, og **desſe**, ſ. denne.

det, pron. (for Neutrum), det (= T. das, es). Meſt alm. „dæ", men har ogſaa en ældre Form „da", for dat (i Søndre Berg. Sogn, Sfj. Helg. Salten). Ogſaa med en anden Forkortning „et", iſær efter et Verbum, f. Ex. Han ſkal faa'et. (Smaal.). G. N. þat (ſenere ogſaa þet); jf. Isl. þad; Sv. det; Nt. dat, og det. — Ordet bruges: 1) ſom perſonligt Pronomen til Betegnelſe af enhver Ting, hvis Navn er et Neutrum, f. Ex. Fjeld, Huus, Træ. Ligeſaa om en Tilſtand, et Tilfælde eller et mere ubeſtemt Begreb. F. Ex. Det myrknar. Det regner. Det munar. Det vardt mødeſamt. Det kann ſo vera. Det er tungt fyre deim. (J Stedet for „det er" ſiger man ſædvanlig: d'er, dær, dæ'). Jf. Eg trudde det (at) han var komen. Eg ſer det (at) han vil det. — 2) demonſtrativt, ſom Neutrum til „den"; f. Ex. alt det, ſom no er ſagt. Stærkt betonet ved en nærmere Paaviisning: **Det** vil eg hava. **Det** veit eg fyrr. — 3) adjektiviſk i Forbindelſe med Subſtantiv. Det Huſet; det Aaret, o. ſ. v. — 4) ſom Artikel med Adjektiv. Det ſtore Huſet. Det fyrſte Aaret. Det ſidſte var det beſte. (Her ſvarer „det" til G. N. hit). — 5) ſom Indledningsord eller foreløbigt Subjekt i en Sætning, hvis egentlige Subjekt følger efter Verbet. F. Ex. Det kjem ein Mann. Det flaug upp ein Fugl. Det ſyner Vegen (ɔ: Sporene viſe ſig). Det dreiv Sjoen. Det ſkjelv Henderna. Ligeſaa: Det vil Tid til alt. Det vil alle vera frie. Det veit ingen, kvar han er. (Gram. § 307). — **Dativ** af dette Ord hedder: **di**, f. Ex. Kom hit med di. (G. N. því, þí). Meget brugeligt i Midten af Landet (Trondh. Øſterd. Gbr. Hedm. Vald. Hall. Nfj. Sdm.), men ellers ſjelden. Av di: deraf; ogſ. af den Aarſag, paa Grund af (at). Etter di: derefter; ogſ. da, ſiden, efterdi. Fraa di: fra den Tid af. Fyre di: derfor; fordi. Med di: dermed; ogſaa: i den Henſeende, hvad det angaar. Jf. di, adv. — **Genitiv deſs** (G. N. þess) bruges kun i nogle Tilfælde. D'er Von deſs: der er Sandſynlighed for det; man kan vente det. (Sdm.). Han var glad deſs, at det inkje vardt verre. (B. Stift). Mere alm. er: **til deſs**, ɔ: dertil, til den Tid, indtil; f. Ex. Lat det vera, til deſs han kjem. Ogſaa med Betydningen: endog, endogſaa. Ein kann riva det med berre Fingrom til deſs. Eg minneſt det inkje ſjølv til deſs: jeg mindes det ikke engang ſelv. (Nogle St. deſsmeir, deſshelder). Jf. deſsimillom.

Dett, m. 1) et Fald; ſ. detta. 2) et haſtigt Ryk eller Stød D'er ein Dett i honom, ſiges om en Vindbyge paa Søen, naar den truer Seilet med et pludſeligt Stød.

detta, v. n. (**dett, datt, dottet**), 1) falde, styrte; især om et hastigt Fald. (Jf. falla, figa). Alm. G. N. detta. — 2) briste, falde i Stykker. Dei datt av (det gik itu). Det dett i sunder. (Mest nord i Landet). Figurl. det datt ned atter, om Opbrusning eller Hidsighed.
detta, pron. s. denne.
detten, adj. som letteligt falder. Nhl.
Detting, f. Falden, ofte paakommende Fald.
Dettvol (o'), m = Slagvol. Indh.
di, pron s. de, dei, det og din.
di, adv. 1) derfor, af den Grund. Det var di so (derfor var det saaledes fat). Det gjeng di so. (Sdm. og fl.). G. N. þvi, þi (Egentlig Dativ af det). Ogsaa som Konjunktion i Forbindelse med „at", altsaa di-at, eller „deat", skal det forekomme i Fjeldbygderne. (Nummedal?). G. N. þvíat; D. thi; Sv. ty. — 2) jo, desto, des. I Forbindelse med Komparativ, f. Ex. Di meir han fær, di meir vil han hava. Forekommer i Indherred, men ellers sjelden i denne Form, da det almindeligst lyder som „te" (el. ti, med aabent i), f. Ex. Te lenger det leid, te verre det vardt. Ellers ombyttes det ogsaa med „dess", ligesom i Dansk og Svensk. G. N. þvi og þess bruges begge i denne Stilling, men da det netop er Dativ, som i andre Tilfælde forbindes med Komparativ, bliver Formen „di" her at ansee som den rigtigste.
di-beter (e'), adv. 1) desto bedre. 2) endogsaa (= dimeir). „di bær", Snaasen.
did, pron. s. de.
di-fyre (y'), adv. derfor. B. Stift og fl. (Bedre Form end „derfyre").
diga (i'), v. n. (ar), bævre, ryste; om en Masse. Hall. Hertil **Diga** (i') el. Degu, f. en bløð Masse. „degulendt", adj sumpig, meget blød.
digen (gj), adj. lidt tyknet. Sdm. Ndm. og fl. i Formen „digja" (f.), om Mælk, som begynder at afsætte Fløde og ikke længere er ganske fersk. Maaskee Particip af et gammelt Verbum. (Grimm, Gr. 2, 47).
diger (dig'r), adj. 1) tyk, fyldig, drøi. Alm. I Sæt. **dig'e**. G. N. digr. (Goth. digrs). Ogsaa: frugtsommelig el. drægtig (ligesom tjukk). Trondh. — 2) stor, svær, usædvanlig opvoret, f. Ex. om en Elv. Østl. — **Diger-enden**, den tykke Ende. Nordl. I Sæt. Dig-enden.
Digerskap, m. Tykhed, Fyldighed.
Digle, m. s. Deigla.
digna, v. n. (ar), 1) bugne, bøie sig; f. Ex. om en Stang. Nordl. — 2) om Mælk, som begynder at afsætte Fløde (s. digen). Sdm. Ndm. Nordl. — 3) blive tyk (= digrast). Gbr.
Digning, f. Bøining, bugnet Punkt.
Digra, f. Tykkelse, Tykhed; ogsaa Opblæselse i Maven. Hall.
digrast. v. n. blive tyk, vore i Bredden.
digt, adv. 1. stærkt, dygtigt, ret tilgavns. Nordre Berg., ogsaa i Trondh. Stift. Formodentlig for digert.
[**digt**, adv. 2. tæt, meget nær; f. Ex. digt ne' mæ' Vegen. Rbg. Nedenæs. Af Tydsk. Saaledes ogsaa: **digta**, v. a. (ar), tætte, stoppe, udfylde en Aabning. Jf. dytta.
[**digtig**, adj. drøi, svær, stor; om Personer: stærk, kraftfuld, dygtig til tungt Arbeide. Meget brugl. i B. Stift. Er vel intet andet end det danske „dygtig" (T. tüchtig), tillempet efter digt (diger). Jf. dygg, dygdig.
di-helder, adv. desto hellere; ogsaa: endog, endogsaa. Eg visste det ikkje sjølv dihelder: jeg vidste det ikke engang selv. Hard. Oftere: **desshelder**, Hard. Voss; **disshelder**, Tel.; **tesshelder** Sdm. og fl. Jf. di meir.
dika (i'), v. n. løbe, vimse, svæve omkring. Tel. (G. N. dik: Løben).
Dika (i'), f. Pidsk, Opbankning, en Dragt Prygl (= Dengsla). „Han fekk ei Deka", Helg. Sdm. Jf. Huddika.
Dike (Dikje), n. 1) Pøl, Mudderpyt, stor Samling af Dynd. Alm. (G. N. díki). — 2) Dige, Grøft. Mandal (?).
Dikemyr, f. Sump, Muddergrund som er vanskelig at færdes over.
diken (i'), adj. livlig, rask; ogsaa urolig, vild. Nordl. (dikjen, dikkjen).
dikjutt, adj. fuld af Mudderpytter eller dybe Sumpe.
dikke, og **dikkon** (Eder), s. de.
Dikl, f. see Tekla.
dikta, v. (ar), digte, gjøre Vers; ogsaa opdigte. G. N. dikta, af Lat. dictare (foresige). Hertil: **Dikt**, n. et Digt; ogsaa en Opdigtelse. **Diktar**, m. en Digter. **Diktargaava**, f. Digtergave. **Diktarskap**, m. Digtning; Poesie.
Dile, m. en vaad eller fugtig Plet paa Jorden, især i en Ager. Voss, Sdm. og fl. Nogle St. **Dila**, f. (Hall.). G. N. dili, Plet.
di-lik, adj. deslige; lignende. Mest i Neutrum, f. Ex. meir dilikt: mere af dette Slags. Slikt og dilikt: saadant og lignende. G. N. því líkr; Sv. dylik.
dilka, v. n. løbe, trippe. Omtrent som dalka, dalta, dilla.
Dill, m. 1) Fiske-Unge, især Yngel af Sei (= Seidmurt). Helg. — 2) en Vedhænger, Efterløber, f. Ex. Tausedill: en Pigegjæk. B. Stift.
dilla, v. n. (ar), 1) dingle, hænge og slænge. Nordre Berg. Nordl. Ogsaa: løbe, trave (= dilta, dulta). Østl. Dilla med: hænge ved, løbe efter. (B. Stift). — 2) bæve, ryste. Hall. Ved Trondh. **dildra**. Jf. dirra. — 3) v. a. ryste, bevæge. Hunden dillar Rumpa (logrer med Halen). B. Stift.
Dilla, Plantenavn, s. Dylla.

dilta, v. løbe, trave; s. dulta.
dilutt, adj. fugtig paa enkelte Steder; om Jord. S. Dile.
Dim (i'), m. en flygtig Lighed. (= Tim). Nfj.
di-meir, adv. destomere; endog, endogsaa (= dihelder, dibeter). Oftere i Formen: **desmeir**. Tel. Hall. og fl. Ogsaa: **dis-meir**, **tismeir**. Jf. di, det.
dimka, v. n. (ar), blive dunkel (= dimmast). Sæt. I Østerd. **dymte**.
Dimling, m. Blindnagle (= Dubling, Blinding). Nordl. Hertil ogsaa et Verbum **dimlinga**, og **dimla**: sætte Blindnagler i.
Dimm (i'), n. Tusmørke, den mørkeste Deel af Natten om Sommeren. B. Stift. Det stend Dimmet: det er allerede saa mørkt, som det nu kan blive. Afvigende: **Dim** (i'), langtonet; derfor ogsaa skrevet „Deem". I Ryfylke: **Dymm** (y').
dimm, adj. dunkel, noget mørk, f. Ex. om Luften; uklar, ikke ret blank, om Glas og deslige; ogsaa: svagsynet, om Øinene. Afvig. **dim'e** (i'), Sdm. og fl. **dymm'e**, Sogn; ogsaa i Formen: **dumm**, Jæd. Gbr. Ork. — G. N. dimmr; Ang. dim; Ght. timbar. (Jf. demba).
Dimma (i'), f. Dunkelhed i Luften, Uklarhed, Mørke. Nordl., ogsaa Hall. og flere. Afvig. **Dymme** (y'), Ndm. G. N. dimma; Sv. dimma.
dimma, v. a. (er, de), fordunkle, gjøre uklar. Oftere i Formen **dimmast**, v. n. (est, dest), fordunkles, blive dunkel. Afvig. **dimest** (i'), Sdm. og fl. **dymmes**, Nedre Tel. Gbr. Ork. Dimmast paa Syni: blive svag i Øinene.
Dimming, f. Fordunkling; Tusmørke.
dimmleitt, adj. dunkel, mørkladen. Tel.
dimmyld, adj. om Ager, som kun bestaar af Myrjord eller sort Muld. B. Stift.
Dimsyn, f. dunkelt Syn.
dimsynt, adj. svagsynet, som ikke seer klart. Hedder ogsaa dimmøygd, Helg. og fl. I Hall. **dimsyn**.
din, pron. poss. din, dig tilhørende. Med Bøining: **din**, m. **di**, f. **ditt** (i') n. **dine**, pl. (tildeels: **dina**, pl. f.). G. N. þinn, þín, þitt ꝛc. Dativ tildeels: **dinom**, **dinne**, **dino** (afvig. dinaa). — Ved et tillagt Kjælenavn eller Skjældsord kan „din" bruges i Stedet for du (ligesom i Svensk og Dansk), f. Ex. din vesle Skugge; din Krok; ditt Svin, o. s. v. (Gram. § 344).
dingla, v. n. = dilla, dangla.
Dingla, f. en liden Bjælde Østerd.
Dings, n. liden vedhængende Tingest, f. Ex. en Ring, Knap, el. Løkke. B. Stift.
Dining, f. Dyning.
dinsa, v. n. (ar), bævre, gynge (= dissa). Jæderen.
di-nær, adv. nær derved; næsten. Sjeld.
Dipel, Mudder; s. Depel.
[**dirka**, v. a. aabne en Laas med „Dirk" (= Brotlykel), Tydsk Dietrich.
dirla (i'), v. n. vakle, staae løst, = darla.
dirra (i'), v. n. (ar), dirre, bæve, ryste; jf. dissa. Paa Sdm. **dera** (ee). Sv. darra.
Dis (ii), f. i Kvindenavne, som Halldis og Tordis, er G. N. dís, ɔ: Kvinde; ogsaa Gudinde.
disa (i'), v. n. (ar), 1) drive omkring, slænge, gaae i Utide. Smaal. ogsaa i Formen: disse. — 2) sladre, sisle. B. Stift, Hall. Nogle Steder **tisa** (i'), ogs. **bisa** (**besa**). Hertil **Diseltut**, m. en Sladrer, Øretuder.
Disk, m. 1) Disk, Bræt, lidet Bord. 2) en Brikke, Skive at bruge som Tallerken. Tel. og fl. G. N. diskr, af Lat. discus, Skive.
Disma (i'), f. Solrøg, tynd Taage af opstigende Dunster. Nordland. Oftere i Formen **Dismer**, n. Paa Sdm. **Dism**, n.
dissa, v. n. (ar), bævre, skjælve, ryste; især om en Masse, f. Ex. en Sump, som gynger eller bæver under Fødderne. Alm. vest og nord i Landet. Ogsaa v. a. gynge, svinge, sætte i en svævende Bevægelse. (Afvig. **dinsa**, Jæd.). Dissa seg: gynge. Dissa eit Barn. Ogsaa i svenske Dial. Jf. dansk: dysse.
Dissa, f. 1) en Gynge (= Huska). — 2) et Navn paa Erlen (s. Erla). Nordl.
Dissing, f. Bæven, Rystelse.
dit (ii), adv. did, derhen, til det Sted. Nogle St. udtalt kort som „ditt" G. N. þingat, þigat ꝛc. (hvortil ogsaa det foranførte degat); Ang. þider (Eng. thither); Sv. dit. Jf. dedan.
di-verre, adv. desværre. Indh. (Snaasen). Mere alm. **desverre**.
djerv, adj. djerv, modig, dristig; ogs. paatrængende. (I dette og følgende Ord udtales „dj" mest alm. som „j"). G. N. djarfr. Ved Trondh. hedder det oftere **djerven** (jerven).
djervast, v. n. blive dristig; ogs. driste sig, vove (= dyrvast).
djervmælt, adj. fritalende, dristig i at tale. Telemarken.
Djervskap, m. Dristighed.
Djevel, m. Djævel. G. N. djöfull, af Lat. diabolus. Hertil flere Sideformer: Jevel, Devel, Jekel, Dekel; og ellers: Bøvel, Faker, Fanker, Dunder og fl.
Djevelskap, m. Djævelskab.
djevelsleg, adj. forbandet, djævelsk.
Djoka (o'), f. Pigebarn, s. Drok.
Djup, n. et Dyb; dybt Vand. Til Djups: ned i Dybet.
djup, adj. dyb; om Sted hvor det er langt ned til Grunden. G. N. djúpr; Sv. djup. Figurlig: dybsindig, som først forstaaes ved en større Opmærksomhed. (Udt. **djup'e**, Sdm. Hard. **jup**, mest alm.). Heraf Dypt, dypast.
Djup-aal, m. den dybeste Rende i Bunden, i en Elv eller et Sund.

Djupe, m. en Fordybning; et Dyb. Tel.
djupgjengd, adj. dybtgaaende. Hall. og fl.
Djuping, m. dybt Sted i Vandet, især i en Vig eller Bugt. „Juping", Smaal.
djupleg, adj. noget dyb.
Djupleike, m. Dybhed, Dybde.
djuplend (-lendt), adj. om Mark eller Ager, som har dyb Jord. Modsat grunnlend.
Djuplengd, f. Dybdemaal. Tel.?
Djuplina, f. Fiskeline at bruge i dybt Vand.
djupna, v. n. (ar), blive dybere.
djupraadig, adj. klog, som lægger kloge og vidtgaaende Planer.
Djupreina, f. Bakke eller Banke ved Siden af et Dyb i Søen. Nordre Berg.
djupsjoad, adj. om en Strækning, hvor Søen er dyb. (jupsjøa).
Djupsogn (o'), f. Haandsnøre, Fiskesnor at bruge i dybt Vand. Ogs. udtalt Djupsaagn, tildeels med Fleertal Djupsegner, Sdm. og fl. I Nordland derimod: **Jupsaang**, **Juksaang**, og forkortet: **Juks**. En anden Form „Søgn" skal forekomme i Sfj. (?). Ordet kunde nærmest synes beslægtet med „Agn", men er ellers dunkelt. Jf. Isl. djúpshöfn.
Djupt, f. s. Dypt.
djuptenkt, adj. dybtænkende, dybsindig.
Djuv, n. (og f.), en Huulning i Jorden; især en Fordybning, som er omgivet af Klipper, en Hule, Bjergkløft. **Dju**, Sdm. Hard. **Ju**, Nhl. og fl. **Juv**, Tel. Hall. Vald. — Vel egentlig en Sænkning; jf. duva.
djuvutt, adj. fuld af Huler eller Huulninger. „Der æ so djuette aa dalette". Sdm.
do, ɔ: døde, s. døya.
do, adv. s. daa. — **Dodd**, s. Dott.
Dogg, f. 1) Dug, Fugtighed efter en Afkjøling. G. N. dögg. Sv. dagg. — 2) en liden Slump af Vædske. Ei liti Dogg (= Sope, Skvett). Kvar ei Dogg: hver en Draabe. B. Stift.
dogga, v. a. (ar), dugge, bedugge. G. N. döggva. Jf. deggja. — **doggast**, v. n. blive fugtig af Dug.
Doggaam, og **Doggorm**, m. et Slags Insekt-Larver (Aama, Grasmakk). Mandal.
Doggfall, n. Dugfald. D'er litet Doggfall: der falder liden Dug.
doggfri, adj. fri for Væde af Dug.
Doggløysa, f. Tørhed, Mangel paa Dug.
Doggorm, s. Doggaam.
Doggsko, m. Dopsko, Beslag paa Enden af et Skaft. Valders (omtr. som Holk). G. N. döggskór.
doggslegen, adj. lidt fugtig af Dug.
doggvaat, adj. vaad af Dug.
dogort (o'), adv. ganske; netop. „Inkje dogort": ikke ganske. Tel. (Dunkelt).
Dogurd (o'), Davre; s. Dagverd.
Dokk, f. Huulning, Fordybning; lavt Punkt som omgives af Bakker eller Skraaninger. Mest i de sydlige Egne til Sogn og Gbr. (Jf. Hola). G. N. dökk. Fleertal hedder paa flere Steder **Dekker** (Dekk'r), i Tel. Dekk'ar. — Paa Sdm. tildeels **Dekk**, og **Dekt**, f. for Dokk. I Smaal. forekommer **Jokk** (maaskee Djokk).
Dokk, f. (2), et Dække. Snjodokk. Nhl. Vistnok fremmed Form.
Dokka, f. 1) Dukke, Fed eller Bundt af Traad, Hamp, Liin og deslige. Sv. docka. — 2) Dukke, lidet udklædt Billede til Legetøi. Ogsaa brugt som Kjælenavn.
dokke (Eder), s. de.
Dokkehovud (o'), n. Knuden paa et Bundt f. Ex. af Tobaksblade.
Dokkemark, f. ujævn Mark, med mange Fordybninger; s. Dokk.
Dokkerot, f. Kryb-Ranunkel (= Trøyska). Tel. (Af dens bundtede Rødder).
dokklendt, adj. ujævn, bakket. Hall.
dokkutt, adj. ujævn, fuld af Fordybninger. Mere alm.
[**Dokter**, m. en Læge (Doctor). — **Dokterskap**, m. 1) Lægekunst; 2) Lægemiddel.
Dolg, m. 1) Klump, Knude, tykkere Punkt paa Traad eller i Tøi. Nordre Bergenh. Nogle St. **Dolk**. — 2) en lad Person, Lediggjænger. Indh. Nordland. (G. N. dolgr er en Fiende).
dolgutt, adj. 1) klumpet, tyk paa enkelte Steder. — 2) lad, seenfærdig. „dolgaatt", Indherred.
Dolp, f. en Huulning i Jorden (= Dump, Dokk). Fosen, Ork. Østerd. Nogle Steder **Dølp**. Hertil: **dolputt**, adj. ujævn (= dokkutt).
Dolp, m. en liden hængende Kugle eller Knap, f. Ex. paa Sølvsmykker. Tel.
dolsa, v. n. sprade, spanke; ogs. gaae langsomt. Tel.
Dolsmit (o', ii)? I Talemaaden „gaa Dolsmiten": ɔ: gaae tabt, gaae i Stykker, blive unyttig. Sdm.
Dolva, f. en Klods, et stort Stykke. Sæt.
Dom (oo), m. 1) Dom, Kjendelse eller Afgjørelse i en Sag. G. N. dómr. Ogsaa Domsakt, Dokument for en Dom. — 2) Ret, dømmende Korporation. (Sjelden). — 3) Bedømmelse, Omdømme, Mening. D'er mange Domarne um det. — 4) Egenskab, Stilling, Tilstand; tildeels ogsaa: Ting el. Sag. Kun i Sammensætning. Ungdom, Barndom, Manndom, Rikdom, Visdom; Eigedom, Heilagdom, Lækjedom. Her mærkes et Par Talemaader, som dog maaskee høre til et andet Ord (Dumb). „Inte Dommen": ingen Ting, ikke en Smule. (Ogsaa i svenske Dial.). „D'er inte Dommen tess": det duer til ingen Ting. Østl. (Rom.).
Domar, m. en Dommer. G. N. dómari.
[**domenera**, v. n. buldre, larme; skjælde o. s. v. Fr. dominer (herske).
domfeld, adj. domfældt.

Domherre, og **Dompape,** m. Navn paa en Fugl, Pyrrhula rubricilla.
Domme, s. Dumme og Dumba.
Domsdag, m. Dag da en Dom er fældet. Ellers **Domedag** (el. Doma-dag), om den yderste Dag.
Domstol, m. Domstol; dømmende Myndighed.
Don (oo), n. 1) Tøi, Smaating som man fører med sig. Nhl. Sogn, Nordl. Nogle St. **Dont,** n. (Sogn). — 2) Redskaber, Værktøi. Ogsaa kaldet **Doning,** f. og **Donskap,** m. Sv. don. Vel egentl. Nedertydsk.
Don, s. Dun. — **dona,** v. s. dunna.
[**Dona,** f. en Snare. (Tydsk).
Doning, s. Don, og Dugnad.
[**Donkraft,** f. Maskine til Løftning. Sv. domkraft; Holl. dommekracht.
[**Dont,** m. Det kann vera ein Dont: det kan være omtrent ligt. Hall. og fl. Nt. Doont. Jf. Don.
doppa, v. dyppe, s. duppa.
dopur (o'), svag, s. daper.
Dor, m. 1. Sengetæppe, Aaklæde af grovt Tøi. Sdm. (Dunkelt).
Dor, m. 2. en tynd Jernbolt; en Model til et Geværløb. Valders og fl. Ogsaa Axel, Axeltappen i et Uhr. Østl. Er vel intet andet end det tydske Dorn (ogsaa optaget i Svensk).
Dorg, f. 1, Løb, Gang, Fart. „Dæ gjekk mæ saamaa Dørjen“ (med samme Fart). Trondh. (Selbu). Jf. Dyrgja.
Dorg, f. 2, et lidet Fiskesnøre, som man trækker efter sig medens man roer. G. N. dorg.
dorga, v. n. (ar), fiske med Dorg.
[**dorgen,** og **dorgende,** adv. ganske, aldeles. D'er dorgende stillt. B. Stift. Fremmedt. Jf. Holl. doorgaand: gjennemgaaende, almindelig.
Dorm, m. Blund, let Søvn. Østl.
dorma, v. n. (ar), 1) slumre, ligge i halv Søvn, eller begynde at sove. Tel. Hall. Østerd. og flere. Ogsaa i Sverige. Isl. dorma. — 2) dulme, lindres, blive stille. Buskerud. — Synes dannet efter Lat. dormire (sove).
dormen, adj. om Luften: noget mørk og tungskyet. Sfj. Paa Sdm. **durmen,** hvortil ogsaa et Subst. **Durm,** n. Dunkelhed i Luften.
Dos (o'), f. et Skjørt (især et kortere til Hverdagsbrug; jf. Stakk). Sdm. Sfj. Sogn, Hall. Valders. — Fleertal hedder i Hall. „Des'a“ for Deser (e'); ellers regelret Doser. — Ordet har maaskee ogsaa havt en anden Betydning, ligesom Stakk; jf. Isl. des: Høstak; Sv. dös, halmdös; Skotske Dial. dass: Kornhob.
dosa (o'), hvile, standse; s. dusa.
Dott (o'), m. 1) Tot, Visk; noget hvormed et Hul kan tilstoppes. Temmelig alm. (Jf. Topp, Tapp). 2) en liden Slump eller Klynge. Høydott, Ulldott; Skydott. I Indh. **Dodd.** — 3) en liden Flok, Hob, Stiim, f. Ex. af Fisk. — Paa nogle Steder siges „Dott“ ogsaa om en sløv og ligegyldig Person. Østl. Jf. dytta.
dotta, v. a. (ar), samle i smaa Hobe. Dei dotta seg i Hop.
dotten, part. falden. Af detta.
Dotter (o'), f. (Fl. **Døtter,** Døttr), Datter, Barn af Kvindekjøn. Afvig. **Døtter, Dotte;** og i Fl. **Døttre,** Sdm. og fl. G. N. dóttir; pl. døtr. Sv. dotter. I Sammensætning med et Navn tildeels forkortet, f. Ex. „Nilste“ for Nilsdotter. Helg. — **Dotterdotter,** f. Datterdatter. **Dotterson,** m. Dattersøn.
dottutt, adj. ujævn, adspredt i smaa Hobe; f. Ex. om Skyer.
Dov (o'), Sagtning, Svækkelse; det at en Storm bliver svagere eller stilles af. B. Stift. (Jf. Dus og Løgje). Til dova.
Dov (o'), f. 1, Lænd, Kryds, den bageste Deel af Ryggen paa Dyr, især paa Heste. B. Stift, Nordl. og fl. Isl. döf. Ogsaa en Kjødmasse, kjødfuld Deel af Legemet. Søndhordland.
Dov (o'), f. 2, bævende Grund; Jord som har et Underlag af Dynd, saa at den bæver eller gynger, naar man træder paa den. Shl. Jf. Dove og dyvja.
dova (o'), v. n. (ar), 1) dovne, sagtne; ogsaa lindres, om Smerte. Sæt. — 2) være doven, dovne sig. Oftere: **dova** seg. „døva se“, Hall.
Dova (o'), f. en dorsk eller sløv Person. Hall. „Døvu“. Hertil „døvukyndt“, adj. sløv, dorsk.
Dove (oo), m. Mand som er gift med Ens Kones Søster (= Versystermann). **Dovar,** pl. Mænd hvis Koner ere Søstre (= Maagenautar). Sæt.
Dove (o'), m. 1, Lammelse eller Stivhed i Lemmerne. Tel. s. doven.
Dove (o'), m. 2, blød, bævende Grund (= Dov, f.). Ryf. Koma or Doven i Diket: komme fra en slem Stilling til en endnu værre (omtr. som: af Asken i Ilden).
doven (o'), adj. 1) dovnet, svækket, mat; især om Drik, som har tabt sin Smag eller Kraft. Alm. (Sv. dufven). Om Vinden: svag, løi. Om Luften: tung, stille og dunkel. Gbr. — 2) om Lemmer: noget lam eller stiv, som af Træthed. Foten er doven. Eg vardt so doven i Kroppen, av di eg sat so vondt. — 3) sløv, døsig, ikke oplagt til noget Foretagende. G. N. dofinn. — Visnok Particip af et gammelt Verbum; s. duva.
Dovenskap, m. Mathed, Sløvhed.
dovna, v. n. (ar), 1) sagtne, stilles, sløves. Det dovnar av: svækkes, døer hen. — 2) for-

dunste, tabe sin Smag eller Kraft; f. Ex. om Drik. G. N. dofna. — 3) om Lemmer: stivne, lammes. (Sv. domna).

Dovning, f. Sløvelse; Afkræftelse.

Dovning, m. en sløv Person. (Sjelden).

drabba, v. n. (ar), 1) flyde ud over Bredden (= slagga). Hall. 2) om Vinden: stryge forbi, afledes fra sit rette Løb ved en Bakke eller Bjergryg. Nordl.

Drag, n. 1) Drag, Trækning; enkelt Strøg eller Træk. Aaradrag, Ljaadrag, Bogedrag. — 2) Vindens Træk i Skyerne (= Draatt, Drætte, Drog). Ogsaa om Lufttræk i et Huus. — 3) Bølgedrag, Havbølgernes Fremskydning og Tilbagetrækning paa Strandbredden. — 4) Udstrækning, Forlængelse. Eit langt Drag: en lang Udsættelse. Eit Drag i Maalet: en lang Betoning; ogsaa en Tone af Tvivl eller Uvished. — 5) et Strøg, en Strækning. Vatsdrag, Elvadrag, Daledrag. Ogsaa: Gang eller Aare i et Bjerg. — 6) Sted hvor noget er el. bliver draget; f. Ex. hvor Baade sættes op. Jf. Drog. — 7) Beslag til at forebygge Slid ved Dragning; Straakjøl under en Baad; Skinner under en Slæde. — 8) Trækketøi (Remmer o. s. v.) i Kjøreredskaber. Smaal. og fl. — 9) Heisereb til et Seil. — 10) Plantenavn, s. Tinar.

draga, v. a. og n. (**dreg, drog, dreget**), at drage. Inf. ogs. **draagaa** (Gbr. og fl.), forkortet **dra'**. Præsens alm. udtalt **dræg**, dræg'e. Supin. **drege** (e') i Sogn; ellers: **dregje, dreie**; ogs. **drigje, drie**. G. N. draga (dreg, dró[g], dregit). Brugen er noget afvigende fra Dansk, hvor „drage" tildeels er ombyttet med „trække". Særlig Betydning: 1) v. a. drage, trække, slæbe noget afsted uden at løfte eller holde det op fra Grunden. (Altsaa forskjelligt fra Tydsk tragen, som tildeels udtrykker vort „bera"). Ogsaa: hente eller optage ved en Trækning. Draga Fisk, Not, Garn. Jf. „draga Streng": danne Jerntraad i en Form. — 2) trække til sig, suge, opfange. Draga Væta ut. Det baade dreg og grøder: det trækker Materie og læger tillige. Figurlig: tiltrække, lokke, tilskynde. Det var Rikdomen, som drog honom. — 3) samle, drage sammen. Draga i Hop; draga Pengar, Rentor, o. s. v. Ei god Ku til aa draga undan, ɔ: at faae Mælk (el. Smør) af. Jf. Draatt, Avdraatt. — 4) udstrække, forlænge. Draga Tidi ut. Draga paa Maalet: tale langsomt; ogsaa: svare med nogen Tvivl eller Betænkelighed. — 5) drive ved Omdreining, vende, f. Ex. en Slibesteen. — 6) bruge og slide meget; ofte slæbe noget bort fra sin Plads. Borni hava dreget det so lenge, at det er utslitet. Jf. dragsam, Dragster, handdraga. — 7) slæbe med sig, være besværet med (= dragast med). Han hever myket til aa draga. — 8) v. n. udstrække sig, forlænges, vare længe. (Sv. draga). Det drog lenge, fyrr han kom. — 9) trække, trænge igjennem; om Luft og Væde. Det dreg i Saumen (bliver fugtigt i Sømmen). — 10) drive Skyerne, om Vinden. Det dreg sunnan. — 11) skylle frem og tilbage, om Bølgerne paa Strandbredden. Jf. Drag, Dragsud. — 12) reise, fare afsted. Brugt i enkelte Egne (Nfj. Sfj. Voss). Han drog av. Dei drogo fraa oss. (Ogs. G. N.). — Talemaader. Draga seg, a) slæbe sig frem; b) tiltage, vore lidt efter lidt; c) komme sig, samle Midler. Draga seg i Hop: trække sig sammen; ogsaa: forlove sig. Draga seg undan: trække sig tilbage, undrage sig. — Draga av seg: trække Fodtøiet af sig. (Modsat: draga paa seg). Draga aat seg: trække til sig; søbe, indsuge noget. Det drog aat: det stundede nær til. Han drog fyre meg: han gav mig et Haab, lovede det saa halvveis. (Hedder ogsaa: Han drog meg Von paa det). Det drog meg til: jeg fik ondt, blev syg. (Sdm.). Han drog undan: han undkom, blev reddet. Draga under seg: tilvende sig, bemægtige sig. Draga upp: sætte Korn paa Stavrer til Tørring. (Toten). Dei drogo ikkje baade eitt: de bleve ikke enige, de vilde hver sin Vei. — Afledninger ere: Droga, Drog, drøg, Drøgje; Draatt, Drætte, Dregt.

draga, v. a. (ar), forsyne en Baad med Straakjøl (Drag).

dragande, adv. slæbende; langsomt gaaende. Dei koma dragande. Han kom dragande med det.

Dragar, m. En som drager eller trækker; især en Snørefisker.

dragast, v. n. (dregst, drogst, dregest), 1) vare længe, lide langt frem. Det drogst ut paa Kvelden. 2) slæbe, være besværet eller plaget med noget. Eg heve dregest med det lenge. 3) brydes, kjæmpe, prøve Styrke.

Dragaas, m. Tværbjælke i en Tømmerslæde. Østerd. og fl.

Dragdokka, f. Dragdukke, Vætte som samler Rigdom til Huset.

Dragekyr (-ku), f. Malkeko. Ei god Dragekyr (s. draga, 3); ogsaa om en Eiendom, som giver et stadigt Udbytte. B. Stift.

dragen, trækkende, s. dragsam.

Dragfisk, m. Fisk som er fanget paa Krog, Snørefisk (modsat Garnfisk). Afvig. Dragefisk, Dragarfisk.

Draghals, m. Ende af Kjølen i en Baad, hvor den bøier opad mod Stavnen.

Draging, f. Dragen, Trækning; Tiltrækning; Fiskerie med Snøre, o. s. v. (Sædvanlig med haardt „g"; i Hall. Dragjing).

Dragkista, f. Dragkiste, Kommode.

Dragkjerra, f. = Handkjerra.

Dragkrok, m. Fæstekrog paa en Harv, m. m.

Dragkula, f. et Slags Kortspil.

draglaus, adj. som mangler Skinner eller Beslag.

Draglod (o'), f. Form, hvori Jerntraad tilvirkes.
Draglykkja, f. Sløife, Dragknude.
Dragmoske (o'), m. Garnmaske, som er urigtig knyttet og derfor ikke holder.
dragna, v. n. (ar), 1) forlænges ved en Udstrækning (= togna), om Toug eller Traad. — 2) løsne, svigte, glippe (om en Knude, et Baand eller Fæste). Jf. rakna, slitna. — 3) figurlig: give efter, føie sig lidt, gjøre en Indrømmelse.
Dragnet, n. et Slags Fiskegarn. Østerd.
Dragning, f. 1) Løsnelse, Eftergivelse (s. dragna). 2) = Draging.
Dragreim, f. Draattarreim.
Dragreip, n. Reb at trække med.
dragsa, v. n. (ar), slæbe, drage eller flytte noget med Møie. Shl. Sdm. Nordl. — Jf. drassa, drasla.
dragsam, adj. tilbøielig til at trække noget til sig; især om Børn, som gjerne røre ved allehaande Ting og føre dem bort fra sin rette Plads. Hedder ogsaa: **dragen** (dragjen).
Dragse, m. Bærme, Bundfald, f. Ex. i Tran. Ndm. Nordl. (Andre St. Gragse, Grugg og fl.). Jf. Dregse. G. N. dregg, f. Eng. dregs.
dragsen, adj. besværlig, tung at føre eller haandtere. B. Stift. Nogle St. **drassen** og (i Nhl.) **dreissen**.
Dragseng, f. Seng som kan sammenskydes og udvides efter Behov.
Dragsimla, f. Reenko som gaar i Spidsen for en Flok. Hall.
Dragsmaal, n. Strid, Brydning, Styrkeprøve; ogsaa Slagsmaal. Hall. og fl.
Dragsmun (u'), m. 1) en liden Eftergivelse eller Indrømmelse. 2) en Fordring, som kan formildes eller eftergives. Smaal. og flere.
Dragspon, m. = Rekspon. Stjordal.
Dragster (str), m. Dragen, Trækning; det at Tingene blive bortslæbte fra sin rette Plads (s. draga 6). Trondh.
Dragsud, f. Bølgedrag, Havbølgernes Fremskydning og Tilbagetrækning paa Strandbredden. Nfj. Sdm. Andre St. **Dragsu**. Jf. Sud.
Dragsvon (oo), f. Forhaabning, halvt Løfte om at faae noget. Smaal.
Dragtog (o'), = Dragreip.
Dragvatn, n. Strømning efter et Fartøi.
Dragvind, m. Luftning, Lufttræk.
dragvind, adj. vreden i Væxten; om Træ, hvori Aarerne gaae noget skjævt eller spiralt. Tel. Hertil **Dragvinda**, f. en Vridning i Væxten.
Drake (kj), m. 1) Drage, fabelagtig Slange eller Fiirbeen. G. N. dreki, af Lat. draco. 2) Papirdrage, et Legetøi. 3) et Luftsyn, ligt en svævende Ildkugle eller tildeels som en Hob af Ildkugler. Nordenfjelds.
Dram (el. Dramm), m. en Dram, Slurk, liden Drik, f. Ex. af Brændeviin. Jf. Eng. dram, som egentlig betyder Drachme (Qvintin).
Dramb, n. Pralerie; Stads og Pragt. Tel. (noget sjelden). Fara med Dramb og Druft. Ogsaa i Formen **Drams**. G. N. dramb, Overmod.
Drambdrysja, f. Skryderie, Bravade, utrolig Historie. Sæt. Tel. (Tildeels udtalt Drandrysje).
Drambdrysjar, m. en Storskryder.
drambsleg, adj. stolt, stadselig, prunkende. Sæt. Tel.
Drange, m. 1, smalt Klipperev, Bjergspids eller Tange som stikker ud i Søen. Nordl. (noget sjelden). Nogle St **Draank**, f. (Helg.). Jf. G. N. drangr, Steen som rager høit op af Jorden.
Drange (-gje), m. 2, Endetarm af Køer. Sæt. Jæd. — **Drangkurv**, m. Fedt omkring Tarmene (?). Siredal.
drangla, v. n. drage, trække noget let, f. Ex. Kviste. Hard. — I Østerd. **Drangl**, m. en liden Stok eller Kjæp.
[**Drank**, m. Bærme, Affald.
drap, dræbte, s. drepa.
drasla, v. slæbe, trække; s. drassa.
Dras, n. Besvær, Møie; især med noget som man skal drage eller bære. Tel. og fl.
Dras, m. et „Drag" i Talen, en særegen Betoningsmaade. Shl. og fl.
drassa, v. n. (ar), slæbe, drage noget med sig (= dragsa). Paa Sdm. drasle, draltle.
Draug, m. Døbning; Gjenganger, Spøgelse. (Temmelig alm.). Afvig. **Drog** (o'), Sdm. **Drauv**, Ork. Vald. G. N. draugr.
Draugblaaster, m. smaa Opblusninger el. Ildpust i Gløder paa Ildstedet. Hall.
Draugdans, m. Døbningedands. Hall.
Draugdriv (i'), n. et Slags Hudsygdom (omtr. som Alvgust). „Draugadrev", Hard.
Draugflekk, m. et Slags mørke Pletter paa Huden. Hall.
Draugklypa, f. en liden Knude el. Knort i Huden. Hall. — Forskjellig herfra er **Draugklora**, f. en liden Ridse el. Strible i Huden (andre Steder kaldet Bordklor).
Draugljos, n. Bættelys, Lygtemand. „Draugjøs", Hadeland.
Draugrop, n. Lyd eller Skrig, som man har troet at høre paa Steder, hvor Folk vare druknede. Nordl.
Draugslag, n. en vis Sygdom. Num.
draugslegen, adj. lam, følesløs, ligesom af Slag. „drogsleien", Sdm.
Draugsleik, m. et Slags Saar omkring Munden. Hall. I Valders Drauvesleik.
Draugspy, n. Troldsmør (Nostoc commune). „Drogspy". Sdm.
Draugsøl, n. et Slags bredbladet Tang. Helg. — Af Gunnerus anføres ogsaa: Draugsjøder (-sjør), Draugskjegg, og Draug-

traad som Navne paa forskjellige Tangarter.

Draum, m. Drøm, Drømmesyn; ogs. Indbildning, gjøglende Forestilling. Nogle St. **Drøym**. G. N. draumr. Heraf drøyma.

draumleg, adj. om Forestilling: vild, gjøglende, lig en Drøm. (Sjeld.).

Draumstad, m. Sted hvor man skal lægge Mærke til sine Drømme (f. Ex. i et nyt Huus). Tel.

draumstolen (o'), adj. som ikke kan drømme. Tel. G. N. draumstoli.

Draumsyn, f. Drømmesyn.

draup, dryppede; s. drjupa.

Drav, n. Mask, Levninger af Malt. (Sv. draf; Eng. draff). Sjeldnere om andet Slags Affald. Jf. Drevja, drevna, Drovnor.

Dravle, m. en Mælkeret; Mælk som er opkogt saaledes, at Osten skiller sig fra Vallen og løber sammen i haarde Klumper. Mest brugl. vest og nord i Landet. (Isl. drafli). I Østerd. om finere Ost af sød Mælk.

Dravvatn, n. den sidste Vædske af Maltet i Brygningen. Spotviis om daarligt Øl.

Draag, s. Drog (o'). **Draak**, s. Drok.

Draap, n. Drab (= Drepíng). G. N. dráp. Ogsaa Fordærvelse, Ødelæggelse; jf. Handedraap. — **Draapsmann**, m. Drabsmand.

Draapaa, s. Drope. **Draasaa**, s. Drose.

Draatt, m. 1) Dragning, Trækning (af draga). G. N. dráttr. Jf. Andedraatt, Sinedraatt. Især om Fiskerie med Snøre. Trondh. — 2) Vindens Træk i Skyerne. Vestandraatt o. s. v. Jf. Drag, Drætte. — 3) Noget som er sanket eller sammenskrabet; især om Nødfoder til Kreaturene. Nordl. — 4) samlet Udbytte eller Produkt; især Mælkevarer, Smør og Ost. Avdraatt, Budraatt, Sumardraatt. — 5) Redskaber til at trække med; a) Landtoug i et Fiskevod. B. Stift. b) Remmer og Skageringe i Hestesælen. Østl. Ogsaa: Krog i en Plov eller Harv. I Smaal. **Drott** (oo). c) Rulle under et Fiskesnøre (= Vadbeine). Nordre Berg.

draatta, v. n. (ar), trække smaat, gjøre enkelte Ryk eller Træk med et Fiskesnøre, medens man holder det i Søen. Sdm. og fl. Heraf **Draatting**, f. (I Nordl. Hiling).

Draatta, f. s. Draattarreim.

Draattarreim, f. en tyk og stærk Rem imellem Skaglerne og Bovtræet i en Hestesæle. B. Stift, Sæt. og fl. I Vald. Draatta.

Draattartog (o'), n. Trækketoug i et Fiskevod.

Dregel (Dregjel), m. 1) Strimmel, smal Kant. „Ein ser berre som ein Dreiel 'ta di", f. Ex. om et Fjeld, som ligger bag et andet. Sdm. G. N. dregill (Baand). — 2) Vandbord, Fjel som sættes paa langs over Siderne af en Baad i Havsøen (= Lausrip). Sdm. Mest i Fleertal (Dreglar).

dregen (e'), part. (af draga), dragen; uddragen; samlet; ogs. faren, bortreist. Udtalt: dregjen (e'), dre'jen (Tel. og fl.), dreien (mere almind.), drigen (i'), Sogn; drigjen, el. drien, Østl. Trondh. — Fleertal: dregne (dreggne), nogle St. drigne.

Dregg, m. (Fl. Dreggjer), Dræg, lidet Anker til en Baad. Holl. dreg; Nt. dragge. — **Dreggfester**, f. Toug til en Dræg.

dregla, v. n. (ar), vise sig som en Strimmel eller smal Kant (Dregel). Det dreglar undan, om et Fjeld hvoraf man kun seer en Kant bag et nærmere Fjeld. Sdm.

Dregla, f. en Fjel, en lang og tynd Planke. Hard. — **Dreglegard**, m. et Gjærde af tynde Fjele.

Dregsa, f. en Pjalt, Lap. Nhl.

Dregse, n. Affald af Korn; løse Ax og Straa, som falde ud fra Kornbundterne. Nordre Berg.

Dregt, f. Fart, Løb. Baaten gjekk med si fulle Dregt. „Drægt", Nordl. og fl.

[**Drei**, m. et Slag; s. følg.

[**dreia**, v. a. (ar), dreie, gjøre Dreierarbeide (= svarva). Fremmed Form (Nt. drejen, T. drehen); jf. Traad. Afvig. „dreia til": slaae til, give En en „Drei", ɔ: et Slag. B. Stift.

dreien, s. dregen. **dreissen**, s. dragsen.

dreiva, v. a. (er, de), sprede, udsprede, udbrede, f. Ex. Hø, Klæder o. s. v. Hall. (dreive). G. N. dreifa. (Af driva, dreiv).

dremba, v. n. (er, de), 1) klemme til (omtr. som: leggja til). Indh. „Han dræmt' te aa slo" (slog til). „Han dræmt' te aa gjekk" (trampede afsted). — 2) anstrenge sig, slæbe, klemme paa med et Arbeide. Ork. **dremba seg** (dræmb' seg): anspænde sig, trykke eller ligesom kryste sig for at faae noget frem (= kreista seg). I svenske Dial. bremma: slaae.

Dremba, f. Anspændelse, Møie for at faae noget frem (Kreisting). Ork. Jf. Kalvsdremba. — Hedder ogsaa **Drembing**, f.

Dreng, m. (Fl. Drengjer), 1) Karl, Ungkarl, voxen Mandsperson. (Ikke om Børn). G. N. drengr. I Modsætning til „Mann" betegner Dreng en ugift Mand. — 2) Tjenestekarl, Tjener. Alm. (Sv. dräng). Dativ Fl. Drengjom. — 3) en Stok eller Støtte. Lister (?). I Hard. **Hesjadreng**: en kløftet Støtte til at bruge, naar man opsætter Hesjer.

Drengkall, m. en ugift og noget gammel Mandsperson (= Sveinkall). I B. Stift „Drengjakall", medens andre Sammensætninger have „e", som Drengjeløn, drengjelaus, Drengjeløysa.

drenglaus, adj. som ikke har Tjener.

Drengløn, f. Løn for en Tjenestekarl.

Drengstova (o'), f. Stue eller Værelse for

Tjenere. Jf. Borgstova.

Drep, n. 1) et dræbt Dyr. Hard. — 2) Forgift, noget som dræber. Tel. — Dunkelt i Talemaaden „Slita aa slæpa paa Daua Drep'e": arbeide af alle Kræfter. Hard. G. N. drep: Skade, Ulykke.

drepa (e'), v. a. (**drep, drap, drepet**), dræbe. Inf. afvig. **drapa**, Namd. **draapaa**, Ork. Indh. Fleertal af Imperf. **draapo, draape**, Sæt. Tel. **dropo**, Hall. Supin. afvig. **drope** (o'), Sdm. og fl. — Særlig Betydn. 1) skade, fordærve, knække. Det var det, som drap oss (o: som skadede os, blev vor Ulykke). Oprindelig: slaae, ramme. G. N. drepa, slaae, støde; Ang. drepan, d. s. Nt. drepen, drapen: at træffe, ligesom Ght. trefan, T. treffen. Jf. Draap. — 2) dræbe, døde, skille ved Livet. Alm. Drepa ned: fælde, dræbe i Mængde. Drepa seg: dræbe sig; ogsaa: ødelægge sig ved Anstrengelse; omkomme ved Uforsigtighed, saasom ved at reise ud i et farligt Veir.

Drepa, f. s. Atterdrepa.

drepen (e'), part. dræbt. Afvig. **dropen** (o'), Sdm. og fl.

Dreping, f. Dræben, Slagterie.

drepsam, adj. tilbøielig til at dræbe; om Rovdyr.

dresleg, s. dritleg. **Drev**, s. Driv.

Drevja, f. en blød Masse eller Røre, især om det mæskede Malt i Bryggningen. (Jf. Drav). B. Stift. J Hall. **Drivju**. Ogs. et Slags Blødfoder for Køer. Gbr.

drevla, v. n. koge „Dravle". Hall.

drevna, v. n. (ar), skjørne, smuldre, opløses langsomt (omtr. som rovna). „dremna", Helg. G. N. drafna.

Dribb, m. et Stød eller Slag.

dribba, v. n. (ar), støde, slaae imod noget. (Til driva). dribba til: slumpe til, vove sig til. Nordre Berg.

Drift, f. 1) Drivning, det at noget driver afsted. Koma paa Drift, f. Ex. om Fartøi. Nordl. — 2) Drift, Tilskyndelse, Instinkt. (Sjeldnere). — 3) Syssel, Virksomhed, Arbeide (s. driva); ogsaa: Flid, Travlhed. — 4) Noget som driver afsted, især om Snee; Sneefog. Gbr. (G. N. drift). 5) Trælast, som er udlagt i en Elv til Flødning. Hall. og fl. 6) en Hob Kreature, som man driver eller flytter til et andet Sted. Hertil **Drifte-fe**, n. Kreature som flyttes fra Hjemstedet. **Driftemann**, en Kvæghandler. Østl.

drifta, v. n. sysle, arbeide. B. Stift.

Drikk, m. s. Drykk.

drikka, v. a. og n. (**drikk, drakk, drukket**), at drikke. Inf. ogsaa **drekke**, Østl. (G. N. drekka; Sv. dricka). Imperf. Fl. **drukko**. Supin. sædvanlig **drukkje'**. — Betydn. 1) søbe, indsuge en Vædske. 2) om livløse Ting: trække Væde til sig, blive vaad. 3) holde sig til stærk Drik, svire, være drikfældig. Hertil: drukken, Drykk, Drykkja. — Drikka Jol: holde Julegjæstebud. Drikka Brudlaup: være Gjæst i et Bryllup. Drikka i seg: trække i sig; ogsaa: taale, f. Ex. en bitter Tiltale.

Drikkan, n. Drikke, Drikkevarer. Nhl. Ellers: **Drikka**, n. (f. Ex. eit godt Drikka), Sogn, Hard. og fl. **Drikke**, n. Valders og fl. Andre St. **Drykk**, el. **Drikk**, m.

drikkande, adj. drikkelig, som kan drikkes. Drikkande Varor: Drikkevarer.

Drikkar, m. Drikkebroder, Dranker. Ogsaa Navn paa en Søfugl, Mergulus Alle.

drikkekjær, adj. tilbøielig til at drikke.

Drikkelag, n. Drikkegilde.

Drikkesykja, f. ustyrlig Lyst til at drikke.

Drikking, f. Drikken; idelig Drik.

drilla, v. a. drysse, udstrøe. Røros.

[**drilla**, v. a. bore med Dril. (Tydsk).

driplutt (i'), s. droplutt.

[**dristeleg**, og **dristig**, adj. = herdig, modig, djerv. (Af Tydsk).

Drit (ii), m. Skarn; ogsaa Smuds, Skidenhed.

drita (ii), v. n. (**drit, dreit, dritet**, i'), gjøre sit Behov (cacare). Ogsaa G. N. Hertil **Drita** (i'), f. Diarrhee.

driten (i'), adj. skidden. Sogn, Nordl. og fl.

dritleg (i'), adj. smudsig. Hertil vel ogsaa „dresli": daarlig, usel, skrøbelig. Smaal.

dritnast (i'), v. n. blive skidden.

Dritneta, f. en stinkende Urt, Stachys sylvatica (?). „Dretnøto", Vald.

Dritord (i'), n. ondskabsfulde Ord. Smaal.

Driv (i'), n. 1) Driven, det at noget driver. Koma paa Driv (s. Drift). Mange St. udtalt Drev, ogs. Dræv. — 2) Fiskerie med Garn, som man lader drive med Strømmen. Trondh. — 3) Noget som driver eller fyger, som Snee eller Vand i Storm. Snjodriv, Rennedriv, Sjodriv. Baaten gjekk, so det stod Drivet fyre honom. — 4) Noget som bliver drevet eller indslaaet; især Stopning, Trevler af opplukket Tougværk, hvormed man tætter Fugerne i et Fartøi. (Jf. Si). — 5) Drivværk, Bolter og Hjul i en Maskine. — 6) Udgravning (Gravering) paa Sølv og andet Metal. Tel. og fl. — Driv (Drev) findes ogsaa brugt om et Rækværk, f. Ex. paa en Bro (Østerd.), men dette hedder ellers Handriv, der opfattes som Hand-riv (ligt Hand-tre).

driva (ii), v. a. og n. (**driv, dreiv, drivet**, i'), 1) drive, støde, slaae ind, f. Ex. en Nagle. — 2) føre afsted, flytte, fremdrive. Søndenfjelds især om at flaade Trælast paa Elvene. — 3) holde i Drift, styre (en Gaard, et Brug). — 4) tilskynde, tvinge, nøde; ogsaa anstrenge, anspænde; gjøre megen Brug af. — 5) fordrive, bortdrive, f. Ex. en Sygdom. Hertil Ordsproget: D'er vondt, som vondt skal driva. — 6)

kaste, slænge. Driva i Hop: kaste i Dynge. Nordland. Ogsaa om at slaae. Driva til: slaae til, give et Slag. Mandal og flere. Andre St. dribba til, dreia til. — 7) v. n. drive, fyge i Luften. G. N. drífa. Jf. fjuka, rjuka. Nogle Steder ogsaa: styrte, falde til Siden. „Han dreiv stad": han faldt overende. Sdm. og fl. — 8) flyde afsted paa Vandet, for Vind eller Strøm (= reka). Ogsaa: fiske med Garn (Drivgarn) ved at holde dem i Søen og lade dem drive med Strømmen. — 9) spadsere, gaae frem og tilbage. Han gjekk og dreiv paa Golvet. Ogsaa flakke vidt omkring (ligesom reka). — 10) sysle, arbeide, bestille noget. Kvat er det, de driva paa? Dei driva med Spinning. Driva paa med Slaatten o. s. v.

Driva (i'), f. 1) en Stormbyge, hvoraf Sneen eller Vandet driver. 2) en stor Skynding, Tummel, Forvirring. Det gjekk i ei Driva. B. Stift.

drivande, adj. 1) som kan drives. 2) driftig, dygtig, arbeidsom. Drivande Folk: dygtige Arbeidsfolk.

Drivar, m. Redskab at drive med; ogsaa en Styrer, Fører, Kommandør, &c.

Driv-elta (i'), f. stormende Veir med Drev i Luften. Hall.

Drivemaate, m. Brugsmaade.

driven (i'), part. 1) dreven; tilskyndt; tvungen; ogsaa benyttet, bestyret (s. driva). 2) øvet, erfaren i en Kunst. 3) graveret, udskaaren, om Sølvtøi. Tel. og fl.

Drivgarde (i'), m. en Stormbyge som driver Vandet op; en Styrtning af drivende Vand paa Søen. „Drivgare", Sdm. I Nordl. Rokgare.

Drivgarn (i'), n. Garn, som er bekvemt til at drive med (s. driva, 8). Trondh.

Drivhjul (i'), n. Drivehjul.

Driving, f. Driven, Drivning.

Drivjarn (i'), n. Jern at drive med; ogs. Huggejern. „Drevjønn", Østerd.

Drivkast (i'), n. Vindkast med Drev.

drivkvit (i', ii), adj. sneehvid. Hedder ogsaa: **drivende kvit.**

drivla (i), v. n. (ar), regne smaat, drive af Luften som Dug. „drevle", Indh.

drivlast (i'), v. n. forvikles, forvirres. Det drivlast fyre Augom: det løber sammen for Øinene, bliver utydeligt. B. Stift.

Drivmjøll (i'), f. løs, fygende Snee. „Drevmjell", Gbr. Hall.

Drivnad, m. Drift, Drivemaade.

Drivsand (i'), m. fygende Sand, Flyvesand.

Drivsla (ii), f. Drivning; især om Flaadning af Trælast. Tel. og fl.

Drivsnjo (i'), m. drivende Snee; ogsaa sammendreven Snee. „Drivsnjor", Tel.

Drivspon (i'), m. = Rekspon. Nordl.

drjosa, v. n. (**drys, draus, droset**), drysse, styrte ned (= drysja). Tel. (Mo). Ang. dreosan; Goth. driusan: falde.

drjug, adj. 1) drøi, stor, betydelig; som indeholder meget, holder rigeligt Maal. Hedder: **drjug'e**, Hard. Voss, Sogn og fl. **drug**, Nhl. Hall. Gbr. og fl. **dru**, Smaal. **dryg'e, dryg**, Nordenfjelds og fl. G. N. drjúgr; Sv. dryg. — 2) varig, som rækker langt, holder længe ud; f. Ex. om Madforraad, om Arbeider o. s. v. — 3) paastaaelig, dristig, som gjør store Fordringer; ofte ogsaa: slem, svær, vanskelig at bestille med o. s. v. Heraf drygja, Drygd.

Drjugleike, m. Drøihed; Varighed.

drjugom, adv. rigelig, drøit, ret meget. Indh. „drugom" (Snaasen). Paa Sdm. „i drygaa". G. N. drjúgum.

drjugt, adv. drøit (= drjugom).

drjugvoren (o'), adj. noget drøi; ogsaa langvarig.

drjupa, v. n. (**dryp, draup, dropet**, o'), dryppe, falde i Draaber. Tildeels ogsaa om Huse, hvori det drypper fra Taget. Inf. lyder forskjelligt: **drjupa** (Søndre Berg. og fl.), **drjøpe** (Sdm. og fl.), **drupe, drype, drøpe.** G. N. drjúpa; Sv. drypa. Heraf Drop, Drope, drøypa. — Det drypp ikkje myket Feitt av det: det giver ikke megen Fordeel. Det korkje dett eller drypp av honom: han holder sig meget stille, tager ikke Deel i nogen Ting. B. Stift.

Drjuping, f. Dryppen, Draabefald.

Drog (oo), f. 1) Bevægelse i Skyerne af Vind. Sdm. og fl. Jf. Drag, Draatt. — 2) en Stormbyge, stærkt Vindstød. Nordl. hvor det ogsaa hedder Droga.

Drog (o'), f. 1) en kort Slæde at kjøre Tømmerstokke paa; et Drag. (Af draga). Søndre Berg. Ryf. Østl. (Andre Steder Stytting, Vaga). — 2) et Sted hvor man drager noget; en Bjergsti hvor Ved og Tømmer trækkes ned. Gbr. — 3) Vei hvor et Dyr har krøbet eller nedtraadt Græsset; især om Odderens Vei fra Vandet til sin Hule. Sfj. Sdm. og fl. — 4) en lang Huulning i Jorden, en liden Dal. Østl. (Rom.).

Drog (o'), m. s. Draug.

Droga (o'), f. 1) en Dragt Ved, som man trækker med Hænderne; ogsaa en Løvgreen belæsset med Hø, og lignende. Mange St. (Rbg. Tel. Sdm. og fl.). G. N. draga, acc. drögu. — 2) et stort Følge, en lang fremskridende Række. Tel.

Droglor (o'), pl. f. Pletter eller Striber, især paa Vand. Sæt.

droglutt (o'), adj. stribet eller plettet. Sæt. Jf. droplutt, drovnutt.

Drok (o'), f. (Fl. **Dreker**, e'), Pige, Pigebarn. Ndm. Andre St. Djoka (o'), Djoke (tildeels paa Sdm.), Vækja, Fesja og fl.

Drol (oo), n. Sted, Plads, liden Flade eller Sump. **Bærdrol** (Sted hvor der voxer Bær). **Moltedrol** (= Moltemyr). Indh. (Sparbu). I svenske Dial. drol: Sump, Myr.

Drold, m. (Øgenavn), = Stril.
Droll, m. liden Kugle eller Knude i Tøi (f. Ex. paa Gardiner); rund Frøtop paa Værter. Tel. (Vinje). Hertil **Drolleblom**, Sonchus, og fl.
droma (oo), v. n. (ar), nøle, være seenfærdig, gaae seent; ogsaa: tale langsomt, m. m. Hall. Hertil **Drom**, m. en seenfærdig Person. **Droming**, f. Nølen. **Dromegang** (-gøng), m. langsom Gang. Jf. Isl. dræmt: langsomt.
Dronning, s. Drottning.
Drop (o'), n. Dryp, Draabefald, f. Ex. fra et Tag. Rbg. Mandal, Tel. og fl. Af drjupa.
Drope (o'), m. en Draabe. Nogle Steder **Droppe**, **Draapa**, **Draapaa**. G. N. dropi. Ogsaa om en liden Slump eller Portion af Vædske (= Sope, Skvett).
dropen (o'), part. dryppet (neddropen). Nogle St. ogsaa for drepen.
dropfri (el. dropefri), adj. draabefri, tæt i Taget.
dropla (o'), v. n. (ar), dryppe smaat, falde i smaa Draaber.
droplutt (o'), adj. spraglet, smaaplettet. Tel. B. Stift og fl. Ogsaa **droplaatt**, Helg. **dreplaatt**, Ork. Østerd. Hertil et Konavn: Dropla.
Droprenna, f. Afløbsrende for Tagdryp. Telemarken.
Dropstein, m. Drypsteen, Stalaktit.
Dros (oo), f. Dame, rig eller meget anseet Kvinde. Tel. (Landst. 125). G. N. drós.
Drose (o'), m. 1) Flok, Følge, stor Hob. Hall. Tel. og fl. — 2) Korndynge, Korn som er aftærsket, men ikke renset eller drøftet. Mest brugl. i de nordlige Egne. Afvig. **Drøse**, Vald. **Drossa**, **Draasaa**, Ork. Østerd. Toten; **Traasaa**, Smaal. (Sv. dråse). Jf. drjosa og dryssja.
Drott, s. Draatt.
Drott, m. Herre; Eier. I Sammensætningen Landdrott. G. N. dróttinn.
Drottning (oo), f. Dronning (egentl. Herskerinde). Nu sædvanlig udtalt Dronning.
Drovnor (o'), pl. f. Spætter, Smaapletter. „Drøbnu", Hall. Jf. drevna.
drovnutt (o'), adj. spraglet, smaaplettet. „drøbnutt", Hall. Jf. droplutt, droglutt.
drug, **drugom**, s. drjug.
drukken, adj. 1) uddrukken, udtømt. 2) fuldsuget af Vædske. Jf. sjodrukken, vatsdrukken. 3) drukken, beruset. (drukkjen).
Drukkenskap, m. Ruus, beruset Tilstand.
drukna, v. n. (ar), drukne, kvæles i Vand (ogs. af Damp, Røg el. Stank). G. N. drukna.
Drukna, f. drukken Tilstand, Ruus. „E saag ikkje noka Drukne paa 'naa". Sdm. Jf. Drykna.
Drull, m. Drøn, Skrald. Sdm.
Drumb, m. Vraa, lidet Rum i et Hjørne, f. Ex. ved en Trappe. Loftsdrumb. Tel. (Mo og fl.).
Drumba, f. Klods, tyk og drøi Tingest; f. Ex. om Frugter (Nødder); ogsaa om Dyr. Hard. Voss. (G. N. drumbr, Klods).
druna (drunne), v. s. drynja.
drunta, v. n. (ar), 1) nøle, søle Tiden bort, ikke blive færdig. Vestenfjelds. (Ogsaa i svenske og danske Dial.). Jf. droma. — 2) knurre, surmule, vise en vranten Stemning. Hall. — 3) fjerte (pedere). Østl. Hertil **Drunt**, m. Fjert. Ogsaa i svenske Dial.
drupa (uu), v. n. (er, te), hænge, lude, bøie sig ned; f. Ex. om Grene paa Træer. Num. Hall. G. N. drúpa. Forskjelligt fra drjupa.
drus (uu), og **drusen**, adj. drøi, fyldig; ogsaa: gavmild, rundhaandet. Jæd.
drusa, v. n. (er, te), styrte frem, strømme til; ogsaa: slumpe til (= rusa til). Nordre Berg. Nordl. (Jf. drjosa).
drusla, v. n. (ar), regne smaat eller tyndt, i smaa Draaber. Tel. Nogle St. **drysla** (y').
drust (uu), adv. rigeligt, overflødigt; ogsaa: prægtigt, herligt. Tel.
Drust (u'), f. Pragt, Stads, Glands. Tel. (sjelden). Jf. Dramb.
druske (dryssede), s. dryssja.
drusteleg (u'), adj. prægtig, glimrende. Tel. (meget brugl.), Hard.
Druva f. Drue, Viindrue.
drya, s. drygja.
dryfta, v. a. (er, te), drøfte, rense Korn for Avner ved en stærk Omrystelse. Sv. dröfta (Rietz 101). Figurlig: prøve eller grandske en Sag. Maaskee oprindl. drifta.
Dryfta, f. en Portion Korn til at drøfte; et Trug fuldt. Sdm. og fl.
Dryftetrog (o'), n. et bredt Trug, hvori Kornet drøftes. Ogsaa kaldet **Dryfting**, m. B. Stift, og **Dryftel**, m. Nordl.
Dryfting, f. Drøftning, Renselse.
Dryg, m. Drøielse, Forslag, Varighed D'er ikkje nokon Dryg i det. Tel. og fl. Jf. Drygd, Drygsla.
dryg, adj. s. drjug.
Drygd, f. Drøihed, Omfang; Varighed. (Af drjug). Valders og fl. I Hall. **Drygn**, f.
drygja, v. a. (er, de), 1) gjøre drøiere, forlænge, gjøre at noget bliver varigt. G. N. drýgja. — 2) forhale Tiden, opsætte noget, nøle, tøve. Eg drygde til Kvelds. Dryg no intje for lenge! (Meget brugl.) Inf. udtales sædvanlig drya (drye), ligesaa Præs. dryer (drye); derimod tydeligt Imperf. drygde, Sup. drygt. — Saaledes ogsaa **drygjast** (dryast): blive drøi; vare længe, komme seent til Ende.
Drygja, f. s. Drygsla.
drygjande, adj. i Forbind. D'er ikkje drygjande lenger: det er ikke raadeligt at opsætte det længere.

Drygjel, f. Drøgje.
drygjeleg, adj. som gjør Tingen drøiere.
drygjen, adj. 1) = drygjeleg; 2) seenfærdig, nølende. (Fl. drygne).
Drygn, f. s. Drygd.
Drygsla, og **Drygsl**, f. 1) Drøielse, noget som gjør en Ting drøiere eller varigere. (Matardrygsla). Hedder ogsaa **Dryg**, m. **Drygja**, f. og **Drygjelse**, n. — 2) Forhaling, Nølen, Opsættelse. Hedder ogsaa **Drygjing**, f.
Drykk, m. 1) Drik, det at man drikker (= Drikking). Ogsaa: Nydelse af stærke Drikke; Sviir, Fylderie. — 2) med Fl. **Drykkjer**: en Drik, Slurk, Portion at drikke paa een Gang. — 3) drikkelig Vædske, Drikkevarer. Torstedrykk, Helsedrykk. — Formen Drykk er meest brugl. vest og syd i Landet; andre Steder: **Drikk**. G. N. drykkr.
Drykkja, f. Gjæstebud, Gilde (= Aata). Nhl. og fl. G. N. drykkja. — **Drykkjebasse**, og **Drykkjekall**, m. Svirebroder. Hall. og fl. **Drykkjelag**, n. Drikkelag.
drykkjevand, adj. kræsen med Hensyn til Drik.
Drykna, f. Drik, Drukkenskab. Hall.
dryla, v. a. (er, te), kaste, slænge, kyle afsted. Han drylte det fraa seg. Sdm.
Dryn (y'), m. 1) en svag Brølen, Køernes Lokketone (s. drynja). Tel. — 2) Drøn, Bragen (= Dyn). Mandal.
drynja, v. n. (dryn, drunde, drunt), give en svag langtrukken Lyd, bøge uden at aabne Munden; om Køer, f. Ex. naar de stunde efter Foder. Tel. Hall. og fl. Paa Rom. **drunne** (druna?). Andre Steder tryta. I Sverige dryna, drøna; i Danm. drynne og fl.
Dryp (y'), n. Dryppen (af drjupa). Hard.
Drypel (yy), m. Drøbel i Halsen (= Uv, Ulv). Hall. Buskr.
drysja, v. n. (drys, druste, drust), 1) drysse, styrte ned, spredes; f. Ex. om Korn. (Jf. drjosa). — 2) strømme, styrte frem. Hall. og fl. — 3) v. a. udstrøe, udsprede. Jf. dysja.
Drysja, f. 1, en Drysseskee, Sukkerskee. Nogle St. „Drøsa". Østl.
Drysja, f. 2, Skryderie, Overdrivelse, forvanskeт Rygte (= Gøysa, Skrynja). Tel. Jf. Drambdrysja.
dræg, s. draga. **dræmme**, s. dremba.
dræpa, s. drepa.
Drætte, n. 1) Dragen, Trækning; f. Ex. ved Fiskerie. Af Draatt. — 2) Skyernes Gang (= Draatt, Drog). Nordre Berg. Ogsaa Strømning i Vandet. Num. og fl. — 3) Dræt, Skagler og Trækketøi, f. Ex. for en Plov. Østl. (Jf. Beite, Greide). — 4) en kort Slæde, Tømmerslæde (= Drog, Stytting). Sogn, Sætersd. — 5) et lidet Læs (= Drøgje). Tel. — 6) Tøi, Ting som man slæber med sig; ogsaa Slæng, Følge, Selskab. Nordre Berg.
Drættehake (kje), m. Krog hvormed Tømmerstokke fæstes til Kjørsel. Sæt.
drøg, adj. duelig til at drage; om Hest som er fuldvoxen og kan bruges til Kjørsel. Gbr. Østerd. Ellers i Sammensætning: dragende, som hardrøg, seindrøg, langdrøg. G. N. drœgr. (Af draga, drog).
Drøgje, n. en Dragt, et Knippe til at drage, f. Ex. af Ved, Stænger, Kviste; ogsaa et lidet Læs (= Droga, Drætte). B. Stift. Ellers i anden Form: **Drøgjende** (Drøgjind), n. Hall., og **Drygjel**, Valders. Drøgje bruges ogsaa spotviis om en seenfærdig Person, som man altid maa drive og paaskynde.
drøla, v. n. (er, te), nøle, søle Tiden bort. Nordre Berg. Nordl.
drøn, s. drynja. **drøpe**, s. drjupa.
Drøs, n. Sladder. Nordl.
Drøsa, f. Sladderhistorie. Fara Drøsor: fare med Sladder. Nordre Berg. Trondhjem, Nordl. G. N. drœsa.
drøsa, v. n. (er, te), 1) sladre, føre løs, unyttig Snak. Nordl. Sdm. og fl. — 2) snakke længe, prate (= røda, svalla). Ryf. — 3) søle Tiden bort, nøle (= drøla, drunta). Østl. ogsaa ved Trondh.
Drøsing, f. Sladder, unyttig Snak.
drøygja, v. n. (er, de), fagle, blive vaad omkring Munden; om døde Mennesker. Hall. Vel egentlig: vise Dødstegn; af Draug.
Drøym, m. en seenfærdig Person. Ogsaa det samme som Draum. Sdm. og flere. Jf. droma.
drøyma, v. n. (er, de), drømme. Af Draum. G. N. dreyma. Ganga og drøyma: gaae i Tanker, i Forvirring; være søvnig eller seenfærdig i sin Gjerning. Ogsaa v. a. Eg drøymde meg rædd. Han drøymde Moer si (om sin Moder).
drøymen, adj. seenfærdig; ogsaa tankespredt, forvirret.
Drøyming, f. Drømmerie; Indbildninger.
drøypa v. a. (er, te), skænke, gyde, lade dryppe. (Af drjupa, draup). Søndre Berg. og fl. G. N. dreypa.
du, pron. (for anden Person): du. G. N. þú. Tilsvarende Akkusativ: **deg**, deels udtalt bredt som „dæg" (Søndre Berg. Trhj.), deels lukt som „deeg" (Sogn, Rbg. Tel. og fl.), og forkortet: **de**, med lukt e (Num. Hall. Vald. Gbr. Sdm. Ndm. Ork.). G. N. þik. Særskilt Dativ: **der** (ee) i Nhl. (sjelden), **de**, i Sætersd. Fleertal: **de** (forhen anført). — Ofte brugt i Betydningen: man, eller vi. Det gjeng ikkje alt, som du vonar. Det susar, som du høyrde ein Foss. — Ofte ogsaa uden egentlig Betydning tilføiet til en Sætning; f. Ex. Eg heve høyrt det ofta, du. D'er no alltid so, du, at det vil minka.
dua, v. a. (ar), tiltale med „du".
dubba, v. n. (ar), bukke sig, lude, nikke;

f. Ex. af Søvn (= duva). Nogle St. **duppa**; ved Mandal: **jubba** (maaskee for djubba).

[**dubbel**, adj. dobbelt (= tvifald). Fr. double.

Dubl, n. en Bøie; s. Duvl.

dubla, v. n. (ar), ødsle, forøde noget. (Sjelden). S. fordubla.

Dublung, m. skjult Nagle imellem Staverne i et Kar. Sæt. Sdm. og fl. Ogsaa kaldet Dimling (Nordl.) og Blinding.

due, v. s. duga, duva, dua.

Dufs, m. Dusk, Top, Kvast. Tel. — **Dufseblom**, Skabiose (Urt). **dufsutt**, adj. dusket, kvastformig.

Duft, f. Støv, især om fiint Støv af noget som bliver knust eller malet; f. Ex. Meelstøv. Afvig. **Dupt**, Sogn, Nhl. og flere. **Dyft** (y'), Sdm. G. N. duft, dupt. Jf. Dumt.

Duft, f. (2), s. Dyft. **dufta**, s. dyfta.

Dug (u'), m. Duelighed, Styrke; Nytte, Hjælp, Forslag. Tel. og fl. G. N. dugr.

duga (u'), v. n. (er, de), due, hjælpe, nytte, være tjenlig eller dygtig til noget. Inf. lyder ogsaa: **due**, **duve** (Helg.), **dauge** (Ork.). G. N. duga; Sv. duga. Præs. **duger**, ogsaa dugjer (Tel. og fl.) og dygje, dye (Sdm. for dugje). G. N. dugir. Ironisk som Trusel: Eg skal duga deg: jeg skal hjælpe (el. lære) dig. Tel. og fl.

dugande, adj. dygtig, tilstrækkelig, rigelig.

duglaus, adj. kraftløs, uduelig. Tel.

dugleg (og **dugeleg**), adj. duelig, dygtig. G. N. duglegr. — **duglege**, adv. dygtigt, rigeligt, ret tilgavns.

Dugløysa, f. Svaghed, Uduelighed.

Dugnad (u'), m. Hjælp til et Foretagende; Understøttelse med Materiale til Husebygning, og deslige. Nhl. Mere alm. om Arbeidshjælp, især en Sammenkomst af Naboer for at hjælpe En til at udføre et Arbeide i en kort Tid; saaledes: Slaattedugnad, Tekkjedugnad og flere. Ogsaa et Gjæstebud for Deeltagerne i Arbeidet. — Ordet lyder: **Dugna'**, Sogn, Nhl. Ryf. Hall. Valders; **Dunad**, Nfj. Sdm. **Duna**, Ndm. og fl. **Dona**, Ork. Gbr. **Dugning**, Tel. Rbg. **Doning**, Østerd. **Dovning** og **Domning**, Hedemk. Buskr. — G. N. dugnadr, Hjælp.

Dugur (Davre), s. Dagverd.

Duk (uu), m. 1) Dug, Klæde; Borddug, Haanddug. G. N. dúkr. Ogsaa om enkelte Klædningsstykker. Brjostduk, Halsduk. — 2) Væv, vævet Tøi. Segldnk, Voksduk. — 3) Vævbredde, Stykke, f. Ex. i eit Seil. Sogn og fl. Jf. Vaad, Stav, Dyft. — 4) en Kreds eller Omgang ved Alteret (= Blæja). Namd. — 5) en afgrøftet Rude eller Teig i en Myr, en liden Ager af Myrjord. Mandal, Rbg. Tel.

duka, v. a. (ar), 1) duge, bedække med Dug. — 2) lægge i Folder, sammenlægge, f. Ex. et Seil. Nordl. — 3) afgrøfte et Jordstykke, afstikke Ruder eller Teiger i en Myr. Mandal, Tel. Hertil **Duking**, f. Afgrøftning.

dukka, v. n. (ar), dykke i Vand. dukka under: sænke sig under Vandfladen. Nt. duken; Eng. duck.

Dukkar, m. en Dykker.

Dul (u'), n. Skjul, Fordølgelse. **I Dule**: skjult, hemmeligt, i Stilhed. Ogsaa i Dulom, „i Dulaa", Sfj. G. N. dulr, m. (Til dylja).

Duld (u'), f. Stilhed, Skjul (= Dul), Hard. Det gjekk i Duldi.

duld, part. dulgt, skjult, s. dylja.

dulen (u'), adj. drøi, som indeholder (eller egentlig skjuler) meget. Ein dulen Aaker: en Ager, som er flad og jævn og derfor større end den seer ud til at være. Sfj. Paa Sdm. **dylen** (y').

Dulheim (u'), Skjul (egentl. Skjulested). Paa Sdm. **Dyleim** (y'). „I Dyleimaa" (Dulheimom): i Stilhed, hemmeligt.

Dull, m. et Spand, s. Dall.

dulla, løbe, trave, s. dulta.

dulram (u'), adj. udholdende i at dølge noget; paalidelig til at bevare en Hemmelighed. Tel. I Hall. **dølram**.

dulsam (u'), forbeholden, som gjerne dølger noget.

Dulsmaal, n. Dølgsmaal; Sag som holdes hemmelig.

Dult, n. Trav (s. dulta). Hall. Ellers: **Dull**, Ringerige; **Dilt**, Gbr. og fl.

dulta, v. n. (ar), 1) pusle, sysle med noget smaat. Hard. — 2) trave, løbe med korte Skridt. Hall. Ellers i forskjellig Form: **dulle**, Ringerige; **dille**, Rommerige; **dilte**, Gbr. og fl. **tilte**, Smaal. — Jf. ogsaa: dalta, dalla, daldra.

Dumb (?), m. Affald af Værter; smaa Stumper af Stilke og Blade. Toten og fl. i Formen **Dummer** og **Dommer** (Fleertal); sjeldnere **Dum** (Dommen).

Dumba, f. Støv, let og fiint Affald, som svæver i Luften eller efterhaanden fæster sig i Husene paa Vægge, Klæder o. s. v. (Mest alm. om det Støv, som opkommer ved Korntærskning). Nogle Steder udtalt Dumma og Domme. G. N. dumba. Jf. Damb og demba.

Dumbesky, f. støvagtigt Skydække, = Demba.

Dumbeveder, n. uklar eller taaget Luft. „Dumbevær", Tel.

Dumbjølla, f. et Slags Bjælde, bestaaende af en rund Kapsel med indlagte Kugler, som ved Rystelse give en mat Klang. (Bruges ved Kjørsel paa Snee). G. N. dynbjalla; men maaskee egentl. „dumb" (o: mat el. dunkel) Bjælde. Jf. Dumvekkja.

dumbutt, adj. støvet, fuld af Støv.

dumhøyrd, adj. svag paa Hørelsen, noget døv. Østl.

dumla, v. n. (ar), søle, tumle, sløse med fine Sager. Sogn, og fl. (Jf. dubla og sumla). **Duml** (Dummel), n. Sølerie, Uorden i Huset. Østerd.

dumleg, adj. uklar, dunkel, mørk; om Luften. Ork. Ved Røros „dumlen".

dumm (el. dum), adj. 1) stum, som ikke kan tale. Alm. dumm; nogle St. dum'e; men skulde egentlig hedde dumb. G. N. dumbr; Ang. dumb, Goth. dumbs. — 2) dunkel, uklar, f. Ex. om Glas; ogsaa om Luften (ligesom dimm). Gbr. Ork. Sjeldnere om Lyden: mat, svag (jf. dumhøyrd). Derimod ofte i en ny Betydning: taabelig, tosset (efter det Tydske).

Dumme, m. Krog, Hage i Gjængerne paa Døre og Vinduer. Ryf. Hard. Sogn, Nordl. Nogle St. **Domme,** ogsaa **Dom**, Sfj., **Dommar**, Sogn (Lyster).

Dumming, m. En som er stum.

Dump, f. (og m.), en Fordybning, Huulning i Jorden (= Dokk). Smaal. Rom. Gbr. Vald. Afvig. **Daamp**, Ndm. Ogsaa et lavere Rum, Fod=Rum i en Vogn eller Slæde. Østl.

Dump, m. 1) et Fald, en Nedstyrtning. Ndm. Ogsaa Lyd af noget som falder (= Dunk). Ork. — 2) Vindstød, Vindbyge. Fosen.

dumpa, v. n. (ar), falde pludselig; ogsaa: hoppe ned, løbe i Vandet. Østl. (G. N. dumpa, støde). Jf. stumpa.

Dumpenæter, pl. s. Jarnnæter.

dumputt, adj. ujævn, fuld af Huulninger.

Dumsnut, m. En som tier i urette Tid, el. forsømmer at sige noget nødvendigt.

Dumt, n. Støv (= Dumba, Duft). Indh.

Dumvekkja, f. en liden Bjælde (= Stallvekkja). Hall.

Dun (uu), n. (og f.), Duun, finere Hudbedækning paa Fugle. Afvig. **Don**, Østl. G. N. dúnn, m. Eng. down.

Dun (u'), m. Drøn, Bulder. Sfj. Nhl. Nbg. og fl. Tildeels ogsaa **Dune** (u'). Afvig. **Don**, **Daan**, Ork. Ellers: **Dyn** (y'). Sv. dån.

duna (u'), v. n. (ar), drønne, dundre (= dynja). Nhl. Sfj. Hall. og fl. G. N. duna.

Duna, f. s. Dyna. **Dunad**, s. Dugnad.

dunast (uu), v. n. blive dunet, faae Fjæder, om Fugleunger.

Dunder (Dundr), m. 1) en dundrende Lyd. — 2) et Navn paa Fanden. Til Dunders: Fanden i Vold. Sdm.

dundra, v. n. (ar), dundre, drøne, buldre. Egentl. dun=ra, s. dynja. — **dundrande**, adj. buldrende. **Dundring**, f stort Bulder.

Dune (u'), m. en Flok, Hob, Mængde, især af Dyr eller Fugle. Hard. Tel. Hall. G. N. dunr (?). Heraf dyna. — S. ogsaa Dun, m.

dunga, v. a. (ar), opdynge, lægge i Dynger. Dunga i Hop.

Dunge (gje), m. Dynge, sammenkastet Hob. Alm. vest og nord i Landet. (Ogsaa i svenske Dial.). Nogle St. **Dyngja**. — **Dungedyr** (y'), f. Bagdør i Fæhuse (hvor Møg udkastes). **Dungestad**, m. og **Dungestøde**, n. Sted hvor en Gjødseldynge har ligget. I Dungevis (ii): i Dynger, i store Hobe.

dungla, v. n. strømme frem; om Skyer, ogsaa om Bølger. Hall.

Dunjord, f. et Slags løs og let Jord. Ogsaa kaldet **Dunmold**. Mandal.

Dunk, m. 1, et lydeligt Slag eller Stød, f. Ex. paa en Væg; ogsaa Lyd af noget som falder ned (= Duns). G. N. dynkr.

Dunk, m. 2, en Dunk (= Kagge).

dunka, v. n. (ar), frembringe en dump Lyd, f. Ex. ved at banke paa noget haardt; ogsaa om noget tungt, som falder ned. (Jf. dunsa). Sv. dunka.

Dun=kril, m. meget smaa Unger af Sild. Helg. (Jf. Mad).

Dunmold, s. Dunjord.

dunna, v. n. (ar), sysle i Huset med Madlavning eller andre daglige Smaa=Arbeider. Sdm. og fl. I Nhl. **dona**. Isl. dunda (Gislason). Jf. dussa. Hertil **Dunn**, n. og **Dunning**, f. Smaasysler.

Dunna, f. et Slags And (Fugl). Lister. (Ogsaa Færøisk). G. N. dunna.

Duns, m. 1, dump Lyd af noget tungt, som falder ned eller støder imod en anden Ting. Sv. duns.

Duns, m. 2, Damp af Jorden. Nordl. og fl. Maaskee efter det tydske Dunst.

dunsa, v. n. (ar), dundre, give en Lyd, som naar noget tungt styrter ned. Temmelig alm. Sv. dunsa.

Dunsa, f. og **Dunsar**, m. en stor og fyldig Krop; En som tramper eller gaar tungt.

Dun=seng, f. Duunseng; Fjæderdyne.

Dun=skrift, f. om en fortrolig Samtale el. Underhandling. Eg gjekk i Dunskrift med honom um det: jeg talede fortrolig med ham derom, søgte med Flid at formaae ham dertil, o. s. v. Sdm. (Uvis Grund).

Dunvær, n. Sted hvor mange Søfugle have Rede og saaledes efterlade megen Duun. Nordl.

Dupp, m. Top, Dusk (= Dufs). Ork.

duppa, v. a. (ar), dyppe, neddyppe (= duva). Østl. Sv. doppa. — Ogsaa v. n. nikke (= dubba), s. duva.

Duppa, f. Dyppelse til Mad. Østl. Ogsaa **Dupp**, el. **Dopp**, m. Nordl.

Dur (u'), en gammel Form af **Dyr** (y'), f. en Dør, tildeels brugt i Sammensætning, som Durhella, Durskida, Durstokk; ogsaa omvexlende med **Dura** (G. N. dura, gen. pl.), saaledes: **Duragaatt**, f. Dørkarm; Dørtærskel. Tel. **Durahall**, m. Forværelse (?). Landsl. 15. **Durakinn**, f. Dørstolpe. (Bugge, Folkv. 30). **Dura=ring**,

m. Jernring til Haandtag paa en Dør.
Durastute, m. Bislag. (Landst. 853). Jf. tviburad.
Dur (uu), m. Bulder, Susen, eensformig Lyd (s. bura). Nogle St. **Tur**.
Dur, el. **Duur** (Davre), s. Dagverd.
dura (uu), v. n. buldre, larme, suse; om en langvarig, eensformig Lyd. Søndre Berg. Tel. Hall. og fl. Andre St. **tura**. — Maaskee fremmedt, eller ogsaa en Form af dundra (?).
Durgaupa (u'), f. den øvre Deel af en Dørkarm. Hall. I Nhl. **Dyragaupa** (y').
Durhella, f. flad Steen til Trappe ved en Dør. Tel. Hall.
Durhogg, n. Dørhug, liden Tværfure i Midten af Underlæben. Tel.
During (uu), f. Susen, Bulder, s. dura.
Durjarn, n. Dørjern. „Durejenn", Tel.
Durm, n. og **durmen**, s. dormen.
Durskida, f. = Beitskida. Hall. (=skjia).
Durstokk, m. Tærskel, Dørtærskel. Sæt. Tel. Hall. Andre St. **Dyrstokk**.
Durvegg, m. Dørvæg. Jf. Kinnung.
Dus (uu), n. Hvile, Standsning, Opholdsstund efter Storm eller Uveir (= Dov, Løgje, Logn). B. Stift, Nordl.
Dus (uu), m. Stød, Slag. Hard. Sdm.
dusa, v. n. (er, te), 1) hvile, standse, udhvile sig; ogs. sidde stille af Træthed eller Døsighed. Sitja og dusa. B. Stift, Nordl. og fl. Paa Jæd. **dosa** (o'). Isl. dúsa. — 2) sagtne, stilles; om Storm og Uveir. Nordre Berg. Det duste paa: det blev stillere. — 3) falde, styrte, som ved et Slag. Eg fekk so vondt, at eg hadde so nær dust. Nordre Berg.
dusa, v. n. (ar), leve i Suus og Duus. Drikka og dusa. (Landstad 769). Jf. dysa.
dusen, adj. døsig, stille.
[**Dusing**, m. Dusin, Tylt. Nogle St. **Dysing** (y'), m. og **Dusin**, n. Fr. douzaine.
Dusk, n. 1) Støi, Tummel. — 2) Taageregn.
Dusk, m. Dusk, Kvast, Busk (= Dufs, Dupp, Skuv).
duska, v. n. (ar), 1) støie, tumle, boltre sig, som i en Leg. B. Stift. — 2) regne smaat, som af Taage. Østl. Sv. duska.
Duskregn, n. fiin Regn, Støvregn. Østl.
dusla (?), v. n. græsse, gaae og æde; f. Ex. om en Ko. Sdm. (i Formen dultle eller dulsje).
dussa, v. n. (ar), syssle i Huset (= dunna). Hard. Hertil **Duss**, n. Smaasysler, Vaskning og deslige.
dust (u'), adv. lige til (= radt, alt); f. Ex. dust i Botnen. Guldal.
Dust, f. 1) Støv (= Dumba, Duft). G. N. dust, n. Nt. Dust; Eng. dust. — 2) Gran, Smule. Kvar Dust. Inkje Dust; eller Aldri Dusti: ikke en Smule.
[**Dust**, m. Dyst, Kamp. (Landst. 264).
dusta, v. n. (ar), 1) støve, ryge af Støv. Tel. og fl. 2) feie, bortfeie Støv. 3) v. a. udstrøe, drysse. Buskr. Jf. dysja. 4) jage, drive (vel egentl. bortfeie). Tel.
Dustetrumma, f. Lydtrumba.
Dusting, m. Tosse; Fjante. Smaal.
dustutt, adj. støvet, fuld af Støv.
dutta, s. dytta. — **dutten**, s. dotten.
Duv, m. Tryk, Nedbøining, s. følg.
duva, v. n. og a. (ar), 1) duve, sænke sig, bøie sig ned. (Nogle St. **dua**). Især om at hænge med Hovedet eller nikke af Søvn, idet man sidder. Hard. Nordl. Hedder ellers **dubba** (mest alm.) og tildeels **duppa** (Hard. Nhl. Sogn). Ogsaa om Fartøiers Bevægelse op og ned paa Bølgerne. (Sv. dufva). — 2) v. a. bøie, trykke ned, sætte lavere. Duva seg ned: lude, bøie sig. Duva ned Toppen paa eit Tre. (B. Stift). Duva Seglet: trække Seilet længere ned. (Mest i Nordl.). — 3) dyppe, neddyppe (= duppa). Rbg. Tel. G. N. dúfa. — Ordet har maaskee engang havt stærk Bøining, ligesom Ang. deofan: dykke, synke (Grimm, Gr. 2, 19); isaafald vilde vel Ordene Djuv, dauv, doven (Dov, Dove) kunne henføres hertil.
Duva, f. Due (Fugl). G. N. dúfa. **Duvehus**, n. Dueslag. **Duvestegg**, m. Handue. **Duvunge**, m. Dueunge.
Duvedrykk, m. det at man drikker i nedbøiet eller liggende Stilling, f. Ex. af en Bæk. „Duedrikk", Sdm.
Duving, f. 1) Nedbøining, Overhaling, Fartøiers Nedgliden over Havbølgerne. 2) Nedsættelse af Seil. Nordl. og fl.
Duvl (u'), n. Boie; Træstykke eller Kar, som bindes til Garn eller Liner i Søen for at vise hvor de staae. Ryf. Shl. og fl. Ellers: **Dubl** (Dubbel), Nordenfjelds. Isl. dufl (dubl). Nt. og Holl. dobber. — **Duvlestreng**, m. eller **Duvletog** (o'), n. Boiereb.
duvla (u'), v. n. (ar), duve op og ned i Vandfladen; om noget som flyder tungt, saa at det af og til skjules af Bølgerne. I Nordre Berg. **dubla**.
Duvslag, n. et rystende eller bedøvende Slag. „Duveslag" (u'), Hall. Til dyvja.
Dvale, m. Dvale, Vintersøvn; ogsaa Døs, halv Søvn. Nogle St. **Vale**. (Mandal). Sv. dvala, f.
Dvaledrykk, m. Drik, som virker stærk Søvn og Sandseløshed.
Dvel (e'), n. Tøven, langt Ophold. Tel. (Sjelden).
dvelja, v. n. (dvel, dvalde), dvæle, tøve, forhale Tiden. Hall. Ellers lidet brugl. (G. N. dvelja, egentl. forsinke). Mere brugt er **dveljast**, om Tiden: forløbe, gaae hen. Det dvelst av Morgonen: Morgenen gaar hen (med Forberedelser). Sfj. Sdm. Ogsaa i Tel. (Landst. 227). Jf. Dagdvelja.
Dverg, m. 1) Bjergaand, mythisk Væsen, forestillet som en meget liden Mand. G. N.

dvergr. Nordenfjelds, tildeels omtalt som en Plageaand for Kreaturene. — 2) Dverg, Menneske som er forknyttet i Væxten. Nogle St. afvigende: Tverg, Hall. Indh., og Verg (Værj), Smaal. — 3) Foden eller Stolpen i den forreste Deel af en Plov. Uvist om hertil, da det kun er forefundet i Formen „Verg" i Valders, og „Værj" i Smaal. og Rommerige.

Dvergbelte, n. fortryllet Bælte, som giver usædvanlig Styrke. Nordl. (I Æventyrene).

Dverghatt, m. Hat hvormed man gjør sig usynlig. Nordl.

Dverglod (oo), f. et Slags kugleformig og meget glat Steen. Helg. (?)

Dvergmaal, n. Gjenlyd, Echo, f. Ex. fra et Bjerg. Paa Sdm. **Dvermaal**. I Tel. **Værmaal**, n. og **Værmaala**, f. (ogsaa forklaret som Vedermaal ɔ: Luftens Stemme). G. N. dvergmáli, m. og dvergmála, f.

Dvergnagle, m. s. Dvergstein.

Dvergskot, n. en vis Sygdom paa Kvæg; omtr. som Alvskot. Helg.

dvergslegen, adj. lam, følesløs. Ork. Jf. draugslegen.

Dvergsmide (ii), n. Krystaller, gjennemsigtige og glatte Stene. „Dvergsmie", Hard. og flere.

Dvergsog (o'), n. en vis Sygdom blandt Kreaturene. „Tvergsøg", Hall.

Dvergspel, n. glatte, kugleformige Stene, som tildeels findes i Leerjord. Helg.

Dvergspene (e'), m. Goldpatte (paa Køer), liden Patte uden Mælkeaare. Tel. (Isl. dvergspeni).

Dvergstein, m. Krystaller. Tel. I Hall. **Tvergastein**; i Vald. **Vergestein**.

dvina, v. n. (ar), aftage, sagtne, lindres; især om Smerte. Hard. G. N. dvina.

Dvining, f. Lindring, Lise.

Dy, n. Dynd, Mudder, Søle. Søndre Berg. Hall. og fl. G. N. dý. Sv. dy. — Ogs. en dyb Sump, et Hængedynd (s. Dya). Stavanger og fl.

Dya, f. 1) Sump, Muddergrund, Hængedynd. Indherred. Andre St. Dikje, Depel, Surpa. — 2) Dynd, Mudder; f. Ex. paa Veie, Fodtøi eller Klæder. Nordl. (meget brugl.). Ellers: Depel, Søyla, Gyssa, og flere.

dya, v. a. (ar), tilsøle, tilrakke med Dynd. Dya seg ut.

dye, s. duga. — **dyet**, s. dyutt.

Dyebotn, m. Muddergrund i Vand.

Dyft (y'), f. Vævbredde, Vævstykke (i Tæpper, Skjørter el. Kaaber). Namd. Fosen. Nogle St. **Duft**. Ellers: Ryft; Breidd, Vaad, Stav, Spol. — Adskilt fra Dyft (yy), see Dypt.

dyfta, v. n. (ar), 1) støve, ryge. Maaskee for dufta. — 2) vimse, løbe omkring. Sdm.

Dygd (y'), f. 1) Kraft, Styrke; især nærende og mættende Kraft i Fødemidler, f. Ex. Mælk. Mest brugl. vest og nord i Landet. G. N. dygd. Jf. dygg. — 2) Dyd, gode Egenskaber; sædelig Fuldkommenhed. (Ofte brugt i den danske Form Dyd). Sv. dygd. — 3) det bedste af flere Raad eller Midler. Det var Dygdi (nogle St. Dyd'a): det var det bedste.

dygdefull, og **dygderik**, adj. prydet med Dyd, rig paa gode Egenskaber.

dygdig, adj. 1) kraftig, nærende, rig paa Næringsstof. — 2) dydig.

dygg, adj. duelig, paalidelig; især: kraftig, føderig (om Mad og Foder); stærk, solid, varig (om Tøi og Klæder). Hall. Num. Tel. (Tinn). G. N. dyggr; trofast.

Dyggleike, m. Kraft, Godhed, Bonitet.

Dygn, s. Døger. **Dyke**, s. Middyke.

dykja, v. a. (er, te), gjætte paa, nævne, henlede Tanken paa En. „Dei dykte paa han". Sfj. — Paa Sdm. i anden Betydning: „Han tord' ikkje dykje se": han vovede ikke at yttre sig, at gjøre som han lystede. „Han hev' ikkje noke te dykje": noget at befale, nogen Magt. Dunkelt Ord.

Dykje, n. Pralerie, store Ord. Nhl.

Dy-kjelda, f. Kilde som danner en Sump omkring sig. Jæd. Ogsaa kaldet **Dykolla** (Dykolda?).

dykk, pron. Eder, s. de.

dykkar, pron. poss. Eders (T. euer). Forefindes i afvigende Former: **døkkor**, pl. **døkre**, Gbr.; **dokkor**, Ndm. (?); **daar**, i n. **daart**, pl. **daare**, Smaal. Romm. Hadl. Østerd. (Tillempet som Modsætning til: vaar, vaart, vaare). G. N. ykkarr. Jf. de, pron. — Til det gamle Akkusativ (ykkarn) høre vel ogsaa Formerne: **dekan**, Hard. **dikkans**, Num. **dikkons**, Tel.

dyld, s. duld. — **dylen**, s. dulen.

dylja, v. a. (dyl, dulde, dult), dølge, skjule, fortie. G. N. dylja; Sv. dölja. Dylja seg: indeslutte meget, være større end det seer ud til (s. dulen); ogsaa: dølge sin Tilstand, anstille sig rolig; om En som er beruset eller meget ophidset. Hertil: Dul, Duld, Dulsmaal og fl.

dyljande, adj. som kan dølges. Det er inkje dyljande: det er ikke noget at lægge Skjul paa.

Dyll, m. og **Dylle**, f. s. Dall.

Dylla, f. en vis Urt, Sonchus arvensis. Num. Buskr. Ellers kaldet: **Dyndle**, Tel. **Dille**, Hall. Gbr., **Dill**, Indh. **Purkedille**, Gbr.

dylpa, v. n. (ar), 1) hoppe, vimse, løbe omkring. Nordre Berg. 2) om Smerter, som gaae over fra et Lem til et andet (= flugta, sneisa). Ytre Sogn.

dymm, s. dimm. **dymmast**, s. dimmast.

Dy-mold, f. Sumpjord, Muld af en optørret Sump. Ogsaa kaldet **Dyjord**.

dymta, s. dimka.

Dyn (y'), m. Drøn, Bulder, dundrende Lyd; s. dynja. Nogle St. **Dun** (u'); ved Mandal **Dryn**. G. N. dynr.

Dyna (y'), f. Torden, Tordenskrald (= Tora). Nordre Berg. (G. N. duna, dyna, reidarduna). Hertil: **Dyneflod**, n. Tordenbyge, Tordenregn. **Dynestein**, m. = Torestein.

Dyna (yy), f. Pude; Hovedpude; ogsaa et Hynde. Egentlig Fjæderpude, af Dun. G. N. dýna. Jf. Seng.

dyna (yy), v. a. (er, te), nedvælte (?). „dyne ned Grase(t)": nedbryde Græsset ved at ligge eller sidde deri. „dyne Eple": slaae Æbler af Træerne. Sdm. og fl.

dyna (y'), v. n. (er, te), flokke sig, samle sig i Hobe, f. Ex. om Fugle. Tel. Af Dune.

Dyndla, s. Dylla.

Dynevær, n. Pudevaar.

dyngja, v. a. (er, de) vælte sammen. Nordl. „dyngje se i Hop": flokke sig tæt sammen. Østerd. Af Dunge.

Dyngja, f. 1) Dynge, Hob (= Dunge). Sogn, Hard. Lister og fl. — 2) Møgdynge, Mødding. Namd. Fosen. Sv. dynga; Eng. dung, Møg. — 3) Dynd, blød Jord; ogs. en Sump, Samling af Dynd, Mudder-grund. Gbr. Sdm. Ndm. og fl. Jf. Evja, Dya, Dikje. — Hertil **Dyngjebotn**, m. Mudderbund. **Dyngjemyr**, f. Hænge-dynd. Ndm.

Dyning, m. Dønning, stærk Bølgegang i Søen enten af Storm eller af en Oprørelse paa et enkelt Sted, f. Ex. hvor et stort Sødyr bevæger sig. Nogle St. **Dønning**; paa Sdm. **Dining**. Sv. dyning. Dunkelt Ord, maaskee fremmedt.

dynja, v. n. (dyn, dunde, dunt), dundre, drønne, buldre; især om en huul og dump Lyd, saasom af stærke Stød eller Omvæltninger, hvorved Grunden bæver. G. N. dynja; Ang. dynian. I de nordlige Egne hedder Imperf. dynde, Sup. dynt, alt med aabent y (y'). Fra Roden „dun" udgaar: Dun, m. duna, dundra, dunka og dunsa.

dynjande, adv. med Bulder, dundrende. Han kom dynjande.

Dynjing, f. vedvarende Bulder.

dynka, v. a. dynke, fugte, væde. Østl. (Formodentlig Nedertydsk). — Afvigende er: **dynkje**, v. n. mugne. **Dynkjesmak**, m. muggen Smag. Østerd. (Tønsæt).

Dynn, s. Dyr. — **dynna**, s. dyra.

dynta (dyntad?), adj. tyk, før, fyldig. Nordre Berg.

dypast, v. n. (est, test), blive dybere, længere til Bunden (= djupna).

Dyping, m. = Djuping.

dyppa, v. s. duva og duppa.

Dypt (yy), f. Dybde, Dybhed. Af djup. I de nordlige Egne udtalt Dyft. G. N. dýpt.

Dyr (yy), n. Dyr, levende Skabning. G. N. dýr. Sædvanligst i indskrænket Betydning: a) om Pattedyr, b) om Vildt, Vilddyr, fornemmelig Reen og Hjort. Saaledes **Dyrkjøt**, n. og **Dyrsteik**, f. sædvanlig kun om Reensdyrkjød. Jf. Dyrkalv, Dyrkolla.

Dyr (y'), f. 1) Dør, Aabning, Indgangsrum i en Væg. G. N. dyrr, f. pl. med Genitiv dura (Jf. Ang. duru; Goth. daur, n. for dur). — 2) bevægelig Dør; Lem eller Skive til Lukkelse for Indgangen (= Hurd). — 3) Forstue, Rummet imellem den yderste Dør og Stuedøren. — En afvigende Form er **Dyrn** (y') eller **Dydn**, i Hall. og **Dynn**, i Tel. ogs. i Smaal. Ellers mest alm. **Dyr** (y'), og **Dør**; paa enkelte St. **Dor** (o'), maaskee en Tilnærmelse til det oprindelige Dur (u'), som vilde være en meget bekvemmere Form. Fleertal regelret **Dyrer** (Dyre, Dører); i Søndre Berg. **Dyrar**, maaskee for Durar. Jf. Dur.

dyr (yy), adj. 1) værdfuld, kostelig, dyrebar. G. N. dýr(r). I religiøs Tale omtrent som: hellig. Hertil: sverja høgt og dyrt; gjera sin dyraste Eid. „Saa dyre er dei Moder's Ord", Landstad, 227. Dyre Biddag (Dyrbeedag): den store Bededag. Indh. — 2) dyr, kostbar, vanskelig at bekomme. Ogsaa om Tid og Sted, hvor Fødemidler koste meget. — 3) om Person, som holder høi Priis, kræver stor Betaling. Han er dyr paa det.

dyra (y'), v. n. og a. (ar), 1) gjøre Dør eller Aabning i en Væg. Afvig. **dynna**, Tel. — 2) bringe igjennem Døren. „døra seg": komme ud af Huset; ogsaa: forføie sig ud, pakke sig. Mandal, Gbr. „daare se": gaae ud og ind uden Hjælp. Smaal. Maaskee for dura (u').

Dyrbru (y'), f. liden Trappe ved en Dør (= Durhella). „Dørabru", Indh.

Dyrfar (yy), n. og **Dyrfet**, n. Spor efter vilde Dyr (Reensdyr).

dyrgja (?), v. n. løbe til, rende til; ogsaa: smække, slaae til. „dørja te", Helg. Sv. Dial. dårga, dorga, dörja (Rietz 110).

Dyrgja, f. 1) Løb, Rend. „Taka ei Dørja": gjøre et Rend, f. Ex. paa Skier. Helg. (Jf. Dorg). — 2) Spor i Sneen efter Skier eller Slæder. Valders (Dyrja). — 3) Fremstrømning, Stiim (af Fisk). Nordl. (Dørja).

Dyr-grav, f. (fordum) en Grav eller Fælde for vilde Dyr.

Dyrhage, m. Dyrehave, Menagerie.

dyrka, v. a. (ar), 1) dyrke, forædle, bringe til større Værd. (Af dyr, adj.). Om Forbedring af Jorden. — 2) agte høit, sætte Priis paa. Østerd. tildeels udtalt: dirke, derke. — 3) ære, tilbede. Dyrka Gud. G. N. dýrka. Sædvanlig udtalt med aabent y (y'). Derimod med lukt y (yy) i Formen **dyrkast**, ɔ: blive dyrere, stige i Priis; s. dyrna.

Dyrkalv, m. Reensdyrkalv.

dyrkande, adj. dyrkbar, om Jord.

Dyrkinn, eller **Dyrekinn** (y'), f. Dørstolpe, el. Side af Dørkarmen (= Durakinn). Sæt.

Dyrknad, m. Dyrkning, Dyrkelse.
Dyr-kolla, f. Hind, Hunhjort. Sdm.
Dyr-kong, m. Han-Reen, som gaar i Spidsen for en stor Flok
dyr-køypt (kj), adj. dyrekjøbt, kostbar.
dyrlagd, adj. høit anslaaet eller vurderet. Jf. dyrleigd.
dyrleg, adj. noget dyr; ogsaa dyrebar.
dyrleigd, adj. om Gaarde: høit skyldsat, høit taxeret i Matrikulen. B. Stift.
Dyrleike, m. Dyrhed, Kostbarhed.
Dyrn (y'), f. Styrke, Friskhed. Koma til Dyrn atter: komme til Kræfter igjen, gjenvinde sin fulde Styrke. Hard. s. følg.
dyrna (y'), v. n. (ar), blive stærkere, faae større Kræfter; om Dyr og Mennesker. Hard. Voss. Ogsaa om Vinden: tiltage, voxe. Sfj. Noget dunkelt.
dyrna (yy), v. n. (ar), blive dyrere. Hedder ogsaa **dyrkast**, Søndre Berg. Gbr. og fl. — Hertil: **Dyrning**, f. Stigen i Priserne.
dyr-olm, adj. om Køer eller Oxer, som trodse Rovdyrene og vende sig dristigt imod dem. Voss og fl.
Dyr-os (oo), m. Lugt eller Uddunstning af Dyr. Tel.
Dyrrike, n. Dyrerige.
Dyrshorn, n. Reensdyrhorn, og fl.
dyrsk, adj. dyrisk. (Sjelden).
Dyrskap, n. og **Dyrskapnad**, m. Dyreskikkelse; Pattedyrs Form.
Dyrskjelv, m. = Veideskjelte. Tel.
Dyrslag, n. Dyreart, Race.
Dyrstokk (y'), f. Durstokk.
Dyrstup, n. = Dyrgrav. Tel.
dyrva (y'), v. a. tildække, s. tyrva.
dyrvast, v. n. driste sig, have Mod til noget. Sæt. sjelden; oftere **djørvast**. (Af djerv). G. N. dirfast.
dyrverdig, adj. dyrebar, herlig, kostelig.
dyrvoren (o'), adj. noget kostbar.
dysa (yy), v. n. (er, te), tumle, lege og støie (= duska). Sdm. Hertil **Dys**, n. og **Dysing**, f. Leg og Støi.
Dysing (y'), m. s. Dusing.
dysja, v. n. (dys, duste), drysse smaat og fint; ogsaa: smaaregne, dugge af Taage. Jæderen og fl. Falder nær sammen med drysja, men kan dog være et andet Ord. Jf. Dust.
dytta, v. a. (ar), støde, stampe, f. Ex. med en Pæl, som man vil sætte fast i Jorden. Hedemarken. Nogle St. **dutte**. Jf. G. N. dýa (dúdi), ryste.
dytta (y'), v. a. (er, e), 1) tætte, tilstoppe en Aabning. (Af Dott). Nhl. Rbg. og fl. 2) opdæmme Vandet, saasom ved et Fiskested i en Elv. Sfj. 3) pakke, indstoppe, f. Ex. i en Sæk. Smaal.
Dytting, f. Tilstopning.
dyutt, adj. sølet, fuld af Dynd og Mudder, s. Dy.
dyvaat, adj. ganske vaad, gjennemvaad. Hedder ogs. **dyende vaat**.
dyvja, v. n. (dyv, duvde, duvt), 1) bæve, ryste, gynge; især om Jord som har løs Grund eller hviler paa et Lag af Dynd. (Jf. Dov, Dove). Tel. Shl. Nhl. og fl. Andre St. dissa, huska, evjast. — 2) runge, surre, give en huul eller dump Lyd, som naar man tramper i en Hvælving, el. banker paa hule Træer. Sdm. og fl. Det dyv i Veggjom (runger i Væggene). Det dyv fyre Øyrom (surrer for Ørene). — 3) smække, slaae til noget saa at det bæver. Hall. „Han duvde til aa slo". Jf. Duvslag. Hertil **Dyv** (y'), n. og **Dyvjing**, f. Surren, huul Gjenlyd.
Dyvja, f. en tung eller stor Krop (egentl. En som gaar saa at Grunden bæver). Ein Dyvje Gamp: en stor Hest. Tel. (Vinje).
Dyvle (y'), n. en liden dyb Sump. Lister og fl. Jf. Holdyvle.
Dyvsøkkja (y'), f. Hængedynd, dyb Sump. „Dyvesekkja", Shl. Nhl.
Dæ, og **Dæ-gras**, s. Daae.
dæ, s. det. **Dæda**, s. Fordæda.
Dæl, n. Luftning, Vindpust, som man kan seile med. Helg. s. dæla.
dæl, adj. tilgjængelig, let at komme til. Shl. Mest i Neutr. (dælt). D'er so dælt aa tala med han: man kan tale ret fortroligt (frit, utvungent) med ham. G. N. dæll (for dælr). Ogsaa i svenske Dial. Komparativ hedder dældare, maaskee en Udvidelse af dældre, dælre (G. N. dælli).
dæla, v. n. (er, te), lufte, blæse lidt, saavidt at man kan seile. Helg.
Dæla, f. 1) en Rende til Vandledning, især af udhulet Træ. Nordl. Sdm. og fl. G. N. dæla. — 2) Vandfure, liden Grøft i en Ager. Voss, Hall. Indh. Nogle St. ogsaa om en lukket Grøft (= Holveita). Tydal. — 3) en liden Bæk. Namd.
Dæld, f. Fordybning i Jorden, en liden Dal (= Dokk, Dump). Hard. Sdm. Indh. Nordl. I Sogn: **Døld**. G. N. dæl. Sv. däld.
dæleg (el. dælen?), adj. forfærdelig, skrækkelig. „Da va so dæle' te sjaa". Nhl. (Dunkelt Ord).
dælka, v. søle, rode; s. dalka.
Dælskap, m. Hygge, Fortrolighed, Frihed i Omgang (s. dæl).
dæma, v. a. (er, de), give et vist Udseende (Daam). **dæma seg**: udvikle sig til en fuldkomnere Form, blive mere fyldig eller vakker, see bedre ud. Tel. Jf. Dæme.
dæma, v. (2), s. demma.
dæmd (el. dæmt), adj. 1) beskaffen med Hensyn til Hudfarve. Hertil bleikdæmd, ljosdæmd, svaldæmd. — 2) beskaffen med Hensyn til Smag, Reenhed, Sundhed. Hertil: goddæmd, surdæmd, udæmd.
Dæme, n. 1) Udseende, Farve; især Ansigts-

farve (= Hamlit). Søndre Berg. Tel. Hall. — 2) Smag, Eftersmag i et Kar (af en udtømt Vædske); ogsaa Reenhed, Friskhed. Sdm. og fl. Jf. Daam.
Dæming, f. Demming. **dæmla**, s. demla.
dæmme, v. s. demba og demma.
dæn (for der=ne), s. der.
dæsa, v. n. (er, te), vansmægte, give sig tabt af Udmattelse, eller især for Lidelse af Frost og Uveir. Mest brugl. vest i Landet (Sæt. Lister, Jæd. Sfj. Sdm.). Nogle St. **dasa** (Romsd. og fl.). G. N. dæsa, dasast. Tildeels ogsaa: omkomme, sætte Livet til. Mest om Kreature. Part. **dæst**: vansmægtet, udmattet; ogsaa: omkommen.
Dæseveder (=veer), n. Uveir og Frost, som Kreaturene ikke kunne udholde. Ogsaa **Dæsingveder** (Dæsingeveer).
Død, m. s. Daud, Daude.
Døger (Døgr), n. Døgn, Dag og Nat tilsammen. Tretti Døger: en Maaned. Afvigende: **Døgn**, og **Dygn**, n. (Ved Trondhjem). Ellers bruger man oftere: Samdøger, og Jamdøger, som ogsaa passe bedre til den gamle Betydning; G. N. dœgr var nemlig 12 Timer eller et halvt Døgn.
døgervill, adj. 1) uvis om hvilken Dag (Ugedag) man er kommen til (= dagvill). 2) uvis om Dagens Tid, f. Ex. paa en Reise i taaget Veir. Gbr. Ved Trondh. **dygnvill**.
døkk, pron. (Eder), s. de.
døkk (ø'), adj. dunkel, noget mørk; om Farve; ogs. om Luften. Søndre Berg. Sogn og fl. Afvig. **dekk**, og tildeels **degg** (degg'e), Nfj. Sdm. G. N. dökkr (Ang. duncor; Holl. donker; T. dunkel).
døkkast, v. n. fordunkles, blive mørkere.
Døkkleike, m. Dunkelhed.
døkna, v. n. = døkkast.
Døl, f. (og m.), 1) en liden Dal (= Dæld). Tel. Nedenæs. — 2) Engstykke tæt ved Husene; meget græsrig Eng. Tel. Hertil **Dølehøy**, n. Hø af den bedste Eng.
Døl, m. en Daleboer, Indbygger af et høit liggende Dalstrøg. Østl. (Jf. Døling). Fleertal sædvanlig: **Døler**. G. N. dœlir (i Sammensætning). Hertil: **Dølebunad**, m. (Daleboernes Dragt &c.), **Dølegjenta**, f **Dølegut**, m. **Dølemaal**, n. **Dølevis**, f. og flere.
Døla, f. 1) Kvinde fra Dalene. Oftest af Stedsnavne, som Sogndøla, Hemsedøla, Gausdøla. — 2) et taabeligt Menneske. „Ei Døle", Sdm. Sfj. s. følg.
døla, v. n. (ar), bære sig taabeligt ad, komme med underlige Paafund. „Kva æ dæ du døla mæ?" Sdm. Hertil; **Døleferd** (=fær), f. taabelig Adfærd; **dølesingjen**, og **dølen**, adj. taabelig. G. N. dœlskr.
Døld, f. s. Dæld.
Døleblom, m. Kabbeleie (Caltha). Til Døl, f.
Døling, m. Daleboer (= Døl). Berg. Stift og fl. I Trondh. Stift: **Daling** Hertil: Uppdøling, Aardøling, Sogndøling o. s. v.
døm (for deim), s. dei.
døma, v. a. (er, de), 1) dømme, fælde Dom over; bedømme; ogsaa bestemme ved Dom. G. N. dœma. — 2) v. n. dømme, ræsonnere, gjøre Slutninger; ogs. snakke, tale vidt og bredt. — Part. **dømd**: domfældt &c.
Dømar, m. Bedømmer. Jf. Domar.
Døme, n. Egenskab, Art, Skik. Jf. Herredøme, Meisterdøme. D'er ikkje nokot Døme paa det (B. Stift): det har ikke nogen rigtig Skik. (Maaskee egentl. det er ikke noget at dømme efter. Jf. G. N. dœmi, Grund for en Dom). — En anden Betydning: Exempel, Sidestykke (G. N. dœmi), er forudsat i Udøme og udømeleg; jf. Dømesoga.
Dømegaava, f. og **Dømekraft**, f. Evne til at dømme rigtigt.
Dømekunst, m. Øvelse i at dømme; Kritik.
Dømesoga (o'), f. gammel Fortælling, Sagn, Historie. Nhl. G. N. dœmisaga.
Døming, f. Bedømmelse, Kritik; ogsaa Ræsonnering; Snak.
Døming, m. Forbryder, En som er dømt til Straf. „Dømingje", Tel.
dømta, v. n. (ar), 1) gjøre Slutninger, formode, antage noget. Num. — 2) hentyde paa, el. ymte om noget. „De ha dømta paa han". Gbr. (Gausdal). Noget lignende er tymta (Tel.) og tynta (Vald.).
Døn, s. Dyn. — **døne**, s. dyna.
døpa, s. døypa.
dør, adv. der. — [Koma seg dør: komme frem, komme i Havn, til Land, o. s. v. (Berg. Stift). Er at henføre til Nedertydsk dör (= T. durch), ɔ: igjennem. Jf. dorgen.
Dør, f. s. Dyr. — **døra** (seg), s. dyra.
dørja, s. dyrgja.
[**Dørslag**, n. Sold eller Sigte af Blik. Nordl. (I B. Stift ogs. Dorrslag, Dollslag). Er Nedertydsk.
Døs, s. Dos. **Døtter**, s. Dotter.
[**Døvik**, m. Lufthul paa Tønder (= Svikk). Gbr. Nordl. (Holl. deuwik; Nt. döfk, en Tap).
døya, v. n. (r, dde; eller: **døyr**, **do**, **daaet**), 1) døe, ophøre at leve. G. N. deya (deyr, dó, däit). Jf. dauda. — 2) forsvinde, blive borte. Døya av: døe hen, f. Ex. om Lyd. Døya ut: uddøe, f. Ex. om Værter. — Om Formerne mærkes: Inf. **døya** bruges af og til i Berg. Stift; ellers: døy. Imprf. **do** er meget brugl. i Trondh. Stift, ogs. Helg. Sdm. Østerd. Solør (Sv. dog); ellers: døydde. Supin. (med hava) hedder: **daae**, Ork. **doe**, Indh. Helg. **daatt**, Sdm. Gbr.; ellers: døytt; f. Ex. Eg tenkte, han hadde døytt (daatt, daae'): jeg frygtede for, at han skulde døe. Particip **daaen** ombyttes sædvanlig med daud.
døyande, adj. 1) døende. 2) i Forbindel=

sen: døyande Dag, ɔ: Dødsdag.
døyda, v. a. (er, de), døde, kvæle, undertrykke. G. N. deyda. (Af daud). Af og til i Formen „døye", dog noget usikkert, da det tildeels faar samme Betydning som „døyva". Saaledes i Nordl. om at udbløde Hø med varmt Vand; i Tel. om at blødgjøre Uldgarn ved Ophedelse; s. døyva. Hertil „Døysle", f. s. Døyvsla.
Døydsl, n. død Krop, Aadsel. Ork. (Opdal).
Døying, f. Døen; Antal af Dødsfald, Mortalitet.
døypa, v. a. (er, te), døbe, indvie ved Daab (s. Daup). Søndre Berg. Hall. og flere. Andre Steder døpa, døpe. G. N. deypa, neddyppe (N. L. 2, 293. 341). — Hertil: Døypar, m. Døber. Døypebok, f. Ministerialbog. Døypefat, n. Døbefad. Døypefunt, s. Funt. Døypenamn, n. Døbenavn. Døypesetel, m. Daabs-Attest. Døypevatn, n. Døbevand (= Daup).
Døyping, f. Døbning, Daab. Jf. Skirsl.
døysa, v. a. (er, te), ophobe. Døysa i Hop: vælte sammen. Jæd.
døyva, v. a. (er, de), 1) sløve, afstumpe. G. N. deyfa. Af dauv; jf. doven. Døyva Eggi: afstumpe Eggen (paa skarpe Redskaber). Døyva Kanten: afrunde en alt for skarp Kant, f. Ex. paa et Bord. — 2) lindre, formilde, stille. Døyva Verken: formilde Smerten. — 3) blødgjøre, tilrede nyspundet Uldgarn ved Opvarmelse og Gjennemdampning i en Gryde (Døyvslegryta). Sdm. og fl. Hedder paa andre Steder „døye" s. døyda. — 4) bedøve ved stærk Larm, gjøre døv. Sjeldnere. — Part. døyvd: afstumpet; dæmpet.
døyvast, v. n. sløves; blive mildere.
Døyve, n. Lindring, Formildelse.
Døyvedrykk, m. lindrende Drik.
døyven, adj. lindrende; ogs. mat, doven.
Døyveraad, f. Lindringsmiddel.
Døyving, f. Dæmpelse; Formildelse.
Døyvsla, f. Blødgjørelse af Vævgarn (s. døyva, 3). B. Stift. Andre St. i lignende Betydning: Døysle (Døydsla?); s. døyda.

E.

E, Vokal, har i nogle Ord den bekjendte lukte Lyd (ee), i andre og flere Ord en mere aaben Lyd (e'), som nærmer sig til Æ. Forved R, N og M lyder det ofte ganske som Æ; f. Ex. her, venda, temja.
E, n. s. Eid. — E, f. (Efugl), s. Æd.
e, pron. s. eg. — Ea, f. s. Ida.
Edla, f. en Øgle; s. Ødla.
Efta, s. Aftan.
eg, pron. (for første Person): jeg. Udtalt med lukt e (eeg), i Sogn, Rbg. Tel. og flere. Andre St. bredere som „æg", Berg. Trondh. Nordl. Forkortet „e", Num. Hall. Vald. Gbr. Sdm. Ndm. Ork. Afvigende „i", Romsd. Snaasen; „ei" Østerd. (Tønsæt); „je", Østl. G. N. ek (eg); Ang. ic; Goth. ik (jf. Nt. og Holl. ik, T. ich, Sv. jag). — Tilsvarende Akkusativ (og Dativ): meg, udtalt lukt paa samme Steder som „eg", ligesaa: mæg og me, i samme Egne som „æg" og „e"; ellers ogsaa „mei", Smaal. Østerd. (G. N. mik). Særskilt Dativ: mer (ee), Nhl. (forældet), me, Sæt. (G. N. mér). Tilsvarende Fleertalsord er: me, som anføres under M.
ega, v. s. eiga. Egda, f.? s. Igda.
Egder, pl. m. Indbyggerne af det gamle Egdafylke (Agder), eller Mandals, Raabygdelagets og Nedenæs Fogderier. Brugeligt i Tel.
Egg, n. et Æg (ovum). G. N. egg. Dativ pl. Eggjom. I Sammensætning meget alm.: Eggje; saaledes Eggjeband, n. Plaster af Æggehvide. Eggjekaka, f. Æggekage. Eggjekvite, m. Æggehvide. Eggjeraude, m. Æggeblomme. Eggjeskurn, f. Æggeskal; s. Skurn.
Egg, f. (Fl. Eggjar), 1) en Eg (acies), skarp Kant. Knivsegg, Ljaaegg. G. N. egg. — 2) Bjergryg, øverste Kant af en Fjeldkam. Trondh. Sdm. og fl. Jf. bakeggjes. I Østerd. ogsaa om en smal Banke eller Jordryg. — 3) en lang Forhøining i Havbunden. Nordl. og fl. — Liggja aa Egg: hvile paa Kanten, vende Kanten ned, f. Ex. om en Fjel. Sæt. og fl. Jf. Rør.
Eggbrest, m. Sprække i Eggen.
eggdregen, adj. sløvet eller skjæmt i Eggen, f. Ex. om en Lee. „eggdrigjin", Indh.
Eggfiske, n. Fiskerie paa „Eggene" eller Bankerne ude i Havet.
eggja, v. a. (ar), 1) hvæsse, slibe, sætte Eg paa. Tel. — 2) ægge, tilskynde, ophidse. G. N. eggja. Jf. Agg. — Hertil eggjast, v. n. tirres, ophidse hinanden.
eggjad, adj. (part.), 1) beskaffen i Eggen; f. Ex. blauteggjad; tvieggjad. 2) opægget, ophidset.
Eggjarbard, n. øverste Kant af et Fjeld. „Eggjabar", Hard.
Egg-jarn, n. skjærende Redskab; Kniv, Lee, Øre o. s. v. Trondh. og fl.
Eggjing, f. Tilskyndelse, Opæggelse.
egglaus, adj. om Redskab med udslidt eller uduelig Eg.
eggrund, adj. ægformig, oval.
eggsjuk (og eggjesjuk), adj. æggesyg.
eggsliten (i') adj. forslidt i Eggen.
Eggstaal, n. = Eggjarn.
Eggvær, n. Sted hvor Æg (af Søfugle)

forefindes i Mængde. Ogsaa **Eggjevær**. Nordl.

egla (eggla), v. n. (ar), yppe Kiv, ophidse og fornærme Folk. Tel. Buskr. Noget lignende er: ekla, eikja, eikjegla.

eglesam, adj. trættekjær; tirrende. Ogsaa **eglesjuk**. Buskr.

Egling, m. en Opvigler, En som ypper Kiv. „Eglingje", Tel.

Egn, f. Eign. — **egna**, f. eigna.

egna, v. a. (er, de), 1) forsyne med Mading (Agn). Egna ei Lina: sætte Lokkemad paa en Fiskeline. G. N. egna. Particip: **egnd**. — 2) vove sig meget, udsætte sig for megen Fare. „egne se", Hall.

Egning, f. Forsynelse med Mading.

Egse (Ekse), n. Bevægelse, Opbruusning, Hidsighed; ogs. Mod, Stemning. Hard. Telemarken.

egst (ekst), adj. heftig, hidsig, fyrig; ret oplagt. Sdm. og fl.

egst, for eigast, f. eiga.

ei, Lyd (Diftong), er her temmelig eens overalt, undtagen i nogle Bygder (som i Hall. og Voss), hvor Udtalen er mere som „ai". Overgang til „e" (ee) findes mest i Østerdalen og Guldalen.

ei, negtende Partikel: ei, ikke. G. N. eigi, ei. Bruges kun i visse Forbindelser; saaledes a) efter „elder" (eller); f. Ex. Anten han vil elder ei. Sjeldnere efter „og". Det kann baade henda og ei. (B. Stift). b) i en Eftersætning, hvor det stilles imod en foregaaende Negtelse; f. Ex. Han er inkje so sterk, at han ei kann trøyttast (ɔ: at han jo kan blive træt). c) i en Forsikring eller Ed, som begynder med „Nei", f. Ex. Nei so menn var det ei!

ei, som Talord, f. ein.

eia (seg), klage, jamre sig. Hard. Andre St. **øya**, og „jøya". Til Interjektionen: eie (meg): ak, ve! Nogle St. „jeie" og „jøye". Hertil ogsaa et Subst. **Ei**, n. Skrig, Jamren. Hall.

Eid, n. Landhals (Isthmus), smalt Landstykke imellem to Søer; ogsaa et Overgangspunkt, en Tværdal eller Sænkning, hvor man let kan komme over fra en Fjord til en anden eller fra et Dalstrøg til et andet. Mest alm. **Ei**; i Guldalen: **E**. G. N. eid; Sv. ed. Hertil mange Stedsnavne, tildeels i Formen Eide (Dativ).

Eid, m. Ed, Forsikring ved at sværge. G. N. eidr. Gjera Eiden sin: aflægge sin Ed. Eg heve korkje Ord elder Eid paa det (ɔ: jeg har intet Løfte faaet).

eidfesta, v. a. (er, te), edfæste (Vidner).

eidfri, adj. aldeles fri, f. eidsvør.

Eidsberging, m. Indbygger af Eidsberg i Smaalenene. Sædv. „Eisberring".

Eidsborging, m. Indbygger af Eidsborg i Telemarken. Sædv. „Eisborring".

eidsvoren (o'), adj. edsvoren.

eidsvør, adj. omtr. som eidfri. Det var ikkje reint eidsvørt: ikke ganske frit, ikke saa at man reent ud kunde negte det. Sdm.

eien, f. eigen. **Eiende**, f. Eigind.

eiga, v. a. (eig, aatte, aatt), at eie. Inf. tildeels **ega** (e'); afvig. **aage** (?), **aue**, i Smaal. Indik. Pr. alm. **eig** (eig'e), **eg'e** (e'); sjeldnere: **aag'er**, ved Trondh. **auer**, Smaal. G. N. eiga (á, átti, átt); Sv. äga. — Betydning 1) eie, besidde, have som Eiendom. Han heve myket, men han eig litet. Ogsaa: have til Ægte, være gift med. Sdm. og fl. (Noget sjelden). — 2) faae. Især i Forbindelsen: eiga Barn, ɔ: faae et Barn, føde. Sogn, Sdm. Gbr. Vald. og fl. (Heraf Barneign). Ho hadde aatt ein Son. — 3) skylde, have at betale. (Med Dativ). Han eig meg ei Mark. Hall. Romsd. og fl. G. N. eiga (som ogsaa betyder: have at gjøre, være forbunden til). — 4) i Forbind. **eiga ved**: have at bestille med, indlade sig med; ogsaa: tirre, ophidse, kives med. Hall. Mere alm. i Formen **eigast** (eigst, aattest) **med**; f. Ex. Han er faarleg fyre den, som eigst med honom. (Ofte udtalt: egst, ekst). B. Stift.

Eiga, f. 1) Eie, Besiddelse af en Ting. Mest i Sammensætning som: Eineiga, Sameiga. — 2) Eiendeel, Ting som man eier. Søndre Berg. (G. N. eiga). Jf. Ueiga. 3) Jordstykke eller Skov som tilhører en Gaard. Gbr.

eigande, adj. 1) eiende. Baade eigande og leigande: baade Eier og Leier (ogs. Huusbonde og Tjener). — 2) eieværdig, værd at have, ønskelig.

Eigar, m. Eier, Besidder.

ei-gaang, f. eingong.

Eige (Eigje), n. 1) Eiendom, det som man eier. Det finst ikkje i mitt Eigje: det findes ikke hos mig. — 2) en beboet Plads, et lidet Underbrug ved en Gaard. Smaal. Ofte sammensat med Gaardsnavne, som Haugs-Eigje o. s. v. — I enkelte Sammensætn. synes „Eigje" at være et gammelt eigin; saaledes i Hall.: **Eigjefolk**, n. nærmeste Slægtninger. **Eigjeplaaga**, f. Menstruation. **Eigjestell**, n. Genitalia.

Eigedom, m. Eiendom. (Sædv. haardt g).

eigeleg, adj. eieværdig, ønskelig at eie. Tel. og fl. (Haardt g). G. N eigulegr.

eigen, adj. egen, særlig tilhørende. G. N. eiginn. Mest alm. udtalt: **eigjen** (eijin), m. **eigji** (eigja), f. **eigje** (eie), n., men i Fleertal tydeligt: **eigne** (egne). Vera sin eigen: være sin egen Herre, være fri for Tjeneste. Eigna Tider, see Tid.

eigenleg, adj. egentlig. G. N. eiginlegr.

Eigenskap, m. Egenskab.

Eigind, f. (og n.), Kornspirer paa Ageren, nylig opspirede Kornstraa (= Brodd). I forskjellig Form: **Eigjind**, **Eiend**, f. Hall. Vald. **Eien** og **Ein**, Gbr. Solør; **Ei-**

ende, n. Sogn; **Jend**, el. **Jen**, f. Busfr. **Jn**, og **Jne**, f. Rom. Smaal. G. N. eigin (?). J svenske Dial. eien, äjel, ägel (Rietz 115).

Eigindfall, n. Skade paa Kornspirerne (af Frost eller Græsorm). Sogn, Gbr.

Eign, f. Eiendom, Eiendele. G. N. eign. Især: Jordeiendom; Marker som tilhøre en Gaard. Jf. Vald og Leigemaal.

eigna, v. a. (ar), 1) tilegne, tilkjende. Han eignar det til seg: anseer det som sin Eiendom. Nordl. og fl. G. N. eigna. — 2) frede, omhægne, holde en Eng fri for Græsning. Vald. (egne).

eigna (adj), ypperlig, fortræffelig. Helg. Eit eigna Barn: et elskværdigt Barn. Eit eigna Ve'er (jf. einka). Vel egentlig Eignar, Genitiv af Eign.

Eignad, m Eiendom. Hertil maaskee „Eigna", pl. brugt ved Trondh.

Eignalut (u'), m. en god Eiendeel; en kostbar Ting. Nordre Berg.

Eignamun (u'), m. Eiendeel. Sfj.

Eignar, m. Eier, Besidder. Hall.

Eignating, m. = Eignalut. Helg.

Eik, f. Eeg; Egetræ. G. N. eik. (S. ogs. Eika). Fleertal sædvanlig regelret Eiker (Eikjer); afvig. Eik'ar. Tel. J Sammensætning mest alm. Eike (haardt k), som: **Eikebord**, **-bork**, **-holt**, **-lauv**, **-skog**, **-stuv**.

Eika, f. 1. Ege i et Hjul (= Hjulspik). Valders. Andre Steder **Eikert**, m. Østl. Sv. ekra.

Eika, f. 2. et lidet Traadnøgle, eller egentl. den inderste Deel af Nøglet. Nordl. og fl. Paa Sdm. **Eik**. J Hall. **Eika**, n. (eit Eika).

Eike (kj), n. Egeved; Egeskov. Sjelden (s. Norske Viser og Stev, 1869, p. 118). G. N. eiki (Egilsson). Hertil nogle Stedsnavne, som Eikesdal, Eikesfjord.

Eikel (Eikjel), m. Tange paa en Lee (= Tjo). Sogn (Lyster).

Eikemaaling, f. Maling med en bleg gulagtig Farve (Træfarve) og med mørkere Striber eller Flammer. B. Stift.

Eikenot (o'), f. Egenød (= Aakorn).

Eikja, f. 1, en liden Pram eller Færge, sammenslaaet af nogle faa Planker. Trondh. Rbg. og fl. Ogsaa i Formen **Eike**, Smaal. Rom. G. N. eikja.

Eikja, f. 2, en trættekjær Person; s. følg.

eikja, v. n. (ar), yppe Trætte, plage Folk med unødig Modsigelse. Tel. Rbg. Hertil **eikjen**, adj. trættekjær, ufredelig.

eikjegla, v. n. omtr. som eintrætta. Tel.

eikor, s. einkvar. — **eikorleides** (-leis), adv. paa en eller anden Maade. B. Stift. (Bedre: eikor Leid).

Eikværing, m. Jndbygger af Eiker (Eger) i Buskerud.

Eil, f. en lang Skure eller Jndhuulning, ligesom en Rende. Solør. (Sv. Dial. ela). Hertil **eila**, v. a. indhule, sætte Skure eller Rende paa.

Eila, f. Øgle, s. Ødla.

eileid, adv. nogenlunde, nogenledes; paa en eller anden Maade. Hall. og fl. (ei-lei, egentl. ei Leid). Andre St. eileides, eileis, einsleis.

Eim, m. 1) Damp, stærk eller synlig Udbunstning af fugtige Ting, f. Ex. af hedt Vand. Tel. og fl. Jf. Gova, Vaatrøyk. G. N. eimr, Damp, ogsaa Jld (Egilson). — 2) skarp Røg, Damp eller Lugt af brændte og stærkt ophedede Ting. Mere alm. Jf. Jm, Ome, Geim. — 3) en svag Luftning, et lidet Vindpust. Shl. Ogsaa om en Strømning i Legemet, en Fornemmelse af Smerte (s. eima), Hall. — J nyere Skrifter er Eim brugt i flere Sammensætninger, som **Eimbaat**, m. Dampbaad. **Eimkjøk**, m. Dampkjøkken. **Eimsag**, f. Dampsaug. **Eimverk**, n. Dampmaskine. **Eimvogn**, f. Dampvogn.

eima, v. n. (ar), 1) dampe, uddunste, give en kvalm Røg eller Lugt (s. Eim). — 2) blæse svagt, lufte (= gusta). Shl. Ryf. — 3) ulme, om Smerter i Legemet (= flaga, flugta, yra). Hall.

Eima, f. en Naal; Stoppenaal. Helg. Andre St. **Jma**. (Lof.). Maaskee Finsk.

Eiming, f. Damp; ogs. Luftning.

Eimyrja, f. Emmer, Aske med Gløder. Sogn og fl. Hedder ogsaa **Aamyrja**, Nhl. og **Eldmyrja**, mere almind. G. N. eimyrja. Har været forklaret som Eim-myrja (af det gamle Eim, o: Jld), hvilket dog er tvivlsomt, da Ordet ogsaa findes i flere Sprog: Ang. æmyrie; Oht. eimuria; T. Ammer (i Dial.), Nt. emmern; Eng. embers. Jf. Myrja.

ein, Talord, og Artikel: en. Særskilt for hvert Kjøn: **ein** (einn), m. **ei**, f. **eit** (eitt), n. G. N. einn, ein, eitt. Har forskjellig Stilling og Betydning; saaledes: A, i ubestemt Form, 1) een (som Tal), en eneste. (Med stærk Betoning lyder Maskul. altid einn, og Neutr. eitt). Jf. einaste. — 2) een og samme, uforandret, uafbrudt. Alt i ein Stad. Paa ei Tid. Det er alt eitt. Det kjem paa eitt ut. J eitt: i eet væk, uophørlig. Hedder ogs. i eino, alt med eino, o. s. v., s. Eining. — 3) en af de nærmeste eller sidste. Med Tidsnavne i den bestemte Form. Ein Dagen: en af de sidste Dage. Ein Kvelden; ei Natti; her eitt Aaret. — 4) nogen; noget. Uden Subst. Det var ein, som sagde det. Det var eitt, som datt ned. Eg vil segja deg eitt. Det kunde henda eitt verre. Han torde eitt mindre (o: han vovede ikke fuldt saa meget; saa dristig var han nok ikke). Ogsaa: den ene, det ene. Ein vil so, og ein annan so. Eit er for stort, og eit er for litet. — 5) man (Folk i Almindelighed). Kun i

Maskul. som Subjekt. Ein skal ikkje tru alt, som ein høyrer. Ein veit kvat ein heve, og inkje kvat ein fær. Alm. (Jf. Eng. one). — 6) en, som Artikel med Subst. Ein Mann; ei Kona, o. s. v. Er i dette Tilfælde kun svagt betonet og bliver derfor mere skjødesløst udtalt; saaledes Mask. tildeels som: **en** (in); Femin. tildeels: e (Østl.), i (Shl. Østerd.). Ligesaa Neutr.. **ett** (e'), sjeldnere „e" (Stjordalen). — B, i bestemt Form (eine): 7) den ene, en af to eller flere. Den eine Dagen. Det eine Augat. Altid i Forbindelse med „den" el. „det". Dog mærkes Udtrykkene: sjølv eine, og: aal-eine (= einsaman). Jf. eine, adv. — C, i Fleertal. (Formen: eine og ei). 8) alene (om to eller flere), for sig selv. Dei vaaro berre tvo eine. Ligesaa: tvau eine (om Mand og Kvinde). — 9) nogle. (G. N. einir). Dei foro som eine Galningar. (B. Stift). Kvat for eine var det? Ogsaa i Formen „ei", med Adj. Ei faae: nogle faa. Valders. Ei nokre: nogle, enkelte. Vald. — 10) saa mange som, omtrentlig (ved Talord). Kun i Formen „ei" (formodentl. pl. n.) Ei fem seks: omtrent 5 eller 6. Ei nie tie. Ei tjugo Stykke. Fram mot ei femti Aar. (Sv. en). — Af andre Former mærkes Dativ: **eino** (neutr.). J eino: i eet væk, stedse, uophørlig. Voss. Andre St. i eine, med eine (s. Eining). Genitiv: **eins**, bruges som adv. Jf. eins Ærend (= einsleides). J Sammensætning er „ein" altid langtonet; f. Ex. Eineiga, einfør. J nogle Forbindelser med Subst. udtales Ordene som om de vare sammensatte; saaledes: ein Gong (eingong), ein Stad, ei Tid, eit Tak, eit Slag. Forøvrigt mærkes: Ein og annan (omtr. som einkvar). Ein og kvar: enhver, de fleste. Ein og tjugande (21de), ein og trettiande (31te) o. s. v. Ogsaa G. N.

einalen (?), adj. egensindig, tvær, modvillig. „enalen", Smaal. Dunkelt, maaskee: einarden. J svenske Dial. enardig, enari, enaln. (Rietz 118).

Einang, m. et Bjergpas, en dyb Tværdal. Lofoten. Jf. G. N. einangr, Knibe.

ein-annan, hinanden (= kvarannan). Nbg. Voss, Hall. Gbr.

einard, adj. enkelt, reen, ublandet, kun af et eneste Slags; f. Ex. om Korn. Udtalt: einar, einar'e, Nfj. Sdm. Ndm. G. N. einardr, enkelt, simpel.

einaste, adv. alene, kun, blot. Trondh. Nordl. Jf. eine.

einaste, adj. eneste.

einaugad, adj. = einøygd.

Einbeite, n. Kjøreredskab for en eenlig Hest. Ork. og fl. Jf. Tvibeite.

einbernd, adj. eenbaaren, eneste (Barn). Udtalt einbend, einbent. Jndh. Sdm. Hall. og fl. Afvig. einbedla, Sogn. Jf. einbølt.

Einberning, m. eneste Barn, uden Søskende. **Einbenning**, Tel. **Einbending**, Hall. **Einbinning**, Ryf. **Einbydning** (y'), Shl. En sjeldnere Form er **Einberne**, n., i Hall. Einbedne. G. N. einberni.

einboren (o'), adj. eenbaaren.

einbotnes, (adj.), een-etages, med kun een Stue-Høide. Nordl.

einbreid, adj. om Tøi med enkelt, sædvanlig Vævbredde; modsat tvibreid.

einbreidd, adj. om Eng: jævnt bedækket overalt med Hø (sibreidd). Trondh.

Einbue, m. Eneboer. Oftere **Einbuar**.

einbugen (gj), selvklog, egensindig. Hall.

Einbøle, n. en eenlig Gaard, et Sted hvor kun een Familie boer. B. Stift og flere. G. N. einbœli.

Einbøling, m. 1) Eneboer. 2) eneste Arving eller Barn (= Einberning). Ryf.

einbølt, adj. 1) eenlig, afsondret; om Gaard eller Bosted. — 2) eenbaaren (= einbernd). Ryfylke.

eindaga, v. a. (ar), bestemme til en vis Dag. Nhl. (Ogsaa G. N.). **eindaga seg**: opsætte et Foretagende til den sidste Dag, el. saa længe som muligt.

Eindrætte, n. = Einbeite. Sjeld.

eine, adv. kun, alene. G. N. eina. Han var ikkje annat en godt eine: han var meget godhjertet, altid god. B. Stift.

eine, pl. nogle, o. s. v. see ein.

Eine, m. Ener, Enebærtræ (Juniperus). Nordl. Trondh. Nordre Berg. og fl. Ogs. i Formen: **Einer**, Siredal; **Einir'e**, Sæt. Tel. **Einar**, Nedenæs. G. N. einir. Andre St. Brake, Sprake, Brisk, Bruse. Hertil: **Einebak**, n. Afkog af Enerkviste at rense Kar med. **Einegard**, m. Gjærde af Enertræ. **Einerydе** (y'), n. tæt Krat af Enerbuske. (Sdm.). **Einesmak**, m. Smag som af Enertræ. **Einetjøra**, f. en Saft som udbrændes af Ener. (Einkjuru, Jndh.). Ellers mærkes: **Eine-bar**, **-bast**, **-bær**, **-kage**, **-koll**, **-naal**, **-oska** o. s. v.

Eineiga, f. Ene-eie; Eiendom som tilhører En alene. Modsat Sameiga.

Eineigar, m. Ene-eier. Hall. og fl.

Ein-erving, m. eneste Arving.

Einestabb, f. Einstape.

einfald, adj. 1) enkelt, simpel. Noget sjelden (s. einfeld). G. N. einfaldr. — 2) eenfoldig, som veed eller forstaar lidet. Mest alm. tillempet efter den danske Form: einfoldig. Ellers bruges ogsaa: **einfallen** (einfalden?), Jndh.

einfaren, adj. simpel, eenfoldig. Hall.

einfeld, adj. enkelt, bestaaende af een Deel, ikke sammensat. „einfelt", Nordl. meget brugl. Modsat tvifeld.

einfyres (y'), adv. i hele Furer, over Agerens hele Bredde. Pløgja einfyres (modsat teigpløgja). Gbr. (Gausdal).

einfør, adj. som reiser alene, eller udretter

noget uden Hjælp. Hall. Fra Nordl. meddeelt: **einfara** (einferda?).

einføtt, adj. eenfodet; f. Ex. om et Bord.

eingjengd, adj. 1) som kan gaae alene, uden Hjælp; om Børn. Sjelden. I Nordl. **eingaadd**. — 2) enkelt, f. Ex. om Traad; ikke sammenlagt eller tvunden. B. Stift. Hedder ogsaa **eingjegnd**, Tel. og **eingja**, „engja", i Valders.

eingong (som adv.), engang; f. Gong.

eingraata, v. n. græde uafladelig. Hall.

einhendes, adv. med een Haand. Tel.

einhendt, adj. eenhaandet.

einhua, v. n. huje og skrige uophørlig. Tel. Ogs. **einhuga**, f. hua.

einhugad (u'), adj. alvorlig, fast bestemt paa noget. Lidet brugl.

Einhyrning (y'), m. Eenhjørning. Brugt om et Dyr som har tabt det ene Horn. „Einhynning", Lister.

einhøg, adj. om et Huus, som kun har een Høide eller Etage; een-etages. Modsat tvihøg. Tel.

[**einig**, f. samd, samtykt.

Eining, f. (?), 1) Eenhed, Heelhed. (G. N. eining). Det rekk med Eining, om et Stykke, som er langt nok, saa at ingen Skjødning eller Tilsætning behøves. Nordl. — 2) uafbrudt Varighed. I Eining (el. i Einingen): i eet væk, stedse uphørlig. Indh. Ork. Andre St. I Einingom (-o, aa), Sogn, Fosen. Det sidste hedder ellers: i eino, Voss (f. ein), i eine, Shl., i eitt, el. 'ti eitt, Sdm., alt med eitt, Østerd., alt med eine (alt m'eine), Soløn; med ein Gong, Nordl. Dog have disse Udtryk ofte ogsaa Betydningen: meget ofte, tidt, flere gjentagne Gange.

einka, adj. udmærket, mageløs, eneste i sit Slags. Sædv. udtalt: enka. Eit enka Veer: et udmærket vakkert Veir. Ein enka Dag: en særdeles gunstig Dag. Sdm. G. N. einka (og einkar); jf. Verbet einka: sætte alene, frasskille, udvælge. See ellers einkeleg og einkom.

einkeleg (?), adj. usædvanlig, overordentlig. Som adv. overmaade. Brugt i Formen „enkjeleg", Østerd. Tydal. G. N. einkanlegr.

einklædd, adj. letklædt, med et enkelt Sæt af Klæder. Modsat tviklædd.

einknept, adj. eenknappet; med een Rad Knapper. Tel. Modsat tviknept.

einkom, adv. ene og alene, kun for een Tings Skyld. Han gjekk einkom etter det, ɔ: kun for den Ting, uden noget andet Ærinde. Smaal. Rom. Hedem. Sv. enkom. G. N. einkum, fornemmelig. (Jf. einka). En anden Form er: **einsko**, i Hall. Andre St. einsleides, einsvordom, eins Ærend. — Hertil: **Einkomstund**, f. den sidste Stund, da noget er muligt. „Drygje uti Enkomstønda": opsætte noget til det sidste Øieblik. Smaal.

einkor, f. einkvar.

einkvar, ubst. pron. (med Femin. **eikor**, Neutr. **eitkvart**), nogen, en eller anden, en vis (Ting). Deels med Subst., deels eenligt. G. N. einnhverr. Formerne lyde forskjelligt: Maskul. **einkvar**, **inkvar**, Gbr. **einkver**, Sfj. **einkor**, Sogn, **engor**, Hall. Andre Steder med „n" (egentlig en gammel Akkusativform): **einkvann**, Nordl. Trondh. Sdm. **einkonn**, Sogn, **inkunn**, Gbr. Femin. **eikor** (o'), Sdm. og flere ogsaa: **einkor**, **inkor**. Neutr. **eitkvart**, **eitkvert**, B. Stift; **einkvart**, Nordl. **inkort**, Gbr. (?), **ethaart**, Romm. Et Fleertal eikor (eiko) forekommer sydligst i Landet; saaledes „eiko faae": nogle faa. (Siredal). — Einkvar Dagen: en og anden Dag. (I Gbr. ogsaa: en af disse Dage). Einkvar Gongen: en og anden Gang. Einkvar Stad: paa et eller andet Sted. Nogle St. „einkvanstad". Paa Sdm. „eikorstodaa" (Dativ pl.). Eikor Leid: paa en eller anden Maade. Oftere: „eikorleis". Eitkvart Slag: en eller anden Ting. Eitkvart Sinn: en og anden Gang. Voss, og fl. Afvig. „einkvannsinne", Sfj.

einlagd, adj. enkelt, ikke sammenlagt.

einleg, adj. eenlig; enkelt. Jf. einsleg.

einleides, adv. ligefrem, i een og samme Retning. Hall. „Fara einleies". Jf. eileid og einsleides.

Einleike, m. Eenhed; Eensartethed.

einlitad (i'), adj. eensfarvet, som har kun een Farve. Ogs. **einlitt**. G. N. einlitr.

einlitande (ii), adj. som kan gjøre noget alene, uden Hjælp. Nedenæs. G. N. einhlítr.

einlyda, v. n. (er, de), lytte stadigt el. uafbrudt til noget. Vald. (einlye).

einlæja, v. n. lee uafladelig. Hall.

Einmjelk (Plante), = Mjølke. Snaasen.

Einmæle, n. Samtale i Eenrum; under fire Øine. Tel. (I Vinje: Eimæle). G. N. einmæli.

einnætt, adj. en Nat gammel; f. Ex. om Iis. Valders. G. N. einnættr.

einraadig, adj. eneraadig; tildeels ogsaa: egenmægtig, herskesyg. I sidste Betydning ogsaa: **einraaden** (G. N. einrádr). Adskilt herfra er: **einraadleg**, el. „einraalen", ɔ: noget eenfoldig. Hall.

Einrett, m. Eneret.

einrjoden (?), adj. eenfoldig, som forstaar lidet. „einrjøden", Sdm. (Volden).

Einrom, n. Eenrum. Sjeldnere **Einrøme** (Einrymme, Hall.).

einrøda, v. n. (er, de), tale ret alvorligt med En, sige En haarde Ord. Tel. (einrøe, eirøe).

Einrøding, m. en meget liden Baad med kun eet Aarepar (Røde). Romsd.

Einrøma, f. Snævring, trangt Pas, hvor kun Een ad Gangen kan komme frem. „Einrymme", Hall.

eins, adv. eens, ligedan, paa samme Maade.

G. N. eins (egentl. Genitiv af ein). Det var alt eins. (I Sæt. og Tel. eis). Det gjekk lika eins: netop ligedan. — Som Genitiv i Udtrykket: fara eins Ærend, o: kun for een Tings Skyld (= einkom, einsleides). B. Stift.

einsaman (adj.), eenlig, alene, uden Selskab. Lidet brugl. i denne Form (i Guldalen **eensamen**); derimod mangesteds afvigende: **eisemall** (einsamall?), **eisemadl'e**, **eismall'e**, Hard. Sogn, Vald. Hall. og fl. I Sætersd. ogsaa: **eisemadd'e** og i Hunkjøn **eisemo** (o'). G. N. einsaman, senere ogsaa einsamall. Ligesaa paa Island. Jf. einsleg.

einsett, adj. enkelt, sat i en enkelt Række. Modsat tvisett, trisett.

einsk (?), adj. ublandet, reen, ægte. Ved Mandal „insk". Fra Jarlsberg meddeelt: „ensk": eens, jævn, ligedan. Jf. einsko.

Einskap, m. Eenhed, Lighed.

einskild, adj. enkelt, særskilt, for sig selv. Sogn, Hard. og fl. G. N. einskildr.

einskils, adv. enkeltviis, een for een. Sæt. Tel. (ogs. eiskils, eiskjels). „Drikke einskjels": lade en Skaal gaae rundt i et Selskab. Hertil: **Einskilskopp**, m. en liden Skaal, som fyldes paany for hver enkelt Person.

einskilt, adv. enkeltviis; s. einskild.

Einskjefta, f. Uldtøi, som er vævet med et enkelt Par Vævskafter (s. Skaft), og hvori Traadene ligge enkelte eller særskilte, ikke parviis. B. Stift og fl. Isl. einskepta.

einsko, adv. = einkom. Hall.

einsleg, adj. 1) eenlig, eensom, uden Selskab. Mere alm. end einleg. Nogle St. **einskleg**. (Tel.). Sædvanlig med Begreb af nogen Varighed, eller for længere Tid; sjelden for et enkelt Tilfælde, f. Ex. han gjekk einsleg. Gbr. — 2) eensom, kjedelig, øde; om et Sted. Her er so einslegt. G. N. einslegr.

einsleides, adv. 1) nogenledes, paa en Maade (= eileid). „einsleis", Nordl. — 2) ene og alene, kun for en eneste Ting (= einkom, einsvordom, eins Ærend). Formen usikker: **einsleist**, **enslest**, Østerd. **einslestes**, Tel. (?) **einslestom**, Ork.

einslengd, adj. 1) enkelt, ikke sammensat. Hadeland. 2) afsondret, afsides liggende. „einsløngd", Hall.

einslest, s. einsleides.

einslungen (gj), adj. simpel, jævn, ligefrem. Tel. Modsat mangslungen.

einspenad, adj. om en Ko, som kun malker paa een Patte. Tel.

einstad (som adv.), etsteds, paa et eller andet Sted. (einnsta).

einstaka, adj. eenlig, enestaaende; afsondret. Søndre Berg. Tel. og fl. Afvig. **einstaakaa**, Gbr. Ork. G. N. einstaka; Sv. enstaka. I Søndre Berg. ogsaa: enkelt, f. Ex. om en Gaard med kun een Familie.

einstakast, v. n. blive eenlig, staae alene tilbage. Tel. sjeld.

Einstakk, s. Einstape.

Einstape, m. en Vært: Ørnebregne, Pteris aqvilina L. Tel Toten. Ogsaa **Eistape**, Sæt. **Einstap**, Gbr. **Einstabbe**, **Einestabbe**, B. Stift, Ryf. Mandal; **Einstabblom**, Sdm., **Einstakablom**, Romsd. **Einstakk**, Vald. **Einstamp**, Hall. og fl. **Ellstamp**, Hall. Andre St. Ormestamp, Kjelg (Telg) og fl. G. N. einstapi.

Einstella, f. s. Einstig.

Einstengel (gj), m. Qvadrat-Stang, Rude som udgjør en Maalestang i Længde og Bredde. Toten, Gbr.

Einstig, m. 1) en smal Sti, hvor kun En ad Gangen kan komme frem. G. N. einstigi. 2) et Sted hvor man ikke kan komme længere. Helg. Ogsaa kaldet **Einstella**, Nordl. Jf. Skorfeste.

einstigs, adv. i eet Skridt. Hall.

einstira, v. n. (er, de), stirre længe, see uafbrudt paa en og samme Ting. Tel. Gbr. Paa Helg. **einstara**. Ellers: naudstira, meinstira.

einstrengt, adv. stadigt, uafbrudt, i eet væk. Vald. Gbr.

Einstøde, n. et eenligt, afsondret Sted. Einstøe, Hard.

Einstøding, m. 1) en enestaaende Ting; f. Ex. et eenligt Træ. Tel. Buskr. Ork. Ogsaa et Træ, som ikke har Kløfter. Tel. Ligesaa: en Træstamme som ikke er kløvet. Nordl. — 2) en eenlig Person, En som lever for sig selv. Tel. og fl. I Hard. „Einstø'ingje". Sv. enstöding. — 3) en Særling, særsindet Person. Hall. og fl.

einsvida, s. einverkja.

einsvordom, adv. særskilt, kun for een Ting. „eensvorom" (oo), Guldalen. G. N. einvordum, einsvordungum. Jf. einkom.

einsynt (yy), adj. som kun seer med det ene Øie. G. N. einsýnn.

eintenkt, adj. eenfoldig, kortsynet, som ikke betænker sig nok.

eintent, adj. eentandet, f. Ex. om Høvler. Modsat tvitent.

eintevla, v. n. stræbe uafladelig efter noget. Hall.

eintom, adj. ledig, ikke besat eller belæsset. Køyra eintome Sleden. Mandal.

Ein-tre, n. en eenlig Træstamme, som tjener til Bro over en Bæk. Tel.

eintruen, adj. godtroende, troskyldig, uden Mistanke. Valders og fl.

eintræda, v. a. (er, de), fæste enkeltviis; sætte Kornneg over hinanden paa en Stavre. Østl. S. træda.

eintrædd, adj. om en Væv, hvori Rendegarnets Traade ligge enkeltviis, ikke parviis. Trondh. Modsat tvitrædd.

eintrætta, v. n. trætte uafladelig. Tel.

Eintrøding, m. en selvraadig Person, En

som kun gaar sin egen Vei. „Eintrø'ingje", Hard.
eintynt (yy), adj. om en Gaard, som kun bestaar af eet Brug, er indrettet for en enkelt Huusholdning. Sdm. Af Tun.
Eintøkje, n. eneste Ting til at bruge (el. gribe til); Ting hvoraf man kun har eet Exemplar. Hard.
Einvald, n. = Einvelde.
einvegat (e'), adj. n. om et Sted, hvor der er een Vei og ikke flere.
Einvelde, n. Enevælde, uindskrænket Herredømme. G. N. einvald.
einvelt, adj. pløiet saaledes, at alle Furer ere væltede til een Side. Rom.
Einvending, f. en enkelt Gang (Udgang, Reise). „D'er inte gjort i ei Einvending": det kan ikke gjøres alt paa een Gang; man maa flere Gange ud, o. s. v. Østl.
einverkja, v. n. (er, te), smerte idelig, uden Ophold. Hall. og fl. Lignende Ord ere: **einsvida** (=svie), og **einklæja** (=kleia), svie, el. kløe uafladelig. Jf. eingraata, einlæja, einhua, einskrikka (hoppe), einvaala (tude). Hall. og fl.
einvikt, adj. som jævnlig vil vige til den ene Side; om Heste. Tel.
einviljug, adj. fast besluttet til noget (?).
einvis (ii), adj. selvviis, som ikke vil høre Andres Raad. Sv. envis.
Einviting (i'), m. eenfoldigt Menneske, En som veed lidet. Smaal.
einvitug (i'), adj. eenfoldig (eller egentlig: eensidig, indskrænket). Smaal.
einvorug (o'), adj. eenfoldig. Sogn.
einyrken (kj), adj. som driver sit Arbeide alene, uden Hjælp. Helg. (G. N. einvirki, m.)
einøygd, adj. eenøiet, blind paa det ene Øie.
Eir, n. Er, Kobberrust. (Sv. erg; jf. Lat. ærugo). G. N. eir: Kobber (Kopar).
eira, v. n. (ar), belægges med Er, blive erret. Hedder ogs. **eirast**; i Nbg. **eirka**.
eira, v. a. (ar), taale, have godt af, fordøie. Ein skal ikkje eta meir, en ein kann eira. Hard. Nhl. og fl. G. N. eira, være tilpas.
eiren, adj. lidt sygelig i Maven. Sfj.
eirka, v. n. s. eira.
eirlagd, adj. belagt med Er, erret.
eirutt, adj. = eirlagd.
eis, adv. s. eins.
Eisa, f. Ildsted; en Ring af Stene til Ildsted paa aaben Mark. Tel. Hall. Jf. Esja. G. N. eisa er et Navn paa Ilden.
eisemall, eismall s. einsaman.
Eista, n. Testikel. G. N. eista. Nogle St. Eista, f. Testikelpung (Sdm. Shl.), og derimod Eistekorn, n. eller Eistekjerne (=kjenne), m. Testikel. Jf. Nyra.
eit (eitt), s. ein.
eita, v. n. hedde, kaldes; s. heita.
Eitel, m. (Fl. **Eitlar**). 1) Kjertel i Legemet (glandula). Jf. Eitlebrot. — 2) et Slags runde svampagtige Knuder i Spæk eller Fedt. Alm. Isl. eitill. — 3) Steenkjertel (= Tyta); haardere Knuder eller Korn i Steen. Tildeels afvig. Itil, Østl. **Eisle**, Hall. og i Fl. Eislar, Esla, Nbg. og flere.
eiten, henfaren, afdød; s. heiten.
Eiter (Eitr), n. Edder, Forgift. G. N. eitr. I Sammensætning ofte Eitre, f. Ex. Eitremaur, rettere Eitermaur. Jf. eitrende.
Eiterblaasa, f. en meget hidsig, ondskabsfuld Tingest; om Dyr (Hun=Dyr), tildeels ogsaa om Mennesker. Egentl. Giftblære.
eiterfull, adj. fuld af Gift. G. N. eitrfullr.
Eiterkveisa, f. 1) en smertelig, ondartet Svulst eller Byld. Østl. Ogsaa kaldet **Eiterkaun**, m. Hall. **Eiterbolde**, m. Guldalen. — 2) det samme som Eiterblaasa. Indh.
Eitermaur, m. en Art af Myre, hvis Stik volder megen Smerte; Formica rubra.
Eiternetla, f. Brænde=Nælde.
Eiterorm, m. giftig Slange; Hugorm.
Eiterpose (o'), m. om et arrigt, hidsigt Dyr (Han=dyr), ligesom Eiterblaasa. Sv. etterpåse.
Eitersmog (o'), n. et Slags Udslæt eller Saar i Ansigtet, især omkring Munden. B. Stift, Hall. og flere. Ogsaa **Eitersmaug**, Trondh. I svenske Dial. ettersmåg.
Eitersnjo, m. smaakornet Snee, Smaahagl. „Eitresnjø", Sdm. s. eitrende.
Eitertagg, m. 1) giftig Braad. Ogsaa: **Eitertange**. (Landstad, 135). — 2) en arrig Tingest (= Eiterpose). Smaal.
ei=tid (som adv.), engang; fordum.
eitkvart, et eller andet; s. einkvar.
Eitlebrot (o'), n. en vis Kjertelsygdom. Eltlebrot, Sdm.
eitlutt, adj. fuld af Kjertler; s. Ex. om Steen. I Sæt. eislutt'e.
eitra, v. a. (ar), forgifte. G. N. eitra. Ogsaa v. n. sprude Edder. Lidet brugl.
eitrende, adv. om noget skarpt eller smerteligt. (B. Stift). F. Ex. eitrende saart; eitrende kaldt; eitrende kvass. I svenske Dial. ettrande. Jf. G. N. eitrkaldr (Egilson). Ogsaa: eitrende smaatt: meget smaat, eller smaakornet. (Her synes „Eiter" at være opfattet som Pulver eller Støv). Jf. Eitersnjo.
eitrug, adj. forgiftig. (Sjelden).
eitslag, noget, et eller andet; s. Slag.
eittak (som adv.), for nogen Tid, noget længe. Egentl. eit Tak.
Eittal, n. Eental, Tallet 1.
ek (æk'er), ɔ: ager, s. aka.
ekkelaus, s. Ekkje, 2.
ekken (hvilken), s. hokken.
Ekkja, f. Enke, s. Enkja.
Ekkje, n. 1, Spor efter Kjørsel, især efter Slæder; ogsaa efter Skier i Snee. Hjul=ekkje, Sledeekkje (Sleaekkje), Skid=ekkje (Skiekkje).

Indh. Vel egentl. Ekje, Eke (e'), af aka. Jf. Far, Dyrgja, Laam.

Ekkje, n. 2, Feil, Meen, Skade. Hall. (sjelden). Hertil **ekkjeslaus**, adj. uskadt, fri for Meen. Nogle St. **ekkelaus**. Jf. G. N. ekki, m. Smerte.

ekla, v. n. yppe Kiv (= egla). Hard.

Ekling, m. s. Enkling.

eksa, v. n. (er, te), 1) skyde Ar; om Korn. Det ekser godt: det skyder vakre Ar. Particip **ekst**: udskudt i Ar. — 2) plukke Ar, opsamle løst Korn. Tel. — 3) traske, trave, vimse omkring. Hall.

Ekse, s. Egse.

Ekserot, f. Kvikhvede, Triticum repens. Trondh. Oftere kaldet **Eksing**. Stjørdal.

Eksing, f. Arskydning; Tiden da Kornet skyder Ar.

Eksing, m. 1) Ar (paa Byg og Rug). B. Stift. 2) s. Ekserot.

ekst, adj. s. eksa og egst.

El (ee), n. Iling, Byge med Regn eller Snee. Meget udbredt (B. Stift, Jæd. Tel. Num. Gbr.), dog sjeldnere end Eling. Afvig. **Æl**, Nordl. G. N. el (él?).

ela (ee), v. n. (ar), trække op til en Iling. Det elar vest i: der viser sig en Byge i Vest.

Ela, Øgle; s. Ødla.

Elbjørminne, s. Eldbjørgdag.

Eld, m. Ild; Fyr. (Nogle St. udtalt Eild, Eill, Ell). G. N. eldr; Sv. eld. Især om blussende eller flammende Ild, og tildeels noget indskrænket, idet man bruger Ljos, el. Verme (Varme), i samme Betydning. Sitja imillom tvo Eldar: have en vanskelig Stilling, møde Fare paa begge Sider.

elda, v. n. og a. (er, e; dog ogsaa: ar), 1) ilde, tænde Ild; ogsaa: nære eller vedligeholde en Ild. G. N. elda. Elda upp under: figurl. opflamme, tilskynde, hjælpe til. (Imperativ tildeels: eldt!). — 2) give Ild (om Fyrtøi); lyse, blinke. (Sv. elda). Oftere: lysne i Luften; gryе. Det elder fyre Dag: det gryer af Dagen. Sdm. og fl. — 3) ulme (i Legemet), svie, smerte. Det elder i Halsen. Smaal. Ork. og fl. Jf. brenna. — 4) v. a. ophede (f. Ex. en Ovn); ogs. bearbeide ved Ild. Elda Malm: røste, udbrænde Metal. Elda ein Ljaa: holde en Lee i Ilden for at gjøre den blødere. (Jf. hova). — 5) ælte, stampe, f. Ex. Leer. Sdm. og fl. (Uvist om hertil).

elda, v. a. (er, e; ogs. ar), 1) gjøre gammel, give et Udseende af Alderdom. Det elder Mannen: det giver Manden Mærker af en høiere Alder (om Savn eller Lidelser). Tel. Jf. eldast. — 2) plage, hænge ved (= alda), om en Skade eller Sygdom. Shl.

Elda, f. 1, en Opildning, Ophedning; ogsaa det som brændes paa een Gang. Hall. Østl.

Elda, f. 2, Ælde, Alderdom. Af samme Rod som eldre, og eldast. (G. N. elli synes at være en anden Afledning).

eldast, v. n. (est), ældes, blive gammel; ogsaa: faae Udseende af en høiere Alder (jf. elda). G. N. eldast.

eldaa, adv. (conj.), eller ogsaa, i andet Fald, ellers. Tel. og fl. Synes sammendraget af „elder daa"; tildeels „elder og".

Eldbjørgdag, m. den fjortende Dag i Julen (d. e. 7de Januar), da man fordum drak **Eldbjørgminne** (n.) med adskillige Ceremonier, hvorved man ogsaa tog Varsler for det kommende Aar. Hard. Tel. Tildeels udtalt „Ellbjørsdag" (Tel.); i Nhl. **Ølbørsdag** og **Ølbørsminne**. Isl. Eldbjargarmessa (i Almanakken). Oprindelsen ubekjendt.

Eldbrand, m. et brændende Træstykke; modsat Kolbrand.

Elde, n. 1) Opfostring. (Af ala). Mest i Sammensætningen Uppelde. G. N. eldi. Jf. Eldesfe. — 2) Yngel, Afkom. Nordl. Trondh. og fl. (Jf. Avelde, Undanelde). Ogsaa i en anden Form: **Eldre**, Hall. Vald. Østrd. — 3) Art, Race, Slægt. Nordl. Der var ikkje Elde atter: det var altsammen udryddet, uddøet (saa at Arten ikke kunde forplantes). — 4) en Mængde, Flok, stor Hob (= Old). Vos. — I nogle Ord ogsaa som Endelse, om en enkelt Ting (et Væsen): Naaelde, Rekjelde, Krekjelde; jf. Fivrelde, Lemelde (i Vald. Fivreldre, Lomeldre).

Elde, n. (2), Halsbrynde, s. Elding.

eldegamall, adj. ældgammel.

eldeleg, adj. gammeldags. Tel.

Eldemaur, m. en stor Flok eller Hob. Nhl.

elder (eldr), conj. eller. (T. oder). Forskjellig Udtale; i B. Stift: **eld'er**, **eld'e**; i de sydlige Egne oftere: **held'er**, **held'e**; andre St. **eller**, **elle**, **ell**; **helle**, **hell**. Jf. Sv. eller; G. N. eda, edr; Ang. oððe; Ght. eddo, alde. (Grimm, Gr. 3, 274). Synes her at være tillempet efter det gamle „ellar" (s. elles). De samme Former bruges tildeels ogsaa i Betydningen: end, s. en.

elderoten (o'), raadden af Alder; f. Ex. om Bygninger

Eldesfe, n. Kreature, som ere tjenlige til at opfostre og tillægge Yngel af. Oftere: **Eldeskrøter**, n. Helg. Indh. Særskilt: **Eldeshest**, m. og **Eldesmerr**, f. f. Ex. „et go' Eldesmerr", ɔ: som man faar gode Føl af. Ligesaa: **Eldessaud**, m. med Hensyn til Afkom.

Eldesott, f. s. Elding, f.

Eldfaan, f. Falaske, tyndt Dække af Ildfnug. Sfj. Ellers: **Eldfan**, Helg. Indh.

eldfim (i'), adj. let at tænde, som let fænger Ild. Søndre Berg. og fl. G. N. eldfimr.

Eldfjom, n. Ildstøv, s. Fjom.

eldfri, adj. brandfri, sikker for Ild.

eldfrisk, adj. fyrig, meget livlig. Hall.

Eldføre, n. Fyrtøi; liden Kasse med Flint og Knusk. Sdm. Mandal og fl. G. N. eldfœri (N. L. 2, 277).

Eldgagn, n. Kogeredskab; Gryde eller Kjedel. B. Stift. Tildeels med Fl. Eldgogn. I Nordl. „Eldgaang". G. N. eldgagn.

Eldhus, n. Ildhuus, særskilt Huus til Kogning og anden Brug af Ild. Tildeels udtalt Eldus, Ellus.

Elding, f. 1) Ildning, Ophedelse; ogsaa en Portion Ved (= Eldsmaal). 2) Bearbeidelse ved Ild; s. elda. 3) Kvalme for Brystet, Halsbrynde. Tel. og fl. Ellers kaldet Elde, Gbr. og Eldesott, Hall. Jf. Æling, elgja.

Elding, m. Lyn, Lynglimt. Nordl. Trondh. Gbr. Sdm. Ryf. og fl. G. N. elding, f. Ellers Ljon, Lysing, Byrting, Vederleik, og flere.

Eldjarn, n. Ildstaal, Fyrstaal.

Eldklypa, f. = Eldtong.

Eldkvende, n. Spaaner at tænde Ild med. Gbr.

Eldmerkje (Urt), f. Mjølke.

Eldmyrja, f. Emmer, Aske med Gløder (= Eimyrja); tildeels ogsaa Falaske el. Støvfnug af noget, som er nylig brændt. B. Stift, Nordl. og fl. Paa Østl. **Eldmørju**. Sv. eldmörja. Jf. Esja, Falske.

eldraud, adj. ildrød.

Eldre, n. s. Elde.

eldre, adj. ældre. (Brugt i Stedet for Komparativ af gamall). Superl. **eldst**. G. N. eldri, elztr. (Jf. Ang. ald, gammel).

Eldreid, n. Hob af Gløder og Aske paa et Ildsted. Hall. (Eldrei).

Eldskade, m. Skade af Ildebrand.

Eldskora (o'), f. Ildskovl; Plade at „skare" Ilden med. Sæt.

Eldsljos, n. Ildslys, kunstig Belysning (i Modsætning til Dagslyset).

Eldsmaal, n. en Ilding; saa meget Ved, som man behøver at brænde paa een Gang. B. Stift, Nordl. Ellers: **Eldsmæle,** n. Tel. Hall. Smaal.

Eldsnort (o'), m. en brændende Brand. Tel.

Eldsprut, m. Ildstrøm, sprudlende Ild. Nogle St. **Eldsputer,** m.

Eldstad, m. Ildsted; Midten af Arnen. En anden Benævnelse er **Elta,** f. især om Ildsted paa aaben Mark. Sogn, Tel. Maaskee for Eld-to; jf. G. N. eldstó, f.

Eldstein, m. et Slags Steen, som taaler megen Ild og derfor bruges til Ildsteder, Tørre-Ovne og deslige. Vald.

Eldstova (o'), f. et større Ildhuus, omtr. som Matstova. Sfj.

Eldteiste, m. en liden Jernkasse at bære Ild i. B. Stift og fl.

Eldtong (o'), f. Ildtang.

El-dus (ee), n. Ophold, Stilhed efter en Byge. Helg. (Ældus).

eleg (ee), adj. daarlig, usfel, elendig. Sdm. Elege Hus; elege Klæde. „Dæ va so ele' so dæ kunna vere", om noget som er meget ilde udrettet. G. N. elegr, ælegr (Egilson).

Elegskap, m. Usselhed; yderlig Uorden.

elemillom (adv.), i et Ophold imellem Ilingerne, i visse Mellemstunder. Egentlig: Ela imillom, s. El.

Eleveder (-veer), v. Veir med enkelte Ilinger (Regnskurer). B. Stift. I Tel. Elevæ', især om Tordenveir med et og andet Regnskyl (= Flodveder).

Elg, m. Elg, Elsdyr (Alces). G. N. elgr. I Sammensætn. Elgs, sædvanlig udtalt „Els", som: **Elsbrodd,** m. Haar af Elsdyr. **Elgshud,** f. Hud af Elg. **Elgskolla,** f. Hun-Elg (modsat **Elg-ukse,** el. Bringe). **Elgskjelv,** m. Kulde som indtræffer paa den Tid, da Elgkoen kalver. Østrd. Ogsaa kaldet: Elskjøl, m. (Tel.) og Elskulde (Mandal). Jf. elsblakk.

El-gard, m. et Gjærde af Regnskyer, en Iling som formørker eller lukker Udsigten. Tel. udtalt „Eelgar'e", som ogsaa kan være Elgarde, i Lighed med Drivgarde og Rokgarde.

elgja (?), v. n. (ar), væmmes, føle Kvalme eller Tilbøielighed til Brækning. „elja", Nhl. Andre Steder ila, igla, øgje. Isl. elgja (Haldorson). Hertil: **elgjen** (**eljen**), adj. vammel.

Elhovud (o'), n. et Stykke af en Regnbue nær ved Jorden. Jæderen (Eelhove). Andre St. Vederhovud, Vederstuv.

Eling (ee), m. 1) Iling, Byge af Regn el. Sneefald; en Stund da det regner eller sneer. Mest alm. med lukt e. Afvigende: **Æling,** Trondh. Nordl. — 2) et Ryk, Tilstød, Anfald (= Rid, Flaga); ogsaa en Stund, en kort Tid. Ork. (Æling). Jf. El, ela.

elja, v. a. (ar?), opfostre, opføde unge Kreature (= ala). Hall.

Elja, f. gammelt Græs; tætte Klynger af Græs, som bliver staaende i Udmarkerne ud over Høsten. I visnet Tilstand: Daud-elja. „Elje", Sdm. Nfj. Jf. Fjor-old og Forne.

El-kov (oo), n. Mørke i Luften af optrækkende Ilinger.

eller, conj. s. elder.

elles, adv. ellers, i andre Tilfælde (= anars). Mest alm. elles, ellest; tildeels: helles, hellest, helst. (Sv. eljest). G. N. ella (og med Komparativform) ellar, elligar; Ang. ellor, elles; Ght. alles. Af Roden „al" i Goth. alis (ɔ: anden), Lat. alius. (Grimm, Gr. 3, 61. 187).

elleve, Talord: elleve (11). Lyder ogs. som ellive (i'), elløv, øllov; i Sæt. eggjuge. G. N. ellifu; Ght. einlif, Goth. ainlif. (Jf. tolv). Hertil **ellevte** (ellifte) adj. ellevte.

El-løgje, n. Mellemstund imellem Ilingerne

eller Uveirsbygerne. „Geløje", og „Ælløje", Nordl. Jf. Løgje, Dov, Dus.

Elmjølk, f. Mjølke.

elnast, v. n. vore til, forøges, tiltage. Mandal (Sikin, Aaferall). G. N. elna.

El-rov (o'), n. Opklaring i Luften, Skyernes Adspredelse efter en Jling. Sdm. S. Rov.

elsaar (ee), adj. regnsvanger, om Luften, naar Jlinger vise sig i Horizonten. B. Stift.

elsblakk, adj. hvidgraa, om Heste. Østl. Vel egentlig elgsblakk, med Hentydning til Elgens Farve. Imidlertid hedder det i de nordlige Egne „ulsblakk" (ulvsblakk).

Elsbrodd, og Elshud, f. Elg.

Elsk, m. Yndest, det at man holder af noget. Leggja Elsk paa ein Ting: vende sin Hu til, fatte Lyst til noget. Jf. Elske.

elska, v. a. (ar), 1) elske, have Kjærlighed til. (Udtalt: ælska, ælske). G. N. elska; Sv. älska. — 2) ynde, finde Behag i, have Lyst til. F. Ex. elska Sjoen, elska Dans, elska Drykken 2c. J denne Betydn. mest brugeligt. — Hertil hører vel ogsaa „erska", ɔ: kjendes ved, antage sig, f. Ex. „Sauen vil inte ærske Lamm'e sitt". Solør.

Elska, f. Kjærlighed. (Lidet brugl.). G. N. elska. En afvigende Form „Elsko" (Landstad 526) hører maaskee til Elskug.

elskande, adj. 1) elskende. 2) værd at ynde. F. Ex. Den Leiken er ikkje stort elskande.

Elskar, m. en Elsker. (Sjelden).

Elske (Ælskje), m. Yndest (= Elsk). Hard. og flere.

elskeleg, adj. elskelig; elskværdig. (Lidet br.). G. N. elskulegr.

elsken (ælskjen), adj. som ynder, finder Behag i noget; især om Dyr, som ere meget venlige og synes godt om, at man kjæler for dem. Nordl. Trondh. og flere. G. N. elskr.

Elskug (u'), m. Elskov, Kjærlighed imellem Mand og Kvinde. Egentl. Elskhug. G. N. elskugi, elskhugi. — **Elskuggaava**, f. Gave som En giver sin Kjæreste. „Elskogaave", Sdm.

elskverdig, adj. = elskeleg.

El-stuv (ee), m. en liden Jling, Regnbyge som i Frastand seer ud som en smal nedhængende Sky. J Nordl. Ælstuv.

elta, v. a. (er, e), 1) drive, jage, forfølge (f. Ex. et Dyr); ogsaa: bortjage, drive fra sig. Mest brugl. i de sydligste Egne, især Rbg. og Tel. G. N. elta. — 2) ælte, stampe (jf. elda). — 3) v. n. traske, gaae meget. Eg gjekk der og elte heile Dagen. Rbg Particip: elt, f. Ex. av-elt: bortjaget.

Elta, f. 1) Bevægelse, Uro; især i Luften. Hall. (Jf. Havelta). — 2) Kraft, Egenskab ved et Stof. „D'æ go' Elte i dæ". Hall. Jf. Fjøderelta.

Elta, f. (2), s. Eldstad.

Elte, n. en Smule, en liden Portion. Voss.

Elter (Eltr), m. i nogle Stedsnavne, som Eltren, Eltervaag, Eltervatnet, er vel G. N. elftr (elptr, f.), en Svane.

Elting, f. Drivning, Jagen; ogsaa: Overhæng, Bestormelse. Jæd.

elutt (ee), adj. om Veir: ustadigt, med et og andet Regnskyl (El).

Elv, f. (Fl. Elvar), Aa, Flod, Vandstrøm. Mest brugl. vest og nord i Landet, hvor „Aa" er et sjeldnere Ord. Sv. elf. (G. N. elfr, f. som Stedsnavn). J Sammensætning: Elvar (sædv. Elva), som **Elvarbakke**, m. Aabanke. **Elvarbarde** (-bare), m. Aabred. **Elvarfar**, n. Flodleie. **Elvargap**, n. og **Elvarkjeft**, m. Flodmunding. **Elvarmel**, m. s. Mel. **Elvarnekk**, s. Nekk. **Elvarskjel**, f. Flodmusling. **Elvarstraum**, m. Strøm i Vandet ved en Flodmunding.

Elv, m. (?), findes brugt som en anden Form af Alv (Alf), i Tel. med Fl. Elver (Elvir); maaskee for et gammelt Elva, f. (jf. Sv. elfvor). Hertil nogle Ord i Folkeviserne: **Elvekona**, og **Elvekvinna** (= Alvkona), Landstad 357. 456. **Elvekong**, ib. 446. **Elveland**, 459. **Elveleik**, 355. 359. See ogs. Elvnæver. Afvigende: **Elvarkorn**, n. Hexekorn, fortryllende Pulverkorn. Landst. 444.

Elvarkall, m. 1) Strømfugl (Cinclus), = Fossekall. Sogn og fl. 2) et Slags Insekt-Larve som opholder sig i Vandet, indhyllet i Sand. Sdm.

Elvarrøyta, f. Rødning af Skind i Flodvand (s. Røyta). Hertil: **elvarrøyta**, v. a. med Particip: **elvarrøytt**. Sdm. og flere.

Elvartak (?), n. Flodmunding. **Elvatok** (o'), pl. Tel. (Vinje). Landst. 43.

Elvbrot (o'), n. 1) Skade som en Elv kan gjøre ved at bryde og undergrave et Jordstykke. — 2) Aabred, Elvebakke. Solør.

Elvfjøra, f. tørre Bredder i et Flodleie. Afvig. Elvfyru (y'), Solør.

Elvgrande, m. Sandbanke ved en Aa. J B. Stift: Elvagrande.

Elvkjøda, f Flod-Ørred; s. Kjøda.

Elvnæver, f. Alvnæver.

Elv-os (oo), m. Flodmunding.

Elvskot (o'), n. Banker, som en Elv opskyder ved Oversvømmelse.

Elvsnoa, f. kold Vind eller Luftning, som følger Løbet af en Elv.

Elvstød, f. Aabred, Elvebakke. „Elvsto", Østerd. Nogle St. Elvstee, og Elvsteie.

Elvvokster, m. Oversvømmelse, stærk Stigning i Elvene. Ogsaa: Elvvokst, Elvvoks, Gbr.

Ember, Spand; s. Ambar.

embætta v. n. (ar), syssle, bestille, udføre noget; have en Forretning, fungere. Egentlig tjene, gjøre Tjeneste, af det gamle Am-

baatt; see ambætta. G. N. embætta (Stjorn 593).

Embætte, n. 1) Syssel, Forretning, Tjeneste. (Nogle St. forkortet: Embætt). G. N. embætti. (Goth. andbahti; Ght. ambahti; Ang. embeht). Særskilt om Tilsyn og Opvartning i et Gjæstebud. Berg. Stift. — 2) Embede, Bestilling i Statens Tjeneste.

Embættesfolk, n. Personer som ikke blot ere Gjæster i et Selskab, men ogsaa have noget at forrette; f. Ex. Kjøgemester, Brudesvende o. s. v. B. Stift, Tel. og fl.

embættesfør, adj. duelig nok til en Forretning.

embætteslaus, adj. ledig, uden Forretning.

Embættesmann, m. 1) Forretningsmand, s. Embættesfolk. 2) Embedsmand i Statens Tjeneste.

Embættesstand, n. Embedsmands Stilling.

Embætting, f. Tjeneste (jf. Ambætting); Forretning, Function.

emja, v. n. (ar), skrige (især med langtrukken Lyd), skraale, brøle. Jæd. og fl. G. N. emja. Jf. remja.

Emjing, f. langvarig Skrigen.

emm, s. emmen.

Emmel, m. Strimmel, Kant paa Klæder. (Fl. Emlar). Nhl.

emmen, adj. vammel, usmagelig; især om noget, som er altfor fedt. Smaal. Buskr. Hall. og fl. Tildeels: æmen; ogsaa: emm, æm. Hedemarken. (Roden uvis. Jf. vaamen, vimmer). Ellers findes „æmen" i Betydn. bister, hidsig; see imen.

emmsøt, adj. vammelsød. Buskr.

emna, v. a. (ar), forberede, gjøre Anlæg til noget; ogsaa bearbeide, danne, tillave. Eg heve Tilfang, naar eg berre fekk emna det til. Ofte v. n. med „paa". Han emnar paa ein Slede. Lyder ogsaa: ebna, Sogn og flere. ømne, Sdm. G. N. efna. (Jf. Ang. efn, emn, ɔ: jævn, s. jamn).

Emne, n. 1) Materiale, Stof; Materie hvoraf noget bliver gjort. Det er godt Emne i det. Ofte om en tilstrækkelig Portion af Stof eller Tøi; f. Ex. Knivsemne (Jern til en Kniv); Leivsemne; Trøye-emne, Huveemne. Nogle St. Ebne (Sogn og fl.), Ømne, Sfj. Sdm. G. N. efni; Sv. ämne. — 2) Ting eller Person, som kan blive noget. Eit godt Hest-emne, om et vakkert Føl. Mannsemne, om et Drengebarn. Kone-emne, om en Pige. — 3) Formaal, Gjenstand. Sjelden, s. Maalemne. — 4) Midler, Kræfter, Anlæg. Hava Emne til ein Ting. (I Betydn. af Aandskræfter bruges ofte den danske Form: Evne, f.).

emnelaus, adj. blottet for Materiale.

emneleg, adj. tjenlig, velskikket, som der kan blive noget af.

Emneløysa, f. Mangel paa Materiale.

Emne-tre, n. Gavntømmer, Træ som er skikket til adskillige Redskaber. Ogsaa kaldet **Emningstre**.

emnevand, adj. kræsen med Hensyn til Materiale.

Emning, f. Forberedelse, Anlæg; ogsaa Tildannelse, Bearbeidelse.

Emning, m. Lærling, Begynder i en Kunst. Gbr. og fl. Afvig. **Emming** (Ny-emming), Smaal. Jf. Næming.

ems, s. ymis (imis).

en (enn), conj. end (ved Komparativ). Han er eldre en eg. Helder for litet en for myket. Ogsaa i Forbindelse med „annan", f. Ex. Ingen annan en han. Det vardt annat en det gamle. G. N. en (enn); Sv. än. Jf. enn, adv. — Paa nogle Steder ombyttes „en" med: elder (elde, ell, hell).

enda, v. n. (ar), 1) faae Ende, slutte, ophøre. Ogsaa i Formen: **endast**. — 2) om Person: slutte, holde op med noget. — 3) v. a. fuldende, afslutte (et Værk). G. N. enda. Particip: **endad** faar tildeels Formen „endt". — Paa Sdm. bruges „ende" ogsaa om at arbeide flittigt, drive ivrigt paa (= trøyta, stræva), saa at det altsaa falder ind under: Onn, anna, annast. Jf. endig.

enda (ende), adv. 1) over Ende, omkuld. Hard. „Han datt enda"; „kanta' enda". — 2) ret, lige til (= beint, rett, rakt). Tel. Østl. „ende fram": ret fremad (= beint fram). „Det stod ende upp i Lufti": ret opad. (Tel.). Sv. ända. Egentlig en Kasus af Ende, m.

endast, v. n. s. enda, v.

endaa, adv. 1) endda, selv den Gang. Endaa var han ikkje komen. Ogsaa: endnu, selv i denne Stund. Er du her endaa? Nogle St. **enno** (enn no), ennaa. — 2) endnu noget, foruden det forrige. Endaa fleire. Endaa ein Gong. Endaa til, ɔ: oven i Kjøbet. — 3) med alt dette, desuagtet, alligevel. Dei hava fullt upp, og endaa syta dei. D'er nytt og sterkt, men endaa kann det bresta. (Sv. ändå). — 4) endog, endogsaa; endnu mere. Endaa største Huset vardt for litet. Eg hadde endaa spurt honom tvo Gonger. — 5) endskjønt, ihvorvel. Han er sterk, endaa han er liten. (Sv. ändock). Hedder ellers: um endaa; ogsaa: fyre det, fyre alt det.

Ende, m. 1) Ende, Slutning, Ophør. G. N. endi, ogs. endir. — 2) Ende (i Rum), Spids, yderste Deel. Bordsende, Aas-ende, Batsende. — 3) Stump, Stykke (af en lang Ting). Tog-ende, Stokk-ende, Fjølende. — Standa aa Ende: paa Enden, opret, lige op. Det var, som Huset stod aa Ende: der var saadan Tummel, som om Huset var endevendt. (B. Stift). Att aa Ende: bag over, med Ryggen nedad. (Jf. att-ende). Fyre Ende: heelt igjennem, uden Undtagelse. Gudbr. Sdm. og fl. Til Ende (el. til Endes): til Slutningen, heelt ud. — Herfra adskilles:

Ende, n. som kun er Endelse i nogle Substantiver, som: Livende, Lunnende, Tarvende, Likende (Likinde), o. s. v.
Endedag, m. sidste Dag.
endefara, v. a. (fer, for), befare heelt igjennem, el. til Enden. Hall.
endefeta, v. n. (ar), gjøre en nøiagtig Undersøgelse, udfritte alt fra Ophav til Ende. Hall.
endelangs, adv. heelt igjennem, fra den ene Ende til den anden. Østl. Hard. Voss. Ogsaa i Formen: **endelangt**. Rbg.
endelaus, adj. uendelig; ogsaa: grændseløs, uoverskuelig. — **endelaust**, adv. uden Ende; ogsaa kun forstærkende, f. Ex. endelaust lenge: overmaade længe. Jf. Endeløysa.
endeleg, adj. endelig, afsluttende.
endelege (-le'), adv. 1) tilsidst, omsider. 2) nødvendigt, uomgjængeligt. Eg skulde endelege koma.
Endelykt, m. Ende paa en Sag; Udfald, Slutning. Hard. Shl. Vald. Sdm. og fl. G. N. endalykt, f. See lykta.
Endeløysa, f. 1) Uendelighed, overordentlig Længde, Vidde eller Vidtløftighed. — 2) en grændseløs Mangfoldighed; en Ting el. Sag, som man ikke kan overskue; saaledes f. Ex. en Vise, som ikke har nogen bestemt Slutning, men altid faar nye Tillæg. (I Sogn kaldet: Endelause-Visa).
Endemaal, n. Formaal, Øiemed.
Endemerke, n. Grændse, yderste Punkt.
Ender (Endr), pl. s. And.
ender (endr), adv. atter, flere Gange. (G. N. endr: en anden Gang). Bruges kun i visse Forbindelser. Ender og daa: af og til, en og anden Gang. Tel. Hard. Shl. og flere. Ender og ein: en og anden, nu en og nu en anden. (B. Stift, Nordl.). Ogsaa: ender og einkvar. (einkvan, Helg.). Ender og ein Dag; ender og ei Stund; ender og ein Gong. Ogsaa uden „ein": Ender og Stund, ɔ: en og anden Stund. (G. N. endr ok stundum). Ender og Venda (en og anden Gang). Num. Ender og Gong, d. s. i Berg. Stift. (Paa Sdm. tildeels: enders og Gaang). — Sammensætninger med „ender" (som G. N. endrnýa, endrskapa) synes ikke at være i Brug. Ordet er kun norsk og islandsk. (Grimm, Gr. 2, 716).
endereisa, v. a. sætte paa Enden.
endesnu, v. a. (r, dde), endevende, vende op ned paa, o. s. v.
Endestund, f. sidste Stund.
endestøyta, v. a. støde afsted med Enden eller Spidsen foran.
endig, adj. meget flittig (= onnug). Sdm.
Ending, f. Fuldendelse; Slutning.
Endskap, m. Slutning; Beslutning, endelig Afgjørelse.
Eng, f. (Fl. **Engjar**), Eng, Græsmark. G. N. eng. I Berg. og Trondh. Stift kun om den bedste eller græsrigeste Mark ved Husene (jf. Tjukkeng); søndenfjelds ogsaa om den hele indhægnede Mark (= Bø, Gjerde). — Dativ Fl. Engjom. I Sammensætning tildeels Engjar, Engja, som: **Engjagras**, n visse tætvorende Græsarter, især Agrostis og Poa. Berg. Stift. (Ved Mandal Engjegras). **Engjahevra**, f. Bunke, Aira. (Engjahævre, Sdm.). **Engjakall**, m. Skjaller, Rhinanthus. Hard. Tel. og fl. (Engjekadd, Sæt.).
Enge, n. Engstykke, Græsplan. Trondh. Stift, „Ængje", ogsaa „Æng". G. N. engi. (Jf. Lødeeng). Hertil adskillige Stedsnavne.
Engel (Engjel), m. (Fl. **Englar**), en Engel. G. N. engill, af Lat. angelus. Hertil: engelrein (englereen), **Engleskare**, **Englesong** og fl.
engelsk (haardt g), adj. engelsk, hørende til England, her kaldet Engelland (egentlig Anglernes Land). I Sammensætning bruges sædvanlig: Engels (Eng'ls); saaledes: **Engelsmann**, en Englænder. (Jf. Isl. engilsmadr). Ligesaa: Engelsjarn, Engelsull, Engelsvev, og fl.
Engelsk, m. en Tolvtedeel af en Hud (som Jordskyld i Matrikulen). Mandal. Vel egentlig efter en engelsk Mynt.
engja, adj. s. eingjengd.
Englende, n. Græsland.
Engløda, f. Hølade paa en Udmark.
Engra, f. Damp af Brande eller brændte Ting paa Ildstedet. Nhl.
Engreinsking, f. det Arbeide at rage Løv og Kviste af Engene om Vaaren. Østl. Jf. rydja, trysja.
Engslaatt, m. Høslæt paa Engen nærmest ved Gaarden. I B. Stift: **Engslætte**, n.
Engspretta, f. Græshoppe (Gryllus). Ogsaa: **Engjaspretta**, Hard. Hall. Sdm. og fl. I Tel. **Engtyta** (Hvideseid). Ellers Grashopp, Slipar og fl.
Engstraa, n. Hvenegræs (Agrostis). Engjastraa, Ryf. og fl.
Engteig, m. afmaalt Stykke eller Rude i en Eng.
Engvoll, m. Græsplan.
enja, v. n. (ar), vandre omkring, tumle, forvilde sig langt bort. „ænje", Sdm. Nfj. Jf. andra (aandra). „Ei Enjabikkje" siges paa Sdm. om en omflakkende Hund; ogs. om et Udyr (især Bjørn), som begynder at gjøre Skade paa et Sted, hvor der længe har været fredeligt.
Enjing, f. Omtumling, Omflakning.
enka (adj.), s. einka.
enka seg: jamre sig. S. anka.
[**enkel**, adj. s. einskild, einfeld.
Enkja, f. Enke, Kone hvis Mand er død. Hedder ogsaa **Ekkja**, i Søndre Berg. Sogn, Vald. Tel. G. N. ekkja. (Vel egentl. Einkja). Hertil **Enkjebrud**, f. Brud som er Enke. **Enkjemann**, m. Enkemand.

Enkjemannshøve, n. passende Kone for en Enkemand. (Ligesaa **Enkjehøve**, n. om en ældre Mandsperson). **Enkjestand**, n. Enkestand. **Enkjesæte**, n. Gaard for en Embedsmands Enke. — **Ekkjebose**, m. om en ung Enkemand. Sogn.
enkjeleg, s. einkeleg.
Enkling, m. Enkemand (Benævnelse paa en vis Leg). Indherred. Hedder ogs. **Ekling**. Sv. enkling.
enkom, s. einkom.
enn, adv. 1) endnu, endda. (Stærkt betonet). Enn hadde eg inkje seet det. Helg. Uppe sit eg enn. (Landst. 382). G. N. enn. Hedder ellers: endaa. — 2) endnu, ved Komparativ: enn meir; enn mindre. Meget sjelden, da det sædvanlig hedder: endaa. — 3) men hvad, hvorledes, hvad da (ved en Paamindelse om noget, som har været glemt, eller endnu ikke omtalt). Enn han daa, ɔ: men han da! hvad skal man sige om ham? Enn slikt, ɔ: hvortil saadant, hvad skal da saadant til? (Trondh.). Enn sidan, naar Kulden kjem. Enn um det kom ein Storm. Enn um eg inkje fekk det; o. s. v. Sv. än. Jf. G. N. enn (en): men. — See „en", conj. som vel har samme Udtale men er svagere betonet.
Enne, n. Pande, Forhoved. Hall. (Fra Tel. er anført: **Enna**. Landst. p. 13). G. N. enni. Jf. Skalle.
enno (enn no), s. endaa.
enst, s. einsk. — enten, s. anten.
enteslaus, adj. ørkesløs, ledig. Smaal. Dunkel Form; jf. ærendslaus.
Eple, n. Æble (pomum). G. N. epli. Jf. Apall. Hertil: **Epleblom**, = Apallblom. **Eplegard**, og **Eplehage**, m. Æblehave. **Epletre**, n. Abild, Æbletræ. — I de sydligste Egne bruges „Eple" jævnlig ogsaa for Jord-eple, ɔ: Poteter, Kartofler. Saaledes: Eple-aaker (Ager til Poteter), Epleflus (u'), Eplegras, Eplegraut, Eplekjellar, Eplerote (o') og fl.
Eplesky, f. Skydække som bestaar af mange rundagtige eller rudeformige Smaaskyer. Tel. Jf. Rogneskỳ.
eplutt, adj. rundplettet, besat med mørke Smaapletter; især om Heste. Østl. G. N. eplóttr. Ogsaa: **eplegraa**, Ork. Ellers apallgraa.
er, pron. Eder; see i.
er, v. præs. s. vera.
erg, adj. vred, fortrydelig; s. arg.
erga, v. a. (ar), ærgre, gjøre vred. **erga seg**, og **ergast**: ærgre sig. (Kun en afvigende Form af „arga", da Bøiningen er den samme som ved dette). — Hertil **ergeleg**, adj. ærgerlig, fortrædelig (om Tilfælde). Subst. **Erge** (?) hedder sædvanlig Ergelse (Ærgels), n. Ærgrelse.
erke, i visse Forbind. som „ein erke Ljugar" en stor Løgner), er udgaaet fra det fremmede Erke(-) i Erkebisp, Erkeengel og fl. af Gr. og Lat. archi(-).
Erkn (Ærk'en), n. et Slags stor Sælhund eller Kobbe, Phoca barbata. B. Stift. I Nordl. **Erkne**, **Ærk'n**. Ogsaa kaldet Hav-erkn. G. N. erknselr (Kongsp. 41). „Eit gamalt Erkn" siges ogsaa om en vranten, kjedelig Person. Sdm.
Erla (Ærle), f. Vipstjert (Fugl); især den almindelige graae og hvidstribede Art, Motacilla alba. Søndenfjelds oftest i sammensat Form: Linerla (Linella og fl.); ved Trondhjem: Ringerla (Ringilla, Ringla). I Nordl. Igda, Disſa. Jf. Saaerla.
Erm, f. (Fl. **Ermar**), Ærme, Armstykke paa Klæder. G. N. ermr, f. — **Ermeknapp**, m. Ærmeknap. **Ermekrage** (gj), m. Ærmelinning. **Ermestaup**, n. Ærmehul, Skuldersøm.
ermeskyrtom, adv. i Skjorteærmerne, uden Trøie. „Gaa ermeskjortaa" (el. -sjortaa), Sdm. og fl.
erso (conj.), dersom, hvis. I Valders: **esso**, **esse**, **es**, og tildeels: **ress**. Forkortning af „er det so (at)".
Ert, f. see Erter.
erta (ærte), v. a. (er, e), tirre, drille, ærgre. (Tildeels ogsaa med Bøiningen: ar). Afvig. **ørte**, Hall. Tel. Sæt. G. N. erta. (Jf. reita, terra, øva). Particip: **ert**, afvig. ørt og ertad.
Ertar, m. en Gjæk, En som gjerne driller og ophidser Folk.
ertast, v. n. tirres, drille hinanden.
Ertegast, m. Drillemester, Spottefugl. Ellers: **Ertekjepp**, m. **Ertekrok**, m. **Ertespik**, f. **Ertestikka**, f.
erten, adj. tirrende, s. ertesam.
Erter (Ærtr), f. (Fl. **Erter**), Ert, Frugt af Erteplanten (pisum). Ogsaa i Formen: **Ert** (Fl. Ert'er); **Ættr**, Fl. Ættr'e (Sdm.); **Ort** (o'), Fl. Ert'e (Voss). Fleertal altid med Halvlyden ('e), saaledes ogsaa: Ert'ar, Ert'a (Tel. Sæt.). G. N. ertr (jf. Dativ Fl. ertrum). Den oprindelige Form er ellers: Erft (jf. Nt. arft; Holl. erwet; Mht. arweiz; T. Erbse. — I Sammensætning deels Erter (Erte), deels Ertre, Ertra; afvigende: Ertna (s. nedenfor). Hertil: **Erterblom**, m. Erteblomst. **Erterbraud**, n. Ertebrød. **Erterdumb**, m. Affald af Ertestilke. (Toten og fl.). **Erterkuv**, m. Stillads til Tørring af Erteløv. (Østl.). **Erterlauv**, n. Erteløv. **Ersterskolm**, f. Ertebælg. (Paa Voss: Ertnaskolm). **Ertersupa**, f. Ertesuppe.
Ertergras, n. 1) Erteløv. 2) Vikker, Fugleerter (= Skolmegras). I Ryf. Ertragras.
Erterknapp, Orobus tuberosus. „Ertenapp", Tel.
Erterrisla, f. Vikker. Trondh.

ertesam, adj. tirrende, tilbøielig til at drille og ophidse.
Erting, f. Drillerie, tirrende Ord.
Ertn, s. Erkn.
Erv (Ærv), m. Jærv (Rovdyr); s. Jarv. — Ogsaa: en liden Tingest, en Dvergeskikkelse. Mandal.
erva (ærva), v. a. (er, de), 1) arve, faae i Arv. G. N. erfa; Sv. ärfva. — 2) arve (en Person), tage Arv efter. Det var Systersonen, som ervde honom. — 3) have i Minde; især: mindes en Fornærmelse i lang Tid, nære langvarigt Had. D'er stygt av honom, at han gjeng og erver det so lenge. B. Stift. Particip: **ervd** (ervder).
Erve, n. 1) Arv, arvelig Overladelse. Det heve gjenget i Erve: det har gaaet i Arv i Familien, fra et Led til et andet. Berg. Stift. — 2) Sammenkomst af Slægtninger i Anledning af et Dødsfald; Arveøl (= Gravøl, Likveitsla, Sjaund). Nhl. og fl. G. N. erfi. „Gjera Erve", siges ogs. om at gjøre en Afslutning paa en Sag, gjøre det sidste Kast i et Fiskerie, og deslige. Nordl.
Erved (?), Besvær, Vanskelighed. Nordmør (Frædøe). „Dæ bi Ærve": det bliver et besværligt Arbeide. Ogsaa „dæ bi forærve", ɔ: for svært. (Maaskee Adj.). Jf. G. N. erfidi, n. (Arbeide) og erfidr, adj. (besværlig).
Ervedrykkja, f. Arvegilde, Arveøl. Ogsaa kaldet **Erveøl**, n. Nhl. og fl.
Ervegods, n. Arvegods. Saaledes: **Ervegull**, n. **Ervesylv**, n. og fl.
erveleg, adj. arvelig.
Erveminne, n. nedarvet Minde, Tradition i en Familie o. s. v.
Erverett (ee), m. Arveret.
Erveskuld, f. arvet Gjeld.
Ervestykke, n. arvet Eiendeel.
Ervesynd, f. Arvesynd.
Ervetuft, f. Arvegrund. Brevet skal liggja paa Ervetuftom (ɔ: paa den Gaard som det vedkommer). Voss.
Erveøl, n. s. Erve, Ervedrykkja.
Erving, m. Arving. G. N. erfingi.
Es (ee), Gjæring, s. Æs.
esja, v. n. (ar), gjære, komme i Gjæring, svulme op (= asa, æsa). Shl. Nhl. Ogs. med anden Bøining: esja, es (æs'e), aste, ast; Valders. I Solør med Imperf. es (ees). S. asa.
Esja, f. 1, Aske med Gløder (= Eldmyrja). Jæd. Vel egentlig: Ildsted (ligesom Eisa, i Tel.); jf. Sv. ässja, = D. Esse, Nt. Ese, Esse.
Esja, f. 2, et Slags Steen (dog ikke allesteds den samme); 1) en Art Klæbersteen, meget blød og noget fedtagtig, benyttet til Ovnrør og til Blæserør i Smedien. Helg. I Namd. **Hesja**, **Hisje**. 2) en haardere Steenart, som let lader sig kløve i Skiver. Hard. Hertil **Esjeberg**, n. Klippe af saadan Steenart. **Esjemark**, f. Jord som indeholder Splinter af Esja. (Esjumark, Hard.). **Esjerøyr**, f. Ovnrør af Esja (1). **Esjestein**, m. Steen eller Stykke af denne Bjergart.
Esja, f. 3, Smaasild og anden Fiskeyngel, som bliver jaget og efterstræbt af de større Fiske (= Aat, Aata). Ryf.
Eskja, f. Æske; s. Oskja.
Eskje (n.), i Stedsnavne, som Eskjevik, er formodentlig et gammelt eski, ɔ: Askeskov (af Ask). I Hard. forekommer **Eskjelauv**, n. Askeløv.
Esl, s. Etsl. — **esla**, s. etla.
espa, v. a. (ar), ophidse. Hall. „espe se": blive urolig, støie, buldre.
Espe (n.), i Stedsnavne, som Espe, Espedal, Espevær, er at ansee som Afledning af Osp, f. med Betydning: Aspeskov.
Es, m. 1, Es, Kort med eet Øie. Eng. as, ace; T. As, Aß, af Lat. as, assis.
Es, m. 2, 1) S (Bogstav); 2) Figur eller Bueslyngning, som ligner et S (S); 3) et Slags Bakkelse, Kager med smaa Buefigurer. Hertil: **Esjarn**, n. et Slags finere Vaffeljern. Indh. Namd.
ess, hvis, dersom; s. erso.
et, s. ein, og det.
eta (e'), v. a. (**et**, **aat**, **etet**), at æde. Vokalen i Inf. sjelden regelret, lyder deels som æ (æta), deels som lukt e (eeta), nogle St. endog: ita; afvig. **øtaa**, Ork. **aataa**, Indh. G. N. eta; Ang. etan; Got. itan. Indik. Pr. **et**, el. **eter** (et'er, eet, æt). Imperf. Fl. **aato**, ogs. **oto**, Hall. **aate**, Sæt. og fl. Supin. **ete'** (e'), nogle St. ete (ee), ite (i'), iti. — Betydn. 1) æde, spise, tage Føde til sig; om Dyr og Mennesker. Dei saato og aato: de sad ved Madbordet. — 2) tære, grave omkring sig; f. Ex. om Rust. — 3) gnave, skrabe, krille, f. Ex. om grove Klæder, Haar, Straa, Insekter. Heraf Aat, Aata, æt (aalæt) og fl. Eta seg inn: trænge dybere ind; f. Ex. om skarpe Vædsker. Eta upp: a) opæde; b) ødelægge, forøde (til Mad). Det aat seg upp atter: det gav ingen Fordeel; Fortjenesten gik med til Føde.
Eta (e'), f. 1) Lokkemad for Rovdyr (= Aata, Etsl). Brugt i Fleertal „Etur", Sæt. — 2) et Slags Krybbe; en Høkurv med mange Aabninger paa Siderne, at sætte frem for Faarene. Nordre Berg. udtalt: Æta, Æte. G. N. eta (Krybbe). Meget afvigende er: **Jøta** i Nhl. **Høtu**, **Hoto**, **Hutu**, i Indherred.
etande, adj. tjenlig til at æde.
Etar, m. 1) en Æder, Spiser. D'er mange Etararne: der er mange som skulle have Mad. Ein liten Etar: En som spiser lidet. — 2) en Storæder, Fraadser. — **Etarlag**, n. Madselskab; Coterie. **Etarskap**,

m. Overdaad i Mad.

eten (e'), adj. 1) part. ædt, opædt. Afvig. eten (ee), itin (i'), æten. — 2) ædende. I Sammensætning: storeten, snareten, seineten.

Eting, f. Æden, Spiisning; ogsaa Overdaadighed i Mad.

Etkonn, s. Ikorn.

etla (e'), v. a. (ar), bestemme, beslutte, agte at gjøre noget. Med sædvanlig Overgang: **esla, esle**, søndenfjelds; **eltle** (eltje), Trondh. I G. N. sædvanlig skrevet: ætla. (Eng. Dial. ettle). Eg hadde etlat segja det (oftere: Eg hadde etlat sagt det): jeg havde tænkt at sige, havde nær sagt det. Kvart etlar du deg: hvor agter du dig hen? — 2) tiltænke En noget, bestemme noget for En. Han hadde etlat meg det. — 3) dele, uddele (især Mad i visse Portioner). Etla aat Lyden: dele til Familien. Nhl. og fl. Paa Jæderen „atla" om at uddele Foder til Fæet. — Hertil: **Etlavord**, m. en Portion, bestemt Deel af Mad. „Etlavoor", Sogn og fl. Jf. Verd.

Etling, f. 1) Bestemmelse, Hensigt. 2) Deling, Uddeling. 3) en bestemt Deel, en Portion.

Etmaal, s. Ættmaal.

Etning, m. og **Etnesbue**, m. Indbygger af Etne i Søndhordland.

Etsl, el. **Etsel**, n. Lokkemad for Rovdyr; Aadsel. Udtalt: Esl, Etl, Eltl (Eltj). Mest brugl. nordenfjelds. G. N. æzli (for ætsli). Ellers kaldet: Aata, Aatul, Eta (Etur).

etter, præp. og adv. efter. Er egentlig en Afledning af atter (att) og har ligesom dette overalt faaet „tt" i Stedet for „ft"; det lyder saaledes tildeels: **etter** (e'), men mest alm. **ette**, og nogle St. **itte** (i'). G. N. eftir, eptir. — Betydning: A, præp. med Akkusativ: 1) i Tiden efter; f. Ex. etter Helgi; etter Messa; etter Joledagarne. — B, præp. med Dativ (i de Dial. som have Dativformer). 2) paa Stedet efter; i Rækken efter, bagefter. Det syner Merke etter Fotom. Han kom etter hinom. Draga nokot etter seg. — 3) i lige Retning med, langs efter. Fara ut etter Fjorden (Fjor'e, Fjor'a). Upp etter Dalen. Langs etter Ryggen. — 4) i Lighed med, overeensstemmende med. Tala etter Boki (Bokj'enne). Fara etter Nymaaten (skikke sig efter Moden). Saaledes: retta seg, laga seg, gjera, liva etter nokot. Ogsaa om en Lettelse eller Føielighed: skuva etter, laata, giva etter. — 5) i Retningen til, i en Søgen eller Tragten efter; i Forventning af. Taka etter Staven. Ganga etter Hjelp. Leita, venta, lengta, traa, traatta, standa etter nokot. Ogsaa om en Forfølgelse. Vera etter, ɔ: efterstræbe. Renna etter, o. s. v. — 6) med Jagttagelse af, med Opmærksomhed paa. Ein fær ikkje kjenna etter Verken (ɔ: ikke lægge Mærke til sin Smerte). Saaledes med: sjaa, høyra, lyda, spyrja, fretta, og fl. — C, som adv. (eller uden Objekt). 7) siden, derefter. Det kom nokot annat etter. — 8) tilbage, tilovers. Liggja etter. Sjelden, da det sædvanlig hedder: atter. — 9) med, i Følge, i samme Retning. Koma daltande etter. Vinden er beint etter. Det hallar etter, ɔ: det hælder til samme Side, som vi stævne til; altsaa: det gaar nedad, det gaar let. — 10) fremad i en vis Retning (= Dansk: ad, over). Upp etter: opad. Ned etter: ned ad. Fram etter: fremad, for over. Ut etter, nord etter, sud etter o. s. v. Ligesaa i Retningen **fra** en Side: ovan etter; nedan, utan, nordan, sunnan etter. Jf. til og aat. — Endelig bruges „etter" ogsaa som conj. for: etter at (etter det at); f. Ex. Eg kom ikkje fyrren etter han var gjengen. — Af Sammensætninger med Porticip mærkes: **etterfrett** (efterspurgt); **etter-fylgd**, **-gjeven**, **-høyrd**, **-kjend**, **-lydd**, **røkt**, **-sedd**, **-spurd**, **-søkt**, **-teken**, **-traadd**.

etter-aat, adv. siden, bag efter (= etterpaa). „ette-aat", Ork. og fl. Jf. fyreaat.

Etterbod (o'), n. senere Tilbud.

Etterbrud, f. nygift Kone (som gaar til Kirke i en vis Høitidsdragt). Sogn og fl.

etter-di, som conj. efterdi, eftersom. Ellers adskilt: **etter di**, ɔ: derefter.

Etterfar, n. noget som følger efter; ogsaa Gjenfærd. Voss og fl.

etterfarande, adj. 1) efterreisende; 2) værd at efterligne, at rette sig efter.

Etterferd (Ettefær), f. 1) Efterfærd, Følge. 2) s. Etterløysn.

Etterfylgjar, m. Efterfølger.

Ettergang, m. Søgning, Efterspørgsel; ogs. Overhæng, idelige Krav.

Ettergangar, m. 1) Efterløber. 2) Efternøler, En som er bleven tilbage.

ettergangsam, adj. paatrængende, utrættelig i at kræve eller søge noget. Sdm. (ittegaangsam'e).

ettergivande, adj. som kan eftergives.

Ettergjerd (Ettegjær), f. 1) Efterarbeide; ogsaa Efterligning, eftergjort Arbeide. 2) Eftersending; Fremkaldelse ved Trolddom. Af „gjera etter", ɔ: vise igjen.

Ettergraving, f. flittig Eftersøgelse.

Ettergror, m. Eftervært, Efterslæt.

etterhaadd, adj. erindret; ændset, omskjøttet. Sdm (ittehaadd'e), s. haa.

Etterherming, f. Efterabelse.

Etterhøyrsla, f. Efterspørgsel, Søgning.

Etterkast, n. senere Kast; senere Tilstød, Eftersmæk.

Etterkjegla, f. s. Kjegla.

Etterkjensla, f. 1) Efterfølelse, Mindelse. 2) Undersøgelse, Jagttagelse (ved at føle eller smage paa noget). Jf. kjenna etter.

Etterkoma (o'), f. Følger, Virkninger. Sjeldnere: **Etterkjøme**, n. (Tel.).

Etterkomar (o'), m. Efterkommer.
etter-kvart, efterhaanden, gradviis; efter hvert Tilfælde. Jf. kvar.
Etterlag, n. Efterbryg, Tyndtøl. Rbg. Hall.
Etterlaup, n. Efterløben, Forfølgelse. Hall.
etterlaaten, adj. eftergiven, føielig (især i Utide eller med Overdrivelse).
Etterleiting, f. Eftersøgelse.
Etterleiva, f. Levninger. (Hall.).
Etterlit (i'), m. svækket Farvestof, Farvesuppe hvori Tøi allerede har været farvet. „Ettelet", Nordl.
Etterlut, m. den sidste Deel af noget.
Etterlydnad, m. Efterhørsel, Opmærksomhed.
Etterlysing, f. Efterlysning.
Etterlæta, f. Føielighed efter Ens Ønske; især om overdreven Føielighed. G. N. eptirlæti, n.
Etterløysn, f. el. **Etterløysning**, f. Efterbyrd (secundinæ). B. Stift. Nogle St. **Etterferd** (-fær), Hall. Gbr. og fl. Jf. Helda.
Etterløyte, n. Slutning eller senere Deel af en vis Tid. Hall.
Ettermann, m. Eftermand, Efterfølger.
Ettermat, m. Efterret.
Ettermæle, n. Eftermæle. Lidet brugl.
etterpaa, siden, bagefter (= etteraat). Brugt i de sydligste Egne (Rbg. Tel. Hard. Shl. Jæd.). I Sæters. i en ældre Form: **etter-aa** (etteaa). Andre Steder attpaa, att-i. Jf. Ettersida.
Etterraad, f. Raad som kommer for seent.
etterroke (o'), s. Roka.
Etterroda, f. Eftertale; Eftersnak.
Etterrøknad, m. Efterforskning, Undersøgelse. (Sdm.). **etterrøkt**, adj. efterforsket; s. røkja.
Etterset (e'), n. Nytte, Frugt, Fordeel; det som et Arbeide „sætter efter sig". Sfj. meget brugl.
Etterseta (e'), f. Nølen, det at En sidder efter og ikke følger med. „Ettesetu", Hall.
Ettersida, f. Efterside. Paa Ettersida: senere, bag efter, naar noget er forbi. Ofte i Form af Adverb: ettersidan, ettesia, ettesea. Indh. Hall. Tel. (Landst. 531).
Ettersjaaing, f. Efterseelse; s. Ettersyn.
Etterskrift, f. Efterskrift; Tillæg.
Etterskøyt, m. Tillæg, Anhang. Hall.
Etterslaatt, m. 1) Efterslæt. (Sjelden). 2) Slutningsstykke af Musik; Extra-Nummer.
Etterslеng, m. 1) Eftersmæk, senere Tilstød eller Anfald. 2) Omkvæd i Slutningen af Vers eller Viser. Tel.
Etterslepp, m. Efterslæng, noget som kommer seent eller uventet efter det øvrige. Hall.
Etterspel (e'), n. Efterspil.
Etterspurnad (u'), m. Efterspørgsel.
etterst, adj. s. ettre.
Etterstøyt, m. senere Tilstød, Eftersmæk.
Ettersugg, m. en Efternøler. Hall.
Ettersyn, f. Eftersyn, Tilsyn.
Ettertak, n. 1) et senere Tilgreb; en ny Anstrengelse. 2) = Ettertøke. 3) i Brygning: et vist Forhold imellem Mængden af Maltet og Ølet. Det var for stort Ettertak, o: der blev udvirket for meget af den Maltmængde; altsaa: der blev for tyndt Øl.
Ettertala, f. Eftertale. Hertil et Fleertalsord: **Ettertolor** (o'), Oprippelse af gamle Fordringer, Paamindelser om beviiste Tjenester, o. s. v. „Ettetolur", Tel.
Ettertanke (kje), m. Eftertanke. — **ettertenksam**, og **ettertenkt**, adj. eftertænksom.
Ettertid, f. Eftertid.
Ettertoka (o'), f. (i Brygning), = Ettertak.
Etterturftingar, pl. Levninger. Hall.
Ettertøke (-tøkje), n. Lærvillighed, Lyst til at „taka etter", o: lære af Andre, danne sig efter Andres Exempel. B. Stift.
Etterverk, n. Efterarbeide.
Etterverk, m. Eftersmerte, Efterveer.
ettervis (ii), adj. klog naar det er for seent.
ettrast, v. n. forsinkes, komme bagud (= attrast). Nordl.
ettre, adj. bagere (= attare). Nordland, Trondh. (ættre, ætter); ogs. i Østerd. G. N. eftri, eptri. Hertil: **Etterskot** (= ettre Skoten), m. Bagenden i en Baad, = Bakskut. Superl. **etterste** (ætterst), = attarste.
Etur, s. Eta.
Ev (Æv), n. noget uvist, et dunkelt Spor eller Mærke; saaledes ogsaa: en dunkel Fornemmelse, Anelse, utydelig Forestilling. Der var ikkje Ev atter: der var ikke mindste Spor tilbage, det var ganske udslettet. Tel. (Mo). Der var korkje Ev elder Stev (Æv elle Stæv), o: der var intet at rette sig efter, ikke engang en Gisning. Ryf. Rbg. Tel. Jf. Stev. G. N. ef, Tvivl. Jf. Eve.
eva (æva), v. n. (ar), 1) tvivle, være uvis, gjøre sig Betænkning. I Tel. ive; i Berg. Stift oftest: **æva seg**, el. **ævast**. „E æva me um dæ", Sdm. Hall. G. N. efa, ogs. ifa. — 2) ømme sig for noget, have Ulyst, grue (= kvida). Paa Jæd. **iva seg** (med Bøiningen: er, de), el. **ivast**; i Ryf. ogsaa **vvast**. Eg ivest med det. — Jf. Eving, Evraad, evsam.
[**Evangelie**, n. Evangelium; Text af et Evangelium. (Græsk). Nogle St. Evangelja, f. Vangilja (gj), Vangjilju (Hall.). Afvig. Vangjelma, Buskr. og fl.
evasam, s. evsam.
Eve (Æve), m. Tvivl, Uvished. „Han sto' i Æve um da". Nhl. G. N. efi. Jf. Ev.
even (æven), adj. tvivlraadig. (Sjelden). Jf. forøven, iøven.
Eving, f Tvivlsmaal. I Telem. Ivelse, Ivels, n.
Evja, f. 1) Dynd, Mudder grund, Slam.

B. Stift, Nordl. Trondh. I Stjordalen: **Ovja.** G. N. efja. Sv. äfja. Jf. Dya, Dyngja, Møyra. — 2) en Vig eller Bugt med sumpige Bredder. Sdm. Sæt. Siredal. Ogsaa: en liden Green af en Elv; en stillerindende Bæk. Østerd. I Hall. **Ivju.** Paa Helg. Ave (som maaskee er Stamord). — 3) en svag Strømning i Vandet. Østl. i Formen **Evju**, i Solør: **Ovju.** Hertil Bak-evja, og Upp-evja, om en Tilbagestrømning i Bugterne af en Elv. Jf. Ida.

evjast, v. n. synke under Fødderne (om sumpig Grund); bævre, gynge (= dyvja). Helg. „evjest".

Evjebotn, m. Mudderbund, i Vand. B. Stift, Nordl. Jf. Gorbotn.

Evjemyr, f. Sump, stor Dyndmasse.

evjen, adj. usmagelig, vammel. Nhl. Jf. emmen.

Evjesmak, m. flau Smag (i Fisk). Sdm.

evla, v. a. (er, de), mægte, have Styrke til; især: formaae at bruge, styre, løfte ꝛc. D'er so tungt, at eg evler det inkje. Stokken var ikkje større, en at eg evlde honom. Mest brugl. nordenfjelds. Nogle St. **avla.** (Indr.). G. N. efla, egentl. styrke, af Avl. — I Nordland ogsaa om Fartøi: kunne føre, bære, have Drægtighed til.

evlaus (e') adj. utvivlsom. „œvelaus", Tel. (?). G. N. efalauss. — **evlaust**, adv. sikkert, uden Tvivl. Tel. (sjelden).

Evle, n. Kræfter til at haandtere en Ting (= Avl). Sdm. Vel ogsaa: Ting som man kan magte; jf. Handyvle.

evleleg, adj. haandteerlig, som man kan magte; f. Ex. evleleg Stein: Steen som man kan flytte eller løfte. Sdm. Nordl. og fl.

evlug, adj. stærk, dygtig (avlig). Hall.

Evne, f. Emne.

Evraad (e'), f. Tvivl, Betænkninger. Eg stend i Evraad um det. „Œvraa", Nhl. „Ovraa", Voss. Jf. eva.

evre (og **evst**), f. øvre.

evsam, adj. tvivlraadig. „œvasam'e", Nordre Berg. (sjelden).

F.

[**Fabrikk**, m. = Verk, Verkstad.

Fadder (Fadd'r), m. Daabsvidne. Nyt Ord efter Nt. Vadder (T. Gevatter) i Stedet for det gamle Gudsivje; jf. Gudfader, Gudmoder.

Fader, m. (Fl. **Feder**), Fader (pater). Lyder mest alm. **Faer**, **Far** (som i Svensk og Dansk); paa Sdm. tildeels **Fade** (især i Sammensætning), i Sæt. og Tel. **Fa'ir**, **Fai.** G. N. fadir. Fleertallet lyder som Fæd'er el. Fædr'e (G. N. fedr) og bruges mest om Forfædre; ellers hedder det gjerne Fadrar, Farar; f. Ex. „Faranne deira var' Brøer". — I daglig Omgang kan Ordet ogsaa betegne Stiffader, Pleiefader eller Svigerfader, og desuden bruges „Far" (eller „Farr") ogsaa i fortrolig Tiltale til en Mandsperson i Almindelighed og allermest til Smaadrenge (ligesom „Mor" til Pigebørn), f. Ex. Kom no, Farr! Skunda deg no, Farr!

Fader-arv, m. Arv efter Ens Fader.

Faderbroder, m. Faders Broder. Forkortet: Farbror, Fabbror. Hertil: **Farbror-kona** (o'), f. Farbroders Kone.

Faderfader (Farfar), m. Faders Fader.

Faderfolk, n. Fædreneslægt. Paa Sdm. **Fadefolk**; nogle St. **Farsfolk.**

Fadergard, m. Fædrenegaard, Faders Hjem. (Fadegar, Farsgar).

faderkjenna, v. a. erkjende for Fader. Me hava ikkje nokot til aa farkjenna han fyre, ɔ: vi have ingen Grund til at kalde ham Fader. Sogn og fl.

faderlaus, adj. faderløs. (farlaus).

faderleg, adj. faderlig.

Fadermoder (Farmor), f. Faders Moder.

Fadersida, f. Fædreneside.

Faderskap, m. Paternitet.

Fadersyster, f. Faders Søster. Sædvanl. Farsyster, Fasyster, Faster. Hertil: **Fader-systermann** (Farsystermann, Fastermann).

fager (fag'r), adj. vakker, smuk. Mest brugl. i Trondh. Stift og Nordl. Paa Sdm. hedder det **fair'e**, og i Neutr. **fagart.** Komparativ: **fegre** (fœg'er); Superl. **fegst.** Trondh. Ellers: **fagrare**, **fagraste**). G. N. fagr, fegri, fegrstr. Andre Steder ombyttet med andre Ord: væn, fin, snild.

fager-eten, adj. smaatærende, som spiser smaat og vakkert. Paa Sdm. „fairæten".

Fagerfot, m. en kjælen Person; En som skyer Strabadser og grovt Arbeide. Paa Sdm. **Fairefot.**

Fagergaas, f. Søfugl, Mergus Merganser (efter Nilsson).

Fagerhand (Fagrehandi), f. den høire Haand. (I Samtale med Børn).

Fagerhuva, f. den anden Mave i de drøvtyggende Dyr. Oftest Fagrehuva. Helg. Gbr. Fairehuaa, Sdm.

Fagerleike, m. Skjønhed, Vakkerhed.

Fagersida, f. den vakkreste Side.

Fagerskap, m. = Fagerleike. Jf. Fegra, Fegja.

Fagerstakk, m. Fara i Fagerstakken: gjøre sig blid og venlig, give gode Ord. Hard.

fagga, v. n. (ar), kludre noget sammen, svøbe eller sammenvikle skjødesløst; ogsaa:

pusle, tage noget alt for løseligt. Rbg. Tel. Hertil **Fagg**, m. og **Fogg** (o'), f. en Pusler, Stymper. Jf. Feggja, Feggje.

fagna, v. a. (ar), 1) glæde (jf. fegna). **fagna seg**: glæde sig. Hard. G. N. fagna. Sv. fägna. — 2) behage, hue, tilfredsstille. Det fagnar meg so godt paa den Staden. Sdm. — 3) vise Opmærksomhed, modtage venligt; gaae En imøde naar man seer ham komme. Nordl. 4) beværte, byde til Bords. Hall. Vald. Paa enkelte Steder (Shl. Vald.) betegner „fagna" ogsaa at omfavne; men er da maaskee en Omsætning for „fanga"; jf. fangtaka, fangla, famna.

fagna, adj. 1) haabefuld, som man har Glæde af; f. Ex. om et Barn. Nordland. Formodentlig en Genitivform ligesom i G. N. fagnafundr. — 2) agtværdig, respektabel, som man kan fortrøste sig til eller vente noget godt af. Fagna Folk. Ein fagna Mann. Ei fagna Kona. Meget brugl. i Berg. Stift; ogsaa i Nordl. — 3) dygtig, stor, betydelig. Eit fagna Kast: en stor Fangst. Ei fagna Bløyta: en dygtig Gjennemblødning. Ei fagna Dengsla: lystig Prygl. (B. Stift). Jf. muna, gripa, offa.

Fagnad, m. Glæde, Fornøielse. Sdm. og fl. G. N. fagnadr. Nogle St. **Fagnadskap**, m. (Nhl.).

fagnalege (-le'), adv. dygtigt, tilgavns.

fagnande, adj. værd at modtages eller nyde nogen Opmærksomhed. Eg veit ikkje, um eg er fagnande. (Siges naar man kommer hjem fra en uheldig Reise). Helg.

Fagnar-rett, m. en god Ret at beværte en Gjæst med. Hall.

Fagning, f. Modtagelse; Beværtning.

fagrast, v. n. blive vakker. (Sjelden).

[**Fagta**, f. Mine, Gebærde. Mest i Fl. som i Dansk. (Vistnok fremmedt).

Fai, s. Fader. **fair**, s. fager.

fakka, v. a. (ar), gribe, fange, tage (især i en Hast). Meget brugeligt. Maaskee for fatka (?), s. fata.

Faks, n. 1) Man, Manke. Mest brugl. øst og nord i Landet. G. N. fax. — 2) Fryndser, Fryndsekant paa Tørklæder. B. Stift. — 3) Heiregræs (Bromus). Smaal.

faksad, adj. fryndset.

faksutt, adj. manket, om Heste; f. Ex. kvitfaksutt, linfaksutt.

Fal, n. Falaske, Brandstøv (s. Falske). Romerige. Han ser ut som eit Fal, om En som er meget bleg. Jf. Folga.

Fal, f. s. Fard, og Ferd.

Fal, m. en huul eller rørformig Tange paa Spader, Hakker og lignende Redskaber; et Rør som gaar op over den forreste Deel af Skaftet og fæstes til dette ved en Nagle. Østl. Vald. Hall. G. N. falr.

fal, adj. fal, ledig; som kan overlades. G. N. falr.

fala, v. a. (ar), tinge, søge at faae paa visse Vilkaar. Fala Tenarar: fæste Tjenestefolk. Han falar, som treng, og segjer Nei, som inkje vil, o: den ene har Lov til at forlange, den anden til at negte. — En anden Betydning: faae, bekomme, — findes i gamle Viser (Landst. 472. 786).

Fald, m. 1) Kantsøm, indbøiet Kant paa Klæder (s. falda). G. N. faldr; Sv. fåll. — 2) en tilsyet Kant (af andet Tøi), en Borde, Bræmme. — Det danske Fold (Eng. fold, T. Falte, plica) udtrykkes her ved: Fella, Bugt, Rukka. Adjektivformen fald (i tvifald, trifald, mangfald) hedder ogsaa „feld" og slutter sig saaledes til Verbet fella.

falda, v. a. (ar), ombøie Kanten paa Klæder og fæste Ombøiningen med en tæt Søm for at forebygge Optrevling. Jf. G. N. falda (Strengl. 9). Sv. fålla.

Falding, f. Kantning, Kantsøm.

Fale, s. Farde. **faleg**, s. falleg.

Falk, m. Falk (Fugl).

falkast, v. n. forvisne, falme; [illegible] hen. „falkes", Østerd. Jf. folna.

Falke, m. Støv, Aske; s. Falske.

Fall, n. 1) Fald, Nedstyrtning. Nedfall, Lauvfall, Doggfall o. s. v. I Sæt. **Fadd**. G. N. fall. — 2) Synkning, Indsvinden, Formindskelse. Jf. Sjofall. Ogsaa Fald i Værd eller Priis. — 3) Hældning, Skraaning. Denne Renna heve for litet Fall (o: hælder for lidet nedad). — 4) Sammentræf, Tilfælde. I det Fall: i det Tilfælde. (Ogsaa: I Fall, som adv. hvis, dersom). Jf. Forfall, Misfall. — 5) Bortfald, Udeblivelse. Hertil: Førefall, Messefall. Ogsaa: Undergang, Ødelæggelse; f. Ex. Mannfall. — 6) Fornedrelse, Beskjæmmelse; moralsk Fald. — 7) Sted hvor man let kan falde; Kløft, Aabning i Grunden. I Sogn om de store Sprækker i Isen paa Fjeldene. — 8) Skjær, Klippe som Havbølgerne brydes paa. Fall og Fluder. (Alm. vest og nord i Landet). Hertil Fallgard. — 9) en Søstyrtning, stor nedstyrtende Havbølge. Ryf. Jf. G. N. áfall. — 10) Afkastning, Udbytte (Fold, Foldrighed). Jf. Foll. Til Falls: i Fold; f. Ex. Kornet var litet til Falls, o: gav lidet af sig i Tærskningen. Tel. Toten og fl. Jf. Veggfall, Laavefall. — 11) Nedfældning i en Skov; Træer som brændes til Askegjødning. Risfall, Vaalfall. Ogsaa om Jordstykket som saaledes opdyrkes; hertil Rugfall. Østerd. — 12) Krop af et slagtet Dyr. Nautsfall, Smalefall. B. Stift, Jæd. Mandal og fl. (Isl. fall).

falla (og fella), v. n. (fell, fall, follet; eller fallet), at falde. Ordet har egentl. to Bøininger; den nyere Form er: fella med Imprf. fall (Fl. follo), Supin. folle(t); dog hedder Participium mest alm. fallen; den ældre Form er: falla, med Ind. Præs.

fell (Fl. falla), Imprf. fill (Fl. fillo) og Sup. falle(t); brugl. i Hard. Sogn, Nfj. og fl. (Formen fill er egentlig et gammelt feell el. féll). Jf. G. N. falla (fell, féll, fallit). Sv. falla; faller, föll (föllo), fallit. Heraf Fall, n. fella, v. a. Fella, f. og fl. — Betydning: 1) falde, glide ned, synke mod Grunden. Sædvanlig kun om et mere langsomt Fald; f. Ex. af Dug, Snee, Løv o. s. v. Jf. detta og stupa. — 2) synke (om en Masse), svinde ind, blive lavere eller mindre. Sjoen fell: Havet ebber. Figurlig: Det fell Modet: Modet falder. Han tok til aa falla: han begyndte at give efter, blev mere føielig. — 3) falde bort, ophøre. Det fall ned atter (om en Sag, en Plan). Det var spaatt, at Riket skulde falla. — 4) give tabt, blive overvunden. Falla i Striden. Ogsaa: falde i en Fristelse, blive forført, forvildet. — 5) falde i en vis Retning, stryge, stævne hen. Straumen fell ut. Vinden fell inn etter Fjorden. Ogsaa om Ord og Tale: Eg minnest ikkje kor Ordi follo. — 6) passe, falde sammen, slutte til. Det fell godt aat Kroppen (om Klæder). Det fell vel i Hop (om Fjele, Staver, Stokke). Jf. Fella. — 7) forefalde, indtræffe. Alt som fyre fell. Det fell ikkje so fyre meg (ɔ: falder mig ikke beleiligt). Det fall ikkje til fyre deim (ɔ: vilde ikke lykkes). — 8) forekomme, tykkes at være. Det fell smaatt, knapt, jamt o. s. v. Det fell tungt, hardt, mødesamt. — Med Partikler: Falla av, a) svinde, ophøre; b) blive tilovers. Falla fraa: a) falde fra, svigte; b) afgaae, døe. Falla ned, eller: falla paa Kne, ɔ: knæle. Falla paa: ynde, synes om, finde Smag i. Hard. Sogn og fl. Falla til, a) passe, falde beleiligt; b) tilfalde, tilkomme En.

fallande, adj. faldende. I fallande Sjo: medens Søen falder (ebber). Paa fallande Fot: i faldefærdig Tilstand.

falleg (fal-leg?), adj. frygtelig. „fali", Indh. Mest som adv. meget, betydeligt; f. Ex. fali smaatt, fali stort, tungt o. s. v. (Ogsaa i svenske Dial.). Forklares gjerne som „farlig" (faarleg), men kunde hellere henhøres til G. N. ferlegr, ferlega; ellers falder det ogsaa nær sammen med fæleleg (fæl-leg).

Fallekniv, m. Foldekniv, Lommekniv.

Fallekrage (gj), m. nedbøiet Krave.

Fallemaan, f. Hængeman.

fallen, adj. 1) part. falden, sunken; overvunden o. s. v. Nogle St. follen. En Ko, som viser Tegn til, at den snart skal kalve, siges at være falli (falla, Sdm. og fl.). Jf. innfallen, handfallen, modfallen. — 2) beskaffen, skikket. D'er ikkje so fallet: det staar ikke saaledes til. (Nhl. og fl.). Segja so fallne Ord: udtrykke sig omtrent saa. Han er vel fallen: velbygget, vakkert voren. — 3) skikket, bekvem, beleilig. Han er ikkje fallen til det. (S. feld). D'er ikkje fallet fyre meg: det er mig ikke beleiligt. Gbr. og fl.

[**fallera**, v. n. i Betydn. fire, give efter, vige for En. (B. Stift).

fallfør (?), adj. forfalden; faldefærdig. „fallføren", i Smaal. I svenske Dial. fallfaren.

Fallgard (gar'), m. en Række af Skjær el. Smaaklipper i Havet. Jf. Sv. skärgård.

fallig, bekvem; s. felleleg.

Fallreip, n. Faldreb (paa Fartøi).

Fallsott, f. faldende Syge. Hedder oftere: Nedfallsott.

Fallurt, f. Bulme (Hyoscyamus). Tel. (?)

Fallveder, s. Felleveder.

falma, v. n. s. folna.

falna, v. n. aftage, dæmpes (?). Landst. 729. Maaskee fallna.

Fals, n. Svig, Falskhed; ogsaa Fuskerie. Østl. G. N. fals.

falsk, adj. falsk, uægte; skuffende, svigagtig.

falska, v. a. (ar), 1) forfalske. 2) forvende Sandheden, fortælle urigtigt. Ogsaa: hykle, skrømte.

Falske, m. Falaske, Brandstøv; den lette Aske, som ligger tilbage efter Ting som ere nylig brændte; især efter noget smaat og tyndt, f. Ex. Kviste, Løv, Papir. „Falskje", Shl. Nyf. Jæd. (G. N. fölski; Sv. falaska; i Dial. falske, falke). Ellers hedder det: Falke (Falkje), Shl. Foskje (o'), el. Faaskje, Tel. Rbg. og Fausk, Hard. Tilgrændsende i Betydningen ere ogsaa: Fal, n. Folga, Faan, Fjom og Fjukr.

falslege, adv. falskelig. (Sjelden).

Famn, m. 1) Favn, udstrakte Arme. G. N. fadmr. Sv. famn. (Jf. Fang). — 2) Favn som Længdemaal, tre Alen; ogsaa en Qvadrat-Favn, f. Ex. af Brænde. Fleertal tildeels Famner (Famne). Heraf femna.

famna, v. n. omfavne. Lidet brugl.

Famnemaal, n. Favnemaal.

Famnevid (-ved), m. Ved som udsælges favneviis. Jf. Knippevid.

fampa, v. a. behænge, udmaie. Oftere **fjampa**, f. Ex. fjampa seg til med Stas. Hall.

Fan, f. Støvdække; s. Faan.

fana, v. n. (ar), falde meget tyndt, danne et tyndt Dække; især om Snee. Helg. Saaledes ogsaa: fanast, v. n. fortyndes, blive til Støv eller Fnug. Det fanast burt.

Fana, f. 1) en Fane. (T. Fahne). 2) et Mærke for Tallet 5, brugeligt ved Opmaaling af Varer, i det man betegner 4 Maal (f. Ex. Tønder) ved fire lodrette Streger, og det femte ved en forbindende Tværstreg. Sv. Dial. fana.

Fanar (og **Fana**), m. Fæ; s. Fenad.

Fanden, m. Djævelen. Tildeels udt. Fan'en, men mest alm. Fan (ligesom i Svensk); nogle St. **Fenden**, Fæn (Mandal, og fl.). G. N. fiandinn, senere ogsaa fendinn (ɔ: Fienden). Til Fans: Fanden i Vold.

Fane (om Snee), s. Fonn.
Fane, m. Fæ, Kvæg; s. Fenad.
Fang, n. 1) Greb, Omgriben, Omfavnelse. Han fekk eit godt Fang. — 2) Favn, Arme (forsaavidt som noget omsluttes dermed). Taka i Fanget: gribe omkring. Giva Fanget: omfavne. — 3) Skjød, Forside imellem Brystet og Knæerne. Blomarne drysja i Fanget (Landst. 774). Taka eit Barn paa Fanget. Sitja i Fanget. (Alm.). I Berg. Stift: **Faang**. G. N. fang. — 4) en Favn fuld; saa meget som man kan gribe om; s. Fangan. — 5) Forraad, Midler, Materialier; ogsaa Redskaber (= Tilfang). Mest i Sammensætning, som: Husfang, Byggjefang, Gjerdefang; Trefang, Jarnfang. I Berg. Stift: Faang. G. N. fang, pl. föng. — 6) som Navn paa en Sygdom: a) faldende Syge, Epilepsie (= Nedfallsott). Søndenfjelds. b) en vis Hestesygdom. Smaal. Egentlig: Paagribelse, Angreb, ligesom „Grip"; jf. Slag.
fanga, v. a. (ar), 1) gribe eller omfatte med Armene. Nordl. og fl.; f. Ex. fanga Høy: samle Hø ved at optage det i Favnen. Vel ogsaa: omfavne; s. fangla og umfagna (for umfanga). — 2) fange (Dyr eller Mennesker); tage til Fange. Figurl. overliste, sætte i Forlegenhed; jf. binda. I B. Stift: **faanga**. G. N. fanga. — 3) opfange, optage. Retta paa Seglet, so det fangar Vinden. — Particip **fangad**: greben, fangen.
Fangan, n. en Favnfuld, Byrde; saa meget som man kan bære i Favnen, f. Ex. af Hø eller Ved. Afvig. **Faangan**, Sfj. Nfj. Sdm. **Fanga** (n.), Nordl. Gbr. Smaal. og fl. (I Valders med Fleertal Fango). Andre St. **Fang** (Faang). G. N. fang. Sv. fång.
Fange, m. en Fange. (Fangje, Faangje). Hertil **Fangehus** (Fængsel), **Fangekost**, **Fangevaktar**, og fl.
fangla, v. a. (ar), omfavne, omarme. Shl. i Formen **faangla**. Paa Sdm. **faangsla**. (Nogle St. **faangsløkje**) Hertil **Fangling**, f. Omfavnelse.
Fanglag, n. Omfavnelse; Hvile i Ens Favn. „Fangelag", Landst. 203. 217.
Fanglina, f. = Fester, Landtog.
Fangskinn, n. Skjødskind.
fangsla, s. fangla.
Fangsylv, n. Sølvsmykke for Brystet eller Skjødet. Gbr.
Fangtak, n. 1) Omfavnelse. 2) Brydning, Styrkeprøve, hvori hver af de kjæmpende holder den anden om Ryggen og kun søger at lægge ham ned. (I B. Stift: Faangetak).
fangtaka, v. a. omfavne. **fangtakast**: omarme hinanden; brydes, forsøge at lægge hinanden til Jorden.
Fann, Sneemasse; s. Fonn.
Fannfar, n. s. Fonnfar.
fannkvit (ii), adj. sneehvid. Oftere: fannende kvit. (B. Stift). G. N. fannhvítr.
Fanntange, m. smal Spids af en Sneemasse (eller Iismasse) paa Fjeldene. „Fannatangje", Hard.
Fans, m. Kjønslem paa Heste (= Rede). Helg. Ogsaa i en anden Form: **Frans**. Tel. (Raudland).
Fant (n.), Usselhed; s. Fanteskap.
Fant, m. 1) en Skalk; en trodsig Knegt (om Drenge); En som gjerne vil gjøre Fortræd eller narre Folk; dog tildeels ogsaa: en lystig Skalk, en Spøgefugl (s. fantast). Afvig. **Fante**, B. Stift. — 2) en Landstryger, omflakkende Person. I de sydlige Fjeldbygder (Tel. Hall.) ogsaa: en Fremmed, en indflyttet Person, som holder sig afsondret og ikke vil omgaaes med Egnens Indbyggere. Jf. Fenta. — 3) en Prakker, forarmet Person. Han var eingong rik, men no er han berre Fant. (I nyere Skrifter findes Ordet ogsaa brugt for Tater el. Zigeuner; men dette er feilagtigt, da „Fant" ikke betegner noget Folkeslag). G. N. fantr er en ung Tjener, en Ærindsvend; vel egentlig udgaaet fra Ital. fante: Tjener, Yngling, Soldat (Infanterist); jf. T. Fant, Holl. vent (l. fent): Yngling; Laps. Den slette Betydning har vel udviklet sig af Begrebet om en fattig Yngling eller Tjener, der opfører sig som en Herremand og saaledes tilvender sig en ufortjent Anseelse. Jf. Hovmann.
fantast, v. n. skjemte, spøge, gjækkes med En. B. Stift. Jf. Fanteskap.
fantefengen, s. fanteleg.
Fanteferd, f. uværdig, usømmelig Adfærd.
Fantefolk, n. Landstrygere, omstreifende mistænkelige Folk; ogsaa Prakkere, Stoddere. Særskilt: **Fantegut**, **Fantegjenta**, **Fantekjerring**.
Fantefylgje, n. Selskab af Landstrygere. Ogsaa kaldet: **Fantebøle** (Berg. Stift), **Fantelag**, **Fanteherke**.
Fantegang, m. Landstrygerliv, Omstreifning uden ordentligt Arbeide. Ganga Fantegang, el. „fantegaa": løbe fra sin Tjeneste, Østl.
fantegod, adj. alt for føielig, som viser en mistænkelig Tjenstvillighed. Østl.
Fantehol (o'), n. usselt Opholdssted.
Fantelag, n. 1) Skalke-Art, ondt Anlæg. — 2) ondt Selskab. Jf. Fantefylgje.
fanteleg, adj. lumpen, ussel; ogs. ondskabsfuld. Paa Sdm. „fantesingjen".
Fantelæte, n. Skalke-Paafund. Østl.
Fantemegd, f. ussel, forfalden Tilstand; Armod. Solør.
Fanteskap, m. 1) Narrestreger, Lapperie; ogs. Usselhed. Paa Østl. **Fanteri**, n. Ofte ogsaa i en kortere Form: **Fant**, n. (?), f. Ex. fara med Fant, o: med Narrestreger, el. Fukserie. D'er berre Fant med deim: der er

kun Armod, el. Usselhed, hos dem. — 2) Gjækkerie, Spøg, Skjemt. I B. Stift „Fantri“, n. ligesom „fantrifull“, og „fantrisam“, adj. skjemtsom, spøgefuld (uden nogen ond Betydning).

Fantestell, n. daarlig Indretning eller Styrelse. Ogsaa ligesom **Fantevane**, m. og **Fantevis** (ii), f. om en daarlig Skik.

Fantetaatt, m. ondt Anlæg, Skalkenatur. Sdm. og fl. I Smaal. **Fantesnygg**, m.

Fantevisa, f. en daarlig, letfærdig Vise. Østl. I Berg. Stift: en skjemtende, lystig Vise.

Fantord, n. 1) daarligt, forfusket Ord. 2) Stiklerier, fornærmelige Ord. Østl.

Fantunge, m. Stodder-Unge; vanartet eller ilde opdraget Barn.

Far, n. 1) Færd, Gang; Omgang. (Af fara). Fyrste Faret: første Gang, eller Omgang. Trondh. Jf. Umfar, Yverfar. — 2) Maade hvorpaa noget gaar, Stilling, Tilstand. (G. N. far). Sjelden. Jf. Helsefar, Orkefar, Bufar. — 3) Leilighed til at fare med; Befordring, især tilvands. Faa seg Far yver Fjorden. Eg gjeng og bidar paa Far. B. Stift. — 4) Løb, Bane eller Strøg at gaae i. Setja ein paa Faret: sætte En paa ret Vei, vise ham Fremgangsmaaden. Hertil: Elvarfar, Tytefar, Skruvfar, og fl. I nogle Stedsnavne synes Far at betegne et Overfartssted. — 5) Spor, Vei hvor noget har faret frem. Saaledes: Folkefar (Spor efter Mennesker), Hestefar, Bjørnfar o. s. v. (Jf. Farveg, Slag, Raak). Ligesaa: Hjulfar, Sledefar, Skidfar (Jf. Ekkje, Laam, Dyrgja). — 6) Noget som farer eller skrider frem. Kun i Samsætn. som: Uppfar, Fyrefar, Etterfar. Jf. Fjørefar.

Far, f. s. Ferd (og Fard).

Far, m. s. Fader og Fare.

fara, v. n. (fer, for, faret), at fare. Inf. tildeels afvig. **faaraa** (Gbr. Ork. Indh.). Præs. udtales: fær (tildeels fæ); Imprf. **foor**, Fl. **foro**, Konj. **føre** (sjelden); Sup. **fare'**, afvig. **fire** (i'), fere, fære (Ssk. Sdm. Trondh.). Jf. faren. G. N. fara (fer, fór, farit). — Betydning: 1) fare, reise, begive sig til et Sted. Om lange Reiser bruges ofte det nyere Ord „reisa“; forøvrigt bruges „fara“ overordentlig meget og i mangfoldige Forbindelser. Tildeels med Akkus. f. Ex. Fara same Vegen; fara inste Leidi; fara Dalen til Ende. — 2) falde, drive, styrte. Fara ned: falde til Grunden (om smaa Ting). Fara i Koll: falde omkuld. Fara sunder: briste, splittes. Ogsaa: forsvinde, gaae tabt. Det fer som Dogg fyre Sol. Det foor, etter kvart det kom. Der foor det (om noget, som man har mistet). — 3) gjøre en Bevægelse. Fara med Handi: røre Haanden. Fara med Munnen: røre Munden (som for at tale). Fara med Fingrom, Hovudet, Kroppen o. s. v. — 4) handle, bære sig ad. Fara som eit Barn, som ein Galning. Fara med Vit. Fara illa med Klædom, o. s. v. — 5) befatte sig med noget, give sig af med. Dei foro med Teikning: de forsøgte sig i at tegne. Han kann ikkje stort; men han heve faret med det. Saaledes: fara med Fusk, med Lygn, o. s. v. — 6) befinde sig, være eller komme i en vis Tilstand. Fara vel: a) have Lykke, være heldig (om Personer); b) blive vel behandlet (f. Ex. om Klæder); c) gjøre den tilsigtede Nytte. Det foor vel: det kom til Nytte, det gjorde godt; ogsaa: det var vel anvendt, vel tilpas. Giv dei maa baade fiska og fara vel (om Folk som reise til Fiskerie paa Havet). Hertil det sædvanlige Afskedsønske: Far vel (ɔ: vær lykkelig)! — Fara illa: a) lide Skade, blive ilde tilredt; b) gaae til Spilde, være ilde anvendt; c) føde i Utide, abortere. Fara verre: tabe i en Strid. (Sæt.). Han føre beter med det (Imp. Konj.): han skulde have bedre Fordeel deraf. (Tel.). I reflexiv Form: **farast** (**ferst**, **forst**, **farest**), ɔ: indtræffe, komme; f. Ex. Det var nokot, som forst imillom deim: der kom noget imellem dem; der var noget hvorom de kom i Strid. (B. Stift). — Med Partikler. Fara aat: bære sig ad. (Heraf Aatferd). Fara fagert aat, el. stygt aat. Fara etter: a) efterligne, rette sig efter; b) forfølge. Eg tykjer, det fer etter meg (om en piinlig Erindring eller Tanke). Fara fram: skikke sig, bære sig ad. Fara i: tage Klæder paa sig. (Modsat fara or: afklæde sig). Søndre Berg. Fara igjenom: gjennemløbe. Eg tykte, det foor ned igjenom meg: der gjennemfoer mig en Gysen. (B. Stift). Fara med: behandle (vel eller ilde). Fara til: begynde; f. Ex. Det fer til aa myrkna. Dei foro til aa slaa Høy, o. s. v. (Mest i de sydlige Egne). Fara undan: vige; give efter, føie sig; ogsaa undskylde sig. Fara yver: befare, besigtige; heraf Yverferd. — Afledninger ere: Far, Ferd, Ferel, Fora, føra, v. før, adj. Føre, n.

fara, v. n. (ar), frygte; s. faara.

farande, adj. 1) farende, reisende; ogsaa forsvindende. 2) farbar, fremkommelig. 3) i Forbind. „ho er so farande“: hun er frugtsommelig. B. Stift.

Farang, m. Omgangssyge; Sygdom som angriber flere paa een Gang, enten ved Smitte eller af anden Aarsag, f. Ex. ved en hastig Forandring i Veiret. (I B. Stift. Faraang).

farast, v. s. fara, fardast, og ferdast.

farbuen, adj. reisefærdig. Sogn (?).

Fard (?), f. Farve (i Kortspil). Udt. Far, el. Fal (tykt L), Østl. „Stikke i Fal'a“. (Jf. Fr. fard: Farve, Sminke).

Fardag, m. Flyttedag. Lidet brugl.

fardast, v. n. (ast), skimle, afsætte Skimmel (Farde). „farast“, B. Stift. (Isl. farda). Hertil **fardad** (fara), adj. skimlet.

Farde, m. et Slags tynd Skimmel (mucor) paa Vædske, især paa Mælk. „Fare", Tel. Sfj. Sdm. Nordl. „Fale", Hall. Isl. fardi. Jf. Mygla.

Fare, m. En som farer eller reiser. Bruges kun sammensat og lyder derfor sædvanlig „Far", som Nordfar', Hellandsfar, Framfar. Anden Betydning i Tilfare.

Fare, m. s. Farde og Faare.

faren, adj. (part.). 1) faren, afreist. Tildeels afvig. **firen** (i'), **feren** (see fara). Ogsaa: befaren, bereist, f. Ex. om en Vei. D'er so fyre faret: det har gaaet saaledes før. (B. Stift). — 2) stedt, kommen i en Tilstand. Vera illa faren, vel faren. — 3) affældig, svækket, skrøbelig. Stova er fari i Novom: Stuen er frønnet (raadnet) i Hjørnerne. „Fara i Novaa (o')", Nordre Berg.

Farg, n. Presse, tungt Overlag at sammentrykke noget med. B. Stift, Hall. Vald. Ork. Nordl. (Isl. farg).

farga, v. a. 1. (ar), presse, sammentrykke (f. Ex. Tørfisk). Nogle Steder **fergja.** (Shl.). Isl. fergja.

farga, v. a. 2. (ar), farve, sætte Farve paa Tøi (= lita). Nogle St. ogsaa: male, f. Ex. et Huus. Hall. Num.

Farga, f. Maling, Malerfarve. Hall.

Fargar, m. en Farver (= Litar).

Farge, m. Farve (Lit). Udt. Fargje, Farje. Sv. färg; T. Farbe, Mht. varwe.

Far-greida, f. Leilighed at fare med; Befordring tilvands. Sdm.

Fark, m. en Skalk, falsk, upaalidelig Person (omtr. som Fant); ogsaa en Landløber. Trondh. Nordl. Jf. Farre.

Farkeferd, f. Svig, Skalkestreger.

Farkelag, n. Anlæg til Svig og Falskhed.

farkjenna, s. under Fader.

Farkost, m. Fartøi, Baad, Færge, eller ethvert Befordringsmiddel paa Vandet. Østl. Sv. farkost; G. N. farkostr.

farlaus, adj. som ikke finder Leilighed til at reise med, forlegen for Baad, el. desl. (s. Far). Heraf **Farløysa,** f. Mangel paa Skibsleilighed o. s. v.

Farleid, f. Vei, Stævne, Retning. Sogn og flere.

Farlenda (?), f. Færd, Stævne. Paa Sdm. i Talemaaden „halde Farlendinne fram", ɔ: fortsætte sin Reise, fare længere. Jf. G. N. farlengd.

Farm, m. Ladning, Fyldning i Baad eller Fartøi. Vesten- og nordenfjelds. G. N. farmr. Fra Nordland er meddeelt, at „Farm" er det som kan rummes paa et Fartøi, men „Ladning" det som Fartøiet kan bære.

farma, v. lade, fylde; s. ferma.

Farmbaat, m. en Baad med Ladning.

farmlaus, adj. tom, uden Ladning.

Farmrom, n. Ladningsrum.

farra, v. n. (ar), flakke, streife omkring. Tel.

Farre, m. en omflakkende Person. Sdm. Tel. Ogsaa en Skalk (ligesom Fark og Fant). G. N. farri. — Hertil: **Farreferd** f. og **Farrestell,** n. Skalkestreger. Sdm.

Farskjot, m. Skyds, Befordring til en Reise; ogsaa: Bortviisning, Udjagelse (ligesom Skjot). Nfj.

Farsott, f. omgaaende Sygdom.

Farsund, n. smalt Farvand.

farsynt, adj. om et Sted, hvor man let kan see Veiene (jf. vegsynt), eller hvor man let finder Sporene efter Dyr og Mennesker; f. Ex. i Sand eller Snee. Det hadde snjoat so myket, at det var farsynt. Rbg. og fl.

[**Fart,** m. = Ferd. — **farta,** v. glide frem, seile godt. (Unorske Ord).

Fartid (el. Ferdtid), f. Reisetid, f. Ex. til Vinterfisket i Lofoten. Nordl.

Fartoll, m. en vis Afgift eller Betaling for Indskibningen af Tørfisk. Nordl.

Farty, n. Fartøi, Skib. Nyere Ord. Holl. vaartuig; Sv. fartyg.

Farvatn, n. Farvand, Søvei.

Farveg, m. Vei, Bane; ogsaa Spor; f. Ex. Hestefarveg: Spor efter Heste. Østl. Num. og fl. G. N. farvegr.

Farvid (Far-ve'), m. 1) Tværstjele til Underlag i et Tag eller en Bro. Num. Hadl. (Jf. Tilfare). 2) et Fjelegulv over Indholterne i et Fartøi. Nordl. I Lofoten ogsaa kaldet Farvidbord (Farveboor).

Faslar, pl. s. Fetel.

fast, adv. 1) fast, stadigt, sikkert. Dei trudde det fullt og fast. 2) stærkt, kraftigt; ogsaa hurtigt. Halda fast paa. Fara fast fram.

fast, adj. 1) fast paa et vist Punkt, urørlig, ikke løs eller fri. G. N. fastr. (I Femin. **fost,** Hard. Sæt.). Ogsaa: tæt, fast sammenhængende, f. Ex. om Jord. Jf. snjofast. — 2) bunden, forpligtet; ogsaa: forlegen. Eg vardt fast med det. Standa fast (el. faster): staae forlegen. Ganga seg fast: forvilde sig til et Sted hvor man ikke finder nogen Udvei. Tala seg fast: fortale sig, indvikle sig i Modsigelse. — 3) stadig, sikker, urokkelig. Faste Helgar; fast Løn, o. s. v. I faste Svevnen: i tryg Søvn. (Med en gammel Form „i fastaa Sømnaa". Sdm.). Jf. festa.

fasta, v. n. (ar), faste, afholde sig fra Mad.

Fasta, f. 1) Faste, Afhold fra Mad. 2) den gamle Fastetid (før Paaske). Afvig. **Fosta** (o'), Fosto, Hard. Voss. G. N. fasta, acc. föstu.

fastande, adj. 1) fastende. Paa fastande Hjarta: før Frokosten. — 2) ædru (som Modsætn. til full). Sogn, Søndre Berg. Trondh.

Fastepengar, s. Festepengar.

Fastleike, m. Fasthed.

fastna, v. n. (ar), fæste sig, blive fast.

fastra, v. a. (ar), gjemme noget ved at grave det ned i Jorden (som Bjørnen siges at

gjøre med Levningerne af et dræbt Kreatur). Sdm. En saaledes nedgravet Krop kaldes **Faster** (Fastr), n.

Fat, n. 1) Fad, Madkar med smal Bund og bred Kant. G. N. fat, Kar (vel egentl. det hvormed man opfanger eller omfatter noget). Fl. **Fot** (o'), Sogn og fl. Jf. Fota. — 2) Greb, Haandfang (= Fate). Nhl. Hertil hører vel Udtrykket: faa Fat paa, faa Fat i, taka Fat paa, ɔ: gribe. — 3) Bedækning, Klædning (G. N. fat). Kun sammensat: Hovudfat, jf. Hudfat; i Fl. (Fot): Skofot; jf. Aafot, Ljofot, Klyvfot. — I Sammensætn. tildeels Fata, som **Fataklut**, m. el. **Fatafilla**, f. Vaskeklud. (Østl.). **Fatastol**, m. Række af Hylder at opsætte Fade i.

fata, v. a. (ar), 1) fatte, gribe, tage fat paa. Han fatade honom i Armen. Jf. fakka og G. N. feta (fat): finde, træffe. — 2) fænge, fæste sig i; især om Ild: tændes. Det vil ikkje fata. Afvig. **faataa**, Gbr. Ork. Indh. Ogsaa: **fatna**. Nordre Berg. — 3) fæste sammen, sye løseligt. Tel. (Mo). Particip **fatad**, sammensat. Han var vel fata(d): velbygget, stærk og vakker. — 4) dække, svøbe, omvikle. Fata seg til, el. fata paa seg: tage Klæder paa sig. Tel. Jf. skofata. — 5) v. n. kludre, fuske, gjøre klodset Arbeide. Tel. Jf. fatra.

fata (adj.), i nogle Sammensætn. som „fatasin", adj. alt for kræsen, eller fornem. Tel. (Vinje). „Fatameis", m. en Klodrian. „Ei Fatavise": en flau, smagløs Vise. Ligesaa „Fatavers", og fl. Ellers **fataleg**, adj. klodset, forfusket.

Fatagaatt, f. s. Gaatt.

Fate, m. Hank, Haandfang paa Kar (= Hevel). Hard. Jf. Fat, 2.

fatig, adj. fattig, arm. See faatøk.

Fatl, n. Baand, Ombinding (af fatla); i Særdeleshed: a) Baand om Sænkestene paa Garn. Sdm.-Trondh. Nordl. (Faltl, Faltj). b) Omvinding paa Fiskekroge. Nfj. c) Skulderbaand paa Randsler (= Fetel). Vald. (Fasl). Bera Handi i Fatle: holde en syg Haand i et Baand, som er knyttet over Skuldrene. (B. Stift). Hører nærmest til Fetel.

fatla, v. a. (ar), ombinde, omvikle. G. N. fatla. **fatlast**, forvikles. (Sjelden). Jf. Fetel.

fatna, v. fænge, tændes; s. fata.

fatra, v. n. (ar), kludre, arbeide klodset. Tel. Rbg. Ellers: fjatla, filla og fl.

fatt, adj. tilbagebøiet (= gag, keik). Berg. Stift, Hall. og fl. (Isl. fattr). Fatt i Ryggen: indbøiet i Ryggen. Fatte Fingrar: Fingre som let kunne bøies tilbage. Heraf fetta.

fattast, v. n. = vanta, skorta. Formodentlig for faattast, el. fættast.

fatthalsad, adj. tilbagebøiet i Halsen.

fattleggjad, adj. bagbøiet i Læggene. Hall.

fattryggjad, adj. indbøiet i Ryggen, sadelrygget.

fauk (føg), s. fjuka.

Fauka, f. et Anfald, Tilstød, f. Ex. af en Sygdom (= Rid, Flaga); ogsaa en Stund, en vis Tid. „Fauk'", Indr. Stjord. Nogle St. **Foka** (o') Fok', Selbu. **Faukom-til**: stundeviis, en og anden Stund. Ogsaa i Sverige (Rietz 178).

Fauna, f. Skimmelhinde paa Mælk eller anden Vædske (= Farde). Rbg. (Aaserall). Hedder ogsaa **Foyna**. Jf. G. N. feya: lade raadne.

faura, v. n. liste sig afsted. Tel. **faureleg**, adj. stille, ligesom nedslagen eller skamfuld. Tel. Paa Sdm. **Faur**, m. om en seenfærdig Person.

Fausk, m. 1) trøsket Træ, Ved som er raadnet eller forgnavet af Træorm. G. N. fauskr. — 2) Falaske; s. Falske. — 3) et Fuskerarbeide; en skrøbelig, daarlig Ting. Nhl. Voss (hvor man ogsaa siger **fauska** om at fuske).

fauskast, v. n. trøskes, blive forgnavet af Træorm.

Fauskemjøl, n. Trøskemeel, Støv som Træormene efterlade sig i raaddent Træ.

fausken (kj), og **fauskutt**, adj. trøsket, gjennemgnavet af Træorm.

[**Faut**, n. Feil, Lyde. (Ogsaa i danske Dial.). Fr. faute.

Faut, m. s. Fut.

faa, v. a. 1. (fær, fekk, fenget), at faae. Præs. hedder paa mange Steder: **faar** (Sogn, Nhl. og fl.), nogle St. **fæ** (Sdm. Gbr. og fl.). Imperf. **fekk** (ee), nogle St. **fikk**; Fl. **fingo** (Hall. Vald.), **finge** (flere St.). Konj. **finge** (fingje), i Tel. fyngje. Supin. **fengje'**, **fingje**, og mange Steder: **faatt**. G. N. fá (fæ, fékk, fengit). Jf. Goth. fahan; Ang. fón. I Lighed med fenget og fekk (for feeng) kunde man ogsaa vente et Inf. fanga (Præs. feng), men denne Form synes ikke at have fundet Indgang, skjønt den maaskee er forudsat i Afledningen: Fang, Feng, fengja, lettfengd, storfengd, o. s. v. — Betydning: 1) modtage, bekomme, komme til at have; især a) faae til Eiendom (som Fangst, Vinding, Gave, Betaling). Faa Fisk, Korn, Frukt, Løn, Pengar ꝛc. b) blive forsynet med (som Tilgift af Naturen). Faa Lauv (om Træ), faa Vengjor (om Insekter); faa Horn, Tenner, Haar, Skjegg. Ogsaa: faa Ungar, faa Barn (ein Son, ein Gut) ꝛc. c) faae til Hjælp eller Selskab. Faa Folk, Tenarar, Gjester, Fylgje. Særskilt om at faae til Ægte; f. Ex. Han fekk ei Husmannsdotter. — 2) træffe, møde, komme ud for noget (godt eller ondt). Faa Regn, Turk, Storm, Bløyta. Faa vondt (blive syg); faa Verk, Slit, Skade, o. s. v. — 3) komme til, have Leilighed til (at gjøre

noget). Med et Verbum i Inf. f. Ex. faa sjaa, høyra, vita. Han fekk ikkje tyggja: han kunde ikke tygge (nemlig paa Grund af en Skade i Munden). Ligesaa med: svelgja, eta, anda, tala og fl. Ogsaa: blive nødt til (= ljota). Eg fær vel gjera det. — 4) skaffe, bringe, formaae til noget. Faa i Hop: bringe sammen. Faa sunder: adskille. Faa inn Høyet. Faa ut Garnet. Faa Fot fyre seg. Faa Hand paa. Faa Auga paa. Ogsaa med Adjektiv og Particip, f. Ex. faa det fast, laust, bert, jamt, heilt o. s. v. Faa det gjort; faa maalat Huset; faa skoret Aakren. — 5) række, flye, levere (En noget); f. Ex. Eg fekk honom Brevet. Faa meg Staven (ræk mig Stokken hid). Sdm. og fl. (G. N. fá). Ellers kun reflexivt, om at skaffe sig noget, f. Ex. faa seg Baat, Hus, Klæde o. s. v. (Faa seg Mat, betyder ogsaa: spise). — Med Partikler bruges „faa" sædvanlig i Betydningen No. 4, f. Ex. faa av, fram, fraa, inn, ned, or, upp, ut, utyver. Særskilt mærkes: Faa i (el. faa uti), ɔ: faae fat paa, opnaae, overkomme. (Ogsaa svensk). Faa til: faae i Stand, el. i Gang; faae noget til at lykkes, at gaae rigtigt; f. Ex. Eg skulde læra meg til aa spela, men eg fekk det aldri til. (Meget brugl. i B. Stift). Jf. faast.

faa, v. a. 2. (-r, dde), 1) afblege, gjøre blegt eller hvidt. Sjelden; s. faadd og faast. (G. N. fá: pudse; male). — 2) røde (rødne), lægge Hør eller Hamp i Blød, for at Trevlerne kunne løsne fra Stilken. Østl. og Trondh. (I B. Stift: røyta). Jf. G. N. feya.

Faa, f. 1, Rødning, Udblødning; Sted hvor Hør eller Hamp ligger i Blød. (Linfaa). Trondh. Jf. Røyta.

Faa, f. 2, Affald af Malt, Spirer som afgnides af tørret Malt. Nhl. Nbg. Hører maaskee sammen med Faan (Fon).

faa, adj. 1) faa, faatallig; ikke mange. Kompar. færre; Superl. fæst, el. først (lidet brugl.). Ordet bruges mest i Fleertal (faae), dog ogsaa hyppig i Ental (kollektivt), f. Ex. om Fisk: han er baade faa og smaa. Der var faatt Folk (= faae Folk). D'er so faatt um, ɔ: der er saa faa Deeltagere (Arbeidere). Sdm. Jf. aafaatt. — 2) om en Person: taus, indesluttet, ordknap. Nhl. (G. N. fár). Andre St. faaleg. — 3) i Sammensætning: lidet, ubetydeligt, f. Ex. faafengd, faadugleg, faakunnig. I en anden Stilling kan Ordet ogsaa føies til et Subst., saaledes i Hall. folkefaatt, mannfaatt, vinafaatt, dagfaatt, og flere.

faa, adj. (2), bleg, blegnet; s. faaen.

Faabast, n. rødnet Lindebast. Mandal.

Faaberging, m. Indbygger af Faaberg (i Gbr.). Udt. Faaberring, -bæring.

faabrukad, adj. lidet brugt, sjelden. Hall.

faadd, part. 1) blegnet, hvidnet; om Tøi, Græs, Træ, og fl. Hard. — 2) rødnet, opløst ved Udblødning, f. Ex. om Hamp (s. faa, v. 2). Tel. Østl. Om et andet „faadd", see fengen.

faadugleg (u'), adj. som duer til lidet, ikke meget duelig. Sdm. og fl. I Hall. **faadugall**.

faaen, adj. 1, istandsat (?). No er eg vel faaen: forfrisket, mættet, forsynet. Helg. — Jf. G. N. fáinn: oppudset, blank.

faaen, adj. 2, bleg, som har et sygeligt Udseende. Ork. Afvig. **faa**, Shl. Paa Sdm. **foen**: forandret i Hudfarven ved en sygelig Rødme eller Bleghed.

faaen, adj. 3, taabelig, eenfoldig. Sogn, Sfj. Jf. faavis, faatenkt.

faafaren, adj. ubevandret, uerfaren; ogsaa: dum, taabelig. Hall.

Faafeng, m. lidet Gavn, Unytte. I Faafengen: forgjæves, uden Held. Guldal. Til Faafengs: til Unytte. Nordl.

Faafengd, f. Unytte; frugtesløse Forsøg. (Sjeld.) Sv. fåfänga.

faafengd, adj. 1) vanskelig at bekomme, sjelden at faae. Tel. (mindre brugl.). — 2) lidet nyttig, som man faar lidet ud af; saaledes oftest: unyttig, frugtesløs. Vald. Gbr. Ork. og flere. Ogsaa i den kortere Form: **faafeng**. Østerd. Mest brugl. i Neutr. f. Ex. eit faafengt Arbeid. Det var faafengt alt i Hop. Sv. fåfäng.

faafengleg, adj. unyttig, værdløs, gavnløs; ogsaa upassende, usømmelig (om Ord og Tale). Hall. Vald. Oftere **faafengjeleg**.

faafengt, adv. forgjæves, uden Held. Trondh. og flere.

faafør, adj. lidet duelig, ikke skikket til noget stort Foretagende. Hall.

faagjeten, adj. lidet bekjendt, sjelden omtalt. Sogn.

faahjelpad, adj som har liden Arbeidshjælp, faa Arbeidsfolk. Nhl. og fl.

faahæv, adj. 1) uduelig, ringe, daarlig. Nordre Berg. Sdm. Ndm. (Ogsaa i svenske Dial. Rietz 286). — 2) farlig, slem at bestille med. Sdm.

faahøyrd, adj. usædvanlig, næsten uhørt. Hall. (G. N. fáheyrdr).

Faaing, f. Rødning (af Hamp o. s. v.), s. faa, v. 2. Hedder ogsaa **Faaning**. Smaal. og flere.

faakunnig, adj. vankundig, ukyndig, som ikke veed meget. Tell. Hall. og fl. G. N. fákunnigr; Sv. fåkunnig. Hertil **Faakunna**, f. Vankundighed. (Brugt i Skrift, i Stedet for „Faakunnigheit").

faaleg, adj. ordknap, som taler lidet (= faa). Nhl. G. N. fálegr, uvenlig.

faalen (faaleg?), adj. dunkel, som har en mat eller smudset Farve. Hall.

faalida (i'), adj. som har liden Familie eller faa Folk hos sig. „faalia", Tel. (G. N. fálida). S. Lid, n.

Faamaa, Forvirring; s. Fume.
faamaalug, adj. taus, faatalende (= faamælt). Østerd. og fl. G. N. fámálugr.
Faame, en Tosse; s. Fume. Hertil **faamen**, adj. tosset, forvirret. Hall. Nogle St. **fjaamen**. Et andet Ord er „faamøy": frygtsom, forsagt. Nhl.
faament, adj. lidet bemandet, ikke mandstærk. Her er so faament (o: faa Mennesker tilstede). Dei var so faamente. Mest brugl. nordenfjelds. (Jf. ment). G. N. fámennr, fámennt.
faamælt, adj. faatalende, som taler lidet. Tel. Hall. og fl. Ellers: faamaalug, faaordig, faaleg, faa.
faamøy (?), s. Faame.
Faan, f. Støv, Støvdække; saaledes ogsaa: let Aske, Falaske. Gbr. og fl. Ellers i Formen **Fan** (f.), Nordl., og **Føn**, Hall. og Vald. Altsaa egentl. Fon (o') eller et gammelt fön, fanar. Jf. D. Føn og Sv. fan (n.): Duun. Hertil fana og fanast. See ogsaa Faa, f.
faana, v. n. (ar), tabe Farven, graane, blegne. Hall. Jf. faaen (2).
Faanad, m. Fangst, Udbytte. Det heve voret vaar jamnaste Faanad: den Mængde som vi oftest have faaet. Sdm. og fl.
faandæmt, adj. bleggraa, askefarvet. „føndæmt". Hall.
Faang, n. s. Fang og Fangan.
Faang, f. (Gjærdeved), s. Fong.
faanga, v. s. fanga. **faangla**, s. fangla.
faangsla og **faangsløkja**, s. fangla.
Faanhaug, m. Støvdynge, Askehob. (Fønhaug). Hall.
Faaning, s. Faaing.
faanyt, adj. lidet nyttig, næsten unyttig. Tel. Mere brugt i Formen **faanyttig**. Gbr. Trondh. G. N. fánýtr.
Faanytte, n. liden eller ingen Nytte. Til Faanyttes: til liden Hjælp, til Unytte. Østl.
faanøyten, adj. tarvelig, som bruger lidet. Trondh. (?)
faaordig (=orig), adj. ordknap (s. faamælt); ogs. kortfattet.
Faar, n. 1) Hidsighed, Vrede, Anfald af ondt Lune. Han fekk eit og annat Faar. Sdm. 2) et Anfald af Sygdom; især en vis Hestesygdom, Kneb, Bugvrid (?). Smaal. (G. N. fár, Ondskab, Skade, Fare).
faara, v. n. (ar), 1) frygte, vente noget ondt. Helg. i Formen **fara**. „Eg fara før' dæ". — 2) varsle for, vise Tegn til noget. Helg. Jf. forka (faarka?), og forfærd.
Faare, m. Fare, Tilstand hvori Skade let kan indtræffe. Hedder paa mange Steder: **Fare** (Østl. Nordl.). G. N. fár, n. „Eit Faara Veer": et farligt Veir. Nhl.
faarefull, adj. farefuld.
faarelaus, adj. fri for Fare, tryg. **faarelaust**, adv. uden Fare.
Faarhæva, f. Fare, slem og farlig Stilling. Nhl. Hedder ogs. **Forhæva**.
faarleg, adj. farlig. (G. N. fárlegr). Jf. falleg (faleg).
Faarskap, m. farlig Tilstand; Uro, Ængstelse.
Faaske, s. Falske.
faast, v. n. 1. (fæst, fekst), befatte sig, give sig af med noget. (Sædvanlig kun i Inf.). **faast med**: røre ved, indlade sig med, have at bestille med. „faas mæ", Ork. Indr. „foste mæ" i Nordre Berg. Sdm. Gbr. (G. N. fást vid). Jf. eigast med. — **faast i**: forsøge paa. Ofte som et Udtryk af Beskedenhed, naar man taler om en Udmærkelse for sig selv; omtrent som: have den Ære; f. Ex. Eg skulde faast i standa høgst. Eg skulde faast i vera Styremann. Det var min, som skulde faast i vera den beste. Sædvanlig udtalt „fosti" (o'), Sdm. Ndm. og „faas i", Ork. Indr. I samme Betydning ogs. „faas mæ", Ork. og fl. Andre St. laast, freista, fara med.
faast, v. n. 2. (faast, faaddest), blegne, falme, visne; f. Ex. om Løv og Græs. Hard. Ork. og fl. Jf. faa, v. (2), faadd og faaen.
faasynt, adj. sjelden forekommende, som man sjelden seer. Nhl.
Faata, s. Fota. **faataa**, s. fata.
faatenkt, adj. eenfoldig, kortsynet, ikke tænksom eller forsigtig nok. Eg var for myket faatenkt: jeg betænkte ikke alt saa vel som jeg skulde. Søndre Berg. og fl.
Faatid (?), f. 1) en sjelden Leilighed. „I Faati'en" (Dativ): sjelden, ikke ofte. Hall. — 2) Morskab, el. noget som vækker Nysgjerrighed. I Smaal. „flæka Faati", og „slikke Faati": have noget for sin Umage (ironisk); løbe forgjæves, blive narret. I Østerd. **Faaty**, f. en Sjeldenhed, noget usædvanligt, underligt. Hertil „faatyleg", adj. pudseerlig, morsom. Maaskee faatydeleg?
faatid, adj. 1) sjelden, usædvanlig. Hard. Helst i Neutr. (faatidt), men lidet brugl. G. N. fátidr. — 2) lysten, begjærlig efter, el. forgabet i noget. Smaal. „Han var so faati' i dæ".
faatidsam, adj. nysgjerrig. „faatisam", Smaal. I svenske Dial. fåtisam.
faatidt, adv. sjelden, ikke ofte. Hall.
faatidug, adj. uskikket, ilde oplagt (= utidug). Hall.
Faaty, s. Faatid.
faatøk, adj. knap, ringe; ogsaa fattig (?). Meddeelt fra Trondh. Stift. Ellers bruges kun: **fatik** (fatik'e) og **fatig**, i Betydning: 1) knap, ubetydelig; f. Ex. Eg gav av mi fatike Raad. 2) fattig, som har lidet. G. N. fátækr, egentl. som tager lidet, eller har „faatt" (o: lidet) at tage til. I Sammensætning fatik, fatig og fati, saasom: **Fatigdom** (G. N. fátækt).

Fatigfolk, Fatigmann, Fatigskatt og flere. Jf. fattast.

faatøksleg (?), adj. knap, usfel (= armodsam). Hedder fatiksleg, fatigsle'.

faavis (ii), adj. taabelig, dum; ogsaa: fjantet, forrykt, findssvag. Nordre Berg. Sdm. Jf. faavitug.

Faavitring, m. Taabe, Tosse. Hall. Vald.

faavitug (i'), adj. taabelig; ogsaa fjantet, halvgal (= faavis). Østl. (Brugen lidt forvansket, ligesom i Dansk „vanvittig", da Ordet egentlig kun betegner: eenfoldig, med liden Forstand, ligesom G. N. fávitr).

Fe, n. 1) Fæ, Kvæg (Køer, Faar, Gjeder). Afvig. Fi, Namd. Indh. G. N. fé; jf. Ang. feh, feoh; Ght. fihu). I B. Stift bruges oftere: Beist, og Krøter. — 2) et Kreatur, enkelt Dyr. Mindre brugl. Som Øgenavn hentyder det paa Dumhed, eller ogsaa Uorden og Ureenlighed. — 3) Gods, Eiendom (G. N. fé). Nu sjelden, som: Liggjande Fe (Landstad 495), Festarfe (L. 107 ꝛc.).

Fe-aling, f. og **Fe-avle**, m. Opfostring af Fæ.

Feder, s. Fader. **Fedgar** (?), s. Fegge.

Fe-drift, f. en Hob Fæ, som flyttes fra et Sted til et andet.

Fefot, m. om Betrædelse af Fæ. Det ligg under Fefot, om et Jordstykke som ikke er indhegnet. Nogle St. Bufot.

Fegang, m. Græsgang. En afvig. Form er **Fegjenger** el. „Fegjengu", pl. Hall. Jf. Bugang.

Fegard, m. Plads eller aabent Rum ved Indgangen til Fæhusene. Østl.

Fegata, f. Vei fra Fæhusene til Udmarken. Smaal.

Fege (e'), n. Glæde, Lyst. „Fegje", Tel. (Vinje). Maaskee for Fegen. Hertil: **Fegesgraat** (gj), m. Glædestaarer. Jf. **Fegens Tidend** (Feienstiend), f. glædelig Tidende. (Fra Helg.).

fegen (e'), adj. glad, vel fornøiet. Mest alm. fegjen, og feien (men Fl. fegne); nogle St. figjen, Ndm. Ork. (I Sogn: fegen). G. N. feginn; Sv. fägen. — Jf. fegna, fagna, Fagnad.

Fegenskap, m. Glæde, Fornøielse.

Fegge, m. Mand, Person. Valders. I Sæt. Feggje. I Fleertal **Feggar**: Mænd, Gubber (= Kallar). Tel. Sæt. (G. N. fedgar betegner: Fader og Søn). Feggje etter Feggje: Søn efter Fader, Mand efter Mand (om Beboerne af en Gaard). Sæt. Tel. Det sidste kunde maaskee høre til G. N. fedgin: Forældre. Forøvrigt kunde Fegge være udgaaet fra Fedgar, ligesom „Megga" fra det gamle Mødgor. Imidlertid bruges ogsaa **Feggja**, f. og **Feggje**, m. om en skjødesløs Arbeider, en Kludrer, ligesom Fagg og Fogg (s. fagga). Aaserall.

Fegja, f. s. Fegra.

fegna, v. a. (ar), 1) glæde. **fegna** seg: glæde sig. Nhl. og fl. — 2) modtage vel, beværte (= fagna). Østerd. — **fegnast**, v. n. blive glad (= fegna seg).

Fegna, f. Glæde, Fornøielse. Nordl. (?).

fegneleg, adj. glædelig.

Fegra, f. 1, Skjønhed (af fager). Trondh. (?). Afvigende: **Fegja**, el. „Feia", f. Ex. „D'æ ikkje stor Feia paa hen'": hun er just ikke meget vakker. Helg. (Vefsen).

Fegra, f. 2, Plantenavn, = Modra, Galium boreale. Gbr. Sdm.

fegre, compar. (af fager), vakkrere. Superl. fegerst (fegst). Ved Trondh. sædv. feg'er (fæger) og fegst. Paa Sdm. fegaste (e'), i Talemaaden „fyrst fegaste aa sidst leidaste", ɔ: behageligt i Begyndelsen, men ubehageligt i Slutningen.

Fehage, m. Græsgang, Græsmarker. Hall. Vald. og fl. Ogsaa kaldet **Fehamn**, f. og **Fehamning**, f. Østl.

Fehund, m. Hyrdehund. **Febikkja**, f. Smaal. og fl. Ogsaa som Skjældsord.

Fehus, n. Fæhuus; jf. Fjos.

Fehyrding, m. Hyrde. (Landst. 286).

[**Fei**, m. Hast, Skyndiug. **feiende**, adv. raskt, hurtigt. Til Verbet: **feia**, ɔ: feie, rydde op. Fremmede Former; jf. fægja.

Feia, f. s. Fegra. — **feien**, s. fegen.

feig, adj. bestemt til at døe, el. hvis Død er nær forestaaende. (Alm. og meget brugl.). No var han daa feig, siges f. Ex. om en Bjørn, som man efter flere Forsøg endelig har fældet. Ellers mest om Mennesker. Han var ikkje feig endaa: han slap med Livet; han skulde ikke døe endnu. Det veit ingen kvar den feige flakkar: Ingen veed hvem der først skal døe. G. N. feigr. Samme Betydning havde ogsaa Ght. feigi; ligesaa Nt. fege, Holl. veeg.

Feigd, f. nær forestaaende Død. Det var fyre ei Feigd: det varslede om et Dødsfald.

Feigdarljos, n. s. Naaljos.

Feigdarmerke, n. Tegn til Dødens Nærmelse.

feigsleg, adj. som seer ud til at skulle døe snart. Tel. B. Stift.

[**Feil**, n. en Feil. **feila**, v. n. (ar), = vanta, skorta. Nogle St. **Fel**, **fela**. Nye Ord efter T. fehlen, Nt. feilen, af Fr. faillir.

Feim, m. Anstrøg, Antydning til noget (= Keim, Snev). Nordl. (Salten).

feima, v. n. (ar) klæbe, hænge ved; f. Ex. om Snee. Sdm. (feime).

Feime, m. Fedthinde, fed eller klæbrig Vædske, som flyder ovenpaa Vandet. Nordl. (Lof.). Jf. Ang. fám; Eng. foam (Skum).

feimen, adj. 1) klæbrig, vedhængende. Sdm. 2) om Luften: uklar, støvskyet. Nordl.

Feisand (?) s. fægja.

feit, adj. 1) fed, som indeholder Fedt (Spæk, Olie); ogsaa om Træ med megen Harpix, og om Jord med rigt Næringsstof for

Værterne. — 2) fyldig, kjødrig, med fedt Kjød. G. N. feitr. — 3) figurl. fordeelagtig, indbringende. — **Feite-Tysdag**: Hvidetirsdag, Fastelavnstirsdag.

feita, v. a. (ar), fede, gjøre fed. I Nordre Berg. **fita** (i'); saaledes „fita seg": blive fed, æde sig fed; om Dyr. G. N. feita.

Feita, f. 1) Fedt, fed Materie eller Vædske (= Feitt). I Nhl. **Feite**, med stærk Bøining (bestemt Form: Feitæ). G. N. feiti, f. — 2) Fedme, det at være fed. I Berg. Stift: **Fita** (i'), tildeels adskilt fra Feita i første Betydning. Isl. fita.

Feitehympe, f. Hympe.

Feitelogn, f. en blank og stille Plet paa Vandet, ligesom af opflydende Fedt; ogsaa et flydende Fedtlag (= Feittflogga). Nordl. Tildeels: **Feitlygna** (Feitløgn'), paa Sdm. **Fitelygne**.

feit-eten, adj. fedt-ædende, som ynder det fede, gjerne spiser fedt. B. Stift.

feitlagd, adj. fyldig, kjødrig, f. Ex. i Ansigtet. Buskerud.

Feitleike, m. Fedhed, Grad af Fedme.

feitna, v. n. (ar), blive federe. Hedder ogs. **fitna** (i'), B. Stift. Isl. fitna. — **Feitning**, f. tiltagende Fedme.

Feitsild, f. et Slags meget fed Sild; ogsaa kaldet Istresild.

Feitt, n. Fedt; Spæk, Talg, Olie, o. s. v. — **Feittauga**, n. Draabe eller Perle af smeltet Fedt. **Feittflekk**, m. Fedtplet, f. Ex. paa Klæder. **Feittflogga**, f. flydende Fedt paa Vand, og desl.

Feitvid (-ve'), m. Træ som indeholder Harpix eller Tjære.

Fe-kar, m. Fæhandler, Fædriver. Vald. og fl.

Fekaup, n. Fæhandel.

fekla, v. n. kludre, s. fikla.

Fel, (ee), s. File.

fela (e'), v. feile; s. Feil. — Et gammelt fela (Imp. fal), med Betydn. at skjule, synes at være tabt. Jf. fjela, Fal, Folga.

Fela (ee), f. 1, en Lap eller Flik paa Overlæderet i Sko (= Grima). Mandal.

Fela (ee), f. 2, en Deel af Maven i drøvtyggende Dyr (= Botning). Valders. Hører maaskee til følgende Ord.

Fela (ee), f. 3, Fiolin. (Alm. Form). Sjeldnere: **Fiol**, m. G. N. fidla; Ang. fiđele (Eng. fiddle); derimod Fr. viole, violon; Ital. viola, som udledes af en ældre Form vitula (Diez, Rom. Wört. 1, 441). — Hertil **Feleboge** (o'), m. Fiolinbue. **Feleheft**, m. Stolen eller Støtten midt under Strengene. **Felestokk**, m. Fiolinkasse. **Feletak**, n. Stykke for Fiolin (= Slaatt). Hard. **Feletrjosk**, m. Siderne i en Fiolin; s. Trjosk. Ellers: Feleslaatt, Felestreng og fl.

Felag, n. Sameie, fælles Jord eller Mark. Num. (?). I Hall. (Hoel) hedder det **Felandsmark** (jf. D. Fælled). Ligesaa: **Felandsskog** (Sameieskov), og „til Felands", o: tilfælles. G. N. félag: Fælleskab.

Felar (ee), m. Spillemand. Rbg.

felast (ee), v. s. filast.

Feld, m. 1) Pels, Haardække, laadden Hud. Hard. Han heve ein god Feld: den har en tæt Haarvært; om Dyr. (Omtr. som Haarstøde). — 2) et Skindtæppe, Dække af laaddent Skind, f. Ex. til en Seng. Temmelig alm. G. N. feldr; Sv. fäll. Et andet Navn er **Filla** (Fylla, Fydde), s. Filla. — **Feldmakar**, m. Skindbereder, Feldbereder. I Sæt. Fyddemakare.

feld (fellt) adj. 1) som part. fældet, nedlagt; afpasset; formindsket; s. fella. — 2) foldet (foldig), bestaaende af saa eller saa mange Dele. Saaledes: einfeld, tvifeld, trifeld, firfeld, femfeld, og flere. Meget brugl. i Nordl. dog altid i Formen „felt". Jf. fald. — 3) skikket, passende, bekvem til noget (= fallen). Hall. og fl. I Nordl. **felt**. G N. feldr.

Felde (el. Feld)? — Koma med Felde: komme for Alvor, med Klem, heftigt, voldsomt. Sdm. og fl. Vera aa Felde: være paa Færde, i Bevægelse. Sogn. Det sidste ligner G. N. á ferli, som hører til Ferel.

Fele, m. s. File. **Felefrans**, s. Fjellfrosk.

fell, adv. nok, vistnok; s. fulla.

fella, v. n. falde, o. s. v. see falla.

fella, v. a. (er, te), 1) fælde, faae til at falde, nedlægge; lade falde. G. N. fella. Imperf. skulde egentlig hedde felde, men lyder sædvanlig felte (fellte). — 2) formindske, indknibe, gjøre smalere; især i Strikning (f. Ex. paa Ærmer el. Strømper); modsat „auka". — 3) folde, lægge i visse Folder eller Rynker. Hard. Rbg. Tel. Nogle Steder i Formen **fedde**. Jf. Fellestakk. — 4) fælde sammen, afpasse, faae to Stykker til at slutte tæt sammen; f. Ex. i en Væg, et Kar, o. s. v. — 5) anlægge et Gjærde. Fella Utgard. Ork. Jf. Fellegard, Hagfella. 6) sætte Kant (Felling) paa Fiskergarn. Sfj.

Fella, f. 1) Fældning, Fuge, Punkt hvor to Stykker ere sammenføiede; f. Ex. imellem Stokkene i en Væg, el. Fjelene i et Gulv. G. N. fella. — 2) Fold, Læg eller kunstig Rynke i Klæder. Søndre Berg. Tel. Nogle St. **Fedde**. — 3) Fælde, at fange Dyr i; f. Ex. Musfella. Nordenfjelds kaldet Foll. — 4) Fælge, Kant eller Ring paa et Hjul. Østl. ogsaa Sæt. og fl. (I B. Stift: Hjulring). Afvig. fra D. Fælge, T. Felge, Eng. felly. — 5) en Masse af udsmeltet Jern i et Jernværk. Malmfella, Jarnfella. (Især af Myrmalm). Østerd. Jf. G. N. fellujarn.

Fellegard, m. Gjærde af nedlagte Træer, = Hagfella. Østerd.

felleleg, adj. passende, vel afpasset; ogsaa:

naturlig, rimelig. Tel. tildeels udtalt: feddeleg og felleg.
Fellemun (u'), m. Smalning, Forskjellen imellem den bredeste og smaleste Deel af et Klædningsstykke.
fellen, adj. behagelig, velsmagende. Hard. Af Udtrykket „fella paa", s. falla.
Fellestakk, m. Skjørt med mange og smaa Folder. Hard. J Sæt. **Feltestakk**, ligesom „Feltebuksor", om et Slags vide, rynkede Buxer. Fellestakk er ogsaa Plantenavn: Løvefod, Alchemilla.
Felleveder (-veer), n. Storm, som falder ujævnt eller i enkelte voldsomme Byger. Nordenfjelds oftere „Fallveer".
Felling, f. 1) Fældning; Nedfældning. Jf. Haarfelling, Tannfelling. 2) Formindskelse, Indknibelse; f. Ex. i Strikning. 3) Sammenfældning, af Fjele, Stokke o. s. v. 4) Kantning paa Garn, Toug som syes til Kanterne. **Fellingstog** (o'), n. Skj. Andre St. Garnskot. — 5) for Falling: Falden, Synken; Ebbe i Søen.
Fellingstav, m. den Stav som sidst indfældes i et Stavkar. Hall.
Fellingstein, m. Slutsteen i en Muur; Steen som dækker Kanterne af to underliggende Stene. Hall. og fl.
Felm, Forfærdelse (?). „Trøytt av Felmo" (Felmom). J en gammel Vise. (Landst. 73). G. N. felmr, og felmtr. Jf. fæltast.
Felt, n. Filt, Tøi af valket Uld. Eng. felt; T. Filz. **Felthatt**, m. Filthat. (Nogle St. Feltenhatt). **Feltsko**, m. Filtsko. **Feltsole**, m. Filtsaale.
felt, foldet o. s. v. see feld.
Felæger, n. Sted hvor Fæ kan hvile eller finde Græs for en kort Tid; især paa Høifjeldene. Hall. Vald. Gbr.
fem, num. fem (5). Mest alm. **femm** (fæm) i Sæt. **fimm** (i'). G. N. fimm.
Fem-alning, m. fem Alen lang Stok.
Fem-aaring, m. fem Aar gammelt Dyr.
fembend, adj. fembaandet; især om Hesjer med fem Rader af Stænger (s. Hesja). Sdm. og fl.
Fembyrding (y'), n. en stor Baad med fem (eller sex) Rum. „Fembøring", Trondh. Nordland.
femfeld, adj. femdobbelt, bestaaende af fem Dele. „femfelt", Nordl.
Femkeiping (kj), m. Baad med fem Aarepar. B. Stift.
Femkort, n. et Slags Kortspil.
femna (e'), v. a. (er, de), 1) favne, omfatte med Armene, naae omkring. Af Famn. 2) maale med Favnen, opfavne, f. Ex. Toug eller Snorer.
Femning, m. Stok eller Træstamme, som holder en Favn i Omkreds.
femromad, adj. femrummet.
Femrøding, m. Baad med fem Aarepar. (Røde).
Femrøming, m. Baad med fem Rum.
femtan, num. femten (15). Afvig. **femta**, flere St., **fimta**, Sæt. **femtaan**, Nhl. Andre St. **femtaa** og **femten**. G. N. fimtan. — Hertil **femtande**: femtende.
femte, adj. femte. — Femte kvar: hver femte. Femte Parten: den femte Deel.
femti, num. halvtredsindstyve (50). G. N. fimtigi; Sv. femtio. (Søndenfjelds: halvtrefs). Hertil **femtiande**. 50de.
Fen (e'), n. Sump, Mose, Blødmyr som er vanskelig at befare; ogsaa Dyndjord, sumpig Grund uden Græsvært. Jæd. Lister, Rbg. Mest udtalt Fæn. G. N. fen; Ang. og Eng. fen; Goth. fani. Hertil hører vel ogsaa Fæ, n. i „Sekkjefæ", ɔ: Hængedynd. Brugl. sydligst i Søndfjord.
Fena (e'), f. Dynd, Sumpjord. Hall. i Formen Fenu (Svartfenu).
Fenad (ee), m. Fæ, Kvæg; Samling eller Besætning af Kreature. „Fena", Sogn, Voss, Hall. Vald. Gbr. (Jf. Buskap). G. N. fénadr. Hertil flere mærkelige Sideformer, nemlig **Fænar**, Smaafæ (Faar og Gjeder), ved Mandal; **Fænaar**, d. samme, i Rbg. og Tel. **Fanar**, Storfæ, Køer; Nhl. (Hertil „Fanara-beist", n. Nød, Ko). **Fana**, m. Smaafæ; Ork. (Jkke „Faanaa", altsaa ikke for Fane). **Fana**, m. Storfæ og Smaafæ; Helg. (Bøies som svagt Maskul. altsaa i Dativ: Fano; med Fano, aat Fano. Vefsen). Endelig: **Fane**, m. især: Ungfane, ɔ: Ungfæ, Kalve; i Søndfjord.
Fenden, m. = Fanden.
Feng, m. 1) Fangst, Erhvervelse. Hard. (Oftere Fengd, f.). G. N. fengr. — 2) Gave, Foræring. Mandal. Til Fengs: som Gave; gratis.
Fengd, f. Fangst, Udbytte; ogsaa Mængde, Beløb. (Jkke meget brugl.). J Nordl. **Fengn**.
fengd, adj. 1) som er at faae. Kun sammensat, som fjeldfengd, lettfengd, seinfengd. Ellers ofte som en Endelse med lignende Begreb som „fengen", f. Ex. hardfengd, spakfengd, hagfengd, turrfengd, blautfengd. J Trondh. Stift „fengt", oprindl. feng. G. N. fengr (brádfengr, hardfengr). — 2) fængende, som let fænger eller slaar an; saaledes om Fyrtøi (fengt). Østerd. Jf. fim, kvæm. — 3) befængt, angreben. (Particip af fengja).
fengen, adj. 1. (af faa), 1) part. faaet, bekommet, modtagen. Lyder deels fengjen, deels fingjen. Mest i de sydligste Egne. Andre St. ombyttet med „faadd". G. N. fenginn. — 2) beskaffen, havende en vis Egenskab; omtr. som „agtig" i Sammensætning, f. Ex. smaafengen (noget smaa), klenfengen, turrfengen. J Nordre Berg. „fingjen". (Jf. fengd). Paa Sdm. bruges fingjen ofte til at betegne en vis Lighed,

som: fantefingjen (skjelmagtig), hundefingjen (hundsk), nautefingjen (plump), o. s. v. Ogsaa særskilt i Betydningen: skamfuld, hvorom s. fingen.

fengen (el. fengjen), adj. 2. (af fengja), 1) fængelig, letfængende (som om Fyrtøi). — 2) kraftig, virksom, stærk; om Fødemidler. Guldalen. Jf. aafengen. — 3) smitsom, om Sygdom.

fengja, v. a. (er, de), 1) fænge, slaae an; om Ild. 2) smitte, om Sygdom. Ikke ganske alm.

Fengja, f. 1, Tænderør, i Skudvaaben. **Fengjehol** (o'), n. Fængehul. **Fengjekrut**, n. Fængkrud. **Fengjenaal**, f. Stikke til at danne Fængerør i en Mine.

Fengja, f. 2, en Favn fuld, en Byrde i Favnen; f. Ex. af Hø. Sfj. (Til Fang).

Fengsl, f. Baand, Fodlænke at binde Kreature med. Toten. Mere alm. er **Fengsl**, n. om et Fængsel (= Fangehus).

fengsla, v. a. binde, fæste til et Sted.

fengta, v. a. (ar), sanke, sammenskrabe, indsamle i smaa Dele og fra forskjellige Steder. Indh. (Snaasen), Østerd. (Sv. Dial. fängta). Hertil **Fengting**, f. Omflakning for at indsamle noget, f. Ex. Foder.

fenna, v. n. (er, te), opdynges, drive sammen i Dynger; om Snee. Tel. og flere. G. N. fenna. (Af Fonn). Ogsaa: **fenna seg**, synke sammen, fortætte sig, om Sneelaget. Sfj.

Fenner, pl. s. Fonn.

fent, adj. sneedækket; tildrevet med Snee. Sogn og fl. Jf. sfent.

Fenta, f. omflakkende Kvinde, Landløberske; ogsaa: fremmed Kvinde, som adskiller sig i Sprog og Klædedragt fra Landets Folk. Voss, Hard. Tel. Hall. Vald. (Af Fant). Tildeels ogsaa som Tøs el. Pigebarn i Almindelighed. Østl. (Sv. Dial. fänta: halvvoren Pige).

fenutt (e'), adj. sumpig, fuld af Sumper. (Fen). Sæt. og fl.

fer (farer), s. fara.

fera (ee), v. n. (ar), pusle, sysle med Smaating, fare seent og magelig frem. Sdm. Dunkelt, maaskee for fegra (pynte).

Feraak, f. s. Feveg.

Ferd, f. Færd (af fara). Mest alm. udtalt: Fær, ogs. Fæl (tykt L); paa Helg. og i Nordre Trondh. hedder det Far eller Fal (ei at forvexle med Far, n.). G. N. ferd. Særlig Betydning: 1) Færd, Reise, Vandring; ogsaa Fart, Færdsel. I Nordland især om Reisen til Vinterfisket i Lofoten; saaledes paa Helg. „Han va' mæ i Far'en (Faln)": han var med i Torskefiskeriet. Jf. Reis. — 2) Bevægelse, Gebærde (s. fara); ogsaa Maneer, Adfærd, Fremgangsmaade. Jf. Handeferd, Fotferd, Augneferd; Aatferd, Framferd, Medferd. Det var berre Ferdi (bære Fær'a), ɔ: det var kun en Efterligning af den sædvanlige Skik, kun Maneren (f. Ex. om et Arbeide, som kun er løselig forsøgt, ikke gjort for Alvor). — 3) Gang, Tilstand; Maade hvorpaa noget „farer". Det fer same Ferdi: det gaar den samme Gang, har den samme Skjæbne. Det fer ingi god Ferd: det farer ilde, bliver ilde behandlet. Jf. Uferd, Velferd. — 4) Spor, Fjed; f. Ex. efter Dyr. Det syner Ferdi etter Elgen. „Fæl", Gbr. Hadl. Solør og fl. (Ogsaa i Sverige). Jf. Far, Slagferd. — 5) Følge, Flok, fremskridende Hob. Fiskeferd (Stiim), Fugleferd. Jf. Kyrkjeferd, Brudferd, Likferd. — 6) Byrde, Dragt; det som man bringer med sig for hver Gang. Ei Ferd med Vatn (ei Vatsferd): to Bøtter Vand, nemlig en for hver Haand. Jf. Forda. — Af Talemaader mærkes: Paa Ferd, ɔ: paa Færde, ude, i Bevægelse. Det var mykjet paa Ferd: det var noget usædvanligt, noget stort.

ferda, v. a. (ar), sætte i Stand, gjøre færdig, forfærdige. „færa seg til": lave sig til, gjøre sig færdig. Ryf. og fl. „føre paa Reidskapen": sætte Redskaberne i Stand. Østl. (Tildeels udtalt fæle). Sv. Dial. fära, fäla. D. Dial. færde.

Ferdabunad, m. Reisetøi; Forsyning til en Reise. Uvist om Ferda eller Ferdar, da det sædvanlig kun hedder „Færa". Saaledes ogsaa i følgende Ord: **Ferdafant**, m. en Landstryger. (I Indh. Falafant). **Ferdafisk**, m. Fisk som trækker afsted i store Hobe eller Stimer. **Ferdafolk**, n. reisende Folk. **ferdafus**, adj. reiselysten. (Sogn og fl.). **Ferdafylgje**, n. Reisefølge. **Ferdahug**, m. Lyst til at reise eller komme afsted. (Nhl. og fl.). **Ferdamod**, n. omtr. det samme. **ferdasjuk**, adj. urolig eller fortumlet af Forberedelser til en Reise. Sdm. (færasjuk'e).

Ferdalag, n. Reiseselskab; ogsaa Afskedsselskab, Gilde, som Fiskere eller Sømænd holde med hverandre, naar de adskilles efter en fuldført Reise. Nordre Berg. og flere. (Færalag).

ferdast, v. n. (ast), færdes, reise, vanke om. Mest alm. færast; paa Helg. falast (farast). G. N. ferdast.

Ferde, n. Færdsel (?). I Sammensætning, som: **Ferdesfolk**, n. Reisende (især Folk som føre Varer til en By). **Ferdeslass**, n. Vare-Læs. **Ferdesmann**, s. Ferdmann. **Ferdessléde**, m. Slæde til Varekjørsel. **Ferdesveg**, m. Vei til et Handelssted. (Færesveg). Østl. Jf. Ferding.

ferdig (og ferdug), adj. 1) færdig, beredt; istandsat. Udtalt: færig, færug, fælau (tykt L). — 2) frisk, førlig, ved god Helbred. (Paa Helg. farug, el. falug). Ogsaa: stærk, dygtig. Hall. Ordet har noget fremmedt i Formen (eller Afledningen) og synes at være optaget af Nedertydsk. Jf. T.

fertig, Holl. vaardig (l. fardig). S. buen, greid, reidug.
Ferding, f. Istandsættelse; s. ferda.
Ferding (m.), ligesom „Ferde" i nogle Sammensætninger som: **Ferdingsslede**, m. Reiseslæde. (Færingslae, Smaal.). **Ferdingsveg**, m. = Ferdesveg.
Ferdmann, m. 1) reisende Mand. Ogsaa **Ferdamann** (Færamann). 2) En som fører Varer fra Indlandet til Handelsstederne, eller omvendt. Østl. Nogle Steder „Færmann"; andre St. Færesmann (s. Ferde).
Ferdskap, m. Færdsel, Samfærdsel. Sjelden. Hedder ellers **Ferdsel** (Færsl), som vel er en ny Afledning af ferdast. (Bedre Ferdsla, f.).
Ferdtid, f. Fartid. — fere, s. fyre.
Ferel (e'), m. Vei, Gangsti; ogsaa Spor, Fodspor. „Færel", Guldalen. „Firil", Hall. Jf. Vetterferel. G. N. ferill. (Til fara).
Ferg, n. Presning; s. Farg.
fergja, v. a. (er, de), sammenpresse; s. farga.
Fergja, f. Lag eller Stabel, som er oplagt til Sammenpresning. Hall.
Ferja, f. Færge, Pram til Overførsel. G. N. ferja. Ogsaa om et Færgested. Ork. — **Ferjemann**, m. Færgemand. **Ferjestad**, m. Færgested. **Ferjetoll**, m. Færgepenge.
ferja, v. a. (ar), færge, overføre.
Ferje, n. et Slags Græs i Vand. Solør.
ferla (færle), v. n. (ar), flakke om, fare omkring. Trondh. (Selbu). I samme Betydning ogsaa „værla". Jf. Ferel.
ferm, adj. kjæk, rask, dygtig; ogsaa livlig, fyrig. Sædvanlig „færm", Hall. Vald. Nordl. „fjerm", Sdm. Vistnok fremmedt. Fr. ferme, Lat. firmus (fast).
ferma, v. a. (er, de), 1) lade, lægge Ladning i (Baad eller Fartøi). Af Farm. G. N. ferma. — 2) fortætte, sammentrykke. „Han ferme Snøen", o: Sneen bliver mere tæt eller klam. Sdm. Det sidste nærmer sig til G. N. ferma: bekræfte, confirmere; af Lat. firmare.
fermd, part. ladet, lastet (= farmad). Hertil høgfermd, laagfermd.
Ferming, f. Indladning, Indskibning.
fersk, adj. fersk, frisk, ny. Oftest udt. fæsk; i Neutr. tildeels fækst. G. N. ferskr. **Ferskmat**, m. fersk Fisk eller Kjødmad. **Ferskmjølk**, f. nylig malket Mælk. (Paa Sdm. Fæskemjelk).
ferska, v. a. (ar), opfriske; ogsaa opripppe, gjentage. Ferska upp atter. Tel. og fl.
fersken, adj. noget fersk; spæd, umoden. „fæskjen", B. Stift.
Ferøkt, f. Tilsyn med Fæet.
Fesja, f. Pige, Tøs. Helg. (meget brugl.). Paa Sdm. især om et uroligt eller trodsigt Pigebarn. I Hard. om en falden Pige, En som har faaet Barn. (Lignende Brug ved Fyrkja og Taus).
Fesjunge, m. lystigt, uroligt Pigebarn.
Fesl, s. Fetl. **fesle**, s. fetla.
Fesling, s. Fetling.
Fes, n. 1) Fuskerie (?), s. Fesverk. 2) en Stakkel, En som ikke taaler noget. Buskerud.
fesa, v. n. signe, helbrede ved visse Talemaader eller Ceremonier; ogs. trylle, hexe (= runa). Tel. Hertil **Fesekall**, og **Fesekjering**, Signemester.
Fesverk, n. Fuskerværk, daarlig Gjerning. Num.
Fest, f. Fæstelse, Trolovelse. G. N. festr. Kun brugl. i Sammensætning (som Festargaava, m. fl.) og tildeels i Fleertal. Dei gingo i Festom, o: de vare trolovede, men endnu ikke gifte. „I Festo", Sogn. Jf. Fester.
Fest, m. Fest, Høitid. (Af Latin).
fest, part. fæstet; betinget, trolovet.
festa, v. a. (er, e), 1) fæste, binde, sætte fast. G. N. festa. Festa Korn: sætte Korn paa Stavrer til Tørring. Nhl. og fl. — 2) betinge sig, faae Fæste eller Løfte paa. Jf. fala, steda. — 3) trolove, fæste til Giftermaal. — Ogsaa som v. n. fæste sig, blive fast. Det vil ikkje festa paa.
Festa, f. Fæste, Tilfæstelse.
Festarfe, n. Fæstegave. I gamle Viser (Landst. 252. 255. 584; jf. 107). Ellers sædvanlig **Festargaava** (Festagaave), f.
Festargjenta, f. en trolovet Pige. Ogsaa: **Festingsgjenta**, Sogn. **Festa(r)pika**, B. Stift. Ældre Ord ere: **Festarmøy**, f. (Landst. 142. 268. 359) og **Festarviv**, n. (Landst. 540).
Festarmann, m. Fæstemand. (Landst. 288. 314. 480). S. Festing. Ogsaa **Festarsvein** (Landst. 482).
Festarmaal, n. Trolovelse. G. N. festarmál.
Festar-øl, n. Gjæstebud ved en Trolovelse. (Altid med tydeligt „r"). G. N. festaröl.
Feste, n. Fæste, Baand, noget at fæste med. 2) Sted eller Punkt, hvortil noget kan fæstes. Jf. Handfeste, Fotfeste. 3) Fasthed. (Sjelden).
Festeband, n. Fæstebaand.
festen, adj. som let fæster sig.
Festepengar, pl. Haandpenge (til fæstede Tjenere). I Nordre Berg. **Fastepengar**.
Fester (Festr), f. Fangeline, Toug til Fortøining, især for Baade (jf. Landtog). Nogle St. **Fest** (Nordland). G. N. festr. Ogsaa kaldet „Belag".
Festing, f. Fæstelse, Befæstning.
Festing, m. Fæstemand. (Ligesom Festargjenta kun om Personer, hvis Trolovelse er bekjendtgjort med Tillysning i Kirken).
Festning, f. Fæstning, forskandset Plads.
festra, v. a. fortøie (af Fester). Simplere: festa, el. landfesta.
Fesykja, f. Kvægsygdom.

Fet (e'), n. Fjed, Skridt (= Stig); ogsaa Spor, Mærke efter en Fod. (Nogle St. **Føt**). G. N. fet. Han fylgde oss Fot og Fet, o: Skridt for Skridt, lige i Hælene.
Fet (e'), m. Fod paa et Skind (= Fetling). Tel. (med Fl. **Feter**, Fetir), Hall. Gbr. Østerd. Nogle Steder **Fit** (i'), Gbr. Tel. Sjeldnere **Fete** (e'). Vald.
feta (e'), v. n. (ar), 1) skride frem, gjøre enkelte Skridt. Tel. 2) afdele en Væv i visse Parter; s. Fete.
Fetbreidd, f. en Fods Bredde.
Fete (e'), m. 1) Fid, Lok, en vis Deel af Traadene i en Væv eller i en Haspe. B. Stift, og fl. Nogle St. **Fit**. Isl. feti. Jf. Fitja. — 2) Fod paa Skind (= Fetling). Jf. Feteско. — 3) Øreblad, den bredeste Deel af en Øre. Nhl. Sogn. G. N. feti.
Feteband (e'), n. Baand omkring Traadene i en Haspe.
Fetel (e'), m. Baand, Stroppe; Skulderbaand paa en Skræppe eller Pose. Tel. tildeels med Fleertal: Fatlar (Faslar). G. N. fetill. Andre St. Fatl. (s. d.). Paa Skindbælge (Hiter) dannes disse Skulderbaand for en Deel af Skindets Fødder eller Beenlinger (Fetlingar). Om Formen „Fatle" s. Fatl.
Fetesko (el. Feta-sko), m. Sko med Overlæder af Beenlinger af en Kohud. Vald. I Nordl. Fitjung. G. N. fitskór.
Fetl, n. Forbinding, Omvikling (af fetla). Fesl (Fessel), Tel. Vald. Hall.
fetla, v. a. (ar), forbinde, omsvøbe et sygt eller saaret Lem. „fesle", Vald. (Af Fetel).
Fetling, m. Beenling, Fod paa en Hud, Skindet af Dyrenes Fødder eller Lægge. Forskjellig udtalt: **Fetling**, Sogn, Søndre Berg. **Føtling**, Jæd. og fl. **Fesling**, og **Fisling**, Østl. **Føsling**. Sæt. **Feltling**. (Feltjing), Trondh. Nordl. **Fetting**, Ork. En anden Form er Fet (Fete, Fit). — Uegentlig bruges Fetling ogsaa om en liden Snip eller Udkant, f. Ex. af et Land.
Fetmole (e', o'), m. en Fodbred Jord, saa meget som man kan sætte Foden paa. Han eig ikkje ein Fetmole. B. Stift.
Fe-trokk, f. Pladsen nærmest ved Indgangen til Fæhusene. Østl.
fetta, v. a. (er, te), bøie tilbage (af fatt). Nordre Berg. (Isl. fetta). Fetta seg: bøie sig bag over. Fetta Fingrarne. Jf. gaga, keika.
Fetting, f. Tilbagebøining; stiv Holdning.
fet-traud, og **fettraudig**, adj. uvillig til at gaae. Tel.
Feveg, m. Vei for Fæ. Ogsaa kaldet **Fe-stig**, m. **Feraak**, f. **Ferekster**, m.
Fevil, s. Fivel.
fi, interj. som Udtryk af Modbydelighed (jf. fy). **fia**, v. n. (ar), sige „fi".
Fibrelde, s. Fivrelde. **fien**, s. fegen.
Fiende (og Fiend), m. Fiende, hadsk Modstander. (Tonen paa „i"). G. N. fiandi (fjándi?); Goth. fijands, af fijan: hade. Nogle Steder **Fienda**, f. om en fiendtlig Armee.
Fiendskap, m. Fiendskab, Had.
fiendsleg, adj. fiendsk, fiendtlig.
fiffa, v. a. pynte; s. fiva.
Fift, m. et lidet Vindpust. Hard.
[**Figur**, m. Billede. Lat. figura, f.
Fik (ii), m. Næveslag, Ørefigen. Trondh. og fl. Hertil **fika**, v. a. (ar), slaae til, give en Øredask (Øyrefik). I Lighed med Holl. oorvijg, oorveeg, T. Ohrfeige, skulde „Fik" egentlig betyde Figen (Lat. ficus), ligesom Sv. fikon; G. N. fíkja, jf. fíktré. Dette hedder nu sædvanlig Fiken (Fik'n), nærmest efter Dansk.
fika, v. n. (ar), stræbe, gjøre sig Umage. Fika etter: tragte, hige efter. G. N. fíkjast, Sv. fika. Fika paa: haste, skynde sig. Tel. og fl. Jf. Fikt.
fiken (fikjen), adj. begjærlig, tragtende efter noget. Tel. Indh. (Sv. fiken). Mere alm. i nyfiken.
fikja, s. fitja. — **Fikjel**, s. Futul.
Fikjelid (Fikje-le), m. det bageste Led paa Tommelfingeren. Gbr. (Fron). I Hall. „Figjens-le" paa den høire Haand, og „Ufigjensle" paa den venstre. (Altsaa Fegenslid).
Fikka, f. Lomme paa Klæder. Berg. Stift, Nordl. og fl. Sv. ficka, T. Ficke. Udledes af Ital. ficcare: fæste, stikke ind.
fikla, v. n. (ar), pusle, plukke, kludre. Østl. Hedder ellers: **fjakla**. Hall., **fekle** og **fokle**, Smaal. Andre St. fitla, fjatla, fatra; ogsaa fipla og firla.
Fikna (ii), f. Tragten, Higen. Af fiken.
[**fiks**, adj. kjæk, dygtig; ogsaa net, nydelig. Mandal og fl. Fremmedt.
[**fiksera**, v. a. drille, tirre. Efter T. vexiren af Lat. vexare: plage.
Fikt, f. Travlhed, Skynding, stærk Bevægelse. Mest nordenfjelds. Jf. fika.
fikta, v. n. (ar), fegte, slaae omkring sig. Fikta med Handi: bevæge Haanden ligesom for at slaae. (I Tel. ogsaa: **feikta**). Han hev ikkje stort aa fikta med (at hjælpe sig med). — **fiktast**: fegte, kjæmpe. Vald.
[**Fiktril**, n. Vitriol. Nogle Steder **Fiktri** (Sdm.) og **Fittril**. (Fr. vitriol, med tydsk Udtale).
Fil, n. s. Fjell.
Fil, f. en Fiil (Smederedskab). Ang. feol (Eng. file).
Fil, m. 1, Knegten i Kortspil. (Yverfil, Underfil). Paa Østl. Fil, f. — Fil er ellers det gamle Navn paa en Elefant (G. N. fíll); hertil: **Filsbein**, n. Elfenbeen. Egentlig et østerlandsk (persisk) Ord, som ogsaa har været brugt i Schakspil, s. Diez, Rom. Wört. 1, 14.

Fil, m. 2, Svagheb, Tegn til Sygdom. Hall. Sogn. Eg hadde ikkje kjent ein Fil paa lang Tid.
fila, v. a. (ar), file, bearbeide med Fiil; uegentl. skave, gnide; ogsaa: prutte, afprutte noget i Prisen.
filast, v. n. om Mælk: afsætte Fløde, danne en Flødehinde (File). Nordl. I Tel. **fela** (ee), **felast**. (Vinje).
File (i'), n. Fjelevæg imellem to Rum i et Huus; Plankeværk. (Af Fjøl). Hall. Jf. Skjaldfile (= Skjeldtile). G. N. fili (flórfili, láfafili, skjaldfili).
File, m. Fløde paa Mælk; ogsaa Tykmælk med Fløde paa. Nordl. (Helg.). I Tel. **Fele**, og **Fel** (ee). I Sverige: fil, m. og n. (Rietz 136). Jf. Rjome. Hertil **Filebunk**, m. = Rjomekolla. Helg. (Sv. filbunke).
Filing, f. Bearbeidelse med Fiil; ogs. Gnidning, Afskrabelse.
fill (ɔ: faldt), s. falla.
Fill, m. Foldmave (= Lake, Marlake). Buskerud.
Filla, f. 1) et Tæppe af Skind; tildeels det samme som Feld. Hard. (Fidla, Skinnfidla). Ogsaa i Formen **Fidda**, Rbg. (Aaserall), og mere afvigende: **Fydda**, Sæt. (Hertil „Fyddemakare", = Feldmakar). G. N. filla: Hud, Skindlap; jf. Goth. fill, Ang. fell, T. Fell: Hud. — 2) en Hinde eller Flage, f. Ex. om et Lag af Mos eller Tørv, som hænger fast sammen, saa at det kan flækkes op. Shl. (Fidla). Ogsaa: en liden Klynge eller Flokke; især om Sneeflokker. (Snjofillor). Tel. Rbg. — 3) Klud, Lap, Vævstrimmel; eller (i Fleertal): Pjalter, Laser af revne Klæder. Alm. og meget brugl. (Jf. Trave, Larve, Flugsa). Ogsaa ofte om et tyndt eller forslidt Klædningsstykke. Trøyefilla, Kjolefilla, Klædefillor. — I Sammensætning med et følgende Ord betegner „Fille" noget ubetydeligt, daarligt, usselt, f. Ex. **Fillebok** (daarlig Bog), **Fillegamp** (en uduelig Hest), **Fillekram**, **Fillestykke**, **Fillety** o. s. v.
filla, v. n. (ar), sysle med Lapperie; ogsaa vimse, føite omkring.
fillast, v. n. revne, blive laset.
Fillebragd, f. daarlig Skik el. Bedrift. Tel.
Fillefant, m. en Prakker, omflakkende Person i forrevne Klæder.
Fillefrans, (Jærv), f. Fjellfrosk.
Fillegreida, f. daarlige Redskaber eller Indretninger.
Fillegut, m. pjaltet, fattig, ringeagtet Person. Ligesaa: **Fillegjenta**, **Fillekjerring**, og flere.
Fillekram, n. daarligt Kram; ogsaa Lapperie, Bagateller.
filleleg, adj. ubetydelig, lumpen, ussel.
Filleragg, m. omtr. som Fillefant. Smaal. Andre St. **Filleradd**: Knegt, Krabat.

Fillerya, f. Tæppe af Kludestrimler. Østl.
Fillesak, f. lumpen Sag, Trætte om ubetydelige Ting.
Fillesjuke, m. = Ratesjuke. Tel.
Filleverk, n. Lapperie; ubetydeligt el. daarligt Arbeide.
fillutt, adj. pjaltet, laset.
Filsbein, s. Fil, m. 1.
Filspon, m. Fiilspaan, Fiilstøv.
fim (i'), adj. rask, hurtig. Søndre Berg. Sogn, Tel. og fl. G. N. fimr. Fim paa Foten: rask til at løbe. (Tildeels udt. feem, fem'e). Ogsaa i Betydn. nem, rask til at lære eller opfatte noget. Sfj. — Jf. eldfim, vaarfim.
fima (i'), v. a. (ar), paaskynde. **fima seg**: skynde sig, haste. Tel. — **fimast**, v. n. blive raskere.
fimen (i'), adj. skyndsom, hastende. Tel.
Fimleike (kj), m. Raskhed. Tel.
fimm (5), s. fem.
fin (ii), adj. 1) fiin, glat, jævn paa Overfladen; lind eller myg at føle paa. Ogsaa: tæt, bestaaende af meget smaa Dele (modsat grov). — 2) tynd, smal (= grann); f. Ex. om Haar, Traad og desl. Ogsaa om noget smaat, ubetydeligt eller næsten umærkeligt. — 3) om Lyd eller Stemme: høi (= grann), i en høiere Scala. Sjeldnere om Sandser: klar, skarp, nem til at mærke noget. — 4) net, pyntelig, vakker, smuk. Eit fint Hus. Ein fin Veg. Eit fint Føre (Tel. og fl.). Ein fin Gut. Ei fin Taus. (B. Stift). Hertil „eit Fine-ting", el. „eit Finelse": en smuk Skabning, en Skjønhed. — 5) ømfindtlig, kjælen, som taaler lidet; ogsaa: kræsen, fornem. — 6) blid, venlig, artig. Gjera seg fin: anstille sig venlig. — Afvig. **fen** (feen, fen'e), i Øvre Tel. Ordet er egentlig fremmedt og udledes af Lat. finitus (fuldendt).
fina, v. a. (ar), forfine; pynte. Fina seg til: pynte sig.
[**Finanserie**, n. Spøg, Fjas, Gjækkerie. B. Stift. Ogsaa: Svig, Løgn. Nordl. (Et Fusserord).
fingen (gj), adj. undseelig, skamfuld. Sdm. „E tikte, e vardt fingjen 'ta di". Ogsaa: upassende, som vækker Undseelse. „D'æ so fingje te gaa i disse Klædaa". — Om de andre Betydninger s. fengen.
Finger (Fingr), m. Finger, Haandspids. Mest alm. Fing'er; i Hard. Fing'ur; forkortet: Fing (bst. Fingj'en), Sogn, Tel. og flere. Tildeels Neutrum (eit Finger), Gbr. Ork. Indh. G. N. fingr, m. I Fleertal ofte det samme som Hand (Haand); f. Ex. han fekk Fingrarne i det, ɔ: fik fat paa det. Han legg ikkje Fingrarne imillom: han straffer haardt, sparer ikke. — Uegentl. a) Fingerstykke paa Vanter (Handsker). b) Fingerbredde (som Maal). I sidste Betydn. Fleertal: Finger; ellers mest alm. Fingrar. I Sammensætn.

tildeels Fingre (f. Ex. Fingregull), Sdm. og flere.
Fingerband, n. Forbinding paa en Finger.
Fingerbjørg, f. 1) Fingerbølle. Mest alm. „Fingerbjør", nogle Steder „Fingerbor" (=borg), Trondh. Nordl. Isl. fingrbjörg; Sv. fingerborg. — 2) som Plantenavn: Blaaklokke, Campanula. Vos. I Num. Fingerbjørggras.
Fingerfar, n. Spor efter Fingre.
fingerfara, v. a. omtr. som handfara.
fingerfim (i'), adj. fingerfærdig, rask. Tel.
Fingergull, n. 1) Fingerring af Guld. G. N. fingrgull. 2) Plantenavn, s. Revbjølla.
Fingerklaade, m. Fingerkløe; Lyst til at gribe noget eller faae det i Hænderne.
Fingersvoll, m. Fingerbyld.
Fingersylv, n. Fingerring af Sølv.
Fingervott, m. Fingervante.
fingo, og **finge**, s. faa.
fingra, v. a. (ar), 1) berøre med Fingrene, beføle, tage paa. 2) om Fingersætning paa Fiolin. 3) om et Slags Fletning el. Væsning. Gbr. — Hertil **Fingring**, f.
[**Finkel**, m. svagt Brændeviin. Vel egentl. krydret Drik, af T. Fenchel, Lat. fœniculum.
Finleike, m. Fiinhed; Skjønhed.
finleitt, adj. vakker, som har fiin Hud eller et fiint formet Ansigt. Ork.
Finn, m. 1) Finn, Mand af det finske Folkeslag, som fornemmelig har sine Opholdssteder i Finnmarken og Nordland, tildeels som Hyrdefolk med Reensdyr. If. Bufinn. G. N. Finnr. (Af Svenskerne kaldet „Lappar", medens derimod Svensk Finne er vort Finnlending eller Kvæn). Finn er ogsaa brugeligt som Mandsnavn, deels enkelt og deels i Sammensætning: Arnfinn (Anfinn), Dagfinn, Sæfinn, Torfinn; — Finngard, Finnkjell, Finnboge. S. Finska.
Finn, m. 2, Horntap, den porøse Beenspids indvendig i et Horn (= Kvik, Slo, Stikel); ogsaa Kjødet i Hestens Hover. Valders. — Ellers alm. om et Slags smaa Knorter i Huden, især paa Ansigtet. (Skjeggfinn). Sv. finne; T. Finne, f.
Finn, m. 3, Børstegræs, Nardus stricta. Ryf. Sæt. Tel. Num. Ellers kaldet **Finngras**, Sæt. og fl., **Finntopp**, Vald. Hall., **Finntaatt**, Toten; **Finnskjegg**, Sdm.
finna, v. a. (finn, fann, funnet), at finde. G. N. finna. Imperf. Fl. **funno**, Hall. Vald. ogsaa: fønno, Vald. funne, Vos og fl. Konjunktiv **fynne**, Tel. (sjeld.). — Betydn. 1) finde, opdage, træffe paa. Ogsaa: opsøge, skaffe frem; f. Ex. Finn meg ein Kjepp. Uegentlig: faae, opnaae. Finna Hjelp. Finna Hugnad. — 2) træffe sammen med, komme i Tale med En. Eg vilde finna deg (ɔ: tale med dig). Eg saag honom med Kyrkja, men eg fekk ikkje finna honom. — 3) kjende, mærke, erfare. (Sjelden). Han fekk so finna: han fik mærke, at det var saa (el. han fik nok føle det). B. Stift. Finna seg: befinde sig (jf. finnast). Finna seg i: taale, slaae sig til Taals med. — Andre Talemaader. Han heve fitt i finna (Betonet „i"): han har sit eget at finde deri, ɔ: han kan ansee det som Gjengjeld, noget som han allerede har gjort Fyldest for og altsaa kunde vente. (Nordre Berg.). Med Partikler: Finna aat: laste, spotte, have noget at udsætte paa en Ting. (Hertil Aatfinning, aatfinnsam). Finna fyre: finde for godt, beslutte sig til. Finna paa: hitte paa, optænke. Finna upp: opfinde. Finna uti ('ti), faae fat paa, træffe, overkomme.
finnande, adj. som er at finde. Han famn alt som finnande var.
Finnar, m. Finder, Opdager.
finnast, v. n. (finst, fanst, funnest), 1) træffe hinanden, komme i Samtale. (Imprf. funnost). — 2) være at finde. Det fanst ikkje i Huset. — 3) med „um": synes om, være tilfreds med. Eg finst ikkje um det. Sdm. og flere. Skal ogsaa forekomme i Betydn. undres, forundre sig. If. firnast.
Finnball, m. Haarkugler, som undertiden findes i Dyrenes Indvolde. Tel. Buskr. Smaal. Nogle St. Trollnysta.
Finne, Ødemark, s. Firne.
finnersam, s. firnesam.
Finngjerd (gjær), f. Trolddom, som man fordum tillagde Finnerne. Nordl.
Finngøyk, s. Gøyk.
Finning, f. det at man finder noget; ogsaa Fund, Opdagelse. **Finningsløn**, f. Findeløn (= Fundarløn). **Finningstad**, m. Findested.
Finnkjekksa, s. Finska.
Finnkula, f. omtr. som Finnball. Hall. og fl.
Finnlending, m. Indbygger af Finnland (ved Østersøen). If. Kvæn.
Finnmudd, m. Pels, s. Mudd.
finnsam, adj. nem til at finde noget, skarpsynet. Nogle St. **finnen**. If. fundvis.
Finnskjegg, s. Finn.
Finnsko, m. et Slags Sko, som Finnerne bruge; ogsaa kaldte Kommagar.
Finnskot (o'), n. et Slags Sygdom. Østl. Nogle St. omtr. som Alvskot. — **finnskoten** (o'), truffen af Finnskot.
Finnstar, n. finske Ansigtstræk. Helg.
Finnstede (=ste'e), m. Engflade med Børstegræs (Finn 3). Tel. S. Stede.
Finnstyng, m. en Hestesygdom. Sæt.
Finntaatt, og **Finntopp**, s. Finn, 3.
Finntusta, f. Dusk af Børstegræs. Tel.
finnutt, adj. finnet, knortet i Ansigtet.
finrast, forundres; s. firnast.
finsk, adj. finsk, tilhørende Finnerne.
Finska (Finnska), f. Finnekvinde. Ellers: **Finngjenta**, **Finnkona** (o') el. =**kjerring**, og med mindre Agtelse: **Finnkjekksa**, el. **Finntøta**. Nordl. (S. Finn, 1).
Finskap (ii), m. Fiinhed, Vakkerhed; ogsaa

Kræsenhed, Fornemhed.
finsleg, adj. net, pyntelig; ogsaa venlig (jf. fin). Vofs og fl.
Finsmide, n. fiint Smedearbeide. Sjeld.
fint (ii), adv. net, vakkert; ogsaa smaat, ubetydeligt. Fara fint fram. Eta fint. Det gjekk fint.
fintalande, adj. artig el. pyntelig i Talen. Hedder ogsaa **finsvallug**, -**svøllug**. Hall.
finvoren (o'), noget fiin; ogs. kræsen.
Fiol, m. s. Fela.
fira, v. a. (ar), fire, lade falde, give løst. Ogsaa v. n. give efter, vige, føie sig. Nyere Ord. Sv. fira; Holl. vieren.
firafotom, s. fjoromfotom.
Fir-alning, m. Stok paa fire Alens Længde.
Fir-aaring, m. fire Aar gammel Hest (el. andet Dyr). Hedder ogsaa: **Firæring**, Gbr. **Fjoræring**, Vald. (S. fire).
firbroten (o'), adj. lagt i fire Folder.
Firbyrding, m. liden Baad, hvis Sider bestaae af fire Bord (Planker). Firbyring (y'), Ryf.
fire, Talord, s. fjore. I Sammensætning bruges mest alm. **fir** (fiir), sjelden **fjor**. Ogsaa G. N. har (ved Siden af fjór) en afvigende Form: fer, som: ferfaldr, ferfættr, ferskeytr.
Firel (i'), Vei, Spor; s. Ferel.
firfeld, adj. firedobbelt, bestaaende af fire Dele. „fiirfelt", Nordl.
Firfot, Øgle; s. Fjorføtla.
firføtt, adj. firfødbet. G. N. ferfættr.
firhyrnutt, adj. fiirkantet.
Firkant, m. fiirkantet Stykke. **firkantad**, adj. = firhyrnutt.
Firkeiping (kj), m. Baad med fire Aarepar.
firla (i'), v. n. fludre, s. fitla.
firlagd, adj. firedobbelt; f. Ex. om Traad.
Firmenning, m. Slægtning i fjerde Led. Sjeldnere **Fjormenning** (i Hall. Fjørmenning). Mest i Fleertal, ligesom Trimenning. G. N. fjórmenningr, og fermenningr.
firnast (i'), v. n. undres, forundre sig; see paa noget med stor Nysgjerrighed (= furda). Findes i en afvig. Form: **finnrast**, **finnres**, i Indh. (Sparbu, Snaasen). Isl. firna. En mere tvivlsom Form er „finnast", hvorom s. finnast. Jf. firnesam.
Firne, n. (?), Vildmark, fjerne og uveisomme Egne. Sædvanligst i Formen „Finne" i Forbindelse med „Fjell". Fara Fjell og Finne, Tel. Vald. og fl. Afvig. „Finn", Rum. „Finna", Vofs. G. N. firn, á fjöll ok á firn. Paa Sdm. hedder det „Fjell aa Fiende", vistnok for Finnende, Firnende. Isl. firnindi.
firnesam, adj. forundret, forgabet; ogsaa nysgjerrig. Indherred i Formen finnersam (s. firnast).
firr! et Udraab, hvormed man driver Hestene. Sdm. og fl. Vel egentl. videre, længere frem. (G. N. firr, fjernere).
firra, v. n. (ar), 1) drive, skynde paa. Firra paa. Sdm. Nordl. I Tel. firrande fort, o: i flyvende Fart. (G. N. firra, bortfjerne; jf. fjerr). — 2) løbe, vimse omkring. Tel. (s. Landst. 677). Ogsaa: gaae skjævt eller i Buer, f. Ex. om en Skive, som man kaster i Luften. Tel. — 3) bruse op, fare op som i Hidsighed. Tel. Hall.
Fir-roing (ii), m. Baad med fire Aarepar. Nordl. — Ellers **Firrøming**, m. en Baad med fire Rum. Lof.
firs (ii), = aatteti. Østl.
firskoren (o'), adj. skaaren (savet) paa alle fire Sider, om en Planke; altsaa: heel, jævntyk, uden nogen Barkside.
Firstengel (gj), m. en Rude paa 16 Qvadrat-Stænger (fire Maalestænger i Længde og Bredde). Toten.
firstrindutt, adj. firebadet, med fire Linier eller Striber. Sdm. og fl.
firtelgd, adj. tilhuggen paa fire Sider. Hall.
Firtume (u'), m. Spiger, 4 Tommer lang.
Firæring, s. Firaaring (og Færing).
fisa, v. n. (fis, feis, fiset, i'), fise, fjerte (G. N. fisa); ogsaa: puste, blæse, f. Ex. for at faae Ild til at brænde. Hertil: **Fis** (ii), m. Jf. Offefis. Sjeldnere: **Fis** (i'), n. Fisen.
Fisball (i'), s. Fissopp.
Fisk (i'), m. Fisk (piscis). G. N. fiskr. Bruges a) om enkelte Fiske; f. Ex. store Fiskar. b) kollektivt, uden Fleertal, f. Ex. smaa Fisk; mykjen Fisk; sum Fisken (o: en Deel af Fiskehoben). c) om Fiskens Kjød. Laksen er raud i Fisken. — Andre Betydninger i Kinnfisk og Golvfisk.
fiska, v. n. (ar), fiske, fange Fisk. Ogsaa v. a. f. Ex. fiska Seid. Afvig. **fiskje** (er, te?), Gbr. Østerd. Solør. G. N. fiska (ogs. fiskja).
Fiskar, m. en Fisker. — **Fiskarbaat**, m. Fiskerbaad. **Fiskarbud**, f. Hytte el. Stue for Fiskere. **Fiskarlag**, n. Selskab af Fiskere. **Fiskarlægje**, n. Havn eller Opholdssted for Fiskere. — Jf. Fiskesveinar.
Fisk-aat, n. et Slags smaa Sødyr.
Fiske, n. Fiskerie. Mest alm. **Fiskje**, n. (G. N. fiski). Jf. Fiskja. (Ofte ogsaa i en fremmed Form: Fiskri, n.). — Liggja til Fiskes (te Fiskjes): opholde sig i et Fiskevær for at fiske. — Herfra adskilles „Fiske" i Sammensætning (f. Ex. Fiskevær), da dette altid har haardt „k" (ikke kj) og slutter sig nærmest til Verbet fiska.
Fiskebeine, m. Fiskeredskaber. Sdm. og fl. Ellers: Fiskebunad (jf. Byrnad), Fiskegreida, Fiskevelde, og fl.
Fiskeberg, n. Fiskestiim, stor Masse af Fisk i Søen.
Fiskebjørn, m. et Slags Skaldyr, som ofte plager Fiskene. (S. Strøm's Søndm. B. 1, 164, med Tegning).
Fiskedrætte, n. Fiskefangst.

Fiskefarm, m. Fiskeladning.
Fiskeforeldre, s. Fivrelde.
Fiskefugl, m. Fugl som følger Fiskestimene.
Fiskegjod, m. Fiskeørn (Pandion Haliaetus). Lyder som Fiske-jo, og nogle St. Fiske-jø. (S. Gjod). Ellers forekommer ogsaa paa Østl. „Fiskebjor", el. Fiskebjoen, dog uvist om samme Fugl.
Fiskegot (o'), n. udgydt Fiskerogn.
Fiskeham, m. 1) Fiskeskabning. (Sjeld.). 2) Fiskeskind. I Ork. om en meget glat Hud; modsat Fugleham.
Fiskehenting, f. Indskibning af tørret Rundfisk (i Lofoten).
Fiskehjell, m. Stillads af Stænger til at tørre Fisk paa.
Fiskehonk (-haank), f. en Hob Fiske, som ere hængte paa et Baand til at bære.
Fiskekall, s. Fiskesveinar.
Fiskeklakk, m. Fiskegrund i Havet. Nordl.
Fiskekrok, m. 1) en Hage, hvormed store Fiske trækkes ind i Baaden. (= Klepp). Nordenfjelds. 2) Medekrog (= Ongul). Søndenfjelds. 3) s. Fiskesveinar.
Fiskelad, n. Stabel af Tørfisk.
Fiskeland, n. Sted hvor der er god Adgang til Fiskerie.
Fiskeleiga, f. s. Fiskeskyld.
Fiskeleite, n. Fiskegrund; den Dybde hvori man sædvanligst fisker med Haandsnøre. Nordre Berg.
Fiskelita, f. en vis Strandfugl. Trondh. (Jf. Sv. fisklita: Totanus hypoleucos).
Fiskelus, f. Snyltedyr paa Fiskene.
Fiskeløysa, f. Mangel paa Fisk.
Fiskemat, m. Mad tillavet af Fisk.
Fiskemund, n. bekvem Tid til at fiske; den Stund da Fisken pleier at bide paa. Nordenfjelds.
fisken, adj. god til at fiske med; især om Garn. Nordre Berg. (fiskjen). „Dæ va' slikt eit fiskje Ga'n".
Fiskerask, n. Affald af Fisk.
Fiskesaat, f. Fiskeplads paa Landet, Sted hvor man fisker med Stang. Tel.
Fiskeskap, n. Fiskeskikkelse, Fiskens sædvanlige Form. Ogsaa **Fiskeskapnad**, m.
Fiskeskjaa, m. Tørrehuus til Fisk.
Fiskeskyld, f. Jordskyld som er beregnet efter en vis Afgift i Fisk (Vaag, Pund, Mork). Ogsaa kaldet Fiskeleiga.
Fiskeslag, n. Fiskeart, Fiskeslægt.
Fiskeslog, n. Indvolde af Fisk.
Fiskesnik, m. = Fiskehonk. Østl.
Fiskesod (o'), n. Vand som Fisk er kogt i.
Fiskestad, m. Fiskeplads.
Fiskestøde, n. Fiskegrund i Havet, Grund hvor store Fiskestime til visse Tider indfinde sig. Nordl. og fl.
Fiskesveinar, pl. Stjernebilledet Orion. Smaal. og fl. Ogsaa kaldet: **Fiskekallarne**, Søndre Berg. Hall. **Fiskararne** (Fiskarann), Nordl. og **Fiskekroken**, Sdm.
Fiskesympa, f. d. s. s. Marulk. Nordl.
Fisketad, n. Gjødsel af Fiske-Affald.
Fisketerre, m. Veir til Tørring af Fisk.
Fisketiend, f. Tiende af Fisk.
Fiskevelde, n. Fiskeredskaber, Ryf. Ogsaa i Formen **Fiskevel** (ee), f. eller Fiskeveler, Sfj. **Fiskevøler**, Hard. G. N. fiskivél.
Fiskevinda, f. Stiim, fremskridende Hob af Fiske. Sdm. Nordl.
Fiskevon (oo), f. Fiskeplads. Østerd. og fl. Egentlig: Udsigt til Fiskerie.
Fiskevær, n. Strandsted, hvor Folk samles for at drive Fiskerie. G. N. fiskiver.
Fisking, f. Fiskefangst.
Fiskja, f. 1) Fiskerie. Sdm. og fl. Andre Steder: Fiskje, n. (Fiske). G. N. fiski, f. — 2) Fisketid; især den Tid da Torskefiskeriet foregaar, nemlig i Februar og Marts Maaned. Bruges meget som Tidsnavn, f. Ex. „fystendes i Fiskjenne" (Dativ), „tett ette Fiskjaa" (Akkus.), o. s. v. Sdm.
Fiskje, n. s. Fiske. **fiskjen**, s. fisken.
Fiskling, m. = Fiskunge. Tel. (Vinje).
Fiskunge, m. Unge el. Yngel af Fisk. Jf. Auke, Mad, Mussa, Murt.
Fiskørn, s. Fiskegjod.
Fisling, s. Fetling.
Fisma (i'), f. tyndt Tøi, el. noget som er alt for fiint. — **fismen**, adj. meget myg eller fiin. Hall.
Fissopp, m. Røgsvamp, Lycoperdon Bovista. Ogsaa kaldet **Fisball** (i'), Nordl. Sdm.
Fit (i'), f. (Fl. **Fitjar**), Engslette, lav Græsplan ved Vandet; saasom imellem Bugterne af en Elv. Tel. Sæt. Siredal. G. N. fit, f. pl. fitjar. Ellers paa Jæderen (Fid, Fed) om en meget græsrig Eng, især om Engen nærmest ved Fæhusene. I Hard. om en Græsplet i Udmarken, hvor Køerne pleie at hvile om Natten. Afvig. i Kjøn: **Fit'e**, m. med Fl. Fitir, Tel. (Vinje); ligesaa: **Fet** (Feet), m. i Hall. og Vald. om en liden Slette eller Græsplet. — Som Gaardsnavn er Ordet mere almindeligt (ofte skrevet Fet og Fedt); saaledes paa Sdm. med Fleertal „Fitja'" og i Sammensætning Fitja, f. Ex. „Fitjagaranne" (for Fitjargardarne).
Fit (i'), m. (Fl. **Fiter**), 1) Lab, Fod (?). Jf. Gaasefit, Kraakefit (Plantenavne), Fjorfit (Fiirbeen). Jf. G. N. fit, f. Svømmefod; Hinde imellem Tæerne. — 2) Fod paa et Skind (= Fet, Fetling). Tel. og fl. Hertil **Fit-andør**, f. Ski som er belagt med Skind. Østerd. (S. Andør og Onder). — 3) Enden af en Væv; den Deel af Rendegarnet, som bliver tilovers, naar Væningen slutter. Tel. (Mo, Vinje) med Fl. Fitir. Andre St. Avingar, Avsetor. — Ogsaa: Fid eller Afdeling i en Væv (= Fete). Sogn, med Fl. Fitja(r)? Jf. Fitja, f. Om Betydn. Græsplan s. forrige Ord.

Fita (i'), f. Fedme; s. Feita.
fita (i'), v. a. fede, gjøre fed; s. feita.
Fitel (i'), m. Hildebaand; s. Futul.
Fitelygna (i'), f. Feitelogn.
Fiteng (i'), f. græsrig, frodig Eng. Jæd.
fitja, v. a. (ar), sammentrække (en Snor) i Løkker eller Sløifer, saa at det hele seer ud som en Fletning. Fitja ein Vev: sammenknytte Vævgarnet, naar det tages af Rendebommen. Hall. (fikja, fekja). I svenske Dial. fittja, sammenbinde.
Fitja, f. Fid, Traadbundt, Afdeling i en Væv (= Fete). Helg. (Fikja, Fikkja). I Sverige fittja: Knippe som kan omgribes med en Haand.
Fitjar, pl. s. Fit.
Fitjung, m. 1) Sko af Fodskind eller Beenlinger (= Feteskо). Nordl. (Salten). — 2) Svøb omkring Haandledet (= Vevlung). Nordl. (?).
fitla, v. n. (ar), kludre, pusle med noget som gaar seent og møisomt, f. Ex. med at opløse en Knude. B. Stift, ogs. Trondh. Nordl. (udt. filtle, filtje); i Nhl. fjatla; andre St. fatra og fl. (s. fikla). Jf. G. N. fitla: røre ved noget. Hertil: **Fitl**, n. og **Fitling**, f.
fitna (i'), v. blive fed; s. feitna.
fiva, v. a. (ar), pynte, pudse, stryge op. Hall. „Katten fit aa fiva se". Ellers i en fremmed Form: **fiffa**, Tel. og Østl.
Fivel, m. Frø-uld (?). Som Plantenavn: 1) Eng-Uld, Myrduun, Eriophorum. Sæt. Tel. Vald. Sogn og flere. Ogsaa kaldet **Fivelrokk**, Tel., og **Myrfivel**, Indh. Andre St. Myrdun og fl. G. N. fifa. — 2) Løvetand, Leontodon; især med udviklet Frø. Sdm. Nfj. I Stjørdalen **Fevel**. I Blomstring kaldet **Fivelblome**, Hall. (Isl. fífill). Andre St. Gullboste, Kveldsvæva og fl.
Fiving, f. Pudsning, Opstrygning (s. fiva); ogsaa Pynt, Stads. Nogle St. **Fiffing**, f. og **Fiff**, m.
fivla (ii), v. n. parre sig, om Fugle. Tel. Ellers: viva (Sdm.), vina (Ork.), fyne (Østerd.).
Fivrelde (i'), n. Sommerfugl, Papilion (Sv. fjäril). Tel. Gbr. og fl. Med smaa Afvigelser: **Fibrelde**, Hard. Voss; **Fivrild**, Ndm. Gbr. **Fivreldre**, Vald. (Vang); **Foreldre**, **Fiskeforeldre**, Hall. **Fevereld**, Sfj. (især om de Arter som kaldes Falæner), **Fyrveld**, Sdm. (ligesaa); **Frivil**, Solør, Østerd. **Fryvil**, Hedem.; ogsaa: „Flyer", Smaal. „Vervel", Buskerud. Jf. Marihøna. G. N. fifrildi, n. Ang. fiffalde; Ght. vivaltra, fifalter; Tydske Dial. feifalter, fifolter, pfeifholter; Hollandsk vijfwouter. (Grimm, Gr. 2, 333. Weigand 2, 367).
fjaka, v. n. vimse, tumle. Hard.
fjalla (?), v. a. (ar), pynte, rede til, sætte i Stand. Tel. (Vinje) i Formen **fjadde**; afvig. **fjødde** (i Mo), f. Ex. fjødde seg: komme i bedre Stand, faae et bedre Udseende. Jf. Isl. fjalla: røre ved, sysle med.
fjampa, s. fampa.
fjamsa, v. n. tumle, løbe om i Forvirring. Buskerud. — **fjamsen**, adj. forvirret. Sml. I Østerd. **fjemsen**.
fjarla, v. n. pludre, vaase. Romsd.
fjarma, v. n. (ar), snakke fiint, gjøre sig blid og venlig. Hard. — **fjarmen**, adj. blid, fødtalende.
Fjart, m. Fjert. — **fjarta**, v. n. (ar), fjerte, pedere. Eng. fart; T. farzen.
Fjas, n. Fjas, Narrestreger. — **fjasa**, v. n. (ar), fare med Fjas. Nyere Ord eller Former. (Jf. G. N. argafas?). Det kjem sjeldan Fjas til Fagnad (Sdm.), hedder paa Isl. Sjaldan er flas til fagnadar. Jf. Fjaas.
fjatla, v. s. fitla. **fjautra**, s. fjukra.
fjaag, adj. frisk, fyrig; s. fjelg.
fjaamen, adj. 1) bleg (= faaen). Hard. — 2) tosset (= faamen). Hall.
Fjaap, m. en Taabe, et Fjog. Sdm. I Hall. Fjaam og Faame; s. Fume. Sv. Dial. fjåp, fjåk.
Fjaar, s. Fjor og Fjord.
Fjaas, n. Sladder (?). Landsl. 774.
fjela (e'), v. n. (ar), søge, speide efter noget; ogs. opsøge ved Trolddom, vise igjen. Hard. Nærmer sig noget til det gamle fela, ɔ: fjæle, skjule.
Fjelde, Varme; s. Fjelgde.
fjelg, adj. 1) varm, som har en mild og behagelig Varmegrad. Nfj. Sdm. Romsd. Nogle St. **fjølg**. I Neutrum sædvanlig: fjellt (fjølt). Faa seg fjelg Mat. Vera fjelg paa Fotom. „Dæ vardt eit fjelt Veer", o. s. v. Jf. G. N. glódfjalgr: glødhed (?). — 2) behagelig, som gjør et godt Indtryk; saaledes ofte: reenlig, pyntelig, vakker. Søndre Berg. Sogn, Sfj. Nordl. Afvig. **fjølg**, Ork. Jf. fjelga og Fjelge. — 3) i Formen **fjaag**: fyrig, livlig, munter. Tel. (Med regelret Overgang „fjaag'e" for fjalger, ligesom „skjaag'e" for skjalger). Jf. G. N. fjalgleikr: Fyrighed, el. Glæde? (Homil. 162).
fjelga, v. a. (ar), 1) varme, gjøre varm. Nfj. Sdm. Romsd. Nogle St. **fjølge**. Figurlig: ophidse, gjøre hed i Hovedet. — 2) pudse, feie, gjøre reen og vakker. Søndre Berg. Nordl. Fjelga seg: vaske og pynte sig. Fjelga upp Huset, o. s. v. Hertil **fjelgast**: blive behagelig, see bedre ud.
fjelga, v. a. forøge; s. fjølga.
Fjelgde, m. 1) Varme, især i Luften. Nfj. Sdm. sædvanlig udtalt **Fjelde**; i nordre Sdm. **Fjølde**. — 2) Hygge; s. Fjelge.
Fjelge, m. Behagelighed, Hygge, Tilfredshed; ogsaa: Reenlighed, god Orden, f. Ex. i et Værelse. Søndre Berg. (Fjelgje). Paa Sdm. Fjelde. Fara med Fjelge: reise

med Sikkerhed, uden Frygt eller Fare.
Fjelging, f. Oppudsning, Reengjørelse.
fjelgna, v. n. (ar), 1) varmes, blive varm. Nfj. Sdm. 2) bevæges i Sindet, blive opflammet, henreven; ogsaa: blive hidsig. 3) blive tækkelig, faae et bedre Udseende. Nhl. og fl. Sædvanlig udtalt fjellna.
fjelgsleg, adj. hyggelig, behagelig. B. Stift. Sædvanl. udtalt „fjelsleg".
Fjell, n. Fjeld, høit Bjerg. Helst om de Bjerge eller Bjergmarker, som stige saa høit, at Skovvæxten ganske eller næsten ophører. (Mindre Bjerge kaldes Berg, Aas el. Heid). Tildeels afvigende: **Fjøll**, **Fjødd**, **Fjedd**, Sæt. og Tel., **Fjedl**, Sogn; **Fjill** og **Fill**, Ndm., **Fil**, Stjordalen. (En ældre Form er **Fjall**, Landst. 159). G. N. fjall, pl. fjöll; Sv. fjäll; Eng. Dial. fell. — „Fjell og Finne"; s. Finne. Fraa Fjell og til Fjøra: fra det øverste til det nederste (paa en Bjergside mod Søen). Fara til Fjells: reise til Fjeldet. Liggja til Fjells: ligge høit oppe, i Fjeldmarkerne. — I nyere Skrifter findes ofte „Fjeld" med Betydn. Klippegrund (= Berg, Skjer, Svad); men denne Brug er her fremmed.
Fjell-aatta, f. taaget Veir; Skymasser som lægge sig langt ned i Fjeldene. Sdm.
Fjellbeite, n. Græsgang i Fjeldene.
Fjellblistra, f. = Heidelo (Fugl). Hall. Ogs. kaldet **Fjellplistre**, Vald. **Fjellplyt**, Num. **Fjelltita**, Voss.
Fjellbrun, f. Fjeldkant, øverste Rand af en Fjeldside, seet nedenfra. G. N. fjallsbrún. Ogsaa kaldet **Fjelltrøm** og **Fjellsrør**.
Fjellbue, m. Fjeldboer.
Fjellbygd, f. bebygget Egn som ligger høit oppe mellem Fjeldene.
Fjellbygg, m. (Fl. -byggjer), Fjeldboer, Indbygger af en Fjeldegn. Lidet brugl.
Fjelldal, m. høitliggende Dal.
Fjelldrag, n. Række af Fjelde.
Fjelldusk, m. = Bergblom (Saxifraga Cotyledon). Gbr. og fl. Ogsaa kaldet **Fjellros**, f. Nordre Berg. **Fjellfru**, f. Stjordal. Ellers Lilja, Sifylla og fl.
Fjelldøl, m. Indbygger af en Fjelddal.
Fjellegg, f. øverste Deel af en Fjeldryg. I Stjordalen: **Filegg**. Ellers kaldet **Fjellrist**, f og **Fjellmaan**, f. Tel.
fjelleides (fjell-leides), adv. paa Fjeldveiene. Gbr. og fl. „Faaraa fjelleies": reise over Fjeldet.
fjellendt (fjell-lendt), adj. bjergig, om en Egn med Fjeldnatur. Smaal.
Fjellfok (o'), n. Sneefog, som viser sig paa Fjeldtoppene.
Fjellfolk, n. Folk som boe i Fjeldegnene. Saaledes ogsaa: **Fjellmann**, **Fjellgut**, **Fjellgjenta** og fl. Ligesaa: **Fjellbunad**, **Fjellmaal**, **Fjellvis** (f.), om Dragt, Sprog og Skik i Fjeldbygderne.
Fjellfross, m. Jærv (= Jarv). Nordl. (?), Sdm. Ikke meget brugl. Jf. Fross. Ellers kaldet: **Fillfrans**, **Fillefrans**, Num. Hadeland, **Felefrans**, Hall. Hos ældre Forfattere: Fjeldfross (P. Dass), Feldfross (Ramus), Felefross (P. Clausson), Fjellfras (Norske Magasin 1, 116).
Fjellfru, f. Fjelldusk.
Fjellgard, m. 1) Fjeldrække, Bjergkjæde. G. N. fjallgardr. — 2) en Gaard paa Fjeldet eller i en Fjeldegn. (Alm. Fjellgar'). Jf. Gard.
Fjellgonga (o'), f. Gang i Fjeldene.
Fjellgras, n. Fjeldgræs, Fjeldurter.
Fjellgust, f. kjølig Vind fra Fjeldene.
Fjellhage, m. Græsgang i Fjeldene.
Fjellhøy, n. Hø fra Fjeldmarken.
Fjellkamb, m. en høi og smal Fjeldryg.
Fjellkast, n. Vindstød fra Fjeldsiden.
fjellkjend, adj. 1) kjendt, bevandret i Fjeldene. 2) om et Landskab, som har Fjelde eller Fjeldnatur. „fjellkjent", Trondh.
Fjellkjørr, f. smaa Buskvæxter paa Fjeldene; især Dvergbirk og Dvergpiil.
Fjellknatt, m. Bjergknold, Fjeldpynt.
Fjellmann, s. Fjellfolk.
Fjellmaan, f. s. Fjellegg.
Fjellmoe, m. 1) Solrøg, synlig Damp i Luften imellem Fjeldene. — 2) Fjeldvæxter med meget Blomsterstøv. Sdm. Især om Dvergpilen, Salix herbacea. (Lidet brugl.).
Fjellmose (o'), m. Lav-Arter paa Fjeldene.
Fjellmot (oo), n. Punkt hvor to Fjelde mødes i Horizonten.
Fjellnos (o'), f. fremstikkende Fjeldpynt.
Fjello (Fjell-Lo), f. = Heidelo. Ork.
Fjellrakke, m. Hvidræv. Nordl.
Fjellrape, m. Dvergbirk. Tel. Num. (G. N. fjallhrapi). I Østerd. **Fjellrabb**. Andre St. Fjellris, Fjellsnære, Fjellkjørr.
Fjellrist, f. s. Fjellegg.
Fjellros (oo), f. s. Fjelldusk.
Fjellrug, m. = Fuglefræ.
Fjellrye, m. høitliggende, nøgen Fjeldmark. Østerd.
fjellrædd, adj. bange for at gaae i Fjeldene; især for Hovedsvimmel.
Fjellrøme, n. Fjeldmarker. I Hall. Fjellrymme.
Fjellsida, f. Fjeldside.
Fjellsig (i'), n. Væde fra Smaabække og Vandaarer i et Fjeld.
Fjellskap, n. Fjeldenes Skikkelse. Eg kjenner Landet paa Fjellskapet.
Fjellskard, n. Kløft eller Huulning i en Fjeldryg.
Fjellskarv, m. en Art Ryper.
Fjellskodda, f. Taage i Fjeldene.
Fjellskrid (i'), n. det at et Stykke Jord glider ud fra et Fjeld.
Fjellskugge, m. Skygge af et Fjeld.
Fjellslag, n. Rad eller Række af Fjeldtoppe. Hall. Vald.

Fjellslætte, n. Høslæt i Fjeldene.
Fjellsnoa, f. kold Vind fra Fjeldene.
Fjellstig, m. Gangsti i et Fjeld.
Fjellstøl, s. Langstøl.
Fjellsyn, f. den Afstand, hvori man først kan see Fjeldene fra Havet.
Fjelltange, m. liden Arm af et Fjeld.
Fjelltele (e'), m. skovløs Fjeldmark. Ndm.
Fjelltind, m. en spids Fjeldtop.
Fjelltita, s. Fjellblistra.
Fjelltøyr, m. Sneeløsning i Høifjeldene ud paa Vaaren.
fjellutt, adj. bjergig, fuld af Fjelde.
fjellvan, adj. vant at gaae i Fjeldene.
Fjellveg, m. Fjeldsti, Fjeldvei.
fjellvoren (o'), adj. om en Landstrækning: fjeldartet, udseende som et Fjeld. Indh.
fjelna, s. fjelgna. **fjelsleg**, s. fjelgsleg.
Fjera, Strand; s. Fjøra.
Fjerefisk (Fjærfisk), m. en vis Afgift, som Præsterne i Lofoten have faaet af fremmede Fiskere. Forklares forskjelligt. Jf. Budstikken 1824, p. 772.
fjerm, s. ferm.
fjerr, adv. langt borte, langt fra. Mest i Forbindelsen „nær og fjerr", og derfor oftest udtalt „fjær". Sfj. Sogn, Voss, Tel. G. N. fjarr, fjarri, firr. Sv. fjerran.
fjerre, adv. henved, henimod. Sogn, Voss. (Ofte udt. fjære). Fjerre ved: omtrent, hen ved. So fjerre: saa omtrent. Kor fjerre: hvor meget omtrentlig. I Sfj. ogsaa: **fjerrafyre** (fjerranfyre?), ɔ: som sædvanligt, middelmaadigt, ikke noget betydeligt. — Brugen synes noget forvansket; jf. G. N. eigi fjarri: ikke langt fra.
Fjetra, f. Nagle i en Slæde; Trænagle som forbinder Slædens Langbjælke (Rim) med Meden (Meid). Sæt. Sogn, Hall. Vald. Rom. Gbr. Ork. Nogle Steder ogsaa om de Støtter, hvorpaa Bjælkerne hvile, og som ellers hedde „Stabband". Ogsaa i Sverige (Rietz 162). Afvigende fra G. N. fjöturr. Jf. Futul.
fjetra, v. a. (ar), sætte fast, fange, hindre En fra at røre sig eller komme af Stedet. Mest i Spøg og i Tale om Trolddom. Hall. Vald. Smaal. Østerd. og fl. I Tel. ogsaa: **fjøtra, fjotra**. Sv. fjettra. G. N. fjötra, lænkebinde. (Jf. futla). — **fjetrad**, part. bunden, tryllet fast. Han stod, som han var fjetrad, om En som bliver staaende ubevægelig af Forundring eller Overraskelse. Vald. Nhl. og fl.
fjetrast, v. n. forvikles, hemmes eller standse af Forvikling. Det fjetrast fyre honom: det gaar ganske i Staa for ham. Ork. og fl.
Fjetring, f. Hemmelse, Standsning; Fortryllelse hvorved En bliver fæstet til Stedet. Uegentlig og i Spøg ligesom „Klumsing".
Fjett, s. Fjøtt. — **fjogo**, s. fjore.
fjolla, v. n. (ar), fjase, spøge, føre lystig Snak. Nordl. og Indh. (Sv. fjollas). Ogsaa: lege, støie, tumle. Ork. Paa Sdm. især om Løierie eller letfærdig Spøg. Hertil **Fjoll**, n. og **Fjolling**, f. Fjas, Lystighed. — Formen noget uregelmæssig; jf. fjøgla og fjarla.
Fjom (oo), n. Fnug, Støvgran, liden Smule. Eit litet Fjom (s. Eldfjom). Sfj. Søndm. Romsd. Jf. Hjaam.
fjona, v. n. pusle, nøle, give sig god Tid. Nhl.
Fjor (el. **Fjord**), n. (?), forrige Aar. I Forbindelsen „i Fjor", ɔ: i det forløbne Aar. Afvigende: **Fjaar**, Sdm. Sæt. **Fjol**, Østl. (Sv. fjor, fjol). G. N. fjord. Mht. vert (verne, vernet). Vel egentlig det fjernere, bortfjernede. (Jf. fyrre, Fyrraaret). I Fjor Vaar: i forrige Vaar (næst forud for sidste Vaar). I Fjor Sumar. I Fjor Vetter. — I Sammensætning bruges „Fjors" til at betegne noget som er fra forrige Aar, i Modsætning til „Aars", ɔ: fra dette Aar. Saaledes: **Fjorsavle**, m. forrige Aars Avl. **Fjorsgras** (s. Fjorold). **Fjorshøy**; **Fjorskorn**, og fl. Ligesaa: **Fjorskalv** (aarsgammel Kalv), **Fjorskid**, **Fjorslamb**; **Fjorsbekre** (i Hall. Fjorbekar).
Fjoraar, n. forrige Aar. I Fjoraaret, = i Fjor. Indh. Nordl.
Fjord, m. Fjord, Søstykke, en i Landet indskydende Arm af Søen. Søndenfjelds ogs. om Indsøer, som ellers kaldes „Vatn". Mest alm. **Fjor** (oo); paa Sdm. **Fjaar**. G. N. fjördr. Eng. Dial. firth. En Dativform **Fyrde** (Fyre, y') bruges som Gaardsnavn. I Sammensætning oftest Fjorde (Fjore), afvig. fra G. N. fjardar. Jf. Fyrd, Fyrdska.
Fjordbotn, m. den inderste Ende af en Fjord. (Fjorbotn).
Fjordbue, m. Fjordboer (= Fjording). „Fjorbu", Ryf.
Fjordbygd, f. bebygget Egn ved en Fjord, noget langt fra Havet.
fjorde, adj. fjerde (af fjore). Udtalt **fjore**, Nhl. Sogn, Vald. Gbr. og fl. Ellers forvansket til „fjære". G. N. fjórdi. Fjorde kvar: hver fjerde. Fjordedag: fjerde Dag i en Høitidsuge. Fjordeparten: den fjerde Deel; s. Fjordung.
Fjordefolk, n. Indbyggere af Fjordbygderne inde i Landet. Særskilt: Fjordemann, Fjordegut, Fjordegjenta, Fjordekona.
Fjordegap, n. Fjordmunding. Ogsaa kaldet **Fjordekjeft**, m. Jf. Mynne.
Fjordevis (ii), f. Skik i Fjordbygderne. Saaledes ogsaa **Fjordbunad**, **Fjordemaal**, og fl.
Fjording, m. Fjordboer, Mand fra en Fjordbygd. Ofte af et Stedsnavn, som: Nordfjording, Sunnfjording, Dalsfjording. Sædvanlig udtalt Fjoring; i Nordl. til-

deels Fjæring. Jf. Jsl. firdingr.

Fjordung, m. en Fjerdedeel; Afdeling af noget, som er (eller tænkes at være) deelt i fire Parter. Forskjellig Form: **Fjorung**, Søndre Berg. og fl. **Fjørung**, **Fjølung**, Hall. **Fjaarung**, Sdm. (tildeels), **Fjæring**, i Nordl. og fl. (G. N. fjórdungr). — Særskilt Betydning: a) en Fjerdedeels Miil. Ein Fjordung Veg. b) en Fjerdedeels Tønde (= Kvartel). c) en Fjerdedeel af et Skaalpund. (Mest i Byerne). d) et Stykke af en Hud, eller af Kroppen af et Kreatur. Framfjordung, Bakfjordung. e) et Thinglag, Distrikt, som fordum har udgjort en Deel af et større Distrikt. Mest i Nordl.

Fjordungaar, n. Fjerdingaar, Qvartal.

Fjordungstykke, n. Stykke som udgjør en Fjerdedeel; f. Ex. af en „Leiv" Brød.

fjordvan, adj. vant at reise tilvands. Østl.

Fjordværing, m. Fjordboer. Nordl.

fjore, num. fire (4). J Sætersd. **fjore**, m. **fjora**, f. **fjogo** (o'), n. f. Ex. fjore Heftar, fjora Kyr, fjogo Naut, fjogo Aar. (Det sidste for fjøgor). Ellers er fjore for det meste fortrængt af den danske, efter Tydsken tillempede Form „fire". G. N. fjórir, fjórar, fjögur. Sv. fyra, fordum fiuri, el. fiurir (Rydqvist 2, 558). J Sammensætning oftest „fir", s. fire. Jf. fjorde, fjortan, fyrti; Fjorføtla, fjoromfotom, Fjørefar.

Fjorfil, m. = Underfil (i Kort). Østl.

Fjorfit (i'), Fiirbeen, s. følg.

Fjorføtla, f. Fiirbeen, Øgle (Lacerta). Ryf. Ellers: **Fjorfesle**, Tel. **Firfesle** og **Fjørfesle**, Hall., **Fjørfisle** og **Firfisle**, Vald. **Fjørfit** (i') og **Firfot**, m. Smaal. (Jf. Sv. fyrfota). — Andre Navne ere: Ødla (Øla, Ørla) og Edla (Æla, Eila).

Fjorold, f. (m.), Græs som er blevet staaende fra det forrige Aar. Jæd. J Sæt. kaldet **Fjoruv** (Fjor-ruv?), m. Andre St. Forne, Sina, Elja.

fjoromfotom, adv. paa Fire. Ganga fjoromfotom: krybe, om Mennesker. Hedder: fjorofoto, Sogn; fjørofoto, Hall., firafotom, Ork. firaafotaa, Sdm.

Fjorsavle, s. Fjor.

fjortan, num. fjorten (14). Sogn, Hard. og fl. Ellers: **fjorta**, Rbg. Vald. **fjortaa**, Nhl. og fl. **fjurten**, Sdm. Hall. Num. (G. N. fjórtán, fjugrtán). — Fjortan Dagar: to Uger. **fjortandaggamall**, adj. to Uger gammel.

fjortande, adj. fjortende.

Fjorung, s. Fjordung. **Fjoruv**, s. Fjorold.

Fjorværing, m. = Firaaring.

Fjos (oo), n. Fæhuus, Kostald, eller Faarestald. Jf. Flor og Stall. (J Hard. er Fjos Faarestald, og Flor Kostald). Afvig. **Fjøs**, n. Østl. Ork. og fl. **Fjes**, m. (Fjøsen) i Nordre Berg. Sdm. og Nordl. G. N. fjós, n. J Sverige: fjus, fjøs og fl. (Rietz 133). Vel egentl. sammendraget af Fehus. — Hertil **Fjoshjell**, m. Staldloft. **Fjoskok**, m. Mødding. (Fjøskook, Hadl. og fl.). **Fjoslemm**, m Staldloft. **Fjostuft**, f. Fæhuustomt. **Fjosveg**, m. Vei til Fæhuset.

fjot, s. fljot. — **Fjuge**, s. Fluga.

Fjuk, n. Fnug, Taver som fyge i Luften. Jf. Føyk, Fok.

fjuka, v. n. (**fyk**, **fauk**, **foket**), at fyge. Jnf. ogsaa **fjøke** og **fyka**. G. N. fjuka. Jmperf. Fl. **fuko** (u'), Hall. Supin. lyder sædvanlig **fokje** (o'). Betydn. 1) fyge, svæve i Luften, drive afsted for Vinden; . Ex. om Snee. D'er betre, det ryk, en det fyk (Ordsprog): bedre at sidde inde i Røg end ude i Sneefog. — 2) styrte, falde tilside for et Slag eller Stød. Han fekk ein Støyt, so Hatten fauk av. — 3) om Mennesker: vimse, hoppe, løbe. Fjuka upp: fare op, som i Skræk eller Hidsighed. Fjuka i (ut-i): gribe, fare løs paa. (Jf. rjuka). — Heraf Fok, føykja, Fauka (?).

fjukande, adj. fygende, drivende.

Fjuking, f. Fygen; vimsende Bevægelse.

Fjukr (u'), n. Fnug, noget som let fyger: f. Ex. Falaske (= Falske). Sogn.

fjukra (u'), v. n. (ar), falde tyndt eller smaat, ligesom Støv; især om Snee. Sogn. J Nfj. **fukra**; paa Sdm. **fjautra**.

[**fjunk**, adj. rask, fyrig. Sogn, Hall.

fjurten, s. fjortan.

fjær, s. fjerr. — **fjære**, s. fjerre.

Fjære, n. et Slags Kjælenavn. Fjære mitt! Nhl. Nordl. (Dunkelt).

Fjæring, s. Fjordung.

fjødde (pynte, rede til), s. fjalla.

Fjøder (Fjødr), f. 1) Fjæder, Hudbedækning paa Fugle. Mest alm. udtalt: Fjør (ø'); paa Sdm. ogsaa Fjøir (Fjøyr). G. N. fjödr. (Ang. feðer, fiðer). — 2) en enkelt Fjæder; Vingefjæder. Fl. **Fjødrer** (Fjører). Tildeels ogsaa om Svømmefinnerne paa Fiskene — 3) Spændefjæder, Staalfjæder; f. Ex. i Uhr eller Laas. Jf. Stinnfjøder.

Fjøder-elta, f. Spændekraft, Elasticitet, som i en Springfjæder. „Fjørelte", Hall.

Fjøderham, m. Fjæderham.

Fjøderhane, m. Tiur (Fugl). „Fjørhana", Solør, Østerd. (J Sverige fjärhane). Jf. Tidur.

Fjøderklæde, n. Sengklæder, stoppede med Fjæder. (Fjørklæde). G. N. fjadrklædi.

Fjøderseng (Fjørseng), f. Fjæderdyne.

Fjøderskifte, n. Fuglenes Fjæderfældning.

Fjøderstylk, m. Fjæderstilk, Pennepose.

Fjøderveng, m. Vinge af en Fugl (at feie og pudse med). B. Stift, Nordl.

fjødra (fjøra), v. a. (ar), sætte Fjæder paa. **fjødra seg ut**: blive behængt med Fjæder eller Duun paa Klæderne. — **fjødrad** (fjøra'), part. fjæderklædt, om Fugleunger. — **fjødrast**, v. n. faae Fjædre, om Fugle:

ogsaa: blive laset, forslidt, om Klæder.
fjødrutt, adj. fjædret, bestrøet med Duun eller Fjæder paa Klæderne. Udt. fjørutt'e, fjørette.
fjøgla, v. n. (ar), prunke, glimre ved Stads og Pragt. Jæd. Hertil: **Fjøgl**, n. Glimmer, Stads og Fjas.
fjøke, s. fjuka.
Fjøl (ø'), f. Fjel, Bræt; Stykke af en tynd Planke. G. N. fjöl. — **Fjøl-ende**, m. Stump af en Planke. **Fjølmole** (o'), m. d. samme.
fjøl, i Ordene Fjølde, fjølga, fjølment, er G. N. fjöl, ɔ: meget. Goth. filu; Ang. fela; T. viel. — Jf. fjølg.
Fjølde, m. Mængde, Mangfoldighed; tildeels ogsaa: Vidtløftighed. Trondh. (Namd. Indh. Ork.). Sjeldnere i Formen **Fjøld**, f. (Skogn). G. N. fjöldi, m. og fjöld, f. Jf. Storfjølde. — Om et andet Fjølde s. Fjelgde.
Fjølemot (oo), n. Fuge i Gulv eller Væg.
Fjølevegg, m. Fielevæg, Brædevæg.
fjølg, adj. talrig, mandstærk; om et Følge eller Selskab. Indh. Namd. „Dem va' fjølg'", ɔ: de vare mange. (Jf. G. N. allfjölgr, Kongsp. 32). Ogsaa: mangfoldig, vidtløftig, vanskelig at faae Rede paa. Ork. Fosen. Mest i Neutrum (fjølt). „Dæ vardt for fjølt føre meg". S. fjøl.
fjølg, i Betydn. varm, s. fjelg.
fjølga, v. a. (ar), formere, forøge, faae noget til at voxe. Tel. tildeels i Formen „fjelge". (G. N. fjölga). — Om en anden Betydn. s. fjelga.
fjølgast, v. n. forøge sig, voxe. Tel.
Fjølhogg, n. Huggeblok; Stillads eller Knub hvorpaa Fjele tilhugges. B. Stift. G. N. fjalhögg.
Fjølkall, m. Vandhjul (Kvernkall) med flade, aabne Skovler. Smaal.
Fjølme, m. en Hinde, en tynd og blød Skorpe, f. Ex. paa Fløde eller Tykmælk. Sdm. (Norddal). Jf. Eng. film, Hinde.
fjølment, adj. mandstærk, som har mange Folk med sig; eller (i Fleertal): som ere mange sammen. Tel. (fjelden); Indh. og Namd. i Formen: fjølgment. G. N. fjölmennr. Andre St. mangment.
fjølt, s. fjølg, og fjelg.
Fjør, n. (?), s. fjørug.
Fjør, f. s. Fjøder.
Fjøra (o'), f. 1) Ebbe, laveste Vandstand i Havet. Hedder tildeels **Fjera** (e'), Jæd. Nordl. og fl.; ogsaa **Fjuru**, Ork. G. N. fjara, acc. fjöru. I Fjøre Sjo: i Ebbetiden. G. N. at fjöru sjóar. — 2) Strandbred, den laveste Deel af Stranden, som i Ebbetiden er tør men i Flodtid staar under Vand. Nogle St. Fjera. Ogsaa paa Oplandene: **Fjuru** og **Fyru** (y'), om Grunde eller Sandbanker paa Siden af Elvene. (I Sverige fjøru og fl. s. Rietz 141).
fjøra, v. n. (ar), ebbe, falde, om Søen. Nogle Steder (Sogn, Nhl.) i Formen **fjera** (e'), som egentlig passer bedre til G. N. fjara. Ellers ikke almindelig brugt, da man hellere siger: falla. (Sjoen fell). Modsat: fløda.
Fjørefar, n. en stor Fiskerbaad, som er lidt mindre end en Aattring og sædvanlig besættes med fer Mand. Sdm. Ndm. I Strøm's Søndm. Beskr. 1, 400, anføres „Fjøringfar" og „Fiærmandsfar"; men nu er Fjørefar det sædvanlige. Vel egentl. Fjøgra-Far, ɔ: Fartøi for fire Mand, ligesom Isl. fjögramanna-far.
Fjøregubbe, m. Strandvætte, Strandens Aand eller Nisse. Nordl.
Fjørekung, m. Søsnegl; Snekkeskal; s. Kuvung.
Fjøremakk, m. Sandmaddik (Lumbricus marinus), benyttet til Mading for Fisk.
Fjøremaal, n. Ebbemaal, det laveste Punkt hvortil Søen synker.
Fjøremund, n. Ebbetid. Trondh.
Fjørepist, m. en Strandfugl, Tringa maritima. Sdm. og fl.
Fjørestein, m. Strandsteen, sædvanlig afrundet og meget glat. Jf. Mol.
Fjøretid, f. = Fjøremund.
Fjørfit, og **Fjørfisle**, s. Fjorføtla.
Fjørhane, s. Fjøderhane.
Fjørmenning, s. Firmenning.
fjørug, adj. fyrig, frisk, rask, livfuld; f. Ex. om Heste. Tel. Hall. Af G. N. fjör, n. Liv. (Ang. feorh; Ght. ferah).
fjørutt, s. fjødrutt. **Fjøs**, s. Fjos.
Fjøtt, i Forbind. „faa Fjøtt": blive bortjaget, blive nødt til at pakke sig. Voss. I Hall. **Fjett**. Andre Steder **Flyt** (y') el. Flytt.
Fjøtur (?), s. Fjetra og Futul.
Flabb, m. Flab, Snude.
Flag, n. 1, en Søstrækning, et bredt Søstykke (Bassin), især omringet af Holmer eller Skjær. Nordl. (Paa Helg. lyder det tildeels som Flak). Ogsaa forklaret som en bred Banke eller Fladgrund i Søen. Sv. Dial. flag, flaga: aaben Sø, m. m. (Rietz 144).
Flag, n. 2, Bjergvæg, nøgen Klippe. Hall. Nærmest til flaga (1). Jf. Svad og Flog.
flaga, v. n. 1. (ar), flækkes, fraskille sig, løsne; f. Ex. om Bark paa Træ. Sogn. See ellers flakna.
flaga, v. n. 2. (ar), falde ujævnt, komme stødviis. Det flagar i Fossen, naar Lyden af et Vandfald høres snart stærkere og snart svagere (paa Grund af Vinden). Det flagar i Kroppen: der gaae enkelte Rystelser eller Strømninger igjennem Legemet. Nordre Berg.
Flaga, f. Stød, Angreb. I Særdeleshed: a) Vindstød, Byge, Stormbyge. (Vindflaga). b) Anfald, Tilstød af visse Ry-

stelser i Legemet, som Hoste, Nysen, Skjælven. Hosteflaga, Nosflaga, Skjelteflaga. c) et stærkere Anfald af Smerte eller Sygdom, en Paroxysmus. Verkflaga, Hiteflaga. Især om Fødselssmerter (= Rid). Sjeldnere om Sindsbevægelse, Opbruusning, Hidsighed. Det gjeng i Flagor, ɔ: ustadigt, i enkelte stærke Anfald. Flage=millom, ɔ: i de roligere Mellemstunder. Meget brugl. vest og nord i Landet, ogsaa i Hall. Gbr. og fl. Jf. Rid, Rykk, Fauka, Ota. — G. N. flaga (?); Holl. vlaag (Anfald); Nt. flage (Uveirssky); Sv. fläkt, i Dial. flaga (Vindpust).

Flagar, m. en Flaaer. Hall. Jf. Maraflagar.

Flagd, f. Flagg.

Flageverk, m. Smerte, som kommer i enkelte Anfald, efter rolige Mellemrum. Modsat Siverk.

Flagg, n. Flag, Skibsfane. Tildeels afvig. **Flagd,** Hard. Shl. Nordl. — Eng. flag; Holl. vlag; T. Flagge, f.

flagga, v. n. (ar), flagge, heise Flag. Afvig. **flagda,** Hard. Nordl.

flagna, v. n. revne, flækkes af; s. flakna.

flagsa, v. n. (ar), flagre, vimse, slaae med Vingerne; f. Ex. om Fugle i siddende Stilling. Søndenfjelds. (Jf. flugta). Sv. flara. — Hertil **Flagsing,** f. Flagren, Pladsken.

Flak, n. 1) en Skive, et løsrevet Stykke, saasom af Iis paa Vand. Isflak. (Jf. Eng. flake). Ogsaa en afskaaren Skive eller Strimmel af Fisk (Helleflyndre). Nordl. (Isl. flak). Nærmest til Verbet flekkja. — 2) et Bræt, en liden Disk eller Hylde paa Forsiden af et Skab. Tel. — 3) Flig, Skjød, Hjørne paa Klæder. Smaal. og fl. Ogsaa: Pjalt, Lap, nedhængende Klud. Trondh. Tel. og fl. — 4) en liden Tømmerflaade. Rom. s. flaka. — 5) en Fiskestiim, som svømmer oppe i Vandfladen. Nordl. — 6) et letfindigt, ubluferdigt Menneske. Mest om Kvinder. B. Stift og fl. Det sidste nærmest af flaka, v. n. Jf. Flas, Flogs.

flaka, v. n. (ar), 1) gaae med aabne Klæder, gaae skjødesløst klædt. B. Stift. — 2) sværme omkring, løbe efter Leg og Morskab. Smaal. tildeels i Formen „flaakaa". I G. N. er flaka at gabe, aabne sig, ligesom „flikja". Her mærkes Udtrykket „gaa flakebringaa" (Sdm.), ɔ: gaae med nøgent Bryst, med oprevne Klæder. I Sverige „gå flaken i bringa" (Rietz 145).

flaka, v. a. (ar), 1) belægge med Flager (s. Flake). Hertil hører vel ogs. „flaake", v. n. belægges med Iis (= krava). Indh. (Snaasen). — 2) belægge med Fjele, danne Gulv eller Bund, f. Ex. i en Bro. I Ork. flaakaa. — 3) binde Tømmerstokke sammen i Flaader (Flak). Rommerige, Solør. I Smaal. „laakaa".

Flak-aas, m. Bjælke under Flagerne paa et Fartøi. Nordl.

Flake (Flakje), m. 1) Flage, Luge af sammenslaaede Fjele, f. Ex. til Dække over Ladningen i et Fartøi. G. N. flaki. — 2) et Underlag af Fjele eller Stokke, f. Ex. i Bygninger paa blød Grund; ligesaa i en Bro. I Ork. **Flaakaa.** (Sv. flake). — 3) en liden Fiskestiim (= Flak 5). Hall.

Flakebringa, f. flaka, v. n.

Flakevida (i'), f. Fjele eller Stokke til Underlag. „Flaakaavuu", Ork.

Flaking, f. Belægning med Flager; ogsaa: Tømmerbinding; see flaka, v.

Flakk, n. Gang; Omflakken. Koma paa Flakk.

flakka, v. n. (ar), flakke, færdes, gaae. G. N. flakka; Sv. flacka.

flakkfus, adj. flakkelysten. Sogn.

flakkfør, adj. rask, rørig, dygtig til at gaae. B. Stift; helst om gamle Folk.

flakksam, adj. tilbøielig til Omflakning.

flakna, v. n. (ar), flækkes op, revne, falde i Skiver; ogsaa: løsne, skjælles af; f. Ex. om Bark, Hud, opklæbet Papir og deslige. Hedder ogsaa **flagna,** Nordl. og fl. G. N. flakna og flagna. En lignende Dobbeltform synes ogsaa at have Sted i flaga og flaka; jf. flaa og flekkja.

Flakning, f. Opløsning; Afskjælling.

flaksa, s. flagsa.

flakt, part. flækket, kløvet; s. flekkja.

Flamme, m. Flamme, Blus; ogs. Flammefigur. Nogle St. Flame. (Af Lat. flamma).

flamsa, v. n. vimse, flagre.

flamsk, adj. flamsk, belgisk.

flana, v. n. (er, te), løbe blindt hen, især for at see paa noget; ogsaa: gloe, stirre, gjøre store Øine. Nordre Berg. Nordl. og fl. (Isl. flana). Hertil **Flan,** m. og **Flana,** f. en nysgjerrig og taabelig Person. **Flaning,** f. taabelig eller utidig Nysgjerrighed.

Flange, m. et Slags Kufte eller Kjole (af et gammeldags Snit). „Flangje", Sæt. Telemarken.

flangra, v. n. (ar), flagre, vimse omkring; løbe efter unyttige Ting. Tel. Indh. Nordl. — **Flangermus,** f. Flaggermuus. Indh. Jf. Skjaavengja.

flangsa, v. n. løbe, føite omkring. Omtr. som flangra, flamsa, flogsa.

flanutt, adj. taabelig, letsindig. Nordl.

flan-øygd, adj. forvirret, forskrækket. Nordl. Ogsaa „flam-øgd", Helg.

Flar, n. Flitter, Stads. Trondh. (Skogn).

flara, v. n. (ar), 1) blusse, flamme. Buskr. — 2) prunke med Flitterstads. Solør.

flarpa (til), v. n. smække, slaae til. Hall.

Flas, n. 1, tynd Skal, Skjæl; smaa Fliser eller Spaaner. Tel. Østl. (Isl. flas: ogs. Svensk). I Gbr. Fles. Ellers Flus.

Flas, m. 2, et letfindigt Menneske. Sogn (?). Vel egentl. Letfindighed, Fjas. Jf. Flosa.

flasast (flases), v. = flisast. Østerd.

Flask, m. Fladkant, bredeste Side. Legg Steinen paa Flask (el. paa Flasken). Gbr. Sdm. Nogle St. **Flaska**, f. og **Flaskesida**, om Fladsiden paa et Træstykke eller en Steenskive. Hard. Rbg. Kløyva paa Flask: kløve Træ i en Linie, som gaar langsmed Træets Aarringe (el. Gaarer) og ikke lige mod Marven. Nordl. og fl. Ogsaa i en anden Form: **Flasma**, f. Nhl. Hall. Hertil: **flaskekløyvt**, om Træ som er kløvet „paa Flask". Gbr. I Hall. **flasmekløyvt**. (Modsat „stavkløyvt": kløvet i Linien fra Barken til Marven). Sv. Dial. klyva på flask. Jf. Isl. flaski, m. Aare i Træ.

Flaska, f. 1) Flaske, Glaskar. Afvig. **Flæske**, Gbr. Vald. (Indkommet fra de romanske Sprog). — 2) et Trækar, en Mælkedunk med korte Staver og brede Bunde. B. Stift og fl. Om en anden Betydning s. Flask. — **Flaskefoder** (=foer), n. Flaskefoder (Skriin). **Flaskekorg**, f. Flaskekurv.

flaskekløyvd, og **Flaskesida**, s. Flask.

Flasma, f. Fladkant; s. Flask.

Flasme, m. Fjel eller Bræt paa Siden af en Slæde. Gbr. Hall.

flasmekløyvd, adj. s. Flask.

Flasrøya, f. en vis Flodfisk. Toten. Vel egentl. Flasrøyda.

Flassøp, n. Feiefkarn (= Sorp). Tel.

flat, adj. 1) flad, liggende omtrent horizontalt eller overalt lige høit; om Jord, Eng, Ager. G. N. flatr. Heraf Flot, Flota. — 2) jævn, slet, uden nogen Runding eller Forhøining; f. Ex. om tilhugget Træ. — 3) tynd, skiveformig; f. Ex. om Steen. — Fara baade bratt og flatt: fare høit og lavt, over Bjerg og Dal. Liggja flat: ligge udstrakt, vidaaben. Verda flat i Andlitet: vise Tegn til Skuffelse; ogsaa: blive skamfuld.

Flata, f. en Flade; s. Flota.

Flatbraud, n. Brød som er baget i brede og tynde Skiver (Leiver).

Flatbue, m. Beboer af Fladlandet.

Flatbygd, f. Bygd i den lavere flade Deel af Landet.

Flatbygg, n. toradet Byg.

Flatgjord, f. et Slags tynde og brede Baand paa Kar. — **flatgyrd**, adj. forsynet med saadanne Baand.

Flathjul, n. Hjul som gaar til Siden (ikke op og ned).

Flatlekkja, f. en flad og bred Kjæde.

Flatlende, n. en flad og jævn Mark.

flatlendt, adj. om en Egn eller Strækning med flade Marker.

Flatlus, f. Pediculus pubis.

Flatmage, m. Luftblære, Svømmeblære, som udtages af store Fiske og tillaves til Mad.

flatmynt, adj. fladmundet, uden fremstaaende Læber.

flatna, v. n. (ar), blive fladere; f. Ex. om en Vei.

flatnasad, adj. fladnæset.

flatraustad, adj. bygget med lavt eller noget fladt liggende Tag; om Huse. Tel. og fl. Nogle St. **flatrostad** og **flatrøyst**. Modsat brattraustad.

flatrydja, v. a. s. flattelgja.

Flatseng, f. Fladseng, opredet Leie paa et Gulv eller Bord.

Flatsida, f. Fladkant; Bredside.

Flatt, s. Flaatt.

flattelgja, v. a. (er, de), tilhugge Tømmerstokke saaledes at Siderne blive flade. „flattægje", Tel. Andre St. flathogga, flatrydja (flatry', Nordl.). Modsat: rundtelgja, magatelgja. Particip: **flattelgd** (flattægd).

flatvoren (o'), adj. noget flad.

[**flau**, adj. frygtsom, = blaud.

flaug, fløi; s. fljuga.

Flaug, n. Løb, Tummel, ꝛc. s. Flog.

Flaum, m. Vandflod, Oversvømmelse; det at Elvene stige over den sædvanlige Høide. (Ikke ganske alm., see Fløde, Vatsfløde). Afvig. **Flom** (Flomm), Østl. G. N. flaumr.

flauma, v. n. (ar), strømme rigelig; flyde over Bredderne. Nogle St. fløyma.

Flaumbekk, m. Bæk, som til visse Tider er noget stor, men ellers let tørres bort.

Flaumkvern, f. Mølle, som kun kan drives i „Flaumtid". Ligesaa **Flaumsag**, f. om et Savbrug.

Flaumtid, f. Tid, da Vandet stiger høit; som i Tøveir eller langvarig Regn.

flaut, flød; s. fljota.

Flaut, n. Støttetræ i en Slæde under Tværbjælken (Flauta). Tel. Jf. Stabband.

Flauta, f. Tværbjælke i en Slæde. Sfj. Sogn, Søndre Berg. og fl. Ogsaa kaldet **Flautstokk**, Flausstokk, Rbg. **Flesstokk** eller **Flæstokk**, Smaal. Rom. Ork. (Ellers Hyrning). I svenske Dial. flauta, fløte.

flaa, v. a. (**flær**, **flo**, **fleget**), flaae. Supin. **flege** (e'), Sogn; ellers **flegje**, **fleie**, **fligje**, **flie**. I de nordlige Egne har Ordet svag Bøining: flaar, flaadde, flaatt. G. N. flá (flæ, fló, flegit); Ang. flean, Eng. flay. — Betydning: 1) flaae, tage Huden af (et Dyr). Jf. belgflaa. Ogsaa med Huden til Objekt. Flaa Skinnet av. — 2) flække Bark af Træer. (Ikke alm.). Jf. flekkja, fletta, flaga. — 3) uegentlig: skinde, puge, tage ubillig Betaling eller Rente. — En anden Form „flaga" synes forudsat i Subst. Flagar (Maraflagar).

Flaa, f. 1. (Fl. **Flær**), 1) et Stykke Bark; en Skive af tyk Fyrrebark. Tel. (Ved Mandal: **Flæ**, el. **Flææ**, n.). Sv. Dial. flår, flån (Rietz 144). — 2) Flydholt, Stykker af Bark eller Træ som bindes til Fiskergarn for at holde dem oprette i Vandet. Shl. Ryf. Mandal og fl. G. N. flá. Afvig. **Flæ** (Flæa), f., **Flø** og **Fløe**, m. Østl. Ellers: Fljot (Fløyt, Flot) og Kavl.

Jf. Sv. flarn og fløte.

Flaa, f. 2. (Fl. Flær), Affats i en Bjergside, en liden Flade imellem bratte Klipper. Trondh. Sdm. og fl. J Vald. **Flaan**. G. N. flá. Jf. Flaan.

Flaa, f. 3. et Lag, Dække; s. Flo.

Flaa, m. Vandpyt, s. Floe.

flaa, adj. 1) aaben, vid ovenfil, ikke smal eller dyb; f. Ex. om en fladbygget Baad; om Fade eller Skaaler med lav Kant, el. om Dalstrøg med svagt skraanende Sider. Maaskee alm. Nogle St. **fljaa**, Hard., **flaar**, Tel. Sv. Dial. flå (flår). Jsl. flá(r). — 2) om Mennesker: aabenmundet, plump og uforsigtig i sin Tale. Østl. Tel. (J Tinn: flaar). Hertil flaamælt, Flaakjeft. Jf. G. N. flár, falsk.

Flaabotn, m. Bund som er noget flad, el. kun har en svag Skraaning.

flaabygd, adj. fladbygget, lav og bred, om Baade.

flaagrunn, adj. om Sø med grund og svagt hældende Bund.

Flaagrynne, n. grund Søbund med liden Hældning eller næsten flad.

flaahakka, v. a. dyrke et Jordstykke ved at ophakke alle Værter og Rødder og siden afbrænde dem. Østl. Ordet er egentlig svensk.

Flaaing, f. Flaaen, Flækning; ogsaa Skinderie, Udsuelse.

flaakaa, og **flaake**, s. flaka.

Flaakjeft, m. Aabenmund, En som taler plumpt eller uforsigtigt. Østl. — **flaakjeftad**, adj. kaadmundet, storsnudet.

flaalendt, adj. om Marker: svagt hældende, næsten flad. Smaal. og fl.

flaamælt, adj. kaadmundet, grov i Munden. Tel.

Flaan, f. vid Flade, Vidde; ogsaa et bredt Vand. Rbg. (Aaserall). Vel egentl. Flaa, som vilde passe til Navnet „Flaa'ne" og „Flaar-enden" i Sætersd. Jf. Floe.

flaana, v. n. (ar), blive videre og fladere til en vis Kant; om Dalstrøg. Gbr. og fl.

flaasa, v. n. (ar), buse frem, løbe lige til. Nordl. (?). **Flaas**, m. en ubetænksom, letsindig Person. **flaasen**, og **flaasutt**, adj. fremfusende, især ubetænksom i at tale.

Flaaskap, m. Plumphed i Talen.

Flaataa, s. Flote.

Flaatt, m. et lidet Snyltedyr, Skovtæge, Ixodes ricinus. B. Stift og fl. (Sv. Dial. flått). Afvig. Flatt, Nhl. (J Sogn tildeels kaldet „Hatleflaatt", medens derimod „Flaatt" betegner Fladluus). Liva som ein Flaatt: leve i Overdaadighed, i stadig Nydelse. Rbg. Mett som ein Flaatt: rigelig mættet, fuldproppet, Sdm. (Sigter til dette Dyrs Udholdenhed i at suge Blod og til dets besynderlige store Bug).

Flaatt, m. (2), afflaaet Skind, s. Hovudflaatt.

flegen (e'), part. flaaet, flækket; s. flaa, v. Mest alm. „fleien", Fl. flegne. Nogle St. **flaadd**.

Fleima, f. tynd Sky (= Slima). Helg. — „fleimaatt", adj. uklar, taaget.

Flein, n. Knude, Skurv, Saar; især paa Heste. Vald. Hall. Smaal. (Jf. Fleir). J Sverige flen, n. Knude, Svulst.

Flein, m. nøgen Plet (= Fleina). Hall. En anden Betydn. i „Faraflein": en urolig Person. Hall.

flein, adj. 1) blottet, nøgen (= snaud); om Træer med afreven Bark, Jord uden Græs, Klipper uden Jord, og desl. Valders, Gbr. — 2) forlegen, forvirret, overvældet; ogsaa skamfuld. Indh.

fleina, v. n. (er, te)? 1) blottes, blive bar paa et enkelt Punkt; især blive skaldet paa Forhovedet. Tel. Jf. fleinskallad. — 2) grine, gjøre Grimaser; lee ad Folk (vel egentl. vise Tænderne). Solør. — 3) kjæle, smigre, gjøre sig sød. Ork. Jf. flina.

Fleina, f. et bart eller blottet Punkt; et rydbet Stykke i en Skov; en barkløs Plet paa et Træ, o. s v. Gbr. og fl.

Fleinberg, n. Klippe, som er blottet for Jord. Gbr. (?).

fleinen, adj. kjælende, sødtalende (som naar man taler til Børn). Ork.

Fleinfura (u'), f. barkløse, fortørrede Fyrretræer (= Gadd). Hadeland.

Fleining, f. Kjælerie. Ork.

fleinskallad, adj. skaldet paa Midten af Hovedet, eller imellem Jssen og Panden. Søndenfjelds, ogs. Ork. og fl. (Mere udbredt end flein, og fleina).

fleinutt, adj. blottet paa enkelte Punkter.

fleipa, v. n. (ar), 1) gabe, bøie sig ud; f. Ex. om Klæder som ikke slutte til Kroppen. Nordl. (Jf. flikja). — 2) flæbe; see flipa. — 3) fjase, sladre, snakke lystigt; ogsaa lefle, kjæle. Smaal. Sdm. Trondh. G. N. fleipa, fleipra: passiare. Sv. flepa: kjæle, smigre. — Hertil **Fleip**, m. en mundkaad Person, en Fjaser. Smaal. og fl.

Fleipeferd, f. Leflerie, Kjælerie. Sdm.

Fleiping, f. Fjas; Leflerie.

fleipsam, adj. fuld af Fjas.

Fleir, n. et Slags Knorter eller Udvæxter i Huden (paa Heste). B. Stift. (Jf. Flein). J Tel. **Fløyr**. Jsl. fleidr, n. Hudløshed.

fleire, adj. pl. flere, talrigere. Brugt som Komparativ af „mange". Afvig. **fleirne**, Jæd. G. N. fleiri. Hertil Superl. **fleste**. Afvig. **flestre**, Nhl. Paa Sdm. **frestalle**, for flest-alle. G. N. flestir allir.

Fleis m. Fjæs, Ansigt (= Blesa). Smaal. og fl. (Sv. Dial. fles).

fleka, v. n. (ar), blive stribet eller plettet; om Jorden, naar Sneen aftøer paa enkelte Punkter. Hall. Vald. Ellers **flekka**, Søndenfjelds.

Flekk, n. Skal (= Flus). Voss.

Flekk, m. (Fl. Flekkjer), 1) Flæk, Plet, Punkt med afvigende Farve, enten naturlig (f. Fødeflekk) eller tilfældigviis paakommen; f. Ex. Sotflekk, Kolflekk, Feittflekk. G. N. flekkr. — 2) et enkelt Sted, Punkt, lidet Rum. Paa Flekken: paa selve Stedet. Det kom ikkje av Flekk: ikke et Skridt videre. — 3) en Masse, som ligger jævnt udbredt over en Flade; især = Høyflekk. Jf. Snjoflekk.

flekka, v. a. (ar), beflække, sætte Pletter paa. Ogsaa v. n. blive plettet, f. fleka. Hedder ellers **flekkast**.

Flekkesnjo, m. Snee som ligger paa enkelte Pletter. Flekkesnø, Østl.

flekkja, v. a. (flekkjer, flakte, flakt), 1) flække, kløve, rive op. Sv. fläka. Flekkja Fisk: kløve Fisken langs efter Ryggen. 2) afrive, fraskille (Skind, Skal, Bark). Flekkja av Tonnom: vise Tænder. Ogsaa: afskalle, f. Ex. Poteter. Voss. Gbr. — Tildeels uden Vokalskifte: flekte, flekt. (Synes at mangle i G. N.). Jf. Flak, flakna.

Flekkja, f. et afflækket Stykke, en Skive, Plade. Shl. og fl.

Flekkjar, m. En som flækker (Fisk).

Flekkjekniv, m. Kniv at flække Fisk med.

Flekkjing, f. Flækning.

flekklaus, adj. fri for Pletter.

flekkutt, adj. flækket, plettet.

Fleng, m. 1) Hug, Rift (f. Flengja). I Fleng: paa Slump. Lidet brugl. — 2) Flig, Lap? (Landst. 762).

flengja, v. n. (er, de), 1) holde noget i aaben, udspærret Stilling. „Gaa aa flenge", gaae med aabne Klæder. Buskr. — 2) flænge, rive eller skjære noget op; især hastigt og voldsomt. Particip **flengd**.

Flengja, f. Hug, Rift, Skramme.

flensa, f. flinsa.

flera (ee), v. n. (ar), kjæle, caressere; ogs. leflе. Sdm. Uvis Rod; jf. flikra. Hertil **Flering**, f. Kjælerie, Caresser.

Flerra, f. Rift, Skramme, Saar efter et Hug. Mest nordenfjelds. Afvig. **Flæra**: Rift eller Hul i et Træ. Tel. Buskr. (Jf. Fløyra). Danske Dial. Flire, Flirre; Nt. Flarre.

flerrutt, adj. skrammet, saaret, opreven. I Ork. **flæraatt**.

Fles (Flæs), f. Skjær eller Banke, som kun rækker op til Vandfladen, og tildeels overskylles. Nordl. Ofte som Stedsnavn. Isl. fles, pl. flesjar.

Flesk, n. Flæsk, Spæk af Sviin. G. N. flesk. **Fleskefeitt**, n. smeltet Fedt af Flæsk. **Fleskesneid**, f. Flæskeskive. **Fleskesvord** (-svor), m. Hud paa Flæsk.

fleska, v. a. fede, gjøde. **fleska seg**: blive dygtig fed.

fleste, adj. f. fleire.

Flet (e'), m. Sengested, Hvilerum; det ophøiede Gulv, hvorpaa Sengene staae langs Væggene; især i en Fiskerbod. Senjen, Lofoten. (Ogs. udtalt Flett). G. N. flet, n. Gulv, Grund; Ang. flet, d. s.; Nt. Flet: Sengerum.

fleta (e'), v. a. (ar), false (= grøyppa), gjøre en Indskjæring i Kanten paa en Ramme eller Karm. „fletta", Helg. og fl. Vel egentl. fletja.

fletføra (seg), v. a. overlade En sit Huus eller Bosted imod en vis aarlig Aftægt. Nedenæs. **Fletføring**, f. Fledførelse.

Flethyvel (y'), m. Høvel, hvormed Falser eller Rammer tilskjæres. S. fleta.

fletta, v. a. 1. (ar), flette, sammenslynge. G. N. fletta. T. flechten.

fletta, v. a. 2. (er, te; eller: ar), 1) flaae, aftage Skind. Tel. Jf. Flaatt (Hovudflaatt), hvorefter man kunde vente Formen „flætta". 2) flække, aftage Bark. Sæt. (Jf. flekkja). 3) flænge, ridse, rive Huden af. Tel. G. N. fletta: afklæde, plyndre. — See ogsaa fleta.

Fletta, f. 1, en Flette, Fletning; især af Haar. G. N. hárfletta.

Fletta, f. 2, Saar, Rift i Huden. Tel. Ogsaa: et løsrevet Stykke, en Flænge. Hall.

Flettekringla, f. Kringle (Brød) med mange Bugter eller Slyngninger.

Fletting, f. Fletning.

Fli, n. Værktøi, Redskaber; især til fiint Arbeide. Sdm.

Fli, f. Skive, Plade. (Hardanger, Nordl.). **Knivsfli**: Skive i Skaftet paa en Foldekniv. **Ankarfli** (i Hard. Akkjerfli): Flig paa en Ankerklo. Sv. ankarfly, T. Ankerfliege. (Forholdet dunkelt).

fli (flia), v. a. (r, dde), 1) pynte, ordne, sætte i Stand. Mest brugl. vest og nord i Landet. I svenske og danske Dial. fli, fly, flye. Nt. flijen: pynte; Holl. vlijen, ligesaa. — 2) behandle, tilrede, lave. Particip: **flidd**. Vel flidd: vel tillavet. Illa flitt: uordentligt. — 3) flye i Hænderne, række, levere. Fli meg Staven. B. Stift. Egentl. fremmedt Ord.

Flibb, f. Flipe. — **flidd**, f. fli.

fligjen, f. flegen.

Flika (i'), f. en afskaaren Skive (Sneid), f. Ex. af Kjød. Hard.

flika (i'), v. a. (ar), skjære Skiver af noget. Hard.

flikja, v. n. (er, te), gabe, aabne sig, have slappe, udbugede Kanter; om Klæder, Sko, og deslige. Gbr. Hall. og fl. Paa Sdm. flækje. Jf. jadarflikt. — Om Personer: gaae halvnøgen eller med aabne Klæder. Valders.

flikra, v. n. (ar), kjæle, smigre, indsmigre sig. B. Stift. Ogsaa **flikrast**. Eng. flicker, logre. **Flikramaanar**, pl. Hvedebrødsdage, Begyndelsen af et Ægteskab. Jf. T. Flitterwoche.

Flikring, f. Kjælerie, Kjærtegn.

flikta, v. n. røre sig sagte (= blikta). Hall.
flima (i'), v. n. kludre, klodse (?). Tel.
Flin (ii), m. Latter, Fnisen. Sogn.
flina, v. n. (flin, flein, flinet, i'), fnise, lee ad noget. Sogn. Ellers: flira. Sv. flina, især om at vise Tænderne. Maaskee Stamord til fleina?
Flinad, m. Behandling, Tilredelse. Af fli.
Flindra, f. en tynd Skive eller Splint; især af Steen. B. Stift og fl. Eng. flinders. Nogle St. Flingra. I Nordl. **Flinter** (tr), n. Smulder. „Fara i Flinter": briste, sprække. Andre St. „fljuga i Flint".
flindrast, v. n. splintres, revne i Fliser. Gbr. Sdm. I Nordl. **flintrast**.
flindrutt, adj. fliset, splintret.
Flinga, f. en tynd Skorpe. Sogn.
Flingra, f. Splint, Skive. Hard. Østl.
flinka, v. n. (ar), fegte i Luften, svinge Næven som for at slaae. Sdm.
flinsa, v. n. (ar), flænge, rive eller skjære noget op. Jf. flunsa.
Flint, f. Flintesteen (= Tinna). Eng. flint. (Jf. Flindra).
flipa, v. n. (ar), flæbe, græde, hænge Læberne. Tel. Hall. Har maaskee havt stærk Bøining (flip, fleip), s. fleipa og Flipe.
Flipe (i'), m. Flip, Læp, liden Flig. Berg. Stift. I Nordl. ogsaa **Flibb**.
Fliping, f. Flæben, Graad.
flira, v. n. (er, te), fnise, smaalee (især om at lee i Utide); ogsaa smile ad noget. Ogsaa i svenske og danske Dial. Eng. fleer (?). Jf. flisa, flina. — **flirande**, adj. leende, fnisende. **Flir** (ii), m. og **Fliring**, f. Fnisen, dæmpet Latter.
Flira, f. (?), en Fisk af Karpeslægten. Smaal. og fl. (Jf. Strøm's Eger, 120).
Flis (ii), f. (Fl. **Flisar**), Splint, Spaan; tynde Trevler af Træ eller lignende Ting. Sagflis, Tyreflis, Kjøtflis. G. N. flís.
flisa, v. a. (ar), splintre, oprive, gjøre fliset (s. flisutt). Ogsaa v. n. sanke Fliser. — **flisast**, v. n. blive trevlet eller ujævn.
flisa, v. n. fnise, lee. Smaal. (Jf. flira). Sv. flissa.
Flisberg, n. en Bjergart, som let splintres og falder i Skiver. Toten.
Flisekut, m. Benævnelse paa en Tømmermærker. Tel.
Flisegrjot, n. Steenart, som let lader sig kløve, men dog er stærk til at taale Ild. „Flisegrøt", Valders.
Flisekos (oo), m. et lidet Baal af Spaaner. Smaal.
fliska, v. n. i Forbind. „fliske aa banne": støie og bande. Sdm.
Flisma (i'), f. et Slags farlige Bylder; s. Frisma. Hertil **Flismegras**, n. Veronica officinalis. Forhen brugt som Lægemiddel for dette Tilfælde.
Flismyk (ii), f. Gjødsel, blandet med Savspaan. „Flismøk", Østl.

flisutt, adj. splintret, opreven, trevlet paa Overfladen.
[**flitta**, v. n. haste, skynde. „flitte paa". Sdm. — **flittig**, adj. = onnug, annsam, trottig. (Nedertydsk). Jf. flyta.
Fljot (oo), m. Kork eller Flydholt paa Garn. „Fljøt", Sdm. G. N. fljótendi, n.
fljot (oo), adj. 1) rask, snar, hurtig. Søndre Berg. Tel. og fl. I Trondh. Stift: **fløt**; jf. fløyt. „Klokka æ for fløt": gaar for fort. Trondh. G. N. fljótr. — 2) snar til at komme, tidlig paa Færde. Du er fljot (fljot'e): du er tidlig ude. Fljott Korn: Korn som modnes tidlig. Søndre Berg. — 3) fyrig, frisk, munter. Sdm. i Formen fljøt'e. I Tel. skal fljot (el. fjot) ogsaa betyde: glat; vel egentl. let glidende. Fra Nedenæs er meddeelt „fjøtt", adv. let, magelig, meget bekvemt. — S. flyta.
fljota (fliota), v. n. (**flyt, flaut, flotet**, o'), at flyde. Inf. forskjelligt: fljota, fljote, flote; fljøte, fløte, flyta. G. N. fljóta (Ang. fleotan). Imperf. Fl. **fluto** (u'), Hall. — Betydn. 1) flyde ovenpaa, holde sig paa Overfladen, ikke synke; f. Ex. om Træ paa Vand. Heraf Flot, Flote, flota, fløyta. — 2) flyde frem, komme afsted uden at støde paa Grund. Fljota igjenom Sundet. Fljota fram: naae Landet flydende, have Vanddybde nok. Figurl. Det flaut inkje: det gik ikke, vilde ikke lykkes. Vald. Ogsaa om en Person: Han flyt itkje med di: han kan ikke blive færdig dermed. Hall. Tildeels aktivt „me fljøte dæ inkje". — 3) være overstrømmet, overskyllet. Det regnde, so det flaut all Mark. Der flaut med Blod. (Landstad, 20). Ogsaa G. N. — Betydningen: rinde, strømme (som de andre Sprog have), er her noget fremmed, ialfald ikke populær; den udtrykkes her ved: r e n n a; jf. flauma, fløda, vella, sikla, siga.
fljotande, adj. flydende, som ikke synker.
Fljotleike, m. Snarhed, Hurtighed.
fljotna, v. n. blive raskere. (Sjelden).
fljott, adv. let, bekvemt; s. fljot.
Fljug, n. s. Flog, Flogberg.
fljuga (fliuga), v. n. (**flyg, flaug, floget**, o'), at flyve. Inf. lyder: fljuga, fluge; fljøge, fløge; flyga. G. N. fljúga; Sv. flyga. Imperf. Fl. **flugo** (u'), Hall. Vald. Supinum sædv. **flogje** (o'), floje. — Betydning: 1) flyve, bevæge sig i Luften; om levende Skabninger. (Om Ting, som svæve i Luften ved Blæst eller Drivning udenfra, siges derimod: fjuka, driva, spretta). — 2) løbe, springe, rende afsted; om Dyr og Mennesker. Østl. Tildeels sammenblandet med „flya", saa at Formen bliver: flyr, flau, flytt. (Sv. flyga). — 3) løbe i Brunst, yttre Parredrift; helst om Hun-Dyr. Nordre Berg. Hall. og fl. Af Forbindelser mærkes: fljuga upp, ɔ: stige i Høiden, vore hastigt; om Vandet i en Elv

eller Dam. Sfj. (Jf. Uppflog). — Afledninger ere: Flog (Flaug), Fluga, Flygje, fløygd, fløygja.
fljugande, adj. flyvende.
Fljugar, m. en Flyver; f. Ex. Hanen er ein klen Fljugar.
Fljuge, f. Fluga.
Fljuging, f. Flyven; Maade at flyve paa.
fljøt, f. fljot. **fljøte**, f. fljota.
Flo, f. 1, et Lag; en Masse som ligger jævnt udbredt i en enkelt Række el. Flade; især hvor der er flere Lag, det ene ovenpaa det andet (T. Schicht). Maaskee alm. Afvig. **Flon**, Hall. **Flaa**, Sdm. G. N. fló. (Fleertal deels Floer, deels Flør). Heraf fløa, jf. floleggja.
Flo, f. 2, 1) i Betydn. Loppe (?), see Marflo. — 2) en Kjerne, f. Ex. i Æbler. Hard. (Med Fl. **Flør**). Paa Helg. **Floga**, om Kjernesaft i Kornar. En liden Kjerne, f. Ex. i umodne Nødder, kaldes paa andre Steder: Loppa. (G. N. fló, Loppe). — 3) et enkelt Korn, især i et Havrear. Ork. „D'æ Skjør i nedste Flo'en", o: der er allerede Kjernesaft i de nederste Korn; altsaa: Havren bliver snart moden. Paa Sdm. Klo. „D'æ Skyr i nedste Klo'ne".
floa, v. a. = floleggja.
Flod, n. et Regnskyl, en hastig paakommende Regnbyge; især om Tordenregn (Toreflod). Nordre Berg. Sdm. Ndm. Ork. I de sydlige Egne: **Flod**, f. (ei Flo'), med Fleertal **Floder** (Flør, Fløe). Søndre Berg. Ryf. Mandal, Rbg. — Jf. Floding.
Flod, f. 1) Vandflod, Oversvømmelse, det at Elvene blive store. Trondh. Stift (Flo). G. N. flód, n. Jf. Fløde, Flaum. — 2) Flod i Havet, Søens høieste Vandstand. (Modsat Fjøra). Flod Sjo, G. N. flód sjóar. Jf. fløda. — 3) en Regnbyge, see Flod, n.
floda, v. n. (ar), trække op til en Regnbyge; især om en pludselig Overskyelse i klart og varmt Veir. Nordre Berg. ogsaa i Nordl. (floa).
Flodarbraak, n. Flodmaal; ogsaa opdreven Tang og Søgræs, som bliver liggende øverst i Flodmaalet. (Jf. Bruk). „Flodabraak", Sdm.
Flodbrot (o'), n. Flodmaal. Helg.
floden, adj. som tegner til Regnbyger eller Tordenveir; om Luften.
flodfri, adj. liggende ovenfor Flodmaalet, sikker for Søfloden.
Floding, m. en optrækkende Regnbyge; et kort Regnskyl. „Floing", Trondh. Nordl.
Flodmaal, n. Flodpunkt, den Høide hvortil Søen stiger i Flodtiden. Nogle Steder **Flødarmaal**. (Fløarmaal, Hard.). G. N. flœdarmál.
Flodmund, n. Flodtid, den Stund da Søen staar høiest. Sdm. Trondh.
Flodskur, f. Regnbyge; Tordenregn.
Flodsky, f. Skyer som bebude en Regnbyge; ogsaa Tordensky.
Flodstreng, m. øverste Linie, hvortil Søen stiger. Nordl.
Flodveder (Floveer), n. varmt eller mildt Veir med enkelte korte Regnbyger.
Floe, m. 1) Vandpyt, Vandsamling, især paa flad og sumpig Grund. Jæd. Afvig. **Flaae**, **Flaa**, Rommerige. (Jf. Flaan). G. N. flói. — 2) en Sump, Mose, Myrstrækning (= Mosemyr). Østerd. (Røros).
floen, adj. varm, hed; f. flø.
Flog (o'), n. 1) Flyven, Flugt; flyvende Bevægelse. G. N. flog. (Til fljuga). Ofte ogsaa om et hurtigt Løb. Koma i fullt Flog: i flyvende Fart. Taka til Flogs: rende afsted. Tel. Sjeldnere om en pludselig Opstigning, f. Uppflog, Vatsflog. — 2) Løben, Springen, Omsværmen. Vera ute paa Flog: ude i Leg og Tummel. I Smaal. „Flau", især om Dands. — 3) Strømninger i Legemet, Flugt, Rivning; saaledes ogsaa: Gigt, Sting, Smerter som gaae over fra et Lem til et andet. Isl. flog. — 4) et Ukrud i Ageren, see Floghavre. — 5) en Klippevæg, Bjergside som er ubestigelig eller saa brat, at intet kan fæste sig paa den. B. Stift, Nordl. og fl. Afvig. **Flaug**, **Flau**, Indh. Smaal. **Fljug**, Tel. (Vinje). Jf. Flag. G. N. flug, flog.
Floga (oo), f. Fluga og Flo.
floga (o'), v. n. (ar), 1) svæve, vimse, løbe omkring (= vera paa Flog). — 2) strømme, vælde frem; om Vand. Solør (i Formen flaagaa). — 3) strømme igjennem Lemmerne; om Smerter (= flaga, flugta). Sætersd.
Flogberg (o'), n. Bjerg med bratte ubestigelige Sider. S. Flog, 5.
flogbratt, adj. meget brat eller steil, næsten lodret.
Flogdrake, m. flyvende Drage. Landst. 124.
flogen (o'), part. 1) fløien (om Fugle); flygtet, forsvunden. Mest alm. **flogjen**, flojen. 2) om Dyr (Ko), som har løbet el. undfanget (f. fljuga). „Ku'a æ flogja": Koen er bleven drægtig. Ndm.
Flogfjell, n. ubestigelig Fjeldside; omtrent som Flogberg.
Flogga, f. et tyndt Dække, en Hinde, f. Ex. af Fedt eller Skum paa Vand. Nordre Berg. Sdm. Jf. Folga, Flukka, Flinga, og G. N. flaga, et Lag.
flogga, v. n. grønnes, om Skov. Sogn.
Flogham (o'), m. en flygtig, ustadig Person. Tel.
Floghavre, m. Flyvehavre, Avena fatua. B. Stift. Ogsaa kaldet **Flog** (o'), Sdm. og fl. **Flug** (u'), Tel. Andre St. Landhavre, Svarthavre, Trollhavre.
Flogkjeft, omtr. som Flaakjeft. Tel.
Flogmaur, m. Myre (Maur), som har faaet Vinger. Tel.

Flogmerr, f. en geil Hoppe. S. fljuga.
Flogminne, n. en stærk Hukommelse, Evne til strax at gjenkalde allehaande Smaating i Erindringen. B. Stift.
flognæm, adj. meget nem til at lære noget. Sdm. og fl.
Flognæme, n. usædvanlig godt Nemme.
Flograkke, m. En som er meget rask til at løbe. (Egentl. om Hunde). Tel.
Flograun, m. Snylte-Røn, Rønnetræ som vorer i en Kløft eller Huulning paa et andet Træ. (Fordum anseet som nyttig imod Troldbom). Flogrogn (raagn), Helg. Sdm. Gbr. Afvig. Flørogn, Stjordalen. I svenske Dial. flågrønn (Rietz 150).
flogsa (flokse), v. n. (ar), tumle, vimse, føite omkring; løbe og dandse meget; ofte ogsaa om letsindig eller usømmelig Opførsel. Nordl. B. Stift, Gbr. Smaal. og flere. — Hertil: **Flogs**, n. og **Flogsing**, f. Omføiten, Springen og Dandsen. Ligesaa: **Flogs**, f. et letsindigt Menneske, en Flane.
flogsam (o'), adj. flygtig, vild, urolig.
Flogverk, m. Riven i Lemmerne; flyvende Gigt (= Flog, 3).
Floing, f. Floding.
flokast (oo), v. n. forvikles; s. flokna.
Floke (oo), m. 1) Knude, Forvikling, sammenviklet Klynge, f. Ex. af Haar, Traad, Snorer, og deslige. Mest alm. Flokje. G. N. flóki. — 2) en Kvast, Visk, Green med tæt sammenhobede Kviste; f. Ex. „Brakaflokje", Enerkvist. Nhl. og fl. Ogsaa om en liden Hob (Dott) som: Skyfloke, Røykfloke. — 3) figurlig: Forlegenhed, Vanskelighed, forviklede Omstændigheder. (Jf. Fløke). — 4) en Forvikler, En som gjør Tingene vanskelige ved unødige Paafund. Valders. — Floke synes ogsaa at være et Plantenavn; s. Vefloke. (Hos Gunnerus: Flock). Om Talemaaden „slaa Floke" (= berja, bara, el. balla Flokar) see berja.
floken, adj. forviklet, sammenviklet, vanskelig at faae Rede paa. (Modsat greid). Om Træ: tværvoret, vredet, vanskeligt at kløve. Om Tale: dunkel, uklar. Mest alm. flokjen (Fl. flokne).
Flokk, m. 1) Flok, Hob, Samling. Ein heil Flokk: en ikke ubetydelig Hob. G. N. flokkr. — 2) Familie, Huusfolk. Ein stor Flokk: stor Familie, mange Børn. — 3) et Partie, særskilt Samfund eller Selskab. — I Flokketal: flokkeviis, hobeviis.
flokka, v. a. (ar), samle, sammenhobe. Flokka i Hop. Flokka seg: flokkes, stimle sammen. Hedder ogsaa **flokkast**. Jf. flykkja.
Flokking, f. Sammenstimling.
flokna (oo), v. n. (ar), forvikles, komme i Urede, blive „floken". Jf. fløkjast. Heraf **Flokning**, f. Forvikling.
flokutt, adj. indviklet, fuld af Knuder og Forviklinger.
flo-leggja, v. a. nedlægge i ordentlige Lag (Floer), lægge i visse Rækker, den ene ovenpaa den anden. B. Stift, og fl. Nogle St. **flo-setja**. Ogsaa **fløa**; sjeldnere **floa**. — Particip **flolagd**, lagviis nedlagt, f. Ex. om Fisk i Tønder. Nogle St. **flo-sett**.
Flom, s. Flaum.
[**Flor**, n. Blomstring. (Af Latin).
Flor, m. 1) Gulv i en Kostald imellem Baaseraderne. Smaal. (?). Ligesaa i Sverige. G. N. flórr; Ang. flór (Gulv), Eng. floor. — 2) Fæhuus, Kostald (= Fjos). Sogn, Nhl. Shl. Ryf. Lister. (Ogsaa G. N.). Hertil: **Florskukk**, m. Loft i et Fæhuus (= Fjoshjell). Nhl. Andre St. kaldet **Florslemm**, m.
Flos (o'), n. see Flus.
Flosa (o'), f. Opbruusning, Hidsighed, pludselig paakommende Lyst til noget. Sdm. (Flose). Hertil: **flosutt** (flosett'e), adj. ustadig, lunet, snart ivrig og snart ligegyldig. (Jf. Isl. flasa, fare ubetænksomt frem).
flo-setja, v. a. s. floleggja.
Flosfjøder (Flaasfjør), f. Svømmefinne paa Fisk. Sdm. (Maaskee efter det tydske Floßfeder).
Flot (o'), n. 1) Flyden, flydende Stilling. (G. N. flot). Af fljota, flaut. Faa ein Baat paa Flot, o: ud paa Vandet, flot. Baaten ligg paa Flot: Baaden flyder, er klar fra Land. Sfj. og fl. — 2) Noget som flyder ovenpaa, især Fedt; saaledes ogsaa: størknet Kjødfedt. Isl. flot. — 3) Flydholt paa Garn. Sfj. I Ryf. **Flotholt**. Ellers Fljot (Fljøt), Fløyt; Flaa, Flæa, Fløe.
Flot (o'), f. en Flade, flad og jævn Mark. Hall. Vald. og fl. I Tel. med Fleertal **Flater** (Flatir). Isl. flöt, flatar. (S. Flota). I nogle Egne bruges derimod **Flot**, m. om en mindre Flade, især en fladt liggende Ager. Sdm. Ork. og flere. Hertil adskillige Stedsnavne.
Flota (o'), f. Flade, fladt liggende Mark. Mere alm. end Flot, men hedder ogsaa **Flata**, Østl. Nordl. **Flutu**. Ork.
flota (o'), v. a. (ar), 1) faae til at flyde, sætte ud paa Vandet. Flota Baaten. Berg. Stift, Nordl. G. N. flota. — 2) flaade, føre noget afsted i en flydende Stilling. Flota Timber. Søndenfjelds. Nogle Steder fløyta. Sv. flotta.
Flotar (o'), m. En som flaader Trælast paa Elvene. Ogsaa kaldet **Flotmann**, Tel. Nogle St. Fløytar.
Flote (o'), m. 1) Flaade, Tømmerflaade, sammenlagt Hob til at drive frem paa Vandet. G. N. floti. — 2) Skibsflaade, Række af Skibe. Nogle Steder Flaata, Flotta, Flaataa.
Flotebrand, m. Hjørnestage i en Tømmerflaade. Helg.

floten (o'), part. af fljota, som uppfloten, utfloten. Lidet brugl.
Floting (o'), f. Flaadning af Trælast.
Flotmann, s. Flotar.
flotna, v. n. (ar), flyde op, komme op paa Overfladen af Vandet. Alm. G. N. flotna.
Flott (oo), f. en jævn og skovløs Flade, især paa Fjeldene; en Fjeldslette, Fjeldmyr. Tel. (Mo, Vinje).
floutt (floett), adj. sumpig, fuld af Vandpytter (s. Floe). Jæd. og fl. — Ogsaa i Betydning: deelt i visse Lag (Schichter), af Flo, f. Endelig ogs. for flodutt.
Floveer, s. Flodveder.
Flu, s. Flud og Fly.
Flud, f. 1) Banke eller fladt Skjær, som i Flodtid overskylles af Søen. Nordenfjelds, mest alm. „Flu". G. N. flúd. Jf. Fløda. — 2) et Ildsted paa Midten af Gulvet i en Fiskerbod. Nordl. i Formen Flu; i Lofoten: **Fluga**. Jf. Isl. flúd, en Jordbanke.
fludutt, adj. fuldt af Skjær og Banker.
Flug, s. Flog, Floghavre.
Fluga (u'), f. Flue, flyvende Insekt. Lyder ogsaa: Flugu, Hall. Floga (o'), Shl. Flogo, Flaue, Flue. Mere afvig. **Fljuge** (uu), og **Fjuge**, Tel. (Vinje, Moland). G. N. fluga. Sv. fluga.
Flugebjørn, m. et Slags Bremse eller Klæg. Sogn.
Flugefot, m. i det spøgende Udtryk „flaa Flugefoten", om en altfor smaalig Nøiagtighed eller Sparsomhed. B. Stift.
Flugesopp, m. et Slags Jordsvamp (Sopp), som bruges til Fluegift, i Telem. kaldet **Flugedrep**, n. (Agaricus muscarius).
flugo, s. fljuga.
flugsa, v. n. flagre, vimse, søite om. Hall. og fl. Jf. flogsa, flagsa.
Flugsa (Flukse), f. 1) Pjalt, Lap, afreven Klud (= Filla). Nordre Berg. I Sfj. ogsaa **Fluske**; andre St. **Flyssa**. Jf. Flygse. — 2) en Dusk eller Kvast; f. Ex. af Tang i Søen. „Taangflugse", Sdm. „Taangfluske", Sfj. Jf. Floke. — 3) Flokker, Sneeflokker. Nogle St. Flyssa. — 4) en fygende Gnist eller Ildfunke. Hall. — 5) en Benævnelse paa Ørnen. Yttre-Sogn.
flugsutt, adj. pjaltet, forreven.
Flugt, f. 1) Vingepar, begge Vinger paa en Fugl. B. Stift, Nordl. I Hall. **Flygt**. (Af fljuga). — 2) Flugt, flyvende Bevægelse. Helst uegentlig, især om Smerter i Legemet, omtr. som „Flog". Østl. — 3) Flugt, Rømning. Taka Flugti: flye. Sv. flygt (flykt). Derimod G. N. flótti, og flugr.
flugta, v. n. (ar), 1) slaae med Vingerne, sætte sig i Flugt, om Fugle. Berg. Stift. Paa Østl. flagsa. 2) flagre, vimse, flyve omkring; f. Ex. om Insekter. G. N. flökta. 3) strømme, fare igjennem Lemmerne, f. Ex. om Gigtsmerter.
Flukka, f. en tynd Skorpe. Nhl. Jf. Flinga, Flogga.
Flukr, og **flukret**, s. Frekna.
Fluksa, s. Flugsa.
flumsa, v. n. flyve stærkt, arbeide med Vingerne. Hard.
Flundra, f. Flyndre, Fladfisk. Afvig. **Flynder**, Flynn'er (Nordl.). Sv. flundra; Eng. flounder. (Isl. flydra). — **Flundreskap**, n. Flyndreskikkelse. **Flundrestilla**, f. meget stille Veir (da man kan see Flyndrerne paa Bunden i grund Sø).
Flunga, f. en Flænge, Rift, Skramme. Smaal.
flunsa, v. n. (ar), flænge, rive (= flinsa); ogs. skynde sig, arbeide stærkt. B. Stift.
Flura, f. ujævn Laaddenhed, stridt uredet Haar, og desl. Hadeland og fl. Nogle St. **Flur**, n. (?). Trondh. Nordl. Jf. flurutt.
Flurebygg, n. Byg med udspilede Ax, serradet Byg. Østl.
Fluregran, f. lav Gran med krogede Kviste. „Flurgraan", Østl.
Fluregras, n. Græs (Urter) med udspilede og krumme Blade. (Paa Sdm. tildeels Flurre, Melampyrum).
flurutt, adj. udspærret, uredet, strid; f. Ex. om Haar. Nogle Steder **fluren**. Sv. Dial. flurig.
Flus (u'), n. Skjæl, Skjæve; smaa Smuler af tynd Skal (Avner, Blade, Bark) eller af en fortørret Hinde; saaledes „Haarflus" om de smaa Fnug som efterhaanden samle sig i Haaret paa Dyr og Mennesker. Nogle St. ogsaa om afflækket Skal, f. Ex. af Poteter. Rbg. (Isl. flus, Skal). Jf. flysja. Hedder ogsaa: **Flys** (y') og **Fløs**, Trondh. Nordl. **Flos** (o'), Shl. Jæd. Østl. Afvig. **Flus** (uu), om Skjæl paa Fisk, Tel. Andre St. Flas og Fles. Jf. Rus, Ras, Reist.
Flus (uu), m. en Kniv, Bordkniv. Hard. Noget gammelt, s. Norske Magasin, 1, 268.
flus (uu), adj. 1) dygtig, flink (= gild). Hadeland. 2) gavmild, rundhaandet. Tel. — Hertil: **flust**, adv. dygtigt, rigeligt, overflødigt. Mandal, Rbg. Tel. ogs. Østl.
flusast (u'), v. n. blive skjællet; s. Flus.
Fluska, s. Flugsa.
flust, s. flus. — **fluste** (u'), s. flysja.
flusutt (u'), adj. skjællet. Af Flus.
Flutning (u'), f. Flytning, Førsel. G. N. flutning. I B. Stift ogsaa **Flutning**, el. **Flytning**, m. en Person eller Familie som flytter. Af flytja.
flutt (u'), part. flyttet; s. flytja.
Fly, n. 1, et grundt Vand, en Vandpyt med flad Grund og især med Siv eller Græs. Tel. (Raudland). Ellers paa flere Steder med vaklende Kjøn og usikker Betydning. I Namb. **Fly**, f. (?) om en sumpig Fjeldmark. I Gbr. og Valders om flade Fjeld-

marker, dog mest som Stedsnavn. Ogsaa i en anden Form **Flø** (n. og f.) i Vald. og Tel. (Landst. 143), maaskee opfattet som Fløe, af Floe (s. d.). Jf. Flyemyr. Sv. Dial. fly, n. Vandpyt og Sump.

Fly, n. 2, Lokkemad til Fisk, s. flya (2). Nogle St. kaldet **Flu** (Nedenæs, Mandal).

Fly, n. (3), s. Flyge.

fly, adj. lunken, lidt varm; s. flø.

flya (fly), v. n. (r, dde), flye, flygte, rømme. G. N. flýa (flýja). Flya til: henflye til, tage sin Tilflugt til. Fly bruges ogsaa om at løbe, rende; men falder her sammen med fljuga (s. d.). Jf. Ordsproget: Den som viser Barn i By, so lyt han sjølv etter fly. (B. Stift). — Sjeldnere som v. a. flye fra, forlade, skye.

flya (fly), v. n. 2, udkaste Lokkemad til Fisk (for at den skal samle sig). Paa Voss: **fløa** (flø), som nærmer sig til fløygja. S. Fly (Flu).

flydd, part. (n. flytt), flyet, flygtet.

Flye, s. Flyge. **Flyel,** s. Flygel.

Flyemyr, f. en meget blød Sump, en Græsflade paa et Lag af Dynd. Østerd. Sv. fly, gungfly.

Flyer (for Flyger?), s. Fivrelde.

Flyge (Flygje), n. flyvende Insekter; især om en Mængde af Fluer og Myg. Hall. Vald. udtalt Flygje, Flyggjy. Andre St. **Flye** og **Fly,** om Myg og lignende Dyr, som ere mindre end Fluer. Hard. Telem. Smaal. og fl.

Flygel (gj), m. 1, en Løber, Omrender; om urolige, raske Drengebørn. „Flygjil", Hall.

Flygel (gj), m. 2, Pleiel, Tærskestav. Tel. Rbg. (Flyel). Ved Mandal ogs. **Fløyel,** som vel egentlig er Fløgjel (Fløgel), og nærmer sig mere til Tydsk Flegel, Eng. flail, af Lat. flagellum. — Ellers: Slegel, Sloga, Tust.

Flygse, n. et forslidt, forrevet Klædningsstykke. Hard. Af Flugsa.

Flygt, f. Vinger (= Flugt); ogsaa: Favn, Arme. Hall.

Flykkja, f. Skinke, Flæskefjerding, Flæskeside. Nhl. — G. N. flikki, n. (Kjødstykke), Ang. flicce, Eng. flitch.

flykkja, v. n. (er, te), flokke sig, løbe flokkeviis til. Dei flykte i Hop. Sdm. Ogsaa **flykkjast.** G. N. flykkjast. Af Flokk.

Flys (Skjæl), s. Flus.

flysja, v. a. (flys, fluste, flust; y', u'), pille, afskalle, rive Skal af. B. Stift, Rbg. og flere. Isl. flysja. **flysjast,** v. n. flækkes op, falde i Skjæl eller Skiver. Hall. Jf. Flus.

Flysja, f. en meget tynd Skive; Skjæl, Skal. „Flysju", Hall.

flyssa, v. n. falde i store Flokker (Flokar), om Sneen. Gbr.

Flyssa, f. 1) Klud, Lap; Vaskeklud. Jæd. Tel. og flere. Ogsaa om Sneeflokker (= Flugsa). 2) et lidet Skjørt (= Stakk, Dos). Gbr.

flyt (yy), s. fljota. — **flyt** (y'), s. flytja.

Flyt (y'), m. 1) Flytning, Bortflytning. B. Stift, sædv. udtalt Flytt. — 2) Skyds, Befordring tilvands. Bergen og fl. Ofte om en Bortjagelse, en Udfeining. „Dei fekk Flytt": de maatte pakke sig. Af flytja.

flyta (yy), v. a. (er, te), drive, paaskynde, lette et Arbeide, saa at det kan gaae raskt. Især om et gunstigt Veir. Nordre Berg. Sdm. Trondh. G. N. flýta. (Af fljot, adj.). Flyta paa: drive paa, være flittig. (Hedder ogsaa „flitta paa", som er fremmed Form). Flyta seg: haste, skynde paa. Hedder ved Trondh. „fløt' seg" og i Nordl. „fløyt' seg", som er et andet Ord, see fløyta.

flyteleg, adj. gunstig for en rask Fremgang; især om et godt Arbeidsveir. Sdm. og fl.

flyten, adj. rask; s. flytsam.

Flytfugl (y'), m. Trækfugl. Ogsaa Sv.

Flyting (yy), f. Paaskyndelse, Lettelse for et Arbeide.

flytja (y'), v. a. (flyt, flutte, flutt), 1) flytte, føre, bringe til et andet Sted. Inf. udtalt: flykja (y'), ogs. flyta, fløta, Søndenfjelds. Andre St. tillempet efter Dansk: **flytta** (-er, e). G. N. flytja (flyt, flutti). — 2) v. n. flytte, begive sig til et nyt Opholdssted. Flytja til: tiltræde en Gaard, tage Bosted for Fremtiden. Flytja inn: flytte ind (i et Huus eller et Land). Modsat: flytja ut. Hertil: innflutt, utflutt. Flytja seg: sætte sig lidt længere frem eller tilbage (= tokka seg, giva seg). Flytja Foten: sætte Foden paa et andet Punkt.

flytjande, adj. som kan flyttes.

Flytmann, Færgemand, Skydsmand. Nhl.

Flytning, s. Flutning.

flytsam (yy), adj. flittig, driftig, rask i Arbeidet; ogsaa: gunstig, lettende; s. flyteleg, flyten.

Flæ, s. Flaa, Flæa, Flæe.

flæa (flæ), v. a. (r, dde), forsyne et Garn med Flydholt (Flaa), = kavla. Shl. Mandal og fl. Particip: **flædd.**

Flæa, f. 1, Flydholt paa Garn (= Flaa). Hall. Vald. (Flæ). Ellers: **Flø, Fløe,** Smaal. og fl. — Et lignende Ord er **Flæe,** n. Bark, Fyrrebark (til Flydholt). Mandal; s. Flaa.

Flæa, f. 2, en Skraaning, vid skraat-liggende Flade. „Flæe", Tel. Paa Jæd. **Flæe,** n. om en Flade som er lidt ophøiet i Midten. Af flaa, adj. Jf. Flædd.

Flæda (?), f. Banke eller fladt Skjær i Søen. Sdm. i Formen „Flæde", men kunde dog maaskee høre til det foran nævnte Flæa. See ogsaa Fløda.

Flædd, f. en vid Flade eller Skraaning, en jævn Mark. Hall., s. Flæa, 2.

Flæe, n. Bark; s. Flæa, 1.

Flæing, f. Forsyning med Flydholt.
flæka, v. n. smigre, smidske. Solør.
flækje (flekja?), v. s. flikja.
flær, s. flaa, v. **Flær**, pl. s. Flaa.
Flæra, f. Rift; s. Flerra.
Flæs, f. s. Fles.
flæsa, v. n. (er, te), sprudle, rinde i tynde Straaler, ligesom af en Revne i et Kar. Shl. Sfj. Sdm. Hertil **Flæs**, m. en liden tynd Strøm. **Flæsing**, f. Udstrømning, Sprudlen.
Flæstokk, s. Flauta.
Flø (paa Garn), s. Flaa. — **Flø**, om Marker, s. Fly. Her mærkes ogsaa et Gaardsnavn Flø (Sdm. Stjord.), som er G. N. Fljód men med uvis Betydning.
flø, adj. lunken, lidt varm; f. Ex. om Vand. Nhl. Sfj. Paa Sdm. **flødd**, fløtt (mjelkefløtt). I Nordl. **fløytt**. I Ork. fly (jf. ly). I Gbr. **floen**. S. fløa og fløna.
fløa, v. a. 1, (ar), opvarme, f. Ex. Drikke. Sfj. G. N. flóa.
fløa, v. a. 2, lægge i visse Lag (= flolegja). Af Flo, f. Hard.
fløa, v. n. s. flya (2) og fløda.
Fløa (?), f. Skjæl eller Fliser af Jern. „Fløo“, pl. Valders.
Fløbjørk, f. Dvergebirk. Stjordalen. Maaskee til ovennævnte Flø, = Fly.
fløda, v. n. (er, de), 1) strømme, vælde, flyde rigeligt. (Af Flod). Det flødde utyver Golvet. Det hadde flødt utyver heile Sletta. Sv. flöda. — 2) om Søen: stige, nærme sig op til Flodmaalet. (Modsat falla). G. N. flæda. Sjoen fløder. (Efter Udtalen: fløde, fløe, flør). Ogsaa om noget, som bliver flot ved Søfloden; f. Ex. Baaten flødde laus. (Modsat: falla uppe, fjøra uppe). Particip: **flødd**, stegen, om Søen. Hertil halvflødd og fullflødd.
Fløda, f. et Skjær, som overskylles af Søen i Flodtid. „Fløe“, Ndm. Jf. Flud og Flæda.
flødande, adj. stigende, om Søen.
Flødarmaal, s. Flodmaal.
Fløde, n. 1) Oversvømmelse (= Flaum). Sdm. og flere. Oftest: Vatsfløde. — 2) Regnskyl, kort Regnbyge; Tordenregn (= Flod). Sogn og fl. (Fløe). — 3) Udstrømning; især Blodtab; Blodflod. Tildeels ogsaa om Springflod eller stor Flod i Søen; dog med vaklende Form, da det ogs. hedder **Fløder**, f. pl. f. Ex. „stora Fløde'“, Sdm. Jf. G. N. flæd, og flædr, f.
Fløding, f. 1) Strømning (s. fløda). 2) Søens Stigning, fra Ebbe til Flod. Sjoen er i Fløding, ɔ: har begyndt at stige.
Flødval, m. en Bugt med høi Grund, som bliver tør i Ebbetiden. „Fløval“, Nordl. Vel egentl. Flødvadel.
Fløg, n. Krog, Hals, opadbøiet Spids; paa Slæder og Skier. Valders, Rommerige. Maaskee for Flog (o').
fløge, v. s. fljuga.
Fløke (Fløkje), n. 1) en Forvikling, Knude, f. Ex. i Traad el. Garn. (Af fløkja). Helg. og fl. — 2) Vanskelighed, Knibe; en Stilling som er vanskelig at rede sig ud af. B. Stift.
fløkja, v. a. (er, te), forvikle, sammenvikle, bringe i Urede. (Af Fløke). Mest brugl. vest og nord i Landet. G. N. flækja. Particip: **fløkt**, sammenviklet. Mest i Forbindelsen: ihopfløkt. — **fløkjast**, v. n. forvikle sig (= flokna). Det fløktest i Hop fyre meg.
Fløkjing, f. Sammenvikling.
fløna, v. n. (ar), varmes, blive lunken. Nhl. (flønna). Af flø, adj.
Flør, s. Flo.
Fløs, s. Flus. **fløt**, s. fljot.
fløte, v. s. fljota, flytja, fløyta.
Fløte, n. et Sted eller Punkt. Tydal.
Fløy, f. 1) Vimpel (paa en Mast). Sv. flöj, flöjel; i Dial. fløg (Rietz 150). 2) Vindfløi (paa et Huus); Veirhane. 3) Flanke, Side, Sidebygning. (T. Flügel). Nyere Ord.
Fløy, Baad; s. Aafløy.
fløye, s. fløygja. **Fløyel**, m. s. Flygel.
Fløyel, n. Fløiel (et Slags Tøi). Holl. fluweel.
Fløyfisk, m. Callionymus Lyra. (Sjelden). Skulde hellere hedde Flogfisk.
Fløyg, m. Brødstikke; Teen hvorved man flytter og vender Fladbrød i Bagningen. Nhl. Jæd. og fl. I Smaal. **Fløy**. Andre St. Spade, Spoda. Jf. Isl. fleygr, Kile (= Bløyg).
fløygd, adj. 1) flyvefærdig, som kan flyve; om Fugleunger. G. N. fleygr. Figurlig: bjerget, hjulpen ud af en Forlegenhed. Daa var eg fløygd: da var jeg frelst af Nøden. — 2) flyvende; eller oftere: løbende. I Sammensætning som: lettfløygd, tungfløygd. Jf. avfløygd. — 3) part. af fløygja: sluppen, løssluppen.
fløygja, v. a. (er, de), lade fare, slippe af Haanden; lade noget falde. Nordre Berg. Præs. udtales fløye (for fløygjer), men Imperf. fløygde, og Imperativ fløyg; for Ex. fløyg ikkje ned Maten. Egentl. lade flyve, af fljuga, flaug. G. N. fleygja, slippe; kaste.
fløyma, v. n. (er, de), strømme, vælde frem. Tel. (Af Flaum). Hertil: **Fløym**, m. Vandstrøm; Udstrømning. Mandal.
Fløymann, Fløimand. (Til Fløy, 3).
Fløyr, s. Fleir. **Fløyra**, s. Føyra.
Fløyt, n. Hul for Seilrebet i en Mastetop (= Honbora). Nordl. Nogle St. **Fløyta**, f.
Fløyt, m. 1) Lettelse, Opløftelse; s. fløyta. 2) Boie paa Garn og Liner. Nordl. (Jf. Flot, Fljot).
fløyt, adj. 1) driftig, flog til at ordne sit Arbeide, saa at det gaar let og raskt. Nordl. (Jf. flyten). 2) rask, hurtig, snar (=

fljot). Nordl. Ogsaa i Hall.
fløyta, v. a. (er, te), 1) faae til at flyde, bringe op i Vandfladen. G. N. fleyta. (Af fljota, flaut). Fisken fløyter seg: stiger op i Vandfladen. Ogsaa: holde oppe paa Vandet. Baaten fløyter seg godt: flyder let paa Bølgerne. (Nordl.). Ein lærer snart symja, naar ein berre kann fløyta seg. — 2) føre noget afsted paa Vandet, drive, f. Ex. Træer el. Tømmer. Hedder mere alm. flota (o'). — 3) affløde, aftage noget som flyder eller ligger ovenpaa; f. Ex. Fedt. Fløyta Rjomen av Mjølki. (Isl. fleyta). — 4) løfte, hæve, lette op fra Grunden. Stokken var so tung, at eg vann ikkje fløyta honom. Figurlig: **fløyta seg**, o: sætte sig i Bevægelse, muntre sig, blive kvikkere. B. Stift. — 5) lette et Arbeide, hjælpe, fremskynde; især om Veiret (= flyta). Hall. og fl. Ogsaa v. n. fløyta paa: haste, skynde sig. Nordl.
Fløyta, f. 1, Masthul, s. Fløyt, n.
Fløyta, f. 2, Fløite (at blæse i). Ital. flauto.
Fløytar, m. s. Flotar.
Fløyte, m. Fløde; især om tynd Fløde. Ellers: Rjome.
fløyteleg, adj. lettende, gunstig for en rask Fremgang (= flyteleg). Nogle St. **fløyten** og **fløytande**.
Fløyteraa, f. Stang eller Stok, som rager ud over Vandet fra en Brygge og tjener til at fortøie Baade i. Søndre Berg.
Fløyting, f. Lettelse, Opløftelse; ogs. Drivning m. m., see fløyta.
fløytt, adj. 1) farbar for Baad (el. Flaade); især om Vand, som er dybt nok for en Baad. Der er fløytt i Flod: der er muligt at flyde igjennem i Flodtid. Nordl. Jf. kringfløytt. — 2) part. opflydt, oplettet; afflødet, m. m. see fløyta. Ogsaa en Form af fløyt (adj.) og flø.
fnøsa, v. n. fnyse, pruste (= frøsa). Forekommer med stærk Bøining: **fnys, fnaus, fnosi** (for fnoset, o'). Solør. Sv. fnysa. Klinger ellers fremmedt, da Lyden „fn" her er noget usædvanlig.
Fo (o'), f. s. Fud.
Fod, s. Foder. **Foddog**, s. Forlog.
Foder (Fodr), n. 1) Foder, Næring (for Dyr). I nogle Egne fornemmelig om Hø. (Østl.). Mest alm. forkortet til **Fo'er** (Foor); i Nfj. og Sdm. **Fod** (i Sammensætning Fode). G. N. fódr; Ang. fóder, Eng. fodder og food. Jf. føda. — 2) Fodring, Forsyning for en vis Tid; især for en Vinter. Eit Ku-foder, Nautsfoder, Smalefoder. Jf. Foster. — 3) Klædefoder, Beklædning indentil. I dette Tilfælde overalt Foer (Foor). G. N. fódr; Sv. foder. Sjeldnere med Betydning: Hylster eller Kapsel (som i Flaskefoder), da dette oftest ombyttes med en fremmed Form „Foderal" el. „Fodrial". Goth. fódr, Ang. fodder (Skede). Jf. G. N. fódra: indstikke (et Sværd).
Foderbann, n. 1) Hindring for at søge Foder; navnlig ved et tidligt Sneefald om Høsten. Buskr. (?). — 2) en Feil eller Skade i Munden paa Dyr. Smaal. (Maaskee Foderband).
Foderfang, n. en Favnfuld Hø. Nogle St. Foerfanga(n). Hall. Vald.
Fodergras, n. Fodergræs.
Foderhus, n. Lade, Høhuus.
Foderlass, n. Hølæs. Østl.
foderlaus, adj. foderløs.
Foderleiga, f. Betaling for Fodring, eller Vinterfoder. „Fodeleige", Sdm.
foderliten, adj. lidet forsynet med Foder, snart foderløs. Østerd.
Foderløysa, f. Fodermangel.
Fodernaut, n. et Nød, som udsættes (udleies) paa Foder. Særskilt: **Foderku**, f. (paa Sdm. Fode'kyr). **Foderkviga**, f. **Foderstut**, m.
Foder-onn, f. Høslæt (og Løvhugst). „Foeronn", Østl.
foderstelt, adj. (vel eller ilde) forsynet med Foder. „foerstellt", Østerd.
Foderverd, n. = Foderleiga. Helg. (Foervar, Foerval).
Fodn (oo), f. Forn. **fodna**, s. forna.
Fodnad, m. Fodring; s. Fødnad.
Fodne (o'), s. Forne.
fodra (oo), v. a. (ar), 1) fodre, give Foder. (Alm. fora, fore). G. N. fódra. — 2) sætte Foder (Foer) i Klæder. Ogsaa G. N. — 3) forsyne, forpleie. No maa du fodra deg vel. Particip **fodrad** (fora'). Det er han vel fodrad med: dermed er han vel forsynet.
[**fodra** (oo), v. a. fordre. Efter det tydske fodern (= fordern). Hertil **Fodring**, f. Krav.
Fodring, f. Fodring; Forsyning med Foder. Eit Aars Fodring: Foder for et Aar. (Sædvanlig udtalt Foring).
foen, adj. bleg, sygelig; s. faaen.
foga (o'), v. a. (ar), stoppe sammen, proppe. Tel. s. fogla.
fogla (o'), v. n. 1) stoppe, især om at lave Pølse. Sdm. 2) kludre, pusle med noget (fikla, fitla); jf. fokla. Hertil **Fogling**, f. Kludren, seent Arbeide. Sdm.
Fok (o'), n. 1) Fog, Fygen, Drev. Af fjuka, fauk. G. N. fok (sandfok, snjáfok). 2) Tummel, Løben, Vimsen; ogsaa: Hast, Skynding (ligesom Driv).
foken (o'), part. føgen, dreven; s. fjuka.
Fokflaga, f. Vindbyge med Fog og Drev.
Fok-jord, f. et Slags meget løs og let Jord. Smaal.
fokla, v. n. kludre, pusle (= fikla, fogla). Smaal. **foklesam**, adj. seenfærdig, ubehændig.
Foksand, m. Flyvesand.

Fokveder (-veer), n. Storm og Drev.
Fol (oo), n. Tosse, Dumrian. Ryf.? (Norske Magasin 3, 238). Ogsaa meddeelt fra Rbg. Jf. Handfol. G. N. fól, Eng. fool. (Henføres til Fr. fol, fou; Ital. folle: naragtig).
Fol (for Ford), f. s. Forda.
fola (o'), v. n. (ar), faae Føl; s. fylja.
Fold, f. Jord, Land (?). I nogle Stedsnavne. (G. N. fold, Slette). Dunkelt i gamle Viser. (Landst. 548, 549).
folda, v. forslaae, o. s. v. see folla.
Fole (o'), m. Fole, ung Hest. Nogle St. Fola (Folla), Faalaa. G. N. foli. Ogsaa brugt som Lokkenavn til Heste. Jf. Fylja.
Folebrot (o', o'), n. et Slags Sygdom i Hestens Fødder. Mandal.
folen (oo), adj. 1) forskrækket, som føler en Gysen. Nfj. 2) fæl, gyselig. „Dæ va so fole te sjaa". Sdm.
Folga, f. 1, Aftægt, Føderaad af en Gaard (= Kor, Livøyre). Ryfylke. G. N. fulga, Opholdsmidler. — Hertil **Folgefolk**, n. Folk som have afstaaet sin Gaard imod en vis aarlig Aftægt. Særskilt: **Folgemann**, **Folgekona** (o'), **Folge-ekkja**. Jf. Forlog.
Folga, f. 2, et tyndt Dække, især af Snee. Sogn. (Jf. G. N. folginn, skjult).
Folge (Folgje), m. let Aske paa Gløder, Falaske. Sdm. (sjelden). Jf. Fal, Falske.
folgefri, adj. fri for Aftægt (Folga), om en Gaard. Ryf.
Folk, n. 1) Folk, Mennesker. Sædvanlig om et ubestemt Antal; f. Ex. finna Folk. Tala med Folk. Der var ikkje Folk inne. Saaledes ogsaa: litet Folk; myket Folk; sjeldnere: mange Folk. Derimod ikke med et Talord, f. Ex. tie Mennesksjor; tolv Mann, o. s. v. Afvig. **Fokk**, Sætersd. G. N. folk. — 2) Mandskab, Arbeidsfolk, Deeltagere i en vis Bedrift. Derimod sjelden om nogen Arbeidsklasse eller Masse af simplere Folk (T. Volk), da dette helst udtrykkes ved „Aalmuge". — 3) Familie, Huusfolk, Indbyggerne paa et Sted (en Gaard). Ofte med et Stedsnavn, som: Nesfolket, Vika(r)-folket, Dalsfolket ꝛc. Ogsaa med Begreb af en agtværdig Familie. Vera hjaa Folk. Koma til Folk. Fara aat som Folk. Det var ikkje Folkom likt („Folkaa likt", Sdm.): ikke efter ordentlig Folkeskik. — 4) Slægt, Paarørende; saaledes ogsaa Folkeslag, Stamme; Nation. Eg vilde finna Folket mitt. Han vil heim og vitja Folket sitt: besøge sine Slægtninger. — 5) om Mand og Kone; f. Ex. tilkomne Folk (et noget aldrende Par); lause Folk (ɔ: uden Gaard eller fast Stilling). Om et enkelt Menneske siges derimod Mannfolk, el. Kvinnfolk; dog forekommer ogsaa „Folk" i denne Betydning; f. Ex. „eit gildt Folk", ɔ: et dygtigt Menneske. (Valders). Mere alm. Verda Folk, ɔ: blive et ordentligt Menneske. Dei hadde gjort Folk av honom. (Ogsaa i Svensk). — I Sammensætning tildeels Folka (Søndre Berg.), men mest alm. Folke (med haardt k), hvor „e" kan ansees som blot Forbindings-Vokal for Vellydens Skyld, da det egentlig skulde hedde „Folk" (f. Ex. Folkferd, Folkmengd), hvilket ogsaa bruges i Trhj. Stift.
folka, v. a. (ar), 1) befolke. Folka upp eit Land. (Sjelden). 2) vænne til Omgang med Folk. (Sv. folka) **folka seg**: a) danne sig, vænne sig til Orden og Folkeskik. b) være fornuftig (s. folkeleg), lempe sig, holde Maade.
folk-audt, adj. n. øde, blottet for Folk; om et Sted. Trondh.
Folk-augo, pl. i Forbindelsen „i Folkaugom", ɔ: aabenlyst, for Alles Øine. Far ikkje so aat, midt i Folkaugo(m). B. Stift.
Folkebein, n. Menneskebeen. Saaledes ogs. **Folkehaar**, n. **Folkehud**, f. **Folkekjøt**, n. (= Mannkjøt).
Folkebragd, f. Folkeskik. Hall.
Folkefar, n. Spor efter Mennesker. Hedder ogsaa **Folkefet** (e'), n. og paa Østl. **Folkeslag**, n.
folkefaren, adj. befaret af Mennesker.
folkefaatt, adj. n. = faament. Hall. og fl.
Folkeferd (-fær), f. menneskelig Adfærd; ogsaa Folkeskik, Orden.
Folkefora (oo), f. Spor til Behandling af Mennesker. S. Fora.
Folkefot, m. Menneskefod.
folkefræg, adj. om en Gaard eller et Værk, som behøver mange Arbeidsfolk. (S. fræg). Tel. Hard. Shl. Nogle St. **folkefrek**.
folkeful, adj. s. folkevond.
Folkeføre, n. Slægt, Folkeslag. Hall.
folkegjengd, adj. 1) fremkommelig, som kan betrædes af Mennesker. 2) erfaren, vant til Omgang med Folk. Tel.
Folkegjerd (gjær), f. menneskelig Virksomhed; ogs. Orden, Folkeskik.
Folkehald, n. Bekostning for at underholde Arbeidsfolk.
Folkehjelp, f. tilstrækkelig Mængde af Arbeidsfolk.
Folkehop (oo), m. Hob af Mennesker.
folkekjømd (el. -kjøm), adj. om et Sted, som er meget tilgjængeligt, meget besøgt af Fremmede. Der er folkekjømt paa den Garden. Tel.
Folkekynd, f. menneskelig Natur. Sjelden.
Folkelag, n. ordentlig Skik, Folkeskik.
folkeleg, adj. 1) menneskelig, som passer for Mennesker. D'er ikkje nokot folkelegt (om en umenneskelig, dyrisk Fremfærd. — 2) sømmelig, anstændig, passende for et godt Selskab. — 3) om Mennesker: fornuftig, ordentlig i Opførsel; ogsaa: mild, lempelig, venlig (omtrent som human).
Folkelivnad (i'), m. ordentligt Levnet; Samliv som passer for Mennesker.
Folkeløysa, f. Mangel paa Folk.

Folkemagt, f. Menneskekræfter.
Folkemat, m. Menneskeføde.
Folkemengd, f. Folkemængde.
Folkenamn, n. Menneskenavn, Personsnavn.
folkerik, adj. vel befolket, folkerig.
folkerædd, adj. menneskesky.
folkesam (folksam), adj. meget besøgt af Folk; omtr. som folkutt.
Folkesed, m. Folkeskik.
Folkeskap, n. menneskelig Skikkelse. Hedder ogs. **Folkeskapnad**, m.
Folkeskifte, n. Ombytning af Folk (Arbeidsfolk).
Folkeskjemma, f. en Beskjæmmelse for Folk, el. for et Selskab. Tel. og fl.
folkeskjerr, adj. = folkerædd.
Folkeslag, n. 1, Folkestamme, Nation; ogs. Slægt, Familie, især med Hensyn til visse Egenskaber. F. Ex. Eit stort Folkeslag: en Slægt, som udmærker sig ved stor Vært eller Høide. Eit spakt Folkeslag: en Slægt af stille, spagfærdige Folk.
Folkeslag, n. 2, Spor, s. Folkefar.
Folkestraum, m. fremskridende Masse af Mennesker.
Folkestrok, n. Flok, Følge, s. Strok.
folkestygg, adj. menneskesky (s. stygg). B. Stift, Nordl. I Ork. **folkstyggjen**.
Folketal, n. Folkemængde.
Folketyne, n. s. Manntyne.
folkevan, adj. vant til Omgang med forskjellige Folk, erfaren, verseret. Om Dyr: tam, huusvant. Hedder ogsaa folkevand.
folkevand, adj. kræsen i Valg af Selskab.
Folkevase, m. en Folkehob. Helg.
Folkeveder (veer), n. saadant Veir, at Mennesker kunne være ude eller komme afsted.
Folkevis (ii), f. Folkeskik. Paa Folkeviis: paa en sømmelig Maade.
Folkevit (i'), n. menneskelig Forstand.
folkevond, adj. om Dyr: arrig, ond imod Mennesket. Østl. Ved Trondh. **folkful**.
folkutt, adj. folkerig, fuld af Folk; ogsaa om et Sted, som er beleiligt for Samfærdsel og meget besøgt. Hall. Gbr. Sogn og fl. (Nogle St. folkaatt, folkette). Ellers folkesamt, folkekjømt.
Foll, f. 1, en Fælde, f. Ex. Musefælde. Trondh. Sdm. og fl. Ellers: Fella.
Foll, f. 2, Mening, Tykke, hvad En synes. „E maa si' de mi Foll". Ork. (sjelden).
Foll, n. (pl.), Foldrighed; Kornets Mængde i Forhold til Halmmængden. „Dæ vart lite' i Follaa", ɔ: det gav lidet af sig i Tærskningen. Sdm. (= litet til Falls, Østl.). Kunde ansees som Fleertal af Fall, men hedder paa nogle Steder **Fold** (i Foldaa); s. følg.
folla, v. n. (ar), frugte, give noget af sig, give mange Fold. „Dæ folla lite", siges naar Kornet i Tærskningen bliver mindre, end man havde ventet efter Straa-Mængden. Ogsaa: gjøre Fremgang, lykkes, forslaae noget; f. Ex. om et Arbeide. „Jau no folla dæ": nu gaar det fra Haanden. Sdm. Ndm. Ork. Gbr. I Sfj. hedder det **folda**, hvorved Ordets Form bliver mere tvivlsom og synes at støtte sig til det danske „Fold", skjønt det da hellere skulde hedde falda. — Hertil **Folling**, f. Udbytte ꝛc.
Follog, s. Forlog. **Follogo**, s. Forloga.
follug, adj. foldrig; om Korn, som giver en rig Mængde i Tærskningen (s. Foll). Ork. og fl. (follau). Hedder ogsaa **follrik**. Trondh.
folna (o'), v. n. visne, svinde hen. Sogn. G. N. fölna, blegne. — I Valders derimod: **folna** (oo): hensmuldre, blive til Støv.
Folning, s. Fording.
fomme, tumle (= tulla), s. fuma.
Fomme, en Taabe; s. Fume.
Fon, s. Forn og Faan.
fona (o'), v. n. gyse, føle en Rystelse; eller svimle. Østerd. Nogle St. **fone**. Ved Drammen forekommer et **fone** (oo), i Forbind. „fone itor" (ut or?), ɔ: besvime. Jf. folna. Om et andet „fona" s. forna.
Fong (Faang), f. Gjærdeved, kløvede Træer til at opsætte Gjærder af. Ogsaa et enkelt Stykke af saadan Ved. I dette Tilfælde med Fleertal **Fenger** (Feng'r); altsaa ganske adskilt fra Fang, n. Smaal. — Hertil: **Fongskog** (Faangskou), m. Skov til Gjærdeved. **Fongvid** (Faangve), m. Gjærdeved.
Fonn, f. 1) Sneehob, sammendreven Sneemasse. Mest brugl. vest og syd i Landet; dog ogsaa i Nordl. (Jf. Brede, Skavl). Nogle St. **Fann**, Østl. ogsaa **Fane**, f. Smaal. Buskr. Fleertal deels Fonner, deels **Fenner** (Fenn'r); ogsaa **Fanner**. G. N. fönn, pl. fannir. Heraf fenna. — 2) Skred fra et Fjeld, Sneeskred; dog ogs. Jordskred, Steenskred. Sdm. Romsd. og fl. (Fl. Fanner). Hertil **Fonnemark**, f. Skredjord, Banker som ere dannede ved Jordskred.
fonnast, s. fornast. **Fonne**, s. Forne.
Fonnfar, n. Fordybning eller Rende efter et Fjeldskred. Ogs. **Fannfar**, Sdm.
fonnhæv, adj. udsat for Fjeldskred (= skridhætt). Sdm.
Fonnstrik (i'), n. smalere Spor efter Fjeldskred.
Fonnstøde, n. Sted hvor Snee driver sammen og bliver liggende til langt ud paa Vaaren. „Fønnstøe", Hall.
fonnutt, adj. 1) fuld af Sneedynger eller Driver. Søndenfjelds. 2) furet, gravet af Fjeldskred. Sdm.
For (oo), s. Foder og Ford.
For (o'), f. 1, Fure, pløiet eller gravet Rende. G. N. for; Sv. fåra. (Jf. Eng.

furrow, Ang. furh, T. Furche). I Tel. tildeels med Fleertal „Farir“, men dette hører egentlig til det følgende Ord og er her feilagtigt. I Sammensætn. Forar (Fora'), som: **Forarbakke**, m. den faste eller staaende Kant i en Fure. **Forarlengd**, f. Rude eller Teig i en Ager; s. Forskot.

For (o'), f. 2, Færd, Reise; s. Bufor. Han var alt komen paa For, ɔ: paa Færde, i Bevægelse. Sdm. (Ellers lidet brugl.). G. N. för, pl. farir. Af fara.

for (o'), præp. 1) for, = fyre. Forekommer som en Afvigelse; s. fyre. — 2) i Forbind. „kvat for“: hvad for, hvilken. Kvat for ein. Kvat for nokot. Kvat for Slag. Kvat er detta for Folk? Sv. för. — 3) i et Slags Udraab ved noget som forundrer eller overrasker En; omtrent som: hvilken, hvilket! For ei Skam! For ein Tull! For alt det Folk, som der var i Hop komet! — I Stedet herfor bruges paa nogle Steder „til“, f. Ex. paa Voss „Te alt da Folk!“

for (o'), conj. thi; fordi, af den Grund at. Det vardt ikkje so, at eg kom der; for eg fekk aldri Tid. Østl. Hall. og fl. Ellers mest alm. **fyre** (y'), nærmest at opfatte som „fyre di at“ (jf. G. N. því at). Dette „for“ bruges ogsaa i det danske Folkesprog, ligesaa i Engelsk, og er mere bekvemt end „fyre“, da dette har mange andre Betydninger.

for (o'), adv. 1) ved Adj. og Adv. med Betydn. for meget, i en høiere Grad end man ønskede; f. Ex. for stor, for liten; alt for seint. Alm. (Sv. för). I G. N. udtrykkes dette Begreb med „til“, ligesom Eng. too, T. zu. — 2) i Sammensætning, med flere Betydninger; saaledes: a) foran, forud (= fyre); f. Ex. Forstova, Forsæte; forsjaaleg. (Sjeldnere end „fyre“). Tildeels ogsaa med Begreberne: til Hjælp for, eller: til Hindring (Skade) for, f. Ex. forsyta, forsvara; forbjoda, fortenkja, forvilja. (Jf. G. N. fyrirláta, fyrirbjóda, ꝛc.). — b) til Overdrivelse, i for høi Grad (= ov). Med Verber og verbale Adj. f. Ex. fordriva, forkøyra; forstaden, forlegen, forvaksen. (I G. N. kun forstærkende, som forljótr, ɔ: meget styg). — c) misligt, feilagtigt. Med Verber, f. Ex. forleggja, forsetja, forgøyma. Hertil hører en Mængde reflexive Verber med Begrebet: for meget, som: forhasta seg, forsova seg, fortaka seg, o. s. v. Og ved Siden af disse nyere Ord bruges nu ogsaa endeel andre, som her maa ansees som mere fremmede eller kun som Tillempninger af tydske Ord (med „ver“), saasom: forandra, fordraga, foreina, fornøgd, Forstand, Forsøk, og fl.

for (o'), adj. tilfærdig, hastfærdig, ivrig for at komme afsted; omtr. som „framfus“. Sdm. (for'e). G. N. forr (for'r).

for (oo), adj. rask, hurtig; f. Ex. i Gang eller Arbeide. Nordre Berg. Hall. og fl. Mere brugt i Formerne **forare** og **foraste**. Afvig. **furar** og **furast**, Trondh., **folar**, **folast** (tykt L), tildeels paa Østl., dog hører dette oftere til Adverbiet **fort**. Om de sidste Former kunde hentyde paa et gammelt „ford“, er uvist. S. fora (oo) og fort.

Fora (oo), f. 1) Færd, Gang, enkelt Gang eller Udfærd. Trondh. Nordl. Han hadde gjort tri Foro(r), ɔ: været tre Gange ude (hen til et Sted). Ork. Ogsaa i svenske Dial. (Rietz, 129). — 2) Færd, Adfærd; Behandling; ogsaa: Spor (= Far). Nordre Berg. Saaledes: Udyrsfora, Vargefora, Bjønnfora, ɔ: Tegn til Overfald af Udyr (Ulv, Bjørn) paa et Kreatur, som er kommet til Skade. Jf. Folkefora. — 3) Stand, Evne, Formue. Ork. og flere. Det var jamne Foror med deim: de var omtr. lige rige, i samme Stand. „D'æ ikkje Fati'manns Fore“: det er ikke fattig Mands Evne at skaffe det. Sdm. See ogs. Forda.

fora (oo), v. s. fodra og forda.

fora (oo), v. a. (ar), skynde, haste. **fora seg**: skynde sig, gaae fort. Hall. og flere. Paa Østl. i en anden Form **forta**. G. Sv. forda: paaskynde. (Rietz 159).

fora (o'), v. a. (ar), 1) gjøre en Fure (For) i Jorden. 2) **fora seg**, om en Hest: følge Furen, gaae i ret Linie med Ploven. B. Stift.

[**foragta**, v. a. skade ved Uagtsomhed, fordærve. Sdm. Hall. Num. (Nyt Ord).

foraldrad, adj. noget for gammel.

forargad, adj. ophidset, oprørt.

foraste (oo), snarest; s. for, adj.

for-aarlege, adv. usædvanlig tidlig. Østl. (Hadl.).

forbalad, omtr. som forkavad. Nordl.

forbannad, adj. 1) forbandet. 2) forbudt, umulig, ikke at tænke paa. Nordl. (Jf. G. N. banna, forbyde).

forbarkad, adj. fordærvet i Barkningen. Uegentl. forhærdet, trodsig.

[**forbi** (tydsk), = um, fram um; fram med; umme, ute.

forbinad, forgabet; s. forbisnad. Skal ogsaa betyde: forbitret. (Guldalen).

forbisnad (ii), adj. forgabet, greben af stor Forundring. — **forbisneleg**, adj. forbausende, vidunderlig. S. bisna.

forbjoda, v. a. (byd, baud), forbyde, negte. G. N. fyrirbjóda, forboda.

Forbod (o'), n. Forbud, Negtelse. Forskjelligt fra Fyrebod.

forbrend, adj. for meget brændt.

forbrjota, v. a. (bryt, braut), 1) bryde for meget. 2) forbryde, forsynde sig.

Forbrot (o'), n. Brøde, Forbrydelse.

forbroten (o'), brækket til Skade.

Forbust, f. Børste paa en Traad (til Sko-

søm). Trondh. Nordl. Jf. Busteleiv.

forbyta, v. a. forvexle, bytte feilagtigt. Forbyta seg: bytte til Tab.

Ford (Foor), m. Vei over en Sump, eller igjennem Bække og Vandpytter. Jæd. (Hæskestad), mest som Stedsnavn. Jf. Eng. ford; T. Furt (Vadested).

forda (fora), v. a. (ar), 1) føre frem, bringe afsted; flytte, transportere. Trondh. Helg. og fl. Oftest: fora, fole, fol' (med tykt L); f. Ex. „fol' ut": bringe ud. G. N. forda. (Sv. Dial. fola. Rietz 129). — 2) refl. forføie sig bort, flye, pakke sig. „Dæ vardt so, han laut fol' se", Ork. G. N. fordast. Jf. ogsaa fora.

Forda (Fora), f. Førsel, Transport; en Byrde eller Dragt, som føres paa een Gang; f. Ex. to Bøtter Vand (Vatsforda). Trondh. (Udt. Fore, Foor', Fool'). Sv. fora (fola). Jf. Ferd. — I Gbr. **Fol** (Fool), om en vis Portion. I Tydal **Fol'**, om en Stund, en enkelt Gang; hvilket da falder sammen med det fornævnte Fora.

fordeilt, adj. forarmet, ruineret. Helg.

fordervad, adj. kommen til Skade; svag, syg. (Jf. G. N. fordjarfa, som vistnok er optaget af Tydsk).

Fording, f. Fremførsel, Flytning; s. forda. Oftere i Formen **Fordning** (Foorning). Hertil **Fordingskap**, m. Befordring (paa en Vei), Skyds, Reisehjælp. Nordenfjelds. Sædvanlig: Foringskap, og Forenskap; ogs. Forning-, el. Folningskap. Indh.

fordoa, v. s. fordubla.

fordom, adv. fordum, i forrige Tider. (G. N. fordum). Bekjendt, men lidet brugl.

[**fordraga**, v. a. taale, udholde. **Fordrag**, n. Taalmodighed; Udsættelse, Henstand. Smaal. **Fordragsord**, Ord som ere haarde at taale. Sdm. (Nye og fremmede Ord).

fordriva, v. a. drive for stærkt.

fordrygja (seg), v. a. (er, de), forsinke sig, nøle for længe.

fordubla, v. a. forøde, sløse bort. Trondh. Sogn, Hall. og fl. I Hall. ogsaa at forstyrre, bringe i Uorden. Egentl. forøde ved Dobbel (Spil). I Sogn siges ogsaa: fordoa.

Fordyr (y'), f. ydre Dør. Ellers kaldet Utdyr, Yterdyr.

Fordæda, f. noget frygteligt, en uhyggelig Ting eller Tilstand. „Fordæa", Nhl. G. N. fordæduskapr, Trolddom; fordæda, en Hex.

fordøma, v. a. (er, de), fordømme. G. N. fyrirdæma og fordæma. **Fordøming**, f. Fordømmelse.

Fore, s. Fora, Forda.

Foreign (o'), f. Forvarsel for en Hændelse, saasom for et Dødsfald. Nordl. G. N. forynja. Jf. Foring, Fyrerunar.

Foreldre, n. Forældre, Fader og Moder. Mest alm. i Fleertal; sjelden kollektivt, som „Foreldre mitt", Ork. G. N. foreldri, om Stamfædre eller Aner. — **foreldrelaus**, adj. fader- og moderløs.

for-elta, v. a. (er, e), jage eller drive for stærkt. Jæd. — Particip **for-elt**: heftig forfulgt eller jaget; ogsaa: udmattet af Flugt. Nedenæs.

for-enkjeleg, s. einkeleg.

for-eta (seg), v. æde for meget.

Forfader, m. Stammefader. Helst brugt i Fleertallet: Forfeder (-fæd'r).

Forfall, n. 1) Forringelse, Svækkelse. Koma i Forfall. — 2) Forfald, Hindring. Tildeels i Formen: **Forfoll**, f. (egentl. n. pl.). G. N. forfall.

forfallen, adj. 1) forfalden, udløben; om Frist el. Termin. 2) brøstfældig, faldefærdig; om Huse. 3) henfalden til et uordentligt Levnet.

Forfang, n. Fortræd, Fornærmelse, Indgreb i Ens Ret. Sv. förfång.

forfara, v. a. (fer, foor), 1) gjennemfare, gjennemsøge. Dei forforo heile Skogen. Berg. Stift. 2) undersøge; ogsaa erfare, lære af Erfaring. 3) **forfara seg**: forløbe sig; tage feil. Hall. — **forfarast**, v. n. (ferst, forst), forfalde, tage Skade, ødelægges. G. N. fyrirfara: fordærve.

forfaren, adj. 1) gjennemsøgt. 2) erfaren, bevandret. 3) forfalden, forslidt. Tel.

forfjamsa(d), adj. forbløffet. Smaal.

forfjasa (seg), v. forhaste sig. Sdm. og fl.

forfjatla (seg), v. forløbe sig, sætte sig i Forlegenhed. Nhl.

forfjetrad, adj. staaende som bunden eller lammet (s. fjetra); ganske forvirret, slagen af Overraskelse, Forundring eller Skræk. Søndenfjelds. I Sogn tildeels **forfjatra** og **forfjotra** (o'); egentl. forfjøtrad.

forflamst, adj. forvirret. Sdm.

forflogen (o'), adj. forfløien; vild, overgiven.

[**forflægd**, adj. istandsat. „forflægje", v. sætte i Stand. Sdm.

Forfoll, f. s. Forfall.

forfrøyst, adj. forfrossen; s. frøysa.

forfurdad, adj. forundret. „forfura", Tel.

forfylgja, v. a. (er, de), forfølge, jage.

forfælande, adj. forfærdelig, frygtelig.

forfælt, adj. forfærdet, forskrækket. (Af fæla). S. forfærd.

forfærd, adj. forfærdet (= forfælt). Mest alm. forfært. — **forfærleg**, adj. forfærdelig. Jf. Sv. förfärlig, af förfära, v. (skrække), som vel kan henføres til „Faare".

forføra, v. a. (er, de), forføre, forlede.

forføtta, v. a. (ar), sætte ny Fod eller nyt Overlæder i Støvler. **Forføtte**, n. et nyt Overlæder. (B. Stift). **Forføtting**, m. Støvle som er „forføttad". (Østl.).

Forføtla, f. ny Fod i Strømper. Hall.

forgalen, adj. rasende; yderst slem eller uordentlig; s. galen.

Forgang, f. Fyregang.
forgangast, v. n. (Præf. forgjengst), forgaae, ødelægges. D'er so sterkt, at det kann aldri forgangast. B. Stift.
Forgard, m. Forgaard. (Sjelden).
Forgift, f. Gift (= Eiter). — **forgiftig**, adj. giftig.
forgiva, v. a. (giv, gav), give for meget; ogsaa: give feil, uddele feilagtigt.
forgjengd (oo), adj. hurtigt gaaende. Hall. (Til for, adj.).
forgjera, v. a. forgjøre, forhexe. Hertil **forgjord**: forhexet; besat.
Forgjæve, n. (?), i Forbind. „til Forgjæves": til ingen Nytte. Er vel kun en Efterdannelse af Dansk forgjæves, Tydsk vergebens.
forglost (oo), adj. = forstird. Tel.
forgripa (seg), v. forgribe sig.
forgrunig (u'), adj. tankefuld, grublende. Hall.
forgylla, v. a. s. gylla.
forgøyma (gj), v. a. gjemme noget paa urette Sted (saa at man ikke selv finder det).
forhaga, v. a. (ar), fordærve, spilde, gjøre unyttigt. „forhaagaa", Tydal. G. N. forhaga, misbruge.
forhalda, v. a. (held, heldt), hindre, tilbageholde; holde for længe. Nogle St. ogsaa **forhalda seg**: opholde sig paa et Sted. (Mindre rigtigt). — **forhalden**: hindret, forholdt.
forhasta (seg), v. forhaste.
forhatig, adj. hadsk, hadefuld.
forhefta, v. a. (er, te), hindre, forsinke.
forherdig, adj. yderst hidsig eller dristig, som ikke ændser nogen Hindring. B. Stift.
forhita (i'), v. a. gjøre for hedt.
forhova(d), adj. overdreven, umaadelig, alt for stor. Trondh. (Selbu).
forhugad (u'), adj. meget lysten, ivrig, hidsig efter noget.
forhuteleg, adj. skammelig. Lof. Sdm.
forhyggja (seg), v. vantrives (paa et fremmedt Sted), s. vanhyggja.
forhædd, adj. spottet, beleet.
Forhæva, f. Fare; s. Faarhæva.
forhøyra (seg), v. forhøre sig, spørge foreløbig. — **Forhøyr**, n. Forhør (i en Retssag).
Foring (oo), f. s. Fodring og Fording.
Foring (o'), m. Spøgelse, eller egentlig: Skytsaand (Genius), som gaar forud for En eller varsler for hans Ankomst paa et Sted. Sdm. (I Folkesagn). Ogsaa kaldet Framfare. Andre St. Hug, Ham, Vardivle; jf. Foreign. G. N. foringi, En som gaar forud.
Fork, m. 1) Kjæp, Knippel, tyk Stav (omtr. som Lurk). Vald. Hall. Ogsaa i samme Betydning som Furk (s. d.). — 2) et raadnent eller trøsket Træ (= Fausk). Tel. If. G. N. forkr, Baadshage; Eng. fork, Gaffel (som henføres til Lat. furca, Kløft). I Sverige fork: Kjæp, m. m.
forka, v. a. varsle, advare, formane. Ved Trondh. (Tydal). Maaskee **faarka**, see faara. I svenske Dial. farka: frygte; forka: advare.
forkasta, v. a. kaste feilagtigt.
Forkaup, n. Forkjøb. **Forkaupsrett**, m. Fortrinsret til at kjøbe.
forkaupa (seg), v. kjøbe for dyrt.
forkava (seg), v. paatage sig for meget. — **forkavad**, adj. overlæsset, belæsset med Arbeider og Omsorger; besværet af meget Overhæng. B. Stift, Nordl. og fl.
forkjøla, v. a. kjøle for meget. **Forkjøling**, f. Sygdom af Forkjølelse.
forklumsad, adj. forstummet. S. klumsa.
forklædd, adj. 1) for meget klædt. 2) forklædt, i fremmed Dragt.
forkomast, v. n. (kjemst, komst), komme bort, gaae tabt.
forkomen (o'), 1) bortkommen, tabt. 2) kommen i Knibe, forlegen, raadvild. B. Stift.
forkosta, adj. overvældende, alt for svær. Nedenæs. Maaskee af et Subst. Forkost?
forkrokt, adj. forvreden, for stærkt bøiet eller krummet.
forkunn, adj. 1) begjærlig, lysten. „E va saa forkunn i dæ". Gbr. (If. forviten). — 2) lækker, velsmagende, meget appetitlig. Gbr. Ogsaa **furkunn**, Ork. Indh. (Sv. Dial. fårken, fårkån). Egentlig skulde der ogsaa være et Subst. **Forkunn**, f. (Lyst); jf. G. N. forkunnar: særdeles, meget. — Hertil: **Forkunn-mat**, m. Lystemad, god og sjelden Mad. Gbr. I Ork. Furkunnmat.
forkvissad, adj. forvirret, overrasket. Hall.
forkynna, v. a. forkynde; s. kynna.
forkøyra (kj), v. a. (er, de), drive for stærkt. **forkøyrd**, forkjørt; f. Ex. om Heste.
Forland, n. Strand hvor det er vanskeligt at lande; en Havkyst uden Indløb eller Bugter. Nordl. og fl.
forlastad, adj. for tungt ladet; om Fartøi.
forlata, v. a. (læt, leet), 1) forlade, opgive, vige fra. 2) forlade, tilgive (En hans Feil). I begge Betydn. G. N. fyrirláta; Sv. förlåta. Hertil: **forlaten**, forladt. **Forlating**, f. Forladelse. (Nu sædvanlig Forlatelse, n.).
forlaupa (seg), v. forløbe sig.
forlegen (e'), adj. forligget, som har ligget for længe; f. Ex. om Træ. Mest alm. forlegjen, -leien. — Ogsaa brugt i den fremmede Betydn. forlegen, raadvild.
forleggja, v. a (legg, lagde), lægge feil, paa urette Sted. Particip **forlagd**.
forlegsa, adj. forsinket, længe opholdt; saasom ved Modvind. Sdm.
Forlende, n. 1) Flade ved Søen under et Fjeld (?). Senjen. G. N. forlendi. 2)

en aaben Havkyst (= Forland).
forlest, adj. 1) forlæsset; for tungt, om et Læs. 2) overlæsset, besværet med Omsorg og Arbeide. B. Stift, Rbg. og fl.
forliden (i'), adj. forløben; for langt fremskreden; om Tiden. (Mest alm. forlien, forleen). D'er ingi Tid forlidi: det er endnu tids nok, det er ikke for seent.
[**Forlik,** n. Forlig; Overeenskomst. — **forlikast,** v. forlige sig; komme overeens. **forlikte,** adj. pl. forligte; ogs. enige om noget. Nye Ord.
[**forlisa,** v. n. lide Skibbrud. Af Tydsk.
forliten (oo), s. foderliten.
forljuvleg, adj. overmaade behagelig. „forjuvle", Østerd. (Trysil).
Forlog (o'), n. (pl.), 1) Aftægt, Føderaad af en Gaard (= Folga, Livøyre). Hall. (med tydeligt „rl"); Rbg. Nedenæs, Tel. Num. i Formen **Follog,** ogsaa **Follaug,** og øverst i Tel. **Foddog.** — 2) Underholdnings-Bidrag til fattige Folk (omtr. som Legd). Tel. — 3) et Fattiglem, Menneske som bliver underholdt af Sognet (Communen). Tel. i Formen „Foddog". — Egentlig Forlag; G. N. forlag, Forsørgelse, Underholdning. **Follogsfolk,** n. ældre Folk som nyde Aftægt af en Gaard (s. Folgefolk). Tel. (Tinn), Num. I ældre Skrifter findes: „Follo", en Fostersøn. (Wilse, Spydebergs B.). „Folaage", Arvelod. (Strøm, Søndm. 1, 509).
Forloga (o'), f. Skjæbne, Tilskikkelse (jf. Fyreloga). Tel. „Follogo" (Landstad 472, 553). Egentl. Forlaga. G. N. forlög, n. pl.
Forlov (o'), n. Tilladelse.
forlova (seg), love for meget. Ogsaa: binde ved et Løfte; trolove. Nyere Brug.
Form, f. Form; Mønster, især Model til at støbe eller presse i; f. Ex. Knappform, Ljosform, Osteform. G. N. form, n. af Lat. forma, f.
forma, v. a. (ar), forme, danne.
formana, v. a. formane. (Nyt Ord).
Formann, m. Formand (= Fyremann) G. N. formadr.
formaa, v. a. (r, dde), formaae, kunne, have Evne til. Nyere Ord.
formegtig, adj. meget stor og drøi. Nhl.
formeinka, v. a. formene (= meinka).
formeir, adj. bedre, fortrinligere. Superl. **formest:** bedst, dueligst. Helg. Indh. Ork. Østerd. „Dæ all' for-meste": det allerbedste. (Ork.). Sv. förmer.
Formyndar, m. Formynder. (Af Tydsk).
formyrkja, v. a. formørke (s. myrkja). **Formyrkning,** f. Formørkelse. Oftere „Formyrkjelse", n.
Formysa (y'), f. Paaskud; Udflugter, Undskyldninger. Mest i Fleertal. Hard. Sogn, Sfj. Paa Jølster: **Fornjøse,** pl. Dunkelt Ord.
formødd, adj. besværet; udmattet.
Forn (oo), f. Gaver, Foræringer; især Madvarer at sende til En, som skal holde Gjæstebud; Bryllupsmad. Efter Udtalen: **Fodn** (oo), Hard. Voss; **Fon,** el. **Fone** (pl.), Nhl. Sogn; **Fonn, Funne,** pl. Sfj. **Fønn, Fønner** (pl.), **Fonner,** Østl. (Smaal. Solør, Rom. og flere). G. N. fórn, f. Gave; Offer. Jf. forna. — Ellers kaldet: Føring, Sending, Beiningar, Reidingar, Nysta.
forn (o'), adj. gammel, gammeldags. Forekommer i Tel. (Mo) i Forbindelsen: **den forne Tidi,** eller **Forntidi:** Oldtiden. Ogsaa meddeelt fra Ryf. i Formen fonn, eller fodn (o'). G. N. forn; Ang. fyrn; Sv. forn (fordne). Jf. fornast, Forne, Fyrne, Fynd. Ordet fortjener at komme til videre Brug.
forna (oo), v. n. (ar), bringe Gaver eller Gjæstebudskost (Forn). „fodna", Hardang. „fona", Nhl. „fønne", Smaal. G. N. fórna, give, offre. — **Fornekorg,** f. Kurv med „Forner". — **Forning,** f. Fremsendelse af Gjæstebudskost. Paa Østl. „Fønning", som ogsaa synes at betyde: Sammenskud efter Aftale. Saaledes „Fønningslag", n. Selskab som foranstalter et lidet Gjæstebud ved Sammenskud.
fornamd, bemærket; s. fornema.
for-nask, hidsig, s. nask.
fornast (o'), v. n. (ast), frønnes, blive skrøbelig af Alder; om Huse. Jæd. (Lunde) i Formen fonnast (s. forn). G. N. fyrnast.
Forne (o'), m. (n.?), gammelt Græs, visnede Straa fra en foregaaende Sommer. Efter Udtalen: **Fodne** (o'), Sogn; **Fødne,** Vald. Hall. **Fonne,** Tel. (Ved Trondh. Fynne). I Sverige forna, förna, f. (Rietz 160). Jf forn.
fornema (-næma), v. a. mærke, opdage, træffe paa, f. Ex. en Fiskestiim i Søen. Paa nogle Steder (Tel. Hall.) med stærk Bøining: **fornem, fornam, fornomet** (o'); men ellers almindeligst: **fornem, fornamde, fornamt;** hvortil ogsaa et sjeldnere Infinitiv: **fornemja.** (Vald.). Nyere Ordform; s. nema og nemja. — Hertil: **Fornemsla,** f. Mærkelse, Opdagelse. Ligesaa: **Fornemíng,** f. og „Fornæmelse", n.
Forneste, n. Fosterhinde, tyndt Hylster som omgiver et Foster og som brister under Fødselen. Nfj. Sfj. Isl. fornisti (?), fornysti (Haldorson).
Forning (oo), s. forna, og Fording.
[**fornisa,** v. a. sætte Fernis paa. **Fornising,** f. Fernis, Glassering. Tydsk Firniß, firnissen; Eng. varnish; Fr. vernisser, vernir, forklaret som „vitrinire" af Lat. vitrum (Glas). Diez, R. W. 1, 438.
Fornjøse, s. Formysa.
Fornskap (oo), s. Fording.
Forntid (o'), f. Oldtid, s. forn. Skulde

ogsaa hedde **Forneskja**, f., hvortil der findes Spor i en Beretning fra Gbr. af 1755 (trykt i Budstikken 1824, S. 102), hvor der tales om „Kæmper, ɔ: harniskede Mænd, hvilke de ældgamle Mænd nu omstunder kalde fordniske Mænd“. (G. N. forneskju menn).

fornæm, adj. fornem; fortrinlig. — **fornæmst**: vigtigst, betydeligst. Nyere Ord. Jf. næm.

fornærma, v. a. fornærme, forurette. (Nyt Ord).

[**fornøda**, adj. el. adv. fornøden. Trondh. Sdm. og fl. En meget forvansket Form; jf. T. von nöthen; Sv. af nöden. See Naud, Torv, Trong.

fornøgd, adj. 1) kjed, overmættet, som har faaet mere end nok. Trondh. Sdm. og fl. — 2) fornøiet. Rettere: nøgd.

Foronn, s. Foderonn.

forpakta, v. a. forpagte, leie, fæste.

forpantad, adj. tagen i Beslag, besat, ikke længere ledig. Sdm.

Forraad, f. 1) Forraad, Forsyning (= Fyreraad). Sjelden. 2) daarligt Raad eller Anslag; en vanskelig, farlig Sag. Trondh.

forraada, v. a. (er, de), forlede, føre i Forlegenhed ved onde eller uheldige Raad; ogs. forraade. — **Forraadar**, m. En som giver uheldige Raad; ogs. en Forræder.

forraadd, adj. 1) forledet, forvildet. 2) forlegen, kommen i Knibe. Nordl.

forrenna (seg), v. forløbe sig.

Forrosk, et Slags Fisk, s. Frusk.

Fors, m. og **forsa**, v. s. Fos, fossa.

forsagd, adj. forud aftalt, eller accorderet; om Arbeidsløn. Arbeida paa forsagt (nogle St. paa forsagd): arbeide for en Betaling, som ikke regnes efter Tiden (Dagene), men kun for et vist forelagt Arbeide.

forsaka, v. a. negte, afslaae et Tilbud. B. Stift. (Ang. forsacan). Jf. saka.

forsedd (ee), adj. forsynet, forsørget.

forselja (seg), v. sælge for billigt, eller til Tab.

Forset, n. 1) Forsæt, Beslutning. (Lidet brugl.). 2) see Forsæte.

forsetja, v. a. (-set, sette), 1) forøde, spilde, ødsle bort; egentl. sætte paa urette Sted. Vald. Hall. Num. 2) sætte i Knibe, klemme, trænge haardt paa. Mere alm. 3) reflex. paatage sig for meget.

forsett, adj. om en Baad: for meget ladet (= forlastad); om et Sted: for tæt besat, for trangt; om en Stilling: slem, vanskelig. D'er reint forsett: det er en rigtig slem Knibe.

forsjaa, v. a. (ser, saag), see feil, tage feil. Forsjaa Kortet sitt: tage feil af sine Kort. Forsjaa seg: forsee sig, gjøre ilde.

forsjaaleg, adj. forsigtig, varsom. Tel. I Hard. **forsjaal**, tildeels med Betydning: bly, undseelig. G. N. forsjáll og forsjálegr.

forskapa, v. a. vanskabe, gjøre ukjendelig.

Forskil (el. Forskjel), see Skil.

forskinen (i'), adj. fortørret, skadet af Tørke (Skin). Tel. og fl.

forskoren (o'), for meget beskaaren.

Forskot (o'), n. en Strimmel eller smal Rude i en Ager. Voss, Sfj. Paa Sdm. omtrent som „Foralengd“, ɔ: en Teig til at pløie. (Til For, f.).

forskreva (seg): skræve for stærkt, saa at det gjør ondt.

Forskrift, f. = Fyreskrift.

forskræmd, adj. forskrækket.

forskutla, v. a. forøde, sløse bort.

Forskygge (gj), n. et skyggefuldt Sted.

forskylda, v. a. (er, e), gjengjælde, vederlægge. Mest om en Erstatning, som gives efter Godtbefindende uden nogen Aftale.

forslaa, v. n. (slær, slo), forslaae, hjælpe, blive nok. Nyere Ord.

forsliten (i'), adj. for meget slidt.

forsmaa, v. a. (r, dde), forsmaa, ringeagte. (Particip **forsmaadd**). G. N. fyrirsmá. — Forsmaa seg: holde sig for ringe til noget, ikke vove sig frem. Helst med Negtelse. Han forsmaadde seg inkje: han afholdt sig ikke, han traadte nok saa dristigt frem. B. Stift.

forsnakka (seg): forsnakke sig. Nyt Ord.

Forsoft, f. s. Forøykt.

forsoma, v. a. forsømme, undlade. Gammelt i Tel. (Landst. 505). Ellers **forsøma** (er, de), som er mindre rigtigt, da Ordet har sin Rod i det gamle tydske sûmen, ɔ: dvæle, nøle. Hertil passer ogsaa Svensk försumma.

forsova (o'), v. a. (søv, sov), forsove (sig); tabe ved for lang Søvn.

forspana, v. a. (ar), forstrække, spænde for stærkt. Tel.

forspela (e), v. spille feilagtigt, forspille.

forspilla, s. spilla.

forspyrja (seg), v. forespørge sig (= spyrja seg fyre); sjeldnere: forsee sig i at spørge.

Forstad, m. Forstad, ved en By.

forstaden, adj. som har staaet for længe; f. Ex. om Græs og Korn. (Neutr. **forstadet**, oftest: forstae'). Ogsaa Particip af forstanda.

[**Forstand**, n. = Vit, Skyn.

[**forstanda**, v. a. (stend, stod), forstaae, skjønne. Mest alm. „forstaa“. Indført Ord.

Forstandar, = Fyrestandar.

forstavad, adj. for tæt sammensat; om nye Trækar, hvori Staverne ikke have Rum til at udvide sig i Tætningen og derfor tildeels sprænges ud fra Bunden. Hall. og fl. Hedder paa Sdm. forvida (i'), og andre St. forvea el. forvidd (i').

forstelt (oo), s. foderstellt.

forstird (ii), adj. tabt i Betragtning af noget. Standa forstird (el. forstirt): blive længe staaende for at see (stirre) paa en Ting. Ellers: forglost (Tel.), forgløst (Sdm.).

Forstova (o'), f. Forstue, lukket Gang foran en Stue. I Rbg. **Forstoga** (o'). G. N. forstofa.
forstrekkja, v. a. strække for stærkt.
forstøkkja, v. a. (er, te), overraske, forbause, skræmme. Rbg. og fl. **forstøkt**: forvirret af Overraskelse, forbauset. **Forstøkknad**, m. Overraskelse.
forsumprad, adj. bortsølet, forsømt, glemt. Sdm. Jf. Sumper.
Forsvar, n. og f. Forsvar; Beskyttelse.
forsvara, v. a. (ar), forsvare, værge for; tale til Ens Fordeel (= svara fyre).
forsverja, v. a. forsværge. **forsvoren** (o'), afsvoren.
Forsyn, f. 1) Omsorg, Omhu, Forsynlighed. Nordre Berg. G. N. forsjá, forsjón (?). — 2) det guddommelige Forsyn (providentia). Oftere Neutrum (som i Dansk); jf. Sv. försyn, f. — 3) Forsyning med Opholdsmidler, Føderaad (= Forlog). Hall. — Forekommer ogsaa i Betydningen: et usædvanligt Syn, et Vidunder. Buskr.
forsyna, v. a. (er, te), forsyne. Lidet brugl.
Forsynd, f. Fortømme paa et Fiskesnøre, en finere Snor eller Traad imellem Loddet og Angelen. B. Stift, Trondh. Nordl. Tildeels udtalt Forsynn, Forsønn. (Maaskee af synda, o: lade svømme). Andre St. kaldet Fortaum. Jf. Vad.
forsynda (seg), v. forsynde sig.
forsyta, v. a. (er, te), forsørge, skaffe Ophold; ogsaa skaffe Hjem eller Bosted. B. Stift og fl. **Forsytar**, m. en Forsørger. **Forsyte**, n. Forsørgelse. (Sjelden). **forsytelaus**, adj. forladt, uden Forsørgelse.
Forsæte, n. Bænk ved den forreste Side af Bordet i en Stue. Mest alm. forkortet til **Forsæt**, **Forset**; i Nhl. ogsaa til **Forst**. Isl. forsæti. Jf. Langkrakk.
Forsøla, f. Skygge; skyggefuld Plads. Nordre Berg. og fl. (Af Sol). Isl. forsæla. Avsøla er det, som er bortvendt fra Solen; Forsøla det som er beskygget, f. Ex. af Træer.
fort (oo), adv. hurtigt, skyndsomt, med Hast; f. Ex. ganga fort, skriva fort, lesa for fort, osv. (Sv. fort). Ved Trondh. **furt** (fuurt). Ordet slutter sig til det føromtalte Adj. for (oo) og har saaledes ogsaa Formerne: forare, foraste (B. Stift og fl.), men paa Østl. tildeels: folare, folast (med tykt L), eller endog: fortare, fortast, ligesom i Svensk. De sidste Former synes enten at være feilagtig dannede eller ogsaa at hentyde til et gammelt „ford". (Jf. Ang. forð, Eng. forth, further, Tydsk fort, o: fremad). S. ogsaa fora, v. a. Isl. fort henføres af Egilson til Adj. forr (o: ivrig).
forta (oo), v. skynde, haste; s. fora.
fortaka, v. a. (-tek, tok), 1) overvælde, angribe voldsomt. Østl. 2) anstrenge (sig) for meget. Han fortek (-tæker) seg inkje: Han tager det mageligt.
Fortale, m. Fortale. Jf. Fortolor (o'), Fyretola.
Fortaum, m. Fortømme paa Fiskesnører (= Forsynd). „Fortom", Østl.
Fortaag, n. Fortoug, Trottoir (paa Siden af en Gade). Lyder mest alm. som Fortog (o') og Fortau, men synes egentlig at høre sammen med G. N. tá (o: Vei) og saaledes at være et gammelt For-taa. Mere herom under Taag.
forteken (kj), angreben, overvældet.
Fortekkja, f. Tagskjæg, nederste Deel af et Tag (Ufs). Vald.
fortelja, v. a. (-tel, talde), fortælle, berette. Sv. förtälja. Particip: **fortald** (Neutr. fortalt). **forteljande**, adj. passende at fortælle. **Fortelnad**, m. Fortælling. Hedder ogsaa **Fortelning**, f. **Forteljing**, f. og **Fortel**, n.
fortena (ee), v. a. (ar), fortjene. **Fortenesta**, f. Fortjeneste. Nyere Ord.
fortenkja, v. a. (er, te), tænke ondt om, fortænke. (Nyere Ord).
fortenkt, adj. tankefuld, fordybet i Tanker; ogsaa: raadvild, forvirret; saa forundret at man ikke veed hvad man skal tænke. Trondh. og fl.
fortina (i'), v. fortinne. Ved Trondh. „fortaanaa".
fortjona (-kjona), v. a. (ar), fordærve, gjøre Skade paa. Sogn og fl.
Fortog (o'), n. s. Fortaag.
Fortolor (o'), pl. Raad, Formaninger. Tel. See Fyretola.
fortrengja, v. a. (er, de), trænge for stærkt paa. **Fortrengsla**, f. Fortrængsel.
fortrjota, v. n. (-tryt, traut), fortryde, synes ilde om noget. Nyere Ord, afvigende fra trjota. (Jf. T. verdrießen, Holl. verdrieten). Hertil: **Fortrot** (o'), n. Fortrydelse; ogs. Misundelse. Sfj. og fl. **fortroten** (o'), fortrydelig, misfornøiet.
fortrolla, v. a. forhexe.
fortrøyta, v. a. (er, te), overanstrenge, drive for stærkt, el. for længe.
fortulla, v. a. (ar), forvirre, forvilde. **fortullad**: forvirret, fortumlet.
forturka, v. a. tørre for stærkt.
fortvila, v. n. fortvivle. Jf. orvonast.
fortyna, v. a. ødelægge (= fortjona).
fortøygja, v. a. (er, de), strække for stærkt.
for-undrig, adj. meget forundret. Hall. Andre St. **forundra(d)**; paa Sdm. „forandra".
for-utan, præp. uden, foruden. (Jf. G. N. fyrir útan: udenfor). Afvig. forutten, forutta, og (i Hard.): foraata, som ogsaa betyder: udenad.
forvaksen, adj. forvoxen, alt for stor.
forvakt, adj. forvaaget, udmattet af lang Vaagen. Trondh. og fl.

forvand, adj. forvænnet. Adskilt herfra er: **for vand**, o: alt for kræsen.
Forvant, n. Ærende, Hensigt. Sdm. (Formodentlig et fremmedt Ord).
Forvar (oo), f. Foderverd.
forvara, v. a. (er, de), forvare, gjemme. Nyere Ord.
forvaaga (seg), v. vove for meget. **forvaagad**: forvoven, dumdristig. **forvaageleg**, adj. meget vovelig.
Forveder (Forveer), n. et stort Uveir, en meget stærk Storm. B. Stift.
forvella, v. a. (er, de), halvkoge, tillave ved et lindt Opkog. Nordl. Sdm. Tel. Particip: **forveld** (ogs. forvelt). **Forvelling**, f. foreløbig Behandling af Kjødmad ved en lind Opkogning.
forvenda, v. a. (er, de), forvende, forvanske; gjøre ukjendelig. **forvend**, part. fordreiet, forvansket. **Forvending**, f. Forvanskning, daarlig Forandring.
forvidad (i'), adj. s. forstavad.
forvilja, v. a. ville En ilde. Den som ein annan forvil, han sjølv forgjengst, o: den som vil forurette andre, han taber selv. Berg. Stift.
forvilla, v. a. (er, te), forvilde. I Tel. forvidde, ogs. forviddre. — **forvillt**: forvildet; ogsaa: yderst lysten, hidsig efter noget. Han er reint forvillt etter det.
forvinna, v. erhverve; s. vinna.
forvita (ii), v. a. (ar), laste, bebreide, forekaste En noget. „Han forvita me' fyre dæ". Sdm. (Norddalen). G. N. vita, straffe; Ang. vitan.
forviten (i'), adj. videlysten; nysgjerrig. Mest brugl. i Berg. Stift. G. N. forvitinn. Ofte ogsaa om en utidig Nysgjerrighed, ligesom Sv. förveten. Dunkelt i Udtrykket „ei Forvita-Reis", o: en Reise som man foretager blot af Nysgjerrighed. Sdm.
Forvitna (i'), f. Videlyst; Nysgjerrighed. G. N. forvitni, f. Hedder ogsaa **Forvitenskap**, m.
forvitnast (i'), v. n. søge at faae vide noget; være nysgjerrig. Sdm. og fl. G. N. forvitna.
forvitneleg, adj. som vækker Nysgjerrighed; spændende, interessant. (Lidet brugt).
forvoren (o'). adj. meget slem, fortrædelig, ret som forheret. B. Stift.
forvønen, adj. fordringsfuld, som venter for meget. Tel. Num. (Til vøna, af Von).
for-øvast, v. undsee sig, være bly, frygtsom. Hall. Vel egentl. for-evast, s. eva.
forøven, adj. 1) tvivlraadig, ubestemt. Hard. (Jf. eva: tvivle). 2) bly, forlegen af Undseelse. Tel. og fl. Jf. vanøven.
Forøykt, f. Formiddag, første Halvdeel af Dagen. „Forøkt", Nordl. — Afvigende: **Fors-oft** (Forsoft'a), den første Stund, da Køerne ere ude paa Græsning. Indh. (Snaasen). I Østerd. kaldet Morgonbeita. Modsat Kveldsoft (= Langbeita).
fos (oo), adj. utæt, svampagtig, porøs. Sogn og fl. ogsaa i Nordl. (Holl. voos). Hedder ogs. **fosen**. (Jf. posen, hosen, roven). Hertil føsa, v.
foska (o'), v. n. (ar), drive, ryge af Storm; om Søen. Nordl. (Maaskee til Fos).
fosna (oo), v. n. blive porøs (fos).
Foss, m. 1) Fos, Vandfald, brat nedstyrtende Vandstrøm. Ogsaa i en ældre Form: **Fors**, Nordl. G. N. fors; Sv. fors. — 2) Vandhvirvel, Top af skummende Bølger. Baaten gjekk, so det stod Fossen fyre honom (o: saa at Bølgerne skummede for Stavnen).
fossa, v. n. (ar), strømme, sprudle eller skumme som en Fos. I Nordl. **forsa**. (Sv. forsa). Med Omlyd: **fyssa**, Sæt. Tel. G. N. fyrsa.
Fossegrim, m. Vandvætte, Flod-Genius. Tel.
Fossekall, m. Strømstær (Fugl), Cinclus aqvaticus. Ogs. kaldet Elvarkall, Straumhest, Tussefugl.
Fossekar, m. en Tømmerdriver. Rbg.
Fosseskup (uu), n. Bjergkløft hvori en Vandstrøm styrter ned.
Fosshogg, n. en mindre Fos; Affats eller Brydning i en Vandstrøm. Tel.
Fossing, f. Strømning, Sprudlen.
fossutt, adj. fuld af Fosser eller stærke Strømninger.
Fosta, f. see Fasta.
[**Fostasie** (oo), n. stor Tønde. Holl. fustagie.
foste med, og **foste i**, s. faast.
Foster (Fostr, oo), n. 1) Fodring, Vinterfodring (= Foder). Tildeels i B. Stift; f. Ex. Kufoster (= Kufoder), Smalefoster. G. N. fóstr. — 2) Opfostring, Opdragelse. (Oftere Fostring). — 3) Foster, Afføding; især om ufødt Foster (Føtus, Embryo).
Fosterbarn, n. Pleiebarn. Særskilt: **Fosterdotter**, f. Pleiedatter. **Fosterson**, m. Pleiesøn. Ogsaa **Fostergut**, om et Drengebarn, og **Fostergjenta**, el. **Fostervækja** (Trondh.), om en Pige, som opfostres hos Fremmede. (I Stedet for Foster høres oftest „Foste", eller endog „Fost").
Fosterbroder, m. Mand, som En har været opfostret sammen med. Lidet brugt.
Fosterforeldre, n. Pleieforældre. Særskilt: **Fosterfader**, m. og **Fostermoder**, f.
fostra (oo), v. a. fostre, pleie, opdrage. G. N. fóstra. Ogsaa: fodre, skaffe Vinterfoder. Particip fostrad, f. Ex. i hardfostrad.
Fostra, f. Pleiemoder. Sjelden, uden i Barnsfostra (s. d.).
Fostring, f. Opfostring; ogsaa Fodring.
Fot (oo), m. (Fl. **Føter**), 1) Fod, Ganglem, Been (omfattende Laar, Læg og Fodblad). G. N. fótr. Fleertal udtalt Føt'er, Føt'e, Føt; i Tel. Føt'ar (G. N. fœtr). — 2) Fodblad, Lab; Fodens nederste Deel·

Jf. Ram, Lom, Labb, Hov, Klauv. — 3) Støtte, hvorpaa noget staar; f. Ex. Bordfot, Stolfot, Grytefot. Som Længdemaal (om ½ Alen) er Ordet her kun lidet brugeligt. — Koma paa Fot: komme til at gaae. Koma paa Føterne: komme op af sit Leie, af Sengen. Vera paa Fotom: være oppe. Det fell der aa Føter: det kommer derhen og ikke videre, det bliver samlet og forødet paa samme Sted (om Gods og Midler). Sdm. Det fær Føter til at ganga paa: det forsvinder hastigt. Til Fots: tilfods. (Nyere Form). Taka til Fotanne: løbe, skynde sig; ogs. flygte. B. Stift. (Genitiv i Fleertal).

Fot (o'), pl. og f. see Fat, Skofot, Aafot, Ljofot, Klyvfot.

Fota (o'), f. lidet Kar, Spand, Mælkebøtte. **Kollfota**, Voss; **Føtu**, Snaasen; **Futu** (el. Futtu), Sparbu. G. N. fata (fötur).

fota (oo), v. a. (ar), 1) sætte Fødder paa (f. Ex. en Stol), forsyne med Fod. 2) reflexivt: faae Fodfæste. D'er slik Js, at ein kann ikkje fota seg.

fotad, adj. forsynet med Fod (Fødder). Han er godt fotad, ɔ: han har gode Fødder; ogsaa: han staar sikkert. Ork. og fl. Jf. føtt.

fotad (o'), klædt, bedækket (= fatad). Tel.

Fot-ask, m. Kande med Fødder.

Fotbenk, m. Tværstok i Grunden af Baaser eller Spiltoug. Rom.

Fotbunad, m. Fodtøi, Strømper og Sko, el. Støvler. J Nordl. Fothyre.

Fotburd (u'), m. Fodskifte, Maade at bevæge Fødderne paa. Mest alm. „Fotebur" (u'). G. N. fótaburdr. Hedder ogs. Fotlag, n. og Fotferd („Fotefær", Tel.).

Fotfar, n. Fodspor.

fotfast, adj. som staar sikkert. Tel.

Fotferd, f. s. Fotburd.

Fotfeste, n. Fodfæste.

fotfim (i'), adj. rask til at gaae. Tel.

Fotfjøl, f. Fodblad (Jark). Ork.

Fotfolk, n. Fodfolk, Infanterie.

Fotfrost, n. Frost paa Fødderne.

Fotgangar, m. Fodgjænger.

fothard, adj. stærk til at gaae. Gbr.

Fothyre, n. s. Fotbunad.

fotkviden, adj. uvillig til at gaae. „fotkvien", Smaal.

Fotlag, n. = Fotburd, Fotferd.

Fotlaug, f. Fodvaskning.

fotlaus, adj. fodløs, uden Fod.

Fotmein, n. Skade i Fødderne.

fotmod, adj. træt, mat i Fødderne. Østerd. og flere.

Fotrom, n. Rum for Fødderne.

fotsaar, adj. = saarføtt.

fotsid, adj. som rækker ned til Foden.

Fotskor (o'), f. Skammel; Trin at stige op paa. Nhl. G. N. fótskör.

Fotslag, n. Skridt, taktmæssig Gang. Halda Fotslag: holde Skridt, gaae i samme Takt, f. Ex. om marscherende Soldater.

Fotspenne, n. Fodbræt; den nederste Ende af en Seng.

Fotspor (o'), n. Fodspor.

Fotstad, m. Standpunkt, Sted hvorpaa man staar; ogsaa Fodfæste.

Fotstøda, f. Stavnrum i en Baad; Rummet imellem Stavnen og det nærmeste Tværbaand (Knæ) i Baaden. „Fotstøa", Nordl. Trondh. Afvig. **Fotstaue**, Romsd. **Fostove** (o'), Sdm. Andre St. kaldet Rong (Raang), som nærmest betegner Tværbaandet i Bunden.

Fot-tak, n. Fodfæste. Tel.

fottlaus (o'), adj. sløv, tungnemmet. Jæd.

fotveik, adj. svag i Fødderne.

[**Fragt** (el. Frakt), f. Fragt, Førsel. Indført Ord; Holl. vracht, Eng. freight.

frak, dygtig; s. frakk.

[**Frakk**, m. Frak, Kjortel. (Fr. froc: Hætte).

frakk, adj. dygtig, som er i god Stand (= gild, hæv). Helst med en Negtelse. Han er ikkje frakk: ikke synderlig god, ikke just af bedste Slags. Trondh. Nordl. og fl. Nogle St. **frak**. J Gbr. **flakk**. J lignende Betydning bruges ellers: fræg, Nhl. fræk (= frek), Sogn, Shl. og spræk, Jæd. — Sv. Dial. frakk, frak (Rietz 162); i danske Dial. frag. G. N. frakkr: tapper (?). Jf. frek og frøken.

Fraknor, pl. f. Frekna.

[**Fraktur** (m.), kantet Skrift, Haandskrift som ligner trykte Bogstaver. J B. Stift „Fraktor", pl. (opfattet som Fraktord); hertil „fraktora", v. skrive med saadanne Bogstaver. (Af Lat. fractura, Brydning).

fram (udt. framm), adv. 1) frem, fremad, til Forsiden, til et forud beliggende Sted. G. N. fram; Sv. fram. Jf. fremre, fremst. — 2) frem i Tiden, til en senere Tid. Fram paa Dagen. Fram paa Hausten. Jf. ut. — 3) til Ende, til et bestemt Formaal, til Fuldførelse. Koma fram. Hava fram. Faa sin Vilje fram. — 4) til Syne, ud af et Skjul eller lukket Rum. Det kjem vel eingong fram. Jf. sleppa fram: slippe hen til en fri eller aaben Plads. — 5) ind i Landet, længere bort fra Søen. Fram i Dalen: længere ind i Dalen. Mest brugl. i Berg. Stift. (J Tværdalene ved Fjordene kan „fram" paa den ene Side af Fjorden betyde „øst", og paa den anden Side „vest"). Afvigende Brug i Trysil (Østerd.) hvor „fram" betegner Retningen imod de nedenfor liggende Bygder (navnlig Elverum). — J nogle Forbindelser er **fram** det samme som **framme** (s. d.), f. Ex. fram med Stamnen, ɔ: fremme, forud ved Stavnen. Blandt andre Afvigelser mærkes: Koma fram i Garden: komme ind, gjøre et Besøg. Gbr. Setja fram Baaten: sætte Baaden paa Land. (Anderledes i G. N.). — Fram og upp: fremad i opstigende Retning. Fram og ned: fremad i nedstigende Retning. (Egent-

lig: skraat ned over en Bjergside, i Retningen fra Søen). Fram aa Gruve, s. Gruva. Fram aa Hovde, s. Hovud. Fram aa Rame, s. Ram. — I Sammensætning med et Particip faar Ordet sædvanlig en stærk Betoning, saasom: **fram-boren** (o'), **-dregen**, **-flutt**, **-førd**, **-halden**, **-lagd**, **-leidd**, **-send**, **-snudd**, **-teken**.

framan, adv. 1) fra Forsiden, forfra. Vinden stend framan av, ɔ: blæser imod. (Nordl.). Efter Udtalen: framman (Hard. og fl.), framma, mest alm. — 2) inden fra Landet, fra et Dalstrøg (s. fram, 5). I Nordre Berg. ofte brugt som Præpos. f. Ex. „framma Dal'a", ɔ: fra den øvre Deel af Dalen. — 3) for til (= framan til). „Hesten æ skodd framma" (ɔ: paa Forfødderne). Ork. G. N. framan. — Hertil: **framanfyre** (y'), 1) foran, paa Forsiden. (framman-fø, Hard. Voss). 2) i Forveien, i Tiden forud. — **framan igjenom Verdi**: fra gammel Tid, igjennem de forløbne Tider. (frammagjønaa Vær'a, Sdm.). — **framan paa**: paa Forsiden, foran. (framman uppaa, Hard.). — **framan-til**: 1) fra den forreste Ende, forfra. 2) for til, i den forreste Deel. (Mest alm. framma-til; i Hard. framman-te). I Betydning forfra siges ogsaa: **framan etter** (framma-ette).

framand, adj. fremmed, ukjendt; indkommen udenfra, ikke hjemmehørende paa Stedet (eller i Landet). I B. Stift sædvanlig: **frammande** (men i Neutr. frammandt); ellers: **fremmende**, **fremmind**, Tel. og flere. **fremmund**, Gudbr. **frammund**, Indh. Helg. — Sv. främmande. Isl. framandi (efter Haldorson). Ang. fremede; Ght. framadi; Goth. framaþis. — Hertil: **Framandfolk**, n. Fremmede; Besøgere, Gjæster. **Framandmaal**, n. et fremmedt Sprog. (Fremmindmaal, Tel.). **Framandnamn**, n. Navn (Personsnavn) som ikke er nedarvet, ikke tilhører Landet. **Framandsed**, m. fremmed Skik. **Framandskap**, m. fremmed Beskaffenhed. **Framandstand**, n. en ny Stand, fornem Stand. Tel. (Fremmindstand, Landst. 751). **Framandvara**, f. udenlandske Varer.

framarleg, adj. som er langt fremme, langt henne paa Forsiden. „frammaleg", B. Stift.

framarlege, adv. langt fremme, i den forreste Ende. Forkortet: frammale', B. Stift; f. Ex. „han stod noko' frammale". G. N. framarla (Fagrsk. 23).

Fram-aar, f. Aare til det forreste Rum i en Baad.

fram-aat, præp. 1) frem til. 2) henimod, henved, næsten (= fram-mot).

Frambering (e'), f. Frembærelse.

Frambjoding, f. Frembydelse; Tilbydelse.

Frambloka (o'), f. Skjød eller Flig paa Forsiden. „Frambløku", Hall.

Frambrugda, f. ophøiet Kant paa Forsiden, f. Ex. paa en Sadel. Hall. og fl.

Frambud, f. forreste Rum i en Sæterhytte (= Utsel). Hall. Modsat Mjølkebud.

Framburd (u'), m. 1) Frembæren, Fremsættelse f. Ex. af Mad. 2) Fremførelse af et Ærinde. Sædv. „Frambur". G. N. framburdr, Foredrag. **Framburdskona** (o'), f. Kvinde som fremsætter Maden, i et Gjæstebud. B. Stift.

framburdsam, adj. dygtig til at fremføre et Ærinde: jf. frambærleg.

frambyrdad (y'), adj. tungt belæsset foran, el. paa Forsiden. „frambøla", Hall.

frambærleg, adj. 1) dygtig til at tale for sig, at fremføre et Ærinde. Hall. 2) aabenhjertig, fritalende. Tel.

frambøygd, adj. fremadbøiet.

Framdeild, f. den forreste Deel.

Fram-ende, m. forreste Ende.

fram-etter, adv. fremad, længere frem. Det lid frametter: Tiden skrider. Sædvanl. „fram ette"; jf. framtil.

Framfar, n. omtr. som Framferd.

Framfare, m. Forgjænger; forudgaaende Vætte eller Genius (= Foring). „Framfar", Sdm. I Indh. **Framfarre**, m. om en fremfusende, næsviis Person.

framfaren, adj. forløben, forbigangen. Framfarne Tider. D'er so Verdi framfari: det er saa Verdens Gang; det har sædvanlig gaaet saa.

Framferd (-fær), f. 1) Fremreise; modsat Heimferd. (Lidet brugl.). 2) Fremgangsmaade, Adfærd; Opførsel. 3) Fremgang, Held til at udrette noget; ogs. Virksomhed, Driftighed. Østl. D'er ikkje nokor Framferd med honom: det gaar smaat med ham, han driver ikke rigtig paa. (Sv. framfärd).

Framfjordung, m. en af de forreste Fjerdinger i en Hud eller Krop.

Framflog (o'), n. det tyngste og bedste Korn (som nemlig falder længst frem i Kastningen), = Veggfall. Romsd.

Framflutning, f. Fremflytning.

Framfot, m. (Fl. -føter), Forfod, Forbeen. Sv. framfot. Ogsaa i Spøg om En som altid vil gaae forud eller være først.

framfus (uu), adj. dristig, modig, ivrig for at komme frem. Sogn, Søndre Berg. og flere. Isl. framfúss. Tildeels ogsaa: fremfusende, altfor dristig. (Sv. framfus). I Smaal. **framfusen**: uforsigtig i at tale.

Framfusing, m. dristig Person.

fram-fyre (y'), præp. 1) frem forbi; f. Ex. Baaten kjem framfyre Holmen. 2) lige for, tæt forud, nær ved. (Egentl. framme fyre). 3) fremfor, over, hellere end. Framfyre alt annat.

framfødd, adj. fremfødt, fostret over Vinteren; om Kvæg.

Framføre, n. Fremførelse. (Sjelden). **Framføresmann**: Talsmand, Forebringer af en Sag. Rum.

Framførsla, f. Fremførsel.
Framgang, m. 1) Fremgang, Bevægelse fremad. G. N. framgangr. 2) Forfremmelse, Held, Lykke. — **Framgangsfolk**, n. Folk som staae sig godt, el. gaae fremad i Velstand.
framgjengd, adj. 1) dristig til at gaae frem, ikke undseelig eller tilbageholden. B. Stift. Paa Sdm. **framgjengst**. (G. N. framgengr: som gaar frem). — 2) gunstig for en fortsat Fremgang. Der er framgjengt: der er Leilighed til at komme frem, at gaae videre. Ogsaa om Leilighed til at vedblive i længere Tid, saaledes især om den Omstændighed, at Kreaturene kunne gaae ude og søge Foder til langt ud paa Høsten. Østl.
Framgonga (o'), f. = Framgang.
framgrytt, adv. ludende, bøiet for over. Han gjeng so framgrytt (yy). Sdm. Vistnok for framgryvt; s. gruv, gruva.
Framhald, n. Vedbliven, videre Fremgang (af: halda fram).
framhall, adj. hældende fremad.
fram-havd, adj. fremført, frembragt.
Framhjelp, f. Fremme, Befordring.
Framholva, f. forreste Halvdeel.
Framhug (u'), m. Fremadstræben, Mod, Lyst til at komme videre.
framhugad, adj. modig, villig til at gaae frem.
Framhus, n. Stuebygning; i Modsætning til Udhusene. Smaal.
framhøg, adj. høi i den forreste Ende.
fram-i, præp. 1) frem i, hen i. (Med Akkus.). Eg vil ikkje leggja meg fram i det: jeg vil ikke indvikle mig i den Sag. Sjaa fram-i: see forud! (I Seilads). — 2) fremme i (med Dativ), henne i, eller omtr. som „oppe i det". Han heve voret fram-i di: han har været i Færd med det; han har forsøgt det. Eg vardt fram-i: jeg fik prøve noget, jeg fik en slem Dyst. Ho var strengt fram-i: hun havde en haard Barselseng. Mest brugl. i Trondh. Stift.
fram-ifraa, adv. overmaade, usædvanlig; f. Ex. eit framifraa godt Aar. Rbg. Tel. Hall. Sdm. og fl. Ogsaa som adj. udmærket, ypperlig; f. Ex. ein framifraa Mann. Paa samme Maade bruges: utifraa (Nhl. og flere), og ovanyver (Voss).
Framkarr, m. forreste Tværside paa en Slæde eller Vogn. S. Karr.
Framkast, n. Noget som er fremkastet.
Framkeip (kj), m. forreste Aaretold.
framkjøm, adj. 1) fremkommelig, som kan befares. Østl. Der er ikkje framkjømt: ikke Leilighed til at komme frem. — 2) som har Fremgang. D'er ikkje framkjømt med honom: Arbeidet gaar ikke rigtig for ham. Jæd. og fl. — 3) om Personer: dygtig, driftig, flink. Tel. og fl. Ofte i Formen: **framkjømd**.
Framkjømd, f. 1) Fremgang, Fremkomst. 2) Dygtighed, Duelighed. Tel. (G. N. framkvæmd).
Framkoma (o'), f. 1) Fremkomst; Ankomst. 2) Leilighed til at komme frem. Østl. og flere. 3) Fremskridt, Forfremmelse. Nhl. og flere.
fram-komen (o'), adj. 1) fremkommen, ankommen til sit Bestemmelsessted. 2) kommen til Syne, aabenbaret; ogsaa opfyldt, om en Forventning. 3) opvoren, ude af Barnealderen. 4) forløst, nedkommen. Ho er framkomi: forløst med et Barn.
Framkøyr (kj), m. Fremdrivelse.
Framlag, n. Fremlæg; især et Lag Korn, som nedlægges i Loen til Tærskning. Nordre Trondh. I Ork. Tramlag. Ellers Berja, Lag, Rek.
fram-lagd, adj. fremlagt, forelagt.
Framlass, n. forreste Deel af et stort Læs. Sv. framlass.
Framlast, m. Last i Forrummet i Fartøi.
framlaupen, adj. dristig, fremfusende; ogsaa: næsviis. Sogn, og fl.
Framlaan, n. Fremlaan. (Sjelden).
framleg, adj. drægtig. Tel. Jf. fremmeleg.
Framleid, f. = Framveg.
framleides, adv. længere frem, i Retningen fremad. Hall. og fl. (-leies). Sjeldnere: frem i Tiden, fremdeles. G. N. framleidis.
framlenges (gj), adv. forover, til Forsiden. Østl. Trondh. og fl. Modsat baklenges.
framlengst, adv. forrest, længst fremme (= fremst). Tel.
fram-liden (i'), adj. fremskreden, om Tid. D'er so langt framlidet. (fram lee').
Framlut (u'), m. forreste Deel.
framluten (uu), adj. ludende, fremadbøiet. Trondh. Andre St. **framlutt**, vel ogsaa **framlut**. G. N. framlútr.
framma, **frammafyre**, ꝛc. s. framan.
frammalege, s. framarlege.
framme, adv. 1) fremme, paa Forsiden, i den forreste Deel. G. N. frammi; Svensk framme. 2) fremme, paa Bestemmelsesstedet; altsaa: fremkommen, overkommen. Ogsaa: tilstede, forhaanden. Han er allstad framme. 3) inde i Landet, oppe i et Dalstrøg, see fram. — I Forbindelse med nogle Præpositioner bruges Formen „fram" i Stedet for framme; saaledes: framfyre, frami, frammed (el. ved), frampaa, framunder, framyver.
fram-med, præp. 1) fremad langs med, el. forbi. 2) fremme ved, oppe ved (s. med).
frammynt, adj. som har fremstaaende Mund. (Isl. frammyntr). Berg. Hall.
framnasad, adj. som har meget fremstaaende Næse. (Sjeldnere).
frampaa, præp. frem (el. fremme) paa. Setja frampaa: støde paa et Skjær.
Framrom, n. Forrum, forreste Rum i en Baad.

Framryfte, n. Forstykke i Klæder. Hall. og fl.
framrøn, adj. om Vind, som kommer fra Forsiden, eller falder i Vinkelen imellem Siden og Forstavnen. Det var framrønt: det var en knap Sidevind, næsten Modvind. Nfj. Nordl.
Framsal, m. Sal paa Forsiden, Overværelse til Gaden. Bergen og fl.
Framsegl, n. Forseil.
Framsegn, f. Fremsigelse; Udsagn.
Framsetning, f. Fremsættelse.
framsett, adj. 1) tung forud, tungt ladet i den forreste Ende; om Baad eller Fartøi. — 2) fremsat, frembaaren. Det sidste fraskiller sig ved stærkere Betoning paa „fram".
framsid, adj. sidere foran end bagtil.
Framsida, f. Forside; Façade. Paa Framsida: foran.
Framsig (i'), n. langsom Fremskriden.
Framsigla, f. Rum forved Masten.
Framskaut, n. forreste Skjød paa Seil.
Framskaap, n. Skab paa Sidevæggen.
Framskeid (i Plov), s. Skeid, f.
Framskot, n. Fremskydning, Fremstød, hurtig Fremgang. Tel. og fl.
Framskut (u'), m. Forenden, eller det forreste Stavnrum i en Baad.
Framslag, n. Forøgelse, Tilvæxt; en god Hjælp eller Bestyrkelse. I Nordl. **Framslaatt**, m. Forslag, Drøielse, noget som kan „slaa fram".
Framsleng, m. Yngling, Dreng som ikke endnu er fuldvoxen. Østl. Noget lignende er **Framstyving** (Smaal.) og tildeels **Framstovling**.
Framslengja, f. Pige som er næsten fuldvoxen. Tel. Smaal. og fl.
fram-sloppen, adj. som har sluppet frem, naaet sit Maal, bestaaet sin Prøve; saaledes: konfirmeret, examineret, o. s. v.
Framstamn, m. Forstavn.
Framstemna, f. Retning; Tendents.
Framstig (i'), n. Fremskridt.
Framstova (o'), f. Stue paa Forsiden, eller imod Gaden. Bergen og fl.
Framstudning (u'), f. Understøttelse, Hjælp, Lettelse. Oftere **Framstydning**; ogsaa: **Framstydnad** (y'). Sogn og fl.
Framstykke (kj), n. Forstykke i Klæder.
Framstyving, m. s. Framsleng.
Framstøyt, m. Fremstød, Paaskyndelse.
Framsyn, f. et Blik fremad; Tanke om Fremtiden; Forsigtighed.
Framsyning, f. Fremviisning, Foreviisning, Forestilling.
framsynt, adj. forudseende, forsigtig, klog; ogsaa fremsynet, som spaar eller seer noget tilkommende. Sjeldnere i Formen **framsyn**. (Valders). G. N. framsýnn.
Framsæte, n. Forsæde, forreste Sæde, f. Ex. i en Vogn.
framsøkjen, adj. fremtrængende; djerv, dristig.
framt, adv. i Forbindelsen: **so framt**, ɔ: saafremt, saa vidt som. G. N. framt. Afvigende herfra er: **øvre framt**, ɔ: i den øvre el. høiere Deel af Landskabet. Modsat **nedre framt**. Gbr. (Gausdal).
Framtak, n. 1) noget som bliver fremtaget, benyttet, citeret. 2) Fremgang, Forfremmelse (= Fr mtøke). Ogsaa: Driftighed, Mod til at foretage sig noget.
framtalande, adj. aabenhjertig, som siger sin Mening ligefrem.
Framtanke, m. omtr. = Fyretanke.
framtenkt, adj. fremadskuende, som betænker Følgerne af et Foretagende.
framtent, adj. med fremstaaende Tænder.
Framtid, f. Fremtid, Eftertid.
framtil, adv. fremad, videre frem.
Framtog (o'), n. Fæstetoug i Forstavnen paa Baad eller Fartøi.
Framtonn, f. (Fl. -tenner), Fortand, Skjæretand. G. N. framtönn.
Framtrengsla, f. Fremtrængelse.
framtung, adj. tung i den forreste Ende.
Framtøke (kj), n. Fremgang, heldig Udvikling, tiltagende Dygtighed; nemlig hos unge Mennesker. D'er eit stort Framtøkje i honom: han gjør store Fremskridt, bliver mere og mere dygtig. Sdm. og fl. Andre St. Framtak. (Af Udtrykket: taka seg fram).
fram-um, præp. forbi; længere frem for. Han gjekk framum oss.
fram-under, præp. frem (el. fremme) under noget. I Indh. „fram pund".
fram-vaksen, adj. fuldt udviklet, fuldvoxen.
Framveg, m. Fremvei, Udreise fra Hjemmet. Modsat Heimveg.
framveges (gj), adv. omtr. som framleides. Hall.
Framvekstring m. Yngling, som er næsten fuldvoxen. Østl. Sogn og fl. Ellers Framsleng, Framstyving.
framvis (ii), adj. forudseende.
Framvokster, m. Fremvæxt, Udvikling.
Framvyrter, f. Frumvyrter.
fram-øygd, adj. med fremstaaende Øine.
Frans (paa Heste), s. Fans.
fransk, adj. fransk, hjemmehørende i „Frankrike". (Ofte udtalt Frankerik', egentlig Frankrikje). I Sammensætning sædvanlig: **frans**; saaledes: **Fransmann** (ligesom i Svensk). Hertil ogsaa „Fransos" (oo), m. et Navn paa den veneriske Sygdom (= Ureine-Sykja), efter Tydsk Franzosen.
frasa, v. n. 1) sprage (= brasa). Tel. 2) sprudle, s. frøsa.
Frasa, f. Grimaser, underlige Gebærder; ogsaa Løier, Spøg. B. Stift. T. Fratze.
frata, v. n. (ar), 1) knitre, sprage. Solør. 2) fjerte. Tel. Sæt. G. N. frata.
Fraud (Frau), f. 1) Skum, Fraade. Lister, Ryf. Nhl. Sogn, Hall. Vald. Gbr. Andre St. **Froda** (Fro) og **Frøde**. Isl.

fraud. Sv. fradga (i Dial. fra'a, fraud; Rietz 163). Tyggja Fraud: skumme i Munden. (Hall.). — 2) Fedme, Frodighed, Saftrigdom. Indh. Jf. fraudig, Fraudgran, Fraudtella, hvori Formen dog maaskee er usikker, da der ogsaa findes et frøy, adj. som falder nær sammen med frjo (o: frugtbar). I svenske Dial. frau, fråa (Rietz 168). — 3) Gjødsel, Møg (= Tad). Trondh. Stift (meget brugl.) ogs. i Nordl. — Af beslægtede Ord mærkes frøyda, v. Frøyda, f. og frøyden, adj.

Fraud (?), m. en Frø, Frosk (rana). Solør i Formen **Frau** og **Fraug** (jf. Saug for Saud, raug for raud). Sv. Dial. fraud, frod. Jf. G. N. frauda fætr (N. L. 1, 362. 372).

frauda, v. skumme, s. frøyda.

Fraud-ask (Frauask), m. skjørt Asketræ. Hard. (Modsat Beinask).

frauden, adj. skjør; s. frøyden.

Fraud-eng, f. gjødslet og meget græsrig Eng. „Fraueng", Ndm. Ork. og fl.

fraudfrek, adj. om Jord, som behøver megen Gjødsel (= tadfrek). „fraufræk", Ork.

Fraudgran, f. Gran med løs og skjør Ved; især om unge Træer. **Fraugran**, Østerd. (Elvdal), **Frøgran**, Trysil; derimod **Frøygran**, Helg. I Indherred: Frau-tella. (I Sverige: freugran. Rietz 168). Jf. Frøybjørk.

Fraudhatt, m. Top eller Hob af Skum. Hall. og fl. Nogle St. Fro'hatt.

Fraudhøy, n. Hø af gjødslet Eng. Ork.

fraudig, adj. frodig, saftrig; om Værter; ogsaa: fed, kjødrig, trivelig; om Dyr. Indh. (Sparbu) med tydeligt „d". I Gbr. **frauen** (?). Jf. Sv. frodig; i Dial. fraudug, frøu, frog.

Fraudtella, f. see Fraudgran.

Fraueng, s. Fraudeng.

fraus, s. frjosa. **Frausk**, s. Frosk.

fraa, præp. (med Dativ), 1) fra, bort fra, hen til et Punkt udenfor. G. N. frá. (Jf. Sv. från; Eng. from, fro). Ofte sammensat med „i": **ifraa**. (Sv. ifrån). — 2) fra (en vis Tid), efter, siden. Fraa fyrste Dagen. Fraa di at han kom til Verdi. — 3) af, fra et vist Ophav. Derifraa kom det. Segja fraa: fortælle om; ogsaa: sige til, gjøre opmærksom paa noget. — Eg vilde gjerna faa det fraa meg, o: blive færdig dermed. Gjera fraa seg: gjøre sig færdig. Det er fraa seg gjort: det er færdigt, sluttet; ogsaa: det er forbi, til Ende. (B. Stift og fl.). Han er ikkje fraa seg fallen: ikke forsagt, ikke uden Mod. Han var reint fraa seg: reent gal, fra Forstanden.

fraa'a, v. s. froda.

Fraabyte, n. Fraskillelse, Udskiftning, hvorved En faar sin egen Deel fraskilt. Gjera Fraabyte, er især at skifte med Børn eller Arvinger, saa at man kun beholder en vis Deel af Godset. Sfj. og fl. — **fraabytt**, adj. fraskiftet. Eg heve mitt fraabytt: jeg er udenfor den Sag.

Fraadrag, n. Fradrag, Afdrag. — **fraadregen** (gj), adj. fradragen, fraregnet.

Fraafall, n. 1) Frafald, Affald. 2) Afgang, Død. G. N. fráfall. — **fraa-fallen**: frafalden; ogs. afgaaen ved Døden.

Fraaflutning, f. Fraflytning.

fraagaa, s. frega.

Fraagang, m. Fragang; Savn, Tab, Skade. Eit Fraagangsaar: et uheldigt Aar, da man lider store Tab.

Fraahald, n. Afhold. — **fraahalden**, adj. som holder sig fra noget, ikke tager Deel deri.

fraa-havd, adj. fraskilt, afsondret.

fraakjenna, v. frakjende. (Nyere Ord).

fraa-komen (o'), adj. frakommen, fraskilt.

fraa-lagd, adj. lagt til Side, fralagt.

Fraalandsvind, m. Fralandsvind.

Fraamerke (kj), n. særskilt Mærke; noget vist afstikkende.

Fraasegn, f. Beretning, Melding; oftere: Fortælling, Historie, Sagn (om noget som har hændt for længe siden eller langt borte). G. N. frásögn. Detta verd ei Fraasegn: dette vil blive omtalt i lange Tider.

Fraasida, f. den fravendte Side.

Fraasig (i'), n. Bortstrømning.

Fraaskilnad, m. Fraskillelse. — **fraa-skild**: fraskilt.

Fraastand, n. Afstand, Frastand.

Fraastig (i'), n. et Skridt til Side.

Fraastøyt, m. Frastød; Bortstødelse.

Fraatak, n. en fraskilt el. fratagen Deel. — **fraateken** (kj), adj. fratagen; undtagen.

fraa-tald, adj. fraraadet; s. telja.

fraa-vand, adj. fravænnet; afvant.

fraaverande, adj. fraværende. **Fraavære**, n. Fraværelse. (Sjeld.). G. N. frávera, f.

Fre, n. (Frø), s. Fræ.

frearlaus, s. fredlaus.

Fred (el. Frid), m. Fred, Ro; Sikkerhed; ogsaa en Fredsslutning. Mest alm. udt. **Fre**, ellers **Fri** (i'), Sogn, **Frid** (i'), Sdm. **Fred'e**, Nfj. G. N. fridr; Sv. fred og frid. I Sammensætning tildeels Fredar (Frea), s. fredlaus. Eit Fredar Hus. Ein Fredar Mann. Ei Fredar Stund. — Sit i Fred! Gakk i Fred! (Hilsning til Folk som man træffer paa en Vei). Ver i Fred! eller: Haldt Fred: vær rolig, hold op. Jf. Ufred.

freda, v. a. (ar), frede, værge for Ufred. (Lidet brugl.). G. N. frida. Ogsaa: bringe til Ro. **freda seg**: slaae sig til Ro. Hall.

Fredag (ee), m. Fredag, sjette Ugedag. Nogle St. **Frædag**, især søndenfjelds. G. N. frjádagr; Ang. frigedæg; Nht. vrietag. Egentlig: Friggjar-dag, efter Gudinden Frigg.

Fredgjerd, f. Fredslutning. (Sjeld.).

fredlaus, adj. fredløs, udsat for Overfald;

fordum omtr. som „utlæg". Ogsaa i Formen **fredarlaus**, frearlaus (Landst. 592, 690).

fredleg, adj. fredelig, fredsom. Nogle St. **frideleg** (i'), freeleg.

fredlysa, v. a. (er, te), fredlyse, værne om en Eiendom ved at forbyde Uvedkommendes Adgang dertil.

fredsam, adj. fredsommelig, fredelig.

Fredspille, n. Aarsag til Kiv og Strid.

Fredstemna, f. Møde til Fredslutning.

fredt, adj. n. fredeligt, trygt for Overfald. (G. N. fritt). Oftere: ufredt.

frega (e'), v. n. (ar), spørge, fritte; især spørge nøie og flittigt efter noget. Afvig. **fraagaa**, Indh. og fl. ogsaa **fraaga**, Nhl. Hall. Skulde egentlig have stærk Bøining: freg, fraag, freget. (Jf. fræg, og frægd, adj.). I G. N. hedder det: fregna (fregn, frá, fregit), ligt Ang. fregnan, Goth. fraihnan. Jf. ogsaa Svensk fråga, T. fragen.

Fregar, m. en flittig Spørger.

Freging, f. Spørgen, Udfritning.

fregsam, adj. flittig til at spørge.

freista, v. a. (ar), 1) prøve, forsøge, give sig i Færd med noget for at see hvor det vil gaae. Ikke ganske alm. Nogle Steder **freste**, Østerd. Gbr. G. N. freista; Sv. fresta. — 2) anstrenge, angribe, tage haardt paa; f. Ex. om et tungt Arbeide. Ryf. Sæt. — 3) friste, sætte paa Prøve; tilskynde til noget ondt. Mere alm. (G. N. freista).

freistande, adj. 1) værd at forsøge. D'er aldri freistande: det nytter ikke. — 2) fristende, forlokkende.

Freistar, m. en Frister.

freisten, adj. som forsøger meget.

freistesam, adj. 1) tilbøielig til at gjøre Forsøg (= freisten). 2) anstrengende, angribende, tung; om Bevægelse og Arbeide. Ryf. Oftest „freistasam".

Freisting, f. 1) Forsøg, Prøve. 2) Fristelse (til noget ondt). I sidste Betydn. ofte „Freistelse", n. (Jf. G. N. freistni).

Freistnad, m. Forsøg, især paa et Arbeide; Gjera ein Freistnad. B. Stift.

frek (e'), adj. 1) graadig, begjærlig, som behøver meget. Mest i Sammensætn. som: matfrek, suvlfrek, romfrek, tadfrek, fraudfrek. G. N. frekr, graadig. I Indh. fræk, om Kniv eller Bor, som er for tynd i Eggen og derfor trænger for dybt ind i Træet. (Jf. ogsaa: frøken). — 2) skarp, stærk; om Lugt eller Smag. Østerd. (fræk). Ogsaa: stram, harsk, om Madvarer. Tel. Hall. Indh. (G. N. frekr, haard). — 3) frisk, livlig. „Ein fræk Hamlet": en blomstrende Ansigtsfarve. Helg. — 4) virksom, driftig, rask. Guldalen. (Støder sammen med: frøken, frøk, frøkleg). Ogsaa: dygtig, fortrinlig, god (omtrent som frakk). Sogn, Shl. — 5) pralende, stortalende. Inderøen. Nærmer sig til det tydske frech (ublu), hvortil Sv. fräck og D. fræk ogs. støtter sig. — I nogle af disse Betydninger findes kun Formen fræk (fræk'e); men alligevel synes de alle at høre sammen, tildeels med en Tilnærmelse til frakk, frøk og fræg.

frekast (e'), v. n. blive stærkere. Sogn (?).

Frekleike, m. Graadighed. Tel.

Frekna, f. el. **Freknor**, pl. Fregner, Smaapletter i Huden. Østl. (?). Afvig. **Fraknor**, Fraknaa, pl. Indh. **Fruknaar** (u'), Frukna, Nordl. Ndm. Ellers: **Frokle**, Sogn; **Flukr**, n. Sdm. — Isl. frekna. Sv. fräkne, m.

freknutt, adj. fregnet, plettet paa Huden. Østl. Ellers: **fraknaatt**, Indh. **fruknaatt**, Helg. Ork. Ndm.; ogs. **froklett'e**, Sogn; **flukrett'e**, Sdm. **fruktet**, Østerd. G. N. freknóttr.

frels, adj. 1) fri, uhindret. Sjelden; s. ufrels. (G. N. frjáls). — 2) gavmild, rundhaandet. Voss. Du maa ikkje vera for frels med det: ikke ødsle for meget dermed.

frelsa, v. a. (er, te), 1) befrie, frigjøre. (Nogle St. med Bøiningen: ar). G. N. frelsa. 2) frelse, redde fra Ulykke. Particip: **frelst**.

Frelsa, f. Frelse, Redning.

Frelsar, m. Frelser, Befrier.

Frelse, n. Frihed, fuld Ret til Brug og Benyttelse. Nordl. (sjelden), s. Frelsebrev, Grunnfrelse. G. N. frelsi.

Frelsebrev, n. Skjøde, Dokument for Overdragelse af en Eiendom. Sdm.

frelsfengen (gj), adj. erhvervet med fuld Ret, eller til fri Raadighed. Nhl.

fremda, v. a. (ar), forfremme, bringe fremad. Sdm. og fl. — **fremda seg**, og **fremdast**, v. n. forfremmes, gjøre gode Fremskridt; f. Ex. om Børn.

Fremde, m. Fremgang, Udvikling; Forædling. D'er stor Fremde i den Guten: den Dreng gjør store Fremskridt, giver store Forhaabninger. Nordre Berg. (G. N. fremd, f. Forfremmelse).

fremdeleg, adj. som gjør gode Fremskridt, viser en heldig Udvikling.

fremja, v. a. fremme, forfremme. Tel. (Mo). Skulde egentlig have Formerne: frem, framde, framt, ligesom G. N. fremja, men synes at være lidet brugt. Ligesaa: **fremjast**, v. n. lykkes, have Fremgang. Jf. fremda.

fremma, v. a. (er, de), fremme, hjælpe frem (= fremja, fremda). Nyere Afledning af fram.

fremmeleg, adj. frugtsommelig, som gaar med Barn. Nordl. Ork. Nfj. Sogn, Nhl. Hall. Vald. og fl. (Maaskee rettere fremleg). Ellers: barnad (bornutt), um hender, veikleg, halda(d); diger, tjukk; eller

finere udtrykt: so farande, so vori, og fl. I Tel. framleg: drægtig.

fremmende, s. framand.

fremre, adj. som er længere fremme, forud. Ved Trondh. udtalt fræmm'er (fremr'). Paa Sdm. i en afvigende Form: fremde, især i Stedsnavne. G. N. fremri.

fremst, adv. forrest, længst fremme. Standa fremst: staae i Spidsen. Fyrst og fremst: først og fornemmelig. G. N. fremst.

fremst, adj. 1) forrest; f. Ex. paa fremste Benken; i fremste Radi, o. s. v. Han var baade fremst og fulaste: baade den forreste og den ivrigste (eller egentl. snedigste). B. Stift. — 2) længst fremskreden. Han var i fremste Vokster: han var da næsten fuldvoxen. (Jf. frumvaksen). — 3) længst bortliggende fra Søen (s. fram). Saaledes i Stedsnavne, f. Ex. Fremstegarden, Fremstedalen, o. s. v.

Frende, m. Frænde, Slægtning i en Sidelinie, især Søskendebarn, Fætter. B. Stift, Nordl. og fl. G. N. frændi, Slægtning; Sv. frände, Svoger. (Jf. Eng. friend, Ang. freond; Goth. frijonds, en Ven, af frijon, at elske).

frendelaus, adj. uden Slægtninger.

Frendskap, m. Slægtskab.

Frenka, f. kvindelig Frænde; især Cousine, Fætterske. G. N. frændkona, senere frænka.

Frest, m. Frist, Henstand. Lidet brugl. og mest i Formen Frist (ligesom i Dansk og Tydsk). G. N. frest, n.

fresta, v. n. opsætte noget, nøle. (Lidet brugl.). G. N. fresta. Om en anden Betydn. s. freista.

frestalle (fleste), s. fleire.

Fret (e'), m. et Vindpust (?). „Ein Regnfret": en liden kort Regnbyge. Jf. Styrdfret (Stjurfret'e), om en tungfærdig, stivrygget Person. Tel. (Vinje). G. N. fretr, Fjert.

fretta (ee), v. a. (er, e), 1) fritte, spørge, udspørge En om noget (frega). Ryf. Jæd. og fl. G. N. frétta. — 2) høre, faae at vide, faae Tidende om noget; især langveis fra. B. Stift, Trondh. Nordl. Me hava frett, at dei ero paa Heimvegen. Me frette det fyrst i Gaar. — **frettast**, v. n. blive bekjendt (= spyrjast).

Fretting, f. Fritten, Spørgen.

Frettnad, m. Tidende, Efterretning; især langveis fra. Hedder ogs. **Frettning**.

frettsam (og frettesam), adj. flittig til at spørge og fritte efter Nyheder. Hedder ogs. **fretten**. G. N. fréttinn.

fri, adj. 1) fri, ubunden, uafhængig; ogsaa: befriet, fritagen for noget. Vera fri Mann. Ganga paa fri Fot. Hava fria Hender. (Ang. freo, Ght. fri, Goth. frei's). — 2) blottet, lens, reen for noget (= aud, snaud); saaledes ogsaa: uskyldig, sagløs. Eg er reint fri fyre det Slaget, ɔ: ganske blottet for den Ting. Det var han fri fyre: det fik han nok intet af. Det var ikkje fritt: det manglede ikke ganske. Taka seg fri: frikjende sig selv. Eg tok honom fri: jeg ansaae ham for uskyldig. — 3) sikker, tryg. (Hertil flodfri, eldfri, skotfri og fl.). Ganga fri: være sikker paa sin Overlegenhed. Han gjeng fri: han bær Prisen for alle, er ikke overgaaet, ikke overvunden. (Landst. 727. 740. 763). Jf. Frikar. — 4) ledig, fri for Arbeide; om Tid. Ein fri Dag; ei fri Stund. — 5) uhindret, tilgjængelig; frit tilladt. Fri Tilgang. Fritt Fiske o. s. v. — 6) frit tilstaaet, uden særskilt Betaling. Fri Kost. Fritt Hus. — I Stedet for „fri" har G. N. frjáls, fríals (s. frels), som synes at være en Sammensætning. Jf. Ang. freols, og Goth. freihals, ɔ: Frihed.

fria, v. a. (ar), 1) befrie, frelse; gjøre fri. (Particip **friad**, tildeels **fridd**). — 2) forsvare, værge. Han friar seg vel: han værger sig nok. — 3) spare, lade beroe. Det blæs so mykel, det friar Roren, ɔ: saa meget at man undgaar at roe.

fria, v. n. (ar), frie, beile. (Mere alm. end bidla). Nogle St. med afvigende Bøining: frir, fridde. G. N. fría (el. frjá, efter Egilson); jf. Goth. frijon, elske.

Friar, m. en Frier, Beiler. — **Friargang**, m. Frierbesøg. **Friarskap**, m. Frierie. Saaledes ogsaa: **Friarbrev**, n. **Friardagar**, pl. **Friartankar**, pl. og fl.

Fribrev, n. Privilegium; Licence.

frid, adj. deilig, vakker, smuk. Nordre Berg. (frid'e, Nfj. Sdm.), Tel. (Landst. 4, 8, 9, 14, 117); ogsaa i Ndm. og Nordl., men lidet brugt, da det her udtales „fri" og altsaa falder sammen med et andet Ord. G. N. fríðr. Jf. fridleitt, og ufrid.

Frid (i'), m. see Fred.

Fridd (ii), f. Vakkerhed, Skjønhed. Sdm. meget brugeligt f. Ex. „D'æ ikkje stor'e Fridd'a 'ti di" (der er ikke meget vakkert i det). „Ein fær ikkje sjaa ette Fridd'inne".

fridkast, v. n. see bedre ud, blive bedre (vakkrere); komme sig. Sdm. (frikkast).

Fridleike, m. Vakkerhed (= Fridd). „Frileikje", Tel. Sdm. (sjelden).

fridleitt, adj. vakker at see til, tækkelig. „frileitt", Ndm.

fridna, v. n. blive smukkere, see bedre ud (= fridkast). Sdm.

Fridom, m. s. Friskap.

Fridskap, m. Skjønhed (= Fridd).

Frigda, f. s. Frilla.

frihendt, adj. behændig, kunstfærdig, som gjør vakkert Arbeide. Sfj. Andre Steder netthendt, knapphendt. (Maaskee fridhendt).

frihugad (u'), adj. frimodig, uforsagt, ubekymret. Nhl. Ryf.

Friing, f. Frierie (= Friarskap).

Fri-kar, m. Mester, En som ingen kan kappes med eller overvinde. Tel. Hall. ꝛc.

frikjenna, v. a. frikjende. Oftest i For-

men fri-kjend: erklæret for uskyldig.
frikkast, s. fridkast.
Frikunst, m. hemmelig Kunst, som man ikke meddeler til Andre, uden kun ved særdeles Gunst; f. Ex. om Taskenspillerkunster.
Frilla, f. Frille, Concubine. Egentl. Fridla. (G. N. fridla, frilla). Frillebarn, n. uægte Barn. Frillelivnad, m. Concubinat. — I gamle Viser findes ogs. Frigla el. Frigda (Landst. 207) og Frigdeviv, n. (Landst. 251).
frimodig, adj. omtr. s. frihugad.
friraadig, adj. selvstændig, ubunden. Rbg.
fri-sagd, adj. erklæret for fri.
frisk, adj. 1) frisk, reen, ufordærvet, f. Ex. om Luft, Vædske, Frugt, o. s. v. — 2) sund, karsk, fri for Sygdom. — 3) livlig, fyrig, rask; ogsaa: kraftig, stærk, skarp. Jf. fersk. Nogle Steder fresk; mest alm. friisk. (I Neutr. udtalt frist, nogle St. frikst).
friska, v. a. (ar), forfriske, opfriske. Ogsaa v. n. blive stærkere, f. Ex. om Vind. — friskast, v. n. blive friskere; komme sig.
Friskap, m. Frihed. Sjeldnere: Fridom, m. Oftest i en fremmed Form: Friheit, f.
Friske (kj), m. Forfriskelse; Styrkelse. Oftere: Frisk, m. og „Friskelse", n.
frisken, adj. sund, s. friskleg.
Friskjot, m. fri Befordring, Skyds uden Udgift. Oftere Friskyts.
friskleg, adj. 1) sund, reen, behagelig. Ryf. og fl. 2) karsk, som har god Helbred. I Nhl. friskjen.
Friskleike, m. Friskhed, Styrke.
Friskning, f. Forfriskelse; Helbredelse.
friskt, adv. livligt, raskt; ogs. stærkt, dygtigt. Udtalt „frist", nogle St. „frikst".
Frisma (i'), f. 1) Hovenhed, stærk Opsvulmen, især i Koens Yver ved Tilstrømning af Mælk. Hall. (Jf. Stalme). — 2) et Slags Byld eller Svulst, som angriber Benet, f. Ex. i en Finger. Sogn, Nfj. Ellers i en anden Form: Flisme, Sdm., Flesma, Trondh. (Nogle St. kaldet Alvskot). Sv. Dial. fresma og flisma: Blegne, Byld (Rietz 164).
frisma (i'), v. n. svulme, hovne i Yveret, om Koen. Hall.
Frist, og frista, s. Frest.
Fristad, m. Fristed; Asyl.
fri-teken (kj), adj. fritagen; skaanet.
Fritid, f. Tid da man er fri for Arbeide. Saaledes ogsaa: Fridag, m. Fristund, f. Fritime, m.
Fritraavar, m. en udmærket Traver (Hest). Smaal.
fritt, adv. 1) frit, uden Tvang. 2) sikkert, uden Frygt. 3) gratis, uden Betaling.
Frivel, s. Fivrelde.
friviljug, adj. frivillig, utvungen.
Frjo, n. Frø; s. Fræ.
frjo, frugtbar; s. fræv og frøy.

frjosa (friosa), v. n. (frys, fraus, froset, o'), at fryse. Inf. frjosa, frosa (Søndre Berg.), frjose, frose (Tel. Gbr.), frjøse (ø'), frøse, (Hall. Vald. Sdm. og fl.), ellers frysa, fryse. G. N. frjósa. Imperf. Fl. fruso (u'), Hall. Vald. — Betydn. 1) fryse, stivne af Kulde, belægges med Iis; om Vand, Vædske, Jord &c. 2) tage Skade af Frost, f. Ex. om Korn og Frugt. 3) fornemme Frost, lide af Kulde; om Dyr og Mennesker. — Frjosa atter: tilfryse, om et Vand. Frjosa fast: blive tilfæstet ved Frysning. Frjosa inne: omringes af fast Iis, om Fartøi. Frjosa sunder: sprække af Frost. — Afledninger: frosen, Frose, Frost, frøysa.
Frjosing, f. Frysen; Frost.
Fro, n. s. Fræ. — Fro, f. s. Froda.
frod, adj. klog, viis. Ndm. (Surendal), sjelden. Ellers i gamle Viser (Landst. 73). G. N. fróðr; Goth. fróþs.
Froda (o'), f. 1) Fraade, Skum. I Hall. Froe, Fro. Paa Sdm. Frøde. G. N. froða. (Jf. Fraud). — 2) Ost af suur Mælk. Froe (o'), Østerd. I Gbr. og Ork. Froe (oo), om den tyndere Ost som skiller sig fra Vallen, efterat den første Ost (Kjuka) er aftagen.
froda (o'), v. n. (ar), fraade; s. frøyda.
frognutt (o'), adj. smaaplettet. Hall. Jf. freknutt og brovnutt.
frokla (o'), v. n. kjæle, snuse paa hinanden, om Dyr. Hedder ogsaa frøkla, og frikla, som falder nær sammen med flikra. Hall.
frongla (aa), v. a. skjære, el. bryde i Stykker. Frongl (Fraangel), f. en Stump, et afbrudt Stykke. Hall. Jf. Flingra.
Frose (o'), m. Frost, Iislag, især i Jorden. „Fraasaa", Rommerige.
frosen (o'), part. frossen, s. frjosa. Ogsaa: plaget eller lidende af Frost.
Frosk, m. 1, en Frø (Krybdyr), rana. Østl. Ork. Indh. Nordl. Afvig. Frausk, Berg. Stift; Frøsk, el. Frjosk, Vald. G. N. froskr; Ang. frosc. T. Frosch. Et sjeldnere Ord er Fraud (Frau). Andre Navne ere: Trausk (Mandal, Jæd.), Lappe (Sdm. Ndm.), Lopp (Tel. Hall.), Hopp (Namd.). Jf. Gro.
Frosk, m. 2, Brusk og Kjød i Hoverne paa en Hest. Toten og fl. Jf. Kvik.
Frosk, m. 3, Trøske, Mundsvie; en Børnesygdom. Nordl.
Froskegot (o'), n. Frøernes Leg (Æg). Hadeland. I Hall. Loppefrau(d), f.
Frosk, m. en Han-Kat (modsat Køysa). Sdm. Ndm. Afvig. Frøs, Indh. Namd. Nordl. G. N. fress. Sv. Dial. fress, fräs (Rietz 164). Det gamle fress var ogsaa et Navn paa Bjørnen; jf. Fjellfross.
Frost, n. 1) Frost, Kuldegrad hvorved Vandet fryser, eller Korn og Frugt kan tage Skade. G. N. frost, n. — 2) Fornemmelse af Kulde. Frost i Kroppen. — 3) Syg-

dom, især Udslæt, som ansees foraarsaget af Frost.
frostall, adj. 1) kuldskjær, øm for Kulde. B. Stift, Hall. Smaal. og fl. I Tel. **frostaal**. — 2) s. frostnæm.
Frostbøyg, m. en kuldskjær Person. Gbr.
frostfri, adj. sikker for Frost.
Frostgova (o'), f. s. Frostrøyk.
frosthard, adj. om Sted eller Landskab, hvor Kulden kan blive meget stærk.
Frostherdsla, f. Forstærkelse i Kulden; det Tilfælde at der for en kort Tid bliver skyet Luft, men derefter klart Veir med stærkere Kulde. B. Stift.
frosthætt, adj. udsat for Frost (s. frostnæm). Telem. I Ndm. **frosthætte**; paa Helg. **frostette**, s. hætt.
Frosting, m. Indbygger af Frosten (ved Trondhjem).
frostkjend, adj. s. frostnæm.
Frostland, n. Landskab, som er udsat for Frost paa Afgrøden. Hertil **frostlendt**, adj. s. frostnæm.
Frostmaal, n. og **Frostmaat**, n. Kuldegrad hvori Vandet fryser; Frysepunkt.
Frostnatt, f. en Nat med Frost; Høstnat da Korn el. Frugt faar Skade af Frost.
Frostnavar, m. om et udueligt Værktøi, som kun tjener til at arbeide sig varm med. Sdm. og fl. (Ligt Isl. frostatól).
frostnæm, adj. om en Gaard eller Egn, som er udsat for tidlig Frost om Høsten, eller hvor Kornet lettelig fryser paa Ageren. Berg. og Trondh. — Ellers: frostlendt (Vald. Toten), frosthætt (s. ovenfor), frostkjent (Helg.), frostalt (Gbr.).
Frostrøyk, m. Damp eller Taage, som opstiger fra Vandet i stærk Kulde. Ogsaa kaldet **Frostgova** (o'); ved Trondhjem **Frostguva** (u'), el. **Frostgubb**, f.
Frostveder (=veer), n. Frostveir.
Fru, f. Frue; Dame. Oftere **Frua**; afvig. **Fruve**, Tel. (Mo, og fl.), **Fruge**, Tel. Gbr. G. N. frú; Sv. fru. — Vaar Fru, s. vaar. Jf. Jomfru.
fru, v. a. tirre, opægge; s. frya.
Fruknor, f. Frekna. **fruknutt**, s. freknutt.
[**Frukost**, m. Frokost. (Af Nedertydsk). Jf. Morgonverd.
Frukt, f. Frugt. (Af Lat. fructus). **fruktast**, v. n. bære Frugt; lykkes. **fruktlaus**, adj. frugtesløs; ufrugtbar. **fruktrik**, adj. meget frugtbar. **fruktsam**, adj. frugtbar, fordeelagtig. (Lidet brugl.).
frum (u'), adj. fortrinlig, ypperlig; dygtig. Hall. Helst i Formerne: frumare og frumaste. „Han va frummaste Guten". „Dæ va dæ frummaste": det bedste, det fornemste. Ellers lidet brugl. Jf. Ang. from: tapper; Ght. frum: nyttig, dygtig; hvoraf Tydsk fromm, med forandret Betydning. — Lidt afvigende herfra er „frum" i frumvaksen og Frumvyrter, hvor det (ligesom G. N. frum) svarer til Goth. fruma, ɔ: den første (Lat. primus). Jf. frums.
fruma (u'), v. n. (ar), nytte, gavne; ogsaa: vinde, have Fordeel. Han frumar ikkje stort av det. Tel. (Tinn).
Frume (u'), m. Nytte, Gavn. „Til Frumme": til Gavn. Tel. Hall. Paa Sdm. „make Frumme": friste Lykken, vente at gjøre en Fangst. I Hall. „maka Frum aa Skae": vove noget, forsøge til Vinding eller Tab.
frums (adj.), første, el. førstefødte. I Forbindelsen: **Frums Unge**, ɔ: første Foster. Hall. Vald. Sogn, Hard. Saaledes ogs. **Frums Kalv**: første Kalv af en Ko. (Nogle St. Frumsekalv). **Frums Fyl** (y'): en Hoppes første Føl. Ligesaa: Frums Ukse, og Frums Hest. I Nordland ved en besynderlig Forverling „Trums Hest" med samme Betydning. Jf. G. N. frumburdr: Førstefødsel.
Frumsa, f. en Ko, som har faaet sin første Kalv. Tel. Sæt. I Mandal ogsaa om en gold Ko (?).
Frumsunge, m. s. frums.
frumvaksen, adj. netop fuldvoxen, kommen til Slutningen af sin Opvæxt. Vald. Hall. G. N. frumvaxta.
Frumvekstring, m. Yngling, som er omtrent fuldvoxen. Hall.
Frumvokster, m. Slutningen af Opvæxten. Han er i Frumvokstren, ɔ: omtrent fuldvoxen. Vald. Tel.
Frumvyrter, n. den første Vædske, som flyder af Maltet i Brygningen; den kraftigste Deel af Ølurten. Hall. Andre St. Framvyrter, Tel. (Tinn), Brandvyrter, Hardanger.
Fruns, n. og **Frunsor**, f. pl. Fryndser. (Sv. frans; T. Franse, af Fr. frange). Jf. Faks. — **frunsa**, v. a. besætte med Fryndser. Particip: **frunsad**, fryndset.
Fruse, m. Tud, udstaaende Rand omkring et Hul. Hall.
Frusk, m. Ulke (Fisk), s. Marulk. Sdm. Paa Helg. **Frosk**, el. **Forrosk**.
frutta (u'), v. n. knurre, mukke, vise Tegn til Ærgrelse. Tel. (Vinje). I Hall. **frytta** (y'): grine, være bister.
frya, v. a. (r, dde), 1) fraraade (især heftigt eller truende); forbyde. „Eg fryr deg te gjera da", ɔ: jeg raader dig fra at gjøre det; el. gjør du det, skal du have Skrub. Hard. — 2) tirre, ophidse En til Strid (især ved at beskylde ham for Frygtsomhed). Dei berre frydde kvarandre, og ingen torde slaa til. Voss. I Hall. **fru** (r, dde). — 3) ængste sig; bebreide sig selv for en Mangel eller Forsømmelse. Eg frydde, at eg hadde lagat for litet til. Nhl. — G. N. frýa, frakjende En noget (f. Ex. Mod), laste for en vis Mangel. Sv. Dial. fry: tirre, opægge.

Frygd, f. Livlighed, Livslyst. Hard.
frygda, v. a. (ar), forlyste. **frygda seg:** være livlig, fyrig, fuld af Liv og Lyst; om Dyr el. Fugle; ogsaa: prange, vise sig i fuld Pragt; om Jorden i Blomstringstiden. No er det nokot, som frygdar seg. Hard. Voss. Paa Sdm. „fryda se". Ogsaa i Danmark: fryde sig. (Molbech, Dial. Lex.). Jf. G. N. frygd, f. Frugtbarhed, Pragt, Herlighed.
frygdefull, adj. yndig, vakker, livlig; om en Egn, et Sted. Voss. Oftere i Formen „frydefull".
Fryjing, f. Opæggelse, Tirren; s. frya.
Frykle, s. Fyrklæde.
fryna, v. n. grine; s. frøyna.
frys s. frjosa. — **Frysihel**, Benævnelse paa en meget kuldskjær Person.
Frysla (el. Frytla), f. et Slags stivt og bredbladet Græs; Luzula maxima. Romsd. Sdm.
frysten (y'), adj. kuldskjær, som taaler liden Kulde. Hard. Ryf.
frytta, v. n. grine; s. frutta.
Fryvel, m. = Fivrelde. Solør, Hedemk.
Fræ, n. Frø; Frøkorn paa en Plante (semen). Rbg. Tel. Jæd. Voss, Helg. og fl. Afvig. Fre, Sfj. Nfj.; Fræet, Sæt. En anden Form er Frjo, Fro, Gbr. Frjø, Num. Hall. Vald. Frø, mere alm. Frød, Sdm. G. N. fræ og frjó. (Goth. fraiv). Sv. frö. Jf. fræv og fræva.
fræa, s. fræva. — **Frædag**, s. Fredag.
Fræ-eng, f. en Græsart: Aira cæspitosa. Tel. (Tinn). I Num. Frjoeng, Frjøenggras. Ellers Bunteng og fl.
fræg, adj. 1) navnkundig, berømt. (Egentl. omtalt, eftersputgt, af frega). Hard. Tel. lidet brugeligt; s. frægd. G. N frægr. — 2) dygtig, fortrinlig, ypperlig. Nhl. Sfj. mest i Formen: frægare, frægaste. Nær Berørelse med frek, frak, frøken. En anden Betydning (spørgende, krævende) i folkefræg og mannfræg.
frægast, v. n. (ast), komme sig, stige op, blive bedre eller dygtigere. Nhl.
Frægd, f. Ære, Berømmelse. Rbg. Lidet brugl. saasom i Forbindelsen „ein Frægde Mann" (Frægdar Mann): en Hædersmand. G. N. frægd. I en Kjæmpevise fra Tel. hedder Helten „Aasmund Fregdegjævar" (Landst. 1), som vel egentlig er Frægdargjæva (ɔ: Lykke til at vinde Berømmelse). Jf. Ásmundr Flagdagæfa i Arnasons islandske Thjodsögur 1, 178.
frægd, adj. berømt, = fræg. Tel. (Landst. 4, 5, 14). Nærmest et Particip af G. N. frægja (ɔ: gjøre berømt), som her bekvemmest kunde hedde frægda.
Fræhamar, m. Frøknopp; s. Hamar.
Fræhus, n. Frøhuus paa Planter.
fræk, skarp, harsk o. s. v., see frek.
Frækorn, n. Frøkorn, enkelt Frø.
fræla, v. n. sprælle (= sprala). Solør.
frælaus, adj. frøløs; ufrugtbar. **Fræløysa**, f. Mangel paa Frø.
Fræmde. s. Fremde.
Fræn, m. Vindbyge med Smaaregn eller Støvregn. Ork.
fræna, v. n. (e, te), regne eller drive i smaa Draaber. Ork.
Fræna, f. Opbruusning, Hidsighed. „Dæ rann i me ei Fræne", ɔ: det tog til at syde i mig; jeg blev oprørt, vred. Vald. (Sv. Dial. frän: hidsig).
Fræning, m. 1) Drev, Vandperler som prelle tilbage fra Jorden, naar det regner stærkt. Det regnde, so det stod Fræningarne. Sdm. — 2) om en prikket eller plettet Hud (?), s. Gulfræning, Raudfræning.
fræsa, v. n. hvisle, hvæse; s. frøsa.
Frætid, f. Tid da Væxterne sætte Frø.
fræv, adj. frugtbar, som har Spirekraft, el. er tjenlig til Sæd; om Korn og Frø. Tel. (Vinje). Andre St. **frædd** (i Neutr. frætt). Skal ogsaa forekomme i Formen frjo. I Trondh. Stift hedder det frø (Neutr. frøtt); i Nordl. derimod frøy, som maaskee er et andet Ord. G. N. fræ'r (el. frævr?) og frjó'r. Sv. Dial. frö.
fræva, v. a. (ar), 1) udvikle til Frø. Mest alm. **fræa seg**, og **frøa seg**, ɔ: sætte Frø, modnes, om Planter. — 2) saae, sætte Frø i; ogsaa befrugte, gjøre drægtig. Tel. G. N. fræa, og frjóva: gjøre frugtbar. Particip **frævad**: besaaet; befrugtet.
frævast, v. n. modne, sætte Frø. Tel.
Frø, n s. Fræ. — **frø**, adj. s. fræv.
frøa, s. fræva. — **Frøda**, s. Froda.
frøk, adj. dygtig, stærk; s. frøkleg.
frøken, adj. 1) dygtig, tapper, dristig. „frøkjen", Hard. (Ikke meget brugl.). G. N. frœkn og frœkinn. Ang. frécne. Jf. frøkleg. — 2) trivelig, frisk; derfor ogsaa: graadig, dygtig paa Maden. Sdm. Ofte i Forbindelsen „hækjen aa frøkjen". (Fleert. frøkne). Jf. frek. Sv. Dial. fröken: graadig. (Rietz 168).
frøkleg, adj. dygtig, trivelig, stor og stærk. Hall. Ogsaa i Formen **frøk**: stærk, kraftfuld. Valders.
Frøkna, f. Friskhed; Graadighed, s. frøken.
Frøning, m. Indbygger af Fron, i Gudbrandsdalen.
Frøs, m. s. Frosſ.
frøsa, v. n. (er, te), 1) sprudle, strømme stærkt, især med en brusende Lyd; om Vand eller Vædske. B. Stift og fl. Paa Østl. ogsaa **frasa**. (Sv. frusa). — 2) fnyse, pruste, blæse igjennem Næsen; oftest om Heste. G. N. frýsa. Afvig. **fræse**: hvæse, hvisle. Solør.
Frøsing, f. Sprudlen; prustende Lyd.
Frøstokk, s. Meldestokk.
Frøy, i Stedsnavne som Frøyberg, Frøy-

hov, Frøyland, maa vel henføres til Navnet Frøya (en Gudinde i Hedenskabets Tid, G. N. Freyja) eller ogsaa til Frøy (en af Guderne, G. N. Frey'r). Til det sidste høre dog nærmest de Navne, som have Formen „Frøys", som Frøysaaker, Frøyshov, Frøysland, Frøysnes, Frøysvik. Imidlertid kunne de tildeels være tvivlsomme paa Grund af feilagtig Skrivemaade eller utydelig Udtale.

frøy, adj. 1) tjenlig til Sæd, spiredygtig (= fræv). Nordl. Ogsaa: frugtbar. Eit frøytt Land. — 2) saftrig, trivelig, stærkt voxende; ogsaa: skjør, sprød; om Træer. Helg. I denne Betydning maaskee for frøyd, jf. Fraud, Frøyda, frøyden. Hertil: **Frøybjørk**, f. ung og skjør Birk. **Frøygran**, f. = Fraudgran. Helg.

frøyda, v. n. (er, de), 1) fraade, skumme, afsætte Skum. „frøye", Rbg. Hall. og fl. Ellers i anden Form: **frauda** (ar), **fraua**, Sfj. og **froda** (o') el. fro'a (ar), Gbr. (?). G. N. freyda. (Af Fraud). — 2) v. a. gjøde (Jorden), gjødsle, gjøre frugtbar. Nordre Trondh. (s. Fraud).

Frøyda (?), f. Saft, Saftrigdom i Træ (og deraf følgende Løshed eller Skjørhed). „Frøya", Helg.

frøyden, adj. sprød, skjør, let at skjære; om Træ. Sdm. Andre St. **frøyen**, ogsaa **frøen**, som tildeels ogsaa betyder halvraadden (Østl.). En anden Form er **frauden** (?), **frauen**. Hard. (Sv. Dial. frön).

Frøyding, f. Skumsætning.

Frøygran, s. frøy.

frøyna, v. n. (er, te), fnyse, blæse (?), el. maaskee: grine, gjøre sig bister. Dunkelt, i gamle Viser. Fra Jæd. meddeelt **fryna**: grine. Sv. Dial. fryna. Jf. Eng. frown. — En anden Betydning er: dufte, give Lugt. „Dæ frøyner godt". Tel. (Aamotsdal). Hertil **Frøyn**, m. Lugt.

Frøyra, Sprække; s. Føyra.

frøysa, v. a. (er, te), lade fryse, udsætte for Frost; udhænge Skind eller Huder for at de skulle fryse efter Barkningen. Hall. Gbr. Ork. Indh. Frøysa seg: forfryse, faae Skade af Frost; om Mennesker. Han hadde frøyst seg paa Tæom. Gbr. (Regelret Afledning af frjosa, fraus). Particip **frøyst**: forfrossen ꝛc.

Fu, s. Fud.

fubba, v. n. vrikke med Bagdelen. (Tildeels obscønt).

Fud (uu), f. 1) Fødselslem (vulva) paa Hun-Dyr, f. Ex. Hopper. Sdm. Ellers **Fu**, Østl. og fl. **Fø**, Ndm. (Isl. fud). — 2) Bagdeel (podex). Rbg. Tel. Hall. I Sogn **Fo** (o'), som dog ogsaa betegner Skamregion (pudenda).

fugga, v. n. (ar), sysle i Huset, bestille et eller andet (= stulla, dunna). Tel. Hertil **Fugg**, n. Smaasysler.

Fugge (gj), m. Pakke, liden Bylt. Tel. I Hall. **Fugga**, f. (Fugge).

Fugl (u'), m. Fugl (avis); saavel enkelt, som om en Mængde; f. Ex. D'er myken Fugl paa Sjoen i Dag. Tildeels udtalt Fugel; ogsaa Faugl (Trondh. Nordl.). G. N. fugl (Sv. fågel). Fuglen min: min Kjære! (et Kjæleord). Sdm. og fl.

Fugleberg, n. Klippe ved Havet, hvor en Mængde Søfugl har Tilhold.

Fuglebreida, f. en stor Flok af Fugle, især paa Søen. Nordl.

Fugleburkne, et Slags smaa Bregner (s. Burkne). I Hard. Fuglaburkn. I Nordre Berg. Fugleblom.

Fuglebyrsa (y'), f. Fuglebøsse.

Fuglefangar, m. Fuglefænger.

Fugleferd (fær), f. en stor Hob af flyvende Fugle.

Fuglefet (e'), n. og **Fuglefar**, n. Spor efter Fugle, i Sand eller Dynd.

Fuglefræ, n. en Urt med mange bløde, rundagtige Frø, Polygonum viviparum. „Fuglefrø", Trondh. Ellers kaldet: Titingfrø, Titingrug (Nordl.), Rjupefrjo (Hall.), Kraakefro, Kraakemat (Gbr.), Fuglemat (Vald.), Røglefræ (Sæt.), Harefrø (Røros), Hararug (Namd. Ork.), Fjellrug (Hall. Vald. Voss), Ripe (i'), overgaaet til „Raapaa" (Opdal), Riprell (Tel.), Ræpefrjøgras (Hall.), Saudtunga (Num.), Manna (Sdm.).

Fugleføde, n. et Kuld Fugleunger. Østerd.

Fugleham, m. 1) Fugleskikkelse. (Egentlig Skind og Fjæder af en Fugl). Tel. (see Landst. 492). Valders, og flere. — 2) en prikket, ujævn Hud. Om Mennesker, hvis Hud er lidt punkteret og ikke ganske glat, siges at de have Fugleham. Ork. (Modsat Fiskeham). Paa Søndm. hedder det **Fuglehold**, n.

Fuglejoe, og **Fugleljo**, f. Ljogras.

Fuglekong, m. en meget liden Skovfugl, Regulus cristatus.

Fuglelæta, f. Fuglestemme, Fugleskrig.

Fugl-erter, f. pl. Vikker.

Fugleskap, n. Fugleskikkelse.

Fugleskræma, f. en Fugleskræmme.

Fugleslag, n. Slægt eller Art af Fugle.

Fuglesong (o'), m. Fuglesang.

Fugletad, n. Gjødsel af Fuglemøg.

Fugleveide, n. Fuglefangst.

Fuglevær, n. Sted hvor Fugle opholde sig i stor Mængde; især ved Havet.

Fuglunge, m. Fugleunge.

Fuk (uu), m. (?), Damp, Støv af en muggen Masse, f Ex. af Hø. Ork. (Meddeelt). Hertil **fuken**, adj. muggen. I Opdal: **fykjen**. Jf. G. N. fúki: Stank.

Fuka, f. 1) Havtaage, indtrækkende Taage med Dugregn (Taageregn). Nordl. Jf. Fuke. — 2) Uveirssky, Regnsky i Horizonten; en liden Regnbyge. Trondh. Sdm. Jf. Fauka.

Fuke (kj), m. Støvregn, Dugregn. Helg.
fukra (u'), v. n. snee smaat; s. fjukra.
fukutt, adj. om Veir med enkelte Regnbyger, s. Fuka.
ful (uu), adj. 1) harsk, modbydelig, ildesmagende eller ildelugtende. Indh. G. N. fúll, stinkende. (Jf Ang. fúl, ureen; Ght. fúl, raadden). — 2) vred, hidsig, bitter. „Han vardt ful aat oss" (Indh.), el. „ful'e paa oss" (Sdm.): han blev opbragt imod os. „Han æ ful'e mæ dei'", ɔ: han er uvenlig imod dem. — 3) geil, brunstig; om Dyr, især Hun-Dyr. Hard. Shl. Rbg. Nedenæs. Ogsaa paa Sdm. i Forbindelsen „laupe ful'e": gaae i Brunst. (Jf. od, os, bøl). — 4) vanskelig, indviklet (om en Sag); ogsaa: slem, fortrædelig, om en Stilling el. Omstændighed. Mere alm. — 5) listig, snedig, slem at bestille med; om Dyr og Mennesker. Meget brugl. „Fremst og fulaste", s. fremst.
fulbygen (?), adj. slem, skjelmsk, ondskabsfuld. Hall. (fuulbygjen).
Fulgro, f. arrigt, ondskabsfuldt Dyr (eller Menneske). Ork. „Fulegro", Sdm.
Fuligel (-igjil), m. lumsk, lurende Krabat. Hall.
Fuling, m. en listig, snedig Person.
fulkyndt, adj. listig, rænkefuld. Gbr. Ogsaa: ond, arrig (af Natur). Smaal.
full, adj. 1) fuld, opfyldt, som ikke rummer mere. Afvig. **fudl'e**, Sogn; **fudd'e**, Sæt. G. N. fullr. (Neutr. overalt: fullt, eller fult). — 2) heel, fuldstændig. Ein full Time. Eit fullt Hundrad. Med full Rett, o. s. v. — 3) rigelig forsynet. Fulle Hus. Han er full og rik. — 4) beheftet; besængt med noget. Full med Sprungor, Flisar; Uty, Usykja. — 5) drukken, beruset. — Ljuga ein full: narre En med Løgn. Gjera full: besvangre. (Kun i skjødesløs Tale). Til fulls: til fulde. (Mest alm. tilfulles). Jf. fylla.
fulla, adv. nok, vistnok, sagtens. Det var fulla so. Eg laut fulla vera med. B. Stift, Tel. Gbr. og fl. Afvig. **full**, **føll**, **fell**. Østerd. Gbr. Trondh. Vel egentlig: fullelega.
fullaldra(d), adj. gammel nok (til noget).
fullbergad, adj. tilstrækkelig hjulpen.
fullblæst, adj. om Vinden: kommen til sin fulde Styrke (efter en svag Begyndelse). Sdm. og fl.
fullboren (o'), adj. fuldbaaren; om Foster.
fullbuen, adj. 1) ganske færdig. Nhl og fl. 2) ganske moden. Østerd.
fullbyrg, adj. = fullbergad. — **fullbyrgt**, adv. ret tilstrækkeligt, rigelig. „fullbørt", Smaal.
fulldugleg, adj. fuldkommen duelig.
fullegen (e'), adj. udhvilet, som har ligget længe nok. Egentl. full-legjen. Paa Sdm. fullegst.
fullelege, adv. fuldelig, tilfulde.
fullenda, v. a. fuldende, fuldføre. **Fullending**, f. Fuldendelse.
Fullfenge, n. fuld Bekomst. „Hava Fullfengje": have nok, være tilfredsstillet. Tel. G. N. fullfengi.
fullflødd, adj. om Søen: stegen til høieste Vandstand (Flod).
fullfør, adj. fuldkommen skikket, duelig, i Stand til noget.
fullføra, v. a. (er, de), fuldføre, fuldende. — **fullførd**: fuldbragt. **Fullføring**, f. Fuldendelse.
fullgjord, adj. fuldendt; afsluttet.
fullgod, adj. god nok, fuldkommen duelig.
fullhugad (u'), adj. fast besluttet, bestemt, som har afgjort Lyst til noget. Tel. og fl.
fullkomen (o'), adj. fuldkommen, fuldt udviklet, udlært o. s. v. **Fullkomenskap**, m. Fuldkommenhed.
fullkomlege, adj. tilfulde, aldeles. (Sædv. „fullkomele'"). G. N. fullkomlega.
fullkunnig, adj. tilstrækkelig kyndig.
fullmatad, adj. 1) om Korn, med fuldt udviklet Kjerne. 2) rigelig mættet.
fullmjelt, adj. malkende i fuldeste Maal, el. paa det bedste; om Køerne (saasom i Græsværtens bedste Tid). Hall. I Valders: fullmyllt (fullmylkt). S. mjelt.
fullmogen (o'), adj. fuldmoden.
Fullmæle, m. en Mæle (s. d.); i Modsætning til Halvmæle. Vald.
fullna, v. a. (ar), fuldstændiggjøre, udfylde med det som mangler. Ryf. G. N. fullna.
Fullnad, m. Udfyldning; ogsaa: Fyldest, saa meget som der behøves. Mere alm. G. N. fullnadr. Til Fullnad (el. Fullnads): tilfulde, tilstrækkeligt.
fullnog, adv. fuldkommen nok.
fullnøgd, adj. vel fornøiet, ganske tilfredsstillet. — Mindre brugl. er **fullnøgja**, v. a. (gjer, gde), tilfredsstille, fyldestgjøre. Ligesaa: **fullnøgjeleg**, adj. tilstrækkelig.
fullraadig, adj. som har fuld Raadighed.
fullreidd, adj. fuldt forsynet, udrustet.
fullsett, adj. opfyldt, besat overalt.
fullsigld, adj. gaaende med fulde Seil; kommen i fuld Fart. B. Stift.
Fullskap, m. Fuldhed; ogs. Drukkenskab.
fullskipad (i'), adj. fuldelig ordnet; ogsaa: fuldt besat, udfyldt.
fullskuende (?), adv. rigeligt, ret tilstrækkeligt. Smaal. Ryf.
fullstaden, adj. som har staaet længe nok; f. Ex. om Græs og Korn.
fullsvævd, adj. søvndysset, kommen i fuld Søvn. Jæd. (?).
fullsøvd, adj. udsovet, som har sovet længe nok, ikke føler Trang til mere Søvn. Mere alm. Nogle St. **fullsøvt**, **fullsøfte** (Sdm). G. N. fullsvefta, fullsœfti. Sv. fullsöfd.
fullt, adv. fuldt, ganske. Fullt og fast: sikkert, uden Tvivl. Fullt upp: rigelig.
fulltaka, adj. fuldbygtig, stærk nok til et Arbeide. Nhl. Ork. (hvor det ogsaa hed-

der fulltakjen). Jf. G. N. fullafla.
fulltakka, v. a. fuldtakke.
fulltru, adj. fuldkommen tro, paalidelig. Afvig. **fulltrugjen**, Tel.
fullvaksen, adj. fuldvoren.
fullvaapnad, adj. fuldvæbnet.
fullvel, adv. fuldkommen vel, tilfulde.
fullvis, adj. ganske vis, sikker; forvisset. **Fullvissa**, f. Forvisning; fuld Sikkerhed. **fullvissa**, v. a. forvisse. Lidet brugl.
fullvitug (i'), adj. fuldklog, som har sin fulde Forstand.
Fulmenning, m. hidsig, ondskabsfuld Person. Smaal. Jf. Menning.
Fulord, n. bitre, tirrende Ord. — **fulordig**, og **fulorda** (-ora), adj. bitter, bidende i sin Tale.
Fulskap, m. Fuulhed; List, Sluhed.
fult (uu), adv. bittert; ogs. listigt, snedigt. Han kom so fult med det.
Fum (u'), n. taabelig Adfærd, Tosserie. „Fomm", Nordl. (Jsl. fum, Forhastelse).
fuma (u'), v. n. (ar), kludre, gjøre klodsede, ubehændige Forsøg. Hard. Ogsaa: føle, tumle, fare taabeligt frem. „fomme", Sml. Nordl. Jsl. fuma, forhaste sig. Sv. Dial. fumma: forvirres.
Fume (u'), m. 1) Forvirring (?). „Faamaa" findes anført fra Gbr. — 2) en Taabe, Stymper. Fumme (el. Fomme), Smaal. Nordl. J Hall. Faame (= Tull, Tufs).
fumeleg (u'), adj. taabelig, dum. „fommeli", Smaal. Rom.
fumen (u'), adj. ubehændig, keitet. Hard.
Fuming (u'), m. Taabe, Stymper. Helg.
fumla, v. n. famle, gramse efter noget (?). Hall. Jf. Sv. fumla; Eng. fumble.
fumutt (u'), adj. taabelig, tosset. „fommatt", Helg.
Fund, m. Fund, noget som er fundet. Sdm. (sjelden). J Hall. „Funt", om fundet Gods. — Hertil **Fundar-løn**, f. Findeløn. „Funnaløn", Ork. (Jsl. fundarlaun).
Funder, n. s. fundra.
[**fundera**, v. n. grunde, gruble.
fundra, v. n. sysle med noget i Stilhed; ogsaa lure, liste. „Han fundra se av": listede sig bort. Sdm. Hertil **Funder** (Fundr), n. Udflugt, Paafund.
fundvis (ii), adj. nem til at finde eller opdage noget. Nordre Berg. sædvanlig udtalt funnviis. G. N. fundviss.
fung, en Form af et Verbum (formodentl. faa), i Betydn. kunde; f. Ex. „J fung ikkj' vaattaa dæ" (jeg kunde ikke vide det). Snaasen. J Namd. „fing", omtr. som: fik. J Valders forekommer „funge" som Konjunctiv af fekk (fik).
Funn, Gaver; see Forn.
funnen, part. funden, s. finna.
Funt, m. Font, Døbe-Kar. G. N. funtr, af Lat. fons, ɔ: Kilde.
Funt, Græsart, s. Bunt.
funtad, adj. døbt, baaren til Daaben.
Fur, m. Skynding, Hast; s. fura.
Fura (u'), f. Fyr, Fyrretræ. Afvig. **Furu**, Østl. **Fora** (o'), Helg. **Foraa**, **Foro** (o'), Ndm. Østerd. G. N. fura; Sv. fura, furu; i tydske Dial. Föhre; Eng. fir. Jf. Fyre og Toll. — Hertil: **Furebar**, n. Fyrrekviste. **Furekongul**, s. Kongul. **Furekvaada** (-koda), s. Kvaada. **Furelav**, n. Lav eller Mos paa Fyrretræer. **Furemo**, m. en Flade med Fyrreskov. **Furerot**, f. Fyrrerødder. **Fureskog**, m. Fyrreskov. **Furestokk**, m. Fyrrestamme, osv.
fura (uu), v. a. (ar), 1) gnide, skubbe, støde. Nordl. (Sv. Dial. fura). — 2) drive, føre afsted med Kraft, eller i en Hast. Sdm. og fl. ogsaa i Nordl. Fura i Hop: samle i en Hast, rive noget sammen. Fura i seg: sluge, æde med Graadighed. Fura paa: drive dygtigt paa, skynde sig. Jf. furt (= fort). Hertil **Fur**, m. og **Furing**, f. Skynding, Hast. Ogsaa i en fremmed Form „Furamente", f. Sdm.
fura, s. furda. — **furast**, s. furdast.
furda, v. n. (ar), 1) see paa noget med Nysgjerrighed, el. med stor Opmærksomhed. „fura", Hard. „fule" (m. tykt L), Hall. Jf. daafurda. — 2) undres, forundre sig. Hard. Ellers i Formen **furdast**, „furast": forundres, forbauses. Shl. og fl.
Furda, f. 1) Forundring; ogs. Nysgjerrighed. Hard. Rbg. (Fura). — 2) et Under, en forunderlig Ting. Shl. Rbg. (J Sæt. ofte i Fleertal „Furo"). G. N. furda, som ogsaa betyder Tegn eller Varsel; jf. faara, forka.
furdeleg, adj. forunderlig, forbausende. Shl. (fureleg), Tel. (furuleg). G. N. furdulega, adv.
furden, adj. nysgjerrig, meget opmærksom. Hard. (furen).
Furding, f. nysgjerrig Betragtning (Furing).
Fureflas, n. et Navn paa Egernet. Tel. Jf. „Furu-lus", f. om en meget liden Skovfugl. Gbr.
fureleg, s. furdeleg. **Furing**, s. fura.
Furk, m. en tyk og fyldig Karl. Sdm. Gbr. J Hall. **Fork** (Førk), som egentl. er en tyk Stav eller Kjæp. (Sv. Dial. furkig: tyk. Rietz 172).
furkunn, s. forkunn.
furt (uu), hurtigt; s. fort.
Furt, m. 1) Anfald af ondt Lune; Fortrydelse, Uvillie. Han fekk ein Furt. B. Stift. — 2) En som let bliver fornærmet.
furta, v. n. (ar), blive stødt eller fornærmet; vise Tegn til Fortrydelse, især ved at trække sig tilbage, tie stille, eller holde sig borte. Maaskee alm. J svenske Dial. furra. Jf. firra. (Jsl. firta, Fortrydelse. Haldorson).
Furtekove (o'), m. i Spøg, om et afsondret Værelse, hvori man er fri for Sel-

skab. (Jf. Fr. boudoir).
furteleg, adj. fornærmelig, som man kan blive stødt over. Tel.
furten, adj. 1) stødt, fornærmet. 2) vranten, som let bliver fornærmet.
Furting, f. Fortrydelse, Ærgrelse.
Furæme, f. Tyrhjelm, Torhjelm.
fus (uu), adj. villig, tilbøielig, lysten; ogsaa: fyrig, ivrig. Mest brugl. i de sydlige Egne. Afvig. **fos** (oo), Toten. G. N. fúss. Jf. framfus, heimfus, sjaafus, kappfus, hoggfus. (I Østerd. betegner „fus“ især: geil, parrelysten). Jf. fysa.
fusa, v. n. haste, skynde sig (?). Nordl.
Fusk (u'), n. 1) Fuskerie, Forfalskning. (Jf. G. N. fox). 2) Fuskerarbeide.
fuska, v. n. (ar), fuske, arbeide daarligt; ogsaa: bruge Kneb eller Svig. Hertil: **Fuskar**, m. **Fuskarverk**, n. **Fusking**, f.
Fuskegras, n. visnet Græs. Smaal.
Fusleike, m. Villighed, s. fus.
Fusse, m. 1, en liden Kulmile. Kolfusse, Østerd.
Fusse, m. 2, en Landstryger, Skøier. Trondh. Nordl. Ogsaa om Tusser eller Jætter.
fust (uu), adv. ivrigt, fyrigt, med Lyst; ogsaa: stærkt, heftigt. S. fus.
Fut (uu), m. Foged. Nogle St. **Faut** (Gbr. og fl.). Allerede i G. N. fogute, fogete, ligt G. T. fogat, voget, af et Lat. vocatus (advocatus). — Hertil **Futerike** (kj), n. Fogderie. (Jf. Fylke).
futla, v. a. binde med Fodlænke (Futul). Opdal. (Jf. fjetra).
Futu (Kar), f. Fota (o').
Futul, m. Fodlænke, Hilde (især af Jern), til Heste. Ork. Opdal. Ellers kaldet **Fytel**, Guldalen; **Fitel** (i') og **Fikjel**. Gbr. Stærkt afvigende fra G. N. fjöturr.
fy, interj. fy! (jf. T. pfui, Fr. fi). Hertil: **fya**, v. n. (ar), yttre Afsky, sige „fy“. Jf. fyna.
Fydde, for Fylla, f. Filla.
fye, el. **fygje**, v. s. fylgja.
Fygle (y'), n. et flagrende Væsen; oftest om et uroligt Barn (Pigebarn). Hall. Egentl. Fugl el. Fjæderkræ. Jf. Ufygle og G. N. illfygli.
Fygsel, f. Fylgsl.
fyk, s. fjuka. — **Fyk-upp**, m. Benævnelse paa en hastmodig Person.
fyken (kj), adj. 1, let, rask, hurtig. Nhl.
fyken (kj), adj. 2, muggen, lidt raadnet. Opdal. Jf. Fuk.
Fyl (y'), n. et Føl. (Jf. Fole og Fylja). G. N. fyl.
fyla (y'), v. s. fylja.
fyla (yy), v. n. (er, te), smile haanligt, el. af Ondskab (Fuulhed). Hall. — Noget afvigende herfra er: **fylast**, v. n. 1) skamme sig, blues. Hall. Gbr. (Jf. fyna). 2) blive hidsig el. bister (= ylmast). Indh. (Sparbu). S. ful.
Fyla, f. 1) Hidsighed (hos Dyr); især Brunst, Kjønsdrift. Shl. (Af ful). — 2) Frækhed, Skamløshed. Nfj. (?). — 3) Skrab, udueliige eller ubetydelige Ting. Tel.
Fylblom (y'), Plante: Apargia. Jæd.
fyleg (el. fyl-leg), adj. skamfuld. Gbr. I Hall. **fylen**.
fylfull (y'), s. fyltung.
Fylgd, f. Følgeskab, Ledsagelse. (Udt. Fylld, Føld). G. N. fylgd. Halda Fylgdi (Fyld'a): holde Skridt med en anden, fare lige hurtigt. B. Stift.
fylgja, v. n. og a. (er, de), 1) følge, komme efter, gaae med. Nogle St. med Dativ, f. Ex. fylgja Foreldrom; han fylgde Syftrom. G. N. fylgja. (Ang. folgian, fylgian; Ght. folgen). Særskilt om at fremdrive Tømmer (Trælast) paa en Elv (= flota, fløyta). Rbg. (her udtalt fygje). — 2) gaae i samme Retning, fare efter eller langs med. Fylgja Landet (reise langs Stranden). Fylgja Storvegen o. s. v. Figurlig: rette sig efter, lyde, holde sig til. — 3) henhøre til, høre sammen med. Det skal fylgja Garden, Buet, Ætti, o. s. v. — Ved Siden af Ordets regelrette Former (fylgjer, fylgde, fylgt, og Imperativ fylg) findes et Par store Afvigelser, nemlig a) fyl (fyl'e), fylde, fylt, med Impr. fyl (y'), i Berg. Stift; og b) fygje(r), fygde, fygt, med Impr. fyg, i Rbg. og Tel. I Valders findes desuden Former med u (fulgje, fulde). — Lignende Afvigelser har den reflexive Form **fylgjast**, ɔ: følges ad, gaae sammen; ogsaa: holde Skridt (Takt, Samspil). Nogle St. fylgjest (fylst), fyldest, ha' fylst; i Tel. fygjest (fyes), fygdest, fygst. Det fylgjest aat: de Ting følges ad.
Fylgja, f. 1) Følge, medfølgende Ting; s. Heimanfylgja. Uegentlig: Følger, paafølgende Omstændigheder; Virkning. — 2) en Medfølger, Ledsager; f. Ex. om Brudesvende. „Fygja“, Lister (Kvinesdal). Ogsaa: medfølgende Genius, Skytsaand, Skytsengel. Søndenfjelds. Nogle St. **Fylgje**, n. Hall. Vos. G. N. fylgja. — 3) en Række, Rad; især om en flydende Tømmerdrift i en Elv. Sæt. (udtalt Fygje, Fye).
fylgjande, adj. 1) følgende. 2) værd at følge.
Fylgjar, m. Medfølger; Efterfølger.
fylgjast, v. n. s. fylgja.
Fylgje, n. 1) Ledsagelse, Medfølgen. Halda Fylgje: gaae sammen, holde sig sammen. G. N. fylgi. — 2) et Følge, Selskab. Afvig. **Fygje**, **Fye**, Tel. Rbg. — 3) Skytsaand, s. Fylgja.
fylgjefør, adj. skikket til at følge, dygtig nok til at være med, f. Ex. paa en Reise. I Hall. **fylgjesfør**. Hedder ogsaa **fylgjesbyrg**.
fylgjelege, adv. følgelig. (Lidet brugt).
fylgjesam, adj. tilbøielig til at følge.

Fylgjesmann, m. 1) en Ledsager; ogsaa Ledesvend, Brudsvend. 2) en Tømmerflaader. „Fygjismann", Sæt.
Fylgjesvein, m. Følgesvend.
Fylgjing, f. 1) Efterfølgelse. 2) Tømmerdrivning. „Fygjing", Sæt. jf. fylgja.
Fylgnad, m. Følgen, Efterfølgelse. (Sjeld.).
Fylgsl, f. Hævd, Brugsret, især til Jord. „Fygsel", Tel.
fylja, v. n. (ar), følle, faae Føl; om en Hoppe. Tel. Mere alm. **fyla** (y'); nogle St. **fola** (o').
Fylja, f. Hoppeføl, en ung Hoppe (= Ungmerr). Shl. Jæd. Rbg. og fl. (Jf. Fole). G. N. fylja. Ogsaa i svenske og danske Dial.
fylja, s. fylgja. **Fylje**, s. Fylgje.
Fylke (y'), n. et større Landdistrikt, omtrent som Fogderie. Bekjendt fra ældre Tider (G. N. fylki), men ellers ikke benyttet. Hertil Navnet Ryfylke (for Rygjafylke).
fylkt, maaskee: færdig, opstillet (?). I en gammel Vise, s. Landst. 171. Jf. G. N. fylkja, opstille i Slagorden, i „Fylking".
Fyll, f. Fyld, Udfyldning i et tomt Rum; et Lag af Gruus paa en ny Vei, o. s. v.
fylla, v. a. (er, te), 1) fylde, opfylde (et Rum). Af full. Afvig. **fydla**: i Sæt. **fydde** (dog med Imperf. fyllte). G. N. fylla. — 2) udfylde, fuldstændiggjøre. Fylla Talet. — 3) behefte, befænge med noget. Fylla upp Klædi med Loppor. Fylla seg: drikke sig fuld. Ellers i Formen **fyllast**: blive fuldere, el. opfyldt.
Fylla, f. 1) Fylde, det at noget er fuldt. — 2) Opblæselse i Indvoldene; Trommesyge. — 3) Fylderie, Drukkenskab. — Om et andet Fylla s. Feld og Filla.
Fylleholm, i Talemaaden „fara til Fylleholmen": gaae til et Drikkelag. Sogn og fl.
Fyllekopp, m. Drukkenbolt. Oftere: **Fyllebytta**, f. ogsaa **Fyllefant**, m. og fl. I Vald. **Fyllestake**, om En som „stakar" (raver) af Drukkenskab.
Fyllekumar (u'), m. et Slags Insekt-Larve, hvorom see Strøm's Søndm. Beskr. 1, 169.
Fyllelag, n. Sviregilde.
Fylleskap, m. Fylderie; Fuldskab.
Fyllestaak, n. Støi af fulde Folk.
Fylling, f. 1) Fyldning; Udfyldelse. 2) Noget som tjener til at fylde med. 3) Fylding, indfældede Ruder eller Skiver, f. Ex. i en Dør.
fyllug (el. fyllig), adj. fyldig, tyk, drøi.
Fylmerr (y'), f. en drægtig Hoppe.
Fylrova, f. Padderok, Eqvisetum. Hard.
Fylskotning (y'), m. ufuldbaaret el. dødfødt Føl. Hall. „fylskoten" (o'), adj. om en Hoppe, som har aborteret.
fylstinn, s. fyltung.
Fylsunge (gj), m. et lidet Føl.
fyltoggen, adj. om en Hoppe, som har Patteføl og derfor er noget udmagret. Brugt i Femininform: fyltoggi, -toggja, B. Stift.
fyltung, adj. drægtig, som gaar med Føl. Hedder ogsaa: **fyldiger**, Trondh. **fylstinn**, Østl.
fyna, v. a. (er, te), skamme, skjende paa (især Dyr, f. Ex. Hunde). Nordre Berg. — **fynast**, v. n. skamme sig, blive skamfuld. Particip **fynt**: skamfuld, som efter en Tugtelse. „Gaa som ein fynt'e Hund". Sdm.
fyna, v. n. = vina, viva, fivla. Østerd.
Fynd, f. Fynd, Kraft, Eftertryk; især i Ord eller Tale. Hører vel nærmest til Fund (jf. Sv. fyndig: opfindsom), men staar ogsaa nær ved det gamle fyrnd, ɔ: gammel Brug; el. den gamle Tid. Til dette sidste hører: **Fyndar-gard**, m. gammel forladt Gaard. (Faye, N. Folkesagn, 39). **Fyndarhus**, n. gammelt forladt Hus. (Kraft, Norges Beskr. 2, 554).
fyndarleg, adj. fyndig; ogsaa: fornøielig, artig, interessant. Sdm. (fyndaleg'e).
fyndig, adj. fyndig, kraftig.
Fyndord, n. fyndige, betydningsfulde Ord.
Fynne, s. Fyrne. **fynt**, s. fyna.
Fynta, f. Finte, Puds. Nordre Berg.
Fyr (y'), s. Fyrd.
Fyr (yy), m. 1, Karl, Mandsperson (især fremmed). Ogsaa svensk og dansk. Jf. G. N. firar, Mænd; Ang. firas.
Fyr (yy), m. 2, 1) Ild; helst om en stor Ild, et Baal. Faa Fyren paa: faae det til at brænde friskt. G. N. furr (?); jf. Ang. fýr; Ght. fiur. — 2) en Strandlygte; et Fyrtaarn. — Hertil nogle Sammensætn., som dog klinge som fremmede: **Fyrstaal**, n. = Eldstaal. **Fyrstikka**, f. Tændestikke. **Fyrteiste**, m. = Eldteiste.
fyra, v. a. (er, te), svide eller rense med Ild; gjennemsvide et nyt Kar. Fyra ei Tunna. Ogsaa v. n. fyre, skyde; ligesaa om at ilde stærkt.
Fyra (y'), f. tørre Banker i en Aabred el. et Elveløb. **Fyru**, Gbr. Ogsaa **Firu** (i'), Solør. Falder sammen med Fjøra.
Fyrd (y'), m. (Fl. Fyrder), Fjordboer. Sdm. og fl. i Formen Fyr (y'); især som Navn paa Indbyggerne af Nordfjord og Søndfjord. G. N. Firdir (N. L. 1, 104).
Fyrdska, f. Kvinde fra Fjordene (Nordfjord eller Søndfjord. Sdm. (Fyrske). Nærmest af et Adj. fyrdsk.
Fyre (y'), n. 1) Fyrreved, især om fedt Træ til at tænde Ild med (= Tyre). Mandal. (Nogle St. Fyra, f.). — 2) Fyrreskov? G. N. fyri (Egilsson). I Sverige fyre, fere (Rietz 172). Af Fura. Forudsættes i adskillige Stedsnavne som: Fyresdal, Fyrestrod (Førestraa), Fyreland. — Om et andet Fyre (y'), s. Fjord.
fyre (y'), præp. og adv. for. Lyder tildeels som føre, og ubetonet: før, fy', fø (Hard. Voss); ogsaa: firi (Ork.), fere (Vald.), og ubetonet: fe (Tel.); i visse Stillinger ogsaa: for (Rbg. Tel. Gbr. Ork.). G. N.

fyrir, fyri; ogsaa firir, firi. Sv. för, före. — Ordet bruges i flere Betydninger, deels med Dativ, deels med Akkusativ. Saaledes: A, med Akkusativ. 1) frem for (et vist Punkt), ud for, paa Høiden af; ogsaa: ud fra, forbi. Setja Staven fram fyre Føterne. Dei komo nord fyre Holmarne. Koma upp fyre Bakken. — 2) for (før), i Tiden forud for. Fyre Dag (ɔ: førend det er blevet lyst). Fyre Helgi. Fyre Slaatten o. s. v. Hvor der tales om et Tegn eller Varsel forud for en Begivenhed, bruges dog „fyre" med Dativ; f. Ex. Det var fyre Dauden (Dauda) hans; fyre Feigdi (Feigdenne) o. s. v. — 3) for et Omfang af, en Tid af. Det gjeld fyre heile Riket. Fyre desse faae Dagarne. Fyre fem Aar. Saaledes ogsaa: fyre Aaret, fyre Vika: ein Gong fyre Dagen. — 4) til Gjengjeld for, til Løn (eller Straf) for. Det fekk han fyre Umaken. Eg fær ei Mark fyre desse Fiskarne. Ogsaa: til en Priis af. Han selde det fyre ein Dalar. — 5) i Egenskab af, lige med, som. Tena fyre Stalldreng. Han tok det fyre god Vara. Dei ero haldne fyre rike Folk. — B, med Dativ (i de Dial. som have Dativformer). 6) fremme for, i Rummet foran (ved en Forbliven paa Stedet, forskjelligt fra No. 1, ovenfor). Det laag midt fyre Fotom. Me kvilte utfyre Holmom. Jf. hava fyre seg: have fore, bestille. — 7) i Nærværelse af, med Henvendelse til. Lesa fyre Presten. (I Dial. Preste, Prest'a). Dei hadde klagat fyre Foreldrom. Han gat inkje fyre meg. — 8) i Forhold til (= aat). Det var for stort fyre honom. D'er myket fyre ein Mann. Især med Hensyn til Lethed eller Bekvemhed for En. Det var trongt og smaatt fyre deim. D'er ikkje greidt fyre honom. D'er ikkje myket fyre honom: det falder ham ikke vanskeligt. Ved en Omstilling hedder det ofte: Han er ikkje (myket) fyre det, især om noget dristigt, f. Ex. han var ikkje fyre det, at han kunde taka og kasta deim ut (ɔ: det syntes ham ikke noget stort, kostede ham ikke megen Overvindelse). B. Stift. — 9) til Gavn eller Skade for. Han var til stor Hjelp fyre Foreldrom. Det vardt so seint fyre oss. Det kom burt fyre meg. Ogsaa: paa Ens Vegne, i Stedet for. Han skulde svara fyre Broderen (Bror'e). Eg skal ganga fyre deg. Her mærkes Talemaaden: Han er myket fyre seg, ɔ: han er meget driftig, forsøger sig meget, gaar dristigt frem. (Jf. G. N. mikill fyrir sér). Han er for litet fyre seg: han er altfor tilbageholden, har for lidet Mod. — 10) med Hensyn til, hvad angaar. Vera rædd fyre Klædom (ɔ: omhyggelig, forsigtig med Klæderne). D'er reint audt fyre Fisk. Fyre meg maa han vel. Fyre den Skuld kann det vera lika godt. Afvigende: Fyre alt det, ɔ: uagtet alt dette, til Trods derfor. — 11) paa Grund af, formedelst. Eg fekk ikkje fara fyre Storm. Han torde ikkje fyre Foreldrom. Ogsaa: under Paavirkning af. Det fauk fyre Vinden (Vind'e). Det brotnar fyre Fotom. — 12) til Værge eller Betryggelse imod. Verja fyre Uvedret. Gjæta fyre Udyrom. Ligesaa: som Middel imod. Ei Raad fyre Verken (imod Smerten). Jf. Udtrykkene: Sitja fyre Støyten: være udsat for Stødet. Verda fyre nokot: mærke eller fornemme noget (ondt), blive udsat for, el. plaget af. — C, som adv. eller uden Objekt. 13) fore, forud, i Forveien; i Spidsen. Den eine kom fyre, og hin etter. — Ellers ofte i Forbindelse med „seg", saaledes at dette sættes forud; saaledes: sjaa seg fyre, ɔ: see sig for, være forsigtig. Ligesaa: høyra seg fyre, spyrja, kjenna, tenkja seg fyre. Jf. setja seg fyre (foresætte sig), taka seg fyre (foretage sig). Afvigende med Begreb af en længere Forbliven: setja seg fyre: vedblive at sidde (jf. setja seg til). Ligesaa: leggja seg fyre: vedblive at ligge. Ogsaa: giva seg fyre: slaae sig til Ro paa et Sted.

fyre (y'), conj. thi; fordi. (Forhen omtalt ved Formen: for).

fyre-aat, adv. forud, forhen, i Forveien. Trondh. (føraat).

Fyrebering (e'), f. og **Fyrebersla**, f. Forevending, Undskyldning. B. Stift.

Fyrebite (i'), m. foreløbig Spiisning om Morgenen (= Morgonbite). Hall. Ogsaa det samme som Fyremaal (3).

Fyrebod (o'), n. Forbud, forudsendt Budskab; ogsaa Forvarsel. Som Tidsnavn det samme som Simonsmesse (28de Oktober). Tel.

Fyrebunad, m. Forberedelser; Forsyning for visse Tilfælde.

Fyrebøn, f. Forbøn.

fyredags, adv. forhen, hidtildags. Hall.

Fyredagverd, m. Morgenmad, Frokost. „Fyredugur", Hall. Vald. „Førdugur" (duur), Østerd. Ork.

fyre-di (adv.), 1) fordi; derfor. 2) alligevel, endda, desuagtet (= fyre alt det). Opfattes rigtigst som to adskilte Ord (fyre di).

Fyredrag, n. Forspring, Fordeel frem for andre. Trondh. (?).

Fyre-ende, m. forreste Ende. Hall.

Fyrefar, n. Noget som gaar forud.

fyrefarast (ferst, forst), v. n. blive til Hinder, komme i Veien. Tel.

fyrefaren, adj. forudgaaen.

Fyreferd, f. 1) Noget som gaar forud; Flok eller Følge, som kommer i Forveien. 2) et Forvarsel, Tegn for noget. 3) Forraad fra forrige Tider, opsparet Beholdning. „Eit Aars Fyrefær mæ Konn", Sdm.

fyrefunnen, adj. besluttet, afgjort. Det vardt so fyrefunnet.

Fyregang, m. 1) noget som kommer først, gaar forud. 2) Ledelse, Anførsel, det at gaae i Spidsen. Hertil **Fyregangsfolk**, n. de Personer som besørge Anretningen i et Gjæstebud. Gbr. og fl. I Indh. For-

gangsfolk. Særskilt: **Fyregangskona, Fyregangsgjenta.** — **Fyregangsmann**, m. Leder, Anfører, den som gaar forud i et Følge. I Indh. Forgangsmann: Kjøgemester.
Fyregangar, m. Forgjænger, Formand.
Fyregjerd (gjær), f. 1) Forberedelse; Foranstaltninger. — 2) Forebyggelse, Forsøg at hindre noget. B. Stift.
fyregjord, adj. forebygget, hindret. No er det fyregjort.
Fyregreida, f. foreløbig Ordning; Forberedelse.
Fyrehand, f. Forhaand. Sitja i Fyrehand: sidde forud i Rækken. Modsat Bakhand.
Fyrehøyrsla, f. Forespørgsel.
Fyrekaup, n. Forkjøb, første Kjøb.
Fyrekjegla, f. s. Kjegla.
Fyrekjensla, f. Forudfølelse.
Fyreklæde, n. Forklæde. Sædvanlig forkortet: **Fyrklæd'**, Fyrklæ'. Ved Omstilling: **Frykle, Frykkel**, Nhl. Shl.
fyrekomen (o'), kommen i Forveien.
Fyrelad, n. Forladning (i Gevær). Østl.
fyrelagd, adj. forelagt. Jf. Fyreloga.
Fyrelaup, n. 1) Forspring. 2) Førstedraaber, den først udvundne Vædske; især i Brændeviinsbrænding. Nogle St. Fyrebrenna, f. (Hall.).
Fyrelaupar, m. Forløber, En som gaar forud.
Fyrelesnad, m. Forelæsning.
Fyreloga (o'), f. 1) forelagt Arbeide, Opgave; et Arbeide som skal være udført til en vis Tid. Tel. og fl. Andre St. Lage, Aalag, Aarlag. (Jf. Forlog, Forloga). — 2) et tillagt Stykke; især nyt Egstykke paa en Øre (= Aaloga). Sdm. og fl.
Fyrelut (u'), m. første el. forreste Deel.
Fyrelysing, f. foreløbig Bekjendtgjørelse; især Ægteskabs-Tillysning.
Fyreløyte, n. første Deel af en Tid. Hall.
Fyremann, m. 1) Forgjænger, f. Ex. i et Embede. 2) Formand, Anfører.
Fyremaal, n. 1) foreløbigt Maal (Udmaaling). 2) Formaal, Øiemed. 3) foreløbig Spiisning, en Madbid for det Tilfælde, at man maa vente længe paa et Maaltid.
Fyremun (u'), m. 1) Forspring. Me hadde ein god Fyremun: vi vare komne et langt Stykke forud. 2) Fortrin, Fordeel fremfor andre. Meget brugl. tildeels udtalt Føremon. (Sv. förmån).
Fyremæling, f. 1) Indledningsord, Forberedelse, i et Foredrag eller Ærinde. — 2) Udmaling af noget tilkommende; megen Tale om hvad man venter, hvad man vil gjøre, o. s. v. Sdm. Jf. mæla.
Fyrenamn, n. Fornavn.
Fyreord, n. Forord; foreløbige Bemærkninger eller Betingelser.
Fyreraad, f. foreløbig Beslutning. Ogsaa: Forraad fra forrige Tider.
Fyreraam, n. Forspring, Leilighed til at træffe noget førend en anden. Hava Fyreraamet. B. Stift.
Fyrerett, m. Forret; Fortrinsret.
fyre-roke (o'), f. Roka.
Fyrerom, n. omtr. som Framrom.
Fyrerunar, pl. Forvarsel for en Hændelse. „Førerona", Ork. I Valders „Fererynja", f. (Jf. G. N. forynja). Paa Helg. Foreign.
fyresagd, adj. foresagt, dikteret.
Fyresegn (e'), f. Foresigelse; Anviisning, Forskrift. Nogle St. **Fyresogn** (o'); i Vald. **Feresøgn**. G. N. fyrirsögn.
Fyresetning, f. Bestemmelse, Beslutning. Ogsaa: Forudsætning, og Forsætning.
fyresett, adj. foresat, stillet foran. Ogsaa: bestemt, foreskrevet; besluttet.
Fyreskinn, n Skjødskind. Østl.
Fyreskipnad (i'), m. forudgaaende Bestemmelse; Plan, Ordning.
Fyreskrift, f. Forskrift, Mønsterskrift.
Fyresmak, m. Forsmag.
Fyrespel, n. Forspil, Præludium.
Fyrespurning, f. Forespørgsel.
Fyrestandar, m. Forstander, Bestyrer.
Fyrestig (i'), n. Fortrin; Forspring.
Fyrestoda (o'), f. 1) Bestyrelse, Forstanderskab. (Sjelden). 2) en Forstanderske, Huusholderske. „Fyrestoa", Ryf. „Fyrestaae", Sfj. Andre St. Fyrestandar.
Fyresviv (i'), n. dunkle Forestillinger; noget som foresvæver En, f. Ex. en utydelig Erindring. S. sviva.
fyresynt, adj. forud underrettet, underviist om noget. (Landst. 35). I Hall. **fyresyn**, ɔ: forudseende, fremadskuende. Jf. framsynt.
Fyretalsmann, m. 1) Ordfører. 2) Kjøgemester i et Gjæstebud. Hall. Vald.
Fyretanke, m. forudgaaende Betænkning; ogsaa Klogskab, Betænksomhed. I B. Stift: Fyretaankje.
Fyreteljing, f. Overtalelse; s. Fyretola.
fyretenkt, adj. betænksom, klog, som betænker Tingene forud.
Fyretid, f. foregaaende Tid.
Fyretola (o'), f. Raad, Formaninger; Overtalelse. Han tok ingi Fyretola: han lod sig ikke overtale. B. Stift. Andre St. Fortolor. G. N. fortala, fyrirtölur. Jf. telja.
fyre-tvert, adv. heelt igjennem, uden nogen Forbigaaelse (= andfares, etter Rad, fyre Ende). „før-tvart", Trondh.
Fyreveg (e'), m. Forvei. I Fyrevegen: forud, nogen Tid før.
fyrevis (ii), adj. forudvidende, som veed tilkommende Ting.
Fyrevit (i'), n. Klogskab, Forudseenhed. I Hall. **Fyrevitskap** (-visskap), m. Forudvidende, Leilighed til at vide noget forud.
Fyring (yy), f. Ildning; s. fyra.
Fyring (yy), m. en Baad, som besættes med fire Mand. Fosen. (Af fjore?).

Fyrkja (y'), f. 1) en stor, førlemmet Kvinde. Hall. Afvig. **Fyrja**, Tel. (Vinje). Jf. Furk. — 2) Pige, Tøs. Meget brugl. i Gbr. og Trondh. Stift, dog mest i spøgende eller skjødesløs Tale. Paa nogle Steder ansees Ordet som fornærmeligt, el. som Betegnelse for letsindige eller ublufærdige Kvinder; og man har ogsaa et Verbum **fyrkja**, ɔ: lefle, have letfærdig Omgang med nogen. Gbr. og fl. Ordet har været sammenstillet med G. N. fylgikona, men slutter sig ellers nær til det ovennævnte Furk, som anvendt paa Mandspersoner omtrent svarer til det tydske Bengel, Flegel el. Klotz. Sv. Dial. fork: Yngling, og fyrkja: Pige. (Rietz 160).

Fyrklæde, s. Fyreklæde.

Fyrnd (?), s. Fynd.

Fyrne (y'), n. gammelt, visnet Græs. Ved Trondh. (Selbu), i Formen **Fynne**, ogsaa „Gamallfynne". See ellers Forne. (Jf. G. N. fyrnast, blive gammel).

[**Fyroven** (-aaven), Slutning af Dagens Arbeide. En Forvanskning af T. Feierabend, Holl. vieravond.

fyrr, adv. 1) før, tidligere, i en foregaaende Tid. Udtalt fyrr (y'), Rbg. og fl.; førr, og før (mest alm.). G. N. fyrr, fyrri. Sv. förr. Ogsaa med Betydn. forhen, fordum (= fyrrmeir). Fyrr i Verdi, s. Verd. — 2) snarere, hellere. Eg vil fyrr tapa det en krevja det. — Ogsaa som conj. i Stedet for „fyrr en", f. Ex. Eg fekk ikkje sjaa det fyrr no i Dag. Lenge fyrr han var komen.

Fyrraar(et), og **Fyrrdag(en)**, s. fyrre.

fyrre, adj. 1) tidligere. I fyrre Laget: i det tidligste, næsten alt for tidligt. Ork. (udt. førre). — 2) forrige, foregaaende. Rbg. Tel. Gbr. Trondh. (tildeels udt. førre). G. N. fyrri; Sv. förre. Desse fyrre Dagarne. Fyrre Gongen. Fyrre Sundagen. Fyrre Vika. („I fyrre Vikun", Gbr.; „i førr-vukun", Ork.). — 3) næstforrige, næstsidste. I denne Betydning mere alm., dog kun i nær Forbindelse med visse Tidsnavne, og tildeels ogsaa udtalt fyr (før), el. fyre. Saaledes: Fyrre Aaret: næstsidste Aar (Aaret forud for ifjor); sædvanlig sammendraget: Fyrraaret, og adverbialt „i Fyrraars" (i Fyraars. B. Stift). Hertil: Fyrraars-Avlen: Afgrøden i næstforrige Aar. Ligesaa Fyrraars-Korn, og fl. (Ogsaa i svenske Dial. Rietz 180). Mere adskilt: i fyrre Sumar; i fyrre Haust, og fl. — Ligesaa om Dagen og Døgnets Tider. Fyrre Dagen, sammendraget: Fyrrdagen, ogs. „i Fyrrdags", ɔ: iforgaars. Fyrre Natti, eller (oftere): i Fyrrnatt, ɔ: Natten til i forgaars. I Fyrrmorgon: i forgaars Morgen. I Fyrraftan (Førræfta): iforgaars Eftermiddag. Fyrrkvelden, el. „i Fyrrkvelds": iforgaarsaftes.

fyrrekjuge, s. fyrti.

fyrr-en, conj. før end; s. fyrr.

fyrrmeir, adv. før, fordum, i forrige Tider. Trondh. (førmeir). G. N. fyrrmeir.

Fyrrnatt, s. under fyrre.

Fyrske, s. Fyrdska.

fyrst, adv. først; tidligst, nærmest, helst. (Superl. af fyrr). Mest alm. udtalt fysst (y'), ogs. føsst. G. N. fyrst. Ogsaa brugt som conj. i Betydn. saasnart som. Fyrst han høyrer det, so kjem han. (Hedder ogsaa: Det fyrste han høyrer det, o. s. v.). Sjeldnere i Betydningen: naar, dersom, hvis (ligesom i Svensk), f. Ex. Fyrst eg berre torde, o. s. v. Rbg. Gbr.

fyrst, adj. først. (Superl. af fyrre). Udtalt fysst. G. N. fyrstr. Sjelden ganske ubestemt; f. Ex. „Eg skal sjøl prøva fysst'e" (= fyrster): jeg skal selv være den første, som forsøger det. Shl. Jf. „Han trod den fyste paa Land" (ɔ: som den første), Landst. 8. Derimod sædvanlig i bestemt Form; f. Ex. fyrste Dagen, fyrste Gongen o. s. v. Paa fyrste Handi: for det første. Sammensat: **Fyrstegaava**, f. den første Gave som En giver sin Forlovede. Rbg. og fl. **Fyrstegifta**, f. Ens første Ægtemage. Hall. og fl. Særskilt: **Fyrstekona** (o'), **Fyrstemannen**. (Alm.).

fyrsta (el. fyrste), adv. først (efter nogen Tid), endelig, omsider. „Daa fyssta": først da. „No fyssta": nu endelig, først nu. B. Stift. (Egentl. en Form af Adj.).

Fyrstning, f. første Tid. I Fyrstningi: i Begyndelsen. (Sv. förstning).

fyrstundes, adv. i Begyndelsen. Hedder ogsaa: **fysstendes** og **fystende**; i Indh. **fysstaand**. Synes at være en Efterdannelse af G. N. i fyrstunni.

fyrti (y'), num. fyrretyve (40). Afvig. **fyrretjuge**, Østl. — Opkommet af en ældre Form: fjoretiu (Dipl. 1, 473), G. N. fjórir tigir, 40; jf. fertugr, 40 Aar gammel. (Sv. fyratio, fyrtio). — Ordenstal: **fyrtiande**. Jf. G. N. fertugande.

Fyru, s. Fyra.

fyrug, adj. 1) frisk, livlig, fyrig. Nærmest til Fyr (Ild). Jf. fjørug. — 2) før, fyldig, tyk. I Ork. fyrau, ogsaa førau.

Fyrveld, n. Falæne, s. Fivrelde.

fys, adj. tækkelig, s. fyseleg.

fysa v. n. (ar, te), 1) have Lyst til, længes efter, lyste. Eg fyser etter det. Søndre Berg. Tel. Hall. Vald. (Af fus). G. N. fýsa, egentlig tilskynde. — 2) v. a. skjøtte om, agte, respektere (en Person). Nordl. — **fysast**, v. n. blive geil, yttre Parringsdrift, om Dyr. Østerd. (fyses).

Fysa, f. Lyst, Tilbøielighed. Tel. (?). G. N. fýsa. Jf. Ufysa.

fyseleg, adj. tækkelig, behagelig. Vald. og fl. Andre St. oftere: **fysen**; i Nordl. **fys**. Jf. ufyseleg.

Fysemat, m. Lystemad, sjelden eller lækker Mad. Vald. og fl. I Sogn **Fysemeta**

(=mæta); i Hall. **Fysenkost.**

fysen, adj. 1) lysten, begjærlig. Søndre Berg. — 2) behagelig, hyggelig; blid (især om Luften og Veiret). Det vardt ikkje fyset. B. Stift. S. fyseleg. Ogsaa i en dunkel Betydning, omtr. som øm eller kjælen, om Personer. Han er ikkje fysen: han er ikke forknyt, han er ret dygtig. Sdm. og fl.

Fysna (yy), f. Lyst, Begjærlighed; ogsaa: Opflammelse, Henrykkelse, Glædesruus. Nordre Berg. Denne Fysna fær snart Ende: denne Herlighed gaar snart forbi.

fysfa (y'), v. n. (er, te), strømme stærkt (= fossa). Af Foss. Sæt. Tel. (G. N. fyrsa, fyssa). — **Fysing**. f. stærk Strømning.

fyst, fysta ɔc. see fyrst.

Fytel, m. Fodlænke, s. Futul.

fyten, adj. skamfuld. Hard.

Fæ, n. s. Fen. — **fæ** (fær), s. faa, v.

fæger (fegre), s. fager.

fægja, v. a. feie, pudse. (T. fegen). Lyder almindelig som „feia" og har Bøiningen „ar", altsaa afvigende fra G. N. fægja, og fága. (Jf. Fei, m.). Hertil maaskee et Par tvivlsomme Ord: **Feisand**, m. et Slags fiin Sandjord. Ork. **Feistein**, eller „Faistein", m. et Slags glindsende Steen. (Jf. Topogr. Journal 20, 106).

Fægre, s. Fegra.

Fækja, f Pige (= Vækja, Fesja). Sfj.

fæl, adj. 1) fæl, frygtelig, skrækkelig. Ei fæl Syn. Ein fæl Storm o. s. v. Meget brugl. — 2) drøi, svær, overvældende; ogsaa: usædvanlig dristig eller oplagt til noget (ondt eller godt); f. Ex. fæl etter Drykk (el. fæl til aa drikka); fæl til aa staaka, skrika, slarva, ljuga, ɔc. Ligesaa: fæl til aa springa, dansa, hoppa, kliva, vada, symja o. s. v.

fæla, v. n. (er, te), frygte, blive bange, forskrækkes. Søndre Berg. Nbg. Tel. Hall. og fl. (G. N. fæla, forskrække). Ogsaa: grue, have en Frygt for noget. Eg fæler fyre det. (Tel.). Mere alm. er **fælast**: blive bange.

Fæla, f. Frygt, Rædsel. Han tok Fæla: han blev bange. B. Stift, Nordl.

fælande, adj. frygtelig, forfærdelig. Ogsaa adv. omtr. som: fælt. Sogn og fl.

fæleleg, adj. frygtelig, forfærdelig.

fælelege, adv. overmaade, uhyre (= fælt). Nogle St. fællege (fæleg). Jf. falleg.

fælen, adj. frygtsom, som let bliver bange. Mere alm. G. N. fælinn.

Fælka, f. Frygt, Rædsel. Valders.

Fælska, f. noget frygteligt, en Gru; ogsaa: et Særsyn, Vidunder. Ogsaa i en anden Form **Fælsn** (Fælsen), f. Nhl. Voss.

Fælske (kj), m. Skræk, Forfærdelse. Hall.

fælsken (kj), adj. frygtsom. Hall.

fælsleg, adj. frygtelig, forfærdelig. Tel. Num. og fl. tildeels i Formen: **fælskleg**.

Fælsn, s. Fælska.

fælt, adv. 1) forfærdeligt, skrækkeligt; f. Ex. han streik so fælt. 2) forbausende; ogsaa: yderlig, i høi Grad, overmaade. Saaledes: fælt stor, fælt smaatt, fælt lenge, o. s. v. Jf. fæl, fæleleg.

fæltast v. n. blive bange (= fæla). Sogn. Jf. G. N. felmta.

Fæn, n. s. Fen. — **Fænar**, s. Fenad.

fær, v. s. faa, og fara (fer).

Fær, f. s. Ferd. — **færa**, v. s. ferda.

Færel, s. Ferel. — **færig**, s. ferdig.

Færing, m. en liden Baad med to Par Aarer. Alm. vestenfjelds. (Jf. Kjeks og Snekkja). Sædvanlig med stærk Betoning paa Forstavelsen (Fær'ing). Vel egentlig en Forkortning af Fer=æring el. Firæring; jf. G. N. ferærdr, ɔ: fireaaret. (Lignende Inddragning ved Seksæring og Aattæring).

Færingsaar, f. Aare til en Færing. **Færingsfarm**, m. Ladning til en saadan Baad. Ligesaa: **Færingsnaust**, n. **Færingssegl**, n. og flere.

Færmann, s. Ferdmann.

færre, compar. færre, s. faa, adj.

fæsk, og **fæskjen**, s. fersk.

fø, v. s. føda. — **fø**, præp. s. fyre.

føda, v. a. (er, de), 1) føde, fostre; nære, underholde. (Udt. føde, Nfj. Sdm. ellers: føa, fø'). G. N. fœda; Goth. fódjan. (Roden „fod", uden Omlyd, forefindes i Foder; jf. Foster). — 2) føde, bringe et Foster til Verden. Sædvanlig kun om Mennesker. (Om Dyr: unga, yngja, og særskilt: bera, fylja, lemba, kidja, og flere). Føda seg: nære sig, finde Ophold. Føda fram: fostre (Kreature) over Vinteren, til Græsset vorer. Føda upp: opfostre.

Føda, f. Føde, Næring.

fødande, adj. værd at opfostre.

fødd, part. 1) fostret. 2) født. Jf. barnfødd.

Føde, n. et Kuld, samtidig Yngel af samme Moder; især et Kuld Fugleunger. „Fugleføe", Østerd. Andre St. Lag, Legde, Bøle.

Fødebygd, s. Fødeegn.

Fødebøle, n. Bosted med Hensyn til Næring. „Eit godt Fø'bøle", et Sted hvor man kan nære sig godt; en god Gaard. Ork.

Fødeflaga, f. see Føderid.

Fødeflekk, m. Modermærke, medfødt Plet paa Huden.

Fødeland, n. Fødeland; Fødeegn.

Fødenaut, n. = Fodernaut.

Føderaad, f. 1) Proviant, Reisekost (= Nista). Smaal. (Føeraa). — 2) Aftægt, Afgift af en Gaard til Livsophold for En, som har fratraadt eller opgivet Gaarden. Østl. (Østerd. Hedem. Gbr.). Andre St. Livaure, Forlog, Folga, Hold, Kor, og fl.

Føderid, f. Fødselsstund, det sidste Anfald af Fødselssmerterne. Ogsaa kaldet **Fødingarrid** (Føinga=ri, Sogn), og **Fødeflaga** (Føflaga, Nordl.). Nogle Steder Ljosrid.

Fødesheim, m. det jordiske Hjem, i Mod=

sætning til „Andheimen". Tel. (Landst. 77. 180).

Fødestad, m. Fødested.

Fødestund, f. Fødselsstund.

Fødevit (i'), n. Forsynlighed, Klogskab i at søge Næring.

Føding, f. Fødsel. G. N. fœding.

Fødnad, m. Kvægfodring, Vinterfodring. Der er stor Fødnad paa den Garden: den Gaard føder mange Kreature. Mest alm. „Fønna". Paa Sdm. **Fodnad** (Fonnad).

Fødsl (Føsl), f. 1) Fødsel. (Hedder oftere, men mindre rigtigt, **Fødsel**, m.). — 2) Fødselslem. Sdm. (Føltl).

Fødsla (Føsle), f. Opfostring; især Kreaturfodring (= Fødnad). Østl. Ogsaa Vinterfodring for et enkelt Dyr (= Foder, Foster), f. Ex. Ku-fødsla. Gbr. og fl.

Føl, s. Fyl. — **følja**, s. fylgja.

Føn, f. Støv, s. Faan.

Føne, m. (?), hensmuldrede Levninger, Støv, Affald. Valders. Ofte i Forbind. „Fausk og Føne". (Den oprindelige Form uvis).

Fønn (Gaver, o. s. v.), s. Forn.

fønne, v. og **Fønning**, f. see forna.

Før, f. s. Førd. — **før**, adv. s. fyrr.

før, adj. 1) fremkommelig, som man kan befare; om en Vei eller en Landstrækning. Der er ikkje ført: ikke Leilighed til at komme frem. Modsat: Der er godt ført. Mest i de sydligste Egne. G. N. fœrr. (Af fara, foor). Ein skal fara, som ført er, ɔ: lempe sig efter Leiligheden. Telja ført: tilskynde til et Foretagende; sige at det er let at udføre, at der er ingen Hindring o. s. v. (Berg. Stift). Jf. lettfør, tungfør. — 2) farende, fremgaaende paa en vis Maade. Brugt i Sammensætning, som: radfør, seinfør, høgfør, hardfør, einfør, og fl. — 3) færdig, villig, ivrig for at komme afsted. Gbr. — 4) forsynet, hjulpen, tjent med noget. Eg er ikkje før med detta. Nhl. Shl. (Tildeels i Formen: **ført**). — 5) bekvem, duelig, skikket til noget Eg er ikkje før til det (ɔ: ikke ret i Stand dertil). Søndre Berg. og fl. (Nogle St. ført). G. N. fœrr. Jf. gangfør, flakkfør, vanfør. — 6) før, stærk, kraftfuld. Helst i Forbindelsen „før og sterk".

føra, v. a. (er, de), 1) føre, bringe hen til et Sted, transportere (især tilvands). G. N. fœra. Egentl. faae til at fare (af fara, foor). Saaledes ogsaa: skydse, sætte over en Fjord eller Aa. Imperf. ofte „førte", rettere: førde. — 2) flytte (med Hænderne), skyde noget afsted, uden at løfte det op (= skuva, yta, flytja). Før Bordet burt aat Veggen. Dei førde Sengi fram paa Golvet. — 3) lede i en vis Retning. Denne Vegen fører til Sjoen. Det vil ikkje føra til nokot godt. — 4) fremføre, f. Ex. et Ærinde; fremsætte, komme med. Ein skal baade høyra rett og føra rett (ɔ: baade høre rigtigt og gjengive det rigtigt). Føra Drøsor: løbe med Sladder. (Trondh.). Jf. føra Klaga, o. s. v. — 5) drive, styre, holde i Gang. Føra Skip. Føra Husstyret. Saaledes ogsaa: føra Strid, føra Saker; føra Rekning o. s. v. Enkelte andre Betydninger, som forefindes i Svensk og Dansk, ere her sjeldne eller lidt fremmede.

Førar, m. Fører; Leder. Mest i Sammensætning, f. Ex. Postførar.

førast, v. n. (ast), blive mere fremkommelig (s. før); blive Føre.

føraat, s. fyreaat.

Førd, f. Føre, Bekvemhed til at fare, især til at kjøre (s. Føre, n.). Brugeligt i B. Stift i Formen „Før", men er vistnok det samme som G. N. fœrd, altsaa ligefrem Afledning af før, adj. (analogt med Rømd, Høgd, Breidd ꝛc.). Tildeels brugt i Fleertal, f. Ex. „Da vardt goa Førenna" (Voss). Jf. Førelaus.

førd, adj. 1) ført, flyttet; s. føra. 2) skikket, bekvem (ført), s. før, adj.

Føre, n. 1) Leilighed til at komme frem, el. fare over, f. Ex. at komme over et Sund. Lister (Siredal). Andre St. Far. G. N. fœri, Leilighed. — 2) Føre, Veienes Beskaffenhed, forsaavidt som denne beroer paa Veiret og Aarstiden. Saaledes: Sumarføre, Vetterføre, tungt, lett, blautt, hardt Føre o. s. v. Især om Bekvemhed til at kjøre, og saaledes fornemmelig om et dertil passende Sneelag. Snjoføre, Sledeføre. (Sv. före). I B. Stift ogsaa Før, f. s. Førd. — 3) Forfatning, Tilstand, Orden. Det var ikkje i nokot godt Føre. Nhl. Shl. Ogsaa: Stemning, Lune; blandt andet om et Anfald af Hidsighed. Han var komen i eit styggt Føre. Sdm. Trondh. Tildeels forkortet: Før'. (Jf. Faar). — 4) Redskaber, Midler. (G. N. fœri). Sjelden. Jf. Eldføre. Hertil vel ogsaa: Maalføre. — 5) Ting som man fører med sig, Tøi; Varer, Ladning (= Føring). Med Baat og Føre. Jf. Vedføre. I denne Betydning nærmest af Verbet føra. — 6) Slægt, Stamme. Folkeføre, Kjempeføre og fl. Hall.

Føre, f. s. Føyra. — **føre**, præp. s. fyre.

Førefall, n. besværligt Føre paa Grund af Tøveir; saaledes især: Sneeløsning, Vaarbløde. Østl. Afvig. „Førefodd", pl. (?). Tel. (Vinje).

Førelaus, n. Slædeløs at kjøre paa Sneeføre. (Modsat Taaelaus, Tøylaus). I B. Stift: **Føralaus**, vel egentl. Førdarlaus.

Føreløysa, f. Mangel paa godt Føre; Sneemangel.

Føremon, s. Fyremun.

Føreskifte, n. Forandring i Føret.

førig, adj. rask, frisk; s. førleg.

Føring, f. 1) Førsel, Transportering. 2) en Sending (Levering), tilsendt Gave eller Foræring; f. Ex. af Gjæstebudskost, altsaa = Forn. Sdm. og fl. 3) en enkelt Transport af Varer; en Ladning; et Læs. Ogsaa

en mindre Deel af en Ladning; endeel Gods, som tilhører en enkelt Person. Nordl.

Føringsmann, m. 1) En som fører noget; En som transporterer Varer. Østl. 2) En som har Deel i en Ladning. Nordl. Ogsaa En som har Opsyn med Losning og Ladning.

førleg, adj. 1) farbar, fremkommelig (= før). Det vardt førlegt: der blev godt Føre. — 2) førlig, frisk, skikket til at færdes ude. Nogle St. førig, førug.

Førleike (kj), m. 1) Bekvemhed, Duelighed; s. før. G. N. færleikr. 2) Førlighed; Styrke, Kræfter.

førmeir, s. fyrrmeir. **førre**, s. fyrre.

Førsla, f. 1) Førsel, Transport. (Afvig. Førsel, m.). 2) Færdsel, Rørelse; ogsaa: Skynding, Hast, Travlhed. Sdm. og fl. — Hertil **Førslebaat**, m. Førselbaad. **Førsleskuta**, f. Førselskib; ogsaa et Slags Pram, hvormed Varer føres til Fartøierne.

ført, s. før. **førtvart**, s. fyretvert.

føsa, v. n. (er, te), svulme op, udvide sig, opblæses. (Af fos, adj.). Ork.

Føsing, f. Opsvulmen, Opblæsning.

Føsling, s. Fetling.

føtt, adj. fodet, beskaffen med Hensyn til Fødder. Den Heften er godt føtt, ɔ: har vakkre Fødder. (G. N. fœttr). Jf. storføtt, laagføtt, lettføtt. — Ellers kan mærkes, at ogsaa andre Afledninger af „Fot" have Formen „føtt", som: Langføtta, Gulføtting, Forføtte, Yverføtte, andføttes, jamføttes.

Føtu, s. Fota.

føy (?), adj. forlegen, forvirret, flau. Nedenæs, Ryf.

[**føya**, v. a. føie. Efter det tydske fügen.

[**føyen**, adj. liden, ringe, ubetydelig. Hall. Andre St. kun i Talemaaden „D'er føye før, at d'er nokk", ɔ: der behøves kun lidet. Nordre Berg. Nordl. Sv. föga; Nt. föge, vege (fege).

Føyk, m. 1) en Strøm af fygende Støv, Sand, Snee, eller deslige; et Vindkast med Drev. Tel. og fl. — 2) Smaating som lettelig fyge i Luften, saasom Støv, Duun, eller Frøet af visse Planter. Som Plantenavn: Dueurt (Epilobium). Sdm. Fara som ein Føyk: svæve let omkring.

føykja, v. a. (er, te), 1) drive, bortblæse, faae noget til at fyge; f. Ex. føykja Dumba or Kornet. G. N. feykja. (Af fjuka, fauk). — 2) fyge, drive (v. n.), om Snee. (Egentl. om Vinden). Østl. — Particip: **føykt**.

Føykja, f. Drev, Sneefog. Tel. og fl.

Føykjeskavl, m. sammendreven Sneehob. Hall.

Føykjing, f. Drev; Opdrivning.

Føyna, f. Skimmel (= Fauna). Rbg.

Føynesmak (el. -smok), m. Smag af Muggenhed eller begyndende Forraadnelse. Sæt.

Føyra, f. 1) Sprække eller Hul i Træ (især indvendig); et Punkt, hvor Træet ikke er ganske heelt, men har Mærke efter et Skaar eller Stød i Opvæxten. Alm. i de nordlige Egne; i de sydligste hedder det derimod: **Fløyra**, Ryf. (jf. Fleir), og **Frøyra**, Tel. (Isl. feyra). — 2) Porer, poros eller hullet Substants indvendig i Been; ligesaa i den indre Deel af et Horn. Nordland, Trondh. Afvig. **Føra**, Guldalen.

føyrast, v. n. blive hullet eller porøs. „førres", Tydal.

føyrutt, adj. 1) om Træ: som har „Føyror", ikke er ganske heelt. — 2) svampagtig, hullet, porøs. Nordl.

føysa, v. a. (er, te), 1) drive noget afsted med Larm og Skyndsomhed. (Sv. fösa). Især: jage Fisk ved at pladske i Vandet. Solør, Østerd. (Nogle St. føse). — 2) v. n. bruse op, syde over (= geysa, gøyva). Gbr.

Føysar, m. en rask og urolig Person; f. Ex. om Smaadrenge. Hard.

Føysing, f. Jagen, Drivning ꝛc., s. føysa.

G.

G, Bogstav (Ge, m.), har i visse Stillinger en særegen blødere Lyd, nemlig i Forbindelsen „gj" og foran Vokalerne e, i, y, æ og ø, hvor det udtales ligedan som „gj", undtagen i de ubetonede Stavelser. Efter den hos os tilvante Maade er her skrevet „gj" foran e, æ og ø, men kun „g" foran i og y, samt ei og øy, da Skrivemaaden „gj" her syntes meſt ubekvem.

ga, v. s. ganga. — **ga**, for gav, s. giva.

Gadd, m. 1, Pig, Spids, Braad. (Ikke meget brugl.). I Nordl. **Gadde**. G. N. gaddr. Sv. gadd.

Gadd, m. 2, fortørret Fyrretræ, som indeholder megen Harpix og derfor kan staae længe uden at raadne. Nordl. og Trondh. (Ogsaa i svenske Dial.). Heraf gjedda.

Gadd, m. 3, Spor, optraadt Vei; s. Gald.

Gaddfura (u'), f. Fyrretræ med tørre afstumpede Grene (s. Gadd). Sfj. Paa Sdm. Gjeddefure.

[**Gaffe**, m. en gammel Væder. Hard.

[**Gaffel**, m. en Gaffel. (Nedertydsk).

gag, adj. tilbagebøiet, krummet bagud; f. Ex. om Halsen paa Fugle. Tel. Hall. G. N. gagr (Egilson). Ogsaa om Redskaber, som ikke staae ganske ret i Skaftet, f. Ex. en Kniv, som bøier noget opad, eller en Hakke, som vender lidt fremad. I denne Betydning siges ogsaa: **gagskjeft**. (Hall.).

gaga, v. a. (ar), bøie bagud. **gaga seg**: bøie Hovedet bagud, sætte Nakken høit;

f. Ex. om Fugle. Tel. Jf. gagla.

Gaghals, m. tilbagebøiet Hals. — **gaghalsad**, adj. om Dyr, som bøie Halsen opad, bære Hovedet høit. Hall.

Gagl, f. Vildgaas, Graagaas (Anser segetum). Tel. og fl. I Hall. **Gogl**; ved Mandal **Gaul**, som dog ogsaa skal betegne en egen Art Gjæs, som aarlig trækker langs Kysten paa en vis bestemt Tid. (Af ældre Forfattere opstillet som Anas Bernicla. Strøm, Egers B. 116. Wille, Sillejord 146). G. N. gagl, n. Gaasunge (?).

gagla, v. n. kneise, strække sig opad. Hall.

Gaglereip, n. en Rad af flyvende Gjæs (= Gaasereip). Tel. I Hall. **Goglereip**.

Gagn, n. 1) Gavn, Nytte, Fordeel. G. N. gagn; Sv. gagn. 2) Redskab, Middel. Kun sammensat, som Bakstergagn, Eldgagn, Vevgagn; tildeels omdannet til et andet Ord: **Gogn**, f. — Genitivet Gagns bruges meget, men lyder ofte som „Gangs". Gjera Gagns Arbeid: gjøre noget som duer. Han vardt ikkje Gagns Menneskja meir: han blev ikke længere duelig til noget Arbeide. Til Gagns (te Gangs): til Gavns, ret dygtigt. Som Ønske „te Gangs": vel bekomme! Smaal. (sjelden).

gagna, v. n. (ar), gavne, nytte. Det gagnar litet.

Gagnbeine, m. Redskaber, Ting som kunne bruges til Værktøi. Sdm. I Nhl. Gagnvelde.

gagngjerande, adj. gavnlig; duelig.

gagnlaus, adj. 1) unyttig, gavnløs. 2) uvirksom; uduelig til Arbeide; ogsaa til Avling (impotens). Ofte udtalt ganglaus.

gagnleg, adj. gavnlig, nyttig; ogsaa: dygtig, rigelig, ret tilstrækkelig; f. Ex. ei gagnleg Skuring.

gagnlege, adv. dygtigt, til Gavns. Ofte i Formen „gangle'". Nordl. og fl.

Gagnløysa, f. 1) Unytte; unyttigt Arbeide. 2) en uduelig Ting; ogsaa om en uduelig Person.

Gagnvelde, n. s. Gagnbeine.

Gagnvid (-ve'), m. Gavntræ, Emner til visse Redskaber.

gagskjeft, adj. s. gag.

gakk, s. ganga. „Ein Gakk-med", En som vil være med i allehaande Selskab.

gala, v. n. (**gjel, gol, galet**), 1) gale, synge; om visse Fugle, især Hanen og Gjøgen. Inf. ogsaa **gaalaa**, Gbr. Ork. Præsens lyder mest alm. gjæl, jæl'e. Imprf. gool, Fl. golo. Supin. gale, ogsaa gjele, gjæle, Trondh. (G. N. gala; gel, gól, galet). — 2) klinge, give Lyd. Han slengde Steinen, so det gol i Galden: saa det rungede (klang) i Grunden. Valders. — 3) tale høit eller skraalende, gjøre Snak og Larm over noget. Dei fingo nokot til aa gala yver. No heve han fenget det, som han gol etter. Jf. Galder

Gald, m. 1) Grund, Plads; nærmest om haard Grund eller et Sted, hvor Jorden er bleven fast sammentrampet ved idelig Betrædelse; saaledes ogsaa: en optraadt Plads i Sneen (jf. Trokk). Sogn, Hall. og flere. Afvig. **Gall**, Sdm. Østerd., og **Gadd**, Solør. G. N. galdr og gaddr. — 2) Klippevei, steil Vei i en Klippe eller Bakke (omtr. som Kleiv). Hall. Vald. Jf. Navnet Galdarne i Lærdal.

galda, v. a. (ar), 1) galdre Hamp, udplukke Hanhampen (s. Galde). Gbr. og fl., nogle St. **galla**. i Smaal. **galdre**. — 2) vrage, vælge, udplukke en Deel af noget. Tel. Hall. Hertil **galden**, adj. kræsen, tilbøielig til at vrage. Tel. — Om et andet galda s. gjelda.

Galde, m. Gallerhamp, Hanplanter i en Hampe-Ager. Gbr. (Vaage). Andre St. **Galle**, Østl., afvig. **Golle**. Gbr. (Fron). Sv. gallhampa. Synes at støtte sig til et gammelt **gald**, adj. ɔ: ufrugtbar (= gjeld), T. gold, Sv. gall, i Dial. gald.

Galder (Galdr), m. (og n.), 1) Trolddom, Hexerie. Egentlig Tryllesang. G. N. galdr. — 2) Skraal, Raab, skrigende Tale; ogsaa Gjenlyd. Nordl. (udtalt: Gall'r, Gaill'er). Nærmest til gala, men kan ogsaa jævnføres med gjella.

galdra, v. n (ar), 1) hexe, gjøre Trolddom. (Sjelden). — 2) skraale, skrige; ogsaa: give Gjenlyd. Nordl.

Galdring, f. Hexerie; ogs. Skraal.

galdtrakkad, adj. stærkt betraadt, sammentrampet, haardtraadt. Sdm.

galen, adj. 1) gal, afsindig. G. N. galinn. Vel egentl. forhexet (ved Tryllesang), og saaledes Particip af gala (jf. Rydqvist, Sv. Spr. L. 1, 172). Ogsaa med Begrebet: voldsom, rasende; om Vind og Veir. Ein galen Storm. Eit galet Veder (Veer). — 2) vred, forbitret, hidsig. Han vardt galen paa oss. — 3) vild, ustyrlig, tøilesløs. Ein galen Ungdom. Dei ero so ville og galne. Ogsaa med Begreb af Lyst el. Begjærlighed. Han var so galen etter Drykk. (Jf. vill). — 4) ufornuftig, taabelig, tankeløs. Han er ikkje galen, som illt ottast, ɔ: den Mand er ikke dum, som frygter for et Uheld. Nhl. og fl. — 5) urigtig, feilagtig, daarlig. Ein galen Veg. Ei gali Vis (en Uskik). Eit galet Tilstand, o. s. v. I nogle Egne udtales det „gælen" (dog med haardt g). Den bestemte Form, som altid er forttonet (som gallne), bruges tildeels i Sammensætning, f. Ex. **Galneferd**, f. naragtig Adfærd. **Galnefolk**, n. gale Mennesker. **Galneheia**, f. et vildt, uroligt Pigebarn.

Galenskap, m. 1) Galskab, Raserie. (Sv. galenskap). 2) Vildskab, overgiven Munterhed. 3) Daarskab, Dumhed. „Dæ va Gælenskapen dæ": det var netop Feilen. Ork. Tildeels forkortet: **Galskap**.

galet, adv. 1) ubefindigt; ogsaa: urigtigt, galt. Han foor so galet fram. Det var reint galet gjort. — 2) slemt, ilde, daarligt. Det gjekk so galet. Det stod galet til. Udtales mest alm. gale; nogle St. gæle.
Galge, m. Galge, Hængepæl. (Sædv. udt. Galgje, Galje, Fl. Galga'). G. N. galgi. Ogsaa i Spøg, om en høi, langvoxen Karl.
Galing, f. Galen, Skraal.
Gall, n. Galde; Galdeblære. Afvig. **Galder**, n. i Valders. G. N. gall. D'er Gall i alle, ɔ: Enhver har lidt Galde i sig; selv den taalmodigste kan engang blive vred. (Ordsproget lyder ogsaa „D'er Galle i alle", og kunde da maaskee støtte sig til G. N. galli, m. Feil).
gal-laaten, adj. overgiven, lystig. Tel.
Galle, m. s. Galde. **gallen**, s. galda.
Galler, n. s. Galder.
gallsint, adj. yderst hidsig. Nhl.
gallsprengd, adj. galdesprængt, f. Ex. om Fisk.
Galning, m. En som er forstyrret i Hovedet. Ellers oftere om en vild, overgiven, ubesindig Person. Ogsaa om Galskab eller Fjas. Fara med Galningar: gjøre Narrestreger. „Gælninger", Østl.
Galningskap, m. overgiven Munterhed; ogsaa Fjas, Daarskab. Paa Sdm. „Galningsheit".
Galt, m. Orne, Han-Sviin. G. N. göltr (galtar). Nogle St. **Galte** (G. N. galti). Ellers: Rone, Gosse; jf. Gylt. — **Galtartonn**, s. Svinerot. Jf. Aakergalte, Grasgalte.
gama, v. a. (ar), more, fornøie. **gama seg**: more sig. Tel. (Vinje). Ligesaa: **gamast**, v. n. spøge, skjemte. **gamande**, i Udtrykket: D'er ikkje gamande med det, ɔ: det er ikke at spøge med. Jf. Gaman, gamaste.
Gamaldom, s. Gamalskap.
Gamalfynne, s. Fyrne.
gamall, adj. gammel. Nogle St. gammal (gammall'e) og gaamaal; i Hunkjøn tildeels gomol (o'). G. N. gamall, m. gömul, f. Fleertal **gamle** (gammle, gamble). Bst. Form: **gamle**. I Stedet for Komparativ bruges eldre, med Superl. eldst. — Betydning: 1) som har været længe, el. levet længe. Eit gamalt Hus; eit gamalt Tre; gamle Folk. Jf. gamle Kjenningar; gamall Kjendskap; vera gamall i Garden (have været længe i Huset). Sjeldnere overført paa Alder eller Levetid: i sin gamle Alder, el. paa sine gamle Dagar, ɔ: i sin Alderdom. — 2) kommen til en vis Alder; f. Ex. tvau Aar gamall. Jf. aarsgamall, aattedaggamall. — 3) tidligere tilkommen (i Modsætning til noget nyere). Den gamle Stova; Gamle-Baaten; den gamle Vegen. Gamle-Aaringen: forrige Aars Afgrøde. Gamle-Snjoen: det ældste eller nederste Sneelag. Gamle-Folket: det ældste af to Par Ægtefolk i en Gaard. — 4) forhenværende, forrige. Det gjeng sin gamle Gang. Bruka si gamle Viis. Alt med det gamle. — 5) hørende til en forbigangen Tid; gammeldags, antik (= forn). I gamle Dagar. Gamle-Kararne, el. „dei gamle": Oldtidens Mænd. — Substantivisk: **Gamlen**, den gamle, den ældste Mand paa Stedet. **Gamla** (f.), om den ældste Kvinde. Ellers med Substantiv **Gamleguten**: den gamle Karl; ogsaa: den forrige, den bekjendte. **Gamlekjella**: Gamle-Moer; ogsaa brugt om Solen, om Jorden, om Havbølgen &c. (Romsd. og fl.). **Gamle-Eirik**, og **Gamle-Sjur**: Benævnelser paa Fanden.
Gamalmenne, n. gammelt Menneske. (Modsat Ungmenne). Lidet brugl.
Gamalskap, m. Alder (Gammelhed). Ogs. kaldet **Gamaldom**, m. dog lidet brugl.
gamalvoren, adj. gammelagtig, noget gammel efter Udseende. Trondh.
Gaman, n. Fornøielse, Morskab, Lystighed; ogs. Spøg, Skjemt. Nogle St. forkortet: **Gama**, Rbg. Tel. og fl. **Gaamaa**, Gbr. Ork. G. N. gaman; Sv. gamman.
Gamanferd, f. Morskabsreise.
gamanlaus, adj. blottet for al Fornøielse. **gamanlaust**, adv. uden Spøg.
gamansam, adj. morsom, lystig, spøgefuld. „gamasam'e", Rbg. Tel.
Gamansegn, f. lystig Historie.
Gamanvisa, f. morsom Vise.
gamast, v. s. gama.
gamaste, adj. morsomst, lystigst. Mandal. (Noget Adj. „gam" er ikke forefundet).
Gamber, m. et Slags stor Fugl (?). I et gammelt Folkesagn, hvor en Dame siges at ride paa en „Gambr". Sdm. G. N. gambr, Strubs (jf. gammr, en Grib).
Gamberhorn, n. et Slags store Horn, tilskaarne som Kar til at gjemme noget i. Sdm. Vel egentlig Drikkehorn (jf. Strøm, i Norske Vidensk. Selsk. Skrifter 1784, p. 164). Navnet maaskee af en udskaaren Figur paa Hornet.
Gamling, m. gammel Mand. Mest i bst. Form: Gamlingen, ligesom Gamlen; see gamall.
Gamme, m. Jordhytte, Finne-Stue. Nordl. (Nogle St. Gamma, f.). G. N. gammi.
Gamp, m. en Hest. Alm. dog mest søndenfjelds. (Især om stærke og dygtige Heste). Jf. Sv. kamp.
Gampesyra, s. Høymola.
Gams, n. Spøg, Skjemt, Fjas. Smaal. og flere. Ogsaa i Formen **Gamsing**, f.
gamsa, v. n. (ar), spøge, skjemte, fjase. Smaal. Tel. og fl. Ogsaa i svenske Dial. (Rietz 183). G. N. gemsa. Fra Tel. ogsaa meddeelt i Betydn. gramse, famle.
Gamsing, m. en lystig Fyr, en Spøgefugl; ogsaa en Ordgyder. „Gamsingje", Telem. Hedder ogsaa **Gams**, m.
gamsutt, adj. fuld af Fjas, spøgefuld.

Gan, n. 1) Gjæller i en Fisk (= Tokn). Gbr. Østerd. Indr. (I Sverige gan, f.). — 2) Hoveder og Indvolde af Smaafisk, især af Sild. Berg. og Trondh. (jf. gana). Synes egentlig at betyde: Gab el. Svælg (s. Rietz 184).

Gan, m. s. Gand.

gana, v. n. (ar), strække Halsen, see høit op, sætte Næsen i Veiret. Hall. Tel. Vel egentl. gabe. Sv. gana (Rietz, 184). Jf. gina, T. gähnen.

gana, v. a. (ar), 1) tage Hovedet af Fisk; tilrede Sild ved at afknibe Hovedet, saaledes at Indvoldene følge med. B. Stift og flere. — 2) afkappe, hugge Toppen af Træer. Rom. Paa Hadeland **ganne**: hugge Løv af Træer. — 3) indfælde, sammenfælde Fjele ved en bredbundet Fals (see Ganing). Smaal.

Ganar, m. En som „ganer" Fisk; s. gana.

Gand, m. 1, en Pind, en tynd eller tilspidset Kjæp. Meddeelt fra Jarlsberg. Paa Helg. **Gann** (el. Gan): en Hvirvelteen (?), et Legetøi som ellers kaldes Snurrbasse, Snørekall el. Sorphøna. I Hall. **Gand**, om en høi og mager Karl, en opløben Dreng. I Shl. betegner Gand et Slags Fisk, s. Gandarrota.

Gand, m. 2, et Slags Troldbom. (Fordum især tillagt Finnerne). Berg. og Trondh. I Nordl. **Gann**, ogs. **Gan**, Helg. Maaskee egentlig en Tryllestav, jf. det foranførte Gand. (G. N. gandr er lidt dunkelt). Setja Gand i: forhexe. „Dæ va reint 'ta Gand'a", ɔ: det var ganske som forhexet. Sdm. Dunkelt i Udtrykket: „so surt som Gand", ɔ: overmaade suurt. Shl. Jf. Gandeple.

ganda, v. n. (ar), hexe, gjøre Troldbom. Sjelden. Ved Trondh. ganne, gann'.

Gandarrota (o'), f. den grønne Læbefisk (= Berggylta). Shl. Ogsaa **Gand**, m. om den samme eller en lignende Art.

Gand-eple, n. et Slags meget sure Æbler. Shl.

Gandferd (?), f. Følge af Hexer eller onde Aander, som tænkes at ride i Luften (= Jolereid, Oskereid). Helg. Oftest udtalt Gangfar, el. Gangfal, sjeldnere Gannfar (s. Ferd). Træffer sammen med G. N. gandreid, som maaskee endnu kan være i Brug; s. Evensens Samlinger, 1784, p. 9.

Gandfluga (u'), f. Troldflue, fabelagtig Flue, som tænkes udsendt for at stikke Dyr eller Mennesker. Nordl.

Gandkjer, n. Kar til Trylledrik (?). „Gannekjer", Landst. 10.

Gandskot, n. et Slags Forhexelse. Ndm.

Gandtrumba, f. Tromme, som Hexemestere siges at bruge. „Gantrumma", Helg.

Gandvisa, f. Tryllesang. (Hammonds Missionshistorie, 32).

Gand-æskja, f. Æske med Tryllemidler.

Gang, m. 1) Gang, Gaaen; Fodvandring. Afvig. **Gaang**, B. Stift og fl. Vera aa Gange: være paa Færde, i Bevægelse. Lyder som „aa gaangje", Nordre Berg. Paa Sdm. ogsaa „aa gaagnaa", vistnok af et gammelt Dativ: á göngunum. — 2) glidende Bevægelse, Fart, Fremskriden. Faa Baaten paa Gang. Det gjeng sin jamne Gang (f. Ex. om et Arbeide). — 3) Stigning, Opsvulmen, Opbruusning. Jf. Sjogang, Brjostgang. Særskilt om Gjæring. Setja Gang paa Ølet: faae Øl til at gjære. Ogsaa om selve Gjæringsstoffet (= Gjær, Kveik). — 4) Gangrum, Indgang til et Værelse; Entree. (Jf. Gong, f. og Sval). — 5) Vei, Gangsti (f. Ex. i en Have); ogsaa Løb, Rende, Kanal. — 6) Malm-Aare, Ertsgang i et Bjerg. (Nedenæs og flere). — 6) en malet List eller Linie paa Siden af et Fartøi. Nordl. — 8) en Kant med en afvigende Farve, paa Duge eller Tørklæder. Tel. Hall. — 9) Klædning, et Sæt af Klæder (Overklæder); ogsaa kaldet „Klædegang". Østl. Jf. Gangverja. — 10) Bund eller Saaler i Fodtøi. B. Stift. Jf. Gong, f. Gonga, f.

ganga, v. n. (**gjeng**, **gjekk**, **gjenget**), at gaae. Formerne lyde forskjelligt; saaledes Inf. **ganga**, Hard. Voss; **gaanga**, Nhl. og flere, **gange** Rbg. Tel. Hall. Vald. **gang'**, Trondh.; og dernæst i en kortere Form: **ga**, Hard. Nhl. Ndm. Ork. Helg. og **gaa**, som er mest alm. Imperativ: **gakk**! i Fl. **gange** (gangje); nogle St. kun forkortet: **ga**, el. **gaa**! Indik. Præs. **gjeng'e** (gjæng), Tel. Rbg. Jæd. Hard. Voss, Sdm., ogsaa: **gjæ'**, Sdm., ellers: **gaar**, mere alm. Fl. **ganga**, **gaa**. Impf. **gjekk** (ee), tildeels „gjikk"; i Fl. **gingo**, gjinge, Hall. Vald. Nhl. og fl. Konj. **ginge** (gjengje, gjøngje, Tel.). Supin. **gjenge(t)**, sædvanlig gjengje (og gjingje), B. Stift og fl., ellers **gangje**, Hall. Vald., forkortet: **gjee**, Nhl. Sdm. og **gaatt**, mere alm. (Jf. gjengen). G. N. ganga (geng, gékk, gengit); Ang. gangan (geong); Eng. go, Holl. og Nt. gaan. — Betydning: 1) gaae, bevæge sig fremad med Fødderne; om Dyr og Mennesker. Tildeels ogsaa om Fremskridning uden Fødder; saaledes om Fiskene; f. Ex. Laksen gjeng upp i Elvi. Jf. renna, siga. — 2) glide afsted formedelst Tyngde, Tryk eller drivende Kraft; f. Ex. om Vand, om Jordskred, om Fartøi paa Vandet. Ogsaa med Betydn. feile; f. Ex. Han gjekk upp um Neset, ɔ: han seilede saa høit mod Vinden, at han fik Næsset i Læ. — 3) være i Bevægelse, f. Ex. om en Maskine, en Mølle, et Uhr. Det gjekk Brjostet paa honom, ɔ: hans Bryst bevægede sig stærkt (af tungt Aandedræt). Særskilt om gjærende Vædske. Faa Ølet til aa ganga, ɔ: gjære, komme i Gjæring. — 4) skride

fremad, komme længere. Om Tiden; om Sol og Maane; ogsaa om et Arbeide, en Sag. — 5) gaae paa en vis Maade, føie sig, lykkes, løbe af. Det gjeng fort, seint, traatt, vel, illa. — 6) gjælde, være gangbar. Den Prisen, som gjeng og gjeld. Det gjeng fyre det same: det kommer ud paa eet, gjælder lige meget. — 7) strække sig, naae, række. Vatnet gjekk upp aat Husom. Fjorden gjeng langt inn i Landet. — 8) komme i en anden Stilling, løbe over, forandre sig. Vinden gjeng til Nords, ɔ: bliver nordlig. Det gjeng i Hop: det krympes sammen. Det gjekk i sunder, gjekk lauft, og flere. Jf. Det gjekk Hol paa, ɔ: det revnede, der blev Hul i det. Borken tek til at ganga: Barken begynder at løsnes (= svada, flaga, laupa). — 9) gaae bort, forsvinde, blive forødet eller medtaget. Det gjeng etter kvart, som det kjem. Det gjeng myket fyre eit Aar, osv. — I Forbindelse med visse Partikler: Ganga atter, a) tilstoppes; b) blive overgroet (s. attergjengen); c) forfalde, forværres. — Ganga av: a) blive tilovers; b) gaae itu. G. av seg: faae Ende. — G. fraa: a) fragaae, negte; b) gaae udenfor (om en Undtagelse); f. Ex. naar det gjeng fraa den yngste, ɔ: naar man undtager den yngste. (B. Stift). — G. fyre seg: foregaae, indtræffe; ogsaa: gaae an, kunne lykkes. — G. fyre det: omkomme, sætte Livet til. („Gaa før' dæ", Trondh. Helg.). — G. heim-atter: gaae hjem; ogs. gaae igjen (efter Døden). G. ned: glide ned; glide ind (om Mad). — G. paa: taale, udholde; f. Ex. D'er hardt aa ganga paa. — G. til: a) foregaae, tildrage sig; b) medgaae, blive forødet; c) omkomme, sætte Livet til. (B. Stift). — G. um, a) løbe over, vende sig; om Vinden; b) glide ud af Fugerne; om Fjele, Staver i Kar, og desl. — G. undan: a) undflye, undkomme; b) lendse af for Vinden. — G. upp: a) stige, svulme op, om Vandet i Frost; b) løsnes, slides løs (om Baand); ogsaa optøe, brækkes (om Iis); c) brænde op; om et Huus. — G. ut: a) gaae ud, falde bort; b) komme ud (med), komme vel fra noget; f. Ex. Han segjer ikkje meir, en han gjeng ut med; c) føre til noget, faae et vist Udfald; f. Ex. Det gjeng ut paa Skade. (Jf. Utgang). — G. ved: vedgaae, tilstaae. — G. yver: gaae over, faae Ende. — Afledninger ere: Gang, Gonga, Gong, Gjenge, gjengd; desuden Avgang, Framgang, Fraagang o. s. v.

gangande, adj. 1) gaaende, som er i Gang. 2) skikket til at gaae paa. Isen er ikkje gangande.

Gangar, m. 1) Fodgjænger. Han er ein kleen Gangar, ɔ: ikke stærk til at gaae. — 2) Ganger, om en Hest. — 3) et Musikstykke til at gaae efter, et Slags Marsch.

Gangbein n. Gangbeen, Læg, Fod.

Gangdag, m. fordum en Helligdag, da man gik i Procession med det hellige Kors; særlig den 25de April.

Gangekjer (e'), n. Kar, hvori man lader Ølet gjæres (= Gilsaa). Tel. og fl.

Gangferd (Gangfar), f. Gandferd.

Gangfisk, m. Legefisk, drægtig Fisk (modsat Gjeldfisk). Valders (Gøngfisk). Sv. Dial. gangfisk.

gangfør, adj. førlig nok til at gaae.

Gangføre, n. Føre for Fodgjængere. Eit godt Gangføre. Ogsaa: Gangeføre; i B. Stift: Gaangefør(d), f.

Gangglas, n. Vindue, som kan lukkes op. Smaal. Nogle St. Hekteglas.

Gang-jarn, n. Gjænge eller Hængsel af Jern.

Gangklæde, n. Klæder at gaae i. (Modsat Sengklæde). Nogle St. Igangsklæde.

Ganglag, n. Maade at gaae paa. Nogle St. Gangelag, Gaangelag.

Ganglim (i'), m. Ganglem; Bov eller Laar af Dyr.

gangljos, adj. saa lys (Tid), at man kan see Veiene. (gaangeljøst. B. Stift).

Gangrom, n. Rum til at gaae i; en Gjennemgang (i et Huus som er meget opfyldt). Nogle St. Gaangerom.

Gangsperra, f. Stivhed eller Lamhed i Benene efter stærk og langvarig Gang. Synes at være alm. Afvig. Gongsperr, Gaangsperr, B. Stift; Gangspir, Sogn.

Gangstig, m. Gangsti, smal Vei.

gangstød, adj. sikker i sin Gang. Tel. og fl.

Gangvad, n. et Slags Line, hvormed man fanger Helleflynder. Nordl. Skal ogsaa hedde „Gagnva(d)" og er saaledes noget dunkelt.

Gangverja, f. en Klædning, især et Sæt Overklæder, f. Ex. Trøie og Burer. Berg. Stift, mest i Formen Gaangverja. G. N. gangverja.

Gangverk, n. Gangværk i en Maskine; ogsaa Maskine i Almindelighed.

Ganing, f. 1, Tilredning af Sild ved at aftage Hovederne; s. gana.

Ganing, f. 2, en indskaaren Fals (Grøvping), som er bredere i Grunden end i Kanterne. Smaal.

Gann, s. Gand og Garn.

ganne, s. gana. **Ganner**, s. Gorn.

gantast, v. n. spøge, fjase, gjækkes. Nordl. ogsaa Østl. dog ikke meget brugl. (Jf. glanta, glenta, gamsa). Sv. gantas (Rietz 184). Isl. ganta (Haldorson).

Gap, n. Gab, Aabning, Hul.

Gap, m. 1) en meget nysgjerrig Person, en paatrængende Tilskuer. Tel. og fl. (Isl. gapi). — 2) en Sladrer; En som gjerne bruger plumpe eller fornærmelige Ord. (Omtr. som Flaakjeft). Østl. — 3) en Taabe, Tosse, Dumrian. Berg. Trondh. Nordl. Meget brugl. Jf. gapen.

gapa, v. n. (er, te), 1) gabe, holde Munden

aaben. (Afvig. gaapaa, Gbr. Ork.). G. N. gapa. — 2) stirre, gloe, see efter noget med stor Nysgjerrighed. — 3) skvaldre, tale plumpt eller fornærmeligt. Jf. gløypa. Gapa upp: aabne Munden. **gapande**: gabende, aaben. Med gapande Kjeft.

Gapa, f. en taabelig Kvinde. B. Stift.

Gapar, m. en nysgjerrig Person.

Gapelag, n. dumme, tossede Manerer.

gapen, adj. 1) meget nysgjerrig, paatrængende, næsviis. Tel. og fl. — 2) aabenmundet, som ikke kan tie. Østl. — 3) dum, taabelig, tosset. B. Stift og nordenfjelds. Nogle St. **gaputt**, „gapaatt", Trondh.

Gapeskap, m. Dumhed, Taabelighed; dum Nysgjerrighed. Paa Sdm. „Gapingsheit", f.

Gapestokk, m. Gabestok (= T. Pranger).

Gaping, f. Gaben; utidig Nysgjerrighed.

gapleg, adj. dum, taabelig. I Tel. gapaleg. (Isl. gapalegr). Jf. gapen.

Gar, s. Gard.

gara, v. a. (ar), stikke, støde; saare sig ved at træde paa skarp Stub, el. deslige (s. Gare). Soløer.

gara, v. n. (ar), strække sig, rette sig op. Hall. Tel. (Nogle St. **garra**). Ogsaa: rave, svaie (som et Straa). Hall. En anden Betydning er at „gjøre Striber", s. garda.

Gard (Gar), m. 1) et Gjærde, et Hegn. (G. N. gardr). Jf. Bøgard, Gjerdesgard. Efter Materialet: Steingard, Torvgard, Risgard, Skidgard, Slaategard og fl. (Jf. Hagfella). Heraf gjerda, Gjerde. Ogsaa: en Række som ligner et Gjærde; en Kjæde, Kreds, Ring. Ein Gard kringum Maanen (en lys Ring i Luften). Hertil: Tanngard, Fallgard, Fjellgard; jf. Manngard. — 2) en Have, et indhegnet Stykke Jord. Mest i Sammensætning som: Kaalgard, Eplegard, Aldegard. Hard. Hall. Gbr. Jf. Kyrkjegard. — 3) Plads eller Rum, som er omgivet af Bygninger; et Gaardsrum (= Tun). Ut i Garden: ud paa Gaarden; ofte ogsaa: ud af Huset, i fri Luft. B. Stift. Jf. Fegard. — 4) Gaard, Bosted med Huse og tilhørende Jord; deels afsondret som Hjem for en enkelt Familie (einbølt, eintynt), deels bestaaende af flere Brug eller Parter. — 5) Bygaard, Bygning som udgjør en særskilt Eiendom. — 6) Gaardbrug, Jordepart, betragtet som Eiendom eller som Sted for en enkelt Huusholdning. (Ogsaa kaldet Jord). Underliggende Brug benævnes Plass, eller Husvære. Paa Østlandet, hvor Gaardbrugene tildeels ere meget store, har man forhen havt Benævnelsen „full Gard" om en Gaard, som var ansat til et Skippunds Skyld, eller som holdt en Soldat ved Armeen (jf. Wilse, Spydeberg 451; Strøms Eger 241), og om mindre Brug: „halv Gard" og „Fjordungs Gard". (Jf. Oydegard). Ordet udtales mest alm. Gar, nogle St. Gal (tykt L); afvig. Gaar, Gaal, Østl. (efter Svensk og Dansk). Af Former mærkes: Til Gards: til Gaarden, hjem til Husene. Av Garde: bort, ud fra Gaarden. (Tel. og fl.). I Gordom (o'): i Gaardene. („Goro", Voss. „Goraa", Sdm.). Garde-millom, el. Gardanne millom: fra den ene Gaard til den anden.

garda, v. n. (ar), 1) danne Ringe eller Cirkler; om Vand, naar noget kastes deri, eller naar det koger. „Dæ gara fraa Trøm'a", Sdm. — 2) danne Striber paa Vandet; om Vinden. Valders, Hall. (gara). Jf. Garde, Gjerda. (S. ogs. gara).

Gardbolk, m. et Stykke af et Gjærde.

Gardbruk, n. 1) Gaardsdrift, Jordbrug; 2) en særskilt Part af en større Gaard.

Gardbyte, n. Ombytning af Gaarde.

Garde (Gare), m. 1) i Ordene: Drivgarde, Rokgarde (og Elgarde?) er egentl. Gjærde, Kjæde. Jf. Gjerda. — 2) en Fold, en liden Indhegning (= Gjerde, Kvi). Hall. — 3) et omgjærdet Rum i Fæhusene, især for Faar eller Kalve (= Bing, Stekke). Mange Steder brugl. Isl. gardi, Faarekrybbe. — Desuden findes „Gare" ogsaa i Betydn. Faaremøg (= Talle), Nhl. Sfj. Nordl. Jf. Nedertydsk Gare, som betyder Gjødsel, og tillige: en Have (T. Garten).

Gardekalv, m. Kalv som staar i „Garde", ikke endnu er kommen ud paa Græsning.

gardemillom (garemyllo), s. Gard.

Gardfar, n. Spor efter et Gjærde, som er flyttet eller borttaget. Ryf.

Gardflor, m. = Sumarfjos. Sfj.

gardfløygd, adj. om et Kreatur, som har vant sig til at springe over Gjærderne. Nordre Berg. Paa Toten: **garfløyg**. Andre St. **gardløypt**, Tel. **gardhard** (garhar), Smaal. **gardill** (garill), Lister.

Gardgjenta, f. Pige som arver Gaard.

Gardgota (o'), f. s. Gardsveg.

gardhard, s. gardfløygd.

Gardkaup, n. Gaardekjøb.

Gardlag (Garelag), n. en Kreds el. Række af Gaarde. Ogsaa kaldet **Gardkrull**, Tel. **Garderepp** (Garerepp), m. Gbr.

Gardleiga, f. Gaardleie; Forpagtning.

Gardlægje, = Stavlægja. Tel.

Gardmann, m. Gaardbruger.

Gardrot (Gar-rot), f. Grunden i et Gjærde; ogsaa: Sted hvor et Gjærde har staaet.

Gardrust, f. Levninger af et Steengjærde. „Gar-rust", Jæd.

Gardsdreng, m. Gaardskarl; Formand for Tjenestekarlene paa en stor Gaard. Ogsaa kaldet: Gardsgut, Raadsdreng eller „Husbondsdreng".

Gardsende, m. Sted hvor et Gjærde gaar ud i Vandet og derved afsluttes.

Gardsfolk, n. Folk som høre til en Gaard, eller ere komne fra samme Gaard. Saa-

ledes ogsaa: **Gardsborn**, pl. **Gardsgutar, Gardsgjentor.** Me ero Gardsborn: vi ere fødte paa samme Gaard.
Gardsfong (o'), f. Gjærdefang; s. Fong.
Gardsgogn (o'), f. Gaardsredskaber. Tel.
Gardskam, f. Noget som er til Skam for en Gaard, el. udsætter et Huus for Spot.
Gardskifte, n. Deling af en Gaard.
Gardslaatt, m. Høslæt nærmest ved Husene.
Gardsmett, m. Gjærdesmutte (Fugl). I Tel. **Gardsmoga** (o'), Garsmogu, f. Ellers kaldet Navepist og fl.
Gardstaur, m. Gjærdestør, Gjærdepæl.
Gardstode, n. Sted hvor et Gjærde staar, eller har staaet. Mest alm. „Garstøe"; ogsaa kaldet **Gardstad** (Garsta). G. N. gardstadr.
Gardsvaapn, n. gammelt Vaaben (Sværd, Stridsøxe el. desl.), som ansees for at tilhøre en Gaard. I Hall. Garsvokn (=vøkn). Andre St. Jordverja.
Gardsveg, m. Vei som fører til en enkelt Gaard. (Modsat Bygdarveg). Nogle St. **Gardgota** (o'), f. i Tel. Gargotu.
Gardtyne, n. Noget som fordærver eller forringer en Gaard; ogs. = Gardskam.
Gardverde, n. en Gaards Værdie; Sum eller Beløb som man kunde kjøbe en Gaard for. Udt. Garvære, ogs. Garvyre (y'); jf. Verde og Vyrde.
Gardvid (Gar=ve), m. Gjærdefang, Træ til Gjærder. Ogsaa **Gardvida** (i'), f. i Ork. Garvudu, Utgarvuu. Mere alm. Gjerdefang, Gjerdevond.
Gardvord (Garvoor), m. 1) Gaardværge, om en Person som altid er hjemme eller opholder sig stadigt i samme Huus. Ork. og fl. G. N. gardvördr, Gaardvogter. — 2) en Gaardhund, Lænkehund. Hadeland, Hedemarken. — 3) Nisse, Vætte (Genius), som tænkes at opholde sig stadigt paa en Gaard. Sogn, Hard. og fl. Ellers kaldet Tunvord, Tunkall, Tuftekall, og flere. (I Folkesagn og i Spøg). Jf. Vord.
Gare, m. Pig, Spids, skarp Stub efter afskaarne Buskvæxter el. deslige. Namd. og flere. I Ork. **Gaaraa**; andre Steder **Garre**, Trondh. S. gara.
garhar, s. gardfløygd.
Garm, m. en Klemme, hvormed man tilbereder Liin; en Kløft med jernbeslagne Kanter. Trondh. (Opdal og fl.). Jf. Klomber, Braak. (I svenske Dial. garma, gärma: en Hekle. Rietz 230).
garma, v. a. (ar), bearbeide Linet (Hørstænglerne) med en „Garm". Ork. og fl.
garma, v. n. (ar), brøle, bøge stærkt; om Køer (= traarauta). Solør i Formen „gærme" med haardt „g".
Garn, n. 1) Traad, Garn til Væv og Strikketøi. G. N. garn. 2) Garn, Net til at fange Fisk med. Forskjellig Udtale: **Garn**, Nordl. **Gadn**, med Fleertal Godn (o'), Søndre Berg.; **Gann**, el. Gan (med dobbelt n og dog langtonet), Nordre Berg. og Trondh.; **Gaan**, Tel. og Østl. (I Formen ligt Barn). Jf. Net, som er mere brugl. søndenfjelds.
Garn=avl, m. en Masse af sammenviklede Garn i Søen. Lofoten.
Garnbruk, n. Fiskerie med Garn.
Garnbøting, f. Istandsættelse af Garn.
Garneskav, s. Gorn.
Garnfisk, m. Fisk som er fanget i Garn. Særskilt: Garnsild, f. Garntorsk, og fl.
Garnfiske, n. el. **Garnfiskja**, f. Fiskerie med Garn.
Garnhespa, f. Traadhaspe.
Garnkort, m. Stok eller Rulle at trække Garn over. Nordl.
Garnlekkja, f. Række af sammenbundne Garn i Søen. Nordl. Oftere **Garnlenkja** (Garnlenk).
Garnlund, f. den Maade hvorpaa Traad spindes til Rendegarn. (Modsat Veftlund). Helg.
Garnset, n. en Udsætning af Garn.
Garnsetning, f. 1) = Garnset. 2) en sammenhængende Række af Garn (= Garnlekkja). B. Stift.
Garnskot, n. det Toug, som danner Kanten eller Omfatningen paa et Garn.
Garnvelta, f. en Hob af løsrevne Garn i Søen. B. Stift.
Garorm, m. = Ringorm. Sæt. Hører formodentlig til Gard, i Betydn. Kreds, Ring.
Garp, m. har forhen været en Benævnelse paa de tydske Kjøbmænd i Bergen. Hertil **Garpestump**, m. et Slags Rugbrød. Nordl. — Garp betegner ogsaa: en stortalende Person; s. garpa.
garpa, v. n. (ar), 1) skryde, gjøre store Ord. Hall. og fl. — 2) ræbe (= gurpa). Shl. Tel.
Garpe, m. Strube (= Barke). Østl.
garra, s. gara. — **Garre**, s. Gare.
garta, v. n. (ar), 1) spøge, skjemte, fjase. Tildeels i B. Stift. 2) snakke, samtale løselig. Hall. Vald. og fl. 3) grynte, om Sviin. Rommerige.
Garting, f. Spøg; løs Snak.
garva, v. a. (ar), garve. (Nedertydsk). Hertil **Garvar**, m. **Garving**, f.
Garvor, s. Gardvord.
gasa, v. n. (ar), gloe, stirre paa noget. Hall. (Jf. Eng. gaze). Et andet Ord er „gasa seg": gjøre sig tilgode. (Sv. gassa sig). Østl. Lidet brugl.
Gasse, m. = Gaasarstegg.
Gast, m. 1) en Gjæst (?). Bruges i en dunkel Betydning, omtr. som „Basse" om en stor og svær Karl, eller oftere om en urolig, vild, hidsig Person. — 2) et Spøgelse, Skovtrold. Skogargast (jf. Deildegast). Nbg. Tel. Ogsaa forklaret som Navn paa en Fugl, som skrækker Folk ved sit

Skrig; formodentlig et Slags Ugle. (Jf. Ropar). Formen Gasta bruges til at betegne noget stort eller stærkt (jf. gasteleg); saaledes „eit Gasta Drikka": en meget stærk Drik, især om Øl. Nhl. Shl.
gasteleg, adj. usædvanlig stor eller stærk, svær, drøi. Tel.
[**gasterera**, v. n. holde Gjæstebud, leve flot og fornemt. Meget brugl.
Gastgivar, m. = Gjestgivar.
Gasveder (Gasvær), n. koldt Veir med Blæst. Østerd. (Aamot og fl.). Hedder ogsaa „gasett Vær".
Gat, n. 1) et Hul; især et smalt Hul som er stukket med Kniv. Tel. og fl. 2) en Skure, udskaaren Fals. Sdm.
gat, imperf. s. gita.
gata, v. n. og a. (ar), skjære, udstikke eller bore med en Kniv. B. Stift. Især om at udstikke Knaphuller i Klæder. Hall. Isl. gata, bore (Haldorson).
Gata, f. Gade, Stræde i en By. Ogsaa: Vei til en Gaard; Kjørevei imellem Agrene, o. s. v. Smaal. I sidste Betydn. hedder det ellers Gota (o'). — **Gatefok** (o'), n. drivende Gadestøv. **Gategut**, m. Gadedreng. **Gatemot** (oo), n. Gadehjørne.
Gathol, n. Knaphul. Tel.
Gating, f. Stikning, Udskjæring.
gau, s. gauv. — **gaua**, s. gauva.
gaua, v. n. (ar), bjæffe, gjøe (om Hunde); ogsaa: støie, skraale, huje. Tel. Siredal. Maaskee for gauda.
Gaud (?), m. Gjøen; ogsaa: Støi, Skraal. Tel. i Formen **Gau**. Afvig. **Go**, Østerd. (Trysil). G. N. gaud, n. I en gammel Vise (Landst. 77) staar „Hundegaul", maaskee for Hundegaud.
Gauk, m. 1) Gjøg (Fugl). G. N. gaukr. 2) en Stymper, sløv eller taabelig Person. (T. Gauch). Ogsaa en Vaaser, En som ofte gjentager det samme. Jf. Stamegauk. — 3) den øverste korte Stok i en Gavlvæg. Sæt. Sdm. og fl.
gauka, v. n. (ar), vaase, tale taabeligt, eller ofte gjentage det samme (ligesom Gjøgen).
Gaukfoda (Gaukføe), f. en liden Fugl, som siges at følge Gjøgen. Østl.
Gaukrid, f. Kulde i Midten af Mai Maaned. „Gaukari", Nhl.
Gauksmessa, el. **Gaukedag**, fordum en Benævnelse paa den første Dag i Mai.
Gauksura, f. Gjøgemad, Oxalis Acetosella. Tel. Andre Plantenavne, som findes anførte i Skrifter, ere: **Gaukeblom**, Polygala. (Wille 122). **Gaukesko**, Viola canina. (Gunnerus). **Gauklessa**, Oxalis. (Heltzen). **Gauksmære**, Bryum. (Wille 107).
Gaul, n. Brøl, Skraal, brølende Skrig.
Gaul, f. et Slags Gaas, s. Gagl.
gaul, adj. s. gul. **gaula**, v. s. gula.
gaula, v. n. (ar), brøle, skraale; huje eller raabe stærkt. Alm. G. N. gaula.
Gaular, m. en Brøler, Storskraaler.
Gauling, f. idelig Skraal og Skrig.
Gaum, m. Agt, Opmærksomhed. I Forbindelsen: giva Gaum etter. Eg gav ikkje Gaum etter det: jeg ændsede det ikke, tænkte ikke videre derpaa. Mest brugl. i Tel. G. N. gaumr.
gauma, v. n. (ar), give Agt paa, lægge Mærke til. I Forbindelsen: gauma paa, el. gauma etter. Tel. Jf. Goth. gaumjan: mærke, blive var. (I Formen det samme som gøyma).
gaumlaus, adj. uopmærksom, ligegyldig.
Gaumløysa, f. Tankeløshed, Mangel paa Opmærksomhed. Tel.
gaumsam, adj. opmærksom.
gaupa, v. a. (ar), øse med Hænderne, opsamle saaledes at man hver Gang tager en Haandfuld eller fylder begge Hænder i sammenholdt Stilling. Hall. og fl. Ellers alm. i en anden Form: **gaupna**. Jf. Gaupn, Gaupe, Gauping.
Gaupa, f. 1, en Ramme eller Karm omkring en Aabning; s. Durgaupa, Ljoregaupa. (Nordl. Sdm. Nhl. Hall. og fl.). — Ogsaa om en krummet Haand, s. Gaupn.
Gaupa, f. 2, Los (et Rovdyr), T. Luchs, Lat. Lynx. Alm. (I svenske Dial. göpa, Rietz 189). G. N. gaupa. Hertil **Gaupehide**, n. Lossens Hule. **Gaupekall**, m. Han-Los. **Gaupeskinn**, n. Skind af Los. — I Nordland forekommer ogsaa Gaupa som Navn paa et Hun-Dyr; saaledes „Varggaupa": Ulvinde; „Revgaupa": Hun-Ræv.
Gaupe, m. en Haandfuld (= Gaupn). Hall.
Gauping, f. s. Gaupn.
Gaupla, f. Plantenavn, a) Hvidklokke, Campanula latifolia. Telem. Sæt. (tildeels „Gople"). — b) Dueurt, Epilobium. Helg. (tildeels: Guple, Guppel).
Gaupn, f. 1) en krummet Haand; Haandflade med halvt indbøiede Fingre. (Jf. Neve og Luka). Taka upp i Gaupni (= gaupa). Nogle St. kun om begge Hænder sammenholdte. (Hard. og fl.). En sjeldnere Form er **Gaupa**, f. (Tel.). — 2) en Haandfuld, en Portion som man kan optage i Haanden. Nogle Steder afvigende: **Gauvn**. (Helg.). Ogsaa i anden Form: **Gaupe**, m. (Hall.), og **Gauping**, f. (Smaal.). G. N. gaupn; Sv. göpen; danske Dial. Gøve, Gjøvn; Eng. Dial. gowpen, gaupen; Nt. Gøpse, Mht. goufe.
gaupna, v. a. (ar), 1) øse med Haanden (= gaupa). Afvigende **gauvna** (gaufna), Nordl. — 2) rive til sig, tage i Mængde; saaledes „gaupna i seg": æde graadigt. Hardanger.
Gaupning, f. Øsning med Hænderne.
Gaus, m. en Udstrømning, Strøm (af Vædske eller Luft). Hard. Til gjosa.
gausa, v. n. (ar), strømme (= gjosa). Tel.
gauska, v. n. skryde, prale (= gauta). Ryf.

gausta, v. n. (ar), tale hastigt og utydeligt, som naar man skynder sig med at fortælle noget. Hall.
gaut (gjød), s. gjota. — Mere utydeligt er Subst. Gaut i Mandsnavnene Gaut (Asgaut, Torgaut) og Gaute, hvortil ogsaa høre nogle Stedsnavne, som Gautstad (Gausstad).
gauta, v. n. (ar), snakke meget; ogsaa: skryde, prale. Sdm. G. N. gauta, snakke.
gauv (drev), s. guva (gyva).
Gauv, m. en Strøm af drivende Støv, Snee, el. deslige. Hall. Vald.
gauv (?), adj. anseelig, udmærket, fortrinlig (= gjæv og gild). „gau", Stjordalen. Hører maaskee sammen med govug (o'). Jf. Gauve.
gauva, v. n. (ar), 1) støve, ryge, el. dampe (= gova). Hall. — 2) mylre, vrimle. „gaue", Sfj. „D'æ so fullt, at da gaua".
Gauve, m. en mægtig, anseet Mand (omtr. som Kakse, Bikse og lignende). Hall. Vald. Paa Østl. tildeels **Gaue**. Jf. gauv.
gauvra, v. n. skryde, prale. Tel.
Gavl, m. 1) Tværside, Tværfjel, Endefjel i en Kiste eller Kasse. B. Stift, Nordl. Vel ogsaa om Tværvæggen i et Huus, ligesom G. N. gafl; Sv. gafvel. — 2) en Hylde med en ophøiet Kant paa Forsiden; ogsaa om en Lædbik eller lukket Hylde i et Skriin. Hall. — 3) en Rad eller lang Række, især af Fugle paa Søen. Nordl. Hertil Ædgavl.
gaa, v. n. s. ganga.
gaa, v. a. (r, dde), mærke, blive var, lægge Mærke til; ogsaa: føle, fornemme. Meget brugl. i de sydlige Egne fra Mandal til Sogn og Hall., ogsaa brugt i Indherred (Snaasen). G. N. gá, agte, ændse. Eg hadde ikkje gaatt nokot. Det var lenge fyrr han gaadde det. Ogsaa v. n. med „aat" og „til". Eg gaadde ikkje aat det. (Hall. Tel. Rbg.). Især med Begreb af en vis Sindsstemning. Eg gaadde so til det: jeg blev saa underlig tilmode derved. Eg gaar so til det, sidan han reiste: jeg føler et Savn siden han reiste bort. Nhl.
gaadd, part. mærket, bemærket, s. gaa. Om et andet „gaadd", s. gjengen.
Gaae, m. Agtsomhed, Opmærksomhed. Tel. (G. N. gá, f.).
gaaen, adj. opmærksom; s. gaaig.
gaaig, adj. agtsom, opmærksom. Tel. og fl.
Gaaing, f. Jagttagelse, det at man mærker noget (jf. Gaaning). Ofte i en anden Form: **Gaaelse**, n.
gaalaus, adj. uopmærksom, tankeløs, ligegyldig. Sirebal, Ryf. (Nogle St. gaadlaus). G. N. gálauss.
Gaale, m. Tosse, dum og fremfusende Person. Helg. (Jsl. gáli). Jf. Gjæla, Jaala, Gaare.
gaaleg, adj. færdig, rede, beredt, f. Ex. til at reise ud. „gaali", Indh. (Snaasen). J svenske Dial. gåli, gålin, ꝛc. (Rietz 185). Ordets Slægtskab er noget dunkelt.
gaalutt, adj. dum, taabelig. (Til Gaale). Nordl. (gaalatt).
Gaaløysa, f. Uagtsomhed, Ligegyldighed. Rbg. Ryf.
gaamaal, s. gamall. **Gaan**, s. Garn.
Gaana, f. et Vindpust, Vindstød. Ryf. Jæd. Hertil **gaanutt** (gaanett'e), adj. ujævn, kommende i visse Stød eller Kast; om Vinden.
Gaaner, s. Gorn.
Gaang, s. Gong. **Gaanga**, s. Gonga.
Gaaning, m. 1) Opmærksomhed (s. gaa). Han fekk Gaaning paa det: han kom til at mærke det, blev opmærksom derpaa. Shl. (Jsl. gáningr). — 2) Tykke, Smag, Behag (maaskee egentl. Opfatning). Det var ikkje etter min Gaaning (efter mit Sind). Søndre Berg. J danske Dial. Ganning. — 3) Forventning, Haab; især om Tilflugt til et Sted hvor man venter en god Modtagelse. Hall. (Uvist om samme Ord).
Gaar, i Forbindelsen: i **Gaar**, ɔ: forrige Dag. Hedder ogsaa: i **Gjaar**, i Sogn, Søndre Berg. Tel. Hall. Vald. Gbr. Sjeldnere: i **Gjær** (Opdal). G. N. i gær, i gjär (jf. Ang. georstendæg, Goth. gistradagis). — J **Gaar-natt** (i Gjaar-nott): Natten før igaar. J **Gaarmorgon**: igaarmorges. J **Gaarkveld**: igaaraftes. Hedder ogsaa: i **Gjærkveld**, Sogn, Voss, Hard. Jæd. Sirebal; i **Gjaarkveld**, Vald. Gbr. Paa Østl. „i Kveld", el. i Aftan (Æfta); andre Steder i Aftans (Aftes), Sdm. og fl.
Gaar, m. s. Gaare, og Gard.
Gaara, f. en Stribe, Linie, Aare i Steen eller Jord; en lang Forhøining eller Fordybning paa Jorden; ogsaa en Bølge paa Vandet. Indherred, Helg., ogsaa i Hall. (Jf. Meit, Rand, Reina, Skora). See ellers Gaare, m.
gaarast, v. n. blive bølgeformig, faae Striber eller Rynker paa Overfladen. Indh.
Gaaraa, s. Gare.
Gaare, m. 1, Cirkellinie i Træ, Aarsring, de aarlige Lag i Stammen af Træet (meest synlige i Naaletræerne). Ogsaa: Snit eller Skure som danner en Linie (Hard.). Nogle St. **Gaar**, m. J de nordligste Egne falder det sammen med Gaara (s. d.). J Sverige gåra, f. (Rietz 226). Jf. Jsl. gári, m. Sprække.
Gaare, m. 2, en Taabe, Tosse. Helg. Jf. G. N. gárungr, Galning; gár, Spot. S. ogsaa Gaale.
gaarelaus, adj. om Træ, som ikke viser tydelige Aarsringe.
gaarutt, adj. 1, aaret, stribet; ogsaa ujævn, bølgeformig; s. Gaara.
gaarutt, adj. 2, taabelig, tosset. Helg.
Gaas, f. (Fl. **Gjæser**), 1) Gaas (Fugl); jf. Gagl, Graagaas. (Fleertal udt. Gjæs'er,

nogle St. Gjæs'ar, Gjæs'e). G. N. gás, pl. gæss. — 2) et Slags smaa Kar eller Støb med et Skaft, som ligner en Gaasehals. Sylvgaas. Shl. — 3) en liden Klump af Smør. Østl.

Gaasarstegg, m. Gasse, Han-Gaas.

Gaasefit (i'), m. en Vært: Lycopodium annotinum. Tel. (Vinje, Tinn).

Gaasereip, n. en Hob Vildgjæs, som flyve i en Rad eller Vinkel. Vald. og fl. Nogle St. Gaglereip.

Gaasunge, m. Gjæsling.

Gaat, n. Opmærksomhed, Agtpaagivenhed. G. N. gát. Hava Gaat paa: vogte paa, passe, have stadigt Tilsyn med. Jf. gjæta. Faa Gaat paa: bemærke, opdage, blive opmærksom paa; f. Ex. Hunden hadde fenget Gaat paa eit Udyr. Nordre Berg.

Gaata, f. 1) Gaade, Gjetning, dunkelt Spørgsmaal. G. N. gáta. — 2) et Paafund for at vildlede eller forvirre En, en Foregjøgling, Mystification. Valders. — 3) et Æventyr, en opdigtet eller fabelagtig Fortælling. Sogn, Nhl. Saaledes ogs. **Gaatebok**, f. en Æventyrbog.

Gaateleik, m. el. **Gaatespurning**, f. Fremsættelse af Gaader til Opløsning.

gaatevis (ii), adj. klog til at opløse Gaader.

Gaatt, f. Fals, indskaaren Fuge i en Ramme eller Karm. Saaledes Duragaatt: Dørkarm, nærmest om den Skure, som omslutter Kanterne af Døren; ofte kun om dens nederste Deel eller Falsen i Dørtærskelen; f. Ex. Gaatti er full med Is. Der er komen ein Kvist inn i Gaatti. (Gaatt'a. Nordre Berg.). Afvig. **Gaatt**, m. Hall. Vald. **Gott** (oo), f. Voss, hvor det ogsaa betegner en Hylde, saaledes „Fatagott": Kjøkkenrække, Skraahylde at sætte Fade i. (Jf. gaatta). G. N. gätt, Dørkarm. J Sverige gåt, Dørfals. (Rietz 226).

Gaatt, m. 1, Fiske-Yngel; ogsaa Fiskens Gydning (som ellers hedder Got, n.). Vald. Hall. Tel. Hertil: **gaatta**, v. n. om Fisk: gyde Rogn (= gjota).

Gaatt, m. 2, Gjøen; s. Hundegaatt.

gaatta, v. a. (ar), udskjære en Fals eller Fuge (Gaatt) i en Ramme. Particip **gaattad**: tilskaaren, forsynet med Fals. Afvig. **gotta** (oo), Voss.

Gaava, f. 1) Gave, Foræring. G. N. gáfa; Sv. gåfva. Af giva, gav. — 2) Uddeling, Given. Sjelden (som i Kortgaava). — 3) Evner, Anlæg, Talenter. Han heve ikkje Gaava til aa syngja.

gaava, v. a. (ar), begave, berige. Sjelden.

Gaavebrev, n. Dokument hvorved en Eiendom erklæres bortgiven.

Gaavekyrkja, f. Kirke som er bekostet ved Gaver.

gaavelaus, adj. 1) tomhændet, uden Gave. Ganga gaavelaus. 2) ubegavet, uden Talenter.

gaaverik, adj. høit begavet, talentfuld.

gaavmild, s. givmild.

Ged, n. s. Gjed. — De Ord, som begynde med gei (gjei), ere her skrevne uden „j"; forøvrigt er „ge" skrevet „gje" efter Udtalen.

Geil (Gjeil), f. (Fl. **Geilar**), 1) en Vei med Gjærde paa begge Sider (især fra Fæhusene til Udmarken); en Gyde, Fægang. Næsten alm. Nogle St. **Gil**, **Gilar**, Ork. og fl. (Jf. Gota). G. N. geil. — 2) et smalt Rum imellem to Huse; et Smug (= Smog, Smette, Krop). Hall. Vald. Sogn. See ogsaa Geila. — 3) Hjørnetoug paa et Vod (Not); et Par Toug, som ere fæstede i Voddets Hjørner og ved den anden Ende ere knyttede til Trækketouget, saa at de tilsammen danne en spids Vinkel. B. Stift. Kun i Fleertal (Geilar). J Ryfylke: Gilar.

Geila, f. et smalt aabent Mellemrum i en Skov; ogsaa en lang Fordybning i Jorden. Hall. „Ei Grasgjeile": en lang og smal Græsplan.

Geim, m. stærk Damp; s. Gim.

gein (gabede), s. gina.

geina, v. n. løbe skjævt, svinge til Siden; ogsaa: falde ind i Talen, gjøre Afbrydelser og Indvendinger. Hall. (gjeine). J Solør betegner det: gaae lige imod eller ind paa (gegna?). Jf. Andgeina.

Geip, m. Griin, sure Miner.

geipa (gjeipe), v. n. (ar), 1) vrænge Munden, grine, gjøre Grimaser. Jf. gleipa. J svenske Dial. gepa. (G. N. geipa, sladre, vaase). — 2) skyde Læberne ned, flæbe, græde; om Børn. Østl.

Geiping, f. Grimaser; Flæben.

geipla, v. n. snappe efter Veiret. Tel.

Geir, m. 1, i Mandsnavne som Asgeir, Hallgeir, Oddgeir, Tjodgeir, Torgeir (eller som første Led i Geirleiv, Geirmund, Geirulv), lyder tildeels som „gjei" (Rbg.) og mere alm. som gjer (jerr). Er at henføre til G. N. geirr: et Spyd (Ang. gár, Mht. gér). Kvindenavnet **Geirtrud** (Gjertru) betegner tildeels ogsaa en Fugl, nemlig Sortspette (Picus martius). Voss. J Hall. **Gjertrusfugl**; nogle St. Jertrusfugl.

Geir, m. 2, en liden Makreel, den mindste Makreel som fanges i Garn. Nordre Berg. ogsaa paa Lister. Andre St. Spir og Pir.

Geire, m. Strimmel, Kile; smal Stump af Klæde eller Skind. Tel. Hall. G. N. geiri; Sv. Dial. gere; Skotske Dial. gair. Især skilt om Overlæderet i Hudsko (jf. Bjore); ogsaa om en langagtig Plet i Træ, saasom af begyndt Forraadnelse. Tel. J Hall. ogsaa om en Strimmel Jord, f. Ex. „ein Grasgjeire".

Geirvorta, f. Brystvorte (paa Mandfolk). Tel. Hall. G. N. geirvarta.

Geis, m. Damp, stærk Uddunstning; f. Ex. af gjærende Øl (Ølgeis); ogsaa: Kvalme, Opstød fra Maven. B. Stift.

geisa (gjeise), v. n. (ar), dampe, uddunste; ogsaa om Røben eller Opstød. Ogsaa meddeelt i Betydn. larme, støie. (Fra Rum.). G. N. geisa, bruse, storme frem. Jf. gøysa.
Geiske, og **Geiskor**, s. Geitskor.
Geisl (Gjeissel), n. en Svøbe, en Pidsk. Tel. (Sv. gissel; T. Geisel). Jf. G. N. geisl, m. en Stav.
Geisle, m. Straale, Solstribe, f. Ex. fra en Aabning i en Væg. Tel. G. N. geisli. Jf. Gisl (= Gil).
geispa (gjeispa), v. n. (ar), gabe (uvilkaarligt), trække Veiret med en stærk Gaben, saasom i træt eller søvnig Tilstand. G. N. geispa; Sv. gäspa. (Jf. T. gähnen, Eng. yawn). Hertil **Geisp**, m. Gaben. **Geisping**, f. vedholdende Gaben.
Geit (Gjeit), f. 1) en Gjed (capra). J Fleertal kollektivt, omfattende Bukke, Gjeder og Kid. Fleertal har Halvlyd: Gjeit'er, og gaar saaledes over til Gjeit'ar, Gjeit'a, Gjeit'e. G. N. geit, pl. geitr. — 2) Patte, Moderbryst. (Ved Trondhjem). Opfattet som Mælkegjed, især hvor man taler til Smaabørn. — 3) som Øgenavn for Kvinder, med Begreb af Egensindighed og Taabelighed. — J Sammensætn. deels med a (ar), som **Geita(r)-haar, -horn, -klauv, -spæl**; deels med „e" (oprindl. a), som: **Geite-beite, -fjos, -garde, -hus, -mark, -raas, -veg**; ligesaa: **Geite-dravle, -mjølk, -rjome, -smør**. Ofte ogsaa uden Vokal, som Geitsmale, see nedenfor.
Geita, f. den yderste Ved i Naaletræerne; den blødere Ved nærmest ved Barken. (Modsat Adelved). Næsten alm. Jf. Yta. (Jsl. geit). Navnet maaskee af Farven, som sædvanlig er noget blaagraa, ligesom Haaret paa endeel Gjeder.
Geitel (?), s. Hardgeitel.
geiten, adj. haard, stiv, som har nogen Lighed med Gjedehaar. Kun om Uld, altsaa i Feminin: **geiti** (gjeite, Gbr. gjeita, Sdm. og flere).
Geit-fe, n. Dyr af Gjedeart (Buk, Gjed, Kid). Nogle St. **Geitskroter**, n.
geithalsad, adj. smal i Halsen; om Heste.
Geitivel (Gjeitivilblome), Anemone, eller især Pulsatilla vernalis. Gbr.
Geitklauv, f. 1) Gjedeklov. 2) Bukkeblad. Gbr. Ndm. — 3) = Tiritunga. Toten.
Geitkvann, f. = Jol, Sløkja. Nhl.
Geitlegg, m. = Krossvid. Solør.
Geitol, og **Geitaul**, s. Jol.
Geitost, m. Ost af Gjedemælk.
Geitrams, s. Geitskyrpa.
Geitskinn, n. 1) Gjedeskind. 2) en vis Jordskyld: en Fjerdedeel af en „Hud". Lister.
Geitskjegg, n. 1) Gjedeskæg; smalt Hageskjæg. 2) Navn paa visse haarformige Lav-Arter.
Geitskor (Gjeisskor), m. Dueurt, Epilobium angustifolium. Sogn, Hall. Sæt. og flere. Ogsaa **Gjeiskur** (u'), Tel., **Gjeisko**, Tel. **Gjeiske**, Sdm. **Gjeiskje**, Nhl. Ellers kaldet Mjølke, og flere. Kan opfattes enten som Gjede-Sko, eller Gjede-Skore, da Skore ogsaa er et Plantenavn.
Geitskyrpa, f. Lilie-Konval. Buskerud. (Gjeiteskjørpe). Ogsaa kaldet Gjeiterams. Tel.
Geitslag, n. Gjedeart, Gjedeslægt.
Geitsleip, en Snegl. Ork.
Geitsmale, m. Gjeder, Fæ af Gjedeart (indbefattende Bukke og Kid). B. Stift.
Geitsymra, f. Anemone; s. Kvitsymra.
Geitunge, m. en liden Gjed.
geitøygd, adj. mat i Øinene, f. Ex. af Søvn; egentlig: gjed-øiet.
geivla (gjeivle), v. n. gumle, tygge langsomt og med Møie. B. Stift. G. N. geifla. **Geivling**, f. langsom Tygning.
Gidd (i'), m. Veirsol; s. Gil. — (Ogsaa i Ordene med „gi" udtales g som gj).
gidda (i'), v. n. (ar), bæve, ryste, dirre. B. Stift, Nordl. og fl. J Tel. **gidra** (giddre). Mere afvig. gitla, Nhl.
Gidder, m. s. Gidn, og Gil.
Gidding, f. Bæven, dirrende Bevægelse.
Gidn (Gjiddn), f. det Tilfælde, at Tingene i nogen Frastand synes at bæve, naar man nemlig seer dem igjennem en stærk opstigende Damp. B. Stift. Oftest sammensat: Vaargidn, Saagidn. J Tel. hedder det **Gidder** (Gjidd'er), m.
gidra, s. gidda.
Gift, f. 1) Given; noget som gives. Mest i Sammensætning, især Utgift, Avgift. Egentlig hører hertil ogsaa Giftarmaal, m. fl. see nedenfor. — 2) Portion, som gives paa een Gang. Sjelden, som i: Kortgift. Nordl. — 3) Fodring for Kreaturene. Sfj. Ellers: Gjæv, Gjæft. (Det tydske Gift, n. udtrykkes her ved Forgift. Jf. Eiter).
gift, adj. (part.), gift, ægteviet.
gifta, v. a. (er, e), gifte, give til Ægte. **giftast**, el. **gifta seg**: gifte sig. Gifta seg atter (el. upp-atter): gifte sig paany. Afvig. **gipta**, Søndre Berg. Nogle St. **gypta**. G. N. gipta, gifta.
Gifta, f. Ægtemage. Det var fyrste Gifta hans: hans første Kone. Det var der, han fekk Gifta si fraa, o. s. v.
giftande, adj. som kan giftes, er voxen eller skikket til Ægteskab.
giftarblind, adj. i Spøg om En, som er meget forelsket eller tænker meget paa Giftermaal.
Giftardagar, pl. Forlovelsesdage.
Giftarmaal, n. Giftermaal, Indtrædelse i Ægteskab.
Giftartankar, pl. Giftetanker, Tilbøielighed til at gifte sig. Ogsaa **Giftarhug**, m.
Giftar-øl, n. et lidet Bryllup. Tel. (J disse

Ord udtales Formen „ar" overalt tydeligt, maaskee fordi man har henført dem til Verbet gifta, i Stedet for til Subst. Gift).

Gifte, n. omtr. = Gifta, f. (Landst. 101).

Gifting, f. Giftermaal.

Gigja (Gjija), f. en Fiolin (= Fela). Sogn. G. N. gigja. (Fr. gigue: Dands).

gigla, v. n. (ar), vakle, rave, staae løst. Hall. Jf. gidda.

Gigt, f. Jkt.

Gikk, m. f. Gil og Gjekk.

Giksel, m. liden Regnbue, f. Gil, m.

Gil (i'), n. Bjergkløft, Klipperevne, dyb Fure i en Fjeldside; saaledes ogsaa: en Rende som er fremkommen ved Jordskred. Tildeels udtalt: Gjeel. Afvig. **Gyl** (Gjøl), med Dativ pl. „Gyljaa" (for Giljom), Sdm. J andet Kjøn **Gil**, f. med Fleertal **Giljar**, Søndre Berg. G. N. gil, n. Eng. Dial. gill. Jf. Geil.

Gil (ii), m. 1, Veirsol, Bisol; en lysfarvet Plet i Skyerne nær ved Solen. Nordre Berg. Sdm. Jsl. gill? (gýll, Haldorson). Hedder ellers: **Gisl**, **Gitl**, Nordl. Ork. **Gidd**, Ryfylke; **Gidder**, Tel. **Gikk**, Jæd. (Andre St. Ur, Solulv, Solhøve). Et Par andre Ord: **Giksel** (i Gbr.) og **Gjell** (i Østerd.), betyde noget lignende, nemlig en afbrudt Regnbue, ellers kaldet Vederstuv, Vederhovud, Elhovud.

Gil (ii), m. 2, Øl som staar i Gjæring, ikke endnu er afgjæret. Berg. Stift. Hertil **Gil-saa**, m. eller **Gil-kar**, n. det Kar, hvori Ølet gjæres (= Gangekjer). G. N. gilker. Jf. Holl. gijlen: gjære; gijl: gjærende Øl.

Gila, f. Fabel, æventyrlig Fortælling. 2) Spøgerie, underligt Syn. Hard.

Gilar, pl. f. Geil.

gild, adj. 1) gyldig, gjældende. (Jf. tvigild, brodergild). Dei vilde ikkje taka det fyre gildt, ɔ: ansee det som gyldigt. „Dei vil ikkje bere haanaa upp fyre gildt": de vilde ikke lyde ham, vise ham Respekt. Sdm. G. N. gildr (f. Ex. Dipl. 1, 204); Sv. gill. (Til gjelda). — 2) dygtig, duelig, fuldgod, paalidelig. Ein gild Heft. Gild Bunad. Gilde Folk (saasom til Arbeide). Meget brugl. Ogsaa: betydelig, noget stor; f. Ex. ein gild Farm; eit gildt Fiske. — 3) ypperlig, fortræffelig, som man har Fornøielse af. No var du gild Gut. Det var gild Gjenta. J Berg. Stift ogsaa: Gildebarn, Gildegut, Gildetaus, som smigrende Navne for Børn. — 4) prægtig, stadselig; f. Ex. om Klæder. Østl. — 5) glad, fornøiet, eller ligesom stolt af noget. Sfj. Nfj. Sdm., ogs. Nordl. Eg vardt baade gild og glad. Han var so gild av det (el. utav di). No er eg gild av deg, o. s. v.

gilda, v. a. (ar), gjøre glad eller stolt. **gilda seg**: glæde sig; ogs. bryste sig, gjøre sig til. Me hava ikkje stort til aa gilda oss av. Ogs. **gildast**. Nordre Berg.

Gilda, f. Glæde, Fornøielse; ogsaa: Noget at være stolt af. Nordre Berg.

Gilde, n. Selskab, Sammenkomst til Fornøielse. Mest i Forbind. „Gjestebod og Gilde". Ellers lidet brugl. G. N. gildi (egentlig med Begreb af Sammenskud el. Contingent).

Gilder, n. Fælde, Snare; f. Gildra.

gildra, v. n. (ar), 1) opstille en Fælde eller Snare (for Dyr). G. N. gildra. — 2) opstable, opsætte noget saaledes, at det rager høit op; ogsaa sætte noget alt for løst, saa det let falder ned. — 3) rage høit op; f. hildra.

Gildra, f. Fælde, Snare for Dyr; Bjørnefælde med ladede Geværer (Selvskud). Sv. giller. (G. N. gildra). — Ogsaa om et høit Stillads, f. Gilja.

Gildring, f. 1) Opstilling af Fælder. 2) en løs Opstabling, f. gildra. 3) Stillads, f. Ex. ved en Bygning. Hall.

Gildskap, m. 1) Gyldighed. (Lidet brugt). 2) Værd, Fuldkommenhed, Dygtighed; f. gild.

gildsleg, adj. dygtig, tilfredsstillende, ret god. J Rbg. og Tel. **gildskleg** (gjilskle).

gildt, adv. heldigt, ret godt. Det gjekk rett gildt. Det munar gildt, o. s. v.

gilja, v. n. (ar), beile, frie. J Folkeviserne (Landst. 147. 149. 258. 401). Ogsaa Svensk. G. N. gilja, lokke, forlokke.

Gilja, f. et Stillads paa Strandbredden, hvorfra man kan iagttage Fiskens Løb i Vandet; mest brugelig ved Laxefiskerie. B. Stift, ogs. Ryf. J Sfj. **Gildra**. Andre Steder Mara. — Kunde maaskee høre til „Gjelgja", men synes dog at have en Forbindelse med Gildra.

Gilkar (ii), og **Gilsaa**, f. Gil, m.

gilskleg, f. gildsleg.

gilutt (i'), adj. om Fjelde og Bjergsider med dybe Kløfter (Gil). Nogle Steder gjilette, gjelet, gylette.

Gim (i'), m. Damp, Uddunstning, f. Ex. af noget som koger; ogsaa Lugt af Værter, Blomster og deslige. Nhl. Voss. J Sogn **Geim**. Jf. Eim, Jm.

gima (i'), v. n. (ar), dampe; lugte. Nhl. Hall. Nogle St. **gimast**.

Gima (ii), f. Aabning, Munding; f. Ex. paa en Pose. Tel. G. N. gima. Ogsaa i Svensk.

Gimber (Gjimbr), f. (Fl. **Gimbrar**), Gimmer, ungt Faar som endnu ikke har havt Lam. Afvig. **Gymber**, Sogn, Hall. og fl. **Ymmer**, Indh. G. N. gimbr (?), gymbr. J Sverige gimber, gimmer &c. (Rietz 193). Eng. gimmer.

Gimberlamb, n. Lam af Hunkjønnet (modsat Vederlamb). Nogle St. Gimbrelamb, Gymbralamb.

Gimling, m. Skillevæg imellem to Rum i et Huus. Sdm. Jf. Gjølming.

Gimpa, f. Benævnelse paa en stærk eller haardfør Kvinde. Sdm. (Gjimpe). Maaskee for Gjempa, da nemlig „Gamp“ ogsaa bruges om stærke Mandspersoner.
gimt (el. gim?), adj. om Øl: stærkt, berusende. Nhl. Til Gim. (Dog findes G. N. gint i lignende Betydning).
Gin (i'), n. en liden Aabning, f. Ex. i en Væg. Tel. G. N. gin, Gab.
Gin (i'), el. **Gjen** (ee), f. Art, Natur, Egenskab. Hall. (Hoel). Dunkelt, maaskee for Givn, s. Givnad.
gina (i'), v. n. (ar), være aaben, utæt, saa at Lyset glimter igjennem. Tel.
gina (ii), v. n. (**gin, gein, ginet**, i'), gabe, aabne sig; have Aabninger som man kan see igjennem. Sdm. „Dæ gjin'e gjønaa Veggjen“. „Dæ gjein ut myllaa Fjølaa“ (ɔ: det glimtede imellem Fjelene). G. N. gina (gin, gein, ginit): gabe. I Sogn forekommer **gina** (-er, te?) med Betydn. gabe paa noget, gloe, stirre. Jf. gyna, glina, glisa.
gingen, s. gjengen. **gingo**, s. ganga.
Gining, f. Aabning, Rift, Revne.
ginne, s. gjerna.
ginsk, adj. ypperlig, fortræffelig. Mandal. (S. Fritzner under: ginn). I samme Betydning ogsaa **ginskleg** (ginsleg?). Jf. gjøn.
Gip (ii), m. 1, en vis Ferskvandsfisk. Hall. (Krøderen). Efter Strøm (Egers Beskr. 123) det samme som „Kulmund“, Salmo carbonarius.
Gip (ii), m. 2, om en uheldig Fisker, En som kommer hjem med intet. Sdm. Ellers: Lunn, Steikjar, Vafsfis.
gipa (ii), v. a. (ar), vende et Seil eller rette det imod Vinden. Hard. og fl. (I Skrifter forekommer: gibbe). Holl. gijpen.
Gipa (i'), f. Skaar, Rift, et stort Saar (= Flerra). Hard. (ogsaa Gjepa). Jf. Sv. mungipa: Mundvig. Hører vel sammen med geipa til et Stamord gipa.
gippa, vippe op; s. gjeppa.
[**Gips**, m. Gips. (Lat. gypsum).
gipta, s. gifta.
Gir (ii), m. 1, Gjæring (især i Madvarer), Opløsning, Overgang til Forraadnelse. Ndm. (Jf. Gjær). — Ogsaa om en Strømning i Vandet. Sdm. (sjelden). I Nfj. **Straumgir**, om Linien imellem Hovedstrømmen og en Bagstrøm paa Siden.
Gir (ii), m. 2, stærk Lyst, Lidenskab, Opbruusning i Sindet. Sdm. Romsd. Ndm. Det sette Gir i honom: det satte hans Sind i Bevægelse. Dei fekk ein Gir i seg: de bleve ganske hidsige paa det. Jf. gjer (adj.), gira, girug. G. Sv. gire (Begjærlighed); T. Gier.
gira, v. n. (er, te), lyste, hige efter noget, vente med Længsel. „Han sto aa girte ette da“. Hard. (Jf. G. N. girna).
Gira, f. lystigt Paafund, Spøg, løierlige Gebærder ꝛc. (Helst i Fleertal). „Girur“, Tel. (Vinje). — Hertil slutter sig ogsaa **Girekopp**, m. en lystig, spøgefuld Person. Ryf. **giren**, adj. morsom, spøgefuld. Ryf. **girutt**, adj. lystig, fuld af Paafund. Tel.
girug (i'), adj. 1) begjærlig, tragtende efter noget. Helst sammensat, som: ljosgirug, æregirug, hemnegirug. Ogsaa i Formen **girig** (gjerig). Jf. gjer. — 2) gjerrig, begjærlig efter Vinding. (Ofte i en mildere Betydning). Sv. girig. — 3) flittig, travl, som arbeider længe og hviler lidet. Meget brugl. (Jf. gridug). Ogs. i Sverige.
Girugskap, m. Travlhed, Flittighed; ogsaa Gjerrighed. (Oftere **Girugheit**, f.).
Gis (Gjiis), m. Fnisen, Haanlatter. Hall.
gisa (ii), v. n. (er, te), fnise, lee ad noget. Hall. Andre St. glisa.
gisen (i'), adj. gisten, utæt, læk (om Kar); ogsaa om Ting, som staae noget adskilte (jf. gistent), altsaa ligt glisen og grisen. Tildeels udt. gjesen. Isl. gisinn. Sv. Dial. gissen.
Gisl, m. 1, Gidsel (= T. Geißel, obses). G. N. gisl. Lidet bekjendt. Ellers brugt som Mandsnavn, især i Formen Gisle. Hertil hører vel ogsaa Gils, i Hergils, Torgils, Øygils, ofte forvansket til: gjuls, jus, gjis, f. Ex. Torjuls, Torjus, Torjis o. s. v. (Munchs Maanedsskrift 3, 64).
Gisl, m. 2, Veirsol, Bisol; s. Gil, gisla.
gisla, v. n. (ar), lure, speide, passe paa Leilighed til noget. Han gjeng og gislar etter det. Nordre Berg. med Udtalen: giltle (gjiltle), som ogsaa kunde være **gitla** (jf. gjæta); dog synes Ordet nærmest at høre til G. N. gisl, ɔ: en Bevogter, Lurer (jf. Gjætsl). Maaskee ogsaa Gisl om en Bisol (s. Gil) har havt det samme Begreb. Jf. gissa.
Gisling, f. Luren, Speiden; s. gisla.
gisna (i'), v. n. (ar), blive utæt (gisen), blive læk af Fortørrelse.
Gisning, f. 1) Fortørrelse, Lækhed. 2) s. Gissing.
gissa, v. n. (ar), 1) gjætte, gjøre Gisninger. (Jf. gita). Sv. gissa; Holl. gissen; Eng. guess. — 2) lure efter noget, ligge paa Luur. Hall. Vald. Jf. gisla.
Gisse, n. Gisning. Paa eit Gisse: paa Slump, efter en Gjætning. Gbr. og fl. — **Gissemaal**, n. Maal efter Øiesyn, eller paa Slump. **Gissemil**, f. en omtrentlig Miil, ikke opmaalt. Num. og fl. **Gissetime**, m. omtrentlig Time (modsat Klokketime).
gissen, adj. nem til at træffe det rette ved Gisning.
Gissing, f. Gjætning, Gisninger. Ogsaa i Formen **Gisning**.
gista, v. n. gjøre Besøg paa et Sted. Hard. Num. Ellers **gjesta** (= vitja). G. N. gista. Hertil **Gisting**, f. og **Gistnad**, m.

Besøg, Gjæstefærd. Hard. I Hall. **Gistning**, f.

gistent (i'), adj. som har aabne Mellemrum imellem Tænderne (= romtent). Hedder ogsaa glistent, og gristent.

gita (i'), v. a. og n. (**git**, **gat**, **gjetet**), at gjætte, ꝛc. Ogsaa udtalt gjeta, dog sædvanlig med den Lyd (ee), som udgaar fra det aabne „i" (ligesom i giva). Jf. Sv. gitta (ɔ: kunne), D. gide; derimod G. N. geta. Imperf. Fl. **gaato**, gaate, Sæt. goto, Hall. Supinum sædv. **gjete'**, gjiti; afvig. **gote** (o'), B. Stift. — Betydning: 1) faae, komme til, kunne. Tel. Soli gat ikkje skina (Landst. 302). Han gat ikkje standa (Landst. 248). Synes ellers at være bortfaldt, ligesom ogsaa i den gamle Betydn. avle, undfange (jf. gjetet, Landst. 159). — 2) antage, forestille sig. Eg gat um det var aldri so langt, so skulde eg gjenget, ɔ: hvor langt det end var, skulde jeg dog have gaaet. Ryf. — 3) gjætte, sige efter Gisning, paa Slump. Git, kor mange det var. Gita Gaator. (Gaata kommer af Formen gaato, ligesom Gaava af gaavo, gav). — 4) nævne, omtale, berøre i Talen; ogsaa: sige, f. Ex. Han gat ikkje eit Ord. Eg torde ikkje gita det. Eg heve ofta høyrt gjetet detta. Me hava ikkje høyrt annat gjetet (ɔ: noget andet er os ikke bekjendt). Meget brugl. især nord og vest i Landet. G. N. geta. Sv. Dial. gäta.

gitande, adj. værd at nævne.

Giting (i'), f. Gjætning.

gitla (i'), v. n. bæve, ryste (= gidda). Nhl. Om et andet gitla f. gisla.

Gitord (Gjetoor), n. Rygte, Ry, Omtale. Det gjeng Gitordet av deim: der gaar et stort Rygte af dem, de ere omtalte vidt og bredt. B. Stift, Tel. Østl. og maaskee alm. — Ein Gitords Mann: en meget navnkundig Mand.

gitviis, adj. nem til at gjætte noget.

Giv, f. en Portion; s. Gjæv.

giva (i'), v. a. (**giv**, **gav**, **gjevet**), at give. Inf. ogsaa **gjeva**, forkortet **gje**, **gji** (i'). Sv. gifva (ge'); G. N. gefa; Ang. gifan. Imperativ: **giv** (gi', gje). Ind. Præs. ogsaa ofte forkortet: gi', el. gje. Imperf. ofte: ga'; Fl. **gaavo**, gaave, Sæt. govo, Hall. gove (o'), Voss; guve (u'), Sdm. (sj.). Imprf. Konj. **gjøve**, Tel. gove (o'), Nhl. Supinum: **gjeve**, givi, ogsaa gitt; afvig. **gove** (o') i Søndre Berg., ogsaa go' (o'). — Betydning: 1) give, lade faae, overlade. (Med Gaven i Akkus. og Modtageren i Dativ). Giva Bornom Mat. Giv meg nokot med deg. — 2) give til Eiendom, forære. Eg fekk det fyre inkje; han gav meg det. — 3) uddele, overrække; f. Ex. giva Kort. Særskilt om at give Kreaturene Foder. Giva Kunom (Ku'naa'): fodre Køerne. D'er snart Tid til aa giva. — 4) afstaae, yde; betale. Han gav tie Dalar i Skatt. Eg minnest ikkje kvat eg gav fyre det. — 5) afgive, frembringe, tilbyde. D'er kleen Jord, ho giv so litet. Det gav ikkje stort av seg. — 6) lade skee, tillade, gjøre at. I Ønsker med Konjunktiv; f. Ex. Gud give, han maa friskast. Ellers meget brugl. i Imperativform (giv, gje'), svarende til det danske „gid", f. Ex. Giv han maa koma! Giv det var gjort! Giv det var so vel! — Af de mange Forbindelser, hvori dette Ord ellers bruges, kunne følgende mærkes. A, Reflexive Udtryk. **Giva seg**: a) begive sig, slaae sig til noget. G. seg til Sjoen. G. seg i Lag med nokon. b) flytte tilside; ogsaa: bøie sig, glide ud, svigte. c) sagtne, stilles, formildes. d) give tabt, ikke længere gjøre Modstand; ogsaa lide Tab eller Svækkelse; f. Ex. Han gav seg ikkje stort fyre det (ɔ: det gjorde ham ikke stor Skade). e) jamre sig, vaande sig for Smerte. Han berre laag og gav seg. Giva seg atter: blive tilbage paa et Sted. G. seg fraa: skille sig fra. G. seg fyre: forblive rolig. G. seg til: a) nøle, blive i Ro; b) indlade sig paa, give sig i Færd med noget. G. seg undan: vige tilside, flytte sig lidt. Saaledes ogsaa: Giv deg hit: kom nærmere hid. Give dykk innar aat Bordet, o. s. v. — B, Med Partikler: Giva atter: gjengjælde. G. etter: give Slip; ogs. føie sig. G. imillom: lægge noget til, i en Byttehandel. G. paa: drive paa, gaae dygtig løs paa noget. G. til: tillægge, tilskyde; ogs. opoffre. Eg skulde giva myket til, um det var ugjort. G. um: skjøtte om, ændse. Han giv ikkje um det. Sogn, Hall. og fl. (Ogsaa: Han giv seg ikkje nokot um det). G. upp: opgive, lade fare. (Mindre brugl.). G. upp atter: gjøre en ny Uddeling, rette paa en Feil i Uddelingen. — C, Med enkelte andre Ord. Giva godt: give gode Ord, være venlig og føielig. Giva vondt: vise Trods eller Fiendskab. (Tel. og fl.). Giva Brjost: give Die. (Hedder ogsaa: giva suga). G. Fanget: omfavne. G. Munnen: kysse. Giva Kaup: sætte rimelige Vilkaar, være lempelig. G. Ljod: være stille, faa at Ens Tale kan blive hørt. G. Rom: gjøre Plads, flytte sig lidt tilside. G. Tid: vente lidt, ikke haste for meget. G. seg Tid: fare langsomt og mageligt frem. — Afledninger: Gift, Gaava, gjæv, adj. Gjæv, f. Gjæva, Gjæft.

givande, adj. passende til at give.

Givar, m. Giver; Uddeler.

Givarkaup, n. et meget billigt Kjøb; det at man faar noget næsten for intet. Nogle St. „Gjævakaup".

givast, v. n. (givst, gavst, gjevest), 1) blive udmattet. (Egentl. = giva seg). givast upp. Østl. — 2) svækkes af Alder, blive affældig. B. Stift. — 3) jamre, vaande sig. Indherred.

Givende, n. Gave. Til Givendes: til Foræring, for intet. B. Stift.

Giving, f. 1) Given; Bortgivelse, o. s. v. 2) Uddeling, Tildeling. Særlig om Uddeling af Foder til Kreaturene. 3) Portion som gives paa een Gang. Tri Givingar. Fyrste Givingi, o. s. v. 4) Gave, Foræring. Til Giving, = til Givendes.
givmild, adj. gavmild. Sjeldnere: **gaavmild**. (Jf. gjæv). Sv. gifmild.
Givnad, m. 1) Natur, naturlig Egenskab; noget medgivet, medfødt. Sfj. Sogn. Især: Sind, Sindelag, Tilbøielighed. (Gjibna, Sogn). Jf. G. N. mér er svá gefit: jeg er saa sindet. — 2) Begavelse, Aandsgaver, Talenter. Sdm. Nhl. og flere. (Jf. Gaava). — 3) Held, Lykke, Fordeel. (Mindre brugl.). Jf. G. N. gipta, gæfa.
gjale (gjal'), v. n. = gjerda. Indh.
Gjaar, s. Gaar, og Gjord.
gje, s. giva og ganga (gjenget).
Gjed (e'), n. 1) Sind, Tanke, Minde. I Forbind. „Dæ gjekk meg or Gje'e", o: det gik mig af Tanker, jeg glemte det. Shl. (Jf. orgjetes). G. N. ged, Sind. — 2) Stemning, Lune; ogsaa: Mod, Fyrighed, Djærvhed. Hard. D'er for litet Gje(d) i honom. Hertil **gjedad** (e'), adj. modig, dristig. „gjea", Hard.
Gjedd, m. Smaatorsk (= Modd, Kroppung). Nordl. Namd.
Gjedda, f. Gjedde (Fisk), Esox. Østl. G. N. gedda. **Gjeddedrag**, n. Fiskesnøre med kunstige Agn (Tinfiske). Sv. gädd-drag.
gjedda, v. n. (ar), el. **gjedda seg**: fortørres, om Træer. **gjedda(d)**, adj. fortørret, med afstumpede, haarde Kviste. (Af Gadd). Nordre Berg.
Gjeddefura, s. Gaddfura.
Gjedlike (?), m. Staldbroder, Kammerat. Mest i Fl. „Gjelikar", deels som: Consorter, Deeltagere, deels Ligemænd, Jævnlige. Maaskee af et Adj. gjedlik (ligesindet), men kan ogsaa være indført efter det ældre tydske gelich (= gleich), o: lig.
gjedsleg (?), adj. behagelig, tækkelig. „gjetleg", Hard. (G. N. gedslegr).
gjegla, v. n. rave (= gigla). Helg.
Gjegn, f. s. Gjegne.
gjegn, adj. 1) bekvem, passende, beleilig. Tel. Mest i Formen gjegnt og gjegnaste. G. N. gegn. — 2) kort; især om en Vei som gaar ret frem, i lige Linie. Sjelden, s. Gjegnveg. I Smaal. **gjen** (gjeen), mest i Formen „gjenest". G. N. gegn; Sv. gen. Jf. gjegnt, gjenka, gjen, gjenom.
gjegna, v. a. (er, de), 1) møde, gaae i Møde, vende sig imod; f. Ex. om visse Bevægelser i Leg eller Dands. Hall. G. N. gegna (jf. gagn, som i visse Tilfælde betyder: imod). — 2) gjenne, drive tilbage, sætte sig imod, bortdrive, f. Ex. Kreature fra Engen. Tel. og flere. I Østerd. **gjenke**. Ellers: bægja, møta, venda. — 3) svare, gjenmæle; ogsaa modsige, gjendrive. Eg vil ikkje gjegna deg. Lister. — 4) v. n. passe sammen, være passende, sømme sig. Hall. Nhl. Han segjer ikkje meir, en som gjegna kann. Detta kann ikkje gjegna: dette kan ikke godt gaae an. G. N. gegna.
Gjegne, n. 1, et Punkt som man har lige foran sig, som man møder eller nærmer sig til paa en Vei. (Jf. T. Gegenstand). Det gjeng etter Gjegne (pl.), siges om en Reise igjennem en Ødemark, hvor man ikke har nogen Vei at følge, men kun retter sig efter visse Mærkepunkter, saasom Klipper, Huulninger, Bække o. s. v. Lister, Siredal.
Gjegne, n. 2, Redskaber til Arbeide, Gaardsredskab. Indh. Nogle St. **Gjegn**, f. (Af Gagn). Jf. Gogn.
Gjegning, f. Imødegaaelse; Tilbagedrivelse o. s. v. see gjegna.
gjegnordig (-orig), adj. tilbøielig til Modsigelse; noget trættekjær. Tel.
gjegnt, adv. lige til, ligefrem. I Smaal. **gjent** (gjeent). Jf. aagjengs.
Gjegnveg, m. Gjenvei. Jæd.
Gjeil, Gjeim o. s. v., s. Geil, Geim.
gjekk (ee), s. ganga.
Gjekk, m. Gjæk, Taabe; ogsaa en Spotter. Nogle Steder **Gikk** (Gjikk), Shl. Hall. Nordl. og flere. (T. Geck). Gikk betegner ogsaa en Fiol, s. Gil.
gjekka (el. **gikka**), v. a. gjække, drille.
Gjel, s. Gil.
Gjeld, n. et mindre Distrikt, bestaaende af et Sogn eller flere, som udgjøre et Præstekald. Mest brugl. paa Oplandene. Andre St. Prestgjeld. Vel egentlig et Samfund med fælles Udgifter el. Udredsler. Jf. Gilde.
Gjeld, f. 1) Betaling; Gjengjældelse. Kun i nogle sjeldne Sammensætninger: Attergjeld (Gjengjeld), Motgjeld. — 2) Gjeld, ubetalte Udgifter (= Skuld). Afvig. **Gjøld**, Hard. Voss. G. N. gjöld, pl. af gjald, n. Betaling. — Hertil: **gjeldbunden**, adj. = skuldbunden. **gjeldfri**, adj. = skuldfri. **Gjeldmann**, m. = Skuldmann.
gjeld, adj. 1) gold, som ikke malker; om Hun-Dyr, især Køer, som paa et Aars Tid eller længere ikke have havt Foster (Kalv) og altsaa ikke givet Mælk. G. N. geld(r). — 2) om Han-Dyr: gildet, castreret. Det sidste kan være Particip af gjelda, v. a., men dette Ord maa vel afledes af et ældre „gald" (o: ufrugtbar). D. gold, Sv. gall (gald), i tydske Dial. gelt og galt. (Weigand, 1, 410). Jf. Galde.
gjelda, v. n. (**gjeld, galdt, goldet**), at gjælde. Inf. ogs. **galda** (Voss). Imp. Fl. **goldo** (sjeld.). Supin. **golde'**, ogs. gulde. G. N. gjalda (geld, galt, goldit). Sv. gälla (gäller, galt, gullit). Betydning: 1) betale, bøde for noget. (G. N. gjalda; Ang. geldan). Han fær gjelda fyre det. Meget sjelden. Tildeels: „umgjelda" (D. undgjælde). — 2) koste, have et vist Værd;

ogsaa: anſees for noget. Det gjeld fyre ſtore Pengar. — 3) gjælde, være gyldig. Den ſame Retten gjeld endaa. — 4) angaae, vedkomme; ogſaa komme an paa. D'er nokot ſom gjeld oſs alle. Det gjeld um Velferdi. Det var, ſom det galdt um Livet. — 5) udkræves, være nødvendigt. Det gjeld um aa ſkunda ſeg. Han vardt rædd, naar det galdt um, o. ſ. v. — Afledninger: Gjeld, Gilde, gild.

gjelda, v. a. (er, e), gilde, caſtrere. G. N. gelda; Sv. gälla. (Jf. gjelka). Egentlig gjøre ufrugtbar, ſ. gjeld. — **Gjeldar**, m. en Gilder, Heſteſkjærer o. ſ. v. **Gjelding**, f. Gildning, Caſtrering.

Gjeldfe, n. Kreature, ſom ikke malke, eller ikke have Afkom. (G. N. geldfé). Særſkilt: **Gjeldku** (-kyr), f. gold Ko (ſ. gjeld). **Gjeldſaud**, eller **Gjeldſøyda**, f. Faar uden Lam. **Gjeldgeit**, f. Gjed uden Kid. — For Han-Dyr har „gjeld" Begrebet gildet, ikke avledygtig (modſat grad); saaledes: **Gjeldbukk**, **Gjeldveder** (Gjellveer), **Gjeldſtut** (el. Gjeld-ukſe), **Gjeldgamp** (= Gjelk). J disſe Ord lyder „gjeld" ſædvanlig ſom „gjell".

Gjeldfiſk, m. Fiſk ſom er uden Rogn eller Mælke. Vald. og fl.

Gjelding, m. Gilding, Caſtrat; iſær om gildet Oxe. Nogle St. **Gjeldung**. Gbr. og flere. — Et andet „Gjelding" bruges kun i Forbind. med Stedsnavne (ſom Nesgjelding, Vangs-gjelding ꝛc.) og betegner Indbygger af Gjeldet, ſ. Gjeld, n.

Gjeldkarve, Pimpinelle (Urt). Hard.

Gjeldkorn, n. Korn ſom ikke har Spirekraft. „Gjellkodn", Hall.

Gjeldku, ſ. Gjeldfe.

gjeldna, v. n. (ar), blive gold; iſær om Køer, ſom ophøre at give Mælk. Nhl. og fl.

Gjeldnøyte, n. Kalve, Kvier, og Køer ſom ikke have Kalv. Hard. og fl.

Gjelg, m. ſ. Gjelv.

Gjelgja, f. en tyk og kort Bjælke (lig en Kranbjælke), ſom ſtrækker ſig frem over Arneſtedet (Aaren) og tjener til Fæſte for Kjedelkrogen (Skjerdingen). Rbg. J Evje hedder det **Gjelja**, i Tel. tildeels **Gjægja**. (Nesland). J Valle lyder det ſom **Gjøja** (Jøya), el. næſten Gjya. Formod. af Galge. Jf. Jsl. gelgja. (Jonſons Ordbog 782).

Gjelikar, ſ. Gjedlike.

Gjelk, m. gildet Heſt, Vallak. Nogle St. **Jalk** (Gjalk?), Hard. Sæt. Hall. (ſ. følg). G. N. jalkr.

gjelka, v. a. (ar), gilde, caſtrere (= gjelda). Nogle St. **jalka**, Sæt. og fl. Kunde nærmeſt opfattes ſom „gjeld-ka" (ↄ: gjøre ufrugtbar); dog ſynes det foranførte gamle jalkr at tyde paa en anden Oprindelſe.

Gjell, m. liden Regnbue; ſ. Gil.

gjella, v. n. (**gjell**, **gall**, **gollet**), gjalde, hvine, give en ſtærk Lyd; ogſaa: ſkrige, om Dyr. Ryf. Nordl. G. N. gjalla (gell, gall, gollit); Sv. gälla. Jf. gnella.

Gjelling, f. Hvinen, ſkrigende Lyd. Nordl. Jf. Galder.

Gjelming, ſ. Gjølming.

Gjelv, m. 1) Bølgegang, oprørt Sø; iſær nær ved Landet (Landgjelv). Nordl. G. N. gjalfr, n. J ſamme Betydning ogſaa: **Gjelg**, m. Ryf. Sogn. — 2) et viſt Indtryk, en Fornemmelſe af Frygt, el. deslige (omtr. ſom „Hjelm"). Nhl. — J Hall. **Gjølv**, m. et Stød, en Ryſtelſe. (Jf. Gjølg: Luftſtrøm).

gjema, v. ſ. gima.

[**gjemein**, adj. 1) almindelig, ſædvanlig. „D'æ noko meir en gjemeint". — 2) omgjængelig, venlig, nedladende. Af Tydſk.

Gjemp, m. Opbruusning, Hidſighed. Han var i ſlik ein Gjemp. Voſs.

Gjen (ee), Egenſkab, ſ. Gin.

gjen (ee), adj. kort; ſ. gjegn. Jf. gjent.

gjen (e'), ſom adv. 1) med Betydn. imod, i nogle faa Sammenſætn., ſ. Gjenos, Gjenſlag. G. N. i gegn: imod. — 2) med Betydning: atter, tilbage, i Forbind. „i gjen" (i gjænn), ligeſom Sv. igen, D. igjen. F. Ex. No er han her i gjen (ↄ: paany). Eg lyt faa det i gjen (ↄ: tilbage). Lat i gjen Dyri (luk Døren til). — Denne Brug, ſom ikke paſſer til det gamle „i gegn", maa her være indkommen udenfra, og er for det meſte noget fremmed for Almuen, ſom hellere bruger Ordet „atter" for disſe Betydninger.

gjeng, ↄ: gaar, ſ. ganga.

gjengd, adj. 1) gaaende. Kun i Sammenſætning ſom: framgjengd, ſnargjengd, tidgjengd. — 2) duelig til at gaae (= gangfør); meſt om Dyr. Nhl. Sfj. Hall. og fl. G. N. gengr. — 3) bekvem til at gaae paa, om Jord, Jis o. ſ. v. Der var godt gjengt (ↄ: godt at gaae). Søndre Berg. Hertil: hardgjengd, lettgjengd; jf. vidgjengd. Paa Sdm. tildeels „gjengſt", ſom hargjengſt, framgjengſt, ſom kunde høre til en anden Form: gjengs. Jf. G. N. gangsi (algangsi).

Gjenge (Gjengje), n. 1) Gang, Fremgang. Det ſkal hava ſitt Gjenge. — 2) Gjænge, Løb hvori noget gaar; f. Ex. Nøgelgang i Laas, Bøsſing omkring en Axel ꝛc. — 3) Hængſel, bevægeligt Fæſte paa et Laag, en Dør, og deslige. — 4) Tilflugt, Tilhold, Sted at gaae til. Tel. — 5) Følge, Selſkab? (Landſt. 761). G. N. gengi.

gjengelaus, adj. beſkadiget i Hængſlerne, om Døre, Laag og desl.

gjengeleg, adj. 1) gjængs, noget ſædvanlig. 2) gangbar, gjældende.

gjengen, adj. 1) gangen, gaaen. Particip af ganga. Afvig. **gangjen**, Hall. **gjingjin**, Sdm. **gjeen**, Ryf. Nhl. Sdm. og „gaadd", mange St. (G. N. genginn). — 2) forløben, forbigangen. — 3) bevandret, vel befa-

ren, udlært i en Kunst o. s. v. Tel.
Gjenger, pl. Græsgang; s. Gong.
Gjengla, f. 1) et lidet Hjul, f. Ex. paa en Barnevogn. — 2) Skruegang (= Skruvfar). Voss.
gjenka, v. a. drive tilbage; s. gjegna. Om et lignende Ord s. jenka.
Gjenne, n. s. Gjerne.
gjenom (e'), adv. og præp. igjennem, ind fra den ene Side og ud af den anden; ogsaa: fra den ene Ende til den anden, fra først til sidst, i alle Dele. Egentlig forbundet med „i" (i gjenom), ligesom Sv. i genom; G. N. i gegnum, hvilket enten kan opfattes som en Sammensætning „i gegn um" (s. Egilsons Lex. 228), eller ogsaa som en Dativform. Til dette sidste passe Formerne: **gjønom**, **gjøno** og **gjønaa**, som bruges i de nordlige og vestlige Egne. — Ordet bruges: 1) som adv. Det gjekk tvert igjenom. D'er vaatt alt igjenom. Heile Aaret igjenom. 2) som præp. med Akkusativ; for Ex. igjenom Veggjerne. 3) i Sammensætning, sædvanlig uden „i", især med Adjektiv og Particip, saasom: **gjenom-barkad**, **-blaut**, **-frosen**, **-gjengen**, **-heit**, **-kald**, **-lesen**, **-raa**, **-roten** (o'), **-sedd**, **-sjuk**, **-soden** (o'), **-steikt**, **-turr**, **-varm**, **-vaat**. Sjeldnere med Subst. som **Gjenomgang**, **Gjenomlaup**, **Gjenomsyn**.
Gjen-os, m. Bølgebrydning, Bølgernes Tilbagestød fra Landet. Nordl. (Lof.), udtalt Gjænnoos. Vel egentl. Gjegnos.
Gjenslag, n. Tilbagestød; f. Ex. naar man banker eller hamrer paa noget, som ikke har fast Underlag. Sdm. (For Gjegnslag).
gjensverdug, s. gjenverdug.
gjent (?), adv. ofte, tidt. „D'æ ikkje jænt at dæ hende": det hænder ikke ofte. Sdm. I Ork. **gjenast** (jenast): oftest, sædvanlig. — Afvigende herfra er: **gjent** (jeent), adv. ligefrem, let, bekvemt; og Superl. „gjenest": kortest. Smaal. Det sidste hører nærmest til gjegn. Ellers dunkelt.
Gjenta, f. Pige, Pigebarn; Tjenestepige; ugift Kvinde (i Modsætn. til Kona). Alm. bekjendt, dog mest brugl. i de sydlige og østlige Egn. (Jf. Taus). Afvig. **Gjinte**, Østerd. Hedem. I svenske Dial. gänta (Rietz 229). G. N. genta (findes sjelden). — Hertil **Gjentebarn**, n. Pigebarn. **Gjentebrud**, f. Brud som er Pige (ikke Enke). **gjentekjær**, adj. som holder sig meget til Pigerne. **Gjentelag**, n. 1) Selskab af Piger. 2) Pigers Skik eller Maneer. **gjentelaus**, adj. som ikke har Tjenestepige. **Gjentelynne**, n. Yndest hos Pigerne, Kvindegunst (s. Lynne). Valders. **Gjenteløn**, f. Løn for en Tjenestepige. **Gjentemoder**, f. Kone som har mange Døttre. **Gjentestand**, n. Pigestand. **Gjentunge**, m. en liden Pige; mest i Spøg, ligesom Drok, Vækja, Fesja, og fl.

gjenverdug, adj. fordringsfuld (= velverdig). Smaal. (?). I Gbr. gjensværug, gjønsvælug (med tykt L).
gjeppa, v. n. vippe, gjøre at noget stødes opad. **Gjeppeleik**, m. en Leg med Pinde eller Kjæppe, som vippe hinanden op i Luften. Rbg. Maaskee for gippa. (Sv. Dial. gippa). Hertil hører vel ogsaa en Form „gifta", hvorom s. Folkevennen 11, 453.
gjer (e'), adj. graadig, begjærlig. Paa Voss: **gjer** (gjær'e): graadig, stærkt tilgribende; f. Ex. om Kniv eller Bor, som skjærer sig for stærkt ind (altsaa = frek). I Hard. **gjerr** (gjærr'e): paatrængende, nærgaaende; ogsaa graadig; jf. matgjerr. I Gbr. **gjert**: begjærlig, lysten. Han er so gjert etter det. G. N. gerr (s. Egilson under Geri). Jf. Navnene Gere og Freke, om Odins Ulve.
gjera (e'), v. a. og n. (gjerer, gjorde, gjort), at gjøre. Inf. ogsaa **gjøra** (Østl.), gjøraa, gjaaraa, Indh. G. N. gera; Sv. göra. Ind. Præs. sædvanlig **gjere** (uden r), i Hall. gjiri. Imperf. **gjore**, ogsaa gjole (tykt L). Et Konjunktiv „gjøre" forekommer i Tel. Vokalskiftet synes opkommet i en senere Tid (jf. G. N. gerir, gerdi, gert; dog ogsaa görir ꝛc. med Particip görr, el. gorr). — Betydning: 1) gjøre, tilvirke, forfærdige. Gjera Klæde, Kjerald, Stolar, Knivar, Ljaa o. s. v. Ogsaa: gjera Vers, Visor, Bøker, m. m. — 2) foranstalte, indrette, faae i Stand. Gjera Lag, Dugnad, Gjestbod, Brudlaup. Ogsaa: udføre, forrette. Gjera Tenesta. Gj. Skjot. — 3) sende, skikke afsted. Gjera Bod. Gjera Folk heim. Dei gjorde meg hit. Gjer av Drengen etter det. (Mest brugl. nordenfjelds. Ogsaa G. N.). Ligesaa om at affærdige, udstyre. Han gjorde henne vel heiman (h. gav hende god Medgift). — 4) foraarsage; paaføre, tilføie. Gjera seg Møda, Sorg, Sut. Gjera seg saart, illt, vondt. Gjer deg no ikkje nokot med Kniven. Eg veit ikkje kvat han hadde gjort honom. — 5) virke, udrette noget (godt eller ondt). Gjera Mun, Gagn, Skade. Det gjorde ingen Ting (virkede intet). Det gjerer korkje fraa elder til. — 6) faae til at blive (med Adj.). Gjera ein frisk: læge En. Gjera godt atter: sætte i Stand igjen, gjenoprette, læge ꝛc. Gj. fast: fæste. Gj. visst: afgjøre for Alvor. Gj. seg laus: gjøre sig færdig (til at reise). Ofte med Begrebet: anstille sig, lade som om man skulde være; f. Ex. gjera seg framand, bljug, fin, blid, vond o. s. v. — 7) sætte op, fremvise (en vis Figur). Gjera Augo: sætte store Øine op; blive forbauset. Gj. Naser: sætte Næsen op. Gj. Lepar: hænge med Læberne. Gj. Nakke: reise Hovedet høit. Jf. gjera Kjeft: skjælde, skraale. — 8) v. n. bære sig ad, handle paa en vis Maade. So skal du gjera. Sjaa etter kor hine gjera. Daa gjorde han rett. Gjera

til Meins: trodse, gjøre tvertimod Ens Ønske. Modsat: gj. til Vilje. Gjer so vel: vær saa god! — 9) foretage sig, bestille, sysle med noget. Ganga og inkje gjera. Han gjorde ikkje nokot der (ɔ: h. havde intet der at bestille). Undertiden ogsaa: behøve (at gjøre, el. være). Du gjer' ikkje segja nokot. (Trondh.). „Dæ gjer' ikkje større" (ɔ: det behøver ikke at være større). Sdm. — 10) være i Færd med noget. Ofte med et vist almindeligt verbalt Begreb, uden at betegne nogen egentlig Gjerning; f. Ex. A: Ligg han endaa? B: Ja det gjerer han. Eg trudde at han sov, men det gjorde han ikkje helder. Ofte ogsaa som Udfyldning ved andre Verber; f. Ex. Han gjorde baade greet og bad. Lat er han, og drikk gjerer han. Stræva gjera dei, som mest dei vinna. Sprang gjorde han rett til Gagns. Rodde gjorde me, alt me orkade. — Med Partikler: Gjera av: a) afgjøre; b) sende afsted. Gj. av med: ødelægge, gjøre Ende paa. Gjera aat (fyre ei Sykja): skaffe Lægedom; tildeels om at læge ved hemmelige Kunster. Jf. Aatgjerd. — Gjera etter: a) efterligne; ogsaa: afpasse efter (en vis Model); b) vise igjen, paavise, hvor stjaalne eller tabte Ting ere henkomne. — G. fraa seg: a) skikke fra sig; b) gjøre sit Arbeide færdigt; c) forrette sin Nødtørft. — G. fyre: forebygge (s. fyregjord). G. seg myket fyre: gjøre sig megen Flid for, tage sig for Alvor af noget, gjøre sig Umage. — G. inn paa: jævne og pynte Kanterne omkring en Ager. Smaal. — G. med: bruge; behøve. Eg gjerer ikkje med det (behøver det ikke). — G. til: a) bearbeide, tilberede; b) danne, tilskabe; c) forbryde, el. egentl. fortjene en Straf. Han hadde ikkje gjort nokot til. Gjera seg til: a) tilberedes, udvikle sig (f. Ex. om Malt); b) bryste sig, være stolt; c) gjøre Larm, buldre, skjælde. — G. undan: gjøre sine Arbeider færdige i rette Tid, saa at man trygt kan begynde paa noget nyt. — G. upp: opgjøre. G. upp Fisk: opskjære Fisk. G. upp Verme: tænde Ild paa Arnen. (Østl.). G. upp Sengi: rede Sengen. (Hedder ogsaa: gjera upp um, el. „'pum"). — G. upp-or: skille Kornet fra Halmen, faae Kornet færdigt fra Ladegulvet. — G. ut: udstyre, udsende; ogsaa: besudle, gjøre ureen. G. utav ('ta'): sætte hen, lægge, skjule. Han veit ikkje kvar han skal gjera utav seg (ɔ: hvor han skal flye hen). Gjer no ikkje for myket utav det: driv det ikke for vidt, tag ikke for meget, o. s. v.

gjerande, adj. gjørlig, som man kan gjøre; ogsaa: tjenlig, tilraadelig, passende at gjøre.

Gjerar, m. Gjører; Gjerningsmand.

gjerast, v. n. (gjerest, gjordest, gjorst), 1) tilberedes, lave sig, udvikle sig efterhaanden. (Egentl. gjera seg). Det gode gjerest, medan det vonde gjeng (ɔ: det gode danner sig, medens det onde endnu hersker; i selve Nøden forberedes en bedre Tid). Sæt. — 2) gjære, være i Gjæring; om Øl. Ork. — 3) modnes, blive moden. B. Stift (s. gjor, Gjerd). — 4) slides, svækkes; om Redskaber. Det gjerest alt som brukt er. Sdm. og fl. — 5) blive (med Adj.). Ofte i de gamle Viser; f. Ex. Vetren gjerest kald. (Landst. 231). So moder gjerest min Gangar (ib. 235). G. N. gerast. — 6) i Talemaaden „gjerast paa": sætte sig op, trodse, beflitte sig paa at gjøre Fortræd. Østl.

Gjerd (Gjær), f. 1) Gjerning; Udretning. G. N. gerd. Jf. Velgjerd, Fyregjerd, Aatgjerd. — 2) Udvikling; Modning, Modenhed; f. Ex. paa Korn. Jf. Vangjerd, Misgjerd. — 3) Forgjørelse, Trolddom. Helg. (Jf. G. N. gerningar). — 4) Virkning, Kraft; Egenskab. D'er ei undarleg Gjerd med det (ɔ: det gjør en besynderlig Virkning). Østl. Fela hadde den Gjerdi, at ho fekk alt Folk til aa dansa. — 5) Maade, Maneer, Skik. Dei hava det paa ei onnor Gjerd. Ogsaa: Form, Skikkelse, Beskaffenhed. Det fekk ei onnor Gjerd. (Nogle St. „eit anna Gjær"). D'er ikkje nokor Gjerd paa det: det er ikke ganske i Orden, har ikke nogen rigtig Skik.

Gjerd, f. (2), med Betydn. Gjærde (af Gard), s. Umgjerd, Millomgjerd, Hovudgjerd. Hertil hører vel ogsaa Kvindenavnet Gjerd (G. N. Gerdr, den omgjordede?), i Nhl. „Gjær"; mere alm. i Sammensætning: Arngjerd, Asgjerd, Hallgjerd, Ingegjerd, Torgjerd, Valgjerd. Sædvanlig forbunklet i Udtalen, f. Ex. Angjær, Asjer osv.

gjerda (gjæra), v. n. og a. (er, e), gjærde, hegne; opsætte et Gjærde; især om det Arbeide at sætte Gjærderne i Stand om Vaaren. G. N. gerda. Af Gard. Imperf. lyder oftest „gjærte" (for gjerde); Particip: gjerd (ofte gjært). Gjerda atter: stænge, tillukke ved et Gjærde. Gj. inne: omgjærde, indeslutte. Gj. ute: udestænge, holde ude ved Gjærder. — Ordene Gard, gjerda, Gjord og gyrda, ansees som udsprungne af et ældre stærkt Verbum gjerda (gjerd, gard, gordet), Goth. gairdan: omringe. (Grimm, Gr. 2, 38).

Gjerda (Gjæra), f. 1) en liden omgjærdet Plads. Hall. — 2) et Vindkast, en Stormbyge som viser sig i en mørk Stribe paa Vandet. Sdm. og fl. Jf. Garde.

Gjerde (Gjære), n. 1) Gjærde, Hegn (= Gard). Østl. — 2) et lidet indhegnet Jordstykke (tildeels uden for Gaarden). B. Stift. G. N. gerdi. — 3) den indhegnede Jord omkring en Gaard (= Bø). Ork. Hertil hører vistnok ogsaa det søndenfjeldske „Jore", da nemlig Gjorde, for Gjerde, allerede findes i gamle Breve. (Dipl. 2, 570; 3, 487 og 503). Ligesaa i Stedsnavne, som Sillejord (fordum Seljugerde), Haajord (Haugagerde), Fossejorde (Forsagerde). Munch, Norge i Middelald. 184. 174. 186.

Gjerdefang, n. Gjærdsel, Materiale at gjøre Gjærder af.
gjerdelaus, adj. uomgjærdet.
Gjerdesgard, m. Gjærde omkring Engmarken paa en Gaard. Sædvanlig udtalt „Gjærsgar". Sv. gärdesgård. (Oftere kaldet Bøgard, og Utgard).
Gjerdevond, n. Gjærdsel (= Gjerdefang), især til Riisgjærder, af Enerbuske og desl. Trondh. Sdm. (Gjærevaand). G. N. gerdivönd (el. vöndr?).
Gjerding, f. 1) Indhegning; Gjærdernes Istandsættelse om Vaaren. — 2) et indhegnet Jordstykke. Østerd.
Gjerdsl, m. (?), en indhegnet Plads. Østerd. i Formen Gjesl, Gjetl. (Usikkert).
Gjerdsla, f. Indhegning.
Gjering (e'), f. Gjøren (Begrebet: at gjøre); ogsaa: Handlemaade. Jf. Gjerd.
gjerleg, adj. gjørlig (= gjerande). Sjelden.
gjerna, adv. 1) gjerne, villigt, med Lyst. Udtalt: gjærne (Nordl. Trondh.), gjedna, (Søndre Berg.), gjønne (Tel. og flere), gjenne og gjinne (Østl.). Tildeels med stærkere Betydning: inderlig, ret meget (ligesom G. N. gjarna). Eg vilde det so gjerna. — 2) uden Hindring, frit, længe nok. Han kann gjerna faa det. No kann du gjerna koma. Ogsaa: med Føie, med god Grund. Ja, det kann du gjerna segja! — 3) lettelig, muligviis, maaskee. Det kann gjerna henda. Du skal gjerna sjaa, at han gjerer det. Ogsaa i Betydn. sædvanlig, som oftest. D'er gjerna so, at det vil minka. I Stedet for Komparativ bruges: helder.
Gjerne, n. Indvolde i Fisk (= Slog). Nordre Berg. Sdm. Nordl. (Senjen). Udtalt: Gjenne. Isl. girni (efter Haldorson). Kollektiv af Garner, Gorn.
Gjerning, f. Gjerning, Handling; især betragtet som god eller ond. Jf. Gjerd. Maaskee ogsaa i Betydn. Forgjørelse, Troldddom (G. N. gerningar); saaledes „et Gjernings Veir" (= Trollveder). Jessens Norge 310.
gjerr, adj. graadig; s. gjer.
Gjerskap, m. Graadighed; s. gjer.
Gjersl (Gjærsel), f. 1) Skik, Maade hvorpaa noget gjøres. 2) Modning, Modenhed; s. gjerast. Tel.
Gjersla, f. Gjøren. Tildeels i Sammensætning: Aatgjersla, Vedgjersla, Tilgjersla. (Udtalt med e', ikke æ).
gjert, adj. begjærlig, lysten; s. gjer.
Gjertusfugl, s. Geir.
[**Gjesell**, m. Svend; Krambodsvend. Det tydske Gesell. Jf. Selle.
Gjest, m. (Fl. Gjester), Gjæst, Fremmed som er i Besøg paa et Sted. G. N. gestr. Jf. Gast.
gjesta, v. a. (ar), gjæste, besøge. Mere alm. end gista.
Gjestbaar, m. et Slags stor Aske, Smør-Aske. Tel. (Mo).
gjestboden (o'), adj. indbuden som Gjæst.
Gjestebod, el. **Gjestbod** (o'), n. Gjæstebud; indbudet Selskab. Nogle St. oftest om et Bryllup. Tel. Hall. Gbr. (Gjesbo').
Gjestehus, n. Huus for Fremmede; Herberge, Hotel.
Gjestelag, n. Selskab af Gjæster.
Gjester (Jest'r), m. Gjær, Gjæringsmiddel. Tildeels i B. Stift. Jf. G. N. jastr; Eng. yest, el. yeast; T. Gäscht, som udledes af et gammelt jesen (egentl. det samme som gähren). S. Gjær.
Gjesterom, n. Værelse for Gjæster.
Gjestgivar, m. Gjæstgiver, Restauratør; især ved en Landevei. Sv. gästgifvare. Hedder paa mange Steder: **Gastgivar**, el. „Gasgjevar".
Gjesting, f. Besøg (= Gistnad).
gjestkomen (o'), adj. kommen eller modtagen som Gjæst. G. N. gestkominn.
gjestmild, adj. gjæstfri, venlig mod Fremmede. **Gjestmildskap**, m. Gjæstfrihed.
Gjestvon (oo), f. Gjæstemad, Kager, Bakkelse. Gbr. (Lom). Folkevennen 12, 37.
gjeta, v. s. gita.
Gjete, n. Sind (?). Gjera ein til Gjetes: gjøre En tilpas, gjøre efter Ens Behag (= til Lags). Ork. Hedder ogsaa: til Gjetnads (te Gjetnas). I svenske Dial. gät, n. Lune, Sind (Rietz 231). Jf. Gjed.
gjeten, part. (af gita), 1) nævnt, omtalt. Jf. vidgjeten, velgjeten, illgjeten. Nogle St. **giten** (i'). — 2) gjættet, om en Gaade. Jf. nærgjeten. I B. Stift: **goten** (o'). — 3) undfanget (?); s. Landst. 159. G. N. getinn.
Gjetl, s. Gjerdsl og Gjætsl.
Gjetla, s. Gjætsla. — **gjetleg**, s. gjedsleg.
Gjetnad, m. Smag, Behag; s. Gjete.
gjeven, part. given, foræret; s. giva. Mest alm. **given**, gjivin (i'); i Søndre Berg. ogsaa **goven** (o'). G. N. gefinn.
gjevla, v. s. geivla.
gjidda, **Gjil** o. s. v. s. gidda, Gil.
Gjo, f. (?), s. Gjø.
Gjod, m. Fiskeørn; s. Fiskegjod. Udtalt **Jod**, Nfj. (?), **Jo**, Nordl. og fl. ellers **Jø**. G. N. gjódr. (Barl. S. 231). Jf. Hugjod (Hu-jo): en Bjergugle. „Jo" er ogsaa et Navn paa Snyltemaagen (Kiven); dog er dette neppe noget „Gjod", men hellere en Efterligning af Fuglens Stemme.
gjor, adj. moden, fuldmoden; om Frugt, Korn o. s. v. Meget brugl. især i de nordlige Egne. Jf. mogen, buen. Falder ellers sammen med **gjord**, og udtales tildeels gjol (m. tykt L). G. N. gerr (görr, gorr): færdig, fuldkommen; Ght. garo, Ang. gearu (færdig); hvortil Ang. gearvian, Mht. gerwen (at berede); jf. gjera. For Fleertal bruges tildeels en afvigende Form: **gjorne** (f. Ex. gjorne Bær); maaskee for gjornade (s. gjorna). Ogsaa i Betydning gjort, i

Forbind. „mæ gjorna Raade", ɔ: med oplagte Raad. Sdm.

Gjord, f. Gjord, Baand, Bælte (jf. Livgjord, Kvidgjord); oftest om Baand paa Kar. Mest alm. udtalt: **Gjoor**; ellers **Gjaar**, Tel. (Vinje), **Gjur**, Jæd. G. N. gjörd. Et Fleertal „Gjære" (G. N. gjardir) har forekommet i B. Stift. Et Par Former: Gyre og Gjure, maa henføres til et afledet Gyrda.

gjord, part. 1) gjort, tilvirket; udrettet, o. s. v. see gjera. Mest alm. gjor (gjor'e). — 2) sendt, afskikket; hertil: avgjord, utgjord, heimangjord. — 3) moden, s. gjor. — Gjort bruges ofte om Fuldendelse eller Slutning. Det var alt gjort (el. fraa seg gjort): allerede færdigt, sluttet. D'er snart gjort med honom: det er snart forbi med ham.

gjorda, v. a. (ar), omgjorde; s. gyrda.

Gjorde, n. Engmark; s. Gjerde.

gjordutt, adj. tværstribet; om Dyr, som have brede Tværstriber med en egen Farve. Mest alm. gjorett.

gjorna (oo), v. n. (ar), modne, blive moden (gjor). Ogsaa: **gjornast**; jf. gjerast.

Gjorning, f. Modning.

Gjos, m. Luftstrøm, Uddunstning; ogs. Stank. I Hall. **Gjøs**.

gjosa, v. n. (**gys**, **gaus**, **goset**, o'), strømme, vælde, styrte frem; om Vædske og Luft. Inf. tildeels: **gysa**, gjyse. G. N. gjósa. (Jf. Eng. gush). Det gaus Blodet or honom: Blodet strømmede af ham. Det gys i Røyri: Røret er utæt; der strømmer Luft ud (nemlig af en Fuge eller Revne). Det gys Maalet i honom, om En som taler utydeligt formedelst Tandløshed eller aabne Rum i Tandgjærdet. — Heraf Gaus, gausa, gøysa; Gos, Gosa, Gust.

Gjosing, f. Udstrømning; Lufttræk.

gjosta (oo), v. n. (ar), blæse lidt, lufte (= gusta). Tel. (Tinn?). Afvig. **gjøsta**, eller **gyste** (y'), Sfj. Isl. gjósta.

Gjoster, m. Vindpust, Luftning; Lufttræk i et Huus. Afvig. **Gjøst'er**, **Gyst'er**, Nordl. Ellers i en anden Form: Gjosta (?), **Gjøsta**, f. Sfj. (Isl. gjóstr og gjósta).

Gjot (Joot), n. Understrøm, dobbelt Strømning i Søen; f. Ex. nordlig paa Overfladen og sydlig i Dybet. Nordl. (Lof.). Ogsaa: forgjæves Løben frem og tilbage; Tidsspilde, unyttig Møie. Maaskee egentl. Renden; jf. Gjota.

gjota, v. a. (**gyt**, **gaut**, **gotet**, o'), 1) støbe, gyde i en Form (= renna, støypa). Hard. og fl. Gjota Knappar. (Sv. gjuta). — 2) om Fisk: gyde, lægge Rogn. Mere alm. men oftest med svag Form: **gyta** (er, te). G. N. gjóta (Kongsp. 12). Heraf Got, jf. Gytja.

Gjota, f. en langstrakt Huulning i Jorden; langagtig Græsplet imellem Bakker eller Klipper. Sæt. Gbr. Sfj. Helg. Salten. Afvig. **Gjøte**, Hall. Indh. I Østerd. **Gjot**, m. (?). Paa Sdm. **Gjøtt**, f. om en dybere Huulning. (Jf. Glenna). Isl. gjóta, og gjót. Sv. Dial. gjuta, en Rende (Rietz 196).

Gjotar, m. en Støber; f. Ex. Knappestøber. Hard.

Gjoting, f. Gydning; Tid da Fisken lægger Rogn. Mest alm. **Gyting**.

gjotsjoad, adj. om det Tilfælde, at der er dobbelt Strømning i Søen; s. Gjot. Nordl. (jootsya).

Gjura, f. s. Gygr og Gyrda.

gjuva, ryge ꝛc., s. guva.

Gjyft, **gjylla**, o. s. v. see Gyft, gylla.

Gjæ, n. s. Gjed. — **gjæ**, v. s. ganga.

Gjææ, n. Stoltheb, Hovmod. Tel. (Jf. gjæs). Maaskee af G. N. gá: Spot.

Gjæft, f. 1) Værd, Fuldkommenhed, Godhed. Hall. (jf. gjæv). — 2) en Givning, Portion, især af Foder. Nhl. Hall. (see Gjæv). Ogsaa om selve Foderet. D'er strinn Gjæft i Aar. Hall. — Vel egentlig to adskilte Ord, det ene for Gjævd, og det andet for Gjeft eller et gammelt „Gjøft", jf. G. N. gjaftarmál: Fodringstid.

gjæfta, adj. (el. Genitiv), god, fortrinlig, ypperlig; ogsaa: gavmild, generøs. Hall. (Vel egentl. gjævda). Ein gjæfta Mann: en fortræffelig Mand. (Omtr. som: fagna Mann).

Gjægja, s. Gjelgja. — **gjæl**, s. gala.

Gjæla, f. 1) en Taabe, Tosse; om Kvinder. Sdm. (Isl. gála). Til Gaale, m. — 2) et Navn paa visse Fiske. Haagjæla, Horngjæla, Blaagjæla. En anden Betydning i Vaargjæla.

gjælsjoad (?), adj. klar, blank, gjennemsigtig; om Søen. Sogn (Aurland), i Formen „jælsjødd"; nogle St. jølsjøa. (Dunkelt).

gjæna, v. n. (ar), sagtne, stilles; f. Ex. om Vind. Nhl. (jæna). Maaskee for gjævna, jf. Isl. gæfr: stille, rolig.

Gjær, f. Gjær, Gjæringsmiddel (fermentum). Ogsaa kaldet: Gang, Kveik, Berm, Gjester. Kunde opfattes som Gjerd (af gjera), men falder dog nær sammen med det tydske Gähre, f. og gähren, v. (Weigand 1, 383). Jf. Gjester.

Gjær, f. Gjerd. — **gjæra**, s. gjerda.

Gjære, n. s. Gjerde.

gjæs, adj. stolt, storagtig. Tel. (Vinje). **Gjæsing**, m. en stolt Person.

Gjæsla, s. Gjætsla.

gjæta, v. a. (er, te), vogte, bevogte, have stadigt Tilsyn med. Alm. G. N. gæta. (Af Gaat). Ogsaa v. n. følge med Kreaturene i Marken for at vogte dem. (Sv. Dial. gäta). Gjæta paa: passe paa en Leilighed, lure efter noget (= gisla). Gjæta upp: træffe, opdage (noget som man har luret efter). Particip: **gjætt**.

Gjætar, m. Vogter; især En som vogter Fæ, en Hyrde. **Gjætargut**, m. og **Gjætargjenta**, f. Dreng eller Pige, som følger Kreaturene for at vogte dem. Jf. Hyrding, Bufvein, Gjætsl (s. Gjætslegut).
gjæten, adj. paapasselig, agtsom.
Gjæting, f. Bevogtning; jf. Gjætsla.
Gjætsl (Gjætl), m. s. Gjætslegut.
Gjætsla, f. Bevogtning, især af Kreaturene. Forskjellig Udtale: Gjæsla, el. Gjesle, søndenfjelds; Gjetla, Berg., Gjeltla (Gjelsle), nordenfjelds. G. N. gæzla (gætsla).
Gjætslegut, m. Yngling som vogter Fæ (= Gjætar). I Stedet herfor bruges ogsaa en besynderlig Form: **Gjætsl** (Gjesl, Gjeltl), m. Sdm. og fl. Dette Ord kunde næsten ansees som en Forkortning af Gjætslegut eller noget lignende, men har dog maaskee en Forbindelse med G. N. gisl: en Speider, Paapasser. Jf. gisla.
Gjætsleskog, m. Sted hvor man vogter Fæ. Ganga i Gjætsleskogen: være ude med Kreaturene. Helg. Andre St. Sitja paa Gjætsletuva, og flere.
Gjætsletaus, f. Pige som vogter Fæ. Ogsaa kaldet **Gjætslegjenta**.
Gjæv, f. en Givning, en Portion af Foder; hvad der paa een Gang uddeles til Fortæring. Nhl. Hall. Hedder ogsaa: **Giv** (Gjiv), Nedenæs; **Gift**, Sfj. **Gjæft**, Hall. — Sv. Dial. gev, giv, gjäv (Rietz 194). G. N. gjöf, pl. gjafir: Gave; ogs. gæfi, n.
gjæv, adj. 1) gavmild, som gjerne vil give. Sdm. (Af giva, gav). Tildeels ogsaa: ædel, nobel, høisindet. Jf. G. N. gæfr: mild, lempelig. — 2) værdfuld, kostbar, som har meget Værd eller kan blive til megen Fordeel. Shl. Tel. og fl. Ogsaa: anseet, yndet, som Folk sætte Priis paa. (Jf. gauv, og G. N. göfugr). I Sogn ogsaa: selvgod, indbildsk. — 3) god, fortræffelig, dygtig. Mest søndenfjelds. Ofte i Forbind. gjæv og gild. Ogsaa betydelig, noget stor; f. Ex. om en Fiskefangst. Nordl.
Gjæva, f. Godhed, Værd, Fortrin. Lidet brugl.
gjæveleg, adj. 1) fordeelagtig, som giver noget af sig; især om Varer, som ere meget søgte eller som man giver meget for. Sdm. og fl. — 2) tækkelig, vakker, anstændig. Nhl.
Gjævleike, m. 1) Gavmildhed. 2) Værd, Anseelse; Betydenhed.
Gjævskap, m. s. Gjævleike.
Gjø, f. 1, den Nymaane, som kommer næst efter „Torren", og Tiden derfra til næste Nymaane, omfattende Slutningen af Febr. og en større Deel af Marts (efter Maaneskiftets forskjellige Tid). B. Stift, Nordl. og fl. I Namd. **Go**, f. G. N. gói og gœ. Sv. Dial. göja, gya.
Gjø, f. 2, Sporsnee, tynd Snee, hvori Dyrenes Spor kunne lettelig sees. Østerd. (Trysil). Af Egilson sammenstillet med Isl. gæ, el. gé (Lex. poet. 227). Formen er dog noget tvivlsom, da der ogsaa findes optegnet et „Jo" (Gjo?), i Betydn. Spor. (Hjorthøy, Beskr. over Gudbrandsdalen). I svenske Dial. gjo, f. lurende eller speidende Efterfølgelse. (Rietz 195).
Gjø, f. 3, en Sygdom i Hænderne eller Haandledene, foraarsaget af haardt Arbeide. Sdm. Jf. Gøyr. Et lignende Ord paa Færøerne, s. Landt's Beskrivelse, S. 453.
gjøda, v. a. (er, de), egentl. forbedre, gjøre god (G. N. gœda); indskrænket til følgende Bemærkelser: 1) mæske, fede, gjøde (Kreature til Slagtning). 2) gjødsle, gjøde Jorden (= tedja, frøyda). Mange Steder udtalt gjøa, og gjø'. Particip **gjødd**.
Gjøde, n. s. Aagjøde, Tolgjøde.
Gjøding, f. Mæskning; Gjødsling.
Gjødning, f. og **Gjødsl**, f. Opgjødning; ogsaa Gjødningsmiddel (= Tad, Fraud).
Gjødsla, f. Mæskning, Fedning. (Nogle St. Gjøtla, Gjøltle). — **Gjødslekalv**, m. gjødet Kalv. Paa Østl.: **Gjødkalv**. **Gjødslegris**, m. Sviin som bliver mæsket.
Gjø-fjøra, f. en stor Ebbe, som sædvanlig indtræffer i Marts Maaned. B. Stift. Ogsaa i Nordl. (Gjøfjera). S. Gjø, 1.
Gjøgr, s. Gygr.
Gjøk, m. et Slags Sang, som er brugelig hos Finnerne. Ogsaa **Gjøyk**. Nordl. — Ligesaa: **gjøka** (og gjøyka), v. n. (ar), synge Finnesang. (Ordet ansees som finsk).
Gjøl, s. Gil. — **gjøla**, s. gyrda.
gjøla, v. a. (er, te), smigre, kildre med Ros eller søde Ord. (Jf. høla). Ogsaa v. n. (med „fyre", el. „med"): smidske, kjæle, indsmigre sig. Nordl. Østl. Nhl. og flere. G. N. gœla. Jf. gola.
Gjøla, f. noget fortræffeligt, noget som man maa rose. Hall. Ein Gjøle Mann: en anseelig, prægtig Mand. Hedder ogsaa „ein Gjølle". Ein Gjøle Gut: en dygtig, drabelig Karl. Ligesaa: ein Gjøle-Gamp, en udmærket Hest. Eit Gjøle-Kaup: en stor Handel, en stor Bedrift. Eit Gjøle-Slag: en udmærket Sort, og fl.
Gjølar, m. en Smigrer.
gjøleleg, adj. prægtig, anseelig; som seer stort ud. Hall.
gjøleslaa. v. a. prygle voldsomt. Hall.
Gjølg (el. Jølg?), m. en Luftstrøm. Hall.
Gjøling, f. Smiger, søde Ord.
gjølma, v. a. afdele et Huus (især en Ladebygning) i flere Rum med enkelte Mellemvægge; jf. tvigjølmad, trigjølmad. Opdal, Gbr.
Gjølming, m. Rum som er fraskilt ved en Mellemvæg. Opdal. Gbr. I Ork. **Gjelming**. Noget lignende er **Gimling** (Mellemvæg) paa Sdm. Maaskee egentl. Gjevling (af Gavl). Jf. Sv. gävling hos Rietz 189.

Gjølv, m. Stød, Rystelse, Slag. Hall. Jf. Gjelv.
gjømla, v. n. dæmre, blive Halvmørke. **Gjømling**, f. Halvmørke, Tusmørke. Solør. Sammesteds ogsaa **gjømme**, v. n. see dunkelt ud, være mørk. (Den oprindelige Form uvis).
gjøn, et forstærkende Ord i Forbindelsen: **gjønfager** (el. gjønvakker), adj. udmærket smuk. Namd. **gjøngod**, adj. meget god. Namd. Indh. **gjøngodt**: ypperligt. **gjønvel**, adv. meget vel. Hedder ogsaa „gjønnende væl". Snaasen. Jf. ginsk og G. N. gin (ginn) i ginheilagr og fl.
gjøna, v. a. (er, te), drille, narre, spøge med; ogsaa: spotte, trodse. Østl. — **gjønast**, v. n. gjækkes, drille eller tirre hinanden.
Gjøna, f. mest i Fl. (Gjønor), Spøg, Fjas, Gjækkerie. Tel.
Gjøning, f. Drillerie, Spøg eller Spot.
gjønom, s. gjenom. **gjønvel**, s. gjøn.
gjøra, s. gjera og gyrda.
Gjørja, s. Gyrja.
Gjørs (el. Gjøss), m. en vis Ferskvandsfisk, Lucioperca. Smaal. (Sv. gös).
Gjøs, s. Gjos.
Gjø-skjel, f. et Slags store Muslinger, som forefindes yderst i Strandbredden eller nedenfor Ebbemaalet. (Jf. Gjøsjøra). S. Odskjel.
Gjøssa, f. (Dynd), s. Gyssja.
Gjøta, s. Gjota. **Gjøtla**, s. Gjødsla.
Gjøtt, f. Huulning, Hule; s. Gjota.
Gjøv, s. Gyv. **gjøve**, s. guva.
gjøya, **gjøyma**, o. s. v., s. gøya 2c.
Glad, n. s. Solarglad.
glad, adj. glad, fornøiet, veltilfreds. G. N. gladr. Heraf Gleda, gledja. Ogsaa glædelig; f. Ex. ein glad Dag. Egentlig skulde glad ogsaa betyde: blank, glindsende, glat, ligesom G. N. gladr og Nt. glad. (Sv. glatt, og D. glat er kun den høitydske Form af glad). Jf. glada og glaa.
glada, v. n. (ar), gaae ned, om Solen (tildeels ogs. om Maanen). Udt. glada, glade, Nfj., **gla'**, Søndre Berg. (ofte med Formen: glar, gladde), ogs. i Tel. og flere; afvig. **glaa** (glaadaa), Ork. (I svenske Dial. gladas, glas). Ogsaa i en mere omfattende Betydning: forsvinde, komme af Syne; om noget som fjerner sig saa at man ikke mere seer det. Tel. (Vinje). Efter det hertil hørende Adj. gladen synes Ordet engang at have havt stærk Bøining: gled, glod, gladet; vel egentl. med Betydn. glimte, lyse; jf. glad, Glod, gløda.
gladen (glaen), adj. nedgaaen; om Solen. (Femin. gladi, „glai", Sogn og fl.). Ogs. om Maanen. Afvig. **glaaen**, Tel. (Tinn).
gladhjartad, adj. glad, vel til Mode.
gladlege, adv. gladelig, med Glæde. (Oftest: gladelege, gladele').
gladlynd, adj. munter, som har et muntert Sind. Tel. Sv. gladlynt.
Gladlynde, n. muntert Sind. Tel.
Gladskap, m. Munterhed. Jf. Gleda.
Gladtun (?), n. Morskab. Sdm. (Glatun).
gladvær, adj. munter, livsglad. Hall. Ellers i Formen **gladværug**, Tel. Gbr. og fl. G. N. gladværr. — Et lignende Ord er **gladvoren** (o'), noget munter.
glaen (glai), s. gladen.
Glam, n. Larm, Bulder. G. N. glam. Nogle St. om Glimmer el. Stads; s. Glim.
glama, v. n. (ar), buldre, larme, skralde. Tel. Om et andet glama, s. glima.
glamra, v. n. skramle, skralde. Rbg. Tel. og flere. G. N. glamra. **glamren**, adj. skramlende: ogsaa: haard, ujævn; f. Ex. om Veie. **Glamring**, f. Skramlen.
Glan, n. 1) Stirren, s. Glaning. 2) en Aabning i Skyerne, en klar Plet imellem tykke Skyer. B. Stift. Jf. Glytt.
glana, v. n. (ar), 1) stirre, kige, see efter noget med Nysgjerrighed. Østl. og flere. (Sv. Dial. glana). I lignende Betydn. glaana, glaama, glaapa, glosa og fl. — 2) glimte, lyse; om Luften, naar Skyerne adsprede sig, saa at der bliver en klar Plet. B. Stift, Nordl. (Jf. Isl. gladna: klare op).
Glanar, m. nysgjerrig Person, En som gloer og gaber. Ogsaa **Glan**, m. og **Glana**, f. I Smaal. **Glanute**, f.
glanberr, adj. aaben for Udsigt. Her er so glanbert: her er en vid Udsigt. Hard.
glanen, adj. aaben, s. glanutt.
Glaning, f. nysgjerrig Stirren; Begabelse.
Glankar, m. en Lurer, Speider, Skalk. Hall. I Nhl. **Glaankar**: Spøgefugl, lystig Fyr.
Glans, m. Glands, Skin. Vel nærmest efter T. Glanz. (Jf. Weigand 1, 440).
glansa, v. n. (ar), glindse, glimre.
glanta, v. n. spøge, skjemte, skjase. Nordl. Indh. I Hall. **glente**, **glentre**. (Jf. G. N. glensa). Hertil **Glant**, n. Spøg, Lystighed. Nordl. Ellers **Glanter**, n. Indh. Ligesaa: **glantersam**, adj. skjemtsom, lystig. I Berg. Stift „Glantri", n. og „glantrisam". Paa Sdm. „glantrusam".
glanutt, adj. aaben, hullet; om en skyet Himmel med enkelte blanke Mellemrum; ogsaa om en Skov med blottede Punkter. Nordl. og fl. I Hard. **glanen**.
Glap, n. Hul, Mellemrum. Ork. Gbr. Jf. Glop.
Glapp (?), s. Glopp. — **glapp**, s. gleppa.
Glas, n. 1) Glas, vitrum. (G. N. gler). — 2) Glaskar, især Drikkeglas; ogsaa Portion som fylder et Glas. — 3) Vindue, Ramme med Glasruder i en Væg. (Stoveglas, Kjellarglas, Salsglas). Alm. Tildeels med Fl. Glos (o'). Sogn og fl. Jf. Vindauga.

glasa, v. a. (ar), glasſere. Hedder meſt alm. **glasera**.
Glasaugo, n. pl. Briller. Gbr. og fl. Sv. glasögon.
Glasbidne, n. Glaskar, Flaſke ꝛc. Hall.
Glasbrot (o'), n. Stump af brækket Glas.
Glashol (o'), n. Vindues-Aabning.
Glaskavl, m. hule Glaskugler, ſom bruges for Flydholt paa Garn. Nordl.
Glaskvarm, m. Vindueskarm. Nogle St. **Glaskarm**.
Glasluka, f. Vinduesſkaade. Jf. Lem.
Glasmole (o'), m. Glasſtump.
Glasraama, f. Vinduesramme.
Glasruta, f. Vinduesrude.
glasſkallutt (og **glasſkollutt**), adj. ſkaldet, blottet for Haar paa Hovedet. Nordre Berg. I Nhl. **glerſkallett**. Ordet hører dog neppe til Glas (Gler), men kunde hellere være et gammelt gladſkollutt (glatſkaldet). S. ſkollutt. Jf. T. glatzköpfig.
Glasſtova (o'), f. en mere pyntelig Stue, ſom ikke bruges til Dagligſtue. B. Stift.
Glasverk, n. Glasfabrik.
glasøygd, adj. om Heſte: glasøiet, noget hvidøiet. Ndm. og fl.
glatra, v. a. afhænde, borttuſke; ogſ. føle bort. Jæd. (Jf. G. N. glata: ſpilde).
glatt, ſ. gletta. — **glaup**, ſ. glupa.
Glaven, n. Landſe (Glavind). I gamle Viſer, hvor det ogſaa hedder **Glavel**. (Landſt. 290. 842). Fr. glaive. G. N. gladel, gladiel, efter Lat. gladiolus.
glavær, ſ. gladvær.
glaa, v. n. (r, dde), glindſe, ſkinne (jf. gloa). Sogn. I Hard. **gljaa**. G. N. gljá.
glaa, adj. aaben, udſtrakt, noget vid og flad; om en Dalſtrækning. Tel. (Mo, Vinje). Jf. glaana.
Glaaing, f. Glands, Glimmer. Sogn.
Glaam, m. 1) en nysgjerrig Perſon, omtr. ſom Glanar. Helg. — 2) En ſom har et blegt og ſygeligt Udſeende. Sdm. — 3) om tynd eller ſvag Drik, iſær Mælkeblande. Gbr.
Glaama, f. 1) en blaaagtig Plet i Huden; f. Ex. under Øinene. Buſkr. Jf. glaamen. — 2) ſom Plantenavn: Galeopsis (= Daae). Sogn. (?).
glaama, v. n. (ar), ſtirre, ſætte ſtore Øine op. Vald. Gbr. Jf. glaapa.
glaamen, adj. bleg, med et ſygeligt Udſeende. Hall.
glaana, v. n. (ar), 1) blive aabnere eller bredere; om et Dalſtrøg. Tel. (Mo). — 2) ſtirre, kige (glana). Ryf.
Glaankar, ſ. Glankar.
Glaap, m. en ubeſindig Perſon, En ſom vækker Uro, forvolder Ulykke. Stjordal.
glaapa, v. n. (er, te), ſtirre, ſee efter noget. Shl. Jæd. Liſter, Rbg. (Isl. glápa). Ellers: glaama, glaana, glana, gloſa og fl.
Glaaping, f. Stirren, Kigen.
glaapøygd, adj. ſtirrende, ſom gjør ſtore Øine. Tel.
glea, v. ſ. gledja.
Gleda (e'), f. Glæde, Fryd. G. N. gledi, f. (Af glad). Udtalt: Glede, Nfj. Sdm., andre St. Glea, Glee (ofte med lukt e); afvig. Gleie, Røros. — **Glededag**, m. Glædesdag. **gledelaus**, adj. glædeløs. **gledeleg**, adj. glædelig. **gledeſik**, adj. glæderig. **Gledeſtund**, f. Glædeſtund.
gledd, part. glædet; ſ. gledja.
gledja (e'), v. a. (gled, gledde, gledt), glæde, gjøre glad. I Nfj. og Sdm. gledje; meſt alm. glea, glee. G. N. gledja (gladdi); Sv. glädja. — **gledjaſt**, v. n. glæde ſig (= gledja ſeg).
gledſam, adj. glædelig; ogſ. munter.
Gledſkap, m. Fornøielſe, Lyſtighed.
Glefs, m. Grams, Forſøg til at bide eller gribe noget; ſ. gleffa.
gleffa, v. n. (er, te), ſnappe efter noget med Munden, gjøre et Forſøg til at bide. Han gleffte etter det. G. N. glefsa (glepsa). Ogſaa: ſmække med Munden, ſlaae Munden op; nogle Steder: bjæffe, om Hunde. Sv. gläffa. Som v. a. ſluge, rive i ſig. Han gleffer det i ſeg. I Søndre Berg. **glepſa**. Afvig. **kleffe**, Sdm. **glekſa**, glekſe, Hard. Tel. Gbr. — Jf. glyffa, glupa.
Gleffa, f. Sax eller Klemme til at fange Dyr med; iſær Ræveſax. Hedder ogſaa **Glefs**, Sdm. og flere. Afvig. **Glekſa**, Nordl. Gbr. og fl.
Gleffing, f. Forſøg at ſnappe eller bide; ogſaa: Skjælden, bidende Ord.
glegg, adj. ſ. gløgg.
gleid, adj. udſpærret, meget aaben, om en Kløft; ogſaa om Fingre eller om Fødder, ſom ſættes vidt ud fra hinanden. Sdm. Ork. Isl. gleidr.
gleida, v. a. (er, de), udſpærre, udſpile, for Ex. Fingrene. **gleida ſeg**: ſætte Fødderne vidt ud fra hinanden. Sdm. (gleide ſe). Ogſaa v. n. ſtaae udſpærret (jf. ſprikja). Ork. (gleie). Synes at henhøre til glida.
gleidſøtt, adj. ſom ſætter Fødderne ud; ogſaa om Møbler, f. Ex. en Stol med udbøiede Fødder.
Gleiding, f. Udſpærring, Aabning.
gleidna, v. n. (ar), bøie ſig ud fra hinanden. Sdm. I Indh. „gleine ſeg“: forſtrække ſig (ſaa at det gjør ondt).
gleidt, adv. bredt, i en udſpærret Stilling. Det ſtend ſo gleidt. S. gleid.
gleina, v. n. 1) ſee ſkjævt, kaſte biſtre Blik. Hall. Buſkr. — 2) ſ. gleidna.
Gleina, f. aabent Rum; ſ. Glenna.
gleinutt, adj. om ſkyet Himmel med enkelte klare Striber. Liſter.
gleipa, v. n. (ar), vrænge Munden, fordreie Anſigtet (jf. geipa). B. Stift. — **Gleiping**, f. Grimaſer, naragtige Gebærder.
gleivra, v. n. ſkaſe, ſpøge (?). Lof.

Glekfa, f. 1) et Navn paa Ørnen. Nordl. (Lof.). Jf. Flugsa. — 2) f. Gleffa. — 3) et stærkt Hug eller Slag. Hall.

glema, f. glima.

Glenna, f. et Mellemrum, et bart og aabent Rum i en Skov; ogsaa: Grønning, Græsplet imellem Skov eller Klipper. Næsten alm. (Tel. Hall. Vald. Gbr. Ork. Sdm. Nhl.). Afvig. **Gleine**, Buskr. J svenske Dial. glänna (Rietz 198). Jsl. glenna: Mellemrum. Jf. Eng. glen: en Dal.

Glennemark, f. Skov eller Klippemark med enkelte store Græspletter.

glennutt, adj. afbrudt ved aabne Mellemrum, f. Ex. om en Skovstrækning.

glenta, v. spøge, fjase; f. glanta.

Glepp, m. 1) Glip, det at noget glider eller løsnes. — 2) Feilslag. Ganga til Glepps: forfeile sit Maal, gaae forgjæves. Tel. — 3) en Afbrydelse, et aabent Mellemrum; f. Ex. i en Skovstrækning. Indh.

gleppa, v. n. (**glepp**, **glapp**, **gloppet**), 1) glide ud, komme af Lave, rokkes af Stedet. Oftest om en pludselig eller uventet Glidning. — 2) glippe, slaae feil; om noget som man har ventet.

Glepphogg, n. et Slags Tilhugning i bølgeformige Figurer paa Tømmerstokke. (S. Strøms Søndmør, 2, 191). Jf. sprettetelgja.

Glepping, f. Glippen, Udglidning.

gleppsam, adj. som let glipper eller glider bort. Ogsaa **gleppen**.

glerskallutt, f. glasskallutt.

glesen, f. glisen. **Glesu**, f. Glisa.

Glett, m. 1) Glid, Gliden. 2) en dunkel Yttring, Ymten, Udladelse. Hall. 3) en Klarning i Luften; f. Glette.

gletta, v. n. 1, (**glett**, **glatt**, **glottet**), glide, komme paa Glid; ogs. snuble. Ein Gong glatt han, og ein Gong datt han. Nordl. Trondh. Gbr. Hall. Rbg. og fl. Sv. Dial. glinta, glätta. Jf. skrida, rapa. — Figurlig: Det glett or Minne: det gaar af Minde, glemmes. Det glett meg i Minne: det falder mig ind. Hall.

gletta, v. n. 2, (er, e), 1) kige, titte; see glytta. — 2) ymte, udlade sig med noget. Hall. — 3) sige tirrende Ord, gjøre fornærmelige Hentydninger. Han glette til meg. Tel. (f. Landst. 689. 691). G. N. glettast: drilles med En.

Gletta, f. 1) Glathed (egentl. Glidning); slibrigt Føre paa Veiene. Tel. Ogsaa: et Punkt, hvor der er glat. Hall. — 2) Vædske hvormed man faar Mad til at glide ned. Hertil Grautgletta. Buskr. — 3) i Fleert. (Glettor): Skoser, tirrende Ord. Tel.

Glette, n (og m.), en Klarning i Luften, et klart Rum imellem Skyerne; ogsaa et lidet Ophold i et Uveir. Tel. og flere. J B. Stift: **Glett**, m. Ellers Glytt, Glott, Glotta.

Gletteføre, n. glatte, slibrige Veie.

gletten, adj. glat, slibrig; især om Veie, som ere fulde af Jis. Mest i Forbindelsen: haalt og glettet. Gbr. Sdm. og fl. (Af gletta).

Gletting, f. Gliden &c. f. gletta.

Glettord, n. tirrende Ord. Tel.

glida, v. n. (**glid**, **gleid**, **glidet**, i'), glide. Lidet brugl. Jf. gletta, skrida.

Glim (i'), n. Glimmer, Glands. (J Hall. „Glam" om Pragt el. Flitterstads).

glima (i'), v. n. (ar), glimre, glindse. Ogs. glimte, lyse af og til. (Tel.). Tildeels udtalt: glimma, og glema. Afvig. **glama**, Hall., **glaamaa**, Guldalen. Sv. glimma. (See følg.). Hertil: **glimande** (i'), adj. glimrende. **Gliming** (i'), f. Glimren.

glima (ii), v. n. (**glim**, **gleim**, **glimet**, i'), glindse, lyse, give en Glands eller Lysning, som blender Øinene; f. Ex. om Sneen i Solskin. Det var so kvitt, at det gleim av det. Valders, ogsaa i Tel. (?); jf. glina. Andre St. med svag Bøining (glimer, glimde); ogsaa brugt om en svagere Lysning, saasom af Daggry (= lima). Hall. — Jf. Eng. gleam.

Glima (ii), f. Skin eller Lysning, som blender, er for stærk for Øinene. Solglima, Snjoglima. Tel. Hall. Sdm. og fl.

glimen (i'), adj. glimtende; om Luften, naar det er skyet med visse klare Mellemrum. Telemarken.

Glimstein (i'), m. Steen med en vis Glands og Farve; Ædelsteen.

glimta, v. n. (ar), glimte. Lidet brugl.

glina, v. n. (**glin**, **glein**, **glinet**), glindse, have en vis Glands. Sætersd. Falder nær sammen med glima.

Glip (ii), m. 1) Glib, Garnruse med en bred Aabning, som er fæstet til en Ring af Træ; brugt til at fange Smaafisk med. Sv. glip. — 2) et Svælg, et Slug, for Ex. om Udløbet fra Mølledammen til Møllerenden. Ryf. (Jf. Glup). — 3) en kaad Yngling, en Galning. Hall. Tel. (Jf. „Garpeglip", Landst. 163). Afvigende: **Glibb**, m. en Slughals. Ryf.

glipa, v. n. (er, te), gabe, være lidt aaben, ikke slutte rigtig sammen; f. Ex. om Fjele, om Bladene i en Sax, og desl. Gbr. Nordl. (Jf. gløypa). Sv. Dial. glipa. Skulde vel egentl. have stærk Bøining (glip, gleip); jf. gleipa.

Glipa, f. Aabning, Sprække. Nordl.

glira, v. n. (er, te), 1) plire, knibe Øinene sammen. B. Stift og fl. — 2) kige, speide, lure efter noget. Tel. og fl. — 3) glimte, lyse igjennem (= glisa). Jæd.

Glira, f. lurende Blik eller Øiekast. Tel. (Landst. 767). Findes ogsaa anført med Betydning af Lystighed.

glirøygd, adj. plirende, som kniber Øielaagene nær sammen.

Glis (ii), m. 1) et lidet Lysglimt; s. glisa. 2) Fnisen, Latter. Glis og Laatt.

glisa, v. n. (er, te), 1) glimte, lyse igjennem en liden Aabning; f. Ex. i Vægge eller Kar. Det glifte millom Fjølom. Gbr. Berg. Nordl. og fl. (Sv. Dial. glisa). — 2) vise Tænderne, f. Ex. om Hunde. Østerd. — 3) fnise, lee haanligt, belee noget. Dei berre glifte og logo aat honom. Maaskee alm. (B. Stift, Østl. Nordl.). Jf. gisa. G. N. glissa.

Glisa (i'), f. Rift, Aabning som Lyset glimter igjennem. Hall. (Glesu). Jf. Grisa.

glisen (i'), adj. tynd, utæt, med smaa Mellemrum. Helg. Ork. Smaal. og fl. (tildeels udtalt glesen). Sv. gles. (Ellers: grisen). Synes at være Particip af glisa med en ældre Bøining (glis, gleis).

Glising, f. Glimten; Fnisen, s. glisa.

glisna, v. n. blive utæt (glisen).

glistent (i'), adj. = gistent. Helg.

Glitr (Glitter), n. smaa glindsende Pletter, f. Ex. i Steen.

glitra (i'), v. n. (ar), glimre, glindse, blinke. G. N. glita, glitra; Sv. glittra; Eng. glitter. — **glitrande**, adj. glindsende. **Glitring**, f. Glimmer, blinkende Glands.

gljaa, s. glaa. — **gljup**, s. glup.

gloa, v. n. (r, dde, eller: ar), gloe, lyse, tindre. Det glor i det. G. N. glóa. Jf. glora, og glaa.

gloande, adj. gloende, ildrød.

globjart, adj. tindrende, meget blank.

Glod, f. (Fl. Gloder), Glød, brændende Kul. (Mange St. Glo, Glør). G. N. glód. Han stend, som han stod paa Glodom (om En som har megen Hast, el. staar i en piinlig Frygt for at blive forsinket).

Gloddunge, m. en Hob af Gløder, paa Arnestedet. Ogsaa **Glodhaug**, m. Østl.

glodheit, adj. glødende hed.

Glodskjøra, f. Hob af Gløder og Aske. Tel.

Glodsleiv, f. Ildskovl. Smaal.

Glodtong (-taang), f. Ildtang.

glohesk (?), adj. meget graadig. Sdm.

gloleg, adj. glindsende, blank. Tel.

Glom (oo), m. en gjennemsigtig Luge til Lufthullet paa et Tag. Ryf. Andre St. kaldet Skjaa.

gloma, v. n. s. glyma.

Glop (o'), n. 1) Hul, Gab, Aabning. Tel. Hall. og fl. (Af glupa). — 2) Bløde af smeltet Iis i Jorden (omtr. som Telegrop). Sdm.

Glop (oo), m. Svælg, Slug (= Glup). Nfj.

glopa (o'), v. n. (ar), 1) gabe, spærre Munden op. Shl. 2) blive blød el. opsvulmet af Tøveir, om Jorden, s. Glop.

glopall (o'), adj. hullet, aaben, ikke tæt; f. Ex. om en Væg. „glopaal", Tel.

glopen (o'), part. slugt, s. glupa.

Glopmark (o'), f. ujævn, hullet Jord, med Bjergkløfter, Bækkeløb og desl. Hall. og fl.

Glopp, f. (?), i Talemaaden: Det var paa Hopp og Glopp, ɔ: det var paa Nippet, nær ved at det skulde mislykkes (glippe). Sdm. En Afledning af gleppa (vel egentl. Glapp, n.). Jf. Isl. med höppum og glöppum: af og til.

Gloppa, f. Hule, Kløft i et Bjerg; ogsaa en brat Fordybning i Jorden. Nordl. Østl. Afvigende: **Gluppe**, Smaal. Rom. (Isl. gloppa, et Hul).

gloppen, gleden; glippet. Part. af gleppa.

Glop-urd (o'), f. en hullet Steengrund, en „Urd" med store Huller imellem Stenene. Ryf. Shl. Nordl. (Glopuur). Jf. Lofturd.

gloputt (o'), adj. hullet, ujævn.

Glor (oo), n. 1) noget som glindser eller lyser; ogsaa om Stads eller Flitterkram. Nordl. og fl. — 2) en aaben Plads eller Græsplet i en Skov. Nhl. Ogsaa kaldet **Gljor**. Jf. Rjod og Glenna.

glora (oo), v. n. (ar), 1) glindse, tindre. Det glorar i det. (Isl. glóra). — 2) gloe, stirre, gjøre store Øine.

gloraud, adj. gloende rød, ildrød.

Glos (oo), m. Syn, Beskuelse. Tel. Kaupa Glos: betale for at faae see noget. Paa Sdm. **Gløs**. „Dei fekk ein Gløs": de bleve opmærksomme, begyndte at see sig om.

glosa, v. n. (er, te), 1) lyse, tindre, blinke (= gløsa). Hall. „Augu glofte i Haus'e". — 2) see efter noget, see sig om. Shl. (sjeld.), Tel. (glose, meget brugl.). Afvig. **gløsa**, Jæd. **gløse**, Sdm. (ogs. Sfj. og Helg. dog sjelden). Mere afvig. **glaasaa**, Indr. Noget lignende ere: gloa, glaa, glaama, glaapa, glana, glytta. Jf. ogsaa Mht. glosen og Nt. glösen, ɔ: glindse, gløde

Glosing, f. Seen, Beskuelse.

glossa (o'), v. n. (ar), klarne, om Luften, naar Skyerne adsprede sig. Hard.

Glott (o'), f. et klart Punkt imellem Skyerne. Sogn (Lyster). Ellers **Glotta** (o'), f. Valders. Ogsaa **Glott**, n. (og m.), om en liden Aabning, et Mellemrum. Østl. Jf. Glytt og Glette.

glotten, part. gleden; s. gletta.

Glova (o'), f. s. Glyvra.

glufs, prægtig; s. glup.

Glugg, n. en liden Aabning; s. følg.

Glugge, m. Lufthul paa en Væg, en liden Aabning for Luft og Lys. Nogle Steder **Glugg**; mest alm. Gluggje. G. N. gluggi, og gluggr. Sv. glugg. Jf. glyggja. — **Gluggedott**, m. Visk at tilstoppe en Glugge med.

Gluggsol, f. kortvarigt Solskin; enkelte Solglimt imellem Skyerne. Hard. (Glugga-sol).

gluggutt, adj. hullet; f. Ex. om Skyer med smaa Mellemrum.

glumde, s. glymja.

glumsa, v. n. (ar), fnise, lee sagte eller med dæmpet Lyd. Hall.

glunka, v. n. (ar), ymte, tale saa smaat om noget (= grunka). Hall. Buskr. Hertil **Glunk**, m. en dunkel Yttring (= Grunk).
Glunt, m. Dreng, Drengebarn. Nordl. (meget brugl.). Paa Sdm. **Glynt** (sjeldnere). Sv. glunt.
Glup (uu), m. 1) Gab, Svælg; især en Hule, en dyb Bjergkløft. Num. og fl. I Gbr. især om Mundingen af en Dal. — 2) Svælg, Slurk, Mundfuld. Tel. Tildeels **Gljup**.
glup (uu), adj. 1) glubsk. (Sjelden). — 2) dygtig, fortræffelig, ypperlig; ogsaa: prægtig, stadselig. B. Stift, Østl. og flere. I Sætersd. **gljup'e**. I Nordl. og Trondh. i en anden Form: **glufs** (glups). Jf. grum.
glupa, v. n. og a. (**glyp**, **glaup**, **glopet**, o'), 1) gabe, snappe efter noget med Munden. Han glaup etter det. Tel. (Jf. gleffa). — 2) gribe med Munden, snappe, rive til sig. Hunden glaup det fraa meg. Han hadde so nær glopet det. Tel. og fl. — 3) sluge, svælge. Ogsaa i Ork. med svag Bøining (glupe, glufte). I svenske Dial. glupa, glöp (Rietz 199). Heraf gløypa, Glop, glopa; jf. glyffa.
Gluppa, f. s. Gloppa.
Gluvra, f. Bjergkløft; s. Glyvra.
Glya, f. 1) Sliim, Gelee, en blød og gjennemsigtig Masse. Sdm. (Glye). Hertil „Kobbeglye": Meduse (Sønælde). — 2) et tyndt Skydække, en Overtrækning af tynde, blege Skyer (= Slima). Hard. Voss, Sdm. Fosen, Nordl. (Jf. Utlokkarglya). — 3) en kold Vind fra Fjeldene. (Fjellgust, Heidsnoa). Valders.
glyast, v. n. om Luften: blive uklar, graane, slimes.
glyen, tyndskyet, s. glyutt.
Glyfs, n. (og f.), Aabning, aabent Mellemrum; f. Ex. imellem Fjele i en Væg. Nordre Berg. Ryf. Nogle Steder **Glyffa**, **Gløpsa**, f. (Ryf.).
glyffa, v. n. (er, te), 1) gabe, have Huller eller Aabninger. 2) om Hunde: bjæffe, gjøe med svagere Lyd. B. Stift. Jf. gleffa.
glyffutt, adj. hullet, ujævn.
glyggja, v. n. (er, de), aabne sig, skille sig, saa at man kan see igjennem. Af Glugge. Me komo so langt, at det glygde ut paa Havet. Det glyggjer i Sko (s. Sko).
Glygge (-gje), n. Aabning, f. Ex. imellem Skyerne. (Sjeldnere).
Glym (y'), m. Bulder, Drøn, Skralden; ogs. Gjenlyd. S. glymja. G. N. glymr.
glyma (yy), v. n. (er, de), see med bistre Blik, gjøre truende Miner; ogsaa: see lumsk eller lurende ud. Hard. Om Heste: slaae Ørene ned, vise Tegn til Vrede. Tel. (Jf. lyma). Ogsaa meddeelt i Formerne gløme og glome.
Glyma, f. Uveirssky, Luft som tegner til Uveir. Hard.
Glyme, n. bistre Blik eller Miner. Tel.
glymeleg, adj. bister, truende.
glymen, adj. barsk, frastødende. Tel.
glymja, v. n. (glym, glumde, glumt), buldre, drøne, dundre; ogs. runge, give Gjenlyd. Det glym (y') i Veggjom. B. Stift. I Ork. med Imperf. glaam. G. N. glymja, glumdi.
Glymjing, f. Bulder (= Glym).
Glynt, s. Glunt. **glysa**, s. gløsa.
Glytt (y'), m. 1) Aabning, til at see igjennem. Standa paa Glytt: staae paa Klem, halv aaben (om en Dør). Afvig. paa **Grutt** (u'), Tel.; paa **Grytt**, Hall. (Sv. på glänt). — 2) en Rift i Skyerne, et klart Punkt. Ork. og fl. I Smaal. **Glytte**, n. — 3) Glimt, Lysglimt, Blink af Solen; ogsaa en liden Standsning i et Uveir. Nordl. og fl. Noget lignende er Glott, Glotta, Glett, Glette.
glytta (y'), v. n. (er, e), 1) skyde noget tilside, saa at der bliver en Aabning. Glytta paa Dyri: sætte Døren paa Klem. Mest i de sydlige Egne. (Sv. glänta). Afvigende **grytte**, Tel. Hall. — 2) kige, titte, især igjennem et Hul; ogsaa: skotte, see sig om. Nogle St. **gletta**.
Glytteveder, n. uroligt Veir, snart klart og snart skyet. Hall. (Gløttevær).
glyutt, adj. uklar, om Luften; graableg, disig; s. Glya.
Glyvra (y'), f. Bjergkløft, brat Fordybning. Sogn og fl. G. N. gljúfr, n. Ogsaa kaldet **Glova** (o'), Rbg. **Gluva**, **Gluffa**, Ryf. Ellers meddeelt: Gluvra, Glufstra, Glyfstre, Glymstre, fra Rbg. og Tel.
glæ, adj. 1) blegfarvet, gulbleg, straagul. Sdm. Hall. (Isl. glær, lys, klar). — 2) tynd, vandagtig; om Mælk. Sogn, Tel. 3) slap, svag, kraftløs; om Mad og Drikke. Tel. Saaledes: glæ Kost, glætt Øl, o. s. v.
glæast, v. n. slappes, dovne, tabe sin Kraft. Hedder ogsaa „glæggast". Tel.
glæleg, adj. slap, kraftløs. Tel.
Glæma, f. tynde, blege Skyer. Sdm. (Glæme). Jf. Græma.
glæna, v. n. blive bleg, gulbleg (glæ). Sdm.
glævoren (o'), adj. noget bleg.
gløda, v. n. (er, de), 1) gløde, være gloende eller glødhed. Det var so heitt, at det glødde. G. N. glœda. (Af Glod). — 2) v. a. opgløde, ophede, f. Ex. Jern. Particip **glødd**. — **glødast**, v. n. ulme, brænde uden Flamme; ogsaa: opfriskes, gribe om sig, f. Ex. om Ild i Kul. Det gløddest i Brandarne. Jf. gløsa.
gløgg, adj. 1) skarpsynet, som lettelig seer eller opdager noget. Maaskee alm. Afvig. **glegg**, Tel. Sfj. Sdm. G. N. glöggr (Goth. glaggvus, opmærksom). — 2) skarpsindig, klog, nem til at forstaae og finde det rette. Trondh. — 3) forsigtig, nøiagtig, nøieregnende. I Gbr. ogsaa: undseelig, tilbageholden.

gløggast, v. n. (ast), blive mere agtsom eller opmærksom.
gløggleg, adj. agtsom, forsigtig.
Gløggskap, m. Skarpsyn, Nemhed til at see og mærke noget.
gløggsynt, adj. skarpsynet. Gbr. og fl. G. N. glöggsýnn.
gløgt, adv. nøiagtigt, grandt.
gløme, s. glyma.
Gløs, m. 1) Glødning, Hede. Hall. — 2) Stirren; s. Glos.
gløsa, v. n. (er, te), 1) gløde, blusse op, fænge Ild. Sogn. (Tildeels **gløssa**). Ogsaa: oppuste eller nære Ilden. — 2) lyse, glimte, glindse. Tel. og fl. Ogsaa **glyse**, Buskerud. I Hall. glose. — 3) see, kige efter noget; s. glosa.
Gløsa, f. en Hob af Gløder (Glodbunge). Tel. (Vinje).
gløsen, adj. lysende, glindsende. Tel.
Gløsfausk, m. raaddent Træ, som giver et Slags Lysning i Mørke. Indr.
Gløsing, f. Glødning; Lysning; ogs. Eftersyn, Beseelse (Glosing).
gløyma, v. a. (er, de), glemme, slippe af Minde; ogs. forsømme, undlade. G. N. gleyma. (Stamordet Glaum: Tummel, Støi, synes ikke at være i Brug). Gløyma atter: sætte efter sig af Forglemmelse; jf. attergløymd. Gløyma av (el. burt): glemme noget som man har lært. — **gløymast**, v. n. blive glemt, gaae af Minde.
Gløyma, f. Glemsel. Koma i Gløyma. Sjeldnere: **Gløyme**, n. og **Gløym**, m. Her mærkes ogsaa Talemaaden: Koma i Gløymeboki: komme i Glemmebogen, blive forsømt.
gløymande, adj. som man kan glemme. Det var ikkje gløymande: det burde ikke glemmes. Jf. ugløymande.
gløymd, part. glemt, forsømt.
gløymen, s. gløymsam.
Gløyming, f. Forglemmelse.
gløymsam, adj. glemsom. Hedder ogsaa **gløymen**, **gløymsk** (Østl.), **gløymsken**, el. gløymskjen (B. Stift).
Gløymska, f. 1) Glemsomhed, svag Hukommelse. 2) Glemsel, Forglemmelse. G. N. gleymska. Sjeldnere **Gløymske**, m.
Gløyp, m. 1) en Bid, Mundfuld, Svælg. Tel. 2) Svælg eller Slug i en Dæmning (?). Trondh. 3) en Slughals, Fraadser. Nordl.
gløypa, v. a. og n. (er, te), 1) sluge, svælge; æde graadigt. Shl. Tel. Hall. og fl. G. N. gleypa. (Af glupa, glaup). — 2) gabe, være noget aaben (= glipa). Sdm. — 3) tale plumpt, bruge grove, usømmelige Ord. Hall. Hedder ogsaa: **gløypesvalla**, v. n. Hertil: **Gløypesvall**, n. usømmelig Snak. **Gløypesvallar**, m. kaadmundet Person. **gløypordig**, adj. plump i Talen. (Jf. Sv. glåpord).
Gløypa, f. 1) et Svælg, Hul, en dyb Hule. Hall. 2) en Ødelæggelse. „Dei ha vel gjort ei Gløype". Sdm. Oftere „Løype", s. Løypa.
gløypen, adj. gabende; slugende.
Gløyping, f. Slugen; Graadighed.
gløyra, v. n. vrænge Øinene. Tel. (Vinje).
Gløys, m. en stor Regnbyge (?). Hall.
gnadra, v. n. knurre, mukke, yttre Misnøie. Hard. G. N. gnadda.
gnafsa, v. n. gnave, tygge; omtr. som gnavla.
Gnag, n. 1) Gnaven, Biden; ogsaa om et seent og møisomt Arbeide. Det gjeng paa Gnag, o: seent, smaat, besværligt. — 2) Overhæng, Tryglen, idelig Paamindelse; s. gnaga. — 3) Noget at gnave paa; for Ex. om Skovfoder for Gjederne.
gnaga, v. a. og n. (**gneg**, **gnog**, **gneget**), at gnave. Afvig. **gnaagaa**, Gbr. Ork. **naga**, Tel. **knaga**, Nhl. og fl. Præsens udtales sædvanlig: **gnæg** (gnæg'e); Impf. **gnoog** (Fl. gnogo); Supin. **gnegje** (e'). I mange Egne har Ordet svag Bøining (gnagar, -ade); tildeels bruges begge Bøininger vexelviis. G. N. gnaga (gneg, gnóg; dog ogsaa: gnagar, -adi). — Betydn. 1) gnave, skave med Tænderne. Gnaga eit Bein. Ogsaa: gn. Kjøtet av Beinet. — 2) gnide, skubbe, plage eller skade ved Gnidning; for Ex. om grove Klæder, Sæletøi, Haandredskaber, o. s. v. — 3) v. n. græsse, æde paa Marken; om Fæ. Jf. nagga. — 4) arbeide længe, slide og slæbe uden synderlig Fremgang. Dei gnaga med det same endaa. — 5) trygle, mane, paaminde idelig om noget. Han gjekk her og gnog so lenge, at han laut faa det.
gnagen, adj. s. gnagsam.
Gnaging, f. Gnaven; Gnidning, o. s. v.
gnagsa, v. n. (ar), slide, slæbe, arbeide idelig. Sdm. og fl.
gnagsam, adj. gnavende, som slider eller gnider; ogsaa: besværlig ved ideligt Overhæng, paatrængende. Hedder ogsaa **gnagen** (gnagjen); i Ryf. **knagjen**.
Gnagster, m. Gnaven; Slid. (Sjelden).
gnaldra, v. n. hvine, skrige; s. gnella. Hertil **Gnalder**, n. Hvinen. Nordl. Noget lignende er „Gnall", hvorom s. gnallhard.
gnall, skreg; s. gnella.
Gnallfrost, n. stærk Frost, klingende Kulde (nemlig naar Sneen knirker under Fødderne). Nordenfjelds. Paa Sdm. Gnallefrost. I Nordl. Gnallerfrost (eller Gnalderfrost).
gnallhard, adj. meget haard; f. Ex. om Træ som hviner (gneller), naar man bryder eller skjærer det. Sdm. og fl. Hedder ogsaa „gnallende har'e" (hardt) eller „har(d) som Gnall".
Gnasse, m. en djærv, haardfør Karl; især om urolige og dristige Drengebørn. Sdm. Sogn, Tel. (Landst. 782). I lignende Betydn. **Knasse**, Hall.

Gnaur, m. en Gnier, karrig Person. Helg.
gnaura, v. n. gnie, tage smaat og sparsomt til noget.
gnavla, v. n. bide eller æde smaat og langsomt. Sdm.
gnaa, v. n. (r, dde), trygle, plage Folk med Begjæringer. Tel. Jf. gnaga.
gnaaka, v. n. (ar), knarke, larme; f. Ex. om forslidte Stole, Bænke og desl. Nordre Berg. Isl. gnaka (Haldorson). Jf. gniksa.
gnaala, v. n. (ar), klynke, klage; mane el. trygle om noget. Smaal. (Jf. gnaa). Hertil **Gnaal**, n. og **Gnaaling**, f. Overhæng, idelige Besværinger.
gnegen (e'), part. (af gnaga), gnavet, slidt. Tel. og fl. (gnegjen). Mere alm. **gnagad**.
gneggja, s. kneggja.
gneista, v. n. (ar), gnistre, skyde Gnister. Det gneistar av det. Afvig. **neista**, **neistra**, **kneista** (s. Gneiste). G. N. gneista.
Gneiste, m. Gnist, Ildfunke. Afvig. **Kneiste**, Jæd. (?), Siredal; **Neiste**, Hall. Sdm. og fl., **Neistre**, Vald. (G. N. gneisti). Figurlig bruges Gneiste om et Barn i en Familie, eller en Efterkommer, som kan fortsætte Slægtens Liv. Der er no endaa ein liten Gneiste: der er dog endnu en liden Ætling, saa at Slægten ikke kan ansees som uddød. Jf. Kveik.
Gneistefok (o'), n. Drev af Gnister.
Gneistefoss, m. Strøm af Gnister.
Gneisting, f. Gnistren.
gneka, s. gnika. **gneldra**, s. gnella.
Gnell, m. 1) Hviin, Skrig; s. gnella. 2) Jamren, Klage, idelige Besværinger. I sidste Betydning ogsaa **Gnoll**, el. **Noll**.
gnell, adj. hvinende, skingrende, skarp; om Lyd eller Stemme. Tel. Buskr. og flere. Jf. kvell.
gnella, v. n. (**gnell**, **gnall**, **gnollet**), 1) skrige, give en skarp og hvinende Lyd; om visse Dyr, f. Ex. Hunden. Temmelig alm. Tildeels afvig. **knella**, Nhl. **nelle**, Sdm. og fl. Sv. gnälla (i Dial. med Formen gnall, gnullet). G. N. gnella (?), gnöllra. — 2) hvine, knirke, skrabe; f. Ex. om Døre, Hjul, Jern som gnides og desl. D'er so hardt, at det gnell (om Træ). Hertil ogsaa „gnellande Frost", s. Gnallfrost. — 3) tale med en skarp og hvinende Stemme. Østl. Tel. og fl. Ellers ogsaa: skjælde, larme, skraale. Hertil **gneldra**, Gbr. **gnaldra**, Sdm. og fl. Saaledes **Gneldrebikkja**, f. en Hund, som forfølger Folk med Gjøen.
Gnellar, m. en Skriger, Skraalhals.
gnellen, adj. skarp, hvinende; om Lyd.
Gnelling, f. Hvinen; Knirken, o. s. v.
gnellmælt, adj. som har en skarp, hvinende Stemme. Tel. og fl.
gnelt, adv. skarpt, hvinende. Han talar so gnelt. Østl.
Gnerra, f. en skarp og kold Vind. Sdm. (Gnærre). Jf. Nare.
gnesta, v. n. (**gnest**, **gnast**, **gnostet**), knitre, give en svag knitrende Lyd. Tel. Afvig. **knesta**, Jæd. Nordl. (G. N. gnesta). Mere alm. i Formen knetta. Jf. gnetta.
Gnett, m. Glidning, Rokkelse, liden eller næsten umærkelig Flytning. Setja Baaten ein liten Gnett fram etter, ɔ: en liden Smule længere frem. Nordl. s. følg.
gnetta, v. n. (**gnett**, **gnatt**, **gnottet**), glide lidt, rokkes, give efter for et Tryk. Han gnett ikkje av Flekken (f. Ex. om en Steen, som man forsøger at flytte). Voss. Det gnett ikkje fram: det gaar ikke en Tomme fremad. Sdm. Nordl. Snjoen var so hard, at det gnatt ikkje i honom (ɔ: der saaes ikke Spor efter Foden i den). Voss. Baaten er so tett, at det gnett ikkje um honom (ɔ: der kommer ikke mindste Draabe igjennem den). Sdm. Bruges ogsaa om Lyd, men i dette Tilfælde falder det sammen med knetta (knitre).
gnetta, v. a. (er, e), rokke, bevæge, flytte af Pletten. Hard. og fl. D'er so tungt, at eg kann ikkje gnetta det av Flekken. Ogsaa i en anden Form: **gnita** (i'), el. **knita** (ar), Hard., **nita** (i'), Tel. „Dæ nitar seg inkje" (glider ikke af Pletten, lader sig ikke rokke). Fra Lister er meddeelt „knea", i samme Betydning.
Gnetting, f. ubetydelig Rokkelse el. Glidning.
gnida, v. a. (er, de), gnide, skubbe. Ogsaa med stærk Bøining (**gnid**, **gneid**, **gnidet**), men lidet brugl., see gnika, gnua, gnura.
gnigga, v. n. gnie, spare; s. gnika.
Gnik (i'), m. s. Gnikar.
gnika (i'), v. a. (ar), 1) gnide, stryge, skubbe; ogsaa: knuse, male, f. Ex. Salt. Ogsaa udtalt: gneka, gnikka, Nordl. og fl. Afvig. **knika** (i'), kneka, Sfj. Sogn, Nhl. Mandal; **nika**, neke, Sdm. Hall. og fl. — 2) v. n. trælle, slæbe, arbeide længe; holde længe paa med det samme. Me hava gnikat med det heile Dagen. Jf. gnaga. — 3) gnie, være smaalig sparsom; prutte paa en Betaling, o. s. v. B. Stift og fl. (maaskee alm.). Ellers: **gnigga**, Hall. Jf. nigla og tigla.
Gnikar (i'), m. en Gnier, karrig Person. Ogsaa i Formen: **Gnik** (Gneek), eller **Knik**, Sfj. Sogn.
gniken (i'), adj. gnieragtig, s. gniksam.
Gniking (i'), f. Gnidning; langvarigt Arbeide; ogsaa Gnierie; s. gnika.
gniksa, v. n. (ar), knirke, hvine, give en hvinende Lyd; f. Ex. om en Dør, et Hjul. B. Stift, Nordl. (Andre Steder gnistra, gnella, rikta). Sv. Dial. gniksa.
gniksam (i'), adj. gnieragtig, altfor sparsom. Hedder ogsaa **gniken** (gnikjen), **knikjen**, Sogn; **nikjen** el. nekjen, Hall.
Gniksing, f. Knirken, s. gniksa.
gnisa (i'), knise; s. knisa.

gnista (ii), v. n. (er, e), klynke, hvine med en svagere Lyd, eller med lukket Mund; især om Hunden. Han stod utfyre Dyri og gniste og vilde inn. B. Stift. Afvig. **knista**, Jæd. og fl., **niste**, Sdm., **nistra**, Hall., **gnistra**, Nordl. og tildeels Østl.

Gnistefylla, f. en stærk Overfyldning med Mad. „Niistefylle", Sdm. Spøgende og med Hentydning til en Hund, som klynker for Smerte af Overmættelse.

Gnister (=str), m. Knirken, hvinende Lyd. — **gnisterkald**, adj. yderlig kold, om Luften. (Hedder ogsaa: gnistrande kald). **Gnister-kulde**, m. klingende Kulde (= Gnallfrost). Nordl.

gnistra (ii), v. n. (ar), 1) klynke; s. gnista. 2) knirke, hvine, give en skrigende Lyd (omtr. som gnella og gniksa). Østl. ogsaa i Nordl. G. N. gnista.

Gnistring, f. Hvinen, Knirken.

Gnit (i'), f. (Fl. Gniter, Gnitr), Gnid, Æg af smaa Insekter, saasom Luus. Afvig. **Gnitr** og **Knit**. Sv. gnet, Eng. nit.

gnita (i'), v. a. rokke; s. gnetta.

gnitra (i'), v. n. gnidre, gjøre noget altfor smaat. Hertil **Gnitr** (Gnitter), n. yderst smaa Figurer, f. Ex. i Skrift, Tegning, Udskjæring og desl.

gnog, gnavede, s. gnaga.

Gnoll, m. Hvinen, Skrig; ogsaa: Tryglen, Knur, Klage. „Noll", Sdm. Af gnella.

gnotten, rokket, gleden; s. gnetta.

gnua, el. **gnu**, v. a. (r, dde), gnide, skubbe. Nordl. Indh. (Snaasen). Ogsaa: knuse, gnide smaat. Valders, Tel. Jf. gnura. G. N. gnúa; Sv. gno, og gnugga. Om et andet gnua see knua.

Gnue, m. s. Knue.

gnugga, v. a. knuge, trykke. Ork.

Gnur (uu), m. 1) Susen af Vind. Indh. — 2) see Gnuring.

gnura, v. a. (ar), 1) gnide, knuse, især med Hænderne. Helg. Andre St. gnua, gnika. (Jf. ogsaa knyra). — 2) knuge, trykke, skubbe af Lave. B. Stift. Gnura ned Graset: nedtrykke Græsset ved at sidde eller ligge i det. Gnura upp Sengi: sparke Sengen op, om Børn. Liggja og gnura: skubbe eller vælte sig, idet man ligger. Afvig. **nure**, Sdm. Jf. gnya.

Gnuring, f. Gnidning, Skubning; Omvæltning. Hedder ogsaa **Gnur** (Nur), m.

gnurka, v. n. knirke; ogsaa knurre, klynke. Gbr.

Gnust, m. en kort Stump eller Klods (= Kubbe). Tel. Ogsaa om en stærk Karl.

Gnuta, f. en Smule, el. liden Stump. Gbr.

Gny, n. Overhæng, idelig Begjæring og Paamindelse. Ork. og fl. (Jf. Attergny). Paa Sdm. **Gnysl** (Gnysel), m.

Gny, m. 1) Larm, Støi. Lidet brugl. G. N. gnýr. 2) Tummel, Trængsel, hvor en Mængde Mennesker er samlet. I Tel. **Gnyr**.

gnya (el. gny), v. n. (r, dde), 1) skubbe, vælte, tumle sig (= gnura). Nhl. (Jf. G. N. gnýa, trykke paa). — 2) mane eller trygle om noget (= gnaa, gnaga, nyggja). Ork. og fl. Ogsaa: mukke, mumle (= knya). Jf. G. N. gnydja.

gnyggja (gnide), s. nyggja.

gnyltra, v. n. hoste meget. Sdm.

Gnyr, og **Gnysl**, s. Gny.

gnæsa, v. n. blæse koldt (omtr. som nara). Tel. (Mo). Hertil **Gnæs**, m. kold Blæst. Jf. Gnerra.

Go, f. s. Gjø. — **go**, imperf. s. gøya.

Gobaan, s. Godbarn.

god, adj. god, tilfredsstillende. Mest alm. udtalt **go** (i Nfj. og Sdm. **god'e**); i Neutrum med anden Vokal: **godt**, gott (o'). G. N. góðr, gott. (Jf. betre, best). Her som i de beslægtede Sprog et overmaade meget benyttet Ord, som derfor ogs. har mange Vendinger i Betydningen. Saaledes: 1) behagelig for Sandserne; frisk, velsmagende, m. m. God Smak, Ange, Luft; Mat, Drykk. Hava godt: befinde sig vel, have det behageligt. — 2) heldig, lykkelig; gunstig. Gode Tidender; eit godt Merke. Godt Veder. Eit godt Aar. Hertil Hilsnings-Ordene: God Dag! g. Morgon, Kveld, Natt. Ofte i en besynderlig afvigende Form „gu" (gu' Dag, gu' Morn). — 3) venlig, mild, kjærlig. God Vilje, gode Ord. (Jf. bjoda godt, giva godt). Om Mennesker: blid, huld, velvillig. No maa du vera god med honom (o: behandle ham venligt). Nogle Steder „god ved". (Isl. gódr vid). Han er ikkje god paa oss. Gjera seg god atter (blive blid igjen). — 4) let, magelig, bekvem. Mest i Neutrum. D'er ikkje godt aa gjera. D'er ikkje godt med det (eller: um det). Han er ikkje god aa finna (det er ikke let at finde ham). — 5) nyttig, fordeelagtig; tjenlig. Eit godt Byte, Kaup, Kast. Ein god Gard. Ei god Raad. Det gjerer godt. Han heve godt av det (o: det bekommer ham vel). — 6) fuldkommen, fuldbygtig, som er i sin rette Stand; ogsaa: dygtig, duelig, flink. Vera god til: være i Stand til, formaae, kunne. Hedder ogsaa: vera god fyre (go'føre). Verda god atter: komme i Stand, blive frisk, helbredet. (Isl. gódur aptur). Det vardt godt atter: det blev lægt, heelt igjen. Ellers med Begrebet duelig: ein god Bunad, gode Klæde; ein god Baat, ein god Gangar, Roar, Styrar, Talar, o. s. v. — 7) betydelig, drøi, ikke liden; ogs. rigelig, tilstrækkelig. Ei god Stund, el. Rid (noget lang). Ei god Halvmiil. Eit godt Stykke. Dei hava god Raad. Her er god Tid endaa. Eg hadde god Hug til det (jf. Eng. a good mind). I denne Betydning ogsaa om onde eller slemme Ting, f. Ex. ei god Pretta, ei god Lygn, eit godt Fantestykke. Han er ein god Slarv o. s. v. — 8) gyldig, som har noget Værd; sikker, paalidelig; ogs. hæderlig, agtværdig. God Vara. God

Grunn. Eg vil ikkje taka slikt fyre godt. Han er so god som tvo. Han kom god, daa han kom (han kom for Alvor, med Fynd og Klem). Dei ero baade lika gode (den ene er ikke bedre end den anden; de have lige megen Skyld). Ganga god fyre Pengarne, ɔ: gaae i Borgen, Caution. (Sv. gå i god). Han er god paa eit Tusund, ɔ: hans Formue kan anslaaes til et Tusinde. (B. Stift). Halda seg for god (være for stolt). Han er komen av godt Folk (af hæderlig Familie). — 9) ædel, ærlig, retfærdig; om en Sag, en Stræben; ligesaa om Tænkemaaden. Det gode (substantivisk: det rette i moralsk og religiøs Henseende). — 10) retsindig, from, billig, ædelmodig. Ei god Menneskja. — Af Former mærkes: **godo** (godaa, goaa), Dativ i Neutrum. Av godo: af noget godt, af Venskab el. desl. Fyre godo: forud for noget godt (som Varsel). Med godo: a) med Mildhed, uden Tvang; b) med Lethed, mageligt. Med ollo godo: med al Magelighed, meget let. („mæ ollaa godaa", Sdm.). Med godo Hjarta: med Fornøielse (s. Hjarta). Et Akkus. **godan** findes i gamle Vers og i Hilsningen „goan Dag". (Nhl.). — En Genitivform **goda** er noget usikker. Til goda: til (Ens) Bedste. Hedder oftest „til godes" (te goes), ogsaa „te goar", Shl. Num. Sjaa ein til goda: see paa Ens Bedste. Telja til goda: raade til Fred, tale forsonende Ord. Et Par Talemaader have Formen „gods". Med gods Manns Hjelp. I gods Manns Hender. (B. Stift).

goda, v. a. (ar), gjøre til gode. **goda seg**: godte sig, fornøie sig. Lidet brugl.

Godaar, n. heldigt, frugtbart Aar. Mest i Fleertal. I Godaarom.

Godbarn, n. 1) et taalmodigt, roligt Barn. — 2) Barnebarn. „Gobaan", Tel. Hall. Vald. Saaledes: **Goddotter**, f. Søns eller Datters Datter. **Godson** (o'), m. Sønne- eller Dattersøn. Jf. Godforeldre.

godbeinken (kj), adj. tjenstvillig. Hall. Noget lignende er „go'beall", egentl. let at bede til Hjælp.

Godbite (i'), m. Lækkerbidsken.

Godbonde, m. et Steds Skytsaand (= Vord, Tunkall). Nordl.

Godbragd, f. godt Udseende, god Skik. Hall.

Goddagar, pl. gode Dage, mageligt og lystigt Liv. **Goddagsfugl**, m. En som lever flot og mageligt. (Sv. goddagspilt).

goddauvleg, adj. lidt kjedelig, dog ikke ubehagelig. Tel. (spøgende).

goddaaig, adj. medlidende, følsom. Sæt. Tel. Jf. Daa, daaig.

Goddotter, f. s. Godbarn.

Goddrykk, m. Drikke (Øl) af bedste Slags (modsat Tunndrykk).

goddæmd (-dæmt), adj. sund, reen, som ikke giver nogen Afsmag; om Kar. Ogsaa: frisk, fri for Sygdom. Trondh.

Gode, m. 1) Godhed. (Sjelden). G. N. gódi. 2) Gavn, Hjælp, Fordeel. „Goe", Trondh. Det var liten Gode i det. Det gjorde ikkje nokon Gode. 3) det bedste, den bedste Deel. Sjelden. I Sogn skal det forekomme i Formen „Godje" (Godge?). Her mærkes ogsaa Formen „Go", i Forbindelsen „ha go til", ɔ: have Behov, behøve (at gjøre noget). Nfj. See Bod.

Godfader (Gofar), s. Godforeldre.

Godfisk, m. bedste Sort Fisk (i Handel).

Godfjolla, f. Godtulla.

Godforeldre, n. Bedsteforældre, Faders el. Moders Forældre. Oftere særskilt: **Godfader** (Gofar) og **Godmoder** (Gomor). Ligesaa i svenske Dial. I danske Dial. ogsaa om Svigerforældre. (Molbech, Dial. Lex. 173). Disse Ord ere her næsten almindelige, medens derimod Godson og Goddotter synes indskrænkede til de sydlige Fjeldbygder.

godfør, adj. fuldbygtig, vel i Stand til noget. Tel. (?). Maaskee kun en Efterdannelse af: god fyre (= god til), s. god, 6. (Jf. Landst. 167).

godgjera (seg), v. 1) blive god, forbedres med Tiden. Buskr. 2) forliges, forsones. Smaal.

godgjerande, adj. velgjørende.

Godgjerd, f. Hjælp, Velgjerning. (Sjeld.).

godgjerdsam, adj. hjælpsom, godgjørende. Tel. (gogjærsam).

godhaattad, adj. godmodig, føielig, eftergivende. Trondh.

godhjartad, adj. godhjertet, følsom.

godhugad (u'), adj. tryg, rolig, ubekymret. „gohaagaa", Indh.

godig, adj. godhjertet, godmodig; ogs. troskyldig, som let kan blive narret. (Overalt udtalt med tydeligt „d").

godkjend, adj. erkjendt, antagen som gyldig.

godkjenna, v. a. erkjende. Lidet brugl. Sv. godkänna.

Godkorn, n. Korn af bedste Sort.

godkynd (el. kyndt), adj. godmodig, mild, lempelig. Østl.

Godkynde, n. mildt Sindelag. Hall. Gbr.

Godlag, n. 1) god Tilstand, det at noget gaar godt; f. Ex. om en Mølle: No er ho komi i Godlaget. (Go'lagje'). — 2) godt Lune, blid og venlig Stemning. Noget lignende er: Godlot, Godluna, Godmøle.

Godlaata, og **Godlaat**, f. venlig Tale, Artighed, behagelige Ord. Nordl. Trondh. ogsaa Østl. I B. Stift Godlæta.

godlaaten, adj. venlig, artig, behagelig. Østl. (G. N. gódlátr). I Hall. **godlaat**: kjælende, indsmigrende.

godleg, adj. behagelig; s. godsleg.

Godleike, m. Godhed, gode Egenskaber; Værd, Bonitet. G. N. gódleiki.

godlidande, adj. tækkelig, som man godt kan lide. (goliand).

Godlot (o'), n. s. Godlag.
Godluft, f. Vellugt.
godlynd, adj. godmodig, venlig, velsindet. Oftest godlyndt (golynt). Tel. Hall. og fl. G. N. gódlyndr; Sv. godlynt.
Godlynde, n. Godmodighed, mildt og venligt Sind. Tel. G. N. gódlyndi.
Godlæta, f. 1) Venlighed, s. Godlaata. 2) Ros, Lovord; s. Vellæta. Nogle Steder **Godlæte**, n.
Godmenne, n. et godmodigt, fredsommeligt Menneske. B. Stift. G. N. gódmenni.
Godmoder, f. Bedstemoder (s. Godforeldre). Sædv. udtalt **Gomor**; nogle St. Gummor, Gumm'er; i Nhl. **Gumma**. Jf. Gudmoder.
godmæta, v. a. (er, te), agte for god, vurdere høit. **godmæta seg**: føle sig, være stolt. Tel. (Vinje). Hertil **Godmæta**, f. Selvtilfredshed. **godmæten**, adj. stolt, selvgod.
Godmøle, n. god Stemning, godt Lune (= Godlag). Gbr. Sdm. Jf. Møle.
godmølt, adj. blid, som er i godt Lune. Sdm. (Egentl. som maler godt; s. møl).
godna, v. n. (ar), forbedres, blive bedre. Trondh. (gona). Sv. Dial. gona. Ogsaa i Formen **godnast**. Hard.
Godnatt, f. (Fl. Godnæter), en Hilsning (egentlig: god Natt). Helsa Godnatt fraa oss: hils fra os. (B. Stift). Eg heve mange Godnæter til aa helsa: jeg har mange Hilsninger at frembære (nemlig fra mange Personer).
godrøda, v. n. (er, de), tale venligt, fortroligt. Tel. og fl. Jf. godsvalla.
Gods (oo), n. Gods, Varer; ogsaa Eiendom, især Jord-Eiendom. Efter Udtalen **Goss**. G. N. góds, góz. Sv. gods. — **Godseigar**, m. Godseier, Proprietær.
Godsaud, m. et altfor godtroende Menneske. Jf. Godtull.
Godskap, m. Godhed, Værd; ogsaa godt Hjertelag. (Hedder oftere Godheit, f.).
godskrika, v. n. skrige af Kaadhed eller Lystighed. Jf. illskrika.
Godslag, n. en god Sort, noget bedre, udsøgt. Av Godslaget: af den bedre Sort. Lignende Ord ere: Godkorn, Godhøy, Godvid, Goddrykk, Godøl, og fl.
godsleg, adj. 1) venlig, godmodig, godhjertet. Alm. (Ogsaa i svenske Dial.). — 2) behagelig, hyggelig, som man har Fornøielse af. Sæt. Hall. og fl. I Tel. „gosskleg", ellers udtalt gossleg. Sjeldnere godleg. (Hall.).
Godsmak, m. Velsmag. **godsmakande**, adj. velsmagende.
Godson (Gosaan), s. Godbarn.
Godsvall, n. venlig Tale. Hall. og fl. Andre St. **Godsnakk**, n.
godsvalla, v. n. (ar), tale venligt, fortroligt, uden nogen Haardhed. Hall. Buskr. Ellers: **godrøda** (gorøe), ogsaa **godremsa**, Tel. Mere alm. **godsnakka**.
godt (o'), adv. 1) godt, vel, efter Ønske. Det gjeng godt, o. s. v. — 2) let, med Magelighed. Me koma godt fram til Kvelds. — 3) dygtigt, rigelig. Han vardt godt gjenombløytt. So godt som: nærved, næsten, omtrent; for Ex. Han var so godt som gagnlaus. So godt som heile Flokken. — Dunkelt i Talemaaden „segja til godt", f. Ex. Kvat segjer du til godt: hvad har du at sige?
godtenkt, adj. veltænkende. Trondh.
Godtidend, f. glædelig Tidende.
godtolug (o'), adj. taalmodig. Hall.
godtruen, adj. godtroende, troskyldig.
Godtull, m. en taabelig og altfor føielig Person; En som let lader sig narre. Om Kvinder: **Godtulla**, ogsaa **Godfjolla**. Østlandet.
godtykkjen, adj. kræsen, vrippen, som let finder sig stødt. Hall., ogsaa i Nordl. Vel egentl. selvgod.
Godveder (Goveer), n. godt Veir. **Godvedersbolk**, m. en Tid med stadigt godt Veir. Ligesaa: Godvedersdag, og fl.
godvegalt (e'), adj. n. om et Landskab, hvor der er let at komme frem. Hall.
godverd (?), adj. ømfølende, som let finder sig fornærmet. „govæl" (m. tykt L), Hall.
Godverk, n. et godt Arbeide.
Godvette, n. Skytsaand, god Genius. Nhl. og fl. Derimod **Godvetter**, f. og **Godvetra**, i Nordl. omtrent det samme som „Hulder".
Godvid (Go-ve), m Kjerneved (= Adelvid). Ork. og fl.
Godvild, f. Villighed, Tjeneste som man gjør af Velvillie. Nfj. G. N. gódvild.
Godvilje, m. Velvillie, Godhed.
godviljug, adj. godvillig, velvillig. Ogsaa i Formen **godvilleg**. G. N. gódviljugr.
godvis (ii), adj. villig, redebon, tjenstvillig. Nhl. Tel. og fl.
godvoren (o'), adj. mild, venlig. Tildeels ogsaa: selvgod, stolt.
godvær (?), adj. godhjertet, hjælpsom, gavmild. **godværen**, Smaal.; **godværig**, Hadeland. Jf. ogsaa godverd.
Godøl, n. see Goddrykk.
Goe, s. Gode. — **Gofar**, s. Godfader.
Gofs, f. Heftighed; voldsom Hurtighed. Sdm. „Take til mæ ei Gofs". Jf. Offe.
Gogl (o'), f. Gaas, s. Gagl.
Gogn (o'), f. Redskaber; især 1) Kar, Kjedler, Gryder, og desl. Tel. 2) en Væverstol (= Vevgogn). Nhl. Sogn. Afvigende **Gaun**, i Yttre Sogn. I Nordl. et Redskab at flette Snorer i. (Snøregogn). Paa Sdm. Rullegogn, el. „Rullagaang": en Klæderulle. Gogn er egentl. et Fleertal af Gagn.
gohaagaa, s. godhugad. **Gol**, s. Gul.

gola (oo), v. n. (ar), kjæle, smigre for En, caressere; ogsaa lefle, drive letfærdig Spøg. Rbg. Jf. gjøla.
Golda, f. Priis (paa Varer). Hall. (Gølde). Til gjelda.
Golle (af Hamp), s. Galde.
Golv (o'), n. 1) Gulv, Grundflade i en Bygning. (Jf. Tile). Afvig. **Gov** (oo), Sæt. Tel. G. N. golf; Sv. golf. Fara i Golvet: komme i Barselseng. Liggja i Golvet („liggje ni Golva"): gjøre Barsel. Berg. Stift. (Isl. liggja á golfi). — 2) en Hylde i et Skab. Sæt. (i Formen Goov). Vel ogsaa ellers (ligesom Tile) om et Rum med særskilt Bund, en „Etage", f. Ex. i en Ovn. — 3) en Afdeling i en Kornhesje (s. Hesja), det firkantede Rum imellem to Stavrer (Staurar); indeholdende omtrent et Læs Korn. Sdm. (S. Golvtal). Endelig findes Golv ogsaa anført (fra Trondh.) om en Flade eller Vinkel imellem Gangene indvendig i et Bjerg. (Budstikken 1820, p. 486).
golva, v. a. (ar), forsyne med Gulv.
Golvaas, m. Bjælke under et Gulv.
Golvfisk, m. = Golvaas. Stjordalen.
Golvsaur, m. Feieskarn, Smuds paa et Gulv. „Goovsaur", Tel.
Golvtal, n. Kornmængde, regnet efter Rum i Hesjerne (s. Golv, 3). Sdm.
Golv-tre, n. Grundstykke i en Væverstol.
Gom (oo), m. 1) Gumme, Gane, Hvælvingen indvendig i Munden. G. N. gómr; Sv. gom. — 2) Tandkjød, Tandrod. Kun i Fleertal. (Gomarne). — 3) Fingerspids, Indersiden af det forreste Led paa en Finger. Næsten alm. (jf. Gump). G. N. gómr.
Gomor, s. Godmoder.
Gomrøyta, f. et Slags Sygdom med Ømhed og Hudløshed i Munden. Tel.
gomsaar, adj. øm i Munden.
Gon (o'), f. en Stivnakke, En som sætter Næsen høit (s. gana). „Gøn", Hall.
Gong (Gaang), f. (Fl. Gjenger), 1) Svalgang, smal Udbygning paa Siden af et Huus. Nordre Berg. — 2) Græsgang, Græsmark; især i Fjeldene. Kun i Fleertal: Gjenger (Gjeng're, Sdm.). See Bugang og Fegang.
Gong (Gaang), m. (og f.), en Gang, enkelt Tid eller Tilfælde. (Sv. gång). Noget vaklende i Formen. I de sydlige Egne: Gong, f. (ei Gaang), og i Fleertal deels Gonger, deels afvig. Gongor („Gaangur", Tel. „Gøngu", Hall.). I de nordlige Egne falder det sammen med Gang, m. (forsaavidt dette ogsaa hedder Gaang), men har i Fleertal: Gaanger (tildeels udt. Gaange', med haardt g). I Betydning svarende til G. N. sinn; Eng. time, T. Mahl. Ikkje berre ein Gong, men mange Gonger. Ei tvo tri Gonger. Fyrste, andre, tridje Gongen. Einkvar Gongen: en og anden Gang, nu og da. Hedder ogsaa: Gong og annan, eller: ender og Gong; s. ender. Ein Gong (med Tonen paa „ein"), som adv. engang, paa en vis Tid; ogsaa: endelig, omsider; f. Ex. Ein Gong kom det daa fram. Det er no ein Gong so. Inkje ein Gong Takk fekk han (o: ikke saa meget som Tak). Ein Gong til: a) dobbelt; b) paa ny, da capo. Tvo i Gongen (el. um Gongen): to ad Gangen. Alt i ein Gong: paa een Gang. Med ein Gong: i eet væk, uophørlig (= i Einingom). Nordl. og Indh.
Gonga (Gaanga), f. 1) Gang, Gaaen, Fodvandring. Utegonga, Fjellgonga, Markegonga. G. N. ganga, acc. göngu. Særlig om Børnenes Gang til Præsten i Konfirmations-Aaret. Nordmør. — 2) Maade at gaae paa, Maneer eller Vane i Gangen. Eg kjenner honom paa Gonga. — 3) Stylter. Ganga paa Gongor. (Kun i Fleertal). B. Stift.
gongefør, adj. førlig til at gaae (= gangfør). I Hall. ogsaa **gongebyrg**.
Gongfisk, s. Gangfisk.
Gonn, f. s. Gorn.
Gop (o'), n. et stort Dyb, en Afgrund. Sdm. (Norddalen).
Gopla (o'), f Meduse (= Klysa, Marneta). Nordre Berg. Ogsaa om den Sliim, som omgiver Frøernes Æg, og tildeels om en blød og geleeagtig Masse i Almindelighed. Sdm.
Gopla, f. (Plantenavn), s. Gaupla.
Gor (o'), n. 1) Dynd, Søle, blødt Mudder. Ork. Smaal. og fl. (tildeels udtalt Gør). Jf. Eng. gore (Smuds), Ang. gor. Hertil Gorbotn, Gorjord, Gormyr. Jf. Kvatgor. — 2) Mavevælling (Chymus), den halvt fordøiede Føde i Dyrenes Indvolde. Alm. G. N. gor; Sv. gorr, går; ogsaa i Danmark. — I Sammensætning tildeels forstærkende, som: gorlat, gorleid, gorroten.
gora (o'), v. n. (ar), æde meget, proppe sig dygtigt fuld. B. Stift. Jf. Gorsekk.
gorblaut, adj. yderst blød og raa. Helg.
Gorbotn (o'), m. Mudderbund, blød Grund i Vandet. Nordl. Ork. og fl.
Gordepel (o', e'), m. en Mudderpøl. I. Tel. Gordipil. S. Depel.
Gorhol (o'), n. Mudderpyt. Smaal.
Gorjord, f. Sumpjord, Mudderjord. Smaal.
Gorkime (kj), m. og **Gorkyta**, f. en liden Fisk af Karpeslægten (Leuciscus Phoxinus?) Østlandet.
Gorkvaada (o'), f. blød eller flydende Harpix paa Træer. „Gorrkvae", Hadeland.
gorlat, adj. yderlig lad og doven. Hertil: **Gorleting** (e'), m. en rigtig doven Krop.
gorleid, adj. yderst led og kjed. Østl.
Gorløya, f. et Slags Fisk. Hadeland.
gorløypa, v. a. (er, te), rive Hul paa Indvoldene (naar man aabner slagtede Dyr). Nordre Berg.
Gormyr, f. en blød Sump, en Flade hvor

Grunden kun bestaar af Dynd. Maaskee alm. (Nordl. Trondh. Berg. Tel. Smaal.).

Gorn (o'), f. (Fl. **Garner**), Tarm, smalere Deel af Indvoldene. Nordre Berg. i Formen **Gonn**, Fl. **Ganne'**; i Tel. **Gaanir**. G. N. görn, garnar. Jf. Gjerne (Gjenne). Hertil **Garneskav**, n. Sliim som skrabes af Dyrenes Indvolde (naar man tilreder dem, f. Ex. til Pølser). „Ganeskav", Sdm.

Gorpose, m. s. Gorsekk.

gorraa, adj. meget raa eller blød. Hedder ogsaa „gorende raa".

Gorre, m. Smaadreng, Pog. Romsd. Jf. Gosse.

gorroten (o'), adj. meget raadden, gjennemraadden.

Gorsekk, m. en stor Mave; ogsaa en Storæder. Ofte et Spottenavn for Smaadrenge med Hentydning til, at de nok ere dygtige til at æde, men ikke til at arbeide. Saaledes ogsaa: **Gorkagge**, **Gorpose** (o'), **Gorbelg**. Jf. Eng. gorbelly.

Gorsild, f. et Slags Flodfisk. Østerd.

gorsprengd, adj. forsprængt af Anstrengelse, om Dyr. (Egentl. revnet i Indvoldene).

gorstinga, v. a. stikke i Indvoldene.

Gortjuv, m. Fætyv, En som stjæler levende Kreature. Østl. I Tel. **Gortjov**. Sv. gårtjuf.

Gortoll, f. Fyrretræ med meget løs og skjør Ved. Gbr. **Gortall**, Østerd.

Gorvomb (-vaamb), f. Stormave, den forreste Mave i de drøvtyggende Dyr. Isl. gorvömb. Ogsaa ellers om en meget stor Mave, ligesom Gorsekk.

Gos (o'), n. Udstrømning, Sprudlen; Luftstrøm. Af gjosa, gaus.

gosa (o'), v. n. (ar), 1) dampe, dunste; for Ex. af noget som koger. Sdm. Østerd. — 2) tale skyndsomt eller ligesom hæsblæsende, skynde sig med at fortælle noget. Tel. I Hall. gausta.

Gosa (o'), f. Luftstrøm, Damp; f. Ex. fra et meget varmt Værelse. Han hadde drukket, so det stod Gosa or honom. Mest nordenfjelds. I Ork. **Gaasaa**. Af gjosa.

Gosaan (Godson), s. Godbarn.

goskleg, s. godsleg. **Goss**, s. Gods.

Gosse (o'), m. Karl; især om en stor, stærk og dygtig Karl. Sdm. Ork. og fl. (Sv. gosse: Dreng). Ogsaa i Betydning Galt (Orne). Ork. (?).

Got (o'), n. 1) Gydning, det at Fisken lægger Rogn. Af gjota, gaut. 2) udgydt Rogn, Fiskeleg. Isl. got. Jf. Gaatt.

Gota (o'), f. 1, en smeltet Masse (?). S. Halvgota.

Gota (o'), f. 2, en Vei, Kjørevei; især om en smal Vei med Gjærde paa Siderne. Temmelig alm. Afvig. **Goto** (oo), Østerd. **Gutu**, Hall. og fl. **Gate**, Smaal. (Jf. Gata, som egentl. er samme Ord). G. N. gata, acc. götu.

Gotbora (o', o'), f. Gadbor, Baghul (anus) paa Fiskene. Hører sammen med Got og gjota. (Isl. gotrauf).

Gotegard (o'), m. Gjærde paa Siden af en Vei. „Gotogar", Vald.

goten (o'), part. (af gjota), 1) smeltet, støbt. 2) om Fiskerogn: udgydt; ogsaa: færdig til Udgydning, adskilt, opløst. Som Feminin: **goti** (gota). — Om et andet goten see gjeten.

Gotfisk, m. Fisk som gyder; Legefisk.

Gotstad, m. Sted hvor Fisken gyder Rogn. Oftere: **Gotplass**, m.

Gott (oo), f. en Fals, m. m. see Gaatt.

Gov (oo), s. Golv.

Gov (o'), n. Damp, Røg; ogsaa: Drev, Fog, drivende Sand eller Støv; f. Ex. paa en Landevei. Rbg. Tel. Vald. og fl. Af guva, gauv.

gova (o'), v. n. (ar), dampe, ryge, som af varm Vædske. B. Stift.

Gova (o'), f. Damp, Røg, synlige Dunster som opstige fra en varm eller fugtig Masse. Nordenfjelds og i B. Stift. Afvig. **Govu** (o'), Gbr., **Gaavaa**, Ork. Ved Trondh. ogsaa **Guva** (u') og **Gubba**, saasom i Frostguva (Frostgubb'). G. N. gufa. I svenske Dial. gåva, guva (Rietz 223). Jf. Eim.

gove (oo), støve, ryge; s. guva.

goven (o'), s. gjeven.

Govsky, f. Sky af Damp eller Støv.

govug (o'), adj. gavmild, god, høihjertet. Hall. (gøvug). G. N. göfugr: anseelig. Jf. gauv.

grad, adj. 1) avledygtig, ikke gildet. (Modsat gjeld). Alm. Sædvanlig udtalt gra, i Nfj. og Sdm. grad'e. G. N. gradr. — 2) geil, brunstig. Om Dyr af Hankjønnet, dog tildeels ogsaa om Hunkjøn. Jf. Greda. Hertil: **Gradbekre**, eller **Gradveder** (Graveer), m. ugildet Væder. **Gradbukk**, modsat Gjeldbukk. **Gradgalt**, Orne. **Gradgamp**, eller **Gradhest**: Hingst. **Gradukse**, = Tjor. Desuden: **Gradse**, n. om saadanne Dyr i Almindelighed. Nogle St. Gra(d)krøter.

Gradskap, m. Geilhed.

Gradung, m. Tyr, s. Gredung.

Gragse, m. Bærme, især Tranbærme. Nordl. Ogsaa **Grags**, Indh. Jf. Dragse og Grugg.

Gram, m. 1, Vandøgle, Vand-Firbeen (Lacerta palustris). Tel.

Gram, m. 2, Harme, Ærgrelse. Tel. (Vinje). Jf. gremja.

gram (gramm), adj. vred, fortrydelig, fortørnet. Trondh. Nordl. G. N. gramr.

gramma, v. a. (ar), besvære, beklage. „Han gramma se fyre dæ": klagede sig for det. Sdm. meget brugl. Jf. gremja.

Gran, f. Gran; Grantræ (Pinus Abies L.). Ogsaa i en anden Form: **Gron** (o'), **Grøn**, Hall. Vald.; **Graan**, Rbg. Tel. og fl. G. N. grön (gen. granar); Sv. gran. Fleertal regelret: **Graner**; afvig. **Grener** (Gren'r), Græn'ar, Græn'a, Rbg. Tel. og fl. Formen Graan og Grøn beholdes tildeels ogsaa i Sammensætning, f. Ex. „Graankokull" (o'), Grankogle (Tel.); „Grønhole", Granelund (Hall.). — Hertil ellers: **Granbar**, n. Grankviste. **Granbord**, n. Granplanke. **Granholt**, n. en liden Granskov. **Grankongla**, f. Grankogle. **Grankvaada**, s. Kvaada. **Granlav**, n. Granmos (Usnea). **Granskog**, m. Granskov. **Granstuv**, m. Granstamme. **Grantimber**, n. Grantømmer. **Grantusta**, f. s. Tusta.

Grand, m. 1, Gran, Smule, en meget liden Deel. Nogle St. Neutrum (eit Grand), Nhl. Nordl. og fl. Isl. grand, n. Sv. grand, n. Kvar ein Grand: hver Smule. Aldri Grand: ikke det mindste. Ein Grand med Mat: en Smule Mad. Ligesaa: ein Grand med Regn: lidt Regn. Nogle St. ogsaa: ein Grand til Mann, o: en Mand af nogen Betydenhed. (B. Stift). — Lignende i Betydn. Dust, Suft, Lukk, Pile, Tære, Smitter, og fl.

Grand, m. 2, Skrantesyge, langvarig Sygelighed. Sfj. Hertil: **grandad**, adj. sygelig, skranten. (Skal egentlig betyde: forheret). G. N. grand, n. Skade.

granda, v. a. (ar), 1) skade, besvære, hindre. D'er ikkje stort, fyrr det grandar Augo (o: Øinene taale lidet). Sdm. sjelden. G. N. granda: skade; Sv. granda. — 2) besvige, bestjæle. Han hadde ikkje grandat nokon Mann. Nhl. Ogsaa v. n. rapse, smaastjæle. — 3) dele i meget smaa Portioner, give eller tildele i smaa Smuler. Hard. Ho grandar Maten aat deim.

Grande, m. Banke, Klit; tør Grund med Sand eller Smaasteen ved Vandet; ogsaa Græsbanke ved en Elv. B. Stift, Tel. og fl. G. N. grandi. Jf. Øyr.

Grandejord, f. Sandjord, opskyllet Jord i Nærheden af en Elv.

grandutt, adj. fuld af tørre Banker.

Graner, pl. Læber; s. Gron.

grann, adj. 1) tynd, smal, fiin; om cylinderformige Ting, f. Ex. Traad, Rør, Stænger. Alm. G. N. grannr. — 2) fiin, høi; om Stemme og Toner. (Modsat grov). Grant Maal: fiin Stemme, Sopran. — 3) nøiagtig, nøieregnende. Sv. grann. Han er ikkje grann um det: han regner det ikke saa nøie. D'er ikkje so grant med det: der behøves ikke saa stor Nøiagtighed.

grannast, v. n. blive tyndere. Sjelden.

Grannbygd, f. Nabo-Egn.

Granne, m. 1) Grande, Nabo, nærmeste Mand. Alm. G. N. granni; Sv. granne. (Jf. Grend). — 2) Beboer, Opsidder. Helg. Der er berre ein Granne paa Garden: der boer kun een Mand, een Familie. — I Sammensætning tildeels forkortet, f. Ex. Grannfolk.

Grannefred, m. fredeligt Naboskab.

Grannelag, n. Selskab af Naboer.

Grann-ende, m. den smaleste Ende; f. Ex. paa en Stang.

Granneskifte, n. Omskiftning af Naboer; det at man faar en ny Nabo. Hedder ogsaa **Grannebyte**, n.

Grannestemna, f. aftalt Møde af Naboer til Raadførsel om en fælles Sag. Hall. og flere.

Grannfolk, n. Nabofolk.

Granngard, m. Nabogaard.

Granngjenta, f. Pige i Nabogaarden. Nogle St. Granntaus, Grannpika.

granngjord, adj. fiint udarbeidet; ogsaa: sammensat af tynde, smække Dele.

Granngut, m. Nabodreng.

grannhæv, adj. skikkelig i Naboskabet, upaaklagelig som Nabo. Nordl. Jf. grendhævd.

grannhøyrd, adj. som har skarp Hørelse.

Grannkona (o'), f. Nabokone.

grannkvistad, adj. som har tynde Kviste.

grannlagad, adj. 1) fiint gjort. 2) kræsen, nøieregnende. Østl.

grannlagd, adj. tynd, smækker.

Grannland, n. Naboland. Lidet brugl.

grannleg, adj. noget tynd eller fiin.

grannlege (le'), adv. nøiagtigt.

Grannlegg, m. Smallæg, den nederste Deel af Skinnebenet. Nogle St. Mjaalegg og Smallegg.

Grannleike (kj), m. Tyndhed, Fiinhed.

grannmælt, adj. som har fiin (eller høi) Stemme. Modsat grovmælt.

grannsam, adj. nøiagtig, punktlig; nøieregnende, kræsen.

Grannskap, m. Nøiagtighed. Lidet brugt.

grannspunnen, adj. fiint spunden, tynd.

grannstilt, adj. trykt med fiin Skrift. I Hall. „grannstigla". Ellers: smaastilt.

grannsynt, adj. skarpsynet.

Granntaus, f. s. Granngjenta.

granntenkt, adj. skarpsindig; nøiagtig i at bestemme Begrebet.

grannvaksen, adj. smækker af Vært.

grannvar, adj. meget forsigtig, nøiagtig, bange for at forsee sig; saaledes ogsaa: tilbageholden, bly, undseelig. Sogn, Nhl. ogsaa Helg. og fl. Ellers udtrykt ved: varlaaten, høgvar, haavar, vedvoren, forøven, og fl.

grannvoren (o'), adj. 1) noget tynd eller fiin. 2) forsigtig, nøiagtig.

granska, f. grenska.

grant, adv. nøie, nøiagtigt; ogsaa klart, tydeligt. Eg saag det so grant.

Gras, n. Græs; ogsaa: Urt, Vært (om smaa Planter i Almindelighed). G. N. gras.

Han bit femte Graset, s. bita. Setja paa Gras: føre i Græsgang. Fleertal **Gros** (o'), om visse Græsarter. Sæt.
grasa, v. n. (ar), luge, rense en Ager for Græs. Tel.
Grasand, f. et Slags Ænder. Østl.
Grasbotn (o'), m. Græsbund, sammenhængende Græsrod.
grasbunden, adj. dækket med Grønsvær, jævnt bevoxet med Græs. — **grasbinda** seg: tilvoxe med Græs. Tel. og fl.
Graserter, pl. Vikker. Vald. og fl.
Grasflekk, m. Græsplet, Grønning. Ogsaa kaldet: **Grasbot**, f. **Grasbik** (i'), m. (Hall.), **Grasplita** (i'), f. og **Grasto**, f.
Grasgalte, m. en liden Græsplet i en Ager. Smaal.
Grasgeire (gj), m. en lang og smal Græsplet. Hall. I lignende Betydn. **Grasgeila**, f. og **Grasskjengja**, f. Hall.
Grasgjota, f. s. Grashola.
Grasglenna, f. en større Græsplet eller Grønning; især i en Skov.
grasgod, adj. græsrig; om Jord.
Grashola (o'), f. en Huulning, Fordybning med god Græsvæxt. Ogsaa kaldet **Graskjos**, m. (Tel.), **Grasgjota**, f. (Grasgjøte, Hall.), og **Graslaut**, f. (Namd.).
Grashopp, m. Græshoppe. Ork. og flere. Ellers: Engspretta, Engtyta, Slipar.
Grasjord, f. Jord med Hensyn til Græsvæxt. Ei god Grasjord.
graskjend (kjent), adj. græsrig. Trondh.
Graskjos, s. Grashola.
Grasland, n. Græsland.
Graslaut, f. s. Grashola.
Grasleiga, f. Leie af Græsgang; ogs. Betaling for Græsning.
Graslende, n. Græsmarker.
Graslit (i'), m. Græsfarve.
Grasløysa, f. Mangel paa Græsvæxt.
Grasmakk, m. Græsorm; et Slags store grønne Insekt-Larver.
Grasmark, f. græsbevoxet Jord.
Grasnaut, n. Nød (Høved), som er sat i Græsgang (for Leie).
Grasrot (oo), f. Græsrod; Grønsvær.
[**grassera**, v. n. grassere; gjøre Ufred.
grassjuk, adj. 1) syg af Overfyldning med nyt Græs. 2) om En som slaar Hø paa anden Mands Jord. Jæd.
Grasslag, n. Græsart; Planteart.
Grassmak, m. Smag som af Græs.
Grassott, f. s. Grorsykja.
Grassvord (=svoor), m. Grønsvær, Græsbund. Isl. grassvördr. Jf. Svord.
Grasto, f. Græsplet i en Klippe. S. To.
Grastorv, n. Tørv af det øverste Lag i en Tørvmose.
Grastveit, f. = Grasglenna. Hall.
grasutt, adj. fuld af Græs; ogsaa tilvoxet med Ukrud, om Agre.
Grasvaks, n. Græsvæxt; s. Grasvokster.
grasvaksen, adj. bevoxet med Græs.
Grasvokster, m. 1) Græssets Væxt; 2) Jord som Græs kan voxe paa. Ovanfyre Grasvokstren: ovenfor Græsværtens Grændse. Hedder ogsaa **Grasvaks**, n. Nordre Berg. Koma upp um Grasvakset, o: saa høit at Græsværten ophører.
graup (knuste), s. grupa.
Graup, f. Skure, Fals, indskaaren Fuge i Træ (= Grøpping). Valders. Af grupa.
Graut, m. Grød, kogt Meeldeig. G. N. grautr. I Sammensætning Grautar (sædvanlig Grauta), som **Grautarfat**, n. Grødfad. **Grautarmauk**, n. Vædske (Vand, Mælk) at koge Grød af. **Grautarmjøl**, n. Meel til Grød. **Grautarskeid**, f. Grødskee. **Grautarsuvl**, f. (n.), Suul til Grøden (især Mælk); ogsaa kaldet **Grautgletta** (Buskr.), og **Grautvæta**, Vald. og fl.
grauta, v. n. (ar), røre, ælte sammen; ogs. om at tale utydeligt.
Grav, n. 1) Gravning, Skraben, m. m. see grava. — 2) Smerter indvendig i Legemet; ogsaa: Nag, Ængstelse. (Tildeels i Formen Gravelse, n.).
Grav, f. en Grav, udgravet Rum, især at lægge Liig i. Egentlig samme Ord som Grov (o'). G. N. gröf, grafir. Hertil Gravar-øl, n. s. Gravøl.
grava, v. a. og n. (**grev**, **grov**, **gravet**), at grave. Inf. ogsaa **graavaa**, Gbr. Ork. Præsens egentlig grev (e'), men sædvanlig udtalt græv, græv'e. Imprf. groov, Fl. grovo, grove. Supin. grave'; afvig. grive (i'), greve, græve, Trondh. Sdm. og flere. G. N. grafa (gref, gróf, grafit). — Betydning: 1) grave, hakke, opbryde, især Jord. Grava ut ein Bakke. Grava upp Auren. Ogsaa refleriv, f. Ex. grava seg inn i Bakken. — 2) frembringe ved Gravning. Grava ei Veita, ein Dam, ein Kjellar. Tildeels ogsaa: begrave, jorde; dog hedder dette oftest „grava ned". — 3) gravere, udgrave, stikke i Steen eller Metal. Jf. Gravster. — 4) nage, smerte, stikke i Legemet. Det grev meg fyre Bringa. Figurlig: ængste, ærgre, harme. Det var nokot, som grov honom. — 5) skrabe, rage sammen, sanke. Grava i Hop: samle. Gr. attyver: tilkaste; tildække. Gr. aat seg: skrabe til sig. Gr. i seg: mætte sig, forsyne sig. Grava til (eller: gr. seg til): lægge sig til, forsyne sig efterhaanden med noget. — 6) refleriv: slæbe frem. Grava seg fram: komme frem, med nogen Møie. Gr. seg heim (= starva seg heim). Gr. seg undan: komme af Veien, undslippe. — 7) v. n. sysle, arbeide, være i Virksomhed; ogsaa: holde sig oppe, slaae sig igjennem. Dei grava med det same. „Dæ aula aa græv'e", s. aula. — 8) søge, lede, forske efter noget. Grava og leita. Ogsaa: fritte, spørge flittigt. Han grov og spurde etter alle Ting. (Ogsaa G. N.). Hertil graven,

gravvis. — 9) skrige, om Kragerne; tildeels ogsaa om Ravnen. Det sat ei Kraaka paa Taket og grov. B. Stift, Nordl. — 10) i Formen gravast (grevst, grovst): skride fremad, om Tiden; eller egentl. arbeide sig frem. Det grevst av: det gaar paa en Maade, man slaar sig igjennem. Det grevst ein Dag um Senn: man bjerger sig dog den ene Dag efter den anden, om det end gaar smaat. (B. Stift). — Afledninger: Grov (o'), Grev, Greft.

Gravar, m. 1) en Graver. 2) en flittig Arbeider; ogs. en Forsker, Spørger.

Gravbakke, m. Gravsted. Smaal.

graven, adj. flittig; s. gravsam.

graven, part. 1) graven; opgravet. Afvig. **griven** (i'), Sdm., greven, græven, Trondh. — 2) begraven, jordet. Oftere: nedgraven. — 3) bearbeidet ved Gravning; ogsaa: arret, mærket af Saar (bolegraven, kveisegraven). Jf. G. N. grafa, angribes af Svulst.

gravfesta, v. a. (er, e), jordfæste, kaste Jord paa (et Liig); ogsaa: holde Liigtale over. — **Gravfesting**, f. Jordpaakastelse; ogs. Liigtale.

Gravhaug, m. Gravhøi.

Graving, f. Gravning; Slæb, Arbeide; ogsaa Smerte, Stikken; Nag, Ærgrelse; s. grava.

gravlagd, adj. begraven.

Gravminne, n. Mindesmærke paa en Grav. Særskilt: **Gravkross**, m. **Gravstein**, m. **Gravskrift**, f.

Gravrust, f. tærende Rust; f. Ex. paa Knive.

gravsam, adj. 1) stræbsom, flittig. Nogle St. **graven**. (Nhl. og fl.). — 2) nysgjerrig, flittig til at fritte og spørge. Hedder ogsaa: graven og gravviis. (Tel.).

Gravsong (saang), m. Gravsang, Liigpsalme. Ogsaa: **Gravsalm**, m.

Gravstad, m. Gravsted.

Gravstein, s. Gravminne.

Gravster (st'r), m. Gravering, Udstikning i Metal. I Tel. **Gravst**.

Gravstikka, f. 1) Staalspids at gravere med. 2) En som spørger meget.

Gravtale, m. Liigtale.

gravvis (ii), adj. s. gravsam.

Gravøl, n. Gjæstebud i Anledning af en Begravelse. I Hall. **Gravarøl**. Ellers: Likveitsla, Sjaund, Erve og fl.

graa, adj. 1) graa, skyfarvet. Tildeels afvig. **graar**, Num. og fl. **graa're**, Sæt. G. N. grár, m. grá, f. — 2) ublid, uvenlig, om Luften; skyet og kold. D'er graatt i Dag. — 3) uvenlig, om Forhold imellem Personer. D'er graatt med deim. Trondh. Jf. graana, Graae. (Sv. grått). — **Graa'en**, er Benævnelse paa en graa Hest; ligesaa **Graaa**, om en Hoppe.

Graa, m. s. Graae.

graa(a), v. n. (ar; ogs. r, dde), 1) have et graat Udseende, være graa. Det graar paa det: det viser sig som noget graat, som en graa Plet. Trondh. — 2) om Luften: graane, blive skyet. Afvigende: **groe**, Smaal. — 3) om Vinden: blæse lidt, kruse Vandfladen, saa at den bliver graa. B. Stift, Nordl. (Jf. Graae).

Graa-aur, m. haard Gruusjord med graalig Farve.

Graabein, m. en Benævnelse paa Ulven. Sv. gråben. — **Graabeinsild**, f. tildeels om stor og mager Vintersild.

Graaberg, n. Klippe som bestaar af Graasteen; Urbjerg.

graablakk, adj. bleggraa.

Graabu, f. Bynke; s. Burot. Sv. gråbo.

Graade, m. Graadighed, usædvanlig Madlyst. Tel. (Graae). Lidet brugl. (Jf. Moldgraade). Ellers i en anden Form: **Graal**, **Matgraal**, m. Berg. og Trondh. G. N. grádi, grádr.

graadhugad (graahuga), adj. graadig. Hard.

graadug, adj. graadig, slugsulten. „graaug". Østl. (Rom. og fl.). „graaig", Mandal. G. N. grádugr. I en anden Form: **graalig**, Berg. Trondh.; **graalen**, Nordl.

Graadyr, n. Reensdyr, Vild-Reen. Sdm. og fl. Jf. Rauddyr.

Graae, m. 1) Graahed; et graaligt Udseende, en graa Plet. B. Stift. — 2) Vind som kruser Vandfladen, gjør Vandet graat; saaledes: en svagere Kuling, en magelig Bør. Vest og nord i Landet. (G. N. grádi?). — 3) Uvenskab, Uvillie, Had. Tel. I Smaal. tildeels „Graa", afvig. **Groe** (Eidsberg). Jf. graa, adj.

graaflekkutt, adj. graaplettet.

Graagaas, f. almindelig Gaas, Vildgaas.

Graahaa, m. = Haagjæla.

graahærd (-hært), adj. graahaaret.

graaimutt, adj. graaskimlet, graastribet. „graa-imette", Sdm.

graakald, adj. skyet og kold, om Luften.

graaklædd, adj. klædt i graa Klæder.

graakollutt, adj. graa i Toppen, graahærdet.

Graal, m. 1) Travlhed, Hast med at begynde et Arbeide (omtr. som Gridd). Hard. — 2) Graadighed; s. Graade.

graaleg, adj. graalig, graaagtig.

graaleitt, adj. graaladen, graalig.

graalig, adj. s. graadug.

Graalysing, f. Daggry, den allerførste Lysning af Dagen. Jf. graana.

Graamann, m. graaklædt Person; især Daleboer, Fjeldbonde, som Modsætning til „Blaamann" (s. d.). Rbg.

Graamaase, m. Graamaage (Fugl); et Slags store Havmaager.

Graan, f. (Træ), s. Gran.

graana, v. n. (ar), 1) graane, blive graa. (Sædvanlig udtalt graanna). G. N. grána. — 2) lysne, grye af Dagen. Det graanar i Glaset: det lysner i Vinduet. Jf. Graaly-

sing. — 3) kjølnes, tabe sig; om Venskab eller Fornøielse. Det graanar med deim: det bliver uvenligt, koldt imellem dem. Trondhjem. Jf. graa.

Graaning, f. det at noget graaner; ogsaa: Daggry, Dagbrækning.

Graa-ore (Træ), s. Ore.

graapa, v. n. (ar), gramse, skrabe, rive noget til sig. Trondh. (Guldalen). G. N. grápa. Jf. Eng. grope. — **Graaping**, f. Gramsen, Sammenskrabning.

graarikkutt, adj. graaflammet, graa med mørkere Tværstriber; om Katte. B. Stift.

Graaseid, s. Seid.

graasidutt, adj. graa paa Siderne.

graaskyad, adj. lidt mørk i Skyerne.

Graasnigel (gj), m. graa Snegl.

Graasporv, m. Graaspurv.

Graasſa, f. et Slags Sygdom paa Køerne; Blodpis (?). Nedenæs.

graassen, s. graatsam.

Graastein, m. Steen af den mest almindelige Steenart (Granit el. Gneis).

Graat, m. Graad. Taka til Graaten: begynde at græde. Standa med Graaten i Halsen: staae færdig til at græde.

graata, v. n. (**græt, gret, graatet**), græde, fælde Taarer. G. N. gráta (græt, grét, grátit); Sv. gråta (gret, gråtit). Imperf. lyder som greet, Fl. greto. (J Byerne høres ogsaa en anden Form: graat). Supinum tildeels afvigende: **grite** (i'), **grete**. Nordre Berg. Imperativ: graat, Fleertal graate! — Graata fraa seg: græde ud, stille sin Trang til Graad. Hedder ogsaa: graata seg mett. Stærkere: graata seg turr, ɔ: græde saa længe, at man ikke mere har Taarer. Jf. grøta.

graatall, adj. tilbøielig til at græde; især om Børn. B. Stift. Jf. graatsam.

graatande, adj. 1) grædende. 2) omtr. som: værdt at græde. D'er ikkje graatande fyre slikt.

Graatar, m. En som let kommer i Graad.

graaten, adj. s. graatsam. Som Particip i: utgraaten, ɔ: forgrædt.

graatferdug (-færug), adj. grædefærdig.

Graating, f. Græden, Flæben.

Graa-tjeld, m. Rødbeen, en Strandfugl (Totanus Calidris). Ogsaa kaldet Kvioketjeld, og i Nordl. Stelk.

Graatmaal, n. Stemme som bæver af Graad; Grædestemme. Tala med Graatmaal: med grædende Røst. Paa Sdm. „graatsnakka", v. n.

graatmild, adj. taaremild, nem til at græde. Shl. og fl.

Graa-trast, m. den almindelige graae Drossel. (Turdus pilaris).

graatsam, adj. tilbøielig til at græde (= graatall). Hedder ogsaa **graaten**. J Hall. **graassen** (maaskee et gammelt „graatse", i Lighed med G. N. hugsi, játsi, haldsi ꝛc.).

Graatte, s. Grotte.

Graaveder (-veer), skyet og ublidt Veir. Hertil „graaværalt", adj. ublidt. Hall.

Graaverk, n. Egernskind. (Sjelden).

graavoren (o'), adj. graaagtig.

graaøygd, adj. graaøiet.

Gred, el. **Grid** (i'), Frihed, Sikkerhed. G. N. grid. Forekommer i en Vise (Landst. 210); ellers ikke i Brug.

Greda (e'), f. Geilhed, Brunst. Af grad. Nordre Berg. (Grede, Gree).

Gredung (e'), m. Tyr, avledygtig Ore. Brugt i Formerne: **Greung**, og **Grung**, Gbr. **Griung** og **Gring**, Ork. Ogsaa uden Omlyd (Gradung) **Gra'ung**, Vald. G. N. gridungr og gradungr. Ellers Gradukse, Rungstut, Tidung, Tjor.

Greft, f. Grøft, Grav, udgravet Hule. Søndenfjelds. (Græft). Sv. grift, f. G. N. gröftr, gröptr, m. Af grava.

grefta, v. a. nedgrave; begrave.

Gregorsmessa, f. Gregorii Dag, den 12te Marts.

Greia, s. Greida.

greid, adj. 1) let at skjelne eller adskille, liggende i ordentlige Lag, ikke forviklet el. sammenblandet; f. Ex. om Haar, Traad, Garn og deslige. (Modsat floken). Ogsaa om Træ eller Ved, som ikke har nogen Forvridning eller Krumning. Alm. og meget brugl. (J Nfj. og Sdm. **greid'e**, ellers **grei'e**, **grei**). — 2) simpel, klar, let at forstaae eller behandle. Ei greid Sak. Ein greid Veg (en Vei som er let at finde eller at skille fra andre Veie). D'er ikkje greidt aa koma til med, ɔ: det er vanskeligt o. s. v. Eit greidt Maal: et klart og tydeligt Foredrag, en reen Udtale. — 3) færdig, beredt, klar, f. Ex. til Afreise. Nordl. (Maaskee Grundbetydning). — 4) dygtig, flink til at bringe Orden og Rede i Tingene. Ein greid Mann: en Mand som veed at klare en Sag, giver god og tydelig Besked, er nøiagtig i Forretninger o. s. v. Jf. Sv. redig. — 5) føielig, let at komme overeens med. Helst med Negtelse. Han er ikkje greid: han er temmelig streng, slem at disputere med, el. deslige. G. N. greidr: villig ꝛc. Skotske Dial. graith: færdig. Ordet ligner Goth. garaids, Mht. gereit, Ang. gerád, ɔ: færdig; men disse Former indeholde en Partikel (ga, ge), som ellers her er fremmed.

greida, v. a. (er, de), 1) rede, skille, lægge tilrette, bringe i Orden. Alm. (Udt. greia, greie, greide). Greida Haaret: rede el. kjæmme Haaret. Greida Garn: lægge Garnene rede til Udsætning i Søen. G. N. greida. Sv. Dial. greda, grea (Rietz 211). — 2) udvikle, forklare, gjøre klart og tydeligt. Han greidde det so vel fyre oss. — 3) afgjøre en Sag, opgjøre et Regnskab; udrede en Betaling o. s. v. Greida fyre seg: gjøre Rede

for sig. Greida fraa seg ei Skuld: betale en Gjæld. — 4) reflexivt: rede sig ud, klare sig. Han greider seg godt: han reder sig vel ud, kommer godt ud af det. — Ellers i Formen **greidast** (est, dest): ordne sig, udvikle sig; komme i Orden, eller faae en vis Afgjørelse. Eg veit ikkje kor det greiddest (ɔ: hvad Ende det fik). Om Køer: slippe Efterbyrden (= buast). Jf. Greidsla.

Greida, f. 1) Rede, Orden, ordentlig Sammenhæng. (Mest alm. Greia, Greie). D'er ingi Greida paa det. — 2) ordentlig Besked, Kundskab, Oversigt. Faa Greida paa. Hava Greida paa (vide god Besked om). — 3) Afgjørelse, Opgjør, Regnskab. Gjera Greida paa: ordne, afgjøre. Gjera Greida fyre seg: klare for sig. Faa Greida uppi Handi: faae Betalingen strax. — 4) Sag, Anliggende. Skiftegreida, Skulegreida, Skjotgreida ꝛc. Heile Greida: den hele Sag. — 5) Redskaber, Midler, Tilbehør. Køyregreida, Fiskegreida. Med Gogn og Greidor. (Jf. Reide). G. N. greidi, m. Hjælp, Tjeneste. Eng. Dial. graith: Forsyning.

Greidar, m. En som reder eller bringer noget i Orden.

greidd, part. redet, ordnet, udviklet.

Greide, n. Hestesæle med Tilbehør. Trondh. og Nordland (Greie). Paa Sdm. (Greide) om Drættet eller Skaglerne paa en Plov.

Greidekamb, m. Redekam.

Greidetraad, m. Skilletraad (i Væv eller Hasper).

Greide-tre, n. et Slags Kam i en Væv.

greidfør, adj. 1) let at befare, om Vei eller Strøg. Der er greidført. Hall. og fl. — 2) flink, behændig, som veed at rede sig ud, at faae sine Sager i Orden. Jæd. Rbg. og fl. Ogsaa i en anden Form: **greidfaren**, Gbr.

Greiding, f. Ordning, Udvikling.

Greiding, m. en flink Karl (omtrent som Greidar). Trondh. (Greiing).

greidleg, adj. klar, tydelig, simpel. Voss og flere.

greidmælt, adj. som taler reent og tydeligt. G. N. greidmæltr.

greidna, v. n. (ar), komme i bedre Orden, blive lettere, simplere.

Greidnad, m. Udredelse, Ordning, Afgjørelse. Oftere Greiding.

greidsam, adj. flink til at faae Rede paa Tingene.

greidska (?), v. n. (ar), foredrage eller forklare noget med Vidtløftighed (især med en vis Skole-Maneer). „greiska", Sdm.

Greidskap, m. Klarhed, Simpelhed; god Ordning eller Sammenhæng.

Greidsla, f. 1) Ordning, Afgjørelse af en Sag. Efter Udtalen: Gretla (ved Bergen), Greltle, Grelsle (Sdm. og fl.). — 2) i Fl. (Greidslor): Efterbyrd, af Dyr (Køer). Hall. ogs. ved Trondh. (Greltlaa).

greidstilt, adj. om Bøger med klar og tydelig Skrift.

greidt, adv. 1) ordentlig, i god Orden. Lat det no liggja greidt. 2) klart, tydeligt. Eg saag det greidt. Jf. tala greidt; lesa greidt osv. 3) let, mageligt, uden Hindring. Det gjekk so greidt.

greidtalande, adj. = greidmælt.

greidtenkt, adj. som tænker klart, har fine Tanker i god Orden.

greidtøk, adj. nem til at gribe det rette, flink, behændig, som ikke ofte tager feil. Sdm. og fl.

Grein, f. 1) Green, Deel af et Træ. G. N. grein. Jf. Kvist. — 2) Forgrening, Arm af en Fjord, Flod, Fjeldryg og deslige. Ogsaa en vis Linie af en Slægt. — 3) Art, Afart, afvigende Form. Ei Grein av Forkjøling, ɔ: et Slags Forkjølelse, en af de Maader hvorpaa den yttrer sig. Ogsaa: en Deel af en Sag, et særskilt Anliggende. Me hava endaa ei Grein til aa tala um. Indh. — 4) Afgjørelse, Ordning af en Sag (omtr. som Greida). Faa Grein paa: faae i Orden, faae Rede paa. Gjera Grein paa: bringe i Orden; ogsaa forklare, give Besked om. Nordl. (G. N. grein, Besked, Forklaring). — 5) Skik, Orden. Det var gjort med Grein, ɔ: ordentlig, med god Skik. Det var ingi Grein paa det (ingen Orden). Sdm. Trondh. — Ellers høres ogsaa „Grein" for Gren (ɔ: Hule) og Grenja (Tæppe).

greina, v. a. (ar), skille, fordele (ligesom i Grene). G. N. greina. Mest reflexivt: **greina seg**, ɔ: forgrene sig. Ogsaa i Formen **greinast**.

greinarlaus, adj. uordentlig, som er i Urede, uden nogen rigtig Skik; om Personer: skjødesløs, ligegyldig; ogsaa: upaalidelig, fuld af Fjas. Sdm. (greinalaus'e), Trondh. (greinlaus). G. N. greinarlauss: uforstandig.

Greinarløysa, f. Uorden, Urede, Forvirring; ogsaa Skjødesløshed. Sdm. „Greinaløyse", meget brugl.

Greining, f. Adskillelse, Fordeling.

greinleg, adj. 1) ordentlig, vel ordnet, som er i god Stand. Nordl. 2) nøiagtig, akkurat. Helg. Namd. — **greinlege**, adv. ganske, aldeles. Nordl.

greinug, adj. ordentlig, nøiagtig. Trondh. (greinau).

greinutt, adj. grenet, deelt i Grene.

Greip, f. (Fl. Greipar), 1) Grebet i Haanden, Rummet imellem Fingrene (= Gripe). Trondh. G. N. greip. Ogsaa om den indvendige Haandflade (= Love); ligesaa om Forstykket i en Handske. Ork. — 2) Greb, Gaffel, Redskab hvormed man optager Tang, Muld eller Møg. Taregreip, Moldgreip. Ogsaa en Grebfuld, saa meget som man kan holde paa en Greb. Hertil: **Greipa(r)-jark**, m. Tværtræ i en Greb. Sdm. **Grei-**

parskaft, n. Grebskaft. **Greipartaag**, f. en af Armene paa en Greb.
greipa, v. n. (ar), gramse, gribe efter noget med udspærrede Fingre.
Greiping, f. Gramsen, Famlen.
Greipneve (e'), m. en Haandfuld (= Griping). „Greipnæva", Solør, Østerd.
Greipreka (e'), f. en Greb, Muldgreb. (Modsat Bladreka). „Greiprukn", Ork.
greis, adj. utæt, tyndt staaende, adspredt. Hall. Vald. Jf. grisen, Grisa.
greiska, s. greidska.
greist, adv. tyndt, adspredt. Vald.
greistent, adj. = gristent. Hall.
Greive, m. en Greve. Nogle St. Grøyve. G. N. greifi (Ang. geréfa, Ght. grafo). **Greivedøme**, n. Grevestand; ogsaa et Grevskab. Oftere **Greivskap**, n.
grem (græmm), adj. grim, hæslig. Jæd. Jf. gremmeleg.
gremja, v. a. (grem, grambe, gramt), klage, beklage (sig). „Han græm'e seg fyre dæ". Nfj. Sfj. Paa Sdm. gramma. Vel egentl. bekymre. G. N. gremja (gramdi): forbitre. Jf. gram. — Ellers brugt i en anden Form: **gremma** (er, de) seg, el. **gremmast**, ɔ: græmmes, bære lønlig Sorg.
Gremme, n. Harme, Fortrydelse. Ogsaa udtalt Græme. Tel. (Vinje). Ellers i Formen „Gremmelse", n. om en lønlig Sorg.
gremmeleg, adj. barsk, bitter. Ein gremmeleg Kulde. Tel. Oftere adv. f. Ex. „gremmele' kaldt".
Gren (e'), n. 1, Hule, Hul, som er Tilholdssted for et Dyr (saasom Ulv, Ræv eller Odder). Sæt. Tel. Gbr. Nordl. Sædvanlig udtalt „Græn"; i Nordl. ogsaa overgaaet til **Grein**, f. G. N. gren, n. Jf. Hide.
Gren (e'), n. 2, Griin, Fordreining af Ansigtet. (Af grenja). Hard. „Græn".
Gren (e'), f. 1) et Tæppe; s. Grenja. 2) en tynd Sky. Voss. Maaskee rettere Græn, jf. Græma.
Grend, f. 1) Nabolag, Naboskab. (Af Granne). Alm. G. N. grend. — 2) en Række af Gaarde, et Bygdelag. Tel.
Grendarfolk, n. Folk af Naboskabet. Ligesaa **Grendarborn**, **Grendargutar** og flere, som ogsaa kan betegne Folk som ere komne fra samme Egn eller Bygd. (Sædv. Grenda-).
Grendarhat, n. Had imellem Naboer. „Grendahat", B. Stift.
Grendarlag, n. Selskab af Nabofolk; ogs. Naboskab.
grendhævd, adj. tilladelig i Naboskabet. „Dei æ'kje grendhævde": de kunne ikke taales i Naboskabet, f. Ex. om Huusdyr som gjøre Skade. Sogn. Vel egentlig grendhæv; jf. grannhæv.
Grendskap, m. Naboskab. Sjelden.
grendt, adj. bebygget. Kun sammensat: tettgrendt, tunngrendt, og flere.
grenja, v. n. (ar), grine, fordreie Ansigtet; ogsaa fnise, lee haanlig. Hard. og flere. (Afvig. **grena**, Num.). Sv. gränja. Jf. G. N. grenja, brøle, skrige. — Hertil **Gren** (Græn), n. og **Grenjing**, f. Grinen, Grimaser.
Grenja, f. et Tæppe. J Hard. et Sengetæppe, et Slags flosset Aaklæde. Paa Sdm. **Grenje**, om et Stykke tyndt og grovt Tøi. J Nordl. **Græn** og **Grein**, om et grovt Uldtæppe. J Skrifter anført som „Grene".
Grensa, f. 1) Grændse. (Sjelden). 2) Egn, Landskab, District. Paa desse Grensom: i denne Egn. Meget brugl. J denne Betydning tillempet efter „Grend". Ordet er ellers tydsk, og selv i Tydsken et nyere Ord af slavisk Herkomst (s. Grimm, Gr. 2, 220. Weigand 1, 457).
grenska, v. n. (ar), granske, forske, studere. B. Stift.
Grep, s. Grip. **Grepe**, s. Gripe.
Greplyng, n. en liden Buskvært, Azalea procumbens. Num. (Sv. krepling).
Greppa, f. Røre, Blanding. Tel.
Gresa, s. Grisa. **gresen**, s. grisen.
gresk, adj. usædvanlig; udmærket, ypperlig. Rbg. Vald. Gbr. Nogle St. **grisk**. (Maaskee gridsk). J Tel. „greskjeleg": forfærdelig. Jf. Grysk.
gret (ee), imperf. s. graata.
Gretla, s. Greidsla.
Grett, m. 1) Vrantenhed, ondt Lune. 2) en vranten Person.
gretta, v. n. (er, e), knurre, være vranten. Rbg. G. N. grettast: grine.
gretten, adj. vranten, ærgerlig stemt; lidt stødt eller misfornøiet. Temmelig alm. J svenske Dial. grätten. Jsl. grettinn: barsk. (Haldorson).
Grev (e'), n. 1) Hakke, Redskab til at grave med. Alm. men sædvanlig udtalt „Græv". G. N. gref (gen. pl. grefja). Sv. Dial. gräv. — 2) Hage paa en Hestesko. Jf. grevja. J Smaal. kun om Hagen paa den forreste Side. — 3) en ringe, skrøbelig Ting (= Brot, Skrap). Ofte i Spøg, f. Ex. „Kjæringegræv'e": den Stakkels Kjærling.
grevja, v. a. (ar), sætte Hager paa (en Hestesko). Solør og fl. (Viser at Roden egentlig har „e" og ikke „æ").
Grevling (Grævling), m. s. Svintoks.
grevsetja, v. a. forsyne med Hager (= grevja). „græusleta", Smaal. Particip: **grevsett** (= grevjad).
Grevskaft, n. Skaft paa en Hakke.
Grevsko, m. Jernsko med Hager. Hertil **grevskodd**: skarpskoet.
gribba (seg), v. a. (ar), fordreie Ansigtet, gjøre sig stygg eller bister. Hall.
gribben, adj. grim, grovladen, som har grove Ansigtstræk. Hall. Sdm.

Gribbing, m. grim el. bister Person. Ogs. kaldet **Gribb,** m. og **Gribba,** f. Hall.
Grid (i'), n. see Gred.
Gridd (ii), f. Travlhed, Skyndsomhed; det at man begynder tidlig, er tidlig ude. Ork. Guldalen. Vel egentl. Grid, see gridug. Isl. gríd, Heftighed.
gridsk (?), adj. gridsk, begjærlig. Oftere i Betydn. dygtig, stor, prægtig (ligesom gresk og grusk).
gridug, adj. flittig, travl, skyndsom; især: som er tidlig paa Færde, begynder tidlig om Morgenen. Meget brugl. i Formen **griug,** Opl. (Vald. Gbr. Østerd. og fl.), **griau,** Trondh. Paa Sdm. **griddig,** tildeels med Begreb af Gjerrighed. Jf. Gridd.
[**Griffel,** m. en Griffel.
Grilla, f. Grille, fix Idee. (Forklares af Lat. gryllus: Græshoppe).
grilla, v. n. (ar), foresvæve, staae En for Hovedet. Eg veit ikkje kvat som grillar i honom: hvad for underlige Tanker han har faaet. (B. Stift).
grillutt, adj. som har Griller eller underlige Indbildninger.
grim (i'), el. **grimm,** adj. vred, forbitret. (Meddeelt som brugl. i Nordland). G. N. grimmr, hvoraf grimmast: forbitres; grimd: Forbitrelse, Grusomhed. Sv. grym: grusom. Eng. grim: skrækkelig. Ellers et forbunklet Ord, jf. grem og grum.
Grim (ii), m. Vandvætte, Flod-Genius. Oftere Fossegrim. Tel. Er ellers et gammelt Mandsnavn med dunkel Betydning (maaskee: bedækket, hjelmbærende). Saaledes: Arngrim (Angrim), Asgrim, Hallgrim, Steingrim, Torgrim.
Grima (ii), f. 1) Karm, Fading, Ramme; især en simpel Sengkarm, som lettelig kan flyttes fra et Sted til et andet. Hall. Sogn. — 2) det nederste Stokkelag i en Bygning, de fire Grundstokke (Svillar). Hall. Ogsaa et Stokkelag omkring et Ildsted. Tel. I Vinje: **Grema** (ee). — 3) en Hob af sammenbundne Tømmerstokke paa Vandet; en liden Tømmerflaade. Østl. — 4) en Lap, Flik, Bod paa en Revne i Overlæderet paa Sko eller Støvler. Mere alm. (Rbg. Berg. Nordl.). — 5) Grime (til en Hest), Nakkebaand med en Løkke tværs over Kjæverne. Alm. Sv. grimma. — 6) Streg eller Stribe over Ansigtet, en Flæk, f. Ex. af Kul. Tel. Ogsaa i svenske og danske Dial. Eng. grime, Smuds. G. N. gríma, en Maske, ogs. en Hjelm.
grima, v. a. (ar), 1) lægge Grime paa (en Hest). — 2) flikke Sko eller Støvler paa Overlæderet. — 3) sætte Striber paa. Grima seg ut: tilsmudse sig i Ansigtet.
Grimestokk, m. Grundstok; s. Grima, 2.
grimutt, adj. stribet i Ansigtet, af Kul el. Smuds. Tel. Hall. og fl. Sv. grimet, grimig (Rietz 212).
Grin (ii), m. 1) Griin, Fordreining eller Rynkning i Ansigtet; ogsaa en vred Mine, et Tegn paa Uvillie. — 2) Barskhed i Luften, ublidt Veir. — 3) en barsk og vranten Person, En som let bliver vred. Ogsaa i Formen **Grinar.**
grina (ii), v. n. (**grin, grein, grinet,** i'), grine, fordreie eller rynke Ansigtet, som f. Ex. naar man smager paa noget suurt. Sv. grina. Han grin ikkje fyre det (el. aat det): det anfægter ham ikke; el. det er ham ikke saa ganske ukjært. Han gjekk der og grein, o: knurrede, yttrede sin Uvillie. Ogsaa: hænge med Læberne, flæbe, græde. Grina og graata. Sjeldnere om at lee, nemlig om Haanlatter med gabende Mund. (Mandal). Jf. grenja. Uegentlig om Vinden: blæse lidt, saa at Søen graaner. Ryf. Ellers om Luften: være ublid, true med Uveir.
grinall, adj. 1) grinende, vranten, barsk. B. Stift. Nogle St. **grinen.** — 2) om Luften: ublid, truende med Uveir. Sdm.
Grind, f. (Fl. **Grindar**), Ramme; Gitterværk. I Særdeleshed: 1) Gitterport, Gjærde-Led; sædvanlig dannet som en bred Stige, bestaaende af fire eller fem Tværsjele (Rimar) med et Par oprette Stolper (Okar). Alm. G. N. grind; Sv. grind. — 2) Skranke, Gitter som omgiver et Rum; især en Ramme af Stænger eller Fjele til at omgive Læsset paa Slæder og Vogne. Østl. — 3) Ramme, hvorover noget udspændes. Linegrind, Snøregrind, Badgrind. Jf. ogsaa Vevgrind. — 4) Underbygning, Skelet; ogsaa Karm, Indfatning, omsluttende Ramme. Husgrind, Lødegrind, Beingrind, Ljoregrind, Skjaagrind. — 5) et Gjærde, en Fold eller Kreds af Grinder for Kreature. Tel. Nordl. (s. Grindgang). Jf. Kvalgrind.
grinda, v. n. (ar), danne et Gjærde af sammenbundne Grinder. Tel. Ogsaa: omgjærde el. afstænge et Rum.
grindfara, v. a. s. grindganga.
Grindgang, m. den Brug at holde Kreaturene i en Flyttefold (s. Grindgjerde) og efterhaanden flytte Folden til andre Steder, for at flere Jordstykker kunne blive opgjødede. Nordl.
grindganga (grindgaa), v. a. gjøde Jorden ved Grindgang. Nordl. Hedder ogs. **grindfara.** Trondh.
Grindgjerde, n. en Række af sammenbundne Grinder; en Flyttefold, hvori Kreature drives sammen. Nordenfjelds kaldet: **Grindar,** pl. I Tel. „Grinderei" (Grindreid), f. om en sammenhørende Række af Grinder, sædvanlig 12 Stykker.
Grindkass, m. et lidet Læs, som ikke rækker op over „Grinderne" paa Slæden. Smaal.
Grindkval, m. et Slags mindre Hval, som gaar i tætte Stimer. Jf. Kvalgrind. Egentlig færøisk.
Grindled, n. Led med en Grind, som kan

lukkes op. (Modsat Skutulled). Østl.

Grindreid, s. Grindgjerde.

Grindrim (i'), f. en af Tværfjelene i en Grind. I B. Stift: **Grindar=rim.**

Grindsag, f. almindelig Vedsav, som er fæstet i en Ramme og holdes udspændt ved en Snor. Søndenfjelds.

Grindstol, m. Stol med sammensat Ryg, i Form af et Gitter. (Modsat Kubbestol, og fl.). I Tel. Grindestol.

Grindstolpe, m. Stolpe, hvori en Grind har sine Hængsler.

grinen, s. grinall. **Gring**, s. Gredung.

Grining, f. Grinen, barske Miner.

grinutt, adj. barsk, ublid; ogsaa vranten, knurvorn.

Grip (i'), n. 1) Greb, Griben; ogs. Maade at gribe paa, Snit, Maneer. (Handgrip). Sjeldnere figurlig: Begreb, Skjøn. Eg fekk ikkje Grip i det. — 2) Sted, Punkt som er paagrebet eller viser Spor af en Gribning. — 3) et Slags Sygdom, fordum anseet som opkommen ved Berørelse af Gjenfærd eller Vætter. Daudinggrip, Trollgrip.

Grip (i'), m. (?), see følg.

gripa (i'), adj. dygtig, fortræffelig, ypperlig. Mest søndenfjelds (ogsaa udt. grepa). Ein gripa Gamp. Ein gripa Gut. Vistnok en Genitivform af G. N. gripr, en Kostbarhed, god Eiendeel. (Jf. muna, eigna, fagna). Isl. gripa madr: en flink Mand (Haldorson). Ogsaa i Formen **gripaleg** (vel egentlig griparleg). Tel. Hall. — Hertil ogsaa et Verbum: **gripa seg** (grepa se), o: bryste sig, hovere. Hall.

gripa (ii), v. a. (**grip, greip, gripet**, i'), 1) gribe, tage, faae fat paa. G. N. grípa. Jf. triva (som tildeels er mere brugeligt). — 2) omfatte, naae omkring med Fingrene eller Hænderne. Det var so tjukt, at eg kunde ikkje gripa det. — 3) i Forbind. **gripa til:** foretage sig, forsøge. Ein veit ikkje kvat ein skal gripa til.

gripande, adj. som man kan gribe eller omfatte med Haanden.

Gripe (i'), m. 1) Grebet i Haanden; Rummet imellem Tommelfingeren og de andre Fingre. Nogle St. Greip. — 2) en Haandfuld (= Griping).

gripen (i'), part. greben, tagen.

Griping (i'), m. en Haandfuld, saa meget som man kan holde mellem Fingrene. B. Stift, Gbr. og fl. Nogle St. **Gripung**, og **Gripe**. Jf. Kremming.

Gris (ii), m. (Fl. Griser), 1) Griis, Unge af Sviin. Indh. (Ellers alm. Grisunge, Smaagris). G. N. griss. — 2) Sviin; uden Hensyn til Alder. Næsten alm. Som Lokkeord bruges ofte en afvigende Form „Gis" (med haardt g). — 3) som Øgenavn med Begreb af Skjødesløshed, Ureenlighed, eller ogsaa Vrantenhed. **Griser** (Fl.) er ogsaa et Navn paa Hyben=Kjerner. B. Stift. — Hertil: **Grisebol**, n. Leiested for Sviin. **Grisebust**, f. Svinebørste. **Grisebøle**, n. Grisekuld. **Griseferd** (fær), f. sviinsk Adfærd. **Grisehus**, n. Svinesti. **Griseletre** (e'), n. s. Letre. **Griseskap**, n. Svineskikkelse. **Griseslag**, n. Race af Sviin. **Grisetonn**, f. Huggetand af Sviin.

grisa (1), v. n. (ar), 1) faae Unger, om Soen. 2) søle eller rode som Sviin.

grisa (2), v. n. (er, te), grine, vrænge Munden, el. vise Tænderne (= glisa). Tel.

Grisa (i'), f. Sted hvor noget staar tyndt eller adspredt; et hullet eller noget gjennemsigtigt Punkt, f. Ex. i Tøi som er løselig vævet. „Griso" (el. Greso), Valders. I Hall. Glesu. S. grisen.

Grisaugo, pl. s. grisøygd.

griseleg, adj. sviinsk, sviinagtig.

grisen (i'), adj. grov, utæt, hullet; f. Ex. om Vævning, Fletninger, Kurve og desl. Mange St. (Tel. Hall. Berg. Nordl.), tildeels udtalt gresen. Isl. grisinn (Haldorson). Falder nær sammen med greis, glisen og gisen, og synes at være Particip af et Verbum.

grisgrendt (i'), adj. tyndt bebygget. Østerd. (greesgrænt).

grisja (i'), v. a. (ar), udsprede tyndt, sætte noget spredt. Hall.

Grisl (i'), f. Grissel, Skovl hvormed Brød lægges i Bagerovnen. Sv. grissel. I Nordl. Griksel (?).

grisla (i'), v. a. (ar), 1) udsprede tyndt (= grisja). Tel. — 2) lægge Brød i Ovnen (s. Grisl). Ogsaa: opvarme Brød ved at holde det over Gløder. Afvig. **griksla**, Trondh. Nordl. — 3) v. n. sysle, bestille noget; ogsaa: støie, buldre, tumle. B. Stift, Hall. — I Vald. kan grisla ogsaa betyde: korse, sætte Kors paa.

Grisle, n. Riis, Kvisteved. Hall.

grisna (i'), v. n. (ar), blive tynd eller utæt (grisen). Tel. Hall. og fl.

Grisotta (oo), f. en meget tidlig Morgenstund; en tidlig Opstaaen. B. Stift, Østl. (Forklaret deraf, at man staar tidlig op, naar man skal slagte Sviin).

gristent (i'), adj. s. gistent.

grisøygd, adj. smaaøiet, smal i Øinene; i Spøg om En, som er meget søvnig, som faar „Grisaugo" af Søvn.

grlug, s. gridug. **Griung**, s. Gredung.

griven (i'), s. graven.

Grjon (Grion), n. 1) Madvarer af Korn eller Meel; al Føde som tillaves af Kornet, i Modsætning til Suvl (s. d.). Brugt i forskjellig Form: **Grjoon**, Søndre Berg. **Groon**, Tel. Gbr. **Grjøn**, Hall. Vald. Sdm. **Grøn**, mere alm., **Gryn**, Østerd. — 2) Deig til at bage af, æltet Masse af Meel og Vand. B. Stift og flere. S. Grjonknoda. — 3) Gryn, afskallet Korn.

Hard. og fl. Hedder ellers: **Gryn.** Sv. gryn; G. N. grjón. Ordets Slægtskab er dunkelt.

grjona, v. n. (ar), lave Deig, ælte. Tildeels i B. Stift: grjøna, grøna.

Grjonbygd, f. = Kornbygd.

Grjon-emne, n. Deig til et enkelt Brød (el. en Leiv).

Grjonknoda (o'), f. en stor Deigklump. Nogle St. Grjønknøe, Grønknøde.

grjonlaus, adj. som ikke har Kornføde.

Grjonløysa, f. Mangel paa Korn eller Meelmad. (Grønløyse og fl.).

grjonliten, adj. fattig paa Meelmad eller Korn. „grynliten", Østerd.

Grjonmat, m. Mad af Korn, Meelmad.

Grjonsaad, f. Smule af Meelmad. Dei hadde ikkje Grjonsaad i Huset. Nogle Steder **Grønsaa.**

Grjonvara, f. Kornvarer.

Grjot (Griot), n. Steen; Steenart. Forskjellig Form: **Grjoot**, Søndre Berg. Tel. **Groot**, Tel. Gbr. **Grjøt**, Hall. Vald. **Grøt**, mere alm. G. N. grjót. Sv. gryt (stenig Jord). Sædvanlig kun om Art eller Masse med Hensyn til dens Beskaffenhed; f. Ex. D'er godt Grjot i denne Kverni. Ellers om visse særskilte Steenarter, som Blautegrjot, Flisegrjot, Brynegrjot, og fl. Jf. gryta, grytt.

Grjotberg, n. Klippe af en vis Steenart, f. Ex. Sandsteen, el. Brynesteen.

Grjotomn, m. Kakkelovn af Klæbersteen. „Grøtomn" ꝛc.

Grjotskaal, f. Skaal eller Kop af Steen.

Grjotslag, n. Steenart.

Grjotvol (o'), m. Grundstykke i en Plov (= Il). „Grjøtvøl", Hall.

grjupa (knuse), s. grupa.

Gro, f. (Fl. **Grør**), Padde, Tudse (Bufo vulgaris). Nordl. Trondh. Sdm. Gbr. Hedem. Ogsaa som Skjældsord med Begreb af Arrighed og Ondskab (da man nemlig har sagt, at Padden spruder Edder). Sv. groda. Jf. T. Kröte, som dog neppe er samme Ord, da det oprindelig har hedt kreta, el. kreda (Weigand 1, 643).

gro, v. n. (r, dde), 1) spire, skyde Spirer; om Frø, Frugt eller Rødder. Saaledes ogsaa om Korn, som spirer af Fugtighed om Høsten og derved bliver utjenligt til Mad. Jf. aala. — 2) groe, voxe; om Græs. Ogsaa: blive begroet eller græsbunden, om Jorden. Jf. tilgrodd, attergrodd. — 3) groe til, læges, helbredes; om Saar eller saarede Lemmer. Gro atter: blive heel igjen. Gro i Hop: voxe sammen. Jf. Gror og grøda. — Præsens hedder tildeels: **grør** (Sdm. Trondh.). G. N. gróa (grœr, greri, gróit).

Groblad, n. Veibred (Plantago major), anvendt som Lægedom paa Saar. Nordl. og flere. Ogsaa kaldet **Grorblad**, **Groblokka**, **Grorablokka** (B. Stift). Sv. groblad. Ellers Lækjeblad, Lækjeblokka og fl.

grodd, part. tilgroet, lægt. Jf. groen.

Grode (Groe) m. 1) Vært, Vegetation. Tel. (Landst. 795). G. N. gródi. — 2) en Græsplan, Grønning, f. Ex. i et Fjeld. Trondh. (Selbu). Andre St. **Grøde**, n. Jf. Gror.

Grodigra, s. Grorsykja.

Groe, s. Graae og Grode.

groen, adj. 1) spiret, som har skudt Spirer; især om Korn, som er fordærvet ved at spire i Utide. Groet Korn. — 2) groet, tilgroet, tilvoxen. (Egentlig et Particip af gro). En Ko siges at være groen (groa), naar den har stor Vanskelighed for at kalve. B. Stift.

Grofs (o'), f. en Klippehule, Grav, Huulning med bratte Sider. Nordre Berg.

grofsutt (-ett), adj. ujævn, fuld af Huller. Afvig. **gruffa(d)** og **kroffen**. Trondh.

Grofte (o'), m. Bregne (Filix). Nordl. Ogsaa **Grofs**, Indh. (Stod). Ellers: Burkne; Telg, Lok og fl.

Grohold, n. Kjød med Hensyn til Bekvemhed for Helbredelse. Han heve eit godt Grohold: han har et Kjød som er let at læge, hans Saar ere snart lægte. B. Stift, Nordl. og fl. Paa Østl. oftere: Grokjøt.

Groing, f. Groen; s. Gror.

Grojadar, m. en tilvoxende Kant omkring et Skaar paa et Træ. „Gro-jar", Hall. og flere.

Grokjøt, n. s. Grohold.

Gron (oo), n. s. Grjon.

Gron (o'), f. 1, Gran; s. Gran.

Gron (o'), f. 2, Mule, Læber, paa Dyr. Sogn, Voss. (Udtalt med tydeligt aabent „o", medens enkelte lignende Ord faae reent „aa", som: Faan, Laan, Maan). G. N. grön, pl. granar. Paa Sdm. bruges Ordet kun i Fleertal: **Grane(r)**, f. Ex. „Katten sleikje Graninne" (slikker sig om Munden).

Grop (o'), n. 1) grovt Meel, grovmalet eller gruttet Korn; ogsaa ellers om en kornet Masse. Østl. Nordl. Af grupa, graup. — 2) Udhuling, Udgravning, især af Vand i Jorden; s. gropa. B. Stift. Jf. Telegrop.

Grop (oo), f. 1) en udskaaren Fals (= Graup, Grøpping). Smaal. — 2) en liden Hule eller Fordybning i Jorden. Nordl. Trondh. Østerd. (Sv. grop). I Østerd. med Fleertal **Grøper.** I Gbr. med Formen **Gropo**, som forudsætter et ældre Gropa (o').

grop, adj. s. grov.

gropa (o'), v. a. (ar), 1) opgrave, udhule Grunden; om Vandet i Elve og Bække. B. Stift. Jf. aura, øyra. — 2) udskjære, false; s. grøypa. — 3) grutte, male grovt (= grupa, grøypa). Østl. tildeels udtalt: grøpa.

gropen (o'), part. grovmalet; s. grupa.

Grophol (o', o'), n. 1) det samme som Groprom. 2) en Ordgyder.
Groping (o'), f. Udhuulning i Grunden.
gropna (o'), v. n. (ar), opløses, blive skjør og blød; om Iis eller Tele. B. Stift.
Groprom (o', oo), n. det indre og aabnere Rum i en Kvern, hvor Kornet først bliver kløvet eller knuust. Nordre Berg.
Gropsaald (o'), n. egentl. et grovt Sold; sædvanlig: en Ordgyder, Skvaldrer (ligesom Grophol). Sdm.
groputt (oo), adj. ujævn, fuld af Huulninger. Trondh. (grovaatt).
Gror (oo), m. 1) Spiren, det at Frø eller Korn begynder at skyde Spirer. Det kjem Gror i Kornet. Kornet fær Skade av Gror (neml. naar det spirer af Fugtighed om Høsten). — 2) Vært, Groen, Græsvært. Nogle St. „Gro", vel egentl. for Grod, eller Groder (G. N. gródr); jf. Grode og Grøde. (Sv. grodd: Spire). — 3) Groen i Kjød, det at et Saar læges. — 4) noget groet, opvoret; især nyvoret Græs. Ganga paa Groren (om Fæ). Kui er sjuk av Groren (s. Grorsykja). Ogsaa om Spirer paa Frugt og Korn (= Aal). — 5) Benævnelse paa adskillige Værter, især Vandværter. Gror i Sjoen; Sjogror, Vatsgror.
Grorblokka, f. s. Groblad.
grorlaus, adj. værtløs; om Jord, hvorpaa intet vorer.
grorsam, adj. frugtbar. (Sjelden).
Grorsmak, m. Afsmag i Mad af Korn, som har spiret.
Grorsykja, f. Mavesygdom el. Bugløb, som angriber Køerne efter graadig Nydelse af det nyspirede Græs om Vaaren. Saaledes ogsaa **Grordigra**, f. og **Grorstyrda** (y'), f. om Opblæsning og Lamhed af samme Aarsag. I Hall. Grodigra, Grostøra.
Grorveder (-veer), n. Veir som er gunstigt for Græsſets Vært. Ogsaa i Formen **Groveder** (Groveer). Paa Sdm. Groslaveer. (ltl).
groskiten (i'), adj. gjennemskidden, ligesom tilgroet med Smuds. Sdm.
Grostøra, f. Grorsykja.
Grot, **Grotberg** og fl., f. Grjot.
grotta (oo), v. n. prale, skryde. Smaal.
grotta (o'), v. a. (ar), rette paa Axelblokken (Grotten) i en Kvern, udvide den ved Kiler, naar den bliver forslidt. „grøtta", Sdm.
Grotte (o'), m. Axelblok i en Møllesteen; rundt Træstykke, som omgiver Axeltappen og udfylder Hullet i Midten af Underkvernen (Understenen). Brugl. i Formen: **Grotte**, Shl. Sfj. Nordl. **Grautte**, Indr. **Graatte**, Ork. **Grøtte**, Sdm. og flere. G. N. grotti, Kvern (?); jf. Grottasöngr i Edda. En Kvern siges at „leka i Grotten", naar Blokken er forslidt, saa at enkelte Korn falde ned imellem denne og Axelen.
Grov (oo), f. (Fl. **Grøver**), Bæk, Vandstrøm; egentlig Bækkeleie, den Rende som Vandet har gravet sig i Jorden. Hall. Sogn, Sfj. Sdm. Ndm. (Jf. Bekk). G. N. gróf (?). Hertil: **Grovarbarde** (Grovabare), m. Bækkebred. **Grovardrag**, n. Bækkeløb. **Grovarsikla**, f. en meget liden Bæk.
Grov (o'), f. 1) en udgravet Hule i Jorden, en liden Kjælder. Tel. Sdm. og fl. — 2) en Grav (til Liig). Sogn, Voss. Ellers alm. **Grav**. G. N. gröf. — 3) en naturlig Sænkning eller Huulning i Jorden (= Dokk, Hola). Ork. Nogle St. **Grøv**. Hallingdal.
grov (o'), adj. 1) grov, grovkornet, bestaaende af store Dele. Grovt Mjøl, Salt, Hagl. Ein grov Kamb. Ei grov Fil, ɔc. Ogsaa: ru, haard, ujævn; f. Ex. om Tøi eller Papir. (Modsat: fin). Eit grovt Saald (storhullet). Grovt Arbeid (simpelt og haardt). — 2) tyk, svær, plump; f. Ex. om Haar, Traad, Garn; Rødder, Ved. (Modsat: grann). — 3) dyb, omtrent som Vas; om Lyd eller Stemme. Grovt Maal: Basstemme. Modsat grann. — 4) drøi, svær, storartet. Det var grove Ting: noget drøit, stort, forfærdeligt. Jf. ei grov Lygn, Synd, og fl. — 5) fræk, ublu, uhøvisk. Grov Tale; ein grov Munn, o. s. v. — Ordet lyder tildeels „groov"; en anden Form er **grop** (oo), Nordl. Indh. Ligningsformerne paa nogle St. **grøvre**, **grøvst**. (Sogn, Tel.). Egentlig et nyere Ord (det tydske grob), men findes dog allerede i Skrifter fra det 15de Aarhundrede.
Grovberkja, f. Træ med grov og tyk Bark. Hall.
grovhærd, adj. stridhaaret, børstet.
grovlagd, adj. sammensat af grove eller tykke Dele.
grovleg, adj. noget grov. — **grovlege**, adv. grovelig, grovt.
Grovleike, m. Grovhed, Tykkelse.
grovleitt, adj. grovladen; omtr. som „storslegen". Tel. og fl.
grovlødd, adj. graadig, slugen (vel egentl. storhalset). Ork.
grovmalen, adj. grovt malet.
grovmynt, adj. grov i Talen. Tel. Hedder ogs. **grovtalande**; i Hall. **grovsvallug**.
grovmælt, adj. som har dyb Stemme, Basstemme. Modsat grannmælt.
grovna, v. n. (ar), blive grovere.
Grovskap, m. Grovhed, Plumphed.
Grovsmid (i'), m. Grovsmed.
grovspokjen, adj. dristig, forvoven; ogsaa: farlig. B. Stift.
grovstilt, adj. om Bøger med stor Skrift. (I Hall. grovstigla).
grovtent, adj. stortandet; f. Ex. om en Sav.

Gru, f. s. Gruv. **Grua**, f. s. Gruva.
Grubba, f. en Huulning i Jorden. Hard. Ellers: Grop, Grofs, Grumma, Grupla.
grubbutt, adj. hullet, fuld af Huulninger (groputt, stauputt). Hard.
grudda, s. grunda. **gruffa**, s. groffutt.
Grugg, n. Grums, Bærme, Bundfald. Berg. Nordl. og fl. (Isl. grugg). Paa Sdm. **Krugg**; i Buskr. **Grudd** (?). Ellers: Grut, Gragse, Dragse, Gurm, Korg, Kur.
gruggast, v. n. blive grumset.
gruggutt, adj. grumset, blandet med Bærme. Hedder ogsaa **gruggen** (gruggjen).
grum (u'), adj. stolt, prunkende, prægtig; ogsaa: ypperlig, fortræffelig. Berg. Trondh. Nordl. Østl. Noget lignende ogsaa i svenske og danske Dial. Vel egentl. heftig, voldsom, ligesom D. grum, Sv. grym; G. N. grimmr. Jf. grus og glup.
Grumma, f. Hul, Hule, brat Fordybning i Jorden. Hall. Jf. Grubba.
grumt, adv. ypperligt; ogsaa: drøit, ret meget. Det var ikkje grumt lenge det stod paa. B. Stift.
gruna (u'), v. n. (ar), gjøre sig Gisninger, have visse Formodninger; tvivle om, eller frygte for noget (s. Grune); ogsaa: grunde, tænke, spekulere. Eg grunar paa kven som heve gjort det. Kvat er det du grunar paa? Hard. Sæt. Tel. Hall. G. N. gruna: tykkes, synes; ogs. formode. I svenske Dial. gruna: formode; ogs. spekulere (Rietz 215).
grunda, v. n. (ar), grunde, spekulere, tænke meget paa en Ting. Sv. grunda; ogsaa Isl. (Haldorson). Ogsaa i anden Form: **grudda**, Hall. Jf. gruna.
grundig, adj. grundig, gjennemtænkt, gaaende tilbunds. (Altid med „nd"; jf. Grunn).
Grunding, f. Grublen, Spekulering.
Grune (u'), m. Formodning, Gisning; ogs. Grublen. Tel. (tildeels Grone). G. N. grunr.
Grung, m. s. Gredung.
Grunk, m. dunkel Yttring, Hentydning, Formodning. Eg fekk høyra ein Grunk um det. Søndre Berg. Nordl. og fl. Andre St. Glunk; jf. Grymt.
grunka, v. n. (ar), yttre sig dunkelt eller forsigtigt, ymte om, hentyde paa noget. Dei grunka um det, el. paa det. Sogn, Smaal. og fl. Nogle St. **glunka** (Hall. og fl.). Sv. Dial. grunka; ogs. glunka (Rietz 216). Jf. gruna.
Grunn, m. (og n.), 1) Grund; Bund i Vandet; ligesaa om Bund i Jorden, f. Ex. Berggrunn, Sandgrunn, Leirgrunn. I denne Betydn. tildeels Neutrum. Radt ned paa Grunnet. Han kjem køyrande, so det skjelv Grunnet. G. N. grunn, n. og grunnr, m. (ogsaa grund, f. om Jorden). — 2) Jord, Jordeiendom. Med Gard og Grunn. Paa vaar Grunn. Paa annan Manns Grunn. — 3) Underlag, Grundlag; Bund i Tøi o. s. v. Ogsaa: Ophav, Aarsag, Bevæggrund; sjeldnere om Beviisgrund, Argument. — Til Grunns: til Bunden, heelt igjennem; ogsaa til Grunde. Sjeldnere: til Grunnar. (Tel.).
grunn, adj. grund, udyb; om Vand med liden Dybde, eller Marker med tyndt Jordlag. Afvig. **grynn**, Sdm. og fl. G. N. grunnr. Heraf grynna, grynnast.
grunna, v. a. og n. (ar), grunde, lægge Grundlag til noget; gjøre den første Overstrygning med Farve (Maling), o. s. v.
Grunnaal, f. s. Tangnaal.
Grunn-aat, n. Smaadyr i Vandet.
Grunnbrot (o'), n. Brændinger i grund Sø; det Tilfælde at Søen ved Brydningen bliver oprørt lige til Grunden.
Grunndill, m. Sei-Yngel; s. Dill.
Grunne, m. grundt Sted i Vandet (= Grunning). Rbg. Vald.
Grunneigar, m. Grundeier.
grunnfast, adj. grundfast, rodfæstet.
grunnfesta, v. a. (er, e), grundfæste.
Grunnfisk, m. Fisk som kun opholder sig paa Bunden.
Grunnfrelse, n. Grundleie, Fæste paa Jord eller Grund. Nordl. (Lof.).
grunnfrosen (o'), adj. bundfrossen.
grunngod, adj. god heelt igjennem.
grunngraven, opgravet til Grunden.
grunnheil, adj. heel i Grunden.
Grunning, f. Grunding, Grundlag.
Grunning, m. et grundt Sted; en Vig med meget grundt Vand. Jf. Grunne og Grynna.
grunnkjend, adj. bekjendt med Grundene i et Farvand; ogsaa: grundig bevandret.
grunnklaar, adj. klar til Grunden.
Grunnlad, n. Grundsteen eller Muur under en Træbygning. Nordl.
Grunnlag, n. Grundlag; Underlag.
grunnlaus, adj. grundløs; ugrundet.
Grunnleiga, f. Grundleie.
Grunnleike, m. Grundhed, liden Dybde.
Grunnlende, n. Mark med tyndt Jordlag; grund Jord.
grunnlendt, adj. om Marker med tyndt Jordlag. Modsat djuplendt.
Grunnlog (o'), f. Grundlov.
Grunnmaal, n. 1) Dybdemaal. — 2) en passende Afstand fra Grunden. Taka Grunnmaal: trække Fiskesnøret noget op, for at Angelen ikke skal ligge paa Bunden. Nogle St. kaldet Grunnslo(d).
Grunnmoder (-mor), f. 1) den største Bølge i en vis Bølgerække. Nordl. (Lof.). — 2) Undersø, Bevægelse i Vandet ved Bunden (= Grunnstøyt). Ogsaa meddeelt i Formen „Grunnmoa". (Nordl.). — 3) Fiskemoder, en fabelagtig stor Fisk. Helg.
Grunnmur, m. Grundmuur.
Grunnraas, f. det Strøg, hvori de store Fiskestimer strømme frem. Nordl.
grunnrik, adj. grundrig, meget rig.

Grunnsetning, f. Grundsætning.
grunnsjoad, adj. om et Søstykke med liden Dybde.
Grunnskatt, m. Skat af Grund el. Jord.
Grunnskida, f. Grundstok under en Kverne-Axel (Kvernkall). B. Stift. Ogsaa kaldet **Grunnslaa**, f. Gbr. **Grunntoska**, f. Valders.
Grunnskot (o'), n. 1) Grundskud. 2) den nederste Kant paa Fiskegarn.
Grunnskrift, f. Grundskrift, Original.
Grunnslaa, f. s. Grunnskida.
Grunnslod (-slo), f. 1) Grundsnoren i en Fiskeline; det Snøre hvortil Anglerne ere fæstede. Nordl. 2) s. Grunnmaal.
Grunnsog (o'), n. smaa Søddyr, som tære paa Fisken i Garnene. Sfj. og fl.
grunnstolen (o'), adj. grovelig bestjaalet, ruineret ved Tyverie. B. Stift.
Grunnstein, m. Grundsteen.
grunnstød, adj. sikker, grundfast.
Grunnstøyt, m. 1) Grundstød. 2) Undersø, stærk Bevægelse i Dybet efter en Storm. B. Stift.
Grunntanke, m. Grundtanke.
Grunntog (o'), n. Grundtoug til et Fiskevod.
Grunntoska (o'), f. s. Grunnskida.
Grunnung, m. Smaatorsk (= Taretorsk). Jæd. Isl. grunnungr (?).
Grunnvatn, n. Grundvand i Eng eller Ager. Jf. Kaldvæta.
grunnvel, adv. meget vel, nøiagtigt, med megen Flid.
Grunnvelting, f. Omvæltning fra Grunden; Omstyrtning.
Grunnvess, m. Trylleformular hvormed fundet Gods kan manes op fra Grunden. (I Folkesagn). Sdm.
Grunnvokster, m. Bundvæxter i Søen; Koraller o. s. v. Om større Væxter ogs. **Grunnvid** (-ve').
Grunnvoll, m. Grundvold, Underlag. G. N. grundvöllr.
grunt, adv. grundt, ikke dybt; f. Ex. pløgja for grunt.
grupa, v. a. (**gryp**, **graup**, **gropet**, o'), male grovt, knuse, skraae, grutte. Rbg. (Sæt.). Andre St. grøypa, gropa, gryppja. (Inf. grupe, ogs. grjupe). I svenske Dial. gryppa, grjopa (Rietz 213). Ordet skulde ogsaa have Betydningen: grave eller udhule, som kan sees af Afledningerne: Graup, grøypa, Grop (o'), gropa.
Gruping, f. Skraaen, Grovmaling.
Grupla (u'), f. Hul, Huulning, f. Ex. i en Vei. Hadeland. Jf. Grubba, Grofs, Grop.
gruplutt, adj. hullet, ujævn.
Grus, n. Gruus, f. Ex. af en nedbrudt Muur. Nyere Ord (?). Holl. gruis. (Det tydske Gries er Ght. grioz, vort Grjot).
grus (uu), adj. stolt, prægtig; ogs. ypperlig, fortræffelig. Hall. Nogle St. **grusk**, ligesom grisk og gresk. Jf. grum, glup.
gruseleg, adj. forfærdelig. Jf. grysjeleg.
grust (uu), adv. uhyre, overmaade.
grusta (u'), v. n. gjøre sig barsk el. streng. „Eg laut gruste ette dei", o: true el. skrubbe dem lidt. Tel. Jf. grutta.
Grut (uu), n. 1) Grums, Bærme. Rbg. Tel. Østl. (I svenske Dial. grut: Gruus). — 2) Uklarhed i Luften. Hard. (?). — 3) sammensparet Eiendom, Midler, Grunker. Smaal. Jf. Skrot, Krota, Grugg.
gruta, v. n. (ar), blive uklar. Det grutar upp: det bliver skyet. Smaal. Mere alm. er **grutast**: blive grumset, om Vand eller Vædske.
gruten, s. grututt.
Grutt (u'), Aabning, s. Glytt.
grutta, v. n. see med bistre Blik (?). Tel. (Landst. 13, 116).
grututt, adj. grumset, fuld af Bærme; ogs. om Luften: uklar, skyet. Nogle St. gruten. Hard.
Gruv, f. Forfærdelse; noget frygteligt. Det var reint ei Gruv. Mest alm. „Gru". S. gruva.
gruv, adj. ludende, nedbøiet, fremadbøiet. Tel. Hall. (I Hall. ogsaa: indadbøiet, f. Ex. om en Hammer, el. en Hakke; modsat gag). Jf. framgrytt.
gruva, v. n. og a. (ar), 1) lude, bøie sig fremad eller nedad. Tildeels: **grua**, **grua seg**. Shl. Jæd. og fl. G. N. grúfa. — 2) grue, frygte, ængstes for noget. Mest alm. grua; sjeldnere gruva, Helg. Trondh. (Sv. grufva sig).
Gruva, f. 1, nedbøiet eller nedadvendt Stilling. Kun i Forbindelsen: **aa Gruva** (aa Grue), o: nedvendt, med Brystet nedad, næsegruus. Liggja aa Gruva. Fara fram aa Gruva (falde forover). B. Stift, Østl. Ogsaa: paa Grue, Nordl., i Gruva, Hall., i Gruaa, Nhl. — G. N. á grúfu. Ogsaa i Sverige (Rietz 216).
Gruva, f. 2, Ildsted, Arne; Muurværk som omfatter Ildstedet i et Huus. Berg. Trondh. Nordl. (Jf. Aare). Ogsaa i svenske og danske Dial.
Gruva, f. 3, Grube, Malmgrube i et Bjerg. Sv. grufva. Nærmest efter det tydske Grube.
Gruvehyrna, f. Hjørne af Arnestedet.
gruveleg, adj. gruelig.
Gruvesida, f. den Side af Huset, hvor Ildstedet staar.
Gruvestein, m. Steen eller Muur foran Ildstedet.
Gruvesylv (y'), n. nyfundet Sølv fra en Sølvgrube.
gruvla (u'), v. n. (ar), rode, grave (see gryvla), ogs. gruble, grunde. Tel. Vald. (G. N. grufla: kravle).
gruvsam (uu), adj. 1) frygtsom, bange. 2) farlig, som vækker Frygt. Trondh.

gryft (for grypt), s. grypja.
gryla, v. n. (er, te), brumme, brøle med en svagere langtrukken Lyd; ogsaa grynte, dog helst om en Mellemting af Grynten og Skrig. B. Stift, Ryf. Tel. og flere. Paa Sdm. **ryle**. Noget lignende er **gryra** el. „grure" i Valders. Jf. Eng. growl.
Gryling, f. Brummen; Grynten.
grymja (y'), v. n. (grym, grumde, grumt), grynte, brumme; ogs. knurre, mukke. Hard. Jf. grymta.
Grymt (y'), m. en dunkel Yttring om, el. Hentydning til noget (= Grunk). Sdm.
grymta, v. n. (ar), ymte om, udlade sig med noget (= grunka). Sdm. og fl. Vel egentlig: grynte (Sv. grymta). Jf. grymja.
Gryn, n. Gryn; Grynkorn. See Grjon. Hertil **Grynkvern**, **Grynsodd**, **Gryngraut** og fl.
grynast, v. n. blive kornet.
grynen, adj. kornet, haglformig.
grynliten, s. grjonliten.
Grynna, f. Grunding, Banke, høitliggende Flade i Vandet. Af grunn, adj. Nogle St. **Grynnsla** (Grynsle), f. Hall. og fl.
grynna, v. n. (er, te), 1) naae Bunden, række tilbunds. Hall. og fl. — 2) vade møisomt i Snee eller Dynd. Berg. Nordl. Af Grunn, m.
grynnast, v. n. (est, test), blive grundere, el. mindre dyb. Det grynnest: det bliver kortere til Bunden. (Af grunn, adj.). G. N. grynnast.
Grynne, n. 1) Grund. Sjelden; s. Flaagrynne. 2) Grundside, Grundkant paa Garn eller Vod.
Grynning, f. Vaden; s. grynna, v.
Grynsla, s. Grynna.
gryp, s. grupa. — **gryp** (y'), s. grypja.
grypja, v. a. (gryp, grypte), skraae, knuse (Korn); ogsaa hakke løseligt, i grovere Stykker. B. Stift. Jf. grupa. Particip **grypt** (grupt?).
grysja, v. n. (grys, gruste), gyse, føle en Gysen, bæve (= rysja). Hall. Buskr. Smaal. og fl.
grysjeleg, adj. gyselig, forfærdelig. Hall. Jf. gruseleg. Eng. grisly; T. grauslich.
Grysk (y'), m. Gysen, Rystelse. Hall.
gryta, v. a. (er, te), kaste, slænge; især kaste sammen i en Hast. B. Stift, Nordl. Ofte i Forbind. „gryta og kasta". Vel egentl. tilkaste med Steen, ligesom G. N. grýta. Af Grjot.
Gryta, f. Gryde, Kogekar. G. N. grýta. Har vel fra først af betegnet det Slags Gryder, som ere tilhugne af Steen (Klæbersteen), altsaa af Grjot. — Hertil **Grytebenk**, m. Bænk ved Ildstedet, hvorpaa Gryder opsættes. **Grytefot**, m. Grydefod. **Grytehodda**, f. s. Hodda. **Grytepylsa**, f. et Slags Meelgrød med Kjød og Fedt. **Grytestein**, m. Klæbersteen.
gryten, adj. barsk, bister. Hall.
Gryting, f. Kasten; s. gryta, v.
grytt (yy), adj. stenig, fuld af Steen. Hall. Jf. storgrytt og attergrytt.
grytta (y'), v. aabne; s. glytta.
gryvla (y'), v. n. rode, grave. Tel. Jf. grøyvla og gruvla.
Gryvle (y'), n. en dyb Huulning i en Bæk eller Elv. Num.
Græde (Græe), m. Graadighed (= Graade). Hard. Jf. G. N. grædgi.
Græe, n. Hidsighed, Vrede. Tel. (Mo). Jf. Graae. Hertil: **græast**, v. n. yttre Tegn til Hidsighed. **græen**, adj. hidsig, vred.
Græft, s. Greft.
græla, v. n. (ar), blæse lidt (omtrent som graaa). Nordre Berg.
Græla, f. 1) en jævn og noget vedvarende Blæst paa Søen (dog ikke om stærk Vind). Shl. Sdm. Synes at have Begrebet af „graa"; jf. Graae. — 2) skyet Luft, Tykveir, især med Vind og Regn. Hard. Nordl. (?). — 3) en Person med blegt og sygeligt Udseende. Hall. Hertil **grælen**, adj. gusten, graableg.
græm, s. grem og gremja.
Græma, f. tynd Sky, lange og tynde Skystriber. Sogn, Hall. (Tildeels Græmma). Paa Voss: **Græn**, f.
græma, v. n. (er, de), gramse, gribe efter noget; ogs. drive paa, arbeide stærkt. Tel. (Vinje). Dunkelt.
Græn, n. (Hule), s. Gren.
Græn, f. s. Grenja og Græma.
Grænd, s. Grend. **Græner**, s. Gran.
græsa, v. n. (er, te), blæse koldt. Tel. (Vinje). — **græsen**, adj. kold, barsk; om Luften.
græt, s. graata.
Græv, n. s. Grev. **græv**, v. s. grava.
Grø (Grør), pl. s. Gro, f.
grøda, v. a. (er, de), 1) give Vært eller Grøde. (Lidet brugl.). **grøda seg** (el. grødast): groe, vore til. G. N. græda: faae til at groe. — 2) læge, helbrede, gjøre frisk. Mest alm. **grøa**, **grøe**; i Nfj. og Sdm. **grøde**. (G. N. græda). **grødast**: læges, blive frisk. Jf. Gror, Grode.
Grøda, f. Aarsvært, Afgrøde; især af Korn. Jf. Grøde.
grødande, adj. som kan læges.
Grødar, m. en Læge, Saarlæge.
grødd, adj. 1) groende; s. vaargrødd. 2) part. lægt, tilgroet.
Grøde, n. 1) Græsplet, Grønning imellem Klipper eller Skov. Tel. og fl. (Grøe). — 2) Vært, Aarsvært; ogsaa Indhøstning, Afgrøde. (Ellers Grøda, f.). — 3) Affom, Æt, Slægt. Vald. og fl. Jf. Ugrøde.
grøderik, adj. frugtbar, værtrig.
Grødeveder (Grøeveer), n. gunstigt Veir for Planteværten. Søndenfjelds.
Grøding, f. Lægedom, Helbredelse.
Grøn, n. (Meelmad), s. Grjon.

Grøn, f. s. Gran og Grønd.
grøn, adj. 1) grøn, græsfarvet. G. N. grœnn (grœn). 2) umoden, som ikke har faaet sin rette Farve; om Frugt. 3) vred, hidsig. Hall. Sdm. Gjera seg grøn: sætte sig op, byde Trods.
grøna, v. n. (ar), see grønt ud, vise sig i en grøn Farve. Det grønar paa Sjoen: Søen seer grønagtigt ud. Trondh. Jf. grønka.
Grønaar, n. Uaar, et Aar da Kornet ikke bliver modent.
Grønd, f. Grønhed paa Jorden, Græsdække, Græsvært. Rbg. Lyder tildeels som Grøn.
Grøn-eine, m. friske Enerkviste.
grønflekkutt, adj. grøn paa enkelte Punkter.
Grønhavre, m. umoden Havre. („Grønehævre", f. Sdm.).
grønhæsa, v. n. fortørres i grøn Tilstand el. før Modningen; om Korn. „grønheise", Telemarken.
grønka, v. n. (ar), grønnes, blive grøn; især om Jord og Skov. Ogsaa i Formen **grønkast**, og **grønast**.
grønklædd, adj. klædt i grønne Klæder.
grønleg, adj. grønlig, grønagtig.
Grønlending, m. Grønlænder.
grønlitad (i'), adj. grønfarvet.
Grønmalm, m. Korn som først voxer op om Høsten (= Sidgro). Toten.
grønmaalad, adj. grønmalet.
grønrosad, adj. malet med grønne Figurer.
grønsalta, v. a. salte Kjød noget stærkt og lade det ligge i Lage.
Grønska, f. 1) Grønhed; ogsaa en vis Umodenhed i Frugt. G. N. grœnska. — 2) en grøn Plet. — 3) grønne Værter i Vandet; grøn Tang, og deslige.
Grønske (sj), m. Grønhed, et grønt Farveskjær. Ellers ligt Grønska.
Grønskur, m. et Slags Spurv. Tel.
Grønspetta, f. den grønne Hakkespette (Picus viridis).
Grønspikke, m. = Kjøtspikke.
Grønvara, f. Grjonvara.
grønvoren (o'), adj. grønagtig.
Grønvæta, f. Kjernesaft i umodent Korn. B. Stift.
Grøp, f. Grop (o'). **Grøper**, s. Grop (oo).
grør, s. gro. — **grøs**, s. grysja.
Grøt (Steen), s. Grjot.
grøta, v. a. (er, te), faae til at græde, bringe i Graad. Alm. G. N. grœta. Grøta eit Barn: skræmme eller true det, saa at det græder. Han talade so, at han grøtte heile Aalmugen (han rørte hele Forsamlingen til Taarer).
grøteleg, adj. begrædelig, høist bedrøvelig. — **grøtelege**, adv. frygtelig, forfærdelig. „Dæ va so grøtele' stygt".
grøtt, adj. alvorlig, mørk, tankefuld. Smaal. Maaskee rettere grytt (y').
grøtta, v. n. (ar), arbeide ivrigt, flittigt. Sdm. Ellers det samme som grotta.
Grøtte, m. s. Grotte.
Grøver, pl. s. Grov. **grøvst**, s. grov.
grøypa, v. a. (er, te), 1) false, udskjære, forsyne med en Skure til Indfældning for en tilstødende Kant. Berg. Trondh. Gbr. og fl. Nærmest af Graup; jf. grupa, gropa. G. N. greypa. — 2) grutte, skraae Korn (= grupa, gryppja). Mandal, Tel. — 3) blande; især om at karde Uld saaledes at de længere og kortere Haar blive ligelig blandede. Sogn. I Østerd. **grøpe**. — Particip **grøypt**.
Grøypa, f. 1) Skure, Fals (= Grøypping). 2) Hule, Hul i Jorden. Hall.
Grøypejarn, n. Jern til at gjøre Falser eller Skurer med.
Grøyperom, n. = Groprom.
Grøypping, f. 1) Udskjæring, o. s. v. see grøypa. 2) Fals, Skure til Indfældning. Ellers Graup og Grøypa. G. N. greyping.
Grøyta, f. s. Halvgrøyta.
Grøyvl, m. Hvirvel, stærk Bevægelse i Vandet, f. Ex. af en stor Fisk eller af noget som er nedkastet. Sdm.
grøyvla, v. n. hvirvle, skvulpe stærkt.
Gubb, m. og **Gubbost**, s. Gumbe.
Gubba, f. Damp, Taage (= Gova). Nedenæs og fl.
Gubbe, m. Karl, Mand. Østerd. og flere. Ellers tildeels om fabelagtige Væsener, som Tuftegubbe, Fjøregubbe. Sv. gubbe.
Gud, m. Gud, det høieste Væsen. Kun i ubestemt Form og uden Artikel, undtagen naar man mener en hedensk Guddom. G. N. gud. Genitiv **Guds** bruges i mange Forbindelser, saasom: Guds Fred! en Hilsen naar man træder ind i et Huus. Ei Guds Gaava, om en Mængde af noget godt. Ei Guds Lukka, om en uventet Lykke, en mærkelig Hjælp i en Fare. Guds Løn! et Udtryk hvormed man takker En for en stor Hjælp. Eit Guds Ord: et Ord af gudelig Mening. (Ogsaa sammensat, s. nedenfor).
Gud (Gu), i Navne som Gudleif, Gudmund; Gudbjørg, Gudlaug, Gudrid og fl.; er vel i de fleste Tilfælde det samme som „Gunn", s. d.
Gudbarn, n. Barn i Forholdet til en af dets Faddere. Nordl. Ellers særskilt: Guddotter, f. og Gudson, m.
Guddom, m. Guddom. Ogsaa G. N.
guddomleg, adj. guddommelig.
Guddotter, s. Gudbarn.
Gudfader, m. Fadder af Mandkjøn. Hedder ogsaa **Gudsfader** (Gudsfar).
Gudlaks, m. en vis Fisk, som har nogen Lighed med Laxen. Shl. Efter Udtalen „Gudlaks" (u'), uvist om Gull-Laks eller G. N. godlax (nævnt i Edda). Efter Nilsson: Gullax, Argentina Silus.
gudlaus, adj. gudløs, hedensk.
gudleg, adj. gudelig, aandelig, religiøs. G. N. gudlegr.

Gudmoder (-mor), f. Fadder af Kvindekjøn. Hedder ogsaa **Gullmor** (som synes at være mere alm.); sjeldnere **Gudsmor**, (Hall.); **Gunnmor** (Solør).
Gudsbord, n. Alter.
Gudsgaava, f. Faddergave. Hall.
gudskapad, el. **gudskapt**, adj. skabt, tilværende. Især i Forbindelsen: kvar gudskapte Dag, ɔ: hver eneste Dag.
Gudslaan, n. Guds Gaver; Fødemidler. Mest om Korn og den deraf tillavede Mad. Nordl.
Gudsord, n. pl. Skrift eller Tale med gudeligt Indhold. Nærmest om en Text af Bibelen; et Evangelium.
Gudsteneste, f. Gudstjeneste.
Gufs (u'), f. Vindpust, Luftstrøm, Luftning. Østl. (Hall. Buskr. Smaal.).
guffa, v. n. puste, blæse lidt. Østl. Jf. guva og gova.
Guft, f. Vindpust (= Gufs). Smaal. Andre St. Gyft; jf. gyfta.
gugga, v. n. (ar), stamme, famle efter Ordene. Hall.
Gul (u'), f. Blæst, jævn og stadig Vind. Søndre Berg. Ogsaa i Formen **Gula**; s. Havgula. G. N. gola. Jf. Kul.
gul (u'), adj. gul; gulfarvet; ogsaa: moden, fuldmoden (om Korn eller Ager, i Modsætning til grøn). Afvig. **gaul**, Trondh. G. N. gulr.
gula (u'), v. n. (ar), 1, være gul, have en gul Farve. Det gular paa Aakren. Trondh. Afvig. **gaula**, Ork.
gula (u'), v. n. (ar), 2, blæse lidt, lufte. Søndre Berg. Hall. og flere. (Jf. Gul). Afvig. **gaula**, Jæd.
Gula (u'), f. en gul Plet; et gult Farveskjær. Buskr.
Gulberkja, f. Fyrretræ med frisk og gul Bark. Hall.
gulblakk, adj. bleggul, hvidgul; især om en vis Farve paa Heste. Vestenfjelds. Jf. borkutt.
gulbrun, adj. gulagtig brun.
Gulegg, n. Æggeblomme (Raude). Gbr.
gulflekkutt, adj. gulplettet.
Gulfræning, m. Slange med gulagtige Pletter. (Strøms Søndmør 1, 192). Efter Nilsson en Hugorm af Hunkjøn.
Gulføtting, m. et Slags Maage (= Ædmaare). Lofoten.
gulgrøn, adj. gulagtig grøn.
Gulhaa, m. s. Haagylling.
Gulhaar, n. pl. de store Sener paa begge Sider af Ryghvirvlerne i Dyr. Sdm.
gulhærd (-hært), adj. gulhaaret.
gulka, v. n. (ar), gylpe, kløge, lade Vædske stige op fra Maven. Maaskee alm. (Nordl. Trondh. Berg. Tel. Hall.). — **Gulking**, f. Kløgen, svagere Brækning.
Gull, n. 1) Guld (Metal). G. N. gull. — 2) et Guldsmykke. (Fingergull). Ogsaa et Kjælenavn. Kom no, Gullet mitt! — 3) Navn paa Værter med noget anseelige Blomster, saasom Blaagull, Leirgull, Marigull, Prestgull, Skjorgull. Trondh. og Nordl.
Gullband, n. Guldbaand, Guldkjæde.
Gullboste (o'), m. Løvetand (Blomst). Tel. Hall. Ndm. Indh. Ellers kaldet: Gullhauk (Ndm.), Kveldsvæva, Nattsvæva, Fivel, Haarkall og fl.
Gullbrand, m. den fjerde Finger paa Haanden. Østl. Nogle St. „Ildebrand" (Hildebrand?). Ellers et Mandsnavn, som det synes, en Form af Gudbrand.
gulleitt, adj. gulagtig at see til.
Gullekkja, f. Guldkjæde. Egentl. Gull-lekkja.
Gullgruva, f. Guldgrube.
Gullhøna, f. Guldbille; s. Gullsmid.
Gullkamb, m. Guldkam.
Gullkjedja, f. Guldkjæde. Nogle St. **Gullkjed** (kje'), n.
Gullkross, m. Guldkors.
Gullkruna, f. Guldkrone.
Gullmoder (-mor), f. s. Gudmoder.
Gullneste, n. Guldspænde. Tel.
gullrein, adj. reen som Guld, ganske reen. Ogsaa „gullende rein".
Gullring, m. Guldring.
Gullsko, m. Kjellingetand (Blomst), Lotus corniculatus. Smaal. Tel. Ellers kaldet Tiritunga, og flere.
Gullskurk, m. Guldbille; s. Gullsmid.
gullslegen (gj), adj. guldbeslagen.
Gullsmid (i'), m. 1) Guldsmed. 2) Guldbille (Chrysomela), Insekt med en guldglindsende Farve. Ogsaa kaldet **Gullskurk**, Romsd. **Gullhøna**, Buskr. **Gulltippa**, Mandal (?).
Gullspong (-spaang), f. Guldbræmme.
Gullstaup, n. Guldbæger.
Gullsylgja, f. Guldspænde.
Gullty, n. Guldsmykker.
Gullverk, n. Guldværk.
gulmaalad, adj. gulmalet.
Gulmose (o'), m. Sneemos. Num. og fl.
gulna, v. n. (ar), blive gul; ogsaa: modne, om Korn, m. m. Hertil **Gulning**, f.
gulringutt, adj. gulringet, f. Ex. om Insekter med gule Bælter.
Gulrokk, m. Kongelys (Verbascum), en Urt. Gbr. Toten og fl.
gulrosutt, adj. gulblommet.
Gulskur (uu), m. s. Gulsporv.
Gulskurva, f. et Slags Udslæt paa Hovedet. (Mest i Fleertal). **gulskurvutt**, adj. angreben af dette Slags Udslæt. (I Vald. fleinskurvutt).
Gulsoleia, f. Navn paa flere Slags gule Blomster, især Kabbeleie (Caltha) og Ranunkler. B. Stift.
Gulsott (el. Gulesott), f. Gulsot.
Gulspetta, f. = Grønspetta (Fugl). Hard. Tel. og fl.
Gulspikke, m. s. Gulsporv.

Gulsporv, m. Gulspurv, Emberiza citrinella. Ogsaa kaldet: **Gulskur**, Sogn, Vald. Ork. **Gulspikke**, Mandal. **Gultiting**, Nordl.
gulstrindutt, adj. gulstribet.
Gultining (i'), m. fuldmoden Hasselnød (med gulbrun Farve). B. Stift.
Gulvid (i'), m. s. Trollhegg.
Gumbe, m. rødkogt Ost af færsk Mælk; Sødost. Sæt. Mere alm. **Gumme** (B. Stift, Ork. Nordl.). Ogsaa kaldet **Gumbegode**, og **Gummelgoe**, Rbg. Mandal. Noget lignende er **Gubb**, og **Gubbost**, i Østerdalen. — **Gumbegraut**, m. en Ret af Sødost og Meel. Jf. Raudbravle, Hagletta, Mylsa, Søst.
Gume (u'), m. Mand. Kun sammensat: Brudgume. (Jf. Blaagume). G. N. gumi. Ang. og Goth. guma.
Gumma, f. Bedstemoder; s. Godmoder.
Gumme, m. s. Gumbe.
Gump, m. Bagdeel af Legemet, Arsbalder, Poder. Nordl. Trondh. og fl. G. N. gumpr; Sv. gump. Er ligesom „Sete" en finere Benævnelse paa Tingen; jf. Rump, Rauv, Fud. Søndenfjelds kan Gump ogsaa betegne en kjødfuld Forhøining, især Finger-Ende, som ellers hedder Gom.
Gund (Gunn), m. Skorpe af fortørret Vædske eller Sliim. Brugt i Sammensætn. „Solgunn", Østl. (Solør, Toten, Hadeland, Gbr.). G. D. Gund: Øiensliim (Molbech, D. Glossarium 1, 309); Eng. Dial. gound (d. s.), Ang. gund: Voer, Edder; Goth. gunds: Edder, Kræft.
Gunn (f.), et forældet Ord i Personsnavne, som Gunnbjørn, Gunnleif, Gunnstein; Gunnbjørg, Gunnhild, Gunnvor, og fl., eller som sidste Led i Kvindenavne, som: Arngunn, Torgunn, Øygunn, — henføres til G. N. gunnr, ɔ: Krigsgudinde, Valkyrje, eller ogsaa blot: Kamp, Strid, ligesom Ang. gúð og Ght. gund, f. Ex. i Ang. gúðfana, Ght. gundfano, ɔ: Krigsfane. G. N. gunnr hedder ogsaa gudr, og til denne Form kan man vel henføre endeel Navne med „Gud" som: Gudleif, Gudmund, Gudni, og fl., som ellers blive meget forkortede og omformede i Udtalen, saasom Gubbjør (Gudbjørg), Guri (Gudrid), Guro (Gudrun); Gullev (Gudleiv), Gullbrand (Gudbrand). Jf. Munchs Maanedsskrift 3, 123.
Gupla, Plantenavn; s. Gaupla.
Gurm, n. Mudder, Grums, Bærme. Gbr. Vald. og fl. I svenske Dial. gorm (Rietz 225). Jf. Gyrma.
gurma, v. a. (ar), 1) grumse, røre op. Buskr. 2) v. n. æde jævnt og idelig, tygge langsomt (ligesom drøvtygge). Sdm.
gurmutt, adj. grumset, mudret. Gbr. (gurmaatt). Hedder ogs. **gurmen**.
Gurp, m. Ræben, Opstød.
gurpa, v. n. (ar), ræbe, lade Luft stige op fra Maven. Nordre Berg. Trondh. Gbr. og fl. (tildeels: gørpe). Afvig. **golpa** (o'), Namd. Andre St. **garpa** (Shl. Tel.). Ellers: rapa, ropa (o'). — I anden Betydning gurpa: æde graadigt, proppe Munden saa fuld som muligt. Hard. Jf. gurma.
gusa (u'), v. n. (ar), stønne eller sukke af Ulyst, krympe sig for noget som man bliver nødt til at gjøre. „Han gusa aa kvide mot di". Sdm.
Gust (u'), f. 1) Vindpust, Luftstrømning. Mest brugl. vest og nord i Landet. G. N. gustr, m. (Til gjosa). — 2) en Hudsygdom; ogsaa kaldet Alvgust (Alfeblæst).
gusta (u'), v. n. (ar), blæse lidt, lufte, vifte; om en svag Vind. G. N. gusta.
Guste, m. 1) et enkelt Vindpust. Sfj. 2) Voldsomhed (?). Landst. 137. (Isl. gustr: Uro).
Gustegras, n. Gnaphalium. Sfj.
gustutt, adj. vindig, ikke ganske stille i Luften. Trondh. (gustaatt). Ogsaa i Formen **gusten**.
Gut (uu), m. Dreng, Drengebarn; ogsaa: Yngling, ung eller ugift Mand (jf. Dreng); uegentlig om en Karl eller Mand i Almindelighed; f. Ex. Den Guten bergar seg vel. (Saaledes endog om Dyr eller Fugle, hvis Navn er et Hankjønsord). Alm. og meget brugl. (Ogsaa i svenske Dial., men ikke forefundet i G. N.). Jf. Svein, Glunt, Vaak, Pilt, Kate, Klebb, Gorre, Gypling. — I Sammensætning oftest Guta- (tildeels for Gutar-), saasom: **Guta(r)gnasse**, **Guta-hyn**, eller **Gutastrik**, om urolige Smaadrenge. **Gutalag**, n. Drenge-Maneer. **Gutasprengja**, f. i Spøg om en Pige som faar mange Beilere. Dertimod **Gutaflogs**, f. om en letfærdig Kvinde.
Gutarbarn, n. Barn af Mandkjøn, Drengebarn. Afvig. Gutabann, Gutebaan.
gutaar (?), et Udtryk hvormed man drikker En til; omtr. som „Skaal". Tildeels udtalt „gu tor" (o'). Sv. gutår. Forklaret som „godt Aar", dog noget dunkelt.
gutekjær, adj. tilbøielig til at kjase med Ungkarlene; om Piger. I en høiere Grad: **gutegalen** (-gali).
Gutu, en Vei; s. Gota.
Gutunge, m. Smaadreng. (I Spøg eller med nogen Ringeagt). „Guta-ungje", B. Stift.
guva (el. **gyva**), v. n. (**gyv**, **gauv**, **govet**), at ryge ꝛc. Infinitiv vaklende og noget tvivlsomt (da Ordet kun bruges søndenfjelds), oftest **gyve**, sjeldnere **guve**, Tel. **gove** (oo), Gbr. **gjuva**, gjua, Lister (?), gjøve, Hall. De vigtigere Former (gyv, gauv) ere stadige og meget brugelige. — Betydning: 1) ryge, støve, syge i Luften som Støv eller Røg. Vegen er so turr, at det gyv fyre Foten. Han riste Mjølsekken, so det gauv av honom. — 2) vimse, løbe hid og did (lige-

som fjuka); ogsaa: løbe ind paa, kaste sig over noget. Hall. Tel. Ho gjekk der og gauv imillom deim. Han gauv i Bringa paa honom (h. løb til og greb ham i Brystet). — 3) falde, dumpe, lide et Nederlag (ligesom rjuka). Han gauv i Koll (faldt omkuld). Hall. — Vigtigt som Stamord til Gauv, gøyva, Gov, Gova, Gufs, Gyssa, Guft, gyfta, Gyv. (Jf. gyvja). Sv. Dial. guva og gova (ɔ: blæse), med svag Bøining; ligesaa Isl. gufa (ɔ: dunste).

Guva (u'), f. Damp, s. Gova.

Gvarv, n. s. Kvarv. Saaledes ogsaa gvar, gvass, gvelve, gvit, Gvitel o. fl., see Ordene med kv.

gvaala, v. tude, skrige; s. vaala.

Gya, el. Gjøya, see Gjelgja. (gy er her overalt at læse: gjy).

Gyfsa, f. Luftstrøm, Vindpust (= Gufs). Ryf. tildeels udtalt: Gjøpsa.

Gyft (y'), f. Støv (= Dumba), f. Ex. paa Klæder. Hall. Buskr. Rom.

gyfta (gjøfte), v. n. (er, e), støve, ryge. Hall. Rom. Ogsaa v. a. afstøve, rense. Hertil **Gyftesaald**, n. et finere Sold til Rensning af Korn. Rom.

Gygr (y'), f. (Fl. **Gygrar**), Jættekvinde, Berg-Risens Kone. (I Folkesagn). Søndre Berg. Sogn, Hall. og fl. tildeels udtalt: Gjygger, Gjøgg'er. I Tel. **Gyvr**; paa Sdm. **Gjure** (sjelden); paa Helg. **Risgjura**. G. N. gygr.

Gygrar-kling, m. en Steenart med store Striber, der see ud som om de vare paaklinede (jf. Kling). „Gyvrekling", Tel.

Gygrarsop (oo), m. Marekvast paa Træer. Sogn. (S. Marekvist).

Gyl (Gjøl), Bjergkløft, s. Gil.

Gyla (yy), f. en skarp og kold Vind (= Kaldsnoa). Nhl.

Gyldra, el. **Gylra** (y'), f. en Vandstrøm i en smal Bjergkløft. Nhl.

gylla, v. a. (er, te), 1) forgylde, belægge med Guld. G. N. gylla. Particip: **gyllt**. — 2) bestraale, oplyse, om Solen; ogsaa v. n. straale, skinne med en rødlig Glands. Smaal. Buskr.

Gyllar, m. en Forgylder.

Gylling, f. Forgyldning.

gylma, og **Gylming**, s. gjølma.

Gylt, m. Griis; ogsaa et Spøgenavn: „Gylten min". Sdm. (sjelden). I Sæt. paa lignende Maade „Gris min".

Gylta, f. 1) en So (?). Kun som Øgenavn med dunkel Betydning. Afvigende: Berggylta, Saagylta. G. N. gylta og gyltr, f. (So), Sv. gylta. — 2) en liden Kjelke af sammenslaaede Fjele. Gbr. Ellers kaldet Krubba.

gylta, v. n. (ar), 1) rumle, klunke; om en vis Lyd i Indvoldene, f. Ex. i en Hest. Indh. Ogsaa: hoste meget (?). — 2) skryde, prale, gjøre store Ord. Inderøen.

Gylte, n. s. Solgylte.

Gymber, f. Ungfaar; s. Gimber.

gyna, v. n. (er, te), see med lurende Blik, skotte, skele. „gjyne", Vald. Gbr. Østerd.

Gypling (y'), m. Grønskolling, En som er for ung til at være rigtig Karl. Hall. Buskr. (Dunkelt).

gyrda (y'), v. a. (er, de), omgjorde; især a) ombinde et Læs, rebe, surre; b) baande, sætte Baand paa Kar. Efter Udtalen: **gjyra** (y'), B. Stift, **gjore**, el. gjøle, Østl. Trondh., **gjure**, Rbg. Tel. **gjule** (med tykt L), Hall. Particip **gyrd** (gjørd, gjurd). G. N. girda og gyrda. Nærmest af Gjord, men ellers beslægtet med Gard og gjerda af et forældet Stamord, hvorom s. gjerda.

Gyrda (y'), f. 1) Gjord, Baand; især omkring et Kar. Nogle St. Gyra, Gjøra; afvig. **Gjura**, Rbg. Tel. — 2) Mælkekar (= Kolla, Ringja). „Gjura", Mandal.

Gyrdemun, m. Smalning paa et Kar; det at Karret er smalere i Kanten, saa at Baandene lettere kunne drives ind derpaa. Nogle St. **Gjøremon**; ogsaa: **Gyringemun**, Sdm. **Gjøringsmaan**, Ork. Noget lignende er **Gjurestaup**, Tel.

Gyrdestaup, n. s. Gyrdemun.

Gyrdetog (o'), n. Toug at ombinde Læs med. Hedder ogsaa **Gyrdingtog**.

Gyrding, f. 1) Ombindelse; s. gyrda. 2) Reb til at omgjorde noget med.

Gyrja (y'), f. 1) Mudder, Slam, Dyndjord. „Gjørju", Smaal. Rom. Solør. I svenske Dial. gjørja, gerja (Rietz 230). — 2) taaget Veir, indtrækkende Havtaage med Vind og Væde. (Skoddegyrja). Sfj. Sdm. Jf. Yrja og Gyrma. I første Betydning synes Gyrja afledet af Gor (s. d.), men falder ogsaa nær sammen med Gysja.

Gyrma (y'), f. 1) Grums, Bærme; ogsaa Dynd, Mudder. Østl. (Gjørme); ogsaa i Nordl. Nærmest af Gurm. — 2) Uklarhed i Luften, Taage eller tætte Skyer. Søndre Berg. (jf. Gyrja). — 3) en stor Masse, Røre, Blanding. Hard. I Hall. **Gyrva**, om en stor Mængde, f. Ex. af Steen eller Gruus. Jf. Jørve.

gyrma, v. n. (er, de), ophobe sig, trække sig sammen; især om Sky eller Taage. Hard.

Gyrmejord, f. Dyndjord. Østl.

gyrmutt, adj. mudret, fuld af Dynd. „gjørmatt", Nordl. — I Hard. **gyrmen**, adj. om Luften: uklar, taaget.

Gyrva, f. en Masse; s. Gyrma, 3.

gys (yy), og **gysa**, v. see gjosa.

Gysja, f. 1) Dynd, Mudder, Søle. Nordl. (Lof.). Andre St. **Gjøsja**, **Jøs**, Indh. **Gyska**, **Gjøska**, Nordl. I svenske Dial. gjörsa, gjörsja (Rietz 230). Jf. Gyrja. — 2) en Uveirsbyge, Vind med Regn eller Snee. „Gysju", Hall. — 3) en upaalidelig Fortælling, en Historie med megen Over-

drivelse. Hard. Ryf. Tel. Andre St. Gøysa. Jf. Skrynja.
gysja, v. n. (ar), sladre, fortælle forvanskede Rygter.
Gysjemyr, f. en blød Flade, en Sump. I Indh. Gjossemyr, Jøsmyr.
gysta (y'), blæse; s. gjosta.
Gyster, s. Gjoster.
gyta, v. a. (er, te), gyde. Kun en Afvigelse af gjota, s. d.
Gytja (y'), f. Rognhinde, den udtømte Rognpose i Fisk, benyttet til Agn. Nordl. (Lof. Senjen). Af Got (gjota). Udtalt Gjykkja; feilagtig skrevet „Jykke". — Et andet Gytja, om Dynd eller Slam paa Badestederne, er formodentlig optaget af Svensk.
Gyv (y'), m. 1) Drev, drivende Støv. Hard. Sæt. (Jf. gyvja). — 2) Damp, opstigende Dunster. Tel. Hall. Hadeland. Tildeels udtalt Gjøv. — 3) Røgning; Ild som er optændt for at frembringe Røg (see Gøyve). Tel.
gyva, v. n. ryge o. s. v., see guva.
gyvja (y'), v. n. (gyv, guvde, guvt), ryge, støve, drive som Støv. Hard. Et Slags Sideform af guva.
Gyvr, f. s. Gygr.
Gæla, gæta, gæv o. s. v. see gjæ-.
Gø, gøda, gøla o. s. v. see Gjø, ꝛc.
Gøn, s. Gon. — **Gør**, s. Gor.
gøya (gjøy), v. n. (r, dde), gjøe, om Hunden. (Jf. gaua, glyssa). Uegentlig: skjælde med høi Røst, skraale, skvaldre. Ordet har ogsaa en ældre Bøining: **gøyr, go, gaaet**; men de sidste Former ere lidet brugelige; saaledes paa Sdm. „go", sjelden, og „heve gaatt", endda sjeldnere. (Jf. døya). G. N. geya, imperf. gó. — (I dette og følgende Ord maa „gøy" læses gjøy).
Gøying, f. Gjøen, Hundeglam. Jf. Gaud og Gaatt.
gøyka, v. synge, s. gjøka.
Gøyl, m. Strømning i Vandet; ogsaa: Mod, Fyrighed, Liv. „D'æ ikkje nokon Gjøyl ti 'naa", ɔ: han er altfor stilfærdig. Sdm.
gøyma, v. a. (er, de), 1) gjemme, forvare, tage i Forvaring. 2) skjule, sætte i Skjul. 3) bevare i Hukommelsen, lægge paa Minde. G. N. geyma; Sv. gömma. Den sidste Betydning, som nu er sjeldnere, synes netop at være den ældste. Jf. Gaum og gauma. Particip: **gøymd**. — Gøyma seg: skjule sig. Gøyma av: lægge tilside, skjule, fordølge. G. i Hop: sammenspare. G. undan: afspare, lægge op; ogs. fordølge.
gøymande, adj. værd at gjemmes.
Gøyme, n. Gjemme, Gjemmested. Tel.
Gøymeleik, m. Leg, hvori den ene skjuler noget, som den anden skal oplede.
Gøymestad, m. Gjemmested.
Gøyming, f. Gjemsel; ogs. Fordølgelse.
Gøymsla, f. Gjemme, Gjemmested; ogsaa Forvaring. G. N. geymsla. — **Gøymslegods**, n. Ting som man har modtaget til Forvaring.
Gøyr, m. Smerte i Haandledene af Vridning eller Forstrækkelse. Lister. Nogle St. **Gøyra**, f. (Mandal). Noget lignende er Gjø (Sdm.) og Rena (Trondh.).
Gøys, m. 1) en fremvældende Strøm; et Skvat, Stænk (s. gøysa). Jæd. og fl. — 2) en Overdrivelse; s. Gøysa, f.
gøysa (gjøyse), v. n. (er, te), 1) sprudle, vælde, strømme frem. Jæd. Rbg. og flere. Vel egentlig v. a. stænke, sprøite; af gjosa, gaus. (G. N. geysa). — 2) bruse op, flyde over Bredderne. Nordre Berg. (Jf. gøyva). — 3) forvanske en Beretning ved Overdrivelse, sige for meget, gjøre Sagen for stor. B. Stift, Hall. og fl. Ogsaa: forhaste sig i Talen (jf. gosa, gausta); sladre, føre løs Snak. Nordl. og fl. Ligesaa om at skjælde og larme for Smaating. Num.
Gøysa, f. 1) en sprudlende Strøm, Overstænkning, Skvat. 2) en Overdrivelse, upaalidelig Historie, et stort Rygte med liden Grund. B. Stift. Nogle St. **Gøys**, m. Jf. Gysja.
Gøysar, m. en upaalidelig Fortæller, Skryder, stortalende Person.
gøyseleg, adj. storladende, udsmykket, noget utrolig; om en Fortælling.
Gøysing, f. 1) Sprudlen, Strømning. 2) upaalidelig Snak.
gøyva (gjøyve), v. n. (er, de), 1) støve, banke eller ryste noget, saa at det støver. Buskr. Af guva, gauv. — 2) ryge, dampe (ligesom guva). Tel. og fl. — 3) bruse op, gaae over Bredderne, koge over. B. Stift, Nordl. Gryta gøyvde fyre meg. Ogsaa om Søen: fraade, skumme, være meget oprørt. Nordl. Tildeels i Formen: gøyvast (gjøyves).
Gøyva, f. 1) Drev, Fog; ogsaa en Støvsky. Gbr. og fl. — 2) Person som gjør Opsigt eller Støi. Tel.
Gøyve, n. Røg-Ild, Brænding af Mos eller andre Ting, som give megen Røg; især for at fordrive Myg og Bremser fra Køerne paa en Malkeplads. Buskr. Hall. I Tel. Gyv (y'). Andre St. Røykbrisling, og flere.
Gøyving, f. Drev, Fygen; ogsaa Opbruusning, Overstrømning; s. gøyva.
Gøyving, m. en stolt, stortalende Person. Tel. Jf. Gøyva.
gøyvsam, adj. opbrusende, som lettelig koger over; om visse Slags Vædske (f. Ex. Kjernemælk). B. Stift. Oftere: **gøyven** (gjøyven).
Gøyvsla, f. Opbruusning. (Sjelden).

H.

ha, Forkortn. for hava og hadde, s. hava. — Et andet „ha" er et Slags Spørgeord, omtr. som kvat (hvad). Nhl. Hall. Helg.

habbenda, v. a. binde Kreature med et Baand imellem Knæerne eller Haserne, for at de ikke skulle løbe bort. Namd. Ogsaa i Formen „habbeng'", Indr. Vel egentlig: haabenda. Isl. hábinda.

Hadda, f. Hank, s. Hodda.

Hadelending (Ha'lænning), m. Indbygger af Hadeland (Haland) paa Oplandet.

hadla, adv. s. hardla.

Hadna, f. Gjed, ung Gjed som endnu ikke har havt Kid. Afvig. **Hana**, **Han'**, Helg. Trondh. **Haine**, Sdm. Sfj. **Haana** (for Hodna, o'), Sogn, Hall. Num., **Haune**, Romsd. **Høine**, Sæt. Tel. — G. N. hadna, et af Gjedens Navne i Edda. (De sidste Former svare til Akkus. hödnu). I svenske Dial. hena, henna (Rietz 254).

Hadnekid, n. Gjedekid. (Modsat Bukkekid). Hainekid, Hanekje', og fl.

Hafella, s. Hagfella.

hafsa, v. n. jaske, fare hastigt og skjødesløst frem. Hall. If. happa.

Hag, n. Gjærde. Lister (?). Mere bekjendt i Formen „Hav", f. Ex. „springa Hav'e": springe over Gjærderne. Mandal. (Sv. Dial. hag). **Hagerust**, f. Ruiner af et Gjærde. (Meddeelt). S. Gardrust.

Hag, m. 1) Orden, Skik, Styrelse. Kun tvivlsomt i Sammensætn. som Mathag og Hushag. If. Buhag. Ellers i Formen **Hage** (Hagje). Hard. „D'æ korkje Hug elde Hagje mæ han", o: han har hverken Lyst til Tingen eller det rette Greb derpaa. — 2) Bekvemhed, Fordeel. Til Hags: tilpas, efter Ens Ønske. Indh. Skulde ogsaa betegne Kaar eller Tilstand; jf. Aarhag. G. N. hagr, Vilkaar, Fordeel; Midler.

hag, adj. flink, behændig, kunstfærdig. Næsten alm. (Sæt. Tel. Hall. Shl. Indh. Nordl. og fl.). G. N. hagr. (If. Hegd). Ofte i Forbind. „hag og hendig", el. „hag og hæv".

haga, v. a. (ar), 1) indhegne, omgjærde. Lister. — 2) ordne, indrette, lempe. Hard. Tel. og flere. Ofte i Forbind. „haga og laga". G. N. haga. — **haga seg**: lempe sig, holde Maade. Hall. If. forhaga.

Hage, m. 1) en Have, omhegnet Plantning. Udtalt: Hagje, Haje, og ellers: **Haga**, Østl. **Haagaa**, Gbr. og flere. — 2) et Gjærde, Hegn (= Skidgard). Indh. (Snaasen). — 3) Græsgang for Kreaturene, Græsmarker. Maaskee alm. (jf. Hamn). G. N. hagi. I Sammensætn. Hage (med haardt g), el. Haga.

Hage, m. (2), Orden, s. Hag.

Hageblom (Haga-), m. Haveblomster.

Hagebær, n. Bær af Haveværter, Ribs, Solbær o. s. v. B. Stift.

Hagegard, m. 1) Havegjærde. (Hagagar, Søndre Berg.). 2) Gjærde imellem to Gaardes Udmarker eller Græsgange. Afvig. **Haggar**, Sdm. **Haagar**, Sogn.

Hagegjerde (-gjære), n. Havegjærde.

Hageland, n. Marker som ere skikkede til Græsgang. Hedder ogs. **Hagelende**, og **Haglende**. Den Garden heve godt Haglende. B. Stift. G. N. haglendi.

Hageløysa, f. Mangel paa Græsgang.

Hagerust, f. s. Hag, n.

Hagesott, f. Sygdom af Overfyldning med Græs (= Grorsykja)? Søndre Berg.

Hagevokster, m. Haveplante.

Hagfella, f. et Gjærde; især om Gjærder som ere dannede af nedfældede Træer, saaledes at Toppen af det ene Træ lægges over Stammen af det andet. Sædvanlig udtalt: Hafella, Haffelle. Gbr. Hedem. Østerd. G. N. hagfellugardr.

hagfella, v. n. gjærde, sætte et Gjærde i Stand. Gbr. (hafelle). If. fella.

Hagfellevid (i'), m. Gjærdsel, Træ til Gjærder. „Hafell-ve", Gbr.

hagfengd, adj. behændig, flink til Haandarbeide. Indh. (hagfængt).

Haggard, m. s. Hagegard.

haghendt, adj. = hagfengd. Nordl.

Hagl, n. 1) Hagel, Nedfald af frosne Vanddraaber. G. N. hagl. — 2) et Hagelkorn. — 3) Blyhagel, at skyde med.

hagla, v. n. (ar), hagle, om faldende Hagel. Uegentl. drive eller styrte frem som Hagel, f. Ex. om Taarer. If. hegla.

Hagla, f. Hagelbøsse. Gbr.

Haglebar, n. Hagelfald, Hagelveir. Sdm. Sfj. (If. Barveder). Til berja. — **Haglebar-eling**, m. Hagelbyge.

Haglebrest, m. Regnbyge med Hagl iblandt. Nordl.

hagleg, adj. 1) behændigt udført, godt gjort; om et Arbeide. Tel. og fl. — 2) bekvem, beleilig, passende. Namd. Indh. G. N. haglegr.

haglege, adv. bekvemt, med Mageligheb. Indh. (hagli).

Hagleike, m. Kunstfærdighed, Flinkhed.

Hagl-eling (ee), m. Hagelbyge. Mere alm. **Haglskur**, f.

Haglende, s. Hageland.

Hagletta (e'), f. Ost med Valle som er noget indkogt; Rødost (Rauddravle). Shl. Mandal, Sæt. Tel. Hall. If. Mylsa, Gumbe. (Maaskee Hag-gletta).

Hagling, f. Hageldrev.

Hagn, Fjeldryg, s. Hogn.

hagnytten, adj. nytsom, forsynlig, som benytter alt og ikke lader noget gaae til

Spilde. Shl. Ogsaa i Formen **hagnytteleg.** G. N. hagnýta: benytte.
Hagre, s. Havre.
hagsynt, adj. opmærksom og nem til at lære en Kunst. Tel.
Hagtorn (o'), m. Hvidtorn, Cratægus. Sædvanlig **Hagtonn;** afvig. **Havtonn,** Ryf. G. N. hagþorn.
Haine, s. Hadna.
Hak, n. Skaar, Skure, Bræk, f. Ex. i Eggen paa en Kniv. Hall. Ork. og fl. Sv. hak.
haka, v. a. (ar), sætte Hager paa. Ogsaa: fæste ved Hager. Haka i Hop.
haka, v. n. (med Formerne: hak'er, hok, høke'), glide, rende paa Kjelke. Smaal. Synes kun at være en Afvigelse af aka.
Hake, m. 1) Hage, Krog, tilbagebøiet Spids. Sædvanl. Hakje; afvig. **Haka,** Østl. **Haaka,** Gbr. og fl. Sv. hake. Ogsaa et Redskab med Hage. Haldhake, Baatshake, Vandhake. — 2) Spade, Agerspade. Shl. Nhl. Sogn. — 3) Knegt, Lømmel. Smaal. i Formen „Haka", ogs. „Hakafant".
Hakefisk, m. en Fisk, hvis Underkjæve er lidt opadbøiet, saa at den danner en liden Hage. Især om Lax og Ørred. (Hakelaks, Hakaure). Søndenfjelds.
Haketonn, f. Huggetand (?). Hall.
Hakk, n. Hakning, Huggen.
hakka, v. a. (ar), 1) hakke, hugge, grave. Jf. hakla. — 2) sønderhugge, skjære smaat. I sidste Betydning ikke alm. Jf. saksa og karva. — **hakkast,** v. n. nappes, hugge til hinanden, f. Ex. om Fugle.
Hakka, f. Hakke, Redskab at hakke med.
Hakkegrev (græv), n. Redskab til at hakke og grave med. Sdm.
Hakkemeis, f. Sprækker i Huden paa Fødderne. Trondh. (Selbu).
Hakkespetta, f. s. Spetta.
Hakkestokk, m. Hakkeblok (= Brydja).
Hakkmette (el. Hakkemette), n. Alun-Erts, et Slags Mineral. Gbr. Formod. et fremmedt Ord, uvist hvorfra.
hakla, v. n. (ar), hakke, banke, give en knitrende Lyd. Indh. Andre St. hakka, f. Ex. „Han skolv so dæ hakka' Tennerne i han".
hakra, v. n. (ar), følge, hænge ved. I Forbind. „hakra med", om en Sygdom eller Feil. Hard.
haksa, v. n. hugge skjødesløst. Hall.
hakutt, adj. 1) fuld af Hager (Hakar). 2) ujævn, fuld af Skaar (Hak). Ork.
hal (i Sammensætn.), s. halv.
hala, v. a. (ar), hale, trække til sig. Holl. ophalen; Eng. hale, haul.
Hald, n. 1) Holden; Fastholdelse. Faa Hald paa: faae Greb eller Fæste i. (Jf. Hold). S. halda. — 2) Underholdning, Ophold; Vedligeholdelse. Folkehald, Kosthald, Hushald. — 3) Varighed, Styrke til at holde. D'er ikkje nokot Hald i det: det holder ikke længe, taaler ikke meget. — 4) Stævne, Retning. Halda rette Haldet. Ogsaa om Sigte paa en vis Afstand. Paa langt Hald: i lang Frastand. Afvig. „Hold", Smaal. (Sv. håll). — 5) Ophold, Standsning, Hindring. Det fekk eit Hald (en Hindring i sin Gang). — 6) Hold, Sting, Smerte paa et enkelt Punkt, f. Ex. i en Side. — 7) Hank, Greb til at holde i. Shl. og fl. Særskilt om Grebet paa en Plov. Gbr. — 8) Række eller List paa en Væg, hvori adskillige Redskaber kunne opsættes. Knivshald, Navarhald. Sdm. og fl. — 9) en Fiskegrund i Havet. Sdm. Nordl. Ofte som Stedsnavn og i Fleertal, med Dativ: Holdom. „Ut i Holdaa", Sdm. Jf. ogsaa Hold.
halda, v. a. og n. (**held, heldt, haldet**), at holde. Præs. **held'e(r), held** (Fleert. **halda**). Imperf. **heldt** (heelt), ogs. **hildt;** Fl. **heldo** (ee) og **hildo** (hilde). Supin. **halde';** afvig. **helde, hilde,** ogs. **hulde** (Gbr.). Imperativ haldt, Fl. halde! G. N. halda (held, hélt, haldit). — Betydning: 1) holde, omfatte, have i Haanden. (Om Dyr: fastholde med Mund el. Kløer). Ogsaa: støtte med Hænderne, holde oppe eller i Ligevægt. — 2) afholde, hindre, standse. Halda Henderna: afholde sig fra at tage eller røre noget. Halda Anden (el. Vinden): holde Aanden. Halda Laatten, el. halda seg fyre Laatt: afholde sig fra at lee. Halda Graaten. Halda Munn ꝛc. — 3) lade forblive i en vis Stilling. Halda Augo atter. H. seg varm. H. Huset reint. H. ute Baaten. H. Fe i Beite, o. s. v. — 4) sætte i en vis Stilling, føre, lede, vende. Halda upp Hovudet. H. Skaali under Tappen. H. Baaten fraa Landet. Ogsaa: følge, holde sig til. Halda rette Leidi. H. same Vegen. — 5) opholde, underholde. Halda seg sjølv. H. Folk, Tenarar. Ogsaa bekoste; forsyne med noget. Halda Dyk. H. eit Blad. Han held deim Baat. Han heldt oss Klæde (el. med Klæde). — 6) beholde, vedligeholde. Halda Livet, Helsa, Varmen, Liten. Halda Fylgdi (holde Skridt). Halda Fred (være rolig). Ogsaa: overholde, opfylde. Halda Styr, Age, Maate. H. sit Ord, sin Lovnad. — 7) afholde, udføre (en Forretning); iagttage (en vis Skik), helligholde ꝛc. Halda Raad, Møte, Ting, Skule, Messa, Bøn, Tale. Halda Helg, Høgtid, Jol, Lag, Brudlaup. Ligesaa: halda Kveld, Non, Middag (om at samles til Maaltid). — 8) vurdere, agte, ansee. Halda seg lika god som andre. Eg held honom for god til det. Dei halda honom fyre ein rik Mann. — 9) udfylde, udgjøre tilfulde. Halda Maal, Vegt, Prova. Det held uppatter: det holder Prøve, svarer ganske til det bestemte Maal. Toten og flere. I Berg. Stift: det held seg uppatter, o: det bekræfter sig, befindes at være Sandhed. — 10) v. n. holde, være stærk nok, taale Brug eller Slid; f. Ex. om Traad, Tøi, Redskaber. — 11) vedblive, vare; f. Ex. om Veir. Detta Solskinet held ikkje lenge. — 12)

stævne, styre i en vis Retning. Halda nord etter. Halda til Lands, til Havs, til Nords. (Ogsaa G. N.). — Reflexivt. Halda seg: a) holde eller støtte sig. b) holde sig vedlige, forblive uskadt. c) nære, forsyne sig. d) opholde sig, være paa et Sted. e) afholde sig fra noget. Halda seg fram: træde dristigt frem, være meget om sig; ogsaa: gjøre sig bemærket, pege sig frem. Modsat: halda seg undan, o: være tilbageholden, undseelig. Halda seg saman (el. i Hop): holde sig til hinanden. Halda seg uppatter: gaae i Opfyldelse (s. 9, ovenfor). Han lovar myket, men det held seg ikkje uppatter. — Her mærkes ogsaa Formen **haldast** (**heldst**): a) holde hinanden; b) brydes, kjæmpe med nogen (Tel. og fl.); c) vedvare, holde ved. — Med Partikler. Halda atter: holde tilbage. H. attfyre: dække eller stoppe med Haanden. H. att=i: stoppe, standse, f. Ex. en Baad med Aarerne. (Berg. Nordl.). H. aat: holde nær til; ogs. være paaholden, streng. H. fram: stævne fremad, fortsætte sin Reise, el. sit Forehavende. H. fyre: holde for, troe, mene. Halda i (uti): støtte med Haanden. H. med: samtykke, bifalde. H. paa (uppaa): a) være i Færd med; b) vedblive. H. paa eit Barn: staae Fadder. H. saman (el. i Hop): hænge sammen, ikke splitte sig. H. til: opholde sig, have Tilhold. H. ein til ein Ting: tilholde, drive En til noget. H. undan: stævne tilside; dreie af for Vinden. H. upp: a) reise op, løfte; b) slutte, ophøre. H. ut: udholde; vedblive. H. ute ein Baat: føre en Baad som Styrmand. (B. Stift). H. ved: vedvare; ogs. holde ved, fortsætte. — Afledninger: Hald (Atterhald, Avhald, Upphald ꝛc.), Helde (Medhelde, Samhelde) og fl.

haldad (?), adj. frugtsommelig (= fremmeleg). Sdm. (halda).

haldande, adj. som man kan holde; ogsaa værd at holde paa; f. Ex. haldande Kort (Kort som man kan spille med).

Haldar, m. 1) en Holder, En som holder en Ting, medens en anden arbeider derpaa. 2) Stopper, Redskab til at holde eller stoppe med. 3) et Slags Polyp, = Spruta (Sepia). Nordre Berg.

haldast, v. n. brydes ꝛc. s. halda.

halden, part. 1) holdt, understøttet; ogsaa standset, fastholdt. 2) vedligeholdt, bevaret, uskadt. Ofte i Forbind. „heil og halden". 3) opholdt, næret (vel eller ilde). 4) hjulpen, tjent med noget. Han er vel halden med det. Jf. mishalden. 5) agtet, anseet for noget. Tildeels afvig. **hilden**. Nordre Berg.

Haldgras, n. en Urt, anvendt mod „Hald" (Sidesting), Gentiana campestris. Tel.

Haldhake, m. Holdhage, Tømmerhage. Ogsaa i Formen **Haldehakje**.

Halding, f. Holden, Arbeide med at holde noget, o. s. v. see halda.

haldsam, adj. paaholden; udholdende.

Haldstyng, m. Sidesting (Sygdom).

Haldtre, n. Rækværk paa en Vei eller Bro. (Holde=træ). Oftere Handtre.

Hale, m. Hale, Svands. Nogle St. **Haalaa**. G. N. hali. Sædvanlig kun om Hestens Hale; ellers: Rova, Rumpa, Spæl, Stert, Vele, Spord.

Halereim, f. Halerem i en Hestesæle. Ogsaa kaldet **Halestag**, n. (Tel.), **Halestert**, n. (Berg.), **Halatak** (Hard.). Ellers: Bakola, Bakhøla og fl.

Halestert, n. s. Halereim.

Halgutu, s. Halvgota.

Haling, f. Haling, Trækning.

Hall, n. 1) Hæld, en hældende Stilling. Det stend paa Hall: det hælder, staar skjævt. — 2) en Hælding, Bakke, Skraaplan. Hall. Vald. og flere. Ogsaa om en Side af et skovløst Høifjeld. Nogle St. Femin. (ei Hall); afvig. **Hadd** (med Fl. **Haddir**). Tel. (Mo, Vinje). Jf. G. N. hallr, m. Bakke.

Hall, f. Stue, stort Værelse. Brugt i historisk Fortælling. I Viserne ofte som Maskul. (Hallen), Landst. 9. 10. 20; jf. **Hallargolv** 351. G. N. höll, pl. hallir. Eng. hall.

Hall, m. Steen; især om mindre rundagtig Steen (omtr. som Gadesteen). Aahall, Akerhall. Hallingdal (Hoels Sogn). Maaskee ogsaa i Tel. s. Landst. 828: „Eg lagde mitt Hovud paa hardan Hall". I Valders tildeels **Hallstein**. Sv. Dial. hall: Klippe, stor Steen. G. N. hallr; heraf Hella. Ellers brugeligt i en Række af Personsnavne, som Hallgeir, Hallgrim, Hallkjell, Hallstein, Hallvard; Hallbjørg, Halldis, Hallrid.

hall, adj. hældende, skraa, som staar eller ligger skjævt. Baaten er hall: hælder til den ene Side. G. N. hallr. (Ang. hald, heald; Oht. hald).

halla, v. n. og a. (ar), 1) hælde, staae skjævt eller ligge skraat. Stolpen hallar fram. Det hallar undan, el. det hallar etter: det skraaner nedad, det bliver lettere; ogsaa det lakker mod Enden. Modsat: det hallar imot: det gaar opad, bliver tungt. — 2) v. a. sætte i en hældende Stilling, bøie til Siden. Sit ikkje og halla Baaten. Halla paa Hovudet: hælde med Hovedet. Halla seg: a) hælde til Siden; b) hvile lidt, lægge sig ned for en liden Stund. B. Stift, Nordl. G. N. halla.

Hallar (Grotte), s. Hellar.

Hallaar, n. et Uaar, Misvært=Aar. Num. Vald. Stjord. Ogsaa udtalt „Hællaar", Smaal. G. N. hallæri.

Hallbakke, m. Bakke med jævn og svag Hældning. Tel. og fl.

hallbratt, adj. stærkt hældende, næsten steil; om Marker. Sogn og fl.

halle, s. hardla og hallen.

hallen, adj. noget hældende. Ork. og fl.

hallendt, adj. skraa, hældende; om Marker. Hall. Egentl. hall-lend.
hallfløytt, adj. hældende, saa at den ene Ende ligger høiere end den anden. Sdm. (sjelden). Isl. hallfleyttr.
hallie, s. halvliden.
Halling, f. Hældning, hældende Stilling.
Halling, m. 1) Indbygger af „Hallingdal". (Afvigende fra G. N. Haddingjadalr). Ellers: **Hallingdøl**, **Hallingdøling**; og om Kvinder: **Hallingdøla**. — 2) et Slags Dands, tildeels med adskillige Luftspring eller Kast: **Hallingkast**. — 3) Musikstykke til en saadan Dands.
Hallmark, f. hældende Marker.
hallmeitt, adj. skraa eller skjæv i Grunden, f. Ex. om en Vei, som i Tøveir er bleven dybere paa den ene Side. Hall.
hallrett (ee), adj. svagt hældende, næsten flad; om Jord. Sdm.
Hallrœa (?), f. en Skraaning, en hældende Mark. Sdm. (Nordbdalen).
Hallstein, s. Hall, m.
Hallvardsvoka (o'), f. St. Hallvards Dag; den 15de Mai. Mest alm. **Hallvarsoke** (o'); ellers **Hallvarsvuku**, Indh. (Snaasen). G. N. Hallvards vaka, efter den norske Helgen Hallvard Vebjørnson af Huseby (ved Drammen), † 1043.
Halm, m. Halm, Kornstraa. Afvig. **Hælm**, Indh. og fl. **Haalm**, Lister; **Haam**, Sæt. G. N. halmr.
Halma, f. s. Helma.
halma, v. n. skjære Kornstraaene i en vis Høide fra Roden. „halme for høgt". Smaal.
Halmhatt, m. Straahat.
Halmlod, f. Halmfoder. „Hallod", Sdm.
Halmløysa, f. Mangel paa Halm.
Halmsnar, n. snoet Baand af Halm.
Halmstaal, n. Halmstabel i Laden.
Halmsula, f. en kløftet Stang, hvormed Halm flyttes op i en Lade. Indh.
Halmvondul (o'), m. en stor Halmvisk.
halna, s. handla. **Halning**, s. Halvning.
Hals, m. 1) Hals, Legemsdeel imellem Hoved og Krop. Ogsaa: Svælg, Strube. Afvig. **Hæls**, Indh. ogsaa Østl. **Haals**, Sæt. G. N. hals. — 2) en fremstaaende smalere Deel af en Ting (eller noget som ligner en Hals). Meidarhals, Felehals, Flaskehals, m. fl. — 3) et smalt Jordstykke imellem to Vande, eller ogs. imellem Klipper. (I nogle Stedsnavne synes Hals at betegne en Munding eller Dale-Aabning). — 4) Understævne, den forreste Deel af en Baad, nærmest under Stavnen. Nordl. — 5) det forreste Skjød paa et Seil. Nordl. og fl.
halsa, v. a. (ar), fæste Seilskjødet eller trække det mere nedad. Nordl.
Halsband, n. 1) Halsbaand. Jf. Helse. 2) Baand omtrent midt imellem Enden og Midten paa en Tønde.
Halsbarm, m. Underhjørne paa et Seil, Hjørnet „af Masteliget og Underliget". (Folkevennen 12, 315).
Halsbast, (n.), Halsmuskler, Senerne imellem Nakken og Skuldrene. Sdm. Brugt i Dativ Fl. (Halsbostom), f. Ex. „E vardt so stiv'e i Halsbostaa" (o'): angreben af en sygelig Stivhed under Nakken. G. Dansk: halsbast.
Halsbein, n. Halsbeen. Jf. Halsknut.
Halsbola (o'), f. Hævelse i Halsen. Buskr. (Hælsbaala). Jf. bolen.
Halsbord, n. Fjelene nærmest ved Stavnen i en Baad. Nordl.
Halsbrune (u'), m. Halsbrynde, Kvalme med opstigende Vædske. Østl. (tildeels Hælsbrona). Andre St. Elde, Elding, Brennesott, Brjostsvide.
Halsbukk, m. Han-Reen, som er Forgjænger eller Anfører i en Reensdyrflok. Sdm. Maaskee rettere Haldsbukk, da den i Skrifter benævnes Holdebuk eller Holder. (Budstikken 1820, p. 671. Ill. Nyhedsblad 1, 235).
Halsdarre, s. Halsknut.
halsflengja, v. a. (er, de), omfavne ved et Greb om Halsen. Vald. Synes forvansket af G. N. halsfengja.
Halskar, m. Mand som har sin Plads i Forstavnen og besørger Opstillingen af Seilhalsen. Nordl.
Halskeik (kj), m. Stivhed i Halsen, efter en langvarig Bøining eller Vridning. B. Stift.
Halsknut, m. øverste Ryghvirvel i Halsen. „Halsnut", Sæt. Nogle St. Halsdarre, s. Darre.
Halskrok, m. Halsens Krumning opad fra Boverne, paa Dyr.
Halskverv, n. de øverste Omgange (Kverv) af Fjelene i en Baad. Nordl.
Halsmot (oo), n. Svælget i Halsen, den øverste Deel eller Mundingen af Madrøret. B. Stift og fl. Nogle St. Holamot.
Halsplagg, n. Halstørklæde. Ogsaa kaldet **Halsduk**, og **Halsklut**.
Halsskyrta (y'), f. Halskrave, Brystlinned. Nogle St. „Halssjorta".
Halssmog (o'), n. Halshul (= Hovudsmotta) paa Klæder. „Halssmau", Østl.
Halssykja, f. Sygdom i Halsen; især et Slags farlig Betændelse (i Skrifter kaldet „den trondhjemske Halsesyge").
Halstak, n. et Greb omkring Halsen.
Halsverk, m. Smerte i Halsen.
halt, s. halda og halv.
halt, adj. halt, haltende. G. N. haltr. Heraf Helta.
halta, v. n. (ar), halte, gaae hinkende formedelst Feil i en af Fødderne. Afvigende **haltra**, Lister. (G. N. haltra).
haltanna, s. halvannan.
Haltaus (?), s. Halvtynna.
Halting, f. haltende Gang.

halv, adj. 1) halv, som udgjør Halvdelen af en Ting (egentl. som kun omfatter den ene Side). G. N. halfr. — 2) ufuldkommen, ikke fuldstændig; f. Ex. om en Gjerning, et Svar, et Løfte. — 3) halvfyldt. Baaten var halv med Sjo. Afvig. **haav'e**, Sæt. I Femin. **holv**, f. Ex. „ei holv Mil", Hard. Voss. Neutrum udtales sædvanlig „halt" (jf. Halvaar). Ogsaa i Sammensætning oftest: hal (hall), f. Ex. Halbror, halgjort, o. s. v. Med Subst. i bestemt Form staar det ofte uden Artikel, f. Ex. halve Dagen, halve Vegen. Eg hadde ikkje halve Gagnet av det. Hedder ogsaa: Eg vardt ikkje halve Mannen utav det: jeg stod mig ikke halv saa godt derpaa. Nordl. Sdm. og fl. Som en afvigende Vending mærkes: halv fem ($4\frac{1}{2}$), halv seks ($5\frac{1}{2}$) o. s. v. om Klokkeslæt. Jf. halvannan, halvtridje, halvfjorde &c. Til halves: til Midten, halvt. (B. Stift).

Halva, f. Halvdeel; den ene Side af Tingen. Hedder ogsaa: **Holva**, B. Stift og fl. G. N. halfa; Sv. halfva. Ellers Halvning, Helming, Helvt.

halva, v. a. (ar), dele i to, el. i Halvdele. Oftest i en fremmed Form „halvera".

halv-annan, adj. halvanden ($1\frac{1}{2}$). I Femin. **halvonnor**, Neutr. **halvtannat**. Efter Udtalen: hal'annan (ann'), hal'onnor (onnaa), halt-anna.

Halvar, m. et Spand, som holder halvanden Kande. Nhl. Maaskee egentl. Halvmaal, Halvkande.

Halvaar, n. halvt Aar. I nogle Forbindelser: Halvtaar (Haltaar); saaledes: **halvtaarsgamall**, adj. et halvt Aar gammel. **Halvtaarstenesta**, f. Halvaarstjeneste.

halvbard, adj. halvtærsket. Hava halvbart: have tærsket Halvdelen. B. Stift.

Halvbask, n. Blanding, Røre. Tel.

halvbergad, adj. halvhjulpen, halvt forsynet.

halvblandad, adj. blandet med en ligesaa stor Deel af et andet Stof.

halvblind, adj. næsten blind.

Halvbroder, f. Halvsystkin.

Halvbruk, n. halvt Jordebrug.

Halvbygg, n. Blandkorn, Byg og Havre tilsammen. Jf. Hamlekorn.

halvdaud, adj. halvdød.

Halvdeild, f. Halvdeel. Oftere **Halvedeild**; ogsaa **Halvedeil**, m.

Halvdorm, m. Halvsøvn. Østerd. og fl.

halvdregen (e'), adj. halvdragen. Især i Udtrykket: ein halvdregen Ande, ɔ: et halvt Aandedræt; nærmest om en utydelig Ytring, et halvsagt Ord; f. Ex. Naar berre han høyrer ein halvdregen Ande, so er han buen, ɔ: saa snart han faar det allermindste Vink, er han strax færdig. (Ogsaa om En som sladrer om de ubetydeligste Ting). Berg. Stift; udtalt haldregjen, haldreien.

Halvemaal, n. Benævnelse paa en Dialekt med meget forkortede Ord; saaledes paa Sdm. om den Brug, at Lyden „H" bliver udeladt; f. Ex. i „Av" for Hav, „Est" for Hest.

halv-eten, adj. halv opædt. Ogsaa aktivt: hava halvetet, ɔ: være halvfærdig med sit Maaltid.

halvfallen, adj. halvfalden (om Søen), midt imellem Flod og Ebbe.

halvfaren, adj. halvreist, om en Vei.

halvfems, s. nitti.

halvfemte, adj. fire og en halv ($4\frac{1}{2}$). — **Halvfemteroming**, m. Baad med fire Rum og et Halvrum. Nordl.

halvfjorde, adj. halvfjerde ($3\frac{1}{2}$). **Halvfjorderøming**, m. Baad med tre og et halvt Rum. Nordl. (Halfjerrøming).

Halvfjordung, m. Halvfjerding.

halvflødd, adj. halvstegen (om Søen), midt imellem Ebbe og Flod.

halvgalen, adj. halvgal.

halvgjengen, adj. 1) halvgaaet, om en Vei. 2) halvforløben, om Tid. 3) om frugtsommelig Kvinde, som er kommen til Midten af Svangerskabet, har gaaet sin halve Tid. Mest alm. i en nyere Form „halvgaadd". — Halvgjenget til Middags: midt i Arbeidsstunden imellem Frokosttid og Middag. Halvgjenget til Nons: midt imellem Middag og „Non". B. Stift. (Oftest: halvgaatt).

halvgjeven, adj. halvt bortgiven; især om Vinterfoderet: halvt forødet, halvædt. Afvigende „halgoven" (o'), Sfj.

halvgjor, adj. halvmoden. Ellers **halvgjord** (halgjor): halvgjort, ikke fuldført. Sjeldnere: **halvgjera** (e'), v. a. gjøre halvt eller ufuldstændigt.

halvgløymd, adj. halvforglemt.

Halvgota (o'), f. Slud, Mellemting af Regn og Snee. **Halgoto**, Vald. **Halgutu**, Hall. Jf. Halvsletta.

halvgota (o'), adj. blandet, f. Ex. om Tale, som er halvt venlig, halvt fornærmelig. Tel.

halvgrunn, adj. noget grund, ikke meget dyb. Østl.

Halvgrøyta, f. egentl. en tyk Vælling (af Graut). Bruges især om Mælkevælling, Mælkesuppe. Sogn, Hard. og fl.

Halvhelg, f. en Dag som ansees næsten som Helligdag; især om gamle Helligdage som i den senere Tid ere afskaffede, f. Ex. Trediedagen i Høitiderne.

Halvhempa, f. Halvkovring.

halvhevert, adj. om Byg, som er blandet med Havre. Søndre Berg. (halhævert), Hall. (halhævart).

Halvkanna, f. Halvkande.

Halvkast, n. Halvknude (= Halvstikk).

halvklædd, adj. halvklædt.

halvkomen (o'), adj. halvt udviklet.

Halvkovring (o'), m. en halvfornem Person. Nordl. Oftere **Halvkauring**. Nordl.

Trondh. I Nordre Berg. **Halvkoring** (oo), opfattet som „halvt av koro", ɔ: Halvdelen af hvert Slags. (Andre Steder Halvstoring; i Sogn: Halvhempa, f.). Dunkelt. Jf. kovra.

Halvkvartel, n. Halvfjerding, Skjeppe.

halvkveden, adj. halvkvædet.

Halvleira, f. et Slags leerblandet Jord.

Halvleiv, m. en halv Fladbrødskive. Sædv. udtalt „Halleiv".

halvliden (i'), adj. halv forløben, om Tid. Mest i Neutrum. Det var alt halvlidet: den halve Tid var allerede forløben. Tel. og fl. (Udtalt; hallie, halle'e). Saaledes ogsaa: halvlidet til Middags o. s. v. Østl. Jf. halvgjengen.

halvljos, adj. halvlys. (halljos).

halvmidt, adv. til Midten, halvveis. Ork. (halmitt).

halvmogen (o'), adj. halvmoden.

Halvmork, f. Halvmark ($\frac{1}{4}$ Pund).

halvmyrk (y'), adj. halvmørk.

Halvmæle, m. Halvskjeppe. Vald. og fl. Jf. Mæle.

Halvning, m. Halvdeel. Østl. (Halning, Hælning). Ogsaa i Formen **Helvning** (Helning). Ved Mandal. (G. N. helfningr). Ellers: Helming, Halva (Holva) og Helvt.

halvnøydd, adj. halvt tvungen.

Halvpart, m. Halvdeel.

halvpløgd, adj. halvpløiet. Hava halvpløgt: have pløiet Halvdelen.

halvrein, adj. blandet; især om Korn (Byg), s. Halvbygg.

Halvring, m. Halvcirkel.

halvrodd, adj. halvroet, om Søvei. Hava halvrott: være midt paa Veien. I Nordl. ogsaa: være i Midten af Fisketiden (midt imellem Kyndelmesse og Sommermaal).

Halvrom, n. i en Baad: et halvt eller kort Rum, uden Aarer. Nordl.

halvroten (o'), adj. halvraadden.

halvrund, adj. rund paa den ene Side.

halvsett (e'), adj. halvladet, som har halv Ladning; om Baade.

halvsette (ee), adj. halvsjette ($5\frac{1}{2}$).

halvsjaunde, halvsyvende ($6\frac{1}{2}$).

Halvskap, m. Halvhed; Ufuldkommenhed.

Halvskolm, f. den ene Skal af en toskallet Musling. Hall.

halvskoren (o'), adj. halvskaaren. Hava halvskoret: have skaaret Halvdelen af Kornet.

halvslegen (e'), halvslaaet. Hava halvsleget (halslegje): være halvfærdig med Høslætten.

Halvsletta (e'), f. Slud, Vaadsnee. — **halvsletta**, v. n. regne med en Blanding af Snee. Tel. og fl. I Sæt. **haavsletta**.

halvsliten (i'), adj. halvslidt.

Halvsole (oo), m. Halvsaale i Skotøi. **halvsola**, v. a. sætte Halvsaaler i.

Halvspenning, f. halvspændt Stilling. Det stend i Halvspenning, f. Ex. om Bøsselaas.

Halvstikk, n. Halvknude, Løkke hvormed man fæster et Toug. Sv. halfstek.

halvstor, adj. middelstor, ikke rigtig stor; ogsaa: halvt fornem. Østl. Hertil **Halvstoring**, m. see Halvkovring.

Halvstøling, m. halvvoxen Dreng. Hall. Maaskee for Halvstøring.

Halvsvevn, m. Halvsøvn, Døs.

Halvsystkin, n. pl. Halvsøskende. Særskilt: **Halvbroder** (Halbror), og **Halvsyster**.

halvt, adv. halvveis, for det halve. (Udt. halt). — **Halvtaar**, s. Halvaar.

Halvtekkja, f. et Tag som ikke har Mønning, men kun udgjør en Skraaflade fra en høiere til en lavere Væg. Ogsaa et Skuur, en Hytte med saadant Tag. Tel. og flere.

halvtress, s. femti. Jf. Tjug.

Halvtreve (Haltræve), m. Kornstak af 12 Neg. Jæd. Østl.

halvtridje (-trie, tre'e), halvtredie ($2\frac{1}{2}$).

halvtullad, adj. forvirret i Hovedet, halv forrykt.

Halvtunna, f. Halvtønde. Nogle St. Halvtynna, Haltynne.

halvturr, adj. halvtør.

Halvtynna, f. en liden Øre med tyndt Blad. Hall. Vald. Lidt afvigende fra G. N. halfþynna, da det nemlig udtales „Haltydna" og synes opfattet som Halvtyrna med Forestilling om en Spids el. Torn i et Hjørne af Øren. I Tel. (Mo) forekommer „Haltaus", f. om en noget bredbladet Øre, en liden Bile.

halvvaken (kj), adj. halvvaagen.

halvvaksen, adj. halvvoxen.

Halvvaag, f. en halv Vog (18 ℔).

halvveges (-vegjes), adv. 1) paa halv Vei, midt paa Veien. 2) halvveis, ikke tilfulde. 3) nogenlunde, saa taalelig.

Halvverde, n. halvt Værd, halv Priis. Han fekk ikkje Halvverde fyre det: han fik det ikke halv betalt. Mest alm. udtalt Halvære. Afvig. Halvyre (y'), Sdm. G. N. halfvirdi.

halvvoren (o'), adj. middelmaadig, taalelig, ikke ganske utjenlig. B. Stift.

Halvvott (o'), m. Halvhandske, Vante som kun dækker Haandfladen og ikke Fingrene.

Halvvyrde, s. Halvverde.

halvøydd, adj. halvforødet.

Ham, n. Lykke (?), s. Uham.

Ham, m. 1) Ham, Hud, Skind. G. N. hamr. Skifta Hamen: fælde eller afskyde den gamle Ham (egentl. om visse Dyr, især Slanger); ogsaa: skifte Dragt, klæde sig paa en ny Maade. Jf. Haarham, Fugleham. — 2) Skabning, Skikkelse. Kasta Fugleham paa ein: forvandle En til en Fugl. Vald. og fl. (I Folkesagn). Ligesaa: Krøterham, Nauteham, Hesteham (Foleham, s. Landst. 331). Fordunklet i Ordet Likam (Likham). Ogsaa: Udseende, Udvortes (Habitus), med

Hensyn til Holdning, Klædning, Hudfarve o. s. v. No er han komen i rette Hamen fin. I Nordland: **Hamn.** Jf. Kveldsham, Hamlit, hamleg hamsa, hema. — 3) Gjenfærd, Skygge, Gjøglebillede af en afdød eller fraværende Person. Mandal og fl.

hama, v. a. (ar), i Forbind. „hama seg til": klæde sig ud, formumme sig. Maaskee ogsaa: pynte, pudse; s. hema. — Hertil **hamast,** v. n. forvandle sig, faae et nyt Udseende. Om støiende Børn, som om Aftenen overvældes af Søvn, siger man at „dei hamast", eller „dei faa Kveldshamen fin". Sdm.

Hamar, m. (Fl. **Hamrar**), 1) Hammer, Bankejern. Mest alm. **Hammar**; ellers **Haamaar,** Gbr. Ork. Indh. og fl. G. N. hamarr. — 2) Bagen eller Nakken paa Øxer, Hakker og desl., s. Oksarhamar. — 3) en steil Klippe, Bjergvæg, Præcipice. Dativ Fl. **Homrom** (Haambraa, Sdm. og fl.). Hertil mange Stedsnavne: Hamar, Hamre, Hamrarne, hvori Ordet tildeels kun synes at betyde en stenig Bakke, ligesom i Sverige (s. Rietz 240).

Hamar, m. (2), Frøhuus, Frøtop paa Værter, især paa Hør og Hamp. Efter Udtalen: **Hammer,** Rom., **Hamm'er** (Ham'r), Toten; **Haamaar,** Stjordalen. Synes næsten at være samme Ord som Hams. — Hertil „Haamaarklo", f. et Redskab at aftage Frøknopper med. Stjord.

Hamarsbot (Hase), s. Hombot.

Hamarsbrun, f. Pynt, øverste Kant af en Klippevæg. Ogs. **Hamarskant,** m. og **Hamarsrør,** f.

Hamarslag, n. Hammerslag, ogsaa Spor efter Hammerslag.

Hamarverk, n. Sted hvor Metaller bearbeides ved Hammere, som drives ved Maskiner.

hamast, s. hama.

Hambora (o'), s. Honbora.

hambra, s. hamra. **Hambrar,** s. Hamar.

hamla, v. n. (ar), 1) roe saaledes at man skyder Aarerne fremad, idet man sidder bag ved dem og vender sig mod Forstavnen. Jf. Hamlerom. — 2) roe baglængs, drive Baaden tilbage uden at vende den. G. N. hamla. (Jf. skuta). — 3) stræbe imod, gjøre Modsigelse eller Indvendinger. Smaal.

Hamla, f. Aareleie paa en Baad, Underlag hvorpaa en Aare hviler. Nordl. (Jf. Keip).

Hamleband, n. Vidiebaand, hvormed en Aare holdes fast til Aaretolden (Keipen). Ogsaa afvig. **Humleband,** Nhl. Det sidste er egentlig Homloband (G. N. hömluband), til Subst. Hamla.

hamleg, adj. vakker, tækkelig, godt udseende (af Ham). Hard. Voss og fl. Afvig. **hamsleg,** og **hamskleg,** Rbg.

Hamlekorn, n. Blandkorn; s. Hummelkorn.

Hamlerom, n. Bagrum i en Baad; det Rum hvori man „hamler" for at holde ret Stævne i et trangt Farvand. Nordl. Trondh.

Hamletofta, f. den bageste Roerbænk (= Baktofta).

Hamling, f. Roen i omvendt Stilling (s. hamla); ogs. Modstræben.

Hamlit (i'), m. Hudfarve, Ansigtsfarve. Nordl. Trondh. Østl. Tildeels udtalt Hamleet, Hamlæt. Afvig. Hamlaat, Indr. Jf. Daam.

Hammelkyrne, s. Hummelkorn.

Hammer, Frøknop, s. Hamar.

Hamn, f. 1) Havn, Hvilested for Fartøier. Nogle St. Maskul. (ein Hamn). G. N. höfn, pl. hafnir. Sv. hamn. — 2) Græsgang (= Hamning). Østl. — 3) Foster, s. Homn.

Hamn, m. Udseende; Dragt, Klædning (ligesom Ham). Helg. og fl. (Jf. G. N. höfn, f. Byrde; hvad man har med sig; af hava).

hamna, v. n. (ar), havne, komme i Havn. Ogsaa: standse, slaae sig til Ro.

hamnast, v. n. faae bedre Huld, blive mere fed og fyldig. Ork. (?). Til Hamn, m.

Hamnebyte, n. Ombytning af Havn. Gjera Hamnebyte: seile fra den ene Havn til den anden.

Hamne-fe, n. Fæ som holdes i en vis Græsgang (for Betaling). Østl.

Hamnegang, m. s. Hamning.

Hamnelega (e'), f. Ophold i en Havn med Fartøi.

Hamneskifte, n. = Hamnebyte.

Hamning, f. Græsning, Græsgang; ogsaa Græsmarker. Østl. Ogsaa kaldet Hamnegang, og Hamn.

Hamnløysa, f. Mangel paa Havn.

Hamp, m. Hamp; saavel om Værten selv, som om de deraf tilredede Trevler. Afvig. **Harp,** Tel. Vald. G. N. hampr; oprindelig hanpr (ligt Ang. hænep, Ght. hanaf; Lat. cannabis). Jf. Hempa.

Hampaaker, m. Hampeager.

Hampedengja, f. Hamøle.

Hampeklove (o'), m. en Klemme med udskaarne Tænder til at berede Hamp med. B. Stift. (Jf. Garm). Kjeften gjeng som ein Hampeklove: Munden er i rask Bevægelse (om en Ordgyder).

Hampetaar, n. en enkelt Hampetrevle. Sdm.

Hampevelta, f. opbrudt Jordstykke til at faae Hamp i. Smaal.

Hampigda, f. et Slags Meise (Fugl). Hard. Jf. Igda.

hamra, v. a. (ar), 1, hamre, bearbeide med en Hammer (Hamar). Nogle St. hambra.

hamra, v. a. (ar), 2, afslaae Frøknopperne paa Hør eller Hamp. Toten, Stjord. (S. Hamar, 2).

Hamring, f. Hamren, Bankning.

hamrutt, adj. fuld af steile Klipper (Hamrar). Nogle St. hambrett'e.

Hams, m. 1) Skal, Hylster, paa Frø eller Frugt; saaledes om Avner paa Havre og andet Korn. Trondh. (Jf. Hamar). I B. Stift især om Frugtbægeret eller Hasen paa Nødder. Natahams. (G. N. hams, Dække). — 2) en Klase eller Klynge af Frugter; saaledes a) en Klase af Nødder. B. Stift. b) en Klynge af Bær paa en Stilk. Jæd. og flere. Ellers kaldet Kongul, Kring, og fl.

hamsa, v. a. (ar), 1) tildække, indhylle. Hamsa seg til, el. hamsa paa seg: tilhylle sig med Klæder, f. Ex. naar man skal ud i Uveir. Hall. Buskr. og fl. — 2) hase, tage Nødder af Haserne. — 3) pynte, pudse, rede til i et Huus. Sogn, Jæd. (Jf. hema). — 4) kaste, føre afsted i en Hast (s. hemsa). Nordl. — 5) famle efter Ord, stamme. Indr. (Sv. hamsa: slukke).

Hamskifte, n. Omskiftning af Ham (Hud, Haar); ellers: Forvandling; Omklædning, Ombytning af Klæder.

hamsleg, adj. s. hamleg.

hamstolen (o'), adj. yderst uheldig, som alt mislykkes for. Mandal (?). Synes at høre til Ham, n. (Lykke). Jf. G. N. hamstoli: forstyrret, gal.

Hamsøle, n. en slukket og utækkelig Person. Buskr. Smaal. (Spydeberg). Noget lignende er **Hampetøle**, n. Hall. og **Hampedengja**, f. Smaal.

han, (hann), pron. pers. han (= Eng. he, T. er). I ubetonet Stilling ofte forkortet: **an**, **en**, 'n, f. Ex. „Der er 'an", el. „Der æ'n". Akkus. har egentlig samme Form, men falder ogsaa sammen med Dativ, som her hedder: **honom**, ogsaa udtalt **haanom** (Tel. Hall. Ork.), ellers: **hanom** (Gbr.), **hono**, **haano**, **haanaa** (Voss, Vald. Sdm.), og forkortet: **'naa** (Sdm.), **hom**, **'om** (Gbr. Ork. Indh.), **ho**, **'o** (Sæt. Hall.); f. Ex. Eg kjem fraa 'naa, fraa 'om, el. fraa'o (ɔ: fra ham). I nogle faa Distrikter (Gbr. Vald. Hall.) holdes Dativ og Akkus. nogenlunde adskilte, men forøvrigt falde de gjerne sammen enten i Formen „han" eller i Formen „honom", hvilken sidste er den bekvemmeste for skriftlig Brug og træffer bedst sammen med Svensk „honom", og Dansk „ham" (for hannem). Genitiv hedder: **hans**, og forkortet: **has** ('as); i Tel. tildeels: **honoms**. — Ordet bruges: 1) om en Mand, et mandligt Væsen, eller et Dyr af Hankjøn. — 2) om enhver Ting, hvis Navn er et Hankjønsord; f. Ex. en Steen, en Baad, en Dag o. s. v. — 3) med Begrebet „man" (afvexlende med: ein), f. Ex. naar ein ser det, so veit han det. (Stundom ogsaa i Stedet for „du", til en fremmed Person). — 4) med samme Begreb som „det", om en Tilstand i Luften eller Veiret, f. Ex. han regner, han myrknar, klaarnar, kolnar; han er kald, o. s. v. Kun nordenfjelds og i Berg. Stift. — 5) som en Udfyldning ved et Mandsnavn, f. Ex. han Gunnar, han Aamund, han Olav. Ligesaa ved Ord, som træde i Stedet for et Mandsnavn, saasom: han Fader (Far), han Godfar, han Farbror; han Berg (Familienavn), han Jonson; han Liten (om et Drengebarn) o. s. v. I dette Tilfælde bliver Navnets Kasus betegnet ved Pronomenets Bøining, f. Ex. honom Gunnar (ɔ: ham, nemlig G.), hans Gunnar (ɔ: Gunnars). Ved historiske Navne bruges denne Udfyldning ikke gjerne; men forøvrigt er Brugen temmelig almindelig, saa at det endog ansees som stødende at udelade Pronomenet. Jf. ho.

Hana, f. s. Habna.

Hand, f. (Fl. **Hender**), Haand. Ogsaa i en anden Form: **Hond**, udt. **Haand** (i de sydvestlige Egne til Sogn), og **Hønd** (Hall. Vald.). G. N. hönd, gen. handar; Sv. hand. Fleertal betones: **Hend'er** (Hendr); afvigende Hend'ar (Rbg. Tel.), Hend'a (Hall. Vald.), Hend'e (Berg.), Hend, Hænn (Trondh.). Fl. Dativ: **Hondom**, udtalt Haandom (Ork.), Haandaa (Sdm. Sfj. og flere). I Sammensætn. Handar (Handa), Hande og Hand (ikke Hond). — Særlig Betydning: 1) Haand, Arm, omfattende det hele Lem indtil Skulderen. (Jf. Fot). Heile Handi uppunder Herdi. Vada uppunder Henderna. Vatnet gjekk uppunder Henderna, ɔ: lige til Brystet. (Ogsaa G. N.). — 2) Haandflade, den egentlige Haand, udenfor Haandleddet. Taka med Handi (Hand'enne). Leggja i Hop Henderna: folde Hænderne. — 3) Side, Kant. Paa høgre Handi. Inkje paa nokor Hand. Jf. Fyrehand, Bakhand. — 4) Deel, Part; Vegne, Vedkommende. Paa fyrste Handi: i Begyndelsen. Paa mi Hand: paa mine Vegne. Dei ero for faae paa Karmanns Handi: de ere for faa Mandfolk (til Arbeidet). — 5) Haandskrift. Ei god Hand til aa lesa. — 6) Paategning, Underskrift; tildeels ogsaa: et Dokument eller skriftligt Beviis. — Talemaader. Det gjekk vel i Hand: det gik heldigt. (Ogsaa svensk). Nokot i Hand: efterhaanden, lidt efter lidt. (B. Stift). Det gjeng alt or Hand og inkje i Hand: der bliver altid Udgift og ingen Indtægt. D'er berre or Hand og i Munn: kun saa meget som man strax kan fortære. Han fær Pengarne uppi Handi, ɔ: strax, kontant. Det gjeng fraa Handi: det gaar fort, hurtigt (om Arbeide). D'er ikkje annat fyre Handi: der er intet andet at gribe til. Hava i Hende: i Haanden. (G. N. hendi, Dativ). Jf. paa Hende (Landst. 79). Inkje taka sine Hender i nokon Ting: ikke befatte sig med noget Arbeide. (Egentlig Dativ: „sinne Hende", ɔ: med sin Haand). Hava under Hender: have i Forvaring el. til Bestyrelse. Hava i Hondom: bruge, benytte. „Han vardt i Haandaa

havd'e": han blev strengt tilholdt, bygtig kommanderet, benyttet i det yderste. (Sdm.). Hava aa Hondom: have under Arbeide. „E heve havt alle Hus'a aa Haandaa": jeg har havt alle (Gaardens) Huse under Behandling, under Reparation. (Sdm.). Med hardom Hondom, s. hard. Taka imot med baade Hondom, ɔ: med stor Fornøielse. Ligesaa: skuva etter med baade Hondom, ɔ: afstaae noget med Fornøielse, være glad ved at blive det kvit. Til Handa (Genitiv): til Haande. Eg skal halda deg det til Handa: jeg skal holde det ledigt for dig, el. beholde det indtil du kan modtage det. Hertil ogsaa „alle-handa", ɔ: alle Slags (egentl. allra Handa). Jf. Henda, Hendla, hendt, hendig, tvihendes.

handa-millom (adv.), imellem Hænderne; ogs. fra en Haand til en anden.

Handarbak, n. Haandbag, den ydre Side af Haanden (modsat Love). G. N. handarbak. I Stedet for „ar" høres sædvanlig kun „a" (Handabak).

Handarkrike (i'), m. den krummede eller indbøiede Arm. (Handakrikje). Tak Barnet paa Handarkriken: paa Armen. B. Stift. G. N. handarkriki.

Handarlegg, m. Underarm, Been imellem Albuen og Haandleddet.

Handa(r)milte, n. den indre Side af Underarmen. Sdm.

Handboge (o'), m. 1) Albue (= Olboge). Trondh. (Handbaaga, Hanbaagaa). — 2) Redskab (= Ambod). Sogn (Handbogje).

Handbragd, n. Haandelav, Greb, Maade at arbeide paa. Ork.

handdraga, v. a. (-dreg, drog), trække, bære, have idelig i Hænderne; især om Børn, som tage allehaande Ting til at lege med. B. Stift. Ogsaa: **handdragsa**, Ndm.

Handdrev, s. Handriv.

Handduk, m. Haandbug; Haandklæde.

Handeburd, m. Maade at bevæge Hænderne paa. Handebur (u'), B. Stift.

Handedraap, n. Arbeide som angriber Hænderne meget. Sdm.

Handefol (oo), n. et tungt og klodset Værktøi. Tel. (Vinje).

Handehov, n. Maadeholb i at tage eller gribe til. Han heve inkje Handehov: han tager enten for meget eller for lidet. Nordre Berg.

Handekrafs, n. Berørelse med Hænderne, Gramsen; Haandgemæng. Nordre Berg.

Handekvild, f. Hvile for Hænderne.

Handel, m. s. handla.

Handemagt, f. Haandkraft.

Handeskam, f. et Arbeide som gjør Mesteren Skam. Isl. handaskömm.

Handeverk, m. Smerte i Hænderne eller Armene.

handfallen, adj. forlegen, forvirret, som ikke veed noget at gribe til. Gbr. Østerd. Sv. handfallen.

Handfang, n. Haandfang, Greb, Skaft. Sæt. Tel. og fl. Tildeels: **Handfangar**, m. pl. G. N. handfang, n.

handfara, v. a. (fer, for), berøre med Hænderne, tage eller føle paa. Næsten alm. Isl. handfara.

handfast, adj. haandfast, stærk.

Handferd, f. Bevægelse med Hænderne; Haandgreb. (Handefær).

Handfeste, n. Haandfæste. Faa Handfeste paa: faae Greb paa, finde et Punkt at holde paa.

handfridt, adj. n. vakkert, net, behændig udført; om et Arbeide. Nhl. Helg. Lof.

Handfylling, m. en Haandfuld; noget som er saa stort at det fylder en Haand. Ein Handfyllings Stein.

Handgjerd, f. 1) Haand-Arbeide. (Sjelden). 2) s. Handlag.

Handgrip (i'), n. Haandgreb.

handhøg, adj. bekvem, passende for Haanden; f. Ex. om Redskaber. Tel.

handhøveleg, adj. passende til at bruge eller have i Haanden. Gbr. og fl.

Handivle, s. Handyvle.

Handkjerra, f. liden Kjærre (Vogn) at trække med Hænderne. (= Dragkjerra).

Handklaade, m. Kløe i Hænderne; ogsaa: Nysgjerrighed, Lyst til at røre ved noget. (Mest alm. Handeklaae).

Handkluva, f. Haandjern at sætte paa en Fange. Tel. Ogsaa **Handklauvar**, pl. (Landst. 151. 156). Sv. handklofvar.

Handklæde, n. Haandklæde.

Handkvern (-kvenn), f. Haandkvern.

handla, v. n. og a. (ar), 1) haandtere, behandle. Nordl. (?). G. N. handla. — 2) med „um": omhandle, indeholde (om en Tale, en Bog). — 3) drive Handel, kjøbslaae. (Nyere Brug efter Tydsken). Afvig. „halna", Hard. Voss; „hainnel", for handl', Trondh. Hertil **Handlar**, m. Handelsmand. **Handling**, f. Handel, Kjøbmandskab. Udtrykkes oftest med den fremmede Form **Handel**, m. udtalt Hand'el, i Hard. Hand'ul.

Handlag (el. **Handelag**), n. Haandelav, den Maade hvorpaa man bevæger Hænderne i et Arbeide. Eit godt Handlag: god Arbeidsmaade. Alm. I lignende Mening: Handeburd, Handferd, Handgjerd (Handgjæl, Buskr.).

Handlangar, m. Haandlanger.

handlaus, adj. haandløs; ogsaa: klodset, ubehændig.

handleg, adj. passende for Haanden, bekvem at bruge; om Redskaber. Ofte i Formen **handtleg** (hantle).

Handlid (i'), m. Haandled; s. Uvlid.

Handlom (oo), m. Haandflade (= Love). Østerd.

Handløysa, f. Haandløshed; uegentl. Ubehændighed, slet Haandelav.

Handpengar, pl. Haandpenge.

handrekkjast, v. s. handtakast.

Handrid (i'), n. Rækværk paa en Trappe eller Gang. Tildeels i B. Stift, ogsaa Hall., oftest udtalt „Hand-re" (jf. Rid). Andre St. **Handriv** (i'), el. **Handrev**, n. Østl. Ved Røros „Drev" (Handdrev). Ellers: **Hand-tre**. G. N. handrid, og handrif.
Handsag, f. Haandsav.
handsama, v. a. (ar), behandle, holde eller bevæge med Hænderne. Det er so stort, at ein kann ikkje handsama det. Maaskee alm. (Isl. handsama).
Handsel, m. s. Hans.
handska, v. n. (ar), gramse, ruske og røre i noget. Berg. Sjeldnere v. a. behandle, berøre. Vald.
Handske (kj), m. Handske (til Brug ved visse Arbeider); Halvhandske, Syehandske.
Handskifte, n. Ombytning af Hænder. Gjera Handskifte: lade den ene Haand hvile, idet man griber til med den anden. Nogle St. **Handeskifte**, og **Handebyte**.
Handskrift, f. Haandskrift.
Handskuming (u'), f. den yderste eller smaleste Deel af Underarmen. **Handskumingslid** (le'), m. Haandled. Helg. (Dunkelt).
Handsnelda, f. Haand-Teen.
Handspik (ii), f. Haandspiger, Stok til at løfte eller flytte noget tungt med. Jf. Brut, Lunn.
handsterk, adj. stærk i Hænderne eller Armene. (Oftest: handesterk).
Handsvfte, n. Svøft, Reb som gaar tværs over et Seil og er saaledes fæstet, at man dermed kan sammentrække Seilet i Stormbygerne. Berg. Nordl. Nogle St. kaldet Priar.
Handtak, n. 1) Greb, Haandfang. 2) Haandslag til Bekræftelse paa en Overeenskomst.
handtakast, v. n. (-tokost), tage hinanden i Hænderne (til Bekræftelse paa en Aftale). Nordl. og fl. I B. Stift ogsaa: **handrekkjast**. „Dei handraktest um da".
handtamd, adj. sikker paa Haanden, vel øvet i et Arbeide.
Handtame, m. Haandfærdighed, Øvelse i et Arbeide. Hall. og fl.
[**handtera** (ee), v. a. (ar), haandtere, behandle. Holl. hanteren; T. hantieren.
Hand-tre, n. Rækværk. Jf. Handrid.
Handtygel (-tygjel), m. en kort Tøile at bruge ved Ridning. Ork.
handvalka, v. a. (ar), slide eller tilsmudse ved idelig Berørelse. Sdm. Nordl.
handveik, adj. svag i Hænderne, el. Armene.
Handverja, f. Haandværge.
Handverk, n. Haandværk, enkelt Art af Haandarbeide. **Handverkar**, m. en Haandværker. Ogsaa: **Handverksmann**.
handverkad, adj. haandvirket, gjort med Haandkraft. Lidet brugl.
handvis, ad.j = vishendt.
Handvol (o'), m. Pleielskaft (modsat Slagvol). Maaskee alm. (B. Stift, Gbr. Smaal.).
Handyvle (y'), n. Haandværge, Kjæp, Stok; Redskab til at have i Haanden. Søndre Berg. og mange flere Steder, dog tildeels afvigende, saasom: **Handivla**, f. Hard. **Handivle**, n. Tel. **Handylve**, Sdm. **Handhøvle**, Smaal. Gbr. Nordl. **Handomne**, Sfj. Kunde opfattes som Handevle (ɔ: noget som man kan „evle" eller haandtere); dog er det maaskee to forskjellige Ord, som her falde sammen. Et Isl. handhöfn, el. handhæfi, forekommer i en Saga.
Hane, m. Hane (Fugl). Afvig. **Haanaa**, Gbr. **Haning** (el. Hanning), Namd. Ogs. tildeels om en Hanfugl af andre Slags (= Stegg). Ellers om enkelte Ting, som ere udskaarne i Skikkelse af en Hane; saaledes a) Veirhane, Vindviser paa et Taarn. b) Hultap i et Rør. c) Fyrhane paa en Bøsse.
Hanebjelke, m. Tværbjælke under et Tag.
Haneblom, s. Hanekamb.
Hanekamb, m. 1) Hanens Kam. Som Plantenavn: 2) Lotus corniculatus. Solør. 3) Lychnis Flos cuculi. Mandal (?). Paa Jæderen: **Hanablom**, Lychnis dioica.
Haneskjel (-skjæl), f. Kammusling (= Øyreskjel). Lof.
Haneskrev (e'), n. Hanefjed, et lidet Skridt.
hanga, v. n. (**heng**, **hekk**, **henget**), at hænge. Inf. ogsaa: **haanga**, haange (B. Stift); nogle St. **hengja** (ved Forvexling med det afledede hengja, v. a. ophænge). Imperf. **hekk** (ee), ogs. **hikk**; Fl. **hingo** (Hall.). Supin. udtalt hengje og tildeels hingje. En afvigende Bøining: **heng**, **hang** (haang), **hunget** (hungje), forekommer ogsaa. (Fosen og fl.). G. N. hanga; hangir, hékk, hangit (uregelret). — Betydning: 1) hænge, være i en hængende Stilling, have sit Fæste oventil. Det heng under Taket. Klædi hanga paa Veggen. Ogsaa: strække sig langt ned. Haaret heng ned paa Ryggen. — 2) hefte ved noget, være fast. Hanga i Hop: hænge sammen. Det heng i Botnen (f. Ex. om et Garn). Dei hekk i honom: de holdt paa ham, vilde ikke slippe ham. Det var so myket, at det hekk Livet i honom: det var kun saa vidt, at han levede (el. kunde leve). — 3) hænge ved, holde sig til, el. befatte sig med noget. Det vil hanga med (el. paa): følge med, om en Uleilighed, Uvane o. s. v. (Jf. hakra). Han hekk alltid med: h. fulgte idelig med, var altid tilstede. Han heng fram i det: han befatter sig noget dermed. Han vil hanga fram i Drykken: h. er lidt tilbøielig til Drik.
hangande, adj. hængende. D'er Von i hangande Snøre: der er Haab (om Fisk), saalænge som Snøret er i Søen.
Hangar, m. 1) En som hænger ved, = Medhangar. 2) som Plantenavn: Galium

Aparine (= Tinar, Klengjegras). Gbr.

hangla, v. n. (ar), komme frem med Møie, slide sig igjennem, hjælpe sig knapt, f. Ex. med et lidet Forraad af Mad. Me hangla med det til Hausten. Trondh. Gbr. og flere. (Jf. tigla). Ogsaa: skrante, være noget sygelig. Buskr. Hall. Sv. hängla. Hertil **Hanglefarang**, m. Skrantesyge. **hangle-sjuk**, adj. skranten. Hall.

hanka, v. a. (ar), 1) fæste i en Stroppe (Hanke); især: fæste et Seil i en vis Løkke i Baaden. — 2) fæste sammen i en Klynge (Honk). Hanka Fisken i Hop. I Berg. Stift: **haanka**.

Hanke, m. Stroppe, Løkke til at fæste noget i; Seilfæste paa Kanten af en Baad. I B. Stift: **Haankje** (Fl. Haanka'). G. N. hanki. Jf. Honk, f.

Hanklokka, f. et Slags Insekt (s. Skurk og Helstikka). Jæd.

Hanning, m. s. Hane.

Hans, m. Hønsning; Beværtning som en Sømand giver sine Medreisende til Tak for Ledsagelsen paa hans første Udfart. (I Nordl. omtales ogsaa en „Hans" for hver Avancering i Sømandskabet; saaledes: Skaarungshans, Karshans, Høvsmannshans). Egentlig fremmedt Ord. Holl. hanze, T. Hanse, ɔ: Forbund, Compagnie. Nt. hänsen, v. indgaae i et Forbund med visse Ceremonier. — Ordet bruges tildeels ogs. i Betydningen: Handsel, om de første Penge som en Handlende faar efterat have aabnet sit Udsalg. Nogle St. **Hansel**. (Østl.). Jf. Eng. handsel.

hansa, v. n. (ar), hønse, beværte sine Kammerater paa sin første Reise.

Hanselag, n. Selskab som faar „Hans" af en ny Kammerat.

hanska, s. handska. **Hanskje**, s. Handske.

Hanslag, n. Hankjøn. Oftere adskilt i to Ord: Det er han av Slaget (d'æ han 'ta Slagj'e): det er en Han, det hører til Hankjøn.

hapa, v. stige tilbage; s. hopa.

Happ, n. Lykke (?), s. Hopp.

happa, v. a. (ar), skræmme, forbløffe; saasom ved en haard Tiltale. Tel. (Vinje). — Happa etter: tugte, straffe. Buskr. (?).

happig, adj. hastig, fremfusende. Nhl.

happ-ør, adj. forvirret, forbløffet. Tel.

har (**Harang** o. s. v.), s. hard.

Harabinne, s. Haregeit.

hard, adj. 1) haard, fast; om Materie. Mest alm. **har**, **har'e**; nogle St. **hal** (tykt L). G. N. hardr (Eng. hard, T. hart). Hardt som Horn; hardt som Stein ꝛc. Jf. herda. — 2) stiv, ubevægelig. Han sat hard i Stolen: h. sad ganske stiv, som af en Besvimelse. Berg. Nordl. — 3) stærk, heftig, voldsom; f. Ex. om Veiret; ogsaa: tung, trykkende, bitter; om Tilstand eller Vilkaar. — 4) om Personer: haardfør, hærdet, som taaler meget; ogsaa: dristig, uforfærdet. Han er hard i Hugen: rigtig koldblodig. — 5) haardhjertet, streng, grusom. Han var so hard med Bornom. Med hardom Hondom: voldsomt, med Magt eller Tvang. („Mæ haraa Haandaa", Sdm.). Hedder ogsaa „mæ haro Lagje". Hall.

Hardang, m. 1) frossen Jord; Barfrost. Hall. Toten, Hedem., ogs. ved Trondhjem. Udtalt Harang, Halang, Halaang. — 2) haardt Sneeføre, Snee som først er bleven fugtig og siden har frosset. Ndm. (I Sdm. og Nfj. hedder det Avraang). Jf. Skare og Lettang.

Hardbakke, m. tør og stenig Bakke. Østl.

hardbalen, adj. haardfør, som taaler meget, ikke er bange for at lide ondt. Meget brugl. især i de vestlige Egne. Ellers **hardbar** (s. d.), ogs. **hardbasken** (harbaskjen), Hall.

hardbar, adj. 1) haard, streng, besværlig; f. Ex. om en Søreise eller et Farvand. 2) haardfør (= hardbalen); ogsaa streng, uskaansom. Trondh. Jf. G. N. barr: heftig (Egilson).

hardbeitt, adj. om Eng med haardt Græs, som Leen ikke rigtig vil bide paa. B. Stift (harbeitt'e).

Hardbende, n. Stoppelse, haardt Liv. Sdm.

hardbunden, adj. haardt bunden. D'er hardbundet (harbunde), siges om Veir og Føre, naar Jorden er stærkt tilfrossen.

harddrøg, adj. haardt dragende; især om Heste, som trække med hastige Ryk, saa at Kjøretøiet let kan brækkes. Berg.

Harde, m. Haardhed (?). „Dæ gjekk paa Haren": det gik haardt, voldsomt til. Ork.

hard-eggjad (hareggja), adj. haard i Eggen, f. Ex. om Knive.

Hardel (Hareel), n. et haardt „El", en stærk Uveirs-Byge. (Landst. 41). I Solør **Hareiler**: Stormbyger.

hardelt (hareelt), adj. om Veiret, naar det regner eller driver i stærke, voldsomme Byger (El).

Hardende, n. Haardhed, noget haardt eller voldsomt. (G. N. hardindi). „Eit Harende-Veir": et haardt Uveir. Sdm.

Hardeng, m. (Fl. **Hardenger**), Indbygger af Hardanger i Bergens Stift. (Udtalt Haræng; nogle St. Haring). **Hardenga** (Harænga), f. Kvinde af samme Distrikt. — Stedsnavnet lyder sædvanlig: Haranger og Harang; nogle St. Haraang.

Hardfang, n. Haardhed, Voldsomhed. Harfang, Buskr. (?).

hardfengd, adj. 1) haard, tung, besværlig; om Arbeide, Føre el. Veir. Trondh. (harfengt). 2) om Personer: haardhændet, heftig, voldsom. Hall. og fl. Hedder ogsaa **hardfengen** (harfengjen).

hardfisken, adj. haard, skarp, voldsom. Nordre Berg. (harfiskjen).

hardfostrad, adj. graadig, som fortærer meget Foder; om Kreature. B. Stift. (harfostra).
hardfødd, adj. 1) vanskelig at fodre, meget graadig. Nordl. og fl. 2) vanskelig at nære sig i; om Sted eller Tid. Ogsaa i Formen „harfø" (hardføb). Guldalen.
hardfør, adj. 1) haard, knudret; om Vei eller Jord. Mest i Neutr. 2) om Personer: haardhændet, som farer haardt og voldsomt frem, er uforsigtig med Ting som taale lidet. Alm.
Hardføre, n. haardt Føre.
Hardgeire (Hargjeire), m. en haardfør Karl, En som taaler meget. Tel.
Hardgeitel, m. = Hardgeire. Tel. (Mo).
hardgjengd, adj. haard at gaae paa; om Veie; ogsaa om Føret. Det vardt so hardgjengt. Paa Sdm. „hargjengst".
hardgnuen, adj. haard, voldsom (egentlig skubbende, s. gnua). Nordre Berg.
hardhalden, adj. vanskelig at holde eller underholde; omtr. som hardfostrad.
Hardhause, m. en haardfør, dristig Karl. Nordland.
hardhendt, adj. som har haarde Hænder; ogsaa: voldsom, uskaansom.
hardhjartad, adj. haardhjertet.
hardhugad, adj. dristig, uforfærdet (= hard i Hugen). G. N. hardhugadr.
Harding, m. en haardfør Karl; ogsaa En som er streng og uskaansom. Trondhjem, Nordl. (Haring). S. ogsaa Hardeng.
hardkjeftad, adj. haardmundet; dygtig til at skjælde og larme. (harkjæfta).
hardkjøtad, adj. haard i Kjødet.
hardla, adv. meget, betydelig; ogs. temmelig, ikke saa ganske lidet. Efter Udtalen: **hadla**, Hard. Voss; **harle'**, Hall. **halle'** (ha'le), Gbr. Mere afvigende: **herle**, f. Ex. „han er herle gamall", Lister, Mandal, Rbg. G. N. hardla (egentl. hardlega). Jf. hoste.
hardleg, adj. noget haard, skarp, heftig. (harleg'e). Jf. hardsleg.
Hardleike (Harleikje), m. Haardhed; ogsaa Strenghed, Voldsomhed. G. N. hardleikr.
hardleiken (harleikjen), adj. haardhændet, uskaansom, haard at lege med. Ogs. **hardleikande**, Østl.
hardlendt, adj. om et Landskab med haard og stenig Jord. (harlænt).
hardlivad, adj. = seiglivad. Smaal.
hardlynd, adj. tilbøielig til Strenghed; ogsaa trodsig, stivsindet. Tel. G. N. hardlyndr.
hardlæst, adj. haard at tillaase eller oplukke; om Dør, Kiste o. s. v.
hardmalen, adj. haard at male.
hardmjelt, adj. tung at malke, om Køer. Nogle St. harmilt og harmyllt (hardmylkt). S. mjelt.
hardmælt, adj. haardtalende, som har en haard Stemme. (harmælt'e).
hardna, v. n. (ar), 1) hærdes, blive haard. 2) blive skarp, heftig, voldsom. Alm. (harna). G. N. hardna.
hardnakkad, adj. haardnakket.
Hardning, f. Hærdelse, tiltagende Haardhed.
hardpløgd, adj. tung at pløie.
hardraadug, adj. streng, uskaansom. Hall. og fl. (harraaug). G. N. hardrádr.
hardsett (e'), adj. stivsindet, trodsig, haardnakket. B. Stift (harsett'e).
hardsjoad, adj. om et Farvand med stærk Søgang. Mest alm. harsjøa.
Hardskaving, f. en haard Prøve; f. Ex. om en dygtig Storm paa en Søreise. Me faa no sjaa, um Baaten er god, naar han kjem i Hardskavingi. (Harskavingja). Berg. Nordl.
hardsleg, adj. haard, streng, haardhjertet. „harsleg", Tel.
hardsløg, adj. haard at slaae; om Eng hvor Græsset er haardt og stivt. B. Stift. G. N. hardslœgr.
hardsoden (o'), adj. haardkogt.
hardsokt (og hardsotta), f. hardsøkt.
Hardsott (oo), f. Sygdom af Forstoppelse, hos Dyr. Sdm.
hardspunnen, adj. haardspunden, all for stærkt snoet; om Traad.
hardstadig, adj. trodsig, forhærdet. Hall.
hardsteikt, adj. haardstegt, haardbaget.
Hardstein, m. Hvæssesteen, Bryne. Tel. Formen er noget tvivlsom, da Udtalen kun har „Hasstein". G. N. hardsteinn (Dipl. 4, 401. 482) synes at være det Slags Bryner, som nu kaldes „Bladstein" og udføres fra et Steenbrud i Eidsborg (i Tel.). — Hertil: **Hardsteinsholk** (Hassteinshokk), m. = Bryneskokk. **Hardsteinsslaatt**, m. Skorpe som lægger sig langs Eggen af Leen. (Vinje).
hardstilt, adj. haard i Sindet, hidsig, som let gjør Alvor af Leg. Num.
hardsvævd, adj. tungsøvnet, som ikke er let at vække. „harsvævd'e", Tel. og flere. Sv. hårdsöfd. Andre St. tungsvæv.
hardsøkt, adj. veirhaard; især om et Søstykke eller Farvand, hvor man er meget udsat for Storm og Søgang. Trondhjem, Nordl. Ogsaa i en anden Form: **hardsokt** (harsookt), Helg. Namd., og **harsotta** (ein harsotta Plass), Sdm. G. N. hardsóttr: vanskelig at komme til. Jf. søkja.
hardt, adv. 1) haardt, ubekvemt formedelst Haardhed. Liggja hardt; sitja hardt. — 2) stærkt, heftigt, voldsomt. Taka hardt paa. Stræva, strida hardt. — 3) i Forbind. „ikkje hardt": just ikke, vist ikke. Det var ikkje hardt so myket, o: just ikke, langt fra ikke saa meget. „Dæ had' ikje hart gjingje so lett". Sdm.
Hardtak, n. en stærk Anstrengelse, en haard Prøve.
hardtalande, adj. haardtalende, som taler

høit og skarpt.
hardtolug (o'), adj. haardfør, som taaler meget. Tel. og fl.
hardtvinnad, adj. haardt tvunden.
hardtøk, adj. haardhændet, som griber haardt til. B. Stift. Hedder ogs. **hardtakande**. Hall.
hardugen (u'), adj. haardfør, som udholder meget. Hall. i Formen harugjen, maaskee for hardhugen, dog noget ligt G. N. hardúdigr.
Hardveder (Harveer), n. haardt Veir; især om en stærk Storm. Saaledes: **Hardvedersdag**, m. **Hardvedersnatt**, f. Ligesaa **Hardvedersætt**, f. om en Tilstand i Luften, som bebuder en stærk Storm. („Harveersætt", Nordl.). Jf. Storveder.
hardvegalt, adj. n. haardt, knudret; om Føre. Hall.
hardveld (harvelt), adj. tung, besværlig. Rommerige. Jf. veld.
hardvikt, adj. vanskelig at vende til Siden (s. vikja); om Heste. Berg. (harvikt'e).
hardvoren (o'), adj. noget haard.
Hardæva, f. haarde, besværlige Tider. Tel. (udtalt Haræva).
Hare, m. en Hare (Dyr). Afvig. **Hara**, Østl. **Haaraa**. Guldalen og fl. **Hæra**, Solør. Den sidste Form forudsætter et gammelt Here (e') og er saaledes netop G. N. heri. Sv. hare, i Dial. hära, äri (Rietz 244). Et andet Navn er Jase.
Harefot, m. 1) Harefod. 2) som Plantenavn: Gnaphalium dioicum. (J Tel. Jasalamp). Strjuka med ein Harefot: tage en Ting meget lindt og løseligt.
Harefræ, s. Fuglefræ.
Haregadd, m. Harespor i Sneen. „Hæragadd", Solør. Jf. Gadd.
Haregeit, f. en Hun-Hare. B. Stift. Paa Østl. tildeels „Harabinna"; hos Jægerne: Seta, el. Sæta. Smaal.
Harehykja, f. en ræd Karl, Kryster, Kujon. Ved Trondh. „Harahykj'". J svenske Dial. harahuk, m. Jf. Huka.
Haremunn, m. Mund med et dybt Skaar i Overlæben. Nogle St. Jasemunn.
haremynt, adj. som har Hareskaar i Munden.
Harestokk, m. en Fælde til at fange Harer i. Østl.
harfengt, s. hardfengd.
Haring, s. Harding og Hardeng.
Hark, n. 1) Skrab, ubetydelige Ting. Jf. Harke, Herke. — 2) møisom Gang, det at noget gaar tungt eller besværligt; saaledes ogsaa et haardt Føre. B. Stift. (Omtr. som Skrangl). — 3) Svaghed, Skrøbelighed, daarlig Tilstand. Hertil en Form **harka**, f. Ex. „Han va komen i eit harka Føre", ɔ: i en daarlig Stilling. Nhl.
Hark, m. Rallen, rallende Lyd i Halsen. Smaal. Nogle St. Harg el. Herg (?).
harka, v. a. og n. (ar), 1) skrabe, rage. Mest i Forbind. harka i Hop, ɔ: sammenskrabe. G. N. harka. — 2) gaae besværligt (især med en knagende Lyd), om Redskaber; ogsaa: slæbe sig frem, slaae sig igjennem med nogen Møie. Dei harka med det same. Saaledes ogsaa: Det harkast av, ɔ: det gaar paa en Maade. B. Stift. — 3) ralle, give en rallende Lyd. Det harkar i Halsen (naar Aandedrættet besværes ved Ureenhed i Luftrøret). Smaal. og flere. Andre St. hurgla, hurkla, rukla. Jf. rækja (som svarer til D. harke, Sv. harkla).
Harka, f. = Riva. Østerd. (Svensk).
harkall, adj. 1) haard, knudret, besværlig; om en Vei, ogs. om Føret. 2) skrøbelig, svag, skranten. Nordre Berg. Ogsaa i Formen **harken** (harkjen) og **harkutt** (harkett'e).
harkalt, adv. besværligt, med Møie, daarligt. Det gjeng harkalt. J Sogn **harket** (harkje), „da gjekk so harkje". Ellers: **harkalege** og **harkasamt**.
Harke, m. Skrab, Skrammel, forslidte Redskaber eller lignende Ting, som ere henkastede paa et Sted. Nordre Berg. (Harkje). Jsl. harki. Hertil: **Harkebus**. el. **Harkeloft**, n. Pulterkammer, Rum hvor man henkaster saadanne Ting som sjelden bruges.
harkeleg (el. harkaleg), adj. skrøbelig.
harken (kj), adj. s. harkall.
harleg, s. hardleg.
Harm, m. 1) Sorg, Bedrøvelse. Trondhjem. G. N. harmr. Ogsaa en sørgelig Hændelse eller Omstændighed. Det var daa ein Harm, at det skulde ganga so. — 2) Harme, Vrede (om en billig eller vel grundet Fortrydelse, omtrent som Indignation). Mere alm. Sv. harm.
harm, adj. 1) sørgmodig, bedrøvet. Trondh. — 2) angerfuld, ærgerlig over en Forseelse. Eg er so harm utav det: jeg angrer meget derpaa, ærgrer mig derover. B. Stift. — 3) vred (med god Grund), fortørnet, indigneret. Mere alm.
harma, v. a. (ar), 1) krænke, bedrøve. 2) ærgre, fortørne, paaføre Harme. — Om et andet „harma" s. herma.
harmast, v. n. 1) ærgres, angre eller fortryde noget. (Jf. G. N. harma, beklage). 2) harmes, blive vred. Sædvanlig med „paa". Eg heve ofta harmast paa det.
harmeleg, adj. 1) bedrøvelig, sørgelig. Trondh. 2) ærgerlig, som man maa harmes over.
harmfull, adj. harmfuld, oprørt.
Harming, f. Krænkelse, Ærgrelse. Ofte i Formen **Harmelse**, n.
harmlaus, adj. rolig i Sindet, fri for Harme.
harmsam, adj. ømfølende, som lettelig harmes. Lidet brugl.
harna, s. hardna. **Harp**, s. Hamp.
Harpa, f. 1) Harpe (til Spil). Ogsaa i en anden Form: **Horpa** (o'), Søndre

Berg. og fl. G. N. harpa. — 2) et Slags stort Sold (egentl. med en Bund af Traade eller Spiler ligesom Harpestrenge). Smaal. Rom. (Sv. harpa).
harpa, v. a. (ar), fælde i en „Harpe". Ogsaa: pludre, snakke meget.
[**Harpeis**, f. Harpix. (Nt. harpeus, Holl. harpuis). Jf. Kvaada.
Harpeskjel (=skjæl), f. et Slags store Muslinger (s. Oyreskjel). Ndm. (?). Budstikken 6 (1825), 789. Topogr. Samlinger 4, 270, og ellers nævnt i flere Skrifter. G. N. hörpuskel.
Harpeslaatt, m. Musikstykke, spillet paa en Harpe.
Harpespel (e'), n. Harpespil.
Harpestokk, m. Træværk i en Harpe.
[**Harpun**, m. s. Skutul.
Harr, m. en vis Ferskvandsfisk, Thymallus vulgaris. Hedemarken, Østerdalen. I Gbr. **Horr** (som synes at tyde paa et gammelt hörr, harrar?). Sv. harr.
Harre, m. Uvillie, Had. Hall.
harren, adj. haard, strid, skarp. Hard. I Neutr. „harre" omtr. som hardbeitt. Jf. herren.
Harrnet, n. Garn at fiske Harr med.
harskleg, s. hardsleg.
hart, s. hardt. **Harve**, s. Havre.
Harver, s. Hardveder.
Hasall, Axelbærtræ; s. Asall.
Hase, m. Knæ paa Dyrenes Bagbeen; ogs. Senerne imellem Knæet og Fodleddet, Hælsener. Rbg. Tel. ogsaa i Smaal. (Hasa). Sv. has (Knæled), T. Häcksе, Mht. hahse. I den største Deel af Landet ubekjendt. Jf. Høkel.
Haseband, n. Stivhed i Knæerne; en Hestesygdom. Smaal.
hasgod, adj. passende, ret bekvem. Indh. (Snaasen). Maaskee for hagsgod.
hask, graadig; s. hesk.
Hasl, m. Hassel; Hasseltræ (Corylus). Med sædvanlig Afvig. i Udtalen: **Hatl**, Søndre Berg., **Haltl** (Haltj), Sfj. Sdm. og fl., ogsaa **Halt**, Ork. G. N. hasl, Sv. hassel. Hertil: **Hasleband**, n. Tøndebaand af Hassel. **Haslefeitt**, n. i Spøg, om Prygl af en Hasselkjæp. **Hasleholt**, n. Lund af Hasseltræer. **Haslekumar** (u'), m. Rakler (Hanblomster) paa Hassel. (Jf. Natevise). **Haslerenning**, m. s. Renning. **Haslerunn**, m. Hasselbusk. **Hasleskog**, m. Hasselskov. Jf. (Nateskog).
Haslung, m. (Fisk), s. Hesling.
has (for hans), s. han.
Hasse, m. en streng og hastmodig Person. Tel. (Landst. 782).
Hasstein, s. Hardstein.
Hast, f. Hast, Skyndsomhed. Afvig. **Host** (o'), Hard.
hasta, v. n. (ar), haste, skynde sig; ogsaa have Hast, kræve Skyndsomhed.
hastelege, adv. hastigt, pludselig.
hastig, adj. 1) hastig, pludselig; f. Ex. ein hastig Ende. 2) skyndsom, ivrig for at blive færdig eller komme afsted. 3) tilsindet, opbrusende.
hastmodig, adj. iilfærdig; iilsindet.
Hastraad, f. Beslutning som man fatter i en Hast.
Hastverk, n. Noget som er gjort, el. kan gjøres, i en Hast.
Hat, n. Had, vedvarende Fiendskab.
hata, v. a. (ar), hade, have Had til. Tildeels afvig. **hatra**, Sogn. (Jf. G. N. hatr, n. Had). — **hatast**, v. n. hade hinanden.
Hata, m. (Hede), s. Hite.
hatall, adj. hadefuld (= hatsam). Afvig. **hotaal** (o'), **haataal**, Tel.
hatande, adj. som man maa hade.
Hatar, m. Hader, Fiende.
hateleg, adj. hadeværdig (= hatande).
Hater (Hatr), n. 1) Krillen, Stikken; for Ex. Myggstik. Ork. (?). S. hatra. — 2) stikkende Insekter; især Myg og Fluer. Nordl. (meget brugl.). Ellers i Formen „Aater", Indh.; jf. Aat, Ormaat.
Hatertjeld, n. et Tæppe, hvormed man søger at værge sig mod Myg om Natten. „Haterkjell", Nordl.
hatfri, adj. fri for Had; upartisk.
hatfull, adj. hadsk, hadefuld.
hatig, adj. fiendsk, som har Had eller Modbydelighed for noget. Han var so hatig paa det. Ogs. **forhatig**. B. Stift.
Hatl, s. Hasl.
hatra, v. n. (ar), 1) kløe, krille, stikke i Huden. Ork. Nordl. (jf. Hater). — 2) v. a. hade, s. hata.
Hatring, f. Kløe, Krillen (= Maur).
hatsam, adj. hadsk, tilbøielig til at hade. G. N. hatrsamr.
Hatt, m. 1) Hat, Hovedbedækning. G. N. hattr, og höttr. Eng. hat. (Et andet Ord er T. Hut, Holl. hoed). — 2) Dække over et Rør, el. desl. — 3) en liden Stak af Korn paa Ageren (omtr. som Rauk). Toten. — Hertil: **Hatteband**, n. a) Hattebaand; b) det øverste Neg i en „Kornhatt". (Toten). **Hattebeit**, f. Hatteskygge. (Sdm.). **Hattekaat**, m. en lav eller liden Hat. Sdm. **Hattekoll**, m. Hattepuld. **Hattemakar**, m. Hattemager. **Hattestabbe**, m. Hatteblok. **Hattetov** (oo), n. Hattefilt.
hatta, v. a. (ar), sætte Korn i Stak eller „Hatt". Toten.
Hatteblom, s. Blaahatt.
Hattefok (o'), n. Tummel, Forvirring, stor Skynding og Travlhed. Trondh. Nordl.
hau! interj. omtr. som „aa" el. „haa", for Ex. **hau, nei!** ɔ: nei, langtfra ikke. Indr. og flere.
Hau, m. s. Haug og Hug.
Hauband, s. Hovudband.

Haud (**Hau**, n.), s. Hovud.
Haug, m. 1) en Høi, en Forhøining paa Jorden; især rundagtig eller med afrundet Top. Afvig. **Hog** (o'), Sogn, Lof. **Hau**, Sdm. og fl. G. N. haugr; Sv. hög. — 2) en Hob, en Dynge. (Sandhaug, Flisehaug ꝛc.). Østl. Andre St. kun om en Dynge af opkastet Jord; jf. Kjempehaug. So gamall som alle Haugar, ɔ: meget gammel. (B. Stift, Tel.). Hertil mange Stedsnavne: Haug, Haugen, Hauge (Dativ, udtalt Haugje); Haugarne (forkortet Haugann, Hauan).
hauga, v. a. (ar), opdynge, ophobe, f. Ex. Jord. **haugast upp**: ophobe sig.
Haugbonde, m. En som boer paa et Sted som hedder Haug (Haugen); ellers det samme som Haugtuss.
Haugfolk (el. Haugafolk), n. Underjordiske; Vætter i Høiene; s. Haugtuss.
hauglagd, adj. nedlagt i en Høi; om Personer i Oldtiden (Haugalderen).
Haugstallar, s. Hogstall.
Haugtuss, m. underjordisk Mand, Vætte som boer i en Høi. (I Folkesagn). Ogsaa kaldet: **Haugbokke** (Haubokkje), **Haugbonde**, **Haugbue**, **Hauggubbe**.
haugutt, adj. ujævn, fuld af Høie eller Forhøininger; om Marker.
Hauk, n. Hujen, s. hauka.
Hauk, m. Høg (Fugl). G. N. haukr. D'er Hauk yver Hane (Ordsprog): hvor stor En tykkes at være, kan han dog træffe en Overmand.
hauka, v. n. (ar), huje, raabe. Sdm. Ndm. Ork. Ellers: hua, kaua, kauka.
haul, s. haal.
hauluka (?), v. a. tiltale skaansomt, med venlige Ord; opmuntre, lokke. Sdm. (Nordalen). Dunkel Form.
Hauna, s. Hadna. **Hauora**, s. Hovudorar.
haurd, adj. 1) hørt (= høyrd). 2) agtet, anseet, hvis Mening man gjerne hører. Nordenfjelds (haur'e, haur). S. høyra.
Haus, m. 1) Hjerneskal, den øverste Deel af Hovedet. Mest brugl. i de sydlige Egne. Afvig. **Hause**, Sdm. og **Huse**, i Nordl. (om Fiskenes Pandebeen). G. N. hauss. Bruges ogsaa (ligesom Skalle, Skolt, Skjelta) om Forstand el. Aandsevner. Der er Haus paa den Guten: den Karl har et godt Hoved. — 2) Hoved, Hovedstykke paa visse Redskaber; f. Ex. et Pibehoved. — 3) Nav, Hjulnav. Sæt.
Hause, m. 1) Hoved (s. Haus); ogsaa: Person med Hensyn til Evner og Kræfter. Ein god Hause: et godt Hoved; ogsaa om En som ikke let bliver svimmel eller forvirret. Hall. — 2) en liden Bjergknold. Nogle St. **Haus**. — 3) en Skyhob, tyk og mørk Sky. Trondh. Sdm.
Hausskaal, s. Hovudskaal.
Haust, m. (og n.), Høst, Overgangen fra Sommer til Vinter. G. N. haust, n. (ogs. haustr, m.). I Haust: i den forløbne Høst. I Fjor Haust: ifjor om Høsten. I fyrre Haust: næstforrige Aars Høst. I Haust som kjem: i tilstundende Høst. Til Haustes (Hausts): til Høsten. (I B. Stift ogsaa i Formen: til Haustanne).
hausta, v. n. (ar), blive Høst, lide mod Høsten. Det tek til aa hausta. Ogsaa: faae et høstligt Udseende; om Mark og Skov. Søndre Berg. Sjeldnere i Betydn. høste, indhøste (Korn m. m.).
Hauſtbeite, n. Græsgang, som kan benyttes om Høsten.
Haustbil (i'), n. Høstens Tid, eller en vis Deel af Høsten.
Haustbolk, m. = Haustbil, Hauſtsida.
haustbær, adj. om en Ko, som kalver (bærer) om Høsten. **Haustbæra**, f. en saadan Ko. (Søndre Berg.).
Haustfiske (fj), n. Fiskerie om Høsten.
Haustflaum, m. Vandflod, som indtræffer om Høsten.
hausthoggen, adj. hugget om Høsten.
Haustholb, f. Kreaturernes Huld eller Fyldighed om Høsten.
haustleg, adj. høstlig, om Veiret og om Markernes Udseende.
Haustlit (i'), m. Høstfarve, Jordens Udseende om Høsten.
Haustmaane, m. Høstmaaned (fra den ene Nymaane til den anden).
haustnæm, adj. om Jorder, som faae tidlig Høst. Lidet brugl.
Haust-onn, f. Høstarbeide, Indhøstning af Korn og Frugt.
Haustpart, m. Høst (= Haustsida).
haustplogja, v. a. (er, de), pløie om Høsten. **haustplogd**, høstpløiet.
Haustsida, f. Høstparten, Aarets sidste Halvdeel. Østl. Ellers kaldet: Haustbolk, Haustpart, Hausttal.
Haustsæter, f. Fjeldmark, som benyttes til Græsgang senest om Høsten.
Hausttal, n. Høsttid. Paa Hausttalet: ud paa Høsten. Trondh. Nordl. Jf. Tal.
hausttidd, adj. omtr. som haustbær.
Haustveder (-veer), n. Høstveir, Veir som pleier at være om Høsten.
haustvelta, v. a. omvælte Agerjord ved Pløining eller Spadning om Høsten.
Haustvinna, f. = Hauſtonn.
hausutt, adj. 1) ujævn, fuld af Forhøininger eller Bjergknolde. 2) ujævnt skyet, med enkelte tætte Skyhobe; s. Hause.
hautulla, s. hovudtullad.
Hav, n. 1, Hævning (af Roden „hav" i hevja). Særskilt: 1) Optrækning, Opdragning af Fiskeredskaber. Shl. „Dei drog Seien mæ kvart Hav", ɔ: hver Gang Snøret blev lettet fra Bunden. (Andre St. „med kvart Kast"). Jf. Upphav. — 2) Forhøining, Halsen eller den opadbøiede

Deel paa Slædemeder og Skier. Sæt. Tel. (Jf. Brett). — 3) Hank, Haandfang (at hæve eller løfte med); saaledes om Hanken paa Bøtter (= Hevel), Sogn, Hall. Vald. Ork. Helg. Ligesaa om Hanken paa en Gryde (= Hodda), Gbr., og paa en Kiste (= Byrdel), Ndm. Ogsaa om Løkken paa en Klave (= Horvelde), Gbr. (Jf. Hev, Hevel). — Endelig findes ogs. „Hav" i Betydn. Gjærde (ved Mandal); men dette er maaskee en Afvigelse af Hag.

Hav, n. 2, Hav, Ocean. G. N. haf. Halda til Havs: stævne ud paa Havet. Det er klaart i Havet: det er klart paa Havsiden, over Havet. — Egentlig hører vel ogsaa dette Ord til Begrebet hevja (opløfte), saa at det enten hentyder til Havbølgernes Høide eller til Havets tilsyneladende Stigning i Horizonten, naar man seer det fra en vis Høide.

Hav, n. 3, Besiddelse (af hava). D'er ikkje nokot Hav i det, ɔ: det har ikke noget Værd, er ikke noget til at have. Tel. Sdm. og fl. Jf. Havang.

Hav (m.), i nogle Stedsnavne med Formen Havs (Hafsfjord, Hafslo, Hafslund, Havsaas, Havsstad), er maaskee en Forkortning af Haver (Havr), G. N. hafr, som egentlig betyder Buk (caper), men ellers ogsaa har været et Mandsnavn.

hava, v. a. (heve, hadde, havt), at have. Inf. ogsaa: **ha** (mest alm.), **haavaa**, **haa**, Gbr. — Ind. Præs. **heve** (e'), sædvanlig uden „r", Tel. Rbg. Jæd. Hard. Sdm.; forkortet: **he** (e'), Sdm. Ndm. **hi**, Trondh. (Andre St. **har**). Fl. **hava**. Konj. Præs. **have** (især i et Ønske). Imperativ: **hav**, Fl. **have!** Imprf. **hadde** (mest alm.), **hade**, Sdm.; ellers: **hae**, **ha'** (havde høres ikke). Konj. **hedde**, **hædde**, Hard. **høe**, Tel. Supinum **havt** (hatt); Particip **havd**. G. N. hafa; hefi(r), hafdi, haft. (Konj. præs. hafi, imperf. hefdi). — Betydning: 1) have hos sig, holde, bære. Hava i Handi, paa Armen, paa Ryggen. Hava med seg, paa seg. Saaledes ogsaa om at have i Huset, i Tjeneste ꝛc. Hava Folk, Gjester, Framande. — 2) have, eie, besidde. Hava Hus, Gard, Buskap, Pengar o. s. v. Ogsaa: faae, bekomme. Hava Takk, Æra, Skam. Hava god Løn. Hava Lika fyre Umaken. — 3) fornemme, vederfares noget (godt el. ondt). Hava godt: befinde sig vel, leve uden Savn. Hava vondt: lide ondt, føle Smerte. Hava Verk, Svide, Skjelv, Sorg, Harm, Hugnad, Gaman o. s. v. — 4) forefinde, træffe. Hava godt Veder. Hava Føre, Byr, Motvind. H. Motgang, Møda, Stræv. Hava mange mot seg, osv. — 5) bruge, anvende. Hava Mjøll til Suvl. Hava Sild til Agn. Detta vilja me hava til Foder. Ogsaa: beholde, bevare. Lat oss hava det til Helgi. — 6) føre, bringe, flytte, sætte i en vis Stilling. (Alm. og meget brugl. Ogsaa G. N. og Sv.). Hava heim: bringe hjem. Hav inn Hesten: luk Hesten ind! Hav Vatn i Glaset: hæld Vand i Glasset. (Jf. lata). Han tok Trøya og hadde paa seg (ɔ: trak den paa). Hava seg ut: forføie sig ud. — 7) finde forelagt til Behandling, til Udførelse; have at udrette. Hava nokot til aa gjera. Me hava myket til aa grava endaa. Eg hadde myket meir til aa segja. — 8) være færdig med en Gjerning; have udrettet. I dette Tilfælde Hjælpeverbum, sammenstillet med Supinum af et andet Verbum; f. Ex. hava gjort, hava bygt, hava gravet; ligesaa: hava voret, faret, komet, o. s. v. — **Reflexivt**. Hava seg: a) upersonligt: forholde sig, være beskaffen. Eg veit ikkje kor det heve seg. b) personligt: begive sig, forføie sig. Hava seg fram: søge at komme frem; ogsaa: fremtræde dristigt, være om sig (= halda seg fram). Hava seg heim: begive sig hjem. Hava seg upp: staae op, komme paa Fødderne. Hava seg undan: forføie sig bort, gaae tilside. — **Med Partikler**. Hava atter: have tilbage, tilovers. Han skal hava det atter: han skal faae det gjengjældt. Hava aat: a) have at udsætte paa. Kvat er det du heve aat honom? b) tugte, straffe. Dei skulde havt aat Bornom sine nokot (ɔ: de skulde tugte sine Børn lidt). Nhl. Sdm. og fl. (Hertil: aathavd). Hava fram: faae frem, sætte igjennem. Hava fraa seg: skille sig ved. Hava fyre seg: have fore, bestille; ogsaa: omtale, behandle i Talen. Hava i, el. uti (ha' ti): have fat paa, opsøge. Hava med: have at bestille med, befatte sig med. Hava paa seg: a) bære, have hos sig; ogs. tage paa, iføre sig; b) betyde, ville sige. Han veit kvat det heve paa seg. Hava upp: bringe op; ogsaa: aabne (en Dør); opløse (en Knude). Hava uppatter: optage paany, oprippe, gjentage. D'er ikkje verdt aa hava det uppatter, ɔ: at oprippe Sagen, tale mere derom.

Havald, n. Væversylle, et af de Baand, hvormed Vævgarnets Traade vexelviis hæves op og trykkes ned, for at Islætten kan indskydes. B. Stift, med Fleertal **Hovold** (o'), ogsaa i Nordl. Andre Steder kun brugt i Fleertal; saaledes **Høvold**, Valders; **Haavel**, Smaal. (Isl. hafald, pl. höföld). Om et andet Havald, s. Hovold, f.

havalda, v. a. (ar), forberede en Væv til Vævning ved at stikke Rendegarnets Traade ind i Væversyllerne. Nogle Steder **hovolda** (o').

Havalda, f. Havbølge. Nordl.

havande, adj. værd at have. Det var fulla havande: man kunde nok ønske at have del. Det var ikkje havande i Huset: man burde ikke have det i sit Huus.

havandslaus, adj. 1) ørkesløs, som har intet at bestille. Sdm. og fl. — 2) tomhændet, som ikke har faaet noget. Han kom atter havandslaus. Tel.

Havandsløysa, f. Ørkesløshed. Sdm.
Havang, m. Værd, Nytte; Fordeel ved at have en Ting. Ork. „D'æ inte naaen Havang i dæ". Andre St. Hav, n.
Havar, m. Ihændehaver, Besidder.
Havbakke, m. Skybanke over Havet.
Havbaara, f. Havbølge; store Bølger.
Havbaat, m. Baad at bruge paa Havet.
Havbrot (o'), n. Lyden af Havbølgernes Brydning mod Kysten (i Frastand). Ogsaa kaldet **Havbrest**, m. Trondh. Jf. Brimtot.
Havbrun, f. en lang Banke i Havbunden langs Kysten. Ofte opfattet som „Havbru" (Havbru'na). Nordl. Paa Sdm. kaldet Storegg (Storeggj'a).
havd, part. af hava: havt, brugt, benyttet; ogsaa: ført, flyttet, bragt; f. Ex. innhavd, heimhavd. (Udtalt kort: havvd).
havd, part. af hevja: forhøiet, ophøiet. Tel. Jf. upphavd. Adskilt fra det forrige ved længere Vokal.
Havdemba, f. et tyndt Skydække over Havet. Sdm. Nordl.
Have, m. Hank, Haandfang, f. Ex. paa en Skaal; ogsaa om Grebet i en Dørklinke. Smaal. Rom. i Formen „Hava". Jf. Hev, Hevel.
havekjær, adj. begjærlig, havesyg.
Havella, f. en vis Søfugl, efter Nilsson: Fuligula glacialis (hos ældre Forf. Anas hyemalis). Nordl. Trondh. Ogsaa skrevet Haval (Sommerfelt, om Saltdalen) og Havold (Strøm's Søndmør 233). Navnet skal ellers være dannet efter Fuglens Røst eller Skrig.
Havelta, f. omløbende Veir fra Sydvest til Nordvest. (Jessens Norge, 312).
Hav-erkn, n. et Slags store Sælhunde, som kun træffes i Havet. Sdm. og fl.
Havferd, f. Havreise, Havtour.
Havfiske (kj), n. Fiskerie paa Havet.
Havfole (o'), m. en vis Søfugl, maaskee det samme som Havhest. Sdm.
Havfru, f. Hav-Nymphe. (Sjelden).
Havfugl, m. Fugl som holder sig paa Havet.
Havgap, n. Aabning imod Havet.
Havgula (u'), el. **Havgul**, f. Vind fra Havet; især om den jævne Vind som blæser ind ad Fjordene om Eftermiddagen i varmt Veir. Brugl. vest og nord i Landet. (Paa Sdm. Utrøna).
Havgyrja (gj), f. langvarig Vind fra Havet (med indtrækkende Taage og Fugtighed). Sfj. og fl.
Havhest, m. Stormfugl, Procellaria glacialis. Sdm. Nordl.
Havkall, n. Præstekald (Parochie) paa Kysten el. paa Øerne ved Havet.
Havkant, m. Kyst, Havside.
Havkatt, m. i Nordland det samme som Haagylling (= Sjokatt, Isgalt); — i de sydligste Egne det samme som Steinbit.
Havkjøld, f. kold og fugtig Luft, som trækker ind fra Havet. Nogle St. **Havkyld**, m.
havklaar, adj. klar over Havet; om Luften.
Havland, n. Landskab ved Havet.
Havleid, f. Søvei udenskjærs.
Havmann, m. 1) Kystboer, En som boer nær ved Havet. — 2) Havmand (fabelagtigt Væsen, ligesom Havfru). Jf. Marmæle.
Havmaase, m. et Slags stor Maage.
Havorre, m. et Slags And, Fuligula spectabilis. Nævnt af flere Forfattere (Strøm, Leem, Sommerfelt).
Havre, m. Havre (Kornart). Har flere afvigende Former: **Hævre**, f. Sdm. **Hægre**, f. Helg. **Hagre**, m. Indr. **Harve**, Vald. (Slidre), **Herve**, Sfj. G. N. hafri (?). Sv. hafre (i nogle Dial. hagre). Formen „Hævre" kunde maaskee være et afledet Ord: **Hevra**, f. Havresæd (?). Jf. hevert. — Hertil: **Havreaaker**, **-halm**, **-korn**, **-mjøl**, **-sæde** og flere.
Havregras, n. Hestegræs, Holcus avenaceus. Nogle St. Hesthavre.
Havrerisla, f. Havretop; Frøtoppen eller Kornklasen paa et Havrestraa. Smaal. Rom. Tildeels forkortet: **Havrisla**. Ogsaa nordenfjelds med afvigende Udtale: **Havreltle**, Ndm. **Hævreltle**, Sdm. **Hagriltle**, Indr.
Havror, m. 1) en Reise ud paa Havet. 2) om en langsom Roen (saaledes som man roer paa Havet).
Havsauga, n. Sund eller Aabning, hvor man seer ud paa Havet. Nordl.
Havsbotn, m. Havets Bund.
Havsida, f. Kyst, Side som vender mod Havet.
Havsjo (-sjø), m. Havsø; det Slags Søgang, som kun finder Sted i Havet.
Havskaar, m. Havmaage (Fugl). Jarlsberg. Ved Mandal **Havskaa**, f.
Havskjer, n. Skjer eller Holmer længst ude ved Havet.
Havskodda (o'), f. Taage fra Havet.
Havskolp, m. et Navn paa Indbyggerne ved Havet i Nordland.
Havstrand, f. Strand ved Havet.
Havstraum, m. Strøm i Havet.
Havsula, f. en vis Søfugl, Sula Bassana. Isl. hafsúla.
Havsvelg, m. Hvirvelstrøm i Havet, Malstrøm. (Tildeels fabelagtigt om et Svælg, hvor Havet skulde løbe ned i Ebbetiden).
havsynt, adj. om et Sted inde i Landet, hvorfra man kan see til Havet. Der er havsynt uppaa Fjellet. Tel.
Havtaska, f. en vis Fisk (maaskee Rokke). Nordl.
Havto, f. Blæst og fugtigt Veir fra Havet. Sogn, Sfj. Jf. Havætt.
Havveder (-veer), n. Veir til at færdes paa Havet.
Havætt, f. 1) Havside, Havkant. 2) Veir fra Havsiden; Vestenvind. B. Stift. Nogle Steder **Havægt**. S. Ætt.

havør, adj. yderst havesyg, gridsk, umættelig. Tel. (Vinje). Jf. ør.
Havøy, f. en Øe i Havet.
haa! interj. med dunkel Betydning. Ofte fordoblet „haa haa", som Udtryk af Overraskelse, naar man mærker noget uventet. Haa haa! stend det so til? (Ogsaa svensk).
haa (= haat), for „hvat", s. kvat.
Haa, n. en Luftning, et lidet Vindpust; især paa Søen. Helg., s. haa'a, v.
Haa, f. Eftergræs, nyt Græs som vorer op efter Høslætten. (Vel egentlig Græs, i Almindl. s. haa'a). Afvig. **Ho**, Tel. Buskr. Sdm. og fl. **Hov**, m. i Smaal. G. N. há. Ellers: Tøda, Avløde, Nylode.
Haa, m. 1, Hai, Fisk af Haislægten; især om den almindelige mindre Haifisk, som pleier at følge med Torskestimene, Acanthias vulgaris. G. N. há'r. (Isl. háfr). Jf. Holl. haai, T. Hai.
Haa, m. 2, Aaretold (?). Fordunklet i Opraabet: „Tak i Haa", eller „Set i Haa", som bruges naar man trækker Baade paa Land. Nordl. G. N. há'r, Aareblok, omtr. som Keip. Jf. Haasete.
haa, adj. i nogle Stedsnavne, som: Haaland, Haavoll, Haanes, Haaøy, Haabøle, — er en ældre Form for høg (= haag), o: høi.
haa, v. n. (r, dde), sandse, mærke, have fuld Bevidsthed om noget. Han korkje haar elder høyrer: han sandser ingen Ting. Sdm. Han korkje haar elder hyggjer: han har hverken Sands eller Eftertanke. Nordl. Haa seg: sandse sig, komme til Sands igjen efter en Forvirring. Haa etter: huske, mindes, komme ihu. Eg haadde ikkje etter det. Det vardt ikkje etterhaatt: det blev glemt, forsømt. Meget brugl. i Nordl. Trondh. og Nordre Berg. (Længere syd hedder det: haatta. Jf. Haatt). Ikke forefundet i G. N.
haa (for haavaa), v. s. hava.
haaa (håa), v. n. (ar), lufte, puste, blæse lidt; især paa Søen. Helg. (Heraf Haa, n.). Ogsaa: svæve, vimse, løbe omkring.
haaa (håa), v. a. (ar), dække med Græs (Haa). Tel. i den afvigende Form „hoa" (ligesom Ho, f.). Jorden siges at „hoe seg", naar den grønnes af Græs om Vaaren eller efter en lang Tørke.
Haaball, m. Midsommer; Tiden imellem Pløiningen og Høslætten. Findes i forskjellig Form: **Haaball** og **Hobball**, Mandal, Rbg. Tel. **Haabadd**, Sæt. **Haugball**, tildeels i Tel., **Hauball**, Hall.; **Haavoll**, Hadeland, Hedem. Gbr. Østerd., **Hobboll** og **Hobbolla**, f. Opdal, Ork. Indh., og desuden **Haavonn**, f. Gbr. (Vaage). Ogsaa i Sverige: hobal, hovil, huvul, m. fl., afvigende fra G. Sv. hafall, f. o: Høst (s. Rietz 260). Ordets Oprindelse og rigtigste Form er uvis.
Haabeite, n. Græsning i Høstgræsset paa Engene; Ævred.
Haabrand, m. en af de større Hai-Arter, Blaahai, Lamna cornubica. Jf. Haamerr. Efter Nilsson betegner dog Haabrand ved Bergen en anden Art, nemlig Haakall el. Hannen af Haakjerring-Arten.
Haad, n. Spot, Haan, Beskjæmmelse. Tel. (Haa). G. N. hád. Heraf hæda.
haadfaren, adj. haanet, haanlig behandlet; ogsaa: skamfuld, beskjæmmet. Tel. (haafaren).
Haading, f. Spot, Forhaanelse. G. N. hádung. **Haadingslaatt**, m. Haanlatter. Ryfylke. (Haaingslaatt). **Haadingsord**, s. Haadord.
haadleg, adj. skammelig, bespottelig. Tel. (haaeleg). G. N. hádulegr. Afvig. haadleg og haaleg: slem, fortrædelig. Ryf. J Shl. **haalig**.
Haadord, n. Spotteglosor, bitre Ord. Oftere **Haadingsord** (Haaingsor). Tel.
haadsam, adj. spottende, spottelysten.
Haa-egg, n. Haiens Æg eller Rogn.
Haa-eng, f. Eng med Eftergræs.
Haaflekk, m. en Hob af „Haa" eller Eftergræs, som er udspredt til Tørring.
haafull, adj. fuld og stiv af Græsning i „Haaen" (s. Haa). Nogle St. **hofull**.
haag, adj. høi; s. høg.
Haagard, m. s. Hagegard.
Haagjæla, f. en mindre Hai-Art, Scyllum annulatum (efter Nilsson). Nordre Berg.
haagløymsken (kj), adj. glemsom, svag af Hukommelse. Sdm. (til haa, v.).
haa-grodd, adj. begroet med Eftergræs.
Haagylling, m. en Fisk som ligner Haierne, men har glat Skind og en lang traadformig Hale, Chimæra monstrosa L. Sogn, Ryf. Ellers kaldet Havkatt (Nordl.), Sjøkatt (Trondh.), Isgalt (Sdm.), Gulhaa (Nhl.). Efter Gunnerus ogsaa: Blankhaa, Gullhaa, Blankauga, Sjorotta, Haakong. (Trondh. Selskabs Skrifter 2, 271 2c. med Tegning). — **Haagyllingslyse**, n. Tran af Leveren af denne Fisk.
Haakall, s. Haakjerring.
Haake, m. en lang og mager Karl. Sdm. (Haakje). Jf. Hekel.
haakeleg (haakleg), adj. mager, spinkel. Tel. Ellers i Formen **haaken** (haakjen), Sdm. Romsd.
Haakjerring, f. Haakall, et Slags stor Hai, Scymnus borealis (hos ældre Forf. Sqvalus Carcharias). Ogsaa kaldet „Haaskjæring" (opfattet som Haaʃs-Kjerring); sjelden Haakall, m. G. N. háskerdingr, m. dog ogsaa hákerling, f. og hákarl. (Isl. hákarl, hákall). Jf. Haabrand.
haal, adj. glat, slibrig; om Is og andre Ting, som ere noget haarde. (J andre Tilfælde: sleip). Maaskee alm. Nogle St. **haul**, Ringerige, Hadeland. G. N. háll; Sv. hal. — Stundom figurlig: slu, listig.
haalaus, adj. uagtsom, tankeløs; ogsaa: glemsom. Sdm. Nordl. (S. haa, v.).

haalig, adj. ſlem, fortrædelig; ſ. haadleg.
Haalis, m. glat Jis. Vaaga ſeg ut paa Haal-iſen: indlade ſig paa en vanſkelig Sag.
Haalka, f. 1) Glathed, iſær paa Veiene. (Jsl. hálka). 2) et glat eller ſlibrigt Sted, en Jis. (Sv. halka). Næſten alm. Nogle St. udtalt: Holka, Holke. Hertil **Haalke-føre**, n. Jisføre; Grund ſom er belagt med Jis.
haalkaſt, v. n. blive glat (= haalna).
Haalke (kj), m. Jis, glat Sted paa en Vei. Nhl. Tel. og fl.
haalkutt, adj. glat, fuld af Jis.
haalna, v. n. (ar), blive glat eller iſet.
Haalſka, f. Glathed. Nordre Berg.
Haaløyſa, f. Tankeløshed; Forſømmelighed, Glemſomhed. Sdm. Jf. haalaus.
Haam, ſ. Halm. — **haama**, ſ. homa.
Haamann, Fuldmægtig, oſv. ſee Hovmann.
Haamaar, og **Haamaarklo**, ſ. Hamar.
Haambot, ſ. Hombot.
Haa-merr, f. et Slags Haifiſk, efter Nils-ſon Hunnen af Haabrand (Lamna). B. Stift, Nordl.
Haamp, ſ. Homp.
Haan, n. en Toſſe, en Stymper. **haana**, v. n. ſtaae raadløs af Forvirring ꝛc. Trondh.
Haana, ſ. Hadna. **Haand**, ſ. Hand.
haandags, ſ. kvardags.
haanga, ſ. hanga. **Haank**, ſ. Honk.
haanom (haano, haanaa), ſ. han.
[**Haap**, n. Haab. **haapaſt**, v. haabe. Nye Ord, ſ. Von, vona.
haapa (vige), ſ. hopa.
haar (hver), ſ. kvar.
Haar, n. 1) Haar, enkelt Trevle af Haar, Uld el. Skjæg. Jf. Tagl og Buſt. — 2) Haarbedækning paa Dyr og paa Menneſkets Hoved. G. N. hár. Her mærkes Talemaaderne: Inkje eit Haar, ɔ: ikke et eneſte Kreatur. Kvart eit Haar: alle Kreature, hele Hoben. Jf. hæra, hærd.
haara, v. n. (ar), røre ved, komme nær til. „Dæ tole 'kje, at ein haara aat di", ɔ: det taaler ikke at berøres ſaa meget ſom med et Haar. Sdm.
Haara, f. Haartæppe; ſ. Hæra.
Haaraang, Hudfarve; ſ. Hørold.
Haarband, n. 1) Baand af Haar. 2) Baand omkring Hovedhaaret.
Haardott, m. Tot eller Viſk af Haar.
haardraga, v. a. trække efter Haaret.
Haardæme, n. Haarets Farve og Udſeende. Tel. og fl.
Haarfelling, f. ſ. Haarſkifte.
haarfin, adj. omtr. ſom haargrann.
Haarfloke (kj), m. ſammenviklet Haarlok.
Haargard (-gar), m. Haargrændſe, den Kreds omkring Hovedet, hvortil Haarvæxten række. B Stift.
haargrann, adj. tynd ſom Haar. Hedder ogſaa „haarende grann". — **haargrant**, adv. yderſt nøiagtigt.
Haarham, m. Narven eller Haarſiden paa en Hud. Hard. Shl. og fl. Andre Steder utydeligt: Haaram, Haarram. Afvigende **Haarreim**, f. Tel. Mandal.
Haarhetta, f. en Paryk; oftere om et tykt Hovedhaar.
Haarkall, m. 1) ſom Plantenavn: Løvetand med moden Frøtop. Trondh. Nordl. (Vel egentl. graahaaret Karl, G. N. hærukarl). — 2) en anden Plante: Myruld (Eriophorum). Senjen. (Jf. Fivel). — 3) en utro Ægtemand. Sogn, Ork. Viſtnok en Afvig. af Hor-kall.
Haarkamb, m. Haarkam.
Haarkvoſt, m. Haarkoſt. S. Kvoſt.
Haarlag, n. Haarets Væxt og Beſkaffenhed; iſær paa Dyr.
haarlaus, adj. haarløs (= ſnaud).
Haarlit (i'), m. Haarfarve.
haarlugga, v. a. rykke i Haaret.
Haarløyſa, f. Haarløshed, Blottelſe.
Haarmakk, m. et Tilfælde hvorved Haaret ligeſom tæres op.
Haarreik, f. en Linie, hvor Haaret ſkiller ſig til begge Sider. Ryf. og fl. J Tel. **Haarreit**, f. Jf. Reik.
Haarreim, ſ. Haarham.
Haarreke (e'), m. Haarfældning, ſ. Haarſkifte. B. Stift. (-rekje).
Haarrot, f. Haarets Rødder i Huden.
Haarrøyting, f. ſ. Haarſkifte.
haarſaar, adj. ømſkindet, ſom ikke taaler noget Ryk i Haaret.
Haarſime, m. et Reb af Haar. Nordl.
Haarſkifte, n. Haarfældning og dermed følgende ny Haarvæxt (paa Dyr). Ogſaa kaldet **Haarfelling**, f. **Haarreke** (kje), m. **Haarrøyting**, f.
Haarsmun (u'), m. ſaa meget ſom et Haars Bredde. Sv. hårsmån.
Haarſtod, f. ſ. Haarſtøde.
Haarſtraa, n. et enkelt Haar. Nordl. Trondh. (Sv. hårſtrå).
Haarſtøde, n. Haarets Stilling og Væxt. Det var fiint Haarſtøde paa den Heſten. Berg. Stift. Paa Sdm. ogſaa **Haarſtyd** (y'). En anden Form er „Haarſto", f. Gbr. Ork.
haart, ſ. kvar, kvaar, kvaart.
Haartraad, m. Baand omkring Haaret.
haarutt, adj. haaret, fuld af vedhængende løſe Haar. (Ikke = hærd).
Haarvaſe, m. Haarviſk, ſammenviklet Maſſe af Haar.
Haarvokſter, m. 1) Haarvæxt. 2) en Plante, Rhodiola, fordum anvendt ſom Middel imod Haarfald. Sdm. 3) Rygſener paa Dyr. Sogn. (Paa Sdm. Gulehaar).
haas, adj. hæs, uklar i Stemmen. G. N. háss; Ang. hás. (Derimod Ght. heis). Heraf **Hæſa**, f.
Haaſaata, f. en liden Stak af Høſtgræs.
Haaſete (e'), el. oftere **Haaſeter**, m. Skibskarl, Matros; om enhver af Mandſkabet

paa et Fartøi, undtagen Styrmanden. Nordl. (især Lof.). G. N. háseti. (S. Haa, m. 2). — Efter en Meddelelse skal Haasete etsteds ogsaa betegne: Sidemand paa en Tofte, el. i et Baadsrum.

Haaseting (e'), f. 1) Fartøiers Opsætning paa Land. Helg. 2) Opslag af Planker paa Siden af en Baad. Nordl. (?). Jf. Lausrip.

Haa-skap, n. Haiernes særegne Skikkelse.

haasken, adj. graadig, slugen. Nordl. (Lof. Salten). Efter Udtalen haaskjen. (Jf. hesk). I Sogn forekommer „haaskjen" i Betydn. glemsom (= haalaus).

Haa-skinn, n. Haiskind (anvendt til at glatte og polere Træ med). Ogsaa kaldet **Haass-rod** (o'), n.

Haaskjerding (?), f. Haakjerring.

Haa-slætte, n. Efterslæt.

Haaspord, m. Hale af en Haifisk (anvendt ligesom Haaskinn). Udt. Haaspor.

Haastyrja (y'), f. Stør (Fisk), Accipenser Sturio. Jf. Styrja.

Haataska, f. et Slags liden Haifisk (Svart-haa, Spinax niger).

Haataa, m. s. Hite.

Haaterre, m. Eftergræssets Tørring.

haatt, pron. hvad; s. kvat.

Haatt, m. 1) Sands, Opmærksomhed. D'er ikkje nokon Haatt i honom: han er altfor ligegyldig. Ryf. (s. haa, v.). — 2) Hukommelse, Erindring. Søndre Berg. — 3) Sind, Gemyt. Namd. Indh. (jf. haattad). Ogsaa med Betydn. Ærefrygt, Respekt; ligesom „Aatte" (Otte, Oge). Guldalen. — 4) Lader, Væsen; et Menneskes Udvortes med Hensyn til det Indtryk, som man faar deraf. Trondh. Ein god Haatt: et tækkeligt, venligt Væsen. Ein vond Haatt: et frastødende Væsen. — 5) Art, Beskaffenhed, Egenskab. Ein annan Haatt i Vedret (Veer'e): en anden Tilstand i Luften, andet Slags Veir. Guldalen og fl. — 6) Maade, Maneer, Skik. „Paa mange Haatta": paa mange Maader. Hall. Jf. Vanhaatt. G. N. háttr: Maade; Beskaffenhed.

haatta, v. a. (ar), 1) sandse, mærke, lægge Mærke til (= haa). Ryf. — 2) mindes, komme ihu. Søndre Berg. Ofte som v. n. med „paa". „Eg haatta 'kje paa da": jeg erindrede det ikke. — 3) i Forbind. **haatta seg**: bære sig ad, opføre sig, forholde sig. Helg. (G. N. hátta: lave, indrette).

haattad, adj. artet, beskaffen; ogsaa: sindet. Trondh. Hertil godhaattad, illhaattad.

haattare, adj. (compar.), bedre, fortrinligere. Vald. Det var ikkje haattare Slaget: det var ikke af bedre Slags, just ikke af bedste Sort. Jf. frakkare, likare, mætare, ramare, yppare.

haattig, adj. opmærksom, eftertænksom; ogs. som har god Hukommelse (= minnug). Søndre Berg.

Haatting, f. Lader, Gebærder, Adfærd. Helg. Oftere „Haattels", n.

haattlaus, adj. glemsom, forsømmelig. Hedder ogsaa **haatta(r)laus**. Søndre Berg.

haattleg, adj. ordentlig, rigtig, som der er god Skik paa. Nordl.

haattvar, adj. undseelig, bly, forsigtig i sin Opførsel. Valders. Falder nær sammen med haavar (hovar, høgvar).

Haav, m. 1) Fiskekube, et Slags Kurv med et langt Skaft, hvormed man optager Fisk af et Vod. Alm. ved Søkanten. Nogle St. afvig. **Hov** (o'). G. N. háfr (rodháfr, N. L. 2, 137). — 2) Ruse, Fiskeredskab, dannet som en Pose af Garn, til at bruge i Elvene. Sdm. og fl. Sv. håf.

haav, s. halv.

Haava, f. Eiendom, Forraad, det som En har. Vald. Her ser du heile Haava mi, ɔ: alt hvad jeg for Øieblikket har. G. N. háfa (hafa?); Sv. håfvor, pl.

Haavade (?), s. Hovade.

haavar, adj. bly, undseelig, tilbageholden. Gbr. Hall. (Jf. haattvar). Hedder ogsaa **hovar**, Toten; **hogvar** og **høgvar**, Hall. — Jf. G. N. hogværr: stilfærdig.

Haavold, s. Havald, Hovold.

Haavoll, m. Midsommer; s. Haaball. Hertil **Haavollsvidjor**, pl. Vidier som skjæres ved Midsommer, da Barken glider af dem under Vridningen.

haavra, v. n. lede, søge ivrigt efter noget. Helg. (Dunkelt).

haavært, adv. heftigt, haardt, voldsomt. Nhl. Eg vilde ikkje taka han so haavært helder. Udtales „haav'ert", men synes at høre sammen med Isl. háværr: støiende, høirøstet.

he' (e'), for heve (ɔ: har), s. hava.

hedan (e'), adv. heden, herfra. Brugt i Formen „heda", Sdm. Ofte i Forbindelsen „heda aa deda": fra forskjellige Kanter, snart fra et Sted og snart fra et andet. G. N. hedan; Sv. hädan.

Hedde, s. Hella. **Heddir**, s. Hellar.

Heddøl, m. Indbygger af „Heddal" (i Tel.), nu skrevet Hitterdal, fordum Heitradalr. Et Par andre Dalstrøg (et i Vald. og et i Gbr.) nævnes ogsaa „Heddal", men deres gamle Navn skal være Hedalr.

Hedna (e'), f. Hovedhaar (= Hott, Lugg); ogsaa: Hovedhud, Skindet af et Dyrs Hoved (= Hovudtenna). Sogn, Voss, Hall. og Vald. (udtalt Heddna), ogsaa i Gbr. (udt. Henna). Sv. Dial. hänna, härna (Rietz 284). „Hava god Hedna" kan ogsaa betyde: have godt Hoved, gode Anlæg. (Sogn). De Dialekter, som have Formen Hedna, have meget ofte „dn" for „rn", og Ordet kunde saaledes gjerne opfattes som et gammelt **Herna**; men imidlertid synes det hellere at have en Forbindelse med G. N. hedinn: Skindkappe, Pels (Egilssons Lex. 335). Jf. ogsaa G. N. haddr: Hovedhaar.

hednedragast, v. n. rykke hinanden i Haaret. Hall.
hefta, v. a. (er, e), 1) hilde, binde, f. Ex. en Hest, med Baand omkring Fødderne. Nhl. See Hoft. — 2) standse, forsinke, hindre En fra at fortsætte et Arbeide, en Reise, o. s. v. Meget brugl. især i de nordlige Egne. — 3) hindre, skade, være til Afbræk. Smaal. og fl. Det hefter ikkje: det gjør ingen Hinder. G. N. hefta (hepta). Particip **heft**: hindret, forsinket, opholdt. Eg vardt heft ei lang Stund med det. — Reflexivt: **heftast**, forsinke sig, tabe Tid.
heftall, s. heftesam.
Hefte, n. 1) Hindring, noget som hemmer eller stopper en Ting i dens Gang. — 2) Forsinkelse, Ophold, Afbrydelse i et Arbeide. Meget brugl.
Heftekrok, m. En som hindrer og forsinker Folk i Arbeidet; især om Børn. Østl.
heftesam, adj. forsinkende, tidsspildende, hinderlig. Ofte i Formen **heftasam**; ellers **heftall** og **heften**.
Heftestund, f. Stund da man bliver afholdt fra sit Arbeide.
Hefting, f. Forsinkelse, Afbrydelse.
hegaste (e'), adj. nærmeste; s. følg.
hegat (e'), adv. hid, hertil. Ryf. Hard. Nhl. Udtalt hega (Jf. degat). G. N. hingat, higat, hegat. Saaledes ogsaa: **hegatter** (hega att'e): hid igjen. **hega-fyre**: paa denne Side (= hitanfyre). **hega paa**, = hitanpaa. Hertil ogsaa: **hegare**, adj. nærmere; og **hegaste**: nærmeste (= hitaste). See ellers: hit.
Hegd, f. 1, Sparsomhed, Maadehold. Jf. hegda og haga.
Hegd, f. 2, Flinkhed, Behændighed, Kunstfærdighed. Af hag. Sæt.
Hegd, f. 3, en Bøile; s. Hogold.
hegda, v. n. (ar), 1) spare, være sparsom eller maadeholden i at benytte en Ting. Me faa hegda med det (el. paa det). Næsten alm. (Sv. Dial. hägda). — 2) v. a. styre, afholde fra Overdrivelse. Han kann ikkje hegda seg: han kan ikke holde Maade. Sdm. og fl. (Nogle Steder hegna seg). G. N. hegda: skikke, ordne. — I Tel. omtales ogsaa et gammelt „hegde" i Betydn. henrette, halshugge (= avhovda).
hegdesam, adj. maadeholden, sparsom. Hedder ogs. hegden, og hegdig.
Hegding, f. Maadehold, Sparsomhed.
Hegg, m. (Fl. **Heggjer**), Hæg; Hæggetræ (Prunus Padus). G. N. heggr; Sv. hägg. I Sammensætn. sædvanlig Heggje; saaledes **Heggjeblom**, m. Hæggeblomster. (Nogle Steder Heggjerosa og Heggjevise). **Heggjebær**, n. Hæggebær. **Heggjelauv**, n. Hæggeløv. **Heggjesmak**, m. den særegne Smag i Hæggens Bark eller Løv.
Heggeitel (gj), m. Kjertel i Steen; enkelte haarde Korn eller Knuder i en blødere Steenart, f. Ex. i Slibestene. Trondhjem, Berg. og fl. Mest alm. udtalt Heggjeitel; i Tel. ogsaa Hegjeitel, Heigjeitel, Heieitel. En anden Form er **Heggjel**, Ryf. Fra Helgeland er meddeelt „Hikkjel". G. N. hegeitill: haard Steen. Jf. Eitel og Tyta. — Hertil **Heggeitelstein** (gj), m. en meget haard Steenart. Hard. I Ryf. kaldet „Heggjelstein".
Heggel (Heggjel), s. Heggeitel.
hegla (e'), v. n. (er, de), falde i Draaber (egentl. hagle); ogsaa: fælde Taarer. Hall.
Hegla, f. en Bøile; s. Hogold.
Hegløge, m. en blank Vædske, som samler sig i et Skaar i Huden, naar dette ikke er saa dybt at det bløder. Hall. (Hoel), udt. Heggløgji. (Ogsaa kaldet Svidevatn). Nærmest til hegla, men ellers dunkelt.
Hegn, f. Gjærde, Indhegning. Sjelden.
hegna, v. a. (ar), 1) indhegne, frede. 2) afholde, styre (= hegda). G. N. hegna, beskytte.
Hegning, f. Omhegning, Fredning.
Hegre (e'), m. Heire (Fugl), Ardea cinerea. G. N. hegri.
Hegset, s. Høgsæte.
Hei, n. og f. see Heid.
hei! interj. hei (som Udraab af Glæde og Lystighed). Ofte med et tilføiet Ord, som: hei so; hei daa; hei der! — Jf. høy!
heia, v. n. (ar), raabe hei, give Glæderaab, juble; ogsaa: støie, skraale.
Heia, f. om en Kvinde, som støier, snakker eller leer meget. Ogs. „Galneheia", især om urolige Pigebørn.
Heid, n. 1) Himmel, Luft uden Skyer. Sdm. og fl. (dog lidet brugl.). Han er klaar i Heid, el. i Heida (Dativ): det er klart over hele Himmelen. „I klaare Heida": under klar Himmel. — 2) en Opklaring i Luften, et Ophold i Veiret. „Eit lite Hei", Nordl. G. N. heid, n. klar Luft. Jf. heida og heidgraa.
Heid, f. (Fl. **Heidar**), Hede, ubeboet Egn; især om høitliggende skovløse Marker; saaledes oftest: Høislette, Fjeldmark, Fjeldvidder; ofte ogsaa: en Fjeldryg, et langstrakt Bjerg. I de fleste Egne udt. **Hei**, ved Røros **He**, i Nfj. og Sdm. **Heid**. G. N. heidr (heidi), f. Sv. hed. Fara uppaa Heidarne: reise til Fjeldmarkerne. Hedder ogsaa: fara til Heidar (Genitiv). Afvig. „te Heiars", Tel.
heid, el. **heiden**, adj. lys, let; om Luften, naar den enten er klar eller kun har tynde høitsvævende Skyer. I Hard. „heien". G. N. heidr, klar. Jf. Heid, n.
heida, v. n. (ar), klare op, lysne, om Luften. „Dæ heiar av": det klarer op, Uveiret gaar over. Tel.
Heida, f. (?), Hedenskab (s. heiden). „Ho gjeng i Heide", siges paa Sdm. om en Kone, som er opkommen af sin Barselseng

men ikke endda har holdt sin Kirkegang. Jf. heiden.

heidblaa, adj. lysblaa, blaa med et blegt eller graaligt Skjær. Sdm. (Jf. heidgraa).

Heiddriv (i'), n. = Fjellfok. Hall.

Heidegard, m. Gaard, som ligger i en Fjeldmark. Mandal.

Heidelo, f. Heidlo.

heiden, adj. 1) hedensk; el. som er fra Hedenskabets Tid. Han er som han var komen or heidne Haugen (Haug'e), ɔ: som om han var opkommen af Jorden, ikke kjendte til Folkeskik. Valders. G. N. heidinn: hedensk. — 2) udøbt, ikke kristnet; om et Barn (heidet, heie). Ogsaa om en Kone, som ikke har gaaet i Kirke efter en Barselseng. B. Stift. — 3) ufornuftig, umælende (om Dyr). Eit heidet (heie) Beist. Heidet og kristet: Dyr og Mennesker. („heide aa kriste", Sdm. „hedi aa kristi", Indh. „heie aa kriste", Nhl. Gbr. og fl.). Hertil Heidning.

heiden (2), lys, s. heid, adj.

Heidenhaug, m. Gravhøi fra Hedenskabet. Vald. (?). Ellers nævnt af flere Forfattere.

Heidenskap, m. Hedenskab.

Heider (Heidr), m. Hæder, Ære. Alm. udt. Heir. G. N. heidr; Sv. heder. — Tildeels ogsaa i Betydn. Høitidelighed, Stads (s. Heidersplagg). D'er ingen Heidren i slikt, ɔ: der er ingen Ære i saadan Fremfærd. Halda seg til Heiders (Heirs) fyre ein, ɔ: være tilbageholden af Agtelse for en tilstedeværende Person, være undseelig i Ens Nærværelse. B. Stift. Jf. heidra.

heiderlaus, adj. hæderløs. (heirlaus).

heiderleg, adj. hæderlig, ærefuld.

Heidersdag, m. Hædersdag; ofte ogs. Brylupsdag. (Heirsdag).

Heidersgaava, f. Hædersgave. Saaledes ogsaa: **Heidersminne**, n. og **Heidersteikn**, n.

Heidersplagg, n. Klædningsstykke at bruge ved høitidelige Leiligheder. (Heirsplagg).

Heideskav, n. tør, drivende Snee. „Heieskav", Nedenæs.

Heideslaatt, m. Høslæt i Fjeldene.

Heideveg (e'), m. Fjeldsti, Fjeldvei.

heidgraa, adj. graa med blaaligt Skjær, blaagraa. Sdm. (Jf. heidblaa).

Heiding, m. s. Heidning.

Heidlo, f. Regnpiber, Fugl som opholder sig paa Fjeldhederne, Charadrius apricarius. Mest alm. **Heilo**, paa Sdm. **Heidelo**. (Jf. Lo). I Rbg. forekommer „Heilom", m. om en anden Fugl (Graatjelden?).

heidnesk, adj. hedensk; ogsaa vild, grusom. B. Stift. Hertil „**heidneskelege**", adv. voldsomt, frygteligt, forfærdelig. Sdm.

Heidning, m. 1) Hedning; Vantroende. Tildeels **Heiding** (Heiing). G. N. heidingi. Ogsaa om en uvidende Person, En som ikke har almindelig Kristendoms Kundskab. — 2) et nyfødt Barn (egentl. udøbt). I visse Forbindelser som: **Heidningshaar**, ɔ: Haar paa nyfødte Børn. Berg. Stift, Nordl. I Vald. „Heienhaar". Ligesaa **Heidningshud**, f. Huden paa et nyfødt Barn. Nordl. og fl. I Hall. „Heiinghu'". — 3) en umælende Skabning, et Dyr. Sdm. (meget brugl.). „D'æ Synd 'ti Heidningja": det er ondt for Dyret; man maa ynkes over det. „At dæ kann vere so mykje Vit i Heidningja", ɔ: at et Dyr kan have saa stor Forstand! Hertil maaskee „Heidings Haus" hos Landstad 114. Jf. heiden.

Heidningskap, m. Hedenskab; ogs. Uvidenhed, Vankundighed i Kristendommen.

heidra, v. a. (ar), hædre, vise Hæder (see Heider). Udtalt heira, dog lidet brugl. G. N. heidra. Tildeels ironisk (som avheidra). „Han heira meg til": han skjældte mig ud. Berg. Stift. Particip **heidrad** (heira). Jf. avheidrad.

Heidring, f. Hædersbeviisning.

heidrun (?), s. heirun.

heidsleg, adj. om en Landstrækning: øde, noget gold, udseende som en Fjeldmark (Heid). I Siredal: **heiesleg** (modsat bygdarleg). I Tel. **heisleg**.

Heidsnoa, f. kold Vind fra Fjeldene. Hall. Vald. og fl.

heie, og **heien**, s. heiden.

heika, v. n. spotte, gjøre Nar af noget. Solør.

Heil, n. (?), Hil, f. Ex. „Heil, Bonde" omtr. som: God Dag, Mand. Helgeland, i Folkesagn. Ligesaa „Hil, Mann", paa Sdm. kun i Leg. G. N. heill, n. Lykke.

heil, adj. 1) heel, sammenhængende, ikke splittet eller revnet; f. Ex. om Klæder, Kar, Glas ꝛc. G. N. heill. — 2) bestaaende af et heelt eller enkelt Stykke, ikke sammensat; f. Ex. om en Ring, et Bord, et Klædningsstykke. Jf. heilgjord. — 3) fuldstændig, complet, hvori intet mangler. Heile Garden: den hele Gaard. Heile Dagen: den hele Dag. Heile Vegen: den hele Vei; ogsaa: heelt igjennem, til Enden. — 4) sund, frisk, i sin rette Stand. Han var ikkje heil i Hovudet, ɔ: ikke rigtig i Hovedet, eller: ikke ganske ædru. (B. Stift). Jf. mannheilt. Ogsaa: uskadt, fri for Uheld. Aka med heilo (el. heilom): komme lykkelig afsted. Tel. Lat det med heilo standa: gid det staae med Lykke (om et Huus). Helg. — 5) dygtig, betydelig, stor. Ein heil Flokk: en temmelig stor Hob. Eit heilt Bil: en lang Stund. Han er ein heil Kar, ɔ: en ret dygtig Karl. (Sv. hel). Heilom Beinom, s. heilbeinad. Jf. Helsa.

heila, v. a. (ar), hele, gjøre heelt; læge. (Sjelden). G. N. heila.

heilag, adj. hellig, reen; ukrænkelig ꝛc. Hard. Shl. og fl. (G. N. heilagr). Mange St. forvansket til „hellig"; dog er Formen **heilagt** (n.) meget udbredt; f. Ex. halda heilagt: holde Helligdag. Vyrkt og heilagt:

Søgnedage og Helligdage. Jf. Helg.
heilaga, v. a. (ar), frigjøre, undskylde, gjøre reen for Skyld. Hard. (tildeels heilaka). Han vilde heilaga seg. See ellers helga.
Heilagdag, m. Helligdag. Oftere i Formen **Helgdag** (Helldag).
Heilagdom, m. 1) Hellighed. Lidet brugl. 2) hellig Ting, Helligdom. (G. N. heilagr dómr).
Heilaghald, n. Helligholdelse. (Sjelden).
Heilagskap, m. Hellighed. (Tildeels om tilsyneladende eller tvivlsom Hellighed).
Heilagtorsdag, m. Kristi Himmelfartsdag. Mest alm. Helgetosdag og Heiltosdag.
heilbeinad, adj. heelbenet, fri for Beenbrud. I Stedet herfor bruges ogsaa: **heilom Beinom**; f. Ex. paa Sdm. „kome heimatte heilaa Beinaa", ɔ: med hele Been.
Heilbrigd, f. Helbred, Sundhed. B. Stift (Helbrigd).
heilbrigd, adj. frisk, sund. Tildeels i Berg. Stift. G. N. heilbrigdr; Sv. helbregda.
heilbrigda, v. a. (ar), helbrede, læge. (Lidet brugl.).
heilbyksa (y'), v. n. (er, te), hoppe med sammensluttede Fødder. Nordre Berg. Nogle St. „heldebykse". Sdm. (Norddalen).
Heile, m. Hjerne, Hovedmarv. Næsten alm., (da „Hjerne" kun er lidet brugl., mest paa Østl.). G. N. heili.
Heilefil, m. (i Kort), = Yverfil.
Heilepengar, pl. store Sølvpenge (Dalere og Marker). B. Stift.
Heileskaal, f. Hjerneskal. Tel. og fl. Andre St. Hovudskaal.
Heilevaag, f. (?), lægende Vædske, Lægedom. Tel. (Landstad 163). G. N. heilivágr, m. Ght. heilwág, heilawác. (Grimm, Myth. 551).
heilføtt, adj. frisk i Fødderne; saarfri.
heilgjord, adj. gjort af et heelt eller enkelt Stykke, ikke sammensat.
heilhendt, adj. heelskindet eller ubeskadiget paa Hænderne.
heilhoggen, adj. tilhugget af et heelt eller enkelt Stykke. Nordl.
heilhugad (u') adj. 1) fast i en Beslutning, bestemt, som har en afgjort Lyst til noget. Han var so heilhugad paa det, at ein fekk inkje telja honom fraa. Jæd. Sdm. Gbr. Hall. (Andre St. fullhugad). — 2) dristig, uforfærdet, som ikke ændser nogen Fare. Nhl. og fl. — 3) tryg, ubekymret (= hugheil). Søndre Berg. Sogn. (Jf. G. N. heilhugadr, oprigtig).
heilhugleg, adj. ubetænksom, taabelig, altfor tryg. Ork.
Heiling, f. Heelhed. „I Heiling'a": i et heelt Stykke, uden Deling eller Sammensætning. Nordl.
Heilleike, m. s. Heilskap.
Heilmjølk, f. Tykmælk med Fløde paa. Buskr. Hadeland. Andre St. Rjomekolla, m. fl.
heilna, v. n. (ar), blive heel, groe til.
Heilning, f. Helbredelse. Hall. og fl.
Heilo, f. (Fugl), s. Heidlo.
heilrend, adj. heelstøbt.
heilsam, adj. sund, frisk. (Sjelden).
Heilskap, m. Heelhed; Fuldstændighed.
heilskapad, adj. 1) lydefri, vakker, velskabt. Tel. 2) ubeskadiget. Østl.
heilskoren (o'), adj. tilskaaren med et enkelt Snit, eller af et heelt Stykke, uden Sammensætning; især om Sko-Læder.
heilsleg, adj. fuldstændig, vel udført; ogsaa fuldtonende, om Sang og Spil. Telem. (heilskleg).
heilsmidd, adj. smedet i et heelt Stykke, uden Sammensætning.
heilstrengt, adv. uafbrudt. Det rann heilstrengt: det flød i en fortløbende Strøm, ikke draabeviis. Gausdal. Ellers forekommer ogsaa **heilstrengt**, adj. om en Snor, hvori den ene Traad er strammere end den anden. Gbr.
heilstøypt, adj. heelstøbt.
heilt, adv. ganske, aldeles; f. Ex. Han var heilt hjelpelaus. Heilt upp: ganske, just, netop (især ved en Sammenligning). Østl.
Heiltorsdag, s. Heilagtorsdag.
heilvidad (i'), adj. fri for Sprækker i Træet. (heilvea).
Heilvogn (o'), f. firhjulet Vogn. Smaal. og flere.
Heilvott, m. Vante med et særskilt Rum for Tommelfingeren og et fælles Rum for de øvrige Fingre. Ogsaa kaldet Lovevott, Greipvott, Belgvott.
Heim, m. 1) Hjem, Bosted; ogsaa Fødested. Tildeels afvig. **Heem**, og **Hiim**, Østl. G. N. heimr; Sv. hem. (Goth. haims). — 2) Synskreds, synlig Omkreds, det nærmeste omgivende Land. Sfj. — 3) Verden, Jorden. (G. N. heimr). I denne Heimen (i denne Verden). I syndige Heimen. Sfj. og fl. Ogsaa ofte i de gamle Viser (Landst. 33. 35. 55. 68). Jf. Fødesheim og Andheim (Landst. 77). Til Heimsens Ende: over hele Verden, til Verdens Ende. B. Stift og fl. — Særskilt bruges Heim tildeels om en Huusmandsplads, en liden, afsides liggende Bolig. Hadeland og fl. I Sammensætning forefindes Heim i en Mængde af Stedsnavne, sædvanlig uden Bøining, og for det meste fordunklet som „eim" eller „em", for Ex. Staveim, Ringem, Solem, Vestrem, Nedrem (Nereim). Bestyrket ved en feilagtig Skrivemaade lyder det ogsaa ofte (især paa Østl.) som „om" el. „um" for Ex. Fiskum, Snarum, Modum, Verrum (for Vergheim), Sørum (for Suderheim). I enkelte andre Navne (som Husom, Vollom) er „om" ikke „heim", men kun en Dativform.
heim, adv. 1) hjem, til Hjemmet; f. Ex. fara heim atter. Afvig. **heem**, Toten, Østerd. **him**, Smaal. og flere. G. N. heim. —

2) tilbage fra Udkanten af en vis Landstrækning; nærmere imod Søen eller imod Bygdens Middelpunkt. (Modsat fram). Nordre Berg. Sdm. tildeels ogsaa paa Østl., i Hall. og Sæt., f. Ex. heim i Bygdi; lenger heim i Dalen. Jf. heime og heimre. Saaledes „heim etter": afsted i Retningen imod Søen (Fjorden). „heim og upp": udad i opstigende Retning (i en Bakke el. Bjergside). „heim og ned": udad i nedstigende Retning. „heim og nedanfyre": længere ude og nede. (Jf. ut). — Stærkt betonet i Sammenstilling med Participier, som **heim-boren, -dregen, -faren, -fengen, -flutt, -førd, -gjengen, -havd, -komen, -rodd, -send, -sloppen, -teken.**

heima, adv. s. heiman og heime.

heim-alen, adj. uerfaren, uvidende om Folkeskikken udenfor Hjemmet (egentl. hjemmefostret). B. Stift, Gbr. og fl. Han er ikkje so gapen, som han er heimalen, ɔ: han er ikke dum af Naturen, men kun af Mangel paa Erfaring.

Heimaling, m. = Heimføding.

heiman, adv. hjemmefra. Dei foro heiman, ɔ: ud fra Hjemmet. Mest alm. **heima,** og kun tildeels **heiman** (Hard. Voss); nogle St. **hima.** G. N. heiman. — **heiman-fraa,** og **heiman-til** (heima-te): hjemmefra. — **heiman-fyre** (y'): længere ude mod Søen, mod Dalens Aabning, el. mod Bygden. Sdm. Hall. og fl. (s. heim). — **heiman-etter** (heima-ette): fra Søsiden, el. fra Bygden (= fram-etter). Paa Sdm. bruges ogsaa blot „heima" som præpos. med Dativ, f. Ex. „heima Bygdinne", ɔ: fra Bygden udenfor (ved Søen). Tydeligere: „heima o' Bygdenne" (= heiman or Bygdi).

heiman-buen, adj. færdig hjemmefra.

heimanfaren, adj. afreist fra Hjemmet.

Heimanferd (-fær), f. 1) Udreise fra Hjemmet. G. N. heimanferd. — 2) s. Heimanfylgja.

Heimanfylgja, f. Medgift, Udstyr, saasom for en Pige som bliver bortgiftet. B. Stift og fl. G. N. heimanfylgja. Ogsaa kaldet **Heimanferd** (Himafær), Smaal., **Heimangaava,** og **Heimangift,** f. (Hall). — Heimanfylgja bruges tildeels ogsaa om Naturgaver, Aandsevner, Begavelse.

Heimangjerd, f. Udstyr, Udrustning hjemmefra. (Heimagjær).

heiman-gjord, adj. udstyret, udrustet hjemmefra; ogs. pyntet, udstafferet. B. Stift (heimagjor'e).

heimankomen (o'), kommen hjemmefra.

heimanreidd, adj. udstyret, udrustet.

Heimanreidsla, f. Forberedelse til en Udreise fra Hjemmet.

heimantil, hjemmefra.

heim-atter, adv. tilbage, hjem igjen; ogsaa til sin rette Plads; f. Ex. siga heim-atter: glide ind igjen (om Brok og lignende Udfald). — **heimatter-havd:** bragt hjem igjen. Ligesaa: heimatterførd, heimattersend, og fl.

Heimbod (o'), n. Bud til Hjemmet. Senda Heimbod: sende Bud hjem.

Heimbygd, f. Fødeegn; Hjemstavn.

heime (el. **heima**), adv. 1) hjemme, i Hjemmet; paa sin Plads. 2) nær ved Gaarden eller Husene. Hertil Heimehage, Heimemark, Heimeslætte, m. fl. 3) paa den ydre Side, nærmere mod Søen eller mod Bygdens Middelpunkt; s. heim, heimre, heimst. Mest alm. **heime;** ellers: **heme,** og **hime,** Smaal. Hedemk. og fl., **hima,** Ryf. og **heima,** Søndre Berg. Det sidste er netop den gamle Form (G. N. heima; Sv. hemma), men støder uheldigviis sammen med „heiman", da dette i de fleste Egne lyder som heima. — I Forbindelse med: i, paa, med, bruges gjerne „heim" i Stedet for „heime", f. Ex. Han stod heim i Garden; heim paa Tunet. Heim med Garden, ɔ: ved Gjærdet paa den ydre Side. (Modsat framme).

heimebakad, adj. hjemmebaget. (Saaledes ogsaa: heimebrend, heimebryggjad, heimesmidd, heimespunnen og fl.).

Heimedaup, m. Hjemmedaab. — **heimedøypt,** adj. hjemmedøbt.

Heimefolk, n. enkelte Personer, som forblive hjemme, medens de øvrige ere borte fra Gaarden. Særskilt: **Heimemann, Heimekona.**

heimegjord, adj. hjemmegjort.

Heimehage (gj), m. Græsgang nær ved Gaarden. (Modsat Uthage, Sæter). Paa Østl. **Heimehamn,** f.

Heimehus, n. Huse paa selve Gaarden (i Modsætning til Skovhuse, Sæterhuse ɪc.).

Heimekorn, n. hjemmevoxet Korn. Saaledes ogsaa **Heimebygg** og fl.

Heimel, m. Bohave, Møbler; en nyttig Ting at have i Huset. Tel. (G. N. heimili, n. Bo, Indbo).

Heimel, m. (2), Hjemmel, fuld Grund eller Adkomst til noget. Usikkert, da det jævnlig ombyttes med den danske Form „Hjemmel". G. N. heimild, f.

heimeleg, adj. hjemmeværende, som holder sig hjemme. Mannen var ikkje heimeleg (= heime). Meget brugl. i B. Stift, Ryf. Tel. og fl. Jf. heimsleg.

Heimel-ting, n. Kjønslemmer, Genitalia. Hall. (Hemmelting), i Tale om Smaabørn. I svenske Dial. hemmeltyg (Rietz 252).

heimelærd, adj. oplært hjemme.

Heimemark, f. Marker næst ved Gaarden.

Heimerett, m. 1) Underret, første Instants i Søgsmaal. — 2) Ret som grunder sig paa gammel Bygdeskik, eller kan blive fyldestgjort uden Søgsmaal. Vald. og fl.

Heimeror, m. Fiskerie, som man driver

hjemmefra, uden at flytte til et Fiskevær. Nordl.
Heimeseta (e'), f. Hjemmesiddden.
Heimeskog, m. Skov nær ved Gaarden.
Heimeslaatt, m. Eng eller Høslæt nærmest ved Gaarden. Ogsaa kaldet **Heimeslætte**, n. Modsat: Ut-eng, Heideslaatt, Fjellslætte.
Heime-ty, n. hjemmevirket Tøi.
heimevaksen, adj. hjemmevoxen.
heimeverkad, adj. hjemmevirket.
Heimevevnad, m. Hjemmevævning. — **heimevoven** (o'), adj. hjemmevævet.
heim-faren, adj. hjemreist. **Heimfarsykja**, f. s. Heimsykja.
heimfast, adj. bofæstet, bosiddende.
Heimferd (-fær), f. Hjemreise.
heimferdig, adj. færdig at fare hjem.
Heimfred, m. Fred i Hjemmet.
heimfus (uu), adj. ivrig for at komme hjem, dreven af Længsel til Hjemmet. Hall. og fl. Afvig. **hemfos**, **himfos**, Gbr. Toten. G. N. heimfúss.
Heimføding, m. Hjemfødning, En som er uvidende om Folkeskikken udenfor Hjemmet. Hedder ogs. **Heimaling**, B. Stift, **Heimstøding**, Sdm. **Heimstøyt**, Trondh.
Heimføring, f. Gods, Varer som man fører med sig hjem.
Heimgjeld, f. Gjengjældelse. Østl. (?). **heimgjeldt**, adj. forskyldt, rigtig tilpas. Buskr. (Nyere Ord).
heim-havd, adj. hjembragt, hjemhentet.
heimholl (?), sædvanl. **heimholt**, adj. 1) hjemlig, fortrolig, familiær; om Omgang og Opførsel. Ork. — 2) dristig, fri; om En som opfører sig i anden Mands Huus som om han var hjemme. Hall. Ogsaa: nærgaaende, næsviis. Indh. (heimholt). G. N. heimill, og heimull (senere ogsaa heimhollr, heimholt): fri, frit overladt; jf. heimullegr: fortrolig. See ellers heimsleg.
Heimhug (u'), m. Længsel til Hjemmet; Lyst til at være hjemme.
heimhugad (u'), adj. som længes hjem. Afvig. **heimhaagaa**, Ork.
Heimhøve, n. noget som passer for Hjemmet, el. til at bruge hjemme. Sjeld.
heimkjær, adj. som gjerne vil være hjemme, ikke har Reiselyst.
Heimkoma (o'), f. 1) Hjemkomst. 2) Tiltrædelse, Indflytning i et nyt Hjem. Hertil: **Heimkome-veitsla**, f. el. **Heimkome-øl**, n. Gjæstebud i Anledning af en Indflytning.
Heimkynne, n. Mindelse om Hjemmet; Lyst til at komme hjem. Hava Heimkynne: vide Veien til Hjemmet; om Dyr (især Heste); ogsaa om Mennesker: længes hjem. Smaal. (Himkjynne), Solør, Østerd. (Heemkjynne). Jf. G. N. heimkynni: Hjem.
heimkynt, adj. fuld af Længsel til Hjemmet, ivrig for at komme hjem. Gbr.
heimla, v. a. (ar), hjemle, give Ret eller Grund til. (Bruges sædvanlig i den danske Form: hjemle). G. N. heimila.
Heimland, n. Hjemland; Fødeland.
heimlaus, adj. hjemløs; omflyttende.
heimleg, adj. hjemlig, passende for Hjemmet. Jf. heimsleg.
Heimleid, f. Hjemvei; Retning mod Hjemmet.
Heimlov (o'), n. Lov til at fare hjem.
Heimløysa, f. 1) Hjemløshed. 2) noget som har ingensteds hjemme; saaledes: en Historie fra ubekjendt Sted og Tid, en Roman el. deslige. Tel.
Heimløyve, n. Hjemlov. G. N. heimleyfi. Oftere **Heimlov**. (Nogle St. **Heimpass**).
Heimola, f. Rumex, s. Høymola.
Heimrast, f. den nærmeste Græsgang eller Udmark ved en Gaard; sædvanlig en Bjergside som vender imod Gaarden eller Bygden (i Modsætning til „Utrast" el. Fjeldmarker). Hall. og flere. Afvig. **Himrast**, Gbr. Toten, Hadl. Mere regelret **Heimrost**, Tel. Jf. G. N. heimröst.
heimre, adj. som ligger nærmere mod Bygden eller mod Søen (Fjorden). Nordre Berg. ogsaa Østl. (Lyder tildeels heimdre, heimder). Jf. heim, heime. Hertil adskillige Stedsnavne som Heimre-Bøen, Heimre-Garden, Heimre-Hagen. I Valders **Heimre-Æsing** (el. Heimder-æsing), m. En som boer paa denne Side af Aasen eller Bjerget. — Andre Steder oftere i Superlativ **heimst**, saasom Heimste-Garden, Heimste-Haugen og fl. Modsat fremst.
Heimreid, f. 1) egentl. Hjemridning, el. et Følge som rider hjem. 2) fiendtligt Besøg, Brud paa Huusfreden, Voldsomhed i anden Mands Huus. Tel. (Heimrei).
Heimror, m. Hjemreise tilsøes.
Heimsed, m. Hjemmeskik. Skoda Heimsederne: besee sig paa et Sted, som man skal flytte til. „Skoa Heimse'idn", Valders. Jf. heimsjaa.
heimsjaa (seg), v. a. (ser, saag), besee sit tilkommende Hjem; om En som skal tiltræde en Gaard. Ho var der og heimsaag seg. Nhl. Hall. og fl.
Heimsjaaing, f. Beseelse af et Sted, som man skal flytte til; ogsaa et Gjæstebud i denne Anledning.
heimsjuk, adj. plaget af Hjemvee.
heimsleg, adj. fri, fortrolig, familiær; ogsaa: dristig, nærgaaende. Nordl. Jf. heimholl.
Heimslætte, n. s. Heimeslaatt.
heimst, nærmest o. s. v., s. heimre.
Heimstad, m. Hjemsted; Bopæl.
Heimstemna, f. Aastedsmøde; Stævning til et Møde udenfor Thingstedet; f. Ex. ved et omtvistet Grændseskjel. Ryf. (Ogsaa Heimastemna). Jf. G. N. heimstefna.
Heimstøding m. En som ikke kommer udenfor Hjemmet. Sdm. og fl.
Heimstøl, m. s. Heimsæter.
Heimsykja, f. Hjemvee. Sv. hemsjuka.

Heimsæter, f. en Sæter eller Malkeplads, som er noget nær ved Gaarden. Østl. Ogs. kaldet **Heimstøl**, m. (Hall. og fl.). Modsat Fjellsæter, Heidstøl, Langstøl.
heimsøkja, v. a. (er, te), hjemsøge (nu sædvanlig med Begreb af Tugt eller Straf). Egentlig: besøge, ligesom G. N. heimsækja.
heimta (modtage), s. hemta.
heim-til, adv. hjemad, mod Hjemmet. I Sæt. ogsaa „heim-te" for heim-atter.
Heimtraa, f. Længsel til Hjemmet.
Heimveg (e'), m. Hjemvei; Hjemreise. Setja til Heimvegs: stævne hjem. (Hall.).
Heimvist, f. (m.), Hjem, Opholdssted. Hard. Nhl. Helg. og fl. G. N. heimsvist, f. Sv. hemvist, n.
Heimvit (i'), n. Vidende om sit Hjem. Han heve Heimvitet: han veed nok at finde sit Hjem (f. Ex. om en Hest).
Heimvon (oo), f. Haab om at komme hjem (f. Ex. til Natten).
Hein, m. (f.), Hvæssesteen, et Slags fiin Brynesteen. I de sydlige Egne Hankjønsord, saaledes: **Heidn**, Hard., og **Heinn**, eller **Henn**, Sdm. Derimod: **Hein**, f. i Trondh. Stift, hvor det tildeels ogsaa betegner et Bryne af almindelig Art. I Smaal. **Hine**, f. G. N. hein, f. Sv. hen, m., i Dial. hein og hen, f. (Rietz 252).
heina, v. a. (ar), hvæsse, slibe med en Hein. Jf. bryna.
Heineberg, n. Steen eller Klippe hvoraf Heiner udhugges.
Heineslag, n. en vis Art af Heiner.
Heir, s. Heider. **heira**, s. heidra.
heirun, adj. om Køer: lidt sygelig, kjed af Græsset og lysten efter Salt. (Jf. vesken). Yttre-Sogn. Maaskee heidrun.
heisa, tørres, fortørres; s. hæsa.
heisleg, s. heidsleg og heskjeleg.
[**Heit**, f. med Betydn. Beskaffenhed, brugt som Endelse i Subst. (ligesom „het" i Svensk og „hed" i Dansk), f. Ex. Godheit, Rolegheit, Lystigheit, o. s. v., synes ogsaa at forekomme som særskilt Ord, f. Ex. „stygga Heiti", Sogn. Ordet er i en senere Tid indkommet fra Tydsk og maa her ansees som en Forvanskning, da det nemlig skulde hedde „heid"; jf. Holl. heid; Eng. hood (Ang. hád); Goth. haidus, ɔ: Art, Maade. Tilsvarende hjemlige Former ere: leike, skap, dom (og semd). Gram. § 279.
heit, adj. 1) hed, meget varm. G. N. heitr. Det kjem heitt i det, ɔ: der kommer Hede i det (f. Ex. i fugtigt Hø). Paa nogle Steder betegner heit ogsaa: varm, i en mildere Grad. (Sogn). Jf. varm og fjelg. — 2) hidsig, heftig, brusende; om Lidenskab. Ein heit Harm. Det var so heitt med deim. Gakk med det, medan det er heitt (spottende, til En som truer med at klage).
Heita, f. Ildning, Ophedelse; f. Ex. af Jern i Smedien. Trondh. Nordl. Andre Steder **Hita** (i'). Jf. Elding.
heita, v. a. (ar), ophede, gjøre hed. Nordl. og fl. Ellers **hita** (i').
heita, v. n. (ar), 1) true, skræmme (= hota). „Han sto aa heita mæ Neven". Ndm. (G. N. heita: love). — 2) drive, skynde paa. Nbg. Kun med „paa", f. Ex. „Du maa heite paa dei". Hertil ogsaa et Tilraabsord „heit", omtr. som: fort, afsted! (Sæt.).
heita, v. n. (er, te), hedde, kaldes, benævnes. En afvigende Form: **eita** (eite) bruges i en stor Deel af Landet (Trondhjem, Berg. Hall. Vald. Gbr.), f. Ex. „kva' eit' 'an" (= kvat heiter han). Spor af stærk Bøining forekomme i Øvre Tel., nemlig Imprf. **het** (heet); jf. heiten. G. N. heita (heitir, hét, heitit) og i Breve fra senere Tider: eita (eitir). Ho heiter etter Godmor si (ɔ: er opkaldt efter Bedstemoderen). Det heiter so, han skal koma atter, ɔ: det hedder, el. man siger at o. s. v. Det laut no so heita, ɔ: man maatte nu engang kalde det saa (om en Sag, som er fremstillet med nogen Besmykkelse). — I enkelte Egne forekommer: **heitast** (eitast), ɔ: ansees for, siges at være; f. Ex. „Dæ eites føre ein go' Gar'" (regnes for en god Gaard). Hall.
heitande, adj. kaldet, benævnt. Om en anden Betydn., s. hellende.
Heite, n. Navn, Benævnelse. Sogn, i Formen **Eite**. (G. N. heiti). Ofte ligesom „Namn" om en Smule, den mindste Ting af et Slags, f. Ex. „inkje Eite te Fisk": ikke en eneste Fisk. „Da va Eite te Penga", ɔ: det kan man kalde Penge (om en stor Sum).
Heitebak, n. varmt Omslag.
heiten, adj. egentl. kaldet; men brugt omtrent som „hedenfaren", el. „salig" om afdøde Personer. Tel. i Formen „eiten", for Ex. han Fa'r eiten; ho Mo'r eiti; han Olav eiten. Saaledes ogsaa Isl. heitinn, og i en svensk Dial. aiten (Rietz 4).
Heitevegg, m. Fastelavnsbrød, et Slags Kager. (Bergen og fl.). Sv. hetvägg; i Danmark Hittevægge, af Nedertydsk Heetwek, el. Heetwege (hos Schambach Heidewek).
heitfengd, adj. om En, som taaler stærk Hede, eller kan haandtere meget hede Ting. Nordre Berg. (Isl. heitfengr). Ellers: **heithendt**, om En som kan berøre hede Ting. (Tel.). **heit-eten**, som taaler at æde meget hed Mad. (B. Stift).
Heiting, f. el. **Heitingsord**, n. pl. bitre, fornærmelige Ord. Sdm. G. N. heiting, heitanarord: Trusler. Jf. heita.
heitna, v. n. blive hed, = hitna.
Heitrækje, n. en vedvarende Uvillie, et indgroet Had. Sdm. oftere udtalt Heitrekje (e'). Jf. G. N. heiptrækr: hævngjerrig; langrækni: Uforsonlighed.
heitt, adv. hedt, meget varmt. Soli skein so heitt. Ogsaa: heftigt, stærkt.

heiutt, adj. vild, kaad, støiende. Nordland (heiatt). Jf. heia, v.

Hek, f. Hik (i'). — **heka,** f. hika.

Hekel (e'), m. 1) Snip, Udkant (= Skjekel). Jæd. (Udtalt næsten Hegjel). — 2) en høi og smal Karl. Nordre Berg. (Hekjel). Jf. Haake.

hekk (ɔ: hang), f. hanga.

Hekk, m. Hæk, Hestekrybbe. Vald. (Synes at være fremmedt ligesom det følgende).

Hekka, f. Ramme af Fjele eller Vidier paa Siden af et Læs (= Sledegrind, Varskida). Sæt. (Sv. häck).

hekken (hvilken), f. hokken.

hekla, v. a. (ar), 1) hegle (Liin el. Hamp). 2) sammenhefte Smaafisk parviis ved at stikke det ene Hoved ind i det andet. Sdm. og fl. Hertil „Heklasild", f. Sild som er saaledes ophængt og tørret.

Hekla, f. en Hegle. Sv. häckla, T. Hechel.

heklad (hekla), adj. meget flink, kjæk, frisk. Nfj. Sdm. Gbr. Vel egentlig: heglet, vel tilberedet.

Hekling, f. Hegling, Tilredelse.

heksa, v. a. og n. (er, te), 1) sluge, æde med stor Hast eller Graadighed. Heksa i seg nokon Mat. Nordl. Trondh. Berg. og fl. — 2) tale skarpt og bidende, give hvasse Ord. Hall. (Jf. gleffa). Ogsaa: snakke meget og ufornuftigt. Indh. „Han heldt paa aa hekſ' utu' seg" (at give ondt af sig, bruge grov Mund). Jf. gløypa. — Heraf **Heksing,** f. Slugen o. s. v.

Hekt, f. en Bøile; f. Hogold.

hekta (ee), v. a. (ar), 1) hægte, forbinde ved Hægter el. Kroge. (Jf. Holl. hechten: hefte). — 2) lænke, fæste i en Hage (= lekkja). Gbr. (Maaskee til Hake). — 3) hakke eller jævne Furerne paa Ageren efter Pløiningen. Ork.

Hekte (ee), n. 1) Hægte, i Klæder; see Hektepar. Afvig. **Hekta,** n. Tel. **Hekt,** f. Ork. (Sv. häkta, f.). — 2) Lægter el. Stokke, som lægges over et Tag for at holde det bedre sammen. — 3) i Forbindelsen: „paa Hekte", ɔ: paa Nippet, meget nær ved. Smaal. Tel. Hall.

Hekteglas, n. Vindue som kan lukkes op. Num. og fl. Andre St. Gangglas.

Hektepar, n. et Par Hægter, bestaaende af „Krok og Lykkja".

Hektering, m. Bundt el. Knippe af Hægter.

Hel, (f.), Død (G. N. hel). Sædvanlig udtalt Hæl. Brugt i Forbindelsen: i **Hel,** ɔ: ihjel, til Døde. Saaledes: svelta, eller frjosa i Hel; slaa, skjota, spenna, klemba, trakka i Hel; reflexivt: stræva, eta, læja seg i Hel, og fl. (Sv. ihjäl; i Dial. i häl). Ellers i Sammensætning: Helferd, Helhunger, Helmaur, Helorar, Helsott, Helvite. (Afvigende: Heljorar, f. Heljar). Participium af Verbet sættes helst efter „i Hel", og det hele lyder da som en Sammensætning, f. Ex. ihelsvolten, ihelfrosen, ihelslegen.

hela (e'), v. n. (ar), hæle (med en Tyv), dølge. Lidet brugl. (T. hehlen). Hertil **Helar** (e'), m. en Hæler; mest i Forbind. „ein Helar og ein Stelar".

hela (ee), v. n. (ar), rimes, tilfryse med Riim (Hela). Ogsaa i Formen **helast.** Particip: **helad.** Paa helad Mark: paa riimfrossen Jord.

Hela (ee), f. Riim, Riimfrost. B. Stift, Tel. Hall. Gbr. og fl. G. N. héla. Andre St. Rim.

Helar, f. hela. **Helbrigd,** f. Heilbrigd.

held (holder), f. halda.

Helda, f. 1) Hilde, Baand om Fødderne (paa Dyr). Maaskee alminb. Afvigende: **Hylda, Hyld,** Trondh. J svenske Dial. hälla (Rietz 237). — 2) Bøile i Enden af et Reb. Vald. og flere. Ellers kaldet: Holda, Helder, Holder, Huld og fl., see Hogold. — 3) i pl. Efterbyrd af Dyr, især Køer. B. Stift. Isl. hyldir, pl. (Sv. Dial. haild og elda. Rietz 117). Andensteds kaldet Greidslor.

helda, v. a. (ar), hilde, belægge med Baand om Fødderne.

Helde, n. 1) Holden (af halda). J Sammensætning som Medhelde, Upphelde, Kostarhelde. — 2) Hold, Styrke, Varighed. Hall. — 3) Tilhold, Opholdssted. D'er der han heve sitt Helde.

heldebyksa, f. heilbyksa.

helder (heldr), adv. 1) hellere, med større Lyst. Afvig. **helda, heldan** (Gbr. Vald.), **heller, held'e, held, hell.** G. N. heldr, af en Rod „hald", som viser sig i Goth. haldis og Ght. halt. — 2) før, snarere; med mere Grund. D'er helder for stort en for litet. Det kann du helder segja. — 3) noget, i nogen Grad, temmelig. Det vardt helder seint. Nhl. Sæt. og fl. — 4) i Forbind. **ikkje helder:** ikke mere, ligesaalidet. Ikkje saag eg det, og ikkje han helder. — 5) med Adj. eller Adv. efter en Negtelse: alligevel, endda. Det var ikkje so langt helder. Det gjekk ikkje so illa helder. — Desuden forekommer helder (held, hell) ogsaa som conj. i Stedet for elder (eller), f. Ex. „Korkje den eine hell den andre". Ligesaa for en (end), f. Ex. „Dæ va' meir hell ein Gong". Egentlig for „helder en" (G. N. heldr en).

Helder (Heldr), f. f. Helda og Hogold.

Helding, f. Hildning, Binding om Fødderne.

Helebraut (ee), f. Mælkeveien paa Himmelen. Hall. See Vetterbraut.

helefri (ee), adj. fri for Riimfrost.

helefrosen (o'), adj. belagt med Riim.

helegraa (ee), adj. hvidgraa, hvid og graaspættet, skimlet.

Helenatt, f. Nat med Riimfrost.

Heleveder (=veer), n. Veir som medfører Riimfrost (Hela).

Helferd (e'), f. Død; Dødsstund. Namb.

udtalt: Helfar, Hælfal (s. Ferd). „Han laag i Hælfarom", (ↄ: paa sit sidste). G. N. helferd (?), helför.

Helft, f. s. Helvt.

Helg, f. (Fl. **Helgar**), Helligdag, Høitid eller Hviletid; især om Tiden fra Løverdags Aften til Søndags Aften. Alm. Tildeels udtalt **Helj**, Østl. **Halj**, Ork., **Hæg**, Sæt. Tel. G. N. helgr (helgi); Sv. helg (af heilag). Fyre Helgi: sidst i forrige Uge. Fyrre Helgi: næstforrige Søndag. (Ogsaa: hi Helgi, og: finne Helgi, el. si Helg). Onnor Helg: paa Søndag otte Dage til. — I Sammensætning Helgar (sædvanlig Helga).

helga, v. a. (ar), 1) hellige, gjøre hellig. Lidet brugl. see heilaga. G. N. helga; Sv. helga. — 2) pryde, pynte op til en Helligdag. Hall. I Tel. i en afvigende Form: **hægra**.

Helgabrigd, f. s. Helgarskifte.

Helgabunad, m. Ting som bruges om Helligdagene. Saaledes: **Helgaklæde**, n. **Helgakost**, m. **Helgamat**, m. og flere. (Rettere Helgar-).

Helgahald, n. Helligholdelse af en vis Tid.

Helgamessa, f. Alle Helgenes Dag (den første November). Afvig. **Helgamyss**, **Helgjemiss**, **Hellmess**; i Sogn **Allhellmyss**. (G. N. allra heilagra messa). Ved Siden heraf findes ogsaa: **Helgomess**, (Sæt. Vald.), som synes at være en anden Form: Helgon-messa (ligesom i Svensk).

helga-millom, imellem Helligdagene.

Helgarbil (i'), n. Tid i hvilken en Helligdag indtræffer. (Helgabil).

helgarklædd, adj. helligdagsklædt.

Helgarmun (u'), m. Forskjel, foraarsaget ved en Helligdagshvile eller ved et Par Dages Ophold. Saaledes i Ordsproget: „Helgamun um Vaaren gjere' Vikemun um Hausten", ↄ: det som var saaet paa Mandag, vil modnes en Uge senere end det, som var saaet Løverdagen forud. B. Stift.

Helgarsed, m. Helligdags Skik. (Helga-se). Ogsaa kaldt: **Helga(r)vis**, f.

Helgarskifte, n. Afvigelse fra den daglige Skik i en Helg eller Høitid. Ogsaa kaldet **Helga(r)brigd**, f. Sdm.

Helgdag, m. Helligdag (= Heilagdag). Nogle Steder **Helgedag** (Helgjedag), forkortet **Helldag**.

helgdagsleg, adj. passende til Helligdagene. Ogsaa brugt som Subst. „Til helgdagslege": til Helligdags Brug. Nordre Berg.

Helgelending, m. Indbygger af Helgeland (i Nordland), som sædvanlig lyder forkortet: Helland, hvoraf „Hellandsfar", n. en Jægt fra Helgeland. I G. N. Hálogaland, altsaa forskjelligt fra de Stedsnavne, som begynde med Mandsnavnet Helge, saasom Helgebolstad (Hægebostad), Helgesæt (Helset), Helgesund (Hellesund).

Helhunger, m. usædvanlig Graadighed, som kan indfinde sig kort forud for Døden, eller ansees som et Dødstegn. „Hælhungren", Nordre Berg. I Tel. Moldgraade.

Heljar-kar, m. en usædvanlig Karl, omtr. som „en Pokkers Karl", om en stolt og brammende Person. Hall. (Hoel), i Formen Helja-kar. Endnu oftere **Heljabobbe**, **Heljagubbe**, og **Heljaknagse**, i samme Betydning. Jf. Isl. heljarkarl.

Heljarkaup, n. en usædvanlig Handel; en Bedrift til at skryde af. Hall.

heljarleg, adj. usædvanlig stor, uhyre. Hall. (heljale'). Jf. Heljarkar.

Heljorar, f. Helorar.

heljug, adj. meget hastig, hidsig, fremfusende. Hall. (Hoel).

Hell (Loft), s. Hjell.

hell, s. helder, elder, en.

hella, v. n. (er, te), strømme ned, styrte, rinde. Det regnde, so det hellte ned. Siredal, Rbg. Vel ogsaa v. a. hælde, gyde, lade rinde (G. N. hella). Andre St. ubrugl. Jf. halla.

Hella, f. 1) en flad Steen (især noget tynd); en Steenskive, Flise. Alm. Tildeels afvig. **Hedla**, Sogn; **Hedde**, Sæt., **Hylla**, **Hyll'**, Trondh. G. N. hella; Sv. häll. I Stedsnavne synes Hella ogsaa at betyde en flad Klippe. Jf. Hall, m. — 2) en rund Jernskive at stege Kager og Fladbrød paa. S. Baksterhella. (Paa Østl. Takka). — 3) Bund, Underlag, et fast og sammenhængende Lag. Aurhella, Leirhella. Ishella (jf. Blodhella og Kovhella). Ved Trondh. (i Formen Hyll') ogsaa om Svulst eller stærk Hævelse i syge Lemmer.

Hellandsfar, s. Helgelending.

Hellar, m. Grotte, Klippehule, Skjul under en Klippe. I forskjellig Form: **Hellar**, Nordre Berg. Nordl. og fl. **Heller**, Søndre Berg., **Heddir**, Sæt. Tel. (Vinje), **Hiller**, Ryf., **Hillar**, Sogn; **Hallar**, Namd. Nordl. G. N. hellir (acc. helli); i svenske Dial. häller (Rietz 236). Fleertal beholder sædvanlig „r": Hellara(r), Hellera(r); i Tel. Heddirar.

Helleberg, n. Steenart, som lader sig kløve i Plader; Klippe hvoraf man bryder „Heller" til Tag o. s. v.

Hellebrot (o'), n. Steenbrud; Sted hvor Heller udbrydes.

Hellefarm, m. Ladning af Steenskiver.

Hellefisk, m. Helleflynder (= Kveita). Mandal og fl. Skal egentlig være Heilagfisk; Isl. heilagfiski; Sv. helgflundra. (Jf. Eng. halibut; Holl. heilbot, om en anden Art).

Hellegolv, n. Steengulv. Ogsaa kaldet **Helletile** (i'), som er mindre rigtigt.

Hellekaka, f. tynd Kage, som steges paa en Jernskive (Hella). B. Stift. Ved Trondh. **Hyllkaka**.

hellelagd, adj. belagt med Steenskiver; f. Ex. om en Vei.

helleleggja, v. a. elægge med Heller.
hellende, adv. i Forbind. „hellende still“: ganske stille, uden en Lyd. Østl. (Rom.). Dansk hellende: meget, drøit; i svenske Dial. hällande. I Gbr. (Lom) hedder det: „heitande still“.
helles, og **hellest** (adv.), s. elles.
Helleslag, n. en vis Art af Heller.
Hellestein, m. Steen som kløver sig i Skiver; tynd Steen.
Helletak, n. Tag af Steenskiver.
Helletile (i'), n. s. Hellegolv.
Helleveg (e'), m. Vei som er belagt med flad Steen; Fortog.
Hellevegg, m. Væg af Steenskiver.
Helm, m. Lampestang, som er fæstet i en Axel i Væggen, saa at den kan vendes eller flyttes til begge Sider. Voss. I Sfj. **Hjelm**. (Andre St. Veiv, Koleveiv). Da Tingen har megen Lighed med en Rorstang (Styrevol), har Ordet vistnok en Forbindelse med G. N. hjalmvölr, hjalmurvölr. Jf. Eng. helm: Ror.
Helma, f. Halmstub, Stilke efter afskaaret Korn paa Agrene. Ryf. Jæd. Mandal og flere. Afvig. **Hæme**, Tel. (Vinje), **Hylma**, B. Stift, **Hølme**, Hall. **Holma**, Ork. **Halma**, Østerd. G. N. helma.
Helmaur, m. Krillen i Huden, Kløe som tildeels paakommer i Dødssygdommen, eller ansees som et Dødstegn. Namd. Helg. (Hellimaur); Hall. (Hælmaur). Ogsaa kaldet Naalus. Af Hel og maura (o: krille).
Helming, m. Halvdeel, Halvpart; f. Ex. om den halve Deel af et kløvet Træ. B. Stift. I Hall. **Holming**. G. N. helmingr. See ellers Halvning og Helvt.
Helning, m. s. Halvning.
helora (e'), v. n. (ar), 1) døse, gaae som i halv Søvn (s. Helorar). Paa Sdm. **hilora**. 2) vaase, tale dumt og forvirret. Nfj.
Helorar (e'), pl. Forvirring, Sandsesløshed. Brugt i Dativ **Helorom** (=oro, oraa); saaledes: i **Heloro**, Sæt. og afvig. i **Heljoro**, Søndre Berg., Tel. Hall., i **Hellioro**, Helg. i **Heljoraa**, Sfj. — Særskilt i to Betydn. a) Sløvhed eller Sandsesløshed forud for Døden. „Han laag i Hellioro“, o: paa sit yderste. Helg. (= i Dau'orom, Ork.). — b) Forvirring af Søvn, den sandsesløse eller bedøvede Tilstand, hvori man befinder sig i det Øieblik, da man sover ind eller vaagner op (= Svevnorar, Himmelorar). Det sidste er det almindelige i de sydlige Egne; men den første Betydn. er vistnok den oprindelige. Jf. Hel og Orar.
Heloring (e'), f. forvirret Snak. Nfj.
helpa, v. s. hjelpa.
Helsa, f. Helbred, Sundhed. Egentlig Heilsa (af heil). G. N. heilsa. I Genitivstilling „Helse“; Han heve ikkje ein Helse Dag: han er ikke en Dag ganske frisk. Ho vardt ikkje Helse Menneskja meir: hun blev aldrig rigtig frisk siden.
helsa, v. a. og n. (ar), hilse, tiltale med en Hilsning; ogsaa: sende Hilsning (med Bud eller Brev). Egentl. heilsa: ønske Lykke (nærmest til Heil, n.). G. N. heilsa. Imprf. ofte med „te“ (helste). Helsa heim: hils hjemme. Helsa til ein: hilse, tiltale En. Helsa paa ein: besøge, faae i Tale. (Mere fornemt, omtr. som complimentere; ironisk: tiltale skarpt, give dygtig Skrub). — **helsast**, v. n. hilse hinanden.
Helsarbrev, n. Brev med Hilsninger.
Helsarsed, m. Hilsemaade.
Helse, n. Halsbaand, Halsring; især til Hunde. (Af Hals). Søndre Berg. og fl., ogsaa paa Østl. (Hælse, Halse), og ved Trondh. (Hølse, Høls). G. N. helsi.
Helsebot (oo), f. Lægedom; Forfriskelse eller Styrkelse for Helbreden. Almind. G. N. heilsubót.
Helsedrykk, m. Lægedrik.
Helsefar, n. Helbred, Sundhedstilstand. Shl. Voss. Kor stend til med Helsefaret? G. N. heilsufar. Paa Sdm. i anden Betydning: Han skal faa Helsefar, o: han skal faae dygtig Skrub. Maaskee lempet efter „Helsing“, som tildeels har denne Bemærkelse.
helselaus, adj. 1) om En, hvis Helbred er nedbrudt, eller som aldrig er rigtig frisk. 2) om en Tilstand, som er farlig for Helbreden. D'er helselaust aa sitja ute i denne Kulden.
helseleg, adj. sund, frisk; om Personer; vel ogsaa om Luft, Føde o. s. v. Rbg. Siredal og flere.
Helseløysa, f. 1) vedvarende Sygelighed, Savn af Helbred. G. N. heilsuleysi, n. 2) Lidelse eller Anstrengelse, som ødelægger Helbreden. Det var reint ei Helseløysa aa ganga i slike Klæde.
Helsemerke, n. Tegn til en vis Helbredstilstand (god eller ond).
Helseraad, f. Sundhedsregler.
helseslegen (e'), omtr. som skamslegen.
helsesterk, adj. som har stærk Helbred.
Helsevatn, n. lægende Vand.
helseveik, adj. svag af Helbred.
Helsing, f. 1) Hilsen, det at man hilser. 2) Hilsningsord, Maade at hilse paa. 3) Hilsning (til Fraværende), Budskab, Ordsending. I denne Betydning hedder det ofte **Helsning**. Ellers uegentlig om et fiendtligt Møde, en skarp Irettesættelse osv.
Helsning, f. s. Helsing.
Helsott (e'), f. Dødssygdom. Mest alm. udtalt Hælsott. G. N. helsótt. Jf. Hel, Helferd.
helst, adv. helst, snarest, rimeligst. Superl. af helder. Om et andet helst, s. elles.
Helstikka (e'), f. et af de største skjoldvingede Insekter; formod. Jordløber, Carabus. Shl. Ellers kaldet Hanklokka, Skurk, Skurketroll, Skopptroll, Skarptroll, m. m.

helsug, adj. frisk, som er ved god Helbred. Hedder ogsaa **helsig** (helsig'e). Søndre Berg. Gbr.
Helt, f. s. Helvt.
Helta, f. Halthed, haltende Gang. B. Stift, Hall. og fl. G. N. helti, f. (Af halt).
helutt (ee), adj. 1) rimet, fuld af Riim (Hela). 2) hvidgraa, skimmelfarvet (= helegraa); især om Heste. Mest i B. Stift. En Hest af denne Farve kaldes **Helen** (Heel'en).
Helvite, n. Helvede. Sædvanlig udtalt med aabent „i", ogsaa forkortet „Helvet", men skulde egentl. have lukt i. G. N. helvíti, af Hel og Vite (ɔ: Straf). Ofte i Genitiv, saasom: til Helvites; eit Helvites Ting, osv.
Helvt, f. Halvdeel, det halve. Alm. udtalt Helt. Nogle St. „Halt" (Halvt). G. N. helft; Sv. hälft. Helvti av kverjo: Halvdelen af hvert Slags. Jf. Halva, Holva.
Hem (ee), s. Heim og Himmel.
hema (hæma), v. a. (er, de), pynte, pudse, gjøre reen; især om at feie og pynte i Huset. Shl. Skal ogsaa hedde „hama" og betegner vel egentl. at give Tingen sin rette „Ham". (Jf. hamleg). Om en anden Betydn. see hemsa.
Hema (Hæma), f. Reenlighed, Orden, pyntefigt Udseende. Shl. Nhl.
Hemd (Hæmd), f. 1, Trivelse, Lykke. Sfj. (sjelden). S. hemdast, Heming.
Hemd (e'), f. 2, Hævn; s. Hemn.
Hemdabyte, n. dobbelt Svogerskab; see Hemningslag.
hemdast, v. n. lykkes, trives godt; om Kreature. Sfj. Jf. Heming.
hemeleg (hæmeleg), adj. reenlig, pyntelig, vakker; om Huus eller Bolig. Shl. Nhl. Til Hema, f.
Heming (Hæming), m. 1, Orden, Skik. Især i „Matheming". Sdm.
Heming (Hæming), m. 2, Lykke, Held; især om den Fordeel at Kreaturene trives godt og ikke komme til Skade. Sdm. Modsat Uheming (Ohæming) og Uham. Jf. G. N. hamingja, Lykke. Andre St. Audn, Trivnad, Trivskap.
hemja, v. a. (ar?), hemme, standse; især om at stille en Trætte, el. hindre et farligt Foretagende. Tel. (Mo). Lidet brugl. G. N. hemja (hem, hamdi). Sv. hämma, T. hemmen. — I Hall. forekommer ogsaa **hemja** (hem, hamde el. hemde) med Betydn. binde løselig, snøre sammen; ogsaa: samle i en Hast (s. hemsa); men Formen er usikker, da det oftere hedder **hæme** (hæmde).
hemla, v. a. (ar), give Huld eller Fyldighed. **hemla seg**: faae bedre Huld, blive rund og fyldig. Sæt. Jf. hemta.
Hemla, f. Knippe, s. Hendla.
Hemn, m. Hævn, Gjengjældelse. En anden Form er **Hemd** (for Hemnd), f. i Nhl. Sfj. og fl. G. N. hefnd; Sv. hämd.
hemna, v. a. (er, de), hævne, gjengjælde. G. N. hefna; Sv. hämna. Imprf. lyder sædvanlig „hemde" og Supin. „hemt". Hemna Harmen sin: hævne sig for sin Harme; ogsaa: stille sin Længsel rigtig tilfulde, nyde rigelig hvad man længe har savnet.
Hemnar, m. en Hævner.
Hemnd (Hemd), f. s. Hemn.
Hemnekrok (oo), m. s. Hemningslag.
Hemneraad, f. Hævnplaner.
hemngirug (i'), adj. hævngjerrig. Kan ogs. hedde **hemnesam**.
Hemningslag, n. dobbelt Besvogrelse; det at en Mand ægter sin Søstermands Søster. Gjera Hemningslag. Nhl. Ogsaa med et spøgende Udtryk: Hogga Hemnekrok, Hard. Voss. I Sfj. hedder det **Hemdabyte**, og tildeels **Hendabyte**, n. (Andre St. Systerbyte og Systkinbyte). Hemn og Hemd synes her kun at betyde Gjengjældelse.
Hempa, f. 1) Hampetøi, Hampelærred. Vald. Ogsaa om andet Slags Lærred. Nedenæs. — 2) Baand, Stroppe i Klæder, hvormed man knytter dem til eller hænger dem op. Næsten alm. — 3) Malle, Hefte paa en Knap (= Lykkja, Stett, Mella). Østl. ogs. Nordl. — 4) Haspe, Jernhaspe paa en Dør el. et Laag, afpasset til en Krampe hvori den fæstes. Hall. Gbr. og fl. Nogle St. kaldet Hespa.
hempa, v. a. (ar), rykke, rive løs, flænge. „Han tok aa hempa dei' ut". Sdm.
hempelaus, adj. om Knap (el. lignende), hvorpaa Heftet er afbrækket.
hemra, v. n. slumpe til, gjøre noget paa Slump, uden Sikkerhed. Hall.
hemsa, v. a. og n. (ar), 1) tildække løselig (= hamsa). Hemsa seg til, el. hemsa paa seg: kaste Klæderne paa sig i en Hast. Tel. — 2) rydde op, feie, pynte (= hema). Nhl. — 3) samle i en Hast, sammenskrabe. Me faa hemsa inn Høyet, fyrr Regnet kjem. Nhl. og fl. (Jf. hemja). Ogsaa: gribe løselig til, saa at man kun tager det nærmeste el. det største. Siredal og fl. Andre St. hamsa. (Sv. hamsa: jaske, skuske). — 4) v. n. gramse, snappe efter noget. Tel. hvor det ogsaa hedder „hæme" (hema?). — 5) kalde noget tilbage i Hukommelsen, komme paa, mindes (efter nogen Betænkning). „Han hemsa' paa da". Hard. Paa Sdm. himpra; jf. impa.
Hemsedøl, m. Indbygger af Hemsedal (i Hallingdal). — Ellers „Hemsedal", om et lidet Sengeloft (= Hjell). Hall.
Hemsesaald, n. et stort eller grovt Kornsold. Siredal.
Hemsing, f. Sammenskrabning; Jasken, hastigt eller løseligt Arbeide.
hemta, v. a. (ar), samle, plukke, tage op; f. Ex. om at plukke Bær. Nordl. og Trondh. ogsaa i Gbr. (Sv. hämta). Andre St. **henta**. — Sjeldnere i Formen **heimta**:

modtage, bekomme (= henta); ogsaa: gjenvinde; saaledes „heimta seg“: komme sig, faae sin Styrke eller Førlighed igjen. Tel. G. N. heimta: hjembringe, modtage.
Hemting, f. Indsamling, Plukning.
Hemula, s. Høymola.
[**hen**, adv. hen, afsted. Kun i faa Talemaader med „vil“ og „skal“. Vistnok optaget af Dansk og neppe nogen Forkortning af „hedan“. Jf. T. hin.
hena, s. ho. — **Hend**, n. s. Hende.
henda, v. n. (er, e), hænde, skee, indtræffe. Tildeels med Objekt i Dativ. Eg veit ikkje kvat som hende honom. Ofte med refleriv Form: **henda seg**, og **hendast**. Det hender seg eitt til, ɔ: naar saadant kan hænde, saa hænder der vel noget mere. Det kunde mest henda: det var ikke umuligt; ogsaa: det manglede ikke, det kom just for Alvor. Kann henda, og: maa henda, i Betydn. maaskee, ikke umuligt; f. Ex. Dei hava alt gløymt det, maa henda. G. N. henda: gribe (af Hand), ogsaa ramme, vederfares (med Akkus.).
Henda, f. Bundt, Haandfuld; s. Hendla.
Hendabyte, f. Hemningslag.
Hende, n. Hændelse; ogsaa en Sjeldenhed, et Tilfælde som ikke indtræffer ofte. Tel. og fl. Eit stort Hende: en meget sjelden Begivenhed. Ogsaa i Formen **Hend**, n. (Sdm. og fl.), og oftere **Hendelse**, n. Jf. Hendskap.
henden, s. hendig.
hendig, adj. behændig, flink, nem; duelig til Haandarbeide. Nogle St. **hendug**. Afvigende **høndug**, Hall., **handig**, Tel. **henden**, Ork. (Sv. händig). Jf. hendt.
Hending, f. Hændelse. Lidet brugl.
Hendla, f. Haandfuld, Knippe (f. Ex. af Straa); Bundt som man kan gribe om eller holde i Haanden. Jæd. Gbr. I Ork. **Henda**. Ellers ved Stavanger: **Hemla** og **Helma**, som ogsaa kan betyde et Neg.
Hendskap, m. Hændelse, Begivenhed. Lidet brugl.
hendt, adj. 1) beskaffen med Hensyn til Hænder. Saaledes: storhendt, letthendt, mjukhendt og fl. — 2) behændig, flink til Arbeide (= hendig). Ork. og fl. Ellers: velhendt, netthendt, frihendt. — 3) skikket, bekvem til noget. Mere alm. Eg er ikkje hendt til det. (I B. Stift: hent'e). Han er hendt som høver, ɔ: han kan skikke sig saavel i det ene som det andet; han er forberedt paa noget af hvert Slags. Mest i Trondh. Stift. Sjeldnere med Betydn. tjent, hjulpen. Eg er lika hendt: det kommer mig ud paa eet. B. Stift. (G. N. hentr: tjenleg).
hengd, part. hængt; s. hengja.
hengja, v. a. (er, de), 1) hænge, bringe i en hængende Stilling, faae noget til at „hanga“. Heng det paa Veggen. Dei hava hengt upp Fisken. G. N. hengja. — 2) fæste, hefte, gjøre fast. Hengja i Hop: sammenhefte. Han fekk nokot til at hengja seg i (at opholde sig over). — 3) bøie ned, lade glide eller hælde nedad. Hengja Hovudet. H. Lepen. H. Henderna: gaae ørkesløs. Hengja seg ned: sætte sig, hvile lidt. Ogsaa i Formen **hengjast**: sidde ørkesløs, som for at vente paa noget. Eg sat der og hengdest heile Dagen. B. Stift.
Hengje (el. Henge), n. 1) Hængsel, Fæste. 2) et Punkt hvor noget hænger fast. 3) Vedhæng, noget som hefter ved. Ogsaa i Spøg om noget som man holder sig til, saasom en Kjæreste. B. Stift.
Hengjebjørk, f. Birk med lange nedhængende Kviste.
Hengjedy, n. Hængedynd. Østl.
Hengjefaks, n. hængende Man (paa Heste). Mere alm. Hengjemaan. Nogle Steder Fallemaan.
Hengjelaas, n. (m), Hængelaas.
hengjelendt, adj. n. lavt, sumpigt; om et Jordstykke. Hall. Her ogsaa flere Ord med „hengje“ for Begrebet sid eller nedbøiet; saaledes: **hengjeherdad** (hængjehøla): lavskuldret; **hengjelepa(d)** og **hengjevørra(d)**: sidlæbet; **hengjenasa(d)**: langnæset; **hengjevomba(d)**: sidbuget.
Hengjemaan, f. s. Hengjefaks.
Hengjemyr, f. Hængedynd. Trondh.
hengjen, s. hengsam.
Hengjesula, f. en kløftet Stang til at ophænge Fisk med. Nordl. (Hengsula).
hengsam, adj. tilbøielig til at hænge ved eller sætte sig fast.
Hengsla, f. 1) Hængning, Ophængelse. — 2) Hængsel, Krog eller Fæste at hænge paa. 3) Baand hvorved noget kan bæres paa Ryggen (= Fetel, Berfetel). — 4) Kjæde af sammenbundne Stokke, hvorved Tømmeret opfanges i Elvene. Østl. — 5) en lang Figur uden rigtig Holdning. (Vel egentl. En som hænger Lemmerne eller bøier sig meget). Smaal.
Hengslehald, n. Tilsyn med en Tømmerhængsle (s. Hengsla, 4). Num.
hengslutt (hengslet), adj. uanseelig, som har en daarlig Holdning (s. Hengsla 5).
Hengsrid (?), f. Anfald af en vis Mavesygdom. Hadeland.
Henker, pl. s. Honk.
henn (el. henne), s. herne.
Henna, s. Hedna. — **henne**, s. ho.
henta, v. a. (ar), hente, tage imod; borttage; ogsaa samle, plukke (s. hemta). Jf. G. N. henda: gribe.
henta, adv. i Forbind. „henta god“, ɔ: meget god, ypperlig. Østl. (Rom.). Jf. G. N. hentugr: passende.
Hentar, m. Indsamler, Modtager.
Henting, f. Samling, Indhentning.
Hepp, m. et Slumpetræf; Lykketræf.
Heppa, f. Held, Lykke. Jf. Uheppa, Uhapp og Hopp.
heppa, v. n. (ar), hænde sig, træffe, slumpe til. Det hadde heppat til. Vald. Buskr. og fl.

„Dæ heppa' ette", ɔ: det slaar ind, indtræffer som man havde ventet. Hall. Hedder ogsaa **heppast**.

heppeleg, adj. heldig. — **heppelege**, adv. heldigt, med Lykke; heldigviis.

heppen, adj. heldig, lykkelig (i visse Tilfælde); begunstiget af et heldigt Slumpetræf. Mere alm. end de forrige. G. N. heppinn. (Jf. Eng. happy). „Han Heppen", en ironisk Benævnelse paa en Person, som jævnlig er uheldig eller forseer sig.

Heppenskap, m. Held, Begunstigelse af Lykken.

Heppna (el. Hepna), f. Held; heldigt Slumpetræf, Lykketræf. B. Stift.

hepta, s. hefta.

her, adv. her. (Jf. hedan, hegat, hit). Mest alm. udtalt **hær**; afvig. **hør**, Lister; og med en dunkel tillagt Partikel: **hærane**, Mandal; **hæran**, og **hær'a**, Lister, Rbg. Tel. Ogsaa **hæn** (s. herne); i Hard. **hær'e**. G. N. her (her-na); Sv. här. — Særlig Betydn. 1) her, paa dette Sted. Her hjaa oss. Her i Huset. Her ute, inne, uppe, nord osv. Her og kvar: hist og her, paa forskjellige Steder. Nhl. og fl. (G. N. her ok hvar). Ogsaa med Begreb af: til eller fra Stedet: her til, her inn, her upp, her ifraa. — 2) nu, paa denne Tid. No her etter: efter denne Tid. Her fyre: forhen, førend nu. Her ifraa: fra nu af. Her ein Dagen, el. her um Dagen: for nogle Dage siden. (Ogsaa svensk). — 3) med Begreb af: dette, denne Ting, denne Sag. Herum, hermed, herav. Neppe brugt i Dagligtalen, men passer bedre til Skrift og findes saaledes ogsaa brugt i G. N.

Her, m. (og f.), Hær, Armee; ogsaa Skare, stor Hob. Alm. udtalt Hær, dog lidet brugt. G. N. herr (her), m. Sv. här, m. Jf. herja. Foruden de nedenfor nævnte Sammensætninger ere mange flere anvendte i nyere Skrifter (navnlig i Bladet „Dølen"), tildeels ligefrem efter Gammel Norsk; saaledes: **Herbunad**, m. Udrustning for en Armee. **Herfang**, n. Rov, Bytte. **Herferd**, f. Krigstog, **Herflokk**, m. Trop, Corps. **Herklæde**, n. Mundering. **Hermann**, m. militær Person. **Hermerke**, n. Fane. **Herrop**, n. Feltraab, Løsen. **Herskip**, n. Orlogsskib. **Herskipnad**, m. Militærvæsen. **Herstrid**, m. Krig. **Herstyrke**, m. Krigsmagt. **hertaka**, v. a. indtage. **Hertenesta**, f. Militærtjeneste. **hervinna**, v. a. erobre. **Hervinning**, f. Erobring. — Det samme Ord forekommer ogsaa i endeel Personsnavne, som: Herbjørn, Herbrand, Herdag, Herleif (Helleif), Hermod, Hermund.

Herad, n. Herred, Thinglag, lidet Distrikt. Udtalt „Hæra", men lidet brugl. undtagen i Distriktsnavne, som Kvinnherad, Bøherad, Lundeherad. G. N. herad; Sv. härad. Jf. Herding, m.

Herbyrge (Hærbyrgje), n. Herberge, Huus til et midlertidigt Ophold. G. N. herbergi, og herbyrgi; Sv. herberge.

herbyrgja, v. a. (er, de), huse, skaffe Herberge. B. Stift. Ogsaa G. N.

Herd, f. (Fl. **Herdar**), Skulder, Legemsdeel imellem Armen og Ryggen. Mest alm. udtalt **Hær**, **Hæra(r)**, **Hæranne**; afvig. **Hør**, **Høranne**, Rbg., **Høl**, **Høladn** (med tykt L), Hall. G. N. herdr, herdar; Sv. härd (sjeld.). Mest brugt i Fleertal, dog ogsaa ofte i Ental, f. Ex. i den eine Herdi (Hær'inne); eg kann bera det paa Herdi, o. s. v. I Forholdet til Oksl (Aksl) synes Herd især at betegne den øvre og bagere Deel af Skulderen.

herda (hæra), v. a. (er, de; eller: er, te), 1) hærde, gjøre haard; f. Ex. herda Jarn: hærde Jern ved Afkjøling i Vand. Mest alm. udtalt: **hæra**, **hære**; afvig. **høre**, Sæt. Tel.; **høle** (tykt L), Hall. **hæle**, Trondh. G. N. herda. (Af hard). — 2) gjøre haardfør. Herda seg: vænne sig til at taale og lide ondt. Ogsaa: vove, driste. Herda seg ut: vove sig ud. Hard. Nordland. Hertil: **herdast**, v. n. blive haardfør eller dristig; ogsaa: blive haard (= hardna). — 3) drive stærkere paa (med et Arbeide), anstrenge sig, el. skynde sig noget mere. (herda paa). Mindre brugl. Jf. Herding, f. — 4) v. n. holde ud, vedblive, holde længere ved. „Lat oss hære paa ei Stund til". Østl. og Trondh. Meget brugl. (Sv. härda ut). — 5) taale, lide, fordrage. (Med et Verbum i Inf.). Trondh. Nordl. „D'æ so kaldt, at ein kann int' hæl' aa vera ute". „Eg hæl' int' aa høyr' paa dæ". Jf. herdande. — Particip hedder sædvanlig: **herdt** (hært); afvig. **hørt** (Rbg. Tel.), ɔ: hærdet.

Herda, f. 1) et haardt og fortørret Træ; især om Fyrretræer. Østerd. udtalt Hæle (med tykt L). — 2) en haard Prøve, Kamp, Anstrengelse. „Ei heit'e Hære", Valders. — 3) Haardførhed, Kraft til at taale meget. „Hæle", Hall. G. N. herda. Hertil herdig.

herdande, adj. 1) hærdende. (Sjelden). 2) som kan taales, lader sig udholde. „Dæ var inte hæland", ɔ: ikke at udholde. Trondh.

Herdarblad, n. Skulderblad. Efter Udtalen „Hærablad". G. N. herdarblad.

Herdaskaut, n. Hovedklæde (Skaut), som rækker ned over Skuldrene. „Høleskaut", Hallingdal.

Herdaskinn, n. Skind at lægge over Skuldrene; f. Ex. under en Byrde. „Høreskinn" Sæt. og fl.

Herdaskot (o') n. Skuldertræk. Af Talemaaden „skjota paa Herdarne".

Herdatopp, m. Skuldertop, det Punkt af Ryggen som er imellem Boverne; saaledes især om den bageste Mankelok paa Hesten. Lyder sædvanl. „Hæratopp". G. N. her-

datoppr. I danske Dial. Hærdtop.
herdebreid, adj. bredskuldret. (hærebreid'e). G. N. herdibreidr.
Herdekorg, f. Kurv til at bære paa Ryggen. „Hølkorg", Gbr.
herdelut (uu), adj. nedbøiet, ludende, lavskuldret. Tel. (Landst. 238).
herden, udholdende, s. herdig.
herdig (og **herdug**), adj. 1) haardfør, udholdende, som taaler meget. Efter Udtalen: **hærig**, Nordl., **hærau** (hælau), Namd. og fl. Ogsaa i Formen **herden** (hæren, hælen), Trondh. — 2) standhaftig, som ikke giver tabt. Tildeels paa Østl. (hæraug, hælau). Sv. härdig, ihärdig. — 3) dristig, modig, tapper. B. Stift (hærig'e). I Hall. hørug, hølug. Jf. Herda og forherdig.
Herdigskap, m. Udholdenhed; Dristighed, Tapperhed. (Ofte „Hærigheit", f.).
Herding, f 1) Hærdelse. Afvig. **Høring**, Rbg. Tel. — 2) Udholdelse, Vedbliven (s. herda). — 3) en haard Prøve, et Tilfælde da det rigtig gjælder om Styrke. D'er uvisst um det vil halda, naar det kjem i Herdingi. („I Hæringa", Østl. „I Hæringjaa", Ryf.). Ogsaa en stærk Anstrengelse, Strabads, Besværlighed. Nordl. „Dæ gjekk paa Hæringa": det gik haardt til.
Herding (?), m. Indbygger af et vist „Herad". Efter Udtalen „Hæring" som Bøhæring, Lundehæring og fl.
herdsam, adj. udholdende, taalig, standhaftig. (Sjeldnere).
Herdska, f. Haardhed; s. Illherdska.
Herdsla, f. Hærdelse. Kniven vardt so heit, at det gjekk av honom Herdsla o: at den tabte sin rette Haardhed, blev for blød).
Herdslebrest, m. Sprække som Jern har faaet i Hærdningen.
Herdslestokk, m. Vandkumme, hvori Jern hærdes i Smedien. Ogsaa **Herdslebrya**, B. Stift; **Herdsle-tro**, f. Østl.
Herdslevatn, n. Vand, hvori gløbende Jern hærdes. (Tildeels avendt som Lægemiddel).
herdt, s. herda. **herdug**, s. herdig.
Here (e'), m. s. Hare.
Herferd, f. (og fl.), s. under Her.
Herførar, m. Anfører, Feltherre.
herja, v. a. (ar), 1) plyndre; egentlig: overfalde med en Hær. G. N. herja. Ogsaa: bortføre, røve. I gamle Viser (Landst. 191). — 2) plage, udsuge, trykke ved ublue Fordringer. Nordre Berg. — 3) æde med Graadighed, sluge, rive til sig (= hekja). Indherred.
Herjar, m. en Udsuger, gjerrig og havesyg Person. B. Stift.
herjen, adj. graadig, glubsk. Nordl. Indh.
Herjing, f. Plyndring. Jf. Hernad.
Herk, n. Skrab, daarlige Ting; især om ilde gjort Arbeide. Østl. (Jf. Harke). Hertil **Herkebunad**, m. daarlige Redskaber. **Herkelag**, n. Uorden, daarlig Stand. **Herkemaal**, n. klodset Sprog. **Herkevisa**, f. en flau Vise, o. s. v. (Alle med haardt K).
Herke (kj), n. 1, Slæng, daarligt Selskab (omtr. som Pøbel). Østl. Afvig. **Herkehorg**, f. (med haardt K), om en Hob som man betragter med Ringeagt. Hall.
Herke (kj), n. 2, Hindring, Knibe; Punkt hvor noget gaar besværligt; f. Ex. om Feil i en Laas. Sdm. og fl.
herkja, v. a. (er, te), 1) surre sammen, binde skjødesløst eller i en Hast. Østl. tildeels i Formen herke (ar). I Hall. „herkje" om at sye klodset, saa at Sømmen bliver rynket. (Andre St. hyrpa). Ellers ogsaa om at arbeide skjødesløst. Buskr. — 2) opstramme Tømmerne paa en Hest, for at den ikke skal græsse (f. Ex. i en fremmed Gaard). „Herkje Hesten". Nordre Berg. Vel nærmest til Hork (Baand).
Herkjempa, f. Stridsmand, Helt. Telem. (Landst. 301).
herleg, adj. herlig, prægtig. Nyere Ord efter T. herrlich, hvis gamle Form er hérlich, af Ght. hér: ophøiet, stor.
herlege, temmelig; s. hardla.
Herm, n. Eftersagn; s. Herma, f.
herma, v. a. og n. (er, de), 1) fortælle, eftersige noget ordlydende saaledes som man har hørt det (referere, citere). B. Stift. Eg kann ikkje herma det: jeg mindes ikke Udtrykket ganske nøiagtigt. (Nhl.). Dei hermde det etter honom: de anførte det som et Udtryk af ham. Sdm. og fl. G. N. herma. — 2) v. n. (med: etter): efterabe, efterligne Ens Tale, Stemme eller Gebærder (især til Morskab el. Spot). Ganga og herma etter Folk. Mere alm. (Ogsaa G. N.). Sv. härma. En afvig. Form „harma" skal ogs. forekomme. Num. (?). — 3) følge efter, søge at ligne i Skik eller Maneer. Herma etter Byfolket. Me faa ikkje herma etter dei rike.
Herma, f. Eftersagn, Anekdote, Fortælling med en Samtale eller et Svar, som altid eftersiges med de samme Ord. Mandal, Tel. Vald. Nogle St. **Herm**, n. Sogn, Nhl.
Hermann, m. Kriger; s. Her.
Hermar, m. Efteraber; især En som efteraber Andre til Spot. Ogsaa kaldet **Hermefugl**, **Hermegast**, **Hermekraaka**.
hermd, part. eftersagt. Det var ikkje rett hermt: ikke rigtig refereret.
Herming, f. 1) Eftersigelse; ogsaa Eftersagn, Anekdote. 2) Efterabelse.
Hernad, m. et stort Følge, en stor fremskridende Hob. „Dæ foor ein heil'e Hernad fram ette Vei'a". Sdm. Jf. G. N. hernadr: Krigsfærd.
her-ne, adv. s. her. En afvigende Form **henne** (el. **hæn**) bruges tildeels som Adjektiv med Betydn. denne, el. dette. F. Ex. „paa hænn Sia": paa denne Side. „Dæ hænn Aar'e": dette Aar. Indh. „Dæ henne

Veka": denne Uge. Smaal. Sv. Dial. håna: her; å hännä: det her. (Rietz 283).
[**Herold**, m. Herold, Udraaber. (Tydsk).
Herota (o'), f. Forvirring, Tummel. Ryf. Rbg. Lister. Nogle St. Hæraada, Hæroda. Dunkelt; maaskee „Kampens Tummel", jf. Ota.
Herr, m. Styrke, Spændkraft, Elasticitet, f. Ex. i en Staalfjæder; ogsaa om Muskelkraft i Legemet. Hall. og Tel. Jf. herren.
Herre, m. Herre, Høvding. Ogsaa i Formen **Herra**, Hard. G. N. herra. Vaar Herre, eller (sjeldnere): Herren, ɔ: Gud. Hos ældre Folk bruges „Herr" som en Titel for Præster og lærde Mænd; f. Ex. han Herr Peer, Herr Hans, Herr Nils. Ordet bruges ofte i Genitivstilling, saasom: ein Herre Rett; eit Herre Maal (ɔ: Maaltid); liva paa Herre Viis. D'er lang Herre Reidsla, ɔ: Tilredning for Herrer kræver lang Tid. (I dette Fald skulde det hellere hedde Herra).
Herredom, m. Herredømme. Ellers **Herredøme**, n., **Herrestand**, n., **Herrevelde**, n.
Herregard, m. Herregaard; Herresæde. Ogsaa kaldet **Herresæte**, n.
Herremann, m. Herremand, Høvding.
herren, adj. stiv, strid, haard. Hard. Tel. (Jf. Herr og harren). D'er herre(t) og sterre(t): haardt og stridigt.
Herse, m. Landshøvding. (Efter G. N.).
hersk, adj. harsk, beesk, usmagelig; om Fedevarer. (I Neutr. herst). Sv. härsk. (Jf. G. N. herstr, bitter). — Ogsaa med en anden Betydning i Udtrykket „med herske store Ferd" (hos Landstad 298), maaskee; krigersk, eller ogsaa: vild, hidsig; s. hesk.
herska, v. n. (ar), larme, støie, gjøre Ufred. B. Stift. (Maaskee af Dansk, eller ogsaa for herdska).
Herskap, m. (n.), et stort Følge (omtr. som Hernad). B. Stift.
Herskare, m. Hærskare, stor Mængde.
herskna, v. n. (ar), blive harsk.
Hersvein, m. Stridsmand, Soldat (?). Landst. 308. 309.
Herulv, el. Hærulv, m. en vis farlig Hestesygdom; et Slags Krampe. Tel. Hall. og flere. (Jf. Strøms Eger 191).
Herva, f. Haspe, Traadbundt. Indh. (Snaasen). Sv. härfva.
herveleg, adj. daarlig, ussel, elendig. Sæt. (I samme Betydn. ogsaa uherveleg). G. N. herfilegr: styg, skammelig. Jf. illherveleg.
Herverk, n. Hærværk, Ødelæggelse.
Hervinning, f. s. under Her.
Hes (e'), f. (Fl. **Hesjar**), 1, Lægne, Hvirveltap i en Kjæde; en bevægelig Nagle, som er fæstet i en dertil afpasset Blok, saaledes at Kjæden kan vrides frit omkring uden at slynge sig sammen. Især brugt i : aand for Køer. Voss, Nhl. Udtalt **Hæs**, men i Fl. **Hesja**. I Gbr. **Hes**, Fl. **Hesse(r)**. I Ndm. Kringhæs. Ellers kaldet Leikinde, Laupar, Sverv, Sverkel. G. N. hes. I Nhl. synes Hæs ogsaa at være brugt om de Stænger, hvortil Baandene fæstes i Væggen, altsaa nærmere ved den følgende Betydning.
Hes (e'), f. (Fl. **Hesjar**), 2, Stillads af Stænger; s. Hesja. Nogle St. ogsaa om en Høstak. Østerd. (Hæs). Sv. Dial. hås.
Hesband, o. s. v. see Hesja.
hesja, v. a. (ar), oplægge til Tørring, sætte Hø eller Korn i en Hesje.
Hesja, f. Stillads til at tørre Hø el. Korn paa, bestaaende af lange Stænger, som ere fastbundne til opretstaaende Pæle, saaledes at der under hver Stang er et betydeligt aabent Mellemrum. Nordl. Trondh., ogs. Østl. og Tel. (Hesju). Sv. hessja. I Berg. Stift med en anden Form: **Hes** (Hæs), pl. **Hesja(r)**; og i Sammensætning deels Hæs, deels Hesja(r). Hertil: **Hesjeband**, n. Fæstebaand paa Stængerne i en Hesje. (Hæsband, B. Stift). **Hesjegolv**, n. Rude imellem to Pæle eller Stavrer i Hesjen. (Hesjgolv, Østerd.). **Hesjekrakk**, m. Skammel at bruge ved Hesjerne. **Hesjestad**, m. Sted hvor en Hesje har staaet, eller skal sættes. **hesjestaden**, adj. som har staaet længe i Hesje. (Om Korn, Sdm.). **Hesjeterre**, m. Tørring for Hesjerne; tørt Høstveir. **Hesjetrod**, n. Træfang til Hesjer. (Hæstrod, Sdm.). **Hesjetroda**, f. Stang i en Hesje. **Hesjevid** (i'), m. d. s. som Hesjetrod. (Hæsvid, Sdm.). — **Hesjardreng**, m. s. Dreng. Jf. Staur, Troda, Golv, Skot, Skur.
Hesja, f. (2), Klæbersteen, s. Esja.
Hesjing, f. Oplægning af Hø eller Korn i Hesjer.
hesk, adj. graadig, hidsig efter noget. Han er so hesk etter det. B. Stift, Romsd. Hedder ogsaa **hask**. Vald.
heskjeleg, adj. frygtelig, forfærdelig. Sdm. og fl. Oftere som adv. overmaade, uhyre; f. Ex. „heskjele' kaldt". Hedder ellers: **heiskjeleg**, Hall. og **heisleg**, Vald. Sv. hisklig, i Dial. haskelig, håskjelig (Rietz 247). Den oprindelige Form usikker. Jf. hesk, haasken, og G. N. háski: Fare.
Hesle, i Navne som Hesleberg og Heslevik, er vel et gammelt Hesle, n. Hasselskov.
Hesling, m. en vis Ferskvandsfisk (efter Nilsson Leuciscus Grislagine). Jarlsberg. I Smaal. Haslung.
Hespa, f. 1) Haspe, Traadbundt. G. N. hespa. Søndenfjelds i en anden Form: **Hespel**, m. — 2) Jernhaspe, saasom paa en Dør eller et Laag. Østl. og fl. (Vel egentl. en Løkke med Bugt i begge Ender). Nogle St. Hempa.
hespa, v. a. (ar), 1) haspe, vinde Traad i Hasper. 2) tilsvøbe eller dække med Klæder. „hespe paa se". Buskr. Ogsaa: haste, tale hurtigt, 2c. Sdm.

Hespel, m. Haspe; s. Hespa.
Hespe-tre, n. Haspetræ, Garnvinde. Ogsaa spotviis om noget, som er tvært og kroget eller optager meget Rum.
Hes, f. see Hes.
Hest, m. Hest; deels som Navn paa Dyrearten (jf. Dyk); deels kun om Handyret (Hingst), modsat Merr. G. N. hestr; jf. Ang. hengest, og Ght. hengist (som synes at være et sammensat Ord). I Genitivstilling om noget som er usædvanlig stort, f. Ex. ei Hesta (el. Heste) Magt; eit Hesta Verk.
Hestebaas, m. Spiltoug.
Hesteblad, f. Kviteblad.
Hesteblom, m. 1) Løvetand. Smaal. 2) s. Hestfivel.
Hestedreng, m. Staldbreng.
Hestefar, n. Spor efter Heste. Hedder ogsaa: **Hestefarveg**, m. Rum. Ellers **Hestefet**, n. og paa Østl. **Hesteslag**, n.
Hestegard, m. Plads at binde Heste paa; f. Ex. ved en Kirke. Smaal.
Hestegjelkar, m. Hestegilder.
Hesteham, m. Hesteskikkelse. Kasta Hesteham paa: omskabe til Hest. (I Æventyrene).
Hestehov, m. 1) Hov paa en Hest. 2) Plantenavn: a) Caltha palustris. Sdm. Num. og fl. b) Tussilago. Østl. c) Nymphæa lutea. Tel.
Hestekaup, n. Hestekjøb; Hestehandel.
Hestemaur, m. Myre af den almindeligste Art, Formica rufa. Nogle Steder kun om en større og sjeldnere Art, som ellers hedder Stokkmaur.
Hest-emne, n. Føl; ung Hest.
Hesteskap, n. Hesteskikkelse.
Hesteskko, m. Jernsko til en Hest. Mange St. udtalt: Hestsko, Hessko. G. N. hestskór.
Hesteslag, n. 1) Slægt eller Race af Heste. — 2) s. Hestefar.
Hestesvein, m. 1) Staldbreng. 2) Forrider i et Brudefølge. Voss. (Hesta-).
Hestesyra, f. s. Høymola.
Hestetruga, f. et Slags Træsaaler for Heste, at gaae med i dyb Snee.
Hestfivel, m. Volverleie, Arnica montana. Shl. og fl. Nogle St. **Hesteblom**, og **Hestesoleia**.
Hestfolk, n. Rytterie, Kavalleristet.
Hestfyl (y'), n. Hingstføl, Hanføl.
Hesthavre, m. 1) Havre til Hestefoder. 2) Havregræs, Holcus avenaceus.
[**Hesthytta**, f. Huusmandsplads som er stor nok til at holde Hest. Smaal.
Hestkar, m. Rytter, Kavallerist.
hestlaus, adj. som ikke har Hest.
Hestrod, n. s. under Hesja.
Hestvang, m. Plads til Græsning for Heste. Østl. (Rom.).
hestvill, adj. brunstig, om en Hoppe. Smaal. Andre St. **hestgali** (-gala).
Hestøyra, n. 1) Hesteøre. 2) s. Kviteblad.
Hete, s. Hite. — **Hett**, s. Hætt.
Hetta, f. 1) Hætte, Hue. (Af Hatt). G. N. hetta. I Nordre Berg. om et Hovedklæde, som ogsaa dækker Halsen og Skuldrene, og bruges af Kvinderne i Kulde eller Uveir. I Hall. om en liden Dug over Nakken. I Tel. ogsaa om en almindelig Mandshue. — 2) et Laag eller Dække (ligesom Hatt), f. Ex. over en Skorsteenspibe. I Hard. **Hettor**, pl. om nedskudte Øiebryn, barske Miner (= Nyvor). — 3) Hovedhaaret (= Hott). Sfj. Sogn. Ogsaa ofte om selve Hovedet eller Panden (= Hedna, Skjelta). „Han ha' ei go' Hetta": et godt Hoved, gode Aandsevner.
Hev (Hæv), n. Hank paa Laaget eller paa Siden af et Kar (= Hav, Hevel). Sdm.
hev, s. hevja. — **hevda** (?), s. hævda.
heve, o: har; s. hava.
Hevel (e'), m. 1) Hank, Haandfang, Bøile; især paa aabne Kar, f. Ex. Bøtter. Efter Udtalen: **Hævel**, Søndre Berg. Jæd. og flere. **Hivil**, Gbr. Hall. **Hyvel**, Vald. Ellers Hev og Hav; jf. Hald, Honk, Fat, Kylp, Vette. — 2) Hængsel, Krog at hænge paa; saaledes om den Bøile, hvori en Bjælde hænger. Hall. i Formen „Hivil". — 3) Heisereb, med et Tværtræ til at sidde paa (for en Mand som skal tilveirs). Nordl. i Formen „Høvel". Isl. hefill (?). Af hevja.
Hevel, m. (2), s. Hyvel.
hevert (hæv'rt), adj. havreblandet, om Byg. Søndre Berg. og fl. I Hall. **hævart**; paa Sdm. **hævalt**, og **hævall'e**. En besynderlig Afledning af Havre.
hevja (e'), v. a. (**hev, hov, hovet**), at hæve. Bøiningen noget forskjellig. Præs. **hev** (hev'e, hæv'er), er sædvanligt søndenfjelds. Imperf. **hov** (oo) bruges i de østlige Egne: Solør, Østerd. Indh., ogsaa i Hall. (med Fl. **hovo**), sjeldnere i Tel. Supinum skulde efter G. N. hedde „havet", men hedder derimod **hove** (o') el. **høve** (Østl.) og i Hall. **heve** (e'), ligesom Particip **heven**. Ellers bruges Ordet med svag Bøining: hev'e, havde, havt; Particip havd (langtonet), i Tel., og i en anden Form: hevjar, hevja(de), Hard. og flere. Ogsaa Inf. gaar tildeels over til **heva**, el. **hæva** (jf. hiva), og **høve** (Indh.). I mange Egne ubrugeligt. G. N. hefja (hef, hóf, hafit). Goth. hafjan (hóf); Ang. hebban, el. hefian (hóf). I svenske Dial. häva (hov). — Særlig Betydning: 1) løfte, lette op, sætte høiere. Østl. Tel. Hertil Reflexiv **hevjast**: hæve sig, stige op. „Han havdest paa Gangaren raud", Landst. 328. — 2) kaste, slænge. „Han hov dæ fraa seg". Indh. „Han tok ein Stein aa hevja' burt i Veggjen". Hard. Andre Steder: hiva. — 3) modtage (hæve), oppebære. Østl. (Rom.). Maaskee nyere Brug. — Afledninger ere: Hev, Hevel,

Hevla; Hav, Have; vel ogsaa Hov (n.) og høva. Hvis Formen hovet (o') tør ansees som ægte (lig vovet af veva; jf. T. gehoben), kunde man hertil ogsaa føie: Hov (o'), n.; jf. Hyvre og hyffa.
Hevjegreida, f. Indretning til at løfte eller hæve med. Tel.
Hevjing, f. Løftning, Forhøielse.
hevla (e'), v. n. og a. (ar), 1) give sig, sagtne, stilles; f. Ex. om Uveir. Hall. Østl. Det hevlar med Regnet. — 2) standse i Farten, holde tilbage, holde inde; f. Ex. naar man vil hugge og seer noget komme i Veien. Smaal. Gbr. Ork. og fl. Hevla paa: sagtne lidt, fare mere langsomt. (Jf. G. N. hefla: rebe Seil). — 3) lette eller hæve et Garn til Vandfladen. Shl. (Nærmest til Hevla, f.).
hevla, v. a. høvle; f. hyvla.
Hevla, f. 1) Boie eller Flydholt paa Garn. Shl. — 2) Bøtte, Spand med „Hevel" (Hank). Num.
Hevling, f. Hemmelse, Standsning.
hevna, f. hemna. — **Hevra**, f. Havre.
hi (f.), f. hin. — **hi** (= heve), f. hava.
Hibbel (i'), n. et daarligt Opholdssted. Sdm. Dunkelt i nogle Talemaader, f. Ex. „Her vert et godt Hibbel", om et Huus hvor megen Dynd og Væde kommer ind paa Gulvet. Jf. G. N. híbýli, Huus.
hida, v. a. (ar), lægge i Skjul (Hide). **hida seg**: gaae i Skjul. „Bjønnen heve hida' seg". Nordre Berg.
Hide, n. Skjul, Hule hvori vilde Dyr have sit Leie. Bjørnhide, Ulvhide (jf. Gren). Mest alm. **Hie**, og **Hi**; i Nfj. og Sdm. Hide. G. N. hídi, og híd. Sv. hide, ogsaa ide. Jf Eng. hithe: en liden Havn.
hidelaus, adj. hjemløs, huusvild. (I Spøg).
hidt, f. hit.
higla, v. n. (ar), falde i smaa Draaber, som Dug (= hegla). Hertil **Higl**, n. om meget fiin Regn. Sdm.
higra, v. n. 1) bæve af Frost (= hustra). Hall. 2) smaalee; f. hikra.
Hik (i'), m. Snip, Udkant, smalt Stykke; ogsaa en mager, uanseelig Person. Hall. Ogsaa udtalt Heek. Jf. Hekel.
hika (i'), v. n. (ar), nøle, være tvivlraadig el. ubestemt; ogsaa: famle efter Ord, staae forlegen. Rbg. og fl. Isl. hika.
hika (ii), v. n. (ar), hige, tragte efter noget; ogsaa: stunde, vente længe.
Hikel (i'), haard Steen (?), f. Heggeitel.
hikka, v. n. (ar), hulke, trække stærkt efter Veiret. „Han greet, so han hikka". Sdm.
hikra, v. n. lee meget, gnægge af Latter. Indh. Ork. Paa Jæd. **higra**, om en dæmpet Latter.
hiksta, v. n. (er, e), hikke (singultire). Afvig. **hikse** (e, te), Sdm. G. N. hixta. Ogsaa i Betydn. hulke (af Graad). Mandal.
Hikste, m. Hikke. Afvig. **Hiks**, Sdm. G. N. hixti. Eng. hickup.
Hil (ii), m. en tynd og mager Fisk (især Torsk); ogsaa om Personer. Sdm.
Hil, m. (2), f. Hjell.
hila, v. n. (ar), gjøre enkelte Ryk med Fiskesnøret, trække og skre vexelviis. Trondh. Nordl. Andre St. draatta.
Hild, f. i Kvindenavne, som Alvhild, Brynhild, Gunnhild, Ragnhild, Torhild, lyder sædvanlig som „ild" (ild'e, ill, illa), f. Ex. Ragnilde, Ragnill. G. N. hildr, Krigsgudinden.
hilden, **hilde(t)**, f. halden.
Hilder (Hild'r), n. en tynd Taage; ogsaa det samme som Hildring. Nordl.
hildra, v. n. (ar), hæve sig, rage høit op; om Ting, som vise sig større og høiere, end de ere; f. Ex. Bjerge eller Øer, naar man seer dem i taaget Luft. Nordl. Nordre Berg. og flere. Hedder tildeels ogsaa gildra (jildra). Maaskee til Hjell. Paa Isl. hylla (hilla).
Hildring, f. det Tilfælde, at Tingene synes større end de ere; f. hildra.
Hiling, f. Rykning, f. hila.
Hilla, f. smal Flade i en Klippe (= Hjell); see ellers Hylla.
Hillar, f. Hellar. **hilora**, f. helora.
Him (ii), n. Hinde, tyndt Dække; a) om tynde Skyer (= Hima). Hard. Shl. b) om Riim, eller meget tynd Snee. Sdm. Hard. c) om tyndt Skum. Hall.
hima (ii), v. a. (ar), fordunkle ved en tynd Bedækning. **himad**, part. tyndt overdækket, saasom med Riim eller Snee. **himast**, v. n. fordunkles; især om Luften. B. Stift.
Hima (ii), f. et tyndt Dække af Dunster i Luften; Disighed, Uklarhed uden egentlige Skyer. Shl. Rbg. og fl. Ellers: Taam, Demba, Slima. Jf. Glya, Græma, Mol.
Hima (i'), f. Plovaas, Trækstang i en Plov (= Ardaas). Sæt. Uvist Slægtskab.
himeleitt, adj. dunkel eller blandet i Farven; saaledes om Dyr, hvis egentlige Farve er noget lys, men fordunklet ved mørke Haarspidser eller enkelte mørkere Haar. Hall. (Ellers himutt, muskutt, myrjutt). Jf. G. N. imleitr (Egilson). Saaledes ogsaa **himeblakk**: skimlet, smudsblakket. **himeblaa**: dunkelt blaa. **himegraa**: dunkelt graalig. (Hall.).
himen, adj. uklar; f. himutt.
himfos, f. heimfus.
himla, v. n. (ar), blunde, falde i Søvn. Sdm. (himble). Mest i Spøg.
himla, v. a. (ar), bygge Loft (Himling) i et Huus. Tel. Rbg. **himlad**: forsynet med Loft; ogs. panelet under Taget.
Himling, m. 1) Hvælving, et hvælvet eller bueformet Loft (som i en Kirke); ogsaa en Paneling under et Tag. Rbg. Hall. og fl. I B. Stift kaldet **Himmel** (Kyrkjehimmel). — 2) Overværelse, Loft (i Almindelighed). Tel. — 3) Gane, Hvælvingen

i Munden. Nogle Steder kaldet Himmel; jf. Gom.

Himmel, m. (Fl. **Himlar**), 1) Himmel; Himmelhvælvingen, Luften. — 2) Himmerige, de salige Aanders Hjem. — 3) en Hvælving (= Himling); ogsaa om et Telt eller Tag. (Senghimmel). Et Spor af en ældre Form (Himen) er **Hem** (Heem), **Hem'en**; brugl. i Guldalen (Holtaalen). Hertil ogsaa Himnaleite og Himmerike. G. N. himinn; Goth. himins (jf. Nt. heven, Eng. heaven). — Til Himmels: til Himmelen. Himmelshøgt, el. i Himmels Høgd: himmelhøit. Eit Himmels Veder (Veer), om en frygtelig Storm. Jf. „himmel galen": rasende.

Himmelferd (fær), f. Himmelfart.

himmelhog, adj. himmelhøi.

Himmelleite, n. Synskreds, Horizont (= Himmelsyne). Sæt. Paa Jæd. **Himnaleite** (Hibnaleide).

Himmel-orar, pl. Sandsesløshed af Søvn (= Svevnorar). „Han laag i Himmel-oraa". Sdm. Jf. himla.

Himmelrode (o'), m. røde Skyer.

himmelsbert, adj. frit for Skyer. Hall.

Himmelsbragd, f. s. Himmelslag.

Himmelsfok (o'), n. drivende Snee, stærkt Sneedrev. Jf. Jordfok.

Himmelsjaa, f. (?), s. Himmelsyne.

himmelsk, adj. himmelsk.

Himmelskov (oo), n. Uveirsskyer og Ilinger, som formørke Luften. Helg.

Himmelslag, n. Himmelens Udseende; Luft som bebuder et vist Slags Veir. Nogle St. Himmelsbragd, f. Tel. Sdm.

Himmelsmerke. n. 1) Veirmærke af Luftens Udseende. 2) Stjernebillede.

Himmelsyne, n. det yderste synlige Punkt i et Steds Omkreds; Punkt hvor Himmelhvælvingen berører Jorden. I Himmelsynet: i Horizonten, paa det yderste (el. øverste) Punkt. Søndre Berg. Tel. Nordl. og fl. Nogle St. **Himmelsyn**, f. Paa Sdm. „i Himmelsjaa" (uden Bøining).

Himmelteikn, n. Himmeltegn.

Himmerhest, f. Humregauk.

Himmerike (kj), n. Himmerige. Egentlig Himenrike, G. N. himinriki.

Himnaleite, n. s. Himmelleite.

himpra, v. n. falde tilbage i Hukommelsen. „Han himpra paa dæ", ɔ: han kom det ihu ved nogen Eftertænkning. Sdm. Jf. hemsa.

himta, v. a. øine, see noget i lang Frastand. Nordl.

himutt (ii), adj. 1) disig, uklar, tyndskyet. Nogle St. **himen**. (Sæt. og fl.). — 2) dunkelfarvet, om Dyr (= himeleitt). Jf. imutt.

hin, adj. (pron.), med Formerne: **hin** (hinn), m., **hi**, f., **hitt** (i'), n. **hine**, pl. — 1) hiin, den anden (af to); de øvrige (i Fleertal). Kun ubestemt, men med Subst. i den bestemte Form. Hin Foten: den anden Fod. Paa hi Sida: paa den anden Side. Hitt Folket: (de) andre Mennesker. Alle hine: alle de øvrige. — 2) den forrige, foregaaende. Hin Dagen: Dagen forud. (Nogle St.: iforgaars). Hi Vika: den forrige Uge. Hitt Aaret: det foregaaende Aar. G. N. hinn, hin, hitt; pl. hinir ꝛc. — Tildeels med Dativform: **hinom**, m. **hinne**, f. **hino**, n. og **hinom**, pl. f. Ex. „i hinom Enda", Gbr. (?), „i hinne Vikenne", Sdm. „utav hino Slagje" (Slaget), Voss og fl. (Nogle St. „hinaa" i alle Kjøn). — „Hin Mannen", el. „hin Sellen", er en Benævnelse paa Fanden. (Begrebet „den først nævnte" er her fremmedt).

Hina, f. s. Hein.

Hind, f. Hind, Hunhjort. G. N. hind. (Fl. tildeels Hindar). Oftere Hjortkolla.

Hinder (Hind'r), n. Hinder, Hindring; Standsning. Til Hinders: til Ulempe.

hinderleg, adj. hinderlig; ugunstig.

hindra, v. a. (ar), hindre, afholde; ogsaa afværge, forebygge. G. N. hindra. Ogsaa v. n. standse, tøve, bie lidt. „Han hindra' ikkje paa nokon Sta'". Mandal, Rbg.

Hindring, f. Forhindring; Forebyggelse.

hingje (for henget), s. langa.

hinkra, v. n. hinke, halte lidt.

Hinna, f. en Hinde, et tyndt Dække ligesom en Hud. G. N. hinna. Jf. Skinna.

hinne, og **hinna(r)**, s. ho.

Hinnvita (i'), f. Hjælp, Tjeneste, Understøttelse; en liden Gave, og desl. Solør (Hinnvitu, el. Hinnvetu). En besynderlig dunkel Form.

hipa, v. n. 1) stunde, vente med Længsel. Hall. (Jf. hika). 2) maabe, staae ledig (= hira). Tel.

hipen, adj. fuld af Forventning, spændt, nysgjerrig. Vald. Afvig. **hippen**, Rom. Smaal.

Hir (ii), m. 1, Forstand, Skjøn paa noget. „E hi'kje Hir paa dæ". Ork. (Dunkelt).

Hir, m. 2, Slappelse, Sløvhed; saasom efter en stærk Opbrusning eller Bevægelse.

hira, v. n. (er, de), 1) maabe, døse, staae ørkesløs (som for at vente paa noget). B. Stift (Nhl. Sfj. Sdm.), ogsaa Smaal. (Imperf. oftere: hirte). G. N. híra (?). — 2) skrante, være sygelig. Tel. Ellers: være udmattet, sløv eller kjed (af en Anstrengelse). Sdm. „Dei faa hire att-i": de blive nok udmattede efter dette.

hiren, adj. sløv, døsig, ilde oplagt; ogsaa: lidt sygelig, f. Ex. efter en Ruus. Hall. og fl. I Tel. **hisen**: sygelig.

Hiring, f. Døsen, Uvirksomhed.

hirra, v. a. tirre, hidse (en Hund). Sdm.

hisen, s. hiren.

hissa (i'), v. a. (ar), hidse, drive en Hund til at jage, med Tilraabet „hiss". Nordenfjelds. Vera hissad og hutad, s. huta.

hissa (ii), v. a. (ar), heise, vinde, hale op. Sv. hissa; T. hissen.

Hissa (i'), f. Aag at bære Byrder med, dannet af et Læderbaand over Skuldrene og et Spændetræ tvært over Brystet. Sdm. kun i Fleertal (Hisse'). Hertil **Hisseferd** (-fær), f. to fulde Bøtter.

[**Historia**, f. Historie. (Af Græsk). Med tillempet Form: Historja, Histyrju, Hall. Valders.

histra, fryse, s. hustra.

Hit (ii), f. (Fl. **Hitar**), Skindpose, Bælg at bære paa Ryggen; sædvanlig dannet af et Faareskind, som er heelflaaet (belgfleget), saa at Halsen tjener til Aabning, og Fodskindet forlænges til Bærebaand. Alm. undtagen paa Østl. (I Tel. Fleertal Hitir). G. N. hit. — **Hitarfetel** (e'), m. Baand el. Fodskind paa en Hit. **Hitarkjeft**, m. Aabningen paa Hiten.

hit, adv. hid, til dette Sted. Mest almind. langtonet „hiit", men nogle Steder kort „hiitt". En anden Form er **hega** (e'), s. hegat. G. N. hingat, higat. (Derimod Ang. hider, Goth. hidré). Jf. hedan. — **hit-atter**: hid igjen. **hit etter**: nærmere hid. **hit um**: til denne Side.

hita (i'), v. a. (ar), ophede, gjøre hed. (Jf. Hite). Tildeels udtalt: heta, hæta, haataa (?). Hita aat Kunom: opvarme Drikkevand til Køerne.

Hita (i'), f. 1) Ophedelse, Opildning. Især om Jernets Opglødning i Smedien. D'er gjort med tri Hitor: det bliver færdigt ved tre Ildninger, ved at holdes tre Gange i Ilden. (Hall. og flere). Jf. Heita, Elda, Elding. — 2) Angreb, Kamp, Dyst; ogs. Ryk, Kast (= Rid). Lyder tildeels: **Hetu**, Østl. **Hutu**, Trondh. „Dæ vardt ei har Heto", Vald. „Ei heit Huttu". Guldalen. — 3) en Irettesættelse, skarp Tiltale, Skrub. „Eg fekk ei go' Hita". Sogn.

hitan-fyre, adv. paa denne Side. Mest alm. hitafyre; ogsaa hittafyre, hitafe' (Tel.). Nogle St. hega-fyre. (Modsat burtanfyre). Nyere Ord; ogsaa i Sverige (Rietz 257). Som præp. tildeels: hita(n)paa.

hitare (og **hitre**), adj. nærmere. Østl. Mere alm. er Superl. **hitarste** (hitaste): nærmest, som er næst herved. (Modsat burtaste). I Søndre Berg. hegaste (e').

hitarleg, adj. nærliggende. — **hitarlege**, adv. her i Nærheden, nær ved. Lyder sædvanlig hitaleg, hittale'. (Nyere Ord).

Hite (i'), m. Hede, stærk Varme. (Af heit). Afvig. **Hete**, **Heta**, **Hæta** (Østl.), **Hata** (Namd.), **Haataa**, **Hottaa** (Indh. Ork.). G. N. hiti. Ogsaa brugt i Betydn. Svie, Smerte. Trondh.

Hiteblemma, f. Hedeblegne i Huden. Sv. hettblemma.

Hiteflaga, f. Anfald af Hede i Kroppen.

Hitemoe, m. Solrøg i stærk Varme.

Hitesky, f. Skyer som bebude stærk Varme.

Hiting (i'), f. Ophedelse; s. hita.

hitna (i'), v. n. (ar), ophedes, blive hed (= heitna). G. N. hitna. — **Hitning**, f. det at noget bliver hedt.

Hitsida, f. den hidvendte Side. Østl.

hitt (hiint), s. hin.

Hitt (i'), m. Træf, Slumpetræf. Paa ein Hitt: paa Slump. Afvig. **Hytt** (y'), i Tel. og **Høtt** i Hard. om en Gisning.

hitta (i'), v. a. (ar), hitte, finde, træffe. G. N. hitta (imperf. hitti). Hitta paa: træffe paa; ogsaa opfinde. Tildeels uden Objekt om at finde Veien til et Sted, f. Ex. hitta heimatter. Søndre Berg. Hertil hører vel ogsaa: **hytta** (y'), ɔ: gjætte, træffe ved Gisning. Tel. I Hard. **høtta**, ligesaa. „Eit Høttebyte": en Ombytning paa Slump, efter et løst Skjøn. Hard.

hitten, adj. 1) nem til at finde eller opdage noget. I Tel. **hytten**: klog til at gjætte. — 2) opfindsom, Trondh. Jf. ordhitten. — 3) paapasselig, lurende efter en Leilighed. Nordre Berg. — Sjeldnere: **hittig**, og **hittsam**.

hit-til, adv. hidindtil (= hertil).

hiva, v. a. (ar), 1) lette, hale op (= hevja). Eng. heave. — 2) kaste, slænge. Nyere Ord med vaklende Former (tildeels: er, de); paa Jæd. med stærk Bøining: **hiv'e**, **heiv**, **hive(t)**.

Hivel (Hank), s. Hevel.

Hjal (Jal), n. Raab, Skraal. Hall. (s. følgende). I Ordene med „hj" høres rigtignok ikke her noget tydeligt „h", men alligevel bør de dog skrives paa den gamle Maade, da Ordenes Slægtskab viser, at „j" er kun en Afvigelse af „i", medens derimod „h" er en væsentlig Deel af Ordets Rod. I Stedet for „hj" høres tildeels „kj" eller endog „sj", sjeldnere blot „h" (s. Hjell og hjelpa).

hjala (jala), v. n. (ar), 1) huje med en Lyd, som ligner Sang eller Spil (= lilla). Tel. (Landst. 387. 403). — 2) skraale, raabe meget. Hall. Jf. G. N. hjala: tale, snakke, og hjaldr, m. Larm, Vaabenklang. (Egilsson 341).

Hjall, s. Hjell.

Hjarta, n. Hjerte (cor). Brugt i Formen **Hjarta** (Jarta), Søndre Berg. Sæt. Tel. Hall. Vald. **Hjarte**, Nordre Berg. **Hjerta**, Sogn og fl. I Ork. **Hjart'**, f. G. N. hjarta (Goth. hairto); Sv. hjerta. Fleertal: **Hjarto**, tildeels ogsaa Hjartor. — Med overført Betydning: a) Sind, Hjertelag; b) Medfølelse, Mildhed; c) Mod, Dristighed. Av Hjartat: alvorligt, oprigtigt. I Hjartat: lønligt, i sit stille Sind. Med godo Hjarta: med Fornøielse, villigt. („Mæ godaa Hjartaa", Sdm.).

hjartad, adj. behjertet, modig, dristig.

Hjarteblod, n. Hjerteblod.

Hjartehus, n. Hjertepung, Hinden om Hjertet (i Dyr). Paa Sdm. **Hjartesadel** (=sail).
Hjartelag, n. Sind, Hjertelag.
hjartelaus, adj. ufølsom, haard, grusom.
hjarteleg, adj. hjertelig, inderlig.
Hjarteløysa, f. Ufølsomhed, Grusomhed.
hjartemjuk, adj. følsom, let at røre.
Hjarterot, f. inderste Hjerte.
Hjartesaar, n. Sorg, Krænkelse.
Hjartesorg, f. dyb, alvorlig Sorg.
hjartestinga, v. a. dræbe (Dyr) ved et Stik i Hjertet.
Hjartestøyt, m. haardt Modgangsstød.
Hjarteverk, m. Smerte i Hjertet; Ængstelse, piinlig Frygt.
hjartig, adj. godhjertet; ædelmodig.
Hjasse, m. Isse, Toppunkt paa Hovedet. Hall. (Jasse). Afvig. **Jesse**, Buskr. G. N. hjassi, hjarsi; Sv. hjesse. Mere alm. Kruna, Kvervel.
hjaa, præp. (med Dativ), hos, nær ved, i Selskab med. Sædvanlig kun om Nærværelse af Mennesker, især med Begrebet: i Ens Hjem, Familie eller Selskab, f. Ex. hjaa Foreldrom, o: i Forældrenes Huus. Brugt i de sydlige Egne i Formen: **jaa**, Sogn, Nhl. Tel. Hall. Vald.; **kjaa**, Tel. (?); **sjaa**, Gbr. Opdal; **isjaa** (for i=hjaa), Hard. Shl. Ryf. Jæd. Rbg. G. N. hjá, ogs. i hjá. Andre St. ombyttet med: med, nær (ne), og hos (som er svensk og dansk). Synes egentlig at have været et Subst., beslægtet med det gamle hjú (Familie); s. Grimm, Gr. 2, 756. I Sammensætning bruges Ordet sjeldnere end andre lignende Partikler.
Hjaam, n. et tyndt Dække, f. Ex. af Støv (omtr. som Him). Tel. Isl. hjóm. Paa Hadeland: **Sjaam**, især om et tyndt Skydække. Jf. hjaamutt.
hjaamleg, adj. dunkelfarvet. Tel.
hjaamutt, adj. dunkel, ligesom støvet. Tel. (jaamutt). Paa Hadeland **sjaamet**: tyndskyet (= himutt). Paa Helg. **sjaamaatt**, eller **skjaamaat**: dunkel, smudset, med mørke Pletter.
Hjaarn (?), n. Snee med en haard Skorpe (= Skare). Mandal i Formen **Kjaadn**. (N. Viser og Stev, 125). Isl. hjarn.
Hjaastaur (?), m. Skraastøtte paa Siden af et Gjærde. Brugt i Formen **Sjaastaur**, Stjordalen. G. N. hjástaurr.
Hjaasvæve, n. 1) Sengkammeratskab, det at sove sammen i een Seng. **Sjaasvæve**, Shl. — 2) Sengkammerat, den som En ligger sammen med. **Jaasvove**, Nhl.
Hjaasæte, n. Sæde ved Siden af En. **Hjaasætemann**: den som sidder nærmest ved Bruden eller Brudgommen i et Bryllup. Tel. Lyder sædvanlig: **Jaasetmann**, ogs. **Jaasesmann**.
Hjell, m. 1) Stillads, Række af jævnsides liggende Stænger eller Stokke paa et høit Underlag. G. N. hjallr. I Nordland især om de store Stilladser, hvorpaa Fisken ophænges til Tørring. Jf. Tjørehjell. — 2) et Stænge, Loft i et Huus; sædvanlig dannet af sammenlagte Stænger eller løse Fjele. Fjoshjell, Lødehjell. Brugt i de nordlige og østlige Egne, i Formen **Jell** (mest alm.), **Kjell**, Ork. (Meldalen), **Sjell**, nordre Gbr.; ved Trondhjem: **Hell** (Lervig) og **Hil** (Stjordal). Hertil ogsaa: **Jall**, om et lidet Sengeloft i en Stue. Hall., Num. **Jell**, og **Kjell**, om Galleriet i en Kirke. Ork. (Jf. Trev, Lem, Skukk, Til, Skjeldtile). I svenske Dial. hjäll, hjälle (Rietz 280); i Danmark Hild, Hield; Nt. Hille (Brem. Wört. 2, 631). — 3) en Hylde, et opslaaet Bret paa en Væg. Brugt i de sydvestlige Egne i Formen: **Jell**, Nhl. Tel. **Jall**. el. **Jadl**, Hard., **Jedd**, Sæt. **Kjell**, Shl. Ryf. Jæd. **Kjadd**, ved Mandal. Andre St. Hylla, Hilla. — 4) en Terrasse, en flad Forhøining paa Jorden. Sjeldnere. I Hall. Jall (?), f. hjellendt. I Tel. (Vinje): **Jedd**, med Fl. **Jeddir** (Hjeller). Hertil adskillige Stedsnavne: Hjelle, Hjellen, Hjellarne; ofte feilagtigt skrevne „Gjelle" o. s. v. (Jf. Eng. hill, en Høi). — 5) en smal Flade eller Tværsti i en Klippe (= Flaa, To). Nhl. (Jell), Hard. (Jall). Andre St. Hylla, el. Hilla.
hjella, v. a. (ar), danne et Loft eller Stillads. **hjella seg**, om Røg og Damp: lægge sig i et fladt Lag (ligesom et Loft) i en vis Afstand fra Grunden. B. Stift.
Hjell=agtar, m. En som vogter Fiskehjellerne i Tørringstiden. Nordl.
Hjellbruk, n. Materiale til en Fiskehjell. Nordl. Hertil Marfot, Marstokk, Æse, Raaved, Støding, m. m.
Hjelleiga, f. Leie af en Fiskehjell, og Betaling derfor. (Hjell=leiga). Nordl.
hjellendt, adj. om Jord: terrasseformig, lagviis opstigende. Hall. (jallent). Af Hjell (4) og lendt.
Hjellfisk, m. Fisk som er tørret paa Hjell.
Hjellstode, n. Sted at sætte Hjell paa.
Hjellvid (=ve'), m. = Hjellbruk.
Hjelm, m. 1) Hjelm, Jernhat. G. N. hjalmr; Goth. hilms. — 2) Hylster, tynd Skal eller Hinde (s. Kalvehjelm); især Frugtbælg (= Skolm), f. Ex. paa Erter. Voss. (I svenske Dial. hjelm: Havre=Hylster). Jf. hjelmast. — 3) Kornstak med et lidet Tag eller Dække. Jæd. i Formen **Kjelm**. G. N. hjalmr. — 4) en Skjerm el. Flage af Fjele; især en Fjelebund at lægge i en Slæde. Smaal. — 5) Aasyn, Udseende; Ansigt (især med et frastødende Væsen). Trondh. Sdm., ogsaa i Smaal. (G. N. ægishjalmr: Skrækkebillede). — 6) Frygt, Rædsel. „E fekk ein Hjelm daa e saag dæ". Ork. (I Meldalen: Kjelm). Paa Sdm.: „Dæ fyl'e haanaa ein Hjelm", o:

der følger ham noget, som kan gjøre En bange; hans Aasyn vækker Frygt. Jf. Kaldhjelm.

Hjelm (2), Lampestang; s. Helm.

hjelmast, v. n. om Korn: modnes, begynde at blive gult. Sdm.

Hjelp, f. 1) Hjælp, Understøttelse; ogs. Gavn, Fordeel. — 2) Frelse, Redning. — 3) Arbeidshjælp, Folk, Arbeidsfolk. (Jf. hjelpad). Nogle St. **Hjølp, Hjolp**; s. følg.

hjelpa, v. a. (er, te), hjælpe. Nogle Steder **hjølpe** (Trondh. og fl.), **hjolpa** (Sogn, Helg.) og **helpa**. I den sidste Form bruges det ved Mandal med stærk Bøining: **help, holp, holpet**; ogsaa paa andre Steder har Præsens tildeels en stærk Form hjelp (hjelp'e), medens Imperf. og Sup. faae Endelsen med „t": hjelpte, hjelpt, sædvanlig udtalt: jelte, jelt. G. N. hjalpa (help, halp, holpit); Sv. hjelpa (tildeels: hjelper, halp, hulpit). — Betydning: 1) understøtte, medvirke, arbeide med. Egentlig med Dativ; f. Ex. han laut hjelpa Grannom. — 2) frie af Nød eller Fare; bjerge, frelse. — 3) forsyne, skaffe Midler. Eg laut hjelpa honom med Pengar. Jf. hjelpa seg. — 4) nytte, være til Fordeel; ogsaa: virke, forslaae, gjøre nogen Forandring. — 5) tjene til Undskyldning, el. som Grund til at unddrage sig. Det fær ikkje hjelpa, um det gjerer vondt. — 6) afhjælpe, forhindre. Eg kann ikkje hjelpa det. (Egentl. hjelpa fyre det). — Reflexivt: **hjelpast**, hjælpe hinanden. Hedder ogsaa: hjelpast aat. — Hjelpa seg: a) bjerge sig, slaae sig igjennem; ogsaa: være tjent med noget. b) gjøre sig Umage, bruge sine Kræfter.

hjelpad, adj. forsynet med Arbeidsstyrke (Arbeidsfolk); mandstærk. Han er vel hjelpa(d): han har mange Arbeidsfolk. (Modsat vanhjelpad).

Hjelpar, m. Hjælper. Hedder ogsaa **Hjelpemann** (eller **Hjelpesmann**). Sjeldnere **Hjelpesvein** og **Hjelpedeigja**.

hjelpefør, adj. duelig til at hjælpe.

hjelpelaus, adj. hjælpeløs, blottet for Midler; ogs. raadvild, ubehjælpelig.

hjelpeleg, adj. tjenlig, brugbar.

Hjelpeløysa, f. Hjælpeløshed.

hjelpen, adj. hjulpen; s. hjelpt.

Hjelperaad, f. godt, nyttigt Raad; ogsaa Udvei, Bjergning; Hjælpemidler.

Hjelpesmann, s. Hjelpar.

hjelpsam, adj. hjælpsom, tjenstvillig. Nogle St. ogsaa: tjenlig (= hjelpeleg).

hjelpt, part. hjulpen, tjent med noget. Lyder sædvanlig: hjelt (jellt'e). Hedder ofte ogsaa: **hjelpen**; ved Mandal: **holpen** (G. N. holpinn; Sv. hulpen og hjelpt).

Hjerne, m. 1) Hjerne, Hovedmarv. Østl. (Jærne). I nordre Gbr. **Sjerne**. G. N. hjarni. Mest alm. kaldet Heile. — 2) Aandsevner, Tænkekraft. Mere alm. Tildeels i Formen **Hjerna**, f.

Hjerneslag, m. farligt Anfald af Sygdom (Betændelse?) i Hjernen. Østl.

Hjerta, s. Hjarta. **Hjesse**, s. Hjasse.

Hjolt, s. Hjølt.

Hjon, eller **Hjun**, n. Ægtepar, Mand og Kone. Brugt i Formen **Jun**, Helg. (sjeld.), **Kjun**, Shl., **Sjon**, Gbr. (sjeld.). G. N. hjón, hjún, hjú (som ogsaa betyder: Medlem af en Familie). Sv. hjon. — Et hertil hørende **Hjonskap**, m., synes at være fortrængt af det nye Ord: Ægteskap.

Hjonskilnad, m. Skilsmisse imellem Ægtefolk. Gbr. i Formen **Sjonskylna'**.

hjonsleg, adj. tækkelig, hyggelig at omgaaes med; ogsaa om et Par Folk, som passe godt for hinanden. Hedder: **junsleg**, Helg., **sjonsleg**, Gbr.

Hjort, m. Hjort (cervus). G. N. hjörtr. Jf. Raudbyr. Hertil **Hjortehorn**, n. **Hjortehud**, f. **Hjortekalv**, og fl.

Hjortkolla, f. Hind, Hunhjort.

Hjul, n. Hjul; Vognhjul, o. s. v. Afvig. **Kjul**, Ork., og med andet Kjøn: **Hjul**, f. (Fl. Hjuler), i Tel. Hall. Vald. Voss. G. N. hjól, n. Jf. Kvel.

hjula, v. a. (ar), tilskjære i Form af en Bue eller Halvcirkel. B. Stift. Hertil **Hjuling**, f. bueformigt Snit paa Klæder, især paa Ærmerne.

Hjulaas, m. Axel i Hjul.

Hjulbaar, f. Hjulbør, Trillebør.

Hjulemne, n. Trævirke til Hjul.

Hjulfar, n. Hjulspor i en Vei.

Hjulfella, f. Hjulfælge, s. Fella.

Hjulnav, s. Nav.

Hjulring, m. Fælge i Hjul. B. Stift.

Hjulslede, m. Kjærre. Sdm. og fl.

Hjulspik, f. Ege i et Hjul.

Hjulspong (o'), f. Skinne, Jernbeslag paa Hjul.

Hjulspyta (y'), f. Lundstikke. B. Stift.

hjuna, v. n. parre sig. Søndre Berg. Vald. Hører til Hjon.

Hjupa, f. Hyben, Frugten af Hybentorn (Klunger). B. Stift (Jupa, Jupe); afvig. **Kjupa**, Shl. Ryf. Jæd. — G. Sv. hiupa (Rydqvist, 2, 215. 628); Ang. heope, Eng. hip, T. Dial. Hiefe. (Søndenfjelds i en anden Form: Njupa, Nype). Som Artsnavne mærkes Søthjupa (Rosa villosa) og Steinhjupa, el. Slettehjupa (R. canina).

Hjupestein, m. Hybenkjerne. Jf. Gris.

Hjuring, s. Hyrding.

Hjølt, n. Hævelse med Knuder (Galler) i Hestens Fødder. Lyder som: **Jolt** (o'), Tel. og Sæt. **Kjølt**, Jæd. Mandal; **Kjølter**, Rbg. (Aaferall). I danske Dial. Hialt: Spat. — Hertil: **hjøltad** (jolta), og **hjøltebeinad**, adj. angreben af Hjølt. Tel. Dunkelt er „Hjoltehoven", hos Landstad 399, hvor der ogsaa nævnes et „Hjolte": Ankelled.

Hjørv, f. s. Horv.
Ho, f. (Efterslæt), s. Haa.
ho, pron. hun (= T. sie, Eng. she). Hedder mest alm. **ho**; ellers **hu**, Jæd. Shl. Fosen og fl.; stærkere betonet: **hun**, **hon**, Nfj. **haan**, i Salten, **hona**, Hall. Vald.; i ubetonet Stilling forkortet som 'o, 'u, eller endog 'a (Østl. og Trondh.); f. Ex. Der kjem 'o, el. kjem 'a. G. N. hun, hon; Sv. hon, og i Dial. ho, hu (Rietz 259). Særskilt Akkusativ høres kun i faa Egne; saaledes **hena**, **hœna**; forkortet 'œ, i Sæt. og Tel. (G. N. hana); paa nogle Steder falder det sammen med Nominativ (ho, hu, hona) og ellers med Dativ, som her hedder: **henne** (e'), afvig. **hinne**, Sdm. Sfj. **hennar**, Tel., og forkortet: **hen**, **'en**, **'ne**; f. Ex. fraa 'en, fraa 'ne; andre St. fraa 'o, fraa 'a. (G. N. henni). Genitiv hedder: **hennar** (Tel. og fl.), afvig. henna, hinna (Sdm.), hanna (Namd.), hennars (Tel.), hennes (Østl.); forkortet: 'nar, 'na. (G. N. hennar). — Ordet bruges: 1) om Kvinde eller kvindeligt Væsen og om Dyr af Hunkjøn. — 2) om enhver Ting, hvis Navn er Hunkjønsord, f. Ex. Solen, Jorden, en Stue, Kirke o. s. v. — 3) som en Udfyldning ved Kvindenavne og ved Ord, som træde i Stedet for et Kvindenavn; f. Ex. ho Sigrid, ho Tora; ho Moder (Mor), ho Morsyster; ho Liti (om et Pigebarn) ꝛc. I dette Tilfælde bliver Navnets Kasus betegnet ved Pronomenet; f. Ex. aat henne Mo'r (Dativ), Stolen hennar Mo'r (Genitiv), o. s. v. Jf. han.
ho, for honom; s. han.
Hoa, f. s. Hodyr.
hoa, v. s. hua og haaa.
Hobball og **Hobboll**, s. Haaball.
Hodda (o'), f. Hank, Hængebøile paa Gryder og Kjedler. Berg. Stift og fl. Ellers **Hadde**, Smaal. Trondh. Afvig. **Holle** (Holda?) i Tel. G. N. hadda, accus. höddu. Jf. Hav, Hevel.
hodda (o'), v. n. (ar), lee med en gnæggende Lyd. Num.
Ho-dyr, n. Dyr af Hunkjøn. Ogsaa kaldet **Hokrøter** (Berg.) og **Hoa**, f. (Mandal, Smaal.). Jf. Hoslag.
[**Hoff**, n. Kongefamilie. I Valders **Hoft**, n. Laant af Tydsk. Jf. Hov.
Hoft, f. 1) Hilde, Fodbaand, Lænke om Fødderne. Sogn, Nhl. (tildeels m.). G. N. haft (hapt), n., hvoraf hefta. — 2) Hindring, Forsinkelse, Tidsspilde. Voss, Sdm. Ellers Hefte. — 3) Forstoppelse, Obstruktion. Smaal.
Hoft, f. (2), Hofte (= Mjødm). Nyere Ord. T. Hüfte, forhen Huft. Sv. höft.
hofta, v. a. binde med Hilde (Hoft). Sogn. Bedre: hefta, Nhl.
hog, adj. spagfærdig? S. hogvar og høg.
hoga, s. hugad. — **Hogd**, s. Hogold.
Hogg, n. 1) et Hug, enkelt Indsnit (med Øxe). — 2) Punkt, hvor der er hugget. — 3) Hakken, Støden; tildeels ogsaa: Bank, Prygl. I Sammensætning ogsaa Huggeredskab; jf. Brothogg, Telhogg.
hogga, v. a. og n. (hogg, hogg, hogget), at hugge. Imperf. hedder kun tildeels: **hogg**, i Solør: **haugg**; mange Steder **hogde**, og med en særegen Afvigelse: **hoggje** (Tel. B. Stift), som egentlig er en Konjunktivform. Sup. lyder deels **hoggje** (nogle St. hyggje), deels **hogt**. G. N. höggva (högg, hjó, höggvit). Sv. hugga (hugger, högg, huggit). — Betydning: 1) hugge, give et Skaar med Øxe, Sværd el. deslige. — 2) fælde, nedhugge (Træer). Hogga ei Bjørk, ei Fura, o. s. v. — 3) frembringe eller tilvirke ved Hugning. Hogga Hol paa Isen. Hogga Vid. — 4) hakke, stikke, f. Ex. om Fugle. Om Fartøier: støde, skubbe mod nærliggende Ting. Om en Baad: berøre Landet eller Grunden. Hertil ogsaa **hoggast**: hugges, hakke paa hinanden. — 5) standse paa et vist Punkt, holde inde, stoppe; saaledes om Søen i Flodmaalet og Ebbemaalet, ligesaa om en opvoret Elv, naar den er i sin største Høide og just begynder at synke tilbage. B. Stift. — Hogga av: hugge itu. Hogga til: a) gjøre et Hug; b) tilhugge (= øksa, telgja, rydja). H. ut: udhugge, udstikke.
hoggande, adj. som man kan hugge.
Hoggar, m. en Hugger; Vedhugger; ogsaa (ligesom Kløyvar, Klippar og fl.) om en meget dygtig Karl.
Hoggbit (ii), m. Redskab hvormed Jern afhugges i Smedien. Ork. og fl.
hoggbratt, adj. meget steil, næsten lodret; om Klipper. Vald. og fl.
hoggen, part. huggen. Sædvanlig hoggjen (Fl. hogne), ellers ogsaa: hogd.
hoggfim (i'), adj. rask at hugge til. Tel.
hoggfus, adj. tilbøielig til at hugge, el. at slaae. Sogn.
Hogging, f. Huggen; jf. Hogster.
Hogg-jarn, n. Huggeredskab.
hoggram, adj. djerv, dristig at hugge til; ogs. nem til at træffe et vist Punkt. Ork. Guldalen.
Hoggstabbe, m. Huggeblok.
hoggstodt, adv. nøiagtigt, akkurat; egentl. træffende paa rette Punkt (Hogg).
Hoggtonn, f. Huggetand; ogsaa en haardtalende Person. Smaal.
Hoggvagn, m. Spækhugger; s. Vagn.
Hogold (o'), el. **Hoggold** (?), f. en Bøile eller Bugt af Træ, som er fæstet i den ene Ende af et Reb, for at den anden Ende kan trækkes derigjennem, naar Rebet skal surres til omkring et Knippe eller et Læs. Hvor Formen „Hogold" bruges, er endnu ikke sikkert, men ialfald synes denne at ligge til Grund for visse andre Former,

ligesom den ogsaa passer bedst sammen med G. N. högld, pl. hagldir. De hidtil optegnede Former ere: a) **Hogd**, Sfj. Sdm. Romsd. **Hegl**, Shl. **Hegla**, Num. **Hegd**, Mandal, Rbg. **Hegder** (Reiphegdr), Ork. **Hegt** (Hekt), Sæt. Tel. Num. **Hogt**, Tel. (?). — b) **Hovold** (o'), f. Voss, Hard. (ogsaa **Havald**, n. i Hard.); **Hovel**, Nhl. **Hovd**, Nfj. Sdm. — c) **Holder** (Holdr, Reipholdr), Indh. Guldal, Østerd. **Helder** (Heldr, Hæl'r), Gbr. og fl. **Hulder** (Huld, Hul, Reipshul), Hall.; **Holda**, Sogn, **Helda**, Vald. **Hella** (Reiphella), Østl. — Noget lignende Navne paa andre Ting ere: Havald (s. d.), Hovrelde (s. Horvelde) og Uldra (s. Ora). Noget lignende i andre Sprog ere: Sv. ögla (en Løkke), Eng. halter og T. Halfter (en Grime el. Strikke).

Hogstall (o'), m. en Enkemand. Tel. (mest i Spøg). I Hall. **Haugstallar**. (I svenske Dial. hogstall). Lidt afvigende fra T. Hagestolz, Ght. hagastalt, og Ang. hægsteald (eenlig Mand). Ogsaa afvigende fra G. N. haukstaldi: Herremand, Høvding.

Hogster (Hogstr), m. 1) Hugst, Hugning. G. N. högstr. — 2) et Sted, hvor Skoven er fældet. Ogs. i Formen **Hogst**. Østl.

hogvar (oo), adj. tilbageholden, bly. Hall. (Aal). Andre St. høgvar, haavar, haattvar. I Gbr. hokkaaren (jf. aakaar). G. N. hógværr: stilfærdig.

Hoka (o'), f. Hage (paa Ansigtet), Kjævespids. I enkelte Egne: **Haka**, ogs. **Hoko** (oo), Gbr. Indh. Namd. og **Huku**, Ork. G. N. haka (acc. höku). Jf. tvihakad.

Hokeband, n. Hagebaand paa Hovedtøi.

Hokk, n. et lidet Værelse, Aflukke, Sengekammer. Søndre Berg. Sogn, Nordland. Maaskee egentl. Hok (o'), f. Huka.

Hokk, f. Hakkeblok (= Brya). Shl.

hokkaaren, s. hogvar.

hokken, pron. hvilken, hvad for en. Rbg. Tel. Buskr. (med haardt k); sjeldnere i Gbr. (hokkje, n.). Ellers: **vekken** (hvekken), Jarlsb., **hekken**, **'ekken**, Smaal. Rom. „Hokke som er": i hvert Tilfælde; ogsaa: endda, alligevel (= for som er). „Hekke d'er": hvordan det er. „Hokken som vil": = kven som vil. Ogsaa i svenske Dial. hokken. (G. Sv. holken, hulkin). Formen hokke (n.) falder nær sammen med G. N. hvatki, ɔ: hvadsomhelst; men forøvrigt støtter Ordet sig kun til Sv. og D. hvilken; thi G. N. hvílíkr skulde her hedde kvilik. Nogen Form med kv (eller k) synes ikke at forekomme, og Ordet bliver saaledes kun at betragte som et Dialektord.

hokra (o'), v. n. (ar), hinke, gaae møisomt og vaklende, som af Svaghed i Fødderne. B. Stift (Hard. Sdm.) og fl. (Jf. G. N. hokra). Vel egentlig gaae nedbøiet, s. hukra.

Hokring, f. Hinken, haltende Gang. Hedder ogsaa **Hokr** (Hokker), n.

Hol (o'), n. 1) Hul, Aabning. Nogle St. udtalt Høl, og Hool. G. N. hol; Sv. hål. — 2) et tomt Rum; en Hule i Jorden, o. s. v. — 3) Skjul, Smuthul; ogsaa om et daarligt Huus. Til Hols: i Skjul, ind i et Hul. „D'er heilt Hola-millom", spotviis om noget som er meget hullet. Østl.

hol (oo)! et Kjæleord, f. Ex. „hol Hesten!" Guldalen. Jf. høla.

Hol (oo), m. en lav Høi, en tør og jævn Forhøining i en Myr eller paa en lavt liggende Flade. Jæd. Sdm. Gbr. og flere. G. N. höll (hól): Høi. I Gbr. ogsaa om en Græsplet eller Slette imellem Skov og Klipper. (See ellers Hole, m.). Hertil mange Gaardsnavne: Hole (Dativ), Holen, Holarne (Holom).

hol (o'), adj. 1) huul, som har et tomt Rum inden til. Nogle St. **hool**. G. N. holr. Oftere: innhol. — 2) indsunken, fordybet. Tildeels ogsaa: tom, sulten, graadig. Eg vardt so hol og hæken. Jf. holsvolten.

hola (o'), v. a. (ar), hule, udgrave, udskjære. Afvig. **haalaa**, Indh. G. N. hola. Hola ut: udhule. Hola seg inn: grave sig ind. — **holast** (o'), v. n. blive huul; ogsaa: blive hullet.

Hola (o'), f. Huulning, Fordybning; et dybere Punkt paa Jorden (= Dokk, Dump, Søkk); ogsaa i Steen, Træ, Kjød ꝛc. (Jf. Bringehola, Nakkehola). Almind. Tildeels afvig. **Hølu**, Hall. **Holo** (oo), Gbr. og flere, **Hulu**, Ork.

Hola-mot (o', oo), n. Svælg (= Halsmot). Søndre Berg. Ryf. Jæd.

Hold, n. 1, Holden (af halda). Som Afgrening af Hald, n. skulde det egentl. være Hunkjønsord (ligesom Gogn, Log, Raad, Gjeld og fl.). Særlig Betydn. 1) Forstand, Skjøn paa noget (egentl. Greb, Holdepunkt). Eg fekk ikkje Hold paa det. Hava Hold paa: fatte, forstaae. Sdm. Nordl. 2) Sigte; s. Hald. Ogsaa: Vink, Signal (?). Nordl. 3) Underholdning, Aftægt af en Gaard (= Føderaad, Livaure). Nordl. Hertil **Holdsfolk**, n. Folk som nyde Aftægt (Korsfolk, Folgefolk). Særskilt: Holdsmann, Holdskona, Holdsenkja. **Holdsbrev**, n. Fledførings Kontrakt.

Hold, n. 2, Kjød (paa et Legeme). „Korpann skul' tære ditt Hold": Ravnene skulle æde dit Kjød. Tel. (Landstad 110). G. N. hold. Især om den yderste Deel af Kjødet, nærmest ved Huden. Millom Hold og Skinn: mellem Hud og Kjød. Gbr. Ork. Helg. (Paa Sdm. „myllaa Holds aa Skinn"). Nysja i Holdet: gyse, føle en Rystelse i Nerverne. Berg. Stift, Nordl. Eit godt Hold til aa gro; s. Groholdt. Paa Sdm. kan Hold ogsaa betegne Huden, i Modsætning til Haaret; f. Ex. „han er rein i Holda", ɔ: paa Hu-

den under Haarene. „Haar'e æ so tjukt, at ein kann 'kje sjaa inn paa Hold'e".

Hold, f. (og n.), Huld, Fyldighed, Fedme. Hava god Hold: være fyldig og trivelig (mest om Dyr). Alm. (Sv. hull, n.). Paa Østl. Hold (Holl), n. Egentlig samme Ord som det foregaaende.

holda, v. a. (ar), give Huld. Oftest: **holda seg**, ɔ: faae bedre Huld, blive fed og fyldig. Hedder ogsaa: **holdast**.

Holda, f. s. Hodda og Hogold.

holdad, adj. beskaffen med Hensyn til Huld. Vel holdad, litet holdad, o. s. v. Jf. holdig.

Holdar, m. Hage; s. Holvor.

Holder (Holdr), f. Bøile i Enden af et Reb; s. Hogold.

holdig, adj. fyldig, trivelig, som har godt Huld. Nogle St. **holdug**.

holdlaus, adj. udmagret, uden Huld.

holdsaar, adj. ømskindet, som ikke taaler stærk Berørelse paa Huden. Sdm.

Holdsfolk, o. s. v. see Hold, n. 1.

Hol-dyvle, n. Mudderhul, Pøl, dyb Sump. Telemarken.

Hole (oo), m. 1) en langagtig Forhøining, en Jordryg imellem dybe Huulninger eller Bækkeløb. Smaal. (Jf. Hol). — 2) en liden Skovstrimmel, en Lund. Hall. I Østerd. **Hol** (oo). Ellers Holt.

holen (o'), graadig; s. holsvolten.

holga (?), v. a. binde Hø sammen i Bundter (s. følg.). Indr. (holgje, holja).

Holge, m. Høvisk, Høbundt til en Ko (= Vondul). Inderøen. (Holje, pl. Holga). I svenske Dial. hälge, halje (Rietz 281).

Holjarn, n. Redskab at udhule med.

Holk, m. 1) Holk, Ring som sættes paa Enden af et Skaft, for at det ikke skal revne eller splintres. Hornholk, Jarnholk ꝛc. G. N. holkr; Sv. hålk. — 2) en ringformig Omslutning, f. Ex. omkring et Bundt (f. Skotholk); en Løkke hvormed Mastetaugene fæstes i en Baad, m. m. — 3) et Trækar, Stavekar, af forskjellig Form; saaledes: a) en Dunk med Sidehanker, indrettet til at bære paa Ryggen. Shl. Sfj. og fl. Ellers kaldet Hylke. — b) et smalt Kar til Smør, Ost eller Mælk (= Butt, Stamp, Strokk). Hard. Jæd. Rbg. Tel. Num., ogsaa paa Østl. Afvig. **Hokk**, Sæt. — c) et stort Kar, Bryggekar (= Kjer, Saa). Hall. Vald. — Da „Hylke" tildeels er en Stump af et huult Træ, kunde maaskee Holk have samme Begreb og høre til et Verbum holka, ɔ: udhule.

holka, v. a. (ar), forsyne (et Skaft) med Holk.

Holke, s. Haalka, og Hylke.

holkestøyta, v. a. nedlægge eller løse en Mast ved at afstøde „Holkerne" paa Vantene. Sdm.

hol-kjakad, adj. slunken eller indfalden i Kinderne. Hall. og fl.

holl, adj. 1) huld, gunstig, velvillig. G. N. hollr. Holl og tru: huld og tro. (Ellers lidet brugt i denne Betydning). Jf. hylla, hyllast. — 2) paalidelig, som gjør sit Arbeide tilgavns og med Flid. Ein holl Gut til Arbeids. — 3) drøi, righoldig. Ei holl Tunna: en Tønde som holder Maalet rigelig. B. Stift.

hollandsk, adj. hollandsk, nederlandsk. Ofte som Subst. **Hollands**.

holleg (el. **hollelég**), adj. omhyggelig. — **hollege**, adv. omhyggeligt, med Flid og Omhu. Nhl. Jæd. og fl. Jf. hollverkelege.

Hollskap, m. 1) Huldskab, Velvillie. (Lidet brugt). 2) Omhyggelighed, Paalidelighed.

Hollstein, s. Hornstein.

hollverkelege, adv. nøiagtigt, omhyggeligt, med megen Flid. Helg.

Holm, m. 1) en Holm, en liden Øe. Nogle Steder **Holme**. G. N. holmr, og holmi. (Hertil mangfoldige Stedsnavne). — 2) en Plet som adskiller sig fra den omliggende Grund, saasom en Jordplet paa en Klippe, en Græsplet i en Ager, et Stykke uslaaet Eng, og desl. (I Tel. **Home**).

holma, v. a. (ar), omringe, indeslutte, f. Ex. et Dyr paa Jagt. Østl.

Holming, m. 1) Indbygger af et Sted som hedder Holm el. Holme. 2) Halvpart, s. Helming.

holna (o'), v. n. udhules, blive huul.

Holneta (e'), f. Plantenavn. „Holnutu": Stachys palustris. Ork. Ellers **Holnetla**, „Holnesle": Galeopsis. Hall.

holpen, part. hjulpen (s. hjelpa). Mandal. Ellers hjelpt (hjelt).

holrenna, v. a. (er, de), s. holstanga.

Holska, f. Huulning, Huulhed. Nedenæs.

Holskavl, m. et rundbøiet Eggejern til at udhule med. Nordl.

holslaa, v. a. hamre et Jernredskab saaledes at det bliver lidt huult eller fordybet paa Siden. Ljaaen er for litet holslegen. B. Stift.

holstanga v. a. (ar), stange Hul paa; især stange i Maven; om Køer. Hedder ogsaa holrenna.

holstra, v. n. gaae usikkert, som i Mørke. Hard. Jf. hultra.

Holstuv, m. en huul Træstamme.

holsvolten, adj. forsulten, udhungret; meget graadig. Hall. Vald. og fl. Hedder ogsaa: **holtom** (oo), Smaal., **holæt**, Hall., **holen** (el. hølen), Indh. Jf. hol.

Holsyl, m. Huulsyl, Jern hvormed man slaar Huller i Lædertøi.

Holt, n. Skovstykke, Lund, en liden Skov. Søndenfjelds; ogsaa Indh. (Jf. Rust). G. N. holt; Sv. hult. (I Gbr. Holt om Naaletræer, og Rust om Løvtræer). I Betydningen Træ, som Drivholt, Flotholt og fl., støtter Ordet sig til Tydsken (Nt. Holt, Ht. Holz).

Holt, m. Høi, Bakke, en stenig og ujævn

Forhøining. Nordre Berg. Nordl. og flere. Ogsaa i svenske Dial. (Rietz 266). Isl. holt, n. Hertil adskillige Gaardsnavne (Holte, Holtarne); imidlertid synes dette Ord at være en Afgrening af det foregaaende.

Holtemark, f. Marker med smaa Skove.

Holteskryta, f. Skovsneppe (= Rugda). Smaal.

holtom, adj. s. holsvolten.

Hol-tre (ee), n. huul Træstamme. Østl.

holtutt, adj. om Marker med smaa Skovstykker.

holutt (o'), adj. 1) hullet, fuld af Huller (Hol). — 2) ujævn, fuld af Huulninger (s. Hola). Afvig. holette, holaatt, holatt.

holva, v. hvælve; s. kvelva.

Holva, f. Halvdeel; s. Halva.

Holveg, m. Huulvei; ogs. Løngang.

Holveita, f. en lukket Rende eller Grøft, f. Ex. i en Ager. B. Stift og fl. Hertil et sjeldnere **holveita**, v. a. (er, te), omtr. som „drainere".

Holvor (o', o'), f. Hage, tilbagebøiet Spids, f. Ex. paa en Fiskekrog. Tel. (Sillegjord). Ogsaa **Holvora**. Vel egentl. Halv-or, ɔ: Halvpiil (til G. N. ör); jf. Agnor. Hedder ellers: **Holdar** (Hollar), Nedenæs, og **Oldur**, m. i Hard.

hol-æt, adj. yderst graadig; s. holsvolten.

holøygd, adj. huuløiet, med dybtliggende Øine. Hall. og fl.

Hom (o'), f. (?) s. Hombot.

Hom (oo), m. en Huulning, som er omringet af Bjerge eller Bakker; en liden Dal. Siredal. (Hertil adskillige Gaardsnavne). Synes at være det samme som „Kvam", og maa isaafald tidlig have adskilt sig fra G. N. hvammr.

homa (homme), v. n. og a. (ar), 1) gaae baglængs, flytte tilbage; om Heste (= hopa). Lister. — 2) flytte Bagfødderne, vende Bagen lidt tilside. Nedenæs, Tel. Hall. Solør (homme seg). I Ork. „haam' se", i Num. „aamaa se". Ogsaa i svenske og danske Dial. homma, humma sei, humme sig. I Betydning ligt Isl. hama (af höm, s. Hombot), og kunde saaledes opfattes som homa (o'); men de anførte Former synes hellere at forudsætte huma (u').

homa (oo), v. n. (ar), maabe, staae ørkesløs. „Han sto' homa' aa tagde, aa inkje gat nokon Ting". Hall. (I Strøms Søndm. Beskr. 1, 511, anføres ogsaa home, om at blive glemsom). Jf. homen.

Hombakke, s. Humbakke.

Hombora, s. Honbora.

Hombot, f. (Fl. **Hombøter**), Knæhase, Knæbugten, el. Bagsiden af Knæet. Sæt. Nedenæs (Haambot). Ellers: **Ombot**, Indh., **Homsbot**, Lister, **Hamarsbot**, Hall. Tel., **Haamaarsbot**, Num. Tel., **Hommersbot**, Solør; **Humulsbot**, Ork., **Hummelsbot**, Shl. Jæd. Andre Steder: Knesbot, Kalvbot, Kolbot. Til G. N. höm, f. (gen. hamar), ɔ: Laar, Bagside. (Ang. ham, hom; Eng. ham; Holl. ham). Formen „Hamarsbot" er vel egentlig Hamar-Bot, med Genitivet af det gamle Hom (Høm), altsaa ligestillet med den nyere Form Homsbot.

homen (oo), adj. døsig, mat; ogsaa: rødlig eller opsvulmet i Ansigtet (af en Opvarmelse eller Strabads). Sdm.

Homklakk, m. Mastetop. Nordl. (Lofoten). Nogle St. **Omklakk**. Dunkelt Ord ligesom „homskjelt". Jf. Honbora.

Homn (o'), f. Foster, Embryon. Sogn (Hobn), mest i Forbindelsen „løysa Homn", ɔ: føde i Utide, abortere. Afvig. **Hamn**, f. Justedal. Paa Sdm. „løyse Om" (el. um): abortere. G. N. höfn: Foster. — Hamn skal ogsaa være brugt om Fosterleiet, f. Ex. „Følhamn", Ork.

Homp (o'), f. Stroppe, Løkke; ogsaa om en Krog eller Haspe af Jern. Smaal. (Haamp). Andre St. Hempa.

homskjelt, adj. om et Seil: oppvundet til Mastetoppen. Lof. Skal ogsaa hedde „omskjælt"; jf. Homklakk.

Homul (o'), m. Hammel; s. Humul.

Hon, m. f. Hun. — **hona**, pron. s. ho.

Honbora (o'), f. et Hul øverst i en Mast, med en Blok eller Tridse til at heise Seilet paa. Brugt i forskjellige dunkle Former: **Honnbora**, Sdm. Nfj., **Hombora** og **Hambora**, Sfj., **Ambora**, Sogn: G. N. húnbora (til hún: Mastetop). Gam. Dansk: Hambore (Molbech, Gloss. 1, 324). Holl. hombergat. Jf. Fløyt.

Hond (Haand), f. s. Hand.

Honebær, f. s. Hunbera.

Honk (Haank), f. (Fl. **Henker**), 1) Klynge, Knippe, Dragt af Ting som ere sammenbundne eller hængte paa et Baand; f. Ex. Nøgler (Lyklehonk), Traadnøgler (Nystehonk), Fiske (Fiskehonk), 2c. Meget brugl. i de vestlige og nordlige Egne, i Formen Haank, og Fl. Hænk'er (Hænk'e). — 2) Vidie-Ring at fæste en Grind med (jf. Hork); ogsaa: Tværbaand over et Læs. Smaal. G. N. hönk, pl. henkr: Ring. — 3) Hank, Haandfang paa Kar. Søndenfjelds. Andre St. Hav, Hevel, Fate, og fl.

honka (haanka), v. a. (ar), binde sammen, hænge paa et Baand. B. Stift. (Jf. hanka). Et andet Ord er „hønke", v. n. hinke, gaae møisomt. Hall.

honkelaus, adj. hankeløs. Østl.

Honn, **Honnlad**, og fl. see Horn.

honom (ham), s. han.

Hop (oo), m. 1, Hob, Flok, Samling. G. N. hópr. Ogsaa: Samværen, Forbindelse. **I Hop**: sammen, tilsammen. Dette „i Hop" har her en stor Anvendelse og bruges (ligesom Svensk ihop) som et hver-

dagsligt Udtryk i Stedet for „saman", i forskjellige Betydninger. Saaledes: 1) i samlet Mængde eller Forraad. Draga i Hop: sanke, sammenspare. Gøyma, grava, skrapa i Hop. 2) i en tættere Masse. Siga i Hop: synke sammen, fortætte sig. Ligesaa: søkka, minka, kverva, torna, skraana i Hop. 3) i en sammensluttet Stilling. Bøygja, krøkja, leggja, ringa, rulla i Hop. 4) i Berørelse, i Nærhed af hinanden. Naa i Hop: naae hinanden, række sammen. Taka i Hop: gribe hinanden. Det var i Hop: det kom til et Sammenstød (Slagsmaal). Eg var i Hop med honom etter det: jeg forhørte mig hos ham derom, bad ham derom. (Trondh.). 5) i Forbindelse, Sammenhæng. Vinda, knyta, festa, setja, hengja i Hop. Alle i Hop: alle tilhobe. 6) i Fællesskab (s. Hopeeign). Eiga, hava, bruka, leiga, kaupa i Hop. Jf. eta i Hop: spise af et fælles Forraad. I sidste Betydning siges ogsaa „til Hopes", som er en nyere Form. I Sætningen behandles „i Hop" som et Adverb og sættes saaledes ofte imellem Verbet og Objektet, f. Ex. taka i Hop Seglet (rykke Seilet sammen), leggja i Hop Henderna (folde Hænderne). I de hertil hørende Participier danne Ordene et Slags Sammensætning, f. Ex. **ihophavd** (ↄ: sammenbragt), **ihopdregen** (sammendragen, opsparet), **ihopfrosen, ihopgrodd, ihoplagd** o. s. v.

Hop (oo), m. 2, en smal Vig af Søen; en liden Krog eller Vinkel imellem to Brygger. Nhl. G. N. hóp, n. (Jf. Eng. hoop: Ring, Kreds).

hopa (oo), v. a. (ar), sammenhobe. **hopa seg**, eller **hopast**: flokkes, samle sig. (Lidet brugt).

hopa (o'), v. n. (ar), 1) trække sig tilbage, vige, retirere. Tel. G. N. hopa. — 2) gaae baglængs; især om Heste. Rbg. Afvig. **hobba**, Mandal; **hapa**, Hall., **apa**, Buskr., **aapaa**, Ork. I svenske Dial. happa; i danske: hoppe sig. (Jf. homa).

Hope-arbeid, n. Arbeide i Fællesskab.

Hope-eign, f. fælles Eiendom; det at man eier noget i Fællesskab med andre. (= Sameiga). — Ordene med „Hope" bruges mest i de vestlige og nordlige Egne; ældre Former med „Sam" bruges mere søndenfjelds.

Hopefiske, n. fælles Fiskerie (Samfiske).

Hopehav, n. Mellemværende, Sager som man har at afgjøre med en anden. Nordl. I B. Stift. **Hopehavande**, n.

Hopehit (ii), f. fælles Pose. (I Spøg). „Hopehiti verd alltid for liti".

Hopekaup, n. Kjøb af flere i Fællesskab.

Hopelag, n. Fællesskab.

Hopemark, f. Marker som Naboer eie i Fællesskab; uskiftet Jord. B. Stift.

hopgongoll, adj. indsvindende, som kryber sammen, bliver smalere. Ork. (hoopgaangoll). Sjelden Form, da Adj. sædvanlig har det fuldstændige Udtryk „ihop".

Hoping (o'), f. Tilbagegang, s. hopa.

Hopp, n. et Hop; ogs. et Sted hvor man maa hoppe over.

Hopp, f. (?), i Forbindelsen „paa Hopp og Glopp", hvorom s. Glopp. Jf. G. N. happ, n. Lykke.

Hopp, m. 1) Græshoppe. Oftere Grashopp. — 2) en Frø (= Frosk, Lopp). Namd. — 3) Skovtrold, Spøgelse med kun een Fod. I Folkesagn. Sdm. (Herøe).

hoppa, v. n. (ar), 1) hoppe, springe, gjøre et Spring, f. Ex. over en Bæk. G. N. hoppa. (I Berg. Stift: bykkja). — 2) løbe paa een Fod. (Jf. lakka). B. Stift.

Hopping, f. Hoppen, Springen.

hor (o'), adv. hvor; s. kor og kvar.

Hor (oo), n. Hor, Ægteskabsbrud.

hora, v. n. (ar), hore. G. N. hóra.

Hora, f. en Hore (= Skjøkja). Hertil: **Horeferd, -hus, -livnad** og fl.

Horaang (o'), m. Hud; s. Hørold.

Hord (o'), m. Indbygger af Hordelandet (Nordhordland, Søndhordland) i Bergens Stift. Brugeligt paa Voss i Formen **Hor** (o'), dog oftest i Fleertal: Hora', Horanne (for Hordarne), ligesom „Horaland'e": Hordelandet. G. N. Hördar, pl.

Horg, f. 1, Hob, Flok, Mængde; især af Dyr, dog ogsaa om Mennesker. B. Stift, Hall. og fl. Noget lignende er **Hurv**, Østl. **Horv** og **Harv**, Helg. Ei heil Horg: et stort Følge. Heile Horgi: det hele Slæng. (Det seer næsten ud, som om Horg var traadt i Stedet for det gamle hjörd).

Horg, f. 2, Bjergknold, Bjergtop (mest som Navn paa enkelte store Fjelde). Voss. G. N. hörgr, m. Steenhob (?); i Sverige harg, m. (Rietz 244).

horje (ubetydeligt), s. hørkje.

Hork, f. Baand at fæste med; især Vidiebaand, Vidiering paa Gjærder og Grinder. Østl. Tildeels med Fleertal **Herker** (i Gbr. Herk'). Jf. herkja. Med dunkel Betydning: „ei gamall Hork", om en barsk og rynket Kjærling. B. Stift.

Hork, m. en liden Ferskvandsfisk. Buskerud. Efter Strøm (Eger's Beskr. 121) Perca cernua.

Horkall (oo), m. Horkarl; s. Haarkall.

Horn (o'), n. 1) Horn, haard Udvært paa visse Dyrs Hoved. Mest almind. udtalt: **Honn**; ellers Hodn (o'), Hødn, Hoinn og fl. G. N. horn. Ogsaa om spidse Rygfinner paa Fiske, og om Følehorn paa Insekter el. Snegle. S. Veidehorn. — 2) Horn som er tildannet til et Redskab, saasom Blæsehorn, Drikkehorn, Krudhorn og fl. — 3) Hornstof, Materie i Horn. Det er so hardt som Horn. Hertil Hornknapp, Hornskaft, o. s. v. — 4) en Bjergspids, en smal Fjeldtop. Hertil mangfoldige Navne paa Fjelde. — 5) Hjørne, Vinkel

(G. N. horn). Kun i Sammensætning: Hornlad, Hornstein. Ellers kaldet Hyrna, f.
Horna (Honna), f. Tværbjælke i en Slæde; s. Hyrning.
Horngjæla, f. Hornfisk, Belone vulgaris. Søndenfjelds. Nogle St. Nebbesild.
Hornholk, m. Hornring, s. Holk.
Hornlad, n. Muur under Hjørnet paa et Huus. „Hodnla'", Sogn. **Hornladstein**, s. Hornstein.
Hornrot, f. Hornenes Sted paa Hovedet.
Hornskap, n. Hornenes Skikkelse.
Hornskeid (Honnskjei'), f. Hornskee. Nogle St. **Hornspon**, m. see Spon.
Hornslo, f. Horntap; s. Slo.
Hornstein, m. Hjørnesteen i en Bygning. Tel. Siredal og fl. I Sogn „Hodnla'stein". Afvig. **Hollstein**, Tel.
Hornsyl, m. en meget liden Fisk, Hundesteile (?). Sdm. Jf. Stikling. (Isl. hornsili).
Horntistel, m. Carduus lanceolatus.
hornutt (o'), adj. hornet, om Dyr. (Modsat kollutt). Efter Udtalen: hodnutt, honnet'e, hoinnaatt, og fl. G. N. hornóttr.
horpa, v. n. pludre, snakke (= harpa).
Horpa, f. s. Harpa.
Horr, m. 1, Hør; Liinstraa, Liin som ikke er tilvirket. Tel. G. N. hörr.
Horr, m. 2, en Fisk, s. Harr.
horren, adj. virket af Hør (Liin). Nedenæs.
Hors, n. egentl. en Hoppe; brugt som en Benævnelse paa kaade, letfærdige Kvinder. Eit galet Hors. Sdm. og fl., ogs. i Nordl.
Horsa, f. en Hoppe (= Merr). Sogn, Shl. og fl. (dog lidet brugt). Andre St. Rossa, Ryssa. G. N. hross, n. Ang. hors.
horsa, v. n. (ar), springe med Hopperne, om Hingster. Foragteligt: føite om, gaae paa letfærdige Æventyr. Heraf **Horsing**, f.
Horsebukk (Fugl), s. Humregauk.
Horsefyl (y') n. Hoppeføl (= Mararfyl). B. Stift.
Horskap (oo), m. Horerie. Lidet brugl.
hortug (o'), adj. flink, dygtig. Hard. Jf. hyrtig.
Horunge (oo), m. Horebarn, Frillebarn.
Horv, n. Passelighed, Orden, rigtig Skik. D'er inkje Horv med det: der er ingen Maade med, ingen Skik paa det. Søndre Berg.
Horv, f. Harv (Agerredskab). Afvig. **Jorv** (Hjørv?), Vofs. G. N. harfr, m. herfi, n. Eng. harrow. — **Horvardrag**, n. Stribe eller Fure efter en Harv. **Horvartind**, m. Harvetand.
horva, v. a. (ar), harve, jævne en Ager med Harv. Afvig. „jørva", Vofs.
horva, v. n. (er, de), 1) stævne hen, vende i en vis Retning, f. Ex. om en Vei. Sæt. Tel. Ogsaa: føre hen, lede til noget. D'er vandt aa vita, kvart det horver, ɔ: hvad det kan lede til, føre med sig. Nhl. Vofs. G. N. horfa: vende til. — 2) lave sig, føie sig. Det kann vel horva seg, el. horva so til. Sogn, Sfj. — 3) passe, blive passende, falde bekvemt. Søndre Berg. Jæd. Rbg. Det horver til: det gaar an; ogs. det rækker til, bliver nok. Jf. Horv, n.
Horvelde, n. Tværbaand eller Løkke, hvormed en „Klave" tillukkes, sædvanlig dannet af en sammenslynget Vidie. Brugt i forskjellig Form: **Horvelde**, Shl. Sogn, Nfj., **Hovrelde**, Vofs; **Høveldre**, Valders, **Hervell**, Guldalen, **Horvaal**, Skogn. Ogsaa uden „H": **Orvelde**, Sfj. **Aarveld**, Sdm. Nordl. (?), **Arveld**. Romsd. Ndm. **Ervelle**, Helg. (I Gbr. kaldet Hav). I en svensk Dial. åvril. Den oprindelige Form er imidlertid uvis. Noget nærstaaende i Betydning ere: Kverva (og Herva), Urva, Yrgja, Ora, Hogold og Havald.
horveleg, adj. ordentlig, passende, rimelig. Tel. Rbg. Jæd. Ryf. og fl. (Modsat uhorveleg). I Hard. **horvuleg**, og **horven**. Ogsaa i Betydn. rigelig, dygtig, fuldkommen. Shl.
Horving, f. Harvning (paa Ager).
horvlaus, adj. umaadelig, urimelig. Tel. og fl. **horvlaust**, adv. uden Maade.
Horvløysa, f. Umaadelighed.
Hosa (o'), f. Hose, Strømpe. Alm. deels i samme Betydning som „Sokk", deels kun om længere el. høiere Strømper, deels kun om Mandfolks Strømper (det sidste i Gbr. Ork. Sdm. og fl.). Afvig. **Hoso** (oo), Gbr. Ork., **Husu**, Guldalen. G. N. hosa; Eng. hose.
Hoseband, n. Strømpebaand. **Hosebandstad**, m. den øverste Deel af Læggen nærmest under Knæet.
Hoseleist (-lest), m. Strømpefod. Hertil et Adverb: **hoseleista**, eller **hoseleistom**, ɔ: med bare Strømper, uden Sko. „Gange hosolestom", Ork. „Gaa hoselestaa", Sdm.
hosen (o'), adj. løs, svampagtig, porøs; om Læder, ogsaa om vævet Tøi. Gbr. Sdm. Nordland.
hoska (o'), v. n. (ar) tale fornemt, bruge et Sprog som man ikke er vant til. Vald. Vel egentl. pryde, smykke (ligesom knota). Jf. G. N. horskr: klog, fiin, dannet.
Hoskolreid, f. Offereid.
Ho-slag, n. Hunkjøn. Av Hoslaget, af Hunkjønnet. Hedder oftere: ho av Slaget, ho utav Slag (ho 'ta' Slag).
hos, eller **hosse** (hvorledes), s. korso. — **hosleis**, s. korleides.
Host, f. s. Hast.
hosta (oo), v. n. (ar), hoste, have Hoste.
Hoste (oo), m. Hoste (tussis). G. N. hósti. **Hosteslaga**, f. el. **Hosterid**, f. et stærkt Anfald af Hoste.
hoste (o'), adv. temmelig meget; næsten for meget. Tel. Rbg. Nedenæs. (Nogle St. **hosta**). Med Adj. f. Ex. hoste hardt: temmelig haardt. G. N. hölsti, helzti, og helzt til.

hot (hott, haatt), ɔ: hvad; ſ. kvat.
Hot (oo), n. 1, Truſel. (Sjelden).
Hot (oo), n. 2, Gisning, Gjætning. Hall.
hota, v. n. (ar), 1, true; iſær: viſe Næven, løfte Haanden eller et Haandværge ligeſom for at ſlaae til. Nhl. og fl. Ellers **høta**, Tel. **hytta**, Nordre Berg. G. N. hóta, true. Sv. hota.
hota, v. n. (ar), 2, gisſe, gjætte paa noget. „hota paa". Hall. Ellers **høtta** (Hard.), **hytta** (Tel.), ſom nærmer ſig mere til hitta.
Hoting, f. Truſler, Skræmſel.
Hoto (Krybbe), ſ. Høta.
Hott (o'), m. 1) Haaret paa Hovedet (= Hetta, Hedna, Lugg). Tel. Hall. Svarer i Formen til G. N. höttr (= Hatt), i Betydning mere til G. N. haddr. — 2) en Tue, Top eller Knort paa Jorden. Liſter, Jæd. og fl. — 3) Fjeldtop, Bjergtop. Nhl.
hottutt, adj. ujævn, fuld af Tuer el. Knorter. Jæd. og fl.
Hov (o'), n. en Forhøining paa Jorden, en liden Høi (Haug). Hall. (Næs). I Tel. (Raudland) om en ſtørre Forhøining, et lidet Bjerg. Vel egentlig Hævning; jf. Solhov. Fordum: et Offerſted fra Hedenſkabet (G. N. hof); hertil en Mængde Gaardsnavne: Hov, Hove, Hovland, Hovslund; i Sammenſætning ofte forvanſket ved en uheldig Skrivemaade, ſaaſom Frøshaug (for Frøyshov), Toshoug (Torshov), Norderhoug (Njardar- el. Nerdar-hov). — Hov er ogſaa tildeels det ſamme ſom det nyere Hof (Hoff, Hoft): Herregaard, Kongsgaard. Hertil Hovdreng, Hovmann.
Hov (oo), n. 1) Afpasning; passende Tilberedning. Denne Ljaaen heve fenget eit godt Hov, ɔ: er bleven passelig haard, el. hærdet (ſ. hova). Nordre Berg. og fl. — 2) Maadehold, Maadelighed. Hall. Sdm. Ork. Nordl. og fl. G. N. hóf; Sv. hof. Det var inkje Hov med det: der var ingen Maade med, ingen Passelighed. Han heve inkje Hov i Hondom (el. Henderna): han tager enten for meget eller for lidet.
Hov (oo), m. 1) Hov, Neglen paa Heſtens Fødder. G. N. hófr. Nogle St. med Fl. **Høver** (ellers Hovar). Afvig. Hov, f. med Fl. Høv'a (Høv'er), Hall. — 2) Fodſtykke, Fod paa Drikkeglas, og desl. Tel. — 3) et Slags Kjedelkrog (Skjerding). Nordl. — Som Plantenavn betegner Hov det ſamme ſom Hovblekkja. (Jf. Soleihov). En anden Betydning er: Eftergræs, Efterſlæt; ſ. Haa, f.
hova (oo), v. a. (ar), 1, afpasſe, gjøre pasſende. (Jf. høva). Hova ein Ljaa: bearbeide en Lee ved Glødning og Afkjøling, ſaa at den faar en passende Haardhed i Eggen. B. Stift, Trondh. Nordl.
hova (oo), v. a. (ar), 2, tænke, formode, vente. Indh. (Snaaſen). I ſvenſke Dial. hovas, ɔ: gisſe, beſtemme paa et Skjøn.
hovad, adj. 1) beſkaffen i Hoverne; f. Ex. fint hovad, om en Heſt. 2) afpasſet, hærdet; ſ. hova.
Hovade (?), m. Bølgetop, ſom dannes af ſammenſtødende Strømninger, f. Ex. under en Fos. „Hovae", Øſterd. (Tryſil). Jf. G. N. hávadi: høi Gang, m. m.
hovar, adj. ſ. haavar.
Hovblekkja, f. Plantenavn: Tussilago. Opl. Ellers **Hovblom** (?), **Hovſoleia**, om Caltha palustris. B. Stift.
Hovd, f. en Bøile, Ring; ſ. Hogold.
Hovda (o'), f. Bjergtop, et rundagtigt Fjeld. Rum. I Hall. og Vald. **Hovda**, n. (eit Hovda). Jf. Hovde.
Hovde (o'), m. 1) Hovedgjærde, Hoved-Enden i en Seng. Meſt i Fleertal (Hovdarne). Sogn. — 2) Bjergpynt, fremragende Bjerg i et Dalføre eller paa et Næs ved Vandet. Voſs, Shl. og flere. G. N. höfdi. Hertil mange Stedsnavne.
Hovdebunad, o. ſ. v. ſee under Hovud.
Hovding (o'), m. Høvding, Formand. I Stedet for denne rigtige Form bruges ſædvanlig „Høvding" (ſom i Danſk og Svenſk), og tildeels forvanſket „Høvning". G. N. höfdingi, af höfud.
Hovdreng (o'), m. Ridderſvend. I Kjæmpeviſerne. (Landſt. 147. 286. Bugge 12).
Hovel (o'), f. Havald og Hogold.
hoven (o'), adj. hoven, opſvulmet. Trondh. — Nogle St. ogſaa: hævet, opløftet (ſom Particip til hevja). I Hall. **heven** (e').
Hoving (oo), f. Afpasning; ſ. hova.
Hovjarn, n. Hovjern, Hovkniv.
hovleg (oo), adj. passende, maadelig, rimelig. Hedder ſædvanl. **hoveleg**. B. Stift, Hall. og fl. G. N. hóflegr.
hovlege, adv. lempeligt, med Maade; ogſaa: varſomt. Tel. og fl.
Hovmann (o'), m. 1) Tjeneſtemand hos en Høvding; Ledſager, Følgeſvend. I Folkeviſerne i Formen **Hommann**. (Landſtad 189. 249. 250). G. N. hofmadr. (Jf. Norſke Magaſin I, 311. 413. 436). S. ogſaa Hovdreng. — 2) Fuldmægtig, Skriverkarl; En ſom udfører Forretninger for en Foged eller Sorenſkriver. Meſt brugl. nordenfjelds i Formen **Haamann**; fjeldnere Hommann (i Gbr. Faut-Hommen). Hos P. Daſs: Hommand. — 3) en Reiſende, en fremmed Perſon. Nedenæs. I ſvenſke Dial. homann (Rietz 261). Haamann findes ogſaa brugt om en Ungkarl. Helg. (i Folkeſagn). Ligeſaa om en ſtolt og herſkeſyg Kvinde. Nordre Berg. Spotviis „eit Haamannefat", Sdm.
hovna (o'), v. n. hovne, ſvulme. Trondh.
Hovold (o'), n. pl. Bævſyller, ſ. Havald.
Hovold (o'), f. Bøile paa et Reb; ſ. Hogold. Ogſaa i Formen **Havald**, n. (Hard.).
Hovoldknut, m. = Raabandsknut. Ork.

Hovrelde, f. Horvelde.
hovsam (oo), adj. maadeholden, lempelig.
Hovskjegg, n. Haardusk paa Hestens Fødder ovenfor Hoverne.
Hovsoleia, f. Hovblekkja.
Hovstig (i'), n. Spor efter Hestehover.
Hovtong, f. Hovtang; Knibetang.
Hovtrong (-traang), m. Hovtrang, et Slags Sygdom i Hestens Hover.
Hovud (o'), n. Hoved. Lyder forskjelligt: **Hovu** (o'), Rbg. Tel.; **Hove** (o'), i de sydvestlige Egne; **Huvu**, Hall. Vald. **Hugu**, Gbr. Østerd. **Huu**, eller **Hue**, Smaal. Rom. og fl.; **Haud**, Nfj. Sdm. **Hau**, Trondh. og Nordl. G. N. höfud (hofud); Sv. hufvud. Formerne med „au" kunde synes at forudsætte et gammelt „Hauvud" (ligt Goth. haubiþ, Ght. haubit); men de kunne ogsaa forklares som en Sammendragning af Hovud (Ho'ud) og saaledes indskydes under det gamle höfud (oprindelig hafud, ligt Lat. caput). — Særlig Betydning: 1) Hoved, øverste eller forreste Legemsdeel. Uegentlig: Sands, Forstand, Aandsevner; ogsaa: Sind, Tanke. F. Ex. Hava godt Hovud. Fylgja sitt eiget Hovud. Det gjekk ikkje etter mitt Hovud. — 2) Knap, Top, eller noget som ligner et Hoved. Naglehovud, Spikarhovud, Rivehovud. — 3) Overhoved, Formand. (Jf. Hovudsmann). I Sammensætning om den fornemste af flere Ting, som: Hovudkyrkja, Hovudstad. — I Hovde: i Hovedet; og av Hovde: af H. (Ældre Dativ, i Sæt. og Tel.). Aa Hovde, el. fram aa Hovde: hovedkulds, med Hovedet mod Jorden. („Aa Haude", Sdm.). Ganga til Hovuds: stige til Hovedet; om Drik. („Til Hauds", Sdm.). Faa upp i Hovudet: blive berusет. Hava upp i Hovudet: have en Ruus. („Ha 'pi Hauda", Sdm.). Faa inn i Hovudet: fatte, begribe; ogsaa: fæste i Hukommelsen. Faa ut or Hovudet: glemme, opgive (en Forstilling eller Indbildning). — I Sammensætning tildeels: Hovde (Houde), men meest alm. Hovud (Hove, Huvu, Huu); jf. G. N. höfdaskip og höfudskip.
Hovudband, n. 1) Baand om Hovedet. 2) Nagle i en Slæde. „Hauband", Sfj.
Hovudbrot, n. Hovedbrud, Grublen.
Hovudbunad, m. Hovedtøi, Hovedpynt. „Haudebunad", Sdm. „Hugubona", Gbr.
Hovudburd, m. den Maade hvorpaa man holder eller bevæger Hovedet; Holdning, Reisning. „Haudebur" (u'), Sdm.
Hovudbøle, n. Hovedgaard; den fornemste Deel af et Jordegods.
Hovudduk, m. Hoveddug; jf. Skaut.
Hovudfat, n. Hovedbedækning, Hat eller Hue. Sogn (Evindvig). Jf. Fat.
Hovudflaatt, m. Skindet af et Dyrs Hoved. Tel. Jf. Hovudtenna.
hovudgalen, adj. forstyrret i Hovedet. „huugælen", Smaal.
Hovudgjerd, f. Hovedgjærde, Hoved-Ende i en Seng. Nordenfjelds: Haugjær, Hoggjær. G. N. höfudgerd.
Hovudgull, n. Hovedsmykke af Guld.
Hovud-illska, f. ond Fornemmelse i Hovedet. „Hauilsk", Indh.
Hovudkamb, m. 1) Haarkam. 2) den vigtigste eller ypperste Deel. „Dæ va Haudekamben fyre alt i Hop". Sdm.
Hovudkast, n. Kast eller Slæng med Hovedet.
Hovudkyrkja, f. Hovedkirke.
Hovudlag, n. 1) Forhøining under Hovedet (i en Seng). — 2) Hovedbaand, Nakkebaandet paa et Bidsel. Østl. (Huulag, Hugulag). Sv. hufvudlag.
hovudlaus, adj. 1) hovedløs. 2) sandsesløs, forstyrret i Hovedet.
Hovudljon, n. et Anfald af Svimmelhed. Nhl. (Hoveljon).
Hovudmæle, m. Nakkebaand (= Hovudlag). „Haudemæle", Sdm.
Hovud-orar, pl. Svimmelhed, Sandsesløshed. Kun brugt i Dativ. „I Hauorom", Ork. og fl. G. N. höfudórar. Jf. Hovudør.
Hovudplagg, n. Hoved-Tørklæde; ogs. om Hovedtøi i det Hele.
Hovudrike, n. Hovedrige (i et Forbund).
Hovudsak, f. Hovedsag.
Hovudskaal, f. Hjerneskal. (Hauskaal, Trhj.). Sv. hufvudskål.
hovudskjerr, adj. meget sky, uregjerlig af Frygt; om Heste. Hall. (huvuskjærr).
Hovudskryte, n. Dødninghoved. Tel.
Hovudsmann, m. Formand; Styrmand paa Baad eller Fartøi, &c. Nordland og Trondh. med en særegen Form „Høvsmann". (Jf. Hovding). G. N. höfudsmadr. (Sv. höfvitsman; D. Høvedsmand).
Hovudsmotta (o'), f. Hovedsplit, Halshul paa Klæder (Skjorter). B. Stift. G. N. höfudsmátt, f.
Hovudsokn (oo), f. Sogn med Hovedkirke og Præstegaard.
Hovudspreng, m. stærk Hovedpine. „Huespreng", Smaal.
Hovudstad, m. Hovedsted; Hovedstad.
hovudsterk, adj. hovedstærk, som ikke let svimler. „haudestærk'e", Sdm.
Hovudstol, m. Hovedstol, Kapital.
Hovudstup (uu), n. et Fald med Hovedet nedad. Oftest brugt som adv. f. Ex. koma hovudstup: komme hovedkulds, paa Hovedet. B. Stift og fl. (hovdestup, haudestup). Afvig. „hovustupp", Tel. (Sv. hufvudstupa, adv.). Hedder ogsaa: **hovudstupande**. Paa Jæd. **hovdesturt**.
Hovudsylv, n. Sølvkrone; Brudekrone.
Hovudtenna, f. Skind af et Dyrs Hoved. Nordl. Trondh. Sdm. Nfj. Udtalt Hautenna og Haudetenna; paa Sdm. tildeels Haudeteine. (Dunkelt). Ellers kaldet Hedna og Hovudflaatt.
Hovud-tre, n. Tværnagle i en Slæde

(= Veginde). „Huetre", Østlandet.
hovudtullad, adj. forstyrret i Hovedet. Trondh. (hautulla).
Hovudtunn (-turn), n. Hovedsvimmel. B. Stift. Paa Sdm. Haudetynn.
hovudveik, adj. svag i Hovedet, tilbøielig til at svimle.
Hovudverk, m. Hovedpine. G. N. höfudverkr.
Hovudvesla (?), f. Vildelse. „Haudeveltle", Sdm. „Hauveltle", Ork. „Han fær i Haudeveltlinne": han taler i Vildelse, fantaserer. Maaskee af vefall (svag).
Hovud-ør, n. Anfald af Hovedsvimmel. „Haudør", Sdm. — **hovud-øren** (haudøren), adj. svimmel.
Hovud-ørsla, f. Svimmel; ogsaa: Forvirring, Sandsesløshed. „Hov'ørsla", Berg. Jf. Hovudorar.
Hu, m. s. Huv. — **hu**, pron. s. ho.
hu! interj. et Udraab af Ulyst, Gru eller Modbydelighed. Ogsaa i flere Former: **huhu**, **huff**, **huttutu!**
hua, v. n. (ar), huje, raabe, give et Raab for at lade Folk høre hvorhen man er kommen (f. Ex. i en Skov); ogsaa: huje med langtrukken syngende Røst (som Hyrder gjøre for at samle Kvæget eller skræmme Udyrene). B. Stift, Nordl. og fl. Lidt afvig. **huva**, Tel. **huga** (uu), Sogn, Hall. **hoa**, Østl. (Hadeland). Isl. hóa. I samme Betydning bruges ogsaa: **hauka**, Sdm. Romsd. Ork., **kauka**, Indh., **kaue**, Østl. (Buskr.), **jue**, Smaal. (Jf. hjala, lilla). Ellers kan „hua" ogsaa betyde at sige „hu" (s. d.) eller at efterligne Uglernes Skrig; jf. Hubror, Hugjod.
Hubror, m. et Slags Bjergugle (benævnt efter dens Skrig, som ligner Lyden „hu"). Nordre Berg. Hall. Tel. og fl. I Gbr. **Hugjod** (?) „Hu-jo" (jf. Gjod).
Hud, f. 1) Hud, Skind paa et Legeme. G. N. húd. — 2) aftrukken Hud af Dyr, især af store Dyr (jf. Skinn). — 3) et Slags Jordskyld, indbefattende 4 „Geitskinn", el. 12 „Engelsker". Mandal.
huda, v. a. (ar), forhude, overklæde.
Hudbork, m. Garverbark.
Huddika (i'), f. en Hudsmøring, en Dragt Prygl. „Hudeka", Helg. (s. Dika).
Hudfatrom, n. et tomt Rum midt i Ladningen paa en Fiskejægt; et Luftningsrum i Lasten. Nordl. Kaldes ogsaa blot **Hudfat** (Hufat), n. Jf. G. N. húdfat: Sengfeld; Koie.
Hudfletta, f. Flip, Læp af opreven Hud. Hall.
hudlaus, adj. hudløs, beskadiget paa Huden; ogsaa: ømskindet af stærk Bevægelse eller Gnidning. Paa Sdm. hudalaus'e (for hudarlaus).
Hudlit (i'), m. Hudfarve (= Hamlit).
Hudløysa, f. Hudløshed.
Hudros (o'), f. Ridser i Huden. Tel.
Hudskifte, n. Hudfældning, Hudens Fornyelse (efter en Forslidning). Paa Sdm. Hudaskifte.
Hudsko, m. et Slags Sko af laaddent Skind. Søndre Berg. og fl.
Hudstroka (o'), f. Prygl; Skrub. Tel.
Hudsykja, f. Hudsygdom.
hudtaka, v. a. flaae, tage Skindet af. Hall.
huffa, v. a. støde, vippe, ryste. Trondh. — **huffen**, adj. ujævn, knudret; om Veie.
Hug (uu), n. s. Huing.
Hug (u'), m. 1) Hu, Sind, Tanker. Afvig. **Hog**, Gbr. og fl. **Haug**, **Hau**, Trondh., ogsaa i Smaal. G. N. hugr; Sv. hug, håg. Hugen leikar so vida. (Landst. 642). Ogsaa: det leikar i Hugen (om Tanker, som opfylde Ens Sind). Det kom meg aldri i Hugen: det faldt mig aldrig ind. Eg kjem det i Hug: jeg mindes det. (Egentl. det kjem meg i Hug). — 2) Lyst, Attraa, Tilbøielighed. (Meget brugl.). Hava Hug paa (el. til): have Lyst til. Faa Hug paa. (Jf. huga). Ogsaa: Mod, Liv, Fyrighed. Han heve korkje Hug elder Dug: hverken Villie eller Evne. Vera hard i Hugen: være dristig, haardhjertet. Lat ikkje Hugen brefta. (Landst. 116). — 3) Forvarsel, Forløber for en Fraværende, som er paa Veien til Stedet. Hall. Mandal. (Mest i Spøg). Eg høyrde Hugen hans. (Egentl. hans Tanke eller Længsel). — Jf. hyggja, Hygge.
huga (u'), v. a. (ar), 1) tænke efter, lægge Mærke til. Sjelden; s. aathuga. — 2) huske, komme ihu. Hard. I Smaal. „haue" (meget brugl.). — 3) lyste, have Lyst til. Mere alm. Ogsaa i Formen **hugast**: faae Lyst el. Mod til noget, komme i en vis Stemning. Jf. hova.
hugad, adj. 1) sindet, stemt. Jf. godhugad, illhugad, tvihugad. — 2) lysten, tilbøielig til noget. Meget brugt; mest alm. **huga** (u'); afvig. **haua**, Trondh. Han er ikkje hugad paa det: h. har ikke Lyst dertil.
hugaleg, s. hugleg.
hugall, adj. fornøielig, behagelig (= hugsam). Nhl.
hugbera (e'), v. a. have Godhed for, eller Kjærlighed til (egentl. bære i Sindet). Sdm. — **hugboren** (o'): paatænkt, erindret, elsket.
Hugbit (i'), n. Væmmelse, Kvalme; et Anfald af Ildebefindende, hvorved en skarp Vædske samler sig i Munden. Meget udbredt Ord: B. Stift, Tel. Hall. og flere, afvig. **Haubet**, Trondh. (Noget dunkelt). Ogsaa kaldet: Vatsbit, Vatsæling.
Hugbod (o'), n. Anelse, Forudfølelse, Forventning. Hall. (Hugbø'). G. N. hugbod: Forestilling.
hugboren, s. hugbera.
hugbraad, adj. fremfusende, ubesindig. Tel. („hugabraad", Landst. 106).
hugbroten (o'), adj. modløs (paa Grund af Skuffelse); meget modfalden og deraf

sløv eller ligegyldig. Tel. Jf. hugstolen.
Huge (u'), m. Sind, Stemning. I Sammensætning: Jhuge, Illhuge, Ræddhuge.
hugfallen, adj. modfalden, nedslaaet; ogsaa: slunknet el. mindre lysten.
hugfast, adj. standhaftig, bestemt, som ikke taber Modet. Lidet brugl.
hugfesta, v. a. (er, te), indprente sig, lægge paa Hjerte. G. N. hugfesta.
hugga, v. a. (ar), berolige, trøste, tilfredsstille. Hugga Barnet: faae et grædende Barn til at tie. B. Stift, Tel. Hall. Nordl. G. N. hugga. — **huggast**, v. n. blive beroliget, faae en Lindring.
Hugge, m. Trøst, Lindring (s. Hugning); ogsaa Glæde, Fornøielse. Smaal. og fl. Hedder ogsaa **Hugga**, f.
huggeleg, adj. trøstelig, glædelig. Ogsaa: fornøielig, behagelig. Smaal. Tel. Mandal.
hugheil, adj. rolig i Sindet, tryg, ubekymret. Meget brugl. i de sydlige Egne.
hugheilt, adv. trygt, sikkert, uden Frygt.
hugill, adj. bekymret, urolig i Sindet (= illhugad). Sogn og fl. Faa hugillt: blive ilde tilmode. Hall. I Gbr. „E æ hugillt", i Stedet for: Det er meg hugillt.
Hu-gjod, m. Ugle, s. Hubror.
Huglag, n. Sindelag, Gemyt; ogsaa Stemning. Jf. Huglynde.
huglagd, f. hugleggja.
huglaus, adj. ligegyldig, ufølsom, ulysten; ogsaa modløs. Østerd. (haulos).
hugleg, adj. fornøielig, behagelig, lystelig. Tel. og fl. Jf. hugsam, huggeleg.
huglege, adv. begjærligt, med Lyst. Nogle St. **hugalege**.
hugleggja, v. a. (legg, lagde), vende sin Hu til, fatte Kjærlighed til. Han hadde huglagt henne: han var bleven forelsket i hende. B. Stift, Tel. og fl. Afvig. **hauleggje**, Trondh. Sjeldnere i Particip **huglagd**: elsket, paatænkt med Kjærlighed.
Hugleik, m. Tankespil; Forestillinger som opfylde Ens Sind. Hard. Tel.
Huglynde, n. Sindelag, Sindsbeskaffenhed, Gemyt. Jæd. Rbg. Tel. og fl. I Hard. **Hugalynde**. Jf. G. N. hugarlund.
huglyndt, adj. sindet, tilsinds; tildeels ogsaa: følsom, let fængelig (?). Tel.
Hugløysa, f. Sløvhed, Modløshed.
hugmoda (seg), f. høgmodast.
hugmyken (y'), adj. ivrig, hidsig, lidenskabelig; egentl. som har stærk Lyst. Hard.
hugna, v. a. (ar), ynde, have Lyst til. Sdm. Ogsaa: glæde eller opmuntre. Helg. (Egentlig upersonl. behage; G. N. hugna). — **hugnast**, finde Behag eller Fornøielse i noget.
Hugnad, m. Fornøielse, Glæde, Tilfredshed; aandeligt Velbefindende. Meget brugt og maaskee alm. Sv. hugnad.
hugnadleg, adj. fornøielig, glædelig. (Lyder sædv. hugnale').
Hugning, f. Beroligelse, Trøst, Lindring. (Af hugga). Hedder oftere **Hugging**, f. og **Huggelse**, n. (B. Stift). Ogs. Hugga, f. eller Hugge, m.
hugram, adj. heftig, hidsig, lidenskabelig; især: meget begjærlig. Helg. Jf. hugmyken.
Hugs, n. 1) Sands, Besindelse, Eftertanke. Østerd. Ork. og flere. — 2) Hukommelse. Hall. og fl. Nogle St. **Hugse**, m.
hugsa, v. a. (ar), 1) mærke, lægge Mærke til. Nordl. G. N. hugsa. — 2) lyste, ønske, længes efter. Jæd. (Jf. huga). — 3) huske, komme ihu, erindre. Mere alm. Sv. hugsa. Jf. huga, haa, haatta.
hugsam, adj. behagelig, fornøielig. Afvig. **hausam**, Trondh.
hugsande, adj. som man kan huske.
hugsen, adj. som har god Hukommelse.
hugsjuk, adj. bekymret, sørgmodig; tungsindig. Østl. Tel. og fl. G. N. hugsjúkr.
Hugskifte, n. Forandring i Sindet.
Hugskot (o'), n. Indfald, Indskydelse. Tel. og fl. Sv. hugskott.
hugslaus, adj. tankeløs, ubesindig. Østerd.
Hugsløysa, f. Tankeløshed.
Hugsott (oo), f. Bekymring, Ængstelse. Gbr. og fl. G. N. hugsótt. — Afvig. **Hugsotte**, m. (?), Omsorg. Gausdal.
hugsprengd, adj. fortvivlet, ganske modløs. Tel. (Ofte i Spøg).
Hugstemna, f. Aandsretning. Tel. (?).
hugsterk, adj. fyrig, modig; ogsaa: ivrig, heftig, jf. hugram, hugmyken.
hugstolen (o'), adj. forsagt, fortvivlet, som har tabt alt Mod. Hard. Ogsaa: ufølsom, følesløs, som ikke kan elske ꝛc. Tel.
hugstor, adj. storsindet, høitstræbende. Sjeld.
hugstutt, adj. flygtig, som let skifter Sind; ogsaa: glemsom. Hall.
hugsvala, v. a. husvale, trøste. Sjeld.
Hugsviv (i'), n. Indfald, flygtige Tanker el. Forestillinger. Tel. (?).
Hugsykja, f. Bekymring; Sindslidelse.
hugteken, adj. henreven, indtagen af noget.
Hugu, f. Hovud.
Hugvending, f. Forandring i Sindet; Lyst til noget som man før har været ligegyldig for. Nogle St. **Hugvendelse**, n. som ogsaa er Navn paa en Plante (Horndrager, Orchis maculata), fordi denne efter en gammel Tro skulde bruges at vække Elskov med. Hos Gunnerus: Hugvendel (m.), Hauvendel.
Hugverk, m. Uro i Sindet, Bekymring, Ængstelighed. Mest brugl. søndenfjelds.
hugvill, adj. ubestemt, vaklende imellem to Beslutninger. Hall.
Huing, f. Hujen, Raaben; s. hua. Nogle St. **Huv**, el. **Hug**, n.
Huk (uu), n. i Forbind. sitja paa Huk, ɔ: sidde paa Hug, i sammenbøiet Stilling; s. huka.
Huk (uu), m. 1) et høit Næs, et fremragende Bjerg, især ved Havet. Nordl. —

2) en Hytte med Halvtag (= Halvtekkja). Solør. — 3) Drøbel i Halsen. Nordl. (?). Nt. Huuk.

huka, v. n. (er, te), bøie sig sammen, gjøre sig lav eller krum; især ved en stærk Nedbøining af Knæerne og Hofterne. G. N. húka; Sv. huka. Præsens lyder sædvanlig: hukje(r); ogsaa Inf. tildeels „hukje". Jf. hykja.

Huka, f. Skjul, Smuthul; f. Ex. om Harens Hvilested under Træer eller Buske. I Hall. Huku, som forudsætter Huka (u'), eller maaskee Hoka (o'). Jf. Hokk.

huken (kj), adj. krum, nedbøiet.

huklendad, adj. høirygget med lave Lænder; om Heste. Hall.

hukra (u'), v. n. (ar), krympe sig, især for Frost. Hall. Hertil **Hukrefrost**, n. om en svagere men dog følelig Kulde.

Huku, f. Hoka og Huka.

hukuskoom, f. høkulskoom.

hukvaksen (uu), adj. krumbøiet, lidt krum af Væxt. Hall.

Hularhatt (?), f. Hulderhatt.

Huld, f. Hulder og Hogold.

huld, adj. skjult, indhyllet. Vald. (Egentlig Particip af hylja). I Num. **hulen**, eller **hølen**. Paa Sdm. i et Sagn om Eva's Børn: „Dei so æ dulde, ska vere hulde", o: de som ere fordulgte, skulle blive usynlige (nemlig Hulderfolk). Jf. Arnasons Isl. Thjodsøgur 1, 5.

hulden, adj. underlig i Sindet; indesluttet, menneskesky. Lister. I Gbr. **huldren**: tosset, ligesom forheret.

Hulder (Huldr), f. Ellekone, Bjerg-Nymphe. (I Folkesagn). Mest alm. **Huld'er** (Fl. Huldrer); afvig. **Huld**, Sogn, Hard. og fl. **Hulda**, Nhl. **Hold**, eller **Hodd**, Helg. **Ulder**, Hall. **Uldre**, Smaal. **Uld**, **Udde** og **Hudde**, Tel. (Jf. Vett, Godvetter, Skogfru). Paa Island er huldufolk det samme som álfafolk; saaledes bruges huldukona for álfkona, og huldumadr for álfr. (Isl. Thjodsøgur 1, 1). I Sverige omtales kun „elfvor", og i Danmark Elverfolk (Ellefolk), ligt Eng. elves (elf) og T. Elfen. Jf. Elv og Alv. — Hertil: **Hulderfolk** (ogsaa Huldrefolk, Huldafolk), n. Ellefolk, Underjordiske. **Hulderhaug**, m. Høi hvori Huldrer tænkes at opholde sig. (Jf. Haugfolk, Haugtufs). **Hulderkall**, m. og **Huldermann**: mandligt Væsen af Hulderfolket. **Hulderslaatt**, m. og **Hulderspel**, n. Ellefolkets Musik. Endvidere **Hulderfe**, n. **Hulderkyr**, pl. m. fl.

Hulderhatt, m. en Hat, hvormed man kan gjøre sig usynlig; en Dverghat. (I Folkesagn). Valders i Formen Huldrahatt og tildeels Hyldrehatt. I Hall. **Hulahatt**, vel egentlig Hulhatt (u') el. Hularhatt. S. hylja. Jf. G. N. hulinshjalmr.

Hulk, n. Ujævnhed, Knuder, Knorter paa en Flade. — **hulkutt**, adj. ujævn, knudret; f. Ex. om en Vei. Smaal. Andre Steder hurklutt.

hulla, v. n. (ar), nynne, synge Melodier uden Ord. Gbr. og fl.

hultra, v. n. trave smaat, trippe. Hard. Rbg. — **Hulter**, n. smaat Trav.

Hulu, f. Hola og Høyløda.

Hum (u'), n. mørk Luft, Mørke af optrækkende Skyer. Nordl. (Humm, Hom). G. N. húm: Tusmørke. Jf. hyma.

Humbakke, m. Skybanke over Havet med Nordenvind og taaget Veir. Nordl. (Hombakkje).

Hume (u'), m. Dunkelhed i Luften, Mørke. Hard. (Jf. Hum).

humen (u'), adj. dunkel, mørk. Hard.

Humla, f. en Humle, Skovbie (Bombus). Sv. humla; T. Hummel. — Hertil: **Humlebol** (oo), n. Humlerede, Kube. (Ellers kaldet **Humlebøle**, n. B. Stift og fl., og **Humleby**, n. i Smaal.). — **Humlemjød**, m. el. **Humlevin** (ii), n. Honning, Vildhonning. — **Humlesong** (aa), m. eller **Humletot** (o'), n. eensformig summende Lyd som af flyvende Humler. — **Humlestyng**, m. Stik af en Humle.

humla, v. a. (ar), sætte Humle paa Øl.

Humle, m. Humle (Plante), humulus. G. N. humli. Hertil: **Humlegard**, m. og **Humlehage**, m. Humlehave. **Humlekoll**, m. Top eller Blomsterknop af Humle. **Humlelog** (o'), m. Afkog af Humle. **Humlesmak**, m. Smag af Humle.

Humleband, f. Hamleband.

Humleblom, m. Geum rivale. Smaal.

Humlegras, n. Melampyrum. Tel. (Til Humla, f.).

Humling, f. Tilsætning af Humle paa Øl.

humma, gaae tilbage; f. homa.

Hummar, m. Hummer, Havkrebs. G. N. humarr. — **Hummarfiske**, n. Hummerfangst. **Hummarklo**, f. Hummerens Klo eller Sax.

Hummartust, f. et fabelagtigt Søbyr. Nfj. I Trondh. Stift **Hummarmoder** (-mor), f. (Norske Videnskabs Selskabs Skrifter, 1784, p. 24).

Hummel, m. Byg (hordeum). Sdm. meget brugl. Saaledes ogsaa **Hummelsaaker**, m. Bygager. **Hummelseksing**, m. Bygax. **Hummelshalm**, m. Byghalm. **Hummelskorn**, n. et Bygkorn. **Hummelsmjøl** n. Bygmeel. **Hummelsogn**, f. Børste el. Snerpe paa Bygkorn. — Ved Siden af Formen Hummel (Humul?) synes der ogsaa at være Spor til et gammelt Hamal; f. Hummelkorn, Hummelkyrne og hummelt.

Hummel, m. (Steen; Hammel), f. Humul.

Hummelkorn, n. Blandkorn, Havre blandet med Byg. „Hummelkodn", Ryf. (jf. hummelt). Paa Sdm. **Hamlekonn**, meget brugl. Fra Lister er meddeelt „Hum-

lekorn", om Byg og Rug. S. følg.

Hummelkyrne, n. Arkorn: Byg og Rug (i Modsætning til Havren). Smaal. Rom., efter Udtalen: Hummelkynne, Hommelkynn; nogle St. ogsaa **Hammelkynn** (Smaal.). G. N. hamalkyrni (N. L. 1, 385. 401) synes ikke ganske at svare hertil, da det staar i Modsætning til Byg. I danske Dial. Hammelkorn: Byg og Rug. Skotske Dial. hummelcorn: glat Korn, uden Børste.

Hummelsbot, Hase; s. Hombot.

hummelt, adj. blandet af Byg og Havre, eller egentl. blandet med Byg (jf. hevert). Ryf. Kun i Forbindelsen: hummelt Korn. Maaskee egentlig „hummel" med en anden Betydning. Jf. dansk: hammel, o: fyldig, kjernerig (Molbech, Dial. Lex. 192). Skotske Dial. hummel: but, hornløs; Ght. hamal: afstumpet; G. N. hamalt: kileformigt.

Hump, m. 1, Bjergknold, en liden Klippe. Jæd. Shl. Nhl. Sogn; ogsaa i Nordl. (I svenske Dial. hump: Jordstykke).

Hump, m. 2, Kjødstykke, s. Hupp.

humputt, adj. ujævn, knudret, fuld af Smaaklipper.

humra, v. n. (ar), gnægge sagte eller med lukket Mund, give en svagere gnæggende Lyd, om Heste, f. Ex. naar de længes efter Foder. (Forskjelligt fra kneggja). Østl. Trondh. Nordl. og fl. (Ogsaa i svenske og danske Dial.). Isl. umra og kumra. Hedder ellers: kokra, brogga, bressja. (B. Stift).

Humregauk, m. en Fugl, hvis Lyd eller Stemme ligner en dæmpet Gnæggen; Horsegjøg, Scolopax Gallinago. Trondh. Nordl. Ellers kaldet: Rossegauk (Nhl.), Himmerhest (Lof.), Skoddefole (Sdm.), Horsebukk (Smaal.), Myrebukk (Sogn, Sfj.), Raageit (Hadl.), Vedergeit, og Jordgeit (Sdm.).

Humring, f. gnæggende Lyd.

humsa, v. n. (ar), humpe, gaae med en slingrende, skjødesløs Holdning. Smaal. **Humsing**, f. skjødesløs Gang.

Humul (u'), m. 1, Steen; især om smaa rundagtige Stene (= Koppestein). Hard. (ogsaa udtalt Hummel). I Vald. **Humulstein**. I Hall. **Steinhummel**: Steengrund, en Banke eller Masse af Steen i Jorden. Jf. G. N. hömulgrýti (hamulgryti), Steengrund?

Humul (u'), m. 2, Hammel i Plov eller Kjøretøi; Tværtræ, Tværstykke imellem Skaglerne og Ploven. I Sætersd. **Homul** (o'), ellers **Hummul**, Gbr. Trondh. **Hummel**, Smaal. **Tverhummel**, Sdm. — Vel egentl. Hømul, sideordnet med Hamal (?). I svenske Dial. hammel, som i Dansk.

Humulkrok, m. Jernkrog imellem Hammelen og Ploven (el. Vognen). Indh.

Humulstein, s. Humul, 1.

Hun (uu), m. 1, Bjørneunge, ung Bjørn. Søndre Berg. og fl. Afvig. **Hyn**, Nordre Berg. G. N. húnn (hún). — Hyn siges ofte ogsaa om en Dreng. „Guta-hynen", Sdm. Jf. Hunbera.

Hun (uu), m. 2, Halvplanke, Fjel med en Barkside (s. Bakhun). B. Stift. Nogle St. **Hune**. (Jæd.). Afvig. **Hon** (oo), Bakhon, søndenfjelds. (Bak, Trondh.). — Hertil **Hunelad**, n. Stabel af Hun. **Hunetak**, n. Fjeletag.

Hunbera (uu, e'), f. Bjørnemoder, Hunbjørn med Unger (Huner). **Hunabæra**, Voss, Shl. **Hunebære**, Sæt. **Honebær**, Tel. **Hynebær**, Sdm. Jf. Bera og Birna.

Hunbora (?), f. Honbora.

Hund, m. Hund (canis). G. N. hundr. Nogle St. ogsaa Hanhund (= Rakke), modsat Bikkja, el. Tik. Ellers i anden Betydning: a) en Steen med Ombinding at bruge som Anker for en Baad. Sdm. b) noget usædvanligt, drøit, grovt. Det var Hund til Kulde. D'er Hund til Sekk so tung. (Ogsaa svensk). Jf. hundgamall. c) om Personer med Begreb af Graadighed, Skjødesløshed eller Haardhed. Ein Hund etter Godmaten. Han er ein Hund med Klædom sinom. — Ofte i Genitivstilling, f. Ex. eit Hunde Veder (el. Hunda Veer): et uhyggeligt Veir. Ein Hunde Livnad: et forargeligt Liv. Ein Hunds Alder: nogle Aar at leve i. (Efter Nogles Forklaring: femten Aar). I Sammensætn. Hunde (el. Hunda) og Hunds; f. Ex. **Hundebit**, el. **Hundsbit** (i'), n. Hundebid. **Hundsbikkja**, f. Hund (foragteligt). **Hundsrova**, f. Hundehale. **Hundsunge**, m. Hvalp, liden Hund.

Hundblom, m. Arnica montana. Ryf.

Hundedagar, pl. Hundedage (Aarstid).

Hundefet, n. Spor efter Hunde.

Hundegaatt, m (f.), Hundegjøen. Sdm.

Hundelag, n. Hundenatur.

Hundeslag, n. 1) Hunderace. 2) Spor efter Hunde (= Hundefet). Østl.

hundfengen, adj. uhyggelig, styg, hundsk. „hundefingjen", Sdm.

hundgamall, adj. meget gammel. Hall. (Jf. hundklok, hundrik, hundsterk, og G. N. hundforn, hundviss). Dette „hund", som altsaa betyder „i høi Grad", sættes af Nogle i Forbindelse med hundrad (Ang. hund). Jf. hundsleg.

Hundhegg, f. Trollhegg.

Hundkjeks (Urt), f. Hundsløkja.

hundkjend, adj. meget nøie kjendt, vel bevandret paa et Sted. Nordl.

hundklok, adj. meget klog. Nordl.

hundlaata, v. a. (-læt, leet), overfuse med Skjældsord, beskjæmme, forhaane. Valders.

hundleg, f. hundsleg.

Hundrad, n. Hundrede (100); Antal af hundrede Stykker. Udtalt: **Hundra**, Søndre Berg. og fl. **Hundrede**, Sdm. **Hunder** (Hundr, Hunn'er), Nordenfjelds. G. N. hundrad; Sv. hundrade, hundra; Ang. hundred, og hund; Ght. hunt, Goth. hund

(hunda). Eit stort Hundrad: 120 Stykker. Hundrad og eitt: Hundrede og een (et Kortspil). I Hundrad-tal: hundredeviis.

hundrik, adj. meget rig, grundrig. Nordl. Jf. hundgamall.

Hundrom, n. et Halvrum eller lidet Rum i en Baad. **Hundroms-Fæ ring**, m. Baad med to Rum og et Halvrum. Nordl.

hundsam, omtr. som hundsleg.

Hundskap, n. Hundeskikkelse.

hundsleg, adj. styg, ubehagelig; ogs. drøi, grov, svær ɔc. Nordl. og fl. Paa Sdm. **hundeleg**, hundelege, ofte som adv. f. Ex. „hundele' kaldt": frygtelig koldt.

Hundsløkja, f. som Plantenavn: Chærophyllum sylvestre. Tildeels søndenfjelds. Ellers kaldet: **Hundasleikja**, Voss, Nhl. **Hundeslengje**, Sfj. Sdm. **Hundkjeks**, Vald. Gbr. Solør, **Hundkarve**, Helg. Desuden ogsaa Bikkjekjeks (Tel.), Rakkekjessa (Hall.), Rakkeløkje (Tel.). — I Ork. er Hundsløkje en anden Urt: Heracleum (?).

hundsterk, adj. usædvanlig stærk. Nordl.

Hundsyra (Plante), f. Høymola.

hundverande, adj. i Forbind. Der var ikkje hundverande: der var saa slemt at være, at ei engang en Hund kunde holde det ud. Nordland.

Hundvid (Træ), f. Trollhegg.

Hundøyra, n. Hundeøre; ombrækket Hjørne paa Papir eller Blade.

Hunger (Hungr), m. Hunger, Sult; ofte i mildere Grad: Madlyst, Appetit. (Jf. Svelta, Svolte). G. N. hungr. Kjenna Hungren: begynde at sulte. Riva Hungren av seg: dæmpe sin Graadighed, stille sin Trang for det første.

hungerlaus, adj. fri for Hunger.

Hungervekkja, f. en Smule Mad, som ikke mætter men kun vækker Madlysten. „Hungrevækje", Sdm.

hungra, v. n. (ar), blive sulten, føle Trang til Mad. (Om en piinlig Hunger siges hellere: svelta).

hungrug, og **hungrig**, adj. sulten. Ogsaa i Formen: **hungren**.

Huning (u'), m. Honning. Sædvanl. udtalt Hunning, el. Honning. G. N. hunang, n.

huntra, v. n. nøle, forhale Tiden. Lister.

Hunter (Huntr), n. Hindring, Forsinkelse.

Hupp, m. Tyndside (imellem Ribbeen og Laar) paa Dyr; ogsaa et Stykke Kjød af Tyndsiden. Søndre Berg. Paa Sdm. **Hump**. I Hall. Hupp og **Hympe** (Feithympe), n. Isl. huppr.

Hurd, f. Dør; Skive som lukker en Døraabning (Dyr). Brugt i de sydlige Fjeldbygder; sjeldnere udtalt: Hurd, Tel. (Tinn), sædvanlig: **Hur** (uu), Sæt. Tel. Num. Hall., og tildeels **Hul**, med tykt L. (Hall.). G. N. hurd; Goth. haurds (hurd's).

Hurdarjarn, n. Dørjern, Dørhængsel. I Sæt. Hurejenn.

Hurdarkrok, m. Jernkrog paa en Dør. (Meddeelt fra Solør i Formen Hurderkrok).

Hurdarring, m. Jernring, som tjener til Haandfang paa en Dør. „Huraring", Sæt. G. N. hurdarhringr.

hurgla, v. ralle; s. hurkla.

Hurkl, n. 1) Snorken, besværligt Aandedræt (= Hurkling). 2) Ujævnhed, Knorter, Knuder; f. Ex. paa Jorden i Frost. Nordre Berg.

hurkla, v. n. ralle, lyde snorkende; om Aandedrættet. Sdm. og fl. I Hall. **hurgla**. Andre St. rukla.

Hurkling, f. Rallen, snorkende Lyd.

hurklutt, adj. ujævn, haard og knudret; f. Ex. om en Vei. B. Stift, Nordl.

hurla, v. surre; s. hurra.

Hurla, f. et tyndt Skjørt, Underskjørt. Voss. Jf. Dos og Stakk.

hurpa, v. n. fjerte. Hall.

Hurr, m. Knurfisk (= Rinald). Sogn.

hurra, v. n. (ar), 1) hvirvle, svinge rundt; især med en susende Lyd. Hall. og fl. Sv. hurra (Rietz 267). — 2) dundre, give en dump Lyd, f. Ex. om en rullende Vogn. Mere alm. (B. Stift, Hall. Ork.). Rokken gjekk, so det hurrade i Veggjom. — Om en lignende svagere Lyd siges hurla. Sdm.

Hurreblom, Arnica. Sæt. (Egentlig Hvirvleblomst, af en vis Børneleg).

Hurring, f. dundrende Lyd; Gjenlyd.

Hurv, f. Hob, Flok, Slæng (= Horg); ogsaa: en forviklet, uordentlig Masse. Østl. (I svenske Dial. hurva).

hurva, v. n. jaske, arbeide skjødesløst. Buskr. (Sv. hurva. Rietz 268). I Hall. om at gaae skjødesløst.

Hus (uu), n. 1) Huus, Bygning til Opholdssted eller Gjemmested. G. N. hús. — 2) Hylster, Gjemme, Foderal. Brillehus, Naalehus, Navarhus; Sandhus, Blekkhus. Jf. ogsaa Snigelhus, Makkhus. — 3) Huusrum, Herberge; Natteleie. Bidja um Hus: forlange Herberge. — 4) Huusholdning. Halda Hus: besørge Huusholdningen. Ligesaa: styra Hus, standa fyre Huset. — 5) Familie. Eit stort Hus til aa halda. — Talemaader. Det stend Hus i Hus: Husene staae tæt ved hinanden (Væg i Væg). Hava i Huse: have sit Hø og Korn indbjerget. (G. Dativ). Det gjekk Mann av Huse: de gik ud alle tilhobe, hver Mand af Huset. Det høyrer ikkje Husom til, om noget upassende, urimeligt. (Husaa, Sdm.). Husens Folk: Familien, Husets egne Folk. Trondh. (G. N. hússins). Koma til Husa, el. til Husanne, ɔ: til Gaarden, til Huus. B. Stift. (G. N. til húsanna). Ligesaa: Husanne millom, ɔ: imellem Husene. Heraf hysa, innhyses, uthyses.

husa, v. a. (ar), bebygge, sætte Huse paa et Sted. Han heve husat upp Garden. (G. N. húsa). Ogsaa v. n. bygge. (Nogle Steder hysa). Ligesaa: opholde sig, logere paa et Sted. Nordl. S. hysa.

Husarbeid, n. Arbeide i Huset.
Husbaat, m. Baad med Kahyt. Sfj. og fl.
Husbergning, f. Huusbehov, Huusbrug. Nogle St. **Husberg**, el. **Husbjerg**, f.
Husbjørn, m. Huustyrann, En som plager sine egne Huusfolk. (Husebjønn).
Husbonde, m. Husbonde, Huusfader. Sædvanlig forkortet: **Husbond**; nogle St. **Husband**, **Huspand**. G. N. húsbóndi. (Jf. Eng. husband). Ofte brugt som Navn: „han Husbond" (ɔ: vor Husbonde). Jf. Matmoder. — **Husbondfolk**, n. Husbonde og Madmoder. (Mindre rigtigt Husbondsfolk). **Husbonddreng**, m. Gaardskarl, første Tjener.
Husborg, f. Grundmuur under et Huus (f. Borg). Tel.
Husbot (oo), f. Aabod, Husenes Vedligeholdelse paa en Gaard. Nogle St. Husebot, Husabot.
Husbreia (?), el. **Husprei**, f. Torden, Tordenskrald. Shl. Nhl. Voss, Hall. Sogn, Sfj. Nogle St. **Hesbrei**, **Hesprei**. Dunkelt Ord, som synes at falde nær sammen med Husfrøya, hvorom nedenfor.
Husbrot (o'), n. Nedbrydning eller Ødelæggelse paa Husene; ogsaa om en Storm, som skader Husene. (Husebrot).
Husbruk, n. Huusbrug; Huusbehov.
Husbunad, m. 1) huuslig Indretning, Orden, Styremaade. I Hall. „Husebuna" ogsaa om Samlivet i en Familie. — 2) Huusredskab, Indbo, Møbler. Mere alm. — 3) et Slags broderede Tæpper. I Gbr. „Husbona". (Folkevennen 12, 457).
Huse, m. Hoved, el. Hjerneskal af Fisk. Nordl. Ellers: Haus, Hause.
Huseigar, m. Huuseier.
husemillom, fra et Huus til et andet. Nogle St. husamillom, og „Husanne millom", f. Hus.
Husfall, n. det Forfald, som Husene efterhaanden lide ved Forslidning eller Forraadnelse. Trondh. og fl.
Husfang, n. Bygnings-Materiale (f. Fang). Mest brugl. søndenfjelds.
Husfolk, n. 1) Folk af samme Huus. 2) Folk som have Huus uden Jord. Jf. Husmann, som tildeels har anden Betydning.
Husfred, m. Huusfred; Frihed for Ufred i Hjemmet.
Husfrøya (?), f. Kone, Huusmoder. Ikke forefundet, uden i ældre Ordsamlinger, hvor Ordet nævnes i afvigende Former; saaledes: **Husbrei** fra Sfj. (i Jensens Glosebog, P. 55, 126); **Husbreia** fra Buskr. af Wiel (Topogr. Journal 32, 169); **Hesprey** fra Lof. af Schytte (Skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter 1807). G. N. húsfreya, ofte ogsaa húspröya (f. Ex. Dipl. I, p. 89, 92, 137 ꝛc.) og i en anden Form húsfrú, senere forvansket til hústrú. — Ellers bruges et lignende Ord i en ganske anden Betydning, nemlig: Torden (f. Husbreia). Dette sidste, som er vanskeligt at forbinde med G. N. reid (ɔ: Torden), kunde maaskee opfattes som „Fruen" (el. Thors Frue), da ogsaa den almindelige Benævnelse „Tora" synes at grunde sig paa en lignende Forestilling. Formen „Husprei" nærmer sig ellers til „Hoskolrei", hvorom f. Oskereid.
Husgogn (o'), f. (n. pl.), Huusredskaber; Kopper og Kar. Tel.
Husgrin, m. en vranten Husbonde. Hall.
Husgrind, f. Stolper og Bjælker i en Stavebygning.
Hushald, n. Huusholdning.
Hushaldar, m. Huusholder; Huusholderske.
Hushugnad, m. Tilfredshed i Hjemmet.
Hushyra, f. f. Husleiga.
Husing, f. Husebygning, f. husa.
Husk, n. 1) Rystelse, Støden, gyngende Bevægelse. Østl. — 2) Støi, Uro; ogsaa Lystighed, Leg og Morskab. Søndre Berg. Ganga paa Husk: gaae for at more sig, løbe efter Leg og Selskab.
Husk, m. 1) Hylster, Dække, Foderal. Smaal. 2) Læderstykke til Udfyldning paa en Skolæst. B. Stift. Sv. hysk, hösk (Rietz 276); D. Høsken. — 3) et Sengested under Taget. Hall.
huska (u'), v. n. (ar), 1) ryste, bæve; for Ex. om blød Grund (= dissa). Østl. Maaskee ogsaa: gyse; f. huskleg. — 2) gynge, duve op og ned; f. Ex. om en Baad. Søndenfjelds, Sogn og fl. Huska seg: sætte sig i en gyngende Bevægelse, sidde i en Gynge. Afvig. husta, Østerd. Ork. (Andre St. dissa, riga, reia). — 3) støie, sværme, løbe efter Leg og Morskab. Søndre Berg. I lignende Betydn. ruska, tuska, duska.
Huska, f. en Gynge; Line at gynge paa.
huskald, adj. huuskold. D'er huskaldt: det er koldt i Huset, skjønt Luften dog er mild.
Huskall, m. aldrende Mand, som har Huus, men ikke Jord. B. Stift. Ellers om En, som holder sig stadig hjemme. Ogsaa et Navn paa Spurven (Graaspurven).
huskall (u'), adj. urolig, stødende, rystende; f. Ex. om Gang, Kjørsel el. Søfærd.
Huskeleik, m. Gynge-Leg.
husken, f. huskutt, og huskleg.
Huskeskjol, f. en Gynge. Sogn.
Husketein, m. et Slags Tryllestav (?). Tel. (Landst. 38).
Hus-kjering (e'), f. Kone som har Huus for sig selv. Nogle St. ogsaa: en Huusmands Kone. (Paa Sdm. om en Nøddehase som kun indeholder en enkelt Nød; modsat: Tvonating og Trenating).
huskleg, el. **huskeleg**, adj. styg, frygtelig, gyselig. Østerd. Ved Trondh. **husken**.
Huskona (o'), f. = Huskjering.
Huskot (o'), n. Hytte, lidet Huus.
huskutt (u'), adj. 1, svag, sygelig. „huskett",

Smaal. I Sogn: huskjen.
huskutt, adj. 2, graalig, graa med en dunkel eller noget mørk Farve; især om Heste. Gbr. (I B. Stift: myrk ulsblakk). Jf. hyskjutt. En Hest af denne Farve kaldes Husk'en, el. Huskutt-Gampen.
Huskval, m. s. Tuvekval.
husla (u'), v. n. (ar), spøge, fjase med hinanden; især om Drenge og Piger; indsmigre sig, courtisere. Gbr. Trondh. (Paa Sdm. **usle**, el. **ultle**). Ogsaa: **sisle**, indsmigre sig ved Sladder. Gbr.
Huslauk, m. Sedum acre. Sæt.
Husle, m. en stor Hob; s. Usle.
Huslegd, f. Almisselemmers Modtagelse i Gaardene til Underholdning for en vis Tid, som bestemmes ved Udligning.
Husleiga, f. Huusleie. Ved Havkanten ogs. kaldet **Husehyra**, f.
Huslyd, m. Huusfolk, Familie.
Husløysa, f. Mangel paa Huusrum.
Husmann, m. Mand som er bosat i eget Huus paa anden Mands Jord. I B. Stift om en Mand, som kun har Huus, men ikke bruger Jord. Paa Østl. om En, som bruger et Stykke af en Gaardmands Jord og staar i et Slags Tjenesteforhold til Gaardmanden. (Dette hedder i B. Stift: Plassemann). Hertil: **Husmannsstova** (o'), f. **Husmannsplass**, m. **Husmannskona** (o'), f. og fl.
Husmaat, n. Huusbesigtelse. „Gaa i Husemaat": blive viist omkring i Gaarden for at besee Huusleiligheden hos en Familie, som man besøger. Sdm. Egentlig: Vurdering af Huse. (N. Dipl. 4, 693).
Husmose (o'), m. Mos (Lav), som voxer paa Huse; ogs. Mos til Tætning i Væggene.
Husmun (u'), m. Eiendeel i Huset, Indbo, Møbler. Mest i Fleertal (Husmuner). Lister og fl.
Husnavar, m. et Slags Bor. Sæt.
Husprei, s. Husbreia.
Huspryda, f. Prydelse for et Huus.
Husraad, f. 1) Forraad i Huset. 2) et simplere Raad eller Lægemiddel.
husraadig, adj. forsynlig, klog i Huusholdningssager.
Husrom, n. Huusrum; Huusleilighed.
Husrømd, f. Husenes Størrelse eller Rummelighed.
husſa, v. a. skræmme, jage bort. Sogn.
Hus-seta (e'), f. Huusmands Stilling. Sitja Husseta: boe i et eget Huus uden Jord. B. Stift.
Hus-styr, n. Huusholdning, Huusvæsen; ogsaa: Orden eller Skik i et Huus.
husta, v. s. huska.
Hustavla, f. Huustavle; Leveregel.
Hustekkja, f. Tag paa Huse.
hustra (u'), v. n. (ar), fryse, bæve eller krympe sig for Frost. Trondh. Gbr. Hedder ellers **histra** (i'), Sdm. Sogn. Jf. hukra.
hustren, adj. 1) kuldskjær, øm for Kulde. 2) om Luften: kold, kjølig. Trondh.
Hustring, f. Fornemmelse af Frost.
Hustuft, f. Bygningsgrund.
husvan, adj. huusvant; f. Ex. om Dyr.
husvand, adj. kræsen med Hensyn til Huus eller Bosted.
husvarm, adj. opvarmet ved Ophold i et Huus; ogsaa: kjendt, fortrolig med Husets Folk.
Husvarme, m. den opvarmede Luft i et Huus; ogsaa om Bekjendtskab i Huset. (Nogle St. Husfjelgde). Faa Husvarmen i seg: blive kjendt i et Huus, blive fortrolig med Familien; om tilflyttede Folk.
Husveg (e'), m. Vei imellem Husene.
Husverk, n. huusligt Arbeide. (Sjelden).
husvill, adj. huusvild, hjemløs.
Husvist, f. (og m.), Bolig, Opholdssted. Trondh. Sdm. (Kun i ubestemt Form). Jf. Vist.
Husvogn, f. lukket Vogn. Østl.
Husvyrke (-vyrkje), n. Bygnings-Materiale. Hedder ogsaa **Husverke** (kj). Nhl. Jæd. og flere.
Husvære, n. 1) Huusleilighed, Herberge, Logis. B. Stift. — 2) Plads til Beboelse, Huusmandsplads. Hadeland, Toten og fl. Tildeels: **Husvær**, ogsaa kaldet „Husværelse".
Hut (uu), n. Hujen, Skraal, Støi. Hall.
hut (uu)! et Tilraab, hvormed man byder en Hund at tie eller være rolig. (Ogsaa svensk).
huta, v. n. (ar), 1) huje, raabe, skraale. Hall. (Jf. Eng. hoot). — 2) v. a. true (en Hund) til at standse eller tie. (Sv. huta). Ogsaa: behandle foragteligt, hundse. Vera hissad og hutad: blive kommanderet som en Hund. Nordl.
huteleg, adj. (og adv.), skammelig, haanlig. Oftere **forhuteleg**. Sdm. og fl.
hutra (u'), v. a. (ar), bortvise, drive bort (med Trusel). Hall. (Jf. hussa). Derimod: **hutra seg**, ɔ: skjøtte sig, passe sig selv.
Hutu, f. s. Hita og Høta.
Huv, m. 1) Tagryg, Mønning paa et Tag. Hall. Ogsaa en Bedækning langs Tagryggen af Fjele eller Tegl (Huvstein). Sv. huf: Top, Hætte. — 2) Bundfjele i Baad eller Fartøi; de nærmeste Planker ved Kjølen. Sdm. (Herøe). „Baaten brotna, so Steinanne sto 'pi-gjønaa Hu'en". G. N. húfr: Skibsside. (Jf. de to Betydninger i „Kjøl"). — 3) en liden Udbygning paa et Tag; en „Kvist" el. Ark. Østl. (Buskr. Østerd.). — 4) en Bugle, et rundagtigt ophøiet Punkt; f. Ex. en Hævelse paa Legemet af Stød eller Svulst. Toten, Hadeland. 5) Kreds, Ring; Lysring omkring Solen eller Maanen. Hadeland. Ogsaa: Veirsol, Bisol. Aadalen.
huva, huje; s. hua.

Huva, f. 1) Hue, Hovedbedækning (af myger Stof). Lyder forskjelligt: Huva, Huv', Hua, Hue. (G. N. húfa; Sv. hufva). Flere Slags: Topphuva, Kollhuva; Øyrehuva, Kjølhuva, ꝛc. — 2) Ting som ligner en Hue; a) et hueformigt Laag over en Pibe. (Jf. Hetta). b) den anden Mave i de drøvtyggende Dyr (= Fagerhuva). c) Forhud, præputium. — **Huvebrot**, n. Kant eller Opslag paa en Tophue. — **Huvedott**, m. Udfyldning i en Hue af høiere Form (Kjølhuva). — **Huve-emne**, n. og **Huvety**, n. Tøi til en Hue. — **Huveskjold**, m. Hueskygge. Ogsaa kaldet: **Huveslag**, n.

Huving, f. s. Huing.

Huvstein, m. Mønningssteen paa et Teglta g. Hall. og fl.

Hval, f. Kval. (De Ord, som i G. N. have „hv", ere her indførte med „kv" efter den almindeligste Udtale).

Hy, n. Duun, Laaddenhed; især om Skimmel (s. hyvaksen); ellers om tyndt Skjæg eller Haar; tildeels ogsaa om smaat Græs. B. Stift, Tel. Hall. Østerd. Nordl. G. N. hý.

Hya, f. Lag eller Masse af Skimmel (Hy). Mandal.

hya, v. a. (ar), 1) gjøre laadden. hya seg: blive laadden, som af Skimmel. Oftere hyast. — 2) afplukke, afskjære. Hya utav (el. hye 'ta'): afklippe skjødesløst; nedslaae tyndt Græs, og desl. Hall. Sdm. og fl. (Om et andet hya, s. hyda).

hya, v. n. (ar), trippe, løbe, hoppe afsted. Hall. Num. Tel. I Num. med Bøiningen: hyr, hydde.

hyda, v. a. (er, de), 1) sætte Hud paa. Reflexivt: hyda seg, groe til, faae ny Hud; om saarede Lemmer. Østerd. (hye se). Nogle St. hydast (hyast). Nordl. — 2) hudstryge, pidske (= dengja). Nordl. Nhl. Vald. Smaal. (hya, hye). G. N. hýda. Particip hydd: tugtet med Riis. — Hertil: **Hyda**, f. en Dragt Prygl (= Dengsla, Dika). Nhl. (Hya). **Hyding**, f. Prygl, Pidskning.

Hydna, f. Hyrna.

hyffa (y'), v. a. (er, te), vippe, løfte op og ned, dysse (f. Ex. et Barn). Hyffa seg: lette sig op, hoppe op. Tel. Rbg. Jæd. Gbr. og fl. Nogle St. „hypsa", men formodentlig beslægtet med hevja. Jf. huffa.

Hyffing, f. Vippen, hoppende Bevægelse.

Hygge, s. Hyggje.

hyggja, v. a. (er, de), 1) sandse, befinde. Nordl. Hyggja seg: sandse sig, betænke sig. Ogsaa v. n. tænke, betænke noget. Han korkje haar elder hyggjer (s. haa). Hertil hører vel et Udtryk i Draumkvædet (Landst. 72) „heitar hell noken hyggje": hedere end nogen troer. G. N. hyggja (hygg, hugdi): tænke, mene; Goth. hugjan. Jf. Hug. — 2) mærke, blive opmærksom paa; tildeels ogsaa: fatte, forstaae. Helg. (meget brugl.). Eg hadde ikkje hygt det: ikke lagt Mærke dertil. Eg hygde ikkje kvat han sagde. — 3) have Omsorg for, pleie med Omhu, røgte (for Ex. Kreature). Guldalen. Ogsaa i svenske Dial. (Rietz 265). — 4) ynde, holde af, synes vel om. Lat honom faa den, som han hyggjer mest. Ork. Tel. — 5) reflexivt (hyggja seg): glæde sig ved noget, finde Tilfredshed, Trøst eller Fornøielse deri. (Meget brugl. især i de sydligere Egne, hvor de forrige Betydninger mangle). Eg heve hygt meg til det lenge: jeg har længe glædet mig dertil, tænkt derpaa med en glad Forventning. Dei hyggja seg til honom: de holde sig til ham, glæde sig ved at være hos ham. Han hygde seg so godt her: han befandt sig saa vel paa dette Sted. Ogsaa i Formen hyggjast. (Sædvanlig med Begreb af Frihed og en fortrolig Omgang). Jf. Hugnad, hugnast.

Hyggja, f. Tilflugt, Trøst; en Person som man gjerne holder sig til; saaledes ogsaa: Kjæreste. Østl. tildeels udtalt Hygge. „Hygga mi".

Hyggje, n. 1) Sands, Eftertanke; ogs. Agtsomhed, Opmærksomhed. Helg. og fl. — 2) Glæde, Tilfredshed, Velbefindende; især om Tilfredshed med sit Hjem, sin Familie. Ofte i Formen **Hyggjelse**, n. (B. Stift). — 3) en Tilflugt, noget som man kan holde sig til. Meget brugt i de sydlige Egne, dog ikke overalt. I Tel. siger man hellere: Hugnad.

Hyggjebonde, m. en mægtig og vel anseet Mand. Jæd. (Folkevennen 6, 236).

hyggjelaus, adj. 1) sløv, dorsk, uagtsom; ogsaa: sandsesløs. Nordl. — 2) som savner Fornøielse, har intet at glæde sig ved. — 3) om Tilstand: glædeløs, kjedelig.

hyggjeleg, adj. 1) behagelig, glædelig, opmuntrende. 2) tækkelig, vakker, som gjør et godt Indtryk; f. Ex. om et Huus, et Bosted. 3) blid, venlig, omgjængelig; om Personer.

Hyggjeløysa, f. 1) Sløvhed, Dorskhed; Tankeløshed. Nordl. — 2) en glædeløs, kjedelig Tilstand; ogsaa en flau, kjedelig Ting.

hyggjen, adj. (Fl. hyggne), agtsom, opmærksom, omhyggelig; ogsaa: nem, som let begriber og lærer noget. Nordl. G. N. hyggjinn: tænksom.

hyggjesam, adj. = hyggjeleg, hugsam.

hykja, v. a. (er, te), nedbøie, krumme. hykja seg: sætte sig paa Hug (= huka). Søndenfjelds. Ogsaa v. n. Han sit og hykjer.

Hykja, f. 1) Hytte, Skjul, lidet Huus. Helg. (oftere udtalt Hykkja). Jf. Huka, Huk, Hokk. — 2) en Kryster; s. Harehykja.

Hykjel (Knæ), s. Høkel.

hykjen, adj. nedbøiet, ludende. Tel. og fl.

[**hykla**, v. n. (ar), hykle. (Af Tydsk).

Hyl, m. Pilt, Smaadreng. Sogn. Andre St. Hyn; jf. Hun.

Hyl (y'), m. en dyb Huulning i Bunden af en Bæk eller Elv; ogsaa Vandpyt, dyb Vandsamling. Alm. men mange St. udtalt: Høl. G. N. hylr. I svenske og danske Dial. høl, höll. — Fleertal tildeels Hyler; afvig. Hyljar, Hylja' (B. Stift); i Dativ Fl. Hyljom (Hyljaa).

hyla, v. n. (er, te), hyle, tude. Hedder ogs. mangesteds: yla, og nogle St. ula. Hertil: **Hyling**, f. og **Hyl**, m. (Nogle St. Yling, Uling, Ul.

Hylda, f. Hilde; s. Helda.

Hyldrehatt, m. s. Hulderhatt.

hylja, v. n. (hyl, hylde; y'), indhylle, skjule. Valders. Imperf. skulde egentlig hedde hulde (u') og Sup. hult. G. N. hylja (hylr, huldi); Goth. huljan. Jf. huld.

hylja, v. n. (ar), 1) om en Vandstrøm: gjøre Huulninger i Grunden, danne en Pyt eller Dam (Hyl). Shl. — 2) rinde strømmeviis, skylle, øse ned. „Dæ regnde saa dæ hylja". Østl. — 3) søle med Vand eller Vædske, spilde Vand paa Gulvet &c. Hall. Ogsaa: drikke graadigt, bælge i sig. „Han gav paa aa hylja' aa drakk". Sdm. Hertil **Hyljing**, f. megen Drikken.

hyljutt, adj. fuld af Vandpytter eller Huulninger i Grunden B. Stift (hyljett'e; ogs. hylett'e).

Hylk (y'), m. Natkappe, Hovedkappe af Linned. Østl. Mere alm. om en Barnehue, et Hovedliin for Børn. Nogle St. **Hylik** (y'), el. **Høll'ik**. Vel egentlig nedertydsk, men findes ogsaa i svenske og danske Dial. (Rietz 280). — Hertil: **Hylk-neste**, n. Spænde eller Hægte i en Barnehue. Tel.

Hylke (y'), el. Hylkje, n. et Slags Trækar; 1) et høit og smalt Kar, som er dannet af en Stump af et huult Træ. Ryf. Nærmest af Holk (jf. Butt, Strokk). 2) en Ballie, et Vaskekar. Nordl. 3) Dunk eller Spand, som er indrettet til at bære paa Ryggen. Mere alm. I Sæt. **Hykkje**. Ellers: Holk, Flaska, Berekagge og fl.

Hyll, m. Hyld, Hyldetræ (Sambucus). Sv. hyll. Hertil: **Hylleblom**, m. **Hylleber**, n. **Hylle-the**, n.

Hylla, f. Hylde, fast Bret til at lægge noget paa. (Sv. hylla). Afvig. **Hille**, Sdm. Hører sammen med Hjell, m. — Koma paa rette Hylla: paa sin rette Plads. Det laag paa nedste Hylla: det laa saa lavt som det kunde (nemlig paa Gulvet).

Hylla, f. (Steenskive), s. Hella.

hylla, v. a. (er, te), vise Huldskab, behandle venligt; især om at modtage eller optage nogen i sit Huus. Sogn, Nhl. og fl. Ein skulde aldri hylla slike Folk (ɔ: give dem Adgang til Huset). G. N. hylla: gjøre huld el. gunstig. (Af holl). — **hyllast**, v. n. vænnes til et Sted, trives el. befinde sig vel paa Stedet. Tel. (Nogle St. hydbas). Ogsaa om Dyr: vænnes til Folk, blive huusvant. Nhl.

hyllande, adj. værd at modtages.

Hylle, n. Huldskab, Gunst. (Sjelden).

Hyllesta, f. Gunst, Velvillie. Gbr. og flere. (Oftere **Hyllest**). G. N. hollusta.

Hylling, f. Huldskab; venlig Modtagelse.

Hyllkaka, s. Hellekaka.

Hylma (y'), f. Omvinding hvormed en Fiskekrog fæstes til Snøret. Sdm. Nfj. Tildeels ogsaa om tynde Spiler, som indlægges i Omvindingen.

Hylma, f. (Halmstub), s. Helma.

Hylting, m. Indbygger af Holt (i Nedenæs). Vel oftere **Holting**.

Hyltra, f. Hylster, Skede. Hall. Sdm.

hyma (yy), v. n. (er, de), mørkne af Natten, blive Aften. Sfj. Sdm. Hedder ogs. **hymast** (hymest). Af Hum (som egentl. har u' for uu).

Hymber (Fugl), s. Imbre.

Hyming, f. Mørkning, Skumring. „D'æ berre Lysingja aa Hymingja", siges om de korteste Vinterdage. Sdm. Nfj.

Hyming, m. Vantrivning, sygelig Person. Sdm. Nfj.

Hympe, n. et Stykke Kjød. (Feithympe). Hall. Af Hump; s. Hupp.

hymta (y'), v. n. yttre en Formodning, henlede Tanken paa noget. Dei hymta paa honom. Hall. Noget lignende er tymta og tynta.

Hyn, m. Smaadreng; ogsaa Bjørneunge; s. Hun. Jf. ogsaa Hyl.

Hynebær, f. s. Hunbera.

Hynna, s. Hyrna. — **hynt**, s. hyrnt.

hypja, v. a. og n. (ar), 1) svøbe, vikle; især skjødesløst. Hypja paa seg: kaste lidt Klæder paa sig (i en Hast). Tel. (Vinje). Isl. hypja. — 2) v. n. gaae halvklædt, eller næsten nøgen. Hall. — 3) hoppe, trippe afsted. Sdm. — Hertil et Subst. **Hypja**, f. om En som klæder sig skjødesløst eller gaar meget tyndklædt. „Ei Hypju", Hall.

hypsa, s. hyssa.

Hyr (yy), n. Forsyning med Klæder, Klædning; især for Søfolk. Nordl. (Jf. Skinnhyr). Maaskee rettere Hyre, eller egentlig „Hyrde", s. hyra, v. Hyr skal ogsaa betyde: Lykke til Fangst. Senjen (?).

Hyr (yy), m. Lyst, Mod, Fyrighed. Nordre Berg. Nogle St. **Hyra**, f. (Sogn). Eg er rædd, at Hyren gjeng av, ɔ: at Modet falder, at man faar Ulyst. S. hyrad.

Hyr (y'), i det dunkle Udtryk „burt i Hyr og Heim", ɔ: hen i Taaget, vildt, sandsesløst (om ufornuftig Tale). Rbg. Tel. Ligesaa „i Hør aa Heim", Trondh.; derimod „i Hyrg aa Heim", Sdm. „i Ør aa Heim", Hard. Hall. Den rette Form uvis.

Hyra, f. Leie, Huusleie; ogs. Løn. Brugl. hos Søfolk. Nyere Ord, ligesom **hyra**, v. a. forhyre, leie. (Nt. hüren; Eng. hire).

hyra, v. a. (ar), 1) forsyne, udruste, især med Klæder. Nordl. Hyra seg til; hyra seg ut. (Particip: uthyrad, eller uthyrt). — 2) hjælpe, nytte; ogsaa: forslaae, blive nok. Nordl. Indh. „Dæ vil ikkj' hyr' te". — Om „hyra" er den egentlige Form, er uvist. Ved Mandal bruges „kjura" om at forsyne med Klæder, pynte, pudse op 2c., og dette synes oprindelig at være hjura eller hjurda for hyrda (G. N. hirda: skjøtte, agte). En anden Form „hyrja" er meddeelt fra Sogn. (Jf. vyrja for vyrda). See ellers hyrden og Hyrding.

hyrad, adj. lysten, oplagt (af Hyr, m.). „E va 'kje hyra paa dæ": jeg havde ikke rigtig Lyst dertil. Sdm. Jf. G. N. hýrast: lyste.

hyrda, v. a. skjøtte (?), s. hyra.

Hyrdar, m. en Vogter, Hyrde. B. Stift, med tydeligt „rd", formodentlig efter Bøgerne.

hyrden, adj. agtsom, omhyggelig. Shl. (?). Tvivlsomt, undtagen i det modsatte: uhyrden (ɔ: skjødesløs), overgaaet til „uhyren" (y'), Shl. „uhyrjen", Sogn, „ukjuren", Mandal.

Hyrding (y'), m. en Vogter, Hyrde (= Gjætar). Brugt i forskjellig Form: **Hyring** (y'), **Høring**, **Høling** (med tykt L), Buskr. Smaal., **Juring** (for Hjuring, Hjurding), Tel., og **Kjuring**, Mandal, Aaserall. G. N. hirdingi. Sv. Dial. höling, höle, hyre 2c. (Rietz 254). — Ofte sammensat: **Hyrding-gut** (Juringgut), m. = Gjætargut. **Hyrding-gjenta** (Juring-gjente), f. = Gjætargjenta.

Hyrg (y'), n. Vaas, unyttig Snak. Nhl. Sdm. I Hyrg og Heim, s. Hyr.

hyrgja, v. n. (er, de), vaase, sladre, fortælle Fabler. B. Stift. Ogsaa: opdigte Historier, lyve noget sammen. Hall. — Udtalt hyrja (y'); i Hard. med Bøiningen: hyrje(r), hyrgde; derimod i Nordre Berg. med „ar" (hyrja'). — Hertil **Hyrgjesegn**, f. upaalideligt Sagn. Ligesaa **Hyrgjebok**, f. **Hyrgjevisa**, f. og fl.

Hyrgja, f. Fabel, upaalidelig Historie. Nhl. og flere.

Hyrgjar, m. en Vaaser, Pludrer. Ogsaa **Hyrgjemeister**, om En som opfinder Historier. (Hall.).

Hyring, f. Forsyning; s. hyra.

hyrja, s. hyrgja.

Hyrna (y'), f. 1) Hjørne, Kant, Vinkelspids. Lyder mest alm. **Hynna**; ogsaa **Hydna**, Søndre Berg. og flere. Afvig. **Hydna**, n. i Hall. og Vald. **Hynn**, n. Østl. (I Byerne ogs. **Hørne**, og **Hjørne**, n.). Sv. hörn, n. G. N. hyrna, f. (Af Horn). — 2) et Dyr med Horn; især om Faar (= Hornsaud). Hard. Andre Steder Spira, Nyvla. — 3) Tværbjælke i Slæder, s. Hyrning.

hyrna (y'), v. n. (ar), knurre, mukke, give onde Ord. (Egentl. stange, el. true med Hornene). „hydna", Hard.

hyrnebein, adj. retvinklet, vinkelret i Hjørnerne. Hall. og fl.

Hyrnejarn, n. Hjørnebeslag. (Hynnejarn, Hydnejenn og fl.).

Hyrnekuv, m. trekantet Steen (som er utjenlig til Muur). Hydnekuv, Hall.

Hyrnerom, n. Hjørneværelse.

hyrneskakk, adj. skjæv i Hjørnerne, ikke retvinklet. Hedder ogsaa hyrneskaa (hydneskaa), Hall.

hyrneskaa, adj. s. hyrneskakk.

Hyrnestav, m. Hjørnestolpe.

Hyrnestein, m. Hjørnesteen (= Hornstein).

Hyrning, m. 1) Dyr med Horn. Einhyrning, Staurhyrning. — 2) Tværbjælke, Tværtræ i en Slæde (sædvanlig med opstaaende Ender ligesom Horn). Nordre Berg. i Formen **Hynning**. Ellers kaldet: **Hydna**, n. Hall. **Hynne**, f. Gbr. **Honne**, Gbr. Andre St Flauta og Flæstokk.

hyrnt, adj hornet (= hornutt). Tel. i Formen hynt. G. N. hyrndr.

hyrnutt, adj. hjørnet, kantet; f. Ex. trihyrnutt, firhyrnutt. Mest alm. hynnutt, hynnett.

hyrpa (y'), v. a. (er, te), snerpe, trække sammen. Hyrpa i Hop Munnen: snerpe Munden ind. Mest brugl. om at sye skjødesløst, el. stramme Traaden saa at Sømmen bliver rynket. B. Stift, Vald. og fl. Andre St. herkja. — Particip **hyrpt** (hyrrt), f. Ex. ihophyrpt.

Hyrping, f. Sammensnerpelse.

hyrtig (y'), adj. kneisende, som har en rank og stolt Holdning. Nordre Berg. Jf. hortug.

Hyrve, s. Hyvre. **Hyrving**, s. Hyvring.

Hysa, f. 1, Kuller (Fisk), Gadus Æglefinus. Alm. nord og vest i Landet. (Jf. Kolga). Isl. ýsa (ísa). Hertil **Hyse-agn**, n. **Hysefiske**, n. **Hysegrunn**, m. og fl. Det fer i Hysebygdi (ɔ: Dybet), siges om noget, som falder i Søen.

Hysa, f. 2, Hylster, Dække; f. Ex. over saarede Lemmer. Vald. (Af Hus).

hysa, v. a. (er, te), 1) huse, skaffe Huusrum, have i Huset. Maaskee alm. G. N. hýsa. — 2) bebygge. (Hedder oftere husa). — 3) v. n. logere, opholde sig. Helg. Nogle St. husa.

hysande, adj. som man kan huse el. modtage; ogs. værd at have i Huset.

Hysing, f. Forsyning med Huusrum.

hysja (y'), v. n. (hys, huste), drysse, styrte ned; ogsaa v. a. udsprede tyndt. Hard.

Hyske (y'), n. 1, et lidet Huus; især Privet, Vandhuus. Hard. (Hyskje). Jf. Husk.

Hyske (y'), n. 2, Familie, Følge, Selskab. Han kom med heile sitt Hyskje. Østerd. G. N. hyski. (I svenske Dial. häske). Ang. hivisce; Ght. hiwiski. Hører sammen med Hjon

(G. N. hju), ikke med Hus.
hyskja (y'), v. a. (ar), rense, gjøre reen. Hyskja seg: holde Legemet reent, aftømme sig paa ordentlig Maade; f. Ex. om Børn. Hall.
hyskjegraa, omtr. som hyskjutt. Hall.
hyskjutt (y'), adj. graalig, graasprængt, om Haar. Hall. Jf. huskutt.
Hysing, m. Hysing, tyk Traad. Østl.
Hytt (yy), m. Lyst, Mod (= Hyr). Sdm.
Hytt (y'), m. Slumpetræf; s. Hitt.
Hytta, f. 1) Hylster, Dække; f. Ex. Taa-hytta. (Jf. Hetta). 2) Hytte, lidet Huus. Nyere Ord efter det tydske Hütte. (Jf. Hykja). 3) en beboet Plads, Huusmandsplads. Smaal. Rom.
hytta, v. n. (ar), true, løfte Haanden som for at slaae. Nordre Berg. Gbr. Nordl. Andre St. høta, hota.
hytta, v. a. (ar), bjerge, bevare. Hytta seg: holde sig, afholde sig fra noget. B. Stift, Nordl. Vistnok nyere Ord; jf. T. hüten.
hytta (gjætte), s. hitta og hota.
hyttad, adj. lysten, modig (af Hytt). „Han æ 'kje hytta paa dæ". Sdm.
hytten, adj. s. hitten.
Hytting, f. truende Bevægelse; s. hytta.
hy-vaksen, adj. meget skimlet, laadden af Skimmel (Hy).
hyveksa, v. n. (veks, voks), bevoxe med Skimmel. B. Stift.
Hyvel (y'), m. Høvel, Redskab at jævne Træ med. Nogle St. **Høvel**; ogsaa **Hevel** (e'), Søndre Berg. Ryf. og fl. Sv. hyfvel; Isl. hefill. Jf. T. Hobel, i Dial. Hubel (Weigand 1, 509). Et andet og formodentlig ældre Navn er **Lokar** (s. d.). Hertil: **Hyvelbenk** (og Hyvlebenk), m. Høvelbænk. **Hyvelskaft**, n. Høvelskaft. **hyvelskoten** (o'), adj. jævnet eller strøgen paa en Langhøvel. **Hyvelstokk**, m. Træet i en Høvel. **Hyvelstonn**, f. Tand eller Jern i en Høvel.
hyvla (y'), v. a. (ar), høvle, jævne med Høvel. Uegentl. skrubbe, tugte, irettesætte. Nogle St. **hevla**, s. Hyvel.
hyvleskoten (o'), adj. = hyvelskoten.
Hyvling, f. Høvling; uegentl. Skrub, Irettesættelse.
hyvond, adj. forbitret, meget vred. Rbg. (Aaserall). Hedder ogsaa „hyende vond".
Hyvre (y'), n. Mellemstykket i en Hestesæle; den Deel af Sælen som hviler tværs over Ryggen og tjener til at holde Drættet oppe. Synes at være alm. bekjendt. Nogle St. udtalt **Høvre**; afvig. **Høvle**, Østerd. (?), **Hyrve**, Sdm. G. N. hyfri.
Hyvring (y'), m. et Slags Krabbe (cancer) med pigget eller tornet Skal. Ryf. B. Stift. Paa Sdm. tildeels **Hyrving** (y'). Eng. Dial. heaver (Krabbe). Ogs. kaldet Trollkrabbe.
hæ, el. **hæa**, v. s. hæda.
hæda, v. a. (er, de), spotte, haane, gjøre Nar af. Rbg. Tel. og flere. (Sædv. hæ', hæe). Afvig. **hæja** (hægja), Jæd. Ogsaa i Betydn. drille, firere. Mandal. I Hall. ogsaa: skjælde, overfuse. G. N. hæda: spotte. (Af Haad). — Particip **hædd**: spottet.
Hædd, f. Høide, s. Høgd.
Hæde, n. Spot. „Hæe", Tel. (Landst. 78).
hædeleg, adj. spottende; bespottelig. Tel. (hæeleg). G. N. hædilegr.
Hædeord, n. Spottegloser. „Hæor". Tel.
Hæding, f. Spot, Haan (= Haad).
Hæg, s. Helg. — **Hægd**, f. Høgd.
hægja, s. hæda, og høgja.
hægra, pynte; s. helga.
Hægre, s. Havre. **hægst**, s. høgst.
hæken (hækjen), adj. 1) graadig, som har stærk Madlyst. Sfj. Sdm. Ogsaa: slugvorn, som æder reent og ureent uden Forskjel. Vald. (Jf. ræven, aalæt). — 2) begjærlig, havesyg, higende efter Fordeel. Sdm. og fl. I danske Dial. hægen. — 3) flittig, travl, driftig i Arbeide. Sogn. Ogsaa i svenske Dial. (Rietz 279). Jf. hesk, haasken.
hækja, v. a. (er, te), vove, driste (sig) til noget. Hall. Kun reflexivt. „hækje se fram": gaae frem med Frygt eller Fare. „Dei hækte se inn" o. s. v. (Forholdet til hæken dunkelt).
hækjelege, adj. stærkt, heftigt, haardt. Tel. G. N. hækilega (?).
Hækna, f. Graadighed; Begjærlighed.
hæknast, v. n. blive graadig. Sdm.
Hæl, m. 1, Hæl, Bagdeel paa en Fod. G. N. hæll (hæl). Ogsaa: Hælstykke i Sko og Strømper. Nogle St. udtalt Hædl el. Hæd'el. (Hard. og fl.).
Hæl, m. 2, Tøirepæl, Stav eller Stolpe som sættes i Jorden til at binde noget fast ved. Ork. G. N. hæll.
Hæl (Død), s. Hel.
hæla, v. n. (ar), stoppe med Hælene, naar man glider paa Snee; ogsaa om et Slags Sving eller Vending i Skieløb. Østerd.
Hæla, f. Fare (?). „Dæ var ei Hæle": det var nærved, paa Nippet. Hall. (Maaskee Herda).
Hælbein, n. Hælbeen.
Hælbekk, m. Skjævhed eller Forvridning i Hælen (paa Støvler). Sdm.
Hælbot, f. Lap, Bod paa en Strømpehæl. Hertil ogsaa: **hælbøta**, v. a. (er, te).
hæle, v. s. herda. **Hæle**, n. s. Hære.
Hæling, s. Herding.
Hæljarn, n. Jernbeslag paa Skohæle.
Hælkappe, m. Hælkappe, Hælfoer.
Hælsott, s. Helsott.
Hælstad, m. Hæl i Strømper.
Hælstykke, n. Hælstykke i Sko.
hælug, s. herdig.
hæma, v. a. snøre eller sammentrække med en Rem. Hall. Hedder ogs. **hæmedraga**.

Ellers bruges ogsaa „hæme" om at udplukke eller samle noget i en Hast (= hemsa). Dunkelt Forhold til hema og hemja.
Hæma, f. s. Hema og Helma.
Hæming, m. s. Heming.
hæn, s. her og herne.
hæna, v. n. (ar), tørres, fortørres. Sogn. Ellers hæsa og skjænast.
Hær, s. Her og Herd.
hæra, v. a. (er, te), 1) rense for Haar. Hæra Smør: rense nykjernet Smør ved at gjennemskjære det med en sløv Kniv. B. Stift og fl. (Sv. håra). — 2) sælde, rense Korn for Straa eller Stilke i et Sold. Har paa Østl. en afvigende Form: hæle, og høle (m. tykt L), som netop falder sammen med Formen af herda. Jf. Hære, 2.
Hæra, f. 1) Haardug, Haartæppe (især brugt at tørre Korn paa). Hard. Nhl. Sfj. og fl. G. N. hæra (af Haar). — 2) graanet Haar. Sæt. (?); s. hærutt.
Hæra, n. s. Herad. **Hæra**, m. s. Hare.
hærast, v. n. (est), bevore med Haar. (Sjelden). Ogsaa: graane i Haaret. Tel. (?).
Hæratopp, s. Herdatopp.
hærd, adj. haaret, bevoret med Haar; for Ex. om nyfødte Unger af Dyr. Jf. langhærd, tjukkhærd, tunnhærd. Mest almind. hært. G. N. hærdr. — Ogsaa Particip af hæra, i Betydn. renset.
Hære, n. 1, Haarvært (?). Korkje Haar elder Hære: ikke et eneste Dyr. Hall.
Hære, n. 2, Avner og Affald af Korn; tildeels ogsaa om Goldax eller svange Korn som kunne udskilles i et Sold. Østl. Tvivlsom Form; nogle St. Hæle (Smaal.) og Høle (Rom. og fl.). Jf. hæra.
Hæresaald, n. et grovere Sold til Rensning af Korn. Sædvanl. Hærsaald, B. Stift; Hørsaald, Tel. Hølsaald, Rom. (Jf. hæra, v.).
Hæresekk, m. Haarsæk. Sfj.
Hæring, f. Rensning, s. hæra. — Om et andet Hæring, s. Herding.
Hærsla, s. Herdsla. **hært**, s. hærd.
hærug, s. herdig. **Hærulv**, s. Herulv.
hærutt, adj. graahaaret, graahærdet. Sæt. Jf. Hæra.
Hæs, n. Hvile, Ophold, Stilning i en Storm. Sdm. og fl. Egentl. „Pusterum", s. hæsa.
Hæs, f. s. Hes og Hesja.
hæsa, v. n. og a. (er, te), 1) puste, stønne, være stakaandet af Udmattelse. Rbg. Tel. B. Stift, Nordl. (Sv. hessja). Ogsaa (ligesom blaasa og pusta) om at hvile lidt, puste ud; s. Hæs. — 2) om Vinden: blæse mildt, vifte, lufte. Nordl. Ogsaa v. a. gjennemblæse, tørre, fortørre. Buskr. Hadeland. — 3) tørres, fortørres, som af langvarig Blæst. Søndre Berg. Sfj. og flere. Afvig. heise, Tel. (Jf. hæna). Ordet synes at høre sammen med „haas", men nærmer sig ogsaa til Hesja.
Hæsa, f. 1) Hæshed, Uorden i Struben. Tel. Ryf. Sogn, Nordl. G. N. hæsi. (Af haas). — 2) Tørhed, Tørke, især af langvarig Blæst. Nhl. og fl. Jf. Vaarhæsa.
Hæsevind, m. Vind som tørrer stærkt. Nordl.
Hæsing, f. Pusten, Stønnen; ogsaa Blæst, Vind, Tørring, s. hæsa.
Hæstrod, n. s. under Hesja.
Hætt, m. Fare, Vovespil. Nhl. (sædv. udtalt Hett). D'er ein Hætt med det: der er nogen Fare ved det. Det var Hætt um det, el. det stod Hætt etter det: det var paa Nippet, der var Fare for det. (Det sidste maaskee til hætt, adj.). G. N. hætta: Fare.
hætt, adj. farlig, vovelig. Tel. (mest i Neutrum). I Nhl. hætten (hetten, hette, n.) G. N. hættr. Jf. livhætt, frosthætt, skridhætt.
Hæv, n. s. Hev.
hæv, adj. 1) nyttig, tjenlig, god at have eller bruge. Ei hæv Jord: en god Gaard. Mandal og fl. G. N. hæfr. Sv. Dial. häv, häver (Rietz 287). Jf. faahæv, mathæv, grannhæv. Ogsaa: ypperlig, fortræffelig, udmærket god. Østl. D'er so hævt med deim: det staar fortræffeligt til med dem; der er et stort Venskab imellem dem, o. s. v. — 2) flink, dygtig; om Personer. Mere alm. Du er hæv, som heve gjenget so lang Veg. Eg er ikkje so hæv, at eg kjenner deg. (I Nordre Berg. et Høflighedsudtryk til Fremmede). Ogsaa: flittig, stræbsom. No faa me vera hæve: nu maa vi skynde os. Sogn. — 3) mægtig, formuende, som har meget. Indh. (Jf. Haava). Uagtet det usædvanlige Vokalskifte synes hæv, ligesom Haava, at være Afledning af hava.
hæva, v. s. hevja.
hævall, og hævart, s. hevert.
Hævd, f. 1) Hævd, Velmagt; det at en Eiendom er vel vedligeholdt. Garden er i god Hævd. Det kostar aa halda det i Hævd. (Mest om Jord). Sv. häfd. I G. N. (hvor Ordet ogsaa betyder: Ære, Hæder) skrives det hefd og ansees som Afledning af hefja (Egilsson); her synes det hellere at støtte sig til hæv og hava. Jf. Hæve. — 2) Hævd, Ret til at beholde noget, som man har brugt i lang Tid og uden Paatale. Dei hava fenget Hævd paa det. — 3) Eiendom, Mark eller Skov, som hører til en Gaard. Sogn. Ogsaa: Jord som er opdyrket til Ager eller Eng. Smaal. — 4) Jordens Dyrkning og Forbedring. Hedder ogsaa Hævding. — 5) Gjødning, Gjødsel (= Tad, Fraud, Sæta). Meget brugl. i de sydlige Egne (Tel. og fl.); saaledes endog: „Hævdedyngja" (Møgdynge), „Hævdelass" (Møglæs) og fl. Det sidste er egentlig en Misbrug af Ordet og fører til en Forglemmelse af den rette Betydning, ligedan som ved Ordet „Gjødning".

hævda, v. a. (ar), 1) hævde, erhverve sig Ret til at have eller bruge. 2) holde vedlige, overholde, haandhæve. 3) dyrke, forbedre (Jorden); ogsaa gjøde, gjødsle, s. Hævd.
Hævdarfoder, n. udsøgt godt Foder, Hø af bedste Slags. „Hævdefoor", Smaal.
Hævdarløysa, f. Forringelse, Forfald (paa Gaard eller Jord).
Hævdedrag, n. = Tadsig, Losig. Tel.
hævdeleg, adj. som er i Velmagt, i god Stand. Tel.
Hævding, f. Hævdelse, Vedligeholdelse; ogsaa Dyrkning; Gjødning.
Hæve, n. 1) Velmagt, god Stand. Halda i Hæve. Tel. 2) Trivelighed, Fyldighed, godt Huld, paa Kreature. Sæt.
Hævel (Hank), s. Hevel.
hævleg, adj. dygtig, duelig; ogsaa fortrinlig, værdfuld, kostelig. Tel.
Hævleike, m. Dygtighed.
Hævre, s. Havre.
Hævskap, m. Værd, Godhed, Fortrin; ogs. Duelighed, Flinkhed; s. hæv.
Hø (el. Hød?), f. en Forhøining, Høide, Bakke paa en Bjergryg; ogsaa en rundagtig Fjeldtop. Gbr. Hertil mange Stedsnavne. Ligner G. N. hæd, men synes ikke at være det samme; jf. Høgd (= Hægd, Hædd).
høg, adj. 1, høi. Alm. Form, undtagen i Sæt. og øvre Tel. hvor det hedder: **haag** (haag'e). Afvig. **høyg**, Namd. I Komparationen: **høgre**, **høgst** (mest alm.), el. **hægre**, **hægst** (Sæt. Tel.); Superl. ogsaa: **hæst**, i Nhl. Den almindeligste Form stemmer med Sv. hög, D. høi, og afviger fra G. N. hár, há, hátt (i Ligningen: hærri, hæstr); de andre gamle Sprog have en Form, som kunde svare til hau, eller haug (Goth. hauhs, Ang. heáh, heág, Ght. hóh, hóch). — Særlig Betydning: 1) høi, udstrakt i Retningen opad; f. Ex. ein høg Topp; eit høgt Tre; høge Fjell o. s. v. — 2) høit stillet, som er paa et høit Sted eller Punkt; f. Ex. om en Hylde. Jf. Høglende, Høgslætte. Ogsaa figurlig: høit anlagt, meget omfattende eller abstrakt; om Tænkning, Lærdom el. Fremstilling. — 3) om Lyd eller Stemme: stærk, meget hørlig. Eit høgt Maal; jf. høgmælt. — 4) stor, betydelig, drøi. Eit høgt Tal. Høgt Bod. Høg Pris. Ein høg Alder. Høg Æra o. s. v. — 5) langt fremskreden imod en vis Grændse. Paa høg Tid (s. nedenfor). Saaledes i Søfarten om en Cours eller Retning, som gaar noget nær imod Vindens Strøg, eller som det hedder „upp mot Vinden". Taka ei høg Stemna: styre nær mod Vinden for at faae større Driverum. Jf. Høgd. — 6) høit anseet, betragtet som mere værdig el. fortrinlig; om Plads eller Stilling. Eit høgt Sæte; eit høgt Stand. (Jf. Høgbord, Høgsæte). Ligesaa om Personer. Høge Herrar ɔc. „Dei haagje": de fornemme Folk. (Sætersd.). — Talemaader. Det gjekk ein høg Gang (el. høger G.): det var nær ved, paa Nippet. Han gjeng meg ein høg Gang: han er nær ved at overgaae mig. Det var paa høg Tid: der var ingen Tid at spilde. Fara høgt og laagt: befare Stedet baade oven og nedentil. (I Sæt. haagt og laagt). Rida høgan Hest: sidde paa Ens Skuldre el. Hoved (om Børn). B. Stift. Hava høgste Parten, s. høgst. — Den gamle Form „haa" forekommer i Stedsnavne, som Haa-nes, Haavoll, Haaøy.
høg, adj. 2, bekvem, let, magelig. Kun i Sæt. og Tel. (hvor det forrige Ord hedder haag). F. Ex. ein høg Veg; eit høgt Arbeid. G. N. hægr, ogs. i en ældre Form hógr. (Formen hog (oo) synes ogsaa at forekomme, uvist hvorhelst). Hertil høgleg, høgfør, høgvint.
høgaldrad, adj. meget gammel. Sjeld.
høgbardad, adj. høibordet, med høie Sider; om Baad eller Færge. Gbr. Ork. (høgbara, høgbala). Af Bard, n. Andre St. **høgbordad** (høgbora).
høgbeinad, s. høgføtt.
Høgbord, n. Bordet nærmest ved Høisædet. (I en Gjæstebudsstue hvor flere Borde ere fremsatte). Østerd. og fl. — Ellers „Høgebordsenden", om den Ende af Stuebordet, som vender til Høisædet. B. Stift.
høgboren (o'), adj. høibaaren.
Høgd, f. 1) Høide, Høidemaal, Udstrækning opad. Jf. Mannshøgd, Knehøgd, Stovehøgd. Mest alm. Høgd (af høg); i Sæt. **Hægd** (af haag); i Nhl. **Hædd**. G. N. hæd. — 2) Høide, høit Punkt, Afstand fra Grunden. Fljuga i Høgdi: flyve høit oppe. D'er Snjo i Høgdi: der er Snee i den høiere Luft. — 3) Forhøining paa Jorden, Bjerg, Fjeld. (Jf. Haug, Hump, Koll; Aas, Kjøl, Heid). — 4) Stokværk, Etage i en Bygning. Nedste Høgdi; andre Høgdi; tridje Høgdi. Jf. einhøg, tvihøg, trihøg. — 5) lydelig Røst, fuld Stemme. Tala i Høgd: tale hørligt (ikke hviske). Lesa i Høgd (modsat: i Make). Sjeldnere om en offentlig Omtale (= Høgmæla); G. N. hæd. Mærkeligt nok hedder Ordet i denne Betydning sædvanlig „Høgt"; saaledes: snakka i Høgt, el. upp i Høgt; lesa upp i Høgt ('pi høgt). Det kom upp i Høgt, ɔ: det blev bekjendt, offentlig omtalt. (Nordl.). — 6) i Seiladsen: en høiere Cours eller Retning imod Vindsiden. (S. høg). Taka Høgd: stævne nærmere mod Vinden (for at faae bedre Driverum). Halda Høgdi: holde sig paa sin Linie, saa at man ikke driver af. Prisa Høgdi: stævne høit (Nordl.). Ogsaa i Betydn. Luvart, Vindsiden i selve Fartøiet (modsat Le). Altid i ubestemt Form; f. Ex. Legg det i Høgd. Set deg i Høgd (ɔ: til Luvart). —

7) Høihed, Rang, Anseelse i Samfundet. Koma upp i Høgdi: svinge sig op. Han vil alltid vera upp i Høgdi, o: slaae stort paa, leve paa en stor Fod. — 8) Beløb, Sum, Antal. Det var heile Høgdi: den hele Sum. Det var all Høgdi, at han greidde seg, o: det var ikke mere, end at han klarede sig; det var med Nød, el. knapt nok. Hall. og fl. Ellers kan „Høgdi" ogsaa betegne: den største Deel, det meste af et vist Forraad; f. Ex. Me hava fenget Høgdi utav det (el. „Høgd'a 'ta di"), o: vi have faaet det meste deraf, næsten det hele. Nordre Berg.

høgfarmad, adj. høilastet; om Fartøi, hvis Ladning rager høit op. Ogs. **høgfermd** (af Farm).

Høgferd (-fær), f. høi Levemaade; Pragt, Luxus. D'er betre Velferd en Høgferd (Ordspr.).

Høgfjell, n. Høifjeld, stort Fjeld.

høgfjellad, adj. om et Landskab, som har høie Fjelde. Nogle St. **høgfjellt.**

høgfør, adj. spagfærdig, som farer mageligt afsted. Tel. I Hall. **høgferdig**: tilbageholden, bly. — Skulde hellere hedde høgfør, høgferdug (s. høg, 2).

høgføtt, adj. høifodet, høibenet. Uegentlig: mægtig. Han er ikkje høgføtt: han har ikke meget at gjøre med, det er smaat med ham.

Høgheid, f. høitliggende Fjeldmark. I Sæt. **Haaghei.**

høghjartad, adj. modig, behjertet.

Høginde, el. **Høgjende**, n. Hynde, Pude; Stolepude; Hovedpude. Temmelig almind. men lyder sædvanlig som **Høiende**, eller Høyend. Afvig. **Hyend**, Østerd. (?). G. N. hægindi; Sv. hyende. Betyder egentl. Bekvemmelighed og hører til høg, 2.

høgja, v. a. (er, de), forhøie, sætte høiere. I Sæt. **hægja** (hægde). Ellers lidet brugl. uden i Formen **upphøgja**, sædv. „upphøia"; jf. upphøgd. Sv. höja. S. ogsaa høgra.

Høgland, n. s. Høglende.

høgleg, adj. let, magelig (= høg, 2). — **høglege**, adv. mageligt, med Lethed. Du kjem høglege fram til Kveldѕ. Tel. Rbg. Mandal; ogsaa Rhl.

Høgleike, m. Høide, Høidegrad. (I Rbg. er Høgleike: Bekvemhed; s. høg, 2).

Høglende, n. høitliggende Landskab.

høglendt, adj. høitliggende; om Bygder eller Landskaber. Sv. högländ.

høglivad, adj. stormavet, som har fremstaaende Mave. Rhl.

Høgljod, m. = Høgmæla.

Høgloft, n. Sal; Pragtværelse. Ofte i Folkeviserne, dog mest i Formen Høgeloftet.

høglundad, adj. spagfærdig, lempelig. Hard. (Til høg, 2).

høglærd, adj. høilærd, meget lærd.

Høgmaal, n. s. Høgmæla.

Høgmessa, f. Høimesse.

høgmodast, v. n. (ast), bryste sig; hovmode sig. Ogsaa: **høgmoda seg**; dog lidet brugl. I Hall. **hugmoda seg** (hugmo'e se). Sv. högmodas.

høgmodig, adj. meget modig, kjæk, dristig. Ogsaa: stolt, hovmodig.

Høgmæla, f. høirøstet Snak; ogs. almindelig eller offentlig Omtale. Det kom i Høgmæla: det blev bekjendt, man begyndte at tale høit derom. Nordre Berg. G. N. hámæli, n. Hedder ellers: Det kom i Høgmaal. Helg. Det kom i Høgljod. (Høgljø). Sogn.

høgmælt, adj. 1) høimælet, som har høi eller stærk Stemme. (Sv. högmælt). 2) høirøstet, raabende.

høgna, v. n. (ar), forhøies, blive høiere. Nogle St. ogsaa v. a. forhøie. (Bedre: høgra).

Høgning, f. Stigning, Forhøielse.

Høgra, f. den høire Haand (el. Side).

høgra, v. a. (ar), sætte høiere, forhøie. (En bekvem Form, men lidet brugl. ligesom høgja).

høgraud, adj. høirød; skarlagenrød.

høgre, adj. 1, høiere; s. høg, 1.

høgre, adj. 2, høire (dexter); f. Ex. høgre Sida. (Modsat vinstre). Sv. höger; G. N. hægri. (Nærmest til høg, 2).

høgreist, adj. som har høi Reisning, f. Ex. om et Tag.

høgryggjad, adj. høirygget.

Høgset, s. Høgsæte.

høgsett, adj. høit stillet; kommen til stor Anseelse.

høgsjoad, adj. staaende høit, el. ved Flodmaalet; om Søen. D'er høgsjoat: Søen staar høit. Mest alm. høgsjøa.

høgslagad, adj. høibordet; om Baade med høit „Slag". Nordl.

Høgslætte, n. høitliggende Fjeldmark at slaae Hø i. Ogsaa **Høgslaatta**, f.

høgst, adv. høiest, længst opad; ogsaa: i det høieste. Høgst aa Dag: i Midten af Dagen; ogs. ved høilys Dag. Høgst aa Natt: midt om Natten. Høgst aa Sumar: ved Midsommer; modsat: høgst aa Vetter (Vinter). Nordre Berg. og fl. Paa Østl. i andre Former „høgstdags" (høgstags, høsstags), hvortil **Høgstdagsleite**, n. Middagstid. Ligesaa „høgstnattes": ved Midnatstid. I Rhl. forekommer „hæst Dag", hvor „hæst" kunde være Adjektiv (høieste Dag).

høgst, adj. (superl.), høiest; ogsaa: størst, betydeligst. Høgste Parten: den største Deel, det meste. (Jf. Høgd). I høgste Lag: vel høit, næsten for høit. I høgsto: i det høieste, efter høieste Anslag. Hall.

Høgsta, f. det meste, den største Deel. „Han heve faatt Høgstaa 'ta di" (o: det meste af det). Sdm.

Høgstova (o'), f. Sal (= Uppstova). Tel.

Høgsumar (u'), m. Midsommer. Østlandet. (Høgsamar. Toten).

høgsvallande, adj. høirøstet. Hall. og fl.

Høgsæte, n. Høisæde, Høibænk; Huusbondens Sæde i en Stue. Mest alm. i forkortet Form: **Høgset**; afvig. **Hegset**, Hall. Sdm. og fl. I Nhl. **Hauset** og tildeels **Haust**. G. N. hásæti. — **Høgsætbenk**, m. Høibænk.

høgt, adv. høit, langt op, ꝛc. (s. høg). Høgt Middag: sidst i Middagsstunden, eller lidt over Middag. Styra høgt: styre nærmere op imod Vinden. Lesa høgt: læse hørligt, lydeligt. Ellers „upp i høgt", s. Høgd. (I Sæt. haagt).

høgt, adv. (2), mageligt, med Letthed. (Sæt.) S. høg, 2.

Høgtid, f. Høitid, Fest. Gjera Høgtid: gjøre Stads (= høgtida).

høgtida, v. n. (ar), gjøre meget Væsen af noget, gjøre Stads for En, være meget høflig, vise særdeles Artighed. Han vil, at eg skal høgtida fyre honom. Hall. Sogn og fl. Ogsaa i Sverige (Rietz 248).

høgtidleg, adj. høitidelig, festlig.

høgvar, adj. bly, frygtsom; s. haavar.

høgverdig, adj. høiværdig, dyrebar.

Høgvest, m. Vestenvind, som er lidt nordlig. Sfj.

høgvint (-vinnt), adj. let at dyrke, om Jord. Sæt. (Til høg, 2).

høgvyrd (y'), adj. høit anseet.

Høkel (Høkjel), m. Knæled paa Dyrenes Bagbeen, Bagknæ, Hase. Hall. og fl. Ogsaa i Formen **Hykjel**, Tel. Trondh. (Fra Nordl. meddeelt: Hækjel). G. N. hækill. (Jf. Høkul).

[**Høker** (Høk'r), m. en Høker. (Tydsk).

Høkja, f. 1) Krog til at hænge noget paa. Tel. (Jf. Hake; Eng. hook). — 2) Krykke, Stav under Armen. Hall. G. N. hækja.

høkla, v. n. trippe afsted, gaae noget skyndsomt. Hall. (høkkle).

Høkle, n. Følge, Selskab; især om et ilde anseet Følge: Slæng, Pak (= Herke). Valders.

Høkul (ø'), m. Ankel (= Okla). I Namd. **Høkel**, eller Høkkel (ikke kj); paa Helg. **Økkel**, Okkaal.

høkulskoom, adv. med Skoene paa bar Fod, uden Strømper. „Gange høkelskoo", ogsaa „høkleskoo", Valders; „økleskono", Hall. „Gang' hukuskoom" (eller hukulskoom?), Ork. (Andre St. kippeskonom). Jf. G. N. ökulskúadr.

Høl, m. s. Hyl. **Høl**, f. s. Herd.

høla, v. a. (er, te), smigre, rose, kildre med behagelige Ord eller Forestillinger. Jæd. Rbg. Tel., ogsaa Gbr. Østerd. og fl. G. N. hæla: rose. (Andre Steder i lignende Betydn. øla og gjøla). — **hølast**, v. n. smigre hinanden.

hølen, adj. smigrende, artig. Jæd.

Høling, f. Smiger, Sødtalenhed.

Hølkorg, s. Herdekorg.

Hølord, n. smigrende, venlige Ord. Østerd.

hølsam, adj. tilbøielig til at smigre.

Hølsaald, s. Hæresaald.

Høna, f. Høne. G. N. hœna.

Hønd, s. Hand. **høndug**, s. hendig.

Høns, n. pl. Høns (omfattende Hane, Høna og Kykling). I Sæt. **Høss**. G. N. hœns; Sv. höns. (Mærkeligt ved den sjeldne Afledningsform). Hertil **Høns-egg**, n. **Hønsehus**, n. **Hønsemat**, m. og fl.

Hønsebær, n. Plante: Cornus svecica. (Sv. hönson). Ellers kaldet: Skrubba (Nordenfjelds), Silkebær (Shl.).

Hønsehauk, m. Hønsehøg.

Hør, s. Hyr, og Herd.

høre, v. s. herda (og hæra).

Høring, s. Hyrding.

hørkje, adj. (?), noget smaat, ubetydeligt, saa godt som intet. Indh. (Snaasen). I Sparbu: **horje** (horgje).

Hørold, n. Hud (el. Kjødet næst ved Huden, ligesom Hold). „Eit godt Hørøld te gro", ɔ: et Kjød som let groer til el. læges efter Saar. Vald. I Tel. (Mo): **Horong**, **Haaraang**, m. om Hud og Hudfarve. G. N. hörund, n. Hud, Kjød, el. Krop.

hørt (hærdet), s. herda.

Høsa, f. Harken, Ureenhed i Struben. „Høse", Hall. — Ligesaa **høsa**, v. harke, hoste smaat. (Synes ikke at høre til hæsa).

høta, v. a. (er, te), true (= hota; jf. hytta). Tel. (Landst. 115).

Høta (?), f. Krybbe, Hestekrybbe. Indh. i Formen **Høtu**, Snaasen, **Hutu**, Sparbu, **Hoto**, Namd. Om et Par andre Former s. Jøta.

høtta, v. n. (ar), gjætte, gjøre Gisninger. Hard. I Tel. **hytta**. Nærmer sig til hitta saavelsom til hota. Hertil **Høtt**, m. en Gisning. **Høttebyte**, s. hitta.

høv, adj. i Sammensætn. træffende (vishøv, meinhøv), el. som lader sig træffe (vandhøv, vaahøv).

høva, v. a. og n. (er, de), 1) afpasse, faae en Ting til at passe eller falde sammen med en anden. Eg hadde høvt det so vel i Hop. Hall. og fl. (dog lidet brugl.). Jf. hova, v. og Hov, n. — 2) træffe, ramme (noget som er tilsigtet). Han høvde alt, som han skaut paa. Rbg. Tel. G. N. hœfa. (Andre St. raaka, raama). Ogsaa: møde, træffe tilfældigviis. Me høvde deim innanfyre Neset. Hard. Shl. Jæd. Hertil **høvast**: mødes, træffe hinanden. Shl. — 3) v. n. falde rigtig sammen, passe til hinanden, harmonere. Dei høva vel i Hop. Det høver kvart aat annat: det ene passer til det andet; der er god Harmonie i det hele. (Nogle St. „Dæ høve kvart auro", s. annan). — 4) indtræffe, lave sig, føie sig; om visse Omstændigheder. Det høvde so til: det traf sig saa. Det høver ikkje so fyre meg: det falder mig ikke beleiligt. — 5) med Dativ: passe, være passende, sømme, anstaae. Det høver

ikkje Bornom slikt: saadant passer ikke for Børn. Lat oss hava det, som høver oss best. Meget brugl. G. N. hœfa; Sv. höfvas.
høva, v. faste, slænge; s. hevja.
høvd, part. afpasset; s. høva, 1.
Høvding, s. Hovding.
Høve, n. 1) Træf, Slumpetræf. Paa eit Høve: paa Slump. Rbg. — 2) Tilfælde, Leilighed; Omstændigheder. I ymse Høve: i adskillige Tilfælde. Eit og annat Høve: en og anden Leilighed. Nhl. Shl. og fl. Eit undarlegt Høve: et besynderligt Sammentræf af Omstændigheder. Trondh. Jf. Tilhøve. — 3) Forhold, Stilling, Sammenstilling med noget andet. I detta Høvet: i denne Stilling. I eit annat Høve: i et andet Forhold. I sitt rette Høve, ꝛc. Jf. Uhøve, Vanhøve, Mishøve. — 4) Passelighed, passende Grad eller Maade. Jf. Hov, n. (Sv. höfva, f.). D'er inkje Høve paa: ingen Maade med. Til Høves: tilpas, efter Ønske; ogsaa efter Fortjeneste. Gbr. og fl. I Høve: tilpas. Indh. — 5) en passende Ting, det som passer for En. Det var ikkje mitt Høve: det passede ikke for mig. Hertil: Enkjehøve, og Enkjemannshøve, om aldrende ugifte Personer.
Høvel, m. 1) Heisereb, s. Hevel. 2) Høvel, s. Hyvel.
høveleg, adj. passende, forholdsmæssig; ogs. bekvem, beleilig, som kommer tilpas. Meget brugl. G. N. hœfilegr.
Høving, f. Afpasselse; s. høva.
høvisk, adj. høvisk, sømmelig, anstændig. G. N. hœverskr: beleven, dannet. (Jf. Mht. hövisch, höfsch; T. hübsch). Mere brugt i Modsætningen: uhøvisk.
Høvre, s. Hyvre.
høvsam, adj. træffende. (Sjelden).
Høvsmann, s. Hovudsmann.
Høy, n. Hø, nedslaaet Græs. (I Sæt. Høytt'e, ɔ: Høet). G. N. hey (höy). Jf. T. Heu; Mht. höu, höuwe; Goth. havi.
høya, v. n. (ar), samle Hø, arbeide med Høet. (Alm.). Hertil **Høyar**, m. om de arbeidende; og **Høying**, f. om Arbeidet.
Høya, f. en Fold, en liden Indhegning, dannet af Grinder. Hall. (I danske Dial. Hiøie).
Høyannvika, s. Høyonn.
Høyaar, n. Aar med Hensyn til Høavl.
Høybergning, f. Høets Indbjergning.
Høybol, n. 1) Jord til Høavl (= Høyjord). Smaal. 2) en Høstak i Udmarken. Østerd.
Høybreida, f. s. Høyflekk.
Høybrut, m. Hø-Rum i Laden; s. Brut.
Høybyrd (-bør), f. en Byrde Hø.
Høydott, m. Høvisk, en Haandfuld Hø.
Høyende, s. Høginde.
Høyfang, n. en Favnfuld Hø. Ogsaa **Høyfangan**, n. I Sfj. **Høyfengja**, f.
Høyfarm, m. Ladning af Hø.
Høyflekk, m. et Lag af Hø, som er udspredt paa Marken for at tørres. Ogsaa kaldet **Høybreida** (Høybreie, Trondh. Høysbreie, Tel.), og **Høyrækja** (Indh.) Ellers Kvarv, Kvervel og Kvervla.
Høyfræ (-frø), n. smaat Affald af Hø.
Høyfyk, m. Høfork (= Høytjuga). Solør.
Høyge (Høygje), n. en Forhøining, Høi. (Sjeldent og tvivlsomt). Vald. Sdm.
Høyhesja (Høyhæs), f. s. Hesja.
Høyjord, f. Jord med Hensyn til Høavl. „Ei go' Høyjor'".
Høyk, m. Tange paa en Lee. Helg. (Jf. G. N. heykjast: krumme sig, = huka). Ellers kaldet Tjo.
Høykagge, s. Høystade.
Høykjemba, f. s. Kjemba.
Høykrok, m. en spids Krog eller Hage at trække Hø med i Laden.
Høylass, n. Hølæs.
høylaus, adj. blottet for Høfoder.
Høylende, n. Jord med Hensyn til Høavl. Eit godt Høylende. Ogsaa **Høyland**.
Høylod (oo), f. Høfoder; Forraad af Hø.
Høylog (o'), m. Høvand; Drikkevand (for Køer), opkogt paa Hø.
Høyloda, f. Hølade; især Høhuus i Udmarken. Afvig. **Høylodo**, **Høylo'**, Namd. **Høyluu**, og **Hulu**, Ork. (Hertil „Huluēng", f. = Lødeeng). Ellers kaldet **Høyhus**, n. **Høybud**, f. (Rbg.), **Høysel**, n. (Tel.), **Høyskjaa**, m. (Nordl.).
Høyløysa, f. Mangel paa Høfoder.
Høymaal, n. et Maal Eng; afmaalt Stykke til at slaae. Toten og fl.
Høymeis, m. (f.), Hø-Bælte, s. Meis.
Høymod (o') n. smaat Affald af Hø.
Høymola, f. Skræppe, Agersyre, Rumex crispus (bekjendt som en besværlig Vært i Agrene). Dunkelt Ord i forskjellig Form: **Høymola** (oo), mest alm. i Berg. Stift; **Høymola** (o'), Voss; **Høymula**, Nordl. ogsaa Ndm., **Heimola** (o'), Sæt. **Høymaalu**, Tel. **Høymol**, Siredal; **Heimula**, Gbr. **Heimulu**, Indh. **Heimugla**, Namd. **Hemula**, Helg. **Hemol**, Ryfylke, **Heimel**, Mandal; **Humul**, Ork. — Ogsaa Isl. heimula, og heimilis-njóli (Hjaltalins Grasafrœdi 164); Færøisk hömilia (Landts Beskriv. ov. Færøerne 190). Ellers kaldet: Syra (Hall. Vald.), Hestesyre (Buskr.), Gampesyre (Num.), Svinsyre (Solør), Hundsyre (Gausdal), Bikkjesyre (Toten), Hunderispe (Vald.).
Høymuga, f. en Dynge af Hø.
Høyna (Gjed), s. Hadna.
Høyonn (o'), f. Høslæt, Arbeidet med Høet. Temmelig alm. Afvig. **Høyann**, Ryfjelden (jf. G. N. heyannir, pl.). „Høyann-Vukunn" er i Snaasen (Indh.) en Benævnelse paa Ugerne i Høslætten (s. Vika); saaledes „fyste Høyannvuku": den anden Uge efter „Siksvuku" (= Syftunsvoka); dernæst: „andre Høyannvuku" o. s. v. An-

dre Steder kaldet Slaattevika.

høyra, v. a. og n. (er, de), at høre. Nordenfjelds og vestenfjelds har Ordet en egen Bøining: høyre(r), haurde, haurt. (Imprf. oftest: haure, haur'). Ligesaa Particip haurd. I Ryf. forekommer ogsaa haura i Infinitiv. G. N. heyra (heyrir, heyrdi, heyrt). Særlig Betydning: 1) høre, opfatte Lyd, Toner, Tale o. s. v. Tildeels v. n. f. Ex. han høyrer illa. Han korkje ser elder høyrer. 2) faae at vide, erfare af Folks Tale. Eg høyrde, det var alt avgjort. Eg hadde inkje høyrt annat en godt um honom. — 3) agte paa, mærke, høre med Opmærksomhed. Høyr no vel etter. (Jf. lyda). Saaledes ogsaa: høre med Velvillie, bønhøre. Gud høyre det! (omtrent som „Amen" til en Andens Bøn eller Ønske). — 4) forhøre sig, spørge, udspørge. Eg skal høyra, um der er nokot aat oss. Du maa høyra inn (= lyda, lydast). — 5) henhøre, vedkomme, staae i Forbindelse med. Sædvanlig kun med „til". Det høyrer ikkje oss til. Alt som dertil høyrer. (Ogsaa G. N.). — Høyra aat: a) lytte til; b) spørge, forhøre sig. Høyra etter: a) lytte, lægge Mærke til; ogsaa ændse, agte; b) spørge efter; ogs. forlange, begjære. Høyra seg fyre: forhøre sig, søge Raad el. Oplysning. — I Reflexivform: høyrast, lade sig høre; lade sig slutte efter hvad man hører. Det høyrest, kvar han heve voret; man kan høre, hvor han har været.

høyrande, adj. som er at høre, el. er værd at høre. Det var so høyrande: det var saa, efter hvad man kunde høre; det syntes at være Meningen. Hedder ogsaa: det var høyrande til det (el. til di). Gbr. Sdm. og fl. D'er ikkje høyrande paa det: det er ikke værdt at høre derpaa, at ændse det.

Høyrar, m. Hører, Tilhører.

høyrd, adj. (part.), 1) hørt, opfattet; jf. etterhøyrd. Afvig. haurd (haur'e), Berg. Trondh. Nordl. — 2) agtet, anseet, hvis Ord have nogen Vægt. Han er myket høyrd (haurd): hans Raad er meget anseet, han har megen Indflydelse.

Høyring, f. Høren; Paahør.

høyrleg, adj. hørlig, lydelig.

høyrsam, adj. hørsom, opmærksom.

Høyrsla, f. Hørelse, Evne til at høre. Ogsaa i Formen **Høyrsl**, f.

Høyrækja, f. Høyflekk.

Høysa, f. Kurv at bære paa Ryggen. Nordl. (?).

høysa, f. høysta. **Høysaata**, f. Saata.

Høysel, n. s. Høyløda.

Høyslaatt, m. Høslæt, Høhøst.

høysta, v. n. (ar), raabe (til En som er langt borte), varsle ved et Raab. Mandal, Rbg. og fl. Hedder tildeels ogsaa: **høysa**, og **høya**. Det sidste er egentl. at raabe „høy", som især iblandt Søfolk er et sædvanligt Tilraabsord.

høysta, v. a. (ar), høste, indhøste. Tel. Mere alm. hausta.

Høystade, m. Høbunke, Stabel af sammenpakket Hø i en Lade. **Høystae**, Mandal, Tel. og fl. Ellers kaldet **Høystaal**, n. nordenfjelds; **Høystabbe**, m. i Sogn, Vald. og fl.; **Høy[illegible]agge**, m. Gbr. Solør.

Høysting, f. Raaben, s. høysta.

Høysæta, f. et lidet Hølæs. Indh.

Høytapp, m. = Høydott. Trondh.

Høyterre, m. Høets Tørring. B. Stift (jf. Terre). Halda Høyterre: arbeide med Tørring af Høet. Ein Høyterresdag: en Dag med gunstigt Veir for Høbjergningen. — Mere alm. **Høyturk**.

Høytjuga, f. Høfork, kløftet Stang at kaste Hø med. Shl. (Høykjua).

Høytrev (-træv), n. lidet Høloft.

Høytrøm, f. Trøm.

Høyturk, m. Høtørring, = Høyterre.

Høyveder, n. gunstigt Veir for Høbjergningen. (Høyveer, Høyvær).

Høyvinna, f. Arbeidet med Høslætten (Høyonn), og den Tid da dette foregaar.

Høyvondul (o'), m. sammenvundet Knippe af Hø.

Høyvrong (o'), f. Gavl, Grind paa Enden af en Høslæde. S. Rong.

I.

I, Lyd (Bogstav), er to Slags: 1) den aabne (i'), som nærmer sig noget til „e", f. Ex. Vilje, viss, Fisk, Vit, Skin, skipa. 2) den lukte (ii), f. Ex. fri, Tid, stiga, fritt, Vidd.

I, m. (en Fisk), s. Id.

i, præp. i. G. N. í. (Goth. Ang. og Ght. in). Forsaavidt som Kasus adskilles, bruges „i" med Akkusativ, naar det skal betegne en Bevægelse eller Retning imod et Punkt, men med Dativ, naar det gjælder om en Væren eller Forbliven paa et Punkt. Særlig Betydning: 1) i Omgivelse af, indenfor Grændserne af; a) med Akkus. ind i, til det indre af. Ganga inn i Huset. Fara inn i Fjordarne, upp i Dalarne, upp i Fjelli (ɔ: til Fjeldmarkerne). b) med Dativ: inde i, i den indre Deel af. Vera i Huset (el. i Huse); i Fjordom, i Dalom, i Fjellom. Saaledes ogsaa: i Baaten, i Sekken, i Klædom ꝛc. — 2) i Berørelse med. Det naar burt i Veggen. Husi standa Vegg i Vegg. Det ligg Bø i Bø; d'er Flekk i Flekk ꝛc. Ligesaa: halda i, taka i, triva i, o. s. v. (Med Akkus.). — 3) i Samling eller Blanding med. D'er Agner i Kornet.

Det var Vatn i Mjølki. Jf. i Hop, i Lag, i Fylgje. — 4) i Beløbet af, som en Deel af. Ein Part i Godset. Ein Lut i Skipet, i Garden, ꝛc. (Med Dativ). — 5) i et Antal af. D'er skift i tri Partar; i tvo Greiner; i mange Stykke. Saaledes ogsaa: i eitt Stig; i ei Byrd; i eit einaste Kast. — 6) i Form eller Skikkelse af. Det stod i ein Boge (ɔ: som en Bue); i ein Krok; i ein Topp. Det ligg i Bugt; i Kross; i Rad. Ogsaa med Begrebet: bestaaende i. Ein Dalar i Sylv. Hava Løn i Pengar; i Varor; i Korn, o. s. v. — 7) i Løbet af (en Tid). Med Akkus. og Dativ, omtrent som No. 1. Det leid fram i Vika. Det var sidst i Vika (Vikunne). I Helgom: i Helligdagene. Hertil: i Dag, i Kveld, i Natt, i Morgon, i Aar ꝛc. om det forhaandenværende eller nærmeste Tidspunkt. — 8) under Udførelsen af (en Gjerning). I Vendingi; i Vevnaden; i Slaatten, Bakstren, Hogstren o. s. v. — 9) i en Tilstand af. I Vokstren; i Svevnen; i Ro; i Gang; i Strid; i Ulag. — 10) i Henseende til. I Lengd og Breidd. I Styrke og Storleike. I alle Maatar. (Ombyttes tildeels med: paa). — 11) i Egenskab af, under Navn af. Hava ein Gullring i Pant. Giva ein Dalar i Skatt. Ligesaa: i Løn; i Leiga; i Bygsl; i Byte. — 12) i Overgang eller Forvandling til. Baaten var slegen i Molar (i Flis, i Spon). Ho skapad' deim i Bjørner tvo (Landst. 337). Nordenfjelds i Forbindelsen „upp i“. Det verd upp i Regn. Det vardt upp i Mold (ɔ: det forvandlede sig til Muld). Ombyttes ellers med „til“. — I Sammensætning med Adjektiv kan „i“ ogs. betyde: i en vis Grad, noget, lidt; f. Ex. iblaa, igrøn, imogen. I Forbindelse med et foregaaende Adverbium lyder „i“, som om det var sammensat med Adverbiet, for Ex. fram i, att i, inn i; herved dannes de sammendragne Former: „ni“ (ned i), „pi“ (upp i), og „ti“ (ut i), hvilket sidste tildeels bruges meget i Stedet for det rene „i“, f. Ex. 'ti Klædom (ɔ: i Klæderne); s. uti. — I nogle Tilfælde sættes „i“ alene, uden noget medfølgende Nomen, og bliver isaafald stærkt betonet; f. Ex. taka i (ɔ: gribe stærkt til); setja i og ropa (s. setja). D'er ikkje meir i komet (ɔ: kommet deri). Laast inkje i vera (ɔ: lade som om der var intet i det). Hava sitt i finna (ɔ: at finde deri; s. finna). — I mange Tilfælde staar i med et Subst. i ubestemt Form, og begge Ord tilsammen bruges da som et Adverbium; f. Ex. i Bland, i Ferd, i Gang, i Hel, i Hop, i Koll, i Kring, i Lag, i Senn, i Stad. Saaledes ogsaa med gamle Dativformer: i Fatle, i Make, i Stade, i Live, i Huse. Et Par Sammenstillinger bruges ogsaa som Præposition, nemlig: igjenom, imillom, imot. (Jf. ihjaa). — Ved Stedsbetegnelser omvexler „i“ med „aa“ (uppaa, paa), saa at det første bruges for et Sted, som er dybt og indesluttet eller ogsaa meget udstrakt i Vidden, medens det andet betegner et mere aabent og overskueligt Sted. (Samme Forhold som imellem o r og a v). F. Ex. i Dalen, i Viki, i Landet; derimod: paa Haugen, paa Holmen, paa Sletta. Saaledes: i Sogn, i Hardanger, i Valdres; men: paa Voss, paa Toten, paa Nordmør. Imidlertid er Grunden til denne Adskillelse ofte dunkel; saaledes hedder det baade: „i Land“, og „paa Land“; „i Havet“, og „paa Havet“; „i Nordland“, men: „paa Helgeland“; „i Telemarki“, men: „paa Heidemarki“, med flere lignende.

i, pron. I (= T. Ihr). Mest brugl. i Nordl. og tildeels paa Oplandet (Hadeland), dog kun i høfligere Tiltale til enkelte Personer i Stedet for „du“. (Jf. de). Det tilsvarende Objekt er: **ør** (for øder), Nordl., eller: **er** (ær), Hadl. Nordl., og tildeels: **jer**. Genitiv: **ørs**, **ers** (ærs) og tildeels **jers**. G. N. id (= þit), og ér (= þér); Dativ og Akk. ydr, Gen. ydar. (Egilsson 138, 443).

i, for e, s. eg. 2) for ei, s. ein.

ia, v. a. (ar), tiltale med „i“ i Stedet for „du“. „Han ia' meg“. Nordl. og fl.

Ja (Strøm), s. Ida.

iaar (for i gjaar), s. Gaar.

Jaaring, m. Føl (el. andet Dyr), som er henved et Aar gammelt; s. Aarung. Toten. Saaledes ogsaa: **Jaars-avle**, **Jaarskorn**, og fl. for Aarsavle, Aarskorn.

ibendt, adj. ujævn i Længden; f. Ex. om et Kornbundt, hvori enkelte Straa ere meget korte. Hall.

ibland, s. Bland.

Iblanda, f. Indblanding, Tilsætning; noget som blandes med, f. Ex. i Mælk. Nordl. og fl. Paa Sdm. **Iblende**. Nogle St. **Iblanding**.

iblaa, adj. blaalig, som falder i det blaae. G. N. iblár.

Iblaaster, m. Indblæsning; Modblæst, Luftstrøm som møder en stærkere Luftstrøm og ansees som Begyndelse til en Storm. Romsd.

ibraaden, adj. lidt smeltet, halvstegt; især om Spæk. Hall. (ibraaen).

ibrynast, v. n. grue, kvide, have Ulyst til noget. Hall. (Jf. G. N. bregda i brún). Hertil: **ibryneleg**, adj. ubehagelig, som vækker Ulyst.

Ibuar, m. Beboer. Lidet brugt.

Id, f. Bestræbelse, noget som man arbeider for, el. sysler med. Sdm. og fl.

Id (I), m. en vis Ferskvandsfisk. Smaal. (Ved Frederikshald). Sv. id, Leuciscus Idus. Ogsaa kaldet **Idmurt** (Imort).

Ida (i'), f. Hvirvel, Omløb; især Hvirvelstrøm, tilbagegaaende Strømning i Bugterne ved Strandbredden (= Atterrenning). Næsten alm. men i forskjellig Form: **Ide** (i'), **Atter-ida**, Nfj. **Ja**, og **Je**, Sfj.

Nhl. Voss, Lister, Rbg. Tel., **Ea**, Fosen, Helg. **Eaa**, Ndm. **Odo**, Namd. **Udu**, el. **Uddu**, Ork. Guldal. Ellers ofte sammensat: **Bak-ie**, Bak-ea, Bakudu (s. Bakida), **Upp-ie** (s. Uppida) og **Kring-vudu** (Indh.). G. N. ida. Sv. Dial. ida (ia, ea); dansk Ide. Jf. Eng. eddy. Paa Sdm. hedder det tildeels Ile (maaskee for Idla); paa Østl. Evja (Bakevja, Uppevja); ellers Atterbera, Atterkippa og fl. I Tel. kan Ida (Ie) ogsaa betegne en Hvirvel, et ringformigt Lag, f. Ex. i Haaret, el. i Straaene paa en Ager.

ida (i'), v. n. (ar), 1) hvirvle, strømme i en Ring eller Bue. „ia", Nordl. (?). — 2) gynge, bugne under Fødderne, bæve; om blød Jord. Helg. Ogsaa: svulme, gjære, bruse op; om Vædske. Sfj. (?). — 3) vrimle, myldre. Ork. i Formen **aadaa**, el. **aaddaa** (som her netop er regelret Overgang af ida el. eda). „Dæ va so fullt, at dæ aaddaa". Isl. ida: røre sig idelig.

idast (ii), v. n. (idest, iddest), gide, bekvemme sig til, ville umage sig med. B. Stift, Hall. Trondh. Nordl. (Sædvanlig forkortet: iest, ies, iist). Mest med en Negtelse. Han idest ikkje røra seg (om En som er meget lad). Sv. idas.

idde, s. illa. — **Iddur**, s. Illur.

ideleg (ii), adj. jævnlig indtræffende, ofte fornyet eller gjentagen. Ideleg Uro, Strid, Klaga &c. G. N. idulegr. Mange idelege Gonger: mange gjentagne Gange. Tel. (?). Ved Mandal „edelege"; i B. Stift „maange ædele' Gaange" (i andre Forbindelser: idele').

idelege, adv. idelig, jævnlig.

idig, adj. flittig, stræbsom, virksom. B. Stift, Nordl. (Jf. uidig, som er mere brugl.). Sædvanlig med tydelig udtalt „d". Sv. idog; i danske Dial. idig. (G. N. idinn). Jf. Id, idast.

idka, v. n. (ar), arbeide, være flittig. Lyder som „ikka". Hall. Vald. „ikke paa": drive paa, holde flittigt ved. G. N. idka: udrette. Sv. idka: drive (Forretninger).

Idmurt (Fisk), s. Id.

Idn, f. Syssel, Virksomhed. Sdm. udtalt „iin"; f. Ex. i Ordsproget „In føde' Mannen sin" (ethvert Arbeide føder sin Mand). G. N. idn. Jf. Id, idast, idig.

idra (?), v. angre, s. ira.

Idrag, n. Forhaabning, halvt Løfte; et Svar som ikke er ganske afslaaende. Hall. Hedder ogsaa „Hidrag". (Jf. Drag).

idutt (i'), adj. fuld af Hvirvler (s. Ida). I Tel. „iutt'e".

Iend, f. s. Eigind.

Ifall, n. Ifald, Tilstrømning; f. Ex. i en Mølle. D'er for stort Ifall: der falder for meget i; Aabningen er for stor.

ifall (som conj.), ifald, hvis, dersom. Nyere Udtryk; egentlig: i Fall.

Ifelling, f. Indfældning.

Iferd (Ifær), f. Aabning paa Klæder, Støvler eller Sko. Jf. „fara i": iføre sig.

ifjor, s. Fjor.

ifraa, præp. det samme som fraa (ↄ: fra).

Ifylling, f. Ifyldning, Udfyldning.

Igang, m. Klæder at gaae i. Til Igangs. (Sjelden). Oftere: **Igangsklæde**, n. pl. Gangklæder. Nordre Berg. og fl. G. N. ígangsklædi.

igaar (igjaar, ijaar), s. Gaar.

Igda, f. Erle (Fugl), Motacilla alba. Nordl. (Salten). Ogsaa kaldet „Austavindsigda" og „Sigda". G. N. igda (en vis Sangfugl). Jf. Hampigda.

Igel (Igjel), m. Vildbasse, urolig Krabat; om Smaadrenge. Hall. Maaskee egentlig Pindsviin (T. Igel), men skulde isaafald hellere hedde Igul (Igel uden gj); s. Igulkjer. Jf. Bustyvel.

igjen (adv.), s. gjen.

i gjenom (adv. og præp.), s. gjenom.

igla, v. n. (ar), væmmes, føle Kvalme eller Afsmag, f. Ex. efter harsk og fed Mad. Nordre Berg. Ellers i anden Form: **ila**, Hard. Shl. og **elgja** (elja), Nhl. Jf. øgje (Gbr.). Isl. æla, elgja (Haldorson). Hertil **Igl**, n. Kvalme. Sdm.

Igle, m. 1) Igle, Blodigle (Hirudo). — 2) Leverorm, et Slags Indvoldsorm i Dyr (Faar). B. Stift.

Iglegras, Pedicularis palustris.

Iglesott, f. Sygdom af Leverorm (Igle); især hos Faarene.

igraa, adj. graalig, lidt graa.

Igraal, m. = Piraal, Kvitaal. Sogn.

igrøn, adj. grønlig, noget grøn. Tel.

igul, adj. gulagtig.

Igulkjer (e'), n. Sø-Borre, Sø-Pindsvin (Echinus). **Igelkjer**, Romsd. Paa Sdm. **Julkjer**, **Illkjær** og **Ullkjer**. G. N. igull; Isl. igulker (Mohrs Isl. Naturhist. 124). Jf. Igel. Ellers kaldet Iskjer (Shl.), Kraakebolle, Kjerringbolle (Nordl.).

Ihald, n. Hold, noget at holde i.

Ihaagaa, s. Ihuge.

ihel-frosen (o'), adj. død af Frost. Saaledes ogsaa: **ihel-svolten**: død af Sult; **ihel-trakkad**: trampet ihjel, og fl. S. Hel.

ihjaa (hos), s. hjaa.

ihop-blandad, adj. sammenblandet. S. Hop. **ihop-gjevne**, pl. sammenføiede; ægteviede. **ihop-havd**: sammenbragt. **ihop-komne**, pl. sammenkomne; ogsaa: gifte, ægteviede. Paa samme Maade forbindes „ihop" med mange andre Participier, f. Ex. bunden, dregen, fløkt, frosen, grodd, kastad, krøkt, lagd, laupen, rakad, rørd, sett, slegen, sveipt, teken, vasad, vunden.

Ihug, m. Uro i Sindet, Ængstlighed. Afvig. **Ihau**, Ork. Jf. Ihuge og Illhug.

ihugast, v. n. ængste sig. Tel. (?).

Ihuge (u'), m. Eftertanke, Agtsomhed; ogs. ivrig Omhu, Iver, Nidkjærhed. Trondh.

Ihoga, Namd. Ihaagaa, Snaasen. — G. N. íhugi: Betænkning.
ihug-komen (o'), adj. erindret; s. Hug.
ihugsam, adj. tankefuld; ængstlig.
ihugsen, adj. ængstlig, frygtsom; mistænksom. Tel. Jf. illhugsen.
i høgt, høit, lydeligt; s. Høgd.
Ikast, n. Indkast, noget som kastes i.
Ikk, m. s. Ilk. — **ikka**, v. s. idka.
ikkje (ikke), Negtelsesord: ikke, ei, ingenlunde. Nogle Steder afvig. **itte, itt** (Trondh.), eller: **inte, int** (s. ingen). G. N. ekki; egentlig for eitt-ki, eller eitt-gi, som Neutrum af eingi (ingen). I Følge med Sætningens Verbum bliver Ordet kun let betonet og lyder som „ikje" med mere Vægt paa sidste Stavelse; saaledes lyder f. Ex. „veit ikkje" som „veiti kje". Forkortningen „kje" er derfor sædvanlig efter en Vokal, f. Ex. „du maa 'kje", og endog efter visse Konsonanter, f. Ex. kann 'kje, vinn 'kje, er 'kje (æ 'kje), fær 'kje (fæ 'kje). Hvor derimod nogen særdeles Vægt skal lægges paa Ordet, ombyttes det sædvanlig med **inkje** (ɔ: intet); f. E. Det kann eg inkje tru: det kan jeg aldrig troe. — I det Vestenfjeldske bliver Negtelsen gjerne sat næst ved Verbet, om endog Subjektet eller et Objekt skulde komme efter; f. Ex. Det trur ikkje eg helder (det troer jeg heller ikke). Han saag ikkje oss (han saae os ikke).
Ikorn (o'), n. (og m.), Egern (Sciurus). Mest alm. **Ikonn**, n., ellers **Ikorre**, m. Helg. **Ikorn**, m. Østl. **Etkonn**, Smaal. Sv. ikorn, og ekorre, m. G. N. ikorni, m. Ang. ácvern. (Dunkel Sammensætning). Andre løsere Benævnelser ere: Fureslas (Tel.), Trebjønn (Sæt. og flere), Buskebjønn (Østl.).
Ikornknapp, m. et Slags Harpix. „Ikonnnapp", Tel.
Ikornrova, f. og **Ikornrumpa**, f. Padderok, Eqvisetum. Østl.
Ikornskinn, n. Egernskind; Graaværk.
i kring, omkring, s. Kring.
Ikt, f. Gigt (Sygdom). Isl. ikt (efter Haldorson). Ogsaa i svenske og danske Dial. — Hertil: **iktarbroten** (o'), adj. værkbruden, contract. **Iktarverk**, m. Gigtsmerter. (Sædv. „ikta", uden r).
ikveikt, adj. itændt, optændt.
Il (i'), f. (Fl. **Iljar**), Fodsaale, Undersiden af Fodbladet, især i Midten imellem Hælen og „Jarken". B. Stift og fl. dog mest i Fleertal (Iljarne), hvorfor ogsaa Kjønnet er vaklende (f. og m.). Afvig. **Ilje**, m. Shl. **Ylja**, pl. (Yljanne), Sdm. Søndenfjelds i en anden Form: **Ilk**, m. G. N. il, f. (pl. iljar). I svenske Dial. il, f. (Rietz 290).
Il (ii), f. Grundstykke i en Plov (= Aurskida). Gbr. Vald. I Sæt. **Ila** (Ile). Ofte sammensat: Plog-il.
Ila (ii), f. Kilde, opspringende Vandaare. Smaal. Rom. (Ile). — Paa Sdm. tildeels Ile (Straum-ile) om en Vandhvirvel, som ellers hedder Ida (Ia). Jf. Olda.
ila, v. a. (ar), omgive et Huus (en Kjælder) med en Væg af Jord eller Tørv (Ile). Nordl.
ila, v. n. væmmes. Hard. s. igla.
ila, v. n. (2), strømme, hvirvle (= ida). Sdm.
i lag, fælles, i Selskab med; s. Lag.
Ilag, n. Ilæg, noget at lægge i eller udfylde med. B. Stift.
ilagd, adj. ilagt, indlagt.
ilak, adj. daarlig, ringe, slet. Østerd. (Trysil, Røros). Ogsaa: **ilaka(d)**, ɔ: fordærvet, udskjæmt. Synes at høre sammen med laak (lak). Jf. Sv. elak.
Ilaat, n. Sæk, Pose eller andet Gjemme, hvori man samler eller bærer noget. Gbr. Hall. Voss og fl. (Jf. Vær). G. N. ílát. — Ellers i anden Form: **Ilaata**, f. om Tarme eller Maver, hvori man stopper Pølse. Nordl. Trondh. Sdm. (mest i Fleertal). Af „lata i".
Ile, m., 1, en Sænkesteen i Hjørnet af et Fiskergarn. B. Stift. Tildeels ogsaa om en Steen som benyttes til Anker for en Baad. — I Nordl. betegner derimod **Ile** det Toug, som er fæstet i Sænkestenen og hvormed Garnet trækkes op. I B. Stift kaldet **Iletog** (o'), n.
Ile, m. 2, en Jordvæg omkring en Hytte eller Kjælder. Nordl.
Ilehol (o'), n. Hul i Isen over en Strøm eller Vandaare. Nfj. Jf. Ila.
ilen, adj. usmagelig, vammel. Fosen, Helg. Mest brugt om Vandet i Brøndene nær ved Søen. „Vatne' er ile'", eller „saltile". (Jf. ila).
ilen (i'), el. elen; s. alen.
ilendt, adj. og adv. omgivet eller skjult af Landet; a) om noget, som ligger i en Fordybning; eller b) om noget, som ligger i en saadan Retning mod Landet, at det er vanskeligt at skjelne i nogen Frastand; for Ex. om en Baad som man seer fra Søen. Sdm. Jf. G. N. ílendr: værende i Landet.
ilengjast, v. n. (est, dest), længes meget, have stadig Længsel. Hall. Vald. Helg.
Ilestøde, n. liden Sump, som dannes af en Kilde (Ila). Smaal.
Iletog, s. Ile, 1.
Iljar, pl. Saaler, s. Il.
iljos, adj. noget lys i Farven.
Ilk (i'), m. Fodsaale, Fodblad (= Il). Gbr. Vald. Hall. Num. Tel. I øvre Tel. **Ikk** (Ikkj'en). G. N. ilki. Jf. Jark.
ill, adj. 1) ond, slem, slet (el. nærmest med Begreberne: modbydelig, ubehagelig, besværlig). Mest alm. **ill** (il), ellers: **idl'e** (Sogn og fl.), **idd'e** (Sæt.); i Neutrum overalt: **illt** (ilt). G. N. illr. I svenske Dial. ill. (Jf. Eng. ill og evil; Ang. yfel,

Goth. ubils). — 2) bitter, smertelig. Det gjerer ilt: det smerter. Det var sælt ilt: det var en frygtelig Smerte. — 3) om Person: vred, hidsig, forbittret. Han vardt ill fyre det. (Jf. vill, vond, ful). Tildeels ogsaa: vredladen, vranten. I nogle Sammensætninger har det Betydningen: stærkt, drøit; f. illhard, illskarp, illsnøgg (ligesom i svenske Dial. illfin, illstor og fl. Rietz 291). — Eitkvart ilt: noget ondt, en eller anden slem Ting. Han er ikkje annat en ilt: han er meget ondskabsfuld. Han er ilt rædd, som ilt gjerer: den som gjør ondt, er ogsaa mistænksom.

illa (og ille), adv. ilde, uheldigt, ikke som det skulde være; ogsaa: slukket, skjødesløst. Hedder: **illa** og **idla**, Søndre Berg. Stavanger; **ille**, mere alm. og **idde** Sæt. G. N. illa; Sv. illa. (Komparereres med verr og verst). Sjaa illa ut: have et daarligt, el. sygeligt Udseende. Vera illa ute: være i Fare, være udsat for Ulykke. Verda illa ved: blive uhyggelig tilmode, faae en Fornemmelse af Rædsel, Harme eller Sorg. Hedder ogsaa „verda ilt ved" eller „ilt med", f. Ex. Eg vardt ilt ved, i Stedet for: det vardt meg ilt ved. — Illa gjord: daarligt eller skjødesløst udført. Saaledes ogsaa: illa bakad, illa malen, illa steikt, reinskad, reidd, rakad, hyvlad o. s. v. Illa faren: brøstholden, ilde tjent med noget. Illa komen: forlegen, kommen i en vanskelig Stilling. Illa laaten: a) lastet, dadlet (Nhl. og fl.); b) misfornøiet, klagende. Illa raaden: a) forlegen, ilde stedt (Trondh.); b) uordentlig, vanrøgtet. „Dæ va so ille-raae i Husa", Ork. Illa voren (o'): daarlig, ringe, slet.

illa, v. a. (ar), tænke ilde om, fatte Uvillie imod, hade. „Du maa ikkje idla meg fyre da". Sogn, Nhl. — Ogsaa: optage ilde, fortryde paa. Hall. (?).

illast, v. n. vredes, blive hidsig.

illbeitt, adj. sløv, som bider ilde; f. Ex. om en Lee. Nordl.

Illbræda, f. en opfarende, hastmodig Person. „Illbræe", Tel. — **illbræden**, adj. hidsig, opfarende. (Af braad).

illbygen, adj. ondskabsfuld. Hall. Lyder: illbygjen, -byen; men i Fl. illbygne.

Illbyste (y'), n. en hidsig, arrig Tingest; om Dyr, tildeels ogsaa om Mennesker. B. Stift; i Gbr. **Illbeste**. Jf. bysta seg: reise Børsterne.

Illelaat, n. Klynken, Klagen.

Illelæta, og **Illæta**, f. Last, Dadel, Bebreidelse. Han fekk Illæta fyre det. B. Stift. Ogsaa i Fleertal „Illelætu(r)", Hall. I Tel. tildeels **Illæte**, n.

illendig, adj. ussel, daarlig. En Tillempning af det fremmede „elendig", ogsaa udtalt „ilendig". B. Stift.

Illfelle, n. ulykkeligt Tilfælde, Ulykke. Hall. G. N. illfelli.

illfengen, adj. bister, vredladen. „illfingjen", Sdm.

illfrisk, adj. overmaade frisk el. fyrig; kaad, ustyrlig. Hall.

illgjerdsam, adj. tilbøielig til at gjøre Skade eller Fortræd. Trondh. I Ork. **illgjersk**: grusom, ondskabsfuld.

Illgjerning, f. Udaad, ond Gjerning.

illgjeten, adj. 1) ilde omtalt, lastet, berygtet. Smaal. (?). Jf. velgjeten. — 2) ilde tilmode, nedslagen. Indh.

Illgreida, f. Uorden, Urede. Hall.

illgrina, v. n. gjøre barske Miner.

illhard, adj. meget haard; ogs. meget dristig og haardfør. — **Illharding**, m. en meget haardfør Karl. „Illhaling", Indh.

illhaattad, adj. arrig, hidsig af Natur; ogsaa: barsk af Udseende, frastødende, truende. Namd. og fl.

Illherdska, f. unaturlig Haardhed, tiltvungen Dristighed (nemlig til at gjøre noget, som man har stor Ulyst til). „Ein laut gjere dæ mæ ei Illhærske": men maatte bekjæmpe sin Natur for at gjøre det. Sdm. I Tel. **Illherdske**, m. (Illhærskje). — Et Adj. **illherdsken** (hidsig, arrig) findes brugt af P. Dass.

illherveleg, adj. haard, voldsom, frygtelig. **illhervelege**, adv. grovelig, i en forfærdelig Grad. Hall. Vald.

illhua, v. omtr. som illskrika. Tel.

Illhug, m. Bekymring, Ængstelse, Uro. Tel. (tildeels Iddhug). Jf. Ihug. — Som Adjektiv bruges: **illhugom**, o: bekymret, ilde tilmode. Guldalen.

illhugad, adj. 1) bekymret, ængstlig, urolig i Sindet. Søndre Berg. og fl. — 2) utilbøielig, som har Ulyst til noget. Nordl.

illhugast, v. n. ængstes, være bekymret eller urolig. I Ork. **illhaagaas**.

Illhuge, m. 1) Hidsighed (?). 2) en hidsig og vredladen Person. Tel. (Mo), i Formen Iddhugje, el. Iddugje.

illhugsen, adj. bekymret. Smaal.

illhyrden (?), adj. styg, modbydelig. Brugt i Formen **illhyrjen**, **illhyrje** (n.), paa Ndm. Jf. uhyrden.

Illing, m. en barsk, vredladen Person.

Illkjer, f. Igulkjer.

illkyndt, adj. ond af Natur, hidsig, arrig (= vondkyndt). Hall.

Illmenne, n. et arrigt, ondskabsfuldt Menneske. Nordre Berg. Hall. G. N. illmenni.

illnøgd, adj. misfornøiet, ilde tilfreds. Trondh.

Illnøyte, n. en arrig, hidsig Krabat; om Dyr el. Mennesker. Nfj.

Illord, n. onde Ord, Last, Dadel.

illordig, adj. bitter, bidende i Talen. Hall. (illorig). G. N. illordr.

illorken, adj. uvillig til Arbeide, doven. Smaal. Jf. illvyrken.

[**illpligtig**, adj. modvillig, trodsig, næsviis.

Østerd. (Sv. illpliktig: listig, lumsk).
illraadig, adj. lumsk, fuld af onde Planer. Trondh. (?).
Illrid, f. Uveirstid, haard Tid med Frost og Snee. Mandal og fl.
Illrot (oo), f. 1) Uveirsluft, Vind som medfører et langvarigt Uveir. — 2) et Slags Udslæt paa Hovedet; en Børnesygdom. B. Stift, Nordl.
illrusken, adj. uskikket, ilde tilpas; f. Ex. efter en Ruus. Nordl. I lignende Mening ogsaa **illramsen**, Nordl. **illrimsa**, Sogn.
Illrøte, n. 1) Slægt eller Selskab af slette Personer. Sdm. 2) Skurv, Udslæt (= Illrot).
Illsegn, f. ond Tidende. I Hall. **Illsøgn**.
illsint, adj. arrig, hævngjerrig. Sdm.
Illska, f. 1) Ildebefindende, ond Fornemmelse, Sygdom. Meget brugl. nordenfjelds. — 2) Forbittrelse, Vrede, Hidsighed; ogsaa: Had, Ondskab. G. N. illska. Ogs. svensk.
Illskap, m. Bitterhed; ogs. Vrede.
illskarp, adj. usædvanlig skarp. Hall.
illskast, v. n. blive hidsig; ogsaa: nære Had eller Uvillie.
Illske (Ilskje), m. Forbittrelse. Hall.
illskefull, adj. 1) smertefuld, syg; om Lemmer. 2) arrig, ondskabsfuld.
illsken (ilskjen), adj. vranten, vredagtig. Hall.
illskrika, v. n. (skrik, skreik), skrige, raabe stærkt, som i en stor Ulykke. — **Illskrik**, n. Nødraab, Smerteskrig.
illsleg, adj. barsk, vredladen; ogsaa: ubehagelig, ublid, f. Ex. om Veiret. Jæd. Mandal og fl. I Sæt. og Tel. **ilskleg**.
Illsmak, m. ond Smag. — **illsmakande**, adj. ildesmagende. Hedder ogs. **illsmakad**. I Hall. „illsmuku", for illsmokud (o').
illsnøgg, adj. meget rask eller hastig. Hall. I samme Betydn. ogsaa **illsnarp**.
illspaaen, adj. ilde varslende, som spaar Uheld. Ogs. **illspaaande**.
illstira, v. n. stirre med bistert Blik.
illsvida, v. n. (er, de), svie stærkt. Hall. og fl.
illsviden, adj. smertefuld; ogsaa: meget ængstlig el. bekymret. Østl.
Illtanke, m. onde Tanker (om en Person); Mistro, Mistanke. Hall. og fl.
Illtaatt, m. ond Tilbøielighed, Uvane, Lyde i Gemyttet. Nordl. If. Utaatt.
illtenkja, v. a. (er, te), tænke ondt om, have Mistro til, mistænke. Hall.
illtenkt, adj. 1) mistænkt, ilde troet. 2) mistænksom; ogsaa: ildebefindet, ondskabsfuld.
Illtev (=tæv), m. Stank, ond Lugt.
Illtinde, m. arrig Tingest. Hall.
illtolug (o'), adj. ømskindet, som taaler lidet (= utolug). Jæd. og fl.
illtrivast, v. n. (trivst, treivst), vantrives, befinde sig ilde. Trondh.
Illtru, f. Mistro, Mistanke.
illtruen, adj. mistænksom, mistroisk, som gjerne troer det værste. Afvig. **illtrugjen**, Hall. og fl. Modsat godtruen.
Illtykke (kj), n. Uvillie, Misnøie.
Illuge, s. Illhuge.
Illur (uu), m. en hidsig, vredladen Person. „Iddur", Tel. (Mo). If. Ur.
Illveder (e'), n. haardt Veir, Uveir. Mest i Formen **Illvær**, Gbr. Vald. Hall. (G. N. illvidri).
Illvilje, m. Uvillie, Had, Fiendskab. B. Stift og fl. G. N. illvili.
illvirk, adj. s. illvyrken.
illvoren (o'), adj. vranten, vredladen.
illvyrken (y'), adj. skjødesløs, som gjør sit Arbeide ilde. Ryf. (?); oftere „rusevyrkjen". I Hall. **illvirk**. If. illorken.
Illæta, s. Illelæta.
iloga (o'), adj. antændt, brændende. Hall. I Tel. **ilogande**. (Landst. 441).
Ilska, s. Illska. **ilsleg**, s. illsleg.
ilt (illt), adv. ondt, bittert; ogs. vredt, bistert; f. Ex. han saag so ilt paa deim. Verda ilt ved, s. illa. Her mærkes Udraabet „ilt ende" (el. ilt hende), som er et Slags Banden; f. Ex. ilt ende slik Aatferd! Imidlertid hedder det ogsaa „istende" (i stænde); f. Ex. „istend'an so' lyg'e", ɔ: Skam faae den som lyver. Sdm. (Dunkelt. Maaskee for: illst hende).
ilæjande, adj. meget lattermild, som leer idelig. Tel.
Ilæte, n. Dadel; s. Illelæta.
Im (ii), m. Lugt, Veir af noget. „Han kjende Imen 'ta di": han havde Veiret af det. Romsd. Ndm. Ork. og fl. (If. Eim). I lignende Betydning forekommer **Im**, **Im'e** (i') i Tel. (Mo). Dette kunde maaskee være G. N. ilmr; imidlertid synes Verbet ima (i') at afvige derfra. S. følg.
ima (ii), v. n. (ar), 1, dunste, dampe, lugte. „Dæ ima 'ta di". Romsd. (s. Im). Afvig. **ima** (i'), Tel. (?). Hertil maaskee „aamaa", v. n. varme, give Varme fra sig. Indh. (Sparbu). If. Isl. ima, f. Hede.
ima (ii), v. n. (ar), 2, 1) graane, lysne, grye af Dagen. „Da ima fyre Dagen", Sogn. (If. Ima, f.). — 2) om Sneen: drysse fiint, falde i smaa Gran ligesom Støv. Helg. S. Iming, m.
Ima, f. 1) et tyndt Skydække, ligesom af Støv. Ryf. (Ellers Hima, Taam, Demba). — 2) en Stribe med en mat eller graalig Farve (s. imutt). Nordre Berg. (sjelden). If. G. N. im, n. Støv; imleitr, graa, graalig.
Ima, f. (2), Naal (= Eima). Nordl.
imad, adj. uklar, disig; om Luften. Ryf.
i make (sagte), s. Mak.
imarisk, s. innmarisk.
imast (ii), v. n. gjøre sig bister, vise Tegn til Vrede; om Dyr, især Heste. „imes", Gulbalen. Afvig. **æmes**, Ork. — Hertil: **imen**, adj. bister, vred, hidsig. Gulbal. I Ork. **æmen**. (If. G. N. ima, f. Strid).

Imbre, m. Hav-Lom (Fugl), Colymbus glacialis. Vestenfjelds. Afvig. **Ymmer**, og **Hymber** (Hymm'er), f. i Nordl. Isl. himbrin, n. Skotske Dial. immer-goose.

Imbredagar, pl. vel egentl. Tamperdage; men bruges sædvanlig kun om Dagene i Ugen for Juul. Vald. Sdm. og fl. Saaledes **Imbresundag**: fjerde Søndag i Advent. **Imbrelaurdag**, Løverdagen forud; ogsaa kaldet **Imbreaftan** (Imberæfta, Valders). **Imbrevika** (i'), Ugen for Juul. (Jensens Glosebog 58: Wille, Sillejord 241). G. N. imbrudagr: Tamperdag. Ligesaa Eng. emberday, som nogle sammenstille med Ang. ymbren (Omløb), andre med „Qvatember", det samme som vort „Temperdag".

imen, adj. bister, vred; s. imast.

imillom, præp. imellem. S. millom.

Iming, m. Snee som falder i meget smaa Fnug, ligesom Støv. Helg. s. ima.

imis, adj. forskjellig; s. ymis.

imist, adv. af og til; s. ymist.

i mist: feil, forgjæves; s. Mis, Mist.

imogen (o'), adj. noget moden, næsten moden. Tel. (imogjen).

Imort, s. Id, m.

i mot, s. Mot, n. og mot, præp.

impa, v. a. (ar), oprippe, gjentage; især om at gjentage et Ord for at gjøre Bemærkninger derved. Tel. Jf. himpra, og Isl. ympra: berøre, omtale. — Hertil **impen**, adj. tilbøielig til Gjentagelser.

imsa (seg), v. a. (ar), blive urolig, begynde at røre paa sig. Hall. Falder nær sammen med ymsa.

imse, adv. s. ymse, ymist.

imutt (il), adj. stribet, indsprængt med graalige, dunkle Striber; især om naturlig Farve, f. Ex. paa Gjeder og andre Dyr. „imett'e", Sdm. og fl. (Af Ima).

imyrk, adj. lidt mørkladen, noget mørk.

i mysen, s. Mis.

In, f. 1) s. Idn. 2) s. Egind.

Inder (Indr), f. Indvolde, Mave og Tarme. Hall. (Hoel). I bestemt Form „Indr'e". Fleertal Indra(r) er lidet brugt. G. N. innr (Fagrsk. 187) eller oftest idr, n. pl.

inderleg, adj. inderlig. Nyere Form, dannet af „indre"; jf. innarleg. Saaledes ogsaa **inderlege**, adv. hjertelig, med Alvor; ogsaa: saare, meget, i høi Grad; for Ex. inderlege vel; inderlege godt; det gjorde so inderlege vondt ꝛc. Nogle St. indele' (Vald.), mest alm. inderle'. Jf. G. N. innilega: omhyggelig.

indra, v. a. (ar), 1) flytte længere ind. (Modsat ytra). Indra seg. Lidet brugt. — 2) indfolde, indbøie og tilsye en forslidt Kant paa Klæder. Østl.

indre, adj. som er længere inde; f. Ex. indre Leidi: den Søvei som er nærmere ved Fastlandet. Egentl. inn-re (Komparativ).

Ine, f. Egind.

Ing, i Personsnavne, som Inggard (Ingal), Ingulv, Ingvald, — eller **Inge** (udtalt Ingje), i Ingebjørg, Ingelev, Ingerid og flere, hedder i G. N. Ingi og ansees for det samme som Yngvi: et Navn paa Guddommen Frøy (Freyr), men synes egentlig at have været Navn paa en Folkestamme eller dennes Stammefader. (Munchs Maanedsskrift 3, 156).

[**Ingefær**, f. Ingefer (Zingiber).

ingen, pron. (adj.), ingen, ikke nogen. Med særegen Bøining: **ingen**, m. **ingi**, f. **inkje**, n. **ingi**, pl., og med flere Afvigelser, idet Formerne deels ere lempede efter Adj. paa „en" (som liten, myken, eigen ꝛc.), og deels efter „nokon" (nokor). Maskul. hedder mest alm. **ingjen**; nogle St. **ingen**; i Hard. **ingjein**. Femin. **ingi**, **ingji**, Sogn, **ingjei**, Hard. **ingjæ**, Nhl. og fl., **inga** og **ingja**, mest alm., **ingor**, Gbr. (ligt nokor). Neutr. **inkje**; afvig. **inte**, Østl. **int**, Trondh. (Det sidste af en Mellemform inket, el. ingt). Hertil ogsaa et Dativ „ingro" (ligt nokro), s. nedenfor. Fleertal: **ingji**, Sogn (?), **ingjæ**, Nhl. og fl., **inga**, Ork. og fl., **ingjo**, Shl. **ingne**, Hard. **ingre**, Sdm. **ingle**, Sæt. Tel. (ligt nokle: nokre). I G. N. engi, m. og f. ekki, n. engir, pl. (i n. engi); egentlig at betragte som en Sammensætning af „ein" og „gi", med Bøining i den første Deel, men ikke i den sidste, altsaa einngi, m. eingi, f. eittgi (eitki), n. einir-gi, og ein-gi, pl. (Grimm, Gr. 3, 34). — Ingen Ting: intet. Inkje Slag: ikke nogen Ting. Inkje-vetta: intet, el. saa godt som intet. D'er ikkje fyre inkje: det er ikke uden Grund, det maa betyde noget. Det vardt fyre inkje: det blev fordærvet, udueligt, uden Nytte. (Sdm.). Det vardt upp i inkje: det blev til intet, der blev intet af det. (B. Stift). Til inkjes: til intet; til ingen Nytte. Han er reint til inkjes: han kan intet udrette. (Paa Østl. „han er inkje teks"). „Dæ va ingraa likt": det var ikke ligt nogen Ting, det var noget usædvanligt. Sdm. i Stedet for det rigtige Udtryk: Det var ikkje nokro likt. (Dativ).

ingenstad, som adv. ingensteds. Hedder ogsaa: **ingenstads** (ingjenstaks).

ingileid (adv.), paa ingen Maade. Ogsaa: **ingileides**, „ingjæleis", Hard.

inkje, 1) adj. n. intet; s. ingen. 2) som Negtelse: ikke; s. ikkje.

inkunn, s. einkvar.

inkvar, el. **inkvann**, s. einkvar.

inn, adv. 1) ind, til et lukket Rum; i Skjul, i Huus. Ganga inn i Stova; sleppa inn; lata inn ꝛc. Sædvanlig udtalt med lukt „i" (iinn). G. N. inn. — 2) indad fra Overfladen, el. fra Udkanten. Driva Naglen inn; flytja inn; føra inn i Landet, ꝛc. — 3) indad

fra Havet, i Retningen mod Indlandet. Koma inn um Dyarne; inn um Neset; inn i Fjordarne. I de vestlige og nordlige Egne omtrent det samme som **aust** (øst). — 4) sammen, til et mindre Omfang. Me faa knipa det inn. Det krypp inn, turkar inn, kokar inn. — 5) hen i en vis Kreds eller Række; ogsaa henimod et vist Maal eller Tal. Koma inn i Laget, i Flokken. Føra inn i Lista. Det leid inn paa Tidi, inn under Helgi. Det var inn paa eit Hundrad. — 6) ind i et vist Omraade, under Ens Opsyn eller Raadighed. Leggja inn eit Jordstykke (s. leggja). Taka inn ein Stad. Krevja Pengar inn. Løysa inn eit Pant &c. Ogsaa om en Indledning eller Begyndelse. Setja inn ein Mann i Embættet. Vigja inn ei Kyrkja. Ringja inn Helgi; syngja inn Joli. — I visse Stillinger betegner „inn" ogsaa: inde, f. Ex. inn i Husom (s. inne). Blandt andre Forbindelser mærkes: Inn og nord: ind mod Landet i nordligere Retning; i Nordost. Inn og sud, omtr. i Sydost. Inn og upp: indad i opstigende Retning. Inn og ned: indad og nedad (nemlig i en Strand eller Bjergside). Inn-atter: ind igjen; tilbage. Inn-etter: indad, længere ind. Inn i: ind i, ogs. indentil, indvendig. Inn med: a) indad langs med; b) inde ved; nær ved (jf. attmed). Inn paa: ind paa; ogsaa: nær ind til. Innpaa-komen: næsten blottet, noget forlegen, kommen i Mangel. B. Stift, og fl. — I Sammenstilling med Particip bliver Ordet stærkt betonet, saasom i: **inn-bergad, inn-boren, -dregen, -førd, -havd, -komen, -lagd, -sett, -slept, -teken** &c.

inna, v. a. (er, te), fortælle, sige, meddele. Dei inte det etter honom: de fortalte det efter ham. G. N. inna: fremføre, m. m. Ogsaa: foresige, diktere. „Han inte fyre dei, kva dei skulde skrive". Sdm. Ikke meget brugl.

inna, adv. s. innan, og innar.

innan, adv. 1) indenfra, udad. Lyder mest alm. **inna**, og kun tildeels **innan** (Hard. Voss og fl.). G. N. innan. — 2) fra Indlandet eller Landsiden; fra et østligere Punkt. Vinden stend innan av. (Nogle St. innan or. Paa Sdm. „inna o"). — 3) indentil, indvendig. (Ikke alm.). Huset var maalat baade utan og innan. Hall. og fl. — 4) som præpos. indenfor. (Sjelden). Innan Borgi: inde i Borgen. (Landst. 119). Det var gøymt innan try Laas. Hall. Ellers oftest i Sammensætning med en Genitivform; s. innanbords, innangards, innanlands. — 5) som conj. inden, førend. Innan dei koma her atter. Østl. (Jf. innast, annast). Paa nogle Steder bruges ogsaa „inna" som Præposition med Betydning: udfra, f. Ex. „Han kom inna Fjor'a" (Nordre Berg.), men dette er vistnok en Forkortning for: innan or, ɔ: ud af. — Innan etter: udad indenfra. Innanfyre: indenfor. Innanpaa: indenfor. Innan-til, a) indenfra, udad; b) indentil, indvendig. (Mest alm. inna-te).

innanbeins, adv. paa den indre Side af Foden eller Armen.

innanbords, adv. indenbords, i Fartøi.

innanbygdes, adv. inde i Bygden; i det nærmeste Naboskab. Østl.

innanføttes, adv. paa den indre Side af Foden el. Læggen. Gbr. Ork. og fl.

innangards, adv. inden Gaarden; ogsaa indenfor Gjærdet.

innangjeldes, adv. i Præstegjeldet. Hall.

innangjerdes, adv. indenfor Gjærdet. Sædvanlig udtalt: innagjærs.

innanhendes, adv. paa den indre Side af Haanden eller Armen. Gbr. Ork. Andre St. siges innabeins.

Innankast, n. Vindkast fra Landsiden.

innanlands, adv. indenlands.

innan-naves, adv. paa den indre Side af Væggen; imellem Hjørnerne (s. Nov). „Stovaa æ nie Alne innanaves". Sdm. I Nordl. innannovs.

innanskjers, adv. indenfor Skjærene, i det indre Farvand.

innansoknes (oo), adv. inden Kirkesognet. (Vel egentl. innan Soknar).

innanstokks, adv. inden Væggene, inde i Huset. Innanstokks Arbeid: Arbeide i Huset. B. Stift.

Innanstraum, m. Strømning indenfra.

innansunds, adv. i det indre Farvand, inde i Sundene.

innanveggjes, adj. inden Væggene, inde i Huset. (Egentl. innan Veggja).

innar, adv. længere ind, el. inde; især i et Huus. Tydelig udtalt i Søndre Berg. Sogn og fl., ellers: **inna**, Sfj. Sdm. Trondh., **innaar**, og forkortet: **'naar**, Sæt. Tel. (jf. innarst). G. N. innar. Innar i Stova (o'): længere fra Døren, til den indre Deel af Stuen. (I Rbg. „naar i Stoga"). Innar i Koren: op i Koret (i Kirken). Innar aat Veggen: op til Bagvæggen. Innar um Bordet: til Sædet imellem Bordet og Bagvæggen.

innarleg, adj. som er noget langt inde (i et Huus, eller i Landet). — **innarlege**, adv. noget langt inde; f. Ex. det laag so innarlege. Lyder sædvanligst: innalege, eller innale'. Jf. G. N. innarla (N. L. 1, 163).

innarst, adj. inderst. (Innarst er = lengst innar, men „inst" er = lengst inn). Afvig. **naaraste** (for innaraste); f. Ex. „naaraste Sengj'e": den inderste Seng. Tel. (Mo).

innast, conj. inden, førend. Gbr. (Lom). Paa Sdm. annast. (Jf. G. N. unz).

inn-barkad, adj. gjennembarket; ogs. hærdet, vant til noget ubehageligt.

innbilla, v. a. (er, te), indbilde. **Innbilling**, f. Indbildning. (Af Tydsk).

Innbod (o'), n. og **Innbjoding**, f. Indbydelse.

Innbrot (o'), n. Indbrud.
Innbu, n. Indbo, Løsøre.
Innbygd, f. Bygd (Distrikt), som er langt inde i Landet.
Innbyggjar, m. Indbygger. Skulde hellere hedde Ibyggjar, el. Ibue.
innbyrdes, adv. egentl. indenbords; sædv. indbyrdes, i selve Samfundet; gjensidigt.
Inndrag, n. Inddragning; Træk indad.
inne, adv. 1) inde, indentil; i et Huus osv. G. N. inni. 2) i en indre Deel af Landet; paa et østligere Punkt. 3) forhaanden, nærværende. (Sjelden). Vika som inne var: den forløbne Uge. Smaal. — I Forbindelse med en Præposition (i, paa, med, fyre, under) hedder det sædvanlig: **inn**; f. Ex. inn i Fjordom (ɔ: inde i Fjordene); inn med Land (inde ved Landet); inn fyre Holmom (inde ved Holmene). Jf. ute, uppe, framme. — Hertil: **innebygd**, adj. ombygget, indsluttet af en Bygning. **innefrosen**: indelukket af Iis. **innegjerd** (el. -gjerdt): omgjærdet. **innelæst**: indelukket. **inneringad**: omringet. **innestengd**: indestængt, og flere.
Innearbeid, n. Arbeide i Huset.
Innehald (og Innhald), n. Indhold.
Inneharar, m. Indehaver; Besidder.
Inneseta (e'), f. Indesidden.
Innestoda (o'), f. det at staae inde. I Sammensætning ogsaa **Innestad** (n.?); saaledes: **Innestad-kyr**, pl. Køer som holdes indelukkede; Kalvkøer. Hall. og fl.
Innfall, n. Indfald; indad gaaende Strømning, og desl. — **Innfalls-os** (oo), m. øverste Ende af en Indsø; Sted hvor en Elv løber til. Hall. og fl.
innfeit, adj. fed indvendig.
Innferd, f. Indreise; Indtog.
inn-flutt (u'), adj. indflyttet.
innfrisk, adj. frisk indentil; f. Ex. om Træ.
innful, adj. slu, forslagen, listig.
innfødd, adj. indfødt, barnfødt i Landet.
Innførsla, f. Indførsel, Import.
Inngang, m. Indgang; ogs. Indledning, Begyndelse. — **Inngangskona** (o'), f. Kone som gaar i Kirke efter en Barnefødsel.
inn-gift, adj. indflyttet ved Giftermaal.
Inngivnad, m. Indskydelse; Inspiration.
inngjengd, adj. om Sted, hvor man kan gaae ind. Der er inngjengt: der er Leilighed til at komme ind. Hall. Voss og fl.
Inngjerdsla, f. Omgjærdelse.
inngod, adj. gjennemgod. Mandal og fl.
inn-grodd, adj. indgroet, rodfæstet.
innhard, adj. haard indvendig.
inn-havd, adj. indbragt, indført.
innheit, adj. hed indentil.
innhol (o'), adj. huul, tom indentil, f. Ex. om en Træstamme.
innhyses, adv. inde i Huset. Nordre Berg. Tel. og fl. G. N. innhýsis.
Innkaup, n. Indkjøb.
Innkoma (o'), f. 1) Indgang, Ankomst. 2) Indkomster, Indtægt.
inn-komen (o'), adj. 1) indkommen. 2) kommen i Gunst hos En. Han var so innkomen hjaa Presten. B. Stift.
inn-kravd, indkræved; inddreven.
Innkvelv, m. en Huulning, et Sted som er omgivet af Høider eller Bakker. „Innvelv" (-hvelv), Smaal. — **innkvelvd**, adj. indesluttet, omringet af Høider. Afvig. **innkvævd**, Tel.
inn-kvervd, adj. bortført, bragt i Skjul; indtagen af de Underjordiske. (I Folkesagn).
Innkøyrsla (kj), f. Indkjørsel.
inn-lagd, adj. indlagt; s. leggja.
inn-laten, adj. indladt, indlukket. Nogle St. innliten (i'), innleten.
Innlaup, n. Indløb; Indseiling.
innleg, adj. 1) indvendig, som er indentil. Jf. innarleg, og inderleg. — 2) om Vinden: østlig, staaende fra Landsiden. Nordl.
Innlegg, n. 1) Indlæg, noget som bliver indlagt; Forestilling i en Sag, m. m. — 2) et Stykke Udmark, som indhegnes og lægges til en Gaard. Ork. og fl. — 3) Almisselem, Fattigmenneske som indsættes paa et Sted til Underholdning. Østl.
Innleiding, f. Indledning.
Innlending, m. 1) indfødt Person, i Modsætning til „Utlending". 2) Indbygger i den indre Deel af Landet.
innlengst, adj. inderst. Tel.
innlodad, adj. indbjerget, indhøstet. Hava innlodat (inn-loa): være færdig med Indhøstningen. Østl.
Innlyding, f. et lidet Besøg, en Visit.
Innløysning, f. Indløsning.
innmarisk, adj. listig, slu, forslagen. Hall. I Smaal. **imarisk**. (Sv. illmarig; i Dial. inmarig, imarisk). Dunkel og noget fremmed Form. Jf. mara, v.
Innmark, f. indhegnede Marker, i Modsætning til „Utmark". Jf. Bø, Gjerde.
Innmat, m. Indmad, Indvolde som tjene til Mad. En anden og sjeldnere Form er **Innmete** (e'), m. Sdm. (Sv. inmäte).
innmed, præp. nærved, hos (= attmed). Tel. og fl.
innmynt, adj. fladmundet, el. som har indbøiede Læber. Tel.
Innprenting, f. Indprentelse.
inn-reidd, adj. indredet; ogs. indrettet.
Innreide, m. Forsyning indentil; indvendige Dele, Redskaber eller Organer; ogsaa Indretning.
Innrensl, n. Indløb; Indstrømning.
innrikes, adv. inden Riget. Som adj. indenrigsk, indenlandsk. Lidet brugt.
Innrom, n. indre Rum.
Innrote (o'), m. Forraadnelse indentil, for Ex. i Træ. „Inraataa", Smaal.

innroten (o'), adj. raadden indvendig.
innrøn, adj. staaende fra Land, indenfra; altsaa østlig, om Vinden. Nordl. mest i Formen **innrønt**, men hedder ogsaa **innrømt**. Helg. Namd.
inn-sett, adj. indsat; indbragt.
Innsida, f. den indre Side.
Innsig (i'), n. Indsynkning, eller (oftere) Indstrømning, især om Fiskestimenes Indskriden imod Landet eller til Fjordene.
innsigla, v. a. forsegle. (Nu oftere forsigla). — **Innsigle**, n. Segl paa Dokumenter. (Oftere Innsegl). G. N. insigli, af Lat. sigillum.
Innsigling, f. Indseiling.
Innsjo, m. 1) indre Farvand, Søstykke indenskjærs. 2) Indsø (= Vatn). Østl.
innsjuk, adj. indvortes syg. Hall. og fl.
Innskiping (i'), f. Indskibning.
inn-skjerdt, adj. indsvunden, formindsket. „innskjørt", Hall. S. skjerda.
Innskot (o'), n. Indskud; ogs. Indskydelse.
innslaknad, adj. indfalden, indsunken, for Ex. om Kinder. I Hard. **innsloknа** (innsloknud?).
inn-sokken, adj. indsunken.
Innsole, m. Indsaale, Bindsaale.
innsprotten, adj. revnet indvendig.
Innstig (i'), n. Indstigning, Indtrædelse.
Innstode, n. Indkomster; ogsaa Formue. Lyder tildeels **Innstyde** (y'), Sdm. G. N. innstœdi, n. og innstœda, f. Kapital.
Inntak, n. Indtagelse; Sted hvor noget tages ind. Ved Trondh. ogsaa: Indryk, Tilløb.
inn-teken (kj), indtagen; figurl. henreven; ogs. bortført (= innkvervd).
Inntekt, f. Indtægt, Indkomst.
inntelja, v. a. indprente, lære; overtale til at troe noget. Smaal.
inntung, adj. tung i den indre Deel; f. Ex. om Aarer paa en Baad.
inn-under, som adv. 1) paa Undersiden; 2) i Ly, i Skjul. Afvig. „innpund", Trondh.
innvarm, adj. varm indvendig.
innvendes, adv. indentil, indvendig. (Maaskee alm.). Sv. invändes.
innverdes, adv. indvortes, indentil (især i Legemet). Brugt i Formen „innværtes", Berg. Nordl. og fl. Nogle St. „innvaartes". Sv. invertes. Jf. G. N. innanverdr, adj. Eng. inward.
Innvid (i'), m. Indholter i et Fartøi. Mest alm. Innve'. G. N. innvidr.
Innvigsla, f. Indvielse. **inn-vigd**: indviet.
Innvilje, m. Had, Bitterhed. Sdm.
Innvol (o'), m. Indvolde. B. Stift, Nordl. og fl. (I Vald. Innvøl). Jf. Slog, Gjerne. Afvigende fra G. N. innyfli, og Sv. inelfvor. Jf. Ght. innódi, innodili, innuovili (Grimm, Gr. 3, 407).
innøygd, adj. huuløiet, som har dybtliggende Øine, Tel. og fl. G. N. inneygdr.
insk, s. einsk.
inst, adv. inderst, længst inde. Inst og øvst: inderst i den øvre Deel. Inst og nedst: inderst i den nedre Deel (i en Strand eller Bjergside).
inst, adj. inderst, som er længst inde; østligst, s. inn og indre. Sædvanlig kun i bestemt Form (inste); f. Ex. inste Enden; inn i inste Fjordarne o. s. v.
inte, s. ikkje og ingen.
Intestund (?), f. sidste Stund, yderste Øieblik af en vis Tid. Smaal. Maaskee Inn-til-Stund (?), jf. Einkomstund.
i-nørd, opfrisket, optændt; s. nøra.
Ir (ii), m. 1) Ængstlighed, Uro i Sindet (= Hugverk). Nordre Trondh. Vel egentl. Ider (Idr). G. Sv. ider (Rietz 289). — 2) Sygelighed, Ildebefindende, f. Ex. efter en Ruus. Ndm. Maaskee et andet Ord; jf. Hir.
ira, v. n. (ar; ogs. er, te), 1) angre, fortryde. „ire paa": anke paa, være utilfreds med. Hall. Num. Tel. Vel egentlig idra. G. N. idra: angre. — 2) grue for noget, have Ulyst. Hard. „Han irte paa da": han havde ingen Lyst dertil. — Ellers i Formen **irast**, v. n. ængstes, bekymres, være urolig i Sindet; ogsaa: plages af Længsel; især: føle Hjemvee. Indh.
iraud, adj. rødlig, rødagtig.
ireleg, adj. harmelig, som volder Fortrydelse. Hall.
iren, adj. 1) ængstlig; s. irsam. — 2) ærgerlig, misfornøiet, som fortryder noget. Hall. — 3) skranten, sygelig (s. Ir). Ndm. Jf. eiren.
irsam, adj. ængstlig, urolig i Sindet; især: bange for at forsømme noget; ogsaa: urolig af Længsel eller Hjemvee. Indh.
irsk, adj. irsk, irlandsk.
Is (ii), m. Iis, frossen Vædske. Med Fleertal (Isar) om Iislag paa Markerne (for Ex. i en Vei); uden Fleertal om Iislag paa Vand.
isa, v. n. (ar), 1) blive Iis, fryse; ogsaa belægges med Iis. 2) iisne, gyse som ved en Berørelse med Iis. Det isar i Kroppen. Østl.
Isa, f. Delphin; s. Nisa.
Isberg, n. Iisbjerg (i Nordhavet).
Isbild (?), s. Ispil.
Isbrede, m. en Masse af fast Iis paa et Fjeld (= T. Gletscher). Jf. Brede.
Isbrodd, m. piggede Jernsaaler til at gaae med paa Iis. Sædvanl. kun i Fleertal.
Isbrot (o'), n. 1) Iisbrud; s. Isløysing. 2) Iiskant paa Vandet.
Isbrune (u'), m. Iisbrand, Skade af Iis i Græsroden paa et Engstykke. Østl. (nogle St. Isbrona). Ogsaa kaldet Svellbrune og Svullbrune.
Isel, m. Fiskemælk (Mjølke); Sæd i store Fiske, især i Torsk. Sfj. Sdm. Ogsaa i en

anden Form **Iselja**, f. Nordl., el. **Iselje**, m. Nhl. — Hertil **Iselfisk, Iseltorsk**, m. Hanfisk, i Modsætn. til Rognfisk.
Iselja, f. s. Isel.
i senn (paa een Gang), s. Senn.
Isferd (-fær), f. Iisbrud (= Isløysing). „Elv'a gjore Iisfær“: Elven brød op og førte Isen bort. Nordre Berg.
Isflak, n. et løst eller afbrudt Iisstykke paa Vandet. Nogle St. **Isflake**, m. I Gbr. **Isflok** (oo), m.
Isflogga, f. s. Iskrav.
isfør, adj. tillagt med Iis, som man kan færdes paa. Det vardt isført. Hall. og fl. Hedder ogs. **isfarande**.
Isføre, n. Iis at kjøre paa.
Isgalt, m. = Haagylling (Fisk). Sdm. **Isgaltlyse**, n. Tran af denne Fisk (forhen meget anseet som Lægemiddel).
Isgang, m. s. Isløysing.
Ishella, f. Iisbund, Iislag paa Marker og Veie. Afvig. **Ishylla**, **Ishyll'**, Trondh.
Ising, m. en Mellemting af Snee og Iis; Snee som først er fugtig og siden fryser. Nordl. ogsaa i Nhl. og fl. I Hall. **Isung** om en tynd Iisskorpe.
isjaa (for ihjaa), hos; s. hjaa.
Isjøkul, m. Iistap; s. Jøkul.
iskald, adj. kold som Iis. Hedder ogsaa „isende kald“.
Iskjer, s. Igulkjer.
Isklake, m. Iisstykke. Nhl. Shl.
Iskost (o'), m. Ophold, Standsning, Hvile. Hall. (Hoel). Dunkelt Ord; synes ikke at høre til Iis.
iskrast, v. n. gyse, føle en Rystelse. Sogn. Jf. askrast.
Iskrav, n. en meget tynd Isskorpe; smaa Iispartikler paa Vandet.
islandsk, adj. islandsk. Sjeldnere **islendsk**. Oftere som Subst. **Islands**, f. Ex. Islands Ull; Islands Mose og fl.
islaupen, adj. iisdækket, iset udenpaa; for Ex. om Træ, om Klæder o. s. v.
Islega (e'), f. den Omstændighed, at der ligger Iis paa Vandet. Nordl.
Islegg, m. (Fl. **Isleggjer**), Been-Skøiter, Lægbeen (især Hestelægge) til at have under Fødderne og glide med paa Isen. Renna paa Isleggjom. Nordenfjelds. G. N. ísleggir.
Isleid, f. Iisvei paa et Vanddrag.
isleides, adv. paa Iisveien, efter Vanddraget. „Fara isleies“, Hall. Hedder ogsaa **isfares**.
Isleng, m. Noget som bliver kastet i eller imellem.
Isloysing, f. Iisbrud, Isens Opbrud og Bortstrømning i Elvene. Ogsaa kaldet Isferd, Isgang og Isvekkja.
Ismotta (o'), f. Aabning paa Klæder (jf. Smotta og Hovudsmotta). Lidet brugt.
isnæm, adj. som let fryser til. Veiret siges at være „isnæmt“, naar Vandet fryser snarere end man ventede, altsaa ved en Kulde som ikke synes at være stærk nok dertil. B. Stift.
Ispil, m. Stok med en Jernspids, hvormed man støder Hul paa Iis. Østl. I Valders **Ispel** (i'), el. Ispill. Maaskee egentlig Isbild (bill). Sv. isbill.
Isrun (u'), n. Masse af sammendrevne Iisstykker i en Elv. Sdm.
issa (i'), et Udraab af Uvillie eller Afsky. Hertil: **issa**, v. n. sige „issa“. B. Stift.
Issorr (o'), n. Iiskrav, smaa Iisstykker. Trondh. S. Sorr.
Isspong (-spaang), f. Iisbælte, smalere Iislag, f. Ex. i et Sund.
ist (o: gider), s. idast.
i stad (nylig; strax), s. Stad.
istende (= ilt ende), s. ilt.
Ister (Istr), f. Vidiepiil (= Vider, Vidja). Nordl. I Gbr. **Istre**. Maaskee for Ilstra. G. N. ilstri, n. (?). Sv. jolster, jälster, hilster, f. (Dalin 1, 793). Hertil: **Isterkjerre**, m. Vidiekrat, Vidiebusk. Helg. **Istervidja** (-via), f. en vis Art af Vidiepiil (Salix pentandra?). Nordl. Paa Østl. **Istervider**, „Istervier“. (Smaal.).
Istig (ii, i'), n. Stigbøile paa Vogn eller Sadel. Østl. G. N. ístig. Ellers kaldet Stigjarn, Stigbygla og fl.
Istra (ii), f. Ister, Fedtlag omkring Indvoldene (især i Sviin). G. N. ístra. **Istreblæja** (Isterbleia), f. Isterflomme. Østl. (Rom.). Ogsaa kaldet **Istreboka** (o'), el. „Isterbuku“, s. Boka. — **Istresild**, f. Sild med meget Fedt i Indvoldene. **Istrevomb**, f. Isterbug.
Istrøm, m. Iiskant paa Vandet.
isunder, s. sunder.
isur, adj. syrlig, lidt suur.
isvart, adj. sortagtig, lidt sort.
Isvatn, n. Vand af smeltet Iis; ogs. om iiskoldt Vand.
Isveder, n. Veir, hvori der let bliver Iis. „Isvær“, Tel. og fl. Jf. isnæm.
Isvekkja, f. Iisbrud, Iisløsning. Tel.
Itak, n. Greb eller Tag i noget. Ogsaa om en stærk Anstrengelse. Ork.
i-teken (kj), adj. rørt, berørt.
Itel, el. **Ittil**, s. Eitel.
itt, s. ikkje. — **itte** (i'), s. etter.
i tunn (rundt), s. Tunn.
iva, og **ivast**: tvivle o. s. v., see eva.
ive (over), s. yver. **Ivebende**, **ivefødd**, **Ivekast** o. s. v. see under yver.
Ivju, s. Evja.
ivra (ii), v. a. ophidse, opægge. (Nordre Berg. og fl.). **ivrig**, adj. hidsig, opbragt. Nyere Ord, som dog maaskee kunde støtte sig til yva og øva.
iøven, adj. tvivlraadig (= even, evsam). Voss.

J.

ja, bekræftende Partikel: ja. (Jf. jau). Ogsaa Indledningsord i Sætninger, som indeholde en Indrømmelse, Antagelse, Beslutning eller lignende; f. Ex. Ja, det kann so vera. Ja, lat oss ganga. Ja, no er det for seint. — Ofte fordoblet eller forbundet med et andet Ord: ja ja! — ja daa! — ja so! (tildeels som et Spørgsmaal, eller som Udtryk af Overraskelse el. Forundring); — ja so menn, el. ja=menn; s. menn. Forskjellige Vendinger i Betydningen adskilles kun ved en egen Betoning og ere altsaa vanskelige at forklare i Skrift.

jabba, v. n. 1, snakke efter, sige Ja til alt. Guldal. Ogsaa: stamme, tale klodset. Hall.

jabba, v. n. 2, trippe, løbe (= labba). Smaal.

Jadar, m. 1) Kant, Rand; især paa noget bredt og tyndt, f. Ex. en Dug, en Væv. Brugt i forskjellig Form: **Jar**, mest alm., **Jair**, Sdm., **Jaadaar** (Jaaddaar), Indh., **Jaar**, Ork., **Jær**, ved Stavanger. G. N. jadarr. (Jf. Ang. eodor, edor; Eng. edder: Gjærde). — 2) den ophøiede Rand, som er tilvoxet omkring et Skaar i et Træ. Indh. (Jaadaar), Ork. Gbr. (Jaar). Paa Sdm. kaldet Lunde. Jf. ogsaa Ljor. — 3) en Række af Gaarde, et Bygdelag (maaskee betragtet som en Side eller Kant af Landskabet). Ork. i Formen Jaar. — Landskabet „Jæderen" ved Stavanger (G. N. Jadar, á Jadri) benævnes sædvanlig med Formen: Jær (Jæren); saaledes ogsaa **Jærbue** (for Jadarbue), m. Indbygger af Jæderen.

Jadarfete (e'), m. Fid el. Traadbundt i Kanten af en Væv. „Jarfete", N. Berg.

jadarflaa, adj. slap i Kanterne; om vævet Tøi, som ved en Udstrækning bliver lidt længere i Kanten end i Midten. B. Stift, Hall. og fl. i Formen **jarflaa**, el. **jareflaa**. G. N. jadarflár. Ellers: **jarflikt**, Gbr. (jf. flikja), og **jarflak** (el. jaadaarflak?). Trondh. Jf. flødevind.

jadarflak, adj. s. jadarflaa.

jadra, v. a. (ar), 1) beklippe el. beskjære i Kanten. Nordre Berg. (jara). „Eg kann jara 'ta' noke=lite meir". — 2) v. n. følge Kanten. „Sol'a jara laangs mæ Fjella": Solen gaar langs med Fjeldkanten. Sdm. (nogle St. jaira).

Jag, n. 1) Jagen, Drivning. 2) Jagt.

jaga, v. a. (ar), jage, drive; ogsaa: paaskynde, drive stærkt, f. Ex. til Arbeide. Afvig. **jaagaa**, Gbr. Ork. Jaga av: forjage, fordrive. Jaga upp: opdrive, indhente (et Dyr) ved Forfølgelse. (Formen „jog" er her fremmed).

Ja=gjæve, n. Tilsagn, Løfte; gunstigt Svar paa en Begjæring. Hall. G. N. jagæfi. Jf. Jakvæde, Jaminne.

jagla, v. n. (ar), vrøvle, føre løs Snak. Hall. Jf. jugla.

Jagslede, m. en liden let Reiseslæde. Tel. og fl. (Jageslee).

Jagster (Jagstr), m. Jagen, Drivning; Forfølgelse. Trondh.

Jagt, f. Jagt (Jægt), eenmastet Fartøi. (Nogle St. bruges baade Jagt og Jægt, tildeels endog med en Forskjel i Betydningen). Nyere Ord. Holl. jagt; Eng. yacht. Hertil **Jagtefarm**, m. Ladning for en Jagt. **Jagtenaust**, n. Skuur at opsætte en Jagt i. **Jagtesegl**, n. Seil til en Jagt. Mest brugl. nordenfjelds.

jagta, v. n. (ar), 1) jage efter noget, tragte, stræbe. Tel. og fl. — 2) gaae paa Jagt. Hadeland. Ellers: ganga paa Veiding, i Veideskog, og fl.

jakka, v. a. (ar), tilklippe, jævne (især Haar). Sdm.

Jaksle, m. Kindtand, Tyggetand. Afvig. **Jakle**, B. Stift, Nordl. **Jæksle**, Østl. G. N. jaxl. I Sverige jäkel, jäkkel (Rietz 300).

jakta, s. jagta og jatta.

Jakvæde, n. Samtykke, bekræftende Svar; ogsaa: Løfte, Tilsagn. Eg fekk ikkje nokot Jakvæde paa det. B. Stift. G. N. jakvædi. Jf. Jagjæve. En anden Form er Javæle. Smaal.

jala (huje o. s. v.), s. hjala.

Jalk, s. Gjelk. **jalka**, s. gjelka.

Jall, s. Hjell.

jalma, v. n. (ar), klinge, give Gjenlyd. Tel. Afvig. **jølma**: huje, skraale, støie. Vald. (Isl. jálma). Jf. jamla.

Jamaldre, m. Jævnaldrende. Han er Jamaldren min, el. Me er Jamaldrar: vi ere lige gamle. Nogle St. ogsaa **Jamaldring**. G. N. jafnaldri. — Ordet jamn (javn) lyder i Sammensætning sædvanlig jam (jamm). Tildeels ogsaa i G. N.

jambardad, adj. bredfuld (= jamtrømad). „jambala (m. tykt L), Hall.

jambordad, adj. ligedan bygget paa begge Sider; om Baade.

jambreid, adj. lige bred overalt.

jambreiddad, adj. s. jamtrømad.

jambulad (u'), adj. vel afrundet, fyldig, vakker; om Dyr.

jambytt, adj. jævnt fordeelt, ligelig uddeelt eller skiftet.

jamdjup, adj. lige dyb overalt.

jamdreglad, adj. staaende med Kanterne i lige Linie; f. Ex. om to Fjelde, som man seer i lang Frastand. Sdm. Jf. dregla.

jamdyr, adj. lige dyr. Det er alt jamdyrt; el. Dei er jamdyre.

Jamdøger, n. 1) Jævndøgn (?). Jf. Jam=

vaar. — 2) et Døgn, Dag og Nat. B. Stift, Nordl. og fl. Jf. Samdøger.

jam-ekst, adj. om Ager, med samtidig udsprungne og jævnstore Ax.

jamfaren, adj. omtrent ligedan overalt. Oftere: **jamfaret**, adv. mest almindelig, for det meste. „jæmfare", Gbr.

jamfengen, adj. noget jævn eller ligedan overalt. „jamfingjen", Sdm.

jamfull, adj. 1) bredfuld. 2) i Fleertal: lige fulde.

jamfus, adj. lige villig, el. lysten.

jamfør, adj. lige duelig, el. skikket.

jamføttes, adv. i lige Linie, med Fødderne jævnsides.

jamgamall, adj. lige gammel.

jamgjor, adj. lige moden overalt.

jamgod, adj. jævngod, lige god.

jamhard, adj. lige haard overalt.

jamherda, adv. med Skuldrene jævnsides (s. Herd). Eg gjekk jamherda med honom: jeg gik tæt ved Siden af ham, Skulder mod Skulder. „jamhæra", B. Stift.

jamhøg, adj. lige høi. — **jamhøgt**, adv. i lige Høide; f. Ex. jamhøgt med Bordet.

Jaminne, n. Samtykke, Tilladelse; ogsaa Løfte. Tel. Jf. Jakvæde.

jamkampe, f. kamp.

jamklaar, adj. lige klar overalt.

jamkomen (o'), adj. jævnt opkommen, lige voxet; f. Ex. om Korn paa en Ager.

Jamkultar, pl. Jævninger, Jævnlige i Størrelse eller Styrke; især om Drengebørn. Smaal. J Buskr. **Jamkuvlingar.**

jamla, v. n. mjave; s. jamsa.

jamlang, adj. lige lang, jævnlang.

jamleg, adj. jævn; stadig. (Sjelden).

jamlege, adv. jævnlig, tidt og ofte. Hedder oftere **jamt.**

Jamlengd, f. samme Tid i det næste Aar (= Aarsmot); den Tid da et Aar er forløbet. Sogn og fl. Det lid fram i Jamlengdi. Det rekk til Jamlengdi. G. N. jafnlengd, jamlengd. Sjeldnere om den tilsvarende Tid i næste Maaned eller Uge. S. Mot.

Jamlike, m. Ligemand, Jævnlige.

jamlines, adv. ligefrem, i en ret Linie. Gbr.

jamlitad (i'), el. jamlitt (i'), adj. eensfarvet, hvis Farve er overalt lige stærk. Saaledes ogsaa: **jamgrøn, jamgul, jamkvit**, o. s. v.

Jammer, m. s. jamra.

jammogen (o'), adj. lige moden; f. Ex. om Korn paa Ageren. S. mogen.

jammyken (y'), adj. lige megen. Hadde eg havt jammyket med deg: gid jeg havde lige meget som du.

jamn, adj. 1) jævn, flad, flet, el. uden Forhøininger. Mest alm. **jamn** (jamn'e); ellers: **jæmn**, Gbr. Østerd., **javn**, Tel. Hard. **jabn**, Sogn, Hall. J Neutrum altid **jamt** (jæmt). G. N. jafn (ogs. jamn); Sv. jemn. Jf. Eng. even, Ang. efen (em); Ght. eban, Goth ibns. — 2) jævn, ligedan overalt eller altid. Jamn Traad: som er allesteds lige tyk. Jamn Vind: som blæser stadig med samme Styrke. Jamn Gang: som er altid lige hurtig. — 3) stadig (i Bevægelse eller Arbeide), jævnt vedholdende, flittig uden at forhaste sig. Han skundar seg ikkje, men han er so jamn, at det gjeng endaa fort. — 4) lige, effen; om Tal, som danne Par eller lade sig dele med to (saasom 2, 4, 6, 8, 10). Git um det er jamt elder odda (ɔ: gjæt om det er effen eller ueffen). Næsten alm. (J Tel. Par og Odde). — 5) lige (om flere Ting), ligedan beskafne. Dei er jamne paa Storleiken: de ere lige store. Hertil Formen „jam" i Sammensætning med et Adjektiv, deels i Fleertal, f. Ex. jamstore, jamhøge, jamlange; deels i Neutrum om en Mængde, f. Ex. Det er alt jamstort, jamsmaatt, jamgamalt; tildeels ogsaa om en enkelt Ting i en Sammenligning, helst i Forbindelse med „med", f. Ex. Det er jamgodt med inkje (saa godt som intet). Han er jamgod med hinom. Snjoen var jamhøg med Husom, ꝛc.

jamna, v. a. (ar), 1) jævne, gjøre flad eller flet. — 2) udjævne, ordne, fordele jævnt eller ligeligt. — **jamna seg**: udjævne sig, komme i Orden. **jamnast**: blive jævnere.

Jamna, f. Flade, flad eller jævn Mark.

Jamnad, m. Jævnhed, Lighed, ligeligt Forhold. Lidet brugt. G. N. jafnadr.

jamnan, adv. jævnlig, idelig, stadigt. Smaal. Hall. og fl. Ogsaa i Formen: **jamna**, B. Stift og fl. J Nordre Berg. afvigende: **jamnaa** (maaskee en Dativform jamno). G. N. jafnan.

jamnaste, adv. oftest, sædvanligst. Det gjeng no jamnaste so.

Jamnautar, pl. Jævnlige, Ligemænd. Tel. (Vinje). Til G. N. nautr: Fælle.

Jamne, m. 1, Jævnhed; Lighed; især: Stadighed i et Arbeide, det at man holder jævnlig ved og ikke spilder Tiden. Jamnen dreg seg: stadig Flid udretter meget. Med Henspil paa den følgende Betydning hedder det ogsaa: Jamnen er eit godt Gras.

Jamne, m. 2, en Farveplante: Lycopodium complanatum. B. Stift, Nordl. Tel. og fl. Jsl. jafni; Sv. jemna.

Jamning, f. Jævning, Udjævnelse.

Jamning, m. Ligemand, Jævnlige. Dei er Jamningar. G. N. jafningi.

jamra, v. n. (ar), klynke; ogs. larme, gjøre Støi. Sogn og fl. Hertil **Jammer** (Jamr), m. Klynken, Klage; ogsaa Larm, Uro. Nyere Ord.

jamraa, adj. lige raa eller fugtig. D'er alt jamraatt, f. Ex. om Hø.

jamrik, adj. lige rig. (J Fleertal).

jamroten (o'), adj. lige raadden. Husi er alle jamrotne.

jamrødd, adj. jævnt besat, om en Baad med duelige Roere for alle Aarer.
jamsa, v. n. (ar), mjave, om Katte. Nordl. Ellers i andre Former: **jamta**, Ryfylke, **jamla**, Guldalen, og **jælma**, Indh. — Sv. jama (i Dial. jalma).
jamsa, v. n. (2), stamme, famle efter Ord. Hall.
jamsett, adj. jævnt besat; især om Baad eller Fartøi med en passende fordeelt Ladning.
jamsid, adj. lige sid overalt.
jamsides, adv. jævnsides, med Side mod Side. Meest alm. **jamsis**.
Jamskap, m. Jævnhed; Lighed.
jamskift, adj. ligelig skiftet.
jamskjær, adj. overalt moden til Afskjæring, om Korn.
jamskyad, adj. jævnt skyet overalt.
jamsliten (i'), adj. lige meget slidt. D'er alt jamslitet; f. Ex. om Klæder.
jamsmaa, adj. lige smaa; f. Ex. om Børn. D'er mest jamsmaatt.
jamsnøgg, adj. lige rask.
jamspelt, adj. lige spillet; om Kort, naar Spillet staar lige for begge Parter.
jamsterk, adj. lige stærk.
jamstor, adj. lige stor. (I Fleertal). Ogsaa om en Mængde med lige store Dele; for Ex. jamstor Skog: Skov med lige høie Træer; — jamstort Gras; jamstor Fisk o. s. v.
jamstroka (o'), adj. jævn paa Overfladen, udjævnet, udfyldt i alle Fordybninger. B. Stift. I Hard. **jamstropa** (o').
jamstutt (u'), adj. lige kort.
jamstod, adj. jævnt staaende, stadig.
jamt, adv. 1) jævnt, i jævn Stilling, i lige Linie, el. i en jævn Flade. Standa jamt; liggja jamt; falla jamt innaat, ꝛc. (Jf. jamn). — 2) allesteds eens. Klippa jamt; saa jamt; breida jamt ut=yver. — 3) i lige Grad, lige meget. Draga jamt (f. Ex. om to Heste). Byta jamt: dele ret og ligt. Jf. byta fyre jamt (adj.): bytte som ligt, uden Mellemgift. — 4) stadigt, regelmæssigt, altid eens. Ganga jamt, ro jamt o. s. v. — 5) jævnlig, sædvanlig, meget ofte (= jamnan, jamnaste). Jamt og samt: idelig, uden Ophør. B. Stift, Østl. og fl. (Sv. jemt och samt). — Jamt med: lige med, lige høit som; for Ex. Sjoen stod jamt med Bryggja. Her mærkes ogsaa en afvigende Form „jamte", ɔ: jævnsides, f. Ex. „gaa jamte". Smaal. Maaskee for: jamt til. Dog ogsaa i Svensk: jemte.
Jamt, m. Indbygger af Jæmteland i Sverige. Trondh.
jamta, v. n. 1) gumle, bevæge Munden. Smaal. 2) s. jamsa.
jamtaka, adj. om Personer, som ere lige stærke, lige arbeidsføre. Paa Sdm. **jamtakstra**.
jamtett (ee), adj. lige tæt overalt.
jamtjukk, adj. lige tyk overalt.
Jamtoka (o'), f. Huus=Tag, som er lige bredt paa hver Side. Jæd.
jamtrædd, adj. bestaaende af jævne eller jævnt ordnede Traade; ogsaa om en Væv, som fylder Vævkammen noget ligelig paa begge Sider.
jamtrømad, adj. bredfuld, fyldt saa at det gaar jævnt med Bredderne (Trømen). B. Stift, Nordl. Ellers: jamfull, jambreiddad, jambardad.
jamturr, adj. lige tør overalt.
jamvaksen, adj. jævnt voxen; ligelig udviklet i alle Dele. Hall. og fl.
jamvalen, adj. jævnt afrundet eller udfyldt; opsvulmet, hovnet. Ndm.
Jamvaar, m. Foraars=Jævndøgn. Tel.
Jamvegt, f. Ligevægt.
jamvel (=væl), adv. 1) lige saa vel; lige omhyggeligt. — 2) endog, endogsaa. Tel. og fl. G. N. jafnvel; Sv. jemväl.
jamviljug, adj. altid villig, jævnlig redebon. Gbr.
jamvyrd (y'), adj. lige anseet.
Jan, m. Kortspiller, som ikke opnaar et vist Antal Øien (points). Noget lignende i Svensk. (Fransk jan: Spillebret).
jana, v. n. løbe blindt hen, tumle afsted. Hall. Jf. ana, enja.
jangla, v. n. yppe Trætte. Hall.
janka, v. n. vakle, gaae usikkert. Hall.
Jar, (Kant), f. Jadar. I Sammensætning høres ogsaa „Jar" for Jarn (f. Ex. Jarband); ligesaa for Jard (= Jord), som: Jarbær, Jarkjellar, Jarmugge, Jarrike, Jarsete; s. under Jord.
jara, v. s. jadra, og jorda.
Jarafær, f. Jordferd.
Jare, m. et indhegnet Jordstykke. Indh. Maaskee kun en Afvigelse af „Gjerde".
jarflaa, s. jadarflaa.
Jark, m. 1) Kanten af Fodbladet, især i den bredeste Deel. (Isl. jarki). Ogsaa om selve Fodbladet ved Roden af Tæerne; ligesaa om den tilsvarende Deel af Sko eller Støvler. Særskilt „Storjarken", el. Storetaa=Jarken, om Udbøiningen ved Roden af Stortaaen. B. Stift, Nordl. og fl. Nogle St. **Jerk**, Trondh. (Paa Helg. Kverk). Jf. Ilk. — 2) Kanten af Haandfladen; især Muskelen ved Roden af Tommelfingeren. Hard. I Tel. kaldet **Jarpehold**, n. — 3) Flig, Udbøining, rundagtig Kant eller Snip, f. Ex. paa Skind og Læder. Sogn. Ogsaa Knort eller Knude i Huden efter et Saar. Hall.
jarkebreid, adj. bred i Fodbladet.
Jarkebreidd, f. Saalebredde i Sko eller Støvler.
jarkutt, adj. ujævn, knortet, knudret; om Hud. Hall.
Jarl, m. Greve, Landshøvding. (I historisk Fortælling). G. N. jarl; Eng. earl.

Jarn, n. 1) Jern (Metal). Tydelig udtalt: **Jarn**, Nordl. Trondh. Sdm. Nfj.; ellers **Jadn**, Hard. **Jedn** og **Jenn**, Nhl. Shl. og fl. **Jødn** (egentl. en Fleertalsform), Hall. Vald. **Jønn**, Tel. og fl. G. N. jarn (iarn), og i en ældre Form ísarn (Ang. isern, iren). — 2) Redskab af Jern. Bitjarn, Eggjarn, Eldjarn, Svidjarn, Baksterjarn. I Særdeleshed: a) Jernlænker. Leggja Jarn paa. b) Kjedelkrog. Hengja Gryta paa Jarnet. Trondh. c) et Anker til Fartøi. Helg. — I Sammensætning høres ofte kun „Jar" (som Jargrind, Jarstaur). Nordenfjelds.

jarna, v. a. (ar), 1) beslaae eller belægge med Jern. G. N. jarna. — 2) sværte, give en særegen Smag og Farve (Jernfarve); om Gryder. Hall. i Formen: **jødne**, jønne. Ogsaa v. n. anløbe, blive erret (= eirast). Tel. (jønne).

Jarnband, n. Jernbaand.

Jarnblaaster, m. Tilvirkning af Myrjern.

Jarnbraud, n. Vafler, Kager som steges i Jern (Kakejarn). „Jarnbrø", Nordl. Ogsaa kaldet **Jarnkaka**. Hertil et Ordspil: „Jarnkake aa File er ein har' Kost". (De første Ord kunne ligesaavel betegne: Jernkager og File, som: Vafler og Fløde).

Jarnfang, n. Jernredskaber, Værktøi af Jern. „Jarfaang", B. Stift.

Jarngrind, f. Jerngitter; Jernport.

Jarngruva, f. Jerngrube.

Jarning, f. Jernbeslag; s. jarna.

Jarnkram, n. Jernvarer, Isenkram.

Jarnlekkja, f. Jernlænke.

Jarnmalm, m. Jern-Erts; ogs. Rujern.

Jarn-næter, pl. Frostnætter i den sidste Deel af August Maaned, el. i den Tid da Frost er farligst for Kornet. Østl. (Sv. jernnätter).

Jarnreka (e'), f. Jernskovl. Nogle Steder **Jarreke**. Nordre Berg.

Jarnsaum, m. Jernsøm, Jernnagler.

Jarnskoning, f. Jernbeslag, Skinner under en Slæde. — **Jarnskoning**, m. Slæde med Jernskinner. Smaal. (Jenn-).

Jarnskrap, n. gammelt Jerntøi.

jarnslegen (gj), adj. jernbeslagen.

Jarnsmide, n. Redskaber eller Arbeider af Jern.

Jarnspong (-spaang), f. Jernskinne.

Jarnstaur, m. Brækstang, Jernbolt at opbryde Steen med. B. Stift, Nordl. og fl. (Sv. jernstör).

Jarnstein, m. Jernlod paa Fiskesnører. Nordl. Sdm. og fl.

Jarnstreng, m. Jerntraad.

Jarntein, m. tynd Jernstang.

Jarnverk, n. Jernværk.

jarpa, v. n. pludre, snakke. Guldalen.

Jarpe, m. en Skovfugl: Tetrao bonasia (T. Haselhuhn). Tel. Num. ogsaa Indh. (Snaasen). Paa Østl. i Formen **Jerpe**. G. N. jarpi.

Jarpehold, n. s. Jark, 2.

Jarpeslok (o'), m. et Slags Bregne: Polypodium Dryopteris. Tel.

Jarsete, f. Jordseta.

jarslak, s. jadarslaa. **jarta**, s. hjartad.

Jarteign, f. Prov, Beviis. Tel. (Mo, sjelden). „Eg fekk skire Jarteignir fere dæ": jeg fik klare Beviser derpaa. G. N. jarteign, jartein, jartegn. Sv. järtecken, D. Jertegn. Ordets Sammensætning er dunkel.

Jarv, m. et Rovdyr: Gulo borealis (T. Vielfraß). Nordl. Trondh. Nordre Berg. Nogle St. **Jerv** (Jærv). Ogsaa i en anden Form: **Erv**, og „Bjønns-erv", Vos, Nhl. og fl. Andre St. Fjellfros og Fillefrans. (Sv. järf).

jarva, v. n. gnave, tygge. Sdm.

Jase, m. Hare (Lepus). Rbg. Nedenæs, Tel. Num. Hall. Nfj. Sdm. (Jf. Hare). Sv. jösse (Rietz 300). Hertil: **Jasegeit**, f. = Haregeit. **Jasunge**, m. Hareunge.

Jaseby, n. Duun paa Frø. Sæt.

Jaselabb, m. Harefod. Som Plantenavn: Gnaphalium. I Tel. **Jasalamp**.

jasemynt, adj. = haremynt.

Jasse, f. Hjasse.

jatta, v. a. (ar), sande, samtykke, sige Ja til noget. Ryf. Tel. Num. Hall. ogs. Ork. og fl. Afvig. **jakta**, Tel. (Vinje). G. N. játa. (Jf. Sv. jaka).

Jattar, m. egentl. En som sander eller bekræfter; sædvanl. en Jabroder, En som gjerne taler Folk efter Munden. Hedder ogsaa en **Jattmed** (Jattmæ). Smaal.

jau, bekræftende Partikel: jo. Afvig. **jo**, og **jog**, i Shl. og Ryf. (Jf. G. N. jaur). Ordet bruges 1) som Svar paa et Spørgsmaal som indeholder en Negtelse eller en Tvivl. (Ligt Sv. og D. jo). — 2) som Indledningsord i Sætninger, som indeholde Bekræftelse paa en Formodning, Afviisning af en Tvivl, eller lignende; f. Ex. jau, no faa me sjaa! Jau, det lagar seg godt! (Især ironisk). Ofte fordoblet, især som et Udraab ved noget, som kan vække Opmærksomhed eller er over Forventning; f. Ex. Jau, jau! her er komet Skifte paa. Jau, jau! han er ikkje raadlaus, den Guten. „Jau visst", el. „jau menn" bruges ofte ironisk til Afviisning af en falsk Formodning; f. Ex. Eg trudde, det skulde ganga so fort, — jau visst! nei det slapp eg. — Det danske „jo" har flere Betydninger, som her ere fremmede.

javla, v. n. tygge. Hall. (jf. geivla). Ogsaa: pludre, snakke idelig. Østl.

jaa, præp. s. hjaa. — **Jaa**, m. s. Ljaa.

Jaadaar, s. Jadar.

Jaafot (Kløvsadel), s. Ljofot.

jaala, v. n. (ar), fjase, sludre, yttre taabelige Indfald. Søndenfjelds.

Jaala, f. og **Jaaling**, m. Tosse, taabeligt Menneske. Østl. Hall. Vald. ogs. Søndre Berg. Jf. Gaale, Gjæla. (Holl. jool).

Jaalskap, m. Dumhed, Taabelighed.
jaalutt, adj. taabelig, tosset.
Jaam, s. Hjaam.
jaama, v. n. fjase, gjækkes. Hall.
Jaar, s. Jadar. **Jaare**, s. Ljore.
Jaasvæve, s. Hjaasvæve.
Je, n. s. Gjed. — **je**, s. eg.
Jedd, s. Gjedd, og Hjell.
jegne, s. gjegna. **Jeil**, s. Geil.
Jeir, s. Geir. **Jeite**, s. Geita.
Jel, s. Gil. — **jeld**, s. gjeld.
Jelg, m. Strømning; s. Gjelv.
Jell, s. Hjell. — **jella**, s. gjella.
Jem, s. Gim. — **jen**, s. gjen.
jenka, v. a. (ar), lønne en Tjeneste med en Gjentjeneste; hjælpe hinanden vexelviis. Ryf. Maaskee for jamka (Sv. jemka), men kunde dog ogsaa være: gjenka (= gjegna).
Jenn, s. Jarn. — **Jenne**, s. Gjerne.
jerma, v. n. (ar), bræge, om Faar og Gjeder. Nordre Berg. Isl. jarma. (Ellers bræka, mekra og fl.). Jf. jælma = jamsa. — Hertil **Jerm**, n. og **Jerming**, f. Brægen.
Jerpe, s. Jarpe. — **jerv**, s. bjerv.
jesen, s. gisen. — **Jesse**, s. Hjasse.
jeta, s. gita. — **Jetle**, s. Gjætsla.
Jil, s. Gil. — **Jir**, s. Gir.
Jo, n. Skaar eller Mærke i et Træ. Gbr. (Vaage). Maaskee Gjo, og isaafald forbundet med det førnævnte Gjø (2)?
Jo, m. Snyltemaage (= Kive), ogsaa kaldet **Jobonden**, **Livre-Jo**, **Tjuv-Jo**. Nordl. og fl. Navnet er dannet efter Fuglens Stemme eller Raab, som ligner Lyden „io". Ogsaa Fiskeørnen kaldes „Jo", men dette er egentlig „Gjod" s. Gjod, Fiskegjod. — **Jo**, som Mandsnavn er kun Forkortning af Jon (Joan, Johannes). Et andet Jo, som findes i Personsnavne (Jofred, Jokjell, Jostein, Jorid, Jorun) er G. N. jór (jó), Ang. eoh, Lat. equus, ɔ: Hest. (S. Munchs Maanedsskrift 3, 161).
joa, v. s. ljoda og rjoda.
Joe, m. 1, Maddik (= Makk). Sdm. ogsaa ved Trondhjem. Sædvanlig kun i Fleertal. „Dæ kom Joa 'ti Fiskjen". „Dæ gjeng 'ta Joa'". Ogsaa i svenske Dial. (Rietz 297)..
Joe, m. 2, Vikkeplante, Vikkestængel. Hall. (Hoel). Maaskee for Ljoe; s. Ljogras. Hertil **Joblom**, m. Vikkeblomst. **Joerter**, pl. Vikkefrugt.
jog (jo), s. jau.
joka, v. n. (ar), 1) gaae seent, være seen og tungfør. Hall. 2) lure, gaae paa Speiderie. Tel. — Sv. Dial. juka.
Jokk, f. en Huulning (= Dokk). Smaal.
Joklevid (o'), m. Træ, som er noget blødt eller svampagtigt, saa at det udvider sig ved Gjennemskjæring. Sæt. Ogsaa kaldet „Tenal". Jf. Tinar.
Jol (oo), f. Juul, Julehøitid; nærmest om den sidste Uge af December, men ogsaa i en mere omfattende Betydning om Tiden fra Juleaften (24 Dec.) til 13de Januar (Tjugandedag). Brugt i to Former: **Jol**, Rbg. Tel. Søndre Berg. Hall. Vald., og **Jul** (uu) i de nordlige og østlige Egne. G. N. jól, n. pl. Sv. jul; Eng. Dial. yule. (Jf. Ang. geola, m. Midvintermaaned). — Til Jola (te Jole): til Juul. (G. N. til jóla). Halda Jol: helligholde Julen. Drikka Jol: holde Julegjæstebud. Vera ut Joli (Jul'a): gaae af Huset uden at have faaet Julebeværtning (nemlig Mad og Øl). B. Stift.
Jol (oo), m. Skov-Angelik, Angelica sylvestris. Hard. Nfj. Sdm. og fl. Ogsaa kaldet: **Geit-jol**, **Geitejul**, Sfj., **Geitol** (oo), Vald. Gbr. **Geitaul**, Sogn, Voss. Andre St. Sløkja, Stut, Julstut (Ndm.), Geitkvann, og fl. En anden Art hedder Kvann-jol (G. N. hvannjóli). Paa Grund af Blomsterkvastens Lighed med et Hjul kunde Navnet lettest opfattes som „Hjol"; men de afvigende Former, især „ol" og „aul" synes at hentyde paa noget andet, desuden findes i det gamle Sprog njóli og jóll (Egilsson 450).
Jolaftan, m. Juleaften (24 Dec.). Mange St. afvig. Jolafta, Julafta, Julæfta. — **Litle Jolaftan**: Dagen før Juleaften.
Jolebukk, m. og **Jolegeit**, f. Maske, eller maskeret Person, i Juleleg.
Joledag, m. Juledag (25 Dec.). Ogsaa i Formen **Joladag** (ligesom Jolahelg, Jolanott, Jolasong og fl.). Søndre Berg. G. N. jóladagr.
Joledrykk, m. 1) Drikke til Julen; især om Øl. 2) Julegjæstebud.
Jolefagning, f. Julebeværtning. Hall.
Jolehelg, f. Julehøitid. Jf. Romhelg.
Jolekost, m. Julekost. Hertil flere Ord, som **Jolebraud**, n. **Jolebrygg**, n. **Jolefisk**, m. **Jolekaka**, f. **Joleleffa**, f. **Joløl**, n.
Jolelag, n. Juleselskab; Julegjæstebud.
jolelaus, adj. som ikke har Julekost eller Juledrik. Vald.
Jolemaane, m. den Nymaane, som indfalder i Julen eller kort før Juledagene. Efter gammel Opfatning er det den „Maane", som er oppe i Julen, hvis den rækker saa langt som til den 6te Januar (Trettendedag); hvis ikke, vil først den følgende Nymaane blive Jolemaane. (Tel. Sdm. og flere). Herefter bestemmes da de følgende Maaner: Torre og Gjø.
Jolenatt, f. Julenat, Natten imellem Juleaften og Juledag. Nogle St. **Jolanaatt**.
Jolereid, f. Følge af Vætter (Tusser), som ride omkring i Julenætterne. (J Folkesagn). **Jolarei**, Søndre Berg. **Jolerei**, Hall. Ogsaa: **Joleskrei(d)**, Vald. **Julaskrei**, Sogn. Ellers blot Reid, og Oskereid. Jf. Gandferd.

Jolereida, f. Forraad eller Forsyning af Julekost. „Julreie", Nordl.
Jolesveinar, pl. Vætter, som besøge Gaardene i Juletiden. (J Sagn). **Jolasveinar**, Hard. Vald. **Julsveina**, Nordland. Paa Sdm. **Julebokka(r)**.
Joleveitsla, f. Julegjæstebud.
Jolotta (oo), f. Juledags Morgen.
jolpa, s. hjelpa. **Jolt**, s. Hjølt.
Jom, s. Ljom. **jome**, s. ljoma.
Jomfru, s. Jungfru.
Jonsvoka (oo, o'), f. Johannes Døberen's Dag (St. Hans' Dag), den 24de Juni. Mest alm. **Jonsoko, Jonsoke, Jonsok**; ogsaa **Jønsok**, Nordl. og **Jensvuku**, Indh. (Snaasen). G. N. Jónsvaka, acc. Jónsvöku. — **Jonsvoke-aftan**, den 23de Juni. **Jonsvoke-bil** (i'), n. og **Jonsvokeleite**, n. Midsommer, St. Hans Tid. **Jonsvokebrising**, m. Lyst-Ild, Blus som tændes Sankt-Hans Aften. Hard. Sdm. og fl. **Jonsvokehelg**, f. Sankt-Hans Festen. — **Jonsokeblom**, Arnica montana. Siredal. **Jonsokekoll**, Ajuga pyramidalis. Sdm. og fl.
Jor, f. s. Jord, og Gjord.
Jord, f. 1) Jorden, Landet; ogs. Jordkloden, den hele Jord. Alm. udtalt **Jor** (oo), og nogle St. **Jol** (med tykt L). G. N. jörd (gen. jardar); Ang. eorðe, Ght. erda. (Jf. Mark). — 2) Jord, Muld; Jordbund; f. Ex. god Jord, skrinn Jord &c. So svart som heilag Jord (el. „so hellig Jor"): sort som Muld. B. Stift. Fylgja til Jordi: følge til Graven; jf. Jordferd. — 3) Jord-Eiendom, Jord, Gaard; især med Hensyn til Grund eller Marker, medens derimod „Gard" hentyder paa Indhegning og Bebyggelse. Fleertal er sædvanlig: **Jorder** (**Jorer**), dog ogsaa: **Jare**, i Yttre Sogn, og **Jære**, Nhl. som er G. N. jardir. J Sammensætning høres i nogle Ord „Jora" sjelden Jara (= Jardar), i andre Ord Jore (G. N. jarda), Jor og Jar.
jorda, v. a. (ar), jorde, begrave. Mest alm. **jora**; ellers: **jara**, Tel., **jala** (tykt L), Hall. G. N. jarda. Ogsaa med Betydn. fælde, lægge til Jorden. Østl. Hertil **jordast**: falde til Jorden. Hall.
Jordardreng, m. ung Mandsperson, som er Arving til en Gaard. „Joradreng", vest og nord i Landet. Ogs. **Jordargut** (Joragut).
Jordargjenta, f. Pige som skal arve en Gaard. (Joragjente). Ogsaa kaldet **Jordartaus** (Jorataus). B. Stift.
Jordbok, f. Jordebog; Matrikul.
Jordbolk, m. Jordstrøg; Jordstykke.
Jordbruk, n. Jordbrug, Jorddyrkning.
Jordbyte, n. Udskiftning af Gaarde. (Nogle St. Jorabyte). — **Jordbytar**, m. Udskiftningsmand.
Jordbær, n. Jordbær (Fragaria). Ogsaa i Formen **Jardbær** (Jarbær), Tel. Vos, Sdm. — **Jordbærsoll**, m. Madret af Mælk og Jordbær.
Jorddun (u'), m. Lyd i Jorden, ligesom af Jordskjælv. Sfj. og flere. Mere alm. Jorddyn (y').
Jord-eigar, m. Jordeier; Godseier.
Jord-eign, f. Jordeiendom.
Jord-eple, n. Kartoffel (= Poteta). Søndenfjelds. Ofte forkortet „Eple"; saaledes Epleaaker, Eplegras, Epleskal. (Tel. og fl.). Efter Nogles Forklaring har det forhen kun betegnet en vis Art af Poteter.
Jord-erving, m. Arving til en Gaard.
Jordfall, n. Synkning eller Nedstyrtning i Jorden, foraarsaget ved Undergravning af Vand. Ogsaa om det Tab, som en Gaard lider derved.
jordfast, adj. fast i Jorden, f. Ex. om Steen.
Jordferd, f. Jordefærd, Begravelse (= Likferd). Lyder alm. Jorfær; afvig. **Jarafær**, Sogn (Leganger); egentl. Jardarferd.
jordfesta, v. a. (er, e), begrave.
Jordflekk, m. Jordplet, Jordstykke.
Jordfok (o'), n. Drev af Sand og Støv; ogsaa om Snee som drives op fra Jorden (jf. Himmelsfok). J Nhl. **Jærfok**. (Jf. G. N. jardfjúk).
jordfri, adj. opløftet, som ikke naar Jorden.
Jordgeit, f. Horsegjøg (= Humregauk). Sdm. og fl. J Hard. **Jargjeit**.
Jordgods, n. Jordegods.
Jordgut, s. Jordardreng.
Jordhola (o'), f. Hule eller dybt Hul i Jorden.
Jordholva, f. Halvdelen af en Gaard. J B. Stift: Joraholva.
Jordhumla, f. Humle (Insekt), som har sin Kube i Jorden.
Jord-ile, m. Jordvæg; s. Jle.
jordisk, adj. jordisk, som tilhører Jorden. G. N. jardneskr, ogsaa jardeskr. — Bekvemmere: **jordleg** (G. N. jardlegr).
Jordkaup, n. Jordekjøb. Nogle St. Jorakaup, Jorakøyp (-kjøp).
Jordkjellar, m. Kjælder som er indgravet i en Høi eller Bakke. J Tel. **Jarkjellar**.
Jordkov (oo), n. Drev eller Fog, som skjuler Jorden. Helg.
jordkunnig, adj. jordkyndig, som har Kundskab om Jordarterne.
Jordkynd, f. Jordens Art og Beskaffenhed. God Jordkynd: god Jordbund, bekvem Jord til Dyrkning. B. Stift. Ogsaa i Formen **Jordkynde**, n. Hard.
Jordkøyring, f. Jordens Bearbeidelse ved Pløining og Ompløining. „Jorkjøring", Østlandet.
jordlaus, adj. 1) som mangler Jord. 2) opløftet fra Jorden, frit staaende el. svævende i Luften. Driva jordlaust (adv.): svæve i Luften. Søndre Berg.
jordlegen (e'), adj. som har ligget en Tid

i Jorden; f. Ex. om Træ. (jorleien).
Jordleiga, f. Leie af Jord; Grundleie.
Jordløysa, f. Jordmangel; f. Ex. paa Klippegrund uden Muldjord.
Jordløysning, f. Indløsning af en Gaard; ogsaa om den dertil hørende Pengesum. Hedder tildeels **Jordløysn**, f. (Joraløysn, B. Stift).
Jordmakk, m. Regnorm (Lumbricus). Ellers kaldet: Raudemakk, Agnmakk, Ongulsmakk og flere.
Jordmann, m. Gaardmand.
Jordmerke, n. Jordbund, Jordart. Telem. (Tinn) og fl. „Jormærkje".
Jordmoder, f. = Nærkona.
Jordmugga, f. Skorpe af tørret Vædske paa Græsset. „Jalmugge", Hall.
Jordmun (u'), m. Jord-Eiendom, Jordegods. Helst i Fl. Jordmuner. (Sjelden).
Jordnot (o'), f. Jordnød, Bunium flexuosum. B. Stift. (Fl. Jordneter).
Jordpart, m. Deel i en Gaard.
Jordrike, n. Jorden (Jorderige). Ogsaa i Formen Jardrike, Jarrikje. (Landst. 174). G. N. jardríki.
Jordseta (e'), f. det nederste Lag i en Stabel (af Hø eller Halm). „Jarsete" Sdm. (Volden).
Jordskifte, n. = Jordbyte.
Jordskjelte, m. Jordskjælv. „Jorskjølt", Vald. G. N. jardskjalfti. Mere alm. er **Jordskjelv**, m.
Jordskyld, f. en Gaards Taxering eller Skyldsætning i Matrikulen.
Jordslag, n. 1) Jordart, enkelt Slags Jord. 2) Fugtighed af Jorden; Pletter af saadan Fugtighed, f. Ex. paa Blegetøi. Østl. Ogsaa en Sygdom af Jordens Udbunstning. Rbg.
Jordspille, n. Skade paa et Jordstykke.
Jordspott, m. liden Jordplet. Tel.
jordsvadt, adj. n. slibrigt, glat; om Føret, naar Jorden er frossen i Grunden, men optøet ovenpaa. „jærsvatt", Nhl. Jf. Svade, svaden.
Jordtorva (o'), f. Jordstykke; Benævnelse paa et lidet Jordbrug. Ogsaa Svensk.
Jordveg, m. Jordbrug, Jordstykke at nære sig af. Ein god Jordveg: en god Gaard med Hensyn til Avling.
Jordverde, n. en Gaards Værdie; en Pengesum hvormed man kan kjøbe et Jordbrug. Sædvanlig „Jorvære", paa Sdm. Joravyre (for Jordarvyrde). S. Verde.
Jordverja, f. Gaardsvaaben; Spyd, Sværd eller lignende, som fra gammel Tid tilhører en Gaard. B. Stift. Søndenfjelds kaldet Gardsvaapn.
Jordvidd (ii), f. en Gaards Udstrækning; Vidden af den indhegnede Jord.
Jordvond (-vaand), m. Jord-Rotte; modsat Vatsvond. S. Vond.
Jordvyrde (y'), n. s. Jordverde.
Jore, n. Engmark; s. Gjerde.
Jore, m. Sæterhytte; s. Ljore.
jorna, s. gjorna.
Jort (oo), f. Drøvtygning; Mundfuld som et Dyr gylper op og tygger paany. Hedder ogsaa **Urt**; s. følg.
jorta (oo), v. n. (ar), tygge Drøv (ruminare). Alm. i de sydlige Egne. Nordenfjelds hedder det: **urta** (urte, ørte). G. N. jortra. Sv. Dial. jorta, järta (Rietz 298). Ogsaa spotviis om at oprippe en Sag i Utide eller idelig gjentage noget. Jf. tyggja. — **Jortardyr**, n. drøvtygende Dyr. **Jortarstraa**, n. en Smule Foder til at tygge paa. Nogle Steder Urtastraa.
Jorting, f. Drøvtygning.
Jos, s. Ljos. — **Joster**, s. Ljoster.
Jot (Strømning), s. Gjot.
jot (styg), s. ljot. — **Jote**, s. Gjota.
Ju, el. **Juv**, n. s. Djuv.
jua, v. n. huje (= hua). Smaal.
jubba, v. n. nikke, bukke sig. Mandal. Maaskee for djubba, = dubba.
Jude, m. Jøde (?), tildeels brugt om en Person, som er meget begjærlig efter Penge. Er egentlig den rette Form i Stedet for „Jøde" (ɔ: Person af den jødiske Nation). Sv. jude; G. N. júdi; Lat. judæus.
juga, s. ljuga.
jugla, v. n. (ar), fjase, gjøre Narrestreger (gjøgle); ogsaa: vaase, sladre, fortælle Fabler, lyve for Morskab. Jf. Eng. juggle, Lat. joculari (spøge). Hertil Jugl, n. Vaas, Fabel, Digt.
Jukel, s. Jøkul.
jukka, v. n. gumpe, vippe op og ned, som ved Ridning. (Sv. jucka). Ogsaa v. a. bespringe. Anseet som obscønt.
Jukleføre, s. Jøkleføre.
[**Juks**, n. Fuskerie, daarligt Kram. **juksa**, v. a. narre, snyde. Brugt i Byerne. Jf. T. Jucks (Jux), som henføres til Lat. jocus (Spøg).
Juksa, og **Juksaang**, s. Djupsogn.
Jul, s. Jol og Hjul.
jula, v. a. (ar), 1) fornøie, forlyste. Jula seg: leve lystigt. B. Stift. (Maaskee for jola, af Jol, f.). — 2) prygle, banke; tugte. Ein skulde jula honom upp. Alm. — 3) s. hjula.
Juling, f. Prygl, Tugt.
Julotta, s. Jolotta.
Julstut, s. Jol, m.
Jun, s. Hjon. — **Juneld**, s. Ljon.
Junge, m. Bordkniv, Madkniv. Temmelig alm. (Smaal. Tel. Sdm. Nordl.). Sv. Dial. jonge, junge. Jf. Isl. jungi: Tange paa en Kniv. (Haldorson).
Jungfru, f. Jomfru, Frøken. Mest alm. **Jomfru**, el. **Jomfrua**; ogs. **Jomfruga**, Tel. **Jamfrjuge**, Vald. G. N. jungfrú, senere jumfrú. Sv. jungfru. (Egentl. Ung-

fru). — Afvigende Betydning: a) Stolpe eller Støtte, hvortil Tenen (Snelden) i en Rok er fæstet. Østl. Berg. Nordl. — b) Jernklubbe at bruge ved Brolægning. (Sv. jungfru). — c) et Slags Blok i Tougværket paa Fartøi (?). Nordl.

Junker, m. Junker, Herremandssøn. Tildeels **Junkar**. (Landst. 161). G. N. jungherra, senere junkera, junkeri. Egentlig Ungherre.

Junse, m. Indbygger af den nordlige Deel af Bergens Stift. Brugeligt i Nordland; formodentlig et Øgenavn ligesom Stril og Skolp. Hertil Junsbaat, Junsjagt, Junsgut, Junskjerring og fl.

junsleg, s. hjonsleg.

jup, s. djup. — **Jupa**, s. Hjupa.

Jur, n. s. Juver. — **Jur**, f. s. Gjord.

Jura, f. s. Gjord, Gygr, Juvra.

Juring, m. s. Hyrding.

jurla (u'), v. n. blæse lidt, saa at Søen skvulper. **Jurl**, n. svag Blæst. Sfj.

juska, v. n. tale utydeligt, bruge en fremmed Udtale. B. Stift. Maaskee egentlig jutska; s. Jute.

just, adj. just, netop, ganske. Alm. her som i de beslægtede Sprog, efter Lat. juste (ɔ: ret). Just som: ligesom, ligedan som. Ofte udtalt: jussom, jusso'.

Jute, m. Jyde, Indbygger af Jylland. Skulde egentl. hedde Jote. G. N. Jótar, pl.

Jutel, s. Jøtul. — **Juv**, s. Djuv.

Juver, n. Yver, Mælke-Organer paa Køer og andre Dyr. Lyder alm. **Jur**, **Juer**. G. N. júfr (?), júgr; Sv. jufver (jur). Jf. Lat. uber. (Derimod Ang. uder, Eng. udder, T. Euter).

juvleg, s. ljuvleg.

Juvra (Jura), f. Yverkjød, Yveret tillavet til Mad.

juvrast (jurast), v. n. faae større Yver, vore i Yveret; især om Køer.

jys, s. gjosa. — **jyve**, s. guva.

Jæst, s. Gjæst. — **Jæl**, s. Gjerd.

jælme, s. jamsa (jamla).

jæna, s. gjæna.

jæng, s. ganga. — **Jænte**, s. Gjenta.

Jær, s. Jadar, Gjerd, Gjær.

Jære, s. Gjerde og Jord.

Jærfok, s. Jordfok.

jærkjæl (?), adj. kjælen, ømskindet, som taaler lidet. Smaal. Dunkel Form, af Nogle forklaret som hjert-kjæl (?).

Jærne, s. Hjerne. **jærsvatt**, s. jordsvadt.

Jæser, s. Gaas. — **jæte**, s. gjæta.

Jø, s. Gjø, Gjod og Ljod.

Jøde, s. Jude. — **Jøft**, s. Gyft.

Jøgger, s. Gygr. — **jøke**, s. gjøka.

Jøklefall, n. Slud med Hagl eller smaa Jispartikler. „Juklefall", Mandal.

Jøkleføre, n. Snee med en Jisskorpe ovenpaa. „Jukleføre", Rbg.

jøklutt, adj. behængt med Jistapper (Jøklar); f. Ex. om Klæder.

Jøkul (ø'), m. (Fl. **Jøklar**), 1) Jistap, Jiskegle, f. Ex. af Tagdryp. J Tel. Jøkul, andre St. **Jukul**, og mest alm. **Jukel** (u'). G. N. jökull. Eng. icicle (i Dial. ikle, iccle); dansk: Egel (Huusegel). — 2) en nedhængende Snip af en Jismasse paa et Fjeld. Hall. (Jukul). Jsl. jökull: Jisbjerg.

jøkulkald, adj. iiskold. Mere alm. „juklekald". G. N. jökulkaldr.

jøl (jølsjøa), s. gjælsjoad.

jøla, s. gjøla. — **Jøle**, s. Gjøla.

Jølg, m. Luftstrøm. Hall. S. Gjelv.

jølma, v. n. huje, støie; s. jalma.

Jølming, s. Gjølming. — **Jølv**, s. Gjølv.

jønne, s. gjerna og jarna.

jøno, s. gjenom. Jøpling, s. Gypling.

Jør, s. Ljor. — **jøre**, s. gyrda.

Jøre, m. s. Ljore. — **Jørja**, s. Gyrja.

Jørme, s. Gyrma. — **Jørv**, s. Horv.

Jørve, m. Banke, Jordvold; Gruushob som er opkommen ved Jordskred; tildeels ogsaa om en Sneedynge efter Sneeskred. Sogn. G. N. jörfi: Sandbanke, el. Gruus. Noget lignende er Gyrva (Jyrve) i Hall. Jf. Gyrma.

Jøs, s. Gjos og Ljos.

Jøske, s. Ljoske. — **Jøsle**, s. Gjødsla.

Jøsmynt, s. Njøsminne.

Jøssa (Dynd), s. Gyssa.

Jøster, s. Ljoster. — **jøt**, s. ljot.

Jøta, f. Krybbe, Foderhæk. Nhl. Dunkelt Forhold til Eta (Æta) og endnu mere til de trondhjemske Former Høtu, Hutu, Hoto (s. Høta). Jsl. jata (jötu); i danske Dial. Jade og Hiade; Sv. Dial. jeta, jetu.

Jøte (og Jøtt), s. Gjota.

Jøtul (ø'), m. (Fl. Jøtlar), Jætte, Rise, Gigant. (J Folkesagn). **Jøtul**, Ndm. **Jøtel**, Voss; **Jutul**, Østl. **Jutel** (u'), Nordre Berg. Afvig. fra G. N. jötunn; Ang. eoten, eten; Eng. ettin. Nogle St. kaldet Rise (Risel, Rysel); jf. Gygr.

Jøtulgryta, f. Jættegryde, rund Huulning i en Klippe. Hedder oftere Trollgryta.

Jøtulverk, n. Bedrift, som i Sagnet tillægges Jætterne

Jøv, s. Gyv. — **jøve**, s. guva.

jøye! Udraabsord til at betegne Smerte, Ulykke, Skræk, eller ogsaa en stærk Trang. Sædvanlig forbunden med „aa": Aa jøye! el. jøye meg! B. Stift. (J Hard. eie meg!). — Hertil et Verbum **jøya seg**: jamre sig, klynke. (J Hard. eia seg). Jf. veia.

Jøyl, s. Gøyl. — **Jøyr**, s. Gøyr.

jøyse, s. gøysa. — **jøyve**, s. gøyva.

K, Bogstav (Kaa, m.), har i visse Stillinger en særegen blødere Lyd, nemlig i Forbindelsen „kj" (f. Ex. Kjake, kjosa) og ligeledes forved Vokalerne: e, i, y, æ, ø, især i de betonede Stavelser. Efter den tilvante Maade er her skrevet „kj" forved e, æ, ø; men ikke forved i og y, og ikke heller foran ei og øy, endskjønt Udtalen dog er ganske den samme.

ka (for kva), s. kvat.

kabba, v. a. kappe, afhugge. Nhl. og flere. Ogsaa: fælde, overvinde. Hard. (?). I Hall. **kabbe**, v. n. falde, dumpe, tabe i en Strid.

Kabball (Fugl), s. Kavand.

Kabbas (Tømmer), s. Krabbas.

Kabbe, m. 1) Træ-Stump, Klods (= Kubbe). Ndm. Ork. Nordl. — 2) et Toug med en liden Blok, som er fæstet midt i Underkanten af et Seil og tjener til at stille Seilet i passende Afstand fra Masten. Sdm. Helg. og flere. — 3) en Vinde til Rendegarn (= Rennebumb, Vevrenna). Nordl. (I svenske Dial. kabb, m.).

Kabbe, m. (?), Kube, Biekube. Smaal.

Kabbel (Kabb'l), m. Kabel, Skibstoug. (Holl. kabel; Fr. cable). Især om Toug, som er **kabbel-lagt**, ɔ: kabelslaaet, snoet fra høire til venstre (eller mod Solen). Jf. Kal.

[**kabbelera**, v. n. tage Tjeneste paany, lade sig hverve. (For capitulere, el. recapitulere).

Kabbretta, f. et Slags tynd Ost eller Ostevælling, som tillaves ved stærk Indkogning af Valle. Sæt. Tel. Sogn. (I Sogn skal det ogsaa hedde **Kabresta**). Dunkelt Ord, men vistnok gammelt (s. N. Dipl. 1, 691).

Kad, n. Kaglen, Snadren; Lyd af mange forskjellige Stemmer. Sdm.

kada, v. n. (ar), kagle, kvidre, snadre; om Fugle, især Søfugle; ogsaa: snakke, prate; om en Samling af Mennesker (= søgja, solla, tjota). Sdm. Paa Helg. **koa** (koda?) i lignende Betydning.

Kadal, el. **Kadel** (?), s. Kal.

Kadd, og **Kadl**, s. Kall.

[**Kaffi**, n. (og m.), Kaffee. (Arabisk).

kaffa, v. n. (ar), gramse, bevæge Hænderne tidt; plukke eller røre i noget, f. Ex. i Hø. B. Stift. Egentl. kavsa; jf. kava, kaava.

kaft, adj. n. travlt, skyndsomt. „Ha' kaft um Ti'a": have meget at gjøre. Indh. (Maaskee kappt). Jf. aakavt.

Kag, n. Blik, Øiekast (s. kaga). Det kom Kag paa det, ɔ: der kom et ondt Øie over det; det mislykkedes. Nhl. Sigter til den gamle Tro, at et ondt Blik (et Avinds-Øie) kunde fordærve et Foretagende, f. Ex. en Ølbrygning.

kaga, v. n. (ar), kige, skotte, vende Hovedet for at see efter noget. Rbg. Tel. Nhl. Sdm. og fl. D'er ikkje verdt aa kaga etter det: det er ikke Umagen værdt at see tilbage (el. see sig om) efter det. G. N. kaga. Jf. koga (o'), kota, kopa.

Kage (Kagje), m. en lav Busk, et lidet Træ med mange Grene; ogsaa om Kronen eller Grenekrandsen paa større Træer. Sdm. og fl. (Kaje, Fl. Kaga'), f. Ex. „Einekagje" (tyk Enerbusk). Ellers **Kagge**, Enerkagge, Smaal. **Kave**, Sfj. Helg.

kagga, v. a. opstable, lægge i en Stabel (Kagge). Solør.

Kagge, m. 1) Dunk, Bimpel, lidet Kar i Form af en Tønde. Ølkagge, Brennevinkagge, og fl. Alm. vest og nord i Landet (Kaggje). G. N. kaggi; Sv. kagge; Eng. keg, cag. — 2) Kar med Hanker eller Stropper, at bære Mælk i (= Holk, Hylke, Flaska). Voss, Hall. — 3) Boiekar; tomt, vandtæt Kar som fæstes til Garn eller Vod for at holde dem oppe i Vandet. Tildeels i Formen **Kagg**. Ryf. og fl. — 4) en Stabel, en tæt sammenpakket Masse; f. Ex. af Hø i en Lade (Høykagge). Smaal. Rom. Gbr. — 5) uegentl. en Stormave, tyk og kort Krop; om Dyr og Mennesker. Ofte Vombarkagge.

Kaggelag, n. Gjæstebud, hvortil hver Person medbringer en Dunk med Øl. Ogsaa kaldet **Kagg-øl**, n. (jf. Skotøl). **Kaggenatt**, f. Nat, da et saadant Selskab holdes. Sdm. og fl.

kaggeleg, adj. tyk, stormavet. Tel.

Kaggesetning, f. det at Garn eller Vod sættes høit i Vandet, saa at de hænge i Kaggerne. (S. Kagge, 3). Ryf.

Kaggøl, s. Kaggelag.

[**Kahytta**, f. Kahyt (= Veng). Holl. kajuit.

Kaia (Fugl), s. Kaa.

Kak, m. (?), Kag, et Slags Spil eller Børneleg. Stavanger.

Kaka, f. Kage, flad Klump. Mest alm. om smaa og flade Brød; s. Hellekaka. Nogle Steder ogsaa et Slags kogt Mad (= Klubb, Klot, Ball). I nogle Egne (Gbr. Ork.) bruges en afvigende Form **Kaku**, som er noget paafaldende, da Endelsen „u" ikke pleier at indtræde efter „a". Mere regelret er en sjeldnere Form **Koka** (o'), hvorom senere. Jf. Eng. cake; Nt. koke, Holl. koek, som henføres til „koken" (at koge).

kaka, v. n. (ar), gjøre Kager. Mest i Forbindelsen „baka og kaka". — **kaka seg**, el. **kakast**: mænge sig, holde sammen, om Deig. Det vil ikkje kaka seg: ikke rigtig lykkes. (Spotviis om unødige Forsøg).

Kakejarn, n. Vaffeljern, Brødform.

Kakelinna, f. det Tilfælde at der indtræffer mildt Veir ved Vintersolhverv (da man bager til Julen). Østl. Hedder ogsaa

Kaketøyr, m. og Leffetøyr.

[**Kakel-omn**, m. Kakkelovn. Af T. Kachel, egentl. Kar el. Plade af brændt Leer.

Kakestad, m. en Benævnelse paa Maven. Det kritlar i Kakestad: Maven kræver Mad; Folk blive sultne. B. Stift. (Svensk: Det kliar i kakstaden).

Kakk, m. et lidet Træ-Kar, et Slags Spand (= Kopp, Ask, Stava). Gbr.

kakka, v. n. og a. (ar), 1) banke, give lydelige Slag; f. Ex. med en Hammer. Berg. Trondh. Nordl. — 2) bearbeide ved Bankning; især smuldre eller jævne Jorden. Sæt. og fl. (Om en anden Betydning see kukka). Hertil **Kakking**, f. el. **Kakk**, n. Banken. **Kakk**, m. et enkelt Slag.

Kakkenid (?), n. et Puds, Paafund til Spøg eller Drillerie. „Kakkeni", Smaal.

Kakkespjot, Hakkespette (Fugl). „Kakkspjøt", Snaasen.

kakla, v. kagle; f. kokla.

Kakse, m. en mægtig Mand; især om Bønder med store Eiendomme. Østl. (Maaskee rettere Kagse). Sv. kaxe. Lignende Ord ere: Kause, Bause, Bikse, Bugge, Gauve, Knape.

Kal, m. 1) Toug, Tougværk af det mest almindeligste Slags (jf. Kabbel). Nordre Berg. i Formen **Kal**; nogle St. **Kail** (Sdm.). Ogsaa kaldet **Kaltog** Kailtog. — 2) en Streng, et Reb. Voss, i Formen **Kall**, f. Ex. Klokkekall. — 3) en Touglængde, Toughaspe til Skibsbrug. Nordl. ogsaa ved Bergen i Formen **Kale**. — Egentlig Kabel, el. Kabal. G. N. kadall: Reb. Imidlertid synes Ordet at være fremmedt og have en vis Forbindelse med „Kabel".

Kal (Han-Dyr), f. Kall.

kala, v. n. fryse (?); f. Kale.

kala, v. a. f. karda. — **kalast**, f. kallast.

Kalbot, f. Kalvbot.

kald, adj. 1) kold, blottet for Varme. G. N. kaldr; Goth. kalds. — 2) kjølnet, afkjølet; f. Ex. om Mad. — 3) rystet, anfaldt af en kold Gysning. Eg vardt reint kald, daa eg saag det. Jf. kaldsleg, Kaldtokke. Ogsaa med Begreb af Uvillie eller Foragt, f. Kaldelaatt, kaldflira, kaldgrina. So kalde er Kvenderaad. Tel. (Bugge, Folkeviser, 39). — Med Omlyd i Feminin: **kold** (o'), Hard. Voss. (Han æ' kald'u; ho æ' kold). I Sammensætning bruges tildeels „kalde", saaledes i Berg. Stift: **Kaldebak** (koldt Omslag), **Kaldegraut** (kold Grød), **Kaldevatn**, og fl. En særegen Form i Udtrykket „liggje kalda-kjæftaa": ligge død, el. med kold Mund. Sdm. — Jf. Kalde, Kjelda, Kolda, Kulde og Kale.

kaldbarkad, adj. barket i koldt Vand, uden Kogning. Hall. og fl.

Kaldbitel, m. Meisel at tilhugge Jern med (i kold Tilstand). Østl. Sv. kallbit.

Kalde, m. Kulde, Kjølighed (eller egentlig kold Tilstand). Gbr. Ork. Tildeels udtalt: Kælde, Kælle, Kæille. Isl. kaldi. Jf. Kale, Kule, Kulde.

Kaldeflaga, f. Anfald af Kulde i Legemet, kold Gysning, Feberkulde. Berg.

Kaldelaatt, m. Latter, som kommer af Uvillie eller Ærgrelse, f. Ex. over et fortrædeligt Svar, et dumt Forslag el. deslige. G. N. kaldahlátr.

Kaldflir (ii), m. Haansmiil, f. følg.

kaldflira, v. n. (er, te), smile haanligt, eller med nogen Uvillie. Søndre Berg. Trondh. og fl.

kaldgrina, v. n. (grin, grein), suurmule, mukke, knurre. Østl.

kaldhamra, v. a. (ar), hamre Metal (Jern) i kold Tilstand. Sv. kallhamra.

Kaldhjelm, m. Gysen (= Kaldtokke); ogsaa: noget som skræmmer, et Udseende som vækker Frygt. Ork.

Kaldkjelda, f. Kilde med meget koldt Vand. Nedre Tel. Ogsaa i en afvigende Form: **Kaldekjeld** (Kallekjell), n. Jf. Kaldvesl.

kaldkjølen, adj. kold, barsk; om Luften. Ndm. Ork.

kaldleg, frygtelig; f. kaldsleg.

Kaldmoe, m. kold Damp, Frostrøg.

kaldna, v. n. = kolna. (Sjelden).

Kaldrid, f. en Tid med koldt Veir, en Række af kolde Dage; især om nye Anfald af Kulde om Vaaren.

kaldrjuka, v. n. (ryk, rauk), ryge koldt, give Røg uden Varme.

Kaldrykk, m. omtr. som Kaldrid. Sdm.

Kaldskaal, f. Koldskaal, Søbemad af Øl og Brød, m. m. Trondh.

kaldsleg, adj. 1) kjølig, noget kold. 2) stygg, frygtelig, som vækker Gysen eller Forfærdelse. Sogn og fl. Ogsaa i Formen **kaldleg**, **kalleg**. Rbg. Tel. Ofte brugt som adv. f. Ex. „Dæ va' so kalle' stort". Sæt. Jf. kjøleleg.

kaldsmila, v. n. (er, te), smile koldt, eller med et Udtryk af Uvillie.

Kaldsnoa, f. en kold Luftstrømning.

kaldsnækjen, adj. kold og barsk, om Luften. Trondh. Sdm.

Kaldspyta, f. en kold Kilde. Tel. (Mo).

Kaldsveite, m. kold Sved (i Sygdom). **kaldsveitta**, v. n. svede koldt.

kaldt, adv. koldt, med Kulde; f. Ex. blaasa kaldt.

Kaldtokke (o'), m. en ubehagelig Følelse, Gysen, Modbydelighed. Gbr. Trondh. Ogsaa: et frastødende Væsen, noget som indgyder Frygt eller Uvillie. D'er ein Kaldtokke med honom: der er noget vist uhyggeligt ved ham. Indh. Jf. Kaldhjelm.

Kaldturk, m. koldt og tørt Veir.

Kaldvesl, n. Kilde med koldt Vand (= Kaldkjelda). Ork. (Jf. Vesl, Versl, Vermsl).

kaldvoren (o'), adj. noget kold.

Kaldvæta, f. kold Fugtighed; Væde som skyder op af Jorden og er hinderlig for Kornets Vært.
Kald-yrja, f. kold og fugtig eller taaget Luft. Tel. og fl.
Kale, m. Kulde, Frost. Østerd. Hører sammen med kalen, Kule, Kul, kol-na og kjøla, som Afledning af et gammelt Stammeverbum kala, ɔ: fryse, el. kjøle, G. N. kala (kel, kól, kalit). Hertil ogsaa: kald, Kalde, Kuld, Kulde og Kjøld.
Kale, m. (2), Tougbundt; s. Kal.
Kalebot, s. Kalvbot.
kalen, adj. 1) forfrossen, som lider ondt el. stivner i Lemmerne af Kulde. Nfj. og fl. G. N. kalinn. — 2) frønnet, lidt raadden; om Træ. Sdm. Ork. Nordl. (Jf. Kjelda, Kjeldved). Ordet er egentlig Particip af det førnævnte Verbum kala, s. Kale.
[**kalfata**, og **kalfatra**, v. a. kalfatre, tætte et Fartøi. Fr. calfeutrer; Ital. calafatare.
Kalfating, f. Fuge imellem Væggene og Taget paa et Huus. Hall. (I Hallagers Ordsamling „Kalfare“: Tag). Dunkelt.
Kalk, m. 1, Bæger, Alterkalk. G. N. kalkr, af Lat. calix.
Kalk, m. 2, Muur-Kalk (Mineral); jf. Lim. Af Lat. calx.
kalka, v. a. (ar), bestryge med Kalk. — **kalkast**, v. n. klæbe, hænge ved. Det kalkast paa. B. Stift.
Kall, n. 1) Kald, Kaldelse. 2) Embede; ogsaa Embedsdistrikt; især Præstekald, Præstegjeld.
Kall, m. 1) aldrende Mand, Gubbe, Olding. Ogsaa udtalt: **Kal** (langt, men med Lyd af dobbelt L), Sdm. og fl., **Kæll**, Østl., **Kadl**, Sogn; **Kadd**, Sæt. Tel. G. N. karl, ogs. kall. — 2) Mand, Ægtemand. Mest i Forbindelsen: Kall og Kjerring. Ellers „Kar“, om en Mand i Almindelighed. — 3) Han-Dyr. Østerd. og fl. (G. N. karldýr). Saaledes: Bjørnkall (= Kallbjørn); Andkall (= Andstegg), Rjupekall, og fl. — 4) et gammelt Træ; især en Stamme med fortørrede Grene. Smaal. og fl. (Er maaskee et andet Ord). — 5) Mollearel; see Kvernkall. (Ogsaa i svenske Dial.). Jf. Vindkall, Snørekall. Ellers med dunklere Betydning i Bakskerkall, Stødekall, Klakkekall, Tunkall.
Kall, m. (om et Reb), s. Kal.
kalla, v. a. (ar), 1) kalde, tilraabe, kalde til sig. G. N. kalla. I daglig Tale mest om at lokke Dyr til sig; f. Ex. kalla Hunden; kalla Kyrna heim, o. s. v. Derimod „ropa“ til Mennesker, undtagen i vigtigere Tilfælde, f. Ex. kalla ein fyre Retten; kalla til Vitnes, og lign. — 2) kalde, benævne, give Navn. Hertil: kalla upp-atter, opkalde. Ho kallade uppatter Moder si: hun gav Barnet Navn efter hendes Moder. — 3) udskjælde, give fornærmelige Navne. (Jf. Eng. to call names). Ofte som v. n. Han gav paa aa kalla og skjella. Saaledes ogsaa **kallast**: udskjælde hinanden. — Her mærkes Talemaaden: til aa kalla, ɔ: paa en Maade, nogenledes, el. nær ved. (Sædvanl. „te kalla“. G. N. at kalla). F. Ex. Han er skuldfri, til aa kalla: han er saa godt som gjeldfri. D'er avgjort no, til aa kalla: det er saa godt som afgjort (ikke ganske, men dog paa det nærmeste). B. Stift.
kallande, adj. værd at kaldes. Det var kallande Pengar: det kan man sige er Penge (om en stor Sum).
kallast, v. n. (af Kall, m.), blive gammel, faae Udseende af en Olding. (Paa Sdm. **kalast**, med Lyd af dobbelt L).
Kallauga, s. Kallhovde.
Kallbjørn, m. Hanbjørn. Østerd.
Kallenamn, n. Lokkenavn (for Dyr).
Kallhovde (o'), m. Hjørnestolpe, opretstaaende Planke i Hjørnet af Ildstedet i en Stue. Hard. Paa Sdm. „Kalaue“ (for Kall-auga). Hentydningen til Hoved og Øie grunder sig vel derpaa, at Toppen af denne Stolpe sædvanlig er udskaaren i en rund Skive med et Hul i Midten. Jf. Omnbolk.
Kalling, f. Kalden, Tilkaldelse; ogsaa: Udskjælden, Skjældsord.
Kallmann, s. Karmann.
[**Kalmak**, og **Kalmank**, n. Kalemank (et Slags vævet Tøi). Sp. calamaco.
kalna, v. n. (ar), frønnes, begynde at smuldres eller raadne; om Træ, s. kalen.
Kaltog (o'), n. s. Kal.
kaltra, v. n. 1) rulle, vælte (= valtra). Sdm. 2) kludre (= klatra). Nordl. Hertil **Kalter**, n. Fuskerie.
[**Kalun**, el. **Kallun**, n. Mave; især den indre Side af et Dyrs Mave (i Modsætning til Skjaa). B. Stift. T. Kaldaunen.
Kalv, m. 1) Kalv, Unge af Ko (ogsaa af Reen, Hjort og Elg). Afvig. **Kælv**, Østl. **Kaav'e**, Sæt. Tel. (G. N. kalfr). Dativ Fl. **Kolvom**. („Kolvo“, Voss. „Kolvaa“, Sdm.). Taka Kalv: blive drægtig (om en Ko). Skjota Kalven: kalve for tidlig, abortere. — Kalv betegner ogsaa: 2) Bugen eller Midten af et Fiskevod i Søen. (Ikke alm.). Ogsaa: den inderste Deel af en Fiskeruse (Teina). Nordl. — 3) den blødere eller svagere Ved, som er nærmest omkring Marven i et Træ; ogsaa en Feil i Træet, en Rundskjøre hvorved Marvveden løsner eller kløver sig ud. Nhl. og flere. Skal paa nogle Steder hedde „Kal“ og nærmer sig til Kjelda, el. Kjeldved.
Kalv (Baglæg), s. Kalve.
kalva, v. n. (ar), kalve. Hedder oftere: bera. Jf. kjelva.
Kalv-ask, m. Drikkekar for Kalve. „Kaavask“, Sæt. Ellers kaldet **Kalvekjerald**, n. **Kalvekopp**, m. **Kalvstava**, f. og fl.

Kalvbot (oo), f. Knæhase (= Hombot, Knesbot). Lyder sædvanl. **Kalbot**, Helg. Namd. **Kalebot**, Sogn. Afvig. **Kolbot**, Sdm. G. N. kalfabót. Hører til det følgende Kalve.

Kalve, m. 1) Kalle, Baglæg, Bagsiden af Læggene (imellem Knæ og Ankel). Tel. Afvig. **Kaave**, Sæt. Tel. **Kalv**, Shl. G. N. kalfi; Eng. calf. — 2) Bagsiden af Overarmen. Nøiere betegnet: Armkalve (Armekaave, Tel.). Paa Sdm. kaldet **Kalvekjøt**, n. Slaa seg paa Kalvekjøtet: faae et Stød i Musklerne paa Armen.

Kalvehjelm, m. Hinde, som omgiver Kalven i Fosterleiet. Sdm. Jf. Forneste.

Kalvekjøt, n. 1) Kalvekjød. 2) s. Kalve.

Kalvhage, m. Kalvehave, Fold.

Kalvku, f. drægtig Ko. **Kalvkviga**, f. Ko som er første Gang drægtig.

Kalvsdremba, f. et Slags Krampe, som angriber en Ko i Kalvningen. Ork. Sdm. (Kalstrembe). Jf. dremba.

kalvsjuk, adj. kalvsyg, om en Ko.

Kalvskinn, n. 1) Kalveskind. 2) et Slags Jordskyld. Rbg. (?).

Kalvskot (o'), n. det Tilfælde at en Ko aborterer. I Hall. ogsaa: **kalvskoten**, adj. om Ko som har aborteret.

Kalvskrybbe, n. et Slags Mad af Kalvekjød. Hard. Noget lignende er **Kalvesuss**, n. (Tel.) og **Kalvedans**, m.

Kalvslægje, n. Fosterleiet i en Ko. Gbr. Sdm.

Kalvsunge, m. en liden Kalv.

Kalvtroda (?), f. Koens Sygelighed forud for Kalvningen. „Kalvetrøu", Hall.

kalvtung, adj. om en Ko, som gaar med stort Foster og deraf er stiv og tungfærdig. Ogsaa **kalvstinn**, og **kalvmyken** (y'), Hall.

Kamar, m. Vandhuus, Privet. Mest i de sydlige Egne. G. N. kamarr. Ogsaa: en Hob eller Dynge af Skarn. Trondh. og fl. Afvig. **Kaamaar**, Ork. Indh. Ordet betyder egentlig Kammer (Lat. camĕra), men har allerede i det gamle Sprog faaet en uheldig Indskrænkning i Brugen. I Svensk har derimod „kammare" beholdt sin rette Betydning.

Kamb, m. 1) Kam, Haarkam. I nogle Egne udtalt Kamm. G. N. kambr; Ang. camb. Heraf kjemba. — 2) Karde, Uldkarde. (Ullkamb). Nordre Berg. og flere. (Ogsaa G. N.). — 3) en kamformig Udvært; f. Ex. Hanekam. — 4) en ophøiet Kant paa adskillige Redskaber; en Rad af Takker paa et Hjul, m. m. — 5) en Fjeldkant; en ujævn eller takket Fjeldryg. (Fjellkamb). Hall. Sdm. Ork. og fl. Dativ Fl. hedder tildeels Kombom (Kaambaa', Sdm.).

Kambehjul, n. Hjul med takket Kant.

Kambesag, f. Sav at skjære Kamme med.

Kambetind, m. Tand i en Kam.

[**Kamela** (ee), f. Kameel.

[**Kamfor**, n. Kamfer. (Arabisk).

[**Kammer**, n. Kammer; f. Ex. Skattkammer, Kunstkammer. Om et Værelse i et Huus hedder det sædvanlig **Kammers**. (Sv. Dial. kammers). Jf. Kleve, Kove, Kot.

[**Kammerat**, m. Selskabsbroder. (Meget brugl.). Ital. camerata.

Kamp, m. 1) Steen, Graasteen, haard Steenart. Østl. Nordl. og fl. (Mere alm. Kampestein). Nogle St. især om rundagtig Steen (= Koppestein). Ved Røros om en vis rødagtig Steenart (?). — 2) en Bjergknold, en bred eller rundagtig Fjeldtop. Gbr. og fl. (Jf. Kamb). — 3) Stumper, Stykker som hugges af Tømmerstokke (ved Jævning eller Tværhugning paa Enderne). Sdm. og fl.

kamp, adj. jævnstor, el. lige stærk. I Forbindelsen „kampe Karar": Ligemænd i Styrke &c. Ryf. Noget lignende er jamkampe.

kampa, v. a. (ar), tværhugge, tilhugge Tømmerstokke i Enderne. S. Kamp, 3.

kampast, v. n. (ast), bares, knubbes; især saaledes at man kun slaar hinanden paa Næverne eller sætter Næve mod Næve. Sdm. og fl.

Kampe, m. en vis Urt: Plantago media. Ogsaa kaldet **Kampegras**, og **Kjempe**. Østl. Brugt i en Børneleg, hvor man kappes om at slaae Blomstertoppen af Stilken for hinanden. (Saaledes ogsaa det skotske kemp, efter Jamiesons Ordbog).

Kampestein, m. Graasteen, haard Steenart; ogsaa om smaa rundagtige Stene. Nogle St. **Kamperstein**. (Sv. kamp, kampersten. Rietz 306). — **Kampesteinruva**, f. en stor Steenhob. Helg.

Kams, m. et Slags Boller eller Kager af Fiskelever og Meel. Berg. Trondh. Nordl. (Jf. Kumsa, Kumla, Kump). Afvigende **Kangs**, Indh. (Skogn). — **Kamseball**, m. om en enkelt Klump el. Kage. **Kamshovud** (o'), n. Fiskehoveder som fyldes med Kams og koges tilsammen med denne. (Kamsehaud, Kamshau). **Kamsemylja**, f. et Slags Grød af Meel og Leverfedt.

kamsa, v. n. (ar), ælte, røre noget sammen; ogsaa: kludre, arbeide seent og klodset. Nordl.

kan, for okkan, okker (ɔ: os); s. me.

Kane, m. en Skaal med Hank paa begge Sider. Hall. Andre St. Kjenga, Kinga.

[**Kanefas**, n. Hampedug, Seildug. Ogsaa i Formen: **Kanefar**. B. Stift. Fr. canevas, af Lat. cannabis: Hamp.

Kangel, m. Klase; s. Kongul.

kangla, v. a. (ar), rive sammen, afrive, afstryge, f. Ex. Løv eller Frø. Indh. Ogsaa: gramse, gribe efter noget. Nordl.

Kangro, f. Edderkop; s. Kongurvaava.

Kangs, s. Kams.
Kank, m. Klase, Klynge; s. Kongul.
Kann, n. Kjendemærke, eller egentl. Kjendelse (= Kanning). Eit gamalt Kann: et Sted eller Punkt, som fra gammel Tid er anseet som Grændsepunkt imellem to Gaarde. Nordhordland.
Kanna, f. 1) Kande; Kandemaal. 2) et høit og smalt Drikkekar, f. Ex. Ølkande. 3) Smørkar, lidet Stavkar med Laag. Afvig. **Konne** (o'), Tel. G. N. kanna, dog egentl. fremmedt. (Udledes af Lat. canna: Rør, Pibe).
kanna, v. a. (ar), 1) kjendes ved, kjende som sit eget, erkjende. Tel. Ein Starve Saud, som ikkje kannar Lambet sitt (ɔ: som driver sit eget Lam fra sig). — 2) tilkjende, tilegne. Han kannar det til seg: han gjør Fordring derpaa, tykkes have Ret dertil. Tel. Hall. (G. N. kanna). — 3) randsage, see efter, gjennemsee, især for at vide, om man har alt samlet, eller om noget mangler; saaledes ogsaa: regne, tælle; f. Ex. kanna Smalen: tælle Smaafæet og see, om noget er borte. Mere alm. (Berg. Nordl. Hall. Vald. og fl.). G. N. kanna. Jf. kjenna.
kannast, v. n. (ast), vedkjende sig. Kun i Forbindelse med „ved", el. „med". Han kannast med det: kjendes ved det, erkjender det som sit eget. Jæd. Nhl. og fl.
Kannebyte, n. Skifte eller Grændseskjel, som ikke er nøie bestemt, men kun omtrentligt efter gammelt Minde. Hard. Jf. Kann.
Kannesteypar, m. Kandestøber.
Kanning, f. 1) Vedkjendelse, Erkjendelse (s. kanna). Hava Kanning paa. — 2) Antagelse efter Skjøn eller efter gammelt Minde. **Kanningsmaal**, n. omtrentligt Maal. **Kanningsmil**, f. en Miil efter Skjøn, ikke opmaalt. Hall.
[**Kanona**, f. Kanon. Ital. cannone.
Kans, m. Leilighed, Anledning. Fr. chance af et gammelt cadentia (Fald).
kansa, v. n. (ar), stemme paa, el. nævne til Valg. Hall. „Dei ha kansa paa han": de have foreslaaet ham.
kanseleg, adj. beleilig, gunstig.
kanskje (adv.), maaskee. Nyt Ord, i Stedet for „kann henda". Jf. kunna.
Kant, n. Omvæltning (s. kanta); ogsaa: en enkelt Vending, et enkelt Fald. Koma paa Kant: begynde at rulle eller falde. „Steinen kanta' ei tvau-try Kant", ɔ: væltede to eller tre Gange omkring. B. Stift.
Kant, m. 1) Kant, Hjørne, Vinkel. (Jf. Nov, Brun, Rør, Hyrna). — 2) Rand, Udkant, yderste Deel (= Trøm, Bard, Jadar); ogsaa: Kantning, List, Bræmme (= Fald, Kvarde, ··ryning). — 3) Side; ogs. Egn, Sted. Hertil Nordkant, Vestkant, Havkant o. s. v. Ansees som optaget af de romanske Sprog. (Diez, W. 1, 109).
kanta, v. n. og a. (ar), 1) vælte, falde omkuld, kantre. Han fekk ein Støyt, so han kantade. B. Stift, Hall. og fl. Hertil: **kantande**, adv. rullende; f. Ex. Det kom ein Stein kantande. — 2) v. a. omvælte, rulle. Kanta seg: vælte sig. Kanta Bjørn: kaste sig til Siden med udspærrede Lemmer og tumle afsted som et Hjul. (En Leg). B. Stift. — 3) kante, sætte Kant paa (f. Ex. Klæder).
kantad, adj. 1) kantet, hjørnet; f. Ex. trikantad, firkantad, aattekantad. 2) bræmmet, syet med Kant.
Kanting, f. Kantning, s. kanta.
[**Kantoffel**, m. Kartoffel. Hall. Vald. (Nt. Kantüffel). Jf. Poteta.
[**Kantor**, n. Contor. (Nt. og Holl. kantoor; Fr. comptoir).
kanøygd, adj. hvidøiet med sort Ring; om Heste. Ndm. Skal ogsaa hedde **kannøygd**, men Oprindelsen er ubekjendt. Andre St. ringøygd.
Kapar, s. Kopar.
[**Kapell**, n. Capell (liden Kirke). Lidet brugl. og hedder tildeels „Kapelde". — **Kapellan**, m. Capellan. Hedder tildeels Kapellaan, el. Kappelaan.
Kapp, n. Væddekamp, Forsøg paa at kappes med nogen. G. N. kapp. (I svenske Dial. kapp og kamp). Sædvanlig forbundet med „i", f. Ex. ganga i Kapp, ro i Kapp, eta i Kapp ꝛc. Ogsaa sammensat med Verbet, som: kappro, kapprenna, m. fl.
Kappa, f. Kappe. Jf. Kaapa.
kappa, v. a. = kabba, styva.
Kappar, m. = Spruta (Sødyr). Lof.
kappast, v. n. (ast), kappes, stræbe at holde Skridt med eller overgaae (en anden, el. hinanden). Me skulo kappast. Eg skal kappast med honom. Jf. kjeppast.
kappdrikka, v. n. drikke omkap.
Kappe, m. Stridsmand, Helt. Tel. (Landst. 22. 109. 167). G. N. kappi.
kapp-eta, v. n. (et, aat), æde omkap; forsøge hvem der først bliver færdig med sin Portion.
kappfljuga, v. n. flyve omkap.
kappfus, adj. kappelysten. Tel.
Kappgonga (o'), f. Kapgang.
kapphendt, adj. som bruger begge Hænder med lige Færdighed. Sogn, Hall.
Kapphug, m. Lyst til at kappes.
Kappjag, n. stor Kappestrid eller Skyndning med et Arbeide.
kappkjeftast, v. n. trætte, mundhugges.
kappkøyra (kj), v. n. kjøre omkap. **Kappkøyring**, f. Kapkjørsel.
Kapplaup, n. Væddeløb. — **kapplaupa**, v. n. løbe omkap.
Kappleik, m. legende Væddekamp, Kappeleg.
kappljuga, v. n. lyve omkap.
kapprenna, v. n. (er, de), rende el. løbe omkap. **Kapprenning**, f. el. **Kapprenn**, n. Kapløb, Væddeløb.
kapprida, v. n. ride omkap.

Kappriding, f. Væddeeridt.
kappro, v. n. roe omkap. — **Kappror**, m. Kaproen.
kappropa, v. n. kappes i Raaben.
kappsam, adj. kappelysten.
Kappsaad, n. s. Kappsæde.
kappsigla, v. n. seile omkap. **Kappsigling**, f. Væddestrid i Seilads.
kappslaa, v. n. kappes om at slaae (især Hø). Hertil **Kappslaatt**, m.
Kappsprang, n. Væddeløb. **kappspringa**, v n. = kapprenna.
Kappstræv, n. Væddestrid.
kappsymja, v. n. svømme omkap.
kappsyngja, v. n. kappes i at synge, f. Ex. om Fuglene.
Kappsæde, n. blandet Korn, især om en Blanding af Rug og Havre, som saaes paa samme Ager. Smaal. og fl. Ogsaa kaldet **Kappsaad** (Kappesaa), n. Rbg. I svenske Dial. kampsäd. Jf. Hummelkorn.
Kapptak, n. Kapstræben, Anstrengelse eller Styrkeprøve, hvori Flere kappes med hinanden.
kappvera (e'), v. n. være omkap.
[**Kapral**, m. Underofficeer. Fr. caporal, ogs. tydsk hos Almuen (Weigand 1, 223). „Corporal" er en nyere Form.
[**Kaptein**, m. Høvedsmand (for et Compagnie el. et Skib). Mange St. Kaftein, Kaftin. Fr. capitaine.
Kar, n. Kar, Bryggerkar. Lidet brugl. see Kjer og Kjerald.
Kar, m. Karl, Mand, Mandfolk; især en fuldvoxen Mandsperson, fuldkommen Karl til Arbeide; saaledes ogsaa: en dygtig Mand. Almindelig Form i Stedet for G. N. karl, som saaledes har deelt sig i „Kar" og „Kall". Formen Kar er ogsaa almindelig i Sverige (Dalin, 1, 813; Rydqvist, 3, 282; Rietz 309). Vera med fyre full Kar: tage Deel som fuldvoxen el. fuldkommen Karl, f. Ex. i Fiskerie. (Jf. Skaarung). Han er ein heil Kar: en ret dygtig Karl. Det vardt Kar av den Guten. No var du Kar: nu gjorde du det godt. Fara aat som ein Kar: som det sømmer sig for en Mand. Eg er ikkje Kar til det: jeg er ikke i Stand dertil. (Jf. Mann). Eit Kars Emne: en haabefuld Dreng. Ei Kars Magt: en fuldkommen Mands Kræfter. Paa Kara Vis: paa Mands Viis, dygtigt, kraftigt. B. Stift og fl. (Altid med Endelsen a). I samme Betydning siges ogsaa „paa Kar", f. Ex. Han gjorde det rett paa Kar (o: dygtigt, forsvarligt).
Kar, m. Rygstød 2c. s. Karr.
kara, v. a. og n. (ar), 1) rage, skrabe, grave sammen. Maaskee alm. Afvig. **karra**, Nordl. **kaaraa**, Ork. og fl. (Jf. skara). Sv. kara. Kara i Hop: rage sammen. Kara att-yver: skrabe over, tildække noget. Kara aat seg: skrabe til sig. — 2) v. n. roe sagte og jævnt; bevæge Hænderne flittigt. Nordl. og fl. Ogsaa arbeide flittigt, slæbe, trælle. Smaal. — 3) gaae møisomt, slæbe sig frem (jf. starva). Hall. I Tel. ogsaa om stærkere Gang eller Løben. Jf. karra. Om et andet „kara", s. karda.
Kara, f. Skovl at skrabe med. Jf. Karekjepp. See ellers: Karda.
Karbad, n. Bad i et Kar.
karda, v. a. (ar), karde, rede Uld med Karder (= kjemba). Mest alm. **kara**, dog ogsaa: **kala**, kale (deels med det tykke L, deels med reent L). S. følg.
Karda, f. Karde, Uldkam (= Kamb). Lyder deels Kara, deels Kala, Kale, og bruges mest i Fleertal. Sv. karda, T. Karde. Ansees som optaget af Lat. carduus (Tidsel). Hertil: **Kardemakar**.
Karding, f. Uldkardning.
[**Kardusa**, f. Karduus, af Fr. cartouche. Nogle St. **Kardysa**, f. om Røgtobak.
Karekjepp, m. Krog eller Stikke at bruge paa Ildstedet; Ovnrage.
Karfolk, n. Mandspersoner.
karg, adj. karrig, gjerrig. Sv. karg. (Ikke meget brugl.).
karghendt, adj. karrig, som giver lidet. Hall.
Kargleike, m. Karrighed.
Karl (Kadl), s. Kall.
Karm, m. Karm, Indfatning; s. Kvarm. Ogsaa: Rygstød i en Slæde (Karmslede). Gbr. Jf. Karr.
Karmann, m. Mandfolk, Mandsperson (modsat Kvinnmann). Meget brugl. Afvig. **Kalmann**, Sfj. G. N. karlmadr (ogsaa karmadr). Jf. Mann. Hertil **Karmannsklæde**, n. Mandsklæder. **Karmannsløysa**, f. Mangel paa Mandfolk (til et Arbeide). **Karmannsmaal**, n. Mandsstemme.
Karmslede (e'), m. Kane, Reiseslæde med Sæde og Rygstød. B. Stift og fl. Ogsaa kaldet Styrslede, Jagslede, Tromslede.
[**karnefla**, v. a. banke, slaae med Næverne. Sv. karnyffla; T. karnüffeln (af uvis Oprindelse).
[**Karpusa**, f. et Slags Hætte eller Hue (nu forældet). Sæt. Ogsaa **Kabbusa**, Sogn. Rettere Kappusa. Fr. capuce, beslægtet med cape (Kappe).
Karr, m. Rygstød, ophøiet Kant, Tværkant (som i en Slæde). Stolkarr, Sledekarr, Bakkarr, Framkarr. Hall. Vald. Andre St. i Formen **Kar**. Smaal. Rom. og fl. (Jf. Brugd, Rong, Styre). Nærmer sig til Karm og Kvarm, men synes ikke at være det samme.
karra, v. n. (ar), kurre, kagle; om visse Fugle, især Ryper. Gbr. Hall. og flere. Ogsaa brugt i Betydn. flygte, løbe sin Vei. Hall.
Karrbende, n. Reb at ombinde et Læs med. Hall.

[Karriol, m. liden tohjulet Vogn med enkelt Sæde. Fr. carriole.
Karrslede, m. omtr. som Karmslede. S. Karr.
karsam, adj. stræbsom, driftig, forsynlig (jf. kara). Smaal.
karsk, adj. rask, smidig, behændig (f. Ex. om En som er flink til at klavre); ogsaa: mandig, tapper, udholdende. Brugt i Formen „kask", Nordl. (Helg. Lof.). G. N. karskr; Sv. karsk.
karsleg, adj. 1) mandig, som har et mandigt Udseende, seer ud til en bygtig Karl. 2) passende for en Mand; om Skik eller Maneer.
Kart, n. Knort, Knude, Ujævnhed; f. Ex. paa Træ. Nordre Berg. Østl.
Kart, m. Knop, Knort, umoden Frugt; især om umodne Bær. Næsten alm. (Jf. Kort, Korta, Knart, Knyting). Sv. kart.
karta, v. a. (ar), 1) jævne, afhugge Knorter og Kviste paa et Træ. Tel. — 2) karta seg: danne Frugtknude (Kart), udvikle sig til Frugt; om Værter. Buskr.
Kartise (?), et Slags Saar i Munden, paa Dyr. Smaal.
Kartnagl, m. Kartnegl, knortet eller forvoren Negl. G. N. kartnagl.
Kartnæver, f. omtr. som Korpenæver. Tel.
kartutt, adj. knortet, knudret.
karva, v. a. (ar), skjære i smaa Dele, smaahakke med en Kniv. Alm. Sv. karfva; Eng. carve. — Karvestabbe, m. el. Karvarstokk, m. en liden Blok, hvorpaa man karver (f. Ex. Tobak).
Karvi, n. Kummen (en Krydderurt). Nogle Steder tillempet til Karve, m. og Karv, n. (Tel.); afvig. Karvik, Gbr. Ordet er imidlertid kommet udenfra. Ital. og Fr. carvi; Eng. caraway.
Karving, f. Opskjærelse; s. karva.
Kas, f. en Dynge; s. Kos.
kasa, v. a. (ar), ophobe, lægge i Dynge. Østl. Kasa Korn: sætte Korn i „Kaser" (ↄ: Hobe af 4 Neg). Toten. Kasa Skog: fælde Smaatræer og lægge dem hobeviis. Tel. (f. Kos). Kasa paa: opdynge, lægge mere til; spøgende om Koner, som faae mange Børn. Hall. Andre Steder kosa (o'). Jf. Kjessa.
Kasa, f. Vidiekurv; s. Kjessa.
kasen, adj. 1) suurnet, lidt ankommen eller fordærvet, ikke længere fersk; især om Fisk. B. Stift og fl. (Isl. kasadr). Jf. kasna, kassur. — 2) sløv, udmattet, afkræftet. (Mest i Spøg). Mandal.
Kasing, f. Opdyngelse, s. kasa.
kask, rask, tapper; s. karsk.
[Kaskjetta, f. Soldater-Hue. Fr. casquette.
Kasle (Kjedel), s. Kjetel.
kasna, v. n. (ar), mugne, tabe sin Smag; om Fisk (f. kasen). Jf. legna, saana, ulna. — Hertil Kasnesmak, m. muggen Smag. I Hall. Kasmesmak.
Kass, m. 1) Kurv at bære paa Ryggen (omtr. som Kjessa). Tel. Solør. G. N. kass, kassi (?). Sv. kasse: Fiskekurv. — 2) en liden Byrde eller Dragt; noget at bære paa Ryggen. Ryf. Tel. Ogsaa: et lidet Læs, Halvlæs (= Drøge). Smaal. Jf. Grindkass. — 3) en Knold, Puklel, Forhøining. Sdm. Ofte ogsaa om Skuldrene eller den øvre Deel af Ryggen. Han fekk paa Kassen: han fik Paapakning (Skrub, Tugt).
Kassa, f. Kasse, Kiste. Indført Ord. Ital. cassa, af Lat. capsa. (Diez, N. W. 1, 117).
Kassedrag, n. Dragkiste; Kommode.
Kasselag, n. Fællesskab, meget fortroligt Samkvem. Smaal. og fl.
[kassera, v. a. forskyde. Fr. casser.
kassur, adj. halvsuur, lidt ankommen (= kasen). Smaal. og fl. (kas-suur).
kassvakken, adj. krogrygget, noget krum el. ludende. S. Kass, 3.
Kast, n. 1) Kast, Gjerningen at kaste. Gjera eit godt Kast: træffe godt, være heldig. — 2) Kast med et Fiskeredskab, Sænkning, Udsætning. Dei drogo Seiden med kvart Kast (ↄ: hver Gang de slap Snøret i Søen). Me gjorde tvau Kast med Noti (ↄ: satte Vodbet to Gange ud). — 3) Terningkast, Lykkespil; ogsaa: en Sammenkomst, hvori enhver Deeltager skal give Bidrag til et vist Foretagende, el. til Hjælp for en Person. Smaal. — 4) Træf, Sammenstød, Møde. Koma i Kast med: komme i Berørelse, el. faae at bestille med. (G. N. koma í kast vid). Jf. Motekast, Ordkast. Ogsaa: Leilighed, Tid, Gang. Eit og annat Kast: en og anden Gang. Fyrste Kastet: første Gang, el. i første Tid. — 5) en hastig Vending eller Bevægelse. Eit Kast med Hovudet; med Nakken; med Kroppen. Ligesaa: et Spring, Luftspring, en Omdreining i Luften. Rundkast, Hallingkast. Ogsaa: en Slyngning med en Snor eller Traad (jf. Halvkast); en Knude, Løkke, Bugt. Det kom eit Kast paa Snøret. (Jf. kasta seg). — 6) et Vindstød, som kommer pludseligt; især Sidestød eller Tilbagestød af en Hvirvel i Luften. — 7) et Maal at kaste til; en vis Længde eller Afstand. Eit Steinkast. Hava for langt Kast. — 8) et Antal af fire Stykker. Ryf. Rbg. I Sæt. med Fleertal Kost (o'), f. Ex. trju Kost (12 Stykker), fjogo(r) Kost (16 St.). Vel egentlig om Sild eller Smaafisk (ligesom Sv. kast); altsaa: en passende Portion til at kaste med sammenholdte Hænder. — 9) en Fiskefangst, Fiskedræt; det som fanges paa een Gang med et Vod. Dei vilde selja heile Kastet. — 10) Fiskested for Vod; Vig eller Strand hvor Vod kan trækkes op. Der er eit godt Sildekast under den Garden. — 11) Sted hvor Ting henkastes; især en Hylde ved Siden af Skorstenen. Ork. og fl. —

12) en sammenkastet Hob; Steenhob (= Verp). Jf. Uppkast.

kasta, v. a. og n. (ar), 1) kaste, slænge, slynge ud af Haanden. G. N. kásta. — 2) sænke, sætte i Vandet; udsætte et Bod; lade Fiskesnøret løbe ud. (Om at sætte Garn og Liner siges derimod sædvanlig: setja). — 3) udstrøe, udsprede, f. Ex. Hø til Tørring. Ogsaa: bearbeide ved en Omkastning; skille Korn fra Avnerne ved at kaste det over et Logulv. Østl. — 4) kaste Lod eller Terning. (Sjelden). Vel ogsaa: bytte paa Slump; s. Kastebyte. — 5) afkaste, slippe, tabe. Kasta Liten (i'): tabe sin Farve. Kasta Smaken: tabe sin Smag. (J Nordl. blot „kasta", ɔ: dovne, blive suur, faae Usmag). Kasta Fostret: abortere. — 6) forkaste, forlade, opgive. Naar eg fær slikt, so kastar eg det andre. Kasta no alt i Hop og kom! Oftere: kasta fraa seg, el. kasta burt. — 7) føre eller bringe i en Hast. Kasta Stolarne utor Vegen. Kasta Klædi paa seg. Modsat: kasta utav seg. Kasta seg ned ꝛc. — 8) gjøre en pludselig Vending eller Vridning. Kasta med Hovudet; med Nakken (el. paa Nakken). Kasta paa seg (el. kasta seg): vrikke, slænge sig til Siderne. — 9) om Vinden: falde ujævnt, støde til Siden eller tilbage. Det kastar imot. Han kastar fraa Landet. — 10) ise, belægges med en tynd Jisskorpe (Krav). Det heve kastat paa Vatnet. Jæd. Rbg. — **Kasta seg**: a) gjøre Luftspring, dreie sig i Luften; b) vrikke, slænge, kimse; c) om Træ: vride sig, blive skjævt. — Kasta burt: a) bortkaste. (J B. Stift: kasta veg). b) tabe eller spilde noget af Uagtsomhed; ogs. forøde, ødsle bort. Han hadde kastat burt Pengarne sine. c) glemme noget, som man har lært. Eg kunde heile Visa ein Gong; men no heve eg kastat burt nokre Vers. (Nordl. Nordre Berg.). Kasta seg burt: forspilde sin Lykke, gjøre sig selv ulykkelig; ogs. omkomme ved Uforsigtighed. — Kasta i Hop: sammenkaste; lægge Korn i Dynger paa Ageren, m. m. Kasta laust: løse Baad eller Fartøi fra Landet. Kasta ned (el. nedre): tilkaste, tildække ved sammenkastede Ting. Kasta undan: rydde af Veien. Kasta yver: overkaste; sye saaledes, at man lægger Traaden tværs over Sømmen.

Kasta, f. Portion som kastes paa een Gang; en Slump Korn som renses ved Kastning i Loen (= Laavefall). Gbr. Ork.

kastande, adj. som man kan kaste. Jf. burtkastande. Ogsaa: beleilig for Kastning (saasom med Fiskevod). No var det kastande: nu kunde man gjerne kaste (f. Ex. naar en Fiskestiim kommer nær til Land). B. Stift.

Kastar, m. En som kaster; især En som fisker med Haandsnøre. Nordl.

Kastebyte, n. Ombytning paa Slump, uden Mellemgift.

Kastefjøl, f. Kasteskovl til Kornrensning. J Ork. **Kastespjeld**, n. Paa Jæd. **Kasteskolp**, m.

Kasteflaga, f. Byge af Kastevind.

Kastekjepp, m. Kastekjæp (en ringe og uduelig Ting).

Kastelag, n. Samkvem, nærmere Berørelse. Østl.

Kastenot (oo), f. et mindre Fiskevod, som kan trækkes af fire eller fem Personer.

Kasteplagg, n. Kasteklæde.

kasterein, adj. aldeles blottet for noget. (Egentl. reen som kastet Korn). Hall.

Kasterom, n. Rum til at kaste i.

Kastespjeld, s. Kastefjøl.

Kastevaag, m. Vig, som er bekvem for Fiskerie med Bod.

Kastevind, m. Vind som stryger ujævnt eller gaar i Hvirvler.

Kasting, f. Kasten; Fiskerie med Bod eller Snøre, o. s. v. see kasta.

kastutt, adj. ujævn; om Vind, som gaar i Hvirvler eller støder til fra forskjellige Sider. Østl. og fl.

Kate, m. Dreng, Smaadreng. Sfj. og Yttre-Sogn. (Jf. Sv. katig: rask, flink).

[**Katekjesa**, f. Katechismus. (Jf. Abesa). Mere alm. **Katekisma** (Kakjisma).

Katlar, pl. og **Katle**, m. s. Kjetel.

Katt, m. Kat (felis). G. N. köttr, kattr. Nogle St. især Han-Kat (= Fross, Kause), jf. Katta. J Sammensætning: Kattar (sædvanlig udtalt Katta), f. Ex. **Katta(r)bøle**, n. et Kuld Katteunger. **Kattarfet** (e'), n. Kattespor. **Kattarklor**, n. en Ridse efter en Katteklo. **Kattarlabb**, m. Kattefod; som Plantenavn: Gnaphalium. (Trondh.). **Kattarlæta**, f. Kattestemme. **Kattarrova**, f. Kattehale. **Kattarskap**, n. Katteskikkelse. **Kattarsykja**, f. Brunst, Parringsdrift. Vald. og fl.

Katta, f. 1) Hunkat (= Kjetta, Køysa). 2) Kat, i Almindelighed. Østl.

Kattastein (?), m. Hvidsteen, Qvarts. Jæd.

Kattauga, n. Katteøie; skarpe Øine. Ogsaa Navn paa visse Planter.

Kattgaupa, f. et Slags Gaupe (Los), som har megen Lighed med Katten. (Efter Nilsson ikke nogen særegen Art).

Katthol (o'), n. et Hul under Døren i Pakboder (Kornboder), anbragt for at Kattene kunne komme ind og jage efter Muus og Rotter.

Kattnos (o'), f. Plantenavn: Galeopsis (s. Daae). Ogsaa **Kattnosla**, f. Tel.

Katt-ula, f. Katugle (Fugl).

[**Kattun**, n. et Slags Bomuldstøi. Eng. cotton: Bomuld.

Kattunge, m. Katteunge (= Kjetling). Lyder ogs. „Katta-ungje" (Kattar-unge).

kaua, v. n. lokke (Dyr), kalde med en hujende Lyd; ogsaa: huje, raabe (= hua, kauka). Buskr. og fl.

kauka, v. n. (ar), huje, raabe. Jndh. Nordl.

(Sv. Dial. kåuka, kåka). Jf. hauka. (J Ork. bruges baade hauke og kauke). Hertil: **Kauk**, n. Hujen, Raaben.

kaula, v. n tygge, æde. Hall.

Kaula, f. 1, en liden Hob af Fisk i Søen, en liden Stiim. Sdm.

Kaula, f. 2, Sprutte (Sødyr), Sepia. Romsd. Ogsaa kaldet „Migkaule". (Eng. cuttlefish). Jf. Spruta.

Kaun, m. Byld, Blegne med stærk Hævelse. Søndre Berg. Sogn, Hall. og fl. J Hard. **Kaudn**. Afvig. **Kogn** (o'), **Kong**, **Kaang**, Smaal. og fl. G. N. kaunn (kaun). Heraf Køyna.

Kaup, n. 1) Kjøb; Handel. Rbg. Tel. Mere alm. er „Kjøp" egentl. **Køvp** (Kjøyp). G. N. kaup. Til Kaups: til Kjøbs. Attpaa Kaupet: oven i Kjøbet. — 2) Fangst, Erhvervelse, Bytte. Dei hava gjort eit heilt Kaup: de have havt en stor Vinding. Nordre Berg. Sdm. J Hall. **Kaupa**, f. (ei heil Kaupe).

Kaup, n. (2), Ureenlighed fra Priveterne. Bergen.

kaupa, v. a (er, te), kjøbe, anskaffe sig for Betaling. Rbg. Tel. Ellers i Formen: **køypa** (kjøypa, kjøpe). G. N. kaupa (kaupir, keypti, keypt). — Ogsaa i Betydn. leie; saaledes „kjøpe burt", ɔ: bortleie, udleie. Hall.

Kaupa, f. en Øse, en dyb Skaal til at øse med (= Koks). Ringerige. J Hall. **Kjøpe**. Jf. Skaupa.

kaupande, adj. værd at kjøbe.

Kaupar, m. Kjøber. Mere alm. **Køypar** (Kjøpar).

Kaupebrev, n. Kjøbe-Contract.

Kaupegods, n. Handelsvarer. Ogsaa om indkjøbte Ting, i Modsætning til hjemmevirkede. Saaledes: **Kaupeklæde**, n. indkjøbt Klæde. **Kaupekorn**, n. modsat: Heimekorn. **Kaupety**, n. kjøbt eller indført Tøi.

Kauping, f. Kjøben; Jndkjøb.

Kaupmann, m. Kjøbmand.

Kauprov (o'), n. (?), Opslag, Tilbagekaldelse af en Handel. Anført i ældre Ordsamlinger i Formen „Kopraae" (fra Smaal.) og „Kubraa" (fra Jndh.); men synes ikke at være i Brug. G. N. kauprof.

Kaupskap, m. Handel, Kjøben. Mange St. i den besynderlige Form „Kjøpenskap" (Køypingskap?).

Kaupskaal, f. Kjøbskaal, Beværtning i Anledning af en Handel. (Ogsaa i B. Stift uagtet Kaup hedder Kjøp). Jf. Njøsminne.

kaupslaa, v. n. kjøbslaae, handle.

Kaupstad, m. Kjøbstad; Handelssted.

Kaupstemna, f. Kjøbstævne, Handelsfærd; Marked. G. N. kaupstefna.

Kaupsvein, m. Handelsbetjent; Krambodsvend. Mest alm. „Kjøpsvein" (Køypsvein).

kaura, v. a. (ar), 1) krølle. **kaura seg**, el. **kaurast**: krølle sig. — 2) skjære Spaaner (s. Kaure); tilskjære Vedstykker som skulle brændes. Nordl. — Om et andet kaura s. kovra.

Kaure, m. 1) Krølle, krøllet Lok; især af Uld. (Ullarkaure). B. Stift. — 2) Høvelspaan, krøllet eller spiralformig Spaan. Nordre Berg. og fl. Afvig. **Kaare**, Jndh. Ork. Gbr. (Sv. Dial. kåra, kåre. Rietz 379). — 3) en Kile i Klæder, en indskudt smal Trekant. Hall. J Gbr. „Leakaure" (Ledkaure).

Kaureský, f. Skyer som ligne Krøller, Uldsky. Nordl.

Kauring, s. Kovring.

Kaurtægja, f. en Kurv af Spaan eller tynde Træskiver. Snaasen, i Formen **Kaartægja** (Kaartæg').

kaurutt, adj. krøllet, som danner en Ring eller Række af Krøller. Nordl. (kauratt).

kaus (valgte), s. kjosa.

kausa, v. a. (ar), klappe, stryge, kjærtegne. Jæd. Jf. T. kosen, liebkosen.

Kause, m. 1, en Kat. Sæt. (Jf. det nordenfjeldske Køysa).

Kause, m. 2, Knub, Blok. Især: 1) en liden Blok uden Tridse, i Skibstougene. Berg. Trondh. Ogsaa en Blok med Jernring i Hullet. Nordl. — 2) Hjulstykke, en af de forslagte Stokke, som danne Egerne i de simplere Kjærrehjul. Nordre Berg. og fl.

Kause, m. 3, en dygtig eller mægtig Mand; en Stormand. Ein heil Kause: en ret dygtig Karl. Trondh. og fl. Jf. Kakse, Bause.

kaut (løb, rendte), s. kuta.

kaut, adj. stolt, hovmodig, indbildsk. Maaskee alm. J danske Dial. kout, kouten. Sv. kavat, som synes at være et fremmedt Ord. (En Forbindelse med kuta eller kyta er tvivlsom).

Kav, n. 1) Tummel, Uro; en Mængde Sysler og Udretninger; en Travlhed som man bliver kjed og forvirret af. (Jf. kava). Meget brugl. og næsten alm. — 2) Støi, høirøstet Snak (i en stor Forsamling); ogsaa: Skvalder, Kiv, Trætte. — 3) Gramsen, idelig Bevægelse med Hænderne (= Kaving). — 4) Svømning; ogsaa: Dykning, Nedstigelse i Vandet. G. N. kaf. Han tok eit stort Kav: han dykkede langt ned, var længe under Vandet. Østerd. — 5) Dyb, Afgrund, Vandet i det Dybe. B. Stift og fl. (J Hall. Vaskav). G. N. kaf; Sv. qvaf. Ned i Kavet: ned i Dybet, saa langt ned, at Tingene ikke godt kunne sees.

kav, adv. ganske, heelt igjennem. Kun i Forbindelse med nogle Adjektiver, som: kav full: ganske fuld; kav open (o'): ganske aaben; kav raa: gjennemraa; kav roten (o'): gjennemraadden. Mest brugl. paa Østl. Afvig. **kvav**; Num. Ogsaa: **kavende** (Tel. og flere), f. Ex. kavende full. J Sverige: kav

(Rietz 315). Jf. Isl. kaflodinn.

kav, adj. fyrig, urolig, kaad; f. Ex. om en Hest. „Han var saa kav aa gælen". Smaal. Maaskee et gammelt Ord; jf. G. N. ákafr; Ang. caf: rask.

kava, v. n. (ar), 1) tumle med noget, have Uro, være besværet, saasom af mange Sysler, af meget Overhæng og deslige. Ho kavar med Bornom: hun har megen Uro med Børnene. Han heve myket til aa kava med: han har meget at besørge, han er overlæsset (jf. forkavad). Meget brugl. vest og nord i Landet; ogs. paa Østl. Afvig. **kaavaa**, Indh. — 2) støie, snakke meget; om en Forsamling (jf. kada); ogsaa: kives, trætte. B. Stift. — 3) gramse, bevæge Hænderne, ligesom for at sprede eller bortvifte noget. Kava med Hondom (Haando). Berg. Trondh. (Sv. kafva). Ogsaa om en lignende Bevægelse hos Dyr, f. Ex. Katten ligg og kavar med Fotom. Ligesaa om Bevægelse med et Redskab. Kava med Aarom: roe sagte. Kava med ei Riva: rage, skrabe. Jf. kaffa og kaava. — 4) dykke i Vand, svømme i Dybet. Tel. Østerd. G. N. kafa. Dunkelt Forhold til Kave, Kov, kveva ꝛc.

Kavand, f. Dykker, et Slags And (Fugl). Østerd. (Trysil). **Kavand-Kall**, m. Hannen af denne Art; ogs. kaldet **Kabball**.

Kave, m. 1) Snee-Byge, tæt Sneefald, hvorved Luften formørkes ligesom i Taage. Snjokave, Stillkave, Vindkave. Alm. vest og nord i Landet. Jf. Kvaft. Sjeldnere om en Regnbyge. „Regnkave", Hall. — 2) en Masse af liggende Snee, et dybt og løst Sneelag. Tel. I Hall. ogsaa „Moldkave", om en Masse af løs Jord. Kave nærmer sig til Ordslægten: kveva, kvav, kvavna, Kov, kjøva.

Kave (Bukk), s. Kage (Kagje).

Kave (Kammer), s. Kove.

kaven, adj. om Sneen: tung at gaae i; løs, kornet. Tel.

kavende, s. kav, adv.

[**Kaventa**, f. Tyndbrikke, tyndt eller svagt Øl. Nordre Berg. (Lidet brugl.). Tydsk Kovent, Kofent; egentlig Convents-Øl, i de gamle Klostere. (Weigand 1, 225).

Kavfugl, m Dykker, dykkende Vandfugl; ogsaa om Fugle, som følge med en Fiskestim. Sdm. (Kafugl).

kavhugad (u'), adj. heftig, hidsig, vild. Helg. (ogsaa i Formen „kavhugo"). Til kav, adj. Jf. kaahugad.

Kaving, f Tummel, Uro, stærk Bevægelse; Gramsen ꝛc. s. kava.

Kavl, m. 1) Flydholt paa Fiskergarn. Nordl. Trondh. Nordre Berg. (I Sætersd. Netkavle). G. N. kaflar, pl. Egentlig om Flydholt af Træ (Seljekavl, Einekavl), men ogsaa om de hertil benyttede Stykker af Bark (s. Flaa) eller Kugler af Glas (Glaskavl). — 2) Stok i en Flydebro; Brostok i en Vei over en Sump. Indh. S. kavla og Kavle.

kavla, v. a. (ar), 1) binde Flydholt (Kavl) paa Garn. — 2) lægge Brostokke paa en Sump. Indh. Hedder ogsaa **kavlleggja** (kavlegg'), s. kavlelagd. — 3) knevle; s. Kavle og kjevla.

Kavle, m. 1) Rulle, Valse, Cylinder. I Særdeleshed: a) Manglestok. Gbr. Østerd. (Sv. kafle). b) Bager-Rulle, at forme Fladbrød med. Gbr. Hedm. (Andre St. Kjevle). c) rund Kjæp eller Stump af et Træ. Østl. (Jf. Kavl). — 2) Mellemstykke, liden Stang eller Bjælke, saasom imellem Ringene i et Bidsel. Hall. (Jf. G. N. medalkafli). — 3) Knevel, Mundbid (s. Kjevle). Nhl. Hall.

Kavlebukk (uu), m. et Slags Fisk, Solør.

kavlefljota, v. n. (-flyt, flaut), staae med Flydholterne i Vandfladen; om Garn. Nordre Berg.

kavlelagd (kavlagd), adj. belagt med Brostokke (Kavl); om en Vei. Indh.

kavleslaa, v. n. naae fra Bunden til Vandfladen; om Garn. Sdm.

Kavring, m. Tvebak, Biscuit. (Ogsaa i svenske og danske Dial.). Ein varm Kavring: et Ørefigen. Nordl. Ordets Rod er dunkel, maaskee fremmed.

kavrista (i'), v. a. ryste stærkt, gjennemryste. Sdm.

kavsam, adj. 1) om Tilstand: urolig, besværlig. 2) tilbøielig til Støi og Tummel, f. Ex. om et Selskab. S. kava.

Kaa, f. (?), Allike (Fugl), Corvus Monedula. Nævnt i denne Form af ældre Forfattere (Ramus, Pontoppidan, Strøm). Paa Østl. hvor denne Fugl er mest bekjendt, har Navnet faaet den fremmede Form **Kaia** (ligt Sv. kaja). D. Kaa; Holl. kauw.

kaa, v. a. (r, dde), vende, løfte, lette op fra Jorden; vende Hø som ligger udspredt til Tørring. Hall. Hadl. Østerd. og fl. Jf. kaava.

kaa (pron.), s. kvat.

kaahugad, adj. meget begjærlig, graadig, især efter noget som man længe har savnet. Nordre Berg. Sdm. Jf. kavhugad.

Kaaing, f. det Arbeide at vende Hø.

Kaal, n. 1) Kaal, Blade paa Roer og andre Kaalværter. G. N. kál, n. — 2) Kjødsuppe, Saad (sædvanlig med Kaalrod). Gbr. og fl.

kaala, v. a. (ar), 1) skjære Bladene af. Kaala Næpor. (Nogle St. kjæla). — 2) ødelægge, gjøre Ende paa. Hall.

Kaalgard (-gar), m. Kaalhave, Urtehave. Gbr. og fl. Mere alm. **Kaalhage**, m.

Kaalgryta, f. Kjødgryde. Østl.

kaalgrøn, adj. grøn som Kaal; aldeles umoden; f. Ex. om Korn.

Kaalmakk, m. Kaalorm.

Kaalrabbe, s. følg.

Kaalrot (oo), f. Kaalrabi, Kaalroer. Østl. Tel. Ork. og fl. (Sv. kålrot). Andre St. Kaalrabbe, el. Rabba, f.

kaalryggen, adj. kuldskjær, som let fryser. Sdm. (kaalryggjen). Maaskee for kolryggen (oo); eller skulde „kaal" høre sammen med kjæla?

kaam, adj. dunkel, mørkladen, hvis Farve er mat eller falmet. Nordl. (Lof. og fl.). I svenske Dial. kåm (Rietz 379). Jf. Isl. kámugr: smudset, af kám, n. Smuds. T. Kahm: Skimmel. — **kaamt**, om et Sted, bemærker: skummelt, indelukket; men dette er vel et andet Ord, neml. = kvavt (kvamt, kumt, kovt).

Kaana, f. s. Kona.

Kaangel og **Kaangle**, s. Kongul.

Kaangelvæv, s. Kongurvev.

Kaangro (Kaanglo), s. Kongurvaava.

Kaank (Klase), s. Kongul.

kaanka (for kanka?), v. n. gaae klodset og vaklende. **Kaankje** (Kanke?), m. en Klods, liden og tyk Person. Sdm. (Sv. kånka, og kanka: gaae tungt og vaklende).

Kaapa, f. 1) Kaabe, Overklæde. G. N. kápa. — 2) bred Hovedplade paa Jernsøm. Nordl. — 3) Nederdelen af Røgpiben over et Ildsted (?).

Kaapegras, n. Planten Løvefod, Alchemilla. Ogsaa kaldet Marikaapa.

Kaapesaum, m. Spiger med bredt Hoved (Kaapa). Nordl.

Kaar (Aftægt), s. Kor (o').

kaara, v. n. 1, (ar), blæse lidt, saa at Vandfladen kruses (s. Kaare). Hard.

kaara, v. n. 2, om Mælk: briste, skille sig, afsætte Ost. Nhl. Mandal. Hertil **kaarad**, nogle St. **kaaren** (kaari): brusten.

kaara, v. a. s. kora.

kaaraavann, s. korvand.

Kaare, m. 1, Vindpust, som viser sig paa Vandfladen, el. danner smaa Bølger. Hard. Sv. kåre. G. N. kári, Vind (Egilsson).

Kaare, m. 2, Kaarde, Sabel. Maaskee rettere Kaarde? Ordet synes at være fremmedt. (Jf. Sv. kåre, hos Rietz 379).

Kaare, m. 3, Spaan; s. Kaure.

Kaartægja, s. Kaurtægja.

Kaas, f. et Lokkenavn til Faar. Sdm.

Kaas (Dynge), s. Kos.

kaasa, v. n. (ar), sukke, stønne. Tel. (Ikke meget brugl.). Jf. kjaasta.

kaasa, v. a. (ar), forfriske, kvæge. Hall. Sdm. Andre St. **kosa**.

kaasaa, v. s. kosa (o').

kaassa, v. n. føle, kludre, arbeide skjødesløst. B. Stift.

kaat, adj. munter, lystig, glad tilmode (G. N. kátr); ogsaa: kaad, urolig, overgiven; især om Børn; ligeledes om Dyr, som gjerne hoppe og lege. (I Svensk og Dansk har Ordet faaet en slettere Betydning). Jf. Kjæta.

Kaat, m. om en liden Hat (Hattekaat). Sdm. Egentl. Knort, Knude?

Kaata, f. Knude eller Udvært paa et Træ; især et Slags haard Svamp. Smaal. Solør og fl.

kaata seg: være lystig; s. kjæta.

Kaatel, m. en liden Kugle. Hall.

Kaating, m. en lystig Karl.

kaatleg, adj. munter, lystig.

Kaatleike, m. Lystighed; jf. Kjæta.

kaatna, v. n. blive lystig, muntre sig.

Kaatra, f. Knogle, lidet Been, f. Ex. i Ledene paa Dyr. Sdm. (Jf. G. N. kvátra: et Slags Terning).

kaava, v. n. (ar), gramse eller røre idelig i noget, ryste, vælte, f. Ex. i Hø. Hall. Nordre Berg. Ork. (Isl. káfa). Jf. kaa og kava.

Kaavaa, s. Kove. — **Kaave**, s. Kalve.

Kaaverhund, s. Kovern.

Kaaving, f. Gramsen, idelig Rørelse.

kaavra (forhverve), s. kovra.

Kaavring, s. Kovring.

Keda (el. Kedja), s. Kjeda.

keid, adj. træt, udmattet. Gbr. (kjei), Østerd. (kje). I Orkd. ogsaa „aakjei": yderst udmattet. Formodentlig kun en Form af det danske „kjed", som ellers kun bruges i Forbindelsen „leid og kjeid".

Keik, m. 1) Bøining, Vridning; Skjævhed. B. Stift. Jf. Halskeik. — 2) Forvridning i et Led. Nhl. — 3) en Tværdriver, En som tirrer Folk ved Modsigelser. Gbr. I Hall. „Kjeikjepose". (Det maa erindres, at „kei" altid udtales kjei).

keik, adj. tilbagebøiet, som holder Hovedet eller Overkroppen i en tilbagebøiet Stilling. Mest brugl. i de sydligste Egne (jf. fatt). G. N. keikr. Ogsaa: rank, opret, kneisende. Undertiden forverlet med den fremmede Form „kjekk" (T. keck, fordum queck, qvik).

keika, v. a. og n. (ar), 1) bøie tilbage, el. til Siden. Keika seg: bøie sig bagover, skyde Overkroppen bagud. Rbg. Tel. og fl. (Jf. fetta). — 2) forvride (et Lem eller Ledemod). Han hadde keikat Foten sin. Søndre Berg. (Jf. kika). Andre St. rengja, ridla, vikla, brigda. — 3) v. n. gaae skjævt, gjøre Krumninger eller Omveie. Nordre Berg. — 4) krydse sig frem; gjøre mange Vendinger for at benytte Vinden. Keika langs med Landet. Nordl. (Tildeels: kjæka). — 5) yppe Kiv, tirre eller plage Folk ved Modsigelser og Forvridning af deres Ord. Gbr. Hall. Tildeels med Formen keikja (kjeikje).

Keika, f. Vridning; Stivhed i Legemet af langvarig Bøining. Sogn.

Keiking, f. Vridning; kroget Gang; Seilads med knap Vind ꝛc. s. keika.

keikna, v. n. (ar), rette sig op igjen, faae en kjækkere Holdning.

keiknasad, adj. som har en opadbøiet Næse. Hall. og fl.
keikryggjad, adj. sadelrygget, tilbagebøiet i Ryggen.
keikutt, adj. 1) kroget, fuld af Krumninger. Østerd. og fl. — 2) vrangvillig, tirrende, tilbøielig til Modsigelse og Vridninger. Gbr. i Formen keikjutt, kjeikjaatt.
Keila, f. et smalt Sund, en liden Rende eller Kanal. Nordl. (Lof.). Paa Sdm. **Køyla** (Kjøyle). Jf. Kil.
Keim, m. 1) Affsmag, Forandring i Smagen, f. Ex. paa Øl, som begynder at blive suurt; ligesaa om Smag af et Kar. Berg. Trondh. Gbr. og fl. Isl. keimr. — 2) Spor af en Svaghed eller Sygdom. Han heve ein Keim av det endaa. — 3) Vane eller Tilbøielighed til noget ondt. Indh.
keima, v. n. (ar), 1) svinge, svæve frem og tilbage (= kima). Tel. — 2) vride sig til Siden, holde Hovedet skjævt. Hall. Hertil **Keimesott**, f. Sygdom som yttrer sig ved en Vridning af Halsen til den ene Side. (Især hos Gjeder).
keimlaus, adj. fri for Affsmag, reen, frisk.
Keip, m. 1) Aareblok paa en Baad; Træ-Klods, tilskaaren i Form af en Vinkel, hvori Aaren hviler, medens man roer. — 2) et krumt Tværtræ i Bunden af en Slædekasse. Smaal.
Keipenavar, m. Bor af Middelstørrelse, Naglebor. Nordre Berg.
Keipsnev (e'), n. den opadbøiede Spids eller Krog paa en Keip. „Kjeipsnæv", Sdm.
Keis, m. Bøining, Krumning, Krog. Sfj. Nogle St. **Kis** (ii).
keisa, v. n. (ar), 1) svinge, gaae i Kroge eller Buer. Nordre Berg. — 2) bisse, løbe for Hede; om Køer (= skina). Smaal. Rom. og fl. Sv. kesa.
Keisar, m. Keiser (Cæsar). Ogsaa G. N. keisari. — **Keisardøme**, n. Keiserdømme.
Keising, f. Svingning; Løben, Bissen.
keisutt, adj. kroget, bugtet.
keiv, adj. skjæv, vreden. Hall. Gbr. Ellers alm. skeiv.
keiva, v. a. (ar), gjøre skjæv, forvride, for Ex. Skoene i Gangen. Hall. Gbr. Solør. Andre St. skeiva.
keiva, v. n. (ar), 1) være keithaandet, bruge den venstre Haand mest. 2) kludre, arbeide plumpt eller ubehændigt. Næsten alm. Hertil **Keiv**, m. og **Keiva**, f. om en keithaandet eller ubehændig Person.
Keiva, f. Keiten, den venstre Haand. Sv. Dial. keva (Rietz 301).
keiveleg, adj. keitet, ubehændig, plump. Ogs. i Formen: keiven.
Keiveslag, n. et Slag med den venstre Haand. (Landst. 764).
keivhendt, adj. keithaandet. Meget brugl. i de sydlige Egne. Hedder ellers: vinsterhendt, orvhendt, ranghendt.
Keiving, f. ubehændig Adfærd.
keivsam, adj. keitet, ubehændig.
kekla, **keksa**, o. s. v. see kj.
Kid (i'), n. Kid, Unge af Gjed. Mest alm. Kje, el. Kji; paa Sdm. Kid, undtagen naar et „i" følger med, da nemlig „d" bortfalder, og „i" bliver lukt; saaledes i Dativ Fleert. „Kji'jaa", for Kidjom, og i Sammensætning som „Kjijekid" (Kidjakid), o: Kid af en aarsgammel Gjed. Jf. Kidunge. G. N. kid. Eng. kid.
kidja (i'), v. n. (ar), faae Kid, føde; om Gjeder. Mest alm. kjea, kjia (i'); paa Sdm. kjie (ii), ligesom „bie" for bidja; tydeligt „kidja" tildeels i Tel. Afvigende **kilja**, Ork.
Kidkjevle, n. Knevel; s. Kjevle.
Kidla, f. Gjedekid. Nhl. og fl. Her mærkes Lokkeordene: **Kille**, **Kissalt**, **Kissebann**, hvormed man kalder Gjederne til sig, og som udtales med haardt „k" (ikke kj), altsaa betragtes mere som Lyd end som Ord.
Kidling, m. Kid. Sogn og fl. Afvig. **Killing**, Gbr. Østerd. Tildeels mere brugeligt end „Kid". G. N. kidlingr.
Kidunge, m. et lidet Kid. Paa Sdm. Kjiungje (ii), for Kidjunge.
kifs (ii), i Forbindelsen „vera kifs med": være bange eller uhyggelig tilmode. Guldalen. Maaskee for kips.
kika (ii), v. n. (ar), kige, see efter noget; eller især at vende eller strække sig for at see. (Nt. kiken; Holl. kijken). Ogsaa med stærk Bøining: kik, keik, kiket (i'), Sogn. Denne Form kunde maaskee være gammel, især med Betydningen: strække sig, da Ordene keik, keika og kika (i') synes at forudsætte et saadant Stamord.
kika (i'), v. a. (ar), vride, forvride (et Lem). Nordl. sædvanlig udtalt: kikka, kjekka. Jf. keika.
Kikar, m. Kikkert, Teleskop. Mere brugt i den fremmede Form „Kik'ert". Sv. kikare.
kikja (ii), v. n. (er te), tabe Veiret, komme ud af Aandedrættet (saasom i stærk Hoste). Nordre Berg. Hall. og flere. (Jf. kikna). Han log, so han kikte. T. keichen og keuchen. Sv. kikna. Hertil **Kik-hoste**, eller **Kikjehoste**, m. Kighoste.
kikna (ii), v. n. (ar), tabe Aandedrættet (= kikja). Ved Trondh. „kikna utu" (utor).
Kikning, f. Forvridning, Hadeland.
Kil (ii), m. en smal Vig eller Bugt, som gaar dybt ind i Landet. Rbg. Tel. Hall. Vald. (G. N. kill). Hertil adskillige Gaardsnavne (Kilen, Kile), ogsaa i de nordlige Egne.
kila (ii), v. a. (ar), 1) fæste eller besætte med Kiler. 2) drive, inddrive. Kila ned med: drive ned ved Siden af. Kila paa: drive stærkt paa, anstrenge, eller skynde sig. Kila upp (el. upp-atter): klemme paa, gaae dygtig løs paa.

Kile (ii), m. 1) Kile, Nagle, Plug. Oftest om en flad Nagle (= Aarette, Bløyg, Vegg); men ogsaa om en Kegle (conus); jf. Knott. (T. Keil og Kegel). — 2) en smal Trekant; især om et Stykke, som indskydes fra Kanten i Klæder (= Geire, Kaure).
Kiling (ii), f. Drivning, Paadrivning; s. kila.
kilja, s. kidja. — **Kille**, s. Kidla.
Killem, m. Ørefigen. Ork. (Kjillæm, ogsaa Kjilleim). Dunkelt, maaskee for Kinnlem, af lemja. Jf. Kilvink.
Killing, s. Kidling.
kilutt, adj. indskaaret af lange Bugter, om et Landskab.
Kilvink, el. **Kilevink** (i'), m. et Greb i Haaret eller Hovedet; ogs. Dask, Ørefigen. Nhl. Sdm. Nordl. — **kilvinka** (kilevinke), v. a. ruske En i Toppen. Dunkelt. Jf. Killem.
kima (ii), v. n. kime; s. tima.
kima (i'), v. n. (ar), vrikke, rokke, vugge sig. Tel. (Vinje). Jf. keima.
Kime (i'), m. Strimmel, Stykke (?), see Skogarkime.
Kime (ii), m. en liden Fisk, som ellers kaldes Gorkime. Hadeland.
Kimpel, m. en liden Kjæmpe; En som er stolt af sin Vært eller Styrke. Tel. Vel egentl. Kjempel.
kimsa, v. n. (ar), kimse, slænge med Hovedet. Tel. Jf. kima og kinksa.
Kind, m. (og n.), Barn. Forekommer som Kjælenavn i Vuggesangene, f. Ex. Tig no still, du liten Kind. Jæd. Tel. (Jf. Landst. 242. 288. 589). Ogsaa i svenske Dial. (Afvigende fra G. N. kind, f. Afkom).
King, s. Kjeng. — **kinga**, s. kjenga.
Kingelvev, s. Kongurvev.
Kingervaava, s. Kongurvaava.
Kink, m. en liden Bøining eller Vridning, f. Ex. i en Plade. Nordl. og fl. Ogsaa: en Bøining til Siden, et Kast med Hovedet, el. deslige. Tel.
kinka, v. n. (ar), vrikke, rokke, vride sig til Siderne. Tel. (jf. kinksa). Ogsaa: ryste langsomt. Kinka med Hovudet (el. paa Hovudet): vugge Hovedet til Siderne, ryste Hovedet sagte, saasom ved Forundring eller Beklagelse. B. Stift.
Kinks, m. en liden Bøining med Hovedet eller Overkroppen. Østl.
kinksa, v. n. (ar), vrikke, slænge lidt til Siden, især med Hovedet. Østl. Jf. kinka.
kinksam, og **kinken**, adj. urolig, som rokker eller vrider sig til Siderne. Tel.
kinkutt, adj. kroget, bugtet. Nordl.
Kinn, f. 1) Kind, Side paa et Ansigt. (Tildeels vaklende i Kjøn mellem f. og n.). G. N. kinn, f. — 2) en Bjergside, en høi Skraaning. Valders. Ellers i nogle Stedsnavne. Jf. Durakinn og Kinnung.
kinna, v. (kjerne), s. kirna.
Kinnbein, n. Kindbeen.
Kinnfisk, m. Kindkjød paa Fisk; ogsaa om Menneskets Kinder. Hava store Kinnfiskar: være fyldig i Kinderne, see frisk og trivelig ud. B. Stift.
Kinnkjelke, m. Kindbeen, Overkjæve. Indh. (Kinnkjølke). Jf. Kjelke.
Kinnpust, m. Kindkjød. Tel. Brugt omtr. som Kinnfisk.
Kinnrode (o'), m. Rødhed i Kinderne.
Kinntaska, f. en Sygdom, som medfører stærk Hævelse i Kinderne. Sdm. Trondh. Nordl. Andre St. Kusma.
Kinnung, m. 1) Dørstolpe (= Beitskida). Tel. (Vinje). I Sæt. kaldet Durkinn (Durakinn), f. — 2) Væggen ved Siden af Døren; Tømmervæg som er afskaaren for at optage en Dør (eller et Vindue). Mere alm. (især Berg. og Trondh.). Nogle St. **Kinning**. — 3) Stok i Dørvæggen; en af de korte Stokke som støde til Dørkarmen. Ork. Nordl. (hvor derimod Væggen betegnes ved Fleertal: Kinnungarne). I svenske Dial. kinning, i begge de sidste Betydn. (Rietz 319). I G. N. kinnungr er Betydn. tvivlsom.
kint (moden), s. kirnt.
Kip (ii), m. et Kortspil, hvor man kun stikker med et Blad af samme Navn, f. Ex. Ti med Ti. B. Stift.
Kipa, f 1) Vidiekurv, at bære paa Ryggen (= Kjessa). Søndre Berg. og fl. — 2) en kort Hylde i et Hjørne af Huset. Nordl.
kipa, v. n. (ar), vimse, hoppe, gjøre raske Bevægelser; f. Ex. om Børn. Tel. (Vinje). Jf. kipen.
kipen, adj. 1) urolig af Munterhed, lystig, vild, overgiven; om Dyr, som lege eller hoppe og løbe meget; ligesaa om Mennesker, især Børn. Næsten alm. — 2) stolt, storagtig. Ryf.
[**Kiper**, m. Bødker. (Betonet: Kip'er). Nt. Küper; T. Küfer. — Hertil: **kipra**, v. n. gjøre Kar eller Tønder. B. Stift. Jf. lagga.
kipla (i'), v. a. (ar), sætte „Kipling" eller Mundbid paa. Indh.
Kipling (i'), m. Mundbid, liden Pind som fæstes ligesom et Bidsel i Munden paa Kid for at afvænne dem fra at patte. Indh. Andre St. Kjevle og Kavle. (I Sverige kippel). Synes at høre sammen med Kjepp.
Kipna (ii), f. Munterhed, Lyst til rask Bevægelse; s. kipen.
kipnast (ii), v. n. blive munter, el. urolig af Munterhed.
Kipp, m. 1) Ryk, Træk; en ubetydelig Flytning eller Gliden; en kort, øiebliklig Bevægelse. Søndre Berg. og fl. — 2) Øieblik, Moment; den korteste Tid som man kan tænke sig. Tel. og fl. — 3) Rystelse,

Stød, pludselig Skræk; f. Ex. ved et stærkt Knald. Nordre Berg. (Jf. Kvekk, Støkk). Ogsaa: Skyhed, Anlæg til Rædsel. Hesten heve fenget ein Kipp i seg: Hesten er engang bleven skræmt og er derfor meget sky.
kipp, adj. meget rask. S. kjapp.
kippa, v. a. og n. (er, te), 1) rykke til sig, snappe, nappe. Hard. Voss, Vald. og fl. G. N. kippa. Kippa paa seg: tage paa sig i en Hast, slænge paa sig (Klæder, eller især Sko). Smaal. og fl. (Jf. G. N. kippa skóm á fætr). — 2) trække Fisk med Stang (Kippetroda). Shl. Helg. og fl. Nogle St. kylpa; paa Sdm. pota (o'). — 3) samle, drage sammen; maaskee egentl. binde i Knipper (Kippe). Vald. Hertil Ordsproget: Litet kipper litet, o: Lidet drager lidet til sig; det smaa vil ikke formere sig i nogen Hast. — 4) røre af Pletten, rokke, flytte. Eg vann ikkje aa kippa det: jeg formaaede ikke at rokke det. Nordl. Han kipte seg inkje; f. Ex. om en Steen. Ogsaa om en ubetydelig Bevægelse med Lemmerne, f. Ex. at slaae Armene mod Siden, eller lignende. Han sat og kipte paa seg. — 5) trække lidt fremad, flytte lidt længere. Smaal. Især om at bringe et Læs op over en Bakke; s. Kippevending. — 6) skræmme, skrække, paaføre en pludselig Rystelse (kvekkja, støkkja). Han kom og kipte meg. Mest reflexivt **kippa seg:** faae en Rystelse, fare op af Skræk; f. Ex. ved et Knald, et Slag, et uventet Greb. Nordre Berg. Hall. og flere. G. N. kippast. Ellers: kveppa, kvekka, støkka. — 7) v. n. løbe, trippe afsted, gjøre en kort Udflugt. Smaal. — 8) smække, slænge af og til, hænge løst; for Ex. om Sko som ikke slutte rigtig til Foden. Østl. — I svenske Dial. kippa i flere af de ovennævnte Betydninger. (Rietz 321). Particip **kipt** (kippt), tildeels udtalt: kift.
kippast, v. n. rykkes, trækkes med hinanden. (Sjelden). Ogsaa med en dunkel Betydning i Ordsproget: Det kippest i Kynet, o: det følger med Slægten, eller ogsaa: Arten viser sig; de unge ligne de gamle. Sdm. (Dæ kjippist i Kjøn'e). G. N. honum kippir i kyn.
Kippe n. Knippe, Bundt; saasom af Kjæppe, Kviste, Vidier og desl. B. Stift, Østl. Afvig. **Kippa,** f. Hall. G. N. kippi, n.
kippedraga, v. a. drage Stænger hobeviis eller i Bundter. Hall.
kippen, adj. sky, let at skræmme (= kveppen). Nordre Berg. Jf. kippug.
Kippesjo, m. det Tilfælde at Søen stiger eller falder pludselig. Shl.
kippeskodd, adj. gaaende i bare Sko, uden Strømper. Østl. Afvig. **kippskoen,** Ork., og som Adverb. **kippeskonom** (?), paa Sdm. „gaa kippeskonaa". Jf. hokulskoom.
Kippetroda, f. Fiskestang at bruge paa Søen, f. Ex. til Sei. Shl.
Kippevending, f. en kort Udfærd eller Reise; en Tilbagevending for at hente Resten af et Læs, som man har maattet dele for at faae det op over en Bakke. Ligesaa med en Byrde, som er for tung til at faae frem paa een Gang. Smaal.
Kippevid (i'), m. Brændeved i Knipper.
Kipping, f. Rykning, o. s. v. see kippa.
Kippmaur, = Tepperot. Nhl.
kippug, adj. urolig, vimsende, som gjør mange Slags Bevægelser; om Dyr. Hall. Hedder ogsaa **kippen.**
kipra (ii), v. s. Kiper.
kipt (i'), greben, snappet 2c. s. kippa.
Kirkja, f. s. Kyrkja.
kirna (i'), v. a. (ar), kjerne, tilvirke Smør. Lyder mest alm. **kinna** (ii) og dernæst **kidna,** Søndre Berg. og fl. Isl. kirna (Haldorson). T. kernen, kirnen; Eng. churn. Hører sammen med Kjerne, m. (Jf. Weigand 1, 579).
Kirna, f. Smørkjerne, Kar hvori Smør tilvirkes. (Udtalt Kidna og Kinna ligesom Verbet). Jf. Strokk og Bide.
Kirnarbite (i'), m. et Stykke Brød med nykjernet Smør paa. Mest alm. **Kinnabite.**
Kirnardag, m. Kjernedag (Løverdag).
Kirne-tre, n. Kjernestav, Redskab hvormed man kjerner Smør. Sfj. og fl. (Kinne-tre). Ellers **Kidnetvora** (o'), Nhl. **Kinntyl,** Gbr. Har ogsaa et eget Navn: Tyrel (Tvirel, Tvorul).
Kirning, f. Kjerning af Smør.
kirnt, adj. moden, som har faaet Kjerne; om Nødder. Hall. (Lyder som kint). Jf. kyrnt.
kisa, v. n plire, knibe Øinene sammen. Buskr. — **kisøygd,** adj. plirende. Sv. kisøgd.
Kise (i'), m. Dvergbirk (Betula nana). Hard. I Shl. **Kisa** (i'), Kjesa, f.
kisle, s. kitla og kjetla.
Kis, et Lokkenavn til Kattene. Udtales ligedan som det forhen (under Kidla) anførte „Kissalt" og „Kissebann", nemlig med haardt „k" og ikke „kj". Disse Tilraab ere ikke egentlige Ord, men kun et Slags Lokkelyd, som staar udenfor Sprogets Regler.
Kissebær, n. Kirsebær. Lyder ogsaa **Kisebær** (i'); afvig. **Kyssebær,** Hard. Ryf. og fl. Hertil **Kissebær-tre,** n. Kirsebærtræ. Egentl Kirse, efter Lat. cerasus (kerasus).
Kista (i'), f. 1) Kiste, stort Skriin. Afvig. **Kyste, Kjøst',** Ndm. G. N. kista, af Lat. cista. — 2) en firkantet Skive; især om Pladerne paa et „Stølebelte". Sæt.
Kistel, m. et lidet Skriin. (Fl. Kistlar). Rbg. Tel. — G. N. kistill.
Kistemat, m. Mad som nedlægges i en Sømands Kiste ved Udreisen til et Fiskevær. Nordl.

kita (i'), v. a. (ar), kildre, berøre paa et ømt Sted. Østl. Nordre Berg. Trondh. Tildeels udtalt kjeta, kjæta; ogs. kjaataa, Ork. Indh. I de sydlige Egne bruges en anden Form kitla, afvig. kisle. Sv. kittla; i Dial. kitta, keta (Rietz 317). Isl. kitla. T. kitzeln.
kitall (i'), adj. kilden; s. kitug.
Kitel (Kjedel), s. Kjetel.
Kiting (i'), f. Kildren, Pirrelse.
Kitl, n. 1) Kildren. 2) Skubben, Gnidning; s. kitla.
kitla (i'), v. a. (ar), 1) kildre, pirre; s. kita. — 2) skubbe, gnide, vride sig i Klæderne, ligesom af Kløe. Kitla seg (= skaka seg). Nordre Berg. (udtalt kiltla, kilsle). Hertil Kitl, n. skubbende Bevægelse.
Kitling, f. 1) Kildren. 2) Skubning.
kitlug, adj. kilden, øm; s. kitug.
[**Kitt** (i'), n. Kit, Cement. Nogle St. Kjett. T. Kitt. Hertil kitta, v. a. (ar), kitte, fæste med Kit.
Kitte (i'), m. Rum som er omgivet med en Fjelevæg; en stor Kornkasse (= Bing) ved Væggen i et Huus. Indh. (Sparbu). — I svenske Dial. kätte (Rietz 384), om et afstængt Rum.
kitug (i'), adj. kilden, pirrelig, som lettelig føler sig kildret. Trondh. Sdm. Nogle St. kitig; ogs. kjaatau(g), Ork. Ellers i en anden Form: kitall (i'), Hall. kjetall, Gbr. Soløer. I de sydligste Egne: kitlug, kislug. Sv. kittlig.
Kiv (i'), n. om en idelig Gjentagelse. Hard. „Da kjem upp i Kjev'e:" det vil altid komme igjen. (Dunkelt).
Kiv (ii), n (og m), Kiv, Tvist, Trætte.
kiva (ii), v. n. (ar), kives, tvilste, stride. Ofte i Formen kivast. G. N. kífa. Sv. kifva. I lignende Betydn. bruges ogsaa: kjoa, kjava, kjevja, kjaka, kjekla.
Kive (ii), m. Snylte-Maage, Struntjager, Lestris parasitica. B. Stift. Ogsaa kaldet: Jo (efter dens Stemme), Jobonde, Livrejo, Tjuvejo (Kyv-jo, Trondh.). Isl. kjói.
Kiving, f. idelig Kiv og Tvist.
kivsam, adj. kivagtig, trættekjær.
Kivsmaal, n. Tvist; ogsaa Tvistepunkter, Sager som vække Strid.
Kjadd, s. Hjell. — **Kjaft**, s. Kjeft.
kjaga, v. n. (ar), drive stærkt paa, skynde sig med et Arbeide. Smaal.
kjaka, v. n. (ar), kives, trætte, kjævle. Tel. Hall. Vald. Jf. kjefta.
Kjake, m. Kjæve, Kjævebeen; Side af Munden. Mest alm. Kjakje; ogsaa Tjakje, Sdm. Kjaakaa, Gbr. Kjækje, Sdm. (sjeldnere); Kjeik, Ork. Sv. käk; Holl. kaak; Eng. cheek. En anden Form er Kjelke, G. N. kjalki. — „Kjaakaa" bruges i Gbr. (ligesom Kjeft) om et enkelt Væsen (Dyr eller Menneske); saaledes „inkje Kjaakaa" (ikke en eneste), og „kor Kjaakaan" (hver eneste een).
Kjakebein, n. Kjævebeen.
Kjakerot, f. Kjævernes bageste Deel.
kjamsa, v. n. tygge, æde (= tamsa). Tel.
kjangla, v. n. kjævle, kives. Smaal. ogsaa Sfj. og fl. **Kjangl**, n. Kiv.
kjapp, adj. rask, hurtig. Shl., ogsaa Hall. og fl. Nogle St. kipp (vel egentl. kjepp). — **kjapt**, adv. fort, hurtigt. Trondh.
Kjarr, n. Krat; s. Kjerr.
kjasta, og **kjastra**, s. kjaasta.
kjaue, s. tjugo. — **Kjaur**, s. Tjoder.
kjaurd (kjørt, dreven), s. køyra.
kjava, v. n. (ar), kives, kjævle; ogsaa: snakke meget, pludre, støie; om en Forsamling. Tel. Sdm. og fl. Hertil: **Kjav**, n. Tvist, Larm; vidtløftig Snak. **kjavsam**, adj. snakkelysten. Jf. kava, kada.
kjaa, v. gnide, skubbe; s. tjaa.
Kjaadn, haard Snee; s. Hjaarn.
kjaaka, v. plage o. s. v., s. tjaaka.
kjaana, forslides, s. tjaana.
kjaasta, v. n. (ar), stønne, puste, snøfte. Hall. Ogsaa i Formen kjasta, Smaal. Rom. I Sogn kjastra: klynke, smaaskrige; om Børn.
kjaataa, s. kita.
kjaatta, v. n. (ar), titte, kige efter noget. Sogn.
kjaava, v. n. vimse, trippe omkring i megen Travlhed. Hall.
Kjeda (el. **Kjedja**), f. Kjæde, Baand af sammenhængende Ringe. Mest alm. Kjæda, Kjæa, Kjea; ogsaa Kjeie (for Kjedja), Sdm. Afvig. Kje, n. (for Kjede), Valders og fl. Sv. kedja; Nt. kede; T. Kette, af Lat. catena. — **Kjetting**, m. Ankerlænke, er dannet efter den tydske Form.
Kjedding, s. Kjerring. **Kjedl**, s. Hjell.
Kjeft, m. 1) Kjæft, Mund. Egentlig en stor Mund saasom paa Dyr og Fiske; men i en mere fri eller skjødesløs Tale ogsaa om Menneskets Mund, og især med Hensyn til Snakkefærdighed. — 2) en Munding, Aabning. Posekjeft, Hitarkjeft, Elvarkjeft, Fjordkjeft. — 3) Eggen paa Øxer. Økfarkjeft. — Ordet lyder almindeligst Kjæft; nogle St. Kjept, og i en ældre Form: Kjaft, Hall. Vald. Nfj. G. N. kjaftr, kjaptr. Sv. käft. Kvar ein Kjeft: hver eneste Krop, hvert Menneske. Inkje ein Kjeft: ikke en eneste Sjæl. D'er fælt til Kjeft paa honom: han gjør forfærdelig Støi (Snak, Skraal). Gjera Kjeft: bruge Mund, skjælde, larme. Riva Kjeften, s. Kjeftriv. Slengja Kjeften: slaae om sig med fornærmelige Ord. Halda Kjeften: holde Mund, tie. Liggja kaldom Kjefte (i Dial. „kalda kjæftaa"), s. kald.
kjefta, v. n. (ar), skraale, larme; skjælde. **kjeftast**, v. n. mundhugges, trætte.
Kjeft-auke, m. en Ordgyder, Skraaler; ogsaa en Skjendegjæst. I lignende Mening ogsaa: **Kjeftaure**, m. Trondhjem.

Kjeftausa, f. = Kjeftauke. Sdm.
kjefthard, adj. haardmundet; dygtig til at trætte og skjælde.
Kjefting, f. Skraal; Trætte, Skjælden.
kjeftram, adj. stærk i Munden, utrættelig i at snakke eller skraale. Sdm.
Kjeftriv (i'), n. unødig Snak eller Tvist. Tel. Af Talemaaden „riva Kjeften", o: snakke vidtløftigt eller i Utide.
Kjeftvik (ii), f. Mundvig, paa Dyr.
kjegla, v. a. (ar), 1) spinde Toug med Vindehjul; ogsaa: snoe eller spinde langsomt. B. Stift. — 2) v. n. kjævle, kives, vride og vrænge Ordene. Østl. Jf. kjekla.
Kjegla, f. Reb-Vinde, Hjulredskab til at spinde Toug med. Egentlig to Slags, nemlig **Fyrekjegla**, med tre Hjul, eet for hver af de tre „Taatter" i Touget; og **Etterkjegla**, med eet Hjul, hvormed de tre Taatter sammenlægges. B. Stift, Nordl. og fl. (Andre St. Taumleggja, Togrysa). — Hertil: **Kjeglehjul**, n. Hjul i en Kjegle. **Kjeglenokke**, m. Krog paa Enden af Hjulaxelen, at fæste Traaden i. **Kjeglesveiv**, f. Haandtag hvormed Hjulene dreies.
Kjegling, f. Spinden med Kjegle; ogsaa Kiv, Kjævlerie.
kjeik, s. keik. **Kjeim**, s. Keim, o. s. v.
kjeka, s. keika, og kika (i').
kjekla (e'), v. n. (ar), kjævle, kives, trætte. Meget brugl. i de nordlige Egne. Hertil **Kjekl**, n. og **Kjekling**, f. Kjævlerie, Trætte.
kjeklesam, adj. trættekjær. Trondh.
Kjeks, m. 1, en liden Baad, omtrent som Færing. Nordl. (Lof. Senjen).
Kjeks, m. 2, en Krog til at indtage Fisk med (= Klepp). Buskr. (J svenske Dial. käks: Baadshage). — Nogle Steder ogsaa: en liden Øsekurv (= Haav).
kjeksa, v. n. snappe, gribe efter noget. Hall.
Kjeksa, f. Kvindemenneske. Jf. Finnkjeksa. Nordre Berg. Nordl. og fl. Synes beslægtet med „Kakse", men har sædvanlig et Begreb af Haardhed eller Trodsighed, ligesom Tøta, Tytta, Fesja og fl. Som Fiskenavn i „Rognkjeksa", vexlende med Kjølsa; som Plantenavn tildeels „Kjeks" (Hundkjeks, Bikkjekjeks), omvexlende med Kjesa.
kjeksla, v. a. om en vis Tilberedning af Hamp. Vald.
kjekst, adj. n. travlt, strengt. „Dæ vardt me for kjekst". Hall.
Kjel (Kjeel), s. Kjetel.
Kjeld, n. tynd og ureen Vædske; især om vandagtigt Blod. Gbr. Østerd. (Kjell). Dunkelt; jf. Kjelda.
Kjeld, n. (Telt, Tæppe), s. Tjeld.
Kjeld, m. (Fugl), s. Tjeld.
Kjelda, f. 1, Kilde, Vandaare (= Ila, Olda, Vermsla); eller oftere: Brønd, Vandsted (= Brunn, Bekk, Vatsnøyte). Søndre Berg. Sogn, Sfj. Vald. Gbr. Afvigende **Kjølde**, Ork. — G. N. kelda; Sv. källa. Vel egentl. koldt Vandspring, af kald.
Kjelda, f. 2, Skjørhed indvendig i et Træ; den Feil at Træet revner eller kløver sig i Nærheden af Marven. Hall. (Kjelde), Østerd. (Kjelle, Kjell). Synes opfattet som en Virkning af Frost (altsaa af kald). Jf. ogsaa Kalv.
Kjelda, f. 3, en kold Gysen; Rystelse, Skræk (= Kjøl). Hard.
Kjeldemyr, f. Sump som danner sig ved en Kilde. Jf. Dykjelda.
kjelden, adj. skjør, som kløvner eller revner indvendig; om Træ. Østerd.
Kjeldesig (i'), n. Væde i Jorden fra en Kilde. Afvig. **Kjeldseig**. Toten.
Kjeldevatn, n. Kildevand.
Kjeldvid (i'), m. Træ som kløvner indentil (s. Kjelda, kjelden), Hall. (Kjelde-ve), Østerd. (Kjellve).
Kjelg (Bregne), s. Telg.
Kjelke, m. 1, Kjæve, Kjævebeen (= Kjake). Nhl. Shl. G. N. kjalki.
Kjelke, m. 2, en liden let Slæde, som man kan trække med Hænderne. Mest almin. **Kjelkje**; ellers **Kjølkje**, Trondh. **Kjokkje**, Sæt. Sv. kälke. — Hertil **Kjelkebakke**, m. Bakke hvor man morer sig med at skride paa Kjelke i Sneen. **Kjelkedrøgje**, n. et lidet Læs, som man kan trække paa en Kjelke. (J Hall. Kjølkedrøgjinde). **Kjelkefar**, n. Spor efter Kjelker. **Kjelkeføre**, n. et passende Sneelag til at bruge Kjelke paa. **Kjelkemeid**, m. Mede i en Kjelke. **Kjelkesele** (e'), m. Skulder-Rem at trække Kjelker med.
Kjell, s. Hjell, Tjeld og Kjelda. — J Mandsnavne er „Kjell" en gammel Forkortning af Kjetel; saaledes: Arnkjell, Askjell, Finnkjell, Hallkjell, Torkjell.
Kjella, f. Kvinde, Kvindfolk. Sdm. Ndm. Ork. (meget brugl.); ogsaa i Nordl. „Der va tvo Sella aa tre Kjelle": to Mandfolk og tre Kvindfolk. (Sdm.). Jf. Landst. 421. „Ei Storekjelle": en fornem Dame. „Ho va slik ei Kjelle te saume": hun var saa flink til at sye. „Ho æ ei heile Kjelle": hun er ret dygtig. „No va du Kjelle": nu var du flink Pige ꝛc. J visse Tilfælde anvendes „Kjella" ogsaa om Dyr af Hunkjøn, og om andre Ting, hvis Navn er et Hunkjønsord; f. Ex. „Flatekjella": en Flynder; „Kvitekjella": en Birk; „Gamlekjella": Jorden, eller deslige. Egentlig Kjerla, dannet af Karl (jf. Kjerring). Isl. kerla, kella. J Formen passer det nærmest til „Kall", men i Betydningen mere til „Kar".
Kjellar, m. en Kjælder. Afvig. Kjillar, Ndm. Ork. G. N. kjallari (af Lat. cellarium). Hertil: **Kjellarluka**, f. Falddør paa en Kjælder. **Kjellarmann**, el. Kjellarsvein, m. den som besørger Udskjænkningen i et Gjæstebud. **Kjellarstrupe**, m. Indgan-

gen til en Kjælder.

Kjelle-arbeid, n. Kvindearbeide.

Kjelleklæde, n. Kvindeklæder. — **kjelle-klædd**, adj. klædt som Kvindfolk.

Kjellemaal, n. Kvindestemme. Sdm.

Kjelling, f. Kjerring.

Kjellvær, f. Tjeld. — **Kjelm**, f. Hjelm.

Kjelost, f. Kjetelost.

kjeltra, v. n. (ar), svige, snyde, bedrage, saasom i Handel. Nordl. — Hertil: **Kjelter**, n. Svig, Snyderie. **Kjeltring**, m. en Snyder, Bedrager. — Sv. kältring: Tigger, ogsaa Zigeuner (Rietz 384). Formodentlig fremmede Ord.

kjelva, v. n. kalve (= bera). Num. (?). Afvig. **kjæve**, Tel. (G. N. kelfa). Jf. kjelvd.

Kjelva, f. Hvileland, Engstykke som før har været Ager (= Ækra). Vald. Sogn. I Hall. **Kjølve, Kjolve**. — Hertil **Kjelvehøy**, n. el. **Kjelvefoder**, n. Hø af Hvileland (= Ækrehøy). **Kjelvekorn**, n. Korn af gjenoptagen Ager.

kjelvd, adj. drægtig, med Kalv; om en Ko. Gbr. (udtalt kjelld, kjæld). Isl. kelfd. Jf. kvikkjelvd.

Kjelve, n. Rulletræ; f. Kjevle.

kjem, adj. tilgjængelig, f. kjøm.

kjem, præs. (kommer), f. koma.

kjemba, v. a. (er, de), kjæmme, rede med Kam. G. N. kemba, af Kamb. Kjemba seg: rede sit Haar. Kjemba Ull: karde Uld. Kjemba Høy: rage Hø sammen i Knipper, saaledes at Straaene ligge i ordentlige Lag. — Particip: **kjembd**, kjæmmet.

Kjemba, f. Knippe, Høknippe, som er saaledes sammenraget, at Straaene overalt ligge jævnsides eller i tætte Lag. Berg. Trondh. Nordl.

Kjembing, f. Kjæmmelse; Kardning af Uld.

Kjempa, f. 1, Kjæmpe, stor og stærk Mand; ogsaa: tapper Mand, Helt; især om Helte i Sagn fra Oldtiden. G. N. kempa, f. (oftere kappi, m.). Sv. kämpe, m. Ang. cempa, m. Hertil **Kjempekropp, Kjempemagt, Kjempemod** og fl.

Kjempa, f. 2, den forreste Deel af en Baad; Kanten eller Bordene imellem Stavnen og Forrummet; tildeels ogsaa om selve Forrummet og den forreste Roerbænk. Nordre Berg. Sdm. (Isl. kempur, pl. om Overbordene i Baaden). — Hertil: **Kjempe-aar**, f. Aare til Forrummet. **Kjempe-keip**, m. forreste Aareblok. **Kjempemann**, m. Mand som sidder i Forrummet. **Kjemperom**, n. Rummet imellem de to forreste Roerbænke; Kjæmpemandens Plads (Isl. kempurum). **Kjempetofta**, f. den forreste Roerbænk.

Kjempe (en Plante), f. Kampe.

Kjempefæring, m. Fiskerbaad med tre Aarepar; omtr. som Trirøding. Sdm.

Kjempeføre, n. Kjæmpeslægt, store og stærke Mænd. Hall. hvor det ogsaa hedder **Kjempefæde** (-fæe), n.

Kjempegrav, f. Gravsted fra Oldtiden. Nogle St. **Kjempegreft**, f.

Kjempehaug, m. en opkastet Høi, el. Gravhøi fra Oldtiden.

Kjemperøys, f. stor Steenhob, som er opkastet i Oldtiden; især paa Næssene ved Søen.

Kjempesegn, f. el. **Kjempesoga** (o'), f. Sagn om Bedrifter i Oldtiden.

kjempesterk, adj. usædvanlig stærk.

Kjempetak, n. en stor Styrkeprøve; en usædvanlig Bedrift.

Kjempevisa, f. Kjæmpevise; Ballade.

kjemra, korne sig; f. kymra.

kjena (ee), v. n. (ar), vansmægte, blive afmægtig, lide meget af Tørst, eller ogsaa af Hunger. Sogn, Sfj. Sdm. ogs. Helg. „Han kjena reint upp". Hedder ogsaa: **kjenast** upp, og „orkjenast". (Sogn). Paa Sdm. tildeels „aarjonast". (I svenske Dial. kina: daane, besvime). Hertil: uppkjenad, afmægtig af Tørst. **Kjening**, f. Lidelse af Tørst eller Hunger. Synes nærmest at have Begrebet af en Fortørrelse. Jf. skjænast.

kjend, adj. 1) kjendt, bekjendt. Egentlig: kjennd (Particip af kjenna). Jf. audkjend, utkjend. — 2) bekjendt med noget, bevandret, som har Kjendskab til et Sted, en Vei, o. f. v. — 3) erkjendt, anseet for noget. Han er kjend fyre ein dugande Mann. Den, som er fyre eitt kjend, han er til tie tenkt (Ordsprog): den som er bleven bekjendt for noget ondt, bliver mistænkt for mere. — I Sammensætning har „kjend" ogsaa Betydningen: forsynet med, fuld af, indeholdende; saaledes: fjellkjend, graskjend, steinkjend, vatskjend; jf. frostkjend. Trondhjem. (Kun i Formen kjent).

Kjendmann, m. Veiviser paa en Søreise; især paa mindre Fartøier. Sædvanlig brugt i en afvigende Form: Kjent-mann.

Kjendsfolk, n. Bekjendter, Folk som man er kjendt med. Afvig. **Kindsfolk** (Kinnsfolk). Hadeland.

kjendsleg, adj. omgjængelig, venlig, god at komme i Bekjendtskab med. Nummedal. (kjenskleg).

Kjeng, m. Krampe, liden Jernkrog, som er fæstet i begge Ender; f. Ex. i Laas eller Hængsler. Næsten alm. Afvig. **King** (Kjing), Tel. Buskr. G. N. kengr.

kjenga, v. a. (ar), sætte Kjeng paa, fæste med en Krampe. I Tel. **kinga**.

Kjenga, f. en Drikkeskaal med Hank paa begge Sider (= Kane). Søndre Berg. Sogn. Nogle St. **Kinga**.

kjengla, v. n. sye løseligt, tage lange Sting. Nordre Berg.

Kjening, f. kjena. — **Kjenn**, f. Tjørn.

kjenna, v. a. og n. (er, de), 1) kjende, gjen-

kjende, kunne skjelne (en Ting eller Person) fra andre. Nogle St. kjinne (Gbr. Østerd.). G. N. kenna. Kjenna atter: gjenkjende. Kjenna rett: kjende rigtigt. Kjenna rangt: kjende feil, forverle den ene med den anden. — 2) erkjende, ansee for noget. Eg heve kjent honom fyre ein god Mann. Jf. faderkjenna, tjuvkjenna, frikjenna. — 3) være nærmere bekjendt med, være vant til at omgaaes med. D'er so godt med Folk, som ein kjenner. Ogsaa: forstaae, skjønne, have Kundskab om. Ofte v. n. med „til". Eg kjende so litet til det. Jf. kunna, kannast med, kjennast ved. — 4) føle, fornemme, mærke (med Sandserne). Kjenna ein Smak, ein Ange (Tev); kjenna Verk, Svide, Kulde. Kjenna Hungren: blive sulten. Kjenna Svevnen: blive søvnig. Kjenna Drykken: blive lidt beruset. Alm. og meget brugl. G. N. kenna; Sv. känna. — 5) v. n. søge at kjende eller fornemme, undersøge, lægge Mærke til noget. Kjenna paa med Handi: føle paa, beføle. Kjenna aat, el. kjenna etter: undersøge, agte paa; søge at mærke noget ved en Berørelse ꝛc. (Ogsaa i Svensk). Ein fær ikkje kjenna etter, at d'er vondt: man faar ikke agte paa, at det smerter. — Reflexivt. Kjenna seg: være sig bevidst; f. Ex. Han var so han kjende seg inkje: han var reent ude af sig selv. (B. Stift). Kjenna seg atter: gjenkjende et Sted, hvor man har været; gjenfinde Veiene; ogsaa: finde noget at være bekjendt, mærke at man har seet det samme før. Kjenna seg fyre: føle sig for. Kjenna seg mett: føle Mættelse. (Hedder ogsaa: kjenna seg til Mats). Kjenna seg frisk: føle sig frisk. Kjenna seg god til (el. kj. seg Mann til): føle sig i Stand til, føle Kræfter til. — Andre Forbindelser. Kjenna i (el. uti): naae til, komme noget saa nær, at man kan føle derpaa; f. Ex. Eg kjende i Sporden paa Fisken. Kjenna paa seg: mærke paa sig selv, have en Fornemmelse af. Eg kjenner det paa meg, at det kjem Snjo. Han kjende det ikkje paa seg: han følte det ikke engang; det virkede ikke det mindste paa ham. Kjenna til seg: tilkjende sig, kjende som sit eget (= kanna til seg). Ordet hører sammen med kunna og kanna til en Rod „kann". Jf. kjennast.

kjennande, adj. kjendelig; som man kan føle. Det var kjennande til det: det lod til at være saa, efter hvad man kunde fornemme.

Kjennar, m. en Kjender. Lidet brugl.

kjennast, v. n. (est, dest), 1) kjende hinanden, gjenkjendes. Nhl. Gbr. og fl. — 2) kjendes ved, erkjende (= kannast). Han kjendest ved det: han erkjendte det, tilstod det; ogsaa: han følte sig truffen deraf. — 3) upersonligt: lade sig kjende, kunne mærkes. Det kjennest paa Smaken. Det fær kjennast etterpaa: man kommer til at føle det senere hen.

Kjenne, n. Kjendemærke. Lidet brugl. Jf. Vedkjenne.

Kjenne, m. f. Kjerne.

kjenneleg, adj. kjendelig; følelig. Jf. ukjenneleg, avkjenneleg.

Kjennemerke, n. Kjendemærke.

kjennesam, adj. følsom. (Sjelden).

kjennespak, adj. nem til at kjende noget igjen; især om En, som let gjenkjender de Personer, som han engang har seet. Meget brugl. og maaskee alm. Sv. kännspak. Jf. spak.

Kjenning, f. 1) Kjenden, Gjenkjendelse (= Kjensla). 2) Kjendemærke. Taka Kjenning paa. Jf. Landkjenning. 3) Følelse, Fornemmelse; ogsaa: Undersøgelse, Forsøg ved at smage eller føle paa noget.

Kjenning, m. Bekjendt, Person som man er bekjendt med, eller ofte omgaaes med. Gamle Kjenningar: gamle Bekjendte. Alm.

Kjennskap, m. Kjendskab, Bekjendtskab. Fyre gamall Kjennskap: for gammelt Bekjendtskabs Skyld. — Kan ogsaa opfattes som Kjendskap, af Particip kjend.

Kjensla, f. 1) Kjenden, Gjenkjendelse. Ogsaa i Formen Kjensl (Kjensel), f. Eg tykte, eg bar Kjensl paa honom: det syntes mig, at jeg skulde kjende ham. Mange St. brugl. G. N. bera kensl á. Nogle St. draga Kjensl paa. (Sv. draga känsl på). — 2) Kjendskab med, el. Kundskab om noget. — 3) Følelse, Fornemmelse. Ei Kjensla i Kroppen. (Ikke meget brugl.). Sv. känsla.

Kjent, m. Smule, Gran. Inkje ein einaste Kjent: ikke det mindste. Sdm.

kjent, adj. s. kjend.

Kjepp, m. Kjæp, Stok, Stump af en Green og deslige. G. N. keppr. Nogle Steder ogsaa om en stor Stok, Stamme, Tømmerstok. (B. Stift).

Kjeppa, f. Kapstræben, Væddekamp. Sogn, Nhl. Jf. Kapp.

kjeppast, v. n. (est, test), 1) kappes, søge at overgaae hinanden. G. N. keppa, keppast. (Af Kapp). — 2) drive stærkt paa med et Arbeide, skynde sig, stræbe at blive færdig. Sogn, Nhl. Tel. Trondh. Nordl.

kjeppen, adj. 1) kappelysten; ogsaa: stolt, trodsig, som ikke vil give efter. 2) stræbsom, flittig, ivrig for at fuldføre sit Arbeide. Sogn og fl.

Kjeppna (el. Kjepna), f. Kappelyst; ogsaa: Trodsighed. Sogn.

kjeppsam, adj. kappelysten; fyrig, ivrig i et Arbeide. (Bekvemmere end kjeppen).

Kjer (e'), n. et Kar. G. N. ker. I Særdeleshed 1) Kop, Skaal, Kumme. Nhl. Mere alm. i „Auskjer". Jf. Kjerald. — 2) et stort Kar, f. Ex. Bryggerkar (= Kar, Saa). Shl. Jæd. Tel. Oplandet. Sædvanlig udtalt Kjær. — 3) Brokar, Muur under en Bro. Tildeels udtalt Kjerr; ogs. Kjær. Ligesaa om et Fiskegjærde, en Opdæmning i en Elv, især for Laxefangst. (Laksekjer). Ogsaa G. N. ker.

Kjerald (e'), n. Kar, Redskab til at samle eller gjemme noget i; især om Trækar som Bøtter, Kander, Fade, Dunker, Tønder ꝛc. Mest alm. **Kjærald**; afvig. **Kjørøld** (Kjørel), hvilket egentlig udgaar fra Fleertallet, som nemlig skulde hedde Kjerold, el. Kjerøld. (I Nordre Berg. hedder Eental Kjærald, og Fleertal Kjørøld). G. N. kerald; Sv. kärl. Ordet er næsten almindeligt, da det kun synes at mangle i enkelte østlige Egne. I Sogn bruges Kjerald kun om store Kar, medens de smaa hedde Bidne.

kjergen (?), adj. 1) møisom, besværlig. Indh. (kjerjen). 2) trang, knap; om et Sted, hvor der er meget i Veien eller mange Hindringer. Sdm. „D'æ so traangt aa kjerje". Ordets Form er noget tvivlsom. Jf. kjerk.

kjergja (?), el. kjerja, v. n. s. kjerka.

Kjering, s. Kjerring. **kjerjen**, s. kjergen.

kjerk, adj. besværlig, tung at flytte eller føre afsted. Solør. Noget lignende er „kjerkjen" (Sdm.) og det anførte kjergen.

kjerka, v. n. (ar), gaae besværligt, f. Ex. om noget som er tungt at drage. Solør. Noget lignende er „kjerja": stræbe med noget som gaar besværligt. Indh. (Sv. Dial. kärka: drage noget tungt).

Kjerne, m. Kjerne, Frøkorn; indre Deel af Frugt. Mest alm. udtalt: Kjenne (e'). G. N. kjarni.

kjernelaus, adj. kjerneløs, vantreven.

kjernerik, adj. kjernefuld.

Kjerneskap, n. Kjernedannelse, Kjernens Form.

Kjerr, n. Sump, Myr; især med Krat el. smaa Buskvæxter. Mandal, Tel. I Sætersd. **Kjarr**. G. N. kjarr: Krat. Jf. Kjørr og Kjerre.

Kjerra, f. Karre, simplere Kjøreredskab med Hjul. G. N. kerra; T. Karre, Lat. carrus.

kjerrast, v. n. (est, dest), strække eller vride Halsen, bøie Hovedet langt tilbage; især om Dyr. Hall. Gbr. (Jf. Isl. kerra: reise i Veiret). Hertil **Kjerresott**, f. Krampe, Sygdom som yttrer sig ved Vridning af Halsen. Hall.

Kjerre, m. en liden Skov eller Lund, især af smaa Træer. (Isterkjerre; Olderkjerre). Indh. og Nordl. Andre St. Rust, Holt.

Kjerrehjul, n. Karrehjul.

Kjerreveg, m. Vei hvorpaa man kan kjøre med Karre.

Kjerring, f. (Fl. Kjerringar), 1) Kjærling, gammel eller noget aldrende Kvinde. Mest alm. **Kjæring**; dog ogsaa **Kjering** (e'), Tel. og fl. **Kjelling**, Mandal, Rbg. og **Kjedding**, Sæt. G. N. kerling, kelling; Sv. käring. — 2) Kone, Hustru. Mest søndenfjelds (hvor det ofte træder i Stedet for Kona). I nogle Sammensætninger, som Kjerringbolle, Kjerringøyra og fl., synes Ordet at betyde Tussekvinde (= Trollkjerring). I Formen er Kjerring sideordnet med „Kar", men i Betydningen med „Kall". Jf. Kall og Kjella.

Kjerringbolle, m. Søborre (= Igulkjer, Kraakebolle). Nordl.

Kjerringbrot (o'), n. Kjærling. I Spøg eller med Ringeagt, ligesom **Kjerringgrev** (=græv), n., **Kjerringkrøkja**, f. og flere.

Kjerring-emne, n. = Koneemne.

Kjerringknut, m. en Knude hvori Traaden er bøiet til den urette Side. Modsat Raabandsknut.

Kjerringløysa, f. = Koneløysa.

Kjerringmaal, n. Kvindestemme.

Kjerringraad, f. Kvinderaad, Huusraad; simpelt Lægemiddel.

Kjerringris (ii), n. Dvergbirk. Gbr. I Vald. **Kjerringrabb**. Jf. Rape.

Kjerringrokk, m. Padderok (Plante), Eqvisetum. B. Stift. Ved Trondh. **Kjerringsnelda** (Kjæringsnell), f.

kjerringsleg, adj. kjærlingagtig. Tel. og fl.

Kjerringspel, n. simplere Spil (Kortspil).

Kjerring-øyra, n. et Slags stor Musling (= Øyreskjel, Harpeskjel). Vel egentlig Trollkjerringøyra.

[**kjersi-raud**, adj. om almindelig rød Klædefarve (modsat høgraud). B. Stift. **Kjersi**, n. er egentlig et Slags Uldtøi; Eng. kersey; Holl. karsai.

kjert, adv. i Forbindelsen „kjert bein", ɔ: fuldkommen rank, ret som en Snor. Nordre Berg. (Jf Isl. kertr: opreist). Ellers hedder det ogsaa „bein som eit Kjerteljos".

Kjerte, n. (?), i Sammensætning: **Kjerteljos** (=ljøs), n. støbt Lys, Talglys (eller Vorlys). **Kjerterak**, n. Væge i Lys. B. Stift. G. N. kerti, Lys. T. Kerze.

Kjerv, n. s. Kjerve.

Kjerv, m. en liden Tingest; lidet Dyr ꝛc. Mandal.

kjerv, usaltet; s. tjerv.

kjerva, v. a. (ar), 1) binde i Knipper eller Bundter (Kjerve). — 2) svøbe, indsvøbe et Barn. Smaal. Afvig. **kyrva** (y'), Sdm.

Kjerve, n. Knippe, Bundt; f. Ex. af Løvkviste til Foder (Lauvkjerve). Berg. Trondh. Tel. og fl. Ogsaa i Formen **Kjerv**, Østl., f. Ex. Linkjerv, Smaal. Rom. G. N. kerf, kjarf; Isl. kerfi, n. Sv. kärfve, m. (= Kornneg).

Kjerving, f. 1) Sammenbinding i Knipper. 2) Svøb, Barnesvøb; s. kjerva.

Kjesa, s. Kise.

kjeska, v. n. (ar), lyste, længes efter noget, især et Slags Mad. „Kjeske paa Fisk". Nedenæs. Jf. skjessa.

kjesken, adj. lysten, begjærlig; s. kjeska.

kjessa, v. a. (ar), sammenhobe, lægge sammen i en Hob. Tel. og fl. Ogsaa i Spøg, ligesom kasa og kosa (o'), om at forøge

sin Familie. Hertil **Barnkjessa** (Baankjesse), f. om en Kone som faar mange Børn. (Vald.).

Kjessa, f. 1) Kurv; især en simplere Kurv, flettet af Vidier eller Trærødder. Sogn og flere. Særskilt om en Vidiekurv i en Kløvsadel. Voss. — 2) en høi og smal Kurv til at bære paa Ryggen. Tel. Ellers kaldet: Kass, Kasa, Kipa, Taage, Skrinda. — 3) en Fletning af Bast, en Matte. (Bastekjessa). Hall. — I Plantenavnet „Rakkekjessa" falder Ordet sammen med Kjekſa. — Sv. kasse, m. Kurv el. Pose af Traad; i Dial. kars, kärsa (Rietz 312). Nærmest af Kass. Jf. ogsaa kasa og Kos.

kjest (ogſ. kist)! Udraabsord, hvormed man truer eller skræmmer Katte.

kjeta, v. s. kita. — **Kjeta**, f. s. Tita.

Kjetel (e'), m. (Fl. **Kjetlar**), Kjedel, Kogekar. Mest alm. **Kjeel**; ellers **Kjeil**, Sdm., **Kjil**, Helg., **Kjetel**, Tel., **Kitel** (i'), el. **Kjitil**, Hall., **Kasle** (for Katle), Sæt. Fleertal mest alm. „Kjelar"; ellers i en ældre Form: **Katlar** (Kaslar), Sæt. Tel. G. N. ketill, pl. katlar; Sv. kettel, kittel; Eng. kettle, Ang. cetel, Goth. katils. — Hertil **Kjetelbeit**, f. den udbøiede Rand paa en Kjedel. (Nogle Steder Kjelsbeit). **Kjetelbotn**, m. Kjedelbund. (Kjelsbotn). **kjetelbrend**, adj. sveden i Kjedelen. (I Hall. kaslebrend). **Kjetelbøtar**, m. en Kjedelflikker. (I Nhl. Katlebotar. Paa Sdm. Katlelappar: en Fusker). **Kjetel-ost**, m. Ost af Raamælk. (Kjeelost, B. Stift). **Kjetelskova**, f. Kjedelskover. (I Hall. Kasleskove).

kjetla (e'), v. n. (ar), faae Unger, føde; om Katte. Afvig. **kjesle**, **kisle**. Østl. **kjøtle** (kjøltle), Nordre Berg. Sv. kättla.

Kjetling, m. Katunge, Kattekilling. Søndre Berg. og fl. Nogle St. **Kjesling**, **Kisling**. G. N. ketlingr. Egentl. Kjettling.

Kjetta, f. Hun-Kat. Næsten alm. Nogle St. Katta (jf. Køysa). G. N. ketta.

[**Kjettar**, m. Kjætter. T. Ketzer (Lat. Cathari, pl. et gammelt Partienavn).

kjevja, v. n. dykke i Vandet. Østerd. (Trysil), med Præs. „kjev'er"; maaskee Imprf. kavde (?). G. N. kefja, v. a. neddykke.

kjevja, v. n. (ar), kjævles; s. kava, kjava.

kjevla, v. a. (ar), 1) forme med et „Kjevle"; tillave Fladbrød, bage. Østl. og fl. — 2) binde Mundbid paa Kid; s. Kjevle. Afvig. **kjølve**, Sdm. Jf. kavla.

Kjevle (e'), n. Valse, Cylinder, liden rund Stok. Tildeels afvigende **Kjøvle**, Helg., **Kjelve**, Søndre Berg., **Kjølve**, Sdm. G. N. kefli. Jf. Kavle og Kavl. Betyder i Særdeleshed: 1) Rulle at forme Fladbrød med. (Bakſterkjevle). Nordl. Trondh. ogsaa i de sydligste Egne. Paa Østl. Kavle. 2) Maskepind, Model at binde Fiskergarn paa, passende til Maskernes Størrelse; Nordl. og fl. 3) Mundbid, Pind at binde i Munden paa Kid, som skulle afvænnes (= Kipling). Jf. Selekjevle, Dunkjevle, Rakkekjevle.

Kjevlegras, n. Phleum pratense (Timotheigræs). Smaal. (Passende Benævnelse paa Grund af Axets Lighed med et Kjevle).

Kjevling, m. halvvoxent Dyr, halvstor Fisk, el. deslige. Nordl. (?).

Kjevlungseid, m. Sei af Middelstørrelse. Senjen. Paa Sdm. **Kylvingseid**.

kjika, o. s. v., see kika.

Kjo, n. s. Tjo.

kjoa, v. n. kives, trætte. Østerd.

Kjoe, m. Sænkesteen paa Fiskergarn. Hall. Jf. Kljaa, Kljaastein.

Kjogang, s. Tjorgang.

Kjole, m. Kjortel (jf. Kyrtel); i Særdeleshed: a) Barnekjole, Sløikjole. b) Reisekjole, Overfrakke. Rbg. ogsaa Nordl. c) Kjortel med Skjød bagtil, men ikke foran. Afvig. **Kjol**, Hall. Gbr. (Sv. Kjol). Spotviis: Kjolefilla, Kjoleflugsa, Kjolefletta.

Kjolve, s. Kjelva.

Kjon (Skade o. s. v.), s. Tjon.

kjona, v. a. og n. (ar), 1) tilrede, ordne, sætte i Stand. Ogsaa v. n. sysle med noget, pynte op i Huset, og deslige. Nordl. Namd. Indr. — 2) forfriske, kvæge, mætte eller opvarme. Helg. Indh. Særskilt om at fodre Kreaturene. Ork. — 3) forhverve, opspare, lægge sig noget til. (kjona seg til). Namd. og flere. — Hertil: **Kjon**, n. a) Smaating, Tøi som man gjemmer eller fører med sig. b) Smaasysler i Huset; ogsaa kaldet **Kjonarbeid**, n. Indh. **Kjonar**, m. En som kun sysler med Smaating. **Kjoning**, f. Smaasysler i Huset. — Den rette Form er formodentlig tjona, el. egentl. thjona. Jf. G. N. þjóna: tjene, hjælpe. (Forskjelligt fra tjona, = tyna).

Kjona, f. Tørrehuus, Ildhuus at tørre Korn i. Smaal. Rom. og fl. See ellers Kylna.

kjonsleg, s. tjonsleg.

Kjor, n. s. Tjoder. — **Kjor**, m. s. Tjor.

kjora, v. s. tjodra.

Kjore, m. sprængt Mælk; Ost i dens første Tilstand, da Mælken kun er ophedet men ikke kogt. (Omtr. som Kjuka). Nordl. Jf. Kjøra, Kur, Kost.

Kjorgang, s. Tjorgang.

Kjos (oo), m. 1) en smal Vig eller Bugt af Søen, en liden Vaag. Nordl. (Lof.). Ogsaa en Vandpyt eller dyb Bæk. (Bekkjekjos). — 2) en Huulning, et lavt liggende og indesluttet Sted; især om en Græsplet i en sumpig Fordybning. Tel. (Isl. kjóss: en smal Dal. Sv. kjusa, f.). — 3) en liden Skov, Buskads, Hob af tætvoxende Træer. Shl. Findes vel ogsaa i Formen **Kjøs**, da enkelte Gaarde have dette Navn.

kjosa, v. a. (**kys**, **kaus**, **koset**, o'), kaare, vælge; foretrække. Søndre Berg. Tel. og flere. Inf. ogsaa: **kjøse**, Hall. G. N. kjósa (kýs, kaus, kosit); Eng. choose, Ang. ceosan, Goth. kiusan. Ogsaa v. n. kjosa paa: stemme paa, foreslaae. Dei hava koset paa honom: de have nævnt ham som En, der kunde komme i Betragtning. Heraf Kos, n. En beslægtet Form er kora (o'), hvoraf Kor, n.

kjosande, adj. værd at udvælge.

Kjosing, f. Valg, Udsøgelse.

kjota, v. n. (ar), skjælde, skjende; ogs. trætte. Sfj. Jf. kyta. Om et andet kjota s. tjota.

Kjoting, f. Skjælden; Trætte.

Kjov, s. Tjuv. — **Kjua**, s. Tjuga.

kjue. s. tjugo. — **Kjug**, s. Tjug.

Kjuka, f. 1) en liden Klump eller Kage. I Nordl. tildeels det samme som Ball el. Klubb. (Salten). Ellers mest om en Klump som er omtrent halvkugleformig; s. Smørkjuka. Afvig. **Tjuke**, Sdm. **Kjuga**, Mandal. — 2) en Klods, et lidet Træstykke til Underlag, f. Ex. under Axelen paa en Slibesteen. Ork. — 3) Knort, Knude paa et Træ. Indh. Ogsaa et Slags haard Svamp (Sopp) paa Træerne. Tel. I Ork. „Knøskekjuka". Andre St. Knyska, Kvikeknjosk. Jf. Isl. kjúka: Knogle. — 4) Kogle, Frøkogle paa Naaletræer (= Kokla, Kongla). Trondh. Sdm. (nogle St. Tjuke). Jf Plantenavnet Blindekjuka. — 5) Ost paa sprængt Mælk, raa eller ukogt Ost (= Kjore, Kost, Ystel). Nhl. Sfj. ogsaa i Gbr. (jf. Froda).

Kjukande, n. Fæ; s. Kvikinde.

kjukk, s. tjukk.

Kjukling (u'), m. Kylling. Nogle Steder **Kjuklung**; sjeldnere **Kykling**. G. N. kjuklingr; Sv. kyckling. Forklares af nogle som Kvikling (af kvik), af andre som Kykling af Kokk, som i flere andre Sprog betyder en Hane.

kjukna, s. tjukna. **Kjul**, s. Hjul.

Kjun, s. Hjon. — **Kjupa**, s. Hjupa.

kjura, v. a. pynte, sætte i Stand o. s. v., see hyra, hyrda.

Kjuring, en Vogter; s. Hyrding.

kjurr, s. turr. **Kjurn**, s. Tjøra.

kjus, adj. forvirret, forlegen. Eg vardt kjus med det. Rbg. Maaskee for tjust, jf. G. N. tjustr, = tvistr. S. ogsaa kiss.

Kjusbast, s. Tybast, Tysbast.

Kjyla o. s. v., see Kyla.

Kjæda, s. Kjeda. — **Kjæft**, s. Kjeft.

Kjæke (Kjæve), s. Kjake.

kjæla, v. a. (er, te), blæde; afskjære Kaal (= kaala). Sdm. og fl.

kjæla, v. n. (er, te), kjæle for nogen; vise megen Ømhed. Kjæla med: kjærtegne, karessere (= kausa, flikra). Kjæla upp: forkjæle, forvænne (= skripa). Sv. kela.

Kjæla, f. 1) Kjælenskab; ogsaa Forkjælelse, yppigt, blødagtigt Liv. — 2) En som er tilbøielig til at kjæle eller karessere. Ellers **Kjælar**, m. **Kjæleklo**, f. og fl.

Kjæla, m. (Frost, Iis), s. Tele.

Kjælebarn, n. Kjælebægge.

Kjæledagar, pl. Hvedebrødsdage. Ligesaa **Kjælemaanar** (= Flikremaanar).

kjælen, adj. 1) kjælende, smigrende. 2) forkjælet, blødagtig. (Jf. kvælen, kløyen). 3) øm, kilden, som taaler lidet.

Kjæling, f. Karessering; ogs. Kjælenskab.

kjæmba o. s. v., see kjemba.

kjæpeleg (?), adj. bekvem, beleilig, gunstig; om Omstændigheder; ogs. magelig, let at komme tilrette med. Ryf. Paa Jæd. **kjæbeleg**. Maaskee for køypeleg; jf. G. N. keypilega: heldigt.

Kjær (Kar), s. Kjer.

kjær, adj. 1) kjær, elsket. G. N. kærr (kær); Sv. kär. (Jf. Lat. carus). Ogsaa: behagelig, velgjørende. Det er meg kjært. — 2) øm, omhyggelig. (Sjeldnere). Ho var so kjær fyre det Barnet. — 3) tilbøielig, som elsker eller gjerne søger noget. Han er kjær fyre Leik (Moro, Gaman). Kjær fyre Drykken. Kjær etter Skillingen (begjærlig efter Penge). Af særegne Talemaader mærkes. „kjære vere deg!" naar man beder En indstændigt om noget. (Nordre Berg.). I dette Tilfælde er „kjære" maaskee et Substantiv.

Kjær, m. og **Kjæra**, f. en kjær Person. Kun i Forbindelse med Possessiv, som: Kjæren min, el. Kjæra mi, i Tiltale. Nordre Berg. Jf. Kjæraste.

kjæra, v. n. (ar), kalde En kjær, sige „kjære". „Han kom aa kjæra aa bad". B. Stift.

kjæra, v. a. og n. (er, de), 1) paatale, anke paa, ytre Misnøie med. Ikke meget brugl. (Imprf. tildeels kjærte). G. N. kæra. — 2) klage, beklage sig. Han heve kjært seg fyre det. Søndre Berg. og fl. — 3) i Forbindelsen: kjæra seg um, o: skjøtte om, agte; ogsaa: lyste, ønske (især med Negtelse). Eg kjærer meg ikkje um det. Træffer sammen med Eng. care for, og T. kehren (sich an etwas kehren).

Kjærald, s. Kjerald.

Kjæraste, m. Kjæreste. (Ligt for begge Kjøn). Egentl. Superl. af kjær.

kjærelaust, adv. upaa-anket, uden Paatale. Tel. og fl.

Kjæremaal, n. Klagemaal; Paatale.

Kjæring, s. Kjerring.

kjærkomen (o'), adj. kjærkommen.

kjærleg, adj. kjærlig, øm, venlig. **kjærlege**, adv. kjærligt, med Ømhed.

Kjærleike, m. 1) Kjærhed, det at noget er kjært. 2) Kjærlighed, kjærlig Stemning. Ofte ombyttet med „Kjærlegheit", f. G. N. kærleikr; Sv. kärlek.

Kjærskap, m. Kjærhed (= Kjærleike).

kjæsa, v. n. (ar, te), oste, tillave Ost. Helg. Ellers: ysta, blengja.

Kjæse, m. Løbe, Osteløbe; Stykke af en Kalvemave, som bruges ved Tillavning af Ost. Mange St. brugl. Isl. kæsir. (Jf. T. Käse, Ost; Lat. caseus).

Kjæta, f. Lystighed, overgiven Munterhed. (Af kaat). B. Stift, Nordl. og fl. Afvig. **Kjæte**, m. Hard. G. N. kæti, f.

kjæta, v. a. (er, te), gjøre lystig. Kjæta seg: være munter, leve lystigt. Mandal og fl. Nogle St. kaata seg.

kjætefull, adj. lystig, overgiven.

Kjø, s. Tjo og Kjøda.

Kjøda, f. Ørred; især en ung eller liden Ørred (jf. Aurrid-kjøda). Brugt i Formen **Kjøa** (ø'), **Kjøe**, **Kjø**, Hard. Shl. Nhl. Sogn, Sfj. Nordl. Østerd. I Valders: **Kjøo** (ø'). Formen lidt tvivlsom, da Ordet ikke bruges i de Egne, hvor „d" i denne Stilling udtales. Den valderske Form synes at forudsætte et gammelt kjada (kjødu), som dog ikke forefindes; derimod nærmer Ordet sig noget til Isl. kód, n. Flyndreunger, og brandkód: Ørred-unger. (Haldorson). Jf. Kot, m. En Betydning af Yngel kunde ogsaa have Sted i det trondhjemske „Okjø"; imidlertid er dette vistnok et andet Ord.

Kjøgla, f. en kugleformig Udvært paa et Træ. Indh. (Sparbu). Jf. Kula. Paa Vofs bruges Kjøgla om et forelagt Arbeide for en vis Tid, f. Ex. Kveldskjøgla.

Kjøk, m. Kjøkken, Huusrum til Kogning. Trondh. Sdm. Nhl. og flere. (Sv. kök). Andre St. **Kjøken** (Kjøkn), n. Nt. köke, T. Küche, fordum küchen, af Lat. coquina.

kjøkja, v. n. (er, te), anstrenge sig for at svælge noget (= kyngja, kyrkja). Ndm. (Af Kok: Hals). Hertil **kjøkjen**, adj. tør, haard at svælge.

Kjøkka, f. Kjødside; s. Kjøta.

Kjøkmeister, m. Kjøgemester; Skaffer eller Opsynsmand i et Bryllup. Mest alm. **Kjøkemeister**; afvig. **Kjømeister** (Hall. og fl.), **Kjimeister** (Indh.). I Gbr. er Kjømeister en Forgjænger eller Forrider i Brudefølget. Jf. Brudstavar.

Kjøl, m. 1, (af kjøla), 1) Affjølelse; en kjølig Luftning. Trondh. (Mere alm. Kjøla, f.). — 2) en kold Gysen, Rystelse, Skræk. Eg fekk ein Kjøl, daa eg saag det. B. Stift og fl. Jf. Kjelda, Kaldtokke. — 3) en Tid med Kulde og Frost; især om Vaaren (= Kaldrid). Hertil Reinskjøl og Elgskjøl, henført til den Tid, da Reenkoen og Elgkoen kalver.

Kjøl, m. 2, (med ø'), 1) Kjøl, Grundplanke i Baad eller Fartøi. Afvig. **Kyl** (y'), Kjyl, Nordre Berg. G. N. kjölr. — 2) Grundstykke i en Plov. Rom. — 3) en ophøiet Linie eller Kant (lig Kjølen paa en omhvælvet Baad). — 4) en lang Fjeldryg. Nordl. Trondh. Østerd. (G. N. kjölr). Ogsaa: Fjeldkant, den øverste Fjeldrand, som sees fra Dalen nedenfor. Gbr. Ndm. — 5) en Græsslette, Flade eller Myr paa et Fjeld. Ork. og flere. Ogsaa i Sverige (Rietz 322).

kjøla, v. a. og n. (er, te), 1) kjøle, affjøle, gjøre koldere. G. N. kœla. (Af Formen kol, i det gamle kala; jf. kolna). — 2) blæse lidt, om Vinden; komme som en kjølig Luftning. — 3) fornemmes som en Kjøling eller kold Gysen. Det kjølte igjenom meg, daa eg saag det. Trondh. og fl. Jf. Kjøl.

Kjøla, f. en svag Luftning; en kjølig Vind. Nordankjøla, Austankjøla og fl.

kjølast, v. n. kjølne (= kolna).

Kjølbjørk, f. et Slags Birk, som voxer paa Fjeldene (Kjølerne). Gbr.

Kjøld, f. 1) Kulde; især i en svagere Grad. (Sv. köld, m.). — 2) Forkjølelse, Sygelighed af Kulde. Sogn og flere. Mange Steder i en afvig. Form: **Kyld** (y'), m.

Kjølda, s. Kjelda.

Kjøl-drag, n. Kjølfure, Kjølspor paa Strandbredden hvor Baade drages op eller sættes ud.

kjøleleg, adj. gyselig, forfærdelig. B. Stift og fl. — **kjølelege**, adv. frygtelig; f. Ex. Det var so kjølelege stygt.

kjølen, adj. kjølig, noget kold; om Luften eller Vinden.

Kjølfar, n. 1) Kjølvand, Spor efter et Fartøi paa Vandet. — 2) Kjølfure (= Kjøldrag).

kjølgjengen, adj. lidt nedbøiet i Midten; om Skier eller Slædemeder. Tel. Modsat stigfatt, stavfatt.

kjølhala, v. a. (ar), kjølhale (Fartøi).

Kjølhuva, f. Hue med en kjølformig Forhøining fra Panden til Nakken.

Kjøling, f. Kjølning, Affjøling. — **Kjølingkaka**, f. liden Deigklump til Omslag paa saarede Lemmer. B. Stift.

Kjølke, s. Kjelke.

Kjølkverv, n. Bundplankerne nærmest ved Kjølen, i et Fartøi. Nordl.

Kjølmakk, m. Insekt-Larve som opholder sig i Agrene og tildeels gjør Skade paa Kornspirerne, især i koldt Veir om Vaaren. „Kjølmark", Østl. Ansees som Yngel af „Smellar". (Strøm's Eger 135).

Kjølne, s. Kylna. **Kjølp**, s. Kylp.

kjølsleg, adj. 1) kold, barsk. 2) gyselig, frygtelig (= kjøleleg).

Kjølsna, f. Kjølighed, lidt Kulde. Hall.

kjølsprengd, adj. brækket i Kjølen; om Fartøi. Østl.

Kjølsvill, f. Kjølsviin, Planke som tjener til Underlag for en Mast. Mandal. Mere alm. **Kjølsvin**, n.

Kjølt, Galler; s. Hjølt.

kjøltent, adj. øm i Tænderne, ved at drikke noget koldt. Hall.

Kjølvatn, n. Kjølvand (= Kjølfar).

Kjølve, n. Valse; s. Kjevle.

kjøm, adj. 1) tilgjængelig, bekvem at komme til. Rbg. og fl. Helst i Neutrum. Der er so kjømt: der er en bekvem Adgang; der er meget Tilløb af Fremmede. Nogle St. **kjemt.** Mere alm. mannkjømt, folkekjømt; jf. framkjømt, ukjøm. — 2) kommende, el. som kommer sig, modner, udvikler sig. Hertil: snarkjøm, seinkjøm. (Nogle St. kjem). Især om Korn eller Frugt, som er fuldmoden og tjenlig til Sæd. Kjømt Korn: spiredygtigt Korn. Tel. Hall. I Tel. tildeels i Formen **kjømd**; jf. barnkjømd. — 3) tilbøielig, villig. Hall. „E vore kjømt um dæ": jeg vilde meget ønske det. Synes at være en Omstilling for: Det vøre meg kjømt, eller noget lignende. Jf. kvæm og koma.

kjømast, v. n. (est, dest), 1) modne, blive fuldkommen (s. kjøm). Hall. 2) ønske, være tilbøielig til. „E kjømest um dæ". Hall. Lidt dunkelt.

Kjømd, f. Komme; s. Framkjømd.

Kjøme, n. Følge, noget som vil komme, el. som man venter. Tel. (Vinje). Jf. Avkjøme, Etterkjøme.

kjømeleg, adj. bekvem, tilgjængelig (= kjøm). Tel. Hall.

kjømra, s. kymra. **Kjøn**, s. Kyn.

kjøn, adj. 1) klog, nem; begavet med fiin Følelse eller skarp Sands; især om Dyr. Hard. G. N. kœnn (kœn): kyndig; Eng. keen: skarp m. m. — 2) kjæk, modig, fyrig. Tel. Han var baade kjøn og keik. (Jf. T. kühn). — 3) stolt, stiv i sin Holdning. Hall.

kjønast, v. n. (est), bryste sig, give sig et stolt Udseende. Hall.

kjønklen, adj. ubekvem; om noget som er for smaat, for trangt ꝛc. Hall.

Kjønn (Vandpyt), s. Tjørn.

Kjønrøyk, m. Kjønrøg. Nt. Keenrook; T. Kienruß.

Kjønskap, m. Klogskab; ogsaa Kjækhed, Mod; s. kjøn.

Kjøp, s. Kaup. **kjøpa**, v. s. kaupa.

Kjør, s. Tjoder. **Kjøra**, s. Tjøra.

Kjøra, f. Blanding, Røre. Tel. „Alt i ei Kjøre": alt i een Slump, om hinanden, uden Orden. Særskilt om en vis Tillavning af Mælk eller Valle. Mysekjøra, Primkjøra. Jf. Kjore.

Kjørgang (Bugvrid), s. Tjorgang.

kjørkja, s. kyrkja.

Kjørr, f. Krat, Lyng eller lave Buskvæxter; især i Fjeldmarkerne. (Bjørkekjørr, Viderkjørr). Mange St. brugl. Afvig. **Kjerr**, Nhl. G. N. kjörr. Jf. Kjarr, n. og Kjerre, m.

kjørr, adj. rolig, stille; f. Ex. om Søen. Nordl.; sjeldnere i B. Stift (Sdm. Nhl.). Skulde egentlig hedde kyrr (G. N. kyrr); imidlertid findes der ogsaa ældre Former: kurr, kver, kvar.

kjørra, v. a. (ar), bringe til Rolighed, skræmme, holde i Ave. Nhl. Sogn, Sdm. (Nogle St. **kyrra**). G. N. kyrra.

Kjørra, f. Rolighed, Stilhed; især paa Vandet. Nordl. Afvig. **Kjørr**: Ro, f. Ex. Statt i Kjørr; el. sit i Kjørr. Sdm. Det sidste maaskee til G. N. kyrd, f.

Kjørrlende, m. Marker med Kratskov. Hedder ogsaa **Kjørrmark**, f.

kjørrutt, adj. bevoxet med Kratskov.

Kjørøld (Kar), s. Kjerald.

Kjøsel, m. en liden rund eller kugleformig Ost. Sdm. I Sæt. **Kjøs**, m. om noget lignende. Jf. kjæsa.

Kjøt (ø'), n. 1) Kjød, paa et Legeme. G. N. kjöt; Sv. kött. Faa Kjøt paa seg: faae Huld, blive rund og fyldig. — 2) Kjød af Kreature, som Fødemiddel. — 3) Legemet, i Modsætning til Aanden. Især i Forbindelsen: Kjøt og Blod.

kjøta, v. a. (ar), samle Kjød. **kjøta seg**: faae Huld paa sig, blive fyldig. Hedder ogsaa **kjøtast**.

Kjøta, f. Kjødside, Indside paa Skind eller Huder. Hard. Ogsaa kaldet: **Kjøkka** (Kjøtka), Hall., **Kjøtska**, Buskr. Ellers: **Kjøtrosa** (o'), f. B. Stift, Nordl. **Kjøtroslid** (i'), f. Sæt.

kjøtad, adj. 1) beskaffen i Kjødet, f. Ex. hardkjøtad, grovkjøtad. 2) fyldig, kjødrig.

Kjøtale, m. Stang at hænge Kjød paa. Østerd. (Kjøt-ala). S. Ale.

Kjøtbein, adj. Been med Kjød paa. Saaledes ogsaa **Kjøtbog**, m. **Kjøtlær**, n.

Kjøt-eid, m. en grov Ed. (B. Stift).

kjøten, adj. kjødagtig, som har nogen Lighed med Kjød. Østl.

Kjøtflis, f. tynd Kjødskive.

Kjøtgang, s. Tjorgang.

kjøthard, adj. haard i Kjødet.

Kjøtkurv, m. Kjødpølse.

kjøtleg, adj. kjødelig; legemlig.

Kjøtmat, m. Kjødmad.

Kjøtmole (o'), m. lidet Kjødstykke.

Kjøtmust, f. Lugt af Kjødmad. Vald.

kjøtmyken (y'), adj. kjødrig, fyldig, tyk. Nordre Berg. og fl.

Kjøtmøys, s. Kjøtspikke.

kjøtrik, adj. kjødrig, kjødfuld. Hedder ogsaa kjøtfull, kjøtmyken, kjøtskrøyven.

Kjøtrosa (o'), f. Kjødside, s. Kjøta.

Kjøtrot (oo), n. Samling af ophængt Kjød under Taget; s. Rot.

Kjøtsida, f. 1) Side af et slagtet Dyr. 2) Kjødside paa Skind (= Kjøta).

Kjøtsneid, f. afskaaren Kjødskive.

Kjøtspikke, m. Musvit, Meise som gjerne æder Kjød. (Parus major). Mandal og fl. Nogle Steder Grønspikke. Ellers kaldet **Kjøtmøys**, f. Sdm. og fl. **Kjøt-Eirik**, m. Tel. **Talgukse**, Smaal. I Indh. Kjeta, som falder sammen med Tita.

Kjøtsvaan, f. Brystknude af et Dyr (= Bringekoll). Gbr. (Lom).

Kjøtt (paa en Lee), s. Tjo.
Kjøttaag, f. Trevle, Fibre i Kjød.
Kjøv, n. Tilstoppelse; Vandets Opdæmning ved Iis. Tel.
kjøva, v. a. og n. (er, de), 1) kvæle, betage Aandedrættet; eller egentlig: tilstoppe, lukke. B. Stift, Rbg. Tel. Nordl. Kjøva Varmen: slukke eller dæmpe Ilden ved at hindre Luftens Tilstrømning. (Afvig. „kjøve Ljos'e", Sdm.). Røyken vil reint kjøva meg. Lat oss no inkje kjøva Barnet (f. Ex. ved at lægge Klæder over Ansigtet). G. N. kœfa. Jf. Kov, kvæva, keva. — 2) fylde eller formørke Luften, om Regn og Snee; fortætte sig, saa at man ikke seer Horizonten. Det kjøver til: det mørkner af Uveir. Berg. Stift og fl. Jf. Kov, koven. — 3) svulme op af Frost, om Vandet; opdæmmes formedelst Iis i Afløbet. Sogn, Vald. og fl. (Ellers: ora, kry, kreppa). — Particip kjøvd: kvalt, ogs. opdæmmet, opsvulmet.
Kjøva, f. Tungbrystighed, besværligt Aandedræt (af Forkjølelse). Nordl. Sogn og flere. Jf. Kvev, Kov.
Kjøveg, s. Tjodveg.
kjøven, adj. tung, kvalm, trykkende; om Luften. Nhl.
Kjøving, f. Tilstoppelse, m. m., s. kjøva.
Kjøvsvell, n. Iisbanke; s. Kovsvell.
kjøya, o. s. v. see køya.
Klabb, m. vedhængende Klump, f. Ex. af Snee.
klabba, v. n. (ar), klæbe, hænge ved; mest om Sneen. Nordl. Trondh. Berg. Hall. Tel. (Sv. klabba: kline).
klabben, adj. klæbrig, vedhængende.
Kladd, m. Klump, Klods. Hall. og fl.
[**Klaffe**, m. Klap, Smække; f. Ex. paa Klæder. (Sv. klaff). Fremmed Form.
klaffa, v. n. klodse, arbeide skjødesløst. I Søndre Berg. **klapsa**, som maaskee er det retteste. Hertil **Klafs**, m. og **Klaffa**, f. om ubehændige Arbeidere.
Klag, n. Klagemaal, Anklage. Det kom Klag paa det: der blev klaget derover.
klaga, v. n. og a. (ar), 1) klage, beklage sig. Afvig. **klaagaa**, Gbr. Ork. — 2) anklage, føre Klage over. Han hadde klagat deim fyre Presten. Klaga av: søge afskaffet ved en Klage. Synes at være et nyere Ord.
Klaga, f. en Klage; Beklagelse.
klagande, adj. som er at klage over. D'er ikkje klagande fyre slikt.
Klagar, m. en Anklager.
Klagde, m. en forviklet Hob; en sammenfiltet Haarlok. Ndm. Ork. Andre Steder Lagde. — **klagdutt**, adj. klumpet, sammenfiltet. (klagdaatt).
klagelaust, adv. uden Klage.
Klagemaal, n. = Klag, Klaga.
Klaging, f. Beklagelse; Anklagelse.
klagsam, adj. tilbøielig til at klage.
klaka, v. n. (ar), fryse, stivne af Frost; om Jorden.
klakad, adj. frossen paa Overfladen. Alm. om Jorden; sjeldnere om Vand. (Rbg.). Jf. krakad.
Klake, m. 1) en tynd frossen Skorpe paa Jorden; Begyndelsen til „Tele". Mest alm. **Klakje**; ellers **Klaka**, Østl. **Klaakaa**, Gbr. G. N. klaki. Sv. Dial. klake. — 2) Iisstykke, Iisklump. Søndre Berg. (S. Klank). Ogsaa om en meget tynd Iisskorpe paa Vandet. Rbg. Ellers kaldet Krav, Krape.
Klakk, m. 1) Klak, liden Klat eller Klump. — 2) en Banke eller ophøiet Grund i Søen; Fiskegrund (= Skalle). Nordl. og Trondh. (Isl. klakkr: Klippe).
klakka, v. a. (ar), 1) tilsøle, sætte Klatter paa (f. Ex. Papir). — 2) slaae, banke. Sogn, Vald. (Jf. kakka). — 3) gilde, kastrere (paa en egen Maade). Hall.
Klakkekall, m. Havmand, Vætte som tænkes at opholde sig paa Fiskegrundene (Klakkerne). Nordl.
klambra, v. a. (ar), tilrede Liin med en Klemme (Klomber), førend man hegler det. Stjordal. (Jf. klemba, klembra). Hertil: **Klambreskjol** (Klamberskjøl), n. et Skuur, hvori dette Arbeide udføres.
Klamp, m. 1) Klods, Træstump. Særskilt om en Blok at binde til Fødderne paa Heste. Toten og fl. — 2) Træstykke, som slaaes fast paa en Baad for at dække en Revne. Nordl. Trondh. Berg. Nogle St. **Klampe**.
klampa, v. n. (ar), trampe, gaae tungt og larmende; f. Ex. med Træsko. Nordland. (Sv. Dial. klampa).
klamsa, v. n. (ar), klodse, arbeide plumpt og med megen Larm.
Klander (Klandr), n. Paatale, Dadel, Modsigelse; ogs. Trætte.
klandra, v. n. (ar), paatale, laste, have noget at udsætte. Eg vil ikkje klandra paa det. G. N. klanda; Sv. klandra. Ogsaa: trætte, modsige hinanden.
Klang, m. Klang, klingende Lyd. I Berg. Stift: Klaang.
klanglaus, adj. klangløs, mat.
klangrik, adj. klangrig, fuldtonende.
Klank, m. Iisklump (= Klake). Ork.
Klant, m. Klippekant (= Klett). Hall.
klappa, v. a. (ar), klappe, slaae med flad Haand; el. oftest: berøre med milde, venlige Haandslag. G. N. klappa. — Hertil **Klapp**, n. og **Klapping**, f. Klappen.
Klapper, pl. s. Klopp.
klar, s. klaar. — **klara**, s. klaara.
[**klarera**, v. a. (ar), klarere, afgjøre.
Klase, m. Klase, Klynge. Østl. I Gbr. **Klaasaa**. Ellers lidet brugt.
klassa, v. n. klæbe, hænge ved. Tel. Ogsaa: føle, røre; s. klessa.
klassen, adj. klæbrig, vedhængende. Tel.
Klatr (Klatt'er), n. 1) Møie, Arbeide som

gaar daarligt; s. klatra. 2) daarligt Materiale; ogs. Fuskerarbeide.
klatra, v. n. (ar), 1) banke, hamre smaat og vedholdende paa noget haardt. Sdm. — 2) kludre, arbeide seent og uheldigt; især med ubekvemt Materiale eller daarligt Værktøi. Meget brugl. især nordenfjelds. (Sv. Dial. klatra). — 3) gjøre uheldige Forsøg, saasom med Handel, Bygning eller deslige; spekulere daarligt, forøde Penge til Unytte. Nordl. I lignende Betydninger ogsaa: kratla, kaltra; kolka, kokla, kvakla; balla, bratla, fikla, larva og fl.
klatresam, adj. 1) ubehændig, uheldig i Arbeide. 2) ubekvem, besværlig; om Arbeide. „klattersam", Trondh.
Klatresmid (Klatter-sme'), m. en uheldig Arbeider; Fusker. Trondh.
Klatring, f. seent og uheldigt Arbeide; unyttige Spekulationer; s. klatra.
Klatt, m. Hob, Slump. Mest i Forbindelsen „heile Klatten".
klaut, adj. læspende, som taler utydeligt. Hall. Jf. kleis og klussa.
klauv (kløvede), s. kluva.
Klauv, f. 1) Klov (Kløve), kløftet Hov paa Dyr. Nogle St. **Klau**. G. N. klauf; Sv. klöf. — 2) en Kløft i Stolper eller Sparreværk; en indhuggen Skure i Enden af en Stok, hvori den tilspidsede Ende af en anden Stok er indfældet. — 3) som Plantenavn: Cypripedium (= Marisko). Buskr. Jf. ogsaa Geitklauv. — Det gjeng Klauv um Klauv og Horn um Horn: Kreaturene gaae frit om hinanden, nemlig paa Marker, som ikke ere udskiftede eller adskilte ved Gjærder.
klauva, v. a. (ar), sammenfælde Stokke ved Kløfter i Enderne.
Klauvdyr, n. Dyr som har Kløver, f. Ex. Ko, Gjed, Faar ꝛc.
Klauvfar, n. Spor efter Kløvdyr.
Klauvhelta, f. Haltheb, foraarsaget af Ømhed i Kløverne. Tel.
klava, v. a. (ar), ophaspe en Fiskeline; lægge i Klave. Nordl.
Klave, m. 1) Klove, Halstræ for et Dyr. G. N. klafi; Sv. klafve. Deels dannet af en Kløft, hvis Aabning lukkes med et Vidiebaand (Horvelde); deels bestaaende af en Bøile, som lukkes med en liden Skodde eller Skydehage (Klavenaal); i dette Tilfælde kaldet Laasklave. — 2) en lang og smal Kløft at ophaspe Snører paa (= Sula). Nordl. „Ein Klave" er ogsaa en vis Længde af Fiskeliner, saasom paa 200 eller 300 Angler. — 3) en vinkelformig Figur. Gjæserna fljuga i ein Klave, ɔ: i en Række, som danner en Vinkel. B. Stift og fl. Afvig. **Klava**, Østl. **Klaavaa**, Gbr.
klavebunden, adj. s. Klavenaut.
Klavehelg, f. Dagene imellem Juul og Nytaar. **Klavahelg**, Sogn. **Klavadaga(r)**, „i Klavadøgo(m)", Hall.
Klavenaut, n. vorent Nød (Ko, Oxe), som sættes paa Baas med Klave om Halsen. Hedder ogsaa „klavebundet Naut".
Klavenaal, f. s. Klave.
klaa, v. a. (klær, klo, kleget), kløe, skrabe med Neglene. Uegentlig: skrubbe, tugte, ydmyge; ogsaa: skinde, plage med store Paalæg. G. N. klá (klæ, kló, klegit); Sv. klå. Supinum lyder tildeels klege (e'), Sogn; men mest alm. klegje, kleie, og nogle St. kligje, klie. — Forskjelligt herfra er klæja (kleia), v. n. at føle Kløe.
Klaade, m. Kløe, Krillen i Huden. Mest alm. Klaae. G. N. kládi; Sv. klåda, f. Uegentl. Nysgjerrighed, stærk Lyst, f. Ex. til at høre noget (Øyreklaade) eller røre ved noget (Fingerklaade).
Klaade-veisa, f. Blegne i Huden med Kløe. Nogle St. **Klaadekøyna**.
klaadug, adj kløende, som har Kløe. Hall. (klaaug).
Klaakaa, s. Klake.
Klaamaa (Lamhed), s. Klume.
Klaamber, s. Klomber.
Klaanad, m. Kløen, Gnidning; ogs. Skrub, Tugt, Prygl. I Hall. **Klaadna**.
Klaar, n. en Stakkel, en svag Krop. Sdm. See ellers Klor.
klaar, adj. 1) klar, blank, skyfri (om Luften); reen, gjennemsigtig; f. Ex. om Glas. (Nogle St. **klar**). G. N. klár(r), af Lat. clarus; Sv. klar, i Dial. klår. — 2) reen, ublandet. Berre klaare Sanden: bare Sand. Klaare Vatnet: lutter Vand. Klaare Kjøtet: Kjød som er blottet for Hud. B. Stift, Num. og fl. — 3) tydelig, let at forstaae eller gjennemskue; om Fremstilling af en Sag. — 4) fri, løs, færdig til Gang; om Fartøi, m. m. Mest brugl. i Formen „klar". Sjeldnere i Betydn. klareret, opgjort, afgjort. — 5) forødet, som har faaet Ende; om et Forraad. Det vardt klaart: det blev forbi med det. Jf. „han var mest klar": han var næsten død. — 6) udmattet, meget træt; ogsaa: udlevet, affældig. Nordre Berg. Eg er so trøytt og klaar. „Han æ klaar'e 'ta Dagj'a": træt af Dagens Arbeide.
klaara, v. a. (ar), 1) klare, rense, gjøre klar. 2) klarere, opgjøre. Tildeels i Formen **klara**; saaledes ogsaa „klara seg": bjerge sig, komme ud af det. 3) gjøre Ende paa, ødelægge. Ofte „klara". Om et andet klaara, s. klora.
Klaare, m. Klarhed, Reenhed; Opklarelse i Luften ꝛc. Nordl. og flere. I de sydlige Egne tildeels **Klaara**, f., paa Østlandet **Klara**.
Klaaring, f. Klaring, Rensning. Sjeldnere: Opklaring, Forklaring.
Klaa-ris (ii), n. en vis Buskvært, Tamarix germanica. Gbr. Nogle Steder kaldet

Klaavid (Klaa-ve), m. Trondh.
Klaarleike, m. Klarhed.
klaarna, v. n. (ar), blive klar (især om Luften), klare op; rense sig. **Klaarning**, f. Opklarelse.
klaarskimlutt, adj. smaaskyet med klare Mellemrum. Nordre Berg.
klaart, adv. klarlig, tydeligt.
Klaarveder (-veer), n. klart Veir.
klaarøygd, adj. klarøiet; klarsynet.
[**klaass**, adv. meget nær, tæt ved. (Brugl. blandt Søfolk). Eng. close.
klaassa, v. n. kludre, arbeide plumpt. Omtr. som kaassa og klassa.
Klaastein, f. Kljaa.
Klaata, f. Kugle, rundagtig Klump eller Klods. Tel. (Jf. Klot). **Klaategras**, n. Borre, Arctium.
Klaavaa, f. Klove, Klave, Kleve.
Klaavid (i'), m. s. Klaaris.
Klebb, m. Smaadreng, Pog. Sdm. (Sv. Dial. kläpp).
kleffa, snappe, bide; s. gleffa.
klegen (e'), part. kløet; skrubbet, s. klaa. Udtalt: klegen (Sogn), klegjen, kleien (mest alm.), kligjen, klien.
Klegg, m. (Fl. **Kleggjer**), Klæg, Hesteflue (Tabanus); tildeels ogs. Bremse (Oestrus). G. N. kleggi; Eng. Dial. cleg. Jf. Blinding. — **Kleggbit** (i'), n. Klæggenes Stik. Nogle St. Kleggjebit.
kleia, s. klæja. — **kleie**, s. klaa.
kleima, v. a. (er, de), 1) kline, klistre, klæbe noget op, f. Ex. paa en Væg. Mest brugl. i den nordlige Deel af Landet. (Jf. klina, kleina, klima). Isl. kleima; Sv. Dial. klema. Kleima paa: paaklistre, opklæbe. Kleima til: tilkline, bestryge med Kalk eller Leer. (Nordl.). — 2) klæbe, hænge ved. Oftest: **kleima seg**. En Kværn siges at „kleime" sig, naar Melet klæber fast ved den og ikke faar sit rette Afløb. (B. Stift). Spotviis bruges kleima ogsaa om at kjæle, karessere, omfavne hinanden ɔc. Sv. klema.
Kleima, f. 1) Klister, Meelklister, yderst fiint Meel. I Nordre Berg. om Meel, som klæber sig fast i Kværnen. — 2) noget klæbrigt eller vedhængende. Om Personer: a) en seenfærdig Arbeider, En som ikke faar noget ud af Hænderne; b) en Kjæler, som altid vil have En at „hænge sammen" med.
kleimd, part. klæbet, klistret; om en Kværn: standset eller sinket ved Tilklæbning af Melet; s. kleima.
kleimen, adj. klæbrig; s. kleimsam.
Kleiming, f. Klæben, Tilklining.
kleimra, v. n. klæbe ved, hænge. Tel. (Vinje). Hertil **Kleimer**, n. Sliim, klæbrig Vædske.
kleimsam, adj. 1) klæbrig, vedhængende. Hedder ogsaa **kleimen**, og **kleimefengen** (paa Sdm. kleimefingjen); f. Ex. om Meel, som er altfor fiint. — 2) seenfærdig, nølende; ogsaa tilbøielig til at kjæle og karessere. (Spotviis).
kleina, v. a. tilkline (= kleima); ogsaa tilsøle, besudle. Voss. Hertil **Kleina**, f. en Plet, Klik, f. Ex. paa Klæder. (Jf. Klessa).
kleinutt, adj. plettet, besudlet.
kleip, s. klipa.
kleis, adj. tykmælet, læspende, som udtaler enkelte Bogstaver utydeligt. Han er kleis paa Erren: han kan ikke udtale „R" tydeligt. Næsten alm. G. N. kleiss. Ellers: klessmælt, klessen, klaut, blesk, lesp, rækmælt.
kleisa, v. n. (ar), 1) klæbe (= klessa). Mandal. 2) tale ureent. Jf. G. N. kleisast. Hertil **kleisen**, adj. klæbrig ɔc., omtr. som klessen.
Kleising, f. Læspen, ureen Udtale.
kleismælt, adj. omtr. som kleis.
kleiv (klavrede), s. kliva.
Kleiv, f. (Fl. **Kleivar**), en høi Bakke paa Klippegrund; en Brink eller Bjergryg til at gaae over. Sædvanlig kun om en Klipperyg, hvorover der gaar en Vei eller Gangsti, og saaledes ofte opfattet som: en Vei over en Klippe. Vel egentlig: et Sted hvor man kan klavre over (af kliva). Mest alm. Kleiv; afvig. **Kløyv**, Indh. G. N. kleif. Sv. Dial. klev. Jf. Eng. cliff.
kleivutt, adj. bakket, meget ujævn; om en Vei som gaar over Bakker og Klipper.
klekk, svag; s. kløkk.
klekka, v. n. (klekk, klakk, klokket), 1) glippe, slaae Klik; s. klikka. (Vel egentlig en Betegnelse af Lyden). — 2) rystes, gyse ɔc. s. kløkka. — 3) forslaae, blive nok. Det klekk ikkje aat honom, el. Det klekk honom inkje. (Ofte med Imperf. klokk). Berg. Nordl. og flere. Andre Steder „kletta" i samme Betydning. Formodentlig er det to forskjellige Ord, som her støde sammen; det sidste falder sammen med det tydske klecken.
klekken, adj. skjør, som let brister. Nordre Berg. (klekkjen). Maaskee for kløkken, jf. kløkk.
klekkja, v. a. (er, te), klække, udruge Æg. Tel. og fl. G. N. klekja (klakti). Andre St. bræda, verma. Particip **klekt**: klækket, ruget (= brædd, stroppen).
Kleksa, s. Klessa. **klekta**, s. klia.
Klemb, m. 1) Klemmelse, haardt Tryk; s. klemba. — 2) Klem, Kraft, Eftertryk. Han talade so det hadde Klemb.
klemba, v. a. (er, de), klemme, trykke stærkt. Mest alm. **klemma**; nogle St. **klæme** og i Tel. **klembe**; jf. klembra, Klomber. Klemba seg: forklemme sig (= klembra). Klemba atter: lukke hastigt, slaae en Dør til. Klemba paa: drive paa, skynde, haste. Klemba til: slaae til, tage fat paa noget. — Ordene Klomber, kluma, klumsa, synes at forudsætte et stærkt Verbum: klema (klam) el. klemba (klamb).
Klemba, f. 1) Klemme, Presse; ogsaa om

en trang Kløft. 2) Knibe, Nød, Forlegenhed. Mest alm. Klemma, ogs. Klæma.

klembd (klemd), part. klemt, presset; ogsaa beklemt; stedt i Forlegenhed.

klemben, adj. klemmende, trang, haard.

Klember (Klæmbr), m. et klemmende, piinligt Tryk (af klembra). Eg fekk ein Klember paa Fingren. Nordre Berg.

Klembing, f. Klemmelse; Presning.

klembra, v. a. (ar), klemme, knibe, beskadige ved en Klemmelse. Han hadde klembrat Fingren sin. Mest brugl. i de nordlige Egne. G. N. klembra. Jf. Klomber.

Klembring, f. en piinlig Klemmelse.

klemma, v. s. klemba.

klen (ee), adj. 1) tynd, smal, spæd. B. Stift. Isl. klén (Haldorson); Sv. klen. Klene-Enden: den smaleste Ende paa en Stok. Jf. klinkast. — 2) svagelig, syg. Meget brugl. nordenfjelds; ogs. Østl. (Nogle St. klein). — 3) smaalig, daarlig, usel. Ein klen Styremaate: slet Bestyrelse. Ei klen Aatferd: smaalig, lumpen Færd. Det var kleent av honom: det var uselt fra hans Side. — Adskiller sig fra den tydske Form (klein) og synes egentlig at have hedt klin. Komparativ tildeels **klenre** (kleendre, Hall.).

klenfengen, s. klenvoren.

klengja, v. n. (er, de), 1) hænge ved, fæste sig, klynge sig fast. Tel. Hall. Østl. Klengja paa: overhænge, forfølge, plage. Smaal. (klenge). Jf. G. N. klengjast. — 2) klavre, klatre. Nordl. (?). Sv. klänga. Jf. klengjen.

Klengja, f. Plantenavn: Galium Aparine. Toten og fl. Ogsaa: Borre (Arctium).

klengjen, adj. 1) vedhængende, som let fæster sig. 2) flink til at klavre. Indh.

Klengjenamn, n. Øgenavn; uegentlig Benævnelse som er opkommen ved et enkelt Tilfælde. Tel. og fl.

Klengjeord, n. fortrædelige eller tirrende Ord; Fornærmelser.

Klengjestev (-stæv), n. Vers med spottende Hentydninger til enkelte Personer. Ogsaa **Klengjevers**, n. og **Klengjevisa**, f. Tel.

klenkast (ee), s. klinkast.

Klenleike (ee), m. Smalhed; Svaghed.

Klenskap (ee), m. Svaghed; Sygelighed. Hedder ofte Klenheit, f.

klensleg (ee), adj. svag, daarlig.

klent (ee), adv. daarligt; smaaligt, lumpent. Det var kleent gjort. Fara kleent fram.

klenvoren (o'), adj. svag; sygelig. Hedder ogsaa klenfingen, klensleg.

Klepp, m. 1) en Klump, f. Ex. i Meelmad. Nordl. Trondh. og fl. (Jf. D. Klimp). — 2) en Bjergknold, Fjeldpynt. Guldalen. Hertil nogle Stedsnavne. — 3) en Kølle med en Hage eller Jernkrog, hvormed store Fiske trækkes ind i Baaden. Nordenfjelds. Ellers kaldet Fiskekrok.

kleppa, v. a. (ar), 1) hugge, indtage Fisk med en Hage (Klepp). Nordl. — 2) flække, virke til Klipfisk (?). Helg.

Kleppeskot (o'), n. Sygdom, hvorved der danner sig Klumper i Indvoldene (paa Dyr). Hall.

Kleppfisk, m. flækket Fisk; s. Klyvfisk.

kleppott, adj. klumpet, fuld af Klumper.

Klerk, m. en Mester i en Kunst, en som gjør fiint og kunstigt Arbeide. B. Stift. G. N. klerkr: lærd eller geistlig, af Lat. clericus.

Klesja, f. s. Klessa.

kleska, kladske; s. klessa.

Kless, m. Kladsk, smækkende Lyd; s. klessa. Hall. med Fleertal „Klessi" (Klesser).

klessa, v. n. (kless, klass, klosset), 1) klæbe, hænge ved, være blød og klæbrig; saaledes ogsaa: sive ud eller affætte Vædske ved en Berørelse. Det var so blautt, at det klass. Gbr. Ork. (Andre St. klistra). Sv. Dial. klessa. — 2) pladske, som naar noget falder i Vandet. Han sette Baaten paa Vatnet, so det klass. Vald. — 3) kladske, give en dump Lyd, som naar en tung Masse støder sammen med en anden. Hall. Vald. Ogsaa brugt i en anden Form: **kleske** (klesk, klask). Gbr. Ndm. Jf. Eng. clash, T. klatschen.

klessa, v. n. (er, te), sudle, søle, smøre noget til. Østl. Ogsaa i andre Former: klassa, klussa, klysa. Isl. klessa.

Klessa, f. en blød Klump eller Masse. Hall. og flere. Ellers: **Klesja**, Nordl. **Kleksa**, Sdm. og flere. **Klyssa**, Indh. **Klysa**, mere alm. Isl. klessa: Klak. Jf. T. Klecks.

klessen, adj. 1) meget blød og klæbrig. Gbr. (Jf. klassen). — 2) tykmælet, læspende (= kleis). Ork.

Klessing, f. Vedklæben, Sølerie; et smudsigt, ubehageligt Arbeide.

klessmælt, adj. omtr. = kleis. Ork.

klessutt, adj. klæbrig, blød; ogsaa smudsig, tilsølet, beklikket.

Klett, m. Bjergknold, Pynt, Klint. Nhl. og fl. ogsaa ved Trondh. I Vald. **Klitta** (i'), f. G. N. klettr. Jf. Klant.

Klett, m. (2), et Knald; s. kletta.

kletta, v. n. (klett, klatt, klottet), 1) smælde, give et Knald, knitre. Ryf. Falder nær sammen med knetta. — 2) forslaae, blive nok. Hall. og fl. Det klatt ikkje endaa. Falder sammen med klekka.

kletten, adj. noget tung el. drøi. Ryf.

Kleve (e'), m. 1, Kammer, lidet Værelse; oftest et særskilt Værelse ved Siden af Fordøren og med Indgang fra Stuen. Mange St. brugeligt. Afvig. **Klave**, Sæt. (Valle), **Klaavaa**, Ork. G. N. klefi. I andre Egne bruges Kove (o'), og paa nogle Steder bruges begge Ord vexelviis.

Kleve (e'), m. 2, en Jernbøile i en Plov. Gbr. (Klæva). Dunkelt.

Klevekona (o'), f. Kone som besørger An-

retningen af Maden i et Gjæstebud. Sogn, Nordhordland.

Kli, n. 1, Slam, opskyllet Sand eller Dynd ved en Elv. Solør. (Sandkli). Her at ansee som fremmedt. Jf. Holl. klei, Eng. clay, Ang. clæg.

Kli, n. 2, Klid, grovere Dele af Meel. Sv. kli, T. Kleie. Brugt i Byerne; ellers for det meste ubekjendt.

klia, el. kli, v. n. (r, dde), kløge, væmmes, føle Tilbøielighed til Brækning. Berg. Nordl. og fl. Afvigende: **kligte**, Tel. og **klegte**, Solør. G. N. klígja (præs. klígir). Han klir ikkje paa det: han synes ikke ilde derom; ogsaa: han er ikke saa kræsen; han taaler at høre en smudsig Historie, o. s. v.

klia, v. n. (ar), skrige, kagle; om Søfugle, især Maager. Nordl. Hertil et Subst. **Kli**, m. (?), Fugleskrig. (G. N. klidr). Er vel nærmest en Efterligning af Maagernes Skrig.

klien, adj. som let væmmes el. kløger.

kligta, v. kløge, s. klia.

Klikk, m. et lidet Knald, en svag smældende Lyd. Ogsaa Klik, Skamflæk.

klikka, v. n. (ar), 1) banke med en svag Lyd, pikke (som et Uhr). Sæt. og fl. 2) smælde, gjøre et Smæk med Tungen. Ogsaa om Ørnens Stemme eller Skrig. „Eg haurde Aren klikka". Nordre Berg. 3) slaae Klik, om Gevær; ogs. slaae feil, mislykkes. I Østerd. **klekka**, og med stærk Bøining: klekk, klakk, klukke. (Ligesaa i en svensk Dialekt. Rietz 327).

klima, v. a. klæbe (= kleima). Hall.

klina, v. a. (er, te), smøre, bestryge, oversmøre; ogsaa: kline, opklæbe. Klina seg Braud: stryge Smør paa Brødet. (Tildeels blot „kline se". Sdm.). G. N. klína. Particip **klint** (ii), f. Ex. klinta Lessor: fine Fladbrød, bestrøgne med Smør.

Kling, s. Klining.

klinga, v. n. (kling, klang, klunget), klinge, give en klingende Lyd. Nogle St. **klyngja** (klyngje; klyng'e, klaang), Nordre Berg. Jf. Klang.

Klingra, s. Kringla.

Klining, m. 1) Fladbrød besmurt med Smør. Hedder paa mange St. Klining (i'), eller Klening, og forkortet: **Kling**. — 2) Smør til Brød; især om ringere Smør, Vintersmør. Sfj. Sogn. Oftest sammendraget til Kling.

klinka, v. a. (ar), klinke (f. Ex. Jernsøm), hamre fra to modsatte Sider. Ogsaa: slaae eller støde imod noget. Klinka til: slaae til. Trondh.

Klinka, f. Klinke, Dørslaa som aabner ved at løftes op. Sv. klinka.

klinkast, v. n. (ast), blive tyndere, blive smal eller mager. B. Stift. Opfattes som klenkast (kleenkast), af klen.

klipa, v. a. (klip, kleip, klipet, i'), knibe, klemme, gribe haardt. Nordl. hvor det ofte træder i Stedet for knipa. Andre Steder **klypa**. Isl. klípa (kleip).

Klipa, f. Kløft, Klemme; Rummet imellem Fingrene, ꝛc. see Klypa.

Klipp, n. Klip, Snit med en Sax. Nogle St. Klypp, s. følg.

klippa, v. a. (er, te), klippe, skjære med Sax; ogsaa: beklippe; tilskjære. Klippa Sauder: klippe Ulden af Faar. Klippa Klæde: tilskjære Tøi til Klæder. Mange Steder afvig. **klyppa**. Imperf. klipte gaar over til kliffte; nogle St. klyfte. Ligesaa Particip **klipt**, i de nordlige Egne klift (klifft), nogle St. klyft. G. N. klippa; kliptr.

Klippar, m. Klipper, Haarskjærer. Ein heil Klippar: en meget dygtig Karl.

Klipping, f. Klipning; Snit, Form.

Klipra (ii), f. Haandfuld, s. Klypa.

klipra (ii), v. a. knibe; s. klypa.

klistra (ii), v. a. og n. (ar), 1) kryste, presse, udpresse Saft eller Vædske af noget. — 2) væde, dugge; om bløde Ting, som klæbe ved Haanden eller afsætte Vædske, naar man trykker paa dem. „D'æ so raatt, at dæ klistra". B. Stift og fl. Andre St. klessa; jf. klysa.

Klistring, f. Krystning.

Klitta (i'), f. Bjergknold; s. Klett.

kliva, v. n. (kliv, kleiv, klivet, i'), klyve, klavre, krybe opad eller over noget. G. N. klífa; Sv. klifva. Tildeels med Objekt, f. Ex. kliva Garden: klavre over et Gjærde. (Jf. Kleiv, f.). Uegentl. kliva inn paa: trænge sig ind paa, forurette, fornærme. Hertil Aakliv (i'), n. I Stedet for kliva bruges paa nogle Steder **klyva**, som falder sammen med kluva (kljuva).

Klivelid (=led), n. Gjærde=Led, som ikke kan oplukkes, men kun overstiges ligesom en Trappe. „Klyve=le", Smaal. Rom.

Klivestøde, n. et Bræk paa et Gjærde, et Punkt hvor man kan stige over. „Klyvestøe", Smaal.

Kliving, f. Klavring, Klatren.

klivra (i'), v. n. (ar), klatre (ofte eller idelig), gaae meget paa høie og steile Steder. G. N. klifra. — **Klivring**, f. idelig Klatren.

kljaa, v. a. (r, dde), hænge Lodder paa, binde Stene paa et Garn eller en Væv (s. følg.). Nhl. G. N. kljá.

Kljaa, m. Lod, Tyngesteen; a) Sænkesteen paa et Garn. Sfj. (?). Anført i Jensens Glosebog, p. 61. I Hall. hedder det **Kjoe**, m. — b) Lod paa en Væv, i de gamle Væverstole (Uppstadgogner). Nhl. Oftere kaldet **Kljaastein**, ogsaa **Klaastein**. G. N. kljár, ogsaa klé (klée), m.

kljuva (kløve), s. kluva.

Klo, f. (Fl. **Klør**), 1) Klo, smal Taaspids, f. Ex. paa Fugle. Uegentlig om Haand eller Fingre, f. Ex. han fekk Klørna i det: fik

fat paa det. Ligesaa: kald paa Klonom: kold paa Fingrene. Afvig. Klon, og Fl. Klø'na (Klønadn), Hall. Fleertal ellers paa mange St. Klø (i bestemt Form Kløna, Kløne). Dativ tildeels Klonom (Klo'naa). G. N. kló, pl. klœr. — 2) Krog, Hage, Spids som ligner en Klo; f. Ex. Ankarklo. Særskilt om de enkelte Korn eller Kornstilke i et Ax, især paa Havren. Nedste Kloi (Klo'naa): de nederste Korn i Axet. Nordre Berg. (Jf. Flo). — 3) Ring eller Løkke i Kanten af et Seil, benyttet som et Fæstepunkt naar Seilet skal flyttes nedad i stærk Vind. Nordl. Setja ei Klo: rykke Seilet nedad og fæste det ved den Klo, som er nærmest ved Underkanten. Ligesaa: setja tvo Klør, el. tri Klør, i stærkere Vind. Ein Klo-vind: Vind som er for stærk for fuldt Seil, saa at den nederste Klo maa trækkes ind.

klo (kløede), s. klaa.

kloast, v. n. hugge hinanden med Kløerne, f. Ex. om Katte. Jf. klora, kløna.

kloberr, adj. begjærlig, ivrig i at skrabe til sig. Tel. Egentl. som stikker Kløerne frem.

Klodyr, n. Dyr med Kløer, f. Ex. Kat, Hund, Ræv o. s. v.

Klofeste, n. Greb med Kløerne. Faa Klofeste paa: faa Greb eller Hold paa, faa fast i Kløerne.

Klohald, n. omtr. som Klofeste.

klok (oo), adj. 1) klog, kyndig, indsigtsfuld. G. N. klókr; Sv. klok. 2) forsigtig, betænksom, beregnende. 3) om en Plan: klog, vel betænkt. Det var klokaste Raadi. Jf. kløkjast.

Kloking, m. en klog Person.

klokk, imperf. s. kløkka og klekka.

Klokka, f. 1) Klokke, stor Bjælde. Afvig. Klukka, Hall. Gbr. G. N. klokka, klukka. — 2) Klokke, Uhr. Egentlig kun et Uhr med Slagværk (Stueuhr, Taarnuhr), men bruges ogsaa om Lommeuhr. — 3) et kort Skjørt. (Ikke alm.). Som Plantenavn: Campanula.

Klokkar, m. egentl. Degn, Kirketjener (G. N. klokkari); nu sædvanlig: Kirkesanger, Forsanger. (Jf. Dekn). Klokkar er ogsaa et Navn paa Rødfisk (= Auger), maaskee af Farven paa en Degnedragt i ældre Tider.

Klokkehus, n. 1) Huus for en Kirkeklokke (= Stopul). 2) Kasse til et Stueuhr.

Klokkekolv, m. Klokkeknevel. Nogle St. Klokkebell (Klukkebell).

Klokkeskaal, f. Klokken i et Slaguhr. I Smaal. Klokkekopp, m.

Klokkeslag, n. Klokkeslæt. Kan ogs. hedde Klokkeslætte, n.

Klokkestreng, m. Klokkereb. (Paa Voss: Klokkekall, f. Kal).

Klokketime, m. en fuld Time efter Klokken (ikke efter blot Skjøn).

klokna (oo), v. n (ar), blive klog.

Klokskap, m. Klogskab; Forstand.

klokt (oo), adv. klogelig, med Klogskab. Fara klokt fram. Hedder ogsaa kloklege (klokle').

kloma, s. kluma.

Klomber (Klaambr), f. Klammer, Klemme, Redskab til at klemme eller knibe med. Ogsaa om en trang Bjergkløft i en Vei eller Sti. Mest alm. Klaamb'er, Klaamm'er; ellers Klømber, Hall., Klaamb, med Fleertal Klemb'ar, Tel. (Fleert. ellers sædv. Klombrer). G. N. klömbr. Hertil klambra; jf. klembra.

klombrutt, adj. fuld af trange Pas eller Kløfter; f. Ex. om en Fjeldsti.

Klomerke, n. Spor efter Kløer.

Klopp, f. 1) en liden Bro, f. Ex. af to eller tre Stokke over en Bæk. Berg. Trondh. og fl. — 2) Stokkelag, Stokkegulv i en Vei over en Sump. Tel. Hall. og fl. G. N. klöpp. (Jf. Kavl). — 3) en lav Trappe, saasom ved Døren paa en Stolpebod. Berg. — Fleertal sædvanlig Klopper, dog ogsaa Klapper, Tel og Klepper (Klepp'a), Hall. Om et andet Klopp s. Tre-klopp.

kloppa, v. a. (ar), belægge en Sump med Stokke til at gaae paa. Tel.

Kloppeveg, m. Vei med et Stokkelag.

Klor (oo), n. Ridse, Stribe efter en Klo eller skarp Spids (s. følg.). Paa Sdm. Klaar.

klora, v. a. (ar), rive, kradse med Kløer eller Negle. Ogsaa om at tegne eller skrive daarligt. Alm. Afvig. klaara, Sdm. G. N. klóra. Jf. kløna.

Kloring, f. Kradsen.

Kloster, n. Kloster. G. N. klaustr, af Lat. claustrum.

klosterk, adj. stærk i Kløerne; uegentl. fingerstærk, haandfast.

Klot (oo), m. Klode, Klump, rundagtig Kage; især et Slags Boller af Meel (= Ball, Klubb, Kumla). Buskr. og flere. I Smaal. Klot, f. med Fl. Kløter. I Hall. Kloter (Klotr), f. med Fl. Kløtrer (Kløtr'a). Jf. Sv. klot, n. Holl. kloot, T. Klotz, Kloß.

Klov (o'), n. 1) Kløft, Revne, Spalte. Til kluva (klauv). — 2) Skræv, Vinkelen imellem Laarene. Snjoen gjekk upp i Klovet: Sneen naaede nær til Bæltet. Berg. Gbr. Hall. og flere. G. N. klof. Ellers Kluft, Sula, Skrev.

Klova (o'), f. Kløft, Aabning. Nordl.

klova (o'), v. n. (ar), spærre Fødderne ud fra hinanden, tage lange Skridt. „Han klova' paa og gjekk". B. Stift.

Klove (o'), m. 1) Kløft, Vinkel; f. Ex. imellem Klipper. G. N. klofi. — 2) en kløftet Stang eller Stok; ogsaa en Klemme, et Redskab at knibe med. Nogle St. Klaava, Klaavaa.

kloven (o'), adj. 1) kløvet. (Particip af kluva). G. N. klofinn. 2) revnet, sprukken

paa langs. Mere alm. 3) dannet som en Kløft eller Vinkel. Han vod so høgt som han var kloven: han vadede til Bæltet; jf. Klov.
Klo-vind, m. s. Klo.
klovna (o'), v. n. (ar), kløves, revne, sprække efter Længden. Alm. (tildeels **klomna**). G. N. klofna.
Klovning, f. Revne, Sprække.
Klovning, m. Halvdeel af en kløvet Stok. Trondh. og fl.
Klubb, m. 1) Klump, Kage; et Slags Mad af kogte Meelboller. Østl. (Ogsaa i svenske Dial.). — 2) Bjergknold; et høit rundagtigt Næs. Ryf. Sdm. — 3) Selskab, el. Samlingssted (efter Eng. club).
Klubba, f. 1) Kølle, Stok med en rundagtig Klods i Enden. Alm. G. N. klubba; Sv. klubba; Eng. club. — 2) Træstykke til Boie paa Fiskergarn. Sfj. Hertil **Klubbetog** (o'), n. Boiestreng (= Dubletog).
klubbutt, adj. rundagtig, tyk, plump. Smaal. og fl. Ogsaa **klubbeleg**, Tel. og tildeels **klubben**; jf. lubben.
Kluft, f. Kløft, Vinkel; Punkt hvor en Green gaar ud af et Træ, og deslige. Alm. Afvig. **Klyft**, Sdm. og fl. Ogsaa med Betydn. Skræv (= Klov), Sogn, Tel.
kluftad, adj. kløftet, grenet.
kluftast, v. n. danne en Kløft, forgrenes, dele sig (om Veie). Gbr. og fl.
Kluftetroll, n. Tvestjert, Insekt med kløftet Bagdeel. B. Stift. Jf. Tvistyrta.
Kluftevad, n. Fiskesnor med to Angler. Nordenfjelds.
kluftutt, adj. fuld af Kløfter.
Klukka, s. Klokka.
kluma (u'), v. a. (ar), gjøre maalløs; ogsaa: gjøre ubevægelig, lamme, fæste til Stedet. Tel. Hall. Lyder tildeels **kloma** og **klumme** (s. Landstad 703). Mere alm. **klumsa**. Jf. fjetra.
Klume (u'), m. Lamhed i Munden; Maalløshed. Stjordalen, i Formen **Klaamaa**.
Klummekonn, s. Klumsekorn.
Klump, m. Klump, Klynge, Knude. Jf. Klepp. Ogsaa et Slags Træsko. Nordl. Jf. Klamp.
klumpast, v. n. (ast), blive klumpet.
klumputt, adj. klumpet, ujævn.
klumsa, v. a. (ar), gjøre maalløs eller lam i Munden, hindre fra at tale (som ved Hexerie); hindre et Dyr fra at bide, osv. I Spøg om at lokke eller true En til at tie. B. Stift, Østl. Mandal og fl. I anden Form: **klumra** (Tel.) og **klumme**, s. kluma. — Hertil **klumsad**, el. **klumsa** (adj.), maalløs, lam i Munden, saasom af Krampe eller Skræk (i Folkesagnene ogsaa af Forhexelse). Han sat som han var klumsa: han kunde ikke faae et Ord frem. Nogle St. forklumsa. Isl. klumsa: mundlam (?). I svenske Dial. klumsen: stiv, lam af Frost (Rietz 332).
Klumsebite (i'), m. Middel hvorved man faar En til at tie. I Spøg om en Skræmsel, eller ogsaa en Gave, som En har faaet for at holde sin Mund og ikke klage. Oftest „Klumsabite“. Nordre Berg. I Stjordalen „Klaambaattaa“, maaskee med anden Betydning.
Klumsekorn (o'), n. et Slags Kogler paa Enebærtræet. (Omtalt som Hexemiddel til at hindre En fra at tale). Hadeland og fl. I Tel. Klummekonn.
Klumsing, f. Lammelse i Munden; Maalløshed, s. klumsa.
klundra, v. n. (ar), slæbe sig frem med Vanskelighed, f. Ex. ved Kjørsel paa en ujævn Vei. Østl. Hertil **Klunder** (Klundr), n. og **Klundring**, f. Besværlighed, møisom Gang.
Klundra, f. Hornstump, Knort, Knude; ogsaa om en Næve. Hall. „Faa kjenne Klundra“: blive stanget eller puffet.
Klundreveg, m. en besværlig Vei. Østl.
klundrutt, adj. knudret, ujævn.
Klunger (Klungr), m. Hybentorn, Hybentræ (Rosa canina, og fl.). Næsten alm. (Jf. Torn, Tyrne). Afvig. **Klung**, Ryf. Tel., **Krungl**, Sogn. G. N. klungr.
Klungerbjørk, f. lav Fjeldbirk med knudrede Grene. Gbr.
Klungerkjørr, f. Krat af smaa Hybentræer eller lignende Buskvæxter.
Klungerkvist, m. Hybenkvist. Ogsaa kaldet **Klungerbuska**, f. **Klungerris** (ii), n.
Klungernaal, f. Torn paa Hybentræ.
Klungerrosa, f. Vildrose, Hybenblomst. Nogle Steder **Klungerblom**, m. I Sfj. **Klungrevise**, m.
Klunger-runn, m. Tornebusk, Hybenbusk. Paa Sdm. **Klungrerude** (y'), n.
klungrutt, adj. knudret, kroget; om Træer eller Skov. Gbr.
Klunk, m. klukkende Lyd. Han drakk, so ein høyrde Klunkarne (ɔ: enkelte Kluk i Halsen). Sv. klunk.
klunka, v. n. (ar), klukke, give en klukkende Lyd (som naar man drikker graadigt). Ogsaa om enkelte Fugles, især Ravnens, Stemme. (Jf. Isl. krunka). Heraf **Klunking**, f. Klukken.
klunsa, v. n. (ar), kludre, sluske; især om at sye skjødesløst. Hall.
Klure, m. 1) Krog, Vinkel, tvær Krumning; saasom paa Træer eller Grene. Gbr. Hertil **Bytteklure**: Krog eller Hage af Træ i Hanken paa en Bøtte. Sdm. og fl. — 2) Nagle eller Hage, hvormed en „Klave“ tillukkes. Sfj. (Jf. Klavenaal). — 3) en løs Nagle, som indsættes ved Kanten af en Dør i en saadan Stilling, at den holder Døren lukket. Nhl. Isl. klúra, f. er noget lignende.
klurutt, adj. kroget, knudret; om Træer el. Kviste; ogsaa om Fingre. Gbr. (kluraatt).

klusa, v. n. (ar), flikke, lappe, sætte noget sammen af smaa Stumper. B. Stift. (Isl. klúsa). Hertil **Klus**, n. og **Klusing**, f. Flikværk, Lapperie.
Kluse, m. en Flik, Lap. B. Stift.
klussa, v. n. (ar), 1) søle, sluske, være skjødesløs. 2) læspe, tale utydeligt. Hall. Jf. kleisa.
Klut (uu), m. 1) Klud, lidet Stykke af vævet Tøi. G. N. klútr; Eng. clout. 2) Tørklæde, liden Dug. Hertil Halsklut.
Klutenapp, n. Nopper eller Flos af opskaarne Klude. S. Napp.
klutra (u'), v. n. (ar), arbeide smaat, sysle med smaa eller lette Arbeider. B. Stift. (Jf. krutla). I danske Dial. klyttre.
Klutring, f. smaat Arbeide.
kluva, v. a. (**klyv**, **klauv**, **klovet**, o'), kløve, spalte, splitte paa langs eller fra Enden. (Ikke alm., see kløyva). Inf. forskjelligt: **klyva**, **klyve**, Shl. Trondhjem; **kluve**, Tel. Gbr., **kljøve**, Hall.; egentl. kljuva. G. N. kljúfa (klýf, klauf, klofit); Ang. cleáfan, clúfan. Heraf Klauv, kløyva, Klov, Klove, Kluft og fl. Particip kloven er mere alm. end Verbet. — I nogle Egne bruges dette Ord ogsaa i Betydningen: klavre el. klatre, altsaa i Stedet for „kliva". (Shl. Smaal. Ork.).
Kluva, f. Kløft, Klemme. Hall. Jf. Handkluva.
Kluvar, m. en Kile at kløve med; ogsaa om en dygtig Karl; s. Kløyvar.
Kluving, f. Kløvning, Spaltning.
Klyft, f. s. Kluft.
klyftig, adj. klog, skarpsindig, kløgtig. Meget brugl. især i Forbindelsen „klok og klyftig". Sv. klyftig.
klykkja, v. n. (er, te), klemte med en Klokke, ringe sagte. Voss, Trondh. Nordl. (tildeels med Bøiningen: ar). G. N. klykkja, af Klokka.
klykkja, v. a. sammenbinde en Kløv, efterat den er oplagt paa Hesten. Sæt. Hertil **Klykkjeband**, n. Reb at binde tværs over Kløven. Jf. klyvja.
klyngja, v. s. klinga.
Klyp (yy), m. 1) Kneb, Kniben, f. Ex. med Fingrene. Faa ein Klyp i Armen. — 2) en Gnier; s. klypa.
klypa, v. a. og n. (er, te), 1) knibe, klemme, gribe haardt, ligesom med en Tang. Han klypte meg i Armen. Alm. i de sydlige Egne til Sogn og Gbr. G. N. klýpa. Nordenfjelds ombyttet med klipa (s. d.) og tildeels klipra (ii), Sdm. og fl. Jf. knipa. — 2) knibe sig sammen, blive smal eller trang; f. Ex. om en Strøm, en Fjord, et Dalstrøg. Jf. klypen. — 3) knibe, spare, give sparsomt el. med karrig Haand; egentl. holde Fingrene for tæt sammen. Smaal. og flere. Hertil **Klyp**, m. og **Klypa**, f. en karrig, gnieragtig Person.
Klypa, f. 1) Knibe, Klemme, smalt Punkt; ogs. en Kløft. Jf. Bergklypa. — 2) Redskab at knibe med. Jf. Eldklypa. — 3) Haand, Fingre; el. Rummet imellem Fingrene. Taka full Klypa, el. taka upp i Klypa: tage Næven fuld. — 4) Haandfuld, Portion som man kan holde imellem Fingrene. Alm. i de sydlige Egne; ellers **Klipa**, Nordl. Trondh. **Klipra** og **Klipr** (ii), Sdm. og fl. — 5) en Gnier; s. klypa, 3.
Klype, n. en smal Bjergkløft. Num.
klypen, adj. 1) smal, indkneben; f. Ex. om en Baad. Hard. og fl. 2) karrig, gnieragtig. Østl.
Klyping, f. Kniben (med Fingrene); ogsaa Karrighed, Gnierie.
klyppa, s. klippa.
klyputt, adj. 1) trang, smal. 2) karrig. Østl. (klypette).
klysa, v. n. (ar), søle, sudle, smøre noget til. Jf. klessa.
Klysa, f. 1) Klak, Klump af tyk Vædske eller blød Materie. Næsten alm. Jf. Klessa. — 2) Meduse, Sødyr som ligner en geleeagtig Klump. Trondh. Ogsaa kaldet **Kobbeklysa**, og tildeels **Klyssa**, Indh. Jf. Glya, Gopla, Marneta (Mannæta).
Klysedriva (i'), f. Strøm eller Stænk af en tyk Vædske. Vald. og flere. Ligesaa: **Klysesputer**, m. (Fabelagtigt i Eventyrene).
Klyssa, f. s. Klysa.
klysutt, adj. tilsølet, besudlet.
Klyv (y'), f. (Fl. **Klyvjar**), Kløv, Byrde for en Hest; sædvanlig deelt i to lige Dele, en for hver Side af Hestens Ryg. Afvig. **Klyv**, n. (Nordenfjelds). G. N. klyf, f. Ei Klyv Mjølk, i Hall. et vist Maal af Mælk, angivet til 80 Potter, fordeelt i to Dunker eller Flasker. Beslægtet med Klov og kloven, af kluva. Hertil klyvja.
klyva (yy), s. kluva og kliva.
Klyvbar (y'), m. Kløvsadel. Valders, oftest udtalt Klybbar og Klubbar; maaskee egentl. Klyvbarde (?). Jf. Isl. klyfberi.
Klyver (y'), s. Kløver.
[**Klyver** (Klyvr, med yy), m. Klyver, Stagseil. Sv. klyfvare. (Fremmedt).
Klyvestøe, s. Klivestøde.
Klyvfisk (y'), m. Klipfisk, Torsk som er flækket saaledes, at begge Halvdele hænge sammen og danne en enkelt Flade. Nordre Berg. Sdm. (hvor Torsken sædvanlig kun tilvirkes til Klipfisk). I Nordl. Kleppfisk.
Klyvflaska, f. = Klyvkagge. Vald. og fl.
Klyvfot (y', o'), f. Tæppe at lægge under en Kløv. Ryf. Andre St. Ljofot, Aafot og flere.
Klyvhest (y'), m. Hest som gaar med Kløv. G. N. klyfjahestr.
klyvja, v. a. (ar), lægge Kløv eller Byrde paa. Klyvja Hesten. G. N. klyfja; Sv. klöfja. Ogsaa v. n. sammenlægge eller

binde en Kløv. — **klyvjad:** belæsset med Kløv.

Klyvja, f. Regnpiber, et Slags Sneppe (Fugl). Oftere kaldet „Klyvi", som er en Efterligning af Fuglens Stemme. Østerd. Guldalen.

Klyvkagge, m. Mælkedunk, som kan føres i Kløv. Hall.

Klyvmeis, m. (f.), Vidiekurv til en Kløvsadel. Ogsaa **Klyvkorg**, f.

Klyvreide, m. Kløvsadel med tilhørende Kurve og Hængsler. Voss, Hall. Gbr.

Klyvsadel, m. Sadel, indrettet til at lægge Kløv paa. (Klyvsal, Kløvsal). Jf. Klyvbar og Trygje.

klæda, v. a. (er, de), klæde, dække med Klæder; ogsaa: skaffe Klæder, forsyne dermed. Mest alm. **klæa, klæ'**; ogs. **klæde** (Nfj. Sdm.). G. N. klæda. Uegentlig: dække med et Betræk, en Paneling, og desl. (Jf. bordklæda). Particip **klædd:** paaklædt osv.

Klæde, n. 1) Klæder, Klædning. G. N. klædi (Eng. cloth; T. Kleid). I denne Betydn. altid Fleertal; f. Ex. nye Klæde; slitne Klæde ꝛc. Jf. Gangklæde, Sengklæde. — 2) Dug, Klud. I Sammensætning som Aaklæde, Fyreklæde, Handklæde, Turrklæde. — 3) Klæde, et Slags finere uldent Tøi. Hertil: Klædes Trøya, Klædes Kjole; ligesaa: Klædes Klæde (sædvanl. udtalt Klæ's Klæe), ɔ: en Klædning af dette Slags Tøi.

Klædebunad, m. Klædning; ogsaa Klædedragt, Klædeskik. Lyder tildeels Klæ'buna, Klæbona.

Klædebyte, n. Omskiftning af Klæder.

Klædegang, m. en fuld Klædning. Tel. og fl.

Klædekot (o'), n. Huusrum til Klæder.

klædelaus, adj. blottet for Klæder; ilde klædt.

Klædeløysa, f. Klædemangel.

Klædenabb, m. Nagle at hænge Klæder paa.

Klædeplagg, n. Klædningsstykke.

Klædeskifte, n. = Klædebyte.

Klædeslit (i'), n. Forslidelse af Klæder.

Klædestell, n. Ting som høre til Klæderne eller Beklædningen.

Klædnad, m. 1) en Klædning, en fuld Dragt. 2) Klædeskik. Mest alm. udtalt „Klænna". G. N. klædnadr.

Klædning, f. Paaklædning.

klæja, v. n. (ar), kløe, krille i Huden; ogs. (personl.): have Kløe, føle Trang til Gnidning. Hedder alm. **kleia**; vel egentlig **klæa**, af klaa. Isl. klæja (klæa); Sv. klia. Uegentl. lyste, tragte efter, være nysgjerrig eller forhippet paa noget. D'er det, som Naserna klæja etter: det er den Ting, som man tragter efter, el. som Folk løbe efter. Det tilsvarende Subst. er Klaade.

klæk, adj. om Jord: klæg, fugtig, klæbrig ligesom Leer eller Dynd. Tel. (Vinje). Ogsaa om andre Ting: blød, myg (omtr. som kløkk). Saaledes **klæk-eggjad:** blød i Eggen (om Knive). Maaskee optaget af Dansk.

klæklendt, adj. om et Landskab med blød eller leeragtig Jord. Tel.

klæma, s. klemba. **klæmra**, s. klembra.

klær, s. klaa. **Klæva**, s. Kleve.

Klø, pl. s. Klo. — **Kløft**, s. Kluft.

kløkjast, v. n. (est, test), blive klogere, samle Erfaring, uddanne sig. Sdm. Af klok.

kløkk, adj. 1) myg, blød, spæd; især om Værter. Voss, Sogn, Nordl. og fl. Afvig. **klekk**, Sfj. Ryf. Kløkt Gras: ungt Græs, endnu ikke fuldmodent eller stivnet. — 2) svag af Kræfter, veg, ikke stærk; om Personer. Søndre Berg. (Tildeels klekk). G. N. klökkr: svag. — Afvigende herfra er **kløkk**, i Betydn. glat, jævn; om Veie og Føre. Indh. (Snaasen).

kløkka, v. n. (**kløkk, klokk, klokket**), rystes, bevæges. I Særdeleshed — 1) upersonligt: lade sig fornemme som en pludselig indvortes Bevægelse, en Rivning eller Stikken, saasom i saarede Lemmer. Helg. (med vaklende Bøining, tildeels Imperf. kløkte). Ogsaa i Gbr. og Østerd. om en pludselig Rystelse. Det kløkk i meg: det gyser, el. desl. Tildeels i en anden Form „klekke" (klekk, klakk, klukkje). Sv. kläcka (om Gysen af Rædsel). — 2) blive pludselig bevæget, føle en indvortes Rystelse, fare sammen af Gysen eller Skræk. Gbr. (Tildeels det samme som kvekka, kveppa, skvetta). — 3) bevæges i Sindet (som af Medfølelse), blive rørt, være nær ved at græde. Hall. Num. (Ved en sædvanlig Overgang af o' til ø hedder Imperf. paa nogle Steder: kløkk). G. N. klökkva. Andre St. kløkkjast (med svag Bøining). Ordets egentlige Betydning er maaskee: briste (?); jf. kløkk og klekken. (S. Weigand 1, 591, om det tydske klecken).

kløkken (kj), adj. følsom, let at røre (= kløkksam). Vald. Jf. klekken (skjør).

kløkkja, v. a. (er, te), røre, bevæge i Sindet, røre indtil Taarer. Sogn, Vald. Han kunde tala so, at han kløkte heile Aalmugen. Particip **kløkkt** (kløkt): dybt bevæget el. rørt. — **kløkkjast**, v. n. blive dybt bevæget, være nær ved at græde (= kløkka). Sogn. Jf. myklast, rennast.

kløkkna (kløkna), v. n. blive svag eller blød (af kløkk).

Kløkkning, f. Rørelse, stærk Virkning paa Sindet. Oftere **Kløkkjing**, f.

kløkksam, adj. følsom, ømhjertet; ogs. medlidende, barmhjertig. Vald. Hedder ogsaa **kløkkjesam**.

kløkt, s. kløkkja.

kløna, v. a. (er, te), slaae Kløerne i, kradse eller rive med Kløerne; f. Ex. om Katten. Nordre Berg. Trondh. Nordl. Kløna i: gribe hastigt, tage fat paa. Jf. klora og Sv. klösa.

Kløning, f. Kradsen, Rivning.
kløra, v. n. arbeide seent og klodset. Sdm.
Kløter, s. Klot. — **Kløv**, s. Klyv.
Kløver (Kløv'r), m. Kløver (Urt), Trifolium. Nogle St. **Klyver** (y'). Nyere Ord; jf. Smæra. Nt. Klewer; Eng. clover.
kløya, v. n. (ar), kludre, gjøre sig for liden Flid, binde noget altfor løst, o. s. v. Tel. Maaskee kløgja?
kløyen, adj. kjælen, blødagtig, som taaler lidet. Gbr. I Hall. **kløyren**.
Kløying, f. Skjødesløshed; s. kløya.
kløyren, s. kløyen. **Kløyv**, s. Kleiv.
kløyva, v. a. (er, de), kløve, spalte; ogsaa dele, skifte i to Dele. Afledet af kluva (klauv) og i mange Egne traadt i Stedet for dette. Ein kann ikkje kløyva seg: man kan ikke være paa to Steder, gjøre to Ting paa een Gang. Kløyva Natti: bruge den halve Nat til Arbeide. B. Stift.
Kløyva, f. Siden af Skiverne i et Steenbrud (Helleberg). Østl.
kløyvande, adj. som kan kløves.
Kløyvar, m. En som kløver; ogs. en meget dygtig Karl (= Kluvar, Klippar).
kløyvd, part. kløvet. Jf. beinkløyvd.
Kløyving, f. Kløvning; Tvedeling.
Kløyvning, m. Halvdeel (= Klovning).
kna, v. (ælte), s. knoda.
Knabb, m. Knold, Bjergknold, rundagtig Top. Nogle St. **Knabbe**. Jf. Knubb, Nobb, Knatt. — Det maa her bemærkes, at „kn" ofte omverler med „gn" og „n", f. Ex. Knue, Gnue, Nue; især forekommer en Overgang fra Kn til N meget ofte i Sætersdalen og øvre Telemarken.
knabba, v. n. gaae, trippe, lakke afsted. Smaal. — Ogsaa: æde begjærligt el. med Raskhed. Hard. (Jf. knipsa).
knabbutt, adj. toppet, klippefuld.
knaga (gnave), s. gnaga.
knagen, adj. besværlig, hinderlig; f. Ex. om Modvind. Ryf. (knagjen). Maaskee for gnagen. Paa Sdm. i noget lignende Betydning „knogjen".
Knagge, m. Knag, fremstaaende Nagle. Jæd. (Knaggje). Ellers kaldet Nabb.
Knagse, m. en kjæk eller stolt Karl. Hall. Jf. Gnasse og Kakse.
knaka, v. n. (ar), knage, lyde som naar Træværk vrides eller brækkes. Sv. knaka. Hertil **Knak**, n. og **Knaking**, f. knagende Lyd.
Knakk, m. Trefod, Stol uden Rygstød (= Krakk). Nordl. Trondh. Sdm. G. N. knakkr.
Knaost, s. Knodost.
Knape, m. Mand, Karl. Ein heil Knape: en mægtig Mand, Stormand. Nhl. Ogsaa i Formen **Knaape**. Valders. Egentlig en Herremands Svend, G. N. knapi.
Knapp, m. 1) Knap, rund Top, f. Ex. paa en Stolpe; ogs. Knop, Knude. Afvigende **Napp**, Sæt. G. N. knappr. — 2) Knap til Fæste i Klæder. 3) Trynekuap, see Kneppe. — Hertil Knappform, Knapphol, Knappmakar og fl.
knapp, adj. 1) knap, trang, liden, neppe tilstrækkelig. Sv. knapp. Jf. krapp. — 2) sparsom, karrig. Knapp i Maten, o. s. v. — 3) kort, let at blive færdig med. Knappaste Vegen: den korteste Vei. B. Stift. — 4) rask, hurtig, behændig i Arbeide. Nordenfjelds. — 5) net, vakker, vel afpasset; om Redskaber ɔc. Heraf kneppa.
knappa, v. a. (ar), 1) afknappe, formindske. Nogle St. kneppa. — 2) **knappa seg**: skynde sig, haste være rask. Trondh. (Af knapp, adj.). — 3) fæste med Knapper, tilknappe. (Af Knapp, m.).
knappast, v. n. blive knap, afknappes.
knappaste, adv. knap nok, i det knappeste, neppe. Eg var knappaste inn komen, fyrr eg laut ut atter.
knappe, adv. s. knapt.
knappføtt, adj. rask til at gaae.
knapphendt, adj. rask med Haanden.
knapplaus, adj. knapløs; om Klæder.
Knappleike, m. Knaphed; Raskhed.
Knappnaal, f. Knappenaal (= Prjona).
knapt, adv. 1) knap, neppe. Knapt so myket: neppe saa meget. 2) knapt, sparsomt, smaat. Mange Steder udtalt: knaft. 3) snart, let, hurtigt. Nogle St. **knappe**; f. Ex. Det gjekk so knappe: det gik let, det var snart overstaaet. Nordre Berg.
knarka, v. n. (ar), knirke, knage. Lidet brugl. I Tel. **knerka**. Nogle St. gnurka.
Knarr, m. 1) en vranten Person, En som jævnlig knurrer. Tel. 2) Navn paa en Fugl, s. Kveldknarr, Tre-knarr. — Knarr, el. Knorr (o') har ogsaa været Navn paa et Slags Fartøi. Topogr. Journal 12, 44. (G. N. knörr). Hertil maaskee **knarrstemnd**: tilbagebøiet i Stavnen. (Meddeelt fra Helgeland).
Knart, m. Knort, Knude; umoden Frugt (= Kart); ogs. en Hestesygdom, som yttrer sig ved Knorter i Huden. Nordre Berg.
knarta, v. n. hugge, pikke; s. knatta.
knarva, v. n. (ar), tygge, æde, gnave. Gbr. Nogle St. **narva**.
Knarve, m. en Knap af Læder (i Skindklæder). Ogsaa om en tyk og liden Karl. Sdm.
Knas, n. Stykker, Smuler af noget haardt. Slaa i Knas: knuse. Omverler med Kras.
knasa, v. a. (ar), knuse (= krasa). Ogsaa v. n. knitre, rasle, lyde som naar noget knuses. (Afvig. **knaasaa**, Indh.). D'er so turt, at det knasar, ɔ: at det knitrer, naar man rører ved det.
knaska, v. n. (ar), gnaske, tygge med en hørlig Lyd.
knasturr, adj. meget tør, gjennemtørret. S. knasa.
Knatt, m. Bjergknold, Top, Pynt. Mest

nordenfjelds. Ellers ogsaa: **Natt** (Hall.) og **Nott.** Jf. Knott.
knatt (knitrede), s. knetta.
knatta, v. n. (ar), hugge tidt og smaat, hakke, pikke. Rbg. Nogle St. **natta,** ogs. **knarta,** jf. karta.
Knaus, m. Klippe, Bjergknold. Nogle St. **Gnaus** og **Naus,** især som Stedsnavn. I svenske Dial. knös.
knausutt, adj. klippefuld, ujævn.
knauta, knurre; s. knota.
knavra, v. a. sætte Tryneknap (Kneppe) paa Sviin. Toten og fl.
knaa, og **knaadaa,** s. knoda.
Knaape, en Stormand; s. Knape.
knaasaa, s. knasa.
Kne, n. 1) Knæ, Led imellem Læg og Laar. G. N. kné (Ang. cneo, Goth. kniu). — 2) Led eller Knude paa et Straa; ogsaa en Krog eller Bøining paa et Rør. — 3) Krumholt, krumt Bindetræ i Baad eller Fartøi. — Afvigende Former: **Ne,** Sæt., **Nett'e** (for Kneet), Sæt. Tel., **Knett'e,** Nhl. Sogn, Hall. Fleertal: **Knjøn** (for et gammelt Knjo, = Kne), Hall. Vald., **Knø,** Trondh. (Selbu). I Dativ: **Kne'naa** (for Knenom), Sdm. og fl., **Knjonaa,** Sogn; **Knjøno,** Hall., **Njoo,** Sæt., **Knoom,** Gbr. (G. N. knjánum). — Standa aa Kneom: staae paa Knæerne. („aa Njoo", Sæt., „aa Knenaa", Sdm.). Falla paa Kne: knæle. Koma paa Knei: komme i Nød, i Armod. Naa til Knes (Kneess): naae op til Knæet. Vada til Knes i Snjo, o. s. v.
knea, v. a. (ar), sætte paa Knæerne. Ogsaa i Betydn. rokke, s. gnetta.
knead, adj. leddet; bøiet som et Knæ.
Kneburd (u'), m. Maade at bevæge Knæerne paa. Hedder ogsaa Knelag, n.
Knedott (o'), m. Halmknippe el. desl. at bruge, naar man skal staae længe paa Knæerne.
Knefall, n. 1) Knæfald, knælende Stilling. 2) Bænk at knæle paa; især ved et Alter. 3) en Omgang af Kommunikanter, saa mange som paa een Gang knæle ved Alteret. Nogle St. Blæja, el. Duk.
knefalla, v. n. knæle. (Sjelden).
knefta, v. a. (er, e), knuge, kryste, trykke sammen. Sogn, Nhl. (knepta). Jf. knøyva.
Knegang, m. Gang paa Knæerne; ogsaa om ideligt Overhæng eller Tryglerie.
kneganga (knegaa), v. a. knuge eller nedtrykke med Knæerne. Uegentl. overhænge, trygle. B. Stift, Nordl.
Knegg, n. Vrinsken.
kneggja, v. n. (ar), vrinske, give en høiere Lokkelyd; om Heste. (Jf. humra). Afvig. **neggja,** Sæt. G. N. gneggja, hneggja. Ogsaa om en langvarig Latter. Hertil **Kneggjing,** f. Vrinsken.
knehøg, adj. knæhøi, som naar op til en Mands Knæ.
Knehøgd, f. Knæhøide.
Kneik, m. en liden Bakke eller Krumning paa en Flade; især i en Vei. Tel. Østl. og fl. Jf. G. N. kneikja: bøie.
kneikutt, adj. ujævn, fuld af Bakker eller Krumninger.
kneka, s. gnika. **knekjen,** s. gniken.
Knekk, m. Knæk, Bræk, Skade.
knekka, v. n. (knekk, knakk, knokket), knækkes, briste, gaae itu. Østerd. (Supin. oftest knukke', knukkje). Sv. Dial. knäkka (knakk).
knekkja, v. a. (er, te), knække, bryde; ogsaa svække, nedbøie, overvinde. Mere alm. Tildeels med Bøiningen: knekkjer, knakte, knakt. Nordre Berg.
Knelag, n. s. Kneburd.
Knelid (=led, le), m. Knæled. Afvig. **Knjole',** Num. **Njoli',** Sæt.
Knelining, m. Linning nedentil paa Knæburer.
knella, s. gnella.
Knelta, f. Knibe, Nød, Mangel. Hall. Ogsaa: Strid, Kamp (for at faae noget frem). Sdm. og fl.
knemjuk, adj. smidig i Knæerne.
Knepp, m. Afknappelse. Lidet brugl.
kneppa, v. a. 1, (er, te), knibe sammen, tilslutte, gjøre knappere; ogsaa: afknappe, formindske, give mere sparsomt. (Af knapp, adj.). Mest brugt i de nordlige Egne. (Andre St. knappa). Afvig. **neppa,** Sogn. Kneppa i Hop: knibe sammen. Kneppa aat seg Klædi: slutte Klæderne tæt til Kroppen.
kneppa, v. a. 2, (er, te), 1) knappe, tilhefte ved Knapper. (Af Knapp, m.). Tel. og fl. (Andre St. knappa). G. N. kneppa. — 2) sammenføie, fælde sammen. „Kneppe Syllanne" (Sdm.), s. Svill. (I svenske Dial. knäppa). — 3) sætte Ring (Kneppe) i Trynet paa Sviin (= knavra). Sdm. Ogsaa obscønt i Betydn. beligge. Søndre Berg.
Kneppe, n. 1) Knop, Frugtknude, Frugt som begynder at voxe. Gbr. Andre St. Kart, Knyting. — 2) Knap eller Jernring, som sættes i Trynet paa Sviin for at hindre dem fra at rode i Engen. Trondh. Sdm. Nogle St. Knapp; jf. Nane. — 3) Bundt, Knippe. Noget sjelden. Afvig. **Neppe,** Sogn. Jf. Kippe, Knippe. Eit Kneppe Lin: et Bundt Liin, omfattende 80 Dukker eller saakaldte Stuter. Ork.
kneppen, adj. knap, sparsom. Indh.
Knepping, f. Afknappelse, Formindskelse.
knepta, s. knefta.
knerka, v. n. (ar), knirke (= knarka). Tel. og fl. **Knerk,** m. en knirkende Lyd.
Knert, m. 1) en knitrende Lyd (= Knett); ogsaa et lidet Slag eller Stød. Hall. Buskr. 2) en Drik af Kaffee blandet med Brændeviin. Østl.
knerta, v. n. (knert, knart, knortet),

knirke, knitre (omtr. som knetta). Hall.
knerten, adj. net, bekvem, let at haandtere. Sfj. Jf. knøten og snerten.
Knervel, s. Kvervel. — **knesa**, s. knisa.
Knesbot (oo), f. Hase, Indbøining bag ved Knæet (= Hombot, Kalvbot). Udtalt Kneessboot. Sogn, Gbr. og flere. Afvig. **Knesabot** og **Nesabot**, Sogn, Nhl. G. N. knésbót.
Kne-skjel, f. Knæskal, Beenskiven paa et Knæ. (Kneeskjæl). G. N. knéskel.
Kne-skot (o'), n. Fremskydning af Knæerne. Gjera Kneskot: skyde Knæerne stærkt fremad. Nordre Berg.
Kne-snjo (-snø), m. Sneelag som rækker op til en Mands Knæ.
Kne-spenne, n. Spænde paa Knæbaand el. Knælinninger.
knesta, s. gnesta og knetta.
kne-styrd (y'), adj. stiv i Knæerne.
Knett, n. s. Kne.
Knett, m. et lidet Knald. (Mindre end Smell). Afvig. **Nett**, Tel. s. knetta.
knetta, v. n. (**knett, knatt, knottet**), knitre, give et svagt Knald, lyde som naar Træ sprækker eller tørre Kviste brækkes. Svagere end „smella". (Om en vedvarende Knitren siges: spraka, brasa, frasa). Det knatt i Veggen. Det knett i Veden. Mange St. brugl. (Berg. Trondh. Østl.). Ogsaa: knye, give en hørlig Lyd, som naar En forsøger at tale. Det knatt ikkje i honom: han sagde ikke et Ord. Nogle St. **gnetta**, i Tel. **nette**. — I lignende Betydning bruges ellers: gnesta, knesta og knerta (alle med stærk Bøining), og hertil nærmer sig ogsaa det forhen anførte gnetta. En Form **knitra** (i') forekommer ogsaa (Søndre Berg.), men synes at være fremmed. (D. knitre, Holl. knitteren). Svenske Dial. have knätta og knästa (i Betydn. knitre). Jf. ogsaa knysta og knya.
Knetting, f. Knitren, knaldende Lyd.
Knigt, m. Bøddelsvend (Rakkerknegt). Hall. Mere alm. om Knegten i Kortspil (= Fil), og ellers om en Skalk, en trodsig Krabat. Egentl. fremmedt; T. Knecht; Ang. cniht: Tjener, Riddersvend.
knika (i'), s. gnika.
knikra, v. n. lee idelig, gnægge af Latter. Indh. Jf. kneggja.
Knip (i'), n. 1) Kniben, Klemmelse; ogsaa om Smerter som ligne en Kniben i Legemet. — 2) et trangt eller smalt Punkt; f. Ex. et Bjergpas; ogsaa den smaleste Deel af et Klædningsstykke. — 3) Kneb, Rænker, listige Paafund. Tildeels udtalt Kneep og Knæp.
Knip (ii), m. 1) Knibe; Forlegenhed. 2) en Kniber, karrig Person.
knipa (ii), v. a. (**knip, kneip, knipet**, i'), 1) knibe, klemme, trykke. Sv. knipa; Nt. knipen. — 2) gribe, snappe, rive til sig. Han kneip det fraa meg. — 3) knibe, spare, tage knapt til noget. Me faa knipa paa det. Jf. klipa og klypa.
Knipa, f. 1) Knibe, Klemme; ogsaa Nød, Forlegenhed. — 2) et dybt og smalt Trug, f. Ex. at bære Fisk i. Sdm.
Knipar, m. en Gnier (= Knip).
knipen, adj. karrig, gnieragtig.
Knipetong (-taang), f. Knibetang.
Kniping, f. Kniben; Indknibelse.
knippa (i'), v. a. (ar), snappe, gribe, rykke til sig. B. Stift. Ogsaa binde i Knipper.
Knippa, f. 1, en Bjergknold, Fjeldtop. Vald. I Ork. **Knipp**, m.
Knippa, f. 2, en vis Hestesygdom, Spat (?). Østl.
Knippe, n. = Kippe, Kneppe.
knipper, adj. rask, behændig; ogsaa net og tækkelig. Stjordalen. Jf. nipper.
Knippevid (-ved), s. Kippevid.
knipsa (i'), v. n. snappe efter noget. Noget ligt er **knispa** (i'), „knispe 'ti se": putte i sig, æde hurtigt. Sdm.
knisa (i'), v. n. (ar), fnise, lee sagte eller med dæmpet Lyd. Berg. Stift, Mandal, Smaal. og fl. (tildeels knese). Afvigende **gnisa** (i'), Tel., **knista**, Hall. — **Knising**, f. Fnisen, dæmpet Latter.
knisla, v. n. gnægge sagte (= humra), om Hesten. Hall.
knispa, s. knipsa. **knista**, s. gnista.
Knit (i'), s. Gnit.
knita (i'), rokke, røre; s. gnetta.
Kniv, m. Kniv, Skjærejern. Afvig. **Niv**, Sæt. G. N. knifr. (Eng. knife). — **Knivsbakke**, m. Bagen eller Ryggen i et Knivsblad. **Knivsemne**, n. Jern og Staal til en Kniv. **Knivsli**, f. Sideskive i et Knivskaft. (Hard.). **Knivskeid**, f. Knivskede. **Knivsodd**, m. Od paa en Kniv.
Knivskjel (-skjæl), f. et Slags lange og smale Muslinger (= Langskjel). Trondh.
Knivsopp, m. et Slags haard Svamp paa Træer. (= Kjuka, Kvitknyska). Ork.
Knjolid, s. Knelid.
Knjosk (oo), m. Fyrsvamp (Boletus fomentarius). Hard. Voss. Afvig. **Gnjosk**, Num., **Njosk**, Sæt. Tel., **Knjøsk**, Sdm. og fl. **Knøsk**, mest alm., **Knosk** (oo), Shl. og fl. G. N. hnjóskr (knjóskr?). Heraf Knyska. — **Knjoskeglod**, f. et Stykke brændende Fyrsvamp. **Knjoskekjuka**, f. s. Knyska.
Knjuka, f. Knoe, s. Knue.
Knjuska, s. Knyska.
knoda (o'), v. a. (ar), ælte, mænge, bearbeide til en Deig. Ogsaa v. n. kludre, slæbe med noget som man ikke faar rigtig Skik paa. Han knodar med det endaa. Efter Udtalen: **knoa** (o'), Søndre Berg. og fl., **noa**, Sæt.; **knøde** (sjeldnere knode), Nfj. Sdm., **knøa**, **knø**, Nordl. og fl.; **knaadaa**, **naadaa**, Gbr. (Lesje), **knaa**, Gbr. og fl., **knae**, **kna**, Østl. G. N. knoda,

Sv. knåda; Holl. kneden, Eng. knead (Ang. cnedan).

Knoda (o'), f. Deigklump, en større Portion Deig, som er æltet paa een Gang. Lyder: **Knoa** (o'), i de sydvestlige Egne; **Knøde** (og Knode), Nfj. Sdm., **Knøa**, **Knø**, mere alm., **Knudu**, Selbu; **Knoo** (for Knodo), Namd. **Knaa**, Indh.

Knoding (o'), f. Æltning; ogsaa om seent og møisomt Arbeide.

Knod-ost, m. et Slags æltet Ost. „Knaost", Østl. (Jf. Knøst).

Knodtrog (o', o'), n. Deigtrug. Lyder ogsaa Knødtrog, Knaatrog, Kna'trau. Et andet Navn er **Knodnuv** „Kna-nu'", Østl.

knogen (oo), adj. haard, slem, besværlig. „knogjen", Sdm. (s. knagen).

Knok (oo), m. Knogle, Been i et Legeme. Maaskee almind. Omverler tildeels med Knop (oo).

Knoka, f. Knogle, fremstaaende Led; især om Knæ og Albuer. Tel. Nogle St. **Noke**. (Landst. 189).

knoka, v. a. knuge, trykke. Buskr.

Knoklar (o'), pl. Knorter, Knuder, som paa frossen Jord. Indh. — **knoklutt**, adj. knudret, ujævn. (knokklaat).

Knoll, m. Knold, Bjergknold. (Lidet brugl.) Afvig. **Knodd**, Rbg. s. Knylling.

Knolte, m. Bjergtop, Knold, Pynt. Voss. Ogsaa i Formen **Nolte**, Voss, Hard. **Knolt**, Guldalen.

Knop (oo), m. 1) Knogle, kort Been (= Knok); ogsaa om Næverne. B. Stift. — 2) Knude paa Seilreb (?). Nordl. (Holl. knoop).

Knot (oo), n. Udpyntning, Prydelse.

knota, v. a. og n. (ar), 1) pynte, smykke, pryde. Hard. Hall. Især om at smykke med Figurer, gjøre Udskjæringer i Træ og deslige. Hall. (Andre St. krota, kreta). — 2) pynte sit Sprog, tale ziirligt, bruge fremmede Ord eller Former. Mere alm. i de sydlige Egne (Tel. Smaal. Gbr.). Afvigende **knauta**, Solør. Jf. hoska, braska. — 3) klage, knurre, yttre Misfornøielse. Nordre Berg. Trondh. (Sv. knota). Afvig. **knauta**, Ork., **knutra** (u'), Solør.

Knota, f. Knold, Knort. Sdm. (sjelden).

knoten, adj. 1) begjærlig efter Pynt og Stads. Hard. 2) knurrende, misfornøiet. Sdm.

Knoting, f. Pyntning rc. see knota.

Knotord, n. fremmede Udtryk; Talepynt, Floskler. Tel. og fl.

Knott, n. et Slags Myg (My). Gbr. Sv. knott. Jf. Eng. gnat.

Knott (o'), m. 1) en Kegle (conus), en liden kegleformig Knub, som bruges naar man slaar Reb, og er afpasset dertil ved tre dybe Skurer, hvori Tougets tre „Taatter" løbe sammen til een i Spidsen af Keglen. Nordre Berg. Afvig. **Nott**, Vald. G. N. knöttr: en Bold. — 2) et Slags korte Indholter i en Baad. Sdm. — 3) et Slags Skodde eller Lukkelse paa en Grind. Smaal. — 4) en kort og tyk Krop; især om Dyr. Smaal. Buskr. — 5) Forknyttelse i Væxten. „Staa i Knott": være standset i Væxten, staae i Stampe. Østl. (I svenske Dial. knatte). I Tel. Nukk. Jf. Nott, som ogsaa betyder Knort el. Knude.

knottvaksen, adj. forknyttet i Væxten, kort og tyk. Smaal.

knu, v. a. gnide, skubbe (= gnua). Vald.

knua, v. a. (ar), trykke med Fingerknoerne, knuge, knubbe. Nogle St. **gnua**.

Knubb, m. Knub, Klods. Jf. Kubbe.

knubba, v. a. trykke, støde, puffe.

Knubbord, n. haarde eller uvenlige Ord. Østl. Hedder ogs. **knubbutte** Ord.

Knue, m. Knoe, Fingerled; Hjørne paa en krummet Finger. Hedder ogsaa: **Knuv**, Ork. Indh., **Knu**, Nordl., **Gnue**, Sdm. og flere, **Nue**, Nhl., **Knoe**, f. Smaal. Mere afvig. **Knukle**, f. Num., **Knjuke**, f. Hall., **Njotre**, Tel. — G. N. knúi; Sv. knoge.

Knukla, f. s. Knue.

Knultra, f. Knort, Ujævnhed. Sjelden.

knultrutt, adj. knudret, knortet, ujævn. Mere alm.

Knupp, m. Knop, f. Ex. paa Træer. Tel. og fl. Jf. Kumar.

knuppast, v. n. knoppes, skyde Knopper.

knurka, v. n. grynte; knurre; ogsaa knirke. Hall. Buskr. Andre St. **gnurka** og **nurka**.

Knurp, m. Knort, Knude. Sdm. og fl. I Sfj. **Knurt**. — **knurputt**, adj. knortet, knudret.

Knurr (Fisk), = Rjot, Rinald.

knurra, v. n. (ar), knurre, mukke. Ikke alm.

Knurt, s. Knurp.

knurva, v. a. (ar), knuge, kramme, bryde f. Ex. Papir. Nordre Berg. Jf. kurva.

knusa, s. knasa, knysja, knuska.

Knusk, m. Skab paa Kreature. Sogn.

knuska (u'), v. a. (ar), knuse, bryde (jf. knysja); oftere: knuge, nedtrykke, nedlægge. Jf. G. N. knuska.

knusta (u'), v. n. knye (= knysta). Hall.

knustra, v. a. knuse, s. knyssa.

Knut (uu), m. 1) Knude, Sammenknytning; f. Ex. paa et Baand. G. N. knútr. Ogs. figurlig: Forvikling, Vanskelighed; haarde Tider osv. — 2) Led paa et Rør; Sammenføining; ogs. Hjørne el. Forbindingspunkt i en Bygning. (Sjeldnere). Sv. knut. — 3) en tæt sammenhobet Masse; f. Ex. om en liden Fiskestiim. Jf. Vindknut. — 4) Knort, Ujævnhed; Knaster i Træ. I Tel. **Nut**. — 5) Bjergtop, høi Bjergknold. Siredal, Aaserall. Andre St. **Nur**. — Jf. knyta, knytast.

knutra, v. knurre; s. knota.

knututt, adj. knudet, fuld af Knuder.

knuva, v. a. (ar), knuge, trykke, nedtrykke. Hall. Jf. knua. Ogsaa i Formen: **knuvla** (u'). Buskr. Jf. knøyva.
knuvlutt, adj. ujævn, knudret. Buskr.
knya, v. n. (r, dde), knye, mukke. Lidet brugl. Jf. gnya, knysta.
knybben, adj. bister, vred. Hall.
Knylling, m. Mærkesteen; Steen som er oplagt paa en Høi eller Bakke for at tjene til Veimærke. Aaserall (?). Hedder ellers **Knydding**. I Sæt. og Tel. **Nydding**, **Nyddung**. Dunkelt; jf. Knoll.
knyra, v. a. (er, de), knuge, kryste, presse. Tel. (Vinje). Jf. gnura. — **Knyr**, m. en Krystning (= Kreist).
knysja, v. a. (knys, knuste, knust), knuse, støde, smuldre. Hall. (med y' og u'). Andre St. **knuska**, **knustra**; sjeldnere **knysa** og **knusa**.
Knyska (yy), f. Svamp paa Træer; en blødere Svamp som kan tilberedes til „Knjosk" (Fyrsvamp). Nordre Berg. og fl. I Hall. **Knjuska**. — Ogsaa om en hvid og haard Træsvamp, som ellers kaldes Kvitesknjosk (B. Stift), Knivsopp (Ork.), Kjuke (Tel.), Knøskekjuke (Ork. Østerd.).
knysta (yy), v. n. (er, e), knye, mumle; eller (upersonligt): give en Lyd, lade sig høre (= knetta). Det knyste ikkje i honom: han sagde ikke et Ord. Lat det ikkje knysta i deg. Berg. Nordl. (Sv. knysta). Hertil **Knyst** (yy), m. et Muk, en Lyd.
knyta, v. a. (er, te), knytte, binde ved en Knude. G. N. knýta. (Af Knut). Ogsaa sammentrække noget, saa at det danner en Knude. Knyta Neven. Knyta seg, s. knytast. Particip **knytt** (yy).
knytast, v. n. (est, test), 1) forme sig til en Knude; om Frugt som begynder at voxe (s. Knyting). Nordl. og fl. — 2) trække sig sammen, klemme, knibe. Det knyteſt fyre Bringa: det klemmer for Brystet. B. Stift.
Knyte, n. Pakke, Bylt; egentlig i en Dug med sammenknyttede Hjørner. Østlandet. Sv. knyte.
Knyting, f. 1) Knytning, Tilknyttelse. 2) Beklemmelse, Trykning for Brystet, og desl. Ofte i Formen **Knytelse**, n. B. Stift.
Knyting, m. Knop, Frugtknude; Frugten i dens Begyndelse eller første Vært (jf. knytast). Berg Trondh. Ellers Kart, Kneppe, Knupp.
knø, **knøda** (ælte), s. knoda.
Knøs, m. Knegt, Krabat (med Begreb af Trodsighed). Nordre Berg. I Gbr. om en stolt eller mægtig Mand. (Sv. knös). Jf. Gnasse, Knagse.
knøsen, adj. stolt, stormodig. Nfj.
Knøsk, s. Knjosk.
Knøst, m. Ost af Kjernemælk (Saup). Sdm. Maaskee for Knodost.
knøten, adj. net, tækkelig; ogsaa rask, flink, dygtig. Sogn, ogsaa i Nordl. (Maaskee til knota). Jf. naten.
knøyva, v. a. (er, de), knuge, kramme, trykke sammen; ogsaa slide ved idelig Berørelse. Sdm. G. N. kneyfa (Egilsson). Jf. knefta, knuva, knurva.
Knøyving, f. Knugen; stærk Berørelse.
Ko, f. s. Koda og Kvaada.
ko, adv. s. kor, kon.
Kobbe, m. Sæl, Sælhund (Phoca). Alm. vest og nord i Landet. Nogle St. **Kobb**. Isl. kobbi. Jf. Sel og Erkn.
Kobbebrok (o'), n. Fiske som ere bidte el. revne af Kobben (i Garn). Sdm.
Kobbeklysa, f. Meduse, Gople. Fosen. Paa Sdm. **Kobbeglya**.
Kobbeskinn, n. Sælskind.
Kobbesveiv, m. Fod eller Lalle paa en Sæl.
Kobbeveida, f. Sælfangst. Nordl.
Kobbrom, n. Halvrum bag ved Mastetoften i en Baad. Nordl. (Senjen). **Kobbromsbaat**, m. en større Baad med et Halvrum i Midten. Jf. Hundrom.
Kobbunge, m. Unge af Sæl.
Kod (oo), m. Fiskeyngel; s. Kot.
Koda (oo), f. Raamælk, den første Mælk af en Ko som har kalvet. Nfj. Sdm. (Kode) og tildeels i Trondh. og Nordl. (Koa, Koe, Ko). Findes ogsaa i Formen **Kvæa**, el. **Kvæ'** (Kvæda?), Ork. Indh.; altsaa vel egentlig Kvaada el. Kvoda. (Isl. kvoda). Hertil **Koderjome** (-rjøme), m. og **Kodesmør**, n. om Fløde og Smør af Raamælk. — Koda betyder ogs. Harpix, hvorom see Kvaada.
Kodd (o'), m. Testikel (= Eista); ogsaa om Testikelpungen. Søndenfjelds. (Hall. og fl.). Nogle St. **Kodde**. Sv. kodde; Eng. cod. (Isl. kodri: scrotum).
Kodda, f. s. Kolla.
Kodde, m. Pude, Hynde; Hovedpude. Mange St. brugl. G. N. koddi; Sv. kudde.
kofte, s. kovt.
koga (o'), v. n. kige, speide (= kaga). Tel.
kogga, v. a. (ar), narre, drille i Leg; give En et Slag og passe paa, at man ikke faar det gjengjældt. Nordre Berg. Hedder ogsaa „giva Koggen".
Koggebarn, n. om en meget ung Person. Hard. (I en gammel Vise). I Tel. „Kogabaan". (Landst. 24). Jf. G. N. kögurbarn.
Kogla (o'), f. Kogle, Frøkogle paa Naaletræer. Søndre Berg. Afvig. **Kugla** (u'), Voss; **Kogoll** (o'), m. Tel. (Raudland). Ellers i anden Form: **Kokla**, f. og **Kokul** (o'), m. Tel. **Kjuka**, Trondh. **Kongla** og **Kongul**, Østl. **Kurl**, Hard. (Jf. Isl. köggull: Klump).
koglutt (o'), adj. spraglet, spættet. Hall.
[**Koia**, f. Koie, Skibsseng. Holl. kooi. Jf. Kota. — **koia seg**: lægge sig.
Kok (o'), n. Seenfærdighed; s. koka (o').
Kok (oo), n. 1, Kogen, Opkog.
Kok (oo), n. 2, Svælg, Hals. Ndm. i For-

bindelsen „Dæ sto' fast i Kokje". Isl. kok, n. Jf. koken.
Kok (oo), m. 1) en Klump, f. Ex. af Jord. Moldkok, Snjokok; Mjølkok. Smaal. Østerd. ogsaa Sdm. og fl. Sv. koka, f. Jf. Kokle. — 2) en Dynge; især af Muld eller Møg. Mok-kok (Mykjarkok), Fjoskok. Sogn, Hall. Gbr. Hedemarken.
koka (oo), v. a. og n. (ar), 1) koge; tillave ved Kogning. 2) v. n. syde, være i kogende Tilstand. Senere indkommet Ord; jf. sjoda. Ofte med Imperf. kokte; ligesaa Particip **kokt**, for kokad. — Nogle St. brugt i Betydn. nøle, spilde Tid. (Sogn).
koka (o'), v. n. (ar), kludre, arbeide seent eller uden Fremgang. Nhl. og fl. Hertil **Kok**, n. Seendrægtighed. **kokjen** (o'), adj. seenfærdig.
Koka (o'), f. Klump, Klak; f. Ex. af Veg. Sdm. Egentl. en Form af Kaka.
Koka (oo), f. en Kogning; Portion som kan koges paa een Gang. B. Stift.
kokande, adj. kogende; ogs. som kan koges.
Kokar, m. en Koger, Kok.
Kokefisk, m. en Portion fersk Fisk, tilstrækkelig til et Maaltid. Saaledes ogs. **Kokesild**, f. og flere.
kokefør, adj. 1) oplært eller øvet i at koge. 2) forsynet til en Kogning; om en Fisker, som har fanget saa meget, at det er nok til et Maaltid. D'er knapt so myket, at me er kokeføre. B. Stift.
Kokegryta, f. Madgryde til dagligt Brug.
Kokemat, m. Mad som koges; Grød, Suppe osv. Mange St. i Formen „Kokamat".
Kokemjøl, n. Meel til Mad, som skal koges. Modsat Bakstermjøl.
Kokemund, n. den Tid da man pleier at koge til et vist Maaltid. Trondh. Sdm. Hedder oftest „Kokamund".
koken (oo), adj. om Mad, som ikke smager, eller ikke rigtig vil glide ned (= kyrken). Ogsaa om En, som har vanskeligt for at svælge. Ndm. „Eta seg kokjen". (Jf. kjøkja og Kok).
kokheit, adj. kogende hed.
Koking, f. Kogen. Jf. Kokning.
kokjen, s. koken og koka (o').
Kokk (o'), m. en Kok (= Kokar). Almindeligst baade om Mand og Kvinde. Særskilt: **Kokka**, f. Kvinde som forestaar Kogningen. Østl. **Kokketaus**, f. Kokkepige. B. Stift. — Nyere Ord.
kokla (o'), v. n. (ar), kagle, om Fugle (Høns og fl.). Østl. Sv. kackla. — Ogsaa: kludre, s. kolka.
Kokla (o'), f. Kogle; s. Kokul.
Kokle (o'), m. en Klump, f. Ex. Meelklump. Hall. Jf. Kok, m.
koklutt (o'), adj. klumpet, ujævn. Hall.
Kokning (oo), f. en Kogning, Portion til at koge (= Koka). Ei Fiskekokning: saa megen Fisk, som man koger til et Maaltid.
kokra (o'), v. n. gnægge (= humra). Voss.
Koks (o'), f. en Skaal med Hanker eller Skaft. Søndenfjelds om en Steenskaal (Leerskaal) med Hank; nordenfjelds om en Træskaal med Skaft, altsaa en dyb Øse. Ogsaa i Formen **Koksa**, Nordl. Maaskee rettere Kogs; men formodentlig fremmedt Ord. I svenske Dial. kås, kaus, kåks (Rietz 380); i danske D. Kous; Nt. Kausse; Holl. kous. Jf. Kaupa, Skaupa.
Kokstein (oo), m. brændt eller sværtet Steen, som paa nogle Steder findes i Jorden. Østl. Ogsaa kaldet Bryggstein.
Kokstokk (eller Kokestokk), m. en Tromle, Agerrulle. Smaal. (Til Kok, m.).
Kokstøde (oo), n. Møddingsted, Gjødselgrube. Østl. (Kookstøe). Jf. Kok. Andre St. Dungestøde.
Kokul (o'), m. (Fl. **Koklar**), Kogle, Frøkogle paa Naaletræer. Tel. (Mo, og fl.). Andre St. Kokla, Kjuka, Kongul og fl. (s. Kogla). Paa Helg. **Kokkelure**. (Kukkelure er ellers et Sneglehuus). I svenske Dial. kokkel: en Klump (= Kokle).
kokutt (oo), adj. klumpet, fuld af Klumper (Kok).
Kol (o'), n. Kul, forkullet Træ. Nogle St. udtalt Køl og Kool (Østl.). G. N. kol; Sv. kol; Eng. coal.
kola (o'), v. a. (ar), sværte med Kul. Kola seg ut: faae Kulpletter paa sig.
Kola (o'), f. Lampe; Tranlampe, dannet som en aflang Skaal af Jern, og oventil forsynet med en Bøile og en Kjæde (Kolekekkja), hvorved den hænges paa en dertil indrettet Stang (Koleveiv). Alm. vest og nord i Landet. G. N. kola.
Kol-aks (o'), n. Brandax, forkullet Kornax. Østl. (Sv. kolax). Andre St. Moldaks.
Kol-aur (o'), m. Kulgrums, Askeklumper i en Smedie. Helg.
Kolbing, m. Kulkasse i en Smedie.
kolblaa, adj. blaa som Kul; egentl. blaasort. G. N. kolblár.
Kolblom, m. Aakande (Plante), Nymphæa lutea. Ved Kristiansand. Om Bladene: **Kolblekkja**, f. og **Kolblad**, el. Koleblad (o'), n. Om Roden: **Kolstokk**, m. Jf. Nykkjeblom.
Kolbot, f. Hase; s. Kalvbot.
Kolbrand, m. et forkullet Stykke Træ.
kolbrend, adj. sveden, forkullet.
Kolbrennar, m. Kulsvier.
Kolbær, n. Brambær, Rubus cæsius og fl. Smaal.
Kold, f. 1, et Kuld; s. Krull.
Kold, f. 2, en Fordybning i Jorden, en lavt liggende Flade. Sdm. Maaskee til kolva, = kvelva, ligesom „kold", ɔ: hvælvet, og „attkold": tilbagehældende.
Kolda (o'), f. en stærk Forkjølelse, eller en Sygdom som er foraarsaget derved. Sogn, Hard. (Af kald). Isl. kalda: Koldesyge.

Koldjup, n. Dyb, hvor man ikke seer Bund (= Blaadjup). Tel. (Kolajup).
Koldrift, f. Brænding og Førsel af Smedekul.
Koleljos (o', oo), n. Lysning af en Lampe (Kola). Ofte brugt i samme Betydning som „Eldsljos", i Modsætning til Dagsljos.
Koleskugge (o'), m. Skygge paa Bagsiden af en Tranlampe (Kola).
Koleveiv, f. s. Kola. Jf. Helm.
Kolflekk, m. Plet af Kul.
Kolfusse, f. Fusse.
kolga (o'), v. a. (ar), sværte eller tilsmudse med Kul (= kola). Namd. Ogsaa: tegne eller skrive skjødesløst. Nordl.
Kolga (o'), f. 1) Kuller (Fisk); det samme som Hysa. Kun søndenfjelds, med Udtalen Kolja (Kolgje). Sv. kolja. (Navnet hentyder til de sorte Pletter paa Fiskens Sider). — 2) en mindre Fisk med blegrøde Skjæl; ellers kaldet Smelta og Nyss. Sogn (tydelig udtalt).
Kolgrov (o'), f. liden Grube, hvori man brænder Kul. Voss. G. N. kolgröf.
Kolhim (o', ii), fiint Sod af Gryder eller Kjedler, at bruge til Sværte. B. Stift. Lyder sædvanlig „Kolim".
Kolhus, n. Kulhytte. I Gbr. „Kolhytte", om en Skovhytte af Bar eller Kviste.
Kolja, f. Kolga.
kolka, v. n. (ar), kludre, arbeide daarligt, fuske med noget. B. Stift, Østl. Ellers: koka (o'), kokla, kvakla, klatra og fl. Paa Østl. ogsaa „kulke" om at fuske med Lægemidler. — Hertil: **Kolk**, n. og **Kolking**, f. Kludren, uheldigt Arbeide. **Kolkar**, m. en Kludrer.
Kolkjeft (o'), m. Kulmule, som Spottenavn paa En som taber i en Leg. Sdm. I Hall. **Kolfaut**, m. En som roder i Kul og Aske; om Børn (ligt Oskunge, Oskefis).
Kolkorg, f. Kulkurv; Kulslæde.
kolkutt, adj. kludrende, ubehændig.
Koll, m. 1) Top, Hoved; især Haartop, Isse, den øverste Deel af Menneskets Hoved. Han graanar i Kollen. G. N. kollr; Sv. kull. Ogsaa om Toppen paa en Hat, Hattepuld. (Sv. hattkull). I Koll: omkuld, over Ende. Fara i Koll: falde omkuld. Ligesaa: detta, stupa, rjuka i Koll. Aktivt: riva, slaa, støyta i Koll. (Jf. Sv. kullkasta, kullrifva, kullstøta). — 2) en rund Top paa Jorden, en Knold, Bjergtop; en stor Høi. Afvig. Kull, Tel. (Vinje). G. N. kollr; Sv. kulle. Hertil mange Stedsnavne. — 3) Top eller Dusk paa Værter; Blomsterhoved, Frøtop; f. Ex. Humlekoll. Ogsaa en Kvist med tæt Løv eller Bar. Einekoll, Furekoll. (Jf. kylla). Hertil nogle Plantenavne: Blaakoll, Raudkoll, Kvitekoll og fl. — 4) Spids i Enden af en Tømmerstok, den Top som dannes i Midten imellem Øxehuggene fra Siden. Østl. (Rom.). Jf. kollhogga. — 5) et Kar uden Øre eller Hank; et Mælkekar at bære paa Ryggen (= Hylke). Sogn. (Kodl). Jf. Kolla.
Kolla, f. 1, a) Hun-Dyr uden Horn; især om Hind og Hun-Elg. Dyrkolla, Hjortkolla, Elgskolla. G. N. kolla. Ogsaa om en Ko uden Horn; dog mest som Egennavn, for Ex. Raudkolla, Graakolla, Rosekolla. — b) I Sammensætning ogsaa om et Kvindemenneske, f. Ex. Rørekolla, Vasekolla, Tøvekolla (En som pludrer og snakker meget), Raskolla, Osekolla (et Bruushoved). B. Stift og fl. (Ligt med „Kopp", om Mandfolk, altsaa henspillende paa Begrebet: et Kar, f. det følg. Kolla). — I Østerdalen „Kulle" med Begrebet: Tjenestekvinde, Arbeidsmenneske (= Deigja); som: Sæterkulle, Stillkulle, Rakstkerkulle. Jf. Sv. kulla.
Kolla, f. 2, Kar uden Øre eller Hank; et lavt Trækar, hvori Mælk opsættes for at løbe sammen (= Ask, Ringja, Bunka). Søndre Berg. Jæd. Rbg. Tel. Gbr. og fl. Nogle St. **Kodla**; ogsaa **Kodde**, Sæt. Tel. Isl. kolla. Ogsaa i svenske Dial. — I lignende Betydning bruges: **Kollkjerald**, n. Valders; **Kollfota** (o'), f. Voss; **Kollbytta**, f. Mandal.
kolla, v. a. (ar), 1) afstumpe, tage Toppen af. Lidet brugl., s. kylla. — 2) s. kollhogga. — 3) støde omkuld. Kolla seg: falde omkuld (= fara i Koll).
Kollar, m. Opstander, el. opstaaende Spant paa hver Side af Forstavnen i en Baad. Nordl. (Lof.). Jf. Isl. kollardr: Fæstekrog?
kol-laus, adj. som mangler Kul.
kollbeint, adv. ret fremad, lige efter Næsen. Hall.
Kollbytta (y'), f. s. Kolla, 2.
[**Kollekta**, f. Collect, Kirkebøn.
Kollfota (o'), f. s. Kolla, 2.
kollhogga, v. a. tværhugge, tilhugge en Tømmerstok i Enderne. Rom. Hedder ogs. kolla; s. Koll, 4.
Kollhuva, f. Kalot, rund Hue som falder tæt til Hovedet. Ogs. Kollehuva.
Kollkjerald, s. Kolla.
Kollkveite, m. et Slags Hvede med meget korte Snerper (Børster). Østl.
kollsigla, v. n. (er, de), kuldseile. Hedder ogsaa: kollsigla seg (= sigla seg i Koll).
kollstøyta, v. a. kuldkaste, støde omkuld. Sjeldnere: **kollkasta**.
kollutt, adj. 1) toppet; f. Ex. om en Bjergryg med rundagtige Forhøininger. (Afvig. kollaatt, kollette). Af Koll. — 2) kulled, som ikke har Horn; især om Køer. (Modsat hornutt). Alm. G. N. kollóttr. Sv. kullig, i Dial. kollet, kullet. — 3) skaldet (= skollutt, glasskallutt). Sjelden, saasom i Ordsproget „D'æ vondt aa lyske den kollette". Sdm. — Ellers bruges kollutt ogsaa om Ting, som ere noget afstumpede eller mangle en vis Forhøining, f. Ex. en

Kirke uden Taarn, en Baad uden Stavne og deslige.
Kolløysa, f. Mangel paa Kul.
Kolmila, f. Kulmile, Vedstabel som brændes til Smedekul.
Kolmule, m. en Fisk af Torskeslægten: Gadus melanostomus (Nilsson). Skal ogs. hedde **Kolmunn**, men synes at være lidet bekjendt. Kolmunn er ellers en anden Fisk: Salmo carbonarius. (Strøm's Eger, 122).
Kolmure, m. Kulgruus; s. Mure.
kolmyrk, adj. bælgmørk; kulsort. Alm. Hedder ogsaa **kolende** (o') **myrk**; jf. kolsvart. Sv. kolmörk.
Kolmyrker, n. Bælgmørke.
kolna (oo), v. n. (ar), kjølnes, blive kold. G. N. kólna. Ogsaa: gyse, føle en kold Gysen. Eg kolnar. Det kolnade igjenom meg. (Jf. kjøla). Af det gamle kala, kol.
Kolning (oo), f. Kjøling, Afkjølelse.
Kolos (o', oo), m. Kuldamp.
Kolp, m. en Ko-Tand. (Bergen).
Kolrand (-raand), f. en Kulstribe.
Kolse (o'), m. Kogle, Klase, rundagtig Top (paa enkelte Værter). Tel. Jf. Koll.
Kolsekk, m. Kulsæk. Svart som ein Kolsekk (om tilsmudsede Klæder).
kolslokken, adj. ganske slukket; om Brande.
Kolsnort (o', o'), m. et lidet brændt Træstykke. Tel.
Kolstokk, s. Kolblom.
Kolstubb, m. Grums eller Smuler af Kul (= Mure). Østl. Ogsaa **Kolstybb**, Gbr. Sv. kolstybb.
kolsvart, adj. kulsort. G. N. kolsvartr. Eg tykte, eg var kolsvart, o: jeg var ganske som tilintetgjort, aldeles overvældet (som af Forundring eller Skam). Nordre Berg. I Stedet for kolsvart siges ogsaa „kolende (o') svart", ligesom „kolende myrk". Lignende Ord ere „kolbikende (i') svart", „kolramende svart", og „kolstumende (u') myrk". Jf. stummyrk, og ramsvart. (T. kohlrabenschwarz).
Kolsvorta (o', oo), f. sort Drossel, Solsort. Ndm. Jf. Syssvorta.
Kolta, f. Gjed uden Horn. Hall. Nærmest af kollutt; jf. Kolla.
kolten (o'), adj. opløst, el. nær ved at raadne; muggen, ankommen. Hall. Ork. Nordl.
koltna, v. n. (ar), opløses, mugne, begynde at raadne. Trondh. Andre St. ulna, legna, saana. Jf. moltna.
kolutt (o'), adj. sværtet eller plettet af Kul.
Kolv, n. hvælvet Baad; s. Kvelv.
Kolv, m. 1) Kolbe, liden Stok. Trumbekolv (Trommestikke). Byrsekolv (Geværkolbe). Sv. kolf. G. N. kylfa: Kølle. — 2) Knevel i en Klokke eller Bjælde. Næsten alm. (Jf. Bell). I Sæt. **Kov** (oo). Isl. kólfr. Det var, som Kolven var utor Bjølla: det bedste var borte; man savnede den, som man helst vilde have med sig. — 3) Piil, til Skydning. Vald. I Sæt. **Kov**, om et Slags store Pile fra Oldtiden. G. N. kolfr. Han kom som ein Kolv, o: i flyvende Fart. Vald. Ogsaa i svenske Dial.
kolva, hvælve; s. kvelva.
Kolvid (-ve), m. Ved hvoraf man brænder Smedekul. G. N. kolvidr.
Kolving, s. Kvelving.
koma (o'), v. n. (**kjem**, **kom**, **komet**), at komme. Inf. ogsaa **komma**, mange St., og **kaamaa**, Ork. Indh. Præsens mest alm. **kjem** (e'); nogle St. **kjøm** (ø'); Fl. **koma**. Imperf. overalt **kom** (eller komm), for kvam; Fl. **komo** (oo), Hall. Vald. og fl. Imperf. Konj. **kjøme**, Tel. Supin. **kome'** (o'); afvigende **kyme** (y'), **kime** (i'), Sdm. G. N. koma (kem, kom, komit), vel egentlig kvema (hvortil et ældre Imperf. kvam, Fl. kvámu); jf. Goth. kviman (kvam, kvémum). — Betydning. 1) nærme sig, være i Bevægelse henimod Stedet. Det kjem ein Mann. Det kjem ein Baat. No kjem han atter, o. s. v. — 2) ankomme, naae frem til Stedet. Eg kom i Gaar. Me koma heim til Kvelds. Han kom, som han var kallad (o: i det rette Øieblik). — Ogsaa: indløbe, tilstøde, træffe. Det kom Sand i Skoen. Det kom eit Flus inn i Augat. Det kom Væta paa Klædi. Saaledes ogsaa: Det kom ikkje Mat i honom den Kvelden. Det kom ikkje Svevn paa Augo ɔc. — 3) fremkomme, indtræde, indtræffe. Kornet kjem vænt (o: spirer vakkert; jf. kjøm). Det kom Gras paa Jordi. Det kjem Varme i Lufti. Det kom Regn. Det kann koma den Dagen og. Eg veit, kvat det kom av, ɔc. Noget lignende er: Det kom fyre meg; det kom paa Tale, og fl. — 4) forføie sig, begive sig (el. have begivet sig). Koma paa Vegen; koma til Bords, i Hus, i Seng. Ein skulde aldri koma der (man burde aldrig besøge det Sted). Saaledes ogsaa: komme afsted, kunne passere (= sleppa fram). Ein kjem ikkje yver Fjorden fyre Storm. Ein kann ikkje koma ut. Eg kom ikkje av Flekken. D'er so stort, at det kjem ikkje inn i Huset. — 5) skride frem, naae til et vist Maal; tage en vis Retning. Ein kjem ikkje langt um Dagen. Eg kom berre halvt paa Veg. Koma lenger nord; koma ut um Neset; koma paa Viddi; k. ut av Vegen; k. fraa kvarandre, ɔc. Det kjem upp i eit Hundrad. Prisen kom upp i ein Dalar, ɔc. — 6) stedes, geraade, indtræde i en vis Stilling eller Tilstand. Koma i Lag, i Gang, i Hop, i Ro, i Ulag, i Strid, i Faare, i Knipa. Koma upp i Høgdi; koma til Æra, til Magt ɔc. Ogsaa modsat: koma ut or Knipa ɔc. — 7) tilkomme, henfalde el. henhøre til noget. Det kjem litet paa kvar Part. Det kom ikkje meir paa meg (el. paa min Part). Det kjem ikkje der-attaat: hører ikke sammen dermed. Han tykkjest til seg koma: han venter sig megen Opmærksomhed; han er stolt, indbildsk. (Nordre Berg.). — 8) være i Vente, paafølge, komme efter. Vita som kjem

(el. blot: Vika kjem): den tilstundende Uge. Det kjem nokot annat etter. Det kom Graat etter Laatt, ꝛc. — 9) være forhaanden, foreligge, findes i Veien (saa at man selv kommer til Tingen). Fyrst gjeng ein yver ei Bru, so kjem der ein Bakke, og so kjem Sletta. Her kjem det: her finde vi det. Der kom det (om noget som man netop har ventet). — 10) v. a. føre med sig, bringe. (Lidet brugl.). Koma aa Stad, el. k. aa Leid: foraarsage. Det var han, som kom det aa Stad. (Jf. aaleides). — *Reflexivt.* Koma seg: a) naae frem til et Sted; f. Ex. koma seg heim, fram, ut, upp osv. b) forfremmes, komme i bedre Tilstand; vore, trives; især: blive frisk, faae Kræfter. c) opkomme, have sin Oprindelse. Eg veit ikkje kor det kom seg. Koma seg fyre: komme til Kræfter el. Velmagt. Koma seg til: bekvemme sig til, have Mod til noget. Eg kjem meg ikkje til det: jeg undseer mig for det, er ikke dristig nok dertil. (B. Stift). Koma seg under eit Arbeid: faae rigtig Øvelse eller Greb i Arbeidet. (Sdm.). Koma seg inn hjaa: komme i Gunst hos. Koma seg laus: blive færdig hjemmefra. — Sjeldnere i Formen **komast** (kjemst, komst, komest), saasom: komast fram (= koma seg fram); komast til med (komme i Gang med); komast undan (= koma seg undan), ɔ: undkomme, undslippe. — *Med Partikler.* Koma attum: blive agterud, forsinkes. Koma av med nokot: komme tilrette dermed. Koma aat: røre ved, berøre. Koma fram: naae til et vist Maal; ogs. gaae i Opfyldelse; jf. framkomen. Koma paa (uppaa): a) falde paa, erindre; b) træffe, opdage; c) indtræffe, hænde. Koma til: a) opkomme; opvore; tildeels ogsaa: blive til, fødes; b) lave sig, gaae til paa en Maade. Det kom so til. c) finde Leilighed til noget; træffe til; f. Ex. Eg kom til aa tala um det. Koma til seg: komme til Udførelse. Det kjem aldri til seg: det bliver altid forsømt, aldrig sat i Værk. (Nordre Berg.). Koma upp: opkomme, vise sig; ogs. blive bekjendt, opdaget. Koma utav (uta', ta'): a) glemme, tabe ved en Afbrydelse; b) skille sig vel fra. Eg kom utav det: jeg glemte hvad jeg skulde sige; jeg kom ud af Concepterne. Me skulde vel koma utav det: vi skulde nok forliges derom, komme tilrette dermed. Koma ved: vedkomme, angaae. Koma vel ved: komme til god Hjælp, være kjærkommen. (Nogle St. koma vel med). Koma yver: træffe, opdage. Det kom nedyver deim: det blev dem tillagt, man fandt dem skyldige deri (om et Skalkestykke). B. Stift. Det kom ut-yver: det blev bekjendt, kom i Rygte. — Blandt afledede Ord mærkes: kvæm, Avkvæme, Samkvæme (af det gamle Imperf. kvam, Fl. kvaamo), kjøm (framkjøm, snarkjøm), Kjøme (Etterkjøme, Samkjøme).

Koma (o'), f. 1) Komme, Ankomst. (Lidet brugl.). Jf. Framkoma, Heimkoma, Utkoma. „Gud signe Komo di", en Velkomsthilsen. Hard. — 2) Noget som kommer eller fremkommer. Kun i Sammensætning, som: Innkoma, Uppkoma, Etterkoma. — 3) Udseende, Aasyn. Hall. (med lukt Vokal: Koome). „Han ha' ei go' Kome": hans ydre Væsen gjør et godt Indtryk, vækker Tillid el. Velvillie. — Formen Koma med „oo" findes ogsaa tildeels i Berg. Stift, som i Aakoma (Kilde), Sola(r)koma (Solens Opgang). G. N. kváma, koma.

komande (o'), adj. 1) kommende; tilkommende. D'er baade farande og komande: det kan let gaae bort og let komme igjen; det er ikke nogen vigtig Ting. — 2) om Sted, som man kan komme til. Der var ikkje komande: man burde aldrig komme der.

Komemann, m. Gjæst, Besøger. Lidet brugl. (Landst. 39).

komen (o'), adj. (part.), 1) ankommen, indtruffen (s. koma); ogs. opkommen; fremskreden. Det er ikkje lenger komet endaa. — 2) stedt, stillet, sat i en vis Stilling. Eg er ikkje so komen: jeg er ikke forberedt dertil, det falder mig ikke beleiligt. Han er ikkje vel komen: han er i en slem Stilling. Vera illa komen: være i Forlegenhed, i Knibe. Han er fyre seg komen: kommen i Velmagt, i god Stand.

Koming (o'), f. Komme (= Koma).

Kommagar, pl. Finne-Sko. (Formod. af et finsk Ord).

[**Kompaan**, m. Karl, Kammerat. Smaal. og fl. Ital. compagno. (G. N. kumpán).

[**Kompaas**, m. Kompas; Magnetkasse. Af Ital. compasso: Cirkel. (G. N. kompás). Nogle St. **Kumpas**, m. og n.

komt (kumt), s. kovt.

kon, i Forbindelsen „ikkje kon", ɔ: kun, blot, ikke mere end. Mandal. I Sæt. **ko**, for Ex. „Dæ va ikkje ko tvei", det var ikke mere end to. Jf. „ikkje berre" og „ikkje aat" (= ikkje utan); dansk „ikkun" (ikke uden).

kon, for okkon (ɔ: os), s. okker.

kona (oo), v. n. (ar), gloe, gabe, stirre. Hall. Andre St. kopa, kota, og fl.

Kona (o'), f. Kone, Hustru; gift Kvinde; ogs. Huusmoder. Mest alm. udtalt **Kaana**; afvig. **Kona** (oo), Østl., **Kono**, Vald., **Kaanaa**, Indh.; sjelden **Kona** med o', Shl. G. N. kona; G. Sv. kuna. (Ght. kuena, Goth. kvino; altsaa oprindl. Kvena). I det Søndenfjeldske ofte ombyttet med „Kjering". I den gamle Betydning Kvinde ombyttet med Kvinna (Kvinnfolk) og Kvende.

ko-naar, adv. naar, paa hvilken Tid. Sogn. I Gbr. konær. G. N. hvenær.

Konebord, n. Kvindebord i et Gjæstebud.

Konebrud, f. Enkebrud.

Konebunad, m. Dragt eller Hovedpynt for Koner. Særskilt: Konehuva, f. Koneplagg, n. Koneskaut, n.

Konebyte, n. det at der kommer en ny Huusmoder i en Gaard. Hedder ogsaa Koneskifte.
Kone-emne (Kaanemne), n. en vordende Kone; Pige som skal giftes.
konelaus, adj. a) om Mand, som ikke har Kone; b) om Huus eller Gaard, som mangler en Huusmoder.
Koneløysa, f. Mangel af Kone eller Huusmoder. Det syner snart Koneløysa: det viser sig snart i Huset, hvis Huusmoderen mangler.
Koneskifte, n. s. Konebyte.
Konestol, m. Kvindestol, i en Kirke.
Konesylv, n. Pynt for Enkebrude.
Kong (oo), m. Konge, Monark. Mest alm. i en afvigende Form: **Konge** (Koongje); sjeldnere: Kong, el. Kung, men i Sammensætning oftest „Kongs". Egentlig en Forkortning af Konung. G. N. konungr; Sv. konung (forkortet: kong, kung).
Kong, Søsnegl; s. Kuvung. Om en lignende Form, s. Kaun.
Kongebrev, n. Dokument, udstedt eller bekræftet af en Konge.
kongelaus, adj. om en Stat uden Konge.
kongeleg, adj. kongelig. Egentl. kongleg, konungleg. G. N. konunglegr.
Kongeløysa, f. Interregnum; Tid da en regjerende Konge mangler.
Kongerike (-kje), n. Kongerige. (Kongrike).
Kongeskifte, n. en ny Konges Tiltrædelse.
Kongla (Kaangla), f. Frøkogle, Frugt paa Naaletræer. (Furekongla, Grankongla). Østl. (Smaal. Buskr. Gbr.). Lyder sædv. **Kaangle**, dog ogsaa **Kungle**, Valders. Afvig. **Kaangel** (m.), **Kaangul**, Østerd. Falder nær sammen med Kongul, og kan ansees som Afledning af dette. (I svenske Dial. kangel). En nærstaaende Form er Kogla (s. d.); ellers: Kokla, Kokul, Kjuka.
Kongla (Edderkop), f. Kongurvaava.
Konglebit (ii), m. Korsnæb (Fugl). Hadeland (Kaangelbiit).
kongra, v. n. klynke, klage. Nfj. (kaangra, maaskee for kangra).
Kongrova, f. Kongurvaava.
Kongsbarn, n. Kongebarn. Særskilt: **Kongsdotter**, f. og **Kongsson**, m.
Kongsemne, n. en vordende Konge; Kronprinds. (Lidet brugl.).
Kongsgard (-gar), m. en Konges Gaard, et Slot; Hof.
Kongskar, m. Soldat, militær Person.
Kongsljos (oo), Kongelys (Plante), Verbascum. Tel.
Kongsstol, m. Kongestol, Throne.
Kongssæte, n. Kongesæde, Residents.
Kongsveg, m. Postvei, bred Landevei. Brugl. vest og nord i Landet. Sv. kungsväg; D. Kongevei.
Kongsætt, f. Kongeslægt.
Kongul (o'), m. (Fl. **Konglar**), Klase, Klynge af Bær eller lignende Frugter paa en enkelt Stilk. Tytebærkongul, Heggjebærkongul o. s. v. Lyder som **Kaangel**, Nordre Berg. Sdm. Ndm. Nordl., **Kaangaal**, Indh., **Kangel**, Ork. I Hall. **Kungul**: Klump? Ellers i en anden Form: **Kank**, Hard. Voss, og **Kaank**, Nhl. Sogn. (Andre St. Kring, Krans, Hams). G. N. köngull. I svenske Dial. kånga: Klase, og kang: en Kvist (Rietz 307). Jf. kangla. — I Østerd. er „Kaangul" en Frøkogle, hvorom see Kongla.
Kongurvaava (?), f. Edderkop, Spindel (Aranea). Hidtil kun forefundet i afvig. Former, nemlig: a) **Kaangerove**, **Kaangrova** (oo), Gbr. Østerd., **Kongroa** el. **Kaangro**, Ork. Guldal, Indh., **Kangro**, Nordl., **Kaanglo**, Namd., **Kaangle**, Ndm. Sdm.; b) **Kingervaava**, Østerd. (Reendal), **Kingelmora**, Kingjelmora, Nedre Østerd. og Solør, **Kingel** og Kingjel, Buskr. Hall. Tel. (Andre Navne ere Vevkona, Vevkjerring, Spinnkjerring). G. N. köngurváfa, ogs. kangulvava ꝛc. Sv. Dial. kångro (m.), kangero, kangerøvel ꝛc. Jf. T. Kanker (som dog falder nær sammen med Lat. cancer: Krabbe). Ordets første Deel er imidlertid dunkel, medens den sidste Deel let kan forklares som et gammelt Vaava, o: Væverske (= Vevkona).
Kongurvev (?), m. Spindelvæv, Edderkoppens Spind. Ogsaa kun forefundet i afvigende Former: **Kaangrovæv**, Indh. Ork. Gbr., **Kaanglovæv**, Namdalen, **Kaangelvæv**, Nfj. og fl., **Kaangelvaag**, Sdm. **Kungulvaag**, Hard.; **Kingelvæv**, Tel. Buskr., **Kummelvæv**, Salten. (Andre St. Vevkonevev). Formen „Kaangrovæv" er vel egentl. Kongerov'vev og nærmer sig saaledes til G. N. kongurváfu-vefr. Sv. Dial. kangrováv, kångelväv ꝛc.
Konn, s. Korn. **Konna**, s. Kanna.
kons, for okkons (o: vor), = okkar.
[**kontrari**, adj. hinderlig. Ogsaa **kontrali** (kuntrali). B. Stift. Eng. contrary.
Konung, s. Kong.
konær (naar), s. konaar.
Kop (oo), n. nysgjerrig Stirren, Begabelse (s. kopa); ogsaa om en Hob af nysgjerrige Tilskuere. Østerd. og fl.
Kop (oo), m. en liden Dal, en rund Huulning i Landet. Sdm. Jf. Kopa.
Kopa (oo), f. Huulning i Bunden, i et Vand. Tel. Ogsaa en liden Brønd. (Missedal?). Jf. Kupa og Kulp.
kopa (oo), v. n. (er, te), see paa noget med stor Nysgjerrighed; gloe, gabe. Østl. ogs. ved Trondh. G. N. kópa. (Egilsson).
kopa (o')? v. a. rulle, trille, vælte sammen. Ork. udtalt kaapaa (kaappaa). Uvist om kopa (o') eller kapa.
Kopar (o'), m. Kobber (Metal). Afvig.

Kaapaar, Trondh. Kapar, Hall. G. N. kopar; Sv. koppar. — Hertil **Koparberg**, n. Bjerg med Kobber-Erts. **Kopareir**, m. Kobberrust. **Koparkjerald**, n. Kobberkar. **Koparlit** (i'), m. Kobberfarve. **Koparmalm**, m. Kobber-Erts. **Koparroyk**, m. et Slags Vitriol. (Sv. kopparrök). **Koparskilling**, m. Kobberskilling. **Kopartyta**, f. et Slags røde Kjertler i Steen.

Koping, f. nysgjerrig Stirren; s. kopa.

Kopp, m. 1) Kop, Kar; (især i Fleertal) om allehaande Kar, som høre til Madlavningen. G. N. koppr. (Jf. Lat. cupa). — 2) Kumme, liden Skaal af Steentøi. Eng. cup. — 3) et lidet Stavekar med Øre el. Skaft (= Kakk, Ask, Stava, Strippe). Nordre Berg. og fl. — 4) et lidet Horn til Kopsætning. (Blodkop). — 5) Puld, Top i en Hat. Hattekopp. Jf. Koll. — Uegentlig om Mennesker (ligesom Kolla), f. Ex. Rørekopp, Vasekopp (en Sladrer), Øsekopp (et Bruushoved), o. s. v. Kopp er ogsaa et Ord, hvormed man lokker Køerne (maaskee med Hentydning til Mælkespandet). Sdm. Jf. Kussa.

Kopp, m. (2), Smaasteen; s. Koppul.

koppa, v. a. (ar), kopsætte, tappe eller rense med Blodkopper.

Koppekraa, f. Stuehjørne, hvori Kar og Fade hensættes. B. Stift.

Koppemol (Koppmol), f. en Banke af Smaasteen. Nordl. Jf. Mol.

Koppestein, m. s. Koppul.

Koppul, m. smaa rundagtig Steen (især i Agrene); Rundsteen, Rullesteen (= Humul, Hall). Nordl. Afvig. **Kuppul**, Namd. Fosen. Skal ogsaa hedde **Koppung**, Ork. J Nordre Berg. **Kopp** (m.), og Koppestein. G. N. köppusteinn. (Jf. Kampestein).

kor (kvaar?), adv. 1) hvor, hvorledes, paa hvilken Maade. Me sjaa, kor det gjeng. 2) hvor meget, i hvilken Grad. Kor langt er det? (Jf. Sv. huru. G. N. hvé, hversu). Kor daa: hvorledes da? Kor du vil: saaledes som du vil. Kor som er: hvordan det end er, i ethvert Tilfælde; ogs. alligevel, desuagtet. Ligesaa: kor som var (kor so va'). Paa Østl. „hokke som er". — J flette Dialekter høres ogsaa „kor" for kvar (o: hvorhelst), og med relativ Betydning, som „korfyre" (= kvatfyre), „kortil" (= kvat til). — Ordet lyder mest alm. **kor** (oo); nogle St. **kur** (u'), eller **kurr**; sjeldnere: **ko**, Rbg. J Østerd. og Guldalen hedder det: **ker** (keer med haardt k), som tildeels ogsaa betyder: hvad (= kvat). J de sydligste Egne omverler det med: **korso** (kosse, koss); paa Østl. har det „h" (for hv = kv), altsaa: **hor**, **haar**; ligesom **hosse** (hoss). Ordets Opkomst er dunkel, da det vanskelig kan henføres til noget gammelt Ord, som hvé, hversu, eller hvar (s. kvar). Snarest kunde det opfattes som en Forkortning af kvaaro (G. N. hváru), Dativ af kvaart, i Betydn. hvilket. Jf. Sv. huru og G. N. at hváru, = „for som er". See ellers: kort, korgje, korkje og kvaar.

kor, pron. hver, s. kvaar og kvar.

Kor (o'), n. 1) Valg; Vilkaar at vælge imellem, Alternativ. Han sette det Koret fyre meg: han gav mig Valget imellem de Ting. Tel. (Jf. Kos). — 2) Betingelse; især Aftægt, aarlig Afgift, som En betinger sig af en Gaard, naar han overlader denne til en anden. Berg. og Trondh. Stift. Kaldes ogsaa **Vilkor** (o'), og bliver i Kontrakterne skrevet „Vilkaar" eller „Kaar". Andre St. kaldet: Folga, Forlog, Føderaad, Livaure, Hold, Not, Uppset.

Kor (o'), f. (?), Seng. Kun i Korlægje, Korlega og korlegen. G. N. kör, f.

Kor (oo), m. 1) Chor; Sang af flere Stemmer. Mest bekjendt i Forbindelsen „halda Kor": holde Huusandagt, holde Aftenbøn med Sang. B. Stift, Nordl. G. N. kór(r), af Gr. og Lat. chorus. — 2) Kor, Alterets Plads i en Kirke. — 3) Gallerie, Væggestol i Kirken (= Lem, Trev). Vald. og flere St. (hvor selve Koret hedder Songhus). — Paa nogle Steder betegner Kor ogsaa et lidet Afklukke, et afsondret Rum i et Værelse. B. Stift.

kora (o'), v. a. (ar), kaare, vælge (= kjosa). B. Stift og fl. Sv. kora. Ogsaa v. n. nøle, tøve, fare seent frem. Sdm.

Korbrev (o'), n. Dokument om Aftægt (Kor). Ogsaa kaldet **Korsetel** (Vilkorsetel).

Korel (oo), m. (?), Koralperler. Afvigende **Koril**; saaledes: **Korilband**, n. Perlebaand. Tel. **Korilstein**, m. Glasperler. Hall. G. N. kurel (Dipl. 1, 426), af Lat. coralium.

Korfolk (o'), n. Folk som nyde Aftægt (Kor) af en Gaard (= Folgefolk). Særskilt: **Kormann**, el. **Korkall**, m. **Korkona**, **Korkjerring**, **Kor-enkja**, f.

korfri (o'), adj. fri for Udredelse af Aftægt, om en Gaard (= folgefri).

Korg, f. en Kurv. Nogle St. **Korj**, Østl.; **Korv**, ved Mandal. Sv. korg. (G. N. korfr, m.). — **Korga(r)kjerring**, f. Kurvekone, Sælgekone.

Korg, m. Bærme, Bundfald; især af Tran. Sdm. Nogle St. **Korge** (Korgje). Jsl. korgr. (Andre St. Grugg, Gragse, Dragse). — **Korga(r)lyse**, n. slettere Tran af udbrændt Bærme.

Korgamma, f. en stor Hvirvel i en Vandstrøm; en tragtformig Fordybning i Midten af Hvirvelen. Nordl. især om en vis Strøm i Salten. (Dunkelt). Jf. Malstraum.

korgje (oo), pron. en af to, nogen af Delene. Med Negtelse: ikkje korgje, o: ingen af dem;

f. Ex. Eg vilde finna deim baade tvo, men eg fann ikkje korgje. Nordre Berg. (Paa Vofs „ikkje korne"). Ogsaa uden Negtelse: ingen af Delene; saaledes i Ordsproget „For mykje aa for lite æ' korje godt" (hverken for meget eller for lidet er godt). Sdm. En anden Form er **kvaargjen**, Tel. (Vinje og fl.); egentlig kvaargje. G. N. hvár-gi (hvárrgi), hvoraf Neutrum hvárt-ki (hvárki), s. korkje.

Korilband, s. Korel.

Kork, f. Kork; Korkeprop. (Spansk). **korka**, v. a. sætte Kork i. **Korkeskruv**, m. Korketrækker. (Ikke alm.).

Korke (o'), m. Steen-Lav, en Vært som ligner en kalkagtig Skorpe og bruges til Farve. (Lecanora tartarea). B. Stift og fl. (Korrkje). Ogsaa færøisk. I skotske Dial. corkes. (Efter Jamieson gaelisk corcar). — Hertil **Korkelit** (i'), eller: **korkeraud Lit**, m. en blegrød Farve af Steenlav.

korkje (oo), conj. hverken, ikke enten; f. Ex. D'er korkje Fugl elder Fisk. Temmelig alm., men tildeels med et tillagt „n": **korkjen**, Nordl. og fl. Nogle St. **kvorken**, Sdm. Afvig. **kverken** og **verken** (hverken), Østl. Egentlig: kvaart-kje (s. korgje). G. N. hvárki, hvártki. En særegen Brug i Talemaaden „D'er no korkje so", ɔ: det er saa middelmaadigt, hverken meget eller lidet. Romsd. (Jf. hørkje). Det tillagte „kje" er her (ligesom i „inkje") kun en haardere Form af „gje", G. N. gi, i hvárgi, eingi, eigi, aldrigi, og fl.

Korlega (o', e'), f. s. Korlægje.

korlegen (o'), adj. sengeliggende. Søndm. (korleigjen), lidet brugl. Jf. Korlægje. G. N. körlægr.

korleides, adv. hvorledes. Mest alm. **korleis** (oo); forlænget: **korleisi**, Sogn, **kurleisinne**, Sdm.; ogsaa **koslein**, s. korso. I Guldalen **kerles**, **keless**, **kelles** (med haardt „k"). Nyere Ord.

Korlægje (o'), n. Sengeleie; det at En holder sig inde og ligger meget, saasom af Alderdomssvaghed. Hard. Hall. I Vald. **Korlæger**. „Liggje Kørlæger": holde sig mest ved Sengen. I Sogn **Korlega** (e'), f. om en lang Liggen af Svaghed eller ogsaa af Dovenskab. I Smaal. som adv. **korlægjes** (korleies) i Forbind. „ligge korleies". Jf. korlegen.

Korma (o'), f. Huller i en Hud, foraarsagede af Insekt-Larver; Bremsehul (= Vere). Helg. Maaskee finsk.

Kormann, s. Korfolk.

kormeis (?), adj. stolt, storagtig. Smaal.

korn, s. kvaar.

Korn (o'), n. Korn. Efter Udtalen mest alm. **Konn** (o'); ellers **Koinn**, Trondh. **Kodn** (Koddn), Søndre Berg. og flere, **Kaarn**, Nordl. **Koorn**, i Byerne. G. N. korn. Særlig Betydning: 1) Korn (i Almindelighed); samlet Frugt af Kornvæxter; nemlig Havre, Byg, Rug eller Hvede. — 2) fortrinsviis om Byg (= Reinkorn). Kun i de sydligste Egne (Mandal og fl.). Ogsaa i Sverige. — 3) Kornsæd, Kornstraa, saasom paa en Ager eller i en Lade. — 4) et enkelt Korn, eenligt Frø af et Kornax. — 5) en liden Klump el. Kugle; en liden Smule. Haglkorn, Krutkorn, Sandkorn, Saltkorn, Gullkorn. Sjeldnere med Begreb af en liden Spids eller Od; s. Bitkorn. Jf. Byrsekorn (Sigte paa Gevær). Dunkelt i Vederkorn (Veerkonn).

Kornauke, m. s. Mjølauke.

Kornaar, n. Aar med Hensyn til Kornvæxt. Eit godt Kornaar.

Kornband, n. Neg (= Bundel).

Kornbing, m. en fast Kornkasse i et Huus. Derimod **Kornbyrda** (-byra, y'), f. om en løs eller flyttelig Kasse.

Kornbol, n. Gaard med Hensyn til Kornavl. „Et godt Konnbool", Smaal.

Kornbrut (u'), m. Kornrummet i en Lade. Sdm. og fl.

korngod, adj. frugtbar, god for Kornsæd; om Jord.

Kornharpa, f. et Slags Sold. Østl.

Kornhes (-hæs), f. s. Hesja.

Kornjord, f. Jord med Hensyn til Kornavl. „Go' Konnjoor".

Kornkaup, n. Kornkjøb.

Kornkrakk, m. = Hesjekrakk. Sfj.

Kornland, n. omtr. som Kornjord.

Kornlod (oo), f. Kornet paa Agrene. Østl. (Konnlo).

Kornlog (o'), m. Maltvand (= Barlog).

Kornløysa, f. Kornmangel.

Kornmaal, n. 1) Maalekar for Korn. 2) et vist Agermaal (Qvadratmaal). Østl.

Kornmoe (?), m. matte Lysglimt i Luften (som af Lynild i lang Frastand). Mandal. Jf. Sv. kornblick.

kornossa (seg), gjøre sig tilgode (= kosa seg). Tel. Dunkelt, ligesom **kornoteleg**, adj. stadselig, meget pyntet. Shl.

Kornrust, f. rustagtige Pletter paa Korn.

Kornsaald, n. Kornsold.

Kornskrikja (Fugl), s. Skrikja.

Kornslag, n. Kornart.

Kornstade, m. Kornstabel, Lag af utærsket Korn i en Lade. „Konnstae", Rbg. Tel. og fl. Nordenfjelds: **Kornstaal** (Konnstaal), n.

Kornstaur, m. Pæl, Stage, behængt med Korn til Tørring. Jf. Raa.

Kornstaal, s. Kornstade.

Kornterre, m. Tørring for udestaaende Korn. B. Stift. Andre St. **Kornturk**, m.

kornturr, adj. om Korn-Neg, som ere tørre i Toppen, men ikke i Straaene.

Kornvokster, m. Kornvært.

Korp, m. Ravn (= Ramn). Østl. Sv. korp. Jf. Krump.

Korpa, f. tyk og knudret Bark. B. Stift. (Lidet brugl.). I Tel. **Korpfle**. Hertil **Korpebjørk**, f. Birk med knudret Bark. Ogsaa: Korpflebjørk, Tel. (Tinn). **Korpenæver**, f. haard og rynket Næver (Overbark), som voxer til paa Birk, naar den egentlige Næver er afflækket. (Nogle St. Kartnæver).

korputt, adj. knudret, ru, haard. Shl.

Kors, m. = Kross. (Nordenfjelds). — **korsa**, v. see krossa. **Korsblom**, = Einstape. Ork. **Korsgras**, = Mjødurt. Ork.

korso (oo), adv. hvor, hvorledes. (K for hv). Mandal, Rbg. Lyder ogsaa: **kurso**, **korse**, **kors**, **koss**; i Sæt. ogsaa **kossi**. I Hall. og Vald. **koss**; nogle St. **kost** (oo). Paa Østl. med „h" for hv: **hors**, **hosse**, **hoss**, **hossen**; i Tel. ogsaa **hossi** (Landst. 40. 178. 200), som tildeels ogsaa betyder: hvor meget (Landst. 19. 53). Jf. kor. G. N. hversu (hvorsu, hvessu). Ved et Slags Sammensætning hedder det ogsaa **kossleis**, og **kosslein**, Hall. Vald.; nogle Steder **hossleis**; i Tel. tildeels **hossileis**. Jf. korleides.

Korstroll, s. Krossfisk.

kort (oo), adv. om, hvorvidt; ogsaa: enten, hvad enten. Nhl. Ork. og fl. Han laut vera med, kort han vilde elder ei. Jf. annatkort. Egentlig for kvaart. G. N. hvárt. Jf. kvaar.

Kort (oo), n. Kort, Seddel; Landkort; Spillekort. Egentlig fremmedt, af Lat. charta (Papir). Hertil **Kortblad**, n. Blad i Spillekort. **Kortgaava**, f. og **Kortgiving**, f. Tildeling af Kort. **Kortlag**, n. Selskab af Kortspillere. **Kortleik**, m. Kortspil. (Ogs. **Kortkula**, f. s. Kula).

Kort (oo), m. 1) Knort; umoden Frugt (s. Kart og Korta). Tel. — 2) Tip, Spids. (Nasekort). Sdm.

kort (oo), adj. 1) kort, ikke lang. Mest om Tiden, og om en Tilstand. S. stutt. — 2) korttalende, som bruger faa Ord; ogs. kold, stolt, som ikke viser nogen Deeltagelse. — 3) pirrelig, som taaler lidet, bliver let fornærmet. Nyere Ord.

korta (oo), v. a. (ar), forkorte, afkorte. (Modsat lengja). Særskilt om at tage Hovedet af Fisk (= gana), Jæd. — **kortast**, v. n. blive kortere. Østl. De ældre Udtryk ere stytta og stuttna.

Korta (oo), f. Multebær (udvoxet, men ikke ganske fuldmodent; s. Molta). Sæt. Tel. (Vinje). Andre St. Myrebær. Korta er ogsaa et lidet Traadnøgle. Buskr. (Vel egentl. Karta, s. Kart). Hertil **Korteblom**, m. Multeblomster. Tel. **Kortemyr**, f. sumpig Mark med Multer. I Sæt. **Kortekjarr**, n.

Korteer, n. s. Kvart, Kvartel.

Korting, f. Afkortning (= Stytting).

kortlivad, adj. kortlevende. Eit kortlivat Folkeslag: en Slægt, hvori Folk ikke blive gamle.

kortna, v. n. blive kortere.

kortsvaren, adj. som giver korte Svar.

kortvarande, adj. som varer kort.

Korv, f. s. Korg.

Korva, f. Ring 2c. s. Kverva og Kvorva.

korvand (o'), adj. kræsen, vanskelig at tilfredsstille. „kaaraavann", Indh. Nærmest til Verbet kora.

Kos (o'), n. Valg, Vilkaar (= Kor). Af kjosa. Lidet brugl. (Landst. 123).

Kos (o'), f. 1) Hob, Dynge af sammenlagte Ting. Nhl. og fl. Afvig. **Kas**: Kornhob af fire Neg. Toten. G. N. kös. Hertil kasa, v. — 2) en Samling af fældede Træer eller Buske, som brændes til Aske for at gjøde Jorden. Buskr. og fl. (Nogle St. Kaas). Sv. Dial. kas (Rietz 311). — 3) et Jordstykke, som er tilberedet ved Brænding af Træer og derefter tilsaaet. Tel. (med Fleertal **Kaser**). Jf. Brote. Hertil adskillige Stedsnavne, tildeels skrevne „Kaas" eller „Koss".

Kos (oo), m. Vei, Stævne, Retning. Sv. kos og kosa. Fr. cours, af Lat. cursus. Nogle Steder brugt som Adverbium i Betydn. bort; borte (jf. veg og burt); saaledes i Sogn: fara kos (reise bort); vera kos (være borte); tyna kos (tabe, miste). Ligesaa: **kosfaren** (bortreist), **koskomen**, **kos-teken**, **kos-dregen** o. s. v. Ellers hedder det: fara sin Kos; ganga sin Kos (gaae bort), og lignende.

kosa (o'), v. a. (ar), opdynge, sammenhobe, 2c. see kasa og kjessa. Nhl. Sdm. og fl. Hertil **Kosing** (o'), f. Ophobelse 2c.

kosa (o'), v. a. (2), sætte Vandstriber eller Figurer paa Brød (= rjoda). Guldalen (?) og Tydal i Formen kaasaa (kaassaa); uvist om for kosa (o') eller kasa. Hertil et Subst. „Kussu" (Kosa?), f. en Visk eller Kvast at gjøre Striber med. Guldal.

kosa (oo), v. a. (ar), gjøre tilgode, kvæge, opfriske efter en Strabads. Kosa seg: gjøre sig tilgode, pleie sig ret behageligt. Østl. Trondh. Nordl. og flere. Hedder ogsaa: **kaasa**, Hall. Sdm. Particip **kosad**: forfrisket, opvarmet. Helg. Paa Sdm. kaasa(d), „uppatte' kaasa'". Jf. kausa.

koseleg (oo), adj. behagelig, hyggelig. Ogsaa om Mennesker: tækkelig, artig. (Tel.).

kosen (o'), part. valgt, foretrukken; s. kjosa.

Kosing (oo), f. Forfriskning, s. kosa.

koslagd (o'), adj. om fældet Skov, som er udlagt for at brændes (s. Kos). **Koslegning**, f. Sammenlægning af Træer, som skulle brændes. Buskr.

koss og **kosslein**, s. korso.

Kost (o') m. 1) Vilkaar, Betingelse. (G. N. kostr, af kjosa). Lidet brugl. saasom i Udtrykket: ein hard Kost aa ganga paa, o: tunge, trykkende Vilkaar. B. Stift. En særegen Betydning i „Farkost". — 2) Værd, gode Egenskaber (G. N. kostr); især om Kraft

eller Fedme i Fødevarer, helst i Fisk. Nordre Berg. Jf. kostig. I Tel. spøgende om visse smaa Fortrin, saasom „god Haarkost" (vakkert Haar), „god Skinnkost" (en fiin Hud). — 3) Ost i ophedet Mælk, fersk eller ukogt Ost (= Ystel, Kjuka). Sdm. (hvor „Ost" kun betyder tilvirket Ost). — 4) Føde, Mad; især betragtet som Ydelse for Arbeide eller for Betaling. Alm. Han fekk tie Dalar og dertil Kosten. Arbeida paa sin eigen Kost: arbeide for Betaling, men holde sig selv med Mad. Ogsaa om et Forraad af Mad og Drikke for en vis Leilighed; f. Ex. Jolekost, Brudlaupskost. — 5) Omkostning, Bekostning. (Sjeldnere). Det gjekk burt i Kost: Fortjenesten gik tabt ved Omkostninger. Nedenæs og fl. De sidste Betydninger støtte sig til Verbet kosta.

Kost (o'), m. (2), en Dynge, sammenkastet Hob. Mest i Forbindelsen Vidarkost (Vedkast). G. N. köstr. Til kasta. Jf. ogsaa kasa og Kos.

Kost (oo), m. en Kvast; s. Kvost.

kost (oo), v. sagde sig; s. kvedast.

kosta (oo), v. s. kvosta.

kosta (o'), v. a. og n. (ar), 1) koste, gjælde, have en vis Priis; ogsaa: udkræve, fordre; f. Ex. det kostar Møda. — 2) forvolde Omkostning. Med Personen i Dativ. Det kostar honom mange Pengar. G. N. kosta. — 3) bekoste, anskaffe med nogen Omkostning. Kosta upp eit Hus. Der var myket til-kostat. — 4) anvende, opofre. Han heve kostat myket paa det. — 5) anstrenge, plage; ogs. angribe, besvære, tage haardt paa. Kosta seg: anstrenge sig meget. Tel. Det kostar paa: det tager stærkt paa Kræfterne. Jf. freista, røyna. G. N. kosta: anstrenge sig; Ang. costian: prøve, friste. Forøvrigt henføres Ordet til Ital. costare, Lat. constare. (Diez, R. Wört. 2, 257; Weigand 1, 627).

kostall, adj. bekostelig, forbundet med store Udgifter. Det vardt kostalt.

kostande, adj. værd at bekoste. Det var ikkje so myket paa-kostande: man skulde ikke gjøre saa stor Bekostning derfor.

Kostarhelde, n. s. Kosthald.

kostarsam, adj. kostbar, bekostelig. Hedder sædvanlig **kostasam**; egentl. kostsam.

kostelaus, adj. let, magelig, som ikke koster meget. Vald. og fl. — **kostelaust**, adv. uden Omkostning.

kosteleg, adj. kostelig, fortrinlig. Lidet brugl. G. N. kostlegr.

Kostelus (oo), s. Raudlus.

kostgjæv, adj. gavmild, som giver god Beværtning. Nordre Berg.

Kosthald, n. Kostholb, Underholdning med Mad. Ogsaa i en anden Form: **Kostarhelde**, n. (Nordre Berg.). Kostar (udtalt med tydeligt r) synes at være Genitiv af Kost.

kostig, adj. kraftig, nærende, som mætter godt. Sdm. og fl., især om Fiskemad. Isl. kostigr.

kostlaus, adj. madløs; s. kosttroten.

Kostnad, m. Omkostning, Bekostning. Alm. G. N. kostnadr. — **kostnadlaust**, adv. uden Omkostning.

Kostraad, f. Kostforraad.

kosttroten (o'), adj. madløs, som har fortæret sin Reisekost. Mest om søfarende Folk. B. Stift, Nordl.

kostvand, adj. kræsen med Hensyn til Kostholdet.

kostvara (seg), v. a. (ar), gjøre Bekostning, spendere, opofre noget; især om at gjøre sig Umage for at skaffe en rigelig Beværtning med Mad og Drikke. Du kostvarar deg for myket. Shl. Nhl., Sdm. og fl. Tildeels ogs. „kostvære seg". Den gamle Form er uvis; i et Brev fra 1515 (Dipl. N. 5, 736) findes Ordet i Formen „kostværede" (Imperf.). I danske Dial. kostvære; i ældre Dansk: kostvorde og kostværge (Molbech, D. Gloss.). Maaskee egentl. kostverja (kostvarde).

Kostvaring, f. Bekostning, Opofrelse; rigelig Beværtning. En anden Form „Kostværa" er meddeelt fra Nordland.

Kot (o'), n. et lidet Værelse, Aflukke, trangt Rum. Næsten alm. dog mest brugl. søndenfjelds. Ogsaa om et lidet Huus (= Kota). G. N. kot; Eng. cot.

Kot (oo), m. Fiske-Yngel, Smaafisk. Rbg. og fl. Ved Mandal **Kod**, især om Sei-Yngel (= Murt). Dette „Kod" er rigtignok her en Form af Kot (ligesom Fod for Fot, Rod for Rot ꝛc.); men alligevel synes Kod at være den rette Form, da det netop træffer sammen med det islandske kód, som forhen er nævnt under Kjøda. En lignende Overgang (t for d) findes ogsaa i et Par andre Ord: Mot (Mod), baate (baade); vel ogsaa i „Skoot" (Skod?), o: Skadedyr.

kota (oo), v. n. (ar), titte, kige efter noget. Tel. (Vinje). Tildeels kota (o'). Jf. kopa, kona.

kota (o'), v. a. (ar), stuve sammen. Kota seg i Hop: slutte sig tæt til hinanden; om Folk som ligge eller sidde sammen i et trangt Rum. Nordre Berg. Til Kot, n.

Kota (o'), f. Hytte, lidet Huus; f. Ex. en Finnehytte. Nordl. (Kotta). Afvig. **Kutu** (Kuttu), Røros. I Tel. **Køyta** (Kjøyte). Ellers ogsaa kaldet **Koia**, Østerd. Guldalen. Sv. kåta. Jf. Kot.

Kov (oo), n. 1) Tilstoppelse, Tildæmmelse; Byger af Regn eller Snee, som opfylde og formørke Luften. B. Stift, Nordl. og fl. G. N. kóf, kvóf. Hertil kjova. Jf. Kvev og Kave. — 2) Opdæmmelse af Frost i Vandet, Bækkenes Opstigning af Iis i Bredderne. Tel. Valders. (Jf. kjova). — 3) Tungbrystighed, tungt Aandedræt (med

Snue eller Hoste). Mest brugl. vest og nord i Landet. Jf. Kvev og Kvaav.

Kov, m. s. Kolv.

kova (oo), v. n. (ar), tykne i Luften, mørkne af Uveir (= kjøva). Nordl. — 2) v. a. kvæle. Mandal (?).

Kova (oo), f. Tilstoppelse. Det stend i Kova: det staar fast ved Tilstoppelse. Hard. Svelgja i Kova: svælge noget for hastigt, saa at det staar fast i Halsen. Ryf.

Kovdam, m. tyk Sneeluft. Lof.

Kove (oo), m. Tungbrystighed. Tel.

Kove (o'), m. Kammer, lidet Værelse; især ved Siden af Indgangen til Stuen. Næsten alm.; tildeels omverlende med **Kleve** (s. d.). Afvigende **Kaavaa**, Gbr. Ork., **Kave**, Num. G. N. kofi, Ang. cofa; T. Koben. Hertil **Kovedyr** (y'), f. **Koveglas**, n. **Kovelem**, m. og fl.

Kov-eling (ee), m. tyk Iling af Snee eller Regn. J Nordl. **Kovæling**.

koven (oo), adj. 1) om Luften: tyk og mørk, fuld af Byger, som hindre Udsigten. B. Stift, Nordl. og flere. — 2) indesluttet, skummel; om Bosted; s. kovt, kvavt. — 3) tungbrystig, angreben af Snue eller Brystsvaghed. Hard.

Kovern (o'), n. en meget liden Hund; Skjødehund. Nordl. (Lof.). Ogsaa kaldet **Koverhund** (Kaaverhund), m. G. N. kofan, kofanrakki.

Koverskap (o'), s. Kovring, f.

Kovhella (oo), f. Samling af Sliim i Lungerne eller Struben. Sdm.

Kovkvaft (oo), m. Sneetykke, en stor Sneebyge (= Kave). Lof.

kovla (o'), v. n. vakle, slingre, gaae usikkert. Stjordalen.

Kovle (o'), m. Bolle, Træ-Skaal med høi og smal Rand. (Ølkovle). Namd. Indr. — Eng. Dial. cowl (Spand), T. Kobel, Kübel, som henføres til Lat. cupella.

kovna (oo), v. n. (ar), kvæles, tabe Aandedrættet (= kvavna). B. Stift, Nordl. (Jf. G. N. kafna).

kovra (o'), v. a. (ar), erhverve, fortjene. Helg. (kaavra). Kovra seg: erhverve sig noget; komme sig op, komme til Velmagt. Afvig. **kaure seg**. Østl. (Rom.). Sv. förkofra: forfremme. T. erkobern (jf. Eng. recover). Udledes af det sydfranske cobrar, Lat. recuperare. (Diez, R. W. 1, 130. Weigand 1, 303).

Kovring (o'), f. Erhvervelse; erhvervet Gods. Hedder ogsaa **Koverskap** (Kaaverskap), m. Helg.

Kovring (o'), m. en liden Gave, Lommeskilling, Drikkepenge. Nhl. og fl. Afvig. **Kaavring**, ogs. **Kauring**, Hard.

Kovsvell (oo), n. Jisbanke, opsvulmet Jis paa Marken eller i en Vei. Valders. J Tel. **Kovesvoll**, m. ogsaa **Kovslesvoll** (Tinn). Jf. Kov og kjøva.

kovt (oo), adj. n. indesluttet, skummelt, uden Udsigt; s. kvavd, kvavt.

krabba, v. n. (ar), 1) kravle, krybe, gaae paa Fire. Rbg. Tel. ogsaa Østl. — 2) gramse, gribe om sig med Hænderne (= kraffa). Nhl.

Krabbas, m. eller **Krabbas-timber**, n. Tømmerstokke, som komme paa Flaadning i Elvene uden at være mærkede. Buskr. Hedder ogsaa **Kabbas**. Dunkelt Ord, formodentlig fremmedt.

Krabbe, m. 1) Krabbe (Skaldyr), Cancer. G. N. krabbi. Giva Krabben Mat: brække sig af Søsyge. — 2) et Anker af Træ med indfattede Stene. Nordenfjelds. Jf. Krake og Dregg. — 3) en Stakkel, Stymper; Vantrivning. B. Stift.

Krabbegang, m. en skjæv Gang. „Dæ gjeng'e Krabbegaangjen": det gaar skjævt, uheldigt. B. Stift.

Krabbeklo, f. Klo el. Sax paa en Krabbe.

Krabbelur, m. et Slags Dands.

Krabbetog (o'), n. Toug til et lidet Steen-Anker (Krabbe).

Krabbunge, m. Krabbe-Yngel.

kraffa, v. n. og a. (ar), gramse, gribe efter noget, bevæge Hænderne meget; ogs. grave, skrabe. Kraffa i Hop: skrabe sammen. Maaskee alm. Sv. kraffa. (Jf. kramsa, kravla, krabba). Hertil **Krafs**, n. og **Krafsing**, f. Gravning, Skraben; flittig Bevægelse.

Kraffa, f. en Rive at jævne Ageren med. Østlandet.

Kraffe, m. Stikke, Pind, Piberenser. Nogle Steder: **Krakse**.

Kraft, f. Kraft, Styrke; især om drivende Kræfter i Naturen; ogsaa om kraftigt eller nærende Stof i Fødemidler, m. m. (Om legemlig Styrke siges hellere: Magt, Styrke). G. N. kraftr (kraptr), m. Det rette Fleertal er Krafter, ikke Krefter. Formen „Krefte", som tildeels høres, kunde maaskee være et afledet Ord: Krefte, n.

[**Kraft**, f. (?), Kræft, tærende Svulst. Østl. (Rom.). Hører sammen med Sv. kräfta, Holl. kreeft, T. Krebs.

Krafte, m. en Støtte over Boven paa et Fartøi, et Spant som rækker op over Dækket og tjener til Fæste for Landtougene. Nordl. G. N. krapti (krafte) er formod. d. samme.

kraftig, adj. kraftig, kraftfuld. — **kraftigt**, adv. med Kraft, dygtigt.

kraftlaus, adj. kraftløs, svag. **Kraftløysa**, f. Kraftløshed.

Krage, m. Krave, Halskant paa Klæder ꝛc. (Jf. Ermekrage). J de sædvanlige Former: **Kragje** (Kraje, med Fl. Kragar), **Kraga** og **Kraagaa**. Sv. krage; T. Kragen. (Ordet skal egentlig betyde: Hals).

Krageblom, m. Vild-Matrem, Pyrethrum inodorum. Tel. (Kragablom) og fl. Andre St. Prestekrage (B. Stift) og Prestegull

(Trondh.), dog tildeels ogsaa om en anden lignende Plante: Chrysanthemum Leucanthemum. Om andre Navne s. Balderbraa.

Krage-tel (e'), n. Tøiet eller Vævstykket i en Krave; s. Tel.

Kragg, m. et lavt og kroget Træ. Østerd. **Kraggskog**, m. Skov af Smaatræer. Jf. Krake, Krape.

kragga, gaae seent; s. kraka.

krak (ɔ: krøb), s. kreka.

kraka, v. n. (ar), 1) glippe, glide paa Bunden; om et Anker (en Dregg), som ikke fæster sig, eller som slides ud af sit Fæste i Storm. B. Stift, Nordl. — 2) gaae seent og daarligt, kravle sig frem. Solør, hvor det ogsaa hedder kragga. — 3) om Vand: stivne, faae en Hinde af Jis (= krava). Rbg. Maaskee for klaka.

kraka, v. a. (ar), 1) drage, trække med en Krog eller Hage. Mandal (kraga). — 2) hefte sammen, tilsye eller stoppe med Traad. Tel. „kraka att' eit Hol". Jf. krøkja. — 3) fæste op, hænge paa en Stang eller Stolpe (Krake). Østl.

Krake, m. 1) en Vantrivning, et sygeligt eller meget udmagret Dyr. Nordenfjelds (Krakje). Jf. Vaarskrake. Sv. krake (om Heste); T. Kracke. Slutter sig nærmest til kreka (krybe). — 2) en liden, spædlemmet Person, En som har liden Styrke; en Stakkel med Hensyn til Kræfter. Nordre Berg. Nordl. (meget brugl.). G. N. kraki? Efter Sagaen om Rolf Krake synes denne Mands Tilnavn at have netop denne Betydning. (Bøgg havde troet, at Kong Rolf var en meget stor Mand og ikke en saadan liden „kraki", som han nu forefandt). — 3) et vantrevet eller kroget Træ. Voss, Tel. (Jf. Krekla, Kreksa). Ogsaa om fortørrede Grene. Buskr. — 4) Krog, Hage; en Sænkesteen, som er forbunden med et Par Træhager og bruges som Anker for en Baad. Sdm. Helg. (Jf. Krabbe). Jsl. kraki. Sjeldnere om en Krog i Almindelighed. „Dæ gjekk i Krok aa i Krakje", Ryf. (Andre St. Krik, Krike). — 5) en Stolpe med Grene eller Nagler til at hænge noget paa. Østl. (Kraka, m.), Ork. (Kraakaa). Sv. krake. G. N. kraki: Pæl, Stolpe. Ogsaa et Stigetræ, en Træstamme med korte Stumper af Grenene, at bruge som en Stige. Tel. — 6) en Bindekvist i en Høstak, en liden Green som lægges paatværs i Stakken for at holde Høet sammen. Tel. — Endelig findes „Krake" ogs. anført som Navn paa et stort Sødyr (= Sjøhorv), men dette Navn synes at være lidet bekjendt; maaskee brugl. i Nordland.

Krakeføre, n. haardt Føre, som paa frossen Jord. Smaal. (ogs. Krakaføre).

krakeleg, adj. veg, svag af Kræfter.

[**krakelsk** (ee), el. **krakilsk**, adj. trættekjær. Ogsaa i svenske og danske Dial., nærmest af Holl. krakeel (Trætte), krakeelziek (trættekjær).

Krakk, n. Strømbølger; s. krakka.

Krakk, m. 1) en liden Stol (med tre Fødder og uden Rygstød). Alm. i de sydlige Egne; nordenfjelds hedder det: **Knakk**. (Skotske Dial. crackie). — 2) en Skammel (Mjeltekrakk, Hesjekrakk); ogsaa et lidet Stillads; s. Ex. Slipesteinkrakk. Jf. Krekkje. — 3) Korn-Neg, som er sat opreist paa Stilken for at tørres. Toten. Hertil: **krakka**, v. a. opsætte til Tørring.

krakka, v. n. (ar), skvulpe stærkt, gaae i korte og ujævne Bølger; om Søen i en Strøm eller nær ved Land. Nordl. Hertil **Krakk**, n. Krapsø, Smaabølger.

krakkføtt, adj. krumbenet, med indbøiede Knæ. Hall.

Krakkstig (i'), n. en Stolefod. Tel. og fl.

krakksæt, adj. jævnlig siddende af Svaghed eller Vanførhed. Tel.

Krakse, s. Krasse.

krakutt, adj. svag, veg (= krakeleg). Nordl.

Kram, n. Kram, lettere Handelsvarer. Afvig. **Kraam**, Rbg. Tel. Vald. G. N. kram.

kram (el. kramm), adj. 1) klam, fugtig, lidt sammenklæbende, om Sneen. (Modsat mjøllen, mjell). Afvig. **kræm**, Sdm. Romsd. Ellers alm. G. N. krammr; Sv. kram. — 2) lidt stiv i Lemmerne. Hall. Saaledes: **kramføtt**, adj. stiv i Fødderne. **kramlidad** (kramlea), adj. lidt stiv i Leddene. — Jf. kremma.

kramast, v. n. blive klam; s. kremmast.

Krambud, f. Krambod, Butik. **Krambudsvein**, m. Krambodbreng.

Krambylla, f. Krambodhylde.

Kram-kar, m. Kræmmer; omreisende Handelskarl.

kramla, v. a. klemme, knibe. Ork. Jf. klembra, kremla.

Krampe, m. 1, Krat, Buskvæxter; krogede Træer. Sdm. J Sogn: **Kramp**; i Hard. **Krape**. (Jf. Rape). — **Krampebjørk**, f. lav og kroget Birk. **Krampeskog**, m. Kratskov.

Krampe, m. 2, Jernkrog (= Kjeng). Nyt Ord og mindre brugl. J Sogn om Krogene i en Kløvsadel; paa Sdm. om Kramper i Laas.

kramsa, v. n. (ar), gramse, famle. Østl. Jf. krafsa, kravla.

Kramsnjo (-snø), m. blød eller fugtig Snee. Modsat Mjøll.

Kramvara, f. Kramvare.

Krana, f. 1) Heisekran, Vinde. 2) Dobbelttap, Trærør omkring en Tap (= Toppa); ogsaa Tapskrue, Vierhane. Fremmedt Ord; Holl. kraan, T. Krahn, egentl. en Trane (Fugl).

krangla, v. n. (ar), trætte, yppe Kiv, forvikle en Sag ved unødige Jndvendinger. Nordl. Østl. og fl. (Sv. krångla). Hertil

Krangl, n. og **Krangling**, f. Trætte; især unødig Trætte, ugrundet Modsigelse. **Kranglemeister**, m. Trættebroder. **kranglesam**, adj. trættekjær &c.

krangleg, adj. fuld af Hindringer, besværlig, trang; om Vei eller Landskab. Tel. (Tinn). I Smaal. „kranglet“: besværlig, uførlig. Jf. G. N. kranga: gaae med Møie.

kranglutt, s. krangleg.

krank, adj. 1) svag, skrøbelig, brøstfældig. D'er utantil blankt og innantil krankt. I Berg. Stift **kraank'e**. G. N. krankr. — 2) sygelig, skranten. Hard. (krank'u). — 3) besværlig, knap, trang; om Tid og Leilighed. „D'æ so smaatt aa kraankt“, Sdm. Kranka Tider: besværlige Tider, Mangel, Armod. G. N. krankr.

krankall, adj. skranten, sygelig. Hall.

Kranke, m. Vantrivning, lavt og kroget Træ. „Kraankje“, Sdm.

krankleg, adj. skrøbelig, svag.

Krankleike, m. Svaghed.

Krans, m. 1) Krands, ringformig Fletning. (G. N. kranz). 2) Klase, Klynge af Bær (= Kongul). Jæd. Tel. Gbr. og fl. Jf. Krins (Krings).

kransa, v. a. bekrandse, smykke.

Kranselag, n. Gjæstebud i Anledning af at en ny Bygning er opført; Krandsegilde. (I Byerne). Jf. Tekkjedugnad.

krapa, v. n. og a. (ar), 1) iisne, fryse; s. krava. — 2) afskrabe Iis eller Snee, for Ex. af en Baad. Nordl.

Krape, m. 1, Iishinde; s. Krav.

Krape, m. 2, Krat, s. Krampe.

krapp, adj. 1) trang, knap; især om Vind, som man har næsten imod sig og neppe kan seile med. Shl. Nhl. og flere. — 2) vanskelig, besværlig; om Tid og Omstændighed. Smaal. G. N. krappr. Jf. kreppa, v. Kreppa, f.

krappa, v. pille; s. kroppa.

Krappsjo (-sjø), m. Krapsø, rask og ujævn Bølgegang, som i en Strøm. Nordl.

Kras, n. Smuler, Smaastykker. Slaa i Kras: knuse. (Verler med Knas).

krasa, v. a. (ar), knuse, støde i Smuler. Ogsaa v. n. lyde som naar noget bliver knust. Sv. krasa, krossa.

Krase, m. Klase (= Kongul). Buskr.

krasen, adj. svag, brøstfældig. Hall. I lignende Betydn. **kraslen**, Mandal.

Krasspjøt (Fugl), s. Spetta.

kratla, v. n. kludre, slæbe uden Fremgang. Nordenfjelds (kraltla, kralsje). Jf. klatra.

Kratur, s. Krøter.

kraud (vrimlede), s. kryda.

kraumen, s. kraunen.

krauna, v. n. (ar), krympe sig, grue for, have Ulyst til noget (= kvida, syta); ogs. klynke, beklage sig. Rbg. Tel.

kraunen, adj. 1) ømskindet, som taaler lidet. Tel. I Nhl. **kraumen**. 2) klagende, klynkende.

kraup (krøb), s. krjupa.

Krav, n. 1, Krav, Fordring. G. N. krafa, f. Til krevja.

Krav, n. 2, Begyndelse til Iis, en tynd Hinde af Iispartikler som endnu ikke hænge rigtig sammen. Søndenfjelds. Nogle St. **Krave**, m. Ellers **Krape**, m. Nordre Berg. og flere. I Nordl. **Krap**, n. om smaa Klumper af Iis eller Snee. Jf. G. N. krapi: Slud.

krava, v. n. (ar), begynde at fryse (om Vand), faae en tynd Hinde af Iis. Østl. og flere. Afvig. **kraavaa**, Gbr., **kræve**, Snaasen. Ellers: **krapa**, Nordre Berg. (Jf. kraka, klaka). I svenske Dial. krava. — Particip **kravad**: lidt frossen.

kravd, part. (af krevja), krævet.

kravfengt, adj. seent og møisomt (?). Hall.

Krav-is, m. tynd Iis, som ikke hænger sammen.

kravla, v. n. (ar), kravle, slæbe sig frem; ogsaa: gramse, bevæge Hænderne meget; arbeide idelig, være i stadig Bevægelse. Sv. krafla. Hertil **Kravl**, n. og **Kravling**, f. Kravlen, idelig Bevægelse.

kravsa, s. kraffa.

kravsam, adj. fordringsfuld. Lidet brugl.

Kravsmann, m. Kræver, En som har Krav; en Creditor. Tel.

Kravsmaal, n. Krav, Fordringer.

Kraa, f. (Fl. **Kræer**), Vraa, Hjørne indvendig i et Huus. I denne Form almindeligst ved Havkanten; ellers hedder det: **Kro** (Fl. **Krør**), Voss, Hard. Rbg., og uden „k“: **Ro**, Tel. og Østl.; **Raa**, ved Trondhjem, **Ron**, Hall. En lignende Omverling i G. N. krá, kró (Isl.?), rá, ró. Jf. Sv. vrå, i Dial. rå og ro.

kraa (seg), v. a. (r, dde), komme sig, friskes (= kraana). Vald. Jf. krya seg (Tel.). Noget lignende er „kro seg“: bryste sig (Landst. 730), som dog synes at være fremmedt.

Kraabenk, m. kort Bænk i et Hjørne.

Kraahylla, f. Hylde i et Hjørne.

Kraaka, f. Krage (Fugl). G. N. kráka; Sv. kråka. Uegentlig som Navn paa andre Ting: a) Gavlspids, trekantet Stok i Toppen af en Gavlvæg. Sogn. (Andre Steder Gauk). b) Bjælke i en Væverstol (= Lein). Gbr. c) Brystbeen af et Sviin. Sdm. d) Brusk i en Hestefod, Hovsaale (?). Ork. Ogsaa som Øgenavn paa Mennesker med Begreb af Nysgjerrighed, utidig Deeltagelse, Snakkelyst og deslige. — Et andet Ord Kraak (m.) synes forudsat i nogle Stedsnavne som Kraakstad, Kraaker-øy.

Kraakebolle, m. Sø-Borre (= Igulkjer). Nordland.

Kraakebær, s. Krekling.

Kraakefot, m. 1) om utydelige Bogstaver, daarlig Skrift. (Fl. Kraakeføter). 2) som

Plantenavn: Lycopodium, Ulvefod. I Tel. **Kraakefet** (e') og **Kraakefit** (i').
Kraakefrjo (=fro), n. f. Fuglefræ.
Kraakegull, m. f. Kraakefylv.
Kraakehals, m. Tiden imellem Kyndelmesse og Fastelavn. Mandal.
Kraakelin, n. et Slags traadformig hængende Mos paa Træer; Usnea barbata. B. Stift. Ogsaa kaldet **Kraakestry**, Trondh. Ellers Granlav, Graalav.
Kraakemat, m. et Slags Svamp paa Enebærtræ. Sdm. Ogsaa det samme som Fuglefræ. Gbr.
Kraakemaal, n. en uforstaaelig Tale; et besynderligt Sprog.
Kraakeraa, f. en vis Bjælke eller Aas under Taget. Rum.
Kraakeskjel (=skjæl), f. den almindeligste Art af Muslinger, Mytilus edulis.
Kraakesmella, f. en Skralde, hvormed man skræmmer Fugle eller Dyr fra Agrene. B. Stift, Nordl. Vald.
Kraakesylv, n. Glimmersølv, Steen som adskiller sig i tynde, blanke og bøielige Plader. Nogle St. Kraakegull.
Kraakesyra, f. = Gauksura. Toten.
Kraaketing, n. spotviis om en Forsamling, som forhandler ubetydelige Sager med stort Alvor og megen unyttig Snak.
Kraakunge, m. Krageunge.
kraala, v. n. (ar), 1) vrimle, mylre. Sfj. Jf. krya, kreka. 2) famle, gramse med Hænderne; jf. kravla. Isl. krjála: røre sig.
Kraam, f. Kram.
kraana, v. n. (ar), komme sig, faae Kræfter, blive frisk. Sogn, Hall. (S. kraa).
Kraankje, f Kranke.
Kraa=omn, m. Ildsted som optager en Trekant i Hjørnet af Stuen. B. Stift.
Kraas, f. 1) Fedt omkring Indvoldene i Dyr; ogsaa en vis Deel af Indvoldene i en Kalv. Tel. (Raudland). Jf. T. Gekröse. — 2) Lækkerhed, delikat Ret. Ork. G. N. kräs. — 3) en Lækkermund, kræsen Person. Tel. — Fra Nordl. er meddeelt: **Kraas**, m. Fuglestrube.
kraasa, v. n. (ar), tillave lækker Mad; ogs. leve lækkert (= kræsa). Ork. Heraf **Kraasing**, f. fiin Anretning. „Han fekk inte stor Kraasing'a": han maatte nøies med simpel Kost.
Kraa=skaap, n. Hjørneskab. Afvig. **Kroskaap**, **Roskaap**, Østl.
kraata, v. a. pynte; f. krota.
Krefte, n. (?), f. Kraft.
kreika, v. n. (ar), gaae sagte og forsigtigt, f. Ex. i eit steilt Bjerg. Hard. Isl. kreika. Jf. krika.
[**Kreiss**, m. Kreds; f. Krins.
Kreist, m. 1) en Presning, et haardt Tryk. 2) Klemme, Tværtræ som surres fast paa Tømmerlæs. Sdm. 3) en Krysler, en Stakkel. B. Stift.
kreista, v. a. (ar), kryste, presse, trykke haardt. Næsten almind. Afvig. **krøysta**, Mandal, **krosta** (o'), Tel. G. N. kreista. Kreista seg: anstrenge sig for at faae noget frem, f. Ex. for at synge eller tale høit; ogsaa om en besværlig Afføring. Jf. dremba.
Kreisting, f. Krysten, Presning; voldsom Anstrengelse.
Krek (e'), n. Kryb, krybende Dyr.
kreka (e'), v. n. (**krek**, **krak**, **kreket**), krybe. Alm. dog ikke allesteds med stærk Bøining; i Bergens Stift svagbøiet med Aflyd: krek, krakte, krakt. Imperf. Fl. hedder i Valders: kreko (ee); skulde egentl. være kraako. I svenske Dial. kräka (krak). — Betydn. 1) krybe, kravle, slæbe sig frem; om Mennesker: gaae seent eller med Møie. — 2) vrimle, mylre, vise sig i Mængde; f. Ex. om Insekter. Trondh. Østerd. og flere. — 3) om en Gysning eller ubehagelig Rystelse i Legemet. „Dæ krak i me'". Valders og fl. Jf. Krake og kraka.
krekande, adv. krybende; langsomt.
Krekelde (e'), el. **Krekjelde**, n. krybende Ting, Kryb; især: Vantrivning, svagt el. utriveligt Dyr. Nordenfjelds. Jf. Krake og Krikel.
kreken, adj. sygelig, ogs. smaatærende eller kræsen af Sygelighed. Hall. sædvanlig udtalt „kreekjen".
Kreking, f. Kryben; ogs. Vrimmel.
Krekjebær, f. Krekling.
Krekkje, n. Stol, Stillads; f. Ex. til en Slibesteen. Ork. Af Krakk.
krekla, v. n. yppe Trætte. Jf. krangla.
Krekla, f. et kroget Træ; en krumvoxen Green eller Kvist. Nordre Berg. og flere. Hedder ogs. **Krøkla**, Hall. Ellers Kreksa, Krake. Isl. krekla.
Krekling, m. Kragebær, Empetrum nigrum. Shl. Jæd. Tel. Vald. og mange flere Steder. Tildeels ogsaa: **Skrekling**, Trondh. Nordl. Ellers **Krekjebær** (e'), Nordre Berg., **Krøkje**, Nordl.; **Kraakebær**, tildeels paa Østl. G. N. krækiber; Sv. kråkbär. — **Krekjebærlyng**, n. Kragebærbusk. Sdm. og fl. Nogle St. **Kreklingris**, n. Maaskee rettere Krækling, da Ordet synes dannet af Kraaka.
Kreksa, f. 1) en kroget Green eller Kvist (= Krekla). Sdm. 2) en tvær eller trodsig Tingest; om Dyr. Tel. og fl. 3) Fladluus, Pediculus pubis. Sdm.
krekseleg, adj. hinderlig, slem, fortrædelig; om Dyr: tvær, trodsig. Tel. Nedenæs.
krektig, adj. paastaaelig, drøi i sine Fordringer; vanskelig at forliges med. Sdm.
Krel (ee), m. Mave, Bug; Kro. B. Stift, Hall. Mandal og fl. Ogsaa i en anden Form: **Kræl** (Krædl), Hard. Faa nokot i Krelen: faae Mad, mætte sig. Slægtskabet dunkelt. I skotske Dial. creel, creil: Kurv, Madkurv; Mave.

krella, v. n. væmmes, føle Modbydelighed. Shl. Ogsaa: være kræsen, vrage Maden. Nordland.
krellen, adj. kræsen, vanskelig med Hensyn til Mad. Sdm. Nordl.
krem, adj. klam, fugtig; s. kram.
Krembel, m. en liden tyk Tingest; om Dyr, m. m. Hall.
kremd, part. s. kremja og kremma.
kremja, v. a. (krem, kremde), trykke med Haanden, knuge, kryste, ælte, f. Ex. Ost. Vald. (Slidre). Particip **kremd**. Ordet skulde egentlig have Bøiningen: krem, kramde, kramt, ligesom G. N. kremja. Jf. Sv. krama. Til Roden „kram" hører kramla, og kramsa; jf. kremma, kremta.
kremma, v. a. (er, de), gjøre klam eller fugtig (kram). Han kremmer Snjoen: Luften befugter Sneen, gjør den klam. Ogsaa langtonet: **krema** (e'), **kræma**, Nordre Berg. og fl. Particip kremd (om Sneen). — Reflexivt: **kremmast** (kræmast), v. n. blive klam (kram). Sjeldnere: **krammast** (kramast). I svenske Dial. krämma.
Kremma, f. Fugtighed, Tøveir; det at Sneen er klam (kram). B. Stift, Hall. Nordl. Lyder ogsaa **Kræma** (Kræme). „Han snøva i Kræme": der falder fugtig Snee. Sdm.
Kremmefonn, f. Masse af fugtig Snee. Paa Sdm. Kræmefonn: Skred eller Lavine af klam Snee.
Kremmesnjo (Kræmesnø), m. fugtig Snee (= Kramsnjo).
Kremming, m. en Haandfuld (= Neve, Griping). Nhl. Tel. (Jf. kremja). Isl. kremmingr.
kremta, v. a. (ar), knuge, kryste; vride Klæder i Vask, og deslige. B. Stift, Hall. og fl. (Af kremja). I svenske Dial. krimta, krämta. — Ogsaa: harke, rømme sig; s. krymta.
Kremting, f. Presning, Vridning.
Krenk, m. Bræk, Skade, Forvridning. Han fekk ein Krenk i Foten.
krenkja, v. a. (er, te), skade, bryde, forvride. Egentlig: gjøre svag, af krank. G. N. krenkja. (Particip **krenkt**). — Figurlig: paaføre Sorg eller Græmmelse. (Sjeldnere). — **krenkjast**, v. n. blive syg. Hall.
Krepp, m. 1) en Indsnævring, et smalt Punkt; s. kreppa. — 2) et Anfald af Sygdom. Tel.
kreppa, v. n. (**krepp**, **krapp**, **kroppet**), sammenkrympes, trække sig sammen, krumme sig. Tel. Det krapp i Hop. Jf. krapp og kropna. (Ellers ombyttet med krjupa). Vistnok et gammelt Ord; jf. Mht. krimpfen, Holl. krimpen. (Grimm, Gr. 2, 34).
kreppa, v. a. (er, te), 1) krumme, bøie ind, trykke sammen. Nhl. og fl. Kreppa seg i Hop: bøie sig sammen. G. N. kreppa. — 2) indknibe, gjøre smalere; f. Ex. i Strikning (= fella). Tel. Andre St. kneppa. — 3) i Forbind. „kreppe upp": stige, svulme op af Jisfrost; om en Bæk (= kjøva, krya). Ork. I dette Tilfælde maaskee et andet Ord, henhørende til „Krape".
Kreppa, f. Klemme, Trang, Trængsel; en paakommende Knibe eller Forlegenhed. Tel. Jarlsberg.
Krepping, f. Sammentrækning.
kreppsam, adj. som let krummer sig, bøier sig sammen. Ogs. **kreppen**.
krept, part. indbøiet, indtrykt.
kreta, pynte; s. krota.
krevja, v. a. (krev, kravde, kravt), kræve, fordre (en Ting); ogsaa: mane, minde En om et Krav. Eg hadde ikkje kravt honom etter det. G. N. krefja (kref, krafdi). Et afvigende Imperf. **krov** (oo) forekommer i Sogn. Krevja seg: yttre sig, om en naturlig Trang; ogsaa: yttre en vis Trang, for Ex. om Hunden, naar den søger at komme ud af Stuen. Ogsaa i Formen **krevjast** (krevst, kravdest): blive nødvendigt, udkræves. — Particip **kravd**.
Krevjand, n. et Knippe, en liden Byrde. Hall. (Maaskee for Krevjan).
krevjande, adj. passende at kræve. Slikt er inkje krevjande.
Krevjar, m. en Kræver (= Kravsmann).
Krevjing, f. Kræven; jf. Krav.
kri, v. n. (r, dde), søge ivrigt efter noget, kræve, begjære. Østl. (Sv. Dial. kria). Ogsaa: kappes eller stride om noget. Maaskee for „krige"; s. Krig.
kria, v. n. (ar), huje af Fornøielse, juble (= skria, skreia). Tel.
[**Krig**, m. Krig, Ufred. Lyder oftest „Kri", bst. F. „Krien" (for Krigjen). Af Tydsk.
Krik (i'), m. Krog, Vinkel. Mest brugt i Forbind. „i Krok og i Krik": i en kroget Gang, i mange Krumninger. Tel. Sdm. og fl. Ellers findes ogsaa **Krik** (ii), m. en Vraa, en Bugt af en Elv. Selbu, Nordl. S. Krike.
krika (i'), v. n. gaae en kroget Vei. Lidet brugl. Jf. kreika.
Krike (i'), m. Krog, Bøining; ogs. Affkrog, Udkant. B. Stift, Tel. og fl. Jf. Handarkrike. (Krikje). Isl. kriki; Jf. Eng. creek, crick.
Krikel, m. Stakkel, svagt Menneske eller Dyr. Indr. „Krikkjil", vel egentl. Krekel (e'); jf. Krekelde.
krikla, v. n. gjøre krogede Figurer; sye i krumme Linier 2c. Hall.
Krikla, f. et Navn paa Maaneden April. Tel. Jf. Kvina.
Krikt, f. et Slags And. Trondh. (Selbu). Ogsaa **Krikt-and**, f. Gbr. Formodentlig Sv. krickand, Anas crecca.
krikt, adj. svag, sygelig (?). Gbr.
Kril (ii), m. Fiskeyngel, meget smaa Fisk. Paa Sdm. om den mindste Seieyngel

(Murt). Paa Helg. om Smaafild (= Mad, Mussa). Jf. Dunkril.

Krilla, f. Mæslinger (Sygdom). Østl. Tel. og fl. Nordenfjelds hedder det Krægda. I svenske Dial. krilla.

Krim (ii), n. Snue, Katarrh. Næsten alm. Afvig. **Krima**, f. Nordl., **Krime**, m. ved Trondhjem. Sv. Dial. krim, krime (Rietz 353). Isl. krim: Sliim (Haldorson). Jf. Kvæv.

Krimfarang, m. Snue, el. Forkjølelse som angriber mange paa samme Tid.

krimsa (i'), v. n. gjøre Figurer, udsye, udskjære. **Krims**, n. paasatte Figurer. Libet brugl.

krimsjuk, adj. syg af Snue el. Forkjølelse. Hedder ogs. **krimfull**.

Krimsykja, f. Forkjølelse med Snue.

krina, v. a. (ar), pryde med Figurer, Tegninger, Udskjæringer o. s. v. Nordl. Indh. (Andre St. krota, krita). Ellers er krina ogsaa en Form af kryna (frone).

Kring, m. 1) Kreds, Ring, en stor Cirkel eller Bue; ogsaa et Kredsløb, en Omgang. Alm. G. N. kringr. — 2) Krands, Klynge; især en Klase af Bær. Gbr. og fl. Jf. Kongul. — 3) en Kjæde, Lænke af sammenbundne Ringe eller Vidier. Sdm. — Allermest brugeligt i Forbindelsen: i **Kring**, o: omkring, rundt, i en Kreds; f. Ex. snu seg i Kring; fara i Kring rc. Utan i Kring: rundt omkring udenfor; ogsaa: uden om, ved Siden, el. i Nærheden. (Lyder tildeels: utta-kring). I Kring um: omkring, rundt om. I forkortet Form: **kring um** præp. (med Akkusativ), f. Ex. kringum Huset; kringum Foten. Paa enkelte Steder ogsaa forkortet til „kring", altsaa: kring Huset; kring Landet o. s. v. Nfj. og fl.

kring, adj. 1) smidig i Lemmerne, behændig, ledmyg. Maaskee alm. G. N. kringr. — 2) rask, hurtig, snar. Sv. kring (Rietz 355). Ogsaa om Arbeide, som gaar fort el. kan gjøres i en Hast. — 3) om Redskaber: bekvem, let, haandteerlig. Østl.

kringa, v. n. (ar), gaae omkring, gaae i en Kreds eller Bue; f. Ex. omkring et Vand, en Klippe o. s. v.

Kringel, m. (Fl. Kringlar), Kreds, Ring, Cirkel. Voss, Nhl. og fl. (Kringjel). Jf. Krins, Krinsel.

kringfaren, adj. omfaret, befaret rundt omkring.

kringfløytt, adj. omflydt, omgivet af Vand paa alle Sider. (Sv. kringfluten). Modsat landfast.

kringføtt, adj. rapfodet, rask til at løbe. Hall. og fl.

kringhendt, adj. rask med Hænderne. Hall.

Kringhes, f. Kjæde-Led som kan dreies omkring (s. Hes). Ndm. (Kringhæs), Guldalen (Kringhess).

kringhoggen, adj. hugget paa alle Sider.

Kringing, f. Rundgang, s. kringa.

kringla, v. a. (ar), lægge i en Ring eller Kreds (Kringel), opringe, f. Ex. et Toug. Nhl.

Kringla, f. 1) en rund Skive eller Plade. Solør og fl. Ogsaa: en Tridse, et libet Hjul. Gbr. Egentl. Cirkel; G. N. kringla. — 2) Kringle, et Slags Brød. Nt. Kringel. En afvigende Form **Klingra** (Klingre, Kling'er) bruges nordenfjelds.

kringlagd, adj. belagt rundt omkring.

Kringlebord, n. rundt Bord (?). Telem. (Landst. 20. 175).

kringleitt, adj. rundladen, rund i Ansigtet. Trondh. ogsaa i Hall. og fl.

kringlidad (-lea), adj. smidig, rask. Hall.

kringlutt, adj. ringet, bugtet. Indh.

kringmælt, adj. snartalende, som taler hurtigt. Gbr. Hall. og flere. Hedder ogsaa **kringmaalug**, **kringsvallande**, og i Spøg: **kringkjeftad** (kringkjafta, Hall.).

kringrenna, v. a. (er, de), omringe pludselig, indeslutte i en Kreds. (Particip kringrend). Om en mere langsom Omringelse: **kringganga** (kringgaa).

kringsa, v. a. (ar), opstille i en Kreds eller Cirkel. „Dei kringsa se um han". Vald. Andre St. **krinsa**, v. n. gaae i en Kreds.

Kringsaks, n. Krøs, Fedthinde imellem Tarmene i et Dyr. Sdm.

Kringsel, s. Krinsel.

kringsetja, v. a. omringe, slaae en Kreds omkring; beleire. **kringsett**: omringet.

kringskjera, v. a. beskjære paa Kanterne. **kringskoren** (o'): beskaaren.

kringt, adv. hurtigt, raskt. Det gjekk so kringt. Trondh. Østerd.

kring-um, præp. omkring; s. Kring.

Kringvoda (o')? f. Hvirvelstrøm (= Ida). „Kringvudu", Indh.

krinka, v. n. gaae i Bugter eller Kroge. Hall. Maaskee for kringa.

Krins, m. Kreds, Cirkel. Nordl. Ork. Rom. og fl. Egentlig **Krings**; jf. Krinsel. En mere fremmed Form er **Kreiss**, efter D. Kreds, T. Kreis.

Krinsel, m. Kreds (= Krins, Kringel). Hall. Buskr. og fl. Sjeldnere: **Kringsel**. (Hall.). Jf. kringsa.

krint, adj. trind, rund. Tel. (Landst. 731).

krinta, v. n. trille, rulle. Tel.

Krinta, f en liden rund Skive. Tel. (Vinje).

kristeleg, adj. kristelig, kristen; ogs. sømmelig, passende for kristne Folk. Tildeels ogsaa: sædvanlig, bekjendt iblandt kristne Folk.

kristen, adj. kristen (om Folk eller Land). Ofte som Subst. (m.), dog altid med Adjektivets Fleertal: Kristne. Neutr. **kristet**, lyder sædvanl. „kriste", f. Ex. „kriste Folk". Heidet og kristet (heide' aa kriste'): Hedninger og Kristne; ogsaa: Dyr og Mennesker (s. heiden).

Kristendom, m. Kristendom (G. N. kristinn dómr); ogs. Kristenhed.
Kristenfolk, n. Kristne. Ogsaa adskilt: **kriste(t) Folk**; forkortet **Kristfolk**. — **Kristenmann** (tildeels **Kristmann**), m en af de Kristne.
Kristentru, f. kristelig Tro.
kristna, v. a. (ar), kristne, døbe; egentlig: gjøre til Kristen. — **Kristnebok**, f. Døbebog, Kirkebog. **Kristneklæde**, n. pl. Daabsklæder, Kristentøi.
Kristning, f. Daab.
Krit (ii), f. (og n.), Krid, Skrivesteen. Jf. Raudekrit. (Af Lat. creta).
krita (ii), v. a. (ar), mærke med Krid; ogsaa: regne paa noget, prutte, være smaalig nøiagtig.
krita (i'), v. a. pynte; s. krota.
kritla, v. n. (ar), krille, pirre, vække Kløe; f. Ex. om Haar eller Straa i Klæderne. B. Stift. (I de nordlige Egne kriltla, krilsja). Hertil **Kritl**, n. og **Kritling**, f. Krillen.
Kritpipa, f. Kridpibe, Leerpibe.
kriug (?), adj. frisk; s. kry.
Krjup, m. en Stakkel, Krysler; Kryber. Hedder mest alm. **Kryp**.
krjupa (kriupa), v. n. (**kryp, kraup, kropet**, o'), at krybe. Inf. med sædvanlig Overgang: krjupa, krupa; krjøpe, krøpe (ø'); krypa, kryp'; ogsaa kroba (Jæd.). Præsens Fleertal ligesaa. Imperf. Fleert. **krupo** (u'), Hall. Vald.; andre Steder **krope** (o'). Sup. sædvanlig **krope** (o'). G. N. krjúpa (krýp, kraup, kropit). — Betydn. 1) krybe, bevæge sig fremad i en næsten liggende Stilling. Jf. Krop. — 2) slæbe sig frem, gaae seent eller med Møie. Jf. kreka, skrida. — 3) krympes, trække sig sammen; især om Tøi eller Klæder. Det kryp i Hop. Heraf: **ihopkropen** (o'), adj. indkrøben, indsvunden. Jf. krøypa seg.
krjupande, adj. (adv.), krybende.
Krjupar, m. Kryber; krybende Dyr.
Krjuping, f. Kryben; besværlig Gang.
Kro, f. en Vraa; s. Kraa.
Krodda, f. Ost, som er længe kogt. Østerd.
kroffen, adj. ujævn; s. groffutt.
Krok (oo), m. 1) Krog, Hage; krumt eller bueformigt Redskab. G. N. krókr; Eng. crook. Ofte i mere særskilt Betydning, saasom: a) Fiskekrog, = Ongul. (Søndenfjelds). b) Kjedelkrog (= Skjerding). c) Hægtekrog (modsat Lykkja). — 2) Krumning, Bøining, Vinkel; f. Ex. paa et Træ. Draga Krok: trække Krogfinger (s. Krumsa). Ogsaa en Afkrog, afsidesliggende Dal, Fjord o. s. v. Fara inn i innste Krokarne. — 3) Omvei, Afvigelse fra en Linie. Gjera ein Krok: dreie til Side. Ganga i Krok: gaae kroget, i forskjellig Retning. Ei Mil til Kroks: en Miil længere end den rette Linie, en Miils Omvei. Østl. (Jf. Beinleike). — 4) en Fordreielse, et listigt Paafund hvorved en Sag bringes ud af sin rette Gang. Bruka Krokar: forvende en Sag ved snedige Udflugter. — 5) om Personer: En som gaar nedbøiet; et Skrog, en Stakkel (jf. Krøkja); ogsaa En som gaar Krogveie, el. er vanskelig at komme tilrette med.
kroka (oo), v. n. (ar), 1) gaae en kroget Gang, gjøre mange Vendinger. — 2) fordreie en Sag ved snedige Paafund. — 3) v. a. sætte Krog paa. Oftest i Particip **krokad**: forsynet med Krog. Jf. krøkja.
kroka (o'), v. n. (ar), bøie sig sammen, krumme Ryggen, som Køer og andre Dyr, naar de lide ondt af Uveir. B. Stift. Isl. kroka. I danske Dial. krøkke. — Jf. kroken, krokna og kruka, som synes at høre til en egen Slægt, forskjellig fra kreka, kraka, Krake og Krok.
Krokar (oo), m. En som gjør snedige Indvendinger, = Krok, 5.
kroken (o'), adj. krum, sammenbøiet, som bøier Ryggen eller Knæerne. B. Stift (krokjen). Isl krokinn. See kroka (o').
krokføtt (oo), adj. krumbenet, skjævbenet.
Krokgarn, n. Fiskergarn som sættes i en Vinkel eller Bue. Sfj.
krokhalsad, adj. krum i Halsen.
Kroking, f. kroget Gang; Omveie.
Kroklar (o'), pl. Knorter (= Knoklar). Indh.
kroklaus (oo), adj. ret, lige, uden Krog.
Kroklykel (y'), m. en stor Nøgel med Kroge i Enden.
krokna (o'), v. n. (ar), sammenkrympes, blive krum eller kroget. „Han krokna' i Kne'naa": han bliver krum i Knæerne (af Alder). Sdm. Af kroken. Jf. kropna.
kroknasad (oo), adj. krumnæset.
krokordig, adj. kroget i Ord; snedig eller vanskelig at disputere med. „krokorig", Tel. og flere.
Krokraft, f. (m.), Krog som fæster Sidestokken paa et Tørvtag. Sogn. Tildeels „Krokaft". Ellers kaldet Torvkrok. G. N. krókraptr, m.
Krokrand, f. en kroget Linie, en Stribe som gaar i Vinkler (Zikzak) eller i Slangebugter. „Krokaraand", B. Stift.
Kroks (o'), f. et gammelt Skrog; om Baad eller Fartøi. Sdm.
kroksen (o'), adj. forlegen; s. kruksen.
Kroksko (oo), m. Sko med en Krumning til Siden, kun passende for den ene Fod. Vald. Andre St. Parsko.
kroktaka, v. a. (tek, tok), tage paatvært, gribe med List, sætte En i Forlegenhed ved uventede Spørgsmaal eller Indvendinger. Sogn og fl. Particip **krokteken**: overlistet ꝛc. **Kroktak**, n. snedigt Angreb.
krokutt, adj. 1) kroget, krum, bøiet (modsat bein). Afvig. krokaatt, krokatt, krokette. G. N. krókóttr. — 2) vanskelig, ikke let at klare; om en Sag. — 3) snedig (om

Person); listig, vanskelig at komme tilrette med. Jf. krokordig.

krokvaksen, adj. krumvoxet.

Krokveg, m. Omvei; Krogvei.

krola, v. a. kradse (= klora). Hall.

Krona, f. (Bjælke o. s. v.), s. Kruna.

Krop (o'), n. 1) Kryben, krybende Gang. (Sjelden). 2) et Smug, smalt Rum imellem to Huse (= Smog, Smette); ogsaa om et lidet og lavt Værelse; et lidet Skjul. Egentl. et Rum at krybe ind i. Nordre Berg. Sdm.

kropen (o'), part. af krjupa: krøben. Sammensat: utkropen, innkropen.

kropna (o'), v. n. (ar), sammenkrympes, blive kroget; om Lemmer. Sæt. Telem. (kroppna). Nærmest til kroppen, af kreppa. G. N. kropna. Jf. krokna.

Kropp, m. 1) Krop, Legeme. Nyere Ord; jf. T. Körper, Lat. corpus. S. Likam. 2) opskaaren Krop af et slagtet Dyr. Smalekropp, Nautekropp. Jf. Krov og Skrott. — 3) Karl, Fyr. Ein lat Kropp; ein lystug, livande, uroleg Kropp ɔc. (Ogsaa om Dyr). I Gbr. ofte med Begrebet: Person, Mand; især fremmed. Ein framand Kropp. Der sat ein Kropp, som eg inkje kjende.

kroppa, v. a. (ar), kradse, pille, plukke. Nordre Berg. Afvig. **krappe**, Østerd. I Nhl. prokka. Isl. kroppa. Jf. Eng. crop: afplukke.

kroppdryg, adj. tyk, fyldig, før. Ork.

kroppen, adj. krumpen, sammenkrympet, kroget i Lemmerne. Sæt. Tel. Nogle Steder **kruppen**. Egentl. Particip af kreppa.

kroppgod, adj. glathudet, som har en fiin og myg Hud. Trondh.

Kropplyte, n. Legemslyde.

Kroppung, m. Smaatorsk (= Gjedd, Modd). Sdm. G. N. kroppungr (?).

Kross, n. Plage, Møie; stor Anstrengelse og Uro. Nordl. Vel egentlig det samme som følgende Ord.

Kross, m. Kors, korsformig Figur; Kryds, Streger som krydse hinanden. Afvig. Form **Kors** (m.), nordenfjelds; medens derimod Kross er temmelig alm. i de sydlige Egne. G. N. kross, af Lat. crux. Leggja i Kross: lægge korsviis, tvært over hinanden. Han legg ikkje tvau Tre i Kross: han bestiller ingen Ting.

krossa, v. a. (ar), 1) korse, sætte Kors eller Kryds paa. G. N. krossa. — 2) lægge korsviis (= leggja i Kross). — 3) krydse, løbe forbi hinanden til modsatte Sider. Afvig. **korsa**, nordenfjelds. Jf. krysja.

Krossband, n. Krydsbaand, Skraastøtte imellem Stolperne i en Stavebygning. Nogle St. **Korsband**.

Krossbein, n. Kryds, Korslænd paa Dyr. Nogle St. **Korsbein**.

Krossdans, m. Dands, hvori flere Personer løbe krydsviis om hinanden. Uegentl. Tummel, stor Bevægelse.

krossfesta, v. a. (er, e), korsfæste.

Krossfisk, m. Søstjerne, Asterias. Nhl. og flere. Isl. krossfiskr. Ogsaa kaldet **Korstroll**, n. (Nordenfjelds).

Krossgang, m. Krydsgang.

Krossing, f. Krydsning; s. krossa.

krosskasta, v. a. lægge eller slænge korsviis om hinanden. Sogn.

krosslagd, adj. lagt korsviis.

krossloden (o'), adj. laadden tværs over Brystet. Tel.

Krossmessa, f. Korsmesse (den 3die Mai, og 14de September). Nogle St. **Korsmyss**. G. N. krossmessa.

Krossnebb, m. Korsnæb (Fugl), Loxia. Nogle St. **Krossfugl**.

krossutt, adj. korset, tegnet med Kryds eller Korsfigurer.

Krossveg, m. Korsvei, Tværvei. Tel.

Krossvid (i'), m. Kvalkved, Skovhyld, Viburnum Opulus. „Krossve", Shl. Ryf. Rbg. Tel. og fl. (Nogle St. kaldet Beinvid). Navnet sigter til Grenenes Form, da de modsatte Kviste danne en Figur som et Kors.

krosta (o'), v. a. kryste (= kreista). Tel.

Krot (o'), n. 1) Udpyntning, udskaarne Figurer ɔc. s. krota. Nogle St. **Krit** (i'), Kreet. — 2) Bærme, s. Krota.

krota (o'), v. a. (ar), pynte, udskjære eller udsye med adskillige Figurer (Snirkler, Krandse, Løvværk og deslige). Meget brugl. i de sydlige Egne. Ogsaa i en anden Form: **krita** (i'), og **kreta**, Hall. Sdm. og fl. Isl. krota; i svenske Dial. kråta og kreta (Rietz 351). I lignende Betydn. bruges krina, Nordl.; krote (oo), Gbr., knota, Hall. Hard.

krota (oo), v. n. (ar), kradse, rable, tegne eller skrive slet. (I Gbr. pynte, som forrige Ord). Hertil **Krot** (oo), n. om daarlig Skrift eller Tegning.

Krota (o'), f. 1) Smule, Gran, liden Levning. „Krøtu", Hall. „Inkje Krøtu": ikke det mindste. — 2) Bærme af smeltet Talg, Grever. Mest i Fleertal i Formen **Krotu** (o') og Krøtu, Hall. **Kroto**, Gbr. Ork. **Krutu**, Guldalen. I Tel. tildeels **Krot** (o'), n. Jf. Skræda.

Kroting (o'), f. Udpyntning, s. krota.

Krotkjepp (o'), m. Træstykke, hvorpaa Smaadrenge øve sig i at udskjære Figurer. Paa Sdm. **Krita-tre** (i'), n.

Krotsaum (o'), m. Udsyning med Figurer; Brodering.

Krov (o'), n. det indvendige af et Legeme, det Rum hvori Indvoldene ligge; ogsaa: en Krop, hvoraf Indvoldene ere udtagne. B. Stift. G. N. krof; jf. G. N. kryfja: opskjære, aabne. Nogle St. Skrov og Skrybbe.

Kru, n. Mængde, Mangfoldighed, Brimmel.

Nhl. Isl. krú. Ogsaa: Yngel, Afkom; s. Krud.

Kru, f. Fold, liden omgjærdet Plads for Kreature. Namd. Jf. Kvi.

krua, v. n. vrimle, myldre; s. krya.

Krubba, f. 1) Krybbe, Foderkasse. Sv. krubba. — 2) en liden Kjelke af sammenslaaede Fjele. Søndre Berg.

Krubbedrag, n. Tilbøielighed til at bide i Krybben; en Tandsygdom (?) hos Heste. Tel.

Krud, n. Yngel, Afkom, Slægt (især i slet Betydning); vel egentlig Frø eller Urt, ligesom i „Ukrud"; jf. Krydda. Brugt i Formen **Kru**, Nhl. og fl. men mest alm. **Krut**. Nt. kruud; Ang. crúd: Urt.

Krugg, n. Bærme, s. Grugg.

Krugg, m. den øverste Deel af Ryggen (omtr. som Kafs). Hall. — **krugg**, adj. bøiet i Ryggen, krum, ludende. Noget lignende er **krugghErda** (krugghøla).

Kruk (uu), m. En som gaar kroget eller meget nedbøiet. Hard. Sdm. Jf. Krok.

kruka, v. n (er, te), huge, bøie sig dybt ned som for at sidde. B. Stift, Nordl. Hall. og fl. Præsens sædvanlig **krukje(r)**; ogsaa Inf. tildeels krukje, Sdm. og flere. Jf. kroka (o'), og kroken. I samme Betydn. huka, hykja.

Krukedans, m. Dands i en hugende Stilling eller med meget bøiede Knæer. Hall.

kruken (kj), adj. 1) nedbøiet, kroget. Nogle St. **krukall**. — 2) frygtsom, forsagt. Ryf.

Krukka, f. Krukke, Leerkar. (Nt. Kruke; Eng. crock).

kruklendad, omtr. som huklendad. Hall.

kruksa (u'), v. n. (ar), gaae nedbøiet, være skranten eller sygelig. Hall.

kruksen, adj. 1) nedbøiet, svækket, affældig; ogsaa: skranten, sygelig. Vald. Hall. — 2) forlegen, meget trængende. I Tel. **kroksen** (o'). „Me æ 'kje kroksne fe dæ": vi behøve det ikke; man gjør os ingen Tjeneste dermed.

Krull, m. 1) Krølle, krøllet Lok, eller noget som er sammenrullet, f. Ex. Næverkrull. Jf. Kurl. — 2) Kreds, Klynge, en liden Hob. Hall. Tel. og fl. — 3) et Kuld eller Lag af Æg i en Rede. Nordl. (Lof.). Nogle St. Kold, f.

krulla, v. a. (ar), 1) krølle, kruse, sætte i Krøller. Sv. krulla; Holl. krullen; Eng. curl. Jf. kurla. — 2) bøie sammen, sætte i en Ring eller Bue. Krulla seg: løbe sammen i Ringe. (Hedder ogsaa **krullast**). Krulla Rova: bøie Halen; f. Ex. om Sviin. — 3) sammenhobe, samle. Krulla seg til: flokke sig til. Tel. — Particip **krullad**: krøllet, sammenringet.

Krullhaar, n. Haar som er krøllet.

Krullmose (o'), m. et Slags Mos eller Lav med mange Krøller.

krullutt, adj. fuld af Krøller.

Krum (u'), m. Knopper paa Træer (= Kumar). Shl.

Krumma, f. Haand (= Krumsa). Tel.

Krump, m. en Ravn (= Korp). Sogn. Jf. Isl. krummi og krumsi.

krumpa, v. a. (ar), trykke, presse, knuge. (Vel egentl. krympe). B. Stift.

krumsa, v. a. (ar), knuge, klemme, bearbeide med Næven. Hall.

Krumsa, f. Haand med bøiede Fingre. I Forbind. „draga Krumse": rykkes eller trækkes med hinanden med krummet Haand for at see hvem der kan længst holde Fingrene stive. Hall. Paa Sdm. „rekkje Krume (u')", el. „drage Krume", om en lignende Styrkeprøve med en enkelt Finger. Andre St. „draga Krok". Jf. Krumma. G. N. krumma: Haand.

Kruna, f. 1) Krone, Hovedkrands. Tildeels ogsaa: Kongeværdighed, Kongedømme. Afvigende **Krona**, el. Krone; søndenfjelds. G. N. krúna, af Lat. corona. Heraf kryna, s. d. — 2) Isse, Toppunkt paa Hovedet (= Hjasse, Kvervel). G. N. krúna; Eng. crown. Ogsaa Hvirvelpunkt, Haarhvirvel i Panden paa Dyr. — 3) en stor Bjælke imellem Sidevæggene i en Stue (uden Loft). Hall. Nogle St. **Krona**. Ellers kaldet Bite.

Kruneaar, n. et udmærket frugtbart Aar (Kronaar).

Krunebrud, f. Brud som bærer Krone.

Kruneglas, n. Kronglas.

Krungl, m. = Klunger. Sogn.

Krungla, f. et kroget og knudret Træ. Hall.

krunglutt, adj. 1) kroget, om Træ. Solør. 2) knudret, om Jorden. Rom.

Krupp, m. et kroget Træ. Tel. Hører sammen med „kruppen" til kroppen og kreppa.

Krus (uu), n. 1) Flitterstads, Glimmer. Hall. 2) Komplimenter, usædvanlig Artighed. Gjera Krus fyre nokon: gjøre Opvartning, gjøre meget Væsen af En. Østl. I Smaal. **Krøse** (Kryss?). Sv. krus. Jf. Høgtid.

Krus, f. Kruus, Kande; Drikkekar af Leer (Steentøi), eller af Metal. (Tinkrus, Sylvkrus). G. N. krús; Nt. krus, kraus; Holl. kroes. — I Sammensætning betegner Krus Leertøi el. Steentøi; saaledes: **Krusbrot**, n. Potteskaar. (I B. Stift Krusabrot). **Krusfat**, n. Leerfad. **Kruskjerald**, n. Leerkar. **Krusskaal**, f. Leerskaal. **Krusty**, n. Steentøi (Fajence, Porcellæn).

krusa, v. a. og n. (ar), 1) pynte, smykke (til Overmaal). Krusa seg til: behænge sig med Stads. Hall. 2) v. n. gjøre Komplimenter, være usædvanlig høflig. Østl. Jf. høgtida. Hertil **Krusing**, f. Stads, Overdaad, Luxus &c.

Krusa (u'), el. **Krosa** (?), f. en seenfærdig Person. „Krusu", Guldalen.

Krusk, n. krogede Træer. Rbg. (?).

krusken (kj), adj. svag, skrøbelig. Ryf.

kruslen, adj. skranten, sygelig. Rbg.
Krut (uu), n. Krud, Skydepulver. Hedder tildeels **Kru** (Nhl. Østl.) og er kun en afvigende Form af **Krud** (s. d.), ligesom Sv. krut. Nt. kruud; Holl. kruid. Hertil **Kruthorn**, n. Krudhorn. **Krutmaat**, n. Krudmaal (for en Ladning). **Krutrøyk**, m. Krudrøg.
krutla (u'), v. n. (ar), arbeide smaat og seent (omtr. som klutra). B. Stift. Hertil **krutlen**, adj. lidt seenfærdig. **Krutling**, f. smaat el. seent Arbeide.
Krutu, Levninger, s. Krota.
kry, adj. 1) frisk, livlig, godt oplagt (omtr. som tidig). Smaal. Tel. (Sv. kry). Jf. kryast. — 2) stolt, selvtilfreds, hovmodig. Østl. Ordets Sammenhæng med det følgende krya er dunkel, da flere Former komme til, nemlig: **kriug**, adj. frisk, fyrig. Tel. (Hvideseid). **krydig**, adj. frisk, lystig, kaad; ogsaa: geil, brunstig. Sdm. **kryndig**: stolt, selvgod. Nfj. Jf. ogsaa kraana, og kraa.
krya (kry), v. n. (r, dde), 1) vrimle, mylre, vise sig i stor Mængde. Det var so fullt, at det krydde. Næsten alm. dog tildeels afvigende; i de sydligste Egne: **krua**, el. **kru** (-r, dde); i de nordligste med en anden Bøining, hvorom s. kryda. Jf. krykkja, kreka, kraala, yrja, ida. — 2) hvirvle, røre sig, som sydende Vand. Ork. (Maaskee til kryda). — 3) svulme op (om Vandet), stige, som ved en Opdæmmelse af Iis. Nhl. (Jf. kreppa). I denne Form slutter Ordet sig nærmest til Subst. Kru (n.). Jf. Eng. crew.
krya, v. a. (ar), opfriske (af kry, adj.). Oftest **krya seg** (ogsaa kryast): komme sig, friskes. „No heve Grase' krya' seg". Tel.
kryda (?), v. n. (**kryd**, **kraud**, **krodet**), stimle sammen, flokke sig; ogsaa vrimle, mylre (ligesom krya); tildeels ogsaa: skride sagte frem, glide langsomt. Trondh. og Nordl., oftest med nogen Mangel i Formen. Inf. hedder sædvanlig **kry**; Præsens **kry** (og kryr), Imperf. **krau**, Supinum **kroe** (o'), Nordl., **kraue**, Ork., **krødi** el. **kryddi**, Selbu; f. Ex. „Dem ha kryddi samen": de havde løbet sammen i en Hob. Ordet maa saaledes være et gammelt krjoda (el. kruda), ligt Ang. creodan (crýde, creád): trænge frem. (Grein's Gloss.). Eng. crowd: flokke sig.
Krydda (y'), f. Krydder, aromatiske Værter. Nogle St. **Krydd**, n. (G. N. krydd). Sv. krydda; Holl. kruid, Nt. kruud. Hertil **Krydderluft**, f. **Kryddesmak**, m. **Kryddevokster**, m. og fl.
krydda, v. a. (ar), krydre, sætte Krydder til. **Krydding**, f. Krydderie.
krydig, adj. frisk; kaad; s. kry.
Krykkja, f. Krykke, Stav at holde under Armen.
Krykkja (Fugl), s. Krytja.
krykkja, v. n. (er, te), vrimle (= krya). Sdm.
Krykla, s. Krypla.
Kryl, m. Pukkel, Udbøining paa Ryggen. Alm. vest og nord i Landet. I Tel. oftere **Krylt**. Andre St. Kul, Kaks, Kus.
krylad, adj. puklet; pukkelrygget.
krylast, v. n. blive krum eller puklet.
krylen, adj. noget krumrygget. I Telem. **krylten**.
krylnasad, adj. krumnæset, hvis Næse er høi i Midten.
krylryggjad, adj. pukkelrygget.
Krylt, s. Kryl.
krylutt, adj. puklet (= krylad).
krylvaksen, adj. meget høirygget.
krymta (y'), v. n. (ar), harke sagte, rømme sig, som naar man vil tale høit, eller naar man famler i Talen. B. Stift, Tel. og fl. Ogsaa i en anden Form: **kremta** (Gbr. Ork. Nordl.), som ellers betyder: kryste, vride. Isl. krimta: harke (Haldorson). Heraf **Krymting**, f. Harken; Standsninger i Talen. **Krymt**, m. en svag Lyd i Halsen, et „Hem". (Jf. Grymt).
kryna, v. a. (er, te), 1) krone, sætte Krone paa. (Af Kruna). Nogle Steder **kruna**; afvig. **krøne**, Tel. — 2) justere, sætte Stempel paa (Maal el. Vægt). Solør. Lyder tildeels **krine**. — 3) om at tugte, ydmyge, undertvinge. B. Stift, Hall. og fl. (Maaskee af Begrebet kronrage?). — Particip **krynt**: kronet.
Kryning, f. Kroning.
Kryp, m. Stakkel, Kryster (= Krjup).
krypa, s. krjupa.
Krypel, m. 1) lidet Kryb, Møl, Mid. Tel. (?). 2) en Stakkel, svag og skrøbelig Person. Num.
Krypla (y'), f. Beenskjørhed, Lamhed i Føddene; en Sygdom iblandt Køerne. Sdm. og flere. Hedder ogsaa **Krykla**. Ellers Styrda, Storrbrot, Romebrot.
Krypling (y'), m. Krøbling, vanfør Person. G. N. kryplingr.
krysja, v. a. knuse (= knysja). Hall.
Kryss, n. Kryds; Kors. Lidet brugl.
kryssa, v. n. (ar), 1) krydse i Seilads (= bauta, slaga). — 2) vige, gaae tilside for nogen; ogs. gjøre Opvartning, være fiin (s. krusa). „krøsse", Smaal. Jf. krossa.
kryssa, v. a. (ar), skjære med Krydsjern. — **Kryssing**, f. den Skure som sættes med Krydsjern i Tøndestaverne paa det Punkt, hvor Bunden skal staae. (Jf. Logg). **Kryssjarn**, n. Krydsjern, Skjærejern med krydsede eller udadbøiede Tænder.
Kryter (Krytyr), s. Krøter.
Krytja (y'), f. en Søfugl af Maagestægten, Larus tridactylus. Sdm. og flere. I Nordl. **Krykkja**.
Kræ, s. Kraa og Kræda.
kræa (?), v. a. hænge Fisk i et Baand (=

træda). **Kræa**, f. Krog eller Kvist at hænge Fisk paa. **Kræe**, n. Fiskeklynge (= Honk). Mandal. (Formen usikker).

Kræda, f. Ørred, Forelle (= Aurride); især ung eller liden Ørred (jf. Kjøda). Nfj. Sdm. (Kræde), Ndm. (Kræ). Hertil **Kræ-degarn**, n. Ørredgarn. **Krædetaum**, m. Snor til en Fiskestang. **Krædetroda**, f. Fiskestang. (Nogle Steder Kræ'troe). — Ellers bruges „Kræde" ogsaa om et svageligt Barn, eller en meget smaatærende Person. Sdm. I Ork. **Kræ** (Kræe), n. en Stakkel, en liden Tingest. I Tel. **Kræe**, n. en liden Fisk. (Vinje).

Krægda, f. Mæslinger (Sygdom). Nordl. Trondh. Berg. Vald. og fl. Ellers kaldet Krilla, Østl. Tel. Jf. Sya og Kuffa.

Krækebær, s. Krekling.

Kræl, Mave; s. Krel.

kræm, s. kram. — **kræma**, s. kremma.

kræmta, s. kremta og krymta.

Kræar, s. Kraa.

kræsa, v. n. (er, te), være kræsen, udsøge sig fiin og lækker Mad. Hedder ogsaa **kraasa**, Ork. (Af Kraas). G. N. kræsast: leve godt.

Kræsa, f. fiin, lækker Anretning.

kræsen, adj. kræsen, lækkersulten.

Kræsing, f. Forsyning med lækker Mad. Kræsing og Bræsing: Tillavelse af lækker Kost.

Kræsna, f. Kræsenhed.

Krætur, s. Krøter.

kræv, adj. dygtig, stærk, flink til at arbeide. Tel. Hall. Sdm. og fl. Ogsaa i anden Form: **kræven**: stræbsom, flittig, udholdende. Nordl. ogsaa Ork., **krævug** (krævau): flink, dygtig, Smaal. G. N. kræfr: stærk, tapper (Egilsson).

Krævleike, m. Dygtighed, Styrke, Kraft.

krævug, s. kræv.

Krø (og Krør), s. Kraa.

Krøk, m. et Greb eller Ryk med en Krog.

Krøkel (Krøkjel), m. En som gaar meget nedbøiet. Hall.

krøkja, v. a. (er, te), 1) krumme, bøie, gjøre kroget. (Af Krok). Alm. G. N. krækja. Krøkja seg: bøie sig sammen; ogsaa blive kroget. Krøkja i Hop: sammenbøie, tilslutte. — 2) tage fat eller trække til sig med en Krog, slaae en Krog i; ogsaa: gribe med Fingrene, el. med Kløer. Kom og krøk i: kom og tag fat, grib til. Krøkja aat seg: trække til sig. Krøkja ein Fisk: ramme en Fisk med Angelen, saa at den bliver fast uden at have bidt paa. Krøkja atter eit Hol: stoppe et Hul paa Klæder (= kraka). — 3) v. n. vende, svinge til Siden, gjøre en Krog paa Veien. (Sv. kröka). Me foro og krøkte ut og inn. Elvi krøkjer imillom Bergom ꝛc. Ogsaa i Formen **krøkjast**: krumme sig, blive kroget.

Krøkja, f. Skrog, Stakkel; En som gaar nedbøiet, eller som bøier Ryggen. Især om Kvinder (modsvarende til Krok, m.); ogsaa om Dyr, og i det hele om noget, som er meget krumt.

Krøkje, n. 1) Fiskesnøre med to Angler. Nordl. (Krøykje, Krøyk). 2) Forspænd af to Heste (= Tvibeite). Ork. Selbu.

krøkjen, adj. krum, som bøier sig meget; ogs. vedhængende, som let hager sig fast.

Krøkla, f. 1, en vis Flodfisk. Toten og fl.

Krøkla, f. 2, et kroget Træ (= Krekla). Hall.

Krøkning, f. Krumning, Bøining. Oftere **Krøkjing**.

krøkt, part. bøiet, krummet ꝛc.

Krølling, m. Indbygger af Krødsherad (Krydsherred) i Buskerud. Ogsaa **Krylling** og **Krilling**; vel egentlig Krødling, efter Indsøen Krøder, som i daglig Tale hedder Krøren.

krømta, s. krymta.

Krønik, f. Krønike; af Lat. chronica.

krøpe, s. krjupa. **krøsse**, s. kryssa.

Krøter, n. Dyr, Huusdyr; især Nød, Faar eller Gjed. (Bukrøter, Smalekrøter). Næsten alm. dog i forskjellig Form: **Krøter**, **Krøtur**, **Kryter** (y'), **Krytyr** (Trondh.), **Krætur** (Sogn, Tel.), **Kratur** (Sdm.); ogsaa **Krytel** (Ndm. Sdm.). Egentlig Kreatur, Lat. creatura, ɔ: Skabning. Jf. Beist. Gamle hjemlige Ord for dette Begreb ere Fe og Kvikinde; dog bruges Fe mest kollektivt, ligesom Fenad, Buskap og Bøling.

Krøterham, m. Dyreskikkelse. Kasta Krøterham paa: forvandle til Dyr. (I Folkesagn). Vald. og fl.

Krøtu, Smule ꝛc., s. Krota.

krøypa, v. a. (er, te), krympe sammen. Krøypa seg i Hop: krybe sammen, trække sig ind, lukke sig; f. Ex. om Blomster. Num. Egentl. lade krybe, af krjupa, kraup.

Krøys, m. en liden Kornstak (= Rauk). Sogn.

krøysa, v. a. lægge Korn i smaa Dynger paa Ageren. Sogn.

krøysta, v. s. kreista.

Ku, f. (Fl. **Kyr**), Ko (Huusdyr). Ogsaa brugt i en anden Form: **Kyr** (med Fl. Kyr), i Berg. Stift, Rbg. Tel. og flere. G. N. kýr, acc. kú, pl. kýr. Ang. cú; Ght. kúa. Fleertal paa Østl. tildeels „Kuer"; ellers alm. **Kyr** (Kjyr); nogle St. **Ky**; i den bestemte Form **Kyrna**, Kydna (Søndre Berg.) Kynn'e, Ky'ne; ogsaa Kynn' (Trondh.). Dativ Fl. tildeels **Kunom** (Ku'naa, Nordre Berg.). I Sammensætning mest alm. Ku, f. Ex. Ku-band, Kubaas; men nogle St. Kyra, Kyr, Ky, f. Ex. Kyrafot, Søndre Berg. Kyrrova, og Ky-haar, Sæt.

Ku, m. s. Kuv. — **Kua**, f. s. Kuva.

kua, v. a. (ar), nedtrykke, presse sammen; ogsaa: kue, tvinge, undertvinge. Nogle St. **kuva**. Afvig. fra G. N. kúga. Jf. Sv. kufva.

Ku-band, n. Baand at binde Køer med.
Ku-baas, m. Rum for en Ko i Stalden.
kubba, v. a. (ar), afhugge i korte Stumper. Jf. kabba.
Kubbe, m. Klods, Blok, kort Stump af en Træstamme. Nogle Steder **Kubb**; ellers alm. og meget brugl. Isl. kubbi, kubbr; Sv. kubb. Jf. Kabbe, Kumb, Knubb.
kubben, adj. but, stump, rundagtig; noget tyk og kort. Alm. vest og nord i Landet. Nogle St. kubbutt (kubbet).
Kubbestol, m. Stol som er tilskaaren af en heel Træstump (Kubbe), saaledes at den øverste Deel er indhulet fra Siden og tjener til Rygstød. Rbg. Tel. og fl.
kubbutt, adj. but, stump; s. kubben.
Ku-beite, n. Græsgang for Køer.
Ku-blaasa, f. Koblære.
Kudæla, f. Pumpe-Rende paa Dækket af et Fartøi. Nordl.
Kue (Stillads), s. Kuv.
kufengen, adj. plump, tung, stiv. Sdm. (kufingjen).
Kufet (e'), n. Spor efter Køer.
[**Kuffer**, m. Kuffert, Reiseskriin. Oftere: **Kuffert**, ogs. **Kufort**. Fr. coffre.
Ku-fjos, n. Kostald; s. Fjos.
Ku-foder, n. Vinterfodring for en Ko. Oftest: Kufoor, nogle St. Kufod.
Kuffa, f. Mæslinger. Gbr. (?).
Kufta, f. Kofte, vidt Klædningsstykke; Reisekappe el. deslige. I Nordl. især en Finnekjole, Bluse. I Hall. et Slags Skjørt.
kufta, v. n. vimse, løbe, rende omkring. Smaal. **Kufting**, f. Omløben.
Kugla (u'), s. Kogla.
Ku-horn (o'), n. 1) Kohorn. 2) s. Kuvung.
Ku-juver (-jur), n. Yver paa en Ko.
kukka (u'), v. n. (ar), forrette sin Nødtørft, aftømme sig; især om Børn. B. Stift og flere. Skal ogsaa hedde **kakka**, Nordl. I svenske Dial. kakka, T. kacken, Lat. cacare.
Kukkelur, f. Kuvung.
kukla (u'), v. n. øve Signekunster. Hall. **Kukling**, f. besynderlige Ceremonier ꝛc. Jf. G. N. kukl: Koglerie.
Kul (u'), f. Luftning, svag Blæst. B. Stift. G. N. kul, n. Jf. Kjøla og Gul.
Kul (uu), m. Bugle, Bule; Hævelse paa Legemet efter et Stød eller Slag. Næsten alm., men hedder i de sydligste Egne: **Kula**, f. (Jæd. og fl.). G. N. kúla.
Kula (uu), f. 1) Kugle, rund Klump; især Kugle til at skyde med. Alm. Sv. kula. — 2) en rund Udvært paa Stammen af et Træ. (Jf. Rirkula). Ogsaa: Bugle, Hævelse; s. Kul. — 3) en liden Skaal; især udhulet af en Knude paa et Træ. — 4) Selskab, Kreds. Paa heile Kula: for hele Selskabet, el. Huset. Nordl. — 5) et Partie i Spil eller Leg. (Sv. kula). Nordre Berg. Trondh. og fl. Kort-kula: et Spillepartie, en vis Række af Spil. Dansarkula: en Række af Dandse. Paa ny Kula: paa nyt Partie, ny Række.
kula (u'), v. n. (ar), lufte, blæse lidt; især om en kjølig Vind, ligesom: kylja og kjøla; jf. gula.
Ku-land, n. Kopis.
Kulde, m. Kulde, koldt Veir. G. N. kuldi. Ogsaa i Formen **Kuld**, f. Østl. I lignende Betydning: Kjøld, Kalde; Kule, Kale, Kjøl.
Kule (u'), m. Kulde. Nhl. Sogn.
kulerund (uu), adj. kugleformig.
Kuleskaal, f. Skaal af en rund Knude (Kula) paa et Træ.
kulka, v. fuske; s. kolka.
Kull, s. Koll. — **Kulla**, s. Kolla.
Kulnebb, m. et Slags And med en Pukkel (Kul) paa Næbbet. Ogsaa kaldet **Kulnebbsvorta**, f. Østerd. (Trysil).
Kulp, m. 1) Hule, Fordybning i Bunden. Østl. Jf. Kopa. 2) Skvulp, Sprudlen af noget som falder i Vandet. Smaal.
kulpa, v. n. plumpe, skvulpe. Smaal.
kulryggjad (uu), adj. høirygget, puklet. Østl.
Kulrøyk (u'), m. = Frostrøyk. Buskr.
Kuls, m. Frysen, Fornemmelse af Kulde. Faa ein Kuls i seg: blive gjennemkold, gyse af Kulde.
kulsa, v. n. (ar), 1) føle Kulde i Kroppen, fryse (i en mildere Grad). Meget brugl. og maaskee alm. — 2) gyse, blive bange. Han kulsar ikkje fyre det: det skrækker ham ikke.
kulsen, adj. kuldskjær, som let føler Kulde; ogsaa: frygtsom, bange.
kulsig, adj. som fornemmer Kulde, ikke føler sig rigtig varm.
Kulsing, f. Fornemmelse af Kulde.
kulsleg, adj. uhyggelig, afskrækkende. Tel.
Kult, m. 1) Klods, Træstump. Nordl. 2) Knold, Bjergknold, rund Bjergtop. Ryf. og fl. 3) en tyk og rund Figur, en frisk Karl ꝛc. Østl. Jf. Sv. kult: halvvoxen Griis. Eng. colt: et Føl.
Kulting, m. et Slags Trælast. Østl.
kulutt, adj. buglet, fuld af Bugler (s. Kul, m.). Jf. blaakulutt.
Kum (Kumm), m. Tøddel (Komma). Sdm.
Kumar (u'), m. Knopper paa Træ; a) Løvknop (gemma); b) Blomsterknop, Rakle (amentum), f. Ex. paa Birk, Asp, Hassel. Berg. Trondh. Nordl. Afvig. **Kumur**, Ork. (?), **Kumul**, Indr. Nogle Steder **Kummar**, **Komer**. (Sv. Dial. kummer komar). Andre St. Krum, Knupp, Prjona.
Kumar-tre, n. raklebærende Træ.
Kumb, m. Klods, Knub, Stykke af en Træstamme (= Kubbe). Sdm. Ork. og fl. G. N. kumbr.
kumla, v. a. (ar), 1) ælte, knuge, trykke sammen. Nhl. 2) røre sammen, omvælte, bringe i Uorden. Søndre Berg. Nordl. (Jf. G. N. kumla: mishandle). Heraf **Kuml** (Kumm'el), n. Uorden, Røre, For-

virring. **Kumling,** f. Omvæltning.
Kumla, f. en Klump; især om sammenæltede Boller af Meel og Poteter ꝛc. til Mad. Voss, Hard. Jæd. Rbg. Ogsaa kaldet **Kump,** Mandal. Ellers Klubb, Klot, Ball.
Kumling, m. en Stymper; En som rører Tingene sammen. Nordl.
Kumme, m. Kumme, Vandkar. (Tydsk).
Kummelvæv, f. Kongurvev.
Kump, m. Klump; f. Kumla.
Kumpaas, f. Kompaas.
Kumperuta, f. et Slags Boller (Kager) af Fiskerogn og Meel. Nordre Berg. Nordl. Nogle St. „Kumperdøsa". Dunkelt; jf. Kumla og Kams.
kumpla, v. a. omlægge, sætte i en ny Orden; gjøre om igjen. Smaal. Jf. kumla.
Kumsa, f. Røre, Forvirring, Urede. Det kom i Kumsa. Nordl. (Lof.). Ogsaa om en stor Masse (?).
Kumse, og **Kums,** m. en stor Førselsbaad. Nordl.
kumt, adj. skummelt; s. kvavt.
kun, adv. bare (= berre). Nordl. (Dansk).
Kung, f. Kong, og Kuvung.
kunn, adj. bekjendt (= kunnig). G. N. kunnr. Lidet brugt og derhos fordunklet; saaledes i Hall. „Han vart kunt um dæ" (i Stedet for: Det vardt honom kunt), ɔ: han fik vide det. Ellers kun i Sammensætning: kunngjera og Kunnskap. (Jf. forkunn). Et Subst. **Kunn,** f. bruges ogs. i Sammensætning: Vaarkunn, Miskunn. Et Subst. **Kunna,** f. er brugt i nyere Skrifter i Stedet for det ubekvemme „Kunnigheit" (Kyndighed), f. Ex. Vankunna, Faakunna, Jordkunna, Maalkunna. Jf. T. Kunde, f. (af Adj. kund) i Länderkunde, Sternkunde o. s. v.
kunna, v. a. og n. (kann, kunde, kunnat), at kunne. Præs. alm. **kann;** Fl. **kunna.** Imperf. deels **kunde** (Sogn, Søndre Berg.), deels **kunne,** og mange Steder „kunna", som vel ligner et G. N. kunna, men dog snarere er et nydannet: kunnade. Imperf. Conj. **kynne** (kynde?), Tel. Supin. tildeels **kunt;** ellers **kunna'** (mest alm.); afvig. **kunja,** Rbg. G. N. kunna; kann, kunni, kunnat. — Særlig Betydning: 1) vide, have lært, have i Hukommelsen. Kunna ei Visa, eit Vers, ei Bøn ꝛc. Jf. kanna og kjenna, som høre til samme Rod. — 2) forstaae, have Øvelse eller Færdighed i. Deels med Subst. deels med Verbum i Infinitiv. Han kann Handverket. Han kunde korkje lesa elder syngja. — 3) formaae, være i Stand til. Han er so veik, han kann ikkje ganga. — 4) have Adgang eller Leilighed til. Ein kann ikkje koma fram. Dei kunna faa det. — 5) have Mulighed for sig, kunne tænkes. Det kann vel henda. Han kunde snart falla fraa, osv. Lidt afvigende i Forbindelsen: kunna til, ɔ: have Skyld i, være Aarsag til. Eg kann ikkje til det: det er ikke min Skyld; ogsaa jeg kan ikke gjøre ved det. (Jf. G. N. kunna: tilkjende). Eg kann ikkje fyre det: jeg kan ikke afhjælpe det. Han kann ikkje med det: han er ikke øvet deri, har ikke lært det. Kann henda: maaskee, vel muligt. I samme Betydn. siges ogsaa „kannskje" (kanskje), som dog er et nyt og egentlig fremmedt Udtryk.
kunnande, adj. kyndig, øvet, flink; som har lært flere Slags Arbeide. Søndre Berg. og flere.
Kunne, m. en Bekjendt; s. Kunning.
kunngjera, v. a. (-gjerer, gjorde), gjøre bekjendt, kundgjøre. **kunngjord,** part. bekjendtgjort. **Kunngjering,** f. Bekjendtgjørelse.
kunnig, adj. 1) bekjendt, vitterlig, som Folk vide om. Det vardt kunnigt. Mest brugl. søndenfjelds. G. N. kunnigr; Sv. kunnig. — 2) kyndig, bekjendt med noget. Eg er ikkje kunnig i det. Nogle Steder **kunnug, kunnau.**
Kunnigskap, m. Kyndighed.
Kunning, f. Kunnen, det at man kan noget.
Kunning, m. en Bekjendt, Kynding. Tel. Sjelden og dunkelt, i Formen Kunningje, forkortet „Kungje". Bugge's Folkeviser, S. 45. Nærstaaende Former ere: **Kunne,** m. og **Kynning:** Slægtning. (Sammesteds S. 39 og 17). G. N. kunningi. Jf. T. Kunde.
Kunnskap, m. 1) Vitterlighed, det at noget er bekjendt. Koma til Kunnskap: blive bekjendt. Lidet brugl. — 2) Kundskab, Kyndighed, samlet Erfaring; ogsaa Kundskabsfag, Videnskab. S. kunn.
Kunst, m. (f.), Kunst, Øvelse, Færdighed; ogs. Gjerning hvortil der kræves en særegen Kundskab og Øvelse. (Af kunna). Formen noget forskjellig, nemlig deels **Kunst,** f. med Fleertal Kunster (især søndenfjelds), deels **Kunst,** m. (med Fleertal Kunstar), og **Kunster** (Kunstr), m. med Fl. Kunstrar (Berg. Stift), i Lighed med Vokster, Lakster, Blaaster, og fl. Jf. Sv. konst, f.
kunsta, v. n. gjøre Kunster; ogsaa kunstle, gjøre noget for kunstigt. Lidet brugl.
Kunster, m. s. Kunst.
kunstig, adj. 1) kunstig, gjort med Kunst. Ogsaa: vanskelig at forstaae, besynderlig. — 2) om Person: kunstfærdig, nem, flink; ogs. opfindsom. Nogle St. **kunstug,** og i B. Stift: **kunstrig** (af Kunster).
Kunsting, m. en Kunstner, En som er flink i en Kunst; f. Ex. om en Smed. „Kunstingje", Tel.
Kunstmann, m. Kunstner.
Kunstverk, n. kunstigt Arbeide.
Kunt, m. en Skræppe eller høi og smal Kurv af flettede Spaaner. Solør. (Sv.

Dial. kunt). Nogle St. **Kunta**, f. som ellers betyder cunnus, vulva, ligesom i Svensk og flere Sprog.
Kupa, f. 1) en Skaal, et lidet rundt Kar (= Kula). Hard. Sogn, Hall. Isl. kúpa. Jf. Kopp. — 2) en udhulet Blok, Hakkeblok (= Brydja). Tel. Jf. Kopa. — 3) et Slags Fiskeruse. Toten (?).
kupen, adj. dyb og rundagtig. Hard.
Kuppul, Smaasteen, s. Koppul.
Kur (uu), m. 1, Standsning, Slappelse, Stilhed (egentl. Luden med Hovedet); ogsaa: Fortrydelse, Bedrøvelse. B. Stift og flere. Han fekk ein Kur: han begyndte at hælde med Hovedet, han blev tankefuld, nedslagen. Det kjem Kur etter Kjæta: der kommer Flauhed efter en stor Lystighed.
Kur, m. 2, gammel, tyk Mælk (= Skyr). Hard. Ogsaa Bærme, Bundfald. Nhl. Maaskee for Kurd? Eng. curd (og crud): Tykmælk. Jf. Kjore, Kjøra, Krodda.
Kur, m. 3, Kuur, Helbredelse. Hører sammen med **kurera**, v. a. (ar), læge, helbrede. Af Lat. curare: besørge.
kur (uu), adj. stille, rolig; s. kurr.
kura, v. n. (er, de), 1) bøie sig ned; især: lude med Hovedet, bøie Hovedet mod Brystet. Meget brugl. og maaskee alm. Sv. kura; Eng. cower. (Imperf. oftest: kurte). Ogsaa v. a. kura seg: bøie sig sammen. Kura seg ned: trykke sig ned, gjøre sig liden, som for at skjule sig. I Hard. tildeels: kusa seg ned. — 2) ligge stille, hvile, sove; især i en sammenbøiet Stilling. Smaaborni laago og kurde. Isl. kúra. Jf. kurr og kurra. Kura seg i Hop: lægge sig tæt sammen, nær til hinanden. — 3) holde sig stille af Udmattelse eller Sygelighed; være ilde tilpas; ogsaa: være nedslagen, mismodig. Trondh. og fl. Jf. Kur, 1, og kuren.
Ku-rekster, m. Gangsti for Køer (= Burekster). Ogsaa **Ku-raak**, f. Gbr. **Ku-raas**, f. Sdm.
kuren, adj. 1) nedbøiet, s. kursam. 2) sygelig, ikke vel tilpas; ogs. nedslagen, mismodig. Ork. og fl.
Kuring, f. nedbøiet Stilling; ogsaa Hvile, Stilhed; s. kura.
kurla (u'), v. n. (ar), give en kurrende eller rallende Lyd; ogsaa tale utydeligt eller med stærk Strubelyd. Hertil **Kurlemaal**, n. skurrende Tale; især den Vane at udtale „r" med Strubelyd. Hard.
Kurle, m. 1) Krølle, Lok, Uldtot (= Krull). Eng. curl. 2) Fyrrekogle, s. Kogla. — **Kurlespon** (oo), m. Høvelspaan (= Kaure). B. Stift.
Kurling, f. Rallen; skurrende Tale.
Kur-ost, m. Ost af suur Mælk. S. Kur, 2.
kurr, hvorledes; s. kor.
Kurr, m. 1, et Lokkenavn til Faar. Sdm. (I svenske Dial. kura, f.).
Kurr, m. 2, Mismod, Bekymring. Gjer deg ingen Kurr fyre det: tag dig det ikke nær. Nordre Berg. (S. Kur, 1).
kurr, adj. stille, rolig; stiltiende. Hall. Vald. Det vardt kurt: det blev stille. Kurraste Natti: i Nattens største Stilhed. Hedder ogsaa **kur** (uu), Tel. Ellers: kvar, kverr og kjørr.
kurra, v. a. (ar), bringe til Rolighed. Kurra seg: slaae sig til Ro, blive stille; ogs. lægge sig til Hvile. Hall. Vald. Buskr. Jf. kvara, kura.
kurra, v. n. (ar), give en kurrende Lyd; især om Fugle (Duen, Aarfuglen og fl.). Jf. karra.
Kurra, f. Kurre, Pleielbaand. Smaal.
kurrlegen (-legjen), adj. som ligger roligt, el. længe. Hall.
kurrseten (e'), adj. roligt siddende. Hall.
kurrstaden (-staen), adj. som staar (el. har staaet) længe. Hall.
kursam (uu), adj. nedbøiet, nedslagen, noget modfalden; s. kura.
Kursmid (-smed), m. en Dyrlæge. Østl. Vel egentl. Hestelæge og Hovsmed (Tydsk Kurschmied).
kurstill, adj. bomstille, lydløs. Hedder ogs. „kurende still". Sogn og fl.
Ku-ruga, f. Kokase.
kurutt, adj. svagelig, noget skranten. Smaal. (kurette). Jf. kuren og Kur, 1.
Kurv, m. 1, Pølse, Mad som er indstoppet i Tarme af Dyr. Mange St. brugl. (Tel. Hall. Vald. Hard. Sogn, Ndm. og fl.). Sv. korf. — **Kurvsneis**, f. Pølsepind. Hall.
Kurv, m. 2, en Ring eller Løkke, især af Tougværk. Sdm. Jf. Kverva.
kurva, v. a. (ar), krumme, krympe, bøie sammen. Oftest: **kurva seg**, og **kurvast**: krølles. Shl. Nordl.
Kus (uu), m. Pukkel (= Kafs, Kryl). Ork. Indh. (I svenske Dial. kut).
kusa, v. a. nedbøie, s. kura.
Kuse, m. Busemand, En som Folk frygte for, el. som holder streng Tugt og Ave. Indh. Nordl. Ogsaa i gammel Svensk og Dansk. (Jf. D. kyse). Forskjelligt herfra er et Feminin paa „a" med Betydn. cunnus, vulva, ligesom i Svensk (s. Rietz 366).
kuseleg, adj. frygtelig, fæl, rædsom. Guldalen og fl. Hedder ogs. **kusen**, Indh. I svenske Dial. kuslig.
[**Kusk**, m. Kudsk. (Slavisk-Tydsk).
Ku-skjel, f. Kuvskjel.
Ku-slag, n. Race af Køer (= Buslag).
Kusma, f. 1) en Masse, Røre, stor Mængde. Sdm. Jf. Kumsa. 2) en Sygdom, som yttrer sig ved Hævelse i Ansigtet; Parotitis (?). Alm. i de sydlige Egne. Andre St. Kinntaska.
Ku-spene (-spæne), m. Kopatte.
kusryggjad, adj. puklet. Ork. Indh.
Kussa, f. Kviekalv, ung Kvie. Nhl. Sfj. Ogsaa kaldet **Kussekalv**, m. Isl. kussa.

Derimod: **Kusse**, m. Kalv; især Oxekalv; og „Kyrkusse", m. Kviekalv. Lister (Kvinesdal). „Kuss" bruges ellers som Lokkenavn til Køerne.
Kussu, f. Kosa (o').
Ku-symra, f. en Vaarblomst: Primula acaulis. Paa Sdm. **Kusimbre**, Kusimber. Paa Jæd. **Kursumar**. Paa Lister **Kusmosblom** (?). Jf. Symra.
Kut (uu), m. og n. Løb, Renden; Galop. Østerd. Guldalen og fl. Taka Kuten: tage Flugten; rende afsted.
kuta, v. n. (**kyt, kaut, kotet**, o'), 1) skyde frem, komme op; f. Ex. om Fiske og Sødyr, som vise sig i Vandfladen. Kobben kaut upp-atter. Nordre Trondh. oftest med Inf. **kyte** (kyt'); maaskee et gammelt kjota. — 2) løbe, rende afsted, gaae skyndsomt. Namd. Indr. Fosen, med stærk Bøining, f. Ex. Han kaut upp i Garden (Gar'n). Ellers i Formen **kute** med Bøiningen: kuter, kutte, i Guldalen og Østerd. I Sverige: kuta, kutta (løbe); kytta (skyde frem).
Kuting, f. Løben, Renden.
kutmaga(d), adj. om en Fisk, hvis Mave er vrænget eller kommen ud i Munden (ved Optrækningen). Sdm.
Kuunge, f. Kuvung.
Kuv, m. 1) en rundagtig Top; rund Forhøining, Pukkel. Mange Steder brugl. (Jæd. Tel. Gbr. Sdm. Nordl.), tildeels udtalt: Ku. Isl. kúfr. — 2) en høi Stabel eller Stak; Høstak. Østerd. Ogsaa: en Top af sammenbundne Stænger (lig et Telt), hvorpaa man tørrer Græs el. Løv. (Erterkuv). Toten og fl. I Smaal. **Kuva** (Kue), f. (I svenske Dial. kuv: Høstak). — 3) en Væder med korte Øren; s. kuvutt. Ellers om rundagtig Steen, s. Hyrnekuv.
Kuva, f. 1) Stillads til Tørring; s. Kuv. — 2) et Faar med korte Øren; s. kuvutt. B. Stift. (I Tel. Tulla). — 3) et Slags Fisk. „Aalekue", Smaal.
kuva, v. a. (ar), 1) afrunde, afstumpe, jævne paa Kanterne; f. Ex. et Læs. Lidet brugl. see kyva. Falder nær sammen med „kua": nedtrykke. — 2) ophobe, sætte i en rund Top. Hall. og fl. Ogsaa ophænge paa en „Kuv" til Tørring. Østl. — 3) v. n. være afstumpet eller rundagtig; f. Ex. om en Kurv med indbøiet Kant. Gbr. Andre St. kyva.
kuvad, adj. rundagtig; s. kuven.
kuven, adj. ophøiet i Midten, convex; noget rundagtig; f. Ex. om et Laag (kuvet, kuve'). Mange St. brugl. dog omvexlende med Formen kuvad (kua'), aakuvad, og kuvutt.
kuvenda, v. n. (er, e), vende af sig selv, om et Fartøi, som ikke har tilstrækkelig Fart og derfor ikke lystrer Roret. Nordl. Ellers (ligesom D. kovende) om at gjøre en Vending tilbage, i Stedet for fremad imod Vinden (nemlig i Krydsning); saaledes ogsaa: vende tvært om, opgive sin Plan 2c.
Ku-verde, n. en Koes Værd eller Priis; noget som koster ligesaa meget som en Ko. „Kuvære", Søndre Berg. Ogsaa i Formen **Kuvyrde** (Ku-vyre, y'). Sdm. Jf. G. N. kúgildi.
Kuvomb, f. Kovom; stor Vom.
Ku-vondul (-vaandel), m. Høvisk til en Ko. Ogsaa kaldet: **Kudott**, **Kutapp**.
Ku-vord, m. Portion Foder for en Ko. „Kuvoor" og „Kyravoor", Sogn. Jf. Vord og Verd.
Kuvskjel, f. et Slags store, tykke, rundagtige Muslinger. Ndm. og fl. Ellers mest alm. **Kuskjel** (Ku-skjæl). Isl. kúskel, Venus islandica. (Mohrs Isl. Naturhist. 130). Senere kaldet Cyprina islandica.
Kuvung, m. Sneglehuus, Snekkeskal; især Søsnegl, Hvirvelsnekke. Trondh. Afvig. **Ku-ung**, **Ku-ungje**, Søndre Berg. **Kung**, Fjørekung, Sdm. og fl. Ogsaa kaldet: Kuhonn (Mandal), Buhund (Trondh.) og tildeels Kukkelur. G. N. kúfungr. (Isl. kudungr, kungr); Sv. kupunge.
kuvutt, adj. 1) rundagtig, afstumpet, som danner en rund Top (Kuv). Nogle St. kuvaatt, kuette. (Jf. kuvad, kuven). G. N. kúfóttr. — 2) kortøret, som har korte Øren, om Faar. Vestenfjelds, hvor saadanne Faar benævnes **Kuva** (Kua), f. og **Kuven** (Ku'en), m.
Kuvyre (y'), og **Kuvære**, s. Kuverde.
kva (hvad), s. kvat. Hertil et Verbum „kva-a", ɔ: sige „kva", spørge paany. (Jf. Isl. hváa, hvá). — Ved Ordene med „kv" er at mærke, at de ere to Slags, da nogle ere Ord med et virkeligt gammelt „kv" (qv), andre derimod have fordum havt „hv", som nu almindeligst er blevet „kv", men i enkelte Egne ogsaa lyder som „gv" (Num. Nedre Tel.), eller som blot „v" (Smaal. Rom.). I nogle faa Ord med „o" høres blot „k" eller "h"; saaledes kor og hor, for hvaar (kvaar).
Kvabb, n. Dynd, blød Jord; s. Kvap.
kvabba, v. n. dæmmes til, mangle Afløb, f. Ex. om Røg. Helg. Jf. kvæva.
kvad, s. kveda. — **Kvada**? s. Kvaada.
kvadan, adv. hveden, hvorfra. Forkortet: **kvada**, Nfj. Sdm. (lidet brugl.), **kvaa'a**, Sæt. (fjeld.). G. N. hvadan. Jf. hedan, dedan.
Kvaddæve, s. Kvallægje.
Kvaft, m. en stor Sneebyge (= Kave), en Iling som formørker Luften. Lof.
kvakk, s. kvekka.
kvakla, v. n. (ar), fuske med noget, gjøre uheldige Forsøg eller Forandringer og derved bringe Tingene i Uorden. (Jf. kolka). Hertil: **Kvakl**, n. og **Kvakling**, f. Urede, Forvirring. **kvaklast**, v. n. komme i Uorden.

Kvaks, s. Kvefs.
Kvaksalvar, m. Fusker i Lægekunst. Holl. kwakzalver, T. Quacksalber.
Kval, m. Hval (Sødyr). Nogle St. **Val**. G. N. hvalr. — Et andet Kval (eller ogs. Kvaal) forefindes i Stedsnavne og synes at betyde en langagtig Høi, G. N. hváll; jf. Hol.
kvalaupe, s. kvaadlaupa.
Kvalblaaster, m. Vandstraaler af blæsende Hvale i Vandfladen.
Kvalbruk, n. en Række af Hvale. Lof.
Kvale, m. Dvale, Daanelse. Vald. **Kvaldrykk**, m. Dvaledrik. (G. D. Qvaldryk: giftig Drik).
Kvalfangar, m. Hvalfanger.
Kvalgrind, f. en Række af Hvale, som forfølge en Fiskestiim.
Kvallægje, n. Stilstand, langvarig Standsning. Sæt. (Bygland). Maaskee til Kvale. S. ellers Kverrlægje. — Afvig. **Kvadæve**. Aaserall.
Kvalm, s. Kvelm.
Kvalskjel (=skjæl), f. Hvalrav, Sperma ceti. B. Stift.
Kvaltokn (oo), f. Hvalbarder, eller saakaldte Fiskebeen. Nordl. Trondh. Berg. Ogsaa kaldet **Kvalsbein**.
kvaltra, v. n. vakle, gaae usikkert. Rbg. (?).
kvaltren, ustadig, usikker; især om Vind og Veir. Lister.
kvalv (hvælvede), s. kvelva.
Kvam, m. en Affrog, en Dal eller Vig, som er omgivet af høie Bakker, saa at man ikke kan see den i nogen Frastand. Nhl. (lidet brugl.). G. N. hvammr. (Skotske Dial. wham, quham). Hertil mange Stedsnavne: Kvam, Kvame, Kvamen, Kvamsøy ꝛc. I de sydligste Egne bruges „Hom" i samme Betydning.
Kvambelsmann, m. Talsmand for en Beiler, En som ledsager en Frier og fremfører hans Ærinde. Sdm. I Nordland **Kvemmingsmann**. (Lof.). Andre St. „Belamann". I ældre Skrifter findes „Qvambøle sive Qvambølsmand", Jensens Glosebog, 90; og „Qvambel, Samtale", Strøms Søndmørs Beskr. 2, 496. Ordet er vistnok forvansket og kommer maaskee nærmest til et gammelt Kvaanbidel, eller Kvaanbønamann. Jf. G. N. kvänbœnir: Frierie; kván: Kone.
Kvamleide, n. s. Kvemleida.
kvamna, s. kvavna.
kvamt, adj. indesluttet; s. kvavt.
Kvamvær, m. Indbygger af et Sted som hedder Kvam (f. Ex. i Gbr.). I Hard. Kvem, el. Kvemming.
kvandags, s. kvardags.
kvann, hvem, hvilken; s. kven.
Kvann, f. 1, Angelik (en Fjeldplante), Angelica Archangelica. Nogle St. **Kvanna**. I Gbr. **Kvonn** (o') om en yngre, og **Kvanne** om en ældre Plante. G. N. hvönn, pl. hvannir.
Kvann, f. 2, et Slags aflange haarde Been i Hjernen paa Fisk. Nordl. Nordre Berg. og fl. Mest brugt i Fleertal; ogsaa kaldet „Fisketenner". Uegentlig om Forstand eller Aandsevne. Hava Kvann i Skolten: være klog, skarpsindig. (Nordl.). Ordets rette Form er vel Kvarn, da det paa Island hedder kvörn, som ogsaa betyder Mølle el. Kvern (Sv. qvarn); de parviis liggende Been have nemlig været sammenlignede med Møllestene.
Kvann=jol, m. Angelika=Vært af den ægte eller mest anseede Art; i Modsætning til Geit=jol (Ang. sylvestris). Stilken eller Marven benævnes ogsaa **Kvannkalv**, m. (Tel.) og **Kvannstut**, m. (Num.).
Kvannrot, el. Kvannerot (oo), f. Angelikrod, bekjendt af dens stærke Lugt.
kvant, adj. frisk, dygtig, flink. Smaal. Skal ogsaa hedde „kvann", Solør. I svenske Dial. kvant. Dunkelt Ord; jf. Eng. quaint.
Kvap, n. 1) en blød eller fugtig Masse, f. Ex. om det hovnede Kjød i et Saar. Shl. og fl. Isl. kvap: blødt Kjød. — 2) Hævelse, Hovenhed i Kjødet. Hall. Ved Trondh. Kvabb, om blød Jord.
kvapa, v. n. (er, te), være blød eller vædskefuld, affondre Vædske; f. Ex. om Saar. Hard.
kvapen, adj. 1) blød, fugtig, vædskefuld. Hard. Shl. 2) opsvulmet, aaben, gabende; om Saar. Sdm.
kvapna, v. n. (ar), svulme op, hovne. Sdm. Hall.
kvapp, s. kveppa.
Kvapsott, f. Sygdom med Hævelse eller Opsvulmen. I Hall. „Kvapasott", fornemmelig om Vatersot.
kvar, adv. hvor, paa hvilket Sted, hvor henne. Afvig. **kor**, Sogn; **hor** (o') og **haar**, Østl. Tel.; ogsaa **hori**, Tel. (Landst. 435, 444, 450). G. N. hvar; Sv. hvar. Jf. kvart og kvadan. Med den gamle Betydning: nogensteds, i Forbind. „her og kvar", o: hist og her, paa et og andet Sted. Kvar ifraa: hvorfra. Kvar helst: hvorhelst. En relativ Brug, som i Sv. hvaraf, hvarmed, hvarom; el. Dansk hvoraf, hvori o. s. v., er her fremmed.
kvar, pron. (adj.), hver, hver enkelt af alle; enhver. Med eller uden Substantiv, f. Ex. kvar Mann, paa kvar Stad, fyre kvart Aar; — Lat kvar hava sitt; legg det kvart fyre seg. Brugt i forskjellig Form: **kvar**, mest alm. vest og nord i Landet; **gvar**, Tel. (Tinn); **kver** (kvær), Nhl. og fl. **kvor** (o') og **gvor**, Tel., **kor** (o') og **kor** (oo), Sogn, Hall. Vald. Gbr.; mere afvig. **hor** (o') og **haar**, Østl., **hør**, Num. (Jf. kvaar, som ofte sammenblandes med kvar). G. N. hvar, hvarr, eller oftere hverr, som dog

ogsaa er Interrogativ (s. kven); Isl. ogs. hvörr; Sv. hvar. — Bøiningsformerne ere tildeels i Uorden, især ved Forvexling med kvaar. Paa enkelte Steder med Omlyd: **kvar**, m. **kor** (oo), f. **kvart**, n. Sdm. Dativ i Neutrom: **koro**, **koraa**, Sdm. og fl., **kverjo** (af Formen kver), Sogn; afvig. **korjo**, Vald. **kvorjo** (o'), Tel. (**kvorjom**, Landst. 73. 75. 40). Genitiv **kvars**, f. Ex. i kvars Manns Hus. B. Stift, Nordl. og fl. — Forbindelser. Kvar ein: hver eneste, alle tilhobe. (Ogsaa kvar einaste ein). Ein og kvar: enhver; de fleste. (Jf. einkvar). Kvar sin: hver sin, een til hver. Kvar sine fem: fem til hver. Etter kvart: efterhaanden, lidt efter lidt; egentl. efter hver Leilighed; f. Ex. Det fer etter kvart, som det kjem, ɔ: det forsvinder lige saa ofte, som det kommer. (Nogle Steder omstillet: kvart-etter). Med kvart: efterhaanden; ogsaa: stundom, leilighedsviis. Nordl. Av kvart Slag: af hver Sort. (Nogle St. av koro, el. kverjo). I Forbindelse med et Ordenstal sættes „kvar" sidst; saaledes: annan-kvar, ɔ: hver anden; tridje kvar (hver tredie), fjorde kvar, femte kvar o. s. v. Kvar-annan: hinanden (= einannan); Fleert. kvarandre: hverandre. Ofte adskilt med en Præposition imellem; f. Ex. kvar aat annan: til hinanden. Dei læja kvart aat annat: de (han og hun) lee ad hinanden. Ligesaa: kvart fraa annat: fra hinanden. Kvar mot annan: imod hinanden. Kvart um annat: om hinanden, det ene om det andet.

kvar, adj. stille, rolig; lydløs. Østl. (Smaal. Rom. Buskr. Hedm. Gbr.). Her er so kvart og stilt. (Jf. kverr, kurr, kjørr). Ogs. som adv. Han sat kvar, ɔ: i Ro, stille. Østerd. og fl. (Sv. qvar).

kvara, v. a. (ar), bringe til Ro. Kvara seg: lægge sig; slaae sig til Ro, hvile. Østl. Andre St. kurra seg.

kvara (bræmme), s. kvarda.

kvar-annan, s. kvar, pron.

kvarda, v. a. (ar), sætte Bræmme eller Kant (Kvarde) paa Klæder. Mest alm. **kvara**; nogle St. **kvala**, i Vald. **kvaara**.

Kvardag, m. Hverdag, Arbeidsdag. Mest i Forbindelsen: til Kvardags, ɔ: til Hverdagsbrug. Afvig. **Kverdags**, Nhl., **Kvandags**, Tel. Gbr. **Haandags**. Buskr. Smaal. — Hertil **Kvardagsgjest**, m. daglig Gjæst. **Kvardagsklæde**, n. Arbeidsklæder (modsat Helgarklæde). **Kvardagslag**, n. Hverdagsskik. **Kvardagsmat**, m. Hverdagskost, og fl.

kvardagsleg, adj. hverdagslig, passende for Arbeidsdagene. Afvig. **kvendagsleg**, Ork. **haandagsleg**, Østl.

Kvarde, m. Bræmme, Kant, bred Borde som tilsyes paa Kanten af Klæder. Berg. Stift, Nordl. i Formen **Kvare**; ellers afvig. **Kvale** (med tykt L), Num. og fl., **Kvaale**, Hall., **Kvaare**, Vald. I svenske Dial. kvard, kval, kvale. Nt. Qvarder, Qvadder. (Dunkelt). I Ryf. betegner „Kvare" ogsaa Kanten paa et Kar, f. Ex. paa en Ølbolle. (Ellers kaldet Beit). Isl. kvardi betyder Alenmaal og synes at være et andet Ord.

Kvare, s. Kvarde.

Kvarm, m. Ramme, Indfatning. Glaskvarm (Vinduekarm); Augnekvarm (Øienlaagenes Rand). Nordre Berg. Ork. Nordl. (Jf. Karm og Karr). G. N. hvarmr: Øienlaag.

Kvarn (?), s. Kvann.

kvarstad, som adv. paa hvert Sted, allesteds. Paa Helg. „kvarst": hvorsomhelst.

kvart, adv. hvorhen, til hvilket Sted. Kvart vil du av? Eg veit ikkje kvart han vilde. Mest brugl. vest og nord i Landet. Nogle St. afvig. **kort**, og **hort**. Sv. hvart; G. N. hvert. Jf. kvar, kvadan.

kvart (for tvart), s. tvert.

Kvart, n. (og m.), Fjerdedeel; Fjerding, s. Kvartel.

Kvart, m. en af Strengene paa en Fiolin (den næsthøieste). Jf. Kvint.

Kvartel, n. Fjerdedeel (Qvarteer); især: 1) Fjerdedeels Tønde, Fjerding. Mest alm. 2) Fjerdedeels Alen. Mest i de sydligste Egne. 3) en Maane-Uge, Fjerdedelen af Maanens Omløbstid. I nogle Betydninger tildeels **Kvart**; sjeldnere **Kvarteer** (n.) og **Korteer**; det sidste mest om en Fjerdedeels Time. Altsammen fremmede Ord, dannede af Lat. quartus: fjerde.

Kvartelskifte, m. den Tid da Maanen begynder et nyt Qvarteer.

kvart-etter, adv. efterhaanden (= etter-kvart). Ork. Guldalen.

Kvarv, n. 1) Kreds, Ring, som omgiver noget. Østerd. og fl. Setja Kvarv um: omringe, stille sig i en Kreds omkring. (Jf. Manngard). Ogsaa en omgjærdet Plads (?). I Num. **Gvarv**. — 2) Omgang i en Bygning, et enkelt Lag af Stokke i en Fiirkant eller i alle Vægge. Hall. Tel. Sæt. (med Fl. **Kvorv**). Andre Steder Kvorva, Umkvarv, Umfar. Jf. Sv. hvarf. — 3) et udbredt Lag eller Dække, f. Ex. af Hø. Indh. Jf. Kvervla, Kvervel. I nogle Stedsnavne synes Kvarv at betyde en Krog eller Vinkel. G. N. hvarf: et Skjul. Jf. kverva.

kvass, adj. 1) hvas, skarp; som skjærer godt. Afvig. **gvass**, Num. Tinn og fl. **vass**, Østl. G. N. hvass. Heraf kvessa. — 2) spids, tynd, smal som en Eg eller Od. — 3) figurl. skarp, haard, heftig; f. Ex. om Veir. Eit kvast Augnelag: skarpe Øine, et hvast, gjennemtrængende Blik. Kvast bruges ogsaa substantivisk om skjærende Redskaber; f. Ex. bruka kvast: bruge Kniv eller deslige. Bera kvast paa seg: have Kniv eller Øxe med sig.

Kvassa, f. et Slags Flyndre med haardt Skind. Nordre Berg.
kvassbukad, adj. hvasbuget; om Fisk.
kvassfengen, adj. noget skarp.
Kvassleike, m. Hvashed, Skarphed.
kvasslyndt, adj. heftig, vild i Sindet. Tel.
kvassmælt, adj. haardtalende, som har en skarp Stemme.
kvassraustad, adj. om en Bygning med spids Gavl, med høit og steilt Tag. Vald. og flere.
kvassryggjad, adj. smalrygget.
kvasstenkt, adj. skarpsindig.
kvasstent, adj. som har hvasse Tænder.
kvasstindad, adj. besat med skarpe Takker eller Pigge; f. Ex. om Fjelde.
kvassvoren (o'), adj. noget skarp.
kvassøygd, adj. hvasøiet, som har skarpe, gjennemtrængende Øine.
kvast, adv. hvast, skarpt. Han saag so kvast paa meg.
Kvast, m. 1) en Kvast (Kost); f. Kvost. 2) en Krands eller Skjerm paa Planter. Østlandet.
kvasta, v. n. (ar), skynde sig, drive stærkt paa; ogs. rende, vimse omkring. Smaal. I lignende Betydn. **kvista**, B. Stift, og **kosta** (oo), Nordl. (Sv. qvista). Hertil **Kvast**, n. Skynding, Travlhed.
Kvastein, f. Kvatstein.
kvat (kva), pron. hvad, hvilket. Brugt i forskjellig Form: **kvat**, Nhl. (sjelden), **kot** (o') øverst i Sæt.; **kva**, mere alm., **ka**, Shl. Jæd. og fl., **kaa**, Gbr. Hall. Sogn, Sæt. og fl., **ko**, Vald., **ke**, **kæ**, ved Trondh., og med „h": **haat**, **hott**, Rbg. Tel. **haa**, Østl.; ogsaa som spørgende Ord (eller Lyd): **ha**, og **hæ**; derimod synes „va" overalt at være en fremmed Form. G. N. hvat; Sv. hvad, Eng. what; egentlig Neutrum af et gammelt „hva"; G. Sv. hvar (hva, hvo, ho), D. hvo, Eng. who. — Ordet bruges 1) substantivisk: hvad, hvilken Ting; a) som spørgende Ord; f. Ex. Kvat er detta? Kvat vil han? b) som relativt bestemmende Ord i en Undersætning. Eg veit, kvat han vil. Seg [illegible] no, kvat eg skal gjera. Kvat detta skal verda, [illegible] ingen vita. — 2) adjektivisk: hvilken, [illegible] en; ogsaa: hvordan, hvorledes [illegible] Forbundet med Subst. uden [illegible] eller Tal; f. Ex. Kvat [illegible] var det? Kvat Dag skal [illegible] Mann det var. Kvat [illegible] yrde, kvat Menner det [illegible] med Subst. i Dativ el. Gen[illegible]bundet med „for": Kvat for Slag [illegible] Slag): hvilken Ting. Jf. kvat for ein, [illegible] for nokot (afvig. „haa for noe", Østl.). [illegible] visse Udraab forbindes Ordet ogsaa med et uvedkommende Subst., f. Ex. Kvat Trolli var det? Kvat Hunden det vil! Kvat Fenden ꝛc. (Jf. det tydske „Was der Teufel". S. Weigand 2, 1058). — I Forbindelse med en Præposition sættes „kvat" først, om endog flere Ord komme imellem; f. Ex. Eg veit, kvat det kom av (ɔ: hvoraf det kom); ligesaa: kvat det var fyre; kvat eg skal hava det i; kvat eg skal bruka det til, o. s. v. Saaledes ogsaa naar begge Ord stilles ved Siden af hinanden; f. Ex. Kvatfyre kom du ikkje? (Jf. kvi, kvifyre). Især finder dette Sted i korte Spørgsmaal om noget, som ikke er oplyst, f. Ex. A: Det vardt ikkje nokot av det. B: Kvat av? — A: Me saato lenge og rødde. B: Kvat um? — Jf. kven.
Kvat, n. Slibning; f. Kvataur.
kvat, adj. frisk, modig, fyrig; ogsaa: rask, flink i Arbeide. Hall. Vald. Nordre Berg. og fl. Paa Helg. **kvater** (kvat'r). G. N. hvatr. Sv. Dial. hvat, hvater (Rietz 274). Vel egentl. skarp, jf. kvetja. Tildeels med Begrebet: geil, parrelysten; om Han-Dyr. (Noget ligt Isl. hvatr).
kvata, v. a. hvæsse med et Bryne. Rbg.
Kvat-aur, m. Grums eller Sand, som fremkommer ved Slibning; Mudder i Slibevand. Hall. Paa Sdm. **Kvatgor** (o'), n. Andre St. Slipesand. — Kvat er et Subst. af kvetja (kvat-te), men bruges kun i Sammensætning.
Kvatbein, n. Slibestikke, liden Kløft hvormed man holder det som skal slibes, f. Ex. en Kniv. Nogle St. **Kvatbjørn** (-bjønn), m.
Kvate, m. et Bryne. Rbg. (?).
Kvatgor, n. f. Kvataur.
Kvatleike, m. Friskhed, Fyrighed.
kvatna, v. n. (ar), opfriskes, blive mere kvik (kvat). **Kvatning**, f. Opfriskelse.
Kvatstein, m. Hvæssesteen, Bryne. Jæd. Rbg. og fl. Sædvanlig udtalt Kvastein.
kvatt, part. hvæsset, slibt; f. kvetja.
Kvatvatn, n. Slibevand.
Kvav, n. Overtag, det øverste Lag i et dobbelt Fjeletag. Valders. Ogsaa kaldet **Kvavtak**. (Andre St. Vartak). I Tel. **Kvaav** og **Kvaavtak**, om et Tag hvori Fjelene vende Enderne nedad og ligge i saadan Stilling, at enhver overliggende Fjel dækker Kanterne af to underliggende. Formen Kvaav (nogle St. Gvaav) kunde maaskee være et gammelt „Hvalv".
kvav, adj. skummel, indelukket (?), f. kvavt. I Num. høres ogsaa **kvav**, adv. i samme Betydn. som „kav", f. Ex. **kvavfull**, adj. aldeles fuld.
kvavd, part. kvalt, stoppet; f. kveva.
kvavna, v. n. (ar), kvæles, tabe Aanden. Østl. Hedder ogsaa: **kvamna**, Smaal. **kvøvna**, Vald. **kvaavna**, Ork. **kovna** (oo), B. Stift og fl. Isl. kvafna, kafna. Jf. kveva, Kov, kjøva.
kvavt, adj. n. indesluttet, skummelt, kvalmt; om et Sted som ikke har nogen Udsigt, eller et Huus som ikke har rigtig Lysning og Luftning. Der er so kvavt. Smaal. Østerd.

Ellers i forskjellig Form: **kvævt**, Tel., **kove(t)**, Nhl., **kovt**, **kofte** (oo), Sdm., **kvamt**, Gbr. Østerd. Hedm. **kvaamt**, Guldalen; **kumt**, Indr. Namd. Da Ordet kun bruges om Sted, er det uvist om det hører til Particip kvavd, eller et Adj. kvav. Jf. Sv. qvaf: kvalm, lummer.

Kvavtak, n. s. Kvav.

Kvaada, f. Harpix, klæbrig Saft paa Naaletræer; tildeels ogsaa om Gummi eller Udflod paa visse andre Træer. Brugt i forskjellig Form: **Kvaae**, Gbr. og flere, **Kvae**, Smaal. Rom., **Kvoa** (o'), Søndre Berg., **Kvou** (o'), Tel., **Kode** (oo), Nfj. Sdm., **Ko**, og **Kvo**, Trondh., **Kove** (oo), Helg. Disse Former hentyde deels til et gammelt Kvada (Kvødu) og deels til Kvaada, hvilket sidste passer bedst til det afledede kvæda, v. og Kvæde, n. Jf. Sv. kåda (i Dial. kvåda, kvada, koa); G. D. qvade; G. N. kváda (el. kvada), lidt usikkert. — Det foranførte Koda (Naamælk) hører vistnok ogsaa hertil. Jf. Kvæda.

kvaadlaupa, v. n. belægges med Harpix, om Træer. „kvalaupe", Smaal. Hertil **Kvaadlaup**, n. Hul eller Sprække hvori Harpix har samlet sig. „Kvalaup", Østl.

kvaala, v. n. tude, hyle, skrige. „gvaale", Num. Synes at forudsætte et gammelt „hvaala", men hedder ellers **vaala** (og G. N. vála). Hertil **Kvaal** (Gvaal), n. Tuden.

kvaamt, adj. s. kvavt.

kvaar, pron. (adj.), 1) hver af to, enhver af begge. Vestre Tel. (Mo, Moland og fl.). Ein i kvaar Hand (el. i kvaare Haand'e). Paa kvaar Sida („paa kvaare Sia"). Ogsaa i Berg. Stift i Formen **kor** (oo), adskilt fra kvar; f. Ex. i kor Handi, paa kor Sida. — 2) hvilken af Delene, hvad for en (af to Ting). Tel. (Bugge's Folkeviser, p. 18. 24. 25. 26. 61). Oftest i Formen **kvaare**. G. N. hvárr (hvár). Ordet falder let sammen med „kvar", som ogsaa i Tel. hedder kvaar, el. kvor (o'). En afvigende Form „korn" (maaskee for kor-ein) bruges paa Voss; f. Ex. inkje korne (oo): ingen af begge. Jf. kort (enten), korkje (hverken), korgje (ingen) som vel staae i Stedet for kvaart, kvaarkje, kvaargje. Hertil passer ogsaa Dativet „koro", f. Ex. nokot av koro, ɔ: noget af hvert Slags.

kvaargjen, nogen ꝛc. s. korgje.

kvaasaa (hviske), s. kvisa.

Kvaav, n. 1, Tungbrystighed, tungt Aandedræt (= Kov, Kvæv). Hall. Østerd.

Kvaav, n. 2, Overtag, s. Kvav.

kvaavna, s. kvavna.

Kve, f. (en Fold), s. Kvi.

kveda (e'), v. a. og n. (**kved**, **kvad**, **kvedet**), 1) sige, ytre sig om noget. Telem. (Vinje og fl.) i Formen kvea (kve, kva, kvee) og i Forbindelsen „kvea etter" eller „kvea paa", ɔ: bede om, eller nævne (det som man ønsker). Han fekk alt, som han kvad paa. G. N. kveda (kved, kvad, kvedit); Ang. cveðan, Goth. kviþan: sige. Jf. kvedast. — 2) kvæde, synge, f. Ex. Viser. Med stærk Bøining mest brugl. i Rbg. og Tel. Afvigende i Hall. og Vald. med Imprf. kvo (som egentlig er Fleertal kvodo, for kvaado). Andre St. med svag Bøining; saaledes paa Sdm. kvede (e'), Præs. kveda. Hertil ogsaa en sammensat Form **kvedelinka**, ɔ: synge lystigt, el. meget længe. (Maaskee for kvedlinga). Jf. Kvæde.

Kvedar, m. en Kvæder, Sanger. **Kvedarlund**, m. Melodie. Tel. Maaskee ogs. Lyst eller Stemning til at synge (Landst. 354).

kvedast, v. n. (**kvedst**, **kvadst?**), sige sig (at være), angive sig (= segjast). Brugt i Imperf. i Formen „kost" (oo), som egentlig er et Fleertal kvodost (kvaadost); for Ex. „han koost ikkje ha' vore' der": han sagde, at han ikke havde været der. Shl. Tel. G. N. kvedast. S. kveda.

Kved-aal, s. Kvidaal.

kveden (e') part. kvædet, sungen.

Kveding (e'), f. Kvæden, Sang.

Kvedskap, m. Sang, Vers. (Sjelden).

Kvee (Saft, Harpix), s. Kvæde.

Kvefs, m. Hveps (Insekt). Jf. Eng. wasp, Lat. vespa. Ogsaa uegentl. om en hidsig, opfarende Person. Brugt i forskjellig Form: **Kvefs**, mest alm., **Gvefs**, Num., **Veps**, Sogn, **Kveps**, Søndre Berg.; **Kveks**, tildeels paa Østl. og **Kvaks**, Ork. Indr. Namd.

Kvefsebol (oo), n. og **Kvefsebøle**, n. Hvepserede, Hvepsekube. Ogs. uegentlig om et Selskab eller Partie, som er farligt at komme i Berørelse med. Afvig. Kvepsebøle, Kveksebol, Kvaksbol; paa Helg. ogsaa Kvefsnebol (?).

Kvefsestyng, m. Hvepsestik.

Kveik, f. 1) Gjær, Gjæringsstof; især Bærme i Ølkar, Ølbærme som benyttes til Gjæring. B. Stift, Rbg. og fl. G. N. kveika, kvikur. — 2) Yngel, s. Kveik, m.

Kveik, m. 1) Opfriskelse, nye Kræfter. Tel. Num. Ogsaa: Opmuntring, nyt Mod; s. kveikja. — 2) ny Opvært i Skov (f. Ex. efter en Udhugning); fornyet Vært paa Jorden efter Regn, o. s. v. Num. — 3) Spire til nyt Liv; Yngel (= Elde). Der var ikkje minste Kveiken atter: der var intet Dyr tilbage, hvormed Arten kunde forplantes. Tel. I Hall. Kveik f. (?) især om Yngel af Faar eller Smaafæ.

kveik, adj. frisk, livlig, opfrisket. Hall. Ellers **kveikt**; jf. kvik.

kveiken (kveikjen), adj. stærk, berusende; om Drik. „Eit kveikje Øl", Sfj. Sogn. Egentl. opfriskende.

kveikja, v. a. (er, te), 1) oplive, opfriske, give nye Kræfter. Tel. Num. og fl. G. N.

kveikja: belive. Jf. kvik og kvika. — 2) tænde, antænde, sætte Ild i. Alm. vest og nord i Landet. Kveikja i Kola (o'): tænde Lampen. Kveikja upp: gjøre Ild paa Arnen. G. N. kveikja. — 3) opmuntre, opflamme, sætte Mod i. Num. og fl. — 4) opelske, hjælpe til ny Vært. Kveikja Skogen: hjælpe Skoven til en friskere Vært; især ved Udhugning hvor Træerne staae alt for tæt. Num. — 5) vække, yppe, bringe paa Bane. Kveikja upp ei Trætta, rc. Particip kveikt.

kveikjast, v. n. (est, test), 1) opfriskes, faae nye Kræfter. (Egentl. kveikja seg). Eg kveiktest so godt av den Drykken. Tel. Num. og fl. — 2) tændes, fænge Ild; begynde at brænde. Mere alm. — 3) opkomme, bryde ud, begynde. Det kveiktest ei Sott: der opkom en farlig Sygdom.

Kveikje (el. Kveike), n. Tændeved; tørre og fængelige Ting at tænde Ild med. Alm. vest og nord i Landet. (G. N. kveikja, f.). Hertil **Kveikjeslis**, f. **Kveikjespon**, m. **Kveikjestikka**, f. om Spaaner og Splinter, som ere tjenlige at tænde Ild med.

kveikna, v. n. (ar), opfriskes, oplives. Nordl. Jf. kvikna.

Kveikning, f. Opfriskelse; ogs. Antændelse. Oftere **Kveikjing**.

Kveiksl, f. Tændeved (= Kveikje). Voss.

Kveiksla, f. Optændelse; Opkomst.

Kveiksmak, m. Bærmesmag i Øl.

kveikt, part. opfrisket rc. see kveikja.

Kveil, f. (?), Tougbugt, enkelt Ring af en Toughaspe. Bergen og fl. — **kveila**, v. a. oplægge Toug i en Haspe. Jf. Eng. coil, som henføres til Fr. cueillir, Lat. colligere: samle.

kveim, pron. hvo, hvem; s. kven.

Kveimeskog, m. Træer med tynde, hængende Kviste. — **kveimen**, adj. tyndgrenet, om Træer. Hall.

kvein (hvinede), s. kvina.

Kvein, f. 1) tyndt Græsstraa; Græs med tynde eller fine Straa. (Saaledes Agrostis, Poa og fl.). Buskr. Afvig. **Gvein**, Num. **Vein** (Hvein), Rom. Solør. (Sv. hven: Agrostis). — 2) et enkelt Haar (jf. Haarstraa); sædvanlig brugt i Fleertal om tyndt Haar. Sdm. „D'æ berre nokre Kveine", el. „nokre faae Haarkveine".

kveina, v. n. (ar), klynke, klage, beklage sig. Indh. (Skogn). G. N. kveina. Jf. kvinka, kvenkra. (Hører ikke til kvina).

Kveining, f. Klage, Klynken.

Kveinstraa, n. tyndt Græsstraa (= Kvein). „Veinstraa", Solør.

Kveis, f. 1, Traadorm, Snyltedyr i Fiskenes Indvolde, f. Ex. i Leveren. Nordre Berg. Ogsaa i Formen **Kveisa**, Nordl. Jf. Nt. Quese (Blæreorm i Faar).

Kveis, f. 2, Sygelighed efter en Ruus. Nhl. Ryf. og fl. Ogsaa om Galskab af Drik. Østl. S. Ølkveis. (Isl. kveisa: Mavepine).

Kveisa, f. 1) en Blegne med Svulst, en liden Byld (= Køyna). Østl. og Trondh. (Jf. Kvisa: Blære). G. N. kveisa: Byld. I svenske Dial. kvesa. — 2) Kopper, Børnekopper. Rbg. Tel. Hall. Gbr. Sogn. Andre St. kaldet Bola og Poka (Smaapoka).

kveisast, v. n. slaae ud i Blegner, afsætte Materie; om Hævelse i et Lem. Trondh.

kveisegraven, s. kveisærutt.

Kveisesetel (e'), m. Vaccinations-Attest. Ogsaa kaldet **Kveisepass**, n. Tel. Sæt. Andre St. Bolesetel, Pokesetel.

kveisutt, adj. fuld af Blegner.

Kveis-ær, n. Ar efter Børnekopper.

kveis-ærutt, adj. koparret. Ogs. kveisegraven. Sogn og fl. Andre St. bolegraven, smaapok-ærutt.

Kveita, f. Helleflynder, Hippoglossus maximus. Alm. i de vestlige og nordlige Egne (Andre St. kaldet Hellefisk). Formodentlig et gammelt Hveita, beslægtet med hvit (kvit). — Hertil: **Kveitebarn**, n. Unge af Helleflynder. (B. Stift). **Kveitefiskje**, n. Helleflynderfangst. **Kveiterod** (o'), n. Helleflynderskind. **Kveite-uggar**, pl. Finner af Kveite; ellers kaldet „Rav". **Kveitevad**, n. Angelsnor til Kveitefangst.

Kveite, m. (og n.), Hvede (Korn). Afvig. **Gveite**, Num. (?); **Veite**, Smaal. Rom. G. N. hveiti, n. Sv. hvete, n. — Hertil: **Kveiteaaker**, m. Hvedeager. **Kveitebraud**, n. Hvedebrød. **Kveitemjøl**, n. Hvedemeel.

kveiv (surrede), s. kviva.

Kvek, s. Kvik. — **kveka**, s. kvika.

Kvekk, m. en pludselig Skræk, Opskræmmelse, Gysen, s. følg. Hard. Tel. og flere. Ligt Kvepp, Kipp, Støkk.

kvekka, v. n. (kvekk, kvakk, kvokket), faae en pludselig Rystelse, fare sammen, blive opskræmt, som f. Ex. naar man hører et stærkt Knald eller føler en uventet Berørelse. (Omtr. som Eng. start). Søndre Berg. Tel. Hall. og flere. Afvig. **gvekke** (gvakk, gvokkje), Num. og **vekke**, Smaal. Rom. Altsaa egentlig hvekka. I svenske Dial. väcka (Rydqvist 1, 170). Jf. ogsaa kvæk. I lignende Betydning bruges kveppa, kippa seg, støkka og skvetta.

kvekken, adj. ræd; s. kvekksam.

Kvekking, f. gjentagen Opskræmmelse.

kvekkja, v. a. (er, te), opskræmme, skrække, faae til at gyse (= kippa). Particip: **kvekt**: forskrækket.

Kvekkje, n. et Skræmsel, noget som skrækker, el. vækker Gysen.

kvekkjeleg, adj. skræmmende, som vækker Gysen. Afvig. **gvekkjeleg**, Num.

kvekksam, adj. let at skræmme, som let gyser eller rystes af Skræk. Hedder oftere kvekkjen (kvekken).

kvekoll, s. kvikoll.

Kveks, s. Kvefs. **kvekt**, s. kvekkja.
Kvel (e'), n. et Hjul; især om et mindre Hjul, som bestaar af en heel Skive og ikke har Eger. Sæt. G. N. hvel; Ang. hveol, Eng. wheel, Holl. wiel.
Kveld, m. (og n.), Aften; Tiden fra den første Begyndelse af Mørkningen til henimod Midnat (altsaa en Tid, som er kort om Sommeren, og meget lang om Vinteren). Lidt forskjelligt fra „Aftan", som egentlig er den sidste Halvdeel af Dagen. Meget brugl. over hele Landet; nogle St. udtalt Kveild, Kvell, Kvæll. G. N. kveld, n. (og kveldr, m.); Sv. qväll, m. — I Kveld: i Aften, denne Aften. (Paa Østl. tildeels ogsaa det samme som: i Gaarkveld). Annan Kveld: i Morgen Aften. (Nogle St. Annat Kveld). Fyrre Kvelden: iforgaarsaftes. Ein Kvelden: en af disse (sidste) Aftener. God Kveld: god Aften (Hilsning). Nogle Steder godt Kveld; i Rbg. godt Kvelds. (Jf. god). Halda Kveld: samles til Aftensmaaltid. Kveld og Otta: seent og tidlig. Kveld og komande Morgon: bestandig, Dag efter Dag. Langt aa Kveld: langt ud paa Aftenen. Maanen fit aa Kveld: M. kommer seent op. (Sdm. Sæt. og fl.). Til Kvelds: til Aftenen. Eta til Kvelds: nyde Aftensmaaltid. Koka til Kvelds: koge Aftensmad.
kvelda, v. n. (ar), 1) blive Aften, mørkne. Hedder ogs. **kveldast**. G. N. kvelda. Sv. qvällas. — 2) slutte Arbeidet om Aftenen.
Kveldbisk, m. Midaftensmad. Smaal.
Kveldfugl, m. Aftenfugl; ogsaa: En som er længe oppe om Aftenen.
Kvelding, f. Mørkning, Skumring.
Kveldkjøla, f. Aftenkjøle i Luften.
Kveldknarr, m. Natteravn, Caprimulgus. Østlandet.
Kveldrode (o'), m. Aftenrøde, rødlig Farve i Skyerne om Aftenen. Ogs. Kveldsrode.
Kveldsarbeid, n. Aftensysler.
Kveldsbøn, f. Aftenbøn. I Lighed hermed: **Kveldssukk**, m. **Kveldssalme**, m. **Kveldsvers**, n.
Kveldsdus (uu), n. Aftenstille, det at et Uveir stilles om Aftenen.
Kveldseta (e'), f. den Tid da man sidder oppe om Vinteraftenen; Tiden fra Mørkningen til Sengetid. Næsten alm. Nogle St. **Kveldasete**, Nordre Berg. **Kveldsutu**, Ork. **Kveldsoto**, Namd. (Isl. kveldseta). D'er stor Kveldseta: det lider langt paa Nat, det er høi Tid til at lægge sig. (Paa Sdm. „stor'e Kveldasete"). Jf. „stor Otta".
Kveldsham, m. Aftendragt; Udseende som hører til Aftenen. Om Børn siges, at de „faa Kveldshamen", naar de overvældes af Søvn. (Sdm.). Jf. hamast.
Kveldsida, f. Eftermiddag. Paa Kveldsida: noget ud paa Dagen. Østl.
Kveldskingla, f. Flaggermuus. Ndm.
Kveldskjøgla, f. Kjøgla.
Kveldslit (i'), m. Aftenskjær; Luftens Udseende om Aftenen.
Kveldsmat, m. Aftensmad.
Kveldsmaal, n. 1) Aftensmaaltid; ogsaa om Kreaturenes Aftenfoder. — 2) den Mælk som bliver malket om Aftenen.
Kveldsmund, n. Aftenstund; den Tid da man holder Aftensmaaltid. Egentlig en vis Tid af Aftenen, som egner sig til en eller anden Udretning, f. Ex. til Fiskerie. Nordenfjelds.
Kvelds-oft (oo), f. Kreaturenes Græsning ud imod Aftenen. Indh. Andre St. Kveldsbeite; jf. Kveldsøykt.
Kveldsol (oo), f. Solskin om Aftenen. Et Sted siges at have „god Kveldsol", naar det har en fri Udsigt imod Vest.
Kveldstund, f. Aftenstund.
kveldsvæv, adj. tilbøielig til at sove om Aftenen, tidlig søvnig. B. Stift. Hedder ogsaa **kveldsvævd**, Tel. Hall. G. N. kveldsvæfr.
Kveldsvæva, f. et Navn paa Blomster, som lukke sig om Aftenen; især Løvetand (Leontodon). Sogn og fl. Afvig. **Kveldsvøva**, Voss; **Kveldsvævling**, m. Tel. (Tinn). Ogsaa om Urter, hvis Blade sammenfolde sig mod Natten; saaledes om Gjøgsyre (Oxalis). Ork. I Stjørdalen **Kveldsova**, om Kløver (?). Jf. Svæva, Soveblom.
Kveldsøykt (-ykt), f. Aftenstund; Arbeidsstunden fra Midaften (Non) til Aftensmaaltid.
kveldvak, adj. som kan vaage længe om Aftenen. (Modsat kveldsvæv). I Hall. **kveldvaak**.
kveldvar (?), **kveldvart**, adj. n. om et Sted, hvor man skal være forsigtig om Aftenen. Der var kveldvart: det var farligt at gjøre Larm paa det Sted om Aftenen. Tel. Hall. I Gbr. kveldsvart. (I Folkesagn, om Steder, som beherskes af Vætter eller Tusser).
Kveldverd, m. Aftensmaaltid, Aftensmad. **Kveldvær**, Tel. Namd. og fl. **Kveldsvæl** (el. -vær), Smaal. Ellers **Kveldvord** (Kvellvoor), Gbr. Toten og flere. Andre St. Nattverd, Nattvord. (Forskjelligt fra Aftansverd). Isl. kveldverdr; Sv. qvällsvard.
Kveldvord, s. Kveldverd.
kvelja, v. a. trykke, plage (om Sorg). Usikkert. (Præs. „kvel'e" meddeelt fra Rbg.). G. N. kvelja (kvaldi): pine, plage.
Kvelja, f. en Hinde, Skorpe, saasom af fortørret Vædske. Nordl. (Helg.). Især om en Hinde af Sliim. Sdm. Vel egentlig Hvelja. Jf. Isl. hvelja: Hvalskind.
kveljast, v. n. (ast), overtrækkes med en Hinde af Sliim. Hedder ogsaa **kveljeleggja**, v. n. hvoraf Particip **kveljelagd**: belagt

med Slim. Sdm.
Kvell, m. skarp, hvinende Lyd. Tel.
kvell, adj. hvinende, skingrende, om Lyd; ogs. om en Person, som har en fin (= grann) eller barnlig Stemme. Sogn. (kvedl'e). Jf. skvellen og gnell. G. N. hvellr: klingende.
kvella, v. n. (**kvell**, **kvall**, **kvollet**), tale med høi eller hvinende Stemme, skraale, gjøre Larm. Han gjekk der og kvall. Namd. I svenske Dial. hvälla, gvälla: gjenlyde. (Rietz 273). Isl. hvella (hvall): klinge. (Haldorson).
Kvelling, f. hvinende Lyd, Hvinen.
Kvelm, m. et Høknippe, som fylder et enkelt Rum i en Hesje; en Portion som kan ligge paa en Stang imellem to Stavrer (Staurar). Sfj. I Ytre-Sogn: **Kvalm**. Vel egentl. Hvelm. I svenske Dial. hvälm: en liden Høstak.
Kvelp, m. Hvalp (= Hundsunge). Nogle St. **Velp**. G. N. hvelpr.
kvelpa, v. n. (ar), hvalpe, faae Unger.
Kvelv, n. Hvælv; noget som er hvælvet, især en omhvælvet Baad paa Vandet. Ogsaa i Formen **Kvolv**, Nordl. og **Kolv**, Sdm. og flere. Saaledes: koma paa Kvolvet (paa Kolv'e): komme op paa Hvælvet, paa Kjølen; om Folk som have kuldseilet. „Sitje paa Kolva": sidde paa den hvælvede Baad. Sdm. (Jf. kvelva).
Kvelv, m. 1) en Hvælving (= Kvelving). **Velv**, Østl. — 2) et Slags aaben Kasse at bruge til Bund for et Slæde-Læs. „Velv", Smaal. (Nogle St. Hjelm). — 3) en Huulning, en rundagtig Fordybning imellem Bakker eller Bjerge. Ryf. (I Hall. Kvelv, f.). Noget lignende er „Kvæv" i Rbg. og Tel.
kvelva, v. n. (**kvelv**, **kvalv**, **kvolvet**), hvælve, ligge eller staae i en hvælvet Stilling, med Bunden opad; f. Ex. om et Kar, el. en Baad; ogsaa: hvælve sig om, komme i en hvælvet Stilling. Hard. Andre Steder med svag Bøining (-er, de) og tildeels afvigende. I Valders: kvelve, kvalde, kvalt. I Tel. **kvæve** (er, de); nogle St. **gvelve**, **velve**. Ellers: **kvolva** (er, de), Nordl. Trondh. **kolve**, Sdm. og fl. Mere afvig. **holva**, Nhl. Ytre-Sogn. (Dette „h" for „hv" pleier ellers ikke at finde Sted i disse Distrikter). I svenske Dial. hvälva, gvälva, med stærk Bøining (Rietz 273). G. N. hvalfa (hválfa?) og holfa, med svag Bøining. Jf. Grimm, Gr. 2, 58, hvor Ordet er opstillet imellem de tabte Stammeverber.
kvelva, v. a. (er, de), 1) hvælve, omvælte, sætte i en hvælvet Stilling. Brugt i Formerne: kvelva, kvæve, gvelve, velve, kvolva, kolve, ligesom det forrige. — 2) styrte ved en Omhvælving, hælde ud, lade falde. Kvelva Kornet utor Tunna. Han kvelvde Vatnet or Bytta. Kvelva i seg: sluge, slurke af et Kar. (Sv. hvälfva). — 3) vende, vride tilbage. Kvelva Augo: vrænge Øinene, vende det hvide ud. Det kvelver inn: det hælder indad, om et Landstykke. (Jf. Kvelv og Kolv). — Particip **kvelvd**: omhvælvet. Afvig. **kvolvd** (kvold), **kolvd** (kold); ogsaa **holvd**, hold (Nhl.).
Kvelving, f. Omhvælvelse, Omvæltning.
Kvelving, m. en Hvælving; bueformig Muur. Nogle St. **Kvolving**, **Kolving**. — **Kvelvingsbru**, f. Steenbro, bygget i Bueform.
kvem, hvo, hvem; s. kven.
Kvem, m. Indbygger af Kvam (i Hard.). Fleertal **Kvemer** (Kvemmer).
kvema (vimse), s. kvima.
kvemla, v. n. væmmes, kløge. Sæt. Andre St. vemla og kvingla.
kvemleid, adj. kjedsommelig, ubehagelig; især om en tvær og vrangvillig Person. Oftere **kvemleiden**, **kvemleien**; ogsaa **kvamleien**. Nhl. I Sogn **kvimleien** (?). G. N. hvimleidr (Isl. hvumleidr): forhadt; af Egilsson forklaret som hveim leidr: ubehagelig for enhver, for alle.
kvemleida, v. n. gjøre Fortræd. Nhl.
Kvemleida, f. en besværlig Person, En som gjør Fortræd, el. plager Folk. Nhl. Voss (Kvemleia). S. følg.
Kvemleide, n. en besværlig Ting, noget som kun er til Uleilighed. Nordre Berg. Paa Sdm. **Kvamleide** (el. Kvambleide).
Kvemming, m. = Kvem, Kvamværing.
Kvemmingsmann, s. Kvambelsmann.
Kven (ee), f. s. Kvi.
kven, el. **kvenn**, pron. hvo, hvem; hvilken. Findes ogsaa i Formen **kver** (kvær), i Ytre-Sogn, og **kvæ**, i Sæt.; men hedder ellers mest alm. **kvenn**; afvigende **kenn** (haardt k), Jæd., og **kvann**, som bruges af og til i Berg. og Trondh. Stift, omvexlende med „kvenn". Egentlig kvern, hvern. G. N. hverr (hver) med Akkus. hvern; sjeldnere hvarr med Akk. hvarn. Den herskende Form er altsaa kun en Akkusativform, ligedan som „nokon" for nokor, og „annan" for annar. — Imidlertid ombyttes „kven" ogsaa med to eller tre andre Ord, nemlig 1) **kvein** (kveinn), brugl. i Hard. med et Par Bøiningsformer: **kvei**, f. og **kveitt**, n., altsaa vistnok en Sammensætning med „ein", formodentlig kva-ein (kvat-ein). — 2) **kveim**, i B. Stift og videre; afvig. **kvem**, mange St., **keim** og **kem** (med haardt k), Gbr. Vald. Hall., **vem**, Østl. G. N. hveim, Dativ af et gammelt Pronomen, som hører sammen med Neutrum hvat (s. kvat). — 3) **hokken**, forhen omtalt. — I Forbindelse med en Præposition sættes „kven" altid først (ligesom kvat); f. Ex. kven aat: til hvem? Eg veit ikkje kven det kom ifraa (o: fra hvem

det kom). Ligesaa: kven med, kven til, kven um. Som Genitiv bruges tildeels „kven sin", f. Ex. kven si Bok er detta (o: hvis Bog ꝛc.). Eg veit ikkje kven sitt Hus det er.

Kvena, f. Kvina.

Kvende, n. 1, Kvindfolk, Kvinder; ogsaa Kvindekjøn. Sæt. Tel. Hall. G. N. kvendi. Sædvanlig kollektivt, f. Ex. Det var litet Kvende med Kyrkja: der var kun faae Kvindfolk ved Kirken. Sjeldnere om en enkelt Person (een Kvinde), i hvilket Fald det tildeels skal have Formen **Kvenda**, f. Ellers Kvinna, Kjella, Kvinnmann, Kvinnfolk. (De sidste Ord synes tildeels at være opfattede som Kvendmann, Kvendfolk).

Kvende, n. 2, Tændespaaner, Tændeved (= Kveikje). Gbr. Oftere Eldkvende. I svenske Dial. kvinsel, af et Verbum kvända, eller kinda, ligt G. N. kynda: tænde. (Rietz 320). Jf. Kyndel.

Kvendeferd, f. kvindelig Opførsel.

kvendekjær, adj. kvindekjær. Sæt.

Kvendeklæde, n. Kvindeklæder. Ogsaa kaldet **Kvendebunad**; i Spøg **Kvendeham**. — **kvendeklædd**, adj. klædt som Kvinde.

Kvendekyn (y'), n. Kvindekjøn.

Kvendelag, n. 1) Kvinde-Natur; Kvindeskik. 2) Kvindeselskab.

kvendeleg, adj. kvindelig. G. N. kvennlegr.

Kvendemaal, n. Kvindestemme.

Kvendesida, f. Kvindeside; Kvindernes Plads i en Forsamling.

Kvendeskap, n. Kvindeskikkelse.

Kvendeverk, n. Kvindegjerning; Foretagende for en Kvinde. (Landsk. 250. 254).

kvendsk, adj. yderst kvindekjær; utugtig, om Mandfolk. Tel.

kvenkra, v. n. klynke; s. kvinka.

Kvenn, f. s. Kvern.

Kvennmann, s. Kvinnmann.

Kvepp, m. pludselig Skræk (= Kvekk).

kveppa, v. n. (kvepp, kvapp, kvoppet), 1) glide pludselig, rokkes, glippe. Nordl. (?). — 2) rystes af Skræk, blive opskræmt, gyse (omtr. som kvekka). B. Stift, Nordl. Imperf. tildeels **kvopp**, Nordre Berg. Jf. kippa, og Kvifs.

kveppen, adj. 1) ustadig, rokkende. Nordl. 2) let at skræmme (= kvekken). B. Stift.

Kvepping, f. Gysninger, som af Skræk.

Kveps, s. Kvefs.

kvepsa, v. n. bjæffe, gjøe. Hard.

kver, 1) hver, s. kvar. 2) hvo, s. kven.

Kverel, s. Kvervel.

Kverk, m. 1) Strube, Hals. Lidet brugl. undtagen om Struben paa Fisk; saaledes især om Gjællerne, som udskjæres af Silden, naar den skal saltes. Nhl. og fl. G. N. kverk, f. — 2) Vinkel eller Indsnit paa Bagsiden af en Øre imellem Hammeren og Bladet. Valders. Ogsaa G. N. kverk.

Kverk, m. (2), Fodblad, = Jark. Helg.

kverka, v. a. (ar), 1) kvæle, klemme over Struben. B. Stift, Nordl. Ogsaa i en anden Form: **kverkja** (er, te). Jæd. Tel. og fl. Jf. kyrkja. — 2) udskjære Struben paa Fisk; især paa Sild, som lægges i Salt. — 3) uegentl. ødelægge, gjøre af med, dræbe. Dei hadde so nær kverkat honom. Ogsaa i svenske og danske Dial. i Betydn. kvæle.

Kverking, f. det Arbeide at opskjære Struben paa Fisk, som skal saltes.

kverkja, v. a. (er, te), s. kverka.

kverkna, v. n. (ar), kvæles, tabe Aanden. Jæd. og fl. Afvig. **kvirknast**. Tel. Andre St. kyrkna.

Kverla, f. s. Kvervla, Kvervel.

Kvern, f. (Fl. Kvernar), Kværn, Mølle; Vandmølle med dertil hørende Bygning; ogsaa blot: Møllesteen. Mest alm. udtalt **Kvenn**; ellers **Kvedn**, Søndre Berg. og flere. G. N. kvern; Goth. kvairnus; Ang. cvearn, Eng. quern. I Sammensætning tildeels Kvernar (Kvenna). Jf. Kvann (Kvarn), som ligner den svenske Form: qvarn.

Kvern-auga, n. Hullet eller Svælget i en Møllesteen.

Kvernberg, n. 1) Bjergart, som tjener til Møllesteen. Ogsaa kaldet **Kverngrjot** (Kvennagrjot), n. 2) Klippe hvoraf Møllestene udhugges. (Kvennberg, Kvennaberg). G. N. kvernberg.

Kvernbruk, n. Møllebrug.

Kvernbyr (y'), m. Leilighed til at drive Møllerne; Tilvært af Vand i Elvene. „Kvennabyr", Nordre Berg.

Kverndam, m. Mølledam.

Kvernfall, n. Vandfald, som er høit nok til at drive en Mølle.

Kvernfjell, n. Bjerg med Møllesteen-Gruber. „Kvennfeel", Selbu.

kvernfør, adj. om en Bæk, som er stor nok til at drive en Mølle. „kvennfør", Østl.

Kvernhus, n. Møllehuus.

Kvernkall, m. Møllehjul med en Kreds af Skovler paa en opretstaaende Axel. (Kvennkall, Kvennakall). I svenske Dial. kvarnkall.

Kvernkurr, m. Benævnelse paa en vis Mærkedag: den 1ste September. Tel. Ogsaa **Kvernknarr** (Kvenknarr).

Kvernlægje, n. s. Kvernstøde.

Kvernsko, m. den nederste Deel af en Mølletragt (Teina).

Kvernslok (o'), n. Mølle-Rende.

Kvernstein, m. Møllesteen. (Særskilt: Yverstein og Understein).

Kvernstøde, n. Mølleplads, Sted hvor en Kværn kan drives. Østl. (Kvennstøe). I B. Stift **Kvernlægje**, „Kvennalægje".

Kvernteina, f. Mølletragt.

Kverntro, f. Vand-Rende til en Mølle (= Slok). Gbr. og fl.

Kvernvatn, n. Møllevand, Vandmasse som er stor nok til at drive en Kværn. (Kvenn-vatn, Kvennavatn).

kverr (kvær), adj. stille, rolig (= kurr, kjørr). Mindre brugl. men bedre end „kvar". G. D. qvær; G. N. kvirr (Goth. kvairrus).

kverra, v. a. bringe til Ro (= kurra, kvara). Solør. (Meddeelt: kvera).

Kverrlægje, n. Sygeleie (= Korlægje). Smaal. (?). Hos Wilse „Qværleye". (Hallager har ogsaa „qværleien", adj. sengeliggende). Jf. Kvallægje.

Kverrseta (e'), f. Stillesidden. (Usikkert). I Pontoppidans Glossarium „Qværsæde": Hjemmesidden.

kverrsetja (-seta), v. a. sætte fast, holde fast; ogsaa: lægge Beslag paa. Solør. Ork. G. N. kvirrsetja.

kverrstaden, adj. stiv af lang Stillestaaen. Vald. (kværstaen).

kverrstinn, adj. stiv af lang Ro, eller ogs. af Overfyldning, Overmættelse. Smaal.

Kversyll (e'), m. en vis Hestesygdom; Brystsyge, Hoste. B. Stift og fl. Skal ogsaa hedde **Kversott**, f. Trondh. I ældre Skrifter „Qværsild" (Wilse), „Qværsvild" (Wille 201). Har været forklaret som Kverksvull (Kværkebyld), men synes ikke rigtig at passe dertil.

Kverv, n. en Omgang, en enkelt Række el. Kreds. (Sv. hvarf). Især: a) en enkelt Omgang af Fjele eller Planker i Baade og Fartøier. Jf. Kvarv, Kvorva. b) en enkelt Rad af Masker i et Garn. Nordl. Ellers kaldet Umfar.

Kverv, m. en Hvirvel, Ring, Kreds. Søndenfjelds. Ogsaa: en liden Skive. Hall. Jf. Kvervel.

kverv, adj. 1) svingende, skjævtløbende, tilbøielig til at dreie af til den ene Side. B. Stift, Nordl. og fl. Især om en Baad, som er vanskelig at holde i en lige Linie. Isl. hverfr. — 2) ustadig, uvarig, som snart forsvinder. Hedder oftere **kverven**. — 3) rask, hurtig i sine Bevægelser. Hall. og fl. Afvig. **kvirv**, Tel., **kverven**, Ork. G. N. hverfr.

kverva, v. n. (**kverv**, **kvarv**, **kvorvet**), 1) hvirvle, svinge om, gaae i en Ring eller Bue; f. Ex. om en Vandstrøm. Valders, Buskr. Nogle St. **verve**; egentl. hverva. Jf. kverv, Kvervel, Kvarv, Kvorva. (Ang. hveorfan, og Mht. werben forklares ogsaa som Udtryk for en kredsformig Gang). — 2) komme af Syne, forsvinde, glide bort. Især om en langsom Forsvinden, som for Ex. naar et Skib seiler bort. Næsten alm. Afvig. **qverve**, Num. G. N. hverfa. Imperf. i Berg. Stift ofte **kvorv** (formod. udgaaet fra Fleertal: kvorvo). Soli kvarv av Fjelle: Solen svandt for tidlig af Fjeldet, i det den gik ned i en Sky. Tel. (Jf. lida seg). — 3) indsvinde, trække sig sammen, blive mindre. B. Stift (ofte med Imprf. kvorv). Det kverv i Hop: det bliver mindre og mindre. Ellers: tverra, skrøkka, snerka. — Particip **kvorven**.

kverva, v. a. (er, de), 1) svinge, dreie omkring. Kverva seg: dreie sig rundt, hvirvle, dandse. Valders. — 2) omringe, indeslutte, slaae en Kreds omkring. Østerd. og flere. Dei hadde kvervt ein Bjørn i Hidet. (I svenske Dial. hvärva). — 3) sætte i Skjul, bortliste, bortføre. Han kvervde Kongsdotteri: han tog Kongedatteren ind i Bjerget. Tel. i Folkesagn om Tusser eller Trolde. Heraf innkvervd. — 4) indknibe, formindske, gjøre knappere. B. Stift. Lidet brugl. — 5) forvende, forvrænge. I Forbindelsen: kverva Syni, o: betage En Synen til at see det rette, gjøre at En synes at see noget, som i Virkeligheden ikke er forhaanden; skuffe ved et Gjøglespil. B. Stift, Nordl. og mange flere Steder. (Ellers: villa Syni, el. venda Syni. Jf. ogs. „tverva": vrænge). Heraf Synkverving. — Particip **kvervd**: omringet; indtagen; forvendt.

Kverva, f. 1) en Vidie-Ring, som fæstes paa Hjørnet af et Gjærdeled for at holde det lukket. Hard. og fl. Afvig. **Korve**, Sdm. — 2) den Side, hvortil en Baad af sig selv vil dreie sig (s. kverv, adj.). Ein lyt ro sterkaste paa Kverva. B. Stift.

Kvervar, m. i Talemaaden „kute Kvervar", o: løbe efter hinanden rundt omkring et Huus. (En Leg). Østerd. Egentl. Hvirvler.

Kverve, n. en Kreds af Gaarde eller Bosteder; en liden Dalstrækning, som man kan overskue fra et enkelt Sted. Isl. hverfi. Brugl. i Sætersdalen og vel ogsaa flere Steder.

Kvervel, m. 1) Hvirvel, omløbende Strømning; især i Vandet (= Ringstraum); sjeldnere om Hvirvler i Luften. Ogsaa i Formen **Kvirvel**, Tel. Hall., **Kverel**, Nfj. Sdm., **Kvørvel**, Østerd.; ellers **Kverv**, Østl. **Kvirv**, Hard. — 2) Haarhvirvel, et Punkt hvorfra Haaret udbreder sig eller lægger sig til Siderne, f. Ex. ved Boverne paa Dyr; ellers især om Issen paa Menneskets Hoved. Trondh. og fl. Nogle St. Kverv. G. N. hvirfill. — 3) et udbredt Lag eller Dække, især af Hø. „Høykvirvel", Tel. See Kvervla og Kvarp. — 4) en liden Slaa, som er fæstet i en Nagle i Dørstolpen, saaledes at den kan vrides ind over Døren og tilbage igjen. Guldalen. (Sv. Dial. hvarvel). Ogsaa et Lægne i et Baand? (Urda, 3, 73. 81). — 5) en Sommerfugl, Papilion (maaskee med Begrebet: den omhvirvlende). **Kvirvel**, Tel. **Vervel**, Buskr.

Kvervelhol (o'), n. Huulning i Midten af en Vandhvirvel. „Kvirvilhøl", Hall.

Kvervelknut, m. en stærk Hvirvel i Luften. Afvig. **Kverelknut** (e'), Nfj. Ogsaa

kaldet **Kvirvelflaga**, f. Valders. Ellers Tunnarknut (Tynnaknut).
Kvervelvind, m. Hvirvelvind. Trondh.
kverven, adj. 1) udrøi, forgjængelig; see kvervsam. 2) rask, hurtig, s. kverv.
Kverving, f. Forsvinden, Bortfjernelse; Ogsaa: Omløb; Omringelse, m. m. see kverva.
kvervla, v. a. udbrede Hø til Tørring (s. Kvervel 3). „kvirvle", Tel.
Kvervla, f. et Lag af Hø, udbredt til Tørring. (= Kvervel, 3). Ved Mandal: **Kverla**. Andre St. Høyflekk; ogs. Kvarv.
kvervsam, adj. forgjængelig, udrøi, som snart forsvinder. Nogle St. **kverv**, og **kverven**. „D'æ so ryrt aa kverve", Sdm.
kvesa, s. kvisa.
kvessa, v. a. (er, te), 1) hvæsse, skjærpe, gjøre hvas. (Af kvass). G. N. hvessa. Kvessa Augo: see med skarpe eller bistre Blik. — 2) tilspidse, gjøre tynd i Enden eller Kanten. — 3) v. n. blive smalere mod Enden, løbe ud i en Spids. Det kvesser ned: det er smalt i den nedre Ende. Ogsaa: blive skarpere, haardere. Det kvesste paa med Vinden, el. han tok til aa kvessa paa: Vinden blev stærkere.
Kvessing, f. Hvæssen; Tilspidsning.
kvest, part. hvæsset, skjærpet; ogsaa: lidt beruset. Indh.
Kvetel, s. Kvitel.
kvetja, v. a. (kvet, kvatte, kvatt), slibe, hvæsse; især med Bryne eller Haandsteen. (Paa Sdm. om at hvæsse paa en Slibesteen). Ins. nogle Steder **kveta** (e'), ogs. **kvekja**, **kvekkje**. G. N. hvetja, hvatti. Hertil Kvat (n.) og Kvota. Ogsaa i Betydning: gnide, klemme; især om at spørge ivrigt. „Han kved aa spør'e", Ryf. — Particip **kvatt**.
Kvetja, f. en Slibning; saa meget som man kan slaae med en Lee, førend man behøver at hvæsse den. Hall. (Jf. Slip).
Kvetjar, m. en Sliber.
Kvetjing, f. Hvæsning, Slibning.
Kvev (e'), n. tungt Aandedræt. S. Kvæv.
kveva (e'), v. a. (kvev, kvavde, kvavt), tilstoppe, kvæle (omtrent som kjøva). Vald. (Slidre). Ellers i en anden Form: **kvæva** (er, de). Jf. Kvaav. Sv. qväfva (qvafde). Ordet har vistnok havt en ældre Form med stærk Bøining, maaskee kvava (kvev, kvov), som siden har deelt sig i flere Former. Som beslægtede mærkes: kvavna, kvavt, kvøv, Kvaav, Kov, kjøva, maaskee ogsaa kava, Kav, Kave. Jf. G. N. kefja (kafdi). S. Rydqvist 1, 174.
kvi, adv. hvi, hvorfor. G. N. hvi. Egentlig et gammelt Dativ af kvat (kva), ligesom „di" (o: derfor) af det (dat). — Kvi fyre: hvorfor, af hvilken Grund. (B. Stift). Hedder ogsaa: kvat fyre (kvafyre). Kvi so: hvorfor saaledes, hvorfor det? — En afvigende Form „ki" (med haardt k) bruges paa enkelte Steder.
Kvi, f. en Fold, en indhegnet Plads for en Samling af Kreature. Næsten alm., dog tildeels afvigende: **Kve**, Gbr. Vald. **Kven** (Kveen), Vald. **Kvæ**, Smaal. Rom. **Kvie**, Sdm. G. N. kví. J svenske Dial. kvi, kvia. (Noget lignende er: Kru, Trød, Taag, Teppe, Grinding, Stød, Støl. „Eit Kvia-hus": et altfor stort eller vidtløftigt Huus. Sdm. (Kviarhus?).
kvia, v. a. (ar), 1) drive Kreature ind paa en Fold. Afvig. **kvea**, Vald. Om selve Dyrene siges **kvia seg**: samle sig i Folden. G. N. kvía: indeslutte. — 2) gjødske, opgjøde en Eng (egentlig ved Indbrivning af Kreature). Jæd. (oftest med Imperf. kvidde). Jf. Kvievatn og Kvisla. — Particip **kviad**: a) samlet i en Fold. b) opgjødet, dyrket. (Oftest kvidd, kvitt).
Kvibud, f. en liden Hytte paa en Malkeplads eller Kvi. Tel.
Kvid (i'), m. (?) s. Kvidaal, Kvidgjord.
kvida, v. n. (er, de), grue eller ømme sig for noget, føle Ulyst eller Modbydelighed, f. Ex. for et ubehageligt Arbeide. Alm. (tildeels kvia, kvie). G. N. kvida. Eg kvider fyre det: jeg føler Ulyst dertil; jeg vilde gjerne undgaae det. Hedder ogsaa: Eg kvider mot det, el. eg kvider meg ved det („eg kvie meg med da", Nhl.). Det var slik Storm, at me kvidde mot aa leggja ut.
Kvida, f. Ulyst, det at man gruer for noget; ogsaa: Bekymring; ubehagelige Forventninger. G. N. kvida.
Kvidaal (i'), m. Svinebug, Bugflæsk som er afskaaret i en smal Strimmel. Brugt i en lidt afvigende Form: **Kvedaal** (e'), Sdm. **Kveaal**, **Kvæaal**, i Nordl. Til G. N. kvidr: Bug, Underliv.
kvidd, gjødslet, s. kvia.
kvidefull, adj. ængstlig, bekymret.
kvidelaust, adv. uden Ængstelse, roligt.
kvideleg, adj. ubehagelig, som man gruer for, el. gjerne vil undgaae.
kviden, adj. ængstlig (= kvidesam).
kvidesam (kvidsam), adj. 1) forsagt, modløs, som har Ulyst til noget. — 2) ubehagelig, som vækker Ulyst eller Modløshed. Det var so kvidsamt.
Kvidestund, f. en Tid da man gruer for noget som forestaar.
Kvidgjord, f. Buggjord i en Hestesæle. **Kvigjor** (Kvijor), Sfj. Sdm. og flere. **Kvidgjur**, el. Kvidjura (med tydeligt d), Sæt. Tel. (Isl. kvidgjörd). Hører sammen med Kvidaal til det gamle Kvid: Bug.
Kviding, f. Ulyst, Modløshed.
Kviding, m. en forsagt el. frygtsom Person, En som gruer for smaa Uleiligheder.
kvidla (kvilla), v. n. (ar), klynke, klage, jamre sig. Indh. J svenske Dial. kvidla, kvilla.

kvidug (?), adj. friſk, trivelig; ogſaa: livlig el. vel oplagt (= tidig). Hard. og Tel. (Mo), i Formen **kviug**. Efter Hallagers Ordſamling er kviug: mæt, altſaa: buget (af Kvid: Bug). Jf. G. N. kvidugr: frugtſommelig.
kvie, ſ. kvida. **Kviende**, ſ. Kvigindе.
Kvieng, f. Engſtykke, ſom har været benyttet til Fold (Kvi). Tel.
Kvievatn, n. gjødende Vædſker, ſom udbrede ſig over en Eng. Jæd. og fl. Jf. Kviſla.
kviſſa, v. a. forvirre (?). **kviſſa(d)**, forvirret, opſkræmt. Hall. J Hard. forkvipſa. (Maaſkee til kveppa). J Tel. kvismen. Jf. kvimſen.
kvifyre, hvorfor; ſ. kvi.
kviga (i'), v. n. (ar), gaae med en vuggende Bevægelſe; være tung paa Foden. Hall.
Kviga, f. Kvie, Ko ſom ikke har havt Kalv. G. N. kviga; Sv. qviga. — **Kvigekyr**, f. Ko ſom har faaet ſin førſte Kalv, eller er førſte Gang drægtig. B. Stift. — **Kvigkalv**, m. Kalv af Hunkjøn, Kviekalv. G. N. kvigukalfr.
Kvigard, m. Gjærde omkring en Fold (Kvi); ogſaa ſelve Folden. Tel.
Kviginde (el. Kvigjende), n. Ungfæ; Kalve og Kvier (i Modſætning til Malkekøerne). Gbr. (ſædvanlig udtalt Kviend). G. N. kvigindi (?). Ogſaa kaldet Lausfenad, Gjeldfe, Gjeldnøyte.
Kvigkalv, ſ. Kviga.
Kvik (i'), m. 1) Kjødet i Hoverne eller Kløverne paa Dyr; ligeſaa under Neglene paa Menneſket. Rbg. Tel. Gbr. Ork. (Nogle St. Kveek, Kvæk). Sv. qvicke. Jsl. kvika, f. Eng. quick. Kvik er egentlig den følſomme eller livfulde (kvike) Deel, i Modſætning til det ufølſomme og blodløſe Hornſtof. Saaledes ogſaa — 2) Horntap, den bløde Beenſpids ſom udfylder det indvendige Rum i Hornene paa viſſe Dyr, for Ex. Køer. Guldalen, Jndh. Ellers kaldet Slo, Finn, Stikel, Stukul. — 3) Opfriſkelſe; Forplantelſe af en Slægt (omtr. ſom Kveik). Tel. Beſlægtet er maaſkee Kuk, m. penis. Her ſom i Svenſk (Rietz 362).
kvik (i'), adj. 1) levende, ſom har Liv. Tel. Hall. Øſterd. og fl. Jſær om ufødt Foſter, ſom begynder at røre ſig. Ganga med kvikt Barn. Tel. Med kvike Ungen; med kvike Kalven ɔc. Hall. Mere omfattende: „Der kjem ikkje kvika Klauv'e", ɔ: der kommer intet levende Kreatur. Vald. (Formen „kvika" lidt dunkel). G. N. kvikr; Ang. cvic; Ght. quec. 2) bevægelig, flydende, om en Materie. Øſterd. (?). Jf. Kvikleir, Kvikſand, Kvikſylv. J ſvenſke Dial. kvik: ſmeltet, flydende. — 3) livlig, friſk, munter. Mere almind. (nogle St. kveek, kvæk). Sv. qvick. Ogſaa: raſk, ſmidig, ſom bevæger ſig let. (Jf. kveik, kveikja). — Kvikt bruges tildeels ſubſtantiviſk, iſær i Forbindelſen: kvikt og ukvikt, ɔ: levende og livløſt, Kreature og anden Eiendom. Ryf. Tel. (Jf. D. Kvæg).
kvika (i'), v. a. (ar), kvæge, oplive, forfriſke. Jf. kveikja. — Den Ordſlægt, ſom ſlutter ſig til kvik og kveikja, ſynes at forudſætte et Stammeverbum: kvika (ii), kveik, kviket. (Jf. Grimm, Gr. 2, 988).
kvika (i'), v. n. (ar), vrikke, rokke ſig, være urolig; ſtaae uſtadigt. Tel. Ogſaa: vakle, være ubeſtemt eller raadvild. Hard. Hall. G. N. hvika; i ſvenſke Dial. hveka. G. D. hvege. Jf. kvikoll.
Kvika (i'), f. Kvikgræs, Triticum repens. Rbg. Tel. og flere. Afvig. **Kviku**, Tel. Øſterd. **Kvikve** og **Kuku**, Ork. Sv. qvickrot, qvicka.
Kvi-kaka, f. et Slags Pandekage. Vald. (Dunkelt).
Kvi-kall, m. en Mandsfigur, ſom opſtilles til Skræmſel for Udyr. „Kvækall", Smaal.
kvikaſt (i'), v. n. opfriſkes (= kvikna).
Kvike, el. Kvikje (i'), n. Gjær til Øl (omtr. ſom Kveik). Sfj.
Kviketjeld (i'), m. den rødfodede Strandſneppe, Totanus Calidris. Sdm. Ndm. Andre St. Graatjeld, Stelk og fl. Maaſkee til kvika (hvika), hentydende til Fuglens Urolighed og bukkende Bevægelſe.
kvikfør (i'), adj. livlig, raſk. Tel.
Kvikinde (i'), el. **Kvikjende**, n. Dyr, levende Skabning (= Livende). Sæt. J Valders: **Kjukand**, n. et Fæ, tildeels ſom Skjældsord. G. N. kvikindi, og kykvendi. Af kvik, adj.
kvik-kalvad, adj. om en Ko, ſom gaar med levende Foſter. Sdm. og fl. Hedder ellers **kvikkaava**, Tel.; **kvikkjelvd**, Vald. Ork. Ndm. Ogſaa i en dunklere Form: **kvikkjær**, Hall.
kvikleg, adj. livlig, friſk, raſk.
Kvikleike, m. Livlighed, Raſkhed.
Kvikleir, n. Kvægleer; blød, ſynkende Leergrund. Øſtl. Ogſaa i Formen **Kvikleira**, f. Øſtl. Nordl.
kvikmyken (y'), adj. om en Heſt, ſom har ſtor „Kvik" eller Kjødmaſſe i Hoverne. Hall.
kvikna, v. n. (ar), 1) faae Liv, komme til Live; f. Ex. om Jnſekter. Sæt. og fl. G. N. kvikna. — 2) oplives, forfriſkes, blive munter; ogſaa: komme i Bevægelſe. Alm.
Kvikning, f. Oplivelſe, Forfriſkelſe.
kvikoll (i'), adj. uſtadig, flygtig, foranderlig. Jæd. Af kvika (hv). Jsl. hvikull. Jf. D. vægelſindet, for hvegelſindet.
kvikriva, v. a. (riv, reiv), rive i Kjødet, ſaare, f. Ex. en Finger. Tel. Hall. Ogſaa rive Splinter af Træer. Num.
Kvikſand, m. løs og bevægelig Sandgrund; et Sandlag ſom hviler paa Dynd eller oprøres af Vandaarer i Grunden. Trondh. Ogſaa i Formen **Kvikſenda**, f. Hard. Voſs og fl.

kvikskodd, adj. om en Hest: ilde skoet, saa at Skosømmene naae ind i Kjødet (Kviken). Lister, Mandal.
kvikstinga, v. a. stikke i Kjødet, eller til „Kviken". Hall.
Kviksylv, n. Kvægsølv.
kvikt, adv. livligt, med Fyrighed.
kvila, v. n. og a. (er, de), 1) hvile, nyde Rolighed. Afvig. **gvile**, Num. Østre Tel. **vile**, Smaal. G. N. hvíla. (Imprf. oftest kvilte; jf. kvild). — 2) v. a. lade hvile, spare for Arbeide. Kvila Henderna: lade Hænderne hvile. Kvila Føterne: sidde en Stund. Kvila seg: tage sig Hvile. Kvila seg uppatter: udhvile efter en Anstrengelse. Ogsaa i Formen **kvilast**: blive udhvilet, forfriskes ved at hvile. Ein kvilest inkje, naar ein ligg so vondt. B. Stift.
Kvila, f. 1) Hvile. (Oftere Kvild). — 2) Seng, Leie. Sæt. Tel. Hertil **Kvileklæde** og fl. Ogsaa om Barselseng. Fara i Kvila. Trondh. (?).
Kvilande, n. s. Kvile.
Kvild, f. 1) Hvile, Rolighed. Alm. G. N. hvíld. 2) Standsning, Ophold, rolig Stund.
kvild, adj. hviil, udhvilet; som ikke er træt, eller som endnu ikke har havt nogen Anstrengelse.
Kvile, n. 1) Hvile; Hvilestund. Gud signe Kvilet, Hilsning til En som hviler paa en Vei. (Nogle St. Kvila). — 2) Hvilested paa en Vei. Mere almind. Hertil enkelte Stedsnavne. — 3) Vei til et Hvilested, el. imellem to Stationer; en Veilængde som man kan passere i eet Træk, uden Standsning. Nhl. og fl. I en anden Form: **Kviland**, n. Valders. **Kvilan**, Nordl.
Kvilebes (o'), n. Sengehalm. Sæt.
Kvilebrugd, f. ophøiet Kant paa en Sengekarm. Tel.
Kviledag, m. Hviledag; Rastdag.
kvilekjær, adj. som længes efter Hvile.
Kvileklæde, n. Sengklæder. Sæt. Tel. Saaledes ogsaa **Kvileplagg**, n. om et enkelt Stykke. **Kviletjeld**, n. Sengetæppe (= Kvitel).
Kvilemund, n. Hvilestund, en bestemt Tid til at hvile. Trondh. Nogle St. Kvilarmund.
Kvilenøyte, n. Sengkammeratskab, det at ligge sammen i een Seng (= Hjaasvæve). Sæt. Tel. Paa Østl. **Kvilenæter**, **Vilnæter**, pl. G. N. hvíluneyti. Sjeldnere i Betydn. Sengkammerat. Tel. (?).
Kvilerom, n. Hvilerum; Sengerum.
Kvileskeid (-skjei'), n. Veistykke, som man kan tilbagelægge uden at hvile (= Kvile, 3). Ogsaa **Kvilingskeid**. Hall.
Kvilestad, m. Hvilested.
Kvilestein, m. Steen at hvile paa.
Kviletile (i'), n. Sengebund. Sæt.
kviletrengd, adj. trængende til Hvile.
Kviling, f. Hvilen; Standsninger.

kvilla, v. n. klynke; s. kvidla.
kvima (i'), v. n. (ar), 1) vimse, svæve hid og did, gjøre mange Svingninger; f. Ex. om Fugle eller flyvende Insekter. Shl. og flere. Jf. kvimsa. — 2) have mange Indfald eller Nykker; gjækkes, fjase. Hall. og flere. I Num. **gvima** (gvema). Jf. Isl. hvima: skotte til Siderne. — Hertil **Kvim**, m. og **Kvima**, f. En som er fuld af Fjas og Indfald. Hedder ogsaa **Kvimar**, m. og **Kvimaskalle**. (I Num. Gvemaskalle). Jf. Eng. whim: Nykker.
kvimen (i'), adj. ustadig, flygtig; ogs. fuld af Fjas. Hall.
Kviming (i'), f. Vimsen, ustadig Flugt.
kvimleid, s. kvemleid.
kvimpen, adj. hastig, opfarende. Nhl.
Kvims, m. 1) Tummel, Forvirring. Det kom i Kvims. Nordre Berg. — 2) en ustadig Person. Hall. og fl.
kvimsa, v. n. (ar), vimse, tumle omkring, løbe fra det ene til det andet. Mere alm.
kvimsen, adj. urolig, ustadig; omsværvende. Vel ogsaa: forvirret, ligesom „kvissa", i Hall. og „kvismen", i Tel. G. N. hvimsi: sandsesløs.
Kvimsing, f. Omløben, Uro.
kvimsutt, adj. ustadig, urolig. Hall.
Kvimæle, n. Grund som bruges til en Fold eller „Kvi". Tel. (Vinje).
Kvin (ii), m. 1) Hviin, pibende Lyd. 2) En som taler hvinende.
kvina (ii), v. n. (**kvin**, **kvein**, **kvinet**, i'), 1) hvine, give en pibende Lyd. Nogle St. **gvine**, **vine**. G. N. hvína. — 2) tale med en hvinende Stemme. — 3) klynke, klage. (Jf. kveina). Paa enkelte St. bruges kvina ogsaa ligesom „rina" om Fornemmelse af en skarp Smag eller Lugt, f. Ex. D'er so surt, at det kvin i Naserna.
Kvina (i'), f. en Benævnelse paa April Maaned, eller den næste Maane efter „Gjø". Sdm. Jf. Krikla.
kvinall (ii), adj. 1) hvinende, pibende. 2) tilbøielig til at klynke og klage. Hedder ogs. **kvinen**.
Kvindøling, m. Indbygger af Kvinesdal (G. N. Hvín og Hvínisdalr).
kvingla, v. n. (ar), tumle omkring, svæve hid og did; ogsaa: hvirvle, løbe rundt. Nordre Berg. Hall. og fl. (Jf. vingla). Hertil: **Kvingl**, n. Omsvæven, Tummel; ogsaa om Uorden i Maven, Væmmelse, Kvalme. Sogn.
Kvink, m. Vandhuus, Privet. Buskr. Formodentlig fremmedt Ord.
kvinka, v. n. (ar), klynke, klage sig; især om at klage for Smaating. Indh. Vald. Tel. Buskr. og fl. (jf. kveina). Ellers **kvinkra**, B. Stift; **kvenkra** (kvænkre) Sdm. G. N. kveinka.
kvinkra, s. kvinka.
Kvinna, f. Kvinde, Menneske af Kvinde-

kjøn. Mest i Forbindelsen „Kar og Kvinna"; ellers sædvanlig ombyttet med „Kvinnfolk". Sv. qvinna. G. N. kona, sjeldnere kvinna (kvenna); Ang. cven, Goth. kvino, kvéns (= G. N. kván: Kone). Jf. Kvende og Kona.

Kvinnfolk, n. 1) Kvindfolk (kollektivt); Kvinder. Nogle St. **Kvennfolk**. Isl. kvennfolk. — 2) et Kvindemenneske. Alm.

Kvinnkyn (y'), n. Kvindekjøn. (Sjelden).

Kvinnmann, m. en Kvinde. Ogs. **Kvennmann**, Vald. Tel. G. N. kvennmadr. Ordet har samme Grund som det almindelige „Karmann", da nemlig „Mann" her betyder Menneske.

Kvint, m. den høieste el. fineste Streng paa en Fiolin. Egentlig: den femte Tone (Lat. quintus). Jf. Kvart.

kvirkna, s. kverkna, kyrkna.

kvirv, s. kverv. — **Kvirvel**, s. Kvervel.

kvisa (i'), v. n. (ar), 1) blusse op, flamme, tændes i en Hast. Det kvisar upp. B. Stift. — 2) bruse op, f. Ex. om stærk Drik, som strax stiger til Hovedet. Nhl. Sdm. — 3) hviske, tale sagte (= kviskra); ogsaa: fnise, lee. Jæd. Hall. og fl. Afvig. **kvaasaa**, Østerd. G. N. kvisa. Jf. ogsaa kvæsa og kvisja.

Kvisa (i'), f. en Blære i Huden, f. Ex. efter stærk Gnidning; Hedeblegne (= Blemma). Jæd. (Kvesa), Tel. (Kvisu). Jf. Kveisa.

Kvising (i'), f. Opbrunsning; s. kvisa.

kvisja, v. n. (ar), give en svag, raslende Lyd, som naar Smaadyr krybe i Græs eller Lyng. D'er so fullt, at det kvisjar i kvar ei Tuva. Nordre Berg.

kviskra (i'), v. n. (ar), hviske, tale sagte. Sjeldnere **kviska**. (Hall.). G. N. hviskra (ogs. kviskra). Jf. Eng. whisper.

Kviskring, f. Hvisken. Ogsaa i Formen **Kvisker**, n.; saaledes paa Helg. „Dæ kom Kvisk'er i Høgmaal", ɔ: man begyndte at sige høit, hvad man forhen havde hvisket.

Kvisl (ii), f. 1) en Kløft; især om en Møggreb som er dannet af en kløftet Green. Sogn, med sædvanlig Overgang: **Kvitl**, „Mykja-kvitl". (Isl. tadkvisl). — 2) en Elvekløft, Green eller Arm af en Vandstrøm. Ogsaa en Banke eller Holme, som dannes ved en Sidegreen af en Elv. Rbg. Hall. Gbr. og flere. Med afvig. Udtale **Kvitl**, Sogn; **Kviltl** (Kvilsj), Trondh. G. N. kvisl: Elvegreen. — 3) Green af en Slægt; Sidelinie. Tel. (Mo). G. N. kvisl.

Kvisla (ii), f. Gjødning, Gjødsling af Jord. Jæd. (Af kvia). **Kvislevatn**, n. gjødende Vædske.

kvismen, forvirret; s. kvimsen.

Kvissun, s. Kvitsunn.

Kvist (i'), m. (Fl. **Kvister**), 1) Kvist, liden Green. G. N. kvistr. — 2) Kvisterod, Knast, Punkt hvor en Green har voxet ud; f. Ex. i Planker. — 3) Tagkammer, Værelse med en Udbygning i Taget. Mest i Byerne. Jf. Ark.

kvista, v. a. (ar), hugge Kvistene af, rydde, jævne et Træ.

kvista, v. n. (ar), haste, skynde sig, fare hastigt frem. (Sv. qvista). Hedder ellers kvasta, Smaal.; kosta (oo), Nordl.

Kvistelag, n. Kviste-Ring, et Punkt hvor flere Kviste voxe ud i en Kreds; saasom paa Naaletræerne. Søndre Berg. og fl.

kvistelaus, adj. reen eller fri for Kvisterødder; om Planker.

kvisten, adj. livlig, munter. Ryf.

Kvisthol (o'), n. Hul efter en visnet eller udfalden Kvist, i Træ.

kvistra (ii), v. n. klynke, klage (jf. kvida); ogsaa: kvidre. Nordre Berg.

kvistutt, adj. fuld af Kviste; ogs. om Træ med mange Kvisterødder.

kvit (ii), adj. hvid; mælkefarvet; ogs. hvidnet, blegnet, meget lys eller bleg. Mest alm. **kvit'e**, **kvit**; afvig. **gvit**, Num. Østre Tel.; **vit**, Smaal. G. N. hvitr; Ang. hvit. Der var ikkje kvite Dropen (o'): ikke en Draabe Mælk. Paa kvitan Sand: ind paa den lyse Strandbred. (Ofte i Folkeviserne). Han var ikkje kviter, som skulde gjera det: det skulde en Skjelm have gjort; eller egentl. det maatte Fanden gjøre. (Nordre Berg.). Substantivisk bruges **Kvit'en**, og **Kvita**, om hvidhaarede Dyr, især en Hest eller Hoppe.

kvita, v. n. (ar), 1) være hvid, lyse eller blinke i en hvid Farve. Mest upersonligt, f. Ex. Det kvitar paa Kyrkja (el. i Kyrkja): det glimter af Kirken; man seer Kirken som en hvid Plet. Det kvitar i Tennerna: det glimter i de hvide Tænder. Nordenfjelds. Paa Sdm. **kvita** (i'). — 2) v. a. hvidte, farve hvidt. Især om Snee, som falder tyndt. D'er so myket, at det kvitar Marki (ɔ: at det gjør Jorden hvid). Afvig. kvita (i'), Sdm.

Kvita, f. gammel, suur Mælk. Tel.

kvit-augad, adj. hvidøiet; om Heste.

Kvitaal, m. Sliimaal, Myxine (= Sleipmakk, Piraal). Sdm.

kvitblomad, adj. hvidblomstret.

kvitbrynt, adj. hvidhaaret i Øiebrynene. Tel. og fl.

kvitbæra, v. n. (er, te), skumme, gaae i hvide Bølger; om Søen. Det var so myken Vind, at det kvitbærte. B. Stift. (Af Baara).

Kvite, m. 1) Æggehvide. (Modsat Raude el. Gulegg). — 2) den hvide Deel af et Øie. Sfj. Ogsaa kaldet **Augkvite**, Vald. og flere. Ellers **Kvitaugstein**, Ork. og **Kvitebikkja**, f. Sfj. Sdm. Sv. hvita, f.

Kvitebjørn, m. Hvidbjørn, Iisbjørn.

Kviteblad, s. Kvitmo.

Kviteblik (i'), n. et Slags hvid, kalkagtig Lav paa Klipperne. Sdm.

Kviteknjosk (-knøsk), m. et Slags haard Svamp paa Træer (= Knyska).
Kvitel (i'), m. Sengetæppe, Uldtæppe at ligge paa. B. Stift, Vald. Hall. Tel. og flere. Afvig. **Gvitel**, Num. (Jf. Brotkvitel, Mjukkvitel). G. N. hvitill. Eng. Dial. whittle. Ellers kaldet Blæja og Tjeld. Fleertal **Kvitlar** (nogle Steder Kvislar). I Sammensætning tildeels Kvitle (Kvitla), som **Kvitlegarn**, n. (Traad til Sengetæpper), **Kvitlevarp**, **Kvitleveft** og flere.
kvitflekkutt, adj. hvidplettet.
kvitfossa, v. n. skumme, strømme stærkt.
Kvitfot, m. et Slags Myg. Hall.
kvitgjordutt, adj. farvet med hvide Ringe eller Bælter. (kvitgjorett).
kvitgraa, adj. hvidgraa.
Kvithikel (?), m. et Slags hvid Steenart. Vaklende: Kvithikjel, Kvitikkjil, Kvithykkjel. Stjordalen. Jf. Heggel, Heggeitel.
kvithærd (-hært), adj. hvidhaaret.
Kviting, m. Hvidling (Fisk), Gadus Merlangus. Kun i de sydlige Egne; nogle St. **Kvitling** og **Viting**. Derimod nordenfjelds Bleikja og Bleik, f.
Kvitkatt, m. = Røysekatt. Vald. Østerd.
kvitklædd, adj. hvidklædt.
Kvitkoll, m. Kløver med hvide Blomster, Trifolium repens.
Kvitkoming (o'), m. Nyse-Røllike, Achillea Ptarmica (?). „Vitkomming", Smaal.
Kvitkuvung, m. Søsnegl med hvid Skal, Buccinum. (Kvitekung).
Kvitl, f. Kvisl. — **Kvitlar**, f. Kvitel.
Kvitlaaring, m. Skarv (Fugl) med hvide Laar.
kvitleg, adj. hvidlig, hvidagtig.
Kvitleike, m. Hvidhed.
kvitleitt, adj. hvidladen, som har meget lys Ansigtsfarve. Afvig. **kvisleitt**, Tel.
kvitlitad (ii, i'), adj. hvidfarvet.
kvitmatad, adj. om Korn, som har meget hvid Kjerne.
kvitmaalad, adj. hvidmalet.
Kvitmaase, m. den almindeligste Maage.
Kvitmo, m. Hvidtidsel, Carduus heterophyllus. Tel. Hedder ogsaa **Kvitmor** (oo), **Gvitmor**, Num. Tinn; **Kvitmog** eller **Kvitmoge**, Sæt. **Kvitmogeblekkje** (om Bladene), **Kvitmogeblom** (om Blomsten), Sæt. Dunkel Form. Andre Steder **Kviteblad**, Sdm. og fl. Ellers Oljeblad, Oljeblokka, Hesteblad, Hestøyra, Saudspreng, Skore.
Kvitmose (o'), m. Reensdyrmos, og fl.
kvitna (ii), v. n. (ar), blive hvid. G. N. hvítna. **Kvitning**, f. tiltagende Hvidhed.
Kvit-orm, m. en hvid Slange. (I Folkesagn). Ogsaa et Slags Traadorm, Filaria?
kvitprikkutt, adj. hvidspraglet.
kvitra (i'), el. **kvittra**, v. n. (ar), kvidre, pibe. Lidet brugl. (Sv. qvittra). Hertil **Kvitr** (Kvitter), n. og m. Fuglekvidder; ogsaa et løst Rygte, en dunkel Yttring. Tel. Jf. G. N. kvittr (som dog maa være et andet Ord).
Kvitrev (e'), m. Hvidræv (= Melrakke).
kvitrima, v. n. (ar), riimfryse.
kvitringutt, adj. hvidringet.
kvitrosutt, adj. hvidblommet, tegnet med hvide Figurer. Ogs. **kvitrosad**.
Kvitrot, f. = Trøyska. Hall.
kvitsidutt, adj. hvid paa Siderne.
kvitskyad, adj. hvidskyet.
Kvitsunn, Pintsefesten. Sædvanlig udtalt Kvissun (ii), Tel. Hall. Vald. og fl., dog ogsaa Kvitsun (Tel.), Kvisinn (Sdm. Ndm.). Fuldstændigere: **Kvitsunndag**, m. Pintsedag. G. N. hvitsunnudagr (ogs. hvitasunna, f.); Eng. whitsunday. — Hertil **Kvitsunn-aftan**, m. Pintseaften (Dagen før Pintsedag). **Kvitsunnhelg**, f. Pintsefest. **Kvitsunn-vika** (i'), f. Pintseuge.
Kvitsymra, f. Hvidsippe, Anemone nemorosa. Indh. Ndm. og fl. (Kvitsømr', Kvitsømmer). Andre St. Geitsymra, Gjeitesimber (Sdm.), Geitsumar (Nhl.) og Sau'esumar (Sogn). Jf. Kvitvise.
Kvitt (ii), m. en Hvid, egentl. en Trediedeels Skilling.
kvitt (i'), adj. 1) kvit, fri for Krav; ogsaa (dog sjeldnere): opgjort, klareret. — 2) befriet for noget, skilt fra. Ofte efter Objektet, f. Ex. Eg vardt honom aldri kvitt. — 3) opgiven, hjælpeløs. Han var reint kvitt. Smaal. og flere. Egentlig fremmedt. Fr. quitte (til Lat. quietus).
kvitta (i'), v. a. (ar), 1) opgjøre, klarere et Regnskab; ogsaa at kvittere for en Udbetaling. Det kvittar meg eitt: det kommer mig ud paa eet. — 2) frigjøre, skille ud fra noget. Eg vil kvitta meg fraa det. — 3) ødelægge, gjøre Ende paa. Han hadde alt kvittat det. Sogn og fl.
Kvitter (i'), f. kvitra.
Kvitting, f. Opgjørelse; Kvittering. I Tel. ogsaa: **Kvittnad**, m. Udbetaling, Udgift. (Sjelden).
Kvit-tyta, f. et Slags hvide Kjertler i Steen. Trondh. (Selbu).
Kvitveis, f. Kvitvise.
Kvitvelda, f. Skumstribe i en Vandstrøm. Sdm. (Norddalen).
kvitvidad (i'), adj. hvid i Veden; om Træ. Mest alm. „kvitvea".
Kvitvider (ii), m. hvidbladet Piletræ. „Gvitvier", Tel. (Tinn).
Kvitvise, m. Hvidsippe (= Kvitsymra). Shl. Jæd. Ellers **Kvitveis**, Tel. og fl.
kvitvoren (o'), adj. hvidlig, hvidagtig.
kviug, f. kvidug.
kviva, v. n. (**kviv**, **kveiv**, **kvivet**, i'), surre, suse, hvine for Ørene; om en ubehagelig, bedøvende Lyd. Solør. „Det kviver for Øyrom". (Slægtskabet uvist).

Kviving, f. surrende Lyd.
Kvi-voll, m. Engstykke som har været Fold eller „Kvi". Tel.
kvo, s. kveda. — **Kvoa**, s. Kvaada.
kvokk og **kvokket**, s. kvekka.
Kvolv, n. hvælvet Baad, s. Kvelv.
kvolva (= kolva), s. kvelva.
Kvonn, f. Angelik; s. Kvann.
kvopp, s. kveppa. — **kvor**, s. kvar.
Kvorv, s. Kvarv. — **kvorv**, s. kverva.
Kvorva (o'), f. 1) Skjul, Tilflugt; eller ogsaa: Udflugt, Udvei. „Han heve vide Kvorvinne": han har mange Steder at flye til; det er vanskeligt at finde ham. Sdm. Jf. kverva. — 2) enkelt Lag eller Omgang af Stokke i en Tømmerbygning (= Kvarv, Umkvarv). Nordre Berg. i en anden Form: **Korve**. — 3) Vidie-Ring, s. Kverva.
kvorven (o'), part. forsvunden, skjult; ogsaa indsvunden; s. kverva.
Kvost (o'), m. en Kost (at feie eller pudse med); Kvast, Visk. Gbr. Vald. Tel. Ellers mest alm. **Kost** (oo). Sv. qvast.
kvosta (o'), v. a. (ar), koste, pudse med en Kost. Mest alm. **kosta** (oo). — Hertil vel ogsaa **kosta**: vimse, løbe, føite omkring. Nordl. Jf. kvasta, kvista.
Kvosteskaft, n. Kosteskaft.
Kvosting (o'), f. Pudsning, Børstning.
Kvota (o'), f. 1) Slibning. Af kvetja, kvatte; jf. Kvat. (Et gammelt hvata). — 2) Eggen eller den Deel, som er slibt. Nordre Berg. Ogsaa Slibevand (?), Nhl.
Kvoteholk (o'), m. = Bryneftokk. Hard.
Kvæ, s. Kvæda, Kvæde og Kvi.
Kvæaal, s. Kvidaal.
kvæda (kvæ), v. a. bestryge med Harpix (Kvaada). Indh. Particip **kvædd** (?). I svenske Dial. kväda: kitte, lime (Rietz 374). S. Kvæde, 1.
Kvæda, f. Raamælk (= Koda). „Kvæ", Indh. Ork. Nogle St. **Kvææ**, n. (?).
Kvæde, n. 1, Saft eller Gummi, som udbrændes af Birkenæver; et Slags Kit. Sæt. Tel. Udtalt **Kvææ**, nogle St. **Kvee**. Sv. Dial. kväd, kvad (Rietz 373). Hører sammen med Kvaada.
Kvæde, n. 2, et Kvad, Digt. Tel. (Kvææ). G. N. kvædi. Mest i Sammensætning, som Draumkvæde (Landst. 67 og følg.). Ogsaa om Ord eller Udsagn: Jakvæde, Vedkvæde, Medkvæde.
kvæden, adj. svag, spæd, liden. Sdm. Han er for kvæden endaa: han er endnu for ung, ikke stærk nok. Slægtskabet dunkelt. Jf. vankvæden.
kvæk, adj. bevæget, rystet, skræmt; f. Ex. ved en voldsom Opvækkelse af Søvn. Sdm. Nærmer sig i Betydn. til kvekka. — Andre Steder høres „kvæk" for kvik.
Kvæla, f. en Huulning. Tel. (Vinje). Jf. Kvæv.
kvælen, adj. ømskindet, som ikke taaler meget (= kjælen). Sogn.
Kvæm, s. Kvem.
kvæm, adj. let at komme til, nem, rask; om noget som gaar heldigt eller er let gjort. Tel. Sogn, Sdm. Nordl. Denne Knjosken er kvæm: denne Fyrsvamp er nem til at fænge Ild. D'er so kvæmt fyre honom: det gaar saa let for ham, lykkes ham saa godt (om et Arbeide). G. N. kvæmt: tilgjængeligt. Af det gamle kvam, eller Fl. kvaamo, Imprf. af koma.
Kvæme, n. s. Avkvæme, Samkvæme.
Kvæmleike, m. Lethed, Bekvemhed.
Kvæn, m. Finlænder, Person af det kvænske Folkeslag. Nordl. (Fl. Kvæner). G. N. Kvenir. — **kvænsk**, adj. finlandsk, henhørende til Kvænerne.
kvær, s. kvar, kverr og kven.
kværa, v. n. (er, te), give en svag Lyd, som naar En, som er meget hæs, forsøger at tale. Sdm. „Dæ kvære i Halſ'a". „Han va so haas'e, at dæ va knappaste dæ kværte 'ti 'naa". G. N. kvara (kvära?). I Sogn hedder det: „da kveste i han" (maaskee kvæste, s. kvæsa).
kværa, s. kverra. **Kværk**, s. Kverk.
Kvære, m. Vorte, Knort, Ligtorn. Shl. Ryf. Den oprindelige Form er uvis.
kværstaen, s. kverrstaden.
kvæsa, v. n. (er, te), hvæse, puste; hvisle. G. N. hvæsa. Eng. wheeze. — **Kvæsing**, f. hvæsende Lyd.
kvæta, v. a. (er, te), stikke, nedstøde, f. Ex. en Pæl i Jorden. Tel. Jf. G. N. hvatinn: gjennemstukken (Egilsson).
Kvæv, n. Tungbrystighed, tungt Aandedræt (= Kvaav, Kov); ogsaa Snue (= Krim). Sogn, Hall. Gbr. Afvig. **Kvøv**, Søndre Berg. Isl. kvef. Jf. kvæva.
Kvæv, m. en liden Dal, som er omringet af Bjerge; et lavt og indesluttet Sted. Siredal, Sæt. Tel. (Fleertal Kvæver? Landst. 796). Jf. Kvelv og Kvam.
kvæv (?), adj. tilstoppet, s. kvøv.
kvæva, v. a. (er, de), 1) tilstoppe, lukke, indeslutte; f. Ex. om Fjelde som omringe et Dalstrøg og hindre Udsigten. Sæt. Tel. (hvor man ogsaa har „kvæve" for kvelva). — 2) hindre Aandedrættet (om Sliim eller Snue); ogsaa: kvæle, dræbe ved at stoppe Aandedrættet. Østl. og Trondh. Afvig. **kvøve**, Østerd. (Andre St. kjøva). G. N. kvæfa: kvæle (N. L. 1, 340). Ogsaa i Formen **kveva** (kvev, kvavde); s. kveva.
Kvæva, f. Tungbrystighed, besværligt Aandedræt. Sogn, Vald. Rom. Ogsaa **Kvæve**, n. Smaal.
kvævd, part. tilstoppet; kvalt; ogs. indelukket, skummel, kvalm; s. kvavt.
Kvæve, n. Beklemmelse; s. Kvæva.
kvæveleg, adj. tung, trykkende, kvalm; om Luft. Hall.

Kvæving, f. Tilstoppelse; Beklemmelse.
kvøv, adj. tungbrystig, som ikke aander let. Østerd. Hedder ogs. **kvøvd** og falder maaskee sammen med kvævd.
kvøva, tilstoppe; kvæle (= kvæva). Østerd.
kvøvna, s. kvavna, kovna.
Kydlag, s. Kyrlag. (I alle de følgende Ord udtales „ky" som kjy).
kydna, s. kyrna. **Kydning**, s. Kyrning.
Kykling, m. Kylling; s. Kjukling.
kyksa, v. a. (ar), forvikle, røre sammen. **Kyksa**, f. en Forvikling, Knude, sammenrørt Masse. Tel. (Vinje). I danske Dial. Kykke: Hob, Dynge.
Kyl, m. s. Kjøl. **kyl**, s. kylja.
kyla, v. a. (ar), støde, stikke (?). Landst. 574. Jf. G. N. kýla: fylde, proppe.
Kyla, f. en Knude eller Hævelse paa Legemet (= Kul). Jf. Barkekyla, Blodkyla. Afvig. **Kjule**, Guldalen. G. N. kýli, n. Byld.
Kyld (y'), m. Kulde, m. m., see Kjøld.
kylja (y'), v. n. (kyl, kylde), kjøle, kjendes som et koldt Pust; ogsaa: blæse svagt, om Vinden. B. Stift (Hard. Sfj. Sdm.). Isl. kylja. Jf. kjøla og Kul. (Imperf. skulde egentlig hedde: kulde).
kylja (y'), v. n. (ar), brænde Kul, tilvirke Smedekul. Nbg. Tel. og fl. Forekommer ogsaa med Bøiningen: kyl, kulde, kult; Voss, Sæt. (Bykle).
Kyljar, m. en Kulbrænder.
kylla, v. a. (er, te), kappe, hugge Top eller Grene af Træer. Ryf. Nbg. Tel. Hall. Af Koll.
Kyllag, s. Kyrlag.
Kylling, f. Tophugning af Træer.
Kylna (y'), f. Tørrehuus, Ildhuus hvori man tørrer Korn eller Malt. Nordre Berg. Trondh. G. N. kylna; Sv. kölna; Eng. kiln. (Ang. cyln: en Ovn). Ogsaa i en anden Form: **Kjona** (oo), **Kjone**, Smaal. Rom. og fl. Andre St. Turk, Turkestova, Badstova.
kylneturkad, adj. tørret i „Kylna".
Kylp (y'), m. Hank, Haandfang; især en bevægelig Hank over Aabningen paa Spande eller Bøtter. Nordre Berg. Trondh. Nordl. Nogle St. **Kjølp**, **Kjolp**; ogs. **Kjelp**, Helg. Isl. kilpr. Sv. Dial. kälp. Ellers Hav, Hevel og fl.
kylpa (y'), v. n. fiske med Stang (= kippa). Lister.
Kylsna, f. Grums af Kul, efterliggende Smuler af en Kuldynge. „Kjølsne", Hall.
Kylvingseid, s. Kjevlungseid.
kymra (el. kymbra), v. n. (ar), briste ved Ophedning (om Mælk); afsætte en smaakornet Ost. Ndm. (kjømre, el. kjømmer seg). Afvig. **kjemre** (el. kjæmmer' seg), Ork. (Rennebu). S. følg.
Kymre (?), n. smaakornet Ost. Ndm. (Kjymr', el. Kjømm'er). Slægtskabet uvist.
Kymsa (Kjømsa), f. en Stymper, Klodrian. Nordl. (Vesteraalen). Jf. Kumsa.
Kyn (y'), n. Slægt, Familie. (Lyder oftest som **Kjøn**). G. N. kyn. Det kippest i Kynet, s. kippast. — Ogsaa: Kjøn (sexus). Mannkyn, Kvendkyn (s. Slag). Ordet er lidet brugeligt.
Kynd, f. Art, Slags. Oftest i Forbindelsen Jordkynd. B. Stift. Jf. Kynde.
kynd, el. **kyndt**, adj. artet, beskaffen. Brugt i Sammensætning som: godkynd, vondkynd, smaakynd. Lyder oftest: kynt.
Kynde, n. Natur, naturlig Egenskab; ogsaa: Art eller Slags (= Kynd). Hard. Hall. og fl. G. N. kyndi: Art. Ang. cynd; Eng. kind. Jf. ogsaa Kynne.
Kyndel, m. Fakkel, Blus at lyse med. Østerd. (Kynnel). G. N. kyndill: Lys; kynda: at tænde. Jf. Kvende.
Kyndelsmessa, f. Kyndelmesse, 2den Febr. Mest alm. **Kyndesmoss**. G. N. kyndilmessa, efter Lat. festum candelarum, ɔ: Lysfesten. — Hertil **Kyndelsmessknuten**: den haardeste Vintertid; haardt Veir som gjerne indtræffer ved Kyndelmesse. **Kyndelsmessleite**, n. Begyndelsen af Februar Maaned.
kyndug, adj. 1) trodsig, spodsk, uartig. Tel. og fl. Hedder ogsaa **kyndig**, Sdm. **kynnaug**, Østerd. Gjera seg kyndug: byde Trods, blive nærgaaende. — 2) urolig, utaalmodig (især om Børn); ogs. paatrængende, besværlig ved Klager og Tryglerie. Helg. Namd. (kynnug, kynnau). Jf. G. N. kyndugr: slu, ogsaa trodsig. I svenske Dial. kyndig: stolt, myndig, egensindig.
Kyndugskap, m. Trodsighed, Frækhed.
Kyng, m. en liden Hob, Klump, Klynge. Tel. Maaskee ogsaa: et Ryk eller Stød, s. kyngja. (Sv. Dial. kyng: Anfald, Dyst).
kyngja, v. n. (er, de), 1) bøie og strække Halsen, saasom for at svælge noget; ogsaa: svælge langsomt og med Møie (som naar man æder tør Mad). Nordre Berg. Isl. kingja. — 2) give en bævende eller ligesom bølgende Lyd (f. Ex. om en Klokke); dirre, vibrere. Tel. (Vinje).
kynna, v. a. (er, te), kundgjøre. Brugt i Formen forkynna (ogsaa forkynda). Jf. vaarkynna. G. N. kynna (til kunn, adj.). Fortjente at komme mere i Brug.
kynna (tærske), s. kyrna.
Kynne, n. 1) Kundskab, Viden (?); s. Kynnehus og Heimkynne. G. N. kynni: Bekjendtskab &c. — 2) Egenskab, Eiendommelighed. Gbr. Guldalen. D'er eit undarlegt Kynne med det: det har en særegen Art, gjør et besynderligt Indtryk. (Guldal). — 3) Sindelag, Gemyt. (Jf. Ukynne). Gbr. Falder nær sammen med Kynde. G. N. kynni: Natur. Sv. kynne: Sind.
Kynnehus, n. Sted som man besøger forat høre Nyheder, og deslige. Der hadde han sitt

Kynnehus: derfra havde han sine Efterretninger. Nedenæs.
Kynning, m. Slægtning, el. Bekjendt; see Kunning. Ogsaa en Form af Kyrning.
kynnug, paatrængende, s. kyndug.
kynt, s. kynd og kyrnt.
Kyr, f. en Ko, s. Ku.
Kyrfoder, s. Kufoder.
Kyrke, m. en Standsning eller Tilstoppelse i Svælget; det Tilfælde at Maden ikke vil glide ned. „Kjørkje", Nordl.
kyrken, el. **kyrkjen**, adj. 1) trang, knibende, som klemmer eller indsnører Legemet. Nhl. — 2) tør, haard, vanskelig at svælge; om Mad. Sdm. Gbr. og fl. Jf. koken, kjøkjen. Ogsaa om En, som har Møie for at svælge. Jf. kyrkna.
kyrkja (y'), v. a. (er, te), 1) knibe over Struben (Kverken). B. Stift. Ogsaa: kvæle, men hedder i denne Betydning oftere kverka og kverkja. G. N. kyrkja, kvirkja (til Kverk). Lidt forskjelligt fra kvæva og kjøva. — 2) klemme, tilsnøre, knibe over Legemet; om Klæder, Baand eller Sæletøi. Søndre Berg. Jf. strupa (stryppa). — 3) svælge med Møie, eller egentl. drive i Svælget. Kyrkja i seg Maten: æde langsomt og med Besvær (nemlig naar man kun har tør Mad uden Suul eller Vædske). Nordre Berg. Particip (?) kyrkt (kyrrt), i Forbindelse eta seg kyrkt, ɔ: gjøre uheldige Forsøg paa at svælge, faae Maden fast i Halsen. Hall. Hertil Kyrke, kyrken, kyrkna.
Kyrkja, f. Kirke; Tempel. Afvig. **Kirkja**, Nordre Berg. og flere, ogsaa **Kjørkja**, **Kjørke**, Smaal., **Kjerka**, ved Trondh. Sv. kyrka; G. N. kirkja, Ang. cyrice, cyrce, som udledes af Gr. kyriakos: Herren tilhørende, el. tilegnet.
Kyrkje-aalmuge, m. det forsamlede Folk ved en Kirke.
Kyrkjebakke, m. Samlingsplads ved Indgangen til en Kirke.
Kyrkjebaat, m. Baad med Folk, som reise til eller fra en Kirke.
Kyrkjebok, f. Bog som tilhører en Kirke; ogs. Kirke-Psalmebog.
kyrkjebær, adj. passende at bruge i en Kirkeforsamling; især om Klæder. „D'æ ikkje kirkjebært", Sfj. Sdm.
Kyrkjebøn, f. Kirkebøn.
Kyrkjedag, m. en Dag til Gudstjeneste.
Kyrkjeferd (-fær), f. Kirkereise.
Kyrkjefolk, n. Folk som ere samlede ved en Kirke, eller paa Veien til Kirken.
kyrkjefør, adj. i Stand til at besøge Kirken.
Kyrkjegang, m. Kirkegang.
Kyrkjegard, m. Kirkegaard; Gravsted.
Kyrkjegods, n. en Kirkes Eiendom.
Kyrkjehelg, f. Helligdag med Gudstjeneste.
kyrkjekjær, adj. flittig til at besøge Kirken.
Kyrkjeklæde, n. Helligdagsklæder. Særskilt **Kyrkjeklut**, m. **Kyrkjeplagg**, n. og fl.
Kyrkjelag, n. Selskab af Kirkefolk.
Kyrkjemund, n. Tid til at gaae i Kirken.
kyrkjen, s. kyrken.
Kyrkjesed, m. Kirkeskik.
Kyrkjesokn (oo), f. Kirkesogn; Menighed.
Kyrkjestova (o'), f. Samlingsstue ved en Kirke. Nordl.
Kyrkjetuft, f. Grund under en Kirke.
Kyrkjeveg, m. Vei til en Kirke.
Kyrkjeverja, f. Kirkeværge.
Kyrkjevigsla, f. Kirkevielse.
kyrkna, v. n. (ar), blive tilstoppet i Halsen eller Svælget, have Møie for at svælge; ogsaa kvæles (= kverkna). Nordre Berg. Jf. kyrkja.
Kyrlag, n. et Antal af sex Stykker, en halv Tylvt. Mest om Smaafæ; i Spøg ogsaa om Mennesker, især Børn. Sogn, Nhl. i Formen **Kydlag** og **Kyllag**. Skal egentlig være sex Faar, betragtede som lige Eiendom imod en Ko (Kyr). G. N. kýrlag: Værdie for en Ko.
kyrmast (y'), v. n. (est, dest), lide af Beklemmelse eller Trykning for Brystet; ogsaa af Uorden i Maven. Sdm. Hertil: **Kyrming**, f. eller **Kyrmelse**, n. Beklemmelse, indvortes Svaghed.
Kyrmjelte (yy), m. den Mælk, som man paa een Gang faar af en Ko. Hedder ogs. **Kyrsmjelte**. B. Stift.
kyrna (y'), v. n. (er, te), 1) modnes, udvikle sig til Korn (= mata); om Sæden paa Ageren. Vald. i Formen **kydne**, af Korn (Kodn). — 2) v. a. tærske paany, omtærske Korn for at rense det fra vedhængende Avner eller Snerper. „kynne", Smaal. Sv. körna (Rietz 347). Andre St. tina.
Kyrne, n. Kornsæd (?), s. Hummelkyrne.
Kyrning, f. Modning, det at Kornet faar Kjerne. Vald. (Kydning), Hedemarken (Kynning).
Kyrning, m. Kjertel i Steen (= Eitel, Tyta). Hard. Shl. (udt. Kydning). Af Korn.
kyrnt, adj. 1) moden, udviklet til Korn. Hall. Vald. (udtalt kynt). Ogsaa om Nødder og anden Frugt, tildeels i Formen „kint", som falder sammen med kirnt. — 2) kornet, kornformig; ogsaa kjertlet, om Steen. I Sammensætning som storkyrnt, smaakyrnt (udt. kynt).
kyrr, adj. stille; s. kjørr.
kyrt, tilstoppet, s. kyrkja.
Kyrtel (y'), m. = Kjole. (Landst. 106, 539).
kyrva (y'), v. a. (ar), omsvøbe, s. kjerva.
Kyrving, f. Barnesvøb, s. Kjerving.
kys, s. kjosa. — **Kysa**, s. Køysa.
kysen, adj. puklet, krum, krogrygget (= kusryggjad). Ork.
kysa, v. a. (er, te), kyse. — **Kys**, m. et Kys. **Kysing**, f. Kyssen.
kyta, v. n. skyde frem; s. kuta.

kyta, v. n. (er, te), 1) skjende, mukke, give onde Ord. Han kytte paa os. Hall. Buskr. (Isl. kitast: trætte). — 2) skryde, prale, gjøre sig til af noget. Tel. Østl.
Kyta, f. 1, Skryderie, store Ord. Hall. Buskr. (Mest i Fleertal).
Kyta, f. 2, Bugle, fremstaaende Fold eller Rynke; især om Kjødbugler paa en fed Krop. Han er so feit, at det heng Kytorna. Nhl.
Kytar, m. en stortalende Person. Østl.
Kytel, m. en Træ-Kniv, tilspidset Træskive, hvormed man flækker Bark af Træ. Indh. Oftest **Kyttel**, dog ogsaa **Kjutul**. I svenske Dial. kytte, kute, om et lignende Redskab. Isl. kuti: cultellus (Haldorson). — I Namd. hedder det Tykkjel.
kyten, adj. stortalende. Østl.
Kyting, f. Skjenden; ogs. Skryderie.
Kyting, m. en liden Griis; ogsaa om Smaadrenge. Indh. (Snaasen).
Kytord, n. Skjend, onde Ord. Hall.
Kytt (paa en Lee), s. Tjo.
kyva, v. a. (er, de), nedtrykke, bøie ned, el. egentlig afstumpe, af Kuv. Ryf. og fl. Kyva seg i Hop: bøie Hovedet mod Brystet. Kyva Øyro: slaae Ørene ned, om Dyr, især Heste. Hard. — Ogsaa v. n. være afstumpet, være indbøiet oventil, om Kar, Kurve og deslige. Sdm. og fl. Andre St. kuva.
kyven, adj. indbøiet, indkneben.
Kyvetak, n. et Tag, som gaar skraat ned paa alle Sider, eller som ikke har nogen Gavl. Sdm.
Kyving, f. Nedtrykning, s. kyva.
kæla, s. kjæla. — **køla**, s. kjøla ꝛc. Ogsaa i de følgende Ord udtales „køy" som kjøy.
køyast, v. n. væmmes, kløge (= klia). Trondh. (Selbu), i Formen kjøyes. Dunkelt Ord. I svenske Dial. köjäs, keja.
Køyl (kj), m. en Pyt, liden Samling af Vand eller Vædske (= Dam, Søyla). Hard.
Køyla, f. Rende, Kanal; s. Keila.
Køyna, f. en Blegne, Blære med Svulst (= Kveisa). B. Stift. Af Kaun.
køynutt (kjøynet), adj. fuld af Blegner.
køypa, v. a. (er, te), kjøbe; s. kaupa.
køypeleg (?), s. kjæpeleg.
Køyr, m. Drivning, stærk Paaskyndelse. Faa Køyr: blive dreven til at gjøre noget. Nogle St. **Kjør**.
køyra, v. a. (er, de), 1) drive, støde, stikke. Køyra ei Flis inn i Fingren. Det var so saart, som ein hadde køyrt ein Kniv inn i. Nogle St. **kjøre**. G. N. keyra. — 2) drive, paaskynde, tvinge. (Sv. köra). Køyr honom til aa skunda seg. Køyr deim heim-atter: jag dem hjem. Køyra paa: haste, skynde paa. — 3) age, kjøre med Hest. Køyra Høy, Timber, Stein, Mold ꝛc. Køyra seg: age, reise i Vogn eller Slæde. Køyra Isen: kjøre paa Isen. Køyra Jord: pløie. (Østl.). — I Bergens Stift og nordenfjelds har Ordet en egen Bøining: kjøyre(r), kjaurde (kjaure), kjaurt. (Ligt høyra). Saaledes ogsaa Particip: kjaurd (kjaur'e, kjaur).
køyrande, adj. passende til at kjøre; ogsaa: tjenlig at kjøre paa; om Veie, Broer eller Iis. Isen er ikkje køyrande. Som adv. drivende, el. kjørende. Han kom køyrande med deim.
Køyrar, m. en Kjører, Kjøresvend.
køyrd, part. dreven, jaget; kjørt. Afvigende **kjaurd**, s. køyra. Hertil: avkøyrd, innkøyrd, uppkøyrd og fl.
Køyre, n. Fart, Løb uden Standsning. Det gjekk i eitt Køyre. „Kjøre", Østl.
Køyrebunad, m. = Køyregreida.
Køyreføre, n. Føre at kjøre paa.
Køyregreida, f. Kjøreredskaber (Slæder, Kjærrer, ꝛc. ogsaa Sæletøi). Mest alm. **Kjøyregreia**. Ogsaa kaldet Køyrebunad og Køyrety.
Køyreskeid, n. Kjørebane; ogs. et Stykke Vei at kjøre. (Kjøyreskjei).
Køyresvein, m. Kjøresvend, Kudsk. Hedder sædvanlig **Køyrslegut**.
Køyreveg, m. Vei at kjøre paa.
Køyring, f. Drivning, Jagen; Kjørsel.
Køyrsla, f. Kjørsel, Agning; ogs. Drivning. — **Køyrslegamp**, m. Hest at kjøre med.
Køyrslegut, m. s. Køyresvein. **Køyrsleveg**, m. Kjørevei.
Køysa, f. 1, en Hun-Kat (= Kjetta). Trhj. Sdm. (Kjøyse). Afvig. **Kjøsa**, Kjøs', Ork. Nærmest af Kause.
Køysa, f. 2, et Slags rundagtig Hue eller Hovedbedækning for Kvinder. Ssj. Sogn, ogsaa i Nordl. Paa Østl. **Kysa**, om et andet Slags Hovedbdække. Kyse er ogsaa dansk.
køyseleg, adj. struttende, vid og bred; om Klæder; ogsaa: prunkende, pralende. Gbr. (Lom).
Køyserygg, m. Katteryg. „Gjere Kjøyserygg": bøie sig sammen. Sdm.
Køysety, n. Tøi til en Hue. Ssj.
Køyta, f. 1, en liden Sump; ogsaa en Vandpyt, Dam, Mølledam. Inderøen. (G. N. keyta: Sump). I Ork. **Kjøta** (Myrkjøta) om Kanten eller Bredden af en Sump. I Nordl. Kjøyta, om en Dynge eller Masse (?).
Køyta, f. 2, en Skovhytte, et Telt af Grankviste eller Løvgrene. Tel. (Kjøyte). Jf. Kot og Kota. I Østerd. **Koia** (Koie), om Finnernes Telte. Sv. koja: en Hytte.
Køyta, f. 3, en Benævnelse paa omflakkende Kvinder, f. Ex. Finnkjøyta. Indh. Andre St. Tøta, Tytta.

L.

La, n. s. Lad. — **la**, v. s. lada og lata.
la, for lagde, s. leggja.
Labb, m. Lab, Fod; især paa Klodyr, som Kat, Hund o. s. v. **Labbar**, pl. ogsaa om Haarsokker (= Loddar, Raggar).
labba, v. n. (ar), sokke, traske, gaae skjødesløst. — **labbande**, adv. gaaende. Han kom labbande.
Labbank, m. Tværslaa, f. Ex. paa en Dør (= Oke, Norve). Rommerige. Dunkelt; jf. Sv. banke: Tværslaa (Rietz, 22).
labbelendsk, adj. (i Spøg) om et uforstaaeligt Sprog; kaudervælsk. Sv. labbeländska. (Maaskee for lapplandsk).
Labberdus (uu), m. Dask, Næveslag. Nordre Berg. (Dunkel Form).
[**Labeita**, f. Knibe, Forlegenhed (= Beit). Hall. (T. labét, efter Fr. la bête).
Lad, n. 1) en liden Væg eller Muur; et lavt Steenlag, saasom paa Siden af et Ildsted. Omnlad, Peislad; Hornlad, Grunnlad. Jf. Bjorlad. G. N. hlad. — 2) Ladning, som i et Gevær; Ladningsmaal til et Skud. Tel. og fl. (i Formen La). Jf. Fyrelad. — 3) en Stabel, en ordentlig oplagt Hob. Bordlad, Hunelad, Vidarlad, Næverlad. Mest i de nordlige og vestlige Egne. Tildeels med Fleertal **Lod** (o'), **Lo'**. (B. Stift). — 4) et Hovedsmykke, en Krands med Guldtraad, Løvværk el. lignende, brugelig til Brudepynt. Sæt. Tel. (La, Brurela). G. N. hlad, et Slags Smykker. Sv. Dial. la(d): Silkebaand.
lada, v. a. (er, de), 1) lade, lægge Ladning i (et Fartøi; ogsaa i Gevær). — 2) opstable, lægge lagviis, el. i et „Lad". — 3) indlægge Korn i en Lade. Ogsaa v. n. indhøste, indbjerge Aarets Afgrøde. Ryf. Jæd. Mandal og fl. — Inf. hedder mest alm. **la**, afvig. **laadaa**, Indh. Ork. og **laa**, Gbr. (G. N. hlada). Bøiningen er mest alm. la'r, ladde, ladt; men skulde egentlig være: led (e'), lod, ladet (G. N. hled, hlód, hladit). I Stedet for lada bruges dog paa nogle Steder: ledja (led, ladde), eller ladda (ar), eller det afledede løda (er, de).
Lada, f. en Lade; s. Løda.
Ladberg, n. en flad Klippe ved Søen, hvor Fartøier kunne lægge til og indtage Ladning; en naturlig Brygge. Sdm. og fl. (Laberg).
Ladd, m. Oversok, Haarsok. Smaal. og fl. Hedder ogsaa **Lodde** (Loddar), Rbg. Tel. Andre St. Labb, Lugg, Leist, Raggar. I Hall. Ladd, om en Tøffel eller Sok med Læbersaale. (Sv. Dial. ladder, läddor). Ladd bruges ogsaa om Personer; maaskee En som gaar plumpt (sokkende), s. ladda. Jf. Tusseladd, Oskeladd. (Eng. lad: Dreng).
ladd, adj. ladet, forsynet med Ladning. Particip til lada og ledja.
ladda, v. a. (ar), lade, lægge Ladning i (Fartøi). Trondh. Nordl. Jf. lada. (Sv. ladda).
ladda, v. n. (ar), gaae med Sokker eller Tøfler (Laddar); tøfle, sokke. Hall.
Lade, s. Løda.
Lading, f. Indtagelse af Ladning. Ogsaa om Indbjergning af Korn. Mandal og fl.
Ladning, f. Last, Ladning i Fartøi.
Ladstad, m. Ladested, Ladeplads.
Ladstein, m. Grundsteen under et Huus, Hjørnesteen. Nordl.
Ladtein, m. Ladestok til et Gevær.
Ladvid (i'), m. Favneved, kløvet Ved til Brænde. Smaal. og fl. (La-ve). — **Ladvid-kubbe**, m. en afhuggen tyk Træstump. (Lave'kubbe).
Laft, f. Hjørne i en Træbygning; det Punkt hvor Stokkene ere sammenfældede i Hjørnet. Søndenfjelds. G. N. laft, n. Andre St. Nov (o'). I Gbr. er Laft den indvendige Deel af Hjørnet (Navehogg), og Nov den udvendige Deel (Navehovud).
lafta, v. a. (ar), sammenfælde Tømmerstokkene i Hjørnet af en Bygning (= nava). Østl. Ogsaa med Omlyd: **lefta** (er, e), Tel. Rbg.
Laftestein, m. Hjørnesteen. Hall.
Lag, n. 1) Leie, Hvilepunkt; Sted hvor noget ligger eller kan lægges. Især om et Fæstepunkt paa et Redskab (f. Ex. et Hjul), hvori man kan sætte en Stopper og derved stille Redskabet efter Behag; saaledes paa en Væverbom (Rivlag), paa en Kjedelkrog (Skjerdinglag), i en Lampekjæde (Kolelag), og deslige. — 2) en Lægning, noget som lægges paa eet Sted, eller paa een Gang. Mest i Sammensætning, som Framlag, Ilag, Umlag, Millomlag, Underlag. Tildeels om en Deel eller Mængde med en vis Værdie; saaledes Marklag og Mællag (Jordskyld); jf. Kyrlag. G. N. lag: Værd, Priis. — 3) en oplagt Hob, en Stabel (= Lad), f. Ex. af Ved. Hall. Gbr. og fl. — 4) en jævnt udbredt Masse; et Lag, en Schicht. Søndenfjelds. Ellers lidet brugl. da det sædvanlig hedder Flo. — 5) en Række, Rad, Kreds; f. Ex. Berglag (Klipperække), Aaslag, Bakkelag, Uffelag; Kvistelag. Jf. Bygdarlag, Tinglag. Nogle Steder ogsaa: et Kuld, f. Ex. af Fugleunger. Num. Trondh. Ellers kaldet Legde, Føde, Bøle. — 6) Lav, Selskab; Følge. (Sv. lag). Halda Lag: holde Selskab. Leggja Lag: slutte sig sammen til Selskab, el. til et Foretagende. (Hedder ogsaa: slaa Lag). Brjota Lag: adskille sig; fraskille sig. Vera i Lag: holde Følge, være sammen,

Ogsaa om et Laug, en Forening, Corporation; f. Ex. Skræddarlag, Bakarlag osv. Tildeels med Fleertal **Log** (o'). Søndre Berg. — 7) Forbindelse, Samkvem, Omgang. (G. N. lag). Hava Lag med nokon. Ho hadde havt Lag med honom. Ogsaa med Begreb af Fællesskab; f. Ex. fiska i Lag. Jf. Samlag, Hopelag. — 8) Orden, stadig eller vedvarende Stilling. Koma i Lag: komme i Orden. Standa ved Lag (el. med Lag): vedvare, holde sig uden Forandring. Halda ved Lag: holde vedlige. Koma av Lage: komme af Lave, i Uorden. (Gammelt Dativ; sædvanlig udtalt: Lagje). „Dæ kann snart laupe aa Lag": det kan let hænde, Sagerne kunne let stille sig saaledes. Sdm. — 9) Forfatning, Skik, Tilstand. Det fekk eit annat Lag: det fik en anden Skik, det gik paa en anden Maade. Det er i godt Lag: i god Stand. Jf. Ulag, Ovlag. — Ogsaa: Sind, Stemning, Lune. Han var i beste Laget sitt (el. i Godlaget). — 10) Natur, Art, Egenskab. Fisken heve det Laget, at han søkjer mot Straumen. Det heve eit undarlegt Lag: det gjør et besynderligt Indtryk, det har noget særeget ved sig. — 11) Maneer, Maade, Skik. Han heve godt Lag til Arbeidet. Jf. Gangelag, Fotlag, Handlag, Augnelag. Ogsaa: Greb, Færdighed, Øvelse (i en Kunst). Faa Lag paa Arbeidet. Det vil vera eit Lag med alt. „Faa Lag paa" betyder ogsaa at faae Kundskab om, el. komme paa Spor efter noget. Eg fekk ikkje Lag paa, kvarhelst han var. Nordre Berg. — 12) Grad, Maal, Maade. I sedvanlegt Lag: i passende Grad, som sædvanligt. Det var paa Lag som ei Mil: omtrent en Miil. So paa Lag: saa omtrent. Yver Laget: overmaade. Til Lags: tilpas, til Maade, efter Ens Ønske. D'er vandt aa gjera honom til Lags: det er vanskeligt at gjøre ham tilpas, at gjøre det saa at han er fornøiet dermed. (Sv. til lags). Ordet forbindes ofte med et Superlativ for at betegne en høi Grad, eller noget som er lidt mere end passende; f. Ex. i grannaste Lag: vel tynd, næsten alt for tynd. I tjukkaste Lag: næsten for tyk. I mjukaste Lag: næsten for blød. I hardaste Lag: lidt haardere end man ønskede. Saaledes ogsaa: i meste Lag (næsten for meget); i minste, snaraste, lengste, seinaste, tidlegaste Lag, o. s. v. (Ligesaa i Svensk). Jf. lagom. — I nogle Ord, som støtte sig til en skriftlig Brug, nemlig Lagrett, Lagverja, Lagmann, Lagting, har Lag Betydningen: Lov (Regel), som ellers har en anden Form: **Log** (o'), f. Ordet udgaar egentlig fra Roden i liggja (Imperf. laag, oprindl. lag), men slutter sig i de fleste Betydninger nærmere til det afledede leggja (lag-de). Jf. Loga.

Lag, n. (2), Overgydning; s. laga, 2.

laga, v. a. (ar), 1, lave; 1) tillave, tilberede, faae i Stand. Afvig. **laagaa**, Gbr. Ork. G. N. laga; Sv. laga. Laga seg til: forberede sig, gjøre sig færdig. — 2) ordne, indrette; ogsaa: danne, give en vis Form. Det var vel lagat i Huset: vel indrettet. Laga Ongulen: give Angelen en passende Bøining. — 3) føie, læmpe efter noget; ogs. mage, foranstalte; f. Ex. Laga det so, at me finnast: mag det saa, at vi kunne mødes. Laga seg: føie sig; om Omstændigheder. Ogsaa i Formen **lagast**. Det lagast honom til: det føier sig gjerne saaledes for ham; det falder sædvanlig i hans Lod. Det lagast ein Etar til: det føier sig saa, at Fraadseren faar noget at fraadse i.

laga, v. a. (ar), 2, overgyde, overøse, udbløde; især om at hælde Vand paa Maltet i Brygningen. B. Stift. (S. Log, m.). Jf. utlagad. Hertil et Subst. **Lag**, n. Afkog, hedt Vand at gyde paa Maltet. **Lag-ausa**, f. en Øse at overgyde med. **Lag-gryta**, f. Gryde med kogende Vand („leikande Lag") til Overgydning. Om Talemaaden „Lands og Lagar", s. Log, m.

lagad, adj. 1) beskaffen, skikket; ogsaa: oplagt, stemt for noget. Eg er ikkje lagad til det. (Alm. laga). 2) ordnet, indrettet; ogsaa anlagt, foranstaltet. (Particip af laga). Eg hadde det ikkje so lagat: jeg var ikke belavet derpaa, det faldt mig ikke beleiligt. 3) beskikket af Skjæbnen, bestemt. Det var so lagat, at dei skulde koma i Hop. Jf. lagen, Lagnad.

lagd, part. lagt, henlagt; belagt &c. s. leggja. Hertil: avlagd, upplagd, utlagd o. s. v.

Lagde, m. 1) en sammenfiltet Lok el. Haartot (= Larke). Hall. Ork. (Nogle Steder Klagde). G. N. lagdr. — 2) en Vantrivning, et lidet, uanseeligt Kreatur. Vald. i Formen: **Lagd**.

Lage (Lagje), m. 1) Bestemmelse, Formaal. Toten (?). — 2) et forelagt Arbeide, som skal fuldføres til en bestemt Tid (= Lagyrkje, Fyreloga, Aalag). Østl. Ofte brugt som Neutrum (eit Lagje), som er feilagtigt. — 3) Skjæbne, Tilskikkelse (= Lagnad). Ryf. Tel og fl.

lagen, adj. beskikket af Skjæbnen, tilskikket, bestemt. G. N. laginn, egentl. et Particip af leggja. Sjelden i Formen lagjen (Landst. 180, 185, jf. 223); derimod sædvanlig i Neutrum „lagje" (laget), f. Ex. um han er Liv laget, ɔ: om det er ham beskikket at leve. Um han er nokot godt laget: hvis han skal have nogen god Lykke. Dei vaaro so tungt laget (lagje): de havde saa tung Skjæbne. Formodentlig grunder dette sig paa en Omstilling i Sætningen, saaledes at det egentlig skulde hedde: um det var honom Liv laget, el. det var deim so tungt laget. (Lignende Tilfælde ere: vera ant um, vera illt ved, og flere).

Lagfolk, n. Selskabsfolk; de indbudne Personer i et Gjæstebud &c. Hall. og fl.

lagfør, adj. 1) duelig til at være med i et

Arbeide, lige dygtig som de andre i Selskabet; ogs. begjærlig efter Selskab (Lag). Sogn, Hall.

lagga, v. a. (ar), 1) skjære en „Logg" eller Bundfals i Staverne til et Træ-Kar; indfælde Bunden i Karret. Isl. lagga. — 2) gjøre Trækar (Stavkar). Sogn. Hall. Tel. Hertil **Laggar**, m. en Bødker; en som gjør Kar. (G. N. laggari). **Lagging**, f. det Arbeide at gjøre Kar. — Nærmere til Subst. Logg hører: **Laggeband**, n. Bundgjord, det nederste Baand paa et Kar. **Laggejarn**, n. et Redskab at skjære Bundfals med. (Forskjelligt fra Krysjarn). **Laggekjerald**, n. Stavkar (Spand, Bøtte, el. deslige). **Laggeskyr** (y'), n. den fedteste Mælk paa Bunden i et Mælkekar. B. Stift.

Laging, f. Lagning. **lagje**, s. lagen.

lagkjær, adj. selskabskjær, selskabelig.

Lagklauv, f. Bikløv; de smaa Kløver paa Hælene af Køer og visse andre Dyr. Tel. Hall. Østerd. Sdm. Ork. Sædvanlig udtalt Laklau(v). Isl. lagklauf. Ellers i anden Form: **Latklauv**, Nhl. og **Natklauv**, Jæd. Shl. Sogn, Gbr. (Sv. Dial. latklöv). Han gjeng paa Lagklauvom, siges om En, som gaar med meget forslidte Sko.

lagleg, adj. 1) passende, ordentlig; regelmæssig (eller omtr. som normal). G. N. laglegr. Ogsaa: middelmaadig, ikke meget stor. — 2) bekvem, beleilig. Lister og fl. — 3) færdig, istandsat, i god Orden. Sæt.

Lagmann, m. Kammerat, Reisefælle; Meddeeltager i en Handel o. s. v. Shl. og fl. (G. N. lagsmadr). Forskjelligt herfra er det gamle Lagmann: Dommer; G. N. lögmadr.

Lagn, f. Fiskegarn; især Laxegarn som udsættes i Form af en Bue eller Halvcirkel. Helg. (Ranen). G. N. lögn.

Lagnad, m. 1) Beskaffenhed, Skik, Orden; ogs. Skabning, Udseende. Hall. og fl. — 2) Skjæbne, Tilskikkelse; Omstændigheder som have nogen varig Indflydelse paa et Menneskes Liv. Alm. Ein god Lagnad: Lykke, gunstig Skjæbne. Ein tung Lagnad: tung Skjæbne, megen Modgang. Jf. lagast, Lage, lagen.

Lagning, f. Ordning, Indretning; ogsaa Skik, Maade. Hedder oftere **Laging**, f. og tildeels **Lagelse** (Lagels), n.

lagom, adv. passende, tilpas, beleiligt; ogsaa: sagte, lempeligt, med Maade. Østl. (Rom. og fl.). Sv. lagom. Afvig. **logom**, **lugom** (u'), ogsaa brugt som Adj. i Betydning: bekvem, velskikket, net, vakker; for Ex. „ein lugum Hest". Gbr. Ork.

Lagrett, m. Laugret, Thingsvidner. Afvigende fra G. N. lögrétta, f.

Lagting, n. særskilt Thing til fornyet Prøvelse af forhen behandlede Lovforslag; en Afdeling af Storthinget. (Nyt Ord i denne Betydning).

lagvand, adj. kræsen med Hensyn til Selskab (Lag).

Lagverja, f. Laugværge, Curator.

Lag-yrkje, n. Arbeide som skal fuldføres til en bestemt Tid (= Lage). Sogn.

Lag-Øl, n. Gjæstebud, foranstaltet ved Sammenskud af Deeltagerne. Vald. og fl. (I B. Stift Skotøl).

lak, v. s. leka. — **lak**, adj. s. laak.

Lak, n. s. Lakan.

laka, v. a. (ar), overgyde med Lage (Saltvand). S. ogs. leka.

Lakan, n. Lagen, Liindug til en Seng. Afvig. **Lak**, Shl. G. N. lakan; Sv. lakan.

Lake, m. 1, 1) Flig, Lap, Klud (= Filla). Hall. (Lakje). Ogsaa: en Stymper, Stakkel. Hard. — 2) Foldmave (Omasum), den tredie Mave i de drøvtyggende Dyr. Søndre Berg. Sogn og fl. Hedder ellers Marlakje (Sdm. og fl.), Fill (Buskr.), Trollpose (Ork.).

Lake, m. 2, Kvabbe, en Færskvandsfisk, Lota vulgaris. Østerd. Hedemarken. (Laka). Sv. lake.

Lake, m. 3, Lage, Vædske af opløst Salt. Sædvanl. Lakje; afvigende Laka, Laakaa, Trondh. (Sv. lake). — Hertil **lakebrend**, adj. om Sild, som har faaet Afsmag i Lagekarret. **laketurr**, adj. fortørret af Mangel paa Lage.

Lakesild, f. en vis Færskvandsfisk, Coregonus albula (?). Hedemarken. Jf. Skadd og Vembe.

Lakk, n. Lak, Segllak. Hertil **lakka**, v. a. (ar), forsegle, sætte Lak paa.

lakka, v. n. (ar), 1) trippe, gaae let, løbe. Hall. og fl. (Sv. lacka). 2) hoppe paa een Fod. Tel. 3) lakke, skride frem; om Tiden. Det lakkar til.

Laklauv, s. Lagklauv.

lakra, v. n. (ar), rokke, vakle, staae løst. Hall. Andre St. likra, lukra, lekta.

Laks, m. Lax (Fisk). **Laksegard**, m. Laxegjærde i en Strøm. **Laksehaav**, m. et Slags Ruse. **Laksekjer**, n. Laxekar, med en Ombygning af Steen. **Lakseverpe**, n. Sted hvor man fanger Lax med Vod. G. N. laxaverpi.

Laksetita, f. en liden Strandfugl; s. Strandvippa. Afvig. **Laksetitre**, Sdm. **Laksatiter**, Nhl.

lakutt, adj. pjaltet, laset, forreven. Hall. S. Lake, 1.

Lam, f. Dørjern, Hængsel eller Gjænge med en Plade, som dækker en Deel af Døren. Solør. Isl. löm, pl. lamar. (Jf. Fr. lame; Lat. lamina).

Lamb, n. Lam, Unge af Faar. G. N. lamb. Fleertal tildeels **Lomb** (Laamb), B. Stift, Tel. og fl. **Lømb**, Vald. — Hertil **Lambsaud**, m. Faar som har Lam (= Ærsaud). **Lambskinn**, n. Lammeskind. **Lambull**, f. Lammeuld. **Lambelamb**, n. Lam af

et aarsgammelt Faar. (Nordre Berg.).

lamba, v. n. (ar), faae Lam, føde, om Faar. Nogle St. med Omlyd: **lemba** (er, de). Tel. Hall. og fl.

lamd, adj. 1) banket, forslaaet; s. lemja. 2) stiv i Lemmerne, s. lamen.

lamen, adj. mat, stiv eller noget lam i Legemet, som efter en stærk Anstrengelse. Nordre Berg. Hall. og fl. Hedder ogsaa: **laam**, Nhl. og **lamd**, Shl. G. N. lami: lam.

Lamp, m. Lab, Fod, Pote. Tel. — Noget lignende er **Lamse**: Haand, Næve. Buskr. Jf. Lom og Labb.

lampa, v. n. (ar), gaae, løbe afsted (= labba). Tel. — I Hall. **lampa**, v. a. slaae paa, banke (= lemja).

Lampe, m. Lampe (Lat. lampas). Nogle St. **Lampa**, f. G. N. lampi, m. Jf. Kola.

lamra, v. a. (ar), svække, slide (f. Ex. Kjøretøi) ved idelig Brug. Trondh. Jf. sunderlamrad. Ogsaa v. n. skramle, larme; kjøre paa en haard Vei ꝛc. Hall.

Lamse, f. Lamp.

lana, v. a. (ar), opstable, oplægge lagviis (= lada, løda). Valders. I Tel. **laana**: oplægge Ved, Stokke og deslige. Paa Sdm. tildeels **laane** om at danne en Væg af Kviste eller Stænger. Hører sammen med Lon (o'), el. Laan (G. N. lön). — Om et andet lana, s. lina.

Land, n. 1, Land, Jord. G. N. land. Særskilt: 1) Landjord, tør Grund (i Modsætning til Sø); ogsaa Strand, Kyst. — 2) en større begrændset Deel af Jorden. Mange St. med Fleertal **Lond** (Laand); f. Ex. dei varme Londi. Ogsaa: et Rige, en Stat. — 3) Landskab, Distrikt; Provinds. — 4) Landdistrikt, Egn med adspredte Bosteder; i Modsætning til By eller Stad. — 5) Jordstykke, som Eiendom. Jf. Landleiga, Landskyld, Landtal. Hertil en Mængde Gaardsnavne; fornemmelig i Egnen ved Stavanger; f. Ex. Høyland, Haaland, Haugland o. s. v. — 6) Grund, Jordbund, Jordsmon; f. Ex. Aakerland, Grasland, Skogland. Nogle St. ogsaa om Græsjorden ved Siden af en Ager (= Aakerland). Blandt Afledninger med Omlyd mærkes: lenda, Lende, Ulende; vaatlendt, høglendt, brattlendt ꝛc. — Sjaa Land: øine Land (fra Havet); ogs. see en Udvei eller Ende paa noget. Taka Land: lande; ogsaa endes, faae et vist Udfald. I Land: paa Landet (modsat: um Bord). Av Landet: ud paa Søen. Or Landet: ud af Riget. Koma under Land: nær til Landet. Ei Mil undan Land: fra Landet. Til Lands: til Landet; tildeels ogsaa: i Landet, over Land. Jf. utanlands. Fara Lands og Lage, s. Log.

Land, n. 2, Urin, Pis. Næsten alm. G. N. hland; Ang. hland (Eng. lant). Hertil: **Landhol** (o'), n. et Slags Kloak i en Kostald. **Landstokk**, m. Gulvstok ved Baasene i Stalden. Desuden **Landkolla**, f. **Landkopp**, m. **Landtev**, m. og fl.

landa, v. n. (ar), lande, stige i Land; see lenda. — Et andet Ord er **landa**, v. n. (2), stalde, pisse. Nogle St. **lenda** (er, e); men lidet brugeligt.

Land-aust, m. sydostlig Vind (Ost til Syd). Lofoten.

Landbakke, m. Bakke i Søen nær ved Land. Nordl. Ogsaa det samme som Marbakke. Ryf.

Landbue, m. Landboer. (Lidet brugt).

landbœr, adj. om Vind, som blæser fra Landet. Nordl. Trondh.

Landdrott, m. Jordbrot, Jordeier. Nordl. (G. N. landsdróttinn).

Land-eign, f. Jord-Eiendom.

Landfarsott, f. en vidt omgaaende Sygdom el. Smitsot. Tel. og fl.

landfast, adj. 1) befæstet i Land; f. Ex. om en Flaade. 2) forbunden med Fastlandet; modsat kringfløytt.

Landfeste, n. Befæstelse i Landet; Fortøining, Landtoug.

landfrek, adj. om en Plov, som skjærer for stærkt til „Landsiden". Ork.

landganga (landgaa), v. a. trække langs Landet. Landgaa Baaten: gaae paa Landet og trække Baaden efter sig, f. Ex. igjennem en Strøm. B. Stift.

Landgjelv, m. stærk Søgang nærved Landet. Nordl.

landgrunt, s. langgrunn.

Landgula (u'), f. Vind fra Landet.

Landhald, n. Tilladelse til Ophold paa anden Mands Grund, saasom ved Tømmerflaadning (?). Smaal. (Landhold).

Landhavre, m. Flyvehavre (= Flog). Østl.

Landing, f. Lending.

Landjord, f. Landet, det Tørre.

Landkjenning, f. Landkjending.

Landkjer, n. Brokar næst ved Land.

Landkort, n. Landkort, Landtegning.

landkunnig, adj. landkyndig, som har Kundskab om Landet, el. Landene.

landlaus, adj. løs fra Landet, f. Ex. om Iis.

landleg, adj. landlig, passende til Landet.

Landlega (e'), f. Ophold i Land; en Tid da Søfolk eller Fiskere ikke kunne færdes paa Søen. Berg. Nordl.

Landlegd, f. Land-Militærdistrikt.

Landleiga, f. Leie af Land eller Grund.

Landlivd (ii), f. Ly for Vinden langs med Landet. B. Stift. Ogsaa som adj. **landlivt** (n.), om Stedet. Paa Sdm. tildeels: **landlytt**.

landlysa, v. a. (er, te), landsforvise. Mest i Particip: **landlyst**.

Landmerke (kj), n. 1) Kjendemærke paa et Land. 2) Grændseskjel.

landmillom, adv. fra et Land til et andet. Egentlig: Landa millom.

Landmoe, m. Solrøg (s. Moe). Indh.
Landmælar, m. Landmaaler.
Landnord, m. Nordost. Sfj. og fl. G. N. landnordr. „Landnorøy", en nordostlig Vind, ellers kaldet Øylending. Lofoten.
Landnørding, m. nordostlig Vind; nordlig Landvind. „Landnøring", Berg. Trondh. Nordl. I Lofoten betragtet som Ost Nordost, ogsaa kaldet Botning. G. N. landnyrdingr.
Landplaaga, f. Landeplage.
landrøn, adj. staaende fra Landet eller Landsiden, om Vinden. Nordre Berg. Trondh. Nogle St. innrøn. Jf. røn.
Landrøna, f. Vind som blæser fra Landsiden; østlig Vind. Sdm. og fl. Modsat Utrøna.
Landrøyk, m. Solrøg (= Moe). Østerd.
Landsbunad, m. Landsskik, f. Ex. i Klædedragt; Nationaldragt.
Landsbygd, f. Landdistrikt.
landsett, adj. opsat paa Land.
Landsfolk, n. Landboere; ogs. Landsmænd, Folk fra samme Landskab.
Landsgard, m. Landgaard; Landsted.
Landsida, f. 1) Side af et Land el. Landstykke. 2) Side som vender mod Land (i Søfart). 3) i Pløiningen: den Side som endnu ikke er oppløiet (ogsaa kaldet Land). Jf. landfrek.
Landskap, n. 1) et Lands Form eller Skikkelse. Hedder ogs. **Landskapnad**, m. — 2) Landskab, Provinds. Det sidste en nyere Brug; jf. G. N. landskapr, m. Landsskik.
Landskil (i'), n. Landsgrændse.
Landskot (o'), n. Underbygning paa Siderne af en Bro. Tel. og fl.
Landskotung (o'), m. sydlig el. sydostlig Vind. (Syd til Ost). Lofoten.
Landskyld, f. Landgilde, aarlig Afgift af en leiet Gaard. G. N. landskyld.
Landslag, n. et Lands Beskaffenhed.
Landslaupar, m. Rømningsmand, Flygtning; ogsaa Landstryger; hjemløs Person.
Landslut (u'), m. 1) Landskab, Landsdeel. Hall. og fl. — 2) Landlod af en Fiskefangst, især af et „Sildekast"; en vis Deel, som tilfalder Eieren af den Grund, hvorpaa Vobbet trækkes op.
Landslyd, m. Nation, s. Lyd.
Landsmann, m. 1) Indbygger af et vist Land eller Landskab. Eg veit ikkje kvat Landsmann han er, ɔ: fra hvilket Land han er. — 2) Landsmand; Medborger. Fl. Landsmenner, ofte om Personer fra samme Distrikt. — 3) Landboer (modsat Bymann); ogsaa: Oplænding, Indbygger af det indre Land. Sjeldnere: Landmand (i Modsætning til Sjomann).
Landsmaal, n. Landssprog, Folkesprog; ogsaa: Talebrug i Landdistrikterne.
Landsnoa, f. svag Blæst fra Landet.
Landsrett, m. gjældende Ret i et Land.
Landssed, m. Landsskik, national Skik.
Landsskipnad, m. et Lands Forholde (Inddeling, Ordning, Bestyrelse).
Landsstyr, n. og **Landsstyring**, f. et Lands Bestyrelse.
Landstad, m. By inde i Landet.
Landstig (i'), n. Strandbred, Aabred; saasom ved et Færgested. Rbg.
Landstraum, m. Strømning (Tilbagestrømning) i Søen nær ved Land.
Landsud, s. Landsynning.
Landsveg, m. Landevei, Alfarvei.
Landsvis (ii), f. Landsskik.
Landsyn, f. Afstand hvori man kan see Land (fra Havet). Koma i Landsyn: øine Land. Ogsaa G. N.
Landsynning, m. sydostlig Vind; sydlig Landvind. Berg. Trondh. Nordl. G. N. landsynningr. — Sjeldnere: **Landsud**, m. sydostlig Retning. (Landsyd, Landsø'. Nordre Berg.). G. N. landsudr. Jf. Landnord.
Landsæte, n. Landsæde; Landsted.
Landtal, n. Jordebog, Matrikul. Num. Vel ogsaa Jordskyld, s. Dipl. 3, 437.
Landtimd, f. el. **Landtim** (i'), m. den længste Afstand, hvori man kan øine Land. Sdm. Af Verbet timja.
Landtog (o'), n. Landtoug paa Fartøi.
Landtroll, n. (i Spøg om) En som kommer for seent til Søen og derved har tabt en Leilighed til at reise med. Berg. Nordl. Standa Landtroll: staae forladt paa Stranden.
Landtøke (-tøkje), n. Landing, ogs. Landingssted. Ryf.
landvar, adj. om Vind, som blæser svagt og ujævnt ved Land, men stærkere ude paa Søen. Nhl. Sfj. Nordl. Maaskee **landvard**, ɔ: afværget (el. afledet) ved Klipperne paa Landet.
Landveder (-veer), n. 1) Veir paa Landjorden. „Godt Landveer": heldigt Veir for Arbeidet paa Landet. 2) Veir som hindrer Søfolk fra at reise ud, el. hvori de maa holde sig paa Land. 3) Vind fra Landsiden.
landveges (gj), adv. landveis, over Land.
Landverja, f. 1) et gammelt Huusvaaben (= Jordverja, Gardsvaapn). Nordl. — 2) Landværn (s. følg.); ogsaa en Soldat af Landværnet. Nogle St. **Landvær**, og **Landværing**, m. (Trondh.).
Landvern, f. (oftest n.), Landværn, Tropper af ældre (i Armeen udtjente) Soldater. Afvig. fra G. N. landvörn, f. Landsforsvar.
Landvidd (ii), f. et Lands Størrelse.
Landvind, m. Vind fra Landet.
landvisa, v. a. landsforvise. B. Stift (med Bøiningen: er, te). Part. **landvist** (ii).
Landværing, s. Landverja.
Landøyda, f. Ødelæggelse for et Land. Som Plantenavn „Landøya": Senecio Jacobæa. Jæd.
Lang, m. 1) en Tilbygning paa Siden af en Lade (omtr. som Skytja). Vald. Og-

saa: en Svalgang, et smalt Rum paa Siden af en Stuebygning. Gbr. — 2) Langside, f. Ex. paa Træ. Etter Langen: paa langs. Trondh. — 3) en Langhøvel. Tel. (Landst. 707).

lang, adj. 1) lang, udstrakt i en enkelt Retning; ogs. langvoren, høi og smal. Modsat stutt. — 2) udgjørende et vist Maal fra et Endepunkt til et andet. Huset er tolv Alner langt, og tie Alner breidt. — 3) længe vedvarende, om Tid eller Tilstand; ogsaa om en Gjerning, som optager megen Tid. Afvig. **laang'e**, B. Stift. I Hard. **lang'u**, m. og **long** (laang), f., ligesom G. N. langr, löng. Kompar. **lengre** (mest alm. lenger), Superl. **lengst**. Jf. Adv. langt, longo, lenge, og Afledningerne: lengja (v.), Lengd, Longa. — Han datt so lang som han var (han faldt saa at han laae heelt udstrakt). Eg slepp ikkje so langt, som eg er lang til: jeg faar ikke komme af Pletten. Tykkja langt: kjede sig; længes efter en Forandring. Han er ikkje lang aa tøygja: han er meget hastmodig, bliver lettelig vred. I samme Betydn.: Han er ikkje lang under Augom. (I Hall. „Han æ 'kje lang und' Augo, førr Nafadn tæk te"). Paa lang Leid: paa lang Afstand, langt bort. Hedder ogsaa „langande Vegjen", formodentlig for: langan Veg (Akkus.). — I enkelte løse Sammensætninger bruges Formen „lange", f. Ex. Ein Lange-Leting (e'): en doven Krop. Ei Lange-Slemba, s. Slemba. Ei Lange-Regla: en lang Ramse. Eit Lange-Laan: et Laan som bliver længe staaende.

langa, v. n. (ar), 1) længes, lyste efter noget (f. Ex. et Slags Mad). Gbr. og fl. G. N. langa. — 2) strække ud, tage lange Skridt. Buskr. (lange ut). — 3) v. a. lange frem, række; være Haandlanger.

Langa (Fisk), s. Longa.

Lang-alda, f. Langsø, lange Bølger i rum Sø; ogsaa: en Havbølge som træffer paa Siden af Fartøiet. Helg.

Langap, s. Langhop.

lang-armad, adj. langarmet.

Lang-aas, m. 1) Bjælke som ligger paa langs i en Bygning. 2) s. Langheid.

Langbeita, f. Køernes Græsning fra Middag til Aften (modsat Morgonbeita). Østerd. Ogsaa kaldet **Langøykt** (-økt). Vald.

Langbenk, m. Bænk ved Langvæggen.

Langbord, n. Stuebord af tykke Planker, uden Opslag eller Klapper.

Langbrok (oo), f. fodside Buxer.

langbugad, adj. som danner en lang Bue. Hall.

Langdrag, n. Langdrag, en lang Udsættelse. Det kom i Langdrag. Ogsaa: Længde, en længere Tid. I Langdraget: i Længden, i en senere Tid. Hall. og fl.

langdregen (e'), adj. langtrukken.

langdrepa (e'), v. a. dræbe langsomt.

langdrøg, adj. 1) udholdende i at drage; især om en Hest, som kan trække længe uden at hvile. Hall. og fl. — 2) seenfærdig, seendrægtig, nølende. B. Stift og fl. Hedder ogsaa: **langdrøgd**, Indh., **langdrøgjen**, Hall., **langdrygjen** og **langdrjug** (langdrug), Østerd. Jf. drøg.

Langedans, m. Langdands, Ringdands.

Langefasta, f. s. Fasta.

Langefredag, m. Fredagen før Paaske. G. N. langafrjádagr.

lang-ekst, adj. langaret, især om Byg.

Langeleik, m. 1) et Slags langvarig Dands. 2) et Instrument, s. Langspel.

Langelur, m. s. Lur.

Langetong, s. Langfinger.

langfarande, adj. langveis reisende.

langfaren, adj. langt kommen paa en Reise. I lignende Betydn. **langreist**. Eg er ikkje langreist: jeg har ikke reist langt.

langfegen (e'), adj. glad for en lang Tid. Tel. og fl. (langfegjen, -feien).

Langferd (-fær), f. en lang Reise. — **Langferda**, som adj. fremmed, kommen langveis fra. Lyder sædvanl. langfæra, laangfæra. „Ein Laangfæra Fant": en Landstryger. B. Stift. Jf. langfarande.

Langferding, m. En som kommer langveis fra. „Langfæring", Smaal. og fl.

Langfinger, m. den mellemste Finger. Ogs. kaldet **Langetong** (-taang), f. og **Langestong** (-staang), f. Isl. langatöng.

langfingrad, adj. 1) langfingret. 2) lidt tyvagtig, begfingret.

langflaa, adj. svagt hældende, skraatliggende i en lang Udstrækning; om Marker. Mest i Formen langflaatt. Tel.

langframand, adj. meget fremmed, kommen langveis fra.

langføtt, adj. langfodet; især om Insekter. G. N. langfættr. Jf. høgføtt.

Langføtta, f. et Slags Edderkop med meget lange Fødder. Ogsaa om et flyvende Insekt, som ellers kaldes **Langføttefluga**.

langgaarutt, adj. stribet paa langs. Hall.

Lang-godfar, m. Oldefader, Bedstefaders eller Bedstemoders Fader. Sæt. Tel. Hedder ogsaa Langbestefar. I Hall. Gamle-Godfar.

Lang-godmor, f. Oldemoder. Sæt. Tel. Nogle St. **Langgomoi** (Moi for Modir); ogsaa **Langgomme**. (Jf. Isl. langamma). Andre St. Gamle-Godmor.

langgrunn, adj. om et Sted, hvor Vandet er grundt ved Strandbredden, eller hvor Bunden har en meget svag Hældning fra Land. Sædvanligst i Neutrum: langgrunt. (Tildeels opfattet som landgrunt). I B. Stift utgrunt. Sv. långgrund.

Langhamn, f. s. Langheid.

Langheid, f. de Fjeldmarker eller Græsgange, som ere længst borte fra den Gaard, som de tilhøre. Tel. Ogsaa kaldet Lang-

aas, m. Hall., og **Langhamn,** f. Num. Jf. Langstøl.
Langhelda, f. Hilde, Baand imellem Forfod og Bagfod paa Dyr.
Langhelg, f. Høitid, Række af Helligdage.
langhendt, adj. langhaandet.
Langhoft, f. = Langgelda. Sogn.
Langhop (o'), n. en lang Tilbagegang, fortsat Retirade (f. hopa). „Langap", Hall.
Langhumul (=hummel), m. en større Hammel, i et Dræt for flere Heste. Østl.
langhærd (=hært), adj. langhaaret.
Langhøy, n. stort Hø, Græs af den bedste Eng. „Laanghøy", Berg.
Lang=ise, f. Langvise.
Langkrakk, m. Bænk at sætte forved Stuebordet. Sogn, Rbg. og fl. Andre Steder Forsæte.
langlagd, adj. langstrakt, lang og smal.
langleg, adj. 1) langagtig. 2) langvarig, kjedelig. Oftere langsam.
Langlega (e'), f. langvarig Liggen; Sygeleie.
Langlegg, n. Galop (= Tvisprang). „Ride i Laanglegg", Sdm. — **langleggja,** v. n. løbe i Galop. Sdm. (laangleggje). Egentl. strække ud, lægge Fødderne fremad.
langleides, adv. langveis, i lang Afstand. Lidet brugl.
langleitt, adj. langagtig i Ansigtet. Alm. (Modsat breidleitt). Afvig. **laanglett'e** (ee), Sdm. og fl. **langleiten** (=leiden), Jæd. G. N. langleitr. Sv. Dial. långlett.
langlivad, adj. som lever længe. Eit langlivat Folkeslag: en Slægt, hvori de fleste opnaae en høi Alder.
langminnug, adj. som har god Hukommelse, mindes langt tilbage. G. N. langminnigr.
langmodug, adj. langmodig, taalmodig.
langna, v. f. lengjast.
langnasad, adj. langnæset.
Langorv, n. en Lee med langt Skaft. (Modsat Stuttorv). G. N. langorf. Langorvs Mark: jævn og flad Eng, hvor man kan slaae med Langorv.
langpina, v. a. (er, te), pine længe, martre. **Langpinsla,** f. lang Piinsel.
Langraa, f. Grændseskjel paa Langsiden af et Jordstykke. Østerd.
langreiden, adj. seenfærdig, som gjør en lang Forberedelse. „laangreiden", Sdm.
langreist, f. langfaren.
Langreiv, m. et Slags Fiskeline. Østerd. (Langrev). Sv. långref.
Langrøda, f. lang Tale eller Snak.
langrødug, adj. langtalende, som taler længe eller vidtløftigt. „langrø'ug", Tel. og fl. Hedder ellers: **langtalande, langsvallug, langsnakken** (laangsnakkjen, Berg. Stift).
Langrøykling (=røkling), m. en Hob af opreiste Korn=Neg paa Ageren. Stjordalen. Af Rauk.
langs, adv. langs, efter Længden. Langs etter: i lige Retning med; f. Ex. langs etter Ryggen, Vegen, Dalen, Elvi. Langs med: a) fremad paa Siden eller ved Kanten af; f. Ex. langs med Landet. b) udenfor, ved Siden af det øvrige. Han fekk ei god Løn og mangein Skilling langsmed. B. Stift.
langsam, adj. 1) langsom, seenfærdig. (Sjelden). — 2) langvarig; kjedsom, kjedelig. Meget brugl. især i Neutrum. Det er langsamt: Tiden falder lang; man kjeder sig.
langsamleg, adj. langvarig. I langsamleg Tid: meget længe. Som adv. **langsamlege** (langsamele'): længe; langsomt.
langsaadutt, adj. grovt malet, fuldt af Skal (Saader); om Meel.
Langsemd, f. Langsomhed; Kjede, Kjedsomhed. „Laangsæmd", B. Stift.
Langseta (e'), f. lang Sidden.
Langsida, f. en af de længste Sider (paa en Ting, som er noget bred, f. Ex. et Huus). Ogsaa: Side som gaar parallelt med Linierne i det Indre, f. Ex. med Trevlerne i et Stykke Træ.
langsint, og **langsinnad,** adj. uforsonlig, seen til at dæmpe sin Vrede. Sv. långsint.
langskips, adj. langs efter Fartøiet.
langskjeft, adj. langskaftet.
Langskjel (=skjæl), f. et Slags lange og smale Muslinger. (Solen Siliqva?). Ogsaa kaldet Knivskjel.
langskøyt (=skjøyt), adj. langt skydende; om Gevær. Tel.
langslut, adj. svagt hældende, skraat nedgaaende. Trondh. Jf. sluta.
langsløken, adj. lang og smal; f. Ex. om Dyr. „laangsløkjen", B. Stift.
langsnakken, f. langrødug.
Langspann, f. Maalet fra Spidsen af Tommelfingeren til Spidsen af Langfingeren i udspændt Stilling; omtrent en Trediedeel af en Alen. Isl. langspönn. Jf. Stuttspann.
Langspel (e'), n. Langeleg, et langt og smalt Instrument med Strenge til at spille paa. Nogle St. Langeleik, m.
langstigad (i'), adj. langstigende, som gjør lange Skridt. Hall. Hedder ogsaa **langskrevad** (e').
langstødug, adj. længe staaende, vedblivende uden Forandring. Hall. og fl.
Langstøl, m. Sæterplads i en langtfraliggende Græsgang. Hall. (Modsat Heimstøl). Jf. Langheid, Langhamn.
langsupa, v. n. søbe langsomt. Hall.
Langsval, f. Svalgang paa Siden af en Bygning. Ogsaa et Gallerie (?).
langsvallug, adj. = langrødug. Hall.
Langsvevn, m. langvarig Søvn.
langsværd, adj. som sover længe. Hall. og fl.
langsynt, adj. langsynet, som seer langt; ogsaa: klog, forudseende.
langt, adv. 1) langt, i lang Afstand, eller til fjerne Steder. Langt ifraa, langt undan o. s. v. Afvig. **laangt,** B. Stift. (Kompar.

lenger). — 2) langt i Tiden; til en fjern Tid. Det leid langt paa Hausten. Ogs. fremad til et vist Punkt. So langt er det komet (omtr. som: saa vidt). — 3) meget, i høi Grad. Især med Komparativ, f. Ex. langt mindre, langt rikare o. s. v.
langtalande, adj. s. langrødug.
Langtan, n. stærk Løben, Galop. Hall. og flere. Jf. Tan og tenja.
langtekkjeleg, adj. tækkelig i Længden, el. som har en vedvarende Tækkelighed. (Mest i Spøg og som Modsætning til braadfager).
langtenkt, adj. klog, forudseende, belavet paa forskjellige Muligheder. Modsat stuttenkt.
langtindad, adj. langtandet, f. Ex. om en Kam, el. en Harv.
Langtroll, Libellula; s. Styng.
langtrøytt, adj. langvarig, som man kommer seent til Ende med. B. Stift (laangtrøytt). Af trøyta.
langtøygd, adj. 1) langstrakt; langtrukken. 2) taalmodig (= lang aa tøygja). Nordl.
langtøygjen, adj. seenfærdig. Hall.
langugen, adj. seenfærdig. „langugjen" (u'), Hall. Maaskee langhugen?
Langull, f. Uld af længste Sort.
langvaksen, adj. langvoren.
langvarug, adj. langvarig. Afvig. **langlangvorug** (o'), **langvurug**. Gbr.
Langve, m. et Slags Alke (Søfugl), Uria Troile. Nordl. (Lof.). Findes ogsaa skrevet Langvie og Lomvie. Isl. langvigi. (I Edda: langve).
Langveg (e'), m. en lang Vei. I Langvegen: paa en lang Reise; ogsaa i Længden, i en længere Tid. Som adj. **langvega**: langveisreisende, fremmed (ligesom langferda). Søndenfjelds.
langveges (-vegjes), adv. langveis.
Langvegg, m. Væg paa Langsiden i et Huus. Modsat Tvervegg.
Langvera (e'), f. et langt Ophold (el. lang Væren). „Langveru", Hall. (Hoel).
Langvid (-ve), m. 1) stort Tømmer, lange Stokke eller Planker. Østl. — 2) Staverne i et Kar, i Modsætning til Bunden. Det lek i Langviden: Karret er utæt i Staverne. B. Stift. — 3) Langside i Træ, i Modsætning til Enderne eller de afskaarne Sider. Etter Langviden: paa langs.
Langvise, m. en udstaaende List eller Kant paa Siderne af et Fartøi. B. Stift. I Nordl. **Lang-ise**; ogsaa meddeelt „Langnise". (Dunkelt).
Langvistande, n. et langt Ophold paa et Sted. Ork. „Dæ va itt før naae Langvistand": ikke for nogen lang Tid. Skulde hellere hedde Langvist (f.), i Lighed med Heimvist og Husvist. G. N. langvist, f.
langvoren (o'), adj. langagtig.
lang-yllt, adj. languldet, om Faar.
Lang-æse, n. en lang Række af Skyer i Horizonten. Nordl. Hedder ogsaa **Lang-æsing** (Laangæsing), m. Sogn. Jf. Æsing.
Lang-æva, f. en meget lang Tid.
lang-øygd, f. langøiet; egentl. smaløiet, som naar Øinene ville lukke sig af Søvn.
Lang-øykt, f. s. Langbeita.
lang-øyrd (-øyrt), adj. langøret.
Laning, f. Opstabling, s. lana.
[**Lanterna**, f. Laterne, Skibslygte. Eng. lantern, Fr. lanterne; Lat. laterna.
lapa, v. n. (er, te), 1) hænge slapt ned; f. Ex. om visnet Løv. „Dæ hæng aa lape", Nordre Berg. Isl. lapa (Haldorson). Jf. lapøyrd og slapa. — 2) bævre, dirre; om en blød Masse. Tel. (Vinje). Hertil **Lap**, n. en bævrende Masse. Jf. Lepja.
lapen, adj. slap, nedhængende.
lappa, v. a. (ar), forsaale, sætte Saaler i (= sola); ogs. sætte Lapper paa.
Lappardag, m. en Dag som ansees for Hviledag eller halv Helligdag (= Halvhelg). Sogn. Hedder ogs. **Lopradag** (o'), Sdm.
Lappe, m. 1, Saale i Skotøi (= Sole). Sæt. Gbr. Sdm. Nordl. og fl. Ogsaa: en Lap, et lidet Stykke, f. Ex. af Papir; ellers kaldet Lepp, ogs. Lapp. Isl. lappi: Klud. Nt. Lappe. — Hertil: **lappelaus**, adj. saaleløs. **Lappeleder** (-led), n. Saalelæder. **lappesliten** (i'), adj. forslidt i Saalerne. Nordre Berg.
Lappe, m. 2, en Frøe (Dyr). Sdm. Ndm. og fl. (= Lopp, søndenfjelds). — **Lappegro**, f. en stor Frøe, Padde (= Gro).
Lappunge, m. en ung Frøe.
Lapplending, m. Indbygger af Lapland i Sverige. (Lapp, som Navn paa et Folkeslag, er her fremmedt og ansees helst som et Spottenavn). Jf. Finn.
lapte (labede), s. lepja.
lapøyrd, adj. slukøret, som har nedhængende Øren (= lavøyrd). See lapa. Jf. Eng. lapeared.
larka, v. n. smække, daske. Larka til: slaae til. Hall. Jf. slarka.
larkast, v. n. (ast), filtes sammen, blive klumpet; s. Larke.
Larke, m. en Tot eller Klump af sammenfiltede Haar. B. Stift (Larkje). Andre St. Lagde, Klagde.
larkutt, adj. filtet, klumpet; ogs. om Dyr med filtet og tilsølet Haar.
Larre, m. et Slags blød Ost. Sogn.
Larsvoka (o'), f. Laurentii Dag, den 10de August. Mest alm. Larsoke, Larsok. G. N. Lafranzvaka.
Larv, m. 1) en Kludrer, Stymper; s. larva. 2) en Pjalt, s. Larve.
larva, v. n. (ar), kludre, arbeide daarligt og uden Held, især af Mangel paa Materiale eller Værktøi. Nordre Berg. Trondh. Nordl. (Hedder ogs. slarva, klatra, kolka, balla og fl.). Ellers kan larva ogsaa betyde: a) fuske i Handel. Nordl. b) sladre, vaase. Gbr. — Hertil: **Larv**, n. og Lar-

ving, f. om daarligt Arbeide. **Larvedom**, m. og **Larveskap**, m. om daarligt Værktøi o. s. v.

Larve, m. Pjalt, Lap, løsrevet Stykke. Berg. Trondh. Nogle St. **Larv**. (Jf. Lurva). Isl. larfr; Sv. Dial. larv.

larvutt, adj. pjaltet, laset. Nogle St. larvaatt (lærvaat). Trondh.

las (læste), s. lesa.

lasen, adj. 1) svag, løst sammensat, let at rive. Shl. 2) svag af Kræfter, uskikket til haardt Arbeide. Sdm. Gbr. — Afvig. **lassen**: forslidt, udslidt. Indh. Isl. lasinn: svag. Jf. lasleg.

Lask, m. 1) Laskning, finere Søm paa Lædertøi. 2) s. Laske. — **laskesprotten**, adj. revnet i Sømmen; om Støvler. Hedder ogsaa: sprotten i Lasken.

laska, v. a. (ar), laske, sye med tætte Sting paa den indre Kant. Sv. laska. Hertil **Laskesyl**, m. finere Syl. **Lasketraad**, m. Traad at laske med.

Laske, m. 1) Kile eller Strimmel, som syes ind i et Klædningsstykke. Isl. laski (Haldorson). — 2) Træstykke som nagles fast paa et Redskab til Beskyttelse for Slid; saaledes **Aararlaske** (Aaralask), Beslag paa en Aare paa det Punkt hvor den berører Aaretolden (Keipen). Nogle Steder Lask, ellers Laskje. — 3) Fælge eller Ringved paa et Vognhjul. Gbr. Ork. (Jf. Sv. lask: Nagling, Fuge).

lasleg, adj. svag, løselig sammenføiet. Shl. Oftere **lasaleg**. Ogsaa som adv. „Dæ va saa lasale' gjort", ɔ: daarlig sammensat, alt for løst. Isl. laslegr: skrøbelig. Jf. lasen.

Lass, n. Læs, Føring paa Vogn el. Slæde. G. N. hlass (lass); Sv. lass. Fleertal tildeels **Loss** (o'). Figurlig: Byrde, Tyngsel; ogsaa en vedvarende Plage, et Kors. Heraf lessa.

lassefør, adj. fuldbygtig til at drage Læs; om Heste. Hall. Gbr. og fl.

Lassestad, m. Sted hvor et Læs er afvæltet; Spor efter Gjødsellæs paa Ageren. — **Lassestøde** (-støe), n. Sted hvor man bedst kan paalægge Læs. Vald. (Ellers Lessarstad).

Lassetal, n. Antal af Læs. I Lassetal: i stort Forraad, i Mængde. Hedder oftere „i Lasseviis".

Last, n. (og m.), Last, Dadel, Paatale. Mest i Forbind. faa Last, og: giva Last.

Last, m. 1, Last, Ladning i et Fartøi. (Jf. G. N. lest, f. Eng. last). — Ogsaa: Trævarer som føres med Fartøi (= Trelast); Tømmer, Planker ꝛc. Hertil **Lasteflote** (o'), m. Tømmerflaade. **Lastetuft** (-tomt), f. Oplagssted for Planker m. m. Østl.

Last, m. 2, Lyde, betydelig Feil el. Mangel. G. N. löstr (lastar). Ogsaa: Last, Syndevane. Lidet brugl.

lasta, v. a. (ar), 1, lade (et Fartøi), lægge Ladning i. Jf. lada, ferma.

lasta, v. a. (ar), 2, laste, dadle, klage paa. G. N. lasta.

lastande, adj. værd at laste. Han er ikkje lastande fyre det: man kan ikke laste ham derfor.

lasteleg, adj. dadlende, om Tale.

lastfus, adj. dadlesyg.

lastlaus, adj. upaaklagelig; ogs. ulastet, fri for Dadel. Oftest: lastelaus.

Lastord, n. dadlende Ord eller Omtale; ogs. et slet Rygte.

Lastrom, n. Lastrum, Ladningsrum.

Lastverk, n. en Gjerning som bliver lastet; et uheldigt Foretagende.

lat, adj. 1) lad, doven; uvillig til at bevæge sig. Nogle St. med Omlyd: **lat'e**, m., **lot** (o'), f. (Hard.). G. N. latr, löt. Leggja seg paa Latesida, el. liggja paa Latesida: være forsømmelig, slaae sig til Dovenskab. Jf. letja (seg), Leta, f. Leting, m. — 2) svagt hældende; eller maaskee: slap, mat (?). Gbr. Ork. Et Tag siges at være „latare" end et andet, naar det har en svagere Skraaning. (Gausdal). Jf. latt.

lata, v. a. (**læt, let** [ee], **latet**), at lade. Inf. tildeels forkortet: **la'**; afvig. **laataa**, Indh., **læta**, Hall. Vald. Imperativ **lat** (la'), Fl. **late**. Konj. **late** (især som Ønskeform). Indik. Præsens mest alm. **læt** (læt'e), afvig. **later**, la'r (Smaal.); Fl. **lata**. Imperf. **lét** (leet), Fl. **leto** (Hall. og fl.). Supin. mest alm. **late'**; afvig. **lite** (i'), **lete**, **læte**, Nordre Berg. og Trondh. — G. N. láta (læt, lét, látit); Sv. låta (låter, lät, låtit); jf. Ang. lætan, Goth. létan. Ordet skulde vel egentlig hedde „laata"; men denne Form stiller sig her som et andet Ord med særegen Betydning: lyde, give Lyd, yttre sig ꝛc. (s. laata). Formen „lata" bruges derimod i følgende nær sammenhængende Betydninger: — 1) lade, tillade, give Leilighed til noget. Sædvanlig med Objekt (Akkus.) og et Verbum i Infinitiv. Lat honom faa det. Lat meg sjaa. Han skal lata det vera. I nogle Tilfælde siges kun „lata" for „lata vera"; saaledes: Det skal eg lata usagt. Eg kann baade gjera og lata (ɔ: undlade, ikke gjøre). — 2) faae til at gjøre; foranstalte at noget skeer. Lat Smiden gjera ein Hake. Han let byggja eit Skip. (Den sidste Ordstilling sjelden). Her mærkes den særegne Brug af Imperativ i Forbindelsen „lat meg", hvorved man kun tilskynder sig selv til noget, f. Ex. Lat meg skunda meg. Lat meg sjaa heim atter. Lat meg no inkje segja for myket. Saaledes ogsaa „lat oss" med samme Begreb som det gamle Fleertals-Imperativ for første Person; f. Ex. Lat oss gjera det (jf. G. N. gerum vér). Lat oss ganga. Lat oss no freista ꝛc. (Sædvanlig med Formen „lat", om det end er flere Personer, som man taler til). — 3) sætte i en

Stilling, holde, lukke (op eller til). Med en Partikel og uden Verbum; f. Ex. Lata upp Glaset: aabne Vinduet. Lat upp Hurdi (el. Dyri). Lata upp Munnen. Lata upp Augo. Lata atter Hurdi (jf. atterlaten). Ogsaa: slippe, lade fare. Lat ut Hesten. Lata ut Kyrna (slippe Køerne af Stalden). Lata inn Sauderne osv. — 4) hælde ud, lade strømme. Lata Sukker i Mjølki (komme S. i Mælken). Lata Syra i Vatnet (gyde, blande). Lata i seg: føre i sig, fylde sig. Lata or seg: udøse, give af sig (især Sladder, el. Skjældsord). Jf. lata seg Blod, el. kun „lata seg": aarelade sig. Rbg. og fl. — 5) overlade, afhænde; sælge. Kun med Objekt uden Verbum, f. Ex. Eg kann ikkje lata det. Han læt (læter) det ikkje fyre den Prisen. Me hava inkje til (aa) lata. Ogsaa: opofre, spendere; bekoste. Kun med „til". Den eine leet Maten til, og den andre Drykken. Eg skal lata til Halvparten. Saaledes ogsaa: lata seg til, ɔ: bekvemme sig til noget, gjøre sig Umage, opbyde sine Kræfter. Han orkar det vel, naar han berre læt seg til. (Berg. Tel. og fl.). — 6) tabe, miste. I Forbindelsen: lata Livet, ɔ: omkomme, døe. Jf. laatast, livlaaten, Andlaat. — Af Talemaader mærkes, foruden de anførte: Lata av: aflade, ophøre. (I Tel. især: holde op at malke, om Køer). Lata burt, el. lata fraa seg: afhænde, skille sig ved. Lata i: lægge i; især om at lægge Korn i Bløð til Malt. (Nordre Berg.). Lata ned: snee eller regne stærkt. Lata upp: oplade (f. No. 3); ogsaa: overlade, afstaae noget til En. Eg veit ikkje, um han vil lata det upp fyre meg. (B. Stift). Om Udtrykket „lata seg" (ɔ: passe), f. laata.

lata (seg), dovne sig; f. letja.

latande, adj. som man kan afhænde eller skille sig ved. Det var ikkje latande fyre myket godt, ɔ: man burde ikke afhænde det o. f. v.

lateleg, adj. passende, sømmelig. Smaal. (Maaskee for laateleg).

laten, partic. ladt; i Sammensætn. som: atterlaten, innlaten, tillaten, upplaten, utlaten. Ogsaa: afhændet, solgt (f. lata, 5). Afvig. **leten**, **liten** (i'), Nordre Berg og fl.

Latesida, f. lat, adj.

Lating, f. Laden (som i: Innlating, Upplating ɔc.); ogs. Afhændelse, Afstaaelse.

Lating, m. doven Karl; f. Leting.

Latklauv, f. Lagklauv.

latna, v. n. sløves, blive doven.

Latskap (Lateskap), m. Ladhed.

latt, adv. noget skraat eller hældende (f. lat). En Stolpe staar „latt", naar den ikke er ganske opreist eller lodret. Gbr. Ligesaa en Vægt eller Bismer, naar Stangen ikke staar ganske vandret (horizontalt). Sdm. (lidet brugl.).

Lau, f. Laug og Lauv.

Laue, f. Løya. — **laug**, f. ljuga.

Laug, n. Vask, Badning. Taka seg eit Laug (Sjolaug), f. lauga.

Laug, f. Vædske, Vand, især til Vaskning. (G. N. laug). Brugt i Tel. og Hall., men ellers sjelden; saaledes paa Sdm. kun om Skyllevand, især i Forbindelsen Sil-laug (Silau). Jf. Mundlaug og Laugardag. (Gaar ellers over til Betydn. Bad). Laug er ogsaa et Ord, som forekommer i Kvindenavne, som Arnlaug, Aslaug, Gudlaug, og tillige i Mandsnavne: Gudlaug, Herlaug; maaskee med Betydn. reen, el. reengjørende; dog altid dunkelt. (Jf. Munchs Maanedsskrift 3, 256).

Laug, m. (Afkog), f. Log.

lauga, v. a. (ar), bade, vaske (ved Neddyppelse i Vand). Afvig. **laua**, **laue**, Nhl. Sdm. og fl. G. N. lauga; Sv. löga. Alm. om at bade sig selv (lauga seg); sjeldnere om at vaske Dyr eller noget andet, f. Ex. Uld. „Lauge Ull", Vald. Gbr. Jf. bada.

Laugardag, m. Løverdag, syvende Dag i Ugen. (Egentl. Vaskedag). Mest alm. **Laurdag**; ellers **Laugurdag**, Tel. (Vinje), **Lurdag**, Num. Hall., **Lordag**, Ryf. Andre Steder **Laudag**, som egentlig er Laug-dag og saaledes en bekvemmere Form end de øvrige. G. N. laugardagr (til laug, f.). Laugardags Kvelden: Løverdags Aften. Natti til Laurdags: Natten imellem Fredag og Løverdag.

Laugarstad, m. Badeplads. Hedder oftere **Laugarplass**, m.

Laugarveder (Lauarveer), n. varmt Veir, passende til Badning.

laugga (for lauvga), f. lauva.

Lauging, f. Badning, Vaskning.

laugsta, v. a. (ar), beskylde En for Løgn, nemlig med Udtrykket „du laug" eller i den særegne Form „du laugst", hvorom see ljuga. Lyder mest alm. **logsta** (o'), nogle St. **løgste**.

Lauk, m. Løg (Plante), Allium. Nogle St. **Løk** (nordenfjelds). G. N. laukr. — Dunkelt i Talemaaden: „Beste Laukjen i Lagje": den morsomste Gjæst i Selskabet. Voss. Jf. Isl. laukr i ætt: den ypperste i Slægten.

Lauk-eid, m. en grov Ed. Buskr.

Lauksmak, m. Smag af Løg.

Laun (?), f. Løyn og Løn.

Laup, n. 1) Løb, Gang; f. laupa. Taka til Laups: løbe sin Vei. (Hall. og flere). Jf. Avlaup, Tillaup, Umlaup. — 2) Noget som løber; jf. Fyrelaup. Særskilt om Mælk som skal ostes. Gbr. (Jf. løypa). — 3) en tilgroet eller overvoxet Rift i Træ. Gbr. Guldal. — 4) Glidebane; Sted hvor Tømmer nedskydes fra en Bjerghøide. Østl. Andre St. Løypa. — 5) Farvand, Skibsløb. Nordl. Jf. Innlaup, Utlaup. Ogsaa om et smalt eller snævert Punkt i en Elv. Tel.

Laup, m. 1) Æske, Kurv at bære i Haanden. Især en aflang Reise-Æske med Hank paa Laaget (= Tina). B. Stift. Ogsaa

en stor Æske at bære Korn i, ellers kaldet Saalaup. Shl. Jæd. Rbg. I Gbr. ogsaa om et Meelkar. — 2) et vist Maal eller Qvantum (af Smør); nu kun brugt som Betegnelse for en vis Jordskyld, i Skrifter kaldet „en Løb Smør" (ligt med to Vaager Fisk, el. $^{2}/_{3}$ Skippund Tunge), og saaledes benævnt efter en gammel Afgift. G. N. laupr (s. Fritzners Ordbog). Ordet skrives ogsaa i Isl. laupr, i Ang. leáp (ↄ: Kurv) og hører altsaa ikke til laupa, som har „hl" i de gamle Sprog.

laupa, v. n. (**løyp, ljop, laupet**), at løbe. Præs. **løyp** (løyp'er) er nogenlunde alm., derimod er Imperf. meget fordunklet, da det i de sydlige Egne har faaet svag Form: **laupte**; ellers hedder det: **ljop**, Nordre Berg., **løp** (ø'), mange St., **laup**, Solør, **lop** (o'), Hall. (Aal). Supin. **laupe'** (ikke mangesteds); **laupt**, Søndre Berg. **lope** (o'), Trondh., **løpe** (ø') og **lype** (y'), Nordre Berg. G. N. hlaupa (hleyp, hljóp, hlaupit); Goth. hlaupan, Ght. hlaufan; jf. T. laufen (lief). — Betydning: 1) løbe, trippe, gaae let; ogs. flakke, svæve omkring. Mest brugl. i visse Forbindelser, f. Ex. laupa Ærender, l. burt, l. i Ring, el. i Kring. Kun sjelden om en stærk eller forceret Løben, da dette her betegnes ved „springa". — 2) løbe i Brunst, ville parre sig; om Hun-Dyr. Tildeels med et Adj. laupa ful, l. vill, l. gali (jf. fljuga). Nogle St. ogsaa parre sig, springe. Sogn, Hard. — 3) glide, skride frem, være i Gang; om livløse Ting, f. Ex. en Strøm, et Dyblod, et Hjul; men især om et Fartøi (jf. Innlaup); dog ogsaa om den, som styrer Fartøiet, altsaa: seile, el. stævne frem, f. Ex. i et Sund. — 4) løsne, lade sig fraskille; om Bark paa Træer (= ganga, svada, flaga). Gbr. og fl. Jf. løyppa. — 5) løbe sammen, blive tyk; om Mælk. Jf. laupen. — 6) trække sig ud eller ind (omtr. som ganga); saaledes: laupa igjenom: slaae igjennem, om Vædske. Laupa upp: svulme op, hovne. Laupa ut-yver: udvide sig, svulme ud. Laupa saman, el. i Hop: krybe sammen, svinde ind; ogs. groe sammen, blive heelt. — I andre Betydn.: Laupa aa Lag, s. Lag. Laupa i Tunn: hvirvle, gaae rundt. Det løyp uppaa og skrid utav: det kommer snart og gaar langsomt bort, f. Ex. om Sygdom. (Sdm.). Det løyp ofta Troll i Ord: hvad man spaar i Spøg, kan tidt komme til at indtræffe.

laupande, adj. 1) løbende, gaaende. 2) seilbar, fremkommelig; f. Ex. om et Sund. Nordl.

Laupar, m. 1) en Løber, el. en Omflakker. (**Lauparfant**, m. omtr. som Landslaupar). — 2) Lægne eller Hvirvel i en Kjæde (s. Leikinde). Sdm. — 3) Heisereb til et Seil (?). Nordl.

laupast, v. n. (løypst, ljopst), løbe bort, rømme fra sit Hjemsted (især hemmeligt). B. Stift og fl. G. N. hlaupast.

Laup-aar, n. Skudaar (= Skotaar). Sjelden. G. N. hlaupár. (Eng. leapyear).

Laupaarsmessa, f. den 24de Februar (den Tid da en Skuddag kan indtræffe). „Lauparsmøss", Nhl. og fl.

Laupejord, f. en Gaard, hvis Matrikulskyld er en „Laup Smør" eller mere (s. Laup, m.). B. Stift.

laupen, part. 1) løben, f. Ex. i avlaupen, utlaupen og fl. Hedder ogs. **lopen** (o'), Trondh. og **løpen**, el. **lypen** (y'). — 2) om Mælk: sammenløben, tyk. (I Femin. laupi).

Laupeskyld, f. Jordskyld, beregnet efter „Laupar", s. Laup, m. Mest i B. Stift.

Laupetid, f. Parringstid.

Lauping, f. Løben, Omflakken; s. laupa.

Laurdag, s. Laugardag.

laus, adj. 1) løs, fraskilt, ikke fast eller vedhængende. G. N. lauss. Riva Bandet laust (ikke laus). Kasta laust: løse Fortøiningen paa et Fartøi. Jf. løysa, losa og losna. — 2) løst sammenhængende, utæt, porøs; om Traad, Vævning, Skind, m. m. Jf. roven, hosen, fos. — 3) usikker, vaklende, vanskelig at holde sig til. Ein laus Baat: en Baad som er rank, eller lettelig krænger. I lause Sjoen: frit i Søen, uden noget Fæste. I lause Lufti: i fri Stilling i Luften. Fyre det lause: løseligt, ikke for Alvor. Ogsaa om Personer: flygtig, upaalidelig. Han er so laus utav seg. — 4) fri, uhindret. Sleppa laus. Koma paa laus Fot. Hava lausa Hender. Ogsaa om noget, som gaar vildt, ustyrligt, uden Orden. Laus Eld, el. laus Verme: Vaadeild, Brand. (Nogle St. laust Ljos). Laust Blod: Blodflod. Jf. laust Liv: Diarrhee. — 5) om Personer: ledig, ubunden. Ein laus Kar: En som ikke har Tjeneste, el. som ikke har Huusholdning. Lause Folk: ledige Personer; ogsaa om gifte Folk, som ikke have Gaard eller fast Bosted. — 6) færdig, f. Ex. til en Reise. Koma seg laus: blive færdig. Gjera seg laus. Jf. Han var laus med Hogget, ↄ: færdig til at give Hug. Sosnart han fær ein Dalar, so er han laus med honom, ↄ: færdig til at bruge den. (B. Stift). — 7) manglende, blottet for noget. Kun i Sammensætning med Subst. f. Ex. matlaus, klædelaus, maallaus, lytelaus, endelaus. Jf. Goth. liusan (imp. laus), at miste.

lausbeitt, adj. let at slaae; om Eng eller Græs, hvorpaa Leen bider godt. B. Stift. Modsat hardbeitt.

Lauseld, m. Vaadeild, s. laus, 4.

Lausfenad, m. ungt Storfæ, eller Kalve, Kvier og Oxer, i Modsætning til Malkekøerne. Gbr. Hedder ogsaa **Lausfenaut**, n. Jf. Gjeldfe, Kviginde.

Lausgang, m. Løs eller fri Stilling (uden Tjeneste eller fast Bosted).

Lausgangar, m. Løsgjænger.
laushendt, adj. 1) som har Hænderne frie. 2) tilbøielig til at bruge Haanden, f. Ex. til at slaae. Hedder ogs. „laus paa Handi".
Lausing, m. 1) løs eller ugift Person. Lidet brugl. 2) uægte Barn. Hedder ogsaa **Lausing-barn**, el. **Lausingsunge**; ligesaa **Lausbarn** og **Lausunge**.
lauskjeftad, s. lausmynt.
lausknytt, adj. løselig knyttet.
laus-laten, adj. løsladt. Nogle St. lausleten.
lauslaaten, adj. 1) ustadig, flygtig, foranderlig. 2) let at røre eller paavirke; for Ex. om En som let kommer i Graad. 3) om Luften: regnfuld, eller egentl. usikker, saaledes at der tidt og ofte falder Regn. — I de sidste Betydninger bruges i Berg. Stift ofte et andet Ord: **lauslota** (o'). Jf. Lot.
lausleg, adj. noget løs, el. usikker. **lauslege** (lausle'), adv. løselig.
Lausleike, m. Løshed, Usikkerhed.
Lauslivnad (i'), m. Løsagtighed; Leflerie og legemlig Omgang udenfor Ægteskab. Mest alm. Lauselivna(d), el. Lauselimna.
lauslotad (o'), adj. s. lauslaaten.
lauslynd, adj. ustadig i Sindet, vægelsindet. Isl. lauslyndr. Ogsaa letsindig, og letfærdig. Tel. og fl. Oftere **lauslyndt**.
Lauslynde, n. ustadigt Sind. Sjelden.
lausmjelt, adj. let at malke; om Køer. Hall. Afvig. **lausmilt**, Helg. og **lausmylkt** (lausmyllt), B. Stift. Jf. mjelt og mylkt.
lausmyldt, adj. om Jorden: skjør, løs, let at grave. Af Mold.
lausmynt, adj. aabenmundet, ubetænksom i at tale. Hedder oftere lausmunnad, ogs. „laus paa Munnen". I friere Tale: **lauskjeftad** (-kjæfta').
lausna, s. losna.
Lausord, n. løse, upaalidelige Ord.
lausraka, v. a. rage løselig, foreløbig. Hall.
lausreipad, adj. fri for Byrde eller Oppakning. Ganga lausreipa(d): gaae uden Byrde, have intet at bære eller føre med sig. Alm. vestenfjelds, ogsaa Nordl. Gbr. og flere. Ogsaa i en anden Form: **lausreipes**, adv. Nhl.
Lausrip (ii), f. løst Sidebord, Fjel som sættes paa Kant over Siden af en Baad. Trondh. Nordl. Ogsaa kaldet Skvettrip, Varbord og Dregel.
Laussild, f. Sild som føres i mindre Slumper og ikke er lagt i Tønder. Trondh.
Lausskodda, f. smaa Taageskyer, Taage som er noget adspredt.
laussværd, adj. omtr. s. lettsvævd. Hall.
laust, adv. 1) løselig, ikke fast. Standa laust. Vera laust bunden. 2) frit, uden Hinder. Renna laust. (Sjeldnere). Jf. springa sjolaust, jordlaust. Det bar laust: det brød løs, kom i Gang. 3) med Begrebet „frit for" eller „uden", i Sammensætning med Subst., f. Ex. skamlaust (uden Skam), syndlaust, futlaust, endelaust o. s. v.
Laustile (i'), n. løst Gulv.
laustvinnad, adj. løst tvunden.
Lausvegg, m. en løs el. bevægelig Væg.
Lausøyre, m. (n.), Løsøre, rørligt Gods. (Mest alm. Neutrum, som synes feilagtigt). Jf. Øyre.
laut (maatte), s. ljota.
Laut, f. 1) en Fordybning i et Landskab, en liden Dal. Namb. Indh. Isl. laut. (Beslægtet med luta). — 2) en Egn, en Strækning; især omgiven af Bjerge; ogs. en Græsmark. Indh. (Sparbu). Jf. Graslaut. Sv. löt: Græsgang. (Rietz 396). Jf. Løyte.
Lauv, n. 1) Løv, Blade; som paa Træer. Nogle St. Lau. G. N. lauf. — 2) et Løvblad, enkelt Løv. — 3) Løvværk, Prydelser i Form af Løv, f. Ex. paa Spænder.
Lauva, f. en lang Stabel af Løvkviste (til Foder). Gbr.
lauva, v. n. (ar), sanke Løv til Foder. Nogle Steder **laua**. Ogsaa i en anden Form: **lauvga** (laugga, logga), Nhl.
lauvad, adj. bevoxet med Løv.
lauvast, v. n. faae Løv, grønnes; om Træer. Ogsaa i Formen **lauvgast** (lauggast, loggast), Sogn, Nhl. Isl. laufgast.
Lauvblokka, f. Løvblad; s. Blokka.
Lauvbrising, m. et Baal af tørt Løv; en Løvhob som er sammenraget for at brændes. Sdm. og fl.
Lauvbuska, f. Green eller Top med Løv.
Lauvfall, n. Løvfald om Høsten.
Lauvhes (-hæs), f. Stillads til Tørring af Foderløv. Vald.
Lauvhogster, m. Løvhugst (= Lauving).
Lauving, f. Samling af Løv til Foder.
Lauvjarn, n. Redskab at afhugge Løv med. Ogsaa kaldet Lauvsigd og Lauvsnidel eller Lauvsnaal, hvorom s. Snidel.
Lauvkjerve, n. Knippe af Løvkviste.
Lauvneste, n. et Spænde med vedhængende Løvværk. Tel.
Lauv-onn, f. Løvhugst; den Tid da man sanker Løv til Foder. Tel. Hall.
Lauvris (ii), n. Løvkviste.
Lauvristar (i'), m. den Vind, som blæser Løvet ned om Høsten. Tel.
Lauvsegl, n. Løvgrene at bruge som Seil paa en Baad.
Lauvsigd, m. s. Lauvjarn.
Lauvskog, m. Løvskov. Ganga i Lauvskog: gaae paa Løvhugst. (Gbr.).
Lauvslaatt, s. Lødeslaatt.
Lauvsnaal (-snidel), s. Lauvjarn.
Lauvspretting, f. Løvspring; den Tid da Løvet springer ud.
Lauvstakk, m. Stabel af Foderløv.
Lauvsylgja, f. et større Spænde med hængende Løvværk. „Lauvsygje", Rbg. Tel.

Lauvtistel, m. Serratula. Hall.
Lauv=tre, n. Løvtræ, i Modsætning til Bar=tre.
lauvtunn, adj. tynd som et Løvblad.
Lauvvind, m. Luftning, svag Vind som rører Løvet. Sfj. Sogn.
Lav, n. hængende Mos paa Træer. Furelav, Granlav ꝛc. Ogsaa ellers om tørre eller haarde Mosværter. Sv. laf. Egentl. noget vedhængende, af lava.
lava, v. n. (er, de), hænge, dingle, hænge ved i nogen Mængde eller i Klynger; især om noget, som ligger jævnt udbredt i en vis Høide, saa at det synes færdigt til at falde eller drysse af; saaledes om Dug, Snee, Riim, Støv, Mos el. deslige. Næsten alm. G. N. lafa: hænge. D'er so vaatt, at det laver utav det (ↄ: at Væden hænger i Draaber, er færdig til at dryppe af). Der var slik ein Blom (el. Blomster), at det lavde av kvar ein Kvist. Ogsaa om Stads eller Prydelser. Ho var so stasad, at det lavde utav henne. Der var slik Bunad i Huset, at det baade lyste og lavde.
lava, s. laga, lova og liva.
Lavdogg, f. hængende Dugperler; stærk Dug i Græsset. Shl. og fl.
Lave, s. Laave. **La=ve,** s. Ladvid.
laveleg, adj. stadselig, rigt udstafferet. Tel. Oftest lavaleg.
Laving, f. Vedhængen; s. lava.
Lavmose (o'), m. hængende Mos (= Lav).
Lavregn, n. Regn i stille Veir. **lavregna,** v. n. regne i Vindstille, saa at Draaberne hænge paa Træerne. Ork.
Lavskog, m. det Tilfælde at Sneen bliver liggende i Mængde paa Træerne. Sdm.
Lavskrikja, f. en vis Skovfugl. Buskr. Formodentlig samme som Sv. lafskrika: Garrulus infaustus.
Lavsnjo (=snø), m. Snee som bliver liggende paa Træernes Grene.
lavvaksen, adj. bevoxet med Lav.
Lavveder, n. stille Veir med Regn eller Sneefald. B. Stift. Lyder sædvanlig som „Laveer".
lavøyrd (=øyrt), adj. slukøret, som har nedhængende Øren (= lapøyrd). Søndre Berg. og fl. Isl. lafeyrdr.
Laa, f. Sumpevand, mørk eller ureen Vædske; især om Vand, som er lidt rødfarvet af Jernerts (Myrmalm). Sæt. Tel. (Jf. Laavatn). Isl. lá, jarnlá: Vand med Jernerts. G. N. lá: Vædske.
laa, v. a. rumme, optage; s. loa.
laadaa, s. lada. **Laadaa,** s. Lode.
Laag, f. (Fl. Læger), et nedfaldet Træ; en nedbrudt, liggende Træstamme paa eller i Jorden. Mest brugl. søndenfjelds. (Fl. Læg'ar, Tel. Læg'a, Hall.). Andre St. Lega, Nedloga (o'). G. N. lág; Sv. låga.
laag, adj. 1) lav, som ikke rækker høit op. G. N. lágr; Sv. låg. Nogle Steder med Kompar. lægre, Superl. lægst. (Trondh. og fl.). Ellers **laagare, laagaste.** — 2) lavt stillet, staaende paa et lavt Punkt. Laag Sol. Eit laagt Sæte. Ogsaa: nedslagen. Det var laagt Hjarta i honom: han var modløs, modfalden. — 3) svag, sagte; om Lyd og Stemme. Hava laagt Maal. — 4) ubetydelig, ringe. Ein laag Pris. Laage Tal. Laage Kort. — 5) lidet anseet; om Stand eller Stilling, sjelden om Personer, undtagen i Forbindelse med „høg", f. Ex. „dei haagje aa dei laagje". Sæt. — Heraf Lægd, lægja, lægjast.
laagbordad, adj. lavbordet, lav paa Siderne; om Baad eller Færge. Sædvanl. „laagbora". Tildeels i en anden Form: **laagbardad** (laagbala). Gbr. Ogsaa: **laagbyrd** (y'), el. laagbyrdt. Sdm. og fl.
laagboren (o'), adj. kommen af ringe Stand. (Modsat høgboren). Lidet brugl.
laagbyrd, s. laagbordad
Laagd, f. Lavhed, m. m., see Lægd.
laagfjellad, adj. om et Landskab med lave Fjelde. Nogle St. **laagfjellt.**
laagføtt, lavbenet, kortfodet.
laaghalt, adj. halt, af den Aarsag at den ene Fod er kortere end den anden. Østl. Trondh. Nordl. (Sv. låghalt). Andre St. stighalt og stutthalt.
laaghjartad, adj. modløs, modfalden.
Laagland, n. Lavland. Jf. Laaglende.
laagleg, adj. noget lav. — **laaglege,** adv. noget lavt. (laagle'). Landst. 215.
Laagleike, m. Lavhed.
Laaglende, n. lavt liggende Landskab; et Landstrøg som ikke har nogen betydelig Forhøining. Hedder ogsaa **Laaglenda,** f. og (om større Landskaber): **Laagland.** G. N. láglendi.
laaglendt, adj. lavt liggende (om en Landstrækning); ogsaa: noget jævn, uden store Forhøininger. (Egentl. laaglend). Sv. låglänt.
laagmælt, adj. lavmælet, som har lav Stemme, eller taler sagte.
laagna, v. n. (ar), blive lavere. Nogle St. **lægna,** Sæt. Tel.
Laa=gras, s. Laahøy.
laagraustad, adj. om en Bygning med lavt (eller svagt hældende) Tag. Nogle Steder **laagrosta** (o') og **laagrøyst.** S. Raust.
Laagsjo, m. Lavvande, Ebbe. Oftere adskilt: laag Sjo.
laagsjoad, adj. lavtstaaende; om Søen i Ebbetiden. (laagsjøa).
laagslagad, adj. lavbordet i Forrummet; om en Baad. Nordl.
Laagstova (o'), f. Stuebygning, som kun er een Etage. (Folkevennen 10, 279).
laagt, adv. 1) lavt, paa et lavt Punkt. 2) sagte, med lav Røst. 3) i lavere Grad, til lav Priis osv. Laagt sett: lavt stillet; lavt anslaaet. Laagt Middag: ikke fuldt Middag. Tel.

laagvaksen, adj. lav af Vært.
laagvoren (o'), adj. noget lav.
Laahøy, n. Hø af en „Laamyr".
laak, adj. ond, slem. Mest brugl. vest og nord i Landet. Afvig. **lak**, Nhl. G. N. lakr (lákr?). Jf. ilak og Sv. elak. — Særlig Betydning: 1) slet, daarlig, udueslig. Ein laak Bunad. Ei laak Styring. D'er laakt med deim: det staar daarligt til hos dem. — 2) ubehagelig, modbydelig; ogsaa: skadelig. Ein laak Smak. Ei laak Luft. D'er laakt fyre Augom: det skader Øinene. — 3) slem, fortrædelig, meget uheldig. Ei laak Pretta: et slemt Puds. Ein laak Støyt. Ein laak Lagnad. Jf. eit laakt Ord: et slet Rygte. — 4) vanskelig, besværlig. Ein laak Veg. Laaka Tider. Jf. Han er laak aa finna. — 5) syg, svag, beskadiget. Ein laak Fot. Han er laak i Foten. B. Stift, Gbr. og fl. Jf. klen og ulik. — 6) drøi, slem, henfalden til noget. (Jf. leid, stygg). Han var laak til aa drikka. Ogsaa: grusom, haard, slem at bestille med. Han vardt laak med deim: han blev dem en slem Modstander. Den laake: den onde. — Nærmere til første Betydning hører Talemaaden: Han var laak daa, um han gjorde det, ɔ: det vogtede han sig nok for at gjøre. (Vel egentlig: da var han en daarlig Karl, eller: da vilde han ikke være sig selv lig). Formen laakt udtales sædvanlig kort (som laakkt) og adskilles derved tydeligere fra laagt (ɔ: lavt).
laakaa, binde sammen; s. loka (o'). — **laakaa**, dryppe, s. leka.
Laaking, m. en slem, listig Karl. Trondh.
laakleg, adj. daarlig, skrøbelig. Hall.
laakna, v. n. forværres, blive slem.
Laakskap, m. Slethed, Slemhed; ogs. Sygdom. (Oftere **Laakheit**, f.).
laakvoren (o'), adj. daarlig, skrøbelig.
Laam, f. Spor af noget som er draget el. slæbt afsted, saasom efter Tømmerstokke i Sneen, eller efter Skiløben. Tel. Afvig. **Lom** (oo), Nedenæs (Gjerrestad). Andre St. Drog, Ekkje, Meidd, Dyrgja, Slod. — Maaskee for Lom (o').
laam, adj. mat, lammet; s. lamen.
laamaa, s. lima (i').
Laamyr, f. en Sump, en Flade med blød Grund, og især med Vand som er rødligt af Jernerts. Tel. Jf. Laa, Laahøy.
Laan, n. Laan; laant Gods. G. N. lán. Faa til Laans. Ogsaa: Gave, saasom i Forbindelsen „Guds Laan", om Næringsmidler, Afgrøde, Fiskerie, m. m. I Nordl. især om Korn og Kornvarer.
Laan, f. 1) en Stabel, opstablet Hob, især af lange Stykker, som Planker el. Stokke. (Timberlaan). Tel. Egentlig **Lon** (o'), af en Grundform „Lan", hvoraf lana, v. G. N. lön (lanar): en Dynge. — 2) en lang Bygning; især Ladebygning. (Lødelaan). Jæd. Ryf. Shl. Fosen. I Valders: **Løn** (altsaa Lon, o'). Ogsaa om et løselig opsat Huus. Vald. Ligesaa om et Telt af Grene eller Smaatræer. (Barlaan). Hall. — 3) Hovedbygning, Vaaningshuus med flere Værelser og mere end een Etage. Nordre Berg. Trondh. Nordl. I disse Egne en stadig og uundværlig Benævnelse. I Sammensætn. Laana (for Laanar), for Ex. Laanaveggen, Laanataket, Laanamønet. — 4) en Række af Huse, som staae tæt sammen; en Side af et Kvartal i en By. Nhl. Shl., ogsaa i Gbr. G. N. lön (lon), senere skrevet „laan". (Dipl. 3, 628). — — 5) en Svalgang, lukket Gang paa Siden af en Bygning. Shl. I svenske Dial. lana, låna: Forstue, Gang. Eng. lane: Stræde, Gade. Holl. laan: Allee. I danske Dial. Laane, eller Lane: en aaben Plads (Eng. lawn).
laana, v. a. opstable; s. lana.
laana, v. a. (er, te), 1) laane, faae til Brug for en vis Tid. — 2) udlaane, overlade som Laan. Med Dativ og Akkus. f. Ex. Han laante meg Baaten. G. N. lána. Jf. lena.
laana, v. n. (ar), forlænges, slappes ved langvarig Strækning; om Tougværk. Shl. (Jf. Isl. lona i sundr).
Laanar, m. Laaner, Laantager.
laanaa, v. s. lina (i').
Laanegods, n. laant Gods.
laang, s. lang. **Laanga**, s. Longa.
laange (adv.), s. longo.
Laaning, f. Laanen, gjentagne Laan.
Laanke (?), m. en svag Lyd, som af et Bulder i lang Frastand. „Laankje", Nfj.
Laar, n. Laar, Ledemod imellem Hofte og Knæ. (Saaledes ogsaa den øverste Deel af Bagbenet paa Dyr; forskjelligt fra Bog). Hedder ogsaa **Lær**, som paa mange Steder er mere brugeligt. G. N. lær; Sv. lår.
laara, v. n. (ar), udstrække Laarene. Laara paa: gaae med lange Skridt. Shl. og fl.
Laarbein, n. Laarbeen.
Laaring, f. Bagdeel af et Fartøi.
Laas, n. (og m.), 1) Laas, Lukkelse paa Huse eller Kar. Som Maskul. med Fl. **Laasar**, Tel. og Østl. G. N. láss, m. og lás, n. Sv. lås. n. Heraf læsa, Meinlæse, hardlæst. — 2) Fæste, Punkt hvor noget er fæstet eller tillukket. Sperrelaas, Styrelaas, Pungelaas. Jf. Byrselaas. — 3) en Masse som er indestængt eller indelukket; saaledes om en Fiskestiim, som er indesluttet i et Vod. (Sildelaas).
laasa, v. a. sætte Laas paa. (Sjelden).
laasa, s. losa. — **laasaa**, s. lesa.
Laaskjerald, n. Kar (Skriin eller Kiste) med Laas.
Laasmakar, m. Laasesmed.
laass, v. s. laatast (laast).
Laassild, f. Sild som har staaet nogen Tid i et Vod i Søen.
Laasskjold, m. Nøgelplade, liden Plade

omkring Nøgelhullet i en Laas.

Laasskraa, f. Laasbund, den større Plade udenpaa en Laas.

laast, v. n. lade som; s. laatast.

Laat, n. 1) Lyd, Tone (s. laata). Ogsaa i Formen **Laat**, f. og **Laata**, f. (søndenfjelds); ellers Læta. — 2) Klynken, Klagen. Med Graat og Laat. — 3) Feil, Uorden. Klokka fekk eit Laat (ɔ: kom i Ulav). Nordre Berg. I et Par Sammensætn. har det Begrebet „Laden" af lata; s. Ilaat, Avlaat, Andlaat.

Laat, m. Spil, Musikstykke. (Sjelden). I Valders: **Laatt**; ellers **Slaatt**.

laata, v. n. (læt, let [ee], **laatet**), give Lyd ꝛc. Falder sammen med „lata" i Præs. Ental **læt** (læter, læt'e) og Imperf. **let** (leet), Fl. **leto**; men fraskiller sig i de øvrige Former: Inf. og Præs. Fl. **laata** (laate), Imperativ **laat**, Fl. **laate**, og Supin. **laate(t)**; dog har det sidste (ligesom lata) ogsaa en Afvigelse: lite (i'), lete, læte (i Nordre Berg. og Trondh.). — Betydning: 1) give en Lyd eller Tone fra sig, lade sig høre. G. N. láta; Sv. låta; G. D. lade. Meget omfattende; saaledes omtrent som: pibe, kvidre, kagle, skrige, tude (om Dyr og Fugle); hvine, knirke, skrabe (om livløse Ting); lyde, klinge (om Spil og Instrumenter). Alm. og meget brugl. Eg veit ikkje kor det læt, om et Dyr hvis Stemme man ikke har hørt. Kvat er det som læt: hvad er dette for en Lyd? Han fekk Fela til aa laata. Det læt i Strengen. Det leet ikkje i honom: man hørte ikke en Lyd af ham. — 2) om Mennesker: klynke, jamre sig, give svage Skrig eller anden usædvanlig Lyd. Laata stygt: pibe, tude ꝛc. (f. Ex. om Børn). Laata i Svevnen: klynke el. skrige i Drømme. Ogsaa: klage, beklage sig; knurre. Dei hava alltid nokot til laata syre. Ho baade greet og leet. (Jf. Han kom baade graatande og laatande). — 3) udlade sig, yttre sig, dømme om en Ting; ogsaa upersonligt: forlyde, hedde, siges. Han læt so, at han vil fara (han lader sig forlyde med ꝛc.). Det læt so, at han skal koma (det hedder). Han leet so til: han udlod sig saa. (Tel. og fl.). Laata vel: yttre sin Tilfredshed, give Bifald, rose noget. (G. N. láta vel). Heraf Velæta. Laata illa: klage, yttre sig utilfreds, dadle noget. Heraf Illæta. Laata etter nokon: tale En efter Munden, føie sig efter Ens Villie eller Indfald. Hertil Etterlæta. — Meget afvigende og vistnok fremmedt er „lata" i Betydn. see ud, tage sig ud. (Tildeels i Smaal. og Rom.). Ligesaa „lata seg": passe sig, sømme. (Smaal.). Jf. ellers laatast, laaten, Læta og Læte.

Laata, f. Lyd, Tone (= Læta).

laatande, adj. lydende; ogs. klynkende.

Laatar, m. En som klynker og klager.

laatast, v. n. 1, (lætst, letst, laatest), lade som, anstille sig, udgive sig for at være noget. G. N. látast; Sv. låtsa. Efter Udtalen maa dette Ord hellere skrives: **laast** (læst, leest, laast), især da Bøiningen er meget vaklende, idet Formen „læst" ofte træder i Stedet for baade „letst" og „laatast". Ordet er ellers temmelig alm., dog hedder det paa nogle St. kun **laass** og **læss**. — Han læst vera framand: han anstiller sig fremmed. Han leest vera drukken. Han leest ikkje vita det, eller: Han leest so, at han visste det ikkje: han lod som han intet vidste. Laast ikkje sjaa det: ænds det ikke, see ikke paa det. Laast ikkje høyra: lad som du ikke hørte det. Laast gaa: ændse, lægge Mærke til. Eg leest ikkje i vera: jeg udlod mig ikke videre dermed, jeg lagde ikke nogen Vægt paa Tingen; egentlig: jeg lod som om der ikke var noget i det. (Stærk Betoning paa „i"). Ogsaa som Udtryk af Beskedenhed, ligesom „faast i", f. Ex. Eg skulde laast vera høgst: jeg skulde have den Ære at være den høieste. Jf. Læta og „Læst".

laatast, v. n. 2, (lætst, letst, laatest), omkomme, døe; især drukne. Tel. med mere tydelige Former, f. Ex. dei letost (letest); dei hava laatest. (Landst. 175). G. N. látast. Hører nærmere til lata.

laaten, adj. 1) klynkende, klagende. 2) i Sammensætning: ladende, eller omtr. som „agtig", f. Ex. blidlaaten, lauslaaten, storlaaten, varlaaten. 3) som Particip: omtalt, bedømt. Vel laaten: rost, vel omtalt. Illa laaten: lastet, dadlet. Nhl. og fl. Maaten er best laaten: Maadehold er bedst, Middelveien ansees som den bedste.

Laating, f. 1) Lyd; Piben, Skrig ꝛc. (s. laata). 2) Klynken, Klagen.

Laatt, m. 1, Latter, Leen. (Jf. læja). Afvig. **Laatter**, **Laatr**, n. Hard. (sjelden): **Lætt**, m. Sogn; **Lægt**, Hall. G. N. hlátr. (Ang. hleahtor). „Laatt aa Løye", s. Løgje.

Laatt, m. 2, Spil (= Laat, Slaatt). Vald.

laatteleg, s. løgleg.

laattfull, adj. fuld af Latter.

laattmild, adj. lattermild, som let kommer i Latter. Søndre Berg.

Laavatn, n. mørkt eller rødfarvet Vand (s. Laa). Sæt. Tel.

laavaa, s. lova og liva.

Laave, m. 1) Lo, Tærskegulv i en Lade. Alm. Ogsaa afvig. **Lave**, Indh. G. N. láfi. (Jf. Sv. lafve). — 2) en Lade, Ladebygning. Søndenfjelds. Tildeels Hunkjønsord, og med en besynderlig Afvigelse „Laavu", som synes at hentyde paa et gammelt Lava el. Lova (o'). — Hertil Laavetak, Laavevegg og fl.

Laavebrik (ii), f. en lav Fjelevæg paa Siden af Logulvet. B. Stift. Afvig. **Laabrik**, Sdm. Nogle St. Brikje, n.

Laavebru, f. Ladebro, Forhøining hvorpaa man kjører ind i en Lade.

Laavefall, n. et Lag af tærsket Korn i Loen; den Kornslump som paa een Gang bliver optaget af Loen til Drøftning eller Rensning. B. Stift.
Laavehus, n. Ladebygning. Østl.
Laavereka (e'), f. Kasteskovl. Østl.
Laavestav, m. Stolpe paa Siden af Loen i en Lade. B. Stift (hvor Laderne sædvanlig ere Stavbygninger).
Le, n. Læ=Side, den Side som vender fra Vinden (i Seilads). Modsat Høgd. I Le: paa Læsiden, til Læbord. G. N. hlé, egentl. Ly el. Skjul (Ang. hleov). Eng lee. Jf. Live, Ljo (Ljofot), Leskinn, Lereide.
Le (i flere Betydn.), f. Lid og Led.
lea, f. lida. — **Leaas**, f. Ledaas.
Le=bord, n. Læbord, Læside.
Led, n. (Hjælp; Følge), f. Lid.
Led, f. Side, Kant. Mest alm. udtalt Le, ellers ogsaa Li (i'), Sogn, Sæt. og Lid (i'), Sdm. Nfj. (G. N. hlid). Paa den eine Ledi (Le'a). Paa hi Ledi. Paa baade Lederna (paa begge Sider). Hertil hører vel ogs. Talemaaden „slaa aa Le": sætte tilside. „Han slo dæ aa Le": han lod det fare, han indlod sig ikke derpaa. Tel. (Vinje). — Ordet er forskjelligt fra „Leid" og hellere beslægtet med Lid (ɔ: Skraaning). Efter det foranførte skulde det egentlig skrives „Lid", men alligevel synes det her bekvemmere at skrive det med „e" og saaledes adskille det fra et Par andre Ord, som let kunne forvexles dermed.
Led, m. f. Lid. — **leda**, f. lida (i').
Led=aas, m. Tagbjælke paa Siden af et Huus. „Leaas", Helg. og fl.
Ledbord, n. Sidebord i en Pram el. Færge. „Lebor", Rbg.
Leder (e'), n. Læder, barket Hud. Sædvanlig forkortet: **Ler** (Leer), mest alm., **Lær**, Østl., **Leir**, Sæt., **Led** (e'), Nfj. Sdm. og **Læ**, Tel. Hall. Egentlig Ledr (Led'er). G. N. ledr. (Ang. leđer; Eng. leather). Hertil **Lederholva** (Leholva), f. en halv Hud. **Ledermole** (o'), m. et Stykke Læder. **Lederskreppa**, f. Læderskræppe, og fl.
ledja (e'), v. a. (led, ladde, ladt), lade, lægge Ladning i (et Fartøi). Sdm. Nfj. med Inf. „ledje"; andre St. læa. (Hall.?). Ogsaa om Sneen siges at „han led'e nid (i')", naar den falder i stor Mængde. Søndm. Egentlig en Sideform af lada (G. N. hlada). Jf. ogsaa løda.
Ledjing, f. Indladning (= Lading).
Ledkaure, m. indsat Strimmel eller Kile i Siden af et Klædningsstykke. „Leakaure", Hall. Gbr.
Ledkot (o'), n. lidet Siderum, Aflukke paa Siden. Jf. „Lekammer", Folkevennen 10, 561. 572.
Ledmur, m. Sidemuur.
Led=odd, m. Tand i en Dyrefælde eller Rævesax (?). „Leodd", Østerd.
Ledrom (Lerom), n. Siderum.
Ledryfte, n. Sidestykke i Klæder. „Learyfte", Hall.
Ledsime (?), m. Baand paa Siden af et Seil. „Lesime", Romsd. (Jf. G. N. líksima).
Ledvegg (Levegg), m. Sidevæg.
Lefot (o'), Hestedækken; f. Ljofot.
Leffa, f. et Slags fiint og mygt Fladbrød, som man kan bestryge med Smør og bøie sammen. Alm. i forskjellig Form: **Leffa**, mest alm., **Lepsa**, Søndre Berg., **Løpsa**, Sogn, **Løffe**, Sfj. Sdm. Mere afvig. **Lemsa** (Læms), Trondh. I svenske Dial. leffa. Vel egentl. Levsa, af Leiv. I Sogn bruges Løpsa tildeels ogsaa for Leiv, og samme Betydning har det i „Bakskerleffa". — Hertil **Leffekling** (Leffekling), m. Leffe med Smør paa. **Leffemjøl**, n. Meel til Leffer. **Leffetoyr**, m. det samme som Kaketøyr el. Kakelinna.
lefta, v. a. (er, e), sætte „Lafter" paa; see lafta. Jf. avlefta.
Leg (e'), n. Leie, Liggested (= Lega). Tel. Jf. G. N. leg: Gravsted.
leg (e'), adj. kun brugt som en Endelse, ofteſt med Begrebet: tilhørende, forbunden med, passende til, f. Ex. folkeleg, maateleg, synleg o. s. v. Udtales kun tildeels: **leg** (leg'e), Rbg. Tel. Ryf. Nfj. Sdm.; ellers forkortet: **le** (e'), **læ**, ogs. **li** (Smaal. Fosen), og forlænget: **legen** (legjen), Nfj., eller **leen**, **len**, Østerd. Hall. Altsaa her overalt afvigende fra Ordet „lik" og snarere henvisende til Lag og leggja el. liggja (jf. legen). G. N. legr, og ligr. (Ang. lic, Eng. ly; Ght. lih, T. lich). — Det tilsvarende Adverb skulde egentlig hedde **lega** (e'), men lyder kun tildeels **lege**, og ellers **leg**, **le'**, **li**; i enkelte Tilfælde: **la**, f. Ex. visla (ɔ: viselig).
Lega (e'), f. 1) Liggen; liggende Stilling. Det vardt ikkje lang Lega: der blev ikke Tid til at ligge længe. Ogsaa: Sygeleie; jf. Sengjarlega, Ulega. Overgaar til **Legu**, Hall. Vald. og fl., **Lugu**, ved Trondh. og **Logo**, Namd. G. N. lega. — 2) Leie, Liggested. I Særdeleshed: a) Liggeplads for Kreature i Udmarken. Jf. Bulega. b) Rum eller Plet, hvor et Dyr pleier at ligge. c) en Seng. (I Valders Legu). Jf. Kvila. — 3) Ankerplads, Sted hvor et Fartøi ligger. Jf. Lægje. — 4) liggende Støtter eller Bjælker, hvorpaa noget hviler; f. Ex. om de Støtter som bære Hjulet i en Rok. Nordre Berg. og fl. — 5) et nedfaldet Træ (= Laag, Nedloga). Sjelden. Ogsaa om store Fiske, som opholde sig længe paa samme Grund. (B. Stift).
Lega (m.), f. Lege.
Legd (e'), f. 1, 1) Stilling, Beliggenhed (?). Findes anført i ældre Ordsamlinger (i Formen Lægd). — 2) nedlagt eller lig=

gende Stilling. Kornet ligg i Legd, o: er nedslaaet af Vinden. Mandal og fl., ogsaa paa Østl. — 3) en nedlagt Klynge eller Hob, især af Straa paa en Ager. Rbg. Jf. Lagde.

Legd, f. 2, 1) Tilskud, paalagt eller udlignet Bidrag til et vist Formaal, saasom til Ophold for fattige Folk. Hava Legd: have Ophold af Fattigvæsenet. Koma paa Legd: komme under Sognets Forsorg. (Jf. leggja til). Nogle Steder: **Leigd** (Vald. og fl.); mere afvigende „Leik", hvorom s. Legdarfolk. — 2) Bygd eller Distrikt, som efter Udligning forsørger en hjælpeløs Person; Fattig-Lægd. — 3) Lægd eller Rode i den militære Inddeling; Distrikt som stiller en Soldat. (Jf. G. N. lidi).

Legdarbyte, n. Udligning af Hjælp til de Fattige; Regulering af Fattiglægderne. Sfj. og fl. (Legdabyte).

Legdarfolk, n. Personer som forsørges ved „Legd"; Almisselemmer. Særskilt: **Legdarstakar**, m. **Legdarkall**, m. **Legdarkjering**, f. Mest alm. Legda- (f. Ex. Legdakall); nogle St. Leigda, og paa Sdm. Leks-, el. Leiks- (Leksstakar, Lekskjæring), ligesom ogsaa „Leik" for Legd; maaskee dannet efter det uformelige „Lægdslem", som har været brugt i Skrift.

Legdarmann, m. Rodemand, Forstander for en Soldater-Lægd.

Legde, n. et Kuld; Yngel som fødes eller udklækkes paa een Gang (= Lag, Føde, Bøle); ogsaa ofte om en Familie eller et Selskab af Mennesker. Gbr.

Lege (e'), m. en liden Flade imellem steile Bakker eller Klipper. Brugt i afvig. Form: „Læga", Gbr. Ndm. (Jf. Sate).

Legebol, s. Leigebol.

legedoven (e', o'), adj. stiv i Lemmerne af lang Liggen (Lega). Hall. og fl.

legekjær, adj. træt, som gjerne vil ligge.

Legel (e'), m. en liden Dunk, en Træflaske med Hank paa Siden. Gbr. i Formen **Ligjil**, **Liel** (for Legjel). G. N. legill. Nt. Legel; T. Lägel, som henføres til Lat. lagena.

Legemaal (e'), n. Leiermaal, Anklage for utilladeligt Samleie. „Legumaal", Hall. (Jf. G. N. legord).

legen (e'), adj. 1) som har ligget nogen Tid; f. Ex. om Træ. Hertil: aarlegen, markelegen, sjolegen; jf. forlegen. — 2) forligget, el. paaligget. Legne Egg: Æg som ere lidt klækkede, ikke ganske friske. Jæd. (Andre St. bræddе, stropne, klekte). Han var mest i hel-legen: næsten kvalt af den overliggende Masse. Egentlig Particip af liggja. Mange St. udtalt: legjen og leien (men Fl. legne); ogsaa ligjen, el. lien. Om Endelsen „legen" s. leg.

Leger, n. s. Læger.

Legerom (e'), n. Rum til at ligge i.

Legesole (e'), m. tyk Hud paa Undersiden. Spotvis: „Han heve go' Legusole": han vil gjerne ligge længe. Tel.

Legestad, m. Liggested; jf. Legstad.

legetrøyten, adj. som ligger længe. Hall.

legevand, adj. kræsen med Hensyn til Liggested. B. Stift.

Legg, n. et Læg, en Lægning. Mest sammensat, som Innlegg, Utlegg og fl.

Legg, m. (Fl. **Leggjer**), 1) Læg, Legemsdeel imellem Knæ og Ankel; Skinnebeen. Jf. Tjukklegg og Grannlegg. G. N. leggr. Eng. leg. — 2) Beenpibe, cylinderformigt Been i et Lem. Armlegg, Handlegg. (Jf. Isleggjer). — 3) et Stykke imellem to Led eller Knuder; f. Ex. i et Straa. Ogsaa om Traaden imellem to Knuder i Maskerne i et Garn. Sfj. Ligesaa om en cylinderformig Deel af et Redskab. Navarslegg, Pipelegg. — 4) Stamme i et Træ. (= Stuv, Stomn). Furelegg, Bjørkelegg. — 5) Lægstykke i Strømper og Støvler; den Deel som bedækker Læggen.

Leggbein, n. Been i en Læg.

leggdiger, adj. tyk eller drøi i Læggene.

legghøg, adj. høibenet.

leggja, v. a. (legg, lagde, lagt), at lægge. Imperf. lyder mest alm. **lae**, eller **la'**; ellers: **lade**, Sdm. og sjelden **lagde** (Sogn). Imperativ: **legg**, Fl. **leggje**. Konj. **leggje** (mest som Ønskeform). Betydningen er meget omfattende; saaledes: 1) lægge, faae til at ligge, f. Ex. legg Duken paa Bordet. Saaledes reflexivt: leggja seg ned; sjeldnere om at lade en anden Person ligge, f. Ex. Dei hadde ikkje Seng til aa leggja honom i. Derimod jævnlig om at lade en Ting være paa et Sted, altsaa: lade ligge, efterlade; saaledes: leggja atter; leggja attum (o: tilbagelægge); leggja etter seg; leggja i Øyde o. s. v. Af liggja, laag (eller egentlig af den oprindelige Form „lag", som her hedder laag). G. N. leggja; Goth. lagjan. — 2) gjøre eller faae i Stand ved en Lægning (Sammenlægning). Leggja Tog, el. Snøre: slaae Reb. Leggja Golv, Loft, Tak, og flere. — 3) belægge, dække. Leggja med Stein: brolægge. Leggja ned (el. nedre): overdække, tilkaste. Det legg til med Snjo. — 4) slaae, give et Slag. Leggja ein Stut i Hovudet: give Studen et bedøvende Slag, idet man skal slagte den. Han torer leggja deg under Øyra: han vil maaskee give dig et Ørefigen. Ein skulde lagt honom i Snuten. Hedder ogsaa: leggja til. Jf. Eng. lay on the face. (I G. N. er leggja at stikke). — 5) føie, sætte, stille i en vis Orden. Leggja saman (el. i Hop): sammenføie. L. sunder: adskille. L. Augo atter: lukke Øinene. L. i Hop Henderna: folde Hænderne. Leggja i Lag, i Bugt, i Kross, o. s. v. — 6) føre, lede, drive; især et Fartøi paa Vandet. Legg Baaten aat Bryggja. Leggja Skuta lenger inn. Ogsaa uden

Objekt eller som v. n.: stævne, tage Veien; løbe til, rende, ile afsted. Leggja til Havs, til Lands, til Fjells. Leggja ut paa Sjoen. L. av stad, av Garde. L. i Vegen. — 7) anlægge, oplægge, bygge. Leggja Veg, Gata, Bru. Ogsaa: foranstalte, bestemme, paalægge. Leggja Lag: slutte Selskab. L. Raad: raadslaae. L. Skatt (el. Toll) paa. Jf. Han vilde ikkje leggja so vondt aat seg: han vilde ikke paatage sig saa megen Uleilighed, udsætte sig for saa meget Besvær. (B. Stift). — 8) tillægge (Kreature), opfostre. Leggja Kalvar: opføde Kalve. Ei god Ku til aa leggja undan: en Ko, som er god at tillægge Yngel af, som har gode Kalve. Ogsaa: skaffe, besørge. Han heve lagt seg til nokon Sjoreidskap. Leggja seg nokot til goda (el. godes): opspare noget, lægge noget op af sin Fortjeneste. — 9) erlægge, udrede, betale. Leggja Skatt av Huset. L. Toll, Renta, Landskyld, Livøyre. „Han laut leggje heim": han maatte give en Deel af sin Løn til Forældrene. Sdm. Ogsaa: anvende, opofre. Leggja Pengar paa Jordi. L. Arbeid paa. L. halvt imot. Jf. leggja Hug til; l. Elsk paa: fatte Yndest for. — 10) meddele, yttre, fremsætte (en Mening). Leggja eit Ord i Laget. Han legg so litet til: han holder sig stille, tager liden Deel i Samtalen. Tel. Leggja godt fyre nokon: anbefale En, indlægge et godt Ord for ham. Dei hadde lagt vondt fyre honom: de havde bagtalt ham, beredet ham Ugunst. — Forøvrigt bruges Ordet i mange Forbindelser med visse Vendinger i Betydningen. Saaledes: A, reflexivt. Leggja seg: a) gaae til Hvile; b) sagtne, stilles (om Vind); c) bøie sig, f. Ex. om Eggen paa en Kniv; d) samle sig i et Lag eller Leie, f. Ex. om Støv; e) tilfryse, om Vand. Leggja seg burt: gjøre sig skyldig i Hor. (Leggja seg veg. B. Stift). L. seg fyre, eller l. seg til: vedblive at ligge, slaae sig til Ro. Leggja seg i, eller l. seg fram i: indlade sig i, tage Deel i, f. Ex. en Trætte. (Sv. lägga sig i). L. seg imillom: træde imellem, afbryde en Strid eller en vis Forstaaelse. L. seg um: gjøre sig megen Flid for. Eg kunde gjort det finare, naar eg hadde lagt meg um det. (B. Stift). — B, med Partikler. Leggja atter: a) lægge efter sig; b) udlægge en Ager til Eng (s. Atterlega); c) lukke „Ljoren" paa en Røgstue. Dei hadde lagt atter: de havde lukket til Natten. (B. Stift). L. att-yver: skjule; dække Jorden, om et Sneefald. Sdm. og fl. L. av: aflægge (en Skik, el. Vane). L. aat: trykke stærkt til; ogs. lægge til Land. L. fyre: forelægge. L. imillom: betale i Bytte, lægge noget til paa en Byttehandel. L. inn: a) trække Aarerne ind i Baaden; b) indhegne et nyt Engstykke. L. mot: byde til Gjengjæld; ogs. gjøre Indvending, anføre Modgrunde. (Indh.). L. ned: nedlægge; ogs. slutte, opgive noget. Han kann aldri leggja det ned: han kan aldrig glemme det. L. paa (uppaa): forøge, forhøie noget, f. Ex. Prisen paa Varer. L. saman: a) lægge sammen; addere &c. b) læse Ordene efterat have stavet dem; c) slutte med Læsningen i en Skole (egentl. lukke Bøgerne). Hedder oftere „leggja i Hop". Leggja til: a) tillægge; ogs. beskylde En for noget; b) give Bidrag el. Tilskud (jf. Legd); c) yttre sig (s. 10, ovenfor); d) slaae til (s. 4); e) løbe til, sætte sig i Bevægelse (s. 6); ogsaa vove sig til, forsøge; f. Ex. Eg trur, at eg legg til og gjerer det. Leggja under seg: tilegne sig; bemægtige sig. L. upp: gjøre Anlæg eller Grundlag til noget. L. ut: a) udlægge; ogsaa: udrede, betale; b) udvikle, forklare (f. Ex. en Læresætning); c) reise ud, vove sig ud, f. Ex. paa Søen. — Afledninger ere: Lag (Framlag, Ilag, Nedlag), Lage, lagen, Loga (o'), Aaloga, Fyreloga, Utloga.

leggjad, adj. beskaffen i Læggene; for Ex. grannleggjad, høgleggjad og fl.

leggjande, adj. 1) passende at lægge. Mest sammensat, som framleggjande, nedleggjande o. s. v. 2) som adv. løbende, ansættende. Han kom leggjande.

Leggjar, m. en Lægger; f. Ex. Framleggjar, Uppleggjar, Utleggjar.

leggjast, v. n. (legst, lagdest, lagst), 1) lægge sig. Kun i visse Forbindelser. Det legst alltid nokot til: der kommer altid noget til, der foreligger altid noget, f. Ex. til at arbeide paa. Det legst fyre: det formerer sig, der opdynges mere og mere, f. Ex. om ubetalt Gjæld, om ugjorte Arbeider. (Egentl. det lægger sig foran En). — 2) blive liggende. Eg er rædd, at han legst ned: jeg frygter, at han kommer paa Sygeleiet. B. Stift.

Leggjing, f. Læggen; Læggemaade. Kunde ogsaa hedde **Leggning**, el. **Legster** (m.).

Legglag, n. Maade at bevæge Fødderne paa. „Leggjalag", Nhl.

Leggleir, n. Læggen i Strømper. Sdm. Maaskee for Leggleder?

Leggsnjo (-snø), m. et Sneelag, som rækker op til Læggene.

Leggspik (ii), f. den forreste Deel af Skinnebenet, el. den forreste af Beenpiberne i Læggen. B. Stift.

Leggsumar (u'), m. den første Deel af Sommeren, eller omtr. som Juni Maaned. Østl. (Smaal. Toten). Formen usikker, da det ogsaa lyder som Lekksommar, og Lægsamar.

legleg, adj. beleilig, bekvem; s. lidleg.

legna (e'), v. n. (ar), faae Afsmag ved at ligge for længe; mest om Fisk. Nordl. Hedder ogsaa **logna** (o'), Hard. (Andre St. ulna, saana, kasa). Hertil **legnad**: mugnet, lidt ankommen. Jf. legen.

legra, v. (leire), s. lægra.

Legstad, m. 1) Liggested; Herberge. Dei komo her til Legstad: de kom til at overnatte her. Nordre Berg. — 2) Gravsted,

Grav. Hall. G. N. legstadr.
Legurom, s. Legerom.
lei, s. leid. — **leiast**, s. leidast.
Leid, f. 1) Led, Vei, Farvand. (Mest alm. Lei). G. N. leid. Fara ytre Leidi (nærmere ved Havet). Langt av Leit: langt afsides. Jf. Skipsleid, Baatleid, Roleid. (Lokalt: Byleidi, Trondheimsleidi, og fl.). — 2) Gang, Færd. Kun i Forbindelsen: aa Leid, og især: alt aa Leid; f. Ex. „Me gjere dæ alt aa Leid": vi udrette det alt paa een Gang, alt ved samme Leilighed (egentl. medens vi engang ere paa den Vei). Sdm. Hertil ogsaa: koma aa Leid, ɔ: komme i Gang med noget; men her bruges oftere: f. aaleides (aaleis). Ogsaa G. N. áleidis. — 3) Leilighed, Anledning, Udvei. Faa Leid til, eller hava Leid til: have Adgang til. Smaal. „Hava Lei mæ di": have en Udvei dermed. Hall. — 4) Side, Retning, Stævne. Paa den Leidi. Paa alle Leider (Kanter). Paa desse Leidom (omtr. i denne Egn). Østl. Trondh. og fl. — 5) Maade, Viis. I denne Betydning meget fordunklet, da de hertil hørende Forbindelser sædvanlig omdannes til Adverbier med Endelsen „s" (leis, for leides); altsaa: eileis, eforleis, nokorleis, ingileis, annarleis, sameleis (i Stedet for: ei Leid, eifor, nokor, ingi, onnor, same Leid); ligesaa: mangeleis, alleleis (mange Leider, alle L.), og endog: soleis og korleis (vel egentlig: so aa Leid, kor aa Leid). Ved Siden af dette „leis" (nogle St. leist, lest) findes ogsaa en Form med „n" (lein), f. Ex. nokolein, mangelein, solein (Hall. og Vald.), og mangesteds ogsaa en Form med baade „s" og „n" (leisen, leisne, leisinne), f. Ex. nokoleisen, soleisen), hvor „n" formodentlig er den dunkle Partikel „ne", som i: so-ne, her-ne, desse-ne. — Forskjellige herfra ere nogle Ord, hvori „leides" (el. leis) har Begrebet af Vei eller Retning, som: beinleides, langleides, sjoleides, skogleides, aasleides, — og som gjerne have en fuldkommere Form i Udtalen, f. Ex. „beinleides", Nfj. Sdm. „aasleies", Hall. Saadanne Ord findes ogsaa i G. N. (som afleidis, framleidis, heimleidis, réttleidis) og høre saaledes til de gamle Adverbier med „es", som dannes ligesaavel af Hunkjønsord som Hankjønsord, f. Ex. samstundes, jamsides, baklides, rettføles, avhendes og fl.
leid, adj. 1) led, ubehagelig, som vækker Ulyst eller Modbydelighed. Mest alm. lei; ellers leid'e (Nfj. Sdm.). G. N. leidr. (T. leid; Skotske Dial. laith, Eng. loath). I Neutrum ofte med en mildere Betydning om noget, som man undseer sig for, eller som man helst vilde undgaae; f. Ex. D'er leidt aa umaka honom. Eg tykte, det var leidt aa spyrja um det. — 2) kjedelig, som medfører Kjedsomhed. Eit leidt Arbeid. Om Personer: kjedsom, besværlig, saasom ved unyttig Snak, Dadel, Drillerier 2c. Ogsaa: slem, henfalden til noget; f. Ex. leid til aa ljuga. — 3) kjed, som føler Lede eller Ulyst. Oftest med „av". Eg er leid av det (el. leid utav di). Paa Østl. ogsaa med Dativ, uden „av": Eg er leid honom. („Je er lei'en". Buskr.). Nogle St. med en anden Form: **leidd'e**, Sæt. **leidt'e**, el. **leitt'e**, Hard. Voss. Eta seg leidan: æde saa længe af et Slags Mad, at man faar Modbydelighed derfor. Fosen (eta sæg leian), Indr. (aataa sæg leiaan). Jf. Leidende.
Leida, f. 1) Lede, Kjedsomhed. G. N. leida. 2) en ubehagelig Ting; noget som man finder sig uleiliget af; ogsaa om en kjedsom eller besværlig Person. „Han æ ei stor Leia", B. Stift. „Reint ei Leie", Tel. og fl.
leida, v. n. (er, de), hælde, skraane, have en jævn Hældning; om Bjerge, Marker og Veie. Nfj. Sdm. (leide), Ork. (leie). „Dæ leide ned": det gaar skraat nedad, der er ingen brat Bakke. (Jf. leiden). Maaskee beslægtet med Lid og Led; isaafald et gammelt „hleida". Jf. ogsaa Lein og leina.
leida, v. a. og n. (er, de), 1) lede, føre med Haanden, eller ved et Baand. Han gjekk og leidde Hesten. G. N. leida. Particip **leidd**. — 2) føre i en vis Retning, henlede, styre. Leida Vatnet or Engi. (Mindre brugl.). Jf. Leid. — 3) med „av": dreie af for Vinden (i Seilads), sætte lavere Kurs (modsat beita). Nordl. (leia av). Vel egentl. lade gaae, s. lida.
leida, v. a. (ar), gjøre led (leid). Lidet brugl. „Han tok til leie seg": han begyndte at vise Uvillie, gjorde sig vred. Tel. Jf. Leidestev.
Leidar, m. en Leder, Veileder.
leidarfør, s. leidfør.
leidast, v. n. (est, dest), 1, kjedes, blive kjed; ogs. faae Modbydelighed for noget. (Mest alm. leiast, leiest). G. N. leidast.
leidast, v. n. (dest), 2, lede hinanden, gaae Haand i Haand. Dei gingo og leiddest. Hedder ogsaa „gaa i Leistand" (Leidestand?). Mandal, Nordl.
leidbeint, adv. ret fremad, i lige Linie (omtr. som beinleides). Sæt.
leidd, s. leid og leida.
Leide, n. Fortræd, Ubehageligheder. Hedder oftere **Leidelse**, n. Jf. Leidende.
leiden, adj. jævnt hældende, skraat liggende, f. Ex. om en Vei (s. leida). „Der æ so jamt aa leide(t)". Nfj. Sdm.
Leidende, n. 1) en kjedelig eller ubehagelig Ting; ogsaa om Dyr og Mennesker. Sdm. og fl. G. N. leidindi. — 2) Lede, Modbydelighed. „Ete se til Leidende", det samme som: eta seg leidan, s. leid.
leides, adv. i Sammensætn., s. Leid, f.
Leidestev, n. tirrende Vers; Spotteviser. „Leiestæv", Tel.
Leidesvein, m. Brudesvend, en af de Per-

soner som ledsage en Brud til Kirken. B. Stift. Ellers Brudsvein, Brudleidar. — „Leiesvein" er ogsaa en Benævnelse paa den fjerde Finger (Ringfinger). Jarlsberg.
leidfør, adj. saa beskaffen, at man kan fare den sædvanlige Vei (Leid) paa Søen. Ogsaa i Formen „leiafør" (leidarfør). „D'æ' ikkje leiaført" (om Veiret): man kan ikke fare den rette Søled; man maa holde sig ved Land. Sfj.
Leiding, f. Ledelse, Ledsagelse.
Leiding, m. 1, Leding, Krigstog; ogsaa Ledingspenge, Lønning for Soldater; egentl. Udrustning, Udstyr. G. N. leidangr.
Leiding, m. 2, en led, kjedelig Person.
Leidingsberg, n. Markedsplads. Kun i Nordl. Sædvanl. forkortet „Lensberg".
leidkyndt, adj. vranten eller hidsig af Natur. „leikjynt", Hall.
leidljos, adj. om Luften: saa lys at man kan see det rette Farvand (Leid). I Sogn leialjøs'e (leidarljos); i Sfj. leialys'e, leialyst.
Leidning, m. Ledingspenge (= Leiding).
leidsam, adj. kjedelig; fortrædelig. Det var leidsamt. Lidet brugl.
Leidsemd, f. Ubehagelighed, Fortræd, slemme Omstændigheder. Nhl. og fl. (Leisæmd).
Leidskap, m. Kjede, Kjedsomhed; ogs. Ubehagelighed, Besvær; s. leid.
Leidsla, f. Ledelse, Førelse. — **leidsletamd**, adj. vant til at lade sig lede. Hall.
leidsleg, adj. slem, ubeleilig; ogs. kjedelig. Afvig. **leidskleg** (leiskleg), Rbg. Tel.
leidt, adv. uheldigt, slemt. Det gjekk so leidt. Det saag leidt ut.
leidvoren (o'), adj. led, kjedelig.
leie, s. leida. — **leie(t)**, s. liggja.
leien, s. legen. — **leiest**, s. leidast.
leiga, v. a. (er, de), 1) leie, fæste til Brug for en vis Tid. G. N. leiga; Sv. lega. — 2) udleie, overlade til Leie. Med Dativ og Akkus. f. Ex. Han leigde deim Baat. Præs. hedder mest alm. leiger (egentl. leigjer). Particip **leigd**.
Leiga, f. 1) Leie, Brug paa visse Vilkaar. Hava til Leiga. G. N. leiga. — 2) Betaling for Leie; f. Ex. Husleiga, Baatleiga. Ogsaa om Renter. — 3) Jordskyld, en Gaards Matrikulskyld. Trondh. Helg.
legande, adj. leiende. (Om Modsætningen „eigande og leigande", s. eigande).
Leigar, m. Leier; Fæster.
Leigebol (oo), n. Jordepart, Jord som udgjør eller tilhører en Gaard. Nordl. Ogsaa udtalt Legebol (e').
Leigefolk, n. leiede Arbeidsfolk. Nogle St. **Leigdefolk**. — **Leigemann**, m. en leiet Mand (f. Ex. til at drive Fiskerie). **Leigegjenta**, f. Tjenestepige. („Leipike", Østerd.)
Leigesvein, m. Leiesvend.
Leigemaal, n. Jordepart, Gaard med al den Grund eller Udmark, som hører dertil. Nhl. Sfj. Ndm. — Tildeels udtalt Legemaal (e'). I Nordl. Leigebol. Jf. G. N. leigumáli, m. leiet Jord.
Leiglending, m. en Fæster, En som boer paa leiet Jord. G. N. leiglendingr.
Leik, m. 1) Leg, Spil, Morskab. G. N. leikr. Ogsaa om en voldsom Bevægelse; Dyst, Kamp. — 2) en Dands. Tildeels med Fl. **Leikjer**. Gbr. Ork. Sdm. og fl. Ogsaa Spil eller Musik til en Dands (= Slaatt). — 3) et Spil Kort; de Kort som bruges paa een Gang. — 4) Lethed, Magelighed. „No kann ein fara mæ Leig": nu kan man reise mageligt. Siredal. — 5) Beskaffenhed, s. Leike. Om et andet Leik, s. Legd.
leika, v. n. (ar), 1) lege, spille; more sig. Imperf. tildeels leikte; i Østerd. leek (?). G. N. leika (leik, lék, leikit). Hedder ogsaa: **leika seg**. Han berre leikar seg med det. — 2) handle dristigt eller voldsomt med noget. Han fær leika med deim: han vil blive dem besværlig, han kommer til at tugte dem. Jf. G. N. leika (Fritzner 397). — 3) bevæge sig let og frit, glide let; om Redskaber, f. Ex. et Hjul, en Axel. Det leikar i Handi: det spiller i Haanden, om et Skaft, som er meget bekvemt og passende. B. Stift. Jf. Leikinde. — 4) hvirvle, boble; om kogende Vædske. Lat det vera so heitt, at det leikar i Gryta. B. Stift. (Sv. Dial. leka). — 5) om Tanker, som foresvæve En eller sætte Sindet i Bevægelse. Det leikar i Hugen. Tel. Ogsaa om selve Sindet. Hugen leikar paa det, ɔ: Tanken dvæler ved det, kommer ofte tilbage dertil. (Landst. 312. 524).
Leika, f. Legetøi; noget at lege med. Ogsaa et Kjælenavn, især til Pigebørn.
leikande, adj. 1) legende. Han var baade leikande og læjande: han var meget frisk og munter. 2) sydende. Leikande Lag: sydende Vand som gydes paa Maltet i Brygningen. B. Stift. 3) som adv. let, mageligt. Det gjekk leikande.
Leikar, m. en Leger; Spillemand; ogs. en flink Karl, en Mester.
Leikarhorn, n. Horn at spille paa. Rbg.
Leike (Leikje), m. bruges kun i Sammensætning med Adjektiv for at betegne en Beskaffenhed, f. Ex. Storleike (Storhed), Godleike (Godhed) o. s. v. Ogsaa i Formen leik (Storleik), Østl. og Trondh. G. N. leiki og leikr; Sv. lek. Det betegner kun selve Egenskaben, med Hensyn til dens større eller mindre Grad, og overføres ikke paa den Ting, som Egenskaben tilhører.
leiken, adj. s. leiksam.
Leikfugl, m. Fugl som gaar paa Leg (i Parringstiden). Ogsaa: en Legemester, lystig Karl.
Leikinde, el. **Leikjende**, n. 1) en bevægelig Valse eller Axel, f. Ex. i Midten af et Spænde (et Spændehjerte). Nordre Berg.

og fl. I Tel. **Leikande.** (Isl. leikandi, m.?). — 2) Lægne, Hvirvel; en bevægelig Nagle som er indsat i en Kjæde, for at denne ikke skal sammenslynges ved Vridning; saaledes i et Tøir eller Kobaand, ligesaa i Heftet paa en Uhrnøgle, og deslige. Sogn, Sæt. og fl. Nogle St. **Leikand.** (Rom.). I svenske Dial. lekande, lekan; i danske Dial. Lægend, Lægn. Ellers kaldet: Laupar, Hes, Kvervel, Sverv, Sverkel.

Leiking, f. Legen 2c. s. leika.

leikleg, adj. lystig, som gaar med Leg.

Leikmeister, m. Legemester.

leiksam, adj. tilbøielig til Leg.

Leikstemna, f. Sammenkomst til Leg og Morskab; ogsaa: Leg, Lystighed, Dands m. m. B. Stift.

Leikvoll, m. Legeplads. Hedder ogs. **Leikarvoll.** G. N. leikvöllr.

Lein, f. 1) Skraaning, Hældning, skraatliggende Plan paa Siden af en Bjergryg. Smaal. Hall. Nhl. Et gammelt Hlein (jf. leina). Goth. hlains: Høi, Bakke. Hertil adskillige Stedsnavne, tildeels i Fleertal **Leinar** (Leinanne, Sdm.). — 2) Side, Sidestykke i sammensatte Redskaber: saaledes i en Stolryg, ogsaa i en Muldgreb, m. m. Ork. — 3) Vævstøtte, et af de høie Sidetræer i en Væverstol. Nordl. Trondh. Sdm., ogsaa med Fl. Leinar (Leina). Isl. hlein.

lein, i Sammensætn. s. Leid.

leina, v. n. (er, te), skraane, hælde svagt, gaae skraat ned; om Marker (omtr. som leida). Nhl. Jf. lina og Lein.

Leir, n. Leer (Jordart). I de sydligste Egne tildeels masc. G. N. leir, n. og m. Om et andet Leir, s. Læger og Leder.

leira, v. a. (ar), beslaae med Leer; ogsaa: tilsøle. Leira seg ut.

Leira, f. 1) Leergrund, Leerjord. 2) en flad Sandgrund i Strandbredden. B. Stift, Trondh. Nordl. G. N. leira.

Leir-aur, m. gruset Jord, som indeholder noget Leer.

Leirbotn, m. Leerbund i Jorden.

Leirbraak, f. en Leergrube. Hall.

Leirdya, f. Søle af blødt Leer.

Leiremakk, m. = Fjøremakk, Sandmakk.

Leirfall, n. Bakke med glidende eller synkende Leergrund.

Leirfivel, m. Hestehov (Plante), Tussilago. Trondh. Ogsaa kaldet Leirgull. (Helg.). Bladene hedde **Leirkreppa,** f.

leirgraa, adj. graa som Leer.

Leirgrunn, m. Leergrund.

Leirgull, f. Leirfivel.

Leirhella, f. fast eller haard Leergrund. Ved Trondh. **Leirhyll'.**

Leirkjer (el. -kjerald), n. Leerkar.

Leirlit (i'), m. leergraa Farve.

Leiros (oo), m. en smal Vig med blød Sandgrund. Nordl (Lof.) Egentl. Leire-os, s. Leira.

Leirskol (o'), f. Vand som er grumset af Leer.

leirslegen (e'), adj. tilslaaet med Leer.

leirutt, adj. leret; tilsølet med Leer.

Leirval, m. flad Grunding med leret eller sandig Bund. Nordl. Egentl. Leirevadel, s. Val.

leis, i Sammensætn. s. Leid.

leiskleg, og **leisleg,** s. leidsleg.

leist (syntes), s. litast.

Leist, m. (Fl. **Leister**), 1) Sok, Strømpefod. Hoseleist, Sokkeleist. Søndre Berg. Tel. Hall. og fl. i Formen Leist; andre St. **Lest.** G. N. leistr. Jf. Goth. laists: Fodspor. — 2) Oversok; Haarsokker at bruge i Frost. Nordre Berg. mest i Fl. „Leste“. Ellers kaldet Labbar, Lobbar, Luggar, Raggar. — 3) Læst, Model for Skotøi. Eng. last; T. Leisten. Hertil: **Leistehonk** (-haank), f. Bundt eller Hob af Læster. **Leist-emne,** n. Træstykke til en Læst.

Leist, m. 2, en vis Fisk (noget sjelden), Macrourus norvegicus (Nilsson). Sogn, Sfj. Nfj. i Formen **Lest,** ogsaa kaldet Sko-lest. (Strøms Berglar.).

leista, v. n. (ar), 1) sokke, gaae slæbende, el. drage Fødderne. Rbg. — 2) v. a. forme Skotøi paa en Læst.

leit (led, stolede), s. lita.

Leit, f. Søgen, Efterledelse. Dei liggja i Leit etter det: de ere ude for at søge efter det. Ryf. G. N. leit.

leita, v. n. og a. (ar), 1) lede, søge, see efter noget. (Nogle St. med Imperf. leitte, Sup. leitt). G. N. leita (ar, adi). Leita upp: oplede. Han leitar seg vel uppatter: han kommer nok tilbage af sig selv. Leita etter Fisk: roe efter Fisk med Snøre. Jf. Leiting. — 2) udsøge, udvælge; ogsaa: hente, sanke. Leita utor det likaste: udsøge det bedste. Han hadde leitat seg ein Kjepp. Leita meg ein Traad: opsøg en Traad til mig. Leita Bær: sanke Bær. — 3) angribe, besvære, plage. Sædvanlig med „paa“. Det leitar paa: det tager haardt paa, der skal Styrke til for at taale det. Det leitar ikkje paa: det har ingen Nød, Mest brugl. søndenfjelds. Jf. røyna, freista, nøyda. Ogsaa paa Sdm. i Talemaaden „Dæ leita paa Haud'e mæ 'naa“: det gjør ham forstyrret i Hovedet; han har Anfald af Sindssvaghed.

leitande, adj. omtr. som: værdt at lede. Her er ikkje leitande: her nytter det ikke at lede. D'er ikkje leitande etter di lenger.

Leitar, m. en Leder, Søger.

Leitarfisk, m. Fisk som fanges enkeltviis paa forskjellige Steder. Sdm.

Leitargildra, f. en lang og møisommelig Leden. „Leitagjildre“, Sdm. Vel egentlig en Leg, hvor man gjemmer noget saa, at det er vanskeligt at finde.

Leitarstad, m. Sted at lede paa; Fiskeplads.

Leite, n. 1) Synsvidde; den Kreds el. Land-

strækning som man kan overskue fra et vist Punkt. (Af lita, leit). Jf. Augleite, avleites. Ogsaa: Synslinie, el. den Længde hvori man kan see foran sig. Saaledes i Østerd. (i Formen Lete) om et Strøg hvor Dalen eller Elven gaar i ret Linie, saa at man kan see noget langt fremad; altsaa: Mellemrummet fra den ene Krumning til den anden. — 2) Synsgrændse (f. Himmelleite), eller oftere: et ophøiet Punkt i Synskredsen, en Forhøining eller Bakke, som i Frastand begrændser Udsigten, men som, naar man har naaet den, giver en ny Udsigt; saaledes fornemmelig om en større Forhøining i en bakket Vei. Shl. Ryf. Jæd. Rbg. Tel. og fl. G. N. leiti. — 3) et Sted, hvor man leder eller søger efter noget; især en Fiskeplads. (Fiskeleite). B. Stift. I enkelte Stedsnavne synes Leite at betegne et Samlingssted for Kreaturene, omtrent som Malkeplads. — 4) omtrentligt Sted; Kreds, Egn, Region. Det var paa dette Leite her, at eg miste det. Indh. Nogle St. **Løyte**. — 5) omtrentlig Tid; Stund, Tidspunkt. I Gaar dette Leitet (ved denne Tid omtrent). Mest brugl. søndenfjelds. Jf. Løyte.

leiten, adj. paatrængende (= aaleiten); om sig gribende; f. Ex. om Ild. Trondh.

Leiting, f. Leden, Søgen. Ogsaa om Fiskerie med Snøre; f. leita.

leitt, adj. udseende. Kun i Sammensætning; især om Ansigtsform, f. Ex. langleitt, breidleitt, raudleitt. Nogle St. **lett** (ee); sjeldnere **leiten**; oprindelig **leit** (G. N. leitr), af lita, leit.

Leiv, f. Levning; f. Bufteleiv. Her mærkes ogsaa et „Leiv", som bruges i Personsnavne, deels kvindelige: Herleiv, Ingeleiv, og deels mandlige: Gudleiv, Gunnleiv, Torleiv. Da Navnet gjælder for begge Kjøn, maa det (ligesom Laug) have sin Rod i et Verbum (liva, el. leiva) og rimeligviis betyde den levnede, el. efterlevende.

Leiv, m. et Fladbrød, et heelt Brød i Fladbrødsform; altsaa: en Kage, som ved Presning med en Valse (f. Kjevle) er udvidet til en meget tynd, rundagtig Skive. Alm. G. N. hleifr; Ang. hláf (Eng. loaf); Goth. hlaibs (Brød); T. Laib. Nogle St. med Fl. Leiver (Leive, B. Stift). Jf. Lefsa. — **Leivsemne**, n. Deig til et enkelt Fladbrød. **Leivsfuvl**, f. Suul til en Leiv.

leiva, v. a. (er, de), levne, have tilovers; lade blive tilbage. Alm., dog nogle St. afvigende: **løyve**. (Tel. og fl.). G. N. leifa. Eng. leave. Leiva etter seg: efterlade. (Landst. 107). Particip **leivd**: levnet, bleven tilovers.

Leiva, f. Levning. Hall. mest i Fleertal, som „Etteleivu(r)" og „Avleivu". G. N. leif, leifar.

Leiving, f. 1) Levnelse, Efterladelse. 2) Levninger (= Leivning).

Leivn, f. efterladte Midler, Efterladenskab. Hall. „Dæ vardt liten Leivn'e ett'o", ɔ: der blev lidet Gods efter ham.

Leivning, m. Levning, Rest.

Lek (e'), n. neddryppet Vædske; ogsaa: uklaret (udestilleret) Brændevīin. Tel.

lek (e'), adj. utæt; f. lekall.

leka (e'), v. n. (**lek**, **lak**, **leket**), 1) rinde ud, dryppe ned; om Vædske i et Kar; ogsaa: drysse, falde igjennem, om Korn, Frø, og deslige. — 2) lække, være utæt, have Sprækker eller Huller; om Kar, ligesaa om Baad eller Fartøi. — Formerne tildeels afvigende. Inf. **læka**, ogsaa **laka**, Namd. og **laakaa**, Indh. Imperf. **lok** (o'), Sdm. og **lek** (leek), Shl., i Fl. **leko** (for laako), Vald. (?). Supinum **lokje** (o'), Sdm. og fl.; ellers rigtigt: **lekje** (= leket). G. N. leka (lek, lak, lekit); Sv. läcka; Eng. Dial. leck.

Leka (e'), f. en Rende; især Vand-Rende, saaledes stillet at et Kar kan sættes under den. Smaal. Ogsaa i en anden Form **Lekja**, el. „Lekju", Gbr. Vald.

lekall (e'), adj. læk, utæt; f. Ex. om en Baad. Nogle Steder **lek**, **leken** (kj), og **lekande**. G. N. lekr.

Lekatt (ee), m. Hermelin (= Røysekatt). Smaal. (Sv. lekatt). Maaskee egentl. et andet lignende Dyr: Sneemusen (Mustela nivalis L).

Leke (e'), m. en Læk, Sprække, som Vand trænger igjennem. Sædvanlig Lekje. G. N. leki.

leken (e'), adj. 1) læk (= lekall). 2) som Particip: udrunden, neddryppet. (Sammensat: nedleken, avleken). Udtalt **lekjen**; afvig. **lokjen** (o'), f. leka.

Lekestokk, m. udhulet Træ til en Vand-Rende (Leka). Smaal.

Lekja, f. Rende; f. Leka.

Lekk, m. 1) Led, enkelt Ring eller Bugt i en Kjæde. Rbg. Tel. Hall. Rom. og flere, ogsaa i Nordl. — 2) Fæstepunkt (= Lag), f. Ex. paa en Kjedelkrog. Nordl. (Jf. lekkja). Ogsaa: Deel, Stykke; f. Umagelekk. — 3) en Kjæde, Lænke, f. Ex. af Vidier. Ork. G. N. hlekkr. Jf. Eng. link.

lekkja, v. a. (er, te), lænke, stille eller fæste paa et vist Punkt. Lekkja ned Gryta: stille Gryden lavere. Lekkja upp Kola (o'): stille Lampen lidt høiere. B. Stift, Tel. og fl. (Nogle St. hekta). — Et andet Ord er: **lekkja**, v. a. (ar), slynge, lægge i Bugter. Vald.

Lekkja, f. 1) Lænke, Kjæde af sammenhængende Led eller Ringe. B. Stift og fl. — 2) en sammenhængende Række af Garn eller Liner i Søen. Nordl. Hedder ogsaa **Lenkja**, el. **Lenk**. — 3) en Indretning med forskjellige Fæstepunkter (Lag), hvorved noget kan stilles eller flyttes efter Be-

hag. Kolelekkja, Sagleкkja. Jf. Lekk.
Lekkjeblom, m. Løvetand (Plante). Tel. (Saa kaldet fordi Stilkene bruges til Kjæder i Børneleg).
Lekkjehorv, f. Harv med Led imellem Tværstokkene; Leddeharv. Østl.
Lekkjeknapp, m. Lænkeknap.
Leksa, f. Lexe (af Lat. lectio).
Leksing, m. en ung eller liden Lax. Buskr. Andre St. Svilung, Silung, Tart.
lekt, part. oplænket, s. lekkja.
lekta, v. n. (ar), flatte, hænge løst ved, for Ex. om Sko. Nordre Berg. Jf. lakra.
lel (e'), eller **lell**, adv. alligevel. Østl. Trondh. (Ogsaa i svenske Dial.). I Indre Sogn: **loll** (o'). Ansees som Forkortning af „lika vel" (likvæl, livæl).
Le-land, n. Landet paa Læsiden (i Seilads). Koma i Leland: komme for nær til den Strand som Vinden staar paa (komme i Lægerval).
leleg (ee), adj. beleilig; s. lidleg.
Lem (Læm), m. 1) Lem, Luge eller liggende Dør, f. Ex. ved Nedgangen til en Kjælder. Søndenfjelds. Ogsaa en Luge eller Skodde for et Vindue. (Andre St. Luka, Glasluka). Sædvanlig udtalt kort, som Lemm. Sv. läm. G. N. hlemmr. — 2) et Loft, et Fjelegulv paa Bjælkerne øverst i et Huus. Berg. Trondh. Nordl. Udtalt deels Læmm, deels Læm (langtonet). I Nordre Berg. er „Læm" et Loft af sammenføiede Fjele, men „Hjell" et Loft af løse Fjele eller Stænger. Jf. Trev, Skukk, Spong. — 3) Gallerie i en Kirke; Pulpitur. (Kyrkjelem). Berg. og Trondh. Ellers kaldet: Trev, Hjell, Kor og Yverlaup.
Lem, m. s. Lim. — **lem**, v. s. lemja.
lema, s. lima. — **lemba**, s. lamba.
Lemende, n. Fjeldrotte, Lemmus norvegicus. Et dunkelt Ord i flere forskjellige Former: **Læmende** (— ◡◡), **Limende** (i'), **Lemende** (ee), Gbr. Sdm. Num. og flere, **Lemend**, **Lemand**, Indh., **Lømende**, Sæt. Tel. **Lømenne**, østre Tel.; **Lomund** og **Lomhund**, m. Sogn, Vald., **Lomeldre**, n. Hall. **Lemelde**, Nhl. Sfj. **Lemette**, **Lemett**, Nordl. og **Lemming**, m. Salten (?). Jf. Sv. lemmel og lemming. Roden synes altsaa snarest at være „lem", og isaafald kunde det maaskee høre til „lemja" i den gamle Betydning: spilde, ødelægge; altsaa et Skadedyr.
lemja, v. a. og n. (lem, lamde, lamt), 1) lamme, lamslaae, mørbanke. Tel. G. N. lemja (lamdi). Jf. lamd og lamen. — 2) v. n. slaae, banke, hamre løs paa noget. Han lamde paa og slo. Shl. Hall. og fl. — 3) buldre, dundre. Nfj. Ogsaa: styrte ned; om Regn. Sdm. „Dæ held'e paa aa læm'e ned". — I Sfj. bruges ogsaa „læmje" om at slaae sig til Dovenskab, være lad eller seenfærdig.
Lemjing, f. Banken osv. s. lemja.
Lemor, s. Lidmor.
lempa, v. a. (ar), læmpe, lave, føie. Lempa seg. (Nyere Ord).
Lempa, f. og **Lempe**, n. Læmpe, Spagfærdighed. Med Raad og Lempa: ved klog og lemfældig Fremgangsmaade.
lempeleg, adj. lemfældig, skaansom.
Lemsa, f. et Slags Brød, s. Leksa.
lemster (læmst'r), adj. stiv og mat i Lemmerne, næsten lam, f. Ex. efter en stærk Anstrengelse. B. Stift, Nordl. Østl. Ofte i Forbind. „lemster og lamen".
lemstra, v. a. (ar), 1) lamme, udmatte. Nordl. 2) knække, knuse. Ryf. Ogsaa: sønderlemme (= lima). Solør. Jf. lemja.
Lemus, f. s. Lidmus.
Len (ee), n. Lehn, Ombudsdistrikt.
len, adj. s. lin. **lena**, s. lina.
lena (ee), v. a. (er, te), laane, overlade til Brug (= laana). Nordre Berg. G. N. léna (= lé, ljá): give, forlehne.
Lend, f. Lænd, Kryds, Hofter. I Fleertal oftest Lend'er (Lendr). En anden Form er: **Lund**, Smaal. Rom. G. N. lend.
lend, og **lendt**, adj. beskaffen med Hensyn til Jordbund (Land). Mest i Sammensætning, som vaatlend, turrlend, laaglendt, og fl.
lenda, v. n. (er, e), lande, komme til Land. Mest i de sydlige Egne, ogsaa i Nordl. Andre St. **landa** (ar). G. N. lenda.
Lenda, f. Landskab, Landstykke. Brugt i Sammensætning, som Laaglenda, Høglenda, Ulenda. Jf. Nylenda.
Lende, n. Jordbund, Marker; f. Ex. eit godt Lende til Køyrsla: god Mark at kjøre paa. Østerd. og fl.
Lending, f. 1) Landing, Landstigning. 2) Landingssted; ogsaa Leilighed til at lande. Nordl. G. N. lending.
Lending, m. Indbygger af et vist Land el. Landskab. I Sammensætning, som Nordlending, Austlending, Upplending osv. (Ofte udtalt „Lænning", endog i B. Stift). Særskilt bruges Lending, og Landing, om en Indbygger af Distriktet „Land" ved Randsfjorden.
lendsk, adj. af Land, f. Ex. upplendsk, utlendsk. (Hedder oftere „landsk" eller blot „lands"). Hertil **Lendska**, f. om Kvinder (ligesom Lending om Mænd), f. Ex. Upplendska, Nordlendska. Ikke meget brugl.
Lengd, f. 1) Længde (af lang). Maateleg paa Lengdi: passende lang. G. N. lengd. — 2) en Tings Længde som Maal, eller som Deel af noget heelt; f. Ex. Huslengd, Baatslengd, Toglengd, Stokkelengd. — 3) en lang Tid. Det vardt ikkje nokor Lengd: det blev ikke længe. Ein leidest av det i Lengdi.
lengd, forlænget, s. lengja.
lenge, adv. længe, i lang Tid. Mest alm. udtalt lengje (længje). G. N. lengi. Paa lenge: paa lang Tid; f. Ex. Han heve ikkje

voret her paa lenge. Jf. longo.

lenger (lengr), adv. 1) i længere Afstand. Kompar. til „langt". 2) i længere Tid. Komp. til „lenge". Forkortet: **leng**, Rbg. Tel. Superl. lengst.

lengja, v. a. (er, de), forlænge, gjøre længere. G. N. lengja. J samme Betydning siges ogsaa: **lengta** (Sdm.), som hellere skulde hedde lengda.

Lengja, f. 1) Længde, Længdemaal. Hard. og fl. — 2) en lang Ting. Jf. Upplengja. (Vel ogsaa: en Forlængelse). — 3) en Strimmel, især af Skind eller Hud. Tel. og fl. (Jsl. lengja). Hertil „Lepalengja" (e') en Strimmel af Udkanten paa en Hud. Nhl.

lengjast, v. n. (est, dest), 1) forlænges, blive længere. — 2) længes (= lengta, langa). Mindre brugl.

Lengjing, f. Forlængelse.

lengs, adv. i Forbind. „paa lengs", = paalangs. Som Subst. „etter Lengsen": paa Langsiden. Hall.

Lengsa, f. en lang Strækning; ogsaa: en lang Tid. Sdm. i Formen „Lænse".

Lengsla, f. Forlængelse. (Sjelden). Oftere: **Lengsel**, m. i Betydn. Længsel (= Lengting).

lengst, adj. 1) længst. 2) langvarigst. 3) fjernest eller yderst beliggende. Tel. i Sammensætning som: nordlengst, sudlengst, vestlengst, innlengst, framlengst, og fl. Maaskee for lægst (nordlægst)?

lengta, v. n. (ar), længes, have Længsel. Lengta etter nokot: længes efter noget. Lengta heimatter: føle Hjemvee; længes tilbage til et Sted. Alm. og meget brugl. Nogle St. lengtast. (Gbr.). Sv. längta. — Om et andet lengta, s. lengja.

lengtande, adj. 1) længselfuld. Hedder ogs. lengten. 2) værd at længes efter. D'er litet etterlengtande.

Lengting, f. Længsel. (Sv. längtan). Især: Hjemvee; idelig Mindelse om et Sted, som man har forladt.

Lening, m. Flage eller løst Dæk over et Rum i et Fartøi. Nordl. Ogsaa udtalt Lenning og Læning.

Lenkja, f. Kjæde ꝛc. s. Lekkja.

[**lens**, adj. lens, blottet. (Et hollandsk Ord). Jf. aud, snaud, fri.

[**lensa**, v. (ar), 1) blotte, udtømme. 2) v. n. lendse, holde af for Vinden. Holl. lenzen.

Lensa, f. en Kjæde af sammenbundne Stokke, anbragt i en Elv for at standse el. samle det nedflydende Tømmer. Østl. (J svenske Dial. länsa, läns). Maaskee Lendsa, med Begreb af Landfæste? See ogs. Lengsa.

Lensberg, s. Leidingsberg.

Lensmann, m. Sognefoged, Ombudsmand som udfører Øvrighedens Anordninger i et Thinglag. Mest alm. Lænsmann; afvig. **Læsmann**, Sæt. Tel. og **Linsmann**, Hard. Det sidste er egentl. Leensmann og angiver altsaa Ordets Oprindelse (s. Len). G. N. lénsmadr (fra senere Tider). Sv. länsman.

lenten, s. lentug.

Lentor, pl. f. Skjemt, Morskab, Spøg; ogsaa: Drillerier, Puds (= Prettor). Tel. Hall.

lentug, adj. 1) spøgefuld, lystig. Tel. Rom. Gbr. Afvig. **løntau**, Smaal. — 2) klog, slu. Hall. Gbr. (Meddeelt). J Nhl. **lenten**: spottende, som gjerne finder noget at spotte og lee ad.

Leodd, s. Ledodd.

lepa (e'), v. n. kludre, sluske, gjøre noget alt for løseligt. Smaal. udtalt læpa. (Endelsen „a" pleier her at følge efter e', ikke efter æ). Hertil: **lepeleg** (læpeli) og **leputt** (læpette), adj. slusket, skjødesløs.

Lepe (e'), m. 2) Læbe, Mundkant. (Sv. läpp). Skjønt Ordet har bedre Grund end „Lippa", ansees det dog for mindre ædelt og bruges helst i Spøg og i Tale om Dyr. Jf. Vørr. — 2) Læp, Flig; især af Hud. Hertil Lepelengja; s. Lengja. Gjera Lepar: grine, gjøre sure Miner. Hengja paa Leparne: vise Tegn til Ulyst el. Bekymring.

Lepelag, n. Læbernes Stilling.

lepja, v. a. (lep, lapte, lapt), labe, søbe ved Hjælp af Tungen; f. Ex. om Katte. B. Stift og fl. Jsl. lepja; Sv. läppja.

Lepja, f. en blød Hinde eller Masse; om vaade Skind eller Klæder. Sdm. (Lepje). Jf. lapa.

lepjutt, adj. blød, vaad, klam; f. Ex. om Skindklæder. Sdm. (lepjette).

Lepp, m. 1) Lap, Strimmel; f. Ex. Papirlap. Ryf. og fl. (Andre St. Lappe). G. N. leppr. — 2) Tot, Visk, lidet Knippe, som af Hø eller Uld. Søndre Berg. Tel. Rbg. Paa Sdm. **Lopp**.

lepputt, adj. klumpet, filtet, ujævn. (Paa Sdm. loppette).

Ler (ee), s. Leder.

lera (e'), v. n. (ar), lure, lytte efter noget. Tel. (Vinje). G. N. hlera.

Lere (el. Ler), n. Kun i Forbind. med „aa" (paa). Standa aa Lere (e'): staae paa Luur, staae for at lytte. Tel. G. N. standa á hleri. Paa Sdm. i en anden Form: staa aa Lerre, ɔ: staae paa Klem, el. halvt aaben; om en Dør. Ogsaa med setja: „Set Dyr'a aa Lærre". J Ndm. „aa Lørre".

Lereft (e', e'), n. Lærred, Liinvæv. Alm. G. N. lereft, lerept. Sv. lärft (i Dial. leräft). Dunkelt Ord. Den sidste Deel sammenstilles med G. N. ripti: Liindug (jf. Ryft, Ryfte); den første Deel har Lighed med det dunkle „Le" i Lereide, Leskinn, Lefot (= Ljofot), men disse Ords gamle Form er uvis.

Lereftsvev, m. Lærredsvævning. (Sædvanlig udtalt Lerefsvæv).

Lereide (?), m. Overtæppe under en Kløv-

sadel; Tæppe som lægges imellem „Leskinnet" og Kløven. Sogn (Aurland), udtalt Lerei (e') el. Lerrei.

Lering (e'), f. Lytten; s. lera.

Lerka (æ), f. Lærke (Sangfugl). Østl. (Sv. lärka; Nt. Lewerke, Ang. laverc, laverce).

lerka, s. lirka. — **Lerre**, s. Lere.

lesa (e'), v. n. og a. (**les**, **las**, **leset**), læse, opfatte eller fremsige efter Skrift. Inf. ogsaa: **læsa**, **lasa**, Namd., **laasaa**, eller **lossaa**, Indh. Ork. Imperf. afvig. **les** (lees), Shl. Ryf. Jæd. ogs. **liis**, Sogn. I Fleertal: **laase** (for laaso), Sæt. Tel. og **loso**, Hall. Supin. mest alm. **lese** (e'), ogs. **lise** (i'), Sogn, Nfj.; afvig **lose** (o'), Sdm. og fl. G. N. lesa (les, las, lesit). Særskilt bruges lesa om at gjennemgaae sin Børnelærdom for at forberedes til Konfirmation, f. Ex. Det Aaret daa eg gjekk og las, el. daa me gingo og laaso. (Hedder ellers: lesa fyre Presten). Lesa seg til: lære ved Læsning. Lesa upp: oplæse, fremsige. Lesa uppatter: læse om igjen. Lesa fyre Maten: læse en Bordbøn.

lesande, adj. muligt, eller værdt at læse. Slikt er ikkje lesande.

Lesar, m. 1) Læser. Ein god Lesar: en som læser godt. 2) Konfirmand. (Oftere Lesarbarn). 3) En som er meget flittig i Bøn og gudelig Læsning. Saaledes: **Lesarfolk**, n. Folk som ofte have Andagts-Øvelse eller gudelige Forsamlinger. (Nogle St. Bønefolk). **Lesarskap**, m. idelig Andagts-Øvelse.

Lesarbarn, n. Yngling som gaar til Konfirmation. (Mest i Fleertal). Særskilt: **Lesargut**, og **Lesargjenta**, el. **Lesartaus**. Nogle St. Lestrabarn (s. Lester). I Hall. **Lesarly(d)**, m. og **Lesar-umegd**, f. om en Samling af Konfirmander.

lesefør, adj. øvet i at læse.

leseleg, adj. læselig, tydelig; om Skrift.

leseljost, adj. n. saa lyst at man kan læse.

lesen, part. læst, oplæst; gjennemlæst. Mest alm. **lesen** (e'); afvig. **losen** (o'), Sdm.

Le-sida, f. Læside i Seilads.

Lesime, s. Ledsime.

Lesing (e'), f. Læsen, Læsning.

Leskinn, n. Hestedækken, Skind at lægge under en Kløv. Sogn. Udtalt Lesskjinn (e'). Maaskee for Le-skinn; jf. Ljosot og Lereide.

Lesnad, m. 1) Læsning, Læsen. 2) Læsestykke (f. Ex. Bordlesnad). 3) Prosa, ubunden Stiil; i Modsætning til Vers. Saaledes: **Lesnadbok** (Lesnabok), f. Bog at læse i (i Modsætn. til Songbok).

lespa, v. n. læspe; især om at udtale Lyden „S" utydeligt. Eng. lisp; T. lispeln.

lessa, v. a. (er, te), 1) læsse, lægge Læs paa; ogsaa ordne eller fordele et Læs. Af Lass. G. N. hlessa. — 2) besvære, betynge, trykke. Sdm. Sæt. og fl. Det leste meg: det faldt mig tungt, var mig til Byrde. Det lesser honom inkje Kjøtet: Kjødet skal ikke besvære ham (om En som er meget mager men tillige rask og frisk). Jf. forlest. — **Lessar**, m. en Læsser. **Lessing**, f. Arbeide med at læsse.

lessall, adj. besværlig, trykkende; om Omstændigheder. Sdm.

Lessereip, n. Læssereb (= Gyrding).

Lessetong (-taang), f. Læssetræ.

Lest, m. 1, en Læst, en vis Mængde af Varer; mest alm. om 12 Tønder. (I Fleert. Lester). G. N. lest, f. Sv. läst, m. Nærmer sig til „Last", men synes ikke at høre sammen dermed.

Lest, m. 2, tætvoret Græs; især i Forbind. Rugleſt, om Spirerne af Vinterrugen. Østl. Jf. lesta.

Lest, m. 3, Fod; Læst ꝛc., see Leist.

lest, part. belæsset; besværet; s. lessa.

lesta (seg), v. a. (ar), vore tæt, danne et tæt Græsdække; om Kornspirer. Østl. Jf. Lest, 2.

Lester (Lestr), m. 1) Læsning (= Lesing, Lesnad). Søndre Berg. G. N. lestr. 2) Læsestykke (G. N. lest, f.); ogsaa om Prosa eller ubunden Stiil, ligesom Lesnad. — Hertil **Lestrabok**, f. Bog til at læse. **Lestrabarn**, n. (Lestragut, Lestrataus): Konfirmand, s. Lesarbarn. Nhl. og fl.

lesvinnug, s. lidsinnug.

let (leet), s. lata og laata.

Let, m. s. Lit. **leta**, v. s. lita, letja.

Leta (e'), f. Ladhed, Dovenskab (af lat). B. Stift, Nordl. og fl. G. N. leti, f. G. D. Læde, Ledie; Sv. lätja.

leten, s. laten. **lete(t)**, s. laata.

Leting (e'), m. en lad Krop, doven Karl. B. Stift, Tel. og fl. Det lagast Letingom til: det føier sig saa, at den lade faar det mageligt. Sæt. Isl. letingi; Sv. lätting.

letja (e'), v. a. (ar), gjøre lad. Kun reflexivt: letja seg, ɔ: slaae sig til Dovenskab, dovne sig. Han berre ligg og letjar seg. Nordre Berg. Ellers: **leta** (e') **seg**, Shl. og flere, **lata seg**, Østl. Sv. lättjas; G. N. letjast; jf. letja (latti): fraraade.

letna, s. lettna.

Letre (e'), el. Lettre, n. Liggested, lidet Huus eller Skjul for Kreature, især for Sviin. (Griseletre). Mandal, Tel. Hall. Buskr. Smaal. (Sv. Dial. läter, lätter). Jf. G. N. látr (og letr), om Sælhundenes Hvilesteder. Ellers meget ligt Eng. litter, Fr. litiere, som udledes af Lat. lectus (Seng).

lett (ee), adv. let, med Lethed; mageligt.

lett (ee), adj. 1) let, som har liden Vægt. (Modsat tung). Lyder paa nogle Steder som **litt**; afvig. **ljett**, Indh. G. N. léttr (jf. Ang. liht, Ght. lihti). — 2) ubetydelig, ringe; ogsaa: svag, kraftløs. Han fekk det fyre lett og litet: for en ubetydelig Priis. Ein lett Kost (lidet nærende). Nogle Steder ogsaa „ein lett Kar": En som har svage

Kræfter. — 3) magelig, ikke vanskelig. Ein lett Veg. Eit lett Arbeid. Med letto (Dativ): med Mageligbed, lettelig. („Mæ lettaa", Sdm.). — 4) rask, smidig, som bevæger sig let. Lett paa Foten: rask til at gaae. Lett paa Handi: behændig (s. letthendt). — 5) fri, ubesværet; ogsaa: munter, opramt. Lett fyre Brjostet: som aander let, el. har en klar Stemme. Lett um Hjartat: vel tilmode. — 6) om Luften: letskyet, lys, uden Tegn til Uveir. Jf. letta.

Lett (ee), m. en pludselig paakommende Sygdom med Kvalme og Feber. Nordl. (Lof.). Der tales om „Sjølett" og „Landslett", og Tilfældet har fordum, ligesom flere Sygdomme, været anseet som en Paavirkning af Aander eller Vætter. Den oprindelige Form er uvis. Jf. letten og Lettæling.

letta (ee), v. a. (ar), 1) lette, gjøre lettere. G. N. létta (létti). Letta ei Byrd. Letta seg: formindske sin Byrde; ogsaa: føde, blive forløst. Hall. (G. N. verda léttari). — 2) løfte, hæve. Letta upp ein Stokk. Letta seg upp: reise sig lidt. Letta paa Foten, o. s. v. — 3) hjælpe, understøtte, gjøre det mageligt. Letta uppunder: hjælpe til. — 4) lindre, formilde. Letta Sorgi. — 5) v. n. lettes, formildes; især om Veiret: klare sig, blive lysere (efter en Byge). G. N. létta. Ellers i Formen **lettast**: blive lettere (= lettna).

lettad, adj. 1) lettet (part.). 2) angreben af „Lett". Nordl. (letta).

Lettang (ee), m. 1) let Føre; især om haard Snee. Ork. — 2) Barfrost, frossen Jord. Vald. (Isl. léttangr: let Vei).

Lettar, m. en Letter, Hjælper.

lettbeitt, adj. let at slaae, el. bide paa; om Græs (= lausbeitt). Nordl.

lettblæst, adj. som har let Bryst eller Aandedræt. Helg.

lettbudd, adj. let udrustet, letklædt. Lidet brugl. G. N. léttbúinn.

lettbær, adj. 1) let at bære eller bringe afsted. Smaal. Oftere **lettbærleg**. G. N. léttbærr. — 2) **lettbært** (n.), om et Sted, hvor man har god Udsigt; frit beliggende. Sdm. Er maaskee et andet Ord, lettbert?

Lette (ee), n. goldt eller kjerneløst Korn, som udskilles fra Avnerne og tildeels blandes med andet Korn for at gjøre Maden drøi. Nordre Berg. og Trondh. (Jf. Skjele). Ogsaa kaldet **Lettekorn** (-konn). Hertil **Lettebraud** (Lettebrød), n. **Lettegrjon** (-grøn), n. og **Lettemjøl**, n. om Brød, Deig og Meel af Korn, som er blandet med „Lette".

Lette (ee), m. 1) Letheb, Magelighed. 2) Lettelse, Hjælp, især i et Arbeide. 3) Lindring, Formildelse. G. N. létti, og léttir.

Lettedrykk, m. tyndt Øl; s. Lettøl.

Lettekrok, m. Krog til at løfte eller lette med; f. Ex. paa en Harv.

letteleg, adj. gunstig, føielig, som er til Lettelse; f. Ex. om Veir. Jf. lettleg.

Lettemjøl, s. Lette, n.

letten, adj. syg af Væmmelse eller opstigende Vædsker (Hugbit). Ork. Jf. Lettæling, og lettad.

Lette-tre, n. Løftestang; Indretning hvorved en Mølle kan stilles høiere eller lavere.

lettfengd, adj. 1) let at bekomme. Gbr. Vald. Ogsaa i Formen **lettfeng**, Toten. Andre St. lettfengen, lettfaadd. — 2) magelig, bekvem; saaledes om Gaarde, som ere lette at dyrke. Vald. — 3) rask, flink, behændig i Arbeide. Østl. Ogsaa: noget let eller ubetydelig (= lettvoren). Trondh. (lettfængt).

lettferdug, adj. rask (= lettfør). Hall.

lettfløygd, adj. let og rask i sine Bevægelser. (Egentl. let flyvende). Gbr.

lettfødd, adj. let at fostre eller opføde, som ikke kræver meget Foder. Alm. Hedder ogs. **lettfostrad**.

lettfør, adj. 1) rask, som bevæger sig let eller uden Tvang. Egentl. letfarende, s. før. G. N. léttfærr. — 2) let at bevæge eller flytte; bekvem, haandteerlig. Modsat tungfør. — 3) magelig, bekvem til Gang eller Færdsel; om Veie og Føre. Der er lettført: der er let at komme frem.

letføtt, adj. rapfodet, rask til at gaae.

lettgjengd, adj. 1) rask, som gaar let. 2) let at gaae paa; f. Ex. om en Vei. Mest i Neutrum, ligesom letfør. Der er so lettgjengt. Det vardt lettgjengt.

lettgjord, adj. let at gjøre.

letthendt, adj. lethaandet, behændig; ogsaa lemfældig, skaansom. Sjeldnere **letthend**, Num.

letthøyrd, adj. som hører godt, har godt Øre. „letthaurd", Nordl.

Letting, f. Lettelse; Opløftelse; ogsaa Formildelse. Jf. Lette.

Lettingsslede, m. en smal Slæde at age paa. „Lettingslae", Smaal.

lettklædd, adj. letklædt, tyndklædt.

lettladd, adj. let ladet; om Fartøi. Hedder ogsaa **lettlastad**.

lettleg, adj. 1) magelig, bekvem. Afvig. **letsleg** (lesleg'e), Tel. — 2) livlig, behagelig; om en Egn, især om et Sted med god Udsigt. Sogn.

lettlege, adv. mageligt, med Lethed. Lyder sædvanl. lettle', og lettele'.

Lettleike, m. Lethed. G. N. léttleikr.

lettlendt, adj. om en Egn, hvor Jorden er let at bearbeide eller dyrke. Buskr.

lettlivad (ii), adj. livsglad, livlig, som har et muntert Sind. Mest brugl. nordenfjelds; ogsaa i Hall. Tel. og fl. (lettliva). Jf. G. N. léttlífr.

lettlynd (lettlyndt), adj. munter af Naturen, lystig, som tager Verden let (omtr. som lettlivad); ogsaa letsindig. Søndenfjelds.

Sv. lättlynt; Isl. léttlyndr.

lettlæst, adj. let at oplukke og tillaase.

lettløypt, adj. rask, som løber let. Hall. Egentlig lettløyp, af laupa.

lettmælt, adj. som taler let og flydende. Lidet brugl.

lettna, v. n. (ar), blive lettere (f. Ex. om Ting, som tørres); ogs. lettes, formildes. 2) opmuntres, føle sig lettet. 3) om Luften: klare sig, opklares.

Lettning, f. Formindskelse i Vægt; det at Varer blive lettere ved Tørring.

lettnæm, adj. letnemmet, som lærer let.

lettnøgd, adj. let at tilfredsstille; fordringsløs, beskeden.

lettrodd (oo), adj. let at roe, om en Baad. Nogle St. **lettrødd** (lettrødd'e, Nordre Berg.). Sv. lättrodd.

lettskyad, adj. letskyet, lys; om Luften.

lettslog, adj. let at slaae, om Græs. Sdm. Oftere lausbeitt.

lettsumd, adj. som svømmer let. Buskr. (lettsømd). Jf. sumd.

lettsvæv, adj. letsøvnet, som er let at vække. (Modsat tungsvæv). Nordre Berg. (lettsvæv'e). Ellers brugt i en anden Form: **lettsvævd**, og tildeels **lettsøvd**. (Ork. og fl.). Sv. lättsöfd. Jf. lettvak.

lettsvævd, adj. 1) lettelig søvndysset, snar til at falde i Søvn. Hall. Buskr. — 2) letsøvnet; s. lettsvæv.

lettvak, adj. let at vække. Buskr.

Lettveder (-veer), n. Tørveir, klar eller letskyet Luft.

Lettvind, m. svagere Blæst med tørt Veir; Vind som tørrer godt.

lettvinn, adj. let at arbeide paa; især om en Gaard, som ikke kræver meget Arbeide, eller hvis Dyrkning og Indhøstning kan fuldføres nogenlunde let. Ogsaa om andre Ting: magelig, bekvem, let at bruge. Ordet deler sig i flere Former: **lettvinn**, Toten og fl. (med Neutr. lettvint), **lettvind**, Tel. (Mo, Vinje), **lettvint** (i alle Kjøn), Østl., **lettvinna(d)**, Tel. og **lettvunnen** (om Gaarde), Sdm. og fl. (Sv. Dial. lättvind, lättvindig). Jf. vinna.

Lettvinna, f. Magelighed, Lethed, Besparelse af Arbeide. Tel. Ogsaa i Formen **Lettvinda**. (Mo).

lettvint, adv. mageligt, med Lethed.

lettvoren (o'), adj. noget let; ogsaa svag eller ringe.

lettvunnen, adj. let at oparbeide. S. lettvinn.

Lettæling, m. Anfald af Kvalme, Opstigning af skarpe Vædsker til Munden (= Hugbit). Ork. (Æling, det samme som Eling). Jf. letten og Lett.

Lettøl, n. tyndt Øl. Ogsaa kaldet **Lettedrykk**, m. eller **Lettedrikka**, n. Nordre Berg.

leva, s. liva. **Le-ve**, s. Lidvid.

Leven, s. Liverne. **Lever**, s. Liver.

[**levera**, v. a. (ar), levere, bringe. Feilagtigt Ord = T. liefern, Fr. livrer.

Li, s. Lid. — **lia**, s. lida.

Libb og **Libba**, s. Lubb.

Lid (i'), el. **Led**, n. 1, 1) Følge, Flok; Ledsagere. Tel. „Ho heve eit heilt Le mæ Von": hun har en Flok af Børn. (Vinje). „Tak deg ei utor mitt Li": tag dig en Pige af mit Følge. (I en gammel Vise). Mere udbredt i Brudlid (Brudefølge); jf. Bulid, faalida, manglida. G. N. lid. — 2) Hjælp, Tjeneste. „Gjera eit Le": vise en Tjeneste. Jæd. (G. N. lid). Jf. lidsam, Lidsinne, lidrenna.

Lid (i'), n. 2, 1) Aabning i et Gjærde, Sted hvor en Vei gaar igjennem. Mest alm. udtalt Le; ellers Li (i') og Lid (Nfj. og Sdm.). G. N. hlid. — 2) Led, Port i et Gjærde (= Grind). Ang. hlid: Luge m. m. Hører ikke til lida (gaae).

Lid (ii), f. Bjergside, Skraaning, hældende Strækning paa Siden af et Fjeld; især om jævne Fjeldsider med Skov eller Græsgange. Mest alm. udtalt Li, i Nfj. og Sdm. Lid. G. N. hlid; G. Sv. lid; T. Leite (Ght. hlita; Gr. klitys). Hertil mange Stedsnavne. I Sammensætn. Lidar (Lia), f. Ex. Lidargarden (Liagaren). Nogle St. med Fleertal Lidar (Liar); ellers Lider (G. N. hlidir). Jf. Led, leida, Lein. — Uegentlig bruges Lid ogsaa om en langstrakt Skybanke i Horizonten. Nordl.

Lid (i'), f. Side, s. Led.

Lid (i'), m. (Fl. **Lider**), 1) Led i et Legeme, Forbindingspunkt imellem to Been. Lyder mest alm. Le; nogle St. Li (i') og Lid, el. Led. (Fl. „Lide" (i'), Sdm., andre St. Lier, Le'e; vel ogsaa Lear). G. N. lidr; Ang. lid; Eng. Dial. lith; Nt. lid. — 2) Led eller Knude paa et Straa; ogs. Bøining paa et Rør, og desl. Jf. Kne. — — 3) Ætled, Generation; f. Ex. til niande Lid. I denne Betydn. sjelden og helst Neutrum som i Dansk.

lida (ii), v. n. og a. (**lid**, **leid**, **lidet**, i'), at lide. Med sædvanlig Overgang til lia og lie (li, lei, lee). G. N. lida (at gaae 2c.), Ang. lidan, Ght. lidan. Forskjellig Betydning: 1) gaae forbi, glide hen, skride; om Tiden. Det lid til Kvelds. Det lid ut paa Dagen. Det leid frametter. Det leid aat Helgi. Det lid, medan det skrid: det gaar, om det end gaar langsomt. Jf. Hans Dagar snøgt skulde lida (Landstad 149). — Ogsaa: være kommet til et vist Tidspunkt. Eg veit ikkje kvat som lid (ɔ: hvad Tid, Klokkeslæt, det nu er). Ofte med Tidens Navn i Dativ. Kvat som lid Dagen (Dag'e, Dagj'a). Kvat som lid Natti (Natt'enne). — 2) være langt fremskredet, nærme sig mod Enden. Det lid med Slaatten: Høslætten er snart sluttet. Det lid med Kokningi, 2c. Det leid aat med honom: det

var snart forbi med ham; han var nær Døden. Ofte med Dativ: Det leid honom. Ligesaa om en langsom Paavirkning, f. Ex. Det lid Ertrom: Erterne ere snart kogte. Det lid Fisken: F. er snart færdig. — 3) v. a. gjennemgaae, møde, friste. Helst i Forbind. med „godt“ og „vondt“. Hava godt aa lida: befinde sig vel, have ingen Nød. (B. Stift). Han leid ikkje godt: han havde ikke gode Dage. Lida vondt: lide ondt; have Strabads. — 4) lide, taale, udholde Nød eller Smerte. Han fekk lida fyre det. Dei hava lidet mangt. Lida Naud, Hunger, Frost, Verk osv. — 5) fordrage, finde sig i; ogsaa: synes vel om. Dei kunde ikkje lida honom. Han leid ikkje (aa) høyra det. Det kann eg lida: det huer mig vel. Jf. T. leiden. — Som Afledninger ansees: Lid, n. (1), Leid, f., leida, v. a. og leid, adj.; dog er Slægtskabet noget usikkert, da de gamle Sprog have deels „d“ (tydsk t) og deels „ð“ (th, tydsk d).

lida (ii), v. a. (ar), i Forbind. **lida seg**, om Solen: skinne i Fjeldsiderne lige til Nedgangen. Tel. (lie seg), af Lid, f. Modsat „kverva av Fjelle“.

lida (i'), v. a. (ar), 1, bøie eller bevæge Lemmerne. (Af Lid, m.). Mest alm. lia, lea, lee. (Sv. leda). Lida seg: røre sig. Lida Føterne, Henderna, Fingrarne. Ofte med „paa“: lida paa seg (røre sig lidt); lida paa Foten osv.

lida (i), v. a. (ar), 2, hjælpe, gjøre en Tjeneste. Ryf. i Formen lea. (Til Lid, n. 1). Hedder ogsaa: **lidast til** (least te). Jf. lidsam og lidrenna.

lidall (leall), smidig, s. lidug.

lidande, adj. 1) lidende. 2) som man kan lide. Jf. godlidande, ulidande.

Lidarmune (u'), m. Udkant af en Lid eller Bjergside. „Liamune“, Vald. (Vang).

Lidbrodd, m. et Slags Græs (Agrostis?). Tel. (Librodd).

Lidbrot (i', o'), n. Bræk i et Led.

Liddrag (ii), n. en Strækning af Fjeldskraaninger (Lider). Tel. og fl.

Lide (i'), m. s. Vetterlide.

lideleg, adj. lidelig, taalelig.

liden (i'), part. leden, fremskreden; om Tid. D'er for langt lidet (lie, le'e): det er for seent. Oftere sammensat, som: avliden, forliden; aarlidet, daglidet. — Sjeldnere i Betydn. taalt, omtykt. Han er vel liden, ɔ: yndet, afholdt.

lidig (i'), s. lidug.

Liding (ii), f. 1) Tidens Løb; s. lida. Veit du nokot um Lidingi (ɔ: om hvor langt det lider)? Nogle St. **Lidelse**, n. (B. Stift). — 2) Lidelse, Smerte. Lidet brugl.

Liding (i'), f. Rørelse, Bevægelse. (Le'ing).

lidka? s. likka. **lidla**, s. lirla.

lidlaus (i'), adj. ledløs, uleddet; f. Ex. om Straa; ogsaa: stiv, plump. Afvig. **lealaus**, ogsaa **ladalaus**, Namd., **laadaalaus**, Indh. (for lidalaus).

lidleg (i'), adj. bekvem, beleilig, gunstig, for Ex. om Stilling eller Beliggenhed. Brugt i Formen **lileg** (i'), Ryf. En anden Form er **leleg** (ee), Sdm., hvortil ogsaa „Leleg-heit“, f. Bekvemhed; Leilighed. Afvig. **legleg** (e'), som falder sammen med lagleg. Lister (Kvinesdal). G. N. lidlegr: gunstig, fordeelagtig. Jf. ogsaa Sv. läglig.

Lidløysa (i'), f. Stivhed (s. lidlaus); ogs. en stiv, plump eller doven Person.

lidmjuk (i'), adj. smidig, behændig, rask.

Lidmor (i'), f. Gjærdestolpe paa Siden af et Led (Skutullid), saaledes indrettet at Ledstængerne (Skutlerne) kunne indskydes eller fæstes deri. „Lemor“, Østerd. I svenske Dial. limaru (Rietz 401), maaskee Lidmora (s. Mara); dog kan „Lemor“ ogsaa opfattes som Lidmoder.

Lidmot (i', oo), n. Led, Ledemod. Sjelden. I Hall. Leamot.

Lidmus (?), f. krampeagtige Trækninger i Musklerne paa et enkelt Punkt, f. Ex. ved Øinene. Østl. i Formen **Lemus**, opfattet som Ledmuus, fordi det er noget som „leder sig“ (lidar seg). Imidlertid hedder det ogsaa „Livmus“, især om synlige Trækninger i Kjødet paa Dyr, som ere nylig dræbte. Nordre Berg. I svenske Dial. lemus (Rietz 397).

lidrang (i'), adj. vreden, skjævtstaaende. „Staa lidraang'e“: staae skjævt eller i en fravendt Stilling, saa at man maa vride eller bøie sig meget. Nordre Berg.

lidrenna (i'), v. a. (er, de), hjælpe, komme til Hjælp. Sdm. (Volden). **Lidrenning**, f. en Hjælp, Haandrækning.

Lidrjupa (ii), s. Rjupa.

Lidrom (i'), n. Rum til at bevæge sig i. (Lederum). „Learum“, Hall.

lidsam (i'), adj. hjælpsom, tjenstvillig. „lesam“, Ryf. Jf. Lid, n. 1.

Lidsinne (i'), n. Hjælpsomhed, Velvillighed. „Lisinne“ el. Lesinne, Tel. (Vinje). G. N. lidsinni: Hjælp.

lidsinnug (i'), adj. hjælpsom, velvillig, beredvillig. Tel. I Vinje og Tinn: lesinnug; andre Steder **lesvinnug** og **letsvinnug** (Laardal, Hvidseid). Jf. G. N. lidsinnadr.

Lidsott (i', oo), f. Ledsyge; et Slags Gigt. Leasott, Hall.

lidstyrd (i', y'), adj. stiv i Lemmerne.

lidtjukk, adj. tyk i Ledene.

lidug (i'), adj. 1) smidig, bøielig, som bevæger sig meget let. Lyder deels **lidig** (i'), deels **liug** og **le-ug**. G. N. lidugr. Ogsaa i en anden Form **lidall** (liall, leall), Østl. — 2) fri, ubunden; især fri for Tjeneste eller Arbeide. Mest i Forbindelsen: laus og lidug. (Ogsaa G. N.). — 3) ledig, ubesat, som er at faae; f. Ex. om Huus eller Jord, ogsaa om Embede m. m.

Lidung (ii), m. Indbygger af Distriktet Lider (Lier) ved Drammen. Sædv. „Liung“.

Ellers **Liding**: Person fra et Sted som hedder Lid.
lidutt (i'), adj. leddet, knudet. (leutt).
Lidvatn (i'), n. Ledvand (Sygdom).
Lidverk (i'), m. Ledeværk; Gigt.
Lidvid (i', i'), m. en vis Buskvært, Lonicera Xylosteum (?). Toten, Gbr. udtalt Le-ve og Lea-ve.
Liel, s. Legel. — **lien**, s. legen.
Lifot (Dækken), s. Ljofot.
liggja, v. n. (**ligg**, **laag**, **leget**), at ligge. Imperf. alm. **laag**, i Fl. **laago** (**logo**, Hall., **laage**, fl. St.). Imperf. Konj. **lægje** (?), **løgje**, i Tel. Supinum lyder: **legje** (e'), leje og leie; andre St. **lige** (i'), ligje og lie. G. N. liggja (ligg, lá, legit). Oprindelig maa Ordet have hedt ligja eller liga (i') med Imperf. lag (ligesom Goth. ligan, lag), da netop denne Form passer til de afledede Ord: Lag, Lega, legen, Laag, Lægje. (Jf. leggja). — Betydning: 1) ligge, hvile paa Siden eller i sin hele Længde; f. Ex. om et Træ. Liggja aa Sida, aa Rør, aa Egg; att aa Bak; fram aa Gruva; fram aa Name (s. Nam rc.). Jf. sitja og standa. — 2) være beliggende; have en vis Stilling, om Sted eller Landskab. Der ligg eit Land utanfyre. Det ligg attunder, ɔ: i Ly, i Skjul. Byen ligg paa Nordsida. Ogsaa: have en vis Retning; især om Veie. Jf. ganga. — 3) være udbredt over noget, dække eller skjule Grunden, f. Ex. om Taage, Snee og Jis. Ogsaa overført paa den Ting, som er belagt eller dækket; saaledes: Vatnet ligg med Is (ɔ: er iislagt). Fjøra ligg full av Tang. Golvet laag fullt av Klæde, osv. — 4) om Mennesker: hvile i Seng, nyde Nattehvile. Eg kom ikkje fram, fyrr Folket laag. Ogsaa: ligge for Sygdom; tildeels med Sygdommens Navn i Akkusativ. Liggja Sotti; l. Krægda; l. Sengjarlega. Liggja i Golvet, s. Golv. — 5) opholde sig, være for længere Tid. Liggja i Land, i Hamn, paa Sjoen, i Fjellet, i Skogen, til Fiskes (s. Fiske). Liggja og reka: flakke om paa fremmede Steder. — 6) hænge ved noget, befatte sig idelig med en Ting, især noget unødigt eller fortrædeligt. Liggja og trætta, el. l. i Trætta. Liggja og føra Saker, el. l. i Sak. Dei liggja og skriva um det endaa. — Med Partikler. Liggja atter: ligge efter, være glemt. L. attmed (attved): lige nærved; ogs. ligge i Seng med. (Hedder ogsaa: liggja hjaa, og l. med, dog betegner det sidste tildeels: have legemlig Omgang med). Liggja etter: efterstræbe. L. nedfyre: være sengeliggende. (B. Stift). L. ned-i: synke, hænge fast, saasom i Dynd. Det ligg ned-yver honom: det trykker, besværer ham meget. L. saman: ligge sammen, i een Seng. (Oftere: l. i Hop). L. til: a) være beliggende; b) høre til, ligge under f. Ex. en Gaard. L. um: omringe; ogs. trænge, besvære, plage. (Nordre Berg.). L. uppe: ligge noget opløftet fra Grunden. (Jf. liggja aa Lofte, s. Loft). L. ute: ligge under aaben Himmel. L. ved: gjælde om (egentl. være i Vove, staae paa Spil). Det ligg ikkje ved: det behøves ikke, det kommer ikke an derpaa. Det ligg ikkje meir ved: det har ikke mere at betyde, der er ikke større Fare ved det. Sdm. og fl.
liggjande, adj. 1) liggende; ogs. beliggende. 2) om Sted, hvor man kan ligge. Der var ikkje liggjande: man burde ikke ligge der.
Liggjardag, m. Liggedag.
liggjeferdig, adj. færdig at lægge sig.
Liggjestad, m. Liggested (= Legestad).
Liggjetid, f. Tid til at ligge el. lægge sig.
liggjetrengd, adj. trængende til Hvile.
Liggjing, f. Liggen (= Lega).
Lik (ii), n. 1, Liig, dødt Menneske. G. N. lík, egentl. Skikkelse; Legeme (Ang. lic, Goth. leik). S. Likam.
Lik (ii), n. 2, Liig paa et Seil, Kant, Side. G. N. lík, Sv. lik.
lik (ii), adj. 1) lig, som har samme Udseende eller Egenskab. (G. N. líkr). Dei er alle like. Tildeels med Subst. i Dativ, f. Ex. Han er lik Faderen (Far'e, Far'a). Ho er ikkje lik Systrom. Jf. likjast. — 2) sandsynlig, som synes at være, seer ud til noget. Det var likt til det: det saa ud til. Eg ser inkje likt til det: jeg seer intet Tegn dertil. Han er lik til ein snild Mann. Ironisk: Du var dertil lik: jo det skulde du see ud til! Jf. Likinde. — 3) skikket, passende. Han tok baade likt og ulikt: allehaande Ting, nyttigt og unyttigt, løst og fast. Han er lik til aa gjera det: han er ikke for god dertil. D'er ingen likare til: ingen som det passer bedre for. (B. Stift). Nogle St. ogsaa: frisk, rask. „Han æ itt so lik, at han kann kommaa". Indh. See ulik. — 4) vakker, sømmelig. Mest i Neutrum. Det var so likt, at du hadde gjort det: det havde været vakkert. (B. Stift). Det var likare av deg, um du hjelpte oss. (Jf. Landst. 112). — 5) dygtig, fortrinlig, god. (Kun i Formen likare og likaste). Denne er myket likare: meget bedre. Eg tok det likaste, som eg fann. Han er den likaste av deim (den bedste el. dueligste). Ligesaa i Svensk (Rietz 403), ogsaa i G. N. De sidste Betydninger nærme sig til Verbet lika.
lika, adv. 1) lige, i samme Grad; f. Ex. lika stor; lika langt. (Jf. jamt og jamn). — 2) paa samme Maade. Mest i Forbind. lika eins: ligedan, ligesaa. — 3) fuldt ud, heelt igjennem, f. Ex. lika til Kvelds, lika til Byen. (Jf. alt). — Formen lika bruges kun i de sydvestlige Egne; ellers hedder det „like" (med haardt k), og i et Par Forbindelser høres kun „lik", s. likso, og liksom. (Sv. lika og D. lige have flere Betydn. som her ere fremmede). — Lika fullt: alligevel, ikke desmindre. Han er lika glad, for det snur: han bekymrer sig ikke

derom. Eg er lika hendt: det kommer mig ud paa eet. Eg er lika nøgd: det er mig ligegyldigt. Du er lika sæl, um du hjelper honom: du befinder dig lige vel, det skader dig ikke. Han er no alltid lika sæl, ɔ: ligegyldig, skjødesløs. Lika vel: alligevel. (Hedder ogsaa: likevel, likvæl, li'væl og lell). Lika vis (li): lige klog som før; ogs. uvis, ikke sikker.

Lika, f. 1, Mærke el. Tegn til noget; ogsaa: Billede, Figur, Skikkelse. Hall. Ofte i Formen „Liku", maaskee overgaaet fra Fleertal. Jf. Likinde og Mannlikan.

Lika, f. 2, Godtgjørelse, Erstatning, Ret; ogsaa Fordeel, Vinding. Gjera kvar Mann Rett og Lika: Ret og Skjel. Eg hadde Lika fyre Umaken: jeg havde dog noget for min Umage. Han fekk Lika fyre det: han fik det gjengjældt. (Ofte ironisk om et Tab, en Skuffelse). Meget brugl. vestenfjelds. Paa Østl. hedder det: han fekk Rett fyre det, osv.

lika, v. a. (ar), synes om, være tilfreds med; især: synes vel om, ynde, holde af. Egentlig upersonligt: behage, hue (det likar meg); men denne Brug er nu sjelden. G. N. líka (behage); Sv. lika (Rietz 403); Eng. like (ynde). Ordet er meget brugl., tildeels med Imperf. likte, Sup. likt, og nogle Steder endog med stærk Bøining: lik'er, leik (Rom. Hadeland). Denne Bøining kunde maaskee være gammel (s. Grimm, Gr. 2, 16), og isaafald vilde Ordet ogsaa være beslægtet med leika. — Lika vel: synes vel om. Lika illa: synes ilde om, være utilfreds med. Han likar illa paa det. Han likar seg inkje: han er ikke rigtig tilfreds. (Sogn). — Particip **likad**: anseet (vel eller ilde). Nogle St. likt.

Likam, m. Legeme, Krop. Sædvanlig forvansket til **Likom**, **Lekom** (ee), og endog **Lekem**, n. G. N. líkamr, egentl. líkhamr (jf. Lik og Ham); Ang. lichama, Oht. lichamo; Nt. licham, Sv. lekamen. I daglig Tale ombyttet med „Kropp".

likamleg, adj. legemlig.

Likamsstyrke, m. Legemskræfter.

Likan, Tegn, Mærke; s. Likinde.

likaste, adj. tjenligst, bedst; s. lik.

Likbaar, f. Liigbaare, Liigstol.

Likblæja (-bleia, bløya), f. Liiglagen, Svøbedug. Mere alm. **Liklakan**, n.

Likburd, m. Liigfærd; egentl. Ligets Udbærelse til Graven. Likbur (u'), Sogn.

Like, m. Lige, Ligemand. Mest alm. Likje (men Fl. Likar). G. N. líki.

like, **likevel** ꝛc., s. lika.

Likemann, m. Ligemand. (Haardt k).

Likferd (-fær), f. 1) Liigfærd, Begravelse. (Ellers Likburd, Jordferd, Sjaund og fl.). 2) Liigfølge, Liigbærere.

Likfylgje, n. Liigfølge.

Likhus, n. Liighuus.

Likinde, el. **Likjende**, n. 1) Tegn, Mærker el. Spor til noget. Nordl. (Helg.). Ogsaa i Formen **Likan** (Likand?). — 2) Sandsynlighed, Rimelighed. Sdm. hvor det ogsaa hedder **Likjendesak**, f. G. N. líkindi. Jf. Ulikinde.

Liking, f. Tykke, Smag og Behag. Af lika, v. (Kun med haardt k).

likjast, v. n. (est, test), ligne, være lig; slægte paa. G. N. líkjast. Forbindes med Dativ, f. Ex. Dei likjast Foreldrom. Han likjest ikkje Svinom, som likjest finom. (Ordsprog).

likka, v. a. (ar), 1, røre, bevæge, bøie (Lemmerne). Søndre Berg. Vel egentl. lidka (= lida, i'); jf. likra.

likka, v. a. (ar), 2, farve, give en (mat) Farve. Sdm. „D'æ berre so mykje, at dæ likka Botnen": det er kun saa meget at det farver (eller dækker) Bunden; især om en liden Portion Mælk i et Kar. Egentl. **litka** (= lita, i'). Isl. litka. Jf. avlikkad.

Likkista (udt. Lik-kjista), f. Liigkiste.

Likklæde, n. pl. Liigklæder.

likleg, adj. 1) sandsynlig, rimelig, mulig. G. N. líklegr; Sv. liklig. — 2) behagelig, gunstig, godt udseende, f. Ex. om Veir. Tel.

liklege, adv. 1) rimeligt, paa en lempelig Maade. Det gjekk daa nokot liklege (likle'). 2) ligeligt, om en Fordeling. Sjelden.

Likleike, m. Lighed. (Lidet brugl.)

Liklit (ii, i'), m. Dødningfarve, Dødstegn i Ansigtet.

Likluft, f. Liiglugt (= Naaluft).

likna (ii), v. a. (ar), 1) sammenligne. Likna i Hop. Likna attaat: ligne ved. — 2) udligne, fordele en vis Afgift. — 3) v. n. blive lig. (Sjelden). — **liknande**, adj. passende at sammenligne. D'er ikkje ihop-liknande.

Liknad (?), m. en Lignelse. „Ein Liknabolk", et Exempel som fremsættes til Sammenligning. Nhl.

Likning, f. 1) Sammenligning; ogsaa Lignelse, Exempel. 2) Tegn eller Udseende til noget (= Likinde). Det var ei Likning til det. 3) en lignende Ting, Efterligning, Billede. (Jf. G. N. líkneskja). 4) Lighed. Det var ingi Likning i det: det var noget usædvanligt, noget mageløst. Østl. (I B. Stift: Det var ikkje nokro likt). 5) Udligning, Fordeling; hertil **Likningsmann**: Udligningsmand. — I de første Betydninger bruges ofte en anden Form: **Liknelse**, n. Paa Sdm. især om en liden eller ubetydelig Ting. „Eit lite Liknelse": en meget liden Ting. Saaledes „eit Baateliknelse" (om en liden Baad), „eit Hesteliknelse" (liden Hest); i Spøg ogsaa Manneliknelse og Kjerringeliknelse.

likra, v. n. vrikke, rokke ved noget (omtr. som lirka). Hall. Jf. lakra, lukra, lekta.

likso, adv. lige saa, lige meget (= lika so). Ofte med Begrebet: lidt mere, f. Ex. det var likso godt, ɔ: det var maaskee lidt bedre.

likſom, conj. ligeſom. Nogle St. **likſo**, **likſaa**. Ogſaa brugt ſom Subſt. Det var gjort paa Likſom, ɔ: for et Syns Skyld, paa Skrømt. Buſkr. og fl. (Andre St. Læſt, Læsſom).

Likſpon (oo), m. Talg ſom ſtrømmer udad og ſtørkner i Form af Spaaner paa den ene Side af et Lys. Trondh. Nordl. Sv. likſpån (Rietz 403).

Likſtova (o'), f. Liigſtue.

Likſtraa, n. Liigſeng. Han ligg paa Likſtraa: han er nylig død.

likt, adv. ligt, paa ſamme Maade; i lige Grad. Byta likt: ſkifte i lige Dele. Her mærkes en Talemaade „lik ſo æ", ɔ: lige kjært ſkal det være (naar En forſmaar noget ſom man tilbyder ham). Sogn. Formod. likt ſo er det.

Liktale, m. Liigprædiken.

Liktaa, f. (Fl. **Liktær**), Liigtorn, haard Udvært paa en Fod. Øſtl., ogſaa ved Bergen. Andre Steder „Liktaarn", n. (Nt. likdorn).

Likveitſla, f. Gjæſtebud i Anledning af en Begravelſe. Hard. og fl. (Likveitla). Ellers Gravøl, Erve, Sjaund, Sælabad.

Lilja, f. 1) Lilie. Af Lat. lilium. 2) et Navn paa Bergblommen, Saxifraga cotyledon. Nhl. Voſs, Sogn, Sfj.

lilla, v. huje, ſ. lirla.

Lim (ii), n. 1) Liim; klæbrigt Stof at forbinde med. — 2) Kalk, Muurkalk. Øſtl. (Smaal. Hedm. Toten). Nogle Steder kun om læſket Kalk. G. N. lím. Ogſaa i ſvenſke og danſke Dial. Eng. lime.

Lim (i'), m. (Fl. **Limer**), Lem, Deel af et Legeme. Tildeels udtalt Leem, ogſ. Lemm. G. N. limr; Ang. lim. Meſt brugt om de ydre Legemsdele (Arme, Bover, Laar). Jf. Ganglim.

lima (i'), v. a. (ar), ſønderlemme, opſkjære. Nogle St. **lema**, ogſaa **lemma** og **laamaa**, Indh. G. N. lima. En anden Form er **lemſtra**, Solør.

lima (ii), v. a. (ar), lime, ſammenklæbe med Liim. Jf. limkaſta.

lima (ii), v. n. (er, de), grye, lysne af Dagen. Hall. Hedder ellers glima.

Lima (ii), f. Plage, vedhængende Svaghed; ſaaſom: Augnelima (Øienſvaghed). Sdm. (Lime).

limad (i'), adj. 1) beſkaffen med Henſyn til Lemmer. Han er godt limad („lema"), ſtorlimad, tjukklimad og fl. G. N. limadr. — 2) part. ſønderlemmet.

Lime (ii), m. et Bundt; iſær 1) Riisbundt, Feiekoſt af ſammenbundne Kviſte. Søndenfjelds. (Andre St. Sopling, Sopel). G. N. límí: Riis; Sv. lime (Rietz 404). — 2) et Bundt Liin, beſtaaende af 24 Brugder (Dukker). Smaal. Rom. Ogſaa i ſvenſke og danſke Dialekter. — 3) en Deel af et Vers; to eller fire Linier, ſom udgjøre Halvdelen af en Strophe. Sogn. (Paa Sdm. Upptak).

Limeris (ii), n. Kviſte til Feiekoſte.

Liming, f. 1, Liming, Forbinding.

Liming, f. 2, Dagbrækning, Lysning. Hall.

limkaſta, v. a. (ar), kalke, beſlaae med Kalk. Øſtl. (Hedm.).

Lim-mjøl, n. ſiin Kalk. Gbr.

limna, ſ. livna.

Limp, m. Kant, Snip, Hjørne; iſær paa Klæder. Hall. Vald. Hertil **Limpetak**, n. et Greb i Kraven (i Brydning).

Limſtein, m. Kalkſteen. Øſtl.

Limſyſter, f. en vis Steenart, ſom ligner Kalk. Toten.

Lin (ii), n. 1) Liin, Hør. G. N. lín (Lat. linum). — 2) Liinklæde, iſær til Hovedpynt. Jf. Linan og Horr.

Lin (i'), n. Formildelſe, Standsning, Ophold, f. Ex. i en Storm. Det var inkje Lin paa: det buldrede og ſtormede uden Ophold. Meſt nordenfjelds; tildeels udtalt Leen. Jf. lina.

Lin (ii), f. et dunkelt Ord i Kvindenavne i de gamle Viſer, ſaaſom Lyſelin (Landſt. 140), Mettelin, Øſtelin (ib. 578), Sylverlin og Vendelin (845). Ellers ogſaa i Konavne, ſom Frølin og fl. (Landſt. 798). Jf. G. N. hlín: Kvinde. (Egilsſon).

lin (i'), adj. myg, blød, ſlap; ogſaa: mild, lemfældig (ligeſom linn). Nogle St. udtalt leen, len'e. G. N. linr; Sv. len.

lina (i'), v. a. (ar), 1, formilde, gjøre myg eller blød; ſlappe, løſe lidt (f. Ex. paa et ſtramt Baand); ogſaa: ſtille, faae til at ſagtne. Sjeldnere v. n. ſtilles, formildes. (Oftere **linaſt**). Tildeels udtalt **lena** (lene); ogſ. **læna**, **lana**, Namd. og **laanaa**, Ork. G. N. lina; Sv. lena. Lina Braud (lena Brød): blødgjøre Fladbrød ved Varme for at faae det bøieligt til Sammenlægning og Nedpakning. Saadant ſammenbøiet Brød kaldes da „Linabrød" (Lenabrø), egentl. linat Braud. Nordre Berg. Trondh. Nordl. — Jf. linna, linka, lindra.

lina (i'), v. a. (ar), 2, læne, hælde. Lina ſeg: hælde ſig til noget. Sogn og fl. (Nogle St. lena). T. lehnen, Eng. lean, Ang. hlinian, ſom henhøres til et tabt Stamord hlínan (Grimm, Geſch. 989). Jf. Lein og leina.

Lina (ii), f. 1) Line, Toug; iſær Skibstoug. G. N. lína. Egentl. Liinſnor; jf. Lat. linea. — 2) Fiſkeline, Snor ſom er beſat med mange Angler og indrettet til Nedſænkning i Søen. — 3) Linning, Liinſtrimmel (= Lining). Tel. — 4) Linie, Streg. Meſt i de ſydlige Egne; andre St. **Linja**. Koma under Lina: under Sollinien, Æqvator. — 5) Rad, Række. Standa i ei Lina. — Den anden Betydning (Fiſkeline) er ved Havkanten den ſædvanligſte. Hertil: **Linebruk**, n. Fiſkerie med Liner.

Linedubl (-duvl), n. Boie paa en udsat Fiskeline. **Linefisk**, m. større Fisk, som fanges med Liner. **Linegrind**, f. Ramme at oppvinde Fiskeliner paa. Nhl. og flere. **Linelekkja**, f. Linesætning af flere sammenbundne Liner. (Nogle St. Linelenkja eller „Linlenk'", Nordl.). **Linemerr**, f. Rulle hvorpaa Liner drages ind i Baaden. Nordl. **Lineset**, n. Udsætning af Liner. **Linestøde**, n. passende Grund at sætte Liner paa.

Linak, s. Linan.

Linan (ii), n. Linned, Liintøi. Ryf. Mandal. Ellers: **Linent**, **Linint**, Hall. Vald. Mere afvig. **Linak**, n. Sdm. (Norddalen). Eng. linen, Holl. linnen, T. Leinen. Jf. Ullan.

Linaal (ii), m. Regenøien (Fisk). Hadeland og fl. Sv. linål (?).

Linbendel, m. Spergel (en Urt). Jæd. Tel. og fl. Ellers **Linbende**, Hall. **Linbelle**, Solør.

Lind, f. Lind; Lindetræ (Tilia). Nogle St. med Fleertal **Lindar**, ogs. Lindr (Lind'ar, Tel.). G. N. lind. Hertil **Lindebast**, -**blad**, -**kvist**, -**stuv** og fl. **Linderape**, f. Rape.

linda, v. a. (ar), omgjorde, ombinde, svøbe. Nordl. og fl.

Linde, m. Svøbelist, et bredt Baand til Ombinding af Klæder, især til Barnesvøb. Sv. linda, f. G. N. lindi: Bælte.

Lindorm, m. Slange af fabelagtig Størrelse (i Folkesagn). G. N. linnr, linnormr (?).

Lindormknot (oo), n. udskaarne Slangefigurer i Træ. Hall.

lindra, v. a. (ar), lindre, formilde. (Egentlig lin-ra med indskudt „d", af lin, eller linn). **lindrast**, v. n. formildes. **Lindring**, f. Formildelse.

Linebruk ꝛc., see Lina, f.

Lin-erla, f. den almindelige Erle eller Vipstjert (s. Erla). Søndenfjelds. Afvig. **Linærla**, Hadl. **Linela** (ee), Hall. **Linella**, Buskr. Rom. **Linilla**, Smaal. Ogsaa **Ninilla**, Smaal. Andre St. Ringerla (Ringilla, Ringla).

linfaksutt, adj. om Heste med rødlig Farve og hvid Man. Gbr.

Linfaa, f. Sted hvor Liinstængler henlægges til Rødning eller Opløsning. Indh. Andre St. **Linrøyta**. Jf. faa.

Linfræ, n. Liinfrø, Hørfrø.

Lingarn, n. Liintraad, Hørgarn.

Lining (ii), m. Linning, Rundkant paa Klæder. I Tel. **Lina** (Line), f.

Linint, s. Linan.

linka, v. n. (ar), gjøre Slæng eller Bøininger med Kroppen. Tel. Hertil **Link**, m. Kast, Slæng. (Landst. 759. 766).

linka, v. a. (ar), 1) slappe, spæde, fortynde (Mad eller Drikke). Tel. og fl. Af linn (lin). — 2) lindre, formilde, dæmpe. Det linkar Troten (o'): det dæmper Hævelsen. — 3) v. n. formildes, aftage, stilles, f. Ex. om Smerte. Nordre Berg. og fl. Ellers linnast, linast.

Linklæde, n. pl. Linned, Liintøi.

linn, adj. 1) lind, bøielig, smidig eller noget slap. (Modsat stinn). Mere alm. end lin (i') og tildeels omvexlende med dette paa samme Sted. Jf. Ght. lind; Ang. lið (Eng. lithe). — 2) tynd, svag, slap; om Mad og Drikkevarer. Søndenfjelds. — 3) mild, ikke skarp, om Luften; ogsaa om Mennesker: skaansom, lemfældig. Han er for linn med deim: han skaaner dem alt for meget.

Linna, f. mildt Veir. Jf. Linne.

linna, v. n. (ar), formildes, blive lind eller mild. Smaal. Andre St. **linnast**. — 2) v. a. blødgjøre. Afvig. **lynne**, Sæt., **løna**, Tel. (Jf. lina).

Linne, m. Formildelse i Luften; Opslag, Tøveir. Østl. Tildeels omvexlende med Linna, f. Jf. ogsaa Linning.

Linnevind, m. mild Vind. Buskr.

linnferdig, adj. lemfældig, skaansom, forsigtig. Nogle Steder **linnferdeleg** (linnfærleg).

Linnfura (u'), f. Fyrretræ med meget blød Ved. Østl.

Linning, f. Formildelse i Luften, mildere Veir. Smaal. og fl. I Hall. ogsaa **Linnung**, m.

linnkokad (-kokt), adj. lindkogt, ikke stærkt eller meget kogt.

Linnleike, m. Lindhed; Mildhed.

linnsaltad, adj. lidet saltet.

linnsteikt, adj. lidet stegt, ikke haardstegt.

linnturkad, adj. svagt tørret.

Linnveder (-veer), n. mildt Veir.

linnvoren (o'), adj. noget lind eller slap.

Linolje, m. Liinolie.

Linrøyr, f. Hestegræs, Holcus mollis. Sdm. og fl. Egentl. Linnrøyr.

Linseima, f. Synaal. Helg. Jf. Eima. Eller maaskee for Linsøyma?

Linskav, n. Trevler af opplukket Linned, Charpie.

Linspund, n. Lispund (16 Skaalpund). Mandal og fl. Andre St. **Lispund** (kun søndenfjelds). Ogsaa G. N. linspund. Jf. Holl. lijspond, T. Liespfund; Sv. lispund; af nogle forklaret som livske (lifländske) Pund.

Linspune (u'), m. Liinspinding.

Linsyster, f. en vis Plante, Camelina sativa (?). Toten.

lint, adv. mildt, lempeligt, med Skaansomhed; ogsaa: slapt, løseligt.

Lintaar, n. enkelt Trevle eller Fibre af Liin. Sdm. Jf. Taar.

Lin-to, f. Liingarn, Liinvæv. Indh.

Linty, v. Liintøi, Lærred; ogsaa Linned Jf. Linan.

Linverknad, m. Tilvirkning af Liin.

Linvev (-væv), m. Væv af Liingarn.

Lippa, f. Læbe. Her en nyere Form; jf. Lepe. Ang. lippe, Eng. lip; T. Lippe. (S. Børr). — **Lippelag**, n. = Lepelag. **lippelaus**, adj. læbeløs; meget tyndlæbet. **lippesid**, adj. sidlæbet.

Lira, f. 1) en vis Søfugl, Puffinus Anglorum. Lidet bekjendt. (Jf. Strøm, Sdm. B. 1, 243). G. N. líri, m. (?). — 2) en kluntet, uanseelig Person. Mest i Spøgenavne, som Graalira. Sdm. „Kolkjæft aa Lire, so fyst fire 'ta me aa de", ɔ: den af os to, som først leer, skal hedde Kolkjeft og Lira. (I en Leg, hvor man kappes om at faae hinanden til at lee).

Lira, f. 2, en tynd Kage, et Slags tykke Fladbrød. Gbr. Jf. Lumpe.

lireleg, adj. kluntet, uanseelig. Tel. Ogsaa: lurende, skalkagtig (?).

lirka (i'), v. n. (ar), vrikke, rokke ved noget; forsøge noget smaat og lempeligt; ogsaa liste sig frem, søge at komme lempeligt og ubemærket til noget. Nogle St. lerka. Sv. lirka. Noget lignende er lurka (Østl.) og larka (Gbr.). Jf. ogsaa likra, lakra, lukra. — Hertil **Lirking**, f. Vrikning osv.

lirla (i'), v. n. (ar), huje med en rask Afverling i Tonen, synge hujende eller med Toner som ligne Fløitespil. Jæd. og flere. Ellers i anden Form: **lidla** (ii), Hard., **lilla** (ii), Sdm. **lilja**, Nbg. (Skotske Dial. lilt). Noget lignende er hjala og kaua; ellers betegner hua, hauka og kauka en mere eensformig Lyd. — Hertil **Lirling**, f. Hujen.

Lisa, f. Lise, Lindring. Sv. lisa.

Liseimer (?), f. pl. tynde Straa eller Trevler. Sdm. (Liseime). Dunkelt.

liskra, v. n. smidske, snakke fiint. Tel. (Landst. 729). Ogsaa: gaae listigt frem (?). Hall

Lispund, s. Linspund.

Lissing, f. Lidser, Snorer. Lidet brugl. Holl. lis; T. Litze, af Lat. licium.

List (i'), f. 1, List, snedige Paafund. Egentlig: Kunst. G. N. list.

List, f. 2, List, Kant; ogsaa Strimmel. G. N. lista; Ang. list: Strimmel. Hertil **lista**, v. a. (ar), sætte Kanter paa. **Listhyvel**, m. Høvel at tilskjære Kanter med.

Lista (i'), f. Liste, Fortegnelse, Katalog. Ital. lista. (Egentl. Papiirstrimmel).

listig, og **listug**, adj. listig, snedig.

Listing, m. Indbygger af Lister (i Vest for Mandal). Oftere **Listring**, som er feilagtigt, ligesom Listerland, Listerbonde og fl., da „Lister" kun er en Fleertalsform.

Lit (ii), n. (og f.), Lid, Tiltro, Tillid. Setja Lit til: stole paa. Jf. Aalit.

Lit (i'), n. Syn. Kun sammensat, i Atterlit; jf. Andlit.

Lit (i'), m. (Fl. **Liter**), Farve, Lød; især om naturlig Farve; medens derimod paasat Farve hedder „Farge". Ogsaa udtalt: Leet, Lett, og tildeels Læt. G. N. litr; Sv. Dial. lit, let. Betyder egentl. Udseende (af lita), see Ulit. Skifta Literne: skifte Farve, blive rød eller bleg i Ansigtet. Jf. Dagslit, Vaarlit, Haustlit.

Lit (ii), m. Øieblik (?). I sidste Liten: i den sidste Stund. Østl.

lita (ii), v. n. og a. (lit, leit, litet, i'), 1) see efter, see paa noget. Forekommer i gamle Vers, dog kun sjelden og med vaklende Bøining, saaledes ogsaa med Formen „ar": han litar seg yver Herd (Landst. 103), ɔ: han seer bag sig, el. til Siden. Tydeligere i Formen **litast** (s. litast). G. N. lita (lít, leit, litit); Ang. vlítan (vlát), Goth. vleitan (vlait). Stamord til leita, Leite, leitt, Lit, n. og m. — 2) lide, stole, forlade sig paa noget. (Sv. lita). Alm. men tildeels med svag Bøining. Eg leit (el. litte) paa det. Ogsaa: betroe sig til, have Tiltro til En. „Du kann lite me": du kan troe mig uden nogen Tvivl. Smaal. I Gbr. „Du kann lite me aat". — 3) lyde En, følge Ens Raad. Hall. og Vald., kun med stærk Bøining, f. Ex. Han leit meg ikkje. Dei lito (i') honom. („Dei leto hono", ɔ: de fulgte hans Raad). Falder nær sammen med G. N. hlíta (hlítti), s. følg. Ord. — 4) give Raad, vise En en Udvei. Sdm. (Imperf. oftere litte end leit). „Han litte me den Raada". „Kva vil du lite me?", omtr. som: hvad troer du, at jeg bør gjøre?

lita (ii), v. n. (er, te), være tilfreds, lade sig nøie med noget. Jæd. Shl. Hard. Nhl. Ndm. Nordl. Han kann ikkje lita med det. Oftere: lita seg. Eg liter meg ikkje med detta. Ogsaa: Eg læt meg ikkje lita med det. G. N. og Isl. hlíta (hlítti), altsaa et fra det forrige forskjelligt Ord, endskjønt det nu er vanskeligt at skille det ene fra det andet. (S. Rydqvist 3, 283).

lita (i'), v. a. (ar), farve, sætte Farve paa (især Klæder). Nogle St. **leta**, **læta**. G. N. lita. (Eng. Dial. lit). — Particip: **litad** (lita), farvet; ogsaa: beskaffen med Hensyn til Farve. I denne Betydning hedder det ogsaa: **litt** (i'), f. Ex. Eg veit ikkje kor det er litt (om et Dyr, som man ikke har seet). Til G. N. litr, adj.

litande (ii), adj. værd at agte eller stole paa. D'er ikkje litande paa det.

Litar (i'), m. en Farver.

Litargarn (i'), n. Tøi som skal farves. Lyder sædvanl. Litagarn (Letaga'n). I samme Betydning **Litarty** (Leta-ty), v. og ved Trondhjem **Lita-to** (Læta-to), f.

litast (ii), v. n. (litst, leitst, litest, i'), synes, tykkes. (Jf. lita). Nordre Berg. Nordl. og flere. Ofte forkortet: **list** (Præs. list, Imperf. leist). Han leist ikkje paa det: syntes ikke om det. Kor list du paa honom: hvad synes du om ham? (Omtr. som lika). G. N. litast.

lite, s. litet, og lita.

liten (ii), adj. liden, mindre i Omfang; ogsaa: meget ung, ikke voxen; kort (om Tid); ubetydelig, ringe o. s. v. I ubestemt Form med sædvanlig Bøining, nemlig i Fem. **liti** (lita ꝛc.), i Neutr. **litet** (lite); derimod i den bestemte Form: **litle** (i'), nogle St. lisle (liltle); i Fleertal ombyttet med **smaa**, i Kompar. og Superl. med **mindre** og **minst**. G. N. lítill (n. lítit); jf. Goth. leitils; Ang. lytel, Eng. little. Nogle St. som Subst. om et Barn: Han Liten, el. ho Liti (Lita). Jf. Navnene: Helleliti, Signeliti (Landst. 22. 476). I Sammensætning ombyttes det sædvanlig med „smaa" (Smaagut, Smaastein ꝛc.), undtagen i nogle Ord, som helst bruges i den bestemte Form, f. Ex. **Litlefingren**: den mindste Finger; **Litleriven** (i'); den mindste Bom i en Væverstol; **Litlesigla**: et vist Rum i en Storbaad; **Litletaa'i**: den mindste Taa. Mere usædvanligt er **Litleand**, f. et Slags smaa Ænder. Østerd. — Jf. litet og litlo.

Litenskap, m. Lidenhed. (Sjelden).

litet (lite), adv. 1) kun lidet, ikke meget. (Stærkt betonet). Det var litet betre: ikke stort bedre, næsten ligedan. Det var litet verdt: neppe Umagen værd. 2) lidt, en Smule. (Mindre betonet). Kvila seg litet. Nokot litet lenger o. s. v. Nærmere til Adjektivet hører: **litet vetta** (litevetta): lidt, en liden Smule. **litet voret** (litevore): smaat, ubetydeligt.

Liting (i'), f. Farvning, Farvekunst.

Litkjerald (i'), n. Farvekar.

litlaus (i'), adj. farveløs.

litle (i'), lille; s. liten.

litlo, adv. lidt, en Smule. Litlo beter: en Smule bedre. Hard. (Egentl. et Dativ af liten). Anderledes paa Sdm.: det litle beste: det bedste af flere uduelige Ting. Han er det litle likaste utav deim: han er dog den taaleligste af dem.

Litmose (i', o'), m. Mos eller Lav, som bruges til Farve.

litsam (ii), adj. tillidsfuld. Sjelden.

Litskifte (i'), n. Farveskifte.

Litslag (i'), n. en vis Art af Farve.

litt (i'), adj. farvet; s. lita (i'), v.

Lit-tjeld, n. farvet Dug eller Tæppe. Sæt. (Litkjeld).

litug (ii), adj. føielig, villig, som gjerne lyder Andres Raad. Hall. Af lita (ii).

Liv (ii), n. 1) Liv, levende Tilstand. G. N. líf. Halda Livet. Lata Livet. Vera i Live (Dativ): leve. D'er inkje til Livs sjaa: der er intet Haab om Liv, ingen Udsigt til at bjerge Livet. (B. Stift). Ogsaa: Levetid; f. Ex. eit langt Liv; dette Livet, o. s. v. — 2) Levemaade, Levnet; ogs. Samliv. Eit lystigt Liv; eit Trælelív, Hundeliv og fl. — 3) Livlighed, Fyrighed; Livskraft. D'er for myket Liv i honom: han er altfor vild og overgiven. Ogsaa: Opfriskelse. Faae eit nyt Liv. No kom det Liv i deim. — 4) et levende Væsen; Dyr eller Menneske. Kvart eit Liv: hver levende Sjæl. Der var ikkje eit einaste Liv paa Garden. Han var ut og skulde fiska, men han fekk ikkje eit Liv (ↄ: ikke en eneste Fisk). Jf. Livende. — 5) Legeme; dog især: Underliv, Bug; Midie. Til Liv og Saal. (G. N. til lífs ok sálar). Faa nokot i Livet: faae Mad. Taka um Livet: over Midien. Hava vondt til Livs: have Mavesyge, Diarrhee. (B. Stift). — 6) Livstykke i Klæder; ogsaa: Snørliv.

liva (ii), v. a. (er, de), 1) beskytte, dække, f. Ex. mod Vind og Veir. Det liver fyre Vinden. Der var inkje, som livde: intet Ly eller Skjul. Et som det synes ganske almindl. Ord. G. N. hlífa. (Hører ikke sammen med Liv). — 2) spare, skaane, behandle skaansomt. Han er ikkje til (aa) liva: man behøver ikke at skaane ham. Liva seg: spare sig selv for Besvær eller Umage. — 3) benytte sparsomt, spare paa noget; ogsaa: være til Besparelse. Liva av: opspare, faae tilovers. Det liver paa Grjonet: det er til Besparelse for Meelmaden. Liva seg med nokot: omgaaes sparsomt. Hedder oftere **livast**. D'er ikkje til aa livast med (ↄ: at spare paa). Jf. livd og livande.

liva (i'), v. n. (er, de), 1) leve, have Liv. Nogle St. udtalt: leva, læva; ogs. **lava**, Namd., **laavaa**, Indh. Ork. G. N. lifa. (Goth. liban). Tildeels som v. a. Liva nokre Aar til. Ho livde honom av (overlevede ham). — 2) om Ild: ulme, holde sig, ikke slukkes. Lat oss raka Glødерna, so dei liva til Morgons. Sæt. Sdm. og fl. G. N. lifa: være tilovers. Hentyder til et gammelt liva (ii) med Imperf. leiv (Ang. lifan, láf), Stamord til **leiva**. — 4) nære sig, opholde Livet. Hava nokot til aa liva utav. Dei liva med det til Hausten. — 4) befinde sig, være i en vis Tilstand. Kor livde dei? Dei livde vel. Bidja vel liva: tage Afsked, idet man ønsker, at de efterblivende maa leve vel. — 5) skikke sig, opføre sig. Liva sømelege. Kunna liva imillom framandt Folk ꝛc. Stærkere betonet om et lystigt eller støiende Liv. Jau, dei livde med honom: de holdt et stort Spektakel med ham. (B. Stift). Jf. Livnad.

livande (i'), adj. 1) levende. (Afvig. levand, lavand, laavaand, s. liva). 2) livlig, fyrig, meget frisk. 3) tjenlig til at leve i, el. med. „Der æ int laavaand": man kan ikke holde ud der. Indr. Det var ikkje livande i Lag med deim.

livande (ii), adj. værd at spare eller skaane. Kun med Negtelse. Han er ikkje livande (ikke at skaane).

Livaure, m. Aftægt, Ophold for Livstid; især af en Gaard, som man har overladt til en Anden. Hall. Vald. Indre-Sogn. (Andre St. Føderaad, Folga, Forlog, Kor

og fl.). Efter G. N. kunde det ogsaa hedde Livøyre, med Fl. Livaurar. Hertil **Livaure-folk**, = Folgefolk.
Livaader, f. (Fl. -aadrar), Pulsaare; større Blodaare. (G. N. lifædr).
Livd (ii), f. 1) Beskyttelse, Dækning; see liva (ii). G. N. hlifd. — 2) Skaansel; ogs. Skaansomhed. — 3) Besparelse. D'er ikkje nokor Livd i det. — Hertil **livdarlaus**, adj. skaanselløs.
livd (ii), part. 1) beskyttet; ogs. luun, rolig. Der er so livt fyre Vinden. Mandal og fl. — 2) skaant, sparet; s. liva.
Livdagar, pl. Levedage, Livstid.
Live (ii), n. Beskyttelse, Ly, Skjul. Eit litet Live fyre Vinden. Søndre Berg. Jæd. og fl.
Livebraud (i'), n. Levebrød.
Livekraa (-kro), f. en luun, stille Affrog. Ryf.
liveleg (ii), adj. luun, stille, vel beskyttet; om et Sted. Shl.
Livemaate (i'), m. Levemaade. Nogle St. ogsaa: Næring, Ophold. (Ligesaa i svenske og danske Dial.).
liven (ii), adj. skaansom, lemfældig. Isl. hlifinn. Til liva, v. a.
Livende (i'), n. levende Væsen (= Liv, 4). Kvart einaste Livende. Der fanst ikkje eit Livende. Dei fekk ikkje Livende (om Fiskere). Meget brugl. i B. Stift. Jf. Kvikinde.
Liver (i'), s. Livr.
Liverne (i'), n. Levnet (G. N. liferni); især om et uroligt Liv, el. megen Støi og Lystighed. Sdm. (Liværn); noget sjelden. Ellers forekommer „Levan" (Nordl.) og „Læven" i samme Betydning.
Livestad (i'), m. Levested, Opholdssted.
Livetid, f. Levetid.
Livfe (ii, ee), n. Kreature som skulle opfostres (eller leve længere); i Modsætning til Slagtefæ. Oftere: **Livkroter**, n. og **Livbeist**, n. Særskilt: **Livgris**, **Livkalv**, **Livsaud** og fl.
livfødd, adj. 1) levende født. (Modsat daudfødd). 2) i Forbindelsen: aldri i mine livfødde Dagar, ɔ: aldrig i min hele Livstid.
livfør, adj. levedygtig. Lidet brugl.
Livgjord (-gjor), f. Livgjord, bredt Bælte.
Livhogg, s. Livrehogg.
livhætt, adj. farlig for Livet, forbunden med Livsfare. Tel.
Livillska, f. Smerte i Indvoldene.
Living (ii), f. Skaansel (= Livd). Med anden Vokal **Living** (i'): Leven, Levemaade.
livja (i'), v. a. (ar), nære, bjerge, holde Livet i. Livja seg: opholde Livet. D'er knappaste so myket, at me livja oss. Tel. Sdm.
Livkalv, s. Livfe.
livkjær, adj. levekjær, bange for Døden.
livklen (ee), adj. sygelig i Maven. Trondh.
Livkroter, s. Livfe. Ogsaa i Spøg om lystige og urolige Mennesker.
livlaus, adj. 1) livløs; ogsaa: øde, stille, forladt, om et Sted. 2) svævende i Livsfare; el. bestemt til Døden. Han var dømd livlaus. 3) forbunden med Livsfare; f. Ex. om Seilads. Det var reint livlaust: der var ikke Udsigt til at bjerge Livet.
livlaaten, adj. fortabt, opgiven, vis paa Døden. Tel. (Mo). Jf. lata, laatast.
livleg, adj. livlig, munter, meget frisk; om Dyr og Mennesker.
livleid, adj. kjed af Livet. Ogsaa i en dunkel Form „Live leitt", maaskee for: leid Live (Dativ). Hall.
Livleida. f. en Galning, dumdristig Person. „Livleie", Hall.
Livlengja, f. en Forlængelse af Livet; Noget hvormed man kan bjerge Livet for en Tid. Sogn og fl.
Livløysa, f. 1) Livløshed; Mangel paa Liv og Rørelse. Lidet brugl. 2) Livsfare, Tilstand hvor det gaar paa Livet løs. Det var reint ei Livløysa. Jf. livlaus.
Livmerke, n. Livstegn; ogsaa: Mærker paa Trivelighed eller kraftigt Liv.
Livmus, f. Muskeltrækninger, s. Lidmus.
livmyken (y'), adj. meget frisk og livlig, lystig, overgiven. B. Stift, Tel. og fl. (livmykjen). Ogsaa om Sted eller Egn: livlig, rig paa Liv (Dyr, Fugle ɔc.). Tel.
livna (i'), v. n. (ar), 1) faae Liv, blive levende. Mest alm. limna (i'), lemna; nogle St. libna. G. N. lifna. — 2) friskes op, faae nyt Liv; ogsaa: komme i Bevægelse, bruse op. Det livnar i Markom: der bliver livligt. Daa kann du tru, han livnade: at han kom i Fyr og Flamme. Livna uppatter: komme til Liv igjen efter en Dvale eller Sygdom.
Livnad (i'), m. Levnet, Levemaade; Samliv. Mest alm. Limna. G. N. lifnadr; Sv. lefnad. Ofte ogsaa: Støi, Tummel, Urolighed. Det var slik ein Livnad med deim.
Livnaut (ii), n. s. Livfe.
Livr, el. **Liver** (i'), f. (Fl. Livrar), Lever (Indvoldsdeel). Nogle St. udtalt Lev'er, Levver, Læv'er; afvig. **Lirv**, Sfj. G. N. lifr; Eng. liver. Ogsaa om en blød og tyk Masse. (Blodlivr). Som Vare betegner det Lever af Fisk, og især af Torsk. Hertil **Livrebøytel**, m. Kumme til kogt Fiskelever. **Livrefeitt**, n. Fedt af Fiskelever. **Livremylja**, f. en Ret af Fladbrød og Leverfedt. (Nordl.). **Livretunna**, f. Levertønde.
livrad (i'), adj. rig paa Lever, fyldig i Leveren, om Fisk. Han er litet livrad: har liden Lever, er mager i Leveren. (Lyder sædvanl. livra, levra).
livrast (i'), v. v. størkne, løbe sammen; om Blod. Lidet brugl.
Livrehogg, n. Milteſting, Smerter i Siderne efter stærk Løben. Tel. Hall. (?). Skal ogsaa hedde Livhogg.

Livreim (ii), f. et smalt Bælte.
Livre-jo (Fugl), s. Kive.
Livrekurv (i'), m. Leverpølse. En lignende Mad i Klumper eller Boller hedder **Livreball**, el. **Livrekumla**.
livrædd, adj. bange for sit Liv; meget frygtsom. Isl. lífhræddr.
livsam, adj. skaansom (= liven).
livskræmd, adj. yderst forskrækket.
Livspille, n. Livspilde, Nederlag, f. Ex. i Krig.
Livssak, f. Velfærdssag, meget vigtig Sag; egentl. en Sag som gjælder Ens Liv.
Livstak, n. et afgjørende Tag eller Greb; en Kamp for Livet.
livsterk, adj. livskraftig, seilivet, som kan taale meget.
Livstid, f. Levetid.
Livstrok (o'), n. s. Livsykja.
Livstykke, n. Livstykke (i Klædning); Snørliv. Nogle St. **Lystykkje** (Lystyk), deels om et Snørliv (Sdm. og fl.), deels om en Vest (Gbr. Voss). Maaskee et andet Ord.
Livsykja, f. Mavesyge, Diarrhee. Ogsaa kaldet **Livstrok** (o'), n. Sogn, Smaal. og flere.
Livvakt, f. Livvagt, Livgarde.
Livverk, m. Smerte i Underlivet.
Livvid (Liv-ve), m. et Dække af tilfæstede Fjele uden paa en Væg. Smaal. (Af liva: beskytte).
Livvon (oo), f. Haab om Liv. Trondhjem. Andre St. Livsvon, og adskilt: Livs Von.
Livøyre (?), s. Livaure.
Ljaa, m. Lee, Redskab at slaae Hø med. Ved en sædvanlig Overgang af „lj" til „j" hedder det paa nogle Steder: **Jaa** (søndenfjelds); ellers ogsaa: **Ljaar**, Sæt., **Ljaag**, Salten; **Lja**, og **Ja**, Smaal. Mere afvigende: **Lø**, f, Indh. G. N. ljár (ljá) og lé (lé-i); Sv. lie, m. og lia, f. (i Dial. ljå, le, lø); i Nedertydsk Lehe (som maaskee er en ældre Form). Fleertal sædvanlig **Ljaar** (Ljaa); afvig. **Ljæ**, Sfj.; bestemt Form: **Ljaarne** (Ljaa'ne): i Dativ **Ljaanom** (Ljaano, Ljaa'naa).
Ljaabakke, m. Ryggen eller Bagen i en Lee; i Modsætning til Eggen.
ljaabrend, adj. om Eng, som er slaaet altfor nær til Græsroden; skavet, skoldet. Toten, Ork. (jaabrent).
Ljaadrag, n. et enkelt Hug med Leen; ogs. det derved frembragte Skaar i Græsset.
Ljaa-emne, n. Jern og Staal til en Lee. Hedder ogsaa Ljaasemne.
ljaafarande, adj. værd at fare over med Leen; om Marker. Der er so litet Gras, at det var ikkje ljaafarande.
Ljaafot, s. Ljofot.
Ljaakniv, m. Kniv med Blad af en afbrækket Lee.
Ljaakrok, m. Leekrog; s. Tjo.
Ljaarom, n. Rum til at svinge Leen; ogs. det samme som Ljaadrag. „Jorom", Toten (Vardal).
Ljaasmid (-sme), m. Leesmed.
Ljaasoks, f. et Slags Nævesar. Sæt.
Ljaaspik (ii), f. en smal og udbrugt Lee. Nordenfjelds.
Ljaasorv, n. Leeskaft; s. Orv.
Ljaataag, f. Leebaand, Vidie hvormed Leen fæstes til Skaftet.
ljett, s. lett.
Ljo, f. 1, nylig nedslaaet Græs (= Ljohøy). Nhl. Isl. ljá.
Ljo, f. 2, Kløvtæppe, Underlag for en Paksadel, bestaaende af et Uldtæppe, en Straapude og et Skind (Ljoverja). Hard. Jf. Ljofot.
ljoa, el. **ljo**, v. a. (r, dde), forsyne en Hest med Kløvtæppe. Hard.
Ljod, m. (og n.), 1) Lyd, Tone; Klang. Især om stærk Lyd; jf. Læta (som er langt mere omfattende). — 2) Stilhed, Leilighed til at blive hørt; egentl. Lytten el. Høren. Giva Ljod: tie og lytte for at høre Ens Tale. Faa Ljod: faae Ørenlyd, blive hørt. (Jf. lyda). Noget forskjelligt i Form og Kjøn: **Ljo** og **Ljød**, m. B. Stift; **Ljo** og **Jo**, n. Tel., **Ljø**, n. Vald., nogle St. **Jø** (ø'). G. N. hljóð, n.
ljoda, v. n. (ar), lyde, tone; frembringe Lyd (især stærk Lyd). Sædvanlig afvigende: ljoa, joe; ljøda (ø'), ljøe, jøe (ligesom Ljod). G. N. hljóða; Sv. ljuda. Jf. lyda.
Ljodhol (oo, o'), n. Lydhul, Aabning for Lyden paa et Instrument.
Ljoding, f. Klang, Toner, Musik; ogsaa Larm, Skraal.
Ljodlag, n. en Art af Lyd. „Eit undale' Ljoalag": en besynderlig Lyd. Nhl.
ljodlaus, adj. lydløs. Lidet brugl.
Ljodskifte, n. Lydskifte, Toneverling i Musik. Jf. skifta.
ljofata, v. a. (ar), forsyne en Hest med Kløvtæppe (Ljofot). Tel. Afvig. **ljaafata**, Vinje; **ljøføta**, Hall.
Ljofot (oo, o'), f. Sadelpude, et Lag af Tæpper at lægge paa Hesten under en Kløv eller Paksadel. Hard. Shl. Tel. Ogsaa udtalt: **Ljøføt**, Hall., **Ljaaføt**, Vald., **Jaafot** (o'), Gbr., afvig. **Lifot** (o') Voss; **Lefot**, Shl. og simpelt hen **Ljo**, Hard. Indh. (Snaasen). Ellers kaldet Aafot (Sæt.) og Klyvfot (Ryf.). Ordet Fot (o') betyder Beklædning (s. Fot og fata), men „Ljo" er derimod dunkelt. Formodentlig hænger det sammen med „Le" i Lereide og Leskinn (s. d.); og man kunde altsaa ville henføre det til Ordet Le: Læ (Ang. hleo, hleov: Beskyttelse), men isaafald vil det ikke træffe sammen med Isl. léna, som ogsaa betyder Sadelpude.
Ljogras, n. Vikker, Fugleærter. Oftere: **Fugleljogras**. Tel. (Vinje, Laardal). I

Hall. Jo=erter, Joe. (Den oprindelige Form uvis).

Ljohøy, n. nyslaaet Hø (= Raahøy). Nhl. s. Ljo.

Ljom (oo), m. stærk Lyd eller Klang; især om en dump eller rungende Lyd i nogen Frastand; saaledes ogsaa: Gjenlyd, Echo. Shl. Hard. og flere. Afvig. **Ljøm** (ø'), Sogn, Vald. Hall., **Ljum**, Hall., **Jom**, Gbr. og fl. G. N. hljómr.

ljoma, v. n. (ar), lyde stærkt, klinge; ogsaa: gjenlyde, dundre, buldre. Shl. Hard. og fl. Ellers: **ljøma**. Sogn; **jome**, Gbr. Isl. hljóma. Sv. Dial. ljumma. Noget lignende er **ljona**: huje, skraale. Shl.

Ljome (?), m. en stærk Lysning, Flamme, Lue. Smaal. i Formen „Lømme", vistnok for Ljome, ligesom Rømme for Rjome. G. N. ljómi; Ang. leoma (Eng. leam).

Ljoming, f. vedvarende Lyd el. Bulder.

Ljon (oo), n. 1, Lyn, Lynild. Shl. Afvig. **Ljun**, Nordl., **Lun**, Indh. Ellers **Ljuneld**, Nordl., **Juneld**, Jæd., **Lyneld**, Hall. Num., **Lygneld**, Tel. J svenske Dial. ljuna (Rietz 410); G. Sv. liungelder, lygnelder. Jf. Ljome og Goth. lauhmuni (Lyn). Andre Navne ere: Elding, Byrting, Lysing, Lukting, Vederljos, Vederleik.

Ljon, n. 2, en Afmagt, et pludseligt Anfald af Mathed og Beklemmelse. Nhl. „Eit Hoveljon": et Anfald af Svimmel. Hertil **ljona**, v. n. (ar), blive svimmel eller afmægtig.

ljona, v. n. (ar), 1, lyne, glimte af Lynild. Shl. J Nordl. **ljuna**; i Tel. **lygne**. S. Ljon, 1.

ljona, v. n. 2, svimle, s. Ljon, 2.

ljona, v. n. 3, huje; s. ljoma.

Ljonblink, m. Lynglimt.

Ljoneld, m. Lynild; s. Ljon, 1.

Ljor (oo), n. 1) Hul eller Aabning i Skyerne; en liden Opklaring i Luften. Hard. (?). Paa Sdm. **Ljør** (ø'), lidet brugl. — 2) Hul eller Rift i et Træ. Østerd. i Formen „Jør". Paa Sdm. Ljør om et Slags Saar paa Ryggen paa en Hest.

ljora, v. n. (ar), klare op, lysne i Skyerne eller især i Taage, naar den adspreder sig, saa at der bliver en klar Plet. Hard. Afvig. **ljera**, Sogn, Sdm.

ljoraka, v. n. samle og udjævne det nyslaaede Hø til Tørring. Nhl. (S. Ljo).

Ljore, m. Aabning i et Tag, Lufthul i Midten af Taget paa et Ildhuus eller en Stue. Søndre Berg. Sæt. og fl. Afvig. **Ljøre** (ø'), Nordre Berg. Trondh. Nordl., **Ljaare**, Shl. **Jaare**, Siredal, Rbg.; vel ogsaa **Jore** og **Jøre**. (J Gbr. skal „Jore" ogs. betegne et lidet Ildhuus). G. N. ljóri (Taghul); G. Sv. liuri (Rietz 407). Hører vistnok sammen med ljora til samme Slægt som Ljos, og ikke til Eng. louver, skjønt ogsaa dette betyder „Ljore".

Ljorebud, f. Bod med en Aabning i Taget. Nordl. (Ljørebu).

Ljoregaupa, f. den øverste Kant af Ljoren. Helg. Ogsaa: en Luge (= Skjol) at lægge over Ljoren i en Fiskerbod. Lof. (Ljøregaup).

Ljoregrind, f. Karm eller Ramme omkring Lufthullet i et Tag.

Ljorestokk, m. Karm omkring Ljoren udentil eller ovenpaa Taget.

Ljorestova (o'), f. Stue med Lufthul eller Røgfang i Midten af Taget.

Ljorhol (oo, o'), n. Glugge eller Lyshul i et Tag. „Jørhol", Østerd.

ljorutt, adj. 1) om Luften: klar paa enkelte Punkter imellem Skyerne. Sjelden. J Nordl. **ljøren**. — 2) om Træer: hullet, skrammet; som af Hug. Østerd. i Formen „jøret".

Ljos (oo), n. 1) Lys, Klarhed, oplyst Tilstand. Dagsljos, Solljos, Maaneljos, Eldsljos, Koleljos og fl. Med sædvanlig Lydvexel: **Ljos**, Søndre Berg. Rbg. og fl., **Jos**, Tel. Gbr. og fl., **Ljøs** (ø'), Nordre Berg. Trondh. Nordl. Hall. Vald., **Løs**, Fosen, **Jøs**, Østerd. og fl. G. N. ljós. (Afvig. fra Ang. leoht, Ght. lioht, Goth. liuhaþ). — 2) Lys til at lyse med, Kjerte, Talglys &c. (= Kjerteljos). Hertil Ljosform, Ljosstøypar, Ljostalg, Ljosrak og fl. — 3) Ild. Meget brugl. nordenfjelds; f. Ex. „slaa Ljøs": slaae Ild; „raka Ljøse'": tildække Gløderne paa Ildstedet; „gaa ette Ljøs": hente Ild. (Sdm. Helg. og fl.). Ligesaa „laust Ljøs": Ildløs, Ildsvaade. Jf. Verme. — 4) Lysning, lysende Punkt. Der var Ljos i Glaset. Eg saag eit Ljos fram paa Vegen. Jf. Naaljos, Vetteljos, Vederljos. — 5) Opklaring, Opdagelse, aabenbar Kundskab. Det kom i Ljoset: det blev bekjendt, kom for Dagen. Jf. ljosgirug, ljosgjæv. Hertil vel ogsaa Ljosbarn, Ljosmoder, Ljosrid. Jf. lysa.

ljos (oo), adj. 1) lys, klar, oplyst. Brugt i Formerne: **ljos'e**, **jos**, **ljøs** (ø'), **jøs**; sjelden: **lys** (lys'e, Sfj.). G. N. ljóss; Sv. ljus. Ljose Dagen: ved Lys Dag. Natt og ljose Dag: seent og tidlig. — 2) lysfarvet, som falder lidt i det hvide. (Modsat myrk). — 3) uforbunklet, reen, klar; om en Sag. (Sjelden). Det segjer kvar fitt det ljosaste: Enhver fremstiller sin Sag saa reen og fordeelagtig som muligt. Nordre Berg. (Dæ seie kvar fitt dæ ljøsaste).

Ljosbarn, n. et nyfødt Barn. Shl. Hard. Tel. Vald. Ndm. (Udtalt Ljosbadn, Josbaan, Ljøsbaan, Jøsban). Jf. Straabarn. Nærmest betegner Ordet et Barn i Forholdet til den Jordemoder, som har gjort Tjeneste ved dets Fødsel, idet hun selv kaldes Ljosmoder, og Barnet kaldes hendes Ljosbarn, Ljosson eller Ljosdotter. (Hard. Tel.). „Faa seg Ljosbarn", siges i Spøg ogsaa om at hjembringe et Lam eller Kid,

som er født ude paa Markerne. (Shl.).
ljosberr, adj. let at see, staaende i et gunstigt Lys. Mest i Neutrum om et aabent og frit beliggende Sted. Her er so ljosbert. „ljøsbært", Nordre Berg.
ljosblaa, adj. lyseblaa.
Ljosbotn, m. Grund som er let at see; grund og sandig Søbund. Nordl.
Ljosbrand, m. en brændende Brand (modsat Kolbrand); ogsaa: Tande i et Lys (= Ljosskar).
Ljosbrenning, f. Lysbrænden; Forbrug af Lys.
ljosbrun, adj. lysebruun.
ljosbrynt, adj. lyshaaret paa Øienbrynene. Tel. og fl.
Ljosdotter, f. s. Ljosbarn.
ljosdæmd, adj. lysladen, lys af Hudfarve. Søndre Berg.
ljosflekkutt, adj. plettet med lysere Farve.
ljosgirug (i'), adj. ærekjær, som gjerne vil have Ros eller Anseelse; især om En, som er meget gavmild og søger at gjøre sig bemærket derved. Sdm. (ljøsgjirig'e).
ljosgjæv, adj. aabenhjertig, som udtaler sig frit og ligefrem. Hall. (ljøsgjæv).
ljosgraa, adj. lysegraa, hvidgraa.
ljosgrøn, adj. lysegrøn.
ljosgul, adj. lysegul.
ljoshærd (-hært), adj. lyshaaret.
ljoska (oo), v. n. (ar), lysne, klares; især i Skyerne (s. Ljoske). Mest nordenfjelds i Formen **ljøska**. Nogle Steder ogsaa: glimte, give et Lysglimt.
Ljoske, m. 1) Lysning, lys Plet, især i Skyerne. „Ljøskje", Nordre Berg. „Joskje", Gbr. — 2) Lysglimt, Blink. Østerd. i Formen **Jøske**. Især om Nordlyset, som ogsaa kaldes „Værjøske" (Vederljoske).
ljosklædd, adj. klædt i lyse Klæder.
Ljoskruna, f. Lysekrone.
ljoslaus, adj. blottet for Belysning, eller for Lys til at brænde.
ljosleg, adj. noget lys el. lysfarvet.
Ljosleike, m. lys Farve, en vis Grad af Lyshed i Farven. G. N. ljósleikr (Fagersk. 2).
ljosleitt, adj. 1) lysladen, blond. 2) lyst udseende, blid, venlig; om Luften. Han er ikkje ljosleitt vest ɔ: det seer ikke lyst ud i Vest. (ljøslett'e, Sdm. og fl.).
ljoslitad (i'), adj. lys af Farve.
Ljosløysa, f. Mangel paa Belysnivg; Lysmangel; s. ljoslaus.
Ljosmakk, m. Sanct-Hans Orm, Lampyris noctiluca (?). Tel. **Ljøsmakk**, Hall.
Ljosminne (?), f. Njøsminne.
Ljosmoder, f. Jordemoder, især i Forholdet til et Barn, ved hvis Fødsel hun har gjort Tjeneste (s. Ljosbarn). Efter Udtalen: **Ljosmor**, Hard. Tel., **Ljøsmor**, Sogn, Vald. **Jøsmor**, Indh. (Snaasen). Isl. ljósmódir, ogs. ljósa. Sv. Dial. ljusmor. Jf. Straamoder og Nærkona.
Ljosmole (o'), m. s. Ljosstubbe.
ljosna (oo), v. n. (ar), 1) lysne, blive lys; om Luften. Jf. lysa. 2) faae en lysere Farve. (Afvig. josna, ljøsna, jøsne).
Ljosning, f. Lysning. Jf. Lysing.
Ljosrak, n. Bæge i Lys.
ljosraud, adj. lyserød. (ljøsrau ɔc.).
Ljosrid, f. det sidste Anfald af Fødselssmerterne; den egentlige Fødselsstund. B. Stift. (**Ljosri**, Shl., **Ljøsrid**, Nfj. Sdm.). Ellers kaldet Føderid og Fødeflaga. Jf. Ljosbarn, Ljosmoder.
ljosrædd, adj. lysky, bange for Lys.
Ljossida, f. Lysside, oplyst Side.
Ljosskar, n. Lysetande. S. Skar.
Ljossoks, f. s. Ljostong.
Ljosson (-saan), m. s. Ljosbarn. Ogsaa med Betydning: Gudsøn (?). Tel. (Mo).
Ljosstake, m. Lysestage.
Ljosstubbe, m. Stump af et Lys.
Ljosstøypar, m. Lysestøber.
Ljoster (Ljostr, oo), f. Lyster, Stang med spidse Hager i Enden, til at stikke Fisk med. Næsten alm. i Formerne: **Ljost'er**, **Joster**, **Ljøst'er**, **Ljøst** (Hall.), **Jøster** (Østl.). G. N. ljóstr, m. (?). Sv. ljuster, n. Eng. Dial. leister. Jf. ljostra.
Ljostong (-taang), f. Lysesax.
ljostra, v. a. (ar), stikke eller fange Fisk med en Lyster (Ljoster). Nogle St. **jostra**, **ljøstra**. Hører sammen med Ljoster til G. N. ljósta: støde, slaae. (Jf. losta). — Paa Østl. forekommer et lignende Ord „jøstre" el. „lystre", om at fiske med Lys eller Blus om Aftenen. (Sv. ljustra). Det sidste maa være dannet af et Subst. Ljoster, m., med Betydning af Lys el. Lysning.
Ljostring, f. Fiskerie med Lyster.
Ljosvatn, n. Døbevand. Tel. (Mo). Usikkert og lidet brugl.
ljosvoren (o'), adj. noget lys.
ljot (oo), adj. styg, hæslig; grim af Udseende; ogsaa utækkelig, om Skik eller Opførsel. Næsten alm.; saaledes: **ljot'e**, Søndre Berg. Nbg. og fl., **ljøt'e**, Sogn, Sdm. Hall. og fl., **jot'e**, Tel., **jøt**, Smaal. Rom. — G. N. ljótr; Sv. Dial. ljut, ljot. (Jf. Goth. liuts: falsk). Heraf Lyte og lyta.
ljota, v. n. (**lyt**, **laut**, **lotet**, o'), maatte, nødes til. Inf. **ljota** (ljøte) bruges kun lidet, men desmere brugl. er Indik. Præsens: **lyt** (lyt'e, for lyter), Fl. **ljota** (ljøte), og Imperf. **laut**, Fl. **luto** (lute, lote); dog bliver Fleertalsformen mest alm. ombyttet med Ental. I Stedet for **lotet** (lote, o') bruges nogle St. **lota** (o'), for Ex. „han ha' lota gjort dæ", Gbr. Sdm. Ljota er Stamord til Lut (Lod) og betyder egentlig: at faae noget til Lod eller Deel; saaledes G. N. hljóta (hlýt, hlaut, hlotit), og ligesaa G. Sv. ljuta (Rietz 400); jf. Ang. hleotan: kaste Lod. — Den nuvæ-

rende Betydning er: 1) faae at gjøre, komme til, blive nødt til. Sædvanlig med et Verbum i Infinitiv. Eg lyt hjelpa honom. Han laut fylgja, anten han vilde elder ei. D'er eitt ein vil, og annat ein lyt (ɔ: hvad man vil er eet, hvad man maa er et andet). Ofte ogsaa med Begrebet: have Magt til, have Lov til (ligesom „faa"). Han lyt no fara med det, som han vil. Du lyt no gjera, som du synest. (Egentlig: jeg faar overlade det til dig at gjøre som du vil). — 2) upersonligt: faae at være eller blive. Det lyt so vera: det faar nu saa at være; man kan ikke undgaae det. Det laut no eingong verda: engang maatte det skee. — 3) drives til et vist Maal, i en vis Retning. Med Partikel og uden Verbum. Han laut til: han maatte føie sig, bekvemme sig dertil. Det laut fram: det maatte frem (trods al Hindring). Det laut i sunder: det maatte briste. — Ljota kan ofte ombyttes med „maa", dog kun hvor „maa" har Begrebet af en Nødvendighed. (Nogle Forfattere have ofte gjort Feil ved at sætte „lyt" i Stedet for „maa". S. maa).

Ljoting, m. en utækkelig Person; s. ljot.

ljotleg, adj. hæslig, utækkelig.

Ljotleike, m. Hæslighed.

ljotna, v. n. (ar), blive hæslig.

ljotvoren (o'), adj. noget grim el. hæslig.

Ljoverja, f. et Skind, som lægges over et Kløvtæppe, eller nærmest under Sadelen. Hard.

ljuga, v. n. (**lyg, laug, loget**, o'), at lyve. Inf. hedder nogle St. **juga**, **juge** (Tel. og fl.), og paa flere St. **lyga**, **lyge** (især nordenfjelds). Imperf. Fl. **lugo** (u') er lidet brugl. Supinum sædvanl. **logje** (o'), **loje**. G. N. ljúga (lýg, laug, logit); Ang. leogan, Goth. liugan; Sv. ljuga (løg). I Stedet for „du laug" hedder det tildeels „du laugst", eller oftere „det laugst du", hvorom s. ljugast. — Betydning: 1) lyve, sige noget som ikke er sandt; ogsaa: love noget uden at holde det. Ofte i Forbindelsen: lova og ljuga. Han laug meg full: snakkede mig Ørene fulde af Løgn. Laug han, so lyg eg. (Om noget som man kun fortæller efter en Andens Udsagn). — 2) slaae feil, svige, ikke holde Stik. Det er eit Merke, som inkje lyg. Det lyg i Veggen: Væggen er ikke tæt, der staar Træk igjennem den. Ligesaa om en Dør: „ho lyg", naar den ikke holder tæt for Lufttræk. Nordre Berg. — 3) v. a. opnaae noget ved Løgn. Han laug det ut: han fik det ud ved Løgn, eller ved falske Løfter. Ljuga seg fram: hjælpe sig frem ved falske Ord eller Løfter. Ljuga i Hop: opdigte en Historie. Jf. logen, lygen, Lygn.

Ljugar, m. en Lyver, Løgner. (Nogle St. Jugar og Lygar). **Ljugartaatt**, m. Tilbøielighed til at lyve.

ljugast, v. n. (lygst, laugst, logest), slaae feil, svige, være falsk (= ljuga, 2). Nhl. og fl. Det lygst ikkje: det vil nok holde Stik. — Det før nævnte Udtryk „det laugst du", der nærmest seer ud som en Personalform, kan maaskee hellere henføres hertil og opfattes som et upersonligt „det laugst, du", eller som en Talevending for „det laugst deg", ɔ: det slog dig feil. Dette „laugst" ansees ellers som grovere eller mere fornærmeligt end „laug". Jf. laugsta.

Ljuging, f. løgnagtig Snak.

Ljun, s. Ljon. **ljuna**, s. ljona.

ljuvleg, adj. behagelig, yndig, blid; f. Ex. om et Landskab. Brugt i Formen **juvleg**, Østerd. (Trysil). I lignende Betydning: **luveleg**, Tel. (dog uvist om samme Ord). Sv. ljuflig, og ljuf; G. N. ljúfr. Jf. luvlaaten.

ljøa, s. ljoda. — **Ljøfot**, s. Ljofot.

Ljøm, s. Ljom. **ljøp**, s. laupa.

ljøra, s. ljora. **Ljøs**, s. Ljos.

Ljøsminne (Kjøbskaal), s. Njøsminne.

Ljøster, s. Ljoster og Lyster.

ljøt, s. ljot.

Lo, n. (el. f.?), Gjødsel, Møg. Helg., ogsaa Ndm. i Forbindelsen „Lo og Land", ɔ: Møg og Urin. Hertil et Verbum: **loa** (ar), ɔ: gjødsle, gjøde med Møg. Helg. Ogsaa v. n. stalde, om Heste. Ndm. Ork. — **loboren**, adj. gjødslet, om Ager. Helg. (Jf. Losig, Loteig). Ordets Slægtskab er dunkelt.

Lo, f. 1, Brokfugl (Charadrius). Sædvanlig sammensat: Heidlo, Fjello, Aakerlo. (I ældre Skrifter ogsaa: Haustlo, Myrlo, Sandlo). G. N. ló.

Lo, f. 2, Græsplan, Engslette (?). I Tel. (Skafsaa) med Fleertal Loer, om enkelte lavtliggende Engstykker ved Vandbredden; maaskee nærmest som Stedsnavn. (Jf. Laa, og det tydske Loh, f. en sumpig Eng). Ellers med uvis Betydning i en Mængde af Gaardsnavne, som Langelo, Bjorlo, Lyselo, Marlo, Hafslo, Stavlo. I Gbr. som Landskabsnavn „Lom", i Stedet for „paa Lo-om" (Dativ Fl.). Jf. Lon, m.

Lo, f. 3, 1) Lu paa Klæder, Laaddenhed, tætliggende Haarspidser. Sv. lo (og lugg). — 2) Skav, Fnas, Uldflokker som falde af ved Vævning og Valkning. Søndre Berg. og fl. Isl. ló. Andre St. Tov, Tovt.

Lo, Grøde o. s. v., see Lod.

loa, v. n. (ar), speide efter Vinden, holde Haar eller Dunn i Luften for at see Vindens Retning. Hard. Maaskee til Lo, f. 3.

loa, v. a. 1, gjødsle, m. m., s. Lo, n.

loa, v. a. 2, (r, dde), rumme, optage, have Rum til, om Huse. Rbg. (lor, lodde); i Aaserall: **løa** (lør, lødde). I Tel. **laa** (laar), og tildeels: **loa** (o'), lo'er, lodde (o'). Huset lor ikkje meir. Der var so mange, som Kyrkja lodde. — Formen loa (o') forudsætter en ældre Form loda (o'); for-

øvrigt er Sammenhængen dunkel. Jf. loda og løda.

loa, v. a. 3, (ar), ødelægge. „Dei ha loa ut Gar'en": fordærvet Gaarden ved Vanrøgt. Hall. (Jf. avloa). S. ogsaa loda.

loboren, gjødslet; s. Lo, n.

Lod (oo), n. Kugle (?), s. Lodd.

Lod (oo), f. 1, Afgrøde, Aarsvært. G. N. lód. Brugt i to forskjellige Bemærkelser: 1) Korn i utærsket Tilstand; Korn og Halm tilsammen. Østl. (udtalt Lo), ogsaa ved Trondhjem. J svenske Dial. lod, lo (Rietz 408). — 2) Foder til Kreaturene; Hø og Halm tilsammen. Berg. Stift, Nordl. (J Nfj. og Sdm. Lod; ellers Lo). Jf. Avløde.

Lod (oo), f. 2, Rør, Hul; især om Løbet i et Gevær. Søndre Berg. Rbg. Hall. og fl. (Lo). Maaskee et gammelt hlod (?); jf. lada, v. — Ellers findes ogsaa Lod (Lo) i Betydning af Kugle (Torelod, Dverglod), men dette henhører vistnok til Lodd, som egentl. er Lod (oo), n.

Lod (o'), f. Nagletog, Bolt med Huller, hvori Jernnagler formes. (Spikarlod). Ogsaa en Form, hvori man trækker Jerntraad. (Draglod). Mest alm. **Lo'**, ogsaa **Laa** og **Lø** (ø'); i Ørk. Lø (med langt ø). G. N. löd.

Lod (o'), pl. see Lad. **Loda** (o'), s. Løda.

loda (oo), v. n. (ar), høste, indbjerge Korn eller Foder. Østl. ogsaa Sfj. og fl. (i Formen loa, loe). Ofte sammensat: hava avlodat (avloa), el. innlodat. Jf. Avloding.

loda (o'), v. n. (er, de), hænge ved, klæbe, fæste sig. Shl. (lo'a, og lø'), Nordl. (lø). G. N. loda; Sv. låda, vidlåda. „Dæ vil ikkje lø paa": det vil ikke fæste sig; ogsaa figurligt om noget, som man ikke ret vil troe eller fæste Lid til. Shl.

lodarlaus, s. lodlaus.

lodberga, v. n. (ar), indbjerge Aarets Afgrøde eller Korn. Ryf. (loberga). Noget lignende er **lobera**, paa Østl. „Skjera aa lobera", Hadeland.

Lodd, n. 1) et Lod, Blylod. 2) Lod som Vægt (1/16 Mark). Ordets Form er forvansket, da det nemlig skulde hedde **Lod** (oo), som efter de beslægtede Sprog betyder: Bly, Blystykke, Kugle, Sænkelod og Vægt. Sv. lod (oo); Holl. og Nt. lood, T. Loth; jf. Eng. lead (Bly). J ældre Skrifter findes ogsaa Lod i Betydning af Kugle (f. Ex. Norske Magasin 1, 260. 261). Jf. Dverglod, Torelod.

lodda, v. a. (ar), 1, lodde, forbinde ved smeltet Metal (= brasa). J Nordl. **loa** (lø), og vel rigtigst **løda**. Sv. löda. Nt. löden, T. löthen.

lodda, v. a. (ar), 2, oplodde, maale med Lod. Skulde hellere hedde loda, s. Lodd.

Lodda, f. Lodde, en Fisk som fanges til Madding, Osmerus arcticus. Nordl. Maaskee egentl. Loda (o'), af en vis Laaddenhed paa Siderne. Jsl. lodna.

Loddar, m. en Lodvægt, en liden Bismer. (Egentl. Lodar, s. Lodd).

loddbein, adj. lodret, perpendiculær.

Lodde, m. Haarsok. Rbg. Tel. Mest i Fleertal (Loddar) ligesom Leister, Labbar, Luggar og Raggar.

Lodding, f. Sammenlodning, s. lodda, 1.

Lode (o'), m. Laad, Laaddenhed, Haar, for Ex. paa Skindklæder. Trondh. (Selbu, Tydal) i Formen „Laadaa". Vel ogsaa om Græsvært; s. Nylode. Jf. G. N. lodi: Pels.

loden (o'), adj. laadden, haaret, bevoxet med Haar; ogsaa: tæthaaret, tæt bedækket. Nogle St. **laaen** og **løen**; i Ork. **lauen**. G. N. lodinn; Sv. luden. Formodentlig Particip af et gammelt Verbum: ljoda (laud), at voxe; Ang. leodan, Goth. liudan. (Grimm, Gr. 2, 21).

Loding, f. Indhøstning; s. loda.

lodlaus (oo), adj. foderløs, blottet for Foder til Kreaturene. J Nfj. og Sdm. **lodalaus** (egentl. lodarlaus).

Lodløysa, f. Fodermangel. Ogsaa **Lodarløysa** (Lodaløyse, Nfj. Sdm.).

lodmyken (y'), adj. græsrig, frodig, frugtbar. Tel. (lomykjen).

lodna (o'), v. n. (ar), blive laadden, bevoxe med Haar o. s. v. Hedder ogsaa **lodnast**.

Lodna (o'), f. Laaddenhed (= Lode). Sjelden. Nærmere til Adjektivet høre: **Lodneblom**, m. et Slags Bregne. Nhl. **Lodnefetar**, pl. Sko af laaddent Skind. Hard. **Lodnehjupa**, f. laadden Hyben, Frugten af Rosa villosa. (J Gbr. **Loenupe**).

Lodning (o'), f. begyndende Haarvært, el. Græsvært. Af lodna.

lodrik (oo), adj. frodig, frugtbar.

lodsetja, v. a. sætte fast i Løbet i et Gevær. (Lod, 2). Hall. „loseta".

lodstor, adj. storløbet, om Gevær. Rbg.

Lodturk, m. Tørring for Kornet.

Loft, n. 1) Loft, Rum med eget Gulv under Taget i et Huus. Nogle St. **Lopt**. G. N. lopt. Jf. Hjell, Trev, Lem. — 2) Sal, Oververælse, anden Etage. Trondh. og fl. Jf. Høgeloftet (i Kjæmpeviserne). — 3) opløftet eller ophøiet Stilling. Kun i Forbindelsen: liggja aa Lofte (Dativ), ɔ: ligge opløftet fra Grunden, f. Ex. om Stene eller Stokke, som ligge ujævnt, saa at der er et Hul eller Luftrum under dem. Nordre Berg. (G. N. lopt: Luft). Hertil Lofturd. Jf. Luft og lyfta.

Loftluka, f. Luge i et Loft.

Loftsdrumb, s. Drumb.

Loftstett, f. Trappe til et Loft. Sæt. (Lofsstett). Andre Steder **Loftstropp** (Lofstropp), f.

Loftstova (o'), f. Stue med Loft. (Modsat Rotstova, el. Ljorestova).

Lofturd (-ur), f. hullet Steengrund, Banke

af store Stene, som ligge ujævnt, saa at der er dybe Huller under dem. (S. Loft). Nordre Berg. I Gbr. Lykt-ur(d). Andre St. Glop-urd.

log (lo), f. læja.

Log (o'), n. Lue-Ild. (Sjelden).

Log (o'), f. Lov, Forordning, offentlig Forskrift. Voss, Hard. Tel. og fl. (i Hall. Løg); ellers ombyttet med den danske Form: Lov (Laav). G. N. lög, n. pl. (Gen. laga). Sv. lag, m. Ang. lagu (Eng. law). I nyere Skrifter (Dølen og flere) er Ordet brugt i mange Sammensætninger, som: **Logbod** (o'), n. Lovbud. **Logbok**, f. Lovbog. **Logbrot** (o'), n. Lovbrud, Forbrydelse. **logbunden**, adj. lovbunden. **Loggivning**, f. Lovgivning. **Logkunna**, f. Lovkyndighed. **logkunnig**, adj. lovkyndig. **loglydig**, adj. lovlydig. **Logløysa**, f. Lovløshed; Anarkie. **logrett**, adj. lovmæssig. **Logsetning**, f. Lovbestemmelse. **logtaka**, v. a. vedtage som Lov. **Logtyding**, f. Lovfortolkning. **Logverk**, n. Lovsystem. Jf. Lagrett og Lagverja.

Log (o'), m. 1) Vand, Vædske; udvirket Saft. Sv. lag, m. G. N. lögr (lagar). Mest i Sammensætning, som: Tjørelog, Humlelog, Barlog, Einelog. I Sogn Bryggjelog, om det Vand, som gydes paa Maltet i Brygning; andre Steder kaldet Lag, n. af det hertil hørende Verbum laga. — 2) Høvand (= Høylog) til Drikke for Køerne. B. Stift; ogsaa Østl. (i Hall. Løg); afvig. Laug, Trondh. — Egentlig betyder Log ogsaa: Vand, Flod eller Sø; saaledes i Talemaaden: fara Lands og Laga, ɔ: over Land og Vand. Oftere „Lands aa Lagje", B. Stift. G. N. lands ok lagar (Gen. af lögr). Som Egennavn bruges Logen (Logjen, o') om den Elv, som gaar igjennem Nummedal; hertil Bynavnet „Larvik" for Lagarvik (nu skrevet Laurvig).

loga (o'), v. n. (ar), lue, flamme, brænde med Lue (Loge). G. N. loga; Sv. låga.

Loga (o'), f. 1, et Blus, en Fakkel af Spaaner. Tel. Buskr. og fl. Nogle St. **Logu** (o'), i Hall. **Løgu**; saaledes „Løgulag", n. Selskab som fisker med Blus om Aftenen. „Mæ Løgu aa Ljøst" (= Ljoster).

Loga (o'), f. 2, et Læg, en Lægning; især om en Touglængde, saa meget Toug som er „lagt" eller spundet paa een Gang. B. Stift. (Jf. Maala). Ellers kun sammensat: Aaloga, Fyreloga, Utloga. Jf. Mannloga, Forloga. Egentl. Laga, af Roden lag i leggja.

logande (o'), adj. luende, flammende.

Loge (o'), m. 1, Lue, Flamme. Mest alm. **Logje** (Loje); ellers: **Loga**, **Laaga**, Østl. **Laagaa**, Solør og fl. G. N. logi; Sv. låge, og låga, f.

Loge (o'), m. 2, Overfladen paa Vand. Upp i Logen: op i Vandfladen. Sogn. Andre St. Lok, Sjolok, n. Jf. Sjomaal.

logen (o'), adj. 1) løiet, opdigtet. Particip af ljuga. Det skal vera loget (logje): det skal blive en Løgn. — 2) beløiet, lastet uden Grund. Valders.

Logg, f. 1) den nederste Deel af et Kar; nærmest om det Indsnit i Staverne, hvori Bunden er indfældet (s. lagga); tildeels ogsaa: den Deel af Staverne, som er nedenfor Bunden. Alm. G. N. lögg (laggar); Sv. lagg, D. Lugge, Eng. Dial. laggin. — 2) den nederste Deel af en skraatliggende Plan; især af en Ager. Sæt. og flere. — Fleertal hedder i B. Stift: **Legger** (Legg'e), paa Sdm. Leggr'e. I Sammensætn. Lagge, f. Ex. Laggeband.

logleg (o'), adj. lovlig, ret efter Loven. Tel. og fl. S. Log, f.

Logn (o'), f. 1) Stilhed, Vindstille paa Vandet. Hard. og fl. G. N. logn; Sv. lugn. Jf. Lygna og Løgje. — 2) en Plet, hvor Vandet er blankt, som af opflydende Fedt (= Feitelogn). Nordl.

logn (o'), adj. 1) stille, rolig; især om Vandet. Søndenfjelds (Tel. Hall. Gbr.). Nogle St. **logdn**, **løgd'n** (Hall.). Sv. lugn; Eng. Dial. lowne. (Jf. D. luun). — 2) rolig i Sindet, spagfærdig, lempelig. Smaal.

logna (o'), v. n. (ar), 1, stilles, dovne hen. Smaal. Andre St. lygna.

logna, v. n. 2, suurne (= legna). Hard.

lognt, adv. 1) sagte, stille, uden Larm. Smaal. Rom. og fl. Ofte udtalt: **longt**, **lungt**. — 2) luunt, i Ly. Hadeland. „Dæ ligg saa longt".

Logo, s. Lega. — **logom**, s. lagom.

logra (o'), v. n. (ar), slaae feil, befindes at være falsk (= ljugast). Sdm.

logsta, s. laugsta.

Lok (o'), n. Laag, Dæksel. G. N. lok. (Jf. luka). Leggja under Lok: skjule, gjemme. Falla under Lok: døe, komme i Kisten. (Valders). — Med Betydning af Overflade i: Sjolok (jf. Loge). G. N. lok: Slutning.

Lok (o'), m. Bregne (Filix). Shl. Tel. Sæt. I Ryf. **Lokar** (?), Loker (o'). Andre St. Slok (Buslok), Burkne, Blom og fl. Hertil: **loka**, v. a. (ar), samle Bregner (til Strøelse eller Underlag). Shl.

Loka (o'), f. 1) en liden Skodde eller Slaa til at lukke med. Afvig. **Løku**, Hall. **Loko**, Gbr., **Luku**, Østerd. G. N. loka. — 2) den forreste Opstander i en Plov. Sæt.

Loka (oo), f. Lab, Fod paa et Dyr; ogsaa: Næve, Haand. Nhl. Sogn. Hall. — Jf. Luka.

loka (oo), v. n. (ar), 1, bruge Næven (Loka). Loka til: daske, slaae til. Hall.

loka (oo), v. n. (ar), 2, nøle, tøve, være seenfærdig. Sdm. (Isl. lók: Forhaling).

loka (o'), v. a. (ar), 1) sætte Laag paa.

Af Lok, n. — 2) lukke med en Slaa (Loka). Rbg. og fl. Nogle St. **lukka**, el. **lokka**: at tillukke; s. luka. — 3) sammenbinde en Tømmerflaade. Smaal. i Formen „laakaa", formodentl. for loka. Hertil „Laaking", f. Sammenbinding.

Lokar (o'), m. en Høvel; især Langhøvel. Hard. Afvig. **Lokaar'e**, Tel. (Vinje), **Laakaar**, Guldalen. G. N. lokarr. (Andre St. Hyvel). **Lokarspon**, m. Høvelspaan.

Loke (o'), m. et Slags Vætte eller mythisk Væsen. „Lokje dengjer Bon'e sine" (L. prygler sine Børn), siger man, naar det knitrer stærkt i brændende Træ. Tel. (Raudland). G. N. Loki, en af Æserne.

loken (o'), adj. udmattet, sløv af Anstrengelse. Sfj. (lokjen). Vel egentlig: sluttet, ophørt (= troten) og saaledes Particip af luka efter den gamle Bøining. — Et andet „loken": nedslydt, er kun en Form af leken.

Lokhylla, f. 1) en lukket Hylde, en Skuffe. Hall. 2) Fadhylde, Faderække. Sogn.

Loking (o'), f. 1) Lukning &c., see loka (o'). 2) Indsamling af Bregner (Lok, m.). Derimod **Loking** (oo), f. Nølen, s. loka (oo).

Lokk, m. 1, Lok, Haardusk. Tel. og fl. Ellers mere alm. **Lokka**, f. G. N. lokkr; Sv. lock, m.

Lokk, m. 2, Sang eller Hujen, hvormed man lokker Kreaturene. Østl.

lokka, v. a. (ar), 1) lokke, kalde venligt. Jf. kalla (som tildeels er mere brugl.). — 2) lokke, overtale. G. N. lokka. Ogsaa: forlokke, forlede til noget. (Landst. 433 &c.). — 3) opnaae ved Lokkelse. Han lokkade det ut. Dei lokkade det fraa meg, o. s. v.

Lokka, f. Haarlok (= Lokk).

Lokkar, m. 1) en Lokker, Tilskynder. 2) et Slags Dandse-Musik. B. Stift.

lokkast, v. n. (ast), dele sig i Lokker; om Haar. Hedder ogsaa: lokka seg.

Lokkefugl, m. Lokkefugl; ogsaa En som er snedig til at overtale Folk.

Lokkemat, m. Lokkemad.

Lokkevid (-ve), m. flammet Ved, Træ med Aarer som ligne Lokker eller Krøller. Nhl. Jf. Rikka.

Lokking, f. Lokkelse.

lokkutt, adj. deelt i Lokker eller Duske.

Lokmark, f. Bregnemarker. Tel.

Lom, f. Spor; s. Laam.

Lom (oo), m. 1, Lom (Vandfugl), Colymbus arcticus. Ogsaa kaldet Storlom, til Forskjel fra en anden Art: Smaalom, C. septentrionalis. G. N. lómr. — **Lomsegg**, n. Æg af Lom. **Lomsunge**, m. Unge af Lom.

Lom, m. 2, Lab, Fod; især om Bjørnens Fødder. Sdm. og fl. (Jf. Isl. lumma, om en stor Haand). Ellers: Lamp, Labb, Ram. — Ogsaa med Betydn. Haandflade, s. Handlom. Ellers kaldet Love.

Lom, m. 3, Greb eller Haandtag paa en Aare. (Aara-lom). Berg. Trondh. Nordl. Isl. hlummr. Eng. loom.

Lom, m. 4, Træstamme, Træ som man har hugget Grenene af. Smaal. (I svenske Dial. lumm: Tykenden af et Træ). Derimod har „Barlom" Betydning af en Green.

loma, v. s. luma.

Lomeldre og **Lomhund**, s. Lemende.

lomug, adj. tyk, but (= lubben). Ryf. Oftere: **lomugsleg**.

Lomvie, s. Langve.

Lomvær, m. Indbygger af Lom i Gudbrandsdalen. Ogsaa **Lomværing**. Feilagtigt for Lovær (s. Lo). Hedder ellers: Lø, m.

Lon (oo), n. et Sted hvor Vandet rinder sagte eller staar stille. Indh. S. følg.

Lon (oo), f. en dyb, stillerindende Bæk (= Løk); ogsaa: Vandpyt, dybt Vandstade (= Hyl). Jæd. Mandal, Tel. Num. G. N. lón. — En anden Betydning i „Utloner", pl. Udmarker. Tel.

Lon (o'), f. s. Laan.

Lon (oo), m. en flad Engstrimmel ved Vandet (?). Sæt. (Valle). Noget usikkert. Falder nær sammen med Lo, f.

Lona, f. et roligt Sted i en Strøm, f. Ex. nær ved en Steen som leder Vandstrømmen til Siderne. Østerd. (Aamot). Jf. Lon.

Lona, f. (2), Stund &c., see Luna.

lona, v. n. (ar), glide fremad, skride sagte frem. Tel. (Vinje). Jf. luna (u').

lonegod, s. lunegod.

Longa (o'), f. Lange (Fisk), Molva vulgaris. (Lyder som Laanga, Laange). G. N. langa (acc. löngu); Sv. långa. Jf. Byrkelonga, Vallonga. — **Longefiske**, n. Langefangst.

longo, adv. længe, for lang Tid siden. Mest alm. **laange**. „Dæ skulde laange vore' gjort". Longo fyrr: længe forhen. Longo sidan (laange sia): for længe siden. G. N. löngu (egentl. et Dativ af lang).

lonutt, adj. sumpig, fuld af Vandpytter. (Af Lon). S. ogsaa lunutt.

Lopa (o'), f. et Løb, Sprang. Shl. Nogle St. **Lop**, n. (= Laup).

lopen (o'), adj. 1) stivnet af Kulde; s. loppen. — 2) opløst, mørnet; især om Fisk, som løsnes i Skindet eller sprækker og mørnes af Varme. Sdm. og fl. Ellers ogsaa i Betydn. løben (= laupen).

lophendt, s. lopphendt.

lopna (o'), v. n. (ar), mørnes, opløses; løsne fra Huden el. fra Benene, om Kjød og Fisk. (Af lopen). Sdm.

Lopp, m. 1, 1) en liden Visk eller Tot (= Lepp). Høylopp, Ulla(r)lopp. Sdm. Nordl. (Isl. lopi). — 2) en Flok, en liden Hob, f. Ex. af Kreature. Nordre Berg.

Lopp, m. 2, en Frø (rana), = Lappe, Frosk. Tel. Hall. Rom. Smaal. (Formodentl. et

gammelt löppr). — Hertil **Loppefraud**, f. den Sliim som omgiver Frøernes Æg. Hall. (Nogle St. Loppefro). I Tel. **Loppegraal** og **Loppekraa**, m. (Dunkle Ord). Andre St. Lappesli.

Loppa, f. 1) Loppe (Insekt). Nu alm. i Stedet for det gamle Flo. (Ang. loppe). — 2) det første Tegn til en Kjerne, f. Ex. i Nødder. B. Stift. (Jf. Flo).

loppen, adj. forfrossen, stiv i Fingrene af Kulde (= valen). Trondh. og Nordl. Nogle St. **lopen** (o'). Isl. loppinn.

lopphendt, adj. 1) frossen i Fingrene (= loppen). Trondh. I Ork. **loppenhendt**. — 2) svag i Fingrene, kraftløs. Sdm. i Formen lophendt'e. „Han fæ 'kje vere lophænte, so ska faa dæ laust".

lopputt, adj. ujævn, klumpet; f. Ex. om Hø, som vel er nogenledes tørt, men dog har en og anden fugtig Klynge (Lopp). Sdm. (loppette). Et andet Ord er **lopputt**: fuld af Lopper.

Lopradag, f. Lappardag.

Lopurke, et Slags stivt Græs, Juncus sqvarrosus. Sdm. (sjelden).

Lordag, f. Laugardag.

Lort (oo), m. Smuds, Ureenhed paa Hud eller Klæder; Dynd, Søle; Skarn, Exkrementer; ogsaa: Skrab, Fuskerie. Sv. lort. Ordet synes at være tilkommet i en nyere Tid, uvist af hvilken Oprindelse; man har henviist til Ital. lordo: smudsig, og lordura: Smuds. Jf. Lura. — Hertil **lorta**, v. a. smudse, tilsøle. **lortutt**, adj. skidden, tilsmudset. **lortvell** (-velt), adj. ureenlig, skiddenfærdig. Buskr. — Plantenavne: **Lortsarv**, Alsine media. **Lortstokk**, Atriplex. Solør.

Los (o'), n. Løsning. Koma paa Los: komme i Gang, blive løs eller færdig. (Af losa). B. Stift. G. N. los.

losa (o'), v. n. og a. (ar), 1) komme paa Glid, sætte sig i Bevægelse. B. Stift. — 2) v. a. løse, faae løst, sætte i Gang eller Bevægelse. Nordre Berg. Hall. og fl. G. N. losa. Af laus (el. egentl. af et tabt Stamord: ljosa).

Losa (o'), f. en stor Mængde eller Masse (egentl. en fremstrømmende Hob). Hall. i Formen „Løsu".

lose' (o'): læst; s. lesa.

Losig (oo, i'), n. Gjødselfald, Udbredelse af gjødende Vædske over Engen. Der er godt Losig: der er gunstig Beliggenhed for at Gjødselvædsken kan udbrede sig fra Fæhusene. Sdm. Ndm. Ork. (S. Lo, n.). Andre St. Tadsig, Hævdedrag. Jf. Loteig.

Losing (o'), f. Løsning, s. losa.

Loska (o'), f. en dorsk og doven Person. Hard. (S. følg.). Jf. Eng. lusk.

losken (o'), adj. dorsk, doven, søvnig. Hall. i Formen løskjen. G. N. löskr.

losliten (i'), adj. luslidt, om Klæder. Af Lo, f.

losna (o'), v. n. (ar), løsnes, blive løs; ogsaa: komme paa Glid, komme i Gang. Afvig. **lausna**, Ork. G. N. losna. — **Losning**, f. det at noget løsnes.

Loss (oo), m. Lods, Veiviser. Sv. lots. Nt. loots, Holl. loods. Nogle St. **Los** (Loos), maaskee rettest: Lods, jf. Holl. loodsman, Eng. loadsman. S. Kjendmann.

lossa (oo), v. a. (ar), ledsage som Lods. Holl. loodsen. Et andet Ord er **lossa** (oo), v. a. losse, optage en Ladning, Holl. lossen, af los: løs.

[**lossera** (o'), v. n. (ar), logere (Fr. loger). **Lossemente**, n. og **Lossi**, n. = Fr. logement, logis.

Lost (o'), m. Lyst, Begjærlighed; Appetit. B. Stift G. N. losti. Jf. Matlost. Ho er med Loste: hun er i Lysten (efter et Slags Mad). Sdm. og fl.

losta, v. a. (ar), 1, forlyste. Losta seg: gjøre sig tilgode, tilfredsstille sin Lyst (omtr. som: kosa seg). Tel.

losta, v. a. (ar), 2, flække, tage Barken af Træer. Nhl. og fl. Afvig. fra G. N. ljósta (lýst, laust, lostit), i Forbind. ljósta næfrar, og ellers med Betydn. slaae, støde. Jf. ljostra.

Losta, f. en Træstamme eller Stump, som er blottet for Bark. Vald. (Løste). **Lostebjørk**, f. afbarket Birk. Nhl. og fl. **Loste-eld**, m. Ild af tørre Træstumper.

lostad, adj. 1) afbarket. 2) s. lostug.

Lostemat, m. Lystemad, sjelden og lækker Mad. Nordre Berg. (Jf. Isl. lostætr: lækker). Andre St. Fysemat.

Losting (o'), f. det Arbeide at afflække Bark eller Næver. Nhl.

lostor (oo), f. lodstor.

lostug (o'), adj. lysten, begjærlig. Hedder oftere **losta(d)**. B. Stift.

Lot (o'), n. Lune, Stemning, Humør; ogsaa om Indfald eller Nykker. Meget brugl. i Berg. Stift. I Tel. **Lote** (o'), m. G. N. lota, f. Anfald. Jf. loten.

Lot (o'), m. Lod, Deel; s. Lut.

lotad (o'), adj. sindet, stemt. „Eg æ 'kje so lota": jeg er ikke i saadan Stemning. B. Stift.

Lote (o'), m. Stemning (= Lot). Tel.

Loteig (oo), m. Engstykke som ligger beleiligt for Gjødsel; Engen nærmest ved Fæhusene. Ndm. Jf. Lo og Losig.

loten (o'), adj. stemt, oplagt til noget; ogsaa: lysten, begjærlig (omtr. som tidig). Gbr. Ork. Guldal. Nogle St. **løten**. Vel egentl. tilbøielig, af luta (i den gamle Bøining). Jf. lotad.

lotig (o'), adj. tækkelig, som er tilpas, eller efter Ens Ønske. Nhl.

Lotte (o'), m. Stille, rolig Stund efter Storm eller Uveir. Ork. Jf. Glott, Glette.

lotutt (o'), adj. lunefuld, vægelsindet, fuld af Nykker (Lot). B. Stift (lotette).

Lov (o'), n. 1) Samtykke, Tilladelse; Lov til noget. G. N. lof. Han skal hava mitt Lov. Faa Lov til: faae Tilladelse til; ofte ogsaa: blive nødt til. Eg fær vel Lov til det: jeg faar nok gjøre det, enten jeg vil eller ei. (Ligesaa i Svensk og Dansk). Faa Lov paa: faae Løfte om, el. Haab om. (Sjeldnere). Jf. Løyve. Ogsaa med Begrebet: Fritagelse, Frihed; f. Ex. Me hava Lov til Middags. Jf. Heimlov. — 2) Bifald, Ros, Ære. Ein fær no stundom Lov fyre litet. Ogsaa: Skudsmaal, Rygte. Han heve eit godt Lov. — 3) Lov, Priis, Forherligelse. Gud til Lov og Æra. Han have Lov og Takk!

Lov (o'), f. s. Log, f.

lova (o'), v. a. (ar), 1) love, erklære sig villig til noget. Han heve lovat, at han skulde koma. — 2) love En noget, tilsige, give Løfte om. Med Dativ og Akkus. Eg laut lova honom Hjelp. — 3) love, rose. (Modsat lasta). Ogsaa: prise, forherlige (s. Lov). G. N. lofa; Sv. lofva. — Tildeels afvigende i Formen: lava, Hall., laavaa, Gbr. og fl. Ogsaa i Bøiningen: lovar, lovde, lovt, B. Stift.

Lova (o'), f. Løfte, Tilsagn. Hall. i Formen **Løvu**. (Jf. D. Tro og Love).

lovad (o'), part. 1) lovet, tilsagt; f. Ex. burt-lovad. Nogle St. **lovd**. 2) rost, vel omtalt. D'er alle lovade, naar dei er daude.

lovande (o'), adj. 1) passende at love. 2) værd at rose.

Love (oo), m. Haandflade, den indre Side af Haanden (imellem Haandledet og Fingrene). Alm. i de sydlige Egne; sjeldnere i Trondh. Stift. Afvig. **Loe**, Sfj. (I Østerd. **Lom**, Handlom). G. N. lófi; Goth. lófa. Sv. Dial. love (Rietz 412). Ogsaa om den indre Side paa en Handske eller Vante. — Hertil: **lovebreid**, adj. bredhaandet. **Lovebreidd**, f. Haandbred (= Løvd). **Lovekaka**, f. en liden Deigklump til Omslag. Nhl. **lovelaus**, adj. forslidt paa Indsiden; om Vanter. **Loveslett**, m. et Slag med flad Haand. Hall. **Lovevott**, m. Bælgvante, Heelhandske (= Heilvott). Østl. Nogle St. **Lovott**.

Lovekyrkja (o'), f. Kirke som opholdes ved Gaver, el. som man i Nødstilfælde har gjort Løfter til. Hard. og fl.

Lovestad, s. Lovstad.

lovlaaten, adj. begjærlig efter Ros; ærekjær. Tel. (Vinje).

lovleg, adj. rosværdig. G. N. loflegr. (Sjelden, paa Grund af Sammenstød med den forvanskede Form „lovleg" for logleg).

Lovnad, m. Løfte, Tilsagn. Meget brugl. især vestenfjelds. Hava Lovnad paa: have faaet Løfte om.

Lovord, n. rosende Ord; fordeelagtigt Skudsmaal eller Rygte. Lidet brugl.

Lovott, s. Lovevott (Love).

lovsnikjen, adj. indsmigrende, som veed at gjøre sig yndet; ogsaa: net, tækkelig. Tel. (Vinje, Mo).

Lovsong (-saang), m. Lovsang.

Lovstad, m. Løfte, Forsikring. Ryf. (Lovsta, og Lovesta'). Jf. Bønstad.

Lovtale, m. Lovtale.

lu, adj. udmattet, afkræftet. Jarlsberg. Paa Rom. **lur**: mat, døsig, upasselig. G. N. lúinn, til lýja (lýr, lúdi): svække; egentl. banke.

Lu, m. s. Lur. **Lua**, s. Luva.

lua (for luda?), v. n. (ar), 1) lyde, være at høre, lade til. Sdm. „Dæ lua so paa Svara hass": det lod saa til efter hans Svar; el. Svaret lød omtrent saa. G. N. lúda (hlúda?), om Breve. — 2) høre til. Num. „Dæ lua te den Gar'en". Den oprindelige Form er usikker.

Lubb, m. og **Lubba**, f. en rundagtig, fyldig Figur; mest om Dyr. Ogsaa en Benævnelse paa Faar. (Afvig. **Libb**, **Libba**, Mandal). **Lubbefisk**, **Lubbetorsk** og fl., Fisk med en but el. afrundet Skikkelse.

lubben, adj. but, rundagtig, fyldig. Trondh. Berg. Hall. og fl. (Jf. luven). Sv. Dial. lubbig.

Lud, el. Luder (?), s. Lur.

ludden, adj. tyk, bred, struttende. Vald. „Luddegrøn": Gran med store, tætstaaende Grene.

Lufs, m. Dyr med langt eller stridt Haar. Hall. Paa Sdm. **Lusp**, ogsaa om Mennesker. „Ein liten Lusp": en sluskket og uanseelig Person.

luffa, v. n. (ar), flagre, gaae saaledes at Haarene el. Lokkerne sættes i en rystende Bevægelse. Hall. Hertil **luffen**, adj. lokket, langhaaret; ogsaa stridhaaret. Paa Sdm. **luspen**.

Luft, f. 1) Luft, Himmel. Ogsaa brugt i en afvigende Form: **Lukt**, Berg. Trondh. Nordl., ogsaa Gbr. og Vald. Mere afvig. **Lykt**, Sdm. (Jf. Loft). G. N. loft, lopt, n., Ang. lyft, Ght. luft. Derimod Nt. og Holl. lucht. — 2) Lugt, lugtende Uddunstning. Mest brugt i de vestlige og nordlige Egne. Afvig. **Lyft** (y'), Sdm. Ndm. Andre St. **Lukt**. (Jf. Ange, Daam, Tev). Tildeels kun om ond Lugt eller Stank. — 3) Luft som Materie, enten i strømmende eller indesluttet Tilstand. I denne Betydning lidet brugl. og næsten fremmedt for Almuen, da det almindelige Udtryk for dette Begreb er „Vind". (En Blære siges her at være fyldt med Vind, ikke med Luft). Ved Luft (og Lukt) tænker man derimod sædvanlig paa et høiere Luftlag. Saaledes i B. Stift: „Upp i Lukt'a", ɔ: op i Veiret, i Høiden. „Reint burt i Lukt'a": hen i Veir og Vind. „Fare i Lykt aa Sky" (Sdm.): i flyvende Fart, i Hu og Hast.

lufta, v. a. og n. (ar), udlufte, udsætte for Luft. Ikke alm. — 2) v. n. lugte, give

Lugt af sig. (Berg. og Trondh.). Afvig. **lyfta** (især om at stinke), Sdm.

Lufting (?), m. Lyn, Lynild. Sogn, i Formen **Lukting**. Jf. Isl. lopteldr.

Lugar (med Tonen paa a), m. For-Kahyt, Rum i den forreste Ende af et Fartøi. Spansk lugar: Rum, Sted.

Lugg, m. 1) Haartop, Hovedhaar. Sv. lugg. Taka i Luggen: gribe En i Haaret. — 2) Haarsok (= Leist, Lodde, Labb). Nordl. — 3) en tyk eller stor Krop; mest om Dyr. For Hunkjøn: **Lugga**, f. Sætersd. og fl. Ellers betegner Lugg ogsaa et Slags stor Ørred. Lister og Dalerne. Jf. Lubb.

lugga, v. a. (ar), rykke i Haaret. (Sv. lugga). **luggast**, rykke hinanden i Haaret. Hertil ogsaa et Subst. **Lugg**, n. Rykning eller Greb i Hovedet.

lugom, passende; s. lagom.

Lugu, s. Lega.

luka, v. a (ar), 1) lukke, tilslutte; især med en Luge (Luka). Ellers bruges ogsaa „lukka" som et nyere Udtryk i Stedet for lata (lata upp, atter, inn ꝛc.). — 2) slutte, ende; f. Ex. luka Slaatten: blive færdig med Høslætten. Nhl. Lidet brugl. — 3) betale, bøde, undgjælde for noget. „Han faar eigong luka da att'e": han faar nok engang bøde for det. Vos. G. N. lúka har alle tre Betydninger, men har stærk Bøining (lýk, lauk, lokit), og denne Bøining ligger ogsaa til Grund for de afledede Ord: Lok, Loka, Lykel, Endelykt, lykta. Jf. loken.

Luka, f. 1) Luge, Skive som dækker en Aabning; især Falddør, Kjælderluge. (Alm.). Ogsaa: Skodde for et Vindue. Jf. Lem. — 2) Hul eller Aabning i en Væg. (= Glugge). Smaal. — 3) den hule Haand, Haandfladen med halvt indbøiede Fingre. Nordre Berg. og fl. Isl. lúka. Taka upp i Luka: øse med Haanden, tage Haanden fuld. Jf. Gaupn.

Lukk, m. Smule, Gran. Kvar ein Lukk: hver Smule. Nordre Berg.

Lukka, f. Lykke, Held. Alm. vestenfjelds, og tildeels i Trondh. Stift; derimod: **Lykka**, søndenfjelds. Isl. lukka (som det synes et nyere Ord); Nt. og Holl. luk, geluk; Eng. luck. Til Lukka: a) lykkeligviis, til al Lykke; b) til Lykke (som Ønske)!

lukkast, v. n. (ast), lykkes, gaae heldigt. Afvig. **lykkast**, søndenfjelds.

Lukkefugl, m. En som er meget heldig, som har Lykken med sig.

lukkelaus, adj. uheldig, ulykkelig.

lukkeleg, adj. lykkelig. Jf. heppen, heppeleg, sæl, sælsleg.

Lukkestund, f. lykkelig Stund.

lukra (u'), v. n. rokke sig, slatte, slænge løs. Solør. Jf. lakra, likra, lekta.

lukt, adv. lige til, uden videre; ganske. Næsten alm. Han sprang lukt i Vatnet. Lukt inn i Elden. Dei kunde sleget seg lukt i Hel. Afvig. **lykt**, Vald. Jf. G. N. lykja (lukti): lukke, slutte, gjøre Ende paa.

Lukt, f. Luft ꝛc. s. Luft.

lukta, s. lufta. **Lukting**, s. Lufting.

lulla, v. n. (ar), lulle, synge; især for at dysse et Barn i Søvn. Sv. lulla. — Hertil ogsaa **Lulla**, f. Benævnelse paa en Vugge.

lum (u'), adj. noget varm, lind, mild; om Luft og Vind. Hall. Buskr. (Jf. Lumme, lymma). Sv. ljum; i danske Dial. lum. — Afvig. **lummer** (lumr): kvalm, lummervarm. Østl. Jf. Lumra, lumren.

luma (u'), v. n. døse, dovne sig. Tel. (Vinje). „Han fik aa lomer inn mæ Vermen".

Lumma, f. Lomme, Taske. Ogsaa afvig. **Lume** (u'), f. Sdm. og fl. **Lumme**, m. Nfj. Nogle St. kun om en stor Lomme, medens en mindre hedder Fikka. Dunkel Oprindelse. (Jf. Isl. luma: holde i Skjul). Hertil **Lummebok**, f. **Lummeduk**, m. **Lummeflaska** og fl.

Lumme, m. en varm Luftstrøm. Smaal. (Lidet brugl.). Jf. lum, lymma.

Lump, m. Knub, Klods, tyk Stump. Nordl. (Jf. Eng. lump).

Lumpe, m. et tykt Fladbrød, et Slags Kage. Smaal. Gbr.

lumpen, adj. tyk, but, rundagtig. Nordl. og fl. Jf. lubben.

Lumra, f. tyk Luft med Vindstille og nogen Varme. Hall. Ogsaa kaldet **Lumreveder** (-vær), n. Buskr. og fl. Ellers i en anden Form: **Lurma**, f. og **Lurmevær**, n. Buskr.

lumren, adj. 1) døsig, sløv, mat. Nordre Berg. (lumbren). — 2) om Luften: tungskyet, dunkel og stille. Tel. og fl.

lumsa, v. n. (ar), humpe, gaae tungt og skjødesløst. Smaal.

lumt, adv. sagte, stille. Buskr.

Lun, og **Luneld**, s. Ljon.

Luna (uu), f. 1) en Stund, en vis Tid (= Bil, Rid). Mest brugl. i Tel. i den afvigende Form **Lone** (oo). „Lange Lonur": lange Stunder. „I Lone-Vis": en og anden Stund. — 2) Lune, Stemning, Humør. Hall. og fl. ogsaa ved Trondhjem. Ellers i Formen **Lona** (Lone) søndenfjelds. Nt. lune, T. Laune. Skal egentlig betegne Maaneskifte og henføres til Lat. luna: Maane.

luna (u'), v. n. (ar), gaae stille, som for at lure efter noget. Sdm.

Lund, f. Hofte, s. Lend.

Lund, f. Maade, Skik. Lidet brugl. (S. Bidlund, Garnlund, Veftlund). I onnor Lund: anderledes. Tel. (Landst. 540). Mere alm. er: nokor Lund (noko-lunde): nogenlunde, i nogen Grad. G. N. lund. Jf. lynd og Lynde.

Lund, m. 1, Lund, liden Skov; især om en

Række af plantede Træer, en Allee. G. N. lundr. I Tel. ogsaa Lund, om en Stok el. Stang, s. Lunn.

Lund, m. 2, 1) Melodie, Tone til Sang. Tel. (Jf. Lund, f.). — 2) Stemme, Sangstemme, en vis Klang i Stemmen. Sdm. „Han heve go' Lund te syngje".

Lunde, m. 1, en Søfugl af Alkeslægten, Sø-Papegoie, Mormon arcticus. I Nordl. „Lunne"; i B. Stift „Lunde". G. N. lundi. Hertil **Lundeberg**, n. Bjerg med Huler, hvor Lunderne søge Skjul. **Lundefjoder** (fjør), f. Lundefjær. **Lundtole**, m. Lundens Unge. (Lof.).

Lunde, m. 2, flammet Ved, som vorer ud paa Siderne af en Rift i et Træ (især i Birk). Sdm. (Andre St. Jadar, Ripel, Runne). Hertil: **Lundeskaft**, **Lundestav** og fl.

Lune (u'), m. Busk, Hob af Smaatræer (= Runn). Hard.

lunefengen (uu), adj. lunefuld, vægelsindet, fuld af Nykker. Indh. og fl. (lunfengjen); i Gbr. **lonefengjen**. Hedder ogsaa: lunefengd, lunfengt (Fosen), lonefengt (Ork.).

lunegod, adj. ustadig i Sindet, stundom venlig og stundom uvenlig. Hall. og fl. Nogle St. **lonego(d)**.

Lunga, f. Lunge, Aandeblære. G. N. lunga, n. Tildeels med Betydning af Bryst, især i Forbindelse med „Tunga". Det laag paa Lunga, kom inkje paa Tunga, ɔ: det var Meningen, skjønt det ikke blev sagt. (Søndre Berg.). Det var av Tunga og inkje av Lunga: det var nok sagt, men ikke meent. Ogsaa kortere: „Dæ va 'kje 'ta Lungenne": det var ikke af Hjertet. Sdm.

Lungerokk, m. Kongelys (Urt), Verbascum. Sogn og fl. Ogsaa kaldet **Lungerot**, **Lungegras**, el. vel egentl. Lungesottgras, paa Grund af en gammel Brug til Lægemiddel.

Lungerot, f. 1) Scrophularia nodosa. Jæd. 2) s. Lungerokk.

Lungesott (oo), f. Lungesyge. Ogsaa kaldet **Lungesjuke**, m. (Tel.) og mere alm. **Lungesykja**, f.

Lunk, m. s. Lunke.

lunka, v. n. (ar), gaae sagte, uden nogen Hast. Nordl. Ogsaa: gaae i smaat Trav. Trondh. (Sv. lunka). Hertil **Lunk**, n. om et sagte Trav. — I Hall. **lunkra**, v. n. gaae tungt eller seent.

lunka, v. a. (ar), varme lidt, gjøre lunken. (Maaskee oprindelig lumka, s. lum). — **lunkast**, v. n. varmes, blive lunken.

lunkad, adj. lunken, lidt varm. (Alm. lunka). Jf. Sv. ljum; Eng. lukewarm; Skotske Dial. lunkit.

Lunke, m. Lunkenhed, en liden Grad af Varme (i Vædske eller Luft). Lyder sædv. Lunkje. Nogle St. Lunk.

Lunn, m. 1) en Stok til Underlag for noget som skal trækkes eller slæbes frem; saaledes fornemmelig om de Stænger el. Tværtræer, som ere nedlagte i Grunden paa et Landingssted, for at Baadene derpaa kunne glide lettere, naar man skal trække dem op eller sætte dem ud. Berg. Trondh. Nordl. (Ogsaa i svenske og danske Dial.). G. N. hlunnr. Jf. Stød og Vor. Ogsaa ellers om Stokke, som ere nedlagte paatværs i en tung Kjørevei, for at Slæden kan glide derpaa uden at skrabe i Grunden. — 2) en Stok til Underlag i en Stabel eller Stak. Østl. Nogle St. **Lunne**. — 3) Løftestang, Haandspiger til at flytte Stene med. Tel. Nogle St. **Lund**. (Jf. Brut, Vaag, Handspik). — 4) Lettelse, Bekvemmelighed; s. Lunnende. „Lunn" om en Fisker, s. lunna.

lunna, v. n. og a. (ar), 1) nedlægge Tværstænger (Lunnar) paa et Landingssted, eller i en Vei. B. Stift og fl. — 2) lægge Grundlag under en Stabel, Høstak eller deslige. — 3) opstable, lægge sammen i en Stabel. Østl. Hedder ogsaa lynna (lynne). — Om en Fisker, som kommer hjem uden nogen Fangst, siger man, at han skal „lunna", ɔ: nedlægge en ny Stok i Baadedraget (Baatstødi). B. Stift. I Nordl. hedder det: „han vardt Lunn", ɔ: han fik ikke en eneste Fisk. Vel egentlig: han vardt lunna, ɔ: han kom til at „lunne".

Lunnbit (ii), m. Skaar eller Brist i Kjølen paa en Baad. B. Stift.

Lunne, m. 1) Stabel, oplagt Hob; Tømmerstabel; ogsaa en tæt sammenstablet Hob af Hø eller andet Foder. Østl. Heraf lynna. — 2) Underlag, Understokke i en Stabel. Solør. Ellers kaldet Lunn. — 3) Lettelse, Fordeel; s. Lunnende.

Lunne (Fugl), s. Lunde.

lunnelaus, adj. 1) om et Landingssted, som mangler Glidestokke (Lunnar). 2) om en Gaard, som ikke har nogen særdeles Bekvemmelighed (Lunnende), som f. Ex. mangler Græsgange, Skov, Adgang til Vandet, el. deslige. B. Stift. Ved Trondhjem **lunneslaus**.

lunneleg, adj. bekvemmelig, fordeelagtig, heldig stillet; f. Ex. om en Gaard, som har let Adgang til Forsyning med de nødvendigste Ting. B. Stift. — **lunnelege**, adv. bekvemt, mageligt.

Lunneløysa, f. Mangel paa Bekvemmelighed; s. lunnelaus.

Lunnende, n. Bekvemmelighed, Lettelse, Fordeel; især om visse Fordele eller Herligheder ved en Gaard, f. Ex. Skov, Græsgange, Fiskevand, o. s. v. Nordre Berg. og fl. Ellers i anden Form: **Lunne**, m. Ork., **Lunnar**, pl. Hard. Voss; **Lunner** og **Lundar**, Tel. **Lynne**, n. Nhl. G. N. hlunnendi, lunninde. Han fekk heile Garden med Lut og Lunnende, ɔ: med alle Tilliggelser, med

Rettighed og Herligheder. Nogle St. med Lut og Lunnar. (G. N. med hlutum ok hlunnendom).
Lunning, f. 1) Belægning med Lunner, s. Lunn. 2) Opstabling, s. Lynning.
lunnskjota, v. a. flytte med Haandspiger. Tel. Hedder ogsaa lundskjote, s. Lunn.
lunsad (lunsa), adj. oplagt, stemt, kommen i rette Lune. Eg er ikkje so lunsa. B. Stift. Maaskee lundsa; jf. Lund og lynd.
Lunsstikka, f. Lundstikke, Hjulpind i en Vognaxel. Østl. (Andre St. Hjulspyta). Sv. lunsstikka. I tydske Dial. Lunse. (Weigand 2, 75).
Lunta, f. Lunte, Tændetraad.
lunutt, adj. vægelsindet, fuld af Luner eller Nykker. Nogle St. **lonutt**.
Lur (uu), n. lurende Stilling. Standa paa Lur. Nogle St. **Lurr** (u'). Jf. Lere.
Lur, m. 1, Luur, Blæse-Instrument af Træ, dannet som en Trompet med langt Rør. Nogle St. **Lu** (Sogn, Tel.), vistnok for Lud, el. Luder. G. N. lúdr. I Tel. ogsaa kaldet „Lange-lu" til Forskjel fra lignende mindre Redskaber (Tut, Stut). — En Lur betegner ogsaa noget som er sammenrullet i Form af et Rør, især om Bark eller Birkenæver. (B. Stift). Ligesaa i svenske Dial. (Rietz 416).
Lur, m. 2, Møllebænk, det Plankegulv som en Kværn ligger paa. G. N. lúdr. Sv. Dial. lur. Hertil **Luraas**, m. Bjælke under en Møllebænk.
Lur, m. 3, 1) en Blund, en kort Søvn. Sv. lur. — 2) en Koie eller Seng i et Fartøi. Nordl.
lur, adj. sløv, mat; s. lu.
Lura, f. Skarnklat, Kokase. Jæd. (Sv. Dial. lora). Jf. Lort.
lura, v. n. og a. (er, de), 1) lure, speide, ligge paa Luur; ogsaa: vente eller passe paa en Leilighed. Det var detta, som eg lurde etter. Imprf. ofte lurte). Sv. lura. — 2) liste, snige. Lura seg til. Lura seg av: liste sig bort. Lura til seg: tilsnige sig. — 3) overliste, besnære, narre. Meget brugl. Han er ikkje god til lura (let at narre). Det var det som lurde meg (bedrog mig). Sv. lura.
lura, v. n. (ar), blunde, sove lidt (s. Lur, 3). Ellers forekommer lura endnu i flere Betydninger, saaledes: a) kjærtegne, stryge over Ansigtet. Tel. (Vinje). b) rulle noget sammen (s. Lur, 1). Lura i Hop. Sdm. og fl. c) blæse i en Luur. (For ludra).
lurd (uu), part. narret, overlistet. Nogle St. **lurt** (luurt).
Luredrykk, m. Drik som er stærkere end man har ventet, el. som har en mild Smag men virker stærkt.
Lureferd (fer), f. listig Fremfærd.
luren, adj. listig, skalkagtig. Hedder ogsaa: **lurande** og **lurall**.
Luring, f. Luren; List, Svig.
Luring, m. en listig Person.
Lurk, m. Kjæp, Knippel, tyk Stav. Alm. G. N. lurkr.
lurka, v. a. (ar), banke med en Kjæp.
lurka, v. n. lure, liste sig frem; ogsaa: gaae seent. Buskr.
Lurma, s. Lumra.
lurra, v. n. lure, lytte efter noget. Sdm.
Lurslaatt, m. Spil eller Toner som man kan blæse i en Luur.
Lurva, f. Pjalt (= Filla); et pjaltet eller forslidt Klædningsstykke. Berg. Stift, Nordl. og flere. Ellers **Lurv**, m. og **Lurva**, f. om et uanseeligt Dyr eller Menneske. Hertil Ordsproget: Torva gifter Lurva, ɔ: med et Stykke Jord kan ogsaa en Stymper blive gift. Jf. Larv, Larve.
lurvast, v. n. (ast), blive pjaltet, ogsaa: blive urede el. forviklet; om Haar ꝛc.
lurvutt, adj. pjaltet, laset, forreven; ogsaa: filtet, forviklet.
Lus (uu), f. (Fl. **Lyser**), Luus. G. N. lús. Kan betegne flere forskjellige Arter af smaa Insekter: Oydelus, Raudlus, Bladlus, Fiskelus, Veggjelus. Fleertal udtalt Lys'er (Lys'e, Lys'ar, Lys).
lusa, v. a. (ar), rense for Utøi; ogsaa: banke, prygle. Hertil **Lusing**, f. Bank, Prygl.
lusalen, s. lusveld.
Lusegras, n. = Torbola; ogsaa Navn paa flere Slags Planter.
Lushatt, m. Stormhat, Aconitum. Østl. See ellers Tyrhjelm.
luska (u'), v. n. (ar), lure efter noget, passe paa en Leilighed; ogsaa: gaae sagte for at see sig om. (Sv. Dial. luska).
luska (u'), v. a. (ar), rense i Haaret (= lusa). Nogle St. **lyska** (løska).
luspen, adj. stridhaaret; s. lussen.
lusutt, adj. 1) befængt med Luus. 2) gnieragtig, yderst smaalig.
lusveld (-vell), adj. vanskelig at holde reen; om noget som Utøi søger til eller trives vel paa. Buskr. og flere. I Berg. Stift **lusalen**.
Lut (uu), f. Lud, Afkog af Aske. Sv. lut. **Lutargryta**, f. Ludgryde.
Lut (u'), m. (Fl. **Luter**), 1) Lod, Deel, Part som tilfalder En ved en Uddeling. Afvig. **Lot** (o'), Trondh. **Lott**, Nordl., **Lyt** (y'), tildeels i Tel. Vald. Sdm. G. N. hlutr; Sv. lott. Til Lutar: for en vis Deel. („Te Lutars", Hall.). — 2) Eiendeel, kostbar Eiendom. B. Stift. Jf. Eignalut. — 3) Afdeling, Stykke, Deel af Rum eller Tid. Øvste Luten: den øverste Deel. (Jf. Upplut). Fyrste Luten paa Dagen, o. s. v. — 4) Stykke, Stump af noget som er splittet. Tel. Hall. Han slo det i Luter (el. Lyter). Jf. Landst. 18, 192. — 5) Led el. Tomme i et Hestemaal (= Støl, Stolpe). Tel. — Ordet hører sammen med ljota.
lut (uu), adj. ludende, nedbøiet. Tel. Hall.

Andre Steder **luten.** G. N. lútr.

luta (uu), v. n. (er, te), lude, bøie sig forover, staae i en bøiet Stilling. Ogsaa v. a. luta seg ned: bøie sig ned. Ordet skulde egentlig have stærk Bøining, ligesom G. N. lúta (lýt, laut, lotit), som ogsaa betyder at hælde til noget. Jf. Laut, Lot, loten.

luta (uu), v. a. (ar), udlude, lægge i Lud.

luta (u'), v. a. (ar), 1) dele i Lodder, see Lut. Helst i Forbind. „luta ut": udlodde, uddele. (Jf. G. N. hluta: kaste Lod). 2) tilkjende en Lod. Luta seg inn i: fræve en Deel i en vis Fangst, el. desl. B. Stift.

Lutbrev (u'), n. Dokument for en Lod i en vis Kapital; Actiebrev. Lidet brugt.

Lutbruk, n. Forpagtning, hvorved Brugeren afstaar en Deel af Gaardens Afgrøde til Eieren. **Lutbrukar**, m. En som leier Jord paa saadanne Vilkaar. (Lotbrukar, Trondh.).

Lute (u'), m. Afdeling, særskilt Rum. Østl. (Rom.) i Formen Lota, el. Laata.

luten (uu), adj. ludende, s. lut.

Lutfisk (uu), m. udludet Fisk.

luthavande (u'), adj. lodhavende, deelagtig.

Luting (uu), f ludende Stilling. Ogsaa: Udludning (af luta, 2).

Lutkasting (u'), f. Lodkastning. (Oftest forvansket til Loddkasting).

Lutlag (u'), m. Forening, hvori enhver har sin bestemte Lod. Lidet brugl.

lutlaus (u'), adj. udeelagtig.

Lutmann (u'), m. Lodtager, Deeltager, for Ex. i en Fiskefangst.

lutom-til (u'), stykkeviis (s. Lut). Gbr.

lutra (u'), v. n. (ar), gaae langsomt, spadsere mageligt som for at see sig omkring. „Han gjekk der lengje aa luttra". B. Stift. Isl. lötra.

Lutsetel (u', e'), m. Lodseddel.

lutslaa (u'), v. n. slaae paa Ens Marker mod at faae en Deel af Høet. Mandal.

lutvinna (u'), v. n. arbeide for en Anden mod at faae en vis Deel af Avlingen el. Indkomsten. Sæt. Tel. Hedder ogsaa: **lutdriva** (løddriva), Mandal; **lutbruka**, Sæt. og fl.

Luv, n. noget vedhængende, f. Ex. om Snee paa Træer. Vald. Jf. Lav.

Luv, m. (?), Luv, Vindside (= Høgd). Nyere Ord; jf. Holl. loef: Skibsside; Eng. loof. Hertil: **luva**, ogsaa **luffa**, v. luve (= beita).

luva, v. n. (er, de), bøie sig, lude, gaae nedbøiet. Hall. Synes ogsaa at betyde: hænge ved, el. dække (ligesom lava). Tel.

Luva, f. en Hue. Søndenfjelds, tildeels ganske traadt i Stedet for „Huva". Nogle St. **Lua**, **Lue**. Sv. Dial. luva (Rietz 417); i danske Dial. Lue.

luveleg, adj. frodig, tætvorende; om Skov; ogsaa: blid, yndig, behagelig. Tel. (Vinje). Nærmer sig til ljuvleg.

luven, adj. tykhaaret. (Sjelden). I Hard. **luffen**, især om Faar med rig Uldvært. Andre St. **luffen** (s. luffa). Noget lignende er **lubben**: løvrig. Buskr.

luvlaaten, adj. ømfindtlig, kjælen, bange for haard Tiltale. Tel. (Maaskee ljuvlaaten).

luvøyrad, adj. som har nedhængende Øren. Hall. Jf. lavøyrd, lapøyrd.

Ly, s. Lyd.

ly, adj. mild, luun, lidt varm; om Luften, tildeels ogsaa om Vandet. Jæd. Ryf. Søndre Berg. Indh. Nordl. og fl. Isl. hlýr (hlý). Heraf lya, lykka, lyna. Jf. læ, sly, slø.

Lya, f. Mildhed i Luften. Lidet brugt.

lya, v. a. (ar), varme, formilde Luften; om Solen. Ork. og flere. Isl. hlýja; Ang. hleovan.

lyast, v. n. formildes (= lyna). Om et andet lyast, s. lydast.

Lyd (Ly), m. 1) Folk, Samling af Mennesker; Flok, Selskab. Hall. Tel. og flere. Slaattelyd, Skurdlyd, Dansarlyd, Lesarlyd, Unglyd. Afvig. **Lyr**, Tel. (Vinje). G. N. lýdr; Ang. leod, Ght. liut, T. Leute, Nt. Lüde. — 2) Familie, Huusfolk. Søndre Berg. og fl. „Han veks, Ly'en": Familien bliver større. „Mæ all sin Ly": med sin hele Familie. „Han va alltid snild'e baade i Lag aa Lyd": han var tækkelig i al sin Omgjængelse, el. vel egentlig: baade ude og hjemme, i Selskab saavelsom i Familien. Sdm. I denne Betydning ogs. Huslyd. (Landslyd for „Nation" er brugt i nyere Skrifter). Jf. Lydska.

lyd, adj. 1) klartlydende, let at høre, hørlig paa lang Afstand; f. Ex. om en Klokke. Jæd. Rbg. Hall. og fl. (ly). Afvig. **lyden** (lyeu, m. lyo, f.), Shl. — 2) tilgjængelig for Lyd; f. Ex. om Huus eller Værelse, hvori man let kan høre Larm eller Stemmer udenfra. Alm. (især i Neutrum). Her er so lydt. Saaledes ogsaa: stille, lydløst. D'er so lydt, at ein høyrer kvar ein Ande. D'er lydt Føre, f. Ex. paa en Sneevei, hvor Gang og Kjørsel ikke lettelig høres. Østerd. Jf. G. N. hljódr: stille. S. lydt.

lyda, v. n. og a. (er, de), 1) lytte, søge at høre noget. (Mest alm. **lya**, **lye**; i Nfj. og Sdm. **lyde**). G. N. hlýda; Sv. Dial. lyda, ly (Rietz 400). Ogsaa: lure, lytte ubemærket. Egentl. opfange Lyd. (Af Ljod). — 2) v. a. høre, være Tilhører ved. Mest i Forbind. lyda Messa, el. Preika. (Ogsaa G. N.). — 3) lyde, adlyde, rette sig efter En. Med Dativ, f. Ex. han laut lyda Foreldrom. Dei lydde korkje Fader elder Moder. (Far'a el. Mor'enne). Baaten vilde ikkje lyda Styret (Styra), ɔ: lystre Roret. — 4) gaae an, lykkes, gaae uhindret eller upaaanket. Nordre Berg. Han held fram alt medan lyda vil („alt mæ lyde vil"): han holder ved

saa længe som det gaar an, saa længe som han faar Leilighed. G. N. hlýda. S. lydesam. — 5) lyde, have en vis Ordlyd, et vist Indhold; om Tale eller Skrift. So lyder Brevet. Kor lydde Svaret? Falder nærmere sammen med ljoda (G. N. hljóda). Jf. lua. — Med Partikler: Lyda aat: lytte nøie til. Lyda etter: høre efter; ogsaa agte, ændse, rette sig efter. Lyda inn: stige ind for at tale med Folk, gjøre et lidet Besøg. Lyda paa: høre paa. Lyda til: besøge (omtrent som: see til); s. lydast.

lydande, adj. 1) værd at lytte (til). D'er ikkje lydande etter det: det er ikke værd at høre efter. 2) lydende. Det var so lydande: det lød saa.

lydast, v. n. (est, dest), 1) tykkes at høre. Eg lyddest so, at han ropade paa meg: det forekom mig, at han kaldte paa mig. Nordre Berg. Gbr. og fl. (Forholder sig til „høyra" ligesom synast til sjaa). Jf. mislydast. — 2) forhøre sig hos En, besøge eller see ind til nogen. Du er snild som lydest um oss. Han heve ikkje lydst um oss paa lenge. B. Stift, Ryf. Andre St. lydast til, el. lydast inn til. Søndenfjelds derimod: lyda inn til (lye inn te), f. Ex. „Du maa ly' inn til oss, naar du fer heimatter.

lydbær, adj. klartlydende, som høres i lang Afstand (= lyd). Sdm.

lydd, part. lydt, adlydt, efterfulgt; s. lyda.

lyden, adj. s. lyd og lydug.

lydesam, adj som gaar an, el. som kan lykkes. Det vardt ikkje lydesamt: det kunde ikke godt gaae an, Folk vilde ikke taale det. Sdm. (s. lyda, 4). G. N. hlýdisamr.

Lyding, f. 1) Lytten, Efterhørsel. 2) Adlydelse, Lydighed. 3) Ordlyd, Indhold.

Lydnad, m. Paahørelse. Koma til Lydnads (Lynnas): komme tilfældigviis til at høre paa en Samtale, el. deslige. Nordre Berg.

Lydning, f. Forespørgsel, Besøg for at forhøre sig. Østl. (Lynning).

Lydska, f. Skik, Orden, Folkeskik. „Dæ vardt ikkje noka Lyske paa di": der blev ikke rigtig Skik paa det, el. det blev ikke saa, som ordentlige Folk pleie at have det. Sdm. tildeels meget brugl. G. N. lýzka: Skik, Egenhed. (Jf. Maallydska). Egentlig: Skik for et Selskab, et Folk, en Nation (s. Lyd), og saaledes et meget nyttigt Ord.

lydskelaus, adj. uordentlig, afvigende fra god Folkeskik. „D'er reint lydskelaust". Sdm.

Lydskeløysa, f. Uorden, Mangel paa Folkeskik.

lydt, adv. 1) lydeligt, klart, tydeligt. Eg høyrde det so lydt. S. lyd. — 2) stille, sagte, uden Larm. Ganga lydt. Østerd.

Lydtrumba, f. en vis Lyd i Luften, som ligner Trommeslag i lang Afstand. (Fordum anseet som Varsel for Krig). „Lydetrumaa", Sdm. Paa Østl. kaldet Dystetrumma, eller Dystetromma.

lydug, adj. lydig, villig til at lyde. Nogle St. lydig; afvig. lyug, lyau. Ogsaa i en anden Form: lyden (lyen), Søndre Berg. G. N. hlýdinn.

Lye, m. et Skjuul, et luunt eller roligt Sted. Tel. (Lidt usikkert).

lyen, s. lydug. **lyes**, s. lydast.

Lyft (Lugt), s. Luft.

lyfta, v. a. (er, e), løfte, hæve, opløfte. Nogle St. lypta. G. N. lypta, lyfta. Af Loft (= Luft). Particip lyft: løftet.

lyftande, adj. som man kan løfte.

Lyfte, n. en Vægt eller Tyngde, som man kan løfte med Hænderne. Ein Manns Lyfte: den Tyngde som en Mand sædvanlig formaar at løfte. I Gbr. Lyftan, n.

Lyftestein, m. en tung Steen, som tjener til Styrkeprøve, idet flere Karle kappes om at løfte den.

Lyfting, f. Løftning, Opløftelse.

Lyfting, m. et Dæk over Bagrummet i en Baad. B. Stift. **Lyftingsbaat**, m. Baad med et saadant Dæk.

lyga, s. ljuga. **Lygar**, s. Ljugar.

lygen, adj. usandfærdig, tilbøielig til at lyve. Søndre Berg. og fl. Lyder som lygjen eller lyen, men i Fleertal lygne. G. N. lyginn.

Lygn (y'), f. Løgn, Udsagn som ikke er sandt. Dei vilde driva honom til Lygnar: de vilde gjøre hans Ord til Løgn, paastaae at han havde løiet. B. Stift. Nogle St. „til Lygnas". Som Skjældsord for en Løgner mærkes: Lygnehit, f. Lygnepose (o'), m. Lygnehund, m Lygnebikkja, f.

lygna (y'), v. n. (er, de), stilles, aftage, sagtnes; om Veir og Vind. Tel. og flere. (Nogle St. lygnast). Det lygner av. G. N. lygna; af logn.

lygna, v. n. (2), lyne; s. ljona. Hertil Lygneld og Lygnevarme (Tel.), s. Ljon.

Lygna (y'), f. 1) Stilhed, Vindstille; især paa Vandet. Hard. Jæd. Tel. Hall. (Jf. Logn). — 2) en stille Plet paa Vandet; ogsaa om en opflydende fedtagtig Vædske, som holder Vandfladen blank. (Feitelygna). Sdm. Nordl. Isl. lygna.

Lygning, f. Sagtning, Aftagelse.

Lykel (y'), m. (Fl. Lyklar), Nøgel, Redskab til at aabne en Laas. Alm. vest og nord i Landet; ogsaa i Hall. og Vald. (Andre St. Nykel). Sædvanlig udtalt Lykjel (Lykjill); afvig. Lykle, Hard. G. N. lykill. Af luka (lukke). I Sammensætning deels Lykel (kj), deels Lykle (Lykla). **Lykelhald**, n. Grebet paa en Nøgel. **Lykelhol** (o'), n. Nøglehul. **Lykelpipa**, f. Nøglepibe. **Lykelskjegg**, n. Nøglekam. **Lyklehonk** (-haank), f. Nøgleknippe.

lykka (yy), v. a. (ar), formilde, gjøre varmere (= lya). Nhl. Egentlig ly-ka, af ly, adj. — **lykkast**, v. n. blive mildere, var-

mes lidt (= lyast, lyna).
Lykka (yy), f. Formildelse i Luften, en vis Varmegrad. Søndre Berg. Jf. Læka.
Lykka (y'), f. s. Lukka.
Lykkja, f. 1) Løkke, Bugt af et Reb eller Baand; Sløife hvormed noget kan omslynges. Alm. G. N. lykkja; Sv. lycka. — 2) Bøile, Ring, lukket Krog; især Hægtemalle. (Hektelykkja). — 3) et indhegnet Engstykke; en liden Gaard med Have eller Agerland. Østl. Ved Byerne „Lykke", el. „Løkke". G. N. lykkja; Sv. lycka. (Jf. G. N. lykja: lukke, indeslutte).
lykkjast, v. n. (ast), bugte sig, slaae sig i Bugter eller Ringe; f. Ex. om Reb. Hedder ogsaa: **lykkja seg**.
lykkjutt, adj. bugtet, ringet.
Lykla, f. Skindlæp, en liden Udvært under Kjæverne paa Gjeder. Nordre Berg. I Gbr. Nykle. **Lyklegeit**, f. Gjed med saadanne Skindlæpper.
Lyklegras, n. Løvetand. Voss og fl.
lykse, adj. n. uvist, usikkert. Rbg. Tel. (Vinje). „Dæ kann vera lykse, um me finnast". Maaskee egentlig lygsen; jf. ljugast: slaae feil.
Lykt, Slutning; s. Endelykt.
Lykt, f. en Løgte. Sv. lykta. Efter Nedertydsk Luchte, T. Leuchte.
Lykt, f. Luft; s. Luft.
lykt, adj. lukket, tilsluttet. Vald. G. N. luktr, Particip af lykja (lukti).
lykta, v. a. og n. (ar), 1) lukke, tilslutte. Vald. (Slidre). — 2) slutte, ende, komme til Ende. Valders, Solør. „Dæ kann mangt hende, førr Leiken lykter". (Solør). G. N. lykta. Jf. luka. — Om et andet lykta, s. løgta.
Lykting, f. (m.), 1) Slutning, Ende. 2) et Gjæstebud i Anledning af Kornhøstens Slutning. Hadeland, Aadalen. Efter Hammers Huusholdnings Kalender 1, 193 har St. Michaels Aften (28de Sept.) været anseet som Lyktekveld el. „Løkte-Aften".
Lykturd (-ur), f. = Lofturd. Gbr.
lyma, v. n. (er, de), gjøre sig bister; slaae Ørene ned, om Heste. Lister, Rbg. Andre St. glyma.
lymma (y'), v. n. (er, de), varme, give Varme fra sig; f. Ex. om en Ovn. Smaal. i Formen **lømme**. Af lum, jf. Lumme. Sv. ljumma.
lyna, v. n. (ar), formildes, blive varmere; om Luften. Søndre Berg. og fl. Sædvanlig udtalt som lynna (yy). Isl. hlýna. Jf. lyast, lykkast (af ly), læna (af læ).
lynd, adj. sindet, beskaffen med Hensyn til Sindelag. Tel. (Landst. 669). Ellers ofte i Formen **lyndt** (lynt) og meest i Sammensætning som: braadlynd, godlynd, lauslynd, vondlynd. G. N. lyndr (brádlyndr, gódlyndr, hardlyndr), af Lund (Sindelag). Sv. lynt (gladlynt, mislynt).
lynd, skjult; s. løynd.
Lynde, n. Sindelag, Gemyt. Tel. og flere (Landst. 125). Jf. Huglynde, Godlynde, Lauslynde. G. N. lyndi; Sv. lynne.
Lyng, n. Lyng (Erica). G. N. lyng. Ogsaa om forskjellige smaa Buskvæxter som ligne Lyng, f. Ex. Blaabærlyng, Blokkebærlyng, Tytebærlyng, Mjølbærlyng &c.
lynga, v. n. (ar), sanke Lyng. Nhl. og fl.
Lyngdøling, m. Indbygger af Lyngdal, egentlig Lygnedal, af Elvens Navn.
lyngja, v. n. (er, de), dampe varmt, give stærk Varme. „Dæ va so heitt i Stovenne, at dæ lyngde". Sdm. Formen maaskee forvansket; jf. lymma, lyna.
Lyngkvist, m. Lyngstilk.
Lyngmark, f. Mark som er bevoxet med Lyng. Om mindre Jordstykker: **Lyngmo**, m. **Lyngrabb**, m. **Lyngtuva**, f.
Lyngrot, f. Lyngbund i Jorden.
lyngvaksen, adj. bevoxet med Lyng.
lynna, v. a. (er, te), opstable, lægge sammen i en Hob eller Stabel (Lunne). Østl. (Gbr. og fl.). Heraf **Lynning**, f. Opstabling; især om det Arbeide at staksætte eller oplægge Foder i Fjeldmarken, for senere at hjembringe det paa Vinterføret.
lynna, v. a. (2), blødgjøre, f. Ex. en Lee som er for haard. Sæt. I Tel. **lønne, løne**. Dunkelt, jf. linna, lina. Om et andet lynna, s. lyna.
Lynne, n. 1) Lettelse, Fordeel, Bekvemmelighed (= Lunnende). Nhl. (Et gammelt hlynne). — 2) Gunst, Begunstigelse. Vald. „Han ha godt Lynne mæ Gjento": Pigerne synes vel om ham.
Lynning, f. Stakfætning, s. lynna.
lynsk, adj. lurende, listig, snedig. B. Stift, Hall. og fl. G. N. lymskr. Jf. løynsk.
lynskja, v. n. (er, te), lure, lytte; liste sig omkring. Sdm. (lynskje).
lynt, s. lynd, og løynt.
lypen (y'), løben, s. laupen.
Lyr, m. 1, Lyr (Fisk af Torskeslægten), Gadus Pollachius. G. N. lýrr.
Lyr, m. 2, Flok, Hob; s. Lyd.
Lyra, f. 1, en fremstaaende Rynke eller Fold i Huden (= Kyta, Kyla). Romsd. „Gjera Lyre": vride Munden til Siderne. Maaskee til G. N. hlýr: Kind; jf. Lyrodd.
Lyra, f. 2, et Kast med en Spillebold. Trondh. Sv. lyra. — **Lyrespel**, n. Boldspil.
Lyre, m. en Kjælderglugge. Indh. (Sparbu). Egentl. det samme som Ljore.
lyrgja (y'), v. n. (ar), fjase, spøge; ogsaa smigre, kjæle, kurtisere. Sfj. Sdm. (lyrje). Hertil **Lyrg**, n. Fjas. Jf. Hyrg.
Lyrodd, m. Vinkelstykke paa Siden af en Baadstavn. Nordl. meest i Fl. (Lyroddann') om et Par spidse tilskaarne Træstykker, som ere indfælbede i Vinklerne imellem Stavnen og Stavnbordet. Til G. N. hlýr, n.

Kind; ogsaa Skibsbov.
lyrutt, adj. rynket, udbuget; om Hud. S. Lyra, 1.
lys, adj. s. ljos.
lysa, v. n. og a. (er, te), 1) lysne af Dagen, grye, dages. Eg gjekk heiman til daa det lyste: da det gryede af Dagen. Alm. G. N. lýsa. (Af Ljos). — 2) opklares, lettes; om Luften efter en Iling eller Byge. Det lyser upp (el. uppatter): det bliver Opholdsveir igjen. Heraf **Upplyse**. — 3) lyse, skinne, glindse. D'er so blankt, at det lyser av det. Jarnet var so heitt, at det lyste i det. Det lyste i Sjoen av Solskin. — 4) v. a. hjælpe eller ledsage med Lys, holde Lys for. Kom og lys meg. Eg skal lysa honom i Troppi. — 5) belyse, oplyse, f. Ex. et Huus. Sædvanlig med „upp". No hava dei lyst upp Stova. — 6) oplyse, kundgjøre, offentliggjøre. G. N. lýsa; Sv. lysa. Lysa av: erklære for afskaffet; forbyde offentlig. Hertil **avlyst**. Lysa etter: efterlyse. Lysa fyre eit Par: lyse til Ægteskab. Lysa paa: tillyse, beramme eller paabyde offentlig. Lysa um-atter: gjenkalde en Tillysning. Lysa ut: kundgjøre for sidste Gang. Lysa til Vitnes: henskyde til Vidner, kræve Vidne paa noget.
Lysa, f. 1) Lysning, Lysglimt. Rbg. — 2) en liden Fakkel eller Brand at lyse med. Buskr. Jf. Loga, Skunda.
lysande, adj. lysende, skinnende.
Lysar, m. en Lyser, Lysbærer.
Lyse, n. 1) Lys, Dagslys (= Ljos). Vald. Buskr. Koma heim i Lyse: komme hjem med Dagen. — 2) Opklaring, Lettelse i Skyerne. I Ork. „Lysæling", m. en Stund med Opholdsveir. — 3) Lysglimt, stærk Lysning; saaledes især: Nordlys. B. Stift, Nordl. og flere. Ellers kaldet Vederlyse (Veerlyse), Vindlyse, Nordlyse. Jf. Ljoske. — 4) Tran, Fedt af Fiskelever. (Egentlig Belysningsstof, paa Grund af Tranens Brug til Lampeolie). Alm. vest og nord i Landet. G. N. lýsi. — Hertil **Lysebrenning**, f. Trankogning. **Lysedragse**, m. Tranbærme. Ndm. (S. ellers Gragse, Grugg, Korg). **Lyseflekk**, m. Plet af Tran. **Lysekola** (o'), f. en Portion Tran, som kan fylde en Lampe. **Lysekopp**, m. Trankumme. **lyselaus**, adj. blottet for Lampetran. **Lyseløysa**, f. Tranmangel. **Lysesmak**, m. Transmag. **Lysetunna**, f. Trantønde.
Lysebløeja, f. Svøbedug, Liiglagen. Hall. (i Formen Lysebløya).
Lysebrev, n. Bekjendtgjørelse, Plakat.
Lysehella, f. Plade at sætte Lysestikker paa. Hall. og fl. Andre St. Spikhella.
Lysemakk, s. Ljosmakk. **Lyser**, s. Lus.
Lysestikka, f. Spaan eller Splint at brænde til Lysning. (= Spik).
Lysesvein, m. Lysbærer.
Lysing, f. 1) Dagning, Dagbrækning. Meget brugl. G. N. lýsing. Jf. Atterlysing. — 2) Lysning, Skin, Glands. — 3) offentlig Bekjendtgjørelse (s. lysa, 6); f. Ex. om Tillysning til Ægteskab.
Lysing, m. 1, Lyn, Lynglimt. Nhl. Shl. Andre St. Byrting, Elding, Ljon og fl.
Lysing, m. 2, et Slags Fisk, Gadus Merluccius. Saaledes hos ældre Forfattere (Strøm og fl.). Paa Helg. betegner Lysing en anden Fisk, nemlig: Hvidling (= Kviting, Bleikja).
Lyska, Skik; s. Lydska.
lyska (y'), v. rense, pynte; s. luska.
Lyske (yy), m. 1) Varme, varm Luft (af ly). Indh. (Lyskje). — 2) Lysning (= Ljoske). Sammesteds.
lyskja (y'), v. n. (er, te), lure, liste sig til (= luska, lynskja). Nordre Berg.
Lyst (y'), f. Lyst, Tilbøielighed. Jf. Lost (= Sv. lust). — 2) Fornøielse, Glæde. Det var ei Lyst aa sjaa det.
lyst (y'), adj. lysten, begjærlig. (G. N. lystr). Sjelden, undtagen i Modsætningen: ulyst. Almindelig bruges en anden Form: **lystad** (lysta), f. Ex. Eg var ikkje lystad paa det.
lysta, v. a. (er, e), 1) vække Lyst. Det lyster meg (aa) sjaa det: jeg skulde have Lyst at see det (især om noget som man har Tvivl om). B. Stift. G. N. lysta. — 2) lyste, have Lyst til. Ikke meget brugl.
lysteleg, adj. behagelig, tiltrækkende.
Lystemat, m. lækker, sjelden Mad.
Lyster, f. et Slags stor Fisk. Nordl. (Lof.). Udtalt Lyst'er (yy), og skal paa andre Steder hedde Ljoster. — Efter gamle Skrifter skulde man hellere vente at finde L ø y f t e r, som Navn paa et Hvaldyr; G. N. leiptr; jf. löftravágr (Asl. Bolt, 60).
lystra (yy), v. a. og n. (ar), lystre, lyde, føie sig. Vel egentlig: høre, ligt Nt. lustern, Holl. luisteren, Eng. listen, Ang. hlystan; jf. G. N. hlust: Øre. Om et andet lystra, s. ljostra.
Lystring, m. Indbygger af Distriktet Lyster (el. Luster) i Sogn.
lystug (y'), adj. lystig, munter; ogsaa morsom, fornøielig. Nogle St. **lystig**.
Lystykke, n. Vest &c., s. Livstykke.
Lysæling, s. Lyse.
Lyt, m. s. Lut. **lyt** (maa), s. ljota.
lyta (yy), v. a. (ar), 1) vanhelde, skjæmme, være til Lyde eller Forringelse. G. N. lýta. — 2) laste, beskylde for visse Lyder; ogsaa: vrage, forskyde. Tildeels med Bøiningen: er, te. Particip **lytad**, og **lytt**: skjæmt, vanheldet; vraget.
Lyte, n. Lyde, Feil; noget som skjæmmer eller forringer en Ting. (Af ljot). G. N. lýti; Sv. lyte.
Lytealder, m. Alder som er til Lyde eller Forringelse i Værd. D'er ingen Lytealder paa honom (f. Ex. om en Hest).
lytefeit, adj. altfor fed eller tyk, utækkelig

af Fedme. Hertil et Subst. **Lytefeita**, f.
lytefri, adj. feilfri, ulastelig.
lytefull, adj. feilfuld, mangelfuld.
lytegamall, adj. altfor gammel, forringet i Værd ved Alder. Jf. Lytealder.
lytelaus, adj. lydeløs, feilfri.
lytemager, adj. utækkelig af Magerhed.
lytestor, adj. forvoxen, for stor til at være tækkelig eller passende.
lytetjukk, adj. uforholdsmæssig tyk.
Lyting, f. Forringelse, Nedsættelse.
lytt, s. ly, lyd og lyta.
Lyu, s. Løda. **lyug**, s. lydug.
Lyv (y'), n. Lindring; Lindringsmiddel, Lægedom. Hard. Voss. G. N. lyf. Jf. lyvja.
Lyv (y'), f. (?), Formildelse i Luften, mildere Veir. Sæt.
Lyveder (Lyveer), n. mildt Veir; s. ly.
lyvja (y'), v. a. (ar), lindre, dæmpe en Smerte; læge. Hard. G. N. lyfja: læge. Ogsaa uegentlig om at tugte eller forbedre. Eg skal lyvja deg: jeg skal see til at kurere dig. (Trusel).
lyvoren (o'), adj. noget mild (ly).
Læ, n. s. Leder. **læ**, v. s. læja.
læ, adj. mild, lind, ikke kold. Rbg. Tel. Gbr. Sdm. Namd. og fl. G. N. hlær (læ). Jf. T. lau, Mht. lá. Andre St. ly, som dog er mere omfattende, da „læ" kun bruges om Veiret og den frie Luft, f. Ex. lætt Veder (Veer): mildt Veir (om Vinteren), Tøveir. Jf. læka og læna. — Fra Mandal er ogsaa meddeelt „læ" i Betydn. lad, doven (?).
læa, s. læja og ledja.
læast, v. n. blive mildere (= læna).
Læbolk, m. en Tid med mildt Veir.
[**Lædik**, m. Lædike, Rum i et Skriin. Afvig. **Lækk**, Østerd. Formodentlig det tydske Lädchen.
Lædokk, f. Smilehul. Tel. Af læja.
Læga, s. Lega og Lege.
Lægd, f. 1) Lavhed; lav Stilling (af laag). G. N. lægd. — 2) et lavtliggende Sted, en Flade eller Fordybning ved Siden af et Bjerg. Næsten alm. Nogle Steder **Laagd** (Østl.).
lægd, part. nedbøiet, s. lægja.
Læger (Lægr), n. 1) Liggested, Hvilested. G. N. legr; Sv. låger (jf. T. Lager). Koma til Lægers: komme til Natteleie (= til Legstad). Hall. Mest brugt om Hvilesteder i Fjeldmarkerne. Jf. Felæger. — 2) Samlingssted; især om en Markedsplads, egentl. en Leir. Slaa Læger: leire sig, slaae Leir (s. lægra). Nogle St. **Leir**, n. (Østl.). Markedspladsen ved Grundset kaldes sædvanlig „Leir'e".
Læger, pl. s. Laag.
Lægervall, m. (?), Knibe, Forlegenhed. Koma i Lægervall. Nhl. og flere. Nt. Legerwall: Landet paa Læsiden (= Leland).
lægja, v. a. (er, de), sætte lavere, nedtrykke, nedbøie. Rbg. Tel. Hall. (lægje). G. N. lægja. Af laag. — **lægjast**: blive lavere (= laagna). Det lægdest nokot.
lægja, v. n. lee; s. læja.
Lægje, n. 1, et lavt Sted (= Lægd); vel ogsaa: Nedtrykkelse, Nedsættelse (af lægja). Tel.
Lægje, n. 2, Leie, Liggested. Mest i Sammensætning, som Kvernarlægje (Mølleplads), Skipslægje, Vetterlægje. Om Fosterleie i Dyr: Kalvslægje, Fylslægje, Lambelægje. Kunde maaskee skrives Læge. G. N. lægi; Sv. läge.
Lægje, n. 3, Ved af nedfaldne Træer (= Laagvid), af Laag, f. Tel. (?).
lægna, v. n. blive lavere (= laagna). Sæt.
lægra, v. a. (ar), lægge til Hvile, eller i Leir (Læger). Lægra seg: indkvartere sig, tage Herberge; leire sig.
Lægsamar, s. Leggsumar.
lægst, adj. lavest, s. laag.
Lægt, m. Latter (= Laatt). Hall.
læja, v. n. (**lær**, **log**, **lætt**), at lee. Inf. ogsaa: **læa** og **læ** (mest i de sydligste Egne); ellers opfattet som **lægja** (i Hall. lægji), saaledes ogsaa Imperativ: **læg**, i B. Stift, Gbr. og fl. Ind. Præs. mest alm. **lær**; ellers **læg**, Gbr. Ork. Sdm. (Fl. læja, læa, lægja). Imperf. mest alm. **log**; sjelden **lo** (Ork. og fl.); Fl. **logo** (loge). Supin. mest alm. **lætt** (egentl. læet); sjeldnere **legje**, el. **lægje** (Vald.) for leget (e'); afvig. **laaet** (laae), Ork. G. N. hlæja (hlæ, hló, hlegit); jf. Ang. hlihan (hló, pl. hlógon), Ght. hlahan (hlôc), Goth. hlahjan (hlôh). Den vaklende Bøining grunder sig paa den Usikkerhed, som finder Sted i flere af de Ord, som i de gamle Sprog havde et „h" efter Vokalen, da denne Udlyd deels er bleven til „g" el. „j" og deels er bortfalden; det afledede „løgja" har „g" som fast Udlyd. — Særlig Betydning: 1) lee, udbryde i Latter. Han sette i og log. Daa laut eg rett læja. — 2) smile, være lattermild. Han gat inkje, men eg saag, at han log. — 3) v. a. sætte i en vis Tilstand ved Latter. Læja seg trøytt; læja seg sjuk 2c. Eg tenkte, han hadde lætt seg i Hel. — Læja aat: lee ad, belee. Sjeldnere: læja ut, o: udlee, belee. (Hertil Particip: aatlædd, utlædd). Det log kvar Tonni i honom: han var overmaade munter, straalende af Munterhed. (B. Stift). — Afledninger: Laatt (Lætt, Lægt); løgja, Løgje, løgjen, løgleg, læleg.
læjande, adj. 1) leende. Han var baade leikande og læjande: han baade spøgte og loe. 2) passende at lee (ad). D'er ikkje læjande aat deim Helder.
Læjar, m. En som leer meget.
Læje, s. Lægje. — **læjeleg**, s. læleg.
læjetrengd, adj. fuld af Latter (= andløgd). Hall. „lægjitrøngd".

læk, adj. læg, ulærd. I Forbind. „læk og lærd“. G. N. leikr, af Lat. laicus.

læka, v. n. (ar), blive mildere (= lykka), om Veiret. Nordre Berg. Rbg. og flere. (Af læ). Egentl. gjøre mildere (om Vinden); jf. læna.

Læka, f. mildt Veir, Tøveir. Sdm. Ork. og fl. I Gbr. **Lække** (Lække); mere regelret i Lighed med **Lykka** (ly), **Taakka** (taaen), **Mjaakke** (mjaa). G. N. hláka. Ogsaa brugt figurlig. „Dæ vert ikkje noka Læke“, ɔ: det vil gaae haardt til, her er intet mildt at vente. Sdm.

læka, f. leka. **Læka** (m.), f. Leke.

Lækeveder, f. Læveder.

lækja, v. a. (er, te), læge, helbrede. Ikke meget brugl. (jf. grøda, friska). I G. N. lækna. — Particip **lækt**.

lækjande, adj. 1) lægende. 2) helbredelig.

Lækjar, m. Læge, lægekyndig Person. (= Doktor). **Lækjarbok**, f. Lægebog. **Lækjarkunst**, m. Lægekunst. (Sv. läkarekonst).

Lækjeblad, n. lægende Urt; figurl. Lindringsmiddel, Trøst, Tilflugt. Egentlig Planten Veibred, Plantago major. Ogsaa kaldet **Lækjingsblad**, Sdm., **Lækjeblokka**, f. Jæd. **Lækjeblekkja**, Tel.; ellers Grorblad, Grorblokka og fl. Sv. läkeblad.

Lækjedom, m. 1) Helbredelse. 2) Lægedom, Lægemiddel. G. N. lækidómr.

Lækjedrykk, m. lægende Drik.

Lækjegras, n. lægende Urt.

Lækjekraft, f. lægende Kræfter.

lækjekunnig, adj. lægekyndig.

Lækjeraad, f. Lægemiddel; Lægeregel.

Lækjesalve, m. lægende Salve.

Lækjevon (oo), f. Haab om Lægedom, Mulighed til Helbredelse. Ogsaa i Formen **Lækjarvon**. (Landst. 310).

[**lække**r, adj. lækker; fiin, vakker. Er det tydske lecker, af lecken: at slikke. — Hertil ogsaa et Kjælenavn: **Lækra**, f.

Lækning, f. Lægelse, Helbredelse. Hedder oftere **Lækjing**. G. N. lækning.

læleg, adj. latterlig, løierlig. Namd. Indr. (læli, lælli). Andre St. løgleg, løgjeleg, løgjen.

Læm (Loft o. s. v.), f. Lem.

læmja, f. lemja. **Læms**, f. Leffa.

Læn, f. f. Løn.

læna, v. n. (ar), blive mildere, om Veiret; blive Tøveir. (Af læ). Tel. Sdm. og fl. Sædvanlig udtalt lænna. G. N. hlána. Jf. lyna. — Former af andre Ord ere **læna**: blødgjøre, f. lina (i'); og **læna**: laane, f. lena.

Lænde, f. Lende. **længja**, f. lengja.

Læning, f. Lening.

Lænse, f. Lensa og Lengsa.

læpa (sluske), f. lepa.

Lær, n. Laar, f. Laar. Hertil **Lærbein**, n. og **Lærlegg**, m. Laarbeen.

Lær, n. f. Leder. **lær**, v. f. læja.

læra, v. a. (er, de), 1) lære, undervise, oplære. G. N. læra (jf. Goth. laisjan). Tildeels med Dativ og Akkus., f. Ex. Han lærde Bornom Kunsten sin. — 2) lære sig selv, vinde Øvelse eller Færdighed i noget; ogsaa: mærke, indprente sig ved Erfaring. (Imprf. tildeels: lærte). Læra seg til: vænne sig til, øve sig i. Læra upp-atter: lære om igjen.

Læra, f. 1) Lærdom; Samling af Læresætninger. — 2) Oplærelse i en Kunst eller Videnskab. Ganga i Læra. Jf. Prestlæra.

lærande, adj. 1) belærende. 2) værd at lære.

Lærar, m. en Lærer, el. Lærerinde.

lærd, adj. 1) oplært; udlært. 2) lærd, studeret. 3) videnskabelig, grundet paa Studering; om Skrift eller Tale. Afvig. **lært**; ogsaa **lær'e** (for lærder).

Lærdom, m. 1) Lærdom, Lære. 2) Videnskab, Studering; Forraad af Kundskab.

Lærebok, f. Lærebog.

Læregut, m. Dreng som gaar i Lære.

Lærekunst, m. Øvelse i at undervise.

Lærelyst, f. Lyst til at lære.

Læremaate, m. Underviisningsmaade.

Læremeister, m. Læremester.

Lærepengar, pl. Lærepenge; Tab el. Skade hvoraf man bliver klogere.

lærerik, adj. lærerig; indholdsrig.

Lærestykke, n. Stykke til at lære.

Læresvein, m. Lærling, Discipel.

Læretid, f. Tid da man gaar i Lære. Saaledes ogsaa: **Læreaar**, n. **Læredagar**, pl.

Læring, f. Oplærelse, Underviisning; ogsaa Øvelse, Tilvænnelse.

lærsam, nem, flink til at lære. Hedder ogsaa **lærkunnig**. (Hall.).

lærviljug, adj. lærvillig.

læsa, v. a. (er, te), 1) lukke, laase (af Laas). G. N. læsa. — 2) tilslutte, fæste, sætte fast; f. Læsing. Læsa atter: tillukke, tillaase. Læsa upp: lukke op. Læsa seg inne: lukke sig inde. Particip: **læst** (upplæst, atterlæst). Jf. hardlæst.

Læsing, f. 1) Lukkelse ved Laas. 2) Befæstelse; Punkt hvor noget er fæstet, f. Ex. hvor Bjælker eller Spærrer ere indfældede i en Væg.

[**læska**, v. a. (ar), læske; egentl. slukke. T. löschen (leschen).

Læssom, f. Læst. — **læst**, f. laatast.

Læst, m. Foregivende. „Dæ va berre Læsten hans“. „Dæ va gjort paa Læst“, ɔ: paa Skrømt, for et Syns Skyld. Hedder ogs. „paa Læssom“ (el. Læstsom), Østl. Et nyt Ord, dannet af Formen læst (lætst, ɔ: lader som); f. laast, laatast.

læt, f. laia og laata.

Læta, f. 1) Lyd, Tone (af laata); a) om Dyrs og Fugles naturlige Stemme; b) om Skrig, Hujen, daarlig Sang og desl.; c) om pibende eller hvinende Lyd i livløse Ting. Meget brugl., men hedder

tildeels **Læte**, n. (eit Læte), ogſ. **Laata**, f. eller **Laat**, n. G. N. læti, n. Sv. läte, n. — 2) Klynken, Klage, beſværligt Overhæng; idelig Oprippelſe af en Sag ꝛc. I Sammenſætning ogſaa: Omtale, Bedømmelſe, ſ. Yverlæta, Vellæta, Illæta. — 3) Foregivende, Skingrund; ogſaa noget ſom kun er gjort for Syns Skyld. Det var berre Læta hans. (Bedre end „Læſt"). Det ſkal no vera den Læta, ɔ: man ſkal nu endelig have det ſaa for Skinnets Skyld. B. Stift. — 4) en ubetydelig Ting; noget ſom neppe ſvarer til ſit Navn. F. Ex. A: Er her Klokka i Huſet? B: Aa ja, her er ei liti Læta (ɔ: en Tingeſt, ſom man kalder ſaa). Ved Trondhjem tildeels udtalt Leta, eller Leet; ſaaledes i Selbu: „Der va ikkje Kar-leta heme", ɔ: der var ingen Mandsperſon hjemme; intet ſom kunde hedde Karl. Jf. Namn, Heite. — 5) Maneer, Skik, Udſeende. „D'æ kje noka Læte paa di": det har ikke nogen rigtig Skik. Sdm.

læta, v. lade, lukke ꝛc., ſ. lata.

Læte, n. 1) Lyd, Tone; Skrig ꝛc. (= Læta). Hard. og ſøndenfjelds. — 2) Lader, Adfærd, Gebærder. Tel. Buſkr. og fl. G. N. læti. Jf. Braadlæte, Storlæte, Ovlæte.

Lætt, m. Latter; ſ. Laatt.

læva, v. n. (ar), kludre, fuſke; iſær om at binde noget altfor løſeligt. Sdm. (Jf. lepa). Hertil **læven**, adj. ſkjødesløs i Arbeide. Jf. G. N. læ: Svig.

Læveder (Læveer), n. mildt Veir, Tøveir. See læ.

Læven, n. Støi; ſ. Liverne.

Lævetter, m. en mild Vinter. Sæt. og fl.

Lævind, m. Vind ſom medfører Tøveir.

lævoren (o'), adj. noget mild (læ).

lø, v. ſ. løda og loda (o').

Lø, f. ſ. Lod (o'), Løda og Ljaa.

Lø, m. Indbygger af Lom (Loar) i Gudbrandsdalen. Ellers „Lomvær".

løda, v. a. (er, de), 1) opſtable, lægge lagviis eller i en Stabel (Lad). B. Stift og flere. Nogle St. lø', **løa**. G. N. hlœda. Andre St. lada (la'). — 2) lade, lægge Ladning i (f. Ex. et Gevær). Afledet af „lada" med det gamle Imperf. lod (hlód). I Nordre Berg. ſiges „løde" om at lade et Gevær, men „ledje" om at lade et Fartøi. Particip **lødd**, f. Ex. ei lødd Byrſa.

løda, v. a. lodde, ſ. lodda. Her mærkes ogſaa et Par andre Betydninger: 1) hænge ved; ſ. loda (o'). 2) rumme; ſ. loa.

Løda (ø'), f. Lade, Huus til Hø eller Korn. Meſt alm. **Løa** (ø'), **Løe** (Lø'); ellers **Løde**, Sdm., **Løu**, Tel., **Lyu**, Gbr. Hedm.; **Ludu**, Selbu, **Lu-u**, Hall., **Lodo** og **Loo**, Namd. Jf. Høyløda (Høylo, Hulu). Ogſaa med a: **Lade**, f. Nfj. Paa Øſtl. forekommer ogſaa: „eit Lae". G. N. hlada, acc. hlödu. Sv. lada. (Formen med „ø" er mærkelig, da de fleſte af de lignende Ord have o'). Jf. ogſaa Laave. Paa de Steder, hvor begge Ord bruges, betegner Løda kun en Hølade, men Laave en Lade med Logulv, altſaa Kornlade.

Løda (?), f. 2, et paaſat Mærke, iſær Korsmærke, Tjærekors. Hall. i Formen Løu (Lø'u); maaſkee et gammelt Loda (o'); jf. Verbet loda: klæbe, hænge ved.

Lødebite (i'), m. Bjælke i en Ladebygning.

Løde-eng, f. et affidesliggende Engſtykke med en Hølade for ſig ſelv. Sogn og fl. (Lø-eng). I Ork. „Hulu-eng" (for Høyløđueng). Jf. Lødeſlaatt.

Lødegrind, f. Reisværket i en Ladebygning, omfattende Staver og Bjælker, altſaa Bygningens egentlige Ramme eller Skelet. Nordre Berg. (hvor Laderne ſædvanlig ere Stavebygninger).

Lødelaan, f. Ladebygning. Jæd. (Lølaan).

Løderom, n. Laderum.

Lødeſlaatt, m. Engſtykke eller Græsland, hvoraf man kan fylde en liden Lade (Skovlade). Rbg. (Løeſlaatt). I Tel. **Louſlaatt**, **Lauſlaatt** (ogſaa opfattet ſom Lauvſlaatt), i Betydning af et viſt Areal, omtrent 12 Maal Jord. (Wille Sillejord, 177). I Vald. **Løoſlætt**, f.

Lødeſtav, m. Stav i en Ladebygning.

Løding, f. Ladning; Opſtabling, ſ. løda.

Løſſa, ſ. Leſſa. **Løg**, ſ. Log.

løgja, v. a. (er, de), faae til at lee, bringe i Latter. Du løgjer meg: du nøder mig til at lee. Han løgde oſs alle i Hop. Tel. (Vinje, Tinn). G. N. hlœgja. (Af læja, log). Mere bekjendt er Particip: **løgd**, iſær i „andløgd".

Løgja, f. rødfarvet Uldgarn (?). Sæt. Tel. Tildeels udtalt „Løie". (Dunkelt Ord). Hertil **Løgjelit** (i'), m. et Slags rød Farve. **Løgjeſaum**, m. Udſyning eller Brodering paa Vanter. Tel. (Moland). **Løgjetjeld** (-kjeld), n. Tæppe af farvet Uldgarn. Sæt.

Løgje, n. 1, Stilhed, Ophold, roligere Mellemſtund i et Stormveir. B. Stift (Lø-je), Nordl. (Løie, el. Løye). I Lofoten ogſaa om det roligere Mellemrum imellem to „Baarelag" eller Rækker af ſtore Havbølger. G. N. lœgi (Alvismaal, 22). Jf. Løgt og Logn.

Løgje, n. 2, Løier, Morſkab; noget ſom vækker Latter. Tel. Hall. ogſaa i B. Stift (udtalt Løie), dog mindre brugeligt. G. N. hlœgi; Sv. löje (Latter). Med Laatt og Løgje: med Latter og Spøg. (Tel.). Gjera eit litet Løgje (eit lite Løie): gjøre en Smule Løier. (B. Stift). Et Fleertal „Løiu" forekommer i Hall. Jf. løgja.

løgjefull, adj. lyſtig, lattermild. Tel.

løgjeleg, adj. latterlig, ſ. løgleg.

løgjen, adj. løierlig, latterlig (af løgja); ogſaa: underlig, beſynderlig. B. Stift, Tel. og fl. I Indre-Sogn **løgen** (ø');

ellers **løjen** (løgjen) og **løien** (løyen), men i Fl. **løgne** (ø') og Kompar. **løgnare**; saaledes ogsaa „Løgnefær" (=ferd), f. latterlige Gebærder, og „Løgnesnakk", n. latterlig Tale. Neutrum (løgjet) lyder oftest som „løie", f. Ex. „dæ va baade illt aa løie": baade fortrædeligt og latterligt. Denne Form bruges ogsaa som Adverb, f. Ex. „dæ gjekk so løie til": det gik saa underligt.

Løgjesaum, s. Løgja.

løgleg, adj. løierlig, latterlig; ogsaa: besynderlig. Alm. søndenfjelds. Afvig. **løgjuleg**, **løgjeleg**, Tel., **løileg**, Gbr. Helg., **lølli**, Smaal. (Jf. læleg). G. N. hlægilegr. (Bekvemmere Form end løgjen).

løglege, adj. besynderlig, paa en løierlig eller underlig Maade.

Løgt, m. Opholdsstund, roligere Mellemstund i en Storm. Nhl. Jf. Løgje.

løgta, v. n. (ar), benytte Tiden imellem Stormbygerne (nemlig paa en Reise tilvands). Løgta seg fram: reise langs Landet og lægge til Land i Stormbygerne, men paaskynde Reisen i Mellemstunderne. Nhl. Tildeels udtalt som lykta.

Løk, m. 1, Bæk, Vanddrag; især om dybe og stillerindende Bække; ogsaa en Pyt eller Vandsamling i en Sump. (Gbr. Hall. Tel. Jæd. Shl. Sdm. Ndm. Nordl.). G. N. lækr. Nogle St. med Fl. **Løkjer**. (Tel. og fl.). Jf. løkja.

Løk, m. 2, Navlestreng paa et Foster. Nhl. Nordl. G. N. lækr.

Løk, m. 3, s. Lok og Lauk.

løkja, v. a. (ar), danne Bække, sprede sig i visse Grene over en Flade; om Vand. Ogsaa: danne blanke Striber, som ligne Bække; om Søen i Taageregn eller stille og fugtigt Veir. Sædvanlig reflexivt (løkja seg). Hard. og fl.

Løkje, n. en Vovehals, En som søger Ære ved Vovestykker. Ndm.

Løkjedrag, n. en Række af Vandpytter.

løkjutt, adj. fuld af dybe Bække el. Vandpytter. Lidet brugl.

løkta, s. lykta og løgta.

lølleg, s. løgleg. **Lømenne**, s. Lemende.

lømme, s. lymma. **Lømme**, s. Ljome.

Løn, f. Løn, Gjengjældelse; især om Betaling for Arbeide. (Afvig. fra G. N. laun). Gjera Lika fyre Løni: gjøre Fyldest for sin Løn. I Forbindelsen „Guds Løn" (et Ønske hvormed man takker for en Hjælp), findes tildeels en afvigende Form „Læn" og „Læ". (S. Norske Viser og Stev, 1869, Side 111).

Løn, f. Bygning; s. Laan.

Løn, m. Løn, Lønnetræ (Acer). Søndenfjelds. G. N. hlynr. (Sv. lönn).

løna, v. a. (er, te), lønne, give Løn; betale. Afvig. fra G. N. launa. Om et andet løna, s. lynna.

lønande, adj. værd at belønne; ogs. lønnende.

Løning, f. Lønning; Betaling.

lønsk, s. løynsk. **løntug**, s. lentug.

Lørja, f. Pram at føre Trælast paa. Østl. Formodentlig fremmedt.

Lørre (staa aa Lørre), s. Lere.

Lørung, m. Dask, Ørefigen. Voss, Hard. Isl. lödrungr; Sv. Dial. lädrung. Paa Sdm. tildeels „Lurumbrei".

Løs, s. Ljos. **Løsa**, s. Losa.

løskjen, s. losken. **Løte**, s. Løyte.

[**Løtnant**, m. Lieutenant. (Fransk). Nogle St. Lyttnan og Lyttmann.

Løva, f. Løve (Dyr). Formen dannet efter det tydske Löwe (for Lewe). Jf. G. N. ljón og león (efter Latinen).

Løvang, m. en Jernbøile paa Bagdækket i et Fartøi, brugt til at fæste Toug i. Hard. (Afvig. fra D. Leevange).

Løvd, f. Haandbred, Haandfladens Bredde, betragtet som Maal. B. Stift. G. N. læfd. Af Løve. — **løvdebreid**, adj. bred som en Haand. Hall.

Løya, f. en liden Ferskvandsfisk; formodentl. samme som Sv. löja: Cyprinus alburnus. Østl. I Smaal. **Laue** (?).

Løye, s. Løgje. **løyen**, s. løgjen.

løyleg, s. løgleg.

løyn, adj. slu, som veed at skjule sine Tanker. Hall. Jf. løynsam.

løyna, v. a. (er, de), dølge, skjule, holde skjult. Mest brugl. i de sydlige Egne (Rbg. Tel. Hall. Vald. Hard. Nhl.). G. N. leyna (af laun: Løndom); Goth. laugnjan. Imperf. ofte: løynte. Han løynde det fyre meg. Løyna seg: skjule sig, ogsaa: være skjult eller vanskelig at opdage. Hedder ogs. **løynast**.

løynande, adj. som kan eller bør holdes skjult. Det var ikkje løynande: ikke at dølge, ikke passende at fortie.

Løynbode (o'), m. s. Løynfall.

Løynd, f. Stilhed, Hemmelighed. I Løynd: hemmeligt, i Løn. (Lidet brugl.). **Løyndarbrev**, n. hemmeligt Brev. (Bugge, Folkeviser 60). **Løyndar-ord**, n. Ord som meddeles hemmeligt. Tel. (Landst. 51, 313, 537). **Løyndarraad**, f. lønligt Raad.

løynd, part. skjult. I Nordre Berg. **lynd**, f. Ex. „ei Lynde-Hole" (o'): en Fordybning som ikke sees i Frastand. (Maaskee for Løyndarhola). „Han æ beire i lyndaa eld' i syndaa": han er bedre end han seer ud til at være. Sdm. Egentl. bedre i det skjulte end i det fremviiste. (Betre i løyndo en i syndo).

Løyndom, m. Løndom, Hemmelighed; en hemmelig Sag. Lidet brugl.

Løyne, n. Skjul, Skjulested, Smuthul. Tel. og fl. G. N. leyni.

Løynfall, n. blindt Skjær, Klippe som ikke rækker op til Vandfladen. Nordl. Noget lignende er **Løynbode** (o'), m.

løynful, adj. lumsk, lurende. Hall.

Løyngang, m. Løngang.
Løyngjelv, m. stærk Strømning og Bevægelse i Dybet (= Grunnstøyt). Nordl.
Løyning. f. Fordølgelse.
Løynkrok, m. Lønvraa, skjult eller afsides liggende Sted.
Løynkulde, m. Kulde med stille Luft, eller uden Blæst. „Lønkulde", Buskr.
Løynkraada (o'), f. Harpix som har samlet sig indentil i et Træ. „Løynkvo'u", Tel.
løynleg, adj. lønlig, hemmelig. G. N. leynilegr. **løynlege**, adv. i Løndom.
Løynmøte, n. hemmeligt Møde. Sjelden.
Løynraad, f. hemmelige Anslag.
Løynrom, n. hemmeligt Rum.
løynsam, adj. hemmelighedsfuld, tilbøielig til at skjule sine Tanker. Hedder ogsaa løyn og løynen. Jf. løynsk.
løynsk, adj. slu, snedig, underfundig. Hall. I Smaal. **lønsk**. Falder nær sammen med lynsk.
Løynskrift, f. hemmelig Skrift.
løynt, adv. hemmeligt, i Stilhed. Det gjekk so løynt. Vald. og fl.
Løyntanke, m. lønlig Tanke. Sjeld.
Løyntroll. n. Insektlarve som udvikler sig under Huden paa Dyr. Hall.
Løynvaag, f. Dønning i Vandet efter en Storm. „Lønvaag", Hedemarken.
Løynveg, m. skjult eller ubekjendt Vei.
løyp (løber), s. laupa.
løypa, v. a. (er, te), 1) sætte i Gang, drive, faae til at løbe. (Af laupa). G. N. hleypa. Løypa ned Snøret: lade Fiskesnøret gaae tilbunds. Løypa Timber: nedstyrte Tømmerstokke fra et Bjerg. — 2) flække, rive af. Løypa Bork: tage Bark af Træer. Løypa Næver. Trondh. Nordl. (Andre St. losta, svada, fletta). Jf. laupa. — 3) sprænge ved Ophedelse. Løypa Mjølk: ophede Mælken saa at den brister eller oster sig. Løypa Fiskerusk: tilrede Affald af Fisk ved et lindt Opkog. Saaledes ogsaa om en svag Stegning; om Brød, som kun er halvstegt, siges at det er „berre løypt og inkje steikt". Jf. lopen. — 4) v. n. glide paa Snee eller Iis, rende paa Skier og desl. Rbg. Tel. (Andre St. skrida, renna, aka). Jf. ellers: gorløypa, og sjoløypa.
Løypa, f. 1) Nedstyrtning, Omvæltning. Gjera ei Løypa: gjøre en Ulykke, nedrive el. ødelægge noget. Nordre Berg. — 2) Rendebane, Bakke eller Klippe hvorover man nedstyrter Tømmer fra en ovenfor liggende Skov. B. Stift. (Andre St. Laup, Skot, Rensl). — 3) Masse som er opkogt eller ophedet (løypt); især om Fiske-Affald, bestemt til Føde for Sviin eller andre Dyr. Nordl.
Løypebakke, m. Rendebakke.
Løypeføre, n. passende Sneelag til Skiløben (= Renneføre, Skidføre). Tel.
Løypegjord (-gjor), f. Gjord eller Bugt af Træ, som man sænker ned i Vandet for at opfange noget som ligger paa Bunden. Sdm.
Løypegut, m. Dreng hvis Forretning er at gaae Ærinder. Nordre Berg. (Mere alm. Visargut).
Løyperom, n. tilstrækkeligt Rum til at sætte noget i Løb.
Løyping, f. Drivning, Nedstyrtning m. m., see løypa. Ogsaa om en opkogt Masse, ligesom Løypa (3).
Løypt, f. Løb, Fart; Glidning. Koma paa Løypti: komme paa Glid, styrte løs. Nordenfjelds oftest udtalt **Løyft**. „Dæ kom paa Løyft'a".
løypt, part. sat i Løb; ogs. flækket; opkogt ꝛc., s. løypa. Nogle St. **løyft**.
løysa, v. a. og n. (er, te), 1) løse, gjøre løs eller fri. (Af laus). G. N. leysa. Løysa or Hamni: lette Anker, lægge ud med Fartøi. — 2) opløse, udrede. Løysa ein Knut, eit Band. L. Broki: aabne Klæderne for at gjøre sit Behov. (Nordenfjelds). — 3) indløse, frigjøre, indfrie med en vis Betaling. Løysa ein Gard. L. Livet sitt. — 4) v. n. forberedes til at føde. En Ko siges at „løysa", naar den afsætter Mælk i Yveret og viser Tegn til, at den snart skal kalve. B. Stift. (Skotske Dial. louse). Forskjelligt herfra er „løysa Homn", ɔ: abortere; s. Homn. — 5) løsne, komme paa Glid, i Bevægelse. Isen løyser i Elvi, el. fraa Landet. No løyser det med Regn (nu bryder det løs). Jf. losa. — Løysa seg: frigjøre sig; ogsaa: komme i Gang med et Arbeide, lære saa meget at man kan gjøre det uden Hjælp. Løysa atter: løse tilbage, indløse, f. Ex. et Pant. Løysa av: afløse. L. inn: indløse, indfrie. L. um, s. Homn. L. upp: opløse. Løysa ut: a) løse Baandet af Dyr, for at de kunne slippe ud. b) udløse en Medeier ved at kjøbe den Deel, som tilhører ham.
Løysa, f. 1) en løsnet Masse; f. Ex. af Iis. — 2) et uroligt Menneske eller Dyr, en meget rask eller dristig Person. Søndre Berg. — 3) Mangel. Kun i Sammensætning som en Endelse for Substantiver, som dannes af Adjektiv med „laus", f. Ex. Matløysa, Modløysa, Svevnløysa o. s. v. Nogle St. **Løyse**, n. (Tel.). G. N. leysa, f. og leysi, n. — Ord med „løysa" bruges ofte ogsaa som Betegnelse for Ting eller Personer; f. Ex. Det var ei Gagnløysa, ei Endeløysa; han er ei Ageløysa, Vitløysa, Skamløysa, o. s. v.
løysande, adj. mulig at løse.
Løysar, m. 1) Løser; Indløser. 2) en meget kjæk og dristig Karl. Nfj. og fl.
Løysepengar, pl. Løsepenge.
Løysing, f. Løsning; Opløsning ꝛc., s. løysa. Jf. Isløysing, Snjoløysing.
Løysn, f. Indløsning, Løsningssum, f. Ex. for en Jordepart. (Jordarløysn). Afvig.

fra G. N. lausn.
Løysning, f. Indløsning, Indfrielse. **Løysningsdag**, m. Frist eller Henstand med en Indløsning. Tel. og fl. — **Løysningspose**, m. s. Marlake.
Løyte, n. 1) Strøg, Strækning, omtrentligt Sted. 2) Stund, omtrentlig Tid; f. Ex. Middags Løyte. Hall. Buskr. og flere. I Smaal. **Løte**. Falder nær sammen med Leite, men passer ogsaa nogenledes til G. N. hleyti (löyti), som baade betegner Deel eller Lod (Lut) og tillige et vist Tidspunkt. Med Begreb af et Sted nærmer det sig ogsaa meget til Laut, f.
løytutt, adj. ujævn, ikke allesteds ligedan. Hall. og fl.
løyva, v. a. (er, de), tillade, give Lov, for Ex. til at bruge en Ting. Ikke meget brugl. G. N. leyfa. Jf. Lov.
løyva (levne), s. leiva.
Løyve, n. Lov, Tilladelse; især til at bruge noget som tilhører en anden. Eg fekk Løyve paa det, el. til det. G. N. leyfi. (Eng. leave). Jf. uløyves.
løyvelaust, adv. uden Tilladelse.
løyveleg, adj. tilladelig. (Sjelden).
Løyving, m. eller **Løyvingsseid**, m. Smaasei, halvvoxen Sei (Fisk). Nfj.

M.

Ma, f. Mad og Mod.
ma, for „maa vita", s. maa.
Mad, n. Fiskeyngel, især Sildeyngel, meget smaa Sild. Sdm. Nfj. Sfj. Nogle St. **Ma**. Jf. Musfa. I Ndm. er „Ma" ogsaa: Savspaan, Masse af meget smaa Spaaner (jf. Mod og Mask). S. ogsaa Madflo.
Mada, f. Mide. — **mada**, s. medan.
Madflo, f. et Slags Smaadyr i Vand. Gbr. Jf. Marflo.
Madlauk, f. Marlauk.
Madsild, f. meget smaa Sild. Sdm. Sfj. S. Mad.
maga, v. a. (ar), 1) skaffe en fuld Mave. Maga seg: fylde sin Mave, mætte sig; om Dyr. — 2) opskjære Fisk; egentl. tage Maven ud. Gbr. i Formen **maagaa**.
Mage, m. Mave (Indvoldsdeel). Fuldkomnest Magje; nogle St. **Maga**, Østl. og **Maagaa**, Gbr. Ork. Indh. G. N. magi. Ogsaa om Fiskenes Luftblære eller Svømmeblære; s. Flatmage, Sundmage. De drøvtyggende Dyrs Maver have sædvanlig særskilte Navne: Vomb, Huva, Lake, Bytning.
Magedyr, n. Dyr med enkelt Mave (i Modsætning til Drøvtyggerne). Nogle Steder **Magekroter**, og **Magabeist**.
Magefylla, f. Portion som kan fylde Maven; især om svag eller let Kost.
mageheil, adj. frisk i Maven. Sfj.
magelaus, adj. meget smal over Maven.
Magemaat, n. Mavemaal. Hava Magemaat: æde med Maadehold, ikke forfylde sig. Nordre Berg.
Magemelting, f. Fordøielse (= Matmélting).
Magemot, n. Mavemunding. Tel. og flere. Ellers kaldet **Magemunn**, m.
mager (mag'r), adj. mager, tynd, kjødløs. G. N. magr. Ogsaa: knap, ringe (f. Ex. om Indtægt); tør, ufrugtbar (om Jord). Jf. skrinn, skarp.
Mageriv (i'), n. Mavesmerter.
Mageriv (i'), m. = Bringe-tre. Vald.
Magerskap, m. Magerhed.
magesjuk, adj. syg i Maven. **Magesykja**, f. Mavesygdom.
magetelgja, v. a. (er, de), tilhugge Tømmerstokke saaledes, at Siderne blive lidt udbugede i Midten. Tel. i Formen „magatægje"; Particip „magatægd'e", i Neutr. „magatægt".
Mageverk, m. Mavesmerte.
Maggedysa, f. Benævnelse paa en stor eller tyklemmet Kvinde. Nordre Berg. Sv. mardusa, el. madusa (Rietz 423). Jf. Megga.
Maggjer (kogt Mad), s. Matgjerd.
Magn, n. Styrke (?). „Mæ Maatt aa Magne", en Talemaade af en gammel Vise. Nhl.
magna, v. a. (ar), styrke, forfriske. Magna seg, 1) mætte sig, forsyne sig vel med Mad. Hall. 2) opmande sig, tage Mod til sig. Tel. (sjelden). 3) fordrive Søvnen, komme i Bevægelse efter en Søvn (= vakra seg). Gbr. (Det sidste nærmer sig til morna, el. morgna). G. N. magna: styrke, give Kræfter (magn, megin). Jf. mega (maa), Magt. Om et andet magna, s. magra.
[**Magnete** (el. Magneet), m. Magnetsteen.
magra, v. a. (ar), udmagre, gjøre mager. — **magrast**, v. n. blive mager. Hedder ogsaa „magna" (magrna?), Indh.
Magring, f. Udmagrelse.
Magt, f. 1) Styrke, Kraft; især om Legemskræfter. D'er liti Magt i honom: han er ikke stærk. Leggja til med all si Magt: med sin hele Styrke. Taka nokot med Magt: med Vold. (Sv. makt). — 2) Formue, Midler. Koma til Magt. Me hava ikkje Magt til aa kosta det. Ogsaa om Arbeidsstyrke eller Mandskab. Ganga paa med ei stor Magt, ɔ: med stort Mandskab. — 3) Leilighed til at virke; Overmagt, Overhaand. Elden fekk for myki Magt. Det var ingen Trollskap, som hadde Magt med honom. (I Folkesagn). — 4) Raadighed, Ret; Myndighed. Han heve Magt til aa

forbjoda det. — 5) Herredømme. — Ordet hører sammen med mega (maa), men synes her at være en nyere Form i Stedet for „Maatt", som er sjeldnere.

magtast, v. n. (ast), formaae, have Kræfter eller Midler til noget.

magtig, adj. stærk, kraftfuld, som har god Legemsstyrke. B. Stift, Hall. og fl.

magtlaus, adj. svag i Lemmerne, kraftløs, svækket, f. Ex. af Sygdom.

Magtløysa, f. Vanmagt, Svaghed.

magtstolen (o'), s. mergstolen.

[**Mai**, m. Mai (Maaned). Lat. Majus.

Maia, f. i visse Forbind. som „Strykar-maia": en omflakkende Kvinde. Østerd. Formod. af Navnet Maria. Jf. Megga.

Mak, n. (el. m.), Mag, Ro; Magelighed. Sædvanlig kun i Forbindelse med „i"; saaledes: Ver i Mak, o: vær rolig. Ligesaa: sit i Mak, el. statt i Mak. Nordre Berg. Nordl. Ellers oftere i en Dativform **Make** (Makje). Fara i Make: fare sagte, el. langsomt. Ligesaa: ganga i Make, ro i Make m. fl. Trondh. Berg. Ryf (I Indh. tildeels: aa Makje). I Nordre Berg. ogsaa „snakka i Makje": tale sagte, hviske. Sv. i mak: sagte (Rietz 425). Jf. Umak. — Hertil vel ogsaa: Maks Veder (Veer), o: roligt Veir. Lidet brugl.

mak, adj. magelig, lempelig; især om Vind, som ikke er stærk. (Jf. spak). B. Stift, Nordl. G. N. makr: passende. Holl. og Nt. mak (spag), T. gemach.

maka, v. a. (ar), 1, 1) jævne, gjøre jævn og magelig. Maka upp ein Veg: bane en Vei (saasom i Snee), jævne Veien ved gjentagen Kjørsel. Tel. Maka seg: a) sagtne, stilles; s. makast. b) gjøre sig magelig, gjøre sig tilgode. Tel. c) bryste sig, hovere. Hall. — 2) bearbeide, tilrede, gjøre myg eller smidig. Maka Skinn: berede Skind ved Gnidning og Vridning. (Landst. 500). Maka Føterne sine: gjøre sine Fødder smidige ved Bevægelse. Tel. — Ogsaa figurlig: tilskynde, opægge, ophidse. (Tel.). — 3) mage, lave, faae i Stand. (Eng. make, T. machen). Maka Raad: oplægge Raad. Maka Frume, s. Frume. Hertil et Subst. Makar (m.) i Sammensætning som Skomakar, Hattemakar, Knappmakar o. s. v.

maka, v. a. (ar), 2, sammenstille parviis, opstille som Par (s. Make). Maka i Hop. (Oftere: para). Maka seg: parre sig, om Dyr og Fugle. Meget brugl. og anseet som det pynteligste Udtryk for dette Begreb. Om visse andre Betydninger af „maka seg", s. maka, 1. Om et andet „maka", s. moka.

makast, v. n. (ast), sagtne, stilles, blive mere magelig (mak); om Vinden. Hedder ogsaa: maka seg. Nhl. og fl.

Make, m. 1) Mage, Ægtefælle (saavel om Kvinde som Mand). Sv. make. Ogsaa den ene af et Par af Dyr eller Fugle; den tilsvarende Han eller Hun. — 2) den ene af to Ting, som høre sammen; f. Ex. Sko, Vanter, Traade i en Væv, o. s. v. — 3) Lige, Ligemand; ogsaa lignende Ting eller Tilfælde. Maken til Gut skal du sjeldan sjaa (o: en saadan Karl ꝛc.). Eg heve aldri høyrt Maken. Det finst ikkje mange Makarne. Han er ikkje meir en Manns Make: ikke mere end andre Folk, ikke nogen usædvanlig Karl. (B. Stift). Mest alm. udtalt Makje; afvig. **Maka**, Østl. og **Maakaa**, Gbr. Ork. Indh. — G. N. maki.

Make, m. (2), et Tørrehuus, Hytte hvori Korn tørres. Helg. (Makje). I Namd. **Mækje**. Dunkelt. (I svenske Dial. mak, n. lidet Huus, Priveet).

makefaatt, adj. n vanskeligt at finde Mage til. „D'er makafaatt": der er faa saadanne. Hall.

makelaus, adj. mageløs, overordentlig. (Hedder mange St. makalaus).

makelaust, adv. uden Lige, overmaade.

Makeløysa, f. 1) Mageløshed. 2) en mageløs Ting, Noget som er uden Lige.

makeskifta, v. a. (er, te), ombytte en Jord-Eiendom med en anden af samme Værd. — **Makeskifte**, n. Mageskifte.

Maketid, f. Parringstid.

Makk, m. Maddik, Orm; Insekt-Larve, f. Ex. om Fluernes Yngel. (Forskjelligt fra „Orm", som her betyder Slange). Ogsaa i en afvigende Form: **Mark**, Østl. Trondh. Helg. Egentlig Madk. G. N. madkr. Sv. mask (i Dial. mark, makk). Jf. T. Made; Ang. maða, Goth. maþa. — Mange forskjellige Slags, som: Kjøtmakk, Tremakk, Grasmakk, Jordmakk, Fjøremakk o. s. v. Jf. Aama, Igle, Kveis, Vere.

Makk-aata, f. noget som er gnavet eller angrebet af Maddiker; især om Fisk. Nordl. og flere.

Makkebøle, n. Hob af Maddiker; ogsaa Sygdom af Snyltedyr i Indvoldene. B. Stift. Paa Østl. **Makkebol** (oo), eller Markebol.

Makkehol (o'), n. Hul efter Orm el. Larver; f. Ex. i Frugt.

Makkehus, n. Hylster eller Dække, hvori en Larve (Puppe) ligger skjult.

Makkemat, m. Ormeføde.

Makkeruga, f. rund Sandhob, som Sandormen (Fjøremakken) opskyder fra sit Leie i Strandbredden.

Makkeskreid, f. en Hob af meget smaa Orme, som skride fremad i en lang og tætsluttet Række. Tel. og fl. (Jf Wille, 173). Andre St. kaldet Budrag (Hall. Hadeland) og Bureip (Hall.), og fordum anseet som et Tegn for Lykke med Kreaturene (Buet). Paa Rommerige: Skrei(d); hertil Talemaaden „han gaar som Skrei'a", om En som gaar meget seent. (I Sverige: sölv-

skred. Rietz 284). Selve Dyret hedder Skreidmakk; Sv. härmask (härsmask), T. Heerwurm, og ansees som Larve af et Slags Myg (Sciara Thomæ).

Makkesmog (o'), n. Ormhuller i Træ. **makkesmogen** (-smogjen), adj. gjennemboret af Træorm. B. Stift og flere. Isl. madksmoginn.

makk-eten, adj. forgnavet af Orm.

Makketid, f. den varmeste Aarstid, da Fisk eller Kjød er mest udsat for Maddiker.

makleg, adj. 1) lempelig, maadelig, ikke stærk; om Vinden. Jf. mak. — 2) magelig, let, bekvem.

maklege, adv. sagte, langsomt.

Makrel (ee), n. Makrel (Fisk). Fremmedt Ord (Holl. makreel; Eng. mackarel); jf. Geir, Spir, Stokkaal. — **Makrelstyrja**, f. Thunfisk (Thynnus).

Maksel (Maksl), m. Skik, Snit, Maneer i et Arbeide. Trondh. Ogsaa: Mønster, Model. Tel. Hall. Af maka.

Makster (str), m. Tilredning, Bearbeidelse. Tel. (?). S. maka.

Mal, n. 1) smaat Affald af Halm eller Hø (= Mod, Vos). Indh. (Sparbu). — 2) unødig Snak; Tryglen ɔc. Buskr. S. mala.

Mal, f. (Smaasteen), s. Mol.

mala, v. a. (**mel**, **mol**, **malet**), male (pulverisere). Inf. tildeels **maalaa**. (Trondh.). Præs. udtales sædvanlig: **mæl**, el. **mæl'e** (for meler); Imperf. **mool**, Fl. **molo**; Sup. **male'**, afvig. **mile** (i'), **mele**, eller **mæle**, Sdm. og Trondh. G. N. mala (mel, mól, malit). — Særlig Betydning: 1) male, knuse, gjøre til Meel. Som v. n. kun om at male Korn. Jf. Melder, møl, Møle; Mjøl, Mylna. — 2) hvirvle som en Mølle; s. Malstraum. — 3) surre, lyde som en Mølle; saaledes a) aande med en snurrende Lyd, spinde; om Katten. b) ymte, mumle om noget. „Dem mæl ut-i di": de snakke saa smaat om det. Trondh. c) mane, minde idelig om noget; trygle ɔc. Østl. (S. Mal). Malast med nokon: indlade sig med En, drilles ɔc. Hall.

Malar, m. Møller; Kornmaler.

malen, part. malet (paa Mølle). Nogle St. afvigende: **milen** (i'), el. **melen**; s. mala.

Maler, pl. Spænder; s. Mella.

Maling, f. Malen, det Arbeide at male Korn. Jf. Mylna.

[**maliskjøsk**, adj. trodsig, næsviis. (B. Stift og fl. Fr. malicieux.

Malja, og **Malla**, f. Mella.

mallege (?), adv. meget, betydelig, ikke lidet. Namd. og Indr. i Formen **malli**, eller **mali**; nogle St. **manli**, maaskee for mangleg (= margleg)? Jf. Isl. marglegr: talrig; marglega: ofte. (Haldorson).

Mallæte, n. Uro, Støi, Optøier. Hall. Oftere **Mallæting**, af et Verbum **mallæta seg**: blive urolig, gjøre Optøier. Hertil ogsaa **mallætug**, adj. urolig, støiende. Formod. af en ældre Form: Marlæte (Manglæte); G. N. marglæti: Lystighed ɔc.

Malm, m. 1) Erts, Steen som indeholder Metaller. G. N. malmr. Jf. Sv. malm: Sandbanke; Goth. malma: Sand. — 2) Metal; i Særdeleshed Jernmalm, Støbejern. Hertil Malmhella, Malmklokka osv. — 3) Kjernen eller den bedste Deel af en Ting; saaledes søndenfjelds om den ædlere og fastere Ved i Naaletræerne, som ellers bedre benævnes Adelvid (Alved). Hertil „Malmfura", f. Fyrretræ som indeholder megen Adelved (= Adelfura). Jf. Molma og Grønmalm.

Malm-aader, f. Malmaare, Ertsgang i et Bjerg.

Malmberg, n. Klippe som indeholder Metaller.

malmen, adj. kjernefuld, fast, haard; om Træer (= adelgod). Østl.

Malmfella, f. en Masse af Jernmalm i en Smelteovn; en enkelt Smeltning (især af Myrjern). Østerd.

Malm-omn, m. Ovn af Støbejern; ogsaa en Smelteovn, Masovn.

malmrik, adj. malmrig; ogsaa kraftig.

Malmrokka, f. en rød Skorpe paa Jord eller Dynd, som indeholder Myrmalm. Østerd. (Aamot). Ogsaa **Malmroku** (o') og **-ruku**, i Trysil; **Malmrukke** i Solør. Nogle St. Myrrokka.

Malmslag, n. Art af Erts el. Metal.

Malmverk, n. Værk til Smeltning af Malm (især Myrjern).

Malrug, m. en Strandplante (formodentlig Elymus arenarius). Mandal. (Til Mol: Steengrund). Usikkert.

Malspikar, m. Merlespiger, Jernspids at bruge naar man splidser Toug. Nordl.

Malstraum, m. en stor Strømhvirvel i Søen, Malstrøm, Havsvælg. (Af mala). Lidet brugl.

Malt, n. Malt, mæltet Korn. G. N. malt. Jf. melta.

Maltlag, n. den Stilling, hvori en Kværn skal sættes for at male Malt. Faa Munnen i Maltlag: faae Munden rigtig paa Gang, tale frit. Tel. (Malslag).

Malur, s. Marulk.

Malurt, f. Malurt (Absinthium). Til Mol (o'), ɔ: Møl.

malæta og **Malæte**, s. Mallæte.

Mamma, f. Moder.

Man, f. s. Maan.

mana, v. a. (ar), mane, tilskynde, opfordre; ogsaa opægge, ophidse. Sv. mana.

[**Mandel**, m. Mandel. (Ital. mandola). **Mandelstein**, m. Mandelsteen (?). Landst. 464.

[**Maneer**, f. Maneer, Skik. Fr. maniere.

Mang, n. Ingredientser, Stof hvoraf noget tillaves; maaskee egentlig Blanding (jf.

mengja). Sdm. i Formen Maang. „D'æ godt aa lage Mat, naar ein heve godt Maang". Afvigende fra G. N. mang: Kram, hvortil manga: handle (Sv. mångla); jf. Eng. monger. S. ogsaa Mangjel.

mang, adj. mangen en, ikke faa. For Hankjøn altid forbundet med „ein", og i Hunkjøn med „ei", f. Ex. mang-ein Dag, mang-ei Stund. (I B. Stift: maangein, maangei). I Neutrum oftest eenligt, især i Betydningen: mange Ting, f. Ex. D'er so mangt, som ein gløymer. Me hadde mangt til aa røda um. Med Subst. sædvanlig „mangt eit", f. Ex. mangt eit godt Ord. I Fleertal altid eenligt, i Formen: mange, sædvanlig udtalt med haardt „g", undtagen i Hard. og Voss, hvor Maskul. hedder mangje og Femin. manga. (Ellers i B. Stift: maange og maanga). I Stedet for Komparativ bruges: fleire. Om en gammel afvigende Form „marg" see mangfreisten, manglida, mangment; jf. Mallæte, mallege. G. N. margr (Fl. margir); derimod Ang. manig, Oht. manag, Goth. manags. Mang synes ogsaa at have betegnet: forskjellig eller blandet; jf. Mang og mengja.

mangbølt, adj. deelt i flere Bosteder eller Huusholdninger.

mangeleis, s. mangleides.

mangfaldig, adj. 1) mangfoldig, som findes i Mængde. 2) mange (i Fleertal). 3) forskjellig, mange Slags; ogsaa om en Person, som har mange Planer, el. sysler med mange Ting. Nyere Form for mangfald (G. N. margfaldr); jf. mangfeld.

mangfeld, adj. 1) mangfoldig; bestaaende af mange Dele. 2) mange, f. Ex. mangfelde Aar. Hall. (mangfelt), ogsaa i Nordl. Jf. einfeld, tvifeld.

mangfreisten, adj. driftig (entreprenant), som forsøger meget, eller gjerne vover noget; ogsaa: dristig, forvoven. Hedder ogs. **mangfreistug**, Gbr. I Hard. i en afvigende Form: **marfreisten** (for margfreisten), hvortil ogsaa et Subst. „Marfreistna(d)", m. en Lykkeprøve, et Forsøg som er noget voveligt.

mangfør, adj. dygtig i flere Henseender, skikket til mange Ting. Hall.

mangføtt, adj. mangefodet; om Smaadyr.

Mangjel (?), Madlavning (= Matgjerd). Hertil Mangjelsausa, Mangjelsgryta, og fl. Helg. (Maaskee Mang-gjerd).

Mangl, n. Uro i Vandet, Bølgegang. **Manglesjo** (-sjø), urolig Sø nærmest ved Landet. Nfj.

mangla, v. n. (ar), paatale, kræve, paastaae sin Ret. „Han mangla paa dæ". Shl. (Jf. aamaga, aamaala). Hertil et Subst. **Mangl**, m. Krav, Paatale. „Dødsmangl": Dødens Krav, den Nødvendighed at man engang skal døe.

mangla, v. a. (ar), mangle (med Mangletræ), rulle, presse (Liintøi). Nordl. Trondh. Sv. mangla, T. mangeln.

mangleides, adv. 1) i mange Retninger, til forskjellige Sider. Hall. (mangleies). 2) mangelunde, paa mange Maader. Sædvanlig afvig. **mangeleis**; nogle Steder **mangelein** (Hall. Vald.). Jf. Leid.

manglida (i'), adj. mandstærk, som har stort Følge eller stor Familie. (Modsat faalida). Tel. i Formen **manglia**; tildeels ogsaa **marglia**. Jf. Lid, n.

manglutad (u'), adj. deelt i flere Dele eller Rum. Hall.

mangmaalug, adj. snaksom, som taler meget. Tel. Hall. G. N. margmálugr.

Mangmenne, n. et stort Mandskab, mange Folk. Nordl. (?). Ofte brugt i anden Form: **Mangmann**, m. G. N. margmenni.

mangment, adj. mandstærk, som har mange med sig; el. som udgjør et stort Følge. B. Stift, Nordl. Der er mangment: der er meget Folk. Dei komo so mangmente. I Tel. tildeels: **margment**. G. N. margmennr.

mangordig (-orig), adj. langtalende, som bruger mange Ord. (I B. Stift: maangorige). G. N. margordr; Sv. mångordig.

mangraadig, adj. kløgtig, som har mange Planer. Lidet brugl.

mangslungen (gj), adj. 1) indviklet, forviklet, vanskelig. 2) om Personer: kløgtig, slu, listig. Tel.

mangstad, eller **mangstades**, adv. mangesteds. Lyder forskjelligt: mangsta, mangstaen, mangestafs; ogsaa adskilt: **mange Stader**. Sv. mångstädes. Isl. margstadar.

mangtenkt, adj. omtr. som mangraadig.

mangvis (ii), adj. klog, kyndig i mange Ting. Lidet brugl.

Maning, f. Manen; Opæggelse.

[**manka**, v. n. (ar), mangle, fattes. Nedenæs og fl. Mere alm. **mankera** (ar). Fr. manquer. Sjeldnere i Formen **mangla**, hvortil Subst. **Mangel**, m. efter Tydsken.

manka, v. a. (ar), klippe Manen paa en Hest. (maanka, B. Stift).

Manke, m. Manke, den øvre Deel af Halsen paa Heste. Afvig. Maankje, B. Stift; ellers Mankje. Jf. Maan.

Mankestode, n. s. Maanstøde.

manleg, s. mannleg.

Mann, m. (Fl. **Menner**), 1) Menneske, Person. G. N. madr (for mannr), acc. mann. Denne Betydning findes Sted i nogle Talemaader, f. Ex. koma til Manna (s. nedenfor), og ellers ofte i Sammensætning, som Mannebein, Mannekjøt, mannvond m. fl. og allertydeligst i Karmann og Kvinnmann. — 2) Mand, Mandfolk. Fleertal **Menn'er** lyder tildeels Menn'ar (Tel.), Menn'a, Menn'e, Menn (G. N. menn); bestemt Form: **Mennerne** (Menn'ene), i Dativ tildeels **Mennom** (Monnaa, Sdm.), ogs. **Mennom** (Ork.). Med

noget Eftertryk betegner Ordet især en fuldkommen eller dygtig Mand; f. Ex. Det vardt Mann av honom: han kom sig godt, blev en anseet Mand. (Jf. Folk). — 3) Karl, Arbeidsmann; Person af et vist Mandskab eller Følge. I dette Tilfælde hedder ogsaa Fleertal: Mann, f. Ex. Det var fem Mann paa Baaten. Eit Fylgje paa hundrad Mann. Alle Mann hit! Jf. Tie Manns Vit og tolv Manns Styrke. — 4) gift Mand; Ægtemand. Ein Dreng og ein Mann. Ho hadde mist Mannen sin. — 5) Huusfader, Huusbonde; ogsaa Opsidder, Gaardmand. Tildeels med Fleertal Mann; f. Ex. Der er tri Mann paa Garden, o: Gaarden har tre Familier, er deelt i tre Brug. — 6) Ætling i nedstigende Linie, Led i en Slægt. Mann etter Mann: Søn efter Fader, fra Slægt til Slægt. Det var femte Mannen fraa honom: det femte Led af hans Efterkommere. Til niande Mannen: til niende Led. Jf. Trimenning, Firmenning. — Talemaader. Vera Mann til: være i Stand til, have Kræfter til. Bruges baade om Mand og Kvinde; f. Ex. Ho var ikkje Mann til aa ganga lenger. Ho var ikkje Mann til aa sjaa paa det (hun havde ikke Hjerte til at see det). B. Stift og flere. Ligesaa: kjenna seg Mann til, o: føle sig stærk nok til noget. (Ogsaa G. N.). Jf. Menne. Hava Mann fyre seg: have Hjemmelsmand, vide hvem man skal holde sig til. Han vardt ikkje nokon Mann av det: han havde ingen Vinding deraf. Det vardt ein Dalar paa Mannen, o: til hver Mand. Hedder ogsaa: til Manns; f. Ex. det vardt eit Hundrad til Manns. Koma til Manns: komme til Velmagt, blive en anseet Mand. Koma i Manns Hand: i Menneskers Hænder. I gods Manns Hender: i gode Hænder. (Jf. Med gods Manns Hjelp. I kvars Manns Hus). Det var Manns Ferd: Adfærd som sømmer sig for en Mand. Manns Ord: Tale som er en Mand værdig. Mannsens Lukka: et Menneskes Lykke. — Koma til Manna, el. Manne (gen. plur.): komme til Folk, til et beboet Sted. (S. Betydn. 1). Fara Manna millom (el. mannemillom): gaae fra Mand til Mand. Sitja Manna høgst: sidde høiest i Selskabet, paa det fornemste Sæde. (B. Stift). D'er slikt eit Brak, at ein kann ikkje høyra Manna Maal, o: Menneskers Stemme. I Manna Minne: i den Tid som Folk kunne mindes. — Denne Form, som i de sydvestlige Egne hedder Manna, men ellers Manne, bruges ogsaa i mange Sammensætninger, saasom Mannebein (= Folkebein), Manneblod, Mannehaar, Mannehovud, Mannekropp o. s. v.

manna, v. a. (ar), 1) bemande, besætte med Folk. Particip **mannad**: bemandet, for Ex. om Fartøi. Jf. ment. — 2) opmande. Manna seg: tage Mod til sig. Buskr. og fl. Jf. magna. — 3) gifte, fæste til en Mand. Tel. „Han vilde si Dotter manne", Landstad 199, 212.

mannast, v. n. (ast), komme sig, forfremmes, blive mere dygtig eller mandig; om unge Mennesker.

Mannatokka, f. Manntekkje.

Mann-auke, m. en Klods eller Blok at lægge foran Fødderne til at spænde imod, naar man skal roe. Egentlig noget som forøger Mandens Længde. „Mannaukje", Trondh.

mannbert, adj. n. om et Sted, som er let at see til, som ligger frit eller aabent for Alles Øine. Her er so mannbert. Sfj.

mannbisk (-bitsk), adj. om et Dyr som anfalder og bider Mennesker. B. Stift.

Mannbjørn, m. Bjørn som angriber Mennesker eller er usædvanlig dristig. I Folkesagn egentlig: en Mand som er forvandlet til Bjørn. B. Stift.

Mannbyte, n. Mandskifte, det at en Mand afgaar, og en anden kommer i Stedet; f. Ex. som Huusbonde. Hedder ogsaa Manna-, el. Manne-byte.

mannbær, adj. passende til at bære eller bruge iblandt Folk; f. Ex. om Klæder. Sfj. Voss og fl.

Manndaude, m. Sygdom hvoraf mange Mennesker døe. (Nogle St. Mannedaue). Store Manndauden: den store Pest i Aaret 1350 (= Svartedauden). G. N. manndaudi.

Manndom, m. 1) Manddom, menneskelig Natur. Taka Manndom: blive Menneske. (I religiøs Tale). G. N. manndómr. — 2) Mands Mod, Kraft, Dygtighed. Taka Manndomen fyre seg: tage Mod til sig, opbyde sine Kræfter, gjøre et alvorligt Forsøg. — 3) ædelt Sindelag, Ædelmodighed, Hjælpsomhed. Ein Manndoms Mann: en hjælpsom og dygtig Mand. Ei Manndoms Kona: en høihjertet, gavmild Kone. (Berg. og Trondh. Stift). Ogsaa om en ædel Handling. Gjera Manndom: gjøre en stor Hjælp, en Velgjerning. I Nordre Berg. ogsaa i Formen **Mannheit**, f. „Han gjore ei stor Mannheit": en stor Velgjerning.

manndomsam, adj. mandig, dygtig, uforsagt; ogsaa: høihjertet, ædelmodig, hjælpsom. B. Stift.

Manndraap, n. Manddrab. — **Manndraapar**, m. Manddraber. (G. N. manndrápari). Lidet brugl.

manneleg, s. mannleg.

Mannemagt, f. Menneske-Kræfter. Jf. Mannstyrke.

mannemillom, s. Mann.

Manneminh, m. Skaar i en Mands Anseelse, noget som gjør Manden mindre agtet. Sdm. (Norddal). Ogsaa: Forringelse i en Families Anseelse, det at en Mand er mindre agtet end hans Forgjængere. Sdm.

Mannemun (u'), m. Forskjel paa Folk, det at den ene ansees for mere end den

anden. G. N. mannamuur.

Mann-etar, m. Menneskeæder. (Sjelden).

Mannfall, n. Mandfald, Nederlag.

mannfaren, adj. betraadt af Mennesker; f. Ex. om Fjeldmarker. Gbr.

mannfaatt, adj. n. om Sted, hvor der er kun faa Mennesker (= faament). Her vardt mannfaatt. Hall.

Mannfjølde, m. Folkemængde. Trondh.

Mannfolk, n. Mandkjøn; Mandfolk.

mannfræg, adj. om et Brug eller Værk, hvortil der behøves mange Arbeidere. Ryf. Tel. Nogle St. **mannfrek** (e'). Saaledes ogsaa: folkefræg og folkefrek.

Manngard, m. en Ring eller Kreds af Mennesker. Dei gjorde Manngard (-gar) um honom: de omringede ham, stillede sig i en Kreds omkring ham. Mange St. brugl. G. N. manngardr.

manngod, s. mannmild.

mannheilt, adj. n. 1) frit for Sygdom (paa et Sted). Er det mannheilt i Bygdi: staar det vel til med Helbreden i Naboskabet? Sogn. G. N. mannheilt. 2) frit for Dødsfald (i en vis Tid). Der er endaa mannheilt i Huset: Husets Beboere ere endnu de samme; de gamle leve endnu. Helg.

Mannheim, m. Menneskenes Hjem; Verden, Jorden. I gamle Viser. (Landst. 529; jf. 58).

Mannheit, s. Manndom.

Mann-igle, m. almindelig Blodigle, i Modsætning til Hestigle (Rossigle). Nedenæs.

mannjamn, adj. almindelig, som gjælder for alle og enhver. Oftest i Neutrum. D'er mest mannjamt: det finder Sted hos de fleste, næsten hos alle.

mannkjend, adj. vel bekjendt med Folket paa et Sted. Voss og fl.

mannkjømd (-kjømt), adj. 1) fremkommelig for Mennesker. 2) meget tilgjængelig, meget besøgt af Folk; om et Sted. Her er mannkjømt. Nhl. og fl.

Mannkyn (y'), n. Mandkjøn; egentl. Menneskeslægt (G. N. mannkyn).

Mannlauk, s. Marlauk.

mannlaus, adj. mandløs, som ikke har Mand. Jf. Mannløysa.

mannleg, adj. mandig, dygtig, stræbsom; ogsaa høihjertet, høimodig. Hedder sædvanlig: **manneleg**. (B. Stift og fl.). G. N. mannlegr. Jf. mannsleg.

mannlege, adv. mandelig, dygtigt; ret tilgavns. (Sædvanl. mannelege, mannele'). Ogsaa i Betydn. meget, rigelig. Lister og flere. Jf. mallege.

Mannlikan, n. menneskelig Skabning, Tel. (?). Landst. 156. Noget lignende er: **Mannslike**, n. Menneskebillede, Portræt. Tel. (Vinje). G. N. mannlikan: Billede.

Mannloga (o'), f. Voldgift, Afgjørelse ved Skjønsmænds Dom. Sætersd. (Et gammelt mannlaga).

Mannløysa, f. Mandløshed; det at der mangler en dygtig Mand eller Huusbonde. Jf. Koneløysa.

mannmild, adj. menneskekjærlig. Om Dyr: venlig mod Menneskene. Tel.

mann-olm, s. mannvond.

mannrædd, adj. bange for Mennesker, frygtsom; ogsaa: menneskesky.

Mannrædsla, f. Frygt for Mennesker.

Mannrøyne, n. Mandeprøve, Dyst hvor det gjælder om Mod og Manddom. Tel. (Mo). G. N. mannraun, f.

Mannsalder, m. et Menneskes Levetid.

Mannsbarn, n. Menneske.

Mannsemne, n. Dreng. Eit godt Mannsemne: en haabefuld Yngling. G. N. mannsefni.

mannshøg, adj. høi som et Menneske; for Ex. om Væxter. Snjoen laag mannshøg.

Mannshøgd, f. en Mands Høide, som Maal.

Mannskade, m. Mandskade, det at Folk komme til Ulykke, f. Ex. paa Søen.

Mannskap, m. og n. 1) Mod, Dristighed, mandigt Væsen. Han hadde ikkje Mannskap til det: han var altfor undseelig (el. frygtsom) dertil. B. Stift. — 2) Duelighed, Styrke til at udrette noget. Søndenfjelds. G. N. mannskapr. — 3) Mandskab, Folk, Arbeidsfolk. (I denne Betydn. sædvanlig Neutrum).

Mannskare, m. stor Mængde af Folk.

Mannskifte, n. = Mannbyte.

Mannskræma, f. et Skræmsel; Dyr som skræmmer Folk; ogsaa en grov og barsk Person, en Tyrann. Trondh.

Mannslag, n. Mands Væsen, Manerer som passe for en Mand.

Mannslagar, m. Manddraber. Hall.

mannsleg, adj. mandig, dygtig (= mannleg); ogsaa: kjæk, som har et mandigt Væsen, tegner til en dygtig Karl. Mest i de sydligste Egne. Nogle St. **mansleg**.

Mannslegt (-slægt), f. Mandslæt, Drab. Hall. Vald. Ogsaa G. N., men formodentlig en nyere Form.

Mannslike, s. Mannlikan.

Mannslut (u'), m. Mandslod, Part som tilfalder hver enkelt af Deeltagerne, f. Ex. i en Fiskefangst.

Mannsmaal, n. Mandsstemme.

Mannssida, f. Mandsside, Fædreneside.

Mannspille, n. Mandspilde, Nederlag.

mannsterk, adj. mandstærk, vel bemandet (= mangment).

mannstygg, adj. menneskesky, uselskabelig (= folkestygg). Søndre Berg.

Mannstyrke, m. 1) Antal af Mænd eller Arbeidsfolk. 2) Menneske-Kræfter, i Modsætning til Maskinekraft.

Mannsverk, n. Daad, Bedrift, Manddomsværk. (Maaskee ogsaa: en Mands Jordlod, s. Fritzners Ordbog).

Mannsvit (i'), n. menneskelig Forstand.

Manntal, n. Mandtal; Optegning af det værnepligtige Mandskab; ogsaa: Folkemængde.
manntamd, adj. 1) tam, vant til Menneskene; om Dyr. 2) erfaren, vant til Omgang med Folk. Søndre Berg.
Mannteckje, n. Gunst, Yndest, det at En er afholdt; ogsaa om et tækkeligt Væsen i Omgang med Folk. Tel. og fl. I Søndre Berg. **Manntokka** (el. Mannatokka), f. „Manneteckje" i en gammel Vise (Landst. 145) synes at betyde: Kjendskab til Folk.
manntjukk, adj. folkerig, fuld af Mennesker. Der er manntjukt: der er meget Folk samlet. Hall. og fl. I Tel. **manntykt**.
Manntokka, f. Mannteckje.
Manntrong, m. Trængsel, Trangheb i en stor Samling af Mennesker. „Mannatraang", Søndre Berg.
Manntruga, f. Truga.
Manntrøda, f. Spor efter Mennesker; en meget optraadt Vei. Hall. Maaskee egentl. Manntrod (o').
manntyd, adj. tækkelig, venlig, omgjængelig; ogsaa: kjæk, mandig. Hall.
Manntyne, n. Mandskade; ogsaa noget som er til Skam eller Lyde for en Mand. B. Stift.
manntøk, adj. mandbar, fuldvoxen; om Piger. Sdm. Hall. og fl.
mannvand, adj. kræsen i Valget af Folk eller Selskab; ogsaa: storagtig, for stolt til Omgang med simple Folk. Ryf. Rbg. og fl. — Om Kvinder: kræsen med Hensyn til Beilere. G. N. mannvandr.
Mannvase, m. en Folkehob, Kreds eller Klynge af Mennesker. Nordl.
mannvond, adj. mandolm, bidsk, arrig mod Mennesker; om Dyr. Rbg. og fl.
Mannvyrdnad (y'), m. Agtelse, tilbørligt Hensyn til de Folk, som man har for sig. Lidet brugl.
Mann-yl (y'), m. Damp eller Uddunstning af mange Mennesker i et Rum. Hard. og fl.
Mannæta, f. Meduse; s. Marneta.
Mannætt, f. Menneskeslægt.
Mantel, m. en liden Hylde paa en Skorsteensmuur eller rundt om Skorsteenskappen. Berg. Trondh. Nordl. Vel egentlig selve Skorsteenskappen. G. N. mantull (sædvanlig möttull): Kappe. Nogle Steder opfattet som **Mantile** (i'), n.
Mar, f. s. Merr og Marar.
Mar (m.), Sø, Hav. Kun i Sammensætning, som Marbakke, Marflo, Marhalm, Marlauk, Martaum, og fl. G. N. marr.
Mar (Mard), s. Mord og Merd.
Mara, f. 1, Mare, noget som lammer og beklemmer Legemet i Søvnen. Nogle St. **Muru**, Tel. Hall. G. N. mara. Hertil: **mareriden** (i'), adj. angreben af Lamſelse i Søvnen; egentl. reden af en Mare. I Hall. „murureen".
Mara, f. 2, 1) en skraatliggende Støtte, bestaaende af en kort Stok med Fødder under den ene Ende. Nordl. (Andre St. Bukk, Bordkrakk). G. N. mari, m. (Egilsson). — 2) et trappeformigt Stillads paa Strandbredden, for Laxefiskere. Trondh. (Andre St. Gilja). Hører maaskee sammen med Merr. Jf. Marfot, Marstokk, Marsula.
mara, v. n. (ar), 1, flyde tungt eller med Vanskelighed, holde sig nogenledes i Vandfladen. „Dæ mara i Sybredden". „D'æ so mykje, dæ mara uppe" (o: kun saavidt, at det ikke synker). Helg. G. N. mara. — Ogsaa: glide langsomt frem, skride næsten umærkeligt fremad. D'er knapt so mykjet, det marar fram. Hard. Helg.
mara, v. n. (ar), 2, om Heste: springe, løbe i Brunst. Ellers: sværme om, gjøre Støi; yppe Klammerie ꝛc. Tel. „Ein Marekatt": en urolig Krabat, En som gjør Støi og Spektakler.
Maraslagar, f. Marar.
Marald, m. Søbakke; s. Marbakke.
Maralm, s. Marhalm.
Marar, pl. af Merr, o: Hoppe. B. Stift. Ogsaa i Sammensætning: Mara (Marar); saaledes: **Marafyl** (y'), n. Hoppeføl. **Maramjølk**, f. Hoppemælk. **Maraunge**, m. en meget liden Hoppe. I andre Forbindelser kan Ordet gjælde for baade Hoppe og Hingst, saasom: **Marabytar**, m. Hestehandler. **Maraslagar**, m. Hesteslaaer. Sogn. (Forhen anseet som en foragtelig Bestilling). **Marahoste**, m. en haard, huultlydende Hoste. **Marakropp**, m. Hestekrop. **Maramaan**, f. Hesteman. **Marastall**, m. Hestestald. **Maratagl**, n. Haar af en Hestehale. Jf. G. N. mar(r): Hest.
Marastod (o'), f. Legevold, Tumleplads. Tel. (Marasto', el. -staa).
Maraal, Søtraad; s. Martaum.
Maraata, f. smaa Sødyr, som Fiskene æde. (= Aat, Aata). Nordl. (I Colbans Beskriv. over Lofoten, S. 29, kaldet „Mar", maaskee feilagtigt).
Marbakke, m. Bakke i Søen nærved Landet; en stærk Skraaning som strækker sig langs med Strandbredderne strax nedenfor Ebbemaalet. Berg. Trondh. Nordl. Paa Sdm. **Maribakkje**. Ellers i anden Form: **Marald**, m. Shl. **Mareldebrot**, n. Hard., **Moreldebakke** (o'), Ryf. Mere afvig. **Molbakke** (o'), **Molbrot**, n. Mandal, **Molreina**, f. Sogn, **Molderbakke**, Shl. (S. Mol). Om en lignende Bakke i Indsøerne: **Mørbakke**, Vald. **Mærrein**, el. **Mærreina**, f. Tel. Buskr. G. N. marbakki, og marreinsbakki.
Marbakkefjøra, f. en usædvanlig stor Ebbe. Nordl. Jf. Gjøfjøra.
Mardeild, s. Markdeild.

Mardyna, f. løst Søgræs og Tang, som driver op paa Strandbredderne. Trondh. Ogsaa: Dynd eller Mudder i Strandbredden, nærved Ebbemaalet. Nordre Berg.
Marekvist, el. **Marekvost**, m. en forvoxen Kvist, en Green som slutter i en Kvast eller Klynge af sammenvoxne Kviste. Brugt i Formen **Murukvist**, Gbr. og **Murukvost** (o'), Hall. (Sv. marqvast). Ellers kaldet **Mar-klunger** (Marklung), Helg., **Marisop** (Maresope?), Sdm. (Efter H. Strøm ogsaa: Mareriis). Andre Navne ere Gygrasoop (Sogn) og Simonsvipa (Tel.).
Mareldebrot, n. s. Marbakke.
maren, adj. frønnet, lidt raaduet; om Træ. Nordenfjelds. Jf. marna, morna, morken. Isl. marinn: stødt, knuust.
Maretopp, m. en Græsart: Nardus stricta. (= Finnskjegg). Nfj. (?).
Marflo, f. et lidet Sødyr af Krebseslægten; egentl. Søloppe (Cancer pulex L.); jf. Flo. Berg. Trondh. Afvig. **Marflød**, n. Sdm. **Marfluga**, **Marflogo**, Helg. Isl. marfló.
Marfot (oo), m. Støtte, Stolpe; især under „Marstokkene" i en Fiskehjell. Nordl. (Lof.). Ellers: **Morfot** (o', oo), Stolpe under Bro eller Gulv. Sdm. (Norddalen); **Murefot**, en krum eller knæformig Støtte i en Slæde. Sætersd. Jf. Mara, 2.
marfreisten, dristig; s. mangfreisten.
Marg, s. Merg. **marglia**, s. manglida.
margment, s. mangment.
Marhalm, m. Søgræs, Havbændel (Zostera marina). B. Stift; lyder sædvanlig Maralm. Isl. marhálmr. Andre St. Marlauk. „Maralm" tildeels ogsaa om Strenge-Tang, s. Martaum.
Mari-auga, n. en liden blaa Blomst (maaskee Myosotis). Vald. Ogsaa en Benævnelse paa Skumboblerne paa gjærende Øl. Sogn. I flere af de følgende Ord er „Mari" egentlig Navnet Maria (= vaar Fru); imidlertid har det visse besynderlige Afvigelser og synes at være forvexlet med andre Ord.
Maribaat, m. Rokke-Æg. Sdm. Maaskee af et Folkesagn. (Jf. Isl. Petursbudda).
Mar-igle, m. et Slags Igle, forskjellig fra Blodiglen. Hard. Andre St. Hestigle og Rossigle.
Marigull, Morgenfrue (Plante), Chrysanthemum segetum. Trondh. (?).
Marihand, f. Gjøgeurt, Orchis maculata. Gbr. og fl. **Marihaand**, Hard. Shl. Jf. Hugvending.
Marihane, m. Sommerfugl, Papilion (= Fivrelde). Sdm. Ellers paa flere Steder: **Marihøna**, f. Berg. og Trondh. Afvig. **Murihøne**, Gbr.
Marikaapa, f. = Kaapegras (Alchemilla vulgaris). Nordre Berg. Trondh. Nordl. Ogsaa kaldet **Maristakk**, m. Tel. Ndm. Afvig. **Murustakk**, Gbr.
Marilykel (y'), m. Maanerude, Botrychium Lunaria. **Marilykjil**, Tel. **Marinykjel**, Num. **Mørilykjil**. Hall. **Murilykjel**, Vald. **Murinykjel**, Gbr. (Noget uvist, om Planten er allesteds den samme). Forskjelligt herfra er **Marilykle**, m. Kjellingetand, Lotus corniculatus. Hard.
Marimessa, f. Mariæ Bebudelsesdag (den 25de Marts). Flere Steder **Marimøss**, -**myss**. I Hall. **Mørimess**. G. N. Mariu messa. Ellers: Vaarfrumessa.
Marinykel, s. Marilykel. — **Mari-nyklebaand**, n. Primula veris. Buskr.
Mari-sko, m. Planten Cypripedium Calceolus. Tildeels Mariskor (oo), Ringerige, Toten. Ogsaa kaldet Klauv.
Marisop, s. Marekvist.
Maristakk, s. Marikaapa.
Mark, n. Mærke, Kjendetegn. Meget brugl. i de sydvestlige Egne; ogsaa Rbg. Tel. Hall. og Nordre Berg. (ikke Sdm.). G. N. mark. Jf. marka. Taka Mark paa: lægge paa Minde, erindre sig som et Kjendemærke. D'er Mark paa Trivnad: et Tegn til Trivelighed. D'er ikkje nokot Mark paa det: det er ikke noget at rette sig efter; man kan ikke slutte noget deraf.
Mark, f. 1, 1) en Skovstrækning (= Mork). Ndm. I Nordl. om de inderste Fjordbygder; s. Markland, Markmann. Ellers som Stedsnavn om enkelte afsidesliggende Bygder. Egentlig: en Skovmark, som danner Grændsen imellem to Landskaber. Goth. marka: Grændse; Ght. marcha, T. Marke (som jævnføres med Lat. margo). — 2) Udmarker, Græsgange eller Jordstykker, som ligge udenfor en Gaard. Alm. Ogsaa om græsbevoxet Grund. D'er berre Berg og inkje Mark. Dei er like Marki, siges om Dyr, som have samme Farve som Jorden eller som den Grund hvorpaa de opholde sig. — 3) Jord, Grund, Jordflade. (Sv. mark). Ned paa Marki: ned til Jorden. Ut yver Marki: ud over Jorden. Paa berre Marki: paa den blotte Jord. Koma ut paa Marki: blive forarmet og huusvild.
Mark, f. 2, 1) en vis Vægt; s. Mork. — 2) en vis Mynt, nu for Tiden 24 Skilling, eller ⅕ Daler Species. Søndenfjelds overalt brugl. (Fleertal ogs. Mark). Vest og nord i Landet kaldes denne Sum en „Ort", medens „Mark" tildeels betegner den gamle Rigsmark (16 ß.). — 3) en vis Jordskyld; s. Marklag.
Mark, m. s. Makk.
marka, v. a. (ar), mærke, lægge Mærke til. Søndre Berg. (G. N. marka). Hedder ellers **merka**. Jf. merkja.
marka, v. n. (ar), samle Kviste eller Skovfoder til Kreaturene. Hard. Shl. Ryf. (Til Mork: Skov). **Markanau(d)**, f.

Fodermangel, Tid da man maa hjælpe sig med Skovfoder. Shl.
Markarstykke, n. Sølvmark. I B. Stift om gamle Rigsmarker. (Markastykkje).
Markebyte, n. Udskiftning af Udmark.
Markedeild, f. Grændseskjel imellem Gaarde. I Hall. **Mardeild**.
Markegang, m. Synsforretning; Befaring af Udmarkerne ved en Udskiftning eller Grændseregulering. **Markegangssak**, f. Sag eller Tvist om Markernes Deling.
Markegonga (-gaanga), f. idelig Gang og Færsel i Udmarkerne.
markelegen (-legjen), adj. om Træ, som har ligget længe paa Jorden.
Markemole (o'), m. Jordstykke. B. Stift.
Markeslætte, n. Høslæt i Fjeldmarkerne eller udenfor Gaarden.
Marketeig, m. Stykke af en udskiftet Mark (Skovmark). Forskjelligt herfra „Markateig": Engstykke som en Karl kan slaae for en Mark (24 Skilling). Hall. og fl.
[**Marketenter**, m. Soldatervært. (Af Ital. mercatante).
Markevidd, f. Udmarkernes Vidde.
markfør, adj. førlig nok til at gaae med i Markerne; om Dyr.
Marklag, n. en vis Jordskyld, som udgjør $^1/_{24}$ af en Øyre (Øre). Ork. og fl. Ogsaa kaldet **Mark**, f. — Fra Nordl. er meddeelt et andet Marklag: fem Tylter Stokke (?).
Markland, n. Indland, som ligger langt fra Havet. Helg.
Mar-klunger, m. = Marekvist. Helg.
Markmann, m. Indbygger af de inderste Fjorde el. Dalebygder (Marklandet). Helg. Jf. Mark, 1.
Marknad, m. 1) Marked, Kjøbstævne. Nordenfjelds **Markna(d)**; nogle St. **Martna**; i de sydlige Egne: **Markn**, eller **Marken**. Sv. marknad; G. N. marknadr og markadr (jf. Lat. mercatus). — 2) et Handelssted, en Landhandlers Gaard. Nordl. (Martna). — **Marknadfolk**, n. Folk som besøge et Marked. **Marknadhelg**, f. Fritid i Markedsdagene. **Marknadvika** (i'), f. Markedsuge.
Markring, m. Indbygger af „Marker" i Smaalenene. (Rettere Marking).
Markstein, m. Mærkesteen, Skjelsteen i en Grændselinie. Afvig. **Marstein**, Hard. Voss, Hall. G. N. marksteinn (ogsaa marstein).
Marlake, m. Bladmave, tredie Mave i drøvtyggende Dyr. Sfj. Sdm. Nordl. I Gbr. **Marlaakaa**. Paa Sdm. ogsaa **Marlak**, n, Andre St. Lake (Lakje). Maaskee egentl. Marglake (den mangelappede); jf. Sv. mångfåll. Andre Navne ere Fill, Løysningpose (Tel.), Trollpose (Ork.).
Marlauk, m. Søgræs, Havbændel (Zostera); egentl. Søløg. Ryf. Shl. Sfj. Ogsaa udtalt **Madlauk**, Ryf. Afvig. **Mannlauk**, Yttre-Sogn. Andre Steder Marhalm (Maralm), Sjogras, Aalegras.
marma, v. n. (ar), bruse, larme; om Vind og Bølger; ogsaa: knurre, klage, gjøre idelige Paamindelser om noget. Hertil **Marm**, n. idelig Susen og Brusen; ogsaa: Knur, Klage. Sdm.
Marmorstein, m. Marmor. (Lat.).
Marmæle, m. Havmand; fabelagtigt Væsen, som kan tale med Mennesker og aabenbare skjulte Ting. (I Folkesagn). Nordre Berg. Nordland. (Jf. Isl. marmennill). Paa Sdm. ogsaa om en Snakker eller Sladrer, En som taler meget om Ting, som han ikke forstaar. Nærmer sig til G. N. margmæli, n. Snaksomhed.
marna, v. n. (ar), frønnes, opløses, begynde at raadne. Trondh. Paa Sdm. **marnast**, især om Træ. Jf. maren.
Marneta (?), f. Meduse, et Slags Bløddyr i Søen (= Gopla, Klysa, Kobbeglya). Brugt i Formen **Mannæta** (og tildeels Manneta) i Bergens Stift og de sydligere Kystegne (jf. Sv. manet), men er vistnok egentlig Marneta (e'), ɔ: Sø-Nælde, som allerede er antydet af Pontoppidan (i Norges naturl. Historie 2, 294) og som netop stemmer overeens med Tydsk Meernessel, og Eng. seanettle. Jf. Neta (= Nata, Netla) og Formen Mannlauk for Marlauk. Paa Sdm. betegner „Mannæte" kun den langtraadede Meduse (Medusa capillata), medens de andre Arter hedde „Gople".
mar-raa, adj. meget raa og blød (omtrent som gor-raa). Helg.
[**Mars**, m. Marsch; ogs. Musik at marschere efter. (Fr. marche: Gang). Omtr. ligelydende er **Marts**, m. Martsmaaned. Lat. Martius.
Marstein, s. Markstein.
Marstokk, m. Understok, Tværstok i en Fiskehjeld, tjenende til Underlag for de overliggende Langstokke (Wese). Nordl. (Lof.). Til Mara, 2.
Marsula, f. en Støtte med Kløft i Enden, at sætte under en Fiskehjeld. Lof. Jf. Mara, 2.
Martaum, m. Strenge-Tang, Søtraad (Scytosiphon filum). Sfj. (Egentl. Sø-Tømme). Ellers kaldet **Maraal**, m. Ryf. Nordl. og **Maralm** (Marhalm), Sdm. (Isl. marþrádr). Jf. Tyss.
martela (e'), v. n. (ar), buldre, larme, arbeide med megen Støi. Tel. (Dunkelt).
Mar-ulk, m. Ulk, en liden Fisk med et stort Hoved. (Cottus). B. Stift. Ogsaa kaldet: Ulk, Krusk, Forrosk, Fiskesympa. — 2) Bredflab (Lophius). Nordl. (Lof.). Andre St. Breidkjeft. Hertil maaskee „Marul" og „Malur", Ndm.
marvega (e'), v. n. (veg, vog), ligge ret efter Vandfladen, hæve sig lige høit med begge Ender; f. Ex. om en Baad. Indh.

(Sparbu), med Inf. „marvaagaa".

Mas, n. 1) langvarigt Arbeide, Slæb, Strabads (s. masa). Søndenfjelds. — 2) Overhæng, idelig Begjæring og Paamindelse; ogsaa: Indfald, Nykker. Nordre Berg. Trondh. — 3) Snak, Prat. Shl. og fl.

masa, v. n. (ar), 1) sysle idelig med noget, have et langvarigt, møisomt Arbeide for sig. Søndenfjelds. Han masar med det stødt. Ofte ogsaa: masa seg, el. masa seg ut: arbeide sig træt eller sløv. Hall. Buskr. Hertil utmasad. — 2) bede eller paaminde idelig om noget, gjentage et Ønske tidt og ofte. (Omtr. som breka). Han masar etter baade likt og ulikt (f. Ex. om Børn). Nordre Berg. Trondh. Nordl. Afvig. **maasaa**, Ork. Gbr., **mæsa**, Sogn. Ogsaa: drive paa, el. paaskynde En. Du maa masa paa honom. Valders. — 3) snakke, pludre; fordrive Tiden med Snak. Me komo til aa sitja og masa heile Kvelden. Hard. Shl. Jæd. Jf. Isl. masa: sladre. Sv. Dial. masa: gaae seent, m. m. Ordets Grundbegreb er imidlertid uvist. Jf. ogsaa masast.

masa, v. a. (ar), male med Flammefigurer. Hall. Hertil „Masamaal", n. Maling med bueformige Striber eller Flammer. Vald. (I B. Stift: Eikemaaling). Jf. Sv. masur: flammet Træ; G. N. mösurr?

Masar-rid, f. et lettere Anfald uden synderlig Virkning. I Barselsygdom om de foreløbige Anfald af Fødselssmerterne, i Modsætning til „Ljosrid". Sdm.

masast, v. n. (ast), falde i Søvn, tabe sin Sands og begynde at drømme. Nhl. Sogn. Jf. orminnast.

masen, adj. 1) besværlig, som gaar seent og møisomt; om Arbeide. Tel. 2) tryglende, som altid har noget at bede eller minde om. Hedder ogsaa „masasam", Trondh.

masgjengd, adj. besværlig, trættende; om Vei og Føre. Tel. Hall.

Masing, f. 1) seent Arbeide; s. masa. 2) Overhæng, Tryglen. 3) Snak, Tale om ligegyldige Ting.

Mask, n. 1, smaat Affald; især Spaaner og Trevler af Træ. (Sagmask). Nordre Berg. — Nogle St. ogsaa om Mask, ɔ: Affald af Malt (= Drav). Smaal.

Mask, n. 2, Støi, Tummel; s. maska.

maska, v. n. (ar), buse frem, drive ivrigt paa med et Arbeide; ogsaa: støie, tumle, drive Leg og Spøg. Nordre Berg. Gbr. Nordl. Maska i Hop: rive sammen, samle i en Hast. Maska fraa seg: jaske noget fra sig.

[**Maska**, f. Maske, Forklædning. Fr. masque. Lidet brugl.

[**Maskina**, f. Maskine. Fr. machine.

[**Masomn**, m. Masovn, Smelteovn. Tydsk Maßofen.

Massing, m. Messing (Metal). Lyder ogs. **Masing**, Ork. og nogle St. **Messing**; T. Messing, henført til Lat. massa: Klump, Masse. Jf. Bladmassing.

[**Massion**, m. Konfirmation. En uheldig forkortet Form. Det gamle Ord er Ferming, f. af ferma, = Lat. firmare.

Master (Mastr), f. Mast, Seilstøtte. Nogle St. **Mast**. Holl. mast, Eng. mast. (I G. N. hedder Masten tré, el. siglutré). — **masterlaus**, adj. mastløs. **Mastertofta**, f. den Tofte (Bænk), som Masten støtter sig til (i Baadene). **Mastertopp**, m. Mastetop. **Mastertre**, n. Mastetræ.

Masting, m. Meel at koge Mad af (= Kokemjøl). Nhl. Vel ogsaa: kogt Meelmad, ligesom Matgjerd; forøvrigt dunkelt. Jf. Matsti.

Mastova, f. Matstova.

mastra, v. n. (ar), reise Masten i en Baad. Jf. Master.

Mastrikla, f. Søstjerne (Asterias). Nfj. Ellers Krossfisk, Korstroll. Dunkel Form; maaskee Mar-strikla?

Mastu (Mastugu), f. Matstova.

masur, adj. karrig, gnieragtig. Sdm. Formodentlig til matsaar.

masutt, adj. fuld af Indfald eller Nykker (Mas); jf. masen.

Mat, m. 1) Mad, Føde; især i tillavet Stand. G. N. matr (Goth. mats). Faa seg Mat: spise. Kjenna seg til Mats: føle Mættelse, være mæt. B. Stift (te Mafs). — 2) tildeelt Portion, Madret for een Person. I dette Tilfælde med Fleertal, f. Ex. Der stod fem Matar paa Bordet. (B. Stift). — 3) Madstof, Næringsstof; i Særdeleshed om Kjernen i Korn. Det kjem Mat i Kornet, ɔ: Kornet udvikler sig, sætter Kjerne, modnes. (Jf. mata). Nogle St. ogsaa om selve Kornet el. Kornhøsten. Faa Maten av Aakren. Nedenæs. Afvigende Betydning i Vaagmat. Jf. Innmat. — I Sammensætn. tildeels Matar (Mata).

mata, v. a. og n. (ar), 1) made, give Mad i Munden. — 2) sanke eller skaffe Mad. Han kann meir en mata seg: han forstaar sig paa mere end Maden (især om En som kan visse ubekjendte Kunster). I Ork. **maataa**: samle Forraad, sammenspare. — 3) om Kornet: faae Kjerne, udfyldes, modnes. Meget brugl. Hedder ogsaa **matast**; afvig. **maataa**, Ork. Indh. (Sv. matas). — Particip **matad**, 1) mættet, f. Ex. om Fisk: Han er upp-matad med Sild. 2) fyldt med Kjerne, fuldt udvoxet; om Korn. D'er litet matat (mata), ɔ: svangt, magert.

Matardrygja, f. noget som gjør Maden drøiere. Hedder ogsaa **Mata(r)drygsla**, f. og **Mata(r)drygjing**, f. Ex. Lang Biding er ingi Matadrygjing, ɔ: man sparer ingen Mad ved en lang Faste.

Matauke, Meeldrøie; s. Mjølauke.

Matbann, n. stor Nød for Mad; Vanskelighed for at nære sig. Buskr.

matbiten (i'), s. matleid.

Matbot (oo), f. Forbedring i Kostholdet, f. Ex. ved ny Forsyning. Trondh.
matbraad, adj. graadig, glubsk. Hall.
Matbrigde, n. s. Matskifte.
Mat-eple, n. Æbler at bruge til Mad.
[**Materia**, f. Materie, Stof. Nogle St. **Mateer** (Tel.). Af Latin.
Matfisk, m. Fisk til Huusholdningen.
Matflo, f. vorende Kjerne i Kornax. Afvig. **Matfloga**, Helg. S. Flo.
matfrek, adj. graadig, som behøver megen Mad. Tel. og fl.
matfull, adj. stiv og tung af Overmættelse; om Dyr. Ogsaa **matdiger**, Østerd.
matfør, adj. tjenlig til Mad; især om Korn. Ryf. og fl.
Matgjerd, f. 1) Madlavning; Madskik. G. N. matgerd. 2) kogt Mad; Grød, Suppe, el. Kjød. Brugt i forskjellig Form: **Madgjœr**, om Kjød med Suppe. Vald. **Maggjœr**, om Kjødsuppe &c. Hall., **Magjœr**, om kogt Mad. Gbr. Østerd., **Meggjœr**, Gbr. (Jf. Mangjel og Masting). — Hertil „Maggjarsmat", m. Grød eller Suppe. Sdm. (ikke alm.). „Maggjarsgryte", f. Madgryde. Sdm. Paa Helg. Mangjelsgryta; ved Bergen Mastigryta (Matstigryta?). „Meggjerskonn", n. bedste Sort Korn. Indh. (Snaasen). „Maggjersmjøl", n. Meel at koge Mad af. Gbr. Østerd. Jf. Talemaaden „korkje til Brøds elle Maggjer", ɔ: hverken til at bage eller koge. Romsd.
matgjerr, adj. graadig, slugen. Hard. (Jf. gjer, gjerr).
matgod, adj. føderig, nærende, kraftig. Tel. og fl. Jf. matmyken.
matgrann, adj. s. matvand.
Matgreida, f. Forsyning med Mad; Kosthold, Madskik. Jf. Matstyr.
Mathag, m. Madskik. Hard. Andre Steder Matheming el. Mathæming (Sdm.), Matskap (Østerd.) og Matstell.
Matheming, m. s. Mathag.
matheppen, adj. som har god Madlyst, er glad ved et godt Bord. Tel.
Mathug, m. Madlyst, Appetit.
mathœv, adj. 1) tjenlig til Mad (= matfør, matsøkjande). Sfj. og fl. 2) graadig. Sogn.
Mating, f. Modning, s. mata.
matkjœr, adj. omtr. som matheppen. Østl.
Matkrok, m. Madkrog; En som er flink til at forsyne sig.
Matlag, n. Bordselskab.
matlaga (seg), v. tillave Mad. Hedder ellers: matreida, matstella seg, og „matyrkje se" (Sdm. dog lidet brugl.). — **Matlaging**, f. Madlavning.
Matland, n. Land eller Sted med Hensyn til Fødemidler. Eit godt Matland.
matlang, adj. i Forbind. ei matlang Rid, ɔ: en Stund som er lang nok for at holde Maaltid. „matlaang'e". B. Stift.
matlaus, adj. madløs, forlegen for Mad. Ogsaa **mata(r)laus**. G. N. matarlauss.
matleg, adj. mættende, nærende.
matleid, adj. som har faaet Madlede, tabt Madlysten. Hedder ogs. matbiten (i'). Hall.
matliten, adj. smaatærende. Hall.
Matlost, m. Madlyst, Appetit. Hedder ogs. Mata(r)lost, B. Stift. Ellers **Matlyst**, f. **Mathug**, m. og **Mathjarta**, n. i Forbind. „hava eit godt Mathjarta".
Matløysa, f. Madløshed, Mangel paa Mad. Nogle St. Mataløysa.
Matmann, m. Person med Hensyn til Behov af Mad. Ein liten Matmann: En som æder lidet.
Matmaal, n. Maaltid.
Matmoder (-mor), f. Madmoder, Huusmoder. I Familien ofte brugt som et Navn: ho Matmor; henne Matmor. (Jf. Husbonde). **Matmorskam**, f. Tegn til et daarligt Kosthold. Det syner ingi Matmorskam paa Guten: Drengen seer godt ud, synes ikke at have sultet. (B. Stift).
Matmose (o'), m. Islandsk-Mos. Nordl.
Matmun (u'), m. mættende eller nærende Kraft. D'er ikkje nokon Matmun i det: det mætter ikke, det er en let Kost. Ogsaa **Mata(r)mun**. B. Stift.
Matmund, n. Spisetid. Trondh.
matmyken (y'), adj. 1) føderig, kraftig; om Kost. Tel. ogsaa Nordre Berg. og fl. — 2) graadig, storslugende. Hall.
Matnøyte, n. Bordselskab, Folk som spise sammen (= Matlag). Indh. (?).
Mat-olje, m. (-olja, f.), Madolie.
Matrast, n. et Veistykke som man kan reise uden at behøve Mad paa Veien. D'er for langt Matrast. Hadeland, Toten. Ogsaa i Formen **Matrost** (o'), f. Tel. S. Rost.
matraust, adj. som har god Madlyst. (Egentl. tapper i at forsyne sig). Tel.
Matraad, f. Forraad af Mad.
matreida, v. n. (er, de), lave Mad. Hedder ogsaa **matreidsla**, Tel. Jf. matlaga.
Matreidsla, f. Madlavning.
[**Matros**, m. Matros, Skibsmand. Hedder ogsaa Matraass, m. og Matrossa, f. Holl. matroos.
Matrost (o'), f. s. Matrast.
Matrøyta, f. Døgenigt, En som kun æder og ikke arbeider. Nordl. (Sv. matröta. Rietz 434).
Matsalt, n. almindeligt Salt, Kjøkkensalt.
Matsaad, f. en Smule Mad. B. Stift, Gbr. og flere. Nogle Steder Matarsaad (Mata-saa).
matsaar, adj. karrig paa Mad. Tel. (Isl. matsárr). Jf. masur.
Matskap, m. s. Mathag.
Matskifte, n. Forandring i den daglige Madskik, Afvexling i Kost. Hedder ogsaa Matbyte (Matarbyte), n. og Matbrigde, n.

Matslag, n. Art eller Slags af Mad.
Matstell, s. Matstyr.
Matstova (o'), f. Huus til Kogning eller Madlavning; Ildhuus; ogs. en liden Stue, hvori man hensætter Mælk og andet Slags Mad. Lyder forskjelligt: **Masstove** (Mælkestue), Sdm., **Masstugu** (Ildhuus), Ork., **Masstora**, Helg., **Mastu'u**, el. Masstu, Indh. Nordl. G. N. matstofa (?).
Matstyr, n. Huusholdning, Madstik; ogsaa Madlavning. Hedder ogsaa **Matstell**, n. og **Matsti**, n. (Nhl.). Jf. Mathag.
Matsut, f. Omsorg for Næringen.
matsøkjande, adj. tjenlig til Mad; f. Ex. om Fisk. Han er so smaa, at han er ikkje matsøkjande. Nordre Berg.
[**Matta**, f. Matte, Bastetæppe.
matte (agtede), s. meta, metja.
Mat-tid, f. 1) Spisetid. 2) et Maaltid omtr. ved Kl. 10 f. M. (= Dagverd). Jæd.
mat-tidig, adj. som har god Madlyst. Nogle St. mattiug, i Smaal. mattiau.
mat-troten (o'), adj. madløs (= kosttroten).
matvand, adj. kræsen paa Mad. I samme Betydn. **matgrann**, Østl.
Matvara, f. Fødevarer.
Matvatn, n. Vand til Madlavning.
Matveg, m. Næring, Forsyning. I Matvegen: med Hensyn til Maden.
Matverd (-vær), n. Værd eller Tjenlighed til Fødemiddel.
matvis (ii), adj. klog paa Næringen; dygtig til at forsyne sig.
Matvon (oo), f. Udsigt til at nære sig, el. finde Føde. Ogsaa **Mata(r)von**.
mat-yrkja, v. a. (er, te), s. matlaga.
mat-ør, adj. yderst forsulten, gal efter Mad. Tel. (Vinje).
Mauk, n. 1) Madvædske; den Masse af Vædske (Vand, Valle, Mælk og desl.), som sammenmænges med Melet til Mad. Nhl. Nordl. og fl. Afvig. **Mok** (o'), Helg. og **Mokk**, Sdm. Isl. mauk: Suppe (Halborson). Sv. Dial. mök (Rietz 457). Maaskee egentl. Fortyndelse; s. møykja og mjuka. — 2) en Blanding, Røre, Deig. Gbr. — 3) Stof (= To), især med Hensyn til Kræfter. Jæd. D'er godt Mauk i den Guten, ɔ: der er Styrke i den Karl, han har god Legemsbygning. Jf. Mang.
maula, v. a. (ar), 1) tygge, gumle, æde langsomt. Shl. Jæd. (Isl. maula). — 2) æde noget ublandet; f. Ex. maula Braud: æde tørt Brød, uden Suul; maula Kjøt: æde Kjød uden Brød. Næsten alm. (Nordl. Trondh. Berg. Tel. Hall. Smaal.). Sv. Dial. mola (Rietz 427). Imperf. tildeels maulte. Jf. turrmaula.
mauleg, s. mogleg.
Maur, m. 1) Myre (Insekt), Formica. Nogle St. Migemaur (ligt Eng. pismire). Afvig. **Mor** (o'), Østerd., **Mør**, Smaal. (Id). G. N. maurr; Sv. Dial. maur, mor. — 2) om en meget stræbsom Person. Ein Maur til aa træla. — 3) Kløe, Krillen; s. maura.
maur, adj. forknyt, forsagt, ængstlig; ogsaa: smaalig, karrig. Nfj. Sdm. „Han æ ikkje maur'e fyre dæ": han har nok Hjerte til det.
maura, v. n. (ar), 1) arbeide flittigt, være i stadig Bevægelse. Maura og stræva (= stræva som ein Maur). B. Stift. — 2) mylre, vrimle, krybe omkring. — 3) kløe, krille, stikke; om en ubehagelig Fornemmelse i Legemet, saasom efter Saar eller Frost. Det maurar i Foten. Berg. Trondh. Nordl. Afvig. **mura**, Hall. Tel. I Østerd. **mora** (o'), ogsaa om en Gysen eller indvortes Rystelse. — Hertil **Maur**, m. og **Mauring**, f. Krillen, Stikken.
Maura (Plantenavn), s. Modra.
maurast, v. n. el. **maura seg** (ar): blive skjør eller sprød; f. Ex. om Eggen paa en Lee. Tel. (Vinje). Saaledes ogsaa: **Maur-egg**, f. Skjørhed i Eggen. **mauren**, adj. sprød, som lettelig brister eller sløves. Jf. maur.
Maurbit (i'), n. Myrestik. Ogsaa kaldet **Maurmig** (i'), n.
Maureld, s. Moreld.
Maurnykk, m. Myreløve (?), Insekt som fanger Myrer. Solør.
Maursand, m. smaa Hobe af Sand eller Jord, hvori visse Arter af Myrer opholde sig. Nogle St. **Maurrask**, n. (Hard.).
Maursott, f. en vis Sygdom blandt Køerne. Sdm. (Nærmest af maura).
Maurtass, m. en liden Bjørn (?). Tel.
Maurtua, f. Myretue.
Maurveg, m. Myrernes Vei eller Gang i Nærheden af en Myretue.
mauska, v. n. æde graadigt, tage Munden rigtig fuld. Sdm.
Mauske, s. Moske.
Maa, f. smaa Messingnagler til Prydelse, f. Ex. paa et Laag. Sæt. Hertil **Maabelte**, n. et Bælte som er besat med saadanne Nagler. (Dunkelt).
maa, v. n. (maa, maatte, maatt), maae, kunne ꝛc. Præsens hedder sædvanlig **maa** (uden „r"), Fleertal tildeels **maago** (?), **maagaa**, Num., **maage**, Tel. (Jf. Sv. måga). Imperf. (maatte) lyder ofte som **motte** (o'); i Konj. **motte**, Tel. Supinum **maatt**, mangesteds: **maatta**, **motta**. Inf. synes ikke at være i Brug, og dets Form er altsaa uvis, maaskee maaga eller ogsaa mega, hvoraf et Adj. megande. (Nhl.). G. N. mega (má, mátti); jf. Goth. magan (mag, mahta). De afledede Ord have „g" og forudsætte Roden „mag", saaledes magna, Magt (Maatt), Umage, Umegen, mogleg. — Betydning: 1) kunne, have Adgang til, have Grund til. (Med et Verbum i Inf.). Eg maa ikkje segja det, ɔ: jeg kan ikke sige det for vist. (B. Stift). Du maa so segja: du

har god Grund til at sige saa. (Mere alm.). Dei maa vel hava det: de have god Ret dertil. Det maa han vel: det kan han gjerne. Det var so nær, at ein maatte sjaa det: at man kunde see det. (Rbg.). I den gamle Betydning: mægte, have Kræfter til, bruges sædvanlig „formaa" (med Bøiningen -r, dde). — 2) kunne antages, synes (at være). Almindeligt som Udtryk for en stærk Formodning. Det maa vera ein Draum (det kan neppe være andet end en Drøm). Det maa vera langsamt i den Avkroken. Det Huset maa vera gamalt. Det maa vera han, som heve sagt det. Han maa vist hava høyrt det ꝛc. — 3) skulle, burde, være nødt eller forpligtet til. Han maa tola det. Eg maatte dragast med det. Det maatte til. Han maatte og skulde fram. (Jf. ljota). Ofte anvendt i en Paamindelse el. Advarsel, med Begrebet „bør", f. Ex. Du maa sjaa deg fyre. Hvor en Negtelse paafølger, bliver Ordet „du" tildeels udeladt. Maa ikkje ganga der (ɔ: gaa ikke der). Maa ikkje røra nokot ꝛc. Ogsaa med Begrebet „kan" bruges Ordet ofte uden Subjekt i visse korte Talemaader, som hænges til en Sætning; f. Ex. Maa tru, han veit um det (ɔ: mon han veed det)? Det gjeng ikkje fort, maa tru (ɔ: kan man troe). Eg vardt trøytt, maa vita (ɔ: som man kan vide). — En særegen Brug finder Sted i Forbindelsen „maa i von" (ɔ: kunne undvære), hvor Ordet tildeels faar en anden Bøining: maar, maadde. (Hall. Gbr. og fl.). Mere herom under Ordet von.

maa, v. a. (r, dde), skrabe, gnide, forslide; ogsaa afstumpe. Mest brugl. i Nordl. Dei hava maatt av Bokstavarne (gnedet Skriften af). Han maadde ut Kniven fyre meg. Ogsaa i B. Stift i Formen **maast**, ɔ: afgnides, slides bort. Particip **maadd**: skrabet, gneden, slidt. Jf. avmaadd, utmaadd. G. N. má. Sv. Dial. må: rydde bort. Jf. Ang. mávan, Eng. mow; T. mähen: afskjære, meie.

Maabelte, f. Maa, f.

Maabær, n. Frugten af et Slags Træ, hvorom s. Maavid.

Maadaa (og Maae), f. Mide.

maadd, afslidt; f. maa (2).

Maafar (Maaefar), f. Midfar.

Maa-faa, i Forbind. i Maafaa, og: til Maafaa, ɔ: forgjæves, uden Nytte. Nordland, Trondh. Berg. Hall. og fl. Ogsaa: paa Maafaa, ɔ: paa det uvisse, paa Slump. Østl. Det sidste passer til Sv. måfå, og er formodentlig den oprindelige Brug, nemlig som „maa faa": hvad man maaskee kan faae, altsaa noget uvist. — Hertil **Maafaaferd** (-fær), f. el. **Maafaa-reis**, f. en forgjæves Reise. **Maafaastræv**, n. unyttig Anstrengelse. **Maafaasvall**, n. unyttig Snak. **Maafaa-ting**, n. En som kun gjør Fortræd eller Forvirring. (Ligesaa: Maafaakrøter, Maafaamenneskja). **Maafaa-tre**, n. et uduelig Emne eller Redskab. **Maafaa-tru**, f. falsk Tro. **Maafaaverk**, n. unyttigt Arbeide.

Maag, m. Svigersøn, Datters Mand. Alm. Sv. måg. G. N. mágr. (Goth. mégs: Ætling).

maagast, v. n. besvogres, komme i Svogerskab. Helg. (G. N. mægjast).

Maagaa, f. Mage.

Maagenautar, pl. (to eller flere) Mænd, hvis Koner ere Søstre. Tel. (I Sæt. Dovar). Formod. et gammelt Maagunaut; jf. G. N. sessunautr, mötunautr ꝛc.

Maagskap, m. Svogerskab.

Maak, el. **Maake** (Fugl), f. Maase.

maakaa, f. moka. **Maakaa**, f. Make.

Maal, n. 1, 1) Maal, Mærke; Punkt eller Grændse, hvortil noget rækker. Han er komen i det Maalet, ɔ: til det Punkt, omtrent saa langt. Ork. Skjota til Maals: skyde paa et vist Punkt. Jf. Skotmaal, Flodmaal, Fjøremaal, Vatsmaal. G. N. mál; Ang. mæl; Ght. mál (Punkt, Mærke). Jf. Maat. — 2) Udmaaling, Mærke for en vis Længde eller Vidde. Taka Maal paa ein Stokk. Taka Maal til Klæde ꝛc. Jf. mæla. — 3) Maaleredskab; Maalekar, m. m. Kannemaal, Alnemaal, Heftemaal. — 4) et afmaalt Stykke Jord. Slaattemaal, Aakermaal (omtr. som Teig). Et „Maal Jord" er efter gammel Brug et Stykke, som udgjør 8 Stænger i Længde og Bredde, idet Stangen regnes til 6 Alen og „eit Nevetak" (ɔ: en Haandbred). Søndenfjelds. Det lovbestemte Maal er 2500 □ Alen. Jf. Maalsvegg. — 5) en bestemt Størrelse (Længde, Høide, Vidde) i Almindelighed; en Mængde som fylder et Maalekar. Halda Maal: være stor nok. Giva drjugt Maal: tilmaale rigelig. Jf. Rokmaal og Strokmaal. — 6) Tidspunkt, en vis Tid eller Stund. I det Maalet: ved den Tid omtrent. Trondh. (G. N. mál). Hertil Sumarmaal, Rismaal, Dagverdmaal. Jf. Aarmaal. — 7) et Maaltid. (Alm.). Eta try Maal um Dagen. (Jf. trimæla). Koma heim til Maalanne: gaae hjem til hvert Maaltid. B. Stift. (Et gammelt Genitiv). G. N. mál. (Ogsaa i Svensk og i danske Dial.). — 8) en Malkning, den Mælk som bliver malket og opsat paa een Gang. Morgonmaal og Kveldsmaal. (Sv. mål).

Maal, n. 2, 1) Tale, Mæle, Tale-Evne. Hava Maal: kunne tale. (Jf. maallaus, umaalug). Faa upp Maalet: komme til at tale, faae Ordene frem. G. N. mál. (Jf. Ang. maðelian; Goth. maþljan: tale). — 2) Tungemaal, Sprog. (Alm.). Paa vaart Maal: i vort Sprog. Ogsaa om Landskabssprog eller Dialekt, f. Ex. Sognemaal, Hallingmaal o. s. v. — 3) Egenhed i Talen, Tonefald, Accent. Eg kjenner deim paa Maalet. Jf. greidmælt, kleismælt, tid-

mælt. — 4) Stemme, Røst, Lyd. Høgt Maal, laagt, grant, grovt Maal. Ogsaa om Dyrs Stemme og Instrumenters Lyd. D'er stygt Maal i den Hunden. Han fekk Maal i Fela. No kom det annat Maal i Bjølla (nu fik Piben en anden Lyd). — 5) Udsagn, Sigende. (Sjelden). Hertil Vitnesmaal, Spursmaal, Trugsmaal. Han svarar, som Maalet vardar (varar), ɔ: den som finder sig truffen af Talen, pleier at svare. (Nordre Berg.). — 6) Sag, Anliggende, Ærinde. (G. N. mál; Sv. mål). Bera upp Maalet sitt: fremføre sit Ærinde. (Nhl. og fl.). Ellers kun i Sammensætning, som: Festarmaal, Giftarmaal, Veddemaal, Søksmaal, Tvilsmaal og fl.

Maal, n. 3, Maling, Farve; s. Maaling.

maala, v. a. (ar), 1) male, farve, overstryge med Farve. Alm. (Ikke mala). Sv. måla. — 2) fremstille ved Maling, male Billeder el. Figurer. Particip **maalad** (raudmaalad, blaamaalad ꝛc.). „Maalablad", n. Herreblad i Kart.

Maala, f. en Touglængde; Toug eller Line af sædvanlig Længde, til Brug ved Fortøining og Fiskerie. (Togmaala, Strengjemaala). B. Stift. Anden Betydn. i Vedermaala.

Maalar, m. en Maler. **Maalarkunst,** m. Malerkunst. **Maalarlæra,** f. Malerlære. **Maalarstykke,** n. Malerie.

maalbera (e') v. n. (ber, bar), fremsige sit Ærinde (= bera upp Maalet). Gbr. **Maalbering,** f. Fremførelse af et Ærinde, Fremstilling. (Mere alm.).

maalbinda, v. a. (bind, batt), overvinde i Disput, sætte En i Forlegenhed for Svar, bringe til Taushed. Østl. — **maalbunden,** forlegen for Svar, forstummet.

Maalbrigde, n. 1) Forandring i Talen el. Sproget (s. Maalskifte). 2) Sprogform, Dialekt. Tel.

Maalbrøyte, n. s. Maalskifte.

Maalbyte, n. Madskifte, Afverling i den daglige Kost.

maaldjerv, adj. fritalende. (Sjelden).

maaldrjug (=dryg), adj. som holder rigt Maal.

maalemillom, adv. imellem Maaltiderne. Nogle St. „maalemyllo"; egentl. Maala millom.

Maal=emne, n. Anliggende, Sag som skal omtales eller afgjøres. Berg. Trondh. Nordl. Bera upp Maalemnet: fremføre sit Ærinde, bringe Sagen paa Bane. Paa Sdm. **Maalømne.**

Maalena (ee), f. Multiplikations=Tavle. Sdm. Vistnok fremmedt. Jf. Holl. eenmaal een.

Maalenska, f. Maallydska.

Maalfelle, n. 1) Egenhed i Talen, saasom i Tonefald eller Ordformer. Søndre Berg. Nogle St. **Maalfella,** f. — 2) Stemmeverling (= Maalskifte). Hall.

maalfør, adj. som kan tale, er i Stand til at tale. Nordl. G. N. málfœrr.

Maalføre, n. Egenhed i Talen eller Sproget; ogsaa Sprogart, Dialekt. Nordl. og Trondh. (Sv. målföre: Stemme).

Maalgreida, f. Forklaring, Fremstilling af en Tanke. „Gjere Maalgreide fyre se": udtale sig, udtrykke sit Ønske med Ord (om syge eller døende Mennesker). Sdm.

Maalgrein, f. Green af et Sprog; Landskabsmaal, Dialekt.

maalhalt, adj. famlende i Talen, forlegen for Ord. Hall. (Segner fraa Bygdom, 105).

Maaling, f. 1) Gjerningen at male; Malerkunst. 2) Malerie, malet Billede. 3) Farve at male med. I sidste Betydn. ogs. **Maal,** n. Sdm. Vald. og fl.

Maalkjerald, n. Maalekar.

maalkunnig, adj. sprogkyndig. Hertil et Subst. „Maalkunnigheit", i nyere Skrifter **Maalkunna,** f.

maallaus, adj. maalløs, som ikke kan tale. G. N. mállauss.

Maallydska, f. Sprog, Dialekt; ogsaa om visse Egenheder i Talen eller i Stemmen. Sdm. (Maalyske). Ogsaa i en anden Form: **Maalenska** (maaskee Maallendska), Sogn, Nfj. Andre St. Maalføre, Maalfelle, Maal. G. N. mállýzka: Sprog. Jf. Lydska, af Lyd, ɔ: Folk.

Maalløysa, f. Maalløshed; ogsaa Hæshed.

Maalmerke, n. Sprogmærke, Kjendetegn el. Egenhed for et Sprog.

Maalskap, n. Sprogform.

Maalskifte, n. 1) Forandring i Sprog el. Talebrug. 2) Stemmeverling; Overgang fra Barnestemme til Mandsstemme. 3) Afverling i Kost (= Maalbyte).

Maalskylda, f. Sprogslægtskab.

Maalsmann, m. Talsmand (Sv. målsman); f. Ex. En som fremfører en Beilers Ærinde.

Maalstimber, n. Tømmer som er stort nok til Handelsvare, eller holder det bestemte Maal i Længde og Tykkelse. Saaledes ogsaa **Maalsbord,** n. om Planker.

Maalstokk, m. Maalestok.

maalstolen (o'), adj. forstummet, maalløs, saasom af Forvirring eller Skræk. Helg.

Maalsvegg, m. Længden af et Maal Jord, nemlig otte Maalestænger (48 Alen). Hall. Vald.

Maaltame, m. Øvelse i Sprog el. Tale.

Maaltid, f. 1) Spisetid. 2) et Maaltid (= Maal). Tildeels udtalt Molti'.

Maaltrost (=trast), m. Sang=Drossel (Turdus musicus). Østl. Andre St. Nattvaka.

Maaltunna, f. Maaletønde.

maalug, adj. snaksom. Hall. G. N. málugr. Egentl. talende; jf. umaalug, faamaalug, fimaalug.

Maalvekkja, f. en liden Bjælde el. Klokke. Hall. Jf. Dumvekkja, Stallvekkja.

Maalvending, f. omtr. som Maalskifte.

Maalvit (i'), n. Forstand til at tale; ogs. Sprogsands, Sprogfølelse. Lidet brugl.
Maan, f. Man, Nakkehaar (paa Heste). Egentlig Mon (o'), men sædvanlig udtalt med reent „aa", ligesom Laan, Faan, Graan (= Gran). Ellers ogsaa: **Møn**, Hall. **Mun** (u'), Vald. og **Man**, tildeels paa Østl. G. N. mön, pl. manar. Sv. man; Eng. mane. Jf. Manke.
Maan, m. f. Mun. **maana**, s. muna.
Maanad, m. en Maaned. (Mest almindelig Maana', nogle St. Maanar). G. N. mánadr. (Jf. Maane). — **Maanadspengar**, pl. Maanedsløn. **Maanadsting**, n. Thing som holdes een Gang om Maaneden.
Maandag, m. Mandag. G. N. mánadagr; Sv. måndag. (Hører til Maane, ligesom Sundag til det gamle sunna: Sol).
Maane, m. 1) Maane (luna). 2) en maaneformig Figur; Halvmaane. 3) en Maaned, regnet fra den ene Nymaane til den anden. Tildeels mere brugl. end Maanad. Af Maanedsnavne mærkes Jolemaane, Torre, Gjø (= Go) og Kvina (= Krikla).
Maanegard (-gar), m. lys Ring i Luften omkring Maanen.
Maaneljos, n. Maanelys.
maaneljos, adj. oplyst af Maaneskin.
Maanemot (oo), n. en Maaneds Udgang; samme Tid i næste Maaned.
maanemyrk, adj. om en Tid, da Maanen ikke lyser; modsat maaneljos.
Maaneskifte, n. den Tid, da Nymaane indtræffer.
Maaneskin (i'); n. Maaneskin. Nogle St. „Maanskjeen".
Maane-tel (e'), n. den mørke Deel af Maanen, som viser sig kort før og efter Nyet. Sdm. (S. Tel).
Maanetendring, f. den Tid da en ny Maane begynder at lyse. Sdm. og fl.
Maang (Stof), s. Mang.
maange, s. mang. **maanka**, s. manka.
Maannaal, s. Mondul.
Maanstøde, n. Mankens Stilling paa en Hest. „Han heve godt Maanstøe", Tel. og fl. Paa Sdm. Maankestyde (y'), for Mankestøde.
Maar, m. s. Mord (Mor).
Maara (Plante), s. Modra.
Maare, m. Midder, Møl, eller lignende smaa Insekter. Hard. Lister. Hertil **Maaremjøl**, n. Støv af raaddent eller opgnavet Træ. (Kvinesdal). Jf. Mol, Mott, Mit. (Isl. mor, n. Støv, ogs. Midder). Om et andet Maare, s. Maase.
Maarskinn, s. Mordskinn.
maasaa, s. masa. **Maasaa**, s. Mose.
Maase, m. Maage (Søfugl), Larus. Alm. nord og vest i Landet; ogsaa i Hall. og fl. Derimod i de sydligste Egne: **Maak** og **Maake** (Maakje, Maagje); i Tel. Sjømaak. En anden Form **Maare** forefindes i Navnet paa en vis Art af Maager: Aedmaare. (Nordl.). Sv. måse. Afvigende fra G. N. már (má). Jf. Isl. máfr; Eng. mew, Holl. meeuw, T. Mewe og Möwe. — Hertil **Maase-egg**, n. (Maageæg). **Maasefjøder** (-fjør), f. **Maasereid**, n. **Maase-unge**, m. og flere. Jf. Skaarung og Sæding.
maast, v. gnides, forslides; s. maa.
Maat, n. 1) Grad, Maade, rigtig Bestemmelse af et vist Forhold; saaledes ogsaa: Maadehold, Lempe, Rimelighed. Sdm. Trondh. D'er vandt aa raaka Maatet: at træffe det rette Forhold. D'er so paa eit Maat: det er saa taaleligt, nogenlunde rimeligt. Med Maat: lempeligt, med Maade. D'er ikkje med nokot Maat; eller: D'er inkje Maat paa, o: det er noget umaadeligt; det gaar over alle Grændser. Sv. mått. (Jf. G. N. mót). Vel egentl. til meta (maale); jf. Husmaat. — 2) Maal, Mærke, Punkt hvorpaa en Ting er stillet, eller hvorefter man afpasser noget. (Jf. Ripmaat). I rette Maatet: paa rette Sted eller Punkt. Det kjem att-i same Maatet: tilbage til sin forrige Stilling. „D'æ tvau Maat'a": der er to Grændser for det passende; paa den ene Side bliver det for meget, paa den anden for lidet. Sdm. — 3) et Maal til Udmaaling af smaa Portioner. Trondh. Nordl. Krutmaat: Maal til en Krudladning. Skillingsmaat: et Maal som sælges for en Skilling o. s. v.
maata, v. a. og n. (ar), 1) passe, afpasse, afmaale eller tiljævne noget, saa at det bliver passende. Nordl. Trondh. Berg. Gbr. (Isl. máta). — 2) passe Tiden, gribe en vis Leilighed. Han maata(r) til, naar Folket gjeng ut. Sdm. og fl. — 3) passe sammen, være passende (= høva); ogsaa: føie sig, træffe til, falde beleiligt. Ork. Fosen. „Dæ maata ikkje so før' meg": det falder mig ikke ret beleiligt. — Particip: **maatad** (maata), afpasset, passende, skikket. Det var nett maata(t): det traf sig akkurat. Jf. avmaatad, tilmaatad.
maata, adv. passelig, maadelig; f. Ex. maata stort. Er vel nærmest en Form af Maate. Jf. somaata.
maata, s. maavita. **maataa**, s. mata.
Maate, m. 1) Maade, Forhold, Stilling. Paa den Maaten: i den Henseende, fra den Side betragtet. Det er no paa sin Maate: det er nu en egen Sag, det maa betragtes for sig selv. — 2) Fremgangsmaade, Maneer, Skik. (G. N. máti). Ved Trondh. ogsaa i Betydn. Mode; f. Ex. paa Maaten, o: efter den herskende Mode. Jf. Nymaate. — 3) Maadelighed, Maadehold, passende Grad (jf. Maat). Halda Maate. Det var ingen Maate paa. Maaten er best laaten (s. laaten). Koma til Maate: komme tilpas, paa rette Tid el. Sted. (Kunde maaskee henføres til Maat).
Maatehald, n. Maadehold.

maatelaus, adj. umaadelig.
maateleg, adj. maadelig, middelmaadig (kun i god Betydning); passende, vel afpasset (s. maata); saaledes ogsaa: bekvem, velskikket. G. N. mátulegr. Han er maateleg til: han er skikket til det; ogsaa: han er ikke for god, ikke at spare. Sdm. — **maatelege**, adv. med Maade, tilpas, hverken for meget eller for lidet.
Maateløysa, f. Umaadelighed; ogsaa: Person som ikke holder Maade.
Maating, f. Afmaaling, Afpasselse.
maatsam, adj. passende, bekvem, beleilig. Trondh.
Maatt, m. Styrke, Kræfter (= Magt). Lidet brugl., tildeels udtalt Mott (o'). „D'æ korken Mod elde Mott i 'naa". Sdm. G. N. máttr. Til maa.
maattlaus, adj. svag, magtløs.
Maavid (Maave), m. et Slags Axelbærtræ (= Asall), eller efter en anden Beretning: et Slags Havtorn (Cratægus). Jæd. (Dalerne). Hertil: Maabær. Forskjelligt fra Maavidbær, hvorom s. Movid.
maavita (i'), naturligviis, som man kan vide. Egentl. to Ord: maa vita (s. maa), men bliver ofte forkortet til **maata**, og søndenfjelds til **meta, mata, mada** (Gbr.), **maa'a** og **ma** (Hedm. Toten).
maa-von, s. maa og von.
Me, f. Mærke ꝛc., s. Mid.
Me, m. Feil, Mangel, Lyde. Hall. „Inkje minste Me ell Mein". „D'æ mange Mea' paa": der er mange Feil ved det. Ogsaa fra Tel. (Landst. 198): „Det er deg til Mear lagt": det lægges dig til Last. Maaskee for Mid? — Fra Gbr. (Gausdal) er meddeelt „**Me**, m. Ceremonie". Jf. Sv. „me": Overtro (Rietz 435). Forholdet dunkelt.
me, pron. pl. vi (= T. wir). Jf. eg. Mest alm. „me", med et dunkelt „e" eller næsten i'; ellers ogsaa: **mid** (i'), Sdm. Nfj. **mi**, Sogn, Tel., **my** (y') el. **mø**, Valders. Ved Siden heraf ogsaa: **vi**, Shl. Nfj. Nordl. Østl. Egentlig er det to Ord, som her falde sammen, nemlig G. N. vér, senere mér (vi alle), og vit (vid), senere mit, eller mid (vi to). — Et tilsvarende Ord for Akkusativ og Dativ er: **oss** (o'), afvig. **uss** i Hall. og Vald., og i de sydligste Egne: **okker** (okk), saaledes: **okke**, Jæd. Lister, Mandal; **okko**, Rbg., **aako**, Hard., **okkon** og (forkortet) **'kon**, Tel. **'kan**, Num. (G. N. oss: os alle; og okkr: os to; i Lighed med Ang. us og unc, Ght. uns og unch, Goth. uns og uggkis). Hertil hører ogsaa et Genitiv: **okkar** (ɔ: vor), sædvanlig **okka**, Jæd. Mandal, Rbg., afvig. **aakan**, Hard., **okkons** og **'kons**, Tel. **'kans**, Num. De afvigende Former med „n" (okkon, okkons) synes at støtte sig til det gamle Possessiv okkarr, acc. okkarn. (Jf. „vonn" for vaar). — I nogle Egne bruges „oss" ogsaa i Stedet for me (ɔ: vi), f. Ex. „oss ha' gjort dæ". Gbr. Ork. Ndm. Romsdal.
me, for meg (mig), s. eg.
mea, s. mida, og medan.
medders, s. midbergs.
med, præp. med, ved, hos. Alm. udtalt „mæ", i Læsning mæd (ogs. mæt). G. N. med; Ang. mid, Got. miþ. Styrer sædvanlig Dativ, undtagen i et Par Betydninger, hvorom nedenfor. Det omvexler tildeels med: ved, hjaa, av, el. um, og bruges med mange Vendinger i Begrebet; saaledes: 1) i Følge med, i Række, Samling eller Selskab med. Han var med oss paa Vegen. Eg var ute med Gutom. Saaledes ogsaa: imellem, iblandt. Han er med dei fremste, med dei beste. Det var med det verste, som eg heve seet. Nogle Steder ogsaa: hos, i Nærværelse af (= hjaa). Ho er heime med Foreldrom. Ver no her med oss. (Sdm. og fl.). — 2) ved Siden af, ved, nærved (et Sted eller Punkt). Med Akkus. f. Ex. ut med Haugarne; ned med Sjoen; innar med Veggen, med Bordet; vera med Kyrkja ꝛc. Temmelig alm. (jf. attmed, innmed); dog bruges paa nogle St. oftere „ved". I nogle Egne bruges „med" ogsaa med Akkus. i Betydning: ved, om, i Løbet af (en vis Tid); saaledes: med Dagen (om Dagen, ved Dag); med Natti; med Helgi; med Sumaren. (B. Stift). Derimod med Dativ: koma heim med Dagen (Dagj'e, Dagj'a), ɔ: komme hjem, førend Dagen er endt. — 3) langs med, langsad. Ut med Sjonom (Sjø'naa'): udad langs Søen. Fram med Garden (Gar'e): fremad langs Gjærdet. Ogsaa: i lige Retning med. Sigla med Straumen. Hava Vinden med seg. Saaledes ogsaa om Gunst eller Medhold. Dei halda med honom. Han var stundom mot og stundom med. — 4) i Sammenstilling med, i Forhold til. Vatnet stod jamt med Bryggjom. D'er jamhøgt med Huset. Han fekk likt med hinom ꝛc. — 5) i Færd med, under Fremførelsen af. Fara heim med Fisken. Koma med Brev; med Svar. Kom med di. Jf. Han vil ikkje ut med di. — 6) i Besiddelse af, med Forsyning af. Eit Dyr med Klør. Ein Baat med Segl. Eit Hus med Bordtak ꝛc. — 7) ved Hjælp af, ved Brug eller Benyttelse af. Slaa med ein Hamar. Stinga med Syl. Tekkja med Torv ꝛc. Jf. Han gjerer ikkje med di. — 8) i Omgang med, i Berørelse med. Møtast, skiljast, byta, skifta, eigast med nokon. Tala, svalla, røda med Folk. Vera god med, el. streng med nokon. Fara vel med Klædom ꝛc. — 9) i Forbindelse, eller Forening med. Han aatte ein Part med oss. Eg vil ikkje hava nokot med deim. Nogle St. ogsaa om et Tilgodehavende, f. Ex. Eg skal hava ein Dalar med honom. (Nordre Berg.). Hedder ellers „hjaa honom", eller „av honom". — 10) i en Tilstand af. Han gjorde

det med Gleda, med Hugnad; med Sorg, med Sut ꝛc. Det gjeng med Møda, med Strœv. Strida, mødaſt, dragaſt med nokot. Jf. med letto, godo, vondo. — 11) med Henſyn til, angaaende. Det lyt no vera, ſom det kann, med di (ↄ: dermed, hvad det angaar). Det haſtar med di. Det gjeng ſeint med Vokſtren. D'er ſmaatt med deim. Det vardt verre med honom. D'er med meg, ſom med fleire, ꝛc. — 12) af, med et Indhold, eller en Masſe af. Ein Haug med Sand (ↄ: en Sandhob). Eit Laſs med Høy. Eit Fat med Korn. Ein Flokk med Heſtar. Ein Dunge med Fiſk. Jf. Aakren er full med Ugras. D'er fullt med Udyr. (Verler med: av). I dette Tilfælde ſtaar Subſt. i den ubeſtemte Form, ſaa at Kaſus ikke kan mærkes; dog er det egentlig Dativ. — Paa nogle St. (ſaaſom ved Bergen) bruges „med“ ofte for „ved“, f. Ex. D'er ikkje nokot med det (= ved det); ligeſaa: kjennaſt med, ſtanda med, taka med, raada med ſeg. Blandt enkelte Talemaader mærkes: verda med, ↄ: blive afſkrækket. „Eg vardt mœ da“: jeg fik Afſky derfor. Hard. Vera med ſeg ſjølv: a) være ved fuld Sands; b) være alene, eenlig. Med di: a) dermed; b) efterſom, da, paa Grund af. Med kvart: a) efterhaanden, lidt efter lidt (= etter kvart); b) undertiden, en og anden Gang. Foſen, Namd. Helg. Med ſame: i det ſamme, ſtrax, pludſelig. Med ein Gong: uafbrudt, ſ. Gong.

med (mœ), adv. 1) ogſaa, tillige. No veit eg betta med. Alle hine og han med. Dei hadde voret her med (ↄ: ogſaa her). D'er baade nytt og godt med. Meſt brugl. i Hall. Vald. Sdm. og fl. Andre St. og (au), ogſo. — 2) i Følge med ꝛc. Eg vil ikkje vera med lenger. Det vil hanga med.

med (mœ), conj. medens; ſ. medan.

Medal (?), ſ. Medel.

medan (e'), conj. 1) medens, i den Tid da. Medan eg var ute. Gakk no, medan det er ljoſt. — 2) ſaa længe ſom. Eg fekk vera der, medan eg vilde. Han var glad, medan han ſlapp. — 3) ſom adv. imidlertid, paa ſamme Tid. Eg vardt lenge ute, og medan hadde han gjenget. (Egentl. medan det var). Ordet lyder: **meda** (e'), Nfj. Sdm., **mada** (ſjeldnere), **maadaa**, Indh., **mean**, **mœan**, Ryf. Jæd., **men**, Liſter; **mœ**, meſt alm. G. N. medan; Sv. medan.

Medd, ſ. Meidd. **Mede**, ſ. Mide.

Medel, n. (?), brugt i Formen **medels** (ee), ↄ: middels, middelmaadig; f. Ex. eit medels Aar: et Aar med middelmaadig Afgrøde el. Fangſt. Ein medels Gard: en Gaard af Middelſtørrelſe. Ligeſaa: ein medels Mann, oſv. (B. Stift). G. N. medal, á medal: imellem. Sv. medel, n. (Midte). Det gamle „medal“ findes ellers i mange Stedsnavne, hvor det er forkortet til **mel** (e'), ſaaſom: Melby, Meldal, Melgard, Melhus, Melland. (Den mellemſte af Gaardene Diſet i Øſterd. kaldes deels Melgar'n, deels Mel-Deſæt). Hertil hører vel ogſaa Ordene Mel-onn, og Melsaas, hvorom ſenere. I nogle andre Sammenſætninger bruges en anden Form **Midel** (i'), f. Ex. Midelpris, Midelſtand, Midelveg. Jf. Midling, Midlung, millom.

med-faren, adj. medhandlet, behandlet.

Medferd (Mœfær), f. Behandling. Med god Medferd: ved en varſom Behandling.

Medfylgja, f. medfølgende Ting; ogſaa: en Følge, Virkning, Conſeqvence.

medfødd, adj. medfødt; naturlig.

Medføre, n. Ting ſom man fører med ſig; Tøi, Reiſetøi.

Medgang, m. Medgang, Lykke.

medgjeten, udmærket; ſ. vidgjeten.

medgjeven, adj. medſkabt, naturlig, tildeelt af Naturen.

Medhald, n. Medhold, Bifald. Hedder ogſaa: **Medhelde**, n. — **Medhaldar**, m. en Medholder, Tilhænger.

Medhangar, m. Medhænger; Efterſnakker, Jabroder. Spotviis „ein Mœhœ“.

med-havd, adj. medbragt, medført.

Medhelde, ſ. Medhald.

Medhjelpar, m. Medhjælper, Aſſiſtent.

Medkjenſla, f. Medfølelſe. Lidet brugl.

Medkriſten, m. (adj.), Medkriſten, Jævnkriſten.

medkvart, nu og da; ſ. med.

Medkvæde, n. Geſticulation, Bevægelſer hvormed man ledſager ſin Tale. Stjørdal (Mœkvœ, Mekvœ).

Medling (ee), ſ. Midling; jf. mela.

Mednar, ſ. Morgon.

Medrøyting, f. ſkjødesløs Behandling. Hall.

med-ſett, ſ. paa-ſett.

medſkapad, adj. medſkabt; naturlig.

medſtellt, adj. medhandlet; iſtandſat.

med-tald, adj. medtællet, medregnet.

med-teken (e'), adj. medtagen, medbragt.

Medtenar, m. Medtjener.

med-vand, adj. medvænnet, tilvænnet.

Medverknad, m. Medvirkning.

Mee, ſ. Mide.

meg, pron. mig; ſ. eg.

megande (e'), adj. formaaende. Han var ikkje ſo myket megande: han formaaede ikke ſaa meget. Nhl. Af det gamle mega (at kunne); ſ. maa.

Megar, ſ. Midgard.

Megd, f. Hob, Maſſe (?). Solør. (Sv. Dial. mägde, n. Følge, Pak). Synes ogſ. at betyde en Tilſtand. „Koma i Fantemegda“: blive forarmet eller forfalden. Ellers et tvivlſomt Ord. Jf. Umegd.

Megga, f. Kvinde; Dame (ofteſt om En, ſom vil vække Opſigt eller tykkes at være noget ſtort). Tel. Buſkr. Gbr. Ofte ligeſom „Kjella“, om Hundyr eller Ting ſom henregnes til Hunkjøn. Sjaa den Megga: ſee den Matrone. (Jf. Tytta, Seggja, Gum-

ma). Formod. udgaaet fra G. N. mœdgur, pl. (Moder og Datter), ligesom Fegge af Fedgar. — I Tel. ogsaa et Verbum „megga seg til": stadse sig op, give sig et stolt Udseende.

Meggjer, s. Matgjerd.

megtast, v. n. formaae (= magtast). Helg.

megtug, adj. mægtig; ogsaa stærk, kraftfuld (= magtig).

Mehank, og **Mehenke**, s. Myhank.

Mei, f. s. Meidd. — **meia**, s. meida.

Meid, m. Mede, Understok i en Slæde. Mest alm. **Mei**; afvig. **Meig**, Sfj. G. N. meidr; Sv. mede. Standa paa Meidom: staae bag paa Mederne, idet man kjører. I Sammensætn. Meidar (Meida, Meia), som **Meida(r)far**, n. Spor efter en Slæde. **Meidarhals**, m. den forreste opadbøiede Deel af en Mede. Ogsaa kaldet **Meidhav** (Meiehav), n. Rbg.; **Meidflog** (Meiefløg), n. Vald., og **Meidhovud** (Meihuve), n. Rom. — **Meidtrom** (Meietraam), m. Slædekarm. Rbg.

meida, v. a. (er, de), saare, skade paa Legemet. Tel. Rbg. Lister (meia, meie). G. N. meida: skade. (Goth. maidjan: skjæmme). Tildeels figurlig: krænke, fornærme. Tel. Meida uppatter: oprive et Saar; ogsaa: oprippe, gjentage en ubehagelig Sag. Particip **meidd**: saaret, forreven.

Meidd, f. Stribe, Spor; saasom efter Slæder eller Hjul i en Vei, ligesaa efter Skier og Stokkelæs i Snee. Hall. Ellers i Formen **Medd** (e'), Buskr. Jarlsberg. Afvig. **Mell**, Rommerige. Efter Meddelelse: **Mei**, f. i Mandal, og **Meigga** (Meidga?) i Rbg. (Jf. Meim). Andre Steder Ekkje, Dyrgja, Laam.

Meidfar (= Meidarfar), s. Meid.

Meiding, f. Saar eller Skade i Huden; ogsaa Oprivelse, Oprippelse; s. meida.

Meig, m. s. Meid. **meig**, v. s. miga.

meika, v. a. (ar), formere, forøge. Solør. Vel egentl. meirka, eller maaskee af Roden „mei" (meir).

Meim, m. Stribe, Linie. S. følg.

meima, v. a. (ar), gjøre en Stribe, afmærke en Linie, f. Ex. til en Vei, en Søm og deslige. Tel. (Vinje). — **Meiming**, f. Stribe, Spor.

Mein, n. 1) Meen, Skade; Legemsfeil. G. N. mein. 2) Hinder, Fortræd, Uleilighed. 3) Hager i Laas og Nøgler. Nordl. (?). Isl. mein. — Standa til Meins: staae i Veien, være til Hinder. Gjera til Meins: gjøre til Trods; gjøre netop det, som man veed, at En synes ilde om. B. Stift og fl. (Andre St. gjera paa Traass). — I Sammensætn. bruges Mein ofte i en forstærkende Betydning (ligesom Naud, Nid og Skam), see meinbaag, meinhard, meinstira.

mein, adj. 1) hinderlig, fortrædelig, slem. Det vardt so meint fyre oss. G. N. meinn: skadelig. 2) vanskelig (at faae fat paa). „Han æ' mein'e te finne", Sdm. 3) nem, sikker, behændig i at ramme hvad man sigter til. Han er so mein til aa koma paa det. Nordre Berg. Trondh. Jf. meint.

meina, v. a. (ar), 1) hindre, skade, være til Uleilighed. Tel. Nedenæs og flere. G. N. meina. — 2) formene, forbyde, negte. B. Stift og fl. Oftere **meinka**.

meina, v. n. og a. (er, te), mene, tænke, troe. Nogle St. mena, mæna. Nyere Ord (efter T. meinen), med vaklende Bøining, ofte i Præs. med „ar", men i Imperf. sædvanlig med „te" (meinte).

meinbaag, adj. meget hinderlig; ogs. meget tvær eller uvillig. Nordl.

meinbeden, adj. uvillig til at gjøre hvad man beder om. Hedder ogs. „meinbeall", Hall.

Meinbeinka, f. Vrangvillighed, Modvillie. Vald. (Meinbænke).

Meinbløyg, m. Tværdriver. Hall.

Meinbragd, f. fortrædeligt Paafund, Skalkestreg. Tel. (?).

Meinbrœa, f. Forvikling i Øienhaarene, saasom af indtørret Sliim. Tel. (Vinje), helst i Fleertal i Formen „Mei'brœur". (Til Braa: Øienhaar).

Meinbug (u'), m. en hinderlig Krumning (f. Ex. paa en Stang); ogsaa: Hindring, Vanskelighed. Hall. G. N. meinbugr.

Meinbœgje, n. en hinderlig Ting, Noget som er i Veien. Trondh. Paa Sdm. tildeels **Meinbegse**.

Meineid, m. Meened, falsk Ed. G. N. meineidr. **Meineidar**, m. Meeneder.

meinen, adj. s. meinsam.

Meinfelle, n. meenligt, fortrædeligt Tilfælde. Hall. Jf. Meinhøve.

meinfrega (e'), v. n. (ar), spørge uafladelig (= naudspyrja). I Hall. ogs. „meinefla".

meinfri, adj. fri for Meen, lydeløs.

meinfus, adj. tilbøielig til at gjøre Fortræd.

Meinføre, n. Uføre, Tilstand som gjør det besværligt at færdes paa Veiene. Sv. menføre.

meingjengd, adj. besværlig, vanskelig at gaae; om Veie. Hall.

Meingjerd (=gjær), f. Fortræd, Skade. (Lidet brugl.).

meingjeven, adj. fortrædelig, høist ubeleilig; om Omstændigheder. B. Stift.

meingodt, adj. n. meget træffende, klogt, behændigt; f. Ex. om et Svar. Ork.

meinhalda, v. a. (held, heldt), holde fast eller stærkt. Han meinheldt meg: han holdt mig saa fast, at jeg ikke kunde udrette noget. B. Stift, Nordl.

meinhard (=har), adj. overmaade haard; ogsaa: haardhjertet, grusom.

Meinhogg, n. skadeligt Hug.

Meinhøve, n. et fortrædeligt Tilfælde, en stor Hindring. Hall. og fl.

[**meinig**, adj. i Forbind. meinige Mann":

alle Mand, Almeenheden (T. gemein; Nt. meen). Hertil ogsaa „Meinigheit", f. Menighed.
Meining, m. (og f.), Mening, Tanke, Hensigt. Nyt Ord; s. meina.
meinings, adv. stedse, idelig, uophørlig. Rommerige. Forvanskning for „med Eining"; s. Eining.
Mein-is, m. Iis som hindrer Færdselen, el. som er for tyk til at bryde og for tynd til at gaae paa.
meinka, v. a. (ar), hindre, formene, negte. Dei vilde meinka honom i det. Temmelig alm., mest i Formen menka (mænke). — **Meinking**, f. Formenelse, Negtelse.
Meinkast, n. fortrædeligt Kast; Uheld, slemt Tilfælde.
meinklok, adj. slu, snedig; s. meinvis.
Meinkrok, m. en uheldig Krumning (f. Ex. paa et Træ); en Krog paa urette Sted. (Jf. Meinbug). Ogsaa en vrangviis, vrangvillig Person.
Meinkvist, m. Kvist som gjør Træet uskikket til Brug.
meinlaus, adj. 1) uskadt, lydeløs. 2) uskadelig, som ikke er til Hinder. 3) godmodig, fredelig, fri for Ondskab; ogsaa uskyldig, brødefri.
Meinleike, m. Uleilighed, Vanskelighed.
meinlendt, adj. uheldigt beliggende, besværligt for Færdsel eller Kjørsel. Hall.
Meinlid (-le'), m. omtr. s. Meinkrok. Hall.
Meinljos, n. uheldig Belysning; Lysning som kommer nedenfra eller fra urette Side. B. Stift og fl. Hedder ogs. **Meinlyse**, n.
Meinlyte, n. stor Lyde; Legemsfeil som hindrer Bevægelsen. Hall. og fl.
Meinlæse, n. 1) Feil eller Bræk i en Laas. 2) Meenlykke, kunstige Snit eller Gjænger i en Laas og i den dertil hørende Nøgel. Jf. Mein.
Meinløysa, f. Uskadelighed (s. meinlaus); ogsaa om et godmodigt, fredeligt Menneske.
Meinraad, f. Rænker, Planer til at gjøre Fortræd eller Hinder.
meinsam, adj. 1) hinderlig, fortrædelig, skadelig. 2) vrangvillig, oplagt til Modstand.
Meinsemd, f. Fortræd, Hindringer. (Lidet brugl.). G. N. meinsemd: Skade.
Meinska (?), i Forbind. „i Meinsko", ɔ: til Hinder, til Fortræd. Hall.
meinsleg, adj. hinderlig, ubeleilig, slem. B. Stift, Hall. og fl.
meinslog, adj. meget slu, snedig, rænkefuld. B. Stift. Jf. meinvis.
Meinspel, n. fortrædeligt Spil.
Meinsperra, f. et Tværtræ; Noget som kun er til Hinder. Tel. Hall.
meinsperren, adj. tvær, vrangvillig. Tel. (lyder tildeels: meisperren).
Meinspik (ii), f. = Meinsperra. Nordl.
Meinstelle, n. et ømt eller kildent Punkt. Hall.
meinstira, v. n. stirre uafbrudt paa noget (= einstira, naudstira). Ork.
Meinstrik (i'), n. slem Streg, Skalkestreg.
meinstød, adj. meget sikker, punktlig, yderst nøiagtig. Sdm.
Meinstøyt, m. skadeligt Stød.
Meinsvar, n. fortrædeligt el. ondskabsfuldt Svar.
Meinsvip (i'), m. et uheldigt Udseende, Tegn til en Mangel. Hall.
meinsvoren (o'), adj. meensvoren.
meinsvør, adj. aldeles fri eller blottet (see svør). Det var reint meinsvørt: det var aldeles umuligt at faae noget (f. Ex. om Fiskerie). Sdm.
Meinsyn, f. en Stilling hvori det er vanskeligt at see en Ting. Det stod i Meinsyn fyre meg. Hall.
meint, adv. 1) tvært, fortrædeligt, til Hinder (s. mein). Det kom so meint i Vegen. — 2) sikkert, behændigt, nøiagtigt. Han kom so meint paa det: han traf det nøie. Dei toko honom so meint, at han fekk ikkje røra seg. (Mest nordenfjelds).
Meintak, n. Tag eller Greb, som hindrer En fra at værge sig. Hall. og fl.
meintaka, v. a. (tek, tok), fange, gribe fast og sikkert. Jf. meinhalda.
meintrengd, adj. høist forlegen eller trængende. „meintrøngd", Vald.
meintøk, adj. som griber sikkert. Hall.
meinvarm, adj. brændhed, alt for varm. Tel.
meinvis (ii), adj. klog til at gjøre Fortræd; snedig, lumsk. Hedder ogsaa **meinklok** og **meinvitug** (i'). Hall. og fl.
meir, adv. 1) mere, i høiere Grad. Den eine mykjet, og hin meir. Afvig. **mei**, Rbg. Tel. G. N. meir (meirr). — 2) længere. Det myrknar so, at eg ser ikkje meir. Meir en eit Aar. — 3) oftere, senere, for Eftertiden. Han kom der ikkje meir. Jf. fyrrmeir, seinar-meir.
meir, adj. (compar.), 1) mere, betydeligere; f. Ex. der er meir Skog (s. myken). Ogsaa om en Forøgelse. Faa meir Mat, o. s. v. — 2) bedre, dygtigere. Han er ikkje meir Mann endaa. (B. Stift). G. N. meiri: større. Jf. formeir. Ordet har ingen Bøining, dog høres tildeels Formen „meira" i Neutrum. (Sogn). Som en afvigende Brug mærkes „i meira Lagje", ɔ: i høi Grad, meget, storlig. Nhl. — Superl. mest.
meirka (?), s. meika.
Meis, f. Meise (Fugl). Lidet brugl. Afvigende **Møys** (Kjøtmøys, s. Kjøtspikke). Nogle St. **Mesette**, m. Østl. (Toten). Sv. mes, m. T. Meise, f. Jf. Eng. titmouse. Sv. Dial. meshätta.
Meis, m. og f. et Slags Kurv; saaledes 1) Kløvkurv, Vidiekurv til en Kløvsadel. Søndenfjelds, ogsaa Hard. og Sogn. — 2) Vidiefletning, hvori man bærer Byrder paa Ryggen. Rbg. og fl. (Ved Trondh. Bakmeis). — 3) et grovt Net af Toug

eller Vidier, hvori man indpakker Hø for at vælte det ned fra Fjeldmarkerne. (Høymeis). Sdm. og fl. Ogsaa ofte om en tungfærdig, ubehændig Person. I de nordlige Egne tildeels Hunkjønsord (f.), dog med Fl. Meisa(r). G. N. meiss, m. Kurv; Sv. Dial. mes, meis, m. Rygkurv. (Jf. Rietz 436).

meisa, v. a. (ar), vælte Hø i Kurve nedad en Bjergside. Sdm. og fl. Uegentl. bevæge sig plumpt og klodset.

meisfør, adj. stærk nok til at bære Kløv; om Heste. I Hall. **meisebyrg**.

Meisk, m. 1) Blanding, Røre; s. meiska. — 2) Øl, som endnu ikke er gjæret. Nhl. (Andre St. Gil). — 3) et Slags Beitsning med Tjærevædske (Tjørelog). Vald.

meiska, v. a. (ar), 1) mæske, røre sammen; blande Maltet i Brygning. Sv. mäska; T. meischen. — 2) beitse, indsmøre Læder med Tjæresaft. Hall. Vald. — 3) ødsle, sløse, forøde meget. Sdm.

Meiskror, m. Mæskestang, flad Stok hvormed man omrører Maltet i Mæskekarret. Tel. (hvor det dog ofte hedder blot: Ror). Ellers afvig. **Meiskrjor**, Hard., **Meiskor** (oo) og **Meiskur** (u'), Hall. Voss; **Meiskro**, Vald. Sogn, Sdm. (I Nfj. Hunkjønsord med Fl. Meiskrø'). Ordet hedder i Svensk mäskrod; Eng. Dial. mashrudder, T. Ruder og Rudel; det hører altsaa ikke sammen med „røra", men hellere med „roa" (s. Ror), maaskee paa Grund af Redskabets Lighed med en Aare.

meisla, s. meitla.

Meislag, n. Fyldning i en Kløvkurv; en halv Kløv. Sogn.

Meisreide, m. Kløvkurve med Baand og Underlag.

Meister, m. Mester; Lærer; Formand. Mest alm. Meist'er (Meist'r); nogle St. Meistar, Meist'are. G. N. meistari, af Lat. magister (Formand). Hertil **Meisterdøme**, n. og **Meisterskap**, m. Mesterskab (i en Kunst). **Meisterhand**, f. Mesterhaand. **Meisterstykke**, n. og **Meisterverk**, m. Mesterværk.

meisterleg, adj. mesterlig, fortræffelig.

Meit, f. 1, Stribe, Linie; en lang Skure, f. Ex. paa Kanten af et Laag. Tel. (Andre St. Skora, Gaare, Veita). Jf. Dagsmeit, og Meidd.

Meit, f. 2, et Slags Skræppe el. Randsel. Nordl. (Salten). Jf. Meis.

meita, v. a. (er, te), tilskjære, klippe (Manen paa en Hest). Salten. Vel ogsaa i Tel., jf. skormeita. G. N. meita; Goth. maitan: skjære.

meita, v. n. (ar?), mede, fiske med Stang. Smaal. Rom. Solør, Gbr. I Østerd. **mete**. Sv. meta. Ogsaa om at trække smaat eller langsomt. Gbr.

Meitel, m. Meisel, Huggejern. Mest i de sydlige Egne; i Hard. **Meitle**. (Andre St. Beitel). G. N. meitill. Jf. meitla.

Meitemakk, m. Regnorm (Lumbricus). „Meitemark", Smaal. Sv. metmask.

Meiting, f. Fiskerie med Stang. Østl.

meitla, v. a. (ar), hugge, udstikke med Meisel (Meitel). Afvig. **meisla**, Hall. Tel. Ogsaa om at false eller gjøre en Indskjæring. Tel.

Meitspau(d), m. Medestang, Fiskestang. „Meitspaug", Solør; s. Spaud.

meka (ee), v. n. (ar), arbeide langsomt og med megen Flid, gjøre fiint og smukt Arbeide. Tel. (Vinje). Hertil **Meke** (Mekje), m. En som gjør fiint Arbeide.

Mekedag (ee), m. Onsdag. Egentl. Midvikedag. Lyder ogsaa **Meekdag**, B. Stift, **Møkedag**, Hall., **Møkerdag**, Vald., **Mørkedag**, Tel. (Tinn). G. N. midvikudagr. (S. Midvika). Andre St. Onsdag.

Meklar (e'), m. Mægler. Nhl. og fl. Sv. mäklare; T. Mäkler.

mekra (e'), el. **mækra**, v. n. (ar), bræge; om Gjeder og Faar. Solør, Gbr. Indh. Nordl. Ogsaa i Tel. dog kun om Gjeder. (Andre St. bræka, blækta, jerma). Sv. Dial. mäkra; T. meckern.

Mekregauk, m. Horsegøg (= Humregauk). Ogs. **Mekregeit** (Mækkergjeit), f. Trondh.

Mel (ee), n. Mundbid i et Bidsel. Lister. (G. N. mél). Jf. Mila (i') og Hovudmæle. I Tel. **Mel** (ee), m. Knevel eller Mundbid til Kid (= Kjevle). Hertil **mela** (ee), v. a. knevle, sætte Mundbid paa. (Vinje). — Om et andet Mel, s. Mæl.

Mel (e'), m. 1) Sandbakke, høi Bakke som har dannet sig ved Nedstyrtning af Sand og Jord, især langs et Vand eller Elveløb. Mest brugl. i Trondh. Stift, hvor det udtales „Mæl". I Berg. Stift som Gaardsnavn Mele (Dativ), med Genitiv Mels. G. N. melr. Jf. Melfall. — 2) Gruus, Jord at strøe paa Snee (= Mylda, Aat). Sdm. — 3) Møg af Faar eller Gjeder. Nordre Berg. I denne Betydn. **Melle**, Nhl. og **Melder**, Sogn. I Sfj. ogsaa: **Myl** (y'). Andre St. Talle, Gare.

Mel (e'), m. 2, for Medel, s. Melonn.

mel (mæl): maler; s. mala.

mela (e'), v. a. (ar), bestrøe med Jord (= mylda, molda). Sdm.

mela (ee), v. a. (ar), 1) gnide, valke, rulle, f. Ex. Klæder. Hall. — 2) gnie, uddele knapt og sparsomt. Tel. (Vinje). — 3) knevle, s. Mel, n. — I den anden Betydn. maaskee for „midla". Hertil: **melen** (ee), adj. sparsom, karrig. **Meling**, f. Gnierie.

Mela, f. Malle; s. Mella.

melaus, adj. lydeløs, ukkadt. Hall. See Me, m.

Melbakke, m. Sandbakke (= Mel). Gbr.

Meld, m. s. Melder.

Melde, n. smaat Frø af Græs eller Ukrud iblandt Kornet. B. Stift, Tel. Hall. Østl.

Nordl. Nogle St. **Melle** og **Mell.** Jf. Mennel. — Hertil maaskee Talemaaden „eit Melle Grand": en liden Smule; ligesaa „Melle Syn", om noget som er saa lidet, at man knap kan see det. Mandal.

Melder (el. Meld), m. 1) Malning paa en Mølle. G. N. meldr. — 2) det som bliver malet; saaledes baade om Korn som føres til Møllen, og Meel, som føres tilbage derfra. Sv. mäld. — 3) en ringere Sort af Korn. Indh. (Snaasen). I svenske Dial. malder. — Mest udtalt som **Mælder** (Mæld'r), Berg. Trondh. Nordl., ellers **Meld, Mæld**, Rbg. Tel. Hall., ogsaa **Mæl**, Rom. — **Melderlass**, n. Læs som føres til eller fra en Mølle. (I B. Stift Mældralass). **Meldersekk**, m. Sæk med Korn eller Meel.

Melder, for Melr (?), s. Mel.

Meldesaald, n. et Sold, hvori Korn renses for Græsfrø. Østl.

Meldestokk, m. et Slags Ugræs i Korn, Chenopodium album, og fl. Rbg. Tel. Hall. Gbr. og fl. D. Melde; T. Melde (Atriplex). Ogsaa kaldet Frøstokk (Sdm.), Lortstokk (Solør).

Meldrift, s. Mjølldriv.

Melfall, n. Sandbakke, høi Elvebakke (Mel). Sdm.

Meling (ee), s. Midling.

Melkump (e'), et Slags Jordbær. Gbr.

Mell, f. Slædespor; s. Meidd.

Mella, f. Malle, liden Ring eller Bøile, f. Ex. i Hægter og Spænder. Østl. Vald. Sdm. og fl. Hedder ogsaa: **Malje**, Sdm. **Mala**, og **Maler**, pl. i Tel. om et Slags Spænde i Klæder. Sv. malja (Løkke), Holl. malie, af Fr. maille. Hertil hører vel ogsaa Molla (Modde).

Melle, s. Melde og Mel.

Mellebraud, n. gammelt eller muggent Brød. Tel. (Maaskee rettere Melbraud).

mellen, s. mjell.

Mellhempa, f. en liden Jernhaspe eller Bøile. Rom. (Ogsaa Mælhempe).

Melonn (e', o'), f. Mellemtid, Tiden fra Pløiningen til Høslætten (= millom Onnom). Indre-Sogn, Valders. (Oftest Mælonn). Ogsaa kaldet **Mel**, m. „Mælen", Toten, Hedemarken. Vel egentl. Medel og Medel-onn (s. Medel). Andre St. Haaball, Haavoll.

Melrakke, m. Hvidræv, Canis Lagopus. Hall. og fl. Ellers i anden Form: **Mjølrakke** (kj), Voss; **Mærrakke** (Mærakkje), Tel. G. N. melrakki. Nogle Steder Fjellrakke og Kvitrev.

Melsaas, m. Rygstok i Taget paa et Huus (= Møneaas). Solør, Østerd. Er neppe nogen Forvanskning af „Mønsaas", men hellere at opfatte som Medel-aas (Midtbjælke).

melta, v. a. (er, e), 1) malte, tilvirke til Malt. G. N. melta; Sv. mälta. — 2) opløse. Melta seg: begynde at spire; om Korn eller Frø i Jorden. Trondh. (?). — 3) fordøie, opløse i Maven. Temmelig alm. G. N. melta. (Nogle St. smelta). Particip: **melt**. Egentlig skulde der være et stærkt Verbum melta (melt, malt, moltet) med Betydn. blødgjøre, opløse; hvoraf Malt, molten, Molta.

Meltekjer, n. Maltekar.

Melting, f. 1) Maltlavning. 2) det at Korn spirer. 3) Fordøielse.

Melting, m. Fisk som findes i Maven paa større Fiske; ofte benyttet til Mading. Egentl. et halvfordøiet Legeme. B. Stift.

melungjes, s. midlungs.

melutt (e'), adj. fuldt af Sandbakker (see Mel). „mælaatt", Trondh.

melyngst, adj. mellemst i Alderen, næstyngst; f. Ex. om den ene af tre Brødre. Vald. (Vang). Vel egentl. medelyngst.

men, conj. men, men dog, alligevel. Alm. udtalt „mænn", og bruges omtrent som i Svensk og Dansk til at indlede en Modsætning, Indvending, Undtagelse osv. Ofte ogsaa ved en Overgang i Talen, en Besindelse, Overraskelse og deslige. Men lat oss no stunda oss. Men det er sant: no gløymde eg det. Men her er komet Skifte paa! Er i denne Form et nyere Ord, afvigende fra G. N. enn, og som det synes, tillempet efter „medan".

[**menesera**, v. spare (menagere).

mengblaa, adj. = blaamengd. Nhl.

Mengd, f. 1) Mængde, Mangfoldighed. (Af mang). 2) Antal, Forraad, Qvantitet. 3) den største Deel, de fleste.

mengja, v. a. (er, de), mænge, blande, røre sammen. Particip **mengd**. — Hertil **mengjast**, el. mengja seg: flyde sammen, blande sig.

Mengsla, f. Mængning, Blandelse. Hedder ogsaa **Mengjing**, f.

menka, s. meinka.

menn, i Forbind. „ja menn" og „nei menn", er vel kun det gamle Fleertal Menn (af Mann), enten som en Bekræftelse „ved de hellige Mænd" (jf. D. Hillemænd), eller simpelt hen som et Tiltaleord i Betydningen: Folk. Ellers bruges ogsaa „min" og „mi" i samme Tilfælde, dog maa her vistnok et Subst. være udeladt, f. Ex. mi Tru, el. lignende. I Sætningen stiller det sig ofte som et Adverbium, saa at det følgende Subjekt sættes efter Verbet, f. Ex. ja menn, var det so.

menna, v. a. (ar), opmande. Menna seg: bryste sig, være stolt. „Han mennar seg 'taa da", Hard. (Nærmest af Menne). I Ork. er derimod „menne seg": komme sig, komme til Kræfter (= mannast). — Forskjelligt herfra er et andet „menna seg", ɔ: benytte Morgenen; see morgna.

Mennar, pl. s. Morgon.

Menne, n. Menneske; Mand med Hensyn til Kræfter eller Dygtighed. Vera Menne til: formaae, have Kræfter til (= vera Mann til). „Han va ikkje Menne te da". Nhl. I Hard. mest med Begreb af Selvfølelse eller Stolthed. Han tykjest vera Menne: han anseer sig som en betydelig Person. „Da va uokot til Menne": det var en, som vilde have Respekt. (Jf. menna). — Mere alm. i Sammensætning, som: Ungmenne, Stormenne, Godmenne, Illmenne, Vanmenne, Ovmenne. Jf. G. N. smámenni, ungmenni, gamalmenni ꝛc.

Mennel, m. (?), Frø af Ugræs i Korn. (= Melde). Helg. Salten.

Menner, s. Mann.

Menneskja, f. 1) Menneskeslægten, Mennesket i Almindelighed. Altid i den bestemte Form, ligesom Sv. menniskan, D. Mennesken. G. N. manneskja. — 2) et Menneske, en Person. I denne Betydning bruges Ordet mangesteds i en afvigende Form: **Menneskje**, n. (efter Dansk). — I Sammensætning bruges ikke Menneskja, men kun Mann og Folk, f. Ex. Mannebein, el. Folkebein.

menneskjeleg, adj. menneskelig. Lidet brugl., s. folkeleg, mannsleg.

Menning, m. Mand, el. Mandskab. Kun sammensat, som Nymenning, Trimenning; Aalmenning.

ment (el. mennt), adj. bemandet, forsynet med Mandskab. Dei er for litet mente, ɔ: for faae om Arbeidet. Nordl. Jf. faament, mangment. (G. N. fámennr, margmennr).

menta, v. a. (ar), 1) vride, kryste, bearbeide. Hall. Ogsaa: banke, tilrede ved Bankning. Gbr. — 2) berede Skind ved et eget Slags Garvning (Hvidgarvning). Mere alm. (Sv. menta). Particip: **mentad** (jf. semskad).

Menta(d)brok (oo), f. Buxer af beredet Skind.

Mentar, m. Hvidgarver.

Menting, f. Vridning ꝛc., s. menta.

Merd (Mær), m. et Slags Ruse el. Kurv (Teina) til Fiskefangst i Elvene. Lyder forskjelligt: **Mær**, Rbg. Jæd., (Mær, el.) **Mæl** (med tykt L), Hall. Gbr., **Mjæl**, Hadeland; **Mar**, Solør; **Mør** (?), Lister. G. N. merd (mærd). Sv. mjärde (mjäle).

Merdstøde, n. Fiskegjærde, Sted hvor man fisker med Merd. „Mærstøe", Hall.

Merg, m. 1) Marv, Fedt i den inderste Deel af et Been. 2) Marven eller Middellinien i et Træ. 3) Kjernestof i Korn; ogsaa Kraft, Styrke. Nogle St. **Merj**; sjeldnere **Marg** (Helg. Hall.). G. N. mergr; Sv. merg.

mergad, adj. marvfuld, kraftig. Rbg. og fl. Ogsaa: kjernefuld, om Korn. Trondh.

mergast, v. n. (ast), 1) faae Marv, samle Kræfter. 2) faae Kjerne, om Korn. Hedder ogsaa „merga seg". Trondh. Afvig. **mergjast ut**: udmarves, afkræftes. Sogn.

Mergbord, n. Planke, som er af Midten af et Træ og indeholder Marv.

mergfull, adj. marvfuld; kraftfuld.

merglaus, adj. marvløs; kraftløs.

merglege (?), adv. haardt, stærkt, voldsomt; f. Ex. om at fryse, sulte, anstrenge sig, osv. Hall. Østl. Kun i Formen „merjele", og saaledes noget tvivlsomt.

mergsloppen, adj. marvløs, kraftløs. Jarlsberg.

mergstolen (o'), adj. udmarvet, magtløs, saasom efter en Sygdom. Tel. og flere. Sjeldnere: **mergstela**, v. a. (stel, stal), udmarve, afkræfte.

mergsvelta, v. a. (er, e), udsulte, udmarve ved Sult. Nhl. og fl.

merjast, s. mergast. **merjeleg**, s. mergleg.

merka, v. a. (ar), mærke, bemærke, fornemme; erfare, lære af Erfaring; ogsaa: give Agt paa, lægge Mærke til. Egentl. en afvig. Form af „marka", men mere almindeligt end dette. Jf. merkja. (I dette og følg. Ord udtales „e" ganske som „æ", og saaledes forskjelligt fra Merg, som for e').

merkande, adj. værd at lægge Mærke til.

Merke (el. Merkje), n. 1) Mærke, Kjendetegn. Setja Merke paa. Sædvanlig med „kj" (Mærkje), i Dativ Fl. Merkjom. G. N. merki. — 2) Fane, Banner. I historisk Fortælling. (Landst. 192). — 3) Grændseskjel imellem Gaarde eller Marker. Trondh. og flere. (Jf. Byte, Deild, Skil). — 4) Spor, Mindelse af en Paavirkning (Stød, Hug, Rift). Han ber Merke etter det endaa. — 5) Tegn, Varsel; Forekomst hvoraf man kan slutte noget; ogsaa: Exempel, Tilfælde som tjener til Oplysning. Taka Merke paa: mærke sig, lægge Mærke til.

Merkedag (kj), m. Mærkedag, en af de vigtigere Dage i Aaret. (Fordum udmærket paa Primstavene).

Merkegard (kj), m. Gjærde som danner Grændseskjel imellem to Gaarde eller Marker. Søndre Berg. og fl. Oftere **Merkesgard** (Mærkjisgar). I Ork. **Merkjes-utgar(d)**. G. N. merkigardr. Andre St. Skilgard, Skiftegard, Haggard.

merkelaus, adj. mærkeløs, som der ikke er sat Mærke paa.

merkeleg (el. merkjeleg), adj. mærkelig.

Merkestad, m. Mærkested; Punkt som man mærker sig til Erindring.

Merkestein, m. Mærkesteen; Skjelsteen.

Merke-tre, n. Træ som tjener til Mærke eller Grændsetegn. Saaledes: **Merkebjørk**, f. **Merkefura**, f. og fl.

merkja, v. a. (er, te), 1) sætte Mærke paa, mærke, f. Ex. Kar, Klæder ꝛc. G. N. merkja. Imperf. lyder sædvanlig: merrte (mærte) og Supin. merrt. — 2) sætte en Rift eller Stribe paa, efterlade Spor i.

Snjoen er so hard, at det merkjer ikkje fyre Foten. Saaledes ogsaa: strible, saare. Dei hadde merkt honom: de havde givet ham et Saar. — 3) mærke sig, lægge Mærke til (= merka, marka). Merkja Ord: lytte efter Ordene, lure paa hvad Folk sige.

Merkjar, m. En som sætter Mærke paa Varer; især en Tømmermærker.

Merkje-jarn, n. Mærkejern. Hedder ogsaa **Merkjingsjarn**. Jf. Svidjarn.

Merknad, m. Mærkelse, Jagttagelse, Erfaring; ogsaa Bemærkning, Notering.

Merkning, f. Betegnelse med Mærke. Oftere **Merkjing**, f.

merksam, adj. opmærksom, agtpaagivende. — **Merksemd**, f. Opmærksomhed. (Lidet brugl.).

merkt, part. mærket, forsynet med Mærke; ogs. striblet, saaret. Sædvanl. „merrt".

merkverdig, adj. mærkværdig; ogsaa besynderlig, forunderlig.

Merr, f. (Fl. **Merrar**), Hoppe, Hun-Dyr af Hesteslægten. Alm. **Mœrr**; afvig. **Mar**, Østerd. (Trysil). G. N. merr; Sv. märr, i Dial. ogsaa marr, mar; Eng. mare, T. Mähre (Ght. merha, meriha). Fleertal deels Merrer, deels Merrar (Mærra), i B. Stift Marar (Mara). G. N. merar og marar. J Sammensætn. mest alm. Merra(r), som Merrafyl, Merramjølk og fl. men i B. Stift Mara(r); s. Marar. Sjeldnere Navne ere: Horsa, Rossa, Ryssa; jf. Fylja og Dyk.

merreleg, adj. plump, tyk og tung. Tel.

[**Mers**, n. Mærs, Mastekurv. Holl. mars.

Mesett, s. Meis, f.

mesken (?), adj. lysten, begjærlig. „Ho æ meskjo": hun er i Lysten efter ny Mad. Shl.

Messa, f. Messe, Altertjeneste; ofte ogsaa: Prædiken eller Kirketjenesten i det Hele. Afvig. **Møssa**, **Myssa** (y'), Berg. Stift og fl. G. N. messa, af Lat. missa. J Navnene paa visse Helligdage bliver det sædvanlig forkortet til Mess (Møss, Myss), f. Ex. Marimess, Kyndelsmess.

messa, v. n. (ar), messe, recitere for Alteret. Afvig. **møssa** og **myssa** (y'), Berg. Stift. — **Messing**, f. Messesang, syngende Foredrag.

Messedag, m. Prædikedag.

Messefall, n. det Tilfælde at Kirketjenesten ikke kan holdes paa den dertil bestemte Tid. „Møssefall", B. Stift.

Messehakel, m. Messehagel, Messekaabe. (G. N. hökull; Ang. hacele).

Messemund, n. den Stund, da Gudstjenesten i Kirken holdes. „Myssemund", Sdm. og flere.

Messing, m. s. Massing.

mest, adv. 1) mest, i høieste Grad. (Superl. af meir). Han strævar, mest han vinn: saa meget som han formaar. — 2) oftest, for det meste. Han er no mest heime. — 3) næsten, paa det nærmeste. Alm. (Sv. mest). Han er mest vaksen: næsten fuldvoxen. Tunna var mest full. Eg vardt mest rædd: jeg blev næsten bange. (J sidste Betydning betones det svagere end det paafølgende Ord).

mest, adj. mest, mangfoldigst; ogsaa: størst (om en Deel af noget). Meste Luten, eller Meste Parten: den største Deel. (J Vald. hedder det ogsaa: Meste-Faren). Han er meste Mannen, o: den mægtigste el. mest anseede. Sdm. (G. N. mestr: størst). J meste Lag: vel meget, næsten for meget. Jf. meir.

mesta, adv. 1) i høi Grad, næsten for meget. Han er mesta stor: hellere for stor end for liden. Her er mesta heitt: næsten for hedt. Søndre Berg. og fl. Nogle St. meste. — 2) næsten (= mest). Mesta paa kvar Gar(d): næsten i hver Gaard. Hard. og fl.

mesto, adv. for det meste, for den største Deel. J Nordre Berg. sædvanlig „mestaa". Egentl. Dativ af mest, adj. n., men er noget vaklende og gaar over til „meste" og „mesta".

meta (e'), v. a. (**met, mat? metet**), agte, ansee, sætte Priis paa (s. mæta). Mest brugt med en anden Bøining: met, matte, matt; men ellers meget fordunklet, saa at det afledede mæta (er, te) nu kan ansees som en bekvemmere Form. Sædvanlig lyder Jnf. mæta, og Præs. mæt (mæt'er); ellers høres ogsaa Jnf. metja (el. mækja), Hall. Tel. Jmperf. matte bruges i Tel. Hall. Vald. og tildeels i Berg. og Trondh. Stift. Formen „mat" (agtede) skal forekomme i Smaal., ellers høres ogs. „meet", Rommerige. Supin. metet (mæte') er ogsaa lidet brugeligt (jf. meten). G. N. meta (met, mat, metit): vurdere, agte; Sv. måta: maale, udmaale; ligesaa Ang. metan (mæt), Goth. mitan (mat), Ght. mezan (maz). Fra det gamle Jmperf. mat, med Fl. maato, udgaae de afledede Ord: Maat, maata, Maate, mæt, Mæta. Jf. metjast.

meta (ee), v. n. (ar), pusle, prikke, sysle med smaat eller seent Arbeide. Hall. (Jf. meka). Ogsaa med Betydn. pille, plukke, rense; gnave, tære ꝛc. (Hall.).

[**Metal**, n. Metal; især Blandingsmetal, el. Bronce. (Lat. metallum). Jf. Malm.

meten (e'), part. agtet, anseet (s. meta). Tel. (lidet brugl.).

metja (met, matte); s. meta.

metjast, v. n. (Jmprf. mattest), tviste, lægge Skylden paa hinanden; ogsaa: purre hinanden til et Foretagende, idet enhver vil unddrage sig selv. Hall. (Jnf. mækjast; Præs. mætst, mæst; Fl. mækjast). G. N. metast. Sv. måta sig: kappes.

mett, adj. 1) mæt, tilfredsstillet med Mad. G. N. mettr, egentl. som har spist (see Egilsson). — 2) fuld, fyldt, fuldmaalt;

f. Ex. om et Kar. Tel. Num. Hall. Toten, Gbr.

metta, v. a. (ar), mætte, gjøre mæt. Et og metta deg: spiis dig mæt. — **mettast**, v. n. blive mæt.

Mette, m. Mættelse. Faa Maal og Mette: faae et tilstrækkeligt Maaltid. Nogle St. **Mett**. „Han fekk Mett'en fin": han fik nok. Tel.

metteleg, adj. mættende; føderig, kraftig; om Mad. B. Stift.

Metting, m. s. Mokdunge.

Meveka, s. Midvika.

mi, s. min og me. **Mia**, s. Midja.

Mid (i'), n. Midte, Middelpunkt. G. N. mid. I Midet: i Midten. (Udtalt „i Me'e"). Trondh. Til Mids: til Midten. Sdm. (te Mifs). Ellers meſt alm. ombyttet med et nyere Ord: **Midt**, m. (Midten). Jf. Midja. I Sammensætning bruges imidlertid kun: mid (mi, me) og ikke midt.

Mid (i'), f. 1) Med, Mærke, hvorved man kan kjende et Steds Beliggenhed el. gjenfinde et vist Punkt, især paa Søen. Mange St. **Me**, ogs. **Mi**; i Nfj. og Sdm. **Mid**. G. N. mid, n. Taka Mid: tage Mærke for at kunne gjenfinde en vis Plads (paa Søen). — 2) Fiskeplads, Grund som er nøie bestemt ved visse Mærker paa Landjorden. (Sjeldnere). Isl. mid, n. — Til „god Mid" behøves tydelige Mærker, saasom Næs eller Bjergtoppe, i to forskjellige Linier, som danne en ret Vinkel med hinanden, saaledes at Baaden eller Fartøiet ligger i Hjørnet af denne Vinkel.

mid (i'), pron. vi; s. me.

mid (i'), adj. som er i Midten, el. er kommen til Midten. G. N. midr. Hertil Udtrykket „um midje Nott" (egentl. um midja Naatt), ɔ: ved Midnat. (Landst. 489). Ellers kun sammensat, som Middag, Midmorgon, Midaftan. Jf. midt.

mida (i'), v. n. (ar), 1) tage Med eller Mærke paa et Sted (s. Mid, f.). Nogle St. **mea**. — 2) sigte til noget, tage Sigte. Lidet brugl. G. N. mida.

Mid-aftan, m. Midten af Eftermiddagen, Tiden ved Kl. 6 E. M. Her mærkes et Par afvigende Former: **Mærefta**, Smaal., **Mærafta**, Helg. Namd., **Mørafta**, Sdm. Sfj. (Paa Sdm. henføres det til „møre", s. mødra). Lyden „r" synes her at støtte sig til det gamle midr aftan, formodentlig forvansket til Mieraftan, Meeraftan o. s. v. I svenske Dial. meraftan (Rietz 436). Jf. Midkveld.

Mid-alder, m. Midten af et Menneskes Levetid (dog sædvanlig regnet fra den Tid da man er fuldvoxen). Ein Midalders Mann: en Mand paa 40 Aar eller noget mere.

mid-aases, adv. midt paa Bjerget, i Midten af Aasmarken. Hall.

midbergs, adv. i Midten af Bjerget eller Fjeldsiden. Nogle St. „mebers".

midbogen (o'), adj. bøiet i Midten.

Midbolk, m. den mellemste Deel.

Midbord, n. Mellemplanke; ogsaa Sidebord over Kanten af en Baad (= Skvetteboard, Lausrip, Dregel). — **midborda**, v. n. opsætte Sidebord. „mebora", Helg.

Middag, m. Middag. G. N. middagr, midr dagr. Laagt Middag (eller: knapt M.): i Begyndelsen af Middagsstunden. Høgt Middag: i Slutningen af samme. Avlidet M.: lidt over Middag. Halvgjenget til Middags: midt imellem Frokosttid og Middag. Halda Middag, el. eta til Middags: holde Middagsmaaltid. Kvila til Middags: tage Middagshvile. Jf. Dagverd.

Middagsbil (i'), n. Middagsstund, Tiden ved Middag. Nogle St. Middagsleite. (Østl. Nordl.).

Middagskvild, f. Middagshvile.

Middagsleite, n. s. Middagsbil.

Middagsslætte, n. Engstykke som man kan slaae paa en halv Dag. B. Stift.

Middagsstad, m. det Punkt hvor Solen staar ved Middag. Maanen er i Middagsstad. Nordre Berg. Nordl.

Middagsstrik (i'), n. Middagslinie, Meridian; Sydstregen paa Kompasset.

Middagsstund, f. = Middagsbil.

Middags-øykt (-økt), f. Arbeidsstunden fra Frokosttid til Middag.

Middege (e'), n. Midten af Dagen. „Middegje", Tel. (sjelden). G. N. middegi.

Middeild, f. den mellemste Deel.

Middjup, n. Midten af et Dyb.

Middrag, n. Linie som er afpasset med en „Mide" (Tømmergaffel); Fuge imellem Stokkene i en Væg (= Mosefella). Hall. — Ogsaa det samme som Mide. Tel.

middraga, v. a. trække parallele Linier, afpasse Kanten paa Tømmerstokke med „Mide". B. Stift, Hall. (I Gbr. medraagaa).

middregen (e'), ligeløbende, parallel.

Middyke (kj), m. Midten, Middelpunktet paa en Ting (egentl. paa en Dug). „I Middykja": i Midten. Nordre Berg.

middypes, adv. midt paa Dybet.

Mide (i'), m. Tømmergaffel; kløftet Redſkab hvormed man afpasser Kanterne paa Stokke, som skulle sammenfældes, idet man drager Gaffelen langs Kanten af en tilhuggen Stok og med det samme afmærker en Linie i Kanten af den anden Stok for at see, hvorledes denne skal tilhugges. Berg. Trondh. og flere, tildeels udtalt Mie og Mee; ogsaa: **Mada**, Namd., **Maadaa**, Indh., **Maae**, Guldal. Andre Steder kaldet Middrag (jf. middraga og Midfar). Sv. Dial. mede, mee, meare. Isl. midi: Mærke.

Midel (i'), m. Formue, Eiendom (Midler). B. Stift og flere. Betones som Mid'el, og har tildeels Fleertal Midlar. Isl. midill (efter Haldorson). Adskilt herfra

er Medel (ee) i Formen medels, s. Medel, Mel.

Midfar (i'), n. Fuge under en Stok i en Væg; en indskaaren Kant, som passer til en ophøiet Kant paa den underliggende Stok. „Me'far", Nordl. Egentl. Midafar (s. Mide), deraf **Maadaafar** (?), el. **Maafar**, ved Trondh. Andre St. Mosefar, Mosefella og Middrag.

Midfasta, f. Midfaste.

midfjells, adv. midt paa Fjeldet.

midfjords, adv. midt paa Fjorden. (Afvig. fra G. N. midfirdis).

Midgard, m. Mellemgjærde; særlig om Mellemgulvet imellem Bryst og Bug (Diaphragma). Berg. Trondh. Nordl. (Midgar, Megar). Jf. Tinder. Som Stedsnavn er Midgarden den mellemste af tre eller flere Gaarde.

midgrann, adj. smal i Midten.

Midhogg, n. Middelpunkt.

Midhæve, n. Midte, Middelpunkt. Sdm. (Volden). — **midhæves**, adv. i Midten.

midhøg, adj. høi i Midten.

Midja (i'), f. Midte, Midje; den mellemste Deel af Legemet. Nordl. Trondh. (I Nordl. udtalt med tydeligt „d"; nogle St. **Mia**). G. N. midja.

Midkveld, m. Midaften, Tiden ved Kl. 6 E. M. „Mekvell", Trondh.

midla, v. a. midle, mægle. Lidet brugl. See ellers mela.

Midland, n. Midten af en Landstrækning. — **midlands**, adv. midt i Landet.

midlides, adv. midt i Fjeldsiden (s. Lid). Oftest „melies".

Midling, m. den mellemste af tre eller fem, f. Ex. af tre Brødre. Brugt i Formen **Meling** (ee), Sdm. og fl. eller **Melung**, Hall., og kunde saaledes egentl. være Medlung (s. Medel). Jf. Midlung.

Midliv, n. Midie, Midten af Legemet. Hall. **midlivs**, adv. over Underlivet.

Midlung (m.), Mellemstilling, el. middels Stand. Kun i visse Forbindelser, som: **Midlungs Folk**, o: Folk med middels Formue, hverken rige eller fattige. Hall. i Formen Melungs. S. følg.

midlunges, adv. i Midten. „melungjis", Hall. G. N. midlungi: maadeligt.

Midløysa, f. Mangel paa tydelige Med eller Mærker; s. Mid, f.

Midmorgon, m. egentl. Midten af Formiddagen (Kl. 6), men betegner sædvanlig Frokosttiden (Kl. 7 el. 8), og tildeels kun: Frokost. Nordre Berg. Jæd. og flere. — **Midmorgon-maal**, n. Frokostmaaltid (= Aabite). **Midmorgonstad**, m. det Sted hvor Solen staar ved Midmorgen. **Midmorgons-øykt**, f. den første Arbeidsstund paa Dagen. (Fraa Uppstadmund til Midmorgons).

Midnatt, f. Midnat. Nogle St. **Midnott**, egentl. Midnaatt (s. Natt). Ogsaa i en afledet Form: **Midnette**, n. oftest udtalt Minnette. Nordre Berg. (G. N. midnætti). Saaledes: til Midnettes: til Midnat. Midnettes Tider: Tiden ved Midnat.

Midrom, n. det mellemste Rum.

Midrøde, n. Rum eller Roerbænk i Midten af en Baad. „Merøe", Tel. og fl.

Midsaum, m. mellemste Søm; Rygsøm.

midskips, adv. midt paa Fartøiet.

Midstad, m. Middelpunkt, Centrum. Kan ogsaa hedde: Midmaat, n. Midmerke, n. Midhogg, og fl.

Midstraum, m. Midten af en Strøm.

midstrøymes, adv. midt i Strømmen.

Midsumar (u'), m. Midsommer.

Midsøyma, f. Rand i Sko, en Strimmel som indsyes imellem Overlæderet og Saalen. Nhl. og fl. Ogsaa udtalt **Missøym**, Hall., **Mysseim**, Sdm. Noget lignende er Isl. midseymi.

midt, adv. midt, i Midten. (Af mid, adj.). Midt aa Natt: ved Midnat. (Sdm. og fl.). Midt av, el. midt i tvau: itu paa Midten, tvært af. (Ogsaa „midt um av", Sdm.). Standa midt i: staae i Midten. (Dette „midt i" bruges ogsaa ofte for „mid" i Sammensætning, f. Ex. Midti-Stolpen, Midti-Fjøli, Midti-Romet, o. s. v.). Midt framanpaa: midt paa Forsiden; lige forud. Midt fyre: lige for, el. over for. Midt imillom: midt iblandt, el. imellem; ogsaa som Adverb: nogenlunde, saa middelmaadigt. Midt imot: lige imod; lige over for. Midt uppyver: lige over.

Midt, m. Midte; Middelpunkt. Bruges kun i den bestemte Form (Midten). Nyt Ord i Stedet for Mid og Midja.

midtjukk, adj. tyk paa Midten.

Midtoge (o'), m. Midte, mellemste Deel. „Taka av Midtogjen": tage ud af Midten i en Masse. Tel.

midtunn, adj. tynd paa Midten.

midvatnes, adv. midt paa Vandet (Indsøen). Hall.

Midveg, m. Mellemvei; Middelvei.

midvegs, el. **midveges** (gj), adv. midt paa Veien (= halvvegs).

Midvetter, m. Midvinter.

Midvika (i'), f. Midten af en Uge. Trondh. (Meveka, Mevæka). Hertil Midvikedag, som dog kun bruges i forkortet Form, see Mekedag.

Midvol (o'), m. Tværnagle, Tværbolt i en Slæde (= Veginde). Nhl. Hard. (Maaskee for Meidvol).

Mie, s. Midja og Mige.

Mig (i'), n. Pis, Urin (= Land).

miga (ii), v. n. (**mig**, **meig**, **miget**), pisse, lade Vandet. Temmelig alm. G. N. miga; Ang. migan. Supin. sædvanl. migje (i'), ogsaa mie. Miga seg ut: pisse i Klæderne. Miga under seg: p. i Sengen.

Mige (i'), m. Kjønslem (peris) paa Han-Dyr. Sædvanlig Migje (Mie); dog ogs. Mege, Mega, Mæga. — Hertil **Mighus** (i'), n. Forhud; f. Ex. paa Hesten.
Migemaur, s. Maur.
Migkaula (i'), Spdyr; s. Kaula.
migra, v. n. gjøre tyndt, fiint Arbeide; gjøre noget alt for smaat. Tel. **Migr**, n. alt for fiint Arbeide. **migreleg**, adj yderst tynd eller fiin.
migstam (i'), adj. plaget af Standsning i Uringangen (Strangurie). Hall.
migtrengd, adj. pissetrængt.
miken, s. myken.
Mikilsbær, n. = Blokkebær. „Mikjilsbær", Lister; „Mikjaalsbær", Sæt.
Mikilsmessa, f. St. Michaelsdag (29 Sept.). Mange St. Mikjelsmøss (i').
Mil (ii), f. Miil (Længdemaal). G. N. mila, efter Lat. millia: (Jf. Rost). I Forbindelse med et Tal hedder Fleertal sædvanlig Mil; ellers Miler.
Mila (ii), f. Mile, Vedstabel som brændes til Kul. Sv. mila; T. Meiler. Hertil **Milekol**, n. Kul som ere brændte i Mile. **Milerøyk**, m. Kulmilerøg. **Milestad**, m. Sted eller Plads for en Kulmile.
Mila (i'), f. Mundbid i et Bidsel (jf. Mel); eller nærmest: Ringene paa Siderne af Mundbiddet. Tel. Hall. Vald. (I Hall. Milu?). **Milebeisl**, n. Bidsel med Ringe. Vald.
mild, adj. 1) gavmild, rundhaandet. G. N. mildr. Han er ikkje mildaste Mannen: han pleier ikke at være den gavmildeste. (B. Stift). Ogsaa: villig, tilbøielig. Jf. tagmild, graatmild, laattmild. — 2) mild, skaansom, lemfældig. Om Dyr: venlig, selskabelig. (Tel. Num.). Jf. bumild, mannmild. — 3) lind, behagelig, ikke skarp; f. Ex. om Luft. Det vardt baade stillt og mildt. I denne Betydning ikke meget brugeligt. Jf. linn og læ.
Milda, f. Mildhed. (Lidet brugl.).
milda, v. a. (ar), formilde, lindre. — **mildast** v. n. formildes, blive mildere.
milda (mulde), s. mylda.
Milding, f. Formildelse. (Lidet brugl.).
Mildskap, m. Mildhed; Gavmildhed.
mildsleg, adj. nogenlunde mild.
mile (i'), og **milen** (i'), s. malen.
Mileskifte, n. Milemærke, Punkt hvor en ny Miil begynder.
Milestolpe, m. Milepæl.
Miletal, n. Antal af Mile; Veilængde.
Milja, s. Mylja.
millom, præp. imellem, i Omgivelse af; iblandt. (Egentl. i millom, el. i midlom; af et gammelt „midel", s. Medel). G. N. i millum (midlum); ogsaa medal, á medal. Afvig. **millaa**, Ndm. **myllo**, **myllaa**, B. Stift og fl., **myljo**, Hall., **imjyllo**, **mjyllaa**, Shl. Ryf., **imella**, Nordl., **i migjom**, Sæt. Det sidste er dog vistnok et andet Ord, nemlig: i midjom (af mid). — Millom styrer nu sædvanlig Dativ, f. Ex. imillom Husom, millom Aakrom, osv. I nogle Talemaader forbindes det dog med Genitiv (som i G. N.), saaledes: millom Holds og Skinn (s. Hold), millom Verka (s. Verk); Sjoanne millom, Berganne millom; mannamillom, garda-millom, og fl.
millom-aat, adv. mellemstunder, en og anden Gang. Ork. og fl. I Nordre Berg. „myllaa-aat".
Millombil (i'), n. Mellemtid.
Millomgang, m. Gangrum imellem Værelserne i et stort Huus.
Millomgjerd, f. Skjel eller Skillevæg imellem to Rum. „Myllaagjær", B. Stift.
Millomkoma (o'), f. Mellemkomst.
Millomlag, n. 1) Mellemlag, Udfyldning. 2) Mellemgift i en Byttehandel.
Millommaal, n. Mellemmaaltid.
Millomrom (oo), n. Mellemrum.
Millomslag, n. Mellemart, Mellemsort.
Millomsleng, m. Mellemspil; et Slags Omkvæd i Midten af et Vers. Tel.
Millomstad, m. Mellemsted, Mellempunkt.
Millomstoda, f. mellemstaaende Ting; Tvistepunkter, o s. v. „Myljostø'u", Hall.
Millomtal, n. Mellemtal; Middeltal.
Millomtid, f. Mellemtid. „I Millomtid" bruges tildeels med Betydn. imidlertid, imedens. „I myllaa-tide", Sdm. og fl.
Millomveg, m. Mellemvei.
Millomvera (e'), f. Mellemværende. „Myljoveru", Hall. Andre St. **Millomvære**, n. (dog sjelden).
milt, adj. malkende (= mjelt). Helg. — **milta**, s. mjelta.
miltast, v. n. lammes af et Slags Krampe (et Tilfælde som undertiden paakommer Køerne, naar de kalve). Sdm.
Milte, n. Milt (Indvoldsdeel). G. N. milti; Ang. milte; Ght. milzi, n.
Miltehogg, n. og **Miltestyng**, m. Sting eller Smerter i den ene Side, foraarsaget af stærk Anstrengelse, især ved at løbe. B. Stift. I Tel. Livrehogg.
min, pron. poss. min, mig tilhørende. Med alm. Bøining: **min** (minn), m. **mi**, f. **mitt** (i'), n. **mine**, pl. (tildeels i pl. f. mina). I Dativ egentlig: **minom**, m. **minne**, f. **mino**, n. **minom**, pl., men disse Former findes sjelden tydelig adskilte og falde ofte sammen i een Form: mino (minaa), eller mine. Ligesom „din" ofte sættes for „du", bruges ogsaa „min" ofte ved en Benævnelse, som man giver sig selv; f. Ex. eg, min Arming; min stygge Galning, osv. (Ligesaa i Svensk). Jf. vaar. — I Udtrykket „kom til min" (Nhl.) er „min" et gammelt Genitiv, som hører sammen med: eg (meg).
Mina, f. 1, Mine, Geberde. Gjera Minor:

give Tegn ved en Bevægelse i Ansigtet. T. Miene, Fr. mine.

Mina, f. 2, Mine, Grube; Anlæg til Sprængning. Fr. mine.

mina, v. n. (ar), 1) gjøre Miner, give Tegn. 2) gjøre Forsøg i en eller anden Kunst. Berg. Stift. 3) minere, anlægge Miner. Hertil: **Minar**, m. en Minerer. **Minemeister**, m. En som gjør Kunster, en opfindsom Karl. Sdm.

minder (el. **mindre**), adv. 1) mindre, i mindre Grad; f. Ex. Det haftar minder med detta. Lyder deels mind'er (mindr), deels mindre. G. N. minnr. — 2) fraregnet, med Fradrag af (= minus). Tvo Alner, minder ein Tume, ɔ: en Alen og 23 Tommer. Ei Vaag, mindre tvo Merker, ɔ: 70 Marker. Ein Dalar, minder ein Skilling, ɔ: 119 Skilling. — 3) med mindre, hvis ikke; ogsaa: ellers, i andet Fald. Han vil ikkje hava det, minder det er nytt. Eg trudde at det var sant; minder hadde eg ikkje sagt det. — I denne Betydning har det ogsaa Formen **minders** (minners), som er meget brugelig i Trondh. Stift og Nordland.

mindre, adj. mindre, ikke saa stor. Brugt som Komparativ for „liten". Nogle St. **minder** (minn'er). G. N. minni, dog egentl. min-re, af et ubrugl. min (ɔ: liden), hvoraf ogsaa minst og minka. (Jf. Nt. min: lidet). Vera mindre Mann: være underlegen, staae under andre i Kræfter eller Formue. Han vardt mindre Mann utav det: han tabte derved, havde liden Fordeel deraf. Han vaagar eitt mindre: han vover nok ikke saa meget. B. Stift.

mingla, v. n. (ar), spare, nyde sparsomt, være smaatærende; ogsaa give sparsomt. Nordre Berg.

Mingla, f. 1, Skorpe af Sødyr paa Klipperne (= Rur, Bergrur). Helg.

Mingla, f. 2, Leversygdom, Iglesyge (blandt Faarene). Nordl.

Mingle-ris (ii), n. Dvergbirk (= Fjellrape). Brugt som Middel imod „Mingla".

Mink, m. Formindskelse. Det drog i Minken: det begyndte at blive mindre, at aftage. B. Stift.

minka, v. a. og n. (ar), 1) formindske, gjøre mindre. G. N. minka. (S. mindre). — 2) formindskes, blive mindre, aftage. Alm. Det heve korkje munat elder minkat: det er hverken blevet større eller mindre.

minkande, adj. aftagende. I minkande Maane: i aftagende Maane.

Minkemun (u'), m. en vis Grad af Formindskelse.

Minking, f. Formindskelse, Aftagen.

minna, v. a. (er, te), minde, faae til at erindre. G. N. minna. Minna seg: indfinde sig paany; ogsaa yttre sig, give sig tilkjende; om en naturlig Trang, f. Ex. Hunger. Minna seg paa: lægge paa Minde, søge at erindre.

Minnar, m. en Paaminder; Mentor.

minnast, v. n. (est, test), mindes, erindre. G. N. minnast. Brugt som v. a. med Akkusativ; f. Ex. Eg minnest honom vel. — Et andet minnast, med Betydn. kysse, forekommer i en gammel Vise (Landst. 326). Ogsaa G. N. (Vel egentl. mynnast).

Minne, n. 1) Minde, Erindring; ogs. Evne til at erindre. Hava godt Minne: en god Hukommelse. Ganga or Minne: blive glemt. Draga til Minnes: gjemme i Erindringen; ogsaa erindre dunkelt. G. N. minni. — 2) Noget som man erindrer, eller som tjener til Mindelse. Eg vil hava det som eit Minne. Jf. Njøsminne. — 3) Samtykke. Sjelden; f. Jaminne.

Minnedag, m. Mindefest.

Minnegaava, f. Mindegave.

minnelaus, adj. meget glemsom.

minneleg, adj. let at komme ihu.

Minneløysa, f. Glemsomhed.

minnesam, adj. 1) skikket til at fæste sig i Erindringen, mærkelig, Opsigt vækkende. (Lidet brugl.). G. N. minnisamr. — 2) som har en tydelig Erindring, er seen til at glemme (især en Ulykke). Han vardt minnesam utav di: han kom til at huske (eller føle) det længe. Nordre Berg.

minnespak, adj. som har god Hukommelse (= minnug). Rbg.?

Minnestein, m. Mindesteen; Gravsteen.

minnesterk, adj som har stærk Hukommelse.

Minnetavla, f. Mindetavle.

Minnetre, f. Midnatt.

minneverdig, adj. mindeværdig.

Minneverk, n. Hukommelsesværk.

Minning, f. Paamindelse; ogsaa Spor el. Følger, f. Ex. af en Sygdom.

minnug, adj. som har god Hukommelse, er flink til at erindre. Alm. Nogle St. **minnig**; ogsaa **minnaug**, **minnau** (Trondh. Smaal. og fl.). G. N. minnigr, -ugr. Jf. langminnug, stuttminnug.

minst, adv. mindst, i mindste Grad; ogsaa: i det mindste. Det var minst eit Hundrad. S. følg.

minst, adj. mindst; ubetydeligst. Superl. af mindre (minre). Vera minste Mann: være den mindst anseede i Selskabet. Minste Luten (el. Parten): den mindste Deel. I minste Lag: vel lidet, lidt mindre end det sædvanlige eller passende. I minsto: i det mindste. (Hall.). Ikkje det minste: ikke en Smule. Det maatte daa minst vera: det skulde man dog i det mindste vente. (B. Stift).

mint (minnt), part. paamindet; s. minna.

[**Minutt** (i'), m. Minut. (Af Latin).

mis (i Sammensætn.), s. Miss, m. Lyder mest alm. **miss** (i'); afvig. **myss** (y') i B. Stift og Nordl. Jf. missa.

misbjoda, v. a. (byd, baud), byde En for lidet; ogsaa vægre sig for at byde. D'er

ingen som misbyd deg det: Ingen vil sige, at du der kræver for meget. B. Stift (mysbjoa, mysbjøde).
Misbruk, n. Misbrug, urigtig Brug.
Misbyte, n. ulige Deling.
misbytt, adj. ulige deelt, saa at En faar meget, og en anden lidet.
misdøma, v. n. dømme feilagtigt.
Miseldre, n. Ulighed i Alder, Misforhold med Hensyn til Alderen, f. Ex. imellem Ægtefolk. Hard. (Mysseldre). G. N. miseldri.
Misfall, n. Uheld, det at noget mislykkes. Tel. og fl. G. N. misfall.
misfalla, v. n. 1) slaae feil, mislykkes. 2) falde ujævnt, blive uligt. „Dæ misfedd'e" (misfell): det falder uligt, gaar forskjelligt til. Sæt. Tel.
misfara, v. n. (fer, foor), fare vild, tage feil af Veien. Ork. (misfaaraa).
misfarast, v. n. 1) forfalde, ødelægges (= forfarast). Nordl. — 2) fare forbi hinanden; om To, som søge hinanden, men gaae forskjellige Veie, saa at de ikke mødes. Hedder ellers umfarast.
Misfelle, n. uheldigt Tilfælde.
misfengd (-fengt), adj. usikker, som man ikke altid kan faae. Hall. Ogsaa **misfengen** (gj), Tel.
Misferd (-fær), f. uheldig Færd; Forseelse.
Misfiske (kj), n. Uheld, Uleilighed. Hall.
misgaa, v. a. (r, dde), opfatte feilagtigt eller dunkelt af Mangel paa Opmærksomhed. Tel. Misgaa seg: tage feil, forsee sig. Sæt. (Isl. misgá). — **Misgaaing**, f. Feiltagelse; Misforstaaelse af Mangel paa Opmærksomhed. Tel. Afvig. „Mysgaaelse", n. Shl.
misgjera, v. n. gjøre ilde; gjøre Uret. Tel. G. N. misgera.
Misgjerd (-gjær), f. 1) Forseelse, Brøde. (Sjelden). 2) ulige Modning eller Udvikling, f. Ex. i Kornet, naar noget deraf modnes meget senere end det øvrige. „Mysgjær", B. Stift.
Misgjerning, f. Misgjerning, Forbrydelse (egentl. kun: feilagtig, uheldig Gjerning).
misgjord, adj. urigtig gjort. Tel.
Misgrip (i'), n. omtr. som Mistak.
mishalden, adj. brøstholden, ilde tjent med noget. G. N. mishaldinn.
Mishogg, n. Feilhug, Feilslag.
Mishug (u'), m. Uvillie, Modbydelighed. (Maaskee ogsaa: ulykkelig Lidenskab, see Landst. 690).
mishugsa, v. n. (ar), huske feil, forverle det ene med det andet i Erindringen. Nogle St. mishugse seg.
Mishøve, n. Misforhold, urigtigt Forhold. Tel. og fl.
mishøyra, v. n. (er, de), høre feil.
mishøyrd, adj. 1) feilagtigt opfattet. 2) tunghør, som hører ilde. Hall.
Mishøyrsla, f. feilagtig Hørelse eller Opfatning.
misjamn, adj. ujævn, ulige, forskjellig. G. N. misjafn. — **misjamt**, adv. forskjelligt, ikke altid ligedan. Tel. og fl.
Miskast, n. uheldigt Kast, Feilkast.
miskjenna, v. n. (er, de), kjende feil, forverle En med en anden. Trondh. og fl.
Miskunn, f. Miskund, Naade (egentl. Overbærelse). G. N. miskunn — **miskunna**, v. a. (ar), miskunde, vise Naade. — **miskunnsam**, adj. naadig. (Lidet brugt).
mislang, adj. ulige i Længde, ujævn. Hall. og flere.
misleg, adj. usikker, uvis, vanskelig at træffe. Smaal. Jf. missa.
mislika, v. a. (ar), synes ilde om, være utilfreds med. I B. Stift: **myslika**. G. N. mislíka: mishage.
mislukkast, v. n. mislykkes. (Lidet brugl.).
mislydast, v. n. høre feil, opfatte noget urigtigt. B. Stift (myslydast, -lyast). S. lydast.
mislynd, adj. vægelsindet, ustadig. Tel. (?). G. N. mislyndr.
mismannsleg, adj. uanseelig, daarligt udseende. „mismanslege", Tel.
Mismenne, n. en Stakkel, uduelig Person. Tel. (Landst. 383). Afvig. **Mysmenne**, Hard.
misminnast, v. n. huske feil (= mishugsa). „mysminnest", Nordl. og fl.
Misminne, n. Hukommelsesfeil, Forverling, falsk Erindring.
misminnug, adj. glemsom, eller som ofte husker feil. Nordl. og fl.
mismogen (o'), adj. ulige moden, forskjellig i Modenhed. Tel. Hall. (mogjen). Jf. Misgjerd.
Mismun (u'), m. en uheldig Forskjel eller Ulighed. G. N. mismunr. Gjera Mismun: være partisk, give den ene mere end den anden. „Mismaan", Trondh.
mismæta, v. a. (er, te), ringeagte, have ringe Tanker om. Tel. Vald. Jf. mæta.
misnøgd, adj. misfornøiet.
misnøgja (seg), v. a. (er, de), være misfornøiet. (Lidet brugl.).
Misnøgje, n. Misnøie, Utilfredshed.
Misrekning (ee), eller -reikning, f. Feilregning.
Miss, m. Feiltræf, Feiltagelse. Kun i Forbindelse med „i". Slaa i Miss: slaae feil, saa at det ikke træffer paa rette Sted. Kasta i Miss: kaste feil. Stiga i Miss: træde feil, træde udenfor det rette Punkt; f. Ex. i en Trappe. Taka i Miss: gribe feil, osv. I denne Form bruges Ordet tildeels i Nordland. I Berg. Stift hedder det **Myss** (y') og sættes oftest i den bestemte Form „Myssen"; saaledes: „slaa i Myssen", „stige i Myssen" osv. (Sdm. og fl.). Paa Østl. derimod: i **Mist**, og tildeels „i

Miste", eller som Adverb: **mist**, f. Ex. „taka mist" (gribe feil). I Hall. bruges ogsaa et Adverb „misso", som synes at betyde: ikke altid rigtigt. (Maaskee for missom?). Jf. Sv. miste (feil). G. N. mis, adv. eller á mis. Eng. amiss; Nt. mis, adv. (ɔ: feil, forgjæves). Jf. Grimm, Gr. 2, 470; Weigand, 2, 169. — I Sammensætning betegner „mis" deels noget feilagtigt, urigtigt (som mishugsa, Mistak), deels noget manglende el. for lidet (mislika, mistryggja) og deels noget uligt, forskjelligt (misjamn, Miseldre). I disse Forbindelser kan det skrives „mis", ligesom i G. N.

missa, v. a. (er, te), miste, tabe; vel ogsaa: undvære (jf. missande). Mest alm. **missa**, **misse** (ikke mista); afvig. **mysa**, Berg. Stift, Helg. og fl. G. N. missa. Den som litet heve, han myket misser, ɔ: for den som eier lidet, er ethvert Tab stort. Det skal vera mist (myst): det skal gaae Glip; det skal der ikke blive noget af. (Nordre Berg.). Det sidste minder om den gamle Betydning: forfeile, ikke træffe (jf. Eng. miss).

missande, adj. som man kan tabe eller undvære. Det var ikkje missande fyre myket godt: man kunde ikke undvære det for nogen Priis. Jf. umissande.

mis-segjall, adj. usikker i Talen, eller som tidt forsnakker sig. Hall.

Missemaal, n. Maaltid som man gaar Glip af, eller hindres fra at nyde. „Mysemaal". Sdm.

Missemun (u'), m. Tab, Skade; Forandring som grunder sig paa et Tab. „Mysemun". Nordre Berg.

Missing, f. Tab, Mistelse.

misso, adv. f. Miss.

Misstig (i'), n. Feiltrin.

missynast, v. n. (est, test), see feil.

Missøym, f. Midsøyma.

mist, adv. feil, paa urette Sted; forgjæves (= i Mist); f. Miss.

Mist, n. Støvregn, Taageregn (= Yr, Muff). Solør. Isl. mistr: Taage; ligesaa Holl. og Eng. mist. Jf. Mister. — Hertil ogsaa et Verbum „miste", ɔ: regne fiint.

Mistak, n. Misgreb, Feiltagelse. (Sv. misstag). Ogsaa: Misforstaaelse, urigtig Opfatning.

mistaka, v. n. (tek, tok), 1) gribe feil, tage det urette. Trondh. (Ofte: mistaka seg). 2) v. a. misforstaae, opfatte feilagtigt.

mistala (seg), v. forsnakke sig.

Mistanke, m. Mistro, slette Tanker, f. Ex. om Ens Ærlighed. Lidet brugl.

misteken (kj), adj. mistydet, misforstaaet.

mistekkjast, v. n. (est, test), mishage.

mistent, adj. som har ulige Tænder (nogle længere end de andre). Hall.

Mistru, f. Mistro, Mistillid.

mistrua, v. a. (r, dde), mistroe, mistænke. — **mistruen**, adj. mistænksom.

mistryggja, v. a. (er, de), mistænke, have Mistro til; plage med Jalousie. Trondh. Nordre Berg. „Ho mystrygde Mannen sin". Sdm.

mistryggjen, adj. mistænksom. Ork. Især: skinsyg, jalour. Sdm. (mystryggjen).

Mistrygn, f. Mistanke (for Utroskab); Skinsyge, Jalousie. Nordre Berg. (Mystrygn). Vel egentl. Mistrygna.

mistrøysta, v. a. (er, te), mistrøste.

mistyda, v. a. (er, de), mistyde, misforstaae. **Mistyding**, f. Misforstaaelse.

Mistykke (-tykkje), n. Fortrydelse, Misfornøielse. — **mistykken** (kj), adj. fortrydelig, stødt, misfornøiet. Tel.

misunna, v. a. (er, te), misunde. Jf. ovunda, som tildeels er mere brugl.

misveges, adv. paa urette Vei. „Gange misvegjis", Hall.

Misvending, f. en uheldig Vending.

Misvilla (?), f. Forvildelse, Vilderede. „Misvidde", Tel. (Vinje).

misvisa, v. n. (ar), vise feilagtigt.

Misvokster, m. Misvært. (Sjelden).

Mit (ii), m. Mid, Ostemid (Acarus). Nordl. (Salten). Nt. Mite; Eng. mite. Jf. Mott, Mol og Maare.

mitt, f. midt og min.

Mitting, f. Mokdunge.

mjarra, v. n. (ar), knurre, mukke (omtr. som marma). Hall. **Mjarring**, f. Knur, Mukken.

mjaa, adj. smal, smækker, tynd; f. Ex. om Træer. Mest alm. **mjaa** (Lister, Mandal, Hall. Berg. Nordl.); ellers: **mjaag**, Smaal. Tel. Sdm.; **mjo**, Ork. Indh., og **mjog**, Gbr. G. N. mjór (mjó), dog ogsaa mjár. — I Formen „mjo" betyder det ogsaa: myg, smidig, bøielig. „Eg vardt so mjo i Kneom", eller „so mjo og go'", Namd. I Formen „mjog" ogsaa: tom, slunken; mat, svag. Gbr.

mjaag, f. mjaa.

mjaaherdad, adj. smal i Skuldrene. I Hall. mjaahøra (-høla).

mjaakka, v. a. (ar), gjøre smalere, indknibe, beklippe. Hall. og fl. G. N. mjófka (mjókka).

Mjaakke, m. Smalhed; smalt Stykke eller Punkt. Hall. Voss. (Mjaakkje).

mjaaleg, adj. noget smal eller tynd (= mjaa). Nogle St. **mjaagleg**. (Tel.).

Mjaalegg, m. den nedre Deel af Læggene (= Grannlegg). Hall. og fl.

Mjaaleike, m. Smalhed.

Mjaaleite, n. et smalt Stykke, smalere Deel af en Ting. Tel.

Mjaaliv, n. Smalningen ovenfor Hofterne (omtr. som Mjaarygg). Hall.

Mjaalær, n. den nedre og smalere Deel af Laaret. Hall.

mjaana, v. n. (ar), blive smalere, svinde

ind. Nogle St. **mjaagna.** Sdm. Jf. mjona og mæna.

Mjaarygg, m. den nedre Deel af Ryggen, Smalningen ovenfor Hofterne. B. Stift, Tel. og fl. Ogsaa **Mjaagrygg**, Sdm.

mjaara (el. mjaa'a), v. n. (ar), mjave; om Katte. Sogn. Jf. jamla, jamsa.

mjaaraksen, adj. smalvoren, smækker. Hall. og flere.

mjaavoren (o'), adj. = mjaaleg.

Mjele (?), m. et Slags fiin Sandjord. Rommerige i Formen „Mjæla", m., ogsaa: „Mjælajor(d)", f. J svenske Dial. mjöla, mjälla, f. Maaskee egentl. Mele (e') med indskudt „j", ligesom i „Kjæla" (Tjele) for Tele. Jf. Mel.

Mjelk, f. Mjølk. **Mjelke**, f. Mjølke.

Mjell, f. Fnug, Støv, Riim; f. Mjøll.

mjell, adj. 1) frisk, sund (?). En saadan Betydning forudsættes i: umjell (syg elig). Jf. Sv. mjell: klar, reen. Jsl. mjalli (m.): Heelhed, Fuldkommenhed. — 2) om Sneen: tør, let, løs; ikke fugtig (kram). B. Stift, Hall. Hedder ellers **mjøllen**, Tel., **mjellen**, Ork., **mellen**, Smaal. Buskr. Jf. mjølen og Mjøll.

Mjellfonn, f. 1) Masse af tør Snee. — 2) Skred, Lavine af tør Snee. Sdm.

Mjellsnjo (-snø), m. løs og tør Snee.

Mjelt, f. en Malkning; f. Mjelte.

mjelt, adj. malkende, om Køer. Hall. (Jf. fullmjelt). G. N. mjaltr (mjölt). Ellers i anden Form: **milt**, Helg. og **mylkt** (myllt), Vald. og flere. Lidt afvigende i hardmjelt, lausmjelt, traamjelt.

mjelta, v. a. (ar), malke (= mjølka), eller egentlig: trykke Yveret (= mylkja). Hall. Paa Helg. **milta**. Jsl. mjalta: malke.

Mjelte, m. 1) Malkning. Nordre Berg. og flere. Ogsaa i en anden Form: **Mjælter**, pl. f. Tel. J Østerd. **Mjelte**., som især betegner Malketiden ved Kl. 9 f. M. G. N. mjaltir, pl. f. — 2) Mælkemaal, den Mælk som faaes ved en enkelt Malkning. Ein Ku-Mjelte: Mælken af een Ko. (Paa Sdm. Kyrs-Mjelte). J Hall. **Mjelt**, f. — 3) Fiskemælk, Hanfiskenes Sæd (= Mjølke). B. Stift. Nt. Milte, Holl. og Eng. milt. Hertil **Mjeltefisk**, m. Hanfisk; saaledes **Mjeltesild**, f. og fl.

mjeltegod, adj. mælkerig; om Køer.

Mjeltegras, n. f. Mjølke.

Mjeltekors, = Tettegras. Sdm.

Mjeltekrakk, m. Malkestol.

Mjelteku (-kyr), f. Malkeko.

Mjeltemund, n. Malketid. Sdm. og flere. (Jf. Jsl. mjaltatími).

Mjeltestad, m. Malkeplads.

Mjeltetaus, f. Malkepige.

Mjelteveg, m. Vei til Malkepladsen.

Mjenn, og **Mjerm**, f. Mjødm.

mjo, adj. smidig, bøielig; f. mjaa.

mjog, adj tom; svag; f. mjaa.

Mjokk og **Mjolk**, f. Mjølk.

mjona, v. n. (ar), svinde ind, fortørres, visne. Mjona burt: visne hen. Nordre Berg. Jf. mjaana.

Mjor (oo), n. Bundfald af kogt Valle; Ostebærme. Tel. J Hall. **Mør**, n.

mjuk, adj. 1) myg, blød, ikke haard. Alm. G. N. mjúkr, Sv. mjuk; Eng. meek. (Lidt forskjelligt fra blaut). — 2) bøielig, smidig, rask til at bevæge sig. — 3) mild, følsom; ogsaa: lemfældig, eftergivende, føielig. Tildeels ogsaa for audmjuk (ydmyg). Heraf mykja.

mjuka, v. a. (ar), gjøre myg, blødgjøre (= mykja). Tel. Har maaskee engang havt stærk Bøining (myk, mauk, moket). Jf. Mauk, møykja.

mjukfingrad, adj. blødfingret; ogsaa: lemfældig, lethaandet.

mjukhendt, adj. som har myge, fine Hænder; ogsaa lemfældig, skaansom.

mjukhærd (-hært), adj. blødhaaret.

Mjukkvitel (i'), m. Sengetæppe af finere Tøi. Nhl. Jf. Brotkvitel.

mjuklast, v. n. røres i Sindet, blive blød om Hjertet. Hall. (S. myklast).

mjukleg, adj. noget myg. Ogsaa: mild, skaansom.

Mjukleike, m. Myghed, Blødhed.

mjuklimad (i'), adj. myg og smidig i Lemmerne.

mjuklyndt, adj. øm, følsom, mild af Hjertelag. Tel.

mjukmalen, adj. lemfældig; ogs. blød, kjælen. Sdm.

mjukna, v. n. (ar), 1) blive myg, tabe sin Haardhed. — 2) formildes, røres i Sindet; ogsaa: ydmyges, blive føielig.

Mjukning, f. Formildelse, større Blødhed.

mjukryggjad, adj. bøielig i Ryggen.

mjuktalande, adj. mild i Talen; venlig.

mjukvidad (-vea), adj. blød i Veden.

mjukvoren (o'), = mjukleg.

Mjæl, f. Merd. **Mjæla**, f. Mjele.

Mjærm, f. Mjødm.

Mjød, m. Mjød (Drik). Lyder tildeels **Mjø**, i Hall. **Mjør**. G. N. mjödr. (J dette og de følgende Ord har „ø" den aabne Lyd).

Mjødd, f. Midte, Middelpunkt. Hall. (Forholdet til „Mid" er dunkelt).

Mjødm, f. (Fl. **Mjødmar**), Hofte; Hofteled. Brugt i forskjellig Form: **Mjøm** (Fl. ar), Nordre Berg. og fl., **Mjømn**, Sogn; **Mjødn**, Søndre Berg. **Mjønn**, Tel. Ork. Indh. Namd. Nordl.; **Mjenn**, Ndm. Helg., **Monn**, Selbu; **Mjørm**, Vald., **Mjerm**, Num. Hall. Gbr., endog udtalt som Meærm, Østerd. G. N. mjödm. Har maaskee en Sammenhæng med Mid (Midte), f. Mjødd; jf. Goth. miduma: Midte.

Mjødmar-kul (uu), m. Hofteknude „Mjø-

"makul", Sdm. og fl. Nogle St. **Mjødmarknut**, m. (Mjermeknut, Hall.).
Mjødmehelta, f. Halthed af en Feil i Hofterne. „Mjermehelte", Hall.
mjødmesid, adj. som rækker ned til Hofterne. „Ei mjermesi' Kufte", Hall.
Mjødurt, f. Mjødurt, Spiræa ulmaria. Sdm. og fl. Ogsaa: **Mjøvort**, Nhl., **Myurt**, Sfj., **Mjurt**, Sdm. Andre St. Møygras (Sæt.), Korsgras (Ork.). Sv. Dialekt mjödört.
Mjøl, n. Meel; malet Korn. (Alm.). G. N. mjöl; Sv. mjöl. Ogsaa om Støv eller Pulver som ligner Meel.
mjøla, v. a. (ar), mele, bestrøe med Meel. Afvig. **mjølva** og **mjølga**, Sdm.
Mjølau, f. Mjøllaun.
Mjølauke, m. Meeldrøie, et Slags svampagtig Udvært paa Korn. Hadeland og fl. I Hard. **Mjølauk**. Ogsaa kaldet Mjøldrygje (Nedenæs), Mataukje (Gbr.), Bogne (Sdm.).
Mjølbær, n. Meelbær (Arbutus Uva ursi). Sv. mjölbär. **Mjølbærlyng**, n. Meelbærbusk.
Mjøldrygje, f. Mjølauke.
Mjøldukt, f. Meelstøv, f. Ex. ved en Mølle. **Mjøldumba**, f. omtr. d. samme.
mjølen, adj. melet, meelagtig. Buskr. og fl. Ogsaa = mjøllen, s. mjell.
mjølga, s. mjøla.
Mjølhit (ii), f. Bælg el. Skindpose at bære Meel i. S. Hit.
Mjølk, f. Mælk; især Komælk. Lidt forskjelligt i Form: **Mjølk**, Østl., **Mjelk**, B. Stift, Nyf. og fl., **Mjolk** (o'), Indh. Helg., **Mjokk**, Sæt., **Mjok**, tildeels i Ndm. G. N. mjolk (mjólk); Sv. mjölk. (Eng. milk, Ang. meolc, Goth. miluks). Jf. mjelt, Mjelte, mylkja.
mjølka, v. a. og n. (ar), 1) malke, trække Mælk af. Hava mjølkat: være færdig med Malkningen. — 2) malke, afgive Mælk; især om Køer. Hedder: **mjølka**, Østl., **mjelka**, B. Stift, **mjolka** (o'), Indh., **molka**, Hard. Jæd. og fl., **mokka**, Sæt. G. N. mjolka; Sv. mjölka. Jf. mylkja, mjelta, milta.
Mjølkar, m. en Malker, Malkepige.
Mjølke, m. 1) Kjernesaft, den bløde Kjerne i vorende Korn. „Mjelke", Solør. (I B. Stift: Skyr). — 2) Mælke, Sæd i Hanfisk. Vald. Afvig. **Mjolkje**, Indh. Namd. Helg., **Mjokkje**, Tel. (Andre St. Mjelte). Sv. mjölke; Isl. mjólkvi (Haldorson). Jf. Isel. — 3) Hanfisk (modsat Rygna). Vald. I Tel. **Mjokkje**. Andre St. Mjølkefisk, Mjeltefisk. — 4) som Plantenavn: Dueurt, Epilobium. Gbr. Afvig. **Mjelkje**, Gbr. (Lesja), **Mjolkje**, Namd. Sammensat: Ellmjølk (Hall.), Einmjelk (Snaasen), Annmjølk (Vald.), Illmilkje (Toten), Eldmerkje, Ellmørkje (Solør, Østerd.); Mjeltegras (Sdm.). Sv. mjölke. Ellers kaldet Geitskor (Gjeisko), Raudbu, og fl.
Mjølkeblanda, f. Blanding af Mælk og Vand.
Mjølkeblom, m. Caltha palustris. Smaal. Ved Trondh. Trimjølkblomster.
Mjølkebola (o'), f. Hævelse i Yveret (= Stalme). „Mjølkebølu", Hall.
Mjølkebrim (ii), n. finkornet Ost. I Hall. „Mjølkeprim", om Ost af først uskummet Mælk.
mjølkeflødd, adj. saa varm som nymalket Mælk. „mjelkeflødd'e", Sdm. Nfj.
Mjølkegryn, n. Suppe af Mælk og Gryn. Østl.
Mjølkekjerald, n. Mælkekar. Flere Slags som: **Mjølke-bytta**, **-flaska**, **-holk**, **-hylke**, **-kolla**, **-ringja** &c.
Mjølke-ku, f. Malkeko. Ogs. **Mjølkekyr**. Afvig. **Mjølkarku**, Ndm. I B. Stift: Mjeltekyr.
mjølkelaus, adj. som ikke har Mælk.
Mjølkeløysa, f. Mælkemangel.
Mjølkemaal, n. den Mælk som man faar ved en enkelt Malkning.
Mjølkeraad, f. Forraad af Mælk.
Mjølkesetnad, m. den Mælk som staar hensat i Hylderne for at afsætte Fløde. Hall. og fl.
Mjølkeskjol, n. Mælkekammer i en Sæterhytte. Hall.
Mjølkesoll, m. Madret af Mælk med brækket Brød.
Mjølkestol, m. Mælkeskab, Mælkehylde.
Mjølkesup, m. en liden Portion Mælk. Ogsaa kaldet **Mjølkedogg**, f. **Mjølkeskvett**, m. **Mjølkevaatt**, n.
Mjølkesupa, f. Mælkesuppe.
Mjølketurk, m. Mangel paa Mælk; en Tid da Mælk er vanskelig at faae.
mjølketurr, adj. 1) gold, som ikke længere malker. 2) om en Tid, da der er Mangel paa Mælk. Det vardt so mjølketurt.
Mjølking, f. Malkning; s. mjølka.
Mjøl-kjerald, n. Meelkar; en liden Meelkasse til daglig Brug. Ogs. kaldet **Mjølkjer**, Nhl. **Mjøllaup**, m. Gbr. **Mjølsære**, n. Sogn (Justedal). Om større Kar: **Mjølbyrda** (-børa), f. **Mjølkista**, f. og flere.
Mjøl-kjøra, f. et Slags Vælling. Tel.
Mjølk-ost, m. hvid Ost, et Slags finere Ost af først Mælk. „Mjelkost", B. Stift.
Mjøll, f. 1) let og tør Snee. Tel. (Nogle St. **Mjedd**). Paa Sdm. **Mjell**, f. om Riim eller Riimklynger paa Lyng og Krat. I Ork. Mjell og Drivmjell, om løs og fygende Snee. Andre St. Mjellsnjo, see mjell, adj. G. N. mjöll (ny Snee). Sv. Dial. mjäll, f. om tynde Sneeflokker. — 2) Fnug, Flokker, fygende Støv. Nordl. (Lof.) i Formen Mjell. Ogsaa tildeels i Sfj. og Sogn om Støvknopper el. Blom-

sterstøv paa Græs og Buskvæxter. (Hertil „Mjelde" i Jensens Glosebog, S. 79).
Mjøl-laun (?), f. Møllerløn, Betaling for Benyttelsen af en Kværn. Inderøen i Formen „Mjølau". Tvivlsomt, da det gamle Laun ellers hedder „Løn".
Mjøl-laup, m. s. Mjølkjerald.
mjøl-laus, adj. blottet for Meel. **Mjøl-løysa**, f. Meelmangel.
Mjølldriv (i'), n. Sneedrev. Tel. (?). I Gbr. **Melldrift**, f.
mjøllen, om Sneen; s. mjell.
mjøllkvit, adj. sneehvid. „mjellkvit", Hall. G. N. mjallhvítr.
Mjølmat, m. Meelmad (= Grjonmat).
Mjølmylja, f. Madret af Meel og Kjødfedt.
Mjølrakke, s. Melrakke.
Mjølring, m. Møllegjærde, Plankering om en Kværn.
Mjølsaad, f. Trevle af Skal (el. Klid) i Meel. Ofte brugt om en Smule Meel; f. Ex. Der var ikkje Mjølsaad i Huset.
Mjølskjel (-skjæl), f. et Slags stor Muslingskal, brugt at øse Meel med. Ndm. S. Dyreskjel.
Mjølsære, s. Mjølkjerald.
Mjølter, s. Mjelte.
Mjøltraavar, m. en Landstryger, Tater. Østl. (Formen usikker).
mjølutt, adj. melet, hvid af Meel.
mjølva, s. mjøla.
Mjøløyda, f. Meelspilde, Forødelse af Meel. „Mjøløye", Østl.
Mjøm, s. Mjødm.
Mjønn og **Mjørm**, s. Mjødm.
Mjøstøl, m. Sæterplads, som er noget nær ved Gaarden. (Modsat Fjellstøl). Hard. Andre St. Heimestøl, Vaarstøl. (Dunkelt).
Mo, n. (?), i Forbind. „tyggje Mo": skumme i Munden, tygge Skum; om Sviin, el. om Heste. Tel. (Landst. 137). I Hall. „tyggje Frau", s. Fraud. Maaskee for Mod; jf. Nt. Moot: Skum. (Schütze).
Mo, f. Solrøg; s. Moe.
Mo, m. 1, Flade, Slette; især en tør og sandig Flade langs et Vanddrag; ogsaa en flad Skovmark. Skogmo, Furemo, Lyngmo, Sandmo. Alm. i de sydlige Egne; sjeldnere nordenfjelds, dog ogsaa i Nordland. Afvig. **Meg**, Tel. Num. og **Mon**, Siredal, Nedenæs. G. N. mór (mó); Sv. mo. Hertil mange Gaardsnavne: Mo, Moen, Moarne.
Mo, m. 2, Sandjord, fiin og tør Jord, som ligner Støv. Indh. I Opdal: **Moe**, om fiin Sand. Jf. Mojord. (Isl. mór: Tørvjord). — Her mærkes ogsaa et Par sjeldne og tvivlsomme Ord, nemlig: a) **Mo**, om en vis Steenart (= Mor). Tel. b) **Mo**, el. Moe, om Plantestøv (?); jf. Fjellmoe, Kvitmo.
mo, adj. varm, lummervarm; om Luften. Hall. Skal ogsaa bruges i Nordl. Maaskee for mod. (Skotske Dial. mooth, muith: varm). Dog synes Ordet ogsaa at hænge sammen med mosa og mosen. Jf. Moe, mosveitt, movarm.
moa, v. n. (ar), blive uklar eller disig (om Luften), fordunkles af en støvagtig Sky (Moe). I Smaal. „moe sei". Nogle St. **moast**. Jf. Isl. móa: blive dunkel (Halldorson).
Moa, s. Moe. **Moban**, s. Moderbarn.
Mobygg, s. Moing.
Mod (o'), n. smaat Affald af Hø og Halm, Stumper, Stilke. Nordre Berg. og flere. Lyder ogsaa: **Mo**, Smaal. **Mø**, Vald. **Modd**, Nordl. G. N. mod; Sv. Dial. måd. Jf. Mad og modda.
Mod (oo), n. 1) Sind, Stemning; især: Lyst, Attraa. Han hadde ikkje Mod paa det. Hava eit godt Mod. Vera illa til Mods. (Nhl.). Oftere „til Moda", el. „til Mode" (som her er en fremmed Form). — 2) Mod, Fyrighed, Sindsstyrke. (I mange Egne ombyttet med „Mot", som vel egentlig er et andet Ord). — En ældre Form: Mod, m., findes maaskee i Udtrykket „Han var mæ' slik ein Moe", ɔ: han var i en saadan ophidset Stemning. Voss. (G. N. móðr, m. Sindsbevægelse). I Mandsnavne, som Hermod, Olmod, Tormod, er vel Betydningen: modig.
mod, adj. træt, mødig, mat. Helg. Nhl. Tel. Smaal. og fl. Mest i Forbindelsen „trøytt aa mo". Jf. fotmod, andmod. G. N. móðr; Ght. módi, T. müde. Heraf møda. — Et sjeldnere Ord er: **mod**, ɔ: vred, hidsig. Tel. (Landst. 518). G. N. móðugr. Om „mo", i Betydn. varm, hører hertil, er uvist.
moda, v. a. (ar), opmuntre, give Mod. Lidet brugl. I Hall. „moe se": ophidse sig, opflammes. — Mere brugelig er Formen **modast**, v. n. fatte Mod, faae Lyst til noget. Sdm. og fl. D'er ikkje stort til aa modast paa: det er ikke synderlig opmuntrende, ikke noget som kan vække Modet.
modad, adj. modig, dristig; ogsaa: ivrig, lysten, vel oplagt. Vera moda(d) paa: have Lyst til. Nogle St. mota(d), eller motug.
Modd, n. s. Mod.
Modd (o'), m. Smaatorsk. Fosen. Ogsaa i Formen **Modde**. Jf. Gjedd.
modda (o'), v. n. (ar), rode i Hø el. Straa; æde begjærligt; om Dyr. Sdm. Jf. Mod.
Modda, f. s. Molla.
[**Mode**, m. Mode, Tidsskik. (Fransk). Hedder ogsaa **Mote**; jf. Maate.
moden (o'), adj. smuldret, smaabrækket som „Mod"; f. Ex. om Halm. Sdm. Her mærkes ogsaa et: **modven** (o'), adj. tør, usmagelig; om Mad. Hard. Jf. modleg.
Moder, f. (Fl. **Møder**), Moder. Mest alm. **Mor** (Moer); ellers **Mo-ir**, **Moi**, i Sæt. og Tel.; i Sammensætn. **Mode**. Sdm. Fleertal (Mød'er, Mødr) forkortes til Møer, Mør; ogsaa Mø'ar, Tel. og

Mør'e, B. Stift og fl. G. N. módir, pl. mædr. — Betydning: 1) Moder, Kvinde i Forhold til sit Barn; ligesaa: et Hun-Dyr i Forhold til sit Afkom. (Heraf mødra). „Ho Mor": min (el. vor) Moder. „Hennar Mor": min Moders. — 2) Huusmoder. (Jf. Matmoder, Raadsmoder). Ogsaa Pleiemoder. Jf. Fostermoder, Ljosmoder, Gudmoder. I Forbindelse med et Navn omtrent som „Madame", f. Ex. Mor Sæter, Mor Berg. — 3) Kvinde, i Almindelighed. I fortrolig Tiltale, især til Pigebørn; f. Ex. Kom no, Mor! (omtr. som: kom nu, Barn). Alm. ligesom „Far" til Smaadrenge. — 4) i Sammensætning om noget som danner et Grundlag eller en Omfatning; saaledes Skruvmoder, Tappmoder, Røystemoder. — 5) Livmoder, Fosterleie. „Mor'a" kan ogsaa betegne Modersyge, og skal tildeels bruges om Indvoldssygdomme af flere Slags. (Topogr. Journal 23, 103).

Moder-arv, m. Mødrenearv. „Mode'arv", Sdm. „Morsarv", fl. St.

moder-aaleine, adj. ganske alene. Sædvanlig brugt i afvigende Former, som „mo aaleine", Nordl. og fl.; „moe blett aaleine", Hall. Smaal.; „mode plitte aaleine", Sdm.; „mott aaleine", Nhl.; „mon aaleine", Gausdal. Jf. „moandes eismall", Hall., „plett monende eismadd'e", Tel. (Laardal), „plett eismadde", Sæt. (Andre St. plent aaleine). Sv. moders allena 2c. (Rydqvist 2, 331). T. mutter allein, mutterseelen allein; forklaret som: forladt af hvert Moders-Barn, hver Moders Sjæl. (Grimm. Gr. 2, 556).

Moderbarn, n. Menneske, Person. „Moban", Trondh.

Moderbroder, m. Moders Broder. Alm. **Morbror** (Mo'bror). Saaledes ogsaa **Morbrorkona** (Mobro'kaana), f. Morbroders Kone.

Moderfang, n. Moderskjød.

Moderfolk, n. Mødreneslægt. „Morsfolk", flere St., „Modefolk", Sdm.

Moderhjarta, n. Moderhjerte.

Moderhug, m. moderligt Sind.

moderkjenna, v. a. kalde Moder, erkjende som Moder. Lidet brugl.

moderlaus, adj. moderløs. **Moderløysa**, f. moderløs Tilstand.

moderleg, adj. moderlig.

Modermaal, n. Modersmaal, hjemmelært Sprog. Mest alm. „Morsmaal", som er en ny Form. G. N. módurmál.

Modermjølk, f. Modermælk.

Modersida, f. Mødrenesibe.

Modersykja, f. Modersyge; s. Moder 5.

Modersyster, f. Moders Søster. Sædvanlig: Morsyster, Mo'syster; nogle Steder Mosyst og Moster. — **Morsystermann**, m. Mosters Mand.

Moder-ætt, f. Mødreneslægt (= Moderfolk). Ofte med ny Form: Morsætt.

modfallen, adj. modfalden, nedslagen. Hedder ogsaa **modfeld** (-felt), Smaal. og fl. Sv. modfäld.

modgjera (?), v. a. gjøre modig. „mogjera se": bryste sig, gjøre sig til. Smaal.

modlaus, adj. 1) modløs, forsagt. 2) flau, kjedelig, som ikke kan vække Mod; om en Tilstand. D'er so modlauft. Nogle St. **motlaus**; i Nfj. og Sdm. **modalaus**.

modleg, adj. behagelig, oplivende, som vækker Mod. I Nordl. **motleg**.

modleg (o'), adj. løs, kornet; om Sneen. Tvivlsomt Ord, i Snaasen „maadaaleg". Jf. moden (o').

Modleike, m. Træthed; s. mod.

Modløysa, f. 1) Modløshed. 2) Flauhed, kjedelig Tilstand. Nogle St. Motløysa; paa Sdm. Modaløyse.

Modra (o'), f. Engerøde (Plante), Galium boreale. **Mora** (o'), Voss; **Maare**, Tel., **Moregras** (oo), Tel. (Vinje, Tinn), **Maure**, Hall. og fl., **Møire**, Sæt. Isl. madra, acc. mödru. Ellers kaldet Fegra, Kvitfegra.

Modsaald (o'), n. grovt Kornsold (= Hæresaald). „Møsaal", Tel. (Vinje).

Modsott (oo), f. Modsot, Sygdom med megen Svækkelse og Mathed. Østl. (Mosott). Formodentlig til mod (mat).

modug, adj. 1) modig, bristig. Nogle St. **modig** og **motug**. — 2) villig, lysten, meget tilbøielig. Nordl. (motug). — 3) stolt, hovmodig. Gbr. (mo'ug), Ork. (motau).

modven, s. moden.

Moe, m. 1) Solrøg, tørre Dunster som vise sig i Luften i varmt Veir. Temmelig alm. Afvig. **Mogje**, Hall., **Moa**, f. Voss, Ryf. og fl., **Mo**, f. Indh., **Moar**, pl. Hard. Ogsaa kaldet Landmoe, Fjellmoe, Aalmo (Helg.), og ellers Ylmos el. Ølmus (Gbr.), Ylrøyk, Disma, Rister, Solnisl og flere. — 2) tynde Skyer i Horizonten. Hall. i Formen **Moje** (Mogji, Moge?); saaledes „Raumoje" og „Blaamoje", om farvede Skyer. — 3) Dunkelhed af Regn eller Sneebyger, som vise sig i lang Frastand. Ork. (Andre St. Yr, Kov, Kave). — Formen „Moa" træffer sammen med Isl. móda (Solrøg); men forøvrigt synes Moe at være et andet Ord, især da noget „Mode" ikke forekommer. Jf. moa, moen, mosen. — Moe, om Sand, m. m., s. Mo. Om et andet Moe, see Mod.

moen, adj. om Luften: disig, uklar af Solrøg (Moe).

moen (moden), s. mogen.

Mog, s. Mo. — **Moga**, s. Moka.

moga (o'), v. a. (ar), putte, stikke ind. Moga i seg: tage lidt Mad til sig. Tel.

Moge, s. Moe. **mogeleg**, s. mogleg.

mogen (o'), adj. moden, fuldt udviklet; om Frugt. Tel. Hall. og fl. (mogjen). I Nordl.

moen. Sv. mogen. Ellers: gjor, buen, skjær.

moggen, s. muggen.

mogleg (o'), adj. mulig, som kan være; ogsaa: rimelig, passende. Oftere **mogeleg** (o'), Rbg. Tel. Hall. Afvig. **mogeleg** (oo), Hard. Sogn; **moleg**, Sfj. Sdm., **mauleg**, Nhl. og fl. G. N. mögulegr. (Af Roden „mag", s. maa). — **Moglegskap**, m. Mulighed. Oftere i en ny Form: Mogleg heit, f. „Te Maule'heit": rimeligt, med Maade. Nhl.

mogna (o'), v. n. (ar), modne, blive moden (mogen). Hedder ogsaa **mognast**. Tel. og fl. Sv. mogna.

mogna (el. moggna), s. mugna.

Mogning (o'). f. Modning, Udvikling.

Moi, el. **Moir**, s. Moder.

Moing, f. støvagtige Skyer (= Moe). Smaal. Af moa.

Moing, m. Indbygger af et Sted som hedder Mo. I Tel. **Mobygg**, m. Indbygger af Mo Sogn. „Moing" kaldes ogsaa En som hører til Modum (Modheim) i Buskerud; men dette skulde hellere være Moding.

Moje, s. Moe. **mojera**, s. modgjera.

Mojord, f. en Jordart med fiin Sand og noget Leer. Rommerige. Sv. mojord: sandig Jord. Jf. Mo.

Mok (o'), n. noget som er sammenmuget (s. moka). Maaskee ogsaa: Møg (= Myk) i Ordene Mokdunge, Mok-kok, Mokslede.

moka (o'), v. a. (ar), muge, skuffe, kaste tilside med en Skovl. Alm. Afvig. **maakaa**, Indh., **maka**, Hall. G. N. moka; Sv. mocka, måka. Ogsaa: rydde el. rense med Skovl. Moka Fjoset: skuffe Møgen af Staldgulvet. (Eng. Dial. muck out). Spotviis om at dynge sammen eller kaste fra sig i store Masser; saaledes: ødsle, sløse; ogsaa: sladre, vaase noget sammen. Moka i Hop: dynge sammen. Moka i Moldi: nedgrave, begrave. (Landst. 73).

Moka (o'), f. et Slags Skovl eller Møgskuffe, lidt forskjellig fra „Reka". Jæd. (Moga). Hertil et Ordsprog „Mogaa hæ aad Regaa", ɔ: den ene Skovl vil spotte den anden; den ene laster den anden, men er ikke renere selv.

Mokdunge (o'), m. Møgdynge, Mødding. Nordre Berg. og fl. (tildeels Mokedungje). Afvig. **Motting**, Søndre Berg., **Metting**, Jæd., **Mitting**, Mandal. — **Mokdungemold**, f. Muld til Gjødselblanding. (**Mittingtorv**, n. Mandal). — **Mokdungsøyla**, f. Møddingpøl. (**Mottingadam**, m. Nhl.).

moken (oo), adj. døsig, søvnig, sløv. Tel. (mokjen). Jf. mokna. Isl. mók, n. Slummer.

Moking (o'), f. Arbeide med at muge (moka); ogsaa Opdyngelse, Opvæltning.

Mok, s. Mauk. — **mokka**, s. mjølka.

Mok-kok (o', oo), m. Møgdynge. Sogn. Andre St. Mykjakok (y'), Fjoskok.

mokna (oo), v. n. (ar), sløves, udmattes; falde hen i en Døs eller Dvale. Tel. Jæd. (Af moken). Ofte i Formen **moknast** (ogs. mognast, Jæd.). Han moknast av.

Mokslede (o'), m. Møgslæde. Nordre Berg. Nordl. og fl.

Mokster (Mokstr), m. Skovling, Arbeide med at muge (moka); ogsaa ellers om et tungt Arbeide. Nordenfjelds, Tel. og fl. (Isl. mokstr). **Moksterglugge**, m. Hul hvoraf Møg udkastes (i Fæhuse). Tel.

mol (malede), s. mala.

Mol (o'), f. 1) en Banke af Smaasteen; især om den blottede eller afskyllede Steengrund i Strandbredderne. B. Stift, Nordl. og fl. Afvig. **Mal**, Smaal. Buskr. G. N. möl (malar). Sv. Dial. mal. — 2) Stumper, Smaastykker. (Jf. Molvid). Slaa i Mol og Mask: knuse, splintre. I Nordl. bruges det især om Affald af Fisk. (Udtalt Moll, dog ikke med det fulde dobbelte L, som her har en egen Udtale). — 3) smaa, adspredte Skyer. Indh. (s. molen). Nærmer sig til Sv. moln (Sky) og er maaskee et Ord for sig selv.

Mol (o'), m. Møl (Insekt), Tinea. Alm. i de sydlige Egne. (Jf. Mott, Mit, Maare). G. N. mölr; Sv. mal; Goth. malo. (Jf. Malurt).

mola (o'), v. a. (ar), smuldre, brække i smaa Stykker. Lidet brugl. — **molast** (o'), v. n. smuldres, opløses. Nordl. Jf. Mole.

Molbakke (o'), m. Strandbakke, stenig Bakke i Elv eller Vand. Sogn. (Til Mol, f.). Ellers det samme som Marbakke. Saaledes ogsaa **Molbrot**, n. (Mandal), og **Molreina**, f. (Sogn).

Mold, f. Muld, Jord; især om Agerjord og fort Muld, i Modsætning til Aur. Nogle St. udtalt Mauld, Moll, Moill. G. N. mold; Ang. molde. Heraf mylda, lausmyld og fl.

molda, v. a. (ar), bestrøe med Muld; ogsaa: nedgrave eller skjule i Mulden. Molda Snjoen: strøe Jord paa Sneen, for at den skal smelte snarere. Hedder ogsaa mylda; nogle St. mela og aata. Molda seg ut: blive tilsølet med Muld.

Mold-aks, n. Brandax, forkullede Ax (= Kolaks). B. Stift.

Moldbauk, m. s. Moldvond.

Moldbenk, m. Jordbænk ved en Væg. Gbr. (Jf. Aurbenk). Tildeels ogsaa om en Mistbænk. Sv. mullbänk.

Molddunge, m. Muldhob.

molden, adj. muldagtig; muldblandet.

Moldfoder, n. Rødder af Bregner (Grofte). Nordl. (Lof.) i Formen Moldfoer, Molfor. Ogsaa forklaret som: Rødfoder, Hjælpefoder. Senjen. G. N. moldfódr synes at

betyde Græs.
Moldgov (o'), n. Dræv af optørret Jord; Støvdræv. Vald. og fl.
Moldgraade, m. unaturlig Graadighed (= Helhunger). Tel. (Molgraae).
Moldhavre, m. Havre som er angreben af Kornbrand (Forkulling). Jæd.
Moldhola (o'), f. Muldgrube, Sted hvor man henter Muld til Jordblanding.
Moldkast, n. Jordpaakastelse. Mandal.
Moldkok (oo), m. Jordklump. S. Kok.
Moldloysa, f. Mangel paa reen Muldjord (i en Ager).
Moldmyr, f. sumpig Flade med sort Muldjord; Sted hvor man finder Muldjord til at blande i Agrene.
Moldpodda, f. Padde (= Gro). Nedenæs.
moldrik, adj. om Ager, som indeholder megen Muldjord.
Moldslag, n. Slags eller Art af Muld.
moldtett, adj. om Ageren: grøn af Kornspirer, udspiret saa at Mulden ikke viser sig. Hall. og fl.
Mold-ukse, m. en stor Madbik, som opholder sig i Agrene; anseet som Larve af Skarnbassen (Tordivelen). B. Stift, Rum. og fl. Ogsaa kaldet Aakerkjetta og Saagylta.
moldurt, adj. beklikket med Muld.
Moldvarp, m. Muldvarp. (Dansk).
Moldvond (-vaand), m. Jord-Rotte; see Vond. I Østerd. **Moldvand**. Ellers **Moldbauk**, el. Moldpauk, m. Buskerud. Andre St. Jordvond (Jorvaand), i Modsætning til Vatsvond.
Mole (o'), m. Stykke, Stump, særskilt Deel. Temmelig alm., undtagen paa Østl. Afvig. **Maala**, **Maalaa**, Trondh. (Med andet Kjøn: **Molo**, f. Vald.). G. N. moli. Slaa i Molar: slaae i Stykker. Ein Mole med Kjøt: et Kjødstykke. Ein Mole paa Vegen: et Stykke paa Veien. Jf. mola og molna.
moleg, s. mogleg.
molen (o'), adj. tyndskyet, plettet af smaa Skyer (Mol). Indh. (mølin).
moleten (o'), adj. mølædt.
Molfor, f. Moldfoder.
molgraven, adj. hullet, gnavet af Møl.
Molgrunn, m. Steengrund; s. Mol.
molka, s. mjølka. **Moll**, s. Mol.
Molla, f. 1, Meenlykke, Gjænger el. Vinkler indvendig i Laas. Tel. Mest i Fleertal (Mollor, Mollur). Nogle Steder **Modde** (Moddur). Vistnok et gammelt Malla, som hører nær sammen med Mella (s. d.). Isl. malla, og mella: Meenlykke (Jonsson). Dunklere Betydning i Udtrykkene „i adde Moddo" (= i alle Mollom), og „paa ymse Mollo", omtr. som: paa forskjellige Maader. (Landst. 177. 178. 191).
Molla, f. 2, et Kjælenavn til Pigebørn; omtr. som Moerlille (s. Moder). Buskr.
Molma, f. 1) en mør og kornet Masse, f. Ex. i Frugt. Hall. (Jf. molmen). — 2) Kjerneved i Træ, Adelved (nogle St. kaldet Malm). Hall. Formod. et gammelt Malma.
molmen, adj. skjør, smuldret, mør; ogsaa meelagtig. Hall.
molna, v. n. (ar), skjørne, smuldres, opløse sig. Ikke alm. G. N. molna.
molnast, v. n. blive skyet, trække op med smaa Skyer (Mol). Indh.
Molreina, f. s. Molbakke.
Molta, f. Multe, Multebær i mør og fuldmoden Tilstand; s. Myrebær. Hertil **Moltedrol** (oo), n. Sted hvor Multer vore. Indh. (s. Drol). **Moltegraut**, m. Grød af Multer. **Moltelog** (o'), m. Vædske af sammenpressede Multer. (Hall.). **Moltemark**, f. Jordbund, hvori Multer vore. **Moltemyr**, f. en sumpig Flade med Multevært. **Moltesumar**, m. et Aar da Multerne lykkes godt. **Moltevise**, m. Myrebærblomst. Sfj.
molten, adj. mør, skjørnet, blød; ogsaa: opløst, nær ved at raadne. B. Stift, Nordl. Isl. moltinn; G. Sv. multen. Formod. Particip af et gammelt melta.
moltna, v. n. (ar), skjørne, blive mør eller blød. Nordl. og fl. Sv. multna.
Molvid (-ved), m. Huggespaaner. Helg.
Mon, f. s. Maan.
Mon, m. Forandring etc. see Mun.
mon (oo), adj. omhyggelig, agtsom. „Vera mon um": have Omsorg for, tage Vare paa. Smaal. Sv. mon, mån. Maaskee et gammelt mun (u'), el. munen; jf. G. N. muna: erindre.
mona, v. forslaae o. s. v. see muna.
monast, v. n. vansmægte af Tørst el. Sult. Shl. (I Betydn. ligt kjena, orkjenast, aarjonast). Jf. mjona og mæna.
Mondul (o'), m. Svingel paa en Haandkværn; tildeels bestaaende af en Stang, som er befæstet oventil i en Bjælke og nedentil i Kanten af Kværnen. Nordland (Salten). Efter Landskabets Udtale: **Monnol** og **Maannaal**. Afvig. **Mungel**, i „Skakmungel" (= Skaftein). Helg. G. N. möndull. Sv. Dial. mondel, mongel. Dansk Munnel og Kværnmangel. (Molbech, Dial. 431. 690).
Mor (oo), n. s. Mord.
Mor (o'), n. en muggen el. smuldret Masse, f. Ex. om gammel Fisk. Nordl. (Isl. mor: Støv, Grums). Jf. moren, morna.
Mor, f. s. Moder. — I Østerd. er et Stedsnavn **Mor**, f. som synes at betyde: Skov, Skovland. Dette Ord sees at være meget brugl. i Sverige, s. Rietz 444.
Mor (oo), m. 1, Stof, Materie, i en vis Masse, især i Steen; saaledes om en Kværn: „D'æ go' Mor i henne". Nhl. (Andre St. Grjot). I Tel. forekommer **Mo** (eller Moe) i lignende Betydning.

Noget dunkelt. Jf. Raudmor.

Mor (oo), m. 2, Morian, Neger. Mest i Talemaaden: svart som ein Mor. Sv. mor, T. Mohr; Lat. maurus.

Mor (oo), m. 3, Maar, s. Mord.

Mor (o'), m. 1) Hakkemad, spiselige Dele af Dyrenes Indvolde. Shl. Tel. Gbr. (Jf. Nyremor, ɔ: Nyrefedt). G. N. mörr: Fedt. — 2) Kjødpølse, Spegepølse. B. Stift, Hall. Indh. og fl. Hertil **Morboge** (o'), m. et Stykke Kjødpølse. Sdm. og fl. (I Jensens Glosebog: Morbende). **Mormole** (o'), m. og **Mor-terning**, m. liden Skive af Kjødpølse.

mora (o'), v. n. (ar), 1) stoppe, fylde; gjøre Pølser (Mor). — 2) støde, grave, hule; f. Ex. om Vand i Jorden. Sdm. — 3) gyse; s. maura.

Mora (Moregras), f. Modra.

moraud, adj. dunkelt rød, brunrød. Hall. (Hoel). Isl. móraudr. Dunkelt, da Betydn. af „mo" er usikker.

Mord, n. 1) Mord, Drab. Sædvanl. udtalt **Mor** (oo), nogle St. **Mol** (tykt L). G. N. mord (hemmeligt Drab). — 2) Ødelæggelse, Nederlag; saaledes ogsaa en stor Fangst, f. Ex. af Fisk. „Dei ha gjort eit heilt Mor mæ Toskj'a", Sdm. Jf. mordgirug, og G. N. mord: en Mængde.

Mord, m. en Maar (Dyreart). Mest alm. **Mor** (oo), ogsaa **Mol** (tykt L); ellers **Mor** (o'), Sogn; **Maar**, flere St. og **Mar**, Solør. Det sidste viser til Ordets ældste Form Mard, hvoraf ved Omlyd Mord (o'). G. N. mördr (mardar); Sv. mård, T. Marder (Lat. martes). I Formen at jævnføre med Svord, Vord, Fjord. Hertil **Mordskinn**, n. Maarskind. (G. N. mardskinn). **Mord-unge**, m. Maarunge. (Morungje).

Mordar, m. en Morder. (Sædvanlig udtalt med tydeligt „rd". Jf. myrda).

ordgirug (i'), adj. vild, hidsig; graadig efter Fangst eller Fordeel. B. Stift. (Nogle St. morgjerig). Her synes „mor" at være kun en Forstærkning ligesom i Sv. molgirig, molrik, molstark, og fl. hvorom s. Rietz 443.

Moreld (o'), m. Marild, Lysning som viser sig i Søen, naar man rører i den i Mørket; ogsaa om en lignende Lysning i raa Fisk og tildeels i raaddent Træ. Afvig. **Maureld**, Søndre Berg., **Muruverme**, Hall. (Sv. mareld). De norske Former passe ikke til Mar (ɔ: Sø), men falde nærmere sammen med Isl. maurildi. Jf. ogsaa Isl. mörueldr: Lygtemand.

Moreldebakke, f. Marbakke.

moren (o'), adj. skjørnet, opløst, lidt raadnet. Ork. og fl. Jf. maren og morken.

Morfot (o', oo), m. Stolpe, Pæl. Egentl. Morefot, s. Marfot.

morgna (seg), v. a. (ar), 1) blive vaagen, komme sig op af Søvnen. Brugt i en afvigende Form: **mønne** seg, Tel. I Gbr. **magne** se (som maaskee er samme Ord). Sv. morgna (el. morna) sig. — 2) benytte Morgenen (til Søvn), hvile længe. Nordre Berg. i Formen **menna**. „Han menna seg vel i Dag", ɔ: idag sover han da rigtig længe. — Formerne støtte sig til det afvigende Fleertal af Morgon (s. d.) og maaskee nærmest til G. N. myrgin.

Morgon, m. 1) Morgen, Dagens Begyndelse (modsat Kveld); ogsaa Formiddag eller den første Halvdeel af Dagen. (Modsat Aftan). Jf. Midmorgon. — 2) næste Dag, Morgendagen. Det sidste i Forbindelsen: i Morgon, og: til Morgons. — Formen ofte utydelig: Morgo, Morgaa, eller: Morron, Maaron, Maaraa. (Nogle St. ubestemt Morgaa, men bestemt Morgaanen). En anden Form Morn bruges meget i Hilsningen „god Morn" (gu' Maarn) G. N. morgunn (morginn). Fleertal Morgnar har visse besynderlige Afvigelser: **Mønnar**, Tel., **Mednar** (Medna), Søndre Berg. **Menna**, Sdm. Trondh. (I Nhl. ogsaa **Morgje**, maaskee Morgjin). Ligesaa i Dativ: **Mennom**, **Medno** (Voss), **Mennaa** (Sdm.). Jf. morgna. I Valders ogsaa en anden Form „te Mednes", ɔ: til Morgenen, eller til hver Morgen. — I Morgon betegner baade „imorges" og næste Dags Morgen; men forsaavidt en Adskillelse behøves, hedder det ene „i Morgon var" og det andet „i Morgon kjem".

Morgonbite (i'), m. lidt Mad, som man nyder om Morgenen, førend man begynder sit Arbeide.

Morgondag, m. Morgendag, næste Dag.

Morgonfugl, m. En som er tidlig oppe.

Morgonkjøla, f. den kjølige Luft om Morgenen; ogsaa Morgenvind.

morgonkry, s. morgonvak.

Morgonljos, n. Morgenbelysning.

Morgonmaal, n. 1) Frokost. 2) den Mælk som er malket om Morgenen.

Morgonmoe, m. Morgenskyer med en vis Farve. „Morgomoje", Hall. S. Moe.

Morgonmund, n. en vis Tid om Morgenen, f. Ex. Frokosttid. S. Mund.

Morgonrode (o'), m. rød Farve i Skyerne om Morgenen; ogsaa: Morgenrøde.

Morgonsida, f. Formiddag, den første Deel af Dagen. „Paa Morgosia": om Formiddagen. Østl. I samme Betydn. „paa Morgaatale", Trondh.

Morgonsol, f. Morgensol.

Morgonstell, n. Morgensysler; Paaklædning, Madlavning &c. — **morgonstella** (seg), v. sætte sig i Stand for Dagen. Hall. og fl.

Morgonstund, f. Morgenstund.

morgonsværd, adj. morgentung, som sover bedst om Morgenen. Hall. og flere. Isl.

morginsværr. Modsat morgonvak.
Morgontal, n. s. Morgonsida.
morgontung, adj. søvnig om Morgenen.
morgonvak, adj. morgenfrisk, som vaagner tidlig, eller er vel oplagt til Arbeide om Morgenen. Tel. og fl. I lignende Betydn. morgonkvik, morgontidig, og i Smaal. morgonkry.
Morgonverd, m. Morgenmaaltid, Frokost. „Morgovær", Gbr. og fl.
Morgon-øykt, f. den første Arbeidsstund paa Dagen. „Morgaaøkt". B. Stift.
Mork, n. Huggespaaner, s. Murk.
Mork, f. 1, (Fl. **Merker**), en Mark (Vægt), et halvt Skaalpund. Nogle St. **Mark** (Indh. og fl.), dog mest alm. Mork (o'). Fl. Merk'er, nogle St. Mærk'e, Mærk'ar, Mærk'a og Mærk. G. N. mörk (markar), pl. merkr. I Betydningen: en Mark Mynt (Sølv ꝛc.) hedder det nu alm. Mark. Hører vel egentlig sammen med Mark, n. (ɔ: Mærke), med Hentydning til de tilsvarende Mærker paa Stangvægten (Bismeren) el. Lodder. Han er strid i fyrste Morkom, ɔ: den veier drøit i de første Marker (om en Bismer); figurl. om en Person: han er streng i Begyndelsen, men bliver mildere med Tiden. — **Morkaskora** (o'), f. Skure, som betegner en fuld Mark paa Bismeren. (Egentl. Markarskora).
Mork, f. 2, Skovmark, Skovstrækning, en stor Skov. Hall. Vald. Gbr. Nogle St. **Mørk**. G. N. mörk, pl. markir. Hertil høre adskillige Gaardsnavne. I Num. synes „Mørk" ogsaa at betyde Fjeldmark, omtr. som Heid. I et Par andre Betydninger hedder Ordet overalt: Mark.
Mork, f. 3, Skovfoder, friske Kviste som samles til Foder (= Beit, Brum). Hard. Shl. Ryf. Hører nærmest til Verbet marka, s. d.
Morke (kj), m. en Masse, Røre (omtr. som Myrja). Ryf.
Morkebud, f. Skovhytte. Gbr.
morken, adj. lidt raadnet eller opløst; mør, smuldret, frønnet; om Træ, Been o. s. v. Meget brugl. vest og nord i Landet. (Mest alm. morkjen, Fl. morkne). Isl. morkinn; Sv. murken. I lignende Betydn. **moskjen**, Tel., **moskjen** og **moyskjen**, Hall. Jf. moren, maren.
morkna, v. n. (ar), skjørne, smuldre hen, frønnes. G. N. morkna. **Morkning**, f. Skjørning, begyndende Forraadnelse.
Mor-kurv (o'), m. Kjødpølse, Spegepølse. Sogn og fl. S. Mor.
Morn, s. Morgon.
Moro, f. Morskab, Fornøielse, Leg og Spøg. Hava Moro: more sig. Fyre Moro Skuld: for Morskab. Alm.. undtagen i de nordligste Egne. (Jf. Trøyskap). Sv. ro, i Dial. moro. Ordets første Deel (Mo el. Mor?) er temmelig dunkel. (Eng. mirth og merry ligner kun i Betydning og kan ikke være samme Ord). — Hertil **Morobok**, f. Morskabsbog. **Moroferd**, f. Morskabsreise. **Moromann**, m. En som elsker Morskab. **Morostund**, f. fornøielig Stund. **Morovisa**, f. Morskabsvise.
moroa, v. a. (ar), more, fornøie, vække Lystighed. Moroa seg: more sig. (Jf. Sv. roa).
morosam, adj. morsom, fornøielig, lystig. Næsten alm. (jf. trøysam). Ved Siden heraf forekommer ogsaa: **morott** (oo), Hall. (maaskee moro'utt?); og: **moro** (?), moroare, moroaste. Nhl. Tel.
morott, s. morosam.
morsk (oo), adj. barsk, bister. Vel egentlig: mørk, sort; s. Mor, m.
Morsmaal, s. Modermaal.
Mort (Fisk), s. Murt.
Mortel (oo), el. **Murtel**, m. Morter, Stødekar. Sv. mortel. G. T. mortari, af Lat. mortarium.
Morøyk, m. Solrøg (= Moe). Num.
mosa (oo), v. a. (ar), 1) varme. Sitja og mosa seg. Hard. (Jf. mo). — 2) v. n. døse, sidde stille, el. fordybet i Tanker. Smaal.
mosa (o'), v. n. (ar), samle Mos (til Foder). **Mosar**, m. En som sanker Mos. Gbr.
Mose (o'), m. 1) Mos, Mosvært; ogsaa om Lav eller lignende Værter. Nogle St. Mosa, Maasa, Maasaa (Gbr.). G. N. mosi. Sv. mossa, f. — 2) en Mose, en Sump med stærk Mosvært. Smaal. og Rom. (i Formen Mossa, Maasaa). Andre St. kaldet **Mosemyr**. Sv. mosse.
Moseblom, m. Steenurt, Sedum acre. Smaal. Ogsaa kaldet Mo(d)sottgras. Tel. (Tinn).
Mosebotn, m. Sted hvor Mos voxer yppigt, saa at Græsset vantrives.
mosebunden, adj. tilgroet med Mos.
Mosedott, m. Tot eller Visk af Mos.
Mosefella, f. Fuge imellem Stokkene i en Væg, sædvanlig tættet med Mos. Ogsaa kaldet **Mosefar**, n. Jf. Midfar.
Mosefjell, n. Fjeldmark, hvor man samler Fodermos (Reensdyrmos ꝛc.). Gbr. (Maasaafjell).
Mosefloe, m. en Sump med et Dække af Mos. Indh.
Mosehumla, f. alminbelig Humle (Insekt), som bygger Kuber i Mos.
Mosehy, n. Dække af tynd Mosvært.
moselendt, adj. ufrugtbart; om [illegible] hvor Mos voxer bedst.
Moselit (i'), m. 1) Mosf[illegible] Farve. 2) Farve af Mos [illegible] Jf. Korkelit.
Mosemark, f. mosbegroede Ma[illegible]
Mosemyr, f. Sump med Mosvæ[illegible]
mosen (oo), adj. 1) hed, lummer, [illegible]aim; om Luften. — 2) mat og døsig af Varme. Hard. Jf. mo og mosa.
Moseriva, f. Jernrive hvormed man sam-

ler Fodermos. Gbr.

Mosetuva, f. Tue som dannes af Mos.

mosevaksen, adj. mosgroet.

Mosevokster, m. Mosvært.

moska (o'), v. a. (ar), 1) danne Masker; s. Moske. 2) fæste sig i Maskerne af et Vod; om Fisk (= netja seg). Trondh.

Moske, m. Maske, Traadløkke i Garn eller Net; ligesaa i Strikketøi. Mest alm. **Moskje** (Fl. Moskar); afvig. **Mauskje**, Sfj. Sdm., **Maske**, Nordl. (?). G. N. möskvi. T. Masche; Eng. mesh. — Hertil **Moskebit** (ii), m. Klods eller Lod at hænge i Maskerne, naar man binder Fiskegarn. **Moskefall**, n. Sted hvor en Maske er opreven (eller ogsaa urigtig knyttet). **Moskejevle**, n. en Model, hvorpaa Maskerne afpasses i Garnbinding. **Moskemaal**, n. Maskernes Størrelse. **moskesprotten**, adj. revnet i enkelte Masker.

mosken, adj. frønnet; s. morken.

Mosott, f. Modsott.

mostra (oo), v. n. mestre, mønstre, kommandere. Hall. Jf. T. mustern.

mosutt (oo), adj. brunagtig (?). Hard.

mosveitt, adj. glindsende i Huden af Sved eller Fugtighed. Hall. Jf. mo.

Mosyster (Moster), f. Modersyster.

Mot (oo), n. 1) Møde, Sammentræf. G. N. mót. Godt Mot: lykkeligt Møde! (Hilsning til En som man møder paa en Vei). Berg. Trondh. I Mote: i Møde; ogsaa opad; s. mote. Til Mots: imod hinanden; f. Ex. sitja til Mots: sidde saaledes at den ene vender sig mod den anden. (Mest alm. „te Mots"; afvig. „te Motars", Hall.). — 2) Fuge, Sammenføldning; Sted hvor to Stykker mødes. Tel. og fl. Hertil Veggjemot, Fjølemot, Tiljemot. Jf. Aamot, Vegamot. Maaskee ogsaa; et Mærkepunkt (G. N. mót); s. Ripmot (= Ripmaat). — 3) Tidsskifte, Tidspunkt, da en ny Periode begynder. Det kjem att i same Motet: det lakker til samme Tidspunkt som forrige Gang. (B. Stift). Hertil Aarsmot, Maanemot, Aattedagsmot. — 4) Snævring, Knibe, Punkt hvor noget møder eller hindrer. Mindre brugl. Jf. Halsmot, Holamot. — 5) en pludselig paakommende Sygdom; a) Kvalme, Beklemmelse med Brækning. B. Stift, Nordl. b) en Lammelse, Krampe; noget som ligner et Slagtilfælde. Nyf. Hall. Ndm. og flere. Fordum anseet som Følge af et Møde med en Dødning eller Draug.

Mot, n. (2). Mod, Stemning. Mangesteds brugl. i Stedet for „Mod", men kunde maaske være udgaaet fra et andet Ord. Jf. G. N. mót: Form, Beskaffenhed, Maade.

mot, præp. (med Dativ), mod. Egentlig „i mot" (som ogsaa bruges) og saaledes udgaaet fra Subst. Mot, n. Jf. mote. — Betydn. 1) i Møde med, i modvendt Stilling til. Han kom imot oss. Ro mot Vinden (Vind'a). Taka i mot: gribe imod; ogsaa modtage, opfange. — 2) lige over for, til Siden af. Huset stend midt imot Kyrkja. Det ligg midt imot Glaset (el. Glasom). — 3) nær til, næsten ind paa (Sted, Tid, Tal). Inn mot Byen. Det lid mot Hausten. Fram mot femti Aar. Det var mot eit Hundrad. — 4) i Omgang med, i Berørelse med. Vera god (snild, lydig, tru) mot nokon. (Jf. med). Dei gjorde vel imot honom. — 5) i Forhold til, i Ligning med. Det nye er kleent mot det gamle. Det vardt litet i Aar mot i Fjor. Han kjem ikkje upp imot hinom. Ogsaa: til Gjengjeld for. Leggja litt imot. (Mindre brugl. see fyre). — 6) i Strid med, til Hinder for. Han var alltid mot oss. Dei hava mange mot seg. Standa i mot: modstaae, bekjæmpe. I denne Betydning sættes „imot" ofte efter Objektet; f. Ex. Dei hadde gjort honom nokot i mot. Eg vil ikkje vera deg i mot. — I Sammensætning er „mot" mere almindeligt end de eenstydige: and, gjegn og veder; de to sidste ere næsten ubrugelige; „and" bruges derimod ofte, men er kun dunkelt forstaaet.

Mota (?), f. Fuge i en Væg. Smaal. i Formen Moto (oo), som er noget uforklarlig.

mota (o'), v. n. putte (omtr. som moga). Mota i seg. Tel.

Motbaara, f. Bølge som man faar imod sig, el. fra Forsiden. (Ogsaa G. N.). I Hall. „Motbøru", pl. Modgang, Ulykker. Vistnok et andet Ord.

motbjodleg (-bjoleg), adj. modbydelig.

Motburd (u'), m. Modvillie, Ulyst; ogsaa Modsigelse (G. N. mótiburdr). „Motbur", lidet brugl. Mere bekjendt er **Motbyr** (y'), m. i Betydn. Modstand; dog er dette neppe noget rigtigt Ord, da Byr (Bør) kun bruges om føielig el. gunstig Vind.

motburdsam, adj. 1) uvillig, modstræbende. Sdm. (motbursame). — 2) modbydelig, ubehagelig. Nordre Berg. I Ork. „motbørleg" (motburdleg?).

mote, adv. opad, op imod en Bakke eller Forhøining. (Modsat undan). Egentlig: i Mote (til Mot, n.). I Nordre Berg. bruges det ogsaa som Præposition med Dativ; saaledes: mote Bakken („mote Bakkja"): opad Bakken.

moten, modig; s. modug.

Motfall, n. uheldigt Tilfælde, Modgang.

motføttes, adv. med Fødderne imod hinanden (= andføttes).

Motgang, m. Modgang, uheldige Omstændigheder. Nogle St. Motegang, Motegaang.

motgangsam, adj. uheldig, tung, trykkende. Det vardt motgangsamt fyre deim.

Motgjeld, f. Gjengjæld. Lidet brugl.

Motgjerd (-gjær), f. Fortræd, Fornærmelse; ogsaa: Overtrædelse.

Mothall, n. Skraaning som hælder imod,

eller gaar opad. Jf. mote.
Mothug, m. Modvillie, Ulyst.
Motkast, n. et Modstød, f. Ex. af Vinden; ogsaa Modsigelse, Gjendrivelse.
Motlag, n. Møde, Stævnemøde, aftalt Sammenkomst. Sæt. Tel. Oftest i Formen Motslag, Moslag. (Jf. Landst. 105).
motleg, adj. behagelig, hyggelig. Helg. Er vel egentlig: modleg.
Motlegg, n. Indvending, Modsigelse; Modgrund. Trondh. og fl.
Motmann, m. Modstander, Modpart i Spil og deslige.
Motmæle, n. Modsigelse. Tel. (?).
Motraad, f. modvirkende Raad; Planer til Modstand.
Motror, m. Roen imod Vinden (= Andror). Nogle St. **Motro**. (Tel.).
motsagd, adj. modsagt, misbilliget.
motsegjall, adj. modsigende. Hall.
Motsegn, f. Modsigelse. Lidet brugl.
Motsetning, f. Modsættelse; noget at sætte imod.
Motsida, f. den modsatte Side.
motskapt, adj. fortrædelig, ubehagelig, modbydelig. Gbr. (motskaft).
Motslag, n. Gjenslag, Tilbagestød. (See ogsaa Motlag).
Motstand, n. Modstand. — **Motstandar**, m. Modstander.
Motstraum, m. Modstrøm.
Motsvar, n. Gjensvar, Tilsvar.
mott (oo), lummert; s. mo.
Mott (o'), m. Møl, Midder, eller lignende smaa Insekter. Nordenfjelds det samme som Mol (Møl). Andre Steder, f. Ex. i Sogn, siges Mott kun om Midder eller de allermindste Insekter. G. N. motti; Sv. mott, T. Motte, Holl. mot, Eng. moth. Jf. Mit, Mol, Maare. (Grimm, Gr. 3, 365). Hertil **mott-eten**, adj. mølædt, gnavet af Midder. (G. N. mottetinn). **Mottehol** (o'), n. Hul efter Møl el. Midder.
Mottemjøl, n. meelagtigt Støv af mølædte Ting.
Mott, f. Maatt. **motta**, f. maa.
Mottak, n. 1) Modgreb; Forsøg til Modstand. 2) Modtagelse; Imødekomst. 3) Vei som gaar opad (s. mote), Bakke, tungt Veistykke. Tel. og fl.
mot-teken (kj), adj. modtagen.
Motting, m. Mødding; s. Mokdunge.
motug, adj. villig o. s. v., see modug.
Motveder (-veer), n Veir som man faar imod sig (= Andveder).
Motvegt, f. Modvægt.
motvend, adj. modvendt, modsat.
Motverja, f. Modværge.
motvidad (i'), adj. vreden, tværvoret; om Træ. (motvea, motvidd).
Motvilje, m. Modvillie; Ugunst.
motviljug, adj. modvillig; uvillig, tvær.
Motvind, m. Modvind.
Motvitne (i'), n. Vidnesbyrd som gaar En imod; ogsaa: Modvidne.
movarm, adj. lummervarm, hed, kvalm. Hall. Buskr. Jf. mo.
Movarme, m. Lummervarme. Buskr.
Movid (i'), m. Ribs, Ribsbærbusk. Helg. (Mo-ve). I Namd. **Maavi**. Hertil: **Movidbær** (Movebær), Helg., **Maavibær**, Namd. (Andre St. Vinbær, Orbær, Ulbær og fl.). Maaskee betegner Navnet en egen Art, nemlig Fjeldribs, som ogsaa i Sverige skal hedde Måbär.
Mua, f. Muga.
mua (el. **mu**), v. a. (ar), 1) agte, ansee, vise Opmærksomhed. Indh. (Sparbu). — 2) føie, lyde, rette sig efter. „Han lyt mu sin Overmann". Nordl. Ogsaa: vige, give efter, føie sig. „Han faar mu, som minst formaar". Nordl. — Et mærkeligt enestaaende Ord. Maaskee egentlig bøie sig (?); jf. G. N. mýa (mýgja): nedtrykke.
Mudd (u'), m. laadden Skindkufte, Finnepels. Trondh. Nordl. Nogle St. **Modd** (o'). Sv. Dial. mudd. Ogsaa kaldet Finnmudd. Ordet maaskee finsk.
Mudlaug, f. Mundlaug.
[**Muffel**, m. Halvvante, Handske uden Fingre. Sæt. Tel. (Fr. moufle). Noget lignende er vel **Muffa**, f. hos Landst. 343.
Muga, f. en stor Dynge, Masse, Hob; for Ex. af sammenraget Hø. Temmelig alm. Nogle St. **Mua**, **Mue** (Smaal. Sdm. og fl.). Afvig. **Muge**, m. (Mugje), Sogn, Vald. G. N. múgi, m. Sv. Dial. muga, muva, f. Eng. mow. Jf. Mukka. — **Mugeraskar**, m. et Kortspil, hvori den tabende faar alle udspilte Kort paa Haanden.
muga, v. a. (ar), opdynge, samle i Dynger eller store Hobe. Muga Høy; muga i Hop. Trondh. og fl. Nogle St. mua. Jf. mygja.
Muge (Mugje), m. 1) Dynge, Masse; see Muga. — 2) Flok, Mængde, stor Forsamling. Hall. Jf. Aalmuge.
Mugg, n. 1) Skimmel (= Mygla). Hall. og fl. Andre St. **Mugge**, m. (Smaal. Østerd.). — 2) Taageregn, meget fiin Regn. Nedenæs og fl. (I Smaal. Myggeregn). G. N. mugga, f. Skotske Dial. mug. — 3) Stilhed, Løndom. I Mugg: hemmeligt, i Smug. B. Stift, Nordl. (Sv. mjugg). Jf. mugga.
Mugg, n. 2, Myg; s. My.
mugga, v. n. (ar), 1) skimles, mugne. Hall. — 2) regne fiint som af Taage (= yra). Nedenæs. I Smaal. mygge. — 3) gjøre noget i Smug (f. Ex. drikke). B. Stift. Ogsaa om at spare eller skrabe samm[en]. Mugga i Hop Pengar. Tel. (Jf. muga).
Mugga, f. Fugtighed. Hall.
Mugge, m. Muggenhed; Skimmel; [s. Mugg].
Mugge, m. (2), en aaben Kande e[ller] [...] især til varm Drikke. Nogle St. **Mu**[...] f. Sv. mugg; Eng. mug.

muggen, adj. 1) fugtig; s. Mugg. (Eng. muggy). 2) muggen, angreben af Fugtighed el. Skimmel. Mangesteds i en anden Form: **moggen** (o'), moggjen.

Mugla, f. Mygla.

mugna, v. n. (ar), blive muggen, fordærves af Fugtighed. En anden Form: **mogna** (moggna) er maaskee mere alm.

Mugubbe, el. **Mugopp**, m. en Vaarblomst: Pulsatilla vernalis. Østerd. (Meddeelt).

Mukka, f. en Masse, Mængde, en meget stor Hob; især af liggende Ting (jf. Muga). Ei Mukka med Is, Snjo, Sand, Spon 2c. Ei stygg Mukka (el. Styggemukka): en frygtelig Masse. Næsten alm. (Lister, Smaal. Hall. Berg. Trondh.). Sv. Dial. måkka; D. Mokke. I Betydn. ligt Mylska, Myrja, Yrja, Vøla, Velta, Vase, Rune, Brote.

mukka, v. a. (ar), sammendynge, ophobe i store Masser. Mukka i Hop. Rbg. og fl.

mukka, v. n. (ar), mukke, knurre, yttre Misnøie. T. mucken. (Jf. G. N. mögla). Hertil **Mukk**, m. Muk, svag Lyd. **Mukking**, f. Mumlen, Knur.

Mukr, n. Huggespaaner; s. Murk.

mula, v. n. (ar), grine, suurmule; egentl. skyde Læberne frem (= gjera Mule). Smaal. og fl. Ogsaa: sidde taus eller tankefuld. Hall. Jf. mulka. — **mulast**, v. n. kyses. (Foragteligt).

muld (u'), knust, smaabrækket. Particip af mylja. Nogle St. **myld** (y').

Mule, m. 1) Mule, Læbe paa Dyr. G. N. múli. — 2) Munding paa et Rør; f. Ex. paa Geværer. — 3) Forbjerg, bredt eller rundagtigt Næs. Nordl. (Ogsaa G. N.).

Muleband, n. Mundkurv, Grime.

Mulepose (o'), m. Kornpose, som kan bindes til Hovedet paa en Hest.

Muleskjegg, n. Mundskjæg paa Dyr.

mulka, v. n. (ar), grine, see misfornøiet ud (= mula). Hard. — **mulken** (kj), adj. vranten, suurseende.

mulla, v. n. (ar), mumle, tale sagte eller utydeligt. Ogsaa: nynne, synge sagte. B. Stift, Hall. Østerd. og fl. Jf. G. N. mudla.

Mullaug, f. Mundlaug.

Mulling, f. Mumlen, Hvisken.

[**Mult**, f. Mulkt, Bøder. Af Lat. mulcta.

mumpa, v. n. tygge plumpt, tage Munden for fuld. Østl.

mumra, v. n. (ar), snøvle, tale med stærk Næselyd. Hall. Tel. (Landst. 36).

Mun (u'), m. (Fl. **Muner**), i Alm. noget som har Betydenhed, som man kan mærke eller kjende. Nogle St. udtalt **Mon** (oo); [illegible]qsaa **Maan** (Trondh.). — Betydningen [illegible]get omfattende; saaledes 1) Fornøielse, [illegible]. Behag. D'er stor Mun i honom: man [illegible] megen Fornøielse af ham. Nordre [illegible] Trondh. Nordl. D'er Mun i detta Bar[illegible] er en Lyst at see dette Barn. D'er [illegible]okon Mun i denne Boki (noget fornøieligt, interessant). G. N. munr: Lyst, Villie. (Goth. muns: Tanke). Jf. muna. — 2) Fordeel, Hjælp, Forslag. D'er liten Mun i det: det hjælper lidet. Det gjerer Mun: det gjør Virkning, det er noget som forslaar. (Mere alm.). Det gjorde han til Munar (Genitiv), ɔ: det gjorde han ret dygtigt, rigtig drøit, el. for Alvor. Oftere „til Munars" (Num. og flere), „til Muns" (B. Stift). — 3) Grad, Maal, en Deel mere eller mindre. Ein Mun større: noget større. Ein god Mun mindre: meget mindre. (Alm.). Flyt deg ein liten Mun, ɔ: en Smule, et lidet Stykke. (Østl.). Han gav seg ikkje fyre ein Mun(s) Skuld, ɔ: ikke for noget lidet, for en Ubetydelighed. (Sdm.). Jf. Fyremun, Undanmun. (Sv. mån: Grad). — 4) Forandring, gradviis Overgang. (Meget brugl.). No fekk Aakren Mun: nu fik Ageren et andet Udseende. Ein ser Munen fyre kvar Dag. Jf. Dagsmun, Vikemun, Aarsmun. — 5) Tilvært, Forøgelse. Det gjerer kvart sin Mun: enhver Deel forøger Massen. (B. Stift). Alle Muner draga: enhver Forøgelse hjælper. (Østl.). D'er Mun i mindre en detta: det vilde være en god Tilvært, om det ikke var saa meget som dette. (Jf. munakjær). Ogsaa: Fortrin, Forspring. Han heve ein Mun framfyre hine. Sjeldnere om en Forskjel, f. Ex. Mannemun, Veggjemun. — 6) Midler, Formue, Eiendom. Mest i Fleertal **Muner**. (I Tel. Monir). Dei hava store Muner. Jf. Eignamun.

muna (u'), v. n. (ar), 1) faae en Forandring (Mun); især: vore, forøges; ogsaa: forbedres, komme sig. Nogle St. **mona**; ved Trondh. **maanaa** (og maana). Det munar og det minkar: det bliver snart større og snart mindre. (B. Stift). „Han ha munt att'e": han har kommet sig, er bleven bedre igjen. Sogn (hvor Imperf. hedder munte). Ogsaa brugt i Formen **munast**. — 2) skride fremad, komme noget længere. Det munar alt fram: det gaar dog altid et Stykke fremad. No faa me muna paa: nu faae vi forsøge at komme et Stykke længere. Trondh. (maanaa paa). — 3) forslaae, gjøre Virkning; due, hjælpe. Det munar litet. No munar det: nu kommer der noget, som kan forslaae. G. N. muna: forandre, forøge. Sv. Dial. måna: flytte fremad 2c.

muna (u'), el. **muno**, v. n. monne, komme til (at gjøre). Nhl. og fl. Kun i Præsens (mun, mune), sjelden i Imperf. (munde). Dei mune vel gjera det. Det mun vera so. G. N. munu. Vel egentlig: ville; jf. G. N. muna: mindes; Ang. mynan: tænke; Goth. munan: tænke, ville. (S. Mun og Mynja). — Som Spørgsmaalsord (D. mon, Sv. mån) synes „mun" at være fremmedt; i Stedet for „mon troe" hedder det her: maa tru, ɔ: kan man troe? —

Her mærkes ellers et Slags Interjektion „mun=a“ (u'), f. Ex. muna rett slitt: hvad skal sligt være til! Sdm. Hvor det ogsaa hedder „un'a“. (Ved Trondh. enn).
muna (u'), som adj. dygtig, forsvarlig, som kan forslaae eller gjøre Virkning. Eit muna Tak: et dygtigt Tag (Greb, Forsøg). Ein muna Mann: en Mand som kan hjælpe, saa at det forslaar. Meget brugl. i B. Stift. Vel egentl. Genitiv af Mun.
munakjær, adj. begjærlig efter Vinding, tragtende efter smaa Fordele (Muner). Sogn. I Hall. munasli(d).
munaleg (munarleg), s. munleg.
munaslid, adj. = munakjær.
munast, komme ig; s. muna.
Mund, n. Tid, Tidspunkt; den Stund eller Time da noget pleier at indtræffe; f. Ex. Uppstadmund: den Tid da man pleier at staae op om Morgenen. Nordre Berg. Trondh. Nordl. (Nogle St. udtalt Munn). G. N. mund. Hertil Matmund, Mjeltemund, Fiskemund, Kveldsmund og fl. I Indh. (Snaasen) betegner Mund ogsaa en Arbeidsstunt (= Øykt).
Mund, m. i Mandsnavne, som Geirmund, Gudmund, Hermund, Ingemund, Sæmund og fl., skal egentlig betyde: Beskytter, Forsvarer. Jf. Ang. mund, Ght. munt: Forsvar. (G. N. mundr betegner Gave, Fæstegave).
munda, v. n. (ar), 1) passe Tiden (Mundet); især om at slutte Arbeidet for at holde Maaltid; ogsaa: lave Mad til et vist Maaltid. Ork. og flere. — 2) stunde, vente, passe paa en Leilighed. „E gjekk aa munda ette di“. Sdm. Jf. G. N. munda: sigte til noget. Hertil **Munding**, f. Venten.
[**Mundering** (ee), f. Militær=Dragt, Uniform. Egentl. for Montering af Fr. monter: udruste.
Mundlaug, f. Vaskefad, stort Fad el. Bækken, især af Messing. Tel. (Mo). Afvig. **Mudlaug**, **Mullaug**, Sogn (Lærdal). G. N. mundlaug, munlaug. Sv. Dialekter mullöga. Maaskee egentl. Haandvask; jf. G. N. mund, f. Haand.
Mune (u'), m. Udkant, Grændse. (Skogsmune, Li'amune). Vald. (Vang). Fra Slidre er anført „Muna“ (Munad?).
Mungaat, n. Øl, især om et svagere eller lettere Slags; Bordøl, Madøl. Nordl. G. N. mungát: Øl. Dunkelt Ord; maaskee Munn=gaat.
Munk, m. Munk, Klostermand. D'er det, som Munkarne slaast um: deri bestaar Knuden; dette er netop Tvivlsmaalet. B. Stift. — Munk bruges ogsaa i visse egne Betydninger; saaledes a) et Slags Leg. Ved Stavanger. b) en uheldig Fisker, En som kommer tomhændet hjem. Ved Trondhjem. c) en Horkarl. Valders.

Munkekruna, f. = Balderbraa. Sfj.
Munkeverk, n. et stort eller vanskeligt Arbeide; et Mesterstykke. Shl. (Munkaverk). Paa Sdm. **Munk=arbeid**. (Her faar „Munk“ Begrebet af en Kunstner, ligesom Klerk).
munlaus (u'), adj. ubetydelig, som forslaar eller hjælper lidet; ogsaa: flau, kjedelig; s. Mun.
munleg (u'), adj. betydelig, dygtig, ikke ringe; f. Ex. om en Fangst. Hedder ogs. **munarleg** (munaleg).
munlege, adv. dygtigt, tilgavns, ret forsvarligt. Nogle St. munle', i B. Stift: munalege (munarlege).
Munn, m. Mund; i forskjellig Opfatning: Læber; Mundhuulhed, Gab; ogsaa Taleredskaber. G. N. munnr. I Stedsnavne ogsaa en Munding; f. Ex. Dalsmunn; jf. Mynne. Bruka Munnen: tale meget; ogsaa sladre, skjælde, skjende. Halda Munnen: tie stille. (Jf. Kjeft). Giva Munnen: kysse. Han fekk baade Fang og Munn: han blev baade omfavnet og kysset.
munndrjug, adj. stortalende, tilbøielig til at overdrive eller sige for meget. Hall.
munnfatlad, adj. forhindret fra at tale. „Han æ 'kje munnfaltla“: hans Mund er ikke bunden, han snakker frit. Sdm.
Munnfylla, f. en Mundfuld.
Munnharpa (=horpa), f. Mundharpe.
munnkaat, adj. mundkaad, snakkesalig. Ogsaa **munnkipen**, dog lidet brugl.
munnleg, adj. mundtlig. Lidet brugl.
Munnro, f. s. Munntol.
Munnskap, n. Mundens Skikkelse el. Form (paa en Dyreart).
Munnskaald, m. Mundsvie (en Børnesygdom). **Munnskaaldrot**, f. Tormentille (Urt). Sdm.
munnsterk, adj. snakkesalig; ogs. stortalende.
Munntam, n. Mundheld, Talemaade.
Munntame, m. Talefærdighed, Øvelse i at tale. Hall. og fl.
Munntol (o'), n. Mundtaal, rolig Stund (som i en haard Sygdom). Han hadde inkje Munntol: han klynkede og jamrede sig uafbrudt. Hedder ogsaa Munnro, f. (Mandal).
munntrøyten, adj. utrættelig i at snakke (omtr. som fimaalug). Hall.
Munnty, n. Snakketøi, Mundlæder.
munnvalen, adj. famlende i Talen, forlegen for Ord; egentl. mundlam af Frost. Tel.
Munnvik (ii), f. Mundvig.
munsa, v. n. (ar), smage paa, nippe til, f. Ex. et Glas. Munsa paa: berøre med Munden. B. Stift, Nordl. og fl.
munsam, adj. gavnlig, fordeelagtig (eller omtr. som munleg). Tel. — **munsamleg**, adj. betydelig, drøi, dygtig.
munsk, adj. mundkaad. Tel.
Mur (uu), m. 1) Muur, Steenvæg. G. N.

múrr. — 2) Ildsted i et Huus (= Aare, Gruva). Østl. — 3) Skorsteenspibe. Indh.

mura, v. a. (ar), mure, bygge af Steen. **Murar**, m. en Murer. **Muring**, f. Muurarbeide.

mura, v. n. krille eller smerte i Legemet. Hall. Hedder ogsaa: **murra**, Buskr. Andre St. maura.

Mura (uu), f. Sølvurt, Potentilla anserina. Hard. Isl. mura.

Mura (u'), f. Knop, Spire; Blomsterknopper paa Fyrretræ. Smaal. i Formen **Muru**, som ogsaa kunde være Mora (o') eller et gammelt Mara. Vel ogsaa flere St. paa Østl. (s. Hammers Huusholdnings Kalender 1, 126).

Mure (uu), m. Kulgruus, smaat Affald af Kul i en Smedie eller efter en Kulmile. Nordre Berg. (Paa Østl. Kolstubb). Jf. Myrja.

Murefot, m. Støtte; s. Marfot.

Murhylla, f. Hylde paa Siden af Skorstenen. Smaal. Rom.

Murihona, s. Marihane.

Murilykel (Plante), s. Marilykel.

Murk, n. Huggespaaner, smaat Affald af ophugget Træ. Nordl. (Salten), dog oftere i Formen **Mork** (o'). Ellers kaldet **Murkl** (Murkel), n. Sogn, Hall., og **Mukr** (Mukker), n. Vald. og flere. Andre St. Myl, Nugg, Nade.

murla (u'), v. n. knurre, mumle. Sdm.

Murlim (uu), n. Kalk. Østl.

Murmeister, m. Muurmester.

Murpall, m. Bænk eller lav Forhøining af Steen. Sogn og fl.

murra, v. n. (ar), murre, brumme. (Jf. murla, mussa, mukka). **Murring**, f. Murren.

Murskeid (kj), f. Muurskee.

Murstein, m. Muursteen, Teglsteen.

Murt (u'), m. 1) Smaafisk; især Seie-Yngel, Smaasei, af Størrelse omtrent som Sild. Alm. vest og nord i Landet. — 2) en Ferskvandsfisk: Rødskalle, Cyprinus rutilus. Østl. (ogs. udtalt Mort).

murta, v. n. (ar), fange Smaafisk (Murt). Ryf. og fl.

Murteferja, f. en vis Søfugl. Jæd.

Murtel, s. Mortel.

Muru, s. Mura og Mara.

Murukrist (el. -kvost), s. Marekvist.

Muruspjeld, n. Udskjæringer i Træ, i Form af smaa Ruder eller Triangler. Hall. Dunkel Form.

Murustakk, s. Marikaapa.

Muruverme, s. Moreld.

Murveitsla (?), f. en stor Bedrift, et Storværk. „Det ha gjort ei heil'e Murveltle". Sdm. Trondh. Dunkelt Ord; kunde nærmest betyde: Gjæstebud i Anledning af en fuldført Bygning.

Mus (uu), f. (Fl. **Myser**), 1) Muus (Dyr). Fleertal alm. med Omlyd: Mys'er (Mys'-ar, Mys'e, Mys). G. N. mús, pl. mýss. — 2) Muskel. I Forbind. Lidmus (Livmus). — 3) cunnus. (Ogsaa Svensk). — I Sammensætning ofte med „a", egentl. ar, for Ex. **Musabite** (i'), m. en meget liden Portion af Mad; en Bid for en Muus. B. Stift.

musa, v. s. mysa og mysja.

musblakk, adj. muusblakket, muusgraa.

Musbol (oo), n. Muserede; et Kuld Museunger. Østl. I B. Stift **Musabøle**, n.

Muse, m. en muusgraa Hest. Rbg. Ellers kun i den bestemte Form: **Mus'en** (ligt Blakken, Rauden, Svarten og flere). S. musutt.

Muserter, f. pl. Vikker. Vos og fl.

museten, adj. ædt eller gnavet af Muus.

Musfella, f. Musefælde. Nogle St. Musafella, og i en anden Form **Musafoll**, f. Nordre Berg. **Musfoll**, Trondh.

musgraa, adj. muusgraa.

[**Musik**, m. Musik, Spil. Fr. musique.

Musk, n. 1) Støv, Støvsky; Uklarhed i Luften; saaledes ogsaa Solrøg (= Moe). Jf. Must og Mist. Han kom, so det stod Musket fyre honom: det drev omkring ham, der stod som en Støvsky om ham. — 2) Støvregn, Taageregn, smaa Draaber af en Taagesky (Mugg, Yr). Sfj. Sæt. og flere. — 3) Dunkelhed i Farve, et mørkt eller taaget Udseende, en mørk Plet, og desl.

muska (u'), v. n. (ar), 1) støve, ryge, drive. — 2) regne fiint, drysse i smaa Draaber. Rbg. og fl. Jf. mugga. Sv. Dial. muska.

Muske (Muskje), m. Duft, Aroma, f. Ex. af Frugt. Tel. (Vinje). Jf. Must.

musken (kj), adj. disig, uklar i Luften. Ryf. og fl. Ogsaa om Personer med et graaligt, sygeligt Udseende. Tel.

Muskeregn, n. fiin Regn (= Musk).

Muskeveder (-veer), n. disigt og fugtigt Veir.

muskutt, adj. 1) disig, taaget, uklar. 2) dunkelfarvet, som har en mørk eller ureen Farve (ligesom taaget el. støvet).

Muslin (Muselin), n. Spergel (Plante). Smaal. Jf. Linbende.

Musrova, f. 1) Musehale. 2) som Plantenavn Alopecurus geniculatus. Nogle St. **Musarrova**. I samme Betydn. **Musrumpa** (Musarrumpa).

mussa, v. n. (ar), 1) mumle, mukke, yttre Misnøie. B. Stift. Jf. mulla. — 2) hviske, s. mysja.

Mussa, f. Smaasild, omtrent af Størrelse som Brisling. Nhl. Shl. Ryf. (Jf. Mad).

Mus-skjer (e'), n. Spidsmuus (Sorex). B. Stift. Ved Trondh. **Musskjerel**, m. Andre St. Vandskjer.

Mus-skurd, m. Skal og Levninger af Korn, som er ødelagt af Muus. Nogle Steder **Musskur** (u'); i Berg. Stift Musaskur

(egentl. Musarskurd).
Must (u'), f. Damp, Taage (jf. Musk); ogs. Uddunstning, Lugt, saasom af Madvarer (jf. Kjøtmust). Vald. Nogle St. ogsaa om Kraft eller Næringsstof. Tel. (?). Jf. Sv. must (Saft).
Mustar, m. Sennep; Agersennep (Sinapis arvensis). Voss og fl. Egentl. Mustard. Eng. mustard.
musutt, adj. muusgraa, muusblakket; især om Heste. Nbg. Tel. og fl. Jf. Muse.
muta, v. n. (ar), skifte Fjæder, fælde Fjædrene; om Fugle. Nhf. Smaal. og flere. Hedder ellers **myta** (er, te), Østl. ogsaa: **mynta**, Rom. (G. N. mútadr: nyfjædret). Holl. muiten; T. maußen, som henføres til Lat. mutare: omskifte. Afvig. **mutast**: løsne eller opslides; om Haar. Hall.
muta, v. a. (ar), 1) skjule, gjemme; ogsaa (v. n.): søge Skjul. Helg. Andre Steder myta. — 2) give hemmelige Gaver; bestikke, vinde ved Skjænk og Gave. Tel. og fl. Sv. muta.
Muta, f. 1) Løndom, Hemmelighed. Nordre Berg. Kun i Dativ Fleertal. I Mutom (Mutaa): i Smug, hemmeligt. „Dæ gjekk i Mutaa": det blev holdt hemmeligt. — 2) Gave som gives i Løndom; saaledes ogsaa: Stikpenge, Bestikkelse. Tel. og fl. Helst i Fleertal. Taka Mutor: lade sig bestikke. G. N. múta; Sv. muta.
Mutebite (i'), m. Mad som gives i Løndom (s. Mutegaava). Sdm. og fl.
Mutegaava, f. en Gave, som af visse Grunde holdes hemmelig, eller som ikke alle skulle vide om.
mutekjær, adj. let at bestikke.
Mutel (u'), m. en liden Kniv. (Oftest Knivsmutel). Nordre Berg. Afvig. **Motaal**, el. Maataal. Helg.
muten (uu), adj. sky, tilbageholden, som gjerne holder sig skjult. Voss og fl.
Muting, f. Fjæderfældning; s. muta.
mutla (u'). v. n. (ar), 1) pille eller skjære med Kniv. Sogn. (Jf. smukla). — 2) arbeide smaat, pusle. Nhl. (I Tel. musla). — 3) tygge sagte eller langsomt. Gbr. — 4) v. a. smuldre, knuse. Nhf. Hertil **Mutl**, n. Smulder, Smaastykker.
mutra (u'), v. n. (ar), 1) mumle, hviske. B. Stift. Eng. mutter. — 2) lure, liste sig frem, fare med noget i Smug. Sdm. og fl. (Jf. muta). — 3) holde sig afsides eller i Skjul. Hall.
Mutt (u'), m. Mund. (I Tale til Børn). Saaledes ogsaa: **mutta**, v. a. kysse.
My, n. Myg, meget smaa flyvende Insekter. Nogle St. afvigende: **Mytt**, Sæt. Sogn, Sfj. (egentl. Myet); **Mygg** og **Mugg**, tildeels i Tel. (S. ogsaa Myhank). G. N. mý; Sv. mygg (i Dial. my). Jf. Knott, Flygje, Hater.
Mybit (i'), n. Mygstik.
mydja (y'), v. n. æde, rode i Foderet; om Dyr (omtr. som modda). Sdm. (mydje) med Bøiningen: myd', mydde, mydt.
mygd, ophobet; s. mygja.
mygga, v. smaaregne; s. mugga.
mygja, v. a. (er, de), opdynge (f. Ex. Hø), rage sammen i en stor Hob (Muga). Valders (mygje, mygde, mygt). Particip **mygd**. Andre St. muga.
Mygla (y'), f. Skimmel, Laaddenhed af Mugning eller Forraadnelse. Nogle St. **Mygl**; i Nordl. ogs. **Mugla**; jf. Mugg. G. N. mygla; Sv. mögel. Jf. Hy og Farde.
mygla, v. n. (ar), blive skimlet, mugne. G. N. mygla. Particip **myglad**: skimlet.
Myglesmak, m. Smag af begyndende Skimmel.
Myhak, n. Mygsværm; s. følg.
Myhanke, m. et Slags Myg med lange Fødder; ogsaa en Hob eller Sværm af Myg. Brugt i forskjellig Form: **Myhankje**, Namd., **Myhank**, Trondh. Tel. Num. og fl. (tildeels f.); og mere afvig. **Mehank** (ee), Hall., **Mehaank**, f. (?), Sogn; **Mehenkje**, Gbr., **Mehynke**, Rom. I Ork. **Myskank**, m. Paa Sdm. **Myhak**, n. (om en Hob).
Myk (y'), f. Møg, Skarn; Gjødsel. (Nogle St. Møk). Ogsaa i en anden Form: **Myker** (Mykr, Møkker), Nordl. Trondh. Sdm. G. N. mykr (gen. mykjar) og mykja. I Sammensætning deels Mykjar (Mykja, Møka) deels Myker eller Mykra (nordenfjelds): Saaledes **Mykja(r)dunge**, m. see Mokdunge. **Mykjarkjerra** (Møkakjærre), f. Møgvogn. **Mykjarlass**, n. Møglæs. **Mykjarstyng**, m. et Slags Møggreb. (Sogn). **Mykjarstøde**, n. Mødding. („Møkjastøe", Hall.).
Myk (yy), m. Blødgjørelse. Af mykja.
Myke (y'), el. **Mykje**, n. en sammenhobet Masse, Røre, Mængde. Vald. Af moka?
Mykelleike, m. Mængde, en stor Deel. Sdm. i Formen „Mykjeleikjen" i visse Forbindelser; f. Ex. „Høy'e æ innhavt no, Mykjeleikjen 'ta di", ɔ: Høet er, for en stor Deel, allerede indbragt.
myken (y'), adj. megen. Mest alm. mykjen, møkjen; sjeldnere mygjen, møen; ogsaa mikjen (i'), dog kun i nogle Bygder, hvor man ogsaa i andre Tilfælde har „i" for „y". Femin. **myki** (mykji, mykjæ, mykja); Neutr. **myket** (mykje, mye, møe). I Fl. og bestemt Form bruges Ordet ikke; til Komparativ bruges „meir", Superl. „mest". En ældre Form **mykel** findes i Stedsnavne som Mykleby, Myklebø, Myklestad. G. N. mikill (acc. mikinn); Sv. mycken. — Særlig Betydning: 1) megen, betydelig, som udgjør en Mængde. Myken Skog, Snjo, Sand; myket Høy, Korn, Folk o. s. v. — 2) dygtig, fuldkommen (egentl. stor). Han

er ikkje so myken Mann; so myken Kar. — 3) i Sammensætning: rig, fuld af noget; for Ex. livmyken, kjøtmyken, matmyken. — Mykel bruges ogsaa med Begrebet „meget af" og forbindes da med Subst. i hvert Kjøn og Tal; f. Ex. hava so mykel Tid; mykel Pengar; mykel Fisk &c. (Ligesaa i Svensk). D'er mykel til Mann: det er en mærkelig Mand. Det vardt so mykel som ein Dalar: det blev omtrent en Daler. Ein Fest er so mykel som ei Høgtid (ɔ: omtrent det samme som). Jf. T. so viel als. — Blandt sjeldne Former mærkes „mykjesturtug", ɔ: som behøver meget. (Et gammelt mykilsthurftug). Hard.

mykel (y'), adv. meget, i høi Grad. (Mest alm. mykje, ogs. møkje, mygje, mye, møe). Sv. mycket (jf. G. N. mjök). Det var mykel vel. Han er mykel rik. D'er mykel lengre osv. Han er mykel fyre seg, ɔ: meget dygtig, driftig, modig. (Afvig. fra G. N. mikill fyrir sér). D'er mykel godt (mykje gott): det er nogenlunde, saa temmelig, ikke saa lidet. (Meget brugl. i B. Stift). D'er so mykel, han er uppe: det er saa vidt (el. ikke værre end) at han er oppe. No høyrer du det, so mykel du veit det, ɔ: for at du kan vide det. D'er so mykel de vita: saa meget skulle I vide, el. det skulle I vide. (I en streng, advarende Tiltale). Jf. myken.

mykja (y'), v. a. (ar), gjøde med Møg. Tel. og fl. G. N. mykja. Ellers tedja, frauda, buda. Hertil maaskee „Mykjalende", n. gjødslet Eng. Østl. Jf. mykra.

mykja (yy), v. a. (er, te), 1) blødgjøre, formilde, gjøre myg eller smidig. (Af mjuk). G. N. mýkja. — 2) tilrede Liin i en dertil indrettet Klemme. Trondh. — 3) tugte, banke, prygle. Nordre Berg. Ellers ogsaa: ydmyge, bøie, bevæge (i Stedet for det sjeldne audmykja). Particip mykt. — **mykjast**, v. n. blive mygere (= mjukna).

Mykja, f. 1) Blødgjørelse, Tilberedning. Oftere Myksla. — 2) en Opbankning, en Dragt Prygl (= Dengsla, Dika, Stroka). B. Stift. — 3) en Klemme, som bruges ved Tilredning af Liin. Trondh.

mykje, s. mykel og myken.

myklast, v. n. (ast), 1) røres i Sindet, blive bevæget, være nærved at græde. Gbr. Sdm. Indh. Nordl. I Hall. **mjuklast**, altsaa nærmest af mjuk. — 2) grue, blive bange, frygte. Ork. Fosen, Indh. — 3) blues, undsee sig for noget. Ork. Østerd. I svenske Dial. myklas, möklas.

myklesam, adj. 1) blødhjertet; især: bly, undseelig. Indh. (møkkelsam). — 2) om Tilstand: ubehagelig, som man gruer for eller ømmer sig ved. Fosen.

mykra (y'), v. n. (ar), møge, udtømme sig; om Kreature. B. Stift og fl. Af Myker.

Myksla (yy), f. Blødgjørelse, Formildelse; s. mykja. Ogsaa: Prygl (= Mykja).

mykt, blødgjort, s. mykja.

Myl (y'), n. Huggespaaner, smaat Affald af ophugget Træ. Helg. Paa Sdm. **Myle**. Ellers kaldet Mork, Murkel, Mukr (see Murk), Nugg, Rade &c. Jf. Molvid.

Myl (y'), m. Faaremøg; s. Mel, 3.

myla (yy), v. n. (er, te), 1) flæbe, hænge med Læberne. Hard. Jf. mula. — 2) smile, trække paa Smilebaandet. Han stod mylte og log. Nordre Berg. og fl.

myla, v. a. (er, te), slibe ujævnt eller skjævt, saa at Eggen bliver rundagtig paa Siderne. Eg heve mylt Ljaaen. B. Stift, Hall. Trondh. Nordl. (Formod. af Mule).

Myla, f. en stor Mængde. Hard.

myld, adj. muldet (af Mold). I Sammensætning som lausmyld, svartmyld, og fl. Oftere **myldt**.

mylda, v. a. (er, e), 1) bestrøe med Muld. G. N. mylda. Mylda Snjoen; s. molda. Ndm. Sdm. og fl. — 2) skjule (Kornet) i Mulden; jævne Ageren efterat den er harvet. Afvig. i Sfj. **milde**.

Mylda, f. 1) Art af Muld. I Sammensætning som Raudmylda, Svartmylda og flere. — 2) løs Jord, især til at strøe paa Snee eller Iis for at paaskynde Smeltningen. Ndm. Sdm.

Mylderiva, f. Rive hvormed man jævner en tilsaaet Ager. Sdm. og flere. I Sfj. **Milderive**.

Mylding, f. Dækning med Muld.

Myle (y'), n. Huggespaaner; s. Myl.

Myling, f. Smiil, Latter; s. myla.

Myling, m. et høit, rundagtigt Forbjerg (= Mule). Nordl.

mylja, v. a. (myl, mulde, mult), smuldre, knuse, gnide i Stykker. B. Stift, Tel. Tildeels med Formerne: mylde, mylt (y'). G. N. mylja (muldi). Oftere **myljast**: smuldres, forgnides. Det mylst upp. — I Hard. betegner mylja (mulde) ogsaa: mumle, knurre.

Mylja, f. en Ret af brækket Fladbrød, overgydet med Fedt. Alm. vest og nord i Landet. Lyder ogsaa **Mølje**, **Mylju**, Gbr. og fl., **Milja** (Milli'), Indh., **Melja**, Nordl. I svenske Dial. mölja; i danske D. Mulle.

mylkja, v. a. (er, te), faae til at malke; trykke (Koen) paa Yveret, for at Mælken skal glide nedad. B. Stift og fl. I lignende Betydn. **mjelta**, Hall. og **milta**, Helg. (Jf. G. N. mylkja: give Mælk). — **mylkjast**, v. n. faae Mælk i Yveret, begynde at malke; ogsaa give mere Mælk. B. St. (Imperf. lyder sædvanl. myllteſt). Paa Helg. milkast; jf. Mjelte.

mylkt, adj. malkende, som giver Mælk (= mjelt, milt). B. Stift, Vald. og fl. Sædvanlig udtalt myllt (y'), men grunder sig formodentlig paa en ældre Form: mylk, som er falden sammen med Participiet

mylkt (ɔ: forberedet til Malkning), af mylkja.
myllom (myllaa, myljo), f. millom.
Mylna (y'), f. 1) Malen, Kornmaling, Møllebrift. 2) en Mølle; især Veirmølle (Vindmylna). Jf. Kvern. G. N. mylna.
Mylnar (y'), m. en Møller, Kornmaler. Afvig. **Mjølner**, Smaal. G. N. mylnari; Sv. mjölnare.
Mylnebyr (y'), = Kvernbyr. Helg.
Mylneleiga, f. Møllepenge, Betaling for Brug af en Mølle. I B. Stift: **Mylnarleiga.** Ligesaa **Mylnardag**, m. Arbeidsdag til Betaling for Mølleleie.
Mylnestøde, n. Mølleplads, Grund til en Mølle. Jf. Kvernlægje.
Mylnevatn, n. Møllevand.
Mylsa (y'), f. Sødost, rødkogt Ost, især blandet med Meel. Sogn, Sfj. Ellers i Formen **Mylska** (Mølske). Smaal. og fl. Andre St. Gumbe, Søst og fl. See ellers Mylska.
mylska (y'), v. n. (ar), røre sammen i stor Mængde; ødsle, sløse med noget; ogsaa snakke meget, ramse op, lade Ordene strømme. Sdm. og fl.
Mylska (y'), f. 1) en Masse, Mængde, Mangfoldighed. Hard. Sdm. Nordl. Hedder ogsaa **Mylsa**, Lister, Hall. — 2) Sødost; Blanding af Ost og Meel (= Mylsa). Østl. Jf. G. N. milska: Blanding; blandet Drik. I danske Dial. Melske, Sv. Dial. mölska, om sødt eller honningblandet Øl. Ang. mylscedrenc: sød Drikke. Jf. Lat. mulsum: Mjød ꝛc.
mylt (y'), f. muld, mylkja, mylkt.
mylt (yy), f. myld og myla.
Mynd, f. Egenskab, Art, Natur (= Lag). Tel. (Grandsherred). Jf. Mynja. G. N. mynd: Skikkelse, ogsaa Art, Maade.
myndug, adj. myndig (majorenn); ogsaa: mægtig, vældig (B. Stift); stolt, herskesyg (Østl.). Nærmest efter Dansk og Tydsk, ligesom Myndling og Formyndar.
mynja. v. a. (ar), ynde, holde af, bære megen Omhu for; ogsaa: gjøre vel imod, hjælpe, forsyne med gode Gaver. Shl. Jf. Ght. minnon (minion): at elske.
Mynja, f. 1) Egenskab, Art; især med Hensyn til Indtryk paa Sindet. Voss. „D'æ ei undale' Mynja mæ da": det har en færegen Art, gjør et besynderligt Indtryk. Jf. Mynd. — 2) Tilskikkelse, Skjæbne; især om en besynderlig Ulykke. Sfj. — 3) Mindelse, Efterfølelse; Spor af en Svaghed eller Sygdom. Sdm. (Norddalen). I søndre Sdm. med en færegen afvigende Form: **Mynjar**, eller oftere **Mynjad**, m. „E kjenne Mynjaden 'ta di endaa". Det sidste er vel en Forvending af et gammelt Fleertal Mynjar. Jf. G. N. minjar, pl. Mindelse; Spor, Ang. gemynian: mindes.
mynjarsam, adj. omhyggelig, øm, kjærlig. „mynjasam'e", Shl. f. mynja, v.
mynnast, v. n. kysses. Sjelden. Fra Tel. i Formen **minnast** (minnest) hos Landst. 326. Ogsaa G. N. minnast.
Mynne, n. Munding, Aabning. (Af Munn). Sogn, især om Indløbet til en Fjord; Lustramynne, Aardalsmynne og fl. Hedder tildeels **Minne.** G. N. mynni (og minni).
Mynska, f. Mængde (= Mylska). Ryf.
Mynster (Mynstr), f. Mønster, Model, Forbillede. Lyder ogsaa Mønst'er. Nyere Ord, af Lat. monstrare: vise.
mynstra, v. a. og n. mønstre; ogsaa mestre, eftersee med smaalig Nøiagtighed; spilde Tiden med unødige Paafund. Jf. mostra. Hertil **Mynstring**, f.
Mynt, f. Mynt, Penge. G. N. mynt, af Lat. moneta.
mynt, adj. mundet; f. Ex. stormynt, breidmynt, frammynt. Egentl. mynnt, af Munn.
mynta, v. a. (ar), mynte; slaae Mynt.
mynta, v. om Fugle; f. muta.
Mynta, f. Mynte (Urt). Lat. mentha.
Myr (yy), f. (Fl. **Myrar**), Sump, Mose; en Flade med blød eller meget fugtig Jord. Ogsaa afvig. **Myra** (Fl. Myror), Helg. G. N. mýrr (mýri); Sv. myr, og myra. (Jf. Eng. moor, T. Moor).
myr (y'), f. myrja. **myra**, f. myrda.
Myrblom, m. Kabbeleie, Caltha palustris. Nordl. I Sogn **Myrsoleia.**
Myrbukk (el. Myrebukk), m. Horsegjøg (= Humregauk). Sogn, Sfj. Gbr.
Myrbust, f. Mosesiv, Scirpus cæspitosus. Trondh. (Maaskee ogsaa om Nardus stricta).
myrda, v. a, (er, de), myrde, dræbe. (Af Mord). Nogle St. udtalt myrda; ellers myra (y'), Rbg. og fl. Ogsaa i en afvigende Form: **myrja** (myr'e, murde, murt). Hard. Ligesaa i Hall. myrja: ødelægge, udrydde. I Solør mørje (Imprf. mørde), især om at dræbe et Barn, som er født i Dølgsmaal. G. N. myrda: dræbe hemmeligt; Ang. myrðrian. Formen myrja kan ogsaa jævnføres med „vyrja" for vyrda.
Myrding, f. Myrden, Drab, Ødelæggelse. Afvig. Myring (y'), Myrjing.
Myr-dun (uu), n. f. Myrfivel.
Myrebær, n. Multebær, Rubus Chamæmorus. Alm. især i de nordligere Egne. (Sv. Dial. myrbär). Den umodne eller halvmodne Frugt hedder ogs. Myrekart (Trondh.) og Korta (Tel.); den fuldmodne Frugt hedder Molta. Hertil **Myrebærblom**, **-lauv**, **-mark** og fl. (Jf. Molta). Om en anden Betydning, f. Myrtyta.
myren (y'), adj. gruusagtig, kornet (= grynen), f. Ex. om Snee. Tel. Jf. myrja.
Myrfivel, m. Kjæruld (Græsart), Eriophorum. Vald. Indh. og flere. Ogsaa blot **Fivel**, Tel. Vald. Sogn. Ellers: **Myrull**, f. **Myrdun** (Myrdoon), Buskr. Gbr.,

Myrdupp, Ork., **Myrlopp**, m. Sdm., **Myrkoll**, m. Sfj. Nordl. Jf. Haarkall.
Myrfura (u'), f. Fyr som er voxen paa sumpig Grund.
Myrgjota, f. en smal sumpig Fordybning. Myrgjot', Indh. Ogsaa kaldet **Myrhals**. Jf. Myrkil.
Myrgras, n. Sumpvæxter.
Myrhals, m. s. Myrgjota.
Myrhøy, n. Hø af sumpig Eng.
myrja (y'), v. n. (myr, murde, murt), gnide, skrabe, grave; eller oftest: arbeide ivrigt, slæbe, gjøre sig Møie med noget. Nhl. „Han gjekk dar aa murde (u') mæ da". Jf. Isl. myrja (og merja): støde, knuse. Sv. Dial. mora, el. mola: arbeide stærkt.
myrja, v. a. ødelægge; s. myrda.
Myrja, f. 1) en Masse, Røre; stor Mængde. Ryf. Tel. og fl. (Sv. mörja: Røre). — 2) Emmer, Askehob (= Eldmyrja). Østl.
Myrjarn, n. Jern af Myrmalm.
Myrjord, f. Sumpjord; sort Muld.
myrjutt, adj. utydelig spraglet eller stribet; indsprængt med dunkle Pletter. Sdm. (myrjett'e).
myrk (y'), adj. 1) mørk, som mangler Lys. (Afvig. **murk**, Vald.). G. N. myrkr; Ang. myrc, mirc. (Neutr. myrkt udtales sædvanlig myrrt). Myrkaste Natti: den mørkeste Deel af Natten. — 2) dunkelfarvet, mørkladen, sortagtig. Myrke Klæde; myrkt Haar ꝛc. — 3) utydelig, vanskelig at forstaae; ogsaa om en Tilstand: bedrøvelig, nedslaaende. Det saag myrkt ut.
Myr-kart, m s. Myrebær.
myrkblaa, adj. mørkeblaa.
myrkbrun (uu), adj. mørkebruun.
myrkbrynt, adj. som har mørke eller sorte Øienbryn.
myrkdæmd, adj. mørkladen. Tel.
Myrkeloft, n. Overloft, øverste Loft i en stor Bygning.
Myrker (Myrkr), n. Mørke, Mørkhed. I Myrkret: i Mørke. G. N. myrkr; Svensk mörker. I Nordre Berg. **Myrkn**, n. „I Myrkna": i Mørket.
Myrkeskodda, f. tyk Taage.
Myrkestova (o'), f. et mørkt Huus. Sitja i Myrkestova: sidde uden Lys om Aftenen. B. Stift. G. N. myrkvastofa betegner et Fængsel.
myrkgraa, adj. mørkegraa.
myrkgrøn, adj. mørkegrøn.
myrkhærd (-hært), adj. mørkhaaret.
Myr-kil (ii), m. en langstrakt sumpig Fordybning. Hall.
myrkja, v. a. (er, te), 1) formørke, gjøre mørk. Det myrkjer Huset (el. i Huset): det gjør Huset mørkt. G. N. myrkja. Imprf. myrkte lyder sædvanl. myrrte (y'); Supin. myrrt. — 2) hindre fra at see, staae i Lyset for. Flyt deg nokot, so du inkje myrkjer meg. Han stend i Ljoset og myrkjer seg sjølv, ɔ: han forsømmer at benytte sin heldige Stilling. — 3) v. n. være mørk, see dunkelt ud. Det myrkjer i det: det viser sig i en mørk Farve. Det myrkjer i Skogen: man seer Skoven som et mørkt Dække. Nordenfjelds. — **myrkjast**, v. n. formørkes (= myrkna).
Myrkje, n. Formørkelse, Skygge; noget som er til Hinder for Lyset.
Myr-kjøl, m. en sumpig Mark eller Flade paa et Fjeld. Østerd.
myrkklædd, adj. klædt i mørk Dragt.
myrkleg, adj. dunkel, noget mørk.
Myrkleike, m. en vis Grad af Mørkhed.
myrkleitt, adj. mørkladen, mørk af Hudfarve eller Udseende.
myrklitad (i'), adj. dunkelfarvet.
Myrkn, s. Myrker.
myrkna, v. n. (ar), 1) mørkne, blive mørkt af Natten. — 2) fordunkles, faae en mørkere Farve. — 3) i Forbindelsen „myrkna ute": overrumples af Natten paa en Vei, blive for seen til at komme frem med Dagen. B. Stift.
Myrkning, f. Mørkning; Aften.
Myrkoll, m. s. Myrfivel.
Myrkongla (-kaangle), f. en Sumpvæxt, Calla. Toten.
myrkraud, adj. mørkerød.
myrkrædd, adj. mørkeræd, frygtsom i Mørket. G. N. myrkhræddr.
Myrkveder (-veer), n. mørkt Veir.
myrkvoren (o'), adj. = myrkleg.
Myr-køyta (kj), f. en liden Myr; s. Køyta.
Myrlende, n. sumpigt Land eller Strøg. Nogle St. **Myrlenda**, f.
myrlendt, adj. sumpig, fugtig; om Marker. G. N. mýrlendr.
Myrlopp, m. s. Myrfivel.
Myrmalm, m. Jernerts, som forefindes i sumpig Grund; kjendelig af dens røde Farve. Jf. Laa.
Myrmark, f. bløde, sumpige Marker.
Myrmold, f. Sumpjord, sort og klæbrig Muld. Ogsaa kaldet **Myrmyk** (Myrmøk), Hall.
Myrmose (o'), m. Mos, som voxer i sumpig Grund; Sphagnum og fl.
Myr-rokka, f. s. Malmrokka.
Myrsike (-sikje), n. liden Sump, hvoraf der udstrømmer Væde. I Smaal. **Myrsik**, f.
Myrsletta, f. en sumpig Flade.
Myrsnipa, f. Sump-Sneppe, Scolopax Gallinula (?). Navnet er maaskee almindeligt, men synes ikke allesteds at betegne den samme Art. Isl. mýrisnipa; Skotske Dial. miresnipe.
Myrsoleia, f. Myrblom.
Myrstorr (o'), m. en vis Græsart. Tel.
Myrsvorta, f. Sværte eller Farvestof af jernholdig Sumpjord.
myrt (y'), s. myrk, myrkja, myrda.
Myrtorv, n. Mosetørv, Brændetørv.
Myrtyta, f. Tranebær, Oxycoccos. Trondh.

Nogle Steder kaldet Myrebær. (Shl.).
myrutt, adj. sumpig, sidlændet, fugtig. Afvig. myrett'e, myraatt. Ogsaa myrt, Helg.
Myrvatn, n. Vand som kommer fra en Sump; Mosevand.
Myrvæta, f. Fugtighed af sumpig Grund.
Mys (Myser), f. Mus.
mysa (yy), v. n. (er, te), fange Muus. Rbg. Tel. Hall. Ogsaa: plire med Øinene. Østl.
Mysa (y'), f. Valle, den tynde Vædske, som ved Opvarmelse adskiller sig fra Osten i Mælk. Alm. Nogle St. **Møse**, **Mosu**, **Mysu** (Østl.); ogsaa **Musu**, Guldalen, Indh. G. N. mysa. Sv. Dial. misa, missu, mysu. Jf. Syra.
Myseblanda, f. Drik af Valle og Vand.
Mysebrim (ii), n. blød Ost, tillavet af Valle ved stærk Indkogning. Nogle St. **Mysebrøm**. Sdm. Nordl. Ogsaa kaldet **Mysesmør**, Gbr. og fl.
myselaupa, v. n. skille sig og affætte Valle; om opsat Mælk. Particip: **myselaupen** (-laupi).
Myseost, m. Ost af indkogt Valle. Østl. Ogsaa kaldet **Mysesmørost**. I B. Stift Brimost.
Mysesmør, n. s. Mysebrim.
Mysgjær, s. Misgjerd.
mysja, v. n. (mys, muste, must), hviske, mumle. Hard. Tel. Forekommer ogsaa i Formen musa og mussa. Tel.
mysja, v. a. (ar), tætte med Mos, lægge Mos imellem Stokkene i en Væg. Berg. Stift. (Af Mose). Sv. Dial. mysja.
Myska (?), el. **Mysk** (y'), f. en vellugtende Urt, Asperula. Østl. Sv. myska.
Myske (y'), m. Lugt, lugtende Uddunstning. Trondh. (Selbu), udtalt Myskje, Møskje. Jf. Muske.
Mysling (y'), m. en Stakkel, Stymper. B. Stift (lidet brugl.). Skal egentlig betyde Museunge. Ndm. (?). Isl. mýslingr.
Myss, m. (i Myssen), s. Miss.
myssa, v. (misste), s. missa.
Myssa (og Myss), f. s. Messa.
Mysseim, s. Midsøyma.
Mystrygn, s. Mistrygn.
myta, v. a. (er, te), liste, snige, bringe afsted i Smug; ogsaa: skjule, holde i Skjul for ikke at vække Opsigt. Myta seg: liste sig afsted, snige sig omkring ubemærket. Han mytte seg av: han listede sig bort. Dei laut myta det aat honom: de maatte bringe det til ham i Smug. (Jf. muta). Nordl. Nordre Berg. Hall. Tel. I lignende Betydning: smyta, Hall. Jf. smita.
myta, v. n. (er, te), fælde Fjæder; s. muta.
myten, adj. lurende, som holder sig i Skjul, el. skyr et Selskab. Tel. og fl.
Myting, f. Luren, hemmelig Gang; ogsaa en hemmelig Overbringelse.
Myting, m. En som holder sig skjult. Hertil Ordsproget: Maten er ingen Myting, d. e. naar En faar god Kost, vil det nok vise sig paa hans Udseende. Sdm. og fl.
Mytt, s. My. — **Myurt**, s. Mjødurt.
mæ, s. med og medan.
Mæfær, s. Medferd.
Mækja, f. Sværdlilie, Iris Pseudacorus. Jæd. Ofte i Fleertal „Mækje(r)". Navnet sigter formodentlig til Bladenes Lighed med et Sværd; jf. G. N. mækir: Sværd; Ang. mece, Goth. mékis.
Mækje, Tørrehuus; s. Make, 2.
mækra, s. mekra.
Mæl, n. Hvilestund, et Ophold i en Storm eller imellem Bygerne (= Dov, Dus, Løgje). Det vardt eit litet Mæl. Helg. G. N. mæl (el. mel): Tid, Tidspunkt.
Mæl, m. Sandbakke; s. Mel. Om et andet Mæl, s. Melder og Melonn.
mæl, v. (meler), s. mala.
mæla, v. n. (er, te), tale, sige noget. (Lidet brugl.). G. N. mæla (af Maal). Mæla fyre: omtale noget forud, snakke om noget, som man engang vil gjøre. „Han gjekk lengje aa mælte fyre, men dæ vardt ikkje noke 'ta di". Sdm.
mæla, v. a. (er, te), maale, udmaale, tage Maal paa. (Alm.). G. N. mæla. Mæla av: afmaale. Mæla upp: opmaale. Mæla ut: udmaale, f. Ex. til Salg. Mæla seg: stille sig jævnsides for at see hvem der er størst. Particip mælt.
mælande, adj. som kan udmaales.
Mælar, m. en Maaler, Opmaaler.
Mæld (Mælder), s. Melder.
Mæle, n. 1) Mæle, Stemme. Mest i Forbind. Maal og Mæle. — 2) Tale. I Sammensætn. som Aamæle, Einmæle, Motmæle.
Mæle, m. Maal, Kornmaal; en Deel af en Tønde. Størrelsen af dette Maal er forskjellig i Distrikterne. Paa Sdm. er en Mæle en Trediedeel af en Tønde, og bruges især ved Opmaaling af Sild. I Nhl. skal Mæle betegne en Fjerding; i Tel. en Sjettedeels Tønde, og paa Hedemarken en Ottendedeel, altsaa en Skjeppe. I Sogn, Hall. og Valders er Mæle en Tiendedeel af en Tønde (ligesom „Askje" paa Voss), og er især i Sogn meget i Brug som Kornmaal. I sidste Tilfælde er Mæle ogsaa omtrent en Skjeppe, da den nemlig regnes efter et gammelt Tøndemaal, som er større end det nugjældende. G. N. mælir: en Sjettedeel af et vist Tøndemaal (Saald); synes ellers at have været flere Slags. Jf. Seksmæling og Saaldsaad. — Et andet Mæle forudsættes i Hovudmæle, ligesaa i Marmæle.
Mælekjer (e'), n. og **Mælekjerald**, n. Maalekar. G. N. mæliker.
Mælekunst m. Maalekunst.
Mælemeister, m. Maaler; Jordmaaler.
Mælestong (-staang), f. Maalestang.
Mæletraad, m. Maalesnor.

Mæling, f. 1) Maaling, Opmaaling. G. N. mæling. — 2) afmaalt Stykke, Deel, Portion. — 3) et Stykke Jord eller Eng, en Rude, el. Qvadrat (omtr. som Teig). Smaal. og flere. Især et Engstykke, som man kan slaae eller meie paa en Dag. Hall. Vald. Gbr. (Nogle St. anslaaet til 4 Maal Jord).

Mæling, m. et Jordstykke paa 50 Alen i Længde og Bredde (2500 □ Alen), altsaa det samme som et „Maal Jord". Ork. og flere. Ei Mælings-lengd: en Længde af 50 Alen. (Ork.). I Gbr. siges en Mæling at udgjøre 4 „Reiemaal".

Mællag, n. en Jordskyld, som udgjør 18 Marker, eller en Fjerdedeel af en „Vaag Fisk". (Omtr. en halv Skylddaler). Sdm. (Udtalt med kort „æ" men ikke med Lyden af dobbelt L). Vistnok for Mælelag, efter en vis gammel Afgift. Hertil flere Benævnelser for Gaardenes Størrelse, som: try Mællags Jord, fem Mællags Jord, osv.

Mælonn, f. Melonn.

mælt, adj. beskaffen med Hensyn til Stemme (Maal); saaledes: høgmælt, laagmælt, grannmælt osv. Ogsaa Particip: maalt, af mæla.

mælutt (mælaatt), s. melutt.

mæna, v. a. (er, te), tære, svække, faae til at indsvinde. Sdm. „Sol'a tæk'e te mæne Snøen". Mere brugl. i Formen **mænast**, v. n. skrante, vantrives, svækkes ved en langvarig Sygelighed. Han gjekk der og mænest. Sdm. Nfj. (Jf. mjaana).

Mænsla, f. Svækkelse; Skrantesyge. Oftere **Mænelse**, n. Ogsaa „Mænasykje", f. Nfj. Sdm.

mænt, s. ment. **mænta**, s. menta.

Mær (el. Mærr), f. s. Merr.

Mær, m. (en Ruse), s. Merd.

Mæraftan, s. Midaftan.

Mærakke (kj), m. Hvidræv; s. Melrakke. **Mærakkehaug**, m. en Dynge af udgravet Jord ved Hvidrævens Hule. Tel.

mærka, s. merka. **Mærkje**, s. Merke.

Mærrein, f. Strandbakke; s. Marbakke.

Mærstoe, s. Merdstøde.

mært, s. merkja.

mæt, adj. ypperlig, fortrinlig, dygtig; som har noget Værd. Temmelig alm. især i de sydlige Egne. Oftest med en Negtelse. Han er ikkje mæt („mæt'e"): der er ikke meget ved ham. Det vardt ikkje mætare, ɔ: bedre. Egentl. anseelig, respektabel, af meta (mat). G. N. mætr.

Mæta, f. Værd, Fortrin, Fuldkommenhed. D'er liti Mæta paa det: det er ikke meget at rose. B. Stift og fl. (Af mæt).

mæta, v. a. (er, te), agte, ansee, sætte nogen Priis paa; ogsaa: ændse, skjøtte om. Han mæter det litet. Det vardt ikkje mykjet mætt. Egentl. en afledet Form af det gamle meta (met, mat, maato), hvorom s. meta.

mætande, adj. værd at agte.

Mætegildring, f. unødige Paafund, Fjas, unyttig Stræben. Sdm. Vel egentlig: Stræben efter Opsigt eller Ros.

mæteleg, adj. ypperlig, fortrinlig. Sdm. og flere. Begrebet fordunklet, da Ordet oftest bruges i Spot eller ironisk.

Mæting, f. Agt, Anseelse.

Mø, n. s. Mod. — **mø**, v. s. møda.

mø, v. a. (r, dde), i Forbindelsen „mø Malt": gnide og jævne Maltet under Tørringen. Hall. (Aal). Fra et andet Sted forklaret som: sammenpresse Maltet, for at det skal holde Varme. I dette Fald nærmer Ordet sig til „mo" (varm), men er ellers dunkelt og maaskee kun en Afvigelse af „møda".

møda, v. a. (er, de), 1) udmatte, gjøre træt; anstrenge meget. Mest alm. **møa**, **møe**; ellers **møde**, Nfj. Sdm. G. N. mœda (af mod, adj.). Møda seg: anstrenge sig, arbeide sig træt. — 2) besvære, uleilige, paaføre Møie. Eg var rædd, at eg mødde honom for mykjet. — 3) i Formen **mødast**: være besværet, have Møie med noget. Eg møddest med det lenge.

Møda, f. Møie, Anstrengelse, Besvær; ogs. Plage, Uleilighed. Mange Steder Møa, Møe; ogsaa Møie (efter Dansk). G. N. mœda; Sv. möda.

mødall, adj. anstrengende, trættende; møisom. Nordre Berg. og fl.

mødd, part. besværet, overlæsset; ogs. træt, udmattet. Ofte brugt i Stedet for: mod, og mere alm. end dette.

mødefull, adj. møiefuld, besværlig.

mødelaus, adj. let, magelig. — mødelaust, adv. uden Møie.

mødeleg, adj. besværlig, brydsom.

møden, adj. d. s. s. mødall.

mødesam, adj. møisom, møiefuld. (Nogle St. møsam; paa Sdm. mødasam).

Mødestund, f. møiefuld Stund.

Møding, f. Besvær; Bryderie.

mødra, v. a. (ar), bringe til Moderen (el. Mødrene); slippe Lammene ud til deres Mødre, for at de kunne patte. Brugt i Formen **møra** (møre), Sfj. Sdm. Nordl. og flere. (Jf. avmødra). Hertil **Mødremund**, n. eller **Mødringstid**, f. den Tid paa Eftermiddagen, da Faarene komme hjem fra Markerne, og Lammene slippes ud for at patte. Samme Begreb indlægges ogsaa i Ordet „Mørafta", men dette er nok egentlig et gammelt Midr-aftan, hvorom s. Midaftan.

Mødsla, f. Besvær, Uleilighed. Hall. og fl. (Møsle).

mødslen (mødsleg?), adj. møisom. Hall.

møeleg, s. mødeleg. **Møgla**, s. Mygla.

Møk, s. Myk. **Møkedag**, s. Mekedag.

møl, adj. 1) skikket til at male, færdig til at sættes i Gang; om en Mølle (Kværn).

Af mala, mol. — 2) oplagt, lysten, tilbøielig. Trondh. (Stjordalen). Andre St. mølt.

Møle, n. 1) Bekvemhed til at male; en Mølles Beskaffenhed. En Kværn siges at være „i godt Møle", naar den maler godt; men „i laakt Møle", naar den maler ilde eller gaar tungt. Trondh. Sdm. — 2) Stemning, Lune, Humør (= Lot, Luna, Føre). Sdm. Gbr. Ork. og fl. St. (meget brugl.). Saaledes ogsaa Godmøle, Umøle, Øsemøle, og fl.

Mølja, s. Mylja. **Mølska**, s. Mylska.

mølt, adj. 1) skikket til at male (= møl). 2) stemt, findet, kommen i et vist Lune eller Humør. Sdm. og fl.

Møn, f. s. Maan.

Møna, f. Rygmarv. Nhl. Ofte i Forbind. „Merg og Møna". G. N. mœna.

møna, v. a. (ar), gjøre Mønning eller Tagryg paa et Huus.

Møne, n. Mønning, Tagryg paa en Bygning; ogsaa: Gavl eller Hjørne paa Tagryggen. Nogle Steder **Møne**, m. (Hall. Vald. og fl.). G. N. mœnir, m.

Møneaas (Mønaas), m. den øverste Langbjælke under Taget. Østl. Nogle Steder **Mønesaas** (Mønsaas). Afvig. **Mansaas**, Selbu. Jf. Melsaas.

Mønenæver, f. Næver (Bark) at tække Tagryggen med.

Mønestein, m. Tegl eller Tagsteen at lægge paa Mønningen.

Mønetaa, f. en saaret, hovnet Taa. Hall.

Mønetroda, f. en Stang imellem de øverste Fjele i et Spærretag.

mønna, s. morgna. **Mønnar**, s. Morgon.

Mønster, s. Mynster.

Mør, n. Bærme, Mudder, Grums (jf. Møra); ogsaa om bundfalden Ost (= Mjor). Hall.

Mør, m. Indbygger af Møre (Nordmøre, Sunnmøre). Bruges tildeels som Modsætning til Fyrd (s. d.); men hedder ellers **Møring** og sædvanlig sammensat: Nordmøring, Sunnmøring. **Møra**, f. om Kvinder, høres meget sjelden. Landsnavnet, som i daglig Tale altid lyder forkortet: Nordmør, Sunnmør (Synnmør), henføres af Egilsson (Lex. poet. 580) til et gammelt Mør (mœrr, f.): Tørvjord, Myr.

Møra, f. Mudder, Dynd, blød Grund i Vandet. Rbg. Tel. Hall. Vald. Gbr. (Jf. Mør, n.). I Sæt. og Tel. tildeels **Møyra** (Møyre), dog synes dette ikke at være nogen ældre Form.

møra, v. a. see mødra.

Møraftan, s. Midaftan.

Mørbakke, m. Strandbakke i Vandet (= Mærrein, Marbakke). Vald.

Mørebotn, m. Muddergrund i Vandet, Dyndbund. Hall. og fl.

møren, adj. mudret; s. mørutt.

Mørilykjel, s. Marilykel.

mørja, s. myrja og myrda.

mørk, s. myrk, myrkja, myrda.

mørutt, adj. mudret, blød, fuld af Dynd; om Grunden i Vand. (Af Møra). Hall. Vald. og fl.

Møsa, s. Mysa. **møsken**, s. morken.

møssa, s. missa og messa.

møta, v. a. (er, te), møde, træffe (nogen som gaar i modsat Retning). G. N. mœta. (Af Mot). Nogle St. med Dativ; f. Ex. eg møtte Gutom. Gbr. Figurlig: vederfares, blive udsat for. Sjeldnere om en Omstændighed: paakomme, hænde. — 2) sætte sig imod, hindre, standse, drive tilbage. Møta i Dyri: staae ved Døren for at standse nogen, som vil ind (eller ud). Møta fraa Aakren: bortvende Kreature fra Ageren (= gjegna, bægja, venda). Der er nokot, som møter: der er noget som stopper, som ligger i Veien; f. Ex. i en Rende. — 3) komme til et Møde, indfinde sig paa bestemt Tid og Sted. Møta paa Tinget. Møta i Retten o. s. v. Møta fyre Presten: gaae paa Overhøring til Konfirmation. Hall. og flere. (S. Møting). — Particip **mætt**: mødt; standset, hindret.

Møtar, m. Modstander; Modpart.

møtast, v. n. (est, test), mødes, møde hinanden; ogsaa: støde sammen, grændse til hinanden; f. Ex. om Udmarker. G. N. mœtast.

Møte, n. 1) Møde, Sammentræf (= Mot). Ganga til Møtes: gaae hinanden i Møde. — 2) Hindring, Standsning, noget som stopper eller kommer i Veien. — 3) en Samling, en aftalt Sammenkomst.

Møtelag, n. Selskab, som er sammenkaldet til et Møde.

Møtestad, m. Mødested, Samlingssted.

Møtestund, f. Tid til et Møde.

Møting, f. 1) Møden; Imødekomst. 2) Modstand, Tilbagedrivelse. 3) Deeltagelse i et Møde, en Sammenkomst. I Hall. især om Ungdommens Besøg hos Præsten for at overhøres til Konfirmation. Saaledes **Møtingsbarn** og **Møtings-umage**, om en Konfirmand. **Møtings-umegd**, f. Selskab af Konfirmander. Andre St. Lesarborn, Lestrarborn.

møtt, s. møta, møa, møda.

Møy, f. (Fl. **Møyar**), 1) Pige, ugift Kvinde. Mest brugt i Poesie; saaledes jævnlig i Folkeviserne. G. N. mœr, acc. mey, pl. meyar. (Goth. mavi). Jf. Festarmøy, Ungmøy, Møykjerring. — 2) Mø, reen Jomfru. Alm. (Jf. Svein). En Betydning af Tjenestepige maaskee i Solmøy (s. d.). Jf. Spaamøy.

møyast, s. aamøyast.

Møydom, m. Mødom. G. N. meydómr.

Møygras, s. Mjødurt.

møykja, v. a. (er, te), 1) fortynde, spæde,

blande med tynd Vædske; f. Ex. i Kogning. Mange St. brugl. (Af Mauk). — 2) læske, give Drikke; ogsaa: made med en Skee. Sogn. — 3) blødgjøre, formilde, gjøre mygere. Rbg. Tel. Gbr. Hedder ellers mykja; jf. mjuka. Particip møykt: fortyndet; blødgjort.

Møykja, f. en Slump Vædske, hvormed noget fortyndes.

Møykjerring (-kjæring), f. en gammel Pige. Tel. og fl. (Sv. mökäring). Nordenfjelds Tauskjerring. Jf. Attergløyma.

Møyksla, f. Fortyndelse, Spædning; see møykja. Oftere **Møykjing**, f.

møyr, adj. mør, skjør, let at skille eller oprive. Om Kjød, Fisk, Frugt og deslige. G. N. meyrr. (Ang. mearo; Mht. mürwe; Holl. murw). Jf. mauren.

Møyra, f. Mudder, s. Møra.

Møyrleike, m. Mørhed, Skjørhed.

møyrna, v. n. (ar), mørnes, blive mør.

Møyrning, f. tiltagende Mørhed.

møyrvoren (o'), adj. noget mør.

Møys, f. s. Meis.

Møysal (el. Møyesal), m. Kvindestue, Fruerstue. I gamle Viser. (Landst. 333, jf. 556).

møysken, frønnet; s. morken.

N.

na, Forkortn. for „denna", s. denne. Jf. ogsaa Partikelen „ne", hvis ældre Form er na.

na, adj. karrig (= naud). Shl.

Nabb, m. 1) Knag, Nagle, Pind i en Væg til at hænge noget paa. Temmelig alm. Nogle St. **Nabbe**, Nordl. Trondh. — 2) en Tøirepæl, kort Stok til at slaae fast i Jorden. Kalvenabb, Grisenabb. — 3) en fremstaaende Bjergknold (= Knabb). G. N. nabbi; Sv. nabb. Lidet brugl. da det sædvanlig hedder Nobb, f. Jf. Nibba.

Nabbe-tre, n. List med Nagler til at hænge Klæder paa.

nabeitt, adj. graadig; s. naudbeitt.

nada, s. nedan.

Nadd, m. 1) en liden Spids eller Kile; s. Nagge. Sjelden. — 2) liden Fisk; især om Smaatorsk. Sdm. Jf. Modd, Gjedd. G. N. naddr: Pig, Spids.

nadig, s. naten.

nadra (naddre), v. n. bæve, ryste. Telem. (Vinje). Hertil et Subst. „Nodrur", pl. Bæven, Skjælven. Den oprindl. Form uvis.

nafsa, v. n. (ar), 1) snappe efter noget. 2) gnave, tygge, æde. B. Stift.

Nagg, n. 1) Gnaven, Gnidning; Punkt som er slidt eller gnavet. Mindre brugl., s. Nogg. — 2) Meen, Feil paa Legemet. Jæd. og fl. — 3) Nag, Anger; ogs. Had, stærk Uvillie (= Agg).

nagga, v. a. (ar), 1) gnave, bide; ogsaa v. n. æde, græsse; f. Ex. om Heste. Ork. (Sv. nagga: bide). Ellers forekommer ogsaa naga for gnaga. — 2) plage, ærgre, gjøre Fortræd. Mindre brugl. Jf. unaggad. — 3) smerte, gjøre ondt. Buskr. og flere. Figurl. nage, forvolde Uro eller Anger. Jf. agga, og nyggja.

Nagge, m. Stump, Spids, liden Læderflik paa en Saale. Nordre Berg. (Naggje). Nogle St. Nadde, eller Nadd. Fra Hall. meddeelt: **Nagg**, ɔ: spids Steen i Jorden (= Nibbestein).

na-girig, s. naudgirug.

Nagl, m. (Fl. **Negler**), 1) Negl, Hornskjold paa Finger eller Taa. Nogle St. afvig. Nagl, f. (Østl.). G. N. nagl. Sv. nagel. Dativ Fl. tildeels **Noglom** (o'), Noglaa, Sdm. og flere. „Han fekk alt, so unda' Noglaa sto": han fik alt hvad man kunde undvære, alt hvad man havde at give. — 2) en vis Hinde i Øiet (paa Dyr); mest bemærket, naar den trækker sig frem over Øiet og derved hindrer Synet. Sv. nagel.

nagla, v. a. s. negla.

Nagle, m. Nagle, Pind at fæste med. (Mest om Nagler af Træ, da Jernnagler hellere kaldes Bolt og Spikar eller Saum). G. N. nagli.

Naglebit (i'), n. Smerte i Neglerødderne af Frost. Mest brugl. i de nordlige Egne. Ellers kaldet **Naglefrost**. I Sogn: **Naglaspretta**, f.

naglefast, adj. fæstet med Nagler; fast i selve Huset eller Bygningen.

Naglefrost, n. s. Naglebit.

Naglehol (o'), n. Naglehul.

Naglehovud (-hove, huvu), n. Naglehoved.

Naglemot (oo), n. en Rad af Nagler, for Ex. i en Dør. (Landst. 514. 565).

Naglerot (oo), f. Neglerod.

Nagle-tre, n. Træ at gjøre Nagler af. Ogsaa kaldet **Nagl-emne**, n.

naken, adj. 1) nøgen, blottet for Klæder. Mest alm. nakjen (Fl. nakne). Sv. naken. Jf. G. N. nökkvidr, nekkvidr; Ang. nacod, Goth. nakvaþs; T. nackt og nackend. — 2) daarlig klædt, som har meget tynde eller forslidte Klæder. Meget brugl. — 3) blottet, bar, ubeskyttet; f. Ex. om et Landskab el. en Bygning. Oftere snaud. Jf. nækja.

Nakenskap, m. Nøgenhed.

Nakk, m. Bjergknold, fremragende Knude eller Pukkel paa Siden af et Fjeld. Nordre Berg. Nordl. (Dativ Fleert. Nokkom „Nokkaa", Sdm.). Nakk med uvis Betydning høres i en Talemaade „Han fer baade

i Nakk aa i Nuur", ɔ: han vælter og vrider sig til alle Sider. Sdm.
nakka, v. a. (ar), 1) jævne eller beklippe i Kanterne. 2) smuldre med en liden Plov, jævne en pløiet Ager ved en let Ompløining. Østl. (Toten).
Nakke, m. 1) Nakke, Bagdeel af Hovedet. Mest alm. Nakkje (Fl. Nakkar). G. N. hnakki. Gjera Nakke: sætte Nakken høit. — 2) Stump, afhugget Stykke; især af Tørfisk, som er jævnet i Kanterne. Mest i Fl. — 3) Krog, Hage (= Nokke). Indh.
Nakkebein, n. Nakkebeen.
Nakkeburd, m. Nakkens Stilling el. Holdning. Omtr. som Hovudburd.
Nakkebær, n. et Slags Jordbær, Fragaria collina. Østl.
Nakkehola (o'), f. Nakkegrube, Huulning i Nakken. Nogle St. **Nakkegrop**, f.
Nakkekjølve, n. Halsmuskler paa Dyr, især Sviin. Sdm. (Kjølve maaskee for Kjevle).
Nakkeskiva, f. Fladen paa en Øxehammer. Vald. og fl.
nakna, og **naknast**, v. n. blottes, blive nøgen. Lidet brugl.
nall (for gnall), s. gnella.
nam (mærkede), s. nema.
Namn, n. Navn, Benævnelse. Nogle St. **Navn**, ogsaa **Nabn**. Tildeels med Fl. Nomn (Nobn). Sogn og fl. G. N. nafn (namn); Sv. namn. Jf. Ang. nama; Ght. og Goth. namo. Giva Namn: kalde, sætte Navn paa. Ropa ein paa Namn: kalde En ved at nævne hans Navn. Han gjekk etter Namnet: han ønskede at blive opkaldt. (Sagt om en Person, som en Kone har drømt om, efterat hun har faaet et Barn). D'er mange til Namns og faae til Gagns: de ere mange i Tallet, men faa som due noget. — Ofte overført paa en Ting, som kan kaldes med et vist Navn. Me hava ikkje Namnet til det: vi have intet af det Slags. (B. Stift). Me fekk ikkje Namn til Fisk, ɔ: ikke en eneste Fisk. (Hedder ogsaa: Inkje det Slag, som Fisk heiter). Jf. Heite. Det var Namn til Pengar: det var noget, som kan kaldes Penge (om en stor Sum). Sogn og fl.
namna, v. a. (ar), sætte Navn paa, mærke med et Navn. I andre Betydninger siges nemna.
Namne, m. en Navne, En som har samme Navn. Han er Namnen min, ɔ: har samme Navn som jeg. (Ligt for begge Kjøn). G. N. nafni.
Namnebyte, n. Ombytning af Navn. Hedder ogsaa **Namneskifte**, n.
Namnelista, f. Navneliste, Opregning af Navne. Ogsaa **Namnetal**, n. (sjeldnere).
namnfræg, adj. navnkundig. Tel. (?). Lidet brugl. G. N. nafnfrægr.
namngjeten, adj. navnkundig, meget omtalt. Næsten alm.
namngjeven, adj. nævnt, navngiven.
namnkjend, adj. s. namnkunnug.
namnkjenna, v. a. (er, de), navngive, betegne ved Navn. Hall. og fl.
namnkunnug, adj. navnkundig, hvis Navn er vel bekjendt. Oftere namnkjend.
namnlaus, adj. navnløs; ubenævnt.
Namnløysa, f. Navnløshed; Ting som man ikke har noget Navn paa.
Namsing, m. Indbygger af Namsen (eller Namdal) i Trondhjems Stift.
Napp, n. 1, Nopper, Flos paa Klæder; især om Traaddusker som indfæstes i et Sengetæppe i Vævningen. (Ryenapp). Nordl. Trondh. Berg. Hall. og fl. Eng. nap; T. Noppe. — Hertil **Nappekjevle**, n. en liden Stok el. Valse, hvorpaa Napp tilskjæres. **Nappeklut**, m. opskaarne Klude at indslaae i Sengetæpper. **Nappull**, f. kort Uld at bruge til Napp.
Napp, n. 2, et lidet Ryk; s. nappa.
Napp, m. s. Knapp.
nappa, v. a. (ar), noppe, besætte med Nopper (Napp). — **nappad**: noppet.
nappa, v. n. (ar), plukke, pille (= nuppa); ogsaa: nappe, rykke, snappe efter noget. Østl. — **nappast**, v. n. rykkes, trækkes med hinanden. **Nappetak**, n. Strid, Dyst.
nara, v. n. (ar), blæse, lufte; især om en kold Vind (Nare). Rbg. Tel. Jf. snoa, gusta, kylja.
Nare, m. en jævn kjølig Luftstrømning; Trækvind, Fjeldvind (= Snoa). Tel. Rbg. Ryf. Sv. nare (Rietz 461). Jf. Snæra og Gnerra.
Narr, n. 1) noget som man driver Gjæk med eller har til Spot. Eg vil ikkje vera Narr fyre honom, ɔ: være Gjenstand for hans Spot. Gjera Narr av: drive Gjæk med, spotte, belee. — 2) Nar, Gjæk, Taabe; ogsaa en ondskabsfuld, spottelysten Person. Eit stort Narr. Fara aat som eit Narr. Nyere Ord. T. Narr, m.
narra, v. a. (ar), 1) drille, gjække; plage med Spøg. Dei narra henne med honom: de drille hende med ham, kalde ham hendes Kjæreste. — 2) lokke, forlede til noget. Han fekk narra meg med seg. — 3) narre, skuffe, bedrage; ogsaa: tilvende sig noget ved List. Han vilde narra det fraa meg. — **narrast**, v. n. gjækkes, drive Spøg. Eg berre narrast med deg: det er kun min Spøg. Jf. fantast.
Narreferd (-fær), f. naragtig Adfærd.
narrefus, adj. tilbøielig til at drille eller drive Gjækkerie. Tel. og fl.
narreleg, adj. naragtig. (Tel.). Nogle St. **narrefengen**.
Narreskap, m. Gjækkerie, Narrestreger. Ligesaa: **Narrestell**, n. og **Narrestrik** (i'), n. Ogsaa i en fremmed Form „Narri", n. (Sv. narri).
Narrestikka, f. Gjæk, Spottefugl.
Narresvall, n. naragtig Snak. Nogle St. **Narresnakk**.

Narreverk, n. naragtige Foretagender.
narva, v. n. gnave, æde. B. Stift.
Narve, m. Tværslaa; s. Norve.
Nasa, f. Næse; s. Nos. I Sammensætn. Nase, og nogle Steder Nasa (som egentl. hører til Formen Nos); saaledes: **Nasebein**, n. Næsebeen. **Naseblod**, n. Næseblødning. **Nasebora** (o'), f. Næsebor. **Nasedrope** (o'), m. Næsedryp. **Naseduk**, m. Lommedug. **Naseklaade**, m. Næskløe; stor Nysgjerrighed. **Nasekort**, m. Næsetip. (B. Stift). **Naseskap**, n. Næsens Skikkelse. **Naseteppa**, f. Stoppelse i Næsen (af Snue). **Nasetipp**, m. Næsetip. **Naseving**, m. Næsefløi.
nasa, v. n. (ar), lugte til noget; mest om Dyr. Ogsaa: speide, snuse, vise stor Nysgjerrighed; have sin Næse allevegne.
Nasebit (ii), m. en meget skarp Kulde.
nasebrend, adj. slemt skuffet, kommen i Tab eller Skade ved et Foretagende.
nasefim (i'), adj. som har god Næse, eller skarp Sands til at lugte. Sogn og fl.
Nasefiske (kj), n. Fiskerie som begynder heldigt men snart ophører. B. Stift.
Nasegraat, m. tvungen eller fremhyklet Graad. B. Stift.
nasekasta, v. a. forekaste, bebreide, laste. Smaal. (nasakaste).
naselaus, adj. næseløs.
nasevis (ii), adj. flink til opspore noget; nysgjerrig, paatrængende, næsviis.
Nasing, f. Snusen, Speiden; s. nasa.
nask, adj. 1) graadig, hidsig. Han var so nask etter det. Trondh. (?). 2) rask, behændig. Nordre Berg. (Neutr. naskt). Isl. naskr.
naska, v. n. (ar), 1) æde, tygge, smaske. Hall. og flere. (Jf. knaska). 2) snappe, rapse, stjæle Mad ꝛc. B. Stift.
naskrika, s. naudskrika.
Nasle, s. Netla.
nastra, v. n. 1) knurre, være vranten eller bister. Hard. 2) klynke, give en klagende Lyd; om spæde Børn. Sdm. (I Sogn kjastra; i Hall. neira).
nastren, adj. vranten, bister. Hard.
Nata, f. Nælde; s. Netla.
nata, v. a. (ar), fælde sammen, danne en Fuge (s. Nate).
Nate (el. **Nat**), m. Naad, Fuge, Sammenfældning i Plankeværk (= Mot, Fella). Shl. og fl. Ogsaa: Hjørnesnit, Hjørnefuge i en Tømmervæg (= Laft, Nov). Nedenæs. Synes at være indført; jf. T. Naht, Holl. naad (Søm, Fuge).
Nate (el. Nata), en Form af Not (o'), f. Nød (Hasselnød); kun brugt i Sammensætning; som: **Nateaar** (Nataar), n. Aar med Hensyn til Nøddeavl. **Natehams**, m. Nøddeklase; ogs. Nøddehase. **Natekjerne** (-kjenne), m. Nøddekjerne. **Nateskal**, n. Nøddeskal. **Nateskog**, m. Nøddeskov, Hasselskov. Jf. G. N. nataskógr (= hnotskógr), N. L. 1, 243. **Nateskurn**, f. Nøddeskal (s. Skurn). **Natevise**, m. Hunblomsten paa Hasselen; den røde Knop, som indeholder Spiren til en Nøddeklase. Sdm. og flere.
naten, adj. rask, behændig, flink. Sdm. og fl. Ved Mandal **nadig**, eller **nadi**. Isl. natinn. Jf. nask.
Nateskrikja, f. Nøddekrage (Fugl); s. Skrikja. (Sv. nötskrika).
Natklauv, f. Bi-klov (= Lagklauv). Sogn, Jæd. Gbr.
natla, v. n. banke sagte (= natta, knatta). Ryf.
Natt, f. (Fl. **Nætter**), Nat, Tiden imellem Aften og Morgen. Ogsaa i en anden Form: **Nott** (o'), dog kun i de sydligste Egne (Jæd. Ryf. Shl. Hard. Tel. Rbg.). G. N. nátt, og nótt (Sv. natt). Egentlig Naatt; jf. T. Nacht, Ght. naht; Goth. nahts. Fleertal udtales Næt'er (Næt'e, Næt; Næt'ar, Næt'a), altid med lang Vokal. (G. N. nætr), Dativ Fleert. tildeels **Nottom** (o'), Nottaa, f. Ex. „ei 'ta Nottaa", ɔ: en af de sidste Nætter. Sdm. og flere. I Sammensætn. Natte og Natta (for Nattar); sjelden Notta. (Ordet synes altsaa opfattet som et gammelt nøtt, nattar). — I Natt: i denne Nat. I Natt var: i den forløbne Nat. (Sv. i natt som var). I Natt kjem: i den kommende Nat. Onnor Natt: Natten efter imorgen. I Gaarnatt, s. Gaar. I Fyrrnatt, s. fyrre. Natti til Maandags: Natten før Mandag. Ligesaa: N. til Tysdags, til Onsdags osv. (kun om den foregaaende Nat). Langt aa Natt: langt ud paa Natten. Midt aa Natt, el. høgst aa Natt: midt om Natten. (B. Stift). Med Natti (Akkus.): om Natten. Til Nattar: til Natten. I Hard. „te Nottar"; ogsaa i Formen „te Nottanne" (det gamle Genitiv náttarinnar); ellers sædvanl. til Natti (el. „til Nattenne", Dativ). Paa Natta(r) Tider: ved Nattetid.
Natt, m. Bjergknold; s. Knatt.
natta, v. n. (ar), overnatte, tage Nattehvile paa et Sted. Lidet brugl. I Tel. **notta** (o'). I Gbr. med Omlyd: **netta** seg (nette se): sætte sig til Hvile for Natten; om Fugle.
natta, v. n. (2), hakke; s. knatta.
Nattekvild, f. Nattehvile, Nattero.
nattestaden, adj. som har staaet Natten over. Afvig. nattestiden (i'), nattesteen, f. Ex. „nattestida Mjelk" (= nattestadi Mjølk). Sdm. Jf. nattlegen.
Nattevakster, m. Nattevaagen.
Nattfiske (kj), n. Fiskerie om Natten.
Nattfrost, n. Frost om Nætterne. Hedder mere alm. **Nattefrost**.
Nattfugl, m. Natfugl; ogsaa En som er meget oppe om Natten.
Nattgonga (Nattegaanga), f. Gang eller Færdsel om Natten.

Natthald, n. Nathold, Forpligtelse til at skaffe Herberge. Lidet brugl.
Nattlaupar, m. Natteløber.
nattleg, adj. natlig; dunkel, mørk.
Nattlega (e'), f. Natteleie, Natteherberge. Oftere Nattelega.
nattlegen (e'), adj. som har ligget Natten over; f. Ex. om Fisk. Ogsaa nattelegjen.
Nattlina, f. s. Nattset.
Nattlægje, n. Liggested, Natteleie; Hvileplads for Fartøier. (Nattelægje).
Nattmaal, n. en vis Tid om Aftenen, omtrent Kl. 8. Nordl.
Nattmun, eller Nattemun (u'), m. Forandring som en Ting kan faae i Løbet af en Nat. Jf. Dagsmun.
Nattmyrker, n. Mørke af Natten.
Nattramn, m. Natteravn (Fugl), Caprimulgus. (Nogle St. Kveldknarr). Ogsaa om En, som gaar eller færdes meget om Natten.
Nattror, m. Fiskereise om Natten.
Nattrøya, f. Nattrøie, Undertrøie.
Nattset (e'), n. Udsætning af Fiskeredskaber til Natten. Hertil **Nattgarn**, n. og **Nattlina**, f.
Nattseta (e'), f. det at sidde oppe om Natten. Oftere Uppeseta.
nattsetja, v. a. (set, sette), udsætte Fiskeredskab til Natten.
Nattsol, f. Solskin om Natten. (Nordl. og Finmarken, hvor Solen ved Midsommer ikke gaar ned).
Nattsto(d), f. natligt Ophold, Tilhold om Natten; ogsaa om Støi eller Arbeide om Natten. Ork. Opdal.
Nattsvæva, f. Løvetand (= Gullboste); ogsaa Høgeurt og flere Planter, hvis Blomster lukke sig mod Natten. Jf. Svæva og Kveldsvæva.
[**Nattur**, f. 1) Natur, medskabt eller naturlig Egenskab. 2) Tilbøielighed, Drift, Lyst; ogsaa Sind, Gemyt. 3) Skabningen, de skabte Ting. (Sjeldnere). Egentl. Natura, med Tonen paa „u", men lyder sædvanlig Nattur, med Tone paa „a". Allerede G. N. nattúra af Lat. natura, o: det medfødte, medskabte. Paa Grund af den tidlige Optagelse har Ordet beholdt sit oprindelige Kjøn, medens andre Ord af samme Endelse (ur) helst ville gaae over til Hankjøn.
[**nattura**, v. a. (ar), finde passende til sin Natur, befinde sig vel ved, have godt af; ogsaa: ynde, synes vel om. Sogn og fl. Ein skal ikkje drikka meir, en ein kann nattura. Reflexivt: nattura seg, parre sig. (Sogn). Sv. Dial. naturas.
[**natturkunnig**, adj. naturkyndig.
[**natturleg**, adj. naturlig; oprindelig.
Nattvaka, f. Sang-Drossel (Turdus musicus). Ork. (?). I Indh. **Nattvuku** (for Nattvoka, o'). Sv. nattvaka. Jf. Maaltrost.
Nattvakster, = Nattevakster.
Nattverd, m. Aftensmad, Dagens sidste Maaltid. (Ikke det samme som Aftansverd). Brugt i forskjellig Form: **Nattvær**, Nedenæs og fl., **Nottvær**, Rbg. Tel., **Nettvær** (Nætvær), Tel. Ogsaa **Nattvord**, Nattvoor (-vool), Gbr. Ork. Ndm. (Andre St. Kveldverd, Kveldsmaal). G. N. náttverdr; formodentl. ogsaa nætrverdr, hvoraf „Nettvær". Sv. nattvard; D. Nadver (fordum Natverd, Natvord). S. ellers Verd.
nattverda, v. n. (ar), holde Aftensmaaltid „nattværa", Nedenæs (?). I Ork. „nattvora" (nattvorda).
nattverdlaus, adj. som ikke har faaet Aftensmad. Leggja seg nattverdlaus (o: uden at faae Mad). Nedenæs.
Nau, s. Naud. **nau** (adv.), s. nog.
nau, adj. s. nauv. **naua**, v. s. nauva.
naubea, s. naudbidja.
Naud, f. 1) Nød, Vaande, stor Trang. Mest alm. **Nau**; afvig. **Nø**; i Nfj. og Sdm. **Nød**, dog i visse Forbindelser Naud og Nauda(r), hvorom nedenfor. G. N. naud; Ang. neád; Goth. nauþs. — 2) Vanskelighed, Møie; ogsaa Fare. Det var med Naud, at eg slapp. „Mæ Nauaa": knap nok (med Nød og neppe). Jæd. Det hadde ingi Naud (ingen Fare). — 3) Nødvendighed, tvingende Omstændighed. D'er ingi Naud paa. Det var ingi Naud fyre det (el. til det). — I Sammensætning med Verber betegner det en ivrig eller uafbrudt Vedbliven, f. Ex. naudspyrja, naudstira. (Jf. Nid, Mein). Med Adj. har det en meget forstærkende Betydning, f. Ex. naudlik, naudtrøytt. I Forbindelse med Subst. bruges Formen „Nauda" (Nfj. Sdm.), el. „Nauar" (Hall.) med Betydning: ringe, ussel, lumpen; for Ex. eit Nauda(r)ting. Egentlig et Genitiv Naudar.
Naudardom, m. 1) en liden, ringe Ting; noget knapt og smaat. 2) Smaalighed, Karrighed; ogsaa: en kummerlig Tilstand, Usselhed, Elendighed. „Naudadom", Sdm. I lignende Betydn. „Naudaheit", f.
naudarfengen, adj. 1) ringe, ussel, meget liden. 2) smaalig, karrig, gnieragtig. „naudafingjen", Sdm.
naudarleg, adj. knap, ringe, ussel. Sdm. (naudaleg'e). — **naudarlege**, adv. yderlig, f. Ex. „Dæ va so naudale' lite".
Naudarmann, m. Gnier, smaalig Person; ogsaa en Stakkel. Sdm. (Nauda-).
Naudarsykja, f. Sygdom hvorved man kommer i Nød eller Mangel. „Nauarsykje", Hall. Saaledes ogsaa „Nauardaue", m. et Dødsfald som gjør en Familie fattig og hjælpeløs.
Naudar-ting, n. en liden og ringe Ting (f. Ex. om Redskaber); en Stakkel, Vantrivning (om Dyr). „Naudating", Sdm.

„Nauarting", Hall., hvor man ogsaa har „Nauarungje", m. og „Nauarvaae", m. om en liden Vantrivning.
naudbanna, v. n. bande i eet væk. Nogle St. nidbanna (nibanne).
naudbeitt, adj. yderst begjærlig eller graadig. Nfj. og fl. Paa Sdm. **nabeitt**, som vel er et andet Ord.
naudbidja, v. n. (bid, bad), bede længe og indstændigt om noget. Hall. Sdm. Trondh. og fl. (naubea, naubie).
naudbljug, adj. yderlig bly. Hall.
nauddraga, v. a. trække uafbrudt.
nauddrikka, v. n. drikke uden Ophold, tvinge sig til at drikke.
Naudeld, m. Ild, som fremkommer ved langvarig Gnidning (f. Ex. i et Hjul af Træ); Frictions-Ild. „Naueld", Rbg. Tel. Hall. og fl. „Nika Naueld": gnide Ild i Træ. Tel. I Hall. ogsaa „Nauar-eld" og „Nauverme". Andre St. kaldet Ridelb (i'), Vridelb. Sv. Dial. nödeld; T. Nothfeuer. Grimm's d. Mythologie 570. Jf. Folkevennen 8, 440.
naudende (nauende), det samme som „naud" med Adj., f. Ex. naudende likt, = naudlikt.
naudfaren, adj. meget forlegen. Ryf.
naudfin, adj. overordentlig fin.
naudfrega (e'), v. n. (ar), spørge ivrigt eller uophørligt.
naudgisa, v. n. omtr. som naudlæja. Hall.
naudgod (naugo), adj. overmaade god; omtr. som: alt for god. Det er no ikkje so naudgodt helder. Rbg. Indh. og fl.
naudgrava, v. n. grave uafladelig.
naudgraata, v. n. græde uophørlig.
Naudhjelp, f. Nødhjælp.
naudhogga, v. n. hugge uafbrudt.
naudhua, v. n. huje og raabe i eet væk. Rbg. og fl.
Naudhøve, n. Nødsfald, paakommende Forlegenhed; ogsaa Nødvendighed. Nhl. og fl.
naudig, adj. 1) nødvendig, uundgaaelig. Tel. og fl. Ved Trondh. **nødaug**. — 2) trængende, forlegen. Eg var so naudig um det. Lidet brugl.
naudill, adj. yderst ond, bitter, smertelig. „Dæ va so nauilt". Hall. og fl.
naudkalla, v. n. kalde uafladelig.
Naudknut, m. stor Knibe eller Forlegenhed. I Sfj. „Nauaknut" (for Naudarknut).
naudkomen (o'), adj forlegen, meget trængende. Nogle St. nødkomen. B. Stift.
naudkyta, v. n. s. naudskreppa.
naudlaust, adv. uden Nødvendighed. (Sjelden).
naudleg, adj. nødvendig, fornøden. Tel. (nauleg). I Sogn **naueleg**. (Jf. ogsaa naudarleg).
naudlege, adv. nødig, ugjerne. „Han vilde nau'le", Gbr. Østerd. (Jf. G. N. naudulega: neppe, med Nød).
naudleita, v. n. lede eller søge ivrigt.
naudlik, adj. som har en stor, skuffende Lighed. Dei var so naudlike, at ein kunde ikkje skilja deim.
naudlokka, v. n. lokke uophørligt.
Naudlygn, f. Nødløgn. Lidet brugl.
naudlæja, v. n. lee uafbrudt, el. usædvanlig længe.
naudmjuk, adj. overmaade myg. Hall.
Naudnytta, f. Nødhjælp. „Nauanytt", Trondh.
naudnyttug, adj. overordentlig flittig eller udholdende. Tel. (nau).
naudropa, v. n. raabe uophørligt.
naudsam, adj. nødvendig. Oftere **naudsamleg** (nausameleg'e). Tel.
naudsett (e'), s. naudstadd.
naudsjeldan, adv. yderst sjelden. Tel. og fl. (nausjella).
naudskreppa, v. n. skryde idelig el. overmaade. Hedder ogsaa **naudkyta** (naukjyte) og **naudskrala**. (Hall.).
naudskrika, v. n. (skrik, skreik), skrige uophørlig, i eet væk. I Ryf. „naskrika". Ligesaa „Naskrik", n. vedholdende Skrig.
naudsnaka, v. n. snage og søge idelig. I Hall. ogs. „nausnaala", og „nausnaassa".
naudspyrja, v. n. (spyr, spurde), spørge ivrigt eller uafladelig.
naudstadd, adj. meget forlegen, kommen i Knibe, i Nød. Nogle St. nødstadd'e. (B. Stift). G. N. naudstaddr. I lignende Betydn. naudsett, naudkomen, naudfaren.
Naudstemme, m. en vis Kunst, hvormed man fordum søgte at stille Blod, el. hindre Blodtab. Rbg. Ogsaa meddeelt Nauerstemm, og Naastemm, m.
naudstira, v. n. (er, te), stirre længe og uafbrudt paa noget. B. Stift, Tel. og fl. Andre St. **naudstara**, naustaaraa (Trondhjem). Hedder ellers nidstira (nistire), einstira og meinstira.
naudstunda, v. n. længes, vente idelig.
naudstøyta, v. n. støde uafladelig.
naudsvolten, adj. yderlig sulten.
Naudsyn, f. 1) Nødvendighed, Fornødenhed (jf. Naud). Nhl. Shl. Ryf. Jæd. I Hall. **Nausyn**: Nød, stor Trang. — 2) en nødvendig Gjerning; især om at pleie syge eller døende Mennesker. I Nhl. **Naussyn**, el. **Nausen**, ogsaa om en Begravelse. G. N. naudsyn, naudsynjar.
naudsynleg, s. følg.
naudsynt, adj. nødvendig, som behøves. Jæd. og fl. Hedder ogsaa **naudsynleg**. Tillempet efter „synt" el. „synleg" og saaledes afvigende fra G. N. naudsynlegr.
naudtenja, v. n. (ten, tande), løbe af al Magt; egentl. strække voldsomt. Hall.
naudtigga, v. n. trygle, tigge længe.
Naudtorv, f. = Naudturft.
naudtrengd, adj. nødtrængende, meget forlegen for noget.
Naudtrong (-traang), m. stor Trang, For-

legenhed; ogsaa Nødvendighed. Tel.
naudtrottug (oo), adj. overordentlig flittig eller udholdende.
naudtruga, v. n true uophørlig; ogsaa trygle eller tigge idelig.
naudtreytt, adj. yderlig træt.
Naudturft, f. Nødtørft, Fornødenhed. Udtalt Naudturt, og ofte Nødtørt.
naudturveleg, adj. nødvendig. Sjelden.
naudtægleg, adj. overmaade behagelig eller tækkelig. Tel. Jf. naudvæn.
naudvelda (?), v. a. tirre, hidse, anfalde med Trusler eller Fornærmelser. Helg. „nauvella". (Dunkelt).
Naudverja, f. Nødværge.
Naudverme, m. f. Naudeld.
naudvond, adj. yderst bitter, el. smertelig.
naudvæn (=veen), adj. overordentlig vakker. Tel. Sædvanlig „nauveen"; andre St. nau'vakker, og i samme Betydn. naufiin. Jf. naudtægleg.
Naueld, f. Naudeld.
naueleg, f. naudleg og nauvleg.
nauger, f. nauv. **nauilt**, f. naudill.
Nauker (Naukr), m. Anstrengelse, stærk Anspændelse af Kræfterne. Sdm. „Han tole 'kje Naukrin": han taaler ikke nogen stor Anstrengelse; om en svag eller sygelig Person. Isl. hnauk, n.
naukra, v. a. (ar) anstrenge, besvære. „Han naukra se for mykje", om En som arbeider mere, end han har godt af. Sdm. I Sfj. nokra (o') seg.
naukra, v. n. klynke, jamre sig. Hall. **Naukresvall**, n. Klynken, Beklagelser.
nauleg, f. naudleg og nauvleg.
Nauraang, f. Nauvrong.
naus (nøs), f. njosa.
Naus, m. Bjergknold; f. Knaus.
Naussyn, f. Naudsyn.
Naust, n. Baadeskuur, Huus ved Søen til Forvaring af Baade og Fiskeredskaber. Alm. vest og nord i Landet. (I Skrift omformet til „Nøst"). G. N. naust. (Mangler i andre Sprog). — **Naustbite** (i'), m. Bjælke i et Naust. **Naustlem**, m. Loftrum i samme. **Nauststuft**, f. om Grunden eller Byggepladsen.
naut (nød, beholdt), f. njota.
Naut, n. et Nød, Høved (Oxe, Ko eller Kalv). Alm. G. N. naut; Ang. neát. Skotske Dial. nout, nowt. Fara aat som eit Naut: bære sig plumpt eller uordentlig ad. Jf. Fe, Fenad, Smale.
Naut, m. Kammerat. Kun sammensat (ligesom G. N. nautr). S. Maagenautar og Jamnautar.
nauta, v. n. (ar), opføre sig plumpt og usømmeligt. Ogsaa om at føre liderlig Snak, „Nautesnakk", n. Nordre Berg.
Nautebuna, f. f. Nautelim.
nautefengen, adj. grov, plump, klodset. Paa Sdm. „nautefingjen".
Nauteferd, f. plump, styg Adfærd.
Nautefjos, n. Fæhuus, Kostald.
Nautegard (=gar), m. Pladsen el. Gaardsrummet næstved Fæhusene. Østl.
Nautehes (=hæs), f. Hes.
Nautekjøt, n. Kjød af Ko eller Oxe.
Nautelim (i'), m. Lem (Bov, Laar) af et Nød. Ogsaa kaldet Nautebuna (u'), f. Hall. og fl.
nauten, adj. 1) plump, usømmelig. — 2) dum, tosset. Mandal (nauden).
Nauteskaan, f. Skaan.
Nautsfall, n. Krop af et slagtet Nød. B. Stift og fl. G. N. nautsfall.
Nautsfoder, el. Nautefoder (=foer), n. Vinterfoder til et Nød.
nautt, neppe; f. nauvt.
nauv, adj. 1) knap, knibende; især om Vind, som man faar næsten imod sig, saa at man maa luve høit for at benytte den til Seilads. B. Stift, Nordl. Mest alm. **nau** (nau'e), dog ogsaa nauv (Helg.). Koma ut i det nauve: komme i Knibe, nødes til at styre høit mod Vinden. — 2) karrig, gnieragtig; ogs. smaalig, nøieregnende i Smaating. Mere alm. Afvig. **nøv**, Smaal, **nauver**, Indh., **nauger**, Sogn. (Jf. nøgg). Formen nauver høres især i Neutrum, f. Ex. Det vardt nauvert (ɔ: knapt), Fosen, Indh., ogsaa „nøvert", Ork. (S. ellers nauvt og nauva). I danske Dial. nøv, nyv. Nærmer sig til Nt. nau; T. genau (fordum nouwe); Holl. naauw, ɔ: knap, nøiagtig, karrig. Jf. G. N. næfr: flink (el. knap?); næfrlega: neppe. Isl. naumr: knap, karrig. Slægtskab med „nuva" er tvivlsomt.
nauva, v. a. (ar), besvære, angribe, være til Skade eller Uleilighed. D'er nokot, som nauvar honom (plager ham). Det nauvar inkje (det hindrer ikke). Temmelig alm. Lyder deels **nauva** (Tel. Hall. Nordl.), deels **naua**, tildeels endog med Imperf. naudde. — Fra Nordland ogsaa meddeelt i Betydningen: knibe Vinden i Seilads, gjøre den knap (nauv). Jf. Nt. nauen, Holl. naauwen: knibe, trykke.
nauver (nauvr), adj. 1) knap, f. nauv. 2) hastig, hidsig, kort for Hovedet. „Han æ nauver te Sinns". Indh. (Sparbu).
nauvert, f. nauv og nauvt.
nauverakſen (?), adj. forknyttet i Væxten; seen til at voxe. „nauervokſen", Smaal.
nauvlege, adv. nøie, nøiagtigt, grandt. Sogn, Sfj. og fl. i Formen naule', nauele'. „Da vardt so nauele uttydt".
Nauvleike (Nauleikje), m. Knaphed.
Nauvrong (?), f. et kort Knæ eller Indholt tværs over Kjølen i en Baad, i Nærheden af Stavnen. „Nauraang", Ryf. og flere. Lidt usikkert i Formen, da det ogs. hedder „Naua=raang".
nauvt, adv. 1) knapt, knibende. Styra for

nauvt, ɔ: for høit mod Vinden. Nordland. Ogsaa: strengt, nøiagtigt. (Sjelden). Afvig. **nauvert**, Fosen, **nøvert**, Ork. **naugert**, Sogn. — 2) knap, neppe, med Vanskelighed. Rbg. Tel. i Formen „nautt", f. Ex. „Me kunna nautt koma fram". (Jf. snaudt). Afvig. **nøvt**, Mandal.

Nav, n. Nav, Blokken eller Middelstykket i et Vognhjul. Østl. I Ork. **Nov** (o'), f. Sv. naf. Jf. Haus.

nava, v. a. (ar), danne Hjørner i en Tømmerbygning, sammenfælde Stokkene ved et Indsnit i Hjørnet. S. Nov.

Nava, f. Neve.

Navar, m. (Fl. **Navrar**), Naver, Bor med et skrueformigt snoet Blad (jf. Bor og Tvare). Afvig. **Naavaar**, Gbr. Ork. G. N. nafarr. Hertil **Navarshol** (o'), n. Hul som er boret med Naver. **Navarshus**, n. Naverhylster (Foderal). **Navarslegg**, m. om Stykket imellem Skaft og Blad. **Navarsskjæra**, f. Bladet eller Eggen paa en Naver. **Navrehald**, n. List eller Hylde, hvori Navere opsættes.

Navehogg, n. Hjørnefuge, det Indsnit, hvorved Stokkene ere sammenfældede i et Hjørne (Nov). Jf. Laft, Nate.

Navehovud (o'), n. Stokkenes Ender udenfor Hjørnefugen.

Navepist, m. Gjærdesmutte (Fugl). Sdm. Andre St. Gardsmoga og fl.

navla, v. a. beskjære Navlestrengen paa et Foster.

Navle, m. Navle (umbilicus). G. N. nafli, Ang. nafela.

Navlestreng, m. Navlerøret paa et Foster. Ogsaa kaldet **Navleband**, n. **Navlebast**, n. Sdm. **Navletaag**, f. Hall. og Løk (s. d.).

naa, s. no (nu), og naar.

naa, for „haanaa", honom; s. han.

naa, v. a. og n. (r, dde), 1) naae, række til, komme hen til; ogs. berøre. Det naadde Botnen. Det naar Veggen. G. N. ná. — 2) opnaae, faae, bekomme; f. Ex. en vis Mængde. Me naa ikkje tjugo Tunnor i Aar. Eit Hundrad er det meste, me hava naatt. — 3) strække til, blive lang nok; ogsaa vedvare. Det naar ikkje til Hausten. — Hadde eg naatt dit: havde jeg naaet saa langt, eller: havde jeg nu kunnet være der. Naa atter: indhente, komme til paany. Naa i (el. uti): naae hen til, faae fat paa, gribe. Naa i Hop: naae hinanden, række sammen. Naa til: komme nær nok, komme hen til.

Naa'a, n. s. Noda.

Naa-ange, m. Liiglugt; s. Naaluft.

naableik, adj. bleg som en Dødning (Naae), liigbleg. Hall. Isl. nábleikr.

Naad, f. (?), Fred, Rolighed. Tvivlsomt Ord, hvortil man maaskee kan henføre Formen „Ro", som bruges ved Trondhjem (Selbu), f. Ex. „Han hadd' ikkje Ro ell Ro". Jf. naadig og Unaad. G. N. náð, náðir: Ro; náðulegr: fredelig.

naada, v. a. (ar), benaade, vise Naade. Mest i Konjunktivform, f. Ex. Gud naade honom.

naadd, part. (af naa), naaet, greben; berørt. (Neutr. naatt).

Naade, m. Naade, særdeles Gunst; ogsaa: Mildhed, Skaansel, Benaadelse. Tildeels **Naada**, f. Sv. nåd. G. N. náð, f. náðir, pl. Beskyttelse, Hjælp, m. m. (Jf. Naad). Hertil mange Sammensætn. i gudelig Tale, som **naadefull**, adj. **Naadegaava**, f. **Naadelovnad**, m. **naaderik**, adj. **Naadestand**, n. **Naadeval**, n.

naadeleg, adj. mild, naadig. — **naadelege**, adv. mildt, gunstigt, med Naade.

naadig, adj. 1) rolig, fredelig, taalmodig; f. Ex. om et Barn. Nordl. og flere. Jf. Naad og unaadig (som er mere alm.). — 2) lempelig, magelig. Meget brugl. om Tilstande, om Vind og Veir ꝛc. I Dag var det ikkje naadigt paa Sjoen. — 3) naadig, barmhjertig.

Naadsaar, n. Naadsens-Aar (for Enker). Rettere Naadeaar. Sv. nådår.

naadæmd, adj. liigbleg, som har Dødningfarve. Hall. Jf. naaeleg.

Naae, m. en Dødning, et Liig. Hall. Shl. og fl. (dog lidet brugl.). Mest i Talemaaden: Han ser ut som ein Naae, om En som er meget bleg og mager. Paa Sdm. tildeels: **Naade**. Egentl. **Naa**. G. N. nár (ná), Goth. naus. Hertil naableik, naakald, naaeleg, Naaljos, Naaluft og fl.

Naaelde, n. en Vantrivning; Dyr som ikke rigtig vil voxe eller trives. Sogn. (Til Naae). Jf. Naating.

naaeleg, adj. mager, vantreven, som har et sygeligt Udseende. B. Stift, Tel. og flere. Hedder ogsaa: **naaleg**, **naa'aleg** (Shl.); afvig. **nøleg**, Hall. En anden Form er **naasleg**, Sdm. og fl. I Ork. naaskjen.

naaen, og **naagaan**, s. nokon.

Naagim (i'), m. s. Naaluft.

Naaing, f. Naaen, Opnaaelse; ogs. Kreds som man kan naae ud over.

naakald, adj. meget kold, gjennemkold; om Lemmer. Nordl. (Salten).

naakaan, s. nokon. **naa'kvar**, s. nokot.

Naal, f. 1) Naal; fiin Stikke eller Spids af Metal. Saumnaal; Knappnaal og fl. G. N. nál. Jf. Holl. naald, T. Nadel, som henføres til Oht. nâjan (nähen): at sye. Fleertal paa nogle Steder **Næler** Næl'e, Sdm. og fl. — 2) et fiint tilskaaret Redskab af Træ til at binde Fiskegarn med. Ogsaa et Slags Træspidser i Vantene paa en Mast. — 3) Torn paa Træer (s. Klungernaal); ogsaa naaleformigt Løv (Barnaal), paa Fyr, Gran og Ener. Jf. Bar.

Naal-auga, n. Naaleøie. Nogle Steder **Naalsauga**, mindre rigtigt.

naaleg, adj. opnaaelig (af naa, v.). Oftere **naaande**. S. ogsaa naaeleg.
Naalereim, f. Snørebaand, Snor med en Spids i Enden. Tel. Som Plantenavn: Epilobium montanum.
Naalhus (el. Naalehus), n. Naalehuus.
Naaljos, n. en mat blaalig Lysning, som undertiden skal vise sig paa Mennesker el. i Nærheden af dem. B. Stift, Nordland. Nogle Steder **Naaljøs**, paa Sdm. ogsaa **Naadeljøs**; see Naae. Fordum anseet som Varsel for et Dødsfald; derfor ogsaa kaldet Feigdarljos (Feigdeljøs, Helg.). Formodentlig det samme som det svenske Elmseld. Naaljos siges ofte ogsaa om en daarlig Belysning i et Huus, eller et Lys som brænder daarligt. Jf. Vetteljos og Blaalyse.
Naal-odd, m. Od paa en Naal.
Naalstyng m. Naalestik.
Naaltraad, m. et Stykke Traad, omtrent af en Haands Længde.
Naaluft, f. Liiglugt. Hall. hvor det ogsaa hedder **Naatev** (-tæv), m. og **Naagim** (-gjeem), m. Andre St. **Naa-ange**, m. (Naa-aangje, B. Stift). Afvig. **Naalukt**, f. Nordl.
Naalus (uu), f. Kløe eller Krillen, som døende Mennesker stundom angribes af; en Fornemmelse som af bidende Utøi. Nordl. (Til Naae). Isl. nálús. Jf. Helmaur.
naalutt, adj. tornet, pigget; om Træer el. Buskvæxter.
Naam, n. 1) Tagen, Optagelse. Brugt i Forbindelsen Snjonaam, ɔ: Sneens Optøen. Hard. G. N. nám (afnám, uppnám, landnám), af nema (nam, námu). — 2) Berørelse, Sammentræf (?). Brugt i Dativform, forbunden med „nær": Naame nær, ɔ: nær nok til at træffes. Ikkje Naame nær: langt fra ikke. Det var ikkje Naame nær so stort: det var langt mindre. Meget brugl. i Rbg. og Tel. — 3) Berøringspunkt, Fæstepunkt. Særlig om det Punkt, hvor Enderne af et Tøndebaand fæstes sammen ved en indskaaren Hage. Tel. (Andre St. kaldet Sveip). — 4) Greb i en Kunst, Maade hvorpaa Kunsten kan læres eller indøves. Tel. (Vinje). Koma paa Naamet: lære det rette Greb. Han sette honom paa Naamet: han viste ham den rette Maade. G. N. nám: Kundskab. Jf. Næme. — 5) en enkelt Ting, et Stykke eller Exemplar af et vist Slags (s. Næme). Hard. Eg heve berre eit litet Naam.
naama, v. a. (ar), skjære Fæstehager i Baand (Tøndebaand); s. Naam, 3. Tel.
naamare, adv. nærmere. Superl. **naamaste**: nærmest. Nhl. (Andre St. næmare, næmaste). Jf. G. N. nánastr: nærmest; náinn: nærstaaende; nálægr og fl.
naamen, lammet; s. nomen.
naame-nær, s. Naam, 2.
Naamtroda, f. Tagfjel over Væggen i et Huus, den Fjel som slutter sig til „Raftestokken". Tel. (Naamtroe).
naanøyten, adj. gnieragtig, smaalig, som samler og benytter endog de mest uduelige Ting. Tel. Jf. naudnyttug.
naapa, v. a. (er, te), faae fat paa, indhente, fange. Sdm. Jf. næpa (berøre). I Tel. **nopa** (oo): fange.
naar, adv. og conj. 1) naar, hvor snart; paa hvilken Tid. Naar skal det vera? Han skal faa det, naar han vil. (Med stærkere Eftertryk ogsaa: naar helst). — 2) da, saa snart. Naar eg ser det, so veit eg det. (Jf. daa og fyrst). — 3) saafremt, hvis, dersom. Eg kunde gjera det, naar eg berre vilde. (Med mere Eftertryk: naar som). — Ofte forkortet: **naa**. (B. Stift). Ogsaa brugt i en anden Form: **nær**, Rbg. Tel., eller: **ner** (neer), Hall. Vald. Gbr. Sammensat: **ko-naar**, Sogn; **ko-nær**, Gbr. (I første Betydn.). Ogsaa: **naartid**, Buskr. og fl. G. N. nær, ogsaa hvé nær (ɔ: hvor snart). Sv. när (i mange Dial. når). Formodentlig kan baade „naar" og „nær" opfattes som en Komparativform af et gammelt „naa" (ɔ: nær), som forefindes i G. N. návist, námunda, nálega og fl. G. T. náh, T. nahe. (Grimm, Gr. 3, 182. Weigand 2, 240). Jf. naamare og næmare.
naar, indad; s. innar. **naaraste** (inderst), s. innarst.
naar (= nor), s. nord.
naar, for nokor, nokre; s. nokon.
Naare, m. Laarkrig (= Svange), Bugens Sider nærmest ved Laarene (paa Dyr, for Ex. Hesten). Shl. Mest i Fleertal (Naararne). G. N. nári.
Naarisla (?), f. en Sygdom med rødligt Udslæt; Skarlagensfeber (?). Brugt i forskjellig Form: **Naarisle**, og **Naaresle**, Tel., **Naaretla**, **Naareltle**, B. Stift; **Narisle**, Tel. (Tinn), **Nørisle**, Hall. (Hoel), **Naurisle** (?), Smaal., **Narill**, Ork. I lignende Betydn. Aaristel, Helg. Lof. Ved Mandal: Risla, om rødt Udslæt. Saaledes maaskee Naa-risla (til Naae); imidlertid meget dunkelt.
Naarislegras, n. Urt, som har været brugt til Lægedom for „Naarisla"; især Linnæa borealis. Tel. og fl. Ogsaa: **Narislegras** (Tinn), **Naaretlegras** (B. Stift). I Ork. **Narillgras**. Hos nogle Forfattere „Norisle", hos Gunnerus „Norell", Arenaria.
naartid, naar som helst; s. naar.
naasken, og **naasleg**, s. naaeleg.
Naastemme, s. Naudstemme.
Naatev (e'), m. Liiglugt; s. Naaluft.
Naating, eller **Naaeting**, n. en Stakkel; Vantrivning, svag Krop. Nordl. (Lof.). Jf. Naaelde, og Naae.
Naav, s. Nov. **Naavaa**, s. Neve.
Naavaar, s. Navar.
Ne, n. s. Kne. — **ne**, adv. s. ned.

ne, pron. 1) for: henne; s. ho. 2) for: denne, s. denne. „Baa' ne aa' na": baade denne her og den der. Romsd. Ndm.

ne, præp. hos, med; f. Ex. „ne oss": hos os. Helg. Maaskee for: nær.

ne, en Partikel, som føies til nogle Adverbier og Pronommer, f. Ex. so-ne, daa-ne, endaa-ne (Voss); dess-e-ne (s. denne). En anden Form „na" er sjeldnere, saasom i: der-na, her-na, hoss-na. Gbr. (Gausdal). Betydningen er uklar, vel egentlig paavisende eller demonstrativ, ligesom i G. N. na. Formen „ne" bliver tildeels udvidet til „inne" med den fulde Udtale af dobbelt „n", f. Ex. desſinne, dettinne, soleis-inne og fl. (Nordre Berg.). Ellers ogsaa forkortet til „n" (en) saaledes: son (soson) for so-ne, og hen (hænn) for her-ne. G. N. svána, herna. Jf. ogsaa Formerne: solein, nokorlein, mangelein, som før ere omtalte under Ordet Leid, f. — En anden Form er „an-ne" (ane), som dog ogsaa ombyttes med blot „a"; saaledes i Hardanger: slikt-ane og slikt-a (ↄ: saadant som dette der), hitt-ane og hitt-a (ↄ: det øvrige der), mitt-ane og mitt-a (ↄ: mine Ting her). Mere bekjendt er et lignende Tillæg ved Ordene her og der, saaledes i de sydligste Egne: her-an-ne, hæran og hæra, der-an-ne, dæran og dæra. (J Hard. der-imod: her-e og dar-e). Dette „an-ne" synes at være et gammelt arne (arna), da det falder nær sammen med det islandske „arna" i sá arna og þann arna m. fl. (f. Ex. i Arnasons Thjodsögur 2, 548). Man anseer det som en Forkortning af þar-na, ↄ: der.

nea, s. nedan. **Near**, s. Nedar.

Nebb, m. 1) Næb, Snabel paa Fugle. Sv. näbb, m. G. N. nef, n. — 2) en fremstaaende Spids; saaledes om Spidsen af et Skeeblad (Skeidarnebb), om Tuden paa en Kande, og deslige. Jf. Nibba.

Nebba, f. en liden Kande med fremstaaende Rende eller Tud. Østl.

nebba, v. n. (ar), plukke, pusle; pynte eller rette paa noget. Tel. Ryf.

nebbast, v. n. næbbes; nappes.

nebbeleg, adj. net, fiin, smukt udstyret. Tel. Jf. nebba.

Nebbesild, f. Horngjedde (Esox Belone). B. Stift og fl. Ellers Horngjæla.

Nebbested, n. en liden Ambolt med en tynd Spids paa Siden.

Nebbetong (-taang), f. en liden Tang med smale Spidser.

Nebor, s. Nedburd.

ned, adv. ned. Mest alm. ne; ellers nid (i'), Sdm. Nfj., ni, Sogn; nogle Steder ner (neer), som ogsaa har god Grund, da den oprindelige Form er nider (i'), eller neder (jf. nedre). G. N. nidr (jf. nedri, nedan); Ang. nider, Ght. nidar. — Særlig Betydning: 1) nedad, ovenfra til et lavere Punkt; især til Jorden eller Grunden. Detta, siga, renna ned. Sleppa, kasta, riva ned. — 2) til mindre Værd, til en ringere Stilling. Dei faa slaa ned Prisen. Det gjekk ned med Rikdomen o. s. v. — 3) til Ro eller Hvile; ogsaa: til Afslutning, til Ende. Jf. Nedgang, Nedlag, nedlagd, nedsonad. — Med visse Præpositioner (som fyre, i, med, under, yver) bruges „ned" ogsaa for: nedre (nede), ↄ: paa et lavere Punkt; f. Ex. ned i Dalom: nede i Dalene. — Af Partikel-Forbindelser mærkes: **ned-atter**: ned igjen. (Nogle St. ne-att; paa Sdm. ogsaa nat'e, nat'atte). — **ned-aat**: ned til (Grunden). — **nedetter** (ne'ette, nett'e): nedad. — **ned-fyre** (y'): ned for; nede ved. Liggja nedfyre: lige stadigt tilfengs. — **ned-i**: ned (eller nede) i. Afvig. „niti" (ned-ut-i?), Sogn. Forkortet „ni", saaledes „nihavd", ↄ: iblandet, bragt ned i. (Dæ' va' ni-hatt). „ni-lagd": lagt ned i. „Nilag", n. Mælk med ilagt Brød. Shl. (For Nedi-lag). **ned-imillom**: nedimellem; ogs. til Skade el. Spilde. „Han fær ne-myllaa": han lider Uret, bliver tilsidesat. Sdm. — **ned-paa**: ned (eller nede) paa. (En daarlig Form, da det nemlig skulde hedde „ned-aa" og ikke „ned-upp-aa"). — **ned-til**: nedad; ogs. nedad til. — **ned-um**: ned forbi (et vist Punkt). — **ned-under**: nedenunder, paa den nedre Side. (J Nordre Trondh. „ne'pund", ligesom nedpaa). — **ned-yver**: nedover, nedpaa. Nogle St. ne-ivi, ne-yve og nyve (y'). — J Sammenstilling med Participier bliver Ordet stærkt betonet, f. Ex. ned-blaasen (nedblæst); ned-bøygd, -dotten, -faren, -fløygd, -graven, -kastad, -krøkt, -løypt, -riven o. s. v.

nedan, adv. neden, nedenfra; ogs. nedentil, i den nedre Deel. Mest alm. **nea**; i visse Forbindelser: **nean** (Hard. Tel. og fl.); ogsaa **nida** (i'), og stundom: **nada**, Sdm. G. N. nedan; Sv. nedan. Tildeels brugt som Præposition med Dativ, f. Ex. „Dei kom nida Gar'a", ↄ: de kom fra Gaarden nedenfor. Sdm. — Med Partikler: **nedan-etter**, ↄ: nedenfra, opad. **nedanfyre** (y'): nedenfor. (J lignende Betydn. ogsaa: ne-dan-i, og nedan-paa). **nedan-igjenom**: opad igjennem. **nedan-til**: a) nedentil, i den nedre Deel; b) nedenfra, opad. Han kom nedantil. (nean-til, nea-te).

nedanbeltes, adv. nedenfor Bæltet eller Bæltestedet.

nedanbrotes (o'), adv. nedenfor Bakken; ogs. nedenfor Fjeldbrynet. Hall. (neabrøtes).

nedanbuls, adv. paa den nedre Deel af Kroppen (Bulen). Buskr. (neabols). J Hall. ogsaa „nealives".

nedandeildes, adv. nedentil, i de nedre Dele. Ogsaa: **nedanlutes** (u'). Hall. (nealutes).

nedanlands, adv. 1) i den nedre Deel af Landet. 2) udenlands. Vald.
nedanlivs, s. nedanbuls.
Nedar, pl. (m.?), aftagende Maane, Tiden henimod Nymaane. I Tel. **Near.** I Hall. **Nea**, med bestemt F. **Neadn** (Nedarne) og i Dativ **Neo** (Nedom). I Gbr. afvig. **Nean.** „Maanen er i Neo" (Hall.), eller „i Near" (Tel.), omtr. som: i sidste Qvarteer. G. N. nidar, og nid, n. Sv. nedan; D. Næ (fordum Næde). Jf. Ny.
nedarleg, adj. nederlig, lavt liggende (eller staaende). Nogle St. **nidaleg** (i'), ellers **nealeg.** Det gjeng ein nedarleg Gang: det gaar kummerlig, det vil ikke lykkes. B. Stift.
nedarlege, adv. noget langt nede, noget lavt. Det ligg so nedarlege. (nidale', neale'). G. N. nedarlega, nedarla.
Nedbering, f. s. Nedburd.
Nedbrot (o'), n. Nedbrud, Nedbrydelse. **nedbroten**, adj. nedbrudt.
Nedburd (u'), m. Nedfald af Luften: Regn, Slud, Hagel eller Snee. (Jf. „bera ned": regne eller snee). Temmelig alm., mest som Nebur, Nebor, Nebør; ogs. Nide'bur (i'), Sdm. (for Niderburd). Sv. nederbörd. Ellers i anden Form: **Nedbering** (e'), **Nedbersla, Nedbœra**, f. og med samme Begreb: Ovanburd (Aavabur).
nedburdsam, adj. rig paa Regn el. Uveir. Det vardt nedburdsamt.
Nedbøygsla, f. Nedbøielse.
ned-dotten, adj. nedfalden; s. detta.
ned-drepen (e'), adj. dræbt, ødelagt; om en Hob eller Mængde af Dyr.
Nederdeil, m. den nederste Deel af et Klædningsstykke. Forkortet: Nerdeil, Nærdel. Sogn. Ellers Nedre-Deild.
Nederkjeft, m. Underkjæve; ogs. Underlæbe paa Dyr. „Neerkjæft", Trondh.
Nedervall, Forlegenhed, Mangel, Trang. (B. Stift). Formod. Nedertydsk ligesom Lægervall.
Nedfall, a. Nedfald; Synkning; ogsaa Forfald, Forringelse. Vera til Nedfalls: være meget forfalden, næsten faldefærdig; om en Bygning. Nedfall synes ogsaa at betegne det samme som Nedvelta (s. d.); saaledes i Hall. „Nefallskønu": Barselkone.
Nedfallsott, f. faldende Syge, Epilepsie. G. N. nidrfallssott. Jf. Fang.
ned-faren, adj. nedgleden, falden.
Nedgang, m. Nedgang, Nedstigning.
ned-gjengen, adj. nedgaaen.
Nedgonga (-gaanga), f. Nedgang.
ned-graven, adj. begraven; jordet.
ned-havd, adj. nedbragt, nedtagen.
Neding (?), m. Gjenganger, Spøgelse (omtr. som Utburd). „Ne-ing", Sogn (Lærdal). Tvivlsomt Ord.
Nedkast, n. Nedkastning. **nedkastad**, adj. nedkastet; ogsaa overdækket, tilkastet.
Nedkoma (o'), f. Nedgang, Leilighed til at komme ned.
ned-komen (o'), adj. nedkommen; henkommen. Det veit ingen, kvar han er nedkomen: man veed ikke, hvor det er blevet af ham. (Ligesaa G. N. nidrkominn).
Ned-lag, n. 1) et Lag, en nedlagt Hob el. Portion. 2) Nedlæggelse. 3) Slutning, Ende. Baade i Upplag og Nedlag: baade i Begyndelsen og Enden, først og sidst. (Voss). G. N. nidrlag.
ned-lagd, adj. nedlagt; ogsaa: som har lagt sig. Folket var nedlagt: Folket havde gaaet til Hvile.
Nedlaup, n. Nedløb; Nedgliden.
ned-lekt, adj. nedflyttet, stillet noget lavere; s. lekkja.
nedlengst, adv. nederst. Tel.
Nedloga (o'), f. et nedbrudt eller nedfaldet Træ (= Laag). **Nelogo**, eller Neloo, Namd. **Nelugu**, Indr.
ned-læst, adj. gjemt under Laas.
nedra, v. a. (ar), sætte længere ned; fornedre. (nera). Lidet brugl. G. N. nidra.
nedre, adv. 1) nede, paa et nedenfor liggende Sted. Alm. udtalt **nere** (ee). Af den gamle Form neder, s. ned. G. N. nidri; ogs. nedar. — 2) ned, i Skjul, i en overdækket Stilling. Meget brugl. i B. Stift (Sdm. og fl.), f. Ex. breida nedre (nere): overbrede, tildække med Klæder. Ligesaa: kasta, leggja, setja ne(d)re. Hertil flere Participier, som: nedreboren (o: skjult af noget som er baaret sammen), nedrebreidd, nedrekastad, nedrelagd, nedresett, nedresnjoad (o: nedsneet), og fl.
nedre, adj. nedre, som er længere nede. (Udtalt nere). G. N. nedri, nedari. **Nedre-Deildi**, og **Nedre-Luten**: den nedre Deel. (Jf. Nederdeil). Ellers mest brugl. i Stedsnavne, som Nedre Bø, Nedre Lid, Nedre Mork. Tildeels i Formen: ner (neer), der ogsaa kan opfattes som neder (= ned), f. Ex. Neergard, Neerhus, Neerhol (oo). Imidlertid kan denne Form let forverles med et andet Ord „Nær", hvorom s. Nerd.
Nedriving, f. Nedrivelse.
Nedros (o'), f. Nedstyrtning; s. Ros.
ned-roten (o'), adj. 1) nedraadnet, faldefærdig af Raaddenhed; om Huse. 2) nedstyrtet. (Tel.). Det sidste af Verbet rjota.
ned-rund, adj. nedstrømmet, nedstyrtet; for Ex. om Korn af en Sæk. Til rynja.
ned-sedd (ee), adj. ringeagtet, foragtet (see nedsjaa). Sogn, Tel.
Nedsetning, f. Nedsættelse.
ned-sett (e'), adj. 1) nedsat, nedflyttet. 2) begraven, jordet. (Smukkere Udtryk for nedgraven). 3) formindsket, nedsat (om Priis).
Nedsida, f. den nederste Side. Østl.
Nedsig (i'), n. Synkning, Nedgliden. **nedsigen** (i'), adj. nedgleden, sunken, falden; s. siga.

nedsjaa, v. a. (ser, saag), ringeagte, foragte, see ned paa. Tel. (og maaskee i Sogn). **Nedsjaaing**, f. Ringeagt, Foragt. I Sogn „Nedseelse", n. ogsaa om Skam, eller noget hvorved man paadrager sig Ringeagt. Kunde ogsaa hedde Nedsyn, f.

Nedslag, n. Nedslag; Nedsættelse, Formindskelse i Priis eller Værdie. Saaledes „Penge-Nedslag", et Fald i Pengenes Værd.

ned-slegen (e'), 1) nedslaaet, fældet; ogsaa udhældet, spildt (om Vædske). 2) nedslagen, modfalden, bedrøvet.

ned-sokken, adj. nedsunken; s. søkka.

ned-sonad, adj. neddysset, afstillet (om en ubehagelig Sag). Ogsaa: **nedsont** (oo) og „neresont" (s. nedre). B. Stift.

nedst, adv. nederst, længst nede. (Alm. neest, nogle St. neerst). **nedst i**, og **nedst paa**: i eller paa den nederste Deel. **nedst nedre** (neest nere): længst nede.

nedst (nedste), adj. nederst; f. Ex. nedste Luten; nedste Vegen &c. Jf. nedre. G. N. neztr.

Nedstig (i'), n. Nedstigning.

ned-søkt (-søkkt), adj. nedsænket.

Nedtak, n. Nedtagelse; ogsaa et Tag eller Greb nedad.

ned-teken (kj), adj. nedtagen.

ned-trakkad, adj. nedtraadt.

ned-tyngd, adj. betynget, nedtrykt.

Nedvelta, f. Fald, Nedstyrtning. Ganga paa Nedvelta: gaae og vente paa et Fald, gaae paa faldende Fod; om en frugtsommelig Kone, som venter sin Nedkomst. Hedder ogsaa „gaa i Nedvelto(m)" og „paa Nedveltingi". Sogn, Hall. Egentlig et spøgende Udtryk, ligesom „detta i Golvet" el. „rulla i Koll" og fl.

Nedvending, f. en Vending nedad.

ned-voven (o'), adj. fuldvævet, færdig; om en Væv.

Nefs, m. Skræmsel (?), et truende Udseende. Guldal. Jf. nefst.

nefsa, v. a. (er, te), 1) snerte, refse, straffe. B. Stift. (Lidet brugl.). Oftere v. n. snerte efter En, true ham med Næven. Sv. näpsa: straffe. — 2) stikle paa, tirre med spydige Ord. Guldal. Jf. snefsa, neksla, neisa.

Nefst, f. Straf, Refselse. Trondh. (Selbu). G. N. nefst.

nefst, adj. n. forfærdeligt, gyseligt, høist uhyggeligt. Indh. Nordl. Hedder ogsaa: **nist**, Indr., og **nifst**, Ork. og flere. I svenske Dial. näffs: uhyggeligt; nifst: ræd, bange. (Noget dunkelt). Jf. Nefs.

neggja, s. kneggja.

negla, v. a. (er, de), nagle, fæste med Nagler. (Af Nagle). G. N. negla. Particip: **negld**, naglet.

Negler, s. Nagl.

Negling, f. Nagling; det Punkt hvor Fjele eller Planker ere naglede.

negta, s. neitta.

nei, Partikel med negtende Betydning: nei, vist ikke, o. s. v. G. N. nei. Ordet bruges: 1) som negtende Svar. Svara nei. Segja nei (s. neitta). Det segjer nei sjølv: det forbyder sig selv, det er umuligt. D'er ikkje nei i honom: han er ikke i Stand til at negte, hvad man beder om. Faa nei: faae Afslag. Han fekk eit kort Nei. (Altsaa som Subst. i Neutrum). — 2) som Indledning til en Vending i Talen, el. til Modsigelse af en foregaaende Sætning. Nei, daa var det gamle betre. Han tyktest alt vera framsloppen, men nei, han laut bida. Ogsaa ved en Paamindelse eller Paaskyndelse. Nei, lat meg ganga. Nei, no faa me venda. Nei, kom no ein Gong! — 3) til at betegne et Indtryk af noget uventet, eller som Udbrud af Forundring, Overraskelse, Henrykkelse. Nei, sjaa no berre! Nei, er det sant? Aa nei, kor godt det skulde vera! — Ofte fordoblet (nei, nei!), eller forbundet med et andet Ord: nei daa! nei menn, nei so menn.

neia, v. n. (ar), sige ofte eller idelig nei. (Jf. neitta).

neigja (neie), v. a. (er, de), nitte, krumme eller ombøie Spidsen paa Søm (omtr. som njoda). Østl. (Rom. og fl.). G. N. hneigja: bøie. (Jf. niga). Particip **neigd** (imidlertid synes Bøiningen at være usikker).

neikka, v. negte; s. neitta.

Neing, s. Neding.

Neip, f. 1) en Stang med en Kløft i Enden; et Redskab hvormed man opsender Hø til et Høloft, og desl. Sdm. Nordl. (Jf. Tjuga og Sula). — 2) et Slags Støtte; s. Stridneip. — 3) et Hjørne, en Kant eller Snip. Helg. Desuden skal Neip ogsaa betyde en Fugle-Snare. Nordl.

neira, v. n. (ar), klynke, smaagræde; om Børn (= nafra). Hall. — **neiren**, adj. klynkende, urolig. **Neiring**, f. klynkende Lyd.

neisa, v. a. (er, te), ærgre, tirre ved fornærmelige Hentydninger, forekaste En noget som skal være til Skam for ham. Dei neiste honom med det. Nordre Berg. Trondh., ogsaa paa Østl.; saaledes: **nese** (ee), Solør; **næse**, Smaal. Sv. Dial. näisa; D. Dial. nese. G. N. hneisa: beskjæmme. Noget lignende er: **nekkja**, **neksla**, **nesla**, **nefsa**, **snefsa**, **sneida**, **snikka**, **brigsla**.

Neising, f. fornærmelig Mindelse eller Hentydning; ogsaa: Spot, Skam. G. N. hneisa: Beskjæmmelse; Sv. nesa.

neiska, s. niska.

neist, part. spottet, fornærmet, s. neisa. Skal ogsaa betyde: ilde klædt. Nordl. (i Forbind. naken og neist). Jf. G. N. hneiss: ussel. S. ogsaa uneist.

neista, og **neistra**, s. gneista.

Neiste (Gnist, ogs. Ætling), s. Gneiste. Om et andet Neiste, s. Nest.

neit, stak, smertede; s. nita.
neita, v. a. (er, te), krænke, støde, fornærme. Rbg. (Aaserall). G. N. hneita (?).
neitta, v. a (ar), 1) negte, benegte, sige nei til. Ryf. og fl. Ellers afvig. **neigta**, Tel. og **negta**, mere alm. Ogsaa: **neikka**, Hall., **nekka**, Vald. G. N. neita. Jf. Sv. neka. — 2) fornegte, ikke erkjende. Mindre brugl. — 3) negte (En noget), afslaae, ikke tillade. Med Dativ og Akkus. Han vilde neitta oss Inngangen. — Ogsaa i en særegen Betydning i Udtrykket „negta Gud", ɔ: sværge eller negte noget ved Guds Navn. B. Stift, Nordl. Jf. jatta, med dertil hørende Afvigelser.
neittande, adj. som kan negtes.
Neitting, f. Negtelse; Benegtelse.
Nek (ee), n. Neg, Straabundt. Kun i den sydligste Deel af Smaal. (til Rakkestad). Ellers ukjendt. S. Band, Bundan, Bundel.
neka, s. gnika. — **nekja** (?), s. nækja.
Nekk, m. 1, 1) Standsning, Hvile; den Stund, da Søen staar stille i Flod eller Ebbe (s. nekkja). Nordland. — 2) Krog, Krumning; fremstaaende Landtunge som møder en Elv og tvinger den til at gjøre en Bøining. (Elvarnekk). Sdm. (Lidet brugl.). — 3) Forringelse, Brøst, Skade. Tel. Maaskee for Knekk, men kan dog ogs. opfattes som en Standsning eller Tilbagesættelse.
Nekk, m. 2, (Fleert. **Nekkjer**), Reen-Kalv, Reensdyrets Unge. Hard. Tel. Num. Jf. nekkja, 3.
nekkja, v. a. (er, te), drille, tirre med spydige Ord, eller med Mindelser om noget som kan være til Skam. Dei skal ikkje faa nokot til aa nekkja oss med, ɔ: til at kaste os i Næsen. Sogn, Sdm. og fl. (Lidt mildere end neisa). I lignende Betydn. **nekkla**, v. a. (ar), Nhl. Nordl., og **nesla**, Ork. Ligner T. necken; men hører maaskee nærmere sammen med det følgende nekkja. Jf. ogsaa G. N. hneyking og hneyxl: Beskjæmmelse.
nekkja, v. a. og n. (er, te), 1) sætte tilbage, standse, hindre fra en fortsat Fremgang. Tel. (Vinje). Jf. Nekk og Atternekkje. — 2) v. n. standse og vende tilbage (om Søen), begynde at falde fra Flodmaalet, eller stige fra Ebbemaalet. Nordre Berg.; vel ogsaa i Nordl., see Nekk. „E rodde ut mæ same Sjøen nekte", ɔ: i det Øieblik da Søen begyndte at gaae tilbage. (Sdm.). G. N. hnekkja: gaae tilbage, ogsaa: holde tilbage.
nekkja, v. n. (er, te), kalve; om Reen-Koen (s. Nekk, 2). Hard. Hertil **Nekkjerid** (-ri), f. et Sneelag som falder i Fjeldene seent om Vaaren, nemlig paa den Tid da Reenkøerne kalve. I Nordland kaldet Reinkalverid. Andre St. Reinskjøl.
Nekkje, n. Tilbagefald; s. Atternekkje.
Nekkjing, f. Standsning; Søens Tilbagevending fra Flod eller Ebbe (= Nekk).
Nekkla, f. Fornærmelser; s. nekkja, 1. Hedder oftere Nekkjing.
nekkla, v. a. spotte, tirre; s. nekkja.
nekt, part. (af nekkja), standset. Sjoen er nekt (el. i Nekkjing): Søen begynder paany at falde, eller at stige.
nekta, s. neitta.
nella (nell, nall), s. gnella.
Nelling, Skrig, Hvinen; s. Gnelling.
Nelugu, s. Nedloga.
nema (e'), v. a. (**nem**, **nam**, **nomet**, o'), mærke, fornemme, blive opmærksom paa. Hall. „E nam ikkje noko te dæ" (jeg mærkede det ikke). „E ha ikkje nøme noko". (Andre St. fornema. Jf. nemja). Imperf. Fl. hedder **nomo** (for naamo); Supin. deels **naame** (i Aals Sogn), deels **nøme**. Inf. lyder som næma. Ordet betegner egentlig: tage, gribe (s. nomen), og dernæst: fatte, opfatte; saaledes i G. N. nema (nem, nam, numit): tage, fatte, lære. (Ang. niman, Ght. neman, Goth. niman: tage). Heraf Naam, næm, Næme, og det afledede Verbum næma, som nu tildeels træder i Stedet for Stamordet.
nema (nær), s. næma.
nemen, adj. lærvillig; s. næm.
nemja, v. a. (nem, namde, namt), mærke, finde Spor til. Hall. (Andre St. fornema). Egentl. en afvigende Form af nema.
nemme, s. næma.
nemna, v. a. (er, de), nævne. Mest alm. næmna, næmne; nogle Steder nævna, og næbna. (Sogn og fl.). G. N. nefna (for nemna). Af Namn. Imperf. (nemnde) lyder sædvanlig „næmde"; Supin. (nemnt) sædvanl. „næmt". — Særlig Betydning: 1) give Navn. Dei skulde nemna Barnet, ɔ: give Barnet et Navn (Døbenavn). Gbr. og fl. (Jf. namna). — 2) nævne, anføre eller opregne ved Navn. Han nemnde mange av deim. Nemna upp: opnævne, opregne. — 3) udnævne, tilkalde, tilsige til et Møde eller en Forretning. Namd. og flere (see Nemnsla). — 4) udtale, sige tydeligt. Det Ordet er so tungt aa nemna, ɔ: vanskeligt at udtale. Han kann ikkje nemna Err'en, ɔ: udtale „R" tydeligt. (B. Stift). — 5) omtale, berøre i Talen. Dei hava inkje nemnt det. (Ogsaa: ikkje nemnt eit Ord um det). D'er ikkje til aa nemna: det er ikke noget, som er værdt at tale om. Eg er ikkje Mann til aa nemna det: jeg er ikke i Stand til at tale derom (nemlig om noget fortrædeligt eller sørgeligt).
nemnande, adj. værd at nævne.
Nemnar, m. Nævner (i Regning).
nemnd, part. nævnt, benævnt; ogsaa udnævnt, og omtalt (s. nemna). Sædvanlig: næmd (og i Neutr. næmt). G. N. nefndr; Sv. nämd.
Nemne, n. Benævnelse. I Sammensætn. som Tilnemne og Utnemne.

Nemning, f. Nævnelse, Navngivelse; ogsaa Udnævnelse, Opregning; Omtale (s. nemna). Nemning kunde ogsaa betegne en Samling af udnævnte Personer (Commission, Committee &c.). Ialfald bekvemmere end „Nemnd“ (Nemd).

Nemnsla (Nemsla), f. Udnævnelse, Tilsigelse til et Møde. Namd. Indr. (Næmsl). Ogsaa om Stedet, hvor Folk skulle tilsiges, f. Ex. til Skyds.

nenna, v. a. (er, te), nænne, have Hjerte til, kunne bekvemme sig til noget. Rbg. Tel. Hedder ogsaa **nennast**, f. Ex. „han nentest ikkje koste dæ“: han krympede sig for at bekoste det. G. N. nenna; Goth. nanþjan.

Nenne, n. Mod, Hjerte til noget. „Han ha' ikkje Nenne te dæ“. Rbg. Jf. Unenne.

nenneleg, adj. svag, skrøbelig. Tel. (Vinje). Passer ikke til nenna.

neppa, v. a. (er, te), indknibe, trykke sammen. Sogn, Hard. Tel. Hall. Neppa Henderna: folde Hænderne, el. holde dem sammen i Skjødet. G. N. hneppa: klemme. Falder nær sammen med kneppa.

Neppe, n. et lidet Knippe; en Tot, f. Ex. af Uld. Sogn og fl. Nogle St. **Nippe**; i Tel. **Nyppe**. Jf. Knippe.

nepunn, = ned-under; s. ned.

ner (ee), s. ned, nær, og naar.

Nerd (?), et Ord som forekommer i Stedsnavne, og som nu sædvanlig udtales „nær“, saasom i Nærheim (Nærem), Nærland, Nærøy, men som i gamle Skrifter hedder Njard (Njardheim, Njardarland, Njardøy) og saaledes hører til det gamle Njørd, Navnet paa Søens Guddom i Hedenskabet.

nere (ee), nede; s. nedre.

nerta, v. a. (nert, nart, nortet), berøre let eller løselig, komme ind paa (= koma aat). Hall. (nærte; ha nørte). Ellers med anden Bøining: **nerta** (ar), Nordl., og **nørta** (er, e), Lister. Falder nær sammen med snerta.

Nes (e'), n. Næs, Landtunge, Spids eller Hjørne af Landet. G. N. nes. (Eng. ness). Hertil mange Stedsnavne. Dativ Fl. tildeels med „j“: **Nesjom**, „ut paa Nesjaa“, Nordre Berg. Ogsaa med Spor af et Genitiv Fl. Nesja; saaledes **Nesjakongar** (el. Nesje-), pl. Næssekonger, Søkonger i Fortiden. **Nesjatangar**, pl. de yderste Spidser af Landet. (Nesjetaanga', Sdm. og fl.). Jf. nesja.

Nesabot, s. Knesbot.

Nesing (e'), m. Beboer af et Næs, el. Indbygger af et Distrikt, som hedder Nes. Saaledes ogsaa: **Nesbue**, **Nesbygding**, **Nesgjelding**, **Nessokning** og **Nesværing**. Paa Hedemarken ogsaa „Nesning“, men dette betyder ellers en Indbygger af Nesnar („Næsne“) paa Helgeland.

nesja, v. n. (ar), bjerge sig, slaae sig igjennem, komme ud med nogen Sparsomhed. Sdm. Me nesja med di til Hausten. Vel egentl. naae frem til et Næs. Jf. Ordsproget: Ein skal fyrst ro fyre næste Nes, ɔ: først afhjælpe den største Forlegenhed og siden stræbe videre.

Nesja (?), f. Jordtunge, Græsbanke imellem Bugterne af en Elv. Sæt. Brugt i Fleertal „Nesju“ (Nesjor).

nesjutt, adj. næsset, fuld af Næs; om en Strandbred. Mere alm. **nesutt** (e').

Nesla, f. s. Netla.

nesla, tirre, ærgre; s. nekkja.

Nesland, n. Landskab som strækker sig ud i Vandet, el. danner et Næs, en Halvøe.

Nesning, s. Nesing.

Nesodd, m. den yderste Spids af et Næs. Ogsaa: et lidet, smalt Næs.

Nest, n. Reisekost, Proviant; s. Nista.

Nest, m. en Sammenheftning med Traad, en foreløbig Søm. Østl. Afvig. **Neiste**: en Vidiering (= Nesting), Romsd.

nesta, v. a. (er, e; ogs. ar), 1) fæste, hefte eller knytte fast. Voss og fl. Jf. Nesting. — 2) sye løseligt, tilhefte noget med Traad. Søndenfjelds. (Sv. nästa). Ellers: besta, næla, trokla.

Nestange, m. Rev eller Tange, som gaar ud i Søen fra et Næs. Jf. Nes.

Neste, n. et Spænde, en Malle eller Hægte i Klæder. Voss, Tel. G. N. nesti, nisti.

Neste, n. (2), s. Nista.

Nesting, f. 1) et Vidiebaand, en liden Ring af Vidier. Ork. Fosen. (Jf. Nest, m.). — 2) en Sammenheftning med Traad; see nesta.

nesutt, s. nesjutt.

Nesværing, s. Nesing.

Net (e'), n. Net, Garn, Fiskergarn. Kun søndenfjelds og i de sydligste Egne. (Ellers Garn). G. N. net; Sv. nät. Jf. netja.

Neta, Nælde; s. Netla.

Netball, m. Sænkesteen, omviklet med Bark (Næver), til Fiskegarn. Vald.

Netbinding, f. = Garnbinding.

Neter (e'), pl. Nødder; s. Not.

netja, v. a. (ar), fæste i et Net. Især om Fisk: netja seg, ɔ: blive hængende i Maskerne af et Vod. Nordre Berg. (hvor „Net“ er ubekjendt). Hertil „Netjasild“, f. mindre Sild, som hænger fast i Maskerne. Sdm. Jf. avnetja.

Netja, f. Nethinde, den Fedthinde som omgiver Indvoldene i Dyr. Mest alm. udtalt **Nekja** (Nekkja); i Gbr. **Nikju** (Nitju). G. N. netja; Sv. nät. Jf. Talgblæja, Vombblæja.

Netjesky, f. tynde Skyer, som danne smaa Ruder ligesom Masker i et Net. Nhl. Nærmest til Netja.

Netjetalg, f. Talg af Fedthinden omkring Indvoldene (Netja).

Netkavle, m. Flydholt (= Kavl). Sæt.

Netla, f. Nælde (Urtica), Plante som ved Berørelse forvolder Svie og derfor ogsaa kaldes Brennenetla, sjeldnere Eiternetla. Ordet har ogsaa en simplere Form uden „l" (Nata, Neta), og samtlige Former kunne deles i tre Grupper, nemlig: a) **Nata**, brugt i Sammensætn. **Brennenata**, Nfj., og med Omlyd (o'): **Brennenøto**, Vald., **Brennenot** (o'), Sfj. Sdm., **Brennot**, Vors, **Brennoto** (oo), Indh. Jf. Holnutu (Ork.) og Dritnøto (Vald.) om Stachys sylvatica. — b) **Neta** (e'), i Forbind. **Brenn-neta** (Brenneta) og **Brennetu**, Gbr. Afvig. **Brennheta** (e') eller **Brennhetta**, Gbr. (Vaage), **Brennheita**, Ndm. **Brennhutu**, Ork. Opdal. (Det sidste maaskee til Nata). Jf. Marneta. — c) **Netla** og **Brenne-netla**, Søndre Berg. og fl. Med sædvanlig Overgang: **Nesla**, Østl. Afvig. Natla (?), **Nasle**, Smaal., **Notla** (Brennenotla), Ryf., **Nosle** (o'), Sæt. Tel. Hall. — Jf. Ght. nazza (= Nata) og nezzila (= Netla); Ang. netele, Eng. nettle, Nt. og Holl. netel; Sv. näsla, i Dial. nätla, näta og natä. Isl. brenninetla, nötr og nötrugras. (Haldorson).

netlebrend, adj. sviende af en Berørelse med Nælder.

Netlebrusk, m. Nældebusk.

Netlesvide (i'), m. Svie af Nælder.

Netstøde, n. Grund til at sætte Garn paa. „Netstø" (ogs. f.). Østerd.

nett, adv. 1) fiint, vakkert; ogsaa: knapt, sparsomt. Me skal fara nett med det. 2) grandt, nøie. Han kom so nett paa det. B. Stift. 3) netop, just, ganske. Han er nett lika god. Nett som han var ny, o. s. v. Nhl. Nordl. og fl. (Mere alm. **nett-upp**). S. følg.

nett, adj. 1) net, fiin, tækkelig. Han er so liten og nett (netter). — 2) flink, som gjør net og fiint Arbeide. Jf. netthendt. — 3) nøiagtig, forsigtig; ogsaa: knap, sparsom. Han er nett um Pengarne. Ogsaa om Tid el. Leilighed: knap nok, knapt tilstrækkelig. Det var nett so mykjet, at eg naadde Tidi. Det var paa det nettaste. (B. Stift). — Nyere Ord. Fr. net, Lat. nitidus; glindsende; fiin, smuk ꝛc.

Nett, m. en Bjergknold, Bjergtop (= Knatt, Natt). Sæt. S. ogsaa Knett.

netta (seg), tage Nattehvile; s. natta.

netthendt, adj. behændig, flink til Haandarbeide. B. Stift.

Nettleike, m. Nethed, Fiinhed.

Nettvær, s. Nattverd.

Netvite (i'), m. Garnbole; s. Vite.

Netvon, f. Sted hvor man kan fiske med Garn. Østerd.

Nev (Næv), n. Spids, Pynt, fremstaaende Kant. S. Keipsnev og Bergsnev. G. N. nef: Næse, Næb, Spids. Jf. Nos.

neva (e'), v. a. (ar), gribe eller samle med Næverne (jf. gaupna); ogsaa: knuge, ælte, røre i noget med Hænderne. Afvig. **nøva** (ø'), Sdm. G. N. hnefa: gribe.

Neve (e'), m. 1) Næve, Haand. Afvigende **Nøve** (ø'), Sdm., **Næva**, Gbr. og flere, **Nava**, Smaal. Namd., **Naavaa**, Indh. Ork. G. N. hnefi; Sv. näfve. — 2) en Haandfuld, saa meget som man kan holde i Næven. Ein Neve Korn. Ein Neve med Ull osv.

Nevedask, m. et Slag med Næven. Ogsaa: **Nevehogg**, n. og **Neveslag**, n. (Nogle St. med a: Neva-). Noget lignende er „Nevaglekse", f. Hall.

nevesterk, adj. stærk i Næverne.

Nevestyrke, m. Nævestyrke.

Nevetak, n. en Haandbred; et Stykke som man gribe om med Næven; f. Ex. paa en Stang.

Neving, f. Berørelse el. Bearbeidelse med Næverne; s. neva.

Nevrek, n. en liden Tingest; Ting som ikke er større end at man kan løfte eller kaste den med Haanden. Tel. (Vinje).

Ni, f. i Kvindenavne, som Aasni, Dagni, Gudni, Signi, Torni, — lyder tildeels som Ne (Signe, Torne el. Tone), men findes i det gamle Sprog skrevet Ny (Dagny, Signy ꝛc.) og har formodentlig havt Betydningen ny eller ung. (Munchs Maanedsskrift 3, 263).

ni, for: ned-i, s. ned.

nia, v. s. nida og nigja.

niande, adj. niende (s. nie). **niandekvar**: hver niende.

Niauga, f. (?), Negenøien (Fisk). Østl. Sv. nejonöga, n.

Nibba, f. en fremstaaende Spids, en skarp Kant; især paa Steen eller Klipper. B. Stift, Hall. Vald. Ndm. (Jf. Nev, Nov, Nebb, Nobb).

Nibbestein, m. Steen med skarpe Kanter; Steenspids som rager op over Jorden. Sdm. Tel. og fl.

nibbutt, adj. spids, skarp i Kanten.

Nid, n. Skam, Beskjæmmelse; eller ogsaa Fortræd, Ærgrelse, noget som man maa harmes over. Eit stort Nid: en meget ærgerlig Omstændighed, en harmelig Ting. Nordre Berg. (Ellers sjelden). G. N. nid: Beskjæmmelse. Mere alm. i Sammensætning med Verber, med Begrebet Trods eller en utrættelig Vedbliven (ligesom Naud), f. Ex. nidbidja, nidlokka, nidstira.

nid (i'), s. ned. **nida**, s. nedan.

nida (ii), v. a. (er, de?), beskjæmme, forhaane. Oftere: nida seg innpaa: anfalde med Spot eller Fornærmelser. Indh. (nie, ni'). G. N. nída, nídast á. Sv. Dial. nida (nia).

nidbanna, v. a. omtr. som naudbanna.

nidbidja (ni'bea), v. n. bede uophørlig om noget (= naudbidja).

nidgraata, v. n. græde idelig. „nigraate", Buskr.

Niding, m. 1) Niding, nedrig Person. Lidet brugl. G. N. nidingr. — 2) en Gnier, en meget karrig Person. B. Stift og fl. Ogsaa i svenske og danske Dial. Jf. nidsk. En anden Form er **Niting**. Ryf.

Nidingskap, m. 1) Nedrighed, Lumpenhed. (Sjelden). 2) Karrighed, lumpent Gnierie.

Nidingsverk, n. Nidingsværk.

nidleg, adj. skarp, heftig, stærk. Hall. (nileg, niele'). — **nidlege**, adv. heftigt, voldsomt. (niele').

nidlokka, v. n. lokke idelig (= naudlokka). Gbr. (nilokke).

Nidord, n. spottende eller fornærmelige Ord. Lidet brugl.

nidsamlege, adv. storlig, drøit, voldsomt. „nisamele'", Vald.

nidsk (nisk), adj. nidsk, karrig, gnieragtig. (Jf. Niding). Maaskee ogsaa uhyggelig; s. Formen „nist" under nesst.

nidstira, v. n. stirre uafbrudt paa noget. Nhl. (med tydeligt d), ogsaa Gbr. og Ork. Andre St. naudstira. I Nhl. ogsaa **nidskoda** (nidskoa, o').

Nidvisa, f. Spottevise. (Sjelden).

nie, Talord: ni (9). Nogle St. **ni**, ogsaa **nio** (Voss, Hard.). G. N. níu; Sv. nio. (Goth. niun). Jf. niande. **Nia**, f. Nien i Kortspil. **Nietal**, n. et Nital. **Niekonemat**, m. Mad som er tillavet af ni Koner. (Omtalt som et fordum brugeligt Styrkemiddel). Nordre Berg.

nifst, f. nesst.

niga, v. n. (**nig**, **neig**, **niget?**), bøie sig, bugne, segne. Skal forekomme i Sæt. og Tel.; saaledes meddeelt fra Bykle: „Han neig i Nett'e": han bugnede i Knæerne, var nærved at falde. G. N. hníga (hníg, hneig, hnigit). Jf. Sv. niga (neg, negit), som her hedder nigja (ar). S. ogs. neigja.

nigja, v. n. (ar), neie, bøie Knæerne. Mange St. brugl. Sædvanlig udtalt: nia. G. N. hneigja og hníga (see niga). — **Nigjing**, f. neiende Bevægelse, Knæbøining.

nigla, v. n. (ar), spare, knibe, leve knapt. Hall. og fl. Jf. tigla.

Nik (i'), n. smaa Huggespaaner (= Nugg, Murk, Myle). Tel.

nika (i'), v. gnide m. m., see gnika.

nikja, s. nittan. **Nikjn**, f. Netja.

nikka, v. n. (ar), nikke, gjøre en let Bøining med Hovedet. (Nærmer sig til niga, ligesom „bukka" til buga). Heraf **Nikk**, m. og **Nikking**, f. nikkende Bevægelse.

nikker (nikr), adj. sparsom, knap. Sdm. Nordl. (Forekommer ogsaa som en Tillempning af det danske nidkjær).

Nilag (= Nedi-lag), s. ned.

Nilsmessa, f. St. Nikolaus' Dag, den 6te December. Østerd.

Ninilla, f. Erle (Fugl). Smaal. Ellers Linerla (Linella, Linilla).

Nipa, f. en steil Fjeldtop, en Bjergspids med en brat nedgaaende Side. Sfj. og fl. Paa Sdm. mest som Stedsnavn. G. N. gnípa. Jf. Nup.

nipen, adj. bly, undseelig, frygtsom. Østerd. (Trysil). G. N. hnípinn: sørgmodig, af hnípa: hænge med Hovedet.

nipper (nipr), adj. net, fiin, ziirlig. Tel. (Noget lignende er „knipper": net og rask. Trondh.). Isl. nipr: net. Sv. Dial. nipper.

nipperleg (og **nipreleg**), adj. fiin, tynd, let. Tel.

nippleg, adj. fortrædelig (= snippleg). Ryf.

Niprell (i'), en Plante, s. Fuglefræ. Øvre Tel. Maaskee Nipper-elde.

Nisa, f. Delfin, Tumler (Delphinus Phocæna). Alm. vest og nord i Landet. Afvig. **Nysa**, Hard., **Isa** (Ise), i de søndenfjeldske Kystegne. G. N. hnísa. Feit som ei Nisa: meget fed. Stynja som ei Nisa: stønne eller puste stærkt. — **Niseblaaster**, m. Lyd af pustende Niser. **Niselyse**, n. Tran af **Nisespekk**, n.

niska, v. a. (ar), tilberede Skind ved at afskrabe alt vedhængende Kjød. Helg. Nogle Steder **neiska**.

Nis (ii), m. s. Tunkall, Tufte, Bokke.

Nis (i'), m. stærk Lugt, Stank. Nordre Berg. Ogsaa **Nys** (y'), Hard. Tel. I Nordl. synes Nis at betegne Afsmag, ligesom Isl. hniss. S. nissen.

nissa (i'), v. n. (ar), lugte stærkt, stinke.

nissen, adj. usmagelig. Nordl.

Nista (i'), f. Reisekost, Proviant til en Reise, især tilføes. Temmelig alm. Afvig. **Nysta** (y'), **Nyste**, Øvre Tel. og Sæt. hvor det ogsaa betyder Sendekost (= Forn, Føring). Ogsaa i en anden Form: **Nest**, el. **Neste**, n. Indh. G. N. nest, n. (jf. nista, v.). Sv. Dial. nest, neste. — Hertil **Nistebumba**, f. **Nistelaup**, m. el. **Nisteskrin**, n. Kar, hvori man forvarer sin Reisekost. **Nistemat**, m. passende Mad til Medførsel paa en Reise.

nista (i'), v. a. (ar), forsyne med Reisekost. G. N. nista.

nista (ii), hvine, klynke; s. gnista.

Nistefylle, s. Gnistefylla.

nistelaus (i'), blottet for Reisekost.

Nister (i'), el. Nistr, n. Solrøg, synlig Damp i Luften. Sdm. Ndm. (I Gbr. Solnisl). Ellers Moe, Musk, Mist, Disma og fl.

Nisting (i'), f. Forsyning med Reisekost.

nistra (ii), s. gnista, gnistra.

Nit (i'), n. Sting, Smerte, Fornemmelse som ligner et Stik eller Slid. Eg fekk eit Nit i Ryggen (s. nita). B. Stift, Tel.

nita (ii), v. n. (**nit**, **neit**, **nitet**, i'), 1) stikke, smerte; om en pludselig Fornemmelse af Smerte i Legemet, saasom ved en stærk Anstrengelse eller Vridning. Det nit i den eine Sida. Det neit i Ryggen. B. Stift, Tel. G. N. hníta: stikke, træffe (om Vaaben; Ang. hnitan: støde. Nt. niten: stange.

— 2) glide, skyde frem, komme af Stedet. Eg rodde mest eg vann, men det neit ikkje fram: det gled ikke af Pletten. Nordre Berg. — 3) i Forbind. nita Auga paa: fæste Øiet paa, træffe med sit Blik. „Dei flaug so fort, at ein kunna ikkje nite Auaa paa dei". Sdm. (Vel egentl. nita med Augom).

nita (i'), v. a. (ar), rokke, røre af Stedet (= knita, gnita), s. gnetta.

niten (ii), adj. nidsk, gnieragtig. Ryf. Saaledes ogsaa **Niting**, m. Gnier; s. Niding.

Niting, f. Sting, Smerter (= Nit).

nittan (ii), Talord: nitten (19). Lister og fl. Ellers: **nitten**, mere alm., **nitjan**, **nikjan**, Sogn, Voss; **nikja**, Sæt. Vald., **nikjaan**, Shl. Jæd., **nikjaa**, Nhl. G. N. nítján; Sv. nitton. (Jf. sjauttan, attan).

nittande, adj. nittende. Afvig. nitjande, nikjande, nikjaande.

nitti (ii), Talord: halvfemtesindstyve (90). Alm. vest og nord i Landet. (Andre St. halvfemte Tjug, halvfems). Sv. nittio.

nittiande, adj. halvfemtesindstyvende.

Niv, s. Kniv.

Njo, s. Kne. — **njoa**. s. njoda.

njoda, v. a. (**nyd**, **naud**, **nodet**, o'), nitte, klinke, hamre Spidsen paa indslaaet Søm. Voss, i Formen njoa (ny, nau, noe). Ogsaa med svag Bøining: njoa (ar). Hard. og fl. (Jf. noden). Ellers i afledet Form: **noda** (o'), el. **nodda**, Tel.; **nøa**, Vald. Paa Sdm. **nøde**, og tilde ls **nydje**. I lignende Betydning bruges ogsaa „neie" (s. neigja) og nykkja el. nøkje (s. nykkja). Jf. nuva. G. N. hnjóda (hnýd, hnaud, hnodit); Nt. neden, T. nieten (af et gammelt niutan). Sv. nåda. Jf. Nod.

Njoding, f. Klinkning, Hamring.

Njoli(d), = Knelid. Tel. Sæt.

Njos, m. Tegn eller Vink som kan lede paa Spor efter noget. Tel. (Vinje). Han fekk ein Njos av det. Jf. njosna og Nysn.

njosa, v. n. (**nys**, **naus**, **noset**, o'), 1) nyse (sternutare). Inf. med sædvanlig Overgang til njose, njøse, nysa, nys'. G. N. hnjósa; T. niesen (fordum niusan). — 2) om et pludseligt Sammenstød. „Dæ naus i Hop": det kom til et Sammenstød, til Kamp ꝛc. Sdm.

Njosflaga, f. et Anfald af Nysen. Nogle St. Njøsflage; ogsaa **Nosflaga** (o'), til Nos, n. Ved Trondh. **Nysæling**, m.

Njosing, f. Nysen (= Nos). Nogle Steder **Njøsing** og **Nysing**.

Njosk, s. Knjosk.

njosna, v. n. (ar), speide, lure, kige efter noget. Nhl. og fl. G. N. njósna. Jf. Njos, Nysn, Nyss.

Njosning, f. Speiden, Udkig.

njota, v. a. (**nyt**, **naut**, **notet**, o'), at nyde. Inf. med sædvanlig Overgang til njote, njøte (ø'), nyta, nyt'. G. N. njóta. Imperf. Fl. **nuto** (u'), Hall. Supin. **note** (o'), nogle St. **nøte**. — Betydning: 1) nyde, faae, bekomme. Mest i Forbind. „njota godt". Eg naut ofta godt av det. D'er litet godt, han heve notet her. Afledninger: Not, nyt, nøyta. — 2) have til fri Raadighed, til fuld Brug. D'er so haalt, at ein nyt ikkje Føterne, ɔ: at man ikke kan bruge (eller styre) Fødderne. (B. Stift). Njota seg: have sine Lemmers Brug, være rigtig rask og smidig. Tel. Hall. (njøte se). Ogsaa ved Trondh. — 3) beholde, have i Behold. Hadde me berre notet det, som me hava. Dei hadde nokre Sauder, men dei naut deim ikkje, ɔ: de mistede dem. Han nyt ikkje Maten: han er meget plaget af Brækning. — I Nhl. forekommer ogsaa njota i Betydn. nytte, benytte, som ellers hedder: nøyta (og nytta). En anden Betydning: forlyste sig med (noget), synes her at være fremmed.

Njoting, f. Nyden; Brug, uhindret Besiddelse.

Njotra (oo), f. Kno, Fingerled. Tel.

njotra, v. a. knuge, trykke med Næverne (= knua). Tel.

Njotsminne? s. Njøsminne.

Njuk, m. Bjergtop, s. Nuk.

Njupa, f. Hyben (= Hjupa). Tel. og flere. Afvig. **Nupe**. Hall. Gbr., **Nype**, Smaal. Ork. og fl. Sv. njupon.

Njupetorn (-tonn), m. Hybentorn (= Klunger). Tel. Num. Hedder ogsaa **Njupetyrne** „Nupetynner", m. Hall. **Nypetein**, m. Nedenæs. **Njupeklung**, m. Tel. **Nupetre**, n. Gbr.

Njøsminne, n. Kjøbskaal, Beværtning i Anledning af en afsluttet Handel. Indh. (Snaasen). Ogsaa i Formen **Nøsminne**, Selbu. Paa andre Steder i Indherred skal det hedde **Jøsminne** og **Ljøsminne** (?); mere afvig. er **Jøsmynt**, f. (Sparbu) og **Jøsmye** (Skogn). I en Ordsamling fra Snaasen (i Norske Vid. Selsk. Skrifter 1817, S. 221) staar „Mjøsmind", som formodentlig er en Feil. (Sv. Dial. jusminne). I Betydning træffer Ordet sammen med G. N. mótsminni, som ogsaa læses niótsminni. Det sidste er maaskee det retteste, og isaafald er „Njøsminne" et gammelt Njotsminne, som kunde henføres til G. N. njótr: Eier, Besidder (s. Egilssons Lex.) og altsaa betegne: Lykønskningsskaal for en ny Eier.

no, adv. 1) nu, paa denne Tid. I de sydlige Egne: **naa**. Afvig. fra G. N. nú. Til no: til denne Tid. (Nogle St. tess no). No her=etter: fra nu af; ogsaa: nu snart, om kort Tid; f. Ex. Eg tenkjer, han kjem no heretter. — 2) da, i dette Tilfælde. No var det ikkje onnor Raad. No var det mange, som visste det fyrr. — 3) saaledes, altsaa. Naar det no eingong skulde vera. Sidan det no er so lagat. — 4) dog, vel, rigtignok. (Dunkelt). Eg trur no inkje det helder. Det vardt no inkje

verre helder. D'er no alltid ein Vaagnad. — 5) som Indledningsord i et Udtryk for en Opdagelse, en Befindelse eller Beslutning. (Sv. nå). No, det var so det hadde seg! No, so faa me venda! No, lat so vera! — Som Udraab: No no! — No daa! — No, so ver daa i Fred! o. s. v.

No, (f.), Rolighed; s. Naad.

No, m. Kar eller Kumme af en udhulet Stok; s. Nu.

Noa, n. s. Noda. **noa**, v. s. knoda.

Nobb, f. Bjergknold, Pynt, fremragende Klippe. Nordre Berg. Hall. Vald. og fl. (Nogle St. Nøbb). Jf. Nov, Nev, Nibba.

nobbutt, adj. ujævn, knudret, takket; om Bjerge.

Nod (o'), n. den tilklinkede eller indkrummede Spids af et Søm. (Af njoda). Voss og fl. (No'). Afvig. **Nø**, f. (?), Hall. Ork. Isl. hnod, n.

Noda (o'), n. Nøgle, Bold af sammenvunden Traad. Nhl. Voss, Hard. og fl. (No'a, ogs. Naa'a). G. N. hnoda. S. Nysta. — **Nodahonk**, f. Nøgleklynge (= Nystehonk). „Noahaank", Voss.

noda (o'), v. a. (ar), nitte, klinke (= njoda). Tel. Lyder som **nodda** (nodde). Ellers **nøa**, Vald. og fl. — Hertil **Noding** (Nodding), f. Klinkning.

noden (o'), adj. nittet, klinket. Particip af njoda. „noen", Voss. Andre St. nodad (o'), nodda (af Nod), ogs. nøa el. nødd.

Nodra (o'), f. Rystelse, Bæven (af Sygdom). Tel. (mest i Fl. Nodrur). Ved Mandal: **Nugra** (u'). Jf. nadra (G. N. nötra).

nog (oo), adv. nok, tilfulde, tilstrækkelig. Egentlig Adjektiv, men uden Bøining; see nogo. Kun tildeels i Formen nog, Nhl. Voss, Sæt. Ellers afvig. **nau**, Nhl. Ndm., **naug**, Indh., og mest alm. i den forvanskede Form: **nokk**. G. N. nóg; Sv. nog; Nt. noog, T. genug. (Heraf nøgja og Nøgd). — Ordet bruges: 1) som et tillagt Adverbium efter et andet Ord (især Adj. eller Subst.); f. Ex. hava sovet nog; vera stor nog, lang nog, sterk nog; hava Pengar nog; d'er seint nog, tungt nog, illa nog, o. s. v. — 2) med Begreb af et Subst. Hava nog; faa nog; det vardt nog; her er nog av deim. (Jf. Nog, m.). — 3) som sædvanligt Adverb i Betydning: vel, vistnok, rigtignok; ogsaa: formodentlig, rimeligviis. Det var nog det beste. Me faa nog freista. Han er nog inkje komen. Paa Østlandet ofte uden nogen bestemt Betydning, f. Ex. „E vil nokk ha' eit Stykke til".

Nog (oo), m. et tilstrækkeligt Forraad; en Mængde. Nhl. Skj. Han hadde Nogen (Nogjen): han var rigelig forsynet. (Jf. G. N. i nóg: i Mængde). Andre St. Nøgd.

Nogg, n. 1) Gniden, Skraben (s. nyggja); ogsaa: Overhæng, Tryglen, idelig Paamindelse. — 2) et Punkt, som er gnedet eller skrabet, en liden Skramme. Faa eit Nogg paa ein Fot. Nordre Berg. Nordl.

noggen, part. (af nyggja); gneden, skuret; beskadiget ved Gnidning.

nogo (oo), adv. nok, fuldt tilstrækkelig, el. næsten for meget. Sættes foran Adj. el. Adverb, saaledes: nogo mange, nogo myket, nogo ofta, nogo lenge. Mandal (nogo), Sogn (nogaa); ogsaa flere St., men forvansket til „nokk aa" (opfattet som: nok og), for Ex. „nokk aa mykje" (næsten alt for meget), Sdm. og fl. G. N. nógu (Dativ i Neutr. af Adj. nógr).

nogsam, adj. tilstrækkelig, fyldestgjørende. Nhl. (?).

Noka, f. Knogle; s. Knoka.

noke (o'), s. nokot. **nokk**, s. nog.

nokka, v. a. (ar), 1) sætte Krog eller Hage i (s. Nokke). — 2) rokke, rykke lidt fremad (jf. nykkja). Nhl.

Nokke, m. en Nokke, en liden Jernkrog, f. Ex. i Tenen paa en Rok. Mest alm. Nokkje; afvig. **Nakke**, Indr. Isl. hnokki; Sv. nock. — Ellers betegner Nokke ogsaa: en liden kroget el. krumbøiet Tingest (om Dyr og Mennesker); ligesaa: en flittig Arbeider (egentl. En som altid staar nedbøiet). B. Stift.

Nokkesnur, m. Kurrer paa Traad, som er for haardt spunden. Sdm. Gbr. og fl. Jf. Snarlykkja.

nokon (o'), pron. (adj.), nogen, en eller anden, en eller flere; ogsaa om en Deel el. Mængde af et vist Slags. Formerne kunne bedst opstilles som: **nokon**, m., **nokor**, f. **nokot**, n. og **nokre**, pl., men have ellers flere Afvigelser; saaledes i Maßful. **noken** (o'), B. Stift og fl., **nogon** og **nugun**, Gbr., **naaen** og **noen**, Østl.; hertil kommer ogsaa en ældre Form: **nokor**, Nhl. (G. N. nökkurr, acc. nökkurn; Sv. någon). I Femin. **nokor**, Nhl. og fl. **nogor**, Gbr., **noko**, Tel. Hall., ellers (som Adj. paa en): **noki**, **noka** &c. I Neutr. **noko** (for nokot), ellers **noke**, **naae**, **noe**. Fleertal: **nokre** (mange St.); afvig. **nokle**, Sæt. Tel. **nogre**, Gbr., **naar**, Ork. og fl., **nogaa**, Jæd. (G. N. nökkurir, Sv. några). — Dativ af Neutrum: **nokro** (nokraa), f. Ex. Det var ikkje nokro likt, ɔ: ikke ligt nogen Ting. (Nordre Berg.). Genitiv bruges i Forbindelsen: til nokors (te nokos) ɔ: til noget. Blandt andre Forbindelser mærkes: Nokon Ting, ɔ: noget. Nokor Tid: nogensinde (jf. nokorsinne). Nokot Slag: nogen Ting. Nokre Stader, s. nokonstad. Det var nokot til Folk: det var Folk, som fortjente Opmærksomhed. Ligesaa: Det var nokot til Mann: det var en mærkelig Mand. Ogsaa om en Ting eller Tilstand: Det er nokot, det, ɔ: det er dog noget mærkeligt.

nokonstad, som adv. nogensteds. Hedder

ogsaa **nokonstads**. Ellers i Fleertal: **nokre Stader**, og i Dativform: **nokrom Stodom** (o'), „nokraa Stodaa", tildeels „nokraa'staa'", Sdm. og fl.

nokorleid, som adv. nogenledes, paa nogen Maade. Ofte i en nyere Form: **nokorleides** (nokoleies, nokkeleis). Mere afvig. **nokolein**, Hall. S. Leid.

nokorlund, som adv. nogenlunde, i nogen Grad. Mest alm. „nokolunde". Jf. Sv. någorlunda.

nokorsinne, adv. nogensinde, nogen Gang (= nokot Sinn). Sædvanlig „nokosinne", nogle St. „nokensinne", dog lidet brugl. Egentl. nokro Sinne (Dativ).

nokot (o'), adv. noget, lidt, i mindre Grad; f. Ex. nokot langt; nokot lenge; nokot gamall ꝛc. Lyder sædvanlig: **noko**, ogsaa **noke** (o'), nogo, naae, noe (s. nokon). G. N. nökkut; Sv. något. Nokot so nær: nogenlunde, saa taalelig, noget paa Vei. (Temmelig alm.). Nokot um Senn: lidt efter lidt, efterhaanden. Nokot litet (noko-lite'): lidt, en Smule. Nokot kvar: noget nær enhver, mangen en, mange, eller de fleste. Tildeels søndenfjelds; i Østerd. naae-kvar (naakvar). Nogle Steder opfattet som „nokon-kvar", saaledes i Hall. nokon-kor.

nokra, v. anstrenge, s. naukra.

nokre (nogle), s. nokon.

Nola (o'), f. Trug, Kumme; s. Nøla.

nolka, v. n. arbeide seent og smaat; især med Kniv. Sdm.

Noll, m. Hviin, Klynken; s. Gnoll.

Noll, m. (2), Nul; s. Null.

Nolte, m. Bjergtop; see Knolte.

nomen (o'), adj. lam, paralytisk, stiv eller følesløs i Lemmerne. Mest alm. **naamen**. I Hall. **nømen**. Egentlig Particip af nema, altsaa: greben, betagen (jf. Udtrykket: rørt af Slag). G. N. numinn. Sv. Dial. nummen. Eng. numb.

Nomenskap (o'), m. Lamhed. (Sjelden).

Non (oo), n. Midaften, Spisetid omtrent i Midten af Eftermiddagen. Afvig. **Nun** (uu), Jæd. Ellers temmelig alm. I de nordlige Egne om Tiden ved Kl. 4 el. 5 E. M.; i de sydlige tildeels tidligere, som ved Kl. 2 eller 3, saa at Udtrykkene: knapt Non, høgt Non, avlidet Non, og: halvgjenget til Nons, ikke allesteds betegne just den samme Tid. G. N. nón, af Lat. nona, ɔ: den niende Time (altsaa Kl. 3). Jf. Eng. noon: Middag. Andre Benævnelser ere Økt (Oft) og Undorn.

nona, v. n. (ar), hvile eller spise ved Midaften (Non). Hedder ogsaa **nøna** (er, te), Vald. Ellers mest alm. halda Non, eller: eta til Nons.

Nonsbil (i'), n. Tiden ved Midaften eller Non. Nogle St. **Nonsleite**, n.

Nonsmat, m. Eftermiddags-Maaltid, Mellemmad. Ogsaa kaldet Undorn, Aftansverd og Øyktarbite.

Nonsstad, m. Punkt eller Linie, hvori Solen staar ved „Non".

Nonsøykt (-ykt), f. den tredie Arbeidsstund paa Dagen, Tiden imellem Dagverd og Non.

nopa (oo), v. a. gribe, fange; s. naapa.

Nor (oo), n. (og m.), Sund, Strøm, smalt Vanddrag. I Solør om flere Steder, hvor en Strøm fra en liden Indsø løber ud i Elven (Glommen). Ved Trondh. (Selbu) om en liden Green eller Arm af en Elv (omtr. = Kil, Kvisl). Ellers i flere Stedsnavne, tildeels feilagtigt skrevet „Nord". I Sogn som Fleertal: Norarne (Noradne), hvoraf Nører, pl. som Navn paa Stedets Indbyggere. Ordet bruges ogsaa i Sverige og Danmark. (Rietz 471).

nor, adv. s. nord. **nora**, s. nordan.

nord, adv. nord, mod Norden; ogsaa: i Nord, paa Nordsiden. Mest alm. **nor** (oo), tildeels **nol** (m. tykt L); afvig. **naar**, Sdm. G. N. nordr. Heraf nørdre, nørdst, Landnørding og fl. Nord i Landet: i (el. til) den nordlige Deel af Landet. Fara nordetter: fare mod Nord, i nordlig Retning. Det gjeng nord og ned: det gaar en uheldig Gang, det tegner til Undergang. B. Stift. (Jf. det gamle: nidr ok nordr liggr helvegr). — Paa nogle Steder, især ved Havet, bruges „nord" ogsaa for burt (el. ut) om nærliggende Punkter paa den nordre Side; f. Ex. nord i Stova, el. endog: nord i Skaapet, ɔ: til Skabet paa nordre Væg. I de sydlige Fjeldbygder betegner nord ikke blot en nordlig, men ofte ogsaa en vestlig Retning, da et Dalstrøg, som gaar ind mod Høifjeldene, sædvanlig siges at gaae „nord", om det end tildeels bøier af mod Vest.

Nord, m. Nord, den nordlige Kant eller Side. Kun i ubestemt Form, f. Ex. beint i ein Nord, ɔ: i en nordlig Retning. Vinden gjeng til Nords: bliver nordlig. I det sjeldne Udtryk „det blæs av Nore" (Dativ) maa vel Formen nærmest opfattes som Nordre, da Ordets egentlige Form er Norder. G. N. nordr, n. i Dativ nordri.

nordan, adv. nordenfra. Mest alm. **nora**; tildeels **noran**, Vofs, Hard. Tel., **noraan**, Nhl., **naara**, Sdm., hvor det ogsaa bruges som Præpos. med Dativ, f. Ex. „naara Øyaa" (= nordan Øyom), ɔ: fra Øerne nordenfor. G. N. nordan; Sv. nordan. — **nordanetter**, adv. nordenfra, mod Syd. (Nordanetter-Folk, s. Nordanfolk). — **nordan-fyre** (y'): nordenfor. (I samme Betydn. ogsaa **nordan-i**, og **nordan-paa**). — **nordan-til**, adv. 1) nordenfra, mod Syd; 2) i Nord, i den nordlige Deel. (Sædvanl. norantil, nora-te).

Nordanblaaster, m. Blæst fra Nord.

Nordandraatt, m. nordlig Vind i Sky-

erne; det at Skyerne trække nordenfra. Hedder ogsaa **Nordandrætte** og **Nordandrag**.

nordanfjells, adv. nordenfor Fjeldene; især i Nord for Høifjeldene i Midten af Landet. Tildeels brugt som Adjektiv f. Ex. Nordanfjells-Folk.

Nordanfolk, n. Folk som ere komne nordenfra. Nogle Steder Nordanetter-folk (Noraettefolk). Ligesaa Nordanettermann (Noraettemann).

Nordankjøla, f. svag Nordenvind.

Nordansnoa, f. en kold Luftning fra Nord.

Nordanveder, n. Veir fra Nordkanten. (Nora-veer).

Nordanvind, m. Nordenvind.

Nordan-ætt, f. Nordætt.

nordarleg, adj. nordlig beliggende; om Sted. (noraleg).

nordarlege, adv. paa et nordligt Punkt, ud mod Nord. Det ligg so langt nordarlege. (noralege, norale'). G. N. nordarlega, nordarla.

Nord-aust, m. Nordost. (Noraust).

Nordbakke, m. Skybanke i Nord.

Nordbue, m. Nordboer, Person fra en nordlig Egn. Ikke alm. Oftere **Nordbygding**, m. om En som boer i et nordligt Distrikt.

Norddøl, m. og **Norddøling**, m. Indbygger af en nordlig Dal eller af et Sted som hedder Norddal.

Nordfare, m. Søfarende fra Nordland (s. Nordlending). Oftest forkortet „Norfar". **Nordfarskuta**, f. Fartøi fra Nordland. **Nordfar-Jagt**, f. d. samme.

Nordfelling, m. Afføding af en Slægt, som er kommen nordenfra; f. Ex. om Heste. Tel.

Nordfjording, m. Indbygger af Nordfjord (i Bergens Stift). „Norfjoring".

Nordhav, n. det nordlige Hav.

Nordkant, m. omtr. som Nordside.

Nordkraa, f. Vraa eller Hjørne paa den nordlige Side. I Smaal. Nordro (Norro), om den nordlige Himmelegn.

nordleg, adj. 1) nordlig, som er i Nord, eller vender mod Nord; f. Ex. om Vei eller Retning. 2) om Vind, som kommer fra Nord.

Nordlending, m. 1) Indbygger af et nordligt, eller nordenfor beliggende Landskab. G. N. nordlendingr. 2) Indbygger af **Nordland**, ɔ: de nordligste Distrikter i Norge, nemlig Helgeland, Salten, Lofoten, Senjen og Finnmarken. (I Fleertal kan „Nordland" ogsaa betegne: de nordlige Lande; men i dette Fald burde det hellere skrives Norderland i Lighed med Austerland og Vesterland).

nordlengst, adj. nordligst. Tel.

Nordlyse, n. Nordlys, s. Vederlyse.

Nordmann, m. 1) Nordboer, En som boer nordenfor, el. kommer nordenfra. (Verler efter Stedet; saaledes i Tel. omtr. som „Bergenhusing", o. s. v.). — 2) Nordmand, Indbygger af Norge. (I denne Betydn. altid udtalt Normann, uden Dialektforskjel). G. N. nordmadr. – Hertil **Nordmannskap**, m. Nordmands Skik; Norskhed ꝛc. Lidet brugl.

Nordmøring, m. Indbygger af Nordmøre (i Trondhjems Stift).

Nordro, f. s. Nordkraa.

nordrøn, adj. nordlig, om Vinden. Mest brugl. i Trondh. Stift. (norrøn). G. N. nordrœnn, norrœnn. (S. røn). Ordet har ogsaa havt Betydningen: norsk, men denne synes nu at mangle.

Nordsida, f. Side som vender mod Nord.

Nordstemna, f. nordlig Stævne el. Retning.

Nordstrik (i'), n. Nordstreg (paa Kompasset); den Linie som gaar mod Nordpolen.

nordvend, adj. hældende mod Nord; om Marker. „norvendt", Østl. (Rom.). — **Nordvenda**, f. den nordlige Side af en Forhøining.

Nordvest, m. Nordvest; ogsaa om nordvestlig Vind. „Han small mæ ein Naarvest": en Storm af Nordvest brød løs. Sdm.

Nordværing, m. Nordboer. (Nordl.).

Nord-ætt, f. 1) Nordkant, Nordside. „Norætt", Nhl. og fl. G. N. nordrætt. 2) Vind eller Veir fra Nordsiden. Mere alm. I denne Betydning ogsaa **Nordan-ætt** (Noraætt, Noraægt).

Nord-øying, m. Indbygger af de nordligste Øer, eller fra Øer som kaldes Nordøyar. (Norøying). Ogsaa: **Nordøy-mann**.

Norfar, s. Nordfare.

Noring (oo), m. Indbygger af et Sted, som hedder Nor; især af Nore i Nummedal.

Norisla (?), s. Naarislegras.

norleg, s. nordleg. **Noro**, s. Nordkraa.

norrøn, s. nordrøn.

norsk (o'), adj. norsk, som tilhører Norge. Ordet træder her i Stedet for det gamle „norrøn" og forklares som en Forkortning af nordsk (nordisk), men afviger i Vokalen fra „nord" og slutter sig nærmere til Landets Navn: **Norig** (o'), n. Det sidste hedder tildeels ogsaa **Norge** (Norgje), men dette er kun en Dativform af Norig. G. N. Noregr, m., Dat. Noregi. Vel egentlig Nordveg; jf. Ang. Norðveg; G. T. Norwege, Nortwegen ꝛc.

norska, v. n. (ar), fornorske sin Tale, tale norsk; om Fremmede.

norva (o'), v. a. (ar), forsyne med Tværbaand (s. Norve). Jf. Isl. njörva: sammenhefte. (Haldorson).

Norve, m. Revle, Tværstykke som slaaes fast paa en Dør eller et Bord for at holde Fjelene sammen. Sdm. Ndm. og fl., ogsaa i Nordl. Afvig. **Narve**, Gbr. Helg. (An-

dre St. Oke, Slaa, Labbank). Sv. Dial. nara, nar.

Norætt, s. Nordætt.

Nos (o'), n. Nysen. Af njosa, naus. B. Stift og fl. **Nosflaga**, f. = Njosflaga.

Nos (o'), f. (Fl. **Naser**), 1) Næse (nasus). Mest brugl. i de sydlige Egne (Rbg. Tel. Søndre Berg. og fl.). Andre St. **Nasa**, f., sjeldnere **Nase**, m. G. N. nös, f. — 2) en smal Brink eller Bakke, en fremragende brat Forhøining. Nordre Berg. (hvor derimod Næse hedder Nasa). Hertil nogle Stedsnavne. — Fleertal, som hedder deels Naser og deels Nasar, betegner vel egentlig Næsebor (ligesom G. N. nasir og nasar), men bruges ellers ogsaa om Næsen i det hele. Setja upp Naserna: byde Trods, vise Ringeagt. Dei hava havt Naserna i det: de have snuset det op, faaet vide det. D'er det, som Naserna klæja etter: det er netop dette, som man tragter efter. Han kom, so det blistrad' i Nosom paa honom: han kom løbende i en meget ophidset Stemning. — I Sammensætning Nasa, eller Nase; s. Nasa.

Nos (oo), f. Mule, Snude (paa Dyr, især Køer). Indh. Sv. nos. (Jf. Snos). Synes at være udgaaet fra forrige Ord.

Nosle, s. Netla.

nossa, v. a. forlyste. Nossa seg: gotte sig, gjøre sig tilgode. Sogn. I Tel. **nossa** (oo), v. n. fraadse, rode i Foder ꝛc.

Not (o'), n. 1) Hjælp, Lettelse, Opmuntring; egentlig Nyden, at nyde noget godt. (Af njota, naut). Sogn, Shl. Han hadde eit godt Not her: han havde en god Tilflugt paa dette Sted, han var ofte glad ved at komme hid. (Isl. not: Gavn). Jf. Unot. — 2) Aftægt, Underholdning af et afstaaet Gaardbrug (= Føderaad, Folga, Livaure). Sdm. Hertil **Notfolk**, n. Folk som nyde Aftægt af en Gaard (= Folgefolk, Korfolk); særskilt **Notmann**, **Notkall**, **Notkjerring**.

Not (o'), f. (Fl. **Neter**), en Nød, Skalfrugt; især Hasselnød. (Jf. Valnot, Eikenot). Nogle St. afvig. **Net** (e'), Østl. G. N. hnot; Ang. hnut, hnyt; Ght. nuz. (Altsaa med oprindeligt o', ikke ø, = a). Fleertal lyder Net'er (e'), afvig. Net'e, Net; Net'ar, Net'a (G. N. hnetr). I Sammensætn. Nata, eller Nate (B. Stift og fl.), f. Ex. Natekjerne, Nateskog.

Not (oo), f. (Fl. **Nøter**), et Vod, et stort og tætbundet Net, hvormed man kan omringe Fisken i Vandet. Temmelig alm. (Jf. Vad). G. N. nót (pl. nœtr); Sv. not. Flere Slags, som Sildenot, Kastenot, Søkkjenot. I Sammensætn. Notar, med sædvanlig Afkortning „Nota“; saaledes **Nota(r)baat**, en Baad som er indrettet til at føre en Not. **Notabolk**, m. Stykke i et Vod. **Notafolk**, n. Folk som fiske med Vod. **Notakast**, n. see Kast.

Notalag, n. Selskab som fisker med Vod i Fællesskab. **Notalut** (u'), m. Deel i et (større) Vod, som Eiendom; tildeels ogsaa: en Deel af Fiskefangsten for Vodbets Eier. **Notamann**, m. Formand for et „Notalag“. Kaldes ogsaa: **Notabas** (s. Bas), Shl. Ryf.

nota (o'), v. a. (ar), forsyne, forpleie, føde rigelig (omtr. som nøra). Tel. Egentlig lade nyde, af Not, n.

nota (oo), v. a. (ar), angive Tonen eller Melodien (til en Sang); istemme (s. Note). Eg kann Verset, men eg kann ikkje nota det. B. Stift.

Note (oo), m. 1) Tonetegn for Musik, Noder. Af Lat. nota: Mærke. 2) Tone, enkelt Lyd i Musik. 3) Melodie, Tonefølge. Koma paa Noten: træffe Melodien rigtigt. Det gjeng med same Noten. Ogsaa om Sangstemme, eller Anlæg til at synge. Han heve ikkje god Note.

Notebok, f. Nodebog; Choralbog.

notelaus, adj. som mangler Melodie.

noten (o'), part. nydt, modtaget; beholdt; s. njota.

notenæm, adj. nem til at lære Sang eller Melodier.

Noteskifte, n. Omverling i Melodien.

notestød, adj. sikker i at træffe eller følge Melodierne. Trondh.

Notfolk, s. Not, n.

notfri (o'), adj. fri for Ydelse af Aftægt (= folgefri, korfri); s. Not.

Notla (Nælde), s. Netla.

Notning (o'), m. Hjælp, Lettelse, Fordeel. Tel. Jf. Not, n.

Notra (o'), f. en liden Knort, f. Ex. i Huden. Gbr. Hedder ogsaa **Nutra** (u'); paa Sdm. **Nytre** (y'). Jf. Nott.

Notsild (oo), f. Sild som fanges i Vod; især om noget smaa Sild, Sommersild.

notstaden (oo), adj. om Fisk (Sild), som har staaet nogen Tid i Vod (Not), førend den trækkes op paa Land.

Nott (o'), f. en Nat; s. Natt.

Nott (o'), m 1) Knort, Knude, liden Forhøining eller Tue. Nordre Berg. Jf. Hott. — 2) Træ-Knude, tregrenet Klods at bruge naar man slaar Reb (omtr. som Knott). Vald. — 3) Maskepind, Model at binde Fiskegarn paa. Vald. Jf. Knott.

notta, overnatte, s. natta.

Nottung (o'), m. et Kornmaal, som udgjør en Trediedeel af en Skjeppe. Mandal og Rbg. Dunkelt Ord, maaskee kun en Afændring af Aattung. Jf. Settung.

Nottvær, s. Nattverd.

notvar (oo), adj. om Fisk, som er vanskelig at fange med Vod (Not). B. Stift.

Notøyra, n. Kant eller Hjørne paa et Fiskevod.

Nov (o'), f. 1) Hjørnefuge, det Indsnit hvorved Stokkene sammenfældes i Hjør-

nerne af en Bygning. Berg. Trondhjem, Nordl. ogsaa Gbr. og Hall. (Jf. Laft). Tildeels med Fl. **Naver** (Nave). G. N. nöf, pl. nafir. S. nava, og innan-naves. — 2) Hjørne paa et Huus (udvendig). Hertil Udtrykket: springa attum Novi, ɔ: søge Skjul, unddrage sig fra en vis Fare eller Uleilighed. — 3) Nav i et Hjul (s. Nav). Ork. — I Sammensætn. tildeels Nave, som Navehogg, Navehovud.

noven (o'), part. afstumpet; s. nuva.

novroten (o'), adj. frønnet i Hjørnerne.

Novstein, m. Hjørnesteen. Gbr. Ork.

Novtot (o'), n. Vindens Susen eller Hvinen i Husenes Hjørner. Sfj. og fl. (Novetot).

Nu, m. Vandkar, Kiste eller Kumme som er dannet ved Udhuling af et heelt Træstykke. Smaal. Rom. Østerd., ogsaa Hall. Nogle St. **No**, Østerd., og **Nuv**, Buskr. (Andre St. Brydja, el. Brya, Kupa og fl.). Jf. Nøla. I svenske Dial. no. Isl. nór (nó): et Vandtrug.

Nubb, m. Jernplug, Skopind af Jern. (Skonubb). Nogle St. **Nudd**, Tel. Gbr. Ellers temmelig alm. Sv. nubb. Hertil **nubba**, v. a. beslaae med Jernplug.

nubben, adj. kort og afstumpet. Hall.

Nudd, m. s. Nubb.

nuddast, v. n. afstumpes, sløves. Hall.

Nue, s. Knue og Nuve.

Nugg, n. 1) Gnidning, Skraben (Nogg). 2) Savspaaner (Sagflis). Tel.

nugga, v. a. (ar), gnide, skubbe (= nyggja). Hard. Tel. Hall. Hedder ogsaa **nugla**, Tel., **nugra**, Hard.

nuggen, adj. skubbende, gnidende.

Nugra (u'), f. Rystelse, s. Nodra.

Nuk (uu), m. Bjergtop, høi Bjergknold. Nhl. Sogn. Nogle St. **Njuk**. Isl. hnúkr, hnjúkr. Jf. Nut.

Nukk, m. Standsning, Forknyttelse i Væxten. Tel. Hall. Det stend i Nukken (kj): det staar i Stampe, er standset i Væxten. Jf. Knott.

nukka, v. n. rykke smaat eller sagte. Hard. I Nhl. **nokka**. Jf. nykkja.

nukken, adj forknyttet i Væxten, liden, vantreven. Hall. (nukkjen).

Null, m. Nul, Taltegnet „0". Mangesteds i en anden Form: **Noll**. (Overalt med reent ll). I Hall. ogsaa **Olle** (oo) eller **Ole** (egentl. Bogstaven O). Sv. noll, af Lat. nullus: ingen.

nulla, v. a. (ar), vikle, svøbe, sammenfolde f. Ex. en Dug. Tel.

Numedøl (u'), m. Indbygger af Numedal (el. Nummedal), G. N. Numadalr.

Nummer (Num'r), n. Nummer, Talmærke. Af Lat. numerus, Tal.

Nup (uu), m. en høi Bjergtop med steil Forside. B. Stift, Nordl. mest som Stedsnavn. G. N. gnúpr. Jf. Nipa og Nuk. I Sammensætn. Nupa(r).

nupa, v. n. (er, te), lude, hænge med Hovedet, Hall. (Jf. G. N. hnípa).

Nupa, **Nupe-tre**, og fl. s. Njupa.

Nupp, n. Fnas, Pluk, Affald.

Nupp, m. Ryk, Stød, en ubetydelig Bevægelse eller Flytning. Num. og fl.

nuppa, v. a. og n. (ar), nappe, rykke, gribe; ogsaa plukke, pille, oprykke med Fingrene. B. Stift og fl. Sv. noppa, noppra. Jf. nappa, nyppa.

Nupping, f. Plukning, Pillen; ogsaa Rykning. I Hall. **Nuppand**, n. et Ryk el. Stød. Jf. Nupp.

Nur (uu), m. Skubning, Gnidning (s. Gnur). „I Nakk og Nur", s. Nakk.

nura, v. n. skubbe, m. m., see gnura.

nurka, v. n. knirke ꝛc., s. gnurka.

nuska (u'), v. n. søge, lede efter noget; især om Dyr. Jf. nusla.

nuskeleg, adj. svag, skrøbelig, sygelig. Tel. Saaledes ogsaa **Nusk**, m. om en svag el. sygelig Person.

nusla (u'), v. n. (ar), 1) søge Foder, finde sig noget at æde, om Dyr. Lyder ogsaa **nutla**, nultla, Sdm. og fl. — 2) plukke, pusle, arbeide smaat. Smaal. Jf. nysja.

nusa, v. n. (ar), lugte til noget. Ryf. Hedder ogsaa **nusa**, Hall. Jf. nasa.

Nust, m. en Stump, s. Gnust.

Nut (uu), m. 1) Knort, Knast i Træ (see Nuta); ogsaa en Knude (= Knut). Sæt. — 2) Bjergtop, Bjergknold, fremragende Klippe. Hard. Tel. Hall. (s. Knut). Ellers Nuk, Nott, Knatt og fl.

Nuta, f. en rundagtig Udvæxt paa Stammen af et Træ. Sæt. Tel. mest i Fleertal (Nutor); nogle St. **Nut**. Hertil **Nutebolle**, m. Bolle eller Skaal, som er dannet ved Udhuling af en saadan Udvæxt.

Nutra (u'), f. Knort; s. Notra.

nututt (uu), adj knortet, knudret.

Nuv, m. 1) Top, rund eller afstumpet Forhøining (= Koll). Trondh. Nordl. (Jf. Kuv). — 2) Haartop, Hovedhaar (= Lugg). Gbr. Solør. „Han tok'en i Nuven" (= i Luggen). Hertil ogsaa et Verbum „nuve": rykke i Haaret (= lugga). — 3) et Faar med korte Øren (= Kuva). Indh. Jf. Nyvel, Nyvla. — Om et andet „Nuv", s. Nu.

nuv, adj. 1) afstumpet, tvær, but. Tel. Jf. nuva, nyva. — 2) mut, ordknap, noget ublid. Tel.

nuva, v. a. (**nyv**, **nauv**, **novet**, o'), afstumpe, afrunde (en Kant eller Spids); tildeels ogsaa: nitte, klinke (= njoda). Tel. (Vinje), med Inf. „nuve". Andre St. i afledet Form: nyve (-er, de). Jf. Nuv, Nyva, Nyvel. Ordets gamle Form (maaskee med „hn") er ikke bekjendt. — Om et andet nuva, s. Nuv.

Nuve, m. et Slags Ørred (?). Gbr.

nuveleg, adj. stump, afstumpet; ogsaa: ordknap, ublid (ligesom nuv). Tel.
nuvra, v. a. ringe et Sviin. Rum. Andre St. knavra, kneppa og fl.
nuvutt, adj. but, afstumpet, rund i Toppen. Indh. Nordl. (nuvaatt). Ogsaa: kortøret (= kuvutt). Indr. I Guldalen: snuvutt.
Ny, n. Nymaane, tiltagende Maane. „I Nyno": ved Nymaane. Hall. (Modsat Nedar). G. N. ný.
Ny, m. en ny Ting; s. Nyaaring.
ny, adj. 1) ny, nylig gjort eller tilkommen. Nye Hus; ein ny Baat &c. Nogle St. **nyr**. (Rum. og fl.). G. N. nýr (ný). Jf. fersk, ung. — 2) forskjellig fra noget foregaaende. Taka ei ny Vending. Faa seg ein ny Bustad. Nytt Folk fører nye Seder. (Ordsprog). — 3) fornyet, atter indtraadt eller opkommen. Faa nytt Liv; eit nytt Mod. Eit nytt Aar. Ny Maane &c. — I Neutrum ofte med Begrebet: Nyheder, nye Tidender. Faa vita nytt; høyra, fretta, spyrja nytt. Paa nytt: paany, for anden Gang; eller i en ny Række; f. Ex. han fekk fyrst tolv, og so ein paa nytt. (Hedder ogsaa: paa nytt Lag). Sv. på nytt. Av nyo: af nyt Materiale. Nogle Steder utav nyo, „'ta nyaa", Sdm. og fl. „av nyom", Sæt. Tel., „av nye", Toten og fl. (Dativ Neutr.). Nyom Stundom: nylig, i den seneste Tid. Ork. Andre St. paa nyom Bilom (i'), „paa nyaa Bilaa", Sfj. „paa nyaa Bylaa" (y'), Sdm. — I Sammensætning med Participier betyder „ny" nylig, for kort Tid siden, f. Ex. nybygd, nyfødd o. s. v.
nya, v. a. (ar), fornye, sætte i ny el. bedre Stand. I Forbind. nya upp=atter (hertil: uppatter=nyad, fornyet). Ogsaa i Formen **nyast**, v. n. Det nyast upp atter: det bliver ligesom nyt igjen.
Nyaar, n. Nytaar, Aarsskifte. Hertil **Nyaarsaftan** (31 December), **Nyaarsdag**, **Nyaarshelg** og fl.
Nyaaring, m. ny Frugt eller Afgrøde; Mad af det nye Korn om Høsten. Smaka paa Nyaaringen; baka av Nyaaringen, osv. Nogle St. „Nyen", som ogsaa ellers betegner en nylig bekommen Ting. Prøva Nyen; smaka paa Nyen. Trondh.
nybakad, adj. nybaget.
nybolad, s. nybølt.
nyboren (o'), adj. nylig født. Om Kalv.
Nybrot (o'), n. Jordstykke som nylig er opbrudt til Ager. Nogle St. Nyebrot.
nybryggjad, adj. nybrygget, fersk.
nybrædd, adj. nylig brædet (tjæret).
nybrøytt, adj. nylig opbrudt; om Vei.
Nybygd, f. en nylig bebygget Egn.
nybygd, adj. nylig bygget.
nybær, adj. om en Ko, som nylig har kalvet (s. bær). Som Subst. **Nybæra**, f.
Nybøling, m. En som er nylig bosat; en Begynder i Huusholdningen. B. Stift, Smaal. og fl. Ogsaa: **Nyboling** (oo), Trondh. Andre St. Bureising.
nybølt, adj. nylig bosat. Nybølte Folk. Nogle St. nybola(d).
nydaud, adj. nylig død.
nydda (y'), v. a. beslaae med Jernplugger. Tel. (nydde), af Nudd (= Nubb).
nydden, adj. trivelig, rund, fed (?). Nfj.
Nyddung, m. Mærkesteen (= Knydding, Knylling). Tel. Ellers er Nyddung et dunkelt Ord, som ogsaa kan betegne noget middelmaadigt, saaledes „ei Nyddungs Kvige": en liden eller maadelig stor Kvie. Tel. (Mo, Silgjord).
nydja, v. a. nitte, klinke (= njoda). Sdm. (nydje) med Bøiningen: nyd'e (y'), nydde, nydt (dog ikke alm.).
Nydja, f. Kølle, Klubbe, at bruge ved Tilvirkning af Liin. Trondh. (Skogn), udtalt Nydj' (Nydd'i), bst. F. Nydja. Fra Opdal findes anført **Nya**: Banketræ til Klædevask. I Gbr. **Nyl** el. Nyel, m. (s. Nyl). Isl. hnydja: Knub, Blok. Sv. Dial. nydja eller nödja; D. Nødde (Klubbe, Kølle).
nydregen (e'), adj. nylig dragen eller optrukken, f. Ex. om Fisk.
nydrepen (e'), adj. nylig dræbt.
Nyemning, m. en Begynder, Lærling i en Kunst. Smaal., dog oftest **Nyemming**. Jf. Nymenning.
nyfallen, adj. nyfalden, f. Ex. om Snee.
nyfaren, adj. 1) nylig reist, bortfaren. 2) nylig befaret, om en Vei.
nyfegen (e'), adj. glad over noget nyt. Nogle St. **nyfigjen** (=fien). „Nyfigje æ sjelda laangfigje", Tel. (Tinn).
Nyfelle, n. ny Hændelse, Nyhed. Hall.
nyfengen, adj. nylig faaet el. erhvervet.
nyfiken, adj. nysgjerrig, opmærksom paa noget nyt; især om En, som er meget begjærlig efter at forsøge eller bruge en Ting, som han har nylig faaet. Mest alm. nyfikjen. Sv. nyfiken.
Nyfikna, f. Nysgjerrighed; Lyst til at forsøge en ny Ting.
nyfunnen, adj. nylig funden.
nyfødd, adj. nyfødt.
Nyføding, m. Barn som er nylig født.
nyggja, v. a. (**nygg**, **nogg**, **nogget**), 1) støde, skubbe, gnide; skade ved Gnidning eller idelige Sammenstød. Baaten ligg og nygg seg mot Berget. Skreppa nogg meg i Ryggen. Selen heve nogget Hesten. Nordre Berg. Vald. og fl. Andre St. **nugga** (ar); jf. nagga. G. N. hnöggva (hnögg): slaa, støde; jf. hnyggja (hnugdi): drive, slaa tilbage. — 2) plage, overhænge; især som v. n. trygle, tigge og bede idelig. Dei nyggja paa meg etter det. Han gjekk og nogg so lenge, at han laut faa det. — Hertil hører vel ogsaa det hallingdalske „nøgge": skrækkes, gyse, s. nøgga. — Particip **noggen**. Refler.

nyggjast: skubbe eller støde hinanden, f. Ex. om Baade i urolig Sø; ogsaa: slides ved Gnidning.
Nyggjing, f. Gnidning. Jf. Nogg.
nygift, adj. nylig gift.
nygjord, adj. nylig gjort, el. tilvirket.
Nygla, f. 1) Tap, Prop i Bunden af en Baad; s. Nyglehol. Hertil Ordsproget: D'er ikkje verdt aa gjera Nygla, fyrr Baaten er bygd, o: det største og vigtigste maa man først have. Mest alm. **Nygla** (y'), i Nordl. ogsaa **Nugla**. Sv. Dial. nøgla (Rietz 459); Isl. negla. — 2) et lidet Horn; s. Nyvla. — 3) Fingerhætte, Dække for en saaret Finger (= Smokk, Hyltra). Nordre Berg.
nygla, v. a. (ar), sætte Bundtap i en Baad.
Nyglehol (o'), n. Taphul i en Baad til Afløb for Vandet, naar Baaden sættes paa Land.
nygrodd (oo), adj. nylig grønnet eller bækket med Græs; om Jorden.
Nygrøde, n. ny Græsvært.
Nyhende, n. eller **Nyhending**, f. Nyhed, nylig indtruffen Begivenhed.
nyhoggen, adj. nylig hugget.
Nying, m. Ild, Blus, et lidet Baal paa aaben Mark. Gjera upp ein Nying: samle Ved og tænde Ild til at varme sig ved under et Ophold i Udmarkerne. Østl. (Buskr. Rom. Hedm.). Jf. Brising. Maaskee egentlig **Nyding**, da det paa enkelte Steder i Sverige hedder nøyde (nåidä) og neding (Rietz 465. 475).
Nykel (y'), m. en Nøgel (= Lykel). Tel. Østl. Ork. og fl. Sædvanlig Nykjel, og i Fl. Nyklar. Sv. nyckel.
Nykelband, n. Nøglebaand. Som Plantenavn: Primula veris. Buskr. Ogsaa **Nykleblom**, m. Hadeland.
ny-kirnad, adj. nykjernet, fersk. Mest alm. „nykjinna" (om Smør).
Nykk, m. 1, Nøk, Vand-Vætte, mythisk Væsen i Vandet. (I Folkesagn). Fleertal Nykkjer (er sjelden brugt). Afvig. fra G. N. nykr (pl. nykrar); Ang. nicor (Trold); jf. Eng. nick (ond Aand). Sv. näck.
Nykk, m. 2, 1) et Ryk, Træk (s. nykkja). — 2) et Indfald, Lune (Nykke). Smaal. Ogsaa om en lunefuld Person. Hertil **nykkutt**, adj. fuld af Nykker.
nykkja, v. a. (er, te), 1) rykke, nappe, trække rask eller pludseligt. B. Stift, Nordl. Hall. og fl. G. N. hnykkja. — 2) krøge, krumme, f. Ex. en Jernnagle; saaledes ogsaa: nitte (= njoda). Tel. og fl. (Jf. Nokke). Afvig. **nøkje**, Solør; jf. neigja. — 3) v. n. stikke frem, spire; om Værter. Tel.
Nykkjeblom, m. Aakande (Nymphæa). Jæd. (Nykkjablom). Ogsaa kaldet **Nykkjeblokka**, Sirebal; **Nykkgull**, Namb. (Til Nykk, 1). Sv. näckros, näckblad. Ellers Tjørneblom, Vatsrosa og fl.
Nykkjing, f. Rykning, m. m., s. nykkja.
Nykla, f. Halslæp, Halsflig paa Gjeder (= Lykla). Gbr.
Nykla, n. (Fl. Nyklo), Traadnøgle (= Nysta). Tel. Hall. Vald. Gbr.
Nykleblom, s. Nykelband.
nyklipt, adj. nylig klippet (om Faar).
nykomen (o'), adj. nylig kommen.
nykt, krummet, nittet; s. nykkja.
nykvatt, adj. nylig slibt.
nykveikt, adj. nylig antændt.
Nyl, eller **Nyel**, m. et Banketræ, en liden Kølle. Ogsaa kaldet Dengjenyl. Gbr. Vel egentl. Nydel; s. Nydja.
Nyland, n. ny Ager (= Nylenda). Indh. og flere.
nylege, adj. nylig, nys, for kort Tid siden. G. N. nýlega.
Nyleike, m. Nyhed (som Egenskab).
Nylenda, f. Ager som er nylig opbrudt. Smaal. Voss, Sdm. Helg. og fl. G. N. nýlenda. Ellers Nyland, Nybrot.
Nylode (o'), m. Eftergræs, Høstgræs (= Haa). **Nylaadaa**, Selbu (Tydal), **Nylaa**, ved Røros. Jf. Lode.
nylærd, adj. nylig lært eller tilvant.
Nymark, f. Jordstykke som er nylig indhegnet og ryddet til Eng.
nymaalad, adj. nylig malet (farvet).
Nymaate, m. ny Maneer eller Mode. Paa Nymaaten: efter nyeste Mode.
Nymenning, m. en Begynder, En som er uøvet i en Kunst. Indr. Namd. (Jf. Nyemning). I lignende Betydn. **Nymæring** (Nymæringje), Tel., og **Nymøring**, Nordl. Jf. Næming, Unæming.
nymjølkad, adj. nylig malket.
Nymæring, s. Nymenning.
Nymøring, m. en Begynder; især En som gjør sin første Reise. Nordl. (Lof.). Dunkelt; neppe Nymødring.
Nyna (y'), f. et Legetøi, hvormed man frembringer visse Toner ved at holde det i Munden. Sdm.
nyomstundom, nylig; s. ny.
Nypa, s. Njupa.
nypløgd, adj. nylig pløiet.
nyppa (y'), v. a. (er, te), nippe, plukke, samle op. Tel. Jf. nuppa.
Nyppe, n. en Haandfuld; s. Neppe.
Nyra, n. (Fl. **Nyro**), Nyre (Indvoldsdeel). I denne Form kun i de sydlige Egne, tildeels med Fl. Nyror (Nyrur). I de nordlige Egne **Nyre** (Fl. Nyre). G. N. nýra, n. Sv. njure, m. Paa Sdm. hedde de egentlige Nyrer „Ryggjanyre", medens derimod „Nyre" betegner Testikel. (Jf. Eista). I Sammensætn. forekommer en gammel Form Nyrna, s. følg.
Nyrehus, n. den Huulning, hvori Nyrerne ligge. I Shl. **Nyrnahus**.
nyreidd, adj. nylig tilredet.

Nyremor (o'), m. Fedt, som omgiver Nyrerne. Nordre Berg. Isl. nýrmörr, nýrnamörr. S. Mor.
Nyretalg, f. Nyrefedt (= Nyremor). I Hard. og Shl. **Nyrnatalg.**
nyrudd (u'), adj. nylig opryddet.
Nyrune (u'), m. Træspirer, nye Skud af Træer. Østerd. i Formen „Nyraanaa", s. Rune.
nyrunnen, adj. nylig oprunden.
nyrøynd, adj. nylig forsøgt.
Nysa, s. Nisa. **nysa**, v. s. njosa.
nysaadd, adj. nylig saaet, eller tilsaaet.
nysilad, adj. nysiet, om Mælk.
nysja, v. n. (nys, nuste, nust; y', u'), plukke, pille; pusle med smaat Arbeide. Telem. (Vinje). I lignende Betydn. ogs. **nyssa** (y'), Tel.
nyskapad (-skapt), adj. nyskabt; ogs. nylig dannet, eller sat i ny Form.
nyskoren (o'), adj. nylig skaaren.
nyskoten (o'), adj. nylig skudt.
nyslegen (e'), adj. nylig slaaet.
Nysn (yy), f. Vink, Nys om noget. Hall. Vald. Jf. Nyss og njosna.
nysprotten, adj. nylig udsprungen.
Nyss (y') m. 1, et Slags Fisk (Gadus minutus?). Sdm. Jf. Smelta.
Nyss (y'), m. 2, Lugt, Stank; s. Niss. Ogsaa: en løs Yttring, et dunkelt Rygte. Tel.
nyssa, v. n. plukke (s. nysja); ogsaa snappe, rapse. Hertil **nyssen**, adj. rapselysten, lidt langfingret. Tel.
nyst (yy), adv. nys, nylig. No nyst: just nu for en kort Stund siden. Ordet synes her opfattet som en Superlativform (nyast) af ny.
Nysta (y'), f. Reisekost; s. Nista.
Nysta (y'), n. (Fl. **Nysto**), et Nøgle, en Bold af sammenvunden Traad. Mere alm. end Noda og Nykla. I de sydlige Egne **Nysta** med Fl. Nysto og Nystor; i de nordlige overalt **Nyste** (Fl. Nyste) eller forkortet **Nyst** (i Ork. med Fl. Nysto). Sv. nystan, i Dial. nysta.
nysta, v. a (ar), vinde Traad i Nøgler.
Nystehonk (-haank), f. Klynge af sammenbundne Traadnøgler.
nyt (yy), adj. 1) nyttig, tjenlig. Tel. (lidet brugl.). G. N. nýtr. Jf. unyt. — 2) dygtig, kjæk, mandig. Ofte i Folkeviserne.
nyt, s. njota. **nyta**, s. knyta.
nytakt, adj. nylig tækket.
nytamd, adj. nylig tæmmet.
nyteken (kj), adj. nylig tagen.
nytleg (y'), adj. tjenlig, brugbar.
Nytra (y'), f. en liden Knort eller Finne i Huden. Nordre Berg. Andre St. Notra, Nutra. — **nytrutt**, adj. knudret, finnet.
nytsam (el. nyttsam), adj. forsynlig, omhyggelig for at benytte alt og ikke lade noget gaae til Spilde. Oftere: nytten.
nytta (y'), v. a. og n. (ar), 1) benytte, anvende; ogsaa samle eller gjemme til Brug. — 2) kunne bruge, være tjent med. Klædi er so smaae, at han kann ikkje nytta deim. (B. Stift). — 3) v. n. nytte, hjælpe, være til Hjælp. Ofte med Dativ. Det nyttar honom intje. Nyere Form (ligesom Nytte). Jf. nøyta. G. N. nýta: benytte; Sv. nyttja.
nyttande, adj. som man kan benytte.
Nytte, n. Nytte, Hjælp, Gavn Til Nyttes: til Gavn. Ogsaa i Formen **Nytta**, f. Nyere Ord. G. N. nyt, f. (pl. nytjar). Sv. nytta.
nyttelaus, adj. gavnløs, unyttig.
nytten, adj. forsynlig; s. nytsam.
nyttug, adj. 1) nyttig, gavnlig. 2) flittig, udholdende; ogsaa: duelig, dygtig, flink (= nyt). Tel. Nyt Ord.
nytvegen (e'), adj. nylig toet, vasket.
nyva (yy), v. a. (er, de), 1) afstumpe, afrunde, gjøre but eller stump. Sæt. Tel. (nyve). Jf. nuva. — 2) klemme, knuge, behandle haardt. Tel. (Vinje). — 3) fortrække Ansigtet, gjøre barske Miner (nyva seg); om Dyr: slaae Ørene ned, vise Vrede. Tel. Hall. — **nyvast**, v. n. afstumpes, blive stump eller sløv. Sæt.
Nyva, f. nedslagne Øienbryn; barske Miner. Gjera Nyvor: sætte en barsk Mine op. Hard. Nhl. Sfj., ogsaa i Nordl.
nyvaknad, adj. nylig vaagnet.
nyvaksen, adj. nylig opvoxet.
nyvald, adj. nylig valgt, el. udnævnt.
nyvd, part. afstumpet; s. nyva.
nyve (y'), for ned-yver, s. ned.
Nyvel (yy), m. et lidet Horn (s. Nyvla); ogsaa en kort, liden, uanseelig Figur; en liden Mand osv. Tel. (Landst. 415).
nyven, adj 1) ublid, barsk, truende. Nhl. og flere. Jf. Nyva. 2) haardhændet, voldsom. Tel.
nyverkad, adj. nylig tilvirket.
nyvigd, adj. nylig viet, indviet.
Nyving, f. Afstumpning; s. nyva.
Nyvla (y'), f. en Hornstump, et lidet Horn, omtrent som en Knap; f. Ex. paa Faar. Nhl. og fl. Paa Sdm. **Nygla** (Nygle). Ogsaa i andet Kjøn: **Nyvla**, n. Hall. og **Nyvle**, n. Tel. om en liden Stump eller Klods, ligesom Nyvel, m. Jf. G. N. knýfill.
nyvoren (o'), adj. noget ny, eller som seer ud til at være ny.
nyvoven (o'), adj. nylig vævet.
Nyvyrke (kj), n. nyt Materiale.
næden, adj. 1) skarp, gjennemtrængende; om Vinden. 2) fornærmelig, krænkende; om Tale eller Opførsel. Sdm. (Volden). Jf. Isl. nædingr: skarp, kold Blæst.
nækja, v. a. (er, te), blotte, gjøre blot eller læns; egentl. gjøre nøgen. Nækja seg: blotte sig, afstaae alt hvad man har. Nordre Berg. Sdm. (nækje se). Sjeldnere: **nækjast**, v. n. blive bar (= snøydast). — Particip: **nækt** (nækt'e), blottet, læns. Vel

egentlig nekja (e'), af Roden „nak" i naken; imidlertid er Sammenhængen dunkel; jf. G. N. nöktr (= nökkvidr).

Nækjing, f. Blottelse, Berøvelse.

næla, v. a. (er, te), stoppe med Traad, udfylde, sye sammen. (Af Naal). Nordre Berg. ogsaa Tel. Isl. næla.

Næling, f. Stopning, Tilsyen.

næm, adj. 1) modtagelig, fængelig, let angreben. Mest i Sammensætn. med Subst. som rusnæm, sottnæm; jf. frostnæm, isnæm, vaarnæm. — 2) nem, lærvillig, oplagt til at lære. G. N. næmr. (S. næmen). — 3) nøiagtig, punktlig, nøie bestemt. Det skulde vera so næmt, ɔ: saa akkurat, nøie truffet. Søndre Berg. (En Tilnærmelse til Adverbiet næma). — Ordets Begreb er egentlig: tagende, som tager, eller tages, af nema (nam); jf. G. N. réttnæmr, audnæmr, uppnæmr.

næma, v. n. (er, de), naae til, berøre, komme saa nær at en Berørelse finder Sted. (Jf. taka). Bordet næmer burt i Veggen. Fjøli næmde fram paa Biten (i'), ɔ: Fjelen naaede knapt ind paa Bjælken. B. Stift. Ogsaa: røre ved. Han berre næmde ved det. Tel. (Ellers: næpa, tæpa, tytta og fl.). En Afledning af nema.

næma, v. a. (ar), bringe nærmere. Oftest **næma seg**: nærme sig. Hall. (nemme se). S. følg.

næma, adv. nær, i Nærheden, ikke langt borte. Hard. og fl., tildeels udtalt **nemma** (ee) og **nimma**; i Hall. og Valders: **neme** (nemme). Jf. nær (som ogsaa tildeels lyder: neer). Det ligg so næma. D'er her næma ved. „Alle so nemme so ein": alle, undtagen een, saa nær som een. Vald. (Det sidste nærmer sig til G. N. nema: undtagen). Ellers ogsaa i en anden Form: **nærme**, Buskr. Smaal. Dette kunde vel lettest forklares som „nær med" (= nær ved) eller som et gammelt „nærmeir"; men Formen næma maa dog have en anden Grund, da den stiller sig som Positiv til næmare, som tildeels ogsaa hedder naamare, altsaa med samme Vokal som Roden „naa", hvorom s. naar. Denne Form minder ogsaa om Udtrykket „naame-nær", men dette synes dog at høre til Ordet Naam og ikke hertil.

næmare, adv. og adj. nærmere; mere nærliggende. Alm. vest og nord i Landet; tildeels: nemmare, ogsaa nimmare; afvig. **naamare**, Nhl. og paa Østl. **nærmare** (til Formen „nærme", s. næma). Det laag næmare. Paa ein næmare Stad. D'er ingen næmare til (ɔ: der er ingen som har nærmere Adkomst dertil). Jf. nærre. — Hertil Superl. **næmaste** (nemmaste, naamaste); f. Ex. næmaste Folket: de nærmeste Naboer; ogsaa de næst paarørende. Paa det næmaste: næsten ganske. Sv. Dial. nämer, nämst; ogsaa nemare, nemaste. Rydqvist 2, 443. 451. Jf. Grimm, Gr. 3, 631.

Næme, n. 1) Greb, Hold, Leilighed til at gribe eller holde fast. Nordl. D'er inkje Næme aa faa: det er ikke muligt at faae Haandfæste (= Tak, Hald). Hører sammen med Naam og næma under Stamordet nema (nam). — 2) figurl. Nemme, Fatte-Evne, Anlæg til at lære. Hava godt Næme, kleent Næme, tungt Næme. Isl. næmi. Ogsaa brugt om Tænkeevne eller Aandsgaver i Almindelighed. — 3) Begyndelse, første Mærke eller Fornemmelse af noget. Nfj. — 4) et Punkt at berøre eller gribe i; særskilt om Aftrækkeren eller Løseren i en Geværlaas. Hall. — 5) et Stykke eller Exemplar af et vist Slags; en enkelt Ting. Sdm. (ligesom Naam i Hard.). Me hadde eit Næme til ein Baat: vi havde et Slags Baad, noget som skulde være Baad. Eg heve berre eit einaste Næme (kun et eneste Stykke). Han hadde fenget seg eit litet Næme. (Om en vis Eiendeel, en Ting for sig selv; saaledes ogsaa om en Kjæreste).

næmelaus, adj. blottet for Nemme, tungnemmet. (Jf. tornæm).

Næmeløysa, f. Mangel paa Nemme.

næmen, adj. nem, flink til at lære (= næm). Vald. Indr. og fl. Hedder tildeels „nemen" og hører maaskee nærmest til nema.

Næming, m. en Begynder, En som øver sig i en Kunst. Hall. Gbr. og fl. Jf. Unæming.

Næmleike, m. Nemhed (= Næme).

næmna, s. nemna. **Næmsla**, f. Nemnsla.

næmt, adv. punktlig, strengt. Me faa ikkje taka det so næmt. S. næm.

næmt, nævnt; s. nemnd.

Næpa, f. Roe, Hvidroe (Rodfrugt) Brassica rapa L. Alm. G. N. næpa; Ang. næpe; jf. Lat. napus. — **Næpefræ** (-frø), n. Roefrø. **Næpegard**, m. indhegnet Roeplantning. Sæt. **Næpekaal**, n. Roeblade. **Næpereit**, m. liden Roe-Ager. Nordenfjelds (G. N. næpnareitr). Ogsaa kaldet **Næpebrote** (o'), Østl. og **Næpetrøde** (-trø), Mandal. — **Næpestapp**, n. en Madret af kogte og bankede Roer.

næpa, v. n. (er, te), naae til, røre ved, berøre (= næma). Tel. og fl. ogsaa i Østerd. (næpe). Jf. naapa.

næpen, adj. 1) nem, rask, behændig. 2) nøiagtig, punktlig; f. Ex. om en Vægt (Bismer), som viser enhver ubetydelig Forskjel i Tyngden. Tel. Sv. näpen: net, fin.

nær, adv. nær, i kort Afstand. Nogle St. **nære**, **nærre**, Shl., **ner** (ee), Tel. Hall., **nere** (ee), Ork., **njeer**, **njær**, Indh. (Snaasen); jf. ne, i Betydn. hos (Nordl.). Ogsaa: **nærme**, s. næma. G. N. nær (ogs. nærri); Sv. när og nära. Komparativ: **nærre** (nogle St. nærare); jf. næmare. Superl. **næst** (= næmaste). Egentlig kunde „nær" selv ansees som Komparativ

af et gammelt „naa" (s. naar). I Betydningen: nær ved, eller nær til, bruges Ordet ofte som Præposition og forbindes da med Dativ; f. Ex. nær Husom, nær Lande (Landa). Saaledes ogsaa: Det gjeng nær di, el. det gjeng di nær, ɔ: det er nær derved, ikke langt derfra. — Blandt andre Talemaader mærkes: D'er alle lika nær: Alle have lige Afgang. Eg er endaa lika nær: jeg er endnu lige langt fra Maalet. Nær imot, el. nær innpaa: næsten. Inkje nær til: langtfra ikke, ikke paa langt nær; f. Ex. Det var ikkje nær til so stort som detta. (Jf. Naame nær, under Naam). Nokot so nær: nogenlunde, i nogen Grad. So nær: næsten, meget nær; f. Ex. dei hadde so nær kollsiglt. So nær som: undtagen, paa det nær. Alle so nær som ein: alle, undtagen een. Ganga for nær: forurette, fornærme; ogsaa: tage for meget af en Ting. Eg gjekk for nær Elvi: jeg tog for meget Vand, gjorde Driften for tynd. (F. Ex. om Ølbrygning). Han kom henne for nær: han forsaae sig med hende. Dei tykte, han talad' deim for nær, ɔ: at han fornærmede dem med sin Tale. Taka seg nær: gribe sig an, gjøre en Opoffrelse, vove noget for en Sag. Han tok seg det nær: han tog det alvorligt, gjorde sig megen Sorg derover.

nær, conj. saa snart; s. naar.

Nær (i Stedsnavne), s. Nerd.

næra, v. a. (er, de), nære, føde, underholde. S. nøra, som her synes at være en ældre Form. — Particip **nærd**, ogsaa nært.

nærbuen, adj. næsten færdig, eller kommen til et vist Maal; saaledes ogsaa: høi frugtsommelig. Vald. og fl.

nærbygd, adj. bygget nær sammen. D'er alt for nærbygt: Husene staae for tæt sammen.

Nærdel, s. Nederdeil.

nærdjup, adj. om Sø, som er dyb tæt ved Landet (= tverdjup). Modsat utgrunn.

nærfellt, adj. nærliggende, bekvem, let at komme til. Hall.

nærgangande, adj. nærgaaende; paatrængende. Sjeldnere: **nærgongoll.** Trondh. (?). G. N. nærgöngull.

nærgildrat, adj. n. farligt. „Dæ va nærgjildra": der kunde en Ulykke let indtræffe. Sdm.

nærgjeten (e'), adj. næsten gjettet, besvaret med en Gjetning, som er nær ved det rette. I Nordre Berg. **nærgoten** (o'). „Dæ va nærgote".

nærgrendt, adj. om et Sted, hvor man har Naboer nær ved sig. Nordl.

nærhendeleg, adj. nærstaaende, som er nær ved Haanden. Tel.

nærhendes, adv. nær ved Haanden, i Nærheden. Tel. og flere. Ellers i en anden Form: **nærhondom** (nærhaandom), Ork. og fl. G. N. nærhendis.

Næring, m. 1, et Forbjerg, et stort Næs. Nordl. (el. Finmarken). Jf. Nt. Nehrung, en Landtunge.

Næring, m. 2, Næring, Udkomme. Jf. Nøring, Nørsla.

nærkjømd, adj. nærkommende, som næsten træffer eller passer til noget. Tel. (?).

nærkomen (o'), adj. kommen nær til et vist Maal; saaledes: næsten færdig (med et Arbeide); næsten blottet eller lens (for visse Midler); næsten haabløs (af Nød eller Sygdom); nær ved at føde (om Kvinder); snart udløben (om Tid).

Nærkona (o'), f. Jordemoder, Fødselshjælperske. Temmelig alm. (mest udtalt Nærkaana; i Vald. Nærkøno). G. N. nærkona. (Sv. Dial. närkvinna). Jf. Ljosmoder og Straamoder.

nærleg, adj. som er nær ved, eller i Nærheden. Jf. G. N. nálegr, nálægr.

Nærleike, m. Nærhed, kort Afstand.

nærliden (i'), adj. næsten udløben; om Tid. Det er nærlidet (nærle'e): det stunder nær til, der er kun kort Tid tilbage.

nærma, s. nærra. — **nærme,** s. næma.

Nærmune (u'), m. Nærhed. Formen usikker (jf. Mune), da man kun bruger Dativ Fl. „i Nærmunom": nær ved. Oftere som adv. **nærmunom** (nærmunaa), ɔ: i Nærheden. Sdm. Nogle St. „nærmuna". I Ork. **neermuns.** I Indh. **nærmunt,** som maaskee kunde være nærmundt (af Mund, n.). Fra Nordl. er meddeelt „namunn", vel egentl. naamund. G. N. námunda.

nærra, v. a. (ar), nærme, flytte nærmere. Nærra seg: nærme sig. Nogle St. næma seg.

nærre, adv. nærmere (s. nær). G. N. nærri. Jf. næmare.

nærsett, adj. nærstillet, sat nær ved.

nærsjaaug, adj. nærseende, nøiagtig; meget sparsom, karrig. Hall. Andre St. **nærsedd** (ee), Nordre Berg. Nordl.

nærskyld, adj. nær beslægtet. Sv. närskyld. G. N. náskyldr.

nærstadd, adj. nærstaaende, som er i Nærheden. Nordre Berg. (sjelden).

nærsynt (-synd), adj. nærsynet, som ikke seer godt i Frastand.

nærsøkjen, adj. nærgaaende, paatrængende. Hall. og fl. (Sv. Dial. närsöken).

nærte, s. nerta.

nærtrøytt, adj. forhalet til det yderste.

nærverande (e'), adj. tilstedeværende. G. N. náverandi.

Nærvære, n. Nærværelse. Lidet brugl.

Næs, s. Nes. **næsa,** s. neisa.

næst, adv. næst, nærmest. Tildeels som Præpos. (ligesom nær) i Betydn. nærmest ved; f. Ex. Eg gjekk næst honom (Dativ).

næst, adj. nærmest (s. nærre); ogsaa: næst følgende eller foregaaende. G. N. næstr. Takk fyre næst (= fyre sidst), ɔ: for vort sidste (eller forrige) Møde. Berg. Stift. Mest

brugl. i den bestemte Form (næste), f. Ex. Næste Garden; næste Huset o. s. v. (Nogle St. næraste; jf. næmaste). Næste Gongen: næst følgende Gang. Ligesaa: næste Dagen, næste Aaret og fl.

næsta, adv. næsten, meget nær ved (= so nær). Rbg. (?), Nedenæs. G. N. næsta. Jf. mest.

Næste, m. Næste, Medmenneske. Nyere Ord; T. Nächste (efter Lat. proximus). Jf. G. N. náungr.

Næstemann, m. den nærmeste i en vis Orden; ogsaa: den som er nærmest til at træde i Stedet for en anden, f. Ex. Vice-Præsident, Suppleant ɔc.

Næter, s. Natt.

nætt, adj. nattegammel. Kun sammensat: einnætt, tvinætt, trinætt.

Nætver(d), s. Nattverd.

Næv, s. Nev. **Næva**, s. Neve.

Næver (Nævr), f. (Fl. **Nævrar**), 1) Barkhinde, yderste Hinde paa Bark; især om Overbarken paa Birketræet. 2) et Stykke Birkenæver, enkelt afflækket Skive af Birkens Overbark. G. N. nœfr; Sv. näfver. — I Sammensætning deels Næver, deels Nævre (Nævra); saasom **Næverlad**, n. Stabel af Næver til Tæknings-Materiale. (Ogsaa kaldet **Næverfergja**, f. Hall. og **Næverkagge**, m. Solør). **Næverloge** (o'), m. Flamme af Næver. **Næverlur**, f. Lur. **Næverskog**, m. Birkeskov med brugbar Næver. **Næverskrukka**, f. en Taske af Næver. (Østl.). **Næversot** (oo), n. Sod af brændt Næver. **Nævertak**, n. Huus-Tag af Næver og Torv.

Nø, s. Naud og Nod.

nøde, s. njoda. **nodug**, s. naudig.

nøga, s. nøgje og nøydga.

Nøgd, f. et tilstrækkeligt Forraad, en rigelig Forsyning; ogsaa: Rigdom, Overflod. B. Stift, Gbr. Ork. og fl. G. N. nœgd. (Til nøgja, af nog). „Her æ Nøgd'a 'ta di": her er en stor Mængde deraf. Sdm. D'er ingi Naud og ingi Nøgd: det er just ikke Mangel, men heller ikke Overflod.

nøgd, adj. fornøiet, tilfreds. (Part. af nøgja). Eg er ikkje nøgd med det: jeg finder mig ikke tilfreds dermed. Han er lika nøgd (el. nøgder): det er ham ligegyldigt. Udtales tildeels nøygd, og ombyttes ofte med „fornøgd", som er en ny Form.

Nøgg, m. Gysen, Skræk, uhyggelig Fornemmelse. Hall. (s. nøgga).

nøgg, adj. frygtsom, forsagt; ogsaa smaalig, karrig (jf. nauv). Ork. Han er ikkje nøgg: han er ret dygtig, han kan nok vove noget. G. N. hnöggr: karrig.

nøgga, v. n. (**nøgg**, **nogg**, **nogget**), gyse, skrækkes, faae en uhyggelig Fornemmelse (omtr. som kvekka). Hall. (Hoel). „E nogg so illt, daa e saag dæ". (Supin. udtalt nøggje). Falder sammen med „nyggja" i Bøiningen og har saaledes maaskee havt Begrebet: støde, el. stødes. G. N. hnöggva (hnögg): støde sig, snuble.

nøggleg, adj. gyselig, styg, uhyggelig. Hall.

nøgja, v. a. (er, de), fornøie, tilfredsstille, give nok. Nøgja seg: lade sig nøie, være tilfreds. G. N. nœgja (af nog). Ordet lyder sædvanlig: nøja, el. nøie; dog i Imprf. tydeligere: nøgde (tildeels nøigde), Supin. nøgt. Imperativ hedder egentl. nøg (Fl. nøgje); men bruges sjelden. Jf nøgta. — **nøgjast**, v. n. lade sig nøie, give sig til Taals (= nøgja seg).

Nøgje, n. Tilfredsstillelse, tilstrækkelig Forsyning. Faa sitt Nøgje: faae nok, faae saa meget at man ikke ønsker mere. Me hava etet vaart Nøgje: vi have mættet os. Mest brugl. vest i Landet, men lyder sædvanlig: Nøie. (Kunde ellers skrives Nøge). Isl. nœgja, f.

nøgje, adv. nøiagtigt, nøie (= grant). Efter Udtalen „nøie" (s. nøgjen). Ellers forekommer ogsaa en anden Form „nøga", Hall. og „noga", Mandal (?).

nøgjeleg, adj. tilstrækkelig; ogsaa rigelig. — **nøgjelege**, adv. rundelig, overflødigt. Hall.

nøgjen, adj. (Fl. nøgne), 1) netop tilstrækkelig; (oftere) nøiagtig, nøie afpasset eller beregnet. Trondh. Det vardt ikkje so nøgjet (nøie): det blev ikke saa ganske nøiagtigt. Det vardt nøgnare sidan. I det nøgnaste: i det nøieste, efter nøieste Beregning. — 2) om en Person: nøieregnende, punktlig, streng. Me er ikkje so nøgne med di: vi regne det ikke saa nøie dermed. Meget brugl. ved Trondh., saaledes i Ork. hvor det hedder: nøien og (i Neutr.) nøie, men i Fl. nøigne, Kompar. nøignar, og Superl. nøignast. Andre St. fordunklet til: nøie', nøiare, nøiaste.

nøgsam, adj. nøisom, let at tilfredsstille. Lidet brugl.

nøgt (nøggt), adv. knapt, neppe nok. Ork. Opdal. Jf. nauvt.

nøgta, v. n. (ar ?), være tilstrækkelig, blive nok. Solør. „Dæ nøgter inte": det forslaar ikke. G. N. gnœgta (nœgta): forsyne rigelig.

Nøk, m. Lugt, Stank. Gbr. Vel egentlig Nyk (y') eller Knyk. G. N. knykr.

nøkje, v. a. s. nykkja.

nøkka (?), v. n. (**nøkk**, **nokk**, **nokket**)? Kun forefundet ved Trondhjem (Selbu el. Tydalen) i den Talemaade: „En veet ikkj' enten dæ nokk ell sokk", ɔ: man veed ikke hvor der blev af det, om det sank eller blev bjerget. Betyder maaskee: komme tilbage, og nærmer sig saaledes til „nekkja": holde tilbage. (Jf. ogsaa nykkja, 3).

Nøla, f. et Slags stort Trug eller udhulet Kar. Hadeland, Østerd. Ogsaa **Nole** (o'), Østerd. Jf. Nu.

nøleg, adj. vantreven, s. naaeleg.

Nøm, n. Kant eller Fold i en Søm paa

Klæder. Vald. (Vang). „Taka for lite Nøm": sye med alt for knap Kant (eller Ombøining i Kanterne). Synes at være en Afvigelse af Naam.

nømen, lammet; s. nomen.

nøna, v. n. (er, te), holde „Non"; s. nona. Sæt. Vald. Ork.

Nør, m. (Fl. Nører), Indbygger af Norene (Norarne) i Sogn.

nøra, v. a. (er, de), 1) styrke, opfriske, bringe til Kræfter. Nøra seg: forsyne sig vel med Mad og Drikke, mætte sig rigelig. Nøra seg uppatter: styrke sig efter en Svækkelse eller Sygdom. Nøra Kyrna uppatter: fodre Køerne rigeligt, for at de skulle komme til Kræfter igjen efter en Udmagrelse. Berg. Stift, Nordl. og fl., ogsaa Tel. og Hall. G. N. næra. — 2) tænde, optænde (Ild). Tel. Num. Hall. Nøra upp, el. „nøre paa": gjøre Ild op. (Sv. Dial. nöra). Ellers mere alm. om at nære Ilden el. holde den vedlige. Imperf. tildeels: nørte. — Ordet holdes sædvanlig adskilt fra „næra", saaledes at det sidste kun betyder: ophold, føde, ernære; og denne Adskillelse synes at være noget gammel; s. N. L. 3, 219: af þeem monnum, sem sek nøra ok næra skulu af sino erfvade (fra 1384). Jf. T. nähren, Ang. nerian, Goth. nasjan, ɔ: hjælpe, bjerge.

nørd, part. opfrisket ɔc. s. nøra.

Nørding (Nøring), m. En som kommer nordenfra. (Jf. Sydring). Lidet brugl. uden i Sammensætn. Landnørding, Utnørding. Nogle St. Nyring (y'), oprindl. Nyrding.

nørdra (nøra), v. a. (ar), stille nordligere (s. nørdre). Om Vinden „nøra seg": blive nordlig. Shl. og fl. Modsat sydra.

nørdre, adj. nordre, nordligere. (Modsat sydre). I Hall. og Gbr. tydelig udtalt: **nørdre**; andre St. **nøre**. G. N. nyrdri. Nørdre Leidi: den nordre Søvei. Nørdre Landet: Landet paa Nordsiden. I Stedsnavne ofte skrevet „nøre", f. Ex. Nøre-Holmen, Nøre-Sande. — Ogsaa brugt som adv. „Han dræge nacra nøre": det trækker nordenfra i Nord. Sdm.

nørdst, adv. nordligst. Det ligg nørdst, eller nørdst nord: yderst mod Nord.

nørdst, adj. den nordligste. G. N. nyrdstr. Mest i bestemt Form, som: nørdste Holmen, nørdste Neset, o. s. v.

Nøre, n. 1) Styrkningsmiddel. (Sjeld.). 2) Spaaner eller tør Ved at tænde Ild med (s. nøra). Tel. Hall. (Sv. Dial. nöre). Saaledes ogsaa: **Nøreflis**, f. **Nørestikka**, f. **Nørevid** (-ve), m.

nøre, adj. s. nørdre.

Nøring, f. Opfriskelse, Styrkning.

Nørsla, f. rigelig Forsyning med Mad eller Foder, Extra-Forpleining, Gjenopfriskelse; s. nøra.

nørst, s. nørdst. — **nørta**, s. nerta.

Nøsminne, s. Njøsminne.

nøte, s. nøyta. **Nøter**, s. Not.

Nøve, s. Neve. **nøvert**, s. nauv.

nøvt, knapt; s. nauvt.

nøya, s. nøgja og nøyda.

nøyda, v. a. (er, de), 1) nøde, tvinge, drive. Dei nøydde meg til det. Nøyda seg: nøde sig selv til noget. Mest alm. **nøya** el. **nøye**; i Nfj. og Sdm. **nøyde**. G. N. neyda. (Af Naud). — 2) paanøde, paatvinge. Han nøydde det inn paa meg. Jf. nøyda i seg: æde eller drikke med stor Ulyst. — 3) v. n. være fornøden, udkræves, gjælde om. Der godt aa hava, naar det nøyder paa, ɔ: naar det gjælder, naar Nøden kræver. Det nøydde inkje paa: det behøvedes ikke, det var ingen Nødvendighed. B. Stift. — Particip: **nøydd**, nødt, nødsaget. — Formen „nøydast" bruges tildeels med passiv Betydning: nødes, være nødsaget til noget.

nøydga (?), v. a. nøde, tvinge. Meddeelt i Formen **nøyge** eller **nøge** (Hall.) og **nøga** (Mandal). Egentlig naudga (til naudig).

Nøyding, f. Tvang, Tilnødelse.

Nøye, s. Nøgje. **nøyen**, s. nøgjen.

nøyta, v. a. (er, te), 1) benytte, bruge, anvende. Temmelig alm. G. N. neyta. (Af njota, naut). Nogle St. især om at bruge en Ting længe eller til det yderste. (Jf. Sv. nöta: slide). Nøyta til, el. nøyta paa: benytte en Leilighed, passe paa i et beleiligt Øieblik. (B. Stift). — 2) nyde, fortære (Mad eller Drikke). Du nøyter for litet. Han hadde ikkje nøytt nokot stort. Sogn, Voss, Tel. Hall. (G. N. neyta). Jf. smaanøyten, stornøyten, ovnøyten. — 3) anstrenge, drive, anspænde. Nøyta Folket sitt: anstrenge sine Folk (el. Tjenere) meget. Nøyta seg: a) gribe sig an, være meget om sig. (B. Stift). b) skynde sig, haste, ile. (Søndenfjelds). Nøyt deg no: skynd dig nu bare! No faa me nøyta oss: nu haster det. G. N. neyta.

nøytande, adj. tjenlig, som kan benyttes. Han er ikkje nøytande lenger.

Nøyte, n. 1, noget til at bruge eller benytte. Sjelden; s. Braadnøyte, Vatsnøyte.

Nøyte, n. 2, Hob af Kreature (Naut). Kun sammensat: Bunøyte, Ungnøyte, Gjeldnøyte.

Nøyte, n. 3, Selskab. Kun i Sammensætning: Matnøyte, Kvilenøyte, Sengnøyte, Talnøyte. (G. N. -neyti). Af Naut, m.

nøyteleg, adj. tjenlig, brugbar.

nøyten, adj. 1) flittig, udholdende; ogsaa: skyndsom, hastende. (I Smaal. nøten). 2) paapasselig, rask til at gribe Leiligheden. Jf. nøytsam.

Nøyting, f. Benyttelse, Brug; Nyden (af Mad eller Drikke); ogsaa Anstrengelse, Flid; s. nøyta.

nøytsam, adj. paapasselig; som benytter

alt; ogsaa: streng i at holde Folk til Arbeide; s. nøyta.

Nøytsla, f. Benyttelse. Jf. Braadnøytsla.

nøytt, part. benyttet; ogsaa nydt; s. nøyta. Ordsprog: Boden Kost er nøytt; eller: Nøytt og bodet er det same, ɔ: tilbuden Beværtning ansees som modtagen, eller: jeg takker for det tilbudne, om jeg end ikke nyder det. Tel. Hall.

O.

O, m. Bogstaven O. Som Lyd to Slags, nemlig 1) lukt o (oo), f. Ex. i Fot, god, rosa. 2) aabent o (o'), f. Ex. Odd, Frost, koma. Det sidste gaar i enkelte Dialekter jævnlig over til ø (ø').

o, forekommer som afvigende Form: 1) for „or" (ɔ: ud af). 2) for „og". 3) for „aa" (ɔ: paa) og for Udraabsordet: aa! (Vald.). 4) for „ho" (ɔ: hun), og ligesaa for „honom" (ɔ: ham), s. han. 5) for „od" (ɔ: hidsig). Desuden bruges „o" i den nordlige Deel af Landet ogsaa som Modsætnings-Partikel (ligesom i Svensk), f. Ex. Oro, olik, oviljug. (De Ord, som begynde med denne Partikel, blive her anførte under U). Endelig synes „o" i nogle faa Tilfælde at staae i Stedet for „ov", s. ovhard, ovsein, ovnøyten.

oa, ophidse, s. oda.

obelunsam, s. ubidlundsam.

Obyde, s. Ubyde. **Obøn**, s. Ubøn.

od (oo), adj. hidsig, vild, gal. Tel. Hall. Vald. Gbr. Østerd. i Formen: o'e (for oder), eller o. Sædvanlig indskrænket til Betydningen: brunstig, urolig af Parringsdrift; om Dyr, nogle St. endog kun om Hundyr. (Jf. os, ful, galen). G. N. ódr: heftig, ustyrlig; ogs. gal, vanvittig; Ang. vód; Goth. vóds; Ght. wuot (jf. T. Wuth og wüthend). — Hertil **Odmerr** (Omærr), f. brunstig Hoppe. **Odpurka** (Opurke), f. geil So.

oda, v. a. (ar), ophidse. Oftest: oda seg (oe seg), a) blive ustyrlig, slaae sig gal. Tel. b) blive urolig af Brunst. Hall. Hedder ogsaa **odast** (oast).

Odd (o'), m. 1) Od, skarp eller tynd Spids. G. N. oddr (Ang. ord). — 2) Odde, Landtunge, smalt Næs. (Sv. udde). Ordet bruges ogsaa som Mandsnavn (ofte feilagtig skrevet „Aad"). Jf. Ydde.

Odda, f. et eenligt Stykke, som bliver tilovers, naar de øvrige ere ordnede parviis. Ogsaa brugt som adj. (uden Bøining) i Formen **odde**, med Betydningen: ulige, ueffen, som ikke lader sig dele med to; om Tallene 1, 3, 5, 7, 9 ꝛc. (Modsat: jamt). Gita um jamt elder odde, ɔ: gjætte om effen eller ueffen. Alm. G. N. oddi, m. Sv. udda; D. Dial. odde; Eng. odd.

Odde, m. Landtunge, Næs (= Odd).

Oddestykke, n. eenligt Stykke, som ikke kommer ind i noget Par. Saaledes Oddeknapp, Oddekrok, Oddelykkja, og flere.

Oddetal, n. ulige Tal, som ikke kan deles med to. (S. Odda). Modsat: jamt Tal.

oddkvass, adj. hvas i Odden; f. Ex. om Knive. Lyder sædvanl. oddekvass.

oddlaus, adj. odløs, brækket i Odden.

oddutt, adj. fuld af skarpe Spidser.

Odel, m. Odel, Arvegods; Jord-Eiendom med fuld Besiddelsesret for Eieren og Forkjøbsret for hans Arvinger. Overalt med tydeligt „d" og tildeels i en ældre Form **Odal**. (Hard. Voss). G. N. ódal, n. (Ang. eðel; Ght. uodal: Stamgods, Fædrenejord). Han fekk det til Odel og Eiga: til ubestridelig Eiendom.

Odels-erving, m. nærmeste Arving til en Odelsgaard. I Hard. **Odalskvist**.

Odelsjord, f. Jord eller Gaard med Odelsret for Eierens Arvinger.

Odelsløysning, f. Indløsning af Odelsjord. Nogle St. **Odelspening**, m. (Tel.).

Odelsmann, eller **Odelsbonde**, m. Eier af Odelsjord.

Odelsrett, m. Ret til Besiddelse og Indløsning af en Jord-Eiendom.

Odelsting, n. en større, forberedende Afdeling af Storthinget. (Jf. Lagting).

Oden, m. den fornemste af Guderne i Hedenskabet. G. N. Odinn; Ang. Vóden. Brugt i Sammensætning i forkortet Form: **Oen** el. **On**; saaledes i Ordet Onsdag, og i nogle Stedsnavne, som Onsaaker, Onshov, Onsland, Onsstad, Onsøy.

Oding, m. geilt Kreatur. „Oing", Hall.

odla (oo), v. a. (ar), hævde, faae Odelsret til (en Gaard). B. Stift.

odna, v. n. blive hidsig eller vild; s. od. Mere brugeligt er „odna" for orna, ɔ: varmes.

Odo (Oddo), Hvirvelstrøm; s. Ida.

Odskap, m. Vildhed; Geilhed; s. od.

Odskjel, f. et Slags store aflange Muslinger, Modiolus vulgaris. Efter Udtalen: **Oskjæl** (oo), i Sogn; **Orskjæl** (o') og **Ovdskjæl**, ved Trondhjem. Ogsaa Vovskjæl (?), Ndm. Vel egentlig Odeskjel (o'), da det paa Island hedder ada (f.) og ödu-skel. Andre Navne ere Gjø-skjel og Toskeskjel.

Oe, m. Frygt, Uro i Sindet. Tel. (Vinje). Jf. G. N. óast: frygte.

Ofjelde, s. Ufjelge. **ofna**, s. opna.

ofra (offra), v. a. (ar), ofre; give Offer.

Allerede i G. N. offra, af Lat. offerre: tilbyde. Hertil: **Offer** (Ofr), n. Offer, Gave. **Offermæle**, m. el. **Offerskjeppa**, f. en vis Afgift i Korn til Præsten. **Ofring**, f. Offerstik, Frembærelse af Offer.
oframt, foruden; s. umfram.
ofri, s. ufrid. **Ofryskje**, s. Ufriske.
offa (o'), v. a. (ar), 1) overdrive, gjøre for meget af en Ting; især skryde, prale. Rbg. Tel. Dei hava offat det: de have overdrevet Sagen, udsmykket Historien. (Sæt.). — 2) offa seg: bryste sig, være stolt, gjøre sig til. Hall. G. N. ofsa: vise Overmod. (Hører sammen med „ov").
offa, adv. usædvanlig, overmaade (= ov, ovlege). D'er so offa stort, offa langt, o. s. v. Ogsaa som adj. overordentlig; f. Ex. ein offa Gut; ein offa Bunad. B. Stift. Nogle St. **opsa** (o'). Kan ansees som en Form af Offe.
Offe, m. 1) Overdrivelse, Overskridelse af det rette Maal. Hard. og fl. Det var anten Offen elder Vansen: enten for meget eller for lidet, aldrig til Maade. — 2) Overvældelse; noget overvældende eller forfærdeligt; saaledes: en overordentlig Mængde (Nordl.); en Oversvømmelse eller Vandflod (Østl.); en usædvanlig Storm (Nhl. og fl.). — 3) Heftighed, Voldsomhed, fremfusende Færd. Taka til med ein Offe: begynde hidsigt, ubesindigt. B. Stift, Nordl. og fl. (Nogle St. **Opse**). Jf. Gofs. G. N. ofsi: Overmod. Paa Sdm. oftest om selve Personen. Han er reint ein Offe: ɔ: en fremfusende, eller meget dristig Karl.
offeleg, adj. overordentlig; overvældende (f. Ex. om en Mængde); ogsaa: ypperlig, udmærket. I Berg. Stift oftest: **offaleg** (opsalege).
offelege, adv. 1) overmaade, i høieste Grad. 2) overflødigt, rigelig. I B. Stift: **offalege** (opsale').
offen, adj. heftig, fremfusende, som ikke holder Maade. Nhl. og fl.
Offing, f. Overdrivelser, f. Ex. i en Fortælling; Skryderie; s. offa.
offnast, v. n. bruse op, blive heftig; være yderlig spændt, nysgjerrig, forundret ꝛc. Ndm. Paa Sdm. aasna.
Oft (o'), f. 1) Stund, Arbeidsstund (= Øykt), eller en vis Deel af Dagen. Indh. Jf. Forsoft (Forøykt) og Kveldsoft. I Guldalen: **Øft**. — 2) det samme som Non eller Nonstid (Kl. 3 E. M.). Østerd. Andre St. Øykt.
Ofta (oo), f. Morgenstund; s. Otta.
ofta (o'), adv. ofte, tidt, mange Gange. Ogsaa i Formen **ofto**, Hall. og fl., **oftaa**, Nordre Berg. G. N. oft, opt; Sv. ofta. (Ang. oft; Goth. ufta). Komp. **oftare**: flere Gange; ogsaa: atter, igjen. Eg vil ikkje koma der oftare. Superl. **oftaste**: for det meste, sædvanlig.

og (o'), adv. ogsaa, tillige, dertil med. B. Stift i Formen **og** (o'), nogle St. **aag**; ellers afvig. **og** (oo), Shl., **aa**, Indh. Fosen; **au**, Rbg. Tel. Østl. (I nogle Egne bruges hellere: med). G. N. ok; Sv. ock. — Ordet sættes gjerne sidst i Sætningen eller efter det Ord, som derved skal fremhæves; f. Ex. Han hadde voret der og, ɔ: ogsaa der, ogsaa paa det Sted. Eg og: ogsaa jeg (= eg med). Litet ventade eg, og litet fekk eg og.
og (o'), conj. og (= T. und, Eng. and). Paa Grund af Ordets svage Betoning bliver det neppe nogensteds tydelig udtalt; det lyder almindelig kun som „aa" (i Valders „o"); i Læsning tildeels **ok** (aak). G. N. ok (senere og); Sv. och (i Talen å). Viser og Vers begynde ofte med et „aa", som maaskee kan være „og", men som sædvanlig opfattes som et Indledningsord „aa" uden nogen bestemt Betydning.
Oge (oo), m. Frygt, Ave, Respekt for en Person. Sdm. (Ogje, Oje), meget brugl. og adskilt fra **Age** (Agje), som nærmest betegner Tugt eller Lydighed. „Dei ha 'kje noken Ogje fyre haanaa": de frygte ham ikke, undsee sig ikke for ham. „Dæ fylde haanaa ein Ogje": der var noget ved ham, som indgød Frygt (nemlig et strengt, alvorligt Udseende). Jf. Ogn og Ogte. Ang. óga, m. (Frygt); Goth. ógan: frygte. Vigtigt som Stamord til øgja, øgjeleg, øgjen.
ogeleg, adj. imponerende, som indgyder Frygt. Lidet brugl. En anden Form er **ogoleg**: frygtelig. Tel. (Tinn). G. N. ógurlegr.
Ogn (o'), f. (Fl. **Agner**), 1) Avne, Hylster, Bægerskal paa Korn. Nhl. Jæd. Tel. og fl. (dog mest brugt i Fleertal). Andre St. **Agna**, ogsaa **Agn**. G. N. ögn, pl. agnir. — 2) Stak (arista), Børste i et Axeskjæg eller paa et enkelt Korn. Nordre Berg. Gbr. (tildeels med Fleert. Ogner). Ved Trondh. **Agn**. Andre Steder Snarp, Snerpa.
Ogn (oo), f. Frygt, Banghed; ogsaa Ave, Respekt (= Oge). Jarlsberg. Afvig. **Ogne** (o'), m. Ndm. Guldal (?). G. N. ógn.
Ogn (oo), m. Ovn; s. Omn.
ogna, v. a. (ar), skræmme, true. Guldal (?). G. N. ógna.
Ognelag, s. Augnelag.
ognug, adj. som indgyder Frygt el. Respekt, imponerende, alvorlig. Guldalen, sædvanl. ognug (o') el. aagnug. (S. Folkevennen 4, 44). Jf. Ogn.
ogo-for, **ogo-te**, m. fl., s. ovan.
Ogrøe og **Ogrøt**, s. Ugrøde.
ogso (o'), adv. ogsaa, tillige (= og). Lyder tildeels: **ogsaa** (oksaa), Sdm. og flere, **ausaa**, Jæd. Ei at forvexle med det adskilte „og so" (aa so), som bruges i Fortælling og betegner: og dernæst, og saa-

ledes ꝛc. Tildeels udtalt som „aasſo".
Ogt (o'), f. Agtſomhed, Omhu. Tel. (Samme Ord ſom Agt). Jf. ogtug.
Ogre (oo), m. Frygt, Ave, Reſpekt. Namd. Stiller ſig ſom en Middelform imellem Oge og Otte.
ogtug (o'), adj. agtſom, omhyggelig (ſee Ogt). Tel. Hedder ogſaa **ogtig**. Andre St. agtig.
ohag, ſ. uhag. — **ohar**, ſ. ovhard.
Ohæming, ſ. Uheming.
oidig, ſ. uidig. **Oing**, ſ. Oding.
ok (oo), flyttede m. m., ſee aka.
Ok (o'), n. Aag, Skuldertræ til at bære Byrder med. Ryf. og fl. G. N. ok; Sv. ok. (Jf. T. Joch, Eng. yoke). Andre St. Sele, Vatsſele, Hisſa. J den figurl. Betydning af Tvang el. Trældom er Ordet for det meſte anſeet ſom fremmedt.
Oka (o'), 1, Slædeſpor (= Ekkje); ogſaa Drag eller Spor efter Dyr (= Drog, Slod). Indh. (Sparbu) i Formen Oko. Et gammelt Aka, f.
Oka (o'), f. 2, Bøsning, Klampe ſom omfatter en Slaa eller Areltap. Nordland (Senjen). Andre St. Alka. Nærmer ſig ellers til Oke.
oka (o'), v. a. (ar), 1) belægge med Halsaag (ſ. Oke). Shl. i Formen oka (oo). — 2) fælde ſammen; forbinde med en Revle (Oke). Rbg. og fl. Ogſaa: ſlaae en Liſt eller Klampe faſt paa et Kar. Nhl. Particip **okad**, i Nhl. **oka** (oo). Hertil „Okabytte", n. en Mælkedunk, indrettet til at bære paa Ryggen og forſynet med et Par Støtter, hvori Bærehængſlerne fæſtes.
oka (o'), v. a. (2), flytte, rokke, røre. Sogn. Andre St. aka.
Okan (Aakan), n. ſ. Oke.
Oke (o'), m. 1) Aag, Halsaag; en trekantet Klave, iſær til Sviin. Shl. i Formen Okje (oo). Jf. Ok. Andre St. Sul, eller Svineklave. — 2) Hjørnetræ i et Led (ſ. Grind); et tykkere Tværtræ, hvori Enderne af Ledets Stænger (Rimar) ere indfælbede. Lyder lidt forſkjelligt: **Okje** (o'), Tel. og fl., **Oke** (oo), Nordl., **Aakje**, Voſs. Mere afvig. **Aakan**, n. Sdm. G. N. oki. — 3) Revle, Tværklampe ſom ſlaaes faſt paa en Dør eller Flage for at holde Fjelene ſammen. Tel. (Okje, o'), Hard. Voſs, Sogn (Aakje), Nhl. Shl. Jæd. (Okje, oo). Sv. Dial. oke. (Andre St. Norve, Slaa, „Baakaar" og „Labbank"). Ogſaa om en paaſlaaet Liſt eller Støtte, hvori noget ſkal fæſtes, ſ. Verbet oka.
Oke (oo), m. en Klynge, en ſammenviklet Masſe, f. Ex. af Traad eller Snøre. Nordl. (Jf. Toke og Floke). Hører maaſkee ſammen med det forrige.
Okebytte, n. ſ. under oka.
Oker (o'), el. **Okr**, n. Aager, Udlaan mod høie Renter. Lidet brugl. J Nordl. „Okker". G. N. okr; Sv. ocker. (Nt. Woker, T. Wucher). **Okerkall**, m. Aagerkarl. **Okerrenta**, f. ubillig Rente.
Okeſtaur (o'), m. Gjærdepæl ved Siden af et Led; ogſaa Hjørnepæl i Enden af en „Heſje". „Aakaſtaur", Voſs.
Okjo, og **Okjø**, ſ. Utjo.
okk (okke, okker), ɔ: os; ſ. me.
okka, v. n. ſukke, give ſig, klage. Øſterd. (Tønſæt). Jf. anka.
okkar, pron. poss. vor, os tilhørende. Rbg. og fl. Sædvanl. „okka", og i Femin. „okko" (for okkor), f. Ex. „dæ va' okko Tru", Sæt. Jf. „me" og de dertil føiede Former: aakan (Hard.), okkons, kons (Tel.), okkans, kans (Num.). Er ellers uden Bøining og falder ſaaledes ind under Genitivet okkar, hvorom ſ. me. Jf. dykkar.
okken (hvilken), ſ. hokken.
okker, pron. os; ſ. me.
Okkul (Okkaal), m. ſ. Okla.
Okla (o'), n. (Fl. **Oklo**), Ankel, Fodled. J de ſydlige Egne med visſe Afvig. i Fleertal, tildeels Oklor (Oklur). Nordligere hedder det **Okle**, n. (Fl. Okle). Med andet Kjøn: **Okkel** (Okkul, Okkaal), m. Helg., og **Hokkel** (Høkul), Namd. G. N. ökla, n. ogſaa ökli, og ökull, m. Sv. ankel, m. Eng. ankle.
Oklekul (uu), m. Ankelkode.
Oklelid (i'), m. Ankelled, Fodled.
okleſkonom, ſ. høkulſkoom.
Oklesnar, n. den nederſte Deel af Læggen tæt ved Anklen. Tel.
Oklesnjo (=ſnø), m. Sneelag ſom rækker op til Anklerne.
Oko, ſ. Oka. — **Okr**, ſ. Oker.
okra (o'), v. n. (ar), aagre, drive Aager. (Sv. ockra). Lidet brugl.
Oksbyvel (o', y'), m. en ſtørre Høvel med Skafter eller Haandtag for to Perſoner. Trondh. Nordl. Skal ogſaa hedde „Okſe", maaſkee Ukſe, da de udſtaaende Skafter have nogen Lighed med Orehorn. J B. Stift Tvimennings Hyvel.
Okſl (o'), f. Arel, Skulder. J de ſydlige Egne ſædvanlig Okſ'el, med Fleert. **Akſler**; afvig. **Ekſl'er**, Ekſl'a(r), Hall. Nordenfjelds oftere **Akſl** (ſ. d.). G. N. öxl, pl. axlir. Jf. Herd.
Okynde, ſ. Ukynde.
ol (oo), foſtrede; ſ. ala.
Ol (oo), el. **Ola**, f. Rem, Læderbaand. J Sammenſætning ſom Bakola, Onder=ola, Olreip, Oltaum. G. N. ól, ogſaa ál, f. Jf. ogſaa Ora.
Olavsſkjegg, n. ſom Plantenavn: Asplenium septentrionale, Smaal. J Tel. (efter Wille): Osmunda crispa, ellers kaldet Torbola.
Olavsvoka, f. St. Olafs Dag, den 29de Juli. Meſt alm. **Olsoke** (oo, o'), ogſaa

Olsok; ellers **Olavsoke**, Tel. **Olsvuku**, Indh. (Snaasen), **Olsuku**, Ork. G. N. Olafsvaka, og til Ólafsvöku. Hertil **Olavsvoke-bil** (i'), n. Tiden nærmest ved **Olavsvokedag**, m. „Olsokerøyta", f. et langvarigt Regnveir, som ofte indtræffer i Juli Maaned. B. Stift. (Jf. Sv. rötmånad).

olboga (o', o'), v. a. (ar), bevæge i (eller med) Albuerne. Ein fær ikkje olboga seg: man faar ikke Rum til at bruge Armene. Tel. (Jf. Eng. elbow).

Olboge (o', o'), m. Albue, Armled. Mest alm. Olbogje; nogle St. Aalbaaga; afvig. **Aalbog** (oo), Nordl., **Aabogje**, Sæt. Ogsaa: **Handboge** (-baagaa) og **Hamboga**, ved Trondh. I Nhl. **Ombogje**. G. N. ölbogi; ogs. ölnbogi; Ang. elboga, elnboga; Ght. elinbogo. (Jf. G. N. öln, f. Haand, Underarm; dernæst: Alen). I Sammensætn. opfattes det som Olbog og forbindes med „s"; saaledes **Olbogskrike** (i'), m. og **Olbogslykkja**, f. Krumningen paa den indre Side af Albuen.

Olbogskjel (-skjæl), f. et Slags eenskallet Musling, Patella vulgaris. Isl. olbogaskel.

Old, f. en Hob eller Samling af Mennesker; ogsaa: Mængde, Masse (omtr. som Elde). Hard. G. N. öld. Maaskee ogsaa: Aarsvært el. samtidige Værter, f. Fjorold. Efter ældre Forfattere skulde Ordet ogsaa betyde: Generation eller Samtidsfolk. Vel egentlig: det som er „alet" eller opfostret paa een Gang. Jf. ala.

Olda, f. 1) Bølge (= Alda). Indh. (Olle, Oll'). — 2) Huulningen imellem to Bølger (= Baaredal). Hall. i Formen **Olde**. — 3) en Vand-Rende; ogsaa en Kilde; f. Olla.

Oldemoder, f. Kvinde som forestaar Legen i et Selskab (f. Landst. 786). „Ollemoir", Tel. Nyere Ord eller Omdannelse af et gammelt Aldamoder (o: Stammoder).

Olden-aar, f. Aldaar.

Older (Oldr), m. 1, El, Elletræ (Alnus). Mest brugl. vest og nord i Landet (jf. Ore); tildeels afvig. **Oldre**, **Oddre**; ogs. **Ordre** (Gbr. Ork.). Paa Sdm. forekommer „Olden-aare" som Benævnelse paa det mørkere Elletræ (Svart-ore); om de øvrige Navne f. Ore. Formen Older passer til G. N. ölr (ogs. elrir); Sv. al (i nogle Dial. alder); Eng. alder; T. Eller, Erle. — Hertil **Olderholt**, n. Lund af Elletræer. **Olderlauv**, n. Elleløv. **Olderskog**, m. Elleskov. **Oldervid** (-ve), m. Ellebrænde.

Older (Oldr), m. 2, Lystighed i et Selskab, Støi, Tummel. Trondh. (Selbu), ogsaa i Ryf. (Jf. Oll). G. N. öldr: Drikkelag. — Hertil **Olderkong**, m. en lystig Selskabsmand. Ogsaa **Olderkopp**, om en støiende Person. Trondh. (Tydal).

oldra, v. n. (ar), støie, gjøre Opstigt med Støi og Lystighed. Tydal; f. Older.

oldrug, adj. aldrende; f. aldrig.

Oldur (o'), m. Modhage (= Agnor, Agnhald). Hard.

Ole, el. **Olle** (oo), m. et Nul; f. Null.

Olega f. Ulega. **Olende**, f. Ulende.

olga (?), v. n. væmmes, føle Kvalme (= elgja, igla). Hard. sædvanl. olgja, olja.

olik, f. ulik. **Olit**, f. Ulit.

Olje, m. Olie; ogsaa om forskjellige Slags Safter, som ligne Olie. Ofte i Formen **Ulje** (u'); tildeels **Olja**, el. **Ulja**, f, og med Tillempning af den fremmede Form: **Ylja** (Ølje, Ølju), Hall. og Vald. (Sv. olja, f.). Af Lat. oleum.

Oljeblad, n. Hvidtidsel (= Kvitmo). Berg. Stift. Ogsaa **Oljeblokka**, f. Jæd.

Oljesøyre, f. Uljodsøyra.

Oll, m. Støi, Skraal; støiende Lystighed. Ryf. Nordl. Ogsaa i Formen **Older**, m. og **Olstring**, f. Ryf.

olla, v. n. (ar), 1) støie, skraale, snakke høit. Nordl. Namd. (Jf. oldra). — 2) fortælle lange Historier (f. Olla). Rbg. Lister. (Jf. vella).

Olla, f. 1, Fortælling, Sagn, Historie. Rbg. (Aaserall).

Olla, f. 2, 1) Kilde, Vandaare. Buskr. Tel. (Tinn). Ogsaa om Brønd eller Vandsted. I Hall. **Olde**: en Rende eller Vandgrøft. (Jf. Olda). — 2) et stort Trug, udhulet Kar, Vandkumme. Sæt. Tel. (Kun „Olle", ikke Odde, saaledes maaskee for Olda). Dansk Olde. Sv. Dial. ålla: Kilde, Rende; Huulning; Kiste (Rietz 839).

olle, og **ollaa**, f. all.

ollo, adv. ganske, tilfulde (af all). „odlaa", Jæd. „D'er ikkje odlaa heilt": ikke ganske heelt. Andre St. kun som Dativ, f. Ex. „fyre ollaa": for det hele, med alle. Sdm. G. N. öllu (Dativ).

ollunges, adv. heelt igjennem, ganske. Tel. (ollungjes), sjelden. G. N. öllungis.

olm (o'), adj. olm, hidsig, arrig; om Dyr, især Oxer. Alm. I Tel. tildeels afvigende **om'e** (oo) G. N. olmr. Jf. ylmast.

olma, v. n. (ar), kaste bistre Blik, gjøre barske, truende Miner. Hall. (ølme). I Smaal. **ulme**.

Olmosa (o', o'), f. 1) Almisse, Gave til Trængende. G. N. ölmusa, T. Almosen, af Gr. og Lat. eleemosyne (Medlidenhed). — 2) en Stakkel, hjælpeløs Person; ogs. en Krøster (= Arming). Lyder tildeels **Olemosa** (o'), **Aalmos**. **Omose** (Tel.), **Ølmosu** (Hall.). — Hertil **Olmosedom**, m. Uselhed, Elendighed. **Olmose-ty**, n. Tiggergods, m. m.

Olreip (oo), n. Læder-Reb, Baand eller Snor af Remmer. Trondh. I Østerdalen **Olreep**. G. N. álreip; f. Ol.

Olring, f. Orering.

Olsoko, og Olsuku, f. Olavsvoka.

Oltaum (oo), m. Tømme eller Snor af Læder. Østl. tildeels udtalt Oltøm (med tykt L), el. Ortomm; ogsaa skrevet „Oretømmer". Jf. Olreip.
Olv, f. Elv. **olvaat**, s. aalvaat.
Olvore, s. Aalvora.
om. 1) s. um. 2) for honom; s. han.
om, adj. forladt; s. aum.
Om (oo), m. en svag Lyd, saasom af Bulder i lang Afstand; ogsaa Gjenlyd, Echo. Hard. Hall. (G. N. ómun: Røst).
oma, v. n. (ar), 1, lyde, klinge; give Gjenlyd eller en svagere Lyd. Hard. Hall. Jf. øma og ymja.
oma, v. n. (ar), 2, stirre, speide, see sig vel omkring. Vald. Jf. opa, kopa.
Omage, s. Umage. **omaalug**, s. umaalug.
omblagtig (?), adj. omhyggelig. Smaal. Vistnok en forvansket Form.
Omboge, s. Olboge. **Ombot**, s. Hombot.
Ome (oo), m. Røg, Lugt af noget som brænder (= Eim); ogsaa om Solrøg (= Moe). Jæd.
Omklakk, s. Homklakk.
Omled (Haandled), s. Uvlid.
omleg, ussel, s. aumleg.
Omn (o'), m Ovn, Ildsted; i Særdeleshed: 1) Ildstedet i et Huus (= Aare, Gruva); 2) Ildsted med en større Ombygning, f. Ex. Bagerovn, Smelteovn ꝛc. 3) Kakkelovn, Stueovn. Nogle St. **Ovn**, **Obbn**; i Hall. og Vald. **Obd'n** (Ødden). Mere afvig. **Ogn** (oo), Jæd. Lister. G. N. ofn, Ang. ofen. Jf. Sv. ugn; Goth. auhns.
omnbakad, adj. baget i Ovn.
Omnbolk, m. en Paneling paa Siden af Ildstedet (i Røgstuerne). Nordre Berg. Jf. Brike og Kallhovde.
Omnborg, f. en firkantet Fordybning i Muren under en „Omnhella" (s. d.), benyttet til at lægge Ild i, naar noget skal tørres paa Hellen. Sdm.
Omnbraud, n. Brød som er baget i Ovn. Mest alm. „Ombrød".
Omnbrik (ii), f. en liden Bænk ved Siden af Ildstedet (Gruva). Nordre Berg.
Omnhella, f. en fladt liggende Helle eller Steenskive ovenpaa Muurværket over et Ildsted, bestemt til at aflede Ildfunkerne fra Taget (i Røgstuerne) og tildeels ogsaa til Tørring af Korn eller Malt. B. Stift og fl. Jf. Omnborg.
Omnkall, m. Hjørneplanke i Panelingen paa Siden af Ildstedet (Omnbolken). Romsd. (Folkevennen 10, 298). Ellers kaldet Kallhovde, og Kallauga.
Omnkraa, f. det Hjørne, hvori Ovnen eller Ildstedet staar. Sædvanl. udtalt Omkraa; nogle St. Omskraa.
Omnkrok, m. Ovnrage, Stikke at rage i Gløderne med.
Omnlad, n. en lav Muur paa hver Side af Ildstedet.
Omnrøyr, f. Ovnrør.
omnturkad, adj. tørret paa en Ovn eller „Omnhella".
Omod (oo), n. Fortrydelse, Misundelse, Jalousie. „Omo", Tel. (Vinje). Dunkelt og usikkert Ord.
omoleg, s. umogleg. **Omole**, s. Umøle.
on, præp. foruden. Tvivlsomt Ord i Forbindelsen „on-vera" (ɔ: undvære), som ellers sædvanlig hedder: umbera. G. N. vera án (ogsaa: ón vera). Jf. von.
On (oo), f. Lyst, Behag; s. Une. Hertil: **onast**, v. n. fatte Lyst, f. Ex. til et Arbeide. Sdm.
ona, befinde sig vel; s. una.
Ond (aa), f. 1, Aande; Aand. Forhen anført i Formen: And.
Ond (aa), f. 2, And (Fugl); s. And, 2.
Onder (Aandr), f. (Fl. Ondrar), Ski, lang Træsaale at gaae paa i Snee; nogle St. især om en kortere Ski for den ene Fod til Brug ved Opstigning i Bakkerne. Nordl. ogsaa paa Vofs og fl. i Formen **Aand'er**; ellers **Ønd'er**, Vald., **Aandaar**, Indh. En anden Form er **Andør** (Annør), som forhen er anført. G. N. öndurr, m. Jf. Andra.
Onder-ola, f. Stroppe hvormed Skien bindes til Foden. „Aandrol", Helg.
One (oo), m. et Skovstykke, en begrændset Rude eller Strimmel af en Skov (omtr. som Teig). Rom. (Hurdal). Jf. Von, om et Engstykke. Sv. Dial. von, ån, f. og åne, m. (Rietz 840).
ongla (aangle), v. n. angle, fiske med Krog. Lidet brugl. (s. meita). I Vald. **ungle** (til Ungul = Ongul).
Ongul (aa), m. (Fl. Onglar), Angel, Fiskekrog. Mest alm. **Aangel**; ellers **Aangul**, Tel., **Aangaal**, Indh., **Øngul**, Hall., **Ungul**, Hall. Vald., **Aangle**, Hard. G. N. öngull. (Paa Østl. oftere: Krok). — Hertil **Onglebolk**, m. Grundsnoren i en Fiske-Line. **Onglelag**, n. Tang eller lignende Redskab til at forme Angler med. **Onglemakar**, m. Anglemager; ogsaa Navn paa en Fugl, med Hentydning til dens Stemme. (Efter H. Strøm et Slags Pingvin [Geirfugl]; efter Nilsson hellere det samme som Havella).
ongulsaar, adj. saaret af Angelen (om Fisk); uegentl. skuffet, ydmyget, skamfuld over at have forløbet sig.
Ongulsmakk, d. s. s. Agnmakk.
Ongultaum, m. Angelsnor.
onka (aanka), v. s. anka.
Onn (o'), f. 1) Travlhed, Skynding, stærkt Arbeide. G. N. önn. Ogsaa: Flid, Iver, Driftighed. Rbg. D'er ikkje nokor Onn med deim: der er ikke nogen Driftighed hos dem, de ere for lidet om sig. Jf. ann, annsam, Annsemd. – 2) Arbeidstid, den Tid da de

store Markarbeider foregaae; nemlig Pløiningen (Vaar-onn, Plog-onn), Høslætten (Slaattonn, Høyonn) og Indhøstningen (Skurd-onn). Alm. (jf. Vinna). G. N. önn, pl. annir; Sv. and, ann. Formen Ann er her sjelden, s. Anntid og Høyannvika.

onna (o'), n. a. og n. (ar), 1) paaskynde, drive. Onna seg, el. onna paa: skynde sig, haste. (Nyere Form i Stedet for: anna). I Rbg. **anna** seg. — 2) være i Arbeide paa et Sted, være med i Markarbeidet; især om leiede Folk. Han var der og onnade. Søndenfjelds. Jf. vinna.

onna (varmes), s. orna.

Onnefolk, n. Folk som udføre Markarbeider (pløie, slaae, skjære).

onnefør, adj. duelig eller stærk nok til de store Arbeider.

Onnegraut, m. Flødegrød, som efter gammel Skik nydes paa den Dag, da et Markarbeide er sluttet. Smaal. og fl. Ellers Slaattegraut og Skurdargraut.

onnemillom adv. i Tiden imellem „Onnerne", især imellem Pløiningen og Høslætten. (Oprindl. Anna imillom). Jf. Melonn og Haaball.

Onnetid, f. Markarbeids Tid (= Anntid). Ogsaa adskilt: i Onne Tider.

onnor, en anden; s. annan.

onnor-kvar, s. annankvar.

onnorleid, adv. anderledes. Om de forskjellige nyere Former, s. annarleides.

onnug, adj. flittig, arbeidsom; ogsaa: skyndsom, hastende, som har det travlt. (Til Onn). Oftest **onnau**, Trondh., ellers **onnig**, Nhl. Jæd. Rbg. og fl. Andre St. **annig**, og **endig**. Jf. annsam.

Onnunge, m. en ung Tjener, Hjælpetjener. Tel. (Onnungje).

Onnverk, n. strengt Arbeide. I Tel. „Onnvirkje".

Onsdag, m. Onsdag. Egentlig Odensdag (s. Oden); G. N. Ódinsdagr, Ang. Vódenesdæg. I mange Egne ombyttet med Mekedag.

Onæming, s. Unæming.

onøyten (umaadelig), s. ovnøyten.

Op (o'), n. Aabning, Hul, aabent Rum. Afviger til Øp, Oop og Aap (s. open). Isl. op.

opa (o'), v. n. s. hopa.

opa (oo), v. n. (ar), stirre, gloe, see stivt frem for sig. Vald. (jf. oma). Vel egentlig opa (o'): gabe. Hertil **Op** (oo), m. en taabelig, nysgjerrig Person. **Oping**, f. Gaben, dum Nysgjerrighed.

open (o'), adj. aaben. Lyder forskjelligt: **open** (o'), Rbg. Tel. Sfj. og fl., **open** (oo), Søndre Berg. Gbr. og fl., **aapen**, mange St., **øpen** (ø'), Hall. Vald., **oppen**, Trondh. G. N. opinn; Ang. open. Vel egentlig Particip af et forsvundet Verbum (Grimm, Gr. 2, 49). — Særlig Betydn. 1) aaben, ikke tillukket; ogsaa: ubesat, fri, ryddelig; f. Ex. opet Vatn: iisfrit Vand. Eit opet Rom: en ledig Plads. — 2) blottet, ubeskyttet, bar. Her er so opet fyre Vinden (om en skovløs Egn). Ein open Baat: Baad uden Dæk. Liggja open: ligge udstrakt paa Ryggen. (Oftere: vid-open). — 3) om Personer: aabenmundet, uforsigtig i at tale. Sjeldnere med Begrebet: offentlig, som: ein open Veg; halda opi Bud; føra open Strid. (I Skrift er enkelte Gange brugt: openleg).

openberr, adj. aabenbar. Lidet brugl. G. N. opinberr. — **openberra**, v. a. (ar), aabenbare, forklare. — **openberrlege**, adv. aabenbarlig. (G. N. opinberlega). Disse Ord have tildeels den besynderlige Form „openbaara", og „openbaarleg". (B. Stift).

opendaga, v. a. (ar), aabenbare, fremvise; ogsaa: opdage, udfinde. Søndre Berg. Nordl. og fl.

Openkjeft, m. Sladderhank (jf. Flaakjeft). I Hall. Øpenkjaft.

Openskap, adj. Aabenhed. Lidet brugl.

openskaar, adj. aabenhjertig, fritalende; ogsaa aabenmundet, ubetænksom i at tale. Ork. Hall. og fl. Ellers: **aapeskaaren**, Sdm., **opensko**, Tel. Vel egentl. openskaa. Isl. opinskár.

opna (o'), v. a. (ar), aabne, oplukke (= lata upp); ogsaa opskjære, oprive ꝛc. Nogle St. oopna, øpna, aapna (s. open). Mere afvig. **aafna**, Nordl., **øfna**, Vald. G. N. opna. — **opnast**, v. n. aabnes, blive aaben (= opna seg).

Opning (o'), f. 1) Aabnelse, Oplukkelse. 2) en Aabning, et Hul (= Op).

opp, s. upp. — **Opse**, s. Osse.

or (oo), præp. (med Dativ), af, ud af. Bruges i to Former; i de sydlige Egne or, og tildeels forkortet „o" (Sfj. Nfj. Sdm.); derimod nordenfjelds; **ur** (uu), og forkortet „u" (ogsaa i Gbr. og nordre Sdm.). G. N. or (ór); ogsaa ur. Sv. ur. (Ght. ur, er; Goth. us). Løber ofte sammen med et foregaaende Adverb, især med **ut** og **upp**, saaledes: **ut-or**, **utur**; forkortet: ut-o, ut-u, og 'tor, 'to; 'tur, tu. Ligesaa: **uppor**, **uppur** (uppo, uppu; 'por, 'pur; 'po, 'pu); f. Ex. „to Husom": ud af Husene. „pu Sjønaa" (uppor Sjonom): op af Søen. — I Brug og Betydning har „or" megen Lighed med „av" (af), men forholder sig til dette som „i" til „aa" (uppaa, paa), saaledes at det, som er „i", kommer „or"; men det, som er „uppaa" (paa), kommer „av". F. Ex. Koma or Sjoen, om Fisk; men: koma av Sjoen, om en Fisker. Koma ut or Husom, om Mennesker; men: koma ut av Husom, om noget som er ovenpaa, f. Ex. Snee. Imidlertid bruges „or" ikke i saa mange Tilfælde som „av";

det anvendes sædvanlig kun for følgende Forholde: a) ud af et Skjul, af et indesluttet Sted, et Dyb, et Kar eller Gjemme; saaledes: slaa ut or Flaskom, ɔ: tømme Flaskerne ꝛc. b) ud af en Masse eller Mængde, f. Ex. skilja seg ut or Flokken. c) ud af en vis Tilstand, f. Ex. koma seg upp or Svevnen; koma ut or Møda, ut or Knipa, m. fl. Ogsaa lidt anderledes: Ganga or Vegen (Sv. ur vägen); Fara or Klædom (afklæde sig); koma or Oyom (fra et Ophold paa Øerne). Vinden stend utan-or, ɔ: fra Havet. (Paa Sdm. „utta-o"). Derimod ikke om Forholdet: af en Materie, eller af en Aarsag, som i G. N. brynja or gulli, el. andast or sárum.

Or, n. Iiskrav, som dæmmer Vandet op el. hindrer det i Løbet (f. ora) Rbg. Om et andet „Or", f. Ord.

Or, f. Steengrund, f. Urd. Et andet Or, f. (?) forudsættes i Orar, pl.

Or (o'), f. Pilespids (?). Kun dunkelt i Sammensætningen Holvor og Agnor. (Jf. Oldur). G. N. ör (örvar); Eng. arrow: Piil.

Or (oo), m. 1, Elletræ; f. Ore.

Or, m. 2, Ribs, Ribsbusk. (Maaskee nærmest en egen Art: Fjeldribs, Ribes alpinum). Østerd. (Trysil), tildeels udtalt Ool, med tykt L; altsaa vel egentlig Ord, eller maaskee Urd. Andre St. **Orbær-tre**, og **Urvill** (uu) el. **Ulvill**, Hall. og Vald.; saaledes **Urvill-kjørr**, om smaa Ribsbuske, Vald. (Andre St. Moved og Rifs). — Selve Frugten hedder: **Orbær**, Østerd. Hedem. Toten; **Urvillbær**, Vald., **Ulbær** og **Ulvbær**, Gbr. (Andre St. Movidbær, Vebær; jf. Vinbær). I en svensk Dial. obär (Rietz 480). Ordet er dunkelt og Forholdet noget usikkert, da det maaskee er to Arter, som her ere forblandede.

ora (oo), v. n. (ar), 1) svulme, stige op; om Vandet, naar Isen hindrer dets Afløb. Rbg. Nedenæs. (Andre St. kjova, kreppa, krya). S. Oresvall. — 2) ralle, give en gurglende Lyd. Hall. „Dæ ora i Halse". (Ellers: kurla, hurkla, rukla). — Maaskee ogsaa: døse, drømme (Isl. óra); f. helora.

ora, v. tale; f. orda.

Ora (oo), f. Sælestroppe, Løkke af Jern eller Læder, hvorved Skaglerne fæstes til Hestesælen. Mest alm. **Ora**, **Ore** (sjeldnere Ole); nogle St. **Orde**, Tel. (Silgjord), **Orra**, Sogn; **Uldra**, Smaal., **Ura**, Senjen. I svenske Dial. ala, åla, åldra (Rietz 6 og 839). Formerne „Ara" og „Orda" kunde hentyde til et gammelt Arda (Ordu); imidlertid er den oprindelige Form uvis. Jf. ogsaa Urva, Orveld (= Horvelde), Yrgja og Ol.

Orar (oo), pl. Sandseløshed, Forvirring. Brugt i Dativ og i Sammensætning; saaledes: i Hovudorom (Hau'orom), i Svevnorom, i Daudorom, i Helorom. G. N. órar, pl. f. Vildelse. Hertil oren, ør, øra, Ørska.

orast, f. ordast. **Oraa**, f. Uraad.

Orbær, n. Ribsbær; f. Or, m.

Ord, n. 1) Ord, Deel af en Tale. Mest alm. **Or** (oo), nogle St. **Ool** (med tykt L). G. N. ord (Ang. vord, Goth. vaurd, Ght. wort). Han gat ikkje eit Ord: han taug stille. Eg fekk det med fyrste Ord, ɔ: ved allerførste Yttring, saasnart Tingen var nævnt. No i same Ordet: just nu, i samme Øieblik. („I same Ora", Nordre Berg.). — 2) Udtryk, Talemaade, Sætning. Det var eit sant Ord: et sandt Udsagn. Um eg skal segja so stort eit Ord: hvis jeg tør udtrykke mig saa dristigt. Taka til Ords: udtrykke sig. Eg minnest ikkje kor han tok til Ords: jeg mindes ikke ret, hvad Udtryk han brugte. — 3) Ordsprog, gammel Sætning. Som dei segja fyre eit gamalt Ord: som man siger med et gammelt Ordsprog. Ogsaa ellers om en gammel Lærdom, saaledes ofte for „Gudsord", om Bibelens Lære. — 4) Løfte, Tilsagn. Halda Ord, el. halda sitt Ord: holde hvad man har lovet. Brjota sitt Ord, osv. — 5) Omtale, Rygte, Skudsmaal. Hava eit godt Ord: et godt Rygte. Han fekk eit laakt Ord fyre det: han blev lastet derfor. Koma fyre Ordet: blive bekjendt, gjøre Opsigt. Efter som Ordet gjeng: efter Rygtet. Jf. Gitord. Ord synes ogsaa at betyde: Tanke el. Begreb; f. Vitord. Det kan henda, fyrr ein veit Ordet av, ɔ: forend man har havt en Anelse derom.

Orda, f. f. Ora.

orda, v. a. (ar), bringe paa Tale, indlede el. forberede en Sag. Eg skal orda det med honom: jeg skal yttre det for ham, gjøre ham opmærksom derpaa. B. Stift (ora). Noget sjeldnere er: **ordast**, v. n. tale til hinanden, samtale. (orast, olast).

Orddæme, n. Udtryksmaade, en vis Maneer i Talen. Tel.

Ordepinne, f. Orepinne.

ordfast, adj. ordholden, paalidelig.

Ordførar, m. Formand i en raadslaaende Forsamling. (Nydannet Ord).

ordgjeten, adj. vel bekjendt, meget omtalt. Tel. og fl. Jf. gita.

Ordgytar, m. Ordgyder, stortalende Person. Rettere: Ordgjotar; f. gjota.

ordhag, adj. veltalende, heldig i at udtrykke sig; ogsaa vittig, morsom. Tel. (orhag'e).

ordhalden, adj. ordholden, som ikke glemmer sine Løfter. Nogle St. **ordhaldig**.

Ordhegd, f. Veltalenhed, Færdighed i at udtrykke sig. Tel. Ogsaa **Ordhegja** (Orhegje), af ordhag. G. N. ordhegi.

ordhitten, adj. flink til at finde passende Ord eller Udtryk; ogsaa: vittig, fuld af Indfald. Hall. og fl. Sv. ordhittig.

Ording (Oring), f. Yttring, Ord hvorved en Sag bringes paa Bane (f. orda). Og-

saa: Ordbram, kunstig Tale. I denne Betydning nogle St. „Orasi". Jf. Holl. oratie (Oration).

Ordkast, n. Ordverel, Disput, Tvist. Koma i Ordkast: komme i Tvist, i Trætte. Sv. ordkastning.

ordkastast, v. n. disputere, tviste. Trondh.

Ordkløyving, f. Ordkløverie.

ordkvass, adj. bitter, skarp i Ord.

Ordlag, n. 1) Udtryk, Maade at udtrykke sig paa. Sv. ordalag. 2) Samtale. Eg kom i Ordlag med honom. Ork. og fl. 3) Ordenes Beskaffenhed, Former, Lydforhold.

ordlaus, adj. forlegen for Udtryk. famlende, forvirret.

ordleida, v. a. (er, de), fremstille med Ord, udtrykke. Ordleida seg: udtrykke sig, stille sine Ord paa en vis Maade. Tel. Sæt. (orleie).

Ordleiding, f. Fremstilling, Stiil, Udtryksmaade. „Orleiing", Sæt. Tel.

Ordleik, m. Leg eller Spil med Ord.

Ordløysa, f. Mangel paa Udtryk; Famlen efter Ord.

[**Ordning** (aa), f. Ordning; Orden. (Af Lat. ordo, og ordinare). Ogsaa i Formen: **Orden** (Aard'n), m. (dog lidet brugl.). Hertil: **ordinarie** (aardenari), og nogle St. **ordeneert**, adj. sædvanlig; simpel. (Jf. Eng. ordinary). Hertil ogsaa: **Order** (Aard'er), f. Befaling. Fr. ordre.

Ordnotar, pl. m. Udtryk, Talemaader; især usædvanlige. Hard. Afvig. **Ordnottar** (o'), „Ornotta", Nhl.

Or-drag, n. Uddrag; Extrakt.

ord-ram, adj. stortalende, stærk i Ordene. „orram'e", Sdm., ikke alm.

ord-rengjast, v. n. trætte, kjævles. „orrengjast", Hall.

ordrik, adj. ordrig; vidtløftig.

or-drukken, adj. uddrukken, tømt.

Ordsauke, m. Ros, Lovtale; eller egentlig en længere Omtale. „Orsaukje", Sdm. D'er gjort fyre ein Ordsauke, ɔ: for at Folk kunne have noget mere at tale om, eller noget at skryde af. „D'æ berre til ein Orsaukje", siges f. Ex. om Stads eller Luxus, hvorved man skaffer Folk noget at tale om.

ordsaar, adj. 1) ømfølende, pirrelig, som let finder sig fornærmet ved Andres Ord. 2) ængstlig for sit Rygte. Tel. og fl.

Ordsending, f. Budskab, Hilsen. Ikke alm. G. N. ordsending.

Ordsetning, f. Fremstilling i Ord, Udtryk, Stilemaade.

Ordskifte, n. Ombytning af Ord eller Udtryk. Ogsaa: Ordverel. (Sjelden).

Ordskil, n. Aftale; Betingelser (= Skilord). Num. lidet brugl.

ordskila (i'), v. n. gjøre Aftale eller nærmere Bestemmelser. Num.

Ordslag, n. Art eller Slags af Ord.

ordsløg, adj. fløgtig i at tale, vanskelig at disputere med. Lidet brugl.

Ordstev (e'), n. Mundheld, Talemaade. Afvig. Orstøv, Orstø (?), Mandal.

ordstød, adj. 1) ordlydende, nøiagtig; for Ex. om en Afskrift. Nordl. og fl. (orstø). — 2) sikker i sine Udsagn, conseqvent, som ikke vakler eller modsiger sig selv. — 3) ordholden, paalidelig. Søndenfjelds.

Ordtak, n. Ordsprog, ordsproglig Talemaade. (Søndenfjelds). Jf. Ordtøke.

Ordtam, n. Mundheld. Sdm. og fl.

Ordtyding, f. Ordforklaring.

Ordtøke (kj), n. Ordsprog; Sætning hvori en vis Erfaring altid udtrykkes med de samme Ord. Temmelig alm. Nogle St. oftere Ordtak. G. N. ordtæki, og ordtak: Talemaade.

ordvand, adj. kræsen med Hensyn til Udtryk. Han er ikkje ordvand: han taler frit ud, veier ikke sine Ord.

Ordvending, f. Forandring i Ordene; Bøining, Flexion.

Ordvik (i'), n. Afvigelse i Brugen af Ordene (f. Ex. ved Dialektforskjel); ogsaa: Mistydning, Misforstaaelse af et Ord. „Orvik", Tel. Nhl. og fl.

ordviss, adj. 1) sikker i at træffe det rette Udtryk, at finde passende Ord. 2) stadig i sine Ord, paalidelig (= ordstød). Ork. og flere.

Ore (oo), m. Elletræ (Alnus); jf. Older. Brugt i Formen: **Ore**, Tel. Buskr. Romsd.; **Or** (oo), Rbg. Hall. Smaal.; **Aare**, Nfj. Sdm., **Aar**, Sæt. Ryf. Sfj., og **Orr** (o'), Mandal, Lister, Jæd. Hard. Voss. Det sidste tildeels mere afvigende; saaledes i Hard. **Orr**, f. med Fl. **Errer** (Err'or). Desuden forekommer ogsaa: **Ør**, i Ryf. og **Øre**, el. **Yre** (y'), f. paa Sdm., men dette hører vel nærmest til et afledet Ord: Øre, n. med Betydn. Elleved, eller Elleskov. G. N. órir (et Slags Træ) er maaskee det samme. Imidlertid er Forholdet imellem Ore og Older dunkelt. (Ogsaa i svenske Dial. orr, arre, arder, alder, older). Paa enkelte Steder synes Ore at betegne det lyse Elletræ og Older den mørkere Art; men imidlertid bruges Older ogsaa i nogle Egne, hvor kun den lysere Art skal forekomme, og forøvrigt adskilles Arterne saaledes, at den ene hedder Graa-ore eller Kvitore, og den anden Svartore. — Af Sammensætn. mærkes: **Orebork**, m. Ellebark. **Oreholt**, n. liden Elleskov. **Orekumar** (u'), m. Frøknopper paa Elletræet. **Orelauv**, n. Elleløv. **Orerust**, f. Ellekrat, liden Elleskov. (Paa Sdm. Aarerys t). **Oreskog**, m. Elleskov. **Orevid** (-ve), m. Elleved.

Orehy, n. et Slags hvidt skimmelagtigt Støv paa Elleløvet, frembragt af et vist Insekt. Paa Sdm. kaldet **Aareskyr** (y').

oren (oo), adj. forvirret, forstyrret i Hovedet. Indh. (Til Orar). Andre Steder ør, øren; jf. urven.

Orepinne, m. Sælepind, Stikke hvorved Skaglerne fæstes til en Løkke (Ora) i Hestesælen. I Tel. **Ordepinne.** Ellers: Selepinne, Selekjevle.

Ore-ring, m. Jernring i Hestesælen, hvori Dragløkken (Ora) er fæstet. Østl. Nogle St. **Or-ring**; i Østerd. Ol-ring. Ogsaa kaldet Sele-ring.

Oresvall, m. en tyk Iis paa Jorden, dannet ved Vandets Opdæmning af Frost. Nedenæs. (Til ora, v.). Andre St. Kjøvsvell, Kovsvell.

or-faren, adj. 1) udfaren, udsmuttet. 2) afklædt. Jf. „fara or".

Org (?), m. Hvirvel, Bølgehvirvel, saasom hvor noget falder i Vandet. Buskr. (Usikkert Ord).

Orga, f. Orgel. B. Stift. Paa Sdm. ogsaa: **Urva** (Urve). Sv. orgor, pl. og orgel. G. N. organ, n. af Lat. organum. Hertil Orgebelg, Orgepipa, Orgespel o. fl.

Orgakjøa, f. Aurridkjøda.

Orgereidsla, f. Offereid.

orgjetes, adv. af Minde, i Glemme. Nhl. „Da gjekk meg orgjetes": jeg glemte at sige det. Andre St. or Gjedet (or Gje'e); f. Gjed.

Orgravar, m. Stikke at grave eller rense med; f. Ex. en Piberenser.

or-graven, adj. udgraven; renset.

orhag, f. ordhag.

or-havd, adj. udtagen; fraskilt.

Oring, f. Vandets Opstigning ved Frost, o. s. v. see ora. Ogsaa for Ording.

orka (o'), v. n. (ar), 1) arbeide, virke, udrette noget. Jæd. G. N. orka. (Eng. work, Ang. veorcan; Ght. wurchan). Jf. verka og Yrke. — 2) mægte, formaae, have Kræfter til noget. Temmelig alm. (Jf. vinna, trotta, evla). Ofte med et Verbum i Infinitiv, f. Ex. Eg orkar ikkje ganga lenger. Sv. orka (ogsaa G. N.). — 3) gide, lyste, bekvemme sig til noget. Østerd. (hvor den forrige Betydning synes at være mindre kjendt).

Orka, f. 1) Arbeide, Anstrengelse. Sogn og fl. Jf. Tungorka. G. N. orka. — 2) Huusflid, Industrie; især om Kvindearbeider, som Spinden og Vævning. Hall. og fl. I svenske Dial. orka: Sysel, Bestilling. — 3) Kræfter til Arbeide. Mindre brugl.

Orkast (oo), n. et Kast, hvorved en mindre Hob tages ud af en større (f. or). Shl. Ryf. Hertil **Orkastenot** (oo), f. et lidet Vod, hvormed en Slump Fisk (Sild) kan tages op af et stængt eller staaende Vod. — Om et andet „Orkast", f. Ordkast.

Orke-far, n. 1) Arbeide, Værk, Foretagende. Hall. — 2) en stor Anstrengelse, Anspændelse hvorved man svækker eller fordærver fine Kræfter. Gbr.

orkelaus, adj. arbeidsløs, ledig. Jæd.

orkeleg, adj. mulig at haandtere.

orkesinken adj. rastløs, som driver fine Arbeidsfolk strengt, ikke under dem nogen Hvile. Hall. Jf. sink, sinken.

orkjenast (ee), v. n. vansmægte (f. kjena). I lignende Betydn. **aarkjona**, Romsd. (?), **aarjona**, Sdm., **orona** og orna, Ndm. Forholdet dunkelt.

Orkoma, f. Kilde, Vandstrøm som kommer op af Jorden. Lidt usikkert; paa Sdm. **Okome** (oo) og **Aakome**; paa Lister **Ukoma**; andre St. Uppkoma. — Hertil **Orkomevatn**, n. Kildevand.

or-komen, adj. udkommen, udsmuttet.

or-kreistad, adj. udkrystet, udpresset.

Orlag, f. Ordlag.

or-lagd, adj. lagt tilside, udlagt.

Orleiing, f. Ordleiding.

Orlog, n. (?), Orlog, Sø-Krig. Brugt i Forbindelsen: til Orlogs, og Orlogskip; sædvanlig udtalt Aarlog (o'). Klinger noget fremmedt og afviger fra G. N. örlög (örlag), som betyder Skjæbne. (Weigand 2, 315).

Orm, m. Slange (serpens). G. N. ormr; Sv. orm. Flere Arter, som Eiterorm, Buorm og Slo eller Sleva. Nogle St. ogsaa om Sliimaal el. Sleipmakk (Myxine). I Formen er Ordet det samme som D. Orm, Eng. worm, T. Wurm; altsaa Lat. vermis; men i denne Betydning bruges det kun i nogle faa Sammensætninger: Skolorm, Doggorm, Kvitorm. Ellers: Makk, Aama, Kveis.

Orma, f. Slangemoder, Hun-Slange. Nhl. og fl. Andre St. Yrma, Yrmla.

Orm-aat, n stikkende Insekter, Myg, og fl. (omtr. som Aater og Hater). Namd.

Orm-edla, f. Øgle. „Ormela", Gbr.

Ormegras, n. Bregner (= Burkne, Telg, Slok). Jæd. Buskr. Gbr. Andre St. om andre Værter.

ormegta (oo), v. n. (ar), vansmægte, blive afmægtig. Sogn. Oftere: **ørmegta**, Sogn, Vald., **aarmegte**, Gbr.

Ormeham, m. Slangeham, Slangens afkastede Hud.

Orm-eiter, n. Slangegift.

Ormenaal, f. Slangetunge.

Ormeslo, f. Staalorm; f. Slo.

Ormestamp, m. Ørnebregne (= Einstape). Smaal., ogsaa ved Skien.

Ormestyng, m. 1) Slangebid. 2) et Slags Insekter; f. Styng.

orminnast (oo), v. n. (est, test), sove ind, tabe Hukommelsen eller Sandsningen, idet man falder i Søvn. Sogn. Eg heldt paa og orminteft: jeg var just ved at falde i Søvn, at blive omtaaget af Søvnen. Hedder paa andre St. „sakna Verdi". Jf. masast.

ormstungen, adj. bidt af en Slange.

Ormunge, m. Slangeunge.
orm-øygd, adj. hvasøiet, som har et skarpt, gjennemtrængende Blik (?). Hall.
orna (oo), v. n. (ar), daane, besvime; egentl. blive bevidstløs (af oren). Ork. — I Ndm. **orna** og orona (?) om at blive afmægtig (= orkjenast). I Østerd. **ørna**: besvime.
orna, v. n. (ar), varmes, blive varm (især om Legemsvarme); ogsaa v. a. f. Ex. orna jeg: varme sig op. Kun forefundet med afvig. Udtale: **onna** (o'), i Ndm. (sjelden), og **odna** (oo), i Nhl. Ryf. og Hard. (meget brugl.). G. N. orna.
Orne, m. Varme; om en mild Varmegrad, saaledes om Legemets Varme under jævnt Arbeide. Nhl. i Formen **Odne** (oo).
Orning, f. Opvarmelse.
Ornotta, f. Ordnotar.
Orr (Træ), f. Ore. — **Orra**, f. Ora.
Orre, m. Aarfugl, Tetrao Tetrix. G. N. orri; Sv. orre. Egentlig kun om Hanfuglen, som dog ogs. hedder **Orrhane** (afvig. „Aurhane", Indh.). Hunnen kaldes **Orrhøna**, f. (afvig. „Orrihøne", Sdm.) og nogle St. Yrkna.
Orrflokja, f. Stormhat (Plante). Namd.
Orrfugl, m. Aarfugl (om begge Kjøn).
or-riden, eller -vriden (i'), adj. udvreden, udpresset. Hall. og fl. (ore'en).
Or-ring, f. Orering.
Or-ræta, f. Udskud, vragede Levninger, for Ex. af Foder. Tel. Oftere **Orræta**, Orrætur, pl. S. ræta. I svenske Dial. uräte, oräte, n. D. Ored, Orret. Jf. Eng. orts.
Orsak (oo), f. Aarsag, Grund; Anledning. Nogle St. **Aarsak**. Sv. orsak; G. N. orsök (dog vistnok et nyere Ord).
orsaka, v. a. (ar), undskylde, forsvare mod Dadel. Orsaka seg: undskylde sig, angive undskyldende Grunde. Nogle St. **aarsaka**. (Jf. Sv. ursaka, ursäkta, urskulda). — Particip **orsakad**: undskyldt, ikke til at laste.
orsakande, adj. undskyldelig.
Orsaukje, f. Ordsauke.
or-sigen (i'), adj. udsivet, afflydt.
or-skild, adj. udskilt, fraskilt.
or-skoten (o'), skudt tilside, udskilt.
Orskrift, f. Afskrift, Copie. Hall. og fl.
or-slegen (e'), adj. udslaaet, udhælbet, for Ex. af et Kar.
or-smogen (o'), adj. udsmuttet.
or-sogen (o'), adj. udsuget, udtømt.
orstø(d), f. ordstød.
Ort (oo), f. Rigsort, Mynt paa 24 Skilling. Brugl. vest og nord i Landet. (Andre St. kaldet Mark). Ordet nærmer sig til G. N. örtug, el. ertog, f. ɔ: en Trediedeels Øre (Øyre), men falder ellers ganske sammen med det tydske Ort (Nt. Ord, Holl. oord), som betyder en Fjerdedeel i Vægt eller Mynt og saaledes passer godt til denne Mynt som en Fjerdepart af den gamle Rigsdaler paa 96 Skilling. — Hertil **Orta(r)setel** (e'), m. Markseddel, Rigsort i Papir. (Nu afskaffet). **Ortarstykke**, n. en Sølvmark. **Ortarverde** (el. **vyrde**), n. Værdie for en Ort; Ting som kan anslaaes til denne Priis. B. Stift, udtalt Ortavære, og nogle St. Ortavyre (y').
orta, s. urta. **Ortak**, s. Ordtak.
or-teken, adj. udtagen, aftagen.
or-togad (o'), adj. uddragen, udrykket.
or-tømd, adj. aftømt, udtømt.
Orv, n. Skaftet paa en Lee. Ogsaa kaldet Ljaaorv (Ljaasorv). Jf. Langorv og Stuttorv. G. N. orf; Sv. orf (orv); i tydske Dial. Worb. (I Schwenck's Ordbog er Worb henført til werben; men dette passer ikke til vore Former, da „werben" her hedder kverva). Jf. yrva.
orvak (oo), adj. udvaaget, udmattet af lang Vaagen. Sogn.
or-vald, adj. udsøgt, udvalgt.
orvand, f. ordvand.
Orvelde (o'), n. Tværbaand i en Klave; s. Horvelde.
orventes (oo), adv. uventeligt, udenfor al Forventning; især med Begrebet: alt for seent. Sogn. Jf. orvonast.
Orvhand, f. den venstre Haand. Nordl. (?). Paa Sdm. **Aarhand**; ogsaa Aarekjeiva. S. følg.
orvhendt, adj. keithaandet, vant til at bruge den venstre Haand mest. Nordl. Afvig. **aarhendt** (aarhænt'e), Nfj. Sdm. Ndm., **aurhendt**, Sfj. og Ytre-Sogn, hvor man ogsaa har „aurt", adv. ubekvemt, forkeert. G. N. örvendr (örfhendr). Andre St. keivhendt, ranghendt, vinsterhendt.
Orvik, f. Ordvik.
orvonast, v. n. (ast), opgive Haabet, ikke vente længere. Sogn. Jf. ørvenast.
orvønen, adj. haabløs, fortvivlet. Num. Andre St. ørveneleg.
Oryde, f. Uryde. — **Orykk**, f. Urykk.
orædd, f. urædd.
os (oo), bruste, gjærede; f. asa.
Os (oo), m. 1, 1) Flodmunding, Udløb, Sted hvor en Elv løber ud i en Fjord eller Indsø; tildeels ogsaa om et Sted, hvor en Elv begynder eller gaar ud af en Indsø. (Det sidste nogle St. kaldet Utfalls-os). Alm., dog tildeels som Neutrum. (Østl.). G. N. óss (ós), m. Sv. os, n. (og m.). Hertil mange Stedsnavne: Ose (Dativ); Osen, Osarne. — 2) et smalt Indløb til en Fjord; et langt og smalt Sund. Nordl. — 3) en Aabning i Isen paa et Vand. Smaal. (Ogsaa Svensk). Jf. osa.
Os (oo), m. 2, 1) Brusen, susende Lyd. Valders. (Hører nærmere sammen med asa). — 2) Oos, Damp, stærk Uddunstning el. Lugt. Nordl. Østl. (Ikke alm.). Sv. os.

os (oo), adj. 1) brusende, sprudlende; især om Jern, som sprutter eller gnistrer meget under Hammeren. „Dette Jarn'e æ so ost". Ork. Til osa (os). 2) geil, brunstig; især om Hest eller Hoppe (= od). Indh. Ork. Andre St. øs. Jf. øsa, øsast.

osa, v. n. (ar), 1) om Vandet: strømme ind fra en Elv; ogsaa: tære eller svække Isen ved Strømning. Tel. — 2) ose, dampe, lugte. Sv. osa.

Osam, s. Usam. — **osein**, s. ovsein.

Osing, m. Indbygger af et Sted, som hedder Os; f. Ex. af Osens Sogn i Østerdalen.

Oska (o'), f. Aske, Støv af brændte Ting. Sjeldnere: **Aska**. (Trondh.). G. N. aska, acc. ösku.

Oskedunge, m. Askehob.

Oskeladd, m. den yngste af flere Brødre el. Søskende (den som endnu sidder hjemme og roder i Asken, medens de andre ere ude paa Arbeide). Hall. (Især brugt i Æventyr og som Spottenavn). Mere alm. **Oskunge** (o'), el. Oske-unge, m. og endnu oftere **Oskefis** (ii), m. Sv. askunge og askfis.

Oskelit (i'), m. askegraa Farve.

Oskereid, f. et omstreifende Følge af Vætter eller usalige Aander; omtr. som Tydskernes „Wilde Jagd" eller „Wüthende Heer". (I Folkesagn). Mandal, Rbg. Tel. Nogle St. **Oskorei** (Lister) og **Aaskurei** (Fjotland). Mere afvig. **Aalskorei**, Siredal; **Aalgaarei**, Jæd.; **Orgereitla** (-reidsla), Ryf. og **Hoskaalrei**, Nedenæs. (Findes ogsaa skrevet „Aakerei", uvist hvorfra). Andre St. kaldet Reid, Jolereid, Joleskreid og Gandferd. (G. N. gandreid). I en gammel Vise nævnes Oskor-rei (o', o') og at ride til „Osskor", hvilket sidste er blevet opfattet som Aasgard (Landst. 123) og som en Mindelse om de hedenske Guders (Æsernes) Hjem. Imidlertid vasse de øvrige Former ikke hertil, da et Ord som „Aasgard(s)reid" i Dagligtalen vilde lyde som Aaskars- eller Oskar-rei, og ikke Osske-, Osko- el. Osku-rei, hvilket snarere kunde henpege til et gammelt Aasgudareid eller Aasoku-reid eller ogsaa have en Forbindelse med G. N. öskurlegr (ɔ: frygtelig). Og da det gamle reid ogsaa betyder: Torden (egentl. Lyd af Kjørsel), saa synes Oskereid ogsaa at nærme sig til det fornævnte Husbreia (Husprei, Hesprei), og paa en anden Side til Sv. åska (Torden). Formodentlig er det flere forskjellige Begreber, som her ere sammenblandede.

Oske-roe, m. (og f.), Bærme af Lud, Askegrums. Noget forskjelligt: **Oskro** (f.), Gbr. Sdm. Nfj., **Oskrur**, m. Nordl., **Oskerjor**, Hard., **Askro** (el. Askroe?), Indh., **Oskraa**, Hadeland, **Oskegraa**, Toten, **Askril**, m. Valders. (I Sv. Dial. askgro). Dunkelt Ord, maaskee rettest Oskerode (o'), til G. N. hrodi: Skrab, Affald. Jf. Ro (Roe), m.

Oskjæl (Musling), s. Odskjel.

Oskunge (o'), s. Oskeladd.

Osp (o'), f. Asp; Aspetræ (Populus tremula). Afvig. **Asp**, Trondh., **Esp**, Sdm. G. N. ösp; Sv. asp. Fleertal Asper synes kun at følge med Formen Asp; derimod findes en Form med Omlyd: Esp'er, „Esp'a", Hall. — Hertil **Ospebork**, m. Aspebark. **Ospekall**, m. Aspestamme. (Østl.). **Ospelauv**, n. Aspeløv. **Ospeskog**, m. Aspeskov. **Ospeskryte**, n. Stub af et nedhugget eller forraadnet Aspetræ. Tel.

oss, pron. os; s. me.

Ost (o'), m. 1) Ost, de fastere Dele som ved Opvarmelse udskille sig af Mælken. I denne Betydn. ikke alm., jf. Ystel, Kost, Kjuka. — 2) tilberedet (presset eller formet) Ost. Af forskjellig Art: Mjølkost, Brimost, Ramost og flere. — 3) et Stykke formet Ost. (Fl. Ostar). Ordet udtales deels Oost, deels Osst (o'); det sidste bruges i Sætersd. Sdm. og flere Steder og er vistnok det rigtigste, som ogsaa bestyrkes af det afledede Verbum ysta (y'). G. N. ostr.

osta, v. n. lave Ost; s. ysta.

Ost-ask, m. Ostekar, Osteform. Trondh.

Ostekjuka, f. Osteklumper i Valle; færsk eller uberedet Ost. Helg.

Oster (oo), el. **Ostr**, f. den nederste Deel af Halsen eller Struben; især Huulningen ovenfor Nøglebenet. Hall. G. N. óst, f. óstr, m. Jf. Eng. oxter: Axelgrube (?).

Osterbein (oo), n. Nøglebeen, Tværbeen imellem Skulder og Bryst. Hall.

Ostra (oo), f. Østers (Ostrea). G. N. óstra; Sv. ostra. — **Ostreberg**, n. Klippebund hvor Østers findes i Mængde. **Ostreskal**, n. Østersskal.

Ostring (oo), m. Indbygger af Oster (Osterøen) i Nordhordland.

Ota (o'), f. 1) Kapstræben, Kappestrid med deraf følgende Misundelse eller Uvillie. „Leggjast i Ote": stride om et Fortrin, saaledes at den ene søger at hindre den anden. Sdm. — 2) Strid, Kamp, Dyst. Tel. Rbg. Mandal, Lister; tildeels udtalt Oda (o') el. Aada (Lister) og Otu (Tel.). „Dei toke trjaa Oto": de røg sammen tre Gange for at brydes. Sæt. — Forudsætter et gammelt Ata (Øtu); jf. G. N. at, n. Ophidselse; etja; ophidse.

ota (o'), v. a. (ar), flytte, rokke, skyde lidt frem eller tilbage. Sogn, Nhl. (ota seg). Jf. oka, og aka. G. N. ota.

Otangje, s. Utange.

otast (o'), v. n. (ast), opægge eller tirre hinanden til Strid. Tel. s. Ota.

Oter (o'), m. (Fl. **Otrar**), Odder (Pattedyr), Lutra. Nogle St. udtalt Oter med „oo"; ellers alm. Otr eller Ott'er (o').

G. N. otr; Sv. utter; Eng. otter. (Ogsaa kaldet Slenter). — **Oterdrog** (o'), f. Odderens Vei eller Spor. **Oterskinn** (nogle Steder Otreskinn), n. Odderskind. **Oterunge** (Otrungje), m. Odderunge.
otesterk (o'), adj. dygtig i Strid, tapper, stridbar. Tel. (otusterk). I lignende Betydn. ogsaa **otestød** (otustø).
Oting, f. Uting. — **otiug**, f. utidig.
otor (for ut-or), f. ut.
otra (o'), v. n. gaae baglængs; ogsaa v. a. flytte tilbage (= attra). Helg. Sdm. — Jf. ota.
Otring (Baad), f. Aattring.
Otrunge, f. Oter.
Otta (oo), f. Morgenstund (især Vintermorgen); den sidste Deel af Natten, eller Tiden nærmest før Dag. Alm., dog tildeels afvig. **Ofta** (oo), Indh., **Okta**, Namd. G. N. ótta; Ang. uhte, Ght. uhta, uohta. Det var stor Otta: det var meget tidlig, længe før Dag. Dei sitja baade Otta og Kveldseta: de arbeide ved Lys baade Morgen og Aften. Paa nogle Steder betyder Otta ogsaa Frygt eller Uro; men dette er kun en Afvigelse af Otte, m.
otta (oo), v. a. (ar), 1) ane, formode, have en Forudfølelse af. Tel. — 2) ængste, indgyde Frygt. (Sjelden). G. N. ótta.
ottast (oo), v. n. (ast), 1) frygte, være bange. Temmelig alm. G. N. óttast. — 2) stunde eller vente med Uro, med Frygt for at forsømme den rette Tid. Nordre Berg. og flere. (Nærmere til Begrebet af Otta).
Otte (oo), m. 1) Frygt, Rædsel. Afvig. **Aatte**, Ork. Indh., og **Otta**, f. B. Stift. G. N. ótti. (Jf. Ogte, Oge, Oe). Ogsaa: Undseelse eller Respekt for en Person (ligesom Oge). Nordl. (Sv. Dial. otta). — 2) Uro, Ængstlighed; Frygt for at forsømme noget. Liggja med Otte: ligge med Uro, f. Ex. ved Tanken om, at man skal tidlig op, og altsaa let kunde forsove sig. B. Stift (hvor Ordet gjerne falder sammen med Otta, f.). Ligesaa i svenske Dial. (Rietz 491). — 3) Anelse, Forudfølelse. Tel. Eg hadde ein Otte fyre det: jeg havde netop anet det.
Ottefugl, m. En som pleier at staae tidlig op. Egentl. en Fugl, som synger tidlig. Østl. og fl.
ottefull, adj. ængstlig, urolig.
ottelaus, adj. rolig, fri for Bekymring.
otteleg, adj. omtr. som ottesam.
Otteløysa, f. Tryghed, Sikkerhed.
Ottemaal, n. Tid til at staae op eller begynde Arbeidet (om Vinteren). Nordland. Andre St. **Ottemund**.
Ottemessa, f. Froprædiken. Oftere kaldet **Ottepreika**.
ottesam, adj. vovelig, farlig, forbunden med Frygt. D'er nokot ottesamt: det er noget foruroligende, noget usikkert, saa at man ikke er uden Frygt.
Ottesong (=saang), m. omtr. s. Ottemessa.
Ottestad, m. et farligt Sted. Saaledes ogsaa: **Otte-gard**, m. en Gaard, hvor man er udsat for store Ulykker, især Fjeldskred. I Hard. Otte-gar, el. Ottugar' til Formen Otta; s. Otte.
Otteverk, n. Arbeide som gjøres ved Lys om Morgenen. Oftere: Ottearbeid.
ottug (oo), adj. urolig i Sindet, ængstlig. Nogle St. otten.
Otu, s. Ota. **otustød**, s. otesterk.
otveien, s. utvegen.
oty, s. utyd. — **Otølde**, s. Utolde.
ov (o'), en Partikel med Betydning: overordentlig, usædvanlig meget, eller alt for meget; — bruges kun i Sammensætning, især med Adj. og Subst. f. Ex. ovstor, Ovstyrke. G. N. of. Mest brugl. i de sydlige Egne, især Rbg. og Tel.; sjeldnere nordenfjelds. Paa Østl. gaar det tildeels over til „av" (avdiger, Avverk), og i de nordlige Egne til „aav" eller „aa" (Aavrikje, Aabyr); sjeldnere til „o" (ohar', osein). Som særskilt Ord hedder det: „ovende"; jf. overs, ovlege, Offe.
ovan (o'), adv. oven, ovenfra; ogsaa oventil, i den øverste Deel. Lyder mest alm. som **aava**, tildeels **aavan**, Voss, Hard. Rbg. Tel. og nogle Steder: **aavaa**, Sogn, Nhl. I visse Forbindelser (saasom: ovanfyre) gaar det ogsaa over til **aama**, Tel., **ogo** (oo), Gbr., og **uppa**, Sogn, Smaal. G. N. ofan; Sv. ofvan. Ogsaa brugt som Præpos. og betegner da: a) ovenfra; med Dativ, f. Ex. „aava Fjellaa", o: ned fra Fjeldene. Sdm. b) ovenfor; med Akkus. f. Ex. „aava Skogen". Hall. Sjeldnere med Genitivform som ovan-beltes og ovanbords. — Ellers mest brugl. i Forbindelse med en anden Partikel; saaledes: **ovan-av**, o: af Overfladen, af det som ligger øverst. Taka ovanav: tage af det øverste Lag. — **ovan-aat**: ovenfra, nedad. (I Rbg. aavan-at). — **aavan-etter**: ned over, ned ad. — **ovanfyre** (y'): ovenfor; længere oppe. Afvig. aavaafyre (Nhl.), aavofør (Helg.), aama-fe (Tel.), ogofor (Gbr.), uppafyre (Sogn). — **aavan-i**, præp. ovenfor. (aava-i, Sdm.). — **ovan-paa**: ovenpaa (= uppaa); ogsaa som Præpos.: ovenfor. — **ovan-til**, adv. a) ovenfra, nedad; b) oventil, i den øverste Deel. Afvig. aava-te, aavan-te (Hard. og fl.), aavaan-te (Nhl.), aama-te (Tel.), ogo-te (Gbr.). — **ovan-yver** (y'), adv. overmaade, mere end sædvanligt; ogsaa som adj. udmærket; f. Ex. „ein aavan-yve Kar". Voss. Samme Begreb som i: framifraa og utifraa; jf. oversleg.
Ovanbakke, m. s. Ovanmun.
ovanbakkes, adv. nedad Bakken. Hall.
ovanbeltes, adv. ovenfor Bæltestedet. Hall.

ovanbords, adv. over Vandfladen; eller egentl. over Baadens Høide. Buskr.
ovanbrotes (o'), adv. ovenfor Fjeldbrynet eller bag Fjeldkanten. „aavabrøtes", Hall.
Ovanburd (u'), m. Nedfald af Luften, Regn eller Snee (s. Nedburd, som er mere brugl.). Mest alm. **Aavabur**; ellers **Aavabor**, Smaal. Nordl., **Aavaabol**, Indh. **Aabaabaar**, Toten.
ovandeildes, adv. oventil, i den øvre Deel. Hall. (aavadeldes).
ovandotten, adj. høilig forundret, reent forvirret; ligesom himmelfalden. „aavaadotten", Nhl.
Ovanfall, n. Nedstyrtning; især af Jord eller Steen i en Fjeldside. Sogn (Aavafall). G. N. ofanfall.
ovankomen, adj. kommen ovenfra.
ovanlides, adv. i den øverste Deel af en Fjeldside. Hall. (aavalies).
ovanlivs, adv. i den øvre Deel af Kroppen, ovenfor Maven. Hall.
Ovanmun, m. Fortrin; eller egentl. den Fordeel at være ovenfor. Hall. Noget lignende er **Ovanbakke**, = Bakkemun. („Aavabakkje", Hall.). Hava Ovanbakken: have en Bakke nedad at løbe paa.
ovansjoes, adv. over Vandfladen. Nordl. i Formen aavasjøss, aavasyss. Egentl. ovansjoar. Isl. ofansjávar.
ovanskogs, adv. ovenfor Skoven.
ovantil-komen, kommen ovenfra.
ovanyver, s. ovan.
Ovargasdyr, s. Udyr.
ovarleg (o'), adj. noget høit beliggende; f. Ex. om en Gaard. B. Stift i Formen aavaleg (Tonen paa aa).
ovarlege (o'), adv. noget høit, noget langt oppe. Det ligg so ovarlege. (aavale'). Berg. Stift. G. N. ofarlega, ofarla. Modsat nedarlege.
Ov-aar (o'), n. et usædvanligt Aar, overmaade frugtbart eller desl. Tel. og fl.
ovaataa, s. uvita.
Ovbeite, n. udmærket Græsgang.
Ovbod (o', o'), n. et usædvanligt Tilbud; ogsaa: noget overordentligt. Tel.
ovboden (o', o'), adj. overdreven, alt for stor. Mest i Neutr. (ovbo'e), Tel. Det kann inkje ovbodet standast: det, som gaar for vidt, kan ikke holde sig længe. Nogle St. **avbodet** (avbo'e). Jf. aaboden.
ovbodleg (o', o'), adj. usædvanlig, overordentlig. — **ovbodlege**, adv. overmaade. Nhl. i Formen ovbo'alege, aabo'ale'.
Ovbragd, f. usædvanlig Bedrift, Storværk. Tel. (sjelden).
ovbraad, adj. alt for hastig. — **ovbraadt**, adv. meget hastigt, pludselig.
Ovbunad, m. stadseligt Udstyr, Pragt, Luxus. Tel.
Ovbyr (y'), m. Bør eller Vind, som er altfor stærk. Nordenfjelds: **Aabyr**.
Ovbøling, m. en udmærket Besætning af Kreature. Hall.
Ovdaude, m. usædvanlig Dødelighed, det at mange døe paa een Tid. Hall. (Ovdaue).
ovdiger, adj. usædvanlig tyk eller stor. I Buskr. **avdiger**. — **Ovdigra**, f. usædvanlig Tykkelse. Hall.
ovdjup, adj. overmaade dyb. — **Ovdjup**, n. et stort Dyb, en Afgrund. (Ovjup).
Ovdrikkar, m. Dranker, Drukkenbolt. Tel.
Ovdrykk, m. Drukkenskab, Fylderie.
ovdyr, adj. meget dyr, altfor kostbar.
oven (oo), adj. 1) tynd, mager, ligesom fortørret. 2) om Kar: utæt, gisten (= gisen). Tel. (Vinje og fl.). Heraf ovna (i Vald. øvna). Slægtskabet uvist.
ovende (o'), adv. overmaade; f. Ex. „ovende stor" (= ovstor). En Udvidelse af Partikelen „ov", ligesom ørende af ør, aalende af aal.
over (o'), præp. over (= yver). Sædvanlig udtalt „aav'er" og mest brugt i de nordlige Egne, især med Betydning af en Overstigen i Mængde, Værd eller Magt. I enkelte Sammensætn. nærmer det sig til G. N. ofr (= of) i ofrefli, ofrlid og fl., men ellers synes de hertil hørende Sammensætninger at være nyere Ord. Saaledes **Over-ende**, m. Agerhjørne, Kant som rækker ud over et vist Maal. Smaalenene. **Overhand**, f. Overhaand. **overhendig**, adj. overmaade stærk; især om Vinden. **Overlag**, see Ovlag. **Overmagt**, see Yvermagt. **overmaateleg**, adj. overordentlig. — Som Substantiv **Over**, m. i Formen Overen (Aaver'n), om den øverste eller høieste i en vis Række, blandt andet om Trumf-Knegten i Kortspil, ellers kaldet „Overkil".
Overende, s. over.
Overlag, noget udmærket; s. Ovlag.
Overlast, n. et Slags Tøi; maaskee Eng. Everlasting. Nordre Berg.
Overlaup, n. s. Yverlaup.
Overmann, s. Yvermann.
Overmorgon, s. Yvermorgon.
overs, adv. overmaade. Sdm. og fl. (aav'ers). Ogsaa adj. ypperlig, udmærket; f. Ex. ein overs Mann.
oversleg, adj. ypperlig, fortræffelig.
overslege, adv. 1) usædvanlig godt, ypperligt. „Dæ gjekk reint aaversle'". Sdm. 2) overmaade. „Han va so aav'ersle stor'e". Sogn. Jf. ovlege.
[**Overst** (oo), m. en Oberst. (Tydsk). Nogle St. **Ovest**, **Ovist**; i Hard. **Ogust**.
overstigen, s. yverstigen.
Ovet og **oveta**, s. Uvit, uvita.
Ov-eting (o'), f. umaadelig Æden, Fraadserie. (G. N. ofát). **Ovetar**, m. en Storæder, Fraadser. Tel.
ov-evla (o'), adv. overmaade; egentl. overvældende. Østerd. (aavevla).

Ov-evle (o'), n. Noget som er for svært, som overstiger Ens Kræfter; en altfor vanskelig Opgave; en overvældende Modstand ꝛc. Voss, Tel. Hall. Solør og fl. (Jf. evla). G. N. ofrefli: Overmagt m. m.

Ovfagning (o'), f. en usædvanlig god Modtagelse; overordentlig Beværtning o. s. v. Hall.

ovfjølg, adj. meget talrig eller mangfoldig. Trondh. (aafjølg).

Ovflaum, m. en usædvanlig Vandflod, en stor Oversvømmelse. Sæt. og fl.

Ovfløde, n. = Ovflaum. Tel. og fl. (Ovfløe).

Ovfrost, n. usædvanlig Frost.

ovfull, adj. overfyldt, forfyldt.

ovgamall, adj. overmaade gammel. Tel.

Ovgard, m. en udmærket Gaard.

ovgild, adj. meget fortrinlig, ypperlig, usædvanlig dygtig o. s. v.

Ovgjegn, f. noget udmærket eller usædvanligt. Shl. (Aavgjegn). Ogsaa om Lyst til at udmærke sig eller glimre. Andre St. **Aagjøgn**; s. Aagjegn.

Ovgjerd, f. usædvanlig Gjerning eller Bedrift; udmærket Skik, m. m. (Ovgjær).

ovgod, adj. ypperlig, udmærket. Det var reint ovgodt. Tel. og fl.

ovgrann, adj. yderst fiin eller tynd.

Ovgrip (i'), n. Storværk, Mesterstykke. Hall.

ovguleg, adj. og adv. overordentlig; uhyre. Tel. (Tonen paa ov). Ogsaa i en kortere Form: **ovgu**, og **avgu**. (Landst. 719, 731). Synes nærmest at være udgaaet fra ogorleg: frygtelig; s. ogeleg.

Ovgut, m. s. Ovkar.

ovhard, adj. usædvanlig haard; ogs. altfor haard. Afvig. **aahar(d)**, og tildeels **ohar** (om Vinden). Nordenfjelds.

Ovhaus, m. et usædvanligt Hoved; et stort Genie. Saaledes ogsaa **Ovskalle**. Hall. dog lidet brugl.

Ovheider (-heir), m. usædvanlig Hæder. Hertil **ovheiderleg** (ovheirleg), adj. meget festlig eller høitidelig. Hall.

ovheit, adj. meget hed; altfor hed.

Ovhite (i'), m. usædvanlig Hede.

Ovhug (u'), m. meget stærk Lyst, ustyrlig Drift, Lidenskab.

ovhøg, adj. overmaade høi.

ovkald, adj. overmaade kold.

Ovkar, m. en udmærket eller usædvanlig Karl. Saaledes ogsaa: Ovgut og Ovselle. (Hall.).

Ovkast, n. et usædvanligt Kast; en overordentlig Fangst, m. m.

Ovkaup, n. usædvanlig stort Kjøb; en meget stor Handel eller Bedrift.

Ovkjempa, f. en stor Kjæmpe.

ovklen (ee), adj. yderst svag og skrøbelig.

Ovkona (o'), f. en udmærket Kone. (I Sogn Aavkaana). Ligesaa **Ovgjenta**, en overmaade flink Pige.

Ovkulde, m. usædvanlig Kulde. Nogle Steder **Ovkule** (u'), Nhl.

Ovkyta, f. et stort Skryderie. Hall.

Ovlag, n. en udmærket Skik eller Orden, en fortræffelig Tilstand. Østl. (Solør) og flere. Hedder ogsaa **Overlag** (Aaverlag), Gbr. Ork. Sdm. (meget brugl.). Han hadde allting paa eit Overlag: han havde alle fine Ting i en udmærket Stand.

ovlang, adj. overmaade lang.

Ovlass, n. et meget stort Læs. Tel.

ovlaak, adj. yderst daarlig eller slet. Hall.

ovlaaten, adj. overmodig, stormodig. Tel.

ovleg, adj. overordentlig, høist fortrinlig; udmærket dygtig. Lidet brugl. I Østerd. „aavle'en" (ovlegjen).

ovlege, adv. overmaade, i meget høi Grad; f. Ex. „ovle' langt". Hedder ogsaa: **ovelege** (o'), **ovele'**, **aavele**, Tel. Num. Hall. Gbr. og fl., **ovli**, Indh. — I lignende Betydn. ovende (Tel.), avande (Sogn), overslege (Sogn, Sdm.), offelege (flere St.). Jf. urimelege, umoglege.

ovlenge (gj), adv. overmaade længe.

ovlett (ee), adj. usædvanlig let.

Ovlid (Haandled), s. Uvlid.

ovliten, adj. overmaade liden.

Ovlyte, n. meget stor Lyde. Hall.

Ovlæte, n. 1) usædvanlig Snak, Støi eller Bevægelse. Tel. Hall. og fl. Nogle St. **Avlæte**. — 2) Overmod, Stolthed, Pralerie. Tel. G. N. oflæti. Ogsaa ellers om Overdrivelse eller Umaadelighed.

ovløgleg, adj. yderst løierlig.

Ovmann, m. en usædvanlig eller udmærket Mand. Jf. Ovkar.

Ovmengd, f. uhyre Mængde.

Ovmenne, n. et usædvanligt Menneske. Lidet brugl. Paa Sdm. **Aamenne**.

Ovmod, n. Overmod; Hovmod.

ovmyket (y'), adj. og adv. overmaade meget; ogsaa alt for meget. Nhl. og fl. St. (ovmykje). Hedder ogsaa **ommykje**, Tel., **aamykje**, Sfj. og fl.

ovna (oo), v. n. (ar), fortørres, gistne, blive utæt (oven); om Kar, Baade og deslige. Tel. I Vald. **øvna**.

Ovnaut (o'), n. et udmærket Kreatur (Nød, Ko). Tel. og fl.

Ovnøgg, m. en stor Skræk (Nøgg). Hall.

Ovnøyta, f. en Storæder, Slughals. Vald. Paa Sdm. **Onøyte**, n.

ovnøyten, adj. umaadelig i Mad og Drikke. Afvig. **onøyten**, Sdm. Jf. G. N. ofneyzla: Fraadserie.

Ovpris, m. usædvanlig høi Priis.

ovra (o'), v. a. og n. (ar), egentlig løfte, opreise; sædvanlig: ovra seg (aavre s.), vise sig, træde frem, komme til Syne. Han fekk ikkje ovra seg: han kunde ikke vove sig frem, foretage sig noget. Berg. Nordl. Ogsaa: yttre sig, udlade sig. Dei torde ikkje ovra seg med det. — Som v. n. om Solen: rinde op, stige op. „Mæ same Sol'a aavra",

Helg. G. N. ofra. Jf. Ovring. S. ogsaa øvra.

ovradt, adv. usædvanlig hurtigt. Hall.

Ovre (o'), m. et Stedsnavn med uvis Betydning, formod. det samme som Ang. ofer, Holl. oever, T. Ufer: en Strandbred.

Ovregn, n. usædvanlig Regn. Sæt. og fl.

Ovrelde, n. = Horvelde. Tel.

ovrik, adj. overmaade rig. Tel. og fl.

Ovrike (kj), n. Voldsomhed, Ustyrlighed; ogsaa en overmodig eller ustyrlig Person, En som man ikke kan være i Fred for. Sdm. i Formen **Aavrikje**, tildeels ogsaa **Orikje**. G. N. ofríki: farlig Overmagt, Vold, Tyrannie.

ovrikja, v. a. (er, te), overvælde, betvinge. Ork. „Dæ aavrikje me": det bliver mig for svært, det gaar over mine Kræfter.

Ovring, f. Fremkomst (s. ovra); især: Solrinding, Solens Opgang. Helg. (Aavring). Oftere Sol-ovring.

Ovros (o', oo), f. usædvanlig Roes.

Ovryggja, f. en usædvanlig stor Krop, en Koloss, Kjæmpe. Tel. Hedder ogsaa **Ovroyving** (Ovrøyvingje), m.

ovsein, adj. yderst seen eller sildig. Afvig. **osein** (oo), Sdm. og flere. „Han va 'kje osein'e": han var just ikke seen, han forsømte sig ikke. Meget brugl.

Ovskalle, m. s. Ovhaus.

Ovskjæl, f. Odskjel.

Ovslag, n. en udmærket Art (Race).

Ovsmell, m. et forfærdeligt Knald.

Ovsott (oo), f. usædvanlig Sygdom.

Ovstand, n. udmærket Stand eller Forfatning (jf. Ovlag). Tel. og fl.

ovsterk, adj. overordentlig stærk.

ovstor, adj. overmaade stor; ogsaa altfor stor. Tel. Nhl. og fl.

ovstygg, adj. yderst hæslig.

Ovsvip (i'), m. et usædvanligt Udseende; Øienslyst, Glands, Pragt. — **ovsvipleg**, adj. meget anseelig, prægtig. Hall.

Ovsvæla, f. en uhyre Mængde. Nhl.

ovsvæsen (?), s. aasvæsen.

Ovtak, n. en usædvanlig Anstrengelse, et stort Tag eller Greb. Tel. og fl. Nogle St. **Aatak**. Jf. ogsaa Utak og Itak.

ovtjukk, adj. overmaade tyk.

Ov-tre, n. et usædvanlig stort Træ; ogsaa ellers om noget som er svært og tungt. Taka Ovtreet paa seg: paatage sig det besværligste Arbeide, den vanskeligste Opgave. Nhl. og fl.

ovtruen, adj. lettroende. Sjeldnere **Ovtru**, f. Lettroenhed; Overtro.

ovtung, adj. overmaade tung.

ovtykkjast, v. n. gjøre sig for store Tanker. „ovtikjest 'taa se sjøl": tænke for godt om sig selv, være stolt, indbildsk. Hall.

ovug (o'), adj. bagvendt, vrænget. Tel. (s. følg.). G. N. öfugr; Sv. afvig, afvog. (Jf. Mht. ebich, Ght. abuh).

ovugt (o'), adv. bagfra, omvendt, el. i bagvendt Stilling. Tel. Afvig. **avont**, Smaal., **augut** (augutte), Hard., **ubugt**, Hall. (Hoel). Sv. afvigt, D. avet. Noget lignende er abekt eller avbekt (Indh.), aurt, og „akokjært" (Sogn).

Ovund (o'), f. Misundelse, Avind, Fortrydelse over Andres Lykke. Mest alm. **Aavund**; ellers **Ovund** (o') og **Aavaand**, Tel., **Aavind**, el. **Aaven**, Nhl., **Avund**, Smaal., **Auvunn**, Helg. **Au'und**, Sfj., **Augund**, Hall. G. N. öfund (vel egentl. afund, af unna og af); Sv. afund. (Ght. abunst). — **Ovunds-auga**, n. et misundeligt Øie; fordum anseet som farligt og i Stand til at paaføre Ulykke. (Jf. Kag). Et Slags Amulet eller Middel herimod kaldtes **Ovundstein**. (Tel.).

ovunda, v. a. (ar), misunde, betragte med Uvillie. Nogle St. **aavunda**, Sdm. og fl. I Nhl. **aavinda** eller aavena. G. N. öfunda; Sv. afunda. — **ovundast**, v. n. nære Misundelse. (Med: paa). Eg skal ikkje ovundast paa det.

Ovunder (o'), n. et Særsyn, Vidunder (?). Som Adj. **ovunders**: overordentlig, forbausende. Trondh. (Selbu).

ovundlaus, adj. velvillig, fri for Misundelse. (Oftere ovundslaus). **ovundlaust**, adv. uden Misundelse.

ovundsam, adj. misundelig, tilbøielig til at misunde. G. N. öfundsamr.

ovundsjuk, adj. meget misundelig, avindsyg; ogsaa ærgjerrig, som bestræber sig ivrigt for at overgaae Andre. B. Stift.

Ovundsykja, f. Avindsyge. (G. N. öfundsýki). Ogsaa om Jalousie og Ærgjerrighed.

ovvaksen, adj. forvoxen, overmaade stor. Nordl. (aavaksen).

Ovvatn, n. Oversvømmelse, usædvanlig Vandflod. Nhl. og fl. Paa Sdm. **Aavetne**, n. (sjelden).

Ovveder (-veer), n. usædvanligt Veir; især Storm. Nhl. og fl. (Ovveer). Afvig. **Aaveer**, Indh. G. N. ofvidri.

Ovverk, n. et overordentligt Arbeide, Kjæmpeværk, eller udmærket Kunstværk; ogsaa: et Særsyn, Vidunder. Tel. og fl. Afvig. **Aaverk**, Smaal. Gbr., **Avverk**, Buskr.

Ovvind, m. Storm; jf. Ovveder.

Ovvis (ii), f. overordentlig Skik, usædvanlig Stads eller Pragt. Tel. Hedder ogsaa **Ovvisa** (Ovvise).

ovvond, adj. usædvanlig ond, el. smertelig.

Ovæne, s. Uvæna.

ovær og **oværug**, s. uvær.

ovøren, s. uvyrden.

ov-ørt, adj. yderlig ophidset, tirret til Raserie. Hall. (aavørt). Maaskee for ov-ert, da „erta" ogsaa hedder „ørta" og saaledes nærmer sig mere til „ør" (ɔ: gal, forstyrret).

P.

Padd, s. Pall. — Det kan her bemærkes, at de Ord, som begynde med P, ere for en stor Deel nyere og fremmede Ord, fornemmelig optagne af de romanske el. sydlandske Sprog.

Padda, f. Padde, Skrubtudse (= Gro). Sogn, Nhl. og fl. I de sydligste Egne: **Podda**. Sv. padda; Eng. paddock. Jf. Skjelpadda.

Pakk, n. 1) Pakgods; Tøi. Afvig. **Pank**, Ryf. og fl. 2) Pak, slet Selskab.

pakka, v. a. (ar), pakke, indpakke; ogsaa: stoppe, stuve sammen. T. packen.

Pakke, m. en Pakke, Bylt. Nogle Steder **Pakka**, f. Ellers Pakkje, og afvig. **Paggje**, Tel., **Pankje**, Sdm. og fl. Eng. pack; Ital. pacco. Jf. Bagge, Fugge, Tull.

Paks, n. s. Poka.

Pakt, f. Pagt, Forbund. Af Lat. pactum. Hertil **pakta**, v. a. (ar), forpagte, leie (en Jord-Eiendom). **Paktar**, m. en Forpagter, Leiebruger.

[**Pal**, m. Pæl (= Paale); Stopper i Spillet paa et Fartøi. Shl. Jf. Holl. paal.

Pale, m. Smaa-Sei, ung Sei omtrent af Størrelse som Vaarsild. B. Stift.

Pall, m. 1) Bænk, Langbænk i en Stue. Tel. Sæt. og fl. Nogle St. **Padd**, ogsaa **Pad**, Sæt. „Sitja hægst i Padd'e": sidde i Høisædet, ved Bordets øverste Ende. Sæt. G. N. pallr. — 2) en liden Trappe; en Stænte eller Fodstøtte. Smaal. Sv. pall. — 3) en liden Forhøining, et ophøiet Gulv; ogsaa om et høiere Lag af Steen, en liden Mur. Gbr. Nordl. og flere. Faa Sekken til Palls: sætte Sækken paa et høiere Sted, for at man derfra kan tage den paa Ryggen. Namd. Ellers især om den ophøiede Grund i en Baas eller et Spiltoug. I Østerd. **Pal**. — 4) en jævn Forhøining paa Jorden, en flad Høi, Terrasse, Jordvold. Shl. Sogn, Nordl. — 5) en haardtraadt Plads (= Gald). Valders.

Pallrekkjar, m. en doven Karl, En som gjerne ligger i Bænken. Hall.

Pallstokk, m. Grundstok bag Baasene i Fæhuse (= Skarnstokk). Ork. Østerd. See Pall, 3.

Palma, f. 1) Palmetræ. Lat. palma. — 2) Rakler paa Træer; især om Blomsterne paa Seljetræet og andre Pilearter. Berg. Stift. Nogle St. **Palm** (m.?), Smaal. Tel. Ogsaa i Tydsk (Palme) og Eng. (palm).

Palmehelg, f. og **Palmesundag**, m. Søndag før Paaske. **Palmelaurdag**, om den foregaaende Dag.

Paltosk (?), m. et Slags Krabbe. Mandal.

Paltre, m. Pjalt, Lap; ogsaa Bylt eller Pakke af Klæder. Sdm. Mest i Fleertal.

Pank, s. Pakk. — **Panke**, s. Pakke.

Panna, f. 1) Stegepande; ogsaa en stor Gryde. Nt. Panne, af Lat. patina. — 2) Tegl, Tagsteen. Hertil **Pannetak**, n. Tegltag. (Holl. pannendak). — 3) Pande (= Enne, Skalle, Skjelta). I denne Betydning et nyt og daarligt Ord, som dog ikke er kommet til synderlig Brug.

Pant, n. Pant (= Vedd); Pantegods. Nt. Pand, Eng. pawn. (G. N. pantr, m.).

panta, v. a. (ar), udpante; pantsætte.

Pape, m. Fader (i Barnesprog). Nogle St. **Papa**. (Saaledes ogsaa i flere Lande).

Papir, n. Papiir; ogsaa Dokument. (Mangesteds med Tonen paa a). Af Lat. papyrus.

Papp, n. Pap, tykt Papir. Nyt Ord, nærmest af T. Pappe.

Pappe, m. Patte (= Spene). Gbr. Østerd. Solør. I svenske Dial. pappe; Eng. pap. (Jf. Lat. papilla). Andre St. Tatte.

Par, n. et Par; to Stykker som høre sammen. G. N. par, af Lat. par: lige. Fleertal tildeels **Por** (o'), Hard. Voss og fl. I Tel. bruges ogsaa Par om lige Tal (= jamt), i Modsætning til „odde".

para, v. a. (ar), ordne parviis, opstille som Par. Saaledes: para seg, opstille sig parviis, f. Ex. til Dands.

Parak, n. Lam og Kid. Mandal (?).

Parfolk, n. Ægtefolk. Tel.

[**Pargas**, og **Pargast**, n. Tøi, Reisetøi. Af det franske bagage.

Parle, m. Klump, Kugle; kornede Exkrementer, som af Gjeder og Faar. Nordre Berg. Nogle St. **Perle**.

Part, m. 1) Part, Deel, Lod (= Lut). 2) Stykke, Afsnit (= Bolk). 3) Tidsrum, en vis Tid; f. Ex. Vaarparten, Haustparten. G. N. partr, af Lat. pars, partis. Ein Part: endeel Folk; ogsaa en Hob, et Partie. Nordl. og fl. Fyre min Part: for min Deel, hvad mig angaar.

parta, v. a. (ar), dele, partere.

Parykk, m. Paryk. Fr. perruque.

Pas, n. Riis, Kviste eller løse Grene. Hard. Hall. Hertil **Pasgard**, m. Riisgjærde. I Hall. Pasgar, og Pasuggar (for Pasutgard).

pasken, adj. svag, sygelig. Jæd. og fl. (paskjen). Paa Sdm. **pjaskjen**.

Pasn (i en Væv), s. Basma.

Pass, n. 1) Pas, Gjennemgang. Lidet brugl. 2) Pas, Reisebrev. Hedder tildeels: **Pars** el. Reisepars. (Berg. Vald.). 3) Maal, Grad. So um Pass: saa omtrent. Til Pass: til Maade. 4) Tilsyn, Bevogtning. Hava Pass paa nokot. (S. passa). Hører nærmest sammen med **passera**, v. n. (ar), gaae igjennem; gaae an; ogsaa foregaae. Fr. passer. Hertil ogsaa „Passast", m. Hæn-

delse, Noget som er foregaaet. Ligesaa „Pasſaſeer", m. en Medreiſende. Nogle St. „Pasſeneer". Nt. Passeneer (Schütze), Eng. passenger, Fr. passager.

pass, adj. passende, bekvem (= maateleg). Mest i Forbindelsen „so-pass", ɔ: saavidt tjenlig el. duelig. Nogle St. so-passa og so-passe. Altsammen fremmedt. Jf. maata.

passa, v. a. og n. (ar), 1) passe, sømme sig. (Lidet brugl.). Jf. Pass og passera. — 2) afpasse, gjøre passende (= maata, høva, raama). — 3) vogte, passe paa (= gjæta, vakta, agta). Meget brugl. Nt. og Holl. passen. — Hertil **passig**, adj. paapasselig; forsigtig. **passeleg**, adj. passende (= maateleg, høveleg).

Passar, m. 1) Passer (at gjøre Cirkler med). 2) en Vogter; s. passa.

[**Pastyr**, n. Skikkelse. Fr. posture.

paula, vælde, bolle; s. purla.

Paut, m. Kop, Kumme, lidet Kar af Træ. Nordl.

Pave, m. Pave. G. N. pafi (páfi), af Lat. papa: Fader. — **Pavedome**, n. Pavedømme. **Pavetru**, f. den katholske Troeslære.

paa, præp. paa, over, ovenpaa, osv. Her som i Svensk og Dansk en sædvanlig Forkortning af **upp-aa**, ligedan som „pi" for upp-i, „pum" for upp-um, „punder" for upp-under. Ordets gamle Form er „aa", som ogsaa i nogle Egne er meget brugelig, ialfald i visse Forbindelser; s. aa og uppaa. — Hertil flere nyere Ord eller Former, som: **Paabod** (o'), n. Paabud, Befaling. **Paafund**, n. Paafund. **paagjord**, adj. paaheret. **paahaldig**, adj. udholdende; ogsaa paaholden. **paa-havd**, adj. paasat, paaført. **Paakast**, n. Paakastelse; paakommende Besværlighed; ogsaa: Lykkespil, Lotterie. (Trondh.). **Paalegg**, n. Paalæg; Tillæg. **paalitande**, adj. paalidelig. **paa-logen** (o'), adj. beløiet. **Paaminning**, f Paamindelse. **paa-nøydd**, adj. paatvungen. **Paaset**, n. Paasætning; Tillæg af Fæ til Fodring (s. setja). **paaslegen** (e'), adj. paaslaaet. **paa-smurd**, adj. paasmurt; paatagen, forstilt. **Paastand**, n. Paastand. **Paatru**, f. Folketro. (Sfj.). **Paavelting**, f. Paavæltning; Overlæsſelse, o. s. v.

Paafugl, m. Paafugl. G. N. páfugl, eller pái, af Lat. pavo.

Paak, m. en tynd Kjæp, en liden Stang, Green eller Vidie; passende til Haandværge (omtr. som T. Prügel). Temmelig alm. i de sydlige Egne. Afvig. **Pjaak**, Sdm. Sv. påk.

paaka, v. a. (ar), banke med en Kjæp; prygle.

paala, v. n. og a. (ar), nedsætte Pæle; fæste med Pæleværk.

Paale, m. Pæl, Stolpe, nedrammet Stok. Maaskee alm., dog nogle St. lidet brugl. Sv. påle; Eng. pole og pale; T. Pfahl, af Lat. palus. Hertil: **Paalebru**, f. Pælebro. **Paalebryggja**, f. Brygge som hviler paa Pæle. **Paalelag**, n. Pælerække.

paaraa, s. pora.

Paaske, m. Paaskefest. Lyder deels Paaske, deels Paaskje og bruges sædvanlig kun i den ubestemte Form, saa at ogsaa Kjønnet er noget usikkert. G. N. páskar, pl. efter Lat. pascha af Ebraisk. Hertil **Paaskehelg**, f. Paaskehøitiden. **Paaske-aftan**, m. Dagen før Paaskedag. **Paaskevika**, f. Paaskeuge.

paata, s. pota. **paatra**, s. putra.

Peik, n. et Puds, en Skalkestreg (= Pretta). Formen tvivlsom, da det oftere hedder **Peek**. Hall. Vald. og fl. I skotske Dial. paik. Jf. Ang. pœcan · at narre.

peika, v. n. (ar), pege, vise hen paa noget. Nogle Steder **peka** (ee), Tel. og fl., og **peikta**, Jæd. Ryf. (Ordets oprindelige Form er ubekjendt). Sv. peka. Hertil **Peikestikka**, f. Pegepind.

Peil, m. 1, Brist, Sprække, saasom i Træ; ogsaa: Svaghed, Legemsfeil. Tel. (Vinje). Jf. peilutt.

Peil, m. 2, en Pæl (Pægel), $^1/_4$ Pot. Nogle St. **Pœl**. Nærmest til Nt. Pegel: Mærke el. Maalepunkt i en Kande; Holl. peil, d. samme, og peilen: maale Dybden. Jf. Skant.

peilutt, adj. svag, sygelig, som har en ustadig Helbred. Sdm. (peilett'e). Hedder ogsaa **peilall**, **peilen**, **peilefengen** (-fingjen). S. Peil, 1.

Peis, f. (og m.) Sene, Kjønslem (penis) af visse Dyr; især Tyremie (Uksepeis), anvendt til Svøbe eller Baand. I B. Stift Peis, f.; andre St. tildeels m. Sv. Dial. pes, m. Holl. pees (Sene); Nt. pesel, Eng. pizzle (penis).

Peis, m. et lidet Ildsted med Rør el. Pibe (tildeels forskjelligt fra Aare). Sogn, Hall. Vald. Gbr. Andre Steder: **Pist**, Num., **Spis**, Tel., **Speis**, Rbg. Sv. spis og spisel; Nt. pisel (Værelse med Ovn); Fr. poêle (Ovn), G. Fr. poisle, i latinsk Form pisele, pisalis ꝛc. (Diez, Roman. Wört. 2, 389). Hertil **Peislad** (-la), n. Muren omkring Ildstedet. Vald. **Peispipa**, f. Røgfang, Rør fra et Ildsted.

peisa, v. a. (ar), pidske, slaae med en Svøbe (s. Peis).

Pek (ee), n. et Puds; s. Peik.

peka, s. peika. — **pela**, s. pila.

pela (e'), v. a. (ar), spade, opskjære Tørv (s. følg.). Nordl. (Lof.). Lyder som pella (med reent ll), som efter den nordlandske Udtale antyder et oprindeligt pela (e') og afviger fra Isl. pæla: ophakke.

Pela (e'), f. Spade, Tørvspade. Nordland.

(Pella). Jf. Fr. pelle; Lat. pala.

[**Pelementa**, f. Klammerie, Kiv, Trætte. B. Stift, Hall. og fl. Nogle St. **Perlementa**. Ogsaa som Verbum: **pelementa** (ar), yppe Kiv, larme, knurre. Ital. parlamento: Underhandling.

Pen, m. den bageste tilspidsede Deel af en Hammer. Nordl. (Pænn). I Hall. **Penkoll**. Sv. pen (pän). Vel egentl. Fjæder; f. Penn.

Peng, m. Penge, Mynt. Mest brugl. i Fl. (Pengar); Eental bruges kun i den ubestemte Form og lyder tildeels som Pæ-eng, eller Pæing; egentlig kun en Forkortning af Pening.

Pengegras, n. en Planteart: Rhinanthus (= Engjarkall). Berg. Stift. I Indh. **Pengpung**.

Pengegreida, f. Pengevæsen; Tilstand med Hensyn til Penge.

pengekjær, adj. pengegjerrig.

Pengeknipa, f. Forlegenhed for Penge; Krisis i Handel eller Omsætning.

pengelaus, adj. blottet for Penge.

Pengeløysa, f. Pengemangel. I lignende Betydn. **Pengenaud**, **Pengeskort**, og fl.

Pengeraad, f. Forraad af Penge.

pengesterk, adj. vel forsynet med Penge.

Pengetid, f. Tid med Hensyn til Penge el. Omsætning.

Pening (e'), m. 1) Penning, mindste Art af Mynt. Nu kun i visse Forbindelser, f. Ex. ikkje Penings Verd; ikkje Penings Gagn, o: ikke den mindste Nytte. — 2) Penge (f. Peng). Nhl. Rbg. Tel. og fl. (Pæning). G. N. peningr, Ang. pening; Ght. pfentinc (som man vil udlede af pfant, o: Pant). Jf. Lat. pecunia.

Penkoll, m. f. Pen.

Penn, m. Pen, Fjæder at skrive med. Nogle Steder Pæn, ellers Pænn (dog altid med reent nn); afvig. **Pinn**, Voss. G. N. penni, af Lat. penna: Fjæder.

penta, v. a. (ar), strække, stramme; slide paa. Tildeels nordenfjelds. — **Penting**, f. Anstrengelse, Slid og Slæb. Indh.

Penta, f. 1) Stang, hvormed et Seil udspiles. Sogn og fl. 2) Line el. Toug at fæste et Seil med. Nordl.

Perla, f. en Perle. Afvig. **Pæle** og **Pele**, Hall. Vald. (Jf. Parle). Ital. perla. Hertil **Perleband**, n. Perlebaand. **Perleskjel** (-skjæl), f. Perlemusling. **Perlestein**, m. et Slags Steen som ligner Perler.

Perm, f. 1) Papir, med Hensyn til Fasthed eller Tykkelse. B. Stift. D'er god Perm i Boki. Egentlig en Forkortning af Pergament (pergamenum). — 2) Bind paa en Bog; især om Bladerne eller Skiverne i Bindet (= Bræde). Lesa fraa Perm til Perm: læse en Bog heelt igjennem. Østl. ogsaa i Nordl. Sv. perm.

Perr, m. en liden Fisk; især Ørred. (Jf. Pir). Hall. Hertil: **perra**, v. n. fiske med Stang.

persa, v. a. (ar), perse, presse; f. Ex. en Væv; ogsaa om at stryge Klæder. Sv. persa; Fr. presser. Hertil **Persa**, f. Perse, Maskine til at presse med. **Persejarn**, n. Persejern. **Persing**, f. Presning, Trykning.

perten, adj. kræsen, snerpet, altfor fiin. Smaal. (I Sv. Dial. pertentlig).

pesa, v. a. (ar), plukke, opsanke; samle Træ til Brænde (f. Pas). Hard. Lyder ogsaa som **pisa** (i'). Paa Sdm. **pysa** (y').

pesa, v. n. (ar), hviske, tale eller læse sagte; ogsaa: sladre, fisle (= bisa). Hall. Hertil maaskee ogsaa det østlandske „pæsa": puste, stønne. Solør, Rom.

Pesa, f. Ertebælg, Frøhuus paa Erter og Vikker (= Skolm). Lister. Andre Steder **Peskja** (Peskje), Sæt. Tel. Hertil **Peskjegras**, n. Vikker. Sæt. Paa Jæd. **Pyskjegras**. Jf. Eng. pease, Lat. pisum: Ert).

Pest, m. (og f.), Pest; pestagtig Syge. Af Lat. pestis. I Sagn om den sorte Død forekommer ogsaa et **Pesta**, f. opfattet som en kvindelig Person (Aand, Vætte), Rbg. Tel.

pi, for upp-i, f. under upp. Hertil: **pi-havd** (bragt op i et vist Rum), **pi-komen**, **pi-sett**, **pi-slegen** og flere. — **pi høgt** (= upp i Høgd), f. Høgd.

Pigg, m. Pig, Spids. Østl. (f. Pik). Sv. pigg. Hertil **pigga**, v. a. drive frem ved Hjælp af Pigger el. Pigstave (paa Iis).

Pik (ii), m. Pig, tynd Spids, især af Jern. (Paa Østl. Pigg). Eng. pike, peak; Fr. pique: Spyd.

Pika, f. Pige, Tjenestepige. Rbg. og fl., især i Byerne søndenfjelds. Ogsaa **Piga**, Mandal. I Berg. Stift bruges Ordet kun for visse sjeldnere Tilfælde, som Brudpika og Festarpika. Ellers mest almindelig anseet som fremmedt.

Pikhuva, f. Hue med spids Top. Nogle St. Pikluva. (T. Pickelhaube).

Pikk, m. 1) et lidet Stød eller Hug; ogsaa Lyden af noget som pikker; f. pikka. — 2) Uvillie, Nag, Had. Han fekk ein Pikk til deim: han fik Uvillie mod dem, fattede slette Tanker om dem. Berg. Stift, Nordl. og fl. Nt. og Holl. pik; Eng. pique, Fr. pique. (Egentl. Braad el. Spids; jf. Pik). — 3) Kop, Kar; især om et lidet Spand. (Dallepikk). Sdm. Utydeligt i Forbindelsen: „med Pikk og Pakk", o: med alt sit Gods eller Tøi. (Ogsaa svensk). — 4) penis. Østl. Jf. Pill.

pikka, v. n. (ar), 1) pikke, hakke; f. Ex. om Fugle. Eng. pick; Fr. piquer (stikke). — 2) banke, slaae sagte; f. Ex. om Pulsen, ogsaa om Lyden i et Uhr og deslige.

Pikka, f. 1) en liden Hakke. Nordl. og fl. Ogsaa som Navn paa Fugle: Trepikka,

Nurpikka. — 2) Skaft eller Hals paa en Garn-Boie (Dubl). Nordre Berg. Nordl.

pikka, v. a. (ar), fæste med Pinder eller Plugger, udspile Skind til Tørring. B. Stift. I Hall. **bikka**; s. følg.

pikke, m. Pind, Plug; især til at fæste el. udspile Skind med. Nordre Berg. Afvig. **Bikke**, Hall.

pikstav, m. Pigstav, Stok med en Jernpig i Enden; især til at bruge paa Isen. B. Stift. G. N. píkstafr; Eng. pikestaff.

pikstol, s. Pistol.

pikutt, adj. spids, tynd i Enden. Nogle St. **piken** (pikjen).

pil (ii), m. 1, Piil, Piletræ (Salix fragilis). G. N. píll (píl).

pil (ii), m. 2 (el. f.), Piil til Skudvaaben. I de sydlige Egne Femin. (ei Pil). Nyere Ord (jf. Or og Kolv). Nt. Piel; Lat. pilum.

pila (i'), v. n. (ar), pille, plukke, afskalle. Nogle St. **pela**. Sv. pela; Eng. pill, peel. Udledes af Lat. pilare: afhaare.

pilar (i'), m. 1) Piller, Støtte, Stolpe. G. N. pilarr, af Lat. pila. — 2) et Slags liden Fisk. Ogsaa udtalt Pillar og Pelar.

pile (i'), m. Smule, Gran (Pille). Kvar ein Pile. D'er ikkje Pile Gagn i det. B. Stift.

pile (ii), m. And (Fugl); især om tamme Ænder. Søndre Berg. og fl. (Nt. Pile).

pilegrim (Pelegrim), m. Pillegrim. G. N. pílagrímr; Lat. peregrinus.

pilk, m. Fiskekrog med kunstig Mading (= Rykkjar). Smaal. og fl.

pilka, v. n. (ar), 1) pille, skrabe, stikke. 2) fiske med Pilk.

pill, m. penis. Tel. Sdm. Nordl. og flere. Ellers: Pintol (Tel.), Pip (Berg.), Pikk (Østl.), og fl. Nt. Pillhaan, Piephaan.

pils, m. Skjørt, Underskjørt. Rbg. Nogle St. **pels**. Isl. pilz. Fr. pelisse: Kaabe.

pilt (ii), m. Smaadreng, Pog. Nordenfjelds. (Lidet brugl.). G. N. piltr; Sv. pilt.

pilta, v. n. (ar), løbe, trippe; ogsaa følge med, hoppe efter. Nordl. og fl.

pina, f. 1, Pine, Smerte. Lidet brugl., s. Pinsla og Verk. G. N. pína: Straf; Fr. peine, af Lat. poena.

pina, f. 2, Rummet omkring Ildstedet i en Fiskerhytte. Nordl. (Lof.).

pina, v. a. (er, te), 1) pine, martre, plage. — 2) opholde karrigt, udsulte ꝛc. Jf. pira. 3) skaffe smaaligt, langsomt eller med Møie. Pina i Hop: sammenspare. Pina aat seg nokre Skillingar.

pinast, v. n. (est, test), 1) pines, lide langvarig Smerte. — 2) lide af Længsel, vente længe, blive længe skuffet.

pinesam, adj. 1) piinlig. (Sjelden). 2) karrig, gnieragtig. Hedder ogsaa **pinen**; jf. piren.

pining, m. en Gnier, karrig Person.

pink, n. svagt Brændeviin. B. Stift, Hall. Smaal. og flere. Paa Sdm. om uklaret Brændeviin. I Gbr. om en Drik af Mælk og Brændeviin. Jf. Skotsk pinkie: tyndt Øl.

pinna, v. a. (ar), fæste med Pinder.

pinne, m. Pind, Plug; ogs. et lidet Stykke Træ; en smal Stump, en liden Fisk, m. m. Nogle St. Pinn. Sv. pinne; Eng. pin; Nt. Pinne. — Hertil **pinnehamar**, m. Skohammer. **pinnesyl**, m. Plugsyl (Pløgsyl). **pinne-tre**, n. Træ til Pinder, især til Skopinder (Plugger).

pins, el. **pinstid**, s. Kvitsunn.

pinsla, f. 1) Pine, langvarig Smerte. (Mere brugl. end Pina). G. N. pínsl. — 2) langvarig Venten, Langsomhed, Kjedsomhed. — 3) Karrighed, Gnierie; ogsaa et knapt og kummerligt Udkomme.

pipa, v. n. (ar), pibe, blæse i en Pibe. (Bøiningen tildeels: -er, te; eller endog: pip, peip, pipet, som er en nyere Form). Nt. piepen, af Lat. pipare.

pipa, f. 1) Pibe, at blæse i. (G. N. pípa). — 2) et Rør, en huul Søile; nogle St. især en Skorsteenspibe. — 3) Tobakspibe. Hertil **pipehovud** (o'), n. Pibehoved. (I Tel. Pipeskalle). **pipelegg**, m. Rør paa en Kridpibe. **piperøyr**, f. Piberør.

pipar (ii), m. en Piber, Fløitespiller.

pipar (i'), m. Peber. (Nogle St. Pepar). G. N. piparr, af Lat. piper. — **pipar-gras**, n. Vandpeber (Polygonum Hydropiper). **piparkorn**, n. Peberkorn.

piping, f. Pibning, Blæsen.

pipra (i'), v. n. bæve; s. bivra.

pir (ii), m. 1, en liden Fisk; a) om smaa Makrel (= Spir, Geir). Shl. b) om smaa Ørreder. Tel. (?). I Hall. Perr. (Jf. Piraal). Pir, om en Gnier, s. pira.

pir (ii), m. 2, en liden Kanal, et Indløb med Brygger paa Siderne. Østl. Eng. pier: Brygge, Brokar; Fr. pierrée: Steenrende.

pira, v. n. (er, te), 1) pible frem, rinde ud i meget tynde Strømme. Ryf. (Jf. spira). — 2) gnie, spare, være karrig; ogsaa v. a. føde karrigt, udsulte (= pina). Sfj. Hertil **pira**, f. en karrig Huusmoder. Ligesaa **pir**, m. en Gnier. I Valders **piring**. Andre St. Pisk og Pining.

piraal, m. Sliimaal, Myxine glutinosa. Nordl. (Ellers kaldet: Sleipmakk, Kvitaal, Igraal). Sv. piràl. Jf. Holl. pier, og Nt. pieraas: Regnorm (som dette Dyr har nogen Lighed med).

piren, adj. 1) karrig (s. pira). Sfj. — 2) skranten, svagelig. Sogn. I Nordl. tynd, spæd (?); om Værter. (Sv. Dial. pirug, og pirelig. Rietz 502). — 3) svag, forsagt, udygtig. Sdm. Ork. og fl. Kun med en Negtelse. Han er ikkje piren: han er ikke nogen daarlig Karl. Ogsaa om et Foretagende: let, simpelt. „Dæ va ikkje pire'": det var ikke nogen Spøg.

piring, m. en Gnier, s. pira.
pirkum (ii), n. Hypericum (Plante).
pisk (ii), m. Ruus, Perial. Han var paa ein Pisk: han var drukken. Mest brugl. nordenfjelds.
piska, v. a. = peisa, dengja, hyda.
pissa (i'), v. n. (ar), = miga.
pist (ii), m. 1) et Hviin, en svag, pibende Lyd; ogsaa: Klynken, Klage. Nordre Berg. og fl. Inkje ein Pist: ikke et Muk. — 2) en Kryster, En som klynker for ubetydelige Ting. — 3) en Gnier, karrig Person. Sdm. (meget brugl.). Jf. Piring. Et Par Fuglenavne have Betydningen: Piber, s. Fjørepist, Navepist.
pist, m. (2), Ildsted, s. Peis.
pista (ii), v. n. (er, e), 1) pibe, hvine, give en svag Lyd; f. Ex. om Muus. Nordre Berg. Gbr. Ork. Nordl. Afvig. **pistra**, Sogn, Smaal. (Jf. kvistra). — 2) klynke, klage, krympe sig for noget ubetydeligt. Sdm. „Han gjekk aa piiste fyre dæ".
pisten, adj. klynkende; modløs. Sdm.
pisting, f. Piben; Klynken.
[**pistol**, m. Pistol (Skudvaaben). Hedder ogsaa **pikstol** (maaskee mest alm.). Fr. pistole.
pistra (ii), v. n. pibe, s. pista.
pitla (i'), v. n. plukke, nippe. Nhl. Hard. Maaskee for pisla, s. pesa.
pjaga, v. n. slæbe, trælle. Sfj.
pjakk, m. Smaa-Lax (= Tart). Sdm. og flere. Jf. Pjokk.
pjaska, v. n. bjerge sig (= baska). Sdm.
pjasken, s. pasken. **pjaak**, s. Paak.
pjaal, m. et Skrabejern, en Væggeskrabe. Stjordal, Indr. Ogsaa kaldet **pjaaljarn**, n. Vel egentl. Paal; jf. Isl. páll: en Hakke. — Pjaal betegner ogsaa en flittig Arbeider. Indr. (Sparbu). Jf. pæla.
pjaana, v. n. fare taabeligt frem (= tulla, tøva). Smaal. (Jf. Sv. pjåka).
pjokk, m. Smaadreng, Pog. Tel. Hall. Jf. Pjakk og Pøyk.
pjuk, adj. forsagt, ilde tilmode; ogsaa uanseelig, daarlig efter Udseende. Smaal. Sv. Dial. pjukig (pjåkig). Jf. bjug.
pjuska, s. puska.
pla, s. plaga. — **Plaga**, s. Plaaga.
plaga, v. n. (ar), pleie, bruge, have for Skik. Rbg. Tel. (Præs. plagar, og tildeels plar). Afvig. **plega** (e'), Gbr., **pla**, mere alm.; **plaa**, Nhl. Sogn, Sfj.; tildeels „pa", Nordl. Mest brugl. i Præsens, og sjelden i andre Former. G. N. plaga (forpleie, ogsaa bruge) slutter sig til Mht. pflegen (Imperf. pflac) og er vistnok et nyere Ord. Om Formen „pla van aa", s. van og vana.
plagg, n. 1) Dug, Tørklæde; f. Ex. Halsdug (Halsplagg). Berg. Stift; sædvanlig med Fl. **plogg**. — 2) Klædningsstykke, enkelt Deel af en Klædning. Klædeplagg, Kvardagsplagg, Helgarplagg ꝛc. I denne Betydning alm. Ogsaa Sv. plagg; G. N. plagg (dog neppe gammelt). I tydske Dial. Plache, Plage (Lærred), Placken (Stykke Tøi), som henføres til Lat. plaga: et Tæppe. (Weigand 2, 387). Jf. Blæja.
plagga, v. a. (ar), udstyre med Klæder; udklæde. I Hall. **plogga**.
[**plakat**, m. Plakat, opslaaet Brev. Nærmest af Nedertydsk; jf. Fr. og Eng. placard.
[**plan**, m. Flade, Slette. Fr. plan.
[**planeta** (ee), f. Planeet. (Græsk).
planke, m. Planke (= Bord). Nogle St. **plaankje**. Fr. planche, Lat. planca.
planta, v. a. (ar), plante (jf. setja). Nogle St. **plantra**, ogsaa **plentra**. Fr. planter. Mindre brugl. er Subst. **plante**, m. en plantet Væxt. I B. Stift: **plentra**, f. om Væxter som flyttes eller omplantes. (Af Lat. planta).
plar (pleier), s. plaga.
[**plaseer**, n. Morskab, Lystighed. Fr. plaisir. — **plaseerleg**, adj. morsom, fornøielig. B. Stift og fl.
plass, m. 1) Plads, Sted, Tilholdssted; f. Ex. Kvileplass, Mjelteplass, Fiskeplass, o. s. v. Nogle St. Neutrum (eit Plass) og med Fl. Ploss (o'), Nhl. Sæt. og fl. — 2) Huusmandsplads; bebygget Jordstykke som er Leiebrug under en Gaard og tjener til Opholdssted for en Familie. Alm. (Jf. Plassefolk). — 3) Landsby, Flekke, Torp. Trondh. Saaledes om Bergstaden Røros og enkelte andre Steder. Nyere Ord; T. Platz; Fr. place, af Lat. platea.
plassefolk, n. Folk som boe paa en Huusmandsplads. **plassemann**, m. Huusmand. (Berg. Trondh. og fl.). **plassekona** (o'), f. Huusmandskone, eller Kvinde som boer paa en Plads. Ogsaa **plassegut**, og **plassegjenta**, om Huusmandsbørn.
plassing, m. Huusmand. I Fleertal det samme som Plassefolk.
plata, f. Plade, Skive. Nogle St. **plaata**. (Nhl. Gbr.). Ogsaa G. N. plata; Eng. plate og fl. som henføres til Gr. platys: flad.
platta, v. a. (ar), bjerge, hjælpe, forsyne med noget. Hall. Nhl. Sfj. og fl. Platta seg: holde sig, holde ud; ogsaa styre sig. Nhl. og flere. Paa Sdm. „plitte se"; i Nordl. „bletta seg", og „blettast", som maaskee er en ældre Form. Hertil **plattad**: bjerget, forsynet. (Hall.). **platt**, n. Mulighed til at holde ud. (Nhl.). **plattig**, adj. i Stand til at holde ud. Ordets Oprindelse er dunkel; s. bletta.
plaa (pleier), s. plaga.
plaaga, f. Plage, Uleilighed; især: Sygdom; f. Ex. Barneplaaga. Nogle Steder **Plaga**. G. N. plága; Sv. plåga; af Lat. plaga (Slag, Stød).
plaaga, v. a. (ar), plage, besvære. Nogle

St. plaga. Sv. plåga. Hertil **Plaagar**, m. en Plager, Plageaand.
plaagsam, adj. plagende, besværlig, trykkende. Gbr. og fl. Sv. plågsam.
Plaar, n. Møie; s. Plaass. — **plaarsam**, adj. besværlig. Hall.
Plaass, n. Møie, Besvær, Strabads. B. Stift, Tel. og fl. (Noget gammelt, s. Dipl. 3, 528. 810; — 6, 655). Jf. Plaar og Plunder.
plaassa, v. n. slæbe, trælle. Hall.
Plaaster (Plaastr), m. (og n.), Plaster. Sv. plåster, af Lat. emplastrum.
Plaata, f. Plata. — **plega**, f. plaga.
plent, adv. plat, ganske, aldeles; ogsaa: vist, sikkert, uden Tvivl. Han er plent aaleine (jf. plett). Plent naken. Plent sunderriven, o. s. v. Eg lyt plent gjera det. Berg. Stift, Rbg. Tel. Hall. og fl. Dunkelt Ord, s. følg.
plent, adj. 1) nøiagtig, punktlig, akkurat. Tel. Rbg. Ogsaa: net, vakker, pyntelig. Rbg. — 2) forsigtig, tilbageholden; ogsaa: bly, undseelig. Søndre Berg. Ryf. Jæd. Jf. var, grannvar.
plenta (seg), v. a. (ar), være tilbageholden eller undseelig; afholde sig. Hard. Shl. Ryf. Jæd.
Plenta, f. Forsigtighed, Afholdenhed.
plentra, f. planta.
plett, adv. ganske (= plent), i Forbind. „plett eismadd'e": ganske alene. Sæt. Andre St. **plitte** (i') og **blett**. Jf. moderaaleine.
[**Pligt**, f. Pligt. (Nedertydsk). Om et andet Pligt, s. Plitt.
plikka, v. a. plukke; s. plukka.
Plina (i'), f. en Rift, et lidet Saar. Smaal. i Formen Plinu.
Plita (i'), f. Græsplet, Grønning imellem Skov el. Klipper. Nhl. Sogn, Sfj. Sdm.
Plitt (i'), m. Tilliefjel; en liden Fjel til Fodstykke i Bagrummet eller Forrummet i en Baad. B. Stift, Nordl. Nogle Steder Pligt (?). Afvig. herfra er **Pligt**, m. Bagrum i Baad eller Skude. Østl. Det sidste er Nt. pligt, og Holl. plecht: Bagrum, eller et Halvdæk over Enderummet.
plitta (i') seg: holde sig; s. platta.
Plog (oo), m. 1) Plov, Pløieredskab. G. N. plógr. (Jf. Ard). Tildeels ogsaa for Plogonn; f. Ex. Tett fyre Plogen, ɔ: kort før Pløiningen. Heraf pløgja. — 2) Plovhøvel, en Høvel at udskjære Falser med. — 3) Fordeel, Interesse, eller noget som man søger sin Fordeel ved. Sdm. og fl. „Dæ va no hass Plog": dette var nu det, som han tragtede efter. (Ligesaa Isl. plógr, efter Haldorson). Dette Ord støtter sig ikke til de romanske Sprog, men er derimod fælles for de slaviske og germaniske.
Plog-aas, m. Plovaas (= Ardaas).
Plogdrætte, n. Trækketøi (Skagler, Hammel m. m.) til en Plov. Nogle Steder **Plog-greide**, n.
Plogfot, m. den bageste Stolpe eller Opstander i Ploven. Rbg.
plogfør, adj. duelig til at pløie med; om Heste.
Ploghald, n. Greb eller Haandtag paa en Plov. Paa Sdm. **Plogkylp**.
Plog-il, f. Grundstykke i en Plov. Sæt. Jf. Il og Aurskida.
Plogjarn, n. Plovskjær, Plovjern.
Ploglekkja, f. Plovlænke.
Plognad, m. Pløining; s. Plogonn.
Plog-onn, f. Pløinings-Arbeidet om Vaaren; Pløiningstiden (= Vaaronn). Ogsaa kaldet Plogvinna, Pløgsl og Pløgning; paa Sdm. Plognad. Jf. Plog.
Plogskjere (e'), m. Langjern i en Plov; ellers kaldet Ristel.
Plogskjøra, f. Plovskrabe. Mandal.
Plogstyre, n. Plovstjert.
Plogtoga (o'), f. Lænke i en Plovhammel. „Plogtugu", Gbr.
Plogvinna, f. Pløining (= Plogonn).
Ploma (oo), f. 1) Blomme (Frugt). Sv. plommon; Nt. plumme, Eng. plum; Lat. prunum. — 2) Rødme i Kinderne, en rød Plet. B. Stift.
Plome-tre, n. Blommetræ.
plomutt, adj. rød i Kinderne.
Plugg, m. Pløg, Pind, Nagle. Mest brugl. paa Østl. Sv. plugg; Nt. plugge. Hertil **plugga**, v. a. fæste med Pinder. **Plugg-syl**, m. = Pinnesyl.
plukka, v. a. (ar), plukke, pille, afrive; ogsaa: sanke, opsamle. I Nhl. tildeels **plikka**; jf. pilka. Ogsaa G. N. plokka, og Ang. pluccian, men udledes ellers af Ital. piluccare; jf. Lat. pilare. (Diez, R. W. 1, 321). — Heraf **Plukk**, n. Smaating, noget som er sammenplukket.
Plunder, n. Besvær, Bryderie. Østl. s. plundra. — **plundersam**, adj. besværlig, møisom.
plundra, v. a. 1) plyndre, røve. Sv. plundra; Eng. plunder. — 2) udpresse, sammenskrabe. Plundra i Hop nokot Pengar, osv. — 3) v. n. slæbe, trælle, have megen Møie. Østl.
pluta, f. pruta.
plykkja, v. n. glippe med Øinene. Hall.
Plyss, n. Plyds (Tøi). Fr. peluche.
plystra, fløite; s. blistra.
pløgd, part. pløiet; s. pløgja.
pløgja, v. a. (er, de), 1) pløie, bryde med Plov. 2) tilskjære med en Plovhøvel, false. — Inf. lyder tildeels pløia (pløye), og Præs. pløier (pløye); andre St. tydeligt pløgja (pløja) og pløgjer (pløje); Nordre Berg. og fl. G. N. plœgja; plœgir. Imperf. pløgde, og Supin. pløgt; nogle St. pløigde, pløigt. Imperativ: pløg. I Sogn en afvig. Form: **pløva**, i Lighed med „Plov" for Plog.

pløgjande, adj. skikket til at pløie.
Pløgjar, m. en Pløier, Plovkarl.
Pløgning, f. Pløining. Oftere Pløgjing. Saaledes: **Pløgjingsbord**, n. Planker som ere tykke nok til at falses med Plovhøvel. B. Stift.
Pløgsl, f. Pløining; ogsaa et pløiet Jordstykke. Østl. (Rom.).
Pløma, f. Blomst (= Blom). Nhl. ligt Verbet **pløma** (= bløma), ɔ: blomstre.
Pløsa, f. 1) en let eller porøs Klump; om Brød og Kager. Gbr. Jf. pløsen. — 2) Vable, Vandblegne. Smaal. Vel ogsaa **pløysa**, da det i Solør hedder „Pleise". (Jf. Bløra, Blaasa). — 3) Kile paa Bristen i Skindhoser. Hall. (Pløsu). Sv. Dial. plös: Kile, m. m. (Rietz 507).
pløsen, adj. pludset, opsvulmet; ogsaa: vid, el. udbuget, om Klæder. B. Stift. Jf. Nt. plüsig: opblæst, hoven.
pløsutt, adj. fuld af Vabler. Smaal.
po, s. upp-or, og upp-aa.
Podda, f. Padde; s. Padda.
Poddelokk, m. Spergel (Urt). Nedenæs.
Poka (o'), f. Kopper, Børnekopper (Sygdom). Oftere **Smaapoka**. Brugt i den nordlige Deel af Landet (jf. Bola, Kveisa). Nogle St. **Puku** (Trondh.). „Paasette-Poka": de indpodede Kopper. Sdm. Jf. Brendepoka. I danske Dial. Pokker; T. Pocke, Eng. pock, pox. (Til det sidste hører vel ogsaa Formen „Paks", om venerisk Syge. Østl.). — **Pokemerke**, n. Ar efter Kopperne (= Smaapoke-ær). **Pokesetel**, m. Vaccinations-Attest.
poka (o'), v. a. (ar), vrante. Poka seg: blive fortrydelig eller vranten. Hard. Ogsaa: trække sig tilbage af Fortrydelse (omtr. som furta). Tel. Hertil **Pok**, m. En som let bliver fortrydelig. **poken** (o'), adj. vranten, suurseende. Hard. (pokjen).
pokka, v. n. knurre, mukke. Hall. Andre St. tildeels **pukka**.
Pol (oo), m. Pol; om Nordpolen, tildeels ogsaa om Polarstjernen. Af Lat. polus.
[**polera** (ee), v. a. (ar), polere, glatte. Fr. polir. **Polering**, f. Politur.
Poll, m. en liden rundagtig Fjord; en Vig med smalt Indløb. Berg. Nordl. ogsaa Hall. og fl. Isl. pollr. I lignende Betydn. ogsaa **Pott**, m. Nfj.
polsk (oo), adj. polsk, henhørende til Landet Polen (Polonia). Hertil **Polskdans**, som dog sædvanlig hedder Pols- eller Paalsdans.
Poppel, m. Poppeltræ. Af Lat. populus.
Por (o'), n. Puds, Skalkestreg (= Pretta). Sdm. „Han gjore me eit godt Por". G. Sv. par. Jf. Isl. pöróttr: skjelmsk.
pora (o'), v. n. pirke, stikke, støde (omtr. som pota). Ork. i Formen „paaraa", altsaa noget ustikkert.
Pors (o'), m. Pors (Myrica), en Buskvæxt. Afvig. **Pofs** og **Post**, Trondh. G. N. pors; Sv. pors; T. Porsch og Porst.
Porselin (o'), n. fiint Steentøi. Mere alm. **Postelin**, og nogle St. **Bastelin**. Sv. porslin; af Fr. porcelaine.
Port (oo), m. Port. Af Lat. porta.
Pose (o'), m. 1) Pose, liden Sæk. Nogle St. Posſa, Paasa, Paasaa (Trondh.). G. N. posi; Sv. påse. Jf. Pufs og Pøk. — 2) en Fold, Bugt, stor Rynke; paa Hud eller Klæder. Han er so feit, at det heng Posarne paa honom. Jf. Kyta. — 3) en liden tyk Tingest; om Dyr og Mennesker; saaledes: Uksepose, Tjorpose; jf. Gorpose, Eiterpose, Sinnepose.
posen, opsvulmet; s. pusen.
posna, s. pusna.
Post (o'), m. 1) Stilling, Plads; især Vagtpost, Feltpost. Sædvanlig udtalt Paast. Nyere Ord, af Lat. positus (= positio), ɔ: Stilling. — 2) Post, Befordring af Breve ꝛc. Hertil flere Sammensætn. som Post-førar, Posthorn, -hus, -mann, -pengar, -veg og fl. — 3) Samling af Breve eller Blade, som sendes ved Post; ogsaa Nyhed, nykommen Tidende. — 4) Støtte, Stolpe; især i Vinduer. Glaspost. (T. Pfoste). I denne Betydning henføres Ordet til Lat. postis. — 5) Pumpe, Vandspring. (I Byerne).
Postel (o'), m. Postille, Samling af Prædikener. Oftere **Huspostel**. Egentl. Postilla, f. af de latinske Ord: post illa verba (ɔ: efter disse Ord), i Begyndelsen til en Forklaring af en Text. (Diez 1, 329. Weigand 2, 406. Wackernagel 227).
Postelin, s. Porselin.
Pot (o'), n. Stikke, noget at støde med. Sdm. „Eit lite' Pot".
pota (o'), v. n. og a. (ar), 1) stikke, bore, støde med en Kjæp eller Stang. B. Stift, Tel. og fl. Sv. peta. Pota Tennerna: stange Tænderne. — 2) mede, fiske med Stang paa Søen. Sdm. Andre St. kippa, kylpa. (Jf. meita). — 3) rode, grave i Jorden. Smaal. Sv. påta. Jf. bauka. — 4) strikke, knytte paa en vis Maade. Jæd. i Formen poda. (Folkevennen 14, 72). I svenske Dial. påta. — 5) knurre, mukke, give spydige Ord. Trondh. (Selbu).
Potar (o'), m. En som fisker med Stang; s. pota. **Potarfisk**, m. Smaafisk som fanges paa Stang. **Potartroda**, f. Medestang for Smaafisk (Smaasei). Sdm. (Potatrode). Andre St. Kippetroda.
Poteta (ee), f. Kartoffel, Jordæble. Nylig indkommet Ord; Eng. potato; Sp. patata (Diez, R. W. 2, 159). Nogle St. **Potata**; forkortet **Tata**, Nhl. Helg., og **Pota**, Sogn. Søndenfjelds oftere: Jord-eple (el. Eple); i Hall. og Vald. Kantoffel. — Hertil **Potetegras**, el. **Potetelauv**, n. Kartoffelblade. **Potetereit**, m. Kartoffel-

Ager. **Poteterus**, s. Rus. **Potetesmør**, n. en Blanding af stødte Poteter og Smør.
Poting (o'), f. Støden, Gravning; Fiskerie med Stang, o. s. v., see pota.
potra, s. putra.
Pott, m. en liden Pude under „Hyvret" i en Hestesæle. Sæt. Tel. (Andre St. Seleball). **Pottestad**, m. Stedet hvor Puderne berøre Hesten (paa hver Side).
Pott, m. (2), s. Potta og Poll.
Potta, f. 1) Potte, Kande, Krukke. Holl. pot; Fr. pot. — 2) Pottemaal, Halvkande. I denne Betydn. nogle St. **Pott**, m.
Potul (o'), m. Stikke; Tandstikker, og deslige. Helg. i Formen Pøtaal.
prakka, v. a. (ar), 1) prakke, skrabe sammen, udpresse. Sv. pracka; Holl. pragchen: tigge. — 2) besvære, plage, uleilige. Trondh. (Fosen og fl.). Hertil: **prakkad**, part. besværet, trykket; ogsaa forlegen. Ork. **Prakk**, n. Besvær, Uleilighed. **Prakkar**, m. en Puger, Styverfænger; nogle St. ogsaa: en Bissekræmmer.
pranga, v. n. (ar), skakre, handle med Smaating; ogsaa skrabe Penge sammen, omtr. som prakka. B. Stift (praanga).
Prat, n. Snak, Samtale.
prata, v. n. (ar), snakke, tale med hinanden; især løseligt eller uden noget bestemt Formaal. Sv. prata; Nt. praten, Eng. prate. — **Pratar**, m. en Snakker. **Prating**, f. megen Snak. **pratsam**, adj. snaksom.
Praam, m. 1) Pram, Førselskude. Sv. pråm; Holl. praam. — 2) en Baad, en liden Færge eller Ege paa et Overfartssted. Rbg. Tel. og fl. G. N. prámr. Hertil **Praamstod** (o'), f. Landingssted ved en Indsø. Tel. s. Stod.
preika, v. n. (ar), prædike. Nogle Steder **preka** (ee). Forkortning af predika, af Lat. prædicare: forkynde.
Preika, f. Prædiken. Nogle St. **Preka** og **Preik**. Jf. Messa.
Preikedag, m. Dag da der holdes Prædiken i en Kirke.
preikelaus, adj. om en Søndag, da ingen Prædiken holdes paa Stedet.
Preikestol, m. Prædikestol.
Preina, f. Puds, Skalkestreg. Hall. Jf. Pretta. — **preinast**, v. n. drilles, gjøre hinanden Fortræd.
[**prekevera** (seg): bjerge sig, rede sig ud. (Egentl. præcavere). Nordre Berg.
Prel (Preel), m. Stang, hvormed et Seil holdes udspændt. Sdm. Andre St. Penta. Dunkelt. Jf. Priel.
Prent, n. Prent, trykt Skrift.
prenta, v. a. (ar), prente, trykke i en Presse. Afvig. **plenta**, Helg. Holl. prenten, Eng. print; jf. Fr. empreinte: Aftryk. — Figurl. Prenta i seg: indprente sig, minde sig med Flid.
Prenting, f. Prentning; Bogtrykkerie.
Presenning, m. Seilbugs-Tæppe. Hollandsk.
Prest, m. Præst. G. N. prestr, af Gr. og Lat. presbyter (den ældre).
Prestebol (oo), n. Jord som er tillagt et Præstekald. „Prestebol-gods" betegner paa mange Steder: beneficeret Gods; men dette skulde egentlig hedde: Prestebords Gods, o: Mensal-Gods.
Prestedøme, n. præstelig Værdighed.
Prestegard (el. Prestgard), m. Præstegaard.
Prestegjeld, n. Præstekald; Embedsdistrikt for en Præst, ofte bestaaende af flere Sogne. Jf. Gjeld.
Prestekall, n. Præstekald (som Embede).
Presteskifte, n. det at en Præst afgaar, og en anden kommer i Stedet.
Prestetaka, f. en vis Afgift til Præsten. Sogn (Evindvig).
Prestgull, n. = Balderbraa (Blomst). Ork. Andre Steder kaldet **Prestekrage**.
Prestkona (-kaana), f. Præstekone.
Prestlæra, f. det theologiske Studium.
Prestløysa, f. Vacance i et Præstekald.
Prestreida, f. visse aarlige Afgifter til Præsten. Lidet brugl.
Prestveg, m. Vei til en Annexkirke.
Prestvigsla, f. Præste-Ordination.
Pretta, f. et Puds, en Skalkestreg. Mest i de nordlige Egne (Nordl. Trondh. Sdm.). G. N. prettr, m. Skotsk prat og pret. Jf. Preina, Por, Spikk.
pretta, v. a. (ar), drille, narre, gjøre et Puds. (Sjelden). S. uprettad.
prettefull, adj. skalkagtig, tilbøielig til at drille eller gjøre Puds.
Prettemakar, m. en Pudsmager, Gjæk.
pretten, adj. 1) skalkagtig. Nordl. 2) prippen, som let bliver fornærmet. Tel.
prettevis (ii), adj. listig, nem til at opfinde Puds eller Drillerier.
Priar, m. 1) et Reb, hvormed et Seil fæstes til Masten, anbragt i Midten af Seilets nederste Kant. Nhl. Sogn, Fosen, Nordl. (Paa Sdm. Kabbe). — 2) et Reb, hvormed Seilet rykkes sammen i Storm. Sdm. (Jf. Handsyfte). Oprindelsen uvis.
Priel, m. Pleiel. Smaal. Lidet brugl.
prigg, adj. frisk, modig, kjæk; om Børn. Smaal. I tydske Dial. prick.
Prikk, m. Prik, Punkt; liden Plet. (Fleertal tildeels Prikkjer). Nt. prik; Eng. prick.
prikka, v. n. (ar), 1) punktere, sætte Prikker. 2) pusle, sysle med et ubetydeligt Arbeide. Hertil **Prikkedag**: en Dag som kun anvendes til Smaasysler i Huset. Shl.
prikkutt, adj. besat med Prikker, smaaplettet, spraglet.
prilla, v. n. (ar), fingre, spille med Fingrene. Hall. Hertil **Prillarhorn** (o'), n. Horn til at blæse i, forsynet med Fingerhuller ligesom en Fløite.
Prim, n. (Ost), med flere Sammensætn.

som Primbræda, Primmat, Primtukke; — s. Brim.
Prim, n. (2), Fjas, taabelige Paafund.
prima, v. n. (ar), sysle med unyttige Ting, bruge unødige Ceremonier; ogsaa: have underlige Indfald, snakke taabeligt o. s. v. B. Stift og fl. (Jf. vasla, tøva, tulla). Sv. prima: vaase. Jf. Eng. prime: gjøre Forberedelser; Lat. primum: Begyndelse.
Primstav, m. en gammeldags Kalender; en Stok med Mærker for Maanederne eller Dagene i Aaret. Sv. primstaf. Afvigende **Brimstav**, Vald. Andre St. Rimstav og Ringstav (?). — Et andet Ord er „Primstav" for Brimstav: Rørestang til Brug ved Ostelavning. Hall.
prina, v. n. skrige; s. rina.
Prins, f. Skræppe, Randsel. Sdm. og fl. Sv. Dial. prins og prinsel; jf. T. Ränzel. — **Prinsalag**, f. Skreppelag.
Prins, m. Prinds (Lat. princeps).
Pris (ii), m. 1) Priis, Værdsætning paa Varer. Af Lat. pretium. 2) Ære, Anseelse, Fortrin. Vera Prisen: ansees som bedst.
prisa, v. a. (ar), sætte Priis paa, ære, rose; ogsaa nyde eller bruge rigelig. Prisa Høgdi: holde høit mod Vinden for at have stort Rum til at drive paa. Nordl. Prisa Leggjerne: løbe af al Magt. Sdm. Prisa Maten: æde dygtigt. Tel. Prisa Sumaren: gaae tyndklædt, eller gaae barfodet. B. Stift.
prissa (i'), v. n. trodse, søge at tiltvinge sig noget. Sdm. Vel egentl. pressa (= persa).
Prjona, f. Knappenaal, Fæstenaal. Sæt. Afvig. **Prjøne**, Hall. Vald. Hertil **Prjøneknapp**: Knappenaalshoved. I Tel. forekommer ogsaa Prjone om Rakler el. Knopper paa Træer. Jf. Isl. prjónn, m. Strikkepind; D. Preen, og T. Pfriem: Syl.
Profeet, m. Prophet. (Græsk).
prokka, v. a. pille, kradse (= kroppa). Nhl.
Prov (oo), n. 1) Prøve; Prøvestykke, f. Ex. af et Slags Tøi. B. Stift og fl. — 2) Beviis; Vidnesbyrd. Lidet brugl. G. N. próf, af Lat. proba. Jf. prøva.
prova, v. a. (ar), bekræfte, bevidne. (G. N. prófa). Ikke meget brugl.
Provest, m. Provst. B. Stift. Hedder ogsaa **Provast**, Rbg. og ellers **Proest**, **Prost**. G. N. prófastr; Ang. profost, prafost, af Lat. præpositus (foresat).
prud, adj. smuk, anseelig, prægtig. Tel. (Moland), i Formen „pru'e". G. N. prúdr. Jf. Eng. proud: stolt. S. pryda.
prumpa, v. n. fjerte (= frata).
prunka, v. n. prunke, bramme. (Sjelden). **Prunkestova** (o'), f. Stue som kun bruges ved festlige Anledninger. B. Stift.
pruta, v. n. (ar), 1) prutte, forlange en Nedsættelse i Prisen. Alm. Nogle Steder **pluta**. (Nordl.). Sv. pruta. — 2) kives, trætte, gjøre Modsigelser. Vald. Ogsaa ellers om at gjøre Vanskeligheder, være altfor smaalig o. s. v.
Prutemun, m. noget som kan afpruttes; egentlig Forskjellen imellem Sælgerens Forlangende og Kjøberens Tilbud. Sv. prutmån.
pruten, adj. smaalig, gnieragtig.
Pruting, f. Prutten, Aftingelse; ogs. Gnierie, smaalig Nøiagtighed.
prutla, v. n. kludre (= bratla). Guldal.
pryda, v. a. (er, de), pryde, smykke; være til Prydelse eller Hæder. (Nogle St. prya, prye). Particip **prydd**. — Meget brugl., medens derimod Stamordet prud er næsten ubekjendt.
Pryda, f. Prydelse, Forskjønnelse; ogsaa Ære, Hæder. G. N. prýdi.
prydeleg, adj. som er til Prydelse, smuk, herlig, prægtig.
Prydeverk, n. Arbeide som er til Prydelse.
Prydnad, m. Forskjønnelse, Zirat.
pryla, v. a. (er, te), prygle. Nyt Ord efter T. prügeln. „Pryle Bygd'a": tigge og trygle om noget hos fine Naboer. Sdm.
Prysel (y'), m. et Slags Laas, bestaaende af en Skruemoder, som er stillet saaledes, at den tilsvarende Skrue kan bruges som Nøgel. Sdm. Namd.
prysja (y'), v. a. (ar), forvikle, bringe i Urede. Tel. (Vinje). — **Prysja**, f. en Forvikling, Knibe, Forlegenhed. Ogsaa i Formen **Prysa**, Hard. Shl.
Prys, m. et Slags Flydholt, indført fra Pommern (?). Nhl. I Ryf. **Prøys**. (Vel egentl. Preußer).
Prysa, f. Knibe; s. Prysja.
Prysing, m. et Slags varmende Drik; Svededrik. Nordre Berg.
prøva, v. a. (er, de), prøve, forsøge, gjøre Forsøg med; ogsaa: opleve, erfare, lære at kjende ved Erfaring. Nyere Ord, nærmest af Prov. Jf. freista og røyna. Bøiningen vaklende; nogle Steder Præsens „prøvar", men Imperf. sædvanlig: prøvde, og Particip prøvd.
Prøva, f. Prøve, Forsøg; ogsaa Prøvestykke (= Prov).
Prøveklut, m. Stykke at forsøge med. (Egentlig for En som skal lære at sye).
Prøveset, n. første Udsætning af Fiskergarn paa et Sted. Nordl.
Prøvetid, f. Prøvetid.
Pudding, m. Budding. Eng. pudding.
puffa, v. n. (ar), udblæse Røg eller Damp; især pludseligt eller stødviis. Eng. puff. Vel egentl. puva (Isl. púa), men nærmest dannet efter Lyden. Hertil **Puff**, m. et Røgpust, f. Ex. af et Skud.
Puke, m. 1) en ond Aand, en Djævel. Østl. (Solør og fl.), ogsaa Romsd. G. N. púki; Sv. puke; jf. Eng. puck; D. Pokker. — 2) en Pengepuger; dog ogsaa i god Betydning: en rig Person, en Pengemand. „Ein Rike-Pukje", Sdm. Gbr. Om et

Hunkjønsord Puka, s. Puta. — **pukeskit**, m. = Draugspy. Trondh. (Selbu).
pukka, v. n. knurre, mukke. Jf. pokka.
puldra, sprudle; s. purla.
Puls, m. Puls, Slagaare. Af Lat. pulsus: Slag. Jf. Livaader.
Pulver, n. Pulver. Af Lat. pulvis.
pum, for upp-um, s. upp.
Pumpa, f. en Pumpe, Vandpost. Fr. pompe.
pumpa, v. a. pumpe, trække Vand.
Pumpesot (oo), n. Pumpesod, Pumpens Grundlag i et Fartøi. Nordl. Sv. pumpsot. Formod. nedertydsk, af Sod: en Brønd; Ang. seáð (som her skulde hedde Saud).
Pund, n. Pund, en vis Vægt. Tildeels om Skaalpund (2 Marker), men mest alm. om Bismerpund (ɔ: 24 Marker). G. N. pund, af Lat. pondus. Ogsaa om det engelske Pund Sterling (Mynt). Figurl. Aandsgaver, Talenter.
Pundar, m. Bismer, Stangvægt. G. N. pundari.
punder, for upp-under; s. upp.
Pung, m. Pung, liden Pose. G. N. pungr; Goth. puggs. Ogsaa Testikelpung (scrotum), især i Fl. (Pungarne). Jf. Pus.
punga, v. n. (ar), i Forbind. punga ut: aabne Pungen, betale mange Penge.
Punga, f. Vandlilie (Nymphæa). Ork.
Puns, n. (og m.), Punsch (Drik). Eng. punch. (Ostindisk).
Punt, m. en Græsart; s. Bunt.
Puntleder (e'), n. et Slags tykt Læder. Sv. buntläder.
pupla (u'), v. n. 1) boble, sprudle (= bulla). 2) sladre, pludre, ramse. Nordre Berg. Jf. purla og putra. Hertil **Pupling**, f. og **Pupl**, n. Sprudlen; ogsaa Sladder.
Purka, f. en So (= Su, Sugga). Mange St. brugl. Fr. porc, Lat. porcus: Sviin. — **purkeful** (uu), adj. slu, listig under et Udseende af Dumhed. Østl. **Purkeskinn**, n. et Tæppe af Svinehud. J Hall. „Purketuku". **Purketistel**, m. Blødtidsel, Serratula. Gbr.
purla, v. n. (ar), sprudle, vælde frem; risle. B. Stift. Sv. porla; Eng. purl. Jf. bulla (budla). Ellers i en anden Form: **puldra**, Østl., ogsaa **buldra**, Solør; paa Sdm. **paula**: hvirvle, boble (jf. pupla). Hertil et Subst. **Pulder** (Puldr), m. Vandhvirvel, Skvulp af noget som falder i Vandet. Østl. Nogle St. **Bulder** (Buller). Paa Sdm. **Paul**. „Dæ sokk, so dæ sto Paul'en ette di".
purra, v. a. (ar), opægge, tirre; ogsaa: narre, spille En et Puds (Por). B. Stift.
Purre, m. 1) Borre (s. Borre). 2) et Lokkenavn til Katten. Nordre Berg.
purren, adj. lidt hidsig eller vred. Hall. Ved Trondh. „pørris": lidt fortumlet af Søvn (= svevnrusken).
Pus (uu), f. Vandpuds, Pøl af Vand eller Dynd. Helg. Jf. Pøyla.
Puse, m. Kat. Lokkenavn ligesom Purre. Nogle St. **Puus**, ogsaa **Piis**. — Puse skal ogsaa betegne en Herremand, En som lever mageligt og paa en stor Fod. Tel. (?)
pusen, adj. opsvulmet, opblæst; angreben af Opblæsning i Indvoldene. Hall. Gbr. Østerd. Ellers i anden Form: **posen** (oo), Sdm. Ork., og **posen** (o'), Tel. Ogsaa i svenske og danske Dial. pusen, af et Verbum pusa; s. pusna.
Pusk (u'), n. Smuds, vedhængende Støv (omtr. som Rusk). Hard. Nordl.
puska, v. n. (ar), pille, rukke i noget; ogsaa: pynte, tilrede. Puska seg til: ordne sig lidt, rede sit Haar osv. B. Stift, Nordl. Nogle St. **pjuska**.
puskutt, adj. uredet, ujævn, oprusket, f. Ex. om Haar. Nogle St. **pusken** (puskjen). Jf. ruskutt.
pusla (u'), v. n. (ar), pusle, sysle med Smaating; plukke, pille. Nogle St. **putla**. Hertil **Pusl**, n. smaat Arbeide; Pillerie.
Pusling, m. en feenfærdig Person. Smaal.
pusna (uu), v. n. (ar), svulme op; angribes af Opblæsning. Gbr. Østerd. Ellers afvig. **posna** (oo), Sdm., og **posna** (o'), Tel. (S. pusen). Sv. Dial. pusna og pusa; danske Dial. puse; tydske Dial. pfausen og pfausten. (Weigand 2, 436). — Heraf **Pusning**, f. Opsvulmen, Opblæsning.
[**Puss** (uu), n. et Puds (= Por, Pretta). Nyt Ord; Nt. Putze, T. Possen (Weigand 2, 405). Hertil **pussa**, v. a. narre, spille et Puds. **pussig**, adj. pudseerlig, løierlig.
Puss (uu), m. Pung, Skindpung; især Testikelpung (scrotum) paa Dyr. Hall. Vald. G. N. puss; Eng. purse; jf. Fr. bourse.
[**pussa**, v. a. pudse, T. putzen.
Pust (uu), m. 1) Pust; dybt Aandedræt. Skjota Pusten: puste ud, standse og hvile lidt. Østl. 2) en kort Hvile i et Arbeide; s. pusta. J „Kinnpust" synes Ordet at betegne en Forhøining eller noget opblæst, ligesom T. Pausbacke (Bausbacke). Jf. ogsaa G. N. pústr: Kindhest.
pusta (uu), v. n. (ar), 1) puste, blæse; aande stærkt. Sv. pusta; Nt. puusten. — 2) hvile en Stund for at puste ud eller lette Aandedrættet. — Hertil **Pusterom**, n. Hvile, Leilighed til at aande frit; egentl. Aanderum.
Puta, f. en Pude, et Hynde; en liden udstoppet Valk. Sv. puta. Forskjelligt herfra er Puta med Betydning: Skjøge (?), i en gammel Vise (hos Bugge, S. 47). G. N. púta; Fr. putain. Ogsaa i en anden Form „Puke" (Landst. 162), som vel er et andet Ord: Puka, ɔ: Djævelinde; jf. Puke, m.
Putevær, n. Pudevaar, Overtræk til en Pude.
putla, s. pusla.

putra (u'), v. n. (ar), 1) boble, syde, koge sagte. Tel. Østl. I Nordl. **potra** (o'). Jf. purla, bulla. — 2) mumle, hviske, tale sagte. Nordre Berg. Nordl. og flere. Sv. puttra. Jf. mutra, mulla. — 3) signe, læge ved Fremsigelse af visse Ord og Formularer (= runa, fessa). Sogn. Paa Sdm. **paatra.** Hertil **Putrekall,** el. **Putrekjerring,** om en som befatter sig med at signe. Afvig. **Paatrekall, Paatrekjæring,** Sdm.

Putring, f. Syden; Mumlen, o. s. v.

Putt, m. en Pyt, en Vandhule. Østl. Nogle St. **Pytt.** (Jæd. og fl.). G. N. pyttr; Sv. putt, Nt. Putte, af Lat. puteus.

[**pyk,** adj. fiin, stadselig, prægtig. (Ved Bergen). Holl. puik: fortræffelig.

Pylsa (y'), f. Pølse, Mad som er indstoppet i Tarme af Dyr. Afvig. **Pulse,** Vald. Formodentlig et nyere Ord. Jf. Kurv.

pyngja, v. n. (er, de), sye eller lappe skjødesløst, saa at Tøiet bliver ujævnt og rynket. Sdm. Formodentlig af Pung.

Pynt, m. en Pynt, Odde, Landspids. Holl. punt (Spids); Eng. point, Fr. pointe.

pynta, v. a. (ar), pynte, smykke; ogs. ordne, tilrede. Sv. pynta. Nyere Ord (jf. T. putzen, Lat. putare). — Hertil **Pynt,** n. et Pynt, Smykke; en festlig Dragt, f. Ex. for en Brud. — **pynteleg,** adj. net, fiin, tilpyntet. **Pynting,** f. Udpyntning, Udsmykkelse.

pysa (y'), v. a. (ar), plukke, sanke, opsamle. Sdm. meget brugl. f. Ex. „pyse Bær", „pyse Konn", ꝛc. Jf. pesa og pitla.

Pysja, f. en uanseelig Tingest; et Dyr med ujævnt eller bustet Haar, og deslige. Sdm. Tel. Jf. Pose.

Pyskje, n. Krat; s. Byske.

Pyskjegras, Vikker; s. Pesa.

Pytt, Vandpyt; s. Putt.

pyve (y'), for upp-yver, s. upp.

Pæl, s. Peil. — **Pæla,** s. Pela.

pæla, v. n. slæbe, trælle, arbeide meget. Smaal. Rom. (pæle). I svenske Dial. påla (Rietz 512). Jf. bala. Hertil **Pæl,** n. Møie, Slæb og Slid.

[**pæn,** adj. = væn, fin, fager.

Pæning, s. Pening.

Pæra, f. Pære (Frugt). Holl. peer; Ital. pera. — **Pæretre,** n. Pæretræ.

pæsa, v. n. puste, stønne, aande tungt. Østl. (Solør og fl.). I svenske Dial. påsa, og pysa (Rietz 516). Jf. pesa. — Fra Sfj. er meddeelt et andet **pæsa,** v. a. (er, te): snappe, gribe, fange (?).

Pæta, f. en liden Ørred. Skien (?).

Pøk, m. Skindpose, Skindbælg af et mindre Dyr, f. Ex. et Lam (jf. Hit). Sdm. G. N. poki: Pose; Ang. pocca, Eng. poke: Taske. (Jf. Pose). Pøk er ogsaa en spøgende Benævnelse paa en Smaadreng; see Pøyk. Ogsaa med Begrebet: Stivnakke, egensindig Karl. Nyf.

Pøkjefisk, m. Fisk som er speget eller saltet paa en egen Maade; Suurfisk (= Rakfisk). Nordl. Vel egentl. Pøkelfisk, af T. Pökel, Holl. pekel: Saltlage.

Pøs, m. Pøs, Skibsspand.

Pøyk, m. Smaadreng, Pog. Nordl. (Jf. Pøk). Sv. pojke. (Af det Finske).

Pøyla, f. Pøl, Pyt, Mudderhul. Sfj. og fl. Nt. Pool, T. Pfuhl. I lignende Betydning ogsaa **Pøysa** og **Pøyta.** Jf. Pus.

pøysa, v. n. (er, te), svulme op, udvide sig (= pusna). Hall.

Pøyta, f. Pyt, Søle, Mudderpøl. Sdm. og flere. Jf. Pøyla.

R.

Ra, f. Rad. — **ra,** v. s. rada.

Rabb, n. Krat; Dvergebirk, s. Rape.

Rabb, m. en høi Banke eller Jordryg; en langstrakt Vold, især med Steengrund. Næsten alm., dog mest brugt i de nordlige Egne. Afvig. **Rabbe,** Tel., ogsaa **Ribbe,** Rbg. Jf. Robb, Rime, Rinde, Rande. Hertil **Rabbemark,** f. ujævn Mark, opfyldt af høie Banker.

Rabba, f. Kaalrabi, Kaalrod. Berg. Stift. (Mest i Fleertal). Andre St. Kaalrabbe og „Kaalrabi" (jf. Kaalrot). Sv. Dial. rabba, T. Kohlrabe, af Lat. rapa. Hertil: **Rabbefræ,** n. Kaalrabifrø. **Rabbekaal,** n. Blade af Kaalrabi. **Rabbereit,** m. liden Ager til Kaalrabi.

rabba, v. n. snakke, pludre (= radda, ravla). Tel.

Rabbekjørr, s. Rapekjørr.

rabbutt, adj. ujævn, fuld af Banker og Forhøininger; s. Rabb.

Rad, n. (f.?), en stor Banke af gruset eller stenig Jord; en jævn og langstrakt Jordryg. Jarlsberg og Smaal. i Formen „Ra", dog mest som Stedsnavn. Maaskee egentl. Gruusdynge; jf. Rade. G. N. röd, f. S. ogsaa Radveg.

Rad, f. Rad, Række, Linie hvori flere Ting ere opstillede. Ogsaa med Omlyd: **Rod** (o'), **Ro',** Søndre Berg. og fl. G. N. röd (pl. radir); Sv. rad. Standa i Rad: staae i en Række, jævnsides. Taka etter Rad: tage Tingene efter den Orden hvori de staae, altsaa fortløbende, uden at gaae noget forbi. (Hedder ellers: andfares, fyre tvert, fyre Ende, etter Roka).

rad, adj. 1) snar, hurtig, rask, f. Ex. til at gaae. Tel. Hall. og fl. i Formen **ra';** paa

Sdm. rad'e. G. N. hradr; Ang. hræd; jf. Eng. rather (snarere). — 2) let, magelig, som man snart bliver færdig med. I Ork. afvig. radt (ratt), f. Ex. „ei ratt Eng te slaa". — 3) lige, direkte, som gaar lige frem; om en Vei. Eg gjekk rade Vegen. Sdm. og fl. Ogsaa i en anden Form: radige Vegen. Østl. (Smaal. og fl.). Sv. Dial. rad. I denne Betydn. støder Ordet nær sammen med det tydske gerade Jf. radt.

rada, v. a. (ar), 1, 1) skynde paa, faae til at haste. (Af rad, adj.). Rada seg: haste, skynde sig. Hall. og fl. (ra' se). G. N. hrada. — 2) strække sig i en vis Retning; især om Vinden. Han radar seg ut igjenom Fjorden, o: følger Fjordens Retning, stiller sig i samme Linie som Fjorden. Nordre Berg. Ogsaa i Nordl. „Han ra'a beint ut Fjoren". Jf. rad, 3.

rada, v. a. (ar), 2, sætte i Rad, ordne eller opstille i en Række (af Rad, f.). „Rade Loss'a": lægge flere Læs i en Rad. Sdm. Om et andet rada, s. radda.

rada, adj. ond, slet; s. rata.

Radd, m. Knegt, Krabat. Østl. Nogle St. **Ragg**. Sv. Dial. radd: Pjalt.

radda, v. n. (ar), snakke meget, ramse, vrøvle. Rbg. Tel. Hall. Paa Sdm. **rodda** (o'). Jf. G. N. rödd: Stemme. I Indh. **raadaa**, som forudsætter Formen rada. (Sv. Dial. rada, radda). Jf. rabba, ralla, rassa og røda. — **Raddestav**, m. en Snakker, Snakkebroder. Tel.

Radding, f. Snak, Vrøvl.

rade, adv. 1) ligefrem. Oftere radt. 2) jævnlig, stedse, stadigt. Vald. Gbr. (rae). Isl. hrada: hurtigt.

Rade, m. Huggespaaner, Dynge af smaa Stumper eller løst Affald af ophugget Træ. Brugt i Formen **Rae**, Ndm. og **Raadaa**, Indh. (Indr. Stjordal). Sv. Dial. radä: Levning, Skelet (Rietz 520). Jf. Rad, n.

raden, adj. retløbende, som gaar lige frem. Ganga radne Vegen. Vald. og fl. S. rad 3. Andre St. radig, rakk, raken.

raden (slet, ond), s. raten.

Radesjuge, s. Ratesjuke.

radfør, adj. rask, hurtig; ogsaa: flink, driftig. Tel. og fl. (rafør'e). I Gbr. **raførd**. G. N. hradfœrr.

radføtt, adj. letfodet, rap.

radgjengd, adj. rask til at gaae, hurtig. Hall. (ragjængd).

radhendt, adj. rask paa Haanden, lethaandet. Mandal og fl. (rahænt).

radig, adj. 1) retløbende (= rad, raden). 2) rask, let, hurtig. Rbg. og fl.

Rading, f. Ordning, Opstilling i Rad eller Række; s. rada, 2.

radla, snakke 2c. s. ralla.

radlege. adv. hurtigt, snart (= radt). Det gjekk radle(ge). Hard. og fl. (med tydeligt d). G. N. hradlega.

Radleike, m. Raskhed, Hurtighed. „Raleikje", Mandal og fl.

radløypen, adj. rask til at løbe. Hall.

radmælt, adj. som taler hurtigt. Rbg. og fl. (ramælt'e).

Radsetning, f. Opsætning i Rader.

radsluttig, adj. rask til at dømme el. fatte en Beslutning. Hall. (Nyere Ord).

radt (ratt), adv. 1) snart, hurtigt. Det gjekk radt. (Mere alm. end rad, adj.). — 2) stadigt, sikkert, uden Standsning. Lesa radt: læse flydende, uden Anstød. Han kann det radt: han kan fremsige Stykket heelt og ordlydende, uden at glemme noget. Nordre Berg. — 3) ligetil, ligefrem, uden Omvei. Sigla radt til Byen. Det gjekk radt i Veggen; radt upp i Taket; radt innpaa Beinet 2c. Ogsaa: ganske, netop, akkurat. D'er so hardt, at d'er radt som Stein. Det vog radt ei Mork. Nhl. og fl.

radvaksen, adj. hurtigt opvorende. Smaal. og fl. (ravoksen).

Radveg, m. let og magelig Vei. I Jarlsberg betegner det især den Vei, som gaar igjennem Strækningen „Ra'e", s. Rad, n.

radvinn, adj. let, magelig, som man snart bliver færdig med. Num. Hall. Sogn. Mest i Neutr. „ravint".

radvoren (o'), adj. noget rask, hurtig.

Rae, s. Rade. — **rae**, adv. s. rade.

rassa, v. n. (ar), 1) pløie løseligt, ikke dybt. Gbr. (Gausdal). 2) sluske, arbeide skjødesløst og med Hast. Mere alm. Sv. rafsa. Ogsaa v. a. snappe, rive til sig. Trondh.

Raft, f. den nederste Deel af Taget paa et Huus; det Punkt hvor Taget er befæstet til Langvæggen. B. Stift. „Upp under Raft'a": op til Taget over Langvæggen. Sdm. og fl. See følg. Jf. refta, Utrefte, Ræve, Raav. Om en anden Betydning, s. Rafte.

Raft, m. 1) Lægte, tynd Stok. Jæd. Ogsaa: en Stang. Buskr. (Jf. Rafte). G. N. raptr. — 2) Sparre, Tagbjælke. Sæt. Tel. Gbr. Indh. Deels det samme som „Sperra", deels ogsaa om Lægter, som lægges tværs over Langaaserne til Underlag for Tagfjelene. Jf. Sv. raft; Eng. rafter. — 3) den øverste Stok i Langvæggen (= Raftestokk). Trondh. Nordl. (Jf. Raft, f.).

Raftall, m. 1) Overstokken i en Sidevæg (= Raftestokk). Nfj. Sdm. Nordl. — 2) Bindestok i Tværvæggen (= Raftluk). Ndm. Forklares af nogle som „Rafthald"; men Udtalen passer ikke dertil.

Rafte, m. et af Langtræerne i en Slædebund (lige over Mederne). Østl. (Rom.). Afvig. **Raft**, f. Gbr. (Gausdal). Andre St. Rim (i').

Raftekrok, m. en af de Kroge, som støtte Sidestokkene i et Tørvtag. Tel. Andre St. Krokraft og Torvkrok.

Rafteskjegg, n. Tagskjæg, den nederste Kant

af et Tag (= Utrefte). Nhl. Udtales ogs. Raffskjegg og Ravskjegg.

Raftestokk, m. den Stok, som ligger øverst i Sidevæggen og saaledes tjener til Underlag for Sparreværket eller Taget. Trondh. Stift. Ellers kaldet Raft (s. foran), Raftall (Sdm. og fl.), Raftlægja (Vald. Gbr.), Stavlægja (Hard. og fl.), Gar(d)lægje (Tel.), Aalastokk (Sogn).

Raftluk (uu), m. Bindestok i en Tværvæg; den Stok som berører begge Raftestokke og danner Underlag for Gavlen. Gbr. Vald. I Hall. **Raftsluk** (som dog ogsaa skal betyde Raftestokk). Andre St. kaldet Samhald. Jf. Raftall.

Raftlægja, f. s. Raftestokk.

raførd, s. radfør.

raga, v. n. (ar), rave, vakle, slingre til Siderne. Berg. Nordl. Tel. og fl. Har tildeels Bøiningen: -er-de, saaledes Præs. rager (ragje'), i Nordre Berg. (Jf. riga). Sv. ragla, i Dial. raga.

raga, v. n. flakke om; s. rakka.

Ragat, n. Udfeielse, Bortjagelse. „Dei fekk Ragat": de maatte pakke sig. Sdm. Maaskee for Radgata (= Beinvegen), men vel snarere et fremmedt Ord. I svenske Dial. ragata: bortjage; ogsaa larme, buldre.

Rage (gj), m. en høi og smal Ting; en opløben Karl. Ogsaa kaldet „Ragabaust". Hall.

ragen (ragjen), adj. ravende, svaiende; meget høi og smal. Ryf. og fl.

Ragestraa, n. tyndt og bøieligt Græsstraa; især Gulaks, Anthoxanthum. Paa Sdm. Ragjestraa (s. raga). Paa Voss: **Ragepunt**, Aira flexuosa.

Ragg, n. Haar; især om grovt og ujævnt Haar; f. Ex. paa Gjeder. Mest brugl. søndenfjelds. Sv. ragg. Jf. Eng. rag: Pjalt. — Hertil: **raggad**, adj. haaret, beskaffen med Hensyn til Haarvært.

Ragg, m. Krabat (= Radd). Smaal.

Ragge, m. Haarsok, Overstrømpe. Helst brugt i Fleertal: Raggar (ligesom Leister, Loddar, Luggar og fl.). Ellers ogsaa kaldet **Raggesokk**, m. I Lighed hermed: **Raggevott**, m. Vante af Haar el. grov Uld. Østl.

ragla, v. n. (ar), 1) rave, vakle. Lidet brugl. s. rigla. — 2) vrøvle, snakke taabeligt. Smaal. (jf. ravla). Hertil **Ragl**, n. Sludder, Vaas. Jf. Regla.

Ragn, i nogle Personsnavne (Ragna, Ragnhild, Ragnald, el. Rognald), henføres til Goth. ragin, n. Raad, Dom; jf. G. N. regin: Magter, Guder.

rahent, s. radhendt.

Raie, Stang; s. Reia, Ræja.

rak, brev; s. reka.

Rak, n. 1, 1) Drivning, svag Blæst eller Bør. Sfj. Hedder ellers Rek, af reka (rak). — 2) omdrivende Ting; Stumper som drive paa Vandet eller kastes op paa Strandbredden. Nhl. Sfj. Nordl. (Jf. Tangrak). Saaledes ogsaa om Vrag af Skibe (Holl. wrak, Eng. wreck); dog bruges dette ofte i den mere fremmede Form „Vrak". — 3) Vragning; Tilbagedrivning. Brugt i Talemaaden „slaa Rak paa", ɔ: vrage, forkaste. Vald. Ellers noget fremmedt; jf. Rat, rata, ræta. — 4) Skrab, Udskud, Vraggods. Hall. Vald. og fl. Jf. Avrak. — 5) Beenrad, Aadsel, død Krop. Nordre Berg. (meget brugl.). Ogsaa om et meget udmagret Dyr (jf. Krake); saaledes „Vaarsrak", om Dyr som ere afkræftede af Fodermangel om Vaaren.

Rak, n. 2, Væge i et Lys, Lysevæge. (Ljosrak, Kjerterak). Berg. Nordl. og fl. Isl. rak. Hører formodentlig til rekkja (ɔ: opløse, G. N. rekja (rakti), da saadanne Væger ofte tillaves af opslidt Liintøi.

Rak, m. Saft (?). Et dunkelt Ord. som kun forekommer i Forbindelse med „Smak", for Ex. „Dæ ha hverken Rak eller Smak", om daarlige Fødemidler. Østl.

rak, adj. 1, rank (= bein); som gaar i ret Linie, uden Krumninger; f. Ex. om Træ. Voss, Hall. Gbr. og fl. Sv. rak. Jf. rakleg og strak. Ogsaa i Formen **rakk**, for Ex. rakke Vegen: den lige Vei (= rade Vegen). Smaal. Egentlig: udstrakt, s. rekkja, rakna, raken.

rak, adj. 2, suur, gjennemsyret; om Fisk som ved en vis Behandling er bleven meget mør eller blød og tillige har faaet en skarp syrlig Smag. Østl. Ogsaa i Formen **raka**, i Gbr. **raakaa**. Hertil **Rakfisk**, fornemmelig om Ørred, „Rakaure" (rak Aurride); sjeldnere om Sild (i Trondhjem kaldet Sursild). Vel egentlig: gjennemblød; jf. Rake og Isl. rakr: fugtig.

raka, v. a. (ar), 1) rage, skrabe sammen; samle Hø med en Rive. Afvig. **raakaa**, Gbr. Ork. Indh. G. N. raka; Sv. raka. Ogsaa v. n. røgte Hø, arbeide med Høet (= høya). Indh. og fl. — 2) afrage Haar eller Skjæg; barbere. (Ogsaa G. N. og Sv.). — 3) tildække ved en Sammenragning. Raka Gløderna: dække Gløderne paa Ildstedet med Kul og Aske. Nogle Steder raka Varmen, og raka Ljoset (Ljos'e). Jf. kara og skara. — Particip **rakad**: afraget, aldeles blottet. D'er so reint, som det var rakat: der er ikke en Smule at finde. I lignende Betydning „ei rakande Utid", om en fuldkommen Mangel, f. Ex. paa Fisk i Søen. (Paa Sdm. „ei rakandes Otid").

Rakar, m. 1) En som rager Hø (= Raksterdeigja). 2) en Barberer.

Rakaure, s. rak, 2.

Raka-var, s. Rakvar.

Rake, m. Fugtighed, Væde, i Ting som ikke ere rigtig gjennemtørrede, f. Ex. Hø. Gbr. i Formen **Raakaa** (som netop svarer til

„Rakje" og er forskjelligt fra Raake). Oftere „Vaatraakaa". Isl. raki.

rake (el. raket), adv. lige, ret fremad (= beint). Sfj. Sogn (?), Hall. (rakje). „Vinden sto' rakje nora". Sfj. „Rakje upp": ret opad. Hall. see raken.

Rakedans, m. Omdrivning. Mere brugt i en anden besynderlig Form: **Rakedis** (ii), m. Berg. og Nordl. Sjeldnere **Rakedeis**, som maaskee er rettere (s. deisa). Koma paa Rakedüs: blive flyttet eller henslængt paa urette Sted (om Gods eller Tøi); komme paa Omflakning uden Tilsyn (om Kreature), o. s. v. Jf. Rek og reka.

Rakekniv, m. Ragekniv.

Rakelauv, n. affaldet, visnet Løv.

raken (rakjen), adj. lige, ret, som gaar i ret Linie (= bein). Hall. Jf. rake, rak, rakt. (Isl. rakinn: stadig).

Rakfisk, s. rak, 2.

rakje, s. rake. — **rakk**, adj. s. rak.

rakk (rækkede), s. rekka.

rakka, v. n. (ar), flakke, vandre omkring. B. Stift, mest i Forbind. „rakka og reisa". I Sogn: **raga**. Ellers rakla, ratla, reka og fl. (Sv. Dial. rakka).

rakka, v. a. (ar), fæste et Seil til Masten ved en Rakke (s. d.). — Et andet „rakka", om at tilsmudse, er indkommet i Byerne fra Nedertydsk.

Rakkar, m. 1) Rakker, Natmand. Nyere Ord; Nt. Racker, af racken: feie, udskuffe Skarn (Weigand 2, 451). — 2) et Slags Kortspil, hvori den, som beholder de sidste Kort paa Haanden, siges at „faa Rakkaren". Som Skjældsord **Rakkarknigt**, m. **Rakkarmerr**, f. og fl.

Rakke, m. 1, en Hund; især Han-Hund (i Modsætning til Tik, eller Bikkja). Berg. Tel. Nordl. og flere. (Mest alm. Rakkje). G. N. rakki. (Jf. T. Bracke: Sporhund). Ogsaa om andre Handyr, især Han-Ræv (modsat Reva). Shl. og fl.

Rakke, m. 2, Rakke, Ring hvorved et Seil fæstes til Masten, anbragt i Midten af Raaen. Mest alm. Rakkje. G. N. rakki; Sv. rack. – **Rakketovla** (o'), f. en af de smaa Blokke eller Led, hvoraf Rakken tildeels er sammensat. (Paa Sdm. Rakketole, o', s. Tovla). **Rakketraassa**, f. et Toug i Rakken til at bruge, naar Seilet skal stryges i en Hast.

Rakkekjessa, f. Chærophyllum (= Hundkjeks). Hall. I Tel. **Rakkesløkja**.

Rakkerova, f. Eqvisetum. Tel. (Tinn).

rakla, v. n. (ar), 1) flakke, vanke omkring (= ratla, rakka, reka). — 2) vakle i sine Beslutninger, være ustadig, upaalidelig. Hall. — 3) kludre, arbeide daarligt; ogsaa: gaae seent og møisomt, færdes med Besvær, saasom paa en daarlig Vei. Tel. Østl. Hertil **Rakl**, n. Kluderværk; daarlig Gang, m. m. **Rakleføre**, n. daarligt Føre.

Rakleveg, m. en Vei hvor man ikke kan reise hurtigt.

rakleg, adj. rank af Vært, retvoxen, opret (= rak); om Personer. Berg. Sæt. og fl. (rakkleg).

rakna, v. n. (ar), 1) rækkes ud, aabne sig, tabe sin Bøining; om en Krog eller Bugt, som er udsat for Strækning. Alm. Sv. rakna. Nærmest til rekkja (s. rak). Jf. bragna, togna, slitna. Om Personer: give efter, frafalde sin Beslutning. Hertil Udtrykket „Skjelm som raknar", o: den, som nu svigter, skal hedde Skjelm. (B. Stift). — 2) opløses, trevles op; om Tøi eller Vævning, hvori Traadene falde fra hinanden. Det raknar upp. (Jf. rekkja upp). G. N. rakna. — 3) komme sig efter en Afmagt eller Besvimelse, sandse sig, komme til Bevidsthed. (Vel egentl. rette sig op igjen). Ork. i Forbindelsen: rakna med seg (ogsaa „raknast mæ' se"). G. N. rakna vid. Andre St. rekkjast med seg, og: raada med seg.

Rakster (Rakstr), m. 1) Ragning; det Arbeide at rage Hø. Nogle St. **Rakst**. (Isl. rakstr). Taka seg Rakster: lade sig leie til at rage i Høslætten. — 2) Afragelse, Blottelse; Barbering. Sjeldnere (s. Avrakster). — 3) Affald paa Ageren; løse Kornstraa som kunne samles ved Ragning. Østl.

Raksterdeigja, f. Kvindfolk som er leiet til at rage Hø. I Nordre Berg. „Rakstadeia" (jf. Isl. rakstrarkona). I samme Betydn. „Rakstekulle", Østerd.

Raksterfolk, n. Folk som rage Hø.

Raksting (for Rakkstading), m. Indbygger af Rakkestad (i Smaalenene).

rakt, adv. ligefrem (= rake). S. rak.

rakt, part. udrækket, udstrakt; optrevlet, m. m., see rekkja.

rakvaksen, adj. retvoxen, rank.

Rakvar, m. en opdreven Hob af Træ eller Ved paa Strandbredden. Namd. Lyder ogsaa **Raka-var**, eller Rakaval (jf. Rak). Paa Helg. **Rekvare**. I Inderøen: **Ratvaar**, m. en stor Dynge eller Masse, en uordentlig Hob. Maaskee rettest Rakvor (o'), s. Vor.

rala, v. n. (ar), snakke vidtløftigt (= radda). Indr., sædvanlig „ral'" (ikke raalaa), vel egentl. radla. Hertil **Ral**, n. Snak, Sladder. **Ralkall**, m. en Snakker, Ordgyder.

Rall, n. Omsværmen; s. Ralling.

Rall, m. en rund Klump. Hall.

ralla, v. n. (ar), 1, rulle, trille. Sæt. Hall. (Sv. ralla). Ellers alm. rulla.

ralla, v. n. (ar), 2, flakke, drive, spilde Tid ved Omflakning. Smaal. og fl. (omtrent som reka eller slenga). Især at rende efter Leg og Lystighed, føite, sværme omkring; ogsaa: gaae paa letfærdige Æventyr. Nordl. Trondh. Sdm. og fl. (Jf. rassa, rissa). Om Dyr: springe, løbe i Brunst. (Jf.

ræda). Sv. Dial. ralla.

ralla, v. n. (ar), 3, snakke meget, svadse, sladre. Jæd. og fl., ogsaa i Formen **radla** (jf. radda). Afvig. **rolla** (rodla), Lister; **rulla**, tildeels i Hall., **rala**, Indh. I svenske Dial. ralla; danske D. ralde; Holl. rallen.

Ralling, f. Omflakken, Omsværmen; uordentlig Levemaade; s. ralla.

Ram, m. 1, Lab, Fod; Bjørnelab (= Lom). Østerd. G. N. hrammr; Sv. ram. Liggja fram aa Rame (Dativ): ligge paa Maven med fremadvendte Labber (f. Ex. om Hunden), eller med Hænderne under Hovedet (om Mennesker). Nordre Berg. Jf. liggja aa Gruve.

Ram, m. 2, 1) Gavl i et Huus; den øverste Deel af Tværvæggen, især i en Ladebygning; tildeels ogsaa om det øverste Rum under Taget næst ved Tværvæggen. Kasta Raahøyet upp i Ramen. Sdm. Sfj. Hard. og fl. Jf. Ræve, Rot, Raft. — 2) et lidet Loft, et Loftrum over et Kammer, eller over en vis Deel af Stuen. Tel. Hall. Gbr. (S. Ramstova). G. N. ramr. Ogsaa kaldet Hjell, Huff, eller Yverlaup.

ram, adj. 1) stærk, bygtig (s. ramleg). Tel. lidet brugl. Han er ram, som vil fram: den som har god Villie, formaar meget. Jf. „ramme Runer" (Landst. 213). Paa Sdm. bruges Kompar. **ramare**, i Betydningen: bedre, bygtigere (= mætare, likare), f. Ex. Det var ikkje ramare Slaget, o: ikke af bedre Slags, ikke just af bedste Sort. Han er ikkje ramare Karen: han er ikke bedre Karl, ikke meget at rose. G. N. ramr (rammr): stærk, kraftig. — 2) stram af Smag, beesk, bitter; f. Ex. om Ost. Mere alm. (Berg. Sæt. Hall. Nordl.). G. N. rammr; Sv. ram (Rietz 523). Jf. Remma. — 3) dristig i at tale, skarp, spydig; nem til at finde slaaende Svar. Ork. Andre St. i Sammensætning, som ord-ram og kjeft-ram; jf. hoggram, bitram. — 4) stridig, haardnakket; f. dulram, hugram. I visse Tilfælde: fuldkommen, gjennemdreven. Ein ram Tjuv. (Nordl. Trondh. Hall. og fl.). Ogsaa i svenske Dial. — 5) besynderlig, mærkelig (vel egentl. drøi el. stærk). Sdm. kun i Kompar. og Superl., men meget brugl. „Skal du ha' haurt ramare": skulde man høre noget mere besynderligt? „Dæ va dæ ramaste, so' e heve seett": det underligste (snurrigste), som jeg har seet. Jf. G. N. röm ummæli: underlige Ord.

ramaleg, s. ramsleg.

rambeitt, adj. heftig, hidsig, trodsig. Mandal.

ramla, v. n. (ar), 1) rumle, skramle, give en huul Lyd; f. Ex. ved at støde paa en Væg. Sv. ramla. — 2) skraale, snakke høit. Smaal. og fl. — 3) falde ned, styrte med Brag og Bulder. Østl.

ramleg, adj. stærk, fast, solid; om Bygninger; ogsaa stærk i Lemmerne, kraftfuld. Hall. Num. G. N. ramlegr.

Ramling, f. Rumlen, bragende Lyd.

Ramlægje, n. Gavl, Top af Tværvæggen i et Tømmerhuus. Øvre Tel. (Ramleie). Jf. Ram.

Ramn, m. Ravn (Fugl). Nogle St. **Rabn**. G. N. hrafn. (Jf. Korp). I Sammensætn., især Stedsnavne, lyder det ofte som Ramm, f. Ex. Rambjørg, Ramklo, Ramsøy. „Ramn i Hesten", siges om en rumlende Lyd i Indvoldene paa en travende Hest (maaskee for Ramlen). — **Ramnelæta**, f. Ravneskrig. (Ogsaa **Ramnegal**, n. om Støi, Latter, Sladder ɔc.). **Ramnunge**, m. Ravneunge.

ramna (seg), v. n. sprede sig i smaa Hobe eller Knuder, om Skyerne. Sdm.

Ramn-aata, f. Ravneføde; om Fisk som er ophakket af Fugl under Tørringen. Nordl. I B. Stift **Ramnemat**, om noget som er ødelagt eller udskjæmt. Dei vilde reint gjera Ramnemat av honom: de vilde aldeles ødelægge ham.

Ramnesteik, f. Milten i Dyr. Tel.

Ram-ost, m. bittersmagende Ost, Gammelost. B. Stift, Hall. og fl. (s. ram).

Ramp, m. en gammel eller raadden Træ-Stamme. Trondh. (Selbu). Nogle Steder **Ropp** og **Rupp**. Jf. Rump.

rampa, v. n. (ar), gaae med store Skridt, eller med en stiv Holdning. Hall. (Isl. ramba). **Rampegast**, m. Person med stiv Holdning eller Gang.

Rampa, f. et Sygdoms-Tilfælde. Smaal. (Jf. Remba og Repp). **Ramperid**, f. pludseligt Anfald af Sygdom. Jf. Remberid.

Rams, m. Skovløg, Bjørneløg (Allium ursinum). B. Stift og flere. Sv. ramslök; Eng. ramson; Nt. Ramsche. Ogsaa om Lilie-Conval (ellers kaldet Geiterams). Mandal. — **Ramsesmak**, m. Smag efter Skovløg, i Mælk eller Smør.

ramsleg, adj. stolt, stadselig, prægtig. Tel. Hedder ogsaa **ramseleg**, og nogle Steder **ramaleg**. Jf. dramdsleg.

Ramsmak, m. beesk Smag; s. ram.

Ramstova (o'), f. Stue med Halvloft (Ram), eller med Loft i den ene Ende.

ramsvart, adj. kulsort, glindsende sort. Vel egentl. ramnsvart, men hedder ogsaa „ramende svart". I Sv. Dial. ramasvart, ramande svart (Rietz 524).

ramælt, s. radmælt.

Ran, n. Ran, Plyndring. (Formen Raan synes ikke at forekomme). G. N. rán; Sv. rån. **Ransmann**, m. Ransmand, Røver. **Ransverk**, n. Røverie.

Ran, f. Iisgang i Elvene. Indr. Andre St. Run, n. Jf. Raan og runa.

rana, v. a. (ar), 1, rane, røve. En sjeldnere Form er ræna.

rana, v. a. (ar), 2, ringe et Sviin (see

Rane). Vald. Andre St. knavra, kneppa.

Rand, f. 1, (Fl. **Render**), Stribe, Streg, Linie. Mest alm. **Raand**, egentl. Rond (o'), ogsaa **Rønd**, Hall. G. N. rönd (randar); Sv. rand. Fleertal lyder som Rænd'er (Rænd'e, Rænd). Grønt med svarta Render. Ei myrk Rand etter Ryggen ꝛc. Ogsaa med Betydning af en lang Rad el. Række, saasom af Reg paa en Ager; tildeels ogsaa om en Linie i Skrift; derimod sjelden med Begreb af en Kant eller Grændselinie. Jf. renda, rendutt.

Rand, f. 2, 1) Rummet under Taget lige over Ildstedet (i en Røgstue eller et Ildhuus). Shl. (i Formen Raand). Jf. Randaas. I danske Dial. Raan, Ran, Rane (Molbech, Dial. 434), i lignende Betydning. — 2) en liden Hylde, eller et Par smaa Bjælker ovenfor Ildstedet, hvorpaa Ved lægges op for at tørres. Shl. (Andre St. Skidehjell). D. Dial. Raan, om opfæstede Stænger under Taget. Sv. Dial. rände, ränne (Rietz 551). — 3) Tværbjælke mellem Langvæggene, nærved Ildstedet. Sæt. Naar en Stue har to Tværbjælker (Bitar), kaldes den inderste „Bite", og den yderste „Raand". I Shl. „Raandabite". (Randarbite).

Rand-aas, m. en liden Bjælke eller Bolt, som er anbragt midt over Ildstedet og tjener til at hænge Kjedelkrogene paa. Mere bekjendt end „Rand", saaledes ogs. i Nordre Berg. Nordl. og fl., overalt med „a" (Rand, ikke Raand). I Nyf. **Randatre** (Randar-tre). Skotsk randletree.

Randberg, n. en lang og smal Bjergryg. Voss; jf. Rande.

Rande, m. en smal Banke eller Jordryg; især i en Bjergside (omtr. som Rinde). Ork. og fl. I Nfj. **Rante**. Jf. Rane.

randheil, adj. om Snee, som ligger jævnt udbredt, uden at afbrydes ved nogen bar Plet. Ork. (raandheil).

Rane, m. 1) Pynt, Spids, fremragende Klippe. Nhl. Ogsaa en lang Bakke eller Bjergryg. Sogn. (Jf. Rande). G. N. rani: Snude, Tryne. — 2) Stang, Stage, høit og smalt Træ; ogsaa om en lang og mager Karl. Nhl. — 3) Praas, et tyndt Lys (= Daase). Jæd. — 4) Ring at sætte i Trynet paa Sviin (= Knapp, Kneppe). Hall. og Vald. (Maaskee forkortet for Raneknapp, el. lign.). Jf. Verbet rana.

[**Rang**, m. Rang, Høihed. Fr. rang.

rang, adj. 1) vrænget, forvendt, som vender til urette Side. Snu Klædi range: vrænge Klæderne, vende Vrangsiden ud. Afvig. **vrang'e**, Rbg. Tel., **raang'e**, B. Stift, **vraang'e**, Øvre Tel. (I Hard. rang'u, m. og raang, f.). G. N. rangr; Sv. vrång, Eng. wrong. Jf. rengja, = Ang. vringan (vrang), ɔ: vrænge, vride. — 2) falsk, forvexlet, som ikke er den rette. I range Enden: i den urette (gale) Ende. Paa range Sida; range Vegen; range Sessen. Taka ein rang Hatt, ein rang Stav, ꝛc. (B. Stift og fl.). — 3) vrang, urigtig, ikke korrekt; ogsaa: utilbørlig, uretfærdig. Ein rang Maate; range Tankar; ein rang Dom; ein rang Eid; ei rang Underskrift, ꝛc. Jf. rangt. — 4) forviklet, slem at komme tilrette med. Rbg. Tel. (vrang). „Eit vrangt Vers": et Vers som er knudret og vanskeligt at lære. — 5) om Personer: vrangvillig, tvær, stridig. Gjera seg rang: vise Modvillie, gjøre Forhindringer. Jf. Rangsida.

rangaugom, adv. med skjæve Øine. Gløsa rangaugom: see skjævt, kaste skelende Blikke til noget, af Ærgrelse eller Misundelse. Sdm. (gløse raangauaa).

rangbytt, adj urigtig skiftet.

rangbøygd, adj. bøiet til urette Side.

rangfellt, adj. urigtig sammenfældet.

rangfengen, adj. erhvervet paa urigtig Maade. Lidet brugl.

Rangflundra, f. et Slags Flynder, som har Øinene paa en anden Side end de øvrige Arter. „Raangeflundra", B. Stift.

Ranghand (Rangehandi), f. den venstre Haand. Nordenfjelds.

ranghendt, adj. keithaandet.

rangkyndt, adj. uforligelig i Omgang, tvær og stridig af Natur. Hall.

Rangl, n. 1) Beenrad; meget mager Krop. Smaal. (Beinrang'l). Jf. Sv. ranglig: mager, svag. — 2) Omsværmen, s. rangla.

rangla, v. n. (ar), 1) vringle, yppe Klammerie, begynde en Trætte (= krangla). B. Stift. (Jf. rengjast). Eng. wrangle. — 2) ringle, skramle. (Jf. skrangla). Ogsaa: broute, skryde, gjøre sig til. Mindre brugl. — 3) rave, gaae med vaklende Skridt, med svage Kræfter. Nordl. (Sv. Dial. rangla). Jf. ragla. Ogsaa: slentre, flakke, vandre afsted. Østl. — 4) løbe efter Selskab og Lystighed, sværme om, føre et uroligt, uordentligt Liv. Østl. (Andre Steder ralla, rasfa, ransa). Hertil: **Rangl**, n. omsværmende Liv; Uorden, Sviir og Sværm. **Ranglebasse**, m. eller **Ranglefant**, m. en Skøier, urolig Krabat. **Ranglevane**, m. Tilvænnelse til et uordentligt Liv, m. fl.

rangleg, adj. feilagtig, urigtig. — **rangleге**, adv. vrangelig, med Uret.

Rangleike, m. Vranghed; Tværhed.

Rangling, f. Klammerie, m. m., s. rangla.

Ranglykkja, f. Forvridning, Kurre paa en Traad (= Snur). Ork.

ranglyndt, adj. tvær, modvillig.

ranglæst, adj. om Laas, som lukkes bagvendt, eller ved at dreie Nøgelen „rangføles" (s. d.). Trondh. og fl.

Ranglæta, f. Modvillighed; Egensindighed. Lidet brugl.

rangminnug, adj. som har daarlig Hukommelse, ofte mindes feil.

rangmølt, adj. tvær, modstræbende paa Grund af ondt Lune eller tilfældig Modvillie. Gbr. Paa Sdm. „raangmølt'e".
rangsaatt, adj. vranten, fortrædelig, utaalmodig; især om Børn. Nordre Berg. sædvanlig „raangsaadd'e", vistnok ved feilagtig Overførelse fra Neutrum (raangsaatt). Jf. G. N. rangsáttr: uforligt.
rangsett, adj. urigtig opstillet.
Rangsida, f. Vrangside (= Ronga). I den bestemte Form oftest Rangesida (Raangesi'a). Figurlig: snu Rangesida til, o: begynde at vise Fiendskab.
rangsnudd, adj. vrænget; forbreiet.
Rangstemna, f. vrang, feilagtig Retning.
Rangsvip (i'), m. et uheldigt Udseende; Noget som gjør, at Tingen ved første Øiekast synes at være falsk. Hall.
rangsvæv, adj. søvnig i urette Tid; tilbøielig til at sove om Dagen og vaage om Natten. Afvig. **raangsvæv'e**, Sdm. og flere, **raangsvævd'e**, Søndre Berg., **rangsvævd**, Hall., **rangsøvd**, Trondh. Nordl. Jf. andsvævd.
rangsynt, adj. svagsynet; som seer feil, eller opfatter Tingene urigtigt.
rangsøles, adv. imod Solen, i Modsætning til Solens Gang; altsaa: fremad (eller opad) fra høire Side og tilbage mod den venstre; tildeels ogsaa: bagvendt, i omvendt Orden. (Modsat rettsøles, af Sol). Næsten alm., dog i forskjellig Form: **rangsøles**, Ork. Gbr. og flere, **rangsæles**, Nordl., **raangseles** (ee), Berg. Stift; **rangsølt**, Jæd., **rangsælt**, Indr. G. N. rangsœlis. I Tel. oftere andsøles.
rangsøvd, s. rangsvæv.
rangt, adv. urigtigt, galt, paa feilagtig Maade. (I B. Stift: **raangt**). Snu seg rangt: vende sig til den urette Side. Lesa rangt: læse galt. Kjenna rangt: kjende feil, skuffes af en tilfældig Lighed. Taka rangt: gribe feil, tage det urette. Svelgja rangt: svælge i Vrangstruben.
rangtamd, adj. feilagtig tæmmet eller oplært, vant til urigtige Greb og Vendinger.
rangtenkt, adj. vrangtænkende, fordomsfuld.
rangtruande, adj. vrangtroende.
rangvend, adj forbreiet (= rangsnudd).
rangvind, adj. vreden i Værten, krogvoret; om Træ. Gbr. I lignende Betydn. ogsaa: **rangvidad** (i'), „rangvea".
rangvis (ii), adj. vrangviis, egensindig, trodsig. (Nogle St. raangvis'e).
rangvoren (o'), adj. tvær, modvillig.
rang-øygd, adj. skjævøiet, skelende. Hall. og fl. G. N. rangeygr.
rank, adj. slingrende, som let krænger; om Fartøi. Nordl. (Andre St. laus). Sv. rank. Holl. rank: bøielig.
ranka, v. n. (ar), 1) flakke, streife om, løbe vidt omkring; især om Dyr. Hall. (Jf. ransa). – 2) slingre, svaie; om Fartøier i Søgang. Nordre Berg. i Formen **raanka**. Paa Jæd. **runka**; jf. rugga. (Sv. ranka: vakle). Hertil **Rank**, n. 1) Omstreifen; 2) Slingring. (Raank).
rann (randt), s. renna.
ransa, v. n. (ar), rende, løbe omkring. Hall. **Ransing**, f. Omstreifning.
ransaka, v. n. og a. (ar), randsage, søge, forske efter noget. Egentl. rann-saka, G. N. rannsaka, som henføres til det gamle Ord „rann", o: et Huus (Goth. razn); altsaa: gjennemsee eller visitere et Huus. Hertil **Ransakning**, f. Forskning, Undersøgelse. G. N. rannsak, n. og rannsókn, f.
Rante, m. Bjergknold, Bjergryg. Nfj. Jf. Rande og Rane.
Ranværing, m. Indbygger af Ranen (**Ran**, fordum Radund) paa Helgeland.
Rap, n. 1) Glidning, af rapa. Jf. Stjernerap. — 2) Skred, Jordskred. Ndm. I Nordl. **Rapa**, f. — Rap findes ogsaa som Plantenavn (s. Dagrap), maaskee for Rape, m.
rapa, v. n. (ar), 1, glide, komme paa Glid. Trondh. Berg. Tel. og fl. Afvig. **raapaa**, Indh. Ogsaa: skride ud, styrte ned; om Jord eller Steen i en Bjergside. Ndm. Nordl. G. N. hrapa: styrte, falde. Rapa med Foten: glide ud med en Fod. Det rapar ei Stjerna: der falder et Stjerneskud. Tidi rapar snart: Tiden glider hurtigt. (B. Stift).
rapa, v. n. (ar), 2, ræbe (= garpa, gurpa). Sogn, Vald. Hall. og flere. Paa Voss: **ropa** (o'). Sv. rapa; Isl. ropa. Heraf **Rap**, m. Ræben. Hall. G. N. ropi.
rapa, v. a. afrive; s. ripa.
Rapa, f. Jordskred; s. Rap.
Rape, m. 1, Skredbakke, Gruusbanke i en Bjergside (omtr. som Rinde); især bevoret med Skov; f. Ex. Linderape. Rbg. (Aaserall). Jf. Rabb.
Rape, m. 2, smaa Buskvæxter paa Fjeldene; især Dvergebirk (Betula nana). Tel. Num. Ogsaa kaldet Fjellrape. Afvig. **Rabb**, Hall. Vald. Nogle St. Kjerringrabb. (Ellers Kjerringris, Fjellris, Kjesa og fl.). G. N. hrapi, fjallhrapi.
Rapekjørr, f. Krat af Dvergebirk el. lignende Buske. I Hall. **Rabbekjørr**.
Rapil (?), m. et Legetøi; en liden Piil, som stilles saaledes, at den ved et Stød skyder ret op i Luften. B. Stift. Uvist om Rappil, eller Radpil.
Raping, f. Glidning, m. m., see rapa.
Rapp, n. Øieblik, Haandevending. Hall. og flere. I Rappet: øieblikkelig, strax. Sv. Dial. i rappet; Skotsk: in a rap.
Rapp, m. Rap, Slag. Eng. rap.
rapp, adj. rask, hurtig. (Ikke alm.). Nt. og Holl. rap (rapp); Lat. rapidus. — **rappa** seg: skynde sig.
rar, adj. 1) sjelden forekommende; f. Ex. eit rart Hende. — 2) smuk, prægtig. B. Stift.

Ogsaa: ypperlig, fortræffelig. „Han er inte rar": ikke meget at rose. Østl. — 3) mærkelig, underlig, besynderlig. „D'er so rart med det". Nyt Ord; T. rar, af Lat. rarus: sjelden. Heraf **Raring**, m. en Særling, besynderlig Person.

Ras, n. 1, Gliden, Udglidning. Koma paa Ras: komme paa Glid, tabe Fodfæste. Ras, ogsaa om Vildskab el. Galskab. Sjeldnere.

Ras, n. 2, Skjæl, fiint Skal (= Reist, Rus). Hall. Gbr. Toten. Hertil **rasa**, v. a. skrabe Skjæl af Fisk (= reista).

rasa, v. n. (ar), 1) glide, tabe sit Fodfæste. Nordre Berg. Nordl. G. N. rasa: snuble. Nogle St. ogsaa: glide ud, styrte ned; om en Masse. Sv. rasa. (Jf. rapa). — 2) fare skjødesløst afsted (G. N. rasa); støie, sværme, tumle sig i vild Lystighed. Sv. rasa. Jf. rassa. — 3) rase, være yderst voldsom; f. Ex. om Storm. Lidet brugl.

rasande, adj. 1) rasende, yderst voldsom; f. Ex. om Storm. 2) afsindig.

Rasbasse, s. Raskolla.

rasgalen, adj. rasende, reent gal; ogsaa: ravgal, aldeles urigtig o. s. v.

Rask, n. Affald, bortkastede Levninger; ogsaa: Skrab, daarligt Kram. Temmelig alm. Sv. rask. Jf. Rusk.

rask, adj. rask, hurtig. (Lidet brugl.). Afvigende fra G. N. röskr.

raska, v. n. (ar), skrabe, rode i Skrab og Affald. Raska i Hop: skrabe sammen. Nogle St. især om at samle Foder. Raska i seg: skrabe i sig, finde sig noget at æde.

raska, v. a. fordærve (?); s. skamraska.

Raskolla, f. en urolig, ustyrlig Krop; en rigtig Vildkat (om Dyr og Mennesker). Jf. Sv. rasbytta. Om Mandfolk eller Handyr siges ogsaa **Raskopp** (Rasekopp), **Rasbasse**, og fl.

rasla, s. ratla.

Rasmagn, f. Vildskab, Lystighed, Leg og Støi. Sdm. Dunkelt Ord, da „Magn" ikke ellers er bekjendt.

Rasp, f. 1) en Rasp, en grov Fiil. Eng. rasp; T. Raspel. — 2) et Rivejern, for Madvarer, f. Ex. Poteter.

raspa, v. a. (ar), 1) raspe, file med Rasp. — 2) rive, opskjære med Rivejern. Berg. Stift. (Hertil „Raspaball", m. Boller af revne Poteter). — 3) skrubbe, skure, bearbeide bygtigt. (Jf. rispa). Hertil **Raspan** (Raspand?), n. et Anfald, Ryk, Forsøg paa et Arbeide, og deslige. Gbr. — **Rasp**, n. Raspespaan, noget som er afraspet. **Rasping**, f. Raspning, Rivning.

Rass, n. 1, Vildskab, Kaadhed; ogsaa Sladder, Snak; s. rassa.

Rass, n. 2, Bagdeel (Poder). Ikke alm. J B. Stift hellere med Betydn. Kjønslemmer, Skamregion. G. N. rass (m.) og ars: Poder, ligesom Sv. ars; T. Arsch (fordum ars); Eng. arse.

rassa, v. n. (ar), 1) sværme, føite om, tumle sig i Leg og Lystighed. Jf. rissa. — 2) sladre, vaase. Sogn. (Jf. radda, ralla). Hertil **Rassa**, f. og **Rassar**, m. om en urolig og skjødesløs Person. Gbr. og fl. (Jf. Raskolla). **Rassing**, f. Omsværmen, vild Lystighed.

Rast, n. et Veistykke, som man kan gaae el. reise i eet Træk uden at hvile. (Omtrent som Skeid). Toten, Hadeland. Ogsaa i Formen **Rastan** (Rastand), n. J Tel. **Rost**, f. (Jf. Matrast). Sv. Dial. rast, n. J denne Form synes Ordet at grunde sig paa et Verbum rasta.

Rast, f. 1, Mark, Landstrækning. J Sammensætning Heimrast og Utrast. Gbr. Toten, Smaal. Hall. J Tel. **Rost** (Utrost). Jf. Røst. G. N. röst (rastar): et Veistykke, en Miil; Goth. rasta.

Rast, f. 2, en Rad, Række, Linie; f. Ex. af Planter i en Have. Nordre Berg. Nordl.

rasta, v. a. ophænge Fiskergarn til Tørring. Gbr. Maaskee egentl. lade hvile; jf. Sv. rasta, T. rasten: tage Hvile.

Rasveder (-veer), n. et rasende Veir, en stor Storm (= Asveder). Trondh.

Rat, n. Skrab, Skrammel, Ting som ere kastede tilside. Sdm. Trondh. Nordl. Ogsaa i en fremmed Form „Ratri". (Jsl. hrati, m. Skrammel). „Liggja Rut yver Rat", s. Rut.

rata, v. a. (ar), vrage, forskyde, kaste bort. Ndm. Gbr. (Paa Sdm. skrata). J Tel. ræta. Sv. rata.

rata, adj. slet, daarlig, ond. Jæd. Lister, Mandal, i Formen rada, f. Ex. „ein rada Veg": en daarlig Vei. Uvist om egentl. ratad; snarere maaskee et Genitiv af et gammelt Rate, m. Jf. raten og ratleg.

raten, adj. slet, daarlig (= rata). Lister, Mandal (udt. raden).

Ratesjuke, m. Radesyge, en vis Sygdom som har nogen Lighed med Spedalskhed. Kun bekjendt i de sydligste Egne. J Rbg. **Rate-**, eller **Ratasjukje**; ved Mandal **Radesjuge** (ɔ: den onde Syge). J Tel. Fillesjuke. (Navnene siges at grunde sig derpaa, at Sygdommen skal have en fordærvelig Jndflydelse paa Sindelaget).

Rating, m. en slet, daarlig Karl. „Ratingje", Rbg. Hedder ogsaa **Ratemann**. Tel. (Vinje).

ratla, v. n. (ar), flakke, vandre, slentre afsted. Hard. Jæd. og fl. Ogsaa **rasla** (?), andre St. rutla, rakla. — **Ratling**, f. Flakken, langsom Gang.

ratleg (og **rateleg**), adj. slet, slem, styg (= rata). Rbg. Tel.

ratt, s. radt og rad.

Ratvaar, s. Rakvar.

Rau, f. s. Rauv. — **rau**, adj. s. raud.

rau, imperf. s. rjoda.

raud, adj. rød; rosenfarvet, blodfarvet ꝛc.

Mest alm. **rau**, rau'e; ellers **raud'e**, Nfj. Sdm., **ro** (o'), Østerd., afvig. **raug**, Solør, Toten (Vardal). G. N. raudr; Ang. reád, Goth. rauds. (Jf. rjoda). Verda raud i Andlitet: rødme af Undseelse, el. Hidsighed. Ein saag innpaa raude Kjøtet: man kunde see det bare Kjød (ɔ: Huden var afreven). Han heve seet det raude renna: han har seet Blod flyde (han har været i Krig). Jf. rauda, røyda, Rode. Som Egennavn bruges **Rauden** (Raud'en) om en Hest, og **Rauda** om en Hoppe med rød Farve; tildeels ogsaa om andre Dyr.

rauda, v. n. (ar), see rødt ud, vise sig i en rød Farve. Ved Trondh. **raue**; i Nordre Berg. **roda** (o'); jf. røyda. G. N. roda. D'er so fullt av Bær, at det raudar paa Marki, ɔ: at Jorden er rød deraf. (Efter Udtalen „Dæ raue paa Marka". Ork.). Han stend og gaper, so det rodar i Halsen, ɔ: at man seer lige ind i det røde Svælg. Ogsaa med Begrebet: frembringe en rød Farve: Soli rodar i Fjellet; s. rjoda.

Raud-aur, m. Rødmuld, rødagtig og lidt gruset Jord.

Raud-aat, n. et Slags smaa rødagtige Sødyr, som Fiskene æde, og som ofte findes i Mængde i Sildens Mave. Nordre Berg. Nordl.

raudblakk, adj. rødblakket, blegrød; især om Heste.

raudblomad, adj. rødblomstret.

Raudbolle, f. Raudkoll.

raudbrun, adj. rødbruun.

raudbrynt, adj. rødbrynet, som har rødlige Øienbryn.

Raudbu, f. Dueurt, Epilobium. Ork. (Raubu). Jf. Geitskor.

Rauddravle, m. rødkogt Ost.

rauddrovnutt (o'), adj. rødspættet, rødprikket. Hall. (raudrøbnutt). Jsl. rauddröfnóttr.

Rauddyr, n. Hjort, eller Hind. B. Stift. G. N. rauddýri.

rauddæmd, adj. = raudleitt. Hall.

Raude, m. 1) Rødme, Rødhed. Hall. Gbr. (Raue). Andre Steder **Rode** (o'). — 2) Blomme i et Æg. (Eggjeraude). B. Stift og fl. Jsl. raudi. — Raude skulde ogsaa betyde Myrmalm (G. N. raudi); men om dette er i Brug, er uvist.

Raud-eine, m. fortørret Enebærtræ. Brasa upp som ein Raudeine: være meget hastmodig (flamme op som tør Ener). Nordre Berg.

Raudfarge (gj), m. Rødfarve; Krapfarve. **raudfargad**: rødfarvet.

Raudfisk, m. Rødfisk (Sebastes), s. Auger. Nogle Steder **Raudfjoder**. „Raufjør", Sogn.

Raudfjodring, m. en Flodfisk med røde Finner. „Raufjøring", Smaal.

Raudflekka, f. rødspættet Flynder.

raudflekkutt, adj. rødplettet.

Raudfrøning, m. en rødladen og fregnet Person. Sdm. (Ikke alm.).

Raudfura (u'), f. Fyr med rød Ved.

raudgaarutt, adj. rød i Aarerne; om Træ.

Raudgrjot, n. en rødagtig Steenart. (Raugrjot, Raudegrøt).

raudgul (u'), adj. rødgul.

Raudhals, m. rødbrystet Vippestjert (Sylvia Rubecula). Ogsaa et Slags And. Nordl.

raudhærd (-hært), adj. rødhaaret. Oftere raudhaarad. G. N. raudhærdr.

raudklædd, adj. klædt i røde Klæder.

raudkokad (el. -kokt), adj. rødkogt, rød af Kogning, f. Ex. om Ost.

Raudkoll, m. Blomsterne paa Eng-Kløveren (Trifolium pratense). Nogle St. **Raudekoll**; afvig. **Raakoll**, Toten. J Solør **Rau(d)bolle**.

Raudkrit (ii), f. Rødkrid.

Raudkyrning (y'), m. Steenart med røde Kjertler. „Rau'kydning", Shl. (?). — **raudkyrnt**, adj. bestaaende af rødagtige Korn eller Kjertler. Hard. (raukjynt).

raudleg, adj. rødlig, rødagtig.

raudleitt, adj. rødladen, som har en frisk rødlig Ansigtsfarve. Alm. G. N. raudleitr; Sv. rödlett.

Raudlit (i'), m. Rødfarve; rødt Farvestof. Mest alm. Rauleet; i Sdm. Raudelit.

Raudlus, f. et lidet Insekt med smuk, høirød Farve, Trombidium Holosericum. Nordre Berg. Tel. og fl. J Sogn: Kostelus (oo). J Smaal. Braae.

Raudmakk, m. Regnorm (Lumbricus). Ogsaa kaldet Jordmakk, Meitemakk, Ongulsmakk; paa Helg. Ørjemark.

Raudmaur, m. Rødmyre, Formica rubra. Tel. og fl. Ellers Eitermaur.

raudmaalad, adj. rødmalet. **Raudmaaling**, f. rød Malerfarve.

Raudmoe, m. tynd Sky med rødlig Farve. J Hall. **Rau'moje** (oo).

Raudmor (oo), m. Rødved, rødt og skjørt Træ i Fyrretømmer (omtr. som Tinar). Nfj. Sdm. (Raudemoor).

Raudmose (o'), m. Sumpmos med rødlig Top. (Sphagnum).

Raudmylda, f. rød Muld, rødagtig Jord i Agrene. Tel. og fl. (Raumylle). — **raudmyldt**, adj. rødmuldet, om Ager.

raudna, v. n. (ar), rødme, blive rød; ogsaa modnes (om flere Slags Frugt). Raudna i Andlitet: rødme, f. Ex. af Undseelse. Mest alm. raunna. G. N. rodna.

Raudnebb, m. et Slags Læbefisk (Berggylta). Shl.

raudrendutt, adj. rødstribet.

raudrosad (eller -rosutt), adj. rødblommet, tegnet med røde Figurer.

raudsidutt, adj. rød paa Siderne.

raudskjeggjad, adj. rødskjægget.

Raudskjor, f. Rødskade (Fugl), Garrulus infaustus. **Rauskjur**, Jndh., **Rauskjort**,

Hadeland. Skal ellers hedde **Raudskrikja** (Østl.), **Raudkjukka** og Tellkjukka (Trondh.) Sv. rödkjura.

Raudsoleia, f. Urt med røde Blomster, saasom Lychnis, Geranium og fl. B. Stift.

Raudsott (oo), f. Rødesyge, et Slags Blodgang blandt Dyr (Køer). **Raudsottgras**, n. Lychnis dioica. Sdm.

raudsprengd, adj. rødlig, indsprængt med rødt. Østl.

Raudstert, m. Rødstjert, Motacilla Phønicurus. Lidet brugl.

Raudtorsk (=toſk), m. Torsk med rødagtigt Skind (= Taretorsk).

raudvoren (o'), adj. rødagtig.

raud=oygd, adj. rød i Øinene; suurøiet. G. N. raudeygdr.

Raue, f. Raude. **raug**, f. raud.

rauk, røg o. s. v., see rjuka.

Rauk, m. (og n.), en liden Stak eller Stabel; en Hob af sammenlagte Korn=Neg paa Ageren; en liden Tørvstabel, m. m. Mange St. brugl. (B. Stift, Hall. Smaal. Rom. Fosen, Indh.). Hedder ogsaa **Raukan**, n. Sdm., **Rauke** (kj), m. Hall., **Ruk** (uu), Ryf., og **Royk**, Ryf. Jæd. G. N. hraukr, m. Ang. hreác; Holl. rook, Sv. rök. — Jf. Røkling, Skruv, Krøys, Treve, Hatt, Setta.

rauka, v. a. (ar), 1) opstable, sætte i Stak (Rauk). Berg. Trondh. og fl. Nogle St. **røykja**. — 2) omringe, omgive med Jord, hyppe, f. Ex. Poteter. Tel.

Raukan, n. Stak, s. Rauk.

Rauk=lod, f. Korn som staar opstakket paa Ageren. Rom. (Rauklo).

Rauma, f. en skarp og kold Vind fra Dalene (= Skjella). Romsdalen. Synes egentlig at betegne den som kommer fra „Raumsdal", og altsaa at støtte sig til Ættenavnet Raum (Raumar). Dette Navn bruges ellers kun i Sammensætning og lyder derfor uklart som „Romm"; saaledes: **Romsdøling**, m. Indbygger af Romsdal (paa Sdm. tildeels: Raangsdal), og **Romeriking**, m. Indbygger af „Rommerike" (egentl. Raumerike). Jf. det østlandske: Tom, Flom, Strom, for: Taum, Flaum, Straum.

Raun, m. Røn, Rønnetræ (Sorbus aucuparia). Sogn, Søndre Berg. Ryf. Rbg. Tel. Num. Hall. Vald. Ogsaa: **Raudn**, Hard. og fl. (ligesom Kaudn for Kaun, Steidn for Stein, ꝛc.). Afvig. **Raagn**, Østl. og Trondh. **Raang**, Solør. Sv. rön, rönn (i Dial. råjn, rågna ꝛc.), D. Røn, Eng. roantree. G. N. reynir. — Hertil **Rauneblom**, m. Rønneblomst. **Rauneber**, n. Rønnebær. **Raunkall**, m. Rønnestamme. (Hall.). **Raunelauv**, n. Rønneløv. **Raunerenning**, m. Rønnespire; s. Renning. **Raunerunn**, m. Busk af smaa Rønnetræer. **Raunskog**, m. Rønneskov.

Raunsveig, m. Sneeklynger paa Træerne (= Lavsnjo). Hard. Egentl. Tryk el. Bøining paa Træerne (jf. sveigja); maaskee til G. N. raun, f. = Røynd, Røynsla; s. røyna.

raus, s. raust og rjosa.

rausa, v. n. styrte frem (= rusa). Tel.

rauska, v. a. vække, eller befrie for Søvn. Rauska seg, = vakra seg. Ryf.

rausleg, adj. anseelig, stor (= røseleg). Hard.

Raust, n. Tag paa et Huus; Tagreisning, Sparreværk; ogsaa Rummet under Tagryggen. Sogn, Shl. Hard. Tel. Hall. Vald. Ellers i Formen **Rost** (o'), Tel. Buskr.; **Røst**, Smaal., og **Røste** (= Røyste), Ndm. I Sæt. ogsaa Raust, om Gavlen under Taget; s. Røyste. (Jf. Rot og Ræve). G. N. raust (hraust?); G. Sachs. hróst (Tag); jf. Eng. roost, og Holl. roest, om opfæstede Stænger under Taget. Sv. röste (takröste), om Sparreværket. Jf. ogsaa D. Røst, og T. Gerüst: Stillads.

Raust, f. Vegne. „Paa mi Raust": paa mine Vegne, i mit Sted. Tel. (Vinje). Dunkelt.

raust, adj. 1) flink, dygtig. Shl. Tel. og fl. I Hall. tildeels **rausta** (maaskee af et Subst.). „raust'e te eta": dygtig til at forsyne sig, graadig efter Mad. Tel. G. N. hraustr: kjæk, tapper. Sv. Dial. röst: stærk, frisk. — 2) gavmild, rundhaandet (generøs). Ryf. Hard. Sdm. Ogsaa ved Mandal, tildeels afvig. **raus**. — 3) god, velvillig, hjælpsom. Nhl. og fl. Bilde du vera so raust, ɔ: være saa god, have den Godhed. Hertil et Verbum: **rausta** (ar), ɔ: bede venligt, sige at En er „raust", hvis han vil hjælpe. Nhl. „Han kom aa rausta' aa ba' meg". Jf. kjæra.

rausta, v. a. (ar), bygge Tag, sætte Sparreværk paa; s. Raust. Sogn og fl. Nogle St. **rosta** (o'). G. N. rausta (hrausta). Andre St. røysta.

rausta, v. n. s. raust, adj.

raustad, adj. beskaffen med Hensyn til Tagreisningen; om en Bygning. Saaledes: brattraustad, flatraustad, laagraustad. Nogle St. **rosta(d)**; ogsaa **royst**, f. Ex. brattrøyst.

raustbringad, adj. høibrystet, som har et fremstaaende Bryst. Hall. (Hoel). Saaledes ogsaa: **raustlenda(d)**, adj. høi i Lænderne; f. Ex. om Heste. (En Lyde). **raustnasa(d)**, adj. krumnæset, høi i Midten af Næsen. Formod. til Raust, n.

Rausting, f. Tagreisning, s. rausta.

Raustleike, m. Dygtighed; ogsaa Gavmildhed; s. raust.

raut (styrtede, ogsaa snorkede), s. rjota.

Raut, n. Brøl; jf. Rauting.

rauta, v. n. (ar), bøge, brøle; om Storfæ (Køer). Alm. G. N. rauta; Sv. Dial.

röta. Eng. Dial. raut, route. (Imperf. nogle St. rautte). En svagere Lyd betegnes ved drynja, eller tryta; en stærkere og mere usædvanlig ved belja (bylja).

Rauting, f. Bøgen, Brølen; Koens sædvanlige Varsels- eller Lokkelyd.

rauv (splittede), s. rjuva.

Rauv, f. Bagdeel, Poder (paa Dyr og Mennesker). Nogle St. **Rau**; ogsaa „Røv", og endog „Ræv" (som har ingen Grund). Betegner egentlig anus (G. N. rauf: Hul); men bruges sædvanlig om hele Gumpen eller Sædet (jf. Sete) og er derfor ikke saa ganske anstødeligt. Saaledes: **rauvbreid**, adj. hoftebred. **rauvmjaa**: meget smal over Lænderne. Ogsaa **rauvlaus**: som har meget flad eller liden Poder. **Rauvhol** (o'), n. anus. **Rauvskora** (o'), f. Fordybningen ved anus. Alle Sammensætninger have tildeels Formen „a" (for ar), f. Ex. rauva(r)breid.

Rav, n. Rav, Bernsteen. G. N. raf.

Rav, m. de fedeste Dele af Helleflyndren (Kveiten), nemlig Finnerne med de dertil hørende Been. G. N. rafr. (Jf. Rekling).

rava, adj. el. adv. fuldkommen; ganske, heelt igjennem (omtr. som ram og kav). Ein rava Fant: en fuldkommen Prakker. Ei rava Leida. (Landst. 378. 399). Verre rava Fillor. Tel. Østl. Mere alm. „rav", i Forbindelsen ravgalen (jf. ravvill); ogsaa i Formen „ravende". D'er reint ravende galet; ogs. ravrustende galet.

Rave, m. Klud, Pjalt, forrevet Klædningsstykke. Nordl. og fl. Maaskee egentl. Strimmel; jf. Rav. I Ork. **Raavaa**: et lidet smalt Jordstykke. I Østerd. **Ræva**: en Skovstrimmel. (Dog neppe det samme Ord).

ravgalen, adj. reent gal; aldeles urigtig (s. rava). Sv. rafgalen.

Ravl, n. 1) Skrab, Affald. Trondh. — 2) løs Snak, Sladder.

ravla, v. n. (ar), 1) opramse noget, pludre, vrøvle. Hall. og flere. Jf. skravla, ragla, ralla. Sv. rabbla; Nt. rabbeln. — 2) sluske, arbeide skjødesløst eller med Hast; f. Ex. skrive hastigt. Nordre Berg. — 3) rapse, tage Fisk af anden Mands Garn, og deslige. Nordl.

Ravlemark, f. Mark som kun har enkelte Græspletter og ikke tilbyder nogen ordentlig Høslæt. Sdm.

Ravling, f. Opramsen, m. m., s. ravla.

Ravskjegg, s. Rafteskjegg.

ravvill, adj. vild, gal, reent ustyrlig. Hall. (Jf. rava).

Raa, f. 1, 1) en rank og smækker Træstamme; en tyk Stang. Hard. Afvig **Ro**, Indh. Jf. Raavid, Fløyteraa, Kraakeraa. — 2) med Fl. **Rær** (Ræ): Raa paa et Seil, Seilstang. G. N. rá; Nt. Raa.

Raa, f. 2, Grændseskjel, Skillepunkt imellem to Jordstykker eller Teiger. Østerd. (Jf. Langraa). Sv. rå.

Raa, f. 3, Vraa; s. Kraa. Jf. Ro.

Raa, m. Kornstavre paa en Ager; Pæl el. Stage, som er behængt med Korn til Tørring. Østerd. Gbr. Toten og flere. Afvig. **Rjaa**, Vos, Indre-Sogn, Vald.; **Ryaa**, Meldalen. Ogsaa kaldet **Raastaur**, Gbr. og **Rastaur** (Radstaur?), Ringerige. (Andre St. Kornstaur; jf. Sneis). Ellers synes Ordet ikke at betegne selve Stavren el. Stangen, men kun det paahængte Korn; det hører saaledes snarere sammen med raa, adj. end med Raa, f.

raa, adj. 1) raa, fugtig, ikke rigtig tør; for Ex. om Træ, Hø, Korn o. s. v. G. N. hrár (hrá), Ang. hreav, Eng. raw. — 2) utillavet, ikke færdig til Brug; f. Ex. om Kjød eller Fisk, som ikke er kogt, stegt eller speget. Nogle St. i Maskul. **raar**, Rym., **raar'e**, Sæt.

raa, v. tage paa; s. raada.

raa-a, v. a. (ar), befugte, gjøre fugtig, afkjøle (især Jorden). Det raar Aakren. Steinen råar fraa seg. Vos og fl. Mere alm. er **raa-ast**, v. n. blive fugtig (= raana); ogsaa: slimes, afsætte Vædske.

Raaband, n. Raabaand paa Seil. **Raabandsknut**, m. det Slags Knude, som sædvanligst bruges ved Sammenknytning af Traade eller Baand.

raabarkad, adj. lidet barket, ikke rigtig gjennembarket; om Læder. **Raabarkadtaatt**, m. Hinde i Læderet, som ikke er gjennembarket.

raabergad, adj. indbjerget i raa eller fugtig Tilstand; mest om Korn. Paa Østl. høres ogsaa „raabørja", eller raabørjen, vistnok af et gammelt raaborgen.

raabreid, adj. bred oventil, el. ved Raaen; om Seil (raabreidt).

Raad, n. Raad, Collegium, Samling af Raadsherrer. G. N. ráð.

Raad, f. (n.), 1) Raad, Beslutning; Plan, Anslag. (Mest alm. Raa). G. N. ráð, n. Leggja Raad: lægge Planer. Upplagde Raader: overlagte Planer. Vera med i Raadi: have Deel i Anslaget. Med Raad og Lempa: med Betænksomhed og Lemfældighed. — 2) Raad, Tilraadelse, Tilskyndelse. Giva Raad; faa ei Raad; lyda ei god Raad ꝛc. Eg spurde honom til Raads, ɔ: for at faae et Raad. Denne Form (Raads) grunder sig derpaa, at Ordet egentlig er eller har været Neutrum (eit Raad). — 3) Middel, Hjælpemiddel; noget som kan tilraades eller anbefales. Prøva manga Raader. Vita Raad fyre ei Sykja. D'er Raad fyre alle Ting, so nær som fyre Dauden. — 4) Leilighed, Udvei; Mulighed til noget. Det var Raad til dess: der var god Leilighed dertil. Det lyt verda ei Raad: vi faae see til at finde en Udvei, el. vi skulle gjøre vort Bedste. D'er ikkje Raad: det er ikke muligt. (Sogn, Sæt. og flere). —

5) Formue, Evne, Udkomme; ogsaa Forraad, Beholdning. Dei hava Raad til det: de have Udkomme dertil. Han saag seg ikkje Raad til det: han nænnede ikke at gjøre det, syntes ikke at have Udkomme dertil. Hava god Raad paa Korn: have et godt Forraad, være vel forsynet med Korn. — 6) Raadighed, Myndighed. Lidet brugl. uden i Sammensætning, s. Raadsmann, Raadskona.

Raad, m. Raadsherre. Sædvanlig sammensat, som Riksraad (Statsraad) og fl.

raada, v. a. og n. (er, de), at raade. Inf. mest alm. **raa**, i Nfj. og Sdm. **raade**. Præsens mest alm. **raar**, sjeldnere **raae**, i Nfj. og Sdm. oftest: **raade(r)**. Imprf. alm. **raadde**, og Supin. **raadt**. Saaledes afvig. fra G. N. ráda (ræd, réd, rádit); jf. T. rathen (rathe, rieth, gerathen). — Særlig Betydning: 1) beraade sig, beslutte, bestemme sig. Dei raadde det so av: de bestemte (el. afgjorde) det saaledes. Raada seg til: bestemme sig til; ogsaa: belave sig, gjøre sig færdig. Trondh. (Jf. raadd). — 2) tilraade, tilskynde; give Raad. Han heve raadt meg til det. (Jf. telja til). Eg raader deg, at du inkje byrder det. — 3) styre, herske, have Magt over. Raada seg: have Frihed, raade sig selv. Han eig, og han raader: han gjør med sit eget hvad han vil. Raada med: kunne styre eller haandtere, formaae noget med. (Sv. råda med). Raada ved seg: sandse sig, komme sig efter en Dvale eller Afmagt (= rakna, rekkjast). Paa Sdm. „raa vid se"; andre St. „raa mæ' seg". Afvig. „raa seg": have sin Bevidsthed. Ryf. Raada yver (el. fyre): raade over. — 4) besørge, skaffe, tilveiebringe. Raada Bot paa: afhjælpe. Raada til: anskaffe. Raada seg til: sætte sig i Stand, forsyne sig med noget; f. Ex. „raa seg te mæ Klæ": skaffe sig Forraad af Klæder. Meget brugl. i Nordl. og Trondh. Stift. (Jf. syta). — 5) forsøge, gribe til. „Raa paa": tage fat paa, begynde paa, benytte for første Gang. Sdm. i Formen „raa" (Præs. raar), for Ex. „raa paa Smørkannaa": gjøre det første Snit i Smøræsken. „Raa paa Mjøltynnaa": tage den første Portion Meel af Tønden. G. N. ráda á: angribe. Jf. Isl. rjá vid: røre ved, tage fat paa.

raadande, adj. 1) raadende; styrende. 2) raadelig (= raadleg).

Raadar, m. Raadgiver; ogsaa Hersker eller Formand (dog lidet brugl.).

raadaa, v. for rada (?), s. radda.

Raadaa, m. s. Rade.

Raadbot, f. Hjælp, Forbedring, Afhjælpelse af en Mangel. Hall. og fl. Nogle Steder **Raadbøte**, n. (Sdm.). G. N. rádabót.

raadbøta, v. a. (er, te), forbedre, hjælpe, rette paa noget. Nordre Berg.

Raadbøte, n. Forbedring; s. Raadbot.

raadd, part. 1) besluttet, som har bestemt sig til noget. Trondh. — 2) tilraadet, tilskyndet. — 3) forsynet. Han er for litet raadd paa det: han har for lidet Forraad deraf. Trondh. Jf. raaden.

raaddrjug, adj. klog, skarpsindig, som veed mange Udveie eller har meget omfattende Planer. Hard. G. N. ráddrjugr.

Raa-deile, n. Grændseskjel (s. Raa, 2). Solør (Raadele).

raadeleg, s. raadleg.

raaden, adj. stedt, kommen i en vis Stilling; ogsaa: indrettet, ordnet. Trondhjem. Det var illa raadet (ille raae): daarlig tilredet, ikke i nogen Orden. Han er illa raaden (ille raaen): han er ilde stedt, kommen i Forlegenhed.

Raaderom, n. Raaderum, Leilighed.

raadføra, v. a. (er, de), raade, veilede. Oftest raadføra seg: spørge sig for, høre Andres Raad. (Jf. samraada seg). **Raadførsla**, f. Raadførsel.

Raadgivar, m. Raadgiver.

Raadgjerd, f. Raadslutning, Afgjørelse. (Raadgjær). G. N. rádagerd. Ogsaa Middel, Raad imod en Sygdom eller Skade. Trondh.

raadklok, adj. klog til at finde Raad.

Raadlag, n. Forhandlinger om en Sag, Overlæggelse, Raadslutning.

raadlaus, adj. 1) raadvild, forlegen. Nogle St. **raadalaus**. G. N. rádlauss. — 2) forknyttet, ubehjælpsom, ikke rigtig raadfærdig eller resolveret. — 3) om en Tilstand: hjælpeløs, haabløs. Det var reint raadlaust: det var umuligt at udrette noget.

raadleg, adj. raadelig, som man kan tilraade eller anbefale. Hedder ogsaa **raadeleg**. Jf. G. N. rádulegr.

raadlege (?), adv. sagte, langsomt, noget feent. Ork. i Formen **raale'**, f. Ex. „gang' raale'" (= ganga i Make). Maaskee egentl. forsigtigt, betænksomt.

raadleggja, v. n. (legg, lagde), raadslaae, oplægge Raad. (G. N. rádleggja: tilraade).

Raadlegning, f. Overlæggelse, Raadslaaen. (Oftere **Raadleggjing**).

Raadløysa, f. 1) Raadvildhed, Forlegenhed. 2) Forsagthed, Ubehjælpsomhed (see raadlaus). 3) Haabløshed, fortvivlet Tilstand. Nogle St. Raa'aløyse; paa Sdm. Raadaløyse.

Raadmann, m. Raadmand. (I Byerne).

raadrik, adj. 1) kløgtig til at finde Raad eller Udvei. Nhl. — 2) herskesyg, kommanderende. (Isl. rádríkr). Paa Sdm. **raadriken** (raa'rikjen): selvraadig, egenmægtig, som tager sig selv til Rette.

Raa-drøgje, n. et Læs raat Hø. Sdm. Ogsaa om et dovent Menneske.

Raadsdreng, m. Avlskarl; Forstander for Arbeidsfolket paa en Gaard. Trondh. Andre St. Gardsdreng, Husbondsdreng.

Raadsherre, m. Medlem af et Raad (Stats-

raad). Tildeels ogsaa: Formand, Bestyrer. Ofte spotviis om En, som gjerne vil raade og regjere.

Raadskona (o'), f. Forstanderske, Huusholderske. Trondh. (Raasskaana). G. N. rádskona.

Raadsmann, m. 1) Forstander, Bestyrer. Trondh. og fl. (G. N. rádsmadr). 2) Raadgiver, Veileder.

Raadsmoder (Raassmor), f. egentl. Forstanderske; men oftest om en bydende og herskesyg Kvinde. B. Stift.

Raadspurning (u'), f. Raadspørgsel.

raadspyrja (seg), v. (spyr, spurde), raadspørge, forespørge sig.

Raadstemna, f. Raadstævne, Møde for at raadslaae om noget.

Raadstova (o'), f. Raadstue, Raadhuus (i en By). Egentl. Raadsstova, da det sædvanlig udtales Raass-stova.

raadtægd, adj. lempelig, føielig, som lader sig raade. Tel. G. N. rádþægr.

raadug (og **raadig**), adj. 1) beslutsom, resolveret. Mere omfattende i Sammensætning, som: snarraadug, seinraadug, vanraadug, tviraadug, hardraadug. — 2) klog, flink til at finde Raad; ogsaa betænksom, forsynlig ꝛc. Nogle St. **raa'ug**, i Smaal. **raa'au**. G. N. rádugr, rádigr. — 3) raadig, som har Magt til noget.

raadvill, adj. raadvild, forlegen. **Raadvilla**, f. Raadvildhed.

raadvis (ii), adj. raadviis, klog til at finde Raad eller Udveie.

Raa-dyr, n. Raa, Raadyr. (Lidet bekjendt). G. N. rá, f.

Raae, m. Raahed, Fugtighed; f. Ex. i Jorden. B. Stift og fl. Isl. hräi. I lignende Betydning ogsaa: Raake, Raaske, Raame. — Om et andet Raae, s. Rode.

Raafang, n. raat Materiale, nyhuggede Træer, m. m. Gbr. og fl.

Raageit, f. = Humregauk. Hadeland.

Raagn, f. s. Rogn.

Raagn, m. (Træ), s. Raun.

Raahøy, n. Hø som ikke er tørret.

Raajarn, n. Jern som ikke har været bearbeidet; Rujern.

Raak, n. 1) Træf, Tilfælde, det at man træffer eller rammer noget. Hall. og flere. Paa eit Raak: paa det uvisse, paa Slump. Af raaka. — 2) Rift, Aabning, det Punkt hvorfra en Ting lettest kan splittes eller rives op (= Rov). Nhl. Hører maaskee nærmere til følgende Ord.

Raak, f. 1) Spor, Række af Spor eller Mærker (saasom efter et Dyrs Gang); Rad af spildt eller nedbrysset Affald, for Ex. af et Læs. Indh. Det laag ei Raak med Korn etter Vegen. Han hadde blødt, so det synte Raaki etter honom. (Dæ synte Raakj'a ett'om). Efter Formen nærmest af reka, efter Betydn. nærmere til rekkja. — 2) Vei, Gangsti for Kreature. Søndre Berg. Sfj. Romsd. Ork. Gbr. og fl. (Andre Steder Raas, Rekkja, Rekster). — 3) Stribe, Fure, Aare i et Bjerg, og desl. Lister og flere. Isl. räk; Sv. Dial. råk. — 4) en aaben Rende i Isen paa en Elv eller Fjord; en ophugget Rende for Fartøier. Østl. Tel. og fl. Tildeels med Fl. **Røker** (Rækr), i Hall. „Ræk'a". Sv. vråk (og råk). — 5) en Skaar eller Strimmel af udbredt Hø (= Høyflekk). Indr. (Sv. Dial. råk). Jf. Rækje.

raaka, v. n. (ar), spore, efterspore, lede ivrigt efter noget. Nhl. Jf. Raak, rekkja, røkja.

raaka, v. a. (ar), 1, træffe, ramme noget som man sigter til; ogsaa: træffe ved et Tilfælde, finde, støde paa. Mest brugl. søndenfjelds, men ellers temmelig alm. Sv. råka; Nt. og Holl. raken. Jf. D. rage (f. Ex. det rager mig ikke). Raaka paa: træffe, finde; ogsaa: falde paa, erindre, komme i Hu. (B. Stift). Raaka til: træffe til, slumpe til. — **raakast**, v. n. træffe sammen, møde hinanden.

raaka, v. a. (ar), 2, væde, gjøre fugtig (s. Raake). Raaka seg: blive fugtig, afsætte Vædske. Hedder ogsaa **raakast**. (Jf. raana, raast). Raaka paa Traaden: spytte paa Traaden idet man spinder, for at udjævne enkelte haarde Trevler. Østl.

raa-kald, adj. kold og tillige fugtig. **Raakalde** (og **Raakulde**), m. Kulde med fugtig Luft.

raakaa, s. rak, raka og reka.

Raakaa, m. s. Rake.

Raake (Raakje), m. 1) Væde, Fugtighed; saasom i Jorden. Ork. Andre St. Raae, Raame, Raaske. — 2) Vædske i Munden, Spyt (saliva). Temmelig alm. G. N. hráki; Sv. Dial. råke. Sædvanlig kun om den Vædske, som udvikler sig indentil i Munden, f. Ex. ved Tygning, og ikke om den udflydende eller udspyttede Vædske, som derimod hedder Sleve, Sikl eller Sputt. Jf. rækja.

Raake (Top), s. Roke.

raakefull, adj. vædskefuld.

raakelaus, adj. tør i Munden.

raaken, adj. usikker, beroende paa et Slumpetræf. Vald. Hall. „Dæ va raakjint": det beroede paa en god Lykke.

Raaknad, m. Træf; Held til at træffe. Oftere **Raaking**, f.

raaksam, adj. træffende, heldig i at træffe. Lidet brugl.

Raal, n. Vraal, Skrig; s. følg.

raala, v. n. (ar), 1, vraale, skrige; f. Ex. om Katte. Indh. Nordl. Ogsaa: skraale, støie. Hall. og fl. (Jf. røla). Sv. vråla.

raala, v. n. (ar), 2, famle, gramse med Hænderne. Ork. (Jf. kraala). Ogsaa v. a. skrabe, grave. Raala i Hop. Raala nokot

attaat: skrabe mere til. Gbr.
raale, adv. (sagte), s. raadlege.
Raaleike, m. Raahed, en vis Grad af Fugtighed. G. N. hráleikr.
Raalende, n. fugtige Marker.
raalendt, adj. fugtig, lidt sumpig; om Marker eller Agre. Oftest i Neutr. Her er so raalendt. Østl. og fl.
Raalengd, f. en Stanglængde; see Raa. Afvig. **Rolengd**. Indh.
Raaling, f. Skraal, m. m., s. raala.
Raalyse, n. ukogt Tran; Fedt som udflyder af Fiskelever.
Raam, n. Træf, Tilfælde, Leilighed. Berg. Stift, Tel. og fl. Eit godt Raam: et heldigt Træf ɪc. S. raama.
raam, adj. hæs, som har uklar Stemme, f. Ex. af Forkjølelse. Berg. Tel. Hall. og fl. G. N. rámr; Sv. Dial. råm. Heraf Ræma.
raama, v. a. (ar), 1) ramme, træffe, støde paa. (Omtr. som raaka). Berg. Tel. Hall. Nordl. og fl. — 2) beramme, bestemme. Nt. og Holl. ramen; Ght. râman: sigte til noget. — **raamast**, v. n. træffes, mødes, Raamast med: træffe sammen med. Helg.
Raama, f. Ramme, Indfatning, f. Ex. paa Vinduer. (Glasraama, Spegelraama ɪc.). Nogle St. **Rama**. (Nordl. Trondh.). T. Rahmen, Fr. rame. Om et andet lignende Ord, s. Roma.
raamalen, adj. malet efter en svag eller utilstrækkelig Tørring; om Korn.
Raamark, f. fugtige Marker, sumpig Grund. Smaal. og fl.
Raame, m. Fugtighed, Raahed (= Raae). Sogn, Vald. Gbr. „Kula-raame": kold Fugtighed i Jorden. (Sogn). — **raamen**, adj. fugtig. Gbr.
Raamerke (kj), n. Skjelsteen, Grændsemærke. Østerd. Sv. rämärke. Jf. Raa og Raadeile.
Raamjølk, f. Raamælk; s. Koda.
Raamskot (o'), n. Slumpeskud, et Skud som kun træffer ved en Hændelse. Gbr. Ork. (Jf. Eng. random shot). **Raamskyttar**, m. en Slumpeskytte.
Raamsmid (i'), m. Slumpesmed, En som kun af og til gjør sit Arbeide godt. Hall. (Raame-sme).
raamus, ødsel, s. romus.
Raamysa (y'), f. Valle som fraskiller sig ved Mælkens Sammenløbning i kold Tilstand.
Raan, f. 1, Mudder, Dynd, Søle. Nordl. (Lof.). Udtalt „Raann", med reent „nn", og synes altsaa at være et gammelt Ron (o'), el. Røn. (Jf. Isl. hrönn: Dynge).
Raan, f. 2, Strøm; s. Ron.
raana, v. n. (ar), 1, blive fugtig, slaae sig. Høyet raanar upp-atter: Høet slaar sig, bliver raat igjen. Mest alm. udtalt raanna (dog med reent n), ligesom blaana, graana osv.
raana, v. n. (ar), 2, komme sig, blive friskere (= kraana). Sfj. Maaskee raadna?
raanaa, styrte, bryde løs; s. runa.
Raanaa, m. 1) en Orne, s. Rone. 2) en Spire, s. Runne. 3) Nedstyrtning, s. Rune.
Raand (Stribe; Bjælke), s. Rand.
raandutt, s. rendutt.
Raang (Baadeknæ), s. Rong.
raang (vrang), s. rang.
Raanga (Vrangside), s. Ronga.
raangseles, s. rangsøles.
Raaning, f. tiltagende Fugtighed.
raanka, s. ranka.
raapaa, s. rapa og ripa.
Raapaa (en Urt), s. Ripe.
raarikjen, s. raadrik.
Raas, f. 1) Løb, Gang, Fremskriden. Han gjerer ikkje lang Raast: han gaar ikke langt bort. Nordre Berg. Lidet brugl. G. N. rás; Ang. ræs (Eng. race). Heraf ræsa. — 2) Vært, Opskydning; især i Skov. D'er god Raas i denne Skogen: denne Skov vorer godt, skyder hurtigt op. Sdm. See Raasarskog. — 3) Gang, Vei, Gangsti; især om de Stier som efterhaanden danne sig ved Kreaturenes Gang til Græsmarkerne. (Buraas, Geiteraas). Nhl. Nordre Berg. Tildeels med Fl. **Ræser** (Ræs'e), Sdm. Andre St. Raak, Rekster, Raast. — 4) Strøg, hvorigjennem Fiskestimene gaae. Nordl. — 5) Strøm, aaben Rende i Isen paa en Elv. Østerd. (Jf. Raak). Ogsaa: Rende, Vandløb, Bækkeleie. Trondh.
Raas, Nedstyrtning; s. Ros.
Raasarskog, m. ung, opvoxende Skov. Sdm. (Raasaskog). Ogsaa om enkelte Træer; saaledes **Raasa(r)bjørk**, og **Raasa(r)fura**. Jf. Frøybjørk, Frøyfura.
Raasegl, n. Raaseil, almindeligt firkantet Seil med Raa. **Raasiglar**, m. Fartøi som kun fører Raaseil.
raaskakk, adj. skjævvinklet, skjæv i Hjørnerne. Trondh.
Raaske, m. Fugtighed (= Raae). Hard. Ryf. (Raaskje). Hertil **raasken** (kj), adj. fugtig.
Raaskjær, m. Stangfisk; Torsk som er kløvet heelt igjennem, saa at begge Halvdele kun hænge sammen ved Halen. (Modsat Rundfisk og Klyvfisk). I Nordl. ogsaa **Raaskjæring**. G. N. ráskerd (?), ráskerding. Skal egentlig grunde sig paa et Verbum „raaskjera" (e'): tilskjære for Stangen (s. Raa).
Raaslag, n. raae Stykker af Kjød eller Fisk; Kjødet af nylig slagtede Dyr. Nordre Berg. Nordl. og flere. I Gbr. **Raaslagt**.
Raasmak, m. Smag af Raahed; f. Ex. i Kjød eller Fisk, som ikke er tilstrækkelig speget.
Raasmor, f. Raadsmoder.
Raast, m. Gangsti (= Raas). Hall.

Raastaur, m. Kornstavre; s. Raa, m.
raasteikt, adj. ilde stegt.
Raat, s. Rot. **Raata**, s. Rota.
Raata, f. Stang, tynd Træstamme. Tel. Jf. Raa, Ræja, Ræla. — Ogsaa i Formen **Rota** (o'), om en Fiskestang. (Vinje).
raa-tett (ee), adj. tæt besat med Kornstavrer (Raa, m.) paa en Ager. Det vardt raatett. Paa Vos **rjaatett**.
Raatev (-tæv), m. Lugt af noget raat (som Kjød eller Fisk); især om Uddunstning af slagtede Dyr. G. N. hräþefr.
raaturkad, adj. lidet tørret, kun halvtørret; f. Ex. om Korn (Melder).
Raav, n. Tag paa et Huus. Namd. Tildeels udtalt Rov (o'). G. N. ráf (ráfr, rjáfr). Heraf Ræve. Jf. Rov. Lignende Betydn. har Ang. hróf, Eng. roof, Holl. roef (T. Ruf).
raava, v. a. (ar), skrabe, rive, rydde. Sdm. Ork. Raava i Hop: rive sammen. Raava utor Vegen: rydde bort i en Hast. Ogsaa v. n. buldre, larme.
Raavaa, s. Rove og Rave.
Raaveder (-veer), n. raat Veir, fugtig og kjølig Luft.
Raavid (i'), m. Stænger til at tørre Fisk paa; de tykke Stænger, som ligge tværs over Aasene (Æse) i en „Fiskehjell", og behænges med Rundfisk. Nordl. (Lof.). Til Raa, f. — Forskjelligt herfra er **Raavid** (i'), om raat eller færskt Træ. Mest alm. „Raave".
Raaving, f. Skraben; Larm, s. raava.
raavoren (o'), noget raa eller fugtig.
Re, s. Red og Rid (i').
[**real**, adj. i Betydn. ærlig, redelig; ogsaa dygtig, forsvarlig. Østl. Jf. reideleg.
Rear, pl. Svalgange; s. Rid, n.
Red (e'), n. Kjønslem (penis); især paa Heste. Mest alm. **Re** (ee); ellers **Ræ**, Indh., og **Rer** (ee), Helg. Shl. Tel. (altsaa egentl. Redr). Afvig. **Rede**, el. **Ride** (i'), m. Nfj. Sdm., ogsaa enkelte andre St. **Ree**, m. J svenske Dial. rär, reer (Rietz 552). Jf. G. N. hredjar, pl. (scrotum), T. Ræder.
Rede (e'), m. s. Red.
ree, og re'en, s. riden.
refsa, v. a. (er, te), revse, straffe. G. N. refsa. Tildeels ogsaa i Betydn. straffe paa Livet, henrette. Particip: **refst**.
Refsedag, m. uheldig, ulykkelig Dag. Tel.
Refserett, m. Ret til at straffe.
Refsing, f. Revselse, Straf; lovbestemt Legemsstraf; tildeels ogsaa om Henrettelse.
refta, v. a. (er, e), 1) forsyne med Tag, besætte med Tagbjælker eller Sparrer. Tel. (Af Raft). G. N. repta. — 2) anlægge Tagskjægget paa et Huus. Nordre Berg. (ræfte). S. Raft, f. Jf. Utrefte. — 3) tilskjære eller afrunde Kanterne paa en Fjel (= strika). Sogn.

Refting, f. Tagreisning 2c. s. refta.
rega (rave), s. riga.
[**Regel** (Reg'el), m. Regel, Forskrift.
regjera, v. n. og a. (ar), 1) regjere, herske. T. regieren, af Lat. regere. — 2) støie, larme, drive Leg og Løier; f. Ex. om Børn. Meget brugl. i B. Stift og fl., ofte med en Bøining, som er tillempet efter „gjera", nemlig i Imperf. regjorde (regjorte) og Supin. regjort. Jf. styra.
Regjering, f. Regjering, Statsstyrelse.
Regjersla, f. Larm, Uro, Tummel.
Regla, f. en Række af Ord eller Navne, en lang Opregnelse; ogsaa en Ramse, en Fortælling med mange Gjentagelser. Nogle St. **Rogla**, **Rygla**. G. N. regla betyder Regel, efter Lat. regula.
regla, v. n. opramse, fortælle meget.
Regn, n. Regn, Draabefald af Luften. Mest alm. **Rægn**; afvig. **Rægd'en**, Hall. Vald. G. N. regn (Goth. rign).
regna, v. n. (er, de), regne, falde som Vand af Luften. Mest alm. **rægna** (rægne), ellers **rigna**, Sogn, Tel. og fl. G. N. rigna, ogsaa regna. — De haardere Former regnde og regnt udtales tildeels rængde, rængt.
regnall, adj. regnfuld, rig paa Regn; om en vis Tid. Østl.
Regnboge (o'), m. Regnbue. Nogle Steder **Rægnbaaga**, -**baagaa**. G. N. regnbogi. Jf. Vederboge. En kort eller halv Regnbue hedder Regnstuv, Vederstuv, Elhovud, Vederhovud.
Regnbolk, m. et langvarigt Regnveir.
Regndag, m. en Dag med Regn.
Regndrope (o'), m. Regndraabe.
Regn-el (ee), n. og **Regn-eling**, m. Regniling, Regnbyge.
Regnfret, m. liden Regnbyge. Tel.
Regnhatt, m. Paraplui.
Regnhimmel, m. Regnskyer, Luft som bebuder Regn.
Regning, f. vedvarende Regn.
Regnklæde, n. Overklæder for Regn.
regnleg, adj. regnfuld, eller som tegner til Regn. Hedder ogs. **regnsleg**, Tel., **ringleg**, Rbg. Jf. regnsam.
Regnløysa, f. Regnmangel.
regnsam, adj. regnfuld; om den Tilstand, at det regner ofte eller længe. Det vardt regnsamt. Trondh. og fl. Lignende er: regnalt, regnslegt og regnutt.
Regnskol (o'), n. Regnskyl.
Regnskur, f. en Regnbyge.
Regnskvett, m. en liden eller kort Regnbyge. Paa Sdm. **Regnspill**, m. om en kort og stærk Byge.
Regnsleip, m. Snegl; s. Sleip.
Regnstuv, m. et Stykke af en Regnbue. Indh.
regntung, adj. regnsvanger; om Luften eller Skyen.

regnutt, adj. = regnsam. Hall.
Regnvatn, n. Regnvand.
Regnveder (-veer), n. Regnveir.
Regn-yr, n. meget fiin Regn.
Reham, f. Ridham. — **Rehaa**, f. Ridhaa.
Rei, n. f. Reid. — **rei**, adj. f. reid.
reia (?), v. n. (ar), gynge, svaie. Reia seg: svæve i en Gynge (= huska seg). Sdm. Maaskee for reigja (jf. riga); dog ellers dunkelt; jf. reila. Hertil: **Reia** (Reie), f. en Gynge (= Huska). **Rei**, n. (?), en gyngende Stilling. „Stokkjen ligg'e paa Rei": Stokken ligger løst, nemlig med Underlag i Midten, men ikke ved Enderne. Jf. Rid. Ellers adskilt fra Reid og reida.
Reia, f. en Stang; f. Ræja.
Reiaspenar (?), pl. et Sygdomstilfælde som angriber nyfødte Kalve, og hvoraf de let kunne døe. (Forklaret som en Stoppelse i Uringangen). Sdm. Sfj. Sogn, udtalt Reiaspæna. (I Jensens Glosebog „Reispen"). Dunkelt.
reid (red, ogsaa vred), f. rida.
Reid, n. Rede, Sted hvor Fugle lægge Æg. Egentl. Reider; meſt alm. Rei, ellers **Reid**, Nfj. Sdm. og **Reir**, Smaal. Rom. Nordl. G. N. hreidr; Sv. Dial. rede, ree. Vera til Reids: begynde at bygge Rede, samle Straa eller Kviste til Redet; i Spøg om Mennesker: bosætte sig, flytte ind i et Huus.
Reid, f. 1) Riden, Ridning. Lidet brugl. (f. Landſt. 358). Jf. Heimreid. G. N. reid. — 2) Følge, Selskab; egentl. ridende Følge. (Jf. Brudreid). Lister og flere. Saaledes ogsaa et Følge af Vætter eller Aander. Nhl. Jf. Jolereid, Oſkereid. — 3) en Rad eller Række. Lidet brugl. f. Grindreid. — 4) en Red, en Ankerplads. Holl. reed. — 5) i Sammensætning som Navn paa en Ko; saaledes paa Sdm. Hagreid, Dukreid, Skautreid ꝛc.; i Tel. Fagerreid, Heimreid, Skartreid (Landſt. 802). Betydningen dunkel; maaskee: den redende, ɔ: den som tilreder og frembærer Mælken; jf. G. N. reidr: en Frembærer. (Egilsſon 654).
reid, adj. (1), rede; færdig. Meſt brugl. i Forbindelsen: reide Pengar, ɔ: rede Penge, Kontant. I Smaal. „reie": færdig, beredt. Andre St. reidug, reidd; sjeldnere: reiden.
reid (2), el. **vreid**, adj. vred, fortørnet, opbragt. Brugt i Formen **rei** (rei'e), Hard. Voss, Hall. ogsaa Ork. og Helg. Nogle St. **re** (Selbu). Afvig. **vrei** (vrei'e), Tel. Buskr. (I Betydn. ligt harm; ædlere end ill, vond, sinnad). G. N. reidr; Sv. vred; Ang. vrād. — Heraf **reidast**, v. n. (eſt, deſt): vredes, blive vred. I Tel. vreiaſt. (G. N. reidast). **Reide**, m. Vrede. (Sjelden). I Tel. Vreie. (G. N. reidi, f.). I Hall. i en afledet Form: **Vreidske** (Vreiſkje), m. Disse Ord kunde bekvemmeſt ſkrives med „vr", ligesom vrida (f. rida), da de ellers ſtøde sammen med andre ligelydende Ord.
reida, v. a. (er, de), 1) løfte, hæve, holde færdig. Han reidde Neven aat meg: han truede mig med Næven, svingede med Haanden som for at slaae. Nordre Berg. G. N. reida: svinge, hæve. (Jf. rida). — 2) fremføre i Kløv eller paa Hesteryggen, transportere Byrder med Heſt. Dei hadde røidt heim ei Klyv med Mjøsk. B. Stift. (Egentl. lade ride, af rida, reid). — 3) skaffe, udrede, betale. Reida Skattarne. Reida fyre seg. Hedder oftere greida. — 4) udſtyre, forsyne, sætte i Stand. Reida ut: udſtyre. Reida av: affærdige; ogsaa ſkrubbe, give en Iretteſættelse. Han reidde deim av, so det var fælt. Nordre Berg. Jf. Avreidſla. — 5) rede, tillave, tilberede. Reida Skinn: berede Skind (ved Vridning). Reida upp: rede en Seng. (Jf. breida, gjera upp). Reida Mat: lave Mad; koge til et Maaltid. Hedder ogsaa blot reida (reia), f. Ex. „ganga heim aa reia", Mandal, Rbg. — 6) v. n. drive af for Vinden; om Baad eller Fartøi. Nordl. (reia av). Hører formodentlig hertil; jf. G. N. reida: drive, omtumles.
Reida, f. 1) Udredſel, Afgift. Tel. og flere. (Reie). G. N. reida. (I „Skipreida" ogſ. om et udredende Samfund el. Diſtrikt). — 2) Beredskab, færdig Stand. Det ſtend til Reida (te Reie): det ſtaar færdigt, er til Tjeneſte. G. N. til reidu.
Reidar, m. en Reder; Skibsreder, m. m. Hava ein rik Reidar: være udſtyret af en rig Mand.
reidd, part. tilredet; udredet, forsynet; ogsaa: opløftet ꝛc., f. reida.
Reid-deigja, f. Opvarterske, Kvinde som besørger Tilredningen i et Huus. Nordland. (Reiddeia). I Hall. „Reiedeie", jf. Reidekona. (Sv. Dial. redej).
Reide, m. Rede, Redskaber, Tilbehør. Ei Skuta med Segl og Reide. Ein Vevstol med all sin Reide. G. N. reidi. Jf. Bunad, Byrnad, Greida, Tarvende, Velde, Veine, Ambod.
Reide (= Vreide), f. reid, 2.
Reidekona (o'), f. Redekone, Kvinde som anretter Maden i Gjæſtebud. Tel. Hall. Smaal. og fl. Ogsaa kaldet Reidekjerring og Reiddeigja. Fra Hedemarken meddeelt „Reekvinne".
Reidekorn, n. Korn til Tiende, m. m.
reidelaus, adj. blottet for Redskaber eller Indredning; ikke tilſtrækkelig udſtyret.
reideleg, adj. 1) redelig, retskaffen (egentl. god at komme tilrette med). — 2) forsvarlig, dygtig, fortrinlig. Nhl. og flere (reieleg). Jf. „real". — **reidelege**, adv. ærligt, oprigtigt; ogsaa tilfulde, ganske. Nhl. og fl.
Reidemaal (?), n. 1) et Engſtykke, som man kan slaae eller afmeie paa en Dag; et Stykke for en Dags Pligtarbeide. Hade-

land. (Reiemaal). 2) en Rude, som holder 8 Stænger paa hver Kant. Gbr. (Froen). Ellers en vis Jordskyld, som udgjør 1/4 Lispund Tunge. Smaal. (i Formen **Reemaal**, Remaal). Noget dunkelt; neppe til „Reie" (Ræja: Stang), da dette tildeels paa samme Sted udtales „Raje".

reiden, s. reidug.

Reiding, f. 1) Førsel i Kløv (= Reidsla). — 2) Tilredning, Tillavelse. — 3) Udredelse, Udstyr. Hertil vel ogsaa „Reiddinga(r)", pl. om Sendegaver til et Gjæstebud (= Forn, Føring). Indh. (Snaasen).

Reidnad, m. Tilredning, Bearbeidelse; ogs. Forsyning, Udstyr; Pynt ɔc. Hall. og fl. Nogle St. **Reidning**, f.

Reidskap, m. Redskaber, Værktøi; Tilbehør (= Reide). Sædvanlig kollektivt, og ikke om et enkelt Redskab (I Spøg kan Reidskap ogsaa betegne Genitalia).

Reidsla, f. 1) Fremførsel i Kløv eller paa Hest (s. reida, 2). Hertil **Reidsleveg**, m. Ridevei, Kløvvei. Hard. og fl. — 2) Tilredning, Tillavelse. Det vardt ikkje lang Reidsla: der blev ikke Tid til nogen lang Forberedelse. — 3) Affærdigelse, Expedering. Jf. Avreidsla. Ordet udtales med sædvanlig Overgang: Reisla, Resle, Reitla, Reltle.

reidsla, v. a. (ar), tilrede, tillave; f. Ex. lave Mad. Tel.

reidug, adj. 1) færdig, rede. Hall. Vald. (reiug). Andre St. reidd; sjeldnere „reie" (s. reid) og reiden (reien), Sæt. — 2) redebon, beredvillig. Hall.

Reie, s. reia, Reida, Ræja.

Reiel, s. Reil. — **reieleg**, s. reideleg.

Reig, m. 1, Række, Følge, Folk som gaae eller kjøre i en Rad. Vald. Jf. T. Reihe, Nt. Rege, Rige, Ght. riga (Weigand 2, 480). S. reiga.

Reig, m. 2, Anfald af Sygdom eller Svaghed. Hall. (Hoel). Dunkelt; jf. Isl. rigr: Stivhed. Hertil **reigall**, adj. svagelig, af og til syg (= helseveik).

reiga, v. a. (ar), stille i en Rad eller Række (Reig). Reiga seg: ordne sig i en Række. Vald.

Reik, f. 1) Stribe, Linie. Ryf. Nordl. Især: Blis, Stribe i Panden paa Dyr (Faar, Gjeder). B. Stift. (Jf. Bles). — 2) Skille-Linie i Haaret paa Mennesker; en Linie imellem Panden og Issepunktet, hvorfra Haaret skiller sig til Siderne. Søndre Berg. ogsaa Sdm. Hall. og fl. (I Tel. Haarreit). G. N. reik; Sv. Dial. rek, raik. — 3) en Skille-Fure imellem to Afdelinger i en Ager. Østl. (Rom.). Jf. Reit.

reika, v. n. (ar), gaae, spadsere; gaae langsomt, ligesom for at see sig om. B. Stift, Tel. og fl. G. N. reika. (Skotsk raik). Hertil **Reiking**, f. Spadsering, langsom Gang. Sjeldnere **Reik**, n.

reikna, v. a. regne; s. rekna.

reikutt, adj. stribet; blisset; s. Reik.

Reil (el. Reiel), m. Slingring, svaiende Bevægelse; ogsaa Bølgegang. Tel.

reila, v. n. (ar). 1) gynge, svinge frem og tilbage (= huska). Ryf. Jf. reia. — 2) slingre, svaie, rokke til Siderne (= vagga); ogsaa ellers om en vuggende eller bølgende Bevægelse. Tel.

Reile, n. en Gynge (= Huska). Ryf.

Reim, f. (Fl. **Reimar**), Rem, Baand af Skind eller Læder. G. N. reim. (Jf. Remsa). — **Reimsaum**, m. Remmesøm i Skindklæder. **Reimskinn**, n. Skind at skjære Remmer af.

Rein, f. s. Reina.

Rein, m. Reen, Reensdyr. G. N. hreinn; Ang. hrán. Ogsaa kaldet Graadyr eller kun Dyr. I Sammensætn. oftest Reins, som **Reinsbrodd**, m. Reensdyrhaar. (Sogn). **Reinsfluga**, f. Reenbremse. **Reinshud**, Reensdyrhud. **Reinsmjølk**, f. Reenkoens Mælk. **Reinssteik**, f. Reensdyrsteg. (Oftere Dyrsteik). **Reinsukse**, el. **Reinsstut**, m. Han-Reen. (Modsat Simla).

rein, adj. 1) reen, fri for Smuds. G. N. hreinn. Gjera reint: feie og pynte i Huset. — 2) klar, uforbunklet; f. Ex. om Glas; ogsaa: sund, ufordærvet, usmittet. — 3) ryddelig, fri for Hindringer. Rein Sjo: Farvand som er frit for Skjær eller Banker. Rein Vid (Ve): Træ som er frit for Kviste eller Knuder. Gjera reint Bord: rydde Bordet. — 4) skjær, ublandet; ogsaa: sikker, afgjort. Reint Gull. Reine Sanningi. Rein Vinning ɔc. — 5) uskyldig, ærlig, ulastelig. Hava reine Tankar. Ganga reine Vegar, o. s. v.

Reina, f. Engstrimmel, Agerreen; Græsbakke paa den nedre Kant af en hældende Ager. Ogsaa ellers om en smal Forhøining, en lang Vold af Jord eller Gruus. B. Stift. Paa Østl. **Rein**, især om en smal Engstrimmel imellem Agrene. G. N. rein, ogsaa reina. Sv. ren (Agerkant); T. Rain.

Reinblom, m. en Fjeldurt, Dryas octopetala. Gbr.

reindæmd, adj. sund, frisk (f. Ex. om Luft); fri for Afsmag (om Kar).

reine, adv. ganske, aldeles (= reint). D'er reine fælt: ganske forfærdeligt. Hall. Buskr.

Reinegras, n. Græs som voxer i Agrerener; Rørgræs og fl.

Reinekøyrsla, f. det Arbeide at jævne Jorden paa en hældende Ager ved at kjøre Muld fra den nederste Kant til den øverste. (Køyra Reina). Nordre Berg.

Reinevatn, n. reent Vand til Drik eller Madlavning. B. Stift.

Reinfarn (?), m. Reinfan, Tanacetum vulgare. Mest alm. **Reinfann** og **Reinfan**; afvig. **Reinfar**, Sdm, **Reinfær**, Jæd. Sv. renfana; T. Rainfarn, fordum Reinfane (s. Weigand 2, 454). Til Reina.

reinferdug, adj. reenfærdig, reenlig; ogsaa tugtig, sædelig. Hedder ogsaa **reinførleg**. Hall. og fl. Nogle St. „reinførleg".
reinførleg, s. reinferdug.
rein-gjord, adj. renset; rydbet.
reinhendt, adj. reen paa Haanden.
Reinkalv, m. Reensdyrets Unge (= Nekk). **Reinkalverid**, s. Reinskjøl.
Reinkorn, n. Byg. Nhl. Shl. Mandal og flere. Ogsaa Reinekonn, Sfj. Jf. Korn.
Reinleike, m. Reenhed.
Reinmose (o'), m. Reensdyrmos, Cladonia rangiferina.
reinmælt, adj. som har en reen Stemme.
reinsam, adj. reenlig, som beflitter sig paa Reenlighed (= reinsleg); ogsaa: let at rense eller holde reen; f. Ex. om Kar. Mest brugl. i de nordlige Egne.
reinska, v. a. (ar); rense, gjøre reen; luge, afplukke Skal eller Udvæxter; ogsaa: blotte, rydde, gjøre ryddelig. Der var vel reinskat: der var rigtig oprydbet, der var intet mere at finde. Mest alm. **renska** (rænske), i Sæt. og Tel. **reiska**. Afvig. fra G. N. hreinsa, og Sv. rensa.
Reinskar, m. en Renser; et Redskab at rense med.
Reinsking, f. Renselse; Reengjørelse; ogsaa: Oprydbelse, Bortrivning.
reinskjerten, adj. reenlig; pyntelig. Ork. Maaskee af Skart.
Reinskjøl, m. Kulde eller Sneeluft, som indfalder seent paa Vaaren (i den Tid, da Reenkøerne kalve). Tel. Ogsaa kaldet Nekkjerid. J Nordl. Reinkalverid.
reinsleg, adj. reenlig, reenfærdig; ogsaa sund, frisk, f. Ex. om Luften. (Jf. reinsam). Afvig. **reinskleg**, Rbg. Tel.
reinsmakad, adj. sund, som har frisk og reen Smag. Ogsaa: **reinsmakande**, især om Luften, naar den er rigtig klar og kold.
Reinsura, f. Gyldenriis (Plante), Solidago Virgaurea. Tel. Rbg. Nogle St. **Reissure**.
reint, adv. reent, ganske, aldeles. (Alm.). Reint audt (aldeles øde). Reint galet. Reint som eit Udyr, o. s. v.
reintvegen (e'), adj. reenvasket.
reinvoren (o'), adj. nogenlunde reen.
Reip, n. Reb, Tougstykke, f. Ex. til at bære Byrder med. G. N. reip.
reipa, v. a. (ar), ombinde med Reb.
Reipar, m. Rebslager. (Hedder oftere **Reipslagar**). G. N. reipari.
Reiphelda, f. Bøile i Enden af et Bærereb (= Hogold, Helder). Østl. Ogsaa kaldet **Reiphelder**, **Reiphæler**, Gbr., **Reepholder**, Østerd., **Reipshuld** (Reipsul), Hall.
Reipsloga (o'), f. Redskab at slaae Reb med (= Kjegla). Trondh.
Reipstige, m. Rebstige (paa Fartøi).
Reir, n. s. Reid.
Reis, f. 1) en Reise, Udfart. (Nyere Ord, men meget brugl.). — 2) en Gang, Vending. Han kom atter tri Reiser: han kom tre Gange tilbage. B. Stift.
Reis, f. (2), Lyske (s. Røyr). Nordl.
reisa, v. a. og n. (er, te), 1) reise, opreise, sætte i opret Stilling. Egentl. faae noget til at „risa" (ɔ: staae op). Mest alm. **reisa**; afvig. **røysa** (røyse) i B. Stift og tildeels Trondh. og Nordl. G. N. reisa. (Af risa, reis). Reisa seg: rette sig op, komme til at staae. Reisa Oyro: spidse Ørene (om Dyr); ogsaa bryste sig, gjøre sig til. — 2) sætte i Stand, eller i Gang, oprette, anlægge. Reisa store Hus. Reisa Sak. Reisa Pengar (opdrive). Han reiser seg ikkje so snart etter detta: dette Tab forvinder han ikke saa snart. — 3) v. n. reise, færdes, gjøre en Reise; ogsaa: fare bort, forsvinde, gaae tabt. No reiser Snjoen: nu tøer Sneen bort. Huset reiste paa Elvi: H. flød bort med Strømmen. Pengarne reiste snart, ɔ: forsvandt. (J denne Betydn. overalt reisa, sjelden røysa). Nyere Brug, som støtter sig til det tydske reisen; imidlertid forklares ogsaa det tydske Ord af et gammelt risan (staae op), altsaa som: bryde op, sætte sig i Gang. (Weigand 2, 483). Jf. G. N. reisa ferd: begynde en Reise.
reisande, adj. 1) som kan opreises. 2) reisende, farende. 3) om en Mulighed til at reise; f. Ex. D'er ikkje reisande i slik ein Storm.
Reise, n. (?), Opreisning. Kun i Forbindelsen „liggja aa Reise", ɔ: ligge hjælpeløs; især om et Dyr, som er syg eller afkræftet, saa at det behøver Hjælp for at reise sig op. Tel. og fl. Afvig. „liggje aa Røyse", Sdm. og fl. „l. paa Røyse", Sfj.
Reisebunad, m. Reiseklæder, m. m.
reisefus, adj. reiselysten.
reisefør, adj. 1) stærk nok til at reise sig. (J B. Stift: **røysefør**). — 2) skikket til at gjøre Reiser. Tildeels ogsaa: færdig til en Reise. Oftere: **reiseferdug**.
Reisemod, n. Lyst til at reise. Hedder ogs. **Reisehug**, m. og **Reiselyst**, f.
Reisetrod, n. Tagfjele som lægges paa tværs, saa at Enderne vende opad. Tel. og flere. S. Trod.
Reiseverk, n. Reisværk i en Bygning; Stolper, Staver, Skraabjælker.
Reising, f. 1) Reisning, Opreisning. 2) Reisværk i en Bygning. 3) det nederste Kornlag i en Lade, bestaaende af opreiste Neg, som vende Stilkene mod Grunden. Jndh. Andre St. Støda.
reiska, s. reinska. — **Reisla**, s. Reidsla.
Reisning, f. Opreisning.
Reissetta, f. Kornstak af nogle faa opreiste Neg. J Ork. **Reissjetta**; s. Setta.
Reist, n. Fiskeskjæl, de smaa fine Plader som bedække Fiskenes Skind. Hard. Sdm. Trondh. Afvig. **Rest**, eller **Rist**, Sogn, Nordland.

Vreist, Mandal (?). Ellers i anden Form: **Risp**, Nhl., **Rikſl**, Sfj., **Ras**, Hall. Gbr., **Rus**, el. **Røs**, Smaal. (Jf. Flas og Flus). G. N. hreistr.

Reist, m. (og f.), en Stopper, en Vidiering (el. Jernring) som fæstes til Mederne paa en Slæde, for at den ikke skal glide for stærkt i Bakkerne. Ryf. Hall. og fl. J Gbr. **Rist**. J Sæt. og Tel. **Vreist**, som ogsaa kan betyde en Tværdriver, en modstræbende Person. — Hertil **Reistabit** (i'), n. saadant Sneeføre, hvori Stopperen kan virke til at holde Læsset. Ryf.

reist, part. opreist; ogs. bortfaren; s. reisa.

reista, v. a. (ar), afskjælle, skrabe Skjælbækket af (en Fisk); s. Reist. (Isl. hreistra). Ogsaa: skrubbe, tugte, ydmyge En. Hertil **Reisting**, f. Skrub, Tugt, en dygtig Irettesættelse.

Reit, f. 1) Fure i en Ager, saasom efter Hypning. Sogn. Ogsaa et Spor el. Mærke i Jorden, f. Ex. til Boldspil. Gbr. Egentl. en Ridse (Vreit); s. rita. — 2) Stribe, Streg, Linie; saasom paa Tøi eller Klæder. Siredal, Rbg. Tel. ogsaa i Nordl. J Tel. med Fleertal „Reit'ar", altsaa Reit'er (Reitr). Hertil Haarreit; jf. Reik og Raak. — 3) en Rad, Række, f. Ex. af afvæltede Læs. Sfj. J Nhl. Reit, m. (?), om en Rad af Neg paa en Ager. Jf. reita.

Reit, m. en liden Ager, et opspadet Jordstykke til Roer, Kaalrabi, Poteter, og desl. saaledes ogsaa en Rude eller Strimmel af opkastet Jord i en Myr. (Næpereit). Nordre Berg. Trondh. Nordl. (Tildeels i andet Kjøn: Reit, f.). G. N. reitr; Sv. vret. Hertil adskillige Gaardsnavne.

reita, v. a. (ar), 1) gjøre Furer (i en Ager), omgrave, hyppe; f. Ex. for Poteter. Sogn (s. Reit, f.). J Tel. **vreite**, om at grave Render eller Grøfter. — 2) lægge i en Rad eller Række. Sfj. Reita seg: lægge sig i visse Rader; om Kornet, naar det lægger sig paa Ageren i forskjellige Linier og Striber. Trondh. — 3) tirre, ophidse til Vrede. Nhl. Sfj. Ogsaa i en anden Stilling: reita seg inn paa ein, ɔ: angribe En med tirrende Ord. (Sfj.). Reflex. **reitast**: tirre hinanden. G. N. reita; Sv. reta: ophidse. Vel egentl. ridse, saare (jf. rita). Det tydske reizen er egentlig det samme.

Reita, f. Grøft, Rende (= Veita). Mandal (Reida), Tel. (Vreita), Hall. (Reite).

Reitarbot, f. et lidet Agerstykke, en liden „Reit". Sdm. og fl. (Reitaboot).

reiten, adj. tirrende, spodsk. Nhl.

Reiting, f. Tirring, Ophidselse.

Reitord, n. tirrende Ord. Nhl.

reiug, s. reidug. -- **reiv**, s. riva.

Reiv, m. 1, Svøbedug, Klud til Barnesvøb. B. Stift, Nordl. Hall. og fl. Mest i Fleertal, ligesom G. N. reifar.

Reiv, m. 2, et Slags Line at fiske med i Elvene. Gbr. J Østerd. **Rev** (Langrev). Sv. ref.

reiva, v. a. (ar), svøbe, lægge et Barn i Svøb (= linda, kjerva).

Reive (af Uld), s. Røyve.

Reivety, n. Svøbetøi for Børn. J Hall. „Reivatarvende".

Reivling, m. Svøbebarn, nyfødt Barn. Nhl. og fl. Ellers Reivebarn.

Rek (e'), n. 1) en Drivning; særskilt om et Lag af Korn, som er nedlagt i Loen til Tærskning. Jæd. Andre St. Berja. (Jf. reka). — 2) en svag Bør til at seile med. D'er daa eit litet Rek: det blæser dog saa meget at Baaden driver fremad. — 3) Omdrivning. Koma paa Rek: drive løs, komme i Drift. — 4) Ting som flyde om paa Vandet. Nordl. (Jf. Rak). — 5) et Slags smaa Sødyr (?). Ryf.

reka (e'), v. a. og n. (**rek**, **rak**, **reket**), at drive ꝛc. Inf. nogle St. **ræka**, ogsaa: **raka**, Namd., **raakaa**, Ork. Den stærke Bøining er alm. Imperf. oftest **rak**, men tildeels **rok** (o'), Nordre Berg. og **rek** (ee), Shl. Fleertal **raako** (?), **roke** (o'), Søndre Berg., **reko** (ee), Hall. Supin. mest alm. **rekje** (e'), ogs. **rikje** (i') eller **rike**, Sogn; **rokje** (o'), Sdm. og fl. G. N. reka (rek, rak, rekit); Sv. vräka (i Dial. med Imperf. vrok). — Betydning: 1) drive ved Tryk eller Stød; inddrive f. Ex. en Nagle. Nhl. Reka ein Kniv upp i Skaftet. Figurl. gjendrive, tvinge til en Indrømmelse. Han leet seg ikkje reka: han gav ikke efter, han blev fast ved sin Paastand. (Nhl.). — 2) jage, forfølge. Reka Bjørnen: gjøre Jagt paa Bjørnen. Hard. Jf. Ang. vrecan: fordrive; Goth. vrikan: forfølge; Ght. rechan: straffe; hvoraf T. Rache: Hævn. — 3) fremdrive, bringe, skaffe. Reka Klyvjar: transportere noget i Kløv. Sogn. Reka ned Maten: drikke lidt til Maden, for at den skal glide ned. Sdm. Reka seg til: forføie sig afsted. Hall. Ogsaa: tilberede ved et Slags Drivning. Reka Korn: rense Korn ved Kastning. Østl. Reka eit Lag: skille Halmen fra det aftærskede Korn i Loen. Sogn. (Jf. Rek). Hertil maaskee „reka Ærend": udrette sit Ærinde. Lister. (Andre St. „raaka Ærend": have Held med sit Ærinde). J Ryf. „reka Reis": opnaae Hensigten med sin Reise. „Ka Reis rak du": hvad Lykke havde du med din Reise? — 4) kaste, slænge, støde fra sig. Rek Viden ut or Vegen. Sogn. Han rak Pengarne paa Bordet. Hall. Dunklere Udtryk ere: Det rak meg, ɔ: det stødte mig, var mig paafaldende. Num. Reka paa Ordi: tale stammende, eller famlende. „Han rak paa dæ", Hall. Tel. (Jf. rækstam). — 5) forkaste, vrage. Han rak det atter: han skikkede det tilbage (nemlig noget som man har villet kjøbe men befundet udueligt). Sæt. Tel. (Andre

St. rekkja heimatter). Reka upp: slaae op med En, gjøre Opsigelse. Tel. (Jf. Upprek). — 6) afkaste, slippe, fælde (Haar). Han rek Haaret: h. mister Haar, bliver skaldet. Sdm. Smaal. og fl. (Jf. Haarreke). Ogsaa som v. n. fælde, gjøre Haarskifte. Hesten held paa aa reka. Han heve endaa ikkje reket. (Jf. røyta). — 7) v. n. drive paa Vandet, flyde afsted med Strømmen eller Vinden. (I denne Betydning alm.). Baaten rak av: Baaden drev løs. D'er so myket, at det rek fram (om en svag Seilads). Reka til Havs, til Lands, og fl. — 8) vanke, flakke, tumle omkring (om Personer); jf. reken. Ofte foragteligt: drive om, gaae ørkesløs, reise eller strippe omkring uden Nødvendighed. Reka i Vegom. R. gardemillom. Sv. vräka. Jf. rakka, rakla. — 9) henligge ubenyttet eller uden Tilsyn, ligge henslængt, blive kastet hid og did. Det ligg og rek i Kraaom. Brevi liggja og reka paa Golvet. I denne Betydn. ogsaa **rekast (rekst, rakst, rekest)**. Det laag der og rakst. (Nogle St. rokst). B. Stift. Det heve leget lenge der og rekest. (Paa Sdm. rokjest; andre Steder rekjest).

Reka (e'), f. Skovl, Redskab at skuffe eller muge med. Alm. Nogle St. **Reku**, Tel., **Ruku**, Ork. **Roko**, Smaal. Hedm. Namd. G. N. reka; Sv. Dial. räka, reku. Jf. Moka. Hertil **Rekeblad** og **Rekeskaft**, om Delene af Skovlen.

rekande, adj. og adv. drivende paa Vandet; ogsaa: flakkende, omstreifende. Koma rekande.

Rekar (e'), m. en Omflakker. Tildeels om et Dyr, som er adskilt fra sit Følge.

Rekarkjøla, f. en Luftning at seile med, en svag Vør. Trondh.

Rekarvisa, f. Sladdervise, Spotvise. Vald.

rekast, v. n. slænges hid og did; s. reka, 9.

Reke (kj), m. 1) Drivning; Fældning, see Haarreke. Usikkert i Kjøn; jf. Atterrekje, n. — 2) omdrivende Tilstand. „Koma paa Rekje": drive løs, flyde bort. (B. Stift). „Liggja paa Rekje": ligge og drive paa Vandet. (I sidste Fald maaskee Dativ af Rek).

Rekekjepp, m. Stok som er opdreven paa Strandbredden. Ogsaa en Dagdriver, en omflakkende Person.

Rekelde, n. et omflakkende Dyr. Sdm. (Rekjelde).

reken (e'), part. 1) dreven; bearbeidet; især drøftet, renset; om Korn. Sæt. og fl. (rekjen). — 2) dreven af Vind eller Strøm. Jf. avreken. Nogle St. **rokjen** (o'). — 3) bereist, bevandret; som har lært noget ved Omgang med Fremmede. Sdm. i Formen rokjen (o').

Rekestokk, m. = Rekekjepp.

Rekevid (i'), m. Drivtømmer, Træ som driver op paa Strandbredderne. Mest alm. Rekve'. Jf. Rakvar.

Reking, f. Drivning; Omdriven, Omflakken; s. reka. (Haardt k).

Rekk, n. Skridtgang; s. Rekkjing.

rekka, v. n. (**rekk, rakk, rokket**), 1) række, naae, strække sig til et vist Punkt. Det rekk burt i Veggen. Snøret rakk ikkje til Botnen. Ermarne rekka fram paa Neven etc. Nogle Steder **røkka** (s. nedenfor). — 2) strække til, blive nok, forslaae. Det rekk aat alle i Hop: det bliver nok for alle. Det kan rekka til: det kan vare længe nok; der kan vel blive nok af det Slags (f. Ex. om Arbeide el. Uleilighed, som man kan vente sig for Fremtiden). B. Stift. — 3) opnaae et vist Formaal, overkomme, blive færdig med noget. Rekka heim: naae til Hjemmet, komme hjem. Rekka fram til Natti. Eg skulde gjort det, naar eg hadde rokket so myket (ɔ: formaaet at blive færdig med saa meget). Mest i de sydlige Egne, hvor Ordet ogsaa har en anden Form, nemlig: **røkka**, og **røkkja**; Præs. **røkk**, Imperf. **rokk**. (Dette „rokk" bruges ogsaa paa nogle St., hvor Præs. hedder rekk, og Inf. rekke). Ordet falder sammen med Sv. räcka (s. Rydqvist 1, 192) og tildeels med Isl. hrökkva (ɔ: forslaae), men adskiller sig ganske fra G. N. hrökkva (vige etc.). Jf. rekkja. En lignende Betydning som Ordene rekka, rekkja, rakk og rak, har ogsaa Ordslægten: strekka, strekkja, strakk og strak.

rekkja, v. a. og n. (er, te), 1) række, udstrække, udspænde. Rekkja Skinn: tilberede Skind ved at strække og skrabe dem. Rekkja Jarn: udvide Jern ved Hamring. Rekkja ut ein Krok: strække en Krog, saa at den aabner sig og taber sin Bøining (s. rakna). Ordet har tildeels Aflyd: rekkjer, rakte, rakt; saaledes i Berg. Stift og fl.; andre Steder kun „e" (rekte, rekt). — 2) oprive, opløse, udtrække Traaden i et Stykke Tøi. Eg hadde spytat try Umfar, som eg laut rekkja upp atter: jeg havde strikket tre Omgange, som jeg maatte rive op igjen. Ei Stund vov ho, og ei Stund rakte ho uppatter. G. N. rekja (rakti). — 3) opspore, finde eller forfølge efter Sporene. Mest i Forbind. rekkja Vegen. Dei rakte Vegen etter honom. Hunden gjeng og rekkjer Vegarne. (G. N. rekja). Sjeldnere om at opspore et Dyr; f. Ex. Dei hava rakt ein Bjørn. Ork. — 4) oplede, opsøge, sanke, f. Ex. Æg af Søfugle. Nordl. Hertil **Rekkjing**, f. Opsamling; en Udreise for at samle Æg. — 5) v. n. gaae i Følge eller i en Rad, skride frem; f. Ex. om Kreature som gaae til Græsgangene. (Jf. ræsa). Ogsaa: gaae langsomt, spadsere, lunte fremad. Søndre Berg. Ryf. Tel. Hall. Østl. (sædvanlig med Formerne rekte, rekt). Jf. Rekster. — Betydningen overrække (Eng. reach, T. reichen) er her fremmed (s. retta); imidlertid bruges norden-

fjelds: „rekkja heimatter", ɔ: skikke tilbage, afvise noget som befindes at være udueligt; altsaa det samme som „reka heim", eller „reka atter", s. reka. Forøvrigt falder Ordet sammen med T. recken (og Eng. rack), men stiller sig her som en Afledning af rekka.

Rekkja, f. 1) et Følge, en fremskridende Hob, f. Ex. af Kreature paa en Vei; ogsaa ellers om en Række eller Rad. Gbr. og fl. (Sv. räcka). — 2) Gangsti, Vei for Kreature (= Rekster, Raak, Raas). Sogn. — 3) Rækværk ved en Trappe eller Muur. Nbg. Gbr. Nogle St. ogsaa om en Række eller List paa en Væg, hvori Fade og Bordtøi hensættes.

rekkjande, adv. gaaende, spadserende. Koma rekkjande; s. rekkja, 5.

rekkjast, v. n. lade sig udstrække eller oprive (= rakna). Rekkjast med seg: rette sig op igjen, komme sig. Indh. s. rakna.

Rekkjespade, m. Redskab hvormed man strækker og renser Læder. Ogsaa kaldet **Rekkjejarn**, n.

Rekkjing, f. Udstrækning; Oprivelse; Eftersporen; Gang, Spadsering (s. rekkja). I sidste Betydn. ogsaa **Rekk**, n. „Gaa i Rekk": gaae i Skridtgang. Østl.

rekla, v. a. (ar), skjære i smale Strimler. Nordl. s. følg.

Rekling, m. Fisk (Helleflynder), som er skaaren i Strimler og tørret. Tildeels udtalt med lukt „e": Reekling (B. Stift). G. N. riklingr. I Forbindelsen „Rav og Rekling" betegner det første Helleflynderens Finner, det sidste er Kjødet af dens Sider.

rekna (ee), v. a. (ar), 1) regne, tælle, tage Tal paa. Rekna Dagarne. R. Pengar ɔc. Mest alm. **reekna**; nogle St. **reikna**, Tel. og fl. Ogsaa G. N. reikna; afvig. fra Ang. recnan, reccan (Eng. reckon), Ght. rechenon, Goth. rahnjan. — 2) beregne, udregne, overslaae; ogsaa v. n. syssle med Regning, gjøre Regnestykker. — 3) medregne, tage i Betragtning. Eg reknar ikkje detta: jeg anseer ikke dette for at have nogen Betydning. Gjerer han ei Hjelp, so reknar han paa det, ɔ: saa lægger han megen Vægt derpaa, anseer det som en stor Opoffrelse. — Hertil flere Sammensætn. som **Reknebok**, f. **Reknekunst**, m. **Reknemeister**, m.

reknande, adj. værd at medregne, at agte paa; ogsaa: beregnelig.

Rekneskap, m. Regnskab, Opgjør.

Rekning, f. 1) Regning, Beregning; ogsaa Regnekunst. 2) opskreven Regning, Optegnelse af Krav ɔc. 3) smaaligt Eftersyn, Efterregning af udviiste Tjenester og deslige.

Rekord (e'), n. stødende Ord, Spot, Fornærmelser. Smaal.

rekskøyra, v. a. fælde Fjele sammen ved en skraa Tilhugning paa Enderne (= skarva). Valders (rekskjøyte). **Rekskøyting**, f. = Skarving.

Reksl, n. løse Kornstraa, som sammenrages paa Ageren. Rom. (Ræksel). Andre St. Dregse.

Rekspon, m. en liden bevægelig Slaa eller Pind, hvormed man kan lukke for en Aabning; f. Ex. paa en Væverskyttel. Berg. Stift, Nordl. (Nogle St. **Rekspo**). Ogs. kaldet Drivspon, og Dragspon.

rekst, s. rekast. **Rekst**, s. Rekster.

Reksta (?), f. et ungt Træ, en Stang, en lang og smal Træstamme. Oftere **Rekstra**, Nordl. Ramb. Indh. Ogsaa **Rekster**, f. Østerd., og **Resta**, Sogn. (Jf. Raata, Ræla, Skaata). Formod. samme Begreb som i Raasarskog; s. Raas.

Rekste, n. Vei, Sti (= Rekster). Tel.

Rekstegard, m. Gjærde af nedlagte Træer. Østerd.

Rekster (Rekstr), m. 1) Gang, Vandring, Omflakken; ogsaa Omdriven paa Vandet. (Nærmest af reka). B. Stift, Nordl. G. N. rekstr: Omtumling. — 2) Gangsti, Vei; især om Kreaturenes Veie til Græsgangene. Shl. Ryf. Jæd. Ork. Helg. og fl. I Hall. **Rekst**. (Nærmest af rekkja). Andre St. Rekkja, Raak, Raas. — 3) Græsgang, Udmarker for Kreaturene. Østerd. — I Sammensætn. tildeels „Reksta" (G. N. rekstrar, rekstar), f. Ex. „Rekstabikkja", f. en omflakkende Hund. Nordre Berg.

reksterfør, adj. rask til at gaae, stærk nok til at gaae lange Veie; f. Ex. om gamle Dyr (Køer). B. Stift (oftest rekstafør'e).

Reksterhold, f. Førlighed eller Styrke til at gaae lange Veie. Jæd. (Rekstahold).

Reksterveg, m. Gangsti, Vei for Kreature. (G. N. rekstrarvegr).

Reksting, f. Omdrivning, Omtumling. Hall. (Jf. rekast).

Rekstra, s. Reksta.

Rekvare, s. Rakvar. – **Rekved**, s. Rekevid.

Rel (ee), m. et Par Neg; s. Rid.

rela (ee), v. a. (ar), vride, forvride et Led (= rengja, keika, vikla). Helg. (Maaskee for ridla). — **Reling**, f. Forvridning.

Rel-ord, n. Ord som Signekvinder have brugt for at læge Forvridning.

Rem, n. Skrig, skrigende Lyd. Trondh. Hall. (Ræm). Nogle St. **Remje**, ogsaa **Remj**, Sdm. S. remja.

Rem, f. (Spile; Ribbe), s. Rim (i').

Rem (ee), m. 1) Lugt, f. Ex. af noget som bliver brændt eller stegt. Indh. (Sparbu). — 2) Kvalme, Opstød fra Maven. Tel. (Vinje). Maaskee for Remm, s. Remma.

Remaal, s. Reidemaal.

remba, v. a. (er, de), strække, række ud. Remba seg: udstrække Lemmerne af en naturlig Trang, f. Ex. efter en lang Hvile i sammenbøiet Stilling; om Mennesker og

Dyr. B. Stift, Hall. Gbr. og fl. Nogle St. **remma**, el. **ræme** seg, (Tel. Helg.). Eng. Dial. rame. Hertil **Remb**, m. og **Rembing**, f. Trang til at udstrække Lemmerne.

remben, adj. besværlig, f. Ex. om en trang Vei. Ork. (Meldalen). Jf. dremba. Isl. rembast: anstrenge sig.

Remberid, f. et Anfald af Sygdom, saasom Mavesmerter eller lignende. Sdm. Noget ligt er **Remperid**, Hall., og **Ramperid**, Smaal. Jf. Repp.

[**Remedie**, n. Hjælpemiddel, Redskab. Nogle St. „Remeni". (B. Stift). Lat. remedium.

remja, v. n. (ar), 1) skrige, udstøde stærke og langtrukne Skrig; f. Ex. om Katte. Trondh. Berg. Rbg. Hall. Vald. og flere. G. N. remja. (Jf. emja). — 2) bræge, som Gjederne. Hard. Nedenæs. (Jf. jerma). Sv. Dial. rämja, i begge Betydn. — **Remjar**, m. en Skrighals. **Remjing**, f. vedvarende Skrigen; s. Rem.

Remma, f. Beeskhed, bitter Smag. Telem. (Ræmme, Ræme). Af ram. G. N. remma.

remna, s. rivna.

Remsa, f. 1) en Strimmel, et langt og smalt Stykke, f. Ex. af Skind. Temmelig alm. Ogsaa **Rimsa**, Rbg. (Sv. remsa). Jf. Reim. — 2) en Ramse, en lang Opregnelse. Tel. og fl.

remsa, v. n. (ar), snakke, pludre, ramse noget op. Tel. Hertil **remsug**, adj. snaksom. **Remsing**, f. megen Snak.

rena (ee), v. n. (ar), 1, 1) dovne, tabe sin Smag eller Kraft; om Drikke, f. Ex. Øl som staar i et aabent Kar. Sdm. — 2) kjølnes, blive kold; om Mad eller Drikke. Sfj. — 3) aftage, stilles, dunste bort; for Ex. om en Ruus. Tel. G. N. réna: aftage.

rena (ee), v. n. (ar), 2, løbe paany (= laupa uppatter); om Hun-dyr, især Køer. Hall. Maaskee for vrena; jf. Ang. vræne: kaad; D. vrinsk. Fra Ork. meddeelt „raanaas": blive geil; om Heste. Jf. ræda og ralla.

Rena (ee), f. et Tilfælde af Smerte og Hævelse i Haandledet eller Haandbagen. Guldalen, Opdal. Jf. Gjø.

rend, part. gydt, støbt ꝛc. s. renna.

renda, v. a. (ar), sætte Striber i; væve med Striber. (Af Rand). Particip **rendad** (rænda): stribet; saaledes: blaarendad, svartrendad og fl. Vævet Tøi siges at være „rendat med Veften", naar det er stribet paatværs ved Islæt af forskjellig Farve; derimod „rendat med Varpet", naar Striberne dannes af Rendegarnet.

Render (Striber), s. Rand.

Rending, f. Vævning med Striber.

rendutt, adj. stribet. Nogle St. **rendett**; sjeldnere **randutt** (raandet).

Reng, m. en Vrængning, Vridning.

rengd, part. vrænget; forvreden.

Renger, pl. s. Rong.

rengja, v. a. (er, de), 1) vrænge, f. Ex. Klæder; omvride, faa at Vrangsiden vender ud. Sogn og fl. Af rang. — 2) forvride, skade ved Vridning (= keika, vikla, brigda). Han hadde rengt Foten sin, eller: rengt seg i Foten. Jæd. — 3) vride, fordreie, tvinge noget ud af den rette Stilling. Mere alm. G. N. rengja; Sv. vränga. Afvig. i Formen **rengjast**, v. n. kives, trætte. Jæd. og fl. (Jf. rangla). Rengja seg: vride sig til Siden. Rengja Augo: vrænge Øinene, see skjævt eller med Uvillie til noget. Rengja upp (eit Laas): oplukke ved Vriden eller Brydning. — Nogle Steder **vrengja**, nemlig hvor Adj. hedder vrang. Begge Ord henføres til et forældet Stammeverbum vringa, el. ringa (ring, rang, runget), at vride (?); jf. Ang. vringan (vrang), Eng. wring, T. ringen.

Rengsla, f. 1) Vrængning, Vridning. Hedder ogsaa **Rengjing**. — 2) en vrænget eller forvreden Stilling. Det stend i Rengsla.

rengsla, v. a. vrænge, forvride. Hall.

Rening (ee), f. Fordunstning; s. rena.

Renn, n. Renden, Løb. I eit einaste Renn: i eet Træk, uden nogen Standsning.

renna, v. n. (**renn, rann, runnet**), at rinde. Inf. ogsaa **rinna**, rinne, Trondh. Gbr.; ligesaa Præs. **rinn**. Imperf. Fl. **runno**, Hall. Vald., andre St. runne. Supin. deels **runne**, deels **ronne** (o'); det sidste baade i B. Stift og videre. G. N. renna (renn, rann, runnit); Sv. rinna, T. rinnen. — Betydning: 1) rinde, flyde, strømme; om en Vædske. Det renn ut-yver: det flyder over Bredderne. (Nogle Steder saasom i Tel. ogsaa om tørre Ting, f. Ex. Korn, altsaa: styrte frem; men dette hedder ellers rynja). — 2) dryppe, være læk; om Kar, ogsaa om Baade. Saaen var so gisen, at han rann som ein Sil. — 3) smelte, blive flydende; f. Ex. om Metaller; ogsaa: opløses, blive til en Vædske, f. Ex. om Salt, Sukker og deslige. Oftest: renna upp. Det rann upp. — 4) glide, komme paa Glid eller i Fart. Det rann undan honom Føterne: Fødderne glede for ham. (B. Stift). „Han rann stad": han gled og faldt. Sdm. Ogsaa om en Bevægelse i Sindet. Det rann ut-av honom Sinnet: hans Vrede stilledes, han blev rolig igjen. (Tonen paa: av). Det rann i meg: det faldt mig ind, randt mig i Hu. Stærkere betonet: Det rann i meg, ɔ: jeg blev oprørt, mit Blod kom i Kog. Trondh. (Jf. Fræna). Om en frivillig Gliden, f. Ex. paa Iis, bruges hellere det følgende renna (renner, rende). — 5) rinde, stige op; om Solen. Med det same Soli rann: just da Solen kom op. (Jf. spretta). Hertil Solrenning. — 6) spire, groe, vore op; om Træer og Planter. Skogen tok til og rann upp-atter. Jf. Renning, Rune. Renna atter: groe til igjen; om en Rift i et Træ. —

Afvigende Betydning i Formen **rennast** (renst, ranst, runnest), ɔ: befrugtes, blive drægtig; om Dyr, især Køer. Hall. Hadeland. Jf. stigast og taka.

renna, v. a. og n. (er, de), 1) rende, hælde ud, lade rinde, f. Ex. i et Kar. Renna Vatn paa ei Tunna. Renna i seg: bælge i sig, drikke. G. N. renna. — 2) smelte, gjøre flydende. Renna Bly, ꝛc. Ogsaa: støbe, gyde; f. Ex. renna Knappar. D'er so fint, som det skulde vera rent: det er saa jævnt og glat, som om det var støbt (f. Ex. om Trækar). — 3) sætte paa Glid, lade glide eller løbe. Renna seg: skride, glide paa Iis eller Snee (= løypa, skreida, aka). Mest brugl. nordenfjelds. (Isl. renna sér). Ogsaa: støde, skyde frem. D'er so saart, som ein hadde rent ein Kniv inn i Kjøtet. — 4) rende, oprulle, oplægge Garnet (Traaden) til en Væv. Sv. ränna. Jf. varpa. — 5) udvide, gjøre bredere, øge et Klædningsstykke i Bredden ved at sætte en Strimmel til. (Om en Forøgelse i Længden siges derimod: skøyta). — 6) v. n. rende, løbe, fare afsted. Saaledes om Fiskenes Gang og ellers i Almindelighed om en let og hurtig Løben. Dei rende av: de rendte bort, løb sin Vei. Dei rende etter honom. Eg vilde rent heim. Renna i (uti): gribe pludselig, tage fat paa. (B. Stift). Renna til: løbe til. Renna undan: løbe fra, flygte. Renna paa Kjelke, paa Isleggjom, paa Skidom: glide (= renna seg). Renna Rauvi si: forløbe sig, vove formeget og derfor lide Tab. Nordre Berg. — En sjeldnere Form er **rennast** (rennest, Imperf. rendest), med Betydning: røres, formildes i Sindet. Sdm. Det vardt daa so, at han rendest: at han rørtes til Mildhed. Han hadde renst: han var bleven blød om Hjertet.

Renna, f. 1) en Rende, Kanal, smal Fordybning i Vandet. — 2) Rende til Vandledning, f. Ex. Tagrende. — 3) en Garnrende; f. Rennestol.

rennande, adj. 1) rindende, flydende. 2) rendende, løbende. Oftest som Adverb: koma rennande.

Rennar, m. en Render, En som løber hurtigt. I Spøg: **Rennehund**, m. og **Rennebikkja**, f. for Ex. om en Baad som gaar let paa Vandet.

Rennarbakke, f. Rennebakke.

rennast, f. renna, v. n. og v. a.

Renne, n. Rend, Løb; ogsaa: Gang, Færd. I eitt Renne: paa een Gang. Romsd. Jf. Atterrenne.

Rennebakke, m. Glidebane, Bakke hvor man kan glide paa Kjelke eller Skier. Ogsaa kaldet Rennarbakke (kj); ligesaa **Rennarplass**, n. og **Rennarstad**, m.

Rennebumb, f. Rennestol.

Rennedriv (i'), n. Sneefog, Vind med drivende Snee. G. N. rennidrif. Ogsaa: en stor Skynding, Tummel, Hurlumhei. B. Stift.

Rennefilla, f. en Dagdriver, Omflakker; En som løber med Sladder. Østl.

Rennefok (o'), n. = Rennedriv.

Renneføre, n. Føre til at glide paa; passende Sneelag eller Iis for Glidning. Nogle St. **Rennarfør**, f. eller Rennarføre, n.

Rennegarn, n. Rendegarn (= Varp).

Rennekvaada, f. blød Harpix paa Træer. „Rennekvae", Smaal.

Rennel, m. en Tridse, et lidet Hjul. (Jf. Snelderennel). B. Stift. Afvig. **Rynnel**, Solør.

Rennelykkja, f. Rendeknude, Rendesnare (= Aatrenne). I Hall. Rennesnar.

Rennemjølk, f. tynd, blaasuur Mælk. B. Stift. Skal ogsaa betegne: Mælk som er afhældet og skilt fra Fløden.

Renneskeid (=skjei), n. Rendebane; et langt Stykke til at løbe. Tel.

Renneskida (=skjia), f. en længere Ski for den ene Fod; modsat Onder, eller Andør. Solør.

Rennesnar, n. Rennelykkja.

Rennestaur, m. en Stavre eller Pæl i en Kostald, saaledes stillet at Koens Baand kan fæstes dertil ved en Vidie, som glider ned eller opad paa Pælen, efter som Dyret bevæger sig. Nhl. (G. N. rennistaurr). I Vald. **Rennestong** (=støng), f. om en Stang, som er stillet paatværs (el. horizontalt) til lignende Brug.

Rennestein, m. Rendesteen, Steenrende.

Rennestev (=stæv), n. løse Vers, korte Riimstumper. Tel.

Rennestol, m. Rendebom, Ramme til Anlæg af en Væv. Nordl. Ellers kaldet: **Renna**, f. Hall. **Rennebumb**, m. Nordre Berg.

Rennesykja, f. stærk Diarrhee. Oftere: Renneskita (i'), f. I pyntelig Tale: Livsykja, Livstrok.

Renning, f. 1) Rinden, Strømning. Nogle St. **Rinning**; f. renna, 1. — 2) Smeltning; Støbning; f. Ex. Knapperenning. — 3) Glidning; Øvelse i at glide paa Iis eller Snee. — 4) Renden, Løben, Omstreifning. — 5) et tilsat Stykke paa Klæder, en Forøgelse i Bredden. (Jf. Skøyt). — 6) et løselig opsat Gjærde. Gbr.

Renning, m. et ungt, opspirende Træ; et Skud, en Spire. (Haslerenning, Heggjerenning, Seljerenning ꝛc.). Nordre Berg. og fl. Afvig. **Rynning**, Søndre Berg. Rbg. Tel. (Det sidste hører nærmere til Runn, el. Runne; jf. Rune). Paa Østl. Teinung og Ungtein.

[**Rensel**, m. Randsel, Skræppe; Skindpose. Trondh. T. Ränzel.

renska, f. reinska.

Rensl, n. 1) Renden, Løben; især om Fiskens Gang i Vandet. (Sædvanl. udtalt

Ræns'el). — 2) Løb, Vei; de Strøg i Vandet hvor Fisken pleier at have sin Gang. Setja Garnet midt i Renslet. — 3) Rivning i Legemet, Smerter som løbe eller flytte sig fra et Punkt til et andet. Mest i Forbindelsen: Riv og Rensl. Jf. Flog.

Rensla, f. 1) idelig Renden og Løben. (Nogle St. Rænsle). — 2) Støbning. Sjeldnere. — 3) Løb, Sted hvor noget sættes i Gang; en Bakke hvorover man nedstyrter Ved eller Tømmerstokke (= Laup, Løypa). Hall. og flere.

Renta, f. Rente, Afgift af en Kapital. Fr. rente (Ital. rendita). Heraf **renta**, v. a. betale Renter (tildeels ogsaa: laane med Betingelse af Renter). Det rentar seg: det forrenter sig, lønner sig.

repa, s. ripa. — **Repel**, s. Ripel.

Repp, m. 1, en kort Sygdom, et Anfald af en eller anden Svaghed. Sdm. I svenske Dial. repp: Tid, Stund. Jf. Rapp og Snert.

Repp, m. 2, en Kreds eller Række af Gaarde, et Bygdelag. Hall. Vald. Gbr. ogsaa i Ndm. og fl. Isl. hreppr: Thinglag, Commune. Vel egentl. en Hob eller Klynge, s. følg.

reppa, v. a. (ar), samle, sammenhobe. Reppa seg: flokke sig, samles i en Klynge. Hall.

Repping, m. Nabo, Indbygger af samme Bygdelag eller Repp. Hall.

Rer (ee), n. s. Red.

Res, s. Ris (i'). — **Rese**, s. Rise.

resleie, s. rettleida.

[**Reson**, f. Rimelighed. Fr. raison.

ress, conj. hvis, dersom (= ess, erso). Vald.

Rest, m. Rest, Overskud. Fyre Resten: for det øvrige, i øvrigt.

resta, v. n. (ar), reste, staae tilbage; ogsaa feile, fattes. Vaklende i Formen; i Nordre Berg. har det stærk Bøining: rest, rast, roste(t), som dog vistnok beroer paa en Forvexling med „bresta", da Ordet her er fremmedt og ellers hedder: **restera** (ee). Fr. rester; Lat. restare.

Resta, f. en Stang; s. Reksta.

reta, s. rita (i'). — **Retla**, s. Reidsla.

rett (ee), adv. 1) lige til, i lige Linie; for Ex rett fram, rett ned, ꝛc. Østl. Jf. beint. — 2) ret, rigtigt, paa rette Maade. Det var rett gjort. — 3) nøie, sikkert. Eg veit ikkje rett, kor stort det var. — 4) just, netop. Rett so: netop saa. Rett som det var: just som dette foregik. (Jf. best). — 5) nok, vistnok, tilvisse. Det var rett sant. I begge de sidste Betydn. hedder det i Berg. Stift: **ritt** (i'); f. Ex. „ja, ritt han", ɔ: netop han. „Eg tenkjer ritt so": jeg troer nok det.

rett (ee), adj. 1) ret, lige, ikke krum; ogsaa: opret, opreist. Det var slik Storm, at ein kunde ikkje standa rett (el. retter) paa Marki. Halda retter Baaten: holde Baaden opret (idet man sætter den paa Land). Ellers lidet brugl. i denne Betydning; jf. bein, rak, strak. Nogle St. udtalt: rætt (Nordl.). G. N. réttr; Ang. riht. — 2) retvendt, ikke vrænget eller skjæv. (Modsat rang). Snu Klædi rette: vende Klæder, som ere vrængede. — 3) ret, rigtig, ikke forvexlet med noget andet. Ganga rette Vegen. Vita rette Namnet. Finna rette Lykelen. Paa rette Sida. Av rette Slaget. — 4) netop passende, fortrinlig skikket. I rette Laget: i passende Grad. I rette Tid. Paa rette Staden. Det var rette Mannen: den rette Mand; ofte spottende, omtrent som: det var en fed Karl. — 5) rigtig, tilbørlig, saa beskaffen som det bør at være. Naar rett skulde vera: naar det skulde være rigtigt. Paa rette Maaten: paa rette Maade; ogsaa: ret dygtigt, tilgavns. Med retto: med Rette; ogsaa: rettest, helst, egentlig; f. Ex. Eg skulde med retto hava gjort det. Nogle St. „mæ rettaa". (Dativ af Neutrum). — Hertil hører vel ogsaa Formen „til rettes", ɔ: til Rette; f. Ex. leggja til rettes, hjelpa til r., koma til rettes med. (Jf. til godes, til halves, til fulles).

Rett (ee), m. 1, 1) Ret, rigtig Afgjørelse; det at enhver faar hvad der tilkommer ham. Faa Rett. Gjera kvar Mann Rett og Skil. Det bit ingen Rett paa honom: man kommer ikke til Rette med ham; han lader sig aldrig overbevise. Nogle St. Rætt; jf. Sv. rätt; G. N. réttr. — 2) Erstatning, Godtgjørelse. Han fekk Rett fyre det: han fik det tilstrækkelig erstattet. Østl. Andre St. Lika. — 3) tilkommende Deel eller Lod. Eg fekk min Rett, ɔ: min bestemte Deel. Han veit sin Rett: han veed hvad han kan vente. (Jf. Landst. 387). — 4) Rettighed, retlig Adkomst. Hava Rett til aa styra. Han heve Retten til Garden. — 5) retlig Bestemmelse eller Vedtægt; Lov, Regel. Hava Retten fyre seg. D'er same Retten fyre alle. Det skal ganga etter Log og Rett. — 6) Ret, Domstol. Koma fyre Retten. Setja Retten: begynde en Retsforhandling. Sitja Retten: sidde i en Ret som Medlem eller Vidne. — Fleertal hedder sædvanlig Rettar (G. N. réttir). I Sammensætning bruges ogsaa Rettar (Retta), f. Ex. Rettarbot, Rettargang; og denne rigtige Form er i nyere Skrifter tildeels anvendt i flere Tilfælde, saasom **Rettargrunn**, m. Retsgrund. **Rettarkjensla**, f. Retsbevidsthed. **Rettarskipnad**, m. Retsorden.

Rett (ee), m. 2, (Fl. **Retter**), en Ret Mad, en vis Deel af et Maaltid. Reidde Retter: fremsatte Retter, et vel besat Bord. G. N. réttr; T. Gericht; jf. T. anrichten.

retta (ee), v. a. 1, (ar), 1) rette, berigtige, forbedre. Det rettar seg: det jævner sig, kommer i Orden. — 2) veilede, hjælpe, føre paa ret Vei; ogsaa: lempe, føie. Retta seg etter: følge, holde sig til, stole paa. — 3) straffe; henrette (= avretta). Jf. Rettarstad.

retta (ee), v. a. 2, (er, e), 1) række, udstrække. Retta seg: strække sig, udstrække Lemmerne. Retta Ryggen. Retta or seg Tunga. Han stod og rette upp Handi: rakte Haanden op. B. Stift, Tel. Gbr. og fl. G. N. rétta. — 2) overrække, levere, give med Haanden. Han kom og rette meg det. Oftere med et Adverb, saasom: retta fram, retta upp &c. B. Stift.

Retta (ee), f. den rette Side, ɔ: den Side som er bestemt til at vende udad; f. Ex. paa vævet Tøi. (Modsat Ronga). Ofte ogsaa om den høire Haand (nemlig i Tale med Børn); altsaa: den rette Haand til at hjelpe med. Oftere: **Rettehandi** (ligesom Fagrehandi).

rettande, adj. som kan rettes.

Rettar, m. en Retter, Veileder.

Rettarbot, f. Forbedring, Lettelse, Afhjelpelse af en Mangel eller Uorden. B. Stift (Rettaboot). Hedder ogsaa **Rettarbøte**, n. „Me klaga fyre dæ oftaa, men me fekk ikkje noke Rettabøte paa di", Sdm.

Rettargang, m. Rettergang, Sagførsel.

rettarlaus, adj. 1) uretfærdig, ubillig. — 2) om en Person: ufornuftig, vrangvillig, som ikke agter nogen Ret. B. Stift (rettalaus'e). Andre St. **rettlaus**.

Rettarløysa, f. 1) Uretfærdighed; Ligegyldighed for al Ret; ogsaa Vrangvillighed, ufornuftig Trods. — 2) en Person, som man ikke kan komme til Rette med. Nogle St. **Rettløysa**; andre St. **Rettaløyse**.

Rettarsak, f. Rettergangssag. Sjelden.

Rettarstad, m. Rettersted; s. retta, 1.

Rettarstemna, f. Møde for Retten.

Retteforeldre, n. pl. rette eller virkelige Forældre (i Modsætning til Stifforældre). Saaledes ogsaa **Rettefader** (-far), m. og **Rettemoder** (mor), f.

Rettehand, s. Retta.

retteleg, adj. rigtig, som er i sin rette Stand, fri for Meen eller Skade. Han fekk ein Støyt, so han vardt ikkje retteleg sidan. Trondh.

rettelege, adv. 1) rigtigt, paa rette Maade. D'er ikkje rettelege voret: det gaar ikke rigtigt til. (Sædvanlig udtalt rettele'). — 2) ganske, tilfulde. Det var ikkje rettelege so helder: ikke ganske saa. B. Stift. — 3) ret meget, særdeles, i høi Grad. Rettelege vel: meget vel; meget omhyggeligt. Rettelege snild: meget god at omgaaes med. Berg. Trondh. ogsaa Smaal. og fl.

Rettelse, n. s. Retting.

rettenkt, adj. rettænkende, retsindig.

Retteskiva, f. Regulerings-Skive i et Uhr.

Rettesnor, f. Rettesnor, Veiledning.

Rettesystkin (-sykkjen), n. Heelsøskende, Børn af samme Fader og samme Moder. (Modsat Halvsystkin). Saaledes ogsaa **Rettebroder**, m. og **Rettesyster**, f.

rettfengen, adj. erhvervet med Ret, paa rette Maade. Sv. rättfången.

rettferdig, adj. retfærdig; retskaffen; ogsaa erhvervet med Ret. Nogle St. **rettferdeleg** (rettfærleg). Nyere Ord.

Retting, f 1) Rækning, Udstrækning. 2) Rettelse, Berigtigelse. 3) Veiledning, noget at rette sig efter. I denne Betydn. oftere: **Rettelse**, n.

rettkomen (o'), adj. 1) tilkommen paa rigtig Maade; ret erhvervet. 2) berettiget, som har Ret til noget.

rettlaus, s. rettarlaus.

rettleida, v. a. (er, de), veilede, hjælpe til Rette, give tilstrækkelig Underretning; ogsaa: ordne, bringe i Orden, faae Rede paa. Temmelig alm. og meget brugl. Mange St. **rettleia** (-leie); afvig. **resleie**, Tel. (G. N. réttleida: ordne). Rettleida seg: komme i Orden, ordne sine Sager. Ogsaa i Formen **rettleidast**: komme i bedre Stand, forbedres. Hertil en besynderlig Afvigelse „reltlelast" (relschelast): komme sig, blive frisk. Sdm.

Rettleida, f. Underretning, Oplysning. Forkortet „Rettlei", Mandal.

rettleidd, part. veiledet &c. s. rettleida.

rettleiden, adj. hjælpsom med Raad og Veiledning.

rettleides, adv. lige frem, ad korteste Vei eller Led. Rbg. (retleies). G. N. réttleidis.

Rettleiding, f. 1) Veiledning, Underretning. 2) Ordning af en Sag, Afgjørelse, Udretning. Sogn og fl.

rettna, v. n. (ar), rette sig, udjævne sig; slaae sig ud, f. Ex. om et bøiet Træ.

rett no, adv. nu snart, om en kort Tid.

rettruande, adj. rettroende.

rettslutt, adj. fornuftig, retsindig, god at komme til Rette med. Trondh. I B. Stift: **rettsluttig**.

rett-so, adv. netop saa. Nogle St. som Udraab „rittso", el. „risso daa", omtr. som: tænk engang!

rettsvæv, adj. kommen i Orden med Hensyn til Søvnen, efter at have været „rangsvæv". Nordre Berg.

rettsynt, adj. klarseende, som seer rigtigt.

rettsøles, adv. med Solen, efter Solens Gang; om en Bevægelse fremad (el. opad) fra den venstre Side og tilbage mod den høire. (Modsat rangsøles). Temmelig alm. men tildeels afvig. **rettsæles**, Helg., **rettseles** (ee), Nordre Berg., **rettsolt**, Jæd. — Sv. rättfols.

rettug, adj. rigtig, ordentlig; fuldkommen. Hall. Gbr. Mere alm. i en fremmed Form: **rektig** (e').

rettugt, adv. rigtigt, nøiagtigt.

rettviljug, adj. retsindig, retskaffen, ærlig. Lidet brugl.

rettvis (ii), adj. retviis, eller egentl. klog til at skjønne hvad der er ret.

Rev (ee), s. Riv (i').

Rev (e'), m. en Ræv (Vulpes). Ogsaa

uegentl. om en listig, snedig Person. Ordet lyder tildeels „Ræv", og mere afvig. **Røv** (ø'), i B. Stift, Hall. Vald. Gbr. Helg. Fleertal tildeels **Rever** (Revir), Tel. **Røver**, Hard. Desuden findes ogsaa Spor af en Form med „j", saaledes i Smaal. Revjaskinn, Revjastrik (jf. Reva). G. N. refr (pl. refar). „Røv", om et Kornlag, synes at være et andet Ord.

Reva (ee), s. Riva og Rive (i').

Reva (e'), f. en Hun-Ræv (= Revtik). Afvig. **Røva**, Røve (ø'), B. Stift; **Røvu**, Hall., **Revja**, el. **Røvje**, Vald. — I svenske Dial. räbba.

reva (e'), v. n. (ar), skrige, hyle (som Rævene i Parringstiden). Nogle St. **røva**.

Revbjølla, f. en Urt med røde, hængende Blomster; Fingerbølle (Digitalis purpurea). Nogle St. **Røvabjølla**, Hard. Jæd. og flere; ogsaa **Røvhanske**, Sfj., **Røveleike**, f. Sdm. Ellers Bjølleblom (Nhf.), Fingergull (Romsd.).

Reveglessa, f. en Rævesax.

Revekaka, f. Rævegift, Rævekager.

Revel, Strimmel, s. Revle.

Reveleika, f. s. Revbjølla.

[**Reverensa**, f. en lang Opregnelse, en Række af Titler og deslige. B. Stift.

Reverova (e'), f. 1) Rævehale. 2) Padderok, Eqvisetum. Tel. og fl. Afvig. **Røvsrove**, Num., **Revjarumpe**, Smaal.

Revestrik (i'), n. snedige Paafund, Kneb, Rænker. I Smaal. **Revjastrek**.

Revgaupa, f. en vis Art eller Afart af Los (Felis Lynx); Sv. räflo.

Revhanske, s. Revbjølla.

revja (e'), v. n. (ar), hvirvle, danne smaa Ringe eller Cirkler; om den Bevægelse, som viser sig i Vandfladen over en stor Fiskestiim, især af Sild. Det revjar paa Sjoen. Sfj. Sogn. I Shl. **røvja**. Andre St. yra.

Revja, f. Bevægelse i Vandfladen; smaa Hvirvler eller Bobler, som skyde op af en Sildestiim. Sfj. Sogn (mest i Fleertal). I Shl. **Røv**, n. Ellers kaldet Uppfar (Trondh.) og Yr (Sdm.).

Revja, f. (2), en vis Mavesygdom (Børnesygdom). Smaal. (Revju). Vel egentlig Rivja. Om et andet Revja, s. Reva.

Revjastrik, s. Revestrik.

revla (?), v. n. (ar), begynde at tøe, faa at enkelte Pletter og Striber blive sneefrie. Sdm. i Formen **røvla** (ø'). Hertil **Revling** (Røvling), f. Sneens Forsvinden paa enkelte Pletter. (Isl. refil-þá).

Revle (e'), m. en Strimmel, et Stykke af en Væv; en Vævbredde. Lister. (Jf. Ryfte). G. N. refill: Tæppe.

Revol, s. Rivol.

Revskinn, n. Ræveskind. Nogle St. **Røvskinn**; i Smaal. ogsaa **Revjaskinn**.

Revtik (ii), f. Hun-Ræv (= Reva).

Revunge (e'), m. Ræveunge.

revvondt, s. Riva (i').

Ri, f. s. Rid. — **Ri**, m. s. Rir.

ria (ride og vride), s. rida.

ribba, v. a. (ar), plukke, pille Fjædrene af. Østl. Jf. ripa, rispa.

Ribba, f. en Side af et Dyr (især Sviin); den Deel af Siden, som indeholder Ribbenene (= Riv).

Ribbe, m. (n.?), Bjergryg, den øverste Kant af en Aas eller Fjeldkam; ogsaa en Jordryg, en høi Vold. Rbg. Jf. Rabb og Rime.

Rid (i'), n. 1, 1) en vaklende Stilling. Liggja paa Rid: ligge usikkert, f. Ex. om en Stok, som hviler paa et Underlag som er for høit i Midten. Nogle St. „paa Ri", eller „paa Re" (jf. Ridvang); paa Sdm. „paa Rei" (som er et andet Ord). Vel egentl. en ridende Stilling. Ordet kunde ogsaa betegne: Ridning (jf. Trollrid). — 2) en Forhøining, det høieste Punkt af en Bakke eller Jordryg. Tel. og fl. (Ri', Re). „Midt paa Ri'e". Jf. Ris (i'). — 3) et Rækværk (?), s. Handrid. I Hall. i en anden Form, s. Ridar, pl.

Rid (i'), n. 2, et Par sammenbundne Neg paa en Kornstavre. Shl. i Formen **Re**. I Hard. i en anden Form **Rel** (Reel), m., formod. for Ridel. Andre St. kaldet **Snar** (jf. snara: vride). Vel egentl. Vrid og Vridel, af vrida. Sv. Dial. vred, D. Vrid, ɔ: Bundt, Visk.

Rid (ii), f. 1) et haardt Veir, Uveir; en Tid med Kulde, Snee eller Storm. (Kaldrid, Snjorid, Uvedersrid). Mest brugl. i de nordlige Egne. (Mange St. **Ri**). G. N. hríd; Ang. hríð. — 2) et Anfald af Sygdom eller Smerte; en Stund da Smerten indfinder sig stærkere end ellers; saaledes f. Ex. om de enkelte Anfald af Fødselssmerterne (s. Ljosrid, Masarrid). Jf. Flaga. — 3) en Stund, en kort Tid. Temmelig alm. (G. N. hríd; Sv. Dial. rid). Ei liti Rid: en liden Stund (f. Ex. en halv Time). Ei god Rid (Ri): en temmelig lang Stund. Det gjeng i Ridom: det træffer sig kun i enkelte Stunder. Som Adv. **ridomtil**: af og til, en og anden Stund. Gbr. (riom-te). Jf. Rykk, Tak, Beite, Skov, Kast. — Forskjelligt herfra er et „Rid", f. som kun bruges i Kvindenavne, saasom: Gudrid, Hallrid, Ingerid, Sigrid, Torrid (alm. udtalt „Ri", G. N. -rídr), og hvis Betydning er dunkel; af nogle forklaret som „den ridende", af andre derimod anderledes.

Rid (?), m. flammet Træ; s. Rir.

rida (ii), 1, v. n. og a. (**rid, reid, ridet**, i'), at ride ꝛc. Inf. mest alm. **ria, rie**; i Nfj. og Sdm. **ride**. Imperf. rei (reid), i Fl. **rio** (i'), el. **reo** (for rido), Hall. Vald. Supin. **ride** (i'), **rie** (i'), ree. G. N. rida (rid, reid, ridit). — Betydning:

1) svaie, vippe, hvile i en usikker, balancerende Stilling, saasom paa et Underlag som er for høit i Midten. Stokken ligg og rid (s. Rid, n.). Baaten reid paa ein Stein. Rida yver: falde over til en anden Side. Han reid aat Golvet. (Hall. og fl.). Jf. risa. — 2) hvile paa Vandet uden at drive (om Fartøi), holde sin Plads mod Vinden. (Sv. rida; Eng. ride). Rida fyre Ankar. Rida av ein Storm: holde sig paa sin Plads, medens en Stormbyge gaar over. Nordl. Jf. „Dæ ri'e av": det gaar over, forsvinder. Tel. — 3) ride, sidde paa et Dyr; reise tilhest. Rida um Hus: ride omkring Gaarden (en vis Gjæstebudsskik). Sæt. — 4) v. a. bruge til Ridning; f. Ex. rida ein ny Hest; rida Hesten heim o. s. v. Ogsaa: betynge, plage (saasom om Mareridning). — 5) om Han-Dyr: bespringe, parre sig med. (Saaledes ogsaa T. reiten). Afledninger: Rid (i'), Reid, reida.

rida (ii), 2, eller **vrida**, v. a. (**rid, reid, ridet**), 1) vride, snoe, omdreie; f. Ex. „ria ei Via": vride en Vidiekvist, gjøre en Vidie. Hard. Shl. Nhl. og fl. i Formen **ria** (ri'e, rei, re'e). I Tel. **vrie** (vri'e, vrei, vrie). G. N. ríða; Sv. vrida; Ang. vríðan, Eng. writhe. — 2) knytte, danne en Knude. „Ri i Hop": trække sammen, knytte til. Nordl. (G. N. ríða). Jf. Ride, Ridel, Rideld, Ridtaatt.

Rida (i'), f. Febersyge (?). I Forbindelsen Trollredu, -rødu, -røddu, om et Slags voldsomme Sygdomsanfald hos Dyr. Trondh. I Ork. „Troll-ru'u". G. N. riða: Feber; Nht. rite. Jf. Ang. hriðian: have Feber.

Ridar (i'), pl. (f.?), Svalgange, aaben Gang paa Siderne af en Bygning. Hall. i Formen **Rea**, bst. Readn; Dativ Reo (for Ridom). G. N. rið, n. Trappegang.

Ridar (ii), m. ridende Person; Rytter.

Riddar, m. Ridder (Chevalier). G. N. riddari. Ellers anseet som fremmedt og oftest udtalt Ridd'ar, ogsaa Ridd'er. — **Riddarskap**, m. (n.), Ridderværdighed.

Ride (i'), m. 1) Maskestok; Valse eller Model, hvorpaa Garnmasker knyttes. Nordre Berg. Nordl. (tildeels **Rie**, eller **Ree**). Ogsaa i Formen **Ridel** (Riel), Nhl. Isl. ridill, ridvölr. (Jf. Riv). — 2) Haspetraad, Baand hvormed en Haspe omknyttes (for at den ikke skal forvikles). Sdm. (Til rida, 2). Om et andet Ride s. Red.

Ridel (i'), m. 1) flammet Ved (= Rikka, Rir). Nhl. (Riel). — 2) Maskestok, s. Ride.

Rid-eld (i'), m. Ild som fremkommer ved Gnidning i Træ; Friktionsild (= Naudeld). Sdm. Andre St. **Rield**. (Sfj. Sogn). Til rida, 2. I svenske Dial. vrideld, vredäll.

Ridemot (ii), n. Exercitie med Heste. Hadeland (Riemoot). Anseet som en Tillempning af „Remonte".

riden (i'), part. 1, reden, tæmmet til Ridning; om Heste. (rien, re-en).

riden (i'), part. 2, vreden; s. rida, 2.

ridfør (ii), adj. 1) skikket til at ride. 2) om Heste: avledygtig (s. rida, 5). Hall. hvor det ogsaa hedder **ridbyrg** (ribyrg).

Ridham (i'), m. Ridevætte, fabelagtigt Væsen som siges at plage Kreaturene ved at sætte sig paa dem. „Reham", Mandal. (Folkevennen 11, 466). Paa Sdm. kaldet Tussen.

Ridhaa (i'), m. Haafisk af Hankjønnet; Hanhai (?). „Rehaa", Redenæs. (Modsat Bladhaa).

ridheil (ii), adj. skrantende, kun tildeels frisk. Ndm. (riheil).

Riding, f. 1, Riden, Ridning.

Riding, f. 2, Vridning. (Riing, Vri'ing).

ridka? s. rikka. — **ridla?** s. rela.

ridom, adv. stundom; s. Rid, f.

Ridstall (i'), m. Legeplads for Dyr (især Hjorte); Parringssted. Nfj.

Ridtaatt (i'), m. den Feil i et Toug, at den ene Traad (Taatt) har havt en Kurre eller Vridning og derfor bliver slappere end de andre Traade. Nordre Berg. ogsaa i Nordl. Nogle St. **Retaatt**. (Oprindelig Vridtaatt).

Ridvang (i'), m. en vaklende Stilling; see Rid, n. Hard. Brugt i Dativ Fl. Ridvongo(m). „Da ligg'e paa Ridvaango": det hviler paa et usikkert Underlag.

Riel, s. Ridel og Ril.

Rifla (i'), f. Riffel, riflet Bøsse. Nogle St. **Reffla**. Eng. rifle. Formen er fremmed, og Ordet skulde her hedde Rivla.

Rifs, m. Ribs, Ribsbærtræ. Nogle Steder **Rips**. (Fr. ribes). Hedder ellers: Or, Movid og Vinbær.

Rift, f. 1) en Rift (= Riva, Rivna). 2) et Stykke; ogsaa en Stund; s. Ryft, Ryfte.

riga (i'), v. n. (ar), rave, svaie, hælde til forskjellige Sider; f. Ex. om Straa. Nordre Berg. Hall. Gbr. (Nogle St. **rega**). G. N. riga: rokke. Jf. rigla, rigga, raga. Ogsaa i Betydn. gynge (= reia); hertil **Rigarskjol**, n. en Gynge (= Huskeskjol). Sdm. (Norddalen).

rigga, v. a. (ar), 1, rokke, ryste, faae noget til at rave eller vakle. Rigga Bordet: røre ved Bordet, saa at det ryster. Nordre Berg. Jf. rugga.

rigga, v. a. (ar), 2, forbinde, omvikle. Sogn. „Han va saar'e paa Foten, so han laut rigga han". Andre Steder i Betydn. rigge et Fartøi, takle, forsyne med **Rigg**, m. (Takkelads). Eng. rig; Ang. vrigan: klæde, tildække.

rigla, v. n. (ar), 1) rokke, staae løst eller vaklende. Berg. Stift. (Jf. rugla). — 2) rave, gaae usikkert og med Møie. Hall. Hertil **riglefør**, adj. stærk nok til at gaae (om syge Folk).

Rigling, f. ravende Bevægelse.
rigna (regne), s. regna.
rik (ii), adj. 1) rig, som eier meget (egentl. som raader over meget). G. N. ríkr: rig; mægtig; Ang. ríc, Goth. reiks: mægtig. — 2) omfattende, som indeholder meget; ogsaa mangfoldig, rigelig tilbudt. Rita Gaavor; eit rikt Aar; rikt Fiske &c. — 3) drøi, stor. Taka for rikt Tak: gjøre et for drøit Tilgreb; f. Ex. stikke Løftestangen for langt ind under en Steen, som man vil vælte. B. Stift.
rika, v. a. (ar), berige, gjøre rig. Rika seg: samle Rigdom. B. Stift, Tel.
Rikdom, m. Rigdom; Overflod. Tildeels udtalt Rikedom. G. N. ríkdómr.
Rike (el. Rikje), n. 1) Herredømme, Regjering. Hans Rike fekk snart Ende. Ellers lidet brugl. G. N. ríki. — 2) Eiendom, det som En raader over. Her ser du mitt heile Rike, ɔ: alt hvad jeg har. B. Stift. — 3) Rige, Stat; Monarkie &c. Mest alm. I Dativ Fl. **Rikjom** (Rikjo, -aa). I Sammensætning Riks (G. N. ríkis), for Ex. **Riksbank**, m. Rigsbank. **Riksgrensa**, f. Rigsgrændse. **Riksmagt**, f. Statsmagt. **Riksort**, f. s. Ort. **Riksraad**, n. Rigsraad, Statsraad. **Riksrett**, m. Rigsret (Domstol for Anklager mod Regjeringens Medlemmer). **Rikssak**, f. Statsanliggende. **Riksstyr**, n. Statsstyrelse. **Riksvaapn**, n. Rigsvaaben. — I nyere Skrifter (saasom „Dølen") ere mange flere hertil hørende Ord anvendte, saasom **Riksform**, f. Statsform. **Rikskyrkja**, f. Statskirke. **Rikslæra**, f. Statslære. **Riksskipnad**, m. Statsforfatning, Constitution. **Riksskuld**, f. Statsgjæld. **Riksstell**, n. Statssager, Politik.
Riking, m. en rig Mand. (Haardt K).
rikja, v. n. (er, te), herske, regjere (?). Sjelden, i Forbind. „raader og rikjer"; jf. ovrikja, raadrikjen. G. N. rikja.
rikka, v. a. (ar), rokke, røre, flytte af Stedet. Det stend so fast, at ein kann ikkje rikka det. D'er aldri verdt aa rikka seg (røre sig). Nordre Berg. Nordl. (Maaskee ridka, vridka).
Rikka, f. flammet Træ, Hvirvler eller bølgeformige Aarer i Træet, saasom ved Roden eller i en rund Udvært. Nordre Berg. Gbr. Ork. og fl. (Andre St. Rir, Riel). Maaskee egentl. Ridka (Vridka). — Hertil **Rikkebjørk**, f. Birk med bølgeformige Aarer (fortrinlig skikket til Polering). Gbr. Sdm. og fl. **Rikkefjøl**, f. Skive af flammet Træ. **Rikkeskaft**, n. Skaft af saadant Træ. **Rikkevid** (-ve), m. flammet Ved. (I Ork. Rikka-ve). Andre St. Lokkeved, Rir, runnen Vid (i'). Jf. Ripel, Jadar, Lunde.
rikkad, adj. flammet, tværstribet.
Rikkesky, f. Smaaskyer som adskilles ved smale blanke Striber. Ork. Ogsaa „Rikkasky" (= rikkad Sky).
rikkutt, adj. tværstribet. „Ein rikkett'e Katt": en Kat som er graa med sorte Tværstriber. Nordre Berg.
rikla, v. n. vrikke, rokke, lirke, f. Ex. med en Laas. Nordl.
rikleg, adj. rigelig, stor, betydelig.
riklege, adv. rigelig, i Mængde, i fuldt Maal. Mere alm. **rikelege** (rikele') og nogle St. **rikeslege** (for rikslega). G. N. ríkulega.
rikna (ii), v. n. blive rigere. (Sjelden).
riksa, v. n. (ar), 1) knirke, skrabe; gjøre Larm; s. rikta. — 2) gaae sagte. Sdm. og fl. „Dæ riksa aa græv'e": det gaar saa taaleligt; Folk ere oppe og arbeide som sædvanligt.
Riksl, m. Fiskeskjæl; s. Reist.
Riksraad, og fl., s. Rike.
rikta, v. n. (ar), 1) knirke, hvine, skrabe, f. Ex. om Hængslerne paa en Dør. Sogn, Hard. Rbg. Tel. Hall. og fl. I de nordligere Egne hedder det **riksa** (Sdm. Gbr. Ork. Nordl.). Isl. hrikta. — 2) larme, støie; f. Ex. ved idelig Gang igjennem Dørene. Sogn og flere. — 3) gaae sagte eller med svage Kræfter. Hall. (Maaskee rigta; jf. riga, rigla).
Rikting, f. Knirken; Larm; svag Bevægelse, s. rikta. I de nordl. Egne **Riksing**.
Ril (ii), m. et Slags Dands for tre Personer. B. Stift. Nogle St. **Riel**. D. Riel (Molbechs Dial. 446). Eng. (eller skotsk) reel, maaskee til Eng. reel: rulle; jf. Rull.
Rim (ii), n. 1, 1) Riim, frossen Dug (= Hela). G. N. hrím; Ang. hrím. (Betegner tildeels et stærkere eller tykkere Lag af „Hela"). — 2) Sod; Lag af fiint Sod paa Gryder eller Kjedler (= Kolhim). Tel. Jf. G. N. ketilhrím.
Rim (ii), n. 2, 1) Riim i Vers, Sammenstilling af ligelydende Ord. — 2) et Stykke i Verseform; Riimstykke. — 3) ligeligt Forhold, Rimelighed. Gbr. D'er ikkje Rim i det: det er ikke rimeligt, passer ikke til det øvrige. G. N. rím: Vers; Ang. rím: Tal, og ríman: tælle, regne.
Rim (i'), f. (Fl. **Rimar**), Stang, Spile (Sprosse); en af de Stænger eller Fjele, som danne Ribberne i en „Grind" (modsat Oke); ligesaa om de enkelte Stænger i et Gitter, de enkelte Trin i en Stige, og lignende. (Nogle St. **Reem**). G. N. rim. Jf. Nt. Rimm (Tværbjælke); Eng. Dial. rims (Stigetrin). Rim i en Slæde er et af de to Langtræer, som hvile paa Tværbjælkerne lige over Mederne. Berg. Tel. (Andre St. Raft, el. Rafte). „Rimm" (el. Remm) synes ogsaa at betegne en Jordryg, men bliver da det samme som Rime, m.
rima (ii), v. n. (ar), blive rimet; fryse til Riim. Jf. hela. Ogsaa: belægges med

Sod (ſ. Rim). Mandal og flere.
rima (ii), v. a. (ar), 1) rime, ſætte i Vers; ogſaa: ſkrive Riim eller Vers. 2) faae noget til at passe. Rima ſeg: danne Riim, klinge ligt; ogſaa: passe ſammen, være passende. Trondh.
rima (i'), v. n. (ar), danne et Gjærde (?). „Dæ rima inn=yve": Bølgen ſlaar ind fra Siden, eller langs ad Baaden. Sdm.
Rimar (ii), m. en Rimer, Verſemager.
Rime (i'), m. en langſtrakt Forhøining, Jordryg, Bjergryg (omtr. ſom Rinde). Sdm. (lidet brugl.). Paa Helg. **Rem** (Remm): en høi Banke. I Hall. **Rimme** (eller Remme): en Skovſtrimmel, Forhøining bevoret med Skov. (Ofteſt Skogremme). Isl. rimi: en lang Bakke. I danſke Dial. Rem, Rim (Rimmer): Banke, Jordryg. Eng. rim: Kant. Jf. Rive, Ribbe.
rimeleg (ii), adj. rimelig, ſandſynlig; ogſaa: passende, billig, maadeholden.
rimfrosen (o'), adj. riimfrossen.
Riming, f. Rimekunſt.
rimna, ſ. rivna. — **Rimſa**, ſ. Remſa.
Rimſtav, ſ. Primſtav.
rina (ii), v. n. (rin, rein, rinet, i'), 1) virke, have Indflydelſe. Meſt i Forbind. „rina paa": virke paa, udrette noget med (omtr. ſom: bide paa). Det rin ikkje paa honom: det har ingen Virkning paa ham. Det rein ikkje paa deim, kvat dei aato: de blev ikke federe, hvor meget de end aade. Nordre Berg. Nordl. Ogſaa v. a. ramme, gaae ud over. „Obøne(r) rine ikkje den ſo(m) æ oſkyldig'e", ɔ: Forbandelſer ſkade ikke den, ſom er uſkyldig. Sdm. G. N. hrina(á); Ang. og Ght. hrinan: berøre; Eng. Dial. rine: røre. — 2) ſmerte, ſtikke, være bitter. D'er ſo ſurt, at det rin upp i Naſerna: det virker ſom en Rivning i Næſen. Sdm. Nordl. „Dæ rin i Hau'e": det ſmerter i Hovedet. Indh. Afvigende Betydn. „Dæ rin av": det gaar over, dovner bort. Tel. (Vinje). — 3) ſkrige, hvine med høi og ſkarp Lyd; iſær om Sviin, ogſaa om Heſte. Rina ſom ein Gris. Temmelig alm. veſt i Landet, ogſaa Hall. Gbr. Ork. Nordl. (G. N. hrina). Ogſaa brugt i en afvig. Form: **vrine**, Smaal., **brina**, el. **prina**, Sogn. I Nedenes: **vrene**, om at vrinſke. Sv. Dial. vrina: vrinſke.
Rinald, m. Knurfiſk (= Rjot). Sogn, Nhl. Shl.
Rind, f. Jordryg; ſ. Rinde.
rinda, v. a. (er, e), ſtøde, drive, nedſtyrte, f. Ex. Tømmerſtokke fra et Bjerg. Sæt. (Imperf. tildeels rindte). Dunkelt i Udtrykket „rinda Vaaſa": forvinde en Sorg, blive lettere tilmode. Hard. — Ordet ſkulde egentlig have ſamme Bøining ſom binda og vinda, altſaa: rind, ratt, rundet, ligeſom G. N. hrinda, ɔ: ſtøde, omſtøde.
Rinde, m. Jordryg, Bjergryg, en høi Banke; iſær en opadgaaende Forhøining imellem to Bækkeløb i en Bjergſide. Sogn, Hard. Tel. og fl. (I Vald. **Rind**, f.). Noget lignende er Rande og Rante; jf. Rape, Rabb, Ribbe, Rime.
Rindemark, f. ujævn Mark med lange Forhøininger.
rindutt, adj. ujævn, fuld af langſtrakte Høider.
Ring, m. 1) Ring, Kreds, Cirkel. G. N. hringr. Ganga i Ring: gaae rundt, i en Cirkel. Standa i ein Ring: ſtaae opſtillet i en Kreds. Jf. Kring og Kringel. — 2) en ſmedet eller tilſkaaren Ring; f. Ex. Fingerring. (Jarnring, Sylvring, Gullring). — 3) et rundt og lavt Kar; Mælkekar. Ork. Ogſaa det ſamme ſom Ringja.
ring, adj. ringe, let, ubetydelig; ogſaa daarlig, ſvag, ſkrøbelig. Han er ring med Helſa: ſvag af Helbred. (B. Stift). Ein ring Pris: en lav Priis. (Øſtl.). Eit ringt Aar: et Aar med knap Næring. Nyere Ord; efter det tydſke ring, ringe eller gering.
ring, adv. ſnart, ſtrax, om kort Tid. Ork. „Han maa ring kommaa no". I Ndm. ringan (ringand?). Sv. Dial. ring, ringt.
ringa, v. a. (ar), 1) bøie i Form af en Ring (Cirkel). Ringa ſeg i Hop: lægge ſig i en ſammenbøiet Stilling; om Dyr, for Ex. Hunden. Ringa ſeg kringum: omſlynge; om Værter. — 2) tilſkjære i en Ring el. Runding. Ringa ut=or, el. ringa ut eit Stykke: udſkjære et rundt Stykke. — 3) ſætte en Ring paa. Ringa ein Finger. (G. N. hringa). Ogſaa: omringe. Dei vilde ringa meg inne. — Particip: **ringad** (ihopringad, utringad, inneringad).
ringaſt, v. n. blive ringere, forringes. (B. Stift). Nyere Ord, ſ. ring.
Ringbein, m. en vis Feil i Fødderne paa Heſte.
Ringblom, m. Blomſt med mange Kronblade i en Kreds eller Ring; nogle Steder Høgeurt (Hieracium); andre St. Volverleie (Arnica).
ringbøygd, adj. bøiet i en Cirkel.
Ringebygg, m. Indbygger af „Ringebu" i Gudbrandsdalen.
Ring=erla, f. den almindelige Erle (Fugl). Trondh. (Foſen). Afvig. **Ring=illa**, Snaaſen, Tydal; og **Ringla**, Indr. Stjordalen. Andre St. Linerla.
Ringfeſte, n. Fæſte eller Hefte til en Ring (f. Ex. i en Dør).
ringhornutt (o'), adj. ſom har ringbøiede, cirkelformige Horn.
ringja, v. n. (er, de), ringe, varſle med en Klokke. G. N. hringja; Ang. hringan. Ringja ſaman: ringe til Meſſe i Kirken. Ringja inn ei Høgtid: ringe for en Høitid.
Ringja, f. Mælkekar, lavt og bredt Trækar til at opſætte Mælk i. Sæt. Hall. Nordre Berg. og flere. Ogſaa i Formen **Ringe**,

Smaal. Rom., **Ring**, Trondh. Afvigende **Ryngje**, Tel. (Ellers: Kolla, Bunka, Ask). I Østerd. **Ringe**, om et Mælkespand (Bøtte).

ringkverva (?), v. a. jævne Kanterne paa en rund Skive, f. Ex. en „Leiv". Hard. Lyder som ringverva.

ringla, v. n. (ar), ringle, klingre, f. Ex. med en liden Bjælde.

Ringla, f. s. Ringerla.

ringlagd, adj. sammenlagt i en Ring.

Ringlaup, n. Ringrenden, Tummel.

Ringorm, m. Ringorm, et Slags Udslæt. (Jf. Gardorm). **Ringormgras**, n. Soldug (Drosera), Nordre Berg. Sæt.

ringskoa (-sko), v. a. (r, dde), skoe en Hest paa alle Fødder. Tel. (Jf. ringtruga). Particip **ringskodd**.

Ringstav, s. Primstav.

Ringstraum, m. Vandhvirvel, Strømning som gaar rundt. Jf. Ida.

ringt, adv. usselt, daarligt. Det var ringt gjort. (Nyere, s. ring).

Ringtrost, m. Ring-Drossel. (Sjelden). S. Sysvorta.

ringtruga, v. a. (ar), sætte Sneesaaler (Trugor) paa en Hest paa alle Fødder. Voss.

ringutt, adj. ringet, som har ringformige Striber eller Indsnit (f. Ex. om Horn); ogsaa: bæltet, som har visse Tværstriber med en egen Farve; om Dyr.

ringvaksen, adj. udvoret i en Kreds.

Ringveg, m. Rundgang, rundtløbende Vei; f. Ex. i en Have.

Ringvid (-ve), m. 1) Fælgerne eller Omkredsen i et Hjul (Træhjul). Jf. Hjulring og Lask. — 2) Kantning paa et Tag (nemlig Torvoler paa Siderne, og Vindskeder paa Gavlerne). Nordl. (Ringve). — 3) en slyngende Buskvært, Gjedeblad (Lonicera). Nordre Berg. Ellers Vidvendel og fl.

ringvida (i'), v. a. (ar), sætte Kant paa et Tag, danne Tagskjæg og Gavler. Nordl. (ringvea), Indh. i Formen „ringvaadaa".

Ringvokster, m. Hvirvel i Haaret, et Punkt hvorfra Haarene udbrede sig til Siderne. B. Stift. (Jf. Kvervel).

ringvoren (o'), adj. daarlig; skrøbelig.

ring-oygd, adj. ringøiet, som har hvid Ring i Øinene; om Heste.

Rining, f. Skrig, Hvinen; s. rina.

riom-te, s. Rid, f.

Rip (ii), n. Streg, Stribe; s. ripa.

Rip (ii), f. (Fl. **Ripar**), Bordkant paa en Baad, den øverste Planke i Siden af Baaden. Alm. vest og nord i Landet. Jf. Lausrip, eller Skvettrip (ɔ: en løs Fjel, som i visse Tilfælde sættes ovenpaa den egentlige Rip).

Ripa, f. Streg, Skure (= Rip, n.). Nordl. I svenske Dial. ripa.

ripa (ii), v. n. (ar), ridse, strible, gjøre Streger; f. Ex. med en Knivsod; mærke efter en Lineal, og deslige. Nordl. Trondh. Gbr. Østerd. og fl. (Jf. ripla). Sv. repa, i Dial. ripa. Jf. rita.

ripa (i'), v. a. (ar), afrive, afstryge, f. Ex. en Klynge af Frø eller Bær, ved at gribe derom med Haanden. Tel. og fl. Afvig. **repa**, **ræpa**, Østerd., **rapa**, Namd. **raapaa**, Ork. Guldalen. (I B. Stift **rispa**, f. Ex. rispa Lauv av ein Kvist). Sv. repa. Jf. Ang. ripan: plukke, samle (Eng. reap). — Hertil „Raapaalauv" (Ripelauv), n. Løv som er afrevet (afstrøget). Ork.

Ripe (?), m. en Klynge af Frø. I Ork. (eller Opdal) som Plantenavn: **Raapaa**, ɔ: Polygonum viviparum (= Fuglefræ, Titingfræ ꝛc.). „Raapaasoll", m. en Ret af dette Slags Frø med Mælk. (Trondhjemske Selsk. Skrifter 5, 137).

Ripel (i'), m. en Strimmel, et langt og smalt Stykke; f. Ex. Skogarripel (smal Skovstrækning). Sogn, Sdm.

Ripel (ii), m. 1) Kjæp, Stage, liden Træstamme. Nhl. Tel. — 2) udvoret Kant omkring en Rift paa et Træ (= Jadar, Lunde). Rbg.

Riping (ii), f. Afstregning; s. ripa.

ripla (ii), v. n. (ar), ridse, strible, gjøre Streger, f. Ex. i Træ (omtr. som ripa). Nordre Berg. **Ripling**, f. = Riping.

Ripmaat (ii), n. Lineal eller Vinkel til at mærke efter, f. Ex. ved Tilskjæring af en Kant. Nordl. Trondh. Berg. Andre St. **Ripmot** (oo), n. Østerd. Rom. og fl.

Ripp, m. Hast, Skynding. Nordl.

rippa, v. n. (ar), 1) haste, skynde sig. Nordl. 2) rømme, pakke sig. Hall. og fl. Ogsaa som v. a. rokke, flytte. Nordl. Jf. T. rippeln, Holl. reppen (røre sig).

Ripstreng (i'), m. et Slags stivt Græs. Nordl. (Vesteraalen).

Rir (ii), m. Knuder i Træ, Ved med krumme eller bølgeformige Aarer. Indh. Afvig. **Ri**, Helg., ogsaa i Sogn og fl. Vel egentlig Rider (Ridr) eller oprindelig Vridr. I Nhl. **Riel** (Ridel?); andre St. Rikka (s. d.). I svenske Dial. vrid og vril (Rietz 818). — Hertil: **Rirkula**, f. en rund Udvært paa Stammen af et Træ. (Jf. Nuta). **Rir-rot**, f. Rod med knudet eller ringvoren Ved. **Rirskaft**, n. = Rikkeskaft. (Paa Helg. Riskaft). **Rirtre**, n. Træ med flammet Ved. **rirvaksen**, adj. ringvoren, knudet. (Paa Helg. rivoksen).

Ris (i'), n. 1) Reisning, Opstaaen. (Af risa, reis). Sjelden; s. Rismaal. — 2) Størrelse, Omfang, Optagelse af Rum. Sogn. og fl. D'er ikkje stort Ris paa det: det seer ikke ud til at være stort, at behøve meget Rum. Jf. Ruv. — 3) en Forhøining, Jordryg, Bjergryg; det høieste Punkt af en Vold eller Bakke. Koma uppaa Riset: komme til det høieste Punkt. Temmelig alm., men

tildeels udtalt Rees, ogsaa: Ræs. Jf. Rid.

Ris (ii), n. 1) Kratskov, smaa Buskvexter. G. N. hrís. Jf. Snaar og Lyng. — 2) Riis, Kviste af Træer. (Lauvris, Sopling-ris, ꝛc.). — 3) et Riis, en Pidsk; ogsaa figurl. Straf, Tugtelse.

Ris (ii), n. (2), Riis, indisk Korn. Tydeligere: **Riskorn.** Hertil **Risgryn**, oftest med en fremmed Form „Risengryn".

risa (ii), v. n. (**ris, reis, riset,** i'), 1) reise sig, staae op, komme paa Fødderne. Han var so veik, at han vann ikkje risa. G. N. rísa; Ang. rísan (Eng. rise); Goth. reisan. Mest brugl. i de sydligere Egne; paa Sdm. kun om at reise sig paa Bagbenene, om Dyr; f. Ex. Bjørnen reis upp og vilde slaa. (Jf. reisa). — 2) komme sig, forvinde et Tab eller en Skade. Nordre Berg. og fl. Han ris ikkje etter det so snart: han forvinder ikke det Tab saa let. D'er ikkje meir Skade, en at ein ris no etter det. — 3) kneise, rage frem, række høit op; ogsaa: optage et stort Rum. Tel. Nhl. Sdm. Gbr. og fl. Det var ikkje so myket, som det reis til. (Jf. ruva). Dei risa svært, desse nye Husi (ɔ: de rage høit op). Jf. Ris (i') og Rise. — Endelig har Ordet en afvigende Betydning i Forbindelsen: risa yver, ɔ: falde over til Siden, falde med sin hele Længde, ligesom en Stok. Sdm. og fl. (Andre St. rida yver). Jf. Ght. rísan, som betyder baade stige og falde.

risa (ii), v. a. og n. (ar), 1) sanke Riis el. Kviste. — 2) pidske. Lidet brugl.

Risbit (?), m. en aarsgammel Buk, eller ogsaa Væder. Tel. Hall. Sogn, Indr. Helg. Paa Rom. om et aarsgammelt Sviin (?). Paa Sdm. om en toaarsgammel Oxe. Sædvanlig udtalt Riisbiit, eller Riispiit. J svenske Dial. risbit, respit, risbitare, om en Buk (Rietz 535). Ordets Oprindelse er dunkel.

Rise (i'), m. 1) Jætte (= Jøtul), mandligt Væsen af fabelagtig Størrelse. (J Folkesagn). Søndre Berg. Østl., ogsaa i Nordl., tildeels udtalt Rese, Ressa. Mere afvig. **Ryse** (y'), Mandal, Rbg., **Rysel**, Tel., og **Risil**, Smaal. (G. N. risi). — 2) en Kjæmpe, en meget stor eller høi Mand. Nordre Berg. hvor Ordet opfattes som: kneisende, fremragende; af risa (3). Jf. T. Riese (Weigand 2, 495).

Risel (i'), m. s. Rise.

risen (i'), part. opstaaet, opkommen af sit Leie. Jf. ogsaa storrisen.

Risestein (i'), m. en eenlig, stor Steen, som ligger paa en Flade eller ovenpaa en Bjergryg. „Resastein", Jæd.

Risesverd (i'), n. en lang Steen; s. Sverd.

Risevokster (i'), m. Kjæmpestørrelse.

Risfall (ii), n. den første Afbrændelse paa et ryddet Jordstykke. (Modsat Vaalfall). Østerd.

Risgard (-gar), m. Gjærde af Buske og Smaatræer. (Jf. Einegard). Ogsaa kaldet **Risgjerde** (Riisgjære), n.

Risgygra (i'), f. en Jættekvinde. Helg. i Formen Risgjura, eller Resjura. En Sammensætning af Rise og Gygr.

rishyda (-hya), v. a. (er, de), pidske med Riis. Nhl.

Rising, f. Opstaaen; ogsaa Reisning, Høide.

Risk, m. et Slags Kager. Solør.

Riska, f. en vis Heste-Sygdom, som yttrer sig ved megen Uro, Gnidning, Væltning ꝛc. Rbg. Tel. Buskr. Nogle St. **Ryska.**

risla (i'), v. n. og a. (ar), 1) drysse, strømme ned. Østl. (Rom.). — 2) strøe, lade drysse. Jf. Sv. rissla: sælde. — 3) rage løselig med en grov Rive (Rislerive). Hall.

Risla (i'), f. 1, 1) et lidet Træ (= Buska); ogsaa Green eller Top af et Træ (især Løvtræ). Tel. og fl. J Ryf. **Ritla** (i'); saaledes: „Ritlelass", et Læs af Kvisteved. G. N. hrísla; Sv. Dial. risla: en Green. — 2) en Riiskvast, en stor Feiekost. Hall. — 3) Top paa et Straa, den grenede Frøklase paa visse Græsarter. Smaal. Rom. Hertil Havrerisla (Havrear).

Risla, f. 2, en Sygdom med Udslæt omkring Bæltestedet eller Underlivet. Rbg. Jf. Naarisla.

Rismaal (i'), n. den Tid, da man pleier at staae op om Morgenen. Helg. G. N. rismál. (Paa Sdm. Uppstadmund).

risna (i'), v. n. (ar), løbe som en Gysen eller stærk Rystelse igjennem Legemet. Sdm. „E tikte dæ risna n'yve me": jeg syntes som om der løb noget koldt ned over mig.

Risp, n. Fiskeskjæl, s. Reist. Ogsaa om noget, som man „risper" eller river af.

Risp, f. en liden Rem. Hall.

rispa (i'), v. a. (ar), 1) afstryge, afrive (ligesom ripa). G. N. rispa: rive; jf. hrifsa. — 2) ridse, strible, saare; ogsaa: skjære, flænge. Østl. (Sv. rispa). Jf. rista. — 3) rive i Lemmerne; om Smerter. Jf. riva. — Hertil **Rispning**, f. Afrivning osv.

Rispa, f. 1) Frøtop, lang Klase med Frø eller Blomster. Vald. 2) en Ramse, en let og lystig Fortælling. Tel. Vald. og fl. 3) en Stribe, Ridse, Rift. Hall.

Risping, m. eller **Rispingsseid**, m. Sei af middels Størrelse. Sdm.

rissa (i'), v. n. (ar), være urolig, gjøre Støi og Spektakel. Tel. Jf. rassa.

rissa, v. a. ridse, s. rita.

risso (= rettso), s. rett.

Risstjerna (ii), f. en Komet. B. Stift.

Rissværing, m. Indbygger af Rissen (Riss, m.) ved Trondhjem.

Rist (i'), n. Fiskeskjæl, s. Reist.

Rist, f. 1, Vrist, den øvre Deel af Foden, opad mod Ankelen. G. N. rist. (Jf. Eng. og Nt. wrist: Haandled). — **Rista(r)blad**, n. Fodblad, den nedre Deel af Vristen.

Ristarkrok, m. Fodens Krumning foran

Ankelledet, Vristens øverste Deel.

Rist, f. 2, Bjergkant, øverste Kant af en Bjergryg (= Egg). Tel. Sæt. Jf. Ris og Rust.

Rist, f. 3, en Rist, gitterformig Skive. Afvig. fra T. Rost og Sv. rost.

Rist, m. en Stopper; s. Reist.

rist (i'), part. 1) opskaaren, aabnet; s. rista, (1). — 2) rystet, omrystet; s. rista (2).

rista (i'), v. a. (er, e), 1, skjære, tilskjære; eller oftere: opskjære, sprætte, aabne med Kniv. G. N. rista (ristir) el. rísta (ríst, reist, ristit). Rista Reimar: tilskjære Remmer af Skind. Rista Fisk: opskjære Fisk. Nordl. (ogsaa i Tel.); ellers sædvanlig: rista upp, ɔ: aabne (Fisk eller slagtede Dyr). Rista upp Skinnet: gjøre Aabning i Huden paa et Dyr, som man skal flaae.

rista (i'), v. a. (er, e), 2, ryste, sætte i en rystende eller bævende Bevægelse (= skaka). G. N. hrista; Sv. rista. (Jf. Goth. hrisjan). Rista seg: ryste sig; ogsaa: skjælve, bæve. Rista paa seg: ryste Lemmerne; f. Ex. rista paa Hovudet; rista paa Rova (om Dyr).

ristad, adj. beskaffen med Hensyn til Vristen; om Skotøi. Jf. risthøg.

Ristar, m. En som opskjærer Fisk. Nordl.

Ristarsula, f. en kløftet Stang, hvormed Hø omlægges eller rystes. Indr.

Ristel, m. Langjern i en Plov, et Slags Kniv under Plovaasen, bestemt til at skjære Jorden ovenfra eller aabne en Fure for Ploven. Østl. Vald. Voss, Ork. Helg. (Ellers kaldet Skjere). G. N. ristill.

Ristespik, f. en Kile at sætte imellem Læsten og Overlæderet, naar man syer Skotøi. B. Stift.

risthøg, adj. høi i Vristen; om Fødder, ogsaa om Skotøi. Uegentlig: trodsig, stolt, kjæphøi. Nordre Berg.

Risting, f. Rystelse, m. m., see rista.

ristlaag, adj. lav i Vristen; modsat risthøg.

Rit (i'), n. et Rids, en Tegning. Tel.

rita (ii), v. n. (ar), ridse, gjøre Streger eller Striber; tegne med Kridt ꝛc. Nordl. Hall. Solør. Skulde egentlig have stærk Bøining (rit, reit, ritet), ligesom G. N. rita (ɔ: skrive), Ang. vrítan, Eng write. Jf. Reit, reita og det følg. rita.

rita (i'), v. a. og n. (ar), 1) ridse, tegne, gjøre Tegninger. Tel. (Sv. rita). Mere alm. rissa, som støtter sig til D. ridse, T. ritzen. (Jf. Rit, n.). — 2) skrive, gjøre Forsøg i Skrivning; gjøre Streger; skrive daarligt. Rita ut Papiret. Nordre Berg. og flere. G. N. rita (ar): skrive. — 3) i Forbindelsen: rita upp, ɔ: opregne, anføre i en Rad eller Række. Sdm. „Han rita upp so maange, at dæ va ingjen Ende paa". Jf. Reit (Rad).

Rita (ii), f. Ridse, Streg, Stribe. Hall.

Riting (i'), f Ridsning, Tegning; ogsaa om daarlig Skrift. Jf. Uppriting.

ritla (i'), v. n. vanke, flakke om (= ratla, rakla). Voss.

Ritla, f. s. Risla. — **ritt**, s. rett.

Riv (i'). n. 1, 1) Rivning, Riven. G. N. rif. Riv og Slit: Riven og Sliden, haardt Arbeide. — 2) Smerter, som ligne en Rivning i Legemet. (Sv. ref). Riv i Magen: Mavepine. Riv og Rensl, s. Rensl. — 3) en Rift, Revne, f. Ex. i Klæder. Hall. og fl. Nogle St. **Rev**.

Riv (i'), n. 2, 1) Ribbeen, Sidebeen. (Oftere Siderіv). G. N. rif; Sv. ref; Eng. rib. Jf. Ribba og Rim. — 2) et Rev, en smal Grunding eller Banke, som gaar ud fra Land; Fortsættelse af et Næs under Vandet. G. N. rif; Eng. reef. (Jf. Tange). — 3) Rev i Seil, Strimmel som kan sammentrækkes ved dertil indrettede Baand. Eng. reef; Holl. reef. (Synes her at være fremmedt).

Riv (i'), m. Vindebom, Valse; især i en Væverstol; saaledes „Store-Riven": Garnbommen, og „Litle-Riven": Vævbommen, hvorpaa den færdige Væv oprulles. Berg. Trondh. og fl. Tildeels udtalt **Reev**, ogsaa **Ræv**, Indh., og **Røv** (ø'), Tel. G. N. rifr; Sv. Dial. rev. (Jf. G. N. rifja: vende, udvikle, m. m.). – Riv bruges tildeels ogsaa om en liden Valse til Garnbinding; ellers kaldet Rive (i').

riv (ii), adj. 1) hyppig, som forekommer ofte eller i Mængde. Num. Der uppe plar Reinen vera riv: der henne pleier man ofte see Reensdyr. Ang. rif (rýf): hyppig, herskende; Eng. rife; Nt. rive. — 2) rundhaandet, ikke sparsom; ogsaa: ivrig, hidsig, graadig efter noget. Han er riv med di. Geiti er riv i Aakren: graadig efter at komme i Ageren. Num. Hall. Jf. Isl. rífr: gavmild.

riva (ii), v. a. og n (riv, reiv, rivet, i'), 1) rive, slide, faae noget til at revne eller løsnes. Riva laust; riva i sunder; riva Hol paa, o. s. v. G. N. rífa. — 2) oprive, bryde i Stykker. Riva eit Hus: nedbryde en Bygning. Riva ei Mila: oprive en Kulmile. Binden heve rivet Taket. (Jf. rjuva). — 3) rykke, støde, trække noget afsted. Han reiv Bøkerna ned paa Golvet. Dei hadde so nær rivet meg i Koll (stødt mig omkuld). Riva i Hop: skrabe sammen; ogsaa: røre sammen, forvikle. — 4) ridse, kradse, skrabe. Riva Skinnet: opkradse Huden. Tildeels ogsaa om at gnide (f. Ex. Malerfarve); men dette støtter sig nærmest til det tydske reiben. — 5) om Smerter, som ligne en Rivning. Det riv i Armom: det smerter, stikker i Armene. Jf. Riv. — Ellers i mange Talemaader, saasom: riva upp Dyri: aabne Døren hastigt. Riva Folk uppor Svevnen: vække Folk med Larm, eller i Utide. Riva Hungren av seg: stille sin Graadighed, faae sin største Trang tilfredsstillet. Riva Kjeften: skraale eller snakke meget. Riva aat seg: skrabe til

sig. Riva fraa seg: gjøre færdigt i en Hast. Riva i seg: sluge, æde graadigt. Riva uppatter: oprippe. Det riv av: det gaar an, det faar taales. Trondh. (Ogsaa svensk). Det riv uti ('ti): det klarer op en Smule, Skyerne sprede sig lidt. B. Stift.

Riva (ii), f. en Rive, Redskab til at rage med. Hertil **Rivehovud** (o'), n. Hovedet eller Kammen paa en Rive. **Rivenavar**, m. en Naver af den Størrelse, som behøves for at bore Hul til Rivetænder. **Riveskaft**, n. Riveskaft. **Rivetind**, m. Tand i en Rive.

Riva (i'), f. 1) Rift, Revne; ogsaa: en smal Aabning, f. Ex. igjennem Fjelene i en Væg. Nogle St. **Reva**, ogsaa **Revu**, Hall. (Jf. Rivja). G. N. rifa; Sv. refva. — 2) en vis Børnesygdom, forbunden med Udslæt. B. Stift. Ogsaa kaldet **Riv** (Rev) og **rivvondt**, Trondh. Nordl. J Hall. **Rivju**; i Smaal. **Revju**, nærmest om Mavesygdom.

rivande, adj. 1) rivende; rask, hurtig. 2) som man kan rive eller splitte.

Rivar, m. en rask, haardfør Arbeider; ogsaa En som er uforsigtig, uskaansom.

rivast, v. n. (rivst, reivst, rivest), brydes, rykkes med En, kjæmpe for Morskab (= dragast, takast). B. Stift og fl.

Rive (i'), m. en Skovstrimmel (= Skogteig). Formen tvivlsom; i Østerd. **Ræva** (eller Revva), i Ork. **Raavaa**, som ogsaa kan være Rave. Jf. Rime.

riven (i'), part. reven, splittet; forreven, forslidt. (Nogle St. reven, ræven). G. N. rifinn.

Rivhest (i'), m. En som arbeider skjødesløst eller med altfor stor Hast; ogsaa om En, som gjerne vil brydes. J lignende Betydning: Rivulv (i'), Rivfant (Hall.); ogsaa Rivmerr, f. Rivbikkja, f.; det sidste nærmest om kamplystne Dyr.

Riving, f. Rivning, Sliden; Nedbrydelse; s. riva. Jf. Rivskap.

Rivja (i'), f. 1) Revne, Sprække (= Riva). Tildeels i B. Stift. — 2) Mavesygdom; s. Riva (i').

rivleg (ii), adj. rigelig, drøi, betydelig. Rbg. (?). Jf. riv.

rivna (i'), v. n. (ar), revne, briste. Mest alm. **rimna** (remne); nogle St. **ribna**. G. N. rifna.

Rivna (i'), f. Revne, Rift som er fremkommen ved Revning. (Altsaa mere indskrænket end Riva, eller Rivja). Mest alm. **Rimna** (Remne).

Rivning (i'), f. Revning, Sprækning.

rivnutt (i'), adj. fuld af Revner.

ri-voksen, f. Rir.

Rivol (i'), eller **Revaal**, m. Løberose, Gjedeblad (= Ringvid). Jæd.

rivsam (i'), adj. haard, angribende; om Arbeide; ogsaa: tilbøielig til at rive; kamplysten, urolig.

Rivsarbeid, n. haardt, grovt Arbeide.

rivsjuk (i'), adj. 1) syg af Mavesmerter. Indh. (?). — 2) kamplysten, begjærlig efter at brydes (rivast). Sdm. og fl.

Rivskap (i'), m. Brydning, Kampleg. Nordre Berg. Hedder ogsaa **Riving** og „Rivsting", f. (af rivast).

Rivsmat (i'), m. simpel, grov Kost, passende ved haardt Arbeide. Sdm.

Rivstemna (i'), f. Sammenkomst til Brydning eller Kampleg. B. Stift.

Rivulv (i'), m. s. Rivhest.

rivutt (i'), adj. fuld af Rifter eller Aabninger. (Nogle St. revette, revaatt).

Rjaa, m. Kornstavre; s. Raa, m.

rjaala, v. n. (ar), gaae sagte; ogsaa: være i Stand til at gaae, f. Ex. om gamle Folk. Sdm. (Jf. Jsl. rjátla: vanke om). — Koma rjaalande: komme gaaende, spadserende.

rjaatett, s. raatett.

rjoa, v. n. (ar), snakke meget, svadse, vrøvle. Hard. Shl. (Maaskee for rjoda). Ogsaa i en anden Form: **rjona**. Nhl.

Rjod, n. Grønning, Græsplet; aaben Plan i en Skov (omtr. som Glenna). Tel. (Rjo). G. N. rjódr. Jf. T. Reute, Mht. riute: Rydning. J Shl. **Rjota**, f.

rjod (?), adj. s. rjodleitt.

rjoda, 1, v. a. (**ryd**, **raud**, **rodet**, o'), 1) gjøre rød, belyse med et rødligt Lys; om Solen i dens Opgang. Soli ry(d) i Fjellet. Tel. (lidet brugl.). J gamle Vers hedder Præs. **ryr** (ryder). „Soli ryr paa Toppo(m)", Landst. 183. Jf. „rjode Pilerne i Blod", Landst. 381. G. N. rjóda (rýd, raud, rodit). Jf. roda, rauda, raud. — 2) smøre, bestryge, farve; især om den Skik at bestryge Fladbrød i Bagningen med en vaad Kvast og derved gjøre enkelte mørkere Striber paa den hvide Grund. Rjoda Leffor. Søndre Berg. i Formen **rjoa** (ry, rau, roe). Paa Sdm. **rjøde**, ogsaa **rjø**, men med vaklende Bøining. Hertil **Rjodlessa**, f. Lefse med paasatte Striber. (Rjolesse, Rjøløsse). **Rjodvippa**, f. eller **Rjodvisp**, m. en liden Kvast at stryge med.

rjoda, 2, v. a. og n. (**ryd**, **raud**, **rodet**), 1) udsprede, udkaste; ogsaa omvælte, f. Ex. Hø, som skal tørres. Voss, i Formen **rjoa** (ry, rau). Ikke meget brugl. (Jf. rjuva). — 2) v. n. drysse, styrte ud (= rynja), f. Ex. om Korn. Helg. ogsaa ved Trondhjem i Formen **ry'** (ry, rau, røe). G. N. hrjóda: kaste, udsprede; ogsaa styrte frem (Egilsson). Sv. Dial. ry: drysse.

Rjode, m. s. Rodvatn.

Rjoding, f. Overstrygning 2c., s. rjoda.

rjodleitt, adj. rødladen, rødmusset. Tel. (Vinje, Raudland), dog lidet brugl. Tidligere ogsaa **rjod** (rjo). G. N. rjódr. Nu sædvanlig: raudleitt.

Rjome, m. Fløde, Fedtlag paa Mælk (især paa den opsatte tykke Mælk); jf. Fløyte. Alm., dog i forskjellig Form: **Rjome** (oo), Søndre Berg. Sæt. Tel. Num., **Rjumme**, Hall. Vald. Gbr., **Rjøme** (ø'), Nordre Berg., **Ryme**, Nordl., **Rome** (oo), Jæd. Rbg., **Røme** eller Rømme, Smaal. og fl. Isl. rjómi; Sv. Dial. römme, råm; Eng. Dial. ream, Holl. room, T. Rahm, fordum raume (Weigand 2, 453). — Hertil: **Rjomebite** (i'), m. Fladbrød besmurt med Fløde. **Rjomebutt**, m. Kar at samle Fløde i. (Paa Sdm. „Rjømestrokke", f.). **Rjomegard**, m. Fløderring i Siderne af et Mælkefad. **Rjomegraut**, m. Flødegrød. **Rjomegrautsmør**, n. Flødefedt, Smør som er udvirket ved Kogning. **Rjomekolla**, f. Mælkefad med Fløden paa. **Rjomeskyr** (y'), n. den fedeste Mælk nærmest under Fløden. — Jf. avryma.

rjona, v. n. (ar), døse, føle Tiden hen. Sdm. og fl. Rjona uppe frametter Kvelden: gaae og sysle med ubetydelige Ting til langt ud paa Natten. Om en anden Betydning s. rjoa.

Rjona, f. Plet eller Stribe, hvor Huden er knudret og opsvulmet, ligesom efter en Rivning. Hall. i Formen **Rjone**. (Jf. Rjøl). Isl. hrjón: Ruhed, Knorter. Hertil „Rjønesaarkje", m. et Slags Fnat. „rjønutt", adj. knudret, striblet. (Isl. hrjónóttr).

Rjoning, f. Seenfærdighed, Sølerie. Sdm.

rjosa, v. n. (**rys**, **raus**, **roset**, o'), lyde som et tungt eller stønnende Aandedræt. Det berre raus i honom. Ogsaa personligt: aande høit, eller med en stønnende Lyd. Han raus og svav. Hall. (med Infin. rjøse). Ei at forvexle med rjota. Jf. G. N. hrjósa: gyse (= rysja).

Rjot (oo), m. 1) en vranten Person, En som gjerne knurrer og skjender. Nogle St. **Rjøt**; s. rjota. — 2) Knurfisk, Trigla Hirundo. Nordre Berg. Paa Sdm. **Rjøt**. (Jf. Rinald). Ogsaa kaldet Auskjerrjot, fordi dens knurrende Lyd høres bedre, naar man holder Øsekarret over den.

rjota, v. n. (**ryt**, **raut**, **rotet**, o'), 1) styrte, falde, glide ud. Sæt. Tel. „Dæ ryt' or Slea": det falder ud af Slæden. „Han raut i Aa'ne": styrtede i Aaen. G. N. hrjóta (hrýt, hraut, hrotit). — 2) knurre, brumme, grynte; ogsaa om Mennesker: mukke, skjende. Han gjekk og raut fyre det. (Foragteligt). B. Stift. — 3) snorke i Søvnen, aande med snorkende Lyd. I denne Betydn. næsten alm. Inf. lyder ogsaa: **rjote**, Tel. og fl., **rjøte** (ø'), Nordre Berg., **roda**, Jæd., **ryta** og **ryt**, Nordl. Trondh. G. N. hrjóta. — Heraf Rot (o') og Rota (Styrtning). Nogle andre Ord, som Rot (Forraadnelse), Rote, roten (o') og røyta, forudsætte et andet Stammeverbum rjota (uden h), maaskee med Betydn. opløses (?); jf. Ang. reotan: græde; Ght. riozan, riezen: flyde.

Rjota, f. Grønning, aaben Plads i en Skov (= Rjod). Shl. Maaskee egentlig: Spor efter Jordskred (?), af rjota, 1. Jf. Rota (o').

Rjotar, m. en knurvorn Person.

Rjoting, f. Nedstyrtning; ogsaa Knurren; Snorken.

rjotsam, adj. knurrende, vranten.

rjuka, v. n. (**ryk**, **rauk**, **roket**, o'), 1) ryge, give Røg af sig; om noget som brænder. Inf. nogle St. **rjuke**; ogsaa **rjøke** (ø'), Nordre Berg. Hall. Vald., **ryka**, Nordl., **ruke** og **roke**, Gbr. Imperf. Fl. **ruko** (u'), Hall. og fl. Supinum mest alm. **rokje** (o'). G. N. rjúka (rýk, rauk, rokit); Ang. reocan. Jf. Røyk, røykja. — 2) dampe, dunste, vise sig som Røg. Det ryk av Elvi. Drykken var so heit, at det rauk av honom. — 3) fyge, drive, blive opkastet i Luften; om Vand. Det var ein Storm, so at Sjoen rauk. Heraf Rok (o'), Sjorok, Rokveder. — 4) styrte frem, kaste sig over noget. (Sv. ryka). Rjuka i (el. uti): gribe pludselig, tage fat paa. Rjuka paa: styrte ind paa, overfalde. Rjuka i Hop: styrte løs paa hinanden, komme i Kamp. — 5) falde, vælte om. (G. N. rjúka). Rjuka i Koll: falde omkuld. Han rauk burt i Veggen ꝛc. Ogsaa med Begrebet: briste. Det rauk av. Det rauk i sunder. — 6) vippe op, blive for let. Ogsaa om en Person: komme til kort, tabe, give tabt. (Meget brugl.). Det ryk upp: det bliver for let. Eg tenkjer, han ryk snart: han holder sig ikke længe. Han stridde lenge; men det vardt daa so, at han rauk. Jf. guva.

rjukande, adj. rygende; ogsaa: drivende, styrtende. Ein rjukande Storm.

Rjuking, f. Rygen, Tilstrømning af Røg; ogsaa Damp, Drev.

Rjumme, s. Rjome.

Rjupa, f. Rype, Sneehøne. Egentlig to Slags: Fjellrjupa (Lagopus alpina) og Skogrjupa (L. subalpina, Nilsson). Mest alm. Rjupa; sjeldnere **Rjøpe**, Indh., og **Rype**, Østl. G. N. rjúpa; Sv. ripa. — **Rjupefjøder** (fjør), f. Rypefjær. **Rjupekall**, m. Han-Rype. Østerd. **Rjupeskyttar**, m. Rypejæger. **Rjupestegg**, m. Han-Rype. **Rjupevon**, f. Sted hvor Ryper forekomme. Østerd.

Rjupebær, n. Fjeldbær, Arbutus alpina. Tel. Sdm. og fl.

Rjuv, m. en stenig og nøgen Bjergryg. Sæt. I Hard. **Rju**, som maaskee er et andet Ord; jf. Rye.

rjuva, v. a. (**ryv**, **rauv**, **rovet**, o'), oprive, splitte, gjøre Hul eller Aabning i noget; ogsaa omkaste, bringe i Uorden. Sæt. Tel. (rjuve). Vinden ryv Taket, el. ryv paa Taket. Han heve rovet paa mange Hus. Guten sat og rauv upp Haaret sitt. (Tel.). Afvig. i

Hall. ruve, om at jævne det udbredte Hø paa Marken, efterat det først har været oppvendt (kaatt, snutt). Andre St. „breida uppatter". G. N. rjúfa (rýf, rauf, rofit): oprive &c. (Eng. Dial. reave: afrive et Tag). Jf. roven og Rov.

rjøde, s. rjoda. — **rjøke**, s. rjuka.

Rjøl (ø'), m. en Stribe paa Huden med Hævelse eller Udslæt. Sdm. Maaskee for Rjol (oo), dog usikkert, s. Ryl (Ryel, Ryll). Hertil „rjølett", adj. striblet, knortet i Huden.

Rjøme, s. Rjome. — **Rjøne**, s. Rjona.

Rjøt, s. Rjot. — **rjøte**, s. rjota.

Ro, f. 1, Ro, Hvile, Stilhed. G. N. ró. (Ght. ruowa). Han heve ingi Ro paa seg: han kan ikke holde sig rolig. Betydningen Fornøielse (Sv. ro) synes ikke at være bekjendt, undtagen i „Moro".

Ro, f. 2, Jernspaan som hænger fast ved Eggen, f. Ex. paa en Kniv, efter en stærk Slibning (s. roslipa). Tel. Sdm. Ork. og flere. Sv. råegg, i Dial. ro.

Ro, f. 3, (Fl. **Rør**), en liden Jernplade med et Hul i Midten, hvori Spidsen af et Søm klinkes fast. G. N. ró.

Ro, f. 4, Stang, Stage; s. Raa.

Ro, f. 5, Vraa, Hjørne; s. Kraa. Paa Østl. ogsaa om en Kant eller Side af Himmelen, saaledes „Nor-ro'a", „Vestro'a", og flere. Smaal.

Ro (el. Roe), m. smaat Frø af Græs eller Ukrud i Kornet. Sogn. Dunkelt; jf. Oskeroe, og Isl. hrodi: Affald, Udskud. Hertil **Ro-trog**, n. et finere Kornsold; andre St. kaldet Meldesaald.

ro, adj. rolig, stille; f. Ex. om et Barn: D'er so rott. Hall. G. N. rór (ró). Maaskee ogsaa: tilfreds, tryg. (Tel.). S. Landstad 745.

ro, eller **roa**, v. n. og a. (r, dde), 1) roe, drive en Baad med Aarerne. Præs. hedder tildeels: **rør**, Sdm. og fl., ellers alm. **ror**. Supin. tildeels: **roe** (roet), Nordl., ellers **rott** (oo). G. N. róa (rær, reri, róit); Ang. róvan. Ro under Seglet, el. ro uppunder: hjælpe til med Aarerne, idet man seiler (i svag Bør). Ro frampaa: støde paa Grund, idet man roer. — 2) drive Fiskerie, opholde sig nogen Tid i et Fiskevær (= liggja til Fiskes). Han plar ro paa Nordøyom: han pleier at være paa Nordøerne i Fisketiden. Eg veit ikkje kvar han rodde, o: i hvilket Fiskerleie han var. Hedder ogsaa: ro Fiske, el. ro Fiskja (f.). — 3) v. a. føre eller drive ved at roe. Ro heim Baaten. Ro ut ei Not (oo). Ro seg upp: roe høiere mod Vinden for at have større Rum at drive paa. Ro seg uppatter: roe tilbage til det Sted, som man har drevet ud fra; altsaa: indtage sin forrige Plads, indhente hvad man har tabt; saaledes ogsaa: forvinde et Tab, komme til Velmagt igjen.

roa, v. a. (ar), bringe til Ro, stille, berolige; ogsaa søvndysse (et Barn). Roa seg: slaae sig til Ro, forblive rolig paa et Sted.

roande, adj. 1) roende. 2) om et Sted, hvor man kan roe. Der er so grunt, at det er ikkje roande. Ogsaa om Veiret. D'er slik Storm, at d'er knapt roande paa Fjorden.

Roar, m. en Roer; Roerskarl.

Robb (o'), f. den øverste Kant af en Forhøining; Tagryg paa et Huus, og deslige. Hall. Jf. Rabb.

Rod (o'), n. 1, Fiskehud, Fiskenes Skind. Berg. Trondh. Nordl. Nogle St. **Ro'**, el. **Raa**; ogsaa **Rø**, Nordl. Hall. G. N. rod. „D'er berre Rod aa Ryggjen", siges om Fisk, som er meget mager.

Rod (o'), n. 2, Strygning; s. Rodvatn.

Rod (o'), f. Rad, Række; s. Rad.

Rod (oo), m. Roen; Fiskerie (= Ror). Sdm. dog oftere „Ror". — Et andet gammelt Rod (G. N. hródr: Ære, Ros) ligger skjult i nogle Personsnavne: Rollaug, Rolleiv, Rommar, Romund, Robert. S. Munchs Maanedsskrift 3, 346.

roda (o'), v. n. (ar), være rød; lyse med rødligt Skin &c. see rauda.

roda (o'), v. a. bestryge (= rjoda). „roa", Tel.

rodd (oo), part. roet (s. ro, v.). Hertil avrodd, utrodd, upprodd og fl.

rodda (o'), v. n. (ar), snakke meget, lade Munden løbe; s. radda.

Rodda (o'), f. 1, en Fortælling, Historie, Ramse. Rbg. Tel.

Rodda (o'), f. 2, Vidiekurv, hvori Hø væltes ned fra Fjeldene (= Høymeis). Sogn (Lærdal). I Nhl. **Rotta** (Høyrotta). Hertil ogsaa et Verbum **rodda** (= meisa).

Rode (o'), m. Rødme; Rødhed, f. Ex. i Skyerne (= Raude). Nfj. Sdm. og flere. Nogle St. **Roe** (o'). G. N. rodi. Jf. rjoda.

roden (o'), part. overstrøgen; egentl. rødfarvet; s. rjoda. G. N. rodinn.

Rodvatn (o'), n. Vand at bestryge Brød med (s. rjoda). Rbg. (Ro'vatn). Ogsaa kaldet **Rod** (Ro'). Tel. Andre St. **Rjode** (Rjoe), m. Rbg.

roen, adj. roet, bortroet, afreist (= rodd). Nordl. Ældre Particip af ro.

roga (?), s. roja.

Rogg, n. Frygt, Ave, Respekt. Østerd. (Aamot). Skal ogsaa hedde **Rugg**. (Dunkelt; jf. ryggja og Rygd). Hertil roggsam.

Rogga, f. 1, en Hinde eller tynd Hud; den Hinde, som dækker Kjødet paa den indre Side, f. Ex. i Fiskenes Bug. Sdm. og fl. I Nhl. **Rov** (o'). Fra Nordl. meddeelt „Raugga", om Blod og Sliim af Fisk; maaskee Raudga. Jf. Rod.

Rogga, f. 2, et Tæppe; s. Rugga.

roggsam, adj. frygtelig, som vækker Frygt (Rogg). Østerd.

roglutt (o'), adj. spraglet, plettet. Hall. (røglut). Jf. droglutt.
Rogn (o'), f. Rogn, Fiskenes Æg, eller Æggepose. (Mest alm. Raagn). G. N. hrogn; T. Rogen.
Rogn, m. Røn; s. Raun.
Rognfisk, m. Fisk som har Rogn; Hunfisk (= Rygna).
Rognkall, m. s. Rognkjeksa.
Rognkjeksa, f. Rundemave (Fisk), Cyclopterus Lumpus. B. Stift, Nordl. (Ofte udtalt Raangkjeksa). J Ryf. **Rognkjølsa**. (Jsl. hrognkelsi, n.). J Nordl. ogsaa Rognkall, m. som siges at betegne Hanfisken.
Rognkorn, n. et enkelt Æg af Fiskerogn.
Rognsky, f. Skyer som ere vidt udspredte i smaa runde Pletter (ligesom Rognkorn). Sfj. (Rognesky). J Tel. Eplesky.
Roing, f. Roen; Maade at roe paa.
roja (?), v. n. (ar), døse, søle Tiden hen (omtr. som rjona). Voss og fl. Usædvanlig Form; maaskee for roga med Præf. rogjer (?). Jf. røgja.
rok (for rak), s. reka.
Rok (o'), n. 1, Rygen, Drev; Storm som driver Vand i Luften. Jf. Sjorok. Af rjuka.
Rok (o'), n. 2, Topmaal; s. Roke.
roka (o'), v. a. (ar), topmaale, fylde et Kar saa rigelig, at der bliver en Top over Bredderne. Tel. og fl. G. N. hroka. Sv. råga. Particip **rokad**: topmaalt, overfyldt. Jf. Roke.
Roka (o'), f. 1, Rad, Række; Skaar af Hø paa en Eng. Sdm. (Norddalen). Mere udbredt i Forbindelsen „etter Roke", o: efter Raden, i uafbrudt Orden, saa at intet bliver forbigaaet (= andfares, fyre tvert). Hedder ogsaa „fyre Roke". Vel egentlig Raka (Røku).
Roka (o'), f. 2, Jernrust, s. Rokka.
Roke (o'), m. Topmaal, Top som stiger op over Bredderne i et fyldt Kar. „Rokje", Hall. og fl., ogsaa ved Mandal. Nogle St. **Rok**, n. G. N. hroki. Sv. råge, og råga. Jf. Rauk, Ruk, Ruka.
roken (o'), part. falden, overvunden; egentlig røgen; s. rjuka. (Mest alm. rokjen). Om et andet roken, s. reken.
Rokflaga (o'), f. Stormbyge som driver Vand i Luften.
Rokfoss (o'), m. en Strøm eller Styrtning af drivende Vand.
Rokgarde (o'), m. en fremstyrtende Masse (ligesom et Gjærde) af drivende Vand (= Drivgarde). Nordl. Sædvanlig udtalt Rokgare, ogs. Rokkare, el. Rokkale (Helg.).
Rokk, m. Rok, Spinde-Maskine. G. N. rokkr; Eng. rock. Hertil **Rokklag**, n. en Portion af Uld eller Liin, som fæstes paa Rokkehovedet til Spinding. **Rokklega** (e'), f. Rokkearm (Hjulholder). **Rokkesvarvar**, m. Rokkedreier. **Rokkesveiv**, f. Rokkehvirvel. **Rokketrøda**, f. Trædebræt i en Rok. Ellers ligesom i Dansk: **Rokkebrjost** (-brøst), -**fot**, -**hjul**, -**hovud** (o'), -**snor**. — Som Plantenavn betegner Rokk Eqvisetum, Namd. og flere. (Mere alm. Kjerringrokk).
Rokka, f. Jernrust, Tegn til Jernerts i Jord eller Vand. Østerd. (Malmrokka, Myrrokka). Afvig. **Roku** (o'), el. **Ruku**, Trysil; **Rukke**, Solør. J svenske Dial. rakka (?), rakk (Rietz 522).
rokket (rokkje), s. rekka.
Rokmaal (o'), n. Topmaal, rigeligt Maal. Jf. Strokmaal.
Rokmusk (o'), n. smaat Sødrev.
Roko, s. Reka.
roksterk (o'), adj. om Vinden: stærk nok til at opdrive Vand af Søen. Lof.
rokutt (o'), adj. drivende, meget stærk og ujævn, om Vinden. Nordl. (rokkatt). Hedder ogsaa **roksam**.
Rokveder (o'), n. stærk Storm med Sødrev. Trondh. Nordl. (Rokkveer). Jsl. rokvidri.
roleg, adj. rolig, fredelig; ogsaa: stille, uforstyrret. G. N. rólegr.
rolege, adv. roligt, trygt, i Ro.
Ro-leid, f. Vandvei, Veistykke som man kan roe. Tel. og fl. (Rolei). Paa Østl. ogsaa „Rofslei", egentl. Rodsleid, el. Rorsleid.
Ro-leiv, m. Svømmefod (= Sundleiv) paa en Fugl. Tel.
Rolengd, f. s. Raalengd.
rolla, v. n. snakke; s. ralla.
Rolling, m. Indbygger af Rollag i Numedal.
Rolt, m. Bakke, Høi, liden Forhøining. Hall. (Rølt).
Rom (oo), n. 1) Rum, Vidde; tilstrækkelig Plads. Faa Rom: faae Plads. Giva Rom: give Plads, give En Leilighed til at komme frem. — 2) Fag, afdeelt eller begrændset Rum, f. Ex. i et Skab; saaledes Lastrum i et Fartøi, og Rum imellem Roerbænkene i en Baad. (Framrom, Midrom, Bakrom). — 3) Værelse i et Huus. Mindre brugl. men bedre begrundet end „Værelse". (Sv. rum). — 4) Sted, Opholdssted. Paa same Romet: paa samme Sted. (Meget brugl. i Trondh. Stift). Ellers alm. om en bestemt Plads at være paa. Leggja seg i Romet sitt. Standa i Romet sitt. Verja Romet sitt: forsvare sin Plads. — 5) Stilling, Vilkaar. Faa seg eit godt Rom: faae en heldig Stilling, en god Ansættelse osv. — Ordet lyder tildeels **Rumm** (u'), Nhl. Sogn, Hall. og fl., men mest alm. **Room**. G. N. rúm; Ang. rúm, Eng. room; Ght. rúm, T. Raum; altsaa egentl. Ruum, men Former med „uum" synes her at være udelukkede (jf. Skum, Tume; Gom, Ploma). S. ogsaa rom, røma, Rømd.
Rom, n. (2), el. m. Rum (et Slags Drik). Udledes af et indisk róma, o: Vand.

rom (oo), adj. rummelig, vid, bred; f. Ex. om Plads, Huse el. Klæder. Nogle St. **rumm.** G. N. rúmr; Sv. rum. I romaste Lag: vel rummelig, næsten for vid. Rom Sjo: aabent, rummeligt Farvand. Rom Vind: Vind som er let at seile med, eller som staar mest fra Bagsiden. (Modsat trong, nauv, krapp).

roma, v. n. (ar), optage Rum. Det romar til: det kommer til at udfylde Rummet. Tel. (Vinje).

Roma, f. 1, Saar eller Sprækker i Munden. Tel. (Vinje).

Roma, f. 2, Vidiegreen, lang og tynd Kvist. Tel. Maaskee egentl. Ruma (u'), da det i Vinje hedder **Romu** (oo). En anden Form er **Raame**. (Silgjord).

[**Roman**, m. Roman, digtet Historie. Fr. roman. Egentl. Digt i romansk Sprogform.

Romar, m. Romer, romersk Borger. Oftest Rommar og Rommer (Rom'r). Saaledes ogsaa „Rommertal" (for Romartal), n. Bogstav-Tal; og „rommersk", adj. romersk. (G. N. rómverskr).

Romband, n. Baadeknæ (= Rong). Tel.

rombygd, adj. rummelig bygget; om et Sted, hvor Husene ikke staae tæt.

Rombøkaar (= Runnbekre), f. Runnbukk.

rombølt, adj. rummelig bebygget, hvor Bostederne ligge noget adspredte. Østl. Modsat trongbølt.

Rome, m. Lamhed, Sygdom i Fødderne (paa Kreature). Sæt. Jæd. Ogsaa kaldet **Romebrot** (o'), n. (Paa Jæd. Romabrod). Isl. hrumi: Svaghed; s. romen. Jf. Romegras.

romebroten (oo, o'), adj. angreben af Lamhed (eller Beenskjørhed?). Sæt. Paa Jæd. romabroden.

Romegras, n. Beenbræk (Narthecium Ossifragum), en Urt som siges at foraarsage Lamhed. Sæt. Siredal, Jæd. Ryf. Ogsaa kaldet **Rome**. Samme Begreb som i Storrgras og „Beenbræk".

romen (oo), adj. lam, stiv i Fødderne. Rbg. (Aaserall). G. N. hrumr: svag, vanfør.

romfjellad, adj. rummelig, bred, aaben; om Dale eller Landskaber, hvor Fjeldene staae noget langt fra hinanden. Nogle Steder **romfjellt**.

romfrek (e'), adj. stor, voluminøs, som behøver meget Rum. B. Stift (romfræk'e), Hall. (rumfrek), og fl. I Sogn ogsaa: **romfrøkjen** og **rumfrøken**. Andre St. romstor.

Romgarn, n. Midten af et Garn el. Vod; Middelrummet imellem Grundkanten og Overkanten. Shl. (i Formen Romegadn). Jf. Romnet.

Romhelg, f. 1) Søgnedagene i Julen, eller imellem Juledagene og Trettendedag. Vald. Hadeland. — 2) en Dag, som er næsten „Helg", eller som engang har været Helligdag. Nhl. Ndm. og fl. (Andre Steder Halvhelg). I Vald. „Romhelgjedag". G. N. rúmheilagr om en Dag, hvis Helligholdelse ikke er paabudt eller befalet.

romhendt, adj. rundhaandet, gavmild, som ikke sparer.

romklædd, adj. klædt i rummelige Klæder. Modsat trongklædd.

romlaus, adj. 1) forlegen for Rum. 2) om Plads: trang, knap. Her er romlaust.

romleg, adj. rummelig, noget vid. Oftere rømeleg og rom.

Romleike, m. Rummelighed, Vidde. Oftere Rømd.

Romlende, n. rummeligt Landskab, hvor det er let at komme frem.

romlendt, adj. om et Sted: rummeligt, frit for Hindringer af Klipper, Dybder, Elve eller deslige. G. N. rúmlendr. Modsat tronglendt.

Romløysa, f. Mangel paa Rum.

romna (oo), v. n. (ar), blive mere rummelig. Oftere rømast.

Romnet, n. Net eller Garn med store Masker. Østerd. Jf. Angnet.

Romrekje (e'), n. Skumpelskud; Ting eller Person som er allesteds tilovers, el. som ingen vil skaffe Rum. Nordre Berg.

romsa, v. a. (ar), røre, rokke. Romsa seg: vende sig paa sit Leie; ogsaa: vaagne og reise sig. B. Stift, Ndm.

romsam, adj. rummelig. Tel. (?)

romsett, adj. rummelig opstillet.

romsjoad, adj. om en Vandvei: rummelig, fri for Skjær eller Rev af Landet. Mest alm. „romsjøa".

Romskifte, n. Ombytning af Rum.

romskinnad, adj. løsskindet, som har slap Hud, saa at den kan sammentrækkes i Folder eller Rynker.

romslog, adj. rummelig til at slaae; om Eng, som er jævn og fri for Steen eller Krat. Nordre Berg.

Romspille, n. Rumspilde.

romstor, adj. bred, voluminøs (= romfrek). Tel. Trondh. Nordl.

romt, adv. rummeligt; ogsaa rigeligt, ikke knapt. Romt fem Alner: fuldelig fem Alen og hellere lidt mere. Romt eit Hundrad: vel et hundrede eller lidt derover.

romtent, adj. lidt aaben imellem Tænderne (= gistent, gristent).

romtindad, adj. rummelig imellem Tinderne (Piggerne), f. Ex. om en Harv, el. en Kam.

romus, adj. rundhaandet, gavmild; ogsaa: noget ødsel (omtr. som romhendt). Trondh. Nordl. og flere. Hedder ogsaa **raamus**, Smaal. Tel., **raamusen** (u'), Sdm., **romusk**, Helg. Dunkel Form, maaskee for romhus (gjæstfri?). I svenske Dial. rumus, eller rummus (ødsel).

Romvidd (ii), f. Rumvidde, f. Ex. i et Fartøi; Viddemaal, Dimensioner.

romvoren, adj. noget rummelig.
Ron (oo), f. Mellemstrøm, smal Vandstrøm imellem to Indsøer eller Damme. Lister. Paa Jæd. **Raan.** (Efter en anden Forklaring er Ron en Banke af Steen imellem to Vande). Jf. Raan: Mudder.
Ron, f. Vraa (= Ro, Kraa). Hall.
rona, here; s. runa.
Rond (o'), Stribe; s. Rand.
Rone (oo), m. Orne, Han-Sviin (= Galt). Shl. Jæd. Mandal, Tel. Afvig. **Raane**, Hall. Vald., og **Raanaa**, Smaal. Rom. Vel egentl. Rune (u'). G. N. runi. Sv. Dial. råne, rånne, rånte (Rietz 548).
Ronekall, s. Runekall.
Rong (Raang), f. (Fl. **Renger**, Reng'r), 1) Knæ eller Spant i Bunden af en Baad; de krumme Indholter som ligge tværs over Kjølen og holde Plankerne sammen. Alm. ved Havkanten. G. N. röng. Sv. Dial. vrang (Rietz 819), som vistnok er den oprindelige Form, beslægtet med rang (o: kroget) og rengja. Jf. Fr. varangue, som ogsaa skal være kommet fra Norden. (Diez, R. W. 2, 432). — 2) i Særdeleshed: det høieste eller yderste Knæ, nærmest ved Stavnen (ogsaa kaldet Fotstøda). Nhl. og flere. Sitja i Rongi (Raangji): sidde i Stavnen (= sitja i Skuten, i Fotstøda). — 3) Slæderyg, en liden Tværvæg paa Enden af en Slæde eller Høvogn, dannet af et Par vinkelformige Arme, som bøie sig opad fra Slædebunden. Sætersd. i Formen **Vraang**, Fl. Vreng'a(r). Andre St. kaldet Brugd, Karr el. Rot. (T. Runge synes at være et andet Ord).
Ronga (Raanga), f. Vrange, Vrangside; den Side som skal vende indad. (Modsat Retta). Ogsaa ellers om en Ting, som ikke er den rette; f. Ex. Vrangstrube. Svelgja i Ronga (= svelgja rangt). Ryf. Snu Ronga ut: vende Vrangsiden ud, f. Ex. paa Klæder; figurlig: yttre en forhen skjult Uvillie, begynde at vise Fiendskab.
ronnen, runden; s. runnen.
Ronveer, s. Runnveder.
Rop (oo), n. Raab; Ord som udraabes høit; ogsaa: høirøstet Omtale. Koma i Rop: blive meget omtalt. Sv. rop.
ropa (oo), v. n. og a. (ar), 1) raabe, tale meget høit. G. N. hrópa (= œpa). Sv. ropa. — 2) v. a. udraabe, varsle med visse Ord; ogs. kommandere. Ropa upp: opraabe, f. Ex. til Salg. Ropa Set: byde at fire Seil. Ropa Brand o. s. v. — 3) kalde, anraabe. Ropa inn Folket. Ropa fram: kalde frem. (Jf. kalla). Imperf. paa mange St. ropte (rofte), og Supin. ropt (roft).
ropa (o'), v. n. ræbe; s. rapa.
Ropadda, s. Rovetroll.
Ropar, m. 1) en Raaber; Skraaler. 2) et Rør at raabe igjennem. 3) en Benævnelse paa Bjerguglen. Ogsaa et Slags Spøgelse, det samme som Gast og Utburd. Gbr. og fl.
Roping, f. Raaben, Skraal.
Ropp, m. raaddent Træ; s. Ramp.
ropsam (oo), adj. høirøstet, skraalende.
Ror (oo), m. 1) Roen, det Arbeide at roe. Faa ein tung Ror: have et slemt Stykke at roe, f. Ex. mod Vinden. Jf. Andror. Afvig. **Rod**, Sdm. (sjeldnere), og **Ro**, Indh. og fl. G. N. ródr, med Akkus. ródr (sjeldnere ród); Sv. rodd. Jf. Rossfolk (Rorsfolk). — 2) Fiskerie, Udreise for at fiske; især Torskefiskerie, Vaarfiske. Vera i Roren: være ude ved Fiskeriet. Dei var i Ror med honom: de fiskede sammen med ham, i Fællesskab. Nordl. Jf. Rorbud, Rortid. — 3) Vei eller Linie at roe i, saasom i grundt Vand eller nær ved Land. Ogsaa kaldet Baatsror og Rormaat. Jf. Tilror. — 4) Færgested, Overfartssted i en Elv. Ork. — 5) Rum i en Baad, Sæde med et Par Aarer. Indh. (i Formen Ro). Andre St. Røde. Jf. Firroring, Seksroring. — 6) en Røreſtang, som ligner en Aare (see Meiskror). Tel. I Lighed med Nt. Roder (Holl. roer, Eng. rudder) bruges „Ror" tildeels ogsaa om Roret paa et Fartøi; men denne Brug synes her at være ny eller fremmed. S. Styre.
Rorbenk, m. s. Tofta.
Rorblæra, f. Hedeblegne, Vabler i Hænderne efter stærk Roen. Ryf. i Formen Rorabløra (et gammelt rodrarbladra).
Rorbud, f. Fiskerbod, Stue for Søfolk i et Fiskevær. Nordl.
Rorkrakk, m. Roerbænk (Tofta). Sæt.
Rorkult, m. Rorstang paa en Skude. Hard. og fl. (Rorakult). Jf. Styrevol.
Rormaat, n. en passende Afstand fra Landet til at roe i, naar man reiser langs med Strandbredden. Sdm. i Formen Roramaat.
Rorsfolk, n. Fiskere som samles ved Kysten i Fisketiden. (Nordenfjelds). Ogsaa om Folk som ere leiede til at roe eller til Fiskerie. Saaledes ogsaa **Rorskar**, eller **Rorsmann**, om en enkelt Person. Disse Ord lyde sædvanlig Rossfolk, Rosskar, Rossmann (oo), og kunde maaskee opfattes som Rodsfolk og Rodsmann, af Formen Rod, s. Ror.
Rorskuta, f. Førselsskude som kun drives med Aarer. (Oftere Førsleskuta). Jf. G. N. ródrarskúta.
Rorsleid (Rosslei'), s. Roleid.
Rorsløn, f. Hyre, Løn for en leiet Mand i Fisketiden. Sædvanlig „Rossløn" (som ogsaa kan være Rodsløn).
Rorsmann, s. Rorsfolk.
Rortid, f. Fisketid; især om Tiden for Torskefisket. Nordl. og fl.
Rorveder (Rorveer), n. Veir til Udroen eller Fiskerie. Nordl.

Rorvær, n. Fiskerleie, Havn hvor Fiskere samles (= Fiskevær). Nordl.

Ros (oo), n. (og f.), Ros, Berømmelse. Faa Ros: blive rost. Sv. ros, n.

Ros (o'), n. Skal; s. Rus.

Ros (o'), f. 1) en Nedstyrtning, Jordskred, Steenskred. Hard. Ryf. (Nogle St. udtalt Raas). Hedder ogsaa **Rosa** (o'), Lister. — 2) Fure eller Stribe i Jorden, som efter Steenskred. Shl. Jæd. — 3) Ridse, Stribe i Huden. Tel. I B. Stift tildeels **Rosa** (o'); s. Blodrosa. Jf. Kjøtrosa. (Isl. blódrisa, adj. striblet). Slægtskabet dunkelt; jf. rasa og rysja.

Ros (oo), f. 1) en Rose; s. Rosa. Ofte brugt som Kjæleord, især i Navne paa Køer, som Lauvros, Leikros, Livros, Haugros, Lukkeros 2c. Vel egentlig med Begrebet: blommet, flækket; s. rosutt. — 2) Rosen, Sygdom med Rødhed i Huden. Tildeels ogsaa om en indvortes Svaghed med Affræftelse eller Mathed i Lemmerne. B. Stift. — 3) Hævelse, Betændelse i et Saar. Det sette seg Ros i Saaret. Saaledes ogsaa: Suurbeen, aaben Skade (paa Læggene). Nordre Berg. Hertil Rosfot, Rossaar. Sv. ros; T. Rose (Inflammation i Huden).

Rosa (oo), f. 1) Rose, Blomst af en Rosenbusk. Nogle St. **Ros**, endog med Fl. Røser (Røs'a. Hall.). G. N. rósa og rós, af Lat. rosa. — 2) Blomst, f. Ex. Heggjerosa, Rognerosa (= Rauneblom) og fl. Sdm. Trondh. — 3) Blommer, Figurer som ligne Blomster eller Løvværk; saaledes ogsaa om Tegninger i Bøger, Udskjæringer i Træ og deslige. Nordre Berg. Nordl.

Rosa (o'), f. en Stormbyge, et stærkt Vindstød. Mest brugl. nordenfjelds, ogsaa Sdm. Shl. Lister og fl. (I Nhl. Brosa). I Nordl. tildeels udtalt Rossa. Isl. rosi: Storm, Søgang. Jf. Ros (o'), f.

rosa (o'), v. a. (ar), ridse, kradse, saare lidt. Tel. (s. Ros, f.).

rosa (oo), v. a. (ar), 1, pryde med Blomsterfigurer eller Tegninger; udsye, udskjære el. deslige. Af Rosa (oo). Hertil **rosad** (rosa'), adj. blommet, udsat med Figurer; f. Ex. raudrosad, blaarosad 2c.

rosa (oo), v. a. (ar), 2, rose, berømme. G. N. hrósa. Mange St. med Imperf. roste, og Supin. rost (for rosat). Rosa seg: bryste sig af noget. Han rosar ikkje Leiken: han har ikke stor Fornøielse af den Leg.

rosande, adj. værd at rose.

Ro-saum, m. kort Søm eller Spiger med Klinkeplade (Ro).

Roseveder (o'), n. Stormveir med korte og stærke Byger; s. Rosa (o'). „Rossefeer", Nordl.

Rosfot (oo), m. Fod (Læg), som er angreben af „Ros"; jf. Rossaar.

[**Rosina**, f. Rosin. Fr. raisin.

Roskaap, s. Kraaskaap.

roslipa, v. a. (ar), slibe stærkt, saa at der bliver en Kruusning eller „Ro" paa Eggen; s. Ro, 2. Oftest i Particip **roslipad** (roslipt). Tel. Berg.

Rosmose, m. en vis Mosart. Nordl.

rosnæm, adj. fængelig for Rosen (Sygdom), eller som i saaret Tilstand lettelig angribes af Hævelse eller Betændelse. B. Stift.

Rossa, f. en Hoppe (= Merr). Nhl. lidet brugl. Jf. Ryssa og Horsa. G. N. hross, n.

Ros-saar (oo), n. aabent Saar med Hævelse; Suurbeen. S. Ros.

Rossegauk, m. Horsegjøg (= Humregauk). Nhl. G. N. hrossagaukr.

Rossfolk, s. Rorsfolk.

Rossigle (o'), m. et Slags Igler (= Hestigle, Marigle). Nedenæs. Paa Toten **Rosulv**.

Rossmaal, m. Hvalros (Trichechus Rosmarus). Nordl. og fl. Ellers ogsaa **Rossmal**, Trondh. (?), og **Rossmaar**, Berg. Stift (dog lidet bekjendt). Dunkelt Ord. G. N. rostungr, rosmáll el. rosmhvalr (?).

Rost (o'), n. Tag, Tagreisning; s. Raust.

Rost (o'), f. et længere Stykke Vei; ogsaa en Strækning (Heimrost, Utrost); s. Rast.

rosta (o'), v. a. (ar), mæske, røre Malt til Brygning. Ikke alm. Nogle St. **rysta** (y'). S. Roste.

rosta, v. a. (2), bygge Tag; s. rausta.

Roste (o'), m. 1, mæsket Malt; den tynde Deig eller Masse hvoraf Ølurten udvirkes. Søndre Berg. Smaal. og flere. Paa Sdm. **Ryst** (y'), f. G. N. hrosti. (S. Rostekjer). Jf. Drav (som er den udvirkede Roste). Sv. rost betegner Underlaget i Rosten (= Rostegrind).

Roste, m. 2, Masse af Jernerts, som er opslagt til Udbrænding. Nedenæs. (T. Rost).

Rostegrind, f. Rostehjerte, Underlag ved Tappen i et Rostekar. Hall. og fl. Paa Sdm. „Undegjær" (Undergjerd).

Rostekjer (e'), n. Bryggerkar, Rostekar. Ogsaa kaldet **Rostekopp**, m. Tel., **Rostesaa**, m. B. Stift. (Paa Sdm. Rystesaa).

Rosting, f. Maltmæskning.

rosutt (o'), adj. 1) striblet, opkradset; see Ros (o'). — 2) om Vinden: ujævn med enkelte stærke Stød eller Byger. I Nordl. **rossatt**. S. Rosa (o').

rosutt (oo), adj. blommet, besat med farvede Pletter eller Figurer. (Nogle Steder rosett'e, rosaatt, rosatt). Af Rosa (oo).

rosverd, el. **rosverdig**, adj. rosværdig.

Rot (o'), n. 1, Raaddenhed, Forraadnelse. Det kjem Rot i det: det begynder at raadne. Isl. rot. (Holl. og Eng. rot). Jf. Rote. Ogsaa om en Masse af raadne Ting, for Ex. Fisk. (Sjeldnere).

Rot (o'), n. 2, 1) Nedstyrtning; Ruin. Tel. (Af rjota). „Dæ raut i Rot": det styrtede ned, faldt sammen. — 2) Knurren, brum-

mende Lyd (jf. Bolrot); ogsaa: Snorken. Hertil **Rothol** (o'), n. en Knurrepotte. (Foragteligt).

Rot (oo), n. Roden, Gravning, f. Ex. i Jorden; Travlhed med ureenlige Arbeider (f. rota); saaledes ogsaa: Ureenlighed, Uorden; Sølerie, Tidsspilde med ubetydelige Sysler i Huset o. f. v. G. N. rót: Omvæltning &c.

Rot (oo), n. Tag; Rummet under Taget i et Huus. Upp i Rotet: op under Taget; oppe under Tagryggen. Meget brugl. i Berg. Stift, ogsaa Jæd. Rbg. og den vestligste Deel af Tel. Jsl. rót. (Jf. Goth. hrót: et Tag). Tildeels betegner Rot ogsaa et Forraad af Madvarer, som ere ophængte under Taget; saaledes Kjøtrot og Flesterot. S. Rotbyte. Hertil sigter Ordsproget: D'er betre aa hengja i Rotet um Hausten, en leggja i Røyst um Vaaren, o: bedre at slagte Kreature om Høsten end lade dem sulte ihjel om Vaaren. Tel. (Moland). Jf. Rotstova.

Rot (oo), f. (Fl. **Røter**, Røtr), 1) Rod, den nederste Deel af en Vært. G. N. rót; Eng. root. Fleertal lyder tildeels Røt'ar, Røt'e, Røt. — 2) Rodfrugt; især Kaalrod, Kaalrabi. (Østl.). Ogsaa ellers om Rødder, som samles til Brug, f. Ex. Fyrrerod til Tjærebrænding. — 3) Rygstøtte paa en Slæde, tildeels dannet af et Par Kroge eller Krumholter, som ere tilhugne af Roden paa et Træ. Indh. (Andre St. Brugd, Rong, Karr). — 4) Grund, Aarsag, Ophav. D'er ei Rot til myket vondt. Det hadde korkje Rot elder Fot: det havde aldeles ingen Grund. — 5) Art, Beskaffenhed. D'er ei laak Rot i Vedret: Veiret tegner sig ilde, Luften er kommen i Oprør. Jf. Illrot og Røte.

rota (oo), v. n. og a. (ar), 1) rode, grave; oprive Jorden; f. Ex. om Sviin. G. N. róta; Ang. vrótan (Eng. root). Vel egentl. grave efter Rødder. Sjeldnere i Betydn. rodfæste; f. røta. 2) røre i noget, vælte, omkaste. Rota upp: røre op, grumse, plumre. Rota i Hop: røre sammen, bringe i Uorden. — 3) søle, sysle med ureenlige Arbeider (f. Ex. Slagtning, Tilvirkning af Fisk og desl.); ogsaa: arbeide seent og slukket; søle Tiden bort med ubetydelige Ting. Rota fram etter Kvelden: være længe oppe, søle med Smaating til langt paa Natten. Jf. Rot, n.

rota (o'), v. n. (ar), styrte, glide ned. Tel. (Til rjota og Rot, n.).

Rota (o'), f. 1, Nedstyrtning, Jordskred, Steenskred. Tel. Nogle St. **Rotu**. Af rjota, raut.

Rota (o'), f. 2, et Slags Læbefisk (Labrus), omtrent som Berggylta. Nhl. Shl. Ogsaa kaldet Gandarota.

Rota (oo), f. Rode, Afdeling; saaledes: 1) Afdeling i en Trop af Soldater. (T. Rotte; Mht. rote). 2) Lægd, Distrikt som besørger en vis Udredsel, saasom at udruste en Soldat, at opholde en Skole, at holde et Veistykke vedlige, og deslige. 3) et vist opmaalt Stykke af en Landevei. — Hertil **Rotemann**, el. **Rotemeister**, m. Rodeforstander. **Rotestolpe**, m. Stolpe ved Enden af en Rode paa en Vei. (Jf. Roteveg). **Rotestova**, f. Skolestue for en vis Rode.

rotall, adj. smudsig, ureenlig; om et Arbeide. D'er so rotalt med denne Fisken.

Rotar, m. en Søler; f. rota.

Rot-auster (o'), m. raaddent, stinkende Vand i et Fartøi. Nordl.

Rotbyte (oo), n. Skifte eller Deling af Madvarer; egentl. af det som hænger i „Rotet" i en Madbod (f. Rot, n.). Ogsaa i Formen Rotabyte. Shl.

Rote (o'), m. 1, Raaddenhed, Forraadnelse. Tel. Afvig. **Raata**, **Raataa**, Smaal.

Rote (o'), m. 2, Flok, Hob; stor Mængde. Hall. Vald. (Kun forefundet i Formen **Røte**, altsaa noget usikkert). G. N. roti.

roten (o'), adj. raadden, forraadnet. G. N. rotinn; Sv. rutten. Jf. Rot og røyta. Ogsaa brugt i Betydn. henfalden til Dovenskab, meget lad. Jf. Rotskap.

Roteveg (oo), m. en oparbeidet Vei, Bygdevei. (Egentl. Vei som er deelt i Roder). Rbg. Nedenæs.

rotfast (oo), adj. rodfast, rodfæstet.

rotfesta, v. a. rodfæste (= røta).

Rotfeste, n. Grund at fæste Rod i.

Rotfugl (o'), m. et Slags Fugle, som holde sig sammen i Flokke (?). Hall. Et lignende dunkelt Ord findes nævnt i Skrifter, nemlig Rotgaas, ogsaa Radgaas, Anas Bernicla (?). Jf. Jsl. hrota og hrodgás.

Rothogg, n. Jordstykke, hvor Træerne ere bortryddede med Roden. Smaal.

rothogga, v. a. hugge Træer saaledes at Roden følger med.

Rothol, f. Rot (o'), n.

Roting, f. Roden; Sølerie &c., f. rota.

Rotkaal, n. Kaalrabi; el. Blade deraf.

Rotkubbe, m. Rodstykke af et Træ.

rotlaus, adj. rodløs; løsnet i Roden.

Rotluft (o'), f. f. Rottev.

Rotløyping (oo), m. et staaende Træ, hvis Bark er afflækket. Trondh. Uegentlig: en Person, som har tabt sin Anseelse, el. er ruineret.

Rotmakk, m. Orm eller Larve, som skader Roden paa visse Planter.

rotna (o'), v. n. (ar), raadne, forraadne. (Mest alm. rottna). G. N. rotna; Sv. ruttna. Tildeels ogsaa: løsne, opløses; jf. røyta.

Rotning, f. Forraadnelse.

Rotskap (o'), m. Dovenskab, Ladhed. Hedder ogsaa Rotaskap (o'), Nhl. og fl.

Rotslede (oo), m. Slæde med Rygstød eller

„Grind" paa Bagsiden. Indh.

Rotsmak (o'), m. Smag af Raaddenhed; f. Ex. i gammel Frugt.

Rotspik (oo), f. Splinter af Fyrrerødder. (Tyrerot).

Rotstappa, f. Tilmad af stødt eller banket Kaalrabi. Smaal.

rotstappa, v. a. (ar), fylde et Huus til det øverste Rum under Taget (s. Rot, n.). Hard. Paa Sdm. ræfestappa.

rotstor, adj. stor eller tyk i Roden. Hedder ogsaa **rottjukk** og **rotdiger**.

Rotstova (oo, o'), f. Stue uden Loft; Røgstue. Nhl. Shl. og fl. Egentl. Stue med frit eller ledigt „Rot".

Rott (o'), m. 1) Snude, Tryne paa Sviin. Ork. 2) Mule, Munding, som paa et Gevær. (Byrserott). Vald. Ogsaa om en fremstaaende Mund. Sdm. „Gjere Rott": tilspidse Munden, skyde Læberne frem.

Rotta (o'), f. Rotte (Dyr). Holl. rot; afvig. fra Eng. rat, T. Ratte, Ratze. Hertil Rottefella, Rottehol, Rottekrut og fl.

Rotta, f. (2), s. Rodda.

Rot-tev (o', e'), m. Lugt af Raaddenhed, eller af noget som er forraadnet. (Mest alm. Rottæv). Ellers Rotluft.

Rotveder (o', e'), n. Veir som medvirker til Forraadnelse. Nogle St. **Rotaveer**. (Nhl.). S. Røyteveder.

Rotvelta (oo), f. Træ som er opreven med Roden (af Storm). B. Stift.

Rotvelting (oo), f. Omvæltning fra Grunden, Forstyrrelse, Revolution.

Rotvokster, m. Vært med Rodfrugt.

Rotvæle (o'), m. Dynge af gammelt, raadnent Træ. Smaal.

Rov (o'), n. 1, Rift, Aabning, et Punkt hvorfra noget kan adsplittes eller oprives. Nordre Berg. Det var snart aa riva, naar ein berre fekk Rov paa det. (Jf. Raak). G. N. rof. Af rjuva, rauv. Vel ogsaa Oprivning, Splittelse; jf. Elrov, Kauprov.

Rov (o'), n. 2, Bughinde i Fisk. Nhl. (Modsat Rod). Andre St. Rogga.

Rov (oo), n. Levninger af en nedreven Bygning; især af Tag-Næver. Shl. Tekkja med Rov: tække med gammel Næver. Maaskee kun en Afvigelse af Rov (o'). Jf. Isl. hróf: en svag Bygning. Om Rov (o') i Betydn. af Tag, see Raav.

Rova, f. 1, Hale paa Dyr; f. Ex. Kattarova, Hundsrova, Kurova o. s. v. Mest brugl. i de sydlige Egne til Sogn og Vald. (Andre St. Rumpa). G. N. rófa er egentl. Halebeen (= Rovetange). Jf. Hale, Spæl, Stert, Vele, Spord.

Rova, f. 2, Roe, Hvidroe (= Næpa). B. Stift, dog kun sjelden.

rova (o'), v. a. (ar), oprive (= rjuva), for Ex. et Tag. Jæd. — Ogsaa v. n. optage et Rum (= ruva).

Rove (o'), m. Topmaal (= Roke). Østerd. i Formen „Raavaa". (Lidt usikkert).

roven (o'), adj. 1) opreven, splittet, løsnet. (Particip af rjuva). Sæt. G. N. rofinn. Ogsaa: løs, let at rive; især om Græs, som er blødt og let at slaae (= lausbeitt). Shl. — 2) skjørnet, opløst; om Fiskelever, som begynder at smelte. Sdm. Jf. rovna. — 3) hullet, porøs, fuld af Luftblærer; især om Iis. Tel. Hall. Jf. Rovis.

Rovetange (oo), m. Halebeen, den Forlængelse af Rygraden, som gaar ud i Halen. Ogsaa kaldet **Rovetart**, m. Tel. Ellers Rumpetange, Rumpestukel og fl.

Rovetroll, n. Rumpetudse; Frøernes Unger i deres første Skikkelse. Søndre Berg. I de nordlige Egne Rumpetroll; ellers Ropadda, f. (Nhl.), Holopadda (Indh.).

Rov-is (o'), m. porøs eller skjør Iis. Hall. og fl. Andre St. Skrovis.

rovna (o'), v. n. (ar), 1) skjørne, opløses, begynde at smelte; især om Fiskelever. Sdm. — 2) blive hullet, svampagtig eller porøs (roven); om Iis. Tel. G. N. rofna: løsnes.

Rovning (o'), f. Opløsning, Skjørning.

Ru, f. Løsuld, Laad; den Uld som i Fældningstiden løsner af Faarene og kan plukkes af. Berg. Trondh. Nordl. Afvig. **Ruv**, **Ruvull**, Namd., **Ro-ull**, Tel. (Isl. rú, n.). Jf. Veft. Hertil **Rudott**, m. el. **Rufloke**, m. liden Tot af Løsuld. **Rugarn**, n. eller **Rutraad**, m. Traad af Løsuld. Jf. rua.

Ru, m. Skorpe; s. Rur.

rua, v. a. (ar), plukke Løsuld (Ru) af Faarene. Isl. rýa (rúdi). Skotsk row, rue. Om et andet „rua" s. ruva.

Rua, f. s. Ruga og Ruva.

Rubb, m. en Tougstump; et Toug til at fortøie med. Nordl. Andre Steder med dunkel Betydning i Forbind. „Rubb og Stubb", o: løst og fast, smaat og stort. Selja Rubb og Stubb: sælge hele Beholdningen. Hedder ogsaa: Rubb og rakande Stubb. (B. Stift).

rubba, v. a. (ar), 1) skrubbe, jævne eller tilhugge løselig. Hall. og fl. 2) afskjælle Fisk (= reista). Nhl. Eng. rub: gnide.

rubben, adj. ru, knudret, ujævn; f. Ex. om Traad. Nordre Berg. Rubbe(t) Mjøl: haardt, grovmalet Meel. Sfj.

Rubbeseid (-sei), m. Sei af middels Størrelse. Ryf. I Shl. **Ribbesei(d)**. Paa Sdm. Rispingseid.

Rubbhyvel (-hevel), m. Skrubhøvel. Jæd.

Rubbing, f. Skrubning, Jævning.

Rud, n. Rydningsplads (= Rudning). Egentlig Rud (u'), men lyder sædvanlig **Ru** (uu); paa enkelte Steder **Ro(d)**. Kun paa Østl. i en Mængde Gaardsnavne, som Haugerud, Hellerud, Linderud; og mest i Forbindelse med et Mandsnavn, f. Ex. Ellingsrud, Tolleivsrud, Steinsrud, Orms-

rud. Hertil ogsaa nogle Navne med Rød, egentl. Ryd (y'), som Ulfsrød, Grimsrød, Helgerød. G. N. rud: ryddet Jord. I svenske Dial. ryd. Af rydja (rudde).

rudd (u'), part. ryddet; s. rydja. Nogle St. **rydd** (y'). G. N. ruddr.

Rudnad (u'), m. Oprydning. Hall. og fl.

Rudning (u'), f. Rydning, Oprydelse, for Ex. af et Jordstykke. Nogle St. **Rydning**.

Rudning (u'), m. en opryddet Plads, et ryddet Jordstykke. Num. og fl.

Rudningsrett, m. Ret til at rydde et Jordstykke og beholde det til Brug.

Rudsla, f. ryddet Plads, Græsplan, Engstykke. Ryf. i Formen **Rutla** (u').

Rue, s. Ruga. — **ruffa**, s. rupla.

Rug (u'), m. Rug (Kornart). Nogle St. afvig. Ruug, og Rog. G. N. rugr. — **Rugaks**, n. Rugax. **Rugaaker**, m. Rugager. **Rugbrote** (o'), m. affvedet Jordstykke at saae Rug i. **Rugfall**, n. omtr. d. samme. (Østerd.). **Rugland**, n. bekvem Jord til Rugsæd. **Ruglest**, m. de opvoxende Straa eller Spirer paa en Rugager. (Østl.). **Rugmjøl**, n. Rugmeel. **Rugsæde**, n. Rugsæd. **Rugvæle**, m. omtrent som Rugbrote. Smaal.

Ruga (uu), f. Klump, liden Dynge el. Klat; oftest om en Klat af Skarn, f. Ex. Kuruga: Kokase. Afvig. **Rua**, Nordl., **Rue**, Sdm. og fl. I Tel. **Rye** (Rygje?). Andre Steder Ruva og Ruka, som dog neppe er samme Ord. G. N. hrúga: Dynge. Sv. Dial. ruga, roga.

Rugarn, n. s. Ru.

Rugda (u'), f. Skovsneppe, Scolopax rusticula. Smaal. Buskr. Efter ældre Skrifter ogsaa benævnt Rugga (?), Ruge, Rudde og Rutte. I Nordre Berg. Blomrukka og Blomrikke.

Rugg, m. en Tykkert; s. rugga.

rugga, v. a. og n. (ar), 1) vugge, gynge, sætte i en vuggende Bevægelse. Rugga eit Barn. (Temmelig alm.). Rugga i Svevn: søvndysse. Rugga Baaten: faae Baaden til at gynge. I Dag ruggar Baara godt: nu vugger Havbølgen lystigt. G. N. rugga. (Jf. Eng. rock). — 2) rokke, bevæge, røre ved noget. Rugga Bordet: faae Bordet til at ryste. (Jf. rigga, rikka). D'er so tungt, at ein kann ikkje rugga det. Østl. (Sv. Dial. rugga). — 3) v. n. gynge, slingre (som et Fartøi); rokke sig, vakle, staae usikkert. Nogle St. ogsaa: gaae med en vuggende Bevægelse; spadsere, lakke afsted. Gamlen er daa so frisk, at han ruggar uppe. Ho er ute og ruggar. — Hertil: **Rugg**, m. om en tyk og fyldig Karl. **Rugga**, f. om en Kvinde. (Begge ogsaa om Dyr). Sogn og fl.

Rugga, f. et Tæppe af grovt Tøi; et tykt Sengetæppe. Ryf. Sæt. Tel. Num. og fl. Paa Sdm. tildeels **Rogga** (o'). Eng. rug. Nærmer sig i Betydning til „Rya", men i Formen til „Ragg". Jf. Ruggefeld og Skinnrugga; G. N. röggvar: Haarlokker (?), Sv. rugg: krøllede Haar. — Rugga kan tildeels ogsaa betegne en Vugge. Om en anden Betydning s. rugga, v.

ruggall, adj. vaklende, gyngende. D'er ruggalt: det gynger; f. Ex. paa Søen.

Ruggefeld, m. en laadden Skindkappe, en Pels. Hard. (G. N. röggvarfeldr).

Ruggerom, n. Rum til at vugge i.

Ruggestol, m. Gyngestol.

Ruggeveder (=veer), n. Søgang, jævn Bølgegang.

Rugging, f. Gyngen, Slingring.

ruggsam, s. roggsam.

Rugl, n. Vaklen, Rystelse; især om en svagere Bølgegang.

rugla, v. n. (ar), 1) vakle, rystes, ligge usikkert; ogsaa gynge paa Vandet. B. Stift. — 2) v. a. rokke, ryste i noget. Buskr. G. N. rugla: forstyrre.

Ruglest, s. Rug.

Rugling, f. rystende Bevægelse.

Ruk (uu), m. en liden Kornhob paa Ageren; en Stak af 6 Neg. Ryf. Jf. Rauk.

ruka, v. a. (ar), ophobe, opstable, f. Ex. Tørv. Nordl. (mindre brugl.). Maaskee et gammelt „hruka" med stærk Bøining; jf. Rauk, Roke, rauka, røykja.

Ruka, f. 1) en Dynge, f. Ex. af Hø (= Ruga). Gbr. Ogsaa om en liden Stabel; især af Tørv. Nordl. (Jf. Ruk, Rauk). — 2) en liden Klump (= Ruga). Smaal. Rom. og fl. — 3) en Mængde, Masse. Heile Ruka: den hele Masse. B. Stift og fl.

Rukka, f. Rynke, Fold, Ujævnhed paa Hud, Klæder og deslige. (Alm.). D'er Rukka i Rukka: den ene Rynke berører den anden. Slaa Rukkor paa Skallen: rynke Panden. G. N. hrukka. Afvig. fra Sv. rynka og Eng. wrinkle. (Jf. Lat. ruga).

rukka, v. a. (ar), rynke, sætte Rynker paa. (Jf. rykkja). Particip **rukkad**; f. Ex. smaarukkad, storrukkad. Refler. **rukkast**, rynke sig, blive rynket.

rukkelaus, adj. rynkefri, glat, jævn.

Rukkesaum, m. Søm (Syning) med regelmæssige Folder.

Rukkestakk, m. Skjørt med smaa Folder. Som Plantenavn: Alchemilla vulgaris. Hall. og fl.

rukkutt, adj. rynket, fuld af Rynker; f. Ex. om Hud. Jf. skrukkutt.

Rukla, f. en Rynke, en ophøiet Stribe, for Ex. paa en Klippe. Hard.

rukla (u'), v. n. (ar), 1) brænde med en svag Lyd, uden at knitre. Det ruklar paa Aaren. Tel. Gbr. Sdm. — 2) give en rallende eller snorkende Lyd. „Dæ rukla i Hals'a": det lyder som en Rallen i Struben. Sdm. (Jf. hurkla). T. röcheln. Heraf **Rukl**, n. rallende Lyd, Ureenhed i Struben. (Skotsk ruckle).

Rukle, m. liden Hob af Kviste eller Smaaved paa Ildstedet. Tel.
Rukling, f. en svag Ild; s. rukla.
ruklutt, adj. stribet, ujævn; s. Rukla.
Ruksa, f. en lystig Fortælling, Historie, Fabel. Shl. (Maaskee Rugsa).
Ruku, s. Reka.
Rull, m. 1) en Rulle, Valse, rund Stok; i Særdeleshed: a) Bagerstok, Fladbrødsrulle med Skurer paatværs. (Jf. Kjevle). b) Manglestok. c) Bom i en Væverstol; Snørerulle i en Baad; en rund Skive at bruge som Hjul, og deslige. — 2) Tromle, Rulle at presse Jord med. Østl. — 3) Ting som er sammenrullet; Stuv, Stykke af en Væv, Rulle af Traad, Tobak, m. m. — 4) en rund og tyk Figur; en Benævnelse paa Søfolk i Skindklædning; ogsaa paa Børn, som gaae usikkert. — 5) et Slags Dands, omtr. som Vals. (Vosserull). Ogsaa om Musikken dertil. — 6) Efterspil, Omkvæd til en Vise. Rbg. — Nyere Ord, s. følg.
rulla, v. n. og a. (ar), 1) rulle, trille som en Kugle. (Sædvanlig kun om at rulle fremad, ikke blot at dreie sig rundt). — 2) styrte frem i en Masse (= rynja), for Ex. om Steen. Hertil maaskee Udtrykket „rulla og svalla", ɔ: snakke længe, lade Talen strømme. Hall. (Jf. ralla og rolla). — 3) falde omkuld, dumpe. Rulla i Koll. I Rbg. ralla; jf. kanta, trilla. Ogsaa: gaae vaklende og usikkert; især om Børn. — 4) v. a. sætte i en rullende Bevægelse, vælte, rulle, f. Ex. en Tønde. Rulla seg: vælte sig. — 5) rulle sammen, oprulle, f. Ex. en Væv. Rulla i Hop. Rulla kringum ein Stokk. — 6) bearbeide med Ruller eller Valser. Rulla Klæde: mangle. Rulla Aaker: tromle. (Anden Brug af „rulla", saasom om Bølger, om Vogne, om Lyd, er her fremmed). — Nyere Ord; Eng. roll, T. rollen; udledet af Ital. rotolare, af Lat. rotula, = rota, ɔ: et Hjul. Jf. rund.
Rulla, f. 1) Manglerulle, Klædepresse. — 2) Rullevogn, Karre med smaa Hjul. Trondh. — 3) Dynge eller Banke af sammenrullet Steen. Jæd. — 4) Rulle, Liste, Mandtalsbog. (Egentl. et oprullet Papir).
Rullebud, f. Rullekammer, Rum for en Manglerulle.
Rullefjøl, f. Manglefjæl. Paa Sdm. **Rullegogn**, f. (ogsaa afvig. Rullagaang), som hellere skulde betyde Manglerulle.
Rullegogn, s. forrige.
Rullehorv, f. Harv med bevægelige Ruller, Rulleharv.
Rulleknív, m. Hakkekniv.
rullen, adj. rundagtig, som lettelig ruller; f. Ex. om Steen.
Rullestokk, m. Manglestok (= Rull).
Rulling, f. Rullen; Omvæltning.
Rult, m. Gang, Trav. Det gjekk med same Rulten. Gbr. Ogsaa: En som gaar tungt eller trampende. Om Kvinder **Rulta**, f. Valders.
rulta, v. n. (ar), vælte, styrte, falde omkuld. Hard. Sogn, Hall. — **Rultefura** (-furu), f. et oprevet eller nedblæst Fyrretræ. Hall.
rulten, adj. tyk, bred, rundagtig. Gbr.
Rum, s. Rom. — **Ruma** (?), s. Roma.
rumla, v. n. rumle (= ramla). **Ruml**, n. og **Rumling**, f. Rumlen.
Rump, m. Rumpe, Bagdeel (Poder). Berg. Stift, især i Tale til Børn. (Adskilt fra det følg.). Eng. rump; jf. T. Rumpf: Krop.
Rumpa, f. Hale, Svands (= Rova). Mest i de nordlige Egne. Sv. rumpa. — **Rumpebein**, n. Halebeen. **Rumpeskuv**, m. Dusk i Enden af Halen. **Rumpestert**, see Halestert. **Rumpetange**, see Rovetange. **Rumpetroll**, see Rovetroll.
rumpla, v. a. (ar), rokke, flytte, rive af Lave; s. rupla.
Run (u'), n. 1) en Hob af løsrevne, sammenkastede Ting. Hard. Egentl. noget som er nedstyrtet, af rynja (runde); jf. runa, Rune. — 2) en fremstyrtende Masse; især om Iis, som en Strøm fører med sig eller driver op paa Elvebredderne. Sdm. (Ikke alm.). — 3) Brag, Larm af noget som styrter ned. Afvig. **Ryn** (Røn), Indh.
Run (uu), f. (?), s. Runer.
runa (uu), v. n. (ar), sysle med hemmelige Kunster; spaae, signe, mane, eller egentlig: here, gjøre Trolddom. Nordl. Indh. Afvig. **rona** (oo), Ork. Gbr. (Andre St. fessa, galdra, putra). I Nordl. skal runa tildeels ogsaa betegne: mumle eller hviske, ligesom T. raunen (Mht. rûnen).
runa (u'), v. n. (ar), 1) bryde løs, strømme afsted; om Isen i Elvene. Sdm. (fjelden). I Indh. **raanaa**. Jf. Run og rynja. — 2) brage, buldre, som naar noget styrter ned. Sdm. — 3) snakke, ramse, fortælle meget. Hall.
Runa (u'), f. et gammelt, forslidt Klædningsstykke. Sdm. (Rune).
Runa (uu), f. en gammel Formular; især om Vers eller Ordsprog, som indeholde et Raad, et Veirmærke eller deslige. Sdm. Lidet brugl.
rund, adj. rund, med de alm. Begreber: a) cirkelformig, b) cylinderformig, c) kugleformig; ellers ogsaa: afrundet, fyldig, trivelig. Nyere Ord; Fr. rond, af Lat. rotundus: hjulformig. Jf. rulla.
rund, part. (af rynja): nedstyrtet. Nogle St. **rynd** (y'). Hertil **Rundekorn**, n. løst Korn som er drysset ud af Arene udenfor Logulvet. B. Stift. Paa Sdm. Ryndekonn.
runda, v. a. (ar), afrunde, gjøre rund. (Ofte i en fremmed Form: **rundera**). —

rundast, v. n. blive rund eller fyldig.
Rundfisk, m. Tørfisk som kun er opskaaren i Bugen og ikke flækket.
Runding, m. en rund Plan.
Rundkast, n. Luftspring, Hop med en Omdreining i Luften.
rundklippa, v. a. afklippe Haaret nedentil rundt om Hovedet.
rundleitt, adj. rundladen, som har et rundagtigt Ansigt.
Rundsko, m. Sko med bred eller rund Taaspids. Søndre Berg.
rundskoren (o'), adj. rundskaaren.
Rundspoda (-spudu), f. Spoda (o').
rundt, adv. rundt, i en Kreds; ogsaa heelt omkring. Ganga rundt: hvirvle, dreie sig. Fara Landet rundt, el. rundt um Landet. Rundt i Kring: omkring. I Stedet for „rundt um" høres ogsaa: rund um, eller runnum (maaskee: runden um). Tel. Paa Sdm. ogsaa „rynter um". (Sv. Dial. runnan, runder om).
Rundtimber, n. Huustømmer, som kun er glathugget paa Siderne, men ikke fladhugget. B. Stift. (Rundetimbr).
Rundtrøya, f. kort Trøie uden Split eller Kiler paa Underkanten.
Rune (u'), m. 1, 1) Styrtning, Nedstrømning. (Af rynja, runde). I Vald. afvig. **Ryne** (y'), eller **Røne**, f. Ex. „faa jabn'e Røne paa Kvedn'e", ɔ: faae Kornet til at strømme jævnt ned i Møllen. — 2) en nedstyrtet Masse, f. Ex. af Jord el. Sand i en Bakke. Ork. i Formen **Raanaa**. I Hard. Rune (u') om en Hob af sammenkastede Ting, ligesom Run, n. — 3) en stor Flok, en fremstrømmende Mængde, for Ex. af Kreature. Sdm. „Ein heil'e Rune mæ Saude": en stor Hob af Faar. (Et gammelt hrune).
Rune (u'), m. 2, Spire, Skud, opvorende Træ (= Renning). Hall. I Ork. **Raanaa**. (Jf. Ryrune). Ogsaa: en Busk, en Klynge af smaa Træer (= Runn). Sogn. Af renna (rann), ligesom Brune af brenna, og Spune af spinna. Jf. G. N. runi (uppruni, afruni).
Runeblad (uu), n. Blad med Runer; eller fortryllet Blad (?). Landst. 213.
Runebogstav, m. Bogstav af et eget Slags gammel Skrift; s. Runer.
Runebumba, f. et Slags Æske med visse magiske Tegn eller Figurer.
Runekall, m. Spaamand; Heremester. Nordl. Indh. Ligesaa: **Runekjerring,** f. Spaakvinde; Signekone, eller deslige. Afvig. **Ronekall, Ronekjæring,** Ork. Gbr.
Runemel (u'), m. Sandbakke, Elvebakke med løs Jord eller Sand, som jævnlig glider ned. Ork. i Formen **Raanaamæl**; s. Rune.
Runer (uu), pl. f. 1) hemmelige Midler; Tryllemidler. (Sjelden). Kasta Runer: here, gjøre Troldkunster. (Landst. 199. 213). Hava fine Runer ute: forhøre sig hemmelig, spionere. Smaal. (Wilses Ordsprogsamling). Ang. rún, Goth. runa. Ght. rúna: Hemmelighed, lønlige Raad. — 2) Skrift, Bogstaver af et meget gammelt Slags. G. N. rúnir. Jf. Fyrerunar.
Runeskrift, f. Indskrift med Runer.
Runespegel, m. Herespeil, Glas hvori man seer ubekjendte Ting, f. Ex. hemmelige Fiender, Tyve ꝛc. (I Folkesagn). Sdm. (Runespegjel, -speiel).
Runestein, m. Steen med Runeskrift.
Rungbukk m. ſt. s. Runnbukk.
rungla, v. n. rumle, larme. Hall.
Runing, f. Syslen med hemmelige Kunster; Signen, Spaadom ꝛc. ogsaa: Hexerie, Fortryllelse; s. runa. Afvig. **Roning,** Ork. Gbr. Ogsaa kaldet „Runeri", n. Helg.
runka, v. n. svaie, gynge; s. ranka.
Runn, m. Busk, Klynge af smaa Træer. Haslerunn, Seljerunn, Klungerrunn, ꝛc. Burt i Runnarne: hen imellem Buskene. B. Stift, meget brugl. Afvig. **Rune** (u') Sogn; **Runne,** Ryf. Jæd. Rbg. Nedenæs. G. N. runnr.
Runnbukk, m. Buk som er avledygtig, ikke gildet. Formen usikker; oftere **Rungbukk.** Jæd. Lister, Mandal. Om en Væder: **Runnveder** (Ronnveer), Jæd., **Rungveer,** Lister; **Ruveir** (?), Sæt.; ogsaa **Runnbekre** (?), **Rombøkaar,** Tel. Om en Tyr: **Rungstut,** Lister. — I danske Dial. Runnvæder, med et Verbum runne: løbe i Brunst (= brunda); i svenske Dial. runnväre, rånbokk; råna: være geil. (Molbech, Dial. 451; Rietz 458). Har maaskee en Forbindelse med rennast (ranst); jf. ellers Brundstut, Gredung (Grung), Gradbukk ꝛc.
Runne, m. 1) Busk; s. Runn. 2) Spire, Skud (= Rune, Renning). Tel. 3) Udvært omkring en Rift paa et Træ (= Lunde, Jadar, Ripel). Tel. Jf. runnen.
Runnemark, f. Marker med mange Buske og Smaatræer. B. Stift.
runnen, part. (af renna), runden, oprunden; ogsaa udflydt, smeltet ꝛc. Afvig. **ronnen** (o'), B. Stift og flere. (G. N. runninn). Runnen Vid, el. runnet Tre: Træ som er voxet i Knuder med hvirvlede eller bølgeformige Aarer (= Rikka, Rir). Tel. Hall. Vald. Saaledes: runni Rot (ogs. Runnerot), Birkerod med knudet eller flammet Ved. Tel. Gbr.
Runnerot, s. runnen.
runnutt, adj. om Marker: fuld af Buske og Smaatræer.
Runnveder (Ronveer), s. Runnbukk.
Runs, n. en pludselig Bevægelse med Larm og Bulder. Hedder ogsaa **Runsevad,** n. Sdm.
runsa, v. n. (ar), 1) larme, ruske, vække Uro. Sdm. (G. N. runsa: oprive, for-

styrre). — 2) gynge, vippe (= husska). Lister. Jf. romsa.

Runsa, f. en Gynge. Lister. (Sv. Dial. ronsa).

runsen, adj. vranten, fortrydelig. Ryf.

Runte, m. en Landstryger, omstreifende Person. Shl. Hertil **Runtefylgje**, n. og **Runtepakk**, n. Selskab af Landstrygere.

Rupikka, f. Rurpikka.

rupla (u'), v. a. (ar), rokke, rive af Lave. Hall. Hedder ellers **rumpla**, Sdm. og fl. (I Smaal. **ruffe**). Rupla seg: røre paa sig, sætte sig i Bevægelse. Hall. G. N. rupla: rive, plukke &c. — Particip: **ruplad**, og **rumplad**. „Dæ grør sjøldaa um den Steinen, so' oftaa er rumpla'", Sdm.

Rur, m. 1) Skorpe, Skurv; f. Ex. paa Saar. Nogle St. **Ru** (egentl. Rud), Sogn og fl. G. N. hrúdr. Jf. D. Roe, og Sv. rufva. — 2) en kalkagtig Skjæl eller Skorpe, som bækker Klipperne i Havbredden og dannes af et Slags smaa Dyr (Lepas). Ogsaa kaldet Bergrur.

rura, v. n. (ar), 1) sætte Skorpe, belægges med Roe eller Skurv. Hedder ogsaa rura seg, og rurast. Isl. hrúdra. — 2) holde sig fast, holde ud (mod Stormen), om Baad eller Fartøi i en Havn. Nordre Berg. Lat det no rura: lad det nu staae hen.

Rurberg, n. Klippe som er bedækket med en Skorpe af Skaldyr. Ogsaa **Rurfjøra**, f. sædvanlig om en vis Linie i Stranden nær ved Ebbemaalet.

Rurpikka, f. Strandløber, en liden Fugl som holder sig i „Ruren" paa Strandbredden. „Rupikka", Sogn.

rurutt, adj. bedækket med en Skorpe; f. Ex. om Klipper i Søen.

Rus (u'), n. tynd Skal; især paa Frugt, og nærmest om Skal som let falder af (jf. rysja). B. Stift. Afvig. **Ros** (o'), Hard. **Rys** (y'), Sdm., **Røs**, Smaal. (om Skjæl paa Fisk); jf. Ras. Lignende i Betydn. ere Flus, Flas, Fles, Flekk.

Rus (uu), n. 1, Slump, Slumpetræf. Det gjekk paa eit Rus: det gik paa Slump, uden nogen Beregning. Berg. Nordl. og flere. Jf. rusa.

Rus (uu), n. 2, Ruus, Ørhed af stærk Drik; ogsaa: Henrykkelse, exalteret Stemning. Han gjekk i eit heilt Rus. Sv. rus, n. Afvig. fra Nt. Ruusk, T. Rausch.

Rus (uu), f. Steenhob (= Røys). Indh. Ogsaa: Klump; Kokase. Ork. (Sv. Dial. rus, ko-rus).

rusa, v. n. (er, te; ogs. ar), 1) styrte frem, sætte afsted. (Sv. rusa). Rusa fram: gaae paa, storme frem. Rusa til: vove sig til. — 2) gaae paa Slump, paa Lykke og Fromme. Han let det rusa til: h. lod det gaae som det kunde. — 3) bytte, omtuske Varer, især paa Slump eller uden streng Beregning. Dei ruste med kvarandre. Helg. (meget brugl.).

rusa, v. n. (ar), yngle, faae Unger; om en So. Num.

rusa, v. a. (ar), beruse, virke Ruus.

Rusa, f. 1) Kurv eller Vidiefletning at vælte Hø i. Voss. (Andre St. Rodda og Meis). — 2) Ruse til Fiskerie. Voss og fl. Ellers i andet Kjøn: **Ruse**, m., og i anden Form: **Rysa**, f. Sogn; **Rysja** (Rysju), Hadeland. Sv. ryssja. T. Reuse, f. Ght. riusa (Weigand 2, 490). Jf. Haav og Merd.

rusande, adj. 1) berusende; om Drik. 2) beruset, drukken. Nordl. og Trondh.

rusevyrken (kj), adj. s. illvyrken.

Rusing, f. Bytte, Tuskhandel; s. rusa.

Rusk, n. 1) Støi, Tummel, Opløb; ogsaa: Raslen, s. ruska. — 2) et uroligt Veir; Storm med Regn eller Drev. — 3) Skrab, Affald, ubetydelige Ting (omtr. som Rask); ogsaa: Støv, Smuds; f. Ex. paa Klæder. Temmelig alm. Ofte i Forbind. med et lignende Ord, som „Rusk og Rask", „Rusk og Fusk", m. fl.

Rusk, m. s. Ruskar, og Ryskje.

ruska (u'), v. a. og n. (ar), 1) rive, ryste, omkaste. Ruska upp: oprive, bringe i Urede. Ruska utyver: udsprede skjødesløst. Ruska i Hop: sammenskrabe; ogsaa: røre sammen, forvikle. Isl. ruska: forstyrre; Sv. ruska: ryste. — 2) arbeide skyndsomt eller skjødesløst, jaske. Han ruskar det fraa seg. Ogsaa: støie, være urolig, om Mennesker; storme, rase, om Veiret. — 3) v. n. rasle, give en svag Lyd, som naar noget bliver rystet eller omrevet. Temmelig alm. Det ruskar i Halmen. Vinden ruskar i Lauvet. Sv. ruska; T. rauschen, ruscheln.

Ruska, f. en Hob af sammenviklet Traad, Snøre, eller deslige. B. Stift.

ruskall, adj. urolig, stormende. Ruskalt Veder (Veer). Nordre Berg.

Ruskar, m. en urolig, støiende Person; ogs. En som arbeider skjødesløst, eller forhaster sig. Hedder ogsaa **Rusk**, m. og **Ruskebjørn** (især om urolige Smaadrenge). Om Kvinder tildeels: **Ruska**.

rusken, adj. barsk, ublid (om Veiret); ilde oplagt (jf. svevnrusken); uredet, slusket, uordentlig paaklædt &c. (Mest alm. ruskjen). Sv. ruskig.

Ruskeveder (-veer), n. uroligt eller ublidt Veir; Storm, Drev.

Rusking, f. Omrystelse; Raslen &c.

Ruskla, f. en vis Flodfisk. Smaal.

ruskutt, adj. støvet, smudset; uryddelig, uredet; ogsaa barsk, ublid (ligesom rusken).

rusla, gaae sagte; s. rutla.

Rusmod, n. usædvanlig Stemning (lig en Beruselse); Spænding, Henrykkelse.

rusnæm, adj. som let bliver beruset, taaler lidet af stærk Drik.

Russ, m. Skræmmebillede, Busemand. Hard.

Rust (u'), f. 1, 1) en liden Skov, Lund, Samling af Træer (især Løvtræer). Sogn,

Hall. Gbr. Østerd. Afvig. **Ryst** (y'), Sdm. og fl. (Hertil nogle Gaardsnavne, som ere skrevne: Røst, Røsten, Røste). Andre St. Holt, Hole, Kjerre, Kjos. — 2) Skovbakke, skovbevoxet Bjergryg. Hard. Tel. — 3) Bjergryg eller Jordryg, som strækker sig op ad en Fjeldside, f. Ex. imellem to Bækkeløb. Nhl. (Andre St. Rinde, Rime). I de sydligste Egne skal Rust ogsaa betegne en Banke af Steen, ligesom efter en falden Muur. Jf. G. N. rust: Ruiner.

Rust, f. 2, Rust, Skorpe paa Metaller; især Jern. Nogle St. **Ryst** (y'), Sdm. og fl. Sv. rost; Eng. rust. Ogsaa om Rust eller Brand paa Korn.

rusta, v. n. (ar), rustne, belægges med Rust. Afvig. **rysta** (ryste), Sdm. — Particip **rustad**: rusten.

Rustflekk, m. Plet af Rust.

Rustlit (i'), m. Rustfarve.

Ru-stump (?), m. et Slags grovt Brød. Sfj.

rustutt (u'), adj. 1, bevoxet med Skov paa enkelte Pletter; ogsaa bakket, fuld af Skovbakker; s. Rust, 1.

rustutt, adj. 2, rusten, plettet af Rust. Ved Trondh. rustaat.

Rusull, m. en stor Karl, en Kjæmpekrop. Hall. (Jf. Rise, Rysel).

Rusøl, n. stærkt, berusende Øl.

Rut (uu), n. 1) Uro, uroligt Veir; Storm ꝛc. (s. ruta). 2) Støi, Skrig, Klagemaal. Hall. (?). 3) Uorden (?). Det ligg Rut yver Rat: det ligger hulter til bulter, om hinanden i vild Uorden. Nordre Berg.

Rut (uu), m. en vranten, uvenlig Person. Sdm. (Jf. Rjot). Ellers dunkelt i visse Sammensætn. som „Kviste-rut": en Træstamme med mange Knuder eller Kvisterødder. Jf. Bakkerut. (G. N. hrútr betegner en Væder).

ruta, v. n. (ar), 1) storme, buldre, tage haardt paa; om Vind og Veir. Buskr. Hall. — 2) støie, skraale, være i heftig Bevægelse. „Han berre ruta aa greet". Hall. — 3) arbeide stærkt, slide og slæbe meget. Han gjeng og rutar i Skogen. Tel. — 4) føre et uroligt Liv, tumle sig i Lystighed, i Svir og Sværm. Tel. Sv. rusta, i Dial. ruta; D. rutte. Jf. Isl. rútari: en Dranker. (Haldorson).

Ruta, f. 1) Rude, Qvadrat; firkantet Plet. Nt. Rute, T. Raute. — 2) Rude, Skive i et Vindue. — 3) Ruder i Kortspil; et Rudeblad. — 4) et tilsyet Stykke paa Klæder. „Brokerute": et Bagstykke i Burer. Sdm. — 5) en Qvadrat Stang, et Jordstykke paa 6 Alen i Længde og Bredde, altsaa 36 □ Alen. Buskerud og fl.

rutad, adj. rudet; vævet med Ruder. Saaledes storrutad, smaarutad, blaarutad og fl.

rutande, adj. stormende, urolig; om Veiret. Hall. og fl.

Rutebjørk, f. et meget stort Birketræ. Hall. Saaledes ogsaa: **Rutefura** (-furu), og **Rutegran** (-grøn).

Rutefamn, m. Qvadrat-Favn.

Rutemil (ii), f. Qvadratmiil. Lidet brugl.

Rutesaum, m. Udsyning (Brodering) i rudeformige Figurer.

Rutevikor (i'), pl. f. Ugerne imellem Kyndelsmesse og Mariemesse (altsaa Februar Maaned og det meste af Marts). Vald.

Ruting, f. Uro, Støi, Tummel; s. ruta.

rutla (u'), v. n. (ar), 1) rasle, larme, som naar man rører eller flytter noget i Huset Gbr. og fl. (rusla). Jf. brutla. — 2) gaae sagte, spadsere, skride fremad. Rutla seg heim, o. s. v. B. Stift. I de nordlige Egne rultla (rulsja); maaskee rusla. (Jf. ratla). Sv. Dial. russla: sysle med noget; Eng. rustle: rasle.

Rutla, f. s. Rudsla.

rututt, adj. rudet, farvet i visse Ruder (Qvadrater).

Ruv, n. Omfang, Vidde (Volumen). D'er ikkje stort Ruv paa di: det optager ikke meget Rum, seer ikke ud til at være stort. Trondh. Jf. Røyve, Ris, Uppburd.

ruva, v. n. (ar), skrolle, have stort Omfang, optage meget Rum. Det veg ikkje so myket, som det ruvar: det veier ikke saa meget, som man skulde troe efter Størrelsen. Nordl. Trondh. Nordre Berg. Hall. Gbr. Østerd. Nogle St. **rua** (rue). I anden Form: **ryva**, Sogn; **røyva**, Tel. og fl., **rova** (o'), Jæd. (Jf. skruva, skrøyva, skolla, risa). Sv. Dial. ruva, ruv' (Rietz 545). — Om et andet „ruva" s. rjuva.

Ruva, f. 1) en opstablet Hob, en høi Stabel eller Dynge. „Rua", Ryf. Jæd. „Rue", Smaal. (Adskilt fra Ruka). — 2) Klump (= Ruga). „Ruv'", Ndm.

Ruve, m. Rystelse i Sindet, Skræk, Forfærdelse. Tel. (Vinje).

Ruvel, m. en stridhaaret, laadden Tingest; om Dyr. Tel. Jf. ruven.

ruveleg, adj. forfærdelig, skrækkelig. Tel. (Af Ruve). S. ogsaa ruvleg.

ruven, adj. 1) ujævn, busket, stridhaaret; som gaar med udspredt eller oprevet Haar. Tel. G. N. rúfinn. Hedder ogsaa ruvleg, ruveleg. Jf. uven. — 2) bred, vidtløftig; s. ruvsam.

Ruving, f. Vidde, Bredde (= Ruv).

Ruvla (u'), f. Ujævnhed, Rynke, Fure. Ryf. Ogsaa: en knudret Forhøining. Hall. Hertil **ruvlutt**, adj. knudret, ujævn.

ruvleg, adj. stridhaaret, laadden (= ruven); ogsaa: stor, bred (= ruvsam).

ruvsam, adj. stor, voluminøs, som optager et stort Rum. Mest brugl. i Trondh. Stift; f. Ex. eit ruvsamt Lass: et høit og bredt Læs, saasom af Kvisteved, Halm eller deslige. Hedder ogsaa ruven (ruvet).

Ruv-ull, f. Løsuld (= Ru). Namd.

Ry, n. Rygte; især ondt Rygte, Vanrygte. Smaal. I svenske Dial. ry; D. Ry. Synes at være fremmedt eller forvanskett. Jf. Røgja.
Ry, f. (?), Steengrund; f. Rye.
ry, v. see ryda, rjoda, rydja.
Rya, f. 1) et grovt Tæppe; et Gulvtæppe. Tel. Buskr. og fl. Sv. rya. Maaskee af Ru, f. (jf. Hæra af Haar). — 2) et tykt uldent Sengetæppe med indvævet Flos el. Nop (Napp). Nordl. Trondh. Nordre Berg. Gbr. Modsat Kvitel (Undertæppe). Koma under Rya: komme i Seng.
Rya, f. (2), et Tørrehuus. Solør. Sv. ria, i Dial. rya. Anseet som finlandsk og indført af de saakaldte „Rugfinner" ved Rigsgrændsen.
Rya, f. (3), f. Røyder.
Ryd (y'), n. Affald, Affastning. I Ordsproget: „Mykje Myd giv'e mykje Ryd", ɔ: meget Foder giver megen Gjødsel (Møg). Sdm. Om Ryd i Stedsnavne f. Rud.
ryd (y'), rydder; f. rydja.
ryd (yy), farver m. m., see rjoda.
ryda (yy), v. n. (er, de), harke, ophoste Sliim. Sdm. (ryde). Forskjelligt herfra er **ry'** (med Bøiningen: ry, rau, ro'e, sjeldnere: ryr, rydde), ɔ: drysse, styrte ud; f. rjoda, 2. I Smaal. **rø** (rør, rødde), en Tilnærmelse til rydja.
Ryda, f. Sliim i Struben; Hoste, Harken. Sdm. i Formen Ryde (yy). Isl. hryda, hrydja. Jf. Skryda.
rydd, part. f. rudd.
Rydda (y'), f. et Riis, en Pidsk. Helg. Sdm., ogsaa ved Trondhjem. Nt. Rood, Holl. roede, T. Ruthe: tynd Kjæp. Jf. G. N. rudda: en Kølle.
Ryde (y'), n. et Krat, en tæt Hob af Buskvæxter eller Smaatræer. (Einerryde, Klungerryde). Sdm. Jf. Runn.
ryden (ryen), adj. løs, fornet, som lettelig drysser eller strømmer ud. Trondh. af ryda (ry). Nogle St. **rynen**, som hører nærmere til rynja.
rydig (y'), adj. ryddelig, opryddet; om et Rum, hvor alle løse Ting ere fatte af Veien, saa at de ikke ere til Hinder. Tildeels ogsaa: tom, ledig, blottet for alt løst Gods. Sædvanlig udtalt med tydeligt „d", sjeldnere ryug, eller ryaug.
rydja (y'), v. a. (ryd, rudde, rudt), at rydde. Inf. kun tildeels tydeligt: rydja (Hard.), rydje (Sdm.); ellers: ryggja, rya, ry, rø. Præs. ryd'e (y'), ry, rør. Imperf. i de nordlige Egne: rydde, rødde. G. N. rydja (ruddi), Sv. rödja (røjde); Nt. rüden, T. roden. — Særlig Betydning: 1) oprydde, rense for Træer og Buske. Rydja Mark: forberede et Jordstykke til Dyrkning ved at bortskaffe Skov, Krat, Rødder ꝛc. Ligesaa: rydja ein Gard, ein Plass, o. f. v. Jf. Rudning og Rud. — 2) rense Engen til Sommeren, afrage Løv, Kviste og deslige, for at Græsset kan vore frit. Sdm. og fl. Andre St. reinska, trysja. — 3) romme op, gjøre ryddelig. Rydja Romet sitt: gjøre sit Rum frit, bortfeie alt hvad der kommer i Veien. Han rudde Huset: han drev alle fine Modstandere paa Døren. — 4) jævne, tilhugge. Rydja Timber: tilhugge Tømmerstokke, saa at de blive flade paa Siderne (= telgja, tolga, skanta). — 5) bortrydde, bringe af Veien. Rydja Kvisterne av: hugge Kvistene af et Træ. Rydja ut: udrydde. Rydja upp: oprive. — Endelig bruges rydja ogsaa for „røda", ɔ: snakke, prate; faaledes „rydje", Sdm. og „røa" (rudde), Hall.
Rydjar, m. Rydningsmand; Oprydder.
Rydning, f. 1) Oprydning (= Rudning). 2) Engenes Afrydning om Vaaren (= Engreinsking). 3) Jævning, Tilhugning ꝛc. Hedder ogs. **Rydjing** (Rying, Røing).
Rye, f. f. Rya og Rygja.
Rye, m. en Goldmark, en steenig og nøgen Strækning paa en Bjergryg eller Fjeldside. Østerd. (Ogsaa meddeelt som Ry, el. Rya, f. Tydalen). Hertil enkelte Stedsnavne.
Ryegarn, n. Traad at væve Tæpper af. S. Rya. Særskilt **Ryevarp**, n. og **Ryeveft**, m.
Ryel, f. Ryl. — **ryen**, f. ryden.
Ryenapp, n. Flos eller Nopper, som væves ind i et Sengetæppe.
Rye-tel (e'), n. den egentlige Væv (Rending og Islæt) i et Sengetæppe, i Modsætning til de indvævede Nopper. Sdm.
Ryevev (-væv), m. Væv til Tæpper. Jf. Ryegarn.
Ryft, f. 1) en Vævbredde, et enkelt Vævstykke, f. Ex. i et stort Tæppe. Hedemarken. (Jf. Dyft). — 2) en Strækning, et Stykke Jord. Solør. S. følg.
Ryfte, n. 1) et Stykke, en af de sammensatte Dele i et Klædningsstykke eller noget lignende. Hall. og fl. Jf. Framryfte, Bakryfte. — 2) en Skovstrimmel (= Skogteig). Østerd. G. N. ripti, n. og ript, f. Dug, Klæde.
Rygd (y'), f. Rædsel, Gru; noget frygteligt. Hard. Shl. Ryf. Jæd. (Jf. ryggja). Ogsaa: et Vidunder, et Særsyn. Ryf.
Rygg, m. (Fl. **Ryggjer**), 1) Ryg, Rygraden eller Hvirvelsøilen i et Legeme. G. N. hryggr; Ang. hrycg. Retta Ryggen: hvile ud efter en lang Nedbøining. Det tok Ryggen or honom: det ødelagde ham, betog ham hans bedste Kræfter. — 2) Rygside; paa Mennesket: Bagside, Bagen. Snu Ryggen til. Bera nokot paa Ryggen. Ogsaa: den Deel af en Klædning, som passer til Ryggen. Det rivnar i Ryggen. — 3) en langstrakt Forhøining, Jordryg, Bjergryg, m. m. — I Dativ Fl. **Ryggjom**. I Sammensætning ofte Ryggjar (sædvanl. Ryggja); saaledes

Ryggja(r)byrd, f. s. Ryggbyrd. **Ryggja(r)klaade**, m. Kløe paa Ryggen. **Ryggjanyre**, f. s. Nyra. (B. Stift).
Ryggaal, m. 1) Rygstrimmel i Huder eller Skind. Nordre Berg. Nordl. og fl. Nogle St. „Ryggjaal" (for Ryggja-aal). — 2) Rygflæsk af et Sviin; i Modsætning til Kvidaal (Kveaal). Nordl. (Lof.).
Ryggbein, n. Rygbeen, Ryghvirvel.
Ryggbyrd, f. en stor Byrde; saa meget som man kan bære paa Ryggen. I B. Stift Ryggjabyra (y'); andre St. Ryggbyr, Ryggbør (bøl).
rygge, s. ryggja.
Ryggfjøder (-fjør), f. Rygfinne.
ryggja, v. n. (er, de), gyse (upersonl.), paakomme som en Gysen, en indvortes Rystelse. Hard. Mandal. Det rygde i meg: det gøs i mig. (Ogsaa meddeelt som v. a. krænke, bedrøve; vel egentl. ængste). Personligt: **ryggjast**, v. n. føle en Gysen, bæve, rystes. (Mandal). Sjeldnere i Formen „ryggja": blive bange, frygte for noget. Shl. Hard. Jf. Rogg, Rygd og G. N. hryggja: bedrøve.
ryggja, v. a. (er, de), 1) danne en Ryg el. Rygning, f. Ex. paa et Tag. (Lidet brugl.). Ogsaa: bøie i Ryggen, krumme. Ryggja seg: krympe sig, sætte Ryggen op (om Dyr som lide ondt af Frost eller Uveir). Hard. — 2) føre tilbage, drive en Hest baglængs (= attra). Smaal. Rom. og fl. (i Formen rygge). Sv. rygga. — 3) rygge, ophæve. (Synes fremmedt).
Ryggja, f. et meget stort Kreatur. Tel. Jf. Ovryggja.
ryggjad, adj. beskaffen i Ryggen, f. Ex. krokryggjad, kvasryggjad, laagryggjad.
Ryggjarbyrd, s. Ryggbyrd.
ryggjast, v. n. gribe hinanden om Ryggen. Tel. Om en anden Betydn. s. ryggja.
ryggjelaus, adj. ryggesløs. Tildeels brugt i B. Stift, ligesom ogsaa **Ryggjeløysa** (el. Ryggjaløysa), f. Ryggesløshed. Maaskee optaget af Dansk, men kunde vel ogs. grunde sig paa et Subst. Ryggje, n. (?), med Betydn. af Frygt el. Sky. Jf. Rogg og Rygd.
ryggjeleg, adj. forfærdelig, gyselig. Lister (?). Hedder ellers ofte uryggjeleg.
Ryggkaatra, f. Ryghvirvel, Knogle i Rygraden. Nordl. (Sv. ryggkota). Jf. Ryggtovla.
rygglaus, adj. rygløs; om Smaadyr (Insekter ꝛc.), som ikke have Rygrad.
Ryggmerg, m. Rygmarv.
Ryggsin (i'), f. Sene langs Rygraden. Jf. Haarvokster, Gulhaar.
ryggsterk, adj. stærk i Ryggen.
Ryggstyd (y'), f. Rygstøtte.
Ryggtak, n. Greb omkring Ryggen; Brydning mellem to Personer, som holde hinanden fast omsluttede. I B. Stift **Ryggja(r)tak**.
Ryggtind, m. Spidsen paa en Ryghvirvel. Jf. Spjote.
Ryggtovla (o'), f. Ryghvirvel. „Ryggjatovla", Nhl. „Ryggjatole (o')", Sdm.
ryggveik, adj. svag i Ryggen.
Ryggverk, m. Smerte i Ryggen.
Rygja, f. Klump, Kokase (= Ruga). „Rye", Tel. Jf. G. N. hrýgja, v. opdynge.
Rygla, f. s. Regla.
Rygna (y'), f. Rognfisk, Hunfisk. (Af Rogn). Søndre Berg. Vald. Gbr. Modsat Mjølke. G. N. hrygna.
Ryk (y'), n. Rygen, Fog, stormende Veir. Hard. Andre St. Rok.
ryk, og **ryka**, s. rjuka.
Rykk, m. (Fl. **Rykkjer**), 1) Ryk, Træk, rask Trækning. — 2) Anfald, Angreb af Sygdom eller noget ubehageligt; saaledes ogsaa: et Uveir (jf. Urykk). — 3) en kort Tid, Stund; Tidsrum. Rbg. og fl. Sv. ryck. (Jf. Tak, Rid, Repp). Det gjeng i Rykkjer (el. i Rykkjom): det gaar ujævnt, det kommer som et Stød engang imellem.
rykkja, v. a. (er, te), 1, rykke, drage med en rask Bevægelse, el. med et enkelt Træk. Han rykte det fraa meg. Dei hadde rykt upp Graset. G. N. rykkja. Ogsaa v. n. trække ujævnt, gjøre et og andet Ryk. Hesten stend og rykkjer i Bandet. I Nordl. skal det ogsaa betegne: reise ud, roe et kort Stykke Vei. (Maaskee nyere Brug). Particip: **rykt** (upprykt, utrykt). Refler. **rykkjast**: trækkes, nappes med nogen, eller med hinanden. Lat det no rykkjast: lad det nu gaae, som det kan.
rykkja, v. a (er, te), 2, rynke, lægge i Rynker eller Folder. B. Stift, Tel. og flere. Rykkja i Hop: knibe sammen, indsnøre (for Ex. Kanten paa Klæder). Nærmest af Rukka. (Jf. G. N. hrökkva). Particip **rykt**. Hertil **Ryktebrok** (oo), f. Skindbuxer som sammensnøres med Remmer under Knæet. (En Fiskerdragt). Sdm.
Rykkjar, m. 1) et Slags Fiskekrog, omtr. som „Pilk". B. Stift. 2) en Paaminder, En som indkræver Gjæld. Østl.
Rykkjeband, n. Snørebaand. Nogle Steder „Rykkjingeband".
Rykkjetak, n. Kamp, Dyst; et kraftigt Forsøg. Hedder ogsaa **Rykkjespenne**, n. Nordre Berg.
Rykkjing, f. 1) Rykning. 2) Rynkning, Indsnøring. Sjeldnere i Formen Rykning.
Ryl, m. 1) en lang Forhøining, Rygning, Bugle. Ryf. Ogsaa udtalt Rydl (yy). Jf. rylad og Rjøl. — 2) et Slags Skurv el. Udvæxt i Huden, især paa Heste (omtrent som Fleir). Ork. Afvig. **Ryel**, Tydalen; **Ryll**, Opdal. Fra en ældre Tid findes ogsaa Rylla og Røddel nævnt som en Sygdom. (Svensens Samlinger 4, p. 31, 36). Maaskee et gammelt Rydel.

ryla, v. n. (er, te), brøle, skrige med en langtrukken Lyd; ogsaa grynte stærkt. Nordre Berg. Andre St. gryla. Jf. skryla. — **Ryling**, f. Skrigen.
rylad, adj. ophøiet ligesom en Ryg eller Bølge; s. Ryl. Ryf. (ryla).
Rylk, el. Ryllik (y'), m. Røllike (Achillea Millefolium). Sv. rölleka. Nt. Rölk.
Ryll, m. Skurv, Knort; s. Ryl.
rylten, adj. vaklende, som gaar usikkert. Tel. Jf. rulten.
ryma, rømme; s. røma.
Ryme, s. Rjome.
Ryn (y'), m. Bulder; Gjenlyd (= Run). „Røn", Indh. Jf. Dryn og rynja.
Ryndekonn, s. rund.
Ryne (yy), n. Prøve, Undersøgelse (?). Brugt i Talemaaden: D'er betre i Ryne en i Syne, ɔ: det er bedre end det seer ud til at være. Østl. Andre St. betre i røyndo (el. løyndo) en i syndo. G. N. rýni: Forskning, Betragtning. (Egilsson). Jf. Røyne.
rynen (y'), adj. løs, tilbøielig til at drysse eller strømme ud (rynja). Lidet brugl. I Ork. rynen (yy): skjør, som ikke holder sammen; f. Ex. om Deig.
Ryng, m. en bueformig Forhøining, f. Ex. paa et Laag. Hard. — Hertil: ryngja(d), adj. ophøiet i Midten, konver (= kuvad, kuvutt).
Ryngja, f. s. Ringja.
rynja, v. n. (ryn, runde, runt), 1) drysse, styrte, strømme ud; om en Masse, f. Ex. af Korn, Nødder, Steen ꝛc. B. Stift, Hall. Gbr. og fl. Andre St. ry, rø (rjoda) og tildeels renna. Præs. ofteſt ryn'e (y'). Imperf. nogle St. rynde (y') med Supin. rynt. G. N. hrynja, hrundi. Jf. Run, Rune. — 2) strømme frem, komme i stor Mængde; om levende Væsener. Folket ryn utor Kyrkja. Det runde full Gata med Folk. Hedder ogsaa: koma rynjande. — 3) brage, larme (som en fremstyrtende Masse); ogsaa: dundre, give Gjenlyd. Det ryn i Fjellom. Det runde i Murom (det gav Echo i Murene). Tel. Hall. (Jf. tvirynja). Ogsaa om Ord og Tale: strømme fort, gaae rigtig glat. No ryn det godt fyre honom: nu har han rigtig faaet Munden paa Gang. (B. Stift). Sjeldnere om den Talende; f. Ex. Han heldt paa aa rynja um det ei lang Stund.
Rynja, f. 1) en fremstyrtende Masse. (Jf. Rune). 2) en Strøm af Ord, en Ramse, en fabelagtig Historie (omtr. som Skrynja). Hard.
rynjande, adj. strømmende; s. rynja, 2.
Rynjing, f. Fremstyrtning, Strømning; Larm; larmende Tale, Ordgyderie.
Rynnel, m. Tridse; s. Rennel.
Rynning, m. Spire; s. Renning.
rynter-um, s. rundt.
Ryr, m. Udrøihed, hastig Formindskelse. Ryren er komen i det: det formindskes hurtigt. Gbr.
ryr, adj. 1) udrøi, kortvarig, som snart faar Ende. B. Stift, Nordl. ogsaa Hall. Vald. Gbr. og fl. (Jf. skryv, skyver). D'er baade dyrt og ryrt: det koster meget og varer kort. Ein ryr Mat: Mad som er udrøi, som forslaar lidet. G. N. rýrr: svag, ringe; Goth. riurs: forgjængelig. — 2) uheldig, som lider Tab, el. staar sig ilde. Han vardt ein ryr Mann utav di: han stod sig daarligt derpaa, han havde kun Tab af det. Sdm.
ryrkast (yy), v. n. (ast), blive udrøi, indsvinde hurtigt. Sogn, Nhl. og fl.
ryrleg, adj. udrøi, let at forøde.
Ryrleike, m. Udrøihed.
ryrna, v. n. blive udrøi (ryrkast).
Ryrskap, m. Uvarighed, det at en Ting lader sig let forøde.
ryrvoren (o'), adj. noget uvarig.
rys, s. rjosa. — **rys** (y'), s. rysja.
Rys (y'), n. Skal; s. Rus.
Rys (y'), m. Gysen, Bæven; s. rysja.
Rysa, f. Fiskeruse; s. Rusa.
Ryse (y'), og **Rysel**, f. Rise.
rysen, adj. forfærdelig, skrækkelig. Sfj. Sogn. Udtalt med luft y (yy). I samme Betydn. røsen, Sdm.
ryset (?), adv. forfærdeligt, fælt; ogsaa: overmaade. Sfj. (ryse).
rysja (y'), v. n. (rys, ruste, rust), 1) gyse, bæve, føle en Rystelse. Berg. Trondhjem, Nordl. I de nordligste Egne Præs. røs, Imperf. røste (paa Sdm. ryste). Sv. rysa. Rysja i Holdet: føle en Rystelse i Legemet, en Kuldegysning. D'er so stygt, at eg rys i Holdet, naar eg ser det. Afvig. grysja, Østl. — 2) drysse, strømme ned. Gbr. Vald. Andre St. drysja, rynja, risla.
rysja, v. a. (rys, ruste), 1) affkalle, flække Skallen af. Hard. (S. Rus). — 2) afhaare (= røyta). Rbg.
Rysja, f. 1, en Gysning, Fornemmelse af Gysen. Ogsaa: Barskhed i Luften; koldt og taaget Veir. Hall. i Formen Rysju.
Rysja, f. 2, Fiskeruse (= Rusa). „Rysju", Hadeland. Om et andet Rysja s. Rysa.
Rysjing, f. Gysninger; s. rysja.
Rysk (y'), n. Blandkorn. Shl.
rysk (yy), adj. 1, skjægløs, ikke fuldvoren. (Egentl. haarløs paa visse Dele af Legemet). Sdm.
rysk, adj. 2, russisk, som hører til „Rysland" (Rusland). Nordenfjelds. Sv. rysk. Jf. Rys.
Ryska (Sygdom), s. Riska.
ryskja (y'), v. a. (er, te), rive, slide, oprykke, f. Ex. Græs; ogsaa: rive i Haaret. Berg. Hall. Nordl. og fl. (Imperf. ofteſt ryste). G. N. ryskja.
Ryskje (y'), n. et Slags tætvorende fiint Græs i Fjeldmarkerne (formod. d. samme som Smele). Gbr. I Østerd. **Rusk**, m. (Jf. Eng. rush, T. Rusch: Sivgræs). Paa andre Steder betegner Ryskje saadant Græs

som voxer i tætte Klynger, tildeels ogsaa gammelt eller visnet Græs. Sdm. Sogn.

Rysling (y'), m. Sik (Fisk) af middels Størrelse. Hall. Nogle St. **Risling**.

Ryslyng (y'), n. den almindeligste Art af Lyng. Østerd. (Trysil). I Ork. **Roslyng**. Fra Nordl. meddeelt Røskbærlyng (?). Maaskee til ryskja. Jf. Bustelyng.

Rys, m. 1, Smaadreng, Pog. Østerd.

Rys, m. 2, en Russer. Sv. rys. Jf. rysk.

Rysa (yy), f. en Hoppe (= Rossa, Horsa). Tel. Lidet brugl. og mest som Spottenavn, f. Ex. „Slumperyse", om skjødesløse Kvinder. I Hard. **Rysja** (Hoppe). Isl. hryssa.

Rysebolle, m. et Slags Skaal eller Ølbolle med halvcirkelformig Huulning. Nordenfjelds.

Rysegauk, m. = Humregauk. Jæd.

Rysehov, m. Kabbeleie (Caltha). Sfj.

Rysserova, f. Hestehale (?). Tilnavn paa en Kvinde i Folkesagnet. (Landst. 121).

Ryst, f. Skov, m. m., see Rust.

Ryst, f. i Brygning; s. Roste.

rysta (y'), v. a. (ar), udruste, udstyre. Nyt Ord efter T. rüsten.

rysta, v. a. mæske; s. rosta. Om et andet rysta, s. rusta.

ryt, og **ryta**, s. rjota.

ryv, s. rjuva. — **ryva**, s. ruva.

ryven, adj. stor, bred; s. ruven.

Ræ, n. død Krop, Aadsel. Nhl. G. N. hræ; Ang. hræv, Goth. hraiv. Mere brugl. i Sammensætning; s. Rædyr. (Jf. Ræsla, ræven). Hertil maaskee Udtrykket „ganga paa Ræavinno": have et ureenligt eller uhyggeligt Arbeide, f. Ex. med Slagtning. Hard.

Ræ, s. Red. — **ræa**, s. ræda, v. n.

Ræbeist, s. Rædyr.

Ræblom, m. et Slags haarde eller grove Bregner. Nhl. (Haus).

ræda, v. n. (ar), løbe i Brunst, parre sig. Jæd. (ræa), Sdm. (ræde). Ogsaa: leve utugtigt. Jf. G. N. ræda, adj. parrelysten. S. ogsaa ralla og rassa.

ræda, v. a. (er, de), forskrække, gjøre bange. Sæt. (sjelden). Mere alm. **rædda** (ar); saaledes rædda seg: frygte, være bange. Sæt. Hall. og fl. Ellers i Formen **ræddast**: blive bange. Sjeldnere rædast, Nfj. Sæt. G. N. hræda: skræmme. Sv. Dial. räda, rädda.

Ræda, f. 1, 1) Rædsel, Frygt. Nfj. — 2) et Skræmsel, Skrækkebillede, f. Ex. en Fugleskræmme. Nfj. Sdm. (Isl. hræda). — 3) Skjær eller Banke i et Farvand. Sdm. Lidet brugl.

Ræda, f. 2, en utugtig Kvinde (s. ræda, v. n.). Sdm. (Ræde). Om et andet Ræda see Sjølvræda.

rædd, adj. 1) ræd, bange, forskrækket. (Egentl. Particip af førnævnte ræda). Afvig. **raidd**, **radd**, Namd. Indr. G. N. hræddr. Ofte med et Nomen i Dativ; f. Ex. Han er rædd Hundom. Eg vardt rædd honom. — 2) frygtsom af Naturen, sky, let at skræmme. Jf. myrkrædd, folkerædd, bobberædd. — 3) forsigtig, meget varsom. Vera rædd fyre Klædom (forsigtig med fine Klæder); vera rædd fyre Pengom ɔc. Nogle Steder: vera rædd um Klædi, um Pengarne. (Sv. rädd om). — Af enkelte Talemaader mærkes: Gjera seg rædd, ɔ: ængste sig, lade nogen Frygt faae Indpas. (B. Stift og fl.). Tenkja seg rædd: afskrækkes ved nærmere Eftertanke. Eg er rædd fyre det: jeg har nogen Mistanke, en vis Formodning derom. Eg er so rædd, at han ikkje vaagar det (ironisk): jeg skulde vel tvivle om, at han vover det. (Egentl. jeg tvivler ikke). B. Stift.

rædda, v. a. (ar), skræmme; s. ræda.

[**rædda**, v. a. (2), redde, frelse. Nyt Ord.

ræddast, v. n. (ast), frygte; s. ræda.

ræddeleg, adj. frygtelig. Lidet brugl.

Ræddeskvett, m. en Kryster, Kujon. Paa Sdm. **Ræddespræn**.

Ræddhug, m. Frygt, Ængstelighed; stor Forsigtighed; ogsaa: Ave, Respekt. Berg. Stift, Vald. og fl. Ogsaa i Formen **Ræddhuge** (Ræddugje), Tel. Hall., **Ræddaagaa**, Østerd. Sv. räddhåga.

ræddhugad, adj. bange, ængstlig. Ogsaa i en anden Form **ræddhugen** (gj). Hall.

Ræddleike, m. Frygtsomhed.

ræddsam, adj. frygtsom, let at skrække. Ikke meget brugl.

Ræddugje, s. Ræddhug.

ræddvoren (o'), adj. noget frygtsom.

Ræde, s. Ræda. (Jf. Tilræde).

Ræding, f. Brunst; Geilhed.

Rædsla, f. Rædsel, Frygt. (Mere alm. **Rædsl** eller „Ræsel", m. og n.). G. N. hræzla (hrædsla); Sv. rädsla.

Rædyr, n. et meget graadigt Dyr, Udyr, Rovdyr. (G. N. hrædýri). Oftere **Ræbeist**, n. (B. Stift). Saaledes ogsaa **Ræbikkja**, f. om en meget graadig Hund. S. Ræ.

ræfta, s. refta.

Ræfugl, m. Rovfugl; egentl. Fugl som æder Aadsler. Lidet brugl.

Ræja (?), f. Stang, tynd Træstamme. Østl. i Formen **Reie** (Østerd. Rom.), og **Raie** (Østerd. Hadeland, Buskr.). Tildeels udtalt Raje. Vel egentlig Ræa (af Raa). Hedder ellers Raala og Ræla, Buskr. I Tel. Raata. Hertil **Ræjegard**, m. Gjærde af Stænger eller unge Træer. Rom. (Reiegar, -gal).

Ræk, s. Rek. — **ræka**, s. reka.

rækja, v. n. (er, te), harke, fremdrive Spyt. B. Stift og fl. (Af Raake). G. N. hrækja.

rækja, v. a. (er, te), drive Kreature paa en Vei eller Gangsti (Raak). Jæd. Lyder omtr. som rægja og i Præs. rægje (ræje), men i Imperf. rækte. Jf. Rækje.

Rækja, f. Ræge, et Slags Krebs (Sqvilla).

Formen lidt tvivlsom; i de sydlige Egne tildeels **Ræka**. (Sv. räka). I Shl. **Rækje**, n. et Slags smaa Sødyr. Jf. Sildrækje.
Rækje, n. 1) Spor, Grund, Aarsag, f. Ex. til et Rygte. D'er ikkje minste Rækje til det: ikke den ringeste Grund. Sdm. Jf. Raak (Spor). — 2) en Gangsti for Kreaturene. Jæd. (Rægje). Jf. Raak og rækja. — 3) en Hob af sammenraget Hø. Gbr.
Rækjing, f. Harken, Spytten.
Rækling, m. en Stakkel, En som ikke duer noget. „Ræklingje", Tel. Jf. G. N. rækr: forkastelig.
rækmælt, adj. tykmælet, lallende, som taler utydeligt. Ork.
rækstam, adj. lidt stammende, som støder paa enkelte Ord. Tel. Hall. Vald. (Jf. reka).
Ræl, n. (?), opdrevne Ting (f. Ex. Kviste, Straa og deslige) paa Breddene af en Elv. Solør.
Ræl, m. Stikke, Pind, liden Stang til at stikke igjennem et Rør for at rense det. Tel. Sæt. (Isl. hræll: et Slags Væverskytte).
ræla, v. a. og n. (ar), gjennemstikke med en Pind (Ræl); rense et Rør med en Stikke ved at skyde den frem og tilbage. Tel. Sæt.
ræla, v. n. fladre, vaase. Solør.
Ræla, f. en Stang; Stamme af et ungt Træ. Hall. Buskr. Jf. Ræja.
[**Ræling**, f. Reling paa Fartøi. Eng. railing, Holl. regelingen.
Ræm, f. Rem, Rim, Rime.
Ræma, f. Hæshed, Uklarhed i Stemmen. Nordre Berg. (Af raam). Isl. ræma. Om et andet Ræma, f. Remma.
ræmast, v. n. (est, dest), blive hæs. Sjeld.
ræmja, f. remja. — **Ræmse**, f. Remsa.
ræna, v. n. (er, te), tage Æg eller Duun af Søfuglenes Reder. Nordl. (Lof.). G. N. ræna: røve.
rænda, f. renda. **Rænger**, f. Rong.
Ræning, f. Opsamling af Æg; f. ræna.
Ræning, m. Strimmel, smalt Jordstykke, Rabat i en Have og deslige; ogsaa en Rad af Planter. Sdm. Fosen. (Dunkelt).
Rænol, m. Hofteled, Hofteknude. **Rænolbein**, n. Hoftebeen (paa Dyr). Tel. (Raudland). Herfra adskilles: **Rænel**, m. en rund Skive, saasom i en Haandteen. (Maaskee for Rennel).
Rænsel, f. Renfl. — **rænska**, f. reinska.
Ræpa, f. Møgklump, Kokake (= Ruga). Tel. Hall. (Sv. Dial. räpa).
ræpeleg, adj. smudsig, styg. Tel.
Rær, f. Raa. f. — **Ræs**, f. Ris.
ræsa, v. n. (er, te), 1) gaae, flakke, streife omkring (om Dyr); især: gaae i en Række, strømme frem. Nordre Berg. Nordl., ogsaa Gbr. Tel. og fl. (Af Raas). Ræsa Holdi av seg: udmagres ved at gaae lange Veie. — 2) strømme, flyde bort i store Masser; især om Iis i en Elv. I Nordl. ogsaa: drive bort, om Sneen. Paa Sdm. ogsaa om en Elv: bryde op, gjøre Iisbrud. (Jf. G. N. ræsa: sætte i Fart). — 3) rinde op, voxe hurtigt, om ung Skov. Sdm. Jf. Raas.
ræsa, v. a. (er, te), røge (f. Ex. Fisk), tørre i Røgen over et Ildsted. Buskr. Hadeland, Gbr. — Particip **ræst**: røget. (Jf. G. N. ræsta: rense).
Ræsa, f. Hostesyge, Uorden i Struben (paa Heste). Hall.
Ræse, n. Gjennemgang, Sted for en Gjennemstrømning. Sfj. og fl.
ræseføre, adj. skikket til at gaae lange Veie (= rekstærfør).
Ræsehol (o'), n. Hul i en Afløbs-Rende.
Ræseveg, m. Gangvei (= Raas).
Ræsing, f. 1, Gang, Fremstrømning.
Ræsing, f. 2, Røgning; f. ræsa 2.
Ræsla, f. Aadsel, død Krop (= Ræ). Vald.
ræta, v. a. (er, te), vrage, forskyde; f. Ex. om Kreature som skyde en Deel af Foderet tilside. Tel. (Jf. rata). Hertil Orræta (Ørræta).
Rætte, m. (?), raat Kjød (= Raaslag). Hard.
Ræv, f. Rev og Riv.
Ræve, n. Tagvinkel, Rummet under Tagryggen i et Huus; især i en Lade. Sdm. I Solør: **Rævle**. Jf. Raav, Ram, Rot. G. N. ræfr, rjáfr.
ræven, adj. graadig, flugen, som æder modbydelige Ting. Sdm. Hører vistnok sammen med Ræ, n.
rævestappad, adj. fuldpakket til det øverste Rum under Taget; om en Lade eller andre Huse. Sdm. Andre St. rotstappad.
Rævle, n. Tagrum, f. Ræve.
Rø, n. f. Rod, Rud, Røde.
rø, v. f. ryda, rydja, røda.
Rød, n. Tale, Snak. Koma til Røds (te Røss): komme i Samtale. Rum.
røda, v. n. (er, de), tale, snakke, have en Samtale. Mest brugl. i de sydlige Egne i Formen røa, rø (i Nfj. og Sdm. røde). G. N. rœda; Goth. ródjan. Nogle St. med slettere Betydning: tale længe og vidtløftigt, vaase, vrøvle (ligt radda, ralla, rolla). Ogsaa sammenblandet med rydja; saaledes i Hall. med Formerne: rø, rudde, rudt.
Røda, f. Tale, Samtale. G. N. rœda. Ofte i Fleertal **Rødor**: Snak, Historier. Tel. (Rø'ur).
rødande, adj. i Forbind. D'er ikkje rødande um det: det er ikke værdt at tale derom, det nytter ikke at sige noget.
Rødar, m. en Taler, Snakker.
rødd, adj. 1) bemandet, besat med Roere; om en Baad. 2) skikket til at roe paa; jf. lettrødd, tungrødd. Nordre Berg. Jf. Røde.

Røde, n. 1) samtlige Aarer, som høre til en Baad. Nordl. (Røe, Rø). G. N. rœði: Aare. — 2) Rum i en Baad med dertil hørende Aarepar. Sdm. og fl. (Røde). Afvig. **Røre**, Hard. (Jf. Ror og Rod). Hertil Einrøding, Tvirøding, Trirøding (om en Baad).
røden, adj. snaksom; s. rødsam.
rødig, adj. rask, frisk, som bevæger sig med Lethed. Hall. og fl. (med tydeligt d). Andre St. **rørig**.
Røding, f. Snak, Passiar.
Røding, m. (Baad), s. Røde.
Rødnad, m. Tale; s. Umrødnad.
rødsam, adj. snaksom, let at komme i Tale med. Hedder ogsaa **røden** (røen) og **rødug** (i Tel. rø'ug).
røgja, v. n. (er, de), sladre, snakke meget om andre Mennesker. Sogn (Svindvig). Præs. sædvanlig: røie, men Imperf. røgde; Supin. røgt. Dei berre sat og røgde fram etter Kvelden. G. N. rœgja: bagtale, ogsaa anklage, ligesom T. rügen, Nt. wrögen, Ang. vrégan, Goth. vróhjan.
Røgja, f. en Sladderhistorie. Sogn (sædv. udtalt Røia, Røie).
Røgla, s. Regla. **Røglefræ**, s. Fuglefræ.
røglutt, adj. plettet, fregnet. Hall. (?). Jf. droglutt.
røkja, v. a. og n. (er, te), 1) forsyne, pleie, have Omsorg for. Oftest: røkja seg, ɔ: hjælpe sig selv, være om sig for at finde Føde; f. Ex. om Kreature: „Dei æ so late, dei vil ikkje røkje se". Sdm. G. N. rœkja: skjøtte, agte, have Omhu for. (Nt. rochen; G. Sachs. rókjan, Ang. récan). — 2) drive, paaskynde. Røkja seg: skynde sig, haste. Hard. Voss. (Jf. røkjeleg, røkjen). — 3) v. n. forske, søge, spore efter noget. Røkja etter: efterspore, undersøge. Dei var ute og røkte etter di. Me hava røkt og leitat paa mange Stader. Nordre Berg. (meget brugl.). Particip **røkt**, f. Ex. Det skulde vera etterrøkt. Jf. Røknad, Røkt, røkta.
Røkjar, m. en Forsker, Undersøger; En som spørger meget. Sdm. og fl.
røkjelege, adv. 1) hurtigt, raskt. (Vel egentl. omhyggeligt, med Flid; ligesom G. N. rœkilega). — 2) ganske, netop. Nhl. „Da va ikkje røkjele' so helder". I Hall. **røykjele(ge)**.
røkjen, adj. 1) omhyggelig, flittig. Sdm. (sjelden). 2) rask, hurtig. Hard. — Som Adverb: **røkje(t)**, snart, hurtigt. „Da gjekk so røkje". Voss.
Røkjing, f. Paaskyndelse ꝛc., s. røkja.
Røkk (?), m. Mørke. I en gammel Vise (Landst. 562), i Formen Røkjen, el. Røykjen. (Usikkert). G. N. rökkr, n. Tusmørke.
røkka, v. n. række, naae; s. rekka.
Røkkja, f. en lang Historie. Rbg. Jf. Rukſa, Regla.
røkla, v. og **Røkling**, m. s. røykla.
Røknad, m. Efterforskning, Undersøgelse. (S. røkja 3). Det kjem snart Røknad etter di: der kommer snart nogen, som spørger efter det. Sdm.
røksam, adj. omhyggelig, flittig.
Røkt, f. Røgt, Pleie, Tilsyn. (G. N. rœkt: Omhu). Af røkja.
røkta, v. a. (ar), røgte, pleie, have Tilsyn med. G. N. rœkta. Nu alm. traadt i Stedet for Stamordet røkja.
Røktar, m. Røgter; Røgterske.
Røkting, f. Røgtning, Tilsyn.
røla, v. n. (er, te), støie, snakke høit, vrøvle; ogsaa: skryde, gjøre store Ord. Berg. Trondh. Nordl. — Hertil **Røl**, n. og **Røling**, f. høirøstet Snak, Vrøvl; Skryderie.
Rølik, s. Rylk.
røma, v. a. og n. (er, de), 1) rumme, optage, give Rum til. (Af Rom). Der var so mange, som Huset rømde. Nogle St. **ryma**. (Sv. rymma). — 2) gjøre rummelig, udvide. (Nærmere til rom, adj.). Røma eit Band: slappe eller løsne et Baand. Ogsaa med „paa": røma paa Bandet. G. N. rýma. — 3) rydde bort (for at skaffe Rum). Sjeldnere. Me faa røma det undan: flytte det af Veien. Jf. umrøma. — 4) forlade, rømme fra. Røma Huset, Garden, Landet. — 5) v. n. rømme, flygte, undvige. Afvig. **ryma** (rymma), Nhl. Sogn, Sfj. Hall., af Formen Rum, s. Rom.
rømast, v. n. (est, dest), blive mere rummelig, udvides; fortyndes. Det tok til yg rømdest: der blev lidt mere Rum.
Rømd, f. 1) Rummelighed, Vidde; tilstrækkelig Plads. (Af rom, adj.). Afvig. **Rymd**, Nhl. Sfj., **Rømn**, Nordl. — 2) i Seiladsen: en gunstig Stilling for Vinden. Hava Rømdi: have Vinden paa eller nærved Bagsiden. — 3) et frit eller aabent Rum. Koma paa Rømdi: komme ud i det frie, paa fri Fod; ogsaa: komme ud i Verden, ud iblandt Folk. (Sv. rymd).
rømd, adj. 1) beskaffen med Hensyn til Rum. Baaten er høvelege rømd: Baaden har et passende Forhold i Rummene (Roerpladsene). I Nordl. sædvanl. rømt. — 2) part. udvidet, slappet, løsnet (s. røma 2). — 3) bortrømt, flygtet.
Røme, n. Rum (el. egentlig Oprømmelse). I Sammensætning som Umrøme, Trongrøme, Utrøme. I Hall. **Ryme** (Rymme), om en Mark eller Strækning; saaledes Aasryme, Skogryme, Fjellryme.
Røme, el. **Rømme**, m. s. Rjome.
rømeleg, adj. rummelig, vid, som giver magelig Plads. Nogle St. **rymeleg**.
Røming, f. Udvidelse; Oprømmelse. Ogsaa: Rømning, Flugt.
Røming, m. 1) Rømningsmand, Flygtning. Tel. — 2) om Baade, med Begreb af Rum, f. Ex. Trirøming, Halvfemterøming og fl.

røn, adj. kommende fra en vis Kant; om Vinden. Kun i Sammensætning; som austrøn, vestrøn, nordrøn, sudrøn, landrøn, innrøn, utrøn, framrøn. Ofte i Neutr. f. Ex. Det vardt vestrønt. Nordl. Trondh. Nordre Berg. G. N. rœnn (vestrœnn og flere). Hertil et Subst. **Røna**, f. f. Landrøna, Utrøna. Jf. Ght. nordróni (nordlig), sundróni (sydlig) osv. Grimm, Gr. 2, 180.
Røn, m. s. Ryn. — **røn**, s. rynja.
Rør, f. Kant, Bryn, yderste Rand af en Flade; f. Ex. Bordsrør: Kanten paa et Bord. Nordl. Trondh. Sdm. (meget brugl.). Tildeels afvig. **Røyr**, Nordl. Skiva stend aa Rør: Skiven staar paa Kanten, opreist, f. Ex. ved en Væg. (Jf. aa Egg). Døyva Rørerna: afglatte de skarpeste Kanter.
Rør, pl. s. Ro. — **rør**, v. s. ro og rydja.
røra, v. a. (er, de), 1) røre, bevæge, sætte i Bevægelse. Røra seg; røra Føterne rc. G. N. hrœra (Ang. hréran, Ght. hrórjan). Jf. røyva, som tildeels træder i Stedet for røra. — 2) røre ved, berøre; gjøre noget ved. Me faa ikkje røra det. Det hadde ingen rørt det. — 3) omrøre, mænge, f. Ex. med en Stang eller Stikke. Røra i Hop: røre sammen, blande. Røra upp: oprøre, grumse. Røra Vellingen rc. (Verler ikke med røyva). — 4) omvælte, opvende Hø som ligger udbredt til Tørring. Indh. (Snaasen). Andre St. faa og snu. — 5) v. n. vrøvle, snakke frisk væk uden nogen rigtig Orden. Østl.
Røra, f. 1) Røre, Suppe, sammenrørt Masse. (Mjølrøra, Eggjerøra, rc.). 2) Uorden, vild Sammenblanding; Chaos. Det laag alt i ei Røra. 3) Forvirring, Tummel, Opløb.
rørande, adj. 1) passende at røre ved. D'er ikkje rørande: man bør ikke røre ved det. 2) rørende, gribende.
rørd, part. rørt, berørt; omrørt.
Røre, n. Rum; s. Røde.
Rørekolla, f. og **Rørekopp**, m. en Vrøvler, Vaaser.
røren, adj. 1) vrøvlende, kjedelig ved forvirret Snak. 2) slukket, skjødesløs; see rørsam.
Rørestikka, f. Rørestang.
Røring, f. Omrøring rc., s. røra.
rørleg, adj. rørlig, bevægelig.
rørsam, adj. skjødesløs (i Tale eller Arbeide), tilbøielig til at forvikle eller forblande Tingene.
Rørsla, f. Rørelse, Bevægelse.
rørutt, adj. forvirret, uordentlig; ogsaa: urolig, støiende. Gbr. og fl.
Røs, n. s. Rus. — **røs**, v. s. rysja.
røseleg, adj. 1) stor, anseelig, fremragende; f. Ex. om Bygninger, ogsaa om Dyr, m. m. Sogn, Hall. Nordl. og fl. I Smaal. **røsseleg**. — 2) storladen, som har et stolt eller myndigt Udseende. Indh. (Jf. G. N. hrœsinn: pralende).
røsen, adj. forfærdelig, frygtelig; f. Ex. om en Storm. Sdm. Jf. rysen.
Røslyng, s. Ryslyng.
Røst, f. 1, en Række af Strømbølger, et Søstykke som er oprørt af Strøm. Nordl. (Lof.). G. N. röst: Havstrøm. (Jf. Rost).
Røst, f. 2, Røst (= Maal); Stemme; især Sangstemme; ogsaa et Raab af et usynligt Væsen (i Folkesagn). Skulde hellere hedde Røyst. G. N. raust.
røsta, v. n. (ar), stemme op, istemme, nynne en Melodie. „Han gjekk aa røsta' aa saang". Tel. Sæt. og fl. (Egentlig røysta). Ogsaa v. a. røsta seg: give Lyd, lade sig høre, raabe rc. Hall.
Røste, Tagvinkel; s. Røyste.
Røstemor, s. Røystemoder.
Røsulv, s. Rossigle.
røta, v. a. (er, te), skaffe Rødder (Rot). Sædvanl. røta seg: skyde Rødder, fæste Rod; om Værter. Hedder ogsaa **røtast**. G. N. rœtast.
Røte, n. 1) Rod, Klynge af Rødder. — 2) Bregner (= Telg, Burkne). Gbr. — 3) Slægt, Familie. Eit godt Røte: en vakker Slægt. (Oftest ironisk, om Folk som man ikke lider). Ogsaa: Art, Beskaffenhed (ligesom Rot); jf. Illrøte, Urøte.
Røte, m. Hob, Mængde; s. Rote.
Røting, f. Rodfæstelse; Rodvært.
røtt, adj. beskaffen i Roden; ogsaa: rodfæstet, som har slaaet Rødder; f. Ex. om flyttede Træer.
røug, s. rødsam. **Røur**, s. Røda.
Røv, n. Rørelse i Vandet; s. Revja.
Røv, m. s. Rev og Riv.
Røv (ø'), m. det nederste Lag i en Kornhesje; en Rad af Neg, som staae opreiste saaledes at Toppene bøie sig over den nederste Stang i Hesjen (s. Hesja). Sdm. Formen dunkel, maaskee for Rev (e').
røva (ø'), v. a. (ar), røve, plyndre. (Sv. röfva). Nyere Form; vel egentl. røyva; jf. Nt. roven, T. rauben; Eng. reave. Hertil **Røvar**, m. en Røver. **Røvarlag**, n. Røverbande. **Røvarskap**, m. Røverie.
Røva (Hun-Ræv), s. Reva.
Røvekaup (-kjøp), n. Kjøb til en Spotpriis, Røverkjøb. Sv. röfvarköp.
Røveleike, s. Revbjølla.
røvja (paa Sjoen); s. revja.
røvla, tøe bort; s. revla.
Røvtroda, f. den nederste Stang i en Hesje; s. Røv.
Røy, f. (Fl. **Røyar**?), Tiurhøne, Hunnen af Tiurfuglen (s. Tidur). Sv. Dial. røj, ry. Hertil **Røyegg**, n. Tiurhønens Æg. **Røyunge**, m. Tiur-Unge.
røyda, v. n. (er, de), have et rødligt Udseende (= rauda). „Dæ røye paa dæ", Gbr. Vel egentl. gjøre rødt.
Røyder (Røyr), f. en Flodfisk, som ligner Ørred og har rød Bug. (Salmo alpinus).

Mest alm. **Røyr**; afvig. **Røye**, Opl. (?), **Rye**, Smaal. G. N. reydr.
røye, s. røgja og røyda.
Røyk, n. liden Hob eller Stabel, f. Ex. af Tørv. Jæd. Jf. Rauk.
Røyk, m. Røg, Uddunstning af brændende Ting; ogsaa ellers om synlig Damp. Vaatrøyk, Frostrøyk, Ylrøyk rc. G. N. reykr (af rjuka). Uegentl. om en Formodning, et dunkelt Rygte. Dei hadde fenget ein Røyk av det. Ligesaa om en tilsynaladende Storhed eller Høihed. Han vil upp i Røyken: han vil holde sig høit, leve paa en stor Fod.
Røykange, f. Røykluft.
Røykfloke, m. Røghvirvel. Ogsaa kaldet Røykvase, Røykdott og fl.
røykfri, adj. fri for Røg.
Røykhetta, f. Røghætte, Røghat.
røykja, v. a. (er, te), 1) røge, tilrøge, udsætte for Røg. Røykja Huset. Røykja Fisk rc. — 2) faae til at ryge, brænde for at frembringe Røg. Røykja Eine: brænde Enebærkviste. Røykja Tobak, el. r. Pipa: røge Tobak. — 3) v. n. frembringe Røg. Dei røykte uppunder honom: de gave ham et Røgbad. G. N. reykja.
røykja, v. a. opstable, sætte i smaa Stakke (= rauka). Jæd. og fl.
Røykje, n. Røgning, Ild som tændes blot for at give Røg, f. Ex. til at fordrive Myg. I Østerd. Røkje (Røke). Andre St. Røykbrisking, Røyknying og fl.
røykjeleg, s. røkjelege.
røykla, v. a. sætte Korn i smaa Hobe paa Ageren (= rauka). Stjordalen (røkla, røkel'). Hertil **Røykling** (Røkling), m. en liden Kornstak (= Rauk).
Røykluft, f. Røglugt. Hedder ogsaa Røykange (-aangje), og Røyktev (-tæv).
Røykning, f. Røgning; Gjennemrøgning. Oftere **Røykjing**.
Røyksopp, m. Røgsvamp (Lycoperdon).
Røykstaal, n. en meget stor Røgmasse, et Røghav. Jf. Staal.
Røykstova (o'), f. Røgstue (= Rotstova, Ljorestova).
Røyksup, m. Røgfang, Rør til Afledning af Røg. Sogn, Vald.
røykt, part. røget, tørret i Røg. Hertil **Røyktesild, Røyktelaks** og fl. B. Stift.
røykutt, adj. tilrøget, sværtet af Røg. Nogle St. **røykjutt** (røykjaatt).
Røykvase, m. s. Røykfloke.
Røyn, f. Erfaring; Prøve (= Røynd, Røyne). Nordl. Jf. G. N. raun.
røyna, v. a. (er, de), 1) mærke, erfare, lære at kjende af Erfaring. Eg heve røynt det lenge. Naar ein røyner det, so veit ein det. Temmelig alm. dog mest brugl. vest og nord i Landet. (Ofte i Imperf. røynte). G. N. reyna; Sv. röna. — 2) udforske, udfritte. Eg heve røynt honom ut: jeg har udspurgt ham nøie. Siredal. — 3) prøve, forsøge, sætte paa Prøve. Røyna Isen (prøve om den er stærk nok). Røyna seg: forsøge sine Kræfter, anstrenge sig. — 4) angribe, anspænde, tage haardt paa, f. Ex. om Arbeide, eller om Sygdom. Eg tykte, det røynde honom: jeg syntes, at det angreb ham meget. Det røyner ikkje so litet: der behøves ikke saa liden Styrke til at taale det. (B. Stift). Jf. freista, leita paa, taka aat. — 5) upersonl. røyna paa: behøves, gjælde, komme an paa. Han gjekk fraa, daa det røynde paa: han unddrog sig, da det kom til Alvor. Det røyner ikkje paa: det behøves ikke. — 6) reflexivt og upersonl. røyna seg: vise sig ved Erfaring, bekræfte sig. Det røyner seg so. Oftere i Formen **røynast**. Det kann so røynast: det er nok alt for sandt. B. Stift.
Røynande, n. et Forsøg, en Prøve; Styrkeprøve. Hall. (Røynand).
Røynd, f. Erfaring; Virkelighed. Til Røyndar: i Virkeligheden. „D'æ be're te Røynda en te Sjunda": det er bedre end det seer ud til at være. Jæd. (Jf. Ryne).
røynd, part. prøvet, forsøgt; ogsaa: erfaren, bevandret. D'er betre i røyndo en i syndo. S. Røynd og Ryne.
Røyndom, m. Prøve, Forsøg. Det held ikkje, naar det kjem i Røyndomen, ɔ: naar det rigtig gjælder om. Ryf. Jæd.
Røyne, n. Forsøg. (Lidet brugl.).
Røyne (2), i nogle Stedsnavne, som Røyneberg, Røynestad, Røynestrand, er formod. et gammelt Røyne, n. (Rønneskov), af Raun.
røyneleg, adj. virkelig, kjendelig, som man let kan erfare. Mindre brugl.
Røyning, f. Prøve, Anspændelse, Angreb.
røynsam, adj. ivrig i at forsøge; ogsaa: anstrengende, haard, besværlig.
Røynskap, m. Erfaring (= Røynsla).
Røynsla, f. Prøve, Forsøg; Anstrengelse; ogsaa: Erfaring, Iagttagelse; en afgjort Sag, en Kjendsgjerning.
Røyr, f. 1, (Fl. **Røyrar**), Lyske, Huulningen imellem Laar og Underliv. Mange St. brugl. (I Ork. **Rør**). Vondt i Røyrom: Smerte i Lyskerne; Tegn til Brok. Isl. hrærar, pl. Sv. Dial. rör, D. Røre. I Nordl. i en anden Form „Reis", f. (Paa Dyr hedder det Svange).
Røyr, f. 2, (nogle St. n.), 1) Rør, Rørvært; egentlig en Vandplante (Arundo); men ellers ogsaa det samme som Røyrgras. G. N. reyrr, m. Ght. rór, Goth. raus. — 2) Stilk, Stængel (af visse udenlandske Værter); Spanskrør, Spadserestok. — 3) Rør, Pibe, huul Cylinder. Omnrøyr, Vindrøyr, Vatsrøyr. Ogsaa, dog sjeldnere, om en lukket Rende.
Røyr, f. 3, et Slags Fisk; s. Røyder.
røyra, v. a. (er, de), omvikle, surre, omvinde med Traad eller Baand. F. Ex. røyra ein Ongul: fæste en Fiskekrog til Snoren ved en tæt Omvinding af Traad. Tem-

melig alm. (Jf. røyrga). G. N. reyra. Particip **røyrd** (nogle St. røyr'e). Han gjekk med ein røyrd Fot: med en Forbinding om Foden.

røyrga, v. a. (ar), omvikle, omvinde (= røyra). Nhl. Maaskee egentlig: ombinde med Straa eller Rør (Røyr).

Røyrga, f. Omvikling, Baand at omvikle noget med. Nhl.

Røyrgras, n. Rørgræs (Phalaris arundinacea). Nævnes ogsaa Røyr.

Røyring, f. Omvinding; Punkt hvor noget er tilsurret eller forbundet. **Røyring-traad**, m. Traad at omvinde eller tilsurre med.

Røyrkval, m. et Slags stor Hval (Balæna Boops). Egentlig Røyderkval. G. N. reydr.

Røyrrot, f. Rod af en Rørvært.

Røyrslag, n. Art af Rør.

Røyrstav, m. Rørstok, Spadserestok af et vist Slags Rør.

Røyrtak, n. Rørtag, Halmtag.

Røys, f. (Fl. **Røysar**), en Steenhob, sammenkastet Dynge af Steen. Temmelig alm. G. N. hreysi, n. hreysar, pl. Sv. röse, n. I lignende Betydn. **Rus**, f. Indh. Jf. Ruva og Rulla.

røysa, v. a. reise, opreise; s. reisa.

Røysekatt (eller Røyskatt), m. Hermelin (Mustela Erminea). G. N. hreysiköttr. Jf. Lekatt, Kvitkatt.

Røysn, f. noget stort eller udmærket, noget som man kan skryde af; en stor Bedrift &c. Sdm. Jf. G. N. rausn: Pragt, Overflod.

Røyspost, m. en vis Urt, Origanum vulgare (?). Gbr. Toten.

Røyst (?), f. Stemme, s. Røst.

røysta, v. a. bygge Tag (= rausta). Nordl. I Smaal. røste. Af Raust.

Røyste, n. Gavl i et Huus, Tagvinkel, den øverste tilspidsede Deel af Tværvæggen. Nordl. Lidt afvig. **Røste**, el. **Ryste** (y'), og tildeels **Røst**. Trondh. (I Sæt. Raust). I Ndm. ogsaa Røyste om Tagryggen (= Raust). — Andre Steder: Brjost, Bjorlad, Ram, Ramlægje.

Røystekabbe, m. en af de korte Stokke øverst i en Tværvæg. Nordl. Ork. Ndm. (Røstekabbe). Andre Steder Sneidkubbe, Bjorladstokk.

Røystekraaka, f. den øverste og korteste Stok i en Gavl. Nordl. Andre St. Kraaka og Gauk.

Røystemoder, f. den øverste af de lange Stokke i en Tværvæg; den Stok hvorfra Gavlen (Røystet) begynder. Indh. (Røstemor). Andre St. Samhald.

Røysting, f. 1) Tagreisning, Anlæggelse af et Tag. Nordl. og flere. — 2) Gavl (= Røyste). Ork. i Formen Røsting.

røysutt, adj. fuld af Steendynger; om ryddet Mark.

røyta, v. a. og n. (er, te), 1) gjøre raadden, faae til at raadne. Alm. Væta røyter Klædi: Fugtigheden gjør, at Klæderne raadne. Regnet røytte upp Høyet &c. Sv. röta. Hører sammen med roten og Rot (o') til et forældet Stammeverbum rjota (raut). — 2) rødne, faae noget til at opløses eller skille sig (s. faa). Røyta Hamp: lægge Hampestraa i Blød, for at Trevlerne skulle løsnes. (Sv. röta; Eng. Dial. rait). Røyta Skinn: udbløde Skind, indtil Haarene blive løse. Hertil ogsaa **røytast**: opløses ved Rødning, adskille sig. — 3) afpille, blotte, afrydde; ogsaa: udplyndre. Me hava røytt av det meste. Dei hadde mest røytt honom: taget altsammen fra ham. G. N. reyta: rive, plukke. — 4) v. n. fælde Haar, gjøre Haarskifte. Østl. (I Smaal. **røte**). Hesten held paa og røyter. Jf. reka. — 5) føle, være skjødesløs. Han fer og røyter med det: han behandler det ilde, skjæmmer det ud. Hall. Liggja og røyta: ligge længe, sove mere end man behøver. B. Stift, Tel. og fl. (Jf. roten, i Betydn. doven). Ogsaa: skryde, prale (saa at det er modbydeligt at høre). Han gjekk og røytte av det. B. Stift.

Røyta, f. 1) Fugtighed, noget som foraarsager Forraadnelse; Veir hvori Hø og Korn er udsat for at raadne. (Sv. röta). — 2) Rødning, f. Ex. paa Hamp eller Hør (= Faaing); ogsaa Haarløsning paa Skind. (Elvarrøyta, Kalkrøyta). — 3) Afskrabning, Blottelse, Afrydning. Han fekk ei gild Røyta: et dygtigt Smæk, et betydeligt Tab. — 4) en vis Sygdom, hvorved Haar eller Hud falder af; jf. Gomrøyta. — 5) om et modbydeligt Skryderie. Ogsaa: en Praler, Storskryder; ligesom Røytar, Røytekopp, Røytestamp. B. Stift.

Røytebolk, m. en Tid med fugtigt Veir eller Mangel paa Tørring.

Røytehaar, n. Haar som ere aftagne ved Rødning; s. røyta 2.

røyteleg, adj. modbydelig, kjedelig. Tel.

røytesam, adj. fugtig, som virker til Forraadnelse; f. Ex. om Veiret.

Røytesole, m. Mellemsaale i en Skobund. Nfj. (Paa Sdm. Soleverja).

Røytestamp, m. 1) Kar hvori Skind nedlægges til Rødning. 2) en Storskryder; s. Røyta.

Røytestilla, f. fugtigt og stille Veir.

Røytetorvol, s. Torvvol.

Røyteveder (-veer), n. varmt og fugtigt Veir.

Røyting, f. Rødning; Afryddelse; Haarfældning &c. see røyta.

røytt, part. rødnet; afhaaret, blottet; ogsaa forarmet, ruineret.

Røyunge, s. Røy.

røyv (?), adj. opsvulmet, hullet, porøs. Brugt i Neutr. (røyvt), f. Ex. om Brød. Ryf.

røyva, v. n. (er, de), være stor, optage

meget Rum (= ruva). Tel. Sdm.
røyva, v. a. (er, de), 1) røre, bevæge. Han vann ikkje røyva Foten: h. formaaede ikke at røre Foden. Røyva seg: bevæge sig. Berg. Stift, Hall. Gbr. og fl. G. N. hreyfa (el. hreifa?). — 2) berøre, røre ved; gjøre noget ved. Eg torde ikkje røyva det. Meget brugl. blandt andet i Nordre Berg. hvor „røra" derimod er et sjeldent Ord i denne Betydning. Particip **røyvd**: rørt, berørt. Det hadde ikkje voret røyvt: det var aldeles urørt.
Røyve, n. 1) Ulden af et Faar. (Eit Ullarrøyve). Søndre Berg. Nordl. og fl. Afvig. **Reive**, Jæd. G. N. reyfi. Ogsaa om Ulden paa Faaret selv; hertil Ordsproget: D'er kleen Saud, som inkje ber sitt eiget Røyve. Uegentlig om en Overklædning, en Reisedragt og deslige. Nordl. — 2) Vært, Grøde, Korn paa en Ager, m. m. D'er stort Røyve paa Aakren i Aar. Hall. — 3) Størrelse, Vidde, Omfang (= Ruv). Tel. og fl. Jf. ruva og røyva, v. n.
røyven, adj. stor, bred, som optager meget Rum; s. ruven.
Røyving, f. Rørelse, Berørelse.
Røyving, m. en stor og anseelig Karl (see røyva, v. n.); ogsaa: En som gjerne vil gjøre Opsigt eller vække Opmærksomhed. Tel. (tildeels i Formen Røyvingje).

S.

sa, Forkortn. 1) for sagde, s. segja. — 2) for dessa, s. denne.
sabba, v. n. (ar), 1) gaae seent og slæbende. Smaal. — 2) søle (= svabba, subba). **Sabb**, m. en Søler, seenfærdig Person.
[**Sabel**, m. Sabel, Kaarde.
Sadel, m. Sadel, Sæde til Ridning. Mest alm. **Sal** (Sael); ellers **Sadl**, Sogn; **Sail**, Sdm., **Søil** (Søyl'e), Sæt. Tel. Sv. sadel; G. N. södull, Ang. sadol; Ght. satal. — **Sadelbrugda**, f. opadbøiet Kant paa en Sadel. Hall. (Salbrugda). **Sadelknapp**, m. Sadelknap. (Nogle Steder Salsknapp). **Sadelmakar**, m. Sadelmager. **Sadelreide**, m. Ridetøi.
sadelfatt, adj. indbøiet i Ryggen, sveirygget. „sailfatt'e", Sdm. Andre St. „salryggja"; s. seilryggjad.
Sadelsvorta, f. et Slags And med Tværstriber paa Ryggen. Østerd. (Salsvorte).
sadla, v. a. (ar), sadle, lægge Sadel paa. Mest alm. sala.
Saft, f. Saft, Vædske. Jf. Save, Suft.
Sag, f. Sav, Skjæreredskab med tandet Blad. Flere Slags, som Vatssag, Handsag, Grindsag, Stingsag ꝛc. Afvig. **Sav**, Mandal; **Sog** (o'), Tel. (Vinje). G. N. sög (sagir). Sv. såg; T. Säge. Ogsaa: et Savbrug, en Bygning hvori en Tømmersav er opstillet.
saga, v. a. og n. (ar), save, skjære med Sav. Afvig. saagaa, Gbr. Ork. G. N. saga. Uegentlig: skjære med Møie, rive, gnide; spille daarligt paa Fiolin, og deslige. — **Sagar**, m. En som saver. **Saging**, f. Savning.
Saga, f. Fortælling; s. Soga.
Sagbenk, m. Stokkeleiet foran en Tømmersav. I Smaal. **Sagban** (Sagba').
Sagblad, n. Savblad.
Sagbruk, n. Savbrug, Tømmersav med tilhørende Bygning.
Sagbukk, m. Stillads for en Haandsav.
sagd, part. sagt; s. segja. Jf. avsagd, fraasagd, tilsagd, utsagd.
Sagfall, n. Vandfald for en Sav.
Sagflis, f. Savspaaner. Ogsaa kaldet **Sagtaks**, n. Ork., **Sagemask**, n. Sdm., **Sagnugg**, Tel.
sagfør, adj. tjenlig til at opskjære til Planker; om Træer. Østl.
sagga, v. n. (ar), gaae sagte, nøle. Tel. Jf. sigga og sugga.
Sagmann, m. Saver, Savskjærer.
Sagskurd, m. Savning, Arbeide med Sav.
Sagstol (el. Sagestol), m. Savelad.
Sagstode, n. passende Plads eller Vandfald til en Sav. „Sagstøe", Vald.
[**sagt**, adj. stille, spagfærdig. Østl. Efter Nt. sagt (sacht), T. sanft, Eng. soft. — **sagta**, v. a. dæmpe, stille. — **sagte**, adv. 1) sagte; 2) sagtens, vistnok, uden Tvivl (= fulla). I Søndre Berg. **sagta**; andre St. **sagt**.
Sagtimber, n. Savtømmer, Plankeved.
Sagtonn, f. Savtand.
Sagvelta, f. Tømmerplads ved et Savbrug. Smaal. og fl.
Sak, f. 1) Sag, Søgsmaal, Proces. Føra Saker (Sakjer). Vinna ei Sak ꝛc. Afvig. **Sok** (o'), Tel. (sjelden). G. N. sök, pl. sakar (sakir); Ang. sacu. Jf. saka. — 2) Skyld, Beskyldning. Giva Sak: beskylde. (Lidet brugl.). Jf. saklaus. Oftere: Anliggende, Gjøremaal; hvad der paaligger eller vedkommer en Person. Det vardt mi Sak: det maatte jeg selv svare for. Det var ei lett Sak; el. det var ingi Sak: det havde ingen Vanskelighed. — 3) Gjenstand for en Forhandling, Punkt som skal udvikles eller afgjøres; Tvistepunkt o. s. v. Sjeldnere om en Grund eller Aarsag; s. Orsak. — Betydningen af Gods eller Tøi er her fremmed og hører egentlig ikke til dette Ord.
saka, v. a. (ar), 1) klage, beklage. Saka seg: beklage sig, besvære sig over en vis Man-

gel eller Forhindring. Nordl. (Egentl. beskylde, give Sag; s. sakad). G. N. saka: anklage. Jf. sekta og orsaka. — 2) skade, hindre, gjøre Uleilighed. Upersonligt: Det sakar intje, ɔ: det hindrer ikke. Tel. G. N. saka. — 3) opgive, forskyde; i Spil om at bortkaste enkelte Kort. B. Stift. Sv. saka (Rietz 555). Jf. forsaka (ɔ: afslaae). — Efter Ang. sacan (anklage) og Goth. sakan (stride) har Ordet engang havt stærk Bøining (sek, sok, seket) og er saaledes Stamord til Sokn og søkja.

sakad, adj. skyldig, som ikke kan frikjendes. B. Stift og fl. (saka). Afvig. **saakaa**, Indh. G. N. sakadr. J Nordl. tildeels: **sakande** (vel egentl. som kan beskyldes). Sakad Mann maa tegja: den skyldige nødes til at tie, ɔ: det nytter ham ikke at trodse.

Sakførar, m. Sagfører, Prokurator.

Sakførsla, f. Sagførsel; Rettergang.

sakk (sank), s. søkka.

sakka, v. n. (ar), blive lavere, synke, slappes. Shl. Nordl. (Holl. zakken).

saklaus, adj. sagløs, uskyldig. (Modsat sakad). G. N. saklauss.

Sakløysa, f. Uskyldighed.

sakna, v. a. (ar), savne, mærke at man har tabt noget. G. N. sakna; Sv. sakna. Eg hadde mist det i Gaar, men eg saknade det fyrst i Dag. Sidst me talde heim, so saknade me ein (ɔ: mærkede vi at een var borte). Sakna Verdi: tabe sin Sandsning ved at falde i Søvn (jf. orminnast). Sdm. (sakne Vær'a). — Particip **saknad**: savnet. Han verd eingong sakna(d): man vil engang beklage, at han er borte.

Saknad, m. Savn, Fornemmelse af et Tab. G. N. saknadr. Ein stor Saknad: et føleligt Savn, et Tab som vækker Sorg. — **Saknaddaude**, m. et Dødsfald som vækker Savn og Sorg i en videre Kreds.

saknadlaust, adv. uden Savn.

Saks, n. 1, en Kniv; især om de store Knive som bruges til at flække Fisk med (= Fiskekniv). Nordl. G. N. sax, n. et kort Sværd.

Saks. n. 2, et Slags smaa Saar el. Sprækker i Huden af Frost. Hall. — Ellers noget som er ophakket eller smaaskaaret; see saksa.

Saks, f. s. Soks.

saksa, v. a. (ar), hakke med Øxe eller Kniv, ophugge, f. Ex. Kjød. Nordre Berg. Nordl. Jsl. saxa. — **Saksebrya**, f. Hakketrug. **Saksemat**, m. Indmad som man hakker til Kjødpølse. (Paa Sdm. Saksamat).

Saksevatn, n. Vand med Myrmalm eller med en farvet Hinde paa Overfladen. Smaal. (Dunkelt).

Saksing, f. Hakken, Sønderhugning.

saksøkja, v. a. (er, te), sagsøge. **Saksøkjar**, m. Sagsøger, Citant.

sakt, s. sagt. — **Sal**, s. Sadel.

Sal, m. Sal, stort Værelse; især over en Stue eller i anden Etage. G. N. salr. Synes ogsaa at betyde Bygning, s. Veggjesal. (Jf. Gaardsnavnet Uppsalar). — **Salsglas**, n. Vindue i en Sal. **Salshogd**, f. den anden Etage i en større Bygning. Jf. Loft.

sala, s. sadla. — **Sala**, m. s. Sele.

salfatt, s. sadelfatt.

[**salig**, adj. salig; s. sæl.

salla, v. n. (ar), aftage, stilles; f. Ex. om Vinden. Lister. Ogsaa i en anden Form: **salna**, Rbg. J danske Dial. salle.

Salla, f. en flad Klump eller Klat. Sdm. (Saille). Jkke meget brugl.

Salme, m. Psalme. Nogle St. **Salm**, m. og **Salma**, f. G. N. salmr, af Gr. psalmos. — **Salmebok**, f. Psalmebog. **Salmetal**, n. Register i Psalmebøger. **Salmetone**, eller **Salmenote**, m. Melodie for en Psalme.

salna, s. salla.

Salsaa (Jordmaal), s. Saaldsaad.

Salt, n. Salt; Kjøkkensalt.

salt, adj. salt, smagende af Salt.

salta, v. a. (ar), salte, bestrøe med Salt. — **Saltar**, m. En som nedsalter Fisk. **Saltarbud**, f. Søbod hvori Fisk indlægges til Nedsaltning. **Salting**, f. Nedsaltning; Maade at salte paa.

Salta, f. en fugtig Jordplet, en liden Myr. Smaal. (Lyder ogsaa Sælte).

Saltbrim (ii), n. Skorpe af udtørret Saltlage i Kar. Nhl. Ved Trondh. **Saltbræm**, n. Andre St. Saltskova, f.

Saltfisk, m. saltet Fisk. Saaledes **Saltsild** (i B. Stift Saltesild), f. Spegesild.

Saltgras, n. Bukkeblade (Menyanthes). Tel. Maaskee til Salta. Dog skal det paa nogle St. hedde „Salgras".

salt-ilen, adj. saltagtig af Smag; især om Vand. Fosen (saltile Vatn).

Saltkjer, el. **Saltkjerald**, n. Saltkar.

Saltkorn (-konn), n. Saltkorn.

saltlaus, adj. blottet for Salt; ogsaa: usaltet, flau. **Saltløysa**, f. Saltmangel.

Saltskova (oo), f. s. Saltbrim.

saltsprengja, v. a. (er, de), strøe lidt Salt paa. **saltsprengd**: halvsaltet, lindsaltet.

Saltstein, m. rundagtig og glat Steen til at knuse Salt med.

Saltsære, n. et lidet Saltkar. Sogn (Justedal). Sv. Dial. saltsir. T. Salzierchen. J Lighed hermed ogsaa „Mjølsære".

saltvoren (o'), adj. saltagtig.

Saltværing, m. Indbygger af Salten (G. N. Salfti) i Nordland.

salva, v. a. (ar), salve, smøre med Salve. Det salvar seg: det afgiver Vædske. **Salving**, f. Salvelse, Bestrygning.

Salve, m. Salve, Smørelse. Nogle Steder **Salva**, f. — Eng. salve, T. Salbe ꝛc.

[**Salveet**, m. Haandbug. Fr. serviette.

Sam, n. Enighed, Samdrægtighed. (Lang-

tonet). Nordre Berg. D'er ikkje nokot godt Sam med deim: de forliges ikke godt. Andre St. Samnad. Jf. Usam. Nærmest af semja (samde). — Et lignende Ord bruges i Sammensætning som en Forstavelse med Begreb af Forbindelse eller Fællesskab (ligesom saman), f. Ex. Sameiga, Samhelde, Samtykkje. I enkelte andre Ord betyder det: jævnt eller ligelig (f. Ex. samdrøg, samgod, sammogen) og hører saaledes nærmere til følgende Ord.

sam, adj. samme, selvsamme, ikke nogen anden; ogsaa: uforandret, eens, ligedan. Altid i den bestemte Form (**same**), f. Ex. same Vegen; same Gongen; same Slaget. Tildeels afvig. **sama**, søndenfjelds; **saamaa** (saammaa), Gbr. Ork., og **samre**, Tel. Hall. (Uden Hensyn til Kjøn eller Kasus). G. N. samr, sami. D'er det same: det kommer ud paa eet; ogsaa: det er ligegyldigt, det gjør intet til Sagen. Det gjeng fyre det same: det gaar ogsaa an; det er omtrent lige godt. Med same (el. med det same): ved samme Leilighed; ogsaa: i det samme, just, netop; f. Ex. Eg saag det, med same eg var innkomen. Jf. sams og samt. — I den ubestemte Form bruges **sam** som en Endelse med et dunkelt eller noget svævende Begreb, omtrent som: forbunden med, tilbøielig til, stadig eller udholdende i noget; f. Ex. mødesam, heftesam, vaagsam; sparsam, hjelpsam, stræysam; vindsam, regnsam o. s. v. (G. N. samr; Sv. sam; D. som). Ofte forlænget til **samleg** (sameleg), f. Ex. langsamleg.

sama, v. n. og a. (ar), 1) passe, sømme. Rbg. Tel. Det samar seg ikkje: det er ikke passende. G. N. sama (samir). Jf. søma. — 2) finde passende, være tilfreds med. Eg samar det. Siredal.

sam-aldrad, adj. jævnaldrende, lige i Alder. Hall. — I alle Sammensætninger af dette Slags er „sam" forttonet og lyder som „samm".

saman, adv. sammen, tilsammen. Med de sædvanlige Betydninger: i Forbindelse; i Følge eller Selskab; i Fællesskab; ogsaa: i Berørelse; i samlet Masse, eller i sammensluttet Stilling, ligesom „i Hop" (see Hop). Nogle St. udtalt saman (Rbg. Tel. Hard. Voss); andre St. sama, og tildeels samen. G. N. saman; Sv. samman. I Forbindelse med et Talord bliver det tildeels forvansket ved et Slags Adjektiv-Bøining, f. Ex. tvo-samne, tri-samne ꝛc. Saaledes ogsaa: allesamne (for allesaman), og i visse Fald: ollesomaa (o'), Sdm., oddesomen (o'), Sæt. (vel nærmest at opfatte som øllsømun, n. pl.). Jf. einsmall, for einsaman. — Ordet kan sammensættes med mange Participier, f. Ex. saman-blandad, -bunden, -dregen, -fallen, -grodd, -havd, -komen, -lagd, -rørd, -sett, -slegen, -teken ꝛc. Dog ere disse Ord ikke meget brugelige, da man i daglig Tale hellere siger „i Hop" end „saman".

Samandrag, n. Sammendrag.

Samanheng, m. (n.), Sammenhæng.

Samankoma (o'), f. Sammenkomst.

Samansetning, f. Sammensætning.

Samanskot (o'), n. Sammenskud.

Samar, s. Sumar.

Samband, n. Forbindelse, Forening. Gjera Samband: forene sig, indtræde i en Forbindelse. Hall. G. N. samband.

Sambeite, n. fælles Græsgang, Udmarker som ikke ere udskiftede. Sfj. Hall. og fl.

samblaa, adj. blaa overalt (uden noget Farveskifte). Sæt. og fl.

Sambroder, s. Samsystkin.

Sambruk, n. Brug i Fællesskab; et Brug med flere Eiere. Østerd. og fl.

Sambygding, m. Landsmand, Person fra samme Distrikt eller Bygd. (Sjelden).

Sambyrding (-børing), m. et Slags stor Førselsbaad. Romsd.

Sambøle, n. det at flere Personer boe sammen eller ligge i samme Værelse. Hall.

samd, adj. 1) forligt, kommen overeens med nogen. (Particip af semja). Dei vaaro samde um det. Hall. — 2) sammenpasset, afpasset til hinanden; f. Ex. om et Par Møllestene. B. Stift.

samdjup, adj. lige dyb overalt. Hall.

samdrøg, adj. 1) jævnstærk, lige godt skikket til at drage. Mest i Fleertal, f. Ex. om to Heste. — 2) samdrægtig, enig; om to eller flere Personer. Hall. og fl.

Samdøger, n. et Døgn, en Dag og en Nat tilsammen. Nordre Berg. Nordl. og flere. (Andre St. Jamdøger).

Same, m. passende Forhold, Orden, rigtig Skik. Tel. Jf. sama.

same, adj. s. sam.

Sam-eiga, f. Fællesskab; s. følg. — **sameigeleg**, adj. fælles for flere Eiere. (Lidet brugl.). G. N. sameigin, sameiginlegr.

Sam-eign, f. Fællesskab i Eiendom; ogsaa: fælles Eiendom; Skov eller Marker som tilhøre flere Naboer i Fællesskab. Søndenfjelds oftere Sameiga. (Nogle Steder Hopeeign).

sameleg, adj. passende, anstændig, sømmelig. Rbg. Tel. (Af sama, v.). Jf. sømeleg.

sameleides, adv. sammeledes, paa samme Maade. Alm. udtalt sameleis. Afvig. samelei, samalein, Hall. Vald. Egentl. same Leid.

samestad, som adv sammesteds. (Egentl. same Stad). Nogle St. **samestads** (-stass).

samfeld, adj. sammenhængende, uafbrudt. (Lidet brugl.). G. N. samfeldr.

samfelt, adv. stadigt, uden Afbrydelse.

samfengd, adj. blandet, ikke adskilt eller sorteret; om Naturprodukter, som ere indsamlede uden Forskjel og saaledes udgjøre

en Blanding af stort og smaat, eller af bedre og slettere Gods. Nogle St. **samfengen** (-fengjen); paa Sdm. samfingjen. G. N. samfenginn. Han fekk det samfengt, el. samfenget (samfingje): han fik det blandet, uden Sortering; figurlig: han fik høre baade godt og ondt; han fik dygtig Skrub iblandt.

samfengen, s. samfengd.

Samfiske (-fiskje), n. Fiskerie som drives af flere Personer i Fællesskab. — **Samfiskarar**, pl. m. Folk som fiske sammen. Nordl.

samfløytt, adj. lige rask eller flink som en anden. Dei vaaro samfløytte, ɔ: lige dygtige i Arbeidet. Voss.

samføra, v. a. (er, de), lempe efter en vis Plan. Samføra seg: raadslaae, raadføre sig for at komme til en fælles Plan. Hall. Jf. G. N. samfœrr: overeensstemmende.

samgaarutt, adj. jævnt stribet, som har lige og parallele Striber (Gaarar). Hall.

samgod, adj. jævngod, lige god overalt. Tel.

samgraa, adj. graa overalt, jævngraa; for Ex. om Haar. Buskr.

Samhald, n. Enighed; s. Samhelde.

Samhald, m. den øverste af de lange Stokke i en Tværvæg (= Bandstokk, Røystemoder). Nordre Berg. Ogsaa kaldet **Samhaldar**. Sogn.

Samhelde, n. Enighed, Sammenhold, god Forstaaelse. G. N. samheldi, samhald.

samheldig, adj. enig med nogen. Vera samheldige: være enige, holde med hinanden. B. Stift.

Samhug, m. Medfølelse, Sympathie. **samhugast**, v. n. have Medfølelse. Lidet brugl.

Samhøve, n. Overeensstemmelse, Harmonie. **samhøveleg**, adj. indbyrdes overeensstemmende. Lidet brugl.

samkjøm, adj. overeensstemmende, som passer sammen. Det vardt ikkje samkjømt: det kom ikke til at stemme overeens. Tel.

Samkjøme, n. Overeensstemmelse, Harmonie. Tel. Ikke meget brugl.

Samkoma (o'), f. Sammenkomst.

Samkoming (o'), f. Fuge i en Væg; Sammenfældning. Smaal.

Samkvæme, n. Samkvem, Omgang. (Mest alm. Samkvæm). **Samkvæmesskaal**, f. Velkomstdrik, den første Skaal i et Gjæstebud. Vald.

samla, s. samna.

Samlag, n. 1) Omgang, Samliv. Hava Samlag: holde Selskab, omgaaes meget. G. N. samlag: Forbindelse. — 2) Fællesskab, Meddeelagtighed; ogsaa: særdeles Fortrolighed, el. nær Forstaaelse. — 3) Selskab, Forening til et vist Formaal. Hall. og fl.

samlaga, v. a. (ar), afpasse, lempe, bringe til Overeensstemmelse. Samlaga seg: raadføre sig for at slutte en Overeenskomst. Hall. og flere. Particip **samlagad**: afpasset, ordnet saa at alt stemmer overeens.

Samlega (e'), f. Sengeselskab, Leie i samme Seng. Hall. (Samlegu).

samlege, adv. tilsammen. I Forbind. „alle samle'". Hall.

Samling, s. Samning.

Samlivnad (i'), m. Samlevnet, stadig Omgang. Hedder ogsaa **Samliv**, n. Hall. og fl.

Samloga (o'), f. Fællesskab. Rbg.

samlynd, adj. ligesindet, lig i Sindelag. Tel.? G. N. samlyndr.

sammalen, adj. 1) sammenpasset ved Malning; om Møllestene. 2) malet sammen af to Slags Korn; om Melet. 3) malet paa simpleste Maade, uden Sortering eller Sigtning.

sammogen (o'), adj. jævnt moden; f. Ex. om en Ager, hvor alt Korn er lige modent. Tel. (mogjen).

samna, v. a. (ar), samle, bringe sammen. Nhl. G. N. safna og rettere samna, af saman. Mere alm. ombyttet med en nyere Form: **samla**. Saaledes bruges ogsaa **Samling** (for Samning), f. i Betydn. 1) Samling, samlet Mængde. 2) Orden, Rede; ogsaa: Bevidsthed, fuld Sands.

Samnad, m. Enighed, fredeligt Samliv (= Sam). Gbr. Af semja.

samnemnd, adj. kaldet med samme Navn. **Samnemne**, n. et Fællesnavn. (Sjelden).

Samning, f. Samling; s. samna.

Samnøyte, n. Bordselskab. Hava Samnøyte: spise sammen. Hall. G. N. samneyti: Samfund ꝛc.

sampa, v. a. sammenføie, fælde sammen. Ryf.

samraud, adj. rød overalt, eller allesteds lige rød. Tel.

Samraad, f. Raadførsel, Raadslutning; Overeenskomst.

samraada (seg), v. a. (er, de), raadføre sig, overveie en Sag med hinanden. Hedder ogsaa samraadast. (Sv. samrådas). Part. **samraadd**, forenet, kommen overeens med nogen. Mest i Fleertal.

samringja, v. n. (er, de), ringe sammen til Gudstjeneste. Ogsaa G. N.

samrøra, v. a. (er, de), mænge eller jævne ved Sammenrøring. Hall.

sams, adv. 1) i Blanding, om hinanden, uden Forskjel (omtr. som samfengt). Østl. 2) eens, af samme Slags. Tel. og fl. 3) i Samhold, i Enighed. Ogsaa brugt som Adjektiv, dog uden Bøining; egentlig et Genitiv af sam.

samsa, v. a. (ar), sætte i Orden, opstille, eller sammenstille. Buskr. (Sv. Dial. samsa: samle, forene).

samsaltad, adj. saltet paa een Gang, eller overalt lige meget. Hall.

samsengjast, v. n. (ast), lægge sig sammen i een Seng. Sæt.

samskyad, adj. jævnt skyet overalt. Tel.

Samslaatt, m. Høslæt, som udføres af flere

Personer i Selskab, uden særskilt Udmaaling. Hadeland og fl.

Samsod (o'), n. Sammenkogning, blandet Masse. — **samsoden** (o'), adj. sammenkogt. Tel. (samsoen).

Samspel (e'), n. Sammenspil.

samstavast, v. n. (ast), stemme overeens; s. samstevjast. Ogsaa: passe sammen, f. Ex. om forskjellig Mad. Tel.

samstelt, adj. sammenholdig. Vera samstelte: være enige om et Forehavende. B. Stift.

samstendig, adj. 1) stadig, lig sig selv. — 2) i Fleertal: enige, samdrægtige. Hall. Voss.

Samstevja, f. Overeensstemmelse, Harmonie. Hall.

samstevjast, v. n. (ast), passe godt sammen, stemme overeens, harmonere. Hall. Voss. Ellers i Formen **samstavast**. Ryf. Tel.

samstor, adj. jævnstor, lige stor overalt; f. Ex. om Træer i en Skov. Hall.

Samstræv, n. Fællesskab i et Arbeide; fælles Anstrengelse. Takk fyre Samstrævet, siges til Afsked, naar et Arbeide er sluttet. Søndre Berg. Hedder ogsaa Samtræl (n.) og Samslæp.

samstundes, adv. i samme Stund, i det samme, strax. Tel. Hall. Østl. G. N. samstundis.

samsura, v. n. (ar), passe sammen; om forskjellig Mad eller Drikke. Sdm. „Dæ vil ikkje samsure": det vil ikke blande sig, man befinder sig ilde deraf. I lignende Betydn. samstevjast (Hall.) og samstavast (Tel.).

Samsystkin (=syskjen), n. pl. Heelsøskende, Børn af samme Forældre. (Modsat Halvsystkin). Saaledes ogsaa: **Samsyster**, f. Heelsøster. **Sambroder** (bror), m. Heelbroder. Tel. og fl. Sv. samsyskon, samsyster, sambroder.

Samsæte, n. Selskab eller Naboskab i et Sæde. Hava Samsæte: sidde sammen. Sæt. G. N. samsæti.

samsokkja, v. a. (er, te), lægge jævndybt, fælde Stokkene i en Væg saaledes, at Fugen danner en horizontal eller vandret Linie. Hall.

samt, adv. idelig, uafbrudt. Alm. i Forbind. „jamt og samt". Jf. sam.

samtakt, adj. tækket med et heelt eller sammenhængende Tag; om en Bygning som bestaar af flere Dele.

Samtale, m. el. **Samtal**, n. Samtale. G. N. samtal.

Samtid, f. Samtid, nærværende (el. daværende) Tid. Lidet brugl.

samtidig, adj. lige oplagt, lige tilbøielig eller lysten (s. tidig). „samtiug", Hall.

samtrivast, v. n. (trivst, treivst), befinde sig vel tilsammen eller i Selskab.

Samtræl, n. s. Samstræv.

Samtykke (=tykkje), n. Samtykke, Bifald; ogsaa: Enighed. G. N. samþykki.

samtykkja, v. a. (er, te), 1) samtykke, bifalde et Forslag. G. N. samþykkja. — 2) være tilfreds med, tage til Takke, modtage et Tilbud. Eg baud honom det, men han vilde ikkje samtykkja. B. Stift.

samtykt, adj. tilfreds, fornøiet med noget; i Fleertal: enige, forligte om noget.

samvaksen, adj. jævnt opvoxen, ligelig udviklet; f. Ex. om Skov. Hall. og fl.

samvederleg, adj. stadig eller vedholdende med samme Slags Veir. „Dæ vardt samveerle'": der blev ingen Forandring i Veiret. Sdm.

samvelta, v. a. (er, e), pløie en Ager fra modsatte Sider, for at Mulden kan holdes bedre samlet i Midten. Buskr.

Samvera (e'), f. s. Samvære.

Samvitende, n. el. **Samvit** (i'), n. Samvittighed; Selvbedømmelse med Hensyn til Ret og Uret. Ordet er usikkert, da det sædvanlig bruges i en fremmed Form „Samvittigheit", f. Jf. Sv. samvete, n. G. N. samvizka; egentl. Medvidende, efter Lat. conscientia.

Samvokster, m. jævn Opvært, ligelig eller samtidig Udvikling. Jf. samvaksen.

Samvære, n. Omgang, Samliv; Ophold paa samme Sted. Søndre Berg. og fl. I Hall. „Samveru", f. (G. N. samvera).

san, el. **sa'n**, ɔ: sagde han; s. segja.

Sand, m. 1) Sand, smaakornet Steengruus. G. N. sandr. 2) en Sandbanke; ogsaa en sandig Strandbred. I dette Tilfælde med Fleertal; f. Ex. ned paa Sandarne. — Gaardsnavnet Sande er en gammel Dativform.

sanda, v. a. (ar), bestrøe med Sand.

Sand=aur, m. sandig Gruusjord.

Sandbotn, m. Sandgrund i Vand.

sanddraga, v. a. udjævne nye Møllestene ved at male Sand i dem. Selbu (sanddraagaa).

Sandfall, n. Bakke med Sand som efterhaanden styrter ud.

Sandflo, f. Sandlag i Jorden.

Sandfok (o'), n. Sandfog; Sandflugt.

Sandgrunn, m. sandig Grund.

Sandhus, n. Sandhuus, Sandæske.

Sandkli, n. Sandmudder paa Jorden efter en Oversvømmelse. Solør.

Sandkorn, n. Korn el. Gran af Sand.

Sandlende, n. sandig Jordbund.

sandlendt, adj. sandig, rig paa Sand.

Sandmakk, m. s. Fjøremakk.

sandmala, v. a. (=mel, mol), skjærpe en Kværn ved en Malning af Sand eller Muslingskal (Skjelsand). B. Stift.

Sandmel (=mæl), m. Bakke af løs Sand. Ogsaa kaldet Sandbrekka, Sandbraut, Sandbakke.

Sandmige (gj), m. et Slags Musling, som af og til udsprøiter Vand fra sit

Leie i Sandbunden.
Sandmo, m. Sandhede, stor Flade med sandig Grund.
Sandskjebba, f. et Slags Flyndre, Pleuronectes Flesus (?). Nordre Berg. Ellers nævnes ogsaa Sandskjøva, Sandskrubba og Sandskraa, uvist om samme Art.
Sandskjel (-skjæl), f. Sandmusling.
Sandskrœ (?), f. et Slags liden Ferskvandsfisk. Hedemarken.
sandutt, adj. sandig (jf. senden); ogsaa: tilsmudset med Sand.
Sandvaag, m. Bugt med sandig Bund.
Sand-øyr, f. Banke af opskyllet Sand ved en Flodmunding.
sangra, v. n. (ar), klynke, pibe, give en langtrukken, hvinende Lyd; tale med klynkende Stemme. Jæd. Rbg. Smaal. Gbr. I B. Stift: **saangra**. (Jf. Isl. sangra: brumme). Hertil **Sanger** (Sangr), n. og **Sangring**, f. Klynken, klynkende Stemme. **sangren**, adj. klynkende.
Sank, n. Mælkevarer, som hjembringes fra Sæteren. Nedre Tel. (I svenske Dial. sank, el. samke, om Ost og Smør).
sanka, v. a. (ar), sanke, samle. I Berg. Stift **saanka**. Egentl. for samka, af Roden „sam". G. N. samka; Sv. samka. — Sanka seg: samle sig, strømme sammen. Heder ogsaa **sankast**; saaledes sankast paa: stimle hen til, omringe, indeslutte. Sanka Soll, s. Soll.
Sankar, m. En som sanker, samler.
Sanking, f. Sankning, Indsamling.
Sann, f. i Forbind. „mi Sann", omtrent som: min Tro (et Forsikkrings Udtryk), f. Ex. han skal, mi Sann, faa det. B. Stift. (Sv. Dial. min sann). Nogle Steder blot „Sann", f. Ex. ja Sann; el. nei Sann. Rbg. (Aaserall og fl.). Maaskee at opfatte som „i Sann" (i Sandhed); jf. G. N. sannr, m. Sandhed. Ellers høres ogsaa Formen sant (ja sant; nei sant).
sann, adj. sand, troværdig; rigtig; ogsaa: virkelig, ikke fingeret. Tildeels med Formen **sonn**, f. Hard., og **satt**, n. Sætersd. G. N. sannr (sönn, satt). Eg veit ikkje sannare aa segja. Segja som sant er: sige hvad der virkelig er Tilfældet; f. Ex. Eg sagde, som sant var, at eg hadde ikkje Pengar. Udraabet „d'er sant" betegner her ligesom i Svensk og Dansk en pludselig Erindring el. Paamindelse om noget.
sanna, v. a. (ar), sande, bekræfte, bevidne. G. N. sanna. Han fekk sanna det: han fik erfare, at det var sandt. Sanna etter: tale En efter Munden, sige Ja til alt.
sanndrøymd, adj. som drømmer om en Hændelse, der siden virkelig indtræffer. Eg vardt sanndrøymd: det gik som jeg havde drømt.
sanneleg, adj. rimelig, passende; ogsaa: middelmaadig af Størrelse, el. desl. Gbr. Sdm. og fl. Vel egentlig: antagelig, eller som kan bekræftes; af sanna.
sannelege, adv. sandelig, i Sandhed.
sannferdeleg, adj. sandfærdig, sanddru. (Sædvanl. sannfærleg). Nyt Ord.
Sanning, f. 1) Bekræftelse, Vished. Eg fekk ikkje nokor Sanning paa det. — 2) Sandhed, Virkelighed; den rette Forklaring eller Lærdom. Brugl. søndenfjelds. Vita Sanningi: vide det rette. Segja si Sanning: sige oprigtigt hvad man veed. Sv. sanning. (G. N. sannindi). Ellers mest alm. i en fremmed Form: Sannheit, f.
Sannleike, m. Troværdighed.
sannordig, adj. sandfærdig, som siger Sandhed. (Lidet brugl.). G. N. sannordr. I Hall. forekommer „sannørtug", som synes at forudsætte et gammelt Sannørde, G. N. sannyrdi, n. sand Tale.
sannrøynd, adj. utvivlsom, bekræftet ved Erfaringen.
Sannsoga (o'), f. en sand eller virkelig Historie. G. N. sannsaga. Ogsaa ironisk om en Fabel. Tel. (Tinn). Jf. Sv. sannsaga: digtet Fortælling.
sannsogoll (o'), adj. sandfærdig, som siger sandt. Ork. G. N. sannsögull.
sannspaadd, adj. som spaar sandt, el. hvis Formodning findes at være rigtig. Han vardt sannspaadd: det gik som han havde forudsagt. Sv. sannspådd. I lignende Betydning ogsaa: **sannsagd**. Nordl.
sannspurd, adj. bekjendt ved en paalidelig Beretning (ikke blot af et løst Rygte).
sanntalande, adj. sandfærdig, troværdig. Nogle St. ogsaa **sannsvallande**.
sanntenkt, adj. klog, som tænker eller dømmer rigtigt.
sansa, v. a. (ar), sandse, mærke. Ogsaa sansa seg: befinde sig. Nyere Ord, ligesom **Sans**, m. Sands, Bevidsthed, eller Befindelse. Vel nærmest efter Fr. sens, af Lat. sensus. — **Sansekaka**, f. Sandsekage, en skarp Tiltale eller Paamindelse.
Sar, s. Sorr (Sor).
sarra, v. n. (ar), gaae seent eller slæbende (= sagga, sigga). Tel. Hall.
sarsa, v. n. (ar), slaae, baske. „sarse te": slaae til. Hall. — **Sars**, m. en Dask, et Slag.
Saspon, s. Sodspon.
Sate, m. en liden Flade paa en Bjergtop eller i en Klippe. Tel. Jf. Sete.
satt, s. sann. — **saud**, s. sjoda.
Saud, f. Sydning, det at noget syder eller koger. Rbg. (Aaserall). Taka Sau(d): lade sig syde, smelte, mænge sig. Hava Sau(d): have Klem, virke kraftigt. Andre St. Sode.
Saud, m. (Fl. **Sauder**), et Faar. Egentlig et Dyr af Faareslægten, uden Hensyn til Kjøn; imidlertid er det kun i Fleertal at denne Betydning er herskende, medens derimod „ein Saud" sædvanlig bruges om

Hundyret alene (ligesom Søyda), uagtet Ordet har Hankjøns Form. Mest alm. **Sau**; ellers **Saud**, Nfj. Sdm., **Saug**, Solør, Toten (Vardal), **So** (o'), el. **Saa**, Østerd. G. N. saudr; Sv. Dial. såd, sau, sö (s. Rietz 568). Uegentlig bruges Saud ogsaa om et meget godmodigt og føieligt Menneske, tildeels med Begreb af Eenfoldighed eller Sløvhed. (Jf. Godsaud). I Sammensætning deels Saud (Sau), deels Saude (Saue, Saua); sjeldnere Sauds. Saaledes: **Saudbukk**, m. en Væder. (Kun paa Østl.). **Saudfjos** (oo), n. Faarestald. **Saudgarde** (Saugare), m. Rum for Faar i et Huus. (Paa Østl. Saudbinge, m.). **Saudhage**, m. Græsgang for Faar. **Saudekjøt**, n. Faarekjød. **Saudekvi**, f. Faarefold. **Saudelag**, n. Faarenatur; Eenfoldighed, Sløvhed ꝛc. **Saudelit** (i'), m. Uldens naturlige Farve. **Saudmjølk**, f. Faaremælk. **Saudskap**, n. Faareskikkelse. **Saudskinn**, n. Faareskind. **Saudskjæra**, f. Uldsax. **Saudslag**, n. Faarerace. **Saudsykja**, f. Faaresygdom; Skab ꝛc. **Saudtalle**, m. Faaremøg.

Saudblom, f. Soveblom.

saudfengen, adj. føielig, godtroende, let at narre. Sdm. (saudefingjen).

Saudlok (o'), m. et Slags Bregner. Tel.

Saudskjel (Sauskjæl), f. Hjertemusling (Cardium). Nordl. Jf. Befra.

Saudspreng, m. = Kviteblad. Indh.

Saudsymra, f. Anemone (= Kvitsymra).

Saudtunga, f. = Fuglefræ. Rum.

saug, sugede; s. suga.

Saug, n. Beklemmelse; s. Sog.

saukjan, s. sjauttan.

Saula, f. Søle, Dynd, Mudder. Nedenæs (meget brugl.). Jf. Søyla.

Saum, m. 1) Syen; Maade at sye paa. Læra Saum: lære at sye. (Klædesaum, Seglsaum, Skosaum). G. N. saumr. — 2) Søm, Punkt hvor to Stykker ere sammensyede. (G. N. saumr; Eng. seam; T. Saum). Ogsaa om Naglesøm, f. Ex. om de Punkter, hvor Fjelene ere naglede til Indholterne i en Baad. — 3) Nagler hvormed Fjele eller Bræder fæstes; især om korte Jernnagler. (Jarnsaum). Jf. Spikar og Ro.

sauma, v. a. (ar), sye, forbinde med Traad. (Sjeldnere om at fæste med Nagler; jf. søyma). G. N. sauma; Sv. sömma. (Imprf. ofte: saumte, og Particip saumt. B. Stift). Sauma paa: sye til; fæste udenpaa. Sauma ut: udsye, brodere. — **Saumar**, m. En som syer. **Sauming**, f. Syen.

Saumlod (o'), f. Nagletog, Spigerform. Østl. (Saumlø).

Saumnaal, f. Synaal.

Saumslaa, f. Lægte eller Stage, hvortil en Række af Fjele nagles fast, f. Ex. i en Brædevæg. Nogle St. kaldet Upplengja.

Saumsmun, m. Sømmerum paa et Stykke Tøi; den Kant som gaar ind i Sømmen. Nogle St. Saummon. (Nordl.).

Saumtraad, m. Traad at sye med.

saup, søbede; s. supa.

Saup, n. Kjernemælk, Smørvalle. Temmelig alm. (Jf. Bleng). G. N. saup (?). — Han syd upp som ei Saupgryta: han er et Bruushoved, En som let bliver opflammet. (Sigter til den Egenskab ved Kjernemælken, at den lettelig syder over, naar den skal koges).

Saupost, m. Ost af Kjernemælk.

Saupsmak, m. Smag af Kjernemælk.

Saur, m 1) Smuds, Ureenhed; f. Ex. paa Hænderne. Tel. og flere. (Jf. Golvsaur). Nogle St. mest om Sliim eller Voer i Øinene. (Hard. Nhl.). G. N. saurr. — 2) Frø af Ukrud iblandt Kornet; ofte ogsaa om Ugræs i Agrene. Tel. (Tinn).

saura, v. a. (ar), 1) tilsmudse, gjøre ureen. 2) fylde med Gruus, lægge Forladning i en Mine. Hard.

Saur-and, f. Sump-And, et Slags smaa Ænder. Sdm. (Sauraand).

Saurflekk, m. Smudsplet.

saurutt, adj. smudset, skidden. Tel.

[**Saus**, m. Dyppelse ꝛc. (Fr. sauce). — **sausa**, v. a. (ar), overgyde med et Slags Saft. Part. sausad, f. Ex. om Tobak.

Sav, n. Affald eller Indvolde af Fisk, benyttet til Mading, f. Ex. ved Hummerfangst. Mandal.

sava, v. n. (ar), 1) skrabe Saft af Træer (s. Save). — 2) gnave, gnide, skamfile, f. Ex. et Toug. Nordl.

Save, m. 1, Saft i Træer; Saftlag som danner sig under Træernes Bark om Vaaren og som efterhaanden stivner og bliver til Træ. Næsten alm. (Jf. Sevja, som tildeels har samme Betydning). G. N. safi; Sv. safve. Jf. Eng. sap.

Save, m. 2, en Stakkel med Hensyn til Kræfter, en svag Krop. Smaal. i Formen Sava.

Savenæver (-nævr), f. fiin Birkenæver, af unge Træer. B. Stift.

Saving, f. Gnaven, Gnidning; s. sava.

savla, v. n. søle, sudle. Smaal.

Savløypa, f. Træstamme, hvis Bark er afflækket. Nordl.

saa, adv. s. so. — **Saa**, f. s. Saad.

Saa, m. 1) et stort Vandspand med to Hanker, indrettet til at bæres af to Personer. Søndenfjelds. (Andre St. Stamp). Sv. så. Eng. Dial. soe, sae. (Jf. Fr. seau). — 2) et meget stort, aabent Trækar (Stavkar); f. Ex. til Brygning. (Rostesaa, Gilsaa, Borkesaa). B. Stift og fl. Andre St. Kar og Kjer. G. N. sár (sá), synes at have begge Betydninger. — Nogle St. **Saar** (Saaren), Rum. Hall. Fleertal tildeels **Sær** (Sæ), Tel.; ellers Saaar. I Sammensætn. tildeels Saas (Saass),

f. Ex. Saasband.

saa, v. a. (r, dde), saae, udstrøe, f. Ex. Korn i en Ager. G. N. sá; Ang. sávan. Saa seg: forplante sig ved Frø; om Vækster. Saa under: saae i upløiet Jord, nedpløie Sæden. — Particip **saadd**. Jf. tunnsaadd, tjukksaadd.

saaande, adj. s. saahæv.

Saabivn (i'), f. Luftbølger; tynde opstigende Dunster, som vise sig nær ved Jorden i en bævende eller bølgende Bevægelse; især over Agrene i Pløiningstiden. (Af biva). Vald. Hedder ellers: **Saabrign** (af briga el. brega), Hall. **Saadgidn** (af gidba), Hard., **Saagidn** (Saagjidden), Sogn og fl., **Saagidder**, m. Tel., **Saagitl**, Nhl. Ogsaa kaldet Solgidn og Solgitl (Shl.), Vaargidn (Vald.). Vel egentl. til Saad, n. (Sæd), altsaa Saadbivn ꝛc.

Saabrign, f. s. Saabivn.

Saad, n. Sæd, Udsæd; Sædekorn. Søndre Berg. og fl. (Andre St. Sæde). G. N. sád. (T. Saat). I eenlig Stilling lyder det som „Saa", men i Sammensætning ofte „Saad", f. Ex. **Saadbing**, m. Kasse til Sædekorn. Hard. Nhl. Flere af de følgende Ord med „Saa" skulde vel ogsaa egentlig have Saad.

Saad, f. Saad, tynd Trevle eller Flise af Kornets Skal; Klid i Meel eller Meelmad. (Mange St. **Saa**). G. N. sád, f. Sv. sådor, pl. — Ogsaa ofte brugt om en meget liden Portion, en Smule; saaledes: Mjølsaad, Matarsaad, Braudsaad. Dei hadde ikkje Saad i Huset: ikke den mindste Smule, nemlig af Mad. Han hadde ikkje smakat ei Saad, o. s. v.

Saadag, m. en passende Dag til at saae Korn.

saadlaus, adj. 1) velmalet, fri for Saader. 2) aldeles blottet for Mad (Meelmad). Dei var reint saadlause (saalause).

Saadskifte, n. Sædskifte.

Saadslag, n. Art af Sæd, el. Sædekorn.

saadutt, adj. saadet, fliset, grovt malet; om Meel eller Meelmad.

Saaerla, f. den gule Erle (Motacilla flava). Hall. og fl. Afvig. **Saaella** (Saailla), Buskr., **Saalinilla** (og Saaninilla), Smaal. (Jf. Linerla). Ogsaa kaldet **Saarina**, Hadeland.

Saafræ, n. Frø til at saae; ogsaa om Korn. Nogle St. Saafrø; egentl. Saadfræ.

saafør, adj. tjenlig til Sæd; s. saahæv.

Saagauk, m. Vendehals (Fugl), Jynx Torquilla. Østl.

saagaa, s. saga og sigad.

Saagidder, og **Saagidn**, s. Saabivn.

Saagylta (gj), f. en stor Larve, som om Vaaren ofte forefindes i Agrene; Torbist-Larve. Smaal. Tel. Ogsaa kaldet **Saakjetta**, f. Shl. (?); **Saakall**, og **Saamakk**, m. Mandal. Andre Steder Aakerkjetta og Molbukse.

saahæv, adj. tjenlig til Udsæd, spiredygtig; f. Ex. om Korn. Tel. Andre St. saafør, eller saaande. (Jf. fræv og kjøm). — Ogsaa om Jord som er skikket til at saae i.

Saahæve, n. Leilighed til at saae eller avle Korn. Tel. (Vinje).

Saailla, s. Saaerla.

Saaing, f. Saaning, Maade at saae paa.

Saakast, n. en Strimmel eller Rude i en Ager; en „Teig" at saae i. Østl. (Rom.).

Saakorn, n. Sædekorn. Hedder ogs. **Saadkorn** (Saadkodn. Hard.). G. N. sádkorn.

Saal, n. en Stakkel, Stymper; en sløv el. seenfærdig Person. Nordl. Trondh., ogsaa i Hall. og fl. Vaklende i Kjøn, tildeels f. og m. Afvig. **Saale** og **Sole**, m. Ork. Jf. Sæling og sælug.

Saal, f. Sjæl, Aand. Tel. og fl. (jf. saalast). Mere alm. i en anden Form: **Sæl**, og tildeels „Sjæl". G. N. sál. (Ang. sável; Goth. saivala). Sv. själ. Ved Efterligning af Ordets Brug i Bøgerne er den danske Form bleven mere sædvanlig i Sammensætning, som: Sjælefred, Sjælehjelp, Sjæleføde ꝛc.

saal, adj. s. sæl.

saalad, adj. afsjælet, død. Hall. (saala). G. N. sáladr.

saalast, v. n. (ast), døe, opgive Aanden (= andast). Hall. Sfj. Andre St. **sælast**. (Sogn). G. N. sálast.

Saalaup, m. Æske eller Kar, hvoraf Korn udsaaes paa Ageren. Shl. Tel. Rom. Andre St. Saakopp, Saakornbytta og fl.

Saalaa, s. Sele.

Saald, n. 1) Sold, Kar med hullet Bund til at sælde i. Nogle St. **Saal** (Tel.). G. N. sáld; Sv. såll. Heraf sælda. — 2) et Kornmaal, som udgjør omtrent en halv Tønde. Voss og fl., ogsaa i Gbr. Et Saald er 5 „Akkar"; den vossiske Akke (Akkje) er lig den sognske Mæle, nemlig en Tiendedeel af en gammeldags Tønde. G. N. sáld, = 6 mælar. S. følg.

Saaldsaad, n. et Stykke Jord (Ager), hvori man kan udsaae omtrent en halv Tønde Korn. Sogn, Voss. I Indre-Sogn forklaret som Ager til Udsæd af 6 Mæler Korn og derfor ogsaa kaldet Seksmæling (m.), medens Halvdelen af samme hedder Trimæling. Paa Voss opgives Viddemaalet til 56 Alen i Længde og Bredde, altsaa 3136 □ Alen. Formen er noget vaklende; sjeldnere „Saaldsaa" (som i Justedalen), sædvanlig **Saldsaa**, og tildeels i andet Kjøn: Salsaa, f. med et Fleertal „Salsæ", som dog maaskee tilhører et afledet Ord: Saaldsæde, n. G. N. sálds sád; s. Saald.

Saalebot, f. Velgjerning; s. Sælebot.

Saalung, m. Indbygger af Distriktet Sol-

ser, som i daglig Tale hedder „Saaler", men i gamle Breve Soløyar, „i Soløyom".
saalutt, adj. klodset, ubehændig, tosset. Nordl. (saalatt). S. Saal, n.
Saam, Svømning; s. Sum.
saam (svømmede), s. svemja.
saam, adj. mørkladen, fortagtig; dunkel af Smuds x. Tel. G. N. sámr. Ogsaa i Formen **saamen**: mørk, dunkel, f. Ex. om Luften. „Saame' Veer", Hard. Hall.
saama, v. n. (ar), maabe, døse, være sløv eller seenfærdig. Voss. Jf. saamutt.
Saamakk, s. Saagylta.
saamaa, s. sam. **Saamaar**, s. Sumar.
saamblakk, adj. smudsig blakket; mørkblakket. Tel.
saameleg, s. someleg.
saamen, s. saam og saamutt.
Saaming, m. en sløv, seendrægtig Person. Voss. Jf. saama og Sæma.
saamleg, adj. dunkel, mat; ogsaa: noget mørk eller smudsig i Farven. Tel. Rbg.
saamutt, adj. dorsk, sløv, seenfærdig. Nordl. (saamatt). I lignende Betydn. **saamen**, Rbg. Voss. Jf. saama.
Saan (Son), s. Son.
saana, v. n. (ar), tabe sin Smag, dovne, suurne; især om Fisk. Sdm. ogsaa i Nordl. Noget lignende er „sina". (Lof.). Jf. legna, ulna.
Saanad, m. Saaning, Udsæd. (Korttonet som Saannad). Sdm. og fl.
Saand (?), n. Malt-Ovn, s. Sonn.
Saang, s. Song. **saangra**, s. sangra.
saanka, s. sanka.
Saapa, f. Sæbe. Sv. såpa; Eng. soap; Lat. sapo. (Jf. T. Seife). — **Saapebola**, f. Sæbeboble. **Saapesjodar**, m. Sæbesyder; ogsaa: en Stymper. I sidste Betydn. ogsaa **Saapedolk**, m. Smaal.
saapa, v. a. (ar), bestryge med Sæbe.
Saapaa, s. Sope.
Saar, n. Saar, Rift i Huden eller Kjødet. G. N. sár.
saar, adj. 1) saaret, som har faaet Saar. Han er baade sjuk og saar. Vera saar paa Foten: have Saar paa Foden. (Derimod: vera saar i Foten: have Smerte i Foden). G. N. sárr. — 2) øm, som føler Smerte. Vera saar i Fingrom; saar fyre Brjostet x. Ogsaa om Lemmer, hvori man føler Smerte. D'er saart, naar ein tek paa: det smerter naar man rører derved. (Alm.). — 3) kjælen, som taaler lidet. Paa saaraste Sida: paa den svage Side, paa det Punkt hvor man taaler mindst. (Hedder ogsaa: paa Saaresida). I Østerd. om Jord eller Ager, hvor Kornet lettelig fryser. Der er saart fyre Frost (= frostnæmt). Om Personer: pirrelig, let fornærmet; s. ordsaar. — 4) bitter, smertelig. Ein saar Graat: bitter Graad. Ein saar Saknad: et smerteligt Savn. — Neutrum saart bruges tildeels substantivisk; saaledes: faa saart, o: faae Smerte, faae et Stød eller Slag som smerter. Ligesaa: gjera saart, o: gjøre ondt; behandle En saaledes, at det smerter ham.
saara, v. a. (ar), saare. Part. **saarad**: saaret, beskadiget. Lidet brugl.
saararmad, adj. øm i Armene (efter en Anstrengelse).
Saarband, n. Forbinding paa Saar.
saarfingrad, adj. 1) øm i Fingrene. — 2) karrig, gnieragtig. Jf. smaasaar.
saarføtt, adj. som har Smerte eller Svie i Fødderne; saasom efter langvarig Gang. Paa Østl. oftere **saarbeinad** (saarbeint).
saarhendt, adj. øm i Hænderne (= handsaar); ogsaa: saaret eller forreven i en Haand.
saarhjartad, adj. 1) bekymret, ængstlig. Hall. og flere. 2) ømfølende, som lettelig finder sig krænket. Østl. (saarhjerta).
saarhugad (u'), adj. bekymret, bedrøvet. Lidet brugl.
Saarina, s. Saaerla.
saarka, v. a. (ar), gjøre Smerte, gjøre ondt (saart), saasom ved at støde et sygt eller saaret Lem. Guldalen.
saarkalen, adj. kuldskjær, ømfølende for Kulde. Vald.
Saarke, m. Udslæt, Hudsygdom. Rbg. Tel. Hall. (Saarkje).
saarleg, adj. noget øm eller smertende; ogsaa: smertelig. — **saarlege**, adv. s. saart.
Saarleike, m. Ømhed; Smerte.
Saarlækjar, m. Saarlæge.
saarmynt, adj. øm eller hudløs i Munden.
saarna, v. n. (ar), blive ømmere, begynde at smerte.
Saarsauke, m. Udslæt, Blegner, udbrydende Saar (= Saarke). „Saarsaukje", Hard. Sdm. Gbr. og fl. G. N. sársauki: Smerte.
saarskinnad, adj. ømskindet.
saarspenad (e'), adj. øm i Patterne; om Køer, som maa malkes lemfældigt. Tel. og fl. (saarspæna).
saart, adv. bittert, med Smerte; ogsaa: haardt, tungt, med stor Møie. Han fekk kjenna det saart. Dei angra saart paa det. Me hava strævat saart fyre det: det har kostet os megen Møie.
saartent (-tennt), adj. øm i Tænderne, for Ex. efter Nydelsen af suur Frugt.
saarutt, adj. fuld af Saar.
saarvoren (o'), noget øm eller kjælen.
saarøygd, adj. suurøiet, som har Betændelse i Øinene.
Saasband, n. Baand (Gjord) til et stort Kar (s. Saa). Jf. G. N. ságirdi.
Saat, n. Opsætning; s. Uppsaat. Faa Høy i Saat: faae Høet sammenraget, lægge det op i smaa Stakke (s. Saata). Nordre Berg.
Saat, f. Fiskeplads paa Strandbredden; et Sted hvor man kan fiske med Stang. Tel.

Egentl. Sted at sidde paa, af sitja (sat, saato). Jf. G. N. sát, f. Bagholb.

Saata, f. en liden Stak, en høi og smal Dynge; især af Hø, som er sammenraget mod Natten for ikke at vædes af Duggen. Afvig. **Sæta**, Østl. G. N. sáta; Sv. såte, m. — **Saatehøy**, n. Hø som kun er halvtørt eller lidet tørret. **Saatestad**, m. Plads for en Høhob.

saata, v. sammenrage; s. sæta.

Saataa, s. Sete.

Saatid, f. Tid til at saae (Korn), Pløiningstid. S. følg.

Saatime, m. Sædetid (= Saatid). Sdm. (Norddalen). G. N. sádtími, = sádtíd.

saatt, adj. s. rangsaatt.

saavaalt (?), adj. besværligt, f. Ex. om Føre. Østerd. (Tønsæt).

Saaveder (=veer), n. Veir at saae i.

saavoren, s. sovoren.

se, 1) for desse, s. denne. 2) for skilde (skulde), s. skula. S. ogsaa seg, og sjaa.

Se, m. s. Sed. — **sea**, s. sidan.

Sed, m. (f.), (Fl. **Seder**), Sæder, Skik, Brug. Mest alm. **Se**, dog ogsaa **Si** (i') og **Sid** (i'), Sdm. Nfj. Lidt vaklende i Kjøn og Fleertal, tildeels Sedar (Sea). G. N. sidr, pl. sidir; Ang. sidu, Ght. situ, Goth. sidus. Formen Sid (i') er altsaa oprindelig, men falder noget ubekvem i Skrift, hvor flere Slags Ord med „sid" støde sammen. (Jf. Sv. sed; Holl. zede).

seda, v. a. (ar), oplære i gode Sæder, danne, opdrage. Mest alm. **sea**, ogsaa **sida** (i'), f. Ex. „Ho heve sida' Bonn'a fine væl", Sdm. G. N. sida. — Particip **sedad**: oplært, dannet (med Hensyn til Opførsel). G. N. sidadr.

Sedarbrigd, f. Sedskifte.

sedd (ee), part. (af sjaa), seet, bemærket. I Neutr. sett; Fl. sedde. Afvig. fra G. N. sénn (séinn), pl. sénir. — Han er ikkje all, der han er sedd: man kjender ham ikke ret ved blot at see ham; der ligger meget skjult hos ham. (Neutr. kunde maaskee skrives: seet).

Seding, f. Tilvænnelse til gode Sæder, Opdragelse, Dannelse (s. seda). Oftere: Uppseding.

sedlaus, adj. plump, grov i Opførsel. G. N. sidlauss; Sv. sedelös.

sedleg, adj. sædelig; om Opførsel. Jf. sedug.

Sedløysa, f. Raahed, Grovhed.

Sedskifte, n. Forandring i en tilvant Skik; Afvexling, Afvigelse fra den daglige Brug. Tildeels Sedaskifte. I lignende Betydn. **Sedarbrigd** (Sidabrigd), f. Sdm.

sedug, adj. sædelig, som har gode Sæder, opfører sig sømmeligt. Mest alm. **seug** (se=ug); ellers **sedig**, **sidig** (i'), Sdm. Nfj., **seau**, Trondh. G. N. sidugr; Sv. sedig. — **Sedugskap**, m. Sædelighed. Hedder oftere Sedugheit, f.

Sedvane, m. Sædvane, tilvant Skik. (Jf. G. N. sidvandi).

seg (ee), pron. reflex. (for tredie Person): sig, ham selv o. s. v. Har lignende Overgang som „meg" og „deg", nemlig til: sæg (Søndre Berg. Trondh.), se (Hall. Vald. Gbr. Sdm. Ork.), og sei (Østerd. Smaal.). G. N. sik; Isl. sig. Ordet gjælder for alle Kjøn og tillige for Fleertal. Efter den almindeligste Brug gjælder det ogsaa for Dativ saavelsom Akkusativ, da den gamle Dativform ser (G. N. sér) nu bruges mest som Adverb (s. ser) og kun paa faa Steder som Pronomen, saasom i Udtrykket: D'er ser likt, o: det er indbyrdes ligt; det ene er som det andet. Nhl. (Andre St. se likt). Desuden træder „seg" ogsaa i Stedet for det gamle Genitiv „sin"; saaledes: seg imillom, o: imellem sig, indbyrdes. (Dog forekommer ogsaa „sins imillom", Gbr. og „sin imyljo", Hall.). — Ved adskillige intransitive Verber tilføies ofte „seg" uden nogen synderlig Nødvendighed, f. Ex. det hender seg; det kjem seg so; det fell seg so; han stend seg; han tegjer seg, og fl. Ved transitive Verber kan det ofte ombyttes med Endelsen „st", f. Ex. laga seg = lagast, skilja seg = skiljast, undra seg = undrast. — En vis afvigende Brug forekommer ofte i Trondhjems Stift (ligesom i Island), nemlig at man ogsaa benytter „seg" i en Bisætning, hvor det ikke svarer til Bisætningens, men kun til Hovedsætningens Subjekt; f. Ex. „Han sa', at dæ gjore seg vondt" (o: at det gjorde ham ondt). „Ho trudde, dei snakka' um seg" (o: at de talede om hende selv).

sega (e'), gaae seent; s. sigga.

Sege (e'), m. Muskel, Trevleknippe i Kjød. „Segje", Tel. Ofte i Forbindelsen „Sin og Segje" (Fl. Sinar og Segar). G. N. segi. Jf. Vodve.

Segg, m. Karl (omtr. som Fyr). Østl. dog lidet brugl. Mere alm. er **Sugg**; nogle St. **Sogg**. G. N. seggr (Mand). Jf. Seggja.

Seggja, f. Kvindemenneske (omtrent som Megga eller Kjella). Sdm. Romsd. — Andre St. **Sigga**, Nhl.

segja (e'), v. a. (segjer, sagde, sagt), at sige. Infin. udtalt: segja, se=ja (Rbg. Tel.), sea (Hall.), seia, seie (mere alm.); ellers ogsaa: sigja, sie, si' (Østl. og Trondh.). Præsens i Lighed hermed: segjer, seier, seie, sie; i Fleertal ligt Inf. — Imperf. mest alm. sa', el. sae; ellers: sade (Sdm. Nfj.) og sagde (Nhl sjelden). Derimod hedder Supinum overalt: sagt, og Particip sagd. Imperativ: seg (e'), nogle St. sei og si; Fleertal: segje (seie, sie). G. N. segja (segir, sagdi, sagt); Sv. säga, säja (Imp. sade). Jf. Nt. seggen, T. sagen. — Betydning: 1) sige, ytre med Ord; for=

tælle. Eg heve sagt honom det. Seg meg kvat du synest. Dei segja, at han skal koma. — 2) fremsige, udtale. Segja eit Ord; segja Takk; segja Namnet sitt; segja Ærendi si, osv. — 3) erklære; dømme. Segja seg fri. Han hadde sagt seg god til det (el. fyre det). Segja upp: opsige. Segja fraa seg: frasige sig. Her mærkes Udtrykket: det segjer Nei, el. det segjer Stopp, om en hindrende Omstændighed. — 4) anmærke, anke, udsætte paa noget. Me hava inkje til aa segja paa honom. D'er ikkje aa segja endaa: det er ikke stort at klage paa endda. Det var ikkje segja, det inkje vardt verre: det var endda godt, at det ikke blev værre. (B. Stift). — 5) gjælde, betyde. Det segjer ikkje stort. (Lidet brugl.). Tildeels om Tal og Bogstaver, f. Ex. 100 segjer Hundrad. N, O, segjer No. — 6) give en Lyd, som ligner et Ord; f. Ex. Hurr, segjer Rokken. Jam, segjer Katten, o. s. v. — Ellers i mange forskjellige Talemaader; saasom: D'er inkje aa segja utav, ɔ: intet som er værdt at nævne. D'er ikkje betre til aa segja: det staar ikke bedre til; det maa desværre tilstaaes. D'er snart aa segja verre: det er næsten værre. (Berg. Stift). Du segjer nokot, omtr. som: ja, maaskee det (ved en Ytring, som giver en uventet Forklaring, eller viser en ny Udvei). Du segjer meg av det, omtr. som: hvad fortæller du mig! (Et Udbrud af stor Forundring el. Bevægelse). „Du seie me 'ta di!" Sdm. Ja seg det daa: ja det kan man vel sige! Ogsaa „ja seg" el. „ja sei daa", Nordl. — Segja fraa: sige til, varsle, gjøre opmærksom paa noget; f. Ex. seg fraa, naar du treng meir. Segja fyre: foresige; foreskrive, lære. Segja til: sige til, varsle. Segja utav (seia 'ta'): tale om; fortælle, aabenbare. Segja ved nokon: sige til En. Hedder paa mange Steder „segja med", f. Ex. Eg skal segja det med honom (ɔ: til ham).

segjande, adj. passende at sige. Ei segjande Sogn (o'), el. Segjandesogn: et Sagn fra gammel Tid. Detta verd ei Segjandesogn: dette vil blive en Historie for Eftertiden (om en sjelden Hændelse). Sdm. Sfj. (Jf. G. N. segjandssaga).

segjast, v. n. (segjest, sagdest), sige om sig selv, erklære sig (egentl. sige sig). Kun med et Verbum i Infinitiv, f. Ex. Han segjest hava gjort det, ɔ: han siger, at han har gjort det. Ho segjest vera rædd: hun siger, at hun er bange (el. var bange). Dei sagdest ikkje vilja det: de afsloge det, erklærede sig derimod. — Meget brugl. nordenfjelds, dog sædvanlig kun i Præsens og i forkortet Form: sest (sesst), ogsaa sisst (i'), Sdm. Sjeldnere i Imperf. sadest (saest, sast). G. N. segjast. Jf. kvedast og laatast (laast).

Segjing, f. Sigende, Udsagn. I Nordl.

Segjande (Segjan), n. Jf. Segn.

Segl, n. Seil, Vinddug til et Fartøi. (Nogle St. Seggel, Sægel). G. N. segl; Ang. segel. Ein Segls Vind: Vind som fylder Seilet, en magelig Bør. Jf. sigla.

Seglbite, s. Siglebite.

seglbu (seg) v. a. (r, dde), indrette sig til Seilads, lægge Seilet tilrette o. s. v. Dei heldo paa og seglbudde seg. B. Stift. — **seglbudd**, part. færdig til at seile.

Segle, n. s. Sigle.

Seglfeste, n. Ballast (= Siglestein).

Seglmakar, m. Seilmager.

Seglreide, m. Seilrede, Seiltoug ꝛc.

Seglsaum, m. Seilsøm.

Seglskip, n. Seilskib.

Seglskot (o'), n. Seilkant, Toug som er tilsyet paa Kanterne af Seilet.

Seglstikka, f. en Pind eller Nagle, hvormed Seilskjødet fæstes. Nordl.

Seglsyn, f. Afstand hvori man kan see et Seil paa Søen.

Segn, f. 1) Udsagn, Beretning. (Jf. G. N. sögn). — 2) Sagn, gammel Fortælling, Tradition. Temmelig alm. Sjeldnere i Formen Sogn (o'), i Hall. Søgn. (Sv. sägen). Jf. Soga og Fraasegn.

Segn-ord, n. en Sætning el. et Udtryk af et gammelt Sagn.

Sei, m. s. Seid. — **seia**, v. s. segja.

Seid, m. Sei, en vis Fisk af Torskeslægten (Gadus virens). Mest alm. Sei, ellers Seid, Nfj. Sdm. G. N. seidr. (I skotske Dial. saith, seath, seeth). Har ellers mange Navne efter forskjellig Alder og Størrelse; saasom: Kril, Dill, Murt, Pale (el. Smaaseid); Risping, Kjevlungseid, Ufs (el. Storseid). Uegentlig bruges Seid om en seenfærdig, doven Person. — **Seidberg** (Seideberg), n. en stor Stim af Sei. **Seidfiske**, n. Seifiskerie. **Seidliver** (i'), f. Seielever. **Seidlyse**, n. Tran af Seielever. **Seidnot** (oo), f. Vod til Seiefangst. **Seidufs** (Seiufs), m. Storsei. Nordl. **Seidvinda**, f. en fremstrømmende Stiim af Sei.

Seier, s. Siger.

Seig, n. sivende Væde; s. Sig.

seig, (sivede), s. siga.

seig, adj. 1) sei, klæbrig, sliimagtig; om Vædske, som ikke lettelig adskilles i Draaber. Sv. seg. (Maaskee til siga). — 2) fast sammenhængende, vanskelig at opslide eller optrevle; f. Ex. om Kjød. (Modsat møyr). — 3) bøielig, smidig, som kan bøies eller strækkes uden at briste. (Modsat brøysk, kløkk, skyr). G. N. seigr; Sv. seg. — 4) stærk, varig, som taaler meget; f. Ex. om vævet Tøi. Ogsaa om et Menneske, som længe beholder sin Førlighed, ikke svækkes af Alderen. — 5) besværlig, møisom; om Arbeider (jf. seigt). Ogsaa om en Person: stivsindet, vanskelig at bevæge eller overtale; seenfærdig til at gjøre sin Pligt; forsømmelig med Hensyn til Betaling, og deslige.

Seigd, f. Seihed, Fasthed. Hard.
Seige, m. Stof som gjør en Masse sei el. sammenhængende; saaledes om et Afkog af Almebark, som æltes ind i Melet til Brød. Hard. (Seigje, Seie).
Seigleike, m. Seihed; Styrke, Varighed.
seiglivad, adj. seilivet, som kan udholde meget uden at døe; mest om Dyr. Sv. seglifvad.
seigna, v. n. (ar), blive sei, fortættes; om Vædsker, f. Ex. Mælk.
seigt, adv. møisomt, med Besvær. Det gjekk seigt: det krævede langvarigt Arbeide.
seigvoren (o'), adj. noget sei; ogsaa: udholdende, langvarig, m. m.
Seil, m. en Indbøining, en bueformig Indsænkning paa en Kant eller Ryg. Hall. (Jf. seila). Ogsaa: en Huulning eller Fordybning paa en Flade (= Dokk, Hola). Ellers brugt i anden Form: **Seila**, f. Fosen; **Sel** (ee), f. Gbr., **Sæld**, f. Sdm. Jf. Isl. seila: Huulning.
seila, v. a. (er, te), bøie af fra en vis Linie, hælde, læne (sig). Seila seg aat Veggen: hælde sig henimod Væggen. Hall. Vald. (G. N. seilast: strække sig). Ogsaa: flytte langsomt el. forsigtigt. „Dei seilt' an sengjemyljo": de løftede ham varsomt over i en anden Seng. Hall.
Seila, f. en Fordybning; s. Seil.
seilnasad, adj. lavnæset, hvis Næse er indbøiet i Midten. Hall.
seilryggjad, adj. sveirygget, indbøiet i Ryggen. Hall. Andre St. **salryggja(d)**, og opfattet som „sadelrygget".
seilutt, adj. ujævn, fuld af Huulninger. Afvig. **seilaatt**, Fosen. Ogsaa: indbøiet i Kanten; s. Seil.
Seima, f. Sliimhinde, Lag af Sliim eller sei Vædske. Ryf.
seimen, adj. seenfærdig (= sæmutt, saamutt). Helg. (Jf. Sime).
sein, adj. 1) seen, langsom, seenfærdig; for Ex. i Gang eller Arbeide. G. N. seinn. — 2) langvarig, som kræver megen Tid; især om Arbeide. — 3) sildig, som kommer seent, el. paa en senere Tid. I seinaste Lag: noget silde, næsten for seent. Det vardt seint fyre oss: Natten kom over os. Ei sein Sælebot: en Hjælp som man maa vente længe paa. (B. Stift). I Rbg. og Tel. hedder Komparativ tildeels seinre og seinne, med Superl. seinst; nogle St. „seist", som let falder sammen med „sidst".
seinare, adv. senere hen, paa en senere Tid; ogsaa: siden, derefter. (Modsat fyrr). Hedder ogsaa: **seinare-meir**. Mest i Trondh. Stift (seinarmeir). Jf. fyrrmeir.
seinboren (o'), adj. silde født, tilkommen seent paa Aaret. Nærmest om Kalve. Om Føl siges **seinfolad** (o'), el. **seinfyljad**.
seinbuen, adj. seent færdig.
seindrøg, adj. seendrægtig, nølende. Oftere langdrøg.
sein-eten, adj. 1) som æder seent, behøver lang Tid til Spiisning. — 2) om Mad, som maa spises langsomt. (Pillemad). Nogle St. seinæten.
seinfengd, adj. som man faar seent, eller venter længe paa.
seinfolad (o'), s. seinboren.
seinfødd, adj. silde født.
seinfør, adj. seenfærdig, langsom, nølende. Temmelig alm. (G. N. seinfœrr). Tildeels ogsaa: besværlig, forsinkende; f. Ex. om en Vei.
seinføtt, adj. seent gaaende, som bevæger Fødderne langsomt.
seingjengd, adj. som gaar seent. Hall. og fl. Nogle St. **seingaadd**.
seingjord, adj. 1) langvarig, som man ikke snart bliver færdig med; om Arbeider. — 2) silde moden (seingjor).
seinhaustes, adv. seent paa Høsten, nær mod Vinteren. I Hall. **seinhøystes**.
Seinhavre, s. Seinkorn.
seinhendt, adj. som arbeider seent, el. bevæger Hænderne langsomt.
seinhoggen, adj. fældet seent ud paa Aaret; om Træer.
seinhugen (?), adj. seenfærdig, langsom. Hall. i Formen seinugjen (u'). „Seinugje", m. Seenfærdighed.
seinka, v. a. og n. (ar), 1) forsinke, hindre, gjøre at noget kommer seent. Mange St. udtalt senka, el. sænke. G. N. seinka; Sv. sinka. — 2) blive senere, gaae mere langsomt; f. Ex. om et Uhr. Ogsaa: komme paa en senere Tid; især om Solen efter Midsommer. Ogsaa i Formen **seinkast**.
Seinka, f. Forsinkelse. (Sjelden). Hedder sædvanlig **Seinking**, f. (Haardt k).
seinken, adj. forsinkende. Jf. sinken.
seinkomen (o'), adj. 1) sildig, som kommer seent. 2) seen til at voxe eller udvikles; f. Ex. om en Yngling, som først silde opnaar sin fulde Størrelse og Styrke. B. Stift, Gbr.
Seinkorn, n. Korn som modnes seent. (Modsat Snarkorn). I B. Stift: **Seine-konn**; især om Havre: Seinehavre.
seinleg, adj. noget seen eller langsom. (G. N. seinlegr). — **seinlege**, adv. seent; ogsaa: noget silde.
Seinleike, m. Seenhed; Sildighed.
seinlendt, adj. om et Sted, hvor Korn eller Frugter modnes seent. (Modsat snarlendt). Østl.
seinlidall (-leall), s. seinrøyven.
seinmogen (o'), adj. sildig moden.
seinmælt, adj. som taler langsomt.
seinraadig, adj. seen til at bestemme sig, nølende, som forhaler Tiden ved en lang Betænkning. Berg. Trondh. og fl. Hedder ogsaa **seinraadd**.
seinrøyven, adj. seenfærdig, som bevæger

sig langsomt. Shl. I samme Betydning **seinlidall** (i'), udt. seinleall, Hall.

seinsaadd, adj. silde saaet, eller tilsaaet.

seinslog, adj. seen til at slaae; om Eng hvor Høslætten gaar seent. Nordre Berg.

seinst, adv. sidst, senest (= seinaste); ogsaa: nys, nylig. Rbg. Mandal. Nogle Steder seist; s. sein.

seint, adv. 1) seent, langsomt. Det gjeng seint. — 2) silde, langt ude i Tiden. Seint aa Kveld: langt ud paa Aftenen. Seint og sidan: langt om længe, endelig efter lang Venten. B. Stift; jf. sidan. (Sv. sent omsider). Seint og tidlege: idelig, til alle Tider. — Ofte ogsaa med Begrebet: knap nok, vanskelig; f. Ex. Me faa det seint atter. Han fær det seint betre (egentl. han faar vente længe, før han faar noget bedre).

seintalande, adj. = seinmælt.

seintenkt, adj. seen til at tænke, som behøver lang Tid til at ordne sine Tanker. (Modsat snartenkt). Meget brugl. vest og nord i Landet. (Nyere Ord).

seinugen, s. seinhugen.

seinvaksen, adj. som voxer seent.

seinvoren (o'), adj. langsom; seenfærdig.

Seiufs, s. Seid. — **Sek**, s. Sik.

Sekk, m. (Fl. Sekkjer), Sæk, stor Pose. G. N. sekkr. — I Sammensætn. Sekkje, f. Ex. **Sekkjeløysa**, f. Mangel paa Sække. **Sekkjety**, n. Sækkelærred.

sekka, v. n. synke; s. søkka.

sekkja, v. a. s. søkkja. — **Sekkje**, n. s. Søkkje.

se-kort (= serkvart), s. ser.

seks, Talord: sex (6). G. N. sex. Seks Tjug: 120. Seks Hundrad: 600. — **Seksa**, f. Sexen i Kortspil. (Hedder ogsaa Seks'en, m.).

Seksalning, m. Stok paa sex Alen.

Seksaaring, m. sex Aar gammelt Kreatur; f. Ex. om Heste.

seksbend, adj. sexbaandet; om Hesjer med sex opbundne Stænger. Sdm.

seksfeld (-felt), adj. sexdobbelt. (Sjelden).

sekshyrnutt (-hynuutt), adj. sexkantet. Mere alm. **sekskantad**.

Sekskeiping, m. sexaaret Baad.

Seksmæling, m. 1) et Jordstykke som udgjør sex Maal. — 2) Ager til Udsæd af sex Mæler Korn; s. Saaldsaad.

Seksok, s. Syftunsvoka.

seksradad, adj. sexradet, f. Ex. om et Ax. Nogle St. seksstrindutt.

Seksring, s. Seksroring og Seksæring.

Seksroring, m. Fiskerbaad til en Besætning af sex Mand. Nordl. Ogsaa i Formen **Seksring**, Sdm. (med 4 Aarepar). Jf. Seksæring.

Seksstengel (-stengjel), m. et Stykke Jord som udgjør sex Maalestænger i Længde og Bredde. Toten.

seksstrindutt, s. seksradad.

sekstan, Talord: sexten (16). Nogle Steder seksta, sekstaan, seksten. G. N. sextán. — **sekstanbasmad**, s. basma, v. — **sekstande**, adj. sextende.

sekste (sjette), s. sette.

seksti, Talord: tredsindstyve (60). Alm. i de vestlige og nordlige Egne. Andre St. „treks", el. try Tjug. G. N. sextigi (egentl. sex tigir); Sv. sextio; Eng. sixty.

Seksæring, m. en Baad med sex Aarer (= Trirøding, Trirøming). Sogn, Hard. og fl. Ellers forkortet til **Seksring**, Nhl. Sogn, Sfj. ogsaa i Nordl. G. N. sexæringr. (Æring af Aar, f.).

sekt (sænket), s. søkkja.

sekta, v. a. (ar), sigte, beskylde, give Sag. Hall. og fl. Andre St. **sikta**. G. N. sekta; jf. sekt, f. Skyld, Brøde; sekr, adj. strafskyldig.

Sekting, f. Sigtelse, Beskyldning.

Sel (e'), n. 1, Sæterhuus, Mælkestue i en afsidesliggende Græsgang. (T. Sennhütte). B. Stift, Tel. Gbr. og fl. (Andre St. Bud, Stølsbud). G. N. sel; jf. Ang. sel: Sal, Bolig. — Ofte afdeelt i to Rum: Innsel (Mælkebuur) og Utsel (Kjøkken).

Sel (e'), n. 2, Salg; s. Selnad.

Sel (ee), f. en Fordybning; s. Seil.

Sel (e'), m. Sæl, Sælhund (Sødyr). Smaal. og fl. (Andre St. Kobbe). G. N. selr. — **Selfangar**, m. En som fanger Sæl. **Selskinn**, n. = Kobbeskinn. **Selspekk**, n. Sælhundspæk. **Selunge**, m. Unge af Sælhund.

sel (ee), adj. stille, sagte rindende; om Bæk eller Elv. Indh. Jf. Sel (Fordybning); i svenske Dial. sil, sel og selvatn: stille el. dybt Vand. (Rietz 564). S. ogsaa sela.

sela (ee), v. n. (ar), gaae meget seent, nøle, dvæle. Sdm.

sela (e'), v. a. (ar), lægge Sæle paa.

seld, part. solgt; s. selja.

Sele (e'), m. Sæle (Sele), Trækketøi for en Hest (Hestesele); Skulder-Remmer at bære eller drage med (Vatssele, Kjelkesele), el. til at holde Klæderne oppe (Broksele). Afvig. **Sile** (i'), Tel., **Sæla**, Østl., **Sala**, Namd. Ndm., **Saalaa**, Ork. Indh. — G. N. seli; Sv. sele; T. Siele. — **Seleball**, m. Valk eller Pude under „Hyvret" i en Hestesæle. **Selepinne**, m. Pind som fæster en Skagle til Sælen. (Nogle St. kaldet **Selekjevle**, eller -**kjølve**, n. Andre St. Orepinne). **Seleputa**, f. liden Pude under en Sæle.

Selja, f. Seljetræ, Salix capræa. Nogle St. **Silja** (Silju), Tel., og **Sølju**, Hall. Gbr. G. N. selja: Sv. sälg (sälle); Eng. sallow. (Jf. Ght. salaha, Lat. salix). — Hertil: **Selje-asall**, m. Vidie-Røn, Sorbus intermedia (?). Nordre Berg. **Seljefløyta**, f. Fløite af Seljebark (aftrukken af en Kvist i Safttiden om Vaaren). **Seljekavl**, m. Flydholt af Seljetræ. **Seljekjørr**, f. s. Viderkjørr. **Seljerenning**,

m. Spire til et Seljetræ. **Seljerunn,** m. Busk af smaa Seljetræer. **Seljestuv,** m. Stamme af et stort Seljetræ. Ogsaa kaldet **Seljekall** (i Gbr. Søljukall).

selja, v. a. (sel, selde, selt), sælge, afhænde for Betaling. Mangesteds med Præs. sel'e (e') for seler. Nogle Steder med Imperf. selte, og Inf. selle, el. sel'. G. N. selja, egentl. overlade. Ofte baade med Akkus. og Dativ, f. Ex. han selde Grannom Parten sin. — Eg sel det fyre det same, som eg køypte det, ɔ: jeg fortæller kun hvad der er mig fortalt (uden at borge for Sandheden).

seljande, adj. som kan sælges. Dei selde alt, som seljande var.

Seljar, m. Sælger, den sælgende. — **Seljarkona** (o'), f. Sælgekone.

Seljeblome, m. Ranunkel. Solør.

Selle, m. 1) Karl, Person; f. Ex. ein lystig Selle: en munter Fyr. Tel. og fl. Egentlig: Kammerat, Staldbroder. Sv. fälle, efter T. Gesell, Ght. gisello, ɔ: medboende, af sal (Huus); altsaa her noget fremmedt. — 2) Mand, Huusbonde. Sellen sjølv: Herren i Huset. Trondh. — 3) Mandfolk (i Modsætning til Kjella). Sdm. og fl. Saaledes ogsaa: **Sellearbeid,** n. Arbeide for Mandfolk. **Selleklæde,** n. Mandsklæder. **selleklædd,** adj. klædt i Mandsdragt.

Sellskap, n. (m.), Selskab, Følge; Forsamling; ogsaa Gjæstebud. (Jf. Lag). Nyere Ord, af det foranførte Selle.

Selnad, m. Salg, Udsalg (af selja). Trondh. og fl. Hedder ellers **Seljing,** f. og tildeels **Sel** (e'), n.; saaledes: til Sels, ɔ: til Salg. B. Stift, Nordl. En anden Form er Sola (o'), f. G. N. sala.

Selsbø, m. Engen omkring Husene paa en Sæter (s. Sel). Voss. Ogsaa **Selsgard,** m. Gbr. (?). Ellers kaldet Støl og Kvi.

Selsnæpa, f. Skarntyde; s. Sprengrot.

Selta, f. 1, 1) Saltvædske, Salthed; Fugtighed af Søvand ꝛc. Nedenæs. Andre St. **Solta.** (Jf. ogsaa Salta). — 2) Saltmad, Spegemad. Mandal.

Selta, f. 2, Boldkjæp, liden Stok at bruge i Boldspil. Stavanger. Sv. sältra, f. og sälträ, n. (Dunkelt).

Selværing (og Selsværing), m. Indbygger af Distriktet Sel (Sell) i Gudbrandsdalen.

Sem (ee), m. Damp, Lugt. (Maaskee Sim, i'). — **sema** (ee), v. n. dampe, lugte, for Ex. af Ophedelse. Indh.

Semd, f. en Substantivform af Endelsen „sam" (lig D. -somhed), f. Ex. Langsemd (Langsomhed), Leidsemd, Annsemd. G. N. semd, semi. Lidet brugt i Forhold til Formen „sam".

semja, v. a. og n. (sem, samde, samt), 1) sammenpasse, faae en Ting til at falde sammen med eller passe til en anden; for Ex. semja ei Kvern: sætte en ny Mølle i Gang, for at Stenene kunne jævne sig efter hinanden. Nordre Berg. og fl. Saaledes ogsaa: semja seg, ɔ: vænne sig til at leve sammen, blive fortrolige med hinanden; om Dyr og Mennesker. Hall. og fl. — 2) v. n. komme overeens, forliges, leve i Enighed. Mere alm. Ofte ogsaa i Formen **semjast;** f. Ex. dei samdest ikkje godt: de vare uenige. Præsens lyder sædvanlig: sæm (sæm'e), og Inf. sæmja (sæmje). G. N. semja (samdi): sammenføie, ordne ꝛc. Sv. sämjas: forliges. — Particip **samd.** Jf. Sam og Usam.

Semja, f. 1) Overeenskomst, Forlig; ogsaa Kontrakt eller Dokument om en vis Overeenskomst. Hall. Ryf. Jæd. og fl. — 2) Enighed, god Forstaaelse (= Sam). — 3) Grændseskjel mellem Gaarde eller Marker. Siredal. (Egentl. Punkt hvorom man er bleven enig).

Semjing, f. Sammenpasselse.

Semla, f. s. Simla.

[**semper,** adj. simpel, tarvelig. Smaal. Ogsaa: fiin, pyntelig, forsigtig (?). Sv. Dial. semper: fiin; T. zimperlich: undseelig.

semska, v. a. lave Semslæder, berede Skind paa en egen Maade (jf. menta). Sv. sämska. Particip **semskad,** = T. sämisch, af et slavisk Ord. (Weigand 2, 536).

Sen, n. Rygsener; s. Sin.

Sena, f. visnet Græs; s. Sina.

Senap, n. Sennep. Nogle St. **Sinep** (i') og **Senop.** Af Lat. sinapi.

Send, n. Løb, Spring. Taka seg Send, eller leggja til Sends: gjøre Tilløb, sætte sig i Fart. Nordre Berg. S. senda. — Om Udtrykket „i Send" s. Senn.

senda, v. a. og n. (er, e), 1) sende, afsende, skikke til et andet Sted. Ofte med baade Dativ og Akkus. f. Ex. han sende Foreldrom eit Brev. G. N. senda. Particip **send** (sænd'e), i Neutr. sendt. — 2) række, levere, lange frem; f. Ex. senda Korn: lange Kornet frem til Nedlægning i Laden. (Imperativ lyder ofte som sendt, Fl. sende). — 3) kaste, slænge, hive afsted. Han tok og sende det ut or Huset. Voss, Sfj. Sdm. — 4) v. n. løbe stærkt, rende, springe. Dei sende etter honom: de rendte efter ham, forfulgte ham. B. Stift, Hall. Nordl. Jf. Send, Senn, Sinn, finna.

Senda, f. Sandgrund, s. Kviksenda.

sendande, adj. passende til at sende, sømmelig; f. Ex. om en Gave. Forskjelligt herfra er **sendande,** adv. rendende, i fuldt Løb. Han kom sendande.

Sendar, m. en Afsender; ogs. Haandlanger.

Sende, n. Hvæssesteen, et Slags Steenskiver at hvæsse Leen med. Smaal. og fl. i Formen Senne (Sænne); sjeldnere i Berg. Stift. Vel egentl. Sandsteen. Sv. Dial. sänna, sända, f. (Rietz 716).

Sendebod (o'), n. (f.), Sendebud.

Sendebrev, n. Sendebrev.
Sendefylgje, n. Følge eller Selskab som er affendt i et Ærinde.
Sendegaava, f. Gave som sendes til en fraværende Person.
Sendegods, n. Gods som er affendt, eller som ikke Eieren selv medfører.
Sendemann, m. En som er affendt i et Ærinde. Oftere Utsending.
senden, adj. sandig; om Ager eller Jord. Shl. Jæd. og fl. G. N. sendinn. Andre St. sandutt.
Sending, f. 1) Sendelse, Affenden. Ogsaa: en Levering, en Deel eller Portion som sendes paa een Gang. — 2) en Gave, eller noget som bliver En tilsendt. Undertiden spotviis om en dygtig Irettesættelse, en „Sandsekage“. — 3) Løben, Renden; Kapløb (s. senda, 4). — **Sendingar**, pl. betegner ofte fornemmelig: Sendegaver, el. Sendemad (= Forn, Føring, Beining).
Sending, m. Sendemand, En som er sendt i et Ærinde (= Utsending).
Senegras, f. Sina.
Seng, f. 1) Seng, Rum til at ligge i; ogsaa: Sengested, Sengkarm. I G. N. skrevet sæng, og sæing. Fleertal deels **Sengjar** (Nordre Berg.), deels regelret: **Sengjer** (Sengje). Jf. Kvila, Lega. — 2) Sengedyne, Fjæderdyne. Saaledes Yverseng (Overdyne) og Underseng (Underdyne). B. Stift og fl. (hvor „Dyne“ kun betegner en mindre Pude). — 3) et Bed i en Have eller Ager, en Rude til Plantning; f. Ex. Næpeseng. Sv. säng. — I nogle Forbindelser betegner Ordet kun Barselseng (s. nedenfor); saaledes: fara i Seng, o: komme i Barselseng. Derimod: ganga i Seng, el. til Seng (ogsaa: til Sengs), o: lægge sig til Hvile. Taka nokon paa Sengi: besøge En medens han endnu ligger, el. før han er opstaaen. Halda Sengi: ligge tilsengs for Sygdom. — Nogle Sammensætninger have oftest Formen Sengjar (sædvanlig Sengja, og nogle St. Sengje); saaledes **Sengja(r)bol** (oo), n. Straa til at ligge paa. Voss og fl. I Tel. Sengjebos (o'), n. **Sengja(r)kona** (o'), f. Barselkone. B. Stift. **Sengja(r)lega** (r'), f. Barselsygdom, Svaghed efter Fødselen. **Sengja(r)mat**, m. Barselkost, Mad som sendes til en Barselkone fra hendes Nabokoner. Nordre Berg. Ndm. Ork.
Sengbotn, m. Sengebund.
sengfast, adj. sengeliggende for Sygdom eller Svaghed. Hedder ogsaa **sengbunden**, og **sengliggjande**.
Sengferd, f. Barselseng, Barselsygdom. „Sengfær“, Trondh. og fl.
Sengfot (Sengjafot), m. Sengefod.
Senghus, n. Sengstue, Værelse med Senge; især for Gjæster. Nordl. Ogsaa udtalt Sennhus, formod. for Sengj(a)hus. — Paa Sdm. **Sengjabud**, f. et Klædeværelse med Senge.
sengja, v. n. (ar), gaae til Sengs. Sjelden. Paa Østl. „senge“.
Sengkleve (e'), m. Sengkammer.
Sengklæde, n. Sengklæder. Nogle Steder Sengjaklæde.
Senglag, n. Sengkammeratskab, Leie i samme Seng. Ogsaa „Sengjalag“.
Sengnøyte, n. Sengkammerat. Vald. Jf. Kvilenøyte.
sengra, v. n. (ar), lugte af Svidning. Vald. Maaskee egentl. svide. Jf. Isl. sangr (sangt): sveden; T. sengen: affvide.
Sengra, f. Lugt af noget som svides eller brænder. Hall. Jf. Engra og Sem.
Sengrom (el. Sengjarrom), n. Sengerum.
Sengskor (o'), f. Skammel eller Fodtrin paa Siden af en Seng. I Hall. „Sengjeskør“.
Sengstokk, m. Sengekant, Sidefjel i en Seng. Mange St. Sengjastokk.
sengsøkja, v. a. (er, te), søge Seng hos, ligge sammen med. Han hadde sengsøkt henne.
Sengvarme, m. Sengevarme.
Sengvær, n. Dynevaar, Tøi til en Sengedyne. (Sengjavær, B. Stift).
Senk, f. Søkk.
Senn, (n.) Gang. Kun i Forbindelse med „i“ og „um“. I Senn: paa een Gang. Eitt i Senn: eet ad Gangen, hvert for sig. Alle i Senn: alle paa een Tid. Um Senn: efterhaanden. Nokot um Senn: lidt efter lidt. — Afvig. i **Send**, Sæt. Hall.; i **Senna**, Smaal.; um **Senda** (el. Senna), Solør. (Betonet Senn'a, som et Feminin, el. som Neutr. pl.). G. N. senn, og i senn; Sv. i fender. Jf. Send og Sinn.
seppa, f. sipa.
ser (ee), adv. 1) for sig selv, særskilt, fraskilt. Nfj. Sfj. Hall. og fl. 2) særdeles, synderlig. Hard. Voss. — Eg kann ikkje faa det seer: jeg kan ikke faae det adskilt fra det øvrige. (Nfj.). Jf. ser-kvar. Det var seer godt: særdeles godt. (Hard.). Afvig. sers, og sjers (ee), Indh. (Snaasen), i Betydn. udmærket. Paa Sdm. særs, f. Ex. „faa særs Mat“, o: faae anden Mad end de andre Folk i Huset. (Jf. sera, v.). Ellers bruges ogsaa „i seer“, el. (som i Dansk) „i sær“, o: fornemmelig, i Særdeleshed. (Jf. serlege). Egentlig Dativ til Pronomenet „seg“, ligesom i Udtrykket „D'er ser likt“ (s. seg). Jf. ogsaa sær, adj. — I Sprogprøver fra Selbu (Trondh.) findes „ser“ med Betydning: saa, saaledes (jf. „ker“: hvorledes), og som Adj. med Betydning: slig, saadan.
sera (ee), v. a. (ar), give En noget særskilt, noget andet end de øvrige. „Ho sera se honom“ hun lavede anden Mad for ham end for de andre. Tel. (Silgjord). Af ser.
serdeiles, adv. særdeles. Voss, Hard. og fl.

Ogsaa: **serdeildes** (ee), Hard. Vald. Andre St. **særdeiles**. G. N. sérdeilis: særskilt, særlig.

Serfelle, n. et usædvanligt Tilfælde, en særegen Leilighed. Hall.

ser-havd, adj. fraskilt, adskilt fra det øvrige. Nfj. og fl.

Sering (ee), f. særskilt Anretning for en Person (s. sera). Hertil maaskee „Siringsnavn", hos Landstad 168, altsaa Seringsnamn: Kjendingsnavn?

Serk, m. (Fl. Serkjer), Særk; Skjorte. Mindre brugl. G. N. serkr.

serklok (ee), adj. noget selvklog eller særsindet. Voss, Hard.

ser-komen (o'), adj. frakommen, adskilt fra de øvrige. Nfj. og fl.

ser-kvar, som adj. hver for sig, særskilt. Mest i Neutr. **ser-kvart**, Namd. Indh., **se-kort**, Gbr. Hedder ogsaa: ser og kvar. „Dem gjekk seer aa kvar": de gik hver for sig, hver sin Vei. Indr. G. N. sérhverr.

ser-lagd, adj. lagt til Side, el. fra hinanden. Jf. serhavd.

serleg, adj. særegen; særskilt. Hall. og flere. G. N. sérlegr. — **serlege** (serle'), adv. i Særdeleshed, især.

serlynd, adj. særsindet. Tel.

serskild, adj. særskilt, fraskilt for sig selv.

ser-teken, adj. udtagen, fraskilt.

Sess, m. Sæde, Plads at sidde paa. G. N. sess. Søkja Sessarne sine: optage sine sædvanlige Pladse eller Sæder; om en Samling af Mennesker.

sessa, v. a. (ar), skikke til Sæde, anvise Plads. Sessa seg: tage Sæde. — **Sessing**, f. det at skikke Folk til Sæde.

Sesseløysa, f. Mangel paa Sæde eller Siddeplads.

Sessetre, n. s. Skarnstokk.

sest (siger sig), s. segjast.

Set (e'), n. 1) Sætten, Udsætning; f. Ex. af Fiskergarn. — 2) et Sæt, det som sættes paa een Gang. Fyrste Setet, o. s. v. — 3) Rad, Række; ogsaa Gang el. Omgang. Tvau try Set: to eller tre Gange. Hall.

Seta (e'), f. 1) Sidden; Stillesidden. (Af sitja, sat). Det vardt ikkje lang Seta: man fik ikke sidde længe. G. N. seta. Jf. Kveldseta. — 2) Ophold paa et Sted. Sjelden; s. Heimeseta, Husseta. — 3) Sæde, Sted at sidde paa. Det syner Seta etter honom: man kan see Stedet hvor han sad (f. Ex. i Græsset). — Ordet hedder tildeels **Sota** (o'), B. Stift, og ellers **Setu**, Gbr., **Sutu**, Ork., **Soto** (oo), Namd. — I Tel. og Hall. bruges nogle Sammensætninger med „Setu" (Sete); saaledes: **Setuarbeid**, n. Arbeide som man udfører siddende. **Setubud**, f. en beboelig Hytte. **Setuhus**, n. Huus til Beboelse. **Setustova** (o'), f. Dagligstue. (I Hall. Setustugu; i Vald. Setostogo). **Setu-sel**, n. Mælkestue paa en Sæter. Tel. — Paa andre Steder henføres disse Ord til Sæte, n.

seta, v. s. setja. — **Setar**, s. Setjar.

Sete (e'), m. 1) Bagdeel paa Legemet, Poder; egentlig: det som man sidder paa. (Sv. säte, n.). Vera saar i Seten: være øm i Sædet, have ondt for at sidde. — 2) en liden Flade i en Klippe eller paa en Bjergtop. Tel. (nogle St. Sate). I Gbr. **Seta** (Sæta). — 3) i Sammensætning: Beboer (Opsidder), s. Busete og Haasete.

setekjær (e'), adj. siddekjær, som gjerne vil sidde. I B. Stift **sotekjær** (o').

Setel (e'), m. (Fl. **Setlar**), Seddel, Billet, Note; Dokument; f. Ex. Dalarsetel, Stemnesetel, Bygslesetel. Mest alm. Set'el; sjeldnere Sedel (som egentlig er rettere). Jf. Sv. sedel, T. Zettel, af Lat. schedula. Afvigende Fl. „Seslar", Rbg. — **Setelbok**, f. Tegnebog, Lommebog.

seten, part. s. vanseten.

setetrengd (e'), adj. trængende til at sidde, træt, mødig. (Til Seta, f.).

setja, v. a. (set, sette, sett), at sætte. Inf. lyder deels settja, settje, deels sekja (sekkje); mangesteds ogsaa seta (e') el. sæta. Præsens paa nogle St. set'e (for seter), andre St. set (e'). Imperf. overalt: sette (ikke satte). Konjunktiv setje. Imperativ set, i Fl. setje. G. N. setja (set, setti); Goth. satjan. — Betydningen er meget omfattende: 1) sætte, faae til at sidde. Af sitja, el. nærmest af Formen sat (sad). Setja eit Barn paa ein Stol. Setja seg paa Benken, paa Hesten, i Baaten ꝛc. Setja atter: lade sidde, sætte efter sig; f. Ex. Ho gjekk ut og sette Barnet atter. — 2) hensætte, stille, faae til at staae eller være paa et Sted. Set Fatet paa Bordet. Setja Hatten paa seg. Setja Garn: udsætte Garn i Søen. Jf. setja Seglet: stille Seilet noget lavere, fire det lidt nedad. — Ogsaa: fæste, anbringe paa noget. Setja Knappar i; s. Merke paa; s. Laas fyre o. s. v. — 3) besætte, belægge, fylde. Setja Baaten hall, ɔ: lægge Ladningen skjævt. Setja Huset fullt med Kjerold. Setja Gata med Stein ꝛc. Jf. baksett, framsett, steinsett, fullsett. — 4) overføre, flytte, befordre. Setja ein Mann i Land. Set meg yver Sundet. — Ogsaa: sætte i Forvaring, sætte fast. Setja inn Kyrna: sætte Køerne paa Stald. Han sette meg: han satte mig i Forlegenhed, saa jeg vidste intet at svare. (B. Stift). „Dei vardt sette": de bleve arresterede. (Søndre Berg.). — 5) plante, nedsætte. Setja Tre, setja Næpor, Potetor ꝛc. Ogsaa: opstille, oprette, bygge. Setja ein Stolpe, ein Mur, eit Gjerde. Han sette Huset paa same Tufti. Setja Bu: bosætte sig. — 6) lave, tilberede ved en Blanding el. Sammensætning. Setja Deig; s. Blekk, m. m. Ogsaa: tilsætte, paasætte. Setja Gang paa Ølet. S. Eld paa Halmen. Figurlig: meddele, indgive, indgyde. Setja Liv i Laget; setja

Mod, Harm, Hat, Rædsla i Folk. — 7) foranstalte, føre, bringe i en vis Stilling eller Omstændighed. Setja i Stand, i Lag, i Gang, i Verk; setja i Faare, i Knipa, paa Spel ꝛc. Setja Folk i Hop: sætte Splid imellem Folk. — 8) bestemme, anordne. Setja Pris paa Varorna; setja ein Dag, ei Tid, eit Kor (Vilkaar). Jf. setja Ting; setja Retten. — 9) ansætte, beskikke. Setja ein Mann til Formann, til Verja, til Lærar ꝛc. Ogsaa: skikke, føre, lede. Setja i Skule; setja til Boki, til Arbeid. Setja nokon paa Vegen, el. paa Faret, ɔ: sætte En paa Sporet, give ham den første Underviisning. — 10) tilbyde, fremlægge. Han sette ein Dalar paa det: han vilde vædde om en Daler. (Østl.). Setja likt i mot: byde lige meget. Setja i Vedd: sætte i Pant. Ogsaa: overlade, henstille. Eg set det til deg: jeg henstiller det til dig selv. — 11) v. n. stævne, styre hen (især i fuldt Løb, i stærk Fart). Han sette til Skogs, til Fjells, til Havs. Eg sette beint yver Fjorden. Dei sette paa honom: de stormede ind paa ham. — 12) klemme, drive paa (med Styrke). Kun i visse Forbindelser, som: setja aat, el. s. inn i, ɔ: klemme dygtigt til. Setja paa: strække, trække stærkt. Setja i Hop: binde stærkt sammen. Jf. setja i og ropa (skrika, graata, læja): hæve Stemmen, skraale. — Ellers med egen Betydning i visse Forbindelser; saaledes A, Reflexiv. Setja seg: a) sætte sig; b) klares, danne Bundfald; om Vædsker; c) foresætte sig; f. Ex. Eg hadde sett meg det. Setja seg atter: sidde efter; unddrage sig, ikke ville følge. S. seg avstad (el. stad): sætte sig i Fart, tage Tilløb. S. seg mot: gjøre Modstand. S. seg til: blive siddende, slaae sig til Ro. (Hedder ogsaa: setja seg fyre). — B, med Partikler. Setja av: afsætte. S. fram: fremsætte; sætte Mad paa Bordet; sætte en Baad paa Land. S. frampaa: støde paa Grund. S. fyre: foresætte. Setja i: hæve Røsten (s. ovenfor under 12). S. ned: nedsætte; ogs. begrave. S. nedre: dække, skjule ved at sætte noget ovenpaa. S. paa: a) strække, s. 12; b) vise, føre hen paa, s. 9; c) tillægge Kreature til Fodring. (I Søndre Berg. setja med). S. stad (ɔ: avstad): a) kaste, slænge; b) udstyre, pynte. S. til: a) befale, paalægge. Han sette meg til aa gjera so. b) sætte Livet til, omkomme. D'er so kaldt, at ein kann reint setja til. S. upp: a) opsætte; optegne, skrive, forfatte; ogsaa: digte, sammensmede (f. Ex. han hadde sett upp ei Lygn); b) slibe, skjærpe (en Ragekniv); ogsaa: ophidse, opflamme; c) gjøre Væddemaal (Uppset). Setja uppunder seg: afsætte Mælk i Yveret; om drægtige Køer. (Hedder ogsaa: setja ned i Spenarne). Setja ut: udsætte; sætte Garn i Søen; ogsaa: udlaane, udleie. S. yver: overflytte, føre over, f. Ex. med Færge.

setjande, adj. 1) som man kan sætte. 2) som adv. ansættende, løbende, i fuld Fart. Han kom setjande. B. Stift.

Setjar, m. en Sætter, Opsætter; f. Ex. Steinsetjar, Famnesetjar.

Setjing, f. s. Setning.

Setkvist, m. Aflægger, Kvist at plante.

setna, v. n. (ar), sætte sig (om Vædske), klares, afsætte Bundfald. Hedder ogsaa: **setnast**. G. N. setna: synke. Particip **setnad**: klaret (jf. skirnad).

Setnad, m. 1) Sætning; f. Ex. Avsetnad, Uppsetnad. — 2) Besætning, Udfyldning; en Række af opsatte Mælkekar (Mjølkesetnad). Hall. og fl.

Setning, f. 1) Sætten, Hensættelse; Maade at sætte paa. Hedder tildeels **Setnad**, og oftere **Setjing**, f. — 2) et Sæt, en Række som er udsat paa een Gang; f. Ex. Garnsetning. Ogsaa: et Lag, en Stabel; saasom af Fladbrød. (Braudsetning). — 3) Bestemmelse, Regel, Forskrift. (G. N. setning). Ogsaa en Sætning i Talen; en særskilt Mening.

Sett, m. Aftale; s. Sætt.

sett, part. 1) sat, stillet; f. Ex. framsett, uppsett ꝛc. 2) fæstet, anbragt; ogsaa: fanget (s. setja 5). 3) besat, ladet, fyldt. Han er vel sett, ɔ: har fuld Ladning, om en Baad; ogsaa om En, som er meget drukken. 4) bestemt, fastsat. Paa sette Timen: i det bestemte Øieblik. (B. Stift). 5) beskikket; f. Ex. innsett, tilsett.

sett (ee), s. sjaa og sedd.

Setta, f. en liden Kornhob paa Ageren, bestaaende deels af 12, deels af 8 (eller vel egentlig 6) Neg. Brugl. ved Trondhjem. I Ork. **Sjetta** (Sjett). Hører formodentlig sammen med „sette".

sette (ee), adj. sjette (6te). Nogle St. oftere: **sjette**; i Sogn **sekste**. G. N. sétti. — Sette-kvar: hver sjette. Setteparten: den sjette Deel. Sjølv-sette: selvsjette. Halvsette: $5\frac{1}{2}$.

Settung, m. et Kornmaal, som udgjør en Sjettedeel af en Fjerding (altsaa $\frac{1}{24}$ Tønde). Valders, Toten og fl. dog tildeels anseet som $\frac{1}{18}$ af den nubrugelige Tønde, da nemlig det gamle Tøndemaal var større. Hedder ogsaa **Setting**, Smaal. og fl. (Sædvanlig med e'). G. N. séttungr: en Sjettedeel, især af en Mæle.

Sev (e'), n. 1, Siv, høit Græs i Vand el. Sumper. Mest alm. „Sæv". G. N. sef; Sv. säf. Betegner tildeels en egen Art, nemlig Lysesiv (Juncus conglomeratus), ellers kaldet Veikjesev, da Marven deraf bruges til Væge i Tranlamper. (Eng. Dial. seaves).

Sev (e'), n. 2, en Vandaare i Jorden, en liden Kilde. Tel. (Sæv). Jf. sevja og seven.

sevast (e'), v. n. (ast), formildes, sagtnes, blive stillere. Sdm. sædvanlig „sævast", dog ikke meget brugl. G. N. sefast.

seveleg (e'), adj. spagfærdig, lempelig, mild.

Sdm. (sæveleg). Sv. säflig; i Dial. ogsaa säver (Rietz 717).

seven (e'), adj. blød, fugtig, opblødnet; om Jorden. Helg. (Vessen). „D'æ so blautt aa sæve(t)". Sv. Dial. säver. Jf. Sev og sevja.

sevja, v. n. (ar), 1) sive, pible frem, flyde sparsomt; om Vand i Jorden. Tel. (Vinje og fl.). — 2) blive fugtig eller vædskefuld. Det sevjar: der kommer Saft i Træerne, der bliver „Save". Hall. — 3) fagle over Foderet, æde eller tygge langsomt; om Dyr. Sdm. (Norddalen). Ogsaa: skrabe Saft af Træer (= sava). Gbr.

Sevja, f. Saft eller Vædske, som kommer i Træerne om Vaaren. Nhl. Hall. og flere. Nogle St. **Sivju** og **Søvje**. Jf. Save (som sædvanlig kun betegner Saftlaget under Barken).

sevja(d), besvogret; s. sivjad.

sevjefull, adj. saftfuld; om Træer.

Sevjetid, f. den Tid da der kommer Saft i Træerne (om Vaaren).

Sevjing, m. s. Sivjung.

Sevmerg, m. en svampagtig Substants i Siv, anvendt til Væger.

Sevmyr, f. Sumpjord med Sivgræs.

Sevrot, f. Sivrod i Vand eller Dynd.

Sevveik, m. Lampe-Væge af Sivmarv (Sevmerg) eller Lysesiv. Sædvanlig udtalt „Sæveik". B. Stift.

Si, n. Taver, Trevler af opplukket Tougværk, anvendt til Tætning i Baade og Fartøier. Nordre Berg. Nordl. (Dunkel Herkomst). Andre St. Driv.

si, (adv.), altid, stadigt; ogsaa: overalt. Kun i Sammensætning, som: siregna, sirenna, sivaat, sibreidd. G. N. sí, adv. Ang. og Eht. sin, f. Ex. Ang. singréne = sigrøn. Om et andet „si" s. sid.

si, pron. s. sin.

sia, s. sidan. — **Sia**, s. Sida.

sibreidd, adj. jævnt udbredt overalt, f. Ex. om Hø paa en Eng (sibreidt); ogsaa: belagt eller dækket overalt; om Jorden. Ryf. Tel. Smaal. Nogle Steder „sibreia", og „einbreia".

Sibreidsla, f. fuldkommen Overdækkelse. „Dæ ligg i Sibreitla": det ligger jævnt udbredt over det hele Rum. Ryf.

sid, adv. seent, silde. Usikkert i Forbindelsen „seint og si(d), eller „seint aa sie", ɔ: endelig, omsider. Hall. (Andre St. seint og sidan). Ellers brugt i nogle Sammensætninger i Formen „si" (Sikast, Sigro, Sirunna); jf. sidlege. Komparativ sidre (sire) nævnes i ældre Skrifter (f. Ex. „Olsoke sire", ɔ: den senere Olafsdag); men kun Superl. **sidst** er i fuld Brug. Ellers forekommer sid (si) som conj. ɔ: siden, efterat (s. sidan). Jf. T. seit.

sid, adj. sid, nedhængende, som rækker langt ned; f. Ex. om Klæder, Haar, Tag paa et Huus, m. m. (Mange St. si, si'e). G. N. sidr. (Jf. Ang. sid: bred). — Nogle St. ogsaa: lavtliggende, sumpig; s. sidlendt.

Sid (i'), m. s. Sed. — **sida** (i'), v. s. seda.

Sida, f. 1) Side, Legemsdeel imellem Ryg og Bryst. (Mange St. Sia, Sie). G. N. sida. Ogsaa Ribbeensstykke af et slagtet Dyr. Ei Kjøtsida, Flesksida; Nautsida, Saudsida og fl. — 2) Flade som vender udad til høire eller venstre; Sideflade, f. Ex. paa et Fartøi. Jf. Bergsida, Strandsida. — 3) en bred Flade i Almindelighed; f. Ex. paa en Skive, en Dug, et Blad ɔc. Liggja aa Sida: hvile paa Siden, med den brede Flade nedad; om en Skive. (Modsat: liggja aa Røг, aa Egg, el. paa Kant). — 4) Retning, Stævne, Kant. Paa hi Sida aat Elvi. Paa nørdre Sida. Paa alla Sidor. Jf. Solsida, Havsida, Baksida. Ogsaa om en fjernere Deel af et Rum. Leggja til Sida (ogs. til Sides): lægge tilside, sætte af Veien. — 5) Part, Vegne, Vedkommende. Paa mi Sida: for min Deel, eller paa mine Vegne. Kvar paa si Sida: hver for sit Vedkommende. Jf. Fadersida, Modersida.

sidan, adv. og conj. 1) siden, senere, derefter. Mest alm. **sia**; ellers: **sida**, Nfj. Sdm., **sian**, Voss, Hard. Helg., **siaa**, Sogn, Nhl.; ogs. med „ne": **siane**, Hard. Jæd. G. N. sidan. — 2) conj. siden, efterat; eller efter en vis Tid. D'er lenge, sidan eg var der. Me hava ikkje seet det sidan i Fjor. — 3) da, efterdi, eftersom. Sidan det no er gjort, so fær det so vera. — Forekommer ogsaa i Formen „si" (sid?), f. Ex. „D'æ lengje si' dæ va gjort", Tel. (s. sid). I enkelt Fald kunde „sida" maaskee opfattes som sidar (G. N. sídar); saaledes „seint og sida", s. seint. Ligesaa i Ordsproget: „Dæ fær væl, ein bida, naar ein fæ noke sida", ɔ: det er godt, at man bier, hvis man faar noget godt senere. (Nfj. Sdm.).

sidbrynt, adj. som har side eller meget nedslagne Øienbryn.

sidbukad, adj. sidbuget.

Sidd (ii), f. Sidhed, Længde nedad. Isl. sidd. D'er høvelegt paa Siddi: det er passende sidt. (I Nordl. paa Sidn'a).

Sidebein, n. s. Sideriv.

Sidefall, n. et Fald til Siden. Hedder ogs. **Sidesleng**, m.

Sidekot (o'), n. et lidet Aflukke paa den ene Side. „Siekot", Smaal.

Sidemann, m. Sidemand, Nabo.

Sideriv (i'), n. Ribbeen, Sidebeen.

Siderom, n. Rum paa Siden.

Sidestyng, m. Sidesting; Smerte i Siden.

Sidestøyt, m. et Stød fra den ene Side; ogsaa: et Stød i Siden.

Sideveg (e'), m. Sidevei; Fortoug ɔc.

Sidevegg, m. Sidevæg, Langvæg.

Sidevind, m. Vind fra Siden.

Sidgro, f. s. Sidrune.

sidhærd (sihært), adj. langhaaret.
sidig (i'), s. sedug.
Sidkast, n. Slutning, seneste Tid. I Forbindelsen „paa Sikaste(t)“: paa det sidste. Nhl. Isl. sidkast.
sidklædd, adj. klædt i side Klæder.
sidlege (el. **sidla**?), adv. silde, seent. Sjelden, saasom i gamle Vers i Formen „sille“. I Hard. **sirle**, f. Ex. „Æ du ute aa gjeng'e so sirle?“ Det sidste er egentlig siderlege (el. sidarlega); G. N. sidarla, sidla; jf. sid, adv.
sidlendt, adj. dybt liggende, lav, sumpig. Østl. Sv. sidländ.
sidna, v. n. (ar), blive sidere.
si-drjupa, v. n. (drýp, draup), dryppe idelig. Tel. (s. si).
sidrukken, adj. bestandig drukken. „Han gjekk sidrukkjen heile Dagjen“. Tel.
Sid-rune (u'), m. Korn som først voxer op om Høsten; enkelte grønne Spirer i mellem det modne Korn. „Sirune“, Sæt. Tel.; afvig. **Siraanaa**, Ork. Ogsaa i Formen **Siruna** (u'), og **Sirunna**, f. Sogn og fl. Paa Sdm. kaldet **Sigro**, f. egentl. Sidgroa. Jf. sid, adv. og Rune.
sidst, adv. 1) sidst, senest, i Slutningen. Sidst uppaa (sist-paa): tilsidst; til Slutning. — 2) sidste Gang forhen. Sidst me sunnost. Daa han var her sidst. — 3) mindst. Det var no det, som eg sidst vilde.
sidst, adj. 1) senest, sildigst. Mest brugl. i Formen sidste (alm. udtalt siiste), f. Ex. sidste Gongen; sidste Dagen o. s. v. Han laag paa sitt sidste, o: paa Dødsleiet, nær ved Døden. — 2) sidst eller bagest i en Række. Han var med dei sidste som komo. — 3) nærmest foregaaende. Takk fyre sidste Gongen, el. sidste Laget; ogsaa blot „fyre sidste“ (sædvanlig betonet: sist'e). Jf. sid.
sidt, adv. sidt, langt nedad.
Sidtak, n. Tag som rækker langt ned paa den ene Side. Nogle St. **Sidtoka** (o'), f.
sidvoren (o'), adj. noget sid eller lav.
sifent (-fennt), adj. sneedækket overalt, uden nogen tøet Plet. Tel. Jf. si, og fenna (af Fonn).
Sifilla, f. Steenbræk (Saxifraga Cotyledon). Tel. Nogle Steder **Sifylle**, el. Sifydde. (Dunkelt). Andre St. Fjelldusk, Fjellrosa, Bergblome og fl.
sifløytt, adj. udbredt over hele Vandfladen; ogsaa om Vandet selv: overdækket, bedækket overalt; f. Ex. af Tømmerstokke, Fjele, Løv; ogsaa af Fedt, el. deslige. Rommerige. Afvig. **skifløytt** (skjifløtt), Smaal. I Hall. derimod **skirfløytt**: oversvømmet.
sifull, adj. stadig fuld; altid beruset (see sidrukken). Tel. og fl.
Sifylla, f. bestandig Fylde, eller Fuldskab. S. ogsaa Sifilla.
Sig (i'), n. 1) Sivning, fremsivende Vand eller Væde i Jorden (s. siga). Jf. Bergsig, Fjellsig, Uppsig. Paa Østl. tildeels **Seig**. — 2) Synkning, langsom Nedsynken, formedelst Tyngde eller Presning. Jf. Sigrom. Nogle Steder ogsaa om Brokskade (hernia). Jf. Tarmsig. — 3) Gliden, Fremskriden, langsom Strømning. Jf. Innsig og Utsig, om Fiskestimenes Gang ved Kysten.
Sig (i'), f. om en Eng; s. Sik.
Sig (m.?), i Navne, s. Siger.
siga (ii), v. n. (**sig**, **seig**, **siget**, i'), 1) sive, rinde langsomt, trække sig fremad; om Vand eller Vædske; ogsaa: glide udad, om en blød Masse. Det var so blautt, at det seig. Det sig Væta av det etc. Supinum sædv. sigje, eller sije (ii), sjeldnere sige (i'), eller sege (siget). Sv. Dial. siga (Rietz 563). Jf. sevja, som falder sammen med D. sive. — 2) synke langsomt, segne, glide nedad ved sin egen Tyngde; ogsaa: blive lavere, synke sammen efterhaanden og umærkeligt; f. Ex. om en Stabel eller Bygning. G. N. siga; Ang. sigan; Mht. sigen. — 3) glide fremad, gaae seent, skride langsomt afsted; f. Ex. om en Hob af Dyr eller Mennesker, om Fisk i Vandet, om Baade, Fartøier etc. D'er knapt so myket, det sig fram: at det glider frem, kommer af Pletten. Best som det seig, so stod det: snart gled det lidt frem, snart stod det stille. Meget brugeligt; saaledes ogsaa i flere Forbindelser, saasom: siga att-i, o: flyde til paa ny; f. Ex. om Vand i en Brønd; figurlig om Penge eller Formue, som vel formindskes, men dog erstattes ved nyt Forraad. Siga i Hop: synke sammen. Siga inn: strømme ind mod Landet, om Fisk (heraf Innsig). Siga ned: segne, falde lige ned; f. Ex. Ho fekk so vondt, at ho seig ned. Siga sunder: glide fra hinanden, revne, opløses. Siga undan: glide bort, give Rum for noget som følger efter. Siga utav: sive bort, tørres af; om Væde. Siga utyver (y'): glide udad, udvide sig; om en Masse.
Siga (i'), f. udsivende Vædske; især om det sidste og svageste Øl i en Brygning. Hard.
sigad (i'), adj. bøiet, bugnet; f. Ex. om en Stang. Sogn. Hertil maaskee: **saagaa**, o: træt, udmattet. Indr. Jf. sigen og sigg.
sigande, adv. langsomt fremskridende. Koma sigande.
Sigarmun, s. Sigmun.
Sigd, m. Segel, kort Lee til at afskjære Korn med. Temmelig alm., dog paa Østl. oftere Skjera (Skjøru). Jf. Snidel (= Lauvsigd). G. N. sigdr. Jf. Eng. sithe, scythe; Nt. Seged; T. Sense, fordum segense.
sigen (i'), part. 1) sunken, lidt falden eller sammentrykt; s. siga. — 2) træt, mødig, udmattet. Sæt. Hall. Solør. Mest alm. sigjen, el. sijen (ii); i Fl. signe (i').
Siger (i'), m. 1) Seier, Vinding i en Strid. Betonet som Sig'er (Sigr), men ombyttes ofte med den danske Form Sei'er. —

2) Lykke, Held til at vinde Yndest. D'er Siger med honom: der er noget ved ham, som vinder eller indtager. Rbg. — G. N. sigr (Seier); Sv. seger. Jf. Goth. sigis og Ght. sigu, hvoraf T. Sieg. — Den forstere Form Sig (i') bruges her i en Række af Personsnavne, som Sigbjørn, Sigmund, Sigvald; Signi, Sigrid, Sigvor.

Sigerherre, m. Seierherre.

Sigerhuva, f. Seierskjorte, en Deel af Fosterhinden som undertiden følger med et Barn i Fødselen. (Jf. Forneste). Saa kaldet fordi den har været anseet som et Tegn til Lykke. B. Stift, Vald. Helg. og flere (sædvanlig med tydeligt Siger, el. Seger).

sigerlaus, adj. seierløs, uheldig.

sigerrik, adj. seierrig, seirende.

Sigervinnar, m. Seiervinder.

sigg, adj. døsig, tung; sløv af Udmattelse. Trondh. Nordl. og tildeels i B. Stift. Jf. sigen og sigad (saagaa).

sigga, v. n. (ar), gaae seent og slæbende, komme langsomt afsted, saasom med en Byrde eller et Læs. Nordre Berg. Trondh. Nordl. Andre St. sagga og sugga. Sjeldnere siga (i') og sega (e'), hvoraf et Subst. „Segu", f. om en seenfærdig Person. Tel. (Vinje).

Sigga, f. 1) et seenfærdigt Menneske. Guldalen. 2) Kvindemenneske, s. Seggja.

Siging, f. Sivning; Synkning; ogsaa langsom Gang; s. siga.

sigla, v. n. (er, de), 1) seile, fare med Seil (Segl). Nogle St. afvig. segla (ar). G. N. sigla; Sv. segla. — 2) reise med Fartøi, fare langveis tilsøes. Han var ute og siglde i mange Aar. — 3) vimse, svæve om, rende frem og tilbage. Hall. Ogsaa: glide paa Iis (= renna). Sogn. — Sigla frampaa: feile paa Grund. Sigla seg i Koll: kuldseile. Sigla seg full: seile en Baad fuld af Vand.

Sigla, f. det mellemste Rum i en Storbaad; det Rum hvori Masten staar. Berg. Stift, Nordl. Nogle St. **Segla.**

siglande, adj. 1) seilende. 2) skikket til at seile i; om Farvand, ogsaa om Veir.

Siglar, m. en Seiler; et Seilskib.

Sigle, n. Møllejern, en kort Jernbolt som ligger paatværs over Møllearelens Top (s. Spenel) og tjener til at omdreie Møllestenen. Temmelig alm. (B. Stift, Tel. Nordl.). Afvig. **Segle,** Smaal. Rom. Indh. (Sv. Dial. segel). Hertil **Siglehald,** n. en Huulning i Møllestenen, bestemt til at optage „Siglet".

Siglebite (i'), m. Bænk eller Tværbjælke, som Masten støtter sig til; Roerbænk i en „Sigla". I Nordland „Seglbitte". Isl. siglubiti.

Siglestein, m. Bundsteen eller Ballast i en Baad. Jf. Seglfeste.

Sigle-tre, n. en kort Stang eller Stok at have liggende i Mastrummet til forskjellig Brug. Sdm.

Sigling, f. Seilads; ogsaa Søfart, Koffardiefart. Han er ute paa Sigling: han reiser med Handelsfartøi.

Sigmun (i', u'), m. den Sammensynkning, som finder Sted i en Træbygning, naar Tømmeret efterhaanden indsvinder ved Tørring. Nogle Steder **Sigarmun** (ii). Jf. Sigrom.

signa (i'), v. n. (ar), segne, bugne, være nærved at falde. Rbg. (Nærmest af sigen).

signa, v. a. (ar), 1) signe; egentl. korse, betegne med Korsets Tegn (G. N. signa, af Lat. signum: Tegn); dernæst ogsaa om at læge eller hjælpe ved visse Ceremonier. Lidet brugl. — 2) velsigne, give Lykke el. Kraft. Bruges i en hilsende Tiltale, som: Gud signe Arbeidet (Verket, Strævet), Kvilet, Maten (eftersom man træffer En i Arbeide, Hvile eller Spiisning). Ligesaa: Gud signe deg (til Svar paa en sædvanlig Hilsen, f. Ex. God Kveld, God Dag &c.).

Signat, n. en liden Blok, hvormed Seil trækkes ned. Nordl. (Lof.). Dunkelt.

Signekjerring, f. Signekvinde; s. signa.

[**Signete** (ee), n. Signet, Segl. Oftere „Signeet".

Signing, f. Signen, Signekunst.

sigra, v. n. (ar), sagtnes, dovne, dunste bort; om en Ruus eller Opbruusning. Sdm. og fl. Ellers: siga av.

sigra, v. a. (ar), sætte i Knibe, betvinge, overvælde (en Modstander). Eg er rædd, at han sigrar meg. Jæd. (Af Siger). G. N. sigra: overvinde.

Sigrom (i'), n. Synkerum, aaben Fuge over Dørstolperne i en ny Bygning, anbragt for at Stolpen ikke skal hindre Væggenes Sammensynkning ved Tørringen. Jf. Sigmun.

si-grøn, adj. bestandig grøn, eller som ikke falmer. Tel. (S. si).

sigta, v. n. (ar), tage Sigte; ogsaa see med eet Øie. Fremmedt, ligesom **Sigte,** n. af T. Sicht: Syn. (Jf. Sv. syfta).

sigta, v. a. (ar), sigte, rense i et Sold. Ogsaa fremmedt, efter T. sichten for siften, Holl. ziften, Eng. sift; jf. T. Sieb, Holl. zeef, Eng. sieve: et Sold. See syfta.

sigtrøytt (i'), adj. meget træt, faldefærdig af Udmattelse. Buskr.

sigturleg (?), adj. nøieregnende, meget nøiagtig eller forsigtig. Ndm. Ork.

Sihaar, n. Haar af Kreature (Røytehaar), anvendt ligesom „Si" til Drev eller Tætning. Hard. (Sv. Dial. sihår).

Sik (i'), f. frodig Eng i Nærheden af Husene (= Tjukkeng). Shl. (ogsaa udtalt Seek, best. Form Sekj'o). I Ryf. Sig (Seg). — Hertil **Sikablom** (i'), m. Kabbeleie (Caltha). I Ryf. Sigablom.

Sik (ii), f. en liden Sump, en Myr med

sivende Vand. Smaal. Jf. Sike.
Sik (ii), m. Helt (Ferskvandsfisk), Coregonus Lavaretus. Østl. G. N. sikr; Sv. sik.
sika (ii), v. a. (ar), afhælde, affie langsomt; lade en Vædske sive eller flyde ud; f. Ex. af et Kar som er næsten tomt. Sika Ølet or ei Tunna: udtappe den sidste Rest. Sika upp nokot Vatn (af en Bæk som er næsten tør). B. Stift, Tel. Hall. Nordl. — Jf. sikla og sila.
Sikast, s. Sidkast.
Sike (Sikje), n. en liden Vand-Aare i Jorden. Voss og fl. Ogsaa en meget liden Bæk. „Eit Bekkjesikje", Nordl. Isl. siki: Vandstade. Skotsk sike.
Siking, f. langsom Aftømmelse ꝛc. s. sika.
Sikk, m. Stød, Rystelse; s. sikka.
sikka, v. a. og n. (ar), 1) sænke, sammentrykke ved Stød eller Rystelse; f. Ex. om at ryste en Korntønde, for at Kornet kan ligge tættere og optage mindre Rum. Ogsaa: støde op og ned, vippe; især om Heste, som have en stødende Gang og derved ryste den som rider paa dem. Nordre Berg. Gbr. Ork. — 2) v. n. synke, sammentrykkes, el. blive lavere. Tel. I Sff. sikkast. „Han sikkast i Hæraa" (i Herdom): han bliver lav i Skuldrene, nedbøiet af Træthed. (Ordet kunde opfattes som sid-ka, men synes snarere at være sig-ka, af siga). — Particip **sikkad**: sammenrystet. Eg vardt vel sikkad: jeg blev dygtigt gjennemrystet (f. Ex. ved Ridning).
[**sikker**, adj. sikker, tryg ꝛc. T. sicher.
Sikking, f. Sammenrystelse; Synkning.
sikla, v. n. (ar), 1) risle, rinde med en svag Lyd; om smaa Bække. Temmelig alm. — 2) sagle, slippe Vædske af Munden. Østl. Ork. Nordl. Heraf **Sikl**, n. Sagl (= Sleve). — 3) lyste meget, være begjærlig eller graadig efter noget. Han siklar etter det: hans Tænder løbe i Vand efter det. Østl. Ogsaa: tragte, stræbe, lure efter noget. Hall. og fl. Jf. T. sickern: sive, dryppe. Sv. Dial. sikel: Sagl. S. ellers sika, silla, sildra.
Sikla, f. en liden Bæk. Sæt. Sdm. og fl. „Ei Grova-Sikle", Sdm.
Sikleduk, m. Sagledug for Smaabørn.
Sikling, f. Rislen; Saglen, Graadighed.
Siksok, s. Syftunsvoka.
sikta, s. sekta og sigta.
Sil (ii), m. 1, Si, Redskab at sie med; s. sila. Sv. sil (jf. G. N. sia). Leka som ein Sil: være meget læk.
Sil, m. 2, Tobiis, en liden Fisk (Ammodytes Tobianus). Nordl.
sila, v. a. (ar), sie, filtrere. Sv. sila; Eng. Dial. sile. Ofte ogsaa om langvarig Regn: Det held paa og silar og regner. Bøiningen tildeels afvig.: er, te (de); saaledes ogsaa Particip **silt** (B. Stift) og **sild** (Rbg.) for silad.
Sild, f. (Fl. **Sildar**), Sild (Clupea Harengus). G. N. sild. (Et andet Slags Fisk er Lakesild; jf. Sill). — **Sildeberg**, n. en stor Sildestiim. **Sildfiske** (-fiskje), n. Sildefangst. **Sildegot** (o'), n. udgydt Rogn af Sild. **Sildekast**, n. a) et Sted hvor Sildevod kan udsættes; b) en Udsætning af Sildevod; ogsaa den derved fangede Fisk. **Sildelaas**, s. Laas. **Sildelyse**, n. Tran af Sildefedt. **Sildenot** (oo), f. Vod til Sildefangst. **Sildepipa**, f. Sildens Svømmeblære. **Sildereist**, n. Sildeskjæl. **Sildestaal**, n. en stor Sildestiim. **Sildetak**, n. eller **Sildtøkje**, n. Sildefangst. (Jf. „taka Sild": fange S.). **Sildevaag**, m. en Vig som er bekvem for Sildefangst. **Sildevinda**, f. en liden Sildestiim.
silda, v. n. fange Sild. Sogn og fl.
sildra, v. n. (ar), 1) risle, rinde sagte. Temmelig alm. Egentl. sillra; s. silla. Hedder ogsaa **sirla**, Hard. og **sisla**, Hall. (Jf. sikla). — 2) give en Lyd som en sagte rindende Bæk. Tel. Saaledes om Musik eller Toner: **sildrande**, ɔ: dirrende, vibrerende.
Sildra, f. en meget liden Bæk (= Sikla). Lidet brugl. I Østerd. **Silder**, n. (Hos Gunnerus er Sildra anvendt som Plantenavn, for Slægten Saxifraga).
Sildring, f. Rislen; rislende Lyd.
Silesup, m. Smagesup af fersk Mælk.
Silhaar, n. Sieklud, flettet af Haar. B. Stift, sædvanlig **Silaar**. Afvig. **Siraal**, Sæt. Tel. (Sv. Dial. silshår).
Siling, f. Sien, Filtrering. Ogsaa: Rinden, Strømning, idelig Regn. S. sila.
Silke (Silkje), n. Silke. Nogle St. **Sylkje** (Hall. Vald.). G. N. silki; Eng. silk. Hertil Silkeduk, Silkeplagg, Silketraad m. fl. Sædvanlig med „kj" i alle Forbindelser.
Sill, eller Sild, f. et Slags liden Ferskvandsfisk. Østerd. (Trysil).
silla, v. n. (ar), rinde, strømme; ogsaa: dryppe tidt, saa at Draaberne næsten hænge sammen. B. Stift, Vald. Nordl. — **Silleregn**. n. meget tæt Regn.
Sil-laug, f. Vand hvormed en Mælkesi er afskyllet. „Silau", Sdm. og fl.
sille, i Betydn. skulde; s. skula.
Silling, f. Rinden, Strømning.
Silung, m. smaa Lax; s. Svilung.
Silv, s. Sylv.
simaalug, adj. langtalende, snakkesalig; ogsaa: trættekjær, paastaaelig, som altid vil have det sidste Ord. Hall. Ork. og flere. G. N. símálugr.
Sime, m. Toug, Reb; især af Haar. Helg. Lof. G. N. simi; Sv. Dial. simme. Jf. Ledsime, Tongsime. Draga Sime: gaae seent, være seenfærdig. Helg.
Simesong (i'), m. en langvarig Larm eller

Lyd af mange Stemmer; kjedelig Klynken, Raaben ꝛc. Sdm. (Dunkelt).

Simetog (ii), n. Haartoug. Nordl.

Simetov (oo), n. Haar som er tjenligt til Toug. Helg.

Simla, f. Reenko, Hun-Reen. Tel. Hall. Nordl. og flere. Nogle St. **Semla** (paa Sdm. Sæmble). I Østerd. **Sømmøl**, og **Sumul**. Jf. Isl. svemla: Ko; i Edda simull: en Oxe. (Egilsson).

Simonsvipa, f. Marekvist. Fra Mandal meddeelt **Sigmundsknut**.

[**simpel**, adj. simpel, tarvelig. Fr. simple.

Simyrja, f. Brimmel, Mængde som er idelig i Bevægelse. Tel. (?)

Sin (i'), f. (Fl. **Sinar**), Sene, Muskelstreng i Legemet. (Tildeels udtalt Seen). Ogsaa i en anden Form (Sina) **Senu**, Solør, **Sønu**, Selbu, **Sunu**, Guldal, Ork., og **Sono**, Namd. G. N. sin; Sv. sena; jf. Eng. sinew, Ang. sinu, Ght. senwa, senawa. (I Tydal adskilles „Sønu", en mindre Sene, og „Sen", el. Sæn, n. Rygsene). Sin betegner ogsaa (ligesom Isl. sin): penis (Peis), f. Ex. Uksesin, Bukkesin.

sin, pron. poss. sin, sig tilhørende. I Bøiningen ligt min og din, altsaa: **sin** (sinn), m. **si**, f. **sitt** (i'), n. og **sine**, pl. Saaledes ogsaa i Dativ: **sinom**, m. **sinne**, f. **sino**, n. **sinom**, pl., dog ere disse Former ikke i nogen almindelig Brug, da de paa mange Steder enten bortfalde eller ogsaa falde sammen i een Form: sinom (sino el. sinaa). Ordet bruges ofte substantivisk, især i Neutrum (ligesom mitt og ditt); f. Ex. Faa sitt fram: faae sin Villie frem. Faa atter sitt: faae sit eget tilbage. Leggja sitt til: lægge sin Deel til. Hava nog med sino: med sin Deel. Sjeldnere i Fleertal. Han likjest sinom: han ligner sin Slægt. Koma i Lag med sinom: med sine Jævnlige. (Paa Sdm. „kome sinaa vid"). I Forholdet til Subjektets Kjøn eller Tal gjælder her ingen Forskjel, og Ordet bruges altsaa lige fuldt, om Subjektet er Fleertal; for Ex. Dei kravde Arven sin; dei hava fenget Løni si, el. Pengarne sine. En Afvigelse fra den almindeligste Brug finder Sted i Trondhjems Stift, idet „sin" ofte indtræder i en Bisætning, uagtet det gaar tilbage paa Hovedsætningens Subjekt, f. Ex. „Han trudde, at Baaten sin var for liten", eller „Ho visste, kvar Mannen sin var". (Jf. seg). En Afvigelse fra den sædvanlige reflexiviske Brug findes meget udbredt i de vestlige og nordlige Egne, nemlig, at „sin" tilføies som Genitivsmærke til et Substantiv og lyder som om det var sammensat med dette, f. Ex. „Grannen-sitt", ɔ: Naboens. Saaledes: D'er Aalmugen sin Eigedom (Almuens Eiendom). Paa Broderen si Hand (p. Broderens Vegne). Fyre Sønerne si Skuld. Med Foreldri sitt Samtykke osv. (Noget lignende bruges ogsaa i Dagligtalen i Tydsk, s. Weigand 2, 677). Enkelte andre Afvigelser have mindre at betyde, da de kun forekomme af og til; f. Ex. „Det var Guten sin", ɔ: en Karl for sig selv. (Østl.). „Vera sin eigen", s. eigen. Forskjelligt herfra er „sin imillom", s. seg.

sin, adj. i Betydn. næstsidste (f. Ex. sin Sundag), s. Sinn.

sina (ii), v. n. (**sin**, **sein**, **sinet**, i'), 1) glide sagte, skride langsomt afsted. Stokken sin paa Elvi: St. glider bort med Strømmen. Det sin av: det forsvinder i det Fjerne. Han sein fram um: ɔ: gled forbi. Dei sino (i') or Augnesyni: de forsvandt for Øiet, kom ud af Synskredsen. — 2) synke nedad, trykke paa, blive tung; f. Ex. om en Byrde. Det sin aat: det trykker, tynger, klemmer sig ind paa En. Hall. (Aal, Hoel). Particip sinen (i'). Hertil maaskee sein, adj. Et Stammeverbum sinan (sein) er formodningsviis opstillet hos Weigand (2, 712).

sina (ii), v. n. (ar), 1) blive gold eller tør; om Køer, som ikke længer give Mælk. Indh. (Oftest: sina upp). Sv. sina; Eng. Dial. sine. — 2) mugne, suurne (omtr. som saana), om Fisk. Nordl. (Lof.).

sina (i'), v. n. (ar), slæbe, slide, anstrenge sig meget; især med at drage eller bære. (Vel egentl. strække Senerne, s. Sin). Sdm. Voss, Hall. og fl. Han sat og sina(de) og rodde. Saaledes ogsaa: sina og draga, sina og bera, m. fl.

Sina (i'), f. gammelt, visnet Græs (= Forne, Elja). Hard. Nordl. (tildeels Sena). Paa Sdm. Dausøne (for Daudsina). G. N. sina. Sv. Dial. sena. (Om et andet Sina, s. Sin). Jf. Sinegras.

sinberr (i'), adj. mager (= berrsinad). Vald.

Sinder (Sindr), n. Hammerskjæl, smaat Affald af Jern i Smedien. (Smidjesinder). G. N. sindr; T. Sinter. Ogsaa: Grums i Smedie-Asken, Slakker el. Klumper af sammenløbne Jernpartikler ꝛc.

sindra, v. a. (ar), smuldre, knuse; ogsaa: udstrøe ganske tyndt. B. Stift. Sjeldnere v. n. sprutte, sprude Gnister; om Jern under Hammeren. G. N. sindra.

Sinedraatt (i'), m. en smertelig Sammentrækning i Senerne, et Slags Krampe. Isl. sinadráttr.

Sinegras (i'), n. et Slags tætvoxende Græs; tildeels det samme som Sina. Nordland. (Sen'gras).

sinen (i'), part. hengleden, forsvunden; see sina. Oftere av-sinen.

sinesterk (i'), adj. stærk i Senerne.

Singl, n. grov Sand, smaakornet Steen. Østl. Ogsaa d. s. s. Singling.

singla, v. n. (ar), klirre, klingre, give en klingende Lyd, saaledes som nedfaldende Glasstumper, Skillinger eller desl. Alm.

vest og nord i Landet. I Tel. **singra.** Isl. singla; Sv. Dial. singla.
Singling, f. Klirren, Klang.
[**Singott,** omtr. som „God Taar". Formodentlig af Tydsk. (Segne Gott).
Singra, f. en liden Bjælde (= Stallvekkja). Hall. s. singla.
Sining, f. langsom Hengliden 2c. s. sina.
Sink, n. Zink (Metal). Fr. zinc.
sink, adj. tung, trættende; s. sinken.
sinka, v. a. (ar), 1, udmatte, gjøre træt. Buskr. (Jf. seinka).
sinka, v. a. (ar), 2, sinke, sammenfælde Fjele eller Stokke ved kileformige Indsnit i Hjørnerne, saa at Kanterne hænge sammen uden Nagler. Berg. Trondh. Østl. Ved Stavanger: **sinkla.** — Hertil **Sinkelaft,** f. en egen Sammenfældning i Hjørnerne af en Tømmerbygning, idet Stokkenes Ender ere tilhugne som Kiler, hvis brede Ende vender udad. Østl. Ved Trondhjem kaldet **Sinkenov** (o'), f. — **Sinkesag,** f. en liden Sav at bruge ved Sinkning af Fjele til Skrin eller Kister.
sinken, adj. 1) tung, møisom, trættende; om Arbeide. Smaal. Solør, Buskr. Ogsaa i Formen **sink,** Rommerige. — 2) om Personer: streng med Hensyn til Arbeide, ukaansom mod sine Arbeidsfolk. Hall. Jf. G. N. sinkr: egennyttig, karrig.
Sinking, f. Sammensinkning; s. sinka, 2.
Sinn, n. 1, a) en Gang (Tid, Stund). Eit Sinn: engang, paa en vis Tid. Nokot Sinn: nogensinde. (Jf. nokorsinne). Eitkvart Sinn (ogs. einkvarsinne 2c.): en eller anden Gang. Rbg. Nhl. Nfj. og flere. G. N. sinn, og sinni, n. (Jf. Senn). — b) om en nylig forbigangen Tid. I Sinn, el. her i Sinn: for nylig, for kort Tid siden. Sæt. Tel. Ellers i en dunklere Forbindelse „Sinn i Vika", ɔ: i forrige Uge. Tel. „Sinne Søndag": forrige Søndag. Solør og fl. Endnu mere besynderligt i de vestlige og nordlige Egne, hvor Ordet stiller sig som et Adjektiv „sin" med Betydningen: næstsidste, og med samme Bøining som Pronomenet sin, altsaa i Femin. „si", f. Ex. „si Helg": næstsidste Helligdag (Søndag). Saaledes: sin Sundag, sin Maandag, sin Tysdag; sin Laurdagskveld o. s. v. Begrebet udtrykkes ellers ved hin (f. Ex. hi Helgi) og ved fyrre.
Sinn, n. 2, 1) Sind, Hu (= Hug). Hava i Sinne: h. i Sinde. 2) Lyst, Tilbøielighed. Han hadde ikkje Sinn til det. Mandal, Rbg. 3) Sands. Hava sine fem Sinn: være ved fuld Sands og Samling. — Mindre brugl. og egentlig et nyt Ord, støttet til det tydske Sinn.
sinna, v. a. (ar), agte, ændse, skjøtte om. „D'æ ikkje verdt aa sinna da". Sogn. G. N. sinna; egentl. følge, hjælpe, holde med. Jf. Lidsinne. — **sinnande,** adj. værd at ændse.
sinnad, adj. 1) sindet, stemt. — 2) vred, hidsig, oprørt i Sindet. Mandal, Rbg. Tel. Smaal. (sinna); og mere alm. i Formen **sint** (sint'e); f. Ex. Han vardt sint paa oss. Dei er sinte fyre det. (S. Sinne). Nyere Ord og mindre ædelt; jf. harm, vreid, arg, og i stærkere Betydning: ill, vond, vill. I svenske Dial. sint, sinnug.
Sinne, n. Vrede, Hidsighed, opbragt Stemning. Alm. (Jf. sinnad). Sv. sinne. — Hertil **Sinnepose** (o'), m. og **Sinneblaasa,** f. en meget arrig og vredladen Person; ogsaa om Dyr. I Smaal. **Sinnetagg,** m.
Sinnelag, n. Sindelag (= Huglag).
sinnelege, adv. synderlig, betydelig, i nogen høi Grad. Nordre Berg. Det var ikkje sinnele(ge) vel gjort, ɔ: ikke gjort med synderlig Flid. — Forudsætter et Adj. sinneleg: værd at agte, af sinna, v.
Sinnetykk, m. Uvillie, Had, fiendtlig Stemning (mod en Person). Nordre Berg.
Sinolje (i'), m. et Slags Lægemiddel for Smerter i Musklerne. B. Stift.
sins-imillom, indbyrdes; s. seg.
sint, adj. vred; s. sinnad.
Sintogsrot, f. en vis Urt: Convallaria verticillata. Tel. (Dunkelt).
sipa (ii), v. n. (ar), græde, flæbe; især om Børn. Trondh. Nordl. Afvig. **seppa,** Solør. Andre St. snipa og snippa.
sipla, v. n. labe, drikke. Tel.
Siraal, s. Silhaar. — **sire,** s. sid.
Siregn, n. stadig vedvarende Regn. Søndre Berg. og fl.
siregna, v. n. (er, de), regne jævnt og stadigt. Shl. Tel. Buskr. og fl.
Sirelrot, s. Sisselrot.
sirenna, v. n. (renn, rann), rinde el. strømme idelig. Tel.
Sirissa, f. Faarekylling (Insekt), Gryllus domesticus. B. Stift, Østl. og fl. I Gbr. **Sirikssa,** ɔ: den idelig knirkende (s. rikssa); imidlertid er Oprindelsen noget uvis. Sv. syrsa (i Dial. sirsa, sersa); i danske Dial. Serrise, Sirridse.
sirla, risle; s. sildra.
sirle, seent; s. sidlege.
Sirune og **Sirunna,** s. Sidrune.
Sirup, n. Sirup, Sukkersaft. Fr. sirop (af et arabisk Ord).
Sisempa, f. en Pimper, En som drikker jævnlig. Shl.
sisinnad, idelig vred; s. sivond.
Sisk, eller **Sisik,** m. en liden Sangfugl, Fringilla linaria. Østl. Sv. Siska.
sisla, v. n. risle, rinde sagte (sildra). Hall.
Sisselrot, f. Sød-Bregne, Steensøde (Polypodium vulgare). Buskr. og fl. I Nhl. **Siselrot** (i'); i Sogn **Seseljegras.** I Tel. **Sirel,** m. (?) og **Sirelrot.** Andre St. Søterot. (Dunkelt).
sist, s. sidst. — **Sisvorte,** s. Sysvorta.

sit og **sita** (i'), s. sitja.

siterren, adj. idelig vranten eller vredagtig; meget knurvorn. Tel. Oftere **sitørren**. Jf. terren.

Siting (i'), f. Sidden; Sæde (= Seta). Ogsaa i Formen **Sitjing**.

sitja, v. n. (sit, sat, setet, e'), at sidde. Inf. hedder ogsaa: sittje, sikkja, sikja (i'); og mange Steder **sita** (i'), ogsaa **sitta** (Nordl.). Præsens **sit'e** (for siter) og **sit** (i'); Fleertal ligt Inf. — Imperf. Fl. **saato** (?), **saate**, Rbg., **soto** (oo), Hall. Vald., **sote** (o'), Voss; **sute** (u'), Sdm. (sjelden). Supin. **sete** (e'); i Berg. Stift oftest **sote** (o'). Imperativ **sit**, Fl. **sitje**. G. N. sitja (sit, sat, setit); Ang. sittan, Goth. sitan. — Særlig Betydning: 1) sidde, hvile paa Legemets Bagdeel (s. Sete); om Mennesker og nogle Slags Dyr. Derimod om Fugle: hvile paa Fødderne (da de i saadan Stilling have Lighed med et siddende Dyr). — 2) dvæle paa et Sted, være i Ro. Sitja heime; sitja inne; s. uppe til langt aa Natt ꝛc. Ogsaa: være med i en Forretning, have Sæde i en Forsamling ꝛc. Sitja i Tinget; sitja i Retten. (Hedder ogsaa: sitja Retten). — 3) boe, være bosiddende. Sitja med Gard og Grunn. S. i utskift Bu. S. paa Bygsl. Dei hava setet der i tjugo Aar. Jf. sitja Husseta: have eget Huus, men ikke Jord. — 4) holde sig, sidde fast; for Ex. om Farve. Det sit ikkje lenge: det gaar snart af, det taber sig snart. Figurlig: fæste sig i Sindet. Det sit ikkje i meg: jeg kan ikke rigtig troe det. Det sat i honom endaa: han havde endda ikke glemt det. — 5) passe til sin Plads; især om Klæder: slutte godt til Kroppen. (Jf. standa, som her ofte svarer til det danske sidde). — Med Partikler: Sitja atter: sidde efter; være forladt ꝛc. Sitja etter nokon: efterstræbe, lure efter. (Jf. Saat). Sitja inne med: have under Hænder. Sitja uppe: være oppe om Natten. Sitja uppunder: understøtte, holde. Sitja uppyver nokon: vogte paa, have Tilsyn med nogen (f. Ex. En som ligger syg). — Afledninger: Seta, Sete, setja; Saat, sæta, Sæte.

sitjande, adj. 1) siddende. 2) passende at sidde; f. Ex. Det var ikkje sitjande lenger. Der var ikkje sitjande: der burde man ikke sidde.

si-tjukk, adj. tykskyet overalt; om Himmelen. Nordl.

Sit-upp, m. et Stød eller Slag; ogsaa en pludselig Skræk. B. Stift. Sv. sittopp.

siturfstug (-turtug), adj. altid trængende, graadig, umættelig. Tel.

sitørren, s. siterren.

sivaat, adj. bestandig vaad. Ganga sivaat: gaae længe el. jævnlig i vaade Klæder. Tel. Ryf. Nordl. og fl. Hedder ogsaa: siende vaat.

Siverk, m. en jævnt vedvarende Smerte. Sogn og fl.

sivja, v. a. (ar), besvogre (sig). Brugt i Formen „syvja seg“: komme i Svogerskab. Voss. (Jf. de følgende Ord). G. N. sifjar, pl. Svogerskab; Ang. sib: Forbindelse; Goth. sibja: Slægtskab. — Partitip **sivjad**: besvogret. Lyder som **sevja** (e'), Vald. og **syvja** (y'), Tel. (Silgjord).

Sivjaskylda, f. Svogerskab; ogsaa om et fjernere Slægtskab. „Sevjaskylde“, Hall. Vald.

Sivjasystkin, n. pl. sammenbragte Børn (= Andstøypingar). „Sevjasykkjin“, Vald.

Sivjung (?), m. en fjernere Slægtning, En som er langt ude beslægtet. Valders i Formen **Sevjing**. G. N. sifjungr: Paarørende; ogsaa: Svoger.

sivond, adj. idelig vred, meget vredladen. Tel. Oftere: sisinna(d). Jf. siterren.

Sivæta, f. stadig Væde el. Regn. Nfj.

sjaga, rave; s. staka (stjaka).

Sjak, s. Skjak. — **sjala**, s. skjala.

sjalda, s. sjeldan.

sjau, Talord: syv (7). Formen sjau mest alm. i Berg. Stift, Rbg. Tel. Hall. Vald.; ellers ofte: **sju**, ogsaa **sjue**, Helg., **sjaug**, Gbr., **sjøg**, Guldalen. G. N. sjau; Ang. seofon; Ght. og Goth. sibun. Jf. Sv. sju; Isl. sjö. — Sjau Tjug: 140. Sjau Hundrad: 700. Sjau Aar gamall: syvaarig. I sjau lange og sjau breide: vidt og bredt omkring, langt borte paa alle Sider; ogsaa om en meget lang Tid. Sogn, Hall. og fl.

[**Sjau**, m. 1) tilfældigt Arbeide, Dagleier-Arbeide, især i Havnene, saasom Losning og Ladning, Tilvirkning af Fisk og deslige. 2) Larm, Tummel; Støi af en Mængde Mennesker. Alm. ved Søkanten. Holl. sjouw: et stort Arbeide. — Hertil **sjaua**, v. n. (ar), være i Arbeide (Sjau); være sysselsat, have travlt; ogsaa: støie, larme. **Sjauar**, m. en Dagleier; Fiskesalter, el. deslige.

sjaufelt, el. **sjaufald**, adj. syvdobbelt.

Sjaund, f. Gravøl, Gjæstebud i Anledning af en Begravelse. Hard. Afvig. **Sjund**, Nhl. (Jf. Erve og Sælabad). G. N. sjaund, egentl. syv Dage, eller Ugen efter Ens Død.

sjaunde, adj. syvende. Nogle St. sjuande, sjunde, sjønde. G. N. sjaundi. Sjaunde-kvar: hver syvende. Halvsjaunde: sex og en halv.

Sjauskjæra, f. Storkenæb (Plante), Geranium sylvaticum. Sæt. Tel. Ellers: **Sjuskjær**, Gbr., **Sauskjære**, Hall. Sigter maaskee til Bladenes Form, da de tildeels have syv Flige eller Snipper.

Sjaustjerna, f. Syvstjernen, Pleiaderne. Oftest i Fleertal.

Sjau-tal, n. et Syvtal.

sjauttan, Talord: sytten (17). Har mange Afvigelser: **sjaukja** (for sjautjan), Sæt., **saukjan** og **saukja**, Sogn, Vald., **saukjaa**, Nhl.; andre St. sykjan, syttan, sytten.

G. N. sjautján. Sv. sjutton. (Jf. sekstan, attan, nittan).

sjauttande, adj. syttende.

sjautti, Talord: halvfjerdesindstyve (70). B. Stift og fl., dog oftere: sytti. (Søndenfjelds: halvfjerds, eller halvfjorde Tjug). G. N. sjautigi; Sv. sjuttio.

sjav, selv; s. sjølv.

Sjavile, s. Sjølvvild.

sjaa (= isjaa), o: hos, s. hjaa.

sjaa, v. a. og n. (ser, saag, seet), at see. Præs. mest alm. ser (ee); ellers sir, Helg. (Vefsen), og sjer (ee), Indh.; Fl. sjaa. Imperf. mest alm. saag; sjeldnere saa; i Fl. saago (?), saage, Søndre Berg. og fl., sogo. Hall. Et Konj. søgje (for sægje?) forekommer i Tel. Supin. tildeels sjett (ee), Indh., men mest alm. sett (seett), i Lighed med Particip sedd (ee). Konj. Præs. sjaa (f. Ex. Han sjaa til oss!). Imperativ sjaa; i enkelte Tilfælde se, el. si (i'); saaledes paa Sdm. se der! el. se no! (naar man rækker noget til En). G. N. sjá (sér, sá, sét); Ang. seon, Ght. sehan, Goth. saihvan. — Betydning: 1) see, bemærke med Øinene, blive vaer. Eg ser det. Eg saag, at han kom, o. s. v. — 2) mærke, skjønne, erfare. Eg ser kvat han vil. Eg saag, kor det vilde ganga. — 3) finde, kjende, vide. Sjaa seg Syn til: finde Leilighed til. Sjaa seg Raad: synes at have Udkomme til noget. Sjaa seg uppraadd: finde sig i Forlegenhed. — 4) v. n. kunne see, have Syn, have Lys nok. Han kortje ser elder høyrer. Det vardt so myrkt, at me inkje saago. — 5) henvende sin Opmærksomhed paa noget. Mest med „paa" og „etter". Lat oss sjaa paa det. Sjaa etter, kor det stend til. Jf. skoda, skygna, stira, glosa, glytta. — 6) med „ut": see ud, være at see til. Det ser illa ut. Han saag ut som ein Dauding. (Nyere Brug). — Med andre Partikler. Sjaa aat: see ad, undersøge. Sjaa etter: lægge Mærke til (s. 5); lede efter; ogsaa: ønske eller tænke paa noget. Han tok imot altsaman og saag etter meir (o: vilde gjerne have mere). D'er ikkje nokot til aa sjaa etter: der er intet at gjøre ved det. Sjaa fyre nokon: see Ens Blusel, see ham nøgen. (Jf. syna). Sjaa i (el. uti) nokot: a) see et Glimt af noget, en Udkant af Tingen; b) frygte for, have Betænkelighed ved. B. Stift. (Jf. Isl. ísja-verdr: betænkelig). Sjaa til: a) tilsee, have Tilsyn med; b) undersøge; c) gjøre Foranstaltning, lave det saa at noget kan skee; f. Ex. Lat oss sjaa til, at me koma paa Vegen. Sjaa utyver: see omkring, besee sig. Sjaa seg um: see sig om, søge en Leilighed, m. m. Sjaa seg fyre: være forsigtig.

Sjaa, n. (?), Syn. Kun i faa Forbindelser. Til Sjaas (Sjaass): til Syne, til Skue. **Sjaaslyte**, n. el. **Sjaasmein**, n. synlig Skade eller Lyde. **Sjaasben**, n. og **Sjaasflekk**, m. Saar eller Plet paa et nøgent Sted (især Ansigtet). Hall.

Sjaa, m. s. Sjo og Skjaa.

sjaaande (sjåande), adj. 1) seende. 2) synlig. Det var sjaaande til det: det saae ud dertil. 3) seeværdig, værd at betragte; prægtig, stadselig. Jf. sjaaleg.

sjaafus, adj. skuelysten, nysgjerrig. Tel.

sjaag (for skjalg), s. skjegl.

Sjaaing, f. Seen, Beseelse. Jf. Sjaanad, Sjon, Syn.

sjaakaa, s. skaka.

sjaaleg, adj. 1) synlig; 2) anseelig, let at bemærke; ogsaa: smuk, prægtig. Rbg. og fl.

Sjaam og **sjaamutt**, s. Hjaam.

Sjaanad, m. Seen, Syn; ogsaa Lys til at see med. Indh. Lidet brugl.

sjaasam, adj. beleilig for Synet eller Udsigten; om et Sted, hvor man seer vidt omkring. Nedenæs.

sjaasla, s. skjaasla.

Sjaastaur, s. Hjaastaur.

Sjedda (Faar), s. Søyda.

sjeldan, adv. sjelden, ikke ofte. Sædvanlig afvig. sjelda (sjella); ogsaa sjalda, Rbg. sjølda, sjøldaa. B. Stift; sjeldom, Ork. G. N. sjaldan; Ang. seldan; jf. Eng. seldom. Et Kompar. sjeldare (sjellar) skal ogsaa forekomme. (Landst. 160).

sjeldfengd, adj. rar, sjelden, som er sjelden at faae. Tel. Hall.

sjeldsynt, adj. som man sjelden seer. Lidet brugl.

Sjell, s. Hjell. — **Sjelta**, s. Sjølvtad.

sjeltra, s. skjeltra. — **sjepa**, s. skipa.

sjessa, s. skjessa.

Sjo, m. 1) Sø, Hav; Fjord eller Arm af Havet (i Modsætning til Vatn). Mere alm. Sjø (see nedenfor). — 2) Søvand, Saltvand (modsat Vatn). Faa Sjo inn i Munnen. Det smakar som Sjo. — 3) Søgang, stærk Bølgegang. Det var liten Sjo i Havet. Der er tung Sjo paa den Leidi. — 4) en fremstyrtende Bølge. Me fekk ein Sjo inn i Baaten. Det var ikkje langt millom Sjoarne. Koma som ein broten Sjo: komme brusende med megen Larm; egentl. som en brækket Bølge. (Jf. Brot og Skavl). — 5) en Indsø. Kun i de sydlige Egne og mest som Stedsnavn eller Egennavn; tildeels i Formen Sjaa og Sæ, som: Norrsjaa, Tinnsjaa, Vigdesjaa; Langsæ, Bordsæ, Ornsæ. (Tel. og Rbg.). — Ordets Form er ellers: Sjo, Voss, Hard. Shl., og som Overgang deraf: Sjø (ø'), mest alm., eller Sy, Helg., og Sjy, Østerd. (Trysil). G. N. sæ'r, sjó'r, sjá'r; Ang. sæ, seo; Ght. séo, sé; Goth. saivs. Den gamle Form Sæ findes i Stedsnavne som: Sæbø, Sæheim, Sævik (jf. Særvoll for Sævarvoll), og tillige i Personsnavne som Sæbjørn, Sæmund, Sævald. Formen Sjo findes videre udbredt i Dativet Sjonom („Sjo'no", Voss); saa-

ledes „paa Sjo'naa", Sdm. og fl., dog hedder det oftere „paa Sjø'naa" (ɔ: paa Søen), ligesom „or Sjø'naa" (op af Søen). Til Sjos (Sjøſs): til Søen. (Egentl. til Sjoar). Sjoanne millom: fra den ene Fjord til den anden. (Søndre Berg.).

sjo, adj. sløv, mat; s. sljo.

sjoa, v. n. (ar), danne store Bølger, blive Søgang. „Dæ sjøar". Brugt i de sydligste Egne. S. ogsaa sjoda.

sjoad, adj. beskaffen med Hensyn til Søen eller Farvandet; om Sted og Tid. Han var ikkje so sjoad (sjøa), som me vilde, ɔ: der var for Øieblikket ikke saadan Vandstand, som vi ønskede. D'er høvelege sjoat (sjøa): det er passende Vandstand; ogsaa: det er føielig Strøm. (Nordl.). Hertil høgsjoad, laagsjoad, andsjoad, romsjoad, trongsjoad, hardsjoad. Jf. smaasjoad, storsjoad.

Sjoan, n. Søens Flytning imellem Flod og Ebbe; Tiden fra Ebbe til Flod, eller fra Flod til Ebbe. Nordl. i Formen Sjøan; i Lof. Sjøa, og nogle St. Sya. Tildeels ogsaa om Tiden fra Ebbe til Ebbe, el. Flod til Flod. Jf. Sjofall.

Sjoar-is, Sø-Jis; s. Sjois. — Den samme Form (Sjoar) ligger ogsaa til Grund for Sjøa-bur (s. Sjoburd), Sjøafall (Sjofall), Sjøatrøm (Sjotrøm).

Sjoarstad, n. Søens Standsning ved Flod og Ebbe; det Øieblik da Søen staar stille efter Stigningen eller Faldet. „Sjøastad", Sdm.

Sjobeine, m. Sørede; s. Sjoreide.

Sjobløyta, f. Gjennemblødning af Søvand. Mange St. Sjøbløyte.

Sjobruk, n. Søbrug; Fiskerie.

Sjobud, f. Søbod, Pakbod ved Søen. Nogle St. Sjøbud, ogs. Sjaabu (Tel.).

Sjobunad, m. Udrustning til Søbrug; Sørede, Sømandsklæder, m. m.

Sjoburd (u'), m. Søgang, stor Bølgegang (som i Havet). J Nordl. Sjøbor; paa Sdm. Sjøa-bur (u').

Sjobyrnad (y'), m. s. Sjoreide.

Sjobyrting (y'), n. et Slags Ørred med lys Farve. Sdm. (Sjø).

sjoda, v. a. og n. (syd, saud, sodet, o'), at syde. Jnf. lyder sjoa, sjoe, sjøde (ø'), sjøe, sy. Præs. syd'e, sy'e, sy. Supin. sode (o'), soe, søe. G. N. sjóda (sýd, saud, sodit); Sv. sjuda; jf. Ang. seoðan (Eng. seeth), Ght. siudan, T. sieden. — Betydning: 1) syde, koge, tillave ved Kogning. Mest brugl. i de sydligste Egne (jf. koka); andre Steder helst om en Ophedelse eller lind Kogning; f. Ex. sjoda Mjølk: ophede Mælken, saa at den begynder at koge. — 2) sveise, sammensmede adskilte Stykker Metal til et heelt. Sjoda ei Øks: sveise Staalet sammen med Jernet til en Øxe. — 3) v. n. syde, være i sydende Tilstand, i Opkog. Det var so heitt, at det saud. Figurl. bruse op, komme i Fyr og Flamme. (Sjoda upp). — 4) suse, bruse, give en Lyd som naar noget syder. Det syd fyre Øyrom. Han er so raa, at han berre ligg og syd i Gruva (om Ved). — 5) rende, løbe hastigt; vel egentl. flyve eller fyge med susende Fart. Han sau(d) av: han løb bort, forsvandt pludselig. Mandal, Hall. Nordl. Hertil avsoden (o'): bortløben, forsvunden. — Afledninger: Sod, Sode, Saud, søyda.

sjodande, adj. sydende; brusende. Som adv. rendende, løbende i fuld Fart. „Han kom sjøand", Hall.

Sjodar, m. en Syder, Koger, Kok.

Sjoding, f. Syden, Kogning; Sveisning; ogsaa: en susende Lyd. (Afvig. Sjoing, Sjøding, Sjøing, Sying).

Sjodogg, f. Sødug (?). J Hard. en Sygdom, som undertiden angriber Køerne, naar de græsse ved Strandbredden.

Sjodraug, m. Gjenfærd, Spøgelse paa Stranden eller Søen. J Folkesagn.

Sjodriv (i'), n. Sødrev, Søvand som drives op i Luften af Storm. (Sjødrev).

sjodrukken, s. vatsdrukken.

Sjodune (u'), m. brusende Lyd af Søen i Stormveir. Sfj. (Sjødune).

Sjodyr, n. Sødyr.

sjofager, adj. vakker at see til paa Søen; om Fartøier. Sjelden. J Nordl. „sjøvakker".

Sjofall, n. 1) Ebbefald, Afstanden imellem Flodmaalet og Ebbemaalet. Eit stort Sjofall: stor Flod og Ebbe; Springflod. Paa Sdm. Sjøafall, for Sjoarfall; G. N. sjóvarfall. — 2) Tiden fra Flod til Ebbe; den Stund da Søen falder. Jf. Sjoan.

sjofarande, adj. 1) søfarende. 2) om Veir, hvori man kan færdes paa Søen.

Sjoferd, f. Søreise; ogsaa Søfart. Mest alm. Sjøfær, dog lidet brugl.

Sjofisk, m. Søfisk, ɔ: Saltvandsfisk (i Modsætning til Vatsfisk).

Sjofolk, n. Søfolk. Ofte ogsaa om Folk, som boe ved Søen.

Sjofugl, m. Søfugl; Svømmefugl.

sjofør, adj. skikket til at færdes paa Søen. G. N. sjófœrr.

sjoføra, v. a. gjøre reisefærdig (?). J Hall. „sjøføre": jage bort, drive paa Flugten.

sjoga, v. suse; s. sjua.

Sjogang, m. Søgang, Bølgegang (i Havsøen). Mange St. Sjøgaang.

Sjogras, n. Græsvært i Søen; især Havbændel (Zostera); ellers kaldet Marlauk og Aalegras.

Sjogror, m. smaa Vækster paa Søbunden; ogsaa et Slags grønt Sliim i Søen.

Sjoham, m. Sømandsklædning. (J Spøg).

sjohard, adj. søhaard, aaben for Storm og Søgang; om Vei eller Sted. Der er sjohardt. (sjøhart).

sjoheilt, adj. n. frit for Sødrev. So lenge som det er sjoheilt: saa længe som Søen ikke

briver (= alt medan Sjoen ligg). Søndre Berg.
Sjohorv (?), f. (= Sjokrake), s. Krake.
Sjo-is, m. Iis paa Sø eller Søvand (modsat Vatsis). Mest alm. Sjø-is; ellers Sjøar-is, Sogn, og Sjoar-is, Voss. (Med tydeligt r).
Sjokalv, m. Meduse (= Gopla, Klysa). Helg. i Formen Sykalv.
Sjokatt, m. en vis Fisk (= Havkatt, Haagylling). Trondh. „Sjøkatt".
Sjokrek (e'), n. smaa krybende Sødyr.
Sjolaug, n. Søbad.
sjolaus, adj. frit svævende over Søen. Springa sjolaus: hoppe op over Vandfladen; om Fiske eller andre Sødyr. Hedder ogsaa: bykfa sjolaust (el. sjølaust). B. Stift.
Sjolegd, f. Sølægd, Distrikt hvor Soldater udskrives til Sø-Tjeneste.
sjolegen (e'), adj. som har ligget i Søen; om Træ. (Mest alm. sjølegjen). Ogsaa: liggende paa Søen; især om Taage. Sjolegi Skodda: Taage som trækker sig ind fra Havet. (Sjøleia Skodde, Sdm.). Jf. G. G. sjálægr myrkvi.
Sjoleid, f. Søled, Vandvei.
sjoleides, adv. til Vands. Fara sjoleides: reise Søveien. Nordl. og fl. (sjøleies).
Sjolending, m. En som boer ved Søen.
Sjolett, m. s. Lett.
Sjolok (o'), n. Vandflade, Søens Overflade. Nhl. Nordl. I Sogn Sjologe (Sjølogje), s. Loge. Andre St. Sjoskorpa, f. Sjotrøm, m. og Sjomaal, n.
sjoløypa, v. a. (er, te), trænge eller hælde en Baad, saa at Vandet strømmer ind i den. Sdm. (sjøløype).
Sjomann, m. 1) Sømand. Han er ingen Sjomann: han er ikke skikket for Sølivet. — 2) en Mand fra Søkanten. Rbg.
Sjomaal, n. Vandflade; ogsaa Havflade, Søfladens Høidepunkt.
Sjomerke, n. Sømærke.
Sjomige, m. Holothurie, et Slags Sødyr. (Sjømigje).
Sjon, f. 1) Syn, Øiesyn. Lidet brugl. Oftere **Sjun**, Nordl. Ellers Syn. G. N. sjón. — 2) Lysning i et Værelse; Leilighed til at see. Indh. i Formen Sjun. — 3) en Smule, noget som man knap nok kan see. Paa Sdm. **Sjund**.
Sjonaal, f. s. Tangnaal.
Sjonekkjing, f. Søens Standsning ved Flod eller Ebbe. S. nekkja.
Sjonskylna, f. Hjonskilnad.
sjonsleg (tækkelig), s. hjonsleg.
Sjo-orm, m. Søslange. (Sjøorm).
Sjo-orre, m. s. Havorre.
Sjorak, n. Vrag; s. Rak.
Sjoreide, m. Søredskaber; Baade, Fiskergarn, Fiskesnører og deslige. (Mest alm. Sjøreie). Ogsaa kaldet Sjobunad, Sjobyrnad (Sjøbørna, Nordl.), Sjøbeine (Sdm.), Sjovelde (Shl.).
sjoreken (e'), adj. som har drevet længe omkring paa Søen; f. Ex. om Træ. Nordl. og fl. Mest alm. sjørekjen.
Sjorok (o'), n. Sødrev, Storm som opdriver Vand af Bølgetoppene, saa at Søen synes at ryge. Jf. rjuka.
sjorædd, adj. frygtsom paa Søen.
Sjosida, f. Søside; Strand, Kyst.
Sjoskade, m. Søskade; Havarie.
Sjoskorpa, f. = Sjolok. Sogn, Nordl.
Sjoslag, n. Slag i en Søkrig.
Sjosmak, m. Smag som af Søvand.
Sjostad, m. Søstad, By ved Søen.
sjostaden, adj. (om Fisk) som har staaet længe i Garn eller Vod i Søen. (sjøstaen).
sjosterk, adj. søstærk, frisk paa Søen.
Sjostyvel (y'), m. Fiskerstøvle.
sjot, s. skjot.
Sjo-tre, n. Søværter som ligne Træ.
Sjotroll, n. Søuhyre, underligt Sødyr; ogsaa om Bløddyr (Mollusker) i Søen.
Sjotrøm, m. Søens Overflade (= Sjolok). Paa Sdm. Sjøa-trøm.
Sjov, s. Snjo. — **sjov**, s. sjølv.
sjovan, og **sjovand**, adj. søvant.
sjovaat, adj. vaad af Søvand.
Sjoveder (-veer), n. Veir til at færdes paa Søen. (Jf. Sjovær).
Sjoveg, m. 1) Søvei, Vandvei. 2) Vei fra en Gaard til Søen.
sjoveik, adj. svag paa Søen, eller som let bliver søsyg. Modsat sjosterk.
Sjovelde, n. s. Sjoreide.
Sjoverk, m. Søsyge. G. N. sjóverkr. Kjenna Sjoverken: være søsyg. Nogle Steder siges „hava sjovondt".
Sjovær (?), n. en Udfart paa Søen, en Fiskefærd. Dei gjorde tvau Sjovær: de gjorde to Udreiser (Turer), f. Ex. til en Fiskeplads. Nordl. Trondh. Sdm. Ordet er usikkert, da det oftere hedder Sjøveir og Sjøveer.
Sjovæta, f. Fugtighed af Sø el. Søvand.
sju, s. sjau.
sjua, v. n. (ar), 1) suse, give en susende Lyd. B. Stift. Afvig. **sjoga**, Ryf. — 2) hysse, tysse; sige „sju" (o: tys). Smaal. Ogsaa: huje med en svagere Lyd. Jf. hua.
sjuk, adj. syg, angreben af Sygdom. G. N. sjúkr; Sv. sjuk; Ang. seoc, Goth. siuks. (Nogle St. siges oftere klen eller laak). Uegentlig betegner sjuk ogsaa: misundelig, gjerrig, lumpen. Jf. Sykja.
sjukall, adj. sygelig, svagelig. Hall. Afvig. sjukaal, Tel.
Sjukdom, m. Sygdom.
Sjuke, m. Syge; især omgaaende Sygdom. Rbg. og Tel. (Sjukje). Hedder ogs. Sjuka, f., men mest alm. Sykja.
Sjukehus, n. Sygehuus. (Sv. sjukhus).
Sjukeseng, f. Sygeseng.
Sjukfar, s. Styffader.
sjukleg, adj. sygelig, som har svag Helbred. Jf. sjukall.

Sjukling, m. et sygt eller sygeligt Menneske. Nhl. og fl. (Sv. sjukling). Andre St. **Sjuking** og **Sykjing**.
sjukna, v. n. (ar), blive syg eller sygelig. Lidet brugl.
sjukvoren (o'), adj. noget sygelig.
Sjun, f. (n.), Syn; s. Sjon.
Sjund, f. s. Sjon og Sjaund.
sjur (for stjurd), s. styrd.
Sjursmess, den 23de December (= Tolaksmessa). Trondh.
Sjurta, s. Skyrta. — **Sjæl**, s. Saal.
Sjærne, s. Hjerne og Stjerna.
Sjø, s. Sjo. — **Sjøa**, s. Sjoan.
sjøa, v. s. sjoa, sjoda og skjøda.
sjøføre, s. sjoføra.
sjøl, s. sjølv. — **sjøldaa**, s. sjeldan.
sjølv, pron. adj. selv. Skulde her rettest hedde **sjelv** (oprindl. sjalv); men Ordets Form er noget fordunklet, da det mest almindelig hedder **sjøl** (ø'), og kun i Fleertal og den bestemte Form: **sjølve**. Imidlertid bruges dog ogsaa **sjølv**, Hard. og fl. Nogle St. sjel (e'), Lister, Mandal. I Nbg. og Tel. derimod: **sjav** (for sjalv) med fuld Bøining, nemlig **sjav'e**, m. **sjov** (ov), f. **sjavt**, n. og **sjave**, pl. G. N. sjalfr (Isl. sjálfr); Sv. sjelf; Eng. self, Ang. seolf. — Særlige Betydninger: 1) selv personlig, i egen Person; ogsaa: selv alene, uden Hjælp; selvdreven, uden Paavirkning, m. m. Han var der sjølv. Barnet gjeng sjølv. (I Tel. „Dæ gjeng'e sjavt"). Det jamnar seg sjølv (det jævnes af sig selv). Gjera aat seg sjølv: arbeide for sig selv, til sit eget Brug. Vera fyre seg sjølv: være fraskilt, affondret; ogsaa: afsides, i Eenrum. Vera med seg sjølv: være ved fuld Sands og Samling; tildeels ogsaa: være alene. — 2) den fornemste, den styrende el. raadende. Han sjølv: Huusbonden, el. Formanden. Ho sjølv: Huusmoderen. (I Tel. ho sjov). Dei sjølve: Mand og Kone i Huset. Hedder ogsaa **Sjølvefolket** (Sjølvefolkje), Hall. og fl. — 3) den egentlige, rette, virkelige. Sædvanlig forved Substantivet og i den bestemte Form; f. Ex. i sjølve Byen, o: i den egentlige By (i Modsætning til Omegn eller Forstæder). Sjølve Garden: Gaarden selv i Modsætning til dens Marker ꝛc. Sjølve Huset: Huset foruden Indbo, og deslige. I dette Tilfælde bruges ogsaa et Slags Komparativform „sjølvare", f. Ex. sjølvare Huset ꝛc. Nordre Berg. og fl. — Dativ **sjølvom** (i Neutr. **sjølvo**) bruges mest i Forbindelsen: av sjølvo(m) seg, o: af sig selv, uden Paavirkning. Det gjeng av sjølvo seg. Han kjem av sjølvom seg. I begge Tilfælde fordunkles Formen ofte til „sjølo", el. „sjølaa seg". (I Tel. sjave seg). — Et Genitiv **sjølvs** (sjøls) bruges tildeels i Forbindelse med Possessiv; saaledes „sjøls min", o: min egen; „sjøls sin", o: sin egen. Gbr. Ork. (G. N. sjalfs sín). Af andre Forbindelser mærkes: **sjølv eine**, o: alene. (Lidet brugl. I Tel. sjav eine). **sjølv-annan**: selv anden, med een i Følge. **sjølvtridje**: selvtredie, som har to andre med sig. Saaledes ogsaa; **sjølvfjorde**, **sjølvfemte** og fl.
sjølvare, selve; s. sjølv.
sjølvbeden, adj. 1) frivillig, uopfordret. Han kunde gjera det sjølvbeden (sjølbeen), o: af egen Drift, uden Paamindelse. — 2) selvbuden, som kommer uden Indbydelse.
Sjølvbeite, n. selvvoldt Forlegenhed. Hall.
sjølvbergad, adj. forsynet for sit eget Behov, selvhjulpen. Nogle St. oftere sjølvbyrg, sjølvhjelpen (sjølvhjelpt), sjølvplattad.
sjølvbyrg, adj. 1) selvhjulpen. Nordl. (sjølbørg). I Ork. **sjølbort** (for sjølvbyrgd?). — 2) stolt, selvtilfreds.
sjølvbøygd, adj. bøiet af Naturen, krumvoxet; om Træ. I Hall. ogsaa **Sjølvbøyg**, m. en naturlig Krumning.
sjølvdaud, adj. død af Sygdom, ikke dræbt; om Dyr. (sjøldaud'e, sjøldau).
Sjølvdaude (?), m. Døsighed, tilfældig Sløvhed. „Sjøldaue", Ork. I Guldalen: Sjøldoe (o'). „Gaa i Sjøldoa": gaa i en Døs, uden at tænke eller sandse.
sjølvdaaen, adj. selvdød (= sjølvdaud). Ork. (sjøldaain). Jf. daaen.
Sjølvdraap, n. Selvmord.
sjølvdøya (sjøldøy), v. n. døe af Sygdom; om Dyr. Hedder ogsaa **sjølvdauda** (sjøldaua).
Sjølveigar (Sjøleigar), m. Selveier.
Sjølvfostring, m. en leiet Fisker eller Arbeider, som holder sig selv med Kost. B. Stift.
Sjølvfylgja, f. Selvfølge, naturlig Følge.
Sjølvføding, m. eenlig Person med egen Huusholdning. Voss. (Sjølføing).
Sjølvgivnad, m. en naturlig Følge, noget som giver sig selv. Sogn og fl.
sjølvgjeten, adj. = sjølvsagd. Num.
sjølvgjeven, adj. sikker, utvivlsom.
sjølvgjord, adj. selvgjort; meget let at gjøre, næsten færdig af sig selv. Mest i Neutr. (sjølgjort).
sjølvgod, adj. selvgod, indbildsk.
Sjølvhaldar, m. = Sjølvfostring. Nordl.
Sjølvhjelp, f. Forsyning for eget Behov.
sjølvhjelpen, s. sjølvbergad.
sjølvkallad, adj. selvkaldet.
sjølvkjær, adj. selvkjær, egenkjærlig.
sjølvklok, adj. selvklog.
sjølvmint (-minnt), adj. beredvillig, som paaminder sig selv, eller gjør sin Skyldighed frivilligt, uden nogen Opfordring. Temmelig alm.
Sjølvnøyding, f. Selvbetvingelse.
sjølv-onnug, adj. flittig, stræbsom af egen Drift, uden nogen Tvang. Tel. i Formen sjavonnig.

sjølvplattad, adj. = sjølvbergad. Hall.
sjølvraadug, adj. selvraadig; egensindig. Egentlig: fri, uafhængig; men i denne Betydning siges hellere **sjølvraadande**, el. **sjølvraaden**. (Jf. sjølvstyren).
Sjølvros (Sjølroos), f. Selvros.
Sjølvræda, f. Frihed til at raade sig selv; ogsaa: Selvraadighed. Sdm. (Sjølræde). „Han gjeng i Sjølrædinne": han tilbringer Tiden i fuld Frihed, efter eget Behag. (Især om en Yngling, som endnu ikke er tilholdt til Arbeide). G. N. sjalfrædi, n.
sjølvsagd, adj. utvivlsom, sikker, som tilsiger sig selv. Mest i Neutr. (sjølsagt).
sjølvsaadd, adj. selvsaaet.
sjølvskapad, adj. selvdannet, naturlig.
sjølvskyldig, adj. fordringsfuld, ubeskeden, som anseer sig fortjent til stor Opmærksomhed. Sdm. Andre St. velverdig.
sjølvslutt (el. -sluttad), adj. sluttet eller ophørt af sig selv. I Berg. Stift oftere „sjølbegjeve(t)".
sjølvstyrd, adj. som styrer sig selv, el. gaar paa Slump. Det gjeng sjølvstyrt: det gaar som det kan; det gaar vildt, el. uden Ledelse. I Tel. **sjavstyrt**.
sjølvstyren, adj. selvraadig, egensindig. I Tel. **sjavstyren**.
sjølvsynt, adj. aabenbar, som viser sig selv.
Sjølvsøkkja, f. en ustyrlig eller farlig Person. Hall. (Hoel).
Sjølvtad (?), n. Gjødselvædske i Engen nærmest ved Fæhusene. Lister (Kvinesdal) i Formen **Sjelta'** og **Sjeltag**. I Siredal: **Sjelta**, f. (for Sjelvtada?). Andre St. Sæta. Jf. Losig, Tadsig.
sjølvtamd, adj. selvtæmmet, øvet eller forbedret ved egen Flid.
Sjølvtekt, f. Selvtægt, det at tage sig selv til Rette. Lidet brugl.
sjølvtridje, s. sjølv.
sjølvvalden, adj. selvforvoldt, som En har paadraget sig selv. Oftere: **sjølvvalda(d)**.
Sjølvvild, f. 1) Frihed til at følge sin Villie. „Gaa i Sjølvildinne": gaae ledig og raade sig selv. Nfj. (s. Sjølvræda). — 2) en frivillig Gjerning, noget som man gjør af egen Drift, uden Tvang. Tel. i en afvigende Form: **Sjavvil**, og **Sjavile**, f. (G. N. sjalfvili, m. fri Villie). — 3) Unødvendighed, noget som ikke behøves. Meget brugl. i Tel. i Formen Sjavile. „Ei stor Sjavile": en meget unødig Ting, noget som man godt kunde undgaae. „Ei Sjavils Sut": en unødig Sorg. (Landst. 736). „Dette æ Sjavile": dette er for megen Umage, for stor Opmærksomhed (f. Ex. om en overflødig Beværtning). Jf. sjølvvita.
sjølvviljande, adj. frivillig.
Sjølvvilskap, m. Unødvendighed; en unødig Gjerning. „Sjavilskap", Tel.
sjølvvis (ii), adj. selvviis, selvklog.
sjølvvita (i'), adj. unødig, som ikke behøves. Gbr. Østerd. Hedder ogsaa „sjølsvita" og bruges omtrent som Sjølvvild.
Sjølvvyrdnad (y'), m. 1) Selvagtelse; Omhu for sit Rygte. 2) Selvgodhed, Indbildskhed. „Sjølvørna".
Sjøreie, s. Sjoreide.
sjørsk, adj. stolt, storagtig. Smaal.
Sjøvaak, s. Snjovaak.
Sjøveir, s. Sjoveder og Sjovær.
ska, v. s. skada, skoda og skula.
Skabb, n. Skab, Hudsygdom med Kløe. Eng. scab; Lat. scabies. **Skabbsykja**, f. Skabsyge (Faaresygdom).
Skabb, m. en stenig Jordplet (= Skrabb, Skalle). Smaal.
skada, v. a. (er, de), skade, gjøre Skade el. Meen. Ofte forkortet **ska**; Præs. skar (for skader), nogle St. skadar (skada'); Imprf. alm. skadde; Sup. skadt. G. N. skada(ar), og skedja (skaddi). — Part. **skadd**: beskadiget.
Skadd, m. en liden Sik (Fisk). Hall.
skadda, v. n. (ar), berøre noget løselig (= snerta). „Dæ skadda ne paa Golv'e". Hall.
Skadda, s. Skodda.
Skade, m. Skade, Tab, Ulykke. Mange St. **Skae**. G. N. skadi. Det gjeng ut paa Skade: det fører til Skade; der skeer en Ulykke. D'er tvo Skadarne og ingi Boti: dobbelt Skade og ingen Erstatning. Hava Skaden tapt: faae god Erstatning for sin Opoffrelse, have Fordeel i Stedet for Tab. B. Stift. — I Sammensætning med Adj. har Ordet tildeels kun en forstærkende Betydning, for Ex. **skad-dyr**: meget dyr; **skadsterk**: frygtelig stærk; **skadgod** (ska'go): fortræffelig; **skadrik** (skarik): uhyre rig ꝛc. Gbr. og fl.
Skadebot (oo), f. Opreisning, Erstatning.
Skadedraap, n. et frygteligt Nederlag; ogsaa: det at Dyr blive dræbte i Utide.
Skadedyr, n. Dyr som gjør Skade.
Skadeferd, f. Færd eller Foretagende, som kun er til Skade. (Skafær).
skadelaus, adj. skadesløs; ogsaa: uskadt.
skadelaust, adv. uden Skade.
skadeleg, adj. skadelig; fordærvelig.
Skadetak, n. et Greb eller Angreb, som forvolder Skade. (Skatak).
Skadeveder (e'), n. Storm eller Uveir, som kan gjøre Skade. (Skaveer).
Skadeverme, m. Ildebrand, Skadeild.
skadsam, adj. skadelig, som medfører Tab. Trondh. G. N. skadsamr.
[**skaffa**, v. a. (ar), skaffe; anskaffe. Ogsaa v. n. skaffe sig Mad; holde Maaltid. Nyt Ord, af T. schaffen (skabe). **Skaffar**, m. en Skaffer; Gjæstgiver.
Skafsøing, m. Indbygger af Skafsaa i Telemarken.
Skaft, n. 1) Skaft, Haandfang paa et Redskab. G. N. skapt. Fleertal tildeels **Skoft**.

(B. Stift og fl.). Jf. skjefta og Skjefting. — 2) en liden Stang; f. Ex. en Lakstang. Hall. — 3) Væverskaft; en af de Stænger hvorpaa Syllerne i en Væverstol ere opstillede. (Havaldskaft). Jf. Einskjefta, Tvískjefta.

skaftlaus, adj. skaftløs.

Skag, n. et Sted som ligger aabent eller udsat for Vinden. (Vindskag). Shl.

skaga, v. n. (ar), rage frem, strække sig ud; om en Odde eller Landtunge. Nordl. G. N. skaga.

Skage, m. 1) en fremstikkende Odde af Landet, et Næs. Nordl. Sdm. (Skagje, Skaje; Fl. Skaga'). G. N. skagi. (Jf. Snage). Tildeels ogsaa om et Rev, en Grunding, som gaar ud fra Landet. — 2) en høi, fremragende Ting; ogsaa om et stort Dyr. Østerd. i Formen **Skaga**, nogle Steder **Skaua**.

Skagge, m. en Udkant, et afsidesliggende Engstykke, og desl. Tel. (Skaggje).

Skak, n. en stærk Rystelse; f. skaka.

Skak, m. et Slags Si (Sil) med et Net i Bunden, en Humle-Si at bruge ved Brygning. Vald.

skaka, v. a. (**skjek**, **skok**, **skjeket**), 1) ryste stærkt, støde, skubbe frem og tilbage. Præs. mest alm. **skjœk** (skjæk'e); nogle Steder **skak'er**. Imperf. **skook**; Fleert. **skoko**. Supin. **skjekje** (e'), ogsaa skjikje (i'); nogle St. **skakje**. G. N. skaka (skek, skók, skekit); Sv. skaka; Eng. shake. — 2) skage, skjætte, rense Liin fra de vedhængende Stilke. Smaal. Rom. Heraf Skoka. — 3) øse, aftømme. I Forbindelsen skaka upp: opøse nybrygget Øl af Gjæringskarret. Heraf Uppskoka. — 4) v. n. ryste, bæve. (Sjeldnere). — Skaka seg: ryste, skubbe sig. Skaka paa Herdarne: trække stærkt paa Skuldrene. Skaka i Hop: ryste sammen (sikka). Skaka ned: nedryste, f. Ex. Frugt af Træer.

skakall, adj. rystende, som foraarsager Rystelse; f. Ex. om en haard og ujævn Vei. Der er skakalt: der er en haard Vei at kjøre paa. Jf. skaksam.

skakande, adj. rystende, stødende.

Skakar, f. Skaketein.

Skakebolle, m. og **Skakedrykk**, m. Smagedrik af nybrygget Øl (Uppskoka).

skaken, adj. rystende (= skakall).

Skaketein (el. Skaktein), m. Rystestok paa en Kværn; en liden Stang, som er fæstet til Mølletragten (Teina), saaledes at den nedre Ende berører den omløbende Møllesteen og derved bevirker en stadig Rystelse i Mølletragten, saaat Kornet kan strømme jævnt nedad. B. Stift og fl. Ogsaa kaldet **Skakketein**, Sdm., **Skakvond** (-vaand), Tel., **Skakvol** (o'), Vald., **Skakmungel**, Helg. (jf. Mondul), og **Skakar**, Rommerige. (I svenske Dial. skakvand). — Skjelva som ein Skaketein: skjælve voldsomt.

Skaking, f. idelig Rystelse; f. Ex. ved Kjørsel; f. skaka.

Skakk, n. (?), f. Skaak.

skakk, adj. skak, skjæv; i Særdeleshed: 1) hældende til Siden; f. Ex. om en Stolpe; 2) ilde afpasset, ikke ligedan paa begge Sider; 3) fordreiet, forvreden. Jf. skaa, skeiv, vind. G. N. skakkr. Sv. Dial. skakk og skank. Heraf skjekkja.

skakka, v. a. sætte skjævt; f. skjekkja. — **skakkast**, v. n. blive skjæv.

Skakke, m. 1) Skjævhed; Punkt hvor noget er skjævt. (Skakkje). — 2) en skjæv Stilling eller Retning. Standa paa Skakke: staae skjævt. Ganga paa Skakke: gaae skjævt. Altid med haardt k (ikke kj); altsaa vel et gammelt Dativ (Skakka), eller ogsaa Femininum. I Hall. siges ogsaa „gaa ette Skokko" (Skøkkom): gaae i skjæv Retning.

skakkføtt, adj. skjæv i Fødderne.

skakkhald (-hall), adj. brøstholden, som ikke faar sin fulde Deel. Nordl.

skakkladd, og **skakklastad**, adj. skjævtladet, hældende af en Uorden i Ladningen; om Baad eller Fartøi.

skakklendad, adj. skjæv i Lænderne eller Krydset; f. Ex. om Heste. Gbr. og fl.

skakkmynt, adj. skjævmundet.

skakkryggjad, adj. skjævrygget.

skakksett, adj. sat i skjæv Stilling; skjævt bygget eller ladet (= skakkladd); ogsaa ligt skakksnudd.

skakksnudd, adj. forvendt, fordreiet; ogsaa: vant til en skjæv Gang eller Stilling. Noget lignende er „skakkjøyrd" (skakk-køyrd). Tel.

skakkstyrd, adj. skjævtgaaende, uheldig, uordentlig; f. Ex. om Huusholdning. Mest i Neutr. (skakkstyrt).

skakkstyrt, adv. skjævt, uheldigt, uden rigtig Orden. Det gjeng skakkstyrt. B. Stift.

skaksam, adj. rystende, som forvolder Rystelse (= skakall).

Skaksaald, n. et Sold, som man kan holde imellem Hænderne. Nordl.

skakt, adv. skjævt, i skjæv Stilling; ogsaa: uheldigt, uden rigtig Orden.

Skakvond (-vaand), m. f. Skaketein.

Skal, n. Skal, Hylster, Overhinde; f. Ex. paa Frugter, Æg ꝛc. Afvig. **Skval**, Gbr. Vald. (Jf. Skurn, Skinna, Rus). Sv. skal. Hava Valet og taka Skalet: have frit Valg og dog vælge det daarligste.

Skal, m. Rudskalle (?), et Slags Fisk. Buskr.

skal, v. f. skula.

skala, v. a. (ar), 1) afskalle, skrælle. Lidet brugl. 2) udplukke, udsøge af en Mængde; f. Ex. skala det turraste ut-or: udskille det tørreste. Nordre Berg. — S. ogsaa skarda.

Skalberg, n. en Bjergart, som let lader sig smuldre og kløve i Skiver. Østl.

Skald, m. Digter, Poet. I historisk Fortælling. (G. N. skáld, n.). Ligesaa **Skaldskap**, m. Poesie.
skaldra, v. n. (ar), skralde, skramle. Berg. Stift. Egentl. skallra; jf. skjella, skrella, skrala. — **Skaldring**, f. Skrald, en skarp klirrende Lyd; f. Ex. af nedkastede Plader.
Skalk, m. 1, en Skalk; især med Begrebet: en listig Person, En som gjør Puds eller driller Folk. G. N. skalkr: Skjelm. (Jf. Goth. skalks: en Tjener). — **Skalkelag**, n. Anlæg til List og Drillerie. **Skalkeraad**, f. listige Raad, Intriger. **Skalkestrik** (i'), n. Skalkestykke. **Skalkevisa**, f. en lystig Vise. (Paa Sdm. Skalkavise).
Skalk, m. 2, Stump, Endeskive af et Brød. (Ogsaa svensk og dansk).
skalkast, v. n. gjækkes, skjase. Lidet brugl.
skalkutt, adj. skalkagtig. (Sjelden).
skalla, v. a. (ar), 1) tilhugge Tømmerstokke i Enderne. Nordl. Trondh. — 2) rense Hamp for vedhængende Stilke. Gbr.
skal-laus, adj. skalløs, fri for Skal.
Skalle, m. 1) Pande, Forhoved (= Enne). Alm. i de vestlige og nordlige Egne. Jf. skollutt og G. N. skalli: skaldet Hoved. — 2) Hjerneskal, den øverste Deel af Hovedet. Rbg. Tel. Østl. (Afvig. **Skadde**, Sæt.). Ofte ogsaa om Hovedet i det hele. Jf. Skolt og Skjelta. Sv. skalle. — 3) en tør og stenig Forhøining paa Jorden; f. Ex. i en Ager. B. Stift; ogsaa i Sæt. (Skadde). — 4) en Banke eller Forhøining i Vandet, en høit liggende Fiskegrund (= Klakk). Nordre Berg. Nordl.
Skallebotn, m. ujævn Bund, med Banker eller Forhøininger.
Skallefisk, m. Fisk som holder sig paa høi Grund. — **Skalleseid**, m. et Slags stor Sei. Ryf.
Skallereim, f. Nakkerem i et Bidsel. Østerd.
skallutt, adj. ujævn, fuld af stenige Forhøininger; om Jord.
Skalma, f. Frugtbælg; s. Skolm. — **Skalmegras**, n. Vikker, Fugleærter. Sdm.
Skaltenner, pl. en Tandsygdom blandt Hestene. Smaal.
Skam, f. 1) Skam, Beskjæmmelse. Mest alm. Skamm; ellers ogsaa **Skomm** (o'), Rbg. Tel. G. N. skömm (skammir). Standa til Skammar: staae til Skamme. (Tel.). Jf. Skjemd. — 2) Undseelse, Blusel. D'er ikkje Skam i honom: han undseer sig ikke ved nogen Ting. Jf. skjemmast og skamlaus. Ogsaa om noget som man undseer sig ved eller blues for. Eg heve so litet til aa bjoda, at det er berre Skam. Jf. Gardskam. — I Sammensætning bruges Skam (ligesom Naud og Mein) til Forstærkelse af et Ords Betydning, især til at betegne, at noget er usædvanligt eller for meget; f. Ex. skamhogga, skamriva; skamstor, skamtung o. s. v.
skam (el. skamm), adj. kort, kortvarig. Skal forekomme i Nordl., tildeels i Formen „skammer“, dog kun sjelden. G. N. skammr. I Hard. kun i en Dativform „Fyre skamre Stunde sian“, o: for kort Tid siden. Jf. Skamtid og skamt.
skambita, v. a. bide voldsomt, flænge, rive. Part. **skambiten** (i').
skamdjerv, adj. uforskammet dristig.
skamdyr, adj. usædvanlig dyr.
Skamfall, s. Skarnfall.
skamfara, fordærve; s. skamføra.
skamfeit, adj. overordentlig fed. Jf. lytefeit.
Skamferd, f. Skamfærd, Ufærd. Tildeels med Formen „Skamma(r)fær“.
skamfila, v. a. (ar), skamfile, forslide.
skamfull, adj. skamfuld. Jf. skamlaus.
Skamfyla, f. en fræk, uforskammet Person. Hall.
skamføra, v. a. (er, de), fordærve, skjæmme, skade ved en voldsom Behandling. Rbg. I B. Stift: **skamfara** (-fer, for); ellers oftere **skamfera** (ar), som vel snarest er udgaaet fra skamferda. G. N. skamfœra. (Sv. Dial. skamfera og skamfara). Particip skamførd, skamfaren og skamferad (-feert).
skamgod, adj. usædvanlig god. Mest i Spøg ligesom naudgod og skadgod.
skamhard (-har), adj. usædvanlig haard.
skamhoggen, adj. skjæmt eller fordærvet ved Hugst; om Træ eller Skov.
Skamkaup, n. Kjøb for Spotpriis.
skamlaus, adj. 1) ulastelig, som man ikke har nogen Skam af. F. Ex. om Klæder: Dei er vel skamlause, o: man kan bruge dem uden Skam. Han fekk so god Løn, at det var skamlaust. Nordre Berg. og fl. G. N. skammlauss. — 2) skamløs (om Personer); blottet for Undseelse, uforskammet. Mere alm. (I denne Betydning ville nogle sige „skamfull“).
skamlaust, adv. med Sømmelighed, uden Skam. Detta kann ein bruka skamlaust.
skamleg (el. skammeleg), adj. skammelig, som er til Skam. — **skamlege**, adv. paa en skammelig Maade. „Han foor so skammele' aat“.
skamliten, adj. usædvanlig liden.
Skamløysa, f. 1) ulastelig Tilstand, det at man ikke behøver at skamme sig (s. skamlaus). Med Skamløysa: uden Skam. — 2) Skamløshed, det at man ikke blues ved noget. Mere alm. — 3) en skamløs Person.
skamma, v. a. (ar), s. skjemma.
Skammel, m. Skammel (= Skor, Krakk).
skamnaken, adj. meget ilde klædt.
Skam-ord, n. skammelige el. fornærmelige Ord; ogsaa: et ondt Rygte. Trondh. og fl.
Skamplagg, n. Klædningsstykke som er til Skam (el. skal bæres til Straf).
Skampris, m. Spotpriis.
skamraska, v. a. (ar), overvælde, behandle voldsomt, mishandle. Berg. Trondh. Nordl.

(G. N. raska: forrykke, forstyrre). Part. skamraskad.
skamrik, adj. uhyre rig.
skamriva, v. a. forrive, rive til Skade. — **skamriven** (i'): forreven.
skamskjella, v. a. overvælde med Skjældsord.
skamslaa, v. a. (slær, slo), slaae fordærvet, eller til Skade; forslaae. — **skamslegen** (-slegjen): forslaaet, ilde tilredt.
skamsliten (i'), adj. yderlig forslidt.
skamstela (e'), v. a. (stel, stal), bestjæle grovelig. — **skamstolen** (o'): skammelig bestjaalen, ruineret ved Tyverie.
skamsterk, adj. frygtelig stærk.
skamstor, adj. usædvanlig stor, uhyre.
skamt, adv. kort (s. skam, adj.). „Han sat der skamt i fraa", Landst. 202. Synes ellers ikke at være i Brug.
Skamtid, f. Tiden ved Vintersolhverv, de korteste Dage i Aaret. Nordl. Jf. G. N. skammdegi. Til skam, adj.
skamtjukk, adj. overmaade tyk.
skamveik, adj. yderlig svag.
Skank, m. 1, Skank, Been; s. Skonk.
Skank, m. 2, frossen Fisk. Nordl.
[**Skans**, m. Skandse. T. Schanze.
Skansstokk, s. Skarnstokk.
Skant, m. 1) Maalekjæp, en Pind hvormed man undersøger Høidemaalet i et Kar (s. skanta). Sdm. Nordl. — 2) Maal eller Mønster til Klædningsstykker. Hard. Voss, Sfj. — 3) en tilhugget Kant paa Tømmerstokke. Tel. — 4) et afmaalt Stykke, en vis Deel eller Portion. Søndre Berg. og fl. Isl. skamtr. — 5) et vist forelagt Arbeide, et Pensum; saaledes: et Dagværk, Arbeide for en Dag. Indh. (Snaasen). Ligesaa: et foresat Stykke til at lære, en Lere i en Bog, m. m. Voss og fl.
skanta, v. a. (ar), 1) afmaale, afpasse; især med en Maalekjæp (Skant). F. Ex. om at dele en Slump Mælk i flere Portioner ved at øse den af, idet man udfinder Maalet ved en Pind, som man holder lodret i Karret, og hvorpaa man har sat Mærker for Halvdeel, Trediedeel o. s. v. Sdm. og flere. Ogsaa i Nordl. om Udmaaling af Tran, m. m. — 2) jævne, beklippe, tage lidt af for at Tingen kan passe. Valders og fl. Ogsaa: uddele knapt, beregne smaaligt eller karrigt. Nordre Berg. — 3) tilhugge Tømmerstokke paa Kanterne eller Siderne. Tel. Jf. rydja, telgja.
skantad, part. afmaalt, nøie afpasset. Det var nett skantat: nøie afmaalt; saa knapt som muligt. B. Stift. Jf. Eng. scant, scanty: knap.
Skantebyte, n. Deling ved „Skantemaal"; s. skanta, 1.
Skantile, s. Skarntile.
Skanting, f. Afmaaling; Afpasselse.
Skap, n. 1) Skikkelse, Form, Figur. Meget brugl. Dei er like paa Skap, el. i Skapet: de ere lige med Hensyn til Skikkelsen. Saaledes: Fugleskap, Fiskeskap, Klodyrskap; Treskap, Baateskap &c. Jf. Skapnad. — 2) Orden, passende Forhold eller Beskaffenhed. D'er ikkje nokot Skap med det: det har ikke nogen rigtig Art. (Tildeels i de nordligste Egne, men hedder oftere Skapnad). Ein kunde ikkje koma fram med nokot Skap, o: paa nogen lempelig Maade, uden altfor stor Uleilighed. Sfj. og fl. (Jf. skapleg). — 3) Forbedring, Helbredelse, Restitution. „D'æ lite Skap mæ' naa": der er liden Forbedring med ham, han er ikke stort bedre end før. Jf. skapa.
Skap, m. Beskaffenhed. Kun i Sammensætning og som en Endelse for afledede Ord, f. Ex. Blidskap, Truskap, Skyldskap; Fiendskap, Daarskap, Gledskap; Rekneskap, Vinneskap o. s. v. I nogle Ord har det Begrebet af en Hob eller Samling, saasom: Buskap, Reidskap, Veideskap. I nogle hertil hørende nyere Ord er Kjønnet sædvanlig Neutrum; saaledes i Borgarskap, Formannskap, Sellskap og fl.
skapa, v. a. (ar; eller: er, te), 1) skabe, frembringe. Afvig. **skaapaa**, Gbr. og fl. Bøiningen noget usikker; maaskee mest alm. skaper, skapte (nogle St. skafte). Jf. G. N. skapa (med Imperf. skóp, skapadi og skapti). — 2) danne, forme, give noget en vis Skikkelse. Skapa til: tildanne, afpasse. Skapa um: omskabe, forvandle. — 3) forbedre, læge, helbrede (s. Skap). Vaar Herre skape honom! (Ønske for En som er syg). Sdm. Saaledes ogsaa i Formen **skapast**, v. n. forbedres, komme i bedre Stand; helbredes, komme sig efter en Sygdom. B. Stift (meget brugl.). Afvig. **skaapaas**, Gbr. Ork. Ellers: **skapa seg**: lave sig, udvikle sig &c. Skapa seg til: give sig et vist Udseende, en vis Mine. Skapa seg um: forvandle sig. Skapa seg galen: slaae sig gal, bære sig ad som i Galskab.
skapad, og **skapt**, part. 1) skabt, frembragt. (Nogle St. skaft). — 2) dannet, formet. Godt skapt: veldannet, vakker. — 3) beskaffen, skikket. „Eg veit ikkje kor d'æ skaft", o: hvordan det er fat, hvorledes det har sig. Meget brugl. nordenfjelds. Jf. Skapnad.
Skapar, m. Skaber (om Gud). — **Skaparmagt**, f. Skabermagt. **Skaparverk**, n. Skabningen, Naturen.
Skapelon, s. Skaplund.
Skaping, f. 1) Skabelse, Frembringelse. Hedder oftere **Skapelse**, n. — 2) Tildannelse, Formelse; s. skapa.
skaplaus, adj. uformelig, uheldig formet.
skapleg, adj. 1) passende, bekvem, velskikket. G. N. skaplegr. 2) lempelig, rimelig; ogsaa: ordentlig, sømmelig, skikkelig. B. Stift, Nordl. — **skaplege**, adv. bekvemt, lempeligt, paa ordentlig Maade.

Skaplund (?), f. Skikkelse, Form. I Tel. **Skaplone**, f. andre St. **Skapelon**, f. og **Skaplun**, n. og m. (Sv. Dial. skaplun, og fl.). Maaskee kun en Tillempning af et fremmedt Ord; T. Schablone (see Weigand 2, 549).

Skapløysa, f. en utækkelig Skikkelse; ogsaa Uorden, uheldig Tilstand.

Skapnad, m. 1) Skikkelse, Form, Udseende. Meget brugl. Sv. skapnad. — 2) Beskaffenhed; Skik, Orden. Kvat Skapnad er no detta: hvorledes kan da dette forholde sig? (Jf. skapad). Eg fekk ingen Skapnad paa det: jeg kunde aldrig faae Skik paa det, faae det i rigtig Orden. Trondh. Nordl.

Skapning, m. Skabning, Kreatur; ogsaa: Naturen, Skabningen i det hele.

skapt, s. skapad.

skar, v. s. skjera og skada.

Skar, n. 1, Skjødning, Punkt hvor Enderne af to Stykker ere sammenfældede, især ved et Skraasnit (s. skara). Nordl. Om andre Betydninger s. Skard.

Skar, n. 2, Tande, forkullet Deel af Vægen i et Lys, eller af en brændende Spaan (Spik). Temmelig alm. (Smaal. Berg. Nordl.). Jf. Snart. Isl. skar. Sv. Dial. skare, m.

skara, v. a. (ar), 1) sammenhobe i en tætsluttet Række; især om at lægge flade Ting saaledes sammen, at de enten staae paa Kant eller i en skraa Stilling, saa at hvert Stykke dækker en Deel af det nærmeste Stykke. Alm. i de vestlige og nordlige Egne. G. N. skara. — 2) skarre, sammenfælde Fjele eller Planker ved et Skraasnit i Kanten. Nhl. og fl. (Jf. skjerva). — 3) sammenrage Ilden paa Arnestedet, samle Gløderne i en Hob. Sæt. Tel. (Andre St. kara). Sv. Dial. skara. (Jf. Eldskora). — 4) klippe den udbrændte Tande af et Lys, pudse Lyset. Berg. Nordl. (Isl. skara). — 5) formindske, s. skarda. (Jf. skora). — Particip **skarad**: sammenfældet, tæt sammenstillet ɔc. Hertil maaskee Ordet **Skarafylling**, m. en Benævnelse paa Tiden forud for den korte Død. Sogn (i Folkesagn). Ellers opfattet som „Skarda-Fylling“, da Sagnet siger, at alle „Skar“ eller Bjergkløfter den Gang vare beboede.

Skard, n. 1) Skaar, Indsnit; Sted hvor et lidet Stykke er udskaaret eller bortfaldet; f. Ex. paa en Eg eller skarp Kant. Meſt alm. **Skar**; ellers **Skal** (med det tykke L, som svarer til rd). G. N. skard; jf. T. Scharte, Nt. schard. — 2) figurl. Tab, Formindskelse. Nordl. „D'er ikkje nokke Skar i dæ“: der er intet Tab ved det. (G. N. skard). — 3) en Bjergkløft, en Fordybning i en Fjeldryg eller imellem to Bjergtoppe. Alm. (Skar, Skal). Hertil mangfoldige Stedsnavne. Jf. Skor og Skora.

skarda, v. a. (ar), formindske, afknappe (= skjerda). Hall. (Udt. skara eller skale med tykt L).

Skardljos, n. Lysning fra en Fjeldkløft eller Dalmunding. Om visse Fiske siges at de gaae efter „Skarljoset“ (Skarljøs'e), ɔ: bevæge sig henimod det Punkt, hvor Horizonten er lavest. B. Stift

skardutt, adj. fuld af Skaar eller Indsnit; ogsaa: ujævn, fuld af Kløfter, om en Bjergryg. (skarutt, skarette).

Skare, m. 1, 1) et Lag, en Række af sammenlagte Ting; især en tæt Sammenstilling, hvor den ene Kant berører den anden. B. Stift (s. skara). — 2) en Skare, en meget stor Hob. G. N. skari; T. Schaar.

Skare, m. 2, Skorpe paa Snee, et Lag af sammenfrossen Snee, fremkommet ved pludseligt Omslag fra Tøveir til Frost. Alm. Nogle St. **Skara**; i Ork. **Skaaraa** (jf. Skaa). Sv. skare. Paa Sdm. kun om en tynd Skorpe, som brister under Foden; ellers alm. om et tykkere Lag, som er stærkt nok til at gaae og kjøre paa. Jf. Hardang og Lettang.

Skareføre, n. det Føre, som indtræffer, naar Sneen belægges med en Isskorpe.

Skarfjøl, f. Bænk i et Privet. Nfj.

Skarfora (o'), f. en Tordensky, Regnsky. Ndm. Romsd. (Dunkelt).

Skarhella, s. Skjerhella.

Skaring, f. Sammenfældning; tæt Sammenlægning; s. skara.

Skark, m. en gammel Hest. Tel. Ved Trondh. **Skarre**. Vel egentl. En som gaar slæbende; jf. skarka og skarra.

skarka, v. n. (ar), 1) gaae tungt og slæbende, som med en Byrde. Hall. Ogsaa: slæbe med Vingerne el. slaae dem ned; om Fugle. Sdm. — 2) sagtnes i sine Bevægelser, blive svag eller affældig. Hard.

Skarka, f. 1) Frost, en frossen Skorpe paa Jorden (= Klake). Smaal. — 2) Tiden nærmest før Juul. Vald.

skarken, adj. svag, affældig. Hard.

Skarlak, n. Skarlagen. Ogsaa **Skarlakan** og **Skarlakje** (Landst. 336). G. N. skarlak, skarlat; T. Scharlach. (Fra Østerlandene).

Skarn, n. Skarn, Møg. Lidet brugl. G. N. skarn; Ang. scearn. Afvig. Skaarn, i Ordet „Skaarnskjul“, n. Privet i Fartøier. Nordl. Ellers i Sammensætning Skann og Skars (jf. Bars for Barns); saaledes „Skars Folk“: lumpne, ondskabsfulde Mennesker. Sdm. „Skars-or(d)“: skammelige Ord. Gbr.

Skarnfall, n. Rummet bag ved Baasene i en Kostald. Gbr. (udtalt Skannfall, Skamfall, Skamfæll).

Skarnstokk, m. en Stok eller Planke bag ved Baaserækken, lidt høiere end Staldgulvet. „Skannstokk“, Sogn, Vald. I Gbr.

Skarnfallstokk (Skamfællstokk). Ellers kaldet Pallstokk (Ork. Østerd.) og Sesfetre (Sdm.).
Skarntile (i'), n. Staldgulv, Rummet imellem Baaserækkerne i Fæhuset. Østl. (Toten, Østerd. og fl.) i Formen **Skantile** (-tele). Paa Rom. **Skantilju**, f. Andre St. kaldet Fjosstile.
Skar-oska (o'), f. klumpet Aske. Hall.
skarp, adj. 1) skarp, hvas; ogsaa: bidende, bitter, gjennemtrængende. G. N. skarpr. Jf. skjerpa. — 2) haard, knudret, ru; ogsaa om Jorden: stenig, gold, ufrugtbar. — 3) mager, indfalden, kjødløs; om Dyr. B. Stift. Ofte i Forbindelsen: skarp og skrinn. (G. N. skarpr).
skarpladd, adj. skarpladet; om Gevær.
Skarpleike, m. Skarphed.
skarplynd, adj. haard i Sindet. Tel.
skarpna, v. n. (ar), blive skarp eller haard; ogsaa: blive mager.
skarpskodd (oo), adj. skarpskoet.
skarpsynt, adj. skarpsynet; ogsaa: klog, skarpsindig. Lidet brugl.
Skarptroll, n. Insekt med haard, stribet Skal. (Carabus). Solør, Østerd. Indh. Andre Steder Skrupptroll, Skrukketroll, Skurk.
skarra, v. n. (ar), gaae seent og vaklende. Hard. (Jf. skarka). Ogsaa: kjøre sagte. Hall.
Skarre, f. Skark.
skarren, adj. svag, ussel. Nogle St. „skarn". Ork. Jf. skarken.
Skarsøta, f. Entian (Urt). Nhl. Ogsaa kaldet Søta og Søterot.
Skart, n. Pynt, Stads; prægtige Klæder. Helg. G. N. skart.
skarta, v. a. (ar), pynte, udstaffere. Tel. (Sjelden).
skarten, adj. stadselig, prægtig. Tel. (Bugge, Folkeviser 48). Jf. skjerten.
skarutt, f. skardutt.
Skarv, n. 1, en nøgen Klippe, et Bjerg hvorpaa intet voxer. Søndre Berg. og fl. (Fl. Skorv). Især om stenige Høider paa Fjeldene. Tel. Hall. Gbr. Ork. Hertil flere Stedsnavne, f. Ex. Hallingskarvet. Jf. Skjerv og Svad.
Skarv, n. 2, en daarlig Tilstand (f. skarva); ogsaa: en daarlig, uduelig Ting (= Skrap, Brot). B. Stift. — I Forbindelse med et Subst. bruges en Form **Skarve**, i Betydn. daarlig, skrøbelig, slet; f. Ex. ein Skarve Baat, ei Skarve Kjerra, ein Skarve Gamp ꝛc. (Jf. Skarve Ord, Landst. 736). Hører maaskee hellere til et andet Subst. Skarva, f. (Jf. Filla).
Skarv, m. 1, Aalekrage, Søravn (Phalacrocorax Carbo). G. N. skarfr. Skotske Dial. scarf. Tildeels kaldet Kvitlaaring. En mindre Art hedder Toppskarv.
Skarv, m. 2, en Stump, Endestump af en Fjel eller Planke. Ork. Nordl.
Skarv, m. 3, en daarlig Karl, en Stakkel; ogsaa en Slyngel, en slet Person. I Tel. ogsaa en Forøder, en Ødeland; f. skarva.
skarva, v. a. og n. (ar), 1) udjævne ved Tillæg eller Fradrag; liqvidere, opgjøre en Mellemregning, især efter et Skjøn eller med velvillig Eftergivenhed. Nordl. og fl. Eg vilde skarva med honom. (Jf. Sv. skarfva: fælde sammen). — 2) føre en skjødesløs Huusholdning, sløse, lade det gaae paa Slump. Tel. — 3) leve paa det uvisse, slide sig frem, slaae sig igjennem med Møie. Tildeels ogsaa: skrante, være sygelig. B. Stift. Det skarvast av: det gaar paa en Maade; man lever som man kan.
skarvall, adj. skranten, skrøbelig. Sdm.
Skarvedom, m. Usselhed, daarlig Tilstand.
Skarveferd (-fær), f. Ufærd; ogsaa: slet eller lumpen Adfærd. Nordl.
skarveleg, adj. daarlig, skrøbelig, slet. Jf. Skarv, n.
skarven, adj. skrøbelig; ogsaa: skranten, sygelig. Sdm. Gbr. Vald. Hall.
Skarvestykke, n. Skalkestreg, slet eller lumpen Gjerning.
Skarving, f. Udjævning i en Mellemregning, Opgjør ꝛc. f. skarva.
Skarv-ord, n. fornærmelige Ord, Sigtelser, Beskyldninger. Trondh. Nordl.
skarvutt, adj. skrøbelig, daarlig. Trondh. (skarvaatt). Andre St. skarven, skarvall. Paa Jæd. **skarvvoren** (o').
Skarøks, f. Tværøxe, Bødkerøxe. Nhl. og fl. Paa Sdm. **Skarvøks**. Jf. skara.
Skass, n. et arrigt Menneske, en Huustyran. Tel. Jf. Skjessa. G. N. skass: Troldkvinde.
Skat, n. Top-Enden af et Træ, eller Top og Grene tilsammen. Temmelig alm. (Jf. Skate). Sv. skate, m. Hertil Bjørkeskat, Fureskat, Granskat og fl.
skata, v. n. (ar), 1) blive smalere mod Enden, løbe ud i en Spids (ligesom en Trætop). B. Stift, Nordl. I Ork. **skaataa**. Det skatar att: det smalner af bagtil. Jf. spita, kvessa. — 2) samle „Skat", hugge Top og Grene af Træer. — 3) stange, støde til med Spidsen. Hall. Det sidste maaskee for skota (o'), ligt hapa for hopa og flere.
Skata, f. 1, Rokke (Raja), et Slags Fisk. Alm. ved Havkanten. G. N. skata.
Skata, f. 2, Skade, en Fugl (= Skjor). Vald. Gbr. (Lesje). Sv. skata.
Skate, m. en Træstamme, et Træ uden Grene. Tel. (Jf. Skaata).
skaten, adj. smal i Enden. Nordl.
[**Skatoll**, n. Skab, Dragkiste. T. Schatulle, Ital. scatola.
Skatt, m. 1) Skat, aarlig Afgift til Staten eller Communen. G. N. skattr. — 2) en Samling af Penge eller kostbare

Ting. — 3) Klenodie, kostbar Eiendeel. (Sjeldnere).
skatta, v. n. (ar), betale Skatter.
Skattebok, f. Contrabog, hvori Qvittering for Skatter indføres.
Skattebonde, m. bosiddende Mand paa matrikuleret Jord.
Skattelikning, f. Udligning af Skatter.
skattfri, adj. fri for Skatter.
skattlagd, adj. belagt med Skat.
Skatvid (=ved), m. Smaaved af Træernes Top og Grene (Skat).
Skau(d), f. (m.), Forhud, Skede om Kjønslemmet paa Dyr, især Heste. Østl. Formen usikker, da man kun hører „Skau", tildeels kun i Fleertal (Skauidn, Hall.). G. N. skaud. Vel egentl. et Hylster ligesom T. Schote (Frugtbælg). Ellers ogsaa kaldet „Skauhus", Ork. og fl.
Skauda (?), f. en vis Hestesygdom med Hævelse i Forhuden (Skaud). Sdm. Ndm. i Formen „Skaue". (Jf. G. N. skaudmigr).
Skaupa, f. en Øse, et skaalformigt Kar til at øse med. Rommerige, Solør. Sv. skopa; Nt. Schopen, Eng. scoop.
skaura, v. a. forøde, spilde. Nfj.
skaut (skjød), s. skjota.
Skaut, n. 1) Seilskjød, Hjørne paa et Seil, tilligemed det deri fæstede Reb. G. N. skaut (som ogsaa betegner Hjørne paa Dug eller Klæde). Sitja med Skaut og Vol (o'): sidde ved Roret og tillige passe Seilskjødet. Sdm. og fl. — 2) en Liinstrimmel under Kanten af en Hue. Nordre Berg. — 3) Hue af Linned; sædvanlig Hovedbedækning for en Kone. Hard. Voss og flere.
skauta, v. a. (ar), pynte med Hovedliin eller Skaut. Particip **skautad** bruges ogsaa om Dyr, som have hvid Farve paa Hovedet. I Hall. **skaututt**, f. Ex. om Køer.
Skaute, m. et tilføiet Stykke, en Forøgelse eller Udfyldning (= Skøyt). Brugt i Sammensætning: Vedskaute, Votnarskaute, Aarskaute. (Oftere Skaut).
skauv (stødte), s. skuva.
Skav, n. noget som er afskavet; f. Ex. Linskav. Især om Bark, som afskrabes til Foder.
skava, v. a. (**skjev**, **skov**, **skavet**), at skave. Inf. tildeels **skaavaa**, Gbr. Præs. sædvanlig **skjæv** (skjæv'e), egentl. skjev (e'). Imperf. **skoov**, Fl. skovo. Supin. **skave**, og i de nordlige Egne: **skive** (i'), skjeve, skjæve. G. N. skafa (skef, skóf, skafit); Ang. scafan, Eng. shave. — Særlig Betydning: 1) skrabe, afskrabe, f. Ex. Bark af Træer. Skava aat Buskapen: skave Bark til Foderhjælp. Jf. Skavl. — 2) jævne ved Skavning, afglatte eller polere Træ. Ogsaa: gnide, forslide ved Gnidning. — 3) uegentlig: skinde, udsuge, udpresse. Skava i Hop: skinde sammen, skrabe til sig. — Afledninger: Skjevel, Skova, Skjøva.
Skavank, m. Skade, Feil, Lyde. Sv. skavank. (Maaskee Skav-vank, dog hellere Skadevank). Jf. Vank.
Skavar, m. En som skaver; ogsaa: en Skinder, Flaaer.
skaven, part. skavet, skrabet; ogsaa forslidt eller skadet ved Gnidning. I de nordlige Egne: **skivin** (i'), el. **skjeven.**
Skavgras, n. Skuregræs; s. Skjefte.
Skaving, f. Skavning, Skraben; ogsaa Slid, Forslidelse, Svækkelse.
Skavl, m. 1) Skavejern, Redskab til at skave eller udhule med. Mest i de nordlige Egne. (Jf. Skjevla, Skjøva). Ogsaa brugt om Tænder (Skjæretænder). Han heve gode Skavlar: han er stærk til at gnave (bide, tygge). Sdm. Nordl. — 2) en Sneedrive, en sammendreven Sneehob med tilspidset Ryg eller Kant. Temmelig alm. G. N. skafl. — 3) en huul Sø, Styrtesø, en Bølge hvis Top danner en skarp Kant, som efterhaanden brækkes og styrter ned. Berg. Trondh. Nordl. G. N. skafl. Heraf skjevla.
skavla, v. n. (ar), 1) drive sammen; om Snee. 2) danne skarpe, nedstyrtende Bølger; om Søen. Nogle St. skjevla.
skavlutt, adj. sammendreven, opdynget; om Snee. (skavlet).
Skavvid (=ved), m. Træ til at skave Bark af. Smaal. og fl.
Skaa, (n.), i Forbindelsen: i Skaa, el. paa Skaa, o: skraat, skjævt, i hældende Stilling. Nbg. Tel. Østl. Helg. Maaskee egentl. Skaae, m. Isl. skái, á skä. Jf. skaa, adj.
Skaa, f. Skorpe, s. Skaan. I Ork. ogsaa om „Skare" paa Snee.
skaa, adj. 1) skraa, skjæv. Hall. Lidet brugl. jf. hyrneskaa og skaana. — 2) udsat for noget. Brugt i Sammensætning og helst i Neutrum; saaledes: vederskaatt (værskaatt), vindskaatt, vatsskaatt. Tel. Hall. Jf. G. N. herskár, vígskár. S. ogsaa sko, og openskaar.
skaa, v. a. (r, dde), skaae, skikke (sig). Han skaar seg, som han vil: han raader sig selv. Sdm. og fl.
skaa, el. skaaa, v. n. (ar), gaae skraat eller til Siden, gjøre Bøininger paa Veien; saasom naar man roer imod Vinden. Ryf. Hard. Nordl.
skaabygd, adj. om en Baad: smal i Bunden, og derfor slingrende eller rank paa Søen. Nordl.
Skaadam, m. Dæmning, som bestaar af et skraatliggende Plankeværk. Østerd. og fl.
skaadaa, s. skoda.
Skaak (n.), Overhaand, Leilighed til at vinde. Eg fekk Skaak med honom: jeg fik en Leilighed til at sætte ham i Knibe, til at gjendrive ham. Sdm. Synes at høre til G. N. skák, eller skáktafl, o: Skakspil,

som ellers her hedder Skakk.
Skaak, f. (Fl. Skjæker), Skaglestang, en af de to Stænger som forbinde Kjøretøiet med Hestesælen. Temmelig alm., dog bruges tildeels ogsaa Skokul (Skokle) eller Tilla (Tindla). Sv. skakel (i Dial. skåk).
skaaka, v. n. (ar), halte, humpe. Sdm.
skaakaa, s. skaka. „skaakaaskytt", adj. ustadigt, vaklende. Trysil.
Skaak-kolv, m. et Slags Hammel i Kjøretøi. Smaal.
Skaal, f. Skaal, lidet Fad; Drikkekar; ogsaa Vægtskaal. G. N. skál. Han slær ikkje si Skaal i Benken: han er lige saa lystig som nogen anden. Drikka ei Skaal med Laget: tømme et Glas med sit Selskab. Giva i Skaali (el. atti Skaal'i): give Brudegaver. Hertil **Skaalegaava**, f. Gaver som Bryllupsgjæsterne give Brudeparret (saa kaldede fordi de oplægges paa en Skaal).
Skaalblom, m. Ranunkelblomst. Rbg.
Skaalbrot (o'), n. en liden gammel Skaal; egentl. Stykke af en Skaal.
skaalda, v. a. (ar), skolde, rage Haarene af Skindet; f. Ex. paa Sviin. Isl. skálda; Eng. scald. Maaskee ogsaa om at afrive Huden, s. Munnskaald.
Skaalding, f. Skolding, Afragelse.
Skaale, m. 1) et Skuur, et aabent Huus. Valders, Indre-Sogn. (Andre St. Skot og Skjaa). G. N. skáli: Huus, Stue. — 2) Fordør, Bislag; et Skjul ved Døren i Lader og Fæhuse. Mandal, Rbg. Smaal. Rom. — 3) en Stak eller Stabel af Løvkviste (Lauvskaale); maaskee Løvhytte. Sdm. (Norddalen). Jf. Skjæle og Skyle.
Skaalegaava, s. Skaal.
Skaalpund, n. et Pund (2 Marker). Mest alm. adskilt fra „Pund", da dette sædvanlig betyder Bismerpund (24 Mk.).
skaaltom, adj. ganske tom, uden Ladning og Ballast; om Fartøi. Nordl.
Skaalvegt, f. Skaalevægt.
Skaameig, s. Skaarim.
Skaamur, m. en Muur med skraa eller hældende Side, saasom ved en Bro. Rbg.
Skaan, f. en haard Skorpe, f. Ex. af Ost; ogsaa Skover, fortørrede Levninger. Nedenæs, Hall. Nordl. I Hard. **Skaa** („Nautaskaa": tør Kokase). G. N. skán. Jf. skjæna.
skaana, v. n. (ar), 1) blive skjæv el. skraa, hælde til Siden. Hall. (s. skaa, adj.). — 2) gaae skjævt, vende sig snart til den ene og snart til den anden Side. Buskr. Andre St. skjæna, s. skeina.
[**Skaaner**, m. Skonnert (Fartøi).
Skaanorm, s. Skolorm.
Skaanska, f. en stolt eller dristig Kvindesperson. Sdm.
Skaap, n. (og f.), et Skab, Forvaringsrum med flere Hylder. I de nordlige Egne Femin. (ei Skaap). Sv. skåp, n. Nt. Schap, Schapp.
Skaar, m. 1) Leehug paa en Eng, det bueformige Snit som man gjør med Leen i Græsset (= eit Ljaadrag). Hedder ogsaa **Skaare**. (Af skjera, skar). — 2) en Rad af saadanne Leehug; en Strimmel hvor Græsset er nedslaaet. Høyet ligg i Skaare: Høet ligger som det faldt for Leen, uden at være udjævnet eller „breidt". Isl. skári; Sv. Dial. skår (Rietz 591).
skaara, s. skora. — **Skaaraa**, s. Skare.
Skaarboge (o'), m. Bøining paa den forreste Deel af en Lee, nærmest ved Odden. B. Stift (-bogje). I Ork. **Skaarbog** (oo).
Skaare, m. 1, en ung Maage. Nordl. Oftere Skaarung. G. N. skári. Maaskee ogsaa en Art af Maager, s. Havskaar.
Skaare, m. 2, Saltskover, indtørret Lage i Kar. Tel. (Vinje).
Skaargang, m. en Rad af Skaarer eller Leehug paa Engen. Ork.
Skaarim (i'), f. Sidetræ i en Slæde (noget indbøiet imod den forreste Ende). Sfj. Jf. skaa og Rim. Ogsaa kaldet **Skaameig**. (Meig for Meid).
Skaarmaal, n. Agermaal, udmaalt Stykke for En, som skal skjære Korn. Toten.
Skaarung, m. 1) Maage-Unge, Maage som ikke endnu har faaet sin rette Farve. Lof. (jf. Skaare). Skotske Dial. scaurie. — 2) en ung Kammerat, En som er første Gang med paa en Søreise. Nordl. Hertil **Skaarungtoll**, m. en Beværtning for Reiseselskabet af En som er med for første Gang.
Skaarøl, s. Skurdøl.
Skaat, s. Skot. — **skaata**, s. skota.
Skaata, f. 1) en rank Træstamme uden Grene; Stammen af et ungt eller halvvoxet Træ (tykkere end Stang, og tyndere end Stok), Nordre Berg. Sdm. (meget brugl.). Andre St. Raa, Ræja, Reksta, Slaata, Spira og fl. — 2) en afskaaren Spaan eller Skive; ogsaa en Skorpe. Hall.
skaataa, s. skota. — **Skaataal**, s. Skutel.
Skaaveg, m. en skraatløbende Vei i en Bakke; Vei som gaar opad i Svingninger. Nordl. Ork. og fl. Andre St. Snidveg.
Skaavegg, m. skraat stillet Plankevæg; for Ex. i en Dæmning. Østerd.
Skeid (Skjei), n. 1) Bane, Vei; Kjørevei imellem Agrene paa en Gaard, m. m. Jf. Renneskeid. Tel. Buskr. G. N. skeid. — 2) Løb, Fart; Veistykke som man tilbagelægger i eet Træk uden at hvile. „Han rodde ei Mil i eitt Skjei". Østl. Sv. skede. — 3) Væddeløb; Kapridning. Sæt. Tel. „Fara te Skjeie" (til Skeida, gen. pl.): reise hen til et Væddeløb. — 4) en vis Tid, da man fordum samledes til Kapridning. Sætersd. s. Skeidhelg. „Fraa Jonsoko te Skjeie": fra St. Hans Dag til Enden af August. — 5) en Tid i Almindelighed, et Tidsrum. Eit og annat Skeid: en og anden Stund. Østl. G. N. skeid. —

Det bemærkes at „skei" ogsaa i de følgende Ord lyder som skjei.

Skeid, f. 1) en Skee, Madskee (= Spon). Mest alm. **Skjei**; ellers **Skjeid** (Nfj. Sdm.) og **Skji** (Buskr.). G. N. skeid; Sv. sked. Vel egentl. en Spaan, og beslægtet med Skida. — 2) en Skeefuld, Portion som fylder en Skee. Grautarskeid, Supanskeid, Mjølkeskeid. — 3) en Fjel eller Skive; s. Vindskeid. I Særdeleshed: Hammel, Tværstykke imellem Skaglerne paa en Slæde. Gbr. Ogsaa: Foden eller Opstanderen forrest i en Plov. Gausdal. — 4) Væverkam, Rittet eller Kammen hvori Rendegarnet indskydes til Vævning. Alm. (Paa Østl. Skji). Ogsaa kaldet Vevskeid (Vævskjei). Sv. väfsked. — 5) Skede, Hylster; saasom Knivskeid (= Slidra). Sjeldnere. G. N. skeidir, pl. Sv. skida. (Ang. scæð, Mht. scheide). Om det sidste hører sammen med de forrige, er dog uvist.

skeida, v. n. (ar), løbe, rende, kaprende. „skjeie", Hall. Jf. Skeid, n. Hertil hører vel ogsaa „skjeia ut": løbe bort fra sin Tjeneste, skille sig fra sit Selskab 2c. Hard. Tel. (Jf. skje).

skeida, v. a. (ar), indskyde Rendegarnet i Væverkammen (Vævskeden). Hertil **Skeidekrok**, m. en liden Krog, hvormed Traadene trækkes ind i Kammen.

Skeidbindar, m. Ritbinder.

Skeidblad, n. Skeeblad. Lyder som Skjeibla og Skjeiablad; paa Sdm. Skjeida(r)blad. Sammesteds ogsaa **Skjeida(r)nebb**, m. Spidsen af Skeebladet; og **Skjeida(r)skaft**, n. Skeeskaft.

Skeidbroder, m. Medstrider, Medbeiler i Væddeløb eller Kapridning. Tel. (Landst. 167).

Skeidfole (o'), m. Væddeløbs-Hest. Sæt.

Skeidhelg, f. en Tid da Folk samles til et Væddeløb. Sæt. og Tel. i Formen „Skjeihæg". Ogs. kaldet **Skeidsunnhelg** (Skjeisunhæg), f. og **Skeidsunnbil** (i'), n. Fordum en vis aarlig Fest. Den egentlige **Skeiddag** var den sidste Løverdag i August Maaned. Sæt. (Valle). S. Skeid, n.

Skeidlag, n. s. Skeidstokk.

Skeidmat, m. Skeemad, Søbemad.

Skeidskaap, n. Skab at sætte Skeer i.

Skeidslag, s. Skeidstokk.

Skeidstokk, m. en stærk Ramme, som omfatter Væverkammen i en Væverstol og tjener til at slaae Islætten fast. B. Stift. Ellers kaldet **Skeidlag** (Vald.), eller Skjilag, n. (Smaal. Rom.), og **Skeidslag**, n. (Gbr.). I Trondh. Stift: Slagbord, Slagvol. (Sv. skedklofve).

Skeidsunnhelg, s. Skeidhelg.

Skeidtonn, f. (Fl. -tenner), en af Tænderne eller de tynde Spiler i en Væverkam. (Jf. Basma og Tjug).

Skeidvinnar, m. Vinder i Væddeløb.

Skeidvoll, m. Ridebane, Plads for Kapridning el. Væddeløb. Afvig. **Skjeivodd**, Sæt. Tel.

Skeik, m. en skjæv eller slingrende Gang; en Svingning til Siden. Hard. Ogsaa: en uordentlig, skjødesløs Person. Tel. Om Kvinder **Skeika** (Skjeike), f.

skeika, v. n. (ar), skeie, vige ud fra den rette Linie, gaae en skjæv eller kroget Gang. (Omtr. som skeiva). Hard. Tel. G. N. skeika. (Jf. Sv. skeka: skræve).

Skeim, m. Lune, Stemning; ogsaa: Opbruusning, Hidsighed. Sdm. Jf. Skime.

skeina, v. n. (er, te), flyve skjævt el. med afvexlende Hældning til Siderne; svæve fremad med visse Svingninger, som en Plade naar den kastes i Luften. Ryf. Ogsaa paa Østl. (Rom.). Ellers i anden Form: **skina** (i'), Hard. og fl., **skjene** (ee), Smaal., skjæne, Tel. (Jf. skiva). I Shl. skjøyna: skjære skraat.

skeina (skjeine), v. a. (er, te), skjære i Huden, ridse, saare. Han hadde skeint seg i Foten. Sdm. Hall. og fl. G. N. skeina.

Skeina, f. Saar, Rift af et hvast Redskab. Sæt. og fl. G. N. skeina. Ogsaa: en Stribe (ligesom Skjengja). Tel.

Skeine, m. et Slags høit Græs, som vorer i Sumpe. (Carex vesicaria). Sdm. Ogsaa kaldet **Skeinegras**, dog lidet brugl.

skeinutt, adj. stribet. Tel.

Skeisa, f. Skøite, Jernsaale at glide med paa Iis. Mest i Fleertal. Ogsaa udtalt Skeissa (Skjeisse), maaskee opfattet som Skeidsa. Jf. Holl. schaats, Eng. skates.

skeiv, adj. skjæv, afvigende fra den rette Linie; ogsaa: vreden, fordreiet, forvendt. G. N. skeifr. Jf. skaa, skakk, vind.

skeiva, v. a. og n. (ar), 1) forvride, gjøre skjæv. Skeiva Skoene: gaae sine Skohæle skjæve. — 2) v. n. slingre, gaae i skjæv Retning; ogsaa: bevæge sig klodset, være ubehændig. Heraf **Skeiv**, m. og **Skeiva**, f. om en ubehændig Person. — 3) om Omstændighederne: gaae uheldigt. Det skeivar so til, at me koma for seint.

skeivast, v. n. s. skeivna.

Skeivferd, f. en uheldig Færd, Ufærd, Ulykke. Gbr. og fl. (Skjeifær). Ved Trondh. Skjefær. Jf. Uskeid (Oskjee).

Skeiving, f. skjæv Gang, Slingring.

skeivla, v. a. (ar), rive aflave, støde til noget saa at det bliver skjævt. Shl.

skeivleg, adj. uheldig, som gaar skjævt eller træffer uheldigt til.

Skeivling, m. Steen med skjæve Kanter. Nedenæs.

skeivmynt, adj. skjævmundet.

skeivna, v. n. (ar), blive skjæv.

skeivtent, adj. skjævtandet.

skeivøygd, adj. skjævøiet; ogsaa skelende.

Ski, s. Skeid og Skida.

Skibbaat, s. Skipbaat.

Skid, n. Skier, Sneesko (= Skida). Søndenfjelds (i Formen Skji). G. N. skid; Sv. skid. Jf. Onder.
Skida, f. 1) et Stykke af kløvet Ved, et Træstykke, Brændestykke. Mest alm. Skjia, Skjie; i Nfj. og Sdm. Skjide. G. N. skida; Eng. shide, T. Scheit. — 2) Fjel, Planke, Stok. Mest i Sammensætning, som Beitskida, Aurskida, Grunnskida, Tilskida, Trodskida. (Jf. Vindskida). — 3) en Ski, Sneesko, lang Træsaale hvormed man kan gaae eller glide paa Sneen. (Jf. Skid). — Ordet synes nær beslægtet med Skeid og grunder sig vel altsaa paa et Stammeverbum skida (skeid, skidet), Mht. schiten, ɔ: kløve. (Grimm, Gr. 2, 15).
Skidband, n. Baand eller Stroppe til Fodfæste paa Skier.
Skiddyrgja, f. s. Dyrgja og Skidfar.
Skidfang, n. en Favnfuld af kløvet Ved.
Skidfar, n. Spor efter Skier i Sneen. Hedder ogsaa: **Skiddyrgja**, f. Valders. **Ski(d)ekkje**, Indh., **Ski(d)laam**, f. Tel. Jf. Meidd og Slod.
Skidføre, n. passende Sneelag til Skiløbning. Mest alm. Skjiføre; paa Sdm. Skjideføre, f.
Skidgard, m. Gjærde af tynde kløvede Træstammer, sædvanlig opsatte i skraa Stilling og forbundne ved lodrette Pæle. (Mest alm. Skjigar'). G. N. skidgardr; Sv. skidgård.
Skidhals, m. den forreste opadbøiede Deel af Sneeskierne. Ogsaa kaldet **Ski(d)brett**, n. Østerd. og **Ski(d)hav**, n. Tel.
Skidhjell, m. et Rum under Taget, hvori Vedstykker oplægges til Tørring. „Skidejell", Sdm.
Skidlad, n. en Stabel af kløvet Ved, Brændestabel. Mest alm. Skji-la; i Nfj. Skidelad.
Skidlengd, f. sædvanligt Længdemaal for Ved som ophugges til Brændsel.
Skidløypar, m. Skiløber (s. løypa). **Skidløyping**, f. Glidning eller Renden paa Skier. Ogsaa kaldet **Skidrenning**, f.
Skidstav, m. en lang Stav at styre med i Skiløbning.
Skidvid (i'), m. Ved som kløves til Brænde. Mest alm. Skji-ve.
skifløytt, heelt bedækket; s. skirfløytt.
Skift, n. en Arbeidsstund (= Øykt). Østerd.
skift, part. skiftet; ombyttet; s. følg.
skifta, v. a. og n. (er, e), 1) skifte, dele, udskifte, f. Ex. en Arv; ogsaa: afdele, ordne i visse Afdelinger. Nogle Steder **skipta**, og **skypta**. (Søndre Berg.). G. N. skipta (skifta). — 2) omskifte, ombytte. Skifta Klæde: tage andre Klæder paa. Skifta Henderna: lade den ene Haand hvile og gribe til med den anden. Han skifte Literne (i'): han skiftede Farve, blev rød eller bleg i Ansigtet. — 3) v. n. afvexle, forandre sig, variere; f. Ex. om Lyd. Fløyta vil ikkje skifta, ɔ: give de forskjellige Toner, som man ønsker. Det heve skift um: det har forandret sig. Me faa skifta paa: vi faae gjøre en Afvexling, komme med noget nyt. (Jf. byta). — **skiftast**, v. n. skiftes med en anden, omvexle, gjøre noget vexelviis.
skiftande, adj. 1) omskiftende. 2) delelig, som kan skiftes.
Skifte, n. 1) Skifte, Deling af Gods, især Arv. Nogle St. **Skipte**. G. N. skipti. — 2) Omskiftelse, Ombytning; ogsaa Afvexling, Forandring. Vaka til Skiftes: vaage vexelviis, hver sin Stund. Gjera Skifte paa: afvexle, gjøre en Forandring. — 3) noget at ombytte med, et nyt eller andet Sæt, f. Ex. af Klæder. Han hadde ikkje Skifte: han havde ikke mere end een Klædning. — 4) et Skiftested, en Station paa en Landevei. Koma fram til Skiftet; stadna paa Skiftom ꝛc. — 5) et Veistykke imellem to Stationer. Eit tungt Skifte til aa køyra. Sume Skifti køyrde han, og sume gjekk han. Østl. og fl.
Skiftebrev, n. Dokument om et Skifte.
Skiftebruk, n. Vexelbrug, Vexeldrift.
Skiftegard, m. Gjærde imellem to Gaarde. „Skiftesgar", Vald. Jf. Skilgard.
Skiftegreida, f. Skiftevæsen; Skiftesager.
skiftelaus, adj. eensformig; monoton.
skifteleg, adj. omvexlende (= umskifteleg).
Skiftemøte, n. Skiftesamling.
Skiftereтт, m. Skifteret; ogsaa Skiftelove.
Skiftestad, m. Skiftested; Station.
Skifting, f. Deling; ogsaa Omvexling.
Skigar, s. Skidgard.
Skikk, m. og f. 1) Skik, Brug (= Sed, Vis). 2) Orden, rigtigt Forhold (= Lag, Skap). Ogsaa: Tilstand, Forfatning. I denne Betydning ogsaa: **Skikkelse**, n. (Nyere Ord).
skikka, v. a. (ar), 1) skikke, ordne. Skikka seg: opføre sig. 2) beskikke, tilskikke. 3) afskikke, sende. Tydsk schicken.
skikkad, adj. skikket, dannet, formet; ogsaa: beskaffen (= skapad, lagad).
skikkeleg, adj. 1) ordentlig, forsvarlig, god nok. 2) rigtig, virkelig (i Modsætning til Billede eller Tegning). B. Stift. 3) retskaffen, veltænkende; ogsaa: artig, omgjængelig. — **skikkelege**, adv. rigtigt, ordentligt; ogsaa: tilfulde, tilstrækkeligt. — Nyere Ord ligesom de forrige. Jf. skapleg, lagleg, skilleg.
Skiku, s. Skytja.
Skil (i'), n. (og f.), 1) Adskillelse, Skjelning imellem sammenstillede Ting. (Af skilja). Gjera Skil paa: adskille, skjelne. Faa Skil paa: faae Rede paa. Lyder tildeels som **Skyl** (y'), Sdm. og fl. G. N. skil. (Jf. Dagskil). — 2) Forskjel, Ulighed. D'er Skil paa dei tvo. Ofte ombyttet med det nye Ord „Forskjel". — 3) Skjel, Skillepunkt. (Landskil, Markeskil, Vegskil). I Sær-

delesheð om Skillerummet imellem Traadene i en Væv, eller den Aabning hvori Islætten skal indskydes. Afvig. **Skyl** (y'), f. Sdm. (Isl. skil). Jf. Skilstikka. — 4) Orden, Rede, Klarhed. Vera i Skilom: være i rigtig Orden; ogsaa: være ved fuld Sands, være ædru ꝛc. „I Skilo", Tel. Ogsaa med Begreb af Visheð el. Sikkerhed. D'er Skil paa: det er klart, sikkert; ogsaa omtrent som: det er noget mærkeligt, noget usædvanligt. Lister, Jæd. Ryf. (I Hard. „D'er Forskjel paa").

Skil (i'), f. 1) Skjel, Billighed, rigtig Deling. Gjera Ret og Skil. Lata alle faa ei Skil, ɔ: en og samme Ret, el. lige meget. — 2) Fyldest, fuld Erstatning. Det gjerer god Skil fyre Pengarne: det er fine Penge værdt. Han gjorde Skil fyre Løni: han fortjente sin Løn. Lyder mest alm. **Skjel** (e'), men er egentlig samme Ord som forrige og udgaaet fra G. N. skil, n. pl.

skila (i'), adj. ærlig, retskaffen, skikkelig; ogsaa: dygtig, forsvarlig. Ein skila Mann: en brav, agtværdig Mand. (G. N. skila madr). Nhl. og fl. (Lyder tildeels skjela). Egentlig Genitiv Fl. af Skil (altsaa ikke skilad).

skila (i'), v. a. og n. (ar), 1) skjelne, gjøre Forskjel, see eller kjende tydeligt. Sæt. (Af Skil). — 2) holde Takt eller Orden, gaae i jævne, stadige Skridt. Gbr. (i Formen **skjela**). — 3) gjøre Rede for sig, ordne sine Sager; saaledes ogsaa: tilkjende eller give nogen en vis Eiendeel; testamentere, tilsige En noget. Nhl. Sogn, Sfj., ogsaa Smaal. og fl. Hedder ellers: skilja (Jæd. Shl. Gbr.) og skyna (Sdm.). G. N. skila: tilkjende, tildømme. — 4) tage Afsked, idet man bærer et Liig til Graven; tale for den afdøde eller paa dennes Vegne. Sogn. Jf. Skilmaala. — 5) gjøre Ophævelser, larme, skjælde. Nhl. — 6) gjøre Fyldest, have fuldt Værd. Sdm. i Formen **skjela** (e'). „Dæ skjela 'kje fyre meir": det er ikke værdt mere. „Baaten kosta mykje, men han skjela væl fyre dæ", ɔ: den var virkelig de Penge værd. S. Skil, f.

Ski-lag, f. Skeidstokk.

Skilblad, n. f. Skilstikka.

skild, part. skilt, adskilt; ogsaa: ordnet, afgjort, f. skilja. Afvig. **skyld** (y'), Sdm., **skjuld**, Tel. En anden Afvigelse er „skilder aat", ɔ: adskilt (ogsaa i Fleertal med tydeligt „r"). „Dei va skylder aat", Sdm. „skilder at", Smaal.

skildra, v. a. (ar), udsprede eller udhænge meget tyndt. Sdm. „Skildre Klæda utyve Staangj'a". Ogsaa v. n. gaae meget tyndklædt. Nfj. Vel egentl. skil-ra, af skilja. — Forskjelligt herfra er det nye Ord **skildra**: aftegne, afmale; efter T. schildern, egentl. male Skjolde (Schilder).

skile (i'), tydeligt ꝛc., f. skillege.

skilen (i'), adj. afgjort, bestemt. Tel. Brugt i Formen „skjile" (skilet, n.), som falder nær sammen med skilleg.

Skilgard, m. Gjærde imellem to Gaarde eller Udmarker. Østl. (Skilgar). Andre St. Skiftegard, Merkegard.

Skilgreida, f. Ordning, Udvikling, Rede i en Sag. Paa Sdm. Skylgreide.

skilja, v. a. (skil, skilde, skilt), 1) skille, adskille, sætte fra hinanden. Tildeels afvig. **skylja** (skylje), Sdm. og fl. I Tel. med Imperf. **skjulde**, Sup. skjult. Præs. skil, skil'e, skil'er (i'); afvig. **skyl'e** (y'). Imperativ: skil, Fl. skilje. G. N. skilja (skil, skildi); Sv. skilja. — 2) skjelne, see tydeligt saa at man kan kjende det ene fra det andet. Nordre Berg. Det vardt so myrkt, at me skilde ikkje Vegen. „Han skyl' ikkje te lese": han seer ikke at læse. Sdm. (Jf. skila). — 3) afgjøre, afslutte en Sag. Skilja Trætta: dømme eller kjende i en Tvist. Ogsaa: tilkjende En noget (= skila); bestemme, bevilge. Gbr. (skjølje). „Ho fekk dæ, som var skjølt ut aat'en". — 4) upersonligt: være til Forskjel, gjøre Tingene ulige. Det skilde myket: det var stor Forskjel. D'er ikkje stort, som skil: der er kun liden Forskjel. Det skil seg: det kommer an paa, beroer paa; f. Ex. Det skil seg, kor han er lagad; det skil seg, um det er nytt elder gamalt, o. s. v. — 5) med Dativ: angaae, vedkomme. Det skilde meg inkje: det var mig ligegyldigt. Det skil ikkje honom: det kommer ham ikke ved. (I denne Betydn. overalt „skil", ikke skyl). — Refl. **skiljast** (skilst, skildest): adskille sig, forlade hinanden. Skiljast fraa: tage Afsked fra. Hedder ogsaa: skilja seg.

skiljande, adj. delelig, som kan skilles.

skilleg, adj. 1) tydelig, klar, let at skjelne. Egentl. skil-leg (langtonet), i Smaal. skjili. — 2) rimelig, billig (skjellig). Mindre brugl. Nogle St. skjelug, skjelaug.

skillege, adv. 1) tydeligt, klart. Sogn og fl. i forkortet Form **skjile** (i'); i Vald. **skjele**, paa Sdm. **skyle** (y'); f. Ex. „E saag dæ so skyle". Jf. skilen (skilet). — 2) rigtig, virkelig, for Alvor. Valders. „Han va skjele sæl'e": rigtig glad. „Ho syntest skjele godt um dæ". Ogsaa: ganske, just, netop. „Skjele yttast paa Pynten": just paa den yderste Pynt. „Dæ va skjele som ein Skimt": ganske som et Lyn. Vald. (meget brugl.).

Skilling, m. 1) Skilling, en liden Mynt. Ofte uforandret i Fleertal; f. Ex. Ein Dalar er hundrad og tjuge Skilling. — 2) en vis Jordskyld, som udgjør en Tolvtedeel af en „Laup". Nhl. — 3) Penge i Almindelighed; f. Ex. hava Skillingar; vera kjær fyre Skillingen, o. s. v. Sædvanlig betonet: Skil'ing (i') og mange Steder udtalt som Skjel'ing (e'), hvorved man maaskee har tænkt paa „skjela" (ɔ: have Værd), see

skila (6); ialfald synes den langtonede Form at hentyde paa en Sammensætning: Skil-ling. Ordet er ellers meget gammelt. G. N. skillingr (dog ogsaa skildingr); Ang. scilling, Ght. schilling, Goth. skilliggs.
skillinglaus, adj. pengeløs. (Gbr. og fl.). **Skillingløysa**, f. Pengemangel.
Skillingsverde, n. Værdie for en Skilling.
Skilmaala, f. Afskedstale over et Liig, som bæres til Graven. Hall. s. skila, 4.
Skilmerke (kj), n. Skillemærke; Skilletegn. Ogsaa i Formen **Skilmark**, n. Tel.
Skilmun, f. Skilsmun.
Skilnad, m. 1) Adskillelse, Afsondring; ogsaa: Afsked fra et Selskab eller Samvære. G. N. skilnadr. — 2) Forskjel, Ulighed. D'er stor Skilnad paa deim. Mest alm. Skilna (Skjelna); afvig. **Skylnad**, Sdm. **Skjølna**, Gbr.
Skilning, f. 1) Adskillelse. Hedder ogsaa **Skiljing**. — 2) Skjelnen, klart Begreb. (Lidet brugl.). G. N. skilning.
Skilord, n. 1) Aftale, Afgjørelse. Nhl. Ryf. — 2) Betingelse, Vilkaar; ogsaa Forbehold. Tel. og fl. (Skilor, i'). G. N. skilord.
Skilrom, n. Skillerum.
skils (skjels), adv. afvexlende, paa forskjellig Maade. Gbr. Ogsaa som adj. „Han er so skjels", o: usikker, ikke altid ligedan. Egentl. et Genitiv af Skil. Sv. Dial. skels: nogenlunde. (Rietz 585).
Skilsmann, m. Opmand, Voldgiftsmand. Gbr.
Skilsmaal, n. Skilsmisse. Lidet brugl.
Skilsmun (u'), m. Forskjel, noget som gjør Tingene ulige. Østl.
Skilspretta, f. s. følg.
Skilstikka, f. en Spile eller et Par Spiler, som ere indstukne i en Væv imellem Garnbommen og Syllerne for at holde Rendegarnet i bedre Orden. Rommerige. I Smaal. **Skilspretta**; andre St. **Skilblad**, paa Sdm. **Skylblod** (o'), pl.
[**Skilt**, n. Skilt, efter T. Schild.
Skilvange (gj), m. en Grændse, et Punkt hvor et vist Felt adskilles fra et andet. Tel. (Vinje). Jf. G. N. skilvangi: Bestemmelse.
Skilvegg, m. Skillevæg, Mellemvæg.
skilviseleg, adj. tydelig, klar, utvivlsom. Ssk. (Oftere som Adverb). G. N. skilvísilegr.
Skiløypar, f. Skidløypar.
Skime (i'), m. Opbruusning, Bevægelse; ogsaa Forvirring. Sdm. (Jf. Skeim). Vel egentl. Opflammelse. G. N. skimi: Glimt, Lysning. Jf. skimla, skimta.
skimla, v. n. (ar), 1) glimte, frembringe enkelte Glimt eller Blink; jage Fisk med „Skimlor", s. Skimla. Shl. — 2) skele, vende Øinene skjævt. Hall. Hertil **skimløygd**, adj. skelende, skjævøiet. Trondh.
Skimla, f. en Fiskekræmme, en hvid Fjel eller Plade, hvormed man støder i Vandet for at drive en Fiskestiim i en vis Retning. (Jf. Folkevennen 12, 172).
skimlutt, adj. lysplettet, broget med lyse Pletter. Gbr. Sdm. og fl. Nogle Steder skimblett'e. Jf. klaarskimlutt.
Skimt, m. Glimt, Blink af en ustadig Lysning. Ogsaa: et Lyn. (Toreskimt). Vald.
skimta, v. n. (ar), 1) glimte, give en flygtig Lysning. (Jf. skjoma). — 2) lyne, blinke af Lynild. Vald.
Skin (i'), n. 1) Skin, klar Lysning; fornemmelig Solskin. (Nogle St. Skjeen, og Skjæn). G. N. skin. — 2) Glands, glindsende Udseende. Setja Skin paa: gjøre blank eller glindsende. — 3) Tørke, langvarigt klart Veir. Jf. Skinaar. — 4) Bissen, s. Skining.
skina (ii), v. n. (skin, skein, skinet, i'), 1) skinne, lyse; om Sol og Maane. G. N. skína (skein); Sv. skina (sken). Supin. sædvanlig skine (i'), el. skjene. — 2) glindse, glimre. Det skin i det: det glindser, der staar Glands af det. Jf. Han skin ikkje fyre det, o: han seer ikke ud dertil, hans Udseende lover ikke saa store Ting. B. Stift. — 3) fortørres af Solskin, indsvinde ved langvarig Tørke. Graset skein av: blev afsviet ved Tørke. Baaten skin sunder: bliver læk af Fortørrelse (ved at staae paa Land). Jf. forskinen. — Det skin av: det klarer op (efter Regn eller Taage); ogsaa: det fortørres (om Græs). Det skin yver: Solskinnet gaar det forbi (om et Sted som ligger lavt eller bortvendt fra Solen).
skina (i'), v. n. (ar), bisse, rende omkring for at finde Skjul eller Afkjøling; om Køer, naar de plages af Bremserne i stærk Varme. (Jf. Skinstøde). Nogle St. skjena, skjæna; vel ogsaa skjana og skjaanaa. (Jf. keisa). Sv. skena: gaae løbsk. — Ogsaa: vimse, flagre, flyve skjævt; s. skeina.
skina (i'), v. a. (ar), give Skin eller Glands, gjøre glindsende. Hertil „Skinabrød" (skinat Braud), Brød som er bestrøget med et Slags Vædske, for at det skal glindse. Nhl. og fl. Jf. snika.
skinande (ii), adj. skinnende; ogsaa: klar, lutter; f. Ex. berre skinande Vatn: lutter Vand og intet andet. Ein skinande Fante: en gjennemdreven Spidsbube. B. Stift.
Skinaar (i'), n. Tørkeaar, en Sommer da Kornet fortørres af langvarig Solhede.
skinen (i'), part. fortørret, angreben af Tørke eller Solhede; s. skina.
Skinflor, m. Hytte som er opsat til „Skinstøde" for Køerne. Ssk. (?).
skinhæsa, v. n. fortørres af Solskin. I Tel. skinheise.
Skining (i'), f. Bissen, Omløben; s. skina.
Skinka, f. Skinke, Laar. (T. Schinken). Jf. Skonk, Skank. Klappa Skinka: falde bagover, som paa Iis. B. Stift (i Spøg).

Skinn, n. Skind, Hud, især af mindre Dyr. (Jf. G. N. flá húd af nauti ok skinn af saudi. N. L. 1, 144).
Skinna, f. Hinde, tyndt Dække som ligner Skind; f. Ex. om Indvoldshinderne i Dyr. B. Stift.
skinna, v. a. (ar), 1) sætte Skind paa, dække med Skind. 2) skinde, plage, presse efter Penge. Skinna i Hop nokre Skillingar. Hertil **Skinnar**, m. en Skinder; egentl. En som tilreder Skind.
Skinnblœja, f. s. Skinnfeld.
Skinnbløyta, f. en dygtig Gjennembløduing, f. Ex. af Regn.
Skinn-egg, n. Æg uden Skal (= Blautegg). Ogsaa kaldet „Skinner-egg", Smaal. Buskr.
Skinn-erm, f. Skind-Ærme, at bruge ved Fiskerie.
Skinnfeld, m. et Tæppe af laadne Skind; s. Feld. Sjeldnere **Skinnfilla** (-fidla), f. (Hard.). Ogs. kaldet Skinnblœja (-bleia). Nbg.
Skinnflika (i'), f. s. Skinnvengja.
Skinnhosa (o'), f. Skindstrømper. Oftere kaldet Snjohosa.
Skinnhyre, n. Skindklædning. Nordl.
Skinnjarn, n. Redskab at skrabe eller tilrede Skind med. Hard. og fl.
skinnklœdd, adj. klædt i Skindklæder.
Skinnklœde, n. Skindklæder, Fiskerklædning af barket Skind. (Nordenfjelds). Ellers ogsaa om Klæder af laaddent Skind; saaledes **Skinnhuva**, f. **Skinntrøya**, f. **Skinnbrok** (oo), f. Jf. Skinnstakk.
Skinnkost, m. Fortrin med Hensyn til Skindet. I Spøg; f. Ex. ein god Skinnkost: en fin Hud. Tel.
Skinnlit (i'), m. Hudfarve. (I Spøg).
Skinnrugga, f. et Skind-Tæppe, Fæld. Sirebal og fl.
Skinnstakk, m. Fisker-Kufte, en sid Trøie af barket Skind, formet som en Skjorte eller Bluse med knap Aabning oventil. Nordenfjelds.
Skinnsøyma (?), f. et Slags Naal. Hall. (Skinnseime).
Skinnvara, f. Skindvarer, Ting som tilvirkes af Skind.
Skinnvengja, f. Flaggermuus. Gbr. og fl. Ellers **Skinnfliku**, Num. S. Skjaavengja.
skin-nœm (i'), adj. udsat for Tørke; om et Sted, hvor Korn eller Græs let fortørres i Sommerheden. Tel. og fl.
Skinn-œta, f. et Slags Insekt, Dermestes (?). Voss, Hard.
skinrengja (i'), v. a. (er, de), forvrænge (Øinene), vende det hvide ud. Hall.
Skinsoleia, f. Blomst med glindsende Kronblade; især Ranunkel.
Skinstøde, n. et Sted hvor Køerne søge Skjul i Sommerheden, eller hvor de finde Leilighed til at værge sig for Bremserne, saasom i en stor Skygge eller paa en Grunding i Vandet. B. Stift. Nogle Steder Skjinstøe.
skinsvart, adj. glindsende sort.
Skintryta, f. = Blokkebær. Tel. og fl.
Skinveder (e'), n. Tørke, langvarig Hede af Solskin. „Skinvær", Tel. og fl.
Skip (i'), n. 1, Skib, Fartøi. Nu kun om de største Fartøier; afvig. fra G. N. skip, som ogsaa kunde betyde Baad eller Færge.
Skip (i'), n. 2, Tale, Omtale (s. skipa). Sdm. „Dæ kom paa Skip": det kom paa Tale, man kom til at tale om det. Ved Trondh. **Skjap**: Snak, løst Rygte.
skipa (i'), v. a. (ar), 1) indskibe, indlægge i Baad eller Fartøi. (Nogle St. skjepa, skjæpa; i Indh. skjaapaa). Dei halda paa og skipa inn, ɔ: indskibe sig til en Reise. (Sjelden om at udskibe). — 2) bemande, besætte med Folk. (G. N. skipa). Skipa ein Fiskarbaat. Skipa seg: danne et Selskab til en Reise eller til Fiskerie. Nordl. — 3) ordne, sætte i Orden, arrangere. Skipa til i Huset: sætte Tingene i rigtig Orden, paa sin rette Plads. Ogsaa: styre, holde i Orden, drive (et Arbeide, en Huusholdning). Meſt brugl. i de sydlige Egne. (Nogle St. skjepa, sjepa). — 4) bestemme, aftale forud; foresætte sig noget. Dei hadde skipat seg heimatter til Helgi: de havde bestemt sig til at komme hjem til Søndag. Hard. Shl. Nhl. (Jf. Skipnad). I lignende Betydning „skjaapaa", Guldalen. — 5) fortælle, berette. (Vel egentl. fremføre, fremsætte). Sdm. meget brugl. „Han heve mykje te skipe 'ta: meget at fortælle. „Skipe dæ inkje": tal ikke om det. Hertil **skipande**, adj. „D'æ ikkje skipande": det er ikke saa, at man kan tale om det; det er for galt. Jf. Skip, 2.
skipad (i'), part. 1) henviist til en vis Plads, indkommen i et Følge eller Selskab. Han var skipad med oss: han var i Følge med os (egentl. paa samme Fartøi). Nordl. — 2) bemandet; forsynet med Mandskab. Han er alt skipad: han har faaet fuld Besætning. — 3) ordnet, opstillet, indrettet; ogsaa: dreven, bestyret. D'er vel skipat paa den Garden.
Skipar (i'), m. 1) En som opstiller eller ordner noget; s. skipa. 2) Skipper, Skibsfører. I denne Betydning meſt alm. **Skiper** (Skip'er). Jf. G. N. skipherra.
Skipbaat, m. Skibsjolle. Sædvanlig udtalt Skibbaat (Skjibb'aat).
Skipbrot (o'), 1. Skibbrud, Forliis. (Lidet brugl.). G. N. skipbrot.
Skipelag, n. Ordning; Orden i Arbeide eller Huusholdning.
skipeleg, adj. ordentlig, passende, vel indrettet. Nedenæs og fl.
Skiper, m. s. Skipar.
Skiping, f. Ordning, Opstilling rc. s. skipa.
skipla, forstyrre; s. skjepla.

Skipnad, m, 1) Orden, Maade at indrette sig paa; f. Ex. i Huusholdningen. — 2) Bestemmelse, Beslutning. Søndre Berg. og fl. Ogsaa: Skjæbne (= Skjepna); dog sjelden, da det sædvanlig hedder Lagnad.
Skippund, n. Skippund, 20 Lispund. (Søndenfjelds). G. N. skippund.
Skipreida, f. Skibrede; et mindre Distrikt ved Søkanten, omtrent som et Thinglag eller Præstegjeld. G. N. skipreida.
skipsam, adj. omhyggelig, flink til at ordne og indrette sine Ting.
Skipsfarm, m. Skibsladning. Hedder oftere **Skipsladning**, f.
Skipsferd, f. Skibsfart, Søfart.
Skipsleid, f. Farvand for Skibe.
Skipsleiga, f. Skibsleie, Fragt.
Skipslægje, n. Havn eller Liggested for store Fartøier. G. N. skipalægi.
Skipsreidar, m. Skibsreder.
Skipstimber, n. Skibstømmer. Ogsaa kaldet **Skipsvyrke** (kj), el. **Skipsverke**, n.
Skipsverv, n. Skibsværft.
skir (ii), adj. skjær, reen; i Særdeleshed: 1) frisk, ny, uforduntlet; f. Ex. om et Skaar i Træ, et Brud i Steen eller Metal, som viser sig at være nylig paakommet. Nogle St. **skiren**. Gbr. og fl. — 2) klar, afklaret, fri for Bærme; om Vædske; f. Ex. Lud. Hedder ogsaa skiren. Nordre Berg. — 3) reen, ublandet; f. Ex. berre skire Gull; skirt Staal ꝛc. Ogsaa: fiin, smuk, ziirlig; f. skirleitt og skirlagd. Nogle St. **skjær**. G. N. skir'r (ogsaa skær'r); Ang. scir (Eng. sheer), Goth. skeirs (ɔ: klar).
skira, v. a. (er, de), 1) rense, klare. G. N. skira. Mest brugt om at skille en Vædske fra dens Bærme ved en langsom Afhældning. Jf. skirna. — 2) døbe, indvie ved Daaben. Voss, Hard. G. N. skira. Heraf Skirsl. — Particip **skird**, oftere skirt (ligesaa Imperf. ofte: skiirte). Refl. **skirast**: klare sig (= skirna).
skiren, adj. reen, frisk; f. skir.
skirfløytt, adj. heelt overſvømmet, skjult af Vand. Hall. I Buskr. **skiflott**, som falder nær sammen med sifløytt.
Skiring, f. Renselse; ogsaa: Daab.
skirlagd, adj. fiint formet (= skirvaksen). Hall. Vel ogsaa: smækker, mager; ligesom: **skirbunad**, adj. saadan at Beenbygningen viser sig; og **skirsinad** (i'), saadan at Senerne vise sig. (Hall.)
Skirleike, m. Reenhed, Klarhed.
skirleitt, adj. vakker af Udseende, som har fine eller rene Former. Hall.
Skirn (ii), f. Daab. Kun i Forbindelsen **Skirna(r)mann**, el. **Skirna(r)gut**, ɔ: kristen Mand el. Yngling. Hall. (i Folkesagn). G. N. skirn, f. Skirsl.
skirna (ii), v. n. (ar), klarne, afklares; afsætte Bærme eller Bundfald. Ogsaa i Formen **skirnast**. G. N. skirna.
Skirning, f. Klarning (i Vædske).
Skirsl (ii), f. Daab (egentl. Renselse). B. Stift, tildeels med Udtalen Skisl, Skiltl. G. N. skirsl. Hertil **Skirslarbarn**, n. Barn som bæres til Daaben. Udtalt Skirslabadn, Skislabaen.
Skirtorsdag, m. Skjærthorsdag, Thorsdagen før Paaskedag. Søndre Berg. og fl. Andre Steder **Skjærto(r)sdag**. G. N. skiriþórsdagr og skírdagr.
skirvaksen, adj. vakkert voxen, fiint formet. Tel. (Mo).
Skirvel, f. Skjervel.
Skisl, f. Skirsl. — I Tel. ogsaa „Skisl": Skillemærke; vel egentl. Skilsl.
Skit (i'), n. Smuds, Ureenhed, Snaus; ogsaa Dynd, Søle; egentl. Skarn. (Tildeels udtalt Skjeet). Hertil endeel sammensatte Ord, hvori „skit" altid har den aabne Vokal (i'); saaledes: **skitblid**, adj. som viser en mistænkelig el. paatagen Blidhed. **Skitdepel** (e'), m. Søle, Dynd. B. Stift. (Ogsaa udtalt Skiddepel). **Skitdike**, n. Pøl, Søleppt. (Tildeels udtalt Skiddikje). **Skitfot** (oo), Lygtemand (= Vetteljos). B. Stift. **Skitfysna**, f. taabelig Lyst og Glæde, Forgabelse, overdreven Ømhed el. Fortrolighed ꝛc. Sdm. **skitgraa**, adj. smudsig graa. **Skithol** (o'), n. Sølekrog, skidden Plads. **Skithus**, n. Privet. **skitkvit**, adj. smudsig hvid. **Skitlake**, m. = Marlake. Hall. **skitleid**, adj. yderst led og kjed. **skitlikt**, adj. n. forplumret, fordunklet; om Venskab. Sdm. Oftere „skitelikt (i')", formod. med en Dativform. „Dæ vardt skitelikt mæ dei": der kom Uvenskab imellem dem. **Skitlæta**, f. naragtig Kjælenskab, utidig Klynken og Klagen; ogsaa: overdreven Fiinhed el. Kræsenhed; Forfængelighed, Lyst til at glimre ꝛc. B. Stift (meget brugl.). **Skitmenne**, n. Usling, udueligt Menneske. Nhl. **Skitmyr**, f. Sump, Muddergrund. **Skitord**, n. Spotteglose, fornærmelig Yttring. B. Stift, Nordl. og fl. (I Nhl. ogsaa „Skitøre", egentl. Skit-ørde). **skitsam**, adj. skiddenfærdig, ureenlig. **skitskjemd**, adj. yderlig skamfuld. B. Stift. **Skitsøyla**, f. en Mudderpøl. **skitveld** (-velt), adj. modtagelig for Smuds; om Tøi, som let bliver skidbent. **skitørd** (-ørt), adj. spydig, bidende, fuld af Spottegloser (Skitord). Sdm.
Skit (ii), m. 1) Skarn; Skarnklump. 2) Fjert. 3) en ringe, foragtelig Ting. (Mere anstødeligt end det foregaaende).
skita (ii), v. n. (skit, skeit, skitet, i'), skide (cacare); ogsaa med Betydn. fjerte. G. N. skita; Eng. shite, T. scheißen. — **Skitar**, m. en Stymper, Stakkel, Kryster. **Skiting**, f. Skiden. Med anden Vokal: **Skita** (i'), f. Diarrhee. (Nogle Steder Skjetu, Skjutu).

skiten (i'), adj. skidden, smudset. (Nogle St. udtalt skjeten). G. N. skitinn.
skitleg (i'), adj. ærgerlig, fortrædelig. **skitlege**, adv. ilde, slemt. Han vil tykkja skitlege paa det: han vil synes ilde derom, tage det ilde op. Nordl. Ork. Nhl.
skitna (i'), v. a. (ar), skjæmme, tilsmudse. Ogsaa v. n. blive skidden. Det sidste dog oftere **skitnast**.
skitra (i'), sløse, ødsle; s. skutra.
Skiva, f. 1) Skive, Plade, tyndt Stykke. — 2) Slagbord, lidet Bord som er fæstet til en Væg. Mest alm. Skiva (i'); afvigende **Skivju**, Hall. Kasta Skivor: kaste flade Stene hen over Vandet, saaledes at de hoppe paa Vandfladen.
skiva (i'), v. a. (ar), 1) kløve eller skjære i Skiver. Skiva upp, el. sunder. (G. N. skifa). — 2) skyde en flad Ting fremad med Kanten foran. Skiva rett: holde Seilet ret under Heisningen, saa at det ikke indvikles i Vantene. Skiva seg: svæve fremad i visse Svingninger; f. Ex. om en Plade som kastes i Luften; ogsaa om Mennesker: trænge sig fremad ved at vende Siden til eller gjøre sig smal. B. Stift.
Skiveskjoting, f. Skiveskydning.
Skivestein, m. Steenart, som lettelig kløves i Skiver.
Skivid (Ski-ve), f. Skidvid.
Skivra, f. Brusken under Brystbenet. Rbg. Jf. Skjerving.
skjaga, v. n. rave, slingre. Tel. (s. slaka). Lignende er skjangla (Østl.), skjaltra (Hard.), skjara (Hall.).
Skjak (el. Skjadak), n. Svingel (Lolium temulentum), et Ukrud som lettelig blander sig med Kornet, og som forvolder Sygdom, naar det kommer i Mad. Indh. (Skjak). Ellers **Skjeak**, Snaasen, Ork., **Skjerak** (?) og **Skjæraks**, i Smaal. (Andre St. Svimling). G. N. skjadak er formod. det samme. Fra Lister er meddeelt „Skjæk" i Forbindelsen „Skjæks Øl": Øl som er usundt eller foraarsager Svimmelhed og Kvalme.
skjala, v. a. (ar), more, forlyste. Skjala seg: more sig, samles til Morskab; ogsaa: reise i Besøg, være i Gjæstebud. Sæt. Tel. (Lyder ogsaa som sjala). Jf. G. N. skjala: snakke, prate.
Skjaldfile, n. Loft; s. Skjeldtile.
skjaltra, v. n. rave, vakle. Hard. Ogsaa i Formen **skjøltra**, Voss.
skjangla, v. n. rave, slingre; s. skjaga.
Skjap, n. Snak, Rygte; s. Skip.
skjara, v. n. rave (= skjaga). Hall.
Skjaa, m. 1, 1) en gjennemsigtig Hinde; især Mavehinde af en Ko. Berg. Trondh. Nordl. Afvig. **Skjaag**, Salten; **Skjaar**, Sæt. G. N. skjá'r. — 2) en Luge, bestaaende af en Ramme med en derover udspændt gjennemsigtig Hinde, og bestemt til at dække Lufthullet i et Tag (jf. Ljore og Skjol). I Søndre Berg. ogsaa om en lignende Tagluge med Ruder af Glas, altsaa et lidet Vindue. (Jf. Glom). — Hertil: **Skjaagrind**, f. Rammen eller Træværket i en saadan Tagluge. **Skjaastong** (-staang), f. en Stang, hvormed Taglugen lægges op og tages ned.
Skjaa, m. 2. et Skuur, Tørringshuus, en liden Stolpebygning med tynde Fjelevægge eller ogsaa uden Vægge. (Fiskeskjaa, Vidskjaa, Torvskjaa). Berg. Trondh. Nordl.
Skjaaflundra, f. et Slags Flyndre med næsten gjennemsigtigt Kjød.
skjaag, skeeløiet; s. skjegl.
Skjaagrind, s. Skjaa, 1.
Skjaalykt, f. en Lygte, dannet som et Buur med en derover udspændt Hinde (Skjaa).
skjaamutt, dunkel; s. hjaamutt.
skjaamøygd, adj. nysgjerrig, som har fine Øine allevegne. Gbr. Jf. skjoma.
skjaapaa, s. skipa. **skjaaraa**, s. skjera.
skjaasla (el. skjaatla), v. n. famle, tumle, løbe hid og did som i Forvirring. Tel. (sjaasle). Isl. skjátla: forvirres. Hertil **Skjaasla**, f. en Stymper, Famler. **skjaaslen**, adj. usikker, vaklende, forvirret.
Skjaatra, f. en tynd Hinde (omtrent som Skjaa). Hall. Jf. Skaata.
Skjaavengja, f. Flaggermuus. Tel. Ogsaa kaldet Skinnvengja (Gbr. og fl.), Skyvengja (Sdm.); Skinnflika (Rum.), Værbloka (Tel.), Kveldskingla (Ndm.).
skje, v. n. (r, dde), skee, hænde. Indført Ord efter T. geschehen.
skje (for skjedja?), v. a. (r, dde), skaffe bort, skille sig ved. „Skje aav naae Krytter": afhænde eller slagte nogle af sine Kreature. Guldalen. Ogsaa i Buskerud „skje ut": afskedige, opsige (Arbeidsfolk). Andre St. „skjeie ut" (som falder sammen med skeida). Jf. G. N. skedja (skaddi): afklippe, for Ex. Haar.
skje, for skilde (ɔ: skulde); s. skula.
Skjeak, s. Skjak.
Skjebba, f. 1) Aborre (Fisk). Mandal, Rbg. — 2) et Slags Flyndre (= Sandskjebba). Sdm. — 3) om en haardfør, dristig Kvinde. Nordre Berg. Noget lignende er **Skjedda**. Hard.
skjedda, v. n. (ar), skrumpes, blive tør og haard; om Skind. — **skjedden**, adj. skrumpen. Hard.
skjedda, v. a. (ar), banke Kornet ud af Arene paa et Reg (s. følg.).
Skjedda, f. en flad Kjæp med udskaarne Takker paa Kanterne, hvormed man renser Kornstraa eller udbanker de vedhængende Korn af Arene. Sdm. (I nordre Sdm. „Skjeie" (maaskee Skjedja). Om en anden Betydning, s. Skjebba.
Skjedving (?), m. Indbygger af „Skjedve", eller Skibtved i Smaalenene, fordum

Skygþveit eller Skipþveit.
skjeft, adj. 1) forsynet med Skaft. — 2) fyrig, modig, vel oplagt. B. Stift.
skjefta, v. a. (er, e), skjæfte, sætte Skaft paa. G. N. skefta. Af Skaft.
Skjefta, f. en Skaal med Skaft. Rom.
Skjefte, n. 1, Skaft, Haandfang.
Skjefte, n. 2, Skavgræs, Equisetum hyemale. Østerd. Ogsaa **Skjeftegras**. Ellers kaldet Skavgras (Berg.), Skjerpe (Hadl.), Tvogestylk (Sæt.). Sv. skäfte.
Skjefting, m. skaftet Redskab, f. Ex. Beinskjefting.
Skjefær, f. Skeivferd.
Skjegg, n. 1) Skjæg, Barter. G. N. skegg. — 2) Børster paa Ax; Toppen af Kornstraa eller lignende Værter. Nhl. og fl. — 3) Kammen paa en Nøgel. (Lykelskjegg). I Sammensætning tildeels Skjeggje, for Ex. **Skjeggjefinn**, m. Skjægvorte, Knort i Huden. **Skjeggjeskjæra**, f. Skjægsar.
Skjeggbrest, m. Skjægværtens første Begyndelse. Trondh. Andre Steder **Skjeggspretting**, f.
Skjegghaar, n. et kort, krøllet Haar.
skjeggja, v. n. og a. (ar), 1) blive skjægget. (Oftere skjeggjast). 2) afrage Skjæg; ogsaa: afmeie et Stykke af Ager eller Eng. Tel.
skjeggjutt, adj. skjægget, laadden af Skjæg.
skjegglaus, adj. skjægløs, glathaget ɔc.
Skjeggrot, f. Skjægrod i Huden.
Skjeggvokster, m. Skjæggets Vært.
skjegl, adj. skeeløiet, som ikke vender begge Øine i samme Retning. Ordet skulde her egentlig hedde skjelg, men denne Form er ikke forefunden. Mest alm. skjeggl, skjegl'e (Berg. Nordl. Hall. Vald. og fl.); ellers **skjøgl'e**, Sdm. og **skjaag** (sjaag'e), Tel. Det sidste grunder sig paa en ældre Form: skjalg. G. N. skjalgr; jf. T. schel, Nht. schelch. I lignende Betydning: skeivøygd, vindøygd.
skjegla, v. n. (ar), skele, see med skjæve Øine. Afvig. **skjøgle**, Sdm. Hertil **Skjegla**, f. en skeeløiet Person. **Skjegling**, f. Skelen; ogsaa om utidig Nysgjerrighed eller Mistænksomhed.
skjegløygd, adj. skeeløiet.
Skjei, eller Skjeid, s. Skeid.
skjeia, s. skeida og skje.
skjeika, s. skeika. **skjeina**, s. skeina.
Skjekel (e'), m. Udkant, Hjørne, Snip. Tel. (Skjekjel). G. N. skekill. Afvigende Betydning i Talemaaden „mæ Skinn aa Skjekjel", ɔ: med Skind og Been (el. Krop), heel og holden. Sdm.
skjeken (e'), part. rystet, skubbet; s. skaka. Nogle St. **skjikjen** (i').
Skjekk, m. Vridning; Stød hvorved noget kommer i en skjæv Stilling; s. følg.
skjekkja, v. a. (er, te), vrænge, vride eller støde noget, saa at det bliver skjævt. (Af skakk). **skjekkjast**, v. n. blive skjæv. Skjekkja seg: vride sig, gjøre sig skjæv. Skjekkja Munnen: sætte Munden skjæv.
Skjekkja, f. Skjævhed, skjæv Stilling. Paa Skjekkja: skjævt (= paa Skakke).
Skjekkjing, f. Vrængning, Forvridning.
skjekla, v. a. (ar), jævne eller beklippe Kanterne, danne Kant (Skjekel). Tel.
skjekt, part. vrænget ɔc. s. skjekkja.
skjekta, v. n. løbe, rende afsted. Østl. (Jf. Nt. schechten: løbe som en Piil).
Skjekta, f. 1, et Slags Baad. (Jf. Snekkja). Nedenæs og fl.
Skjekta, f. 2, en Dyresar, Dyrefælde. Smaal.
Skjekte, n. Piil at skyde med; især som Legetøi. Tel. Gbr. Smaal. Nogle Steder **Skjekta**, f. Sv. skäkta. Maaskee for Skjefte; jf. Eng. shaft, Ght. scaft: Spyd; Piil.
Skjel (e'), n. Bevidnelse (?). I Forbindelsen „skjota til Skjels", ɔ: tilkalde Vidner (= lysa til Vitnes). Tel. Jf. skjelskjota. Maaskee en egen Betydning af G. N. skjal (Dokument ɔc.); imidlertid bruges Skjel i andre Tilfælde for Skil; s. Skil.
Skjel (e'), f. (Fleert. **Skjeljar**), Musling (concha); Muslingskal; ogsaa kollektivt om Konchylier eller Levninger af Skaldyr. I Enkelttal mest alm. udtalt „Skjæl"; afvig. **Skjøl**, Tel. (Jf. Kneskjel). G. N. skel (pl. skeljar); Eng. shell. — I Sammensætning tildeels Skjelje (Skjelja), f. Ex. **Skjeljebotn**, m. Grund som er opfyldt af Muslinger. **Skjeljeriva**, f. Bundskrabe, hvormed man samler Muslinger. **Skjeljesand**, s. Skjelsand.
skjela, gjøre Fyldest ɔc. s. skila.
skjela, adj. brav, skikkelig; s. skila.
Skjeldmøy, s. Skjoldmøy.
skjeldra (seg), v. blive fed, faae et Spæklag (Skjeldre). Hall.
Skjeldre, n. et Lag af Spæk udenpaa Kjødet; især paa Reensdyr. Hall. Gbr.
Skjeldtile (i'), n. 1) en Paneling, en Fjelevæg indvendig i et Huus. Hard. Sogn. Ogsaa kaldet **Skjaldfile** (i'), Tel. (Grandsherred). G. N. skjaldþili og skjaldfili. (Jf. File og G. N. skjalda: beskytte med Skjold). — 2) et Loft, Overværelse; egentl. Gulvet i Loftet. Sætersd. Tildeels i en ældre Form: **Skjaldtile**. — Paa Voss derimod: **Skjentile**, n. en Bordklædning, Fjeleklædning udenpaa en Væg. Maaskee opfattet som Skin-tile. Jf. ogsaa Skjeltrevegg.
Skjele, n. svangt eller kjerneløst Korn (= Lette). Sogn, Nhl. og fl. Egentl. Skjele (e'), af Skal, men udtales sædvanlig med lukt e (ee). I Indh. hedder det **Skjaalaa**, altsaa Skjele, m. Hertil **Skjelekorn**, n. Korn som indeholder meget Skjele (= Lettekorn). **Skjelebraud** (-brød), n. Brød af saadant Korn.

skjele, tydeligt; s. skilleg.
Skjelføre, n. en Jisskorpe paa Sneen. Helg. (Skjælfør). Ogsaa meddeelt i Formen Skjelja (Skjelj'), f.
Skjeling, see Skilling. — Skjeljar, see Skjel.
Skjelk, m. (?), Frygt. Indh. (Lidet bekjendt). G. N. skelkr. Afvig. hos P. Dass: „Tidt skydes maa Skjelg udi Bringe" (Nordlands Trompet). Ligesaa hos Bolqvartz: Skjælg.
skjella, v. n. (skjell, skall, skollet), skralde, smelde, larme; ogsaa hvine (omtrent som gnella). Nordl. Andre St. med svag Bøining: -er, te (skjelte). J Sæt. skjedde. G. N. skella (ir, di).
skjella, v. a. (er, te), 1) gjøre Larm. 2) skjælde, skjende, give onde Ord. G. N. skella. (Jf. Sv. skälla: at gjøe). — skjellast, v. n. skjendes, skjælde hinanden.
skjella, v. n. (ar), blæse koldt fra et Dalstrøg; s. Skjella, f. 2.
Skjella, f. 1, en Skralde, hvormed man skræmmer Dyr eller Fugle fra Agrene. Søndre Berg. (Andre St. Smella). G. N. skella. Ogsaa: noget som rasler; see Skjellegras.
Skjella, f. 2, en skarp, kold Vind, som jævnlig blæser fra Dalstrøgene mod Søen i Frostveir. Sdm. Romsd. Ogsaa i Sfj. om en jævn Landvind. (Andre Steder Snoa, Snæra, Nare). „Ein Skjelleplass": en Gaard som ligger i Strøget for dette Slags Vind.
Skjellegras, n. 1) d. s. s. Smellegras (Cucubalus). Ogsaa kaldet Skjella. 2) Skjaller, Rhinanthus. Tel. Num. Andre St. Skillinggras og Peninggras.
Skjelling, f. Skjælden; Skjældsord.
Skjelm, m. Frøbælg, Ærtebælg. Gbr. Andre St. Skjelmer, s. Skolm.
Skjelm, m. 2, Skjelm, Spidsbube. Tydsk Schelm. Jf. G. N. skelmir: en Djævel.
skjelma, n. n. skyde Frugtbælge, udvikles, modnes; om Ærteplanter. Toten. Jf. Skolm.
Skjelna (Forskjel), s. Skilnad.
Skjelpadda, f. Skildpadde; ogsaa Skildpaddeskal. Ofte i Formen Skjælpadd. Opfattet som Padde med Skjel (o: Muslingskal).
Skjelsand, m. Sand som bestaar af knuste Muslingskaller. Nogle St. Skjeljesand. Sdm. og fl.
Skjelsing, m. = Einskilskopp. Sætersd.
skjelskjota, v. a. henskyde en Sag til Vidner, kalde nogen til Vidne (s. Skjel). Tel. Jf. G. N. skirskota.
Skjelta, f. Hjerneskal, Pande. B. Stift, Gbr. (Jf. Skolt). Hava ei god Skjelta: have godt Hoved, være vel begavet.
Skjelte, m. Skjælven, Bæven. Nordre Berg. Nordl. og flere. Afvig. Skjolt, Valders. Egentl. Skjelvte (el. Skjelfte). G. N. skjalfti. Faa Skjelte i seg: begynde at skjælve af Frost. Hertil Skjelteflaga, f. et Anfald af Skjælven. Ein Skjelteleting (e'), en meget lad Krop, En som skjælver for Arbeide. Sdm.
Skjelterekа (e'), f. en Skovl med indhulet eller skaalformigt Blad, at bruge ved Agervanding. Gbr. (Lom). Forklares af Skjelta, paa Grund af Bladets Lighed med en Pande.
Skjeltile, f. Skjeldtile.
Skjeltra, f. 1) en af Fjelene i en tynd Brædevæg. Nordl. (Senjen). — 2) en Væg af opretstaaende Fjele eller Brædder. Lofoten. Paa Sdm. kaldet Skjeltrevegg. Jf. Eng. shelter: Ly, Skjul. Har maaskee en Forbindelse med Skjold, ligesom Skjeldtile.
skjeltra, v. a. udsprede tyndt. Tel. Ogsaa i Formen skjaltra (el. sjaltra). Rbg. (Jf. skildra). Part. skjeltra(d): tyndt staaende, tyndt spredt. Tel. Andre St. skjeltren (skjaltren, skjaltri). J Sæt. skjoltren.
skjelug, s. skilleg.
Skjelv, m. Skjælven, Rystelse. Faa ein Skjelv: begynde at skjælve; ogsaa: blive forskrækket. Ein Skjelv i Maalet: en bævende Lyd i Stemmen.
skjelva, v. n. (skjelv, skalv, skolvet), skjælve, bæve, ryste; ogsaa om Lyd: dirre, zitre. Inf. paa nogle St. skjølve, i Sæt. skjæve. Imperf. mest alm. skolv, overgaaet fra Fleertal skolvo. Supin. sædvanlig skolve (o'). G. N. skjalfa (skelf, skalf, skolfit). Det skjelv Grunnen: det dundrer saa at Jorden ryster. Det skalv Maalet i honom: han talte med skjælvende Stemme.
skjelv, adj. s. skjelvmælt.
skjelvaksen, adj. bevoxet eller opfyldt med Muslinger (Skjel); f. Ex. om Træ i Søen. Nogle St. skjeljevaksen.
skjelvande, adj. skjælvende.
Skjelvar, m. en Kryster, Kujon.
skjelvhendt, adj. skjælvende i Hænderne, usikker paa Haanden. G. N. skjalfhendr.
skjelvmælt, adj. skjælvende i Stemmen. Hedder ogsaa: skjelv (i Maalet), Buskr.
skjelvrædd, adj. meget bange, skjælvende af Frygt; ogsaa: yderst frygtsom. Hedder tildeels skjelven.
Skjemd, f. Beskjæmmelse. G. N. skemd. Det kjem Hemd etter Skjemd: der kommer Straf efter skammelig Færd. Rhl. („Hæmd ette Skjæmd"; s. Hemn). Eit Skjemda(r) Ting: en skammelig Ting; en uforskammet Slyngel. B. Stift.
skjemd, part. 1) beskjæmmet, gjort til Skamme. 2) skamfuld, som skammer sig. Eg er skjemd utav det: jeg skammer mig ved det. B. Stift. 3) fordærvet, skadet; spoleret (om Madvarer), sløvet (om hvasse Redskaber); ogsaa: smudset, tilsølet; s. utskjemd.
skjemma, v. a. (er, de), 1) beskjæmme, paaføre Skam. G. N. skemma. Skjemma Laget: være til Skam for Selskabet. Skjemma Hen=

derna sine: forgribe sig; især om at angribe eller straffe nogen paa saadan Maade, at man har Skam deraf. — 2) skamme, gjøre skamfuld. Skjemma seg: skamme sig (= skjemmast). Oftere som v. n. skjemma paa: skjende paa, skrubbe. Han skjemde paa deim: han skjendte paa dem, bad dem skamme sig. B. Stift, Sæt. og fl. — 3) fordærve, skade, spolere. Varmen hadde skjemt Ølet, ɔ: gjort Ølet suurt. Skjemma Maten: fordærve Maden, gjøre den modbydelig eller unyttig. Skjemma ein Kniv: sløve en Kniv, fordærve Eggen i den. (Temmelig alm.). Nærmer sig til G. N. skemma: forkorte (af skam: kort); men Betydningerne falde her saa nær sammen, at Ordet vanskelig kan deles i to. Saaledes i Forbindelsen: skjemma ut, a) vanhelde, være til Skam eller Lyde; b) tilsmudse, tilrakke, f. Ex. Klæder; c) forvænne, fordærve ved Eftergivenhed eller ved et slet Exempel; f. Ex. Dei hava skjemt ut Borni sine: de have forvænnet sine Børn, givet dem en daarlig Opdragelse. Skjemma seg ut: besudle sig, blive skidden; ogsaa: beskjæmme sig, paadrage sig Skam. (Om Børn: skjemma seg, ɔ: gjøre sig ureen, gjøre i Klæderne). — Ellers i Formen **skjemmast**, v. n. a) skamme sig, blues. Han maatte hava skjemst: han burde have skammet sig. (Sjeldnere: skjemma seg). b) skjendes, udskamme hinanden. Sæt. og fl. c) fordærves, tage Skade.

skjemmeleg, adj. beskjæmmende. (Sjelden).

Skjemsla, f. 1) Beskjæmmelse. (Lidet brugl.). 2) en Irettesættelse, en skarp Tiltale. Dei fekk ei Skjemsla fyre det. 3) Lyde, Skade. Lidet brugl.

Skjemt, n. Skjemt, Spøg, Morskab. (Ikke meget brugl.). G. N. skemtan: Tidsfordriv.

skjemta, v. n. (ar), skjemte, spøge. Ogsaa i Formen **skjemtast**; dog lidet brugl. G. N. skemta sér: more sig.

Skjemtord, n. spøgende Ord.

Skjena (ee), f. Skinne, smal Plade. Østl. Nyere Ord. Sv. skena, T. Schiene.

skjena, bisse ꝛc. s. skina og skeina.

Skjeng, m. (Fl. **Skjengjer**), en bred Stribe, en Plet som er noget lang. Tel. I Hall. **Skjengja**, f. Skjeng kan ogsaa betyde: en stribet Hest, s. Landst. 117.

skjengjutt, adj. bredstribet, som har store Pletter. Hall.

Skjenk, m. 1) Skjænk, Beværtning med Drikke. Dei fekk baade Mat og Skjenk. (Fleertal hedder egentl. Skjenkjer, men kommer sjelden til Brug). — 2) et Skjænkebord, et Skab med et fremstaaende Bræt. Trondh.

skjenkja, v. a. (er, te), beværte med Drik, give at drikke. G. N. skenkja.

Skjenkjar, m. en Udskjænker, Kjældersvend. Ogsaa kaldet **Skjenkjarsvein**.

skjenkt, adj. beskjænket, drukken.

skjenna, v. n. (er, te), skjende, skjælde (Nyt Ord).

Skjentile, s. Skjeldtile.

skjepa, s. skipa. **Skjepl**, s. Skjepling.

skjepla, v. a. (ar), omflytte, forrykke, rive af Lave; ogsaa figurlig: ophidse, opægge til Vrede. Hard. og flere. Afvig. **skipla** (skjipple), Sdm. Nordl. Gbr. (Jf. skeivla, rupla). — **skjeplast**, v. n. komme af Lave, komme i Uorden. G. N. skjöplast. Ogsaa: blive ophidset, komme i Oprør. — Part. **skjeplad**: forstyrret, reven af Lave; ogsaa oprørt, opbragt.

Skjepling, f. Omflyttelse, Forrykkelse; ogsaa Omskiftelse, Forandring. Nogle Steder **Skjepl**, n., paa Sdm. **Skipl**. „Dæ kom Skipl ut i": der kom en Omskiftelse i Tingene (især om de Forandringer, som følge efter et Dødsfald i en Familie).

Skjepna, f. Skjæbne (= Lagnad). Skj. Egentl. Bestemmelse; jf. G. N. skepja og skapa: beskikke. Efter det gamle Sprog skulde Skjepna ogsaa betyde Skabning el. Kreatur.

Skjeppa, f. Skjæppe, Maalekar ($\frac{1}{8}$ Tønde). G. N. skeppa; Nt. Schepel. Jf. Mæle.

skjeppa, v. a. forskabe ꝛc. „Skjeppe se": skabe sig til; ogsaa blive urolig, gjøre Optøier. Hall.

Skjer (e'), n. 1) Skjær, Klippe som rækker op af Vandet eller op i Vandfladen. G. N. sker. I Dativ Fl. tildeels **Skjerjom** (Skjerjaa, Sdm.). — 2) Klippegrund i Jorden. Byggja paa Skjer: bygge paa fast Klippegrund. Østerd. Solør. (Andre St. Berg). — 3) Banke af haard Steengrund i Eng eller Ager. Toten. (Andre Steder Skalle). Jf. skjerlend.

Skjer (ee), f. Skade (Fugl), s. Skjor.

Skjer, m. s. Skjerel.

skjera (e'), v. a. og n. (**skjer**, **skar**, **skoret**, o'), at skjære. Infin. tildeels skjæra (sjæra); ogsaa **skjara**, Namd., **skjøraa** og **skjaaraa**, Ork. Imperf. Fl. **skaaro** (skaare), Rbg. **skoro**, Hall. **skore** (o') el. **skure** (u'), Sdm. (sjelden). Supin. mest alm. **skore** (o'), ved Trondh. **skeri** (e', med haardt k). G. N. skera (sker, skar, skorit); Ang. sceran. — Betydning: 1) gjøre Indsnit eller Skaar med et hvast Redskab (især Kniv). Skjera sunder, i tvau, av, upp, ut, og fl. Skjera seg: saare sig med Kniv el. deslige. — 2) beskjære, tilskjære, forme ved en Beskjærelse. Skjera ein Pen; skjera Bord (save); skjera Klæde (tilklippe). I visse Tilfælde ogsaa: operere (med Kniv), ligesaa om at castrere (= gjelda); sjeldnere om at slagte; f. Ex. „skjera ein Kalv", Valders. (Isl. skera: slagte). Jf. stinga. 3) skaffe eller frembringe ved at skjære. Skjera seg ein Kvist, ein Stav, ei Skiva ꝛc. Skjera eit Hol, ei Skora, eit Merke. Skjera Korn: afskjære det modne Korn paa Ageren. Dette Arbeide hedder ogsaa: skjera Aakren, og endnu oftere blot „skjera" uden Objekt; f. Ex.

D'er Tid til aa skjera; dei halda paa og skjera; dei hava skoret i tri Dagar, ɔc. Jf. skjær og Skurd. — 4) splitte, søndre, smuldre. Myserna skjera upp Kornet. (Jf. Musskurd). Om Kul: skjera seg, ɔ: smuldres, opløses. Østerd. (?). Om Mælk: briste, opløse sig i en kornet Masse. (Sv. skära sig). — 5) trænge ind i en Masse. Vatnet skjer seg inn under Bakken. Det skjer seg ut igjenom Demmingi. En Baad siges at „skjera", naar den hælder for stærkt, saa at Vand strømmer ind i den. (B. Stift). — 6) vende hen, tage en vis Retning; om en Fjord eller Dal. (Egentl. trænge ind). Fjorden skjer inn og nord: gaar ind i en lidt nordlig Retning. Den eine Dalen skjer i Nord, og den andre i Aust. Det skjer so til: Landstrøget vender saaledes til. (Berg. Nordl.). Afvig. „skjera til": tage fat, begynde; „skjera attpaa": begynde paany. Hall. — Particip skoren (o'). Afledninger: Skjera, Skjere, Skar, Skaar, Skjæra, skjær, Skor (o'), Skora, Skurd.

Skjera (e'), f. et Slags Segel (Sigd) at afskjære Korn med. Lyder sædvanlig som „Skjæra", Smaal. Fosen, og gaar over til **Skjøru** og **Skjyru**, Rom. Hedm., **Skjuru**, Ork., **Skjoro**, Namd. (Sv. skära). Forskjelligt fra Skjæra (en Sax), som overalt har reent „æ".

skjerande, adj. 1) skjærende. 2) passende til at skjære. Jf. skjær.

Skjerar (e'), m. en Skjærer; En som meier eller skjærer Korn.

skjerast, s. skjerda.

skjerda, v. a. (er, e), formindske, forkorte, afknappe. Gbr. udtalt skjære el. skjæle (med tykt L); afvigende **skjøre** (skjøle) i Hall. (Imperf. oftest skjærte og skjørte). G. N. skerda (egentl. gjøre Skaar i; s. Skard). Hertil **skjerdast**, v. n. formindskes, aftage, indsvinde. I Berg. Stift tildeels: **skjerast**, Præs. **skjerst**. Saaledes i Ordsproget: Det skjerdest, som i Skifte kjem: det som kommer i Skifte, vil gjerne blive mindre; ved en Skiftning gaar altid noget til Spilde. I Hall. „Dæ skjøles, so i Skifte kjem". Paa Sdm. „Dæ skjerst, i Skifte fer".

Skjerding, m. Kjedelkrog, Jernkrog hvorpaa Kjedler eller Gryder ophænges over Ildstedet. Mest alm. **Skjæring**, nogle St. **Skjæling** (tykt L), vel ogsaa Skjøling. G. N. skerding, f. (Af Skard). **Skjerding-lag**, n. Indsnit eller Hager, hvori Krogens nederste Deel kan fæstes og flyttes op eller ned. Jf. Skora.

skjerdsam, adj. spildsom, udrøi; ogsaa: forødende, ødsel. „skjælsam", Gbr.

Skjere (e'), m. Langjern i en Plov (= Ristel). Nordre Berg. og fl.

Skjerel (e'), m. Spidsmuus (Sorex). Ved Trondhjem (Selbu). Ellers Musskjerel; ogsaa Musskjer og Vandskjer.

Skjergard (-gar), m. en Række af Skjær uden for Kysten. G. N. skergardr.

Skjerhella, f. en flad Steen med skarpe Kanter. Mange St. brugl. I Sogn **Skarhella**. Jf. Skjerurd.

Skjering (e'), f. Skjæren; Beskjærelse.

Skjerja, f. en nøgen Plet eller Stribe, for Ex. paa Hovedet. Hall. Jf. Skjer.

skjerja, v. n. (ar), blottes paa enkelte Pletter; om Jorden, naar Sneen tøer op. Hall.

skjerkna, v. n. blive haard af Frost; om Jorden. Nedenæs. Jf. Skarka.

skjerlend (-lendt), adj. grund og stenig; om Jord. Toten.

skjerpa, v. a. (er, te), 1) skjærpe, gjøre skarp eller haard. (Particip **skjerpt** lyder sædvanlig skjerrt). — 2) tørre, vindtørre; især Fisk. Buskr. Jf. skarp, som i Forbindelse med skorpen og Skorpa forudsætter et Stamme verbum skjerpa med Bøiningen: skjerp, skarp, skorpet.

Skjerpa, f. 1) Skarphed, Haardhed, det at Jorden bliver haard af Tørke. Rom. og flere. — 2) Skavgræs (= Skjefte). Hadeland. — 3) en skarptalende, barsk Person; om Kvinder.

Skjerpefisk, m. vindtørret Fisk. Buskr.

Skjerping, f. Skjærpelse, Hærdelse.

skjerr, adj. sky, frygtsom, som lettelig skræmmes eller flygter. Meget brugl., mest alm. **skjærr** (skjærr'e); i Hard. **skjørr'e**. G. N. skjarr.

skjerra, v. a. (ar), skræmme, gjøre sky eller bange. G. N. skirra; Sv. Dial. skjarra; jf. Eng. scare. Skjerra etter: true, skrubbe, skjende paa. B. Stift. — **skjerrast**, v. n. blive sky eller frygtsom.

skjerra, v. n. (ar), bruse op, syde, komme i heftig Bevægelse. Hall. Hertil **skjerresinna(d)**, adj. hastmodig, let ophidset til Vrede.

Skjerring, f. Skræmsel, Trusel, Tugt.

skjerrleg, adj. noget sky eller frygtsom.

Skjerrleike, m. Skyhed, Frygtsomhed.

[**Skjersant**, m. Underofficier. Fr. sergent, af Lat. serviens (tjenende).

skjersett, adj. forlegen, kommen i Knibe (egentl. opsat paa et Skjær). Tel. Vald. Jf. skorsett.

skjerten, adj. pyntelig, net, fiin. Ork. Jf. reinskjerten og Skart.

Skjerurd (e'), f. Grund eller Banke, som bestaar af skarpkantede Stene. Østerd. (Skjæruur).

skjerutt (e'), adj. fuld af Skjær; om Grund eller Farvand. Nogle St. skjerjutt (?). G. N. skerjóttr.

Skjerv, n. nøgen Klippe (= Skarv). Sdm.

Skjerv, m. 1, en liden Slump, Rest, Levning. Hard. — Ogsaa: Skjærv, lidet Tilskud eller Bidrag. (T. Scherf).

Skjerv, m. 2, et Anfald af Sygdom. Hall. Jf. skjerva.

skjerva, v. n. komme stødvis, i enkelte Anfald; om Sygdom. Hall.

skjerva, v. a. (ar), 1) sammenfælde Fjele ved Skraasnit (= skara). Sdm. — 2) dele en Slump eller Levning, tage hver sin Deel af Resten (s. Skjerv). Hard.

Skjerva, f. Brystsygdom, Beklemmelse for Brystet; Hjertesyge. Helg. Namd. Ogsaa paa Østl. „Skjera før Skjerva": gjøre et Indsnit i Huden nederst paa Brystet (hvorved man fordum troede at kunne læge denne Sygdom). Helg. (Jf. Skjerv, m. og skjerva, v. n.). Maaskee rettere: Stjerva, jf. G. N. stjarfi: en vis Sygdom. Sv. Dial. skerva: tærende Sygdom.

Skjervel, m. et lidet afskaaret Stykke. Ogsaa **Skirvel**. Tel. (Vinje). Hertil **skirvla**, v. a. klippe i smaa Stykker.

Skjerving, f. 1) Fuge i en Fjelevæg; især hvor Fjelene ere sammenfældede ved et Skraasnit i Kanten (= Skaring). Sdm. — 2) den forreste Deel af Siderne i Legemet; Ribbenenes forreste Kant. Mest i Fleertal. Hava vondt yver Skjervingarne: have Smerte i den nederste Deel af Brystet. Nordre Berg.

skjesa, v. n. (er, te), lyste, have Lyst til noget (f. Ex. et Slags Mad). Tel. Smaal. Lyder sædvanl. „skjesse", oftest med „paa" eller „etter"; f. Ex. „skjesse etter Fisk". (Jf. kjeska). Den egentlige Form usikker. — Hertil **Skjessemat**, m. lækker Mad, Lystemad.

Skjessa, f. 1, Lyst, Appetit. Tel.

Skjessa, f. 2, en Jættekvinde. Tel. (I Folkesagn). G. N. skessa; jf. Skass. Ogsaa ellers om en dristig eller overmodig Kvinde.

skjessen, adj. lækker, smagelig, appetitlig (af skjessa, v.). Tel. Nedenæs. Forekommer ogsaa i Betydningen: sjelden (= sjeldsynt), f. Ex. „D'æ sjesse te sjaa deg her": det er et sjeldent Syn at see dig her. Tel.

Skjet, s. Skit (i'). **skjetleg**, s. skitleg.

Skjevel, skavet Kjæp; s. Skjevling.

skjeven, s. skaven.

skjevja, v. a. skave, skrabe. Østerd.

skjevla, v. n. (ar), om Søen: danne skarpe nedstyrtende Bølger (Skavl). Skjevla innyver: slaae ind i en Baad; om Bølgerne. Nordre Berg.

Skjevla, f. et Slags stort Skavejern (Skavl). Sdm. og fl. Andre St. Skjøva.

Skjevling, m. et Stykke Træ, hvorpaa Barken er afskavet. Nhl. Ogsaa kaldet **Skjevel** (e'), Nhl. Sogn, og **Skjevle**, Hard. I Tel. Skovlung (o').

Skji, s. Skid. **Skjil**, s. Skil.

skjodna (oo), s. stjorna.

skjodra (o'), v. n. slukke, søle. Tel.

Skjol (oo), n. 1) et Skjul; et lidet Skuur eller aabent Huus. Tel. Hall. Afvig. **Skjøl**, Stjordalen, **Skjul**, Indr. (Jf. Skyle). G. N. skjól: Skjul. Heraf skyla. — 2) en Luge at lægge over Lufthullet (Ljoren) i en Stue. Sogn. Sfj. Sdm. (Forskjelligt fra Skjaa). En mere uvis Betydning i Rigarskjol og Husteskjol. — 3) en Feil i Munden (paa Heste), nemlig at Tandkjødet gaar ind over Tænderne eller skjuler dem. Nordre Berg. Ved Trondh. **Skjøl**. I Smaal. **Skjørt**. (Isl. skjal; pl. skjöl).

Skjold, m. 1) Skjold; Vaabenskjold. Tildeels vaklende i Kjøn (m. og n.). G. N. skjöldr (skjaldar). Omlyden bortfalden (s. Skjelde, Landst. 649). Jf. Skjeldtile. — 2) en Plade til Dækkelse; f. Ex. paa Laas. (Laasskjold). — 3) Skygge paa en Hue. Num.

skjolda, v. n. (ar), danne enkelte Pletter eller Ruder; om aftøende Snee. Sdm.

Skjoldbue, m. Indbygger af Distriktet Skjold i Ryfylke.

Skjoldmøy, f. Skjoldmø, Kvinde i Krigsmandsdragt. Landst. 202. Ogsaa **Skjeldmøy**, L. 521. G. N. skjaldmær.

skjoldutt, adj. plettet, rudet. Sjelden.

skjoltren, tynd, adspredt; s. skjeltra.

skjoma (oo), v. n. (ar), glimte, blinke; ogsaa: foraarsage en ustadig Lysning. „Dei skjoma fram fyre Ljøsa": de vimsede frem og tilbage foran Lyset. Sdm.

skjona, eller skjonna, s. stjorna.

Skjor (oo), f. Skade (Fugl), Corvus Pica. Berg. Stift, Ndm. Gbr. Afvig. **Skjør**, Hall. Vald. Solør; **Skjur**, Nordl. Indh. Fosen; **Skyr** (Skjyr), Stjordalen. Ogsaa i en anden Form: **Skjer** (ee), med Fl. Skjerar, Hard. Shl. Jæd., og **Skjær**, Tel. Buskr. og fl. G. N. skjór. Sv. Dial. skjora, skjör, skjer ꝛc. (Rietz 592). Et andet sjeldnere Navn er Skata. I Sammensætning ofte Skjora(r), nogle St. Skjera(r), f. Ex. **Skjorarreid**, n. Skaderede. Ellers: **Skjoregg** (Skjora-egg, Skjeraegg), n. Skadeæg. **Skjorunge** (Skjora-ungje), m. Skadeunge.

Skjor-and, f. et Slags hvidstribet And. Gbr.

Skjore, m. Stilk; s. Stjore.

Skjorgull (oo), n. = Balderbraa (Pyrethrum). „Skjurgull", Helg. Ved Mandal: **Skjæreblom**. I Tel. derimod Skjereblom (ee): Viola tricolor.

Skjorta, s. Skyrta.

Skjor-tjeld, m. Strandskade (Hæmatopus). Nordre Berg.

skjorutt, adj. stribet; især sort og hvidstribet (som en Skjor). B. Stift (skjorette). I Hall. **skjørutt**.

Skjorveng (oo), m. et Slags Ørn med en hvid Stribe paa Vingerne. Sdm.

Skjot (oo), n. Jagen, Drivning. Sdm. „Han gjore eit Skjot ette dei": han gjorde en Jagt efter dem, søgte at skræmme dem bort. S. følg.

Skjot (oo), m. 1) Skyds, Befordring for reisende Folk. Gbr. Afvig. **Skjøt**, Trondh., om en Leilighed til at reise hurtigt. An-

dre St. **Skyts** (Skyss, Skjuss). G. N. skjótr, og skjóti (reidskjóti). Jf. skjota. — 2) reisende Person eller Følge; En som leier Hest eller Skyds. Det kjem ein Skjot nordantil. Gbr. — 3) en Paaskyndelse, Bortjagelse. Han fekk Skjot: han maatte pakke sig. Jf. Farskjot.

skjot (oo), adj. snar, hurtig, rask til at komme afsted. Rbg. Tel. G. N. skjótr. Ogsaa: rask til at udvikle sig eller modnes (om Vækster); nem, flink til at fatte eller lære noget ꝛc. Tel.

skjota, v. a. og n. (**skyt, skaut, skotet**, o'), at skyde. Infin. nogle St. skjote, skjøte (ø'), skyta og skyte. Imperativ: **skjot** (skjøt, skyt); Fleert. **skjote**. Indik. Præs. overalt: **skyt** (skyt'er, skyt'e); Fl. ligt Inf. (skjota ꝛc.). Imperf. Fl. **skuto** (u'), Hall. Vald., **skote** (o'), Nhl. og fl. Supin. **skote** (o'). G. N. skjóta (skýt, skaut, skotit); Sv. skjuta, Eng. shoot. — Betydning: 1) støde afsted, drive, sætte paa Glid. Skjota Luka fyre Gluggen; skjota Spjeldet inn; skj. Timber ut fyre Bakken ꝛc. Tildeels ogsaa: flytte, overføre, f. Ex. paa en Baad. Skjot meg yver Elvi, Sundet, Fjorden. Hertil Skjot. — 2) fremdrive af sig selv, afsætte, frembringe. Skjota Aks, Knuppar, Røter. Skj. Rukkor paa Skallen. Skj. Kryl paa Ryggen: sætte Ryggen op i en Pukkel. Jf. skjota paa Herdarne: trække paa Skuldrene. — 3) afkaste, slippe, skyde fra sig. Skjota Isen: afskyde Isen, om frossen Fisk. Skjota Hamen, om Slanger. Ogsaa: kaste Fosteret, abortere. Skjota Kalven, om en Ko; skjota Fylet, om en Hoppe. Jf. Skotning. — 4) afskyde med Skudvaaben (Bue, Bøsse). Skjota ein Pil, ei Kula, eit Skot. Som v. n. fyre, affyre Skud, sysle med Skydning; ogsaa: minere, sprænge Miner. — 5) træffe, ramme med Skud. Skjota ein Fugl, ein Rein ꝛc. — 6) frembringe ved Skud eller Skydning; bearbeide ved et Slags Skyden. Skjota Hol i ei Skiva. Skjota Stav: afkante Tøndestav paa en Langhøvel (Skothyvel). Skjota Fjøler i Hop (sammenfælde). Skjota Kort (blande). — 7) tilskyde, lægge paa (jf. skøyta). Skjota Garn: kante et Fiskergarn med Toug (Garnskot). Berg. Stift, Nordl. Skjota til: tilskyde, give Bidrag. Skjota saman: sammenskyde. — 8) henstille, henskyde. Skjota til Vitnes: kalde Vidner. (I Nordl. „skyta til Provs"; i Tel. „skjote til Skjels"). Jf. skjota paa: gisse, gjætte, opgive et vist Beløb omtrentlig, eller paa Slump. — 9) vrage, sortere (især Fiskevarer); egentl. udskyde (en Deel). Nordl. og fl. Jf. Utskot. — 10) v. n. glide, løbe, rende let eller hurtigt; f. Ex. om en Slæde, en Baad. Ogsaa: glide ud. Det skaut undan honom Føterne: Fødderne glede ud under ham. (B. Stift). „Han skaut stad": han gled og faldt. (Nfj. Sdm.). Jf. Det skaut i meg: det faldt mig pludselig ind. — 11) dukke op, stikke frem; voxe hastigt. Det skaut upp atter or Sjoen: det dukkede op igjen. (Jf. kuta). Graset skyt upp or Jordi. Skogen heve skotet uppatter. Jf. Uppskot. — 12) rage frem, strække sig langt ud. Neset skyt ut i Fjorden. Flodi heve skotet: der har været høi Flod, Søen har steget høiere end de forrige Gange. (Om Betydn. fyre s. 4). Particip skoten (o'). Afledninger: Skjot, Skyt; Skaut, skøyta; Skot, Skut, skuta, Skurel.

skjota, v. a. (ar), 1) jage, drive, gjøre Jagt paa. Sdm. (Forskjelligt fra „skjøte": skyde). Vel egentlig: paaskynde, af skjot, adj. Hertil Skjot, n. — 2) flytte, overføre; skydse. Trondh. Stift (skjøte).

Skjotar, m. Skytter; En som skyder. „Skjotarsivel", m. en stor Blodaare under Ryggen i Dyrene. Sdm. (Dunkelt).

skjotast, v. n. (skytst, skautst), 1) glippe, glide ud, komme ud af Fugerne. Kantarne hava skotest um: Kanterne have gledet forbi hinanden, ikke truffet sammen. Ogsaa: glippe, slaae feil. Det kann lett skjotast. Nordre Berg. (skjøtast), Nordl. (skytast). — 2) med „paa": ligne, have nogen Lighed med. Trondh. Stift. „Han skyst paa Folkje sitt". (Andre St. svipa, braa).

skjotfør, adj. rask, som farer hurtigt frem. Rbg. Tel. G. N. skjótfærr.

Skjotgreida, f. Befordring for reisende Folk; Skydsvæsen. Gbr. (Skjotgreie). Saaledes ogsaa: **Skjothest**, m. Skydshest. **Skjotkar**, m. Skydskarl. **Skjotkjerra**, f. og **Skjotslede**, m. om Kjøretøi. **Skjotvika** (i'), f. en Uge, da Beboerne paa en Gaard skulle skaffe Skyds ved nærmeste Station. I Guldalen „Skjøtvuku". .

Skjoting, f. Skyden, Skydning; Fremdrivning; Afkastning; Vragning ꝛc. s. skjota.

skjotleg, adj. rask, hurtig (= skjot). G. N. skjótlegr. **skjotlege**, adv. snarlig, i Hast. Tel. Lyder tildeels skjotsleg, skjosle'.

Skjotleike, m. Raskhed, Hurtighed. Tel.

skjotlynd, adj. hastmodig, hastig til Sinds. Tel. (skjoslynd'e).

skjotna, v. n. (ar), blive raskere.

Skjotskifte, n. Station paa en Landevei. Gbr. Ved Trondh. Skjøtskifte.

skjotsløg (el. -sløgd), adj. rask paa Haanden til at slaae el. hugge. Tel. (Vinje).

skjott (oo), adv. snart, hurtigt; pludselig. Rbg. Tel. G. N. skjótt.

skjotøgd, adj. skræmt, forskrækket. Sdm. Formodentl. af øgja: skrække.

Skjul, s. Skjol. — **skjula**, s. skyla.

skjulde, s. skilja og skylja.

Skjur (Fugl), s. Skjor.

skjur, s. styrd. — **skjurna**, s. styrdna.

Skjuss (= Skjot), s. Skyts.

Skjut, n. en Hoppe (= Merr). Helg. og Namb. dog mindre brugl. Egentlig en svensk Form.

Skjy, s. Sky. — **Skjyle**, s. Skyle.
Skjæk, s. Skjak. — **skjæk**, s. skaka.
Skjække, n. Skagler og Hammel til en Plov. Vald. Tel. (Af Skaak).
Skjæl, f. Musling; s. Skjel.
Skjæl, m. en udvidet eller udadbøiet Kant; f. Ex. paa en Klokke. Tel. Om et andet Skjæl, s. Styl.
skjæla, v. n. (er, te), udvide sig imod Enden, have en bred Aabning (s. Skjæl). Tel. (skjæle). Maaskee af Skaal.
Skjæle, n. et Skuur, en aaben Sval eller Tilbygning. Ork. Af Skaale. Jf. Skyle.
Skjælpadd, s. Skjelpadda.
Skjæmd, s. Skjemd.
Skjæna, f. en tynd Skive. Tel. (Jf. Skaan).
skjæna, v. a. (er, te), fortørre, gjøre tør og haard. Sdm. Oftere **skjænast**: fortørres, især af Vind. Det skjænest upp.
skjæna, v. n. flyve skjævt; s. skeina.
Skjæning, f. Fortørrelse, Tørke. Sdm.
skjænt, part. fortørret, s. skjæna.
Skjær, n. den forreste Deel af Kjølen i et Fartøi. Nordl. (Maaskee Skjære, el. Skjer).
Skjær, f. (Fugl), s. Skjor.
skjær, adj. passende til at skjære, moden til Afskjæring; om Kornet eller en Kornager. Af skjera (skaaro). Temmelig alm.
skjær, adj. (2), reen; s. skir.
Skjæra, f. 1) Sax, Redskab at klippe med. Nogle St. **Skjære**, m. G. N. skæri, n. pl. (Jf. Soks). 2) Eg, skjærende Kant. Sjelden, saasom i Navarskjæra. Om et lignende Ord, s. Skjera.
Skjæraks, s. Skjak.
Skjære, m. Eg, hvas Kant, f. Ex. Økfarskjære. Vald. — Ogsaa: en Sax (= Skjæra). Hall. Vald. Jf. Skjere.
Skjæring, s. Skjerding.
Skjærlina, f. et Slags Toug paa Fartøierne. Nordl. (Jf. Holl. scheerlijnen).
skjærna, v. n. (ar), modnes, blive moden (skjær); om en Kornager. (B. Stift, Tel. Østl.). **Skjærning**, f. Modning.
Skjærr, s. skjerr. **skjærre**, s. skjerra.
Skjært, s. Stert.
[**Skjæv**, m. Høvedsmand. Fr. chef.
skjæv (skaver), s. skava.
Skjæva, f. en dunkel Stribe. Hall. (sjelden). Hertil **skjævutt**, adj. stribet, som har matte Striber af mørkere eller lysere Farve.
Skjæversott (?), f. Mavepine. Hall.
Skjø, f. en Kniv med smalt Blad (= Stingarkniv). Indr. (Sparbu). Maaskee for Skjøda el. Skjoda?
skjø, s. skjød. — **skjøa**, s. skjøda.
Skjøa, f. Tøffel, rummelig Sko, Rundsko. Tel. Vald. (Af Sko). Maaskee Skjøda; jf. G. N. skœdi, n. Skotøi.
skjød, adj. nærgaaende, dristig, glubsk; om Dyr, især Rovdyr. Hard. (skjø). G. N. skœdr: skadelig. Beslægtet med Skade.
skjøda, v. a. (er, de), gjøre Skade eller Afbræk; især om fremmede Kreature, som komme ind paa en Mands Jorder og opæde Græsset. Hall. i Formen **skjøe**. eller skjø (r, dde). Particip **skjødd**, Neutr. **skjødt**. Der er reint av-skjødt, ɔ: afgræsset, ødelagt af fremmedt Fæ.
Skjøding, f. Ødelæggelse, Afbræk af fremmede Kreature (= Avaat). Hall. (Skjøing).
skjødna, eller skjønna, s. stjorna.
skjøgla, s. skjegla.
Skjøkja, f. Skjøge, Hore. Vald. og flere. G. N. skœkja; Nt. Schoke. G. Sax. skók (Grimm, Gr. 2, 11). **Skjøkjeferd** (-fær), f. utugtig Færd eller Opførsel.
Skjøl, s. Skjol, Skjel, Skil, Styl.
Skjøldra, f. Brustpladen i den nederste Deel af Brystet. Nhl.
Skjølla, f. Avne eller Hylster omkring et Korn; især paa Havren. Helg. Indh. (Jf. Skjellegras).
Skjølme, s. Skolm. — **Skjølt**, s. Skjelte.
skjøltra, v. n. rave, vakle; s. skjaltra.
Skjøltra, f. Stylte, Stigetræ at gaae med. Voss. (Mest i Fleertal).
Skjøma, f. et Skræmsel, Skrækkebillede. Tel. Maaskee for Skyma?
skjømeleg, adj. styg, afskrækkende. Tel.
skjøn, adj. dygtig, duelig; f. Ex. „ein skjøn'e Mann". Sdm. Formodentlig efter D. skjøn, T. schön (vakker). Jf. skjønt.
skjøna, s. skyna.
skjøns, (adv.) i Forbindelsen „paa skjøns": skraat, skjævt, paa Skraa. Afvig. „paa skjønsk", Nedenæs, ogs. „til skjøngs", Hall. I sv. Dial. sköns. Eng. a scaunce: skraat. Jf. Skaa og skøyna. Hertil **skjønsa**, v. a. (ar), sætte i en skraa Stilling; skyde lidt tilside.
skjønt, adv. betydelig, ikke lidet. D'æ skjønt lengje sia": temmelig længe siden. Jæd. Lister. (Jf. skjøn).
skjønt, adj. n. (eller adv.), beskaffent. Brugt i Forbindelsen „so skjønt", f. Ex. Er det so skjønt, at han vil det, ɔ: hvis det er Tilfældet, eller hvis det forholder sig saa, at han selv ønsker det. Hall. Sdm. Ndm. Fosen. (Dunkelt).
Skjør, n. et Udfald, en Jagt efter noget (= Skjot, n.). „Gjer eit Skjør ette dei(m)". Sdm.
Skjør, f. 1, et Vindstød, en Byge. Sfj.
Skjør, f. 2, Sved, Svedskum (paa Heste). Hall. Jf. Skyr. Om et andet Skjør, s. Skjor.
skjøra, v. a. (er, te), rense, rydde, feie, for Ex. et Gaardsrum; især om at bortrydde Dynd eller Mudder. Lister, Mandal, Rbg. Tel. (Jf. skrenda). — Om et lignende Ord, s. skjerda.
Skjøra, f. en Hob af Gløder paa Ildstedet. Tel. Ogsaa kaldet Glodskjøra.
Skjøring, f. Ryddelse, Feining; s. skjøra.

Skjørt (Tandsyge), s. Skjol.
Skjøsler (?), pl. Straa eller Neg, hvoraf Kornet er udbanket. Smaal.
Skjøt, m. s. Skjot og Skutel.
skjøta, s. skjota og skøyta.
Skjøtarfivel, s. Skjotar.
Skjøva, f. et Skavejern (= Skavl). Sogn, Vald. Gbr.
skjøva, v. a. (ar), skave, skrabe med Skavejern. Sogn.
skjøyna, s. skøyna. — **skjøyta**, s. skøyta.
Skletta, s. Sletta. — **sklia**, s. skrida.
Sko, m. 1) Sko, Fodbedækning. Tildeels i en gammel Form: **Skor** (oo), Hard. Sæt. Hall. G. N. skór (skó). Dativ tildeels **Skonom** (Sko'naa). — 2) Beslag, Skoning; især Hestesko. Ogsaa om Jernbeslag paa Stavnen af en Baad. Nordl. — 3) den nederste Deel af en Mølletragt (Teina). Sv. qvarnsko. Hertil Talemaaden: Det glyggjer i Sko, ɔ: man seer Enden, det er snart færdigt; egentlig: Rummet i Mølletragten aabner sig, idet Kornet er næsten udløbet. (B. Stift). — Ordets Fleertal er vel rettest Skoar, men lyder sædvanlig „Sko" (Skor) og i bestemt Form „Sko'ne".
sko, adj. graadig, meget begjærlig. Han er sko etter det. Tel. Num. Ogsaa: snagende, tyvagtig, tilbøielig til at rapse; især om Dyr. Hall. Buskr. Maaskee rettest: skod. Jf. skjød og Skot (oo), n.
sko, el. skoa, v. a. (r, dde), skoe, forsyne med Sko; ogsaa: beslaae, sætte Beslag paa. Jf. Skoning.
skobeitt, adj. hidsig, kamplysten. Vald.
Sko-bot, f. Istandsættelse af Skotøi.
Sko-brune (u'), m. Sved paa Fødderne.
Skod (o'), n. Beseelse, Betragtning. (Sjelden). Fara til Skods: reise ud for at see sig om. „Fara te Skafs", Ndm.
Skod (?), n. s. Skot (oo).
skod (?), adj. s. sko.
skoda (o'), v. a. og n. (ar), 1) beskue, betragte, see paa. Mest brugl. vest og nord i Landet. I Nfj. og Sdm. **skode** (o'); i Ork. **skaadaa**; andre St. **skoa**, **skaa'**; ogsaa: **skøa**, Hall. og **ska'**, Ndm. (sjelden). G. N. skoda; Sv. skåda. – 2) v. n. see efter noget, kige, vende Øinene til. Søndre Berg. ofte med Imperf. skodde (o'). Eg skal skoda etter det. Andre Steder glosa, skygna, stira &c. — Afvigende herfra er: **skoa** (oo), v. n. lyste, længes efter noget; ogsaa: snage, søge ivrigt. Tel. Buskr. Det sidste maaskee for skoda (oo), s. sko, adj.
Skodar (o'), m. Beskuer, Tilskuer.
skodd (oo), skoet, beslaaet; s. sko, v.
Skodda (o'), f. Taage, tykke Dunster som bedække Jorden og hindre Udsigten. Temmelig alm. (jf. Toka). Afvig. **Skadda** (Skadd'), Indh., **Skodd**, Shl., ogsaa **Skoll**, Mandal. (Sv. Dial. skadda, skådd). Formen Skadda er maaskee den ældste. (Jf. Goth. skadus: Skygge).
Skoddebakke, m. Taagemasse som viser sig paa den ene Side i Horizonten.
Skoddefloke (oo), m. en liden Taagesky. Ogsaa kaldet **Skoddedott**, og **Skoddelopp**, m.
Skoddefole (o'), m. Horsegjøg (= Humregauk). Sdm.
skoddefull, adj. taaget, uklar.
Skoddegyrja, f. Taageveir, indtrængende Taage fra Havet. B. Stift.
Skoddekov (oo), n. Luftens Formørkelse af Taage (= Myrkeskodda).
Skoddemusk, n. taageagtige Dunster.
Skoddestaal, n. en stor Taagemasse. Nordre Berg. Jf. Staal.
Skoddevind, m. Vind som medfører Taage fra Havet. I Nordl. „Skoddnoravind": nordlig Vind med taaget Luft (= Humbakke).
Skodde-yr, n. Taageregn; s. Yr.
Skoding (o'), f. Beskuelse; Eftersyn.
Skodnad (o'), m. Betragtning; Beseelse. Ogsaa **Skodning** (o'), f. dog lidet brugl.
Sko-duk, m. en bred Kantning nedentil paa et Skjørt. B. Stift.
skofata, v. a. (ar), forsyne med Sko eller Fodtøi (Skofot). Sæt.
Skofot (oo, o'), n. pl. Fodtøi, Sko og Strømper tilsammen. B. Stift, Rbg. Tel. Vald. Ork. Nogle Steder **Skoføt**. G. N. skóföt. Jf. Fot.
Skoft, n. 1, Stjert, Hale paa en Fugl. Østl. (Rom.). Maaskee egentl. en Dusk (s. Skuv). Jf. T. Schopf; Goth. skuft: Hovedhaar.
Skoft, n. 2, Hvilestund; s. skofta.
Skoft, pl. s. Skaft.
skofta, v. n. (ar), hvile ud efter et Arbeide; ogsaa gaae ledig. Mandal, Rom. og flere. Holl. schoften.
Skog, m. Skov, Mark som er bevoxet med Træer. G. N. skógr; Sv. skog. Til Skogs: til Skoven. (Ældre Form: til Skogar). Standa nokon aa Skog: holde En Stangen, gjøre ham Modstand. „Dæ kann ingjen staa 'naa aa Skog". Sdm. — I Sammensætning ofte Skogar (Skoga), f. Ex. **Skoga(r)kime** (i'), m. en liden Skovstrækning. Nordre Berg. **skogarrakt**, adj. skikket til at gaae i Skoven (om Køer). Nhl.
Skogbrand, m. Skovbrand. Nogle Steder **Skogbrune** (u'), m. og **Skogverme**, m.
Skogbruk, n. Skovbrug; Tømmerhugst. Afvigende **Skogsbruk**: Jagt, Skytterie. Østerd. (Trysil).
Skogbyte, n. Udskiftning af Skov.
Skogfall, n. Ødelæggelse paa Skoven.
Skogfoder (-foor), n. Løvfoder.
Skogfru, f. Skovnymphe, Ellekone. Helg. Ved Trondh. **Skogsnerta**.
Skoghage, m. Græsgang i en Skovmark. Nogle St. Skauhaga, Østl.

Skoghater, n. smaa Skovdyr; Muus, Lemender og fl. Helg. s. Hater.
Skoghævd, f. Fredning og Opelskning af Skov. (Nogle St. ogsaa om den Gjødsel som tilføres Jorden af det forraadnede Løv).
Skogland, n. Skovland, Skovmarker.
skoglaus, adj. skovløs, blottet for Skov.
skogleides, adv. igjennem Skoven. „Fara skogleies", Hall. og fl. (I Smaal. skauleies).
Skoglende, n. skovrige Marker, Skovegn. (Nogle St. **Skoglenda**, f.).
skoglendt, adj. skovbevoxet, skovrig.
Skoglid, f. Bjergside med Skov.
Skogløda, f. Hølade i Skoven eller Udmarken. (Skogaløde, Sdm.).
Skogløysa, f. Skovløshed, Skovmangel.
Skogmakk, m. et Slags Orm, som skader Skovene; Larven af Phalæna pini.
Skogmark, f. Skovmarker.
Skogmo, m. en skovbevoxet Flade.
skogolm, adj. omtr. som: dyrolm. Ork.
skograken (kj), adj. træt af lang Færdsel i Skoven. Østerd. Ogsaa med Begrebet: sulten, ligesom „skogsopen" i Nordl.
Skogrape, m. Skrænbakke, bevoxet med Skov. Aaserall. Andre St. **Skograbb**.
skogrik, adj. skovrig, fuld af Skov.
Skogrime (i'), m. Skovstrimmel, smalt Skovpartie. „Skogrem", Hall. Vald. I Østerd. Skogreve (?) „Skogrävä".
skogrædd, adj. skovsky, bange for at færdes i Skoven. Nogle St. skogarrædd.
Skogrøme, n. Skovmarker. I Hall. Skogrymme.
Skogslætte, n. Engmark i en Skov.
Skogsmune (u'), m. Skovkant; s. Mune.
Skogsnar, n. en liden Skov. Smaal.
skogsopen (oo), f. skograken.
Skogstut, m. Angelik (Plante). Ork.
Skogteig, m. en Rude eller Strimmel i en Skov, et udskiftet Skovstykke. Nogle St. **Skoga(r)teig**.
Skogtroll, n. Skovtrold.
Skogtrøm, m. Skovbred, Udkanten af en Skov. Jf. Trøm.
Skogtykke (kj), n. liden tæt Skov. Tel.
Skogtyne, n. Ødelæggelse af Skov. Trondh.
Skogverme, f. Skogbrand.
Skogvokster, m. 1) Skovens Vært eller Fremkomst. — 2) Grund hvorpaa der voxer Skov. Upp um Skogvokstren: op over Skovgrændsen, høiere end Skoven rækker. I Nordre Berg. **Skoga(r)vaks**, n. f. Ex. Ovanfyre Skogavakset: ovenfor Skovgrændsen.
skoia (?), v. n. (ar), skraale, støie; lee eller græde høit. Jæd. (Fremmed Form). Hertil **Skoielaatt**, m. Skoggerlatter. Paa Østl. **Skoier**, eller **Skøier** (haardt k), m. en Skalk. Jf. Sv. skojare: Landstryger. Holl. schooljen: streife om; schooijer: Tigger 2c.
skok (oo), rystede; s. skaka.
Skoka (o'), f. et Redskab at tilrede Liin med. (Af skaka). Smaal. Rom. Nogle St. **Skoko** (oo), andre St. **Skuku**. — Om et andet Skoka, s. Uppskoka.
Skokk, m. Skok, Flok, stor Hob; f. Ex. af Kreature. Trondh. (Sv. skock).
skokka, v. a. vride (= skjekkja). Hall.
Skokka, f. Alchemille (Plante). Snaasen.
skokla (o'), v. n. (ar); humpe, gaae skjødesløst eller slæbende. Nordre Berg. Hall. Nordl.
Skoklar, pl. Skagler, s. Skokul.
Skoklut, m. Baand hvormed Sneesko (Truger) fæstes til Fødderne. Tel. (Udtalt Skokkluut).
Skokul (o'), m. Skaglestang (= Skaak). Tel. I Hall. **Skukul**. (G. N. skökull). Mest brugt i Fleertal (Skoklar) og betegner da især Plovdræt eller Skagler og Hammel til en Plov. Sæt. Tel. Hall. Vald. Ogsaa i Formen **Skokle**, Smaal. og flere.
Skol (o'), n. 1) Skyl, Strømning; f. Ex. af stærk Regn. Trondh. — 2) Skvulpen, Pladsken; saaledes Baareskol: Bølgernes Skvulpen. B. Stift.
Skol (o'), f. Skyllevand, Afskyl af Madkar; ogsaa ellers om blandet og ureen Vædske. B. Stift. (Isl. skol, n.). Jf. Skuler.
skola (o'), v. a. og n. (ar), 1) skylle, vaske. Hard. Nhl. Sogn. (Andre St. skylja). G. N. skola. — 2) skvulpe, pladske, give en Lyd som naar noget skylles. Det skolar i Flaska. Nordre Berg. Jf. skvala.
sko-laus, adj. som ikke har Sko.
Sko-leist, m. 1) Læst til Sko. 2) et Slags Fisk, s. Leist.
Skolfat (o'), egentl. Skyllevandsfad; Benævnelse paa et støiende, skoggerleende Menneske. Ligesaa: **Skoltrog** (o'), n. Sdm.
Skoll, Taage; s. Skodda.
skolla, v. n. (er, te), synes, vise sig, see ud til noget. Rom. Det skoller for det: det seer ud dertil. Det skoller blankt: det glimrer. — Ogsaa: rage høit op, skrolle, see stort ud eller optage et stort Rum. Smaal. Rom. og fl. I svenske Dial. skulla.
skollutt, adj. 1) skaldet, haarløs. Trondh. (skollaatt). G. N. sköllottr; Sv. skallig. — 2) kuldet, hornløs (= kollutt). Indr.
Skolm, f. 1) Kløft, Aabning; især: Kjæft el. Mund (spotviis). Hard. „Faa Skolmæ paa Gaang": komme i Gang med at vrøvle eller skjælde. — 2) Muslingskal (= Skjel). Hall. (Hoel). — 3) Frugtbælg, Frøhuus; f. Ex. paa Ærter. Hall. Voss, med Fleertal **Skjelme(r)**, vel egentl. Skalmer (G. N. skalmir). Hedder ellers: **Skolma**, f. Sogn, Ork.; **Skalme**, f. Sdm. **Skjelme**, Smaal. Tel. (Tinn), **Skjølme**, f. Tel. (Hvidseid); **Skjelm**, m. Gbr. Jf. Skalmegras.
skolma, v. a. (ar), udhule, gjøre huul eller dyb. **Skolming**, f. Huulning eller Ind-

snit paa begge Sider af en Tømmerstok i Nærheden af Hjørnefugen. Nfj. og fl. Jf. Navehogg.
Skolmejarn, s. Skolpejarn.
skolna (o'), v. n. afskjælles, falde af; om Skal eller Hud. Østerd. (Aamot).
Skolorm (o'), m. Skolopender, Tusindbeen. B. Stift og fl. Ellers **Skaanorm**, Sæt. Buskr.
Skolp, m. 1, en liden udhulet Blok eller Træflaske, hvori man bærer Hvæssestenen, naar man slaar Hø. Ryf. Jæd. Afvig. **Skopp**, Tel. Andre St. Brynestokk. Jf. Skolpejarn.
Skolp, m. 2, Indbygger af Havkysten eller Fiskeværene i Nordland. (Formodentlig et Øgenavn). Ogsaa det samme som Vatsskolp, ɔ: Kabbeleie (Plante). Senjen. Hertil **Skolpekaapa**, f. Kabbeleiens Blade.
Skolpejarn, n. Huuljern, Træskojern; et Redskab til at udhule med. Trondh. I Vald. **Skulpejenn**; paa Sdm. **Skolmejarn.** Paa Østl. skal det ogsaa hedde **Skolp**, m. G. N. skolpr (?).
Skolt, m. Hjerneskal, Pande; især paa Dyr. Alm. G. N. skoltr. Jf. Skjelta og Skalle. Ogsaa om en Klippe eller Bjergknold. (Bergskolt).
Skoltrog, s. Skolfat. — **skolv**, s. skjelva.
Skolveita (o'), f. en aaben Grøft eller Rende. (Modsat Holveita). Sdm.
Sko-loysa, f. Mangel paa Sko.
skom, s. skum. — **Skom** (o'), s. Skam.
Skomakar, m. Skomager.
skona (oo), v. a. (er, te), skaane, spare. Ikke meget brugl. Sv. skona.
Skoning, f. Beslag, Beklædning med en Plade eller deslige. Egentl. Forsyning med Sko. Sv. skoning.
Skonk (o'), f. (Fl. **Skjenker**), Laar; Laarbeen. Søndenfjelds. Sædvanlig udtalt Skaank, Fl. Skjænk'er (i Hall. Skønk, Skjænk'a). Nordenfjelds: **Skank**, m. Sv. skank, m. Eng. shank.
skonsamleg (oo), adj. skaansom, lempelig; ogsaa: billig, rimelig. Hall.
skonvara (oo), v. n. speide, røre og rode i noget for at besee det. Sdm.
Skopp, m. 1, Skal, f. Ex. paa Korn. Smaal. (Jf. T. Schuppe). I Buskr. **Skoppa**, f. Vingedække paa visse Insekter. **Skopptroll**, n. Bille, vingedækket Insekt.
Skopp, m. 2, Brynestok; s. Skolp.
Skor (o'), f. 1, Huulning, Indsænkning. I Særdeleshed: 1) Affats i en Bjergside, en liden Flade under en steil Klippe. B. Stift, Hall. Vald. og flere. G. N. skor. Ogsaa om en større Flade ved Foden af et Bjerg. Søndre Berg. og fl. Hertil adskillige Gaardsnavne, sædvanlig skrevne „Skaar". — 2) en langstrakt Huulning, omtrent som et Bækkeløb med Bakker paa begge Sider. Tel. Tildeels med Fl. „Skarir", altsaa opfattet som et gammelt „Skør".
Skor (o'), f. 2, en Skammel (= Fotskor); ogsaa et Fodtrin, et enkelt Trappetrin, saasom paa Siden af en Seng. Nhl. Hall. og fl. G. N. skör.
Skor (o'), f. 3, en Støtte; s. Skorda.
skora (o'), v. a. (ar), 1) sætte Skurer paa, gjøre Indsnit i. Hertil Talemaaden „skora paa Horni", ɔ: vise Tegn til Alderdom (egentl. om Gjeder, som med Alderen faae flere Skurer paa Hornene). — 2) sætte Mærke for et vist Tal; f. Ex. for hvert Snees (Tjug) ved Optælling af Fisk. Nordl. Jf. Skorkjevle. — 3) hugge, afhugge en Træstamme; eller egentl. gjøre Indsnit med en Øxe. Skora sunder ein Stokk. Temmelig alm. Afvig. **skaaraa**, Rom., **skara**, Ndm. G. N. skora. Jf. Skorspon, Skorøks. Om et andet „skora", s. skorda.
Skora (o'), f. 1, Skure, Skaar, Indsnit. F. Ex. om de enkelte Mærker paa en Stangvægt eller Bismer; saaledes Vaagskora: den Skure som betegner en Vaag (36 B). Det ligg i same Skora: det staar endnu i samme Stilling, der er ikke blevet mere af det. Afvig. **Skoro** (oo) og **Skuru**, Gbr. Ork. Ellers temmelig alm. (G. N. skor). Ofte ogsaa om en naturlig Fordybning, som ligner en Skure.
Skora (o'), f. 2, Kjedelkrog (= Skjerding). Rbg. Tel. (Mest i Fleertal). Ogsaa Smaal. og Rom. i Formen Skore (oo), el. Skole (tykt L), altsaa formodentlig beslægtet med Skard (ligesom Skjerding) og maaskee et gammelt Skarda (Skørdu). — Hertil vel ogsaa Plantenavnet **Skora** (oo): Hvidtidsel (= Kviteblad). Shl. (Sigtende til Bladenes „Skard" eller Indsnit). Hos ældre Forfattere „Skore": Scabiosa. Jf. Sv. skärda, og D. Engeskjær: Serratula.
Skora, f. 3, en Støtte; s. Skorda.
Skorbit (o', ii), m. øverste Stok i en Sidevæg (= Raftestokk). Tel.
Skorda, f. 1) en Støtte; et Støttetræ med en Kløft i Enden (til Gjærder og Hesjer); ogsaa en liden Støtte under Siden af en opsat Baad ꝛc. I sidste Tilfælde siges tildeels **Skor** (o'); ellers sædvanlig **Skora** (o'), Berg. Stift; **Skora** (oo), Nordl., **Skola**, el. Skool (tykt L), Ork. og flere. G. N. skorda. (Jf. Eng. shore, Holl. schoor). — 2) Kilesteen i en Muur, Steenflise til Udfyldning og Støtte under en større Steen. Hall. i Formen Skore (oo) eller Skole (tykt L). Sv. Dial. skola (Rietz 594).
skorda, v. a. (ar), sætte Støtter til, støtte f. Ex. en opsat Baad. B. Stift, i Formen skora (o'). G. N. skorda. Ogsaa om at opsætte Baade eller Fartøier. Trondh.
Skording, f. Forsyning med Støtter.
Sko-reim, f. Skorem, Skotvinge.

ſkoren (o'), part. ſkaaren; klippet; tilſkaaren; afſkaaren; ogſ. caſtreret ꝛc. ſee ſkjera.
ſkorfaſt (o'), adj. kommen i Knibe, el. til et Sted hvor der er ingen Udvei.
Skorfeſte (o'), n. en Stilling hvor man ikke har nogen Udvei. Koma i Skorfeſte, egentl. komme ind i en Bjergſkure (Skor), hvor man ikke kan komme frem og vanſkelig nok tilbage. Hard. Tel. og fl.
Skorfil (o'), m. Uret, Skade. Sdm. „Sjaa til, at dei inkje gjere de Skorfiil“: pas paa, at de ikke gjøre dig Uret.
Skorkjevle, n. Karveſtok, Kjæp hvorpaa man ſætter Mærke for visſe Tal i en Optælling. Nordl.
Skorkveita (o'), f. Helleflynder ſom ophænges til Tørring efter at være indſkaaren med enkelte Tværſnit paa Siderne. Nordl.
ſkorlaupa (ſeg), v. a. forvilde ſig til et Sted, hvor der ikke er nogen Udvei (ſee Skorfeſte). Tel.
Skormark, f. Steengrund ved Foden af en Klippe.
Skormeit, f. en Linie i Manen paa en Heſt, dannet derved at en Rad af Haar paa hver Side klippes kortere end den mellemſte Rad. Tel.
ſkormerkjen, adj. meget forſigtig, tilbageholden, frygtſom. Tel.
Skormol (o', o'), m. en Hob af gnavende Dyr (egentlig Møl); ogſaa: en ſtor Mængde, en Vrimmel. Sfj.
Skorpa, f. Skorpe, ſkrumpen Hinde. Ogſaa et Stedsnavn, viſtnok med en anden Betydning, men uviſt hvilken.
ſkorpaſt, v. n. belægges med Skorpe. Heder ogſaa **ſkorpeleggja**. Hertil **ſkorpelagd**: belagt med en Skorpe.
ſkorpen, adj. ſkrumpen, ſammenſnerpet, indtørret. Gbr. Indh. G. N. skorpinn. Jf. ſkarp og ſkjerpa.
ſkorpna, v. n. ſkrumpe ſammen.
ſkorra, v. n. (ar), glide paa Iis (= ſkreida, renna ſeg). Smaal. Nt. ſchurren. (Schambach 188). Ved Mandal **ſko-renna**: glide med bare Sko, uden Skøiter.
ſkorſetja (o'), v. a. ſætte i Knibe (i „Skor“). **ſkorſett**: bragt i Forlegenhed (omtr. ſom ſkorfaſt). Vald. Tel. Jf. ſkjerſett.
Skorſpon (o', oo), m. ſmaa Huggeſpaaner (af ſkora, v.). Paa Sdm. „Skoraſpøne“. Jf. Skortveit.
Skorſtein (o'), m. Skorſteen, eller meſt alm. Skorſteenspibe. (Sjeldnere om Ildſtedet). T. Schorſtein, Schornſtein.
Skorſtokk, m. Karveſtok (= Skorkjevle).
Skort (oo), m. Mangel, det at et Forraad bliver for lidet. (Alm.). G. N. skortr.
ſkorta (oo), v. n. (ar), mangle, fattes; blive for lidet. Lidt afvig. fra G. N. skorta (ir). Ofte med Betegnelſe af Perſonen i Dativ, f. Ex. Det ſkortar honom inkje: han har nok af det Slags. Jf. vanta, breſta, trjota.
Skorta (oo), f. en liden Bjergkløft, en Huulning eller Affats under en Klippe. (Noget ligt Skor). Sogn, Tel. Buſkr. og flere.
ſkortna (o'), v. n. ſtørkne, ſtivne. Øſterd. (Sv. Dial. ſkårtna).
ſkortutt, adj. ujævn, fuld af Kløfter eller Huulninger.
Skortveit, m. Huggeſpaaner. Helg.
ſkorutt (o'), adj. fuld af Skurer; ſ. Skora.
Skorv, pl. (Klipper), ſ. Skarv.
Skorøks (o'), f. ſmal Øxe til at fælde eller ſønderhugge Træer; ſ. ſkora.
[**Skoſa** (oo), f. Fortælling, Hiſtorie. Nhl.
Sko-ſkant, m. Mønſter hvorefter Skolæder tilſkjæres. Sfj. og fl.
Sko-ſlit (i'), n. Slid paa Skotøi.
Sko-ſpenne, n. Spænde i Sko.
Sko-ſvorta, f. Skoſværte.
Skot (o'), n. 1) Skyden, det at noget ſkyder eller ſkydes frem. Ofte i Sammenſætning, ſom Framſkot, Uppſkot, Teleſkot og fl. Saaledes ogſaa: Vragning, Udſkydning. Dei fekk mykjet Skot paa Fiſken ſin, ɔ: en ſtor Deel af deres Fiſk blev vraget. B. Stift. (Af ſkjota, ſkaut). — 2) Skud med et Skudvaaben; Pileſkud ꝛc. G. N. skot; Sv. ſkott. Jf. Skotmaal. Ogſaa Ladning til et enkelt Skud. Eg heve endaa eit Skot i Hornet (ɔ: Krudhornet). — 3) Ting ſom bliver fremſkudt, tilſkudt, tillagt. Hertil Innſkot, Samanſkot, Tilſkot. Skot paa Garn: Kantning; ſ. Garnſkot. — 4) Sted hvor noget fremſkydes; f. Ex. hvor Tømmerſtokke nedſkydes fra et Bjerg. Tel. og fl. (Andre St. Laup, Løypa, Renſl). — 5) Lag eller Række af ſammenſkudte Ting; ſaaledes: en Stanglængde i en „Heſje“, et Sæt af Stænger ſom opſtilles jævnſides. Nordre Berg. (Jf. Golv). — 6) en Tilbygning til et Huus; Udbygning, Biſlag; ogſaa et Skuur eller Tørringshuus. Temmelig alm. G. N. skot. Jf. Skut, Skaale, Skjol.
Skot (oo), n. Smaadyr ſom gjøre Skade paa Agrene; Muus eller Fugle ſom æde Korn. Øſterd. Guldalen. Viſtnok egentlig Skod; jf. G. N. skóð, n. ſkadelig Ting. (Egilsſon 737).
Skot (o'), m. Stavnrum; ſ. Skut.
ſkota (o'), v. a. (ar), 1) fremſkyde; drive en Baad fremad med en Stang el. Stage (Skota). Øſterd. og fl. Nogle St. ſkaata. Jf. ſkuta. — 2) ſtikle, give ſpydige Ord (Skotord). Hall.
Skota (o'), f. 1) en Stang hvormed en Baad fremdrives, f. Ex. over en Elv. Øſterd. i Formen Skoto. — 2) en Skodde, en Bom eller Slaa til at lukke med (= Loka). Smaal. Rom. (Skoto). — 3) en liden Skovl, hvormed man øſer Korn eller

Meel. Tel. i Formen Skotu (o').
skotall (o'), adj. vaklende, usikker, upaalidelig. Nhl. Jf. skotvik.
Skot-aar (o'), n. Skudaar (= Laupaar).
Skotblad (o'), n. det øverste Blad paa et Straa, det Blad som omfatter det udskydende Ax. Hedder ogsaa **Skotbelg**, m. Trondh., og **Skotholk**, m. Sdm. Det stend i Skotblad (el. i Skotholken): Kornet begynder at skyde Ax.
Skotboge (o', o'), m. Skydebue.
skoten (o'), part. 1) skudt, fremskudt; udskudt; vraget. 2) rammet af Skud. 3) kantet ꝛc. s. skjota.
skotfri (o'), adj. skudfri.
Skotgamp, m. gammel Hest, som slagtes ved Skud. Om Hoppe: **Skotmerr**, f.
Skotholk, m. s. Skotblad.
Skothyvel (o', y'), m. Langhøvel, hvorpaa man kanter Fjele eller Staver; s. skjota.
skothærd, adj. skimmelhaaret. Lister (?).
Skoting, s. Skotung.
Skotkeiping, m. en Baad med fire Aarepar og uden Lastrum. Nordl. Namd. Egentlig Skutkeiping.
Skotlag, n. passende Stilling og Afstand for Skud. Tel. og fl.
Skotlok (o', o'), n. et Laag som kan udtrækkes og indskydes i en dertil udskaaren Fals.
Skotloka (o', o'), f. en Slaa eller Bom som kan skydes til Siden.
Skotluka, f. Luge som skydes fra eller til.
Skotmaal, n. 1) Skudmaal. 2) Skudvidde, Afstand hvori et Skud kan ramme. Ogsaa kaldet Skot, eller Byrseskot.
Skotning (o'), m. ufuldbaaren Unge, Foster som er kastet eller født i Utide. (Kalvskotning; Fylskotning). Hard. Sogn, Hall.
Skot-ord, n. spydige Ord; s. skota.
Skotpengar, pl. Præmie for at skyde Rovdyr.
skotra (o'), v. n. skotte; s. skvatta.
Sko-traad, m. Traad at sye Sko med.
Sko-trjosk (-trøsk), m. Overlæder og Hælstykke til en Sko.
Skotsaar, n. Skudsaar.
Skotskiva, f. Skydeskive.
Skotsmaal, n. Skudsmaal, Bedømmelse. (Synes optaget af Dansk).
Skotung (o'), m. Vind som blæser fra en stor Skybanke i det Fjerne. Nordl. og fl. (tildeels udtalt Skottung); paa Sdm. Skoting (o'). Efter Retningen kaldet Havskotung, Landskotung og fl. (Begrebet noget usikkert; maaskee: en udskydende Green af en større Luftstrømning). Hertil: **Skotungsbakke**, m. en Skybanke i Horizonten, hvorfra der udgaar en stadig Blæst.
Skotvaapn, n. Skydevaaben.
skotvik (o', ii), adj. ustadig, flygtig (omtr. som skotall). Hard.
Skot-øl (o'), n. Gjæstebud som er foranstaltet ved Sammenskud af flere Personer. Nordre Berg. Hall.
Skov (o'), n. 1) Fremrykning, Flytning; ogsaa om et kort Veistykke. Rom. og flere. Egentl. Fremstødelse, af skuva (skauv). — 2) Anfald, Dyst, Kamp; ogsaa: Opløb, Tummel, Travlhed for en kort Tid. Hall. Vald. Nordre Berg. — 3) Stund, Tid, enkelt Gang. „To tre Skøv": to eller tre Gange. Smaal. Jf. Sv. skof (i Dial. skuv): Stund, Mellemtid. Lignende Begreb som i Rid, Rykk, Tak, Beite, Kast.
skova (o'), v. n. (ar), gaae ustadigt, komme stødviis, i enkelte Ryk. Hall.
Skova (oo), f. Skover, Afskrab; Skorpe i Bunden af Kar; ogsaa om fortørret Bærme. Isl. skófir; Sv. skofvor, pl. (Af skava, skov).
skovelagd (oo), adj. belagt med Skover.
skoven (o'), part. fremstødt, flyttet; s. skuva.
Skovlung (o'), m. 1) en skavet Kjæp (see Skjevling). Tel. — 2) Læg, Skinnebeen. Sæt.
Skrabb, m. en tør, stenig Plet i Eng eller Ager. Smaal. Gbr. Jf. Skabb, Rabb.
Skraddar, s. Skræddar.
skral, adj. svag, ringe, daarlig. Mandal og flere. Jf. skrælen. Holl. schraal.
skrala, v. n. (ar), 1) skralde, larme (skrella). 2) prale, skryde. Hall. Hertil: **Skral**, n. Skryderie, Selvros.
skramla, v. n. (ar), skramle, skralde. **Skraml**, n. og **Skramling**, f. Skralden.
skran, adj. mager, tør; s. skrinn.
skrangla, v. n. (ar), klirre, skralde, skramle; gaae med Larm eller Knagen. Østl. — Hertil **Skrangl**, n. og **Skrangling**, f. Skrald, Bulder; f. Ex. om larmende Kjørsel. — **skranglutt**, og **skranglen**, adj. larmende, knagende.
skranleitt, s. skrinnleitt.
Skrap, n. 1) Skrab; daarlige eller uduelige Ting. — 2) en daarlig, kummerlig Tilstand.
skrapa, v. a. og n. (ar), 1) skrabe, kradse. Nogle St. **skraapaa**. — 2) knirke, rasle; om en Lyd som ligner en Skraben. G. N. skrapa. Jf. skreppa, skraava. — 3) slaae sig igjennem, holde sig med nogen Møie. (Ligt harka, grava, baska og fl.).
Skrapa, f. 1) et Skrabejern. — 2) Irettesættelse, skrubbende Tiltale. Dei fekk ei Skrapa fyre det. Nordl. Trondh. Sdm. (Sv. skrapa).
skrapall, adj. ussel, daarlig; ogsaa: sygelig. Nordre Berg. Nogle St. **skrapen**.
Skraping, f. Skraben; ogsaa Knirken.
Skraplass, n. det sidste Læs af en Hob eller Dynge. (Nogle St. Skrapalass). Hertil et Ordsprog: Skraplasset verd alltid størst, ɔ: den sidste Samling bliver gjerne den største.
Skrapmark, f. Marker med lidet Græs.
skrapp, adj. rask, let, net. Smaal.
skrappa, v. n. banke, hamre paa. Hall.
Skraptaska, f. en Plante: Rhinanthus.

Østerd. I Indh. Skraapaapung.

skrata, v. n. (ar), 1) kagle, svadse; om Fugle, f. Ex. Skaden. Sæt. — 2) skjende, give knubbede Ord. Solør. Hertil **Skrata**, f. en Irettesættelse (= Skrapa).

skrata, v. a. (ar), vrage, forskyde. (Jf. rata). Lister (skrada). Particip „skrada": ringe, slet. Ogsaa paa Sdm. „Skratvare", daarligt Kram. Jf. Skrot.

skratla, v. n. 1) rasle, knirke; f. Ex. om Straa. B. Stift. 2) lee høit; f. skratta. Jf. skrella.

skratta, v. n. (ar), 1) larme, dundre med en trommende Lyd; f. Ex. om Regn. Hall. — 2) lee høit, skoggerlee. (Mere alm.). Sv. skratta.

Skraua, f. en vis Hestesygdom. Sogn.

skraula, v. n. rumle, lyde huult. Hall.

Skraut, n. Pralen, Skryderie? Vald. (Usikkert). Jf. skrøyta. G. N. skraut: Pragt.

Skrauv, f. Skum, en Hob eller Top af Skum; f. Ex. paa Øl. Nhl. (Skrau).

skrauva, v. n. (ar), 1) skrolle, optage et stort Rum. Jæd. (Jf. skrøyva). 2) skumme, afsætte Skum (Skrauv).

skrava, v. n. (ar), snakke, prate. Hard. G. N. skrafa. Jf. skravla.

Skravl, n. Brøvl, Ordgyderie.

skravla, v. n. (ar), snakke vidt og bredt, vaase, vrøvle; ogsaa skryde, prale. Østl. og fl. Sv. skräfla.

Skravlar, m. en Storsnakker, Ordgyder. Hedder ogsaa **Skravl**, m. og **Skravlekopp**, m. Om Kvinder **Skravlekolla**.

skravlesam, adj. stortalende, tilbøielig til Ordgyderie. Ligesaa: **skravlekjær**.

Skraa, f. (Fl. **Skrær**), 1) Plade, Jernplade til Beslag. Hedm. Rom. Mere alm. om en Laasplade (Laasskraa). G. N. skrá (jf. Isl. skrá: Laas). — 2) Læderstump, Lap af Skind eller Læder. Jf. Bikskraa. Ogsaa ellers om haardt og skrumpent Skind; saaledes om gamle Skindklæder og især om Sko; hertil Talemaaden „setja upp Skrærna" (Skræ'ne): falde baglængs, saa at Fødderne vippe op. Trondh. Nordre Berg. Jf. skraaen, og Skraaverk. — 3) Skraakugler, Kartæscher. (Sjelden). Ellers om en liden Stump til at tygge. Tobakskraa. (Alm.). — Efter Hallager skulde Skraa ogsaa betegne en Bog; vel egentlig en Fortegnelse, ligesom G. N. skrá: Indførselsbog, Protokol.

skraa, v. a. (r, dde), 1) kløve, spalte; især Jern. Ork. 2) opskjære i Stumper; især Tobak til Tygning. Vistnok nyere Ord, maaskee for skraada; jf. skræda.

skraaen, adj. 1) noget tør, halvtørret. Voss, Buskr. (Andre St. skraanad). Jf. Isl. skráþurr. — 2) skrumpen, haard, skarp at føle paa. Gbr. Ork.

skraala, v. n. (ar), skraale, raabe, tale høit. Jf. skræla. Hertil **Skraal**, n. og **Skraaling**, f. Skraalen. **Skraalar**, m. høirøstet, støiende Person. **skraalsam**, adj. skraalende.

skraama, v. n. (ar), glimre, prunke. Gbr. (Lom). G. N. skráma: lyse.

skraama, v. a. (ar), saare, ridse, sætte en Rift i. Tel. Hall.

Skraama, f. 1, Skramme, Rift, Hul. Sv. skråma.

Skraama, f. 2, Tare, bredbladet Tang. Oftere **Skraametang**, n. Ryf. Hard.

skraamen, adj. bred og tynd, meget udstrakt. Hard.

skraana, v. n. (ar), tørres, krybe sammen, blive haard og skrumpen. Berg. Ork. Nordl. (Jf. skræna). Particip **skraanad**: indtørret, skrumpen. Jf. skraaen.

Skraap, m. mager Fisk; især om Torsk. Nordl.

skraapa, v. n. knirke; f. skraava.

Skraatt, f. Skrott.

skraava, v. n. (ar), knirke, skrabe, give en raslende Lyd som naar man haandterer tørre Skind, Papir, Løv eller noget lignende. B. Stift, Vald. Nordl. Isl. skráfa. Om en stærkere Knirken siges: skraapa, Sdm.

Skraaverk, n. Flikværk, noget som er sammensat af Stumper. Tel.

Skraaving, f. Knirken, raslende Lyd.

Skre, f. Skreid, Skrid, Skrida.

skreia, f. skria og skreida.

skreid (gled), f. skrida.

Skreid, f. 1) en fremskridende Hob, Flok, Følge. Temmelig alm. Nogle St. **Skrei**; ogsaa **Skre**, f. Ex. „Ulve-skre", Østerd. Heile Skreidi: det hele Følge. G. N. skreid. — 2) Stiim eller Masse af Torsk (Skreidtorsk), som paa en vis Tid om Vinteren strømmer ind imod Landet. Nordl. (G. N. skreid, ogsaa om Tørfisk). — 3) en nedstyrtende Masse (= Skrida). Indh. — 4) det samme som Makkeskreid. Jf. Skreidmakk. — 5) det samme som Joleskreid (= Reid, Oskereid). Hall.

skreida, v. a. (er, de), 1) skyde til Side, støde paa noget saa at det glider ud af sin Stilling. Tel. og fl. (skreie). Skreid Loka ifraa: skyd Slaaen fra Døren. — 2) skreida seg: glide, rende paa Iis eller Snee (= renna seg). Søndre Berg. (skreia seg). Af skrida, skreid. Hertil **Skreidebakke**, m. Rendebakke.

Skreida, f. Luge som lukker en Aabning ved at indskydes i en dertil indrettet Fals. Østl. (Skreie).

Skreidmakk, m. et Slags meget smaa Orme, som foretage Vandringer i tætsluttede Rækker; f. Makkeskreid.

Skreidtorsk, m. Torsk som kommer fra Havet i store Stimer; Vaartorsk (Gadus Morrhua).

skreka, f. skrika (i'). **skrekka**, f. skrøkka.

Skrekling, m. = Krekling. Indh.
Skrell, m. Skrald, Smæld.
skrella, v. n. (skrell, skrall, skrollet), skralde, brage, give et Knald; ogsaa: gjenlyde, give Echo. Sogn, Sfj. og fl. Han slær til, so det skrell. Det skrall i Fjellet. Sv. skrälla.
skrella (2), v. n. (er, te), skraale, raabe el. lee høit. Sdm. (skrelle). „Han berre skrelte aa log". Hertil **Skrellelaatt**, m. skraldende Latter, Skoggerlatter. Jf. G. N. skellihlátr.
Skrella, f. en Skralde (= Skjella, Smella). Sogn.
Skrelling, f. Skralden; ogsaa Skraal.
Skrellskot (o'), n. Skud med løst Krud.
Skrelop, s. Skridelaup.
Skrepp, n. Ros, smigrende Omtale; ogsaa: Pralen, Skryderie. Sv. skräpp.
skreppa (1), v. n. (skrepp, skrapp, skroppet), 1) glide pludselig, falde, styrte; især med nogen Larm. Tel. Det skrapp undan: det gled bort, faldt fra. G. N. skreppa (skrapp). — 2) indsvinde, krybe sammen, fortørres. Det skrepp i Hop. Hadeland, Tel. (Jf. kreppa og skrøkka). — 3) rasle, give en skrabende Lyd. Gbr. Det var so turt, at det skrapp i det. (Sv. Dial. skräppa: smælde).
skreppa (2), v. n. (er, te), rose, sige smigrende Ord; ogsaa: skryde, prale. Oftest med „av" el. „utav"; f. Ex. dei skrepte av honom: de roste ham. Temmelig alm., dog mest brugt i de nordlige Egne. (Sv. skräppa). Imperf. tildeels „skrefte".
Skreppa, f. Randsel, Tornister. G. N. skreppa. Eng. scrip. **Skreppelag**, n. Fællesskab i Madskræppen; særdeles Fortrolighed. (Nogle St. Prinsalag). **Skreppemann**, m. Bissekræmmer; Reisende med Randsel paa Ryggen.
skreppsam, adj. tilbøielig til at rose, eller at skryde. Hedder ogsaa **skreppen**.
Skrev (e'), n. 1) Skridt, Afstanden fra det ene Fjed eller Fodtrin til det nærmeste. Taka lange Skrev: tage store Skridt. (Jf. Stig). Afvig. **Skrav**, Ndm. Ork. Namd. G. N. skref. — 2) Skræv, Vinkelen imellem begge Been eller Fødder (= Klov). Vada upp i Skrevet: vade til Skrævet (Hofterne). Sitja til Skrevs: sidde skrævs, med en Fod paa hver Side. Hall. og fl. Andre St. „umskrevs"; afvig. „umskraves", Ndm.
skreva (e'), v. n. (ar), skræve, sætte Fødderne ud fra hinanden; ogsaa stige over noget. Skreva paa: strække ud, tage store Skridt, skynde sig. Afvig. **skriva** (i'), Sogn; **skræva**, flere St., **skrava**, Ndm. Namd., **skraavaa**, Ork. G. N. skrefa; Sv. skrefva.
skrevla, v. n. (ar), glide ud med Foden, snuble. Hall.
Skrevsadel, m. Sadel hvori man sidder skrævs; Mandssadel.
skrevstor, adj. langbenet, som kan tage lange Skridt.
skria, v. n. (ar), huje, raabe af Munterhed, juble. (Adskilt fra skrika). Sdm. og flere. I Sfj. **skreia**. Jf. skrikka. Om et andet skria, s. skrida.
Skrid (i'), n. Skriden, Gang, Fremgang; ogsaa Gliden, Synkning, Nedstyrtning. Nogle St. **Skre**, dog lidet brugl. Jf. Skrida.
skrida, v. n. (skrid, skreid, skridet, i'), 1) skride, gaae jævnt fremad. Med sædvanlig Overgang: skride, skria, skri zc. G. N. skrida (skrid, skreid, skridit). Nogle St. mest om en langsom Gang, en meget svag Bevægelse. D'er so myket, at han skrid paa Fotom: det er saa vidt, at han kan være oppe (om En som er syg). Det løyp uppaa og skrid utav; s. laupa. — 2) glide, gaae løs, falde ud af sit Leie; især om noget som hviler paa en skraa eller hældende Grund. Stokken laag so lauft, at han skreid undan. Mest brugt i de sydlige Egne, saaledes Søndre Berg. o. fl. Jfr. Skrida og skreida. — 3) glide for Morskab, rende paa Iis eller Snee. Mandal (?). Paa Østl. i en afvigende Form „sklie". (G. N. skrida). Ellers: skreida, renna, løypa, aka.
Skrida (i'), f. 1) Skred, nedglidende Masse, Nedstyrtning af Jord eller Snee fra et Bjerg. Mest alm. **Skria** (i') og **Skrea** (Skre); ellers: **Skriu**, Hall., **Skru'u**, **Skrue**, Guldalen. G. N. skrida. Nogle Steder ombyttet med Skreid. Jfr. Ros, Rota, Rap, Fonn. — 2) Spor efter Jordskred i en Bjergside; Fure eller Stribe som er dannet ved Skred. — 3) en brat opstigende Græsplan i et Fjeld. Sdm. (Skride).
Skridelaup (i'); n. Spor efter Jordskred. I Hard. **Skrelop** (o').
Skridemark (i'), f. Skredjord, Banker som ere dannede ved Skred.
skriden (i'), part. gleden, sunken, udfalden. Søndre Berg., s. skrida.
skridhætt (i'), adj. udsat for Skred, beliggende paa et Sted, hvor Bjergskred kan indtræffe. Tel. Paa Sdm. fonnhævt.
Skriding, (ii), f. Skriden; Glidning.
Skrift, f. 1) Skrift, skrevne Ord; ogsaa: Haandskrift. Nogle St. **Skript**; jf. skriva. — 2) et skrevet Stykke, Dokument; Bog. Mindre brugl. — 3) skriftlig Stiil; Bogsprog. Tala etter Skrifti: tale efter Bogen, udtale Ordene som de skrives. — 4) Skrifte, Afløsning. Standa Skrift: staae til Skrifte, gjøre offentlig Afbigt. — 5) Tegning, tegnet Billede. (G. N. skript). Mest brugt i Talemaaden: Han ser ut som ei Skrift paa Marki, o: han ser ud som en Skygge, en livløs Figur. Tel. B. Stift.
skrifta, v. n. (ar), skrifte, gjøre Bekjendelse. Skrifta seg: gaae til Skriftemaal. Skrifta seg

til Falles: gaae til Alters forud for sin Nedkomst, om en frugtsommelig Kone. Nordre Berg.

Skriftemaal, n. Skriftemaal.

skriftleg, adj. skriftlig, affattet i Skrift.

Skrik, (ii), en Skrig, Raab.

skrika (ii), v. n. **skrik**, **skreik**, **skriket**, i'), skrige, udstøde en skarp Lyd. (Sv. skrika). Nogle St. Inf. **skrikja**. Supin. mest alm. skrikje' (i') ogs. skrekje. — **Skrikar**, m. en Skriger, Skraalhals. **Skriking**, f. idelig Skrigen.

skrika (i'), v. a. (ar), rokke, rive af Lave, forstyrre. Gbr. (skreka). Oftere i Formen **skrikast** (i'), v. n. glide, vakle, komme ud af Ligevægten; ogsaa: svigte, slaae feil. Sdm. Gbr. ogsaa Nordl. (skrikkast). Isl. skrika (vakle). Sv. Dial. skrikka, skrekka.

Skrikja, f. Nøddekrage (Garrulus). Buskr. og fl. Hertil Kornskrikja og Lavskrikja.

skrikka, v. n. (ar), 1, hoppe, dandse, gjøre enkelte Spring; om Dyr (Kalve, Kid og fl.). Hall. Sogn, Sfj. Sdm. Mht. schricken: springe.

skrikka, v. n. (ar) 2, huje, støie af Lystighed; f. Ex. om Børn. Hard. (Jfr. skria). Ogsaa: kagle, svadse; om Fugle (f. Ex. Skaden). Nordl. og fl. Andre St. skrækja, skrata, skvatra.

skrima, v. n. er, de), 1) skimte frem, vise sig dunkelt, som i en Taage. „Dæ skrimer for mei", Smaal. — 2) see dunkelt, have svagt Syn. Han skrimer paa Syni: hans Syn er svækket.

skrimsla, v. n. (ar), vise sig dunkelt som i Halvmørke, skimte for Øiet. Ryf. Jfr. skrymsla.

Skrimsla, f. 1) Skimt, svag Lysning. Tel. (Vinje, Tinn). Jfr. Skrymsling. — 2) Spøgelser, Spøgerie (= Skrymsla Skrymt). Vald. Jf. G. N. skrimsl, n. Trold, Uhyre.

Skrimsleljos, n. meget mat Lys. Tel.

Skrin, n. Skriin, liden Kiste. G. N. skrin; efter Lat. scrinium.

Skrinda, f. Kurv til at bære paa Ryggen. Tel. (Sv. skrinda: Slædekurv). Jf. Skryna.

skrinn, adj. mager, tynd, kjødløs (om Dyr og Mennesker); tør, saftløs (f. Ex. om Kjød); gold, ufrugtbar (om Jord). Temmelig alm. og meget brugl. (Ogsaa alm. i Sverige, s. Rietz 599). I lignende Betydning bruges ogsaa: **skren** (skreen), Rom., **skran** (og skranen), Sogn, Hall. Jf. ogsaa skraaen og skræna.

Skrinna, f. mager Eng, Marker som kun give lidet Græs. Jæd. Sdm. og fl. Ogsaa kaldet **Skrinnemark**.

skrinnast, v. n. (est, test), udmagres, blive mager.

skrinnlagd, adj. tyndlemmet, mager (af Naturen). Tel. Hall.

skrinnleitt, adj. mager i Ansigtet, tynd, indfalden. B. Stift. Hedder ogsaa: **skranleitt**, Hall.

skrinnlendt, adj. om et Sted, som har gold eller mager Jord. Hall. og fl.

skrinnvoren (o') adj. noget mager.

Skrip (ii), n. 1) Kjælerie; s. skripa. Gbr. — 2) Forfængelighed, Lyst til at glimre. Hard.

skripa, v. n. (ar), kjæle for, kjærtegne, karessere. Gbr. Vald. „Skripe upp eit Baan": forkjæle el. forvænne et Barn. **skripast**, v. n. kjæle for hinanden. — I Nordre Berg. forkommer et Subst. Skripa, f. cunnus. (Ogsaa i svenske Dial.). Jf. Isl. skripr.: penis.

skripen, adj. 1) kjælende, venlig; ogs. lystig, s. skriputt. — 2) bly, undseelig, altfor frygtsom. Helg.

Skriplæta, f. Kjælerie, indsmigrende Væsen. Gbr. Ogsaa i Formen **Skriplæte**, n. **Skriplaat**, n. og **Skriping**, f.

Skripmaane, m. Kjælemaaned, Hvedebrødsdage. Gbr.

Skripna, f. Herlighed, stor Lykke eller Fornøielse (især med Begreb af kort Varighed). Sdm.

skriputt, adj. 1) kjælende, venlig, indsmigrende (især om Dyr). Vald. og fl. Hedder ogsaa skripen. — 2) lystig, legende, meget munter. (Jf. kipen). — 3) kjælen, kræsen, utaalmodig af Forkjælelse. Hall. Vald.

Skriv, n. Brev, Skrivelse. „Han ha' fengje Skriv fraa Byen". Rbg. Tel.

skriva, v. a. og n. (**skriv**, **skreiv** **skrivet**, i'), skrive, optegne, anføre; ogsaa: indskrive, indrullere; og som v. n. sysle med Skrivning. Nogle St. med svag Bøining: skriva (ar), Rbg. G. N. skrifa (ar), efter Lat. scribere. Jf. rita. I Sammensætning „skrive", f. Ex. **Skrivebok**, = **bord**, = **kunst**, = **maate**, = **ty**.

skrivande, adj. værd at opskrive.

Skrivar, m. 1) Skriver; Sekretær. 2) Herredsskriver, Underdommer. Officielt benævnt „Sorenskriver" (svoren Skrivar). — **Skrivardreng**, eller **Skrivarkar(l)**, m. Contorskriver, Contorist. **Skrivarløn**, f. Salarium, Betaling; f. Ex. for en Skifteforretning.

skriven (i'), part. skreven, skriftlig betegnet; indskreven, indrulleret.

Skriving, f. Skrivning; Skriverie.

Skrjona, f. Skrona.

skroa, v. n. (ar), svadse, fortælle drøie Historier. Shl. Jf. rjoa, skrona, skropa.

Skrogg, m. en Ulv (= Skrubb). Ork.

Skrok (o') n. Snak, Sladder, tvivlsomme Historier. Sfj. (Aksevold). G. N. skrök.

skrokken, adj. indsvunden, sammenskrumpet; ogsaa: rynket, haard, ujævn. Particip af skrøkka. I Gbr. **skrukkjen**.

skrokna (skrokkna), v. n. (ar), sammenskrumpes, krybe sammen. Rbg.

Skrom, s. Skrum.
skrona (oo), v. n. (ar), skryde, overdrive noget; fortælle tvivlsomme Historier. Voss, Hall. Afvig. **skrjona,** Nhl. Jf. skrynja.
Skrona (oo), f. Skryderie, Overdrivelse; falsk eller tvivlsom Historie (= Skrynja). Voss, Hall. I Nhl. **Skrjona.** Ogsaa med Betydning: Spøgerie, el. underlige Syner. Tel. i Formen „Skrjonur", pl. (Jf. Skrymt). — **Skronebok,** f. en Bog med æventyrlige Historier; Fabelbog. **Skronemakar,** m. En som fortæller utrolige Ting.
skropa, v. n. (ar), skryde, prale. Hall. Smaal. (Sv. Dial. skroppa). **Skrop** (oo), n. Skryderie. (Smaal.). **Skropar,** m. en Praler, Ordgyder. Jf. G. N. skrópamadr: Hykler.
skroppen, indsvunden; s. skreppa.
Skrot (oo), n. Bærme, Bundfald; ogsaa Affald, Skrab, ubetydelige Ting. Nordre Berg. Trondh. Nordl. Jf. Krota.
Skrott (o') m. Krop, Legeme. Østl. Tel. og fl. (Paa Sdm. tildeels Skraatt). Spotviis ogsaa om et Menneske (jf. Kropp); især om en doven Person. Tel. Sv. Dial. skrott (Krop). Jf. G. N. skrokkr.
Skrov (o') n. 1) Skrog, Skibsskrog. Nordl. og fl. Sv. skrof. Vel egentl. noget tomt eller aabent; jf. skroven. — 2) den aabnede Krop af et Dyr (= Krov); især Bughuulheden, Indvoldenes Plads. Tel. Hall. Ogsaa om det aabne Rum i et afskaaret Fiskehoved. Nordl.
skroven (o'), adj. hullet, svampagtig, porøs. Hall. (Andre St. roven). Jf. skruva.
Skrov-is (o'), m. løs og hullet Iis. Isl. skrof.
skrovna (o'), v. n. blive porøs eller hullet. Hall. Jf. rovna.
Skru, s. Skrud og Skruv.
Skrubb, n. Rivning, Gniden; ogsaa: Tugt, Tilretteviisning.
Skrubb, m. 1) Skrubbekost; Visk til at gnide eller skure med. — 2) en barsk og streng Person. — 3) en Ulv (= Varg). Søndenfjelds. Jf. Skrogg. **Skrubbegren** (-græn), en Ulvehule. Tel.
skrubba, v. a. (ar), 1) skrubbe, gnide stærkt. — 2) tugte straffe; give en skarp Irettesættelse. Sv. skrubba.
Skrubba, f. Hønsebær, Cornus svecica. Nordenfjelds. I Vald. **Skrubbær.**
Skrubbhyvel (y'), m. Skrubhøvel. (Modsat Sletthyvel). Hedder ogsaa Skrumphyvel (Hall.) og Rubbhevel (Jæd.).
Skrubbing, f. stærk Gnidning.
Skrud, n. Pynt, Prydelse. Saaledes i Folkeviserne, Landst. 513, 539. Ogsaa et Slags Hovedpynt for Kvinder. Hadeland (Skru). Vil ellers gjerne falde sammen med Skruv; jf. Landst. 311, 336. Sv. skrud; G. N. skrúd: festlig Dragt.
Skrukka, f. 1) Rynke, Fure; Punkt hvor en Flade er ujævn eller knudret. Mest i de sydlige Egne. (Sv. skrynka). — 2) en liden Kurv af Bark eller Birkenæver. (Næverskrukka). Østl. Gbr. Hall. (Sv. Dial. skrukka. Rietz 599). — 3) et Par Fladbrød, to sammenbøiede „Leiver". Nordl.
skrukkast, v. n. skrumpe sammen, blive rynket eller knudret. Gbr. og fl.
skrukken, skrumpen; s. skrokken.
Skrukketroll, n. Dyr med rynket eller stribet Skal; om flere Slags store Insekter. Jf. Skurk.
skrukkut, adj. rynket, knudret, ujævn. Jf. rukkutt.
Skrull, m. 1, Puckel, Top. Hall.
Skrull, m. 2, Grille, fix Idee. Smaal. Mest i Fleertal „Skruller". Nogle St. **Skryll** (Skryller). T. Schrulle.
Skrulla, f. en smal Kurv eller Kasse. Sdm. (Volden). Ogsaa en stor Bog, en Skrolle.
skrullen, s. skryllutt.
Skrum (u') n. en svampagtig, porøs Masse. Tel. (Vinje). Hertil vel ogsaa „Skrøm", n. noget som optager meget Rum. Østerd. (Trysil). Jfr. skrymja.
skruma (u') v. n. (ar) tale haardt eller truende. Hall. Jf. Isl. skruma: prale.
skrumla, v. n. larme, skjælde. Buskr.
Skrump, m. Brusk, haardt Kjød. Nhl.
Skrumphyvel, s. Skrubbhyvel.
skrungla, v. n. skramle (= skrangla). Hall.
Skrupptroll, n. = Skarptroll. Ork.
Skrut, m. Tut, Kræmmerhuus. Trondh.
Skruv, n. 1) Top, øverste Punkt; saaledes om den øverste Flade paa et Skab. Hall. — 2) et Slags Hovedpynt. Østl. Maaskee overgaaet fra Skrud. Kjønnet synes vaklende (m. og n.). — 3) en Hob Korn-Neg, omfattende to „Rukar" eller 12 Neg. Ryf. (Et Læs Korn regnes til 10 Skruv, el. 120 „Band"). G. N. skrúf: Kornstak.
Skruv, m. 1) Skrue, Cylinder med spiralformige Skurer. Nogle St. **Skru,** ogsaa **Skrue** (B. Stift). Sv. skruf; Nt. schruwe, Eng. screw. – 2) en liden Kornstak. Jæd. (jf. Skruv, n.). I Nhl. betegner „Skruen" kun det øverste Neg paa en Kornstør. Jf. Skur.
skruva, v. a. (ar), skrue, drive en Skrue; ogsaa: presse eller befæste med Skruer. Nogle St. **skrua;** ogsaa **skryva,** Mandal.
skruva, v. n. (ar?) rage op, stige i Veiret, el. optage meget Rum (= ruva). Smaal. (Jf. skruvla). Skulde vel egentlig have stærk Bøining (skryv, skrauv, skrovet) og kunde isaafald ansees som Stamord til Skrauv, skrøyva, skroven, Skrov. Jf. Nt. schruwen (schrof): at skrue.
Skruva, f. en Presse eller Klemme med Skruer. Shl.
Skruvfar, n. Skruegang, Løbet i en Skruemoder. B. Stift. Ogsaa kaldet **Skruvgang,** m. I Ork. **Skruvlod** (Skruvlø), f.

Skruving, f. Gjerningen at skrue.
skruvla, v. n. (ar), 1) hæve sig, stige i Veiret, tage meget Rum. Ork. — 2) skryde, prale, overdrive Tingene. Tel.
Skruvlag, n. Omvinding, enkelt Skure eller Omgang paa en Skrue.
Skruvlist, f. List eller Kant omkring Topfladen paa et Skab; s. Skruv, n.
Skruvlod (o'), f. s. Skruvfar.
Skruvmoder (= mor), f. Skruemoder, Blok hvori en Skruegang er anbragt.
Skruvsted (e'), n. Ambolt bestaaende af to Dele, som kunne skrues sammen. (Mange St. Skru-ste). Sv. skrufstäd.
Skrybbe, n. Skrog, Krop af et Dyr. Hard. Nhl. (Jf. Skrov).
Skryda, f. Hoste, Ophostning, Sliim i Struben. Paa Sdm. Skryde; andre St. Skrya og Skry, Østl. (Jf. Ryda).
skryda, v. n. (er, de) harke, ophoste Sliim. Nogle St. **skry**. Ogsaa afvig. **skrø**, Smaal. Østerd.
skryfta, v. a. (ar), udbanke det modneste Korn ved at slaae Negene mod et Logulv eller mod Siderne i et Kar. Østl. Sv. Dial. skrifta; D. skrifte. Hertil **Skryfterug**, m. den modneste, vægtigste Rug.
skrykkja, v. a. (er, te), rykke, flytte pludselig. „Skrykkje se": kaste sig til Siden, som for at undgaae et Stød. Hall.
skryla, v. n. (er, te), græde høit og skraalende; om Børn. Nordre Berg. **Skryl**, n. og **Skryling**, f. høirøstet Graad. Jf. skræla og skoia.
Skryll, m. en Hob, Dynge, sammenkastet Masse; f. Ex. af Frugt. Smaal.
skrylla, v. n. have Griller, nære en vis Indbildning. Smaal. Af Skrull.
skryllutt, adj. fuld af Griller.
skrymja, v. n. (skrym, skrumde?), see stort ud, optage et stort Rum. „Dæ skrøm'er", Østerd. (Trysil). Sv. skrymma. Jf Skrum, skruva, skruvla.
skrymsla, v. n. (ar), mørkne, blive halvmørkt (skuma, skymra). Hall.
Skrymsla, f. Spøgelse (= Skrimsla). Vald.
Skrymsling, f. Skumring, Halvmørke. Hall. Tel. Jf. Skrimsla.
Skrymt, n. Spøgelser, Gjenfærd, Gespenster. Søndenfjelds; mangesteds udtalt: Skrømt. Sv. Dial. skrymt og skrømt (Rietz 602). Høyra Skrymt: høre nogen uforklarlig Lyd i Mørket.
skrymta, v. n. (ar), 1) mørkne (= skrymsla, skymta). Lister (?). — 2) spøge, gaae igjen; om Dødninger. Smaal. (skrømte). Sv. Dial. skrymta. — 3) hykle, forstille sig. Mindre brugl. og i Formen „skrømte," efter Dansk. Sv. skrymta. Jf. skrima og skrymja.
skrymterædd, adj. bange for Spøgelser. Smaal. (skrømterædd).
Skryna, f. en liden Kasse til at bære noget i. Smaal. Rom.
skrynja, v. n. (skryn, skrunde, skrunt), 1) skramle, rumle, klinge huult. Tel. Hall. — 2) skryde, prale, fortælle drøie Historier. Hard.
Skrynja, f. Skryderie; Fortælling med megen Overdrivelse; ogsaa en falsk eller opdigtet Historie. Hard. (Jf. Skrona). En afvigende Form „Skrøne" forekommer i Byerne, uvist hvorfra.
skryp, adj. udrøi, kortvarig, forgjængelig. Nordl. Indh. Ork. Østerd. (I Neutr. ofte skrypt). Andre St. **skryv** (jf. ryr). G. N. skrjúpr (s. Egilsson). Sv. Dial. skryp og skrup, ogsaa i Betydn. skrøbelig (Rietz 602).
skrypa, v. a. (er, te), forøde; egentl. gjøre kortvarig. „Han skrype dæ burt:" han forøder det snart. Indh.
skrypleg, adj. forgjængelig, uvarig; vel ogsaa: skrøbelig; s. skryp.
Skryt, m. Snude, Mund paa Dyr. Trondh. (Selbu). „Skrytpossaa," m. Mulepose, Kornpose for en Hest.
skryta, v. skryde; s. skrøyta.
Skryta, f. et Slags Krabbe (= Hyrving). Jæd. (Skryda).
Skryte, n. et fortørret eller forraadnet Træ. Tel. Ogsaa Been eller Beenrad af et Legeme. (Vinje).
skryten, adj. grim, hæslig, grov i Ansigtet. Hard. Shl. Sdm. I Tel. **skrytleg**. „Daa va ho inkje skryta": den Gang var hun rigtig vakker. Sdm.
skrytleg, grim; s. skryten.
skrytna, v. n. blive grim eller styg.
skryv, adj. kortvarig (= skryp). Ndm. Fosen. Jf. skyver.
skryva, v. n. (er, de), 1) opstable, sætte Korn i Stak (Skruv). Jæd. 2) skrue; s. skruva. — **Skryving**, f. Stakfætning.
Skræ, pl. s. Skraa. — **skræ**, v. s. skræda.
skræda, v. a. (er, de), 1) skraae, male groot, grutte (Malt til Brygning). Brugt i Formen **skrææ** (skræ). Smaal. Toten. Indh. Namd. og fl. (Andre St. grøypa, grypja). Sv. skräda. — 2) skrælle, afskalle; ogsaa: vrage, fortere, udsøge det bedste. (Sjeldnere). „Han skrær inte Or'a": han taler just ikke høfligt. Solør. (Sv. skräda ord). — 3) forøde, spilde ved Beklippelse eller Tilskjæring. Nordl. (Ligt skjerda). Hertil **skrædast** (skræast), v. n. gaae til Spilde, forødes; ogsaa: indsvinde, formindskes. Nordl. Namd. Indh. — Jf. skrædda.
Skræda, f. 1) Spilde, Forødelse; f. Ex. „Skogskræ": Skovspilde. Trondh. — 2) Talggrever, Bærme af Talg eller lignende Fedt. Sdm., kun i Flertal, som her hedder „Skræde," andre St. Skrææ. Isl. skrædur. Jf. Krota.
skrædd, part. skraaet; frasskilt ꝛc. s. skræda.

skrædda, v. a. (ar), sye Klæder. Solør. Vel egentl. skræda: klippe. Jf. Eng. shred: skjære i Strimler. Nt. schraden; T. schroten.
Skræddar, m. Skrædder. Hedder ogsaa **Skraddar**, Vald. G. N. skraddari (fra en senere Tid); Nt. Schrader, Schröder. Hertil **Skrædderlæra**, **Skræddarløn**, f. og fl.
Skræde, n. skraaet Korn; ogsaa: Klid, Skal, Affald. Namd. Indh. i Formen **Skrææ** (Skræ). Sv. skräde, afskräde.
Skrædeljos, n. Lys af grumset, ureen Talg; s. Skræda.
Skræding, f. Forødelse, m. m., s. skræda.
skrædsam, adj. spildsom, forødende; især om et Slags Brug eller Behandling, hvorved der gaar meget til Spilde. Nordl. og Trondh., mest i Formen skræsamt. Sjeldnere: **skrædleg** (skræle').
skrækja, v. n. (er, te), snadre, svadse, skrige; om visse Fugle, især Skaden. Nordre Berg. G. N. skrækja. Andre St. skrikka, skrata, skvatra.
Skrækja, f. et Slags And. Østerd. (Trysil). Lyder ogsaa som Skrekkja. — **Skrækjekall**, m. Hanfugl af denne Art.
skræla, v. n. græde høit (= skryla). Indh. (Snaasen). **Skræl**, n. høirøstet Graad.
skrælen, adj. svag, kraftløs. Ndm. Nordl. I Guldalen **skrølen** (?). Jf. skral.
Skræling, m. Skrælling, Stakkel; En som har svage Kræfter. Nordl. ogsaa paa Østl. (Jf. G. N. skrælingr).
skræma, v. a. (er, de), skræmme, forskrække. Afvig. **skrøma**, Mandal. Sv. skrämma. (Jf. G. N. skræmast: tage Flugten). — Part. **skræmd**: opskræmt, forskrækket.
Skræma, f. 1) Skræk, Forskrækkelse. Faa ei Skræma: blive afskrækket. — 2) en Skræmme, et Skrækkebillede. — 3) Trusel, skræmmende Tiltale. Jf. Skræmord. I lignende Betydning: **Skræmby** (?), Smaal.
skræmeleg, skrækkelig, afskrækkende.
Skræmeskot, (o') n. Skræmmeskud, f. Ex. for at bortjage Dyr.
Skræmeslaatt, m. skræmmende Tiltale, Trusler.
Skræmesyn, f. afskrækkende Syn.
Skræmord, n. truende Ord.
Skræmsl, n. Skræmsel, Ting som foraarsager Skræk.
Skræmsla, f. Afskrækkelse. I Fleertal ogsaa: Spøgelser, Spøgerie (= Skrymt). Ryf.
skræna, v. a. (er, te), fortørre, gjøre haard eller skrumpen. — **skrænast**, v. n. fortørres; f. Ex. af Vinden. Nordre Berg. Jf. skraana.
Skræning, m. Tørke, Vind som tørrer stærkt. Sdm. Jf. Skjæning.
skræsam, s. skrædsam.
skrø (?), v. n. (r, dde), klinge huult (= skrynja); tale med hæs, uklar Stemme; ogsaa: harke (= skryda). Smaal.

skrøkka, v. n. (**skrøkk**, **skrokk**, **skrokket**), svinde ind, krybe sammen, blive smalere eller tættere, saasom ved Tørring; ogsaa: blive mager eller skrumpen. B. Stift. Ryf. Rbg., ogsaa Gbr. og fl. Tildeels med Inf. **skrøkkja**; sjeldnere i Formen **skrekka** (Præs. **skrekk**, Imperf. **skrakk**). Supin. sædvanlig **skrokkje**. (I Formen ligt søkka, støkka, kløkka). Ordet træffer sammen med Eng. shrink; Ang. scrincan (scranc): skrumpes sammen. Sv. Dial. skrynka (skrønk): gjøre rynket. Jf. skrokken, skrokna, Skrukka.
skrøkken, adj. som let svinder ind eller sammenskrumpes. (skrøkkjen).
Skrøkking, f. Indsvinden, Indkrybning.
skrølen, s. skrælen.
Skrøm, s. Skrum. — **skrøm**, v. s. skrymja.
Skrømt, s. Skrymt. — **Skrøne**, s. Skrynja.
skrøpeleg, adj. skrøbelig. Sv. skröplig. Dunkelt Ord, maaskee en Form af skrypleg. — Som Adverb betegner skrøpelege: ilde, meget slemt; ogsaa: usædvanligt, overmaade. Trondh. Stift.
Skrøyt, n. Skryden, usædvanlig Ros. Ogsaa i Formen **Skryt**, n.
skrøyta, v. a. og n. (er, te), 1) pryde, være til Prydelse. Tel. (Bugge, Folkeviser, p. 31). G. N. skreyta. Jf. Skraut). — 2) rose meget. Dei hadde skrøytt det upp: bragt det i Udraab med store Lovtaler. — 3) v. n. skryde, prale, gjøre store Ord. Oftest med „av"; f. Ex. Dei skrøytte av det. Nogle Steder i Formen skryta. (Sv. skryta). Jf. skreppa, røyta, kyta.
Skrøytar, m. en Skryder.
Skrøyting, f. Lovtaler; Skryderie.
skrøytsam, adj. pralende, tilbøielig til at skryde. Hedder ogsaa **skrøyten**. (Nogle St. **skryten**).
skrøyva, v. a. og n. (er, de), 1) sætte noget høit eller løseligt op, saa at det seer stort ud; ogsaa figurlig: forrose, overdrive, gjøre for meget Væsen af. Han hadde skrøyvt det so upp, at det var reint av Lage. Tel. — 2) v. n. skrolle, see stort ud, rage høit i Veiret (= skruva, ruva, røyva). Tel. Sdm. og fl.
Skrøyve, n. noget som rager høit op; f. Ex. en Stabel eller Dynge. Tel.
Sku, s. Skuv. — **sku**, v. s. skula.
skua, s. skuva.
skubba, v. a. (ar), skubbe, gnide, støde.
Skubbing, f. Støden, Gnidning.
Skuffa, f. Skuffe, Hylde som kan drages frem eller skydes ind. (Fremmed Form i Stedet for Skuva).
Skuftung, m. Lægte imellem Aaserne og Fjelene i et Tag. Fosen.
Skugg, n. (?), Skygge. I Forbindelsen: „i Skugg og Skjol," o: i al Hemmelighed, paa skjulte Veie. Tel.
Skugg, m. en glat og blank Iis; f. Ex. i

en Vei. Ndm. Stjørdalen. I Romsdal **Skuggje**; paa Sdm. **Skuggaal**, m. If. **skugghaal**.

skugga, v. n. (ar), skygge; s. skyggja.

Skugge, m. 1) Skygge; Punkt hvor Lyset ikke har Adgang ꝛc. Mest alm. Skuggje (men Fl. Skuggar). G. N. skuggi; Sv. skugga. — 2) Dunkelhed, Taage. Ein Skugge fyre Augom: en tilfældig Svækkelse i Synet. — 3) en blank Is; s. Skugg. — Som Kjælenavn betegner Skugge en liden Figur, en svag Tingest, el. deslige.

skuggelaus, adj. blottet for Skygge, f. Ex. om en Plads, som ligger ganske aaben for Solen.

skuggerik, adj. skyggefuld.

skuggerædd, adj. bange for Skygger.

skugghaal, adj. belagt med blank og glat Is; f. Ex. om Veie. Romsd. S. Skugg.

Skugl, m. en lurende Stilling. Standa i Skugl: staae paa Luur. Hall. If. Skulk.

skugla, v. n. (ar), lure, liste sig frem; ogsaa: vogte paa noget i Frastand, eller fra et Skjul. Hall. I sidste Betydn. hedder det ogsaa „skuglegjæte". If. skygla.

skugra, v. n. (ar), see med forskende, mistænksomme Blik; betragte En med Mistro. Helg.

Skukk, m. et lidet Loft, især i Fæhuse; et Høloft. Søndre Berg. (If. Hjell). Sv. Dial. skunk: Loft, m. m. (Rietz 586).

Skuku, s. Skoka. — **Skukul**, s. Skokul.

Skul, m. (f.), Skal, Affald af Frugt. Jæd. Tel. Vel ogsaa Affald af Mad; s. Skuler.

skula (u'), el. **skulo**, v. n. (skal, skulde, skult), at skulle. Infin. lidet brugl. og hedder deels **skule**, deels forkortet: **sku**. Præs. forttonet: **skall** (dog kun med reent l); ofte forkortet: **ska**. Fleertal vel rettest **skulo**, dog høres sædvanlig enten skule, eller sku (sko). Imperf. **skulde**; ofte forkortet **sku**; ogsaa i en Konjunktivform: **skilde**, sille (Rbg. Tel.), og skje (Hard. Voss). Supinum dels **skult**, dels **skulat** (skula), og nogle St. **skulda(t)**. G. N. skulu (skal, skyldi); Sv. skola (skal, skulle, skolat). — Betydning: 1) være skyldig eller forbunden til (at gjøre noget); burde, maatte. Du skal gjera det. Du skal ikkje tenkja so. (Stærk betonet udtrykker det en tvingende, streng Befaling). Ofte uden noget tilføiet Verbum. Det skal fram. Han skal ut. Det skal no alle den Vegen. Ogsaa med Begrebet: have Adgang til, have Grund til. Kvat skal ein segja! Kvart skulde han av (ɔ: hen)? Det skal du venta ɔ: det kan man just vente. (Ironisk: det bliver der intet af). Skal eg tru, han veit det (ɔ: mon han veed om det)? — 2) være bestemt til, have besluttet, ville. Eg skal freista. Me skulo sjaa til. (I denne Betydning et Slags Hjælpeverbum til Betegnelse af Futurum). Ogsaa: være bestemt eller tiltænkt; om den, som noget er bestemt for; f. Ex. Han skal faa det; han skal hava det, ꝛc. Saaledes ogsaa: ansees for, el. siges at være. Det skal vera Gull (f. Ex. om en Ring). Han skal vera rik. Her mærkes Tillægget „skal vera" ved en Benævnelse, som for Øieblikket ikke har fuld Grund eller ogsaa ansees som et Udtryk af Høflighed. F. Ex. Husbonden, skal vera, ɔ: den som nu kaldes Husbond. Dei skulde leika Brudlaup, og so var der daa ei Brud, skulde vera, og ein Brudgume, skulde vera (ɔ: et Par som forestillede Brud og Brudgom). — 3) komme til (at være) træffe til, kunne. (Begreb af en Mulighed). Um so skal henda. Um so skulde vera. Skulde han falla i fraa ꝛc. Ogsaa om Tilstande, som ligne en Skjæbne, eller noget som man ikke kan afværge. Og so skulde det enda paa den Maaten! Alltid skal det no ganga uheppet. D'er illa, at han skal fara so fram, o. s. v. Ellers ogsaa med flere Afvigelser i Betydningen, som dog ere mindre vigtige.

skula (uu), v. n. og a. (ar), 1) holde Skole. (S. Skule). 2) v. a. oplære, undervise. Han heve skulat deim upp. B. Stift og fl.

skula, v. a. (ar), afskalle, tage Skal af (s. Skul). Tel.

Skuld, f. 1) Gjeld, noget som en Person skylder en anden; især om Penge. (Egentl. Forpligtelse el. Skyldighed, af skula, v.). G. N. skuld; Sv. skuld. Krevja Skuld: indkræve Gjeld. Setja seg i Skuld: gjøre sig gjeldbunden, optage Laan. Standa i Skuld: staa i Gjeldsforhold, være Skyldner. — 2) Skyld, Aarsag, især til noget ondt. D'er han, som er Skuldi til det: Ophavsmand dertil. Det var deira Skuld. Det var mi eigi Skuld. Ogsaa: Beskyldning, Sigtelse. Han fekk Skuldi fyre det. Dei leggja Skuldi paa honom. (Om Overtrædelse eller Synd siges hellere: Skyld). — 3) Skyld, Vedkommende, Hensyn. Kun i Forbindelse med „fyre," f. Ex. fyre mi Skuld: af Hensyn til mig. Fyre hennar Skuld. Fyre Borni (si) Skuld: af Hensyn til Børnene. Fyre den Skuld: derfor, i den Henseende, hvad det angaar. (Sv. före den skull). Ofte forbundet med et Subst. uden Tegn til Genitiv; f. Ex. fyre Moro Skuld; fyre Vinningen Skuld; fyre Kjennskap (s) Skuld o. s. v.

skulda, v. a. (ar), beskylde, lægge Skylden paa. Dei skulda honom fyre det. (Alm.). Part. **skuldad**: beskyldt, sigtet.

skuldbunden, adj. gjeldbunden, forgjeldet.

skuldfri, adj. gjeldfri.

Skulding, f. Beskyldning, Sigtelse.

skuldlaus, adj. skyldfri, uskyldig.

Skuldmann, m. Skyldner, Debitor.

Skuldra (Skull'er) f. Flyndre. Helg. Om flere Arter, ligesom det danske Skulle, el. Skulde.

Skuldsak, f. Gjeldssag.

skuldug, adj. skyldig til at betale noget, gjeldbunden, som staar i Gjeld. Han var myket skuldig: havde megen Gjeld at betale. I andre Betydn. siges hellere: skyldig.
Skule, m. Skole, Underviisnings-Anstalt. Nogle St. **Skula**, f. Hall. Solør og fl. andre St. **Skole**, m. Indh. og fl. G. N. skóli, og skúli; jf. T. Schule, Ital. scuola, af Gr. og Lat. schola. Skule betegner ogsaa tildeels en Skolelærer, og paa nogle Steder adskilles: **Skula**, f. en Skole, og **Skule**, m. en Lærer. — **Skulebarn**, n. Skolebarn. **Skulegang**, m. Skolegang. **Skulegreida**, f. Skolevæsen; Skolesager. **Skulelog** (o'), f. Skolelov. **Skulelyd**, m. Samling af Skolebørn. (Hall.). **Skuleløn**, f. Skolepenge. **Skulemeister**, m. Skoleholder; Skolelærer. **Skulestova**, (o'), f. Skolestue.
Skuler, pl. Affkyl af Madkar (= Skol). Smaal. Ogsaa paa enkelte andre Steder „Skulir," om Affald af Mad. Jf. Skul (Skal).
Skulk, n. Luur (= Skugl). Standa paa Skulk: lure efter noget. Vald.
skulka, v. n. (ar), lure, liste sig frem; staae paa Luur. Søndre Berg. Vald.
Skulkar, m. Lurer, Speider, Spion.
skulma, s. skumla. — **skulo**, s. skula.
skult, adj. opgjort, kvit; s. følg.
skulta, v. n. (ar), opgjøre sit Mellemværende, gjøre Mellemregning og betale hvad der mangler. Trondh. Sdm. Afvig. **skylta**, Indh. (Sv. Dial. skullta). — Ved Siden heraf bruges ogsaa **skult** (skullt), adj. i Betydning: opgjort, saaledes at ingen skylder den anden noget. Desuden siges ogsaa selve Personerne at være „skult," naar ingen har mere at kræve af den anden; altsaa: kvit, fri for Krav. Nordl. Trondh. Berg. Nogle Steder **skylt**. (Indh.). Sv. Dial. skullt. Ordets Form er dunkel; med „Skuld" synes det ikke at høre sammen.
Skum (u'), n. Skum, Fraade. (Jf. Fraud, Skrauv). Nogle St. Skom (ikke Skuum). Nt. Schuum; Ght. scûm.
skum (u'), adj. mørk, dunkel; især om Luften, sjeldnere om Farve. Mest brugl. i de sydligste og de nordligste Egne; mindre i Midten af Landet. I B. Stift tildeels **skym**, ellers dimm og myrk. Sv. skum.
skuma (u'), v. n. (ar), skumme, afsætte Skum. Hedder ogsaa skumast.
skumast (u'), v. n. (ast), mørkne, blive dunkelt (af Natten). Nogle St. **skuma**, Shl. og fl. Jf. skyma.
Skumdott, m. liden Hob af Skum.
skumfengen, adj. skumagtig, løs, utæt. Sdm. (skumfingjin). Nogle St. **skumen** (u') og **skumleg**.
Skumflo, f. og **Skumflogga**, f. et Lag eller Dække af Skum.
Skumhatt, m. høi Top af Skum.
Skuming (u') f. Mørkning, Tusmørke. Shl. Smaal. Indh. Jf. Skumt, Skyming. (Uvis Betydn. i Handskuming).
skumla, v. n. skule, slaae Øinene ned. Smaal. I Buskr. **skulme**.
skumleg, adj. noget mørk eller dunkel (skum). S. ogsaa skumfengen.
skumleitt, adj. mørkladen, som har mørk Hudfarve. Shl.
Skump, m. Stød, Puf.
skumpa, v. a. (ar), støde, puffe, give et Tryk. Skumpa Bordet: berøre Bordet saa at det ryster. Han skumpade meg (el. sk. burt i meg): han puffede til mig, gav mig et Vink. Det skumpar paa alla Sidor: det puffer og trykker rundt omkring; f. Ex. i en stor Samling af Folk. Temmelig alm. (Jf. Sv. skumpa, om stødende Gang.
Skumpan, n. Stød, Ryk; et lidet Stykke Vei (= Skov). Hadeland.
Skumping, f. idelig Støden og Puffen.
skumpla, v. n. (ar), skvulpe, danne Bølger; f. Ex. om Vand i et Kar, naar det bliver rystet. B. Stift. Nogle St. skvampla. **Skumplar-rom**, n. Skvulperum i et Kar, som man skal bære.
Skumrand (-raand), f. Skumstribe.
Skumskot (o'), n. Skumring, Mørkning. Brugl. ved Trondhjem. G. N. skumaskot.
skumstoytt, adj. ganske bedækket af Skum. Nordre Berg.
skumsveitt, adj. skumdækket af Sved.
Skumt, n. Skumring, Mørkning. Hard. Voss. Nogle St. **Skunt**.
skumta, v. n. (ar), 1) mørkne af Natten (= skumast). 2) skumta seg: tage sig en Hvilestund i Skumringen. Hard. Voss. Nogle St. **skunta**. I Guldalen **skymta**.
Skumting, f. Mørkning (= Skuming, Skumskot, Skyming, Skymting).
skumvoren (o'), adj. noget mørk.
Skunda, f. Fakkel, Blus, Brand til at lyse med. Tel. Num. (Tyreskunda). Ogsaa udtalt Skonde (oo). Jf. Skyndel.
skunda, v. a. (ar), skynde, paaskynde. Skunda seg: skynde sig, haste. Skunda deg og kom. Det skundar paa: det haster. Du maa skunda paa deim: bede dem skynde sig. G. N. skunda.
Skunding, f. Skynding, Hast.
skundsam, adj. skyndsom, hastende.
Skunn, s. Skurn.
skunsa, v. n. (ar), rokke, støde, flytte lidt til Side. Lister. Jf. skjønsa.
Skunt, s. Skumt. **Skupp**, s. Skopp.
Skuppa, f. Skjød; Skjødskind eller Forklæde som man kan bære noget i, ved at bøie det opad. Tak uppi Skuppa di: tag hvad du kan bære i Skjødet. Solør. Sv. Dial. skoppa, skuppa.
Skur (uu), n. et Skuur, aabent Huus (= Skot, Skjol, Skjaa). Nhl.
Skur (uu), f. Byge, Iling; især om en

kort og stærk Regnbyge. Mest brugl. søndenfjelds; ellers ogsaa i Trondh. Stift; i Nordl. **Skura.** G. N. skúr; Sv. skur. Eng. shower, T. Schauer.
Skur, m. 1, Spurv, eller Fugl som ligner Spurv. Tel. Østl. Jf. Gulskur.
Skur, m. 2, det øverste Lag i en Kornhesje (s. Hesja). Sdm. (Jf. Skruv). — **Skurtroda**, f. den øverste Stang i en Hesje.
Skur (u'), m. s. Skurd.
skura, v. a. (ar), 1) skure, skrubbe, gnide. (Nyere Ord). Skura upp: pudse, afpudse. — 2) skrabe, forgnide, saare. Skura seg: skade sig paa Huden ved Stød eller Gnidning. — 3) v. n. buse frem, fare dristigt afsted. Skura i Vegen. Skura paa: klemme dygtigt paa. Lat det no skura: lad det nu gaae sin Gang, lad det staae til. — Hertil **skurande**, adj. frisk, stærk; f. Ex. om Vinden.
Skurd (u'), m. 1) Skjæren, Snit, Maade at skjære paa. Mest alm. **Skur** (u'), nogle St. **Skul** (tykt L). G. N. skurdr (af skjera). — 2) det Arbeide at afskjære Kornet paa Agrene; Meierarbeide, Kornhøst. Alm. (Sv. skörd). Ogsaa: Meietid, den Tid da Kornet skjæres. — 3) Skaar, Snit, Sted hvor noget er skaaret. Tre som er kvitt i Skurden, o: hvidt i Skaaret. — 4) afskaaret Stykke, Afsnit, Stump. Oftere Avskurd. Ogsaa om udskaarne Figurer, dog helst i Sammensætning, som Kringleskurd, Krullskurd, Lauvskurd.
Skurdfolk, n. Folk som skjære Korn; Høstfolk. Nogle St. „Skurafolk," for Skurdarfolk. I Hall. „Skuruly" (Skurdulyd?).
Skurdgraut, f. Skurdøl.
Skurd-onn (Skuronn), f. Høstarbeidet paa Agrene, Kornets Afskjæring, og Tiden hvori denne foregaar. Alm. Nogle St. oftere **Skurdvinna** (Skuravinna).
Skurd-øl, n. Høstgilde. Østl. i Formen Skurøl; ogs. kaldet **Skaarøl.** Andre Steder nævnes kun en **Skurdargraut** (Skuragraut), o: et Maaltid Flødegrød for den Dag, da Kornet er afskaaret.
Skurefilla, f. Klud at skure med.
Skuresand, m. Sand at skure med.
Skurestikka, f. Strygespaan, Stikke som er belagt med Skind eller Læder og bruges til at polere med. Oftere Skurstikka.
Skuring, f. 1) Gnidning, Oppudsning. 2) Skynding, Stormløb, stærk Bevægelse; f. Ex. om Seilads i en Storm.
Skurk, m. Bille, Insekt med haarde Vingedækker. Romsdalen. Jf. Gullskurk. —
Skurketroll, n. Jordløber (Carabus). Ellers kaldet Skrukketroll, Skrupptroll, Skarptroll, Helstikka, Hanklokka.
Skurm, f. Skal; s. Skurn.
Skurn (u') f. Skal; især om haard Skal, f. Ex. Nøddeskal (Nateskurn). Ogsaa udtalt **Skudn** (u'), Søndre Berg. Hall., **Skunn**, Østl. (Rom.). En anden Form er **Skurm** og **Skurma**, Nordre Berg. G. N. skurn.
skurna (u'), v. a. (ar), afskalle, skrælle. Paa Østl. **skunne.**
Skuronn, f. Skurdonn.
skurutt, adj. afvexlende med Regnbyger (Skurer) og Opholdsveir.
Skurv, m. Spergel (Plante). Tel. (Sv. skorf).
Skurva, f. Skurv, Roe paa Saar (= Rur). Sv. skorf; Eng. scurf. — **Skurvesykja**, f. en Faaresygdom med Skab og Saar.
Skurveder (uu), n. Bygeveir, Regn i enkelte Byger. (Skurveer).
skurvutt (u'), adj. fuld af Saar og Skurv.
skusla, s. skutla.
Skut (u'), m. den bageste eller forreste Ende af en Baad (Framskut, Bakskut); ogsaa Stavnrum, Enderum indvendig i Baaden. Alm. ved Havkanten. Afvig. **Skot** (Skott), Nordl. Indh. G. N. skutr. Sitja i Skuten: sidde i Stavnrummet (helst om Rummet ved Bagstavnen).
Skut (uu), m. 1) en fremragende Klippe, en Bjergvæg som skyder noget frem eller hælder ud over en Hule. Rbg. Tel. Hall. I Vald. **Skute.** G. N. skúti. — 2) en Udbygning paa et Huus; et Skuur som er dannet ved en Forlængelse af Taget. Hedm. Gbr. Jf. skuta.
skuta (uu), v. n. (er, te), rage frem, række langt ud; især over et Skjul el. en Hule. Berget skuter fram yver Vegen. Rbg. Tel. Sogn. G. N. skúta.
skuta (u'), v. n. (ar), roe baglænds, drive Baaden tilbage, vende Bagstavnen til. B. Stift. Afvig. **skota** (o'), Trondh.
Skuta (uu), f. Skude, Jagt; Fartøi. G. N. skúta; Sv. skuta.
Skute, m. Bjergpynt; s. Skut.
Skutel (u'), m. (Fl. Skutlar), 1) Kastespyd, Harpun. Nordl. tildeels i Formen **Skaataal** (Skotul). G. N. skutill. Ogsaa det samme som Ljoster. Sogn. — 2) en Skyttel, Væverskytte hvormed Islætten indskydes. B. Stift. (Eng. shuttle). Ogsaa kaldet Skyndel (Shl.), Skyt eller Skjøt (Trondh.). — 3) en Stang i et Gjærdeled, saaledes anbragt at den letteligt kan skydes til Side og atter trækkes frem. Østerd. (i Formen Skutul).
Skutellid, (-le), n. Gjærdeled som lukkes ved Stænger, der let kunne skydes til Side. Østerd. (Skutul-le), Gbr. (Skutle', el. Skuslee). G. N. skutlahlid.
skutla (u'), v. a. (ar), 1) fiske med Harpun eller Lyster (Ljoster), stange Fisk. Sogn. — 2) støde, rokke, skyde fremad. Voss. Ogsaa: blande sammen, skyde ind imellem hinanden. Sdm. — 3) forøde, ødsle bort. Tel. i Formen **skusla.** (Jf. skutra). Hertil **Skutling**, f.

Skutmann (u'), m. En som sidder i Stavnrummet (Bagstavnen); saaledes ogsaa en Reisende som lader sig føre paa Baad.

Skutmid (u', i') f. det Med eller Landmærke, som man har lige over Stavnen, idet man roer (s. Mid). I Nordl. **Skot-me.**

skutra (u'), v. a. forøde, bortødsle (skutla). Tel. I Buskr. **skvitra** (skvetra). I B. Stift **skitra** (i').

skutsett (u'), adj. tungt ladet i Stavnrummet (Skuten); om Baade.

Skuv (uu), m. 1) Dusk, Top eller Kvast i Enden, f. Ex. paa et Baand eller paa en Hale. Nordre Berg. og fl. Ofte i Formen **Sku.** G. N. skúfr. — 2) Fryndser, en fryndset Kant paa en Dug. Hard. — 3) s. Skuve.

skuva, v. a. og n. (**skyv, skauv, skovet**, o'), støde, skyde fra sig, flytte eller drive noget ved at trykke det fremad. Den stærke Bøining bruges kun tildeels søndenfjelds (Østerd. Solør, Rom. Num.), hvor Infin. oftest hedder **skyva** (skyve). Ellers alm. med svag Bøining **skuva** (ar), nogle St. **skua** (ar). G. N. skúfa (ar) og skýfa (ir); Ang. scúfan (sceáf), Goth. skiuban (skauf); jf. Nt. schuven, T. schieben, Eng. shove. Skuva Bordet aat Veggen: skyde Bordet til Væggen. Skuva Baaten av: støde Baaden fra Land. Den eine drog, og hin skuvade etter, o: stødte efter bagfra. Han hadde so nær skuvat meg i Koll: stødt mig overende. Verda skumpad og skuvad: blive stødt og puffet. Jf. Skov og skøyva.

Skuve, m. en fremstrømmende Masse; ogsaa: en Hob som er skudt til Side. Tel. I Buskr. **Skuv.**

Skuvelok (o'), n. = Skotlok.

Skuveseng, f. Seng som kan sammenskydes (= Dragseng). Trondh.

Skuving, f. Støden, Fremskydning.

skuvla, v. a. øse eller kaste med en Skovl. Hedder oftere **skufla**, ligesom Subst. **Skufl**, f. Skovl. Ikke alm.

skvaka, v. n. svadse, kagle; s. skvatra.

skvakka, v. n. gjøe sagte, bjeffe. Sæt. (?).

skvakla, v. n. søle, spilde noget; ogsaa: vrøvle, vaase. Smaal. — **Skvakl**, m. en Søler, En som spilder meget; ogs. en Vrøvler.

Skval, n. 1, Skal, Skorpe; f. Ex. Eggjeskval. Gbr. Vald.

Skval, n. 2, Skyllevand (= Skol). Hall.

Skval, m. og n. Skvulpen; s. følg.

skvala, v. n. (ar), skvulpe, sprudle, strømme frem (med en rislende Lyd). Tel. og Østl. Afvig. **skvaalaa**, Gbr. (Jf. skvelja og skola). Sv. sqvala. Ogsaa: skylle, pladske, søle med Vand eller Vædske. Hall. — En anden Betydning: udplukke, udvælge (= skala), hører sammen med Skval (= Skal). Hall.

skvaldra, v. n. (ar), gjøe idelig, om Hunde; ogsaa: skraale, støie, snakke høit. Sv. sqvallra: sladre). Jf. skvella. Hertil **Skvalder**, n. Skraal; ogsaa Sladder.

skvampla, v. n. skvulpe; s. skumpla.

skvapa, v. n. (ar), bævre, ryste. Hall. Jf. kvapa.

Skvaptjeld, m. = Stelk (Fugl). Nordl.

skvata, v. n. (ar), 1) svadse (= skvatra). Rom. 2) pludre, snakke taabeligt. Hall. I Smaal. **skveta.** Hertil „Skvetu," f. en Vrøvler.

skvatra, v. n. (ar), svadse, kagle, skrige; om visse Fugle, især Skaden (jf. skrækja). Østl. Rom og fl.). Nogle St. **skvata.** I Nhl. **skvaka.** Sv. (sqvattra). Jf. skvitra. — **Skvatring**, f. og **Skvatr** (Skvatter), n. Svadsen, Kaglen.

skvatrutt, adj. flygtig, upaalidelig. Gbr. (skvattraatt).

skvatta, v. n. skotte, kige ud. Gbr. Noget lignende er **skotte**, Smaal. og **skotra** (o'), Hall. Lidet brugl.

skvelja, v. n. (ar), sprudle, vælde frem (skvala); ogsaa kaste op (om en mildere Brækning). Nordre Berg. Vald.

skvella, v. n. (er, te), skraale, tale med skarp, hvinende Røst. Sdm. (Lidet brugl.). — **skvellen**, adj. hvinende (= kvell).

skvella, svulme; s. svella.

skvelpa, v. n. skvulpe. Buskr. (Sv. sqvalpa).

skveta og **Skvetu.** s. skvata.

Skvett, m. 1) en Skvat, et Stænk, en udsprøitet Vandstraale; ogsaa om en liden Regnbyge. Alm. — 2) en liden Slump Vædske, en Levning i et Kar. Sv. sqvätt. Jf. Sope, Skjerv, Skyld. — 3) en pludselig Skræk (= Kvekk). Gbr. s. følg.

skvetta, v. n. (**skvett, skvatt, skvottet**), 1) sprudle, sprøite, drive frem i enkelte Stænk eller Draaber, som f. Ex. naar man ryster et Vandkar. Alm. (Sv. Dial. skvätta, skvitta). Han slo i Vatnet, so det skvatt. Det heve skvottet paa Klædi: der har drevet Væde paa Klæderne. — 2) flygte pludselig, flyve op, rende bort; om Fugle og Dyr. Skvetta upp, skvetta undan &c. B. Stift og fl. Jf. skøkka. — 3) rystes af Skræk, gyse, fare op (= kvekka, kveppa). Gbr. Ork. Indh. Det small, so eg skvatt. Ogsaa om selve Fornemmelsen. Det skvatt i honom: han fik en Skræk. Smaal.

skvetta, v. a. (er, e), stænke, sprøite, udkaste Vædske. Alm. (Isl. skvetta, Sv. sqvätta). Skvetta Vatn uppaa: bestænke med Vand. Skvetta or Baaten: øse Vandet af Baaden. Skvetta or Kunom (Kuom): malke Køerne. (Paa Sdm. „skvette Kynn'e"). Det skvetter og regner: det regner lidt. I denne Betydn. siges ogsaa skvæte og skvitra (ii), Sdm.

Skvetta, f. 1) Sprøite. Ogsaa som Plantenavn: Angelik (= Jol), da Stilken bruges af Børn til Sprøiter. — 2) en Skvat,

et Stænk (= Skvett). Hall. — 3) en frygtsom eller meget urolig Person.
Skvetteborð, s. Skvettrip.
skvetten, adj. 1) sprudlende, som lettelig driver. — 2) sky, ræd, let at skræmme.
Skvetting, f. Stænkning; ogsaa pludselig Flugt; Opfaren af Skræk, m. m.
Skvettleder (e'), n. Skindtæppe til at afværge Oversprøitning; f. Ex. paa Kjøretøi. Paa Østl. **Skvettlær**.
Skvettrip (ii), f. Sideborð at sætte paa Kanten af en Baad for at hindre Bølgernes Indslag. Nordl. Ellers kaldet Skvetteborð, Varborð, Lausrip og Dregel.
skvettsam, adj. udsat for Overstrømning af Væde (om et Sted). Ogsaa det samme som skvetten.
skvika (i'), v. n. vakle, være usikker (= kvika). Hall.
skvinkla, v. n. skvulpe. Hall.
Skvip (i), n. tynd Vædske; svag eller smagløs Drik. Nhl.
skvitra, v. n. kvidre, pibe; om Fugle. Gbr. I anden Betydning s. skutra og skvetta.
skvotten, udsprøitet, s. skvetta.
skværa, v. n. (er, te), 1) sprudle, rinde i tynde Straaler (omtr. som slæsa). Nordre Berg. — 2) bræge, om Faar. Hard. Shl. I Hall. **skvæle** (tykt L): ralle, gurgle i Struben (omtr. som kværa).
skvæta, smaaregne; s. skvetta.
Sky, f. Sky, Hob af synlige Dunster i Luften. G. N. sky, n. — (I dette og alle følgende Ord udtales „sky" som „skjy").
sky, v. a. (r, dde), skye, undvige. (Part. **skydd**). Nyere Ord, T. scheuen.
skya, v. n. (ar), blive Skyer. Det skyar upp. Ogsaa i Formen **skyast**. Part. **skyad**: skyet, uklar.
Skybakke, m. Skybanke, Masse af Skyer paa en Side af Himmelen.
Skybotn (o'), m. et Lag af tykke Skyer. „Skybott," Rum.
Skydott (o'), m. en liden Sky.
Skydraatt, m. Bevægelse i Skyerne af Vind. Nogle St. **Skydrog**, f.
Skyfall, n. en geleeagtig Vært, = Draugspy (Nostoc). Smaal. Sv. skyfall.
Skyfloke (kj), m. en liden Sky; ogsaa: en Klynge af smaa Skyer.
skyfsa (y'), v. a. (ar), støde bort, vise fra sig. Hall.
Skygg, n. tyndt, gjennemsigtigt Tøi; Flor el. desl. Nordre Berg.
skygg, adj. sky, frygtsom; om Dyr, især Heste. Gbr. (Sv. skygg). Andre St. skyr og skjerr. Jf. styggg.
skyggja, v. a. og n. (er, de), 1) beskygge, fordunkle, staae i Lyset for (= myrkja). Hard. og fl. G. N. skyggja. Af Skugge. — 2) v. n. kaste Skygge. Fjellet skyggjer fraa seg. — 3) vise sig dunkelt, som en Skygge; ogsaa skinne igjennem. Det skyggjer igjenom det: det er næsten gjennemsigtigt; f. Ex. om Papir, hvorpaa man kan see hvad der er skrevet paa den anden Side. B. Stift.
Skyggje, n. Beskyggelse, Fordunkling; et Sted som ligger i Skygge.
Skyggjestein, m. gjennemsigtig Steen; Krystaller. Tel. og fl.
skygla, v. n. lure sig tilside, søge Skjul. Vald. Jf. skugla.
Skygn, f. Eftersyn; Besøg for at eftersee noget, f. Ex. udsatte Fiskegarn, Fuglesnarer og deslige. Ogsaa om den Fangst, som man har gjort ved et saadant Eftersyn. Hall. (Hoel). G. N. skygna: Diekast.
skygna (y'), v. n. (er, de), see efter noget, see sig om; besøge et Sted for at besee det. Ryf. Jæd. (meget brugl.). I Hall. mest om at see til sine Fiskegarn i Vandet. G. N. skygna. Jf. skoda. — Sjeldnere som v. a. om at øine noget i det fjerne. Jf. øygna.
Skygne, n. 1) Skjul, Smuthul. Tel. (Mo). Vel egentl. et Sted hvor man kan holde Udkig (skygna). — 2) en Hytte, et lidet aabent Huus. Sdm. Ofte som forringende Benævnelse, f. Ex. Der var eit litet Skygne til eit Nauft. Isl. skygni.
Skygning, f. Eftersyn, Beseelse.
Sky-græn, f. s. Græn, Grenja.
Skyhause, m. en tyk Sky. Trondh.
Skykkja, f. s. Skytja.
Skyl (y'), Adskillelse, m. m., s. Skil.
skyla (yy), v. a. (er, te), skjule, dække. Nogle St. **skjula**. G. N. skýla; Sv. skyla. (Af Skjol). Part. skylt (yy): skjult. Jf. løyna, dylja.
Sky-lag, n. Skyernes Stilling og Udseende. Ogsaa Lag eller Række af Skyer.
skylaus, adj. skyfri, klar.
Skyld, f. Skyldsætning paa Jord, Matrikulskyld. Egentlig en vis aarlig Afgift; s. Landskyld. Ellers ogsaa: Forpligtelse (s. Skyldnad); ligesaa: Skyld, Forseelse, Brøde; s. Skuld.
Skyld, m. en liden Slump eller Levning i et Kar; en liden Deel eller Portion. Sdm. Jf. Skjerv.
skyld, adj. beslægtet, paarørende. Alm. G. N. skyldr; Sv. skyld. Tildeels med Dativ; f. Ex. „Dei er skylde Brudguma": de ere i Slægt med Brudgommen.
skyld (y'), part. skyllet; s. skylja. Ogsaa for skild (adskilt); s. skilja. Nogle St. i begge Tilfælde: **skjuld**.
skylda, v. n. (ar?), være skyldig eller forpligtet (at gjøre noget). Nordl. (G. N. skylda: forpligte). Jf. forskylda.
Skylda, f. Slægtskab (= Skyldskap). Vel egentlig: Forpligtelse (G. N. skylda). S. Skyldnad.
Skyldfolk, n. Slægtninger, Paarørende.
skyldig, adj. 1) skyldig, forpligtet. Nogle

St. skyldug (skyldaug). G. N. skyldr og skyldugr. — 2) sagskyldig, ikke fri for Brøde. Jf. skuldug.
Skylding. m. Slætning, En som man er beslægtet med. Hall. og fl. Mere alm. **Skyldning**. G. N. skyldingi.
Skyldnad, m. Skyldighed, Pligt, Forpligtelse. Nordl. (Skylna).
Skyldning, f. Skylding.
skyldsetja, v. a. sætte Taxt eller Matrikulskyld paa Jord. **skyldsett**: matrikuleret. **Skyldsetning**, f. Matrikulering.
Skyldskap, m. Slægtskab (f. skyld).
Skyle, n. 1) Skjul, Rum at skjule sig i. Jf. Skjol. — 2) Skuur, Udbygning, aabent Rum i et Huus. B. Stift. Jf. Skaale, Skjæle.
skyle (y'), klart, tydeligt; f. skillege.
Skylgreide, f. Skilgreida.
Skyling, f. Skjul, Dækkelse.
Sky-lit (i'), m. Skyernes Farve.
skylja, v. a. (skyl, skylde, y'), skylle, vaske; afskylle (= skola). Mest alm. med Formerne **skylde**, **skylt** (y'); i Tel. **skjulde**, **skjult**. I Num. ogsaa Inf. **skjule**. Sv. skölja; Nt. schölen.
skylja (skille), f. skilja.
Skyljing, f. Skyllen, Afskylling.
Skylna, f. Skilnad og Skyldnad.
skylt, kvittet, opgjort; f. skulta.
skym (yy), adj. dunkel (= skum). B. Stift.
skyma, v. n. (er, de), mørkne, blive mørkt (= skumast). Ogsaa **skymast**, Sdm. og fl. Hedder ellers **skymra**, Søndre Berg. Nordl. og **skymta**, Guldalen. Sv. skymma. Jf. skjoma.
Skyming, f. Skumring, Mørkning. Nordre Berg. Hedder ogsaa **Skymring**, Nordl. og fl., **Skymting**, Guldal. Andre St. **Skumt**. (Jf. Hyming). Sv. skymning.
skymra, og **skymta**, f. skyma.
Skyn (y'), n. 1) Skjøn, Indsigt, Forstand. Hava Skyn paa: forstaae, indsee. Faa Skyn paa: faae Rede i. G. N. skyn. — 2) Mening, Tykke, Omdømme. Etter mitt Skyn. (Sv. skön). Ogsaa om en Bestemmelse efter et Skjøn. Jf. Skynsmann, Synsfak.
skyna (y'), v. a. og n. (ar), 1) skjønne, forstaae, indsee. Nogle St. **skjøna**; men skulde egentlig hedde skynja. (Jf. skynug). G. N. skynja (kjende, skjønne); Sv. skönja. — 2) bestemme ved et Skjøn, anslaae til et vist Værd, bedømme. (G. N. skynja: undersøge). Ogsaa testamentere eller bortgive visse Eiendele (= skila). Sdm. Sfj. — 3) v. n. med „paa": betænke, tage i Betragtning; ogsaa paaskjønne en Tjeneste, vise Erkjendtlighed. Dei skyna ikkje paa, kvat ein stræver: de betænke ikke hvor haardt man maa anstrenge sig. Han skynar daa paa det, naar ein hjelper honom. Jf skynug.
[**skynbaarlege**, adv. skinbarlig, tydelig. Sdm.
Skyndel, m. 1, Væverskytte; f. Skutel.
Skyndel, m. 2, en Fakkel, et Blus (= Skunda, Kyndel). Gbr.
Skyning (y'), f. Bedømmelse, Skjøn.
skynlaus, adj. uskjønsom, taabelig.
skynleg, adj. forstaaelig, tydelig.
Skynløysa, f. Uskjønsomhed.
skynsam, adj. skjønsom; erkjendtlig.
skynsama, v. a. (ar), bestemme eller afgjøre efter et Skjøn. Nordre Berg.
Skynsemd, f. Skjønsomhed. Lidet brugl.
Skynsmann, m. Skjønsmand.
Skynsfak, f. Sag som ikke kan afgjøres efter bestemte Regler, men kun efter Skjøn.
skynug (y'), adj. 1) skjønsom, forstandig. — 2) erkjendtlig, som skjønner paa en Tjeneste. — 3) mild, skaansom, billig, som betænker andre Folks Omstændigheder og ikke kræver for meget af dem. Meget brugl., tildeels i Formen **skynig'e**, nogle Steder **skynjige** (Berg. Stift); ogsaa **skynaug** (skjønau), Trondh. og fl. G. N. skynugr, skynjugr.
Skyr (y'), n. 1) Mælk som har staaet nogen Tid, saa at den er bleven tyk eller klumpet; Suurmælk. Alm. vest og nord i Landet. Nogle St. **Skjør** (Trondh.). G. N. skyr; Sv. Dial. skyr, skör. — 2) Kjernestof, den mælkeagtige Saft som udvikler sig til Kjerne, f. Ex. i Korn. (Jf. Mjølke). Ogsaa det Stof som omgiver Kjernespiren (i Nødder). Berg. Trondh. — 3) dyrisk Sæd (sperma).
Skyr, f. f. Skjor.
skyr (yy), adj. 1) skjør, sprød, som let brister. Sv. skör. Ogsaa (dog sjeldnere): udrøi (= skyver). — 2) sky, ræd; f. Ex. om Heste (= skjerr, skygg). B. Stift, Hall. Nordl.
skyra (yy), v. n. (er, te), flygte, rende hastigt afsted; især om Fisk som render tilbage fra Vandfladen mod Dybet. Nordl. Jf. Skjør.
Sky-rand (-raand), f. Skystribe.
Skyrbjug (y'), m. Skjørbug (Sygdom). B. Stift (sjelden); i Nordl. **Skjørby** (?). Isl. skyrbjúgr; Sv. skörbjugg; Holl. scheurbuik; Fr. scorbut. Dunkelt Ord.
Sky-reina, f. en lav Skybanke i Horizonten.
skyrma (y'), v. a. ridse, strible, rive op. Hall. (Hoel). — **Skyrma**, f. en Rift el. Ridse.
Skyrmysa (y', y'), f. Valle af tyk Mælk.
skyrna (yy), v. n. (ar), skjørne, blive skjør.
Skyr-ost (y', o'), m. Ost af Suurmælk. Paa Sdm. **Skyrkost**.
skyrpa (y'), v. n. (er, te), pruste, blæse saaledes at Læberne sættes i en dirrende Bevægelse; mest om Dyr. B. Stift, Hall. Nordl. og fl. Sv. Dial. skörpa. Jf. Isl. skirpa: spytte. — **Skyrping**, f. Prusten.
Skyrskjelte, m. Skjælven, indvortes Kulde (som efter Nydelsen af kold Mælk). Sdm.

Skyrsoll (y'), m. Madret af brækket Fladbrød, nedlagt i Mælk. I Nordre Berg. **Skyrsoppa**, f. Derimod **Skyrbite** (i'), m. heelt Brød, overgydet med Mælk.
Skyrta (y'), f. Skjorte, Underlinned. Kun tildeels i Formen **Skjørta** (el. Sjørte); ellers overgaaet til **Skjurta** (u') eller Sjurte, Hall. Gbr. og fl., og mest alm. til **Sjorta**, endog i Berg. Stift, hvor man ellers ikke har „sj" for „skj". G. N. skyrta; Eng. shirt. Jf. T. Schürze: Forklæde. (Anden Betydning i Ullanskyrta). — **Skyrte-erm**, f. Skjorteærme. **Skyrteknapp**, m. Halsknap til en Skjorte. **Skyrte-ty**, n. Skjortetøi.
Skyrtunna (y'), f. Mælketønde.
Skyru, s. Skjera.
skysa, s. skytsa. — **skyst**, s. skjotast.
Skyt, m. Væverskytte (Skutel). Namd.
skyt, og **skyta**, s. skjota.
Skytja (y'), f. en Tilbygning i en Lade, et smalt Rum paa Siden af Huset. (I Stavbygninger kun om det Rum, som er udenfor Hovedstolperne). Nordre Berg. Nogle St. **Skykkja**; ogsaa **Skykju**, Tel. Hall. Østl. (Sv. Dial. sköka. Rietz 577). G. N. skytja. Nærmest af Skot. Jf. Skut.
Sky-tove (oo), m. Skyplet, liden Sky. Vald. Paa Sdm. „Skytokje", f. Toke.
skytsa, v. a. (ar), skydse, føre reisende Folk paa Baad eller med Hest. Lyder mest alm. som **skysa** (skjyse); nogle St. **skjussa** (Tel. Hall. og fl.). Sv. skjutsa. Ogsaa brugt i Betydn. bortjage, drive bort. Nærmest af skjota. (Jf. skjot). — Heraf **Skyts**, m. Skyds, Befordring med Baad el. Hest (= Skjot). Uegentlig om en Bortjagelse el. Udfeielse. Mest alm. **Skys** (yy); nogle St. **Skjuss**. (Sv. skjuts). Hertil **Skytshest, Skytsmann, Skytsskifte** og flere. Jf. Skjot, som er den gamle Form, men nu noget sjeldnere.
Skyttar, m. Skytte, Jæger. G. N. skytari, skyti. Sv. skytt. — **Skyttargang**, m. Jagt, Skydning. Oftere i en fremmed Form: **Skytteri**, n.
skyutt, adj. skyet, fuld af Skyer.
skyva, støde fremad; s. skuva.
Skyvalk, s. Snjovaak.
Skyvengja, s. Skjaavengja.
skyver (skyvr), adj. ubrøi, kortvarig, som snart faar Ende (= ryr). Tel. Nbg. Nogle St. **skyvar**. (Kompar. skyvrare). Ogsaa **skyv**, Nbg. (?). Noget ligt G. N. skýfl i féskýflt og lidskýflt. Jf. skyr, skryv, skryp.
Skyving, f. Støden; s. Skuving.
skyvja (y'), v. n. (ar), vimse, svæve omkring. Sdm. Jf. skøyva.
Skyvra, f. Udrøihed (?). Nbg.
Skæl, s. Skjæl. — **Skæra**, s. Skjæra &c.
skøyna, v. a. skjære i skraa Retning eller i en Bue. Shl. (Jf. skeina). I dette og de følgende Ord læses „skøy" som skjøy.
skøyra, v. n. (ar), løbe blindt hen, buse frem, handle ubesindigt. Hard. (skjøyra). (Jf. G. Sv. skör: letsindig, utugtig; hvortil Sv. skörlefnad, D. Skjørlevnet).
skøyren, adj. fremfusende, uforsigtig. Hard. — **skøyrlege** (skøyrale'), adv. ubesindigt.
Skøyring, f. skjødesløs Fremfærd.
Skøyt, m. 1) Sammenføining, det Punkt hvor to Stykker ere sammensatte. Af skøyta. — 2) et tilføiet Stykke, en Forlængelse, et Tillæg i Enden. Jf. Skaute.
skøyt, adj. skydende. Kun sammensat, som beinskøyt, langskøyt, vaaskøyt.
skøyta, v. a. (er, te), 1) sammenføie to Stykker, sammensætte ved at fæste Enderne i hinanden. Skøyta i Hop. Egentl. sammenskyde, af skjota, skaut. G. N. skeyta. — 2) skjøde, øge, gjøre en Ting længere ved at sætte et Stykke til. (Jf. renna). Alm. — 3) tilskjøde, give Skjøde eller Fæstebrev paa en Eiendom. G. N. skeyta. — 4) skjøtte, have Omsorg for; ogsaa: agte, ændse, bryde sig om. Sv. sköta; G. N. skeyta um. Skøyta seg sjølv: passe paa sig selv; ogsaa: raade sig selv, være fri. Han skøytte ikkje stort um det: han agtede kun lidet derpaa. Jf. ansa, vyrda, giva um.
Skøyta, f. 1, Skjøde, Dokument om Overdragelse af en Eiendom.
Skøyta, f. 2, Skude, liden Jagt. Ryf. og flere. Jf. Holl. schuit.
Skøyte, n. 1) Tilskud, Tillæg. 2) Omsorg. (Umskøyte). Lidet brugl.
skøytelaus, adj. 1) skjødesløs, uagtsom, forsømmelig. — 2) forvoven, dumdristig. Temmelig alm.
Skøyteløysa, f. 1) Skjødesløshed, Forsømmelighed. 2) Forvovenhed. 3) en skjødesløs, forsømmelig Person; ogsaa en Vovehals, En som ikke ændser nogen Fare.
Skøyting, f. 1) Sammenføining; Tilføielse; ogsaa Tillæg, Forøgelse (= Skøyt). — 2) Punkt hvor to Stykker ere sammenføiede. Hedder tildeels **Skøytning**. — 3) Omsorg, Omhu; Pleie. Oftere Umskøyting.
skøytsam, adj. omhyggelig, agtsom. Ikke meget brugl.
skøytt, part. sammensat; ogsaa: forlænget, forøget med et nyt Stykke; s. skøyta.
skøyva, v. n. (er, de), vimse, svæve om, løbe hid og did. Gbr. (skjøyve). Jf. skyvja og Skov. Hertil **Skøyv**, m. en liden Udflugt, et Besøg, Ærinde, og deslige.
Sla, s. Slad. **sla**, adj. s. slad.
slabba, v. n. (ar), smaske, slikke eller suge idelig; ogsaa: søle, spilde Vædske. B. Stift, Tel. og fl. Jf. slaffa, slubba. Sv. slabba: søle (Rietz 619). Hertil **Slabb**, n. Sølerie. **Slabbeduk**, m. Sagleduk.
Slad, n. en Skraaning eller Fordybning i Jorden, saasom paa Siderne af en Bæk. Hard. i Formen **Sla**, Fl. **Slo** (o'). Jf.

Slade, Slane. Isl. slödr, n. liden Fordybning.
flad, adj. svagt hældende, skraat liggende; om Grund. „En fla Veg": Vei som er næsten flad. Oftest i Neutrum, f. Ex. fladt og flatt: deels noget skraat og deels fladt. Trondh. (Selbu). Ellers i anden Form: **flaen** (fladen), Tel., **flanen**, Sogn, og i lignende Betydning: flak (Smaal.), flag (Nedenæs). Sv. Dial. flad, fladar.
flada, v. n. (er, de), hælde svagt, gaae skraat nedad; om Marker. Hard. i Formen **fla** (r, dde). Jf. fladna. — En vis Tilnærmelse imellem Ordene Slade, Slod, Slode og Slede, synes at henvise til et Stammeverbum flaba (fled, flod, fladet) med Betydning: glide; noget ligt Eng. slide, men ikke samme Ord.
fladda, v. n. (ar), 1) flyde ud af et Kar (= flagga). 2) blive fugtig (= flagna). Hall. — **fladden**, adj. fugtig, lidt vaad.
Slade, m. en Skraaning, svagt hældende Plan; Skraaflade. Tel. „Slae". I Sogn **Slane** (Sladne?). I danske Dial. Slade: et fladt Stykke Jord. Ang. slæd, Eng. slade: en fugtig Flade. Jf. Slad, og fladna.
fladen, hældende; f. flad.
fladna, v. n. (ar), hælde svagt, gaae skraat ned (= flada). Tel. (flana). Jf. flakna.
Slae, f. Slade og Slede.
flaen (fladen), f. flad.
Slafs, n. Sølerie; ogsaa Slud; Sneevand paa Veiene, og deslige.
flaffa, v. n. (ar), smaske, slikke; æde med en smaskende Lyd (som Dyr); ogsaa: pladske, søle i Væde. Berg. Nordl. og flere. Sv. flaffa. Afvig. **flapsa**: tale plumpt eller uhøvisk. Hard.
Slag, n. 1, 1) Slag, Smæk, Dask. (Neveslag, Hamarslag &c.). Nogle Steder i Fl. **Slog** (o'), Hard. Voss og fl. G. N. slag. Jf. slaa. Ogsaa om Lyd, som ligner eller fremkommer af et Slag, f. Ex. Klokkeslag, Toreslag. — 2) Angreb, Træfning, Slag i en Krig. — 3) en pludselig lammende Sygdom, Slag, Apoplexie. — 4) et Slag i Krydsning mod Vinden, det Stykke som man seiler op efter hver Vending. Ogsaa kaldet Slagbog. — 5) Rad, Række. I Forbindelsen „i Slag", ɔ: i eet Træk, uden Afbrydelse; f. Ex. tri Dagar i Slag; tvau Døger i Slag &c. B. Stift. (Sv. å flag). — 6) Spor, Mærke; især om Spor efter Dyr, altsaa: Fjed, Fodtrin. Østl. Koma paa Slaget: paa Sporet. (Sv. flag). — 7) Fugtighed, paakommen Vædde. Helst i Sammensætning, som Veggslag, Jordslag. G. N. slag. Jf. flagen, flagna. — 8) Opslag, Skive som kan slaaes op eller ned; f. Ex. i en Kramboddisk. Nordl. — 9) Bordkant, de øverste Bord i Forrummet paa en Baad. (Kjempebord). Sfj. Nfj.
Slag, n. 2, Slags, Slægt. Nogle St. Hankjønsord (med Fl. Slagar), Rbg. Tel. Sv. flag, n. Nt. Slag, Slacht. Deler sig i flere Betydninger: a) Art, Species; ogsaa Afart, Race, Sort. Buslag, Fiskeslag, Tre-slag. Av same Slaget; av beste Slaget; av hino Slaget &c. — b) Kjøn, Sexus. Han av Slaget: af Hankjøn. Ho av Slaget: af Hunkjøn. (Nogle St. „ho 'ta Slagja"). — c) Ting, Gjenstand. Eit Slag: en Ting, noget. Alt Slag: allehaande Ting. Kvat Slag: hvilket, hvad for noget. Inkje det Slag: ikke det mindste, ingen Ting. Inkje være Slag: ikke nogen Ting. Nordre Berg.
flag, hældende; f. flak.
flaga, v. n. (ar), 1) krydse imod Vinden, lavere. Alm. ved Havkanten. G. N. slaga. Jf. bauta. — 2) gaae i en kroget Linie, gjøre enkelte Sving til Siderne; ogsaa: rave, vakle (= raga), saasom af Træthed. B. Stift.
Slag-aader, f. Pulsaare. (Sjelden).
Slagbenk, m. Bænk som kan slaaes op eller ned og benyttes til Seng.
Slagbog (oo), m. et Slag i Krydsning; f. Slag. Hedder tildeels **Slagbo**, Sdm. Sv. flagbog.
Slagbord, n. 1) Bord som kan slaaes ned. Lidet brugl. — 2) f. Skeidstokk.
Slage (?), m. en bred Fordybning i Jorden. Guldalen, Opdal, i Formen **Slaagaa**. Grundformen uvis; jf. Slegd, Slogd, Slakke. (Sv. Dial. flaga: Sump).
flagen, adj. fugtig, lidt blød eller vaad. Berg. Nordl. Gbr. og fl. Mest alm. flagjen (Fl. flagne). Jf. flagna, flaa seg.
Slagferd (-fær), f. Spor efter Dyr, Gang, Vei. Hadeland og fl.
Slagfugl, m. Rovfugl; mest brugl. om Ørnen. Trondh.
Slagg, n. 1) Sagl, Spyt (= Sleve). Ork. I Gbr. **Slagge**, f. — 2) Klumper som dannes ved Affald af Jern i Smedie-Asken. Trondh. Østl. (Jf. Sv. flagg). I Berg. Stift tildeels kaldet Sinder.
flagga, v. n. (ar), 1) rinde ud over Bredden eller ned ad Siden paa et Kar. Nordre Berg. — 2) sagle (= fleva, sikla). Gbr. Jf. fladda.
Slaging, f. Krydsning, Lavering.
Slag-jarn, n. Huggejern til at udskjære Huller eller Falser med. Nogle St. kaldet Tverslag.
Slagkeiping (kj), m. et Slags Baad med fire Aarepar. Sogn og fl.
flagna, v. n. (ar), blive lidt fugtig, slaae sig. (Af flagen). Berg. Trondh. Nordl. — Isl. slagna.
flagra (?), v. n. (ar), rave, vakle, som af Træthed. Sdm. i Formen **flare**, og nogle St. **flaire**. (Jf. fair, for fager). Hedder ellers flaga.
Slagskjempa, f. Slagsbroder, En som er tilbøielig til Slagsmaal. Hedder oftere

Slaafskjempa. Sv. slagskämpe.
Slagsmaal, n. Slagsmaal, Nævekamp.
slagsterk, adj. stærk til at slaae med; f. Ex. om en Hammer. Tel.
Slagstøde, n. Slagmark, Valplads. Tel. (Slagstøe).
Slagt, n. Slagtekvæg; ogsaa Slagtning; f. Ex. kaupa Fe til Slagt. I Rbg. og Tel. **Slaater** (Slaatr), n. G. N. slátr. Jf. Eng. slaughter, Goth. slauhts.
slagta, v. a. (ar), slagte, dræbe. Ogsaa i Formen **slaatra,** Rbg. Tel. G. N. slátra. Sv. slagta. — **Slagtar,** m. en Slagter. **Slagtartid,** f. Slagtetid. **Slagtefe,** n. Slagtekvæg. Saaledes ogsaa **Slagtenaut,** n. og flere.
Slagvatn (?), n. Hovedvand, vellugtende Vand. Kun i en forvansket Form „Slavann“. Mandal og fl. (Sv. slagvatten). „Slavansegg“, n. Hovedvandsæg. I B. Stift „Haavanshus“.
Slagverk, n. Slagværket i et Uhr.
Slagvol (o'), m. Slagstokken paa en Pleiel. (Modsat Handvol). Temmelig alm. (Sv. Dial. slagval; D. Slagvoll). Forskjelligt herfra er Slagvol (oo), = Slagbord, see Skeidstokk.
slak, adj. 1) slap, ikke spændt eller stram (strak). Alm. men hedder i de vestlige og nordlige Egne **slakk.** G. N. slakr; Sv. slak. Nt. slakk, Eng. slack. — 2) svagt hældende, næsten flad; f. Ex. eit slakt Tak. Smaal. og fl. Nogle St. **slag,** f. slad.
slaka, f. slakka.
slakk, adj. 1) slank, smækker, tynd; især om Træer. Smaal. (Holl. slank, T. schlank). — 2) slap; f. slak.
slakka, v. a. (ar), slappe, løsne. Nogle St. **slaka.** (Hard. Rbg.). Jf. slekkja. — **slakkast,** v. n. blive slappere (= slakna).
Slakke, m. 1) Slaphed; en slappere Deel, f. Ex. paa en Væv: et Punkt hvor Tøiet er buglet eller ujævnt. — 2) en liden Fordybning i en Flade eller Skraaning. Tel.
slakna, v. n. (ar), 1) slappes, blive slap. Temmelig alm. (Sv. slakna). — 2) faae en svagere Hældning, blive fladere; f. Ex. om en Vei. Tel.
Slakning, f. Slappelse.
Slaksida, f. det tynde Kjød bagved Ribbenene (= Svangsida). Gbr. Sv. slaksida.
slampa, v. n. (ar), trampe, gaae tungt eller skjødesløst. Jf. lampa. **Slamp,** m. og **Slampa,** f. en skjødesløs Person.
slamra, v. n. (ar), dingle, slænge hid og did; ogsaa: larme, knage, smække; f. Ex. om aabne Døre eller Vinduer i Stormveir. Trondh. Nordl. (Sv. slamra: larme). Jf. slemba og lamra.
slamsa, v. n. (ar), hænge og slænge, om Klæder (jf. Slimsa); ellers om Personer: gaae i side eller slæbende Klæder; ogsaa: sluske, være skjødesløs. (Sv. slamsa: sluske). Hertil **Slams,** m. og **Slamsa,** f. en skjødesløs Person. **Slamsing,** f. Skjødesløshed.
slana, hælde, skraane; f. sladna.
Slane, m. Skraaflade; f. Slade.
Slange, m. bøieligt Rør; Sprøiteslange. Af T. Schlange (f. Orm).
slapa, v. n. (er, te), hænge ned, bøie sig nedad; f. Ex. om Kviste. Sdm. og flere (slape). Isl. slapa. Jf. lapa.
slapp, adj. arm, hjælpeløs. Han er ikkje so slapp endaa. Lister. (Jf. G. N. slyppr). Ogsaa i Betydn. efterladen, uvirksom. Ryf.
slapp, f. sleppa. — **slapra,** f. slipra.
slara, rave; f. slagra.
Slark, n. Skrab, Affald. Gbr.
Slark, m. 1) Slag, Smæk, Dask. Hall. — 2) en Lediggjænger, doven Karl. Berg. Nordl.
slarka, v. n. (ar), 1) hænge løst, slatte, smække; f. Ex. om Sko som ere for store til Foden. Smaal. og fl. ogsaa i Nordl. — 2) smække, slaae til. Slarka til: give et Smæk, en Dask. Hall. — 3) gaae ledig, slænge Tiden hen, være uflittig. Berg. Trondh. Nordl.
slarkutt, adj. skjødesløs, uflittig.
Slarv, n. 1) Sladder. 2) daarligt Arbeide, Fuskerie; f. følg.
slarva, v. n. (ar), 1) sladre, føre Sladder. Nordre Berg. Trondh. Nordl. Gbr. — 2) sluske, arbeide skjødesløst. Østl. Tel. Rbg. (Sv. slarfva). Hertil **Slarv,** m., **Slarva** og **Slorva,** f. om en skjødesløs Person. Jf. slurva.
slarvsam, adj. 1) sladderagtig. 2) skjødesløs. Hedder ogsaa slarven.
Slask, n. Sølerie. Østl.
slaska, v. n. (ar), slaske, søle, pladske i Væde eller Dynd. Smaal. og fl. (Sv. slaska). **Slask,** m. en Søler.
Slatr (Slatter), n. Slud; f. Sletta.
slatra, v. n. sludregne (= sletta). Trondh.
slatt, f. sletta, og slad.
slava, v. n. (ar), trælle, strabadsere. (Nyere Ord, af Slave).
Slavansegg, f. Slagvatn.
Slave, m. 1) Slave, En som er dømt til Fæstningsarbeide. — 2) Træl, En som slider og slæber meget. B. Stift. Nyere Ord; Eng. slave, T. Sclave; egentl. Krigsfange. — **Slavestand,** n. Trællestand. Som Straf sædvanlig kaldet „Slaveri“, n.
slaa, v. a. og n. (slær, slo, sleget), at slaae. Præs. mest alm. **slær** (nogle St. slaar), Fl. **slaa.** Imperf. overalt **slo** (egentl. slog), Fl. **slogo, slo'o,** Hall. Vald. Supinum lyder som **slegje** (e'), sle-je og sleie; nogle St. **sligje** (slie, sli); sjeldnere **slige** (i') eller slege; f. slegen. G. N. slá (slæ, sló, slegit); Ang. slán, slean (slóh); Goth. slahan (slóh). Jf. Slag, sløg, Slaatt. — Betydning: 1)

slaae, smække til, træffe med et Slag eller Stød; ogsaa: banke, daske. Han slo meg paa Herdi. Stokken datt ned og slo honom paa Foten. — 2) støde, skyde eller drive med nogen Styrke. Slaa Neven i Bordet; slaa Klørna i; slaa Naglar i ein Vegg; sl. Band paa ei Tunna; sl. Armen kringum. Figurl. slaa ein Tanke fraa seg: opgive, lade fare. Slaa Handi av nokon: forlade En, unddrage ham sin Hjælp. — 3) hælde ud, gyde, lade strømme. Slaa Kornet or Tunna; sl. Vatn i ei Gryta; sl. i eit Glas; slaa fullt, o. s. v. — 4) bringe i en vis Stilling eller Forfatning ved at slaae. Slaa upp eit Lok; slaa atter Dyri (y'); sl. fast, laust, i Hop, i sunder, i Koll, i Svime, i Hel. — 5) frembringe ved at slaae. Slaa Krok paa; sl. Rukkor paa; sl. Eld, Spikar, Mynt og flere. Jf. slaa Lag: slutte Selskab. Slaa Læger: leire sig. — 6) meie, slaae (Hø); ogsaa blotte for Græs; f. Ex. slaa Engi, el. Marki; slaa ein Teig ɔc. Ofte uden Objekt; f. Ex. dei hadde teket til aa slaa; dei hava sleget i tri Dagar. Jf. Slaatt og Slætte. — 7) v. n. gjøre en Bevægelse som for at slaae eller støde. Han slo etter deim med Staven. Han gjekk og slo med Nakken. Ogsaa: kjendes eller høres som et Slag; f. Ex. om Pulsen, Hjertet, en Klokke, om Torden, m. m. — 8) styrte frem, strømme, falde. Baara slo inn i Baaten. Røyken slær ned. Elden slo i. Det slo upp ein Loge. — 9) række, naae, forslaae. Snøret slær ikkje, ɔ: rækker ikke til Bunden. Vada so langt, som Styvlarne slaa, ɔ: saa længe det ikke gaar over Støvlerne. B. Stift. — Ellers i mange Forbindelser med egen Betydning; saaledes: A, reflexivt. Slaa seg: a) slaae sig, faae et Stød, saasom ved at falde; b) dæmpes, aftage; om Kulde; c) blive fugtig, som af Dug. (Jf. slagen). Slaa seg fraa: skille sig fra. Slaa seg til: slutte sig til; ogsaa: give sig i Færd med noget. Slaa seg i Lag med: give sig i Selskab med. Slaa seg ned: tage Ophold paa et Sted. Slaa seg laus: gjøre sig fri, rive sig løs fra al Tvang. Slaa seg rang: gjøre sig tvær, vise en uventet Modvillie. Saaledes ogsaa: slaa seg tver, vond, vill, galen ɔc. — B, med Partikler. Slaa av: a) slaae itu; b) afkorte, gjøre Afslag (i Prisen); c) slaae til Ende; blive færdig med Høslætten. Slaa fram: give et Fremstød, en betydelig Tilvæxt eller Forøgelse. Slaa fraa seg: a) værge sig; b) slaae af Tankerne, glemme. Slaa i og graata: briste i Graad. (Nordre Berg.). Slaa imillom: bekræfte et Forlig imellem to Personer ved at give dem et Slag over de sammenrakte Hænder. Slaa inn: slaae sig indad, om en Sygdom. (Modsat: slaa ut). Slaa ned: a) nedslaae; b) spilde, lade falde. Slaa paa: beslutte, foresætte sig noget. (B. Stift). Slaa til: a) modtage et vist Tilbud; b) forslaae, række til; c) indtræffe, falde ind (f. Ex. det slo til med Regn); ogsaa: lykkes, f. Ex. om Fiskerie. Slaa under seg: underlægge sig. Slaa uppatter: opløse, ophæve en Forbindelse. Jf. slaast.

Slaa, f. 1) en Slaa, liden Bom til at lukke med. G. N. slá. — 2) Revle, Tværslaa (= Oke, Norve). Shl. (med Fl. Slær). Jf. Saumslaa. — 3) Stolpe i en Skillevæg. (Bolkeslaa, Baasslaa). Gbr. Afvig. Slo, Rom. — 4) Horntap, s. Slo.

Slaad, s. Slaata. — **Slaae**, s. Slede.

Slaag, s. Slok. — **Slaaga**, s. Sloga.

Slaagaa, s. Slage.

slaakutt, adj. slunken, lang og mager. Smaal. (slaakette). Saaledes ogs. **Slaak**, m. og **Slaaka**, f. en lang og mager Krop. I Solør **Slaakaa**, m. en doven Person; og **slaakaa**, v. n. være doven. Formodentlig for Sloke og sloka (o'). Jf. sloka og Slaap.

slaamen, adj. slunken, tynd. Ryf.

Slaap, m. 1) en stor og mager Fisk; især om Torsk. Sdm. Nordl. (Jsl. slápr). — 2) en Lediggjænger, doven Karl. Nordenfjelds.

Slaapa, f. Slaaentorn, Prunus spinosa. Smaal. **Slaapebær**, n. Slaaen. Afvig. fra de andre Sprog: Sv. slån; Eng. sloe, T. Schlehe.

[**Slaaprokk**, m. Slobrok. Nt. Slaaprock (egentl. Sovekjole).

Slaassskjempa, s. Slagskjempa.

slaast, v. n. (slæst, slost, slegest), slaaes med nogen, el. slaae hinanden. I sidste Tilfælde Fleertal, altsaa Præs. slaast, Imprf. slogost (sloost, Hall.). Supin. slegjest, sleiest ɔc. s. slaa. Hertil et nyere Ord „Slaasting", s. Slagsmaal.

Slaata, f. Stang, tynd Træstamme; f. Ex. til Gjærder. Tel. Ogsaa i Formen **Slaat** (Fleert. Slæter) eller **Slaad** (Slæd'a). Lister.

Slaategard, m. Gjærde af Stænger.

slaatra, v. a. slagte; s. slagta. Paa Sdm. betegner slaatre at strabadsere, søle, pladske i Væde og Søle. Hertil **Slaater** (Slaatr), n. en Stakkel som slæber og lider ondt. I Tel. er **Slaater**: Slagtefæ.

Slaatt, m. 1) Slaaen, Bankning; ogsaa Maade at slaae paa. Ikke meget brugl. G. N. sláttr. — 2) Høslæt, det Arbeide at afmeie Græsset. Alm. G. N. heysláttr; Sv. slåtter. — 3) den Tid, da Høslætten pleier at foregaae. Fyre Slaatten. Midt i Slaatten ɔc. Ofte ogsaa om et Sted hvor man slaar Hø (= Slaatta, Slætte). — 4) et Musikstykke, Musiknummer; enkelt Stykke for Fiolin eller Fløite. (Egentlig: Slag paa Strengene, Harpeslag). Alm. Ellers ogsaa kaldet Laatt (Hall. Vald.), Leik (Trondh.), Speltak, Feletak (Hard. og fl.). — 5) en enkelt Dands efter Musik. Dei hadde dansat tri Slaattar. — I Sammensætning har Ordet sædvanlig Formen

Slaatte; s. følg. Ord.
Slaatta, f. 1) Høslæt (= Slaatt). Især om Høslæt som kan udføres paa en vis kort Tid, f. Ex. Dagsslaatta. Søndenfjelds. (Andre St. Slætte). — 2) Mark hvor man slaar Hø. Hertil Fjellslaatta, Heimeslaatta og fl.
Slaatteblom, m. Planter som blomstre ved Høslættens Begyndelse. Østl.
Slaattebud, f. Høbod (Lade) paa en afsides liggende Græsmark.
Slaattedogg, f. Dug som letter Høslætten.
Slaattefolk, n. Folk som slaae Hø. I Hall. ogsaa **Slaattely(d)**, m.
Slaattegraut, m. et Maaltid Flødegrød at nyde ved Slutningen af Høslætten. Temmelig alm.
Slaattelaut, f. en liden Dal eller Huulning med god Græsmark. Indh.
Slaattelende, n. = Slaattemark. Vald.
Slaatteløn, f. Løn for en Slaakarl.
Slaattemann, m. Slaakarl, leiet Mand til at slaae Hø. G. N. sláttumadr.
Slaattemark, f. Marker hvor man slaar Hø.
Slaattemaal, n. Engstykke som udgjør 8 Stænger i Længde og Bredde. Vald. Derimod **Slaattemæling**, f. et Stykke som udgjør 4 Slaattemaal.
Slaatteteig, m. Engstrimmel; s. Teig.
Slaatteveder (-veer), n. Veir som er gunstigt for Høslætten.
Slaatt-onn, f. Arbeidet med Høslætten (= Høyonn). Nogle Steder oftere **Slaattevinna**, f.
Slaatt-øl, n. Gilde eller Gjæstebud ved Høslættens Slutning. Østl.
Slaa-ved, n. Paaskud, Foregivende. Sdm. (Vel egentl. Verbum: slaa ved).
Slede (e'), m. Slæde, Kjøretøi som glider paa Meder. Brugt i flere Former: **Slede**, Nfj. Sdm., **Slie**, Sogn; **Slee**, mange Steder, **Slea**, tildeels paa Østl., **Slae**, Smaal. Solør, Østerd., **Slada** (?), **Sla'a**, Namd., **Slaadaa** (Slodbaa), Skogn, **Slaae**, Ork. Gu!dal. G. N. sledi; Eng. sled, T. Schlitten. Jf. Slodda, Sloda, Slode. — **Sledebrugda**, f. opstaaende Kant paa Enden af en Slæde. **Sledefar**, n. Spor efter Slæder. (Meidd, Laam). **Sledeføre**, n. Føre til Kjørsel med Slæde. **Sledegrind**, f. Rammer omkring Læsset paa Slæden. **Sledemeid**, m. s. Meid. **Sledetre**, n. Nagler og Støtter i en Slæde. **Sledevyrke**, n. Træ til en Slæde. Vald. og fl. I Rbg. Sleevirkje.
Slegd (el. Slægd), f. en Huulning i Jorden, en lang Fordybning. Helg. Indh. Afvig. **Sløgd**, Guldalen, **Slogd** (o'), Ork. (Sv. Dial. slägd). Jf. Slage og Lægd.
Slegel (e'), el. Sligel, m. Pleiel (= Sloga, Tust). Brugt i afvig. Form: **Sligjil** (Sliel) Østerd., **Sligjul** (eller Sliul) Smaal. Buskr. (Jf. Slagvol). En anden Form er **Slive**, Hedemarken.
slegen (e'), part. slagen, banket; afslaaet, meiet ꝛc., s. slaa. Ogsaa beslaaet, f. Ex. jarnslegen. Mest alm. slegjen, sleien (Fl. slegne); ellers slegen og sligen (i'), Sogn; sligjen, slien, Trondh. G. N. sleginn.
Sleggja, f. en stor Hammer, f. Ex. til at bearbeide Steen med. G. N. sleggja, Sv. slägga; Eng. sledge.
sleggja, v. n. (ar), banke stærkt, hamre bygtigt paa.
Slegt, f. Slægt, Stamme (= Ætt). Sædvanlig udtalt Slægt. G. N. slekt (dog synes Ordet at være fremmedt). Jf. Slag. — **slegtast** (paa): slægte paa, ligne.
sleie (sleget), s. slaa og slegen.
Sleik, m. 1) Slik, noget at slikke paa. 2) en Smigrer, Smidsker. Smaal.
sleikja, v. a. og n. (er, te), slikke, stryge med Tungen. Alm. G. N. sleikja. Ogsaa: afstryge noget med Fingrene for at optage det i Munden. Spotviis: sledske, smigre, tale søde Ord. Smeikja og sleikja, Tel. og fl. Particip **sleikt**.
Sleikjarpott, m. Pegefinger. Berg. Trondh. Nordl. Nogle St. **Sleikjefinger**. Sv. Dial. slekeputt.
sleikjast, v. n. slikke hinanden; om Dyr.
sleikjen, adj. smigrende, sødtalende. Tel.
Sleikjing, f. Slikken.
sleim, adj. slem, uheldig, fortrædelig; ogsaa: vanskelig, besværlig. Nyere Ord (?). Forholdet til det tydske schlimm er dunkelt.
Sleip, m. en glat Stok eller Træstamme til at trække noget over. Mest i Fleertal om en Rad af Stokke til Underlag i en Kjørevei. (Omtrent som Lunnar). Tel. Smaal. Solør. See ogsaa Sleipa.
sleip, adj. slibrig, glat; især om vaade eller bløde Ting, f. Ex. Fisk. (Jf. haal). Alm. (I Neutr. tildeels **sleift**). G. N. sleipr. — Figurl. slu, snedig, vanskelig at tviste med.
sleipa, v. n. (ar), 1) glide, falde ud af sit Leie. Smaal. — 2) kjøre Stokke paa en Slæbevei, eller paa „Sleipar" (s. Sleip). Solør.
Sleipa, f. 1) Slibrighed, vedhængende Slim. — 2) bløde, slibrige Værter; især i Vand. B. Stift. — 3) en Snegl. Trondh. Gbr. Nogle St. **Sleip**, m. og Geitsleip.
sleipast, v. n. belægges med Slim.
Sleipmakk, m. Slimaal, Myxine glutinosa. Trondh. Ellers kaldet Kvitaal, Piraal, Igraal, Orm.
sleipna, v. n. (ar), blive slibrig el. slimet.
sleisk, adj. sledsk, falsk. — **sleiska**, v. n. sledske, smidske. Lidet brugl.
sleist, s. slitast. — **sleit**, s. slita.
Sleita, f. En som vil tilsnige sig noget; en Snyltegjæst. Hard. (Jf. G. N. sleita: Kneb, List).
Sleiv, f. Slev, stor Skee til at øse med.

Søndre Berg. Tel. Hall. og fl. Isl. sleif; Sv. slef.

Sleiv, m. Svømmefod; s. Sveiv.

sleiva, v. n. (ar), sluske, arbeide skjødesløst. Buskr. og fl.

slekkja, v. a. (er, te), slappe, gjøre slappere, løse lidt, f. Ex. paa et stramt Baand. Voss og fl. Andre St. slakka, af slak. — **Slekkjing**, f. Slappelse, Løsning.

slekkja, v. a. (2), slukke; s. sløkkja.

Slemb, m. Smæld, smækkende Lyd. S. følg.

slemba, v. n. (er, de), smække, smælde, saasom ved at slaae en Dør hastigt til. Nfj. (slembe), Nhl. (slemma). Sv. Dial. slämma. Eng. slam. Jf. slamra og Isl. slemra: hugge til. (Hos Halvorson slembast: kastes pludselig).

Slemba, f. Slatte, Tøite; om en skjødesløs eller plump og larmende Kvinde. Nfj. Sdm. Saaledes: Storeslemba, Laangeslemba og fl.

Slemby (?), i Forbind. „gaa i Slemby": gaae til Spilde, blive forødet. Smaal. Tel.

Sleng, m. (Fl. Slengjer), 1) Slæng, Kast, Slyngning. — 2) Slingring, et Fald til Siden, et Stød. — 3) ørkesløs Omdriven, Lediggang. Hertil det Mundheld: D'er stundom Slengen, og stundom Sprengen (ɔ: stundom for lidet Arbeide og stundom for meget). — 4) Paafund, List, Kneb, Hall. (Sløng). — 5) noget som kastes frem, en liden Slump eller Hob. (Jf. Attpaasleng). Ogsaa: et lidet Indskud eller Tillæg (Omkvæd) i Vers og Melodier. Hertil Ettersleng, Millomsleng. — 6) en opvorende Yngling; s. Framsleng.

slenga, v. n. (**sleng**, **slong**, **slunget**), drive, slingre. Temmelig alm., men lidt forskjellig formet. Inf. hedder ogsaa **slengja**; nogle St. **sløngja** (Præs. sløng), og i Nordre Berg. **slyngja** (slyngje), med Præs. slyng'e. Imperf. mest alm. **slaang** (slong); dog forekommer ogsaa: **slang**; Fl. slungo, slunge. Supin. lyder: **slungje**, nogle St. slaangje. (Jf. G. N. slyngva: kaste). Sv. Dial. slinga, slang (Rietz 623). — Særlig Betydning: 1) dingle, hænge løst, svæve i hængende Stilling; f. Ex. om en Hale, en Dusk, en sid Klædning &c. Det heng og sleng. Uegentlig: komme nær til et vist Maal. Det kann slenga til: det kan maaskee blive nok; det vil næsten balancere. Det slong til: det gik an paa en Maade. — 2) drive omkring uden at udrette noget, gaae ledig (omtr. som reka). — 3) drive hid og did, blive henkastet; om Ting som henligge forsømte eller uden Tilsyn. Brevi liggja og slenga paa Golvet. (Jf. reka). Ogsaa: forekomme af og til, i Blanding med noget andet. Det sleng nokot godt i Bland. Det sleng nokot Bygg i Havren &c. Jf. slyngja og slungen.

slengande, adj. flakkende, omstreifende. Koma slengande. Nogle Steder: slyngjande.

slengja, v. a. (er, de), slænge, kaste, udslynge. Temmelig alm. i denne Form; sjelden **sløngja**. Sv. slänga. (G. N. slöngva, slyngja). Slengja seg ned: kaste sig ned. Slengja Armarne: svinge med Armene. Slengja Kjeften: give onde Ord. (Foragteligt). — Particip **slengd** (nogle St. slengt); afvig. **sløngd**, Hall.

Slengja, f. 1) et Slags Vod til Sildefangst. B. Stift. — 2) en Lediggjænger; ogsaa en skjødesløs Person. Nedenæs og fl. — 3) en halvvoxen Pige. Smaal. Jf. Framslengja.

Slengjedag, m. en Dag da man gaar ledig, eller ikke faar arbeide.

slengjen, adj. 1) ustadig, omflakkende. Nordl. — 2) i Formen „sløngjen": smidig, behændig. Hall.

Slengjenamn, n. Øgenavn; ogsaa et Navn som ikke har nogen rigtig Grund.

Slengjeord, n. 1) fornærmelige Ord eller Hentydninger. 2) nye Ord som ikke have nogen rigtig Grund. Tel. og fl.

Slengjing, f. Slængen, Kasten; ogsaa: Omdriven, Lediggang (= Sleng).

Slenter (Slentr), m. Odder (Lutra). Sdm. og fl. (Andre St. Oter). **Slenterdrog** (o'), f. Odderens Vei fra sin Hule til Vandet. **Slentreskinn**, n. Odderskind.

Slepp, m. det at man slipper noget, ikke holder rigtig fast.

sleppa, v. n. (**slepp**, **slapp**, **sloppet**), 1) slippe, blive løs eller fri; ogsaa: faae Leilighed til noget, komme til. G. N. sleppa; Sv. slippa. Imperf. Fl. **sloppo**, Hall. Vald.; andre St. sloppe. Supin. **sloppe**, nogle St. sluppe. Han lengtar etter det, at han skal sleppa. Eg slapp ikkje aat: jeg fik ikke komme nær nok. — 2) undgaae, blive sparet for. Med et Verbum i Infinitiv, for Ex. Eg slapp aa ganga: jeg behøvede ikke at gaae. (Forskjelligt fra: slapp til aa ganga). Han slepp aa syta: han behøver ikke at sørge, han er fri for Omsorg. — 3) med Objekt: blive fri for, blive kvit. No slapp eg detta: nu blev jeg da den Ting kvit. Det slapp du vel: det blev du fri for; det bliver der nok intet af. — Med Partikler. Sleppa av: undslippe, blive skaanet; blive befriet; saaledes ogsaa om at døe. Sleppa fram: faae Leilighed til at komme frem, slippe igjennem; udholde en Prøve eller Examen, for Ex. til Konfirmation. (Jf. framsloppen). Sleppa heim: faae Leilighed til at komme hjem. Saaledes ogsaa: sleppa inn, ut, burt, og fl. Sleppa til: komme til, faae Leilighed eller Lov til. Ofte med et Verbum, f. Ex. sleppa til aa ro. (Derimod „sleppa aa ro", ɔ: blive fritagen for at roe). Sleppa undan: undkomme.

sleppa, v. a. (er, te), slippe, give Slip paa, lade fare; ogsaa give Frihed eller Afgang

til noget. Alm. G. N. sleppa; Sv. släppa. Nogle St. med Imperf. slefte og Supin. sleft. Slepp meg fram: lad mig faae komme frem. Slepp honom inn: lad ham gaae ind. Han slepte det ned: han lod det falde, slap det af Haanden. Dei hadde slept ut Heften. Sleppa aa Bø, s. Bø. Sleppa seg: gaae frit, uden at støtte sig eller holde sig til noget; om smaa Børn. — Particip **slept** (nogle St. sleft).

sleppen, adj. tilbøielig til at give Slip. Han er ikkje sleppen: han er paaholden, han giver intet efter. B. Stift.

Sleppetak, n. et løseligt Tag eller Greb. Han tok ikkje nokot Sleppetak: han holdt rigtig fast. B. Stift.

sleppheudt, adj. svag til at holde paa noget (omtr. som sleppen).

Slepping, f. Slippen, det at slippe.

Slerkja, f. en lang Rad eller Række; ogsaa om en lang Vei. Hall.

Slet, s. Slit. **sleten**, s. sliten.

slett, adv. slet, aldeles, ganske. (Oftest med aabent e). Slett ikkje: aldeles ikke. G. N. slétt; Sv. slätt.

slett (ee), adj. 1) slet, jævn, flad; f. Ex. om Marker eller Veie. Alm. G. N. sléttr; Ght. sleht, Goth. slaihts. — 2) glat, fri for Knorter. Maaskee ogsaa: blottet, øde (Sv. Dial. sljett); jf. slettraka, og G. N. sléttr: fuldstændig. — 3) simpel, almindelig. Kun i Forbindelsen: rett og slett. (En anden Betydning: ond, er optaget af T. schlecht).

Slett (e'), m. et Slæng, et lidet Slag eller Stød. Hall. (s. sletta).

sletta (e'), v. n. (**slett, slatt, slottet**), 1) dingle, hænge løst (= slenga); f. Ex. om Klæder. B. Stift. Imperf. Fl. **slotto**, Hall. Jf. Sv. slinta (slant): glide. — 2) drive, fyge (som noget der er udkastet). Skoen slatt av Foten. Votten slatt av Handi &c. (Paa Sdm. tildeels Imperf. slott). — 3) slunte, drive omkring, gaae ledig. Han gjekk her og slatt ein heil Dag. Sogn og fl. Dei gingo der og slotto. Hall. Hertil „Slettebikkja", f. en omflakkende Hund. Sdm. Jf. Slott.

sletta (e'), v. a. (er, e), slænge, kaste; ogsaa ryste af sig. Han slette det fraa seg. B. Stift. Sletta seg: kaste sig, gjøre et Kast eller Luftspring. Hall. Ogsaa v. n. gjøre et Sving med Haanden. „Han slette te 'o": han slog til ham, gav ham en Dask. Hall. Sletta med Handi: svinge med Haanden. Nordre Berg. G. N. sletta: stænke, slaae.

sletta (e'), v. n. (ar), falde som Slud, regne med Snee iblandt. B. Stift. Afvig. **slatra**, Trondh.

sletta (ee), n. a. (ar), slette, jævne, gjøre jævn eller glat. G. N. slétta. Figurlig: sletta yver (y'): besmykke en Sag, fremstille den paa gunstigste Maade; egentl. jævne paa Overfladen. Berg. Stift.

Sletta (ee), f. en Slette, en jævn el. flad Mark. Nogle St. **Slett**. (Tel. Gbr.). G. N. slétta.

Sletta (e'), f. 1, Slud, Blanding af Regn og Snee. B. Stift og flere. I Nordl. **Skletta**. Ogsaa kaldet Vallesletta (Nhl.) og Halvsletta (Tel.); jf. Halvgota. Afvig. **Slatr** (Slatter), Trondh. Isl. slettingr; Eng. sleet. (Jf. T. Schloße: Hagelbyge). Hertil **Slettesøre**, n. vandfuld Snee paa Jorden. **Slettekave**, m. en tæt Sludbyge. **Sletteveder** (-veer), n. Sludveir.

Sletta (e'), f. 2, Flig, Pjalt, noget som dingler eller flagrer. Spotviis om side Klæder, f. Ex. Kjolesletta. Nhl. og flere. Ogsaa: en Dagdriver, en omflakkende Person. (Af sletta, slatt). Jf. G. N. slitti, slitri, n. Pjalt.

Slettebak (ee), m. Hval med glat Ryg, el. uden Rygfinne; Grønlandshval (Balæna Mysticetus).

Slettbyvel (y'), m. Slethøvl. (Modsat Skrubbhyvel). — **sletthyvla**, v. a. afglatte med Slethøvlen.

Sletting (ee), f. Jævning, Afglattelse.

Sletting (e'), f. Slængen; Lediggang.

Slettlende (ee), n. jævnt og fladt Land. G. N. sléttlendi.

slettlendt, adj. jævn, bestaaende af Sletter; om et Landskab.

slettna (ee), v. n. (ar), blive jævn eller slet; f. Ex. om en Vei.

slettraka, v. a. (ar), rage Høet ganske af. (Modsat lausraka). Hall.

slettryggjad, adj. jævn eller glat paa Ryggen. Hedder ogsaa **slettbakad**.

Sleva (e'), f. Staalorm, s. Slo.

sleva (e'), v. n. (ar), sagle, slippe Vædske af Munden. Nogle St. slagga og sikla.

Sleve (e'), m. Sagl, udflydende Spyt (Raake). B. Stift og fl. Nogle St. **Sleva**, f., **Slevu**, Hall., **Slevju**, Gbr. G. N. slefa. (Jf. Lat. saliva). Andre St. Slagg, og Sokl.

Sli, n. Sliim, fei Vædske; ogsaa slimagtige Værter i Vandet. B. Stift, Nordl. Gbr. Ryf. Afvig. **Sly**, Tel. Hall. G. N. slý; Sv. Dial. sli.

sli, adj. slem; s. slid.

Slia, f. en slimagtig Masse, f. Ex. af Vandværter. (I Hall. **Slye**). — **Sliebotn**, m. blød og slibrig Grund i Vandet. Gbr. og fl.

sliast, v. n. (ast), slimes, belægges med Sliim. I Hall. **slyas**.

slid (sli), adj. meget begjærlig, graadig, forhippet paa noget; eller omtrent som „slem efter noget" (jf. laak, leid, stygg). Ryf. Rbg. Tel. Hall. Buskr. Smaal. „Vera sli etter Skillingen" (pengegjerrig); „sli etter Munen" (s. munaslid); „sli etter Drykken" (hengiven til Drik). G. N. slidr: slem (?); slidrlega: graadigt. Jf. Ang. slið:

heftig; Goth. sleiþis: farlig.
Slider (Slir), n. en liden Lægte eller List, som er opslaaet paa en Væg for at støtte noget; f. Ex. under Hylderne i et Skab, eller under Bundfjelene i en Seng. Berg. Stift, Nordl. Isl. slidr (?). — Ogsaa i Formen „Slire“ om Haandfanget paa en Plov. Helg. (Formen Slider er usikker).
Slidra (Slira), f. Skede, Balg, især til Knive; Knivskede. Temmelig alm. i Formen **Slira** (Slire); nogle St. **Slir.** G. N. slidr, n. slidrir, f. pl. Sv. slida. — **Slidrevond** (Slirevaand), m. en liden Støtte imellem Rummene i en Knivskede med dobbelt Løb. Tel. „Slidrevende“ (Landst. 171) er et gammelt Dativ.
Slidskap, m. Heftighed; Graadighed; f. slid.
Sliel, f. Slegel. — **slien**, f. slegen.
slik (ii), adj. slig, saadan, saa beskaffen, eller saa stor. G. N. slikr; jf. Glt. solih, Goth. svaleiks. Ofte med „ein“ bagved, f. Ex. slik ein Mann, som han er. Slikt nokot: noget saadant. Slikt og dilikt: saadant og lignende. Han fekk taka slikt han vilde: saa meget som han vilde. (B. Stift). Eg skulde havt annat slikt til: dobbelt saa meget. Han er no slik og slik: saa og saa, nogenlunde, ikke just med de bedste. Han hadde ein Ring, som skulde vera slik og slik: være saa og saa beskaffen. (Bruges naar man for Korthedes Skyld udelader den nærmere Beskrivelse). — Noget dunkel er Ordets Form i Forbindelsen „sliks Slag“ (eller sliks Lag?), ɔ: ligedan, i samme Tilstand, el. paa samme Maade. D'er altsaman sliks Slag: alt lige eens, lige godt. Eg prøvde ein Gong til, og det gjekk sliks Slag: ligedan som før. Berg. Stift, Nordl. Gbr. og fl.
slikja, v. n. og a. (er, te), 1) glindse, være glat og glindsende at see til. Nordre Berg. Nordl. D'er so slett, at det slikjer i det. Hesten var so feit, at det slikte i Haari. Jf. Eng. sleek: glat. — 2) v. a. glatte, polere, stryge, f. Ex. Linned. Hall. Isl. slikja. Particip **slikt** (langtonet).
slikjande, adj. glindsende, meget glat.
Slikjebein, n. et Been til at glatte eller stryge med. Hall. — **Slikjestein**, m. en fiin Steen til samme Brug.
Slikjesoleia, f. en glindsende Blomst; især om Ranunkel. Sfj.
slikka, v. a. (ar), slikke, labe, søbe op. Jf. sleikja. — **Slikk**, m. en Slik, en Ubetydelighed.
slikslag, f. slik.
slikt, adv. saaledes. Baaten gjekk slikt, at det stod Fossen fyre honom. Paa Østl. hedder det sædvanlig „slik“.
Slim (ii), n. Sliim, fei Vædske. G. N. slím. Jf. Sli og Sleipa.
Slima, f. 1) Hinde eller Lag af Sliim. 2) en meget tynd Sky (= Hima, Taam).
slima, v. n. (ar), 1) hige, stunde; tøve længe paa et Sted for at vente paa noget; især om Fiskere: holde Angelsnoren længe i Søen. Nordl. — 2) snylte, snige sig ind; f. Ex. i et Gjæstebud (= snikja). Tel. (tildeels udtalt sleme). Jf. G. N. sitja slímusetr.
slimast, v. n. (est), blive slimet.
Slime-agn, n. en stor Portion Mading til at lokke Fisk med. Lof.
Slimegjest, m. Snyltegjæst. Tel. (Vinje, Mo ꝛc.). S. slima.
Sliming, f. lang Venten ꝛc. f. slima.
Slimsa, f. en lang Flig eller Lap; en tynd Strimmel. Berg. Nordl. (Sv. slimsa).
slimutt, adj. 1) slimet, fuld af Sliim. 2) om Luften: tyndskyet, uklar.
Slind, f. 1) Bjælke imellem Væggene i et Huus; Tværbjælke (= Bite). Hall. Gbr. Østerd. Afvig. **Slinder**, Ryf. (Slind'r), Ndm. (Slinn'r). — 2) en fremstaaende List paa en Væg; et fast Bræt el. Trappetrin, saasom paa Siden af en Seng. Gbr. Buskr. (Jf. Slider). — 3) Fladside, smal Flade, saasom paa tilhugne Stokke eller Bjælker. Østl. (Slinn). Sv. Dial. slind: Side, Hjørne, ogs. Stang, Bjælke.
slinda, v. a. (ar), fladhugge, tilhugge Stokke paa Siderne (= telgja). Østl.
slindfast, adj. bjælkehøi, rækkende op til Bjælkerne; om en Høbunke ꝛc. Afvig. slindrafast, Ryf.
slindra, v. a. (ar), svække, udmagre (Jorden); om visse Vækster. Sfj. Jf. utslindrad.
slings, adj. (?), ringe, daarlig. I Forbind. „Han æ' ikkje so slings“. Sdm.
Slinka, f. en sliimagtig Masse; bløde Klumper eller Trevler. Tel. (Vinje). Sv. slinka: Sliimvæxter.
Slintra, f. en sei Hinde i Kjød; et Stykke med stærke Trevler. Berg. Nordl.
Slip (i'), n. Sliim (= Sleipa). Hall.
Slip (ii), n. en Slibning; den Høslæt som man kan udføre med en slibt Lee, inden den behøver at hvæsses op. Sdm. „Me ha 'kje sleie eit Slip endaa“. „Dei slo berre tvau try Slip“. Jf. Kvetja.
slipa, v. a. (ar), slibe, hvæsse. Sv. slipa. Jf. kvetja. — Hertil **Slipesand**, m. Grums i Slibevandet (= Kvataur, Kvatgor); ogsaa kaldet **Slipegrut**, n. — **Slipestein**, m. Slibesteen. **Slipestikka**, f. Stikke hvormed en Kniv holdes til Stenen i Slibningen.
Slipar, m. 1) En som sliber. 2) en Græshoppe (saa kaldet af den Lyd, som den frembringer). Nordre Berg.
Sliping, f. Slibning.
slipra (i'), v. n. glide løs, glippe af Haanden; ogsaa: holde løselig. Sdm. (slippre). Hedder ogsaa **slapra**.
slipt (for slipad), part. slibt, hvæsset.
Slir, f. Slider og Slidra.
Slire, f. Slegel og Slider.

flist, s. slitast (slita).
Slit (i'), n. 1) Sliden, Slid; ogsaa om haardt Arbeide. Det gjekk med Slit. Med Riv og Slit. (Nogle St. Sleet). — 2) Forstrækkelse i Lemmerne, Smerte eller Sygdom af Forstrækkelse. Faa eit Slit i Armen. (Jf. Rit). — 3) Forslidelse, det at en Ting bliver slidt ved megen Brug. (G. N. slit). Hertil Klædeslit, Skoslit og fl.
slita (ii), v. a. (slit, sleit, slitet, i'), 1) slide, rive, strække noget saa at det brister. G. N. slita. Imperf. Fl. slito (i'), Hall. Vald. Supin. sædvanlig slite (i'), slete, slitte. Slita av, upp, sunder. — 2) rykke, trække stærkt. Ofte med „i" og „paa". Slita i Bandet; slita paa ein Streng ɔc. Slita laust: rive løs. Slita seg nokon Fisk: bekomme Fisken langsomt og med Møie. — 3) forslide, bruge længe, forringe ved megen Brug. Slit med Helsa, siges til En, som har faaet nye Klæder. Dei hava korkje til bita elder slita: hverken at æde eller klæde sig med. Slita ut: forslide, udnytte, opbruge. Slita si Tid: tilbringe Tiden. — 4) afbryde, slutte. Slita Laget: skille sig fra et Selskab; ogsaa opløse Selskabet. Voss. (G. N. slita). — 5) v. n. slide og slæbe, arbeide stærkt. — Reflexivt: slita seg, a) slide sig løs, sønderslide sine Baand (om Dyr); b) brække sig, spye. Num. og fl. Ellers i Formen slitast: forringes ved Brug, blive forslidt. Med fordunklede Former: slist (slitst), sleist (sleitst).
Slita (i'), f. 1) en stærk Anstrengelse. Tel. (Slitu). — 2) en flittig, udholdende Arbeider. Sogn. Ogsaa: en rask og smidig Person. Hall. Vald. (Slitu, Sleto).
slitande, adj. passende til at slide. Baade bitande og slitande: baade Mad og Klæder. Ryf.
sliten (i'), part. slidt, reven; ogsaa forslidt, svækket ved megen Brug. G. N. slitinn.
Sliting, f. Sliden, Riven.
slitna (i'), v. n. (ar), 1) forslides, blive slidt ved Brug eller megen Bevægelse. Af sliten. — 2) løsnes, slides løs, f. Ex. om et Baand; ogsaa: adsplittes, gaae fra hinanden. G. N. slitna. — 3) faae et Slid eller Bræk ved en Forstrækkelse; f. Ex. om et Snøre: Det gjekk ikkje av, det berre slitnade.
Slitning (i'), f. Forslidelse; Opløsning.
slitsam (i'), adj. haard, anstrengende; som medfører meget Slid.
slitskodd (i'), adj. sløvskoet, som har forslidte Sko (om Heste). Mandal og fl.
slitta (i'), v. n. (ar), rykke, nappe stærkt, slide i noget. Nordre Berg. — **Slitting**, f. idelig Rykning.
sliutt, slimet. Af Sli, n.
slivra (i'), v. n. klumpes, løbe sammen; om Vædske. Hall. Jf. livrast.
sljo, adj. sløv, stump, forslidt; ogsaa: mat, svag, kraftløs; om Personer: døsig, dorsk, doven. Brugt i forskjellig Form: sljo (slio), Opdal; sljø, Vald., sjo, Gbr. (Vaage, Lom), slo, Gbr. (Gausdal), slø, Ork. Indh., sly, Østerd. (Jf. sløg, sløgjen). G. N. sljór (sljó), og slær; Ang. sleav, sláv, Eng. slow; Nt. slee, Sv. slö, i Dial. sljog og sljö. (Formlighed med Sjo, Snjo og Frjo).
sljoast v. n. (ast), sløves, blive mat. Lidet brugl. Ved Trondh. sloast; paa Sdm. sløgjast (Imperf. sløgdest). S. sløg, 2. G. N. sljófast. Jf. slona.
sljoskodd, adj. sløvskoet (= slitskodd). Opdal. I Ork. sleskodd.
sljø, s. sljo. — **sljøg**, s. sløg.
Slo, f. 1, Horntap, den bløde Beenspids i Roden af et Horn; f. Ex. paa Køer. Tel. Num. Buskr. og fl. Afvig. **Slaa**, Nhl. Gbr. (Andre St. Kvik, Finn, Stukul). Isl. sló. Eng. Dial. sloo. — Ogsaa om Kjødet i Hestens Hover (= Kvik). Lister. Jf. slosid.
Slo, f. 2, Staalorm (Angvis fragilis). Smaal. Ogsaa kaldet Ormslo. Andre St. **Sloa**, **Sloja**, **Sløga** (?). I Tel. **Sleva** (e'). Sv. slå, ormslå; i Dial. slo.
Slo, f. (3), s. Slaa og Slod.
slo, adj. s. sljo. — **slo**, v. s. slaa.
sloa, v. s. sloda.
Slod (oo), f. 1) Slæbevei, Sted hvor man slæber eller drager noget frem; saasom hvor Hø trækkes ned ad en Bjergside. Hall. (Slo). — 2) Spor, Gang, optraadt Vei. (Jf. Buslod). Tel. og flere. G. N. slóð. Eng. Dial. slode, slood (Hjulspor). — 3) Række, Følge, fremskridende Flok, f. Ex. af Kreature. Gbr. (Vaage). „Ei stor Slo mæ Rein". „Ei lang Slo mæ Kyr". Sv. Dial. slod, slo. Jf. G. N. kynslóð, ættslóð. — Ellers skal „Slo" ogsaa betegne en Løvgreen el. Buske (jf. Slode). Gbr. Ligesaa et Slags Fiskeruse, s. Sløda.
sloda, v. a. (ar), 1) slæbe, drage; især om at drage Hø paa en „Slode" (s. følg.). Tel. (sloe). Andre St. sløda. — 2) v. n. hænge bagved, slæbe efter, danne et Slæb. Gbr. „Ein skal lesse so, at dæ sloa", ɔ: at Læsset har et langt Slæb efter sig. Jf. slodlessa.
Sloda, f. en Dragt Hø, som trækkes paa et Underlag af Grene i Stedet for Slæde. Trondh. (udtalt Slo, i bst. Form Sloa). Jf. Sloga.
Slodda (o'), f. en stor Slæde til Steenkjørsel. Tel. I Hall. **Slodd**, f. et Slags Tømmerslæde. Maaskee egentl. Sloda (o'), eller Slada; jf. slada og Slede.
Slode (oo), m. 1) Slæb, Efterslæb, noget som man drager efter sig; især om et Tilhæng af Grene eller Træer, som fæstes til et Læs, for at det ikke skal glide for stærkt, naar man kjører ned af en Bakke. Hard. Vald. Gbr. (i Formen Sloe). G.

N. slódi. — 2) en Green eller Trætop, hvorpaa man drager Hø nedad en Bjergside. Nfj. Sfj. Sogn, Tel. og fl. I Nfj. **Slode** (Stryn) og **Sloje** eller **Slogje** (Eid); paa Sdm. **Sloge**, f., andre St. Sloe. — 3) et Underlag af Grene i et Høllæs eller en Høstak. Ork. og flere. (Sv. Dial. sloe). — 4) et Redskab hvormed man jævner Gjødsel paa Markerne, deels bestaaende af Grene, deels af et Slags Rive (nogle St. kaldet Stokkfloe). Gbr. Østerd. Isl. slódi. — 5) en lang Figur; ofte om en doven eller skjødesløs Person. Smaal. og fl. (Nogle St. Sloje). — Hertil hører vel ogsaa: 6) et langagtigt Skjær i Søen under Vandfladen. Ryf. (Sloe).

Sloding, f. Slæben, Dragning; f. sloda.

Slodkubbe, m. Stok eller Knub, som bindes til et Læs for at stoppe i Bakkerne. Hall.

slodlessa, v. n. (er, te), sætte Slæb paa et Læs, forlænge Læsset med et Slæb af Grene eller Kviste, for at det ikke skal glide for stærkt i Bakkerne. Hard. Gbr. (slolesse).

Slodveg, m. Slæbevei, steil Vei hvor man kjører med Slæb (Slode). Egentl. Slodaveg, i Hard. „Sloaveg".

Sloe, m. Skjær o. f. v., see Slode.

Slog (oo), n. Indvolde af Fisk (= Gjerne). Berg. Trondh. Nordl. (Nogle St. Slo). Isl. slóg. Heraf sløgja.

Sloga (oo), f. 1) Løvgreen at drage Hø paa; f. Slode. — 2) en liden Tømmerflaade. Nordl. Hertil **sloga**, v. a. (ar), flaade Tømmerved.

Sloga (o'), f. Pleiel, Kølle at tærske Korn med. Nordl. Afvig. **Slogo**, og **Sloo**, Namd., **Slugu**, Indh. Ork., **Sluu**, Østerd. Smaal. Oprindelig Slaga. Sv. slaga. (Jf. Slagvol). Ellers kaldet Slegel (Sligjil), Flygel og Tust.

Slogd, f. Fordybning, f. Slegd.

Sloge (Slogje), f. Slode, 1 og 5.

Slogsild, f. Sild, som kun indeholder „Slog", ikke Rogn eller Mælke.

Slok (o'), n. 1) Mølle-Rende, hældende Rende som leder en Vandstrøm til en Mølle. Alm. vest og nord i Landet. G. N. slok. Jf. Tro. — 2) et stort Trug, Saltetrug, aflangt Kar. Nordl. Nogle St. afvig. **Slaag**, Helg., **Slokk**, Snaasen. Sv. Dial. slåk. (Vel egentl. et Slug).

Slok (o'), m. Bregne (= Lok, Burkne, Telg). Tel. Smaal.

Sloka (o'), f. en lang Fordybning, en Huulning som ligner en Rende. Nordre Berg. Indh. Nordl. I lignende Betydn. **Slokja**, Sogn, og **Slækja**, Tel. Jf. Slegd.

sloka (oo), v. n. (ar), gaae tungt og slæbende. Hard. Hertil **Slok** (oo), m. en doven Karl, En som gaar seent. (G. N. slókr). Noget lignende er „Slaakaa", see slaakutt.

slokken, part. slukket, udslukket; f. sløkka. Figurl. vansmægtet, opgiven. Mest alm. slokkjen (o').

slokna (o'), el. slokkna, v. n. (ar), slukkes, gaae ud; om Ild. (Alm.). G. N. slokna. Figurl. vansmægte, blive afmægtig; ogsaa: døe, sove hen. Particip **sloknad** (= slokken).

slolessa, f. slodlessa.

Slom, m. en vis Ferskvandsfisk, formod. samme som Sv. slom (Osmerus Eperlanus). Smaal. Solør.

sloma, v. n. (ar), gaae seent og slæbende (= sloka). Hall. (Sv. Dial. slomma).

slomen, adj. 1) seenfærdig, slæbende. Hall. — 2) fugtig, ikke rigtig tør; især om Fodtøi. Nfj. Hall.

slona, v. n. (ar), sagtne, stilles, aftage. Sdm. (Maaskee for sljona).

Slong (Slaang), f. Lediggjænger, Dagdriver (egentl. om Kvinder). Tel. Af slenga.

sloppen, part. sluppen, fri; f. sleppa.

Slor (oo), f. en smal, fugtig Flade, en lang Myr. Smaal.

Slosa (o'), f. en æventyrlig Historie, et Sagn om noget vidunderligt. Hard. Shl. (Maaskee egentl. Fatalitet; jf. slysen).

slo-sid, adj. (om Heste) = kvikmyken. Lister.

Slot (o'), n. Standsning, Hvile, Ophold i en Storm. Helg. (Sløt). Jf. G. N. vindslot.

Slot (o'), n. (2), Slot, Palads. Nyere Ord, Nt. Slot, T. Schloß.

sloten (o'), adj. hjælpeløs, forlegen. Lister, i Formen sloden. Jf. sluta.

Slott (o'), m. Lediggjænger, Dagdriver. B. Stift, Tel. (Til sletta). Jf. Bodslott. Sv. slunt.

slotten, part. hendreven, f. sletta.

slu, f. slug og sluren.

slubba, v. n. (ar), søle, spilde noget, fare skjødesløst frem. Hertil **Slubb**, m. og **Slubba**, f. skjødesløs Person.

Slufs, n. Søle, Væde, f. Ex. paa Veiene; ogsaa om Slud og Uveir.

sluffa, v. n. (ar), pladske, søle, arbeide i Væde eller Uveir. (Jf. slaffa).

Sluffa, f. en Tørreklud. Mindre brugl. I Hall. **Slyffe**.

sluffall, adj. sølet, blød, vædefuld; om Føre og Veir. B. Stift. Mere alm. **sluffen**.

Sluffing, f. Pladsken, Sølerie.

slug, adj. slu, snedig, klog. Trondh. (Andre St. slu). Ogsaa: kyndig, f. Ex. „Eg vardt like slug": jeg blev lige klog, jeg forstod det ikke endda. Jf. Sv. slug; T. schlau (i Dial. schlauch); Eng. sly. Forholdet til „sløg" er dunkelt.

Sluging, m. en slu Person. Trondh. Andre St. **Sluing**.

Slugu, Pleiel; f. Sloga.

Sluk, n. Slug, Svælg.

sluka, v. a. (er, te), sluge, svælge. Forekommer ogsaa med stærk Bøining: slyk, **slauk** (Rbg.), dog noget vaklende. Præsens mest alm. „sluke(r)", med haardt k; i Hall. rettere „slukje". Jf. Isl. sloka (ar); Sv. sluka (ar); i Dial. med Imperf. slauk, eller sløk.

Slump, m. 1) Plump, Skvulp eller skvulpende Lyd af noget som falder i Vandet. Berg. Trondh. — 2) Slumpetræf, Hændelse. Paa Slump: paa det uvisse. — 3) Slump, Mængde, Qvantum. (Sv. slump). Ogsaa: Resten af en vis Beholdning. Selja Slumpen: sælge Resten eller alt paa een Gang.

slumpa, v. n. (ar), 1) plumpe, falde i Vandet med en skvulpende Lyd. Berg. Trondh. Nordl. Gbr. (Eng. slump). — 2) slumpe til, indtræffe af en Hændelse. — 3) buse frem, løbe dristigt til. Slumpa til: slaae til paa det uvisse. Slumpa fram med nokot: buse ud med noget, tale uforsigtigt. B. Stift. Hertil: **slumpefengen** (-fingjen), adj. dristig, stormodig. **slumpen**, adj. fremfusende. Ligesaa: **Slumpelukka**, f. Slumpelykke. **Slumperaam**, n. Slumpetræf. (Nogle St. Slumpehøve). **Slumpeskot**, n. Slumpeskud.

slumpa, adj. rigelig, stor, svær; ogsaa: dygtig, kjæk, drabelig. Sdm. og flere. (Vel egentl. Genitiv af Slump; jf. fagna, muna, griva). Deels særskilt, deels sammensat; f. Ex. eit Slumpakast: en rig Fangst. Slumpafiskje: stort Fiskerie. Ein Slumpagut (Slumpakar, Slumpamann): en meget dygtig Karl, En som gjør mere end man venter. Slumpakona (-kaane) betegner helst en meget gavmild Kone. Saaledes ogsaa: **slumpaleg**, adj. rigelig. **slumpalege**, adv. rigeligt, ret dygtigt.

Slumpervysa, f. = Slurva. Tel.

slumra, v. n. (ar), 1, snuble, vakle. Hall. (Sv. Dial. slumra). Jf. sloma. — **slumren**, adj. snublende, usikker i Gang.

slumra, v. n. (ar), 2, slumre, sove lidt.

slungen, adj. sammenføiet, bygget. Vel slungen: velbygget. Modsat: illa slungen. Tel. (slungjen). Jf. einslungen og mangslungen. Egentl. et Particip til slenga (f. slyngja).

Slunsa, f. s. slurva.

sluntra, v. n. slunte, gaae ledig. Smaal. Nogle St. **slunta**.

Slup (uu), m. Slup, Fartøi. Holl. sloep, Eng. sloop, Fr. chaloupe.

Slure, m. Knegt, Krabat. Helg.

sluren, adj. døsig, doven af Udmattelse. Sdm. I Nhl. „slu", som synes at høre sammen med sljo.

slurka, v. n. (ar), slurke, søbe i store Drag. — **Slurk**, m. en Slurk (= Sup, Svelg).

slurpa, v. n. (ar), slubre, søbe med en smaskende Lyd. B. Stift. Isl. slupra.

Slurv, n. bløde Dele af Fisk. Sdm.

slurva, v. n. (ar), sluske, være skjødesløs; ogsaa: søle, rode, røre noget sammen. Temmelig alm. (jf. slarva). Sv. slurfva. Hertil **Slurv**, m. og **Slurva**, f. en skjødesløs Person. I lignende Betydning bruges ogsaa: Slarv, Slask, Slusk, Slubb, Slamp, Slams; og om Kvinder: Slarva, Slubba, Slampa, Slamsa, Slunsa, Slumperysa, og flere.

slurvesam, adj. skjødesløs (i Arbeide). Hedder ogsaa **slurven**.

Slurveskap, m. Uorden, Skjødesløshed.

Slurving, f. Sølerie; daarligt el. skjødesløst Arbeide.

sluska, v. n. (ar), sluske, søle (= slurva). Østl. Hertil **Slusk**, m. og **Sluska**, f. skjødesløs Person.

Slut (uu), m. Slutning; f. Slutt.

slut, adj. nedbøiet, hældende. Namd. (Andre St. sluten). Jf. langslut.

sluta, v. n. (er, te), hænge ned, være nedbøiet, f. Ex. om Grene paa et Træ; ogsaa om et Tag, m. m. Berg. Nordl. Hall. Tel. (G. N. slota). Skal ogsaa forekomme med stærk Bøining: slyt, slaut, slotet (o'). Tel. Jf. sloten, og Sv. sluta (slöt, slutit), at slutte; ligt Nt. sluten, T. schließen.

Slutehorn, n. Horn som vender nedad, er nedadbøiet. Tel. (Landst. 766, hvor „Stutehonn" er en Trykfeil).

Slutnad, m. Slutning, Ende. Hall. ꝛc.

Slutt, m. Slutning, Ende. Tildeels i Formen **Slut** (uu), Helg. og fl. (Sv. slut, n.). Til Slutt: tilsidst. Paa Slutten: i Slutningen.

slutta (uu), v. n. (ar), 1) slutte, holde op. 2) formode, gjøre Slutninger. Nyere Ord; vel egentl. en Afvigelse af sluta.

Slut-øyra, n. nedhængende Øre. Paa Sdm. **Sluttøyre**, i Forbind. „slaa Sluttøyraa til", ɔ: høre med Ligegyldighed, ikke ændse eller bryde sig om hvad der siges.

Sly, n. Sliim; f. Sli.

sly, adj. sløv; f. sljo.

Slya, f. en Omstreifer, omflakkende Krabat; især om Hunde. B. Stift. Om et andet Slya f. Slia.

slyen, adj. om Luften: fugtig, tyk, fuld af Væde. Rbg. — Maaskee egentl. slimet (slien), af Slya, = Slia.

Slyssa, f. Slussa.

slyngja, v. n. dingle, hænge løst; ogsaa: drive om, gaae ledig (= slenga). Skj. Nfj. Sdm. med Bøiningen: slyng, slaang, slungje(t); altsaa kun en anden Form af slenga.

slyngja, v. a. (er, de), sammenslynge, flette Baand eller Snorer. Sdm. (G. N. slyngva).

Slyngjestokk, m. en liden Blok som hænges i hver Traad under Fletningen.

Slyngja, f. en Slynge. Lidet brugl.

slyngjande, f. slengande.

Slyngjar, m. Dagdriver, Lediggjænger. Ogsaa i en fremmed Form „Slyngert".

slyngjen, adj. tilbøielig til Lediggang, doven. Sogn, Sfj. Jf. slengjen.
Slyngjing, f. Fletning; ogsaa Omflakken.
Slyse (y'), n. Uheld, Skade. Tel. (f. følg.). G. N. slys.
slysen (y'), adj. uheldig, ulykkelig; især: som kommer for Skade, el. slumper til at gjøre noget galt. Mest brugl. i Søndre Berg., ellers ogsaa i Sogn, Sfj. Hall. og Tel. G. N. slysinn. Jf. uheppen.
slysleg (y'), adj. farlig, som let fører til Uheld. Tel. — **slyslege**, adv. uheldigt, paa en uheldig Maade.
Slysna (y'), f. Uheld, Uleilighed, Skade. Søndre Berg., ogsaa paa Sdm. f. Ex. „gjere ei Slysne": gjøre galt, komme for Skade, gjøre en Ulykke. (Nogle Steder **Slysme**). Ogsaa i Formen **Slysn**, f. Sogn. Afvig. **Sløsn** (Sløsen), n. et Slumpetræf, en sjelden Hændelse. Tel. (Silgjord).
slysna, v. n. (ar), slumpe til paa en uheldig Maade. Hard. „Da slysna so te": det gik uheldigviis saaledes.
Slysneferd (=fær), f. uheldig Færd.
Slægd, en Huulning, s. Slegd.
slægtast, s. Slegt.
Slækja, f. 1) nedsivende Vædske, Sagl. Tel. (Vinje). — 2) en sumpig Huulning; s. Sløykja.
Slæn, n. en doven, lad Person. Rbg. (Aaserall). Jf. Isl. sláni: en Rækel.
slæna (seg), v. a. (ar), dovne sig, være lad (= letja seg). Rbg.
Slænskap, m. Dovenskab, Ladhed. G. N. slen (slæn) og slenskapr.
Slæng, s. Sleng. **Slænter**, s. Slenter.
slæpa, v. n. (ar), slæbe, arbeide tungt. Nyere Ord; Sv. släpa, Nt. slepen, T. schleppen (egentl. drage). Hertil **Slæp**, n. tungt Arbeide. **Slæpar**, m. en flittig Arbeider. **slæpall**, og **slæpasam**, adj. tung, møisom. **slæpen**, adj. stræbsom, arbeidsom. B. Stift. Jf. træla, stræva, starva.
Slæpa, f. Slæbevei, Spor efter Tømmerkjørsel ꝛc. Hall. Num. Jf. sleipa.
slær, s. slaa. **slæst**, s. slaast.
Slætt, f. Engstykke, Hømark. Vald.
Slætte, n. 1) Høslæt (= Slaatta). Af Slaatt. B. Stift. Især med Hensyn til den Tid som udkræves til Arbeidet; f. Ex. eit Dagsslætte, eit Aattedagsslætte. — 2) Engstykke, Græsmark hvor man slaar Hø; især i Fjeldene. Fjellslætte, Skogslætte. Andre St. Slaatta.
Slæve, s. Sleve.
Slø, el. **Sløa**, s. Sløda.
slø, adj. s. sljo. — **sløa**, v. s. sløda.
sløda, v. a. (er, de), 1) drage, slæbe noget efter sig; især om at drage Hø paa et Underlag af Grene. (Af Slode). Tel. Hall. (sløe), Rfj. (sløde). G. N. slœda: trække hen over. — 2) udsprede og jævne Gjødsel paa et Jordstykke (s. Slode). Gbr. Ndm. Isl. slæda. — 3) føle, røre, fare skjødesløst frem. „Han gaar no der aa sløde". Rfj.
Sløda, f. 1) Slæb, noget som man drager efter sig (omtr. som Slode). Hall. i Formen Sløe, el. Slø. — 2) et sidt Klædningsstykke, en stor Vams eller Kappe. Hall. Tel. (G. N. slœda). Ogsaa et Dække eller Slør (?), Tel. — 3) et Slags Kube til Fiskefangst i Elvene. Hall. Vald. Østerd. (Sløe). Skal ogsaa hedde **Slo(d)**, og i Gbr. „Sleo". I svenske Dial. slöda.
Sløding, f. Dragning, Slæben; s. sløda.
sløg, adj. 1, 1) behændig, flink, nem; ogsaa: klog, sindrig. Tildeels i B. Stift, ogsaa Tel. og fl. Afvig. **sljøg**, Hall. Vald. (Sv. slög). Vel egentl. slaaende, eller som træffer godt. I Sammensætning betegner det: skikket til at slaae, f. snarsløg, romsløg, trongsløg. Af slaa (slog). — 2) slu, listig, forslagen. Mere alm. (Jf. slug). G. N. slœgr. Ogsaa: slem, farlig, f. Ex. i Ordsproget: Elden er ein sløge(r) Gjest. Nordre Berg. — 3) skamfuld, meget undseelig. Nordl. Den sidste Betydn. nærmer sig mere til det følgende Ord.
sløg, adj. 2, svang, kjerneløs, eller tynd i Kjernen; om Kornsæd som er standset i Modningen ved ugunstigt Veir. Gbr. Toten, Rom. Mest i Neutr. (sløgt Korn). Hedder ogsaa **sløgmata(d)** og i Østerd. **sly** (slytt), som ellers betyder sløv (s. sljo). I Gbr. nævnes ogsaa flere Former: **sløgjen** (sløjen), **sløsen** og **slørjen** (især i Neutrum: sløje, sløse, slørje). Jf. sløyma. I Svensk hedder det slö (som ogsaa betyder sløv); i danske Dial. sløi eller sloi. Ordet synes saaledes snarest at være en anden Form af sljo (sløv). Jf. sløgjast.
Sløgd, f. Behændighed; Sluhed. (Lidet brugl.). G. N. slœgd.
Sløgd, en Huulning; s. Slegd.
sløgja, v. a. (er, de), opskjære (Fisk), tage Indvoldene af. (Af Slog). Nordre Berg. Nordl. Nogle Steder sløye, men Imperf. sløgde; Particip **sløgd**. Isl. slægja. Hertil **Sløgjing**, f. Opskjærelse.
sløgjast, v. n. (est, dest), blive sløv, afstumpes; f. Ex. om Knive. Sdm. (Præs. lyder sløjest, Imperf. sløgdest). Jf. sløg, 2.
sløgjen, adj. 1) noget slad eller svagt skraanende. Gbr. (Vaage). 2) s. sløg, 2.
sløgleg, adj. behændig, klog.
sløgt, adv. behændigt, snildt, listigt. Han kom so sløgt med det.
Sløkja, f. 1, Angelik (Plante). Rbg. Tel. og flere. I Smaal. **Sløke**; paa Helg. **Sløyk**. Andre St. Jol, Skogstut og flere. Sv. Dial. slöke.
Sløkja, f. 2, en langstrakt Huulning i Jorden (= Sloka). Sogn. Hedder ogs. **Sløykja**, Sfj., og **Slækja**, Tel.

Sløkje, n. en tung, svær Tingest, f. Ex. om en Baad eller Skude. Hard. Jf. sloka.
sløkjen, adj. stor, vid. Jf. langsløkjen.
sløkka (ø'), v. n. (sløkk, slokk, slokket), slukkes (af sig selv), ophøre at brænde; om Ild eller Lys. Solør, i Formen: sløkke; sløkk'er, slokk, sløkki (det sidste maaskee for slukkit). Andre St. slokna. Sv. Dial. slökka (s. Rietz 630). Particip slokken er mere almindeligt.
sløkkja, v. a. (er, te), slukke, udslukke. I nogle Distrikter slekkja. G. N. slökkva; Sv. släcka. Figurlig: dæmpe, stille, faae til at ophøre. Sløkkja Torsten: læske sig. Sløkkja Hungren: stille sin Hunger. „Slekkje eit Attelit": stille en vis Længsel el. Uro; skaffe sig Vished om noget som man har tvivlet paa, og desl. Sdm. Particip sløkt (sløkkt), nogle St. slekt.
Sløkkjar, m. en Slukker; Brandsvend.
Sløkkjevatn, n. Slukkevand.
Sløkkjing, f. Slukning; Dæmpelse.
Sløng, f. Sleng. **slønga,** f. slenga.
Slør, n. 1, tynd og fiin Dug; især om Tørklæder. Hall.
Slør, n. 2, rum Vind for Seiladsen, Medvind, Bør. Ryf. og fl. Sv. slör.
sløra, v. n. (ar), 1) om Søen: bevæge sig langsomt eller i svage Bølger. Nordl. — 2) søle, være seenfærdig eller skjødesløs. Sdm. (Jf. Isl. slóra). Hertil **Sløra,** f. en skjødesløs Kvinde.
sløsa, v. n. (er, te), sløse, ødsle med noget. Østl. Sv. slösa.
sløskodd, f. sljoskodd.
Sløsn (el. Sløsen), f. Slysna.
Sløya, f. 1) en lang og slunken Figur (omtr. som „Sloe", s. Slode). Tel. — 2) en skjødesløs Person; ogsaa en utugtig Kvinde. Nordl. (Sv. Dial. slöja).
Sløykja, f. s. Sløkja.
sløyma, v. n. (er, de), standses i Modningen, svækkes, blive svang; om Kornsæd paa Ageren. Tel. En anden Form sløysa (sløyse) skal bruges paa Hedemarken. (Jf. sløg). Sv. Dial. slöjm og slöjmsäd: svangt Korn. Skotsk sloom: visne, fordærves.
sløysa, v. n. s. sløyma.
Sløysa, f. en skjødesløs Kvinde (omtr. som Sløra). Sdm. Jf. slurva.
Smak, m. Smag, den Fornemmelse som noget foraarsager, naar det indføres i Munden. I Tel. **Smok** (o'). Sv. smak; Eng. smack. Ogsaa noget at smage. Ein liten Smak: en liden Ret, som er mere for Smagen end til Mættelse.
smaka, v. n. og a. (ar), 1) smage, have en vis Smag; f. Ex. Det smakar søtt. (Imperf. nogle St. smakte). Afvig. **smaakaa,** Gbr. Sv. smaka. — 2) smage paa noget; ogsaa: nyde noget af. Eg fekk ikkje smaka det. Han skal ikkje smaka det: han skal ikke faae en Bid deraf. — Hertil **Smakebite** (i'), m. liden Portion til at smage paa. **Smakesup,** m. liden Drik, som man nyder for at kjende Smagen.
smakande, adj. 1) smagende. 2) værd at smage. Det var ikkje smakande: man burde ikke engang smage paa det.
smakekjær, adj. nysgjerrig efter at smage paa noget.
smakka, v. n. (ar), smække, smælde, give en smækkende Lyd. Smaal.
smakla, s. smukla.
smaklaus, adj. smagløs, flau.
smakleg, adj. smagelig.
Smakløysa, f. Smagløshed, Flauhed.
Smal, n. (m.), Larm, Smælden; s. smala.
smal, adj. smal, ikke bred; om en Flade el. flad Ting. (Jf. grann). Sv. smal; Ang. smæl, Goth. smals (liden). Nogle Steder i Femin. **smol** (o'). Hard. — Sjeldnere i Betydning: knap, utilstrækkelig. Hertil Udtrykket „Smale-Hans" (el. Smalhans) med samme Brug som i Svensk og Dansk.
smala, v. n. (ar), smælde, knage, knitre. Østl. og Trondh. Afvig. **smaalaa,** Gbr. (Sv. Dial. småla. Rietz 637).
Smale, m. 1, Flok, Hob, Mængde. Østl. „Ein heil Smala": en heel Hob. Smaal. Sv. smale.
Smale, m. 2, Smaafæ, Faar og Gjeder. Berg. Trondh. Nordl. (Andre St. Smædd, Smæe, Smaalog, Fenad). Ogsaa blot med Betydningen: Faar (= Sauder), dog kun i nogle Egne (Nhl.), medens det derimod almindeligst omfatter baade Faar og Gjeder (Saudsmale og Geitsmale) i Modsætning til Storfæ (Naut); f. Ex. i Forbindelsen „Bu og Smale", s. Bu. G. N. smali: Besætning af Fæ; ogsaa Smaafæ. Sv. Dial. smale: Smaafæ.
Smalebeist, n. Faar eller Gjed (Buk eller Væder). B. Stift. Oftere: **Smalekroter,** n.
Smalebeite, n. Græsgang for Smaafæ.
Smalefall, n. Krop af Faar eller Gjed. (S. Fall).
Smalefjos, n. Stald for Smaafæ. Nogle St. **Smaleflor,** m. Sfj. og fl.
Smalekjøt, n. Kjød af Smaafæ. (I Nhl. „Smalakjøt": Faarekjød).
Smalelim (i'), m. Laar eller Bov af Smaafæ (Faar, Gjed).
Smalemark, f. = Smalebeite.
Smaletad, n. Gjødsel (Møg) af Smaafæ. Nogle St. **Smaletalle; Smalemel** (e'), m. (Sdm.).
smalka, v. a. (ar), fortynde, gjøre smalere (af smal); ogsaa: tilskjære med Kniv. Rbg. Jf. smukla. — Mere brugl. i Formen **smalkast,** v. n. smalnes, blive smalere; ogsaa: indsvinde, aftage, f. Ex. om en Hævelse. Sogn, Shl. og fl.
small, knaldede; s. smella.
Smal-legg, m. = Grannlegg. Østl.

smalna, v. n. (ar), blive smal.
smatt, smuttede; s. smetta.
smatta, v. n. (ar), smaske, smække med Munden, idet man æder eller smager paa noget. **Smatting**, f. smaskende Lyd.
Smaug, s. Smog. — **smaug**, s. smjuga.
smausa, v. a. lure, liste noget bort. Hall. Hertil **Smaus**, n. (?). I Smauso(m): i Smug, hemmelig.
smaa, adj. 1) smaa, bestaaende af smaa Dele eller Stykker; om en Mængde, f. Ex. smaa Fisk, smaatt Korn, smaatt Lauv, smaa Skrift 2c. G. N. smá'r. Hertil Kompar. **smærre**, Superl. **smæst**; f. Ex. smærre Skog; smæste Sanden. — 2) liden, ikke stor. Bruges mest i Fleertal, hvor det træder i Stedet for det manglende Fleertal af „liten"; f. Ex. smaae Gutar; smaae Born. Formerne smaae (m. og n.) og smaa'a (f.) høres dog kun tildeels tydeligt. Søndre Berg. og fl. — 3) ubetydelig, ringe; ogsaa: svag, mat. Smaa Vinning; smaatt Arbeid; smaatt Regn; smaa Sjo (liden Søgang). — 4) knap, trang; baarlig; om Omstændigheder. D'er smaatt med deim: det er knapt for dem; de have lidet at hjælpe sig med 2c. — 5) smaalig, knap, karrig; om Personer. Han er so smaa av seg. — I Sammensætning med Verber betegner „smaa" lidet, sagte, i mindre Grad, f. Ex. smaalæja, smaaspringa. I andre Forbindelser træder det i Stedet for litet eller liten, da dette sidste ikke gjerne bruges i Sammensætning.
Smaabaara, f. Smaabølger; en ubetydelig Søgang.
Smaabaat, m. en af de mindre Slags Baade.
Smaaborn (o'), pl. Smaabørn. Sjeldnere i Ental: **Smaabarn**, n.
Smaabraud, n. smaa Kager, Kringler, Tvebakker og deslige.
Smaabrigde, n. ubetydelige Afvigelser, Nuancer. Tel. og fl.
smaabroten (o'), adj. 1) brudt i smaa Dele. 2) s. smaaleitt.
smaabrugden, adj. s. smaaleitt.
smaabrynt, adj. som har smaa eller lidet fremstaaende Øienbryn.
smaabunden, adj. om Garn eller Vod: som har smaa Masker.
smaabytt, adj. deelt i smaa Parter, f. Ex. om Jord-Eiendom.
smaadriva, v. n. drive el. fyge smaat.
smaaekst, adj. som har smaa Ax.
smaaelt (ee), adj. faldende i smaa el. korte Byger; om Veiret.
smaaeten, adj. smaatærende.
Smaafe, n. Smaafæ (= Smale). Oftere **Smaafenad**. (Paa Helg. Smaafana).
smaafeld (el. smaafelt), adj. spagfærdig, maadeholden. Hard. Jf. storfeld.
smaafengen, adj. 1) liden, ubetydelig. Nogle St. **smaafengt**. — 2) knap, karrig, som giver lidet. Sdm. (smaafingjen).
smaaferdig, adj. seenfærdig, som arbeider seent. Smaal. (smaafærig). Hedder ogsaa **smaaforug** (o') og smaafurug, Hall. — **Smaaferding**, m. en seenfærdig Person. Smaal.
smaafingrad, adj. 1) som har smaa Fingre. 2) karrig, gnieragtig.
Smaafisk, m. Fisk af mindre Størrelse, eller af de mindre Arter.
smaafjellad, adj. om en Landstrækning, som har smaa Fjelde.
Smaaflygje, n. 1) smaa flyvende Insekter, Myg og fl. — 2) Smaating, Bagateller. Østl. Oftest udtalt Smaafly; s. Flygje.
Smaafolk, n. 1) mindre formuende eller mindre anseede Folk. — 2) Børn. Der er komet Smaafolk i Huset: de have nylig faaet et Barn.
Smaafrost, n. ubetydelig Frost.
smaaful, adj. noget listig el. snedig.
smaaføtt, adj. smaafodet, som har smaa Fødder.
Smaagarn, n. mindre Fiskergarn.
smaagiven, adj. som giver lidet.
Smaagjenta, f. Pigebarn.
smaagjord, adj. fiint udarbeidet; sammensat af smaa Dele 2c.
smaaglegg, adj. nøieseende, nøiagtig i Smaating.
smaagrann, adj. nøiagtig, punktlig.
smaagraata, v. n. græde sagte.
smaagrynt, adj. om et Sted, hvor Grunden bestaar af Sand eller Smaasteen (i Vandet). Ork. og fl.
Smaagut (uu), m. Drengebarn.
Smaahall, m. Smaasteen; s. Hall.
smaahendt, adj. 1) som har smaa Hænder. 2) sparsom, noget karrig.
smaahjartad, adj. smaalig, snæverhjertet; ogsaa: frygtsom.
smaahogga, v. n. hugge sagte eller smaat.
smaahua, v. n. omtr. som smaaropa.
Smaahøy, n. smaat eller kort Hø.
Smaak, n. Smaating. Indh. „Detta Smaakj'e": dette Smaakram. (G. N. smáka, f.). Noget lignende er „Smaakje" (Smaakid?) om smaa Kreature, nemlig Kid og Lam.
Smaakjørr, f. smaat Krat.
smaakløyvd, adj. kløvet i smaa Stykker.
smaakostad, adj. ubetydelig, let at anskaffe. Det var ikkje smaakostat, o: ikke gjort med liden Bekostning. Hall. og fl.
Smaakrek (e'), n. smaa krybende Dyr, for Ex. Møl, Bladluus og desl.
smaakynd, adj. bestaaende af smaa Individer (Dyr, Mennesker); om en Slægt eller Race. Eit smaakyndt Folkeslag: en Slægt hvori de fleste ere smaa af Vært.
smaakyrnt, adj. smaakornet; ogsaa om Steen med smaa Kjertler. Rbg. (smaakynt).
Smaalast, m. Trælast af mindre Slags.
smaalaaten, adj. tilbageholden, stilfærdig;

fordringsløs. Lidet brugl.
smaaleg, adj. 1) ubetydelig, ringe. 2) om Personer: svag, skrøbelig. Ryf. 3) smaalig, karrig. (Lidet brugl.). — **smaalege**, adv. lidet, i mindre Grad.
Smaaleike, m. Lidenhed; Ringhed.
smaaleitt, adj. som har lidet Anſigt. (Modſat ſtorſlegen). Temmelig alm. Hedder ogſaa ſmaabrugden, Tel.; og ſmaabroten (o'), Tel Buſkr.
Smaalening (ee), m. Indbygger af Smaalehnene. Jf. Auſtfolding (ſom er et ældre og bedre Navn).
ſmaaleſt, adj. om Heſt, ſom kun drager ſmaa Læs, ikke er ſtærk. Tel.
ſmaalimad (i'), adj. ſpæblemmet.
Smaalina, f. en mindre Fiſkeline.
ſmaaljuga, v. n. (lyg, laug), lyve ſaa ſmaat, forvende Sandheden.
Smaalog (o'), n. pl. Smaakræ (= Smale). Rbg. Tel. Afvig. **Smaalau(g)**, Jæd. Adſkilles i Ullſmaalog (Faar) og Geitſmaalog (Gjeder).
Smaalyd, m. Børn. Nhl. og fl.
ſmaalæja, v. n. (lær, log), lee ſagte. Ogſaa om at ſmile.
ſmaaløgjen, adj. morſom, pudſig, ſom gjerne vækker Latter.
Smaamegd, f. Børn, Barneflok. Hall. (Vel egentlig Smaa-umegd).
Smaamenne, n. en ubetydelig Perſon, En ſom er lidet anſeet; i Fl. omtr. ſom Smaafolk. Sfj. G. N. smámenni.
ſmaaminka (ſeg), v. a. (ar), nedlade ſig, bekvemme ſig til noget ſmaat eller ſimpelt. Sdm. „Han vild' ikkje ſmaaminke ſe til dæ": han var for ſtolt dertil. Maaſkee for ſmaamenka; jf. Smaamenne.
Smaamun (u'), m. en liden Forøgelſe eller Forandring; ſ. Mun.
ſmaana, v. n. (ar), blive mindre, falde til i mindre Mængde. Lidet brugl.
Smaanad, m. Nedſættelſe, Skam; noget hvorved man forringer ſin Anſeelſe. Hard. Jf. G. N. smán: Forhaanelſe.
Smaaning, f. (?), i Forbind. i Smaaningom, o: i det ſmaae, i ſmaa Dele (en detail); ogſaa: lidt efter lidt, ſmaat, langſomt. Nordre Berg. („i Smaaningaa"). Ogſaa ſom Adverb **ſmaaningom**, Gbr. Ork. (Sv. småningom).
ſmaanøgd, adj. fornøiet med lidet, fordringsløs, beſkeden.
ſmaanøyten, adj. ſmaatærende, ſom nyder lidet. Voſs og fl. Paa Helg. **ſmaanyten**, ſom ellers betyder: paapasſelig for at benytte allehaande Smaating.
Smaapengar, pl. Smaapenge.
Smaaplukk, n. Smaating; ſmaa Slumper.
Smaapoka (o'), f. Børnekopper (ſ. Poka). Meſt i den beſtemte Form: Smaapokaa (Sdm.), Smaapoko (Helg.), Smaapuku (Ork.). — **Smaapoke-ær**, n. Ar efter Kopperne. **ſmaapok-ærutt**, adj. koparret.
ſmaaraadleg, adj. forſigtig, afholden, ſparſom; ogſaa: knap, karrig. Hard. Tel.
Smaaregn, n. fiin Regn. — **ſmaaregna**, v. n. (er, de), regne ſmaat.
Smaareidſla, f. ſmaa Udgifter; fordum ogſaa en vis Deel af Skatterne.
ſmaarendad, adj. ſmaaſtribet.
ſmaaropa, v. n. (ar), raabe med lavere Røſt, ikke meget høit.
ſmaaroſad, adj. ſmaablommet.
ſmaarukkad, adj. ſmaarynket.
ſmaarutad, adj. ſmaarudet, tærnet.
ſmaarykkja, v. a. (er, te), nappe, trække, gjøre ſmaa Ryk.
ſmaaroda, v. n. (er, de), tale ſaa ſmaat eller løſelig om noget. Mange St. **ſmaaſnakka**.
ſmaaſam, adj. ſparſom, nøieregnende, ſmaalig. Tel.
ſmaaſaar, adj. karrig, gnieragtig. B. Stift, Tel. og fl. Vel egentl. følſom for Smaating, ømſkindet.
ſmaaſjoad, adj. 1) om et Sted, hvor der er liden Søgang. — 2) om en Tid, da der er liden Flod og Ebbe. Nordl. (ſmaaſjøa, ſmaaſya).
Smaaſkog, m. Skov af ſmaa Træer.
ſmaaſkoren (o'), adj. ſkaaren i ſmaa Stykker.
ſmaaſkrika, v. n. ſkrige med lavere Røſt.
Smaaſkuld, f. Gjeld i ſmaa Summer.
ſmaaſkunda (ſeg), v. a. (ar), ſkynde ſig lidt, have nogen Haſt.
ſmaaſkyad, adj. ſmaaſkyet.
Smaaſkylda, f. ubetydeligt Slægtſkab.
ſmaaſpringa, v. n. løbe ſaa ſmaat.
Smaaſtad, m. en mindre Stad (By).
Smaaſtein, m. Smaaſteen.
ſmaaſtilt (ii), adj. prentet med fiin Skrift eller ſmaa Bogſtaver. Berg. Nordl. og fl. I Hall. „grovſtigla".
Smaaſvein, m. Drengebarn. (Ofte i Folkeviſerne).
Smaataus, f. Pigebarn.
ſmaatent, adj. ſom har ſmaa Tænder.
ſmaatindad, adj. ſmaatandet, f. Ex. om en Kam.
Smaating, m. Smaating, ringe Ting.
Smaatraav, n. kort eller ſagte Trav.
ſmaatt, adv. ſmaat, ubetydeligt, i mindre Grad; ogſaa: langſomt, ſeent, lidt efter lidt. Det gjeng ſo ſmaatt.
ſmaaturftig (-turtig), adj. let tilfredsſtillet, ſom behøver lidet. Hall. og fl.
Smaaturfting, m. en liden Portion. Meſt i Fleertal (Smaaturtingar). Hall.
ſmaatykkjen, adj. kort for Hovedet, lettelig fornærmet. Hall. og fl.
ſmaatøk, adj. ſparſom, maadeholden, ſom tager lidet. Modſat ſtortøk.
ſmaavakſen, adj. liden af Vært.
Smaaveder (-veer), n. 1) mageligt Veir paa Søen, uden Storm eller Søgang. B.

Stift. (Isl. smávidri). — 2) Opholdsveir, afverlende med smaa Regnbyger. Østl. (Smaavær). Hertil et Adj. „smaaværalt", lidt afverlende. Hall.

smaaveges (gj), adv. 1) ubetydeligt, i ringe Grad eller Mængde. Nhl. og fl. (smaaveies). — 2) i det smaae, stykkeviis. Trondh. Nordl. Isl. smávegis.

Smaaverk, n. smaa Arbeider.

Smaavid (=ve), m. Smaaved, Grene og Toppe af Træer.

smaavitug (i'), adj. noget eenfoldig eller uvidende. Hall. og fl.

smaavoren (o'), adj. noget smaa eller ubetydelig; ogsaa: smaalig, knap, karrig.

smaavørra(d), adj. som har smaa eller tynde Læber. Hall. f. Vørr.

smaaøygd, adj. som har smaa Øine. Isl. smáeygr.

Sme, f. Smid. **Smee**, f. Smæe.

Smeik, m. en smigrende Tiltale, Indsmigrelse. Tel. Ogsaa: Kjærtegn eller Kys. Smaal.; nogle St. **Smek** (ee).

smeikja, v. a. og n. (er, te), 1) stryge, klappe, caresfere. „smeike", Solør. Sv. smeka. — 2) smigre, indsmigre sig, gjøre sig behagelig. Tel. Hall. og fl. Spotviis: smeikja og sleikja. Jf. T. schmeicheln.

Smeikjar, m. en Smigrer. Tel.

smeiksam, adj. indsmigrende, fødtalende, meget artig. Oftere **smeikjen** (Fl. smeikne), Tel. Hall.

smeiren (om Smag), f. smeren.

Smeit, m. Uheld, Skuffelse, Modgangsstød; ogsaa Fortræd, et fortrædeligt Puds. Han fekk ein laak Smeit. Dei vilde gjera meg ein Smeit. Nordre Berg. Isl. smeitr: Stød (Haldorson).

Smeita, f. 1) en Masse, Mængde. Heile Smeita: den hele Hob. — 2) en Madret (Mylja) af Brød og Fiskelever. Ndm. Jf. Smelta.

Smek, f. Smeik. **smekjen**, f. smeren.

smekka (stilles), f. smække.

Smele, n. en Græsart med meget tætvorende smale eller traadformige Blade; nærmest: Bølge-Bunke, Aira flexuosa. (S. Jensenius, Beskriv. over Bratsberg Amt, p. 64, 65). Meget udbredt, men i forskjellig Form: **Smele** (ee) og **Smile** (i'), Ryf. Lister, Sætersd., **Smyle** (y'), Tel. Num., **Smyly**, Hall., **Smøl**, Namd. Indr., **Smelve**, Ryf. (Hjelmeland), **Smylve**, Hard. Vofs, **Smylm** (y'), Nhl. Hertil ogsaa **Smelebunt** (Smylebunt), m. om selve Straaet eller Toppen. Tel. (Mo). Jf. Bunt. Ordet betegner overalt et udmærket godt Fodergræs i Fjeldmarkerne (ligesom Ruff, Ryskje og Tovgras), men uvist om allesteds den samme Art. Navnet gjenkjendes i det tydske Schmiele, i Dial. Schmele; f. Weigand 2, 609, hvor det udledes af schmal (smal). Det sidste synes her tvivlsomt paa Grund af de afvigende Former, som hellere synes at forudsætte et gammelt „Smilve" eller noget lignende.

Smell, m. 1) Smæld, Knald; f. Ex. af Skud eller Slag. Alm. (Sv. smäll). — 2) en Brist eller Sprække. Glaset fekk ein Smell. Romsd. Ndm. — „Smellen" skal ogsaa være en Benævnelse paa de Fremmede som besøge Fiskeriet i Nordland og Finmarken.

smella, v. n. (smell, small, smollet), 1) knalde, give en knaldende Lyd, ligesom et Skud eller haardt Slag. Alm. Sv. smälla; Isl. smella. — 2) briste, sprække med et Knald; ogsaa: springe, explodere. Smella sunder: briste i Stykker. Smella av: briste itu; ogsaa gaae af, om et Skud. — 3) bryde løs, indtræffe pludselig; ogsaa: komme til en rask Afgjørelse. Det small med Nordvesten: en Storm af Nordvest brød løs. (B. Stift). No skal det smella: nu skal det endelig blive afgjort; nu skal Slaget staae.

smella, v. a. (er, te), smælde, klemme til. Smella atter Luka: slaae Lugen til. Ogsaa v. n. smække, frembringe Knald. Han sat og smellte med Svipa. Skjella og smella: skjælde og larme.

Smella, f. 1) en Skralde; f. Kraakesmella. — 2) Blære-Urt, Silene inflata (el. Cucubalus). I Sæt. **Smedde**. Ogsaa kaldet **Smelleblom**, Tel. Buskr., **Smellegras**, B. Stift, **Smellpung**, Indh., **Smellstokk**, Solør. Andre St. Skjella.

Smellar, m. Smælder (Elater), et Insekt, saa kaldet fordi det, naar det ligger paa Ryggen, er i Stand til at vende sig med et enkelt Hop, der lyder som et Knald.

Smellegras, f. Smella.

Smelletang, n. Blære-Tang (Søvært), Fucus vesiculosus.

smellfeit, adj. smækfed, meget fed; om Dyr. Hedder ogsaa: smellende feit.

Smelling, f. Knalden, gjentagne Knald.

Smelling, m. f. Smæling.

smellkald, adj. meget kold, om Luften. Østl. (Sv. smällkall). Jf. Udtrykket: D'er so kaldt, at det smell i Veggjom.

Smellkyss, m. smældende Kys.

smelta, v. n. (smelt, smalt?, smoltet), smeltes, blive flydende (= braadna). Mest alm. svagbøiet (smelter, smelte). Den stærke Bøining, som netop er den rette, findes sjelden fuldstændig; saaledes i Østerd. smelt'er, smalt, smulte; dog skal Formen „smalt" være meget sjelden. (Sv. Dial. smälta, smalt). Jf. smolten og Smolt.

smelta, v. a. (er, e), 1) smelte, gjøre flydende (= bræda). Mere alm. — 2) fordøie, opløse (= melta). Nordl. Sogn, Nhl. (Sv. smälta). — Bøiningen vaklende, ofte „ar", og Particip smelta(d), egentl. smelt.

Smelta, f. 1, Masse, Røre. Heile Smelta: den hele Slump.

Smelta, f. 2, en liden Fisk med blegrødt Skind, Gadus minutus. (Hard. Sfj. Nfj. Ellers kaldet Kolga (Sogn) og Nyss (Sdm.). Paa nogle Steder betegner dog Smelta en anden Fisk, nemlig en liden Hvidling (Kviting). Shl. Nfj.

Smelting, f. Smeltning.

Smer, s. Smør. — **Smere,** s. Smære.

smeren (ee), adj. flau i Smagen, lidt vammel; som har en vis ubehagelig Sødme eller Fedtsmag. Søndre Berg. og fl. Hedder ogsaa **smeiren,** Sdm. Nordl., og **smæren,** ved Trondhjem. Disse Former synes at hentyde paa et oprindeligt smedren (e'); jf. Isl. smedja: vammel Smag. I Østerd. hedder det **smekjen** (ee), som falder sammen med smeikjen, ɔ: smigrende; jf. Isl. smedjulegr: sledsk, og smjadra: smigre.

Smeresmak (ee), m. vammel Smag.

smetta, v. n. (**smett, smatt, smottet**), smutte, trænge sig frem, løbe igjennem en Aabning. Temmelig alm. Smaafisken smett utor Garnet. Katten smatt inn under Veggen. Fuglarne hadde smottet igjenom Gluggen &c. Ogsaa: liste sig bort, forsvinde. Han smatt fraa oss. — Particip smotten.

smetta, v. a. (er, e), putte, stikke, føre igjennem en Aabning; ogsaa: gjemme el. bringe i Skjul. Smetta seg inn: smutte ind. Han smette seg av: han listede sig bort.

Smetta, f. en smal Aabning. Østl. Andre St. Smotta, f. og Smette, n.

Smette, n. 1) Smuthul, Skjul. 2) Gangvei eller smalt Rum imellem to Huse. Voss og fl. Ellers kaldet **Smott,** n. Sfj. og **Smotta,** f. Trondh.

smetten, adj. rask til at smutte ud, vanskelig at holde &c.

Smetting, f. Smutten, Gjennemløb.

smi, s. smida. — **Smia,** s. Smidja.

Smid (i'), m. Smed, En som arbeider i Metal; tildeels ogsaa: Mester, Kunstner. Mest alm. **Sme,** ogs. Smi (i') og Smid, Sdm. G. N. smidr, Ang. smiđ. Jf. Smide.

smida (ii), v. a. (er, de), smede, arbeide i Metal. Mest alm. **smi** (smia), med Præs. smir. G. N. smida (ar). Part. **smidd.**

smida (2), v. a. (ar), skjære, tilskjære (Træ), bearbeide noget med Kniv. Meget brugl. vest og nord i Landet. (Jf. spikka). Egentlig samme Ord som forrige, men adskilt i Bøiningen; dog hedder Imperf. ofte: smidde. Part. smida(d) og smidd (i Neutr. smidt).

Smide, n. smedet Arbeide, Redskaber af Jern eller andet Metal. Østl. og Trondh. (i Formen Smie og Smi). G. N. smidi; Sv. smide. Sjeldnere om Redskaber af Træ, s. Tresmide.

Smidefang, n. 1) Jern eller Materiale til at smede. 2) Smede-Redskaber. Ogsaa kaldet **Smidjereide,** m.

Smiding, f. 1) Smedearbeide. 2) Tilskjærelse med Kniv; s. smida.

Smidja (i'), f. Smedie, Smedeværksted. Mest alm. **Smia** (ii); ellers: **Smidja,** og **Smiggja,** Hard., **Smiu,** Østl. G. N. smidja; Eng. smithy. — **Smidjebelg,** m. Smedebælg. **Smidjegruva,** f. Esse. **Smidjehamar,** m. Smedehammer. **Smidjekol** (o'), n. Smedekul. **Smidjesinder,** n. Hammerskjæl; ogsaa Grums og Klumper i Smedieasken. (I Gbr. Smiu-aur). **Smidjestabbe,** m. Blok hvori Ambolten er fæstet. **Smidjested** (e'), n. Ambolt. **Smidjetong** (-taang), f. Smedetang.

smiger (i'), adj. smækker, tynd, svag. (Modsat diger). Nordre Berg.

Smikk, m. Smæk, Slag. Ogsaa om et Tab eller Uheld. Faa ein Smikk.

smikka, v. a. (ar), smække, klemme til, slaae. (Tydske Dial. schmicken). Smikka til: slaae til, vove, gaae ind paa noget uden Betænkning. Hertil ogsaa: **smikkast,** v. n. slumpe til, komme til Afgjørelse (omtr. som smella).

Smikka, f. 1) en Smække eller Klap; for Ex. Brokksmikka (Bureslig). — 2) et Slags Myg med lange Fødder; Stankelbeen (= Myhank). B. Stift.

smikkfull, adj. bredfuld, ganske fuld; f. Ex. om en Baad. Nordl. og fl.

smila, v. n. (er, te), smile, vise et lattermildt Aasyn. Nyere Ord (?). Sv. smila; Eng. smile. (Jf. smaalæja, smolla, myla, flira). **Smil,** m. et Smiil. Draga paa Smilen: trække paa Smilebaandet. **Smiledokk,** f. Smilehul. Hard.

Sminka, f. Sminke.

smita (ii), v. a. (**smit, smeit, smitet**), 1) smøre, bestryge; især meget tyndt. Smita utyver: smøre tyndt paa. Lidet brugl. og helst med svag Bøining: smiter, -tte. B. Stift. Sv. Dial. smita, smet; jf. Goth. smeitan: smøre. — 2) smide (ud), kaste. (Sjelden). — 3) liste bort, bringe i Skjul. Smita seg av: lure sig bort. Han smeit seg undan: listede sig til Side. Nordl. og flere. (I Hall. smyte). Jf. Smeit.

smiten, adj. indsmigrende, meget fiin og høflig. Nhl.

Smitsl (Smisl), f. Smørelse, Salve eller Lægemiddel for Huden. Nordre Berg. (med Udtalen Smiltl, eller Smilsj). Jf. Smyrsl.

Smitt (i'), m. et Fæstebaand i Kanten paa et Seil. Trondh. Nordl. (Formod. af smetta). Afvig. **Smit** (ii), Sdm.

smitta (i'), v. n. (ar), smitte (= fengja). Nyere Ord (?). Jf. Isl. smita: slaae igjennem (om Fedt); T. schmitzen: beplette.

Smitter (i'), m. Smule, lidet Gran. Berre ein liten Smitter (Smitt'r). Nordre Berg. Ogsaa i Formen **Smitt.** Lister.

smjuga, v. n. (**smyg, smaug, smoget,** o'), krybe, smutte, trænge sig igjennem. Mest om smaa Dyr, Muus, Insekter &c. Jf. smetta. Inf. nogle Steder: smjøge, smuga,

smyga. Supin. lyder mest alm. smogje (o'). G. N. smjúga; Ang. smúgan, smeogan, Nht. smiegen. Mere aktivt: smjuga upp: gjennemgrave, bore; f. Ex. Makken smyg upp Treet. Hertil smogen, Smog, smøygja.

Smjør, s. Smør.

Smog (o'), n. 1) Gjennemløb (s. smjuga); ogsaa noget, som kryber eller graver sig igjennem. Jf. Eitersmog. — 2) Hul efter en Gravning; især Ormhuller i Træ. (Makkesmog). — 3) Smug, smal Gang imellem Husene; en meget trang Gade i en By. Mere alm. Nogle St. **Smaug** (Smau); i Hall. **Smøg.** Ellers kaldet Smotta, Smette, Krop, Geil.

Smoga (o'), f. Smuthul, smal Gang. (Sjeldnere). G. N. smuga. Jf. Gardsmoga.

smogen (o'), part. (af smjuga), krøben, smuttet, f. Ex. utsmogen. Ogsaa gjennemgravet, hullet (uppsmogen, makkesmogen). Mest alm. smogjen.

smogna (o'), v. n. (ar), svinde ind, blive smalere eller mindre. Hall. og fl. Paa Lister **smugna.**

Smok (o'), m. s. Smak.

Smokk, m. Fingerhætte, Skindhylster til en saaret Finger eller Haand. Smaal. og fl. I Hall. **Smukk.** (Andre Steder Nygla, Hyltra). Vel egentl. Kaabe; jf. G. N. smokkr: Brystdug; Eng. smock: Særk.

smokla (eller smukla), v. n. lure, liste sig frem, holde sig i Skjul. Smaal. **Smoklekolla**, f. En som holder sig i Skjul.

smola (o'), v. a. (ar), knuse, splintre, slaae sønder. Nordl. (smolla). Sv. Dial. smola, smølja. Ogsaa: larme, knage. Jf. smala.

smolka, v. s. smolla.

Smoll, m. dæmpet Latter. Nhl.

smolla, v. n. (ar), fnise, lee sagte. Nhl. Hedder ogsaa smolka (Nhl.) og smugla (Ryf.).

smollen, part. brusten, sprungen; ogsaa: udbrudt; s. smella.

Smolt, n. 1) smeltet Fedt. I Sogn fornemmelig om Svinefedt (andre St. kaldet Svinesmør). Sv. smult. — 2) Smørelse (= Smurning). Mere alm.

smolten, adj. smeltet, flydende (= braaden). I Østerd. **smulten.** Egentl. Particip af smelta.

smoltna, v. n. (ar), smeltes, opløses; f. Ex. om Sukker. Det smoltnar upp. Mere alm. Jf. smelta.

Smotta, f. Smuthul, smalt Pas eller Indløb. Tildeels det samme som Smog (Smug). Trondh. og fl. I Sfj. **Smott**, n. Jf. Smetta, Smette. Ogsaa: Split el. Aabning i Klæder. (Ismotta, Hovudsmotta). G. N. smátta (?). Sv. Dial. smott, smutt, m.

smotten, part. (af smetta), smuttet, løben, f. Ex. utsmotten, innsmotten.

smottna, v. n. (ar), smutte ud, falde igjennem, drysse. B. Stift.

smugla, v. n. drive Smughandel. (Nt. smuggeln, Eng. smuggle). Jf. smokla. Om en anden Betydn. s. smolla.

smugna, s. smogna. **Smukk**, s. Smokk.

smukk, adj. gavmild, gjæstfri. Tel. Hall. Maaskee det tydske schmuck: vakker.

smukla (u'), v. n. tilskjære Træ; skjære klodset eller til Unytte. Nordre Berg. I Ork. **smakla** (jf. smalka). Om et andet smukla, s. smokla.

smuldra, v. a. (ar), knuse, smaastøde. Østl. (Jf. smola). **Smulder**, n. Smaastykker. Slaa i Smulder. Hall. og fl.

Smule, m. en Smule, liden Deel. Afvig. **Smul**, B. Stift, og **Smulu**, f. (altsaa Smula, u'), Solør. Sv. smula, f. (i Dial. smola). Jf. smola og smuldra.

Smulegraat, m. en Gnier. B. Stift.

smurd (u'), part. smurt, bestrøgen; s. smyrja. Afvig. **smur'e**, Berg. G. N. smurdr.

Smurning (u'), m. Smørelse; noget at smøre med; især Fedt eller Tran. Temmelig alm. G. N. smurning, f. Faa Smurning (spotviis): blive banket, pryglet; ogsaa: blive udskjældt.

smyg, s. smjuga.

Smyle, en Græsart; s. Smele.

smyrja (y'), v. a. (smyr, smurde, smurt), 1) smøre, stryge paa. Nogle Steder med Inf. smøra og Præs. smør; ogsaa med Imperf. smure (u'). G. N. smyrja (smurdi); Sv. smörja. — 2) besmøre, bestryge; for Ex. en Hjulaxel. Uegentlig: bestikke, vinde En for sig ved Gaver. — 3) slaae eller snerte paa noget. Smyrja til: slaae til, smække; ogsaa: driste sig til noget, tage en rask Beslutning (= smikka til). Smyrja upp: banke, prygle. Hertil ogsaa et Subst. **Smyr** (y'), m. et Slag, en Dask. Jf. Smurning.

Smyrja, f. 1) Smørelse, Blanding til at smøre med. Mindre brugl. — 2) Masse, Røre. Heile Smyrja: den hele Slump. Østl.

Smyrsl, f. Smørelse, Salve. (Noget sjelden; s. Smitsl). G. N. smyrsl.

smyta, v. a. (er, te), liste bort, føre i Skjul (= smita). Hall. „smyte se“: liste sig, lure sig frem. Jf. myta.

Smædd, f. 1) en Samling af smaa Stykker; en mindre Sort, f. Ex. af Frugt. Hall. (Af smaa). — 2) Smaafæ, Faar og Gjeder. Hall. (Aal). Jf. Smæe.

Smæe, n. Smaafæ (= Smædd, Smale). Tel. I Guldalen: **Smee.**

smække, v. n. (ar), formindskes, aftage, stilles; om Vind og Søgang. Nhl. (Lyder som smekka). G. N. smækka: formindske; af smaa.

Smæling, m. 1) Smaafolk, simple eller ringe Folk. Hall. G. N. smælingr. — 2) en Stakkel, En som formaar lidet. Ndm. (I Sogn **Smelling**: en halvvoxen Dreng). — 3) en Gnier, karrig Person. Ndm.

Oftere: Smaasmæling.
Smære, m. Kløver (Urt), Trifolium. Østl. Nogle St. **Smæra**, f. I Solør: **Smere** (ee), m. Sv. Dial. smäre, m. Isl. smári (Kløver), smærur, pl. (Kløverrod).
smæren (vammel), s. smeren.
smærre, adj. bestaaende af mindre Stykker; s. smaa. Superl. **smæst**.
Smeg, s. Smog. — **Smøle**, s. Smele.
Smør (ø'), n. Smør, Mælkefedt. Afvig. **Smer** (e'), Tel. (Vinje, Mo), og i en ældre Form: **Smjør**, Sæt. (Bygland). G. N. smjör, smör. — Hertil **Smør-ask**, m. Trækar at fremsætte Smør i. **Smør-auga**, n. smeltet Smørklump i Grød, til at dyppe i. **Smørbite** (i'), m. et Stykke Fladbrød, besmurt med Smør. **Smør-kanna**, f. = Smørask. **Smørkjelda**, f. omtr. som Smørauga. Tel. **Smørkjuka**, f. en liden Portion af færskt Smør, oplagt paa et Stykke Brød i Form af en Halvkugle el. rund Klat. Nordenfjelds. **Smør-slag**, n. et Stykke formet Smør, som ligner en Ost. B. Stift. **Smørstett**, n. Brikke at sætte Smør paa. Shl.
Smørblom, m. Urt med anseelige gule Blomster; især Ranunkel. Shl. Ryf. Rbg. Toten og fl. Ellers ogsaa om Løvetand, Sæt. Om Kabbeleie (Caltha), Buskr. Om Tormentille, Ryf. og fl. I Valders **Smør-soleia** om Lotus corniculatus.
Smørbolle, m. Trollius europæus. Smaal.
Smørbukk, m. Urt med tykke Blade; saaledes 1) Huusløg (Sedum Telephium), Gbr. Hall. Smaal. — 2) Rosenrod (Rhodiola rosea). Nhl. Sogn, Voss. Ogsaa kaldet **Smørstakk**. Nhl.
Smørskyld, f. Jordskyld, som er regnet efter en vis Afgift i Smør, kaldet Laup eller Smørlaup. Nogle St. **Smørleiga**, f.
smørutt, adj. plettet af Smør.
smøygja, v. a. (er, de), 1) putte, stikke, for Ex. et Toug igjennem en Blok. Nhl. og fl. (sædv. smøya, Præs. smøye, men Imperf. smøygde). Ogsaa paa Østl. I Solør: **smeie**. Egentl. lade smutte; af smjuga, smaug. — 2) smøge, trække af eller paa. Smøyg av deg Trøya. Han smøygde paa seg Klædi. Tel. G. N. smeygja. Particip **smøygd** (avsmøygd).
smøygjen, adj. smidig, som lettelig smutter igjennem. Jf. smjuga.
Smøygjestol, m. Remmeløkke i en Sæle; Ring at stikke noget igjennem. Hall.
smøytast, v. n. kysses, kjæle med hinanden. **Smøyt**, m. et Kys. Hall.
Snabb, m. Bid, Stump, lidet Stykke. Tel. Hall. Smaal.
Snadd, m. Snude, Flab; ogsaa: Snakketøi. Nordre Berg. Nordl.
Snadda, f. en kort Tobakspibe. Østl.
Snadde, m. (?), en liden Baad. Mandal.
snaffa, v. n. (ar), snakke, æde begjærligt; snage efter Foder.
Snag, n. Saar af Stød eller Gnidning; f. Ex. paa en Fod. Hall.
snaga, v. a. (ar), støde, forgnide, skade Huden. Hall.
Snage, m. en fremstaaende Spids, en Odde eller Tange af Landet; et Rev. Sdm. (Snagje). I Nordl. **Snag**. Jf. Skage.
snak, adj. graadig, begjærlig. Nfj. Sfj. og flere. Andre Steder **snaken** (snakjen): snagende.
snaka, v. n. (ar), snage, lede efter noget, især til at æde. G. N. snaka. Ogsaa: rapse, snappe noget til sig; om Dyr.
Snaking, f. Snagen; Rapserie.
Snakk, n. Snak, Tale. Koma til Snakks: komme i Samtale. Nyt Ord, s. følg.
snakka, v. n. (ar), snakke, tale, samtale. Meget brugl. vest og nord i Landet. Nyere Ord, efter Nt. og Holl. snakken. — **Snak-kar**, m. snaksom Person. **snakkefør**, adj. skikket til at tale for sig. **snakksam**, adj. snaksom.
snaldra, v. n. skraale, tale skrigende; ellers især om Hunde: gjøe idelig, i eet væk. B. Stift.
snapp, adj. knap, snæver. Mandal, Rbg. I B. Stift kun i Forbindelsen: knapt og snapt.
Snar, n. 1, 1) en Vridning, Sammenslyngning, Kurre paa Traad ꝛc. Ork. og flere. Ogsaa kaldet **Snarlykkja**, f. Tel. Hall., og **Snarrukka**, Buskr. (Jf. Snur). — 2) et Baand af sammensnoede Straa. (Halmsnar). Sdm. og fl. Ogsaa: en Løkke, en liden Bugt (Hempa). Vald. — 3) et Par Korn-Neg, som fæstes tilsammen paa en Stavre (Staur). Nhl. Sfj. Af snara. Jf. Rid, n.
Snar, n. 2, den nederste Deel af Skinnebenet. (Oklesnar). Tel. Ogsaa kaldet Snarlegg, m. Andre St. Grannlegg.
Snar, n. 3, Kratskov; s. Snaar.
snar, adj. 1) snar, hurtig, rask i sine Bevægelser. G. N. snar(r). Snar til aa ganga: rask til at gaae. Modsat sein. — 2) let, kort, som man snart bliver færdig med. Ein snar Veg. Eit snart Arbeid. — 3) tidlig færdig, som kommer tidlig frem (s. Snarekorn); ogsaa: som kommer pludselig (jf. braad). En Sygdom, som ellers hedder Braadmein, eller Braadsott, kaldes i Nhl. „da snara", ɔ: det snare, hastige. I snaraste Lag: næsten altfor hurtig. Fyre det snaraste: for en kort Tid. Som snaraste; s. snart.
snara, v. a. (ar), 1, vride, snoe, vinde eller dreie omkring. Meget brugl. i de nordlige Egne. Afvig. **snaaraa**, Gbr. Ork. G. N. snara: vende, ogsaa slynge m. m. Ordet har maaskee engang havt stærk Bøining (sner, snor, snaret), da ogsaa Snor og Snøre kunde henføres hertil (s. Grimm, Gr. 2, 42). — Som v. n. betegner snara ogsaa: hvirvle, fyge omkring i Luften.

Hall. Ogsaa: ypte Kiv ved at forvride en Andens Ord. Sdm. Nfj. Hertil „Snara-snakk", n. Fordreielser, ondskabsfulde Indvendinger. „Ein Snara-tvare", en vrangvillig Person, En som forvirrer Sagerne ved allehaande Forvridninger.

snara, v. a. (ar), 2, besnære, fange i en Snare. (Sjeldnere). Tel. (Landst. 491). Snara seg: indvikle sig i en Snare. Buskr. Af det følgende.

Snara, f. en Snare, Strikke, især til Fuglefangst. Hedder ellers **Snora** (o'), Søndre Berg. og fl., **Snuru**, Hall. Østl. Guldalen. G. N. snara, acc. snöru. (Jf. Dona).

Snara, Vindkast; s. Snæra.

snarbeden, adj. let at bede, villig, føielig. I lignende Betydning ogs. **snarboden** (o').

snarbuen, adj. som lettelig kan blive færdig; ogsaa: rask, skyndsom.

Snarekorn, n. Korn som modnes tidlig. Saaledes **Snarehavre**, m. Havre som modnes lige snart som Byg. B. Stift.

snar-eten, adj. 1) rask til at æde, som ikke spilder Tid ved Spiisningen. — 2) om Mad, som kan nydes i en Hast.

snarfaren, adj. fort, let at befare; om en Vei.

snarfengen, adj. let at bekomme.

Snarferd, f. en fort, hurtig Reise.

snarfunnen, adj. let at finde.

snarfør, adj. rask, som farer fort.

snarføtt, adj. rapfodet, rask til Fods.

snargjengd, adj. som gaar hurtigt; ogsaa: forgjængelig, kortvarig.

snargjord, adj. let gjort. D'er ikkje snargjort: det kan ikke gjøres i en Hast.

snargrodd, adj. snar til at groe.

snarhendt, adj. rask med Hænderne.

Snaring, f. Vridning; s. snara.

snark, stønnede; s. snerka.

snarka, v. n. (ar), snorke (= rjota). Gbr. og fl. Sv. snarka.

snarkjøm, adj. snar til at komme, snart færdig, som ikke lader længe vente paa sig. Søndre Berg. Ofte: **snarkjem**.

snarkomen (o'), adj. snar til at komme (= snarkjøm); ogsaa: tidlig moden eller udviklet; om Mennesker: tidlig voxen og arbeidsfør. B. Stift.

snarkveikt, adj. let at tænde.

snarleg, adj. noget hastig eller pludselig.

snarlege, adv. noget snart, hastigt. Du fer so snarlege denne Gongen: du blev saa kort hos os denne Gang.

Snarlegg, m. s. Snar, n. 2.

Snarleike, m. Snarhed, Raskhed.

snarlendt, adj. om et Sted, hvor Korn og Frugter modnes hurtigt. Østl. (Modsat seinlendt).

Snarlykkja, f. s. Snar, 1.

snarmogen (o'), adj. tidlig moden.

snarmælt, adj. som taler hurtigt. Tel. og flere. Ellers oftere: **snartalande**.

snarnøgd, adj. let tilfredsstillet. (Sjelden).

Snarp, s. Snerpa, f. — **snarp**, s. snerpa, v.

snarp, adj. 1) skarp, hvas, stikkende; ogsaa: haard, ru, skrumpen. Tel. Hall. Nhl. Nordl. G. N. snarpr. Jf. snerpa. — 2) rask, hurtig; ogsaa: nem til at skjønne noget. Num. Hall.

snarpast, v. n. (ast), blive skarpere, hærdes. Ogsaa: snarpa seg, o: skynde sig, haste. Hall.

snarraadd, og **snarraadug**, adj. snarraadig, rask til at bestemme sig. G. N. snarrádr.

Snarrukka, s. Snar, 1.

snarsigld, adj. hurtigseilende. Hedder ogsaa **snarsiglande**.

snarsint, adj. iilsindet, opfarende. Trondh.

snarskift, adj. let at skifte.

snarslog, adj. let at slaae eller meie; om Eng. Nordre Berg.

snarsvæv, adj. som let falder i Søvn, snar til at sove ind. Gbr. og fl.

snart, adv. 1) hurtigt, raskt (= fort). Det gjekk snart. — 2) snart, strax, om kort Tid. Han maa vel koma no snart. — 3) let, lettelig. Det kann so snart henda. D'er snart nog: der vil let blive nok, der behøves ikke meget. Det trur eg snarare: det vil jeg hellere troe. — 4) næsten, ikke langt fra. Det var, snart aa segja, verre: det var næsten værre, eller saa at sige værre. (Jf. Sv. snart sagdt). — 5) nu og da, en Gang imellem. Snart er han ute, og snart er han inne. Snart den eine og snart den andre: nu en og nu en anden. Som snaraste: for en kort Stund, for et Øieblik. Han var her berre som snaraste, o: kun i et kort Ærinde.

snart (berørte), s. snerta.

Snart, m. Brand, brændt Vedstykke, eller egentl. den forkullede Deel deraf; ogsaa: Tande i et Lys (= Skar). Tel. Nogle Steder **Snort** (o'). Jf. Snerta.

snarta, v. a. (ar), afstudse, beklippe. Tel. Snarta Brandarne: afstøde de forkullede Dele af Veden og derved opfriske Ilden. (Sv. Dial. snärta). Snarta eit Ljos: pudse Lyset (= skara).

snartalande, s. snarmælt.

Snarte, Tændeved; s. Snerta.

snarteken, adj. let at tage eller bekomme. D'er ikkje snarteket (-tekje): det er ikke at bekomme i nogen Hast.

snartenkt, adj. snarraadig, rask til at fatte en Beslutning eller finde en Udvei. (Nyere Ord). Sv. snartänkt.

snartruen, adj. lettroende.

snartøk, adj. rask i at gribe til; ogsaa: nem, lærvillig.

snarva, v. n. (ar), 1) snærre (om Hunde), murre og aabne Munden som for at bide. Indh. (Sv. Dial. snarva). Jf. G. N. snarfla: ralle. — 2) snappe efter noget, rapse. Nordl. Hertil **Snarv**, n. Snappen,

det at Fiſken af og til ſnapper efter Madingen ꝛc.
ſnarvakſen, adj. hurtig vorende.
Snarvending, f. en kort Vending, en liden Reiſe eller Udflugt ꝛc. D'er ikkje gjort i ei Snarvending, ɔ: i nogen Haſt.
ſnarvoren (o'), adj. noget raſk.
ſnaſa, v. n. (ar), ſnøfte, pruſte. Sæt.
Snaſing (og Snasning), m. Indbygger af Snaaſen i Trondh. Stift. Stedets Navn er her „Snas'a" (Snas, f.), ellers ved Omlyd Snos (o'). G. N. Snös, gen. Snasar. Jf. Snos.
ſnaud, adj. 1) bar, blottet, nøgen; ſaaledes: a) blottet for Haar, ſkaldet; tildeels ogſaa: ſmaahaaret, eller meget korthaaret (om Dyr); b) glat, uden Lu eller Flos (om Tøi); c) blottet for Græs el. Vært; ogſaa ſkovløs, om Marker. Meget brugl. Meſt alm. **ſnau** (ſnau'e); i Nfj. og Sdm. **ſnaud'e**. (Sv. Dial. ſnauder, ſnåd, ſno). Jf. Isl. snádr. — 2) blottet for Midler, eller for en vis Ting. Me er reint ſnaude fyre det: vi have intet tilbage deraf. (Jf. aud, fri, ſvør). G. N. snaudr: fattig. — 3) knap, neppe fuldkommen. Ei ſnau(d) Mil: en knap Miil, neppe en fuld Miil. Øſtl. Jf. ſnaudt, ſnoden (o') og ſnøyda.
ſnaudbeitt, adj. ganſke afgræsſet, blottet for Græs. Ogſaa **ſnaudgnagad**.
Snaudberg, n. en nøgen Klippe.
Snaudfjell, n. ſkovløſt Fjeld; Bjerg ſom rækker op over Skovgrændſen.
Snaudflekk, m. bar eller blottet Plet. **ſnaudflekkutt**, adj. blottet eller haarløs paa enkelte Punkter.
ſnaudklipt, adj. klippet nær til Huden.
ſnaudleg, adj. noget bar eller nøgen.
Snaudleike, m. Barhed, Nøgenhed.
ſnaudſliten (i'), adj. luſlidt, traadbar.
Snaudſtrik (i'), n. nøgen Stribe.
ſnaudt, adv. 1) ganſke, aldeles. Det var ſnaudt avſkrapat. Han var ſnaudt ſunderriven. Berg. Stift og fl. — 2) knap, neppe, med Nød. Ein kann ſnaudt koma fram. Øſtl. Andre St. **nautt** (nåuvt).
Snav, n. Rev eller Tange fra et Næs. Ryf. Jf. Snage.
Snavl, m. Snabel, Snude, Mund. Øſtl. (T. Schnabel).
ſnavla, v. n. vrøvle, ſvadſe. (Sjelden).
Snaa, f. Luftning; ſ. Snoa.
ſnaa, v. n. (r, dde), lede eller ſøge ivrigt efter noget; ſnage, ſnuſe. Hall. (Andre St. ſnoa). Jf. ſnaala, ſnaasſa. — Et andet „ſnaa", ɔ: gribe, fange (?), forekommer hos Landſtad, p. 369.
Snaadna, ſ. Snaanad.
Snaak, m. Barſkhed. — **ſnaaken**, adj. barſk, biſter. Guldalen.
Snaal, m. Smaafæ. Hall. (Goel)?
ſnaal, adj. 1) flink, dygtig; ogſaa: fortræffelig, ypperlig. Tel. Hører maaſkee til ſnjell (ſnjall, ſnjaal). — 2) net, vakker, tækkelig; ogſaa: morſom, fornøielig; f. Ex. „ei ſnaal Viſe". Tel. (Silgjord). — 3) ſnurrig, pudſeerlig, underlig. Øſtl. (Smaal. Rom.). Om en anden Betydn. ſ. ſnaalen.
ſnaala, v. n. (ar), ſnage, ſnuſe efter noget. Hall. (jf. ſnaa). Sv. snålas: være begjærlig. S. ſnaalen.
Snaald, m. Snude, Mund; f. Ex. om Trynet paa Sviin. Sdm. G. N. snáldr.
ſnaalen, adj. graadig, begjærlig. Nordl. (Jf. ſnaala). Ved Trondhjem **ſnaal**: gjerrig. (Selbu). Sv. snål. Jf. ſnak og ſnaken.
Snaaling, f. Snagen; Graadighed.
Snaanad, m. ivrig Søgen, Efterſøgning. Hall. i Formen Snaadna. Af ſnaa.
ſnaap, adj. raſk, hurtig, behændig; ogſaa: let at bruge, meget bekvem. Nordl. og Trondh., ogſaa i Sogn og flere. I Shl. **ſnaapen**: net, vakker. Jf. Sv. snabb.
Snaar, n. 1) Riis, Kviſte og Grene af Træer. B. Stift. Afvig. **Snær**, Sogn; **Snære**, Gbr. — 2) Krat, Smaaſkov. Afvig. **Snar**, Øſtl. Sv. snar og snår.
Snaarſkog, m. Kratſkov, Buſke.
Snaarvid (=ve), m. Ved ſom beſtaar af tynde Grene og Kviſte. Berg. Rbg. — Et meget voluminøſt Knippe eller Bundt ſammenlignes gjerne med et „Snaarvidlaſs".
ſnaasſa, v. n. (ar), vimſe, ſkynde ſig, være i megen Bevægelſe. Hall.
Snaav, n. Tummel, Bevægelſe. „Sildeſnaav", Arbeide med Sildefangſt. Nordre Berg.
ſnaava, v. n. (ar), ſnuble, glide el. træde feil med en Fod. Temmelig alm. (Berg. Øſtl. Nordl.). Afvig. **ſnjaavla**, Hard.; **ſnuvla**, tildeels paa Øſtl. Sv. snafva.
Snaaverom, n. en kort Friſt eller Henſtand. Fyre eit Snaaverom: for en kort Tid, eller til en Nødhjælp. B. Stift.
Snaaving, f. Snublen; Feilſkridt.
Sne, ſ. Snid. — **Sneberg**, ſ. Snidberg.
ſnedden, adj. raſk, hurtig; ogſaa: let, magelig, bekvem. Hard. Voſs, Sdm. Vald. — Jf. ſnøgg, ſnerten, ſnjell.
Sneſſa, f. en ſkarp eller ſpydig Tiltale. Hall. Jf. D. Snibbe.
ſneſſa, v. n. (ar), ſige bitre Ord, give Spotteglоſer. Hall. I Sogn **ſnøpſa**, v. a. ſtøde, fornærme. Jf. ſnubba. Sv. Dial. snebba, snåffa.
ſneſſen, adj. ſpydig, bidende.
ſnegg, raſk; vakker; ſ. ſnøgg.
ſneid (ſkar ꝛc.), ſ. ſnida.
Sneid, f. 1) et Snit, en afſkaaren Skive; f. Ex. Kjøtſneid. B. Stift, Nordl. og fl. (Meſt alm. Snei). G. N. sneid. S. ſnida. — 2) Toppen i en Gavlvæg; de ſkraat afſkaarne Stokke i Gavlen. Øſtl. (Rom.). — 3) en Skraaning (egentl. et ſkraat løbende Snit). Paa Sneid: paa Skraa, i ſkraa Stilling (= paa Snid). Gbr.

Vald. Buskr. Smaal. (Snei).

sneida, v. n. (er, de), 1) svinge, dreie til Siden. Smaal. (sneie). — 2) slaae eller hugge til Siden; ogsaa: snappe efter noget. Tel. Han sneidde etter det. — 3) stikle paa En, sige tirrende Ord. Tel. og flere. I Guldalen sne'e (sne). G. N. sneida.

Sneida, f. Skose, tirrende Ord. Mest i Fleertal. (Sneiur, Tel.). Hedder ogsaa **Sneidord** (Snei-oor).

Sneiding, f. Stiklerier, Skoser.

Sneidkubbe, m. Stok i Toppen af en Tværvæg (s. Sneid). Gbr.

Sneidvisa, f. stiklende eller spottende Vise. Saaledes ogsaa **Sneidvers,** eller **Sneidstev,** n. Tel.

Sneis, f. 1) Pind, spids Nagle eller Tap (= Spyta), f. Ex. til at fæste et Laag. Tel. Hall. (Jf. Kurvesneis: Pølsepind). G. N. sneis: Pind; Ang. snæs, el. snás: Spyd, Spid. — 2) en Stavre til Korntørring; en Stage med tilspidset Top, hvorpaa Negene kunne nedsættes ovenfra. Østl. Sv. Dial. sneis, snes. (Jf. Raa). — 3) en Strikkepind (= Spyta). Mandal, Rbg. Gbr. og fl. — 4) en tynd Kvist, et Sideskud paa en Stamme eller Green. Gbr. — 5) Snees, Antal af tyve Stykker. (Vel egentlig en Hob som er ophængt paa en Kvist eller Stang). Sv. snes.

sneisa, v. a. og n. (ar), 1) besætte med Pinder; ogsaa opsætte paa en Pind el. Stage (Sneis); opsætte Korn til Tørring. Østl. — 2) stikle paa, give spydige Ord. Hall. og fl. Jf. neisa, og Sv. snäsa. — 3) stikke, smerte, fornemmes som en Rivning i Lemmerne. „Dæ sneisa i Armaa". Sdm. Ogsaa i Tel. Jf. teina.

Sneisgang, m. en Omgang i Strikning (= Umfar). Tel. Gbr. s. Sneis, 3.

Sneising, f. 1) Kornets Opsætning paa Stavrer. 2) stikkende Smerter; s. sneisa.

sneisutt, adj. tagget, ujævn; kvistet. Gbr. (sneisaatt). Derimod **sneisen,** adj. tynd, spids.

Snek, s. Snik. **sneka,** s. snika.

Snekkja, f. 1) Snække, liden Skude. B. Stift. (Sjelden). G. N. snekkja. — 2) en liden Baad. Søndenfjelds. Nogle St. **Snekke.**

Snelda, f. 1) Teen i en Rok; den lille Valse hvorpaa Traaden opruller sig i Spindingen. Isl. snælda; Sv. Dial. snälla, snåld, snoll (Rietz 643). Jf. Handsnelda. — 2) et mindre Hjul som drives af et større. B. Stift. — 3) som Plantenavn: Eqvisetum (= Kjerringrokk). Trondhjem (Snella, Snell').

Snelderennel, m. Rokketridse.

snell, adj. rask; nem ɔc. s. snjell.

Snellert, m. Ladejern, Lancette. Vald. (Andre St. Snippert og Bild).

Snellkalv, m. Kalv som døer kort efter Fødselen. Sæt. (Snellkaav'e).

snellvitug, s. snjellvitug.

snemme, adv. snart, let, lettelig. Sdm. Ogsaa udtalt snæme. „Dæ kann snæme nytte": det kan snart hjælpe; der behøves ikke meget. (Nu sjelden). G. N. snemma: tidlig. Jf. snim.

snerka, v. n. (snerk, snark, snorket), 1) stønne, sukke; udstøde en vis prustende el. snorkende Lyd; nærmest om Heste. Hall. (Imperf. Fl. snorko. Supin. udtalt snorkje). Sv. Dial. snärka: snorke. Jf. snarka og snurkla. — 2) stunde, vente paa noget; ogsaa: snylte, gaae som for at tigge. Sfj. Nfj. Sdm. (sædvanlig med Imperf. snork). Nogle St. **snørke** (Nfj.); afvig. **snørkja** (-er, te), Sogn. — 3) gaae bort, fjerne sig. „Han snork av" el. „snork veg": han forsvandt, listede sig bort. Sdm. — 4) indsvinde, sammensnerpes, blive haard eller skrumpen (= snerpa); f. Ex. om Skind eller Skotøi. Det snerk i Hop. Sdm. Jf. snorken. (Forbindelsen imellem disse Betydninger er dunkel). Ordet udtales kun med e', ikke æ.

Snerke, m. en tynd Skorpe, en skrumpen Hinde; f. Ex. paa Suppe el. kogt Mælk. Temmelig alm. Paa Østl. **Snerk;** ellers sædvanlig Snerkje (Snærkje). Sv. Dial. snark. Jf. Steinsnerke.

snerkja, v. a. (er, te), sammensnerpe. Sjelden (s. snerka). G. N. snerkja.

snerpa, v. n. (snerp, snarp, snorpet), sammensnerpes, blive haard og skrumpen; f. Ex. om Skind. Valders. Imperf. Fl. snorpo, her snørpo; f. Ex. „Skoene snørpo i Hop". Supin. udtales snørpe. Jf. snorpen og snarp. (I Betydn. ligt skraana, skrøkka, kerva, snerka). Sv. Dial. snärpa (snarp): skjærpes ɔc.

snerpa, v. a. (er, te), sammensnerpe, rynke, gjøre skrumpen; ogsaa: skjærpe eller hærde, om Frost. Nhl. Tel. og flere. Snerpa seg: blive skarpere. Hall. (Jf. snarp). G. N. snerpa: hvæsse.

Snerpa, f. 1, Avnebørste paa Korn; Braad eller Stak i Enden af Kornet. Næsten alm. Nogle St. **Snarpa,** eller **Snarp.** Ork. Østerd. (Andre St. kaldet Ogn). Sv. snärp, n.

Snerpa, f. 2, en djerv, hastmodig Person. Hall. Egentl. Skarphed, el. noget haardt. I Buskr. **Snerp,** n. en tynd Skorpe.

snerpen, adj. skarp, bitter. Hall.

Snerping, f. Sammensnerpelse.

Snerra, f. 1) en heftig Strid eller Trætte. Tel. (?). G. N. snerra: Angreb. — 2) en Klemme, Knibe, slem Stilling. Sdm. i Forbind. „staa i Snærrinne" (Dativ): staae i Stikken, staae forladt og udsat for Fare. — 3) en hastig, opfarende Person. Hall.

snerren, adj. rask, hastig. Tel.

Snert, m. Snert, Smæk; ogsaa: et lettere Anfald, f. Ex. af Sygdom.

snerta, v. n. og a. (snert, snart, snortet), 1) streife, komme ind paa, berøre noget løselig eller kun for et Øieblik. Hall. Vald. Gbr. Østerd. Han kann hoppa yver Gjerdet, so han inkje snert nedaat. Det snart innpaa. Det hadde snortet inn i Leggen (ɔ: streifet eller saaret Læggen). Ogsaa med Objekt. Snerta einannan: berøre hinanden. Det var best, at dei inkje snorto honom meir, ɔ: rørte mere ved ham. (I Hall. med Dativ). G. N. snerta (snart). Jf. nerta. — 2) stryge afsted, ile, skynde sig. Vald. „Han snart ut igjeno Døragløtten". (Segner fraa Bygdom, Side II). Andre St. med svag Bøining (s. følg. Ord). Sv. Dial. snätta og snärta (snart).

snerta, v. a. og n. (er, e), 1) sætte i Bevægelse for et Øieblik. Snerta seg: løbe som snarest, gaae et kort Ærinde. Hall. Gbr. Ofte uden Objekt. Han snerte upp i Garden. Eg berre snerter inn. (Gbr. Toten og flere). Jf. svinta. — 2) affærdige let eller hurtigt, expedere i en Hast. Hall. Snerta av (eit Tre): afhugge, kappe. Snerta seg til: ruste sig eller pynte sig i en Hast. Jf. snyrta. (G. N. snerta or: tømme). — 3) snerte, give et let Slag (som med et Riis). Snerta Hesten med Svipa. Oftere v. n. slaae efter eller henimod. Han snerte etter meg. (Nogle St. snyrte). Sv. snärta.

Snerta, f. en Lysestikke, Spaan til at lyse med (= Spik). Helg. I Østerd. **Snarte**: Spaaner at tænde Ild med. Jf. Snart.

snerten, adj. rask, snar, hurtig; ogsaa: let, net, bekvem til at bruge. B. Stift. Jf. snebben, snøgg, snjell. — **snertet**, adv. snart, med Hast. „Dæ var snærte gjort": det gik hurtigt.

Snerting, f Berørelse; ogsaa Snerten.

Snev (e'), m. en dunkel Fornemmelse; egentl. Lugt eller Veir af noget; oftest: en svag Antydning, Spor, Mærke til noget; ogsaa: Hang, Tilbøielighed. Dei hadde fenget ein Snev utav det: de havde faaet Nys derom. Hard. og fl. Ein Snev av ei Sykja: et Tegn eller Mærke til en Sygdom. Han hadde ein Snev utav di: et vist Hang dertil. Trondh. Ordet er temmelig alm., men lyder for det meste som „Snæv". (Sv. Dial. snäv). En anden Form er **Snevl** (e'), m. (Sdm.). Jf. Isl. snefill: Nys; snefja: opspore.

Sneveg, s. Snidveg. **Snevl**, f. Snev.

Snid (i'), n. 1) Snit, Skaar (s. snidlaus). G. N. snid. Ogsaa: et Puds, en Skalkestreg. „Han gjore meg eit godt Sne". Jæd. og fl. (Sv. sned). — 2) Snit, Maneer (egentl. Maade at skjære paa). Han fekk ikkje Snid paa det: ikke det rette Greb paa Tingen. Sdm. — 3) Skraasnit, skraa Stilling eller Retning. Vegen gjeng i Snid: skraat opad, med Svingning til Siden; ogsaa: i Zikzak. Det stend paa Snid: skraat, skjævt. Mest alm. Sne, ellers Sni og Snid (i'). Isl. á snid; Sv. på sned. (Nogle St. „paa Snei", s. Sneid). Jf. Skaa og Skakke.

snida (ii), v. a. og n. (snid, sneid, snidet, i'), 1) skjære, gjøre et Snit; ogsaa afskjære. (Landsl. 218). Lidet brugl. G. N. snida (sneid). Heraf Snid, Sneid, sneida. — 2) vende til Siden, gaae i skraa Retning. Snida ut av Vegen: vige ud. Snida inn paa nokon: vride sig ind paa En, stikle paa En eller forekaste ham noget. Nogle St. sni (snie) og tildeels med svag Bøining (er, de).

Snidberg (i'), n. en hældende Klippe, en skraa Bjergflade. (Sneberg).

Snidbrigde, n. en Sammenfoldning som danner tre Hjørner; f. Ex. paa en Dug, eller et Tørklæde. Hall.

Snidel (i'), m. en Løvkniv, en kort Segel til at hugge Kviste med. Indre Sogn: **Sniel**. Afvig. **Snøel** og **Snaal**, Hall. **Snivel**, Vald. (Andre St. Lauvsigd). G. N. snidill.

Snidfetel (i', e'), m. Skulder-Rem, Hængsel; f. Ex. paa en Skræppe. Tel. (Snefetil).

Sniding, f. Vendinger til Siden.

Snidklake, m. en skraatliggende, hældende Iis. Shl. (Sneklakje).

snidlaus (i'), adj. lydeløs, meenfri (egentl. ubeskaaren?). Hall. (snelaus).

snidlides, adv. skraat opad en Bjergside. Nedenæs. (snelies).

Snidsegl (i'), n. Seil med en skraa Kant; Klyver. Trondh. (Snesegl).

snidskoren, adj. skjævkantet, tilskaaren med en skraa Kant.

Snidstaur, m. Skraastøtte, Stiver.

snidug (i'), adj. 1) smidig, bøielig i Lemmerne. Nordre Berg. — 2) snedig, listig. Nogle St. snidig og sneug.

Snidveg (i'), m. Vei som gaar opad i en skraa Linie eller i visse Slyngninger. (Sneveg).

Sniel, f. Snidel og Snigel.

Snigel, m. (Fl. Sniglar), Snegl (Limax). Mest alm. **Snigjel** (ii), el. **Sniel**; ellers ogsaa **Snigle** (el. **Snegle**), Indh., **Snygjyl**, Hall., **Snivel**, Vald. G. N. snigill; Ang. snegel. I Sammensætning Snigle (eller Snigla); saaledes **Sniglegang** (-gaang), m. Sneglegang, yderlig langsom Gang. **Sniglehorn** (-honn), n. Sneglens Følehorn. **Sniglehus**, n. Sneglehuus (s. Kuvung).

Snik (i'), n. Raamælk; s. snika.

Snik (i'), m. Lugt; ogsaa: Stank. Søndre Berg. Ryf. Hall. Afvig. **Snæk**, Sogn. (Jf. G. N. fnykr og knykr).

Snik (ii), m. 1) et lidet Spand, formet som en Æske. Hard. Tel. — 2) Knippe eller

Hod, som er ophængt paa et Baand (altsaa = Honk). Gbr. Hertil Fiskesnik. — 3) en tilskaaren Kvist til at hænge Fisk paa. Helg.

snika (i'), v. n. (ar), lugte; stinke; ogsaa: lugte til noget. „Han snika paa da". Søndre Berg.

snika (i'), v. a. (ar), bestryge Brød med Fløde eller Raamælk for at gjøre det hvidt og glindsende. Sdm. Hertil **Snik** (i'), n. det som stryges paa. „Snikaløffe", f. Fladbrød, bestrøget med Raamælk (s. Leffa). Andre St. Skinabraud.

snikall, s. snikjen.

snikja (ii), v. n. og a. (er, te), 1) snylte, snige sig frem for at faae noget. Snikja etter Godmaten. G. N. snikja. — 2) skaffe sig noget ved at snylte eller trygle. Han snikte det aat seg. Dei kom og snikte det fraa meg.

Snikjegjest, m. Snyltegjæst. Ellers **Snikjar**, m. om en begjærlig eller havesyg Person.

snikjen, adj. 1) snyltende; ogsaa havesyg, begjærlig efter smaa Fordele. G. N. snikinn. Afvig. **snikall**. Smaal. — 2) indsmigrende, venlig i egennyttige Hensigter. Tel. og fl.

snikka, v. n. (ar), tilskjære noget, arbeide med Kniv (= spikka, smida). Tel. (sjelden). Sv. Dial. snikka. Vel egentl. snidka, af snida. Ellers mere almindelig: **snikra**, v. n. gjøre Snedkerarbeide. (Af Snikkar).

snikka, v. a. (ar), laste eller bebreide En for noget. Tel. (Jf. snækja og nekkja). Ogsaa: overbevise En om en Brøde eller straffe ham derfor. Shl. Dei trudde, han hadde gjort det; men det kunde ingen snikka honom fyre det. Jf. usnikkad.

Snikkar, m. Snedker, Mester i finere Træarbeide. Alm. (Sv. snickare).

snikkelaus, adj. fri for Skade. (Sjelden). I Valders „snikkislaus". Mere bekjendt er **snikkelaust**, adv. uden Fare el. Skade. B. Stift. Det gjeng ikkje snikkelaust av seg: det vil ikke gaae godt; det fører til en Ulykke.

snikra, v. s. snikka.

Snild, f. Godhed, Velvillie (?). Usikkert Ord i Forbindelsen „Snilda(r) Folk": agtværdige, gode Mennesker. „Ein Snilda Mann": en meget god, velvillig Mand. Sdm. Jf. G. N. snild: Duelighed; snildarmadr: dygtig Mand.

snild, adj. 1) vakker, smuk, tækkelig. Nordre Berg. Voss, Hall. Vald., ogsaa Indh. (Snaasen). Snilde Klæde: smukke Klæder. (Sdm.). Snildt Veer: vakkert Veir. (Vald. Snaas.). Ellers mest om Tilstand og Opførsel; f. Ex. snild Bokster; snild Aatferd. — 2) venlig, føielig, god at omgaaes med; ogsaa: artig, skikkelig; f. Ex. eit snildt Barn: et artigt Barn. (Man siger ogsaa Snildebarn, Snildegut, Snildetaus). — 3) godhjertet, velvillig, ædel i Tænkemaade; ofte ogsaa: from, gudfrygtig. Temmelig alm. og meget brugl. Lyder tildeels „snill"; men i de Egne hvor „ld" udtales tydeligt, hedder det altid snild (snild'e) og adskiller sig saaledes ganske fra snjell og snaal. Synes at være et nyere Ord, enten udgaaet fra Subst. Snild eller som Participum af et Verbum snilla (pryde?) af snjell.

snilda, v. a. (ar), smykke, pynte. Han laut snilda paa det: han maatte besmykke Sagen lidt. B. Stift, dog lidet brugl.

Snilda, f. Artighed. (Sjelden og usikkert). „Med Snille": artigt, vakkert. Landst. 303.

Snildskap, m. Vakkerhed; Artighed, Godhed. Hedder oftere **Snildheit**, f.

snildt, adv. vakkert, smukt. Fara snildt aat. Ironisk: Han vardt snildt narrad. Det slapp eg snildt: det blev jeg da rigtig fri for. Ogsaa: let, mageligt, uden Uleilighed. Me koma snildt fram til Kvelds.

snim (el. snimm), adj. tidlig, som kommer tidlig. Tel. Num. I Særdeleshed: a) om Jord, som gror tidlig. b) om en Ko, som er tidlig drægtig, eller kalver tidlig paa Vinteren. (Isl. snemmbær, snimmbær). G. N. snemt: tidligt. Jf. snemme.

Snipa, f. 1) Næb, Snabel. Hall. — 2) Sneppe (Fugl). Kun sammensat, som Myrsnipa og Strandsnipa.

Snipel (i'), m. Snip, Læp; s. Øyresnipel. (G. N. snepill).

snipnasad (ii), adj. spidsnæset. Sdm. Tel. — Jf. Snipa.

Snippa, f. Snip, Hjørne; f. Ex. paa en Dug. Sjeldnere: **Snipp**, m.

snippa, v. n. græde, flæbe (= sippa).

snippen, adj. 1) pludselig, uventet; om Tab eller Skade. Ein snippen Skade. Det var snippe(t): det Tab kom uventet. Nordre Berg. — 2) slagen, nedslaaet, sørgende over et Tab eller en stor Skuffelse. Nogle St. **snippleg**; i Valders **snuppen**. (Sv. snopen). Han stod atter baade snippen og snaud. Sdm. I Nordl. „snipp aa snau".

Snivel, s. Snidel og Snigel.

snjall, s. snjell. **snjaavla**, s. snaava.

snjell, adj. 1) rask, flink, dygtig. Voss. Ogsaa i Tel. med visse Afvigelser: **snell** (s. snjellvitug); **snjall**, **snjadd** (s. Landst. 10. 159); ogsaa **snjaal** og **snaal** (see snaal). G. N. snjallr: dygtig, klog; Sv. snäll: rask, flink, artig (jf. snild); D. snild: klog; T. schnell: hurtig. — 2) frisk, noget skarp eller stærk; om Drik. Tel. Num. Hall. Snjelt (el. snelt) Øl: Øl som stiger til Hovedet, beruser. (Tel.). Mjølki er snjell: Mælken er noget skarp, lidt suurnet. (Num.). — 3) vakker, velvoren, fiint formet. Hall. (Jf. snild). Saaledes ogsaa: **snjellføtt**, adj. vakker i Fødderne. **snjellagd**: fiint bygget eller formet. **snjelleitt**, adj. som seer vakkert ud, eller har

et fiint Ansigt. Hall. (Hoel).

snjellsmakad, adj. frisk i Smagen, lidt skarp. Hall. i Formen „snjellsmuku", for snjellsmokud (o').

snjellvitug, adj. nem, rask til at fatte eller forstaae noget. Tel. Oftere **snellvitug**, dog lidet brugl. I samme Betydning forekommer ogsaa snell. (Silgjord).

Snjo, m. Snee, faldende Sneeflokker; ogsaa et Sneelag paa Jorden. Brugt i forskjellig Form: **Snjo** (Snioo), Voss, Hard. Shl. Tel., **Snjor** (eller Snjor'e), Sæt. Tel., **Snor**, Tel. (Tinn), **Sjo** (Hitterdal); **Snjov**, **Snjog**, **Sjog**, Gbr., **Snjøv** (ø'), Sdm., **Snjø**, Hall. Vald. og fl., **Snø**, Østl. og fl., **Sny**, Nordl. ogsaa i Østerd. (Trysil). G. N. snjó'r, snjá'r, snæ'r. (Gen. snjóvar). Ang. snáv, Ght. snéo, Goth. snaivs. Jf. Sv. snö, i Dial. snio, snjö, sniv, sny. Formen Snjor i Sætersd. vedbliver ogsaa om en Endelse tillægges; saaledes: Snjoren, og: i Snjore (Dativ); ligesaa: snjorutt, adj.

snjoa (og snjova), v. n. (ar), 1) snee, falde som Snee. Afvig. snjoga, sjoga, Gbr., snjøa, snjøva og snøva (ø') paa flere Steder; ogsaa snya, Nordl. G. N. snjóva (snjófa); Sv. snöa og snöga. — 2) fyldes eller belægges med Snee. Vegen snjovar full. Det snjovar nedre: det bliver nedsneet, skjult af Snee. — 3) v. a. tilrakke med Snee. Snjova seg ut: rode i Sneen, blive tilsneet.

Snjoball, m. Sneebold.

snjoberr, adj. sneeløs, fri for Snee.

snjoblind, adj. sneeblind, svagsynet af Sneeglands (Snjoglima).

Snjobolk, m. en Tid med Sneeveir.

Snjobraut, f. en Vei i dyb Snee.

Snjobrede, m. en stor Sneemasse; en Sneehob paa et Fjeld. S. Brede.

Snjodokk, f. s. Snjofolga.

Snjodriv (i'), n. Sneefog, drivende Snee. Nogle St. **Snjodrift**, f.

Snjodyr, s. Snjokall.

Snjo-eling (ee), m. Sneeiling, Sneebyge.

Snjo-elta, f. Sneeskyer, Snee i Luften. Hall. (Snjøelte).

Snjofall, n. Sneefald.

snjofast, adj. heelt belagt med Snee, saa at ingen Plet er bar. Det ligg snjofast lika til Sjoen.

Snjofaan, f. et meget tyndt Sneedække (s. Faan). Afvig. **Snyfan**, Helg.

Snjoflekk, m. Plet hvor der ligger Snee.

Snjofloke, m. Sneeflokke, enkelt Partikel af faldende Snee. Hedder ellers **Snjoflugsa** (Snøflukse), f., **Snjoflysa**, f. og **Snjofilla** (Snøfille), f.

Snjofok (o'), n. Sneefog.

Snjofolga, f. et lidet Sneedække. Sogn. I Nhl. **Snødokk**, f.

Snjofonn, f. en liggende Sneemasse, et stort Sneelag. — 2) Sneeskred. Sdm. (Snjøfonn), s. Fonn.

Snjofugl, m. Sneespurv (Emberiza nivalis). Ogsaa kaldet **Snjotiting** (Snøtiting), m. Nordl.

Snjoføre, n. Sneeføre, passende Sneelag til at kjøre paa.

Snjogauv, m. en Strøm eller Styrtning af drivende Snee. Hall.

Snjoglima (ii), f. Sneeglands, Sneens blendende Virkning paa Synet.

Snjograut, m. Snee som er opfyldt af Vand. Tel. Hall. (Jf. Blaastøda).

snjoheil (-heilt), adj omtr. som snjofast.

Snjohim (ii), n. et meget tyndt Sneedække.

Snjohimmel, m. Sneeluft, Skyer som bebude Snee.

Snjohosa (o'), f. Sneehose; Skindstrømper at bruge i Snee.

Snjoing, f. ideligt Sneefald.

Snjokall, m. Sneemand, Figur dannet af Snee. Ogsaa kaldet **Snjokjerring**, f. og i anden Form **Snjodyr**, n.

Snjokave, m. Sneebyge; tæt Sammenhobning af Snee i Luften.

Snjokrav, n. Sneeskorpe paa Vandet.

snjokvit, adj. sneehvid.

snjolaus, adj. sneeløs, bar.

Snjolit (i'), m. 1) Tegn til Snee i Luften. 2) sneehvid Farve.

Snjolyse, n. Nordlys med hvid Farve.

Snjoløysa, f. Mangel paa Sneeføre.

Snjoløysing, f. Sneens Optøelse om Vaaren. Tel. og fl.

Snjomjølking, f. stærkt Tøveir. Hall.

snjomyken (y'), adj. sneefuld, rig paa Snee. „snjømykjen", Hall.

Snjonaam, n. Sneens Bortgang om Vaaren (= Snjoløysing). Hard. G. N. snjónám. Egentl. Sneens Borttagelse.

Snjoplog, m. Sneeplov, Banebryder.

Snjorap, n. s. Snjoskrida.

Snjoraak, f. Mælkeveien (= Vetterbraut), Nfj. Paa Helg. **Sny-revel**, m.

Snjorid, f. et haardt Sneeveir, en Tid med stærkt Sneefald. (S. Rid). Ogsaa om et Sneelag paa Jorden. Sdm. (Snjørid).

Snjorota (o'), f. s. Snjoskrida.

Snjorust, f. rustfarvet Dynd, som ligger tilbage efter Snee.

Snjoskavl, m. en høi Sneedrive.

Snjoskrida (i'), f. Sneeskred, Lavine. Ogsaa kaldet **Snjorota** (o'), Tel.; **Snørap**, n. Ndm., **Snjøfonn**, f. Sdm.

Snjosletta (e'), f. Slud; s. Sletta.

Snjotiting, s. Snjofugl.

snjoutt (el. snjovutt), adj. plettet eller tilrakket af Snee. I Sæt. snjorutte; andre St. snjoette, snøvette, snøaat (Trondh.), snyatt (Nordl.).

Snjovad, n. Vadning i Snee. (Paa Sdm. „Snjøvaul" (for Snjovodul), m.

snjovarna, v. a. (ar), frede Engene om

Vaaren efter Sneeløsningen, for at Kreaturene ikke skulle fordærve Græsbunden. Tel. (Mo, Vinje), i Formen „snjovanne"; Particip snjovanna(d).

Snjovaak, m. et Slags Falk. (Buteo Lagopus?). Gbr. i Formen Sjovaak og Sjøvaak. Paa Hedemarken forekommer „Sjuvalk", eller „Skyvalk", som maaskee betegner samme Art.

Snjoveder, n. Sneeveir. (Sædvanlig Snjovær, Snjøveer, Snøveer). Hedder ogsaa **Snjovederaatta**, f. paa Sdm. „Snjøveraatte", meget brugl.

Snjovetter, m. en Vinter med megen Snee.

Snjovind, m. Vind som fremdriver Snee.

Snjoække, f. en sammendynget Sneemasse, f. Ex. i en Huulning paa et Fjeld. Vald. (Snjøække).

Sno, s. Snoa og Snod.

snoa, v. n. (ar), 1) lufte, blæse lidt; især om en kold Vind fra et Dalstrøg; s. Snoa, f. Temmelig alm. Sv. Dial. sno og snå). — 2) snage, snuse efter noget. Sogn. Andre St. **snaa**. (Jf. snaala, snaassa, snopa). — Afvigende Former ere: **snoga** (lufte, blæse), Gbr., og **snø** (-r, dde), Vald. „Dæ snødde fraa di": der stod en Luftning af det.

Snoa, f. 1) Luftning, Lufttræk; især om den kolde Luft som strømmer ned ad Dalstrøgene i Frostveir. Meget brugl. syd og vest i Landet. Nogle St. **Sno**; afvig. **Snaa**, Trondh. Nordl. Jf. Snæra, Nare, Skjella. (Paa Sdm. baade „Snoe" og „Skjelle", men det sidste om en stærkere Blæst). Sv. Dial. snå. — 2) Nys om noget, Spor, Antydning. Han fekk Snoa av det (egentl. han fik Veiret af det). Smaal. Ved Trondh. **Snaa**. Jf. Snev, Tev, Teft, Tekk.

Snod (?), m. Fyrighed, Mod, Livlighed. „Sno", Nhl. (Tvivlsomt). Jf. snodig og G. N. snúdr: Raskhed.

snoden (o') adj. blottet, bar (= snaud). Modsat loden. Mandal i Formen snoen (o'), snøen. „Gakk burt snøen, kom atter løen", siges om et klippet Faar. (G. N. snodinn). Synes at være Particip af et Verbum snjoda eller snuda (snyd, snaud, snodet), hvortil da ogsaa „snaud" henhører.

snodig (oo), adj. 1) flink, dygtig, brav; ogsaa: net, vakker. Nedenæs, Rbg. (Jf. G. N. snúdigr: rask. Sv. Dial. snudig: net, fiin). — 2) morsom, lystig; ogsaa: snurrig, besynderlig. Mere alm. Overalt med tydeligt „d" (som ogsaa er Tilfældet ved flere Ord med Endelsen „ig"). Jf. Snod.

snoga, s. snoa og snugga.

snohardt, adj. n. om et Sted, som er udsat for stærk Fjeldvind eller koldt Lufttræk (Snoa). Østl.

snoka (oo), v. n. (ar), snøfte, snuse. Gbr.

Snoka, f. Reenko i Spidsen for en Flok (= Dragskimla).

Snop (oo), m. Lækkerheder; Bakkelse, Frugt eller desl. Nordl.

snopa, v. n. (ar), 1) snaske, æde lækre Ting. Nordl. (Nt. snopen). — 2) snylte, snage efter noget. Sogn.

snopen, adj. kort for Hovedet, pirrelig. Tel. Jf. snuppeleg.

Snor (o'), n. Snot, Næseslim. Alm. (Nogle St. **Snør**). Sv. snor. Eng. Dial. snotter. — Hertil: **snora** (o'), v. a. besudle med Snot. **snorutt**, adj. snottet. **Snorsykja**, f. Kvægsyge med stærk Afsondring af Snot.

Snor (oo), f. Snor, Streng, tyk Traad. Jf. snara og Snøre.

Snora (o'), f. en Snare; s. Snara.

snorbein (oo), adj. snorlige, retliniet som en spændt Snor.

Snork, f. Tiggerkvinde (s. snerka). Nfj.

snorken (o'), adj. skrumpen, sammenkrympet. (Particip af snerka). Nordre Berg. Gbr. Isl. snorkinn.

snorpen, part. (af snerpa), sammensnerpet. Vald.

Snort (o'), m. Brand; s. Snart.

snorten (o'), adj. stødt, misnøiet, vranten. Nordre Berg. Nordl. (Oftere snurten). Vel egentl. Particip af snerta.

Snos, f. Hjørne, fremstaaende Kant. Ork. „Steinsnos'a": det forreste Hjørne af Arnestedet. Jf. Nos.

snosk, adj. snurrig (= snodig). Ork.

Snot (oo), f. Pige, Kvinde. Efter S. Bugge i en gammel Vise fra Tel. G. N. snót.

Snote (oo), m. Mode, nyt Snit. Vald.

snoten (oo), adj. net, vakker, pyntelig. Hard.

snotra (oo), v. n. snage; s. snutra.

snu (el. snua), v. a. og n. (r, dde), 1) snoe, vende noget i en vis Retning, eller til en anden Side. Snu Baaten aat Landet. Snu seg aat Veggen. Snu seg i Kring etc. (Mere brugl. end venda). Præsens hedder tildeels: **snyr**, Nordre Berg. Trondh. (I Snaasen: sny). Ellers alm. snur, snudde, snutt (uu). G. N. snúa (snýr, sneri, snúit). — 2) vrænge, omvride, f. Ex. Klæder. Ogsaa: flaae, aftage et Skind. Gbr. Ork. — 3) særlig om at vende eller omkaste Hø, som er udbredt til Tørring. (Jf. kaa). Folket var ute og snudde. — 4) v. n. vende sig om, vende sin Gang i en anden Retning; fare tilbage. D'er best aa snu heimatter. Me snudde, daa Stormen kom. — 5) have en vis Retning, være vendt til en vis Side. Den Sida som snur hit. Det snur rangt: det vender Vrangsiden til. Det snudde upp ned: det var omhvælvet, endevendt. — Snu seg: vende sig om; ogsaa: snoe sig, gaae frem med Klogskab; søge sin Fordeel. Snu seg til: være villig; slaae til, indlade sig paa noget. Snu i Hop: vende imod hinanden; og-

saa: spinde sammen, tvinde. (G. N. snúa). Jf. snara. Snu til: føie, lempe, lave; for Ex. Han snudde det so til, at han fekk Vinningen. Snu um: vende om, vrænge. Jf. umsnudd.
Snu, m. en Vending, Svingning. Vald. Gbr. (Maaskee Snud). Jf. Snur.
snubba, v. a. (ar), tiltale haardt, give hvasse Ord. Hall. Sv. snubba. G. N. snubba: bebreide. Jf. sneffa.
Snubba, f. Snibbe, haard Tiltale; Smaal. og flere. Mest i Fleertal. Hedder ogsaa **Snubbord.**
Snud (?), s. Snu og Snur.
snudd (uu), part. snoet, vendt; vrænget; ogsaa: stillet i et vist Forhold. Han veit ikkje kor han er snudd, o: hvordan han er stillet, hvorledes hans Sager staae.
snudda (u'), v. n. (ar), berøre noget let eller løselig. „Han snudda burt i dæ". Hall. (Sv. snudda).
snudden (u'), adj. lidt beruset. Hall.
Snuel, m. Hvirveltap i en Kjæde (= Leikinde, Laupar). Nhl.
snuen, adj. rask til at snoe sig; driftig, virksom. Nhl. Nordl.
snuft, s. snupt.
Snugg, m. 1) Travlhed; s. snugga. 2) en liden Lap eller Klud. Hall.
snugga, v. a. (ar), 1) lave, ordne, gjøre færdig; f. Ex. om at ordne sit Tøi til en Reise. Hall. Snugga seg: lave sig til; ogsaa haste, have travlt. — 2) skubbe, gnide. Jæd. (Oftere snoga). — 3) søge ivrigt efter noget; tigge, trygle. Gbr. Jf. Sv. snugga: snylte. G. N. snugga: stunde efter noget.
Snuggerom, n. Rum eller Leilighed til at faae sine Ting i Orden. Hall.
Snuing, f. 1) Vending, Omstilling; f. Ex. det Arbeide at vende Hø. — 2) Bevægelse, Rørelse; ogsaa Travlhed, Tummel. Snar i Snuingi: rask i sine Bevægelser.
snukka, v. n. (ar), snøfte, snue; ogsaa: lugte til noget. Nordl. (Eng. Dial. snuck). Jf. snoka, snykta, snika. — **Snukk**, m. Lugt el. Veir af noget. Afvig. **Snugg**, Mandal.
snulla, v. n. (ar), snøvle, tale utydeligt, med stærk Næselyd. Sdm. Gbr. Ork. og flere. Jf. snurla, snurkla. **Snulling**, f. Snøvlen.
snultra, v. n. (ar), snage, snylte efter noget. Berg. Nordl. Ellers ogsaa: **snyltra**, v. n. snylte, trygle. Tel. og fl.
Snunad, m. Vending, Omskiftelse; Omvæltning; ogsaa Tummel, Bevægelse, Travlhed. Berg. Hall. og fl. Sjeldnere **Snuning**, f. Af snu.
Snupp, m. Stump, lidet Stykke. Hall. og fl.
snuppeleg, adj. tvær, kort, afstumpet. Hall.
snupputt, adj. kort og tvær; om en Tiltale eller et Svar. Hall. I Vald. **snuppen**: stødt, skuffet; s. snippen.
snupt (snuppt), adj. tvært, heelt igjennem, ganske; f. Ex. snupt avbroten; snupt utslokken ꝛc. Berg. Trondh. Nordl. Tildeels udtalt „snuft". — Ogsaa med Betydning: næsten, saa godt som. Ryf.
Snur (uu), m. Kurre, Forvridning el. Sammenslyngning paa Traad (som er haardt snoet). Mest brugl. vest og nord i Landet. (Andre St. Snarlykkja, og Snarrukka). Figurlig: Det kom ein Snur paa, o: der opkom en Forvikling, Misforstaaelse, Tvist. Nogle Steder **Snu**, maaskee for Snud (Snudr); dog synes Ordet nærmest at føie sig til „snara".
snurast, v. n. (ast), forvikles, slaae sig i Bugter eller Kurrer (Snur). Hedder ogsaa: snura (ar) seg.
snuren, s. snurutt.
snurkla, v. n. (ar), ralle, give en snorkende eller gurglende Lyd. B. Stift. (G. N. snörgla). I en svagere Grad: **snurla**; jf. snulla.
Snurlykkja, f. s. Snur og Snar.
snurpa, v. a. s. snyrpa.
Snurr, m. 1) en snurrende Lyd. 2) en liden Ruus. B. Stift.
snurra, v. n. (ar), snurre; surre. Nogle St. ogsaa: hvirvle, svinge sig; s. snøra.
[**snurrig**, adj. snurrig, pudsig. Af Tydsk.
snurten, s. snorten. — **Snuru**, s. Snara.
snurutt, adj. fuld af Kurrer (Snur); ogsaa: forviklet, vanskelig.
Snus (uu), n. Snuustobak. Adskilt herfra er **Snus**, m. en Prise (Priis) af Snuus; ogsaa: en Smule. Aldri ein Snus: ikke det ringeste. Jf. Snysa.
snusa, v. n. (ar), snuse; ogsaa: snøfte, veire, spore efter noget.
snuska (u'), v. n. snage efter Mad. **Snusk**, n. Affald, Levninger. Sdm. og fl.
Snut (uu), m. Snude; fremstaaende Mund. Sv. snut; Eng. snout.
snutra (u'), v. n. (ar), snage, snuse efter noget. Nogle St. **snotra** (oo). Ogsaa snutla, eller snusla (snultle). Jf. snultra og snydja. Isl. snudra.
snuvla, v. n. snuble; s. snaava.
snuvutt, adj afstumpet, tvær, but. Guldalen. Ogsaa: korthaaret. Solør (?). Jf. nuv og nuvutt.
Sny, s. Snjo. — **snya**, s. snjoa.
Snya, f. Krabat, Slusk. Tel. (Landst. 774). Maaskee for Snydja.
snyda, v. n. (er, de), snøfte, snue, blæse i Næsen. Sdm. (snyde).
snydja (y'), v. n. (snyd, -dde, dt), spore, snuse efter noget; ogsaa: vimse, fare hastigt frem. Sdm. i Formen snydje, Præs. snyd'e (y'), Imperf. snydde for snudde (u'). G. N. snydja: haste.
Snygg, m. Art, Natur, Anlæg; ogsaa Nykker. Smaal. (Barnesnygg, Fantesnygg og flere). Dunkelt.
Snygjel, s. Snigel.
snygla, v. n. (ar), snylte, tigge, trygle. B.

Stift. Jf. snugga.

snykta, v. n. (ar), hulke, snappe efter Veiret; saasom i Graad. Tel. og Østl. tildeels i Formen **snøkte**; paa Hadeland „snøktegraate“. G. N. snökta. (Sv. snyfta). Jf. snukka, snippa, sippa. — **Snykting**, f. Hulken.

snyltra, v. n. trygle; s. snultra.

snyr, s. snu.

snyrpa, v. a. (er, te), trække sammen i Rynker (= hyrpa). Hall. J Vald. **snurpa.** Jf. snerpa.

Snyrt, m. Fiinhed, vakkert Udseende; vel egentl. Pynt, Prydelse. Nhl.

snyrta (y'), v. a. (er, e), pynte, pudse, gjøre vakker. Nhl. Voss. Jf. snerta.

snyrten, adj. pyntelig, net, vakker. Nhl. Voss, Sfj. Vald. G. N. snyrtilegr.

Snysa, f. Smule, lidet Gran. Vald. Vel egentl. Prise; s. Snus.

Snyt (yy), m. fremragende Spids el. Top. Sdm. og fl. Nogle St. **Snyta**, f.

snyta, v. a. (er, te), 1) snyde, rense Næsen. G. N. snýta. — 2) tilklippe, pudse (et Lys). — 3) narre, bedrage. — Forefindes tildeels med stærk Bøining, især med Imprf. snaut. (Hard. Rbg. Indh.). Dog synes dette at være en nyere Brug.

Snytar, m. en Snyder, En som narrer Folk i Handel. **Snytarskap**, m. Snyderie.

Snytt (y'), m. Puds, listigt Paafund. Sdm. og fl. Nogle St. Snitt.

snytt (yy), adj. 1) snydt, narret; s. snyta. — 2) beruset, drukken. Berg. Nordl.

Snæk, m. Stank; s. Snik, m.

snækja, v. n. og a. (er, te), 1) blæse koldt, kjøle, bide paa; om Vinden. Gbr. og fl. (snækje). — 2) give bitre Ord, forekaste En noget. Sfj. Sdm. Jf. snikka, nekkja.

Snækja, f. en Snibbe, bitter eller fornærmelig Tiltale. Sfj.

snækjen, adj. 1) skarp, bidende; om Vind og Kulde. Trondh. Jf. kaldsnækjen. — 2) nærgaaende, tilbøielig til at angribe. J Hall. **snæk**: bidsk.

snæme, adv. s. snemme.

snæra, v. n. (er, te), 1) streife, vimse omkring som for at lede efter noget. Sdm. (snære). Nærmer sig til snara. Jf. snøra. — 2) blæse svagt; især om en kold Vind. Østl. (Hadeland og fl.). Jf. snoa.

Snæra, f. Luftning, Vindpust; Vind fra Dalstrøgene. Østl. Jf. Snoa.

Snære, n. Krat, Riis, Kratskov. Gbr. Hall. J Sogn: **Snær**. Andre St. Snaar.

snærklædd, adj. tyndklædt, letklædt. Sdm. Maaskee snerrklædd.

Snærre, s. Snerra. — **snærta**, s. snerta.

Snæv, Spor, Tegn ꝛc. s. Snev.

snæv, adj. 1) snæver, trang. B. Stift. (Lidet brugl.). J Hall. **snøv.** Sv. snäf. G. N. snæfr, snœfr (?). — 2) knap, tarvelig, neppe tilstrækkelig. Mere alm. Jf. nøv, nauv. — 3) smaatærende, som nyder lidet. Nhl. Ogsaa: karrig. Hall. (snøv).

snævleg, adj. smækker, slank, fiint voxen. Tel. — Ogsaa: noget snæver.

Snævleike, m. Smalhed, Snæverhed.

snø, v. n. (r, dde), lufte; s. snoa.

Snø, m. s. Snjo. **snøa**, s. snjoa.

Snøbree, s. Snjobrede.

snøgg (ø'), adj. 1) kort, snart afgjort, let at blive færdig med; f. Ex. om et Arbeide, et Ærinde, en Vei ꝛc. Ogsaa: knap, liden (?). Nordl. Jf. knapp. — 2) hastig, pludselig. Ein snøgg Skilnad. Det fekk ein snøgg Ende. — 3) rask, hurtig, skyndsom. Me faa vera snøgge: vi maa skynde os. J snøggo (Dativ Neutr.): i en Hast. Hall. Fyre det snøggaste: for et Øieblik. Temmelig alm. Nogle St. oftere **snegg.** (Tel. Sfj. Sdm.). Komparativ tildeels **sneggre** (s. snøgt). Fra Rommerige er meddeelt „snøgg: pudsig, besynderlig“, som synes at falde sammen med „snodig“. Sv. Dial. snögg og snägger: knap, kort. Nt. snigger: rask; Holl. snugger: livlig. G. N. snöggr: glat (= snaud); Sv. snygg: reen, vakker.

snøgga, v. a. (ar), haste, paaskynde.

snøggfengd, adj. let at faae; ogsaa: rask, hurtig. Vald.

snøgghugsall, adj. snar til at besinde sig eller fatte sig. Hall.

snøggjengd, adj. rask til at gaae. Hall.

snøggleg, adj. noget hastig, pludselig.

snøgglege, adv. snart, i en Hast.

Snøggleike, m. Raskhed, Hurtighed.

snøggnæm, adj. rask til at lære. Hall.

snøggraat, adj. grædenem. Hall.

snøggsvæv, adj. = snarsvæv. Hall. og fl.

snøggtenkt, adj. rask til at finde Udvei eller bestemme sig (= snartenkt). Tel.

snøggtøk, adj. rask i at gribe til, paapasselig, parat. Hall.

Snøggvenda, f. en kort Udflugt el. Reise. Nhl. og fl.

Snøggærend, f. Ærinde som kan udrettes i en Hast.

snøgt (snøggt), adv. snart, i en Hast; ogsaa: pludseligt. Han var her berre som snøggaste, ɔ: kun for et Øieblik, i et kort Ærinde. Vonom snøggare: snarere end man havde ventet. Nogle St. Von sneggre; s. Von.

Snøk, m. Hast, Travlhed. „Han hadde slik ein Snøk paa se“: han var meget ivrig, eller skyndsom. Sdm.

snøkta, s. snykta. — **Snøl**, s. Snidel.

Snølet, s. Snjolit.

snøpsa(d), fornærmet; s. snessa.

snøra, v. a. (er, de), 1) snøre, ombinde, surre sammen. Lidet brugl. — 2) omdreie, svinge, hvirvle. „snør' se“: dreie sig rundt. Ork. Hedder ogsaa „snurre se“, og „snaaraa se“. Gbr. Ork. (Jf. snara). — 3) haste, paaskynde. Hall. Tel. og fl. Oftest

v. n. med „paa". Daa kann du tru, han snørde paa (skyndte sig).
Snøre, n. 1) Snøre, Toug, tyndt Reb. G. N. snœri. Af Snor. — 2) Fiskesnor med Lod og Angel (Krog).
Snørebasse, f. Snørekall.
Snørefiskje, n. Fiskerie med Snøre.
Snørekall, m. et Slags Legetøi; en Pind, som er stukken igjennem en rund Skive og saaledes afpasset, at den kan sættes i en hvirvlende Bevægelse, ligesom en Haandteen. Ork. og fl. Ogsaa kaldet Snørebasse, el. Snurrbasse (Østl.), Snørebuss (Smaal.), Sorphøna (Sdm.), Gand (Nordl.).
snørlagd, adj. smækker, smal. Hall.
snørleg, adj. 1) rask, hurtig. Tel. (?). — 2) ringe, ubetydelig. Indh. (snørli).
snøv (knap), s. snæv.
Snøveraatta, s. Snjoveder.
snøyda, v. a. (er, de), blotte, gjøre blot og bar. (Af snaud). Ogsaa v. n. hærje, rydde, borttage alt hvad der findes. (Mest alm. snøya, snøye; paa Sdm. snøyde). G. N. sneyda. — **snøydast**, v. n. blottes, blive bar eller skaldet. Noget lignende er **snyast**: fælde Haar. Rbg. Ligesaa **snøsa**. Lister.
Snøyda, f. 1) Blottelse, Bortryddelse. Han gjorde ikkje stor Snøyda: han gjorde ingen Ødelæggelse, han foer meget lempelig frem. Nordre Berg. — 2) et bart og blottet Punkt, en skaldet Plet; et Jordstykke uden Græsvært o. s. v. — 3) Fjeldmark ovenfor Skovgrændsen. Ogsaa kaldet Berrsnøyda. (Snøya).
snøydd, part. blottet, ryddet; s. snøyda.
Snøyding, f. Bortryddelse, Ødelæggelse.
snøypa, v. a. (er, te), 1) liste bort, skjule, holde i Skjul. Gbr. (snøype, Imperf. snøyfte). Snøypa seg undan: liste sig bort, unddrage sig. Hunden snøyper Rumpa: slaar Halen imellem Benene. — 2) knibe, klemme, være trang, f. Ex. om Klæder. Gbr. Hertil **snøyputt**, adj. trang, smal.
snøyra, v. n. snage, rapse. Tel. (Vinje). Maaskee snøydra. Jf. snutra.
so, adv. og conj. saa. Afvig. so, med aabent o (o'), Sæt., og saa (med reent aa) i de sydlige og østlige Egne. G. N. svá, senere: so. Ang. svá; Goth. sva, své; Ght. só; T. so, Holl. zoo, Eng. so. — Betydningen har mange Vendinger paa Grund af Ordets hyppige Brug og forskjellige Stilling; saaledes: 1) paa den Maade, paa saadan Maade, saaledes. So gjeng det. So skal du gjera. Um so er (ɔ: ifald, hvis). — 2) i den Grad, saa vidt, saa meget. Med Adj. og Adv. So mykjet at det er nog. So stor som hine. Det var ikkje so vel. Der var daa so og so mange. Ogsaa uden Adj.: D'er ikkje meir en so, ɔ: det er knapt nok. — 3) i høi Grad, mere end man har ventet. (Egentl. i saadan Grad; men uden nærmere Bestemmelse). Deels efter Verbum, deels med Adj. Det regner so. Det svider so. D'er so kaldt ute. Det vardt so seint fyre oss. Han er so rædd ɔc. Paa Østl. bliver „saa" endog gjentaget, uden at nogen Sætning paafølger; f. Ex. „d'er saa kaldt saa"; „han er saa snild saa". — 4) i den Tilstand; af den Beskaffenhed. (Egentlig: saadan, = slik, so voren). Vegen er ikkje so, at ein kann køyra. Dei er ikkje alle so. Her er ikkje so, at ein kann koma inn. Jf. Talemaaden: Det var no so, el. paa ein Maate so, ɔ: det var saa maadeligt, ikke just at rose. — 5) i disse Omstændigheder; imidlertid; alligevel, endda. Eg miste mykjet, men so fekk eg daa nokot atter. D'er fulla dyrt, men so er det daa godt. D'er berre Skrap, og so vil han skreppa av det. Her mærkes Ordets Brug i adskillige Udraab, f. Ex. So vardt det daa Enden! So skulde me ikkje koma lenger! So, du kom daa atter? osv. — 6) af den Grund, følgelig, altsaa. Eg kom sidst, og so kann du vita kvat eg fekk. Han hadde ikkje Pengar, og so var det ingi Raad. — 7) conj. saa, da, i det Tilfælde. Naar det er gjort, so er det for seint. Gjer det, so er du snild. Vil eg, so kann eg. Ofte indskudt som et forbindende Led efter en Relativsætning (ligesom G. N. þá); f. Ex. Den som vaagar, so anten vinn elder taper han. Den som inkje lærer, so kann han inkje. — 8) da, dernæst, derefter. Fyrst kom det ein, so kom det tvo, og so kom det fleire. (Dette „og so" lyder sædvanlig „aaso", og ofte med Tonen paa „aa"). — 9) at, saa at, for at. Send det hit, so eg fær sjaa det. Skunda deg, so me faa sleppa heim. Jf. Det stod i Skuggen, so eg ikkje saag det. (Kan ogsaa hedde: so at). — Af særlige Forbindelser mærkes: So kjerre: saa omtrent. So framt, s. soframt. So godt som: nær ved, næsten. So lenge: indtil videre. So maata: saapas. So mykjet: saavidt; s. mykjet. So nær, s. nær. So skjønt, s. skjønt. So snart: saa snart, strax, naar kun. So til: ret saa, just i denne Retning. So og so: a) paa den og den Maade (nemlig naar en nærmere Angivelse udelades). b) saa maadelig, ikke med det bedste.
so, for som, s. som.
Sod (o'), n. 1) Sydning, det at noget syder eller koger. (Af sjoda, saud). Ogsaa: Brusen, susende Lyd, Mumlen, Støi. Sogn og fl. Jf. Soll. — 2) Suppe; især om Kjødsuppe. (Egentl. det som er kogt). Østl. Nogle St. Sø, og So (o'). Jf. Ordsproget: Di fleire Kokkar, di verre Sod. — 3) Vand eller Vædske, hvori noget er kogt. (Kjøtsod, Fiskesod, Næpesod ɔc.). G. N. sod.
Soda (o'), f. Røre, Forvirring. „Søa", Ryf.
Sodd (o'), n. Kjødsuppe med Gryn eller Kaal. Berg. Nordl. Er vel kun en Form af Sod.
sodden (o'), adj. lummer, om Luften. Ryf.
Sode (o'), m. 1) Sydning, Kogning. Gryta

er nær ved Soden: nær ved at syde. — 2) Sveisning af Jern og Staal (s. sjoda). Sdm. og fl.

soden (o'), part. søden, opkogt; s. sjoda. G. N. sodinn. — **Sodengraut**, m. Valle som er indkogt til Grød. Gbr. (Soengraut). **Soden-ost**, m. et Slags fin Ost. Nordl. (Søenost).

sodna (o'), v. n. (ar), blive fugtig eller bløb. Sdm. Vel egentl. varmes.

Sodning (o'), m. Kogning, det som koges paa een Gang. Hall.

Sodspon (o', oo), m. Fiskeskee, Slev at oplægge Fisk med. Nordl. i Formen „Søsspon" og „Sasspon".

Soel, s. Sopling.

soframt, conj. saafremt, ifald, dersom. Soframt eg kann: hvis det er mig muligt. Egentl. to Ord: so framt. (G. N. svá framt).

Sog (o'), n. 1) Sugning. (Af suga, saug). — 2) en Strøm i en Elv; Hældning som trækker Vandet stærkere nedad. Rbg. — 3) Beklemmelse, Trykning for Brystet. Østl. og fl. — 4) Støi, Susen, Tummel. Sfj. — 5) sugende Smaadyr i Søen. (Grunnsog). Nordl.

Sog (o'), f. s. Sag.

Soga (o'), f. Sagn, Historie, Fortælling. Søndre Berg. Rbg. Tel. og fl. G. N. saga, acc. sögu. Andre St. Segn og Sogn.

Sogbarn (o'), n. Pattebarn, diende Barn. B. Stift. (Nogle Steder Sogeba'n). Jf. Sogmoder.

Sogebok (o', oo), f. Bog som indeholder Sagn og Fortællinger. G. N. sögubók.

Sogemann (o'), m. Hjemmelsmand, den som man har faaet en vis Underretning fra. Sdm. Tel. og fl. G. N. sögumadr.

sogen (o'), part. suget, udsuget (s. suga); ogsaa: svækket i Kræfterne, udmattet. (Flere St. sogjen; Fl. sogne).

Sogg, m. Karl, stor eller bygtig Karl (= Segg, Sugg). Nordre Berg.

Sogkul (o', uu), m. et Slags Byld eller Hævelse; en Sygdom blandt Pattebørn. Hall. (Søgkul, Søkuul).

Sogmage, s. Sundmage.

Sogmoder (o', oo), f. Moder som giver Die, har Pattebarn. B. Stift oftest i Formen Sogemor.

Sogn (o'), f. Sagn, gammel Fortælling. B. Stift ved Siden af „Segn". I Hall. **Søgn.** Fleertal sædv. Sogne(r), i Hall. Søgni. G. N. sögn, pl. sagnir. Paa Sdm. kun i Forbind. ei segjande Sogn: en Historie som gaar fra Slægt til Slægt.

Sogning (o'), m. Indbygger af Sogn i Bergens Stift. (Distriktets Navn udtales Soggn og Saagn; enkelte Steder Saun). Sjeldnere: **Sogna** (o'), f. Kvinde fra Sogn. Jf. Sygna og Sygner.

Sok (o'), s. Sak.

Sokk, n. Synkning i Modet, Anfald af Modløshed. Dei sette Sokk i honom: de skræmte ham, gjorde ham forsagt. Nordre Berg. Jf. Søkk.

Sokk, m. Strømpe; især om korte Strømper (Sokker); dog mangesteds det samme som „Hosa". G. N. sokkr. Jf. sokkutt. — **Sokkeleist**, m. Strømpefod. Ganga sokkeleistom: gaae med bare Strømper. (Vald. Sdm. Trondh.).

sokken, part. sunken; s. søkka.

sokkutt, adj. sokket; f. Ex. om en Hest, som har en afstikkende Farve nederst paa Benene. (Et saadant Dyr kan ogsaa kaldes **Sokken**, m. eller **Sokka**, f.). Jf. **Sokkerjupa**, f. Rype som ikke har fældet Fjædrene paa Læggene.

Sokl (o'), n. Sagl; s. Sleve.

Sokn (oo), f. 1) egentl. Søgning; dog heder dette sædvanlig Søkn, eller Sokning. (G. N. sókn: Søgsmaal; ogsaa Angreb). Jf. søkja og saka. — 2) et Redskab at søge med; en Bundskrabe eller Krog, hvormed man søger efter Ting, som ere sunkne i Vandet. (Sv. Dial. sokken). — 3) den mellemste Deel af et Fiskevod. Sfj. og fl. Ogsaa kaldet Sokna(r)bolk, m. Nhl. Shl. Ryf. — 4) en Menighed, Commune; Folk som søge en fælles Kirke (s. sokna). G. N. sókn. — 5) Sogn, Kirkesogn; Distrikt som har en Kirke eller en særskilt Menighed. Sv. socken. I Sammensætn. „Sokna", egentl. Soknar. (Det sidste forekommer paa Vors).

sokna (oo), v. n. (ar), 1) søge ivrigt, rode omkring for at finde noget. Ogsaa aktivt: sokna til seg, el. sokna i Hop, o: skrabe sammen. — 2) i Særdeleshed: søge med en Bundskrabe (Sokn), lede efter noget som er sunket. Alm. ved Havkanten. — 3) henhøre til et Kirkesogn. F. Ex. dei sokna til Nes, — til Mo, — til Norddalen o. s. v.

Soknarbarn, n. Sognebarn. Mest i Fleertal, om Personer som ere opfostrede i samme Sogn. (Soknabonn).

Soknarbod (o'), n. Præstens Besøg hos en syg eller døende Person.

Soknarbolk, s. Sokn, 3.

Soknarfolk, n. Sognefolk.

Soknarprest, m. Sognepræst.

Soknebyte, n. Grændseskjel imellem to Sogne. Ogsaa kaldet **Sokneskil**, n.

Sokning (oo), f. Søgen; s. sokna.

Sokning (oo), m. Indbygger af et vist Sogn; f. Ex. Aakerssokning, Vangssokning ꝛc. Sjeldnere **Sokna**, f. om Kvinder.

Soks (o'), f. en Sax; især Heelsax med Bue eller Fjæder. Jf. Skjæra.

Sol (oo), f. 1) Sol; Lysklode. G. N. sól. — 2) Solskin. Sitja i Soli, o: paa et Sted, hvor Solen skinner. Jf. Avsøla, Baksøla, Forsøla. — 3) Solens Gang. Laag Sol: det at Solen staar lavt. Jf. med Soli (=

rettføles), og: mote Soli (= rangføles). Sova til Solanne (i Vald. „te Soland"), ɔ: til Solens Opgang. (Dette „Solanne" er egentl. en Genitivform; G. N. sólar, sólarinnar).

Sol (o'), m Tang; f. Søl.

Sola (o'), f. Salg, Udsalg. „Til Sole": til Salg. Sdm. og fl. G. N. sala, gen. sölu; jf. Sv. till salu. — **Soleøl**, n. Øl, bestemt til Udsalg.

sola (oo), v. a. (ar), 1, sole (sig), varme i Solskinnet.

sola, v. a. (ar), 2, saale, sætte Saaler i. (Af Sole). **Soling**, f. Forsaaling.

Solarglad, n. Solens Nedgang. Temmelig alm. i forskjellig Form: **Solaglad**, Sdm., **Solagla**, flere Steder, **Solgla**, Østl., **Solglaa**, Ork., ogsaa **Solglaaing**, f. Tel. (Tinn), og **Solglæe**, Tel. (Vinje). Jf. glada. Sv. Dial. soleglalning.

Solarkoma, f. Solens Opgang. Sdm. Tel. og fl. (Solakome).

Sol-auga, n. Solens Skive, seet igjennem Røg eller Skyer. B. Stift.

solbakad, adj. gjennemvarmet eller stærkt ophedet af Solen.

Solbakke, m. Bakke som vender mod Solen.

solblind, adj. blendet af Solen, svag i Øinene af stærkt Solskin.

Solblom, m. Volverleie (Arnica). Rbg.

solbrend, adj. solbrændt paa Huden.

Solbær, n. Solbær, sort Ribs.

[**Soldater**, m. Soldat. (Ital. soldato). Mest alm. Søldater; nogle St. Syllater.

Sole (oo), m. 1) Saale, Underfladen paa en Fod. (Jf. Ilk og Iljar). Eng. sole, T. Sohle. — 2) Saale eller Bund i Skotøi. G. N. sóli. — 3) Grundstok i en Væg; især hvor den er noget ophøiet fra Jorden. Hertil Budarsole — „Ein Sole" betegner ogsaa: en dygtig Karl. Sdm. og flere. (Jf. Bas). Ved Trondh. skal det derimod betegne en Stakkel, ligesom „Saal".

Soleia, f. en Blomst; især om store og aabne Blomster, som Ranunkel, Kabbeleie og flere. Meget brugl. i B. Stift, Vald. Ndm. og fl. Ogsaa i Formen **Soløya**, eller **Soløy**, Num. Ork. Nordl. I Tel. **Soleiblom** og **Soleimblom**, om Ranunkler. (Forkortet „Leie", i Tale til Børn. Sdm.). Vel egentlig Sol-leia, men den sidste Deel er dunkel og maaskee forvansket. Isl. sóley, Færøisk sovleia (Caltha); Sv. Dial. solöga el. solögja. Jf. Dansk Kabbeleie, Volverleie og **Lege**, ɔ: Blomst (Molbechs Dial. Lex. 319); Tydsk Akelei (aquilegium), Polei (pulegium).

soleides, adv. saaledes. Mest alm. **so-leis**; ellers: **solest** (saaleist), Gbr., **soleisi**, Sogn; og med et tilføiet „ne": **soleisne** (soleistne), Nordre Berg., **saaleisen**, tildeels paa Østl. Ogsaa uden „s": **solei** (?), **solein**, Hall. Vald., **saalein**, Num. Nyere Ord; f. Leid.

Soleihov, m. Bladene af Kabbeleie (Caltha). Sdm.

Soleleder (-leer, lær), n. Saalelæder.

soleslitem (i'), adj. forslidt i Saalen.

Soleverja, f. et smalere Læderstykke under Bindsaalen i Skotøi.

solfaren, adj. om Vind, som vender sig efter Solens Gang. Sfj.

Solgang, m. Solens Gang, især med Hensyn til dens Høide. Ein høg Solgang: det at Solen gaar høit (som om Vaaren). Hedder ogsaa **Solargang**, el. „Solagaang", B. Stift. G. N. sólargangr.

Solgangsveder (-veer), n. Vind som gaar om til Syd eller Vest, efter Solens Gang. Østl. Jf. solfaren.

Solgard (gar), m. en Lysring omkring Solen i disig Luft. Ogsaa kaldet **Solgikkel**, Gbr., **Solgylte**, n. Stjord., **Solhuv**, m. Hadeland. Andre Steder Vedergard (Veergar).

Solgeisle, m. Solstraale; f. Geisle.

Solgidn, f. = Saabivn. Shl.

Solgisl, m. Veirsol, Bisol, Lysplet nær ved Solen i disig Luft. Nordl. og Trondh. Ellers kaldet **Solgil** (-gjiil), m. Sdm. og fl. (f. Gil), **Solgidd**, Jæd., **Solgigg**, Guldalen, **Solmøy** (Solmøya), f. Smaal. Rom., **Solhuv**, Hall., **Solhove**, n. Shl., **Solulv**, m. Hall. (Aal), **Solur** (= Ur), m. Tel. Jf. Solgard.

Solglad, n. f. Solarglad.

Solglima, f. blendende Solskin, Sollys som besværer Øinene.

Solgund (el. -gunn), m. et Slags Skorpe eller Slim paa Græsset. S. Gund.

Solgylte, n. f. Solgard.

Solhall, n. Solside, Skraaning imod Syd. Vald. I Sætersd. „Solhadd".

Solhatt, m. bredskygget Hat; Solskjerm.

Solhov (o'), n. Solhverv (om Vinteren). Nordre Berg. Tel. I Hard. og Voss **Solhev** (Solhæv), m. om Vintersolhverv (modsat Solkverv); altsaa vel egentl. Solstigning, af hevja. — Hertil **Solhovfisk**, m. Fisk som gaar til Land ved Solhvervstid, eller kort før Juul. (Solhovsild. Solhovtorsk).

Solhuv, m. f. Solgard og Solgisl.

Solhove, n. f. Solgisl.

Soling, f. Forsaaling; f. sola.

Solkverv, m. (og n.), Solhverv. Nogle St. kun om Sommersolhverv; f. Solhov. Isl. sólhvarf, n.

Soll, m. 1, sammenrørt Mad; især om smaabrækket Brød som er udblødnet i Mælk (Skyrsoll), eller en Blanding af Mælk og Ost (Ostesoll). Østl. Tel. Berg. Ork. og fl. (Jf. Soppa). G. N. sollr (?). Heraf sylla.

Soll, m 2, 1) Støi, Skraal, Lyd af mange Stemmer (= Sod, Oll, Older). Nordre Berg. (meget brugl.). Isl. sollr. — 2) en

samlet Hob eller Flok. I Forbindelsen: sanka Soll paa, ɔ: flokke sig omkring som til et Angreb, omringe, indeslutte. Nhl. Sdm. Ork. Helg.; ogsaa Hall. og fl.
solla, v. n. (ar), støie, skraale, tale høit; om en Mængde Mennesker. B. Stift. Jf. svalla.
sol-laus, adj. solløs, bortvendt fra Solen; om et Sted.
Sol-lina, f. Æqvator (= Lina).
Sol-ljos, n. Lys af Solen.
Solløysa, f. Mangel paa Solskin.
Solmerke, n. Tidsmærke af Solens Gang, f. Ex. for Klokkeslættet.
Solmoe, m. Solrøg; s. Moe. Ogsaa kaldet **Solrøyk**. I Gbr. **Solnisl**.
Solmøy, f. Veirsol; s. Solgisl.
Sol-ovring (o'), f. Solens Opgang. Helg. See ovra.
Solrenning, f. Solrinding, den Tid da Solen gaar op. I Ork. **Solrynne**, n. Jf. Solspretting, Solovring, Soltæring.
Solrev (e'), m. Døsighed eller Dovenskab af Solvarme. (En spøgende Benævnelse, idet Varmen betegnes som en lurende Ræv). Berg. Tel. Hall. „Eg er rædd, at Solrøven tæk oss".
Solrøyk, f. Solmoe.
Solsida, f. Side som vender mod Solen.
Solskin (i'), n. Solskin. — **Solskinbolk**, m. en Tid med klart Veir og Solskin. (I Ork. „Solskin-æling", m. en Stund da Solen skinner). — **Solskinfugl**, m. Fugl hvis Sang skal bebude Solskin.
Solskor (o'), f. og Solskorta, f. Huulning som vender mod Middagssolen og har stærk Varme.
Solskugge, m. Skyggen af et Bjerg, f. Ex. ved Solens Nedgang.
Solspretting, f. det Øieblik, da de første Solstraaler sees i Bjergtoppene. Temmelig alm.
Solstike (i'), m. stegende Solhede.
Solta (o'), f. Salthed, saltagtig Vædske eller Smag. Nordre Berg. Tel. Jf. Selta (af Salt).
solten, s. svolten.
solturka, v. a. (ar), tørre i Solvarme.
Soltæring, f. Solens Opgang. Rbg. (Aaseral). S. tæra.
Solulv, og **Solur**, f. Solgisl.
Solvarme, m. Varme af Solen.
Solvegg, m. Væg som vender mod Solen.
Solvendel, m. Solsikke (Helianthus). Tel. Østl.
Soløya, f. Soleia.
som, conj. som; hvor ꝛc. Lyder egentlig **sum** (u') eller „summ" (B. Stift og fl.); men gaar ogsaa i nogle Betydninger over til „so" (B. Stift) og „saa" (Shl. Ryf. Jæd. og fl.). G. N. sem; G. Sv. sum, sem. Jf. Ang. same, svá same; Nht. sam, alsam. (Grimm, Gr. 3, 283. Rydqvist 2, 512). Ordet har flere Betydninger efter de forskjellige Stillinger, hvori det sættes; saaledes: — 1) ligesom, i Lighed med, el. i samme Egenskab som. Ein slik som han. Den eine som den andre. No som fyrr. Her som annanstad. Jf. ogsaa: Det gjorde han som ein Mann; som ein Broder ꝛc. Han skulde vera som ein Domar; som ein Forstandar ꝛc. (I disse Tilfælde er Formen som, eller sum, temmelig alm.). — 2) i samme Grad som; ogsaa: omtrent, henved. Han er so stor som eg. So myket som detta. So godt som inkje. So sant som eg stend her. Jf. Det kann vera som ei Tunna; som ei Vaag; som eit Hundrad ꝛc. (ɔ: omtrent saa meget). I lignende Mening forbindes „som" ogsaa med Superlativ af et Adverb, f. Ex. som oftaste, som snaraste, kvar som helst. — 3) end (= enn som); f. Ex. han er større som dei andre; d'er meir som ein (ɔ: mere end een). Kun tildeels paa Østl., ogsaa i Shl. f. Ex. „d'æ verre so' inkje" (værre end intet). Forøvrigt er denne Brug her fremmed. (Jf. T. als). — 4) saaledes som, efter som, efter hvad. Med en paafølgende Sætning; f. Ex. det gjekk, som eg trudde. Han maa gjera, som han vil. Som dei segja. Som sagt er. Som det stend i Boki. (I denne Stilling hedder det paa nogle Steder altid „so" eller „saa"). — 5) som om, som i det Tilfælde at. Det saag ut, som det var Sylv. D'er, som det skulde so vera. Det var, som han skulde vita det. Han kom, som han var kallad. (Saaledes ogsaa G. N. sem). — 6) hvor, paa det Sted hvor. Det ligg der, som det laag. Der som han kom fraa. Der ute, som me foro sidst. — 7) da, medens, i den Tid hvori. Den Stundi, som eg var der. Rett som det var. Best som han gjekk, so kom han atter. — 8) i hvilken Maade, i den Grad hvori. (I Forbindelse med et foregaaende „so"). Eg skal gjera det so godt, som eg kann. Han kann vera so lenge, som han vil. So illa, som det var ꝛc. (Her bliver „som" tildeels udeladt). — 9) hvilken, hvilket, hvad (relativt). Den Mannen, som kom sidst. Dei Gutarne, som me møtte. Det Brevet, som eg fekk. Det, som no er atter (hvad der nu staar tilbage). Den, som tegjer, han samtykkjer, osv. Her indtræder Ordet som et væsentligt Led i Undersætningen, saaledes at det i sig selv indslutter Sætningens Subjekt el. Objekt og altsaa træder i Stedet for et relativt Pronomen (som ellers mangler saavel her som i de beslægtede Sprog). Hvor det skal betegne Objektet, bliver det i Dagligtalen ofte udeladt; f. Ex. den Baaten, (som) me saago; dei Brevi, (som) eg fekk. I Forbindelse med en Præposition (av, i, med ꝛc.) svarer „som" til det danske „hvor" (hvoraf, hvori, hvormed); imidlertid sættes Præpositionen altid efter Verbet eller sidst i Sætningen; f. Ex. Det var det, som Striden kom av (hvoraf Striden kom). Det Vatnet, som

Elvi renn ut or. Den Staden, som han kom fraa. Det Huset, som eg var i. Det Brevet, som han kom med, ꝛc. I Sætninger, som ere dobbelt sammensatte, kan „som" tildeels opfattes som: hvorom, eller angaaende hvilket; f. Ex. Ein Baat, som ingen visste, kven som aatte honom. Det kom upp nokot, som eg ikkje veit, kvat det var. Eg gjorde det, som eg trudde, at det var rettaste. (Oftere: som eg trudde var rettaste). Da Ordet i mange Distrikter lyder som „so", har det megen Lighed med det tydske so, som i forrige Tider har været brugt som Relativ.

Somar, s. Sumar.

so=maata, adv. saaledes; ogsaa: i saadan Grad, saa omtrent. Søndre Berg. Andre St. „so=pass" (som er fremmedt).

Some (oo), m. Hæder, Ære. Skal forekomme i B. Stift, men sjelden. G. N. sómi.

someleg, adj. sømmelig, passende, værdig. Tel. (dog oftere **saameleg**).

somen, adj. værdig, anseelig. „Ei somæ Kaana": en agtværdig Kone. Hard.

somna, s. sovna. — **somt**, s. sum.

Son (o'), m. (Fl. **Søner**), Søn, Barn af Mandkjøn. Sjelden med det oprindelige aabne „o" (Sogn, Nfj.), oftere med lukt o: **Soon** (Tel. Rbg.), og mest alm. udtalt **Saan**. Fleertal i en ældre Form: **Syner** (y'), **Syni**, Hall. Tel. Afvig. **Sœne**, Sdm. G. N. sonr (og sunr), pl. synir; Ang. og Ght. sunu, Goth. sunus. — I Sammensætning: Sonar (mest alm. Saana), saaledes **Sonarkona** (Saanakaana), f. Sønnekone. **Sonarson**, m. Sønnesøn. **Sonardotter**, f. Sønnedatter. — I Sammensætning med et Mandsnavn bliver Ordet tildeels forkortet til „so" eller „sa"; saaledes paa Helg. Nilsso, Jonso; i Indh. og Fosen: Nilssa, Jonsa (Jonson).

sona (oo), v. a. (ar), 1) forsone, forlige. Lidet brugl. — 2) stille (en Strid), neddysse en Sag, bringe den i Forglemmelse. B. Stift, Nordl. og fl. Dei hava sonat det ned. Particip ofte „sont" for sonad og sonat. „Dæ vardt nedsont".

so=ne, adv. saaledes. Voss (?). Andre St. forkortet: **son**, Ork., **saan**, Tel., og oftere fordoblet: **soson** (losson) og **saassaan**. Isl. svána, sona. (Jf. ne). I Rbg. sosse, sossa og sosst (ligt kosst for korso). Jf. soleides.

Song (o'), m. 1) Sang, Syngen; ogsaa Lyd som ligner Sang. Mest alm. udtalt Saang; ellers Søng, Hall. Vald. G. N. söngr; Sv. sång. — 2) et Stykke til at synge, en Sang, Psalme. I Tel. tildeels Saang, f. (med Fl. Saangjir). Jf. syngja.

Songar, m. en Sanger. Lidet brugl. da det sædvanlig hedder Syngjar.

Songbok, f. Sangbog.

Songfugl, m. Sangfugl.

Songhus, n. Koret i en Kirke. Rbg. Hall. Vald. og fl. (Sønghus). G. N. sönghús.

Songmaal, n. Sangstemme.

Songmeister, m. Sangmester.

Soning, f. Forligelse ꝛc. see sona.

sonlaus (o'), adj. sønneløs.

Sonn, n. Maltovn, et Slags Tørreovn bygget af flade Stene eller Heller. Indh. (Værdalen). Ogsaa meddeelt som „Saand"; men den oprindelige Form er uvis. Færøisk „sodn". (Landt's Beskr. over Færøerne, S. 314). — **sonnturka**, v. a. tørre paa Steenovn.

Sono, s. Sin. — **sont**, s. sona.

Sop (oo), n. sammenfeiet Støv eller Skrab. Jf. Sopa og Sorp.

Sop (oo), m. en bred Top (egentl. Feiekost); en udvidet Kant, f. Ex. paa en Trompet. Jf. „Styresopen": den nedre Deel af et Ror. Sdm.

sopa (oo), v. a. og n. (ar), 1) feie, viske af, rense for Støv eller Affald. Alm. Sopa Golvet, Loftet, Tunet ꝛc. G. N. sópa; Sv. sopa; Nt. swepen. Eng. sweep. — 2) bringe afsted ved at feie. Sopa ut Sorpet. Sopa i Hop: skrabe sammen. — 3) v. n. feie afsted, løbe. Sopa av: rende bort. Sopa i Vegen: fare afsted i strygende Fart. — Particip **sopad**, tildeels **sopt**, ligesom Imperf. tildeels sopte (soofte).

Sopa, f. 1) en Visk eller Kvast til at feie med. Sv. sopa. — 2) en Hob af sammenfeiet Affald. Heile Sopa: den hele Slump.

sopande, adv. farende i strygende Fart, feiende. Han kom sopande. B. Stift.

Sopar, m. en dygtig, driftig Karl; En som feier om sig. B. Stift.

sopass, s. somaata.

Sope (o'), m. en Sup, Slurk; en Levning paa Bunden i et Kar. Tel. og fl. (I Indh. **Saapaa**). G. N. sopi. Af supa, saup. En anden Form er **Sopa** (Sope), f. Søbemad for Børn. Sdm. og fl.

Sopemjøl, n. Meelstøv omkring en Mølle. (= Mjølduft). Østl.

sopen (o'), opsøbet. Part. af supa.

sopen (oo), adj. 1) rask, vimsende. 2) graadig, slugfulten. Nordl.

Soping, f. Feining, Oprydning; ogsaa en rask Bevægelse, Skyndsing, Hast.

Soplime, m. s. følg.

Sopling (oo), m. Feiekost, Kvast af sammenbundne Kviste til at feie med. Berg. Hall. Nordl. (Paa Østl. Soplime, s. Lime). Sjeldnere **Sopl** (Sopel). Ellers i en afvigende Form: **Sovl** (oo), m. Sdm. Gbr.; ogsaa overgaaet til **Soel**, Hard. og til **Solv**, Sfj. og Gbr. Isl. sófl.

Sopp, m. 1, Svamp, Paddehat (Boletus, Agaricus og fl.). Alm. Sv. supp og sopp. Isl. sveppr. Renna upp som Sopp: vore meget hastigt.

Sopp, m. 2, Bold, Legebold. I gamle Viser (Landst. 112, 162). G. N. soppr.
soppa, v. a. (ar), sammenbinde Træ eller Tømmer i en Flaade. Tel. (Nissedal).
Soppa, f. 1, en Hob af Tømmerved paa Vandet. Nbg. (?). Ved Mandal **Suppa**.
Soppa, f. 2, Brødsuppe, Mælk med smaa-brækket Brød (= Soll). Hard. Sfj. Sdm.
Soppegran, f. Gran med meget blød Ved. Smaal. og fl.
sopproten (o'), adj. gjennemraadden; skjør som Svamp (Sopp).
sop-rein (oo), adj. rydbet, blottet, saa reen som feiet. Østl.
Sor (o'), n. et Lag af smaa Iisklumper paa Vandet; en tynd Iisskorpe (= Krav). Trondh. (Selbu, Ork.). Tildeels udtalt **Sorr** og **Sørr**. I Østerd. **Sar**, eller **Sær** (s. følg.). Sv. sörja. Jf. Isl. sori, m. og syrja, f. Grums.
sora (o'), v. n. (ar), belægges med en Iis-skorpe. Lyder som **sorra**, Ork., **saaraa**, Solør, **sara** (eller **særa**), Østerd. (Sv. Dial. sōra. Rietz 559). Jf. **sorka**.
Sorg, f. 1) Sorg, Bedrøvelse over et Tab. G. N. sorg. 2) Omsorg, Bekymring. Gjera seg Sorg: ængste sig for noget. Heraf **syrgja**.
sorgfull, adj. sorgfuld, bedrøvet. Nogle St. **sorgafull**. Hedder ogsaa **sorgall**, Sogn; **sorg-gjeven**, Buskr.
sorglaus, adj. sorgfri, ubekymret; ogsaa: tryg, sikker. Nogle St. **sorgalaus** (B. Stift).
Sorgmod, n. sørgmodig Stemning. — **sorg-modig**, adj. sørgmodig, nedslagen. G. N. sorgmódr.
sorka, v. n. faae en Iisskorpe (= sora). Trondh. (Tydal).
Sorp, n. Feieskarn, Ophobning af Støv, Straa eller Spaaner; f. Ex. paa et Gulv. B. Stift, Gbr. og fl. (Ellers paa Østl. **Søpl**, el. **Søpel**). G. N. sorp.
Sorpa, f. Mudder; s. **Surpa**.
Sorpdunge, m. Hob af sammenkastet Feie-skarn. Nogle St. **Sorrdungje** (Sdm.), som nærmer sig til Saur og Sor. Ogsaa kaldet **Sorphaug**, m. (Paa Østl. **Søpel-haug**).
Sorphøna, f. et Legetøi, s. Snørekall.
Sorpkraa, f. Vraa imellem Døren og Ov-nen i en Stue. B. Stift. Andre Steder **Søpelkraa**, **Søpel-ro**.
sorputt, adj. ufeiet, smudset.
Sorr, s. Sor. **sorra**, s. sora.
[**Sort**, m. Sort, Slags. Fr. sorte.
sorta, s. svorta. — **soson**, s. sone.
Sot (oo), n. Sod, Sværte af Røg. G. N. sót; Eng. soot. Jf. **sotutt**.
sota, v. a. (ar), 1) tilsmudse med Sod. Sota seg ut. — 2) feie eller rense for Sod. Sota Omnen. Sv. sota. — **sotast**, v. n. blive sodet.
Sota, f. Sodkvast at feie Ovne med.
Sota (o'), f. Sidden; Sæde, s. **Seta**.
Sotar (oo), m. Skorsteensfeier.
sotbrun, adj. sodbruun, mørkbruun.
sote (o'), for setet, s. sitja.
sotekjær (o'), s. setekjær.
Soten (om en Hest), s. sotutt.
Sotgrima, f. Sodstribe. Tel. og fl.
Soting, f. Rensning for Sod.
Sotlit (i'), m. Sodfarve.
Sott (oo), f. 1) Sygdom. I Sammensæt-ning som **Lungesott**, **Steinsott**, **Helsott** og flere. G. N. sótt, Ang. suht, T. Sucht. — 2) Feberfyge, Nervefeber eller deslige; især om en smitsom eller omgaaende Syg-dom. Jf. **Farsott**, **Landfarsott**. Alm. Ved Trondhjem tildeels afvig. „Søtt“. Liggja Sotti: ligge i en haard Sygdom el. Feber.
Sott (o'), m. et raaddent Træ, en Stok som har ligget længe i Vand, og deslige. Tel. (Vinje, Raudland).
sotta (oo), v. n. (ar), angre, sørge, være nedslagen. Hall.
Sotta(r)seng, f. Sotteseng.
Sotta(r)sveim, m. Anfald af en Smitsot eller omgaaende Syge. Sdm.
sottfengen, s. sottnæm.
sottlegen, adj. svækket af et langvarigt Syge-leie. B. Stift og fl. (sottlegjen, -leien). „Han er so bleik'e, so(m) han vore sott-leien“, ɔ: som om han havde ligget i en haard Sygdom.
sottmyken (y'), adj. som lider meget eller angribes haardt af paakommende Syg-domme. Hall. (-mykjen).
sottnæm, adj. fængelig for Sygdom, eller som letteligt bliver smittet. Berg. Hall. og flere. I Hall. ogsaa **sottfengjen**.
sotutt, adj. 1) sodet, tilrøget. 2) sodfarvet, sodbruun. — En Hest med saadan Farve kaldes ofte „Sot'en“, en Hoppe „Sota“.
sova (o'), v. n. (**søv**, **sov**, **sovet**; nogle St. **søv**, **svav**), at sove. Inf. tildeels **saava** eller **saavaa**, Trondh. Præsens mest alm. **søv** (ø'), **søv'e**; ellers ogsaa: **sev** (e'), **sev'e**, Shl. Ryf. Imperf. mest alm. **sov** (o'), men har ogsaa en ældre Form: **svav**, Hall. Gbr. Ndm. og **svov**, Romsd. Fleertal **svovo** og **sovo** (oo), Hall. Supinum alm. **sove** (o'). G. N. sofa (sef, svaf, sofit); oprindelig vistnok svefa (svef, svaf). Jf. koma. Fra Formen **svav** og det gamle Fleertal **svaavo** (sváfu) udgaae de afledede Ord: **svæva** og **svæv**; jf. **Svevn**. — Betydning: 1) sove, slumre, ligge i Søvn eller Dvale; saaledes ogsaa figurlig om Sjælen eller Samvittigheden. — 2) være betagen af Lammelse eller Fø-lesløshed; om Lemmer (især Fødderne), saasom efter lang Hvile i en ubekvem Stil-ling. Jf. **sovna**. — 3) v. a. drive eller bevirke ved Søvn. Sova ut eit Rus. Sova seg frisk. Sova Dagen burt o. s. v.

sovande, adj. 1) sovende. Han fekk det sovande, ɔ: uden Møie, uden at vide af det. — 2) passende at sove. No er det ikkje sovande lenger.
Sovar, m. en Sover, En som sover længe.
Sovardag, m. en Sovedag.
Soveblom, f. Svæva.
sovekjær, adj. søvnig, som vil sove.
sovetrengd, adj. trængende til Søvn.
Soving, f. Soven, langvarig Søvn.
Sovl (oo), f. s. Suvl.
Sovl (oo), m. Feiekost, s. Sopling. Hertil **Sovleris** (ii), n. Kviste som kunne bruges til Feiekoste. Sdm. og flere. Andre Steder **Sopling-ris.**
sovna (o'), v. n. (ar), 1) falde i Søvn, sove ind. Alm. Nogle St. **sobna**, men mest alm. **somna**. G. N. sofna; Sv. somna. — 2) lammes, blive følesløs (af Tryk eller af en ubekvem Stilling); om Lemmer. — 3) hensove, døe. Han sovnade utor Verdi. Particip **sovnad.**
Sovning, f. Indsoven, det Øieblik da man falder i Søvn.
so-voren, adj. saadan, slig, saa beskaffen. Søndre Berg. og fl. Neutrum **sovoret** lyder tildeels: so're (Nhl.), saavre og sauvre (Jæd.). — Andre Steder bruges: **sodan** (paa Sdm. **so-den**), som her er et fremmedt Ord.
Spa, f. Spad og Spade.
Spad, n. tynd Suppe; især Kjødsuppe. Rbg. Tel. Gbr. Ork. (Spa). G. N. spad. Ogsaa i svenske og danske Dialekter.
spada, v. a. (ar), spade, opbryde Jord med en Spade. Præsens hedder tildeels „spar", og Imperf. paa mange Steder spadde. Particip **spadd** er temmelig alm. — Et andet Ord er **spada** seg (spa seg), ɔ: mænge sig til en Suppe (Spad). Tel.
Spade, m. 1) Spade, Redskab at opbryde Jord med. Mange St. forkortet: Spa. — 2) Brødstikke (= Spoda, Fløyg). Sdm. — 3) Spader, i Kort. Brugt i Fleertal „Spar" og „Spa".
Spadegrev (-græv), n. Træspade med Kant af Jern. Sdm.
Spadereka (e'), f. en bred Spade, lig en Skovl. „Spa'roko", Rommerige.
Spading, f. Spadning.
spak, adj. 1) spagfærdig, stilfærdig, rolig; om Mennesker. G. N. spakr; Sv. spak. Ogsaa: klog, viis (ligesom G. N. spakr); men kun i et Par Sammensætninger: kjennespak, minnespak, vegspak. — 2) spag, tam, let at behandle; om Dyr. — 3) om Luft og Sø: rolig, stille, uden nogen stærk Bevægelse. Jf. spekkja og Spekt.
spakfengd, adj. rolig, stille; om Veiret. D'er spakfengt. Trondh.
spakleg, adj. nogenlunde stille, rolig.
spaklege, adv. sagte, lempeligt. Fara spaklege fram.
Spakleike, m. Spagfærdighed.
spaklynd, adj. stilfærdig eller fredelig af Natur. Tel.
spakna, v. n. (ar), blive spag, dæmpes; blive mere fredelig eller lempelig; ogsaa om Veiret: stilles, blive roligere. Meget brugl. Hedder ogsaa spakast (Nordl.) og spekkjast.
Spakning, f. Sagtning, Dæmpelse.
spakt, adv. sagte, spagfærdigt. Ganga spakt: gaae langsomt.
spakvoren (o'), adj. stilfærdig.
Span, n. Spænding, Strækning; s. følg.
spana, v. a. (ar), spænde, udspænde, strække. Shl. Hard. Tel. Hall. Spana ut Føterne: udspærre Fødderne. Spana paa: strække stærkt. Andre Steder spenna. Jf. G. N. spenja (spandi).
Spanar, m. en Stopper, f. Ex. paa Bommen i en Væverstol. Shl.
[**spandera**, v. a. spendere, bekoste.
Spanjor, m. en Spanier; ogsaa om spanske Fartøier. Eng. spaniard; Fr. espagnol.
spann, s. spinna og spenna.
Spann, n. 1) et Spand, lidet Kar at bære i Haanden. Søndre Berg. og fl. (tildeels med Fleertal **Sponn**). Ogsaa flere Steder om Blikspand, men ikke om Trækar. (Jf. Dall, Ambar). G. N. spann. — 2) en Vægt af 36 Marker, en halv „Vaag". Meget brugl. ved Stavanger, hvor Kornmaalet gjerne regnes efter Spann. (Jf. Sv. spann: Halvtønde). — 3) et Slags gammel Jordskyld, omtrent som 3 Skyldbaler. Trondh. Stift. Deles i tre Ører (Øyre), og i 72 Marker. Vel egentlig: et Spand Smør, nemlig som Afgift for Leie. (Jf. G. N. spann, i Fritzners Ordbog).
Spann, f. Spand, Fingermaal, Længde som man kan maale med udstrakte Fingre (see Langspann og Stuttspann). Sjeldnere i Formen **Sponn** (o'). Tel. Isl. spönn, pl. spannir.
spanna, v. a. (ar), maale med Fingrene. Fordum ogsaa (ligesom mæla) om at maale for Sygdom, læge ved en vis Ceremonie. Nordl.
Spanning, f. Maaling, s. spanna.
Spannkjevle, n. Maalekjæp (?). „Snu Spannkjevle", Benævnelse paa en vis Leg eller Styrkeprøve. Sdm. Nordl. Nogle Steder Spannkjølve.
Spannreim, f. Spandrem.
Spannskurd, m. et vist Agermaal; et udmaalt Stykke Ager til at afskjære. Voss. (Spans-skur).
spansk, adj. spansk. I Sammensætn. tildeels „spans", f. Ex. Spans-salt.
Spantraav, n. stærkt Trav. Rbg.
Spar, n. Besparelse. D'er ikkje nokot Spar i det.
spar, adj. sparsom, knap, karrig. Han er so spar paa det. Mest brugl. nordenfjelds. G. N. spar(r).

spara, v. a. (er, de), 1) spare, skaane, behandle lempelig (= liva); ogsaa: benytte sparsomt, bruge lidet af. D'er ikkje verdt aa spara det, som nog er av (ɔ: som findes i Overflod). Afvig. **spaaraa**, Gbr. Ork. G. N. spara. — 2) undgaae at bruge, lade være, beholde til senere Brug. Spara av: bespare, have tilovers. Spara upp: opspare, samle ved Sparsomhed. — 3) hindre, afholde En fra noget. Eg skal ikkje spara honom, ɔ: ikke forhindre ham deri; egentlig: spare det for ham. — Imperf. tildeels sparte. Particip **spard**, ofte spart.

sparande, adj. værd at spare.

Spareskilling, m. opsparede Penge.

Sparing, f. Besparelse; Sparsomhed.

Spark, n. sprællende Bevægelse, Sparken, Trampen; ogsaa en Kamp, Dyst, voldsom Anstrengelse.

sparka, v. n. (ar), sprælle, sprætte, vride sig, især i liggende Stilling. Sparka mot: gjøre Modstand, være uvillig. Jf. spenna.

sparlege, adv. sparsomt, knapt.

Sparre, m. 1) Spændetræ i en Væv (= Spjelk, Sprote). Tel. Egentl. Spile at udspærre med. G. N. sparri. — 2) Støtte, Pæl som sættes paa skraa imod en Væg eller Dør. Hard. — 3) Sparre, Skraabjælke i et Tag. Østerd. Andre Steder Sperra.

sparsam, adj. sparsom, tilbøielig til at spare. **Sparsemd**, f. Sparsomhed. (Sjelden).

Sparsmak, m. Smag som dæmper Madlysten. (I Spøg om det at Mad el. Drikke er alt for hed).

Sparv, s. Sporv.

[**spasera**, v. n. spadsere (= reika, driva).

[**Spasi**, n. Rum; Leilighed. (Spatium).

Spaud (?), m. en tynd Stang; en Fiskestang. Solør, i Formen Spau og Spaug, som vistnok er en Afvigelse af Spaud (ligesom „Saug" for Saud, og „raug" for raud). Jf. Spoda. Sv. spö; i Dial. spöd, spöde; G. Sv. spöde, n.

Spaug, s. Spaud.

spauka, v. n. og a. (ar), grave, rode, opkaste Jord; forsøge paa at spade. Sdm. Nordl. Jf. bauka.

spaa, v. a. (r, dde), 1) spaae, forudsige noget. G. N. spá. — 2) bebude, varsle for noget. Det spaar ikkje nokot godt. — 3) formode, tænke, slutte. Eg spaar, han er komen: jeg tænker, at han maa være kommen. Nhl. og fl. Eg spaar det: jeg kan tænke det; det er rimeligt nok; det er nok sandt. Meget brugl. i de sydlige Egne.

spaadd, part. spaaet, forudsagt. Den Enden heve lenge voret spaadd. (Neutr. spaatt). Jf. sannspaadd.

Spaadom, m. Spaadom.

Spaaing, f. Spaaen, Snak om noget som man endnu ikke veed.

Spaakall, m. og **Spaakjerring**, f. En som befatter sig med at spaae. Ogsaa **Spaafugl**, m. eller **Spaakraaka**, f. spotviis om En som foregiver at vide hvad der skal skee.

Spaal, s. Spol. — **spaalaa**, s. spela.

Spaamann, m. Spaamand.

Spaamøy, f. en vis Beenknogle med en Huulning paa den ene Side, brugt i Leg, idet man kaster den mod Gulvet for at see, om Huulningen vil vende op eller ned. Nordre Berg.

Spaanad, m. Forudsigelse, Spaadom.

Spaanaa, s. Spene og Spune.

Spaang, f. s. Spong.

spaanosen (o'), adj. forhippet, meget nysgjerrig; ogsaa; meget begjærlig eller lysten. Sogn, Nhl. (Dunkelt Ord). Fra Nordl. meddeelt „spønosen": hidsig, vild, olm. Jf. kaahugad.

spaaraa, s. spara og spora.

spaavis, adj. klog til at spaae. Sjelden.

Spe, n. Spee, Spot. Nogle St. især om forblommet Spot (Ironie) eller Skjemt hvori man siger det modsatte af hvad man mener. (Sdm. Nhl. Tel.). Det var sagt paa Spe (spotviis). Det Skreppet var berre paa Spe: den Ros var kun Spotteros. — Hertil **Spefugl**, m. eller **Spekraaka**, f. Spottefugl, En som roser noget spotviis. **Speord**, n. Spotteglose.

spea (ee), v. a. og n. (ar), spotte; rose noget paa Skrømt; ogsaa: spaae det modsatte af hvad man venter. B. Stift. Du tar(v) ikkje spea: spot ikke; det kan gaae, som du siger, og ikke som du mener.

speeleg, adj. farlig, vovelig, som let kan føre til Ulykke. Jæd. Rbg. Tel. (meget brugl.). Ogsaa paa Sdm. især om en alt for dristig Spøg. I Indherred forekommer **spægleg** (spægli) i samme Betydning; andre St. **spøkjeleg**. Ordets Slægtskab er saaledes dunkelt.

spefull, adj. spottende; spottelysten.

Spegel (e'), m. (Fl. Speglar), 1) et Speil. Sædvanlig udtalt Spegjel, ogsaa Speiel, B. Stift; Spigjil (Spiel) og Spil, Hall. Gbr. Sv. spegel, G. N. spegill, af Lat. speculum. — 2) et Exempel, Forbillede; oftere om en Begivenhed, som kan tjene til Advarsel; et Spektakel, en Ulykke. B. Stift.

Spegelglas, n. Speilglas.

spegelklaar, adj. speilklar, speilblank.

Spegelraama, f. Speilramme.

spegla, v. a. (ar), speile; afspeile (sig). Figurl. D'er nokot til aa spegla seg i, ɔ: at anvende paa sig selv, at tage til Advarsel.

Spegling, f. Afspeiling, f. Ex. i Vand.

speia, s. spæja. **Speiel**, s. Spegel.

speikje, s. spækja og spøkja.

Speis, Ildsted; s. Spis.

[**Speisi** (m.), Specie; Speciedaler.

Speiſs, f. et Riis at slaae med. Sdm. Jf.

Speisrot, f. Spidsrod, af det tydske Spießruthe.
Spekk, n. Spæk, Fedtlag paa Kjød. (Jf. Flesk). G. N. spik.
spekka, v. a. (ar), skjære Spækket af.
spekkja, v. a. (er, te), spæge, tæmme, dæmpe (af spak). Nogle St. **spækja** (spækje). G. N. spekja. — **spekkjast**, v. n. spæges, blive spag eller rolig. Imperf. spektest.
spekkjeleg, adj. lempelig, spag. Sdm. og fl.
spekkrunnen (-ronnen), adj. belagt med en Hinde af Spæk; meget fed. B. Stift.
Spekraaka, f. Spe.
Spekt, f. Spagfærdighed. I Forbindelsen: med Spekt, o: besindigt, lempeligt. Sdm. og flere (dog lidet brugl.). G. N. spekt (af spak).
spekt, part. spæget, dæmpet, f. spekkja.
Spel (e'), 1) Spil, Leg, Morskab; ogsaa: Puds, Paafund. Nogle St. **Spil** (i'), Rbg. Tel. — 2) Veddeleg, Spil med Kort, Terninger o. s. v. Ogsaa: Vovespil, Fare. Setja nokot paa Spel: vove noget, udsætte sig for at miste det. Det stend paa Spel: det staar i Fare, kan let gaae tabt. — 3) et enkelt Spil, et Forsøg i at spille; et Partie. Eg vann fyrste Spelet. Me hadde spelat fem Spel. — 4) Tonespil, Musik; ogsaa et enkelt Musikstykke (Slaatt). Felespel, Fløytespel, Harpespel. — 5) et musikalsk Instrument. (Især om saadanne som ere mindre bekjendte). — 6) Gangspil, Ankerspil paa Fartøier, og desl. Ellers kaldet Vindespel.
spela (e'), v. n. og a. (ar), 1) spille, lege, more sig. Afvig. **spila** (i'), Rbg. Tel. ogsaa: **spæla**, **spella**, Nordl., **spala**, Namd., **spaalaa**, Indh. Ork. (Isl. spila; Sv. spela; Nt. spelen, T. spielen). Hedder ofte: spela seg (jf. leika). Imperf. tildeels spelte. — 2) lege Veddeleg, spille med Kort, Terninger o. s. v. — 3) musicere, spille paa et Instrument. Spela paa Fela, Harpa, Fløyta. Spela ein Slaatt. — 4) løbe let, glide, bevæge sig frit (= leika). Det spelar i Handi (om et Redskab som er meget let og bekvemt). — 5) agere, forestille eller efterligne en Person. Kun i enkelte Forbindelser, som: spela Bas, el. spela Meister: optræde som Herre el. Overmand.
Spela (e'), f. en flad Splint, en lang og tynd Skive af kløvet Træ. Jæd. I Nordre Berg. **Spila** (i'). Jf. Spildra og Spol. (Sv. spjele). — **Spelekorg**, f. Kurv som er flettet af tynde Skiver, Spaanekurv.
Spelar (e'), m. en Spillemand; Musikant. Ogsaa et Navn paa Tiuren. Østerd.
speleg (speele), f. speeleg.
Speling (e'), f. Spillen; Spillemaade.
Spelmann, m. Spillemand.
Spelpengar, pl. Spillemandsløn.
Spelrom, n. Spillerum; Raaderum.
Spelslaatt, m. Musikstykke, f. Ex. til en Dands. Ogsaa kaldet **Speltak**, n. Shl. og flere.
Spelverk, n. Spilleværk; spillende Instrument; ogsaa Gangspil.
Spene (e'), m. Patte, Sugevorte (paa et Dyr); Kopatte ꝛc. Mest alm. udtalt **Spæne**; ellers **Spenne**, Nordl., **Spæna**, Østl., **Spana**, Namd., **Spaanaa**, Ork. G. N. speni; Sv. spene. **Spenebora** (o'), f. Mælkerøret i en Patte.
Spenel (e'), m. Møllejern, Jernbolt som gaar ud fra Møllearelen (Kallen) og tjener til at ombreie Møllestenen ved Hjælp af et Tværjern (Sigle). Brugt i forskjellig Form: **Spenel** og **Spænel**, Tel. Jæd. Ryf. Shl.; **Spænol**, Rbg. Ndm., **Spænaal**, Sfj. Sdm., **Spænor**, Rom., **Spunur**, Indh.; **Spønulv**, Voss; **Spenvol** (o'), Vald. Den oprindelige Form uvis. Jf. spana og G. N. spenja: drage.
Spenetang, n. Tangart med Knopper som ligne Patter. Nordl.
Spenger, pl. f. Spong.
spengja, v. a. (er, de), 1) beslaae med Skinner eller Plader. (Af Spong). Spengja ein Slede: sætte Jernskinner under en Slæde. Berg. Stift. — 2) belægge en Vei med Stokke, lægge Planker over en Sump. Indh. — 3) v. n. om Vinden: blæse i korte Byger, saa at der dannes mørke Striber (Spenger) paa Vandet. „Han spengje(r) ned i Fjor'en". Nordre Berg. — Particip **spengd**: beslaaet.
Spengjing, m. jernbeslaaet Slæde.
Spenle, f. Spennel.
Spenn, m. et Spark, et Stød eller Slag med Foden. Alm. Vel egentl. Spern, f. følg.
spenna, v. n. (**spenn**, **spann**, **sponnet**), 1) røres, bevæge sig, vise Tegn til Liv eller Følelse. B. Stift. Upersonligt; f. Ex. Han laag so stiv, at det spann ikkje i honom, o: at man ikke saae en Muskel røre sig. Han kunde slege(t) seg, so det hadde ikkje sponne(t) i honom. Sogn og fl. Paa Sdm. med svag Bøining: spente, spent. — 2) sparke, gjøre et Stød med Foden. Østl. (Smaal. Rom.). Supin. tildeels „spunni". Ordets egentlige Form er s p e r n a (spern, sparn, spornet); f. det følgende.
spenna, v. a. (er, te), 1, sparke, støde eller slaae med Fødderne; saaledes ogsaa **spennast**: sparke til hinanden. Imperf. tildeels: spende (Rbg. Tel.). Som v. n. sparke efter noget; ogsaa: strække Fødderne til en vis Side; f. Ex. spenna burt i Veggen, o: vende Fødderne mod Væggen. Spenna i Biten (i'): gjøre et Luftspring for at naae en Bjælke med Foden. — Egentl. s p e r n a. G. N. sperna; Sv. spjärna (i Dial. spjänna, spänna); Ang. speornan, spurnan; Eng. spurn. Ordet synes allerede tidlig at være sammenblandet med det følgende spenna.

spenna, v. a. (er, te), 2, 1) spænde, stramme, sætte i en spændt Stilling. Jf. spana. — 2) omspænde, omgjorde; fæste med Gjord eller Spænde. (Mindre brugl.). G. N. spenna. Spenna fyre: sætte Hesten i Kjøretøiet. (Modsat: spretta fraa).

Spennar, m. en Stopper, en Bolt som sættes imod et Hjul for at standse det. Ork. Gbr. Østerd. og fl. I Shl. Spanar.

Spenne, n. 1, Fodbræt, noget at sætte Fødderne imod. (Fotspenne). Nogle St. ogsaa: Sparken, stærk Bevægelse, Kamp o. s. v. Egentl. Sperne.

Spenne, n. 2, et Spænde, en Malle til Fæste eller Lukkelse, f. Ex. i et Bælte. Sv. spänne. — **Spenneſko**, m. Sko med Spænde paa Overlæderet.

Spennel, m. en liden Vidie-Ring at fæste et Baand i. (Fl. Spenlar). Voss, Rbg. Smaal. Hedder ogsaa **Spænel**, Ryf. og flere. I Hard. **Spenle**. Andre Steder Vidjespenning og Nesting.

Spennetak, n. en stærk Anstrengelse, Kamp, Dyst. Østl.

Spenning, f. 1, Sparken; ogsaa: stor Bevægelse, Anstrengelse ꝛc. Egentl. Sperning, s. spenna, 1.

Spenning, f. 2, 1) Spænding, spændt Stilling, f. Ex. i en Laas. Jf. Halvspenning. — 2) Spændkraft, Elasticitet. — 3) Omspænding, Omgjordelse; ogsaa et Spænde eller noget at fæste med.

Spenſl, n. Fæstebaand, Stroppe til at omspænde eller fæste med. (Spænsel). G. N. spenzl.

ſpent, adv. ganske: f. Ex. Han kunde hava flaget seg spent i Hel. Østl. Num. og fl.

ſpent, part. spændt, strammet, s. spenna.

Spenvol, m. s. Spenel.

Speord, n. s. Spe.

Sperel (?), m. Hale; s. Spæl.

ſperla, v. a. splintre; s. spildra.

Sperr, n. s. Sperreband.

ſperra, v. a. (ar), 1) udspænde, strække, udspile. Tel. (Jf. Sparre). — 2) sammenbinde Fiske, som skulle ophænges til Tørring. Nordl. ogsaa Sdm. — 3) sætte Sparrer paa en Bygning. (Det sidste egentl. af det følgende Sperra).

Sperra, f. 1, Sparre, Skraabjælke under et Tag. Hertil **Sperrehogg**, n. Indsnit hvorved Sparren fæstes i Væggen. **Sperreklauv**, f. den Kløft hvorved to Sparrer forbindes i Tagryggen. **Sperrelaas**, n. det samme. (Nfj.). **Sperrepar**, n. to Sparrer som støde sammen i Tagryggen. **Sperretak**, n. Tag som hviler paa Sparrer (ikke paa Aaser). — **ſperrevakſen**, adj. om Skov, som er saavidt voxen, at man kan hugge Sparrer i den. (Valders).

Sperra, f. 2, et Par Fiske, som ere sammenbundne ved Halen og ophængte til Tørring. Nordl. (Jf. Sperr og sperra).

Sperra, f. 3, Stivhed, Lammelse i Fødderne. Tel. Mere alm. Gangsperra.

Sperreband, n. Traad hvormed Fisk sammenbindes til Ophængning. Nordl. Ogsaa kaldet **Sperr**, n. Sdm.

Sperring, f. Sparreværk ꝛc. s. sperra.

ſpe-ſkjera, v. a. (skjer, skar), spotte, saare ved spottende Ord. Sdm.

Spetal, s. Spital.

Spetta, f. Træpikker (Picus); en Slægt af Skovfugle, hvoraf „Grønspetta" er den mest bekjendte. Mest i de sydligste Egne. (Andre St. Trepikka, Treklopp, Vidkleppe, Kakkspjøt og flere). Sv. hackspett; Eng. speight og specht; T. Specht.

Spiel, s. Spegel.

Spik (ii), f. (Fl. Spikar), 1) en Splint, Stump, et smalt Stykke Træ. Rbg. Tel. og fl. Jf. Handspik, Hjulspik, Ristespik. (Mere afvig. Leggspik). G. N. spik. — 2) en Lysestikke, tynd Splint til at tænde eller lyse med. B. Stift, Gbr. Ork. og fl. (Andre St. Tyreflis, Stikka, Snerta). — 3) en smal og udbrugt Lee. Oftere Ljaaspik.

ſpika, v. a. (ar), 1) kløve Træ i tynde Splinter. Smaal. og fl. — 2) splintre, knuse, slaae i smaa Stykker. B. Stift, Nordl. ogsaa Østl. — 3) v. n. være haard eller stridig. Spika imot: gjøre Modstand. Ryf. Det spikar hardt: det holder haardt, falder besværligt. Tel. (Har maaskee havt stærk Bøining; s. spiken).

ſpika, v. n. pønse, spekulere. Buskr.

ſpikande, adv. i Forbind. „spikande fint", ɔ: fnysende af Vrede. B. Stift.

Spikar, m. Spiger, Søm, liden Nagle af Jern. Alm., dog nogle St. **Spik** (ii), Vald. Gbr. Sv. spik; Nt. spiker. — Hertil **Spikarbor** (o'), m. eller **Spikarnavar**, m. Spigerbor. **Spikarhovud** (o'), n. Hoved paa et Søm. **Spikarlod** (o'), f. Nagletog, Form at slaae Spigere i. **Spikartunna**, f. (i Folkesagn) en Tønde med indslagne Spigere, hvori en Forbryder skulde omvæltes.

Spike (i'), eller **Spikje**, n. i Forbind. „vera i Spikje": være speget (= spiken). Ogsaa i Sammensætning, altid med „kj"; saaledes: **Spikjekjøt** (Spikjebog, Spikjelaar), om speget Kjød. **Spikjefisk** (Spikjelaks, Spikjesild), om speget Fisk. **Spikjemat**, m. Mad af speget Kjød eller Fisk. Sv. spickemat. Dunkelt Ord, jf. spiken og spikna.

Spikeljos (ii), n. Lysning af brændende Spaaner (Spik). **Spikeloge** (o'), m. Flamme af en Lysestikke.

ſpiken (i'), adj. speget, tilstrækkelig tørret, eller ogsaa gjennemsaltet; om Kjød og Fisk. Hall. og fl. (s. Spike). Ogsaa: tør, tynd, mager. Sv. spicken. (Her udtalt spikjen og spekjen). Maaskee Particip af et Verbum spika (speik). Jf. Isl. speikja: tørre (efter Haldorson); Sv. Dial. speka: ophede, tørre,

Spiker-olje, m. Lavendelolie (?). Hall. Jf. Sv. spikolja (af Plantenavnet Lavandula spica). Holl. spijkolie, spijkerbalsem.
Spike-tre, n. Træ til Lysestikker; fedt og ildfængende Træ. B. Stift.
Spikhella, f. en Plade (Helle), hvorpaa man lægger brændende Splinter for at lyse i Huset. Ved Trondh. i Formen **Spikhylla** (Spikhyll).
Spikje og **spikjen**, f. Spike, spiken.
Spikje-tet (ee), m. Kjød-Meise. Gbr.
Spikk, n. et Puds, en Skalkestreg (= Pretta). Dei ha' gjort meg eit Spikk. Søndre Berg. Vel egentl. Snit, s. følg.
spikka, v. n. og a. (ar), snitte, skjære, tilskjære noget med en Kniv. Søndre Berg. Sogn, Hall. Gbr. og fl. (Andre Steder smida). I Smaal. spjekla. Jf. smukla.
Spikke, m. Smaafugl; Spurv, eller anden Fugl af lignende Størrelse. Tel. og flere. (Spikkje). Sv. spink (gråspink), i Dial. spikke, spekke (Spurv); Eng. spink (Finke). Jf. Titing, Tita og Skur.
Spikkeband, n. et Neg eller Kornbaand, som udsættes til Føde for Spurvene; et Juleneg. Tel. og fl. (Haardt k).
spikna, v. n. (ar), blive speget (s. spiken); blive salt eller tør nok til Spiisning. Sv. spickna.
spikra (ii), v. n. (ar), beslaae med Spigere.
spikutt, adj. fuld af Splinter eller Fliser. Rbg. S. Spik.
Spil (i'), s. Spel. **spila**, s. spela.
spila (ii), v. a. (ar), spile, udspærre. Lidet brugl. Ligesaa **Spile**, m. en Spile.
Spila (i'), f. en Skive; s. Spela.
Spildra, f. en lang Skive eller Splint af Træ, en tynd Fjel. Temmelig alm. (Sv. spillra: Splint). Jf. Spela.
spildra, v. a. (ar), splintre, kløve. Mindre brugl. Nogle St. **sperla**. (Lister).
spildrende (og spildrande), adv. i Forbind. spildrende ny: splinter ny. (Nogle Steder spilder ny). Ligesaa spildrende naken: splitter nøgen. Sv. spiller.
Spilekorg (i'), f. Spela.
[**Spilkum**, m. Kop, liden Skaal. Af det tydske Spülkumm.
Spill, m. Skylregn, kort Regnbyge. Sdm. Oftere Regnspill.
spilla, v. a. og n. (er, te), 1) spilde, lade falde; især: forøde, bortkaste; ogsaa: fordærve, gjøre unyttig. (I Hall. spylle). G. N. spilla. — 2) forspilde, tabe, miste; f. Ex. spilla sin Rett. Ogsaa: bruge ilde eller til Unytte. Spilla si Tid. Spilla Umaken. — 3) v. n. rinde, strømme. Sdm. „Han regne, so dæ spille ned". (Jf. Spilleregn). „Dæ spillte Blod'e": Blodet strømmede ud.
Spille, n. Spilde, Forødelse. Ganga til Spilles: gaae til Spilde.
Spilleregn, n. Skylregn, stærk Regn. Sdm. Nordl. Hedder ogsaa: **Spillevatn** (Spillvatn), n.
Spilling, f. Forspildelse.
Spillkvist, m. Stump af en frønnet Kvist i en Planke. Helg. (Spilkvist).
spillsam, adj. spildsom, let at forøde, eller som medfører Forødelse.
Spillsykja, f. Spedalskhed. Nordl. Paa Sdm. **Spiltesykje**.
spillt (spilt), adj. 1) spildt, tabt; s. spilla. — 2) spedalsk (= spitelsk). Berg. Trondh. Nordl. Jf. Spillsykja.
Spiltog (o'), n. Spiltoug, Rum for en Hest i Stalden. Østl. Lyder ogsaa Spiltaug el. Spiltau. (Maaskee rettest Spiltaag; see Taag). Sv. spilta.
Spindværing, m. Indbygger af Distriktet Spind ved Lindesnæs.
spinken, adj. spinkel, mager.
spinna, v. a. og n. (**spinn**, **spann**, **spunnet**), 1) spinde, snoe, gjøre Traad. G. N. spinna. Imperf. Fl. **spunno** (Hall.). — 2) v. n. sysle med Spinding. — 3) svinge rundt, hvirvle. Nordl.
spinnande, adj. tjenlig til at spinde.
Spinnar, m. en Spinder (Spinderske). **Spinnarløn**, f. Spindeløn.
Spinnel, m. et Slags Dreierbænk. Berg. Stift.
Spinning, f. Spinden (= Spune).
Spinnkjerring, f. 1) Spindekone. 2) Edderkop. Nordl.
Spir (ii), m. 1) Spiir, smal Top, f. Ex. paa et Taarn; ogsaa om Straalerne i en Krone. (Sv. spira). — 2) Strøm, Straale af sprudlende Vædske. N. Berg. — 3) et Spektakel, Særsyn. Sdm. „Dei fekk sjaa ein Spir". „Dæ hende ein Spir" o. s. v. Jf. Spegel.
Spir, m. (2), liden Makreel (= Pir, Geir). Ryf. Sfj.
Spira, f. 1) Stamme af et ungt Træ, Sparre, Bjælketræ. Østl. Sv. spira. — 2) Bjælke eller Grundstok i en Bro. Smaal. 3) Hase, Fodsene; især paa Heste. Tel. (Jf. spirsliten). — 4) et Faar med Horn (= Hyrna). Tel.
spira, v. n. (er, de), 1) spire, skyde op. Ikke alm. (s. renna, brydda, aala). — 2) sprudle, strømme, vælde frem i en Straale. Nordre Berg. Hall. (Jf. Spir). Imperf. sædvanlig spirte.
spirsliten, adj. svækket i Fødderne, forstrækket i Føddernes Sener; om Heste. Tel. S. Spira, 3.
spirven (i'), adj. spædlemmet, smal, tynd. Hall. (Hoel), hvor det ogsaa hedder **spirvelima(d)** og **spirveleitt**. Vel egentl. sperven. Jf. D. spærlemmet.
Spis, m. Ildsted, Arnested. Smaal. Tel. I Rbg. **Speis**; s. Peis.
[**spisk**, adj. spids, tilspidset. Sv. spetsig; af T. spitzig. See Spit.
Spiis (ii), n. lækker Mad. „D'er godt

Spiss" (el. Spis), siges f. Ex. om meget velsmagende Fisk. Sdm. og fl. G. N. spíz, egentl. Specerier; Eng. spice, Fr. epice (espice).

spissa (ii), v. n. (er, te), 1) forslaae, række til, blive nok. Østerd. Indh. „Dæ spiss' int": det forslaar ikke. (Sv. spisa). Vel egentl. mætte, forsyne. — 2) spise, æde. (Kun af og til brugl.). Fremmedt Ord.

spissa, v. a. splidse; s. spleisa.

Spissøl, n. Efterbryg, det sidste eller tyndeste Øl i en Brygning. B. Stift, Hall. og fl. Mest alm. **Spissel** (ii). Sv. spisöl.

Spit (ii), n. Fortræd, Fornærmelse, Opirrelse; ogsaa Spot, spydige Ord. Søndre Berg. ogsaa i Nordl. Sv. Dial. spit; Nt. spiet; Eng. spite.

Spit (i'), n. Strikning; s. Spyt.

Spit (i'), m. Spids, Od, tilspidset Nagle eller Pind. Østl. (Rom. Gbr.). Nogle St. „Speet". Jf. D. Spid, Nt. spitt, T. Spitz. Andre St. Spyta (y').

Spit (ii), m. Haartop, Lok. Trondh. (Tydal).

spita (i'), v. n. (ar), blive smalere mod Enden, løbe ud i en Spids (= kvessa, skata). Tel. Num. (Jf. Spit). Ogsaa v. a. fæste med en Pind, s. spyta.

Spita (i'), f. Pind, s. Spyta.

Spital (i'), n. og m. Hospital; Sygehuus. Nogle St. **Spytal** (y'), Spøtal. (Berg. Stift). G. N. spitali, m. af Lat. hospitalis.

spitelsk (i'), adj. spedalsk (= spillt). Nogle St. spytelsk (y'), spøtælsk'e. Sv. spetälsk). Af Spital.

spitig (ii), adj. spydig, spodsk, tirrende. Søndre Berg. S. Spit, n.

Spitord, n. spydige, tirrende Ord. Sogn og fl. I Nhl. ogsaa „Spitøre", for Spitørde.

spitra, v. n. sprudle; s. sprita.

spjaaka, v. a. udpynte, udmaie. Buskr.

Spjeld, n. 1) Bræt, Skive; Plade hvormed man lukker en Aabning. f. Ex. en Skorsteenspibe. Temmelig alm. G. N. spjald, speld; Sv. spjell. (Jf. Goth. spilda: Fjel). — 2) en liden Hylde; Hjørnehylde, dannet af en trekantet Skive. Nordre Berg. — 3) Vandskovl, Vandfang paa et Møllehjul. B. Stift. (Jf. Kastespjeld). — 4) en liden Ramme at væve i (= Bevgrind, Bandgrind). Smaal.

Spjelder, n. s. Stille.

Spjelk, m. 1) Støtte, Spile som bindes til brækkede Rør eller Stænger og ligeledes til beskadigede Lemmer for at holde dem stive. Temmelig alm. Isl. spelka, Ang. spelc; Sv. spjele. — 2) Spændetræ, Spile hvormed en Væv holdes udstrakt i Breden. B. Stift. Andre Steder Sparre og Sprote. Isl. spjálk, f. — 3) den forreste Deel af Skinnebenet (= Leggspik). Rbg. i Formen Spjolk.

spjelka, v. a. (ar), støtte med Spiler eller Splinter, forbinde med en Spile (Spjelk). Part. spjelkad.

spjerr (eller spjær), adv. vildt, blindt hen. Smaal. „Kjøre spjær": kjøre løbsk, eller i vild Flugt.

spjerra, v. a. splitte, rive, oprive. Smaal. Ogsaa udtalt spjære.

Spjerra, f. Split, Rift. Smaal.

spjerten, adj. stolt, strunk. Sogn.

Spjot (oo), n. Spyd, Stikvaaben. Rbg. Ellers alm. **Spjut**. G. N. spjót.

Spjote, m. 1) en smal eller spids Kile. Tel. — 2) Rygspids, det opadstaaende, spydformige Been i en Ryghvirvel. Tel. Andre St. Ryggtind. I Guldalen „Spjutu", f. et tyndt Been (?).

Spjut, s. Spjot.

Spjæling, s. Spæling. — **spjær**, s. spjerr.

Spjør (ø'), f. Klud, Lap, Strimmel. Rbg. Nhl. Sdm. Det held Liten (i'), solenge som der er Spjør atter. G. N. spjör. Ogsaa: Finne paa Fisk (= Fjøder). Romsd. (?). — En anden Form er **Spjørre**, m. Lap, Stump. Tel. Guldalen.

[**spleisa**, v. a. splidse, sammenflette (Toug). Holl. splitsen. Hedder ogsaa „spissa", Sdm. Nordl.

Splint, f. Tværnagle, Kile at fæste med. Nordre Berg.

Splint, m. en Landstryger. Nhl. **Splintalag**, eller **Splintafylgje**, n. Selskab af omstreifende urolige Folk.

Split (ii), f. Splid, Fiendskab. (Nyt Ord).

Splitt, m. = Plitt, Plikt. Toten.

Spo, s. Spon.

Spoda (o'), f. 1) en liden smal Skovl, f. Ex. til Omrøring i Korn som tørres ved Ild. Nordre Berg. — 2) Brødstikke, lang Pind hvormed Fladbrød flyttes og vendes i Bagningen. Brugt i Formen **Spo'a** og **Spøa**, Nordl., **Spodo**, Namd., **Spudu**, Indh. Ork., og **Spugu**, Ork. Paa Sdm. derimod: Spade, m. (Andre St. Fløyg). Jf. Spaud.

Spoe (Fugl), s. Spue.

Spol (o'), f. Strimmel, Vævbredde i en sammensat Dug. Rbg. Egentl. kun en Form af det følgende.

Spol (o'), m. 1) Spile, Stang, en af Ribberne i en Grind eller Rist. I Hall. **Spøl**, med Fl. Spøli (Spoler). I Tel. tildeels **Spola** (o'), f. G. N. spölr (pl. spelir). Andre St. Rim. — 2) Stribe, Linie i stribet Tøi; ogsaa en Strimmel. Tel. (Vinje). Jf. Bringspolor og Spela (af en Grundform Spal).

spola (oo), v. n. (ar), gjøre Spoler, opvinde Traad til Isslæt. Nogle St. **spøla** og **spjola**.

Spole (oo), m. Væverspole, aflangt Traadnøgle til Isslæt. Nogle Steder **Spol** (oo) og **Spøl**; afvig. **Spjole**, Sogn, Hall. (Sv. spole). — **Spole-tre**, n. Teen hvor-

paa Spoler opvindes.

Spon (oo), m. 1) Spaan, tynd Skive af Træ. Nogle St. **Spo.** (Sdm.). Fleertal tildeels „Spøner"; mere alm. Sponar. G. N. spónn, pl. spœnir. Jf. Spøna. — 2) Spiseskee, Træskee, især med tvært eller afstumpet Blad. Sætersd. Hall. Gbr. G. N. spónn; Eng. spoon. — 3) Tagspaan, smaa Træskiver at tække med. Tildeels ogsaa: en liden Splint; f. Dragspon, Rekspon.

Sponbork, m. Kork, Korketræets Bark.

Spone, f. Spune.

Spong (Spaang), f. (Fl. **Spenger**), 1) en smal Plade, Skinne, Jernbeslag; f. Ex. paa Hjul, Slædemeder og deslige. Alm. i de sydlige og vestlige Egne. G. N. spöng (spengr). Heraf spengja. — 2) en liden Bro, dannet af nogle faa Stokke. Indh. (Sv. spång). — 3) et lidet Loft, eller et smalt Fjelegulv (= Ram, Lem). Nhl. — 4) Jisflage, Jisbælte tværs over en Aa eller Fjord. B. Stift. G. N. spöng. — 5) en Tværstribe, et Vindkast som gjør en mørk Stribe paa Vandfladen. Trondh. og flere. Jf. spengja.

spongad, adj. beslaaet med Skinner (= spengd). Egentl. for spangad.

sponglaus, adj. forslidt i Skinnerne.

Spongslede, m. Slæde med jernbeslaaede Meder. (Jarnskoning).

Sponn, f. Spann.

Spontak, n. Spaanetag. — **spontekkja**, v. a. tække med Spaan eller smaa Træskiver. Particip **spontakt**.

Sponeskja, f. Æske dannet af en sammenbøiet Spaan.

Spor (o'), n. 1) Spor, Fodspor; Mærke efter Gang. Ikke meget brugl. (Jf Far, Slag, Fet, Stoppa). G. N. spor. — 2) Hul, hvori en Stolpe eller Støtte nedsættes; især om Mastesporet i Baad eller Fartøi. — 3) Tange paa en Lee, den Spore som drives ind i Skaftet. Sæt. Tel. Sogn, Sfj. Afvig. **Sporv** (eller Spørv), n. Hall. Jf. Tjo. Hertil **Sporhol**, n. Hullet hvori Leen fæstes.

Spor (oo), f. Spord.

spora (o'), v. n. (ar), opsparke Jorden, træde haardt saa at der viser sig dybe Spor. B. Stift.

Spord, m. Stjert, Hale; paa Fisk. Mest alm. Spoor, nogle St. Spol (tykt L); paa Sdm. tildeels Spur (u'). G. N. spordr. Sv. Dial. spor, spol. Sjeldnere med Betydn. Spids, yderste Ende, f. Bryggjespord og Bruspord.

sporda, v. n. rende bort, flygte. Nordl. (spora). Vel egentl. vende Halen til.

Spore (o'), m. en Spore, Pig, Torn. Afvig. „Spaaraa", Østerd. Solør. G. N. spori.

Sporhol (o', o'), n. f. Spor.

Sporr, og Sporrhauk, f. Sporv.

sporsteyta (o'), v. n. (er, te), trampe og løbe stærkt, opsparke Jorden ved Løb eller Trampen. Nordre Berg. Ogsaa om Fiske som hoppe op over Vandet. (Dog neppe af Spord).

Sporv (o'), m. Spurv (Fugl). Tildeels afvig. **Sparv**, Indh. (Snaasen), **Sporr**, Toten og fl., **Spør**, Solør. G. N. spörr; Sv. sparf; Eng. sparrow, Goth. sparva. — **Sporveband**, n. = Spikkeband. **Sporvehauk**, m. Spurvehøg. (**Sporrhauk**, Toten). **Sporvereid**, n. Spurverede. **Sporvunge**, m. Spurveunge.

[**spost** (o'), adj. spodsk, tirrende.

Spott, f. Spot, Haan; Skadefryd. G. N. spott, n.

Spott, m. Plet, Flæk; lidet Jordstykke. (Jordspott, Aakerspott). Sæt. Tel. Jsl. spotti: Stump. Jf. Eng. spot.

spotta, v. a. (ar), spotte, haane; bespotte. G. N. spotta.

Spottebrev, n. Brev med spottende eller fornærmeligt Indhold.

Spottegauk, m. Spottefugl, Spotter.

spotteleg, adj. bespottelig, skammelig.

Spottevisa, f. spottende Vise, Nidvise.

Spottord, n. spottende Ord.

spottsam, adj. spottelysten. Lidet brugl.

sprada (?), v. a. sprøyte, stænke (= skvetta). Smaal. i Formen „spra".

spraka, v. n. (ar), sprage, knitre. Østl. J Gbr. **spraakaa**.

Sprake (kj), m. Enebærtræ (= Brake). Sogn, Voss. Hertil: Sprakabær, Sprakalog, Sprakasmak og fl. S. Eine.

Sprakk, m. smaa sprællende Dyr (Larver) i Vandet. Tel. (Vinje). Nogle St. **Sprakl**, n. (Tinn). Jf. G. N. spradka: spræl̃le.

sprala, v. n. (ar), sprælle, sprætte, vride sig; især om Fisk. B. Stift, Nordl. Nogle St. **spræla** (er, te). Sv. Dial. sprala, spralla; Eng. sprawl. — **Spraling**, f. sprællende Bevægelse.

Sprang, n. 1, Spring, Løb, stærk Løben. Alm. J Berg. Stift: **Spraang.** (Sv. språng). Det kann ingen taka honom paa Sprang: ingen kan indhente ham i Løb, eller ved at løbe efter. Standa paa Spranget: staae færdig til at løbe, eller gaae. Leggja til Sprangs: tage Tilløb, sætte sig i Fart. Han gjerer ikkje stort Spranget: han løber ikke langt, han holder sig rolig. Han heve gjort sitt Sprang: hans Løbebane er endt; det bedste er forbi med ham. (B. Stift). Jf. springa.

Sprang, n. 2, Fryndser, smaa Dukke i Kanten af en Dug. Øvre Østerd. (J Aamot: **Sprangler**). G. N. sprang. Paa andre Steder skal Sprang betegne en liden Løkke eller Stroppe.

spranga, v. a. besætte med Frynder eller Sprang. Østerd. (sjelden).

Spranghopp, n. høit Hop, Luftspring. Hall.

spratt (drev), f. spretta.

Spraut, f. Stillepind i en Fælde; Støtte

som falder ved en Berørelse. Tel. (Vinje, Raudland). Jf. sprøyta og Sprot.
spraut, adj. stind, spændelig, elastisk, eller som taaler stærk Bøining. Tel. (Vinje).
Spraak, n. Sprog; Bibelsprog; Ordsprog, Talemaade. (I Ork. ogsaa: Spøg, Skjemt). Nyt Ord efter det tydske Sprache. Hertil: **spraaka**, v. n. (ar), bruge usædvanlige eller fremmede Ord; have særegne Talemaader; ogsaa bruge mange Citater, Bibelsprog eller deslige.
spraata, v. n. (ar), snakke, passiare. Tel. Hertil **Spraat**, n. Snak, Prat. **spraatug**, adj. snaksom.
Spraata, f. Sprote.
spreida, v. a. (er, de), sprede, udbrede. Mindre brugl. (spreie).
Spreisegl, f. Spritsegl.
Sprekk, m. Brist, Revne. Østl.
sprekka, v. n. (sprekk, sprakk, sprokket), sprække, revne. I Nordl. ogsaa: døe, krepere; om Dyr. Supin. lyder deels sprokkje, deels sprukkje. Inf. hedder ogsaa sprikka (sprikk'), Trondh. (Sv. spricka). Ordet er egentlig udgaaet fra springa (sprakk).
Sprekka, f. s. Sprokka, Sprunga.
Sprekla, f. Prik, liden Plet. Brugt i Fleertal (Spreklor); dog ikke alm.
spreklutt, adj. spraglet, spættet. Nogle St. **spriklett**. Sv. spräcklig.
Spreng, m. 1) Sprængning, Splittelse. — 2) en voldsom Anstrengelse, en haard Dyst (s. sprengja). Det gjekk paa Sprengen: det gik haardt til; man anstrengte sig til det yderste. — 3) en stærk Udvidelse, Udspændelse, Overfyldning; saaledes ogsaa: Smerte, Pine. Jf. Hovudspreng. (Som Modsætning s. Sleng og Sveng).
sprengd, part. sprængt; ogsaa: fordærvet ved Anstrengelse, ødelagt.
Sprenghug, m. ustyrlig Lyst. Nordl.
sprengja, v. a. (er, de), 1) sprænge, faae til at springe eller briste. Sprengja ein Stein, ei Mina, ein Kaun ɔc. G. N. sprengja. — 2) overspænde, overanstrenge. Sprengja seg: anstrenge sig saa, at en Lammelse eller Vanmagt paafølger. Sprengja ein Hest: drive en Hest saa stærkt, at den faar en indvortes Skade. Han sprengde Maalet sitt: han skadede sin Stemme ved at raabe for stærkt. — 3) udspile, spænde (ved et Tryk indenfra). Sprengja ut Bandet: udvide et Baand ved Presning. Sprengja seg med Mat: overfylde sig. Det sprengjer paa: det presser, trykker (udad). — 4) bespænge, bestrøe. (Sjelden; s. saltsprengja). T. sprengen.
Sprengkulde, m. stærk Kulde. Østl.
Sprengrot, f. en giftig (men i visse Tilfælde lægende) Urt, Cicuta virosa. Trondh. (Stjordal). I Gbr. kaldet Selsnæpa, af Distriktet Sel (Sell), hvor den vorer i Mængde. Sv. sprängört.
Sprengsrid, f. et ødelæggende Anfald; en Dødskamp. Tel.
Sprengtak, n. en haard Anstrengelse.
Sprett, m. 1) Stænk, Strøm af noget som sprutter eller driver, f. Ex. Jord el. Dynd. Faa ein Sprett paa Klædi fine. — 2) Spire, Begyndelse, det som først kommer frem; f. Ex. den første Drik af en Tønde, den første Ret af et vist Forraad. Jæd. og fl. — 3) en Pind eller Stikke; et Plekter til et Strenge-Instrument. Tel. — 4) som Plantenavn: Melica cærulea. Tel. — 5) sprællende Smaadyr i Vand. Mandal og flere. Jf. Sprakk. — 6) en Spradebasse, Straajunker.
spretta, v. n. (sprett, spratt, sprottet), 1) skyde frem, springe ud, spire; om Løv og Blomster; sjeldnere om Græs, Haar og desl. G. N. spretta. — 2) rinde op, om Solen; vise de første Straaler i Bjergtoppene. — 3) sprutte, spredes pludselig, drive, fyge; f. Ex. om Gnister, om Splinter af Steen eller Træ, o. s. v. Han heldt paa aa hogga, so det spratt Flisarne (el. so Flisarne sprotto). — 4) løsne, splittes, falde ud. Bandet spratt av. Saumen spratt upp. Spretta sunder: springe i Stykker. Jf. Det spratt upp or honom: han kom til at nævne det, at sige det uforvarende. (Nordre Berg.). — 5) fare op, reise sig hastigt. Tel. og fl. Sv. spritta.
spretta, v. a. (er, e), 1) løse, spænde op, skille fra. G. N. spretta; Sv. sprätta. Spretta upp ein Saum: opskjære en Søm. Dei hadde sprett Ermarne av: skaaret Ærmerne fra. Spretta Hesten fraa: løse Hesten fra Kjøretøiet. — 2) aabne, begynde paa; f. Ex. spretta ei Tunna (el. paa ei Tunna): tappe for første Gang af en fuld Tønde. Jæd. og fl. Saaledes ogsaa: røre, berøre, og tildeels: bringe til en Berørelse. Eit Tre, som ingen fekk spretta Kniv i, ɔ: som ingen skulde røre med Kniv. Sogn og fl. Jf. Eg hadde ikkje sprett ein Finger aat honom, ɔ: ikke gjort ham det mindste ondt. (Vel egentl. sprett med Fingren). — 3) sprede, faae til at sprutte eller drive. Dei sprette Sand paa honom. Spretta ut yver: drysse, udsprede. Spretta Høy: udbrede Hø til Tørring. Smaal. — 4) hugge Skurer i Træ; s. sprettetelgja. — 5) v. n. sprade, spanke, gaae stivt. Han gjekk og sprette som ein Hane. — Particip sprett (uppsprett, avsprett ɔc.).
Spretta, f. 1) Stang eller Spile i en Grind (= Rim, Spol). Smaal. — 2) en stolt spradende Kvinde. Jf. Sprett.
sprettande, adj. udspringende; ogsaa drivende, spruttende. I sprettande Tan: i flyvende Fart. Hadeland.
Sprettar, m. Spradebasse (= Sprett).
Sprette, n. et Slags Spænde med en bred Hage, f. Ex. i et Bælte. Sæt. Tel.
Spretteboge (o'), m. Skydebue.
Sprettegard, m. Gjærde som er gjort af

Stænger (s. Spretta). Smaal.

spretten, adj. 1) spruttende, som let springer eller driver. 2) spradende, stolt.

sprettetelgja, v. a. (er, de), tilhugge Tømmerstokke paa en egen Maade, nemlig med smaa bølgeformige Tværstriber paa Siderne. Tel. Nogle Steder „sprettetægje", med Particip „sprettetægd". (Modsat flattelgja).

Spretting, f. 1) Udspringen, Fremkomst. Jf. Lauvspretting, Solspretting. — 2) Sprutten, Driven; ogsaa Spraderie; see spretta.

sprettug, adj. rask, frisk, livlig (omtr. som spræk). Gbr.

sprikja, v. a. og n. (er, te), 1) udspærre, udspile, sætte ud fra hinanden. Han stod og sprikte Fingrarne. Sprikja seg: gjøre sig bred, sætte Arme og Been udad. Tel. Østl. (Sv. Dial. sprika). — 2) v. n. strutte, staae i en udspærret Stilling; f. Ex. om Kviste, Børster, Kornene paa et Ax ꝛc. (Temmelig alm.). Ogsaa: svulme, staae udspændt af Fylde; f. Ex. om et Yver. (B. Stift). Det stend, so det sprikjer. Saaledes om Klæder, som staae vidt ud fra Kroppen; ofte ogsaa om Personen selv (ligesom sprikja seg). Ho gjekk og sprikte med ein ny Stakk. Han gjeng og sprikjer med Armom.

sprikjande, adj. struttende, udspærret; ogsaa: svulmende, meget fyldig.

Sprikjebygg, n. Byg med udadstaaende Korn; ferradet Byg. Tel. og fl.

sprikjematad, adj. rigtig fuldmoden, med svulmende Kjerne. Gbr. (sprikjemaataa).

sprikjen, adj. 1) svulmende (= sprikjande). 2) meget frisk og livlig. Nordre Berg.

sprikka, f. sprekka. — **spriklutt**, f. spreklutt.

Spring, m. 1) Springflod, stærk Stigning i Søen. Nordl. — 2) Vandspring, Vandpost. — 3) en Malm-Aare i en Klippe. Nedenæs.

springa, v. n. (spring, sprang, sprunget), at springe ꝛc. Imperf. afvig. **spraang**, B. Stift. Imperf. Fl. **sprungo**, Hall. Vald.; andre St. sprunge. Supin. sædvanlig **sprungje**. G. N. springa (spring, sprakk, sprungit). — Betydning: 1) sprække, briste, sprænges. Springa sunder, springa upp, og fl. I denne Betydning kan Imperf. ogsaa hedde **sprakk**; og Ordet kan ogsaa gaae over i Formen **sprekka** (sprekk, sprakk, sprukket), som forhen anført. — 2) bryde løs, styrte frem; f. Ex. om Vand, dog mindre brugeligt. Jf. spretta. — 3) løbe, rende, gaae i Løbeskridt, eller i stærkeste Grad. Alm. og meget brugl. (Paa Østl. siges dog tildeels oftere fljuga, eller fly). Ligt Sv. springa, og afvig. fra D. springe, som her hedder hoppa eller bykſa. — Afledninger: Sprang, sprengja, Sprunga.

Springar, m. 1) en Løber, Hurtigløber. — 2) en Dands, hvori man løber rundt i en Cirkel uden at vende sig. — 3) et Slags Delfin eller Hvaldyr, Delphinus Delphis.

Springflod, f. Springflod, høi Flod.

Springhest, m. Springholt i en Væv. B. Stift.

Springing, f. Løben, Renden.

Sprit, n. (?), Stang at udspænde et Seil med. Shl. (Holl. spriet). — **Spritsegl**, n. Sprødseil. I Nhl. „Spreisegl".

sprita, v. n. sprudle, strømme. Ndm. I Hall. spitra (ii). Jf. spruta.

sprjona, stirre; s. sprona.

Spro, f. Hals, Svælg. Indre-Sogn. Svelgja i Sproi: sluge noget som er for stort eller for haardt til at glide igjennem Svælget. (Andre St. svelgja i Halsen).

Sprokka, f. Sprække, liden Rift. Paa Sdm. **Sproke** (o'). „Dæ finst ikkje Sproke paa": det er aldeles heelt og jævnt.

sprokken, part. sprukken; s. sprekka.

sprokna (o'), v. n. revne (= sprotna).

sprona (oo), v. n. (er, te), stirre, gjøre store Øine. Hall. Afvig. **sprjone**, Tel. (Moland).

spronøygd, adj. storøiet; ogsaa nysgjerrig, stirrende. Tel. (sprjonøygd'e).

Sprosa, f. Sprøyta.

Sprot (o'), n. en liden Stang; en Stikke til Udspærring af Fiskegarn, m. m. Østerd. Sv. Dial. spröt og spraut: Ærtestang ꝛc. Jf. Spraut.

Sprota (o'), f. en omgaaende Syge (= Farang). Sfj.

Sprote (o'), m. 1) en Stikke, en tynd Kjæp. Østl. (?). I Østerd. **Spraataa**. G. N. sproti. Sv. spröte. (Jf. Sprot). — 2) Spile el. Spændtræ i en Væv (= Spjelk). Hall. Vald. — 3) en liden Holk eller Doppsko, f. Ex. paa et Snørebaand. Voss. — 4) en bred Hage eller Hægte paa et Bælte. Nfj. Ogsaa i Rbg. og Tel. om et Slags Spænde i et Bælte, deraf kaldet „Sprotabelte". — 5) Tegn, Mærke (maaskee egentl. Spire). Nfj. Sdm. Me faa snart sjaa Sproten utav di: det vil snart vise sig.

sprotna (o'), v. n. (ar), revne, løsnes op; f. Ex. om Søm i Klæder. B. Stift, Nordl. (sprottna). Jf. spretta.

Sprotta, f. Split, Aabning i Klæder. B. Stift. Jf. Smotta.

sprotten, part. 1) udsprunget, f. Ex. om Løv; ogsaa om det første Tegn til Kjerne i Frugt. 2) oprunden, om Solen. 3) splittet, revnet; s. spretta.

sprova, v. n. (ar), speide, kige ud, see sig om. Vald. (Jf. sprona). Hertil **Sprov**, n. Udkig, Speiderie.

Sprunga, f. Sprække, Revne i Træ; ogsaa om Sprækker i Huden. Temmelig alm. Ellers i anden Form **Sprynгja** (Spryngj'), Namd. og **Sprygla**, Vald. Isl. sprunga.

sprungen, part. sprukken, brusten; s. springa.

Spruns, s. Spuns.

spruta, v. n. (er, te), sprudle, vælde frem; ogsaa sprude. Shl. og fl. Hedder ogsaa **spryta**. Andre Steder **sputra**. Ordene spraut, Sprote og sprøyta synes at henvise til et Stamord spruta eller sprjota (spryt, spraut, sprotet) med Betydn. springe eller udspringe. Jf. T. sprießen og Eng. sprout.

Spruta, f. Blæksprutte (Sødyr), Sepia. Søndre Berg. Ogsaa kaldet **Sprøyta**, Shl., og **Sputa**, Sogn. Andre Steder Akkar, Haldar, Kaula.

Spryngja, f. Sprække, s. Sprunga.

Spryta, f. Strøm, Vandstraale. Shl.

Spræk, n. Spaaner, smaat Affald af Træ. Hard. (Isl. sprek: frønnet Træ). Jf. Spæk.

spræk, adj. fyrig, frisk, livlig. Temmelig alm. dog tildeels med lidt afvigende Betydning; saaledes: a) urolig, vild, sky; om Dyr. Nordl. b) kaad, overgiven lystig. B. Stift. c) kjæk, dygtig; ogsaa: ypperlig, fortrinlig (omtr. som frak). Jæd. Rbg. Tel. og fl. G. N. sprækr: rask. Sv. Dial. spræker: munter.

Sprækleike, m. Fyrighed, Friskhed.

Spræn, m. 1) en fremsprudlende Strøm, en Vandstraale. Tel. — 2) en Kryster; s. spræna.

spræna, v. n. (er, te), 1) sprudle, sprøite, vælde frem. Tel. Gbr. Sdm. G. N. spræna. — 2) rende bort, løbe af Frygt. Sdm. (Jf. skvetta). Hertil: **Spræn**, m. og **Spræna**, f. En som let bliver ræd og flygter.

Sprøa, f. en Sygdom i Halsen eller Svælget (hos Børn); Mundsvie, Trøske (?). Sfj., ogsaa i Nordl. Jf. Spro.

sprøyta, v. n. (er, te), 1) spænde, prelle, slaae sig tilbage; f. Ex. om en Staalfjæder. Tel. (Jf. spraut, adj.). — 2) v. a. (sprøyta seg): vrikke, slænge sig til Siderne. Tel. — 3) sprøite, stænke (= skvetta). Jf. spruta.

Sprøyta, f. 1) Stang imellem Ruderne i et Vindue. Trondh. Nogle St. **Sprøta**; ogsaa „Sprosa" (T. Sprosse). — 2) en Vandsprøite. — 3) Blæksprutte; s. Spruta.

Spudu, s. Spoda.

Spue, m. Spove, et Slags Sneppe (Numenius arquata). Nogle St. **Spoe**.

Spune (u'), m. 1) Spinden, det Arbeide at spinde. Isl. spuni; Sv. spånad. — 2) Spind, noget som er spundet eller skal spindes. Hedder tildeels **Spone**; ogsaa **Spona**, Østl., **Spaanaa**, Gbr.

spunnen, part. spunden; s. spinna.

Spuns, n. 1) Spunds, Prop; ogs. Spundshul. (T. Spund). I Tel. **Spruns**. Jf. Sv. sprund. — 2) en Rude i vævet Tøi; hertil **spunsad**, og **spunsutt**, adj. tærnet, rudet.

spunsa, v. a. (ar), sætte Spunds i.

Spunur, s. Spenel.

spurd (u'), part. spurgt; ogsaa: hørt; see spyrja. Nogle St. spur'e (u'), B. Stift.

Spurdag, m. Spørgsmaal, Efterspørgsel. Hard. Helg. og fl. G. N. spurdagi. Ogsaa en Benævnelse paa En, som spørger meget. Sdm.

Spurlag (u'), n. Efterretning (= Spurnad). Tel. Vald. I Smaal. **Spørlag**.

Spurn (u'), f. Spørgsmaal; ogsaa Efterretning. Nhl. G. N. spurn.

Spurnad (u'), m. 1) Efterspørgsel. Det kom Spurnad etter det. Nordre Berg. Helg. — 2) Efterretning, Tidende. Me fingo Spurnad av det.

Spurning (u'), f. Spørgsmaal; ogsaa: en Gaade, en vanskelig Opgave.

Spurrak (u'), n. en Gaade. Valders. (Sporak). Dunkelt; formod. Spur-rak, jf. rekkja: efterspore.

Spursmann, m. En som fremfører et Spørgsmaal. (Modsat Svarsmann). Tel.

Spursmaal, n. Spørgsmaal; Opgave til at besvare. **Spursmaalbok**, f. Lærebog, affattet i Spørgsmaal og Svar.

spurvis (u', ii), adj. flittig i at spørge, el. som idelig har noget at spørge om. Søndre Berg. Tel. og fl.

Sputa, s. Spruta.

sputra (uu), v. a. og n. (ar), sprude, udsprøyte; ogsaa spytte. B. Stift, Hall. Vald. Jf. spruta. (Ogsaa Nt. sprutten og sputtern; Eng. spurt og sputter). Hertil **Sputer** (Spuut'r), m. en udsprøitet Strøm eller Straale. Nogle St. Sprut(uu).

Sputt (u'), n. Spyt, udspyttet Vædske. (Forskjelligt fra Raake og Sleve). S. følg.

sputta (u'), v. n. (ar), spytte. Søndre Berg. Jæd. Rbg. og fl. Andre St. **spytta** (y'); i Tel. ogsaa **spyte** (yy). G. N. spýta. Jf. Sv. spotta; Eng. spit. — **Sputting**, f. Spytten.

spya, v. n. (r, dde), spye, brække sig. (Skal tildeels forekomme med en stærk Bøining: Imperf. spau). G. N. spýa (spý, spjó, spúit). Heraf **Spya**, f. Spy. **spyeleg**, adj. meget væmmelig. **spyen**, adj. tilbøielig til at spye. **Spying**, f. Brækning.

spyrja (y'), v. n. og a. (spyr, spurde, spurt), 1) spørge, bede sig underrettet om noget. Inf. nogle St. „spøra"; ogsaa Præs. spør, dog mangesteds spyr'e (y'), egentl. spyr'er. Imperf. nogle St. spure (u') og spore. G. N. spyrja (spyr, spurdi). — 2) afspørge, tilspørge En om noget. Tildeels med Personen i Dativ; f. Ex. Han spurde Foreldrom. Ogsaa: overhøre, examinere, katekisere. Presten spurde Bornom. — 3) høre, faae Efterretning om. Ofte i Forbindelsen: høyra og spyrja. Saaledes ogsaa **spyrjast**: rygtes, blive bekjendt. Det hadde spurst: det var kommet i Folkemunde. — Spyrja etter: efterspørge; ogsaa: kræve, udkræve; f. Ex. Det spyr etter god Helsa: det kræver en

stærk Helbred. Spyrja til nokot: høre Tidende om. Spyrja upp: opspørge. Spyrja seg fram: hjælpe sig frem ved Forespørgsel; f. Ex. paa en ukjendt Vei. (Imperativ spyr, Fl. spyrje). Particip **spurd**. Jf. Spurn, Spurnad, Spursmaal.
spyrjande, adj. 1) spørgende. 2) passende at spørge om (= etterspyrjande).
Spyrjar, m. en Spørger; Udfritter.
Spyrjarstova (o'), f. et Sted hvor der holdes Overhøring (Katekisering). B. Stift.
Spyrjing, f. Spørgen; Overhøring.
Spyt (y'), n. Strikketøi; ogsaa: strikkede Klædningsstykker. B. Stift. Afvig. **Spøt** (Spød), Jæd. og fl. I Tel. **Spit** (i'); f. følg.
spyta (y'), v. a. (ar), strikke, binde med Strikkepinde (Spytor). B. Stift. Afvig. **spøta** (spøda), Jæd. I Rbg. og Tel. hedder det **spita** (i'), som ogsaa betegner at fæste med en Pind. — Spyta paa, eller spyta upp-atter: binde et Stykke til, strikke ny Fod i Strømper. Andre St. binda.
Spyta (y'), f. 1) Spid, tynd og tilspidset Stang. (Steikjespyta). Jf. Spit. — 2) en liden spids Nagle, en Pind, f. Ex. til at fæste et Laag med. B. Stift, ogs. Gbr. og fl. I Hall. **Spitu** (i'), **Spetu**. G. N. spyta, (maaskee spýta, af Spjot). — 3) Strikkepind, Bindingsstikke (= Sneis). Nogle St. **Spøta**. Vestenfjelds. Hertil **Spytepar**, n. et Sæt af Strikkepinde (nemlig fem Stykker).
Spyta (yy), f. Vand-Aare, Kilde. (Upp-spyta). Tel. (Mo). Jf. sputta.
Spyting (y'), f. Strikning.
spytta, s. sputta.
spæda, v. a. (er, de), spæde, fortynde. Ikke alm. (Sv. späda). Part. **spædd**.
spægleg, farlig; s. speeleg.
spæja, v. n. (ar), speide, spionere. Lyder sædvanlig „speia". G. N. spæja, speja. T. spähen. — **Spæjar**, m. en Speider. **Spæjing**, f. Speiderie.
Spæk, f. (og m.), Spaan, Huggespaan. Tel. Ogsaa i Formen **Spækja**, f. Spaaner, Træstumper. Rbg. Tel. Isl. spækja: Stump af Træ. Jf. spækja, 2.
Spæk, m. en frossen Skorpe paa Jorden (= Klake). Solør, Østerd.
spækja, v. n. (er, te), 1, fryse, stivne, faae en Iisskorpe; om Jorden. Brugl. ved Trondhjem, ogsaa i Østerd. og Solør. Nogle St. **spekje**, ogsaa **speikje**, Ork. — Particip **spækt**: frossen, haard.
spækja, v. n. (er, te), 2, danne Spaaner, skjære. Tel. (Vinje). „Ho spækjer godt", siges om en Øxe, som er god til at tilhugge Træ med.
Spækja, f. Spaaner; s. Spæk.
Spæl, m. Hale, Svands. Kun om en kort Hale, saasom paa Harer, Gjeder, Reensdyr og fl. Temmelig alm., saaledes Berg. Østl. og Nordl. I Sogn udtalt „Spædl", maaskee et gammelt spæll (?); imidlertid findes ogsaa en anden Form: **Speril**, Indh., **Spærel**, Lister. (Jf. Spord).
spælen, adj. kort og smal imod Enden; for Ex. om Træer. Sdm.
Spæling, m. en liden, tynd Figur; en smalvoren Karl. Sdm. I Smaal. **Spjæling**.
Spæne, Patte; s. Spene.
Spænel, s. Spenel og Spennel.
spængja, s. spengja. **spærra**, s. sperra.
Spøa, s. Spoda.
Spøk, n. 1) Spøg, Skjemt. (Nyt Ord og ikke alm.). Jf. Gaman, Løgje, Skjemt. — 2) en ubetydelig Tingest, en liden eller daarlig Ting. Sdm. Hedder oftere **Spøkjelse** (ø'), n. Sdm. Nordl.
spøkja, v. n. (er, te), 1) spøge, skjemte (= gamsa, gantast ꝛc.). — 2) varsle for noget, true med, være paa Nippet. Det spøkjer fyre det: der er Fare for det. Det spøkte etter det: det var nær ved; det truede stærkt. Mest brugl. i de nordlige Egne. Nogle St. **spøykje**; i Solør **speike**. (Jf. Nt. spöken, spuken; om Gjenfærd). Ellers bruges ogsaa „Spøkri", n. Spøg, Spas; og „spøkrilaust", adj. ret alvorligt.
spøkjeleg, adj. farlig, truende; frygtelig. Berg. Hall. Gbr. og flere. Hedder ogsaa **spøkjen**. Jf. speeleg.
Spøl, s. Spol. — **spøla**, s. spola.
Spøna, f. Spaan, tynd Splint. Nordre Berg. Mere brugl. end Spon.
spøna, v. n. (er, te), sparke, støde i Jorden; løbe stærkt; ogsaa: arbeide ivrigt, klemme dygtigt paa. Nfj. Sdm., ogsaa i Nordl. (Vel egentl. splintre). Hertil **Spønerор**, m. stærk eller anstrengt Roen. Nfj.
spønen, adj. stiv, haard, ubøielig; ogsaa: barsk, bister. Hall.
Spøning, f. Sparken ꝛc. s. spøna.
Spønulv, s. Spenel.
spøra, s. spyrja. — **spøta**, s. spyta.
sta, s. stad og standa.
stabba, v. n. (ar), gaae sagte; ogsaa gaae vaklende. Østl. Nogle Steder **stabla**. (Sv. stapla).
Stabband, s. Stavband.
Stabbe, m. 1) Blok, Huggeblok; en kort Stump af en tyk Træstamme. Alm. (Sv. Dial. stabbe). Jf. Hoggstabbe; Smidjestabbe. — 2) Stabel, Bunke, tæt sammenpakket Hob, saasom af Hø i en Lade. Sogn. Vald. Østl. og fl. Isl. stabbi. — 3) et rundagtigt Skjær med steile Sider. Nordl.
Stabbending, s. Stavbending.
Stabbud, f. Stolpebod, Madbod som staar paa korte Stolper eller Blokke, saa at Gulvet ikke berører Grunden. Nordre Berg. og flere. Mere alm. **Stabbur** (uu), n. (Jf. Bur). Vel egentlig Stabbebud og Stabbebur, men kunde ogsaa opfattes som Stavbud og Stavbur.

Stabbur, s. forrige Ord.
Stad, n. 1) Standsning, Stilstand. See Sjoarstad. — 2) Aabred, Elvekant. Num. (Andre St. Stød og Stede). — Det stend i Stad: det staar stille, har standset. Sdm. (Maaskee til følg. Ord).
Stad, m. (Fl. Stader), 1) Sted, Punkt hvorpaa noget staar, eller har staaet. Det er komet i Staden sin. Jf. Hesjestad, Saatestad; Beltestad, Hosebandstad; Middagsstad. (Mest alm. udtalt Sta, Fl. Stae, eller Sta'r). G. N. stadr, pl. stadir. — 2) Sted, Plads eller Rum i Almindelighed. Paa nokon Stad: nogensteds. Ingen Stad: ingensteds. Nokot paa kvar Stad &c. — 3) Stad, By. Mest brugl. nordenfjelds; f. Ex. „aat Sta'a": til Byen. — 4) Stilling, Standpunkt. Kvar i sin Stad: enhver i sin Stilling. Um eg var i din Stad: hvis jeg var i din Stilling. Ogsaa med Begreb af en Ombytning. I min Stad: i Stedet for mig, eller paa mine Vegne. I Staden fyre: i Stedet for. (Sv. stad). — 5) Spor efter noget, Mærke; ogsaa Følge eller Virkning. Tel. Mandal og fl. Ein ser ikkje nokon Stad etter det, ɔ: nogen Frugt eller Virkning deraf. (G. N. stadr). — 6) Hjælp, Binding (el. maaskee egentl. Varighed). Tel. „D'æ ikkje nokon Sta i dæ": det hjælper ikke meget. — Ellers ogsaa med flere Betydninger i Sammensætning, som Bønstad, Lovstad, Understad, Tvistad, Vevstad. Af andre Forbindelser mærkes: Av Stad, ɔ: afsted, hen, bort. Aa Stad: paa Stedet; ogsaa: til Veie. Det kom berre vondt aa Stad: det havde kun onde Følger. I Stad: paa Stedet; ogsaa om Tid; f. Ex. Han var her no i Stad, ɔ: nylig, for et Øieblik siden. Paa Østl. betegner det ogsaa: strax, om et Øieblik. Vera i Stade (Stae): være i Ro, forblive paa samme Sted. Rbg. Til Stadar: til Stedet; ogsaa tilstede, nærværende. Hard. Shl. og fl. (i Formen Sta'ar). — Fleertallets Dativ Stodom (o') bruges paa Sdm. i visse særegne Forbindelser, som „nokraa Stodaa" (= paa nokre Stader), „sumaa Stodaa" (= paa sume Stader), „ollaa Stodaa" (= paa alle Stader). Nogle Steder forkortet til Sto'aa, eller Staa, f. Ex. „ollaa Staa". Ved Trondhjem forekommer „Sto'om" i Stedsnavne, f. Ex. paa Vallstoom, paa Riksstoom. (Ork.). I de mangfoldige Gaardsnavne med Stad, for Ex. Bjørnstad, Finnstad, Haakonstad &c. pleier Ordet ellers at staae ubøieligt og uden Fleertal.
stad, adv. hen, bort; henne, borte. (Forkortning for: av Stad). Meget brugl. i de nordlige Egne; f. Ex. springa stad, renna stad &c. Ogsaa med Betydning: ned, omkuld, f. Ex. „dette stad", „rive stad" &c. Sdm. og flere. Saaledes ogsaa med Particip, f. Ex. **stad-gjord**: affendt, udskiket; **stad-sett**: udstyret, pyntet; og flere.
stad, adj. stædig, trodsig, som ikke vil rokke sig af Stedet; om Heste. Mest alm. sta; i Nfj. og Sdm. stad'e. G. N. stadr.
stada, v. n. (ar), standse, slaae sig til Ro. Tel. (sta'a). Jf. stadna.
stadbeint, adv. ret fremad, ligefrem; ogsaa: strax. Smaal. (stabeint).
stadd, adj. 1) stedt, stillet. Sjelden; f. naudstadd. — 2) kommen til en modnere Alder, sat, adstadig. Hall. Jf. steda.
Stade, m. Lag, Stabel, sammenpakket Masse; saasom af Hø eller Korn i en Lade. Rbg. Tel. og flere, ogsaa paa Østl. i Formen **Stae**. (Andre St. Staal, Stabbe, Kagge). G. N. stadi. — Hertil **stadebrend**, adj. fordærvet af Hede eller Fugtighed i Laden. (staebrænd).
staden, adj. som har staaet nogen Tid. B. Stift, Gbr. og fl. D'er for litet stadet (stae): det har ikke staaet længe nok. Jf. forstaden, staurstaden, nattestaden. Afvig. **stiden** (i'), Sdm. — Egentl. Particip af standa.
stadfesta, v. a. (er, e), stadfæste, bekræfte.
Stadfesting, f. Bekræftelse.
stadhalden, adj. fastholdt paa Stedet, standset. Afvig. „stahelden", Hall.
stadig, adj. stadig, bestandig; ogsaa: sat, adstadig, alvorlig. Nyere Form, jf. stødug.
stadleg, adj. stadig, urokkelig. (Lidet brugl.). — **stadlege**, adv. stadigt, uden Vaklen. Hedder ogsaa stadelege (stadele').
stadna, v. n. (ar), standse, komme til Hvile. Temmelig alm. i Formen **stana** (stane). G. N. stadna; Sv. stadna, stanna.
Stadning, f. Standsning, Hvile.
stadsett, s. stad, adv.
Stadsværing, m. Indbygger af „Staden" eller Stadslandet i Nordfjord. (Den skriftlige Form „Stat" eller „Statland" maa være nedertydsk).
Stae, s. Stade. — **staen**, s. staden.
stafatt, s. stigfatt.
Stag, n. 1) Støttebaand, Sidebaand; for Ex. paa en Kløv. Tel. 2) Stag, Vant som fæstes i Forstavnen. G. N. stag.
staga, v. a. (ar), 1) støtte eller fæste med Baand. Tel. — 2) stille eller stramme Staget paa en Mast. — 3) klemme, besvære. „D'æ noke so' staga paa": der er nogen Nød paa Færde. Sdm.
stagga, v. a. (ar), standse, hindre, holde tilbage; ogsaa: stoppe, dæmpe. Østl. (Vel egentl. stadga). Andre St. stogga.
Stagga, f. (?), Stilstand. „Dæ sto i Stagge": det stod i Stampe, var standset i Værten. Num. og fl.
staggande, adj. som lader sig standse.
staka, v. n. (ar), vakle, rave, være nær ved at falde. Nedenæs, Hall. Ellers i anden Form: **stakra**, Vald., **stjaka** eller sjaka, Tel. (?), sjaakaa, Gbr. Mere afvig. skjaga (Tel.), skjangla (Østl.). G. N.

staka og stakra.
staka, v. a. (ar), mærke med en Stage eller Stang. Staka upp, eller staka ut: opstage, udstikke en Linie, f. Ex. for en Vei eller Grøft.
Stakall, m. 1) Stakkel; s. Stakar. — 2) Mand, Mandfolk; især Ungkarl. Meget brugl. ved Trondhjem; ogsaa i Gbr.
Stakar, m. en Stakkel. Hedder tildeels **Stakkar**, Østl. og **Stakall**, Trondh. G. N. stafkarl (ɔ: Tigger); Sv. stackare. Ordet adskilles her fra „Stavkall" og bruges især i følgende Betydninger: 1) en Tigger, Betler. 2) en svag eller magtløs Person; ogsaa en uduelig Karl, en Kryster. 3) en uheldig Person eller Skabning; En som lider ondt og vækker Medlidenhed. Udtalt i en mild og venlig Tone er Ordet saaledes ogsaa et Udtryk af Ømhed og Deeltagelse. I dette Tilfælde forbindes det ofte med et andet Ord og sættes da i Genitivform, f. Ex. Stakars Barn! Stakars Folk! Stakars Hesten etc.
Stakarsdom, m. Skrøbelighed, Usselhed, Armod. Nogle St. „Stakarsheit", f.
stakarsleg, adj. skrøbelig, ussel, armodslig; ogsaa: smaalig, lumpen.
Stake, m. 1) Stage, Pæl, Stang. Voss, Hall. og fl. (Stakje). Sv. stake. — 2) en Lysestage. Alm. Afvig. **Staaka**, Gbr. Tildeels **Stjakje** og **Stjække**, Nhl.
Stakk, m. 1, Stak, Stabel, en høi opstablet Hob af Hø, Løv eller Tørv. G. N. stakkr.
Stakk, m. 2, et Skjørt, Klædningsstykke for Kvinder (rækkende fra Bæltestedet til Fødderne). Alm. (Jf. Dos). Vel egentl. en Kofte eller Kjole (ligesom G. N. stakkr); s. Skinnstakk. — **Stakk-emne**, n. Tøi til et Skjørt. **Stakkfald**, m. Kantning paa Skjørter. **Stakkliv**, n. Livstykke med tilføiet Skjørt.
stakka, v. a. (ar), opstable, sætte i Stak. (Nogle St. stekkja). — Ogsaa: bedække. Hertil **stakka(d)**: belagt med Snee; om Skov eller Træer. Tel.
Stakksneis, f. Stavre eller Stage i Midten af en Høstak. Tel.
stakkutt, s. stokkutt.
stakra, v. n. rave; s. staka.
stal, s. stela. — **Stalk**, s. Stylk.
Stall, m. 1) Stald, Hestehuus. (Jf. Fjos). I Sæt. **Stadd**. G. N. stallr. — 2) Nøglekredsen i en Laas, den Ring som omfatter Nøglegangene. B. Stift. — 3) en ophøiet Flade, en Høi med flad Top. Nhl. Jf. G. N. stallr: Stillads.
stalla, v. n. stalde; om Heste. Østl.
Stallband, s. Stavband.
Stallbror, s. Staalbroder.
Stalldreng, m. Staldkarl.
Stalltrev (-træv), n. Høloft i en Stald. Østl.
Stallvekkja, f. en liden Bjælde for en Hest. Nordenfjelds. Oftere i Formen Stallvækja.
Stalme, m. Opsvulmen, Udspændelse; især Mælkesyge, Overfylde af Mælk, f. Ex. i Koens Yver. Nordl. Trondh. Berg. Hedder tildeels **Stolme** (o'), Sogn, Nhl. og flere. Isl. stálmi. — Hertil **stalmesetja**, v. n. hovne, udspændes ved Tilstrømning af Mælk. **stalmesett**: svulmet, udspændt.
Stam (el. Stamm), m. Lugt, stærk Uddunstning. — **stamma**, v. n. lugte, stinke. Indh. (Sparbu). Sv. Dial. stamma, ogsaa stimma, med Imperf. stamm (Rietz 674). Jf. Holl. stoom, Eng. steam: Damp.
stam, adj. stam, stammende i Talen. G. N. stamr. Jf. migstam, som forudsætter en mere omfattende Betydning: standset, hindret.
stama, v. n. (ar), stamme, have Møie for at faae Ordene frem. G. N. stama. **Stamegauk**, m. En som stammer meget. (Egentl. om Gjøgen, som undertiden begynder sin Sang med en stammende Lyd).
Staming, f. stammende Tale.
Stamm, m. en Dæmning; s. Stemm. S. ogsaa Stam og Stamn.
stamma, v. s. Stam.
Stamn, m. 1) Stavn, opstaaende Ende af Kjølen i Baad eller Fartøi. Nogle Steder **Stabn**, vel ogsaa **Stamm**. G. N. stafn; Ang. stefn, Eng. stem. — 2) Bagvæg, Bagside i et Skab, eller i et Sengested. Smaal. (mest i Formen Stamm). Jf. G. N. stafn: Tværvæg. — 3) Rum el. Gang imellem to Huse. Østerd. Lyder som Stamm, men i Fleertal „Stamner". — En anden Betydning synes forudsat i Udtrykket „til Stams", ɔ: til sit rette Sted; saaledes paa Sdm. „faa Krytra te Stams": faae Kreaturene hjem, el. samlede. Jf. stemna.
Stamnhald, n. den Retning hvori man vender Stavnen; et vist Punkt eller Mærke at roe efter. Paa Oplandene **Stamnleid** (Stamlei), f.
Stamnhjul, n. Kjølens Bøining opad mod Stavnen. „Stamjuul", Nordl.
stamnlaus, adj. stavnløs, afstumpet.
Stamp, m. 1, en Ballie, et aabent Kar, noget ligt en Halvdeel af Tønde. Berg. Trondh. Nordl. (Andre St. Holk, Buna, Saa, og fl.). G. N. stampr. Jf. Stempa, Strump, Stropp. I Nordl. ogsaa med Begreb af en Halvtønde eller en vis Portion; saaledes „ein Stamp Lina", eller „Linestamp", ɔ: en Linesætning, en Fiskeline paa omtrent 400 Angler. Jf. Bøygel.
Stamp, m. 2, en Støder, en Kølle til at stampe eller støde med. Tel. (Jf. Eng. stamp: Stempel).
stampa, v. a. (ar), 1) stampe, støde, knuse (= stappa). Tel. og fl. — 2) valke, stampe i en Valkemølle. — 3) v. n. søle, vade, arbeide i Dynd eller Bæde.

Stampa, f. Stampeværk, Valkemølle.
Stamping, f. Valkning ꝛc.
stana, v. n. (er, te), stirre, gloe, see med Nysgjerrighed. Sdm. (stane). Om et andet stana s. stadna.
Stand, n. (og f.), 1) Stand, Stilling, Livsstilling. — 2) Tilstand, Forfatning. — 3) Stand, Orden, god Skik. Setja i Stand. Hava alt i godt Stand. I Nordl. forekommer „Stands" i Betydning: vel forsynet, ypperlig, fortræffelig; f. Ex. eit Stands Hus.
standa, v. n. (stend, stod, stadet), at staae (stande). Inf. mere alm. staa; dog er standa og stande meget brugl. i enkelte Egne (Hard. Nhl. Rbg. Tel. Hall. Vald.); i Nhl. ogsaa: sta. Præsens mest alm. staar, men ogsaa stend (stænd'e), Mandal, Rbg. Tel. Hard. Voss, Sdm., og forkortet: stæ, Sdm. Fleertal standa (eller staa). Imperf. lyder overalt: sto; i Fleertal: stoo (for stodo), Hall., stoge, Sæt., stødo, Vald. Supinum: stade, stae, mest alm.; ellers: stide (i'), stee, Sdm. og flere; afvig. stande, Vald., stende, Voss; stunde, Romsd. (Jf. staden). Imperativ statt, Fl. stande (eller staa). G. N. standa (stend, stóð, stadit); Ang. standan (stód), Eng. stand. — Betydning: 1) staae, hvile paa sine Fødder, eller i opret Stilling; om Dyr og Mennesker. (Jf. sitja og liggja). — 2) hvile paa sin Rod (om Værter), paa sin Bund (om Kar ꝛc.), el. paa den ene Ende; f. Ex. om en Stolpe. — 3) rage frem, strække sig opad eller udad. Det stend upp or Vatnet (ɔ: rækker over Vandfladen). Det stend undan: det stikker frem, rækker længere ud. — 4) være stillet eller hensat paa et Sted. Lykelen stend i. Glaset stod paa Bordet ꝛc. Saaledes ogsaa om Ord i Skrift: Det stod so i Brevet. Det stend i Boki. — 5) være i en vis Tilstand eller Bevægelse. Det stod fagert baade Aaker og Eng. Bryggja stend under Vatn. Det stod i Loge (o'); i eit Driv; i ei Røra ꝛc. — 6) vende hen, have en vis Retning. Vinden stod beint etter Fjorden. Elingen stod radt imot oss. Ogsaa: udstrømme, udgaae. Det stend Drivet fyre Baaten. Det stod Fossen, Skumet, Røyken, Angen og fl. Jf. Det stend Age av honom: han fører Respekt med sig. — 7) vedvare, blive staaende. Detta Vedret stend ikkje lenge. Det stod lenge paa: det varede længe. Standa ved Lag: blive ved Magt, vedblive at gjælde. Jf. Der stod eit Brudlaup, eit Ting, eit Slag. — 8) være i Ligevægt, balancere. Det stod knapt: Vægten hældede lidt imod Lodbet (altsaa: det var knap Vægt). Det stend paa fem Merker: det veier omtrent 5 Marker. (G. N. standa: veie). — 9) have standset, gaaet i Staa; om en Maskine, en Mølle, et Uhr, og deslige. Klokka stod paa tolv. — 10) v. a. udstaae, udholde; eller egentl. holde Stand imod. Han stod det godt: han taalte det nok saa godt. Nedenæs. Jf. „No hev eg staded deg femten Hogg", Landstad 154. Upersonligt: Han vilde ikkje lata det staa seg: ɔ: han vilde ikke være sig det bekjendt. (B. Stift). Forskjelligt herfra er: **standa seg**, a) staae sig, holde Stand; b) holde sig vedlige, ikke fordærves (om Varer); c) have Udkomme til noget; ogsaa have Lykke eller Vinding. Han stod seg illa paa det: han havde kun Tab deraf. Noget lignende er **standast** (stendst, stodst): holde ud; ogsaa forslaae, blive nok. Det stendst ikkje Klæde: Klæderne forslides saa snart, at man ikke kan skaffe nok af dem. Ogsaa med Dativ: Det stendst honom ingen Ting. (B. Stift). — Med Partikler. Standa av seg: see ud, tage sig ud. „Staa aat": være om sig, søge ivrigt efter noget. Østerd. (Trysil). Standa etter: tragte efter. Standa fyre: forestaae, raade for. (Jf. Fyrestandar). Standa i (el. uti): sysle med, have travlt med. „Dei ha mykje te staa ti", Sdm. Ogsaa: holde ud. „Han kann ikkje staa i da", Nhl. Standa mot: gjøre Modstand. Standa paa: a) paastaae; b) vedvare; c) besvære, plage. Det stend ikkje paa: det har ingen Nød; det er ikke vanskeligt. (Berg. Stift og fl.). Standa til: staae til, forholde sig; f. Ex. Det stod illa til. (Heraf Tilstand). Standa um: gjælde om, komme an paa; f. Ex. Det var, som det stod um Livet. Standa upp: a) vende opad, rage op; b) reise sig, stige op (= risa). Standa ved: vedstaae, vedkjende sig, ikke fragaae. (Nogle Steder: staa med). — Afledninger: Stand, Stad, Stade, Stoda (o'), Stod, Støde, stød.
standande, adj. staaende. I eitt standande: i eet væk, uafbrudt. B. Stift.
Standar, m. en Stænder, Stolpe, Pæl. Hedder ogsaa Uppstandar.
Standaak, n. Uro, Bevægelse, Travlhed. Sdm. (Dunkelt).
Standfinger, m. en stiv Finger. Hall. og fl. Saaledes ogsaa **Standfot**, m. stiv Fod, Been med stivt Knæ. Ryf. Hall. **standlidad** (standlea), adj. stiv i et Led. Hall.
stanga, v. a. (ar), 1) stange, støde med Hornene. (I B. Stift: **staanga**). G. N. stanga. (Udgaaet fra stinga). — 2) støtte med Stænger. Stanga Erter. Nærmest af Stong. — **stangast**, v. n. stange hinanden. — **Stanging**, f. det at stange.
Stangall, m. en Pind at stikke eller pille med. Ndm.
stangvis (ii), adj. tilbøielig til at stange, hidsig, kamplysten. Nordl.
Stank, n. Stønnen, dybe Suk; s. følg. Han gjekk med Ank og Stank, ɔ: sukkende og jamrende. (Ved Trondhjem).
stanka, v. n. (ar), stønne, puste, sukke dybt (som i stor Udmattelse). Trondh. Østl. I B. Stift **staanka**. G. N. stanka; Sv.

stånka; Eng. Dial. stank (sukke).
stansa, v. n. (ar), standse, staae stille; ogsaa: hvile. Vistnok et nyere Ord; s. stadna, stogga, stødva. Afvig. **stansna**, Sfj. Nfj. Hertil **Stans**, n. Standsning, Hvile; ogsaa Heftelse, Hindring.
stapa, v. n. (ar), famle, stave sig frem; spille usikkert, o. s. v.; om en Begynder i en Kunst. Hall.
Stapp, n. s. Stappa.
Stapp, m. en høi Bjergknold. Nordl. (Senjen). Jf. Stabbe.
stappa, v. a. (ar), 1) støde, banke, knuse; f. Ex. i en Morter. Østl. G. N. stappa. Jf. stampa. — 2) pakke, trykke sammen, stoppe, f. Ex. i en Sæk. Mere alm. — 3) v. n. stampe med Fødderne, trampe. Trondh. — Particip **stappad**: pakket, fuldstoppet. **Stapping**, f. Pakning.
Stappa, f. en sammenstampet Masse; en Madret af stødt eller banket Frugt (Roer, Poteter). Østl. J B. Stift **Stapp**, n.
stappfull, adj. fuldpakket, proppet.
Star, n. Blik, Syn, Stirren; ogsaa: Øinenes Udseende (= Augnelag). Nordl. Blaatt Star: blaae Øine. Brunt Star: brune Øine. Helg.
stara, v. n. (ar), stirre, see stivt paa noget. Nordl. og fl. J Indh. **staaraa**. (Andre St. stira). G. N. stara; Eng. stare.
stara, gaae tungt; s. starva.
starblind, adj. stærblind; nærsynet.
Stare, m. Stær (Fugl). Nogle St. **Star**. G. N. stari; Sv. stare. Ved Mandal betegner Star tildeels ogsaa Drosler eller andre Fugle af lignende Størrelse. Hertil **Stareklokk**, -**reid**, -**unge** og fl.
Staring, f. Stirren.
starra, v. stræbe imod; s. sterra.
Starsyn, f. Særsyn, noget som vækker megen Opsigt. Tel. (?).
starta, v. stræbe, slæbe; s. sterta.
Starv, n. Arbeide, Umage; ogsaa: Sysel, Forehavende. Hall. (G. N. starf). Andre Steder i indskrænket Betydning; saaledes i Num. om Tilsyn med fremmede Kreature. J Smaal. om Kreaturenes Fodring.
starva, v. n. (ar), 1) arbeide, sysle med noget. Indh. Hall. G. N. starfa. — 2) fodre Kreaturene (= ambætta, ansa, stilla, agta). Smaal. J Num. om at have Tilsyn med anden Mands Fæ. — 3) gaae med Møie, gaae seent og vaklende (af Træthed eller Svaghed). Hard. Sdm. (J Vald. stara). D'er knapt so mykjet, han starvar og gjeng. Starva seg heim: slæbe sig hjem. — 4) lide ondt, fryse, krympe sig for Frost eller Uveir; om Dyr. Hard. — 5) i Forbindelsen starva av: døe, afgaae ved Døden. Nordl. Trondh. (Ogsaa i Nhl. „starva": omkomme; om Dyr). Sv. Dial. starva av. Jf. Eng. starve. Hertil **avstarvad**: afgaaen, død.

starven, adj. udmattet, svag. Indh.
Starving, f. Sysel; Tilsyn; ogsaa om langsom Gang; s. starva.
Stas, m. Stads, Pragt. Nogle St. **Stass**. Nyt Ord; Sv. ståt (i Dial. stass); T. Staat. Hertil **stasa**, v. n. (ar), prunke, bruge Stads; ogsaa v. a. pynte, udsmykke. **staseleg**, adj. stadselig; prægtig.
Staua, s. Stova. — **staua**, v. s. stødva.
stauka, v. n. (ar), 1) støde, hakke; stampe i en Korndynge for at afstøde Avnerne ꝛc. Nhl. — 2) gaae langsomt; især gaae med Stav. Sdm. J Hall. „stauke se": støtte sig med Stav. Hertil **Stauk**, m. en gammel Karl. Sdm.
Staul, s. Støl. — **staup**, s. stupa.
Staup, n. 1) et Hul i en Vei, en liden dyb Huulning; f. Ex. i et Hjulspor. Trondh. Østl. Tel. G. N. staup. Vel egentlig et Fald, af stupa, staup. — 2) Støb, Kornets Udblødning til Malt. Setja Korn i Staup: lægge Korn i Vand til Maltning. Tel. og fl. Jf. støypa. — 3) et Bæger, et Drikkekar af Metal. G. N. staup; Sv. stop. Vel egentl. et støbt Kar. Ved Trondh. er Staup ogsaa et lidet Trækar. (Meldalen). Afvigende Betydning i Gyrdestaup og Ermestaup.
Staupa, f. et dybt Spor; f. Ex. efter Skier i Snee. Solør. Jf. Stoppa.
stauputt, adj. ujævn, fuld af Huller eller dybe Spor; om Jorden.
Staur, m. en Staver (Stavre), Pæl, Stang som nedstødes i Jorden; f. Ex. til Støtte i et Gjærde. Alm. G. N. staurr; Sv. stör; Eng. Dial. stour. (Jf. Gr. stauros). Nogle St. ogsaa en Benævnelse paa en Stymper, en Klodrian.
staura, v. n. (ar), 1) nedsætte Pæle eller Stænger. Jf. støyra. 2) tee sig klodset, være ubehændig. Sdm. og fl.
staurfaatt, adj. n. tyndt besat med Kornstager (Kornstaur); om Agerland, hvor Kornet har voret tyndt. Hall. S. faa.
Staurhyrning (y'), m. Spækhugger (et Slags Delfin). **Staurhynning**, Sdm. og flere. **Staurhenning**, Fosen, Nordl. Ogsaa kaldet **Staurvagn**; s. Vagn. Navnet sigter til Dyrets høie Rygfinne, som i Frastand ligner et Horn.
Staurlag, n. Rum imellem to Stavrer i et Gjærde; et Sæt af fire skraat stillede Fjele (Skidor) i en Skidgard. Østl.
staurstaden, adj. om Korn, som har staaet længe paa Stavren for at tørres.
Staurstong, f. = Jarnstaur. Hall. Toten.
Staurvad, n. et Slags Fiskeline. Sdm.
Staurvagn, s. Staurhyrning.
staut, adj. kjæk, dygtig, flink; ogsaa: anseelig, som tager sig godt ud. Temmelig alm. Vistnok nyere Ord. Holl. stout: stolt; Eng. stout: stærk.
stauva, standse; s. stødva.

Stav, m. 1) Stav, Stok til at støtte sig med, eller at bære i Haanden. G. N. stafr. — 2) Stolpe, Pille, Grundstøtte i en Bygning; s. Stavhus. Maaskee ogsaa en Grændsepæl, s. Stavstod. — 3) Stav i et Trækar, et af de Stykker hvoraf Karrets Sider eller Vægge sammenfældes. — 4) Stykke i et Seil, en af de enkelte Vævbredder i Seilet. Nordl. (Jf. Vaad). — 5) Kant eller Stribe med en egen Farve. Sjelden; s. stavad. Ogsaa et Lag eller Strøg i en Klippe (?). Selbu. (Budstikken 1820, S. 486). Særegen Betydning i Bokstav; jf. Bønstav, Primstav. — Kløyva paa Stav: kløve fra Barken til Marven (s. stavkløyva). Nordl. Afvig. „kløyva paa Steve", Rbg. (Aaserall).

stava, v. a. (ar), 1) støtte med en Stav. Ganga og stava seg. — 2) indfælde Staver i et Kar. Jf. forstava. Ofte ogsaa om at tage et Kar i Stykker. — 3) bogstavere, sætte Bogstaver rigtigt. (G. N. stafa; Sv. stafva). — 4) stave i Læsning, nævne Bogstaverne. Stava og leggja i Hop: lægge Bogstaver sammen til Stavelser. — 5) v. n. (upersonligt): vise tydelige Linier el. Striber, afspeile sig tydeligt. D'er so stilt, at det stavar i Vatnet: Vandet er saa stille, at Landet afspeiler sig deri. Hard. Sdm. Nordl. Jf. Stavstilla.

stava, v. n. (ar), standse, hvile. Sæt. Tel. (I Hall. stavast). „Stava av Nott'e": hvile Natten over. Sæt. Ogsaa v. a. indhente, faae til at standse. „Du stavar han snart": du vil snart naae ham igjen. Tel. Maaskee for stadva; jf. stada og stødva (støva, støvda).

Stava, f. et lidet Spand, et Trækar med en høi Stav som tjener til Haandfang. Ork. og fl. Nogle St. Staup; ellers Kopp, Kakk, Strippe. Sv. stäfva.

stavad, adj. randet; om Hestens Man, naar den har en anden Farve i Midten end paa Siderne. B. Stift.

Stavar (Staavaar), s. Stuv.

Stavband, n. 1) Skraastøtte imellem Stolperne i en Bygning. — 2) Slædenagle; en af de smaa Stolper som sættes i Mederne for at bære Slædebunden. I denne Betydning hedder det **Staband** el. **Stabband**. Rbg. Sfj. Vald. Gbr. Paa Sdm. **Stabbende**. Paa nogle St. betegner det de Nagler som binde Slædebunden til Mederne og indbrives ovenfra. (Tel.). Ellers i en anden Form: **Stallband**, Ork. Guldalen, Nordl. (Andre St. Fjetra).

Stavbending, m. Slædenaver, Bor som passer for Slædenagler. Tel. Solør. (Stabbending).

Stavbygnad, m. s. Stavhus.

Stavebok, f. ABC-Bog (= Abesa).

Stav-emne, n. Træ til en Stav.

Stavhus, n. Træbygning, hvis Tag hviler paa Stolper (ikke paa Tømmervægge). Saaledes **Stavkyrkja**, **Stavloda**, **Stavnaust** og fl. Jf. Stavlægja.

Staving, f. 1) Bogstavering. 2) Stavning, Forsøg i Læsning. — 3) Stavelse i et Ord. Det sidste hedder oftere „Stavelse", n.

Stavkall, m. en gammel Mand, En som gaar med Stav. Han verd ingen Stavkall: han vil ikke naae nogen høi Alder. Berg. Stift. Jf. Stakall.

Stavkjerald, n. Stavkar, Trækar sammensat af Staver.

Stavklauv, f. Kløft i Toppen paa en Hjørnestolpe; det Punkt hvor en Bjælke indfældes i Stolpen.

stavkløyva, v. a (er, de), kløve Træ i den rette Linie fra Barken til Marven (saa at „Gaarerne" i Træet blive tvært afskaarne). Hall. og fl. (Andre St. „kløyva paa Stav"; modsat „paa Flak"). Mest brugt i Participium **stavkløyvd** (-kløyvt). Jf. Flak.

Stavkyrkja, f. s. Stavhus.

stavlaus, adj. stavløs. Ganga stavlaus: gaae uden Stav.

Stavlægja, f. Bjælke som forbinder Stolperne i et Stavhuus (jf. Bite); ogsaa: den øverste Stok i Sidevæggen i en Tømmerbygning (= Raftestokk). Søndre Berg. Jæd. og fl. Sædvanlig udtalt Stavleia. I Sfj. **Stavleiestokk**. G. N. staflægja.

Stavrad, f Stolperække.

Stavstilla, f. Blikstille, det at Søen er saa stille at det „staver" i den (s. stava, 5). Nordl.

Stavstod, f. Endepunkt af en Grændselinie; et Sted hvor to eller flere Grændselinier støde imod hinanden. Lister og Dalerne. Lyder deels Stavsto, deels ogsaa Stabbsto. G. N. stafstód.

Stav-tre, n. el. **Stavvid** (-ve), m. Splitholt, Træ til Stavkar.

staa, s. standa. **Staagaa**, f. Stige.

staaheit, adj. i Forbind. „paa staaheite Flekken", ɔ: strax, i Øieblikket (egentl. medens Sporet endnu er varmt af Foden). Hall. Ny Form for standheit, eller stodheit.

Staak, n. Støi, Larm; ogsaa Tummel eller Travlhed med et Arbeide. Temmelig alm. (Jf. Styr, Sti, Staaks). Afvig. **Stok** (oo), Hard. **Stuk**, Tel.

staaka, v. n. (ar), støie, larme, buldre; ogsaa have Travlhed med et Arbeide. Nordl. Trondh. Berg. Østl. Afvig. **stoka**, Hard., **stuka**, Tel.

Staakar, m. en støiende Person.

staaksam, adj. støiende, buldrende.

Staal, n. 1) Staal, hærdet Jern. G. N. stál. Figurlig: Hærdelse, Styrke. (Jf. Armstaal). Heraf stæla. — 2) en tæt sammentrængt Masse. (Skoddestaal, Drivstaal; Fiskestaal, Sildestaal og fl.). B. Stift. — 3) Stabel, Bunke, tæt sammenpakket Lag; især af Hø eller Korn i en Lade. (Høy-

staal, Kornstaal). Nordre Berg. Gbr. Trondh. (G. N. stál). Nogle St. Stæle; jf. Stade. Ogsaa om det Rum hvori Hø eller Korn oplægges i Laden (= Brut). Trondh. Nordl.

staala, v. a (ar), 1) berøre eller paavirke med Staal; saasom mod Troldbom. (I Folkesagn). 2) s. stæla.

staalaa, s. stela.

Staalbroder (-bror), m. Kammerat (vel egentl. Vaabenbroder). Hard. Andre St. Stallbroder.

Staale, m. en stor og stærk Karl. Sdm.

Staalfjøder (-fjør), f. Staalfjæder.

staalgraa, adj. staalgraa, blaagraa.

Staalhuva, f. Hjelm. (Sjelden). Støyta Staalhuva: støde Kolbøtte. Nordre Berg. Andre St. stumpa Sterte, stupa Kraaka og flere.

Staal-is, m. det første eller nederste Islag i dobbelt Is. Rbg. (Jf. Tvistad). Ogsaa ellers om glat og blank Is. Hall.

staallaus, adj. om Redskab, som mangler Staalsætning.

Staalrand (-raand), f. Staallinien i Eggen paa et Redskab.

staalsett, adj. staalsat, forsynet med et Lag af Staal (= stælt).

Staalskiva, f. Belægning med Staal paa en Hammer eller en Ambolt.

staalsliten (i'), adj. sløvet; om Redskaber hvori Staalsætningen er forslidt.

Staalsyster, f. Selskabssøster, kvindelig Kammerat. Hard.

Staaltraad, m. Jerntraad.

Staang, s. Stong. — **staanga**, s. stanga.

staanka, s. stanka.

staara, s. stora. — **staaraa**, s. stara.

Staass, n. Bevægelse, Travlhed. Østlandet. **staassa**, v. n. have travlt (= staaka).

Staatarkong, m. Stodderfoged. B. Stift. Af et forældet og dunkelt Staatar (Sv. Dial. ståtare, D. Stodder), ɔ: Tigger.

Staavaar, Stub; s. Stuv.

Ste, s. Sted og Stede.

Sted (e'), n. Ambolt, Jernblok at smede paa. Alm. G. N. stedi, m. Sv. städ; Eng. stithy. (Mange St. „Ste").

steda (e'), v. a. (er, de), stede, fæste til Tjeneste; ogsaa: fæste Jord til Brug (= bygsla). Steda seg: tage Tjeneste. Mandal, Tel. Østl. Ork. Lyder sædvanlig „stea", og i Præs. „ste", men skulde egentlig hedde stedja (sted, stadde); jf. stadd. G. N. stedja: bestemme; Sv. städja: fæste. — Particip **stedd**: fæstet, leiet.

Stede (e'), el. **Stedje** (?), m. Aabred, Elvebred; især: Græsbanke, Engflade langs et Vanddrag. Brugt i Formen **Stee** (Fl. Stear), Tel. Rbg. Siredal; paa Jæd. **Steie** (sjelden). Ellers forekommer i Rum. **Sta(d)**, n. Elvebakke; i Hall. **Ste(d)**, n. ligesaa. I Østerd. **Stø(d)** og **Ste(d)**, f. om en Aabred; men i Trysil: **Steie**, m. om en høi Elvebakke. Mere afvig. er **Steggje**, f. i Tel. (Vinje). Formen Steie synes at grunde sig paa et gammelt Stedje, som ellers ogsaa er et Stedsnavn, udtalt som „Steie". (I Sogn).

stedfull, adj. om en Elv: opvoret, stegen, saa at Vandet naar op i Græsværten. Hall. I Østerd. (Trysil): **steiefull**, naar Vandet stiger til Bakkekanterne.

Stedfylling, m. høi Vandstand, det at Elven stiger op i Græsbankerne. Hall. (Stefylling). S. Stede.

Stedkjerring, f. Fæstekone, Hjælperske i at leie Tjenere. Østl.

Stednad, m. 1) Fæstelse; s. steda. — 2) Fæstepenge, Haandpenge. Smaal. og fl.

Stedpengar, pl. Fæstepenge. I Ork. „Ste'peng". (Sv. städjepenning).

Stedsmaal, n. Fæstelse, Aftale om Leie. Tel. Ogsaa om Fæstepenge, ligesom Stednad.

Stee, s. Stede. **stee**, s. standa.

Stegg, m. 1, (Fl. Steggjer), Hanfugl, Hannen af et Par Fugle. (Andarstegg, Ædarstegg, Gaasarstegg ꝛc.). Berg. Nordl. I Hall. **Steggje**. Isl. steggi. Eng. Dial. steg.

Stegg, m. 2, Modbydelighed; et frastødende Væsen, Udseende som indgyder Frygt. Tel. (Jf. Stygg). Hertil **steggleg**, adj. modbydelig, hæslig. **stegglege**, adv. fælt, frygteligt.

Steggja, s. Stede.

stegla, v. a. (ar), 1) udspile, hænge noget (f. Ex. Klæder) i en udspærret Stilling. Sdm. (Jf. G. N. stagl: Steile). — 2) skjælde, bruge grove Ord. Mest i Forbind. „banna og stegla", Sogn, Hall.

Stegla, f. et Slags Fiskeline til Brug i Indsøerne. Rbg. Sfj. og flere. I Tel. **Stigle**.

Steie, s. Stede. **steiefull**, s. stedfull.

Steig, n. Saar af en Paatrædning eller et Fodspark, f. Ex. paa en skoet Hest, som har stødt den ene Fod imod den anden. Ork. Jf. Stig.

Steik, f. Steg; stegt Kjød. G. N. steik. Ogsaa figurlig om en god Fangst eller Vinding.

Steik, m. stegende Hede (= Stike). Sjelden.

steikja, v. a. (er, te), stege, brænde i en vis Grad. G. N. steikja. Steikja Braud: gjennembage Brød ved Ild. (Jf. baka). Steikja upp-atter: skjærpe Fladbrød ved en ny Stegning for at forebygge Mugning. Particip **steikt**.

Steikjar, m. en Steger; ogsaa om en uheldig Fisker, En som kommer tomhændet hjem. B. Stift.

Steikjepanna, f. Stegepande.

Steikjetein, m. Spid eller Stikke hvormed noget holdes over Ilden.

Steikjing, f. Stegning; Bagning ved Ild;

ogsaa om meget stærk Hede. Sjeldnere **Steikning.** Jf. Stike.

Stein, m. 1) Steen, Klippestykke. Nogle St. udtalt Steidn (Hard. Shl. Ryf.). G. N. steinn; Goth. stains. Ogsaa om enkelte Redskaber af Steen, som Slipestein, Kvatstein, Kvernstein. — 2) Steen som Materie eller Masse (= Grjot); f. Ex. D'er hard Stein i Brynet. (Uden Fleertal). Ogsaa om tilvirket Steen, f. Ex. Muursteen; jf. Steinty. — 3) Arnested, Ildsted i en Stue. Ork. og fl. Andre St. Aare, Gruva. — 4) Lodbet paa et Fiskesnøre (uden Hensyn til Materie); f. Blystein og Jarnstein. Berg. Nordl. — 5) Steen i Frugt, Kjerne med haard Skal, f. Ex. i Kirsebær. I Fleertal tildeels om Testikler. Jf. Augnestein. Ordet bruges ogsaa som Mandsnavn (maaskee egentl. med Betydning Ædelsteen eller Juveel); saaledes Arnstein, Gunnstein, Hallstein, Torstein, Øystein. Jf. Steinbjørn, Steingrim.

steina, v. a. (ar), 1) belægge med Steen, f. Ex. til Sammenpresning. Nordl. — 2) stene, angribe med Steenkast. (Sjelden). — 3) v. n. kaste Steen. Nhl. og fl.

Steinaust, f. Steinvind.

Steinband, n. = Søkkjeband (paa Garn).

Steinbit (ii), m. 1) Steenbider, Søulv (Anarrhicas Lupus); en Fisk med usædvanlig stærke Tænder. Alm. ved Havkanten. (Isl. steinbitr). — 2) Steensuger (Petromyzon). Østl. — 3) Hundesteile (= Stikling). Tel.

Steinbjørk, f. Birk med haard og saftløs Ved.

Steinblik (i'), n. en Lav-Art, som ligner en Kalkskorpe paa Klipperne.

steinblind, adj. aldeles blind.

Steinbrjotar, m. Steenbryder; En som opvælter Steen af Jorden.

Steinbrot (o'), n. Steenbrud.

Steinbru, f. en Bro af Steen.

Steinbær, n. 1) Steenbær (= Taagebær). Nedenæs. — 2) Rodknoller af Padderok (Eqvisetum). Tel.

steindaud, adj. steendød. Ei at forvexle med **steindauv:** døv som en Steen.

Steindolp, m. Steenpikker (Fugl), Saxicola Oenanthe. Nordl. og flere. Hedder ellers: **Steindylp,** Nordre Berg. (jf. dylpa: hoppe); **Steindepp** og **Steindibb,** Tel., **Steindupp,** Jarlsb., **Steinjubb,** Mandal; **Steinstert,** eller „Stei'sjart", Sæt., **Steinskjorp,** Gbr., **Steinskit,** Ndm. **Steinskvett,** Østl. Isl. steindepill; Sv. stensqvätta.

steinfengd (-fengt), adj. stenig; om en Landstrækning. Fosen og fl.

Steinfluga, f. Hesteflue (Hippobosca)? Buskr.

Steingard, m. Gjærde af Steen.

Steingeit, f. Steengjed; Antilope.

Steingolv, n. Steengulv. Nogle St. ogsaa **Steintile** (i'), n.

Steingrunn, m. stenig Grund.

steinhard, adj. steenhaard. Hedder ogsaa: steinende hard (har).

Steinhav, n. Steengjærde. Mandal.

Steinhjupa, f. glat Hyben (Frugten af Rosa canina). Søndre Berg. Ved Stavanger **Steinkjuba.**

steinhogga, v. a. sløve en Lee ved at støde paa Steen i Græsset.

Steinhummel, m. en Banke af Steen i Jorden. Hall.

steinkjend (-kjent), adj. stenig, fuld af Steen; om Grund eller Mark. Trondh.

Steinkjer, eller **Steinkjerald,** n. Steenkar, Leerkar. Jf. Steinty.

Steinkobbe, m. den almindeligste Art af Sælhund (Phoca vitulina). Nordl.

Steinkol (o'), n. Steenkul.

steinlagd, adj. belagt med Steen.

steinlaus, adj. steenfri, rydbet for Steen.

steinlendt, adj. stenig; om en Landstrækning. Trondh. Jf. steinkjend.

Steinløysa, f. Mangel paa Steen.

Steinmark, f. stenig Jord.

Steinmerr, f. Steensluffe; Indretning hvormed store Stene flyttes. Sogn, Hall.

Steinmjøl, n. Støv af opslibt Steen.

Stein-omn, m. Ovn af tilhuggen Steen. Modsat Malmomn.

Steinrike, n. Mineralrige.

Steinring, m. Kreds af opsatte Stene.

Steinrota (o'), f. Steenskred. Tel.

Steinrøys, f. Steendysse, Steenhob.

steinsetja, v. a. brolægge eller besætte med Steen. Particip **steinsett:** brolagt.

Steinskrida (i'), f. Steenskred, nedstyrtende Masse af Steen.

Steinskvett, m. s. Steindolp.

Steinslag, n. Steenart. Jf. Grjot.

Steinsnerke, m. tyndt Isslag paa Stenene eller Veiene. Sfj.

Steinsott, f. Steensmerter, Steensyge.

Steintorv, n. Tørv som bestaar af reen Jord og bliver meget haardt naar det tørres. I Nordl. Svarttorv.

Steintropp, f. Steentrappe.

Steinty, n. Steentøi, Kar af brændt Leer. (= Krusty).

Steinulv, m. Bjergugle (= Stuuulv, Bergulv). Sogn og fl.

steinutt, adj. stenig, fuld af Steen.

Steinveg, m. steensat Vei; Chaussee.

Steinvind, m. stadig Vind med tør og skarp Luft. Sdm. I Sfj. **Steinaust,** m. om en kold Østenvind.

steinyld, adj. grøn af Kornspirer; om Ageren, naar Spirerne ere høie nok til at skjule Stenene i Mulden. Nordre Berg. Jf. ylla, af Ull.

steka, s. stika.

[**Stekat,** n. Stakit. Smaal.

Stekk, m. Brist, Sprække; s. Støkk.
stekka, v. n. briste; s. støkka.
stekkja, v. a. (er, te), opstable, sætte i Stak (= stakka). Sogn og fl. (Om en anden Betydning s. støkkja). **Stekkjing**, f. Opstabling.
Stekkje, n. et lidet Afluкke eller omgjærdet Rum i et Fæhuus; især et Rum for Lam og Kid. B. Stift. (Isl. stekkr, m.). Andre St. Stille og Bing. Jf. Garde.
stela (e'), v. a. (**stel**. **stal**, **stolet**, o'), 1) stjæle, borttage hemmelig. Inf. nogle St. stæla; ogsaa **stala**, Namd., **staalaa**, Indh. Ork. Imperf. Fl. **staalo**, **stolo**, Hall., **staale**, Sæt. Supin. **stole** (o'), ved Trondh. **steli**. G. N. stela: bestjæle (jf. skamstela, grunnstela). — 2) lure, liste (sig). Stela seg til: liste sig til at gjøre noget. Stela seg av: liste sig bort — 3) v. n. drive Tyverie. Han baade laug og stal. Jf. Stuld.
Stelar, m. en Stjæler, Tyv. Mest i Forbind. „Helar og Stelar".
Steling, f. Stjælen, Tyverie.
Stelk, m. Rødbeen (Fugl), Totanus Calidris. Nordl. Nogle St. **Stilk**. Isl. stelkr. Andre St. Graatjeld og Kvitetjeld.
Stell, n. 1) Orden, Skik, rigtig Stilling. Lat oss no faa det i Stell, o: i Lav, i Orden. (Af det følg. stella). — 2) Sysſel, Bestilling, Forehavende; ogsaa en Forstaaelse, et fortroligt Forhold. Der er eit Stell imillom deim. (B. Stift). — 3) Redskaber, Tøi, Tilbehør; f. Ex. Fiskestell. Ogsaa: Indretning, Anstalter eller „Væsen", f. Ex. Vegstell, Skiftestell, Skulestell.
stella, v. a. og n. (er, te), 1) stille, opstille, sætte i en vis Orden. Stella upp: sætte i en Række. Stella seg upp: opstille sig, f. Ex. om Soldater. (Sv. ställa). Synes at mangle i det gamle Sprog, men slutter sig nær til Stall (i Betydn. af Sted el. Plads). Jf. stilla og G. N. stilla. — 2) lave, indrette, faae i Stand. Stella til: foranstalte; ogsaa: tilrede, pynte. Stella seg: sætte sig i Stand; ogsaa: skikke sig, opføre sig. I Nordl. er „stella" ogsaa: fuldføre, blive færdig med noget; f. Ex. Han steller det ikkje paa ein Dag. — 3) v. n. syssle, bestille noget. Stella med: syssle med, behandle. Stella i Huset: ordne Tingene i Huset. Særlig om at røgte og fodre Kreaturene (= stilla, stulla, starva, stjorna). Østl. Ellers et alm. og meget brugl. Ord. Particip **stellt** (stelt): ordnet, indrettet.
Stella, f. Stemning, Sindsstemning. Han var komen paa den Stella. Valders. Jf. Stille.
Stelle, n. Sted, Plads. Paa same Stelle: i samme Plads. Østl. Sv. ställe.
Stelling, f. 1) Ordning, Indretning; ogsaa: Istandsættelse, Tilredelse. — 2) Redskaber, Tilbehør. — 3) Stillads, Stigeværk omkring en Bygning. Alm. (Sv. ställning).
stelpa, v. n. (er, te), være til Hinder eller Skade. Kun brugt som en Modsætning til hjelpa; f. Ex. „Dæ stelpe' meir en dæ hjelpe". Østerd. Guldalen, Ndm. Sdm. (Sv. stjelpa: skade; jf. Holl. stelpen: hindre). Hertil et Subst. **Stelp**: Hindring. „Dæ var meer te Stelp en Hjelp". Østerd.
stelpa, tilskynde; s. stolpa.
stelvik, adj. lumsk i Strid, svigefuld, som angriber paa nærlig Maade, f. Ex. med Kniv. Hall. Maaskee for stelvig.
stemd, part. stoppet, standset; s. stemma. (Lyder som „stæmd", forskjelligt fra stemnd, s. stemna).
Stemm, m. Dam, Vandbyt. Nedenæs. Hedder ellers **Stamm**, Guldalen; **Stemma**, f. Tel. Jf. Dam.
stemma, v. a. (er, de), stoppe, standse, sætte Dæmning for. Nogle St. **stæma** (stæme). G. N. stemma; Sv. stämma. (Jf. demma). Stemma ei Kvern: standse en Mølle ved at stoppe Vandets Tilløb.
Stemma, f. 1) Stoppelse, Standsning. Sjelden. S. Blodstemma. — 2) Stigbord, Luge hvormed man stopper Vandet i en Rende. Nogle St. **Stæma**. (B. Stift). — 3) Dam, opdæmmet Vand; s. Stemm.
Stemmefoss, m. det Vandfald, som dannes ved Stigbordet i en Møllerende.
Stemmenaal, f. Stoppenaal, grov Naal for Uldtraad. B. Stift, Gbr. Nordl.
Stemmestong (-staang), f. Stang hvormed et Stigbord løftes op og slippes ned.
Stemming, f. Stopning, Standsning.
stemna, v. n. og a. (er, de), 1) stævne, styre, gaae i en vis Retning. (Egentl. vende Stavnen til, s. Stamn). Nogle Steder **stebna**; G. N. stefna. Imperf. sædvanlig stemde (for stemnde) og Sup. stemt (e'). — 2) v. a. vise i en vis Retning, henvise til et Sted; ogsaa: indbyde. Han stemnde oss hit: han anbefalede os at gaae hid. Jf. styra. Stemna Folk til seg: sammenkalde Folk. (Mindre brugl.). — 3) indstævne, indkalde for Retten. Alm. Particip **stemnd**, sædvanlig „stemd" (med e', ikke æ).
Stemna, f. 1) Stævne, Retning, Cours. Sigla i same Stemna. G. N. stefna. — 2) et aftalt Møde. (Jf. Stemnestova). Ogsaa om et lidet Gjæstebud. Sæt. — 3) Indstævning, Indkaldelse for Retten. — 4) en stor Sammenkomst eller Samling af Folk, f. Ex. til et Marked. Jf. Kaupstemna. Tildeels ogsaa om selskabelig Lystighed; s. Leikstemna, Rivstemna. — 5) et Følge af Fartøier, en Handelsflaade; saaledes „Nordfarstemna", om et Følge af Skibe, som føre Fisk fra Nordland til Bergen. Ogsaa om den Tid, hvori denne Seilads pleier at foregaae.
Stemne, n. den Deel af et Fartøi, som er nærmest ved Stavnen eller omfatter denne. (Af Stamn). Jf. Understemne.
Stemnebrev, n. Indkaldelsesbrev; især

Stævning, Kaldsſeddel. Oftere **Stemneſetel** (e'), m.

Stemneferd, f. Reiſe til et Møde (Marked, Handelsſted). Særlig om Nordlændingernes Seilads til Bergen. Oftere **Stemnereis**, f.

Stemnegard, m. Sted hvor et Møde eller Gjæſtebud holdes. Sæt.

Stemneleid, f. Retning, Cours. Hall. (Stebnelei). Jf. Stamnhald.

Stemneſtad, m. Mødeſted.

Stemneſtova (o'), f. Samlingsſtue; ogſaa: Mødeſted for Ungdom ſom ſkal overhøres. Sfj.

Stemnetid, f. Tiden for en vis Kjøbſtævne. S. Stemna, 5.

Stemnevitne (i'), n. Stævnevidne.

Stemning, f. Indkaldelſe; Stævning.

Stempa, f. Ballie, Trækar (omtrent ſom Stamp). Sogn, Nhl.

Stempel, m. Stempel, Mærkeſtok; ogſaa: det dermed paatrykte Mærke. T. Stempel; Eng. stamp.

ſtempla, v. a. (ar), ſtemple, mærke.

ſtend (ſtaar), ſ. ſtanda.

ſtendig, adj. ſtadig, vedholdende. Nyere Ord og ikke alm. (Sv. ständig).

ſtendigt, adv. ſtadigt, beſtandigt. Shl. Tel. og fl. Mere alm. i Forbindelſen „ſtødt og ſtendigt".

Stengel (gj), m. (Fl. Stenglar), 1) Bom, Skodde for en Dør; ogſaa en Støtte. Voſs. — 2) Stangmaal; ſ. Einſtengel, Firſtengel, Seksſtengel.

Stenger, pl. ſ. Stong.

ſtengja, v. a. (er, de), 1) ſtænge, lukke, ſpærre. (Egentl. ſætte Stang for). Stengja ſeg inne: lukke ſig inde. — 2) fæſte et Fiſkevod i Søen og lade det ſtaae, indtil man faar Leilighed til at optage den deri ſamlede Fiſk. (Jf. Laas, Sildelaas). — 3) belægge med Skinner (= ſpengja). Vald. og flere. Particip **ſtengd**: lukket; fæſtet; nogle St. ogſaa beſlaaet. Jf. Stong.

Stengje, n. noget at ſtænge med; ogſaa: ſtængt eller lukket Rum. Lidet brugl.

Stengjing, f. Stængning, ſ. følg.

Stengſla, f. 1) Stængning, Indeſpærring. 2) Stængſel, Bom, Skodde; ogſaa Laas, Hægte eller deslige.

ſter (ee), ſ. ſtyrd. — **ſtera**, ſ. ſtøra.

ſterk, adj. 1) ſtærk, faſt, ſom taaler meget, eller varer længe. (Alm. udtalt ſtærk, og i Neutr. ſtærrt). G. N. sterkr. — 2) kraftfuld, ſom har ſtore Legemskræfter. — 3) kraftig, ſom virker ſtærkt; om Føde, Drikke, Lægemidler ꝛc. — 4) heftig, haard, voldſom; om Vind, Strøm, Ild ꝛc. — 5) talrig, mandſtærk, f. Ex. om en Armee. — Som et dunkelt Udtryk mærkes: ſtærke Døger (eller i Dativ „ſtærkaa Døgre"), ɔ: en Tid da der er meget Spøgerie paa Færde. Sdm.

ſterkja, v. a. (er, te), lade ſtørkne, ſtøbe, forme ved Smeltning. Sterkja Talg: ſmelte Talg og ſtøbe den i et Kar. Sogn. (Imprf. ſterkte og Sup. ſterkt lyder ſom ſtærrte og ſtærrt). I Forbindelſe med ſtorken og ſtorkna hentyder Ordet paa et Stammeverbum ſterka (ſterk, ſtark, ſtorket) med Betydning ſtivne eller hærdes (ſ. Grimm, Gr. 2, 62), hvoraf da ogſaa ſterk, ſtyrkja og Styrke kunde forklares.

Sterkleike, m. en vis Grad af Styrke.

ſterkna, v. n. (ar), blive ſtærkere, ſtyrkes.

Sterkning, f. tiltagende Styrke.

ſterkt, adv. ſtærkt, kraftigt, med Styrke. Lyder ſædvanlig ſom „ſtærrt".

ſterra, v. n. (ar), ſtride, ſtræbe ivrigt for at holde Stand eller modſtaae en vis Paavirkning. Sterra mot: gjøre Modſtand. Oftere i Formen **ſtirra** (i'), B. Stift. Nogle Steder **ſtarra**. Hard. Gbr.

ſterren, adj. 1) ſtridig, haardnakket. Paa Sdm. **ſtirren** (i'), ogſaa **ſtirrig**. — 2) langvarig, vedholdende, ſtadig; iſær om Vinden. Hard. Sdm. Jf. ſtærug og ſterten.

Sterring, f. lang Strid eller Anſtrengelſe.

Stert, n. et Fæſtereb (?), ſ. Haleſtert, Rumſtert. Jf. ſterta.

Stert, m. 1) Stjert, Hale; iſær paa Fugle. Jæd. Nordl. og fl. Afvig. **Stjart** (Sjart), Hall. Vald. ogſaa i Sæt. G. N. stertr; Ang. steort. Ellers: Stuv, Styv, Styl, Vele, Skoft. — 2) en Stub, en afhugget Stilk ꝛc. Ryf. — „Stumpa Sterte" ſee ſtumpa.

ſterta, v. n. (er, e), ſlæbe, anſtrenge ſig, for Ex. med en tung Byrde. Han gjekk og ſterte med den tunge Sekken. Øſterd. Ogſaa i en anden Form: **ſtarta** (ar), Valders.

ſterta, v. a. (er, e), ſtramme Tøilerne paa en Heſt (= herkja). Øſtl. I Hall. **ſtørte**, om at fæſte Tøilerne i Sælen el. Sadelen.

Sterta, f. en Støtte el. Stiver. Vald.

ſterten, adj. modſtræbende, tvær. Ryf.

ſterven, adj. ſtiv, haard; f. Ex. om Brød. „ſtærve Brø", Ndm. Indh. Nogle Steder **ſtarven**. Falder nær ſammen med ſtyrven.

Stett, n. 1) Fodſtykke hvorpaa noget ſtaar. B. Stift. Ogſaa et Slags Brikke. (Smørſtett). Shl. — 2) Fod under et Kar; for Ex. paa en Gryde. Gbr. og flere. Isl. stett, f. — 3) Heftet eller Mallen paa en Knap. Sdm.

Stett, f. 1) en liden Trappe eller Forhøining til at ſtige op paa, ſaaſom foran en Dør. Tel. Num. (G. N. stett). — 2) en Støtte, ſaaſom under en Bjælke. Nfj. Vel ogſaa et Fodſtykke ligeſom det forrige.

ſtetta, v. a. (ar), hjælpe, tjene, viſe en Tjeneſte. Tel. G. N. stetta: gavne.

Stetta, f. et Kar med Fødder; en Ballie med tre lange Staver ſom tjene til Fodſtykker. Vald. Gbr. (G. N. stettarker).

Stettefat, n. Fad med Fod el. Fodſtykke. Hall.

Stetting, f. Hjælp, Tjeneste. Tel.
Stev (e'), n. 1) et Vers, en Strophe; især en Replik i Verelsang. Rbg. Tel. og flere. (Jf. stevjast). — 2) Omkvæd i en Vise; en Linie som gjentages i flere Vers. Mere alm. Mangesteds udtalt **Stæv**, ogsaa **Støv**, Nhl. og fl. G. N. stef. — 3) en staaende Talemaade, et Mundheld; Udtryk med et Slags Riim eller ordsproglig Form. Oftest sammensat, som Ordstev, Vedstev, Andstev. — Ellers med en dunkel Betydning i Talemaaden „Dæ va korkje Æv elde Stæv", ɔ: der var ingen Oplysning at faae. Ryf. Maaskee: der var hverken Antydning (Ev) eller Vished (Stev). Jf. stevja og samstevjast.
Steve (e'), Stavside (?), f. Stav.
stevja, v. n. (ar), passe nogenledes, ligne, nærme sig til noget. Hard. oftere i Formen støvja (ø'). „Da støvjar te": det ligner noget. Jf. samstevjast.
stevjast, v. n. (ast), tiltale hinanden i Vers, disputere eller lege med improviserede Vers. Rbg. Tel. (G. N. stefja).
Stevleik, m. spøgende Samtale eller Disputering i Vers.
Stevtone, m. en simpel Melodie for improviserede Vers. Ogsaa kaldet **Stevlund,** m. Tel.
Sti, n. Sysler, Tilredning i Huset; især Kreaturenes Fodring. Sogn, Hard.
stia, v. a. og n. (ar), 1) bringe Kreature i Huus, lukke ind. Sogn. Isl. stia. — 2) v. n. sysle, rede i Huset; ogsaa: fodre Kreaturene (= stilla, stella, agta rc.). Sogn, Nhl. Hard.
Stie, f. Stige og Stig.
[**stifta,** v. a. stifte; ogsaa: indprente. „Han stifta' dæ i meg". (Nyt Ord).
Stig (i'), n. 1) Skridt, Fremflytning af en Fod i Gang; ogsaa: Afstanden fra det ene Fjed til det andet. (Sv. steg). — 2) Fjed, Spor efter en Fod. Ogsaa et Saar af Fodspark (= Steig). Indh. — 3) Trin i en Trappe eller Stige. — Ganga til Stigs: gaae saaledes at man ofte synker dybt, f. Ex. i Snee med en haard Skorpe. Sæt.
Stig (i'), n. (2), Øieblegne, Hævelse i Kanten af Øienlaaget. Hall. Tel. og fl. Tildeels afvig. **Sti** el. **Stigje** (ii), n., og i andet Kjøn **Sti,** m. I B. Stift **Stigkøyna** (Stigkjøyne), f. (Jf. Trollstig). Nt. Stieg; Eng. sty, stian.
Stig (ii), m. en Sti, en smal Gangvei. Mest brugl. søndenfjelds. G. N. stigr.
stiga (ii), v. n. (**stig, steig, stiget**), at stige. Imperf. Fl. stigo (i'), Hall. Supin. lyder mest alm. stigje, eller stie (med ii); egentl. stige (i'). — Betydning: 1) træde, gjøre et Skridt, flytte en Fod fremad; ogsaa: stige op eller ned, forandre sin Stilling ved nogle faa Skridt. G. N. stiga. — 2) stige, hæve sig, komme høiere op; f. Ex. om Vand. Figurlig: komme i høiere Rang, avancere. — 3) tiltage, blive større; om en Mængde eller Sum; saaledes ogsaa om Priser, og tillige om Varer med Hensyn til Priis. — Stiga seg: saare den ene Fod med den anden; om Heste. Trondh. (f. Steig). Stiga fram: gjøre et Skridt fremad. Stiga ned: sætte Foden til Grunden. Stiga upp: løfte Foden op fra Grunden. Stiga uppaa (el. paa): træde paa. Stiga uppyver: træde i Vand, saa at det gaar over Skoen. (B. Stift).
stigande, adj. stigende; voxende.
stigast, v. n. (stigst, steigst), undfange, blive drægtig (= rennast); især om en Hoppe. Hall. Ork.
Stigbøygel (-bøygjel), m. Stigbøile i Ridetøi. Hedder ogsaa **Stigbygla,** f. Sdm. og flere, **Stig-jarn** (i'), n. Trondh., **Stigvil,** eller **Stivil,** n. (vel egentlig Stigveel), Smaal. Andre St. Istig.
Stige (i'), m. en Stige; Redskab at stige op paa. Mest alm. **Stigje** (ii), el. Stie, med Fl. **Stigar** (i'); ellers ogsaa **Stige** (i'), i Sogn; **Stega** og **Stæga,** Østl., **Staga,** Ramb., **Staagaa,** Indh. Ork. G. N. stigi; Sv. stege. — En anden Form er **Stigel** (Stigjel, Fl. Stiglar), Tel.
stigen (i'), part. stegen, opkommen. Sogn og flere. Ellers mest alm. **stigjen** (ii), eller stien, men i Fl. stigne (i').
stigfatt (i'), adj. opadbøiet i Midten; om Skier (Sneesfaaler). Hall. I Tel. **stafatt** (stavfatt?); modsat kjølgjengen.
stighalt (i'), adj. = stutthalt, laaghalt. Nhl.
Stigjarn, n. f. Stigbøygel.
Stigjel, f. Stige og Stil.
Stigkøyna, f. Stig (2).
Stigle, n. Split eller Aabning i Klæder (= Smotta). Tel.
Stigning, f. Stigen, Stigning. Oftere **Stiging.**
Stigrom (i'), n. Aabningen paa Sko og Støvler.
stigta, v. n. (ar), 1) halte, træde svagt eller forsigtigt med en syg Fod. Hall. Sdm. og flere. — 2) nævne eller udpege en Person, hentyde paa En. „Dei stigta paa haanaa". Sdm. Maaskee stikta.
Stigvel (ee), el. Stigvil, f. Stigbøygel.
stika (i'), v. n. (ar), sye Stiksøm, indsye en Linie i Tøi. B. Stift. (Sv. sticka). Jf. Stiksaum.
Stikbarn, f. Styvbarn.
Stike (i'), m. Stegning; Bagning ved Ild. (Af steikja). B. Stift (Stikje). Jf. stikna.
Stikel (i'), m. (Fl. Stiklar), 1) Pig, Torn, en lang Spids (omtr. som Tind, eller Brodd). Rum. og flere. (Stikjel). — 2) Hornspids, den yderste Deel af et Horn. Shl. G. N. stikill. I Ork. betegner „Stikjel" derimod Tappen i Roden af et Horn (= Stukul, Slo, Kvik). — 3) en lang

Figur, en Ræfel. Guldalen. Jf. Stikle.

Stikelsbær, n. Ribes Grossularia. Hedder oftere **Stikkelsbær** (uden j).

Stikk, n. 1) et Stik (= Styng). Jf. stikka. — 2) Stik eller Vinding i Kortspil. — 3) en Halvknude, Slyngning hvormed et Reb fæstes. Nordl. Andre St. Halvstikk.

stikka, v. a. (**stikk**, **stakk**, **stukket**), stikke. En nyere Form af stinga.

Stikka, f. Stikke, Pind; især om et lidet Stykke Træ, en Splint, en liden Kjæp. Alm. (Sv. sticka). I Betydning af en Pind, som nedsættes i Jorden til et Mærke, falder det ogsaa sammen med G. N. stika.

Stikle, m. Stang, Pæl, Gjærdestage. Hall. Jf. Stikel.

Stikling, m. Hundesteile, en liden Fisk med Pigger paa Ryggen. Brugl. i de sydligste Egne. (Andre St. Hornfyl, Tindaure, og i Tel. Steinbit). — I Shl. betegner Stikling ogsaa Fiskeyngel eller meget smaa Fiske (= Fiskunge, Auke).

stiklutt, adj. pigget, tornet. Num. og fl.

stikna (i'), v. n. (ar), steges, gjennemhedes, skjærpes af Varme. Berg. Hall. og flere. G. N. stikna. Jf. Stike. — **Stikning**, f en svagere Stegning.

Stiksaum (i'), m. Stiksøm; f. stika. Noget lignende er **Stikrand** (i'), i Sdm. „Stikaraand", f. en Linie som er gjort ved Stiksøm.

stikta, s. stigta.

Stil (ii), f. Plan, Hensigt; s. stila.

Stil, m. 1, en tynd Stikke eller Pind; for Ex. „Pipestiil": en Piberenser. Sdm.

Stil, m. 2, Stiil, Skrivemaade. (Nogle St. med andet Kjøn: Stil, f.). Ogsaa: Skrift i Bøger, Typer, Bogstaver. I Hall. **Stigjel**. G. N. still (stíl), af Lat. stilus: Griffel, ogsaa Skrivning. — Hertil storstilt og smaastilt (om Bøger); i Hall. grovstigla(d) og grannstigla(d).

stila, v. a. og n. (ar), 1) stile, forfatte, føre i Pennen. Alm. (Bøiningen tildeels: -er, te). — 2) pønse paa, eller sigte til noget; ogsaa: lure efter en Leilighed. Nordre Berg. „Eg veit kva han stila' paa", ɔ: hvad han lurer efter. Jf. Stil, f.

Stilar, m. Forfatter.

Stilemaate, m. Stiil, Skrivemaade.

Stilemeister, m. Mester i at stile.

Stiling, f. Forfattelse, Fremstilling.

Stilk, s. Stelk og Stylk.

still, adj. 1) stille, som ikke gjør nogen Bevægelse eller Larm; saaledes ogsaa: spagfærdig, tilbageholden. (Eng. still, T. stille). Mere alm. end det gamle kverr (kurr, kyrr). Jf. stilla og stella. — 2) rolig, hvilende; om Luft og Vand. Det vardt stillt og mildt. D'er stillt paa Sjoen. Jf. vindstill, baarestill, straumstill. — 3) taus, lydløs, fri for Larm; om Sted og Tid. Eit stillt Hus. Stillaste Natti. Det vardt stillt med di: der blev ikke mere Tale derom.

stilla, v. a. (er, te), 1) stille, standse, bringe til Hvile. Stilla Sverdet (Landsl. 220. 242). Stilla sin Vreide (ib. 206). Stilla Blod: hindre Blodet fra at flyde ud. G. N. stilla: dæmpe, beherske. — 2) stemme, sætte paa et vist Punkt, i en vis Stilling. Stilla Fela: stemme Fiolinen. Stilla Kverni: stille Møllen i passende Høide for at male finere eller grovere. Derimod: stilla paa Kverni: stille Mølletragten rigtig, for at Kornet kan strømme stærkere eller svagere. Jf. Stille. — 3) liste, bevæge sagte eller lydløst. Stilla seg inn: liste sig ind, gaae med lydløse Trin, f. Ex. hvor Folk sove. G. N. stilla. — 4) røgte eller fodre Kvæget (= stella, stulla). Østerd. (Sv. stilla). I Siredal ogsaa om at malke Køerne (vel egentl. samle dem til Malkepladsen). — Particip stillt (stilt). Reflex. **stillast**: blive stille, sagtnes. Det stilltest med Vinden. Jf. stillna.

Stilla, f. 1) Stille, Stilhed i Luften. Meget brugl. — 2) Stilhed, Taushed. Hedder oftere „Stillheit", f.

Stille, n. 1) Indretning at stemme el. stille med; saaledes et Slags Skrue i en Mølletragt, hvorved man kan regulere Kornets Tilstrømning. B. Stift. Ogsaa kaldet Spjelder, n. (Sogn). — 2) Stemning, Maade hvorpaa noget er stemt. Det gjeng med same Stillet: det gaar i samme Takt som før. Nordre Berg. (mæ same Stilla). — 3) Aflukke, omgjærdet Rum (= Stekkje); i Fæhusene. Tel. Jf. G. N. stilli: Fangegjærde.

Stillenabb, m. Stillepind. Saaledes ogsaa **Stilleskruv**, og fl.

stillfarande, adj. spagfærdig, som ikke gjør nogen Larm. Hedder ogsaa **stillferdig** og **stillferdeleg** (stillfærleg).

Stilling, f. Standsning, Dæmpelse; ogsaa Stemning m. m. see stilla.

Stilling, m. en aarsgammel Væder. Gbr.

Stillkave, m. stærkt Sneefald uden Vind. Nordl. og fl.

Stillkulla, f. Kvinde som fodrer Kreaturene. Østerd. S. Kolla.

stillna, v. n. (ar), stilles (= stillast).

Stillregn, n. Regn i stille Luft. — **stillregna**, v. n. (er, de), regne i Vindstille.

stillt (stilt), adv. stille, sagte; ogsaa: lydløst, uden Larm.

Stillvetne, n. stillerindende Vand; Sted hvor Vandet er stille. Tel.

stillvoren (o'), adj. stilfærdig; taus.

stilt, s. stila, stilla og stillt.

Stim (ii), n. 1) Leg, Lystighed; Dands og Sang. Tel. Hall. — 2) Uro, Overhæng; s. stima.

Stim (ii), m. Fiskestim, Stimmel. Mandal. (Andre St. Ferd, Straal, Staal, Berg). Sv. stim.

stima, v. n. (ar), 1) lege, tumle sig i Leg og Lystighed, som Børn. Tel. Hall. (Sv. stimma). — 2) kommandere, true, støie; f. Ex. med urolige Børn, eller med uvillige Dyr. Kor ein stimar med deim, so fær ein deim inkje til aa lyda. Nordre Berg. Nordl. (Isl. stíma: anstrenge sig). Jf. storma. Hertil **Stiming**, f. Tummel; Overhæng ꝛc.

stimpen, adj. stiv (= stinn). Sdm.

Sting, n. Dyppelse, noget at dyppe i. Hedder ogsaa **Stinge** (?), Østerd., **Stingelse**, Sdm.

Sting, m. en Greb; s. Styng.

stinga, v. a. (sting, stakk, stunget), at stikke. Imperf. overalt **stakk**; Fl. tildeels **stungo** (Hall. Vald.) og **stunge**. Supin. lyder „stungje". Imperativ stikk, Fl. stinge. Ellers mangesteds overgaaet i en nyere Form: **stikka** (stikk, stakk, stukket). G. N. stinga (sting, stakk, stungit); Ang. stingan (stang), Eng. sting og stick. — Betydning: 1) stikke, støde med en Od eller Spids. Stinga seg: saare sig, f. Ex. med en Naal. Ogsaa: frembringe ved Stik. Stinga Hol paa: stikke Hul i. — 2) slagte, dræbe med et Stik. Stinga ein Kalv, o. s. v. — 3) i Spil: vinde med høiere Kort. (Vel egentl. fælde, eller slaae fast). — 4) indskyde, putte ind. Stinga Kniven i Slidra. St. Skillingen i Fikka. St. Handi i Barmen. Ogsaa om en voldsom Indstødelse; f. Ex. stinga ei Flis inn i Fingren. — 5) dyppe, væde i Fedt eller Vædske. Stinga i Smøret. Hava Feitt til aa stinga i. (Jf. duva). — 6) frembringe en Fornemmelse, som ligner Stik. Ofte upersonligt, f. Ex. Det sting i Armen. (Jf. Styng). Uegentlig om et Indfald, et Lune. Det stakk i meg: det faldt mig pludselig ind. Eg veit ikkje kvat som stakk i honom: hvad Indfald han fik.

stingande, adj. stikkende. Der bid ikkje stingande Straa: der er ikke Græs at finde; ogsaa: der voxer intet.

Stingar, m. 1) en Stikker; Slagter. — 2) et vist Insekt, s. Styng. — 3) en Stopper i Kjøretøi (= Spennar, Spanar). Rom.

Stingarkniv, m. Slagterkniv.

Stingeband, n. Stiver, Støtte som er indfældet (indstukken) i Siden paa en Stolpe. Nordre Berg.

Stingesag, f. Stiksav. B. Stift. Ellers paa flere Steder: **Stikksag**.

Stinging, f. Stikken. (Haardt g).

stinka, v. n. (ar), stivne, hærdes; især: tilfryse, belægges med en Iisskorpe. Tel. I Nhl. **stinkla**. Egentl. stinn-ka, af stinn.

stinn, adj. 1) stind, stiv, vanskelig at bøie; ogsaa: tilbagestødende, el. som har Spændkraft (s. Stinnfjøder). G. N. stinnr: stærk. — 2) tyk, haard; om en Masse, f. Ex. Grød. Gbr. og fl. (Modsat linn). Ogsaa: stiv af Fylde, stram, udspændt. Østl. Jf. fylstinn, kverrstinn. (Sv. stinn). — 3) ublandet, reen, lutter. Hall. D'er berre stinne Gull (Sylv, Staal ꝛc.) Berre stinne Lygni: lutter Løgn. (G. N. stinnr: drøi).

stinnast, v. n. (ast), blive stiv eller haard. Mindre brugl.

Stinnfjøder (-fjør), f. Springfjæder, Spændefjæder, f. Ex. i Laas. B. Stift.

Stinnleike, m. Stivhed.

stinta, v. n. (ar), 1) slæbe, slide sig frem; f. Ex. opad en Bakke med Læs el. Byrde. Smaal. — 2) bjerge sig knapt, komme ud med et lidet Forraad. Me stinta med di til Vaaren. Sdm. Gbr. Ork. Jf. hangla.

Stir (ii), m. Stirren. Han fekk ein Stir: han blev opmærksom, begyndte at see nøiere til. Detta skal giva Folk ein Stir: dette skal gjøre Opsigt. B. Stift.

stira, v. n. (er, de), stirre, see længe eller opmærksomt paa noget. Afvig. **styre**, Hall. Jf. stara. (Forstærket: einstira, naudstira, nidstira). I Sogn ogsaa „stira ette(r)", i Betydn. see efter noget (= glosa, skoda). — „Han vardt stird paa dæ": han kom til at see paa det, han blev det vaer. Vald. (I Hall. „styrd"). Vel egentlig: „honom vardt stirt", ligesom G. N. honum vard litit.

Stiring, f. Stirren.

stirra, stride, trodse; s. sterra.

stirøygd, adj. som har et stivt eller stirrende Blik; ogsaa meget nysgjerrig.

stiv, adj. stiv, ubøielig; stram, haard; ogsaa: stolt. Sv. styf; Nt. stief.

stiva, v. a. (ar), stive (Liintøi), gjøre stiv. **Stiving**, f. Stivning; vel ogsaa om Stof til at stive med; dog hedder dette sædvanlig „Stivelse", n.

stivla, v. a. (ar), stoppe, standse, hemme. Tel. G. N. stífla; Eng. stifle. — **Stivling**, f. Hemmelse, Standsning.

stivna, v. n. (ar), blive stiv.

stivra (ii), v. a. stive (= stiva). Voss.

stjaka, s. staka. **Stjakje**, s. Stake.

Stjant, m. Stub (= Stratt). Sdm.

Stjerna, f. 1) Stjerne, Himmellegeme. Udtales forskjelligt: **Stjerne** og **Skjærna**, nordenfjelds; **Skjedna** og **Skjødna**, Søndre Berg.; **Skjenna** (Sjenne) og **Sjønne**, søndenfjelds. G. N. stjarna, acc. stjörnu; Goth. stairno. — 2) i indskrænket Mening det samme som Dagstjerna el. Vagnstjerna, ɔ: Arcturus; f. Ex. „Stjernaa er i Midmorgaastad": Stjernen staar i Øst. Sdm. og fl. — 3) en Figur som ligner en Stjerne (et Punkt med en Kreds af Straaler); ogsaa: en lys Plet i Panden paa Dyr. (I dette Tilfælde paa Sdm. „Stjenne", adskilt fra „Stjerne").

Stjernebraut, f. Vetterbraut.

Stjernehimmel, m. Stjernehær, Mængden af de synlige Stjerner; ogsaa Stjernernes Plads, Himmelrummet.

Stjernekikar, m. Stjernekiger.
stjerneklaar, adj. stjerneklar; om en Nat.
stjernekunnig, adj. stjernekyndig.
Stjernelæra, f. Astronomie.
Stjernemakk, m. = Ljosmakk. Mandal.
Stjernemerke, n. Stjernebillede.
Stjernerap, n. Stjerneskud.
Stjert, s. Stert.
Stjore (?), m. Stilk, Stængel; ogsaa en Kvist. Lister, i Formen Skjore. Jf. Vidjestjore (den tykke Ende i en Vidie). Jæd.
Stjorn (oo), f. (og n.), 1) Orden med Hensyn til Huus eller Gods (s. stjorna), Huusholdning, Oekonomie. Ryf. i Formen **Stjønn** eller **Skjødn**. G. N. stjórn: Styrelse. — 2) huuslige Sysler; saaledes om Kreaturenes Fodring m. m. Brugt i Formen **Skjodn** (n.), Voss, og **Skjødn**, Hard. Shl.
stjorna (oo), v. a. og n. (ar), 1) styre Huus eller Gods, bestyre, holde i Orden. Ryf. (skjødna). „Han ha' skjønna godt": han har styret sin Formue vel, været en god Huusholder. G. N. stjórna: styre. — 2) sysle i Huset; fodre Kreaturene, m. m. Brugt i Formen **skjodna**, Voss; **skjødna**, Hard. Shl. — 3) styre jævnt, gaae i ret Linie; f. Ex. om en Slæde „han skjodna ikkje godt": den er tilbøielig til at gaae skjævt. Voss. — Sjeldnere i reent aktiv Betydning: styre, raade med, formaae at haandtere. Hard. (skjødna).
Stjornar, m. Huusholder, Styrer.
Stjorning, f. Styrelse &c. s. stjorna.
Stjukbarn, s. Styvbarn.
stjur (skjur), stiv; s. styrd.
Stjøl, m. Stilk; s. Styl.
Stjørna (Skjødna), s. Stjerna.
Sto, f. en Malkeplads, Hvileplads for Kreature. Nedre Tel. Maaskee en gammel Form; jf. G. N. eldstó (Ildsted) og Ang. stóv (Plads).
Stod (oo), f. Stilling (?). Kun i et Par Sammensætninger: Haarsto(d) og Vederstod (Versto), hvor det omvexler med Støde. Jf. Stavstod. Om „Nattsto" hører hertil, er uvist.
Stod (o'), f. Landingssted; s. Stød.
Stoda (o'), f. 1) staaende Stilling, det at staae. „Stode", Nfj. Sdm. „Dæ vardt ikkje laang'e Stodaa": der blev ikke Tid til at staae længe. Sdm. G. N. stada, acc. stödu. Sjeldnere om et Sted til at staae paa. Jf. Stad. — 2) Styrke til at staae eller holde sig; Spændkraft, f. Ex. i en Laasfjæder. Det gjekk Stoda or Fjødri. (G. N. stadr). — 3) Kant paa en Væv. Helg. i Formen „Støa" (Sv. stad). Hertil **stodovi(d)**, adj. slap eller buget i Kanten. Namd. Paa Helg. **stø'vint** (stødevind).
Stodbygg (oo), m. Indbygger af Distriktet Stod (Sto) i Nordre Trondhjems Amt.
Stodebein (o'), n. Been at staae paa. „Han heve gode Stodebeina". Sdm.
Stodebekk (o'), m. stillestaaende Bæk eller Vanddrag. „Sto'ubekk", Tel.
Stoderom (o'), n. Rum til at staae i. „Sto'uroom", Tel.
stodevid (stodovi), s. Stoda.
Stodhest (oo), m. Stodhingst. G. N. stódhestr. Til G. N. stód, n. Samling af Hopper (Stutterie); Ang. stód, Eng. stud, d. s. Jf. T. Stute: Hoppe.
stodug (stubug), s. stødug.
Stoga (o'), s. Stova.
Stogg, n. Standsning, Hvile.
stogga, v. a. og n. (ar), 1) standse, hindre, hemme. Nordre Berg. Hall. ogsaa i Nordl. (Paa Østl. **stagga**). — 2) v. n. standse, hvile, staae stille. Meget brugl. Vel egentl. stødga; jf. stødva.
stoka, støie; s. staaka.
stokk, brast &c. s. støkka.
Stokk, n. Skræk, Rædsel; s. Støkk.
Stokk, m. 1) Stok, Stamme af et Træ; Tømmerstok. G. N. stokkr. Ogsaa om de enkelte Stokke i en Træbygning. Jf. Durstokk, Raftestokk. Hertil Udtrykket: innanstokks, og utanstokks. Ofte ogsaa i Stedet for Sengstokk; f. Ex. liggja fram med Stokken. (Modsat: upp med Veggen). — 2) Fangeblok, en Klods at binde til et Dyr, for at det ikke skal løbe bort. — 3) en Blok el. Kasse af udhulet Træ; f. Ex. en Hakkeblok. Gbr. og fl. Ogsaa: et lidet Skriin, dannet ved Udhuling. B. Stift. — 4) et mindre Redskab af Træ, som: Rullestokk, Slyngjestokk, Tumestokk og flere. — 5) Hob, Masse, Fond; især om en Beholdning af Kort, som ikke er uddeelt til Spil. (Eng. stock).
stokka, v. a. (ar), 1) belægge med Stokke, eller sætte Stok paa. Stokka ein Hest: binde Fangeblok til Hestens Fødder. — 2) indskyde i en Hob eller Masse (Stokk, 5). Stokka Kortet: skyde Kortene sammen. — 3) skræmme, skrække; s. støkkja.
stokka, v. n. (ar), stivne, hovne, svulme op; om Lemmer, især Fødderne. Ryf. Hall. Gbr.
Stokk-and, f. en almindelig Art af Ænder, Græsand (Anas Boschas).
Stokkaal, m. meget stor Makreel. Sdm. J Sfj. **Stokkemakreel**. Maaskee egentl. Stokkul, el. Stokkol. (G. N. ölun?). Jf. Geir og Pir.
stokkdaud, adj. fuldkommen død (= steindaud). Hall. og fl.
Stokkelengd, f. Længden af en sædvanlig Tømmerstok; Trælængde i en Væg.
stokken, adj. 1) brusten, sprungen. Particip af støkka. 2) skjør, s. støkken.
Stokk-ende, m. Stump af en Stok.
stokkføtt, adj. tyk og stiv i Fødderne. Hall. Jf. stokka.
stokklagd, adj. rund, fyldig. Hall.

Stokkmaur, m. et Slags stor Myre (Formica). Østl.
stokkrund, adj. fyldig, vel afrundet.
Stokksløde (-sløe), m. et Slags Harv til at udbrede Gjødsel med. Gbr.
Stokktoll, m. (fordum) en vis Afgift til en Præstegaard. Nordl.
stokkutt, adj. stakket, kortvarig. B. Stift (stokkett'e). Hedder ogsaa: **støkkutt**, Hall. og **stakkutt**, Smaal. (Sv. stackig, i Dial. stakkot). G. N. stökkóttr (?), stakkuttr (Dipl. 6, 472). Synes dog nærmest at høre sammen med støkka.
stokkvaksen, adj. rundvoxen. Hall.
Stol (oo), m. 1) Stol til at sidde paa. Tildeels udtalt Stoodl, Hard. Shl. og fl. G. N. stóll. (Jf. Krakk). Ogsaa Sæde; Værdighed, Embede. (Domstol, Bispestol). — 2) Rum til at staae eller sidde i; for Ex. et Bænkerum i en Kirke. Jf. Talarstol, Preikestol; Barnestol. Sjeldnere om et Rum at opsætte noget i; f. Mjølkestol. — 3) et lidet Stillads, som: Bordstol, Sagstol, Svarvestol. Jf. Taumstol. **Stolar**, pl. betegner ogsaa Sidetræerne i en Væverstol (= Leinar, Stødor). Ork. — Stinga under Stol: fordølge eller fortie noget. Rjuka av Stolen: dumpe, lide et Nederlag.
stola, v. n. (ar), stole, lide paa noget. Hedder ofte: stola seg.
Stolbrugda, eller **Stolsbrugd**, f. Stolryg. Tel. (Jf. Landst. 492). Andre Steder **Stolrygg**, ogsaa **Stolkarr**, m. Hall. Sogn.
stolen (o'), part. stjaalen; f. stela. Ogsaa: bestjaalen; saaledes: skamstolen, grunnstolen; jf. hugstolen, hamstolen. G. N. stolinn.
Stolgrind, f. Stolryg, bestaaende af en Ramme med Tralværk. Jf. Grindstol.
Stolkarr, f. Stolbrugda.
Stolle, m. en taabelig Person. Smaal. (Sv. stolle). Oftere **Stolla**, f.
Stolme (Opsvulmen), f. Stalme.
stolpa, v. n. (ar), 1) optaarne sig, sprudle høit, som Bølger ved en Klippe. Hard. (f. stopla). — 2) vade, gaae med Møie, som i Dynd eller Søle. Smaal. Nedenæs. Hertil **Stolpeføre**, n. Søleføre. **Stolpeveg**, m. blød Vei, hvor Foden synker dybt.
stolpa, v. a. (ar), tilskynde, opmuntre; holde med En i en Strid. Tel. Rom. Ogsaa i Formen **styppe** (stylpa?), Tel. J Nfj. **stelpe**.
Stolpe, m. 1) Stolpe, Pille, Pæl. (J Sæt. Stoppe). G. N. stolpi. — 2) en rund Søile i Gitterværk. — 3) et Led i et Hestemaal. (B. Stift, Rom. og fl.). Ogsaa betragtet som et vist Maal, nemlig ½ Qvarteer, saa at 32 Stolper udgjøre en Alen. (Hard. ꝛc.).
Stolpesjo, f. Stoplesjo.
stolt, adj. stolt, storagtig. (Ogsaa G. N. stoltr, men synes at være fremmedt).
Stomn (o'), m. Stamme i et Træ; ogsaa Stub eller Rodstump efter et nedhugget Træ. B. Stift og fl. Nogle St. **Stømn**. G. N. stofn; Ang. stofn, stemn. (Tydsk Stamm, Eng. stem). Andre St. **Stumme**, **Stubbe**, **Stuv**.
stomna, v. a. (ar), oprette (?). Stomna seg: komme sig, komme til Vært eller Kræfter; især: voxe op igjen, om Ulden paa Faar efter en Klipning. Guldalen. (stømne se). G. N. stofna: grundlægge ꝛc. Particip **stomnad**: kommen i Vært, i Udvikling (stømna). **Stomningsskinn**, n. Skind med nogen Uld, ikke ganske nyklippet. (Sv. Dial. stumning og stämningsfäll).
Stomnrot (o'), n. Forraadnelse i Stammen, det at Træerne raadne fra Roden. Sdm.
Stomur (?), m. en Tosse. Tel. (Mo).
Stong, f. (Fl. **Stenger**), 1) Stang, lang og tynd Træstamme. Mest alm. **Staang**; i Hall. **Støng**. (Fleertal udtalt Stæng'er, Stæng'a, Stæng'e). G. N. stöng, pl. stengr. — 2) en Maalestang, sædvanlig paa sex Alen. Jf. Stengel. — 3) Skinne, smal Plade (= Spong). Trondh., ogsaa i Vald. Jf. stanga og stengja.
Stongfisk, m. Fisk som tørres paa Stænger. Nordl.
Stongfiske, n. Fiskerie med Stang.
Stongteig, m. Engstrimmel som er afmaalt med Stang. (Ogsaa meddeelt: Stangateig).
Stopel, f. Stopul. **stopet**, f. stupa.
stopla, v. a. (ar), opstable, oplægge.
stopla, v. n. (ar), 1) støde an, famle, som i Læsning eller Tale. Han stoplar ikkje paa eit Ord. Hard. — 2) om Søen: oprøres, komme i en stærk skvulpende Bevægelse (f. Stoplesjo). Ryf. G. N. stöpla. Jf. stolpa.
Stoplesjo, m. Krapsø, meget urolig Sø, saasom hvor Bølgerne møde en Strøm eller et Tilbagestød fra Landet. Nfj. Afvig. **Stolpesjo** (-sjø), Nhl. Jf. Krakk, Mangl, Rugl.
Stopp, n. Standsning, Hindring. Det segjer Stopp: det gaar ikke, det er ikke muligt. Jf. Stoppa.
stoppa, v. a. (ar), 1) stoppe, standse, holde tilbage. (Holl. stoppen, Eng. stop). — 2) fylde, udstoppe. (Ikke alm., f. stappa). — 3) bestride, holde ud med, finde Udkomme til. Det kostar so mykjet, at ein kann ikkje stoppa det. Temmelig alm. Saaledes ogsaa: **stoppast**, v. n. forslaae, række til. Det kann ikkje stoppast: det kan aldrig blive nok. B. Stift.
Stoppa, f. 1) et dybt Spor, et Hul efter en Fod. Nordre Berg. Ork. og fl. Afvig. **Stopp**, n. og **Stupp**, Tel. Jf. Staup. — 2) en lang Række af Spor (som i Snee); ogsaa: Stribe efter Meder og Skier (= Meidd, Laam, Ekkje). Gbr. J Solør:

Staupa. — 3) et indhugget Trappetrin i en Klippe eller paa en Iis. Sogn. If. Holl. stap, Eng. step: et Trin.

Stoppar, m. en Stopper (= Spennar).

stoppeleg, adj. rimelig, som man kan bestride eller holde ud med.

stopputt, adj. hullet, fuld af dybe Spor; f. Ex. om frossen Jord. S. Stoppa.

Stopul (o'), m. 1) Taarnfod (i en Kirke), Muren under et Taarn. Indh. i Formen **Stupul.** G. N. stöpull. — 2) Klokketaarn, Klokkehuus ved Siden af en Kirke. Sogn, Vald. — 3) en Stabel, en opstablet Hob. Meest alm. Stopel (o').

Stor (o'), n. 1) Forraadnelse, Raaddenhed i Træ. Sogn. If. stora. — 2) et dødt Foster, en Unge som er født i Utide. Sdm. (s. stora). Andre St. Skotning.

Stor (o'), m. Lamhed i Fødderne, Beenskjørhed hos Kreature. Søndre Berg. med usikker Form, da det ogsaa hedder **Storr** (o'), Hard., og **Stor** (oo), Nhl. Det sidste maaskee for Stord, da det i Sogn hedder Styra (y'); jf. styrd. Sygdommen hedder ogsaa **Storbrot** (o', o') el. „Storrbrot", n. (Voss), og tildeels „Stoorbrot" (Nhl.). Hertil hører vel ogsaa Plantenavnet **Storgras,** n. Beenbræk (Narthecium Ossifragum). Nhl. Forskjelligt fra Storr.

stor (oo), adj. 1) stor, som har betydeligt Omfang. G. N. stórr. — 2) voxen, som har naaet sin fulde Størrelse. — 3) vidt kommen, naaet til en høi Grad. D'er stor Dag: det er allerede meget lyst. Stor Naud, Sorg, Harm ꝛc. Ogsaa om Personer, f. Ex. ein stor Meister; ein stor Skalk; ein stor Stakar. — 4) betydelig, drøi; talrig, m. m. Stor Tyngd, Vegt, Mun, Hjelp. Eit stort Tal. Ein stor Flokk o. s. v. — 5) fornem, hørende til en mere anseet Stand. If. Storfolk. — 6) stolt, storagtig, som indbilder sig at staae over de simple Folk. Stor paa seg: stolt. (Sv. stor på sig). — I Sammensætning med Verber betegner „stor" meget, storlig, f. Ex. storlæja, storskrika. If. stort. Et Dativ **storom,** el. **storo** (Neutr.) bruges i enkelte Talemaader; saaledes: Stort skal storom fylgja. (Tel.). Stort høver storo. (Paa Sdm. storaa). Komparativ hedder større, og Superl. størst (støst).

stora (o'), v. n. (ar), 1) raadne; om Træ. Sogn. Meest i Particip **stora(d):** raadden. — 2) abortere, kaste Fosteret; om Dyr, f. Ex. Gjeder. Sdm. (S. Stor, n.). En anden Form: stara, eller „starra", er meddeelt fra Nordland.

storaa, s. storom.

Storbaara, f. Havbølge, stor Bølge.

Storbaat, m. Storbaad; Baad som har mere end tre Aarepar.

storbelja, v. n. (ar), brøle stærkt.

storbergad, adj. rigelig forsynet.

Storbok, f. Storbog; især om Bibelen. Som det stend i Storboki: som det hedder i Bibelen. B. Stift.

Storbrot (o'), s. Stor, m.

storbrynt, adj. som har store Øienbryn.

storbunden, adj. om Garn eller Vod, som har store Masker. Nogle St. **storbendt.**

storbunutt, adj. som har store Lemmer (Bunor). Smaal. og fl.

Storbygd, f. en tætbygget eller vel befolket Egn.

storbyrd (y'), eller storbyrdt, adj. høibordet; om en Baad.

storbyrg, adj. stolt. I Nfj. „storbyrren".

storbytt, adj. deelt i store Parter.

Stordreng, m. en voxen Tjenestekarl. I B. Stift „Storedreng", ligesom Storefolk, Storegard, Storebaat og fl.

Stordrikkar, m. en Drukkenbolt.

storekst, adj. som bærer store Ax.

storelt (=eelt), adj. om Veir med store Byger (El). B. Stift.

Storetar, m. Fraadser, Storæder.

storeten, adj. graadig, som æder meget.

storfallen, adj. stor af Vært. Østl.

Storfe, n. Storfæ, Køer. Ofte ogsaa om voxne Kreature, ligesom Storukse, Storkviga, Storbukk og fl.

storfeld (el. storfelt), adj. stormodig, som søger noget stort, slaar stort paa; ogsaa: dristig, uforsigtig, som ikke holder Maade. Temmelig alm.

storfengd, adj. som falder rigelig til. Helst i Neutr. (storfengt).

storfengjelege, adv. rigelig, i Overflod. Helg. (storfingjele').

Storfiske (=fiskje), n. et stort Fiskerie.

storfjellad, adj. om en Landstrækning, som har store Fjelde.

Storfjølde, m. en stor Hob eller Mængde; den største Deel. Indh.

Storfolk, n. fornemme Folk. (Nogle Steder Storefolk). Saaledes ogsaa **Storkar** (Store=kar), og nogle St. **Storselle** (m.) om en Mand. **Storkjella** (f.), om en Kvinde. (Romsd. og fl.). Ofte med Begrebet: en stolt Person, En som anseer sig for noget mere end almindelige Folk.

Storfugl, m. Benævnelse paa Tiur og Aarfugl. Tel. Østl.

storføtt, adj. som har store Fødder.

Storgard, m. en stor Gaard, Herregaard; ogsaa Bosted for fornemme Folk. I Storgardom: hos de store, hos rige Folk. „I Storegøro", Hall. og fl.

storgaula, v. n. skraale høit, skrige.

Storgaava, f. en stor Gave.

storgjæv, adj. rundhaandet, som giver rigelig. Ogsaa **storgiven.** B. Stift.

storglad, adj. meget glad.

Storgras, s. Stor, m.

storgraata, v. n. græde høit.

storgrytt, adj. grovkornet, bestaaende af store Stykker; egentl. storstenet. Sdm.

Storhelg, f. Høitid, Fest.
storhendt, adj. som har store Hænder.
storhoggen, adj. huggen i store Stykker.
storhugad (u'), adj. meget lysten; ivrig for noget; ogsaa stormodig.
Storing, m. en fornem Person. Trondh. og fl. Her mærkes ogsaa „Storing" for Stording, ɔ: Indbygger af Stord-øen (Stor'en) i Søndhordland.
Storkar, m. Stormand; f. Storfolk.
Storkaup, n. en stor Handel.
storken (o'), adj. størknet, stivnet; f. Ex. om Fedt. Mest alm. storkjen. (Isl. storkinn). Jf. sterkja.
Storkjella, f. f. Storfolk.
storkløyvd, adj. kløvet i store Stykker.
storkna (o'), v. n. (ar), størkne, blive stiv (storken). G. N. storkna. **Storkning**, f. størknende Tilstand.
Storknape, m. en mægtig Mand (f. Knape). I Vald. Storknaape.
storkostad, adj. tilveiebragt med stor Bekostning.
storkynd, adj. bestaaende af store Personer (Individer). Eit storkyndt Folkeslag: en Slægt af store Mennesker. Sdm. (Sjeldnere end smaakynd).
storkyta, v. n. skryde meget. Hall. og flere.
Storlag, n. et stort Selskab.
storlaaten, adj. storagtig. Lidet brugl.
storlege, adv. storlig, høilig.
Storleike, m. Storhed, Størrelse.
storleitt, adj. grovladen, som har et stort eller bredt Ansigt. (Modsat smaaleitt). Hall. og fl. Andre St. storslegen. Isl. stórleitr.
storlimad (i'), adj. storlemmet.
Storljugar, m. en stor Løgner.
storlynd, adj. stormodig. Tel.
storlæja, v. n. lee høit, skoggerlee. (S. læja). I lignende Betydn. **storskratta**, Østl., **storhodda**, Num.
Storlæte, n. Stolthed, Hovmod. Tel.
storløgleg, adj. meget latterlig.
Storm, m. Storm, stærk Vind. G. N. stormr. Jf. Storveder.
storma, v. n. (ar), 1) storme, blæse haardt. — 2) larme, buldre; overhænge En med Bønner eller Paamindelser. Dei storma paa oss. Han stormar etter di. (B. Stift). Jf. styrma. Heraf **Storm**, n. og **Storming**, f. Overhæng, Plage.
Stormann (oo), m. Stormand. Med særegen Brug i den bestemte Form „Store-Mannen", ɔ: Gud. (B. Stift).
stormannsleg, adj. herlig, prægtig, rig. **stormannslege**, adv. rigelig, ret dygtigt.
Stormenne, n. rige eller mægtige Folk. Sfj. G. N. stórmenni.
Stormod, n. stort Mod; ogsaa: Overmod, Hovmod. **stormodig**, adj. driftig; ogsaa: overmodig.
stormsam, adj. stormfuld. Lidet brugl.
stormynt, adj. stormundet.
Stormyr, f. en stor Sump. Særskilt „Storemyri", en Benævnelse paa Søen eller Havet. B. Stift.
storna (oo), v. n. blive stor. Tel.
storna (o'), v. n. (ar), raadne, opløses, frønnes; om Træ. Sogn, Nhl. Jf. stora og Stor.
Stornakke, m. en stolt Person.
stornasad, adj. stornæset; ogsaa næsviis.
Stornæme, n. usædvanligt Nemme.
stornøyten, adj. graadig, som behøver eller nyder meget.
storom, adv. meget, i høi Grad. Ork. og fl. Paa Sdm. **storaa**. Jf. stort.
storordug, adj. stortalende.
Storr (o'), m. Stærgræs (Carex), og flere lignende Græsarter. Alm. i de sydlige Egne til Sogn og Østerd., ogsaa i Ork. og Ndm. G. N. störr, f. Sv. starr.
Storr og **Storrbrot**, f. Stor, m.
storraadig, adj. driftig, som lægger store Planer. (G. N. stórrádr).
storregna, v. n. (er, de), skylregne.
storrisen (i'), adj. grov, som har store eller grove Trevler; om Værter, ogsaa om Kjød. Sdm.
Storriv (i'), m. Garnbom i en Væverstol. Oftest: Storeriven.
storromad, adj. voluminøs (= romstor). Hall. og fl. Vel ogsaa: rummelig.
storropa, v. n. (ar), raabe høit, skraale.
storrukkad, adj. lagt i store Folder.
Storselle, m. f. Storfolk.
Storsinne, n. heftig Vrede.
storsint, adj. meget hidsig af Naturen, heftig i Vrede. B. Stift. S. sinnad.
storsjoad, adj. om et Sted, hvor der falder stor Søgang. Der er storsjoat. Mest alm. **storsjøa**; paa Helg. **storsya**.
Storsjoan, n. stort Søfald, Springflod. Nordl. (Storsjøan). S. Sjoan.
Storskog, m. Skov af store Træer.
storskoren, adj. skaaren i store Stykker.
storskrika, v. n. skrige høit.
Storskropar, m. en Storskryder. Smaal.
Storskrøyve, n. noget som seer stort ud, eller optager meget Rum. Hall.
storslegen (e'), adj. grovladen (= storleitt). Mest alm. storslegjen (-sleien).
storsmella, v. n. knalde stærkt.
storspringa, v. n. løbe af al Magt.
storsteinutt, adj. fuld af store Stene.
storstilt, adj. storstilet. S. Stil.
storstrøymd, adj. strid, rindende med stærk Strøm; om en Elv.
Storsyn, f. usædvanligt Syn, Vidunder.
stort, adv. stort, meget, i høi Grad. Mest brugt med en Negtelse; f. Ex. Der er ikkje stort meir. Eg brydde meg ikkje stort um det. I lignende Forbindelse bruges ogsaa: **større**; f. Ex. D'er ikkje større til aa traa etter, ɔ: ikke synderlig værdt at tragte efter. B. Stift.

Stortak, n. en stor Anstrengelse, et kraftigt Tag eller Forsøg.
Stortaus, f. en voxen Tjenestepige.
Stortaa, f. den store Taa.
stortenkt, adj. som har store Tanker eller Planer. (Nyere Ord).
stortent (-tennt), adj. stortandet.
Storting, n. Rigsdag, Forsamling af Landets Repræsentanter. (Bestemt ved Grundloven af 1814).
stortrottug, adj. meget udholdende. Hall.
storturftug, adj. som behøver meget, graadig, ikke let at tilfredsstille. Berg. Stift, Hall. og fl. Mest alm. **storturtig** (u').
stortøk, adj. som tager meget, griber dygtigt til; saaledes ogsaa: rundhaandet, gavmild. Me faa ikkje vera stortøke: vi maa tage sparsomt af Forraadet. Alm. vest og nord i Landet. Nogle St. **stortøkjen**. (Ryf.).
storvaksen, adj. stor af Vært.
Storveder, n. en usædvanlig stærk Storm. „Storveer", Trondh. og fl. (Isl. stórvedr).
Storveg, m. Landevei; Hovedvei.
storveges, adv. storlig, betydelig; i det store (en gros). Nhl. ogsaa Trondh. og Nordl. Lyder oftest storveies (storvegjes). Afvig. **storveisen**, adj. svær, drøi. Sdm.
storvel (-væl), adv. meget vel, ypperligt.
Storverk, n. en stor Bedrift.
Storvis (ii), f. Stormandsskik. Paa Storviis: efter rige Folks Exempel.
storvoren (o'), adj. 1) noget stor eller drøi. — 2) storagtig, stolt. Gbr. og fl.
storvyrdig, adj. indbildsk, som har store Tanker om sig selv. Nordre Berg. Ogsaa i Formen **storvyren** (y').
storværrad, adj. storlæbet; s. Vørr.
storørd, adj. stortalende, som fører store Ord. Hard. Sdm. og fl., mest i Formen „storørt'e". (Hører sammen med G. N. stóryrdi: store Ord). Mere alm. **stororðug**.
Storøydar, m. stor Forøder, Ødeland.
storøygd, adj. storøiet.
stota (o'), v. n. (ar), stamme, støde an i Tale eller Læsning, famle efter Udtryk. Berg. Trondh. Nordl. (Jf. støyta). Sv. Dial. ståta, stöta; Eng. stut, stutter; T. stottern. — **Stoting** (o'), f. stammende Tale eller Læsning.
Stova (o'), f. 1) Stue, Værelse for en Familie; ogsaa Dagligstue i et større Vaaningshuus. — 2) Stuebygning, Vaaningshuus paa en Landsgaard (i Modsætning til Bur, Fjos, Løda og fl.). Ofte ogsaa et Forsamlingshuus, saasom Tingstova, Stemnestova, Raadstova. Sjeldnere om et Ildhuus, som i Eldstova, Badstova, Turkestova. (Maaskee den ældste Betydning). — Brugt i forskjellig Form: **Stova**, Berg. Stift og fl., **Staua**, Romsd., **Stoga** (o'), **Stogo**, Rbg. Tel., **Stugu**, Hall. Gbr., **Stuu**, Trondh., **Stua**, Nordl. G. N. stofa (ogs. stufa); Sv. stuga; jf. Eng. stove: Ildhuus; Ital. stufa: Badstue. — Hertil: **Stovebite** (i'), m. Hovedbjælke i en Røgstue. **Stovebord**, n. Madbord for en Stue. **Stovefrost**, n. det at man fryser i Huset. **Stoveglas**, n. Stuevindue. **Stovemøne**, n. Gavlen paa en Stuebygning. **Stovetile** (i'), n. Stuegulv. **Stovetimber**, n. Træ til et Vaaningshuus. **Stovetuft**, f. Grund for en Stuebygning.
[**Straff**, f. Straf. — **straffa**, v. a. (ar), straffe. Nyere Ord efter Tydsken.
strak, adj. 1) stram, spændt, udstrakt. (Modsat slak). Nogle St. **strakk** (i B. Stift strakk'e). Jf. strekkja. — 2) rank, lige, ret (= rak). I Tel. som Adverb „strak bein": ret som en Snor. „strakke Veien", = rake Vegen. Smaal. Sv. Dial. straker, D. strag.
Strake, m. en høi og rank Figur. Gbr. (Strakje). Jf. Strik.
strakna, v. n. (ar), strammes; rettes ud, blive rank.
straks, adv. strax, i samme Stund. Hedder paa mange Steder **strakst** (maaskee opfattet som Superl. af strak), og ellers i en anden Form: **trakst**, B. Stift, og **trast**, Trondh. Gbr. Vald. (Nyere Ord). Sv. strax; T. stracks.
strakt, part. f. strekkja.
stram, adj. stram, spændt. — **strama**, v. a. (ar), stramme, strække. Lidet brugl.
Strand, f. (Fl. **Strender**), Strand, Søside, Kyst; især om en ubeboet Strækning eller Bjergside langs en Fjord. Hedder ogsaa **Straand**, Søndre Berg. og flere, og **Strønd**, Hall. Vald. G. N. strönd, gen. strandar. Fleertal lyder som Strend'er (Strænd'e, Strænd); i Dativ tildeels Strondom (Straando, Straandaa). Paa enkelte St. betegner Strand ogsaa Strandbred, som ellers hedder Fjøra. — I Sammensætning sædvanlig Strand eller Stranda(r), f. Ex. Stranda'folket.
stranda, v. n. (ar), strande, løbe paa Grund. Lidet brugl.
Strandbue, m. Strandboer. (Sjelden). Ellers: **Strandbygg**, Tel., **Strandværing**, Nordl. Jf. Strending.
Strandelg, f. Strandsnipa.
Stranderla, f. s. Strandvippa.
Stranding, f. Strending.
Strandrek, n. Ting som drive paa Land fra Elvene. Solør.
Strandsida, f. Kyst, Landside som vender mod Søen.
Strandsitjar, m. Strandsidder, Fisker.
Strandsnipa, f. Strandsneppe (Fugl). Ryf. Noget lignende er **Strandelg**, m. Trondh. (dog uvist hvilken Art).
Strandtita, f. s. følg.
Strandvippa, f. Strandpiber (Fugl), Totanus hypoleucos. Østl. Ellers kaldet Strand-erla (Ryf.), Strandtita (Hall.),

Lakfetita (B. Stift).

Strandværing, f. Strandbue.

strang, adj. stærk, skarp, bitter; især om Lugt og Smag. Mandal, Sæt. Nedenæs, Hall. G. N. strangr: strid, heftig; Ang. strang, Eng. strong: stærk. Jf. streng og strengja.

Strange, m. Stok, Træstamme; et mindre Træ hvorpaa Top og Grene ere afhuggede; især om Træer til Brændeved. Alm. vest og nord i Landet. I B. Stift **Straangje**, andre St. Strangje. Hertil **Strangvid** (Strangve), m. Ved som bestaar af hele Stammer uden Top eller Grene. G. N. strangavidr.

Strangleike, m. Skarphed, Bitterhed. Nedenæs og flere.

stranta, v. n. vore stærkt i Høiden, skyde høit op. Hall.

Stratt, m. 1) Stilk, Stub af smaa Træer eller Buskværter. Shl. Vald. I Hall. **Straatt**. — 2) en tvær, stivsindet Person. Shl.

stratta, v. n. (ar), stræbe imod, gjøre Modstand. Shl. I Sogn: **stritta**. — **stratten**, adj. tvær, modstræbende. Shl.

Straud, f. Rad, Række, Følge eller Flok. Hall. og Vald. i Formen Strau. Paa Sdm. **Strod** (o').

strauk, strøg, s. strjuka.

Straum, m. 1) Strøm, strømmende Bevægelse i Vandet. Paa Østl. **Strom**. G. N. straumr. — 2) et Sted hvor der er Strøm; Sund eller Hældning med strømmende Vand. Hertil adskillige Gaardsnavne: Straumen og Straume (Dativ). — 3) en strømmende Masse, s. Strøym.

Straumand, f. et Slags And, som helst opholder sig i Strømmene. Gbr.

Straumbaara, f. Bølgegang, foraarsaget af Strøm.

Straumbaat, m. en fort Baad at bruge i stærk Strøm. Nordl. (Salten).

Straumfoss, m. en stærk Strøm, næsten som et Vandfald. Gbr.

Straumgard, m. Gjærde eller Muur, hvorved en Strøm afledes i en vis Retning. Østl.

Straumgir, m. Strømkant, Grændselinie imellem en Hovedstrøm og en Tilbagestrømning paa Siden. Nfj. Jf. Ida.

Straumhest, m. = Fossekall. Voss.

Straumila, s. Ila.

Straumkvervel, m. Strømhvirvel.

Straumrand, f. Stribe dannet af Strøm.

Straumrøst, f. en Række af Strømbølger; s. Røst. Lof. Jf. Strind.

Straumsjo, m. Sø, som er oprørt af Strøm. (Straumsjø).

straumstill, adj. strømfri, stille med Hensyn til Strøm; om Søen.

straumutt, adj. strømfuld; om Farvand.

straup, kneb; s. strupa.

Straa, n. 1) Straa, tynd Stængel. Afvig. **Straad**, Sdm. G. N. strá. — 2) Samling af Straa, f. Ex. at ligge paa. Jf. Likstraa. Ogsaa: en Smule af Hø eller Foder. Dei hadde ikkje Straa i Huset. Jf. straalaus.

straa, v. a. (r, dde), strøe, udsprede; ogsaa: bestrøe. Alm. i de vestlige og nordlige Egne, hvor det træder i Stedet for strøya. G. N. strá. Particip **straad**, Neutr. straatt; f. Ex. Golvet var straatt med Eine.

Straa-and, f. et Slags And med lange Fjædre i Stjerten. Trondh. Maaskee den samme som Havella.

Straabarn, n. nyfødt Barn. Nordl.

Straadaude, m. Straadød, naturlig Død.

Straafant, m. en Landstryger. **Straafenta**, f. en Landstrygerske. Vald.

straagjeven, s. straalaus.

Straaing, f. Strøen, Udspredelse.

Straal, n. en liden Fiskestiim, udgaaet fra en større. Sfj. Sdm. og fl.

straala, v. n. (ar), 1) straale, danne Lysstraaler. — 2) sprede sig i smaa Stimer (Straal). Jf. Isl. strjálast.

straalaus, adj. foderløs, blottet for Hø. Nogle St. **straagjeven**, ɔ: som har udgivet den sidste Rest af Foderet.

Straale, m. Straale, Lysstribe. Alm. (Jf. Geisle). Sv. stråle.

Straalsild, f. Sild som gaar i smaa eller adspredte Stimer (Straal).

Straamoder, f. Jordemoder (= Ljosmoder). Nordl. Jf. Straabarn.

Straaand, s. Strand.

Straasekk, m. Halmpude under en Kløv. Hard.

Straaseng, f. Straaleie, Halmseng.

Straatt, m. Stilk. Hall. Jf. Stratt.

streie, s. strøya.

Streit, n. Besvær, Vanskelighed. Hall.

streita, v. n. (ar), 1) stræbe, anstrenge sig. Hall. Jf. strita. — 2) v. a. stramme, strække. Gbr. (Lom). Isl. streitast: drages med noget.

Strek, s. Strik. **streka**, s. strika.

Strekk, n. den Egenskab ved Tøi, at det kan strækkes ud og atter krympe sammen. Eit Band med Strekk i. Østl.

strekka, v. n. (strekk, strakk, strokket), række, naae, forslaa (= rekka). Det strekk ikkje langt. Smaal. Ryf. og flere. Tildeels med Imperf. strokk (Ryf. Nhl.).

strekkja, v. a. (strekkjer, strakte), strække, spænde, trække ud. Ogsaa regelret med Imperf. strekte. (Jf. rekkja). Strekkja seg: rette sig ud; ogsaa: række, naae (= strekka). Part. **strakt**, nogle St. **strekt**.

Strekkja, f. en Strækning, et langt Strøg eller Rum. (Ikke alm.). Jf. Stroka.

Strekkje, n. Indretning til at strække med. Hall.

Strekkjing, f. Udstrækkelse, Udspændelse.

[strefs, adj. streng, paaholden (strix). Tel. Sdm. og fl. Egentlig strikt.
strema, v. n. (ar), støie, lege, fjase; som Børn. Hall.
Stremba, f. en krampeagtig Spænding. Sdm. Jf. Dremba.
stremben, adj. opblæst, sygelig i Maven. Sogn. (Isl. strembinn: stram).
strenda, v. n. (er, e), gaae langs Stranden, gaae omkring en Fjord eller Bugt; ogsaa: løbe vidt og bredt omkring. Berg. Stift.
strenda, v. a. (er, e), skovle, bortskuffe Jord eller Dynd; rense en Vei eller et Gaardsrum for Søle. B. Stift, Hall. Toten, Smaal. og flere. Hertil **Strendemyk** (Strændmøk), f. sammenskuffet Dynd eller Søle fra et Gaardsrum.
Strending, m. Strandboer, eller Indbygger af et Sted som hedder Strand.
Streng, m. (Fl. Strengjer), 1) Trækkereb, Toug hvormed Garn eller Bod trækkes op af Søen. Berg. Trondh. Nordl. Ogsaa: Streng, Snor til at bevæge noget med, f. Ex. Klokkestreng. G. N. strengr. — 2) Streng paa et Instrument, Chorde, f. Ex. Felestreng. — 3) Traad af Jern eller andet Metal; Staaltraad. — 4) en ret Linie, Snorlinie. Rbg. Jf. Deilbestreng. — 5) en tynd Strøm eller Straale af udsprøitet Vædske, saasom af Mælk i Malkningen. Tel. Østl. — 6) en smal Strøm i et Vandløb, eller imellem to Søer. Tel.
streng, adj. 1) streng, haard, angribende; ogsaa: besværlig, tung; f. Ex. om et Arbeide eller en Tjeneste. — 2) om Personer: nøiagtig, meget paapasselig; ogsaa: umild, uskaansom. Jf. strang.
strengd, strammet; s. følg.
strengja, v. a. (er, de), 1) stramme, spænde (en Snor). Hall. — 2) drive, tvinge, behandle strengt. B. Stift. Eg vil ikkje strengja honom etter det, ɔ: kræve det af ham med nogen Strenghed. — Jf. streng, som i Forbindelse med strang og strungen synes at forudsætte et Stammeverbum strenga eller stringa (string, strang, strunget) med Betydning klemme eller binde fast. (Grimm, Gr. 2, 37).
strengjast, v. n. (est, dest), blive strengere; f. Ex. om Kulde. Dagen lengjest, og Vetteren strengjest. (Om Tiden næst efter Juul).
strenglaus, adj. strengeløs; om et Instrument. (Oftere strengjelaus). **Strengløysa**, f. Mangel paa Strenge.
strengleg, adj. noget streng. — **strenglege**, adv. strengt, strengelig.
Strengleik, m. Strengespil. (Sjelden).
Strengleike, m. Strenghed.
Strenglod (o'), f. Staaltraadform; s. Lod. (Nogle St. Strengjelod).
Strengmaala, f. en enkelt Touglængde til Garnstreng. B. Stift. (Strengjemaala).
strengna, v. n. blive strengere.
strengt, adv. strengt, nøiagtigt, uden Skaansel.
strengutt, adj. stribet paa langs, eller efter Ryggen; om Dyr. Ikke alm.
strengvoren (o'), adj. noget streng.
streta, s. strita. — **stri**, s. strid.
Strid, m. 1) Strid, Tvist, Uenighed; ogsaa Kamp, Krig. — 2) Besværlighed, Plage; Hindringer at kjæmpe med; ogsaa: et Angreb, en Dyst. G. N. strid, n.
strid, adj. 1) strid, stærk, heftig; f. Ex. om Strøm og Vind. Mest alm. **stri**; i Nfj. og Sdm. **strid'e**. G. N. stridr. — 2) stram, stærkt udspændt; f. Ex. om en Streng. Søndre Berg. — 3) drøi, fyldig, vægtig; s. Stridkorn. — 4) streng, haard, stærkt angribende; f. Ex. om Arbeide. Det var stridt aa standa i det. — 5) om Personer: streng, uskaansom; ogsaa: drøi i sine Fordringer, meget paaholden. Han er strid i fyrste Morkom, s. Mork.
strida, v. a. (ar), stramme, spænde, gjøre stridere. Vos (stria).
strida, v. n. (er, de), 1) stride, kjæmpe, være i Strid. (Mange St. stria, strie; i Nfj. og Sdm. stride). G. N. strida. — 2) have megen Travlhed, drive ivrigt paa med noget. Me stridde med det lenge. — 3) v. a. drive, jage; især om at drive en Hob Kreature med en Hund; f. Ex. „stride Gjeite'ne": hidse en Hund efter Gjederne. Sdm. (meget brugl.). I Gbr. siges Hunden selv at „strie", naar den gjøer meget eller forfølger nogen med Gjøen. Jf. søkja.
stridande, adj. stridende, kjæmpende.
stridfør, adj. duelig til Strid, kampdygtig. Lidet brugl.
Stridhavre, m. s. Stridkorn.
Striding, f. Jagen, Forfølgelse; s. strida.
Stridkorn, n. Korn af fyldigste og vægtigste Slags. Romsd. og fl. (Strikonn). Saaledes ogsaa Stridhavre, og Stridbygg.
Stridleike, m. Stridhed; Strenghed.
stridlynd, adj. stridig, stivsindet. (Sjelden).
Strídneip, f. Skraastøtte eller Stiver imellem Stolperne i en „Fiskehjell". Lof. (Strineip).
stridsam, adj. stridbar, stridslysten. Lidet brugl.
Stridsmann, m. Stridsmand, Kriger.
stridvoren, adj. noget strid eller streng.
Strie, s. Strige.
Strige, m. 1) Blaarlærred, grovere Lærred (jf. Stry). Mest alm. **Strigje** (Strie), men tildeels vaklende i Kjøn (m. og n.). G. N. strigi, m. Sv. Dial. strige. — 2) en Skjorte af grovere Lærred. Indh. (Skogn). Andre St. **Strigeskyrta**. — Formen Strige i Sammensætning lyder ellers mangesteds som Strigje (Strie), som om Ordet var Neutrum (el. Femin.), for Ex. „Striegarn", „Strievæv"; paa andre Steder (som i Sogn) derimod med haardt

„g“: Striga (Strigaskjorta, Strigavær).

Strik (i'), n. 1) Streg, Linie, Stribe. (Nogle St. Streek). Isl. strik (stryk); Mht. strich, Goth. striks, m. — 2) Vindstreg, Kompas-Streg. Vinden stend paa same Striket. — 3) Puds, Paafund; Optøier.

Strik (ii), m. en Dreng; især med Begrebet: en lang, opløben Karl. Trondh. Nordl. Ogsaa i Formen **Strek** (ee), Indh. Paa Sdm. **Strikje**. Sv. Dial. strek. Jf. Strake.

strika (ii), v. n. (strik, streik, striket), stoppe, hemme Farten; ogsaa: stryge Seil (s. følg. Ord). Helg.

strika (i'), v. n. og a. (ar), 1) strege, sætte Streger. (Nogle St. streka). Ogsaa: rifle, tilskjære Kanter med en dertil indrettet Høvel. B. Stift. — 2) stoppe, holde tilbage. Det strikar, siges om et Læs, naar det slæber eller skraber i Grunden. Strika med Staven: stoppe Farten med en Stav, f. Ex. i Skiløbning. Strika med Aarom: standse en Baad ved at stoppe med Aarerne. — 3) stryge, fire et Seil. Strika Seglet, el. strika paa Seglet. Alm. ved Havkanten. I Nordl. strika (ii), tildeels med stærk Bøining (s. ovenfor). Jf. Eng. strike: slaae, ogsaa stryge, fire. Mht. strichen: stryge.

Strikhyvel (y'), m. Høvel at tilskjære Kanter med; Listhøvel; s. strika.

strikja (ii), v. n. svulme (= sprikja). Tel.

Stril (ii), m. en Benævnelse paa Indbyggerne i Omegnen af Bergen. Ansees som et Øgenavn.

Strile, m. en Strimmel; et Slags gammeldags Klædningsstykke. Nhl. (Sjelden).

Strima (ii), f. Stribe; f. Ex. Skystribe. Lidet brugl. Sv. strimma

Strimel (i'), m. Strimmel, smalt Stykke. Isl. strimill. (Haldorson).

Strind, f. 1) en Strimmel, et langt afkløvet Stykke. Valders. Ogsaa: en Side eller Halvpart; saaledes om Halvdelen af en kløvet Fisk. (Vald.). — 2) en Linie, en lang Stribe, f. Ex. i vævet Tøi; ogsaa: en Rad som danner en Kant eller Stribe; f. Ex. om Kornene i et Ax. B. Stift, Vald. og fl. (Jf. strindutt). Fleertal tildeels Strindar. G. N. strind: Kant, Side. — 3) en Række af Strømbølger, en farlig Strømsø. Lof. Efter Meddelelse ogsaa: en Stiim af Hvaler eller store Fiske.

Strinding, m. Indbygger af Strinden ved Trondhjem.

strindutt, adj. stribet paa langs; f. Ex. om Dyr (Larver). Ogsaa: radet, som et Ax, f. Ex. firstrindutt, seksstrindutt. B. Stift (strindett'e). Ogsaa i Formen **strinda(d)**.

strinka, v. n. lugte stærkt. Ndm.

Stripa, f. Stribe, Streg.

Strippe, n. et lidet Spand eller Trækar (= Kopp, Kakk, Stava).

Stripl (ii), n. Trippelse, Muursteensand at polere med.

striputt, adj. stribet; s. Stripa.

Strit (i'), n. Anstrengelse, Slid og Slæb; s. strita. En anden Betydning synes forudsat i Talemaaden: standa til Strits (Strits), ɔ: vende imod hinanden, som to Støtter hvoraf den ene er sat lige imod den anden for at holde en Ting opret. B. Stift. Jf. ogsaa „Stritsfjør“, f. Svømmefinne. Sogn.

strita (i'), v. n. (ar), anstrenge sig, slide og slæbe, f. Ex. med at bære tunge Byrder. B. Stift og fl. I Hall. **streita**. G. N. strita; Sv. streta. Jf. D. stritte.

Stritar (i'), m. En som er dygtig til tungt Arbeide. I Spøg ogsaa **Strithest**, m. og **Stritmerr**, f.

Strit-arbeid, n. Arbeide hvortil der kun behøves Styrke og ikke nogen Kunst.

Striting (i'), f. idelig Anstrengelse.

stritsam (i'), adj. møisom, forbunden med Slid og Slæb.

stritta (i'), stræbe imod; s. stratta.

Strju, Blaar; s. Stry.

strjuka (striuka), v. a. og n. (stryk, strauk, stroket, o'), at stryge. Inf. ogsaa struka, strjøke, stryka, strøke. Imperf. Fl. **struko** (u'), Hall., **stroke** (o'), Voss. Supin. lyder sædvanlig strokje (o'). G. N. strjúka (strýk, strauk, strokit). Jf. strika. — Betydning: 1) stryge, føre Haanden løselig hen over noget. Strjuka og klappa. Strjuka seg i Haaret. Ogsaa om en lignende Bevægelse med et eller andet Redskab. Strjuka paa ein Streng; strjuka paa Fela ꝛc. — 2) gnide, glatte, jævne; f. Ex. med Strygejern. Ogsaa: hvæsse, slibe. (Sjeldnere). Jf. Strok. — 3) stryge paa, smøre, besmøre. Strjuka utyver. Uegentlig: banke, prygle. Strjuka upp (= smyrja upp). Jf. Stryk og Stroka. — 4) udslette ved en Strygning, udstryge, overstrege. Strjuka av seg Sveiten; strjuka ut eit Tal. Heraf utstroken. — 5) v. n. strømme, løbe forbi; især om Vand. (Sv. stryka). Mindre brugl. Jf. Strok og Stryk. — 6) løbe afsted, gaae bort, rømme, forsvinde. Meget brugl. f. Ex. strjuka aat Skogen; strjuka av; strjuka undan. Hertil avstroken.

Strjukestikka, f. Strygespaan at hvæsse en Lee med. Rbg.

Strjuking, f. Strygning.

strjupa, klemme, kvæle; s. strupa.

strjuvillt, adv. ravgalt. Vald.

Strjuvundel, f. Stryvindel.

Strod (o'), f. lang Rad; s. Straud.

Strok (o'), n. 1) Strygning. (Sjelden). Jf. Strokmaal. — 2) Hvæssesteen, Bryne. Sfj. — 3) Strømning, Gjennemfart. (Sv. stråk). Jf. Livstrok. Ogsaa: Stedet for en Strømning, Strøg, Passage. I Nordl. især om en Strøm i et Vanddrag, et Sted hvor en Elv rinder stridt. Andre Steder Stryk og Streng. — 4) en fremstrøm-

mende Masse, et stort Følge, en stor Hob. Nordl. (Folkestrok). — 5) Sammenstimling, Uro, Leg og Støi. Tel. Gjera Strok: gjøre Optøier, Spektakler. (Landst. 792).

stroka (o'), v. n. (ar), sværme, støie, gjøre Larm. Tel.

Stroka (o'), f. 1) en Opstrygning, en Dragt Prygl (= Dengsla). Tel. (Stroku). G. N. hudstroka. — 2) Gjennemgang, Sti, smal Vei. Gbr. (Stroko, oo). — 3) en Linie, en lang Rad eller Række. Nordre Berg. Ogsaa: en lang Tid. Trondh. i Formen **Struku**. Sv. Dial. stråka, struku: en Stund (Rietz 686).

stroken (o'), part. 1) strøgen, glattet ꝛc. see strjuka. 2) bortløben, forsvunden. Mest alm. strokjen (Fl. strokne).

Strokk, m. 1) et smalt Trækar med Laag; en Smørbøtte ꝛc. B. Stift. (Andre St. Holk, Butt, Strump). — 2) en Smørkjerne (= Kirna). Ork. Stjørdal. Isl. strokkr. — 3) en Tønde, et Kar af en Tøndes Størrelse. Shl. I Nhl. Stropp. Jf. Strykkje og Strump.

Strokka, f. et smalt Kar, især til at samle Fløde i. (Rjomestrokka). Nordre Berg. I Nbg. er Strokka et Slags Gryde.

Stroklappe (o'), m. Halvsaale, ny Saale paa Sko. B. Stift.

Strokmaal (o'), n. Strygmaal (uden Top). Modsat Rokmaal.

Stroksild (o'), f. Sild som gaar i smaa Hobe udenfor de store Stimer. Shl. og fl.

stropen (o'), adj. beklemt af Tilstoppelse i Struben. Østerd. (Tønsæt). Stiller sig som Particip til strupa. S. ogsaa stroppen.

Stropp, m. Maaltønde; s. Strokk.

Stroppe, m. Vand som er fuldt af Isklumper eller Snee (omtr. som Krav). Sfj. Ogsaa i Formen **Strope** (o'), om Vandpytter i Snee. Sogn.

stroppen, adj. om Æg: lidt klækket eller ruget, saa at Blommen blander sig med Hviden. „Eit stroppe Egg". Nordl. (I Spøg ogsaa „stroppa": frugtsommelig). Vel egentl. stropen (o'); jf. Isl. stropadr (af stropi: Massen i et klækket Æg). Andre St. bræbb, klekt, legen.

Strott (o'), m. et stort Knippe, f. Ex. af Halm. Smaal. Maaskee for Straatt.

Stru, s. Stry.

Struku, Tid, Stund; s. Stroka.

Strul (uu), m. en Klynge, en sammenviklet Hob. Indh. (Sparbu).

strumla, v. n. rumle, buldre, gjøre megen Larm. Ork.

Strump, m. 1) et smalt Kar (= Strokk). Helg. Ogsaa: Smørspand (= Butt, Holk). Ndm. — 2) Vandkop til en Hvæssesteen (= Brynestokk). Ork. Fosen. — 3) Laarstykke i Burer, Burelaar. Vald.

Strumpa, f. Stroppe, Baand. Sdm.

strungen, adj. stiv eller sygelig af en Beklemmelse i Maven. Sdm. (strungjen). Nogle St. **strunkjen**. (Sfj.). Vel egentl. tilsnøret; s. strengja.

strunk, adj. strunk, stolt. Smaal.

Strunt, m. en Tut, et Kræmmerhuus. Østerd. I Gbr. **Strult**.

strunten, adj. vranten, stødt. Sogn.

Strup (uu), n. Aabning, Gab. Hard.

strupa, v. a. (**stryp**, **straup**, **stropet**, o'), klemme, knibe, trykke sammen; f. Ex. om Baand eller Klæder; især om at gribe eller klemme over Struben. Han tok meg i Halsen og straup meg. Sogn (Evindvig). Andre Steder med svag Bøining: **strupa** (er, te), Nhl. Hard. Smaal. og fl., eller **strjupe**, Sfj. Sogn; og i afledet Form: **strypa** og **strøypa**, nordenfjelds.

Strupe, m. 1) Strube, Hals. G. N. strjúpi. — 2) en smal Aabning, f. Ex. til en Fjord eller Dal. Jf. Strup.

Strupetak, n. et Greb i Struben.

strupla (u'), v. n. (ar), vade i Dynd eller Søle; ogsaa: sladre, svadse. Sdm. Heraf **Strupl**, n. Vaden; ogsaa Sladder, dum Snak.

strussa, v. a. stubse, opslide, f. Ex. en Hammer. Smaal.

Strut (uu), m. Tud, fremstaaende Rør; ogsaa en Snude. G. N. strútr: Top.

strutla (u'), v. n. slæbe sig frem i Modvind eller Uveir. Sdm. (strultle). **Strutl**, n besværligt Veir.

Stry, n. Blaar, grov Hør. Alm. men hedder ogsaa: **Strju**, Hall. Vald., og **Stru**, Smaal. Rom. G. N. strý; Sv. Dial. stry, stryg. Jf. Strige. — Hertil **Strygarn**, n. eller **Strytraad**, m. Blaargarn.

stryk og **stryka**, s. strjuka.

Stryk, m. 1) Strygning; dog især: Opstrygning, Tugt, Prygl. Sv. stryk. — 2) en Strøm i et Vanddrag, en Snævring med stærkere Strøm. Østl. Andre Steder Strok, Streng, Brot.

Stryke, m. en Linie eller Stribe. „Strykje", Tel. (Vinje). Jf. Strik.

Strykkje, n. 1) en Dunk af udhulet Træ (= Holk, Hylkje). Sæt. Ryf. — 2) et høit og smalt Kar. (Af Strokk). Nordre Berg. I Valders **Strykkjende** (eller Strykkjynd), n.

strykt, adj. strømmende; om et Sted hvor der er stærk Strøm. Num. Af strjuka. Jf. strøymd.

strylla, v. a. krølle, kruse (?). Hall.

Stryning, m. Indbygger af Stryn i Nordfjord.

strypa, knibe, indsnøre; s. strøypa.

Strype, n. 1) Snævring, smalt Punkt. 2) et smalt Kar (omtr. som Strykkje). Ryf.

Stryta, f. Snude, fremstaaende Mund. (Af Strut). Østl. Trondh. Sdm.

Stryvindel, m. liden Tot af Blaar. Afvig. **Strjuvundel**, Hall. Andre St. Strydott.

strœna, v. n. (er, te), løbe ud fra en Hob eller Flok, rende forud. Hall.
strœta, v. n. (ar), flakke omkring. Vald.
Strœte, n. 1) Stræde, smal Gade i en By. G. N. stræti (Gade); Eng. street. — 2) et Pas, en Gjennemgang; f. Ex. om et smalt Sund.
Strœttegras, n. stivt Græs. Sogn.
Strœv, n. Arbeide, Anstrengelse, Besvær; s. strœva.
Strœv, m. et Slags Garn-Boie, som ellers kaldes Trœl. Nfj.
strœva, v. n. (ar), arbeide flittigt, gjøre sig Umage, anstrenge sig. Alm. og meget brugl. Sv. sträfva. (Jf. T. streben og Eng. strive). S. ogsaa starva.
strœvall, adj. møisom, s. strœvsam.
Strœvar, m. en flittig Arbeider.
Strœving, f. idelig Anstrengelse.
strœvsam, adj. 1) stræbsom, flittig. Hedder ogsaa: **strœven**. (B. Stift). — 2) møisom, forbunden med Anstrengelse. Ogsaa i Formen **strœvall** og **strœven**; f. Ex. Det vardt strœvalt. „D'er so tungt aa strœve(t)", Nhl. og fl.
Strø, n. Stokke eller Fjele til Grundlag under en Stabel. Østl. (J sv. Dial. strö). Ogsaa: en Stok til Underlag, en Klods, en lang Huggeblok, m. m. Shl. og flere. (Dunkel Form). Hertil: **strøa**, v. n. lægge Underlag. **Strøbord**, n. Planker til Underlag. Buskr. **Strøved**, m. Grene eller Splinter til Grundlag. Rom.
Strok, s. Strok. — **strømt**, s. strøymd.
strøya, v. a. (er, dde), strøe, udsprede, lade drysse. Hard. Tel. og sædvanligt i de sydlige Egne. (J Solør streie). Andre St. straa. Jf. Eng. strew og strow, Ang. strewian, Goth. straujan. Particip **strøydd** (= straadd).
Strøying, f. Udstrøen; Strøelse.
Strøym, m. Strøm, Straale, f. Ex. af udsprøitet Vand (= Sprut, Skvett, Streng). B. Stift (adskilt fra Straum).
strøyma, v. n. (er, de), strømme, sprudle, vælde frem; ogsaa: skride fremad i store Flokke. G. N. streyma. Af Straum.
strøymd, adj. strømmende, som rinder stærkt. Søndenfjelds. Vel ogsaa **strøym**. (Paa Rom. **strøm**). G. N. streymr. Mest brugl. i Neutr. f. Ex. Her er strøymt. Jf. strykt.
Strøyming, f. Strømning.
strøypa, v. a. (er, te), klemme, knibe, indsnøre (= strupa); ogsaa; kvæle ved at tilsnøre Struben. Han hadde strøypt seg: kvalt sig med en Strikke, hængt sig. Trondh. og Nordl. J Nordre Berg. **strypa** (er, te); see ellers strupa. (Sv. strypa). Imperf. sædvanlig strøyfte. Particip **strøypt** (strøyft).
Strøype, n. et smalt Punkt, en Snævring i en Elv. Østerd. (Strøpe).
strøypen, adj. trang, indknibende; f. Ex. om Klæder. Paa Sdm. **strypen**.
Strøypinq, f. Tilsnøring, Indknibelse.
Stu, s. Stuv. — **Stua**, s. Stova.
Stubb, m. 1) Kulgruus. (Kolstubb). Nedenæs og fl. Sv. stybb. — 2) Stump; see Stubbe. — 3) et Slags Delfin (?). Nordl.
Stubbe, m. 1) en Stump, et lidet el. kort Stykke. Alm. Nogle St. **Stubb**. G. N. stubbi. — 2) Stub, Stamme, den tilbagestaaende Deel af et fældet Træ. Trondh. (Sv. stubbe). Jf. Stuv, Stumme, Stomn. Nogle Steder ogsaa om Stub af Straa eller Græs.
Stubbemus, f. Skovmuus med kort Hale.
Stubbsvola (o'), f. Svale med kortere Stjert. „Stubbsulu", Østerd.
stubbutt, adj. 1) afstumpet, kort. Nogle Steder stubben. — 2) kort for Hovedet, tvær, but. Smaal.
Studa (?), f. Blomsterstøv, Sædstøv paa Træer eller Græs. Indh. (Sparbu) i Formen „Studu", maaskee for Stoda (o').
studd (u'), part. støttet; s. stydja.
[**studera**, v. n. (ar), studere, ogsaa: grunde, gruble. **Studenter**, m. Student.
Studnad (u'), m. og **Studning**, f. Understøttelse, Bestyrkelse, Hjælp. Sogn og fl. Ellers oftere Stydnad (y') og Stydning. G. N. studning.
Studu, s. Studa. **studug**, s. stødug.
stugg, s. stygg. — **Stugu**, s. Stova.
Stugur, m. et lavt, krogvoxet Grantræ. Stjordalen. Dunkel Form. Hos Gunnerus „Studurgran".
Stuk, n. Støi ꝛc. s. Staak.
Stuk (uu), m. Padderok (Eqvisetum). Tel. J Sæt. **Stukk** (u'). Jf. Stylk.
stuka, v. n. (ar), støie (s. staaka); ogsaa: arbeide, have travlt. Rbg. og fl.
Stukul (u'), m. den indre Deel af et Horn (= Stikel, Slo, Kvik). Nordre Berg. (udtalt Stukel med haardt k).
Stul, s. Støl og Stuld.
Stuld (u'), m. Tyverie, Stjælen (af stela). Hard. ogsaa i Formen **Stulder** (Stuldr). Afvig. **Styld** (el. Støld), Helg., **Stul** (u') og **Styl** (y'), Sdm. G. N. stuldr; Sv. stöld. Jf. Eng. stealth.
stulla, v. n. (ar), 1) gaae langsomt, flentre afsted. B. Stift og fl. Nogle St. **sturla** (u'). Han gjeng der og stullar. (Jf. han kom stullande). — 2) syssle i Huset, arbeide smaat. Mere alm. Jf. stella. — 3) røgte og fodre Kreaturene. Rbg. Tel. og fl. (J Sæt. ogsaa **studdre**, formod. stullra). Andre St. stilla, stia, agta, ansa. Jf. Isl. studla: hjælpe til. — Heraf **Stulling**, f.
Stumme, m. Træstub, Stamme (= Stomn). Nordl.
stum-myrk (u'), adj. bælgmørk, kulmørk. Berg. Nordl. og fl. Hedder ogsaa „stumende myrk", Hall. Gbr. Sdm.
Stump, m. Brødstumpe, et stort Stykke

ovnbaget Brød. Berg. Trondh. Nordl. Ogsaa et Slags store Kager. Mandal. — **Stumpbraud** (Stumbbrød), n. Suurbrød, ovnbaget Brød (modsat Flatbraud). G. N. stumpr.

stumpa, v. n. (ar), 1) gaae ujævnt, støde, ryste; f. Ex. om en Hest. Østl. Jf. dumpa. — 2) snuble, tabe Ligevægten (= snaava). Søndre Berg. — 3) styrte, falde pludselig. Helg. og fl. Jf. stupa. Stumpa Sterte: støde Kolbøtte. Hard. Shl. I Nhl. stumpa Gump. Andre St. stupa Kraaka, støyta Staalhuva.

stumputt, adj. plump, ubehændig. Smaal.

stumra, v. n. (ar), gaae usikkert eller famlende, som i Mørke. Hard. — **Stumring**, f. og **Stumr** (Stummer), n. Famlen.

stumren, adj. mørk, skummel. Voss.

stums, adv. hastigt, pludselig. Det kom so stums paa. Hall. Vald. I Hard. **styngs**, eller styngse.

Stund, f. Stund, Tid; helst om en kort Tid, f. Ex. en Time eller en Deel af Dagen. Afvig. **Stønd** (Stønn), Østl. G. N. stund. Jf. stundom og samstundes.

stunda, v. n. (ar), 1) stunde, vente, oppebie en vis Tid. — 2) tragte, hige efter noget. Ogsaa: længes meget, have Hjemvee. Hall. — 3) stunde til, nærme sig til en vis Tid. (Upersonligt).

stunde, stønnede; s. stynja.

Stundebil (i'), n. Mellemtid. I Stundebilo(m): for et og andet Tidsrum. Hall.

stundemillom, adv. af og til, ikke stadigt. Søndenfjelds.

Stunding, f. Tragten, Higen.

stundom, adv. stundom, undertiden. Nogle St. **stundo**, og **stundaa**. (B. Stift). Egentlig Dativ Fl. af Stund. (I lignende Mening: ridom-til, takom-til).

stundtrøyten, adj. stundesløs, meget travl. Hedder ogsaa stundestrøyten. Smaal.

stungen, part. stukken; s. stinga. (Mest alm. stungjen, Fl. stungne).

Stunulv (u'), m. Bjergugle (= Bergul). Hard. og fl. Ogsaa: **Stynulv** (y'), Sogn, Num., **Steinulv**, Sogn, **Stenaal** (eller Stænaal), Helg. Paa Sdm. betegner Stunulv: en frastødende, uvenlig Person. (Stun er vel egentl. en stønnende Lyd; s. stynja).

Stup (uu), n. en steil Brink eller Klippe; Randen af et stort Dyb.

stupa, v. n. (**styp**, **staup**, **stopet**, o'), falde, styrte, segne pludselig. Trondh. Stift. Best som han gjekk, so staup han. Eg hadde so nær stope(t). Ellers alm. med svag Bøining: stuper, stupte (nogle Steder stufte). Sv. stupa (i Dial. stjupa, og med stærk Bøining). Jf. Eng. stoop. Heraf Staup og støypa. Med lignende Betydning: stupna, stuppa, stumpa, stuta, sturta.

stupebratt, adj. meget steil.

Stupel og **Stupul**, f. Stopul.

stupen, adj. dumdristig. Hall. **Stupord**, n. drøie, dristige Ord.

stupna (uu), v. n. (ar), falde, segne til Jorden. Nordre Berg. I Tel. tildeels **stuppa** (stuppe).

Stupp, n. dybt Spor; s. Stoppa.

Stur (uu), m. Sørgmodighed, nedtrykt Stemning; ogsaa en Standsning eller Forknyttelse; s. stura. Faa ein Stur: blive stille el. sørgmodig, falde over fra Munterhed til Veemod.

stur, adj. sørgmodig; s. sturen.

stura, v. n. (er, de), 1) være sørgmodig el. nedslagen, sørge over et Tab eller Savn; ogsaa: faae alvorlige Tanker, blive stille eller tankefuld. Eg veit ikkje kvat han sturer fyre (el. sturer paa). Temmelig alm. G. N. stúra. — 2) vantrives, forknyttes i Væxten; om Planter, f. Ex. efter en Flytning. Østl. Ogsaa om Dyr, som for en Tid blive meget stille og døsige.

sturen, adj. sørgmodig, nedslagen; ogsaa: alvorlig, stille, ikke oplagt til Munterhed. Hedder ogsaa **stur**, Tel. og fl., **sturall**, B. Stift, og **sturande**. Isl. stúrinn. Jf. stuss.

sturla, gaae sagte; s. stulla.

stursam, adj. tilbøielig til Veemod, noget tungsindig. (Sjeldnere).

stursleg (?), s. stussleg.

sturta (u'), v. n. (ar), 1) styrte, falde pludselig. (Tildeels med Bøiningen: -er, e). Nt. storten; jf. Eng. start. — 2) v. a. udstyrte, aftømme; f. Ex. Korn af en Tønde.

Sturtefiskje, n. Fiskerie som gaar usædvanlig hurtigt. B. Stift.

sturvoren, adj. = stursam. Hall.

stuss (uu), adj. stille, taus, tankefuld. Nhl. Jf. sturen og stussleg.

stussa, v. n. standse, hvile lidt. Nordre Berg. Nogle St. ogsaa: sysle med noget (= staassa, staaka).

Stusse, m. Fjante, Idiot. — **stussen**, adj. fjantet. Ryf.

stussleg, adj. 1) nedslaaende, bedrøvelig. Østerd. Maaskee for stursleg. — 2) kjedelig, kjedsom; f. Ex. om et Sted hvor der er meget stille. Gbr. Vald. Hall. (stusle'). I Hall. ogsaa „stuslen".

Stut (uu), m. 1) Stud, Oxe. G. N. stútr; Sv. stut. — 2) et Horn (Oxehorn), især til Gjemsel for Olie eller Smørelse, og indrettet til at hænge paa en Væg. Hall. — 3) en kort Luur til at blæse i. Gbr. (Andre St. Tut). — 4) en Dukke Liin (s. Kneppe). Ork. — 5) en Benævnelse paa en tvær og frastødende Person.

stuta, v. n. (er, te), styrte, segne pludselig (= stupa). Nordre Berg. Gbr. Eg hadde so nær stutt (uu) i Koll.

stuteleg, adj. plump (som en Stud). Tel. og fl. Andre St. **stuten**.

stutt (u'), adj. kort, knap, lidet udstrakt i

Længden. (Jf. kort, som nu bruges mere om Tiden). Temmelig alm., dog tildeels afvig. stytt, Sdm. og støtt, Trondh. (som egentlig er Particip af det afledede Verbum stytta). G. N. stuttr. (Jf. T. stutzen og Eng. stunt: afstumpe). Komparativ stuttare, tildeels styttre. I stuttaste Lag: næsten for kort.

stutta, v. a. (ar), afkorte; s. stytta.

stuttdrøg, adj. om en Hest, som ofte vil hvile for Læsset. Hall.

stutt-ekst, adj. kortaret, om Korn. Hedder ogsaa **stuttaksad**.

stuttenkt (stutt-tenkt), adj. uklog, ubetænksom, eller ikke tænksom nok. Omtrent som faatenkt.

stuttfingrad, adj. kort i Fingrene.

stuttføtt, adj. kortbenet.

stutthalt, adj. haltende af den Aarsag, at det ene Gangbeen er kortere end det andet. B. Stift og fl. Nogle St. **stytthalt**. I Nhl. stighalt (i'). Andre St. laaghalt.

stutthendt, adj. som har korte Hænder.

Stutthoft, f. Hilde imellem begge Forbeen paa Dyr. (Modsat Langhoft). Sogn.

stutthugsen, adj. = stuttminnug. Hall.

Stutthummel, m en kortere Hammel. Østl.

stutthærd (-hært), adj. korthaaret.

Stutthøy, n. kort eller smaat Hø.

stuttleg, adj. noget kort. — **stuttlege**, adv. kortelig, i Korthed. Lidet brugl.

Stuttleike, m. Korthed.

stuttleitt, adj. som har et kort Ansigt. (Modsat langleitt). I Ork. støttleitt.

stuttminnug, adj. glemsom, som ikke mindes langt tilbage.

stuttna, v. n. (ar), blive kortere.

stuttnasad, adj. kortnæset.

Stutt-orv, n. en Lee med kort Skaft, at bruge i stenig og ujævn Mark.

stuttryggjad, adj. kort i Ryggen.

Stuttspann, f. kort Fingerspand, Maalet fra Spidsen af Tommelfingeren til Spidsen af Pegefingeren i udspændt Stilling. (Modsat Langspann). Isl. stuttspönn.

stuttsynt, adj. kortsynet. Sjelden.

stuttvaksen, adj. kort af Vært.

Stuttvid (i'), m. 1) korte Stokke eller Planker. Modsat Langvid. — 2) Stavrer og Støtter til en „Hesje"; i Modsætning til Stænger (Trod). Paa Sdm. Styttvid.

stuttvis (ii), adj. eenfoldig, indskrænket, som ikke veed meget. Lidet brugl.

Stuv, m. 1) Stamme, Bullen i et Træ fra Roden til Kronen (= Stomn, Legg). Mest alm. i de sydlige Egne. Nogle St. **Stu**. — 2) Stub, Rodstykke af et fældet Træ. Jf. Stubbe. G. N. stúfr: Stump. — 3) Stuv, Rulle, en sammenrullet Væv. Jf. Sv. stuf. — 4) Stjert paa en Fugl (= Styv, Styl). Ork. — 5) en Klodrian, Tølper. Tel. Jf. Staur og Styving.

stuva, v. a. (ar), 1) stuve, pakke sammen, som i et Fartøi. Nogle St. **stua**. Sv. stufva. — 2) v. n. arbeide tungt og klodset; ogsaa: gaae plumpt. Tel. (Vinje), hvor man ogsaa har flere hertil hørende Ord, som **Stuvarbeid**, n. tungt eller plumpt Arbeide. **stuvhogga**, v. n. hugge stærkt og vedholdende. **stuvtraa**, v. n. træde eller gaae idelig.

stuven, adj. plump, ubehændig. Sæt. Jf. styven.

Stuving, m. s. Styving.

Stuvlaup, n. Fodsaar af et Stød imod en Stub eller Stilk. Tel.

Stuvrot (o'), n. Forraadnelse i Stammen paa Træer.

stuvrydja, v. a. (ryd, rudde), rydde op for Fode, rive Buske og Træer bort. Sæt. — **stuvrudd**: ryddet, renset.

Stuvslit (i'), n. Slid i Stammen, Brist eller Vridning som et Træ har faaet i Fældningen. Søndre Berg.

Stybarn, s. Styvbarn.

Styd (y'), f. en Støtte; en Stok eller Pæl til at støtte med. Mest alm. **Stø**, ogsaa **Sty'**, paa Sdm. Styd. G. N. stod, ogs. stydja. Sv. stöd.

Styde, s. Støde og Støda.

stydja (y'), v. a. (styd, studde, u'), støtte, understøtte, holde opret; ogsaa: sætte Støtter til. (Inf. mest alm. støa, stø; ogsaa stya; i Nfj. og Sdm. stydje). G. N. stydja; Sv. stödja. Imperf. nogle St. stydde (y'). Particip **studd** (u'), nogle St. **stydd**; i Neutr. **studt** (stydt). Stydja seg: støtte sig, holde sig til noget. Stydja uppunder: understøtte; figurl. hjælpe til, holde med, opmuntre. — **stydjast**, v. n. støtte sig til hinanden.

Stydja, f. en Støtte (= Styd). Lidet brugl.

Stydjar, m. en Understøtter, Hjælper.

Stydning (y'), f. Understøttelse, Hjælp, Bistand; ogsaa: Bestyrkelse, Opmuntring. Nogle St. **Studning** (s. Stubnad); andre St. **Stydnad** (Stønna, Støna), m.

Styfar (Stykfader), s. Styvbarn.

Stygg (y'), m. Afsky, Modbydelighed. Han fekk Stygg til det: han fik Afsky derfor, det blev ham modbydeligt (f. Ex. om et Slags Drik). Ogsaa i Formen **Stugg**, Nordl., og i lignende Betydning: **Stegg**, Tel. (G. N. stygd, f.). Jf. styggja og styggjast.

stygg, adj. 1) sky, bange; eller egentl. frastødt. Brugt i Sammensætning som: tverstygg, mannstygg, folkestygg. Ved Trondh. **styggjen**. G. N. styggr: fortrydelig, vred. — 2) frastødende, afskrækkende, frygtelig (om Syn eller Lyd); barsk, truende (om Veir); modbydelig (om Smag og Lugt). Sv. stygg. — 3) styg af Udseende, grim, hæslig; ogsaa: plump, klodset, ilde gjort; f. Ex. om Klæder eller Redskaber. (Den mest almindelige Betydning). Tildeels i en anden Form: **stugg**, Nordl. — 4) upas-

sende, usømmelig; om Opførsel og Tale. Ei stygg Aatferd; stygg Viis; eit stygt Lag. — 5) led, slem, med Hensyn til en Feil eller Uvane; f. Ex. han er stygg til aa drikka, ljuga, banna o. s. v. (Jf. laak, leid, fæl). Ellers ogsaa i en mildere Betydning: slem, skjelmsk, listig. Saaledes ogsaa som Substantiv: **Styggen**, m. og **Stygga**, f. ɔ: den slemme Ting, eller Person. (Derimod „den stygge", eller „Styggemannen": Fanden). Komparativ styggare, tildeels styggre. I Sammensætning bruges oftest Formen „stygge" (som maaskee forudsætter et Subst. Stygga, f.); saaledes: **Styggeferd**, f. usømmelig Færd eller Opførsel. **Styggelæta**, f. en uhyggelig Lyd. **Styggemylska**, f. en forfærdelig Masse. (B. Stift). **Styggerusk**, n. en frygtelig Bevægelse eller Tummel. **Styggesnakk**, n. usømmelig Snak. **Styggeting**, n. en ulidelig Tingest. **Styggety**, n. modbydeligt Tøi; ogsaa: Pak, Skarns Folk.

Styggdom, m. Stygheb; s. Styggje.

Stygge (gj), m. Modbydelighed, Afsky. Nordl.

Styggeferd, og fl., s. stygg.

Stygging, m. En som er styg, led eller slem. Nogle St. **Styggjing**.

styggja, v. a. (er, de), frastøde, afskrække, indgyde Frygt eller Uvillie. Han styggde deim fraa seg. Hard. Vald. og fl. (G. N. styggja). Ellers mere alm. **styggjast**, v. n. sky, undflye, holde sig borte af Frygt eller Uvillie. Dei styggdest fraa honom. Fuglarne hava styggst veg, ɔ: have flygtet, faaet Afsky for Stedet. D'er so, at ein kann styggjast ved, ɔ: væmmes, forarges. (G. N. styggvast). Jf. Stygg.

Styggje, n. noget stygt eller afskrækkende; en Vederstyggelighed. Hedder ogsaa **Styggjelse**, n. (B. Stift). Noget lignende er **Styggdom** (Styggedom), m. Ogsaa i en nyere Form **Styggheit**, f.

styggjeleg, adj. frygtelig, afskrækkende.

styggjen, adj. sky, bange; s. stygg.

styggkald, adj. frygtelig kold. Østerd.

styggleg, adj. noget hæslig, led, slem. I Tel. steggleg.

styggna, v. n. blive styg. Lidet brugl.

Styggveder, n. barskt eller haardt Veir; Uveir. Mest alm. „Styggeveer".

styggvoren (o'), adj. = styggleg. Gbr. og fl.

stygt (el. styggt), adv. modbydeligt, afskyeligt; ogsaa: plumpt, klodset, ilde, paa usømmelig Maade; f. Ex. laata stygt; skriva stygt; fara stygt aat, o. s. v.

Stykbarn, n. Stifbarn; s. Styvbarn.

Stykfader, s. Styvfader.

Stykke (el. Stykkje), n. 1) Stykke, Stump, særskilt Deel. G. N. stykki. — 2) Afdeling, Afsnit, enkelt Post; f. Ex. i en Bog. (Jf. eit Stykke Veg). — 3) enkelt Ting, Nummer, Exemplar. Stillingen og Stykket: en Stilling for hvert Stykke. — 4) et Slags smaa Kanoner. — 5) et Arbeide, et Værk, f. Ex. Meisterstykke. — Dativ Fl. **Stykkjom**; saaledes „stykkjom=til", adv. af og til, paa enkelte Stykker. Hall. og flere.

stykkja, v. a. (ar), udstykke, dele i Stykker. Lidet brugl. Jf. støkkja.

Stykmoder, f. Stifmoder; s. Styvbarn.

Styl (yy), m. Skjert (= Styv, Stuv). Indh. (G. N. stjölr). Sv. Dial. styl.

Styl (y'), m. (Fl. **Styler**), Stilk, den nederste Deel af et Straa; ogsaa Rod=Enden paa et Kornneg. Nordre Berg. Nhl. Rbg. Afvig. **Støle**, m. Ryf., **Stjøl** (Skjøl), Indre Sogn, **Skjæl** (Fl. Skjæli'), Hall. Jf. Stil, Stjore, Skjøsler.

Styl (y'), m. (2), s. Stuld.

Stylk (y'), m. (Fl. **Stylkjer**), 1) Stilk, Stængel i en Urt eller Buskvært. Nogle St. **Stilk**; ogsaa **Stelk**, Nordl., **Stalk**, Trondh., **Stykk'e**, Sæt., **Stjulk**, Nedenæs (Gjerrestad). G. N. stilkr (?); Sv. stjelk, Eng. stalk. (Jf. Styl). — 2) Bladstilk, Ribbe i et Blad. (Tobakstylk). — 3) Rorstilk, den bageste Ende af Kjølen i et Fartøi. Nordl. (i Formen Stelk).

Stylkesott, f. Fuglenes sygelige Tilstand under Fjæderfældningen. B. Stift. Nogle St. Stylkjesott. I Nordl. **Stelksott**.

Styltra, f. Stylte, Stigetræ at gaae med. Ikke alm. Paa Voss **Skjøltra** (eller Stjøltra). Sv. stylta; Eng. stilt.

Styn (y'), m Stønnen, stønnende Lyd; see stynja. G. N. stynr.

Styng, m. (Fl. **Styngjer**), 1) et Stik, f. Ex. med en Naal. Nogle St. **Sting**, Østl. Jf. stinga. — 2) Sting, Hold, stikkende Smerter i Legemet. Jf. Haldstyng. — 3) Hul eller Mærke efter et Stik. Hertil „styngjemillom", ɔ: imellem Stikkene i en Søm. — 4) et Redskab at opstikke Jord med; et Slags Møggreb. Smaal. i Formen **Sting**. I Sogn „Mykjastyng". — 5) et Slags store Insekter med fire Vinger, Libellula. Oftest sammensat, saaledes: Bu=styng (Mandal), Augestyng (Vald.), Øyrestyng, eller Øyrnastyng (Sogn og fl.), Ormestyng (Sdm., hvor det dog oftere hedder: Stingar). — Om et andet Styng s. Støding.

styngs, adv. hastigt, pludselig (= stums). Hard. Oftere: **styngse**.

stynja (y'), v. n. (styn, stunde, 'stunt), stønne, puste, aande tungt. G. N. stynja (stundi). — **Stynjing**, f. Stønnen.

Stynulv (y'), f. Stunulv.

Styr (yy), n. 1) Styrelse, Bestyring. Jf. Husstyr. — 2) Orden, Skik; ogsaa: Ave. Halda Styr paa: holde i Orden, i Ave. — 3) Sysler, Forretninger; smaa Arbeider i Huset.

Styr, m. (og n.), Støi, Tummel, Uro. Trondh. Østl. (Jf. Uppstyr). Nærmer sig

mere til styrja.

styr, adj. s. styren og styrd.

styra, v. a. og n. (er, de), 1) styre, lede, føre i en vis Retning; særlig om at holde Roret i et Fartøi. G. N. stýra. — 2) henvise, anbefale En til et Sted; ogsaa: sende, skikke. Han styrde meg hit. Rbg. Tel. og fl. (Jf. støra). — 3) styre, beherske, holde i rigtig Orden. Styra seg: beherske sig, dæmpe sin Lyst eller Lidenskab. — 4) bestyre, forestaae, raade over, f. Ex. Huus eller Gods; ogsaa v. n. herske, regjere. Jf. Styr og Styring. — 5) v. n. stævne, tage Veien, holde en vis Retning; f. Ex. styra til Lands, til Havs; styra beint i Aust osv. — 6) støie, gjøre Larm og Uro, gjøre Optøier. Meget brugl. nordenfjelds og paa Østl., men synes nærmest udgaaet fra styrja.

Styra, f. Væverstol; s. Støra.

styrall, adj. urolig; s. styren.

styrande, adj. som man kan styre.

Styrar, m. Bestyrer, Forstander. Tildeels ogsaa: en urolig Person (rettere Styrjar).

Styrbord, n. Styrbord, høire Side. (Modsat Bakbord). G. N. stjórnbordi.

styrd (yy), part. styret, bestyret. Nogle St. **styrt**. Jf. ogsaa stird (stira).

styrd (y'), adj. stiv, plump, ikke rigtig bøielig eller smidig; om Dyr og Mennesker, saavelsom om enkelte Lemmer. Alm. men i forskjellig Form: **styr'e** (y'), B. Stift; **stør** og **støl** (med tykt L), Østl.; **stir** (i') og **steer**, Nhl. Nordl., **steel** (tykt L), Trondh., **stjeel**, Indh.; **stjur** (skjur'e, sjur'e), Hard. Lister, Mandal, Rbg. Tel. (Jf. ogsaa styrven). G. N. stirdr; Sv. stel (i Dial. sterd og stjel Rietz 679). Slægtskabet dunkelt.

Styrda, f. Lamhed i Fødderne; s. Stor, m. Sogn, i Formen Styra (y').

styrdfott, adj. stiv i Fødderne, tungfærdig til at gaae.

styrdhendt, adj. tunghændet; ubehændig.

Styrdleike, m. Stivhed, Plumphed.

styrdna, v. n. (ar), stivne, tabe sin Smidighed. Alm., med samme Overgange som styrd, altsaa: styrna (y'), størna, stølne; steerna, steelna, stjurna. Mere afv. **størtne**, Østerd. (Trysil). G. N. stirdna; Sv. stelna.

styrdt, adv. stivt, uden Smidighed; ogsaa: møisomt, med nogen Tvang; f. Ex. Det gjekk styrdt. (Afvig. stört, stjurt og fl.).

styrdvoren (o'), adj. noget stiv eller ubehændig.

Styre (yy), n. 1) Ror paa Baad el. Fartøi; Rorblad, Styreskive. Alm. G. N. stýri. — 2) Greb eller Haandfang i en Plov. Østl. — 3) Ryglstød paa en Stol eller Bænk. Buskr. — Lyda Styret: lystre Roret. Sigla Baaten av Styret: løbe op paa en Bølge, saa at Roret ikke naaer Vandet. „Sigle 'ta Styra“, Nordre Berg.

Styreblad, n. Rorblad, Skiven i et Ror.

Styrehake, m. Hage i Rorbladet, hvorved det fæstes til Kjølen (paa Baade).

styrelaus, adj. rorløs. Jf. styrlaus.

Styrelaas, n. Gjænge imellem Roret og Kjølen. Nordl.

Styrelykkja, f. Jernkrampe i Gjænget paa et Ror. B. Stift.

Styremann, m. Styrmand paa Baad eller Fartøi; ogsaa Formand for Besætningen paa en Fiskerbaad.

Styremaate, m. Maade at styre paa; Plan eller Regel for Bestyrelsen, f. Ex. i en Huusholdning.

styren, adj. støiende, urolig, vild. Trondh. Østl. Hedder ogsaa **styrall** og **styrande**; men synes nærmest at høre til styrja; see styrjutt.

Styre-rom, n. Bagrum, Styrmandens Plads i en Baad.

Styrespyta (y'), f. Pind hvormed Roret fæstes i Rorgjænget. B. Stift.

Styrevol (o'), m. Rorstang, Skaft at bevæge Roret med. Alm. ved Havkanten. **Styrevol-tunga**, f. en kortere Deel af Rorstangen, adskilt fra denne ved et Led eller Gjænge. Nordre Berg.

Styring, f. Styrelse; Bestyrelse; Huusholdning. Jf. Stjorn.

styrja (y'), v. n. (ar), støie, gjøre Optøier, vække Uro. Hall. (hvor det dog ogsaa hedder „styre“ med lang Vokal). Oftere: **styrjast**, v. n. stride med hinanden, rives, brydes. Hertil styrjutt og Ustyrja. Jf. Styr og styren (med lukt y); G. N. styrr, m. Ufred; Ang. styrian, Eng. stir: sætte i Bevægelse.

Styrja, f. Stør (Fisk), Accipenser Sturio. Ogsaa kaldet Haastyrja, til Forskjel fra en anden Fisk „Makrelstyrja“, Thunfisk (Thynnus vulgaris). — **Styrjevoda** (o'), f. Størens Leg eller Pladsken i Vandfladen; uegentlig om en stor Støi og Tummel. Sdm.

Styrjing, f. Støi, Uro. Hall.

styrjutt, adj. urolig, støiende, stridslysten. Hall. (s. styrja). Andre Steder styren, styrall og flere.

Styrk, m. Bestyrkelse. Tel. og fl.

Styrke, m. (og n.), 1) Styrke, Hold, Varighed. Alm. udtalt Styrkje. — 2) Kraft, Legemskræfter. — 3) Magt, Mængde af Hjælpemidler; Krigsstyrke, m. m.

styrkja, v. a. (er, te), styrke, gjøre stærk; ogsaa: bestyrke, bekræfte; figurlig: opmuntre, give Mod. G. N. styrkja. (Jf. sterkja, sterk, storken). Imperf. lyder sædvanlig styrrte (y'), og Supin. styrrt (for styrkt). — **styrkjast**, v. n. blive stærkere, faae mere Kraft.

styrkjeleg, adj. styrkende, kraftig, som giver Kræfter. (B. Stift). Hedder ogsaa **styrkjande**.

Styrkning, f. Styrkelse; Bestyrkelse, Forstærkning. Hedder ogsaa **Styrkjing**, f. og **Styrkjelse**, n.
styrlaus (yy), adj. 1) overladt til sig selv, vanrøgtet, forsømt. — 2) ustyrlig, vild, ubændig. — **styrlaust**, adv. uden Styrelse, i vild Uorden.
Styrløysa, f. 1) Uorden, Mangel paa Styrelse. — 2) Ustyrlighed, Tøilesløshed. — 3) en urolig, ustyrlig Person.
styrma (y'), v. n. (er, de), strømme frem, løbe til i stor Mængde. Nbg. Egentl. storme; G. N. styrma, af Storm.
Styrming, f. Strømning, Sammenstimling.
styrna (y'), s. styrdna.
Styrnad (yy), m. Bestyrelse, Maade at styre paa; ogsaa Huusholdning. Nhl. og flere. Jf. Stjorn.
Styrslede (yy), m. Spidsslæde, smal Slæde eller Kane. Østl.
styrven (y'), adj. stiv, tungfærdig, ubehændig. Sdm. og fl. (Noget ligt styrd). Nogle St. **sterven**: haard, besværlig (altsaa ligt det foranførte sterven). Isl. stirfinn: haard, stridig; ogsaa doven. (Egilsson 779). Jf. ogsaa sterra og sterren.
stytt (y'), part. afkortet. Jf. stutt.
stytta (y'), v. a. (er, e), forkorte, gjøre kortere (af stutt). G. N. stytta. Stytta upp: opkilte, binde Klæderne op. Hertil **Stytteband**, n. Bælte eller Baand at opkilte Klæder med. Tel. og fl.
Stytting, f. Forkortelse.
Stytting, m. 1) en kort Stok eller Kjæp; ogsaa ellers om en kort Ting. Voss og fl. — 2) en Tømmerslæde, kort Slæde. Trondh. Nordl. Andre St. Drog, Drætte, Vaga.
Styv, m. Stjert, Fuglehale. Nordl. Andre St. Stuv, Styl, Stert, Vele.
styva, v. a. (er, de), stævne Træer, kappe, hugge Toppen af. Alm. i de sydlige Egne. G. N. stýfa. (Af Stuv). Jf. kolla. Particip **styvd**: kappet.
Styva, f. halvvoxen Pige; s. Styving.
Styvbarn, n. Stifbarn, Ægtemages Barn fra et tidligere Ægteskab. (Uegentl. En som bliver tilsidesat eller forglemt). Brugt i flere afvigende Former, for en stor Deel med „k" (styk-); saaledes: **Stykbarn** (Stykkbadn), B. Stift, **Stikban**, Sdm., **Stjukbarn** (Skjukbaan, Sjukkbaan), Tel. Sæt., **Stugban**, Nordl., **Stygbaan**, Hall. Vald. Gbr., **Stybarn** (Styban), Trondh., **Stiban**, Namd., **Støbarn**, Smaal. Solør. — Særskilt: **Styvdotter** (Styk-, Stjuk-, Sty-, ꝛc.), f. Stifdatter; og **Styvson** (Stykfaan ꝛc.), m. Stifsøn. Saaledes ogsaa: **Styvfader** (Stykfar ꝛc.), m. Stiffader, Moderens anden Mand; og **Styvmoder** (Stykmor ꝛc.), f. Stifmoder, Faderens anden Kone. — Den egentlige gamle Form er stjup (G. N. stjúpbarn, stjúpfadir ꝛc.); dog findes allerede tidlig visse Afvigelser, saaledes i Lovene og Diplomerne stjuf, styf, styp, stjuk, stjug, styk. De beslægtede Sprog have deels en ældre Form, svarende til „stjup" (Ang. steop, Eng. step; Ght. stiuf, T. stief), og deels en yngre, som svarer til „stjuv" (Holl. stief, Nt. steef, Sv. styf, D. stif), maaskee en Tillempning til den høitydske Form, som egentlig har „f" for „p". Man henfører Ordet til Ang. steopan: berøve, fratage (ligt Lat. orbare: berøve En hans Forældre eller Børn).
Styvel (y'), m. (Fl. Styvlar), Støvle, høi Sko. Nogle St. **Støvel**; ogsaa **Stivel** (i'), Nhl., og **Stevel** (e'), Nhf. og flere. G. N. styfill; Sv. stöfvel, T. Stiefel, Ital. stivale. — **Styvelslegg**, m. Støvleskaft. Nogle Steder **Styvelsbending**, m. Sdm. Nordl.
styveleg, adj. s. følg.
styven, adj. dum, eenfoldig; eller egentlig: uøvet, uerfaren. Tel. og fl. Hedder ogsaa styveleg. Jf. stuven.
Styvfader, m. Stiffader; s. Styvbarn.
Styving, f. Afkapning; s. styva.
Styving, m. 1) en halvvoxen Fisk; især om Helleflynder. Sdm. — 2) en halvvoxen eller ikke fuldvoxen Dreng. Sogn og fl. I Tel. Stuving eller „Stuvingje" (Moland). — 3) en uerfaren, udannet Person; et eenfoldigt Menneske. Tel. — **Styvingsgjenta**, f. en halvvoxen Pige (= Styva). Sogn.
Styvmoder, f. s. Styvbarn. — **Styvmorblom**, m. Stifmoderblomst (Viola tricolor). Afvig. **Skjukmorblom**, Sæt., **Stømorblom**, Solør, **Stymorgull**, Ork.
stæ (= stend), s. standa.
Stæk, m. Stank, ond Lugt. Tel.
stækja, v. n. (er, te), stinke. Tel. (stækje). Sv. Dial. stäka. Jf. Isl. stækja: Stank.
stækjen, adj. harsk, stram, ubehagelig. Sogn. Jf. ogsaa barstæk.
stæla, v. a. (er, te), 1) stable, stuve, pakke tæt sammen. Af Staal (Stabel). Nordre Berg. — 2) staalsætte, lægge Staal i. Mere alm. G. N. stæla. — 3) bestyrke, sætte Mod i; ogsaa: tilskynde, opægge. Trondh. Gbr. og flere. Dei hadde stælt honom upp. Afvig. **stæra** (stære), Ork. Jf. støra. Ellers betegner stæla ogsaa: vise Staalet, f. Ex. om en Kniv: han stæler godt, ɔ: viser en god Staalsætning. (B. Stift). Jf. staala. — Particip **stælt**: staalsat ꝛc.
Stæle, n. Stabel, tæt sammenpakket Hob (= Staal). Sdm.
Stæling, f. Staalsætning; ogsaa: Bestyrkelse, Tilskyndelse; s. stæla.
stæma, s. stemma. **stænd**, s. standa.
Stængjel, s. Stengel.
stæra, tilskynde; s. støra.

Stært, s. Stert. — **stærte**, s. sterta.
stærug, adj. kraftig, stærk, fast. Tel. (Vinje). Jf. sterren.
Stæv, s. Stev.
Stø, s. Styd, Stød og Støde.
Støbarn, s. Styvbarn.
Stød, f. 1) Landingssted, Plads hvor Baade trækkes paa Land (sædvanlig med „Vor" paa Siderne og med „Lunner" i Grunden). Berg. Trondh. Nordl. Mest alm. **Stø**, ellers **Styd** (y'), Sdm. og **Sto'**, Sogn. G. N. stöd (pl. stödvar). — 2) Aabred, Elvebred. Østerd. Falder sammen med Stede (eller Stedje). — 3) en indhegnet Malkeplads (= Sæterkvi). Gbr. (Stø). Maaskee af anden Oprindelse; s. Sto. — Endeel Stedsnavne med Stod (o') eller Sto', som Eidssto', Apallsto', Gaukssto' (i Tel.), høre vel ogsaa hertil (jf. Praamstod); dog kunde dette „Sto" ogsaa være en Forkortning af „Stodo", for Stodom (o'), Dativ Fl. af Stad.
stød, adj. 1) stadig, som staar sikkert og ikke ryster eller vakler; f. Ex. om en Bænk. Mest alm. **stø**; i Nfj. og Sdm. **stød'e**. Egentlig: staaende (jf. G. N. einstœdr, hagstœdr, hugstœdr), af standa, stod. — 2) stadig med Hensyn til Varighed; jævn, altid ligedan; saaledes ogsaa: standhaftig, fast, urokkelig. Alm. og meget brugl. — 3) sikker i Gang eller Bevægelse; f. Ex. stød paa Fotom; stød paa Handi. Ogsaa: vis eller sikker i en Sag. Eg er ikkje stød paa det: jeg veed det ikke ganske sikkert. Det kann du vera stød paa: det kan du stole paa, det vil ikke slaae feil.
støda, v. a. (ar), gjøre stadig. Oftest: støda seg (stø' seg), ɔ: blive stadig, ogsaa: slaae sig til Ro paa et Sted; saaledes om Fiskestimene, naar de standse for nogen Tid paa Fiskegrundene. Nordl. (Jf. Støde). Ogsaa i Formen **stødast**, v. n. blive stadig eller varig, f. Ex. om Veiret. Sdm. og fl.
Støda, f. 1) Stadighed, Fasthed; ogsaa Styrke. Nhl. (Støa). — 2) Underlag i Kornstabelen i en Lade; det nederste Lag hvori Negene staae opreiste med Stilkene mod Grunden. B. Stift. Paa Sdm. **Styde** (y'). Jf. Reising. — 3) Sidetræ i en Væverstol. Sogn (Støa). Andre Steder Støra. Paa Helg. er „Støa" ogsaa Kant paa en Væv, hvorom see Stoda. Hertil „stø'vindt", s. stodovid, under Stoda (o').
Støde, n. 1) Sted, Plads. Særlig om en Fiskegrund i Havet. Sdm. Nordl. (Støe, Stø). Mere alm. i Sammensætning, som Gardstøde, Kvernstøde, Sagstøde, Skinstøde, Ilestøde. — 2) Stilling; Beskaffenhed. I Sammensætning, som Haarstøde, Maanstøde, Vederstøde (Værstøe); jf. Stod.
Stødekall, m. i Forbind. „faa ut Stødekallen", ɔ: tærske den sidste Rest af Kornet i Laden (s. Støda). Sdm.
Stødemylja, f. en Madret for den Dag, da Kornet er optærsket. Sdm.
stødføtt, adj. sikker paa Foden; som gaar med sikkre Skridt.
stødhendt, adj. behændig til at træffe, sikker paa Haanden. Trondh. og fl.
Støding, m. en Støtte under Midten af Langstokkene i en „Fiskehjell". Nordl. (Lof.) i Formen Støing, Støng, Styng. Ellers med Begrebet: staaende Ting, i Einstøding, Heimstøding, Umstøding. Jf. Uppstøding.
Stødkrok (?), m. et Slags Fiskekrog eller Angel. Solør. (Støkrok).
stødleg, adj. stadig, sikker (= stødug).
Stødleike, m. Stadighed, Fasthed.
stødna, v. n. (ar), blive stadigere, el. sikkrere. Lidet brugl. (stønna).
Stødnad, m. Bestyrkelse. Guldal. (Stønna). Falder sammen med Studnad.
stødt (støtt), adv. 1) stadigt, fast, uden Vaklen. — 2) stedse, bestandigt. Jf. stendigt. — 3) sikkert, nøiagtigt. Eg visste det so stødt.
stødug, adj. 1) fast, sikker, paalidelig. Nogle St. **stødig** (med tydeligt d); ogsaa **støug**, og i Indh. **studug**, som vel egentlig er stodug (o'), af Stoda (o'), f. G. N. stödugr. — 2) stadig, vedvarende. Nogle St. **støug**; i Sæt. tildeels **støig** eller støyg (med Diftong), f. Ex. „Dæ vardt støygt Veir".
Stødul (Støul), s. Støl.
stødva, v. n. (ar), standse, hvile, staae stille. Brugt i flere afvigende Former, nemlig: **støva** og **støvda**, Ryf.; **støiva** (støyve), Sæt., **stauva**, Hard. G. N. stödva: standse (v. a.). Hertil nærmer sig ogsaa: stava og staba (sta'a) i Tel., og ligeledes stogga og stagga. (Jf. Overgangen i Ordet Bodve).
Støe, s. Støde. — **Støing**, s. Støding.
Støkk (ø'), m. 1) Brist, Sprække. Hall. og fl. I Tel. **Stekk** (s. støkka). — 2) Skræk, Rædsel. Faa ein Støkk: blive opskræmt. Jæd. og fl. Nogle St. **Stokk**, n.
støkka (ø'), v. n. (støkk, stokk, stokket), 1) briste, sprække (saaledes at et Stykke falder ud). Det støkk i sunder: springer i Stykker. Ljaaen stokk i Eggi: fik Skaar i Eggen. B. Stift og fl. Inf. tildeels **støkkja**; nogle Steder **stekka** (stekke), med Præs. stekk'e. Tel. Sdm. — 2) briste løs, falde ud. Det stokk ut eit Stykke or Berget. Reina stokk ut i Elvi. G. N. stökkva. Jf. Goth. stiggkvan: støde. — 3) bryde ud, flyde, rinde; f. Ex. om Sved. Eg vardt so heit, at det stokk Sveiten. (Sdm.). Det stokk ikkje Taara av honom (ɔ: han græd aldrig). Rom. og flere. — 4) rende bort, løbe, flygte pludselig (= skvetta); om Dyr eller Fugle. Hard. og fl. (G. N. stökkva). — 5) fare op af Skræk, faae en Gysning eller Rystelse (= skvetta, kvekka, kippa seg). Jæd. Rbg. Jf. Sv. stinka: hoppe (Rietz 677). T. stinken og Eng. stink have faaet en

anden Betydning, lig det foranførte stækja.
støkken, adj. 1) skjør, sprød, som let brister. I Nordre Berg. **stekkjen**; i Ork. **stokkjen**. — 2) sky, let at skræmme. Jæd. og flere. (støkkjen).
støkkja, v. a. (er, te), 1) afbrække, støde et Stykke af. Sogn og fl. I Tel. **stekkje**. — 2) fælde, udgyde. Støkkja Taarer: græde. Num. (Jf. G. N. stökkva: stænke). — 3) skræmme, skrække; ogsaa: jage, drive; f. Ex. „støkkje Fisk": drive Fisken hen til en Fiskeplads. Østl. (Hadeland). Jf. stokka. — Particip **støkkt** (støkt).
støkkna, v. n. blive skjør eller sprød (støkken). Nogle St. **stekkna**.
Støl, m. 1, Malkeplads i en afsides liggende Græsgang. I de nordlige Egne kun om selve Pladsen med de derpaa staaende Hytter (Sel); i de sydligere Egne (Sogn, Hall. Tel. ꝛc.) ogsaa om de omliggende Marker og altsaa det samme som Sæter. Den oprindelige Form er Stodul (o') el. Stødul (G. N. stödull); deraf ogsaa **Sto'ul**, Tel. (Tinn), **Staul**, Tel. (andre St.), **Støil** (el. Støyl), Sæt. Sdm. og **Stul**, Gbr. Ellers alm. **Støl** (m. langt ø).
Støl, m. 2, 1) en liden Jernkrog eller Krampe (= Kjeng). Jæd. — 2) et Led i en Kjæde; en af Pladerne paa et „Stølebelte". — 3) en Tomme eller enkelt Deel i et Heftemaal (omtr. som Stolpe). Paa Sdm. **Støil**. Den gamle Form ellers usikker.
Støle, Stilk; f. Styl.
Stølebelte, n. et Bælte som er belagt med smaa firkantede Metalplader. B. Stift.
Støl-eld, m. Vagt-Ild paa en Malkeplads. Nhl.
Stølsbud, f. Mælkehytte (= Sel) paa en Sæter. Hall. og fl.
Stølsbøle, n. f. Sæterbol.
Stølsvoll, m. Græsplan omkring en Malkeplads. Hall. og fl.
Stømn, f. Stomn. — **stømna**, f. stomna.
Stømor, f. Styvmoder.
støna, v. n. (er, te), gaae blindt hen, fare taabeligt frem. Sdm. (støne). **Støn**, m. en Taabe, Dumrian.
støv, stiv; f. styrd.
støra, v. a. (er, de), tilskynde, raade, anbefale; ogsaa: lokke, forlede eller opægge. Dei størde meg til det. Sdm. (meget brugl.). Ved Trondhjem bruges **stæra** og **stere** (steer') i lignende Betydning. (Jf. ogsaa styra og stæla). — Hertil **størast**, v. n. tilskynde hinanden; opmuntre sig selv indbyrdes; blive dristigere. Sdm. I Ork. **stæres**. Jf. G. N. stærast: blive overmodig.
Støra, f. Sidetræ i en Væverstol. (Mest i Fleertal, ligesom Leinar og Stolar). Sogn, Vald. Tel. ogsaa Jæd. og flere. Ellers i anden Form: **Styra**, Gbr., **Stæa**, Sogn; **Stæer**, pl. Rom. (Maaskee for Stødra?).
størd, tilskyndet; f. støra.
Størhus, n. Kogehuus, Ildhuus; ogsaa Kjøkken. Østl. og ved Trondhjem. Tildeels afvigende **Størøs**, Østerd., og **Sturus**, Smaal. I svenske Dial. störhus, sterhus, sters ꝛc., forklaret som Stegerhuus (Rietz 671). Hos os synes Ordet hellere at udgaae fra det gamle Starvhus (Arbeidshuus).
Støring, f. Tilskyndelse; f. støra.
større, f. stor og stort.
størst, adj. størst; f. stor. Mest alm. udtalt støst (støsst). Største-Parten: den største Deel.
Støt, m. f. Støyt.
støtt, f. stutt, stødt og stydja.
Støv (Omkvæd), f. Stev.
støva og **støvda**, f. stødva.
støvja, f. stevja.
støyg, f. stødug. — **Støyl**, f. Støl.
støypa, v. a. (er, te), 1) nedstyrte, støde, kaste. Støypa seg ut i: styrte sig ud, f. Ex. i et Bad. Indh. og fl. (Af stupa, staup). G. N. steypa. Vel ogsaa: smøge af eller paa; f. Støypekufta. — 2) støbe, gyde i en Form (= renna). Mere alm. Jf. støyta. — 3) malte Korn, lægge i Blød til Malt. Tel. og flere. (S. Staup). Sv. stöpa. — Particip **støypt**, nogle Steder støyft.
Støypar, m. en Støber.
Støype, n. Maltning (= Staup). Buskr.
Støypekufta, f. Kufte eller Overtrøie, som kan paatrækkes over Hovedet, ligesom en Skjorte. Indh.
Støypeskeid, f. Støbeskee, Jernskee at bruge ved Støbning. Hedder ogsaa **Støypeskjel** (-skjæl), f. B. Stift; og **Støypesleiv**, f. Smaal.
Støyping, f. Støbning.
støyra, v. a. og n. (er, de), 1) opsætte Korn paa Stavrer (Staur) til Tørring. Ryf. Nhl. og flere, ogsaa ved Trondhjem. — 2) nedramme, nedsætte Pæle eller Stavrer; f. Ex. til en Hesje. (Oftere staura). — 3) pikke, støde med en Kjæp eller Stikke. Hard. og fl. Ogsaa: gaae plumpt eller klodset frem (= staura). Hall. og fl.
støyreful, adj. noget plump, men ogsaa slu og listig. Hall.
støyren, adj. plump; aabenmundet. Hall.
Støyring, f. det Arbeide at opsætte Korn til Tørring paa Ageren.
Støyt, m. 1) Stød, haardt Sammentræf. Ogsaa figurlig: Modgangsstød, Tab, Skade. — 2) Mærke efter et Stød; Saar, Bugle. — 3) Portion, Slump som bliver udstødt eller udhældet. Taka seg ein Støyt, ɔ: en Slurk, en Drik. — 4) Klods at støde med; saaledes ogsaa: en liden Flik paa en Skosaale. (Taastøyt). Østl. Spotviis: en ubehændig, taktløs Person. (Tverstøyt). — 5) Anstød, noget som stopper eller staar i Veien; f. Ex. om Steen i en Ager. —

6) en Bjergtop med en steil eller tvær Side. Østerd. i Formen **Støt.**

støyta, v. a. (er, te), 1) støde, ramme haardt. G. N. steyta; Goth. stautan. Ogsaa: gjøre Meen eller Smerte ved Stød; f. Ex. støyta seg; støyta Foten sin ꝛc. — 2) styrte, kaste (= støyppa). Støyta seg i Vatnet. Støyta i seg: drikke stærkt (jf. Støyt). Ogsaa om at støbe, især Talglys. „Støyte Ljøs", Nordre Berg. — 3) knuse, støde til Pulver (= stappa). — 4) frembringe ved Stød; f. Ex. støyta Hol paa; støyta eit Stykke utor. — 5) v. n. støde an imod noget, træffe en Hindring. Baaten støytte paa ein Stein. Ogsaa om taktløs Tale eller Opførsel. Jf. Han kom støytande med det.

Støytar, m. en Støder (til en Morter ꝛc.).

Støyteregn, n. styrtende Regn.

Støyting, f. Støden, Stødning.

støytsam, adj. plump, ubehændig, taktløs. Hedder ogsaa **støyten;** dog lidet brugl.

støytt, part. stødt; skadet ved Stød; ogsaa: støbt (jf. skumstøytt, talgstøytt).

støyve, s. stødva.

Su, f. en So, et Hun-Sviin. Helg. Trondh. og flere, dog lidet brugl. undtagen i enkelte Talemaader, saasom: Dei hava korkje Ku elder Su, ɔ: de have ingen Kreature. „Su'a bryt, aa Ungann nyt", ɔ: de unge lide for de gamles Brøde. Indh. (Jf. Sugga). G. N. sýr (jf. Formerne Kyr og Ku). Mere alm. bruges Su om et skiddenfærdigt Menneske; paa Sdm. **Sud** (Skitsud).

Su, f. Sud. — **sua,** s. suga.

subba, v. n. (ar), søle, arbeide i Væde og Fugtighed; gaae i vaade Klæder ꝛc. Mest brugl. i de sydlige Egne. Hedder ogsaa svabba og sabba. Hertil **Subb,** n. og **Subbing,** f. Sølerie, ureenligt Arbeide. (Isl. subb). Ligesaa: **Subb,** m. og **Subba,** f. en Søler, Sjasker.

subbutt, adj. sølet, fugtig; ogsaa ureenlig. Hedder ogsaa **subben.** Jf. suffutt.

Sud (uu), f. 1) en Fuge i en Baad eller Fjelevæg, en Sammenfældning hvori den ene Kant skyder ud over den anden, ligesom i et Tegltag. Mest alm. **Su;** i Nfj. og Sdm. **Sud.** G. N. súd. (Jf. Sudtak og syda). — 2) en Skure langs ad den underste Kant paa en Tømmerstok, saaledes afpasset at den dækker en tilsvarende Forhøining paa den underliggende Stok i Væggen. Tel. (Su). Andre St. Mosefella. — 3) en Side. Valders. „Paa hi Su'e". „Paa kor si Su": paa hver sin Side. Sv. Dial. sud.

Sud, f. (2), Bølgedrag, stor Bølgegang paa Strandbredden. (S. Dragsud og Suddrag). Mest alm. **Su.** Maaskee af sjoda, ligesom Soda og Saud, f. Jf. Eng. suds: skummende Vand, Vask ꝛc.

Sud (u'), m. (n.), Syd, Sydkanten. Brugt i Formen Su, Syd, Sø; s. følgende. (G. N. sudr, n.). Sigla i ein Sud, ɔ: i en sydlig Retning. Ganga til Suds (Syds, Søys): blive mere sydlig; om Vinden.

sud (u'), adv. syd, mod Syden; ogsaa: i Syd. Lyder forskjelligt, saaledes: **su,** Tel. Num.; **syd** (y'), Nfj. Sdm.; ellers mest alm. **sør** eller **sø;** egentlig **suder,** men fordunklet ved Overgang til Komparativformen **sydre.** Jf. sunn (synn). G. N. sudr; Ang. suð, Eng. south; Ght. sund; derimod T. süd, Holl. zuid, Sv. söder. — **sud-etter,** adv. syd over, mod Syd. (Nogle St. sytt'e, el. søtt'e, maaskee for sud-til). — **sud-i,** adv. i Syd; paa Sydsiden. (su-i, Tel.). — **sud-paa,** adv. paa Sydkanten (af Landet).

Sud-aust, m. Sydost. (Søaust ꝛc.).

sudbær, adj. noget sydlig, om Vinden. „søbær, Helg. Namd.

Sudd (u'), m. en Visk eller Kvast med Skaft, f. Ex. til at vaske Fisk med. Trondh.

Suddrag (uu), n. Havbølgernes Fremstyrtning og Tilbagetrækning paa Strandbredden. B. Stift, Ryf. og fl.

sudhall, adj. hældende mod Syd.

Sudkant, m. Sydkant.

sudleg, adj. sydlig. (Mange St. sørleg).

Sudlending, m. Sydlænding, Sydboer.

sudlengst, adj. sydligst. Tel.

sudrøn, adj. sydlig, om Vinden. Nordl. og Trondh. i Formen **sørrøn.** (G. N. sudrœn: som er fra Syden). **Sudrøna,** f. sydlig Vind. „Sørrøna", sjelden.

Sudsida, f. Sydside. (Su'sia, Sørsia ꝛc.). Den sydligste Deel af Horizonten benævnes ogsaa **Sudkraa,** el. **Sudro,** f., mest paa Østl. i Formen Sørro (Sø-ro).

Sudskjella, f. en jævn og kjølig Vind fra Sydkanten. „Sydskjelle", Sdm.

Sudskotung (o'), m. s. Skotung.

Sudstemna, f. Sydgaaende.

Sudtak (uu), n. Brædetag, hvori enhver Fjel skyder lidt ud over Kanten af den nedenfor liggende. S. Sud, f.

sudtekkja, v. a. tække med „Sudtak". Particip **sudtakt.** Jf. syda.

sudvend, adj. hældende mod Syd. „førvend", Østl. (Rom.). — **Sudvenda,** f. en Hældning imod Syd. „Sørvenda", Rom.

Sudvest, m. Sydvest.

Sud-æsing, m. En som boer søndenfor en Aas. „Søæsing", Hall.

Sud-ætt, f. Sydkant; ogsaa Vind el. Veir fra Sydkanten. Egentl. Suder-ætt; afvig. **Sørætt, Sørægt.** (B. Stift). G. N. sudrætt. — I Nordl. ogsaa „Sør-rot", f. om langvarig Søndenvind.

suffa, v. n. søle, pladske (= subba). **Sufs,** n. Søle, Ureenlighed. Lister (i Formen Sups). — **suffen,** og **suffutt** (supset), adj. fugtig, sølet, ureenlig. Sirebal og fl.

Suft, f. 1) Saft, Suulvædske (i Madvarer).

Tel. — 2) Smule, Gran. Nfj. og flere. Paa Sdm. Syft (y'). „Inkje Syft'a": ikke det allermindste.
sufta, v. a. befugte. Det suftar seg: det bliver fugtigt, udsveder Saft. Tel. (Vinje). Sv. Dial. söfta.
suftig, adj. saftig, vædskefuld. Tel.
suga, v. a. og n. (syg, saug, soget), 1) suge, indsøbe med sammenpresset Mund. Inf. nogle St. **sua** (sue). Supinum alm. **sogje** (o'). G. N. suga, el. sjuga (sýg, saug, sogit). — 2) patte, die; egentl. suge Vædske af. Suga Moder si. Han syg endaa: han er endnu ikke afvant. Jf. søygja. — 3) trække, drage til sig; f. Ex. om en Strøm: Han syg aat seg Vatnet. (Heraf Sog). Ogsaa: æde, nippe til sig; om Fiske eller Sødyr. Jf. Grunnsog. Uegentlig: Det syg Mergen or Kroppen (om Anstrengelse eller Sygdom). Det syg fyre Bringa: det klemmer eller trykker for Brystet. Jf. Sog.
Suga, f. Die, Patte. I Udtrykket: giva Suga, ɔ: give Die. — **Sugebarn**, n. Pattebarn (= Sogbarn). Hall. **Sugemoder**, f. Amme (= Sogmoder). I Valders „Sugarmor".
Sugar, m. 1) Sliimaal (= Sleipmakk). — 2) et Slags Polyp (s. Strøms Søndmørs Beskr. 1, 204).
Sugg, m. 1) en stor og før Karl. Østl. Sjeldnere **Segg**. Andre St. **Sogg**. — 2) en Søler, s. sugga.
sugga, v. n. gaae seent, nøle, søle. Hall. Andre Steder sigga og sagga. Hertil **Sugg**, m. og **Sugga**, f. en seenfærdig Person.
Sugga, f. 1) So, Hun-Sviin (= Su). Jæd. Rbg. Tel. (Sv. sugga). Andre St. Syta og Purka. — 2) en før og fyldig Kvinde. Nordre Berg. Ogsaa En som er seenfærdig; s. sugga.
Suging, f. Sugning (= Sog).
Sugl (Suul), s. Suvl.
Sukk, n. om Vædske, s. Sukl.
Sukk, m. 1) et Stød, en Rystelse; s. sukka. — 2) Suk, Aandestød (= Andvarp). — 3) en kort Bøn, især i Verseform; Riimbøn, Hjertesuk.
sukka, v. n. og a. (ar), 1) skvulpe, klukke; om Vædske i et Kar. Nhl. Nogle Steder **sukla**. (Jf. svakka). — 2) sukke, drage et Suk (= andvarpa). Sv. sucka. (Jf. Eng. sigh, Nt. suchten, T. seufzen). — 3) vove, triste sig til. Sukka til: slaae til (= leggja til). Det var ein Storm, men endaa hadde han sukkat til og rott ut. B. Stift. — 4) v. a. ryste eller støde et Kar (omtr. som sikka). Nhl. — 5) hidse en Hund. Østl. (Solør og fl.). Det sidste nærmer sig til søkja.
Sukka, f. en Huulning eller Sænkning (jf. søkka); især om et Sted hvor Ryper eller andre Fugle have skjult sig i Sneen og ved deres Uddunstning foraarsaget en Synkning i Sneeskaden. Hall. Tel.
Sukker, n. Sukker. (Ital. zucchero). Betonet Sukk'er. — **Sukkerkorn**, n. liden Sukkerklump.
Sukl, n. blandet eller klumpet Vædske; for Ex. om Tykmælk med megen Valle. Berg. Nordl. og fl. Hedder ogsaa Sukk, Hall. Vald. Andre St. Sutr, Sudder.
sukla, v. n. skvulpe. S. sukka.
Sul, n. see Suvl.
Sul (uu), f. 1) Halsaag (Klave) til et Sviin. Gbr. Toten, Rom. G. N. súla. — 2) Løbet paa en Skydebue. Tel. (Vinje). Begrebet synes egentlig at være: en Trekant. I nogle Stedsnavne dunkelt.
Sula, f. 1) en Kløft (saasom paa et Træ, eller paa visse Redskaber). Helg. Saaledes ogsaa: Vinkelen imellem et Menneskes Fødder (= Skrev, Klov). Nordl. og Namd. — 2) en Støtte eller Stolpe med en Kløft oventil. Nfj. Nordl. (Jf. Marsula). Ogsaa om en kløftet Stang. (Halmsula, Ristarsula). Jf. Neip og Tjuga. G. N. súla: Stolpe (T. Saüle). — 3) en gaffelformig Kløft eller Ramme, hvorpaa man ophasper Fiskesnøret, idet man trækker det op af Søen. Berg. Trondh. Nordl. — 4) Hjørnetougene paa et Fiskevod (som nemlig i udspændt Stilling danne en smal Vinkel). Senjen. (I B. Stift Geilar). — 5) en vis Søfugl, s. Havsula.
sula, v. n. (ar), tage lange Skridt, strække ud (= skreva, klova). Nordl. s. Sula, 1. Ogsaa i Tel.
sula, v. a. (ar), 1) binde Halsaag paa; s. Sul. — 2) ophaspe et Fiskesnøre; s. Sula, 3. Nogle St. **syla** (-er, te). Sula upp: slutte med Fiskeriet, reise hjem fra Søen. Berg. Nordl.
suldra, søle; s. sulla.
Sule, m. en bygtig Karl. Hall. Ellers **Sular**, Ryf. **Sole**, Sdm.
sulka, v. a. (ar), smudse, tilsøle, besudle. Temmelig alm. Sv. solka.
sulkutt, adj. smudset, ikke ganske reen.
sulla, v. n. (ar), 1) nynne, synge sagte. B. Stift. Jf. surla, hulla. — 2) lege, holde sig lystig. Tel. Ogsaa: svæve omkring, tumle sig. (Landst. 751). — 3) søle, røre i noget (Isl. sulla). Hedder ogsaa: **suldra**. Hall. Hertil maaskee **Sull**, i Forbindelsen „gaa um Sull": blive spildt eller ødelagt. Hall.
sulla(d), adj. drukken, fuld. Sdm. Nordl.
sulna, s. sundla. — **Sult**, s. Svolt.
Sulting, m. en Gnier. „Sultingje", Tel. Vel egentl. Svolting.
Sulu (Svale), s. Svola.
sum, conj. som (ligesom); s. som.
Sum (u'), n. Svømning. Koma paa Sumet (Summ'e): komme i svømmende Stilling, vade til man ikke længere naaer Bunden. Num. Tel. Afvig. **Saam**, „koma paa

„Saam'e", Tel. Nogle St. **Svaam**, Østerd. (?). „Kjøre til Svaams": drive en Hest til at svømme. (Jf. sumd, symja og Sund). Hertil Sumfot og Sumfugl.

sum (u'), adj. nogen, endeel; eller (i Fleertal) somme, nogle. I Ental kun kollektivt om en mindre Deel af en Mængde. Sædvanlig med Subst. i den bestemte Form, f. Ex. sum Fisken, el. sum utav Fisken, ɔ: en Deel af Fisken. Sum Skogen er stor, og sum utav honom er smaa. („Sum'e 'ta' naa", Nordre Berg.). Mest alm. i Neutrum, f. Ex. sumt Folket; sumt Kornet; sumt av di (ɔ: en Deel deraf); sumt er gamalt, og sumt er nytt ꝛc. Ligesaa i Fleertal. Sume Dagarne; sume Stykki ꝛc. Nogle St. „some", ogsaa „summe". G. N. sumr (pl. sumir); Ang. sum, Eng. some; Goth. sums. — Afvig. **sumle** (for sumlege), Nhl. Jf. G. N. sumlegir; Sv. somlige.

Sumar (u'), m. (og n.), Sommer, den varme Aarstid. Nogle St. Summar, ogsaa **Somar** (og Somaar), Tel., **Samar**, Østl. **Saamaar**, Gbr. Ork. Med andet Kjøn: „eit Sumar", Rbg. Tel. G. N. sumar, n. (og sumarr, m.); Ang. sumer. Fleertal sædvanlig **Sumrar** (nogle St. Sumbra). I Sumar: i denne Sommer. I Sumar var: forleden Sommer. Jf. i Fjor Sumar (forrige S.), og: i fyrre Sumar (næstforrige S.). Ein Sumaren, el. ein av Sumrom: en af de sidste Sommere. Til Sumars: til Sommeren. En Dativform Sumre (Sumbre) bruges i Forbindelsen „av Sumre", ɔ: efter „Sumarmaal" (s. d.), f. Ex. fem Vikor av Sumre, ɔ: fem Uger efter 14de April. I Sammensætning omverlende Sumar og Sumars; saaledes **Sumar(s)-bunad**, **-dag**, **-føre**, **-natt**, **-plagg**, **-sol**, **-varme**, **-veder** (veer), og fl.

sumarbær, adj. (om en Ko) som har kalvet om Sommeren.

Sumardraatt, m. Udbytte af Sommeren; især af Mælkevarer.

Sumarfugl, m. Fugl som man kun seer om Sommeren; Trækfugl.

sumarhoggen, adj. fældet om Sommeren.

sumarleg, adj. sommerlig; om Veiret ꝛc.

Sumarmaal, n. den Tid hvorfra Sommerhalvaaret regnes, nemlig den 14de April. Ogsaa kaldet „Sumarnæterna" (Dativ Sumarnottom). Modsat Vetternæterna.

Sumarnæter, pl. s. Sumarmaal.

Sumarsbolk, m. en Deel af Sommeren; ogsaa: Sommermaanederne.

Sumarshalva (el. -holva), f. Sommer-Halvaaret. Ogsaa kaldet **Sumarsida** (Østl.), **Sumarsparten** (Berg.), **Sumartalet** (Trondh.).

sumarslang, adj. sommerlang. I Forbind. ein sumarslang Dag.

Sumarvinna, f. Høslæt (= Slaatt).

sumd, adj. svømmedygtig, som kan svømme (symja). Nogle St. **symd** (y'), Sdm. og flere, ogsaa: **synd** (y'), Rbg. G. N. syndr. Jf. Sund og sunda.

sumde, s. symja. — **sume**, s. sum.

Sumfot, m. Svømmefod (paa Fugle). Ryf. Oftere **Sumlabb**. I Tel. **Sundleiv**.

Sumfugl, m. Vandfugl. Tel. (Hvidseid).

sumla, v. n. (ar), 1) pladske, røre i Vand eller Vædske; saaledes ogsaa: svømme, bade sig. B. Stift. Jf. svamla. — 2) rode, røre i en Masse; sløse, ødsle med noget. Han heve til aa sumla med: han har noget at rutte med; han svømmer i Overflod. — 3) søle, spilde Tid (jf. rota); være længe oppe om Aftenen Østl. (Sv. Dial. sumla). — 4) v. a. ødsle bort, forøde. Han hadde sumlat det burt. Ogsaa: røre sammen, bringe i Uorden. Nordl. (G. N. sumbla). See ogsaa svimra.

Sumlabb, m. s. Sumfot.

Sumling, f. Pladsken (s. sumla); ogsaa Ødselhed; Sølerie; Tidsspilde ꝛc. Nogle St. **Suml** (Summel), n. Østl.

sumlug, svimmel; s. svimrug.

[**Summ**, m. Sum (Lat. summa).

sumpa, v. a. (ar), røre sammen, forvikle. „sumpe i Hop", Tel.

Sumpa, f. Røre, Forvikling; en uordentlig Masse. Tel. og fl.

Sumper, m. i Forbind. „kome i Sumpren", ɔ: komme bort, blive glemt eller spildt. Sdm. Jf. forsumprad.

sumrast, v. n. (ast), blive Sommer; faae et sommerligt Udseende.

sumstad, adv. sommesteds. Nogle St. **sumstaden** (sumesta'n) og **sumestads**. Hedder ogsaa „sume Stader", og i Dativform (sumom Stodom) „sumaa-stodaa" (o'), see Stad.

sumtid, adv. somme Tider, stundom. Ogsaa adskilt „sume Tider"; nogle Steder „sume Tiderna", forkortet „sumti'en".

Sumul, s. Simla.

Sund, n. 1, Svømning (= Sum). Koma aa Sund: komme til at svømme. Rbg. Nedenæs. G. N. sund. Ogsaa det samme som Sundmage.

Sund, n. 2, et Sund, smalt Farvand eller Indløb. Nogle St. afvig. **Synd**, Sdm. Ndm. G. N. sund; Ang. sund, Eng. sound. — Paa Østl. betegner Sund ogsaa: et Færgested, Overfartssted i en Aa.

sund, adj. revnet, hullet, ikke heel. Nyere Form, s. sunder.

sunda, v. n. (ar), svømme (= symja). Ogsaa v. a. lade svømme (= sundriva). Østerd. Ellers i anden Form: **synda**, Hall. Vald. (G. N. synda: svømme).

Sundag, m. Søndag, første Ugedag. Nogle St. afvig. **Syndag** (y') og **Søndag** (især Østl. og nordenfjelds). Oprindelig Sunn-dag, d. e. Solens Dag (jf. Maandag), G. N. sunnudagr, Ang. sunnandäg.

Jf. Kvitsunn. — Til Sundags: til Søndag. Sinne Sundag: s. Sinn. — **Sundagshelg**, f. Søndags-Døgnet, regnet fra Løverdags Aften. **Sundagskveld**, m. Søndagsaften.

sunder (sundr), adv. sønder, itu, i Stykker; ogsaa: adskilt, fra hinanden. Mest alm. forkortet til **sund** (nogle St. sunn) og ofte i Forbindelse med „i", nemlig: **i sunder** (i sund), f. Ex. Det gjekk i sunder. G. N. sundr, og i sundr; Ang. sunder; Goth. sundro. (Jf. sundra, v.). — I de vestlige og nordlige Egne gaar Ordet over til et Adjektiv **sund**, med Betydning: brusten, revnet, hullet (brugt som Modsætning til „heil"), og med fuld Bøining, f. Ex. „ein sund'e Sko"; „eit sundt Glas"; „nokre sunde Klæde" ꝛc. Saaledes ogsaa i Sammensætning, f. Ex. sund(e)hoggen, sundt-hogget, sunde-hogne. Nogle Steder **synd** (synd'e), i Neutr. **syndt**; Sdm. og flere. Den ældre og rettere Form er derimod: sunder (uden Bøining), f. Ex. sunder-hoggen, sunderhogget, og i Fleert. sunder-hoggne. Hertil mange Sammenstillinger med Particip, som: sunder-broten (o'), -flakt, -hakkad, -klipt, -kløyvd, -krasad, -riven, -sigen, -skoren, -slegen (e'), -sliten, -støytt, o. s. v. Særskilt kan mærkes: **sunderbytt**: deelt i flere Parter. **sunderhavd**: adskilt, tagen i Stykker. **sunderlagd**: lagt fra hinanden; ogsaa: deelt, skiftet. (Afvig. „sunn-lagt", Trondh.). **sunderlamrad**: forslidt ved langvarig Gnidning; f. Ex. om Kjøretøi. („sunn-lamra", Trondh.). **sunderskjeken**: revnet af Rystelse. **sunderteken**: tagen i Stykker, sønderlemmet.

sundla, svimle; s. svimra.

Sundleiv, m. Svømmefod paa Fugle. Tel. (Vinje). S. Sumfot.

Sundmage, m. Svømmeblære i Fiskene. Østl., ogsaa i Nordl. (Lof.). Ellers kaldet **Sund**, Nedenæs; ogsaa **Sogmage** (o'), Hard. (Jf. Flatmage). Isl. sundmagi.

Sundmann, Færgemand. Østl.

Sundpengar, pl. Færgeløn.

sundra, v. a. (ar), adskille, sætte fra hinanden. G. N. sundra. (Af sunder). Sundra fraa: fraskille, afsondre. (Ikke meget brugl.).

sundrida, v. a. (rid, reid), ride en Hest ud i Vandet, saa at den maa svømme. Lister (s. Sund, 1). Jf. sunda og symja.

Sundring, f. Adskillelse; s. sundra.

Sundstad, m. Færgested, Overfartssted ved en Aa. Østl.

sundt (sønder), s. sunder.

sungen, part. sungen; s. syngja.

sunn, adv. syd, til Sydsiden. Brugl. i Hall. f. Ex. sunn um Fjellet. Afvig. **synn**, Guldalen. Jf. sud (syd). Mere alm. i Stedsnavne, som Sunnfjord, Sunnmøre, Sunndal. (G. N. Sunnfjördr ꝛc.). Nogle St. **synn**, saaledes paa Sdm. altid „Synnmør" og „Synnmøring". — Hertil sunnan, sunnarlege, og Adj. syndre (synn-re) med Suprl. synst (synnst).

[**sunn**, adj. sund, frisk. T. gesund.

sunnan, adv. søndenfra. Mange Steder **sunna**, og afvig. **synna**. G. N. sunnan. — **sunnanetter**: søndenfra, mod Nord. (Afvig. synna-ette). **sunnanfyre**: søndenfor. **sunnan-til**: a) i den sydlige Deel; b) søndenfra. Nogle St. tydeligt: sunnan-te (Hard. Tel. Hall.); andre St. sunna-te og synna-til. Jf. sunn.

Sunnandrag, n. og Sunnandraatt, m. Lufttræk fra Syd i Skyerne.

sunnanfjells, adv. søndenfor Fjeldene.

Sunnankast, n. Vindkast søndenfra.

Sunnan-mann, m. En som er kommen søndenfra. Ikke alm. (Paa Sdm. Synna-ette-mann).

Sunnanveder, n. Veir fra Sydkanten. (Sunnaveer, Synnaveer).

Sunnanvind, m. Søndenvind. (Afvigende: Sunnavind, Synnavind). Jf. Landsynning, Utsynning.

sunnarlege, adv. sydlig, ude mod Syd. Det ligg langt sunnarlege. (sunnale', synnalege). Lidet brugl. G. N. sunnarla; jf. sunnar: sydligere.

Sunnfjording, m. Indbygger af Søndfjord (i Bergens Stift).

Sunnmøring, m. s. Mør.

Sunu (Sene), s. Sin.

Sup, m. 1) en Mundfuld af Drikke eller Søbemad; en liden Slurk. Alm. (Sv. sup). — 2) Suppe; s. Supa. — 3) et Rør til Afledning af Røg; en Røghat. Sogn, Vald. Ogsaa: et lidet Ildsted med Skorsteensrør. Vald.

supa, v. a. (syp, saup, sopet), 1) søbe (en Vædske), trække ind i Munden. G. N. súpa. (Supin. lyder alm. sope, o'). — 2) æde med Skee; f. Ex. supa Mjølk. — 3) drikke smaat, tage en og anden Slurk; saaledes ogsaa: pimpe, smage ofte paa stærk Drik. Jf. Sope.

Supa, f. Suppe; Vælling. Nogle Steder i anden Form: **Sup**, m. Hard.; **Supand**, n. Sogn, Vald.; **Supan**, f. Nfj. Paa Sdm. derimod „Supa", f., men visstnok for Supan, da Endelsen „a", som her er usædvanlig, ogsaa beholdes i Sammensætning, f. Ex. Supa-fat, Supa-mjøl og fl. Ogsaa i Trondh. Stift i samme Tilfælde med „a", saaledes i Fosen „Supamat", ɔ: Søbemad, Suppe. (Sv. supanmat). Regelret skulde det være: Supemat, Supemjøl o. s. v.

Supar, m. En som gjerne drikker stærk Drik. Sv. supare.

supekjær, adj. som elsker Drik.

Suping, f. Søben; ogsaa Pimpen.

Suppa, f. Tømmerhob; s. Soppa.

sur (uu), adj. 1) suur i Smagen; syrlig.

G. N. súr(r). — 2) raa, skarp, fuld af skarpe Vædsker; om Jord. Jf. sur i Augom: suurøiet. — 3) barsk, ublid; om Luft og Veir; ogsaa: bitter, ubehagelig, om Livsvilkaar; suurseende, vranten, om Personer.
Sura, f. Syre (Urt), Rumex Acetosa. Sæt. Tel. (G. N. súra). Ellers kaldet **Suregras**; nogle St. **Syra**; ogsaa **Sursyra**, Hall. og fl. Jf. Gauksura, Reinssura.
Sur-apall, m. Skov-Abild.
Surbraud, n. Suurbrød.
Surbrim (ii), n. syrlig Ost (Brim).
Sur-eple, n. Skovæbler.
Surfisk, m. Fisk som er saaledes tillavet, at den holder sig suur. Især: **Sursild**, f. (Trondh.). Jf. Rakfisk.
Surka (u'), f. en skimmelagtig Skorpe paa Kjød eller Fisk; Smuds, Ureenhed som lægger sig i Rynkerne paa Overfladen. Berg. Stift.
surkast, v. n. blive skimlet eller smudsig paa Overfladen.
surkutt, adj. smudsig, ureen.
surla (u'), v. n. (ar), nynne (= sulla); ogsaa spille sagte. (Jf. Sv. sorla: risle). **Surling**, f. sagte, nynnende Lyd.
Surleike (uu), m. Suurhed.
surlynd, adj. vranten, uvenlig. Tel.
Surmysa (y'), f. suur Valle (= Syra).
surna, v. n. (ar), blive suur. **Surning**, f. begyndende Suurhed.
Surp, n. Søle, Dynd. Jæd. og fl. Afvig. **Sørp**, Trondh. — **surputt**, adj. sølet.
surpa, v. a. (ar), røre sammen, blande til Foder (Surpa); ogsaa: affærdige i en Hast. Surpa i Hop: skrabe sammen. Surpa fraa seg: jaske fra sig.
Surpa, f. Røre, blød Masse; især Blødfoder af Hakkelse, Hø eller Korn. Temmelig alm. Nogle St. **Sørpe**, Østl. (Sv. sörpa). — **Surpestamp**, m. Ballie til Blødfoder.
surra, v. n. (ar), surre, suse. **Surring**, f. surrende Lyd.
surra, v. a. surre fast, binde. Ikke alm.
Sursmak (uu), m. syrlig Smag.
Sursyra, s. Sura.
surta (u'), sværte; s. svorta.
Surta, f. Sværtejord; s. Svorta.
Surtefen, s. Svartfen.
Sur-tre, n. Træ som visner eller raadner saaledes at Barken løsnes af. Østerd. Saaledes **Surtall**, f. og fl. Jf. Søyr.
surven (u'), adj. fugtig om Øinene; forgrædt. Ryf.
survoren, adj. noget suur, ogsaa ublid.
surøygd, adj. suurøiet.
susa, v. n. (ar), suse, lyde som et Vindpust. **Sus**, m. susende Lyd.
Suse, m. Reenkalv, Ung-Reen; ogsaa om et Føl. Østerd. (Trysil).
Susing, m. en Søler. Østl.
Susl, n. 1) Skyllevand. Indh. — 2) Røre, Sølerie; ogsaa Sladder. Sdm.
susla (u'), v. n. (ar), 1) pladske, søle, sysle med Vaskning og deslige. Afvig. **sutla**, Hard. (Jf. susfa). Ogsaa: spilde eller bortsøle noget. Susla nokot burt. Tel. — 2) skvulpe, give en klukkende Lyd. Tel. og flere. I B. Stift **sutla** (nogle Steder **sultle**). — 3) sladre, vrøvle. Sdm. Ndm. Ork. (sultla). — Hertil **Susla**, f. en Sladderhistorie; ogsaa en Røre, en forvirret Sag. **Susl**, m. og **Suslekopp**, m. en Vrøvler. Om Kvinder: **Susla**, og **Suslekolla**, f.
Suss (uu), n. et Slags Mad af Kalvekjød. Tel. **sussutt**, adj. blød, geleeagtig.
susfa, v. n. (ar), sysle med Vask ꝛc. (jf. susla). Hard. Susfa ut: væde, spilde Vædske paa.
Susvorta (Fugl), s. Sysvorta.
Sut (uu), f. Sorg, Bekymring, Ængstelse for noget forestaaende. G. N. sút. Ogsaa: Omsorg, Omhu (= Umsut). Temmelig alm., dog sjeldnere i de nordlige Egne. Heraf syta. Jf. sutra.
Suta, f. en afrundet Blok, hvorover man trækker Fiskegarnene ind i en Baad. Sdm. (Sute).
suta, v. n. sysle med, eller tage Vare paa noget. „Han faar sute mæ dæ". Smaal. Ogsaa: rutte, svire, sværme.
sutfull, adj. bekymret, ængstlig.
sutlaus, adj. sorgfri, ubekymret.
sutleg, adj. bedrøvelig, som vækker Bekymring. — Forskjelligt herfra er „suteleg": passende, middelmaadig. Smaal. (sjelden).
Sutløysa, f. Frihed for Omsorg eller Bekymring; Sorgløshed.
Sutmaal, n. en beklagelig Omstændighed, en Sag som vækker Bekymring. Tel. (Sutemaal).
Sutr (u'), n. en blandet Vædske eller Drik. Tel. (Sutt'er). Noget lignende er **Sudr** (Sudd'er), i Ryf. Jf. Sukl.
sutra (u'), v. n. (ar), klynke, klage; ogsaa grue for noget. Berg. Østl. Tel. og flere. (Korttonet: suttra). — **Sutring**, f. Klynken.
Sutu, s. Seta.
Suvl (uu), f. Suul, noget fedt eller saftigt at æde til Brødet. (Nogle St. ogsaa om Mælk til Grød). Alm. men i forskjellig Form: **Suvl** i de sydlige Egne til Hall. Vald. og Sogn; **Sugl**, Østl. og Gbr., **Sul**, Nordre Berg. og flere, **Sovl** (oo), el. **Sovel**, Østerd. ogsaa i Nordl., **Søvl**, Ork. G. N. súfl; Sv. sofvel. Paa Sdm. adskilles **Sul**, f. om Brødsuul, og **Sul**, n. om Mælk eller Grødsuul.
suvla (uu), v. a. (ar), forsyne med Suul. Suvla seg: hjælpe sig med en vis Portion Suul. Afvig. **sula**, Nordre Berg. og fl. Ogsaa med Omlyd **syvla** (syvler), Tel., og **syle**, Sdm. (Isl. sýfla). Sjeldnere v. n. være tjenlig eller god til Suul.

suvlfrek (e'), adj. ødsel med Suul, kræsen, begjærlig efter det fede. Tel. Hedder ellers: **suvlmyken** (y'), Hall.; **sulryr**, Sdm., **soveldryg**, Nordl.
suvllaus, adj. blottet for Suul.
Suvlløysa, f. Mangel paa Suul.
Suvlmat, m. Suulvarer; saftig Mad. „Sovelmat", Østerd.
suvlryr, adj. s. suvlfrek.
suvlug, adj. saftig, fed, god til Suul. Ogsaa med Omlyd: **syvlig** (?), **sylig**, Sdm. og **syvlen**, Tel. Hall. (Jf. suvla). Ogsaa i Betydningen: lystig, morsom, drøi (omtr. som saftig), f. Ex. „ein sylig'e Tale", „ei sylig'e Vise". Sdm.
Suvlvara, f. Suulvarer Fedevarer.
Sva, s. Svad. — **sva**, s. svada.
svabba, v. n. (ar), søle, spilde Vand eller Vædske; ogsaa: vade, pladske i Væde (= subba, sabba). B. Stift, Nordl. og fl. — **Svabb**, m. og **Svabba**, f. en Søler, skjødesløs Person. **Svabbing**, f. Sølerie.
Svad, n. 1) en nøgen Klippegrund, en Bjergskraaning hvor Jorden er afskyllet eller udstyrtet ved Skred. Alm. i de vestlige og nordlige Egne i Formen **Sva**; i Nfj. Svad (jf. Svoda). Afvig. **Svæd**, Sdm. — 2) en flad Klippe, en Bjergflade uden Jord (omtr. som Skarv). Sogn, Hall. Gbr. og fl. Ogsaa en Klipperyg i Søen. Nordl. Sjeldnere om Klippegrund i Jorden. Vald. — 3) et Stykke aaben Sø, et Bassin som er omgivet af Øer og Skjær. Ndm. Jf. G. N. svædi: aaben Plads.
svad, adj. glat, slibrig; om Jorden. Nhl. Shl. Helst i Neutr. (svadt, bergsvadt, jordsvadt). Hedder ogsaa **svaden** (svaen), i Neutr. svadet (svae). „D'er haalt aa svae". Hard. Jf. Svade.
svada, v. n. og a. (er, de), 1) flækkes af, revne fra; f. Ex. om Hud. Hall. og fl. i Formen **sva**, Præs. **svar** (for svader). Han hadde fleget seg, so Kjøtet svadde fraa Beinet. Jf. Svedja, Svad, Svoda. — 2) om Træer: løsnes i Barken, saa at den lettelig kan afflækkes (nemlig i Løvspringet om Vaaren). Hard. og fl. (sva). Ogsaa om Barken selv: blive løs. Afvig. **svaa**, Tel. (Andre St. flaga, laupa, ganga). — 3) v. a. flække, afrive, f. Ex. Bark (= løypa, losta, fletta). Shl. og fl. Jf. Isl. svedja (svaddi): flænge.
Svadberg, n. en stor, nøgen Bjergflade; bar Klippegrund. Nordl. Ork. Hall. og fl.
Svadbotn, m. Klippegrund i Vandet.
Svade, m. Fugtighed; Vædske under Barken paa Træerne (om Vaaren). Shl. Hall. (Svae). Jf. Sevja og Save. Isl. svadi: Slibrighed. S. svad og svada.
svaden, adj. slibrig; s. svad.
Svadknaus, m. nøgen Bjergknold. Sogn.
Svadmork, f. Bark som rives af Træerne om Vaaren. Hard. (s. Mork).
svadna, v. n. (ar), blive hudløs (af Stød eller Gnidning). Hall. (svana).
svadrøyta, v. n. (er, te), fælde Haarene jævnt, eller overalt paa een Gang. Hall. (svarøyte).
Svag, n. Svaien, Slingring.
svaga, v. n. (ar), svaie, slingre. B. Stift. Bøiningen tildeels: svagje(r), svagde. (Nfj. Sdm.). Jf. sviga.
svakka, v. n. (ar), pible, give en skvulpende Lyd, som Vand under Fødderne. „Dæ svakka i Sko'naa", Sdm. Jf. sukka.
[**svakkfingen** (gj), adj. sygelig. Sdm. Sjeldnere: „svakk'e", ɔ: svag. T. schwach.
Sval, f. Svalegang, smal Gang eller Udbygning paa Siden af et Huus. Nogle St. **Svol** (o'), med Fl. **Svaler**. (Sogn, Hard. Rbg.). G. N. svalar, pl. — Ogsaa om en affides Gang med et Privet. (B. Stift).
sval, adj. 1, sval, kjølig, lidt kold. Ogsaa afvig. **svaal**, Sæt. Tel. Smaal. G. N. svalr. Paa Vofs betegner sval ogsaa: meget kold.
sval, adj. 2, fortladen, mørk, dunkel. Berg. Stift. Jf. svaldæmd. Maaskee egentl. sodet eller røget; jf. Svæla.
svala, v. a. (ar), svale, afkjøle; ogsaa: lædske. — **svalast**, v. n. blive kjølig. G. N. svala.
Svala, f. Vindpust, kjølig Vind. Nordl.
Svala, s. Svola. — **svalde**, s. svelgja.
svaldæmd (-dæmt), adj. fortladen, mørk i Ansigtet. Hard. I Nordre Berg. svalleitt.
Svaledrykk, m. kjølende Drik.
svalka, v. n. smaske, smække med Munden. Hall. Andre St. pladske, vade ꝛc.
svall, s. svella.
Svall, n. Snak, Samtale; ogsaa: Sladder. Nogle St. Svæll og Svell; s. svalla.
Svall, m. Iis paa Markerne; s. Svell. Ogsaa en vis Hestesygdom, Kværke (?). Indh.
svalla, v. n. (ar), snakke, prate, tale om ubetydelige Ting. Nordre Berg. Vald. Hall. og flere. Afvig. **svælle** og **svelle**, Buskr. Tel. Paa Sdm. svalle, om langvarig og høirøstet Snak; jf. solla. — **Svallar**, m. en Snakker. **Svalling**, f. lang Snak.
Svalldøya, f. s. Svellbrune.
svalleitt, fortladen; s. svaldæmd.
svallug, adj. snaksom. Hall. Vald. og flere. Nogle St. **svællug** og **svøllug**.
svalna, v. n. (ar), svales, afkjøles. **Svalning**, f. Afkjøling.
svalt, s. svelta og svelgja.
svalvoren (o'), adj. noget kjølig.
svam, svømmede; s. svemja.
svamla, v. n. (ar), pladske i Vandet; vade, bade sig, svømme. B. Stift. Isl. svamla. Jf. sumla. **Svamling**, f. Pladsken ꝛc.
Svamp, m. Søsvamp (Spongia).
svamra, v. n (ar), svæve omkring, sværme, tumle sig. Hall. Hertil **Svamr** (Svam-

mer), n. Tummel, Uro. Jf. Svarm.

Svana, f. Svane (Fugl). Ogsaa i en anden Form: **Svon** (o'), Fleert. **Svaner**. Hard. Afvig. fra G. N. svanr, m.

svana, v. n. (ar), svinde ind, aftage; ogsaa: lindres, stilles. Nordl. Sdm. Hall. og fl. Troten heve svanat: Hævelsen har aftaget, svundet ind. Det svanad' der det svall: det svandt ind hvor det svulmede op (om en Opbruusning eller Hidsighed, som er snart forglemt). Sdm. Jf. svina og svangna. Om et andet svana s. svadna.

svang, adj. 1) tom, smal over Maven; især om Dyr som have faaet lidet at æde. I B. Stift **svaang'e** (meget brugl.). Sv. Dial. svang, svånger. Heraf svengja. — 2) sulten, hungrig. Indh. og Nordl. G. N. svangr.

Svange, m. Lyske, Laarkrig paa Dyr; den bageste Deel af Tyndsiden. Mest alm. **Svangje**; i B. Stift **Svaangje**. Jf. Naare og Røyr.

svangna, v. n. svinde ind (= svana); om hovne Lemmer. Østl. Modsat trutna.

Svangsida, f. Tyndside, Rummet fra Ribbenene til Lysken (Svangen). I B. Stift Svaangsi(d)a. Jf. Tunnvembe.

svansa, v. n. vimse; s. svinsa.

Svar, n. (og f.), Svar, Gjenmæle; ogsaa: Underretning, Besked. Tildeels med Fleertal **Svor** (o'), Sogn, Voss.

svara, v. a. og n. (ar), 1) svare, besvare en Tiltale. Tildeels med Objekt i Dativ, f. Ex. han hadde svarat Foreldrom so. Afvig. **svaaraa**, Gbr. Ørk. (G. N. svara). Nogle St. med Imperf. svarde (el. svarte) og Supin. svart. — 2) være ansvarlig, staae til Regnskab, indestaae for noget. Han skal svara til det. Dei hava myket til aa svara fyre. — 3) udrede, betale et vist Krav. Svara Skatt av ein Gard. — 4) v. n. gjenlyde, give Gjenlyd eller Echo. Det svarar i Fjellet. Han dundrar, so det svarar i Veggjom. Hedder ogsaa „svara att-i". (Nordre Berg.). — 5) passe sammen; træffe til, føie sig. Det svarar so til: det træffer sig saaledes; Forholdet er saadant. Det svarar ikkje so fyre meg: det falder mig ikke beleiligt. Me faa no sjaa, kor det svarar seg, o: hvorledes det føier sig, hvor Forholdet stiller sig. B. Stift (meget brugl.).

svarande, adj. passende at svare. D'er ikkje svarande paa det: det er ikke værdt at svare derpaa.

svaren (svoren), s. svoren.

Svaring, f. Besvarelse.

svarlaus, adj. forlegen for Svar. Standa svarlaus: blive Svaret skyldig.

Svarm, m. Sværm, omsvævende Hob eller Selskab; ogsaa: Tummel, Uro. Hall. og fl. Andre Steder **Sverm**. Eng. swarm, T. Schwarm.

svarpa, v. a. (ar), støde, drive, slænge. Hall. Ogsaa v. n. „svarpe til": slaae til, give et Slag. — **Svarp**, m. Stød, Slag.

Svarsmann, m. den som man henvender sig til med et Ærinde; En som skylder at svare for en anden, eller for et Selskab. Tel.

svart, adj. 1) sort, kulfarvet. Afvig. **svaart**, Sæt. Ellers kun i Femin. **svort** (o'), Hard. Voss og fl. G. N. svartr (svört); Sv. svart; T. schwarz, Holl. zwart, Eng. swart, swarthy. Faa svart paa kvitt: faae en skriftlig Bekræftelse. — 2) meget mørk el. dunkel; især om Luften. D'er svart ut i Fjorden, — ut i Havet; inn i Fjellom &c. Trøyta ut i svarte Natti. Ogsaa: skidden, smudsig, for Ex. om Klæder. Tel. Gbr. D'er berre svarte Armodi: den yderste Armod. — 3) øde, blottet, afrydbet; f. Ex. om Marker hvor Græsset er afædt. Mest brugl. i Trondh. Stift; saaledes i Fosen: D'er reint svart fyre Fisk: der er ingen Fisk at faae. Eit svart Aar: et Aar da Fangsten er ganske mislykket. Falder nær sammen med svørt, s. svør. — Som Subst. bruges **Svart'en**, og **Svarta** (f.), om sorte Dyr, især Heste. Jf. Verbet svorta.

svarta, see sort ud; s. sverta.

Svartbak, m. Havmaage. Nordl.

svartbrend, adj. sort af Forbrændelse.

svartbrynt, adj. sortbrynet, som har sorte Øienbryn.

Svartebok, f. Svartekunst.

Svartehuva, f. Hue for en gift Kvinde. Nordre Berg. Faa Svartehuva: blive Kone.

Svartekunst, m. Tryllekunst, Manekunst. T. Schwarzkunst, egentl. en Mistydning af „Nekromantie" (Diez, Rom. Wört. 1, 288). Hertil ogsaa: **Svarteboki** (sjeldnere Svartekunstboki): en Bog med Trylleformularer. **Svarteskulen**: en Skole for Tryllekunst. (I Folkesagn).

Svarteskog, m. Skov i Vinterdragt, eller uden Løv. Syngja i Svarteskogen, om Fugle.

Svartespetta, f. den sorte Træpikker; see Spetta.

Svartestilla, f. Blikstille, det at Søen er ganske fri for Bølger.

Svartetrast, m. den sorte Drossel, Solsort. Jf. Sysvorta.

Svartfen (e'), n. Sump med sort Jord uden Græs. Afvig. **Surtefen**, n. Lister. **Svartfenn**, f. Hall.

svartflekkutt, adj. sortplettet.

svartgaarutt, adj. sortstribet.

Svarthavre, m. Flyvehavre. Hall. og fl.

Svarthegg, m. = Trollhegg. Gbr.

svarthærd, adj. sorthaaret.

svartklædd, adj. sortklædt.

svartleg, adj. sortagtig; mørk.

svartleitt, adj. sortladen; mørk af Hudfarve. Jf. svalleitt.

Svartmaur, m. sort Myre (Insekt).

svartmaalad, adj. sortmalet.

svartmyld (-myldt), adj. sortmuldet, f. Ex. om Agerland.
Svartmylda, f. sort Muldjord. Tel.
svartna, v. n. (ar), sortne, blive sort. Hedder ogsaa **svortna** (oo). G. N. sortna. Det svartnade fyre Augom: det blev sort for Øinene (som i en Besvimelse).
Svart-ore, m. Elletræ af den mørkere Art (Alnus glutinosa).
svartrendad, adj. sortstribet; om Klæder.
svartringutt, adj. som har sorte Tværstriber eller Bælter.
svartsidutt, adj. sort paa Siderne.
svartsjuk, adj. skinsyg, jalour. Ork. (Sv. svartsjuk). **Svartsykja**, f. Jalousie (= Mistryggna, Aabrydskap). I Indh. „Svarthosofjuke"; derimod „Svartsjuke" om en vis Hestesygdom. (Sparbu).
Svartsnigel, m. den almindelige sorte Snegl. (Sædvanlig: Svartesnigjel).
Svarttorv, n. Tørv af et dybere Tørvlag (= Steintorv). Nordl.
svartvoren (o'), adj. sortagtig.
svart-øygd, adj. sortøiet. G. N. svarteygr.
Svarv, n. Omløb, Omgang. Tel.
Svarv, m. 1) Omfærd, Rundgang; en Udfart hvorfra man kommer tilbage ad en anden Vei. Num. Hall. og fl. — 2) en stor Bue eller Halvcirkel; en Bugt ved et Vand, og deslige. Hall. Vald. Jf. Sverv.
svarva, v. a. og n. (ar), 1) dreie, gjøre Dreier-Arbeide. Temmelig alm. især i de sydlige Egne. Afvig. **svorve** (o'), Sæt. (Sv. svarfva). — 2) surre, omvinde med Traad; beklæde Tougværk mod Slid. Sdm. Nordl. — 3) v. n. fare omkring, svinge, gaae i en Bue eller Cirkel. Svarva i Kring, Ryf. Vald. og fl. G. N. svarfast. Jf. sverva.
Svarvar, m. en Dreier.
Svarvejarn, n. Dreierjern.
Svarvestol, m. Dreiestol, Dreierbænk.
Svarving, f. Dreier-Arbeide.
svarvis (ii), adj. klog til at give Svar.
svav (sov), f. sova.
svava, v. n. vrøvle, snakke vidtløftigt. Ndm. **Svav**, n. Vrøvl.
Svavel, f. Svaavel.
svaa, f. svada. — **Svaa**, f. Svide.
Svaag, f. Svelg. — **svaagaa**, f. sviga.
Svaak, n. Sløde, Fugtighed af Regn eller Snee. Shl.
svaak, adj. urolig, ustadig; om Veiret; ogsaa: fugtig, regnfuld. Nhl. Hertil „Svaakveer", n. uroligt Veir. (Jf. Isl. svak, n. Uro, Larm).
svaala, v. n. (ar), støie, snakke høit; ogsaa: leve lystigt, tumle sig i Suus og Duus. Hall. Nordre Berg. — **Svaal**, m. høirøstet Snak, Støi, Tummel.
Svaam, Svømning; f. Sum.
Svaan, f. Brystkjød. (Kjøtsvaan). Gbr. Maaskee for Svon (o').
svaang, f. svang. — **svaaraa**, f. svara.
svaassa, v. n. arbeide i Væde og Uveir, strabadsere (= vaasa). Nordre Berg.
Svaavel, n. Svovel (= Brennestein). Betonet som Svaav'el. Nogle St. **Svavel**. (Vald. og fl.). Sv. svafvel; T. Schwefel. — **Svaavelstikka**, f. Svovelstikke. **Svaavelter** (e'), m. Svovellugt.
Sve, f. Svida og Svide.
Svedja, f. Saar i Huden; f. Svoda.
svegen (e'), fugtig; f. sveig.
Svei (?), m. en Ruus. Vera paa ein Svei: være drukken. B. Stift, Nordl. (Maaskee efter det danske Svai). Jf. Sveim.
sveia, f. sveigja. **sveien**, f. sveig.
Sveig, m. en tynd og bøielig Kvist. Toten, Gbr. og fl. I Nordl. **Sveigja** (Sveia), f. ogsaa om et Riis. Andre St. Sviga og Svige. Isl. sveigr. Sv. Dial. sveg og svige. Jf. sviga.
sveig, adj. fugtig, lidt vaad; f. Ex. om Klæder. Hall. og fl. Afvig. **svegjen** (e'), Vald. og **sveigjen** (sveien), Smaal. Jf. søgg.
sveigja, v. a. (er, de), bøie, krumme; f. Ex. en Kvist. Hall. og fl. (sveie, i Imperf. sveigde). Afvig. **svøygja** (svøya), med Imperf. svøygde, Nhl. Voss. G. N. sveigja. — Particip **sveigd**, nogle St. svøygd.
Sveigja, f. Kvist; Riis; f. Sveig.
sveigna, v. n. (ar), blive fugtig (sveig). Hall. I Vald. **svegna**.
sveik (flog feil), f. svika.
Sveim, m. 1) Omsvæven. Hall. (lidet brugl.). G. N. sveimr. — 2) en Opbruusning; en liden Ruus. Hard. — 3) en paakommende Sygdom; især Smitsot. „Ein Sottasveim", Sdm.
sveima, v. n. (ar), 1) svæve omkring. Hall. G. N. sveima. Jf. svima. — 2) stige til Hovedet, beruse; om Drik. Hard. — En anden Form forudsættes i vidsveimt, adj.
Sveimerid, f. et lettere Anfald af Smerte. Hall. (Især om Fødselssmerter, ligesom Masar-rid).
Svein, m. 1) Ungkarl, ugift Mandsperson. Sfj. (tildeels udtalt Svenn). G. N. sveinn. Ellers alm. med Begreb af Kydskhed (puer castus). Jf. Møy. — 2) en Tjener; især Hyrdedreng (= Gjætar). Ork. I Gbr. Busvein. — 3) Haandværkssvend; En som har udlært. Ellers ogsaa med Begreb af en eller anden Bestilling; f. Ex. Fylgjesvein, Brudsvein, Kjellarsvein og fl.
Sveindom, m. Svenddom; f. Svein, 1.
Sveinkall, m. en aldrende ugift Mandsperson; Pebersvend. Tel. og fl. I de nordlige Egne: Drengkall.
Sveip, n. Svøb, Dække hvormed noget omsvøbes. I B. Stift: **Svøyp**; f. sveipa.
Sveip, m. 1) Lok, Bundt, Klynge; saasom af Traad, eller især af Straa paa en Ager. Trondh. Tel. og fl. Afvig. **Svøyp**, B. Stift. (G. N. sveipr: Slyngning). — 2)

Knude, Sammenføining; det Punkt hvor begge Ender af et Træbaand fæstes i hinanden. B. Stift i Formen Svøyp. (I Tel. Naam). — 3) Skik, Maneer (= Svip). Tel.

sveipa, v. a. (er, te), 1) svøbe, omvikle, indhylle. Afvig. **svøypa**, B. Stift. G. N. sveipa; Sv. svepa. — 2) trække sammen i Bundter; ogsaa: gramse til sig, snappe, opfange. (Jf. Landst. 135). — 3) tilskjære Træbaand med Indsnit, hvorved begge Ender kunne sammenknyttes; s. Sveip, 2. — Et andet Ord er „sveipa": at ligne, s. svipa.

Sveipa, f. Svøbeklæde, Dug eller Kaabe hvori man kan indhylle sig. Tel. Ellers **Sveipeduk**, m. om et mindre Svøb.

Sveipelakan, n. Svøbelagen, Blee; især Liiglagen, Liigklæde.

sveipeleg, adj. anseelig (= svipleg); ogsaa: kjæk, flink. Rbg.

Sveipeskeid, f. et Slags Væverkam. Hall.

Sveiping, f. Indsvøbning.

sveiplik, adj. noget lig; s. sviplik.

sveiputt, adj. 1) lokket, som ligger i Bundter eller Klynger; f. Ex. om Straa paa en Ager. I B. Stift: **svøypett'e**. — 2) flammet, bugtet i Aarerne; om Træ. Sæt.

sveisa, v. a. sammensveise; s. sjoda.

Sveit, m. Smule; s. Sveite.

sveitall, adj. som sveder meget, eller lettelig kommer i Sved. Ikke alm. I Tel. **sveitaal**.

Sveite, m. 1) Sved, fugtig Uddunstning af Huden. Nogle St. **Sveitte**. G. N. sveiti. Ogsaa uegentl. om Arbeide eller Møie som frembringer Sved. — 2) Blod af slagtede Dyr. Indh., ogsaa i Hall. og fl. I Østerd. **Svete**. G. N. sveiti (Blod); Sv. Dial. svett; ogsaa Ang. svát, Mht. sweiz. — 3) en Smule Vædske eller Saft. Berre ein liten Sveite. (B. Stift). Ogsaa i Formen **Sveit**, f. Ex. „aldri Sveit'en": ikke det allermindste. Søndre Berg.

Sveitebrot (o'), n. Udbrud af Sved; Anfald af Svedning. B. Stift.

Sveitebrune (u'), m. Damp af Sved; ogsaa om Svedens Virkning paa Klæderne.

Sveitedrope (o'), m. Sveddraabe.

Sveiteduk, m. Svededug; Lommedug.

Sveitelaug, n. stærk Svedning. Hedder ogsaa **Sveittebad**, n.

Sveiteplagg, n. Uldtæppe over Ryggen paa en Pakhest (Kløvhest). „Sveittaplagg", Hard.

Sveiterid, f. Anfald af Svedning. Nogle Steder **Sveiteslaga**, f.

Sveitt, n. Svedning; Arbeide eller Anstrengelse som driver Sveden ud. B. Stift.

sveitt, adj. svedende, vaad af Sved. Alm. (Jf. aalsveitt). G. N. sveittr, s. følg.

sveitta, v. n. (ar), svede, blive fugtig af Sved. Sv. svettas. Vel ogsaa i en ældre Form: sveita (er, te), hvoraf Particip sveitt.

Sveitting, f. Svedning; stærkt Arbeide.

sveiv, svævede; s. sviva.

Sveiv, f. 1) Svingel, Skaft hvormed man omdreier noget, f. Ex. en Slibesteen. Isl. sveif; Sv. Dial. svev. Hedder ogsaa **Veiv**, dog mindre alm. — 2) Green, udstaaende Spids; f. Ex. om Takkerne paa Dyrehorn. Hall.

Sveiv, m. 1) Sving, Omsvingning, Dands; tildeels ogsaa en Kamp eller Dyst. Tel. — 2) Hvirvel, Rundgang; f. Ex. Haarhvirvel (= Ringvokster); ogsaa Hvirvelstrøm i Vand. Lister, Rbg. Tel. og flere. — 3) Svømmefod, Lalle paa Sødyr, især paa Sælhund. (Kobbesveiv). B. Stift, Nordl. G. N. sveif, f. Nogle St. Sleiv.

sveiva, v. n. (ar), svinge, vifte med noget. Han gjeng og sveivar med Staven. Nordenfjelds.

sveiva, v. a. (er, de), svinge, dreie, omdreie, f. Ex. et Hjul. Jæd. Rbg. Tel. og flere. Af sviva, sveiv. (Jf. draga og snu). Sveiva seg: svinge sig rundt; dandse.

Sveiverom, s. Svivrom.

Sveiving, f. Svingning; Omhvirvling.

Svek, s. Svik. **sveken**, s. sviken.

Svekk, f. Sænkning, liden Fordybning; for Ex. om Indbøiningen i Midten af Fodsaalen. B. Stift, ogsaa: **Svikk**, Sogn; **Svokk** (o'), Sdm. Andre St. Søkk.

[**svekkja**, v. a. (er, te), svække. Nyt Ord.

svela, v. n. vimse, løbe hid og did. **Svel**, n. Vimsen, Tummel. Hard.

Svelg, m. 1) Svælg, Hals; ogsaa et Gab, Slug (jf. Havsvelg). Afvig. **Svæg**, Tel. I Sæt. **Svaag** (for Svalg?). — 2) Mundfuld, Slurk, saa meget som man kan svælge paa een Gang. Afvig. **Svel**, B. Stift. Fleertal vaklende, egentlig Svelgjer.

svelgja, v. a. (er de), svælge, sluge, trække i sig. Findes maaskee med stærk Bøining ligesom G. N. svelgja, eller svelga (svelg, svalg, svolgit), men Formen **svalg** (som skal forekomme i Tel.) synes at være meget sjelden. I B. Stift gaar det over til **svelja** med Bøiningen svel', svalde, svalt (jf. Sv. svälja). I Nordl. tildeels Imperf. svolde (svolt) og Sup. svolt (for svolget?); andre Steder svølde, svølt (Ork. Vald.); i Sæt. og Tel. **svægje** (svægjer, svægde, svægt). — Particip **svelgd** (sveld; ogsaa svold og svald), Neutr. **svelgt** (svelt).

Svelgkaka (?), f. et Slags smaa Pandekager. „Svelkake", Sdm.

Svelgrom, n. Slug, Afløbsrum, f. Ex. i en Tragt. I B. Stift „Svelrom".

Svell, n. Iis paa Markerne; opsvulmet Iislag over en Vandaare i Jorden. Søndre Berg. Hall. Afvig. **Svell**, m. og **Svall**, m. Nedenæs og fl., **Svoll**, og **Svodd**, m. Sæt. Tel.; **Svull**, Smaal. G. N.

svell, n. Sv. svall (svall-is). Jf. Kovsvell og Oresvall. Andre Steder Is, Haalke, Skugg.

Svell, m. Byld; f. Svoll.

svella, v. n. (**svell, svall, svollet**), svulme; i Særdeleshed: 1) svulme op af Frost, fryse op, danne et Jislag; om Vand i Jorden. Mest brugl. i de sydlige Egne. Afvig. **skvelle** (skvell, skvall), Indh. (Jf. kjøva, kry, ora). G. N. svella: svulme; Ang. svellan, Eng. swell. — 2) bulne, angribes af Svulst, om et Sted paa Legemet; saaledes ogsaa: afsætte Materie, suppurere; om Saar. Mere alm. Jf. Svoll. — 3) affondres ved Svulst. Flisi stod i Fingren, til ho svall ut-atter. Han hadde støytt ei Taa, so Naglen svall av. — Et andet Ord er „svella" for svalla.

svellbrent, adj. iisbrændt, om et Engstykke (f. Svellbrune). Østerd. I Solør **svullbrent.**

Svellbrune (u'), m. Jisbrand, Skade paa Græsroden af Jis som er bleven længe liggende. Oftere **Svollbrune**, Tel., **Svullbrona**, Num. Ogsaa: **Svellbrenna**, f. om en iisbrændt Plet. Østerd. I Tel. **Svalldøya.**

Svelling, f. Opsvulmen, f. svella.

Svelltapp, m. Jistap (Jøkul). Hall. Nogle Steder **Svulltapp.**

svellutt, adj. opfrossen og glat af Jis; om Marker.

svelt, udsultet; f. svelta, v. a.

svelta, v. n. (**svelt, svalt, svoltet**), sulte, føle Hunger; ogsaa: lide eller pines af Hunger. G. N. svelta; Sv. svälta. Imperf. Fl. svolto (Hall.). Supin. sædvanlig svolte, nogle St. svulte. Part. **svolten.** Svelta til Maalanne: have stærk Madlyst, saa at man føler Hunger til hvert Maaltid. B. Stift. Svelta i Hel: sulte ihjel. Jf. Svolt.

svelta, v. a. (er, e), sultføde, udsulte, lade sulte. Alm. G. N. svelta. Han svelte seg intje: han sparede ikke Maden for sig. Particip **svelt.**

Svelta, f. 1) Sult, knap Næring. — 2) et Slags langvarigt Kortspil.

Sveltefoder (-foer), f. karrig Fodring.

Svelting, f. Udsultning; Sultekuur.

svemja, v. n. (**svem, svam, svomet**, o'), svømme, bevæge sig fremad paa Vandet. Solør (forttonet: svemm'er, svamm, svømmi). Ogsaa i Valders **svemja**, med Imperf. svom (oo), Fl. svomo (i Slidre), eller svagbøiet: svambe, svamt (i Vang). Ellers overgaaet til **symja** (sumde), dog tildeels med Imperf. saam. G. N. svima (svam) og symja; Sv. simma (sam). Ang. svimman (svam), Eng. swim.

Svemn, f. Svevn. **svena**, f. svina.

Sveng, m. 1) Snævring, smalt Punkt (see svengja). Hall. — 2) Smalhed, Tomhed. Mere alm. Stundom Svengen, og stundom Sprengen: snart en Udsultning og snart en Overfyldelse.

svengja, v. a. (er, de), indknibe, gjøre smalere. (Af svang). Svengja seg: gjøre sig smal, trykke Maven ind. B. Stift. Particip **svengd.** — Hertil **svengjast**, v. n. blive smal eller tom (svang). G. N. svengjast. Ogsaa: blive graadig eller sulten. Dagarne lengjast, og Magarne svengjast. (Nemlig i Slutningen af Vinteren).

svengutt, adj. ujævn i Kanten. Hall.

svensk, adj. svensk, henhørende til Sverige. G. N. svenskr. — **Svenske**, m. svensk Mand. (Mest alm. Svænskje). **Svenska**, f. svensk Kvinde. — Landsnavnet Sverike lyder mest alm. „Sverik", med aabent e (e'); fordum Sviarike.

Sverd, n. Sværd, Huggevaaben. Lyder alm. Svær. G. N. sverd. — I Shl. er „Svær" eller „Resa-svær" (ɔ: Jættesværd) ogsaa en Benævnelse paa en opreist smal Steen (Bautasteen); ellers kaldet Rise-piil.

sverja, v. a. og n. (**sver, svor, svoret**, o'), sværge, forsikkre med en Ed. Præsens lyder alm. „svær", med reent æ, og uden nogen Endelse. (Jf. berja og verja). Imperf. svor (oo), Fl. svoro, med lukt o; derimod Supin. svore, med aab. o (o'). Imperativ sver (svær), Fl. sverje. (Jf. svoren). G. N. sverja (sver, sór, svarit); Sv. svärja (svor, svurit). — Sverja av: afsværge. Sverja fyre: forsværge, negte. Eg kann ikkje sverja fyre det, ɔ: ikke ganske negte det. Kan ogsaa hedde: D'er ikkje sverjande fyre det. Jf. svør og eidsvør.

Sverjing, f. Sværgen.

Sverke, m. Sværd (?). Benævnelse paa en stor Kniv eller deslige. Sdm. (Sværkje).

Sverkel, m. Ring, Hvirvel; ogsaa Hvirvelled i et Baand (= Leikinde). Gbr. Solør (Sværkjel). Jf. Sverv, Svervel. Hertil **Sverkelband**, n. Baand med et Hvirvelled. Gausdal.

Sverm, m. Sværm; Tummel; f. Svarm.

sverma, v. n. (ar), sværme, svæve om; tumle sig. Vel egentl. svarma.

sverra, v. n. (ar), hvirvle, dreie sig rundt (ligt sverva). Mandal. Hertil **Sverra**, f. og **Sverrebasse**, m. hvirvlende Skive eller Top (= Snørekall).

sverta, v. n. (er, e), være sort, vise sig i sort eller mørk Farve. Mest brugt i afvigende Former: **svørte**, Sdm. Gbr.; **svorte** (oo), Ork. og fl.; **svarta**, Namd. Kun upersonligt, f. Ex. „Dæ svørte i di", eller „Dæ svorte paa dæ" (Ork.), ɔ: der er noget sort i det, det viser sig som en sort Plet. (Jf. kvita, blaaa, rauda).

sverta, v. a. (ar), sværte, gjøre sort (svart). Mange Steder kun om at sværte paa Overfladen, eller stryge Sværte paa; da det ellers hedder **svorta** (oo) om at farve sort. Afvig. **svørte**, Sdm. (Tildeels med

Bøiningen: -er, e). Isl. sverta(ir). Sv. svärta.

Sverta, f. 1) Sværte, sort Overstrygning. (Jf. Svorta). — 2) en sort Plet eller Stribe; en Vindbyge som viser sig paa Søen. Østl.

Sverte, n. Sorthed, Smuds, Ureenhed. Tel.

Sverv, m. 1) en Hvirvel, Kredsgang; især Haarhvirvel (= Ringvokster). Tel. Jf. Kverv, Kvervel. — 2) et Hvirvelled i en Kjæde (= Leikinde). Østerd. Jf. Sverkel.

sverva, v. n. (sverv, svarv, svorvet), hvirvle, løbe om i en Kreds, som Vand eller Skum fra en Strøm. Ryf. (Jelsa). Ogsaa flere St. (saasom i Østerd.), men med svag Bøining og med Overgang til svarva (ar). Vistnok et gammelt Ord, skjønt afvigende fra G. N. sverfa (svarf): at file (jf. svarva: at dreie) og Goth. svairban: at viske. Mere ligt Eng. swerve og Holl. zwerven: sværve, flakke om. Jf. Svarv.

Svervel, m. en Hvirvel i Vandet. Østerd. Jf. Sverv, Sverkel, Kvervel.

svervla (?), v. n. (ar), sværve omkring, svinge, hvirvle. I Rbg. **svirla**; jf. sverra.

Svevn (e'), m. Søvn, Slummer, Dvale. Rbg. Tel. Hall. Ogsaa: **Svebn** (og nogle St. **Svebden**), Hall. Vald.; **Svemn**, Shl. og fl., **Svømn**, Nhl., og mest alm. **Sømn** (ø'). Af „sova" i den oprindelige Form: sveva (e'), svav (jf. svæv, svæva). G. N. svefn. — Rugga til Svevns (Sømns, Søms): vugge i Søvn. „Liggje i fastaa Sømnaa", s. fast. „Han æ i Sømnaa sedd'e": man seer ham sovende; han gaar som i Søvne. Sdm. (Dette „Sømnaa" er vel det gamle svefninum).

svevnlaus, adj. søvnløs; om en Tid (Nat), da man ikke faar sove.

Svevnløysa, f. Søvnløshed.

Svevn-naal, f. Søvntorn (Tryllemiddel). „Sømnaal", Helg.

Svevn-orar, pl. Sandseløshed eller Forvirring af Søvn. Brugt i Dativ (Svevnorom), f. Ex. „han laag i Sømnorom", Ork., eller „i Sømnoraa", Sdm.; især om det Øieblik, da Søvnen har betaget En eller omtaaget hans Sandser. (Jf. G. N. svefnórar). I lignende Betydning ogsaa Helorar og Himmelorar. S. Orar, og svevnøren.

svevnsam, adj. søvnagtig, sovekjær. Hall.

svevnug, adj. søvnig, tilbøielig til at sove. Tel. og fl. (Afvig. svemnug, svømnig, sømnug, sømnau). G. N. svefnugr.

svevn-øren, adj. søvndrukken, sandseløs af Søvn. Afvig. **sømnøren** 2c. Noget lignende er „sømnrusſjen" (paa Sdm.), om En som netop er vaagnet og ikke endnu kommen i sin rette Orden.

Svevn-ørska, f. Forvirring af Søvn. Omtr. som Svevnorar.

svi, og **svia**, s. svida.

Svid (i'), n. Svidning. I Sammensætn. som Svid-jarn 2c. Om en anden Betydn. s. Svida.

svida (ii), v. n. (svid, sveid, svidet, i'), 1) svides, forbrændes; f. Ex. om Mad; ogsaa: visne eller fortørres af Hede; om Græs og Korn. Det var so turt, at Graset sveid av. (Mange St. svia og svei). — 2) svide, stikke, bide paa Huden; om Hede, og tillige om Kulde; f. Ex. Vinden var so kald, at han sveid. — 3) svie, smerte; om Saar eller saarede Lemmer. I denne Betydning oftere svag Bøining: svider (svie), svidde, svidt. G. N. svída (ir); Sv. svida (sved). — Ogsaa figurlig: lide for noget, føle slemme Følger deraf. Han fekk svida fyre det.

svida, v. a. (er, de), svide, brænde paa Overfladen, affvide med Ild eller med opglødet Jern. Mest alm. svia, svie; i Nfj. og Sdm. svide. G. N. svída. Particip **svidd** (ii). Bøiningen af dette og det foregaaende Ord bliver tildeels forvexlet.

Svida (i'), f. en sveden Plet, et Stykke Jord som er ryddet ved Afbrænding. Afvig. **Svea** (Svee). Indh. Guldal, Østerd. **Svia**, Nhl. (Sv. svedja). Hertil nogle Gaardsnavne, sædvanlig skrevne „Svee". — Adskilt herfra er et **Svid**, n. som synes at betyde en aaben eller rummelig Plads (ligt Isl. svid), men ellers kun betragtes som et Stedsnavn. Indh. (i Formen Sve).

svidande, adj. og adv. svidende; f. Ex. svidande heitt; svidande kaldt.

Svide (i'), m. Svie; Smerte som ligner en Svidning; ogsaa figurl. Eftervеer, slemme Følger. Mest alm. **Svee** (Svie); ellers ogsaa **Svide**, Nfj. Sdm., **Svadda**, Namd., **Svaadaa**, Indh., **Svaae**, Ork., **Svea**, Smaal. G. N. svidi. Sv. sveda, f.

Svideland (i'), n. Jord som er ryddet ved Affvidning (**Svidebrenning**, f.).

sviden (i'), part. sveden, lidt brændt. Mest alm. sveen og svien.

Sviderid (i', ii), f. Anfald af Svie, en Stund da man føler stærk Svie. (Nogle Steder Svee-ri). Ogsaa kaldet **Svide-flaga**, f.

Svidevatn (i'), n. Vædske som kommer ud paa et Sted hvor Huden er forreven. I Hall. „Sveuvatn". Jf. Hegløge.

Sviding (ii), f. Svidning; ogsaa Svie.

Svidjarn (i'), et Stykke Jern til at svide med; især Mærkejern.

Svidmerke (i', kj), n. indbrændt Mærke eller Navn; f. Ex. paa Trækar. Nogle Steder **Svidnemerke**.

Svidsmak (i'), m. sveden Smag.

Svidtev (i', e'), m. Lugt af noget som er svedet eller brændt. (Sveetæv).

Sviftunsvoka (o'), f. St. Svithuns Dag, den 2den Juli. Rbg. (Sæt.), oftest i For-

men **Sviptungsoko**; andre St. **Svittesoko**, Hard., **Syftunsoko**, Num. Tel., **Syftesoke** (o'), B. Stift; **Siktesuku** og **Siktusmess**, Ork., **Siktesok**, Romsd., **Siksok**, Namd., **Seksvuku**, Snaasen, **Seksok**, Ndm., **Settersok**, Helg. — G. N. Svitunsvaka (Sviptunsvaka, Syftunsvaka), af Helgenen Svithunus's Navn.

Svig (i'), n. 1) Bugning, bøiet Stilling. Lidet brugl. (G. N. svig). — 2) tynde, bøielige Kviste, f. Ex. til Baand; Vidiebaand. Hard. Sogn, Østl. (Sveg).

sviga (i'), v. n. (ar), bøie sig, bugne; ogsaa bølge, bugte sig, f. Ex. om Straa eller Kviste. B. Stift, Vald. Gbr. og fl. Nogle St. **svega**. I Guldalen **svaagaa**. Jf. sveigja og Sveig. Disse Ord synes at forudsætte et Stammeverbum svig a (ii) med Bøining: svig, sveig, sviget (i'), som ogsaa findes i svenske Dial. (Rietz 704). Efter en Meddelelse har dette Ord ogsaa været bemærket etsteds i Gudbrandsdalen.

sviga (i'), v. a. (ar), slaae med Riis (Sviga). Hall. og fl.

Sviga (i'), f. en bøielig Kvist; et Riis. B. Stift, Hall. og fl. Afvig. **Svugu**, Ork. Ogsaa paa Sdm. **Svuge** (u'). Jf. Sveigja.

svigall (i'), adj. tynd, bøielig; f. Ex. om Træer.

Svige (i'), m. en bøielig Stængel, Vidie, tynd Kjæp. Hall. i Formen Svigje (eller Svegji). I Gbr. Svega (m.). G. N. svigi.

svigna, v. n. (ar), bugne, bøie sig. Sæt. G. N. svigna.

Svigt, f. Bøining. Giva Svigt: give efter for et Tryk, lade sig bøie. Nordl. Trondh. Sv. svigt.

svigta, v. n. (ar), bugne, bøie sig, el. lade sig bøie; f. Ex. om Stænger. Nordl. Trondh. Sv. svigta.

Svik (i'), n. (og f.), 1) Svig, Falskhed; Bedragerie. Lidet brugl. G. N. svik. — 2) en vis Sygdom. Østl. (Svek). Vel egentlig med Begrebet Forherelse eller Trolddom.

svika (ii), v. a. og n. (**svik**, **sveik**, **sviket**, i'), 1) svige, slaae feil, ikke holde Prøve; f. Ex. om et Redskab som ikke er stærkt nok. (I denne Betydning mest alm.). — 2) skuffe, besvige En for noget som han har stolet paa; forlade En i Nøden; saaledes ogsaa: bedrage, forraade. G. N. svíkja (sveik); Ang. svícan.

svikall, adj. upaalidelig; s. sviksam.

Svikar, m. En som sviger eller slaar feil.

svikfull (i'), adj. svigefuld, bedragelig.

svikhaal (i'), adj. glat i Grunden; om en Vei med Iisgrund som er skjult af Snee. Tel.

Svikk, f. Huulning, s. Svekk.

Svikk, m. Svik, Tap i et Lufthul paa en Tønde. Temmelig alm.

sviklaus (i'), adj. fri for Svig.

Svikraad, f. ondskabsfuld Plan.

sviksam (i'), adj. upaalidelig, falsk, bedragelig. Nogle St. **svikall**, ogsaa **svikutt** (i'), Rbg. og fl.

Svil (ii), m. Kant paa et Tag; saaledes: 1) Tagskjæg (= Ufs). Indh. 2) Vindskeed paa Enden af Taget. Ork. 3) Ryggen paa et Tegltag. Sdm.

svila (ii), v. n. (er, te), belægges med et Iislag, faae en Iisskorpe; f. Ex. om Stene ved en Bæk. Vald. (Isl. sýla). Particip **svilt**: iislagt, iiset.

Svile (i'), f. Svilung.

Svill, f. (Fl. **Svillar**), Grundstok, en af de nederste Stokke i en Tømmerbygning; saaledes ogsaa Dørtærskel. Alm. i de sydlige Egne; nogle St. **Svidl**, og i Tel. **Svidd**. Nordenfjelds oftere i Formen **Syll**. G. N. svill og sylla; Sv. syll (i Dial. svill). Jf. T. Schwelle, Eng. sill. Krøkja Svillarne: lægge Grundlaget til en Bygning, fælde Grundstokkene sammen. Sogn, Sfj. Paa Sdm. „kneppe Syllanne".

Svillmur, m. en lav Muur under en Træbygning; et Underlag af Steen. Ved Trondhjem: **Syllmur**.

svilt, iiset; s. svila.

Svilung (i'), m. Laxeunge, liden eller halvvoxen Lax. Mandal, Nhl. Hedder ogsaa **Svile** (i') eller **Svele**, Lister; **Svilling**, Nhl., **Silung** (og Sillung), Nordl. (Jf. Isl. silungr: Ørred). Ellers kaldet Lekfing, Tart, Pjakk.

Svim (i'), m. Art, Skik (= Svip). Hall.

svim (i'), adj. rask, hurtig (= sim); ogsaa: bekvem eller let at haandtere. Tel. Jf. svimt og svint.

svima (ii), v. n. (ar), svæve, tumle omkring (= sveima). Sdm. Hedder ogsaa: **svimla**.

svima (ii), v. a. (ar), slaae til Besvimelse, bedøve ved et voldsomt Slag. — Sjeldnere v. n. besvime. Hall. Sv. svimma.

Svime (ii), m. Besvimelse, bevidstløs Tilstand. Kun i Forbind. med „i". Liggja i Svime: ligge besvimet, bevidstløs. Slaa i Svime: bedøve med et Slag. (Alm.). G. N. svimi.

Svimeslag, n. Slag som volder Besvimelse, bedøvende Slag.

svimla, s. svima og svimra.

Svimling, m. en Græsart med bedøvende Kræfter, = Skjak (Lolium). Østl.

svimra (i'), v. n. (ar), svimle, faae et Anfald af Hovedsvimmel. Alm. dog med visse Sideformer: **svimla** og **sumla**, Hard., **sundla**, Rbg., **sulna**, Hard. G. N. svimra, ogsaa svima og sundla (Isl.).

Svimre, n. Svimmel, Anfald af Svimmelhed. Søndre Berg. og fl. Ogsaa i Formen **Svimr** (Svimmer), Hall., **Svimbr**, Sdm.

Svimring, f. Svimmelhed, Tilbøielighed til at svimle.

svimrug, adj. svimmel, som lettelig svimler. Tel. og fl. Ogsaa afvig. **sumlug**, **sundlug**, Rbg. (Andre St. ør, øren).

svimt, adv. rask, hurtigt, let (= svint). Tel. S. svim.

Svin, n. 1) Sviin (Dyr). G. N. svín. Jf. Gris (tildeels mere brugl.), og særskilt: Galt, Rone; Su, Sugga, Purka. — 2) den nederste Deel af en Mølletragt. Østl. (Formod. af Ligheden med et Svinehoved). Andre Steder kaldet Sko. — 3) en sviinsk og skidden Tingest, om andre Dyr, ogsaa om Mennesker.

svina (ii), v. n. (ar), søle, rode som Sviin. Jf. grisa.

svina (i'), v. n. (ar), svinde ind, falde bort, aftage; især om en Hævelse (ligesom svana). Hard. Sogn, Nfj. Afvig. **svena** og **svæna**: sagtnes, stilles (= dvina). Tel. (Vinje). G. N. svina. Jf. Ght. swinan: aftage, hentæres (Weigand 2, 665).

Svinarv, m. Fuglegræs (Alsine). Nordl.

Svinebol (oo), n. Liggested for Sviin.

Svinebøle, n. Svinefamilie; et Kuld Grise. B. Stift.

Svinefall, n. et slagtet Sviin. Hall. ꝛc.

Sviineferd, f. sviinsk Adfærd.

Svinelag, n. Svinenatur.

Svinerot, f. Galtetand (Stachys palustris). Ellers **Svinekjenne**, Sdm., **Svinekjeld**, Sfj.

Svinesmør, f. Smolt.

Svinetang, n. en Tang-Art som benyttes til Svineføde.

Sving, m. 1) Sving, Omdreining. (Nyere Ord). — 2) Omvei, Omgang; ogsaa: en Udfart, en Spadseregang. — 3) Bue, Bøining, f. Ex. paa en Vei; ogsaa: Snirkel, bueformigt Træk i en Tegning o. s. v.

svinga, v. a. og n. (ar), 1) svinge, dreie omkring. — 2) vende om, dreie tilbage, f. Ex. med et Fartøi, eller et Læs. Ogsaa v. n. tage en Omvei, gjøre en Bøining paa Veien.

Svingerom, n. Rum til at svinge eller vende, f. Ex. med et Fartøi.

svingla, v. n. fortumles, bedøves. Tel. (Landst. 225).

Svining (i'), f. Indsvinden; s. svina.

svinn, adj. 1) smal, smækker, mager. Hard. Nfj. — 2) afholden, smaatærende, som spiser lidet. Jæd. Sfj. Sdm. Helg. Efter en ældre Optegnelse (Jensens Glosebog S. 118) skulde det ogsaa betyde: forsigtig eller „snedig". (G. N. svinnr: klog). — 3) rask, hurtig (?). I denne Betydning tvivlsomt, da det sædvanlig hedder „svint". G. N. svinn, om en Elv eller Strøm, kunde maaskee betyde smal (eller sammentrængt), men tillige rask og stærk. Jf. Mht. swinde (rask), Goth. swinþs (stærk), Ang. svið (d. samme).

svinsa, v. n. (ar), vimse, søite omkring. Hedder ogsaa svansa. Jf. svinta.

svinsleg (ii), adj. sviinsk; ureenlig. Nogle St. **svinutt**; paa Sdm. **svinefengen**, (svinefingjen).

Svinsokk, Grævling; s. Svintoks.

Svinskryta, f. Knurfisk. Ndm.

Svinsvorta, f. Sysvorta.

Svinsyra, f. Skræppe (Høymola). Solør.

svint, adj. rask, hurtig. Hard. Jæd. Rbg. og fl. (Maaskee for svinn; jf. T. schwind, geschwind). — **svint**, adv. hurtigt, i en Hast. Jf. svimt.

svinta, v. n. (ar), 1) løbe, trippe, vimse afsted. Jæd. Ryf. og fl. (Jf. snerta). — 2) vifte med noget, svinge, slænge. Sdm. og flere. — 3) v. a. haste, paaskynde. Svinta seg: skynde sig, være rask (svint). Hard. Tel. og fl.

Svintoks (o'), m. Grævling (Meles Taxus). Sæt. Tel. Ved Mandal: **Svinsokk**. Dette „Toks" maa vistnok være et gammelt Thoks eller Thaks (þax) og saaledes samme Ord som det tydske Dachs. Jf. Nt. Tax, Hundetax og Svinetax. (Schambachs Wörterbuch 227, jf. 323).

Svint-ærend, f. et kort Ærinde (Svinkeærinde). Jæd. og fl. Jf. svinta.

Svip (i'), m. 1) Udseende; visse Træk eller Egenheder, som strax kunne bemærkes ved et flygtigt Øiekast. Hard. Tel. Han heve Svipen av Moderfolket: han har en let bemærkelig Lighed med sin Moders Slægtninger. G. N. svipr: Udseende. — 2) Kjendetegn, Præg hvorved noget udmærker sig fra andre Ting; især om visse Egenheder ved en Kunstners Arbeider. Tel. (Jf. sviphag). — 3) Skik, Maneer, Fremgangsmaade; saasom i Arbeide eller Huusholdning. D'er ikkje nokon Svip med det: det har ikke nogen rigtig Art. Tel. Hall. Hedder ogsaa **Sveip**, m. Tel., og **Svim** (i'), m. Hall.

svipa (i'), v. n. og a. (ar), 1) svæve hen, ile afsted, haste. Tel. G. N. svipa. Jf. sviva. — 2) have et vist Udseende, gjøre et vist Indtryk ved første Øiekast (s. Svip). Især i Forbind. svipa paa, ɔ: ligne, minde om; f. Ex. Ho svipar paa Moder si: hendes Udseende minder om hendes Moder; hun ligner hende. Hard. Rbg. Tel. Hall. og fl. Andre St. **sveipa**. (Helg.). — 3) give et vist Udseende, tildanne, sætte Skik paa. Svipa til: pudse, pynte, gjøre tækkelig. Hall. Svipa um: røgte, holde i rigtig Orden. Tel. — Endelig kan svipa ogsaa betegne: snerte med en Svøbe (Svipa).

Svipa (i'), f. 1, et Vindpust paa Søen. Sdm.

Svipa (i'), f. 2, Svøbe, Pidsk. Nogle St. **Svepa**, ogsaa **Svepu**, Smaal., **Svupu**, Østerd. G. N. svipa.

svipen (i'), adj. flink, behændig. Tel.
Svipeslag (i'), n. Svøbeslag.
sviphag (i'), adj. kunstfærdig, som gjør smukt Arbeide, eller hvis Arbeide udmærker sig ved første Øiekast (s. Svip). Sæt.
Sviphegd (i'), f. Mesterskab, stor Kunstfærdighed. S. sviphag.
sviplaus (i'), adj. uanseelig, flau, som ikke har rigtig Skik. Hall.
svipleg (i'), adj. anseelig, som tager sig godt ud. Ogsaa om Personer: flink, behændig. Nogle St. **sveipleg** (sveipeleg). Rbg.
sviplik (i', ii), adj. noget lignende, som har en flygtig Lighed. (Helst i Fleertal). Tel. og fl. Hedder ogsaa **sveiplik**, Ndm. Nordl.
Sviptungsoko, f. Sviftunsvoka.
svira, v. n. (ar), svire, føle med Drik. (Nyere Ord). Nt. swiren: sværme. — **Svir**, m. og **Sviring**, f. Sviir, Drik. — **sviren**, adj. tilbøielig til at svire; ogsaa: drukken.
svirla, f. sverla.
svirp, adj. rask, net. Rbg. — **svirpa** seg: gjøre sig lækker (?). Landst. 725.
Svisvorta, f. Sysvorta.
Svitte (ii), n. en stor Frygt eller Ængstelse. Hall.
Sviv (i'), n. 1) Svingning, Omdreining; den Hurtighed hvormed noget dreier sig; f. Ex. om en Mølle: Ho heve for litet Sviv, ɔ: den gaar for sagte. Rbg. og flere, ogsaa Østl. og Trondh., tildeels udtalt Svev og Svæv. — 2) Omsvæven, Omstreifning (s. sviva); ogsaa en svaiende eller slingrende Bevægelse. G. N. svif. — 3) et uventet Tilfælde, noget som paakommer pludselig, saasom en Svaghed eller Sygdom; ogsaa om Spøgerie eller underlige Syner. Nhl. S. følg.
sviva (ii), v. n og a. (**sviv, sveiv, svivet**, i'), 1) svinge, dreie sig, løbe rundt; f. Ex. om et Hjul. Meget brugl. i de sydligste Egne (Jæd. Rbg. Tel. og fl.); jf. tunna, tulla, snu seg. Om Mennesker: sviva seg, ɔ: svinge sig rundt, dandse. Jæd. og fl. Ang. svîfan (swâf): gaae rundt; Sv. Dial. sviva. Heraf sveiva, Sveiv, Sviv. — 2) glide til Side, skeie ud, drive af fra den rette Linie. Sleden sveiv ut av Vegen. Sogn og fl. Ogsaa om Fartøier. G. N. svífa. — 3) svæve i Luften, flagre, flyve. (T. schweben). Mere alm. saaledes Østl. Hall. Gbr. Nordl. — 4) løbe, flakke, streife omkring; om Dyr og Mennesker. Han er ute og sviv (ude og gaar). Hard. Shl. Ryf. og fl. — 5) paakomme, falde ind; komme pludselig, eller paa en uforklarlig Maade; om Tanker og Fornemmelser. B. Stift. Det sveiv i meg: det faldt mig pludselig ind. Hedder ogsaa: det sveiv meg; saaledes i Nhl. „Da sviv'e meg, at eg skulde gjort da". Det sviv yver honom: det kommer stundom over ham. „D'æ noke so' sviv' yve haanaa": der er noget besynderligt, som undertiden kommer over ham (saasom en Sygdom eller Sindsforvirring). Sdm. hvor „svive" ellers er lidet bekjendt.
Sviva, f. Svimmel, Ørhed. Tel. Forskjelligt fra Sviva (i'), s. Svivesott.
svivande, adj. svævende; omflakkende.
Svivar, m. 1) en Omflakker. 2) et Slags Dands; Hvirveldands. 3) Flødegrød som flyder i Fedt. Tel.
Sviv-arbeid (i'), n. Arbeider som kræve nogen Bevægelse eller Gaaen frem og tilbage. Tel. Modsat „Setuarbeid".
sviven (ii), adj. svimmel, fortumlet; ogsaa: beruset. Tel.
Svivesott (ii), f. Ringsyge (et Slags Faaresygdom). Ogsaa kaldet **Sviva** (i'), **Svivu**. Tel. Andre St. Tullesott, Tunnasykja, Villesykja.
Sviving, f. Svingning; Svæven.
Svivrom (i'), n. Rum til at svinge eller vende sig i; Svaierum.
svivsam (i'), adj. flygtig, ustadig.
svivyrda (ii, y'), v. a. (er, de), beskjæmme, forhaane, behandle med stor Foragt. Vestenfjelds. I B. Stift **svivyrja** (-vyr'e, vyrde); s. vyrda. G. N. svívirda. Part. **svivyrd** (y'), altid med tydeligt „d".
Svivyrda, f. Skam, Beskjæmmelse. Søndre Berg. (Svivyra). G. N. svívirda. Ogsaa om en uforskammet Person.
svivyrdeleg, adj. skammelig, bespottelig; el. meget foragtelig. B. Stift (svivyrleg). — **svivyrdelege**, adv. skammelig; meget grovt, eller med stor Foragt.
Svoda (o'), f. 1) en Hudskade, et Sted hvor Huden er skadet ved Rivning, eller ogsaa opløben ved Betændelse. Nfj. og fl. Paa Sdm. **Svedje** (f.). Jf. svada, og G. N. svödusár. — 2) en nøgen Klippegrund, et Sted hvor Klippen er blottet ved Skred eller Afskylling. (Omtrent som Svad). Sæt. Tel. (i Formen **Svo'u**); Shl. (i Formen **Svo'**, som ligner Fleertal af Svad). Oprindelig Svada.
Svodd, f. Svell og Svoll.
Svokk, f. Huulning, s. Svekk.
Svol (o'), Svalgang; s. Sval.
Svola (o'), f. en Svale (Fugl). Hedder ellers: **Svala** (sjelden), **Svolu** (o'), Tel. og fl. **Svolo** (oo), Vald., **Solo** (oo), Namd., **Svulu**, Ork., og **Sulu**, Østl. med Hall. og Gbr. G. N. svala, acc. svölu. Jf. Ang. svaleve; Oht. swalawa.
Svoleblom, m. Øientrøst (Urt), Euphrasia. Tel. Derimod „Sulublom": Ranunkel. Toten.
Svolk (o'), m. en tynd og bøielig Kjæp; en stor Vidie. Smaal. og fl. (Jf. Sveig og Svige). Ogsaa et Slags Vidiekurv, s. Byrdsvolk. Sv. Dial. svolk: Vidie. Jf. Isl. svoli: Træstump.
svolka, v. a. (ar), banke med en Vidiekvist, prygle. Østl.

Svoll, m. Svulst, Hævelse med Affondring af Voer (i Saar); ogsaa: en Byld, en stor Blegne (= Kaun, Volde). Hedder paa mange Steder **Svull**, ogsaa **Svell** (B. Stift) og i visse Forbindelser **Syll** (Brøstsyll, Kversyll). G. N. sullr. Af svella, svall. Det sette seg Svoll i Saaret, o: det hovnede og affatte Voer. Draga til Svolls (el. til Svells): trække Voer (om Lægemidler).

Svoll, m. (2), Jis pa: Jorden; s. Svell. **Svollbrune**, s. Sveilbrune.

svollen, part. bulnet, hovnet af Svulst; ogsaa opfrosſen; s. svella.

Svollfinger, m. bullen Finger.

Svolt, m. Sult, Hunger. Trondh. Ellers mest alm. **Svult**; sjeldnere **Svolte**, Nordre Berg., og **Sylt**, Sdm. G. N. sultr; Sv. svält (i Dial. sult, sylt). Jf. Svelta.

svolten, part. sulten, hungrig. (Til svelta). Nogle St. **svulten**. Afvig. **solten**, Tel. Num. G. N. soltinn.

Svon (o'), Svane; s. Svana.

svor, s. sverja. — **Svor** (o'), s. Svar.

Svor (o'), f. et lidet Jordskred, et Sted hvor Grunden er stribet af Skred. Nfj. Sdm.

Svord, m. Hud, Skind paa Kjød el. Spæk (Flesksvord); ogsaa om Græsroden eller Græsdækket paa Jorden (Grassvord). Mest alm. udtalt **Svor** (oo); nogle Steder **Svol** (med tykt l). G. N. svördr. Sv. svål (i Dial. svärd, sväl). Holl. zwoord, Eng. sward, T. Schwarte.

svoren (o'), part. svoren, besvoren (til sverja). En sjeldnere gammel Form er **svaren**, i Neutr. **svare(t)**; saaledes paa Sdm. „dæ va svare": det var svoret, det har jeg svoret paa. G. N. svarinn.

svorta (oo), v. a. (ar), farve sort, gjennemsværte (Tøi eller Klæder). Hedder ogsaa: **sorta**, Indh. Isl. sorta. Om en anden Betydning s. sverta.

Svorta (oo), f. 1) sort Farve til Klæder; Sværtevand hvori Tøiet nedlægges. G. N. sorta. Jf. Sverta. — 2) Sværtejord, jernholdig Sumpjord som bruges til Farvestof. B. Stift. Afvig. **Surta** (Surte), Sæt. Tel. Hall. (Isl. sorta). — 3) et Slags Ænder; Sort-And. Østerd. Jf. ogsaa Sysvorta.

svortebrend, adj. lidt skjæmt eller fordærvet i Sværtningen; om Klæder.

Svortedya, f. Sumpjord, som kan bruges til Sværtning. Nogle St. **Svortedepel** (e'), m. B. Stift.

Svortemyr, f. Sump som indeholder Sværtejord. Jf. Surtefen, Svartfen.

Svorting, f. Sværtning; Kunsten at farve sort.

svortna, sortne; s. svartna.

svorva, dreie; s. svarva.

Svugu, s. Sviga. — **Svull**, s. Svoll.

svullbrent, s. svellbrend.

Svult, s. Svolt. — **Svulu**, s. Svola.

Svupu, s. Svipa.

Svæd, s. Svad. — **svægje**, s. svelgja.

Svæla, f. 1, Røg, Kvalme, kvalm Luft i et Huus. Shl. G. N. svæla. Jf. Ang. svelan: brænde; Nt. swelen: brænde, ryge.

Svæla, f. 2, en stor Hob eller Masse, en Mangfoldighed. Nhl. Sdm. Jf. Svaal.

svæna, v. indsvinde; s. svina.

Svæng, s. Sveng.

svær, s. sverja. — **Svær**, s. Sverd.

svær, adj. 1) svær, haard, heftig; f. Ex. om Storm, Kulde, Nød o. s. v. 2) drøi, meget stor; ogsaa: usædvanlig dygtig, for Ex. svær til aa springa. Afvig. fra G. N. svár(r), el. svarr, og Sv. svår. Ogsaa ofte i Formen **sværande**, vel egentl. trykkende; s. sværa.

sværa, v. a. (er, te), trykke, beklemme, besvære. Ork. „Dæ svære før' Brøst'e": det trykker for Brystet. — **Sværing**, f. Beklemmelse.

Sværleike, m. Drøihed, Storhed.

svært, adv. meget, storlig, overmaade. (Meget brugl.). Om et andet svært s. svør.

svæsa, v. a. (er, te), forfriske, oplive. Sdm. „Gaa inn aa svæse se": gaae ind for at hvile og opvarme sig (efter et Ophold ude i Frost eller Uveir). Andre Steder „væsa seg". Jf. G. N. svás(s): mild, behagelig.

Svæsing, f. Forfriskelse.

svæv, adj. sovende. I visse Forbindelser som lettsvæv, tungsvæv, rangsvæv og fl. Gaar over til svævd, søvd og søft.

svæva, v. a. (er, de), søvndysse, faae til at sove; vugge i Søvn. B. Stift og fl. G. N. svæfa. Af sova, svav (Fl. svaavo). Forekommer ogsaa med Betydning: dræbe (el. omtr. som svima), f. Ex. svæva ein Fisk, o: give den et lammende Slag i Hovedet. I Hard. **svøva**. (Jf. G. N. sæfa: slagte, offre). — Particip **svævd**: søvndysset.

Svæva, f. Plante hvis Blomster lukke sig om Aftenen; saaledes Høgeurt (Hieracium) og lignende Arter. Sdm. Mere alm. Kveldsvæva og Nattsvæva (om Løvetand). I Sæt. **Soveblom** (o'); i Ryf. **Sauablom**, som maaskee er en Afvig. af Sovarblom. (Navnene grunde sig derpaa, at Blomstens Lukning ansees som en Søvn eller Nattehvile).

svævd, s. svæv og svæva.

Svæving, f. Søvndysselse.

svællug, s. svallug.

svør, adj. ganske fri for noget; ogsaa: aldeles blottet eller lens (= aud, snaud). Nordre Berg. Me er reint svøre fyre det: vi have aldeles intet deraf. Mere brugl. i Neutrum, f. Ex. D'er ikkje reint svørt: det er ikke ganske frit; det kan ikke rigtig negtes. Egentlig: man kan ikke forsværge det. G. N. svær(r), eller sær, om Tilfælde hvori man med Rette kan sværge; altsaa af

svarja, svor. (Jf. eidsvør, meinsvør). I Nhl. bruges en afvig. Form: svært, for Ex. „da vardt reint svært". I Fosen hedder det „svart", men dette synes dog at være et andet Ord; s. svart.
svørte, f. sverta. — **svøva**, s. svæva.
svøya (svøygde), s. sveigja.
Svøyp, s. Sveip. **svøypa**, s. sveipa.
Sy, s. Sjo, og Sud.
sy (sya), v. a. (r, dde), sye, sammenføie med Traad; ogsaa v. n. sysle med Søm, gjøre Klæder. Nyere Ord; s. sauma. Sv. sy; Eng. sew, Ang. sivian. — Om et andet „sy" s. syda.
sy (sau), løbe ꝛc. s. sjoda.
Sya, f. Mæslinger (= Krægda, Krilla). Ndm. (Dunkelt).
syd, s. sjoda. — **Syd**, s. Sud.
syda (yy), v. a. (er, de), bordklæde, dække en Væg med en Fjeleklædning; saaledes ogsaa: panele, dække indentil. Østl. i Formen sy (r, dde). G. N. sýda. Af Sud.
sydd, part. 1) syet; s. sy. (Neutr. sytt). 2) panelet; s. syda. (Neutr. sydt).
syder (y'), eller sydr, adv. syd; egentl. sydligere (af sud). Lyder sædvanlig som „sør" (jf. Sv. söder). — **Syderfjording** (Sørfjoring), m. Indbygger fra en sydligere Fjord. **Syderlending** (Sørlænding), m. Sydlænding, eller Indbygger af den søndre Deel af Landet. **Syderøying** (Sørøying), m. En fra de sydligere Øer. I Stedsnavne høres ogsaa ofte „Sør" i Stedet for det gamle Sudr; saaledes „Sørem" (Sudrheim), „Søreng" (fordum Sudreng). Jf. sydre.
syderleg (sørleg), s. sudleg.
Syding (yy), f. Beklædning med Fjele; Paneling. „Sying", Østl. (s. syda). Sjeldnere **Sydning** (Syning). G. N. sýding.
sydra (y'), v. a. (ar), sætte sydligere; især om Vinden: sydra seg, ɔ: blive mere sydlig, gaae om til Syd. Brugt i de sydlige Kystegne i Formen „søra".
sydre (y'), adj. og adv. søndre, sydligere; i Syd. Mest alm. udtalt „søre", f. Ex. søre Vegen; søre Leidi (modsat nørdre, nøre); ligesaa i Navne som Søre-Lid, Søre-Sande o. s. v. G. N. sydri; Sv. södra. Af sud (ligesom syndre af sunn).
Sydring (Søring), m. 1) En som er kommen søndenfra. — 2) Indbygger af Søndhordland (i Bergens Stift).
Sydro (Sørro), f. Sudsida.
Sye, s. Sylgja. — **Syft**, s. Suft.
syfta, v. a. 1. (er, e), svinge, ryste, holde i en svaiende eller viftende Bevægelse; ogsaa rense noget ved Rystelse (f. Ex. støvede Klæder); rense Korn ved en let Drøftning, m. m. Trondh. Berg. Jæd. Tel. og flere. Nærmer sig til Eng. sift, Holl. ziften, T. sichten: sigte. Jf. Holl. zift, T. Sieb: et Sold.
syfta, v. a. 2. (ar), rykke sammen, indknibe Kanterne paa et Seil. Sogn, Nordl. og fl. G. N. svipta.
Syfte, n. Svøft, Rykkebaand i et Seil. Nordl. Andre St. Handsyfte. Ogsaa **Syfteband**, n. G. N. svipting (?).
Syftesoke (o'), f. Sviftunsvoka.
Syfting, f. Rystelse ꝛc. s. syfta, 1.
syg, s. suga. — **Sygja**, s. Sylgja.
Sygna, f. Kvinde fra Sogn. — **Sygner**, pl. m. Indbyggere af Sogn (Sognefjord) i Bergens Stift. Hard. (Andre St. Sogningar).
Sying, f. Syen, det Arbeide at sye. — Ogsaa for Syding, s. d.
Sykja, f. Syge, Sygdom. Alm. vest og nord i Landet. (Jf. Sjuke). Isl. sýki, f. Ogsaa: en vis Svaghed, Lidenskab eller Uro i Sindet. Af sjuk.
sykjast, v. n. (est, test), 1) blive syg. G. N. sýkjast. Ogsaa: være sygelig, skrante. Trondh. — 2) længes meget, stunde ivrigt efter noget. Østerd. (sykjes).
Sykjing, m. = Sjukling.
sykla, v. n. fagle (= fikla). Tel.
Sykna (y'), f. Sognedagene i Ugen; Arbeidsdage. Sogn, Hall. Østl. (Andre St. Vyrka, Yrka). Af G. N. sykn, adj. søgn; ogsaa ustraffelig (jf. Goth. sikuns: uskyldig). — **Syknebunad**, m. Hverdagsdragt. Hall. og fl. **Syknedag**, m. Søgnedag. G. N. sykn dagr; Sv. söckendag.
Syl, m. Syl, Stikkejern. Nogle St. Sydl (yy) el. Syd'el (altsaa et gammel sýll). Sv. syl; Nt. Sule. — **Sylhandske**, m. Læderhandske for En som syer Skotøi. **Sylshol** (o'), n. Hul efter en Syl. **Sylsodd**, m. Sylspids. **Sylstyng**, m. Sylstik.
syla, for syvla, see suvla.
syla, ophaspe; s. sula.
Sylgja (y'), f. en Sylle, et Spænde med et rundt Hul i Midten og med en enkelt Torn som er fæstet paa den ene Side af Hullet. Alm. men lyder sædvanlig **Sylja** (og Sølja); afvig. **Sulje**, Vald., og **Sygje** (Sya), Rbg. Tel. G. N. sylgja. (Jf. Ang. sigel: Smykke). — **Sylgjelauv**, n. Løvværk paa et Spænde. **Sylgjetonn**, f. (rettere -torn, m.), Torn i et Spænde.
sylig, s. suvlug. — **Sylkje**, s. Silke.
Syll, f. Grundstok; s. Svill. Om et andet Syll s. Svoll.
sylla, v. n. (er, te), lave „Soll" (Brødsuppe), brække Brød i Mælk. Rbg. Tel. og flere. Nogle St. sydde.
Syllmur, s. Svillmur.
Sylt, s. Svolt. — Et andet Sylt (eller Sylte) bruges kun som Stedsnavn og synes at betyde en fugtig Grund nær ved Søen. (I danske Dial. Sylt: lav Flade som tildeels kan oversvømmes).
sylta, v. a. (ar), tilsøle, gjøre fugtig eller smudset. Ryf. Nordl. Ellers ogsaa om at

sylte (Sv. sylta; Holl. zulten).

Sylter (Syltr), f. Gjæller paa en Fisk (= Tokn, Gan). Tel.

Sylv (y'), n. Sølv (Metal). Spor af en ældre Form **Silv** (Sill, Sell) forekomme ved Trondhjem (Selbu). G. N. silfr; Sv. silfver; T. Silber. — 2) et Smykke af Sølv; saaledes: Fingersylv, Bringesylv, Brudsylv. I Sammensætning lyder Ordet sædvanlig som Syll (y') og Søll; en ældre Form forekommer i gamle Viser, for Ex. Sylverskaal, eller Sylvarskaal (Tel.). — Hertil: **Sylvbelte**, n. Bælte som er prydet med Sølvplader. **Sylvbolle**, m. et lidet Sølvbæger (= Tumling). Vald. **sylvbudd**, adj. sølvbeslaaet. Tel. **sylvhærd** (-hært), adj. sølvgraa, hvidhaaret. Østerd. **Sylvknapp**, m. Sølvknap. **Sylvpengar**, pl. Sølvpenge. **Sylvskeid** (-skjei), f. Sølvskee. **Sylvsmide** (ii), n. Arbeider eller Smykker af Sølv. **Sylvstaup**, n. Sølvbæger. **Sylvty**, n. Sølvtøi.

sylva, v. a. (ar), forsølve. Lidet brugl. Ellers: **sylvslaa**, v. a. belægge med Sølv. Particip **sylvslegen** (-slegjen).

symd, svømmedygtig, s. sumd.

symja (y'), v. n. og a. (sym, sumde, sumt), 1) svømme (= svemja). G. N. symja. Imperf. ogsaa: symde, Sdm., sømt', Trondh.; i Ork. saam (som nærmest hører til svemja). — 2) v. a. faae til at svømme. Symja Hesten yver Elvi. B. Stift. (Andre Steder synda, sunda, sundriða). Jf. Sum og Sund. — 3) lægge noget i Vand for at prøve dets Vægt. Saaledes paa Sdm. „symje Saakonn": kaste Sædekorn i Vand for at kunne fraskille det letteste, da nemlig dette flyder ovenpaa.

Symjar, m. en Svømmer.

Symjing, f. Svømning (= Sum).

Sympa, f. Gimmerlam, Hun-Lam. Nhl. Nogle St. **Simpa**. Jf. Fiskesympa.

Symra, f. Vaarblomst. Trondh. Stift. Mest i Sammensætning, som Kvitsymra (Kvitsømr') eller Geitsymra (Anemone), og Kusymra (Primula). Paa Sdm. **Simbre** (Simb'er, Gjeitesimbr). Andre St. **Sumar** (Gjeitsumar). Egentl. En som bebuder Sommeren.

Syn, n. et Syn, noget at see; ogsaa et Vidunder; en Aabenbarelse (Vision). Vel egentl. en Afvigelse fra det følgende Ord.

Syn, f. 1) Syn, Evne til at see. G. N. sýn, og sjón, f. Nogle St. **Synd** (yy), Nordre Berg., og **Sjun**, Nordl. Dimmast paa Syni: svækkes paa Synet. — 2) Øine, Aasyn, Ansigt. Østl. ogsaa Hard. og fl. (Sv. syn). Det kom midt i Syni paa meg, o: lige i Ansigtet. — 3) Syn, det som man seer; Skue, Formaal for Betragtning. Det var slik Syn, at det var fælt. Ogsaa: Vidunder, Særsyn. (Storsyn, Ovsyn). — 4) Udsigt eller Tegn til noget. Ofte i Fleertal, f. Ex. Der er gode Syner, o: gode Tegn, saasom til Fiskerie eller deslige. Ryf. og flere. — 5) Leilighed til at see; Lys, Klarhed. D'er god Syn i Dag, o: der er meget klar Luft. Ogsaa om Belysning (jf. Meinsyn); ligesaa om en vis Afstand; f. Landsyn, Seglsyn, Baatsyn. — 6) Leilighed i Almindelighed; Adgang, Anledning. Eg saag meg ikkje Syn til det: jeg saa ingen Adgang dertil, det syntes mig ikke muligt. B. Stift. Jf. Syne og Syning.

syn, adj. 1) synlig, let at see. (G. N. sýnn). Lidet brugl., uden i Formen synt. — 2) synsk, fremsynet. I Folkesagn om En som seer Aander. Hall. Hedder ellers: synen, synsk og framsynt.

syna, v. a. og n. (er, te), 1) vise, lade see, forevise. Alm. G. N. sýna. Syna fram: fremvise. Syna seg: vise sig, lade sig see. — 2) paavise, paapege; ogsaa: undervise, lære. Syn meg Vegen. Han synte deim, kor dei skulde fara aat. — 3) v. n. vise sig, være at see (= syna seg). Det syner Faret: Sporene vise sig. Det synte paa honom: man kunde see det paa ham. B. Stift. „Dæ syne 'ti di": man kan see en liden Snip af det. Sdm.

Synar, m. en Forevifer.

synast, v. n. (est, test), 1) synes (upersonligt), see ud til noget, forekomme. Det synest vera so. Det syntest meg so. G. N. sýnast. — 2) synes, troe at see noget. Eg syntest, at det var det same. (Jf. lydast). Ogsaa: tykkes, tænke, mene. Me hadde synst, at det var godt nog. — 3) synes om, ønske, finde for godt. Han kann faa kven han synest, o: hvilken han vil. Du kann koma, naar du synest. B. Stift og fl. (G. N. sýnast). Ellers i Forbind. synast um. (Jf. litast paa). Eg synest ikkje um det: det huer mig ikke.

synberr, adj. let at see, ikke skjult eller indesluttet. Afvig. „synbar'e", Jæd. Mere alm. berrsynt.

Synd, n. s. Sund.

Synd (yy), f. Syn; Leilighed til at see; f. Ex. her er god Synd (s. Syn, 5). Nordre Berg. Hertil **Synda-mun**, m. en synlig Forandring; s. Synsmun og Syne.

Synd (y'), f. 1) Synd, Overtrædelse af Guds Bud; ogsaa: Vanart, Tilbøielighed til det onde. G. N. synd; Ang. syn, Ght. sunta. (Af dunkel Herkomst). — 2) i Særdeleshed: Uretfærdighed, Ubillighed, Grusomhed. Dei gjera Synd paa honom: de gjøre ham Uret, behandle ham ilde. Saaledes ogsaa: Dei hava Synd fyre honom, o: de have gjort ilde mod ham. Han hadde ingi Synd fyre det: han havde ingen Skyld, intet at bebreide sig i den Henseende. — 3) Vanskjæbne, Skade; noget som er at beklage. Det var ei Synd at han slapp: det var at beklage; det var Skade. D'er Synd fyre honom: det er slemt for ham; man maa beklage ham. Oftere: D'er Synd i honom.

(Sv. det är synd om honom). D'er stor Synd i deim: de ere meget at beklage; man maa inderlig ynkes over dem. (B. Stift). Saaledes ogsaa: Eg tykte Synd i honom, ɔ: det gjorde mig ondt for ham. (Sv. tycka synd om). — I Sammensætning tildeels Synda (for Syndar); saaledes i B. Stift: **Syndabod** (o'), n. et ubilligt, skammeligt Tilbud. **Syndadraap**, n. et Drab som man maa beklage (nemlig om at dræbe unge og smukke Dyr). **Syndakaup**, n. et Kjøb hvorved Sælgeren lider Uret. **Syndapengar**, pl. en ubillig Betaling, en uretfærdig Fortjeneste. **Syndaverk**, n. en grusom, uretfærdig Handlemaade.

synd, adj. svømmedygtig, s. sumd. Om et andet synd s. sunder.

synd (yy), seende; s. synt.

synda, v. a. lade svømme; s. sunda.

synda, v. n. (ar), synde, gjøre Synd. Nogle Steder ogsaa: **syndast**, især om at nære Fiendskab eller føre et forargeligt Samliv. Sogn og fl. (G. N. syndgast).

Syndar, m. Synder; Synderinde.

Synd-auke, m. Forargelse, Tilskyndelse til Synd, aandelig Fordærvelse; især om et forargeligt Samliv, Had og Fiendskab i Familien eller Selskabet. B. Stift. (Synd-aukje).

Syndefall, n. Syndefald.

syndeleg, s. syndleg.

Syndelivnad (i'), m. syndigt Levnet.

Syndevane, m. syndig Vane.

Syndflod, f. Syndflod. Nyt Ord efter T. Sündflut, feilagtigt for Sintflut, fordum sinflut, ɔ: den store Flod (Si-flod).

syndfri, adj. fri for Synd.

syndfull, adj. syndefuld.

syndhard, adj. haardhjertet, grusom. Smaal. og fl. (synde-har).

syndlaus, adj. syndfri; ogsaa: billig, upaaklagelig; f. Ex. om en Erstatning eller Løn. — **syndlaust**, adv. billigt, med Rette, uden Synd. Han maatte syndlaust hava det. Det kann du krevja syndlaust.

syndleg, adj. beklagelig, harmelig. Tel. og fl. Ellers ogsaa: haard, grusom; oprørende. Nogle St. **syndeleg**.

syndlege, adv. haardt, haardelig, grusomt; ogsaa: ynkelig. Oftest **syndele'**. „Han vardt so syndele' mæ-faren": ynkelig behandlet. „Me strævde so syndele' mæ di": vi anstrengte os haardelig. B. Stift. Hedder ogsaa **syndsamelege**. Sdm. Ork.

syndre, adj. søndre, sydligere. Egentlig synn-re af sunn, ligesom sydre af sud. Jf. synst.

syndt, sønder; s. sunder.

syndug, adj. syndig, syndefuld; ogsaa: forargelig, som giver Anledning til Synd. (Brugt i flere Former: syndig'e, syndaug, synnau). G. N. syndugr.

Syne, n. 1) Udseende, udvortes Anseelse. D'er betre i Ryne en i Syne. Østl. (Jf. Ryne). G. N. sýni (til sýnis). — 2) Stilling hvori noget kan sees. Vera i Syne (eller i Synom): være paa et Punkt som man kan see til. Koma til Synes: blive synlig. — 3) en Smule, noget som man knap kan see. Sjelden i denne Form; derimod ofte Synelse, n. og Sjund, f., saaledes „eit lite Synelse", og „ei lita Sjund". (Nordre Berg.). S. Sjon, f. — I Stedet for „i Syne" bruges ogsaa „til Sjunda" (el. te Sjonda), Jæd. Paa Sdm. derimod „i syndaa", der kan opfattes enten som „i Syndom" af Synd, f. (= Syn), eller som „i syndo" af Adj. synd (= synt).

Synelse, n. s. Syne og Syning.

synen, adj. fremsynet (= syn). Smaal.

syngja, v. a. og n. (syng, song, sunget), at synge. Imperf. alm. udtalt **saang**; Fl. **sungo**, Hall. Vald.; andre St. sunge. Supin. **sungje**, nogle St. saaugje (for songet). Imperativ syng, Fl. syngje. G. N. syngja (syng, söng, sungit). Ang. singan (sang). — Betydning: 1) kvæde, fremsige med en vis Melodie. Syngja eit Vers, ei Visa ꝛc. (Jf. Song). Ogsaa v. n. nynne, øve sig i Sang. — 2) ledsage med Sang. Syngja ut eit Lik: synge over et Liig som bæres ud. Syngja Folk til Sengi (en vis Bryllupsskik). Syngja inn ei Høgtid: begynde Festen med Sang. — 3) v. n. kvidre, give en Lyd som ligner Sang; om Fugle. — 4) tale med et vist klingende Tonefald. — 5) klinge, hvine, suse. Det syng fyre Øyrom. Han slo til, so det song etter. Jf. Talemaaden: Det syng upp, ɔ: det gaar løs, det begynder for Alvor. (B. Stift).

syngjande, adj. 1) syngende. 2) passende til at synge; syngelig (cantabel).

Syngjar, m. Sanger; En som har Sangstemme eller Anlæg til at synge.

Syngjing, f. Syngen, langvarig Sang.

Syning, f. 1) Foreviisning, Fremviisning; s. syna. — 2) Forekomst, noget som viser sig. Sjeldnere. (Nogle St. Synelse, n.). 3) Horizont, de yderste Punkter som man kan see fra et Sted. (Omtr. som Leite). Hall. Jf. Himmelsyne.

Synkverving, f. Forblindelse; Blendværk, Gjøglerie. (Jf. kverva Syni). G. N. sjónhverfing.

synlaus, adj. forblindet; taabelig. **Synløysa**, f. Blindhed. Lidet brugl.

synleg, adj. 1) synlig, som man kan see. — 2) lys, blid; om Luft og Veir. Ogsaa: anseelig, som tager sig godt ud (s. usynleg). Jf. G. N. sýnilegr.

synna, sønden; s. sunnan.

synnalege, s. sunnarlege.

synsk, adj. fremsynet (= syn). Mandal.

Synsmaal, n. Synsvidde, Synskreds. (Nyere Ord).

Synsmun (u'), m. Forandring i Udseende,

synlig Forandring eller Forskjel. (Vel egentl. Synesmun). Paa Sdm. Syndamun (yy).
synst (el. synnst), adv. sydligst.
synst, adj. sydligst beliggende; f. Ex. synste Luten: den sydligste Deel. Egentl. synnst, Superlativ til syndre (af sunn), og ligesaa til sydre (søre), som ikke har eget Superl. G. N. synstr. Hertil nogle Stedsnavne, som Synsteby, Synstenes, Synstevoll.
synt (yy), adj. 1) beleilig for Synet, aaben, let at see. Ork. Mest i Neutr. f. Ex. her er so synt (bekvemt for Udsigten). Jf. berrsynt, farsynt, vegsynt, havsynt. — 2) synet, seende. I Sammensætning, som einsynt, dimsynt, langsynt. Nogle St. synd, f. Ex. einsynd; jf. Formen „syndaa" under Syne. — 3) viist, foreviist. Particip af syna.
syp, søber; s. supa.
Syra, f. 1) suurt smagende Urt, s. Sura og Høymola. — 2) suur Valle, af opkogt Mælk. G. N. sýra. Nogle St. Surmysa. Hertil **Syreblanda**, f. Læskedrik af Valle, opblandet med Vand.
syra, v. a. og n. (er, te), 1) syre, gjøre suur. Lidet brugl. I Hall. **syrka** (yy). Af sur. — 2) v. n. pible, sive ud; om Vædske. Sfj. — 3) suurmule, grine, være vranten. Sogn. Hertil **syren**, adj. vranten, suurseende.
syrgja, v. n. (er, de), sørge, bedrøves over et Tab. Ogsaa, dog sjeldnere: have Omsorg for noget. Ordets Former ere for det meste utydelige; mest alm. syrja (sørje); i Bøiningen syrje(r), syrrde, syrrt (el. sørt); i Berg. Stift ogsaa Præsens syr, el. syr'e (y'), og Imperf. tildeels: surde (u'). Nhl. og fl. Imperativ syrg (nogle St. syr'), Fl. syrgje. G. N. syrgja (af Sorg); Sv. sörja. — Syrgja paa nokon: sørge over En (som er død). Syrgja fyre: drage Omsorg for. (Sjeldnere). Aktivt: syrgja ein av, o: ansee En for tabt eller bortkommen. Han vardt so lenge burte, at dei hadde syrgt honom av, daa han kom atter. Jf. avsyrgd.
syrgjeleg, adj. sørgelig. — **syrgjelege**, adv. paa en sørgelig Maade.
syrka, v. a. syre; s. syra.
Syrpa, f. Surpa og Surp.
sysla, v. n. (ar), sysle, bestille noget; ogsaa: besørge eller ordne en Sag. Hall. Ogsaa i Formen **susla**, Num. Tel. (Landst. 821). G. N. sýsa, sýsla. Jf. syta og sytta.
Syster (y'), f. (Fl. Syster), Søster (soror). Nogle St. **Syste**, men i bestemt Form **Systeri** (Systr'e, Systr'a). Fleertal med anden Betoning: **Syst'er** (nogle Steder Systr'e, Syst'ar, Syst'a); bestemt Form: **Syst'erna** (Systr'enne, Syst'ann). G. N. systir (pl. systr); Ang. sveostor, Goth. svistar.
Systerbarn, n. Søsters Barn. Særskilt: **Systerdotter** (o'), f. og **Systerson**, m.
Systerbyte, n. 1) Deling imellem Søstre. — 2) dobbelt Besvogrelse (= Hemningslag, Hembabyte). Vald. og fl.
Systergras, n. Rosenrod (Rhodiola rosea). Nordre Berg. Andre St. Smørstakk, Smørbukk, Haarvokster.
Systerlut (u'), m. Søsterlod.
Systermann, m. Søsters Mand, Svoger.
Systkin (i'), n. pl. Søskende, Børn af samme Forældre. Mest alm. **Syskjin** (Sysskjen); nogle St. **Syskjyn**, og forkortet **Syskje**. (Nhl.). G. N. systkin; Sv. syskon. Vel egentlig Syst-gin, i Lighed med G. N. fedgin og mædgin. (Jf. Fegge, Megga).
Systkinbarn, n. Søskendebarn.
Systkinbyte, n. Deling imellem Søskende.
Systkinsvip (i'), m. Søskendes Lighed i Udseende eller Ansigtstræk.
Systrung, m. Mosters Søn, eller (i Fleertal) Børn af to eller flere Søstre. Tel. (Bugge, Folkeviser, S. 17, 18, 19). G. N. systrungr.
Sysvorta (oo), f. den sorte Drossel (bekjendt som Sangfugl). Vel nærmest: Solsort (Turdus Merula), men maaskee mere alm. om Ringdrosselen (Turdus torquatus). B. Stift og flere. Ogsaa i Formen **Susvorta**, Tel., **Sursvarta**, Mandal, **Svinsvorta** (om Solsort), Shl., og tildeels **Svisvorta** og **Sisvorta**, Nordre Berg. G. N. súsvört: en vis Sangfugl. Ordets første Deel synes at være Syr (= Su, o: en So) og har maaskee sin Grund i et eller andet forglemt Folkesagn.
Syt, f. Omsorg; s. Sut.
Syta, f. en So (= Sugga, Purka). Hadeland. **Sytegris**, m. ung So.
syta, v. n. og a. (er, te), 1) være bekymret, ængstes, sørge eller grue for noget. Eg syter ikkje fyre det. Temmelig alm. G. N. sýta. (Af Sut). Ogsaa: yttre Bekymring, klage, klynke. Han gjeng no so og syter. Jf. sutra. — 2) beklage, yttre Sorg for (en Person). Han er ikkje til aa syta: han har ingen Nød. Eg syter deg inkje: jeg beklager dig ikke. B. Stift. — 3) besørge, skaffe, bringe til Veie. Syt meg nokon Traad: see til at skaffe mig lidt Traad. Sogn, Sfj. Ogsaa i Tel. (see Landst. 383, 384). Mere alm. som v. n. syta fyre, o: skjøtte, have Omsorg for. Han heve mange til aa syta fyre. Det lyt kvar syta fyre seg 2c.. Sv. Dial. syta.
sytande, adj. 1) bekymret. 2) værd at bekymre sig eller ængstes for.
Sytar, m. 1) En som let bliver ængstlig. 2) En som skal skaffe eller besørge noget. Jf. Forsytar.
syten, adj. ængstlig; ogsaa: omhyggelig. Afvig. i Forbindelsen „lika syten": ligegyldig (omtr. som: lika glad). Nordre Berg.

Syting, f. Ængstlighed; Klynken, Klagen. Ogsaa: Omsorg, Forsorg; s. syta.

sytsam, adj. omhyggelig; omsorgsfuld.

sytta (yy), v. a. (ar), røgte, passe (f. Ex. Fæ); ogsaa: udrette eller fuldføre noget. Østerd. (Trysil). — Paa Sdm. som Particip: sytta(t), f. Ex. „no æ dæ sytta", ɔ: nu er det afgjort, el. sluttet. Jf. sysla.

sytten, s. sjauttan. — sytti, s. sjautti.

syvja (y'), v. n. (ar), blunde, slumre, falde i en let Søvn. Nordre Berg. G. N. syfja, blive søvnig.

syvja (seg), besvogre; s. sivja.

syvjug, adj. søvnig, tung af Søvn. Rbg. I Hall. **søvjug**. G. N. syfjadr.

syvla (yy), forsyne med Suul; s. suvla.

syvlen, saftig; s. suvlug.

Sæ (i Navne), s. Sjo.

Sæbygg, m. Indbygger af Sætersdalen. (Tel.). Vel egentlig for Sætbygg eller Sæterbygg.

Sæd, n. s. Sæt. — **Sæda**, s. Sæta.

Sæde, n. 1) Sæd, Frø til at saae; især om Sædekorn. Nogle Steder Sæe. (Jf. Saad, n.). G. N. sædi. — 2) Udsæd; et Aars Udsæd af Korn. — 3) Afgrøde; Kornvæxt paa Agrene. Østl. (Sæe).

Sædeland, n. Agerland. Lidet brugl.

Sædeslag, n. Art af Sædekorn.

Sæding, m. et Slags Maage; Graamaage (Larus argentatus). Nordl. i Formen **Sæing**, vel ogsaa **Sæung**. G. N. sædingr. I sydligere Egne synes „Sæung" ogsaa at betegne: Maage-Unge.

Sæl, n. og m. s. Sel.

Sæl, f. Sjæl, Aand; s. Saal.

sæl, adj. 1) glædelig, høist behagelig; om Tid eller Tilstand. Ei sæl Stund. Sæle Dagar. No var det ikkje sælt aa vera ute. (Østl.). Jf. Ang. sél: god, heldig; Goth. séls: god. — 2) glad, fornøiet. Eg vardt sæl, daa eg høyrde det. Vald. Mere alm. i Forbind. „lika sæl", s. lika. — 3) heldig, lykkelig (= heppen). Han var daa so sæl, at han fekk det. Buskr. — 4) lykkelig (i høiere Grad); lyksalig, som nyder en stor Lykke, el. har meget at glæde sig over. Alm. og meget brugl. G. N. sæll (sæl); Sv. säll. — 5) velsignet, kjær (omtr. som Eng. blessed). Ofte i Folkeviserne, f. Ex. mi sæle Moder; min sæle Son ꝛc. (Landst. 113 og fl.). En sjeldnere Form er **saal**, el. **saale** (Landst. 83. 88). Ordet kan ogsaa betegne: salig (evig lykkelig), men ombyttes da gjerne med det nye Ord „salig".

sæla, v. a. (ar), 1) gjøre lykkelig. Sæla seg: drage Fordeel af noget, gjøre sin Lykke dermed. B. Stift. — 2) prise lykkelig, kalde „sæl". D'er ikkje nokot til aa sæla honom fyre. Nordre Berg. Jf. sælka.

Sæla, f. Lykke (i høiere Forstand); inderlig Fornøielse eller Glæde. (Jf. Sælka). Ogsaa med Begrebet: Salighed; dog betegnes dette nu sædvanlig med den fremmede Form „Saligheit", f.

Sæla, m. s. Sele.

Sælaba(d), n. Begravelse, Gravøl. Shl. G. N. sálabad (s. Fritzner 530).

sælast, v. n. døe (= andast); s. saalast.

Sæld, f. en liden Sænkning eller Fordybning. Sdm. See Seil.

sælda, v. a. (er, e), sælde, rense i et Sold. (Bøiningen vaklende, tildeels: ar). Afvig. sælle (sæle), Tel. G. N. sælda. Af Saald.

Sælda, f. 1) et Sold, Kornsold. Sogn, Hard. — 2) Portion som sældes paa een Gang. Ork. (Sæld').

Sælde, n. Straa og Halmstub, som udsældes af Korn. Ork. Ellers kaldet **Sældebos** (o'), n. Jf. Hære.

Sælding, f. Sældning, Rensning.

Sælebot (oo), f. Velgjerning, Hjælp, Lindring i en stor Nød. Gjera ei Sælebot: gjøre en Kjærligheds Gjerning, glæde en Stakkel. Temmelig alm. I Tel. ogsaa **Saalebot**, dog synes Begrebet afvigende fra G. N. sálubót (ɔ: Bod for Ens Sjæl), idet man hellere tænker paa Ens Velbefindende eller Lykke (Sæla). „Ein Sælebots Daude": et Dødsfald der betragtes som en Lykke (nemlig som Ende paa et ulykkeligt Liv). B. Stift.

Sælegaava, f. Almisse. Tel. (Samme Begreb som i Sælebot).

sælekjær, adj. kjælen, som elsker Magelighed. Han er ikkje sælekjær, siges om en meget haardfør og dristig Person. Sdm.

Sæling, m. en Stakkel, Stymper; En som duer lidet. Tel. Num. Hall. Østl. Hører sammen med Saal, n.

sælka, v. a. (ar), 1) gjøre lykkelig. Sælka seg, = sæla seg. Nhl. — 2) prise lykkelig (= sæla), Sogn.

Sælka, f. Lykke; Velbefindende. Hall.

Sælleike, m. Fornøielse, Glæde.

sælsleg, adj. behagelig, heldig, lykkelig. I Hall. **sælskleg**.

sælug, adj. arm, uheldig. Omtr. som „Stakars", f. Ex. sæluge Hesten. Hall. G. N. sálugr.

sæm (sæmer), s. semja.

Sæma, f. en seenfærdig Person. Nordl. (?), Sdm. (Norddal). Jf. Saaming.

sæmutt, adj. seenfærdig. Nordl. (sæmatt).

Sænd, s. Send. **Sæng**, s. Seng.

sænka, s. seinka.

sær, adv. s. ser. — **Sær**, pl. s. Saa.

sær, adj. 1) besynderlig, særegen. „Dæ heve eit sært Lag": det har en særegen Beskaffenhed. Trondh. Sdm. og fl. — 2) vranten, vanskelig at gjøre tilpas; ogsaa: vred, hidsig. Meget brugl. Nyere Ord, som adskiller sig fra „ser" (adv.) og synes at støtte sig mere til det gamle særa, ɔ: at saare. Hertil **Særleike**, m. Særhed, Vrantenhed. **særvoren** (o'), adj. noget vranten.

særs, særskilt; s. ser.
Sæt, n. 1, Vished; noget som er at lide paa, eller agte paa. D'er ikkje Sæt paa det: det er ikke noget at rette sig efter; det har ikke stort at betyde. Tel. Rbg. Mandal. Nogle Steder **Sæd**, s. sæta.
Sæt, n. (?), 2, i Navne, s. Sæter, n.
sæta, v. n. og a. (er, te), 1) lure efter noget, sidde paa Luur. (Nærmest af Saat, f.). Lidet brugl. Han er gløgg som gjæter; han er gløggare som sæter, ɔ: den, som lurer efter Tingen, seer skarpere end den, som skal vogte den. Nordre Berg. G. N. sæta. — 2) faae, bekomme. „No faa me sæte Avgaangjen", ɔ: nu faae vi kun Affaldet, kun det som de andre have levnet. Sdm. (see Avgang). Ellers lidet brugl. G. N. sæta: blive udsat for. — 3) agte paa, rette sig efter, lyde. Eg sæter ikkje kvat han segjer. Meget brugl. søndenfjelds og mest i de sydligste Egne. (Ved Mandal: **sæda**). Sv. säta (Rietz 714). — 4) være at agte paa, have Grund, have noget at betyde. Det sæter ikkje: det er ikke at rette sig efter. Rbg. Jf. Sæt og sæteleg.
sæta, v. a. (er, te), rage Hø sammen i smaa Hobe eller Stakke. (Af Saata). Næsten alm., dog nogle St. **saata** (-ar), Ork. og fl. Isl. sæta. Particip **sætt**.
Sæta, f. 1, et lidet Hø-Læs. Namd. og Indh. (Sæt'). Ellers: en liden Høstabel eller Stak (= Saata). Østl.
Sæta, f. 2, Gjødsel, Gjødning; ogsaa om gjødende Vædske i Jorden. Ryf. Mandal (nogle St. **Sæda**). G. N. sæta. Fra Jarlsberg meddeelt i Formen „Sætu", som synes antyde et ældre Seta (e').
Sæta, f. 3, en Hun-Hare (= Haregeit). Smaal. og fl. Oftere Sætta, eller Sette.
sætande, adj. værd at agte, eller rette sig efter. Tel. og fl. Ofte „sætandes" (sætans).
Sæte, n. 1) Sæde, Plads at sidde paa; ogsaa: Hynde, Pude i en Stol ꝛc. Jf. Høgsæte, Forsæte. G. N. sæti. — 2) Adgang til at sidde; f. Ex. hava Sæte i Retten. — 3) Opholdssted. Hertil Herresæte og flere.
Sætehus, n. Huus til Beboelse, Vaaningshuus. Saaledes ogsaa: **Sætestova** (o'), f. Dagligstue. Nogle St. Setustova og Setuhus; s. Seta.
sæteleg, adj. efterrettelig (= sætande); ogsaa om Personer: paalidelig, troværdig. Tel. Sæt. Mandal (nogle Steder **sædeleg**); s. sæta.
Sæter, n. Bosted (?). Brugt som Gaardsnavn i Formen **Sætre** (Dativ), tildeels med et Genitiv **Sæts** (Sæss), for Sæters, f. Ex. „Sæssfolkj'e", ɔ: Familien paa Gaarden Sætre. (B. Stift og fl.). G. N. setr (sætr), n. Opholdssted. — Ved Siden heraf er der en anden Form **Sæt**, som kun bruges i Sammensætning, f. Ex. Aarsæt, Forsæt, Grundsæt, Melsæt, Steinsæt, Torsæt o. s. v. Denne Form skrives sædvanlig „set", og i gamle Dokumenter findes baade „sæter" og „seter"; men imidlertid udtales det overalt som „sæt" og synes snarest at støtte sig til det foranførte Sæte.
Sæter, f. (Fl. **Sætrar**), en afsidesliggende Græsgang med en Sommerhytte, hvori Køernes Mælk bliver tilberedet til Hjembringelse. Betonet som Sæt'er (og nogle St. Sætr); i bestemt Form **Sætri** (Sætr'a). Alm. bekjendt, men tilhører dog egentlig kun den nordlige Deel af Landet. (S. Støl). G. N. setr (sætr), n. Sv. fäter, f.
Sæterbol (oo), n. Sæterplads med dertil hørende Huse, betragtet som Eiendom. Ork. og fl. Ogsaa kaldet **Sæterbøle** n. Valders og fl. (I Hall. Stølsbøle). Paa Sdm. tildeels **Sætrelaat**, n. (Dunkelt). — I disse Sammensætninger deels Sæter-, deels Sætre-, f. Ex. Sætreveg.
Sæterdeigja, f. Malkepige, Kvinde som besørger Mælkens Tillavning paa en Sæter. Nogle St. „Sætredeie". Ellers ogsaa: **Sætergjenta**, **Sætretaus** (B. Stift) og **Sæterkulla** (Østerd.).
Sæterdraatt, m. Mælkevarer, tillavede paa en Sæter. Saaledes Sætersmør og flere.
Sæterferd (-fær), f. Flytning til en Sæter. (= Bufor, Buføring).
Sæterhus, n. Hytte paa en Sæter; s. Sel. Nogle St. Stølsbud.
Sæterkvi, f. s. Sætervang.
Sætermark, f. Græsgang, Marker som høre til en Sæter. Nogle St. **Sæterbeite**, n. og **Sæterhamn**, f.
Sætersmør, n. s. Sæterdraatt.
Sæterstell, n. Bohave til en Sæter; Mælkekar, Kjedler, m. m.
Sætervang, m. Malkeplads paa en Sæter. Østerd. Ogsaa kaldet **Sætervoll**, m., **Sæterkvi** (-kve), f. Gbr., og **Sæterstøl**. I de sydlige Egne Støl og Selsbø.
Sæterveg (e'), m. Vei til en Sæter.
Sætestova (o'), f. s. Sætehus.
Sæting, f. det Arbeide at rage Hø i „Saater"; s. sæta.
sætra, v. n. (ar), holde Køerne i en vis Græsgang, have Sæter paa et Sted; ogsaa: tjene som Sæterpige. Ho heve sætrat aat deim i try Aar. Hertil **Sætring**, f.
Sætt, m. Forlig; ogsaa: Aftale, Overeenskomst. Hall. (ofte i Formen **Sett**). G. N. sætt, f. og sátt, f. (Ang. saht). — **Sættamot**, n. Forligsmøde; Forligelses-Kommission. (Meddeelt som et sjeldent Ord).
sætt, part. ændset, agtet; s. sæta.
Sæv, n. Siv, m. m., see Sev.
sævast, stilles; s. sevast.
sæve, s. seven. — **sæveleg**, s. seveleg.
Sø, s. Sod og Sud.
søbær, s. sudbær. — **søen**, s. soden.

Søg, n. Snak, Tale; ogsaa Mumlen, Støi af en Forsamling, hvor mange tale paa een Gang. Nhl. Nordre Berg. (s. søgja). Jf. Søyd (Susen). Isl. sægr: Tummel, Vrimmel.

søgg (ø'), adj. fugtig, lidt vaad eller blød, f. Ex. om Klæder. Nordl. og Trondh. (Jf. sveig). Sv. Dial. sögg og sygg; Isl. söggr (hos Haldorson); Eng. Dial. soggy.

søggast, v. n. blive fugtig. Ogsaa i Formen **søggna** (-ar). Jf. sveigna.

søgja, v. n. (er, de), snakke, tale (især længe og høirøstet); ogsaa: mumle, summe, om en talende Forsamling; tildeels ogsaa: suse, brumme, om Vind og Sø. Nhl. Shl. Sdm. (meget brugl.). Inf. lyder sø-ja, el. søje, og Præs. sø-je(r), men Imperf. søgde og Sup. søgt (med langt ø). Jf. Ang. svégan og svogian: suse, tude (som Vind). Det trondhjemske „søye" er vistnok et andet Ord, s. søyda.

søgjande, adj. snakkende; ogsaa: snaksom. Hedder ogsaa **søgjen** (Fl. søgne), Nhl.

Søgjar, m. en Snakker.

Søgjing, f. Snak; Mumlen, Susen.

Søgn, s. Sogn. Jf. Djupsogn.

søja, s. søgja. — **Søil**, s. Sadel.

Søk, m. Søgen, Efterspørgsel; f. Ex. efter et Slags Varer. B. Stift og fl.

søkja, v. a. og n. (er, te), 1) søge, tragte efter, søge at faae; ansøge om noget. Søkja Raad, Bot, Hjelp. Søkja eit Embætte, eit Umbod ꝛc. Sjeldnere om at opsøge eller hente noget; f. Ex. søkja Fisken: afhente den tørrede Fisk fra Tørringsstedet. Nordl. (hvor det tildeels udtales søykja). Nogen Form med „o" bruges ikke, uden tildeels i Particip søkt (sokt). G. N. sækja (sótti); Mht. suochen, Goth. sókjan af Stamordet sakan (sók). Jf. saka, Sokn, sokna. — 2) henvende sig til (en Person eller flere); ansøge En om noget. Søkja Regjeringi. Søkja Kongen um Løyve. Søka Doktor (ɔ: Læge). I sidste Tilfælde ofte uden Objekt: Dei hava søkt fyre honom: de have søgt Læge for ham. (B. Stift, Nordl. og fl.). — 3) besøge, begive sig til (et Sted eller Selskab). Søkja Lag, Ting, Skule, Kyrkja. Søkja Land, Hamn, Hus ꝛc. Jf. søkja Romet sitt; søkja Sessarne sine (s. Sess). Jf. Sokn. — 4) sagsøge, indstævne for Retten. Jf. Sak, saka. Hertil Søksmaal. — 5) angribe, hjemsøge. D'er nokot som søkjer honom (som plager ham). Mindre brugl. (s. søkt). — 6) v. n. trænge frem (som til Angreb), storme frem. Dei sokte paa honom: stormede ind paa ham. Baaten søkjer mot Vinden, ɔ: vender Forstavnen til. Fisken søkjer mot Straumen. Hunden søkjer: Hunden giver ad noget, eller forfølger nogen. Det sidste mest brugt paa Østl. og i Trondh. Stift, tildeels udtalt „søykje" (søykj'); i Solør „seike". Forholdet til „sukka" er dunkelt.

søkjande, adj. 1) søgende. 2) værd at søge. Jf. matsøkjande.

Søkjar, m. en Søger; Ansøger.

søkjen, adj. ivrig i at søge noget; ogsaa: angribende, nærgaaende. Jf. nærsøkjen, traasøkjen. (Fl. søkne).

Søkjing, f. Søgen; s. Søkning.

Søkk, f. en Sænkning, Huulning (= Svekk). Jæd. og fl. I Smaal. **Senk**.

søkka (ø'), v. n. (**søkk, sokk, sokket**), 1) synke, falde til Bunden i Vand el. Vædske. Inf. paa nogle St. **sokkja**; ogsaa **sekka** (sekke) med Bøiningen **sekk, sakk, sokke(t)**, Tel. Sdm. og fl., dog hedder Imperf. ogsaa i dette Tilfælde ofte „sokk". Supin. lyder sædvanlig „sokkje". G. N. sökkva (sökk, sökk, sokkit); Ang. sincan (sanc), Goth. sigkvan. — 2) sænke sig, blive lavere; f. Ex. om Vand i en Aa. Det søkk undan: det glider nedad, synker hen (saa at der bliver Rum til mere). — 3) glide indad, trænge dybt ind. „Ho søkk'e godt", siges om en Øxe som er skarp og gjør dybe Hug. — Søkka ned-i: synke i, hænge fast med Fødderne, f. Ex. i en Sump. Particip sokken.

søkkande, adj. synkende; for tung til at flyde ovenpaa. Modsat fljotande.

søkkja, v. a. (er, te), sænke, faae til at synke. Nogle St. **sekkja** (sekkje). G. N. sökkva (sökkti). Particip **søkkt** (søkt). Søkkja ned: nedsænke. Hertil nedsøkkt (nogle St. nedsekt).

Søkkja, f. en Sump eller Pyt, hvor man synker i med Fødderne. Nhl. og fl. Ellers kaldet Søkkjemyr, Søkkjedya og fl.

Søkkje, n. Sænkelod, Steen som fæstes til Grundkanten paa Garn for at holde dem til Bunden. (Sv. sänke). **Søkkjeband**, n. Baand hvormed Sænkestenene fæstes til Garnet. **Søkkjestein**, m. Sænkesteen. Nogle St. **Sekkje** og **Sekkjestein**.

Søkkjedike, n. Hængedynd; Mudderpyt som er vanskelig at komme over. (Nogle St. Sekkjedikje). Ogsaa kaldet **Søkkjedy**, n. I Sfj. „Sekkjesær", f. og „Sekkjesæ", n., formod. for Søkkjesen.

Søkkjemyr, f. en dyb Sump.

Søkkjenot (oo), f. Sænkevod, et Vod som man kan nedsænke foran en fremstrømmende Fiskestiim og derpaa trække lige op i Vandfladen. Nogle St. **Sekkjenot**.

søkkladd, adj. meget tungt ladet, synkefærdig af Ladningens Tyngde.

søkktung, adj. tung nok til at synke.

Søkn, f. Søgning; s. følg.

Søkning, f. Søgen; Søgning; ogsaa Ansøgning, Anmodning. Hedder ogsaa **Søkjing**, f. og tildeels **Søknad**, m. Om Efterspørgsel ogsaa Søk, m. og Søkn, f.

Søksmaal, n. Søgsmaal, Sagsøgning.

søkt, part. 1) søgt, efterspurgt. 2) sagsøgt. 3) angreben, besværet, plaget. Helg. En anden gammel Form **sokt** (oo) forekom-

mer i Sammensætn. hardsokt (nogle St. harsotta). G. N. sóttr (for sóktr). Jf. Sokn.

Søl (ø'), n. (m.) et Slags bredbladet Tang eller Tare (Søvært). Nordl. Ogsaa i Formen **Sol** (o'), Lof. Isl. söl, n.

Søla (Dynd), f. Søyla. Et andet Ord er Søla (af Sol) i Avsøla, Baksøla, Forsøla.

søla, v. n. søle, slaske; f. søyla.

sølall, f. søylutt.

sølen, adj. varm, kvalm; om Luften. „Eit søle Veer". Ndm.

Sølja, f. Sylgja. — **Sølju**, f. Selja.

sølt, adj. solrigt, hældende mod Solen, om et Sted. Tel. Jf. avsølt.

søm, adj. sømmelig, passende. Forekommer i Formen sømre. (Bugge, Folkeviser 16. 39). G. N. sæmr.

søma, v. n. (er, de), sømme, passe, anstaae. Ofte med „seg" (søma seg). Ogsaa med Personsbetegnelse i Dativ. Det sømde honom inkje. G. N. sæma: hædre. Jf. sama og Some.

Søma, f. Sømmelighed; ogsaa noget som er til Hæder eller Prydelse. D'er ikkje nokor Søma i det. B. Stift (lidet brugl.).

Sømd, f. Ære, Hæder. G. N. sæmd. Ikke meget brugl. Jf. Usømd.

sømeleg, adj. sømmelig, værdig, passende. Ofte ogsaa: tarvelig, simpel, uden nogen Pragt eller Luxus.

sømelege, adv. paa sømmelig Maade; ogsaa: uden Pragt, simpelt.

Sømmel, f. Simla.

Sømn, f. Svevn. — **sømre**, f. søm.

Søner, f. Son. — **sønna**, f. sunnan.

Søpl (el. Søpel), f. Feieskarn, sammenfeiet Støv (= Sorp). Hall. Østl. (Til sopa). Jf. Flassøp. — **Søpelhaug**, m. = Sorpdunge. **Søpelro** (Søpelkraa), f. Vraa hvori Gulvstøv sammenfeies. Østl.

søpla, v. n. vimse, løbe frem og tilbage (egentl. støve). Hall.

sør, f. syder og sud.

søra, f. sydra. **Søring**, f. Sydring.

sørja, f. syrgja. — **Sørpa**, f. Surpa.

Sørr, f. Sorr. — **sørrøn**, f. sudrøn.

søsa, v. n. (er, te), hviske, mumle; ogsaa sladre. Sdm. (søse).

Søst, m. rødkogt Ost (= Gumbe, Mylsa). Sdm. Formod. for Søtost.

søt, adj. 1) sød, som har Sukkersmag. G. N. sætr. — 2) behagelig, yndig. Det var ikkje søtt aa ganga paa: det var haardt at udholde. — 3) sødtalende, smigrende. — Som Subst. **Søten** (Søt'en), m. og **Søta**, f. (den søde), et Kjælenavn, f. Ex. til Børn. „Giva Søten": give et Kys.

søta, v. a. (ar), forsøde, gjøre sød; ogsaa give noget sødt. Søta seg: nyde noget sødt eller behageligt; ogsaa: kjæles, kysses.

Søta, f. 1) Sødme, Sødhed. (Lidet brugl.). G. N. sæti, f. — 2) noget sødt eller behageligt. Mest som Kjælenavn, f. Ex. „Søta mi", om et Pigebarn; f. søt. — 3) Entian (Gentiana purpurea), en Urt med meget bitter Smag. (Altsaa egentl. et Spøgenavn). Hall. Vald. Ellers kaldet Skarsøta og Skjærsøta (Nhl. Sogn), Søterot (Tel. og fl.).

Søt-apall, m. Abild som bærer søde Æbler. Modsat Surapall.

Søtebraud (-brød), n. Honningkager.

Søtebrim (ii), n. Valle som er bleven sød ved stærk Indkogning.

Søt-eple, n. søde Æbler.

Søterot (oo), f. 1) Sød-Bregne, Steensøde (Polypodium vulgare). Nogle St. Sirelrot og Sisselrot. — 2) Entian, f. Søta.

Søting, f. Forsødelse; noget som gjør Maden sød. Nogle St. **Søtelse**, n. (Nordl.).

søtleg, adj. sødlig, noget sød.

Søtleike, m. en vis Grad af Sødhed.

Søtmysa (y'), f. sød Valle.

søtmælt, adj. sødtalende. Tel.

søtna, v. n. (ar), forsødes, blive sødere.

Søt-ost, m. Ost som er bleven sød ved Indkogning. Jf. Søst.

Søtsmak, m. Sødhed, sød Smag.

søtvoren (o'), adj. sødagtig.

søv, f. sova. — **Søvje**, f. Sevja.

søvjug, f. syvjug. — **Søvl**, f. Suvl.

Søy, f. Søyd. — **Søya**, f. Søyda.

Søyd (?), m. Susen, Brusen; ogsaa Mumlen eller Lyd af Stemmer. Fosen (i Formen Søy), f. søyda.

søyda, v. a. og n. (er, de), 1) lade syde (sjoda), ophede svagt eller langsomt (omtr. som løypa). Nfj. (søyde). Ogsaa: syde, opkoge. Tel. Num. (søye). Isl. seyda: indkoge. — 2) holde noget i en varm og fugtig Tilstand, lade dampe eller dunste. „Gaa aa søyde i same Klædaa": vedblive at gaae i fugtige Klæder. Nfj. Jf. Søydna og Søydsla. — 3) suse, bruse, lyde som en Sydning; om Vind eller Bølger; ogsaa: surre, mumle, brumme. Trondh. i Formen søye (søy'). Jf. søgja.

Søyda, f. Faar af Hunkjøn; saaledes ogsaa Hun-Lam eller Gimmer. Num. Hall. Vald. Sogn, Gbr. (i Formen Søya og Søye). Af Saud. (Andre Steder Sjedda, Tikka, Tiksa og flere. Jf. Gimber og Sympa). Dette Søyda er her den passeligste Benævnelse for Hundyret, da nemlig „Saud" er Hankjønsord og egentlig kun betegner Dyrearten uden Hensyn til Kjøn, ligesom Øyk, Naut, Svin og fl.

søydd, part. halvkogt ɔc. f. søyda.

Søydevetel (e'), m. aarsgammelt Faar. Sogn.

Søyding, f. 1) Paavirkning af Hede og Fugtighed; f. søyda. Nfj. og flere. — 2) Susen, Brusen, surrende Lyd. Trondh. (Søying).

Søydna, f. Damp og Fugtighed, f. Ex. af Sved i Klæder. Nfj. Sdm.
Søydning, f. Kogning; Madlavning. Sæt. Andre St. Sodning (o').
Søydsla, f. Ophedning; Gjennemdampning, Varme med Fugtighed (omtr. som Søydna). Tel. (udt. Søysle). Hertil ogsaa et Verbum **søydsla** (søysle): ophede eller afdampe (omtrent som døyva).
søye, v. see søyda og søygja.
søygja, v. a. (er, de), 1) lade suge (eller patte), give Die. Tel. (Vinje og fl.) i Formen søye, søyer, Imperf. søygde, Sup. søygt; Imperativ søyg. „Søygje Baan'e": give Barnet Die. Af suga, saug. — 2) svække Kræfterne, angribe; f. Ex. om haardt Arbeide. Hall. Jf. suga og Sog.
Søygjing, f. det at give Die.
Søying, s. Søyding og Søygjing.
søyk og **søykja**, s. søkja.
Søyl (Søil), f. Sadel.
Søyla, f. 1) Søle, Dynd, Mudder; f. Ex. paa vaade Veie. Sæt. Tel. og fl. Afvig. **Søla** (Søle), Østl. En mere mærkelig og vistnok gammel Form er **Saula**, Nedenæs. (Jf. Verbet søyla). Ellers kaldet Dya, Depel, Gor, Gysja, Surp. — 2) Vandpyt, Kjær, Vandstade i en Fordybning paa Jorden. B. Stift og fl. Ellers kaldet Dam, Demba, Dape, Floe, Putt og fl. — 3) en grund Vig eller Bugt af Søen, en Flade som Søen tildeels overskyller. Ryf. Paa Sdm. ogsaa om en Huulning i Bunden af Søen. I Hard. ogsaa om en Fordybning i Jorden. Det sidste hedder ved Trondhjem **Seila** og falder saaledes sammen med det foranførte Seil (= Sel); jf. Sæld.
søyla, v. n. (er, te), 1) søle, slaske, vade i Dynd ꝛc. Mest brugl. i Formen „søle". Østl. Jf. Saula. Sv. Dial. saula, såla (tilsmudse); Goth. sauljan, bisauljan (besudle). — 2) sluske, være skjødesløs eller seenfærdig. Østl. i Formen „søle". (Formod. nyere Brug). Sv. föla, D. søle. — 3) v. a. slænge, henkaste noget skjødesløst eller paa Slump; ogsaa forøde, sløse bort. Nordre Berg. „Søyle Snøre i Sjøen". „Han søylte dæ fraa seg" ꝛc. Maaskee et andet Ord.
Søylebotn, m. Grund som er meget blød eller fuld af Mudderhuller.
Søyledike, n. dyb Mudderpyt. Sæt.
Søylemold, f. Mudderjord.
Søyling, f. skjødesløs Henslængen; s. søyla. Paa Østl. **Søling**, f. og **Søl**, n. i Betydningen: Sølerie, Skjødesløshed; ogsaa Ureenlighed, smudsigt Arbeide o. s. v.
søylutt, adj 1) sølet, fuld af Dynd; f. Ex. om en Vei. Paa Østl. **sølutt** (sølett); nogle St. **sølall** (sølalt). — 2) fuld af Vandpytter. B. Stift.
søyma, v. a. (er, de), forsyne med Søm eller Nagler. Jf. tresøyma. (Af Saum). Particip **søymd**. Hertil **Søyming**, f. Søm eller Naglerække, f. Ex. i en Baad.
søyma, v. n. tage lange Skridt, gaae stærkt. Hall.
Søyma, f. en Naal (?). Sjeldent Ord, see Skinnsøyma. I Nordl. Linseima, maaskee snarere **Lins-eima** (s. Eima). Anden Betydning i Midsøyma.
søypeleg, adj. rask, flink. Tel. (Mo). Jf. sveipeleg, svipleg.
Søyr, m. Fortørrelse i Skov eller Træer; det at Træerne visne og frønnes paa Roden. Namd. Indh. (Jf. Barsøyr).
søyra, v. a. (er, te), 1) gjøre at noget visner eller fortørres. „Søyr' eit Tre": rive Barken af et Træ, saa at det visner og frønnes. Indh. — 2) forøde, spilde; især om at tilskjære noget saaledes at en god Deel gaar bort til Unytte. Sdm. Ogsaa i Formen **søyrast**: gaae til Spilde. Jf. G. N. seyrast: forarmes. Ang. seárian: optørre; Eng. sear; Nt soren: fortørres; Sv. Dial. för: visnet; Danske Dial. føret: raadden.
Søyring, f. Forødelse, Spilde. Sdm.
Søysla, f. Søydsla.
Søytel, m. en dygtig Karl (omtr. som Sugg, Sole, Gosse). Sd .

T.

Ta, s. Tad. **ta**, v. s. taka. Ellers er „ta" ogsaa Forkortning for **utav** (udaf, af), og tildeels for **detta** (dette). — Ved de Ord, som her begynde med „t", er at mærke, at denne Lyd svarer deels til det gamle „t" og deels til det gamle „th" (þ), da nemlig det sidste er gaaet over til „t" i Subst., Adj. og Verbum, men derimod til „d" i Pronomener og Partikler. Etymologisk svarer det gamle „t" til Eng. „t", Nedertydsk „t" og Høitydsk „z", men derimod „th" til Eng. „th" og Tydsk „d".
Tad, n. Gjødsel for Ager eller Eng; Gjødning, Møg. Berg. Stift, Gbr. Nordl. (Nogle St. **Ta**). G. N. tad; Sv. Dial. tad; Eng. Dial. tad, tath. Hertil tedja og Tøda (Toda). Jf. Fraud, Lo, Kvisla, Sæta.
tadd, part. gjødslet; s. tedja.
Tadde, m. s. Talle.
Tadfall, n. det Forraad af Gjødsel, som en Gaards Besætning afgiver.
tadfrek (e'), adj. om Jord: tør, mager, som kræver megen Gjødsel. Sdm. og fl. (tadfræk'e).

tadlaus, adj. 1) ugjødslet. 2) forlegen for Gjødsel. — **Tadløysa**, f. Mangel paa Gjødsel.

Tadsig (i'), n. gjødende Vædske eller Fugtighed, som udbreder sig over Engen fra Fæhusene. Søndre Berg. (Nogle Steder Tafeg). Afvig. **Tagsig**, el. **Takseg**, Ryf. Andre St. Losig, Sæta, Toda (o').

Tadslag, n. Art af Gjødningsstof.

Tafs, n. Taver, Trevler som ere løsnede ved Slid. Jf. Sagtafs (Savspaaner). Ork.

tafsa, v. n. (ar), pille, optrevle eller opslide noget. B. Stift (jf. tuffa). Ogsaa: gnave, tygge, æde langsomt. (Paa Østl. tamsa). — **tafsast**, v. n. blive optrevlet eller flokket ved Slid.

Tafsa, f. 1) Pjalt; s. Tuffa. — 2) en liden Traadhaspe. Østerd.

Tafse, m. 1) en liden Klud, Pjalt, afreven Lap (jf. Tave); ogsaa: en Smule, en liden Deel. B. Stift. — 2) et Slags Padderok (Eqvisetum). Namd.

tafsen, adj. 1) forslidt; s. tafsutt. — 2) møisom, forsinkende; især om Føret paa en Vei. Tel. Vel egentl. tavsam; jf. G. N. tefja (tafdi): hindre.

Tafsing, f. Gnaven, Tygning; s. tafsa.

tafsutt, adj. forslidt, optrevlet, pjaltet; ogsaa: ussel, ringe, daarlig. Trondh. (Oftere tafsen).

Tag, s. Tak. — **tag**, s. tegja.

tagall, adj. taus, stiltiende, som taler lidet eller sjelden. B. Stift og fl. Afvig. **togoll** (o'), Ork. G. N. þagall, þögull. Af Roden tag (thag) i tegja, tagde. En sjeldnere Form er **tagande**, Sdm. Ligesaa **tegjall**, Rbg.

tagde (taug), s. tegja.

Tagg, s. Tagge. — **tagg**, s. tigga.

tagga, v. a. (ar), bringe til Taushed, faae En til at tie. Tagga eit Barn: stille et Barn tilfreds, saa at det ikke græder. Ryf. Jæd. Hall. og fl. (Ved Trondhjem i en anden Form: **tegta**). G. N. þagga, af Roden thag, s. tagall.

Tagge, m. en Takke, Pig, Tand; f. Ex. paa et Hjul. Mest alm. Taggje. Nogle Steder **Tagg**, som ogsaa betegner: en Braad, en skarp Tingest. Smaal. Sv. tagg. (Eng. tack, T. Zacke). Jf. Tigge.

taggutt, adj. takket, tandet, ujævn. Paa Sdm. „tiggett'e".

Tagl, n. langt og stivt Haar; især om Halehaar paa en Hest. Temmelig alm. (Paa Sdm. tildeels **Tjagl**). Nogle St. med Fl. **Togl** (o'). G. N. tagl; Ang. tægel, Goth. tagl: Haar. Jf. Tegla og Vidjetagl.

tagmild, adj. taus, som gjerne tier. Østerd. (Trysil). Andre St. tagall.

tagna, v. n. (ar), forstumme, blive taus, holde op med at tale eller støie. Alm. G. N. þagna; Sv. Dial. tagna; D. taune. Han tagnar ikkje, fyrr han fær det: han holder ikke op med at trygle, førend han faar sit Ønske. — **Tagning**, f. begyndende Stilhed eller Taushed. Jf. Togn.

tai, s. taug. — **Taie**, s. Taag, n.

Tak, n. 1. (for Thak), Tag, Overbygning paa et Huus. G. N. þak; T. Dach. Nogle St. med Fl. **Tok** (o'). Jf. Tekkja og Toka. — I de sydligste Egne betegner „Tak" ogsaa Materiale at tække med, især Birkenæver; saaledes ved Mandal „tekkja mæ Tag": tække med Næver (Nævertak). „Ei Bjørk mæ Bork aa Tag". Siredal.

Tak, n. 2. (af taka), 1) Tag, Greb, det at man tager fat paa noget. G. N. tak. Taka eit godt Tak: gribe dygtigt til. (Jf. Itak, Ovtak, Mistak). Hava nokot til Taks: have noget at gribe til. (Rbg.). Ogsaa om Kræfter eller Styrke. D'er ikkje nokot Tak i honom: han formaar ikke at tage noget kraftigt Tag. — 2) Greb, Hold, et Punkt hvor man kan gribe til eller holde fast. Steinen er ikkje so tung, naar ein berre fekk Tak paa honom. Figurlig om Overmagt eller Leilighed til at vinde. Der fekk eg Tak paa honom: der fik jeg en Leilighed til at tvinge ham. — 3) en Kamp, Dyst, Brydning. Taka Tak: brydes, prøve Styrke mod hinanden. Jf. Fangtak, Ryggtak. — 4) et Forsøg paa at gjøre noget; en Bestræbelse, Anstrengelse. Me faa taka eit Tak endaa: vi faae endnu gjøre et Forsøg. Me hava teket tyngste Taket: vi ere færdige med det værste. — 5) et Buestrøg; ogsaa et Stykke til at spille, en „Slaatt", eller en Deel deraf. Tel. Hard. (tildeels med Fl. Tok). Hertil Feletak og Speltak. Jf. Upptak. — 6) en Stund, en vis Tid. Eit heilt Tak: en temmelig lang Stund. Fyrste Taket: i den første Tid. Eg var der Tak og annat: en og anden Stund. (B. Stift). I Takom: af og til, en og anden Gang. Hedder ogsaa: takom (adv.), og takom-til, Gbr. Smaal. Jf. Toka og Tokt.

taka, v. a. og n. (**tek**, **tok**, **teket**), at tage. Inf. ofte forkortet: **ta'**; afvig. **taakaa** og **taa'** (Gbr. Ork.). Præsens mest alm. **tæk**, **tæk'e(r)**; forkortet **tæ**; afvig. **tak'er** (taer, tar), Smaal. og fl. Imperf. alm. **tok** (oo), sjeldnere **to**; Fl. **toko** (toke). Supin. mest alm. **tekje**, ogsaa **tikje** (i'), sjeldnere **te'e**, **tie**; afvig. **toke**, Jæd., **tatt**, Smaal. Imperativ **tak**, Fl. **take** (nogle St. takje). Konj. Præs. **take**; i Imperf. **tøkje**, dog sjelden. (Tel.). G. N. taka (tek, tók, tekit); Ang. tacan, Eng. take. — Betydningen er meget omfattende og deler sig i flere Forgreninger; saaledes: 1) gribe, fatte, tage med Haanden (eller med et Griberedskab). Jf. fata, gripa, triva. Ogsaa flytte eller føre med et Greb; f. Ex. taka nokot paa seg; paa Ryggen; uppunder Armen. Taka i Hop, i sunder, i tvau ꝛc. — 2) hente, samle, hjembringe; ogsaa fange (især

Fisk). Taka Høy, Korn, Potetor. Taka Sild, Seid, Murt. — 3) indtage, bemægtige sig, fratage En noget; ogsaa: bortføre, borttage, rive med sig. Det tok Hudi. Det tok ut eit Stykke. Skrida tok eit Hus. Det kom Tøyr og tok Snjoen. Det tek or Klaaden (det fordriver Kløe). Jf. taka Helsa; t. Livet. — 4) optage, rumme, indeholde. Ein Kjetel som tek ei Tunna. Der var so mange, som Huset tok. Saaledes ogsaa: behøve, udkræve; f. Ex. Det tek for mykjet Rom; det tok for lang Tid. — 5) berøre, naae, række hen til. (Jf. næma). Bordet tok Veggen. Oftere: Det tek burt i Veggen. Det tek uppunder Loftet. Jf. taka Land: lande, komme til Lands. — 6) angribe, betage, overvælde. Det tok meg so, at eg fekk vondt. Dei erte honom so lenge, at Sinnet tok honom. Ogsaa som v. n. Det tok aat: det tog haardt paa Kræfterne. Vinden tek meir her en der (ɔ: har mere Kraft). — 7) tage i Brug, benytte, nyde. Taka Baat, Hest, Kjerra, Slede. Taka Sæte. Taka seg ein Bite, ein Sup, ein Lur. Ogsaa: søge, tage sin Tilflugt til. Taka Sengi: lægge sig (for Sygdom). Taka Dyri: løbe ud. Taka Skogen: løbe til Skoven. Jf. taka Flugti; taka Vegen heim. — 8) tilkalde, tage til sig. Taka ein Mann med seg. Taka Vitne; taka Folk til aa lyda paa. Taka eit Barn i Huset. Taka nokon i Læra, i Skule, i Tenesta. Ogsaa: vælge, eller fæste. Taka ein til Domar, til Formann. Taka ei Bondedotter til Kona. — 9) modtage, oppebære; kræve, forlange (som Betaling). Taka Skatt, Rentor, Landskyld ꝛc. Han tok tolv Skilling fyre Morki. Ogsaa: overtage, faae Raadighed over. Taka Arven sin; taka Jordi (Garden). Taka Saki paa seg. — 10) være modtagelig for, blive paavirket af. Det tek ikkje Koking: det lader sig ikke koge. Taka Lit (i'): lade sig farve. Taka Eld: fænge Ild. Saaledes ogsaa: taka Tugt, Fyretolor, Fæla, Bot. Ogsaa med Begrebet: faae. Taka Skade; taka Ende. Om Dyr af Hunkjønnet: undfange, blive drægtig. Taka Foster, Fyl, Kalv og fl. — 11) fatte med Forstanden, skjønne, opfatte. Eg tok det radt, kvat han meinte. Det var paa tvo Maatar til aa taka. Jf. mistaka. — 12) antage, ansee. Han tok det fyre Alvora; fyre Sanning; fyre godt (el. gildt). Han tok meg fyre ein annan (nemlig ved Forverling). Ogsaa: optage paa en vis Maade. Han tek det so tungt, el. lett, lint, tvert, kvast, og fl. — 13) v. n. gribe efter noget. Han stod og tok etter det. Taka etter Vinden: snappe efter Luft. Jf. taka til Vitet (i'): besinde sig. Taka til Manndomen: opmande sig. — 14) røre ved, føle paa. Det var saart, naar ein tok paa. D'er so heitt, at ein kann ikkje taka i det. — 15) begynde paa, foretage sig, bestemme sig til. Han tek paa tiande Aaret: han begynder paa sit tiende Aar. (B. Stift). Det tok til aa myrkna. Dei toko attpaa: begyndte paany. Eg tok og gjekk heimatter. Tak og ver med oss: kom og bliv med os. — Reflexiv. Taka seg: a) fæste sig, gribe fast (f. Ex. om en Hage); b) komme sig, blive fed og fyldig; om Dyr. Taka seg fram: gjøre Fremskridt, blive flink og dygtig. (B. Stift). Jf. Framtak. Taka seg til (el. fyre): foretage sig. Taka seg upp-atter: komme atter i Gang, gjentage sig. — Med Partikler. Taka atter: tage tilbage; gjenkalde. Taka att-i: rette sine Ord, gjentage en Yttring tydeligere. (B. Stift). Taka av: a) aftage; ogsaa: bryde itu; b) forhindre, forbyde, afskaffe (jf. avteken); ogsaa: være til Beskyttelse (f. Ex. Det tek av fyre Vinden); c) slagte, dræbe (egentl. borttage noget af Besætningen). — Taka aat: a) begynde paa; b) angribe, svække. Taka etter: lære af andre, danne sig ved Efterligning. Taka fram: anføre, anmelde, omtale. Taka fraa seg: bortgive noget som man kunde behøve selv. Taka fyre seg: tage til Behandling. Taka i (el. uti): tage alvorlig fat, bruge sine Kræfter, anstrenge sig; f. Ex. han er sterk nog naar han berre vil taka i. Taka imot: modtage; ogsaa: gjøre Modstand. Taka nedfyre: bryde overtvært, forhindre eller forbyde noget uden Skaansel. (Nordre Berg.). Taka paa: a) begynde paa; b) angribe, overfalde. Taka til: a) gribe til; b) begynde. Taka til seg: anvende paa sig selv, finde sig truffen ved en Sigtelse. Taka undan: tage til Side; ogsaa undtage. Taka upp: optage (vel eller ilde). Taka upp-atter: gjentage; oprippe. Taka upp-under: hjælpe til, understøtte en Sag. Taka ut: a) udtage noget; ogsaa: reise ud (især paa Søen); b) tage paa Borg, laane; c) udpege, nævne, paavise; f. Ex. Ein av deim heve gjort det, men han er ikkje god aa taka ut (ɔ: det er vanskeligt at nævne nogen). Ligesaa: Eg kjenner Mannen, men eg veit ikkje aa taka honom ut (ɔ: jeg mindes ikke hans Navn, eller hvem han er). Taka ved: vedtage; ogsaa: modtage. (I Søndre Berg. taka med). — Afledninger: Tak, Toka (o'), tøk, Tøkje.

takande, adj. passende til at tage, færdig, fuldmoden, m. m. Høyet er so turt, at d'er takande. (Jf. tøk). D'er ikkje takande i det: man bør ikke engang røre ved det.

Takar, m. den som tager eller modtager noget. Modsat Givar.

takast, v. n. (tekst, tokst, tekest), 1) brydes med hinanden, kjæmpe, stride; ogsaa: trætte, tviste. Dei hava tekest um det lenge. — 2) have Møie, være besværet af noget. Han heve mykjet til aa takast med. Jf. takast yver: overtage, overkomme, bestride.

Tak-aas, m. en af Langbjælkerne under et Tag. Jf. Aastak.

taken, adj. 1) stærk, haandfast, som tager kraftige Tag. Indh. (takjen). — 2) nem, opvakt, som lærer eller fatter hurtigt. Ork. Jf. tøk.

takesskjerr, adj. sky, bange for at blive greben; især om en Hest, som flygter naar man vil tage den hjem. B. Stift, Hall. Nordl. og fl. Afvig. **takskyr**, Gbr. Ork.
Takfjøl, f. Tagfjel. Jf. Trod.
Taking, f. Tagen; Optagelse ꝛc. see taka. (Sædvanlig med haardt k).
Takk, f. Tak, Yttring af Erkjendtlighed. Vel ogsaa: Samtykke, Bifald; saasom i Udtrykket „taka til Takka", ɔ: være tilfreds, tækkes med noget. Noget vaklende i Kjøn, tildeels m., og maaskee n., saasom i Forbindelsen „mange Takk". G. N. þökk, f. (pl. þakkir); Ang. þanc, T. Dank. (Jf. Tokke).
takka, v. a. (ar), takke, give Tak. G. N. þakka. Takka fyre seg: tage Afsked, idet man takker for hvad man har faaet. Takka uppi Handi: takke En ved at tage ham i Haanden. D'er ikkje aa takka honom fyre: ikke noget at rose ham for. Takka ut: tale over et Liig og takke paa den Afdødes Vegne. Selbu. Jf. skila.
Takka, f. Brødpande, Plade at stege Fladbrød paa. Østl. (Andre St. Baksterhella). Jf. Sv. tacka, Jernklump.
takkande, adj. værd at takke; takværdig. D'er ikkje takkande fyre det.
takklaus, adj. upaaskjønnet, som man ikke faar nogen Tak for. Takklaus Gjerning er alltid tung.
takksam, adj. taknemmelig, erkjendtlig. (Lidet brugl.).
takla, v. a. (ar), takle (et Fartøj). Eng. tackle, Holl. takelen. — **Takling**, f. Takkelads.
taklaus, adj. tagløs; ogsaa: brøstfældig el. forfalden i Taget, om Huse. **Takløysa**, f. Mangel paa ordentligt Tag.
takleg, adj. antagelig, brugbar. Tel.
Taknæver, f. Birkenæver til Tag.
takom, adv. stundom; s. Tak, 2.
Takrenna, f. Tagrende.
taksett, adj. forlegen, blottet for Midler, lens. Østerd. (Elverum).
Taksig (i'), n. 1) Tagdryp. 2) s. Tadsig.
Taksmaal, n. Brydning; Strid, Kamp. Hall. Gbr. Jf. takast.
Takstein, m. Tagsteen; Tagskifer.
Takster (-str), m. Tagen, Modtagelse; Regel for hvad der skal modtages eller kræves (altsaa Taxt); ogsaa: Regel, sædvanlig Brug. Det plagar vera Takstren: det er den sædvanlige Regel. Falder nær sammen med Taxe (Sv. taxa, Fr. taxe, af Lat. taxare: værdsætte); men kan her opfattes som regelret Afledning af taka, i Lighed med Bakster, Rakster, Vakster og fl.
Takt, f. Tact, Tidsmaal i Musik, og ligesaa i Gang eller Bevægelse. Af Lat. tactus: Berørelse, f. Ex. paa en Streng.
takt, part. tækket; s. tekkja.
Taktorv, n. Tørv at tække med.
Takvætt, f. en vis Vægt af Birkenæver (s. Vætt). Jæd.
Tal, n. 1) Tal, Antal, Mængde. Eit stort Tal. I Flokke-Tal: flokkeviis. I Hundrad-Tal; i Tusund-Tal. Vera ein i Talet. Fylla Talet. G. N. tal: Række. (Jf. Grimm, Gr. 2, 54). — 2) Nummer, enkelt Tal. (Jf. Oddetal, jamt Tal). Ogsaa Taltegn, Talfigur, f. Ex. eit Femtal, Sekstal o. s. v. Tildeels med Fleert. Tol (o'), især i Søndre Berg. — 3) Tælling, Optælling. Taka Tal paa: optælle. Selja paa Tal: sælge efter Tælling, f. Ex. i Tylter, Snese, Hundreder. D'er inkje Tal paa: det er uden Tal, utalligt. G. N. tala, f. — 4) Fortegnelse, Liste, Register (egentl. en Opregnelse). Brugt i Sammensætning som Manntal, Landtal, Salmetal. Jf. Dagetal, Timetal. — 5) Tale, Snak; Samtale. Det vardt ikkje langt Talet: der blev ikke nogen lang Forhandling. Østerd. Tel. (Landst. 640). G. N. tal; Sv. tal. Hertil Talsmann, Avtal, Aatal, Umtal. Jf. Tale. — 6) en Tid, et vist Tidsrum. Meget brugl. i Trondh. Stift og Nordl., især i Forbindelse med „paa", saaledes: paa Morgontalet, paa Kveldstalet; paa Vaartalet, Sumartalet, Haustalet. Ogsaa om Aarhundreder, f. Ex. paa Femtantalet, ɔ: i Aarene fra 1500 til 1600 (altsaa i det 16de Aarh.); paa Sekstantalet, ɔ: i de Aar som begynde med 16 (altsaa i 17de Aarh.). Jf. telja.
tala, v. n. (ar), 1) tale, sige noget; ogsaa: kunne yttre sig, have Evne til at tale. 2) samtale, forhandle om noget. 3) holde en Tale, et Foredrag. Afvig. **taalaa**, Gbr. og fl. G. N. tala; Sv. tala. (Jf. telja). Tala fyre seg: tale for sig, udtrykke sig. Tala av: aftale, bestemme. Tala i nokot: indlade sig i en vis Forhandling. („taalaa ti", Indh.). Tala paa nokot: ymte om, hentyde paa; ogsaa bringe noget paa Bane. („taalaa paa", Østerd. Indh.). — I de vestlige og nordlige Egne er Ordet ellers kun lidet brugt, da nemlig et nyere Ord „snakka" er kommet i Veien derfor; imidlertid siges dog almindelig „tala" om at holde en Tale og i enkelte andre Tilfælde, saasom „tala til", ɔ: vække (En som sover); f. Ex. Vaknar du fyrr en eg, so tala til meg. (B. Stift). Jf. mæla, røda, svalla.
Tala, f. Tale, Udsagn; ogsaa Samtale ꝛc., s. Tale og Tola (Tolor).
talande, adj. talende; ogsaa veltalende, som taler godt. Nogle St. **talig**.
Talar, m. en Taler. Ein god Talar: En som taler godt.
tald, part. 1) tællet, opregnet. 2) overtalt (jf. tiltald, fraatald, avtald). S. telja.
Tale, m. 1) Tale, Omtale. Koma paa Tale. (Nogle St. ombyttet med „Snakk"). 2) Samtale, Forhandling. Koma i Tale. 3) Foredrag, Tale til en Forsamling. — Or-

det bruges ogsaa i et Par andre Former; i de sydlige Egne oftere **Tala**, f., sjeldnere **Tal**, n. (Jf. Tola). G. N. tal, n. og tala, f. Sv. tal, n.
Talebruk, n. Talebrug.
taledrjug, adj. langtalende, snakkesalig. I Ork. **taalaadryg**.
Talegaava, f. Taleevne; ogsaa Talegaver.
Talekunst, m. Talekunst; Veltalenhed.
Talemaate, m. Udtryksmaade; ogsaa Udtale, Egenhed i Talen; Dialektform.
Talenøyte, n. En som man kan tale med. „Han ha' inte Talanøyte": han er alene, har ingen at tale med. Østerd. (Ikke meget brugl.).
talerik, adj. ordrig, snaksom.
Talestrøym, m. Talestrøm, Ordstrøm.
talevand, adj. kræsen i Valg af Ord.
Talg, f. Talg, Fedt omkring Indvoldene. Nogle Steder **Tolg** (Vofs, Gbr.), **Taag** (Sæt.). Isl. tolg; Sv. talg, Nt. Talg, Eng. tallow. Leggja Talg: blive fed, om Dyr. Tæra paa Talgi: tære paa sit eget Fedt, ɔ: fulte, lide Mangel, efterat man nys forhen har levet i stor Overflod.
talga, v. a. (ar), 1) bestryge med Talg. 2) talga seg: blive fed.
Talgblæja (=bleia), f. Talghinde omkring Indvoldene (= Netja). Østl.
Talgebær, f. Taagebær.
Talgegras (Bregne), f. Telg.
Talgljos, n. Talglys.
talgstoytt, adj. bækket med en Hinde af Talg eller Fedt; om Kjød. Nogle St. **talgastoytt**. (B. Stift).
Talgukse, m. Kjød=Meise (= Kjøtmeis). Smaal. og fl. Sv. talgore.
talig, adj. veltalende. Rbg.
[**Talje**, m. Tallie, Heiseblok. Holl. talie.
[**Talk**, m. Tallerken. Nogle St. **Talik** og **Tallerk**. T. Teller, Tellerchen.
talkna, v. n. gispe; snøfte; s. tokna.
Tall, f. Fyrretræ; s. Toll.
talla, v. n. (ar), træde, trampe, sammentræde Jorden ved idelig Gang (omtr. som trakka). Smaal. Jarlsberg.
Talle, m. Grunden i en Faaresti; det sammentrampede Lag som efterhaanden danner sig af Dyrenes Møg med den derpaa udbredte Strøelse. Ogsaa om Gjødsel af Faare= eller Gjedemøg. (Saudtalle, Smaletalle). Temmelig alm. i de sydlige Egne. (Østl. Rbg. Berg.). Nogle St. **Tadle**; i Sæt. **Tadde**. Sv. Dial. talle. Jf. Sv. talla: bestrøe med „Tallbar" (Grankviste).
Tallskog, Fyrreskov; s. Toll.
talma, v. a. og n. (ar), 1) plage, besvære; især om en langvarig Sygdom. Sdm. og flere. 2) pine noget frem, bekomme det seent og efter lang Stræben; f. Ex. talma seg nokon Fisk. 3) skrante, hentæres af Sygdom. Oftere **talmast**. Nordl. Trondh. Sdm. G. N. talma: hindre. Nt. og Holl. talmen: nøle, spilde Tid. — Hertil **Talm**, n. og **Talming**, f. Forsinkelse; fortrædelig Langvarighed (omtr. som Pinsla); noget som gaar seent og kummerligt, f. Ex. om Fiskerie. Saaledes ogsaa: **Talmafiskja**, f. seent og uheldigt Fiskerie. **Talmasykja**, f. langvarig Sygelighed, langsom Svækkelse. (Formen „Talma" maaskee for Talman).
Talskiva (i'), f. Talskive (paa Uhr).
Talsmann, m. Talsmand. Jf. Fyretalsmann, Maalsmann.
Talstokk, m. Karvestok, Mærkestok for en Optælling. Smaal. og fl.
Taltrar, pl. Pjalter. S. Tultra.
Tam, n. Tæmmelse, Afrettelse, Dressur. (Af temja, tam=de). Denne Hesten heve godt Tam, ɔ: er vel tæmmet, eller har lært godt. (B. Stift).
[**Tambak**, n. Tombak (Metalblanding).
[**Tambur**, m. Trommeslager. Fr. tambour.
tamd, adj. tæmmet; vant til noget. (Part. af temja). Ogsaa: tam (modsat vild). Hedder ogsaa **tamen**, Indh. Sjeldnere **tam** (tam'e). Jf. G. N. tamidr og tamr.
Tame, m. 1) Øvelse, Færdighed i Kunst eller Arbeide. Tel. Hall. og flere. — 2) Vane, tilvant Egenskab. Vald. (Sv. Dial. tamme, tama).
tamen, tæmmet; s. tamd.
Tamp, m. Tamp, Tougstump. (Nt. Tamp). Ogsaa: en langagtig Klump.
tamsa, v. n. (ar), 1) tygge eller æde langsomt; f. Ex. om Heste. Tel. Østl. (Jf. taksa). — 2) famle efter Ord, tale langsomt og usikkert. Smaal. Andre Steder temsa, tymsa.
Tan, n. 1) Udstrækkelse, Udspændelse. (Af tenja, tan=de). Faa Tan paa eit Skinn: faae det rigtig udspilet. — 2) en Strækkefjel; s. Tane. — 3) Løb, Renden, anstrengt Gang. (Egentl. Udstrækning af Fødderne; s. tenja). Tel. Sogn, Hall. Vald. og fl. Fara i strjukande Tan: løbe af alle Kræfter. Leggja til Tans: tage Tilløb, sætte sig i stærk Fart. Sogn og fl.
tana, v. a. (ar), 1) strække, udspænde (= tenja). Tel. Afvig. **taanaa**, Indh. (I Hall. **tuna**). — 2) v. n. løbe, rende (ligesom tenja). Tel.
tand, part. udspændt; s. tenja.
tandla, v. a. og n. (ar), gnave, tygge med Besvær, gumle. Tel. Hall. Egentl. tannla, s. tanna.
tandra, v. n. (ar), skjende, give bidende Ord, yppe Trætte. Østl. Afvig. **tantra**, Gbr., **tjantra**, Sdm. Egentl. tann=ra, jf. tanna og tenna.
tandra, v. a. (ar), 1) berøre med Ild, kaste Ild paa. Tandra Laugi: kaste en Gløb i Vand, som man vil vaske sig i. (En Skik i forrige Tider). Tel. (Raudland). — 2) tænde, antænde (= tendra). Rbg. Hertil

tandrast, v. n. fatte Ild, antænde sig. (Aaserall). Isl. tandra. **Tandring**, f. Antændelse.

Tandre, m. Gnist, Ildfunke. Lister, Rbg. (Mindre brugl.). G. N. tandri: Ild.

Tane, m. Strækkesjel, afrundet Plankestump hvorpaa heelflaaede Skind udspændes til Tørring. Sogn, Nordl. og fl. Hedder ogsaa **Tan**, n. og i andet Kjøn: **Tana**, f. Helg., **Taana**, for Tona (o'), Tel., og **Tunu**, Hall. Ork. Isl. þön, f. þanir, pl. Sv. tana, f.

Tang, n. Tang (Fucus); Søvæxter med glatte og bløde Grene; sædvanlig voxende i et smalt Strøg i Ebbemaalet eller lidt ovenfor dette. Alm. ved Havkanten. I B. Stift: **Taang**. G. N. þang. Jf. Tare.

tanga, v. n. (ar), samle Tang, f. Ex. til Svineføde. Nogle St. **taanga**.

Tang-ausa, f. et Slags Krabbe. Shl.

Tangbola, f. opblæst Knude eller Blære i en Tangstilk. Jf. Boletang.

Tangbrosma, f. s. Tangspræl.

Tange, m. 1) Tange paa Kniv eller lignende Redskab; den smale Spids som drives ind i Skaftet. Mest alm. Tangje; i B. Stift **Taangje**. G. N. tangi; Eng. tang. — 2) Landtunge, en smal Banke som stikker ud i Vandet fra et Næs. (G. N. tangi). Vel ogsaa en Braad eller smal Spids i Almindelighed; jf. Utange og Eitertange (Landst. 135). Nærmer sig til Tagge, ligesom Ange til Agge.

Tangel, m. afstumpede Kviste; Green eller Træ som man har hugget Løvet af. Oftere **Tangl**, n. Smaal.

Tangfjøra, f. Strandbred med rig Tangvært.

Tangfloke, m. en liden Visk eller Dusk af Tang. Ogsaa kaldet **Tangflugsa**, f. Nordl. Paa Sdm. Taangflugse. I Sfj. Taangfluske.

Tanghævd, f. s. Tangtad.

Tangnaal, f. Sønaal (Syngnathus), en liden Fisk. Nogle Steder kaldet Sjonaal (Sjønaal); i Shl. Grunnaal, f.

Tang-oska (o'), f. Aske af brændt Tang.

Tangrak, n. opdreven Hob af løs Tang i Flodmaalet. „Taangrak", Sdm.

Tangrand, f. Tangbæltet i Strandbredden; det Strøg som er bevoxet med Tang. I B. Stift „Taangraand".

Tangslag, n. særskilt Art af Tang; saasom Boletang, Smelletang og fl.

Tangsprœl, m. en liden Fisk, som opholder sig i Tang. (Blennius). Nordl. Nogle St. **Tangspril**. Paa Sdm. **Taangbrosme**.

Tangtad, n. Gjødsel af forraadnet Tang.

Tankar, m. Ølkande med en Tud paa Siden. Hall. og fl. Afvig. **Taankar**, Berg. Stift; **Dankar**, Trondh., **Daankar**, Sdm. Vel egentlig Tankard. Eng. tankard; G. Fr. tanquart. Jf. Sv. stånka.

Tanke, m. 1) Tanke, Forestilling. 2) Mening, Hensigt. 3) Eftertanke, Opmærksomhed, f. Ex. Det vil vera ein Tanke med alt, ɔ: der behøves nogen Eftertanke ved ethvert Foretagende. Mest alm. Tankje (Fl. Tankar); afvig. **Taankje**, B. Stift. Er her egentlig et fremmedt Ord, som ikke passer sammen med de gamle og i Grunden beslægtede Ord, som Tokke, Tokk, Tykkje og Tekkje. Jf. tenkja.

tankefull, adj. tankefuld.

Tankelag, n. Tænkemaade. Lidet brugl.

tankelaus, adj. tankeløs, ubetænksom. Afvig. **taankelaus'e**, B. Stift.

Tankeloysa, f. Tankeløshed; Mangel paa Eftertanke.

tankerik, adj. rig paa Tanker; aandrig.

Tankesetel (e'), m. Tankeseddel; noget at betænke. Han fekk Tankesetel: han blev nødt til at tænke sig om.

Tankestemna, f. Tankegang, Tankens Retning. Ogsaa kaldet **Tankeveg**, m. (Tel.)

tankevill, adj. forvirret, adspredt.

tanla, s. tandla.

tann (for detta-ne), s. denne.

tanna, v. n. (ar), gnave, bearbeide noget med Tænderne. Nordl. Jf. tandla.

Tannar, m. 1) Tandstikker, liden Pind. Hall. Ogsaa: en Stikke, Splint, Kvist. Sogn, Nordl. Det finst ikkje Tannar til Vid: der er ikke engang en Stikke til at brænde. G. N. tannari. — 2) Straa, Stilk; ogsaa en vis Græsart: Rapgræs (Poa). Indh. (Snaasen). — 3) en Tande, liden Brand eller brændt Stump (omtr. som Snart). Ryf. (Sv. Dial. tanä, tåne. Rietz 734).

Tann-aat, n. Tandkræft, Tæring i Tænderne. Hall. (Til Tonn).

Tannfelling, f. (m.), Tandfældning, Tandskifte (hos unge Dyr).

Tannfjøl, f. Tarre.

Tanngard (-gar), m. Tandgjærde, Tandkreds i Munden. G. N. tanngardr.

Tannkjøld, m. Fornemmelse af Frost i Tænderne; Ømhed ved at smage paa noget koldt.

Tannkjøt, n. Tandkjød. Jf. Gom.

tannlaus, adj. tandløs.

Tannloysa, f. Tandløshed; ogsaa: En som er tandløs.

Tannrot (oo), f. Tandrod i Kjæven.

Tannstikka, f. Tandstikker; jf. Tannar. I Nordre Berg. **Tannepotar** (o'), m. see pota. (Sv. tandpetare).

Tannverk, m. Tandpine. Nogle St. **Tanneverk**. Sv. tandvärk.

Tansegras, n. Reinfan (= Reinfarn). Helg. Eng. tansy, Fr. tanaisie (som udledes af Gr. athanasia).

Tansprang, n. stærk Løben, Løb i flyvende Fart. Tel. (s. Tan). **tanspringa**, v. n. løbe af al Magt. Ryf.

tantra, s. tandra.

Tap, n. Tab, Uheld, det at man mister no-

get; især om Fragang eller Formindskelse i Ens Formue. Det gjekk paa Tap: det gik uheldigt; der blev kun Tab og ingen Vinding.

tapa, v. a. (er, te), 1) tabe, gaae Glip af; miste (noget som har Værd, eller som man ikke kan faae tilbage). Han tapte mange Pengar paa det. — 2) v. n. lide Tab, være uheldig, komme til kort. Imperf. lyder tildeels tafte (for tapte), ligesaa Particip taft (tapt). Nogle Steder bruges ogsaa Bøiningen: -ar (tapar) og altsaa Part. tapa(d). G. N. tapa (ar).

Tapar, m. den som taber i en Kamp; ligesaa i Leg eller Spil.

taplaus, adj. skadesløs, som ikke har tabt noget. — **taplaust**, adv. uden Tab.

Tapp, m. 1) Tap, Pind som tilstopper et Hul. Jf. teppa, Topp, Toppa. — 2) Spids eller Pig, som indfældes i en Skure i Træværk. (Jf. Klauv). Mindre brugl. — 3) en Tot eller Visk, et lidet Knippe, for Ex. af Hø. (Høytapp). Trondh. og Nordl. I Ork. **Topp**. Sv. tapp. Jf. Dott.

tappa, v. a. (ar), tappe, udtappe af et Kar. G. N. tappa.

Tappestrik (i'), n. Tappenstreg (af Tydsk Zapfenstreich). Nogle St. „Tapperstrik".

Tapphol (o'), n. Taphul, f. Ex. i en Tønde.

Tappmoder, f. s. Toppa.

tar, 1) for tarv (ↄ: behøver), s. turva. 2) for taker (= tek), s. taka.

Taralm, s. Torhjelm.

Tare, m. 1, bredbladet Tang (Laminaria); tangagtige Søværter med rund Stilk og et bredt Blad i Toppen. Alm. ved Havkanten. I Nordl. tildeels **Tarre**. G. N. þari.

Tare, m. 2, et Lag af opdrevne Spaaner, Kviste og deslige paa Vandbredden, eller langs Elvene. Sæt. Hører maaskee sammen med det forrige; jf. Tarebruk.

Tareblad, n. Bladet paa en Tarestilk (see Tare, 1). Faa eit Tareblad under Hovudet: omkomme paa Søen, drukne. B. Stift.

Tarebotn, m. Grund som er bevoxet med Tare.

Tarebruk, n. opdreven Tare paa Strandbredden. Nordl. G. N. þarabruk.

Taregreip, f. Redskab (Greb) hvormed opdreven Tare samles til Gjødsel. Sdm.

Tarestaal, n. en tæt Masse eller Skov af Tare i Søen.

Tarestylk, m. Tarestilk. Ogsaa kaldet **Tarestokk**, og **Tarelegg**, m.

Taretorsk, m. Smaatorsk med brunt eller rødligt Skind. Ogsaa kaldet **Taregjedd**, Nordl., og **Taremodd**, ved Trondhjem. Jf. Grunnung.

Tarm, m. Tarm (= Gorn). G. N. þarmr; T. Darm. **Tarmsig** (i'), n. Mastarmens Synkning eller Fremfald (Prolapsus); ogsaa om Brok (?).

Tarre, m. en Flage eller Fjelebund at tørre Malt paa. Nfj. I Nhl. kaldet „Tonn" (s. Torn). — **Tarrefjøl**, f. Fjel i en Tørreflage. Paa Sdm. kaldet „Tannfjøl", maaskee for Tarnfjøl (?). Sv. Dial. tärre: Stillads at tørre paa. T. Darre. Jf. Terre og terra (2).

Tart, m. 1, Halebeen, Ryggens Fortsættelse i Halen. Tel. S. Rovetange.

Tart, m. 2, en ung eller liden Lax. Sogn, Sfj. og fl. Jf. Svilung.

tart, el. tatt (for: til at): indtil. Østerd.

tarv, behøver; s. turva.

Tarv, f. Fornødenhed; s. Torv.

Tarv, m. en Pjalt; s. Tarve.

tarva, v. a. (ar), behøve, trænge til (= turva). Nordl. — Andre St. **tarvast**, v. n. blive fornøden, behøves. (Lidet brugl.). G. N. þarfast.

tarvall, adj. trængende. Sdm.

Tarve, m. 1) en liden Sky; især om optrækkende Skyer i Horizonten. B. Stift, Ryf., ogsaa Nordl. — 2) en liden, uanseelig Tingest (omtr. som Pjalt); om Dyr og Mennesker. (Jf. Trave). Hedder ogsaa **Tarv**. Tel. Paa Sdm. i lignende Betydning: **Tarvetol** (oo), n.

Tarvende, n. Redskab, Værktøi; Ting som ere nødvendige for at drive et Arbeide; egentl. Fornødenheder. Hard. Voss, Hall. G. N. þarfindi. I Ryf. **Tarvelde**, n. der ogsaa kan opfattes som Tarv-velde (s. Velde). Andre St. Beine, Bunad, Byrnad; Ambod og fl.

tarvlaus, adj. unødig, ikke nødvendig. (Lidet brugl.). G. N. þarflauss.

tarvleg, adj. nødvendig, fornøden. (Sjelden).

tarvutt, adj. bestrøet med smaa adspredte Skyer; s. Tarve.

tasa, v. n. (ar), aftage, svækkes, tabe i Kræfter. Smaal. Hall. og fl. Ungdomen rasar, Alderdomen tasar. (Ordsprog).

Tase, m. en Stakkel; s. Tasse.

Taska, f. 1) Taske, Skindpose. Nogle St. **Toska** (o'), Tel. G. N. taska; dog egentlig fremmedt (T. Tasche; Ital. tasca). — 2) Testikelpung (paa Dyr). Trondh. — 3) Taske, Tøite; om en slu eller trodsig Kvindesperson.

tasla, v. n. gaae sagte (= tusla). Smaal. Ellers i Formen **tatla**: pusle, kludre, spilde Tid med noget. Ryf. Ogsaa ved Trondhjem (taltl'). Hertil **Tasl** (Tatl), n. Puslerie, unyttig Syssel. Ryf.

Tass, m. en Stymper; s. Tasse.

tassa, v. n. humpe, gaae klodset. Solør. (Jf. tasla). Sv. tassa.

Tasse, m. 1) en Stymper, Tosse. Hard. og flere. Nogle St. **Tass**. -- 2) en liden og uanseelig Figur; en Stakkel, Vantrivning; f. Ex. om Faar. Shl. Afvig. **Tase**, Ryf. Jæd. Andre St. Tass, som ogsaa er en Benævnelse paa Ulven. Smaal. og fl. Nogle Steder om Bjørnen; s. Maurtass.

Jf. ogsaa Toks i Svintoks.
tassen, adj. 1) tosset, taabelig. Hard. 2) uanseelig, dvergagtig. Østl.
Tata, f. s. Poteta.
Tater, m. en Tater, Zigeuner. Sv. tattare; T. Tater. (Egentl. Tatar: En som er kommen fra Tartariet). Hedder ogsaa **Taterkall**, eller **Tatergut**. (J B. Stift Tatrekall). Hertil **Tatra**, f. Taterkvinde. **Taterfylgje**, n. og **Taterlag**, n. et Selskab af Tatere.
Tatl og **tatla**, s. tasla.
Tatt, m. Fiskesnøre; s. Taatt.
Tatte, m. Patte, Kvindebryst. Nordre Berg. Hall. (Jf. Pappe). Nogle St. „Tissa". Ved Bergen **Titta**, f. Kopatte (Spene). Sv. Dial. tatte; Eng. teat, Holl. tet, Nt. Titte, T. Zitze.
Taug, f. et Reb, et Stykke Toug. Tel. (Vinje og fl.). G. N. taug. See Tog.
taug, adj. langsom, spagfærdig, som gaar sagte. Tel. Hall. Vald. Vel egentl. dragende eller udstrækkende (jf. tøygja), af et gammelt Verbum tjuga. En mere fremmed Form er „tai", o: sei, utrættelig, udholdende. (Ved Mandal). Jf. Ang. toh (o: sei), Eng. tough; Holl. taai, T. zähe, Ght. zâg.
Taugdans, m. et Slags langsom Dands. Tel.
taugfør, adj. langsom, seenfærdig. Tel.
taugleg, adj. noget langsom. Tel.
tauglynd, adj. langmodig, spagfærdig, koldblodig. Rbg.
taugmælt, adj. som taler langsomt. Hall.
taugra, s. tauvra.
taugt, adv. langsomt, sagte, spagfærdigt; roligt. Tel. Hall. Vald.
taugvoren, adj. noget langsom. Hall.
Taum, m. 1) en Snor, en Streng; f. Ex. paa en Fiskestang. Ogsaa om noget, som ligner en Snor, saasom en tynd Strøm af sei Vædske, en Draabe som kan udstrækkes i Længden. Mjølki vardt so seig, at ein kunde draga lange Taumarne av henne. (Jf. Ang. teám: Linie. Eng. Dial. tome: Angelstreng). — 2) Tømme, Ledebaand for en Hest. Afvig. **Tom**, Østl. G. N. taumr. Heraf tøyma. Figurlig: giva Taum, o: give slappe Tømmer, give større Frihed. Han fekk for lang Taumen: han fik for megen Frihed, man lod ham raade sig selv for meget.
taumlaus, adj. fri for Tøiler, uhindret.
Taumleggja, f. Rebslagerhjul (= Kjegla). Tel.
Taumsauke (kj), m. en simpel Knude, hvormed en Snor fæstes i en Løkke eller i Enden af et tykkere Reb. B. Stift.
Taumstol, m. en Deel af Skuldertræet (Hyvret) i en Hestesæle. Østl.
taumutt, adj. stribet paa Siderne af Hovedet (især om Gjeder). B. Stift.
Taus, f. 1) Tøs, Tjenestepige (= Terna). Dei hava baade Dreng og Taus. (Jf. Stortaus). Nordl. Trondh. Berg. ogsaa i Stavanger Amt (hvor denne Betydning synes at være den eneherskende). Overalt med „au"; kun i Guldalen **Tos** (o') i Lighed med los (laus), fros (fraus) o. s. v. — 2) Pigebarn; Pige, ugift Kvinde. Ho bar eit Barn paa Armen; eg veit ikkje anten det var Gut elder Taus. Dei hava fem Born; d'er tvo Gutar og tri Tauser. Alm. i Nordl. Trondh. og Berg. Stift (hvor Ordet Gjenta er sjeldnere). Sv. tös; i nogle Dial. täus el. taus (Rietz 776). Ofte med Begrebet: Kjæreste eller Elskede; i Valders ogsaa: Fæstemø, forlovet Pige. — 3) Pige som har faaet Barn. Tel. og tildeels paa Østl. (Denne slettere Betydning er paa andre Steder fremmed). Jf. Tauskjerring, Fyrkja, Fesja. — Ordet er ikke forefundet i Gammel Norsk. Det har været sammenstillet med Ital. tosa (o: Pige), men synes ikke at være indkommet fra den Kant, da det isaafald vistnok vilde beholde den samme Vokal og tillige findes i de mellemliggende Lande. Formodentlig maa det høre nær sammen med „Terna" og saaledes have en vis Forbindelse med Roden „thiu", som ogsaa ligger til Grund for G. N. þý, f. Goth. þivi, Ght. diu, f. o: Tjenestekvinde, og tillige for Ang. þeov og Goth. þius, m. o: Tjener; Træl. Jf. Terna, tena og tjona.
Tausbarn, n. Pigebarn. J Berg. Stift Tausa(r)barn (-badn). — J Spøg eller Spot ogsaa **Tausunge** (Tausa-ungje), m.
Tausefut, m. Tøsefoged, o: En som løber efter Pigerne. Noget lignende er **Tausedill**, m. Sdm.
Tauselag, n. 1) Pigeselskab. 2) Pigemanerer.
tauselaus, adj. uden Tjenestepige.
Tauseløn, f. Løn for en Tjenestepige.
Tauskjerring, f. 1) en gammel Pige. Nordl. Trondh. Berg. (Andre St. Møykjerring). — 2) Pige som har havt Barn. Ork. og fl.
taut, larmede; s. tjota.
Taut, m. Knurren, brummende Lyd. Østl. (Rom.). Jf. Tyt og Tot.
Tauver (Tauvr), n. en vis Kvægsygdom; en Lammelse i Munden eller Svælget. (Egentl. Forherelse, s. tauvra). Tel. Afvig. **Tøvr**, Sogn; **Taavr**, Sdm. **Torv**, Sfj. G. N. taufr: Troldbom.
Tauverbøn, f. en Signe-Formular at bruge mod „Tauver". Sdm. i Formen „Taavrabøn". (J Folkesagn).
tauvra, v. a. (ar), forhere, forgjøre; paaføre Lammelse eller Sygdom. Tel. Afvig. **taugra**, Hard., **tøvra**, Nhl. Jsl. töfra: forhere; Nt. tövern, Holl. tooveren, T. zaubern.
tauvrad, adj. angreben af en vis Sygdom (Tauver); om Kreature. Afvig. **taavra**, Sdm. Ndm. **torva**, Sfj., **tøvra**, Hall.

Tauvring, f. Forherelse, Forgjørelse.
Tav, n. Besvær, Møie. Ryf. (hvor det ogsaa hedder Trav). Jf. G. N. tefja (tafdi): forsinke, hindre.
Tave, m. Klud, Lap; et lidet optrevlet Stykke. (Jf. Taffe). Trondh. Berg. Hall. Han var so vaat, at det var ikkje turr Tave paa honom.
Tavgras, s. Tovgras.
Tavl, n. Tavl, Tærningspil. Sjelden, saasom i gamle Viser. Ogsaa i Formen **Tavla** (Tavlor), f. G. N. tafl. — **Tavleborð**, n. Spilleborð. (Landst. 196).
tavla, v. n. kjæmpe; s. tevla.
Tavla, f. 1) Tavle, Plade at skrive paa. (Jf. T. Tafel; Lat. tabula). 2) Plade med en Indskrift; ogsaa en Liste eller Tabelle. 3) Rude paa et Spillebræt; jf. Tavl.
Tavla, f. (2), Ryghvirvel; s. Tovla.
tavleg, adj. møisom, besværlig (= travleg). Ryf. Jf. Tav.
Tavlestein, m. Tavleskifer.
Taa (?), n. en Fold; s. Taag.
Taa, f. 1, (Fl. **Tær**), Taa, en af Forspidserne paa en Fod; ogsaa om den forreste Deel af en Sko eller Strømpefod. Nogle St. afvig. **To**, Smaal. Rom. (tildeels med Fl. Tønnar, Tønnann). G. N. tá. — Paa Taaom: paa Tæerne. Hedder ogsaa: paa Taanom (Taa'naa, Tæ'naa), Nordre Berg.; paa Tæom, Ork.
Taa, f. 2, (for Thaa), bar Mark, sneeløs Jord. B. Stift. (Jf. Taakka). G. N. þá. Tildeels ogsaa om ufrossen eller iisfri Jord. Nogle St. **Taa-a** (Taae). Beslægtet med tøya; jf. taaen. Paa Taaenne (Dativ): paa bar Mark.
taa, v. a. (r, dde), opløse, optrevle, sønderrive, især Traad eller Tougværk. Nordl. Andre St. **tæja** (tægja). Isl. tæja (tæ, tádi). Part. **taadd**.
taa, for ut-aav, s. utav. (Hertil taa-gjord, taa-komen, taa-slegen o. s. v.).
taaen, adj. tøet, sneeløs, bar (= tøyad). Nordre Berg. Hall. Mest i Neutrum: taae(t).
Taag, n. en Kvægfold, et smalt omgjærdet Rum for Kreature paa Marken (= Kvi, Trøde, Grind); ogsaa en omgjærdet Rude eller Teig i en Eng. Østl. Sjelden i Formen Taag (Gausdal); oftest i en forlænget Form: **Taaje** (Smaal. Solør, Hadeland), og **Taje**, el. **Taie**, n. (Ringerige, Hedemk. Solør, Østerd.). Vel egentl. **Taa**. G. N. tá, n. Vei (el. Plads). G. Sv. ta, og tæ (Rydqvist 2, 135); Sv. Dial. tå (tä, te), ɔ: indgjærdet Vei eller Jordstykke. (Rietz 770). Danske Dial. Forte, For-te (Molbech, Dial. 130). Hertil ogsaa Fortaag (Fortog).
Taag, f. (Fl. **Tæger**), 1) Green af Roden paa et Træ; Rodtrevle af Træ eller anden Vært. Alm. (Fleertal lyder: Tæg'er, Tæg'ar, Tæg'e). G. N. tág, pl. tægr. — 2) Trevle, liden Streng eller Sene, f. Ex. i Kjød. (Sv. tåga). Ogsaa om en sei og trevlet Materie; saaledes: Livretæger (om tynd og mager Lever i Fisk), Blodtæger (om levret Blod).
taaga, s. toga. — **Taagaa**, s. Toge.
Taage, m. 1) Rygkurv, smal Kurv til at bære paa Ryggen. Sdm. (Taagje, el. Taaje; Fl. Taaga'). — 2) Ostekurv, Siekurv (= Tægja). Hall. Vald. Egentlig: Kurv som er flettet af Trærødder (Taag).
Taagebær (Taagbær), n. Steenbær (Rubus saxatilis). B. Stift, Rbg. Tel. Num. og fl. Ogsaa kaldet: **Tæger**, Mandal; **Tægjebær**, Hall. Nordl., **Teiebær**, Shl., **Talgebær**, Jæd. Sv. tågbär.
Taagekorg, f. Kurv som er flettet af Rødder (Birkerod); s. Taag.
taagutt, adj. trevlet, deelt i Trevler.
Taahytta, s. Taaladd.
Taa-jark, m. Udkanten af Tæerne; især den ydre Side af Stortaaen. B. Stift.
Taaje, s. Taag (n.) og Taage.
Taaka, s. Toka. — **taakaa**, s. taka.
Taakjest, m. Sprække i en Taa. Sdm.
Taakka, f. bar Mark; den Tilstand at Jorden er fri for Snee. Hall. (ogsaa udtalt Tokka). Jf. Taa, 2. — **Taakkevetter**, m. en Vinter med liden Snee. (Tokkevet').
Taal, s. Tol. **taala**, s. tola.
Taa-ladd, m. et Slags korte Sokker til at beskytte Tæerne. Hall. I Rbg. Taahytte.
Taa-lafs, n. et let Slædelæs, som kan kjøres paa bar Mark (Taa). Sdm. Nogle St. Tøylafs. (Modsat Førelafs).
taalaa, v. s. tala, tela og tola.
Taalaa, m. s. Tele.
Taam, n. Uklarhed i Luften, et tyndt Skydække som ligner en Støvmasse. Tel. I Hall. **Taame**, m. Isl. þám. (Haldorson). Jf. Hima, Demba, Musk.
taama, v. n. (ar), blive uklar, om Luften. Tel. Hall. Oftere **taamast**. Particip **taamad**: uklar, disig eller ligesom støvet.
Taamsky, f. tynd, støvagtig Sky. Num.
taana, v. n. (ar), blottes for Snee, blive bar; om Jorden. Vors, Hall. og fl. Ogsaa: optøe, om Sneen. G. N. þána. Jf. Taa, taaen, tøya. — Particip **taanad**: tøet.
Taana, f. Strækkesjel; s. Tane.
Taanagl, m. Negl paa en Taa.
taanaa, s. tana. — **Taanaar**, s. Tinar.
Taang, n. s. Tang. — **Taang**, f. s. Tong.
Taangel, s. Tongul.
Taankar (Ølkande), s. Tankar.
Taar, n. Tave, Trevle, saasom af Liin, Hamp eller Bast. (Hampetaar, Lintaar). Sdm.
Taar, m. en Taar, liden Drik. (Mindre brugl. og maaskee fremmedt). Sv. tår.
Taara, f. Taare, Øiedraabe. Nogle St. i Formen **Taar**, f. (Tel. og fl.). G. N.

tár, n. Sv. tår; T. Zähre.

taaraſt, v. n. (aſt), bevæges til Graad, fælde Taarer. G. N. tárast.

taarmild, adj. tilbøielig til Graad.

Taarn, ſ. Torn, n.

taarutt, adj. fugtig under Øinene; ogſaa: dugget, vaad; f. Ex. om Vinduer, Nordl. (taaratt).

Taa-ſaur, m. Smuds imellem Tæerne. Tel.

Taa-ſtøyt, m. 1) Stød paa en Taa. 2) Flik under Taaſpidſen paa en Saale.

Taata, f. 1) en Tud, en liden fremſtaaende Knude. Sdm. og flere. — 2) Pattebøsſe, liden Poſe med Mælk eller Søbemad til at ſuge paa for Pattebørn. Mere alm. Isl. táta. (Haldorſon).

Taatt, m. (Fl. Tætter), 1) Traad i en Snor; en af de enkelte (ſædvanlig tre) Dele hvoraf et Snøre er ſammenſnoet; ogſaa om den eenlige Deel i en tvunden Traad. Temmelig alm. G. N. þáttr; Sv. tåt. (Jf. T. Dacht, Docht). — 2) en Trevle, Tave; Straale i en Duſk; ogſaa en Linie ſom ligner en Traad. (Jf. Raabarkad-Taatt). I Smaal. Tott (oo), om et lidet Knippe af Liin. (Sv. Dial tåt). — 3) et viſt Træk i Ens Sindelag, et viſt Hang eller Anlæg. B. Stift og fl. (I Smaal. **Tott**). D'er ein laak Taatt i honom: der er en vis ond Tilbøielighed hos ham. Ein Storetaatt: et Anlæg til Stolthed. Ein Fantetaatt: Anlæg til Skalkeſtreger. — Til Taatt hører vel ogſaa: **Tatt**, m. et Slags Fiſkeſnøre. Smaal. (Danſk Tatte, ſ. Molbech, Dial. 590).

taatta, v. n. (ar), drage, trække, ſlide paa noget. Helg. — Afvig. **taate**: fiſke med en Traad (?). Jarlsberg. I Smaal. **tatte**; ſ. Taatt.

taattutt, adj. aaret, ſtribet; f. Ex. om Træ ſom viſer flere ulige Lag i Tværſnittet.

Taaver, n. 1) en Sygdom; ſ. Tauver. 2) en Stakkel, Stymper. Gbr.

Te, n. (m.), Theblade, og dermed tillavet Drik. Nyt Ord fra Øſterlandene.

te (tea?), v. a. og n. (r, dde), 1) viſe, foreviſe, lade ſee; ogſaa paaviſe, paapege. Han tedde meg det. Dei tedde meg Vegen ꝛc. Smaal. Buſkr. Hall. G. N. tjá (tér, tédi); Sv. te. — 2) betee, beviſe (en Tjeneſte). Han heve tett oſs myket godt. Nordre Berg. — 3) v. n. viſe ſig, kunne ſees, være ſynlig (= ſyna). Det ter Hola etter: der viſer ſig en Huulning efter det. Det var ſo litet, at det tedde ikkje ꝛc. Hard. Voss, Hall. — Mere alm. bruges „te ſeg", ↄ: viſe ſig, komme frem, lade ſig fornemme. Det ter ſeg: det yttrer ſig, giver ſig tilkjende. Ogſaa om Perſoner: ſkikke ſig, opføre ſig. Te ſeg ſom ein Mann. En afvigende Form „tega" forekommer hos Landſtad, p. 122. Forholdet til T. zeigen (og Goth. teihan) er noget dunkelt.

te, præp. til; til at; Tat; — ſ. til.

te, adv. jo, des, deſto; f. Ex. Te høgre ein kjem, te vidare ſer ein. Lyder ligedan ſom det foregaaende, tildeels ſom ti (i'), men kan neppe opfattes ſom noget „til", da det hellere er en Afvigelſe fra „di" (G. N. þvi, þi) og altſaa en uregelmæsſig Overgangsform, ligeſom danſk „thi" og Svenſk „ty" (ↄ: derfor), der ogſaa grunder ſig paa et gammelt „þi": Jf. Eng. the, og T. deſto (af Ght. des de, el. des diu). See ellers di og deſs.

teblands (til Blands), ſ. Bland.

tedd (ee), part. viiſt, foreviiſt; ſ. te.

teden, ſ. tiden. — **tedeſs**, ſ. tildeſs.

tedja (e'), v. a. (ted, tadde, tadt), gjødſle, gjøde (Jorden), ſprede Gjødſel paa. (S. Tad). Nordre Berg. (I Nfj. og Sdm. tedje). G. N. tedja (taddi). Particip: **tadd** (tadd'e). Jf. frøyda, kvia, hævda.

Tedjing, f. Gjødſling, Opgjødning.

tedna, ſ. tidna. — **Teer**, ſ. Tidur.

Teft, f. Lugt, Veir af noget. Smaal. (Tæft). „Han hadde Tæft'a a' dæ": han havde Veiret af det, havde faaet Nys om det. Jf. Tev.

tefta, v. a. (ar), lugte, veire, fornemme dunkelt. Smaal. (tæfte).

tefte, ſ. teppa. — **Tefær**, ſ. Tilfærd.

Tegd, ſ. Tægd. **tegda**, ſ. tægda.

tegja (e'), v. n. (tegjer, tagde, tagt), tie, afholde ſig fra at tale; ogſaa: afholde ſig fra at knurre, klynke, ſkrige o. ſ. v., om Dyr og Menneſker. Infin. lyder forſkjelligt: te'ja el. tea (Tel. Hall.), teia, teie (B. Stift og fl.); tiga (Sogn), tigja el. tia (Jæd. og fl.), tie, el. ti (Nordl. og fl.). I Lighed hermed Præſ. te'jer, teie; eller tigjer (tie). Imperf. forkortet **tag**, Nordl., ellers alm. **tagde**, langtonet ligeſom Supin. **tagt**. G. N. þegja (þegir, þagdi, þagat). Imperativ ſkulde vel helſt hedde **teg**, Fl. **tegje**; dog høres meſt alm. „tig" og „ti", nogle Steder „tei", Nhl. og fl.; paa Sdm. „ti", men i Fl. „teie". (G. N. þegi). — Ordet ſtilles ofte reflexivt, f. Ex. tegja ſeg; eg tagde meg; tegje dykker no ꝛc. — Tegja paa nokot: fortie noget, ikke tale derom. Jf. tagall, tagga, tagna, Togn, tegta.

tegjall, adj. taus (= tagall). „tegjaal", Sæt.

tegjande, adj. 1) ſtiltiende, taus. 2) pasſende at tie; f. Ex. d'er ikkje tegjande paa det lenger. (Afvig. teiande, tiande).

Tegjing, f. Taushed, Stiltienhed.

Tegla (e'), f. 1) en Haarlok, liden Haarduſk. Hall. Jf. Tagl. 2) en tynd Kviſt. Nfj. Jf. Telg.

tegla, v. a. (er, de), beklippe Halen paa en Heſt. Gbr. (tegle). Af Tagl.

teglutt, adj. lokket, buſket. Hall.

tegta, v. a. bringe til at tie (= tagga). „Sjaa til aa faa tegt' Ban'e": ſtille Barnet tilfreds. Ork. Indh. G. N. þegta (þekta).

teia, v. a. optøe; s. tæja og tøya.
teia, v. n. s. tegja. — **Teia**, f. s. Tægja.
Teiebær, s. Taagebær.
Teig, m. 1) et begrændset Jordstykke; en Rude eller Qvadrat i Ager, Eng el. Skov; saaledes ogsaa en Part i udskiftet Jord. Alm. G. N. teigr; Sv. teg. Det ligg Teig um Teig: Parterne ligge jævnsides (eller vexelviis om hinanden). — 2) en Engstrimmel til at slaae eller meie; et Stykke som man kan slaae paa en vis Tid eller Stund. (Paa skraatliggende Marker er det altid en opadgaaende Strimmel, hvorpaa man begynder fra den nederste Ende). — 3) en vis Mængde Korn paa Ageren; et Antal af 20 „Træver" (s. Treve). Mandal. — I Shl. har Teig ogsaa betegnet et vist Viddemaal. (Jf. Budstikken for 1820, p. 535). Ogsaa i Hall. og flere Steder bruges Teig om en vis Vidde, dog saa at denne kan være større eller mindre; f. Ex. „Markateig", ɔ: Engstykke som en Slaakarl kan meie for en Mark; og „Dalarsteig", et fem Gange større Stykke. — Den bestemte Form „Teigen" lyder mest alm. som Teien (egentl. Teigjen).
teiga, v. a. (ar), afdele i Ruder el. Strimler. Mindre brugl.
Teigbyte, n. 1) Ombytning af Jordstykker. 2) Grændseskjel imellem to Teiger.
Teiglag, n. en Række af Teiger; en vis Inddeling af Agerjord, som er bestemt til forskjellige Slags Udsæd. Østl.
teigpløgja, v. a. pløie en vis Deel af Ageren særskilt (ikke den hele Bredde paa een Gang). Østl. Jf. Forlengd, Forskot.
Teigtrøm, m. Kanten af en Teig.
Teikn, n. 1) Tegn, Mærke; Betegnelse. Nogle St. afvig. **Tekn** (ee). G. N. teikn (tákn); Ght. zeichan, Goth. taikns, f. — 2) et Varsel, Forvarsel. — 3) et Under, Vidunder; Mirakel. Tel. — Afvigende herfra er **Tekn** (ee), f. en Skygge; om en meget bleg og sygelig Person. Hall. (Jf. Skrift).
teikna, v. a. og n. (ar), 1) tegne, antyde noget ved Tegn; f. Ex. for En som ikke kan høre. Hedder paa mange St. **tekna** (ee). G. N. teikna. — 2) afbilde, ridse; gjøre Tegninger. Ogsaa: optegne eller skrive; f. Ex. teikna upp; t. under; t. seg paa ei Lista 2c. — 3) bebude, vise Tegn til noget. Oftest med „til", f. Ex. det teiknar til Regn. Ellers ogsaa reflexivt. Det teiknar seg godt 2c.
Teiknar, m. en Tegner; Tegnemester.
Teiknebok, f. Tegnebog, Noteringsbog.
Teiknekunst, m. Tegnekunst.
teikneleg, adj. forunderlig, vidunderlig. Tel.
Teikning, f. 1) Betegnelse, Antydning ved Tegn; s. teikna. 2) Tegning, aftegnet Billede. 3) Optegning. Mange Steder **Tekning** (ee).

Teila (Garnkant), s. Tenel.
Tein, m. 1) et opspirende Træ, Skud, Spire (= Teinung). Tel. og fl. (Seljetein; Hasletein). — 2) en tynd eller liden Stang; f. Ex. om Ærtestænger. Mere alm. Nogle St. **Teidn** (Ryf. Shl. og fl.). G. N. teinn. — 3) et Spid, en lang Pind. (Jf. Ladtein). Saaledes ogsaa: Teen el. Axel i en „Snelde", Smaal.
Teina, f. 1) Ruse, Kube til Fiskefangst, sammensat af tynde Stænger eller Spiler. (Aaleteina, Laksteina 2c.). Temmelig alm. Paa Østl. tildeels **Tina**. G. N. teina. — 2) Kløvkurv, Vidiekurv til Oppakning for en Hest. Hall. Vald. (Jf. Goth. tainjo: Kurv). — 3) Mølletragt, Kasse hvoraf Kornet løber ned i en Kvern. (Kvernteina). B. Stift, Vald. og fl. Hertil **Teineaas**, m. Bjælke som Mølletragten hviler paa.
teina, v. n. (ar), rive, stikke; om Smerter som ligne en Stikken i Lemmerne. „Dæ teina i Armaa". Sdm. Jf. sneisa.
Teinegard, m. Muur eller Gjærde paa Siderne af en Fiskeruse.
Teinestøde, n. bekvemt Sted for Fiskerie med Ruse. (Ikke alm.).
Teinung, m. Spire til et Træ, spæd Stamme, Skud (jf. Tein). Smaal. Rom. og fl. Paa Toten: **Tinung** (i'), eller **Tenung**. (Andre St. Renning, Runne og fl.). G. N. teinungr. (Jf. Sv. telning). — **Tenung-ljaa**, m. en stærk Lee hvormed Træspirer paa Engen nedhugges. Toten.
teira, v. n. (ar), æde sparsomt, eller vrage Maden (som af Mangel paa Madlyst). Tel. (Vinje). Hertil **Teir**, m. en smaatærende Person. **teiren**, og **teir-eten**, adj. smaatærende. Dunkel Form. Sv. Dial. tedra: være bly; taira sig: være affekteret.
Teist, m. en dunkel Fornemmelse; Smag eller Anstrøg af noget; Tegn paa en vis Tilstand. Stjordalen. I Snaasen: **Tæst**. I Hall. **Tæst**, f. Nys, Formodning. „Han fekk ei Tæst um dæ".
Teiste, m. 1, en vis Søfugl, Uria Grylle. Alm. ved Havkanten. G. N. þeisti.
Teiste, m. 2, Fyrfad, liden Jernkasse at bære Gløder i. Oftere Eldteiste og Fyrteiste. Holl. test. Jf. Eng. test: Digel; Lat. testum: Leerkar.
tek (tæk), s. taka.
Tekel (e'), m. Dække, Tag paa et Huus. Tel. (Tekjel). I Hall. **Tikjil** (i'). Af Tak. Jf. G. N. þekjull.
teken, part. tagen, greben; angreben; modtagen, antagen 2c., s. taka. Hedder paa mange Steder **tikjen** (i') med Fl. tikne; ellers **tekjen** (e') og nogle Steder **te'en**. G. N. tekinn.
Tekja, f. (?), i Forbind. „Tekjubaan", maaskee Hittebarn (?), s. Landstad, p. 13, 14. G. N. tekja: Tagen, Fangst.
Tekk, m. Lugt, Veir af noget (vel egentl.

Fornemmelse). Sdm. „Kynn'e kjende Tekkjen 'ta Bjønn'a": Køerne havde Veiret af en Bjørn, kjendte at den var i Nærheden. S. tekkja.

tekk, adj. tækkelig, hyggelig, som gjør et godt Indtryk. B. Stift. G. N. þekkr.

tekkja, v. a. 1. (er, te), 1) mærke, blive var, øine (noget som er langt borte, f. Ex. et Skib paa Havet). Nordl. G. N. þekkja. — 2) lugte, have Veir af noget. Sdm. (Sjelden; s. Tekk). Egentlig: fornemme eller kjende. Jf. Tokke, tykkja, Tykkje og tenkja (som her skulde hedde tekkja). Disse Ord i Forbindelse med Takk, tekk og tekkjast, synes at udgjøre en Slægt, hvortil man har forestillet sig et Stammeverbum thinkan, som her vilde hedde: tekka (tekk, takk, tokket). Grimm, Gr. 2, 60. Weigand 1, 232.

tekkja, v. a. 2. (tekkjer, takte, takt), tække, lægge Tag paa (et Huus); især om at dække Tagfjelene med Torv (eller Tegl). G. N. þekja (þakti). Søndenfjelds oftest uden Vokalskifte, altsaa: tekte, tekt. Particip **takt**, nogle St. **tekt**. — Ordet skulde ogsaa betyde: dække, skjule, beskytte; men i denne Betydning bruges sædvanlig „dekkja" (er, te), som her er en fremmed Form. (T. decken).

Tekkja, f. Tække eller Tag paa et Huus. G. N. þekja. Jf. Tak, Tekel og Toka.

tekkjast, v. n. (est, test), 1) behage, være tækkelig. Um det skulde tekkjast honom. (Dativ). — 2) tækkes med, tage til Takke, være tilfreds. Han tektest med det. G. N. þekkjast. Jf. Takk.

Tekkje, n. 1) Tækkelighed, Ynde (= Tokka). Jf. Mannatekkje. — 2) Klogskab, Forstand (?). Dunkelt i Forbindelsen „Manne-tekkje" (Landst. 145), som kan være enten: et Menneskes Forstand, eller ogsaa: Evne til at kjende Mennesker. S. tekkja, 1.

Tekkjedugnad, m. Tækkegilde; det at en Mand tilkalder sine Naboer for at tække et nyt Huus og siden giver dem en god Beværtning, naar Arbeidet er fuldført. B. Stift og fl. I anden Form: **Tokedugnad** (o'), Shl. **Tukudugna**, Hall.

tekkjeleg, adj. tækkelig, behagelig. G. N. þekkilegr. Jf. tekk.

Tekkjing, f. Tækning. (Sjeldnere **Tekkning**).

Tekkleike, m. Tækkelighed (s. tekk).

Tekn, s. Teikn. **tekna**, s. teikna.

Teksla, f. Tængsel, Bødker-Øre. Nhl. og fl. Afvig. **Tekla**, Nordl., **Diksl**, Sdm. og fl. Eng. Dial. thixille, Holl. dissel.

teksla, v. a. hule eller tilhugge med en Tværøre. Afvig. tekla, diksla.

Tekst, f. 1, en Indretning hvormed man opsamler Tømmerstokke i Elvene. Tel. Buskr. Nogle St. Teist. (Num.). Efter Hallager ogsaa **Tekt** (som er en bedre Form).

Tekst, f. 2, Text, Læsestykke; ogsaa en Prædiken i en Postille. Nogle St. **Tekster** (Tekstr). Af Lat. textus.

Tekt, f. Tagen (af taka). I Sammensætning som Inntekt, Vedtekt, Varetekt. Jf. G. N. aftekt, tiltekt, upptekt, vidrtekt.

tekt, adv. tækkeligt, med Ynde; s. tekk.

tekte, s. tegta.

Tel (e'), n. 1) Grund, Underlag; den egentlige Væv i et Klædningsstykke (i Modsætning til det som sættes uden paa samme, saasom Brodering, Nop eller Frynser). Hard. Shl. og fl. Jf. Kragetel, Ryetel; Maanetel. G. N. þel. — 2) Grundstykket i en Plov (= Il, Aurskida). Smaal. (Tæl). I Nordl. ogsaa: Bund, Gulv (som falder nær sammen med Til, s. Tile). — 3) Stof, Materie, Substants. D'er godt Tel i den Steinen. Trondh. (Tæl). Saaledes ogsaa: Kraft, Mod, Sindsstyrke. D'er godt Tel i den Guten: det er en tapper Karl, en som ikke taber Modet. Hard. Jf. telad.

Tela, f. Sok, Strømpefod. Hall. mest i Fleertal (Telu').

tela, v. n. (ar), traske, løbe, tøfle afsted. Hall. Jf. tila.

tela (e'), v. n. (ar), blive haard af Frost, om Jorden; fryse, faae et Islag (Tele). Hedder ogsaa **telast**. — Hertil: **telad** (e'), part. haardfrossen, iisnet. (Nogle Steder **tølaa** og **taalaa**). Paa telad Mark: paa tilfrossen Jord.

tela (e'), v. a. rede Garn, s. tenla.

telad (e'), adj. beskaffen med Hensyn til Stoffet (s. Tel); ogsaa djerv, kraftfuld. Hard. Om en anden Betydn. s. tela, v. n.

Tele (e'), m. 1, et Islag i Jorden, en tyk Skorpe eller Flage af gjennemfrossen Jord. Alm. men tildeels afvig. som: **Tæla**, Østl., **Tala**, Namd., **Taalaa**, Indh., og **Kjæla** (Tjæla), Rom. G. N. þeli. Sv. käle, i Dial. täle, tjäle. Danske Dial. Tæl. — Et tyndere Islag i Græsroden hedder Klake.

Tele (e'), m. 2, en skovløs Fjeldmark, en høitliggende nøgen Flade eller Skraaning. Ork. Ndm. Ogsaa kaldet Fjelltele (Fjelltæle). Vel egentlig: bar Grund; s. Tel.

Telebonde, m. Indbygger af Landskabet Telemarken. Saaledes ogsaa **Telegut**, m. og **Telegjenta**, f. (Jf. „Tilegut", Landst. 830). Vel ogsaa **Tiler** (i'), eller **Teler** (e'), pl. (G. N. þilir), dog synes dette at være lidet bekjendt.

Telebotn, m. dybt Islag i Jorden.

Teledrope (e', o'), m. Dryp eller Væde under et Torvtag, foraarsaget ved Optøen efter Frost. B. Stift. I Tel. Andskare.

telefri, adj. fri for Iis i Grunden, ganske optøet; om Jorden.

Telefrost, n. haard Barfrost, som lægger tyk „Tele" i Jorden.

Telegrop (e', o'), n. Smeltning i frossen Jord; det at Jorden bliver blød og løs

af Isens Smeltning i Grunden. Temmelig alm. (Nogle St. Tælagrøp).

Telehogg, n. 1) Øxe hvormed man ophugger frossen Jord. (Oftere **Telhogg**). G. N. þelahögg. — 2) en vis knittrende Lyd i Træ, som brænder. „Telhøgg i Verma", Hall. (Fordum anseet som Varsel for en Begravelse, el. en Gravning i haard Jord).

Telemarking, m. s. Telebonde.

Teleskot (o'), n. Jordens Smeltning om Vaaren (el. i Tøveir). Ogsaa **Telskot**, Ork., **Tilskot**, Sogn. Af Udtrykket „skjota Telen", ɔ: fordrive Isen.

Teleskreid, f. Jordfald, foraarsaget ved Smeltning i Grunden. Indh. i Formen „Taalaaskret".

Telg, m. Bregne (Filix), et Slags Bladvæxter. Sfj. Nhl. Sogn (Lærdal), Valders. Afvig. **Kjelg** (Tjelg), Solør, Østerd., **Talgegras**, Hall. (Andre St. Burkne, Brom, Blom, Lok, Slok, Grofte og fl.). Jf. Isl. tjálga: en Green (ligt Ang. telga, Nt. Telge).

Telgblom, m. et Slags stor Bregne. Sfj.

telgja, v. a. (er, de), tilskjære; især tilhugge Tømmerstokke paa Siderne (= rydja, skanta). Hall. Vald. Østl. (telje). Afvig. **tægje**, tægde, Tel. (I Vald. med Bøiningen: tæl'e, tælde). G. N. telgja. Particip **telgd** lyder sædvanlig **telld** (tæld); i Tel. **tægd**. — En anden Form er tolga (tolje), Gbr.

Telgjebila, f. en bred Øxe at tilhugge Tømmer med. Østl.

Telgjestein, m. blød Steenart; Vegsteen.

Telgrot, f. Bregnerødder. Sfj.

Telhogg, s. Telehogg.

telja, v. a. (tel, talde, talt), 1) tælle, optælle, regne efter; ogsaa opregne, nævne hver for sig. G. N. telja (taldi); Ang. talian, tellan. (Jf. Tal). Imperf. i Sætersd. „taalde", formod. af det gamle Fleertal: toldo (tøldu). Imperativ: tel (e'), Fleert. telje. — 2) fremstille, forklare, omtale i en vis Henseende. Saaledes: telja føri, ɔ: forestille noget som en let Sag, skildre Leiligheden som særdeles gunstig. Modsat: telja uført, ɔ: fremstille mange Vanskeligheder ꝛc. Telja til goda (el. til godes): tale forsonende Ord, udlægge alt til det bedste. Telja til vonda (el. til vondes): udlægge alt til det værste, vække Uvillie eller Fiendskab. B. Stift. — 3) overtale, raade (til eller fra). Telja til: tilraade, tilskynde. Telja fraa, el. t. av: fraraade; f. Ex. Eg vilde det sjølv, men dei talde meg fraa. (B. Stift, Nordl. Hall. og fl.). Sjeldnere: telja yver (y'): overtale. — Ellers nærmest i den foregaaende Betydning: telja fyre nokon, ɔ: moralisere for En, søge at tale ham til Rette. Det hjelpte inkje, kvat me talde fyre honom: det hjalp ikke, hvor meget vi søgte at overtale ham. Telja Skam i nokot: regne noget til Skam; f. Ex. Eg er rædd, at dei telja meg Skam i det, ɔ: at de ville ansee det som en Skam for mig. (Nordre Berg.). I Betydningen „fortælle" bruges sædvanlig: fortelja. (Jf. Eng. tell). — Particip hedder tald.

teljande, adj. tællelig, som kan tælles. Jf. tilteljande (tilraadelig); fraateljande (fraraadelig).

Teljing, f. Tælling. Ogsaa om Raad eller Overtalelse, som Tilteljing, Fraateljing, Fyreteljing. Jf. Fyretola.

Tella, f. et ungt Naaletræ, ung Fyr eller Gran. Nordl. I Indh. især om Gran. (Afvig. fra Toll). Sv. Dial. tella (Rietz 722); G. N. þella. — Ofte forkortet som „Tell", saaledes ogsaa **Tellbar**, **Tellskog**, **Telltopp** og fl.

Tellkjuksa, f. en vis Fugl, s. Raudskjor.

Telltit (ii), m. et Slags Meise. Smaal. Nogle St. „Tæltyt".

Telna, f. 1) en Gulvplanke (= Tilefjøl). Gbr. 2) Kant paa Seil el. Garn; s. Tenel.

telna, v. sætte Kant paa; s. tenla.

Telning, m. Kløvning, Halvdeel af en kløvet Stok. Stjordal. Maaskee for Telgning.

Telski(d), f. Tileskida.

Telt, og **Telthus**, s. Tjeld.

temba, v. a. (er, de), fylde, stoppe. Temba i seg: æde eller drikke meget. Hard. Ogsaa i Nordl. (tæmma). I Tel. tildeels **temja**. Isl. þemba: udspænde. — Hertil **Temba**, f. et stort Maaltid; saaledes „Bufortemba", ved Hjemflytningen fra en Sæter. Hard.

Teming (e'), m. et Dyr som man tæmmer; en ung Hest som ikke er fuldelig tæmmet. B. Stift. Sædvanlig udtalt med reent æ (Tæming).

temja, v. a. (tem, tamde, tamt), tæmme, gjøre tam; især vænne til Arbeide, øve, oplære, f. Ex. en Hest. Temja seg: øve sig, vænne sig til noget; ogsaa: betvinge sig, dæmpe sin Hidsighed. (Præsens lyder alm. tæm, el. tæm'e). G. N. temja (tamdi); Ang. tamian. Hertil Tam og Tame; jf. tamd og tamen. — Med afvigende Betydning „temja": løbe stærkt (= tenja), Gbr. Ligesaa „temja seg": fylde sig (= temba), Tel.

temjande, adj. som kan tæmmes.

Temjar, m. en Tæmmer, Tugtemester.

Temjing, f. Tæmmelse. Jf. Tam.

temper (pr), adj. kræsen, kjælen, som taaler lidet. Hall.

Temperdag, m. Tamperdag. Af Lat. (quatuor) tempora: de fire Aarstider.

temsa, tale langsomt; s. tamsa.

tena (ee), v. n. og a. (ar), 1) tjene, være i Tjeneste. Temmelig alm. Form. (Sjeldnere tæna, tjena, kjæna). G. N. þjóna, sjeldnere þéna; jf. Ang. þenian, þegnian; Ght. dionon. Tildeels med Dativ, f. Ex. han tenar Presten. (Prest'e, Prest'a). — 2) hjælpe, vise en Tjeneste. Eg vilde gjerna tena

honom med det (el. i det). — 3) nytte, hjælpe, due til noget. Eg veit ikkje kvat det skal tena til. — 4) være passende eller god nok. Meget brugl. i Nordre Berg. f. Ex. „Dæ tena": det gaar an, det er godt nok. „Dæ tena aat haanaa": det er tilpas for ham, lad ham have det saa. — 5) v. a. fortjene, erhverve. Tena Pengar: fortjene sig Penge, vinde noget. Tena upp: opspare, samle; ogsaa: aftjene, klarere en vis Udgift ved Arbeide. — Ordets Bøining er paa mange Steder uregelmæssig, idet Præs. hedder tena(r), men Imperf. „teente", og Sup. „teent". (Dog bruges tildeels ogsaa Præs. „tener", altsaa regelret: -er, te). Particip mest alm. **teent** (for tenad); for Ex. Eg er ikkje teent med det.

Tenall, og **Tenar,** s. Tinar.

Tenar (ee), m. en Tjener; Karl eller Pige som er i Tjeneste. — **Tenarhald,** n. det at holde Tjenere. **tenarlaus,** adj. som ikke har Tjenere. **Tenarløn,** f. Løn for en Tjener. **Tenarstand,** n. Tjenerstand. **Tenarstova** (o'), f. Stue for Tjenere (paa en stor Gaard). — Jf. Tenesta.

tendra, berøre Grunden; s. tenna.

tendra, v. a. (ar), tænde, optænde (Ild eller Lys). B. Stift og fl. Ellers brugt i Formen **tenda** (tenne, tænne). G. N. tendra. (Derimod Ang. tendan, Goth. tandjan). Jf. tandra. Tendra i (el. ut-i): antænde. Tendra Kola (o'): tænde Lampen. Jf. kveikja.

Tendrevid (i'), m. Spaaner eller Splinter til at tænde med (= Kveikje). Mest i Formen Tendve(d), Ork. og fl.

Tendring, f. Optændelse; ogsaa om en begyndende Lysning; s. Maanetendring.

Tendring, m. et Slags stor Baad med Kahyt eller halvt Dæk; en liden Skude. Nordl. og Indh. Jf. G. N. teinæringr: tiaaret Baad.

Tenel, m. Kant, Kantning paa Garn eller Seil; Toug som er tilsyet langs Kanten for at holde den stiv eller udspændt. Shl. Lyder deels **Tinel** (i'), deels **Tenel** (ee). Mere bekjendt i en anden Form: **Telna,** f. Trondh. og Nordl. Afvig. **Teila,** Helg. (Ranen). Sv. teln (i Dial. telna, m. fl.); i danske Dial. Tæl, og Tælje. G. N. þinull, net-þinull, ogsaa þinurr (Egilsson, Lex. poet.). Formodentlig til tenja. Jf. Tinar og tenla. — Andre Steder Skot, Garnskot.

Tenesta, f. 1) Tjeneste, Tjenerstilling. 2) Hjælp, Medvirkning, Bistand. 3) Forretning i Kirken, Gudstjeneste. Mest alm. Tenesta (e'), afvigende fra Vokalen i „tena"; ellers forkortet **Tenest** (e') og **Tensta.** G. N. þjónasta (sjeldnere þénasta); Sv. tjenst. — **Tenestedreng,** m. Tjenestekarl. **Tenestegjenta,** f. Tjenestepige; som ogsaa hedder **Tenestetaus,** eller „Tenesttaus" (Berg. Trondh. Nordl.). **Tenestetid,** f. Tjenestetid. — **tenestfør,** adj. tjenestedygtig. (Nordl.). **tenestlaus,** adj. ledig, som ikke har Tjeneste. **tenestviljug,** adj. tjenstvillig. (Sjeldnere).

Tengel, m. Tangstilk; s. Tongul.

Tenger, pl. s. Tong.

tengja, v. a. (er, de), 1) forsyne med en „Tange", tilspidse, udhamre i en tynd Spids. Valders. Particip **tengd.** — 2) drage stærkt, slide paa noget. „Han sto aa sleit aa tengde paa". Jæd. (Andre St. tenja). Jf. G. N. tengja: binde fast.

Tening, f. Tining.

tenja, v. a. og n. (ten, tande, tant), 1) udspænde, strække, udspile, f. Ex. Skind; saaledes ogsaa: udstoppe, udspænde ved en Fyldning. B. Stift. G. N. þenja (þandi); Goth. þanjan, Ght. denjan, T. dehnen. Sv. tänja. — 2) v. n. løbe stærkt, tage lange Skridt (egentl. strække ud). Sogn, Hall. og fl. (Afvig. **temja,** Gbr.). Præsens lyder sædvanlig: tæn (tæn'e). Particip **tand** (tand'e). Hertil Tan, Tane, Taana; vel ogsaa Tenel og Tinar.

tenjande, adj. løbende, farende i fuldt Løb. Han kom tenjande. — Afvig. Brug: Skunda deg, alt du er tenjande god til. Ryf.

Tenjing, f. Udspændelse (= Tan).

tenkja, v. n. og a. (er, te), 1) tænke, forestille sig noget; ogsaa: slutte, formode. Sv. tänka; Eng. think, T. denken. (Ordets Form passer kun sammen med „Tanke" og er her egentlig fremmed; jf. tekkja, tokka, tykkja). — 2) beslutte, fatte et Forsæt, lægge en Plan. Me hadde tenkt det so. Eg hadde tenkt aa vera med. — 3) bestemme til noget. Eg hadde tenkt det til nokot annat. — Tenkja seg til: bestemme sig til, have i Sinde. Tenkja seg um: betænke sig. Tenkja attpaa: tænke sig tilbage til, erindre. Tenkja etter: betænke, overveie. Tenkja upp: optænke, finde paa.

tenkjande, adj. 1) tænkende. 2) tænkelig, eller værd at tænke paa. D'er ikkje tenkjande: det nytter ikke at tænke derpaa.

tenkjeleg, adj. tænkelig; sandsynlig.

Tenkjemaate, m. Tænkemaade.

Tenkning, f. Tænkning. Oftere **Tenkjing.** Jf. Tanke.

tenksam, adj. tænksom; betænksom.

tenkt, adj. 1) tænkt, paatænkt. (Part. af tenkja). Ogsaa: sigtet eller mistænkt for noget. Den som er fyre eitt kjend, han er til tie tenkt. (Ordsprog). — 2) besluttet, overlagt; ogsaa: bestemt til noget. — 3) om Personer: betænkt paa noget, forberedt. Eg var ikkje tenkt paa det. Ogsaa: tænksom, klog, som beregner alt. Det var Gut, som var tenkt. (tenkt'er). Jf. djuptenkt, faatenkt, snartenkt, stuttenkt. (Altsammen nyere Ord).

tenla (el. tendla), v. a. (ar), 1) kante Garn eller Seil, forsyne med Toug i Kanten.

Shl. (af Tenel). Afvig. **telna**, Trondh. — 2) lægge et Fiskergarn i regelmæssige Folder eller Bugter (som naar det skal ophænges til Tørring). Brugt i afvigende Form: **telna**, Nordl. og **tela** (e'), Sdm.

tenleg (ee), adj. tjenlig, nyttig.

Tenna, f. Terna.

tenna, v. a. og n. (er, te), 1) sætte Tænder paa, gjøre tandet, tilspidse, f. Ex. en Sav. (Af Tonn). Mindre brugl. — 2) besætte en Grøft med Steen, sætte en Steenrad paa Siderne af en Rende. Tel. — 3) v. n. vise Tænder, eller have et Slags Tænder; f. Ex. om en Hest: Han tenner fyre den Aldren: den har saadanne Tænder som passe til den Alder. B. Stift. Nogle St. „tenna seg", og tildeels „tanna". Trondh. — 4) berøre Grunden, naae Land; om en Baad. So snart som Baaten tennte i Land. Nordl. I B. Stift hedder det „tendra", saaledes i Hard. „mæ fama at Baaten tænora i Land". (Vel egentlig: bide eller hugge). — 5) snadre, skrige, skraale; ogsaa: skjælde (= tandra, tantra). Nordre Berg. Hall. og fl. (Tildeels opfattet som en Afledning af „Tenna", ɔ: en skrigende Fugl; s. Terna). Hertil **Tenning**, f. Skjælden og Smælden. **Tennebikkja**, f. en støiende Hund.

Tenner, s. Tonn. — **Tensta**, s. Tenesta.

tent (ee), part. 1) tjent, hjulpen med noget. 2) fortjent, erhvervet. Egentlig en nyere Form for **tenad**, s. tena.

tent (e'), el. **tennt**, adj. tandet, forsynet med Tænder; ogsaa: beskaffen i Tænderne, som kvasstent, smaatent, romtent og flere. G. N. tenntr.

Tenung, Spire; s. Teinung.

teppa, v. a. (er, te), tilstoppe, tætte, gjøre tæt; ogsaa: tillukke, stænge. G. N. teppa; Sv. täppa. (Nærmest af Tapp). **teppast**, v. n. tilstoppes, blive tæt. Det teppest til. — Imperf. tildeels med „ft" for „pt" (tefte, teftest); saaledes ogsaa i Particip **tept** (teft).

Teppa, f. 1) Tilstoppelse. (Mindre brugl.). — 2) et lidet omgjærdet Engstykke (omtr. som Taag, el. Taaje). Solør.

Teppe, n. noget som lukker eller tilstopper; f. Ex. et „Spjeld" i en Ovn. Østl.

Tepperot, f. Tormentille (Urt). Tel. Sæt. (Navnet sigter til Urtens Brug imod Diarrhee). Andre St. Munnskaaldrot, Blodrot, Smørblom og fl.

Tepping, f. Tilstoppelse; tildeels ogsaa: Forstoppelse (Obstruction). Nogle Steder **Teppelse**, n.

tept, part. tilstoppet; s. teppa.

Ter (ee), s. Tere og Tidur.

Terbor, s. Tilburd.

Tere (ee), n. Smule, Gran (= Tære); ogsaa: Plet, Flæk. Lister, Mandal. Hedder ogsaa **Ter** (Teer). — **tereslaus**, adj. pletfri, lydeløs.

terga, v. a. drille, ærgre; s. terra.

Terhøna, s. Tidurhøna.

terja, v. n. (ar), hugge eller skjære med Møie, saasom med en sløv Øre (= gnaga, saga). Indh. Maaskee for targa. (Sv. Dial. targa, targla).

terma, v. n. æde seent og sparsomt (= teira). Hall. — **termen**, og **term-æt**, adj. smaatærende.

Terna, f. 1, Terne, Tjenestepige. Nfj. Nordl. Sjelden i fuld Brug, derimod ofte i gamle Viser. G. N. þerna, Ght. diorna, T. Dirne. Jf. Taus.

Terna, f. 2, Terne (Søfugl), Sterna Hirundo. Sædvanlig udtalt anderledes end det forrige, nemlig Tedna og Tenna. Isl. þerna.

Terning, m. 1) en liden Skive, en Bid, liden afskaaren Stump (f. Ex. af Kjød eller Ost) til at tage i Munden. B. Stift, Hall. (Sv. tärning). — 2) Terning til Spil. (Sjelden). G. N. teningr, teningr. — **Terningkast**, n. Terningspil.

ternutt, adj. ternet, rudet, farvet i Ruder. Nordl. og fl.

terpa, v. a. tygge eller svælge med Besvær, æde haard og usmagelig Mad. Trondh. Sjeldnere paa Sdm. „Ein laut no terpe dæ 'ti se". Jf. terma. Hertil **Terp**, n. og **Terping**, f. Underholdning med tør Kost.

terra, v. a. (ar), tirre, drille, ophidse. Hedder mest alm. **tirra** (i'). S. **terren**. Nogle St. med Betydningen: stræbe imod, være uvillig. Guldalen. (Oftere **terrast**, eller „terres"). Hertil **Terr**, m. en Tværdriver. Isl. terra: fremrække noget paa en tirrende Maade. Eng. Dial. terre: ophidse; Nt. tarren. Ogsaa i en anden Form: **terga**, Nhl. Nordl. Holl. tergen, Nt. targen, T. zergen.

terra (for therra), v. n. (ar), tørre, være gunstig for Tørring; om Veir og Vind. Jæd. G. N. þerra: aftørre. Beslægtet med Tarre, Torre, torna, turr, og tillige med tursna, Torste og tyrst, som forudsætte et Stammeverbum therra (tharr, thorret) eller egentl. thersa, ligt Goth. þairsan. (Grimm, Gr. 2, 39).

Terra, f. en Portion som tørres paa een Gang, en enkelt Tørring, f. Ex. af Korn. Valders. Andre St. Turka.

Terre, m. 1) Tørring; Veir som er gunstigt for Tørring af Hø eller Korn, m. m. (Høyterre, Kornterre, Fisketerre). B. Stift, meget brugl. G. N. þerrir. — 2) en Indretning til at tørre Korn paa; Tørring paa et Tæppe. Jæd. Jf. Tusfa og Tarre.

Terreløysa, f. Mangel paa Tørring; fugtigt Veir.

terren, adj. 1) tirrende, tilbøielig til at drille og ophidse. Mere alm. **tirren** (i'). — 2) tvær, vrangvillig. Guldalen (s. terra). — 3) hidsig, vred, opirret. Num. og fl. I Tel. **tørren**.

Terresdag, m. en Dag med godt Tørrings-Veir (Terre). Mest i Forbind. Høyterres-dag. Sdm. og fl.
terreturkad, adj. tørret paa en „Terre". Jæd. Modsat tusseturkad.
Terring, f. Tirren, Ophidselse.
[**Ters**, m. Streng paa Fiolinen, nærmest ved Basstrengen. (Jf. Kvart og Kvint). Egentl. den tredie; Ital. terzo.
[**Terta**, f. Tærte, et Slags Kage. Holl. taart; Fr. tarte.
terten, adj. fræsen, kjælen. Nfj.
Terœe, f. Tilræde. — **tesa**, f. tisa.
tess, til, indtil ꝛc. f. tildess.
Test, f. et Vidiebaand, en Ring af Vidier. Hall. – Fra Ork. er meddeelt **Test**, m. en liden Haarlok. (Sv. test). Andre St. Tust.
testass, f. tilstads.
Tet, og **Teta** (Fugl), f. Tita.
tett (ee), adj. 1) tæt, tyk, tætvorende, som staar nær sammen; f. Ex. om Skov, Græs, Haar. (Jf. tjukk). Tildeels afvig. **titt** (ii), Nfj., og **tjett**, Namd. Indh. (Sv. tät; T. dicht). — 2) tæt, heel, fri for Sprækker eller Aabninger. (Modsat lek og gisen). Ogsaa: tilstoppet, lukket. G. N. þéttr; Eng. Dial. theat. — 3) fast, sammen-trængt, compact; om en Materie. Ogsaa: fikker, solid; saaledes om Personer: vel-staaende, rig (Sv. tät); tildeels ogsaa: paalidelig, taus, som ikke sladrer (egentl. som holder tæt).
tett (ee), adv. 1) tæt, tykt, nær sammen uden Mellemrum. Standa tett; vekfa tett ꝛc. — 2) tæt, meget nær. Tett attmed: nær ved, tæt ved. Tett utanfyre: strax udenfor. — 3) hurtigt, i rask Følge; f. tidt.
tetta (ee), v. a. (ar), 1) fortætte, fortykke. Hertil: tetta Mjølk, ɔ: behandle Mælken saaledes at den bliver tykkere eller løber bedre sammen. (S. Tette). — 2) tilstoppe, gjøre tæt; sætte Trækar i Vand for at de skulle tættes. Isl. þétta. Jf. digta (som er den nedertydske Form).
tettbygd, adj. tætbygget; tæt bebygget eller beboet, om Landskaber.
Tette (ee), m. Fortættelse; i Særdeleshed: noget som gjør Mælken tyk. (Sædvanlig en Skeefuld Fløde som lægges paa Bunden af Mælkekarret). Berg. Trondh. Nordl. Afvig. **Tjette**, Namd. Isl. þétti (þjetti): tættet Mælk. Sv. Dial. tätt, tjett.
Tettegras, n. Vibefedt (Pingvicula vulgaris), en Urt som fordum har været brugt til „Tette" i Mælk. B. Stift. Sv. tätgräs.
Tettemjølk, f. tættet Mælk; f. tetta.
tettent (tett-tennt), adj. forsynet med Tænder som staae tæt sammen. Noget lignende er **tettindad**, ɔ: tættandet, om visse Redskaber, f. Ex. Kamme. S. Tind.
tettgrendt, adj. tæt bebygget, folkerig; om en Egn, hvor Gaardene ligge tæt ved hinanden. Trondh. Nordl., ogsaa Jæd. og flere. Jf. Grend.
tetthærd (-hært), adj. tæthaaret.
tettindad, f. tettent.
Tetting, f. Tætning; f. tetta.
tettkvistad, adj. tæt bevoxet med Kviste.
tettlagd, adj. tæt sammenlagt.
tettna, v. n. (ar), tættes, blive tæt, f. Ex. om Kar. — **Tettning**, f. det at noget bliver tættere.
tettsett, adj. tæt sammensat.
tettskarad, adj. tætsluttet, tæt opstillet el. sammenstillet. S. skara.
tettvaksen, adj. tætvoxen, voxende i tætte Rækker el. Klynger.
Teung (Ore), f. Tidung.
Tev (e'), m. 1) Aandedræt, Aande; f. teva. Tel. Hall. „Misse Teven": tabe Aanden (Veiret). Det tok fraa meg Teven: det hindrede mig i at aande, betog mig Aandedrættet. (Tel.). — 2) Veir eller Luft af noget som er i Nærheden, f. Ex. Rovdyr. Udtalt som **Tæv**, Trondh., afvig. **Tov**, Nordl. „Hunden fekk Tæv'en 'ta Bjønn'a". Jf. Teft og Tekk. — 3) Lugt; især ond Lugt, Stank. B. Stift, Hall. Gbr. Østerd. og fl., sædvanlig udtalt Tæv. Afvig. **Tøv**, Rbg. (Jf. tevja). G. N. þefr: Lugt; Sv. Dial. täv: Stank; D. Dial. Tøv. Ogsaa kaldet Utev, og ellers Luft, Snik, Stæk, Nøk, Stam, Seem, Riss og fl.
teva (e'), v. n. (ar), 1) puste, stønne, aande stærkt, som af Hede eller Udmattelse; især om Dyr. B. Stift, Tel. og fl., tildeels udtalt **tæva**. (Trondh.). — 2) snuse, spore efter noget. Senjen (?). G. N. þefa. — 3) lugte, stinke (= tevja). Vald.
Teverom (e'), n. Pusterum. Hall.
Teving (e'), f. Pusten, Stønnen.
tevja (e'), v. n. (ar), lugte, give Lugt af sig; især: lugte ilde, stinke. B. Stift og fl. G. N. þefja. — Figurlig om noget som vækker Modbydelighed. Eg er so leid utav di, at eg tykjer det tevjar.
tevla (e'), v. n. (ar), 1) kappes med nogen; kjæmpe, stride for noget. Søndre Berg. Afvig. **tavla**, Hard., **tævle** (tævl'), Indh. G. N. tefla: spille Tavl. Sv. täfla: kappes, concurrere. — 2) haste, skynde sig, løbe stærkt. Hall. — 3) anstrenge sig, have stor Møie med noget. Nordl. I Sogn siges tevla især om at ligge i Dødskampen, drages med Døden.
Tevling, f. Kappestrid, Veddekamp; Strid, Anstrengelse.
ti, f. tid, tie, og ut-i.
tia, v. f. tida og tegja.
Tia, f. en Tier; Tien i Kortspil.
Tialning, m. en Stok paa ti Alens Længde.
tiande, adj. den tiende (f. tie). Tiande kvar: hver tiende. Halv-tiande: 9½.
Tiaaring, m. et tiaargammelt Dyr, f. Ex. om Heste.

Tid, f. 1) Tid, Tidsrum hvori noget vedvarer. Det vil taka Tid: det vil vare længe. Det heve stadet i lang Tid, el. langa Tider. Mange St. Ti. G. N. tíd. — 2) Alder, Levetid; ogsaa Tidsalder, Periode. I den Tid, daa han livde. I dei gamle Tider. I Kong Haralds Tid o. s. v. — 3) Stund, Tidspunkt da noget foregaar, el. skal foregaae. Koma i rette Tid. Naa Tidi: komme tidlig nok. Hava sine eigna Tider: have Maanedstider (Menstruation). — 4) Leilighed, beleilig Tid. D'er god Tid endaa: det er ikke for seent, det haster ikke. Hava Tidi (el. hava Tider): have Stunder til noget. Giva seg Tid: fare sagte, ikke haste. — 5) Omstændigheder, Leilighed med Hensyn til Forraad el. Formue; f. Ex. Det var god Tid paa Fisk. Han hadde god Tid paa Pengar. Ogsaa med Begrebet: Tummel, Bevægelse, Støi. Han gjorde slik Tid, at det var fælt. Dei heldt slik Tid med honom: de holdt et stort Spektakel med ham. B. Stift. (Sv. Dial. hålla tid). — Enkelte Talemaader. I Tidom: i rette Tid; ogsaa: betimelig, tidlig. Hedder ogsaa „i Tide", og „i Tidenne" (Dativ). Dei var ute i Tidi: de vare tidlig paa Færde. Han var teken i Tidi: han blev tidlig tagen i Brug, tidlig benyttet. Med Tidi (Tidenne): med Tiden, efterhaanden; engang senere. D'er paa Tid: det er høi Tid, næsten for seent. Koma til Tidar: komme tidlig nok, til rette Tid. (Genitiv). Udtalt „te Tiar", Hard. Shl., „te Tiars", Hall. og fl.

tid, adj. 1, hyppig, som indtræffer tidt. Brugt i Formen **tidaste**, og i nogle Sammensætninger, hvor det dog ofte ombyttes med „tidt". G. N. tíðr: sædvanlig ꝛc. S. tids og tidt. Jf. faatid.

tid (for thid), adj. 2, iisfri, ufrossen (= tiden). Namd. Indr. (i Formen: ti). G. N. þíðr.

Tida (?), f. Kilde som ikke tilfryser. Hall. i Formen „Tiu" (som er noget dunkel). Jf. Tidvermsla.

tida (for thida), v. a. (er, de), optøe, smelte, gjøre fri for Iis; især om Solen. Indh. (i Formen ti, el. tie). G. N. þíða.

tida, v. n. (er, de), 1) stunde, længes efter noget; el. oftere: trænge til, behøve at flye til. „Han tier ikkje til nokon": han trænger ikke til nogen Hjælper, han er uafhængig. Tel. (Vinje). Jf. G. N. tíða: lyste. — 2) om Fisk: lege, gyde Rogn. (Vel egentl. komme til sin Tid, el. desl.). Trondh. Gbr. Østerd. i Formen **tie** (ti'). Andre St. gjota. — 3) befrugte (= tidga)? Tida seg: befrugtes, blive drægtig (= tidgast). Indh. (ti' seg). „Ku'a hi tidt seg": Koen er bleven drægtig. (Sv. Dial. tidäs, og „ti säg": løbe i Brunst). Jf. tidd, Tidn, Tidung.

tidaste, hyppigst; s. tidt.

tidd (ii), adj. 1) lysten, begjærlig, f. Ex. efter Mad. „Tidd paa Mat", Indh. Ogsaa: skikket, oplagt til noget (= tidig). B. Stift. — 2) avledygtig, om Dyr; ogsaa parrelysten, især om Oxen. Nordre Trondh. Jf. Tidung. — 3) drægtig, som gaar med Foster; oftest om Køer. Berg. og Trondh. Stift, ogsaa tildeels paa Østl. (Hertil vaartidd, hausttidd). G. N. tiðd; Sv. tidd (Rietz 731). Jf. tida og tidga.

tidd, part. optøet; s. tida (1).

tiden, adj. fri for Iis, smeltet, optøet. Næsten alm. (mest i Formen **tien**). Afvig. **teden** (ee), Sdm., **teen**, Jæd. Nogle St. oftere „ti" (s. tid) og „tina" (tidnad); s. tidna. G. N. þíðinn, þíðr.

Tidend, f. Tidende, Efterretning. Mest alm. **Tiend** og **Tind**. G. N. tíðindi, n. pl. Jf. Eng. tidings.

tidendfus, adj. nysgjerrig, begjærlig efter at høre Nyheder. Tel.

Tidfisk, m. Fisk som fanges i Legetiden; gydende Fisk (s. tida). Ork. Østerd.

tidføtt, adj. rapfodet, som bevæger Fødderne hurtigt. Oftere **tidtføtt**. B. Stift.

tidga, v. a. (ar), befrugte, gjøre drægtig; især om Oxen. Hall. (tigge, tigga). — **tidgast**, v. n. blive drægtig; om Hundyret (Koen). Lyder som tiggast. Jf. tidd og Tidn.

tidgjengd, adj. som gaar ofte, el. kommer ofte igjen; flittig til at gjøre Besøg. Afvig. **tigjengt**, Stjordalen og fl., **tidtgjengd'e**, B. Stift; **tidtgjengst**, Sdm.

tidhendt, adj. rask paa Haanden, hurtig i at bevæge Hænderne. Oftere **tidthendt**. B. Stift.

tidig, adj. 1) tidlig færdig, som staar tidlig op, er tidlig ude. B. Stift. — 2) trivelig, fyldig, som er i godt Huld; især om Fisk, som fanges i den bedste Tid. Berg. Nordl. — 3) frisk, fyrig, vel oplagt eller skikket til noget. Ein er ikkje alltid lika tidig. (Modsat utidig). Meget brugl. og maaskee alm. I de vestlige Egne: **tidig'e** (med tydeligt d); andre St. **tiug'e** (tiog, tiau). Jf. tidd.

Tiding, f. Fiskens Legetid; s. tida.

tidlaus, adj. stundesløs, som har ingen Tid tilovers. Nogle St. **tidelaus** (tielaus'e).

tidleg, adj. tidlig, som indtræffer tidligt. I tidlegaste Lag: næsten for tidlig.

tidlege, adv. tidlig, aarle. (Modsat seint). Sædvanlig udtalt tilege (tile').

Tidleike, m. Drægtighed. Tel. „Tileikje", maaskee for Tiddleike, s. tidd.

Tidløysa, f. Stundesløshed, Travlhed. Nogle St. **Tideløysa** (Tiløyse).

tidmælt, adj. snartalende, som taler hurtigt. Ofte **tidtmælt**, Hall. B. Stift. Spotviis: **tidkjeftad** (tikjæfta). Tel.

Tidn, f. Befrugtning, dyrisk Sæd. Hall. „Kaste Tidn'e": have løbet og dog ikke blive drægtig (om en Ko).

tidna, v. n. (ar), optøe, blive fri for Iis;

ogsaa: smelte (om Isen selv). Mest alm. **tina** (tine), paa Sdm. **tedna** (ee). G. N. þidna (s. tid, tiden). Sjeldnere om at tøe el. blive fri for Snee. Jf. taana.

tidom, adv. tidt, ofte, hyppigt. „tiom", Tel., „tidaa", Sdm. G. N. tidum.

tids, adv. 1) betids, tidlig. I Forbind. tids nog: tids nok. (Sv. tids nog). — 2) forhaanden, paa Færde. Eg visste ikkje kvat som var tids (el. kvat som tids var): hvad der var paa Færde. B. Stift. G. N. tidis.

Tidskifte (el. Tideskifte), n. Forandring i Tiderne el. Omstændighederne.

Tidspille (Tidespille), n. Tidsspilde.

tidt, adv. 1) tidt, ofte (s. tid). Kompar. **tidare** (tiar); Superl. **tidaste**. G. N. titt, tidast. — 2) hurtigt, raskt; f. Ex. slaa tidt, o: slaae med hurtige, tæt paa hinanden følgende Slag. Ro tidt: roe med raske Aareslag. I de sydlige Egne hedder det tildeels **tett** (ee), og i B. Stift har det ogsaa en Tilnærmelse til „tett", da nemlig Kompar. hedder tittare, og Superl. tittaste. Jf. tidføtt, tidgjengd, tidmælt.

tidug, frisk ꝛc. s. tidig.

Tidung (ii), m. Tyr, avledygtig Oxe. Trondh. (Tiung); sjeldnere i B. Stift. I Namd. Buting (for Butidung) og Butiming. (Jf. Time). I Tel. **Teung** (ee), og **Te'ungsstut**, om en toaargammel Oxe, ligesom **Teungskvige**, om en toaargammel Kvie. G. N. tidungr: Oxe.

Tidur (i'), m. Tiur (Tetrao Urogallus), ogsaa kaldet Storfugl. Brugt i flere afvigende Former: **Tiur**, Østl., **Te'ur**, Tel., **Teer** og **Ter'e** (ee), Rbg. Tel. Hard. Voss; **Todur** og **Tudur**, Indh., **Tødør**, Guldalen, **Tør**, Kvikne. G. N. þidurr; Sv. tjäder, i Dial. tjödur, tidur.

Tidurhøna, f. Hun-Tiur (= Røy).

tidvand (tidevand), adj. lunefuld; vel oplagt til visse Tider, men ikke ellers. Mest brugl. i Trondh. Stift (tivann).

Tidveder, n. mildt Veir, hvori Jorden ikke fryser til. Indh. Ryf. (i Formen **Tiveer**). I Rbg. **Tyvær**. Isl. þidvidri.

Tidvermsla, f. en Kilde som ikke tilfryser om Vinteren. Vald. (?). I Lærdal **Tivemsla**; i Ryf. **Tiversla**. Jf. Vermsl og Tida.

tie, s. tida og tegja.

tie, Talord: ti (10). Nogle St. **ti**; i Hard. og Voss tildeels: **tio**. G. N. tíu; Sv. tio. (Goth. taihun). I Tallene fra 30 til 90 lyder det kun som **ti** (tretti, fyrti, femti ꝛc.); men i Tallene fra 13 til 19 faar det en anden Form: **tan** (taan, ten), og i de tre sidste af disse tildeels **tian** (kjan, kjaan, kjen); s. sjauttan, attan, nittan. Jf. tiande.

Tiend, f. Tiende, Afgift af en vis Fangst. (Egentlig: Tiendedeel). Nogle St. **Tind**. G. N. tíund. **Tiendfisk**, m. Fisk som udredes til Tiende. **Tiendkorn**, n. Tiendekorn. **Tiendtak**, n. Tiendens Modtagelse paa en vis Tid. I Nordl. **Tiendbyte**, n. om en Sammenkomst til Betaling af Tiende og andre Afgifter.

tienda, v. n. (ar), give Tiende. Nogle St. **tinda**: G. N. tiunda.

Tigg, og **Tigge**, m. en Spids; s. Tagge.

tigga, v. n. og a. (ar), tigge, betle, trygle. Nogle St. med en uregelmæssig stærk Bøining: **tigg**, **tagg**, **tiggje** (el. **tigt**). Tel. Ork. Nordl. Afvig. fra G. N. þiggja (þigg, þá, þegit), o: modtage. — Sjeldnere med Betydningen: bekomme med Vanskelighed. Tigga seg nokon Fisk. Tigga Livet: vinde et kummerligt Livsophold, bjerge Livet med Møie. Nordre Berg. — Om et andet tigga s. tidga.

Tiggar, m. en Tigger, Betler. **Tiggarskap**, m. Tiggerie. Oftere **Tigging**, f.

tiggutt, adj. takket; s. taggutt.

tigja (tia), v. s. tegja.

Tigl, n. Tegl, Teglsteen. G. N. tigl (af Lat. tegula). — **Tiglomn**, m. Tegloven. **Tiglverk**, n. Teglværk.

tigla, v. n. (ar), spare, knibe, tage knapt eller karrigt til; ogsaa: leve knapt, hjælpe sig med lidet. Me kunna tigla med di til Hausten. Temmelig alm. fra Tel. til Nordl. Nogle St. **tegla**. Isl. tigla (?). Heraf **Tigling**, f. og **Tigl**, n. Knaphed, Gnierie. **Tiglar**, m. en Gnier. **tiglesam**, adj. knap, karrig.

Tik (ii), f. Tispe, Tævehund. Temmelig alm. (Rbg. Tel. Sdm. Nordl.). G. N. tík; Sv. tik; Eng. tyke. (Jf. Tikka, Bikkja). Ogsaa: en Hun-Ræv. Indh. (Andre St. Revtik).

tikja (i'), og **tikjast**, s. tykkja.

Tikjel, f. Tekel. — **tikjen**, s. teken.

Tikka, f. Faar (= Søyda). Østerd. I Ork. **Tiksa**. Jf. Sv. tacka.

tiksa, v. n. (ar), gramse, slide eller rive i noget; ogsaa om at patte, f. Ex. om Lam. Sdm. Nordl. — **Tiksing**, f. Gramsen, Sliden.

Tiksa, f. 1) Tispe (= Tik). Nordl. (Lof.). — 2) et Faar, s. Tikka.

Til (i'), n. et lidet Loft, et løst Gulv af Stænger eller Fjele (= Hjell, Trev). Nhl. See Tile og tilja.

til (i'), præp. og adv. til. Sædvanlig korttonet som „till", sjeldnere „tel", men meget ofte forkortet til „te". G. N. til; Sv. till. (Afvig. fra Eng. to, Nt. te, to; Ght. zi, ze, zu). Brugt i forskjellige Stillinger og tildeels med dunkel Betydning. Saaledes: A, som præp. 1) til, henimod, i Retningen til (et Sted, et Punkt, en Grændse). Koma til Staden, Garden, Byen; til Veggen, til Botnen ꝛc. Saaledes ogsaa om en Henvendelse til en Person el. en Forsamling; f. Ex. tala til Folket. Ordet styrer

nu sædvanlig Dativ, men har ogsaa i mange Tilfælde beholdt den gamle Forbindelse med Genitiv; f. Ex. koma til Lands, til Gards, til Bords, til Bygdar, til Manna ꝛc. — 2) indtil, henimod, til Indtrædelsen af (en vis Tid, en vis Grad el. Tilstand). Til Vaaren, til Sumaren; upp til Hundrad, til Enden, til Dauden. Ofte med Genitiv som: til Dags, til Morgons, til Vaars, til Tidar (f. Tid). — 3) sammen med, i Tilslutning til. Leggja det eine til det andre. (Jf. aat, attaat). Halda seg til nokon. Slaa seg til Ro, til Spel, til Drykk. Ofte med Begreb af en Tilnærmelse eller Antydning til noget. Ein ser Merke til det. Eg høyrde ikkje nokot til det. D'er likt til det. Det teiknar til Regn ꝛc. Sjeldnere med Begreb af en Forbliven, som: bu til Dals; liggja til Fjells; sitja til Bords; vera til Stadar (f. Stad). — 4) i Overgang til, med Forandring til. Vatnet verd til Is, el. til Skum. (Jf. upp i). Det var støytt til Pulver. Han var umskapad til ein Fugl. — 5) som Anledning til, el. Befordring til. Vera til Hjelp, til Gagn; til Møda, Skade, Tap; til Hugnad, Lukka, Æra. Jf. vera Upphav til, Orsak til nokot. — 6) med Bestemmelse til, som Middel til. Hava nokot til Mat, til Drykk, til Klæde. Hava nokot til Merke. Kalla nokon til Vitne; velja til Formann ꝛc. Mere dunkelt i Udtryk som følgende: Det var nokot til Folk: det var mærkelige, usædvanlige Folk. D'er myket til Mann: en usædvanlig Mand. D'er Troll til Gut: et Uhyre af en Karl. — 7) i Forhold til, med Hensyn til. Det høver ikkje til det andre. D'er for litet til det. Dei hava Raad til det. Han er Mann til det. Hava Retten til nokot ꝛc. — 8) som henhørende til, eller særegen for. (Med Genitivs Begreb). Fader til Guten (ɔ: Drengens Fader). Broder til Presten. Drengen til Smiden. Lykelen til Kyrkja. Styret til Baaten ꝛc. (Jf. aat). Noget lignende er Begrebet i saadanne Udtryk som: Eta til Kvelds (ɔ: holde Aftensmaaltid); eta til Middags, til Nons; kvila til Middags (tage Middagshvile) og fl. — B, som adv. — 9) hen, fremad i en vis Retning el. til en vis Side. Fram til (fremad); upp til; inn til. Koma nordan-til (egentl. nordenfra til Stedet). Det gjekk so til (det skeede saa). Ogsaa om en Tilgriben eller Foretagelse. Taka til (begynde); slaa til; leggja til (f. leggja). — 10) til Forøgelse eller Fortsættelse, videre, mere. Koma til; vekfa til; auka, ala, leggja til. Ein til: endnu een. Nokot til (noget mere). Ein Gong til ꝛc. Giva seg til; setja seg til, leggja seg til (for en længere Tid). — 11) sammen, til en sluttet Stilling. Binda, knyta, teppa til. (Jf. atter). Ogsaa: i Orden, i Stand, til Veie. Jamna til. Laga, reida, stella til. Kosta til, raada seg til ꝛc. — 12) beroende i en vis Stilling eller Tilstand. Det ligg so til: det er saaledes beliggende. Det stend vel til. Ogsaa: paa en vis Side, i en vis Deel. Attan-til (i den bageste Deel); framantil (for til), innantil, utantil, nedantil og fl. Mere dunkelt i Forbindelsen: halda til (opholde sig), og vera til (existere). Ligesaa i visse Sammenstillinger, f. Ex. Det kostar meir og mindre, etter som det er til. So som ein reider til, so ligg ein til. (Tonen paa Verbet). — C, som conj. 13) indtil, til den Tid da, el. det Punkt hvor. Eg skal bida, til han kjem. Me faa ganga, til me møta deim. (Kan ogsaa hedde: til at el. til dess at). — Forskjellig herfra er Brugen af „til" foran et Verbum i Infinitiv, f. Ex. hava nokot til aa gjera, ɔ: have noget at udrette. (S. at, og aa). I dette Tilfælde bruges ofte blot „til" (el. te) i Stedet for „til aa"; saaledes: hava myket til gjera; hava nokot til segja; hava Hug til lesa; vera snar til ganga; vera god til bruka ꝛc. I de vestlige Egne bruges endog ofte „til" (te) i Stedet for det blotte „aa" (at); f. Ex. „Han veit ikkje te berga seg". (Jf. Eng. to, Holl. te, T. zu).

tila (i'), v. n. (ar), tilskynde, opmuntre til noget. Tila med nokon: snakke for En, søge at virke paa ham. Nhl.

tila (i'), lægge Gulv; f. tilja.

til-amad, adj. bearbeidet, tilredet. Hall.

tilast (i'), v. n. (ast), komme sig, trives, vore. Nhl. Paa Sdm. **tylnast**.

tilbaka, adv. tilbage (= atter, bakleides). Afvig. **tilbakar**, Søndre Berg. Nogle Steder **tilbakars** (tilbars) og **tilbakes**. Nyere Ord. Jf. Bak.

Tilbeining, f. Jævning, Tillempelse, Tilberedelse; ogsaa om en vis Retning eller Vending i Omstændighederne (f. beina). Nordl.

tilbidja (-bea), v. a. tilbede, dyrke.

tilbjodande, adj. 1) passende at tilbyde. 2) værd at forsøge. „Dæ va 'kje te-bjoand": det nyttede ikke at forsøge det. Gbr. og flere.

til blands, f. Bland.

Tilbod (o'), n. Tilbud; ogsaa: Forsøg.

til-budd, adj. udstyret; istandsat.

Tilbunad, m. Udstyrelse; ogsaa: Tilberedelse, Forberedelser. Ikke alm.

Tilburd (u'), m. 1) Adfærd, Fremgangsmaade. „Tilbur", B. Stift. — 2) Omstændigheder, Tilstand. Trondh. (Selbu), tildeels i Formen „Teerbor". Ogsaa i Fleertal „Tebora": Hændelser, Tilfælde. Guldalen.

Tilbygnad, m. Tilbygning.

Tild (el. Till), f. Gulvet eller Grunden i et Fæhuus. Rommerige. Sv. Dial. tilde (Rietz 732). Af tilja.

tild (i'), adj. forsynet med Gulv, el. belagt med Planker (f. tilja). Ogsaa: belagt med stærk Iis, om et Vand. Sdm. i Formen **tyld** (y'); jf. Tile. „Votna æ tylde": der er sikker Iis paa Vandene.

til dess, som adv. dertil, til den Brug; til den Tid; ogsaa: endog, endogsaa. S. under Ordet „det". Bliver i visse Tilfælde forkortet til „tess", el. „tiss", f. Ex. Lat det vera tiss han kjem atter, o: indtil han kommer. Dette tess bruges da ogsaa for „til" (ligesom Sv. tills); saaledes: „tess no", o: indtil nu, til denne Stund. Ligesaa „tess i Morgaa": til i Morgen, og flere. (Nordre Berg.). Søndenfjelds ogsaa „noko tess", o: til noget (Gavn), og „inkje tess": til ingen Hjælp. „Han er ikkje noko tess": han duer ikke til noget. — Paa enkelte Steder forekommer ogsaa „tiss" for dess; saaledes tisshelder og tissmeir, see dihelder, dimeir.

til dessa, hidtil; s. denne.

Tildrag, n. Tiltrækning.

Tildriv (i'), n. Tilskyndelse; Drift.

Tile (i'), n. 1) Gulv, Bund af sammenføiede Fjele. Temmelig alm., men tildeels lidet brugl. (s. Golv). Afvig. **Tel** (e') og **Telle**, Nordl.; **Tyle** (y'), Sdm. (Jf. Helletile). — 2) Bund, Hylde (som i et Skab); saaledes om de fladt liggende Plader i en Kakkelovn (egentl. Gulvet i en Etage). Helg. i Formen Tele (Tel). Sjeldnere om en Fjelevæg, s. Skjeldtile. (Jf. File). G. N. þili: Fjelevæg; Ang. þil: Planke; Nt. Dele. Jf. tilja og Tild.

Tileaas (i'), m. Bjælke under et Gulv. Sædvanlig **Tilaas**; paa Sdm. **Tylaas** (y'). Jf. Tilfare.

Tilefjøl, f. Fjel i et Gulv.

tileg (tile'), s. tidleg.

Tileskida, f. Gulvplanke. Nordl. i Formen Tilskji', Telskjia.

Tilfang, n. 1) Materiale, nødvendigt Forraad, f. Ex. til en Bygning; tildeels ogsaa om Redskaber. B. Stift, Tel. Nordl. G. N. tilfang. — 2) Tilliggelser, Herligheder som høre til en Gaard. Jæd.

Tilfare, m. Gulvbjælke (= Tileaas). Tel. Mest i Fleertal. (Tilfarar). Hedder ogsaa Tvifare. (Vinje). J Smaal. **Tiljufar**.

til-faren, adj. som har begyndt, eller givet sig i Færd med noget. Søndre Berg.

Tilfelle, n. 1) Tilfælde, indtræffende Omstændighed. G. N. tilfelli. — 2) Tilstød, Uheld; især om Sygdom eller Svaghed. Sjeldnere **Tilfall**. (Tilfadd, Tel.).

Tilferd, f. Begyndelse, Forsøg. Isl. tilferd. „D'æ berre Tilfær'a": det er kun et Forsøg, en liden Umage, ikke noget stort Arbeide. Søndre Berg. Jf. fara til.

til-fest, adj. tilfæstet, fastgjort.

Tilfining, f. Pyntning, Oppudsning.

til-flidd, adj. tilflyet; ogsaa tilrakket.

til-flutt (u') adj. tilflyttet, indflyttet.

tilfreds (?), brugt i en egen Betydning, f. Ex. Eg var tilfreds, um det var aldri so langt, o: lad være, om det var nok saa langt. Eg var tilfreds, at eg var der: jeg skulde blot ønske, at jeg var der. B. Stift. Vistnok en nyere Brug.

Tilførsla, f. Tilførsel.

tilføttes, adv. i modvendt Stilling, med Fødderne imod hinanden (= andføttes). Nordl.

tilgagns, s. Gagn.

Tilgang, m. 1) Adgang, Adkomst. G. N. tilgangr. 2) Tingenes Gang, den Maade hvorpaa noget er tilgaaet. 3) Tildragelse, Begivenhed. Nordl. og fl.

til-gaadd, adj. 1) bemærket; s. gaa. 2) s. tilgjengen.

Tilgift, f. Tilgift, Forøgelse. (Sjelden).

tilgiva, v. a. tilgive, eftergive. (Nyere Ord). — **tilgivande**, adj. tilgivelig.

tilgjengd, adj. tilgjængelig. Der er tilgjengt: der er Leilighed at komme til. Hedder oftere: **tilgjengeleg**.

Tilgjenge, n. Adgang. Hall. og fl.

til-gjengen, adj. 1) medgaaen, forbrugt, forødet. (Oftest i en nyere Form: tilgaadd). 2) medtagen, angreben, udmattet. Sfj. 3) omkommen. S. ganga til.

til-gjord, adj. tilberedet, bearbeidet, tilvirket. S. gjera til.

tilgodes, til det bedste; s. god.

Tilgrip (i'), n. Tilgriben; jf. Tiltak.

til-grodd, adj. overgroet, bevoxet.

Tilhald, n. 1) Tilholdelse, Tildrivning. 2) Tilhold, Ophold paa et Sted.

til-halden, adj. tilholdt, paalagt, f. Ex. at gjøre eller lære noget. Nogle St. te-hilden.

Tilhelde, n. Tilhold, Ophold.

Tilheng, n. Tilhæng, Anhang. Lidet brugl.

Tilhjelp, f. Bidrag, Bestyrkelse.

Tilhug, m. Tilbøielighed, Lyst.

Tilhygge (gj), n. Fortrøstning, noget at glæde sig ved, el. have Tilflugt til.

Tilhøve, n. Omstændigheder, Leilighed; Stilling, Forhold. Hall. og fl.

tilhøves, s. Høve.

tilhøyrande, adj. tilhørende, vedkommende.

Tilhøyrar, m. Tilhører; Jagttager.

Tilhøyrsla, f. Tilhør (Tilbehør).

tilja, v. a. (til, -de, -t), forsyne med Gulv, belægge med Fjele eller Planker. Tilja ei Bru. Ryf. Nhl. Bøiningen lidt usikker, tildeels: ar (tiljar). Jf. tild (Particip). Nogle St. **tila** (i'). G. N. þilja (þildi); Ang. þilian, Nht. dillen, T. dielen.

Tilja, f. 1) Fjel, Bræt, Planke i Gulv el. Væg. Rbg. Tel. og fl. Nogle St. **Tilju**. (Smaal.). G. N. þilja. Jf. Tile. — 2) Gangbræt i en Baad, en liden Flage eller løs Fjel som er nedlagt i Kjølen til at træde paa. Alm. ved Havkanten. Isl. þilja.

til-jamnad, adj. udjævnet; afpasset.

Tiljefar, s. Tilfare.

Tiljemot (oo), n. Fuge imellem Plankerne i et Gulv. Tel.

til-kallad, adj. tilkaldt; indkaldt.

til-kjøvd, adj. tilstoppet ɪc., s. kjøva.

til=kleimd, adj. tilklinet, overklistret.
Tilkoma (o'), f. Tilkomst; Ankomst.
til=komen (o'), adj. 1) tilkommen; ogsaa: fremkommen, opstaaet. 2) fremrykket i Alderen, ikke længere ung. Tilkomne Folk: Personer som ere noget til Aars. B. Stift. Ogsaa med Begrebet: udviklet, modnet, kommen til sin fulde Kraft. Afvig. „til seg komen", Gbr.
til=kostad, adj. anskaffet: bekostet.
Tilkosting, f. Opoffrelse for at anskaffe el. opnaae noget; Bekostning.
Till, s. Tild. — **Tilla**, s. Tindla.
tilla, v. n. (ar), dryppe tidt, rinde (= silla). Hall. Gbr. Romsd.
Tillag, n. Tilskud, Bidrag; ogsaa Tillæg, Tilgift. Hedder oftere: **Tillegg**, n. Sjeldnere **Tilloga** (o'), f. (Rbg.). G. N. tillaga.
til=lagad, adj. tillavet, tilberedet; ogsaa: foranstaltet, tilveiebragt; s. laga. Derimod **til=lagd**: tillagt, s. leggja.
Tillaging, f. Tillavelse.
tillags, tilpas; s. Lag.
til=laten, adj. overladt, afgiven, opoffret. Nogle St. **tilleten**; s. lata.
Tillaup, n. Tilløb, Tilstrømning.
Tilleiding, f. Antydning, Vink.
Tillende, n. Land eller Jordbund med Hensyn til Bekvemhed. „Godt Tillænn": heldigt beliggende Marker. Trondh. (Opdal). Vel egentl. tilhørende Land.
tilliks, adv. lige meget, i lige Grad. Nhl. Egentl. til liks, af lik, adj.
Tillit (ii), f. Tillid, Fortrøstning. — **tillitsam**, adj. tillidsfuld.
tilløypen, adj. dristig, fremfusende. Hall.
til=maatad, adj. afpasset, tillempet.
tilmots, imod hinanden; s. Mot.
tilmuns, s. Mun.
til=mykt, adj. blødgjort, vel tilredet el. bearbeidet. Nogle St. **tilmøykt**.
Tilna (Skagle), f. Tindla.
Tilnamn, n. Tilnavn, tillagt Navn. Sjeldnere: **Tilnemne**, n.
til=nøydd, adj. tilnødet, tvungen.
Tilraad, n. (f.), Tilraadelse, Tilskyndelse. — **tilraadande**, adj. tilraadelig. **til=raadd**, adj. tilraadet.
til=reidd, adj. tilredet, behandlet.
Tilreiding, f. Tilberedelse; Tilvirkning.
Tilrenne, n. Tilløb. Hall. og fl.
tilrenneleg, adj. let tilgjængelig, bekvem at gribe til. B. Stift.
Tilror, m. Veien til en Fiskeplads; ogsaa om Med eller Mærker hvorefter man veed at træffe en vis Fiskegrund. Sogn, Sfj.
Tilræde, n. Foretagelse, første Tilgreb eller Forsøg; ogsaa: Mod til at foretage sig noget (= Tiltak). Tel. (i Formen Tilræe, el. Teræe). Jf. G. N. tilrædi (af raada).
til=sagd, adj. tilsagt, varslet.
til=samd, adj. afpasset, sammenpasset; især i Fleertal: sammenvante. Hall.
til=sedd (ee), adj. tilseet, bevogtet.
Tilsetning, f. Bestemmelse; Ordre.
til=sett, adj. paalagt (at gjøre noget), beordret, befalet. Han var so tilsett: han havde faaet Ordre til at gjøre saa. G. N. tilsettr: bestemt.
tilsides, s. Sida.
Tilsig (i'), n. Tilstrømning, Indløb.
til=skapad (el. skapt), adj. tildannet.
Tilskapnad, m. Tildannelse, Bearbeidelse; ogsaa: Udvikling, videre Gang. Tildeels ogsaa om et affekteret Væsen; s. skapa.
Tilskiping (i'), f. Ordning, Indrettelse.
Tilskot (o'), n. Tilskud, Bidrag.
til=skrøyvd, adj. bred, voluminøs af Udstaffering el. Paaklædning; s. skrøyva.
Tilskøyt, m. et tilføiet Stykke.
Tilslag, n. Tilslag (som ved Auction).
til=smurd, adj. besmurt, bestrøgen.
Tilsnunad, m. Retning, Vending; ogsaa: Tilskikkelse, Skjæbne (omtr. som Tilstemne). Hall. og fl.
Tilsprang, n. Tilløb, Tilspringen. Taka Tilsprang: sætte sig i Fart for at løbe (= leggja til Sprangs).
Tilspurnad (u'), m. 1) Tilspørgsel, Adspørgelse. 2) en usædvanlig Begivenhed, noget som rygtes vidt og bredt. Valders.
tilstadar, s. Stad.
tilstads (?), med Betydn. især, fornemmelig, allerhelst. Smaal. (te stass). Dunkel Form. Sv. Dial. testanes.
Tilstand, n. Tilstand, Omstændigheder. Sjeldnere **Tilstoda** (o'), f. G. N. tilstada.
tilstanda, v. a. (stend, stod), tilstaae, bekjende. (Nyt Ord).
Tilstelling, f. Tilberedning, Ordning; ogsaa: Foranstaltning. Jf. G. N. tilstilli. — **til=stellt**, adj. tillavet, ordnet, pyntet ꝛc.
Tilstemne, n. Retning (Tendents); Tingenes Gang, det at Omstændighederne føie sig paa en vis Maade eller føre i en vis Retning.
Tilstig (i'), n. tilnærmende Skridt.
Tilstrøyming, f. Tilstrømning.
Tilstudning (u'), f. Understøttelse. Lidet brugl.
til=stord, adj. tilskyndet; s. støra.
Tilstøyt, m. Tilstød; Tilfælde.
Tilsvar, n. Gjensvar; ogsaa: Ansvar.
til=sveipt, adj. indsvøbt, omhyllet.
Tilsyn, f. (n.), Tilsyn, Opsyn.
tilsynleg, adj. agtsom, paapasselig. B. Stift.
tilta, v. n. trave, trippe (= dilta). Smaal.
Tiltak, n. 1) Foretagelse, Tilgreb, Forsøg; ogsaa: Driftighed, Mod til at foretage sig noget. G. N. tiltak. — 2) Foretagende, foretagen Gjerning (især om noget dristigt). Hedder ogsaa **Tiltøkje**, n. (Te=tøkje, Søndre Berg. og fl.). G. N. tiltæki.
til=tald, adj. tilraadet; s. telja.
til=tamd, adj. øvet, oplært; s. temja.
Tiltepping, f. Tilstoppelse.

til-tept (-teft): tilstoppet.
til-tornad (o'), indtørret; s. torna.
Tiltriv (i'), n. Tilgreb (= Tiltak). Tel.
Tiltru, f. Tiltro, Tillid; Credit.
Tiltøke (-tøkje), n. see Tiltak.
tiltøkleg, adj. bekvem, tilgjængelig, let at tage til. (Nordl.). Oftere **tiltøkjeleg**. Nhl. og fl. G. N. tiltækr.
Tilvane, m. Tilvænnelse.
Tilvending, f. Tillempning, Afpasselse.
tilverande, adj. tilværende, existerende.
Tilverkning, f. Tilvirkning, Tillavelse.
Tilvik (i'), n. Hjælp, Tjeneste, Villighed (= Aatvik). Ryf. Hard. og fl.
tilvik (ii), adj. tilbøielig, villig, beredvillig. Sdm. og fl. (tilvik'e). I Hard. **tilvikjen**.
Tilvokster, m. Tilvæxt; ogsaa Udvikling.
Tilvære, n. 1) Tilværelse, Existence. Lidet brugl. 2) Tilhold, Ophold paa et Sted. Hall. Vald.
Tim (i'), m. 1) Øiesyn, Tilsynekomst i lang Frastand; s. Timd. — 2) en fjern Lighed, noget lignende Udseende. Sdm. „Han heve ein Tim attpaa Go'faren": han har visse Træk som minde om hans Bedstefader. (S. timja). I Nfj. hedder det **Dim** (i'), m. Jf. Svip.
tima, v. n. (er, de), 1, kime med en Klokke. Hall. Gbr. Indh. Nordl. I Nordre Berg. **tina** (tine). Andre St. kima. (Sv. kimma). Bruges især om at kime for en Høitid og hører vel altsaa sammen med Time, o: Tid.
tima, v. n. (er, de), 2, nænne, gide, bekvemme sig til noget. Helst med et Verbum i Infinitiv; f. Ex. han timde ikkje gjera nokot. Hall. og fl. Ellers mest alm. **timast** (timest), og nogle St. **tima seg** (time sei, Smaal.). Sjeldnere med Betydning: lykkes el. falde i Ens Lod. Det timdest oss inkje. (Sogn). G. N. timast: hændes ɔc.
Timber (-br), n. Tømmer, Bygningstræ. Nogle St. **Timm'er**, sjeldnere **Tymb'er**. G. N. timbr; Sv. timmer; Eng. timber. I Sammensætning deels Timber, deels Timbre; nogle St. ogsaa Timb, f. Ex. „Timbslee" for Timberslede, Sæt.
Timberflote (o'), m. Tømmerflaade.
Timberfløyting, f. Tømmerflaadning.
Timberfut (uu), m. s. Timbermerkjar.
Timberhogster, m. Tømmerhugst.
Timberhus, n. Tømmerbygning.
Timberlunne, m. Tømmerstabel. Østl.
Timbermerkjar, m. En som opkjøber Tømmer i Skoven og sætter Eierens Mærke derpaa. Søndenfjelds.
Timberskog, m. Tømmerskov.
Timberstokk, m. Tømmerstok.
Timbervelta, f. et Sted hvor Tømmer sammenlægges til Flytning.
timbra, v. a. (ar), tømre, bygge Huse af Træ. Afvig. **tymbra** (el. tømmer'), Namd. G. N. timbra. Ogsaa: opsætte Væggene i et Træhuus (i Modsætning til trøda). Dei hava timbrat Stova, men ikkje trødt henne.
Timbra, f. Tømmerværket eller Væggene i en Træbygning.
Timbremann, m. 1) Tømmermand. Nogle St. **Timbrar**. — 2) et Insekt som opholder sig i Tømmerstabler (Lamia ædilis). Berg. Tel. og fl.
Timbring, f. Tømmer-Arbeide.
Timd (i'), f. Øiesyn, Leilighed til at see noget i lang Afstand. Sdm. (hvor det ogsaa hedder **Tim**, m.). „Faa Timd'a 'ta Land": faae et Land i Sigte, øine Land. Hedder ogsaa „faa Tim'en 'ta Landa". Jf. timja.
Time, m. 1) Tid; Tidspunkt. Kun i visse Forbindelser, som: til den Tid og Time; naar Timen kjem; Timen var ikkje komen. Jf. timeleg, Saatime (= Saatid), Anntime (= Onnetid). G. N. timi; Ang. tima, Eng. time (Tid). — 2) Time, en vis Deel ($\frac{1}{24}$) af Døgnet. (Fordum kaldet Stund). Jf. Klokketime. Paa Timen: strax, i samme Stund.
timeleg, adj. timelig, endelig; jordisk. Af Time i Betydn. Tid.
Timeskifte, n. Udløbet af en vis Time.
timestød, adj. punktlig med Hensyn til Tid eller Klokkeslæt.
Timetal, n. Tid paa Dagen; ogsaa en vis Varighed, et Antal af Timer.
Timetavla, f. Timetabelle, f. Ex. i en Skole.
timja (i'), v. n. (tim, -de, -t), øine, have i Sigte, kunne see (noget som er dunkelt eller i lang Afstand). Me komo so langt ut, at me timde ikkje Landet. „Han flyg'e so høgt, at d'æ knapt ein tim'e haanaa" (om en Fugl). Nfj. Sdm. Infinitiv i Nfj. **timje**; paa Sdm. oftere **time** (i'). Heraf Tim og Timd. Jf. tekkja.
Tin (i'), n. Tin (Metal). Nogle St. **Ten**. G. N. tin. Hertil Tinfat, Tinkanna, Tinknapp og fl.
tina (i'), v. a. (ar), 1, fortinne, belægge med Tin. Hedder mere alm. **fortina** (i'); afvig. „fortaanaa", Indh.
tina (i'), v. a. (ar), 2, afhase, skille Nødder fra Haserne. Shl. Paa Sdm. hedder det **tininga**; s. Tining.
tina (ii), v. a. (er, te), 1) plukke, optage, samle. Nordl. Tel. (Landst. 20). Især om at tage Fisk af Garn, ryste de vedhængende Fiske ud af Garnet. Shl. Ryf. G. N. tina: plukke, tage enkeltviis. — 2) afrense, afrydde; omtærske Kornet efterat Halmen er fraskilt, for at skille det fra vedhængende Avner eller Areskjæg. Tina Bygg. Temmelig alm. (Mandal, Østl. Berg. Trondh.). Tildeels med Bøiningen: ar. Afvig. **tinne**, Gbr. G. N. tina; Sv. Dial. tina. — 3) tælle, optælle, f. Ex. Fisk. Nordl. (?).
tina (ii), v. n. s. tidna og tima.
Tina (ii), f. en Æske med Hank paa Laaget,

passende til at bære i Haanden. Søndenfjelds og videre. (Ellers kaldet Laup). Egentlig fremmedt; jf. Nt. Tine, Fr. tine, Ital. tina, om et Spand el. desl. Nogle Steder forekommer ogsaa Tina for Teina (Fiskekube).

Tinar (i'), m. haardt Træ; en Deel af et Træ som har haardere Ved end som Træet ellers har. (Mest paa Fyrretræ i en Krumning paa Stammen, eller paa den Side som har vendt mod Nord). Temmelig alm., i forskjellig Form: **Tinar** (i') og **Tenar**, B. Stift; **Tennar**, Østl., **Tenaar**, Helg. **Taanaar**, Ork., **Tunur**, Stjordalen, Namd. Nogle St. **Tenall**, Østl. I Sæt. **Tinall** (i'), om sprødt Træ som er vanskeligt at tilskjære. (Jf. Joklevid). G. N. þinurr synes snarere at betyde: bøieligt Træ.

Tinar (en Vært), s. Tine.

Tind, f. s. Tiend og Tidend.

Tind, m. 1) en Pig, Torn, Tand; f. Ex. paa en Kam, el. en Harv. G. N. tindr; Ang. tind (jf. Eng. tine). — 2) en spids Fjeldtop, en Tinde. (Hertil mange Fjeldes Navne). I Tel. tildeels Hunkjønsord (ei Tind), men i første Betydning Hankjøn.

tinda, v. a. (ar), besætte med Pigger, sætte Tænder i (f. Ex. en Rive).

Tinda, f, et Lag af tørket Korn i Loen (= eit Laavefall). Ork. Jf. Tinsla.

Tind-auger, m. et Slags Rødfisk med mange skarpe Pigger. (Sebastes dactylopterus?). Nordre Berg. — Forskjellig herfra er **Tindaure**, hvorom s. Tindmurt.

Tindebikkja, f. et Slags Rokke (Skata) med pigget Ryg. Sdm. (sjelden). Isl. tindabikkja.

Tinder (Tindr), f. Mellemgulvet i Indvoldene (Diaphragma). Nordre Berg. (Ogsaa kaldet Midgard). Isl. þind.

Tinde-tre, n. Træ til at „tinde" med; see tinda.

Tindla, f. Skaglestang (= Skaak), Trækstang som fæstes til Sælen paa hver Side af Hesten. Nhl. Sogn, Sfj. Ellers i anden Form: **Tilna**, Hard., og **Tilla** (Tille), Sdm. Det sidste ligner et Eng. thill, ɔ: Vognstang; imidlertid synes Ordet snarere at have en Forbindelse med det foranførte Tenel (Tinel) og at henhøre under tenja.

Tindmurt, m. Hundesteile (= Stikling). Nordl. Ogsaa kaldet **Tindaure** og **Tindauring**; andre St. **Tindauke** (?).

tindra, v. n. gnistre, glimte. Vofs og flere. Afvig. **tintra**, Vald. Hertil **tintren**, adj. hidsig, hastmodig.

Tindriv (?), n. Bugvrid, stærk Smerte i Maven. Helg. (Tinnrev). Maaskee til „Tinder", dog dunkelt.

tindutt, adj. tornet, pigget, besat med Pigger.

Tindvid (-ve), m. Pigtorn, Tidse (Hippophae rhamnoides). Indh. (?). Skal paa andre Steder betegne Kristtorn (Ilex).

Tine (i'), m. Ager-Snerre (Galium Aparine). Sogn, Voss, Sæt. Ogsaa i Formen **Tinar** (i'), Sdm., og **Tinarv**, Sæt. (Andre St. Klengjegras, Friargras, Hangar og fl.). Sv. Dial. tina, tinor.

Tinel (i'). s. Tenel.

Ting, n. 1, Thing, offentligt Møde til Afgjørelse af Retssager, m. m. G. N. þing; Ang. þing. Koma til Tings: til Thinget.

Ting, n. 2, Væsen, Kreatur, Tingest; om Dyr og Mennesker. Temmelig alm. Eit Stakars litet Ting: en liden Stakkel. Eit nett litet Ting: en liden nydelig Tingest. Arme Ting: Stakkels Skabning. (Et Udtryk af Medlidenhed). Ellers i forskjellige Forbindelser, saasom: eit Naudarting, Uting, Styggeting, Ulukketing og fl. Jf. Tingeste.

Ting, m. Ting, Gjenstand, Formaal; ogsaa: Sag, Anliggende. G. N. þing, n. Ordet har uregelmæssige Former, da det nemlig i Fleertal oftest hedder Ting og bøies som Neutrum; det kan altsaa ansees som en Afvigelse fra det foregaaende, da nemlig det gamle Thing (n.) ligesaavel kan betegne det, hvorom der forhandles, som selve Forhandlingen. Betydningen er altsaa meget omfattende, og Ordet bruges ofte som et Tillæg til visse Adjektiver eller Pronomener for at overføre Udtrykket i en substantivisk Form. F. Ex. Ein Ting: eet, noget. Den Ting: det, dette. All Ting: alt. Ingen Ting: intet. I sume Ting: tildeels, i visse Henseender. I mange Ting: i mange Tilfælde, el. Henseender. Det var fæle Ting, eller: grove Ting: det var noget frygteligt. Det var smaa Ting: noget ubetydeligt. Store Ting: noget stort eller betydeligt. Det sidste bruges endog som et Slags Adverb, f. Ex. Dei hava komet seg store Ting: de have kommet sig betydelig, gjort stor Fremgang. (B. Stift).

tinga, v. n. og a. (ar), 1) holde Thing. Hall. Nordl. og fl. G. N. þinga. — 2) tinge, akkordere om noget. (Jf. fala). — 3) betinge sig, bestille, fæste paa visse Vilkaar. Particip **tingad**, f. Ex. burt-tingad: bortlovet, ikke længere fal.

Ting-aalmuge, f. Tingmuge.

Tingbord, n. Bordet i en Tingstue. Ganga fyre Tingbordet: tage Deel i en Retssag, f. Ex. som Vidne.

Tingdag, m. Dag hvorpaa Thing holdes.

Tingeste (gj), n. Tingest, liden eller ubetydelig Ting. „Eit litet Tingjeste". B. Stift, Nordl. Ogsaa om Genitalia.

Tingferd, f. Thingreise.

Tingfolk, n. Folk som samles til Thing.

Tingfred, m. den Orden og Sikkerhed, som er nødvendig for et Things Afholdelse.

Tinghald, n. Thingholdt; ogs. Forpligtelse til at holde Thinghuus el. være Thingvært.

Tinghelg, f. Thingtid, de Dage da et Thing holdes. Hall. Nordl.
Tinging, f. Underhandlinger; s. tinga.
Tinglag, n. Commune, Distrikt som har et Thing for sig selv.
Tingling (Finger), s. Gullbrand.
tinglysa, v. a. (er, te), thinglyse, kundgjøre eller bekræfte paa et Thing.
Tingmann, m. Thingmand; Medlem af en Raadsforsamling; Repræsentant ved Thinget.
Tingmuge (gj), m. Folk som er forsamlet til et Thing. Hall. og fl. Mere alm. er **Tingaalmuge** (-mugje).
Tingmote, n. Forretningsmøde i et Thing, Forretningsstund, Session.
Tingstad, m. Thingsted.
Tingstemna, f. Stævning til Thinget.
Tingstova (o'), f. Thingstue. Ogsaa **Tinghus**, n. Sjeldnere **Tingsal**, m.
Tingtid, f. Tid da Thing holdes.
Tining, f. Tærskning, m. m. s. tina.
Tining (i'), m. en fuldmoden Hasselnød; Nød som løsnes og falder ud af Hasen. Ogsaa kaldet Gultining. B. Stift. Jf. tina.
tinkla, v. n. klinge mat. — **Tinkl**, f. en liden Bjælde. Hall.
Tinna, f. Flint, Flintestykke. Berg. Trondh. Nordl. G. N. tinna. Tunder og Tinna: Fyrtøi. So turt som Tinna: meget tørt el. haardt.
Tinndøl, m. Indbygger af Landskabet Tinn i Telemarken.
Tinnestein, m. Flintesteen.
Tinning, m. s. Tunnvange.
Tinsla, f. et Kornlag paa Logulvet. Hall. (Andre St. Berja). Jf. Tinda og tina.
Tint, m. (og f.?), 1) et Kar af mindste Slags, en meget liden Krukke, Kop, Æske el. deslige. Hall. Vald. Gbr. G. N. tinta (?). Jf. Fr. tinette: lidet Spand. — 2) en halv Pot, en Seidel. Nhl. Ork. Nordl. (Jf. Eng. pint). — 3) en meget liden Portion, en Smule, Slik. Østerd. — **Tintabytte**, n. et Spand af mindste Slags. Nhl.
tintra, s. tindra. — **Tinung**, s. Teinung.
tipla (i'), v. n. dryppe (= tippa); ogsaa: drikke lidt og ofte. B. Stift. Eng. tipple.
Tipp, m. Tip, Spids, smal Top. Sv. tipp; Eng. tip.
tippa, v. n. (ar), 1) stikke frem, vise sig som en Spids (= ydda). Buskr. — 2) dryppe tidt, rinde; f. Ex. af vaade Klæder. Berg. Hall. Nordl. (Sv. Dial. tippa).
Tir (ii), m. 1) Udkig, Speiden (s. tira). Liggja paa Tir: speide efter Fiskens Bevægelse i Vandet. Hard. — 2) Aabning at see igjennem. Ryf. — 3) Lysning, Glands. Nordre Berg. Lidet brugl. see tira. Jf. G. N. tirr: Ære; Ang. tir: Glands, Herlighed.
[**Tir**, m. (2), Rad, Række, f. Ex. af Tønder. (Brugt i Byerne). Eng. tier.
tira, v. n. (er, de), 1) stirre, kige, see nøie til. Hard. — 2) tindre, lyse, straale. Ryf. Ogsaa: have en vis Glands; om Øine (s. tirande). B. Stift. — 3) brænde svagt (= tora). Jæd. „Dæ tire endaa": det er ikke ganske slukket. I Hall. med anden Bøining (-ar); hertil „taa-tira": udbrændt, slukket. Ogsaa om en Person „Han tira endaa": han er ikke død; der er endnu Liv i ham. (Sv. Dial. tira: lyse).
tirande, adj. tindrende, glindsende. Tirande Augo: meget livlige Øine. B. Stift.
Tiritunga, f. Kjellingetand (Blomst), Lotus corniculatus. Berg. Trondh. og fl. Nogle St. **Tiriltunga**; andre St. **Tirlitunga**. (Rbg. Indh.). Ellers kaldet Gullsko, Marilykle, Hanekamb.
tirra, s. terra. **tirren**, s. terren.
tir-øygd, adj. klarøiet, som har livlige, tindrende Øine. Nhl. See tira.
tisa (i'), v. n. (ar), sladre, fisle. Nordre Berg. Nogle St. disa (desa). **Tiseltut**, m. Øretuder, Fisler. Jf. Sv. tissla.
tis (i'): indtil; s. tildess.
tissa (i'), v. n. fnise, lee. Helg.
Tissa, s. Tatte. — **tissmeir**, s. dimeir.
Tist (ii), m. (og f.), en liden tynd Splint; en løsreven Trevle paa Træ; en liden opreven Flip i Huden. Gbr. Østerd.
tista (ii), v. n. (er, te), stikke frem, vise sig. Sdm. Lidet brugl. „Han heve vore' so, fraa di dæ tiste Tæ'ne 'punde haanaa": fra den Tid da han først fik Tæer (ɔ: fra Barndom af).
tistast, v. n. blive fliset eller trevlet udenpaa. Østerd. (tistes). S. Tist.
Tistel (ii), m. (Fl. Tistlar), Tidsel, pigget Vært. G. N. þistill; Eng. thistle, T. Distel. Nøiere betegnet: Horntistel el. Vegtistel, Carduus lanceolatus; Aakertistel, C. crispus; Myrtistel, C. palustris.
tistutt, adj. fliset, opreven; f. Ex. om Hud; s. Tist. Gbr. (tistaat).
tisøygd (ii), adj. pliirøiet, plirende. Guldalen.
Tit (ii), m. Smaafugl ꝛc. s. Tita.
tita, v. n. (ar), 1) pibe, kvidre som en Fugl. Voss. 2) spire, stikke frem. Hall. (sjelden).
Tita, f. 1) en liden Fugl (Meise, Spurv og lignende). Voss, Hall. Toten og flere. Nogle St. **Teta** (ee), Hall. Vald., **Tjeta**, el. **Kjeta**, Indh. Ogsaa i Formen **Tit** (ii), m. Sfj., **Tet** (ee), Gbr. og fl. (Jf. Titing). — Ellers betegner Tita: 2) en liden Fisk; især om halvvoxen Ørred. Ork. — 3) en Spire eller liden Vært. Hall. (Sjeldnere). Ogsaa om en liden Tand. Nhl. — Desuden skal Tit (m.) og Tita (f.) ogsaa betegne en flygtig eller ustadig Person. Sfj.
titevill (i'), adj. vægelsindet, ustadig, som vil snart det ene og snart det andet. Sfj. Sdm. Afvig. **tøtevill**, Voss; **kikevill** (i'), eller **kjekevidl**, Sogn (Sogndal). Oprindelsen uvis; jf. Tita.

Titevilla (i'), f. Vægelsind, Ustadighed. Sfj. Paa Voss: **Tøtevilla.**
Titing (ii), m. Spurv, Smaafugl. Nordl. (Jf. Tita). G. N. titlingr.
Titingfræ (=frø), n. og **Titingrug**, m. en vis Urt; s. Fuglefræ.
Titling (ii), m. tørret Smaatorsk. Nordl. Nt. Tietling.
titra (i'), v. n. (ar), bæve, skjælve, ryste. Nordl. (tittra). G. N. titra; T. zittern. Ogsaa: ryste af Trang til at lee, være forpiint af Latter. (Eng. titter). — **Titring**, f. Bæven, Rystelse.
Titta, s. Tytta og Tatte.
Tittel (ii), m. Titel (Lat. titulus).
Tiung, m. en Tiendedeel. Hall.
Tiung, s. Tidung. — **Tiur**, s. Tidur.
Tived, s. Tyvid. – **Tiver**, s. Tidveder.
Tivæmsla, s. Tidvermsla.
Tiæring, m. en tiaaret Baad. Hard. Jf. Tendring.
tjadra, v. n. snadre, svadse (= tandra). Mandal, Siredal (kjaddra). — Det maa her bemærkes, at „tj" kun i nogle faa Distrikter (Hard. Nhl. Sdm.) bliver tydelig udtalt, da det nemlig i de fleste Egne faar samme Lyd som „kj".
tjantra, v. n. trætte ꝛc. s. tandra.
tjaa, v. a. (r, dde), 1) plage, besvære; overhænge med Krav eller Fordringer ꝛc. Tel. Hall. (kjaa). G. N. þjä: tvinge, holde i Trældom. — 2) gnide, skrubbe, slide paa noget. Hall. (Jf. tjaaka, tjaana). Part. **tjaadd**: plaget, besværet ꝛc.
Tjaa, n. Plage, Overhæng. Tel.
Tjaak, n. 1) Møie, Strabadser, Slid og Slæb. Tel. Sdm. Ork. Nordl. — 2) Gnidning, Oprivning, Saar af Gnidning. Ork.
tjaaka, v. n. og a. (ar), 1) slæbe, strabadsere, være idelig i Bevægelse. Tel. Sdm. Trondh. Nordl. (kjaaka). G. N. þjäka: udmatte. — 2) v. a. gnide, skrubbe, oprive. Hall. Ork. (Jf. tjaa). Sv. Dial. tjåka.
tjaakna, famle; s. tokna.
tjaaksam, adj. besværlig; udmattende.
tjaaleg, adj. besværlig, plagende; kjedelig. Tel. (kjaaleg).
tjaama, v. a. (ar), udmatte, svække, tære paa. Tel. (Mo). Jf. tjaa og tjaaka.
tjaana, v. n. (ar), 1) gnides, forgnaves, blive forslidt. Hall. (kjaane). — 2) indsvinde, fortørres. Hard. hvor det ogsaa hedder **tjaast**.
Tjaaning, f. Gnidning, Forslidelse.
Tjeld, n. 1) Telt, Hytte af Seildug ꝛc. Nordl. i Formen **Kjeld** (Kjell), især om et Skjul af udspændte Seil. (Andre St. kaldet „Telt", som er den nedertydske Form). G. N. tjald; Sv. tjäll. — 2) et Forhæng, et hængende Tæppe. Hall. (Kjeld). Ogsaa: et Tørklæde, en Dug at kaste over Skuldrene. Rbg. — 3) et Sengetæppe (= Kvitel), Uldtæppe at ligge paa (eller egentl. at indsvøbe sig i). Sæt. Tel. Num. (Kjeld). Hertil **Tjeldvev** (Kjeldvæv), m. Tæppevæv.
Tjeld, m. en Strandfugl: Strandskade (Hæmatopus Ostralegus). Nogle St. **Kjeld** og **Kjell.** G. N. tjaldr. Tildeels kaldet Skjortjeld til Forskjel fra en anden Fugl, som hedder Graatjeld el. Kvitetjeld (s. Stelk).
tjelda, v. n. (ar), opsætte Telt, gjøre sig et Skjul af Seil eller deslige. Nordl. (kjella, kjell'). G. N. tjalda, Sv. tjälla.
Tjeldbud, f. Tøihuus, Bod til Forvaring af Vaaben og Krigsfornødenheder. Brugt i en fremmed Form „Teltebud", ogsaa kaldet Teltbur og Telthus.
Tjelding, f. Opsætning af Telt.
Tjelg, s. Telg. — **Tjenn**, s. Tjørn.
tjerv, adj. smagløs; usaltet, vansaltet; for Ex. om Grød eller Suppe. Shl. Ryf. i Formen **kjerv'e.** (Neutr. kjerft, el. kjerrt). G. N. þjarfr (usyret ꝛc.), Ang. þeorf, Eng. Dial. tharf; Sv. kärf (for tjärf). Ordet betyder vel egentlig: fersk, reen, eller fri for al Smag (f. Ex. om Vand); men dette kunde ogsaa let gaae over til Betydn. flau eller usmagelig.
Tjer, s. Tita. — **tjett**, s. tett.
Tjo, n. den bageste Krumning paa en Lee eller Segel; den krummede Ende som bindes fast til Skaftet. Brugt i forskjellig Form: **Kjo**, Hard. Shl. Jæd. Ork. og fl., **Kjø**, Trondh., **Kjog**, Tel., **Kjot**, Hard. Sæt., **Kjod**, Siredal, **Tjød**, Sdm., **Kjøtt**, Sogn, **Kytt**, Sfj., **Kjort** (oo), Voss. (Formerne med „t" og „d" ere udgaaede fra den bestemte Form: Tjo=et). Isl. þjó; Sv. Dial. tju. — Ordets gamle Betydning er: Laar, Lænd, Hofter; saaledes i G. N. þjó, Ang. þeoh, Eng. thigh, Holl. dij, Nt. Dee.
Tjo (?), n. (2), Selskab, Slægt. Sjelden og usikkert i Formen **Kjo**, f. Ex. „eit leidt Kjo". Hall. Guldalen. Mere bekjendt er Utjo (Okjo). Maaskee en Afvigelse af „Tjod", men synes snarere at høre sammen med „Ty".
Tjod, f. (?), i Navne som Tjodgeir, Tjodvald, Tjodvor, er G. N. þjód, f. ɔ: Folk; Ang. þeód, Goth. þiuda, Ght. diot (hvoraf „Diet" i tydske Navne som Dietrich og fl.). Det lyder deels som Kjo, deels som Kjø, dog ogsaa Tjod, saaledes tydeligt i Navnet „Tjodvor", i Tel. (Vinje). Hvorvidt Ordet ellers bruges, er uvist. (Jf. forrige Ord). Det gamle Thjodveg (ɔ: Hovedvei) ligger vistnok til Grund for Navnet „Kjøvegen" ved Tønsberg. I enkelte nyere Skrifter er „Tjod" anvendt for „Nation"; saaledes ogsaa: **tjodleg**, adj. national; **Tjodskap**, m. Nationalitet; **Tjodlag**, n. National=Charakteer. — Afledninger ere: tyd, tyda, tydast.
Tjoder (dr), n. Tøir, Baand som fæstes til en af Fødderne paa et Dyr. Lyder

mest alm. **Kjor** (oo), og ellers **Tjor**, Hard., **Tjør** (ø'), Sdm., **Kjør**, Trondh., **Kjaur**, Meldalen, **Kjur**, Solør. G. N. tjódr; Sv. tjuder, Eng. tedder, tether, Nt. Tider.

Tjoderbeite, n. Græsning for bundne eller tøirede Dyr. Tel. og fl. (Kjorbeite).

Tjoderhæl, m. Tøirepæl, Stage at fæste et Tøir til. Ork. (Kjørhæl).

Tjoderspennel, m. Vidie-Ring i et Tøir.

tjodra, v. a. (ar), tøire, binde med Tøir. Lyder som tjora, kjora, tjøra 2c. s. Tjoder. G. N. tjódra.

Tjogang, s. Tjorgang.

Tjon, n. 1) Skade, Fordærvelse, Ødelæggelse. Sdm. og fl. Vinden heve gjort eit Tjon paa Husom. Ofte ogsaa, omtrent som Nederlag, om en heldig Fangst; f. Ex. Dei hava gjort eit heilt Tjon paa Fisken. G. N. tjón: Ødelæggelse. Jf. tyna. — 2) et haardt angribende Arbeide; Strabads, Besvær. Hedemarken og fl. (Kjon). — 3) en Skam, en hæslig Ting, eller noget som man blues ved. Nhl. Sogn, Hall. (Kjon) Saaledes ogsaa: en Tosse, en Dumrian. Hard. og fl.

Tjon, n. (2), Smaasysler; s. kjona.

tjona, v. a. (ar), ødelægge, fordærve, fare ilde med. Sogn, Hall. og fl. (Jf. tyna). Ogsaa: plage, drive for stærkt, overanstrenge, f. Ex. en Hest. Østl. (kjone).

tjona, for thjona (?), v. a. ordne, sætte i Stand, lave til o. s. v. Er forhen anført i Formen kjona.

tjonen, adj. slet, daarlig. Vald.

Tjoning, f. Fordærvelse; ogsaa: Tvang, Plage, Overanstrengelse. S. tjona.

tjonsleg, adj. styg, utækkelig. Nhl. Hall. (Hedder ogsaa utjonsleg).

tjont, adj. fordærvet, ilde behandlet; ogsaa: slem, slet, daarlig. Østl. (kjont). Vel egentl. tjonad.

tjonved, adj. (?), stødt, fraftødt, ærgerlig, ilde tilmode. Hall. „Han vardt kjonvee". (Maaskee for: Honom vardt Tjon ved). Andre St. Han vardt illa ved.

Tjor, n. (Tøir), s. Tjoder.

Tjor, m. 1, en Tyr, voren og avledygtig Oxe. Brugt i de sydligste Egne til Shl. og Buskr., ogsaa Smaal. og Rom. (Jf. Tidung og Gredung). Sædvanlig udtalt **Kjor**. G. N. þjór(r); Sv. tjur. (Afvig. fra Ang. steor, Ght. stior). Hertil: **tjorfør**, adj. voren, avledygtig, om Oxen. Østl. **Tjormige** (i'), m. Tyremie. („Kjormega", Smaal.). **Tjorpose** (o'), m. en liden Oxe. Mandal. (Paa Sdm. Uksepose).

Tjor, m. 2, en Portion Kjød, en Kjødret i et Gjæstebud. Nhl. Skal paa andre Steder hedde Ku (el. Kyr), og hører sammen med forrige Ord.

Tjorgang, m. Bugvrid, stærke Anfald af Smerter i Indvoldene. Hard. Nhl. (Udtalt med tj). Afvig. **Kjørgang**, Hall. **Kjogaang**, Sfj., **Kjøtgang**, Valders. Dunkelt Ord. Jf. Ang. þeor: Betændelse.

tjosta, v. n. knage, knirke; om Træværk. Tel. (Landst. 380). Andre Steder **kjaasta** og **kjasta**, om at puste eller stønne (Sv. Dial. tjåsta). Et gammelt Tjost (oo) findes i et Par Navne: Tjostolv og Tjostvald. (G. N. þjóstr: Heftighed).

tjota, v. n. (**tyt**, **taut**, **totet**), larme 2c. Infin. kun tildeels tjota (Hard. Nhl.), ellers kjota, tjøte (ø'), kjøte, tyta. Præs. tyt (tyt'e), i Fl. tjota (som Inf.). Imprf. Fl. **tuto** (u'), lidet brugl. Supinum **tote** (o'). G. N. þjóta (þýt, þaut, þotit); Sv. tjuta (tjöt); Ang. þeotan, Ght. diozan. — Betydning: 1) give en langtrukken tudende Lyd; saaledes: hvine, pibe, om Vinden; suse, bruse, om Søen eller et Vandfald; sjeldnere om at tude eller hyle. (Landst. 205. 219). Ogsaa: blæse i Horn el. Trompet. Solør. (Hedder ellers **tuta**). Jf. Tot og Tyt. — 2) kagle, snadre (som Fugle); snakke, mumle, summe (om en Hob Mennesker, især paa Afstand). Det var fullt av Folk paa Vegom; eg høyrde, det taut paa alla Sidor. Temmelig alm. — 3) brumme, knurre, gjøre Larm for noget. Han gjekk og taut um det same. Sjeldnere upersonligt om en enkelt Yttring. „Dæ taut i hom": det hørtes paa hans Tale; han ymtede om det. Indh. — 4) pible, vælde frem, bryde ud. Kun i de sydligste Egne (Tel. og fl.), da det ellers hedder **tyta** (-er, te).

Tjoting, f. Mumlen, Susen, eensformig Lyd; ogsaa: langvarig Snak, Overhæng, kjedelige Paamindelser eller Begjæringer. Jf. Tot.

tjotsam, adj. knurvorn, som gjerne har noget at larme for.

Tjov, s. Tjuv. — **tjue**, s. tjugo.

Tjug, n. et Antal af tyve Stykker. Mest brugl. søndenfjelds i Formen **Kjug**, Tel. Hall. Gbr., og **Kjaug** el. **Kjau**, Smaal. Buskr. (Sv. tjog). — Betegner i Særdeleshed: 1) Snees, af Varer som tælles. — 2) tyve Traade eller Traadpar i en Væv (= Vasma). Tel. og fl. — 3) en Tid af tyve Aar. Han er paa fjorde Tjuget, o: over 60 Aar. Fem Aar paa femte Tjuget: 85 Aar.

Tjuga, f. Fork, Redskab med en Kløft eller et Par Grene. (Høytjuga, Korntjuga, Breidsletjuga). Hard. Shl. (sædvanlig udtalt Tjua el. Kjua). G. N. tjúga. — Et Stammeverbum **tjuga** (tyg, taug, toget) med Betydning: strække eller trække (ligt T. ziehen, Ang. teohan, Goth. tiuhan) synes at være fortrængt af det afledede tøygja og toga (o'). Jf. taug og Tog.

tjugande, adj. tyvende (s. tjugo). Tjugande-Dag: den 13de Januar (tyvende Dag i Julen). Tjugande-Parten: Tyvendedelen.

tjugo (el. tjuge), Talord: tyve (20). Mest

alm. kjuge og kjue; ellers tjue, Sdm., kjugu, Solør, kjaue, Buskr. (Sv. tjugo). Egentlig en nyere Form af et sammensat Ord med Betydningen: to Gange ti. G. N. tuttugu (for tvítugu); jf. tvítugr: bestaaende af tyve.

Tjuka, s. Kjuka.

tjukk, adj. 1) tyk, bred, drøi i Omfang; om cylinderformige Legemer. (Modsat grann). Tjukk-enden: den tykkeste Ende, for Ex. paa en Stok. I daglig Tale kan tjukk ogsaa betegne: frugtsommelig (ligesom diger); jf. fremmeleg. Mest alm. kjukk; ellers tjukk'e, Hard. Sdm., og tykk'e, Rbg. Tel. G. N. þykkr (og þjukkr); Sv. tjock, Eng. thick, T. dick. — 2) tyk, drøi i Gjennemsnit; om skiveformige Ting, for Ex. Hud, Skorpe, Iis ꝛc. (Modsat tunn). Bordet var tri Tumar tjukt. — 3) tyk (om Vædske), stiv, sammenløben, som ikke let rinder. Mjølki vardt tjukk. Spadet er tjukt som Graut. — 4) tæt sammenhobet, staaende tæt sammen, f. Ex. om Skov, Græs, Haar ꝛc. I tjukkaste Skogen. (Jf. Tykkje). Fisken stod tjukt upp under Landet. — 5) tykskyet, fuld af Skyer; om Luften. (Modsat klaar). Jf. tjukkna.

Tjukka, f. 1) Tykning, tyk Luft. Buskr. og flere. — 2) oplagt Mælk. Hard. Hertil **Tjukkesoppa**, f. en Ret af oplagt Mælk. — Ellers mærkes **Tjukka**, f. og **Tjukk'en**, m. om en tyk Person ꝛc.

tjukkbakad, adj. tykbaget, om Brød.

Tjukke, m. Tykkelse, Omfang. Ork. (Kjukkje). Jf. Tjukt, Tjukkleike.

Tjukk-eng, f. Eng med stort og tætvoxet Græs; den bedste Deel af Engen.

tjukkfallen, adj. tykvoren, fyldig, før; om Mennesker. B. Stift, Hall. og fl.

tjukkføtt, adj. tykfodet.

tjukkhalsad, adj. tyk i Halsen.

tjukkhærd, adj. tykhaaret, tæthaaret.

tjukkhøyrd, s. tjukkøyrd.

tjukklagd, adj. tykvoren, fyldig. Hall.

tjukkleg, adj. noget tyk, eller tæt.

Tjukklegg, m. den tykkeste Deel af Skinnebenet. Modsat Grannlegg.

Tjukkleike, m. Tykkelse; Tykhed.

tjukklimad (i'), adj. tyklemmet, fyldig.

tjukklippad, adj. tyklæbet.

tjukklædd, adj. tykklædt, som har mange (el. tykke) Klæder paa sig.

tjukkmulad, adj. tyk i Mulen; om Dyr.

tjukkna (el. tjukna), v. n. (ar), 1) blive tyk, voxe i Tykkelse. (G. N. þykkna). Ogsaa: være frugtsommelig (= digrast). — 2) fortættes, blive tættere; ogsaa: stivne, løbe sammen; om en blød Materie. — 3) blive skyet, overskyes, om Luften.

Tjukkna, f. Tykning i Luften, Skybanke. Jæd. og fl. (Kjukna).

tjukksaadd, adj. tykt saaet; om Ager.

tjukksett, adj. tæt besat, el. sammensat.

tjukkslegen, adj. tyk i Kinderne. Hall.

tjukkvaksen, adj. tykvoren; tæt.

Tjukkveder (=veer), n. skyet Luft.

Tjukkvid (=ved), m. tyk Ved, Stokke, Stammer (i Modsætning til Grenene).

tjukkøyrd (=øyrt), adj. tykøret; ligegyldig, som ikke ændser nogen Tiltale. Hedder ogsaa tjukkhøyrd.

tjukt (tjukkt), adv. tykt, i tykke Lag; ogsaa: i tætte Hobe, uden Mellemrum.

Tjukt, f. 1) Tykkelse, Omfang; Tværmaal. 2) Tæthed. (Tjukkt). Hedder ogsaa **Tjukn** (sjeldnere) og ellers Tjukke og Tjukkleike.

tjurr, s. turr. — **Tjuru**, s. Tjøra.

tjust, adj. forstummet; s. tvist.

Tjuv, m. Tyv, En som stjæler. Hedder ogsaa: **Tjov** (oo), el. **Kjov**, Hard. Nhl. Rbg. Tel.; men ellers: **Kjuv** (Tju, Kju), og i de nordligste Egne **Kyv** (Kjyv). G. N. þjófr (Ang. þeof, Goth. þiubs, Ght. diub); Sv. tjuf. — **Tjuvebøle**, n. Tilholdssted for Tyve; ogsaa Tyvepak. **Tjuvegods**, n. Tyvekoster. **Tjuvelag**, n. Tyvebande. **Tjuvestrik** (i'), n. Tyvekneb.

tjuvkjenna, v. a. (er, de), ansee som Tyv; sigte En for Tyverie. (B. Stift). Part. **tjuvkjend**, anseet eller mistænkt som Tyv.

Tjuvnad, m. s. Tjuvskap.

tjuvsam, adj. tyvagtig. Hadeland og fl. I Hard. tjovvoren (o').

Tjuvsege (e'), m. Tilbøielighed til at stjæle. Egentlig en vis Muskel i Haanden; see Sege). „Tjovsegje", Tel.

Tjuvskap, m. Tyverie (= Stuld). G. N. þjófskapr. Sjeldnere **Tjuvnad**, m. (I Hard. Tjovnad). G. N. þjófnadr. Ellers ofte i en fremmed Form „Tjuvri", n.

tjuvstolen (o'), adj. stjaalen. Buskr. og fl.

Tjød, s. Tjo. — **Tjønn**, s. Tjørn.

Tjør, s. Tjoder.

Tjøra (ø'), f. Tjære, Smørelse tilvirket af Harpix. Nogle St. **Tjera** el. Kjera (e'), men mest alm. **Kjøra** og ellers **Tjøre**, Sdm., **Kjyru**, Gbr., og **Kjuru**, Hall. Guldalen. G. N. tjara, acc. tjöru. Sv. tjära, Holl. teer, Eng. tar. Jf. Tyre og Tyrve.

Tjøreberg, n. Klippeskraaning hvorpaa man brænder Ved til Tjære. Rbg.

Tjøreblom, m. en Urt med klæbrig Stilk (Lychnis viscaria). Nogle St. **Tjøresoleia**.

tjørebræda, v. a. (er, de), overstryge med Tjære (især varm eller kogende). Part. **tjørebrædd**. — Ellers hedder det ogsaa **tjøra** (og tjera, e'), dog mest om at besudle med Tjære. Tjøra seg ut.

Tjørehjell, m. et Slags Tjæreovn, dannet som et Stillads over en liden Hule eller Grube.

Tjørelog (o'), m. tynd Tjæresaft, en mørk Vædske som affondrer sig fra Tjæren. B. Stift.

tjøremeiskad, adj. indsmurt med Tjære; om Skind. Hall.

Tjøremila, f. Tjæremile.
Tjørerot, f. Fyrrerødder hvoraf Tjære udbrændes. Ellers kaldet **Tjørevid** (=ved), m.
Tjørevase, m. Visk som bruges til Tjærekost; ellers kaldet **Tjørekvost** (o'), m.
Tjøreveigja (=veie), f. tynd Tjæresaft (= Tjørelog). Vald.
Tjørn (ø'), f. Kjær, Vandpyt, liden Samling af stillestaaende Vand; ogsaa en liden Indsø. Mest alm. **Kjønn**, og ellers **Tjødn** el. **Kjødn**, Søndre Berg. Hall., **Tjønn** og **Tjenn**, Sdm., **Kjenn**, Tel. og fl. G. N. tjörn, pl. tjarnir. Sv. tjärn, f. (Rietz 741); Danske Dial. Kjærn, Eng. Dial. tarn.
Tjørneblom, m. Vandlilie (Nymphæa). Sæt. Tel. Hall. (Kjønne=, og Kjenneblom). Ved Kristiansand kaldet Kjønnedaase og Kjønnefru, f. Andre Steder Nykkjeblom, Vatsrosa, Punga og fl.
Tjørnemark, f. sumpig Flade med enkelte Vandpytter.
Tjørnevatn, n. Vand fra et Kjær; Mosevand.
Tjørnfly, n. et grundt Vandstade. Tel. (Raudland). Jf. Floe.
Tjørnstøde, n. Vandstade, Vandhule (som tildeels kan tørres op). Tel. (Kjønnstøe).
tjørnutt, adj. sumpig og fuld af Vandpytter; om en Landstrækning.
tjøte og **Tjøting**, s. tjota, Tjoting.
to, Forkortning 1) for tok, s. taka. 2) for tvo. 3) for ut=or (ɔ: udaf).
To, n. (og f.), 1) Stof til at spinde eller væve, Traadstof; oftest om Hør el. Hamp (Linto, Hampeto), dog ogsaa om Uldgarn (Ullto). Trondh. og fl. I de nordlige Egne synes det altid at være Hunkjønsord (ligesom Toa, f.); andre St. Intetkjøn (n.). G. N. tó, n. (?); Sv. Dial. to, n. (Jf. Eng. tow: Blaar). — 2) Tøi, Stof (med Hensyn til Styrke eller Godhed), f. Ex. i Klæder. D'er godt To i det. Østl. og fl. — 3) Art, Egenskab, Natur; ogsaa om Anlæg eller Sindelag. Eg saag snart kvat To, som var i honom: jeg mærkede snart hvad Menneske det var. (Sv. Dial. to). — Jf. tona og Tonad, som synes forudsætte et Verbum **toa**: tilrede, ligt Nt. tauen (berede, garve), Holl. touwen, Eng. taw.
To, f. (Fl. **Tør**), Græsplet, liden Grønning imellem Klipper eller Krat (jf. Glenna); især om en smal Flade eller Affats imellem Klipperne i en Bjergside. Søndre Berg. Ryf. Lister og fl. (Jf. Flaa, Skor, Hylla). G. N. tó. Fleertal hedder tildeels „Tø", og i den bestemte Form „Tødn'a" (for Tørna).
To, f. for Taa, s. Taa.
Toa, f. Stof, med Hensyn til Styrke eller Bonitet. Hard. Jf. To, n.
To=agner, pl. Affald af Liin (s. To); Stumper af Toppene og Stilkene, som falde af ved Tilvirkningen. Østl. Hedder oftere **Tosagner**.
[**Tobak**, n. (m.), Tobak. (Amerikansk Ord).
Tobba, f. en Hoppe. (Mest som Lokkenavn). Gbr. Ork. Sdm.
Toda (o'), f. Gjødning; gjødet Eng. (Henføres bekvemmest til Tøda).
Todd, f. Toll. — **Todn**, s. Torn.
[**Tofla** (Toffla), f. Tøffel. Af Fr. pantoufle, Ital. pantofola.
Toffa, f. Tørreklud; s. Tuffa.
Toft (oo), s. Tovt. **Tofta**, s. Tolvta.
Tofta (o'), f. Tofte, Roerbænk i en Baad. Nogle St. **Topta**. G. N. þopta (þofta); Ang. þofte. Sitja i Tofta med nokon: roe paa samme Bænk som en anden; være Ens Sidekammerat. (Hedder paa Sdm. „stitje i Toft", medens Ordet ellers hedder Tofte).
Toftekall, s. Tuftekall.
Toftelag, n. Samsæde. Hava Toftelag: sidde sammen paa en Tofte.
Tog (o'), n. Toug, tykt Reb. Nogle St. afvig. **Tog** og **Tau**. (I Tel. Taug, f. altsaa et andet Ord). G. N. tog; Sv. tåg (jf. Nt. Tau, Eng. tow). Forholdet til toga, v. er noget dunkelt. — **Togende**, m. en liden Tougstump. (Ogsaa kaldet **Togmole** og **Togstubbe**, m.). **Toglengd**, f. Touglængde; Kabellængde. (Jf. Maala). **Togverk**, n. Tougværk.
toga (o'), v. a. og n. (ar), trække, drage, strække eller slide paa noget, især forsaavidt som det gaar seent eller tungt. Alm. vest og nord i Landet. Nogle St. **toga**, vel ogsaa **taagaa**. G. N. toga. (Holl. togen, Eng. tug). Toga paa: strække paa. Toga aat seg: trække til sig. Toga Høy: trække Hø af Høstabelen i Laden. Nordl. Toga utor Kunom: malke Køerne (om en knap eller sparsom Malkning). Sdm. Hall. — Jf. tøygja og togna. Om et formodet Stamord s. Tjuga.
Toga (o'), f. Trækbøile; s. Toge.
togall (o'), adj. langsom (= taug). Sogn.
Togarkrok, s. Toge.
Toge (o'), m. 1, Trækbøile paa Harv eller Plov; en fast Bøile eller Krog hvori Kjøretøiet (Skaglerne) kan fæstes. Nordl. i Formen Togje og Toge. Afvig. **Toga**, eller Taaga (m.), Fosen, og **Taagaa**, Indh. Andre Steder som Hunkjønsord: Toga (?), **Tugu**, Guldalen, Ork. Hadeland. (Sv. Dial. tuga, tugu).
Toge (o'), m. 2, Styrke til at taale Strækning. „D'æ ikkje nokon Togje i dæ": det er ikke meget stærkt (om Klædetøi). Tel. (Vinje). Ogsaa meddeelt i Betydningen: Smaapluk, noget som er sammendraget. Tel.
togg, tyggede; s. tyggja.
toggen, part. tygget, gnavet. Mest alm. toggjen, Fl. toggne. Jf. fyltoggen, upptoggen.

Toging (o'), f. Trækning, f. toga.
Togn (o'), f. Taushed, Stilhed. Af tegja. Han fekk ei Togn: han blev taus, forstummede. (Jf. tagna). Nordre Berg. (Lidet brugl.). G. N. þögn.
togna (o'), v. n. (ar), strække sig ud, blive længere, vore; ogsaa: slappes ved Udstrækkelse, f. Ex. om en Snor. Temmelig alm. G. N. togna; Sv. tågna. Jf. G. N. toginn: uddragen.
Togning (o'), f. Forlængelse.
togoll (o'), taus; f. tagall.
Toka (oo), f. en Taabe, Tosse. Indh. (Tok'). Sv. tok, m.
Toka (o'), f. 1, 1) Tagen, Optagelse. I Sammensætning som Inntoka og Vedtoka. I Hall. **Tuku**. G. N. taka (töku). — 2) Angreb, Kamp, Dyst (= Tak). Helg. — 3) en Stund, en vis Tid (= Tak, Rykk, Rid). Nordl. Paa Sdm. Tokt.
Toka (o'), f. 2, Taage, Skybanke paa Jorden (= Skodda). Rbg. Tel. (Nogle St. **Toku**). G. N. þoka; Sv. Dial. tåka.
Toka (o'), f. 3, Tag paa et Huus (= Tak, Tekkja). Shl. Jæd. Rbg. og fl. Afvig. **Toga** (o'), Mandal; **Tuku**, Hall. Hertil **Tokedugnad**, f. Tekkjedugnad.
Toke (oo), m. Tot, Klynge, liden sammenviklet Hob (jf. Floke); saaledes ogsaa: en liden tyk Sky. Nordre Berg. (Tokje).
tokefull (o'), adj. taagefuld. Tel.
Tokk, n. Tykke, Skjøn, Formodning. Paa eit Tokk: efter et løst Skjøn, uden nogen Beregning. Nhl. (Af tokka). Jf. Tokknad.
Tokk, m. Tækkelighed; f. Tokka.
tokka, v. a. (ar), 1, tænke, slutte, antage; eller oftere: skjønne, bestemme ved et Skjøn uden nærmere Beregning; f. Ex. han tokkar det sjølv, kor mykjet han skal giva. Søndre Berg. G. N. þokka: bedømme. Hører sammen med tykkja og tekkja. (Jf. tenkja).
tokka, v. a. (ar), 2, flytte tilside, rokke, skyde lidt længere bort. Shl. Ryf. Rbg. ogsaa Solør og Østerd. Hedder ogsaa **tukka**, Tel. Num. Hall. Sjeldnere **toka** (o'), Rbg., **taakaa**, Solør (?). G. N. þoka; Sv. Dial. tokka. Tokka seg: flytte sig lidt tilside, give Plads. Tokka Stolen aat Veggen, o. f. v. Sjeldnere som v. n. skride, flytte sig. „Dæ tukka nære so": det nærmer sig meget dertil, det er ikke langt fra. Tel. (Tinn). Particip **tokkad**: flyttet, rykket lidt tilside.
Tokka, f. 1) Tækkelighed, et tækkeligt eller behageligt Væsen. Sogn. Ogsaa i Formen **Tokk**, m. (Jf. tekkjast). — 2) Gunst, Yndest, det at En er afholdt. Shl. (Manntokka). Jf. Tokke.
Tokke, m. 1) Følelse, Indtryk, det som man tykkes. Gbr. og fl. (Tokkje). Mest i Sammensætning, som Godtokke, Illtokke, Kaldtokke. Jf. Tykkje (og Tanke). — 2) Udseende, Væsen som gjør et vist Indtryk. Hava ein god Tokke: et tækkeligt Væsen. Indh. G. N. þokki: Yndest.
tokkelaus, adj. utækkelig. Sogn.
tokkeleg, adj. tækkelig, behagelig, som kan vinde Gunst. Indh. Nordl. (tokkleg).
Tokkeløysa, f. Utækkelighed; Mangel paa naturlig Ynde. Sogn.
Tokkemun (u'), m. en liden Forskjel eller Forandring, som er lettere at mærke end at forklare. Nhl.
Tokking, f. en liden Flytning; f. tokka, 2.
Tokknad, m. Tykke, Skjøn; en omtrentlig Bestemmelse efter et Skjøn; saaledes ogsaa et foreløbigt Begreb om noget, som man endnu ikke har undersøgt. Nhl. Hedder ogsaa **Tokkning**, f. Jf. Tokk, n.
Tokn (oo), f. Gjæller i Fisk. Nordl. Trondh. Nordre Berg. Hall. (Jf. Gan). Afvig. **Taakn**, Nordl. og **Tolkn** (o'), Nhl. G. N. tálkn. **Tokner**, pl. betegner tildeels ogsaa den inderste Deel af Munden paa Dyr og Mennesker. Jf. Kvaltokn (Hvalbarder).
tokna (oo), v. n. (ar), trække efter Veiret, snøfte, gispe; ogsaa: tale afbrudt og utydeligt, famle efter Ord. Sdm. I lignende Betydning: **talkna**, Nhl., **taakna**, Mandal, **tjaakna**, Hard.
Toknetroll, n. Gjælleorm (Lernæa branchialis). Nordre Berg.
Toks, m. Grævling; f. Svintoks.
Tokt (o'), f. en Stund, en vis Tid; ogsaa Tilstand som vedvarer i nogen Tid (= Toka, Tak). Sdm.
tokutt (o'), adj. taaget, taagefuld; om Luften. Rbg. (S. Toka, 2).
Tol (o'), n. Taal, Taalmodighed. G. N. þol. Hava Tol: være taalmodig. Slaa seg til Tols: berolige sig. Jf. Munntol.
Tol (oo), n. 1) Kande, Dunk med bred Bund og smal Aabning; Mælkedunk til at bruge paa Søreiser. Sdm. — 2) Redskab, Værktøi (?). Brugt i afvigende Former: **Tola(r)**, pl. Nordl. (Lof.). F. Ex. „D'er lett aa gjera, naar ein ha' go' Tola". Paa Helg. **Tolaar** (o'), pl. af et Femin. Tola. (Jf. Tøla). G. N. tól, n. (Redskab); Ang. tól, Eng. tool. Hertil tvitolad.
Tol (oo), f. (?), Sted, Egn, Omegn. Shl. Kun i Fleertal (Toler), f. Ex. „her i Tolenne": her i Nærheden, etsteds heromkring. Jf. Tøla.
tola (o'), v. a. (er, de), taale, lide, udholde; ogsaa: fordrage, finde sig i, tillade noget. Nogle St. **tøla**, **taala**, **taalaa**. (Jf. ogsaa tora). G. N. þola, Ang. þolian, Goth. þulan; Ght. dolian (T. dulden). Det toler Slit: det slides ikke let. Det toler Tid: det varer længe; det gaar seent. Eg tolde ikkje sjaa det: jeg kunde ikke lide at see det. Tildeels i et Slags passiv Form, f. Ex. det tolest ikkje meir: man vil ikke taale mere. (B. Stift). — Particip **told**.

Tola (o'), f. 1, Tale (= Tala). I Fleertal (Tolor): Overtalelse, Raad, Formaninger. Tel. Mere alm. Fyretola.

Tola (o'), f. 2, Ryghvirvel, et enkelt Been af en Rygrad (Ryggtola); ogsaa: en liden Blok eller Hvirvel af Træ (Rakketola). Sdm. (Tole). Andre St. Tovla (Nhl.) og Tavla (Ork.); imidlertid kunde „Tola" maaskee være et andet Ord, som hører sammen med G. N. tala (tölu): Perle paa et Baand (talnaband).

tolande (o'), adj. lidelig, taalelig; som man kan eller bør taale.

Tolar (oo), og **Tolaar** (o'), f. Tol, n.

Tole (oo), m. en ung Lundefugl (f. Lunde), Lundens Unge. Lofoten.

tolen (o'), taalsom; f. tolug.

Toler, f. Tol, f. — **Tolg**, f. Talg.

tolga, v. a. tilhugge Tømmerstokke (ligesom telgja). Smaal. Gbr. i Formen **tolgje** (tolje) og med lignende Bøining som telgja (toljer, tolde), altsaa uregelmæssigt. G. N. talga, el. tálga. Hertil **Tolgøks** (Toljeøks), f. Tømmerøxe, Bile.

Tolgjøde (o'), n. Udholdenhed, Taalmodighed. Tel. (Vinje). Oftest „Tolugjøe" (maaskee Tolug-gjøe). Isl. þolgœdi.

Tolk, m. Tolk, Oversætter. G. N. tulkr.

tolka, v. a. (ar), tolke, fortolke; oversætte. (G. N. tulka: fremføre).

Tolkn, f. f. Tokn.

Tolkniv (o'), m. Kniv at tilskjære Træ med. Mange St. **Tolekniv** (o'). Afvig. fra G. N. tálguknífr; jf. tolga.

Toll, f. Fyr, Fyrretræ; især om unge eller vorende Træer. Rbg. Tel. og tildeels paa Østl. Ogsaa i Formen **Tall**, Solør, Østerd. I Sæt. tildeels **Todd**. Et Fleertal Teller (Tell'a) forekommer i Valders. G. N. þöll. Sv. tall. (Jf. Tella). Hertil **Tollbar**, n. Fyrrekviste. **Tollfura**, f. ungt Fyrretræ. **Tollholt**, n. liden Skov af Fyrretræer. **Tollskog**, m. ung Fyrreskov. **Tolltopp**, m. Fyrretop. I Østerd. Tallbar, Tallholt o. f. v.

Toll, m. 1, Pind, Knag, Aaretold paa en Baad. (Forskjellig fra Keip). Egentl. Tholl. G. N. þollr; Eng. thowl, Holl. dol, Nt. Doll, Dull.

Toll, m. 2, Told, Afgift af Handelsvarer. G. N. tollr; Eng. toll, T. Zoll. Ogsaa om en mindre Afgift i Almindelighed, en almindelig Udredsel eller Contribution, for Ex. Ferjetoll, Skuletoll, Klokkartoll.

tolla, v. n. (ar), tolde, betale Told; ogsaa ellers om at afgive en vis Deel, yde en vis Tribut. Dei tolla(de) paa honom alle i Hop: de gave ham hver sin Skjerv, han fik lidt af alle.

Tolla, f. ungt Naaletræ (= Tella). Ndm. Nordl. Jf. Toll, f.

Tollakmessa, f. Lille-Juleaften, den 23de December. Nordl. (Nævnt efter Thorlak den hellige, Biskop i Skaalholt, † 1193). Ved Trondhjem kaldet „Sjursmess".

Tollar, m. en Tolder. Lidet brugl.

Tollbud, f. Toldbod.

tolleg, adj. taalelig, lidelig, som man kan taale; ogsaa: antagelig, rimelig, ikke saa ganske daarlig. Egentl. en Sammentrækning af toleleg (o'); den første Stavelse udtales kort, men ikke med Lyden af dobbelt L.

tollege, adv. taaleligt, ikke saa ganske ilde; ogsaa: nogenlunde, temmelig, ikke lidet. F. Ex. Det var tolle(ge) stort.

tollfri, adj. toldfri.

tollgrøn, adj. mørkegrøn, ligesom Fyrretræets Kviste. Hall. (S. Toll, f.).

Tolling, f. Fortoldning, m. m., f. tolla.

Tollmann, m. Toldbetjent.

Tollrøde, n. Klods hvori Aaretoldene ere fæstede. Tel. (Tollerøe).

Tollstad, m. Toldstation.

Tollvond, m. Vidie til en Aaretold (?). Jf. Hamleband. „Tollevaand", Landst. 43.

Tolmod, n. Taalmod; f. Tolmøde.

tolmodsam, adj. taalmodig. Indh.

tolmøda, v. a. (er, de), gjøre taalmodig. Oftest: tolmøda seg, ɔ: slaae sig til Taals, have Taalmodighed. B. Stift, Hall. og fl. (Deels tolmøa, deels tolmøde).

Tolmøde, n. Taalmodighed, taaligt Sind. B. Stift. (Nogle St. Tolmøe). G. N. þolinmœdi.

tolmødelege, adv. med Taalmodighed. Oftere **tolmodelege**. G. N. þolinmódlega.

Tolor (o'), pl. f. Tol og Tola.

tolsam (o'), adj. taalsom (= tolug).

Tolt, f. Tylft. **tolte**, f. tolvte.

tolug (o'), adj. taalig; i Særdeleshed: 1) haardfør, som taaler megen Smerte eller Mangel uden at klage. 2) langmodig, som ikke let bliver opirret. 3) varig, udholdende, som ikke let forslides. Hedder ogsaa **tolig** (tolig'e), B. Stift, og ellers **tolaug** (taalau), Trondh. Isl. þoligr, þolugr. Sv. tålig.

Toluggjøde, f. Tolgjøde.

tolv, Talord: tolv (12). Afvig. **tov** (oo), Sæt. G. N. tolf (jf. Ang. tvelf, Goth. tvalif). Heraf Tylft.

Tolvbrygding, m. et Bundt Liin, som indeholder tolv Smaaknipper el. „Brygder". Vald.

Tolvfemning, m. et Flademaal, som udgjør tolv Ruder eller holder tolv Maalestænger i Firkant. Ork. Afvig. **Tolvfenning**, Indh. og Namd. og **Tolvpenning**, Snaasen. G. N. tolffedmingr (noget som er 12 Favne langt)?

Tolvskilling, m. enkelt Sølvmynt, som udgjør 12 Skilling.

Tolvta, f. den 5te Januar (=Trettanddags Aftan). Sæt. i Formen **Tovta** (oo). Jf. Eng. twelfth-tide.

tolvte, adj. tolvte. (Mest alm. udtalt tollte; sjeldnere tolfte).
Tolvtjug, n. et Antal af to store Hundreder (240). Tel.
Tom, s. Taum.
tom (oo), adj. tom, som ikke indeholder noget; saaledes ogsaa: øde, forladt; ledig &c. G. N. tómr. Koma med tvo Hender toma: komme tomhændet, uden Hjælpemidler. Tome Ord: betydningsløse Ord. Jf. tøma.
toma, v. n. (ar), famle, gribe efter noget. Hall. Jf. tuma, tumra.
Tomfor (oo, o'), f. en aaben Fure i Ageren efter Hypning. Østl.
tomhendt, adj. tomhændet: blottet for Hjælpemidler.
tomleg, adj. noget tom; ogsaa: øde, stille, kjedelig; om Sted og Tid. Ogsaa i Formen **tomsleg**; **tomskleg**, Tel.
Tomleike, m. Tomhed. Lidet brugl.
Tomme, s. Tume.
tomreipes, adv. uden Byrde eller Læs (= lausreipes). Østl.
Tomsaad, f. svangt eller kjerneløst Korn. Hadeland. (Tomsaa).
tomsen, s. tumsen.
Tomskolt, m. Dumrian, Kjødhoved. Berg. Stift.
Tomt, Grund; s. Tuft.
Ton, Gaard; s. Tun.
tona, v. n. (ar), 1, tone, klinge; s. Tone.
tona, v. n. (ar), 2, tilvirke Liin el. Liintøi. Hall. Maaskee for toa, s. To, n.
Tonad, m. Garn, Traad eller tilvirket Tøi; især af Liin eller Hamp. (Jf. To). Sdm. Ork. Gbr. Vald. ogsaa Smaal. (Tona). Sv. Dial. tonad.
Tone, m. Tone, Klang; Melodie. Af Lat. tonus. Jf. Note.
Tong (o'), f. (Fl. **Tenger**), 1) en Tang, Klemme til at gribe eller holde noget med. (Smidjetong, Knipetong, Nebbetong). Mest alm. udtalt **Taang**, ellers **Tong**, Hall. Fleertal Teng'er, Tæng'ar, Tæng'e. G. N. töng, pl. tengr; Ang. tange, Eng. tongs. — 2) Læsfetræ; en Ramme af smale Stænger, som lægges over et Læs for at presse det sammen. G. N. töng.
Tongfeste, n. 1) Punkt at fæste en Tang paa. 2) et lidet Læs (Hølæs), kun saa stort at det fylder jævnt under Læsfetræet. Sdm.
tonglen (taanglen), adj. jævntyk, rørformig som en „Tongul". Ryf.
Tongrim (i'), f. en af Stængerne i et Læsfetræ. Nogle St. „Taanga-rem".
Tongsime, m. Læsfereb, Toug hvormed et Læs ombindes. Sdm. Ndm. og fl. (Oftest Taangstim). S. Sime.
Tongul, m. Tangstilk, glat og jævntyk Stilk som paa adskillige Søvæxter (Tare). Ryf. i Formen **Taangel** (haardt g). G. N. þöngull.
Tongultare, m. Tare med lang Stilk.
Tonn (o'), f. (Fl. **Tenner**), 1) Tand, Bideredskab i Munden. G. N. tönn (gen. tannar). I Sammensætning Tann (og Tanne), f. Ex. Tanngard, Tannkjøt, tannlaus. — 2) kunstig Tand, Pig, Skjærejern; f. Ex. Sagtonn, Hyvelstonn. (Ogsaa om en Torn i et Spænde, som dog rettere hedder Torn, m.). — En Genitivform Tannar forekommer, dog kun sjelden, som i Ordsproget: Ein seer ikkje Mannen lenger en til Tannar (i Hall. te Tannars), ɔ: man seer ikke længere ind i et Menneske end til Tanden (Tænderne).
Tonn (2), s. Torn. — **tonna**, s. torna.
tonnutt, adj. tandet; s. tent.
Topp, f. Prop, Kork, f. Ex. i en Flaske. Sdm. og Trondh. Hører sammen med teppa, til Tapp; jf. Toppa. I Nordl. tildeels afvigende: Tropp.
Topp, m. 1) Top, øverste Deel el. Spids. G. N. toppr. Ogsaa om den smaleste Ende, f. Ex. paa Tømmerstokke. — 2) en Kegle, et Stykke som løber ud i en Spids. (Sjeldnere). Hertil Sukkertopp. — 3) en Dusk eller Kvast, saasom Fjæderdusk paa en Fugl, Pandehaar paa en Hest, o. s. v. Nogle St. ogsaa: en liden Tot eller Visk (= Tapp), f. Ex. af Hø. Ork. Afvig. **Toppa**, f. en liden Lok. Vald. (Tøppe).
toppa, v. a. (ar), toppe, sætte op i en Top. (Jf. typpa). Toppa seg, el. **toppast**, v. n. toppe sig, danne en Top, f. Ex. om Bølger.
Toppa, f. 1) en stor Tap, saasom til Bryggerkar. Hard. Nhl. (Jf. Topp, f.). — 2) en Dobbelttap, stor Tap med et Hul hvori en mindre Tap kan indsættes. Tel. Ellers kaldet Tappmor (Indh.), og Tvitapp (Gbr.). Andre Steder Ture og Krana. — Om et andet Toppa s. Topp, m.
Toppende, m. Topende (paa Stokke).
toppgalen, adj. ravgal, yderlig forvirret, forkeert, urigtig &c. Hedder ogsaa „toppende galen". Jf. Sv. topprasande.
topphogga, v. a. hugge Toppen af.
toppleida, v. a. (er, de), lede (en Hest) ved at holde i Pandetoppen; uegentlig: trække efter Haaret, tvinge, drive afsted.
Topplom, m. et Slags Lom (Søfugl).
Toppmaal, n. Topmaal (= Rokmaal). **toppmæla**, v. a. (er, te), maale rigelig, lægge Top paa.
Toppskarv, m. et Slags Skarv (Fugl) med en Fjædertop paa Hovedet.
Topptita, f. Top-Meise (Fugl). Afvig. **Topptit** (el. Toppteet), m. Hadeland.
topputt, adj. toppet, takket, ujævn.
Topsa, s. Tuffa. — **Topta**, s. Tofta.
Tor (o'), n. Dristighed (af tora, v.). Det var ikkje so myket Tor i honom: han turde ikke vove saa meget. B. Stift.
Tor (oo), n. Lys eller Ild, som brænder svagt. Eit litet Tor. Helg. (see tora).

Tor (m.), i Sammensætning, som Torsdag, er det gamle Gudenavn Thor (Þórr), som hører nær sammen med Tora (Torden). Det bruges i en Række af Personsnavne, hvor det forved en Vokal lyder som Toor, saaledes: Torolv og Torunn, men ellers sædvanlig som Tor (o') eller Torr, saasom i Torbjørn, Torgeir, Torkjell, Tormod, Torstein, Torvald. Forved „l" bliver det til „Tol" (Tollaug, Tolleik, Tolleiv), og forøvrigt høres ogsaa flere Afvigelser, saasom Targjei og Tergje (for Torgeir), Talleiv og Tellev (for Torleiv). Af Stedsnavne, som høre hertil, mærkes Torshov (Tosau, Tose); andre Navne ere tvivlsomme, da de hellere kunde høre til et Mandsnavn Tore (Þórir) eller Tord (Þordr).

tor (o'), med Betydning: vanskelig, — findes kun i Sammensætning; s. Torføre, tornæm, tortimast. (Lyder sædvanlig: torr). G. N. tor-, Ght. zur. (Grimm, Gr. 2, 768).

tora (o'), v. n. (er, de), 1) turde, vove, driste sig til. G. N. þora. Sv. töra, töras. Med et andet Verbum i Inf. f. Ex. Eg torde ikkje segja nokot. Tildeels reflexivt. Tora seg til: have Mod til, være dristig nok. Nogle Steder **torast**, (torst, tørs). — 2) kunne, finde Mulighed til. Det torer vel henda: det vil maaskee hænde, det kan let skee. Han torer koma snart: han vil maaskee snart komme. (Sv. tör). — 3) taale, udholde (= tola). Jæd. — Formerne have visse Afvigelser; saaledes forekommer et Infin. **tyrja** el. **tørja**, Solør og flere (Landstad 262), svarende til et nyere Præsens „tør" (efter Dansk og Svensk). I Præs. **torer** (o') bortfalder det sluttende „r" maaskee overalt. Imperf. lyder tildeels tore (oo), men ellers tydelig: torde (o'). Supinum tildeels tora(t), men mest alm. tort (o'). G. N. þorat.

tora (oo), v. n. (ar), 1, brænde svagt, holde sig; om Ild og Lys. D'er berre so myket, at det torar: kun saavidt at det holder Ilden, at det ikke er slukket. Berg. Nordl. (Jf. Tor, n.). Isl. tóra. Andre St. tira.

tora (oo), v. n. (ar), tordne, brage af Torden. (Egentlig thora). Sv. Dial. tora (thora). Ang. þunrian, Nht. donren.

Tora (oo), f. Torden, Brag som følger med Lynild. Her den almindeligste og næsten eneste Benævnelse (jf. Dyna og Husbreia). Nogle St. med tykt „l": Tola (Hall. Gbr.), som maaskee støtter sig til den danske Form „Torden"; s. Toredun. I svenske Dial. tora, toren og tor, m. (Rietz 729). Ordet falder nær sammen med Thor (Tor, m.) og svarer til Ang. þuner (Eng. thunder) og Ght. donar (T. Donner). Som Exempel paa lignende Overgang i Lyden mærkes Eng. thursday af Ang. þunresdæg; i tydske Dial. Dorstag for Donnerstag. (Simrock's Mythologie, p. 251). — Ordet forbindes ofte med „slaa", f. Ex. Tora slær, el. Det slo ei Tora. Heraf Toreslaatt.

Torbola (o', oo), f. et Slags liden Bregne, Osmunda crispa L. Hard. Voss, Sogn, Nhl.

Tordivel (oo), m. Skarnbasse, Torbist (Scarabæus stercorarius). Alm. Nogle St. **Tordyvel**. (Valders). Sv. tordyfvel. Ang. vifel og tordvifel, af tord: Skarn.

torebrend, adj. lynslagen. Tel.

Torebygg, n. Himmelkorn, en vis Afart af Byg. Oprindelsen dunkel.

Toredun (u'), m. Tordenbrag. Ogsaa i Formen **Toredyn** (y'). Jf. Dyna (Duna). Sv. thordön.

Toreflod, n. Tordenregn, Skylregn med Torden. Sdm. og fl. (Jf. Dyneflod). Ogsaa kaldet **Torefløde** (-fløe), n. Sogn, Sæt.

Torehause, m. en tyk Tordensky. Trondh. (Torhause). Ogsaa kaldet Torebotn, eller „Torebott", Num. og fl.

Torelod, f. s. Torestein.

toren (o'), adj. dristig, s. torug.

Toreskimt, n. Lynild. Valders.

Toresky, f. Tordensky.

Toreslaatt, m. Tordenslag, Tordenskrald. Jf. Tora.

Torestein, m. Tordensteen, et Slags runde og glatte Stene (hvorom man fordum troede, at de vare fremkomne ved Lynild). Ogsaa kaldet Torelo(d), f. Nhl. Sfj.

Toreveder (-veer), n. Tordenveir.

Torføre (o'), n. et vanskeligt Sted at fare over, et besværligt Veistykke. Siredal. G. N. torfæra, f.

Torg, n. Torv, Markedsplads i en By. Nogle St. **Torj**. (Ellers kun i den bestemte Form „Torgj'e", o: Torget). G. N. torg. Sv. torg.

torga, v. a. (ar), ødelægge, dræbe (Dyr). Nhl. Vel egentlig afhænde eller bringe til Torvs. Jf. Isl. torga: fortære.

Torgpris (ii), m. Torvpriis.

Torhjelm (?), m. Stormhat (Aconitum septentrionale), Plante med Blomster som ligne en Hjelm. Forskjellig Form: **Torhjelm**, **Tyrihjelm** og **Tyrihjalm**, Hall. og Num., **Torjaame** (-hjalme), f. Tel. (Silgjord), **Tyrihalm**, Num. og Tel. (Tinn); **Torhalm**, **Toralm**, Ork. Guldal; **Taralm** og **Talarm** (?), Gbr.; **Tolorm** (o'), Gbr. (Vaage); **Turrhylma**, f. Sogn (Sogndal), **Turrelma**, Lærdal, **Torrolma** og **Tørrølma**, Lyster, Aurland; **Turøme**, Tel. (Silgjord) ved Siden af „Furøme" (Vinje); **Treølm**, Vald. (Vang); **Tornluva**, Smaal. Andre Navne ere: Orrkløkja, Ølkløyk, Aarfløyt (Indh.), Lushatt (Østl.), Lusegras (B. Stift). Flere af de anførte Former synes at dreie sig om et gammelt **Tor** (o'), og det afvigende „Tyri" kunde maa-

skee være en Omlydsform, foraarsaget af det paafølgende „j". Imidlertid er Oprindelsen meget uvis. Til Navnet „Thor" passer Ordet ikke, uden forsaavidt det ligner Navnene Torbjørn, Tormod, Torfinn ꝛc. (s. Tor). Jf. Torbola.

Toring, f. svag Brænden; s. tora.

tormen (o'), adj. vantreven, seent voxende, saftløs; om Træer. Østerd. (Aamot). — **Tormeskog**, m. vantreven Skov. **Tormetre**, n. Træ som ikke vil voxe.

Torn (o'), n. Taarn, høi og smal Bygning. Mest alm. i den forvanskede Form „Taarn"; sjeldnere Torrn; i Hall. **Torn**. G. N. turn, m. Sv. torn, n. Nt. Toorn; Ital. torre, af Lat. turris. Jf. Stopul.

Torn (o'), f. en Flage eller Bund af Fjele til at tørre Malt paa. Nhl. (i Formen Todn el. Tonn. Paa Sdm. Tannfjøle(r), pl. S. Tarre. Jf. G. N. þorn: Tørrehuus? (Dipl. 6, 79).

Torn (o'), m. 1) Torn, Pig, skarp Spids. Lidet brugl. Oftest om en Torn el. Heftenaal i et Spænde, i Formen **Tonn** (i Hall. Todn og Tødn), men tildeels forblandet med Tonn, f. ɔ: Tand. G. N. þorn. — 2) Tornebusk, Hybentræ (= Klunger). Mandal og fl. (Tonn, Todn). I Tel. Njupetonn. Andre Steder i en afledet Form: Tyrner (Tydne).

torna (o'), v. n. (ar), tørres, blive tør (s. turr); ogsaa: fortørres; give mindre Vædske, blive gold (om Malkekøer) ꝛc. Meget brugl. vest og nord i Landet, i de nordlige Egne udtalt som **tonna** (toinna), i de sydlige som **todna** (toddna). G. N. þorna. — Torna i Hop: indskrumpes ved Tørring. Torna til: tørres ind, fæste sig, blive liggende som en Skorpe; om Vædske eller Smuds. (Heraf tiltornad). Torna upp: optørres, fortørres. Jf. tusna.

Torning, f. Tørring; Fortørrelse.

Tornogg (?), i Forbindelsen „i Turrnoggaa" (i Tornoggom?), ɔ: hemmeligt, i Smug. Sdm.

tornæm (o'), adj. tungnemmet, som har vanskeligt ved at lære en Kunst. Berg. Trondh. Nogle St. **tørnæm**. Isl. tornæmr.

Tornæme, n. tungt Nemme. (Sjeldnere).

Toro, s. Tvora.

Torp, n. (og m.), et ubetydeligt Jordbrug, en liden Gaard, en Plads. Østerd. og fl. (Jf. Torpesæte). G. N. þorp: Gaard. Eng. thorp, T. Dorf: Landsby. Hertil adskillige Stedsnavne.

Torp, m. en Flok, Hob, Skare; ofte om en sammenstimlet Hob af Kreature. Rbg. Hard. G. N. þorp, n.

torpast, v. n. (ast), flokke sig, stimle sammen. Rbg. Hard. Hedder ogsaa: torpa seg. (G. N. þyrpast).

Torpesæte, n. et daarligt Bosted, en Gaard som afgiver lidet til Næring. Sdm.

Torre (o'), m. 1, Februar Maaned; eller egentlig: den „Maane" som følger næstefter Julemaanen og for det meste omfatter en stor Deel af Februar. Berg. Nordl. Tel. og fl. (G. N. þorri). Jf. Jolemaane og Gjø.

Torre, m. 2, Tørst, Tørhed i Halsen. Hard. Hører sammen med torna og turr til et forældet Stamord terra. Jf. Torste.

Torsdag (oo), m. Torsdag, femte Dag i Ugen. Mest alm. **Tosdag** (oo). G. N. þórsdagr. Jf. Tor, m.

Torsk, m. Torsk, Kabliau (Gadus Morrhua). Alm. udtalt **Tosk** (Toskk). G. N. þorskr. (T. Dorsch). Efter Art eller Størrelse kaldet Skreidtorsk, Smaatorsk, Taretorsk og fl. Som Spotteord betegner „Tosk" en Tosse, Dumrian (maaskee: En som er let at fange). — **Torskeberg**, n. en stor Stiim af Torsk i Søen. **Torskefiske** (kj), n. Torskefiskerie. **Torskehovud** (o'), n. Torskehoved; ogsaa: Tosse, Dosmer. **Torskelyse**, n. Tran af Torskelever. **Torskemurt**, m. Torskeyngel. **Torskerække**, n. et Slags smaa Sødyr. Shl.

torstall, adj. plaget af Tørst, ofte tørstig (s. torstug). B. Stift i Formen tosstall'e. I Tel. **tosstaal**.

Torste, m. Tørst, Trang til at drikke. Lyder alm. Tosste (o'). G. N. þorsti, Ang. þurst. — **Torstedrykk**, m. Lædskedrik; ogsaa om tyndt Øl. Nogle St. **Tostedrikka(n)**, n. B. Stift.

torstlaaten, adj. = torstug.

torstug, adj. plaget af Tørst, jævnlig tørstig. (Forskjelligt fra tyrst). Tel. og flere (tosstug). Hedder ogsaa torstall (s. d.) og torstlaaten. (Sogn og fl.). Isl. þorstlátr. Disse Ord bruges ogsaa ofte i Betydningen: begjærlig efter stærk Drik, noget drikfældig.

Tort (Plantenavn), s. Turt.

[**Tort** (o'), f. Tort, Fortræd. Fr. tort.

tortimast, v. n. (ast), vantrives, plages, lide af en eller anden Mangel; oftest om at lide af Tørst eller Tørhed, nære sig med tør og haard Kost. Sdm. Lyder sædvanlig „turrtimast", idet Ordet gjerne forbindes med Begrebet „turr" (tør). Jf. tima og G. N. tortima: skade (vel ogsaa: plage).

tort-yver, s. tvert.

torug (o'), adj. dristig, modig (af Tor, n., og tora). Nogle St. **torig** (B. Stift); ellers ogsaa: **toren** (o'). (G. N. þorinn.

Torv, n. Tørv, Jordskorpe; i Særdeleshed: 1) Græstørv, opspadet Grønsvær. 2) Brændetørv, Sumpjord som kan tørres og bruges til Brændsel. G. N. torf; Sv. torf; Eng. turf. Jf. tyrva.

Torv, f. Tarv, Trang, Fornødenhed. Berg. Stift, Nordl. og fl. G. N. þörf. (Jf. turva). Det var vel Torv til: det var vist nødvendigt, det kunde vel behøves. Fleertal

hedder tildeels **Tarver** (G. N. þarfar), som paa nogle Steder er meget i Brug. Saaledes paa Sdm. „Dæ va' Tarvinne" (for Tarverna), ɔ: det kunde behøves. Ironisk „Dæ va Tarvinne ditta", ɔ: dette skulde kanskee behøves! (om gale Streger).

torva, v. n. (ar), hjembringe Brændetørv, el. spade Tørv. Nordl.

Torva, f. et Stykke Græstørv, en opspadet Rude af Grønsvær, f. Ex. til at tække med. G. N. torfa, Sv. torfva. Ofte ogsaa som Benævnelse paa et Jordstykke, en Gaard eller Plads. Sitja paa si eigi Torva. (Ligesaa i Svensk).

Torvald, s. Torvvol.

Torvbud, f. Tørvbod; s. Torvskjaa.

Torveim, m. Damp af brændt Tørv.

Torvgard, m. Gjærde af oplagt Jord eller Tørv.

Torvkrok, m. en af de Kroge som sættes paa den nederste Kant af et Tørvtag for at fæste Tørvstokken (s. Torvvol). Nogle Steder kaldet Krokraft.

Torvlad, n. Stabel af Brændetørv.

Torvmyr, f. Tørvmose, Sted hvor Brændetørv forefindes.

Torv-onn, f. det Arbeide at opskjære Brændtørv.

Torvrauk, m. en liden Tørvstabel. Nogle St. **Torvrøyk**, n. Ryf.

Torvrøyk, m. Røg af brændende Tørv.

Torvskjaa, m. Tørvhytte, luftigt Huus at oplægge Brændetørv i. B. Stift, Nordl.

Torvspade, m. Tørvespade.

Torvstakk, m. en stor Tørvstabel.

Torvtak, n. Tørvtag, Huustag af Birkenæver og Græstørv.

Torvvol (o'), m. Tørvstok, Træstamme som lægges langs Kanten af Tagskjægget for at støtte Tørvdækket paa et Huus. (Jf. Torvkrok). Lyder deels **Torvol**, Tel. og flere, deels **Torvaal**, Sdm. og fl. Ogsaa i en anden Form: **Torvhald** (m.), Nordl., **Torvald**, Sogn, Hard. G. N. torfvölr. (Jf. Vol). Ovenfor Torvvolen lægges ofte endnu en anden Stok, og denne hedder da Røytetorvvol (Sdm.) eller Torvaldsverja, f. (Sogn).

torvvola (o'), v. a. (ar), forsyne et Tag med Tørvstokke. G. N. torfvala. (Dipl. 1, 352).

Tos (o'), n. 1) Taver, korte Trevler, saasom af Linned eller Tougværk; ogsaa om svagt eller udueligt Tøi. B. Stift. (Sv. Dial. tos). — 2) ubetydelige eller unyttige Forsøg, Indfald, Paafund. S. følg.

tosa (o'), v. a. (ar), 1) optrevle, oprive, pille. Sdm. Lidet brugl. Oftere **tosast**, v. n. f. Ex. det tosast upp: det optrevles, forslides. Sv. Dial. tosas. (Jf. tæsa, tæja, taa). — 2) v. n. sysle med noget uden Fremgang, kludre, gjøre unyttige Forsøg. Dei tosa med di: de befatte sig noget med det, de forsøge det saa smaat. Sdm. Sogn og fl. Isl. tosa (Haldorson). — Hertil maaskee ogsaa „tossaa", v. a. udmatte, overanstrenge. Ork. (Meddeelt). Dog kunde dette ogsaa være et gammelt tasa.

tosa (o'), v. n. rasle (= ruska). Indh. i Formen taasaa el. tossaa. Falder sammen med „tysja" og er vel altsaa et gammelt thosa.

Tosagner (oo), s. Toagner.

Tose (oo), m. Skyer eller Taage i Fjeldene, en lang Skybanke i Horizonten. Trondh. (Fosen). Fra Nordl. meddeelt **Tosa**, f.

Tosk, s. Torsk. — **Toska**, s. Taska.

toskutt (o'), adj. tosset, dum, taabelig. Ogsaa i Formen **tosken** (tosskjen). Jf. Tosk (Torsk).

tossa, v. a. (ar), drysse, strøe, udsprede. Helg. Jf. Eng. toss: kaste.

tostall, s. torstall. **Toste**, s. Torste.

Tot (o'), n. Susen, Brusen, som af Vind eller Bølger; ogsaa: Mumlen, Lyd af Stemmer i nogen Afstand; ligesaa: Knurren, Støi, idelig Snak o. s. v. Af tjota, taut. Isl. þot.

Tothol (o', o'), n. egentl. Tudehul; spotviis om En som idelig snakker el. støier.

Totning (oo), m. Indbygger af Districtet Toten (G. N. þótn) paa Oplandene.

Totra (oo), f. en Pusling, Stakkel, uanseeligt Menneske. „Ei lita Totre", Sdm.

Totra (o'), f. Pjalt, Lap. Brugt i Fleertal **Totror** (Tottrur), Tel. (Vinje). Ellers i Formen: **Tultre(r)**, ɔ: Pjalter, forslidte Klæder. Sdm. Paa Helg. **Taltra(r)**. G. N. töturr (m.), tötrar. Eng. tatter. Nt. Taltern.

totrutt (o'), adj. pjaltet, laset. Tel.

Tott (oo), m. Stof, Art, Bonitet (omtrent som To). Nhl. Andre St. Tøte, n.

Tott (oo), m. Streng (= Taatt). Smaal.

totte, tykkedes; s. tykkja.

Tov (oo), n. 1) Valkning, Sammenfiltning, saasom af Uld eller Uldtøi (jf. tøva). Det tek ikkje Tov: det lader sig ikke valke, filter sig ikke sammen. B. Stift, Nordl. — 2) Filt, sammenvalket Tøi; et Stykke Foder af sammenfiltet Uld; f. Ex. Hattetov: Uldfoder i en Skindhat. Sdm. Nordl. Sv. tof; G. N. þóf, m. Jf. Tove. — 3) et Slags tætvoxende Græs (omtr. som Smele og Ryskje). Ndm. Guldalen. Noget lignende er **Tuvgras**, Østerd., og **Tavgras**, Indh. (Sv. Dial. tov).

tova, v. a. (ar), vikle sammen, forvikle. Tova i Hop. Derimod: tova upp: opløse, rede ud. Solør (tove). Sv. tofva. — **tovast**, forvikles; s. tovna.

Tove, m. en liden sammenviklet Hob, en Tot el. Visk (= Dott, Floke). Vald. og fl. Sv. tofva, f. Ogsaa en liden Sky. (Jf. Tarve).

toven, adj. filtet, sammenvalket; ogsaa: for-

viklet, urede (= floken). Ork. og flere.
Tovhatt, m. Filthat; et Slags simpel Hat af sammenvalket Uld. B. Stift.
Tovla (o'), f. Ryghvirvel (= Tola). Nhl. I Ork. **Tavla.**
tovna (oo), v. n. (ar), filtes, fortættes som ved Valkning. Tovna i Hop: krybe sammen, blive tættere; ogsaa: forvikles. Berg. Trondh. Nordl. Isl. þófna. — **Tovning**, f. Sammenkrybning.
Tovt (oo), n. Fnas, smaa Trevler el. Flokker, som falde af ved Vævning og Valkning. Nordre Berg. (Andre St. Lo). Kan ogsaa skrives Toft.
Tovta, f. Tolvta.
Trad, n. et omgjærdet Engstykke. Jarlsberg (Tra). Jf. Trod, Træde, Trøde.
Tradblom, m. Myosotis (Forglemmigei). Tel. (Aamotsdal). „Trablom".
traden, part. traadt, betraadt; om en Vei. Tel. (traen). S. treda.
Traffe, m. Pjalt, Lap. Nordl. (Lof.). Jf. Trave og Troffa.
tragta, f. traatta og traa.
Trakk, n. Træden, Trampen; idelig Gang eller Løben.
trakka, v. a. og n. (ar), 1) træde, betræde, nedtræde; f. Ex. trakka ned Graset: nedtræde Græsset. Dei hadde trakkat paa det: de havde traadt paa det med Fødderne. B. Stift, Nordl. og fl. Paa Østl. tildeels **trokka** (o'). Isl. tradka. (Jf. treda). — 2) stampe, trampe, bearbeide med Fødderne. Trakka ein Vev: valke en Væv ved Trædning med Fødderne. Trakka ein Veg: danne en Vei ved at gaae frem og tilbage, saasom i Snee. — 3) trakke, gaae idelig frem og tilbage, have meget at gaae efter. Ein gjeng og trakkar heile Dagen. — Particip **trakkad** (nedtrakkad, upptrakkad).
Trakking, f. Træden, Trampen.
trakst, strax; f. straks.
[**traktera**, v. a. (ar), beværte; egentl. behandle. Hertil: **Traktamenta**, f. Beværtning.
Traler, pl. f. Gitter; Stolper eller Søiler i et Gitterværk, især af Træ. (Jf. Spol, Rim, Sprote). Holl. tralje; Fr. treillage, treillis. — **Tralevetk**, n. Gitterværk.
Trall, m. 1) Tone, Melodie; Sang uden Ord. Sv. trall. — 2) Lune, Stemning. Daa var han komen paa den Trallen. Nogle St. **Tralt.** (Sogn, Nhl.).
tralla, v. n. (ar), nynne, synge uden Ord; især i en rask Melodie. Nogle St. afvig. **trala.** (Sdm.). Sv. tralla. — **Tralling**, f. Nynnen. **Trallslaatt**, m. rask Melodie til at tralle.
Tram, m. 1, Dørtrappe, liden Trappe eller Forhøining til at stige op paa; ogsaa et lidet Stillads, en Tribune. Tel. Hall. Buskr. — Ellers betegner Tram ogsaa: en Kant eller Bred; f. Ex. Bekkjetram. Valders. See Trøm.
Tram, m. 2, Trold, el. Djævel. Tildeels i de nordlige Egne: **Tramen.** I Hall. **Træmen.** G. N. tramr.
trama, v. a. (ar), udfylde, jævne, fylde til Bredden (Trømen). Tel. Trama seg: kante sig til (som Randen om et Skaar i et Træ). Nogle St. „traamme seg".
Tramlag, n. et Kornlag paa Logulvet. Ork. Andre St. Framlag, Berja, Tinsla.
trampa, f. trappa og trakka.
[**Tran**, f. Tran (= Lyse). Holl. traan.
Trana, f. Trane (Fugl). Lidet bekjendt. Afvig. **Tran**, Østerd., **Trunu**, Solør. G. N. trana; Sv. trana.
Tranebær, n. Tranebær (Oxycoccos palustris); ellers kaldet Myrtyta. Østerd. og fl. I Smaal. **Trante** (Tranter).
Trant, m. Snude, Flab, Tryne. Temmelig alm. Jf. Trut.
trappa, v. n. (ar), trampe, stampe med Fødderne. Berg. Trondh. Jf. trøda og trakka. **Trapping**, f. Trampen.
Trask, m. en Stymper, Stakkel. Ryf.
Trass, Trods; f. Traass.
trassa, f. traassa. — **trast**, f. straks.
Trast, m. Drossel, Kramsfugl. Paa Østl. **Trost** (o'). G. N. þröstr (þrastar)? Sv. trast; Eng. throstle. I Samsætn. tildeels Trasta(r), f. Ex. Trastarreid; derimod: Trast-egg, Trastunge og fl.
Trau, f. Trog. — **trau**, imp. f. treda
traud, adj. uvillig, utilbøielig, som ikke har Lyst. Tel. Østl. Nordl. og fl. dog tildeels lidet brugl. Mest alm. **trau**, i Østerd. **tro** (o'). G. N. traudr. Modsat fus.
Traude, m. Ulyst. (Traue). Sjelden.
traudig, adj. 1) uvillig, modstræbende; ogsaa: seenfærdig, seen til at komme. Tel. Hall. — 2) tungnemmet, seen i at lære. Hall. (trauig). — 3) sørgmodig, nedslagen. Sdm. (Maaskee efter det fremmede traurig).
traudom, adv. ugjerne, nødig. Sdm. i Formen **traudaa**, meget brugl. I Nordl. **traua.** See traudt.
traudsam, adj. kjedelig, trist. Sdm. (sjeldnere). Nogle Steder i modsat Betydning „trausam" for trøysam.
Traudskap, m. Ulyst, Modstræben.
traudsleg, adj. noget uvillig, utilbøielig. Tel. (trauskleg).
traudt, adv. nødig, ugjerne, med Ulyst. Rbg. og fl. Jf. traudom.
Traunska, f. Trauska.
Trausk, m. en Frø (Krybdyr). Jæd. Mandal. Nogle St. **Trøysk.** (Ellers kaldet Frosk, Frausk, Fraud). Sv. Dial. träsk, tossk ꝛc. (Rietz 747).
Trauska, f. en Ranunkelvært, som forekommer hyppig i Agrene; Ranunculus repens. Sogn, Hard. og fl. Ogsaa kaldet **Trauskegras**, Mandal; **Trøyska** og **Troske**,

Sdm. Ndm.; **Traunska**, Voss; **Trønska**, Ryf. Ellers: Kvitrot (Hall.) og Dokkerot (Tel.). Ordet synes at være dannet af det foran nævnte Trauſt, ligesom ranunculus af rana (en Frø).

traust, adj. 1) fast, sikker, stadig, som staar trygt; f. Ex. om et Stillads, et Bord o. s. v. Meget brugl. vest og nord i Landet. G. N. traustr: paalidelig. — 2) fast, tæt, noget haard; f. Ex. om Træ, Læder, Kjød, m. m. Traust Fisk: Fisk med tæt og fast Kjød. Traust Grunn: haard og fast Grund. — 3) stærk, kraftfuld. Ein traust Gut: en stærkbygget, dygtig Karl. Jf. trøysta.

traust, adv. 1) trygt, sikkert, uden at vakle. Standa traust; sitja traust. — 2) fast, kraftigt, med Styrke. Halda traust; stappa traust i Hop o. s. v.

Trauste, m. Fasthed, Stadighed.

traustleg, adj. noget fast el. stærk.

Traustleike, m. Fasthed; Styrke.

traustna, v. n. (ar), hærdes, styrkes, blive mere fast eller sikker.

Traustveder (-veer), n. stadigt Veir; især om vedvarende Klarveir om Vinteren. B. Stift.

traut, ophørte; s. trjota.

trauta, v. n. (ar), stræbe længe el. vedholdende. Oftest: trauta mot, o: gjøre langvarig Modstand. Hertil **Trautebror**, m. og **Trautemor**, f. En som er udholdende i at gjøre Modstand el. Modsigelse. Hall.

trautall, adj. anstrengende, tung og langvarig; om Bevægelse eller Arbeide. Nordre Berg.

Traute, m. 1) en lang Anstrengelse; et Arbeide som varer længe (f. Ex. langt ud paa Aftenen), eller som maa fortsættes uafbrudt, indtil det er færdigt. Nordre Berg. (Mere alm. Trøyt). — 2) et vanskeligt Foretagende, en stor Styrkeprøve; noget som kun faa kunne udføre. Helg. Leggja Trautar syre nokon: forelægge En nogle vanskelige Opgaver, sætte ham rigtigt paa Prøve. G. N. þraut, f.

trauten, adj. vanskelig, møisom. Mest i Neutr. **traute(t)**; paa Jæd. traude.

trautom, adv. vanskeligt, med Møie. Gbr.

Trav, n. Besvær, Møie, Slid og Slæb. Ryf. og fl. Ogsaa i en fremmed Form: **Travali**, n. i Nordre Berg. (Fr. travail). Afvigende herfra er **Traval**, n. o: Skade, Uheld. Sdm.

trava, v. n. (ar), arbeide haardt, slæbe, strabadsere. B. Stift, Ryf. — **Travar**, m. En som har haardt Arbeide. **Traving**, f. Strabadser.

travarleg, s. travleg.

Trave, m. 1) Pjalt, Lap, Klud. Søndre Berg. og fl. (Ellers; Tave, Taffe, Tuffa, Traffe, Troffa og fl.). Jf. G. N. trefja: optrevle. — 2) en Stakkel, Stymper, et usselt Kræ; om Dyr, ogsaa om Mennesker. B. Stift, Ryf.

travleg, adj. møisom, besværlig. Ryf. Ellers: **travarleg** og **trevarleg**, Hall., **trevali'**, Østerd., **travali**, Ork.

Traa, f. Længsel, Higen, Attraa; ogsaa: Tragten, Stræben. Tel. og fl. G. N. þrá. — Om et andet „Traa" s. Trod, f.

traa, v. n. (r, dde), længes, hige, stunde efter noget; ogsaa: tragte, stræbe til et vist Formaal. G. N. þrá; Sv. trå. Nogle Steder især om Kreature, som ofte søge hen til et Sted (B. Stift), el. som længes tilbage efter en Flytning (Hall.). Ogsaa brugt i Formen **traast** (Imprf. traadest). Gbr. og fl.

traa, v. træde, trampe; s. treda.

traa, adj. 1) udholdende, utrættelig, som ikke let giver tabt: ogsaa: paaholden, paastaaelig. Han var so traa paa det. Han vinn, som traa er, og taper, som braad er, o: den udholdende vinder, den hastmodige taber. G. N. þrár (þrá); Sv. Dial. trå. — 2) tvær, modstræbende, uvillig; ogsaa: stivsindet, trodsig. Han er so traa til aa faa til, o: det er vanskeligt at formaae ham dertil. Temmelig alm. (Jf. tregg). — 3) langvarig, stadig; især om Veiret. Eit traatt Veder: Veir som staar længe paa samme Kant, uden at forandre sig. — 4) harsk, stram eller beesk af Smag; om Madvarer. Mest brugl. søndenfjelds. I Indh. hedder det **traaen**. Isl. þrár.

traabeitt, adj. tvær, uvillig. Jæd.

Traabukk, m. Tværdriver; s. Traaing.

Traad, f. Vei, Plads 2c. see Trod, f.

Traad, m. 1) Traad, spunden Snor. G. N. þrádr. (Jf. Ang. þræd, af þrávan: vinde, snoe; Ght. drât, af drâjan: dreie). I denne Betydning tildeels med Fleertal **Træder** (Træd'e, Sdm.), G. N. þrædr. — 2) Streng, saasom af Metal. Staaltraad, Massingtraad. — 3) Garn, Spind, Forraad af Traad. — **Traaddokka**, f. Traaddukke, Haspe. **Traadkart**, n. et lidet Traadnøgle. (Gbr.). **Traadløysa**, f. Mangel paa Traad. **Traadnysta**, n. Nøgle. **Traadstubbe**, m. Traadstump.

traada, v. træde; s. treda.

Traadom, m. 1) Udholdenhed. Lidet brugl. — 2) Tragten, Higen (= Traa). Sogn.

Traae, m. Udholdenhed, stadig Vedbliven; ogsaa en Tilstand som varer længe, f. Ex. om langvarig Kulde eller Tørke. Nbg. og flere. Isl. þrái: Trodsighed.

Traaelta, f. Overhæng, Paatrængen, idelig Søgen. Sogn.

traaen, adj. harsk; s. traa.

traagjengd, adj. flittig til at gaae, el. som gaar stadigt til et Sted, kommer idelig igjen til Stedet. B. Stift. Paa Sdm. **traagjengst**. I Ork. **traagongoll** (-gaangoll). Jf. tidgjengd.

traagraaten, adj. vedholdende i at græde; om Børn. Sdm.
Traaing, f. Tragten; s. traa, v.
Traaing, m. en stivsindet Person. Saaledes ogsaa: Traabukk, Traaveder, Traanavar, og om Kvinder: Traablaasa, Traakjeksa og flere.
traaka, v. n. (ar), 1) stræbe imod, vise Ulyst. Jæd. — 2) slæbe, arbeide med noget som gaar møisomt. — 3) gaae besværligt, om et Arbeide. Østerd. — Et andet Ord er „traakaas", v. n. udmattes, blive træt. Ork. Maaskee for trokast (o'); jf. Isl. þrauka: anstrenge sig.
traakall, adj. tvær, uvillig, trodsig. Jæd. I Sogn: **traaken** (traakjen) og **troken** (o').
traakirnad, adj. tung til at kjerne; om Fløde, som kræver lang Bearbeidelse førend den afgiver Smør. (Mest alm. traakjinna, ogsaa traakjidna). Ofte ogsaa om andre Ting, som kræve langt Arbeide, eller ere vanskelige at faae noget ud af.
Traakulde, m. længe vedvarende Kulde.
traalege, adv. vedholdende; s. traatt.
Traaleike, m. Udholdenhed ꝛc.
Traalæte, n. Uvillighed, Modstræben.
Traam, m. Kant, Bred; ogsaa en Karm eller Indfatning; s. Trøm.
traamjølkad, adj. tung at malke, om Køer. Oftere **traamylkt** (=myllt), Sdm. og fl. Andre St. tungmjelt, hardmjelt.
traana, v. n. (ar), blive harsk eller beesk (traa). Østl.
Traang (Trang o. s. v.), see Trong.
traankjen, s. trunken.
traanæm, adj. tungnemmet.
traarauta, v. n. bøge, brøle idelig el. vedholdende. Guldal.
Traaregn, n. længe vedvarende Regn.
traasaa, s. trosa.
Traaskap, m. Udholdenhed; ogsaa: Tværhed, Stivsind, Trodsighed.
Traasmak, m. harsk Smag.
Traass, n. Trods, Modvillighed. Ogsaa i en anden Form: **Trass**, Tel. og Østl. (See traassa). Paa Traass: til Trods, for at vise Modvillie, eller for at tirre (ligesom: til Meins). Afvig. „paa Trass", Østl. og „i Trass", Tel. (Landst. 772). Jf. Trot, og G. N. í þrá.
traassa, v. n. (ar), trodse, gjøre Modstand; ogsaa: stræbe ivrigt efter noget, holde længe ud, være „traa". Afvig. **trassa**, Tel. Østl. — Ordet støtter sig nærmest til traa (trodsig), men falder ellers ind under det tydske trotzen (Mht. tratzen). Jf. ogsaa G. N. þrjózka: Trodsighed, og þrjózkr: trodsig.
Traassa, f. Trosse, Skibstoug. Nt. Trasse, Trosse; Eng. truss.
traassug, adj. trodsig, gjenstridig; ogsaa: udholdende, utrættelig. Afvig. **trassig**, Tel. og fl.
traasøkjen, adj. paatrængende, utrættelig i at søge eller fordre noget. B. Stift. Isl. þrásækinn.
Traat, s. Trot.
traatt, adv. 1) vedholdende, idelig, jævnlig. G. N. þrátt. Ofte i Forbind. „tidt og traatt". — 2) ivrigt, hidsigt, med Kraft. — 3) møisomt, med Besvær. Det gjekk traatt: det faldt besværligt, der var store Hindringer.
Traatt, m. Udholdenhed ꝛc. s. Trott.
traatta, v. n. (ar), 1, udholde, taale; see trotta. Ogsaa: holde ud til en vis Tid (= trøyta). Indh.
traatta, v. n. (ar), 2, tragte, hige, stræbe efter noget (= traa, traast). Hard. Indh. Nordl.
Traatting, f. Tragten, Stræben.
traattug, adj. udholdende; s. trottug.
Traav, n. Trav, trippende Gang. Almindl. Setja paa Traavet: sætte i fuld Gang, tilskynde, drive. Østl.
traava, v. n. (ar), trave, løbe med korte Skridt; især om Heste. Sv. trafva; T. traben. — **Traavar**, m. en Traver; om Heste. **Traaving**, f. travende Løben.
Traavaa, en Hob; s. Treve.
Traaveder (=veer), n. Veir som bliver længe staaende uden Forandring; saaledes: en langvarig Tørke eller Kulde; ligesaa om langvarig Blæst fra en vis Kant. G. N. þrávidri. — **Traaveersbolk**, m. en lang Tid med samme Slags Veir. **Traaveersgard**, m. en Ring i Skyerne omkring Maanen, anseet som Tegn til lang Kulde eller Blæst. B. Stift.
traavedrall, adj. vedholdende med samme Slags Veir. „Dæ vardt traaværalt". Hall.
Tre, n. 1) Træ, mangeaarig Vært. Nogle St. afvig. **Tred** (ee), Nfj. Sdm., og i den bestemte Form: **Tred'e**, Sdm., **Trett'e** (ee), Rbg. Fleertal afvig. **Treo**, Rum., og **Trjøn** (med bst. F. **Trjøn'e**), Hall. Vald. G. N. tré (tildeels med pl. trjó, s. Homil. 192); Ang. treo, Goth. triu. — 2) Træ, Ved; som Materiale. Hertil mange Sammensætn., som Treband, Trenagle, Treskaft, Treskeid, o. s. v. — 3) et Stykke Træ; et Redskab af Træ; f. Ex. Hespetre, Lettetre, Sledetre. Især om et Trækar, i Modsætning til det som gjemmes deri; f. Ex. „Silde=tre", ɔ: Sildetønde. Kaupa Sild med Treet: kjøbe Silden med Tønden, nedsaltet i Tønder. — Det veks ikkje paa alle Tre: det er en sjelden Ting. Han legg ikkje tvau Tre i Kross: han udretter ingen Ting. Jf. Trollvid.
tre, s. tri. — **trea**, s. tridje.
Treakel, n. Lakrits. Nogle St. **Trehakel**; i Hall. **Treak**. Sv. Dial. triakel og fl. (Rietz 728). Jf. Holl. triakel og Eng. treacle, egentl. Theriak.
Trebjørn, n. et Navn paa Egernet. Rbg.

Trebola, f. Vable, Blære i Huden foraarsaget ved Gnidning paa Træ; f. Ex. ved at roe. B. Stift, Nordl. I Ryf. **Trebløra**.
Trebru, f. Træbro, Stokkebro.
Trebygnad, m. Bygning af Træ.
treda (e'), v. n. (**tred**, **trod**, **tradet**), træde, stige, gaae; ogsaa: trampe. Brugt i de sydlige Egne (Smaal. Tel. Hall. og fl.) med visse Afvigelser, især i Infin., som kun sjelden hedder **trœa**, eller **trea** (Landst. 351, jf. 51, 58), men derimod sædvanlig **traa**, altsaa traada, eller maaskee troda (o'). Saaledes ogsaa Imperativ: **traa** (hos Landst. „trod": 355, 356). De øvrige Former ere mere regelrette: Præs. **trœ** (trœr), Imperf. **tro** (jf. Landst. 8, 31, 351, 485) og Sup. **trae**; dog findes Ordet ogsaa ved Trondhjem (Ork.) med Imperf. **trau** og Sup. **traue**. I Nordl. derimod: **traa** (-r, dde), f. Ex. „han traadde upp Vottanne", ɔ: han traadte paa de vaade Vanter for at presse Vandet af dem. — Afvig. fra G. N. troda (tred, trad, trodit); jf. Ang. tredan (træd), Ght. tretan (trat); Goth. trudan. I de vestlige og nordlige Egne er det ellers ombyttet med det afledede **trøda** (-er, de). Andre Afledninger ere: Trod, f. og Trøde; jf. Trod (o'), Trad og Træde.
treen (tre-en), adj. træagtig, stiv, haard; om Græs og Urter. Helg. og flere. Andre Steder **trenad**.
Trefang, n. Træmateriale, Træværk; ogsaa om Redskaber af Træ. (Modsat Jarnfang). I B. Stift **Trefaang**.
[**treffa**, v. a. (er, te), træffe, ramme. Efter Tydsk treffen (egentl. samme Ord som drepa). — **treffast**, v. n. træffe sammen, passe. **Treff**, m. Træf; Tilfælde.
Trefole, f. Triblekkja.
Trefot, m. Træfod, Træbeen.
Treffa, f. i Forbind. „i dei Treffaa", ɔ: paa det Punkt, eller omtrent ved de Tider. Sdm. Formodentlig nyt Ord, af ovennævnte treffa.
Treg (e'), n. Fortrydelse. Mandal.
trega (e'), v. a. og n. (ar), 1) ærgre, gjøre misfornøiet. Det tregar meg. (Mindre brugl.). G. N. trega; Ang. tregian. — 2) v. n. fortryde, være misfornøiet, eller bedrøvet; erindre noget med Sorg eller Anger. Oftest med „paa". Han tregar paa det. Meget brugl. i B. Stift, Rbg. Tel. og fl.
Trege (e'), m. 1, Fortrydelse, Bedrøvelse, Sorg. Rbg. (Tregje). G. N. tregi, Ang. trega.
Trege (e'), m. 2, en Trevle, Sene el. mindre Muskel i Kjød. Tel. Hall. (Tregje). Mest i Fleertal (Tregar). Jf. G. N. tregi: Hindring (Knude?).
tregefull, adj. bedrøvet, sorgfuld.
tregeleg, adj. fortrædelig, slem, som man maa ærgre sig over. Sogn og fl.
tregg, adj. 1) fast, tæt, stærk; f. Ex. om Læder og Skindtøi. Nordre Berg. Nordl. — 2) uvillig, utilbøielig, som man maa nøde. B. Stift og fl. Sjeldnere **treg** (e'). G. N. tregr.
Treggleike, m. Tæthed, Fasthed.
Tregjenger, pl. m. Træsaaler i Sko.
Tre-gjord, f. Karbaand af Træ.
tregla, v. n. (ar), trælle, slæbe med noget (især uden Fremgang). Gbr. — **treglesam**, adj. møisom, besværlig.
Tregt, f. Tragt. (Holl. trechter, T. Trichter). Mest alm. **Trægt**. Afvig. **Trœtt**, Sogn; **Trœft**, Hall. Solør.
Trehake, m. Hage af Træ.
Trehav, n. 1) Hank eller Greb af Træ. 2) Gjærde af Træværk. Mandal.
trehendt, adj. ubehændig, uskikket til fiint Arbeide. Tel. og fl. I Ork. **trehenden**. — **Trehending**, m. en ubehændig Person (= Treneve).
Trehest, m. 1) Træhest (Legetøi). 2) en Rulle hvorpaa Fiskesnøret trækkes ind (= Vadbeine). Sdm. og fl. 3) en Klodrian, Stymper i Arbeide.
Trehøgd, f. den Høide over Jorden, hvortil de almindeligste Træer voxe.
treina, v. a. (er, te), strække noget, for at det skal blive langt nok. Ogsaa v. n. række til med Nød, forslaae knapt. Hall. Isl. treina: spare. (Maaskee fremmedt; jf. Fr. trainer: trække). — **Treining**, f. stærk Strækning; ogsaa Knaphed, Snæverhed.
treisk, adj. 1) besværlig, tung, trættende; f. Ex. ein treisk Ror: en besværlig Roen. Sogn, Nhl. (Neutr. treikst). — 2) trodsig, haardnakket, f. Ex. i en Paastand. Nordl. (Sv. tredsk. Jf. G. N. þrjózkr). — 3) paaholden, sparsom, karrig. Sdm. Ndm., ogsaa ved Trondhjem. — 4) klog, skarpsindig. Ryf. (Jf. D. trædsk). Slægtskabet dunkelt.
treisklege, adv. besværligt, med Vanskelighed. Sogn. Ogsaa **treiskt** (treikst).
treiv, s. triva. **treivst**, s. trivast.
trek (e'), adj. tyk, fyldig, drøi (= diger). Tel. Num. Hall. Buskr. (Jf. G. N. þrekinn: stærk).
trekast (e'), v. n. blive tykkere (= trekna).
Trekjer, og **Trekjerald**, n. Kar af Træ. Særskilt Trefat, Treskaal, Treøskja o. s. v.
[**trekkja**, v. a. (er, te), trække, optrække; betrække m. m. (Nogle Steder med Imperf. **trakte**). — **Trekk**, m. Træk, Fart; Vindpust ꝛc. Nye Ord, af Nt. trekken: drage.
Tre-klakk, m. see Trespetta.
Trekleike (e'), m. Tykkelse, Fyldighed, Omfang; s. trek.
Tre-klopp, f. s. Trespetta.
trekna (e'), v. n. (ar), blive fyldigere eller tykkere (s. trek). Tel. og fl.
Tre-knarr, m. Sortspætte (Picus martius). Mandal. I Sogn **Tre-kurr**. (Af den

trommende Lyd som den frembringer ved at hugge i Træerne). Jf. Vidkurr.
Trelappe, s. Tresole.
Trelengd, f. Trælængde, Stokkelængde.
Trem, s. Tram og Trøm.
Tremakk, m. Træorm, Larve som æder sig ind i Træ.
Tremerr, f. Træmær, Træhest.
trena (ee), v. n. (ar), egentl. blive haard som Træ. G. N. tréna. I Særdeleshed: 1) hærdes, blive stærk eller fast; om voxende Planter; ofte ogsaa om Mennesker: faae Kræfter, vore sig stærk. Nhl. Tel. Hall. — 2) fortørres, blive stiv og tør, f. Ex. om Græs. I Smaal. **trina**. — 3) lammes, stivne hen, som af lang Stillesidden; om Lemmer. B. Stift. Trena til: blive stiv eller lam. Trena i Hop: stivne til i en krum Stilling. — Particip **trenad**: stivnet, hærdet; stiv, lam; ogsaa: træagtig (= treen), om Værter. Tel. og fl.
Treneve (e'), m. Trænæve, o: ubehændig Person, En som ikke kan gjøre fiint Arbeide. B. Stift. (Paa Sdm. **Trenøve**). Andre St. Trehending og Trefinger.
trenga, v. n. og a. (**treng, trong, trunget**), have Trang, trænge til noget, behøve. Den anførte Bøining bruges kun i de sydligste Egne. Inf. hedder ogsaa **trønga**; sjeldnere **trøngja**. Præsens overalt stærkformet: **treng** (træng'e), eller **trøng**. Imperf. kun tildeels **trong** (traang), Rbg. Tel. og fl., ellers tildeels „traangde" og meſt alm. „trengde". Supin. **trungje**, Rbg. Tel.; nogle St. **traangje** (tronget) og ellers svagformet: trengt, trøngt, traangt. Jf. trungen. (Altsaa omtrent samme Bøining som slenga). Betydningen har vel egentlig været: klemme, knibe, være trang. Jf. G. N. þryngva (þryng, þröng, þrungit): trænge, trykke; Ang. þringan (þrang); Ght. dringan (dranc). — Trenga til: trænge til (En), behøve Hjælp af. Trenga um: behøve (noget). Eg treng ikkje um det: jeg behøver det ikke, er ikke forlegen derfor. Sv. tränga om (Rietz 752). Ogsaa uden Præpos. Han treng Mat. Dei trenga alt som dei faa, o: de faae ikke mere end de behøve. Det treng Tid: det kræver nogen Tid, o. s. v. — Ordet bruges ogsaa i et Slags passiv Form: **trengast** (trengst, trongst), o: behøves, være fornøden, f. Ex. Det trengst vel. Eg tykte, det trongst. (Mere alm. trengdest). Jf. Trong.
trengande, adj. trængende; s. trengd.
Trengd, f. 1) Trangheb, Snæverhed. (Nærmeſt til trong). G. N. þröngd. — 2) Trængsel; ogsaa Trang, Nød. Sjeldnere.
trengd, adj. 1) trængt, trykket. (Part. af trengja). — 2) trængende, som behøver noget. Eg er trengd um det (el. trengd fyre det): jeg behøver det, har Trang dertil. Me er ikkje trengde fyre slikt: saadant behøve vi ikke. Meget brugl. Hertil kvíletrengd, liggjetrengd og flere.
trengja, v. a. (er, de), 1) trænge, klemme sammen, gjøre trang. Trengja i Hop. Hertil **trengjast**, v. n. blive trangere. (Ikke meget brugl.). — 2) trænge ind paa, trykke, tvinge. Dei trengde oss paa alla Sidor. G. N. þröngva. — 3) trænge frem, komme igjennem med Møie. Trengja seg inn, ut, fram, og fl. Hertil et Subst. **Trengjing**, f.
trengre, s. trong.
Trengsla, f. 1) Trangheb, Mangel paa Rum. — 2) Trængsel, Tryk, Plage. Ogsaa i Formen **Trengsl**, f. og mindre rigtigt: **Trengsel**, m. G. N. pröngsl, f.
Trening (ee), f. Hærdelse; det at noget stivner; s. trena.
Trenning, s. Trinning.
Trepikka, s. Trespetta.
Trereide, m. Redskaber af Træ.
Tresaum, m. Trænagle, eller Rad af Trænagler. Heraf **tresøyma**, v. a. (er, de), nagle med Træ. B. Stift.
Treskald (e'), m. Tærſkel, Dørtrin (= Durstokk). Solør (Tresskall). Ogsaa i Formen **Treskjel** (Tresskjill), Tel. (Tinn); **Treskel**, Smaal. G. N. þresköldr og þreskjöldr; Ang. þrescvald, þerscvald; Eng. threshold; Sv. tröſkel, i Dial. traſkuld ɔc.
treskja, v. a. (er, te), tærſke, banke Kornet af Straaene. Meſt alm. i de sydlige Egne; ellers: **tryskja** (y'), Jæd. Mandal; **truska** (u'), Sdm. Ndm. Gbr., **trøska**, Nordl. (Jf. berja). G. N. þreskja; Goth. þriskan. Imperf. (treſkte) lyder gjerne som „tresste", nogle St. „trekſte"; Particip **treskt** (tresst, trekſt). — **Treskjar**, m. og **Treskjemann**, en Tærſker. **Treskjestav**, m. en Pleiel (= Tust). Buſkr. **Treskjeverk**, n. Tærſkemaſkine. **Treskning**, f. Tærſkning; ogsaa den Tid da Tærſkningen foregaar. Oftere **Treskjing**.
tre=skjeft, adj. forſynet med Træſkaft. **Treskjefting**, m. Kniv el. desl. med Træſkaft.
Tresko (ee), m. Træſko.
Treskoning, m. Slæde uden Jernbeslag. Smaal. Rom. og fl. Ogsaa om et Underlag af Træ.
Treslag, n. Træart, et Slags Træ.
Tresmide, n. Træ=Arbeide. Trondh.
Tresole, m. Træſaale. Nogle St. Trelappe og Tregjenger, pl.
Trespetta, f. Træpikker (Fugl); s. Spetta. Tel. Ogsaa kaldet **Treklakk**, m. Nordl. **Treklopp**, f. Sdm. **Trepikka**, Voss og fl. **Trevekkja**, Ndm. Ellers Vidhakka, Vidkleppe og fl.
tress (= **tresinnstjugo**), s. seksti.
Trestuv, m. Stub, Træſtamme.
tresøyma, v. s. Tresaum.
Tretopp, m. Top af et Træ.
trettan (ee), Talord: tretten (13). Sogn, Hard. og fl. Nogle Steder **tretta**, Rbg.

Vald. og fl., **trettaan**, Shl. Jæd., **trettaa**, Nhl. og fl. Andre St. **tretten**. G. N. þrettan; Sv. tretton (i Dial. mest alm. trettan).

trettande (ee), adj. trettende. **Trettandedag**; den trettende Dag i Juul (6te Januar). Ogsaa kaldet **Trettandehelg**, f. Den foregaaende Dag er **Trettand-aftan** (el. Trettandsdagsaftan), m. Jf. Tolvta.

tretti (ee), Talord: tredive (30). Nogle St. (især søndenfjelds) ombyttet med den forvanskede Form **trædeve** (trædve). G. N. þrjátigi (jf. þritugr); Sv. trettio. — Hertil **trettiande**, adj. tredivte. G. N. þritugandi.

Treung, f. Tridjung.

Trev (e'), n. 1) Loft, høitliggende Gulv; især et Høloft af Stænger eller løse Fjele. Søndenfjelds, dog ogsaa Jæd. og fl. Mest alm. udtalt som **Træv**, dog høres ogsaa Trev (e') og Triv (i') paa enkelte Steder. (Sogn). G. N. þref. Jf. Hjell, Skukk, Spong. — 2) Gallerie, Pulpitur i en Kirke (= Lem, Hjell, Yverlaup). Mandal og fl. — 3) en Lade, et Høhuus. Fosen. Jf. Trevlaan.

trevarleg, møisom; f. travleg.

Treve (e'), m. en Trave, en Hob af sammenlagte Bundter; især en Hob af skaaret Korn paa Ageren, indeholdende 24 Neg. Østl. og fl., sædvanlig udtalt **Træve**, tildeels **Træva**. I Mandal Træve, om 26 Neg. I Indh. **Traavaa**, om 24 Knipper eller „Kjerve“ af Løvkviste. G. N. þreß (om Korn); Eng. Dial. threave og thrave (12 eller 24 Neg); Sv. trafve (en Stabel).

Trevekkja, f. Træpikker; f. Trespetta.

Treverk, n. Træværk i en sammensat Indretning; Deel som bestaar af Træ.

Trevete, f. Trivetter.

Trevlaan, f. en Ladebygning. Fosen (Trævlaan). S. Trev, 3.

Trevle (e'), m. Splint, Spaan, smalt Stykke. Mandal. Slaa i Trevlar: slaae sønder, knuse. G. N. trefill: Pjalt. Jf. Trave og Triffa.

trevug, graadig; f. trivsjug.

Trevyrke (y'), n. Træmateriale.

Treæring, f. Triaaring.

Treølm, f. Torhjelm.

tri, num. tre (3). I Neutr. **try**. Nogle Steder med tre Former, en for hvert Kjøn, nemlig: **tri**, m. **trjaa**, f. og **try**, n.; andre Steder med to Former: **tri** (m. f.) og **try**, og mangesteds kun med een Form: **tri**; afvig. **tre**. Mindst bekjendt er Femin. **trjaa**, Sæt.; **triaa** (el. **treaa**), Voss; **tryaa**, Hall. Vald. Langt mere udbredt er Neutr. **try**, B. Stift, Hall. Vald. og flere; i Nhl. **tryg**; i Sæt. i en ældre Form: **trju**. G. N. þrír, þrjár, þrju. Ang. þri, þreo. — Af Kasusformer mærkes et Akkus. **trjaa** (el. tryaa) af Maskul. i Hall. og Vald. f. Ex. „Han hadde tryaa Søne“. (G. N. þrjá). Paa Sdm. forekommer et Dativ „tremaa“, f. Ex. „paa trem'aa Sta'“, ɔ: paa tre Steder. (G. N. þrímr). Et Nomin. „trir“ i Nhl. ansees som forældet. Jf. tvo.

Trialning, m. en tre Alen lang Stok.

Triaaring, m. tre Aar gammelt Dyr, for Ex. Hest. Nogle St. **Triæring**, Sogn, Gbr.

Tribeite, n. Kjøreredskab med Skagler for tre Heste. Østl. (Tre-).

Triblekkja, f. Bukkeblade (Menyanthes trifoliata). Ogsaa kaldet **Triblad** og „Trebla'blekke“, Smaal. Paa Sdm. **Trefole** (oo). Ellers Myrkong og Saltgras (Tel.), Bukkeblad (Ryf.), Geitklauv (Gbr.).

Tribyrding (y'), m. en liden Baad, som har tre Bord eller Planker i Siden. Ryf. (Tribyring).

tridje (i'), adj. tredie. Nfj. Sdm. Andre St. **trije**, **tre'e**, og søndenfjelds mest alm. **trea**. G. N. þriði (acc. þriðja). Halv tridje: to og en halv. Tridje kvar: hver tredie. Tridje-Parten: Trediedelen.

Tridjung, m. en Trediedeel. Brugt i Formen Triung og Treung. Sogn, Hall. og fl. G. N. þriðjungr.

trifeld, adj. bestaaende af tre Dele; trefoldig, tredobbelt. Nordl. (trefellt). Andre St. tildeels **trifaldad**, og sjeldnere **trifald**. G. N. þrífaldr. Jf. feld. — **trifeldt**, adv. tre Gange, tredobbelt.

Triffa, f. Klud, Lap; ogsaa Tørreklud, Haandklæde. Søndre Berg. (Tripsa). Nogle St. **Troffa** (Tropsa). Jf. Trave og Tuffa.

triføtt, adj. trefodet, f. Ex. om et Bord.

trigardad, adj. bestaaende af tre Gaarde eller Gaardbrug. Mest i Neutr. f. Ex. der er trigardat. Tel. (trigara).

trigjegnd, f. trilagd.

trigjølmad, adj. deelt i tre Rum (f. Gjølming). Opdal.

Trihyrning (y'), m. Trekant. (Sjelden).

trihyrnutt, adj. trehjørnet, trekantet. (Oftest: trihynnutt).

trihøg, adj. som har tredobbelt Høide, eller tre Etager. Tel. I Hall. **trihøgda(d)**.

Trikant, m. trekantet Stykke eller Figur; Trekant. — **trikantad**, adj. trekantet.

Trikeiping (kj), m. Baad med tre Aarepar. Mindre brugl.

triklovvd, adj. kløvet i tre Dele.

trilagd, adj. tredobbelt, sammenlagt af tre Dele; f. Ex. om Traad. Jf. tritaattad. Hedder ogsaa trigjegnd (trigjengd?), Tel.

Trilegg, m. Deel af et Garn, omfattende tre Masker i Bredden. Sfj.

Trill, m. en Tridse, liden rund Skive; ogsaa en Top eller Legebold.

trilla, v. n. og a. (ar), 1) trille, rulle. (Sv. trilla). Nogle Steder **trulla**. Jf. Eng. troll. — 2) v. a. rulle noget afsted,

vælte, f. Ex. en Tønde. — 3) føre paa en Trillebør.

Trilla, f. Trillebør, Hjulbør. Ogsaa kaldet **Trillebaar** (el. -baara), f.

Trilling, m. s. Trinnling.

trilta, v. n. trippe, løbe. Gbr.

trilutad (u'), adj. tredeelt, bestaaende af tre Dele. Hall.

Trimastring, m. tremastet Fartøi.

Trimenning, m. Næstsødskendebarn, Slægtning i tredie Led. G. N. þrímenningr. **Trimenningsborn**, pl, Slægtninger i fjerde Led.

trimjølka, v. n. (ar), malke tre Gange om Dagen. Indh. (Skogn), „tremjølk". (Jf. trimunda). **Trimjølking**, f. en Tid da Køerne malkes tre Gange, nemlig ved Midsommer. Jf. Ang. þrimilce (thrimilche): Mai. — **Trimjølkblomster**, m. Kabbeleie (Caltha palustris). Sv. Dial. trimjölksgräs (Rietz 751).

trimunda, v. n. (ar), gjøre noget til tre forskjellige Tider; især: malke tre Gange. „tremunna", Helg.

trimæla, v. n. (er, te), give tre „Maal", fodre Kreaturene tre Gange om Dagen. Sfj.

Trimæling, m. Ager til Udsæd af tre „Mæler" Korn. Sogn. Jf. Saaldsaad.

trina, stivnet; s. trenad.

Trinating, m. Hase med tre Nødder. Sdm.

trinn, adj. tredeelt (?); eller blot: tre (jf. tvinn). I Hall. **trenn**, saaledes „trenne Gøngu": tre Gange. G. N. þrennr, þrennir.

Trinning, f. (?), Tredeling. Kun i Forbind. med „i"; saaledes „i Triningaa" (Triningom): i tre Dele eller Skifter. Nhl. „I Trenning", Hall. G. N. þrining, þrenning. Jf. Tvinning.

Trinnling, m. Trilling, Barn af en Trillingfødsel. Tel. Mandal. Andre Steder **Trilling**. Jf. Tvinnling.

Trinsa, f. en Bager-Rulle (Kjevle) med dybe Skurer eller udskaarne Ruder. Gbr. Vald. **trinsa**, v. a. (ar), bage eller presse Brød med en saadan Rulle. Hertil „Trinsebrø(d)" og „Trinsekaku(r)".

[**Trint**, m. i Forbind. „um ein Trint", ɔ: omtrent (= umkring). Buskr. (Nedertydsk).

trinta, v. n. (ar), styrte omkuld, vælte, rulle. Sdm. og fl. Jf. krinta.

trinætt, adj. tre Nætter gammel; f. Ex. om Iis. Valders. G. N. þrínættr.

Trinætting, m. Unge som er tre Nætter gammel; især om Kalve. Vald.

Trip (i'), n. en liden Afbrydelse i en Vei eller Gang; et Sted hvor man maa stige høiere eller dybere eller ogsaa tage et længere Skridt. Sdm. (søndre Deel). G. N. þrep: Forhøining ɔc.

trippa, v. n. (ar), trippe, løbe let.

Tripsa, f. Triffa.

triromad (treroma), adj. trerummet.

Trirøding, m. Baad med tre Aarepar (Røde). Paa Sdm. Trerøding og Trerøring. Andre St. Seksæring.

Trirøming, m. Baad med tre Rum, omtr. som Trirøding. Nordl. (Trerømming).

trisett, adj. sat i tre Rader; tredobbelt besat. Hall. og fl.

triskift, adj. deelt i tre Dele. — **triskifta**, v. a. skifte i tre Parter.

triskjera (e'), v. a. skjære i tre Stykker. — **Triskjering**, m. Fisk som er passende stor til at skjære i tre Stykker. B. Stift.

Trissel, m. Tridse, rund Skive, f. Ex. i en Blok. Sogn og fl. Andre Steder **Triss**. Sv. trissa.

tritaattad, adj. sammensnoet af tre Traade (Taatter); tredobbelt. Hedder ogsaa **tritætta(d)**, Hall. Vald.

tritindad, adj. tretandet; trepigget.

tritrædd, adj. om Væv, hvori Traadene ligge tredobbelt. Jf. tvitrædd.

Tritur, m. en Dands som opføres af tre Personer. (Tre-tur).

tritæra, v. s. tvitæra.

Triung, s. Tridjung.

Triv (i'), n. Lykke, Fremgang. Ryf. Dei stræva myket, men d'er ikkje nokot Triv med det. G. N. þrif.

triva, v. a. og n. (**triv**, **treiv**, **trivet**, i'), gribe, snappe, tage hurtigt eller med et Ryk; ogsaa v. n. snappe efter noget. Meget brugl. vest og nord i Landet. G. N. þrifa (þreif). Han treiv det fraa meg. Triva etter nokot: forsøge at gribe det. Triva i (el. uti): gribe fat paa, fatte med Haanden. Triva til: gribe til, begynde paa noget med stor Hast. „Ein Triv-til", el. „Triv'ti", en Benævnelse paa En, som jævnlig har Hastværk, eller som griber hurtig fat paa Tingene. B. Stift.

trivande, adj. bekvem at gribe til. D'er ikkje trivande til: det er ikke let at faae fat, ikke nær ved Haanden.

trivast, v. n. (trivst, treivst, trivest, i'), trives, være frisk og vel tilpas; ogsaa: befinde sig vel paa et Sted, om Mennesker og Dyr; ligesaa om Værter: passe godt til Stedet, komme sig godt, vore frodigt. Alm. G. N. þrifast; Sv. trifvas; Eng. thrive. Forholdet til triva er noget dunkelt. (Jf. „taka seg", i Betydn. blive fed).

triveleg, adj. 1) trivelig, frisk, frodig. — 2) om Sted eller Tilstand: livlig, behagelig, som man kan befinde sig vel ved.

triven (i'), adj. 1) greben, tagen. (Part. af triva). — 2) frisk, rask; el. oftere: virksom, driftig, arbeidsom. Temmelig alm. G. N. þrifinn (virksom); Sv. trefven. I Utidom er Trolli trivnaste. (Ordsprog, i B. Stift).

Trivetter, m. tre Aar gammelt Dyr. **Trivetterfisk**, Fisk som antages at være tre Aar gammel. Ryf. Afvig. **Trevet**, m. om

en Hest, og **Treveta** (for Trivetra), f. om en Hoppe. Nordre Berg. — Ordet er vel egentlig Adj. ligesom G. N. þrivetr.

trivjug (i'), adj. trivelig, frisk. Hall. Hertil hører vel ogsaa „trevug": graadig, som har stærk Madlyst. Vald.

trivla (i'), v. n. (ar), famle, føle sig for, gramse eller lede efter noget, som i Mørke. Temmelig alm., undtagen i de nordligste Egne. G. N. þrifla. Trivla seg fram: famle sig frem. Figurl. Han trivlar ikkje etter kvat han skal segja: han famler ikke efter Ordene; han veed hvad han skal sige.

Trivling (i'), f. Famlen, Søgen.

Trivn (ii), f. Trivelse. Hall.

Trivnad (i'), m. Trivelse, Friskhed; ogsaa: Velmagt, god Fremgang. Sfj. og fl. G. N. þrifnadr; Sv. trefnad.

Trivskap (i'), m. Velmagt (= Trivnad).

Trivsla (ii), f. Trivelse, Velbefindende. Nogle St. **Trivsl**. Jf. Trivn og Trivnad. Et Par andre Former skal ogsaa forekomme, nemlig **Trivd** og **Trift**, f.

trivsleg (ii), adj. livlig, behagelig (s. triveleg, 2). Søndre Berg.

Triæring, s. Triaaring.

trjaa (3), s. tri.

Trjosk (Triosk), m. Ringvæg; den Ring som danner Siderne i et Kar, især forsaavidt den bestaar af en enkelt sammenbøiet Skive (s. Baug), saasom i en Æske, et Sold, et Blikspand o. s. v. Jf. Skotrjosk. Meget udbredt i forskjellig Form: **Trjosk** (oo), Voss, Hard., **Trosk** (oo), Tel., **Trjøsk**, Hall., **Trøsk**, Nordre Berg. Nordl. Østl. (Solør ꝛc.), **Trusk**, Rom. Formen Trøsk har tildeels Fl. „Trøskjer", og er maaskee opfattet som Trøysk. Slægtskabet dunkelt.

Trjot (?), s. Trot.

trjota (triota), v. n. (**tryt**, **traut**, **trotet**, o'), faae Ende, ophøre, ikke vare længere; saaledes ogsaa: blive for lidet, fattes, mangle. Temmelig alm. Infin. lyder forskjelligt: trjota (oo), trota, trjøte (ø'), trøte, tryta, tryte. G. N. þrjóta; Sv. tryta. Det traut upp: det sluttede, fik Ende. Det tryt inkje: det ophører ikke, der vil altid blive nok. Giv det aldri maa trjota, o: fattes. Tildeels med Dativ, f. Ex. Det tryt honom inkje: det bliver altid nok for ham. — Ordet skulde ogsaa have en anden gammel Betydning: blive træt, udmattes (G. N. þrjóta, Ang. þreotan, o: udmatte); hertil de afledede: Traute, trota (o'), trøyta, trøytt. Jf. Particip troten.

Trjoting, f. Ophør, Ende; s. Trot.

trju (= try), s. tri.

Trjug, m. Sneesko; s. Truga.

trjuga (af Trjug), s. trygja.

Trjøn, s. Tre. — **Trjøsk**, s. Trjosk.

Tro, n. s. Trod. — **tro**, v. s. treda.

Tro, f. (Fl. **Trør**), 1) en udhulet Blok, et langagtigt Kar som er dannet ved Udhuling. Østl. (Smaal. Gbr.). Afvig. **Tron**, Hall. (Andre St. Brydja, Kupa, Stokk). G. N. þró (pl. þrœr); Ang. þruh. — 2) en Rende, Vandrende af Træ; f. Ex. ved en Mølle. Gbr. Østerd. Trondh. Nordl. (Andre St. Slok el. Renna). — Om et andet Tro (f.) s. Troda.

Trod (oo), n. 1) Stænger, Stavrer; især om „Hestrod", o: Stænger og Stager til en Hesje (s. Hesja). Nordre Berg. G. N. tród. — 2) Tagfjele, Taglægter; den Deel af Taget som bestaar af Træ (i Modsætning til Tørvdækket ovenpaa). Mere alm. (Nordl. Trondh. Berg. Hall. Tel. og fl.). Sv. Dial. trod. Heraf trøda. Jf. Trodskida.

Trod (oo), f. Trædebræt; s. Troda.

Trod (o'), f. en meget betraadt Plads; en Vei eller Plan hvor Jorden bliver meget tiltrampet eller sammentraadt, saasom ved Indgangen til en Gaard. Sogn, Tel. og fl. Sædvanlig udtalt **Traa**, sjeldnere **Tro** (o'). G. N. tröd. Jf. Trad, Træde og Trokk.

Troda (oo), f. 1) en Stang, en lang og tynd Træstamme; saasom en Fiskestang (Fiskestroda), eller en Hesjestang (Hestroda). Nordre Berg. og fl. Nogle Steder **Troa** (Troe); afvig. **Trøe**, Gbr. G. N. tróda. — 2) Fodbræt langs en Bænk. Tel. (see Landsk. 591). — 3) Trædebræt i en Væverstol (ellers kaldet Trøda). Indh. i Formen **Tro**. I Sogn: **Traa**. (Sv. tråda).

Trodfjøl, f. Tagfjel. (Lyder som „Trofjøl" selv der hvor „Trod" udtales tydeligt).

Trodførar, m. en Søfugl (= Straa-And).

Trodlengd, f. en enkelt Stanglængde i en „Hesje". Ogsaa kaldet Skot.

Trodnavar, m. en Naver af den Størrelse som behøves for Nagler i Tagfjele.

Trodskida, f. Tagfjel. Hall. (Troskjie). Formodentlig har „Trodet" fordum bestaaet af kløvede Stænger.

Trodskot (oo, o'), n. et Skuur hvori „Hestrod" opstables for Vinteren.

Trodvegg, m. en Væg som kun bestaar af opstablede Hesjestænger (Hestrod). Sdm. Udtalt Trovegg.

Trog (o'), n. et Trug, aflangt Fad. Nogle St. afvig. **Traug** og **Trau** (Østl.). I Hall. **Trøg**. G. N. trog; Sv. tråg. Jf. Trygel.

Trog-ost, m. et Slags æltet Ost. Hall.

Trokk (o'), f. en meget betraadt Plads, et Sted hvor Jorden er haardt sammentraadt, saasom i et Gaardsrum. Tel. og Østl. (Jf. Trod og Gald). Nærmest af trakka.

Troll, n. 1) Trold, Vætte; Væsen som forvilder, skræmmer eller gjør Skade. (I Folkesagn). Hertil Bergtroll, Skogtroll og flere. G. N. troll (tröll). Jf. trolla og trylla. — 2) et Uhyre, et Skræmsel; om Dyr eller Mennesker, som udmærke sig ved

en frygtelig Dristighed, Graadighed, Arrighed eller deslige. D'er eit Troll til aa gjera Ugagn. Eit Troll til aa eta. D'er Troll til Hest ꝛc. Nogle Steder fornemmelig om Rovdyr, især Ulven. (Hall. og fl.). — 3) et Dyr af besynderlig Skikkelse, el. afvigende fra de mest bekjendte Former; saaledes om Bløddyr eller Mollusker i Søen: Sjotroll, Toknetroll, Krossstroll og fl. Ogsaa temmelig alm. om krybende Insekter; f. Ex. D'er fullt av Troll i Graset. Det kom eit Troll upp yver Foten. (Sv. Dial. troll). — 4) et Slags ondartede Bylder; tildeels anseede som Følge af Insekters Stik. Tel. Nordl. og fl. Ogsaa kaldet Trollverk. Jf. Aama. — 5) en vis farlig Indvoldssygdom, hos Heste eller Køer. B. Stift. Det sidste kunde maaskee være en Afledning af „trolla", da nemlig flere Sygdommes Navne grunde sig paa et Begreb om Forherelse.

trolla, v. a. og n. (ar), 1) forhexe, fortrylle. Jf. trylla. — 2) bevirke ved Trolddom, f. Ex. trolla upp ein Storm. (J Folkesagn). — 3) gjøre Troldkunster, hexe. Sv. trolla.

Trollblaaster, m. en vis Hudsygdom (omtrent som Alvgust). Helg.

Trollbær, n. Bær som ere usunde el. ikke bør ædes, saasom af Troldhæg (Rhamnus), af Fiirblad (Paris) el. Druemunke (Actæa).

Trolldom, m. Trolddom; f. Trollskap.

Trolldrykk, m. Trylledrik; ogsaa meget stærk Drik. Saaledes **Troll-øl**, n. om usædvanlig stærkt Øl.

troll-elt, adj. forfulgt af Trolde, eller ogsaa af Udyr. Hall.

Trollfisk, m. ubekjendt Fisk af besynderlig Skikkelse.

Trollfugl, m. Fugl som forvilder eller fortryller. (J Folkesagn).

trollgjengt, adj. n. om et Sted, hvor Trolde skulle have sin Gang. Ndm.

Trollgrip (i'), n. et Sygdomstilfælde, som ligner en stærk Trykning, f. Ex. i Hovedet. (Egentl. Berørelse af Trolde). Berg. Stift.

Trollgryta, f. Jættegryde, en rund Huulning i en Klippe.

Trollham, m. Skikkelse som er paakommen ved Trolddom; ogsaa: en hæslig Figur.

Trollhegg, m. Tøstetræ (Rhamnus Frangula). B. Stift. Ellers kaldet Brakall (Østl.), Svarthegg (Gbr.), Hundhegg (Indh.), Hundvid (Sdm.).

Trolling, f. Tryllerie, Hexerie.

Trollkjerring, f. Troldkvinde, Hex; ogsaa: kvindelig Trold, Jættekvinde. — **Trollkjerringsmer**, n. Troldsmør (Nostoc). Indh.

Trollklysa, f. Skumdyr (Cicada). Hadeland. Ogsaa kaldet **Trollspytt**.

trollkunnig, adj. tryllekyndig.

Trollkunst, m. Tryllekunst.

Trollmann, m. Troldmand, Hexemester. Hedder ogsaa **Trollkall**.

Trollnysta, n. Haarbold; f. Finnball.

Trollord, n. Trylleord. 2) Signeformular mod „Trollverk". Helg.

Trollpose, m. = Lake, Marlake. Ork.

Trollrida (i'), f. en farlig Indvoldssygdom hos Dyr, især Heste. Brugt i afvig. Former: **Trollreaa**, Ndm. (?), **Trollrødu**, Selbu (Tydal) og **Trollruu**, Opdal, Ork. Ellers i anden Form: **Trollrid** (i'), eller Trollre', n. Gbr., og **Trollriv** (i'), n. Gausdal.

Trollring, m. Tryllering; ogsaa Tryllekreds, fortryllet Cirkel.

Trollskap, m. Trolddom, Hexerie; ogsaa om en slet eller fortrædelig Tilstand. Et andet Ord er **Trollskap**, n. Troldeskikkelse.

Trollskot, n. et Slags hastig paakommende Sygdom. Hadeland.

trollsleg, adj. styg, slem, fortrædelig, eller som forhexet. G. N. tröllslegr.

Trollstig (i'), n. en vis Qviensygdom. Hall. Jf. Stig.

Trolltang, n. et Slags bredbladet Tang. Helg.

Trollty, n. Troldpak.

Trollunge, m. slem, ustyrlig Unge.

trollutt, adj. 1) fuld af „Troll" (Udyr, el. Krybdyr). — 2) led, slem, ondskabsfuld. Mest brugl. i Trondh. Stift, i Formen trollaatt.

Trollveder (-veer), n. et farligt, forfærdeligt Veir; Skadeveir.

Trollverk, m. et Slags slem Byld (omtr. som Flisma). Jf. Troll, 4.

Trollvid (-ved), m. Hjortetorn (Rhamnus catharticus). Rom. (Har ellers et mere bekjendt Navn, nemlig „det Tre som Fanden skaadde Geit'a under". Østl.). Paa andre Steder skal Trollved betegne Kjælderhals, m. m.

Trom (o'), Kant; f. Trøm.

Tron (Kar), f. Tro.

trona (oo), v. n. (ar), vore og trives, blive fyldig, blive før og stærk. Helg. Oftere i Formen tronast. Falder sammen med G. N. þróast (jf. þroskast og þroski).

Trondheimar, m. Indbygger af Trondhjem. Lidet brugl. da det sædvanlig hedder Trondheimsmann, Trondheimsfolk osv. Stedets Navn lyder som **Trondeim**, og ellers Traandeim (Gbr.), Trandeim (Sdm.), Trannum (Østerd.).

Trong, m. 1) Trangbed, Mangel paa Rum; Trængsel. Det vil alle sjaa Romet, og ingen Trongen. (Ordsprog). Jf. Manntrong, Hovtrong. Alm. udtalt som **Traang**; sjeldnere **Trøng**. G. N. þröng, f. — 2) et Bjergpas, en trang Sti eller Vei. Nordl. (G. N. þröng, n.). Ogsaa en Snævring i Vandet, et Sund, en Strøm. Østerd. — 3) Trang, Forlegenhed. (Mindre brugl.).

D'er ikkje nokon Trong fyre det: det er ingen Nødvendighed. Jf. trenga.

trong (traang), adj. 1) trang, snæver, smal. G. N. þröngr. Ogsaa: urydbelig, opfyldt af Ting som staae i Veien, el. til Hinder. Her er so trongt um: her er knapt Rum, liden Leilighed til at bevæge sig. — 2) vanskelig, besværlig; om Omstændigheder. D'er trongt fyre deim: de have knappe Kaar. Det var tronga Tider: trykkende Tider. Jf. trengja. — Ordet har paa nogle St. Kompar. **trengre**, og Superl. **trengst**; ellers mest alm. trongare, trongaste.

trongbygd, adj. tætbygget; om et Bosted, hvor Husene staae tæt sammen.

trongbølt, adj. tæt beboet; om et Sted hvor der boer meget Folk paa et knapt Rum. Hall. (trøngbølt). Isl. þröngbýlt.

trongfjellad, adj. som har smale Dalstrøg og steile Fjelde; om en Landstrækning. B. Stift (traangfjella).

trongfør, adj. trang eller besværlig for en Gjennemfart. (G. N. þröngfœrr). Mest i Neutr. Her er trongført.

tronghalsad, adj. smalhalset, f. Ex. Flaske.

trongleg, adj. noget trang.

Trongleike, m. Trangheb.

Tronglende, n. et snævert Landstrøg, et Sted hvor der er lidet Rum til Vei eller Færdsel, saasom i en trang Dal. G. N. þrönglendi.

tronglendt, adj. trang for Færdselen, indskrænket, fuld af Hindringer.

trongna, v. n. (ar), blive trangere.

trongrømd, adj. snæver, indskrænket.

Trongrøme, n. Trængsel, Indskrænkning af Rummet. Standa til Trongrøme: staae i Veien, optage for meget Rum. B. Stift, Nordl. og fl. (Traangrøme). Hedder ogsaa **Trongrømd**, f (Trøngrymd, Hall.). Jf. Angrøme.

trongsett, adj. tæt besat, opfyldt med Ting som optage megen Plads; f. Ex. om en Stue. B. Stift. I Rbg. **trongstillt**.

trongsjoad, adj. trang for Færdselen; om en Søvei imellem Skjær eller Banker. Mest alm. „traangsjøa".

trongsløg, adj. trang til at slaae paa; om Eng, som er fuld af Steen eller Krat. B. Stift. Modsat romsløg.

Trongstig, m. Klemme, Knibe; Sted med en trang Passage. B. Stift.

trongstillt, s. trongsett.

trongt, adv. trangt, tæt sammen. Sitja trongt; standa trongt, o. s. v.

trongvoren (o'), adj. noget trang.

tronken, s. trunken.

Tropp, f. Trappe; Stillads til Opstigning. Nogle St. **Trapp**. Fleertal tildeels Trapper, Rbg. (?), og Trepper (Trepp'a), Hall. — Halda Tropp: holde lige Skridt, gaae lige fort, kappes med hinanden. B. Stift. (Hører maaskee til et andet Ord).

Tropp, f. (2), Prop; s. Topp, f.

Troppegang, m. Trappegang.

Troppestig (i'), n. Trappetrin.

Tropsa, s. Trissa og Tussa.

Tros (o'), n. Kvas, affaldne Kviste i Skoven; halvraadne Grene som lettelig brækkes. (Jf. trysja). Temmelig alm. (undtagen i de nordligste Egne). G. N. tros; Sv. Dial. trås. D'er Tros i alle Skogar (Ordsprog): brudne Kar i alle Lande.

trosa (o'), v. n. (ar), brække eller knuse noget (= trysja); ogsaa: brage, knitre, som naar Træ brækkes i Stykker. Hard. og fl. I Ork. **traasaa**.

Trose (o'), m. urenset Korn (= Drose). Smaal. i Formen Traasaa.

Trosk (oo), s. Trjosk.

Troskie og **Troskot**, s. under Trod.

trosleg (o'), adj. svag, brøstfældig, som taaler lidet. Tel. Oftere i Formen **trosuleg** (o'). I Nedenæs **trosaal** (o'): let at brække.

Trost (o'), Drossel; s. Trast.

Trosvid (o', i'), m. Brændeved af nedfaldne eller halvraadne Kviste.

Trot (o'), n. Slutning, Ende, Ophør; ogsaa: Mangel, det at man har intet tilbage. Tel. og fl. (Af trjota, traut). G. N. þrot. D'er inkje Trot paa: det faar ikke Ende, det vedvarer uafbrudt. — Afvigende herfra er „Trøt" i Forbind. „bøla Trøt", o: byde Trods, sætte sig til Modværge. Valders. G. N. bjóða þrjót.

trota (o'), v. n. (ar), blive træt eller udmattet; give tabt af Udmattelse. Sæt. Tel. Particip **trotad**: udmattet, opgiven, som ikke holder ud længere. „Han sprang, til han var reint trota". Jf. G. N. kominn at þrotum.

Trote (o'), m. Hævelse, Betændelse i syge Lemmer. Temmelig alm. Nogle St. Trøte, Traata og Traataa (Smaal.). G. N. þroti. Jf. truten og trutna. — **Trotevol** (o', o'), m. en langagtig Forhøining paa Legemet, opkommen ved Hævelse, f. Ex. efter et haardt Slag. B. Stift.

troten (o'), adj. 1) ophørt, kommen til Ende. (Part. af trjota). G. N. þrotinn. — 2) blottet, lens, som ikke har mere tilbage. Brugt i Sammensætn. som mattroten, kosttroten. — 3) hovnet, opsvulmet; s. truten.

trotna (o'), v. n. hovne, svulme; s. trutna. I Hall. adskilles „trøtna": hovne (om Kjød), og „trutna": svulme ud, om Træ.

Trott (oo), m. 1) Udholdenhed, Taalmodighed, stadig Flid. B. Stift, meget brugl. Han heve ikkje Trott til det: han bliver snart kjed af det; han er ikke taalmodig nok til at holde ved. Det vil god Trott til slikt: der behøves god Taalmodighed til saadant Arbeide. — 2) Styrke, Kræfter til at holde ud. Søndenfjelds; ofte i en anden Form: **Trotte** (oo), Tel. og **Traatt**, Østl. Gbr.

D'er ikkje nokon Traatt i honom: han har noget svage Kræfter. G. N. þróttr: Kraft; jf. Ang. þroht: Arbeide, og þrówian: taale, udholde.

trotta (oo), v. n. og a. (ar), taale, udholde; ogsaa: mægte, formaae, være i Stand til; f. Ex. Dei trotta ikkje meir. Han trottar ikkje aa ganga lenger. B. Stift, Tel. Ellers i en anden Form: **traatta**, Østl. Hall. Gbr. Ork.

trottlaus, adj. ustadig, som snart bliver kjed (= utrottug). **Trottløysa**, f. Mangel paa Flid eller Udholdenhed.

trottug, adj. 1) udholdende, flittig, stadig, el. som ikke let bliver kjed. B. Stift, meget brugl., oftest i Formen **trottig** (oo). — 2) kraftfuld, stærk, som taaler meget. Tel. og fl. I Hall. **trøttug**, og ellers **traattug**, Gbr., **traattau**, Smaal. G. N. þróttugr, -igr.

trottugt (oo), adv. flittigt, stadigt.

Trovegg, s. Trodvegg.

Tru, f. 1) Tro, antagen Mening; ogsaa: Tiltro, Tillid. G. N. trú. Han fekk deim paa Tru i: han fik dem til at troe det. Dei hadde god Tru til honom. Eg fekk ei laak Tru, o: en Mistanke, Mistro. — 2) religiøs Tro, Religion. Dei hava ei onnor Tru i det Landet. (G. N. trú). — 3) Troskab, Ærlighed. Lidet brugl. saasom i Forbind. i Tru og Æra: i al Ærlighed. I god Tru: oprigtigt, uden List. Giva si Tru: give Troskabsløfte. Jf. Trumaal.

tru, adj. tro, paalidelig, ærlig; ogsaa: trofast, hengiven. G. N. trú(r). Gaar tildeels over til **truen** og **trugen**; i Rbg. og Tel. trugjen (Fl. trugne). Jf. Sv. trogen. Ordet forbindes undertiden med et Objekt i Dativ; f. Ex. han var meg tru.

tru (trua), v. n. og a. (r, dde), 1) troe (en Beretning), ansee noget for Sandhed. Me hava trutt, at det var so. G. N. trúa; Goth. trauan. Ogsaa: tænke, formode, ansee som rimeligt. Eg trur (at) me koma for seint &c. — 2) have Tiltro eller Tillid til (en Person). Eg trudde honom so vel. Dei er ikkje til aa tru, o: man skal ikke stole for trygt paa dem; de kunne nok gjøre et Puds. — 3) ansee for tryg eller uden Fare. Sædvanlig reflexivt (tru seg). Naar han berre trudde seg: hvis han kun holdt sig sikker, ikke havde noget at frygte. Tru seg til, el. tru seg um: driste sig til, vove. Eg trudde meg ikkje um det: jeg turde ikke indlade mig derpaa. (B. Stift). — Særskilt bruges „tru" som et Slags Imperativ i et Ønske, f. Ex. Tru, eg var der, o: gid jeg var der. (Vel egentl. tænk, el. sæt at). Tel. (Landst. 736. 758 &c.). Saaledes ogsaa i en spørgende Sætning; f. Ex. Tru, det vardt so, o: mon det blev saa? (Landst. 749, 753, 760). Andre Steder siges: maa tru, eller: skal tru (egentl. skal eg tru).

trua (true), s. truga.

truande, adj. 1) troende, fast i Troen. — 2) trolig; værd at troe. Slikt er ikkje truande. Eg veit ikkje, um han er truande, o: om man bør troe ham.

trudd (uu), part. troet; ogsaa: anseet. Han var trudd(er) til det: man ansaae ham for at være Gjerningsmanden.

truen, adj. godtroende, troskyldig (jf. godtruen); ogsaa; lettroende, som let lader sig indbilde noget. Temmelig alm. (Fl. trune). Nogle Steder **trugen** (trugjen) hvorom see tru, adj.

trufast, adj. 1) trofast, paalidelig. — 2) fast i sin Tro. (Mindre brugl.). G. N. trúfastr. Hertil **trufast**, adv. med Troskab, oprigtigt; ogsaa: dygtigt, med Kraft.

Truft (Plantenavn), s. Turt.

Truga, f. Sneesko, et Slags brede eller firkantede Træsaaler til at gaae med i dyb Snee. (Forskjellig fra Skid). Saaledes ogsaa „Hestetruga" om lignende Sko for Heste. Brugt i flere Former: **Truga**, Sogn, Nordl. og fl., **True**, Østl. (Rom.), **Tryge** (og tildeels **Tryve**), Sdm. Mere afvig. **Trjug**, m. Sæt. Tel. Hall. og **Trug** (m.), Tel. Voss. Isl. þrúga, f. Sv. Dial. truga, trjoga. Hertil et Verbum **truga** (trjuga, trygja), o: binde Truger paa. — **Trugfar**, n. Spor efter Truger. **Trugføre**, n, passende Snee for Truger. (I Sæt. Trjugføre). **Trugring**, m. et Sæt af fire Truger for en Hest. (Voss og fl.). **Trugsneis**, f. Stikke hvormed Truger fæstes til Skoene. (Trjugsneis, Sæt.).

truga, v. n. og a. (ar), 1) true, love noget ondt, eller ogsaa: bebude noget som man ikke ønsker. Lyder tildeels som **trua**. G. N. þrúga. Tildeels upersonligt, f. Ex. Det trugar med Regn, med Snjo, o. s. v. — 2) tvinge, drive ved Trusler eller ideligt Overhæng; saaledes ogsaa: trygle, tigge idelig. (Sv. truga). Han vilde truga meg til aa drikka. Jf. Dei trugade det inn paa meg, o: nødte mig til at tage imod det.

Truging, f. det at true el. tvinge.

trugjen, adj. s. tru og truen.

Trugring, s. under Truga.

Trugsla, f. Trusel, truende Ord. Hedder ogsaa **Trugsl**, f. (og m.), og mindre rigtigt: **Trussel**, m.

Trugsmaal, n. Trusler, Tvang, Presning. Østl. Hall. og fl. Sv. trugsmaal.

truleg, adj. trolig, sandsynlig.

trulege, adv. trolig, med Troskab.

trulla, v. n. rulle, vælte; s. trilla.

trulova (o'), v. a. (ar), trolove. Part. **trulovad**: forlovet, fæstet.

Trum, el. Trumm, s. Trøm.

Trumaal, n. Fortrolighed. I Trumaal: i al Troskyldighed, med fuld Tillid. Tel. I B. Stift siges „i tru Maate" (el. Trumaate):

ærligt, oprigtigt. — Trumaal kunde ogsaa betyde: Troeslærdom.

Trumba, f. en Tromme. Søndre Berg. Mere alm. **Trumma**; paa Sdm. **Trume** (u'). Jf. Trumbel. (Afvig. fra G. N. trumba: Trompet). — **Trumbekolv**, m. Trommestok. (Berg. Stift, Hall. og fl.). **Trumbeslagar**, m. Tambour. **Trumbeslaatt**, m. Trommeslag; Trommehvirvel.

trumba, v. n. (ar), slaae paa Tromme; ogsaa om at larme, buldre, skjende, m. m. Mest alm. **trumma**; paa Sdm. **truma** (u').

Trumbel, m. Tromle paa en Kakkelovn. Trondh. i Formen Trummel. I Sogn **Trumba**, f.

Trump, m. Trumf; f. Velt.

Trumsing, m. Indbygger af Tromsøe (Trums). Oftere **Trumsværing**. I visse Forbindelser bruges ogsaa „Trums" for Frums (ɔ: førstefødte), f. Ex. „ein Trums Hest". Nordl.

Trunad, m. 1) Tro, Tanke, Mening. Rbg. — 2) Tiltro, Tillid. Tel. G. N. trúnadr.

trungen, adj. betrængt, besværet; forlegen. Hard. (trungjen). G. N. þrunginn. Egentl. Particip af trenga. Oftere som Supinum: hava trunget (trungje), ɔ: behøvet, trængt til. Sæt. Tel.

trunken, adj. tvær, uvillig. Tel. (trunkjen). Afvig. **traankjen**: beklemt; omtrent som „strungen". Sfj.

trurøkjen, adj. oprigtig, paalidelig; ogsaa omhyggelig, samvittighedsfuld. Sdm. (G. N. trúrœkinn: nidkjær). — **Trurøkna**, f. Oprigtighed. (Sjelden).

truska (u'), v. a. og n. (ar), 1) tærske; f. treskja. — 2) knuse eller ødelægge noget (= trysja); ogsaa brage, larme, gjøre Støi. Nordre Berg. og fl. — Hertil **Trusk**, m. en uforsigtig, skjødesløs Karl. Hall. **Trusking**, f. Brydning; Bragen.

Truskap (uu), m. Troskab, Paalidelighed; ogsaa: stadig Huldskab, Hengivenhed.

truste (u'), f. trysja.

Trut (uu), m. Snude, Flab. Østl. Nogle St. **Tryta**, f. (Solør). Sv. trut. I Hall. ogsaa: Tud paa et Kar (= Tut). Jf. Strut, Stryta.

truten (uu), adj. hoven, opsvulmet; om Lemmer. Temmelig alm. Nogle St. **troten** (o'), Buskr., el. **trøten**, Hall. Vald. G. N. þrútinn. (Jf. Trote). Ogsaa med Betydn. udvidet af Fugtighed; om Træ. Uegentlig: hidsig, vred, fuld af Ærgrelse.

trutna (uu), v. n. (ar), hovne, bulne, angribes af Hævelse. Næsten alm. Nogle St. **trotna**. G. N. þrútna. — Ogsaa: udvide sig af Fugtighed, om Træværk (f. Ex. en Dør); blive tættere af Væde, om Trækar. (Sv. Dial. trutna).

Trutning, f. Hævelse, Opsvulmen.

trutt (uu), adv. trolig, med Troskab; f. Ex. tena trutt; stræva trutt.

truverdig, adj. troværdig; ogsaa troskyldig, aabenhjertig.

try, neutr. af tri: tre; f. Ex. try Tjug: 60. Try Hundrad: 300. Try Tusund: 3000.

Trye, f. Trygje. — **Tryel**, f. Trygel.

Tryga, f. Truga. — **tryga**, f. trygja.

Trygd, f. Tryghed, Sikkerhed. Tel. G. N. trygd.

Trygel, m. (Fl. Tryglar), 1) et lidet Trug; et aflangt Fad at opsætte Mælk i. Sogn, Hall., sædvanlig udtalt Trygjel (yy). G. N. trygill (af Trog). — 2) Fløden af et Mælkefad (= Aafall). Hall. Hertil Verbet avtrygla.

trygg, adj. 1) sikker, paalidelig, som man kan stole paa. G. N. tryggr. Trygg Is: stærk Is, som man trygt kan færdes paa. Trygt Veder: stadigt Veir. — 2) tryg, fri for Fare; f. Ex. om et Sted. Der var ikkje trygt. — 3) ubekymret, som er uden Frygt. Det kann du vera trygg fyre.

tryggja, v. a. (er, de), 1) betrygge, sikkre. Lidet brugl. saasom i Forbind. hyggja og tryggja, ɔ: vogte med Flid. (Trondh.). G. N. tryggja: gjøre sikker. Skal tildeels ogsaa hedde **trygda** (ar). — 2) ansee som sikker. Tryggja seg: troe sig sikker (= tru seg); ogsaa: slaae sig til Ro. Hertil ogsaa **tryggjast**: blive tryggere, have mindre Frygt. B. Stift, Tel. og fl.

Tryggja, f. Tryghed, Sikkerhed; ogsaa: Betryggelse. Tildeels i en anden Form: **Trygje**, n. (Ogsaa Tryggheit, f.).

tryggleg, adj. nogenlunde tryg, stadig, sikker. — **trygglege**, adv. trygt, roligt.

Tryggleike, m. Tryghed.

trygja, v. a. (er, de), forsyne med Sneesko (f. Truga). Sæt. Hedder ogsaa **trjuga** (ar), og **tryga** (ar), Tel. (Landst. 717).

Trygja, f. et Slags Fiskekurv, aaben Kasse med Hank over. Nordl.

Trygje, n. et Slags Kløvkurv eller Kløvsadel. Sæt. Jf. Isl. trýjusödull, trogsödull.

Trygjel, f. Trygel.

trygla, v. n. (ar), trygle, tigge idelig. (Nt. truggeln). Nogle Steder især om at forlange noget i en fræk eller truende Tone, ville tiltvinge sig noget. (Hall.). Lempet efter truga.

Trygling, f. Tryglen, Tiggerie.

trygt (tryggt), adv. 1) trygt, sikkert, uden Fare. 2) roligt, uden Frygt. Leggja seg trygt; sova trygt, o. s. v.

Trykk, m. 1) Tryk, Paatrykning; ogsaa: Beklemmelse. — 2) Prentning. Koma paa Trykk (= paa Prent).

trykkja, v. a. (er, te), 1) trykke, klemme, presse. (Ang. þryccan). — 2) frembringe ved Trykning; saaledes ogsaa: prente (Bøger). — 3) beklemme, besvære. Det trykkjer fyre Bringa. Hertil **Trykkjerid**, f. et Anfald af Beklemmelse. Sdm. — Particip: **trykt** (trykkt).

Trykning, f. Trykken; Presning. Hedder oftere **Trykkjing**.
trylla, v. a. (er, te), forvilde, forvirre, gjøre En forstyrret i Hovedet; egentl. forhexe (= trolla). Ryf. Jæd. G. N. trylla: forvandle ved Troldom. — Paa Sdm. forekommer: **tryllast**, v. n. sløves af Alder, gaae i Barndom.
Trylla, f. Forvirring, Forstyrrelse. Ryf.
tryllt, part. forvirret, forstyrret.
Tryne, n. Tryne, Snude (paa Sviin). G. N. trýni. — **Tryneknapp**, m. Ring hvorved Sviin hindres fra at rode. (Ogsaa kaldet Knapp, Kneppe, Ring, Rane). **Trynevidja**, f. Vidiering eller Mundkurv, hvorved man hindrer et Sviin fra at skrige. Paa Sdm. Trynevid (i'), f.
Trynemjøl, n. Snuus (?); en spøgende Benævnelse paa Skummet omkring Stavnen paa en seilende Baad. B. Stift.
Trysel, s. Trysjar og Trysling.
trysja (y'), v. a. og n. (trys, truste, trust), 1) rydde, rense Jorden for Kviste eller Affald af Træerne (Tros). Sfj. med Imprf. truste (u'). Jf. rydja. — 2) knuse, knække, bryde i smaa Stykker. Sdm. Gbr. og fl. Ofte med Imperf. tryste (y'). — 3) v. n. brage, larme, give en Lyd som naar noget knuses. Nordre Berg. (Jf. trosa). Hertil **Trys** (y'), m. Knæk, knagende Lyd. Jf. Trysjing.
Trysjar, m. en dristig, dygtig Karl; egentlig En som bryder sig frem. Hedder ogsaa **Trysel** (y'). Sdm.
Trysjing, f. 1) Engjordens Rydning om Vaaren (= Engreinsking). Sfj. 2) Brag, Knagen, knitrende Lyd.
tryskja, tærske; s. treskja.
Trysling, m. Indbygger af Trysil i Østerdalen. Oftere **Trysil** (Fl. Tryslar).
trysta (y'), v. a. (er, e), klemme, presse, kryste. Valders. (Andre St. kreista). G. N. þrysta. Eng. thrust. — **Tryst**, m. et kraftigt Tryk. **Trysting**, f. Presning.
tryt og **tryta** (ophøre), s. trjota.
tryta, v. n. (er, te), give en svag Lyd, brøle sagte eller med lukket Mund; om Køer (= drynja). B. Stift og fl. **Tryting**, f. svag Brølen.
Tryta, f. 1) Aborre (Fisk). Tel. Hall. — 2) et Slags Bær (= Skintryta, Blokkebær). Tel. — 3) Snude (= Trut). Solør.
Træ, n. s. Træde. — **træ**, v. s. træda.
træda, v. a. (er, de), 1, 1) sætte Traad i, træde (en Naal). Mest alm. træ, i Nfj. og Sdm. træde. Isl. þræda; Sv. träda. — 2) hænge paa en Snor, binde sammen ved en Gjennemstikning. Træda upp Hespor: binde Hasper sammen ved at hænge dem paa en Traad. Træda upp Fisk: binde Fiske sammen ved at stikke en Vidie igjennem deres Kjæver. B. Stift, Nordl. — 3) belægge med en Snor, afsnore, f. Ex. Træ som skal tilhugges. Nfj. (?).
træda, v. a. (er, de), 2, gjødsle et Jordstykke, føre Gjødsel paa. Gbr. (i Formen træ). Hører sammen med Træde, n.
trædd, adj. traadet. I Sammensætn. som eintrædd, tvitrædd. jamtrædd.
Træde, n. 1) et omgjærdet Jordstykke; see Trøde. — 2) Hvilemark, Agerland som er udlagt til Græsvært. Østl. i Formen **Træe** (Træ); sjeldnere **Trøe** (Rom.). Sv. träde; jf. T. Trat, Ght. tráta, f. — Hertil **Trædeslag**, n. Rude eller „Teig" af en Ager som er udlagt til Hvilemark. „Træeslag", Toten. Jf. Sv. trädesfält.
Træft, og **Trægt**, s. Tregt.
Træl, n. langvarigt Arbeide, Slid og Slæb. Ofte i Forbind. „Slæp og Træl".
Træl, m. 1, 1) Træl, Slave. I denne gamle Betydning sjelden, saasom i Folkeviserne (Landst. 209, 225). G. N. þræll (þræl); Ang. þræl. — 2) en Arbeider (Arbeidstræl); en flittig stræbsom Person. Ein tru(er) Træl: en tro Arbeider. Jf. træla. — 3) en lang og smal Garnboie, bestemt til at staae under Vandfladen. Sdm. Nordl. (Andre St. Stræv). S. træla. — 4) en svag Blæst paa Søen, en magelig Bør. Ndm. (Uvist om hertil).
Træl, m. 2, Træl i Huden; haard Knude, foraarsaget af Gnidning eller tungt Arbeide. Østl. og fl. (Sv. Dial. träl). Tildeels ogsaa om den tykke Hud i Fodsaalerne og i Haandfladen. Gbr. og fl.
Træl, m. 3, et Slags Flodfisk, ellers kaldet Mort (Murt). Gbr.
træla, v. n. (ar), 1) trælle, arbeide som en Træl; have meget at gjøre. Meget brugl. (Sv. träla). — 2) have Møie med noget, slæbe, forsøge ivrigt paa en vanskelig Ting. Østl. — 3) strække sig op mod Vandfladen; om Boier paa Garn (s. Træl, 1, 3). Sdm. (Andre St. stræva).
trælbunden, adj. ufri; meget bunden eller optagen af en vis Forretning.
Trældom, m. Trældom, ufri Tilstand; ogsaa om et langvarigt Arbeide.
Træleverk, n. Trællearbeide.
Træling, f. Slæb, Anstrengelse.
trælsam, adj. 1) møisom, besværlig; om Arbeide eller Bestilling. (Sv. trälsam). — 2) stræbsom, arbeidsom. Trondh.
Trælskap, m. overdreven Flid eller Stræben efter Vinding; eller egentl. det at man gjør sig til Træl.
trælsleg, adj. slavisk, trælleagtig.
trælutt, adj. knubret i Huden af Arbeide. S. Træl, 2.
Træm, s. Trøm. — **Træmen**, s. Tram.
trænga, s. trenga.
træsla (?), v. n. svinde ind, blive mager, vantrives. Østerd.
Trætt, s. Tregt.
trætta, v. n. (er, e), trætte, kives, modsige

hinanden. Ofte med Bøiningen „ar". G. N. þræta (ir). Trætta mot: gjøre Modstigelse. Trætta nokot til seg: vinde noget ved Udholdenhed i en Trætte, ved at gjøre Modstanderen kjed af Sagen.
Trætta, f. Trætte, Tvist. G. N. þræta.
trættefus, adj. s. trættesam.
Trættemakar, m. En som gjerne ypper Trætte. Ellers **Trættegast** og **Trættebroder**, om En som er udholdende i Trætte.
Trættemaal, n. Tvistepunkt, Sag hvorom der bliver Tvist.
trættesam, adj. trættekjær, tilbøielig til Tvist. Oftere **trættekjær**; nogle Steder **trættefus**. (Sv. trätsam).
Trættesykja, f. stor Trættekjærhed.
trættevis (ii), adj. klog til at trætte eller disputere.
Trætting, f. idelig Tvist og Kiv.
Træv, s. Trev. — **Træve**, s. Treve.
Trø, s. Trøde, Trøda og Tro.
Trød, n. Træden, Trampen (af trøda). Ofte i Forbind. Trakk og Trød. B. Stift.
trøda, v. n. og a. (er, de), 1) træde, trampe; ogsaa: gaae idelig (= trakka). Brugl. vest og nord i Landet, hvor det træder ganske i Stedet for treda (traada). Mest alm. **trøa** (trø); i Nfj. og Sdm. **trøde**. (Udgaaet fra Imperf. trod; s. treda). Trøda i Golvet: stampe i Gulvet. Trøda ned Graset ɔc. — 2) træde, drive eller sætte i Gang ved Trædning. Trøda Rokken. Trøda ein Belg; s. Trøda, f. — 3) ælte, stampe sammen. Guldalen.
trøda, v. a. (er, de), belægge et Huus med Tagfjele (Trod), lægge Underlag i et Tag. B. Stift, Nordl. og fl. (Mest alm. trø). G. N. trœda. Particip **trødd**.
Trøda, f. 1) Trædebræt, Fodbræt hvorved man træder eller driver en Indretning; saaledes i en Spinderok, en Væverstol og flere. B. Stift (Trøde, Trøa), ogsaa paa Østl. Afvig. **Tro** (Troa), Indh. Smaal.; **Traa**, Sogn. (Sv. tråda). — 2) en indhægnet Plads (s. Trøde). Østerd. Hertil nogle Stedsnavne, tildeels med Fleertal Trøa, Trøann.
Trøda, f. (2), en Stang; s. Troda.
Trøde, n. 1) en indhægnet Plads, en Fold for Kreature. Indh. i Formen **Trøe** (Trø). I Østerd. **Trøe**, f. Afvig. **Træe**, Solør, Hall., ogsaa i Søndre Berg. Vel egentlig: en betraadt Plads; jf. Trod og Trad. (I Betydn. ligt Kvi, Kru, Taag, Teppa). — 2) en liden Ager; f. Ex. Næpetrøde. Mandal (Trøe). Jf. Reit. — 3) Hvilemark, Ager som udlægges til Græsvært. Rom. Follo. Andre St. paa Østl. **Træe** (Træde). Sv. träde. — Denne Vaklen imellem „æ" og „ø" grunder sig vel paa den dobbelte Form i Stamordet treda (troda), hvis Imperfekt nu hedder trod (oo), men fordum ogsaa har hedt trad (Fl. traado).
Trøding, f. 1) Træden, Trampen. — 2) Taglægning. S. trøda, 1 og 2.
trøgta, v. a. (ar), tugte, afskrække. Især i Forbindelsen „trøgte Hunden": true en gjøende Hund til at tie og holde sig rolig. Sdm.
Trøm, m. Rand, Kant, Bred (saaledes Skogtrøm, Bekkjetrøm, Istrøm); især om Bredden eller Overkanten paa et Kar. Ogsaa om en Overflade, som i Vatstrøm og Sjoartrøm. Det gjeng jamt med Trømen: det rækker op til Bredden; Karret er fuldt. Eta ned med Trømen: spise vakkert, bruge Skeen tæt ved Bredden og ikke ud over hele Fadet. B. Stift. Ellers med flere Afvigelser: **Traam**, Sogn, Hard., egentl. Trom (o'); **Trumm**, Hall., **Tram**, Vald., **Trem** (Træm), m. og f. Ryf. og fl. G. N. þrömr, gen. þramar, dat. þremi. (Jf. Eng. thrum: Ende). Afvig. i Betydning er **Tram**, om en Forhøining. Tel. Ligesaa **Traam**, m. og f., om en Karm eller Fading, f. Ex. paa en Slæde. Rbg. Tel.
Trøn, f. Malkeplads (= Støl). Vald. Synes at høre sammen med Trøde.
Trønder, pl. Trondhjemmere. Brugt i Byerne, efter G. N. þrændr. Sjeldnere **trøndsk**, adj. trondhjemsk.
trønga, s. trenga.
Trønska, f. 1) et Slags Ukrud, s. Trauska. — 2) en trodsig Kvinde. Sdm.
Trøsk, Sideskive; s. Trjosk.
Trøst, s. Trøyst. **trøsta**, s. trøysta.
Trøstogo, s. Turkestova.
Trøt, s. Trot. **trøten**, s. troten.
Trøya, f. en Trøie, Jakke. G. N. treyja. — **Trøyeemne**, n. Tøi til en Trøie. **Trøyesikka**, f. Trøielomme. **Trøyefilla**, f. om en forslidt eller daarlig Trøie. **Trøyekrage**, m. Trøiekrave. **Trøyekvarde** (=kvare), m. Kantning paa en Trøiekrave.
trøya, v. a. (r, dde), 1) tilbringe, udholde (en vis Tid). „Trøy' Ti'a" (= trøya Tidi): fordrive Tiden, være sysselsat saaledes, at man ikke kjeder sig. Nordl. Indh. Ndm. Afvig. „trø Ti'a" og „trø aav Ti'a". Guldalen. (Andre St. trøyta Tidi). G. N. þreyja synes tildeels at betyde det samme (Skirnismaal 42), men falder ellers sammen med þrá: at længes (s. traa). — 2) more, fornøie, forlyste. Mest reflexivt (trøya seg). Meget brugl. i Trondh. Stift og Nordl. Afvig. „trø seg", ogsaa „trøyt' seg". Ork. (Sv. Dial. trö, og tröj). — 3) v. n. trives paa et Sted, befinde sig vel ved sine Omgivelser. „Han kunn' ikkje trøy' der": han kunde ikke rigtig trives paa Stedet. Snaasen. (Jf. trøysam og Trøyskap). Bøiningen noget usikker, da Præsens ofte hedder „trøye" (altsaa trøyer).
Trøys, f. en Skaal med en Tud el. Afløbsrende paa Siden. Sogn, Hall. Tel. Smaal. Gbr

trøysam, adj. morsom, fornøielig, lystig. Trondh. og Nordl. (meget brugl.). I Østerd. **trøsam.** Afvig. „trausam", tildeels i Romsdalen. Jf. trøya. Sv. Dial. trösam.

Trøyskap, m. Morskab, Fornøielse; eller egentlig: Tidsfordriv (s. trøya). Trondh. Hedder ogsaa „Trøysamheit". I Stjordalen ogsaa **Trøyte**, m.

trøyskleg (?), adj. fortrædelig, ærgerlig. Tel. (Tinn). Maaskee trøydsleg; s. traudsleg.

Trøyst, f. Trøst, Beroligelse. Alm. i en afvigende Form „Trøst"; jf. trøysta, 2. Dette Trøst forekommer ogsaa i Betydningen: Tillid (G. N. traust). Saaledes „paa Mannsens Trøst", ɔ: i Tillid til Mandens Ærlighed. Hard. hvor det ogsaa hedder „paa Mannsens Raust".

trøysta (1), v. a. og n. (er, e), 1) styrke, fæste, gjøre haard og fast. (Af traust). Det vardt daa so myket Frost, at det trøyste Jordi (ɔ: gjorde Jorden haard). Det trøyster upp under: det støtter nedenfra, det danner en fast Grund. B. Stift. — 2) trøste sig til, vove, have Mod eller Kræfter til. Med et Verbum i Infin., f. Ex. Eg trøyster ikkje ganga lenger. Me trøysta ikkje fara ut i slik Storm. Eg undrast paa, um han trøyster taka det paa seg. Kan ogsaa hedde: trøysta seg til aa (med Infin.). Meget brugl. vest og nord i Landet. G. N. treystast; Sv. trösta (Rietz 753).

trøysta (2), v. a. (ar), trøste, berolige, give Trøst. Particip **trøystad** (trøstad). Adskiller sig fra det forrige i Bøiningen og tillige derved, at det mest alm. lyder som „trøsta", ligedan som de afledede Ord: Trøstar, trøsteleg, trøstig og fl. (Tillempninger efter Dansk).

Trøyste, m. (og n.), Styrkelse, Hærdelse (s. trøysta 1); ogsaa: Styrke, Fasthed. Berg. Stift. Ikke meget brugl.

trøysteleg, adj. trøstelig, opmuntrende. Sædvanlig „trøsteleg", s. trøysta.

trøystug, adj. trøstig, modig; ogsaa trøstelig. (Sædvanl. trøstug og trøstig). Ironisk: „Han fekk mangt eit trøstigt Ord", ɔ: han fik høre mangen bitter Skose.

Trøyt, m. 1) Slutning, Ende; især i et Arbeide. I Trøyten: i Slutningen. Hall. og fl. — 2) Travlhed, Anstrengelse for at blive færdig (jf. Traute); saaledes ogsaa om et Arbeide som varer længe, f. Ex. langt ud paa Aftenen. Mere alm. — 3) Paalæg, Tillæg til et Arbeide; noget som kræver endnu mere Anstrengelse. Naar flere Personer kappes om at løfte en Steen, kan den stærkeste endnu lægge en mindre Steen ovenpaa, og denne kaldes da **Trøyten** eller **Trøytingsteinen.** Hall.

trøyta, v. a. og n. (er, te), 1) bringe til Ende, fuldføre, slutte (især et langvarigt Arbeide). Af trjota, traut. Me faa sjaa til aa trøyta det til Kvelds. Dei hava snart trøytt det fraa seg. B. Stift. — 2) udholde, tilbringe (en vis Tid). Trøyta Dagen ut. Eit Aar er langt aa trøyta. (Jf. trøya). Ogsaa: holde ud med noget til en Tid, eller til et vist Punkt. Naar eg trøyter Armi, kann eg og trøyta Spanni. Berg. Østl. og fl. — 3) anstrenge, drive, holde til Arbeide. Han trøyter Folket for lenge. Eg vil ikkje trøyta Hesten meir. G. N. þreyta. (Jf. trøytt). Hertil trøyta seg: anstrenge sig. Trøyta seg etter nokot: tragte, stræbe. (Jf. traa, traatta). Det var det, som eg trøytte meg etter. Meget brugl. — 4) v. n. holde ud, vedblive med noget; ogsaa: blive længe paa et Sted, stunde, vente længe. Lat oss no trøyta paa ei Stund til. Me trøytte til dess, at han kom, o. s. v.

trøytande, adj. i Forbind. D'er ikkje trøytande lenger, ɔ: det er ikke tjenligt at vedblive længere.

Trøyte, m. Morskab; s. Trøyskap.

trøyten, adj. udholdende; s. trøytsam.

Trøyting, f. Anstrengelse; vedholdende Stræben; ogsaa: lang Venten.

trøytsam, adj. udholdende, flittig, travl. Oftere **trøyten.** Jf. trauten.

trøytt, adj. træt, udmattet; egentlig: anstrengt indtil Udmattelse (s. trøyta, 3). Jf. trotad. G. N. þreyttr. Som Particip ogsaa: dreven; tilbragt, tilendebragt. Oftere avtrøytt.

Trøyttleike, m. Træthed.

trøyttna, v. n. (ar), trættes, blive træt. (Jf. trota). Hedder ogsaa **trøyttast.**

Tu, f. Tuv. — **tu** (ut-ur), s. ut-or.

Tua, s. Tuva og Tvoga.

Tubba, f. en Tue (= Tuva). Sogn, Hall.

Tude, m. i Forbind. „so vaat som ein Tude", ɔ: ganske gjennemvaad. Sdm.

Tudur, s. Tidur. — **Tue**, s. Tøda.

Tufs, n. Smaapluk, Lapperie; ogsaa: Armod, daarlig Tilstand. Østl.

Tufs, m. en Stymper, Kludrer; En som forsøger adskilligt, men ikke udretter noget. B. Stift og fl.

tuffa, v. n. (ar), plukke, pille, ruske i noget (jf. taffa); ogsaa: kludre, forsøge noget løselig og uden Held. Berg. Trondh. Hertil **Tuffing**, f. Plukning o. s. v.

Tuffa, f. Pjalt, Lap; Tørreklud. Trondh. Andre St. **Toffa** (Topsa). Noget lignende er Taffe, Traffe; Triffa, Troffa.

tuffast, v. n. optrevles, blive forslidt eller laset. Trondh.

tuffen, adj. ubehændig, som vel forsøger men ikke udretter stort. Falder ofte sammen med **tuffutt**, adj. oprevet, laset, noppet.

Tuft, f. Tomt, Grund hvorpaa en Bygning staar; ogsaa om Stedet hvor et Huus har staaet eller skal sættes. Nogle St. **Tupt** (u'), Søndre Berg. Afvig. **Tyft** (y') og **Tøft**, Sdm. Trondh., **Toft** (o'), Nordl., **Tomt** (oo), Østl. (Jf. Tølt). G. N. tuft (tupt, topt); Eng. Dial. toft; Sv. tomt.

I Formen Tomt bruges Ordet ogsaa om et Oplagssted for Tømmer, Planker og deslige. Ellers ofte om et Hjem eller Bosted. Leita upp gamla Tufter: besøge sit Fødested eller et Hjem fra forrige Tider.
tufta, v. grundlægge; s. tyfta.
Tufte, m. Vætte, Nisse, usynlig Nabo; i Fleertal om Ellefolk eller Underjordiske, som ogs. kaldes **Tuftefolk**. Nordl. Trondh. Hertil **Tuftekall**, m. Nisse (= Tunkall). Trondh. Gbr. Afvig. **Tomte**, el. **Tomtegubbe**, Østl., **Toltabonde**, Vald. (Vang). **Tuftekjerring**, f. Ellekone ꝛc.
Tugga, f. en Tygning, Mundfuld, saa meget som man kan holde i Munden. Temmelig alm. Isl. tugga; Sv. tugga. (Til tyggja). Taka alt i ei Tugga: alt i een Bid, paa een Gang.
Tugt, f. Tugt, Ave; Tæmmelse.
tugta, v. a. (ar), tugte, tæmme. Nogle St. **tygta** (tykta). G. N. tykta, jf. Ang. tyht, tuht; Nt. Tugt.
tugtug, adj. tugtig; sømmelig.
Tugu, s. Toge, Tvoga, Tøda.
Tuka (?), f. lodden Hud (= Feld). Hall. i Formen **Tuku** (Bjønntuku, Ulvetuku, Purketuku). Maaskee for Stoka (o'); jf. G. N. staka (stöku).
tukka, v. a. rokke, flytte; s. tokka.
Tukke, m. Mælkegrød; ogsaa en tyk Vælling. Sæt. Tel. (Tukkje). Maaskee for Tjukke.
Tuku, s. Toka og Tuka.
Tul (uu), m. en Taabe, Tosse. Hard. (Tuudl). Andre St. **Tyl**.
tula, v. n. (ar), 1) fare taabeligt frem. Hard. (Jf. tulla). — 2) suurmule, sidde stille og døsig. Hall. Hertil **tulen**, adj. taus, ordknap.
Tule, m. 1) Yngling, ung Tjener; især En som vogter Fæ (= Gjætargut). Nfj. — 2) en lystig, munter Karl. Tel. (Jf. Sv. ture; i Dial. tule). — I Hall. har Ordet en modsat Betydning, omtr. som Suurmuler, s. tula.
Tull, n. Tosseri, Fjas (= Tulleskap).
Tull, m. 1) Hvirvel, Kredsgang. Ganga i Tull: gaae rundt, hvirvle. Nordl. (Jf. Tunn). — 2) en Dands; ogsaa Spil til en Dands; et lidet Musikstykke; en kort Sang ꝛc. Tel. og fl. — 3) en Krølle, Uldtot, Haarlok, eller noget som er sammenrullet. Østl. og fl. — 4) en Bylt, Pakke, et sammenbundet Knippe. Østl. — 5) en Tosse, taabelig Person; ogsaa En som har underlige Indfald eller Nykker, en Særling, underlig Karl. Trondh. Nordl. og fl.
tulla, v. a. og n. (ar), 1) svinge, hvirvle, dreie omkring. Tulla seg: dreie sig rundt. Nordl. og fl. Hører maaskee sammen med tvilla (jf. Eng. twirl; T. zwirlen). — 2) røre, mænge sammen ved en hvirvlende Bevægelse, f. Ex. i en Gryde. B. Stift. Jf. tvilla. — 3) krølle, rulle eller vikle sammen. Gbr. Hall. og fl. Sv. Dial. tulla. — 4) v. n. tumle sig, svinge, dandse (jf. tunna). Tel. Hall. Ogsaa: spille el. synge som til en Dands (= hulla, sulla). Tel. — 5) tumle omkuld, falde, vælte. Smaal. (Sv. Dial. tulla). Jf. trulla og trilla. — 6) tumle afsted, løbe blindt hen, vandre vildt; ogsaa: bære sig taabeligt ad, have taabelige Indfald. Ganga og tulla: gaae som i Forvirring. Tulla seg burt: forvilde sig. Berg. Trondh. Gbr. Ogsaa: snakke i Forvirring, tale vildt, fantasere. Nordl.
Tulla, f. 1) en taabelig Kvinde. Trondh. — 2) et Faar med korte Ører (= Kuva). Tel. — 3) Tumlesyge; s. Tullesott.
tullad, adj. tosset, forvirret; s. tullutt. Ellers som Particip: sammenrørt; krøllet ꝛc. see tulla.
Tullar, m. et Slags Dands. Tel.
Tulleskap, m. Tosseri, Fjas, underlige Indfald; Forvirring, Griller.
Tullesott, f. Ringsyge, en Faaresygdom som yttrer sig derved, at Dyret løber rundt i en Cirkel. Trondh. Ogsaa kaldet **Tulla** (Tullo), Helg., og ellers Sviva el. Svivesott (Tel.), Tunnasykja, Villesykja og Dubbesykja (B. Stift).
Tulling, f. Omtumling ꝛc. s. tulla.
Tulling, m. en Taabe, eller oftere: en underlig, lunefuld Person. Jf. Tull, 5.
tullutt, adj. 1) tosset, taabelig, forvirret. Hedder ogsaa **tullen**. (Paa Sdm. tullesingjen). — 2) forstyrret i Hovedet, forrykt. Nordl. (tullatt). I Nordre Berg. **tulla(d)**. Jf. tuslen.
Tultra, f. Pjalt, Lap. Sdm. (S. Totra).
tuma (u'), v. n. (ar), udmaale noget i Tommer; trække langsomt eller ligesom tommeviis. Hertil maaskee ogsaa **toma**: famle, gramse. (Hall. Gbr.).
Tume (u'), m. 1) Tommelfinger paa en Haand. B. Stift, Rbg. og fl. (Nogle St. Tumme og Tomme). Ellers i en anden Form: **Tumarsfinger**, Sdm. og fl. G. N. þumalfingr; Sv. tumme, Eng. thumb, Ang. þuma, Ght. dumo. — 2) Tommelfinger paa Vanter eller Handsker. Søndre Berg. Rbg. og fl. (Andre St. Tumling). — 3) en Tomme (som Maal).
Tumerot, f. den Deel af Haanden, hvorfra Tommelfingeren gaar ud. Nogle St. kaldet Gump, Jark, Jarpehold.
Tumestokk, m. Tommestok, Alenmaal.
Tumetal, n. Maal efter Tommer. I Tumetal: tommeviis.
tumla, v. n. (ar), tumle, svæve omkring; ogsaa falde, styrte. Ikke alm. Hertil **Tumling**, f. Tummel, Uro.
Tumling, m. 1, Tommelstykke paa Handsker. Nordre Berg. I Gbr. **Tumung**, eller Tummung. G. N. þumlungr. See Tume.

Tumling, m. 2, en Tumling, et lidet Bæger uden Fod.
tumra, v. n. (ar), famle, gaae som i Mørke (= stumra). Hard.
tumsen, adj. 1) mut, ordknap, som ikke vil tale. Nordre Berg. — 2) forvirret i Hovedet, tosset, fjantet. Østl. Nogle Steder **tomsen**.
Tumsing, m. tosset eller forvirret Person; Fjante. Østl.
Tumung, s. Tumling.
Tun (uu), n. 1) Gaard, bebygget Sted; den Plads hvorpaa Husene staae (i Modsætning til de omliggende Marker). Berg. Stift og fl. Heim i Tunet: hjem til Husene, til selve Gaarden. Eit stort Tun: en stor Samling af Huse, et Bosted med mange Huse. — 2) et Sæt af Huse til et enkelt Gaardbrug; de Bygninger som høre til en Huusholdning. Ein Gard med try Tun: en Gaard som er deelt i tre Brug, har Huse for tre Familier. Sdm. Voss. (Jf. eintynt). — 3) Gaardsrum, aaben Plads som omgives af Huse. Skj. Sogn, Hall. og ellers alm. søndenfjelds i den afvigende Form: **Ton**. Ut paa Tunet, eller ut i Tunet (Ton'e): ud paa Gaardspladsen, ud af Huset. (Andre St. ut i Garden). G. N. tún: Gaard; Plads. Ang. tún: Gjærde; Gaard. Eng. town: By. Jf. Nt. Tuun og T. Zaun: Gjærde.
tuna (u'), v. a. (ar), strække, udspænde (= tenja). Hall. — Her mærkes et Subst. **Tunu**, f. en Strækkefjel (s. Tane); ogsaa: en tynd og fei Spile. (Guldalen, Opdal). Det sidste maaskee for Tina (i'); Isl. þina; Trevle.
Tunder (Tundr), n. Tønder, Tændestof; Pulver af Træsvamp eller frønnet Bark. (Forskjelligt fra Knjosk). G. N. tundr; Sv. tunder; Eng. tinder, T. Zunder. (Jf. tandra, tendra). **Tunderstokk**, m. en liden Kasse at have Tønder i. B. Stift.
[**tunera**, v. n. støie, larme, gjøre Spektakler. Ogsaa **tonera**; vel egentl. turnere.
Tunfugl, m. en Fugl som sædvanlig opholder sig ved Husene paa en Gaard; især om Skaden (Skjor).
tung, adj. 1) tung, vægtig, eller som har en vis Vægt. So tung som ein Stein, som Bly o. s. v. G. N. þungr. Kompar. **tyngre**, Superl. **tyngst**. Jf. Tyngd og tyngja. — 2) trykkende, betyngende, svær. Ei tung Byrd; ein tung Farm. Saaledes ogsaa: tunge Skattar (jf. Tyngsla); tunge Tap; ein tung Saknad; ei tung Sorg; ein tung Lagnad. — 3) stærk, haard, heftig. Tung Sjo, eller Baara: stærke Bølger. Tunge Slag, Støytar, Fall 2c. Tung Svevn. Eit tungt Rus (s. Rus). Ein tung Sukk: et dybt Suk. Eg vilde ikkje taka so tungt paa Munnen: jeg vilde ikke sige saa haarde Ord. (B. Stift). — 4) møisom, besværlig, som kræver Anstrengelse. Ein tung Ror. Eit tungt Tak, Verk, Arbeid. Ein tung Veg, Bakke, Uppgang. Eit tungt Føre. Tungetaket: den tyngste Deel af et Arbeide. — 5) om Luften: tyk, tætskyet (tungskyet); ogsaa mørk, dunkel. Modsat lett. — 6) om Mennesker: betynget, som føler Tyngsel eller bevæger sig tungt; saaledes: stiv, tungfærdig; døsig, dorsk; ogsaa søvnig. Tung i Kroppen: mat, døsig. Tung paa Foten, s. tungføtt. Tung fyre Brjostet: tungbrystig. Tung i Hugen: lidt tungsindig.
Tunga, f. 1) Tunge (i en Mund). G. N. tunga. D'er ikkje til aa taka paa Tunga: det er ikke passende at nævne, at omtale. Det ligg fremst paa Tunga: det vil strax falde mig ind; f. Ex. om et Navn, som man vel veed, men ikke i Øieblikket kan erindre. — 2) Noget som ligner en Tunge; saaledes: en Kile eller Indfælding i Støvler; en Viser paa en Skaalevægt; en vis Deel af en Rorstang (s. Styrevol), m. m. — 3) et Slags Flyndre (Pleuronectes Solea). Østl.
Tung-alda, f. Havbølge; den høie og langsomme Bølgegang i Havsøen. Nordl. (Tungalla). Hedder ogsaa **Tungolda** (paa Ndm. Tungolla), og paa Sdm. **Tunghold**, n. Jf. Alda.
Tun-gard, m. Gaardsrum, Plads imellem Husene paa en Gaard. Østl. sædvanlig i Formen „Tongar", eller Tongal (tykt L). Jf. Tun.
tungblæst, adj. tungbrystig, stakaandet. Nordl.
Tunge, m. 1) Tyngde, Vægt. (Sædvanl. Tungje). Ein Vaaga(r)-Tunge: en Tyngde omtrent som en Vog. — 2) Tyngsel, Besvær. G. N. þungi. Oftere om en Forøgelse i Tyngden, f. Ex. af noget som lægges ovenpaa. — 3) Døsighed, Søvnighed. Kjenna ein Tunge: blive søvnig. Jf. tyngja.
Tungeband, n. Tungebaand.
Tungemaal, n. Sprog.
Tungerot, f. Tungerod i Munden.
tungfarmad, s. tungladd.
tungfengd, adj. 1) besværlig, møisom. (Modsat lettfengd. — 2) stiv, ubehændig i Arbeide. Vald.
tungfløygd, adj. som bevæger sig tungt el. seenfærdigt. (Egentl. tung til at flyve). Gbr. og fl.
tungfør, adj. 1) tungfærdig, uskikket til rask Bevægelse. Alm. G. N. þungfœrr. — 2) besværlig, møisom, f. Ex. om en Vei; ogsaa om Arbeide. — 3) tung til at føre, svær, plump.
tungføtt, adj. tungfodet, som ikke gaar hurtigt eller med Lethed.
tunggjengd, adj. tungt gaaende. Hall.
Tunggods, n. tunge Varer i en Ladning; f. Ex. Salt.
tunghendt, adj. tunghændet, uskikket til fiint Arbeide; ogsaa: nævestærk, som slaar haardt, eller rammer tungt.

Tunghold, s. Tungalda.
tunghøyrd, adj. tunghør, noget døv.
tungklædd, adj. tykklædt. Lidet brugl.
tungkøyrd (kj), adj. seenfærdig, tung til at gaae; om Heste. Østl.
tungladd, adj. tunglastet, tungt ladet; om Fartøier. Ogsaa **tunglastad**; sjeldnere **tungfarmad** og **tungfermd**.
tungleg, adj. noget tung eller besværlig.
tunglege, adv. noget haardt; ogsaa: med nogen Møie, besværligt.
Tungleike, m. en vis Grad af Tyngde.
tunglendt, adj. 1) besværlig for Færdselen, bakket, ujævn ꝛc. Indh. — 2) tung til at pløie eller opdyrke. Vald. og fl.
tunglynd (-lyndt), adj. tungsindig; eller: som let bliver forstemt og sørgmodig. Tel. og fl. Modsat lettlynd.
tungmjelt, adj. tung at malke (= hardmjelt). Hall.
tungnæm, adj. tungnemmet.
Tungorka, f. tungt Arbeide. Ganga paa Tungorka: have haardt Arbeide. Sogn, Østl.
tungpløgd, adj. tung til at pløie.
Tun-gras, n. Græs som voxer i Gaardsrum. (Poa annua, og fl.).
tungrodd, adj. tung til at roe; om en Baad. Paa Sdm. **tungrødd**.
tungsam, adj. besværlig, møisom; ogsaa: bedrøvelig, sørgelig.
tungsigld, adj. tungseilende, som ikke gaar let under Seil.
Tungsjo, m. Havbølger, høi Søgang. Jf. Tungalda.
tungskyad, adj. tykskyet; mørk.
tungsvæv, adj. tungsøvnet, som ikke er let at vække. Sdm. Gbr. Ellers mere alm. **tungsvævd**; i de nordlige Egne ogsaa **tungsøvd, tungsøft**. (Sv. tungsöfd).
tungt, adv. tungt, med megen Tyngde; ogsaa: haardt, stærkt; møisomt, med Besvær. Falla tungt; slaa tungt; sova tungt. Han tek det ikkje tungt: han tager sig det ikke nær, gjør sig ikke stor Sorg derover. Um han skulde tenkja so tungt: hvis han skulde have saa fortvivlede Tanker. B. Stift.
tungvinn, adj. tung til at bruge eller bearbeide; ubekvem, besværlig; saaledes om en Gaard, som kræver meget Arbeide eller hvis Drift og Dyrkning falder noget besværlig. (Modsat lettvinn). Kun tildeels **tungvinn** (Toten og fl.); mere almindl. **tungvint** (som egentl. er Neutrum); ellers ogsaa **tungvinna(d)**, el. **tungvind**, Tel., og **tungvunnen** (om Gaarde), i Nordre Berg. Jf. tungfør, som i nogle Egne er mere brugl., især om Redskaber.
tungvoren (o'), adv. noget besværlig.
tungvunnen, adj. tung til at dyrke eller holde i Drift; s. tungvinn.
Tunka, f. tynd Eng, Jordstykke med tyndt Græs. Nhl. (Egentl. Tunnka, af tunn). Hertil **Tunkebo**, m. mager Engmark, Jord med liden Græsvæxt. Andre St. Skrinna, Skrinnemark.
Tun-kall, m. Nisse, Vætte som tænkes at opholde sig i en Gaard. Nhl. Andre Steder Tunvord, Gardvord, Tuftekall. Jf. Tufte.
Tunn, n. Hvirvel, Kredsgang. I Forbind. ganga i Tunn: gaae rundt, hvirvle, dreie sig om. Ligesaa: laupa, springa, snu seg i Tunn. B. Stift, Ork. Afvig. **Tynn**, Sdm., saaledes „Haudetynn“: Hovedsvimmel. (Vel egentl. Turn; s. tunna). Andre St. Tull.
tunn, adj. 1) tynd (i Gjennemsnit), som har lidet Tvermaal. (Modsat tjukk). Her kun om flade Ting, som Skal, Skind, Klæder ꝛc. (Jf. grann). Nogle Steder **tynn**, Sdm. og fl. G. N. þunnr; Sv. tunn. — 2) tynd (med Hensyn til Mængde); tyndtstaaende, utæt, spredt; f. Ex. om Skov, Græs, Haar. Jf. tynna, tynnast. — 3) tynd (om Vædske); meget blød, flydende, rindende; saaledes ogsaa: vandig, svag; om Drikke, f. Ex. Øl. Jf. Tynning.
tunna, v. n. (ar), svinge rundt, hvirvle, løbe om i en Cirkel. (Jf. tulla). Tunna seg: dreie sig rundt, svinge, dandse. Meget brugl. i B. Stift. Nogle St. **tudna** (u'), paa Sdm. **tynne**. Vistnok oprindelig turna (u'); jf. G. N. turna: vende om; Ang. tyrnan, Eng. turn: omdreie. — Hertil **Tunnarknut**, m. Hvirvelvind, omhvirvlende Luftstrøm. (Paa Sdm. Tynnaknut). I Nfj. Tynnekall. — **Tunnarsykja**, f. Ringsyge (= Tullesott). S. Tunn.
Tunna, f. 1) Tønde (Kar). Nogle Steder afvig. **Tynna, Tynne** (Sdm. Trondh.), og **Tønna**. G. N. tunna; Sv. tunna; Eng. tun, ton. — 2) Mængde som rummes i en Tønde; et Tøndemaal (120 Potter ꝛc.). — **Tunneband**, n. Tøndebaand. **Tunnebotn**, m. Tøndebund. **Tunnekjer**, n. Kar som rummer en Tønde. **Tunnekjetel** (-kjeel), m. Kjedel af en Tøndes Størrelse. **Tunnemaal**, n. Tøndemaal. **Tunnestav**, m. Tøndestaver. **Tunnetal**, n. Antal af Tønder.
Tunnbraud, n. tyndt Fladbrød. Afvig. Tunnbrø(d), Tynnbrød.
tunnbygd, adj. tyndt bebygget.
Tunndrykk, m. Svagdrikke; tyndt Øl. Nogle St. **Tunndrikkan**, n. og **Tynndrikk**, m. I Hall. Tynning.
tunn-eggjad, adj. tynd i Eggen. Tel.
tunnfengd, adj. noget tynd eller adspredt. — **tunnfengt**, adv. tyndt, sparsomt. Smaal.
Tunnfile, m. s. Tunnrjome.
tunngrendt, adj. tyndt beboet, lidet befolket. Modsat tettgrendt.
tunnhærd (-hært), adj. tyndhaaret, som har tynd Haarvæxt.
Tunn-ida, f. Hvirvelstrøm. „Tunnia“, Sogn. Jf. tunna og Ida.

Tunning, f. Kredsgang, Omløben; f. tunna. Nogle St. Tynning.
tunnklædd, adj. tyndklædt.
tunnkløyvd, adj. kløvet i tynde Skiver.
tunnlaupen, adj. tynd, vandig, ikke rigtig sammenløben; om Mælk (tunnlaupi, f.).
Tunnleike, m. Tyndhed.
tunnlippad, adj. tyndlæbet.
tunnlodad, adj. tyndvoren, utæt; om en Kornager. Sogn (tunnloa).
Tunnrjome, m. Fløde af tynd eller noget ferſk Mælk. Afvig. **Tunnrjume**, Hall. **Tynnerjøme**, Sdm. I Tel. **Tunnſile**, eller Tunnfele (ee), m.
tunnſaadd, adj. tyndt ſaaet.
tunnſett, adj. tyndt beſat.
tunnſkyad, adj. tyndſkyet, letſkyet.
tunnſlegen (e'), adj. fortyndet ved Udhamring; uegentl. ſmal, ſpinkel. Tel.
tunnſlipad, adj. tyndſlibt.
tunnſløg, adj. tyndt bevoxet med Græs; let at ſlaae (meie). Voſs, Sfj.
tunnſtavad, adj. ſammenſat af tynde Staver; om Kar.
tunnvakſen, adj. tyndt opvoxen, utæt.
Tunnvange (gj), m. Tinding, Side af Pandebenet; tildeels kun om Rummet imellem Øiebrynet og Øret. Tel. Hall. Gbr. Ellers afvig. **Tynnvange**, Vald., **Tunnveng**, Num., og **Tinning**, flere St. (Jf. Vange). G. N. þunnvangi; Ang. þunvang; Nt. Dunninge.
Tunnvembe, n. den tynde eller beenløſe Deel af Bugen; Rummet imellem Ribbenene og Laarene. Hall. Gbr. Ork. (Andre St. Svangſida og fl.). Jf. Vomb. Isl. þunnvembi. (Haldorſon).
tunnvidad (i'), adj. ſ. tunnſtavad.
tunnvoren (o'), adj. noget tynd.
tunt (tunnt), adv. tyndt, ſparſomt, i liden Mængde.
Tunteig (uu), m. et afgrændſet Engſtykke tæt ved Huſene. B. Stift.
Tun-tre, n. gammelt Træ, ſom ſtaar i en Gaard eller tæt ved Huſene.
Tun-træl, m. en gammel Tjener; En ſom bliver længe og ſtadigt hjemme paa en Gaard. Tel.
Tunu, ſ. Tane og tuna.
Tunur, ſ. Tinar.
Tunvord, m. Niſſe (= Tunkall); egentlig: Gaardens Skytsaand. Sfj. i Formen Tuunvoor. (Jf. Vord). Ellers om En ſom paſſer Gaarden eller er ſtadigt hjemme, omtr. ſom Tuntræl.
Tupp, m. 1) Top (ſ. Topp); ogſaa Fingerſpids. Buſkr. 2) en Hane. Øſtl. (Sv. tupp). Saaledes ogſaa **Tuppa**, f. en Høne. (Egentl. den ſom har Top el. Kam paa Hovedet).
Tur (uu), m. 1) Bulder, Brag, vedvarende Larm. Nordre Berg. Trondh. Nordl. I de ſydlige Egne: **Dur**. — 2) Leg, Støi, lyſtigt Liv; ſ. tura. — 3) Reiſetour, Udflugt, kort Reiſe. (Meſt i Byerne). Det ſidſte efter Fr. og Eng. tour. — Om et andet Tur ſee Ture.
tura, v. n. (ar), 1) buldre, brage, larme med en vedvarende eensformig Lyd; f. Ex. om en Mølle, en Fos, ogſaa om Vinden. Meget brugl. i de nordlige Egne (ſ. Tur); i de ſydlige hedder det „dura". — 2) ſtøie, lege, more ſig; iſær for en længere Tid. Ogſaa v. a. tilbringe med Leg og Lyſtighed; f. Ex. tura Dagen ut; tura Jul (Jol); tura Gjeſtebod, el. Bryllaup (o: deeltage, el. være med i Gjæſtebudet). Øſtl. Maaſkee egentl. holde ud, eller vedblive med noget. (Sv. Dial. tura: ſtrabadſere). Jf. D. fremture; Nht. dúren og túren: holde ud, efter Lat. durare.
Ture, m. en dobbelt Tap (= Toppa), eller egentl. et tapformigt Rør ſom omgiver en mindre Tap. Smaal. Buſkr. Hedm. Nogle St. **Tur**. I Hall. er „Tur" ogſaa en Tud paa en Kande (= Tut).
Turegaſt, m. en urolig Perſon, en Elſker af ſtøiende Selſkab. Buſkr.
Turft, f. Trang, Behov, Fornødenhed. Hard. og fl., udtalt **Turt** (Turrt). G. N. þurft. Jf. Naudturft. Af turva, ligeſom Turv og Torv.
Turfting, m. en Portion, ſaa meget ſom man behøver paa een Gang. Hall. (Turting).
turftug, adj. trængende, ſom behøver noget. Tel. og fl. i Formen **turtug** (turtig) og nogle St. **tyrtig** (y'). G. N. þurftugr. Hertil ſtorturftug, ſmaaturftug; naudturftug.
Turhylma, f. Torhjelm.
Turing, f. Bulder, Støi; ogſaa: Leg, Lyſtighed; Gjæſtebud; ſ. tura.
Turk, m. 1) Tørring, f. Ex. for Hø og Korn; ogſaa: gunſtigt Veir for Tørringen (= Terre). Søndenfjelds. Af turka. — 2) Tørke, Fortørrelſe; ogſaa om Tørſt el. Mangel paa Drikke. Alm. (Nogle Steder **Tyrk**, **Tørk**). — 3) et Huus til Korntørring; ſ. Turkeſtova.
Turk, m. (2), ſ. Tyrk.
turka, v. a. (ar), 1) aftørre, gjøre fri for Væde. Turka Bordet. Turka ſeg: aftørre ſig. Nogle Steder **tyrka** (y') og **tørka**. G. N. þurka; Sv. torka. Egentl. turr-ka, af turr. — 2) bringe op af Vandet, trække op i Luften. Turka eit Garn: trække et Garn ſaa høit, at det kommer op over Vandfladen. Nordl. (tørka). Turka Baaten: ſætte Baaden op, ſaa at den ikke naaer Vandet (ſ. turr). — 3) tilberede ved Tørring. Turka Fiſk; t. Høy og fl. Turka Korn: tørre Kornet ved Ild, førend det bringes til Møllen. — 4) afviſke, afſtryge, f. Ex. Vand, Smuds, Støv. Turka Sveiten: aftørre Sved. Turka ut: afviſke, udſlette, f. Ex.

Skrift. Derimod: turka paa, el. turka inni, ɔ: paastryge el. indgnide noget. Saaledes ogsaa: turka i seg, ɔ: tvinge noget i sig, æde tør og haard Mad. (Jf. terpa). — 5) v. n. blive tør (= turkast). Det turkar upp=atter: det bliver tørt igjen (efter Regn). Sv. torka.

Turka, f. 1) Tørhed, Tørke. (Sjeldnere end Turk). G. N. þurka; Sv. torka. — 2) en Portion som tørres paa een Gang; en enkelt Slump af det Korn som tørres til Malning. B. Stift.

Turkar, m. En som arbeider med at tørre (f. Ex. Korn).

turkast, v. n. (ast), 1) blive tør (= torna). Turkast upp: fortørres; udtørres. — 2) plages af Tørst eller Tørhed, lide Mangel paa Drikke eller saftig Mad.

Turk=aar, n. Tørkeaar, Sommer med langvarig Tørke.

Turkebummar, m. et Slags Oldenborre; bruun Torbist. Num. Buskr.

Turkehella, f. Steenskive eller Plade, hvorpaa Korn tørres til Malning. Ogsaa i Formen **Turkarhella**. Til denne Tørring kan ogsaa bruges **Turkepanna**, el. **Turkegryta**. Jf. Tussa og Terre.

Turkeklut, m. Tørreklud. Oftere Turkarklut.

Turkeloft, n. Tørreloft, Klædeloft.

Turkesott, f. et Slags Kvægsyge.

Turkestova (o'), f. Tørrestue, et Huus hvori man tørrer Korn til Malning. B. Stift. Afvig. **Tørrstugu**, Gbr., **Trøstogo**, Vald. I Sogn ogsaa kaldet **Turk**, m. Andre Steder Badstova, Kylna, Kjona, Makje.

Turking, f. Tørring; Aftørring.

Turklæde, n. Tørklæde (= Plagg). Gbr. og fl. (Turrklæ'). Vel egentl. Turk=klæde; ellers noget fremmedt. Jf. Sv. torkkläde: Tørreklud.

turla, v. a. krølle (= tulla). Lister.

turna (u'), v. n. (ar), blive tør; s. torna. Om et andet turna s. tunna.

turr (u'), adj. 1) tør, aftørret, fri for Væde. (Modsat vaat). Afvig. **tjurr**, **kjurr'e**, Lister, Rbg. Tel.; **kjørr'e**, Mandal. En anden Afvigelse er **tørr** og **tør**, Trondh. Østl. G. N. þurr; Sv. torr. (Efter Goth. þaursus oprindelig thurs). Jf. terra, Tarre, torna, Torre, Torste, Tussc, tusna. — 2) staaende over Vandfladen, uberørt af Vand eller Vædske. (Jf. turka). Baaten stend turr, ɔ: saa høit at den ikke berører Vandet. Fisken laag turr i Tunna, ɔ: uden Lage eller Væde. Saaledes ogsaa: paa turr Grunn, el. paa turre Landet, ɔ: paa det Tørre. — 3) udtørret, som ikke afgiver Vædske, f. Ex. om en Brønd eller Bæk. Ogsaa: gold, som ikke malker: om en Ko. Dei hava tvo Kyr, som ganga turre. — 4) indtørret, tilberedet ved Tørring; f. Ex. om Fisk, Frugt, Hø ɔc. (Modsat raa). Ogsaa: fortørret, gjennemtør; som om Træ og Ved. — 5) saftløs, haard; besværlig formedelst Tørhed. Turr Mat. Ei turr Bygd: en Egn, hvor der er mager Jord, eller hvor der vanker tør Kost. Eit turt Bil: en Tid med Mangel paa Mælk eller Suulvarer. — 6) om Personer: sparsom, karrig. Han er turr med deim: han giver dem lidet. Sjeldnere med Begrebet: kjedelig, eller uden Fynd.

Turr=aar, n. omtr. som Turkaar.

turrbanna, v. n. omtr. som naudbanna. B. Stift.

Turrbolk, m. en Tid med tørt Veir.

turrfengd, adj. noget tør el. saftløs. Trondh. (turrfængt). Paa Sdm. **turrfingjen**. „Dæ vardt turrfingje": der blev Mangel paa Suulvarer.

Turrfisk, m. tørret Fisk. Saaledes **Turrseid**, m. **Turrsild**, f. og fl.

Turrfloding, m. Vindbyge med tætte Skyer, men uden Regn. Trondh. Nordl. Nogle St. **Tørfloing**.

turrføtt, adj. tør paa Fødderne.

turrføttes, adv. med tørre Fødder. Bekken er so liten, at ein kann ganga der turrføttes. B. Stift. G. N. þurrfætis.

Turrhale, s. Turrøle.

turrhendt, adj. tør paa Hænderne.

Turrhøy, n. tørt Hø. (I Modsætning til Raahøy og Saatehøy).

Turrkaide, m. Kulde med tør Luft. Trondh.

turrklædd, adj. tørklædt, ikke vaad.

Turrlaup, n. en fortørret Plet paa et Træ; Sted hvor Barken har været afreven. Gbr.

turrleg, adj. noget tør; f. Ex. om Jorden. I Rbg. **kjurrleg**.

Turrleike, m. Tørhed.

Turrlende, n. Landskab med tør Grund. Nogle St. **Turrlenda**, f. G. N. þurrlendi, n.

turrlendt, adj. tør i Grunden; om Marker eller Gaarde. Sv. torrländig.

Turrmat, m. tør Mad. (I Modsætn. til Søbemad). Berg. Trondh.

turrmaula, v. a. nyde noget tørt uden Suul, æde tørt Brød. Buskr. og fl. — Afvigende herfra er **Turrmøyling**, m. meget tør Mad. Rfj. Ligesaa: **turrmølt**, adj. haard til at svælge. Tel. (kjurrmølt).

turrmyldt, adj. om Grund som bestaar af tør Muld. Ikke alm.

Turrnogg, s. Tornogg.

Turrok (o'), n. stærk Drivsø (= Sjorok, Sjodriv). Nordl. Der forekommer ogsaa et Verbum „turryka" (ryk, rauk): drive i Luften over Vandfladen; om Søvand.

Turrot (o'), n. Tørraaddenhed, det at Frugter forraadne efter Indhøstningen. Tel. og flere. — **turroten** (o'), adj. tørraadden.

turrsam, adj. jævnlig tør; f. Ex. om Veiret. I Rbg. **kjurrsam'e**.

turrskodd, adj. tørskoet, tør paa Fødderne.

Turrskodda (o'), f. tør Taage, Mængde

af tørre Dunster i Luften. Jf. Musk.
turrslipa, v. a. slibe uden Vand.
Turrsnjo (-snø), m. tør Snee.
Turrsumar, m. Sommer med liden Regn.
turrtimast, f. tortimast.
Turrveder (-veer), n. tørt Veir, uden Regn eller Snee.
Turrverk, m. Gigtsmerter, Gigt. Ogsaa en Hævelse som ligner en Byld men ikke bryder ud.
Turrvid (-ved), m. tør Brændeved.
turrvoren (o'), adj. noget tør.
Turrøle, m. et Træ som fortørres el. vantrives. Hall. i Formen Tørrøle, m. og f. I Smaal. og Østerd. Tørhale og Tørhala, m. af nogle forklaret som turrhard (tørhaard). I Solør Tørhaalaa, opfattet som turrhol (tørhuul). I Hall. bruges desuden: Tørrøleskog, m. vantreven Skov; tørrølen, adj. mager, spinkel; og Tørrøling, m. en mager Krop. Disse Former gjøre det tvivlsomt, om Ordene skulle henføres til „turr", da de maaskee snarere grunde sig paa et gamelt tor-øl, o: vanskelig at „ale" eller opelske. Jf. G. N. œll (úœll).
turrøygd, adj. tør i Øinene. Halda seg turrøygd: afholde sig fra Graad.
Tursa (?), f. Tussa. — tursna, f. tusna.
Turt, f. 1, Behov; f. Turft.
Turt, f. 2, en vis Fjeldplante, Sonchus alpinus. Deels udtalt Turt (u'), deels Tort (oo), Tel. Vald. Trondh. Ogsaa Turte, Voss, Torte, Sfj. Mere afvig. Turtna, Hard. Sogn. Ellers i en anden Form: Truft (?), Tryft (Bjønnatryft), Sdm. (Sv. Dial. tort). Den oprindelige Form uvis.
turt og turte, f. turva.
Turu, f. Tvora. — Turul, f. Tverel.
Turv, m. Behov, Bekomst. Han fekk Turven sin: faa meget som han behøvede. Tel.
turva (u'), v. a. (tarv, turfte, turft), at behøve ꝛc. Præsens mest alm. tar; sjelden tarv (Hard.); Fl. turva. Imperf. (som ogsaa kan skrives turvte) lyder sædvanlig turte (turrte); Supin. turt. Meget brugl. i B. Stift, Rbg. Tel. og fl. men ikke ganske alm. I Nordl. tildeels tørva. (Jf. tarva). G. N. þurfa (þarf, þurfti); Ang. þurfan. — Betydningen lidt forskjellig efter Ordets Stilling; saaledes: 1) behøve, trænge til, have Trang for. Med Objekt (især Pronomen). Han kjem til aa turva det: han vil nok behøve det; det bliver maaskee knapt nok for ham. Eg tarv myket meir. Dei turfte det alt i Hop. — 2) have Grund til, være beføiet til. Med et Verbum i Inf. f. Ex. Du tarv ikkje tvila: du behøver ikke at tvivle. Han tarv visst ikkje bry seg: det nytter ham vist ikke at forsøge. Dei turfte aldri tenkja det, o. f. v. — 3) i Imperf. skulde, burde, maatte. Mest i Forbind. turfte hava (forkortet: turte ha', turt'a). Eg turfte hava gjort det: det kunde behøves, at jeg havde gjort det. Du turfte hava voret der: du skulde have været der. Eg turfte hava bedet deg um det: jeg maa bede, eller jeg har en Trang til at bede dig om det. — Her mærkes ogsaa Ordets Brug uden Subjekt: D'er ikkje meir, en som hava tarv, o: mere end der behøves. Tel. I B. Stift med Formen turvast (tarst, turtest, turst), o: behøves. Jf. Torv, tarvall, Turft, turftug.
turvande, adj. 1) trængende, som behøver noget. 2) nødvendig. Sjelden.
turvast, behøves; f. turva.
turvelaus, adj. unødig (= tarvlaus). turvelaust, adv. uden Nødvendighed. Tel.
turveleg, adj. nødig, nødvendig; ogsaa: tarvelig, maadelig. Lidet brugl.
turven, adj. trængende, som behøver noget (= turftug). Ryf. og fl.
Tusk, n. larmende Bevægelse, Støi, Uro; ogsaa Leg, Lystighed. B. Stift. Ganga paa Tusk: løbe efter Leg og Morskab. Hard. og fl. Jf. Husk.
Tusk, m. Varme, Hede; varm Luftstrøm; ogsaa: Ruus, Perial. Sdm.
tuska, v. n. (ar), rasle, larme, bevæge sig med Larm (= tysja). Jf. ruska, truska. Ogsaa: drive Tuskhandel (T. tauschen).
tusken, adj. skranten, sygelig. Sogn. (Jf. husken). I Tel. tuskleg.
Tusl, n. 1) Smaasysler, Puslerie; f. tusla. — 2) smaa Forhandlinger eller Sammenkomster. B. Stift i Formen Tutl (Tultl). Der er eit litet Tutl med deim: der er en vis Forstaaelse imellem dem. — 3) Griller, Galskab. Ryf. (Tutl). Jf. tuslen.
tusla (u'), v. n. (ar), gaae sagte, skride frem saa smaat; ogsaa: pusle, sysle med noget. Smaal. og fl. Mest brugl. i Berg. Stift i Formen tutla, nogle St. „tultle". „Dei tultla mæ Helsinne": de ere friske og sysle med sit Arbeide. Sdm. — Jf. tutla, v. a. som synes at adskille sig herfra.
tuslen, adj. svag, skrøbelig; ogsaa: forstyrret i Hovedet, sjantet (= tullutt). Sogn, Sfj. i Formen tutlen. Jf. Tusl, 3.
tusna (u'), v. n. (ar), tørres, blive noget tør (= torna). Tel. Jarlsberg og fl. Afvig. kjusna, Rbg. Nedenæs. (Jf. kjurr for turr). Vel egentlig tursna. Ellers en mærkelig Form, da dette „s" (ligesom i Tussa og Torste) synes at hentyde paa Grundformen „thurs", hvorom see turr. (Jf. terra).
Tuss, m. Kobold, fabelagtigt Væsen. Jf. Haugtuss. Nogle Steder Tusse; afvig. Tust, Tel. (Tinn). G. N. þurs, þuss Fl. Tussar betegner Underjordiske eller Vætter i Almindelighed. (Sæt. Nordl. og flere). Saaledes ogsaa Tussefolk, og særskilt Tussekall, m. eller Tussekvende, n. (Sæt.). Jf. Tusull og Tysja. I de nord-

lige Egne betegner „Tusfen" ogsaa et vist Sygdomstilfælde iblandt Køerne, med lignende Begreb som „Ridham".

Tussa, f. en stor Plade at tørre Korn paa (omtr. som Turkehella). Jæd. Vel egentl. **Tursa**; jf. tusna. Hertil **tusseturkad**, adj. tørret paa Plade (Helle); forskjelligt fra terreturkad; s. Terre.

Tussbit (i'), n. et Slags ondartet Saar eller Byld, f. Ex. i en Finger. B. Stift, Hall. og fl.

Tusse, m. en Tosse, Dumrian. Søndre Berg. Jf. Tass og Tusul.

Tussebær, n. en vis Bært: Fiirblad (Paris). Tel. Andre St. Trollbær.

Tussefugl, m. Strøm-Stær (= Fossekall). Sogn.

Tusseladd, m. en Stymper, Tosse. B. Stift.

Tussfletta, f. Marelok, Sammenfiltning i Haaret. Trondh.

Tust (uu), f. en Pleiel, Tærskestok. B. Stift, Hall. Gbr. ogsaa Lister og fl. Nogle St. **Tuster** (-str), Sdm. G. N. þust. (Andre Navne ere Flygel, Slegel, Sloga). Hertil **Tusta(r)vol** (o'), m. Skaftet paa en Pleiel; ogsaa kaldet Handvol (i Modsætning til Slagvol).

Tust, m. 1) en liden Dusk eller Haartot. Hall. (Jf. Tusta). — 2) s. Tuss.

tusta (uu), v. a. (ar), vikle sammen, forvikle. Mandal, Rbg.

Tusta, f. 1) en Klynge, Knude; ogsaa et Knippe, f. Ex. af Halm eller Bast. Mandal, Rbg. Tel. (Jsl. þústa: en Masse). — 2) et lavt Træ med en bred Top (= Kage). Tel. Nogle St. **Tust**.

tuste (raslede), s. tysja.

Tusul, m. 1) Pusling, Spøgelse (el. omtr. som Tuss). Smaal. — 2) en Stakkel; en liden, uanseelig Figur. Hall. Tel.

Tusund, n. et Antal af tusinde; ogsaa som Talord: 1000. (I sidste Fald lyder det tildeels: tusende, ellers utydeligt: tusun, tus'en). G. N. þúsund, f.; Ang. þúsend; Ght. dúsunt. Eit stort Tusund: 1200 Stykker (jf. Hundrad). — **Tusunddeild**, f. Tusindedeel. (Ogsaa **Tusunddeil**, eller -**part**, m.). **Tusundtal**, n. det Tal som betegner tusinde (i Regning); det fjerde Tal bagfra. I Tusundtal: tusindviis.

Tut (uu), m. 1) Tud, fremstaaende Rør, f. Ex. paa en Kande. Ogsaa ellers om en udstaaende Top; spotviis: Snude, Mund. (Sv. tut). — 2) en Trompet, eller kort Luur til at blæse i. B. Stift. Nogle St. Stut.

tuta, v. n. (ar), 1) blæse i Horn el. Trompet (Tut). B. Stift. (I Gbr. stuta). Sv. tuta. Jf. tjota. — 2) tude, skrige. Østl. — **Tutarhorn**, n. Horn til at blæse i.

Tuting, f. Blæsen i Horn o. s. v.

tutla (u'), v. a. (ar), kramme, knuge, presse imellem Hænderne. Guldalen, Selbu. G. N. tutla: puffe (?). — Om et andet tutla see tusla.

Tutla (u'), f. Angreb, Dyst. Sdm. i Formen Tultle (el. Tulsle). „E tok haanaa ei Tultle": jeg gjorde et Forsøg med ham; jeg skrubbede ham lidt. (Mest om en Iretesættelse).

tutlen, s. tuslen.

tutøygd, adj. som har meget fremstaaende Øine (= utøygd). Gbr.

Tuv, m. Top, Knude, en noget spids Forhøining paa en Flade. B. Stift, Hall. Lyder tildeels som **Tu**.

Tuva, f. en Tue, en liden Top paa Jorden. Nogle Steder **Tua**, **Tue**, ogsaa **Tuv'** (Trondh.). G. N. þúfa; Sv. tufva. En anden Form er **Tubba**. (Sogn, Hall.).

tuva, v. a. (ar), sætte op i en Top, gjøre høit i Midten.

Tuvekrit, f. gammelt Hundeskarn.

Tuvekval, m. Hval med en Top paa Ryggen.

Tuvemark, f. Jord som er fuld af Tuer.

Tuvgras, n. tætvoxende Græs; s. Tov.

Tuvra (u'), f. et lavt og kroget eller vantrevet Træ. Tel. (Tinn).

tuvutt, adj. toppet, fuld af Tuer. Nogle St. tuette og tuvaatt.

tvadda, v. n. løbe frem og tilbage uden at udrette noget. Tel. (Maaskee tvalla).

Tvadd, n. Tidsspilde, unyttig Stræben.

Tvag, n. 1) Vask, hedt Vand hvori Uldtøi renses eller valkes. Nordre Berg. — 2) Strabadser, Arbeide i Væde og Uveir. Sdm. — 3) Urin, Pis; af Dyr. Toten, Østerd. (Nogle St. **Tvau**). Jsl. þvag.

tvaga, v. a. og n. (ar), 1) vaske; rense el. valke Uldtøi i varmt Vand. B. Stift. Jf. tvaa. — 2) strabadsere, færdes i Væde eller Uveir. Sdm. og fl. Ogsaa: forslide eller fordærve fine Klæder med Sved og Væde. Nordl. — 3) stalde, pisse; om Dyr. Østerd. (Nogle St. tvaue).

Tvaging, f. Vaskning; Strabadser.

tvagla, v. n. (ar), 1) søle, pladske i Væde. Sfj. — 2) nøle, spilde Tid. Hall. hvor det ogsaa hedder tvasla. Jf. tvadda.

Tvale, m. Dvale. Hall.

Tvang, m. Tvang; Betvingelse. I B. Stift **Tvaang**. (Nyere Ord).

Tvare, m. 1) et lidet Bor (Spigerbor) med skraat omløbende skarpe Kanter; næsten ligt en Skrue. Sdm. (Hertil „Snaratvare", s. snara). — 2) en liden Naver (i sædvanlig Form); omtr. som „Rivenavar". Nordl.

tvarga, v. n. traske, strippe omkring. Sdm.

tvart, tvært; s. tvert.

tvasla, v. søle, nøle; s. tvagla.

tvau: to (i Neutr.); s. tvo.

tvaa, v. a. (tvær, tvo, tveget), toe, vaske, rense med Vand. Rbg. Tel. Hall. Tvaa seg: vaske sig. Tvaa av: aftoe, afskylle. (Jf. tvaga). Supin. lyder som **tvegje** (e'),

nogle St. tveie og tvigji (tvie). G. N. þvá (þvœ, þó, þvegit); Sv. två; Ang. þvean (þvó), Goth. þvahan.

Tvaaing, f. Vaskning.

Tvaatt, m. Vask, Tvæt. Hall. Tel. og fl. G. N. þváttr. Jf. Tvætte.

Tvaattekona (o'), f. 1) Vaskerkone. 2) Strømstær (Fugl), = Fossekall; ogsaa kaldet **Tvaattekjerring**. Tel.

Tvaattekopp, m. Vaskekar.

Tvaattevatn, n. Vaskevand. Rbg. og flere. Ogsaa kaldet **Tvaattelaug**, f. Tel.

tve, i Sammensætning, s. tvi.

tvega, v. n. gaae tungt eller vaklende, som med en Byrde. Hall.

tvegen (e'), part. toet, vasket; s. tvaa. Udtalt tvegjen og tveien; nogle St. tvigjen.

Tveggjæring, s. Tviæring.

tvei, og **tveir**, s. tvo.

Tveit, f. 1) Hug, Tværhug, det Indsnit hvorved et Træ afhugges eller fældes. Smaal. Gbr. I Østerd. **Tveet**. Sv. Dial. tvet, tveit, m. (Rietz 766). — 2) en Fure, Rende, smal Fordybning i Jorden; udhugget Rende i Iis, og lignende. Valders. Ogsaa: Spalte eller langt Indsnit i Træ (som skal kløves). Gbr. s. tveita. — 3) et smalt Mellemrum, en Græsplet imellem Skov eller Klipper (omtr. som Glenna). Hall. (Grastveit).

Tveit, m. 1, Spaaner, Splinter, Affald af Træ; især Huggespaaner (Skortveit). Nordl. (Sv. Dial. tveit). — Her maa ogsaa mærkes, at Tveit (m.) er et i de sydlige Egne ofte forekommende Gaardsnavn, deels enkelt som Tveit, Tveiten, el. Tveite (Dativ?), deels sammensat, som Aastveit, Bjørntveit, Breidtveit, Grøntveit, Haatveit ꝛc. Ofte skrevet Tved, Tvedt og Tvet; i G. N. þveit, þveitar. Betydningen er uvis; maaskee snarest: en Rydning i Skoven, et Sted hvor Træer ere fældede. Jf. G. N. þveitr: Hug (?). Eng. Dial. thwaite: opryddet Skovland; og thwite: skjære (hugge); Ang. þvitan: afskjære.

Tveit, m. 2, en Tværdriver, vrangvillig Person; ogsaa Dumrian. Sdm.

tveita, v. a. (ar), kløve, splitte; egentl. gjøre nogle Indsnit paa Siden af en Stok som man vil kløve, for at Kløften skal gaae i lige Linie. Gbr. s. Tveit, f.

Tveng, m. 1) Rem, Spænderem i Sko. Voss, Hall. G. N. þvengr. — 2) en liden Træklods hvormed Tanden i en Høvel slaaes fast. Sdm. — 3) en stræbsom, flittig Person. „Ein Tveng te arbeide". Sdm.

Tvenning, s. Tvinning.

tver (e'), adj. 1) but, afstumpet, tvært afskaaren (saa at Enden og Siden danne en ret Vinkel). Stolpen er tver i Toppen. Den eine Enden er kvass, og den andre er tver. Sv. tvär. — 2) tværvendt, som vender til Siden, eller gaar lige over fra en Side til en anden. Eit tvert Strik. Mest i Sammensætning som Tverstokk, Tvervegg, Tverdal ꝛc. G. N. þverr. Jf. tvert. — 3) modvendt, som ligger tvært foran eller vender Siden til. No tveran Fjord: ro tvært over Fjorden. Sogn og fl. (Jf. Tverfjell, Tverhøgd). Ogsaa: hinderlig, forsinkende; saasom om Vind og Veir. — 4) kort, hastig, pludselig; om en Bevægelse. Ei tver Vending. (Sv. tvär). Jf. tverkasta, tversnu, tverstadna. (Østl.). — 5) tvær, uvillig, modstræbende; om Dyr og Mennesker. (G. N. þverr). Ogsaa: uvenlig, om Tale el. Svar.

Tvera (e'), f. 1) Tværkant, Endeflade (i Modsætning til Langsiden). Sv. tvära. 2) Tværlinie, Sideretning. Koma paa Tvera: komme tvært paa Siden. B. Stift.

Tveraa, f. Sideflod, s. Tverelv.

Tveraas, m. 1) Aasryg som gaar tvært ud fra et større Bjerg. — 2) Tværbjælke.

Tverbakke, m. 1) en steil Bakke. 2) Bakke som vender tvært imod.

Tverbein, n. Tværbeen, et Slags Feil i Fødderne paa en Hest.

tverbeint, adj. n. skjævt, forkeert, meget ubeleiligt. Smaal.

Tverbløyg, m. en Tværdriver, stivsindet Person. Østl. Egentlig Tværkile (s. Bløyg); saaledes ogsaa **Tvernavar**, **Tverplog**, **Tverkjelke**; altsaa: et Redskab som er umuligt, som man ikke kan udrette noget med. Ellers Tverbukk, Tverveder, Tvertre og fl.

Tverbrand, m. Tværtræ under Ved, som skal brændes.

tverbratt, adj. tvært opstigende, steil som en Væg.

tverbroten (o'), adj. tvært afbrudt.

Tverbue, m. Gjenbo. (Forekommer i Byerne, dog lidet brugl.).

Tverbygel (gj), m. Tværdriver. Hall.

tverbygen, adj. uvillig, modstræbende. Hall. (tverbygjen, i Fl. tverbygne).

Tverdal, m. Dal som gaar tvært ud fra et større Dalstrøg; Sidedal.

tverdjup, adj. om Grund, som gaar tvært ned, saa at der pludselig bliver meget dybt. Søndenfjelds. Andre St. nærdjup.

Tverdrivar, m. Tværdriver.

Tverel (e'), m. Kjernestang, Stav med en Tværskive i Enden, hvormed Fløde kjernes til Smør. Sogn og fl. Nogle St. **Tvirel** (i'), Sogn, Vald. Ellers: **Tvørull**, Guldalen; **Tvorel** (o'), Nordl., **Turul**, Ork., **Tyrel** (y'), Sdm., **Tyl** (Kinne-tyl), Gbr. Ogsaa kaldet Kinnetvora (Nhl.) og Kinnetre (Sfj.). Ang. þviril (?). Sv. Dial. tyril, törel. Jf. Isl. þyrill (þirill): Rørekvast. Det tydske Querl (oprindelig twirl, dwiril) svarer i Betydningen til Tvora.

Tverelv, f. Sideflod, Elv som kommer fra en Sidedal og løber ud i en større Elv. Gbr. og fl. I de sydlige Egne: **Tveraa**, f.

Tverfjell, n. 1) Fjeld som gaar ud fra Siden af en større Fjeldryg. — 2) Fjeldside som vender mod Enden af et Dalstrøg.
Tverfjord, m. Sidefjord, tvært udløbende Green af en Fjord.
Tverflauta, f. Tværbjælke i en Slæde. Nhl. S. Hyrning.
Tverfor (o'), f. Tværfure (i Ager).
tverfør, adj. modvillig, stivsindet, trodsig. Sdm. Formen usikker, da det sædvanlig hedder **tverrfyre** (y') med stærk Betoning paa „tver".
Tverg, m. Pusling; s. Dverg.
Tvergard, m. Gjærde som staar paa tværs, f. Ex. i en Vandstrøm (Fiskegjærde).
tvergaarutt, adj. stribet paa tværs.
Tvergota (o'), f. Vei som gaar tvært ud fra en anden Vei.
Tverhand, f. Tværhaand (= Løvd).
Tverhogg, n. Tværsnit, f. Ex. paa Enden af en Stok. — **tverhoggen**, adj. tvært afhugget, afstumpet.
Tverhummel, s. Humul.
Tverhogd, f. tvært liggende Forhøining, f. Ex. for Enden af et Dalstrøg.
tverka, v. n. (ar), gjøre sig tvær, yttre Modvillie. B. Stift og fl. — Forskjelligt herfra er **tverkast**, v. n. forværres, forringes, aftage pludselig. Sdm. Jf. tverra.
Tverka, f. 1) Tværhed, tvær Stilling eller Retning. Mest i Forbind. „paa Tverke", o: paa tvært, til Hinder, til Fortræd. Tel. Østl. — 2) Modstræben, Modvillie. Tel.
tverkasta, v. a. kaste pludselig til Siden. Tverkasta seg: hoppe til Side. Østl.
tverken, adj. uvillig, modstræbende. Ryf. (tverkjen).
tverklipt, adj. tvært afklippet.
Tverkrok, m. 1) en tvær Krumning, en Vinkel. 2) en vrangvillig Person, En som man ikke kan komme til Rette med.
tverkvekka, v. n. lammes af Skræk. Hall.
tverkyndt, adj. egensindig, uvillig til at føie sig. Hall.
Tverlag, n. tvært liggende Lag; Tværplade, Bund, Hylde o. s. v. Trondh.
tverlagad, adj. hinderlig, ubeleilig; om Omstændigheder. Hall. og fl.
tverleg, adj. noget tvær, but, stump; ogsaa: hinderlig, ugunstig.
tverlynd, adj. stivsindet, ubøielig. Tel.
Tverlægd, f. lav Flade ved Enden af en Bjergryg, el. imellem to Bjerge.
Tvermaal, n. Maal paa Tykkelse el. Bredde.
Tvermøle, n. ugunstig Stemning, ondt Lune. Sdm.
Tvernagle, m. Fæstepind; Lundstikke.
Tvernavar, f. Tverbløyg.
tverra, v. n. (tverr, tvarr, tvorret), svinde ind, formindskes, aftage. Det tvarr i Kokingi: det svandt ind i Kogningen. Vatnet heve tvorre(t). Tel. (Vinje og fl.). Ellers paa andre Steder med svag Bøining (ar). G. N. þverra (þverr, þvarr, þorrit).
tverrande, adj. aftagende. Brugt i Særdeleshed om Maanen. Tel. og tildeels paa Østl. (Modsat vaksande).
Tverring, f. Indsvinden, Aftagelse.
tverrykkja, v. n. rykke stærkt og pludselig. Hall.
tverrøyna, v. n. gjøre et kraftigt Forsøg, et hastigt og voldsomt Angreb. Hall.
Tversadel (-sal), m. Tværsadel.
tversett, adj. 1) sat paa tværs. 2) vrangvillig, haardnakket. Gbr.
Tverskap, m. Tværhed; Stivsind.
Tverskjella, f. Vind fra et Dalstrøg paa Siden af en Fjord. Sdm.
tverskoren (o'), adj. tvært afskaaren. **Tverskurd** (-skur), m. Tværsnit.
Tverskorta, f. Sidegrube, Huulning paa Siden af et Dyb. Hall. og fl.
tverskrykkja, v. a. rykke eller vende pludselig (s. skrykkja). Hall.
tverskvetta, v. n. flygte pludselig. Østl.
Tverslag, n. 1, Huggejern at udskjære Falser med. (= Slagjarn). B. Stift.
Tverslag, n. 2, Krydsning i stærk Modvind. Nordl.
tverslaga, v. n. (ar), krydse i stærk Modvind, og med liden Fremgang.
Tverslaa, f. Tværslaa, Skodde.
tverslengja, v. a. omtr. som tverkasta.
tversleppa, v. a. (er, te), slippe pludselig. Hall.
tversnu, v. a. (r, dde), 1) vende paa tværs. 2) vende pludselig, tvært om. Østl. — **tversnudd**, part. fordreiet; ogsaa: vrangvillig.
Tversprang, n. Siirspring (= Tvisprang). **tverspringa**, v. n. galopere. Rbg.
tverstadna, v. n. standse pludselig. Østl. (tverstana). Jf. braadstadna.
Tverstig, m. Sidevei, Tværvei.
Tverstraum, m. Strøm fra Siden i en Fjord; f. Ex. fra en stor Elv.
Tverstrik (i'), n. Tværstreg; Tværlinie.
tverstupa, v. n. styrte, falde ret ned. Østl. (med Bøiningen: er, te).
tverstygg, adj. folkesky, uvenlig, bange for enhver ubekjendt Person. (Mest om Børn). Sdm.
Tverstøyt, m. 1) noget som støder tvært imod, ligger tvært i Veien. 2) en plump eller taktløs Person.
Tversvill, f. Grundstok i en Tværvæg.
Tversving, m. en pludselig Svingning. Østl.
tvert, adv. 1) tvært, i korteste Linie, lige til (s. tver). Brotna tvert av. Stupa tvert ned. Taka tvert nedfyre: bryde over tvært, gjøre Ende paa noget med Hast, eller for Alvor. (B. Stift). Ogsaa: pludselig, uden videre. Venda tvert um. (Østl.). — 2) paa tværs, fra den ene Side til den anden. Ro tvert yver Fjorden. Ganga tvert igjenom. — 3) uheldigt, til Hinder, til Uleilighed. Ganga tvert;

laga ſeg tvert o. ſ. v. Her mærkes et Par afvigende Former. I Trondh. Stift hedder det **tvart**; ſaaledes „førtvart" (fyre tvert), o: uafbrudt, fra den ene Ende til den anden (= andfares). Paa enkelte St. ogſaa: **kvart**, ſaaledes „kvartivi", o: tvært over. Ndm. (Sundalen)? I Berg. Stift tildeels **tvort** (o') og **tort**, iſær i Forbind. med „yver", ſaaledes „tvortyve", Nhl. og „tortyve", Sdm., f. Ex. „ha vondt tortyve ſe": have ondt i Maven (egentl. tvært over ſig). — En meget brugl. Sammenſtilling er: **paa tvert**, o: paa tværs; ogſaa ſkjævt, uheldigt, til Fortræd. Ganga paa tvert: gaae tvært til Siden; ogſaa: gaae uheldigt, gaae imod Ens Villie.

tvertent (=tennt), adj. tværtandet, ſom har ſtumpe Fortænder.

Tver=tre, n. Tværtræ, Tværbjælke; ogſaa om noget ſom er til Hinder.

tvertynnaſt, v. n. (eſt, teſt), indſvinde pludſelig, blive mager paa en kort Tid. Hall.

tverva, v. a. (er, de), vrænge, omvride (f. Ex. Klæder), vende den indre Side ud. Tel. (Nt. tarwen). Jf. Uttverva. Part. **tvervd**: vrænget.

Tverveg, m. Vei ſom gaar tværsover eller tvært ud fra en anden Vei.

Tvervegg, m. Tværvæg; Gavlvæg.

tvervenda, v. n. ſ. tverſnu. **Tvervending**, f. en kort, pludſelig Vending.

Tverrid (=ved), m. Krumninger i Aarerne i Træ (= Andvid).

tverriden, adj. meget vrangvillig; egentl. forvreden. Smaal. (=vrien).

tveta, v. n. tviſte, diſputere. Smaal. (tvete). Maaſkee for tvita.

tvi, i Sammenſætn. to, to Gange, dobbelt, to paa een Gang ꝛc. Nogle Steder **tve**. (Smaal.). G. N. tvi, Ang. tvi. (Jf. tvo).

tvi, interj. en Yttring af Modbydelighed (nærmeſt en Efterligning af den Lyd hvormed man ſpytter). Heraf **tvia**, v. n. (ar), yttre Modbydelighed, ſige „tvi". I Nhl. **tvitta**.

Tviarbeid, f. Tviorka.

Tviband, n. et Slags Væøning. Sæt.

Tvibeite, n. Kjøretøi for to jævnſides gaaende Heſte. Øſtl. og fl. Nogle St. **Tvebeite**. — I B. Stift Tvidrætte.

tvibergad, adj. dobbelt forſynet, ſom har dobbelt Forraad. I Hall. tvibjerga.

tvibernt, adj. ſom har to Børn. Sdm. Tel. (i Formen tvibent). Lidet brugl. og helſt om en Familie, f. Ex. „Der va' tvibent": der var kun to Børn. Jf. einbernt.

tvibladad (el. =bladd), adj. tobladet.

Tviboge (o'), m. en dobbelt Bue. Hall. (gj).

Tvibotn, m. dobbelt Bund; ſ. Tviſtade. — **tvibotnad**, adj. ſom har to Bunde. (I Hall. tvibotta).

tvibreid, adj. ſom har dobbelt Bredde. G. N. tvibreidr. (Lidet brugl.).

tvibrjota, v. a. (bryt, braut), opbryde Jorden i dobbelt Plovdybde. Tel. og fl. (Andre St. aurvelta).

Tvibrot (o'), n. dobbelt Brud eller Ombøining; en dobbelt Fold. — **tvibroten**, adj. to Gange ombrækket el. foldet; ogſaa: opbrudt i dobbelt Dybde; om Jord.

Tvibruk, n. dobbelt Brug; det at en Landmand driver to Jordbrug. Øſtl.

Tvibryggja, f. (?), Dobbelt=Øl. (Landſt. 629).

Tviburar (u'), pl. m. Tvillinger. Nhl. Hard. Jæd. G. N. tviburar.

tvibykſa, v. n. ſ. tviſpringa.

Tvibyte, n. Deling i to Parter. — **tvibytt**, adj. deelt i to Dele.

Tvibytning (y'), m. Dunk; Kar ſom har Bund i begge Ender. Tel. og fl.

Tvibøle, n. Gaard ſom er deelt i to Brug. („Tvebøle", Smaal.). — **tvibølt**, adj. deelt i to Brug, indrettet for to Huusholdninger. Trondh. og fl.

Tvidrag, n. Tvedragt (= Tvidrætte); egentl. Dragning til to Sider. Sdm.

Tvidrætte, n. 1) Dræt eller Kjøretøi for to Heſte, ſee Tvibeite. — 2) Tvedragt, Uenighed (= Tvidrag).

tvidurad (u'), adj. ſom har to Døre eller Udgange; om Huſe. Hall.

tvieggjad, adj. tveegget.

tvieldaſt, v. n. ældes haſtig i Udſeende, forandres med dobbelt Hurtighed. Hall.

tvifald, adj. tvefoldig; ſ. tvifeld.

Tvifare, m. Bjælke under et Gulv (= Tilfare). Tel. (Vinje).

Tvifaaming, m. en Erke=Toſſe. Hall.

tvifeld, el. **tvifellt**, adj. dobbelt, ſammenſat af to. Nordl. Ellers tildeels **tvifald**. Tel. Hall. G. N. tvifaldr. — En anden Form er **tvifaldad**: lagt i dobbelte Folder, ombøiet to Gange.

Tvifelle, n. dobbelt Paakomſt; det at der bliver to Ting at udrette paa ſamme Tid. Hall.

tvifeſta, v. a. (er, e), fæſte dobbelt, gjøre faſt paa to Sider.

tvifør, adj. dobbelt udſtyret; langt ſtærkere end netop nødvendigt. Hall.

tviføtt, adj. tofodet, tobenet. **Tviføtting**, m. tofodet Skabning. Sjelden, ſaaſom i Udtrykket „ride Tviføttingen": bruge ſine egne Fødder i Stedet for Heſt. Hall.

tvigardad, adj. om et Jordbrug, ſom omfatter to Gaarde. Tel. (tvigara).

tvigild (gj), adj. ſom har dobbelt Værd, eller gjælder for to af en anden Sort. (Sjelden). Ein tvigild Ukſe: en Oxe ſom er henved fire Aar gammel. Sdm. (Nordbalen). Andre St. forblandet med tvigjeld.

tvigjeld, adj. ſom har været to Aar gold; om Køer. Ndm. og fl.

tvigjengd, ſ. tvilagd.

tvigjeraſt (e'), v. n. modnes med dobbelt

Hurtighed. Hall. Jf. gjerast.
tvigjølmad, adj. afdeelt i to Rum. Opdal.
tvihakad, adj. 1) tvehaget, som har to Hager (Kroge). — 2) som har dobbelt Hage (Hoka), det vil sige: en Hage med en liden Fordybning eller Rynke i Midten. (Berg. Stift).
Tvihake, m. en Lænke med to Hager (til Brug ved Tømmerdrift). Østl.
tvihalda, v. a. holde med begge Hænder.
tviheilag, adj. dobbelt hellig; om en Dag som baade er Søndag og tillige en af de rørlige Festdage. Hall. og fl.
tvihendes, adv. med begge Hænder. Tel. og fl. Nogle St. „med tvihendes Hende(r)". Sdm.
Tvihending, m. Redskab med et enkelt Skaft for to Hænder; saaledes om en kort Lee (= Stuttorv). Sogn, Hall.
tvihermd, adj. berettet paa forskjellig Maade. D'er tvihermt: det fortælles paa to Maader. Sogn og fl.
tvihjelpen, adj. omtr. som tvibergad.
tvihugad (u'), adj. tvivlraadig, ubestemt, vaklende imellem to forskjellige Beslutninger. (Jf. Sv. tvehågsen). — Sjeldnere **Tvihug**, m. Vaklen; og **tvihugast**, v. n. vakle i sin Beslutning.
tvihurdad, adj. om et Huus med en Dør, som bestaar af to Dele (eller Dørfløie). Hall. (tvihura).
tvihøg, adj. som har dobbelt Høide; især om Huse paa to Stokværk (Etager). Tel. og flere. (Modsat einhøg). Hedder ogsaa **tvihøgda(d)**, Hall. Gbr.
tvika, v. n. (ar), være tvivlraadig, vakle imellem to Beslutninger. Fosen og flere. Sv. tveka.
tvikjeftad, adj. tveegget. (Landst. 660).
tvikloven (o'), adj. kløftet; kløvet i to; tildeels ogsaa: tvekløftet.
tviklædd, adj. dobbelt klædt, som har to Klædninger paa sig.
tvikløyva, v. a. kløve i to Dele.
tviknept, adj. toknappet, besat med Knapper i to Rader. Tel. og fl.
tvikrjupa, f. tviskrøkka.
Tvikrok, m. en dobbelt Krog eller Hage.
tvikrøkt, adj. bøiet i to Kroge, eller paa to Steder. Hedder ogsaa **tvikrokutt**.
tviksam, adj. tvivlraadig; s. tvika.
Tvil (ii), f. (og m.), Tvivl, Uvished. Det var i Tvilom: det var usikkert. Tel. (i Tvilo).
tvila, v. n. (ar), 1) tvivle, ikke kunne troe tilfulde. Nogle Steder **tvela** (ee). (Hall. og flere). Bøiningen vaklende; ofte med Imperf. **tvilte**, og tildeels Præs. **tviler**. — 2) have en vis Formodning; især: have Frygt for noget. Eg tvilar fyre det: jeg har en Mistanke, eller jeg frygter for det. Eg tvilar paa, at d'er for seint: jeg er bange for o. s. v. B. Stift og fl.
tvilagd, adj. lagt dobbelt, sammenlagt af to, f. Ex. om Traad. I lignende Betydn. **tvigjengd**, eller „tvigjegnd". Tel.
tvilande, adj. 1) tvivlende. 2) i Forbind. D'er ikkje tvilande paa det, ɔ: det er ikke at tvivle paa, det er sikkert.
tvilang, adj. som har dobbelt Længde. Tel.
tvileggja, v. a. lægge dobbelt, i to Lag.
Tvilengd, f. dobbelt Længde. (Sjelden).
Tvilengja, f. 1) en Ting som er usædvanlig lang. — 2) d. s. som Tvilengd. Tel.
tvilepad (e'), adj. som har slappe Læber, saa at en Fold eller Rynke viser sig indenfor Kanten. Hall. Hedder ogsaa tvivørra(d).
tvilitad, eller -litt (i'), adj. tofarvet.
tviljoda, v. n. (ar), gjenlyde, give dobbelt Lyd (el. Echo). I Hall. **tviljøe**.
tvilla, v. a. (ar), 1) røre sammen ved en Omhvirvling, omrøre, f. Ex. Mælk. Sogn, Hall. Num. (I Sogn udtalt **tvidla**, maaskee for tvirla. Jf. Tverel). — 2) forvikle, slynge sammen. Tvilla seg: slaae sig i Knuder, om Traad. Hall. Jf. tulla.
Tvilla, f. Kurre paa en Traad. Hall.
Tvillingar, s. Tvinnling.
tvillutt, adj. forviklet (= snurutt), om Traad. Hall. Hedder ogsaa **tvillen**.
tvilraadug, adj. tvivlraadig.
tvilsam, adj. 1) tvivlende, tilbøielig til at tvivle. Nogle St. oftere: **tvilen**. — 2) tvivlsom, usikker. Sjeldnere.
Tvilsmaal, n. 1) en tvivlsom Sag. (Lidet brugl.). 2) Tvivl, Uvished; ogsaa om dunkle Formodninger; s. tvila.
tvilutad (u'), adj. tvedeelt, som har to Dele, eller to Rum. Hall.
tvimeiska, v. a. mæske paany, el. to Gange (i Brygning). Østl.
Tvimenning, m. Redskab som kan bruges af to Personer; især en Høvel med Skafter paa begge Ender. (Ogsaa kaldet Tvimennings Hyvel). B. Stift.
tvimuna (u'), v. n. (ar), komme sig hastigt; forandres med dobbelt Hurtighed. Hall.
tvimæla, v. n. fodre to Gange om Dagen, eller give to „Maal". Sfj. (sjelden).
tvina, v. n. indsvinde (?). I Tel. **tvinna**, v. a. formindske, indkoge; og **tvinnast**: formindskes. Jf. Sv. tvina (svinde hen); D. tvine.
tvinga, v. a. (ar), tvinge, drive; ogsaa: plage, besvære. (Nyere Ord). Part. **tvingad**. — **Tvingsla**, f. Tvang, Drivning.
tvingla, v. n. tumle, rave. Vald.
Tvining, f. Tvinning.
tvinn, adj. egentl. dobbelt (G. N. tvennr, tvinnr), men bruges sædvanlig i Fleertal (**tvinne**), med Betydn. to (D. tvende). Siredal, Rbg. Tel. (Landst. 226). I Hall. **tvenne**, f. Ex. „tvenne Gøngu": to Gange. Jf. Tvinning og Tvinnling.
tvinna, v. a. (ar), tvinde, snoe sammen (egentl. gjøre dobbelt, fordoble). Part. **tvinnad**. Former som „tvann" eller

„tvunnet" bruges ikke af Almuen og have heller ingen Grund, da Ordet er simpelt hen afledet af tvinn (dobbelt) og altsaa ikke skal have stærk Bøining.

Tvinne, m. (?), Traad, eller Vævning. Tel. (Silketvinne. Landst. 11. 599). Isl. tvinni, m.

Tvinning, f. 1, Tvinden; s. tvinna.

Tvinning, f. (?), 2, Tvedeling. Afvig. **Tvining** og **Tvenning**. Eg skal taka det i Tvinningom, o: i to Afdelinger, ikke alt paa een Gang. „I Tviningaa", Nhl. Sdm. „I Tvenning", Hall. G. N. tvenning, f.

Tvinnling, m. Tvilling, Barn eller Unge af en Tvillingfødsel. Mandal, Tel. Helst i Fleertal (Tvinnlingar). Andre St. **Tvilling** (=ar). Jf. G. D. Tvinninge og Tvinlinge; Eng. twin, twins (sjeldnere twinling); T. Zwilling, fordum zwinling.

tvinta, v. n. (ar), rave, være nær ved at falde. Jæd.

tvinætt, adj. to Nætter gammel; f. Ex. om Iis paa Vand. Vald.

Tvinætting, m. to Dage gammel Unge; især om en Kalv. Vald. Hedder ogsaa Tvonætting.

Tviorka, f. dobbelt Arbeide, noget som kræver dobbelt Umage. Smaal. og fl. (Tveorke). Andre Steder Tvivinna, f. og Tviarbeid, n.

tviplogd, adj. pløiet to Gange.

tviradt, adv. dobbelt hurtigt. Hall.

tviraadug, adj. vaklende, ubestemt (omtr. som tvihugad). Rbg. (tviraaig).

Tvirel (i'), Kjernestang; s. Tverel.

tvirenna, v. n. (er, de), løbe i Fiirspring; s. tvispringa. Han lyg so fort, som Hesten tvirenner. (B. Stift).

tvirynja, v. n. (=runde), give dobbelt Gjenlyd, eller gjentagne Drøn. Hall.

tvirøda, v. n. (er, de), tale forvirret, eller saaledes at man modsiger sig selv. Oftere: tvisnakka.

tvirømd, adj. torummet. (Sjelden).

tvirøyna, v. a. (er, de), angribe dobbelt, volde dobbelt Besvær. Hall.

tvisett, adj. sat i to Rader; ogsaa: dobbelt besat eller bedækket.

tviskifta, v. a. (er, e), skifte i to Dele. — **Tviskifting**, f. Tvedeling.

tviskjeft, adj. toskaftet.

Tviskjefta, f. Tøi som er vævet med dobbelte Vævskafter (s. Skaft); Vadmel. Modsat Einskjefta.

tviskodd (oo), adj. dobbelt skoet; forsynet med Oversko.

tviskoren (o'), adj. to Gange beskaaren; ogsaa: skaaren i to Stykker.

tviskrøkka, v. n. (skrøkk, skrokk), indsvinde hastigt, eller med dobbelt Hurtighed. Hall. (tviskrøkkje). Noget lignende er **tvikrjupa**, f. Ex. Det tvikryp i Hop: det sammenkrympes dobbelt hastigt.

tvisla, v. n. (ar), vimse fra det ene til det andet, vakle, være ustadig. Sdm. Nfj. (tviltle). **Tvisl**, n. og **Tvisling**, f. Ustadighed. **Tvisl**, m. en ustadig Person.

Tvislidra (=slire), f. en dobbelt Skede, Hylster med to Rum. Tel.

Tvismide, n. Tvist, Uenighed. Hall. i Formen **Tvismi**. Som sjeldnere Ord opgives: **tvismast**, v. n. tviste, disputere; og **Tvisma**, eller „Tveisme", f. Bugter eller Kurrer paa Traad.

tvisnakka, s. tvirøda.

tvispenad (=spæna), adj. som har to Patter; ogsaa om en Ko, som kun malker i to Patter. Tel. Jf. einspenad.

tvispennes, adv. med Fødderne imod hinanden (= andføttes). Indh.

Tvisprang, n. Fiirspring, Løb hvori begge Forfødder hæves samtidig til hvert Skridt. Hedder ogsaa **Tvirenn**, n. og **Tvibyks**, n. (B. Stift). I Rbg. Tversprang.

tvispringa, v. n (spring, sprang), løbe i Fiirspring, galopere. Noget lignende er tvirenna, og tvibykja (B. Stift); ligesaa tverspringa (Rbg.).

Tvist (i'), f. en Feil i Vævning, et Sted hvor en Traad er afslidt eller udfalden. Hall.

Tvist, m. Tvist, Uenighed. Lidet brugl.

tvist, adj. taus, tankefuld, lidt tungsindig. Sogn (Ladvig). I Gbr. **tyst**. Noget lignende er **kjust** (tjust) eller „kjus" i Rbg. og Tel. G. N. tvistr, ogsaa tjustr.

Tvistade, m. dobbelt Iis; nyt Iislag af tilfrosset Vand ovenpaa et ældre Iislag. Nedenæs og fl. (Tvista'). Paa Hadeland kaldet Tvestae, ogsaa Tvebotn.

tvisteikja, v. a. (er, te), stege parviis, lægge Fladbrød=Leverne parviis paa Stegepladen (Hella). B. Stift, Gbr.

Tvistell, n. s. Tvistyr.

Tvistraum, m. dobbelt Strøm, to modsatte Strømninger i Vandet.

Tvistyr, n. dobbelt Syssel, Arbeide paa to forskjellige Steder. Ogsaa kaldet **Tvistell**. Hall. og fl.

Tvistyrta (y'), f. Tvestjert, Insekt med en kløftet Spids bagtil. Tel. (Jf. Stert). Andre St. Kluftetroll.

tvisynast, v. n. (est, test), see utydeligt, saa at man forvexler den ene Ting med den anden; ogsaa: see en Ting dobbelt (af Feil i Øinene). Berg. Stift, Tel. Hall. og flere.

tvisynt, adj. tvivlsom, tvetydig, som seer ud baade til det ene og det andet. (Lidet brugl.). G. N. tvisýn(n).

Tvitak, n. 1, 1) dobbelt Greb; saaledes en dobbelt Takt i Spil eller Musik. Valders. — 2) Feilgreb, Forvexling; s. tvitaka.

Tvitak, n. 2, dobbelt Tag paa et Huus.

tvitaka, v. n. (tek, tok), famle, gribe efter flere Ting paa een Gang; ogsaa: tale stam=

mende, gjentage og rette fine Ord. Tel. Hall ꝛc.
Tvitapp, m. ſ. Toppa og Ture.
tvitaattad, adj. dobbelt (om en Snor), beſtaaende af to Traade (ſ. Taatt). Afvig. tvitætta(d). Hall. Vald.
tvitekkja, v. a. tække (eller dække) dobbelt. (Jf. Tvitak). Part. **tvitakt**.
tvitenkt, adj. = tviraadug.
tvitent (-tennt), adj. totandet, f. Ex. om Høvler.
tvitjukk, adj. ſom har dobbelt Tykkelſe. Mandal, Tel. Hall. Nogle St. **tvitykk**.
Tvitl og **tvitla**, ſ. tviſla.
tvitolad, adj. tvetullet. Tel. Hall. (Isl. tvitóladr). Jf. Tol. — **Tvitoling**, m. Tvetulle, Hermaphrodit. Nogle St. Tvitusling.
tvitrædd, adj. totraadet; om Væv, hvori Traadene ere lagte dobbelt eller parviis. Trondh. og fl.
Tvitrøyting, f. dobbelt Anſtrengelſe; et Arbeide ſom varer dobbelt længere end forud beregnet. Hall.
Tvitt (ii), m. 1) en kort Fløite eller Pibe at blæſe k. (B. Stift). — 2) en Fugl (maaſkee Bjerg-Finke), ſaa kaldet efter dens Lokketone, ſom ligner Ordet Tvitt. Nogle St. **Tvitta(r)fugl**, ogſaa **Kvittafugl**, Sdm. J Tel. **Tvittaſpikkje**.
tvitta (ii), v. n. (ar), 1) fløyte med en kort eller afbrudt Lyd. — 2) ſige „tvi“; ſ. tvia.
tvitykkjen, adj. tvivlraadig, vaklende. Hall.
tvitæra, v. n. (er, te), fortære det ſamme to Gange. Egentl. fabelagtigt om visſe Dyr, men ellers kun ſpotviis om at opríppe en afgjort Sag eller gjentage noget i Utide. Sæt. Tel. Saaledes ogſaa „tritæra“. Det vardt baade tvitært og tritært.
Tviung, m. Halvdeel. Hall. Formod. dannet efter Triung (Tridjung).
tvivelt, adj. om Pløining, hvorved Fureſtrimlerne væltes til modſatte Sider. Øſtl.
tvivenda, v. n. (er, e), gjøre en dobbelt Vending (**Tvivending**, f.); gaae to Gange til et Sted, f. Ex. for at hente noget, ſom er for meget til at medbringe paa een Gang. Tel.
Tvivetter (m.), om noget ſom er to Aar gammelt, f. Ex. Tvivetter-Fiſk. Ryf. (Jf. Tvovetter). G. N. tvevetr, adj.
tvividad (i'), adj. beſtaaende af dobbelt Træværk. Lidet brugl.
tvivinna, v. n. gjøre et Arbeide om igjen; iſær: pløie to Gange. Smaal. (tvevinne). Jf. vinna.
Tvivinna, f. dobbelt Arbeide (= Tviorka); ogſaa om to ſamtidige Arbeider. Tel.
tvivørrad, adj. = tvilepad. Hall.
Tviæring, m. to Aar gammelt Dyr, f. Ex. om Heſte. Hall. J Sogn **Tveggjæring**, ſom ſynes at høre til G. N. tveggja, Genitiv af tveir (to).
tvo, num. to (2). J Neutr. **tvau**. Nogle Steder med en Form for hvert Kjøn; ſaaledes i Sæt. **tvei**, m. **tvæ**, f. **tvau**, n. Ellers hedder Maſkul. mere alm. **tvo**, tildeels **to**; ſjeldnere **tvaa**, Hall., og i Nhl. forældet: **tveir**. (Formen tvo, eller tvaa, har egentl. været Akkuſ. af tvei). Femininum kun tildeels **tvæ**, Sæt. Vald. Gbr. og **tvær**, Hall. Vald. Nhl. (forældet); ellers ligeſom Maſkul. (tvo). Derimod er Neutr. **tvau** alm. veſtenfjelds, ogſaa i Sæt. Hall. Vald. og fl., tildeels afvig. **tvaug**, Nhl. Gbr. **tvu** og **tu**, Vald. Gbr. G. N. tveir, tvær, tvau (jf. Goth. tvai, tvós, tva). — Spor af et Dativ mærkes i Forbindelſen „paa tvom'aa Stade“ (o: paa to Steder). Sdm. Af andre Forbindelſer mærkes: Tvau Tjug: 40. Tvau Hundrad: 200. Tvau Tuſund: 2000. Baade tvo, om to Mænd (eller to Kvinder), men: baade tvau, om en Mand og en Kvinde. Saaledes ogſaa: tvo ſaman, og tvo-eine, om Mænd eller Kvinder; men tvau ſaman og tvau-eine, om et Par. (Om en Form „tvoſamne“ ſ. ſaman). Tvo og tvo: parviis, to ad Gangen. Ei tvo-tri, eller ei tvau-try: to eller tre Stykker. Tvo elder tri, er paa nogle Steder forkortet til „tultri“. Gbr. (Ligeſaa i ſvenſke Dial.). Paa tvo Manns Hand: imellem to Perſoner. Koma i tvau: blive adſkilt; om to Ting hvoraf den ene er indeſluttet i den anden. Slaa i tvau: ſlaae i tu. Ligeſaa: brjota, ſlita, riva i tvau. (Kun med Begreb om to Stykker). „Hava Tvaubeggje“: være Hermaphrodit. Sdm. (J Sogn: hava Beggje). — En anden Form „tvi“ bruges kun i Sammenſætning.
tvo (vaſkede), ſ. tvaa.
Tvodeild, f. de to Trediedele af en vis Mængde. „Ein Gaang Tridjeparten, aa ein Gaang Tvodeild'a“. Nordre Berg.
Tvoga (o'), f. Vaſkeklud, Viſk til at ſkure og ſkylle med. Temmelig alm. men tildeels afvig. **Tvogu** (o'), Tel., **Tvugu** og **Tuu**, Øſtl., **Too**, Namd., **Tua**, tildeels i Nordl. Jsl. þvaga (acc. þvögu). Sv. tvaga. (Til Verbet tvaa). „Tvoga“ bruges ogſaa ofte om noget ſom er forſlidt eller meget brugt, ligeſaa om en Perſon ſom ſlider og ſlæber meget.
tvoga (o'), v. n. (ar), pladſke, ſøle, ſtrabadſere. B. Stift. Nyere Form af tvaga.
tvogeleg (o'), adj. laſet, forſlidt, ſlet behandlet; ogſaa: uanſeelig, ſlau. Tel.
Tvogeſtylk (o'), m. Skavgræs (= Skjefte). Sæt. (-ſtykk).
Tvomaſtring, m. tomaſtet Fartøi.
Tvonating, m. Haſe med to Nødder. Sdm.
Tvonætting, f. Tvinætting.
Tvora (o'), f. en liden Røreſtang med en Kreds af afſtumpede Kviſte omkring Enden; brugt ved Madlavning og ſædvanlig ſaaledes dannet at den kan omhvirvles

imellem Hænderne. Alm. men tildeels afvig. **Tvorn** (o'), Tel., **Trurn**, Hall., **Turn**, Østl. Guldalen; **Toro**, Namd. (Formen „Tvære" findes ogsaa anført som norsk, men synes her at være fremmed). Isl. þvara (acc. þvöru); Sv. Dial. tvara, tvöru, tvåra ꝛc. Jf. Tverel og T. Quirl.

tvorren, part. indsvunden, formindsket; see tverra. Tel.

tvort, s. tvert. — **Tvorul**, s. Tverel.

Tvoræming, m. Baad med to Aarepar.

Tvo-tal, n. et Total (Figuren 2).

Tvovetter, d. s. som Tvivetter. Afvig. **Tvovet** (e'), m. Hest som er to Aar (eller Vintre) gammel. Nordre Berg. Ligesaa „Tvovete" (e'), f. for Tvovetra, om en Hoppe. Sdm. Jf. Vetrung.

Tvugu, s. Tvoga. — **Tvuru**, s. Tvora.

tvæ, s. tvo. — **tvær**, s. tvaa.

tvæsast, v. n. fortørres, standses i Væxten ved Tørke; om Korn. Gbr.

tvætta, v. a. og n. (ar), 1) tvætte, vaske; især med hed eller skarp Vædske. Ikke alm. (Jf. tvaga og Tvaatt). G. N. þvætta. — 2) v. n. vimse, løbe fra det ene til det andet; eller egentl. indblande sig i mange Ting, ville være med overalt. Saaledes spotviis: **Tvættekopp**, m. og **Tvættekolla**, eller **Tvættebytta**, f. om en som indblander sig i uvedkommende Ting; ogsaa en Sladderhank. B. Stift. Jf. Isl. þvætta: vaase.

Tvætte, n. 1) Vask (jf. Tvaatt); især om Lud eller skarp Vædske til at vaske med. — 2) Urin (= Tvag, Land). Sfj. Sdm.

Tvætting, f. Vaskning; ogsaa Travlhed med unødige Ting; s. tvætta.

Ty, n. 1) Tøi, Ting som høre med til Forsyning eller Udrustning; Gods, Reisetøi o. s. v. G. N. týgi (týi, tý?). Jf. tya. — 2) Redskaber; tildeels ogsaa Bohave, Eiendele. Køyrety, Skrivety; Steinty, Blekkty, Sylvty. — 3) Vævning, Stof til Klæder. Ullty, Linty, Silkety, m. m. (Sv. tyg). Ogsaa: Emne til et Klædningsstykke, f. Ex. eit Vestety, eit Huvety. — 4) Stof, Materie (i tilvirket Tøi). D'er godt Ty i Klædom. D'er Ty som toler Slit, o. s. v. Tildeels ogsaa om Anlæg eller Sindelag (ligesom To). Eg saag kvat Ty, som var i honom. — 5) Art, Slægt (oftest i slet Betydning); Selskab, Følge, Slæng. Fantety, Skarvety, Styggety. Dog forekommer Ordet ogsaa uden nogen foragtelig Betydning; f. Ex. i Hard. „Bodn aa Ty" (Ungdom), „Tauser aa Ty" (Tjenere).

Ty, m. s. Tysdag. — **ty**, s. tyd.

tya (y), v. a. (r, dde), tilrede, ordne, sætte i Stand; pynte op, f. Ex. et Værelse. Trondh. (Fosen). Part. **tydd**. Ofte i Neutr. Han fekk det tytt og flitt (ɔ: istandsat, repareret).

tya (ty), v. n. og a. (r, dde), nytte, hjælpe, forslaae. Det tyr ikkje til: det bliver ikke nok, forslaar ikke. Num. og fl. ogsaa i Smaal. G. N. týja (tœja, tjóa); Sv. tya (ty). Hører maaskee sammen med det forrige. Forholdet til „te" og „Ty" er dunkelt.

tyad, adj. skikket, beskaffen; ogsaa: findet eller oplagt (s. Ty, 4). „Eg seer for han æ tya". Ork. og fl.

Tybast, s. Tysbast.

tyd, adj. 1) omgjængelig, venlig, blid. Berg. Nordl. og fl. (tyd'e, ty'e, ty). G. N. þýdr. Ofte i Forbind. „tyd og blid". Ogsaa med Begrebet: behagelig, tækkelig, vakker. Hall. (Jf. tydleg, tydsleg). — 2) lind, mild, blød, eller let at behandle. D'er so tydt og mjukt; især om Skind. Sdm. Det var ikkje tyde Spurningar: det var meget vanskelige Spørgsmaal. Vald. Han er ikkje tyd til aa leika med: han giver ikke lettelig tabt ꝛc. Østl. (ty). Afvig. „tøy", Hall. (s. tøyg). Jf. tyda og Tjod.

tyda, v. a. og n. (er, de), 1) udtyde, forklare, gjøre tydelig. Ofte i Forbind. med „ut" (tyda ut, og ut-tyda). Mest alm. **tya** (tye), i Nfj. og Sdm. **tyde**. G. N. þýda. Jf. Tjod. — 2) betyde, betegne. Jæd. Lister og fl. „Kaa tye dæ": hvad betyder det? G. N. þýda, þýdast. — 3) gjøre fortrolig, vænne til at omgaaes. Tyda seg til nokon: søge Ens Omgang eller Venskab. Oftere i Formen **tydast**. Dei tyddest til honom: de bleve fortrolige med ham. Ogsaa om Dyr, ligesom hyllast. B. Stift. G. N. þýdast.

Tyda, f. Venlighed; ogsaa: Tækkelighed, Ynde. Hall. i Formen Tye, Tya (s. tyd). Andre St. Tydskap.

tydd, part. s. tya og tyda.

tydeleg, adj. tydelig, forstaaelig. (I dette Ord udtales „d" overalt).

Tyding, f. Udtydning, Forklaring.

tydleg, adj. blid, venlig, omgjængelig (tyd); ogsaa: behagelig, fornøielig; om Sted el. Tilstand; f. Ex. „D'æ so tydle', naar ein faar godt Fylgje". Nhl. Sogn, Sfj. Ogsaa i Formen **tydsleg** (tysle'), Sogn; **tyeleg** (tyle'), Gbr. G. N. þýdlegr: venlig.

Tydning, f. Underretning, Beskeed om noget. Smaal. og fl.

tydsk, adj. tydsk, henhørende til Tydskland. Sædvanlig udtalt „tysk", ligesom ogsaa „Tysland". G. N. þýdeskr, þýdverskr ꝛc. Mht. diutisch. — Hertil **Tydsk**, el. **Tydskar**, m. en Tydsker. **tydska**, v. n. (ar), tale tydsk eller bruge tydske Ord; ogsaa: tale uforstaaeligt.

Tydskap, m. Blidhed, Venlighed, fortrolig Omgang. Shl. og fl.

tydsleg, adj. behagelig; s. tydleg.

tye og **tyest**, s. tyda.

Tyfot, m. Brostolpe, Støtte under en Bro eller et Stillads. Tel. (Dunkelt Ord). Andre Steder Marfot, Morfot og fl.

Tyssa, f. Tussekvinde (= Tysja); ogsaa: Tøite, Taske. Hall.

tyfta, v. a. (er, te), lægge Grund til et Huus, afmaale og opgrave en Byggegrund. Berg. Trondh. (Af Tuft). Afvig. **tymta**, eller **tømte**, Østl. (af Formen Tomt).

Tyfting, f. Grundlæggelse.

Tygel, m. Tøile, kort Tømme i et Bidsel. Tel. og fl. i Formen Tygjel (Fl. Tyglar). G. N. tygill.

tyggja, v. a. og n. (**tygg**, **togg**, **togget**), tygge, knuse med Tænderne. Imperf. lyder tildeels **taugg**. Supin. sædvanlig **toggje**. G. N. tyggja (tygg, tögg, tuggit). Jf. Tugga. Tyggja upp=atter: drøvtygge; opripPe eller gjentage noget idelig. Hava nokon til aa tyggja paa: at sladre om, at larme over. Tyggja Fraud, el. tyggja Mo, s. Mo, n.

Tyggjing, f. Tygning.

tygla, v. a. (ar), tøile, holde i Tømme, styre. (Af Tygel). Tel.

Tyke (Tykje), eller oftere: **Tykjen**, m. Fanden. Helg. (Vefsen).

Tykel, m. et Redskab at flække Bark med. Namd. (Tykjel, Tykkjel). Andre St. Kytel. Sv. Dial. tykel, tikkel.

tykja, s. tykkja. **tykjast**, s. tykkjast.

Tykk, m. Fortrydelse, Uvillie, det at man finder sig fornærmet. Han fekk ein Tykk til deim: han fattede Uvillie mod dem. Berg. Stift, Hall. (G. N. þykkr: Fortræd).

tykk, adj. s. tjukk.

Tykke (Tykkje), n. en tæt Skov. Tel.

tykkja, v. n. (er, te), 1, tykkes, synes, have en Fornemmelse af noget; f. Ex. Eg tykkjer, at det lettnar. Sjeldnere upersonligt: synes, forekomme, f. Ex. Det tykkjer meg vera det beste. Lyder mest alm. **tykja** (y') el. tykje, og nogle St. **tikja** el. tikje (i'), Sdm. Tel. Hall. og fl. Bøiningen tildeels afvigende, nemlig i Imperf. **tokte** (o'), Rbg. og **totte** (o'), Søndre Berg. Num. Hall. (andre St. tykte, tikte). Ligesaa Supin. **tokt** og **tott** (tykt, tikt). G. N. þykkja (þótti, þótt), ogs. ofte þikkja (Isl. þykja, þikja); Ang. þyncian (þuhte), Goth. þugkjan (þuhta); Ght. dunkjan. Jf. tokka og Tokke. — Tykkja um: tykkes om, synes vel om. Tykkja aat vera: tykkes ilde om noget, befinde sig ilde derved. I Tel. „tikjes at vera". (Stærk Tone paa „at" eller „aat"). Tykkja langt: længes, kjede sig. Undertiden med et Subst., saaledes: Han tykkjer Mun i det: han finder Fornøielse deri. Eg tykte Gaman i deim: jeg havde Fornøielse af dem. (Landst. 752). Me tykte Synd i honom, see Synd. Jf. tykkjast.

tykkja, v. n. (er, te), 2, fortryde paa noget, vredes, føle sig stødt eller fornærmet. Berg. Trondh. og flere. Sædvanlig med „paa", sjeldnere med „fyre". Han tykte paa det. Tykk ikkje paa, at eg uroar deg. Jf. Tykk og tykkjen. I denne Betydning har Ordet altid den regelrette Bøining uden nogen af de Afvigelser, som ere nævnte ved foregaaende Ord.

tykkjast, v. n. (est, test), tykkes om sig selv, ansee sig; f. Ex. han tykkjest vera urædd: han anseer sig for at være sikker. Har samme Afvigelser som tykkja 1, og desuden ofte Sammentrækning; saaledes i Præsens (tykkjest): tykst, tikst, tyks, tyss, tiss. Ligesaa i Imperf. (tyktest): tykst, tottest, tost, toss. — Tykkjast vera: ansee sig for noget; være stolt. Tykkjast av seg sjølv: bryste sig. Hall. (tikjes 'taa se sjøl); jf. ovtykkjast. Tykkjast til seg koma: ansee sig fortjent til Opmærksomhed, gjøre store Fordringer. B. Stift.

Tykkje, n. 1) Tykke, Mening, Skjøn. G N. þykkja, f. — 2) Fortrydelse, Uvillie (= Tykk). Taka til Tykkje (el. til Tykkjes): tage ilde op, fortryde paa. (Mindre brugl.). — 3) Følsomhed, Sind som let kan paavirkes. D'er inkje Tykkje i honom: han er ligegyldig for al Tiltale; det nytter ikke at skjende paa ham. Nordre Berg.

Tykkje (2), f. Tykke. — **Tykkjel**, f. Tykel.

tykkjelaus, adj. ufølsom, ligegyldig. (G. N. þykkjulauss). Ogsaa: modløs, forsagt, som giver sig tabt og lader det gaae som det kan. (Omtr. som hugstolen). Nordre Berg.

Tykkjeløysa, f. Ufølsomhed, Ligegyldighed; ogsaa: Modløshed, Sløvhed, Mangel paa Drift til at foretage sig noget.

Tykkjemun (u'), m. en Grund til Fortrydelse, noget som stemmer En til Uvillie. Nfj.

tykkjen, adj. 1) følsom, pirrelig (tykkjesam). 2) fortrydelig, vred, opbragt. Berg. Trondh. Nordl. ogsaa Gbr. og fl.

tykkjesam, adj. pirrelig, utaalmodig, som let bliver fornærmet.

tykta (tugte), s. tugta.

Tyl, m. Taabe, Fjog, ubetænksom Person. Sfj. Sdm. I Hard. Tul.

Tyl, Kjernestang, s. Tverel.

tyld, s. tild. — **Tyle**, s. Tile.

tylen, adj. taabelig (s. Tyl). Sfj.

Tylft, f. en Tylt, et Antal af tolv Stykker. Mest alm. udtalt **Tyllt** (y'); nogle Steder **Tolt** (Tolft), Indh. G. N. tylft; Sv. tolft. — Om smaa Ting, f. Ex. Knapper, bruges oftere det fremmede Ord „Dusing".

tylla, v. n. (er, te), forslaae, strække til. Det tyller til, el. det tyller so til: det gaar an, det slaar nogenlunde til. Tel. Hall. Jf. tylta og tøla.

tylnast (y'), v. n. vore og trives godt; om Kreature. Sdm. Vel egentl. tilnast; see tilnast.

tylta (y'), v. n. (ar), 1) træde let, gaae som paa Tæerne. Siredal. (Lyder ogsaa som tølta). Jf. tytta. G. N. tyllast. — 2) blive nok (omtr. som tylla). Det tyltar til; om noget som hjælper til at fylde et Rum eller et Tal. Tel. (Vinje).

Tympa, f. Ballie, Vandkar (omtrent som Stempa eller Stamp). Shl.

tymsa, v. n. (ar), tale langsomt og famlende. Sdm. Jf. tamsa.

tymta, v. n. (ar), gjætte paa noget, nævne med Uvished, ymte om. Dei tymta paa honom: man gjætter paa ham, ymter om at han skal være Ophavsmanden. Tel. Hall. J Valders hedder det **tynta**, hvortil ogsaa et Subst. **Tynt**, m. en svag Mistanke, en løs Formodning. (Dunkelt). Jf. hymta.

tyna, v. a. (er, te), 1) skade, fordærve; forringe, skjæmme. Nordre Berg. Ofte med „ut". Dei hadde tynt det ut. Ogsaa: behandle ilde, forslide; plage, f. Ex. en Hest. Smaal. og fl. Andre St. tjona (af Tjon). — 2) ødelægge, tilintetgjøre; saaledes ogsaa: dræbe, f. Ex. Rovdyr. Rbg. Tel. Østl. Trondh. Nordl. (Derimod ikke i B. Stift, uden i Forbind. tyna seg: forkorte sit Liv. Nhl.). Dei hadde so nær tynt honom: de havde nær dræbt ham. — 3) spilde, tabe; miste ved Uagtsomhed eller Glemsel. Søndre Berg. Sogn, Hall. Eg tynte det burt: det kom bort for mig. (Nogle St. „tyna vekk"; i Sogn „tyna kos"). Jf. kasta burt. G. N. týna. Imperf. hedder tildeels **tynde**, og Part. **tynd** (yy), dog mest alm. tynt.

tynast, v. n. (est, test), tage Skade, fordærves; f. Ex. om Madvarer. Det tynest ut, el. tynest burt. Sdm. og fl.

Tyne, n. 1, 1) Fordærvelse, Skade. Lidet brugl. see Tjon. — 2) Feil, Lyde, noget som skjæmmer eller forringer en Ting. Sdm. Trondh.

Tyne, n. 2, Vandhuus, Privet. Nhl. (Haus). Af Tun (Gaardsrum).

Tyngd, f. 1) Tyngde, Vægt. (Af tung). Nogle St. **Tyngn**. (Nordl.). Jf. Tunge. — 2) Betyngelse, Tyngsel, Plage. Mindre brugl. G. N. þyngd. — 3) den største Deel af en vis Mængde. Me hava fenget Tyngdi utav det, o: det meste deraf. (Tildeels i B. Stift). Ogsaa: en stor Masse eller Mængde, saasom af Fisk i Søen. Silde-tyngdi sig inn imot Landet. D'er meste Tyngdi sunnanfyre, o. s. v.

tyngja, v. a. (er, de), 1) tynge, gjøre tung; ogsaa nedtrykke ved Tyngde. G. N. þyngja. Tyngja paa, el. t. ned-yver: trykke paa, lægge en Vægt eller Tyngde ovenpaa. — 2) betynge, besvære, plage; ogsaa: lægge En noget til Last. Dei vilja altid tyngja paa honom: de have altid Lyst til at sværte ham, at sige noget ondt om ham. (B. Stift). — 3) v. n. betynges af Søvn, blive søvnig. Sdm. og fl. Eg var so trøytt, at det var ikkje fritt, at eg tyngde. (Oprindelig: det tyngde meg). Sv. tynga. — Particip **tyngd**: betynget o. s. v. — Reflexiv: **tyngjast**, blive tung, el. tyngre; ogsaa: blive mere tungfærdig til Bevægelse, saasom om gamle Folk, ligesaa om en frugtsommelig Kone.

Tyngje, n. en Betyngelse; Forøgelse i Vægten; ogsaa om Søvnighed. Lidet brugl.

Tyngjestein, m. Steen som paalægges for at trykke noget sammen.

Tyngsla, f. 1) Betyngelse, Forøgelse i Tyngde eller Vægt. Ogsaa brugt i Formen **Tyngsl**, og tildeels **Tyngsel**, m. — 2) Byrde, Paalæg; store Afgifter, saasom af et Jordbrug. Ofte i Fleertal, f. Ex. Skattar og Tyngslor. — 3) Tunghed i Legemet, Mathed, Døsighed. Sjeldnere om Tunghed i Sindet.

Tyning, f. Fordærvelse; s. tyna.

Tyning, m. Tøi, Gods (= Ty). Fosen. Mest i Fleertal (Tyningar). Vel egentl. Udrustning, af tya, v. Ellers i fremmede Former som **Tyras** og **Tyri**, n.

Tynjul (?), m. Fakkel, Blus (= Kyndel). Rommerige.

Tynn, s. Tunn. — **tynn**, adj. s. tunn.

Tynna, f. s. Tunna. **tynna**, v. s. tunna.

tynna, v. a. (er, te), fortynde, gjøre tyndere (af tunn). G. N. þynna. Tynna ein Ljaa: skjærpe en Lee ved en vis Udhamring i Eggen. Tel. Tynna Skogen: fortynde en tæt Skov ved at fælde enkelte Træer. — Particip **tynnt** (tynt): fortyndet.

tynnast, v. n. (est, test), fortyndes, blive tyndere; aftage i Mængde eller Tæthed, staae mindre tæt, f. Ex. om en Skov.

Tynnekall, m. s. under tunna, v.

Tynner, Tjørn; s. Tyrner.

Tynning, f. Fortyndelse; s. tynna. — Om et andet Tynning s. Tunning.

Tynning, m. tyndt Øl, Svagdrikke. Hall.

Tynska (eller Tynnska), f. 1) den tyndeste Deel af en Hud eller et Skind. Hall. — 2) nattegammel Mælk (= Rennemjølk). Tel.

tynska, v. a. (ar), gjøre tynd; ogsaa tilspidse, skjærpe. Valders.

Tynsla (yy), f. Fordærvelse, Spilde; Skade f. Ex. paa Madvarer. (Af tyna og tynast). Nordre Berg.

Tynsla (y'), el. **Tynnsla**, f. Fortyndelse. — **Tynsleljaa**, m. Lee som er skjærpet ved Udhamring (s. tynna). Tel.

Tynt, og **tynta**, s. tymta.

tynt (yy), part. fordærvet; udskjæmt 2c. s. tyna. — Derimod **tynnt**: fortyndet.

Typleband (y'), n. Baand omkring en Haartop. Sæt.

typpa, v. a. (er, te), toppe, tilspidse, sætte op i Form af en Top. Tel. (G. N. typpa). Andre St. toppa.

tyra (y'), v. n. (ar), tænde, gjøre Ild op. Lister. Vel egentl. brænde „Tyre".

Tyre (y'), n. fedt Træ, Fyrreved som indeholder Harpix eller Tjærestof. (Beslægtet med Tjøra). Mandal, Rbg. Tel. Østl. (Andre St. Spike-tre). Ogsaa i en anden Form: **Tyrve** (y'), n. Tjæreved, Fyrrerod hvoraf man udbrænder Tjære. Shl. (Kvind-

herred). G. N. tyri og tyrvi. Sv. tyre (Rietz 769). — Hertil **Tyrebrand**, m. **Tyrelaag**, f. eller **Tyrerot**, f. en Stamme eller Rod som indeholder Tjæreved. — **Tyreflis**, f. eller **Tyrespon**, m. Stikke af fedt Træ til at tænde eller lyse med. (Jf. Spik). — **Tyrelysa**, f. Spaan eller Fakkel at lyse med. Buskr. **Tyreskunda**, f. omtr. d. samme. Tel. **Tyrevase** (=vasa), m. en stor Fakkel af Tyrespaaner. Smaal.

Tyrel (y'), Kjernestang; s. Tverel.

Tyrihjelm, s. Torhjelm.

Tyrk, m. en Tyrk; ogsaa en Tyran, el. En som indgyder Skræk. Hedder paa mange Steder **Turk**. Sv. turk, Ital. turco.

tyrma (y'), v. n. (er, de), fare sagte eller mageligt frem, give Tid, spare Kræfterne. Sæt. (Byglaud). G. N. þyrma: spare, skaane.

Tyrner (y'), m. Tjørn, Tornebusk, Hybentræ (= Torn, Klunger). Rbg. og Tel. i Formen **Tynner**; ellers **Tydner**. Hall., **Tydne**, Vald. G. N. þyrnir; Sv. törne (n.).

tyrst (y'), adj. tørstig. Mest alm. tysst. G. N. þyrstr. (Forskjelligt fra torstug).

tyrsta (y'), v. n. (er, e), tørste, lide af Tørst. Lyder som tyssta, men bruges lidet.

tyrtig, s. turstug.

tyrva (y'), v. a. (er, de), tildække eller belægge med Græstørv (Grønsvær). G. N. tyrfa. Af Torv. (En besynderlig Afvigelse er „dyrve" i Sætersd.). — Part. **tyrvd**: dækket med Tørv.

tysam, adj. flink, omhyggelig for at holde fine Ting i Orden. (Af tya). Indh.

Tysbast (yy), m. Kjælderhals (Træ), Daphne Mezereum. Smaal. Buskr. Afvig. **Tybast**, Vald., **Kjusbast** (Tjusbast) og **Kjuksbaks**, Gbr. Ogsaa kaldet **Tyvid** (Tyvi), Tel., **Tived**, Helg. Sv. tibast (tisbast, tivelbast); T. Seidelbast, fordum zidelbast.

Tysdag, m. Tirsdag, tredie Dag i Ugen. Natti til Tysdags: Natten imellem Mandag og Tirsdag. G. N. týsdagr; af Gudenavnet Týr (Ty). Jf. Eng. tuesday, Ang. tivesdæg, Ght. ziestag. Til Navnet Ty hører vel ogsaa det ovennævnte Tysbast og maaskee enkelte Stedsnavne, som Tysnes, hvilket dog synes tvivlsomt.

tysja (y'), v. n. (tys, tuste, tust), 1) rasle, give en Lyd, som naar smaa Dyr løbe igjennem Krat eller Græs. Hard. Hall. og fl. Eg høyrer nokot, som tys burt i Skogen. Det var so fullt av Mus, at det tuste i Aakren. G. N. þysja: storme frem. Jf. tuska, ruska, trysja. — 2) sysle, arbeide, være i Bevægelse. Nhl. og fl. Jf. tusla.

Tysja, f. Ellekone, Tusskekvinde, eller deslige. Voss. Jf. Tyssa.

Tysk (yy), m. en Boie i Form af en Dunk eller liden Tønde. Nordl. Paa Sdm. kaldet **Tyskedubl**, n. (Tysk er ellers det samme som Tydsk).

Tyss (y'), n. (?), Strenge-Tang (= Martaum). Ryf.

tyst, s. tvist og tyrst.

tyt, mumler o. s. v. see tjota.

Tyt (y'), m. Susen, Støi (= Tot). Sæt. og fl. G. N. þytr.

tyta, v. n. (er, te), udsvede, pible frem; om Saft eller Vædske. B. Stift og fl. Maaskee egentl. stikke frem. (Jf. Tut). I det Søndenfjeldske har det imidlertid oftest en anden Bøining, nemlig: tyt, taut, tote(t), og falder saaledes sammen med tjota.

Tyta, f. 1) en liden Knort, en fremstaaende Knude, saasom paa Hud eller Skind. Nordl. Maaskee af Tut. (Jf. Taata). — 2) en Kjertel i Steen, en liden haard Knude i en blødere Steenart, f. Ex. i Møllestene. Berg. Trondh. Nordl. (Jf. Eitel). — 3) Tyttebær, s. følg.

Tytebær, n. Tyttebær (Vaccinium Vitis idæa). Alm. Nogle St. ogsaa: **Tyta** (f.), Ndm. Sdm., og **Tyting**, m. Gbr. I Indh. **Tydbær** (Tytbær). — Hertil **Tytebærkongul** (=kaangel), m. Tyttebærklase. **Tytebærlyng**, n. Tyttebærbusk. (Nogle Steder Tytelyng, eller Tytlyng). **Tytebærsaft**, f. udpresset Saft af Tyttebær.

Tytefar, n. de Furer eller Striber, som efterhaanden danne sig i en Møllesteen ved Kjertlernes Gnidning. B. Stift. Taka seg eit nytt Tytefar: komme i en ny Gang; figurlig: begynde en ny Levemaade, forandre sin Opførsel.

Tytel, m. (Fl. Tytlar), Tøddel, Prik; Skilletegn i Skrift. Smaal. og flere. Jf. Isl. titull, Eng. tittle, Holl. tittel. Dog synes Ordet snarere at høre sammen med Tyta.

tytelaus, adj. fri for Kjertler; om Steen.

Tyting, m. s. Tytebær.

tytta (y'), v. n. (er, e), berøre noget løseligt; gaae saaledes at man kun berører Grunden med en Deel af Fodsaalen. B. Stift. D'er so bratt, at d'er knapt ein fær tytta paa med Taanom (holde sig fast med Tæerne). Tytta paa Foten: træde sagte eller forsigtigt, som med en syg Fod. Jf. tylta og tæpa.

Tytta (y'), f. et Kvindemenneske. I Sæt. Tytta og Titta (i'), om et lidet Pigebarn; maaskee et Kjæleord for „Syster". Nordenfjelds Tytta og Tøtta, deels om en fremmed Kvinde (jf. Tøta), deels om En, som gjør nogen Opsigt; saaledes ogsaa om Dyr af Hunkjønnet ligesom Kjella, Megga, Rugga og fl. Sv. Dial. tytta: Moster &c. (Rietz 770).

tytutt, adj. ujævn, fuld af Kjertler eller Knorter; s. Tyta.

tyve (y'), Forkortn. af „ut yver".

Tyvid, eller Tyved, s. Tysbast.

Tyvær, s. Tidveder.

Tæ (Tær), s. Taa. — **tæ**, s. taka.

tæ, og **tæa**, v. s. tæja.

tædd, opslidt, optrevlet; s. tæja.

Tæft, s. Teft. **tæfte**, s. tefta.

Tægd, f. Fornøielse, Behag. Hava Tægd av nokot: have Fornøielse. Tel. Ogsaa: Tilfredshed med et Tilbud, det at man tager til Takke med hvad man faar. Nhl. (her udtalt Tegd). Isl. þægd: Gunst. G. N. þægr: behagelig (til þiggja: modtage).

tægd, part. tilfredsstillet, s. tægja.

tægda, v. a. (ar), modtage villig, tage til Takke med. Nhl. (tegda).

tægdig, adj. ønskelig, velkommen, som man modtager med Fornøielse. Nhl. (tegdig).

Tægebær, s. Taagebær.

Tæger, pl. Rødder, s. Taag.

tægja, v. a. (er, de), stille tilfreds, berolige, forsone. Tel. (Vinje), i Formen tæje (tægje), men Imperf. tægde. Particip tægd: beroliget. G. N. þægja: gjøre behagelig. — Om et andet tægja, s. tæja (og telgja).

Tægja, f. 1) en Siekurv, Sie hvori man skiller Ost fra Vallen; sædvanlig flettet af Kviste eller Trærødder (altsaa af Taag). Tel. Nhl. og flere. I Sogn udtalt som „Teia". — 2) en stor Æske at lægge Fladbrød i; en Brødkurv. Sæt. Ogsaa kaldet Braudtægja.

Tægje, n. en Hob eller Kreds af Trevler, f. Ex. om Roden af et Træ. Tel. (Vinje). Af Taag.

tægleg, adj. behagelig, tækkelig, vakker; ogsaa: venlig, artig, god at omgaaes med. Tel. G. N. þægilegr, þægr. Jf. tægja og Tægd.

tægt, s. tæja, tægja og telgja.

tæja, v. a. (r, dde), tæse, optrevle, opløse sammenfiltede Klynger, f. Ex. i Uld. Søndre Berg., oftere med Inf. **tæa**, el. **tæ**. (Præs. tær). I Nordre Berg. har det derimod Bøiningen: tæje, tægde, tægt, og er altsaa overgaaet til **tægja**. I Gbr. **tøye** (s. tøygja). I Nordl. i en anden Form: **taa** (r, dde). Isl. tæja (tæ, tádi). Goth. tahjan: rive. Particip **tædd** (n. tætt), afvig. **tægd** og **taadd**, o: optrevlet. — Om et andet tæja, s. tøya, tægja, telgja.

Tæjing, f. Opplukning, Opsliden. Nogle St. **Tæing**; i Nordl. **Taaing**.

tæk (tager), s. taka.

Tæl, s. Tel. — **Tæla**, s. Tele.

Tæming, s. Teming. **tæmja**, s. temja.

tændra, s. tendra. **tænja**, s. tenja.

tæpa, v. n. (er, te), røre let eller sagte ved noget; især om at træde sagte eller forsigtigt, som med en syg Fod. (Jf. tytta). Foten var so saar, at eg kunde mest ikke tæpa paa honom. Nordl. ogsaa Gbr. Hall. og flere. Isl. tæpta; jf. G. N. tæpt: knap, neppe.

Tæpe, n. 1, en liden Tingest, ubetydelig Ting (omtrent som Næme eller Naam). Hard.

Tæpe, n. 2, et Tæppe, et Dækken. Valders. G. N. tepet (tæpid) af Lat. tapetum.

tæra (1), v. a. og n. (er, de), 1) fælde Taarer (= taarast). Tel. (Vinje). — 2) klare, hælde Vandet af (noget som er udblødt eller kogt, f. Ex. Fisk). Lister, Mandal, Rbg. — 3) v. n. straale frem, rinde op; om Solen. Aaserall. (Hertil Soltæring). Er maaskee et andet Ord; ialfald synes noget at mangle imellem disse Betydninger. Jf. tærug og Isl. tær(r): reen, klar.

tæra (2), v. a. (r, de), 1) tære, opløse, æde sig ind i; f. Ex. om Rust. Jf. Goth. tairan: rive; Eng. tear; T. zehren: forgnave. — 2) svække, afkræfte, angribe langsomt. Jf. tærsa (tæsa). — 3) fortære, forbruge, nyde til Ophold. Kroppen tenar, og Kroppen tærer. (Ordsprog). Ogsaa: døie, taale, finde sig i (noget ubehageligt). Han fekk tæra det: han maatte taale det (f. Ex. en bitter Bebreidelse). Sv. Dial. tära. — Particip **tærd** (ofte: tært). Reflex. **tærast**: hentæres, indsvinde.

Tære, n. en Smule, liden Deel. Sogn, Nhl. Hard. Ryf. Inkje Tære: ikke det allermindste. (Jf. Taar: Trevle). Afvig. **Tere** og **Ter** (ee), Lister, Mandal.

Tærepengar, pl. Tærepenge.

Tæring, f. 1) Tæring, Hentærelse; ogsaa Kræftskade. — 2) Fortæring, Underholdning. — 3) = Soltæring, m. m. see tæra.

Tærre, s. Terre. — **tærsa**, s. tæsa.

tærug, adj. 1) kraftig, stærk, udholdende; f. Ex. om en Hest. Smaal. (tærau). — 2) net, fiin, kunstig; tildeels ogsaa: besynderlig, snurrig. Hall. (tærig).

tæsa, v. a. (er, te), 1) rive, plukke, opslide (ligesom tæja og taa). Tildeels ved Bergen. Sv. Dial. tesa, teisa; jf. Eng. tease, Ang. tæsan. — 2) om Veiret: tøe, tære paa Sneen. Indh. (Snaasen). Falder nær sammen med tæra, men synes hellere at høre til tøya (Taa, taana). Paa Sdm. siges **tærsa** (ar) om at svække eller angribe haardt.

Tæsa, f. Tøffel. Hall. og fl.

Tæsevind, m. Vind med mild Luft og Tøveir. Indh. (Tæsvinn), s. tæsa. Saaledes ogsaa **Tæseveder** (Tæsveer), n. Tøveir. Jf. Tøyr.

Tæst, f. Fornemmelse ꝛc. s. Teist.

tætta, v. a. indflette, sammenflette (af Taatt). Nhl. — **Tætter**, pl. s. Taatt.

Tæv, Lugt o. s. v., see Tev.

Tæva, f. Tispe (= Tik, Bikkja). Lidet brugl. Nt. Teve, Holl. teef.

Tø (Tør), s. To, f. — **Tøa**, s. Tøda.

Tøda, f. 1) Gjødningsstof, eller gjødende Vædske i Jorden. (Egentl. Tada; s. Tad og tedja). Faa Tøda i Jordi: gjøre Jorden fed eller frugtbar. Paa Sdm. **Tode** (o'); nogle St. **Toa** (o') og **Tøa**. — 2) gjødet Jord; fed og græsrig Eng i Nærheden af Husene. Brugt i Formen **Toa** (o'), Shl., **Tøa**, Jæd. **Tøo** og **To-o**, Vald.,

Tuu og **Tugu**, Hadeland. G. N. tada, acc. tödu. — 3) Hø af gjødet Eng (Isl. tada); især: Eftergræs, nyvoxet Græs efter Høslætten (= Haa, Nylode). Jæd. Nedenæs og fl. i Formen **Tøa**. — Paa Sdm. bruges Tode (o') ogsaa spotviis om Prunk og Pralerie, eller noget som Folk gjøre for meget Væsen af. Saaledes ogsaa et Verbum **toda** (o'): prale, gjøre meget Væsen af noget. I Ryf. **toa**: vrøvle, sludre.

Tødehøy, n. Hø af gjødet Eng; stort og tætvoxet Græs. (Tildeels ogsaa: Eftergræs). Ogsaa kaldet **Tødefoder.** „Tøofoor", Valders. Sv. Dial. taduhö.

Tødemark, f. gjødet eller meget græsrig Eng. Ogsaa kaldet **Tøde-eng**; afvigende **Tøeng**, **Tøoeng**, Vald. **Todeng** (o'), Sdm. Jf. Tadstig.

Tødur og **Tødør**, s. Tidur.

Tøeng, s. Tødemark.

tøk, adj. 1) passende til at tage eller modtage, færdig til Afhentelse; f. Ex. om Dyrs Unger, naar de ere blevne saa store at man kan tage dem bort fra Moderen. B. Stift. G. N. tækr. (Af taka, tok). — 2) tagende. I Sammensætning som: greidtøk, visstøk, hardtøk, smaatøk, stortøk. — 3) nem, rask til at lære eller fatte noget. Trondh.

Tøke (el. Tøkje), n. 1) Tagen, det at man tager noget. Mest i Sammensætn. som Landtøke, Sildtøke; Tiltøke, Ettertøke. Jf. Framtøke. — 2) et Forsøg, Tilgreb; Kamp, Dyst. Dei toko eit Tøkje til aa trætta. Ogsaa et Angreb af en Sygdom (= Tak, Rid). Nordre Berg. — 3) noget som man bruger eller griber til. Sjelden. Jf. Ordtøke. G. N. tæki.

tøkleg, adj. 1) nyttig, bekvem, god at gribe til. Tel. Oftere **tøkjeleg.** I Hall. **tøklen** (tøklegjen?). G. N. tækilegr. — 2) dygtig, som tager alvorlig fat; ogsaa: hjælpsom, gavmild. Tel.

tøla, v. n. (er, te), 1) stunde, skride frem; om Tiden. Det tøler mot Kvelden. Hard. Ogsaa: være nærved, eller omtrent nok (?). Det tøler til: det gaar an. Ryf. (Jf. tylla). — 2) tøve, bie en Stund. Du maa tøla litet til. Hard. Nhl. Sogn. Andre Steder tøvra.

Tøla, f. 1, Samling af Redskaber el. Smaating som man gjemmer til Brug. Kun brugt i Fleertal Tølor: **Tølu**, Hall. **Tøle(r)**, Berg. Trondh., **Tøla(r)**, Nordl. Afvig. **Tolaar** (o'), Helg. Eg skal leita i Tølom minom, o: i mit Tøi, eller: i mine Gjemmer. (Paa Sdm. „i Tølaa minaa"). Jf. Tol, f.

Tøla, f. 2, en Taabe (om Kvinder). Gbr. Ellers ogsaa **Tøl**, m. om en Mandsperson. Jf. Tyl, Tul og Tøle.

tølaa, v. og adj. s. tela.

Tøle, n. 1, en liden Stund, en Ventestund. Hard. S. tøla.

Tøle, n. 2, en Stakkel. D'er Tøle i kvert Bøle, o: i enhver Slægt findes en uduelig Person. Nhl. Formen er tvivlsom, da det paa nogle Steder hedder **Øle** (eit Øle).

Tøling, f. Nølen, Venten; s. tøla.

Tølt, f. Grund (= Tuft). Vald. (Vang). Hertil **Tøltabonde**, m. = Tuftekall.

tøma, v. a. (er, de), 1) tømme, gjøre tom. G. N. tæma. — 2) aftømme, styrte ud; f. Ex. tøma Korn or ei Tunna. Tøma or seg, el. tøma seg: udtømme sig; spotviis om at udgyde sin Vrede, sige alt hvad man tænker 2c. Particip **tømd.** — **tømast**, v. n. blive tom.

Tøming, f. Tømmelse, Tømning. Sjeldnere i Formen **Tømsla**, f.

tømra, s. timbra.

tømta, v. a. lægge Grundvold; s. tyfta. **Tømtestokk**, m. Grundstok. Smaal.

Tønna, s. Tunna.

Tørhale, s. Turrøle.

tørja (turde, vove), s. tora.

Tørjelm og **Tørjaame**, s. Torhjelm.

Tørk, s. Turk. — **tørka**, s. turka.

Tørla, f. Græsrod i Agrene, smaa Græsklynger som oprives ved Pløiningen; især af Slægten Rapgræs (Poa). Sdm. Ogsaa kaldet **Tørling**, m. Dunkelt. Maaskee for Tyrvling, af Torv?

tørna, v. n. tørne, støde an, standse. (Lidet brugl.). **Tørning**, f. Angreb, Dyst, Kamp. Fremmede Ord. Holl. torn: Stød 2c.

tørr, s. turr. — **tørren**, s. terren.

Tørstugu, s. Turkestova.

tøta, v. a. (ar), tilvirke (især Uld), karde, spinde m. m. Sogn (jf. Tøte). Sv. Dial. tyta, töta. Isl. tæta: tæse, tilrede.

Tøta, f. Kvindesperson (s. Tytta); især en fremmed; saaledes Finntøta. Trondh. Nogle St. **Kjøyta.** (Indh.). I Gbr. **Tøte**, om et seenfærdigt Menneske.

Tøte, n. Tøi, Stof; Art, Bonitet (omtr. som To og Ty). D'er godt Tøte i di. Hall. Guldalen (jf. tøta). Sv. Dial. tøte.

Tøtevilla, s. Titevilla.

tøtta, v. a. sammenbinde Liin i smaa Knipper eller Dukker (Totter); see Taatt. Smaal.

Tøv, n. 1) Valkning, Sammenfiltning; see tøva. — 2) Tidsspilde, unyttige Forsøg; Arbeide uden Fremgang. — 3) Vaas, unyttig Snak, Fjas, flaue Indfald osv. Alm. og meget brugl.

Tøv, m. Lugt 2c. s. Tev.

tøva, v. a. og n. (er, de), 1) valke, sammenfilte, indkrympe Uldtøi (især ved Valkning med Hænderne). Temmelig alm. (Sv. Dial. töva. Rietz 747). Af Tøv. — 2) fysle med noget uden Fremgang, føle, forfinke sig, spilde Tid med ubetydelige Ting. Me hava tøvt med det lenge. Jf. tuffa. —

3) vaase, vrøvle, snakke meget om Smaating; fordærve en Historie ved unyttig Snak. Alm. (Jf. vasa og røra). G. N. þæfast: kives. — Til første Betydning: **tøvast**, v. n. filtes, krybe sammen (= tovna). Det tøvdest i Hop.

tøvall, adj. forsinkende; s. tøvsam.

Tøvar, m. egentl. En som valker; mest alm. en Vrøvler. I lignende Betydning: **Tøv**, m. og **Tøvekopp**, m. Om Kvinder: **Tøva**, f. og **Tøvekolla**.

tøvd, part. valket, sammenfiltet.

tøven, s. tøvsam.

Tøver (Tøvr), s. Tauver.

Tøving, f. 1) Valkning. 2) Forsinkelse, Tidsspilde. 3) Vrøvl.

Tøvmun (u'), m. Indsvinden i Valkningen; Forskjel imellem valket og uvalket Tøi. Nordl. og fl.

tøvra, v. n. (ar), tøve, bie, vente en Stund, f. Ex. efter En som skal følge med. Temmelig alm. (Jf. tøla). Sv. töfva; Nt. tøven; jf. T. zögern. — **Tøvring**, f. Tøven, Venten; ogsaa Forhaling, Forsinkelse.

tøvra, lamme, forhexe; s. tauvra.

tøvsam, adj. 1) forsinkende, møisom. Saaledes om Føre, f. Ex. om Snee som er haard og kornet saa at den glider ud under Fødderne. I Berg. Stift oftere **tøvall** (tøvalt Føre); andre St. **tøven** (jf. taffen). — 2) seenfærdig, som spilder Tid med unyttige Sysler, s. tøva 2. — 3) snakkesyg, tilbøielig til at vrøvle, fuld af taabelige Indfald. Hedder ogsaa **tøven** og **tøvutt**.

tøya, v. n. (ar), 1) tøe, smelte bort; om Snee paa Jorden. Isl. þeyja; Ang. þávan, Eng. thaw, Holl. dooijen, T. thauen (for dauen; jf. verdauen). — 2) blive fri for Snee; om Jorden. Jf. taana og tidna. — 3) v. a. bringe til at optøe, ogsaa: opvarme efter Frost. Tel. og Hall. Sjelden og tildeels i en anden Form: teie, eller **tæja** (Landst. 375, jf. 389). Dette tæja ved Siden af taaen og Taa (f.) synes antyde, at Ordet fordum har havt en færegen Bøining med et Slags Aflyd. (Jf. ogsaa tæsa). Om et andet „tøya" s. tøygja.

tøyad, part. tøet, fri for Snee. (Om selve Sneen siges hellere upptøyad, el. avtøyad). Paa tøyad Mark: paa bar, sneefri Jord. Nogle St. oftere **taaen** eller **taanad**.

tøyeleg, s. tøygjeleg.

Tøyg, m. Udstrækkelse, Udvidelse. Giva Tøyg: lade sig strække.

tøyg, adj. langmodig, sagtmodig. Gbr. I Hall. tildeels **tøy**, med samme Brug som „ty", s. tyd.

tøygja, v. a. (er, de), strække, forlænge, trække længere ud. Alm. Sædvanlig udtalt „tøya" og i Præs. tøye(r), men Imprf. tøygde, Sup. tøygt; Imperativ tøyg. G. N. teygja; Sv. töja. Jf. toga og taug, af det forældede tjuga (taug). Tøygja seg: strække sig ud, som for at naae noget. Tøygja paa: trække, hale i noget. Han er ikkje lang aa tøygja: han taaler ikke meget, han bliver snart vred. — **tøygd**, part. udstrakt. — **tøygjast**, v. n. strække sig, blive længere (= togna).

tøygjeleg, adj. udstrækkelig, sei, elastisk. Ikke meget brugl.

Tøygning, f. Udstrækkelse, Forlængelse. Hedder oftere **Tøygjing** (Tøying), f. Ex. Det toler Tøygjingi: det taaler at man strækker det. — Sjeldnere **Tøygsla**, f.

Tøying, f. Optøen (= Tøyr).

Tøylaſs, n. s. Taalaſs.

tøyleg, adj. om Luften: mild, saa at Sneen kan tøe. Tel.

tøyma, v. a. (er, de), lede eller styre en Hest ved Tømmerne. Voss og flere. G. N. teyma. Af Taum. Ellers figurlig: holde i Tømme, beherske. Tøyma seg: beherske sig, afholde sig fra noget.

tøymeleg, adj. lempelig, som lader sig styre eller raade; ogsaa: besindig, fornuftig, som holder sig selv i Tømme. Nordre Berg.

Tøyr, m. Tøveir; Sneens Optøen. Berg. Stift, Rbg. Tel. Hall. (Vel egentl. Tøy). G. N. þeyr.

tøysa, v. n. (er, te), 1) tillave Drikkevand, opvarme et vist Forraad af Vand (Log) til Drikke for Køerne. Sæt. Tel. (Andre Steder hita). Jf. G. N. þeysa: udgyde (?). — 2) slaske, søle, gaae i vaade Klæder &c. Jarlsberg. (Jf. søyda, subba). — 3) buse frem, fare afsted med stor Hast og Skjødesløshed. Hard. G. N. þeysa: storme frem &c.

Tøysa, f. 1, varmt Drikkevand (= Log); ogsaa om Vand med Hø eller Hakkelse (= Surpa). Sæt. Tel. Hertil **Tøysesaa**, m. Ballie til Blødfoder (= Surpestamp).

Tøysa, f. 2, en fremfusende Person. Hard.

Tøysing, f. Sølerie &c. s. tøysa.

tøyta, v. n. (er, te), drikke graadigt, søbe i store Drag. Hall. Sdm.

Tøyveder (-veer), n. Tøveir, mild Luft. Jf. Tøyr og Tidveder.

Tøyvind, m. mild Vind, som smelter Sneen. Jf. Tæsevind.

U.

U, Vokal, er to Slags, nemlig 1) det aabne (u'), som i Dust, Luft, Ulv, Hug, Sumar; og 2) det lukte (uu), f. Ex. i Bu, Bur, Hus, Hud, ute.

u, en Partikel, som bruges i Sammensætning med Subst. og Adj., betegner deels noget ubekvemt, slet eller forhadt, f. Ex. Utid, Usmak, Udyr; deels en Mangel, som i: Uro, Ulag, Uheppa, og deels en Modsætning eller Negtelse, som i: ublid, ujamn, uhøveleg. Den kan saaledes forbindes med den største Deel af Adjektiverne og Participierne; dog bruges den ikke gjerne i de Tilfælde, hvor Modsætningen kan betegnes ved et eget Ord, f. Ex. stor og liten, lang og stutt, ljos og myrk, o. s. v. — I de nordlige Egne gaar dette „u" over til „o"; saaledes i Nordl. Trondh. Sdm. Sfj. Gbr. og Østerd. Det gamle Sprog har baade ú og ó; i Islandsk er ó blevet herskende, og ligesaa i Svensk. De gamle beslægtede Sprog (Goth. Ght. Ang.) have en ældre Form: un, ligesaa T. og Eng. un, Holl. on.

u, interj. omtr. som „au", til Udtryk for Smerte, især ved en haard Berørelse. Hertil **ua**, v. n. (ar), klynke, sige „u".

u, for ur (ud af), s. or.

uagtande, adj. ugyldig, magtesløs; ikke værd at agte paa. B. Stift.

uattrad, adj. urygget, ikke ophævet. Tel.

Uaar, n. Uaar, Misvært-Aar.

Uaata, f. ureen eller usund Mad. Hall.

ubard (obart), adj. utærsket; s. berja.

ubben, adj. barsk, styg, uhyggelig. Tel. (Mo). Jf. uven og ybben.

ubeden, adj. uanmodet; ogsaa ubuden.

ubein, adj. kroget. Mest i Forbind. D'er baade seint og ubeint, o: baade seent og vanskeligt. B. Stift.

ubeinug, adj. uvillig til at hjælpe, tvær, uføielig. Nogle St. **obeinig.**

ubergeleg, s. ubyrg.

ubidlundsam (i'), adj. utaalmodig. Indh. i Formen „obelunsam". Jf. Bidlund.

ubjaaleg, adj. upassende, usømmelig. Voss. Ogsaa **ubjaadleg**. Jf. bjaa.

ubljug, adj. ublu, fræk. Vald.

Ubløyg, m. unyttig Stump el. Klods. Hall.

uboden (o'), adj. ubuden, ukaldet.

uboren (o'), adj. ubaaren, ufødt. Ein skal ikkje bæsa uboren Kalv.

ubotleg, adj. ubodelig, uoprettelig.

Ubragd, f. daarlig Skik eller Maneer; unyttige Paafund 2c. Hall.

ubroten (o'), adj. ubrudt; ukrænket 2c.

ubrukande, adj. utjenlig til Brug. Derimod **ubrukad** (ubrukt): ubrugt.

ubrædd, adj. ikke tjæret; s. bræda.

Ubrøyte, n. en meget besværlig Vei; et Sneelag hvori det er næsten umuligt at komme frem. Gbr. (Obrøyte).

ubrøytt, adj. uforandret, urokket; ogsaa: ubrudt, ubanet; s. brøyta.

ubugt, bagvendt; s. ovugt.

Ubyde, n. Fortræd, Fornærmelse. Gjera Ubyde: gjøre Skade, fordærve eller ødelægge noget; især om Børn. Meget brugt i de nordlige Egne i Formen **Obyde** (Sdm.), **Obye** (Oby); afvig. **Obya**, f. Nordl. (Formod. af bjoda). — Hertil **ubyden**, adj. uartig, trodsig, tilbøielig til at gjøre Fortræd. „obyen", Trondh.

ubygd, adj. 1) ubygget. 2) ubeboet, ikke bebygget. 3) ledig, ikke fæstet; s. byggja.

Ubyrd (y'), f. en meget stor Byrde; noget som er for tungt at bære. Mest alm. **Ubyr**, ellers Ubyra, Obør, Obøl.

ubyrg (y'), adj. ubjergelig; især om et Sted, hvor man ikke kan bjerge sig. Nordl., oftest **obørg**, i Neutr. obørt. „Eit obørrt Land": et Land hvor man ikke kan opholde sig; en Kyst hvor man ikke kan lande 2c. Andre St. tildeels: ubergeleg.

ubytt, adj. uskiftet. Hava nokot ubytt: have noget at tvistes om. Utav ollo ubytto (Dativ): af det hele Forraad, af en Masse som ikke er deelt. Sdm. i Formen „uta' ollaa obyttaa".

Ubøn, f. et ondt Ønske, en Forbandelse. Trondh. Sdm. og fl. (Obøn). Jf. Vaabøn.

ubøtande, adj. ubodelig; uforbederlig.

Udag, m. en uhyggelig, forfærdelig Dag, f. Ex. med Storm. (Odag).

Udaude, m. en voldsom Død.

Udaad, f. Udaad, Ugjerning. (G. N. údáð). Lidet brugt.

udaadug (?), adj. uvirksom. „udaaug", Hall.

Udaam, m. ond Smag (= Udæme).

udaarad, adj. vel tjent med noget, ikke narret eller skuffet. S. daara.

Udd, eller **Udde**; s. Hulder.

udeig, adj. haard, ikke tilstrækkelig blødgjort; om Jernredskaber. Tel. Oftest udeigt.

udrjug, adj. udrøi (= ryr, skryv).

udugleg, adj. uduelig. Nogle St. odugeleg, odueleg. (Sv. oduglig).

uduld, adj. uforduIgt, aabenbar.

Udygd, f. 1) Udueligheb, Kraftløshed. (Jf. Dygd). Ogsaa om en uduelig eller doven Person. Tel. Hall. — 2) Udyd, usømmelig Opførsel. Hard. og fl. — 3) en vis Last eller Lyde. Indh. Nordl. (Odygd).

udygdig, adj. 1) svag, kraftløs (s. dygdig). Ogsaa: doven. Hall. — 2) usømmelig. Hard.

Udygja, f. uduelig Ting eller Person. Tel. Nogle St. **Udøye**. (Sv. oduga).

Udyr, n. Udyr, Rovdyr. I de nordlige Egne **Odyr.** Paa Sdm. ogsaa i en besynderlig Form „Ovargasdyr" som nærmer sig noget til Varg. Jf. G. N. úargr: dristig.

Udæme, n. ubehagelig Lugt eller Smag, for Ex. af et Kar. Hall. og fl. — **udæmd**, adj. usund, ildesmagende. I Nordl. odæmt.
udømelege, adv. overmaade, overordentlig; f. Ex. „han va so udømele' rik'e". Hard. Jæd. (G. N. údœmi: mageløs Ting).
udøyeleg, adj. udødelig. (Kunde ogsaa opfattes som udøydeleg). En mere tvivlsom Form er **Udøyeskap**, m. Udødelighed. (Hall.). Maaskee rettere Udøyenskap.
Ueiga, f. en besværlig Eiendom, en Ting som Eieren har Uleilighed af. Nhl. og fl. I de nordlige Egne hedder det **Oeign** (Ueign), f.
ueins, adv. ueens (s. eins).
ueteleg, adj. usmagelig, utjenlig til Mad.
uevlug, adj. svag, som formaar lidet. Hall. Derimod **uevleleg**: for tung til at haandtere. Sdm. (oevleleg'e).
ufager, adj. grim, hæslig. Paa Sdm. **ofair'e**. Oftest med Negtelse, f. Ex. „Dei æ 'kje ofaire te sjaa": de see meget vakkert ud.
ufal, adj. som ikke kan afhændes.
ufallen, adj. 1) ikke falden. 2) uskikket, ubekvem. I Gbr. ofallen.
Ufar, n. Uheld; jf. Uferd.
ufaren, adj. ubefaret; om en Vei.
ufegen (e'), adj. sørgmodig, bedrøvet. (Oftest ufegjen; afvig. ofeien og ufigjen).
ufelleleg (el. **ufelleg**), adj. upassende, ubekvem (= ufallen). Tel.
ufengen, adj. ufaaet, ikke bekommet. Oftest ufengjen. Nogle St. **ufaadd** (ofaadd).
Uferd, f. Ufærd, uheldig Færd; ogsaa: daarlig Adfærd. Mest alm. **Ufær** (Ofær); afvig. **Ofal**, Helg. I Fosen **Ofar**: Uheld.
uferdig, adj. ufærdig; ogsaa: beskadiget, fordærvet, ikke i Stand til at udrette noget. Afvig. ufærig, ofærug, ofærau og fl.
Ufiskje, n. Ulempe, Uleilighed. Hall.
ufjelg, adj. uhyggelig, modbydelig, væmmelig. B. Stift. Nordl. og fl. (meget brugl.). Nogle Steder **ofjelg**; i Neutr. sædvanlig ufjellt (ofjelt). Egentl. ubehagelig (s. fjelg) men sædvanlig kun om en høiere Grad.
Ufjelge, m. Modbydelighed, uhyggelig Tilstand. Søndre Berg. (Ufjelgje). En anden Form **Ufjelgde** (m.) gaar over til **Ofjelde**, Sdm.
Ufjære (?), n. noget udueligt eller daarligt. Hall. (Dunkelt).
uflidd, adj. ikke tilredet; s. fli.
ufljugande, adj. ikke flyvende. „Der æ so bratt, at der kjem ikkje noko ofljøgande". Vald. (Hedder ellers: Der kjem ikkje annat en Fuglen fljugande).
ufløygd, adj. uskikket til at flyve.
Uforsyn, f. Uforsynlighed, daarlig Huusholdning. (Oforsyn, Sdm.).
uframt, s. umfram.
Ufred, m. Ufred, Krig; ogsaa: megen Uro, og tildeels om en urolig Person. I Nfj. og Sdm. **Ofrid** (i'); ellers Ufre, Ofre. G. N. úfridr. Ein **Ufreda(r)fugl**: en urolig Krop. Ellers oftest med „s", saasom **Ufredstid**, f. Krigstid. **Ufredstidend**, f. Rygte om Krig.
ufredt, adj. n. uroligt, usikkert for Rovdyr. Østerd. (ofrett). Maaskee ufredutt.
ufredug, adj. fredløs. Num.
ufreistad, adj. uforsøgt, uprøvet.
ufrels, adj. ikke ganske fri el. uskyldig. Gjera seg ufrels: forgribe sig, forløbe sig, saa at man ikke længere er skyldfri. Voss. I Buskr. **ufrelst**: usikker, uden Fred. G. N. úfrjals: ufri.
ufrid (ii). adj. grim af Udseende, ikke vakker. Nordl. og Indh. i Formen **ofri**. Paa Sdm. „ofrid'e", sædvanlig kun med Negtelse, f. Ex. „Ho va 'kje ofride te sjaa, o: hun var rigtig vakker.
ufrisk, adj. sygelig; ogsaa mat, flau.
Ufriskje, n. (m.), Uro, Usikkerhed; noget som skræmmer eller foraarsager Uro; saaledes ogsaa Spøgerie eller Spøgelser. Nhl. og fl. Afvig. **Ufriste**, n. Hall. I Gbr. **Ofryskje**, n. om Rovdyr som gjøre Markerne usikkre for Kvæget. Isl. ófreskja: Spøgelse. Ellers kan Ufriskje (m.) ogsaa betegne Sygelighed eller Vantrivelse (blandt Kreaturene). Sogn og fl.
Ufriste, s. Ufriskje.
Ufrjona, f. en plump og barsk Person, en Grobian. Tel. (Vinje). Jf. G. N. úfrýnn: uvenlig.
ufrosen (o'), adj. ikke frossen; ogsaa: beskyttet mod Frost. Halda seg ufrosen.
Ufræ, n. Ukrud, eller egentl. Frø til Ukrud. Nogle Steder Ufrø, Ofrø; i Hall. Ufrjø (for Ufrjo).
ufræv, adj. ufrugtbar; ikke spiredygtig (see fræv). Tel. G. N. úfræ(r).
Ufs, f. en Klippevæg, en lodret eller meget steil Side af en Klippe. (Sædvanlig kun om mindre Klipper; f. Ex. af Høide som et Huus). Sfj. Sogn, Søndre Berg. Ryf. og fl. (mest i Formen **Ups**). G. N. ups. Tildeels vaklende i Kjøn (f. og m.).
Ufs, m. 1, Tagskjæg, den nederste Kant af et Tag. Mest brugl. vest og nord i Landet. G. N. upsi, m. og ups, f. Eng. eaves. Jf. ysja og Ysse.
Ufs, m. 2, stor Sei (Fisk). Nordl. Oftere „Seiufs". Isl. upsi.
Ufsedrope (o'), m. Tagdryp, Draaber fra Tagskjægget.
Ufselag, n. Klipperække; Afsats i en Bjergside, hvor Klipperne danne trappeformige Lag, som adskilles ved smaa Flader. Hard. og fl. (Upsalag), „I neeste Upsalagj'e": i den nederste Klipperad.
ufus, adj. uvillig (= traud). Tel. og fl.
Ufygle (y'), n. en forhadt eller besværlig Tingest; om Dyr og Mennesker. Hall. Egentlig: ond Fugl (ligt Udyr).

Ufylgd, f. Vanheld, Vanskjæbne. Hall. (Ufylld, Uføld).
ufyllande, adj. ufyldelig; umættelig.
Ufyllefat, n. et uhyre stort Fad; oftere: en umættelig Slughals, En som aldrig faar nok. „Ofyllefat", Sdm.
Ufysa, f. 1) Ulyst, Modbydelighed. Tel. 2) en modbydelig Ting. Buskr.
ufyseleg, adj. ubehagelig, som vækker Ulyst. Hall. Vald. og fl. I Tel. **ufyskleg**.
ufysen, adj. 1) som har Ulyst, uvillig, ikke lysten. Tel. — 2) ubehagelig, ublid (om Veiret); ogsaa: modbydelig, smudsig, ureenlig, f. Ex. om et Arbeide. Meget brugl. vest og nord i Landet. Nordenfjelds **ofysen**. „Eit ofyse' Veer", o. s. v.
Ufysna, f. ubehagelig Ting eller Tilstand; Væde, Smuds, Ureenlighed; f. Ex. ved Tilvirkning af Fisk. B. Stift og fl. Nogle St. **Ofysne**.
ufœles, adv. roligt, uden Frygt. Hall.
ufœrug, s. uferdig.
ufør, adj. 1) vanskelig at befare, uveisom, ufremkommelig. Uføre Vegar. Telja ufført, s. telja. — 2) uskikket, som ikke er i Stand til noget, f. Ex. til at gaae.
Uføra, f. 1) Vanmagt, Uførhed. (Sjelden). 2) uveisom Egn, s. følg.
Uføre, n. 1) slet Føre, Snee eller Væde som gjør Veiene besværlige. Nogle Steder **Ufør** (Oføre), f. G. N. úfœrð. — 2) et Sted hvor der er vanskeligt at fare, eller neppe fremkommeligt. Tel. Hall. og flere. Nogle St. **Uføra**, f. G. N. úfœra.
uførleg, adj. 1) vanskelig for Færdselen; s. ufør. 2) svag, uskikket til Bevægelse.
Ugagn, n. Skade, Tab. Gjera Ugagn: gjøre Fortræd eller Uleilighed. Til Ugagns: til Unytte, til Spilde. (Lyder oftest som: te Ugangs, eller Ogangs). — **Ugagnslyd**, m. Folk som ikke kunne arbeide; Smaabørn 2c. Hall. (Ugangsly).
ugangleg, adj. uskikket til at gaae; f. Ex. om et Uhr. Østerd.
Ugaara, f. en afstikkende Stribe; et Lag (Flo) af en slettere Sort; f. Ex. i Ost. Hall.
Ugg, n. Ængstelse, Uro, Frygt. Smaal. I Sogn **Ugger** (Ugr), n. G. N. uggr, m. — Noget lignende er **Ugg**, m. Ave (= Oge). „Dæ sto en Ugg av'en": der fulgte Respekt med ham. Østl.
Ugg, m. 1) Torn, Braad, Pig (som paa visse Vækster. Ork. og fl. (Andre Steder Brodd, Naal, Torn). Jf. Agge. — 2) Rygbørster, Manke, Ryghaar. Setja upp Uggen: reise Haarene (i Hidsighed); om visse Dyr. Gbr. Buskr. (Jf. Ugge). — 3) Myg-Larver, Smaadyr i Vandet. Smaal. ogsaa i B. Stift, dog ikke alm.
Ugga, f. Gjællerne i en Fisk. Indh.
ugga, v. n. ængstes for noget, grue, gyse (omtr. som kvida). Smaal. Buskr. (Jf. Ugg). G. N. ugga: frygte. Eng. Dial. ug.
Uggar(d), s. Utgard.
Ugge, m. Finne paa Fisk, Straalerad langs Ryggen eller Bugen; ogsaa om Svømmefinner. Temmelig alm. (sædvanl. Uggje, Fl. Uggar). Isl. uggi. — **Uggebein**, n. Benet bag Gjællerne (= Øyrebein). Mandal.
uggleg, adj. uhyggelig, som indgyder Frygt. Hall. og fl. Nogle St. **uggen**.
uggra, v. n. (ar), om Fisk: fimre, spille med Svømmefinnerne for at holde sig mod Strømmen. Helg. Jf. Ugge.
uggutt, adj. finnet, pigget.
ugild, adj. ugyldig; udygtig; s. gild.
Ugin (i'), f. ond Art, Lyde, slem Feil. Hall. (Næsten Ugjeen). S. Gin.
Ugivnad, m. ondt Anlæg, ond Natur. Sfj. (Ogivna).
ugjedsleg (?), adj. ubehagelig, modbydelig. Hard. i Formen „ugjetleg". Isl. ógedslegr.
Ugjegna, f. Noget som er til Fortræd eller Skade. Sogn.
ugjengen, adj. ikke gaaen; ubefaret. Hava nokot ugjenget (ugjengje): have endnu et Stykke at gaae.
ugjera (e'), v. a. (Imp. ugjorde), spilde, fordærve, skjæmme bort. Tel. — Ugjera seg: forværre sig, fordærves. Smaal. (ugjøra se). Ogsaa **ugjerast**, v. n. forværres, forringes, forfalde. Hall. Nedenæs og fl.
ugjerande, adj. ugjørlig.
Ugjerd, f. 1) Uskik, slet Brug el. Maneer; ogsaa: daarlig Art eller Egenskab. (Lyder sædvanl. Ugjær). — 2) slet Gjerning. Hedder oftere **Ugjerning**. f.
Ugjerdsling, m. umoden Frugt. Sogn.
ugjeten, adj. unævnt, uomtalt.
ugjord, adj. 1) ugjort, ikke fuldført. — 2) umoden, om Frugt. Lyder sædvanl. **ugjor** (ogjor), som vel ogsaa er en gammel Form; s. gjor.
ugjœv, adj. ringe, lidet værd. S. gjæv.
Ugjœva, f. uheldig Tilstand; ogsaa om en daarlig Ting eller Person. Nedenæs.
ugjœveleg, adj. slet, daarlig. Hard. Nhl.
uglad, adj. bedrøvet. Han gjord' ikkje mange uglade: han gav ingen Aarsag til at klage. B. Stift.
ugløymande, adj. uforglemmelig.
ugodsleg, adj. ublid, barsk, ubehagelig; ogsaa: styg, hæslig. Hall. og flere. I Tel. **ugoskleg**. I Sogn tildeels **ugotleg** (oo).
Ugras, n. Ukrud, Vækster som ere til Uleilighed i Agrene.
ugraatande, adj. ikke grædende. Halda seg ugraatande: afholde sig fra at græde.
ugreid, adj. urede, forviklet, vanskelig. (ugrei'e, ogreid'e, ogrei).
ugreida, v. a. forvikle. (Sjelden).
Ugreida, f. Urede, Forvikling; Forvirring. (Ugreia, Ogreide).
ugreideleg, adj. uopløselig, som man aldrig

kan faae Rede paa.
Ugrein, f. Uorden, Skjødesløshed. Helg. og flere. (Ogrein). S. Grein.
ugreinleg, adj. uordentlig, slusket.
Ugrøde, n. Ukrud, Ugræs; forhadt Yngel eller Slægt; ogsaa: et ondskabsfuldt Væsen, om Dyr eller Mennesker. Vald. og fl. (Ugrøe); ved Trondh. **Ogrøe** Noget lignende er **Og:øt**, n. en ulidelig Person, Tyran, Huuskors. Sdm. Det sidste er egentl. Ugrjot, ɔ: slet Steen el. Steenart.
Ugu, f. Auga. — **Ugur**, f. Auger.
Ugynster, n. Strid, Uenighed. Hall. (Hoel). Ugjynst'r. (Dunkelt).
uhag, adj ubehændig, klodset (f. hag); ogsaa: ubekvem, uskikket til Brug. Afvig. **ohag**, Trondh. Nordl. „Ein ohag Sme' tæk eit ohagt Tre". (Ordsprog).
uhagleg, adj. ubekvem, upassende. Indh. og fl. (ohagleg). — **uhaglege**, adv. overmaade, uhyre. Ork. (ohagle).
Uham, n. Uheld, Skade; f. Uhemja.
uhamleg, adj. utækkelig, ilde udseende. Nhl. (jf. hamleg).
uhandsleg, adj. ubekvem til at haandtere. Nordl. (?). Andre St. tildeels **uhandtleg** (ohantleg).
Uhapp, n. Uheld, Vanlykke. „Ohapp", Ndm. Isl. óhapp.
uhavande, adj. 1) tomhændet. Koma uhavande heim. Tel. 2) ikke værd at have.
Uhaatt, m. Uorden, uheldig Gang; ogsaa om Vanlykke med Fæ (= Uhemja). Hall.
uheil, adj. 1) brøstfældig, ikke ganske heel. — 2) usund, skadelig for Helbreden; især om Korn eller Frugt, som har faaet nogen Skade. Shl. og fl.
Uheming (Ohæming), m. f. Uhemja.
Uhemja, f. Uheld, Ulykke; især om Vantrivelse og Sygdom iblandt Kreaturene. Hall. Afvig. **Uhema** (Uhæma), f Skade, saasom paa Frugt og Afgrøde. Ryf. Paa Sdm. **Ohæming** (for Uheming), m. om Vanlykke med Kvæget. I Sogn **Uham**, n.
Uhemra, f. en ubehændig Arbeider, en Klodrian. Hall.
uhendig, adj. ubehændig, klodset. Ikke alm. I Hall. **uhondug**. Ellers i anden Form: **uhendt** (ohænt), Ork.
uhentelege, adv. uhyre meget, over al Maade. B. Stift. Nogle St. ohentele'.
Uheppa, f. Uheld, Ulykke, slemt Tilfælde. Temmelig alm. Nogle Steder **Oheppa** (Oheppe). Jf. Uhapp. — Noget lignende er **Uheppna** (Ohepne), f. Mangel paa Lykke, det at man er „uheppen". Sdm. og fl.
uheppast, v. n. (ast), mislykkes, gaae uheldigt. Hall. og fl.
uheppeleg, adj. uheldig (om Tilstand), som er til Uheld. — **uheppelege** adv. paa uheldig Maade; uheldigviis; ogsaa: uhyre meget. Ryf.
uheppen, adj. uheldig (om en Person), som noget mislykkes for. Temmelig alm.
Uheppna, f. f. Uheppa.
uherveleg, adj. ussel, elendig. Sæt. Jf. herveleg, illherveleg.
Uhevle, n. Uheld, Uorden, noget som er til Uleilighed. Tel. I Hall. **Uhevel** (e'), og **Uhivel**, m. Maaskee egentl. en uheldig Standsning; f. hevla.
Uhivel, f. Uhevle.
uhjelpeleg, adj. utjenlig, ubrugelig.
uhorveleg, adj. usædvanlig, umaadelig. — **uhorvelege**, adv. overmaade, uhyre. Tel, Hall.
uhovleg, adj. umaadelig. (Sjelden).
Uhug, m Ulyst. (Lidet brugl.).
uhugad, adj. utilbøielig, ikke lysten.
uhuggande, adj. utrøstelig.
uhugleg, adj. ubehagelig. Tel. og fl.
Uhugnad, m. Ubehagelighed, noget som gjør En misfornøiet (f. Ex. om Fortræd i det huuslige Liv); ogsaa: Utilfredshed, Misfornøielse. Mest brugl. søndenfjelds. Andre St. oftere **Uhyggje**, n. Ogsaa i Formen **Uhyggjelse** (Ohyggjelse), n.
Uhyggje, n. uhyggelig Tilstand; ogsaa Utilfredshed (ligt Uhugnad).
uhyggjeleg, adj. ubehagelig, uhyggelig. En sjeldnere Form er **uhygt** (uhygg?). Sogn.
uhyggjen, adj. uagtsom (f. hyggjen); ogsaa: sløv, tungnemmet, dum. Nordl. (ohyggjen).
uhyrad, adj. døsig, mat, ikke rigtig oplagt (f. Hyr); ogsaa: ikke lysten. Sdm. (ohyra).
Uhyrda (?), f. Skjødesløshed, stor Uorden. Brugt i afvigende Former: **Uhyra** (y') og **Uhyrja**. Shl. (jf. uhyrden). Hertil hører vistnok ogsaa **Ukjura**, f. Usømmelighed, uordentligt Levnet. Ryf. Rbg. Mandal. (Jf. „Kjuring" for Hyrding). „Koma i Ukjura": forfalde til et uordentligt Liv. „Ei Ukjura" kan ogsaa betegne en uordentlig Person. (Mandal). Ligesaa „eit Uhyrje". (Hard.). Jf. hyra.
uhyrden (y'), adj. skjødesløs, uordentlig, ureenlig m. m. Brugt i Formen **uhyren** (y'), Shl., **uhyrjen**, Yttre-Sogn; **ukjuren**, Mandal (meget brugl.).
uhyskjen, adj. ureenlig, især med Hensyn til Klæder. Hall. Jf. hyskja.
Uhæma og **Uhæming**, f. Uhemja.
uhæv, adj. daarlig, ikke rigtig tjenlig eller duelig. Nogle Steder **uhævleg**. I Tel. ogsaa **uhævdeleg**: klodset, som ikke har nogen rigtig Skik.
uhøg, adj. ubekvem, ikke rigtig magelig. Sæt. Tel
Uhøve, n. Misforhold, upassende Forhold; ogsaa: en Ting som ikke passer til sit Sted.
uhøveleg, adj. upassende, ubekvem.
uhøvisk, adj. uhøvisk, usømmelig; især smudsig eller obscøn, om Tale. G. N. úhæverskr.
uhøyrd, adj. uhørt; mageløs.
uidig, adj. doven, dorsk, lad. Nordre Berg. Nordl. (o:idig). Jf. idast.

ujamn, adj. ujævn, knudret; ulige; ogsaa ustadig, snart stærkere og snart svagere; f. Ex. om Vinden.
Ujamne, m. Ujævnhed; Ulighed.
uka (u'), v. a. rokke, skubbe frem (= oka, aka). Tel. Paa Jæd. „ugga".
Ukaup, n. uheldigt Kjøb; for høi Priis. Flere St. Ukjøp, Okjøp.
ukjend, adj. 1) ukjendt, ubekjendt. — 2) fremmed, som ikke kjender Stedet.
Ukjendskap, m. Ubekjendtskab.
ukjenneleg, adj. ukjendelig.
Ukjerald, n. et stort, plumpt eller ubekvemt Kar; ogsaa spotviis: en plump Tingest. Nogle St. **Okjærald**. B. Stift.
Ukjo, Pak ꝛc. s. Utjo.
Ukjura, f. Uorden ꝛc. s. Uhyrda.
ukjuren, s. uhyrden.
ukjær, adj. ukjær, ubehagelig.
ukjøm, og **ukjømd**, adj. 1) ufremkommelig; utilgjængelig, f. Ex. om en Bjergtop. Tel. Oftest i Neutr. Der er ukjømt. — 2) gold, ufrugtbar; s. kjøm.
Ukjøme, n. et utilgjængeligt Sted; en Egn hvor man ikke kan komme frem. Tel.
ukjømeleg, adj. ufremkommelig; ogsaa: vanskelig at komme til. Tel. Hall.
Ukjøra, f. Forvirring, Røre. Tel.
ukjørr, adj. urolig, oprørt; om Søen. Nordl. (okjørr). S. kjørr.
uklaadug, adj. fri for Kløe (spotviis om En som har faaet Prygl). Hall. (uklaaug).
uklaar, adj. uklar, taaget.
uklædd, adj. uklædt, ikke paaklædt.
ukomen (o'), adj. endnu ikke kommen; saaledes ogsaa: fremtidig, tilkommende.
ukravd, adj. ukrævet; frivillig.
ukring, adj. stiv, ikke smidig; ogsaa ubekvem (s. kring). Smaal. Rom.
Ukse, m. Oxe, Tyr. G. N. uxi. (Et andet Ord er Yksne, som kun bruges om en Fleerhed eller Mængde). Jf. Tjor, Bol, Stut. — Hertil **Uksebaas**, -**horn**, -**hud**, -**kjøt**, og fl. **Uksepose** (o'), f. Tjorpose. **Uksesil** (il), m. Indretning til Afløb for Urinen under en Oxebaas. (Nordenfjelds). **Uksesin** (i'), f. Tyremie. **Uksevyrkje**, n. Oxekalv. (Valders).
Uku, s. Vika og Voka.
ukunnug, adj. 1) ukyndig, uvidende 2) ubekjendt. Nogle St. **okunnig**.
ukvass, adj. sløv, ikke hvas.
ukvessa, v. a. (er, te), sløve, afstumpe, skjæmme, f. Ex. en Kniv. Nogle Steder **okvesse**.
Ukvidd, s. Ukville.
ukvien (?), adj. døsig, sløv, noget modløs. Smaal. Ogsaa i Formen **ukviau(g)**. I Tel. **ukviug**. (Modsat „kviug": frisk). Dunkelt.
ukvik (i'), adj. livløs. Brugt i Forbindelsen „kvikt og ukvikt", o: Kreature og anden Eiendom. Tel. og fl.
ukvild, adj. 1) træt, som ikke har faaet Hvile. — 2) besværlig for Færdselen, bakket, el. fuld af Hindringer. Mest i Neutr. (ukvilt), om et Landskab. Mandal. En dunklere Form er **ukviddig**, adj. ufremkommelig. Tel. S. følg.
Ukville, n. uveisomt Land, Egn som er besværlig at færdes i. Tel. (Silgjord). Maaskee for Ukvilde, men dog dunkelt, da det i Øvre Tel. hedder **Ukvidd**, og **Ukvidde**, f.
Ukvim (i'), m. Tosse, Nar. Hall.
ukvælen, adj. haardfør, tapper. Nordl. Jf. kvælen.
ukvæm, adj. ubekvem, uskikket. Lidet brugl. — **ukvæms**, adv. upassende. Tel. (Vinje).
Ukynde, n. ond Natur, Vanart, Fordærvelse. Mindre brugl. I Gbr. **Okynde**. (Sv. okynne).
ukyndt, adj. vanartet, ond af Natur. Hall. Andre St. okyndt.
ukøypt, adj. ukjøbt. Ogsaa som adv. uden Betaling, gratis. Mest alm. ukjøpt.
Ul (uu), m. Hylen (= Yl, Hyl). Østerd. og fl. (Af ula). I Sammensætn. Berg-ul betegner det Ugle (= Ula). Jf. Vargul.
ul (uu), adj. lidt ankommen eller mugnet; f. Ex. om Fisk, som har faaet Afsmag el. begynder at raadne. Temmelig alm. især i Neutr. (ult). Nogle St. oftere **ulnad**; s. ulna. Sv. Dial. ul, ulen. (Isl. uldinn). Jf. ula, Ule, Ulka.
ula, v. n. 1 (ar), væmmes; ogsaa: blive væmmelig, kvalme. Tel. Nogle St. **ulna**. Ellers: ila, igla, elgja, undla. Jf. Ule.
ula, v. n. 2 (er, te), hyle (= yla, hyla). Østl.
Ula, f. Ugle (Fugl). Sædvanlig sammensat: Katt-ula. Sjeldnere Berg-ula, s. Ul. (Jf. Vasula). Forekommer ogsaa i Formen **Ugla**. G. N. ugla; Ang. ule, Eng. owl; Nt. Ule, T. Eule.
Ulag, n. Uorden, Feil, Mangel; daarlig Stand eller Stemning; ogsaa: daarlig Skik eller Vane. (Alm.). Sv. olag. Vera i Ulag: være i Uorden, ikke i sin rette Stand.
ulagad, adj. 1) ufærdig, ikke tillavet eller tilberedet. 2) uskikket, brøstfældig.
ulagast, v. n. (ast), komme i Uorden.
ulagleg, adj. brøstfældig, som ikke er i Stand; ogsaa: ubekvem, upassende. Rbg. og fl. — **ulaglege**, adv. ilde, uden rigtig Skik; ogsaa: umaadelig, overmaade. Vald. Noget lignende er **ulagom** (olagom), Trondh. S. lagom.
Uland, n. et uheldigt Land for Færdsel el. Ophold; en farlig Kyst, en Strand uden Landingssteder o. s. v. Jf. Ulende.
ulastande, adj. ulastelig.
ulateleg, adj. upassende. Smaal.
Ulaat, f. Ulyd; s. Ulæta.
Ulbær, s. Orbær.
Uld, og **Ulder**, f. s. Hulder.
Uldre (Sæleløkke), s. Ora.

Ule, m. Væmmelse, Kvalme. Tel. (jf. ula). I Hall. **Undle**, eller Undl.
Ulega (e'), f. Sygeleie; haard og langvarig Sygdom. Nogle Steder **Olege**. I Ork. **Olugu**.
Ulempa, f. Ulempe, Uleilighed.
ulempeleg, adj. haard, ubøielig; ogsaa: ubekvem. — Afvig. **ulempen**: upasselig, ikke rigtig rask. Tel.
Ulende, n. uveisomme Marker, Landskab som er besværligt at færdes i; ogsaa: Vildmark, ufrugtbart el. udyrkeligt Land. Temmelig alm. (Nogle St. **Olende**). Om en større Landstrækning tildeels **Ulenda**, f. Jf. Uland.
ulendt, adj. uveisom, besværlig for Færdsel; om en Egn; ogsaa: meget vild, uhyggelig, ubeboelig.
Ulenka, f. en lang og slunken Figur. Smaal. (Vel egentl. Ulekkja). — **ulenkeleg**, adj. uheldigt formet, utækkelig.
ulidande, adj. ulidelig; ogsaa: utækkelig. Hedder ogsaa: **ulideleg**. Mindre rigtigt: **ulidug** (uliau, Smaal.). — **Ulida** (Ulie), f. en utækkelig Figur. Tel.
ulidug (i'), adj. stiv i Lemmerne, ikke smidig. Hall. og fl. (uleug).
ulik, adj. 1) ulig, forskjellig. (Mest i Fleertal). D'er ikkje ulikt honom: det ligner ham nogenledes. Jf. D'er ikkje ulikt til det: der er visse Tegn dertil, det er ikke usandsynligt. (S. lik). — 2) upassende, urimelig; ogsaa: usømmelig, slet. Gjera nokot ulikt: gjøre noget galt, opføre sig ilde. Gissa paa likt og ulikt: gjætte paa de forskjelligste Ting. Røda um baade likt og ulikt: tale om allehaande Ting, løst og fast, ondt og godt. — 3) upasselig (ilde tilpas), syg, sygelig. Solør og fl. Ogsaa Indh. (olik). I Nordl. ogsaa: svag, daarlig, lidet duelig. (olik).
Ulika, f. noget upassende. Vald.
Ulikinde (kj), n. en upassende Ting; noget utækkeligt. Sogn. (Oftere Ulikjende). Vel ogsaa: Usandsynlighed; s. Likinde.
ulikleg, adj. 1) forskjellig, noget ulig. (Mindre brugl.). — 2) urimelig, usandsynlig. Tel. og fl. (Jf. likleg). — 3) upassende, utækkelig, styg. Sogn, Hall. og fl. Ogsaa: daarlig, ringe, slet. Nordl.
Ulit (i'), m. 1) et uheldigt Udseende. „D'æ ingjen Olit paa Gut'a": Drengen seer ikke daarligt ud; han tegner sig nok saa godt. Sdm. Mere alm. om en uheldig Farve (s. Lit). — 2) Usandsynlighed, liden Rimelighed. D'er ingen Ulit til det: det er ikke usandsynligt. B. Stift.
Uliv, n. Død. Kun i visse Forbind. som: til Ulivs, o: til Døde, dødeligt; f. Ex. om et Slag. **Ulivsfaar**, n. dødeligt Saar.
uliven, adj. uskaansom. Af liva (ii).
Ulivnad (i'), m. et usømmeligt, forargeligt Levnet. Afvig. **Ulibna**, Olimnad, Olemna.
ulivt (i'), adj. n. ulevet. Hava nokot ulivt: have nogen Tid at leve i. (Modsat: vera feig). I lignende Betydning bruges ogsaa: ugravet, ukravlat, ustrævat, ustridt, og fl.
Uljod, n. (m.), Ulyd, Misklang. Tel. og fl. (Uljo). Andre St. **Oljød** (Oljø).
Uljodsøyra, n. (f.), egentl. et døvt Øre; ellers om en ligegyldig Person, En som ikke vil høre eller agte hvad man siger ham. Sdm. i Formen „Oljøsøyre", f. G. N. úhljódanseyra.
Ulk, m. Ulk (en liden Fisk med et stort Hoved). Sogn og fl. Andre Steder **Marulk**. Ellers et Ogenavn paa en liden uanseelig Karl, m. m.
Ulka, f. 1) Muggenhed, Skimmel, Smuds paa Ting som begynde at raadne, saasom Fisk eller Kjød. Hall. Gbr. og fl. (Jf. ul, ulna). — 2) vedhængende Sliim; f. Ex. paa Træ i Vand. Hadeland. Ogsaa: Slam eller Mudder efter en Vandflod. Solør; tildeels i Formen **Olke**.
ulkutt, adj. smudsig, slimet. Nogle Steder **olket**. (Solør).
Ull, f. Uld, Faarenes Haar. Nogle Steder **Udl**, Sogn og fl., **Udd**, Sæt. G. N. ull; Ang. vull, Ght. wolla, Goth. vulla. (Jf. ylla, yllast). I Sammensætning tildeels Ullar, sædvanlig Ulla, saasom **Ullakaure**, m. liden Lok af Uld. **Ulla(r)mork**, f. en Mark Uld. **Ullarrøyve**, n. Ulden af et Faar. (G. N. ullarreyfi).
Ulla, f. en sid ulden Trøie; en Vadmels Frak. Hard. og fl. Nogle St. kaldet **Ullaskyrta**, **Ullaskjorta** (maaskee for Ullanskyrta). Lister, Sdm. og fl. (Adskilt fra Ullskyrta).
Ullan, n. Uldtøi; Væv eller Klæder af Uld. Ryf. Afvig. **Ullent** (Ullint), Hall. Vald. Jf. Linan.
Ullen (m.), et gammelt Ord i Stedsnavne, som Ullensvang, Ullensland, Ullensaaker (fordum Ullenshof); formod. et gammelt Gudenavn, hvorom nærmere Oplysning mangler. — Et andet Navn er **Ull** (G. N. Ullr, gen. Ullar), i nogle Stedsnavne som Ullareng, Ullarland, Ullarøy.
Ullfloke, m. Uldtot, liden Klynge af Uld. Ogsaa kaldet **Ulldott**, **Ulla(r)lopp** (Sdm.), **Ulla(r)vindel** (Vald.).
Ullhøy, n. meget fiint Hø. Gbr. og fl.
Ullint, s. Ullan.
Ullkjær (Jullkjær), f. Igulkjer.
Ullskyrta, f. Uldskjorte. Afvig. **Ullskjurta** rc. (s. Skyrta). Jf. Ulla.
Ullsmaalog (o'), n. pl. Faar (i Modsætning til Gjeder). Rbg.
Ullto, n. (f.), Uldtøi, Uldgarn. Trondh. Mere alm. **Ullty**, n.
Ullvær, n. uldent Vaar (Dynevaar). Nogle St. **Ullvar** (søndenfjelds).
ulma, v. n. være mørk eller ublid; om Luften m. m. Smaal. (Egentl. = olma).

ulna (u'), v. n. (ar), mugne, fordærves, vise Tegn til en begyndende Forraadnelse; for Ex. om Fisk eller Kjød, som har ligget usaltet og derved faaet en ubehagelig Smag eller Lugt (Ulnesmak, Ulneluft). Temmelig alm. (Jf. legna, saana, sina, kasa). Af ul, adj. Afvig. **urna**, Ork. Sv. Dial. ulna. (G. N. uldna). Particip **ulnad**: mugnet, ankommen (= ul). Om et andet „ulna" s. ula.
Ulning, f. begyndende Forraadnelse.
ulogleg (o'), adj. ulovlig. S. logleg.
Ulone, s. Uluna.
Ulot (o'), n. ondt Lune, uheldig Stemning. B. Stift. — **uloten** (o'), adj. uskikket, ilde oplagt. Ork. (olotten).
ulsblakk, adj. hvidgraa; om Heste med en lys graalig Farve, som nærmer sig meget til det hvide. Berg. Trondh. Gbr. Vel egentlig ulvsblakk; imidlertid synes det østlandske **elsblakk** (elgsblakk) at have bedre Grund.
Ulukka, f. Ulykke, Skade. Nogle Steder **Olukke**; søndenfjelds **Ulykke** (s. Lukka). Gjera ei Ulukka: gjøre Skade, eller gjøre en uheldig Gjerning. Koma i Ulukka: komme i Uleilighed; komme til at lide Straf. Til Ulukka: til Uheld, ulykkeligviis. — Ein **Ulukkefugl**: en dumdristig Person, En som aldrig vogter sig. Hedder ogsaa **Ulukke-slis**, f. **Ulukke-ting**, n. og fl.
ulukkeleg, adj. ulykkelig.
Uluna, f. ondt Lune (= Ulot); ogsaa en uheldig Tilstand. Sæt. og fl. Ellers **Ulone**, Tel. Østl.
Ulut (u'), m. Vanskjæbne, Uheld. Tel.
Ulv, m. 1, Ulv (Rovdyr). Mest brugl. i Søndre Berg. og tilgrændsende Egne; andre Steder ombyttet med Varg og Skrubb (jf. Graabein). G. N. ulfr; Ang. vulf, Goth. vulfs, Ght. wolf. Ordet har ogsaa været Mandsnavn og bruges saaledes ofte i Sammensætning, som Arnulv, Aasulv, Gunnulv, Ingulv, Torolv. I denne Stilling bliver det ofte ukjendeligt ved Afvigelser i Udtalen, f. Ex. Brynjel for Brynjulv, Gjærul for Geirulv, Bjørguv for Bjørgulv, og fl.
Ulv, m. 2, Drøbel, Kjødlap i Struben (uvula). B. Stift, Gbr. Nordl. og fl. En anden og sjeldnere Form er: **Uv**, Sæt. Tel. G. N. úfr. (Jf. Dryppel). En lignende Omverling findes ogsaa i Ordet Bergulv (og Stunulv), jævnført med G. N. úfr: Ugle. Omvendt Uvlid, = G. N. ulflidr.
Ulva, f. Ulvinde, Hun-Ulv. Hall. Ellers kaldet **Ulvtik**, og i Num. **Ulvebinna** (s. Birna). Andre St. Vargtik.
ulv-elt, adj. forfulgt af Ulven. Hall.
Ulveskreid, f. en Flok af Ulve.
Ulvtuka (?), f. Ulvehud. S. Tuka.
Ulvvid (Ulved), m. Skovhyld (= Krossvid). Smaal. (?). I Shl. „Ulva-raun".
uly (?), adj. ubehagelig. Sdm. i Formen **olytt** (n.), f. Ex. „D'æ no ikkje olytt aa gaa": det er just ikke uhyggeligt at gaae, der er nok ingen Fare i Veien. Dunkelt. Jf. ly: mild.
ulydug (-ig), adj. ulydig.
ulyst, adj. tilfredsstillet, mættet, som ikke har Lyst til mere; ogsaa: kjed, overmættet. Eta seg ulyst: æde sig rigtig mæt. Sdm. i Formen **olyst'e**. „Dei vart væl olyste 'ta di": de bleve tilstrækkelig kjede deraf. Andre St. **ulysta(d)**. Jf. G. N. lystr: begjærlig.
ulysta, v. a. (ar), tilfredsstille, mætte tilstrækkelig. Ulysta seg: forsyne sig vel, nyde saa meget som man lyster. B. Stift. Nogle Steder **olyste**.
ulækjande, el. **ulækjeleg**, adj. ulægelig.
ulæst, adj. ikke tillaaset.
Ulæta, f. Skrig, ubehagelig Lyd. Et andet Ord er **Ulæte**, n. Uvæsen, upassende Opførsel.
Uløgje, n. de største Bølger i en vis Bølgerække (s. Løgje). Nordl.
uløyseleg, adj. uløselig; uopløselig.
uløyves, adv. uden Tilladelse. Taka ein Ting uløyves: tage eller bruge noget som man ikke har faaet Lov til, ikke har spurgt Eieren om. Meget brugl. Nogle Steder **oløyves**. G. N. úleyfis (N. L. 2, 441). En anden Form er **uloves** (o').
um, præp. og adv. om ꝛc. Lyder egentlig: **umm** (u'), nogle St. **omm**; oprindelig **umb**. G. N. um, umb; Ang. umb, ymb; Ght. umbi. Brugt i forskjellig Stilling og Betydning; saaledes: A, som præp. med Akkusativ, 1) omkring, rundt om, i en Kreds om; f. Ex. Gripa um Skaftet. Ganga rundt um Huset. Ro um Holmen. (Ofte forbundet med „kring": i Kring um, eller kring um). Hertil ogsaa: sveipa um seg, grava um seg, slaa um seg ꝛc. Jf. vera um seg: være om sig, være virksom eller paapasselig, gjøre sig Flid for noget. — 2) hen over (en vis Vidde), omkring i (el. paa), inden Grændserne af. Ganga rundt um Golvet. Reka rundt um Fjorden. Fara vidt nm Landet. Senda Bod um Bygderna. — 3) i Løbet af, paa (en vis Tid). Um Vaaren, Sumaren, Hausten. Um Kvelden, Morgonen, Dagen. (Jf. med). Her mærkes den Afvigelse, at naar disse Ord staae i Fleertal, kunne de ogsaa sættes i Dativ; saaledes i Nordre Berg. „um Kveldaa" (Kveldom), „um Mennaa" (Morgnom), „um Dogaa" (o'), og fl. (Ogsaa i G. N.). Afvig. i Betydning: Her um Dagen, ɔ: for nogle Dage siden. Jf. Ein Gong um Dagen, um Vika, um Aaret. (Hedder mere alm. „fyre Dagen", o. s. v.). Tvo um Gongen (= i Gongen). Nokot um Senn (= i Senn). — 4) forbi, ud over (et vist Punkt). Baaten kom ut um Neset: ud forbi Næsset. Det naadde upp um Kneet. Han sprang att-um Veggen. Burt

um Fjorden: til den anden Side af Fjorden. Han gjekk fram um oss: han gik forbi os, kom foran os. (Alm. og meget brugl.). Saaledes ogsaa: efter (en vis Tid), efter Forløbet af; f. Ex. um ei Stund; um aatte Dagar; um eit Aar her-etter 2c. — 5) over, forbi, ad Veien over (et Sted). Dei hadde gjenget um Mo (ↄ: den Vei som gaar over Gaarden Mo). Me toko Vegen um Hovland 2c. (Søndenfjelds). — 6) igjennem, ind eller ud af (en Aabning). Fuglen flaug inn um Gluggen. Ganga ut um Porten. Det gjeng inn um det eine Dyrat og ut um det andre. Det gaus um Munn og Naser (f. Ex. paa En som har været nær ved at drukne). — 7) om, angaaende, betræffende (egentl. i Omkredsen af). Tala, spyrja, bidja um ein Ting. Tøva, trætta, strida um nokot. Det gjeld um det. Det stod um Livet (s. standa). Lidt afvigende: tykkja, synast, stunast um; skøyta um nokot 2c. Eg er ikkje um det: jeg ønsker det ikke, har ikke Lyst dertil. (Tel. Sdm. Trondh.). D'er vandt um det: det er vanskeligt at faae det, der er Mangel paa den Ting. D'er litet um honom: det er lidet bevendt med ham. D'er litet um det, el. d'er ikkje myket um det: det er kun ubetydeligt. — 8) om, medfølgende til, el. deeltagende i. Dei er mange um Arven, um Embætet, um Arbeidet. D'er tie Hender um det. Dei er tvo um Baaten, ↄ: to som have een Baad sammen. I Lighed hermed siges ogsaa: Han er aaleine um det, ↄ: han har det for sig selv; der er ingen som hjælper ham, eller deler med ham. — 9) i Færd med, i Værk med. Dei var tvau Aar um det: de behøvede to Aar dertil. Han er ikkje lenge um det: han gjør det snart. Sjeldnere uden Objekt. Han var um aa venda: han stod i Begreb med at vende. (Søndre Berg.). — B, som adv. 10) omkring, rundt, i en omløbende Bevægelse. Fara vidt um; flakka um i Landet 2c. Jf. sjaa seg um; høyra seg um (= høyra um seg). — 11) tilbage, tilside, eller i anden Retning. Snu, venda, brøyta um. Ganga um til Nords 2c. — 12) i anden Orden, paa en ny Maade. Leggja um (omlægge); flytja, setja, skjota um. Skapa seg um: forvandle sig. Gjera um-atter: gjøre om igjen. (Oftere: upp-atter). Jf. Umbyte, Umskifte, Umskot. — En feilagtig Brug (som tildeels høres i Byerne) er det at sige „um" om en Stilling uden Bevægelse, f. Ex. „staa bak-um" (= attanfyre, bak ved); „sita fram-um" (= framfyre, eller framanfyre).

um, conj. 1) om, dersom, hvis, i det Tilfælde at. Um det skulde henda. (En nyere Brug af dette Ord. Jf. G. N. ef; Eng. if, T. ob). — 2) hvorvidt, om maaskee. Eg veit ikkje, um det var sant. Tildeels ogsaa med Begrebet: enten, f. Ex. Um d'er stort elder smaatt, kann vera det same. — 3) om end, uagtet. Han skulde hava det, um det var aldri so dyrt. Um det var berre Skrap, so skulde ein endaa rosa det. Hedder ogsaa „um endaa".

Umage, m. 1) en Stakkel, En som formaar lidet, har svage Kræfter. Trondh. i Formen **Omagje**; i Indh. **Omaagaa**. Paa Sdm. i Ordsproget „D'æ Or' i Omagja mest": jo værre Stymper, des mere stortalende. — 2) Barn, Yngling, En som ikke endnu er fuldvoxen. Nhl. Hard. Hall. og fl. (Umagje). G. N. úmagi, En som ikke kan forsørge sig selv. Hører sammen med Magt, magna og mogleg til Roden „mag", her „maa" (ↄ: formaar). Jf. Umegd.

Umagelekk, m. raa eller umoden Tilstand. „Me ha' faatt Omagelekkjen 'ta Fiskj'a": vi have faaet Fisken saavidt tør, at den nu er bleven let at behandle. Sdm. — Jf. „Omagnippe", n. Ulden af et Lam. Norddalen.

umagsleg, adj. liden, spæd, svag. Helg. (omagsleg).

Umak, m. (n.), Umage, Besvær. G. N. úmak, n. úmaki, m. Jf. Mak.

umaka, v. a. (ar), uleilige, paaføre Umage. Eg vilde ikkje umaka honom. D'er litet til aa umaka seg fyre: at gjøre sig Umage for.

Umake, m. en Ting som mangler en Mage, eller som ikke hører til et Par; f. Ex. en eenlig Sko eller Strømpe. Hall. Østl.

umaklaus, adj. 1) magelig, meget let. — 2) noget doven, som skyr Umage. I Nordre Berg. **omakelaus'e**.

umaklaust, adv. let, uden Umage.

Umakløysa, f. 1) Lethed, Magelighed. — 2) Dovenskab, Ulyst til Umage; ofte ogsaa om en doven Person. Paa Sdm. **Omakeløyse** (meget brugl.).

umakrædd, adj. doven, lad. Nordl.

umaksam, adj. besværlig, møisom.

Umannsferd, f. Armodsfærd; især om det Tab som man lider ved at undvære en nødvendig Ting (f. Ex. et bortlaant Redskab). „Ein laane dæ vek, aa so fær ein sjøl Omannsfær". Sdm. „Han skulde betalt baade Slit'e aa Omannsfær'a", ↄ: baade for Slid og for Affavnet.

umannsleg, adj. 1) svag, som ikke har fuldkomne Kræfter. Nordl. (omansleg). — 2) daarlig, ussel, ikke passende for en Mand.

Umark, f. Vildmark, Egn hvor det er vanskeligt at komme frem. (Omtr. som Ulende). Nogle Steder **Omark**.

umatsleg, adj. usmagelig, modbydelig. Østerd. (umasleg).

umauleg, f. umogleg.

umaalad, adj. umalet, ufarvet.

umaalug, adj. maalløs, stum; el. som har Vanskelighed for at tale. Mest nordenfjelds (omaalug). G. N. úmálugr. Jf. „eit Aamaals Beist": et umælende Dyr. Helg. Formod. for Umaals.

Umaate, m. Umaadelighed. Til Umaate: til Overmaal, Overmættelse.

umbarkad, adj. dobbelt barket (Læder).

umbera (e'), v. a. undvære, savne, give Slip paa. Sædvanlig kun i Inf. f. Ex. Eg laut umbera det, el. Eg kann ikkje umbera det. Sv. umbära (T. entbehren). Jf. G. N. umbera: overbære. Kunde ellers opfattes som en Afvigelse af on-vera (= vonvera); s. on og von.

Umbering (e'), f. Handlingen at „bera um", ɔ: vende Seilet i Krydsning. Sdm.

Umbod (o'), n. 1) Raadighed over noget. (Lidet brugl.). — 2) Omhu, Forsorg. Gbr. — 3) Ombud, Bestilling. G. N. umbod: Fuldmagt ꝛc.

umboda (o'), v. n. (ar), herske, kommandere; indblande sig i Andres Sager og søge at raade over dem. Sdm. og flere. **Umboding**, f. Kommandering ꝛc.

umbodsam (o'), adj. tilbøielig til at raade og regjere; herskesyg. Afvig. **umbøsen**, Helg. — **Umbodskufta**, f. spotviis om En, som gjerne vil raade og indblande sig i Andres Sager. Nordre Berg. Helg.

Umbodsmann, m. egentl. Ombudsmand, Fuldmægtig (G. N. umbodsmadr). Bruges især om En som har Raadighed over et Jordegods og modtager Landskyld deraf; saaledes Beneficiarius eller Forvalter; tildeels ogsaa om Eieren selv. Berg. Trondh. Nordl.

Umbot (oo), f. Forbedring, Forandring til det bedre. G. N. umbót. Ogsaa: Erstatning, Opreisning for et Tab.

Umbrøyte, n. Forandring, Overgang til en ny Skik eller Tilstand.

umbu(a), v. a. (r, dde), omklæde, udklæde. Hall. Derimod: **umbuna** (ar), omgjøre, fornye.

Umbunad, m. Forsyning, Udrustning; især med Redskaber eller Værktøi. Nordl.

Umbyte, n. Ombytning, Omskiftelse. Hava Umbyte: have Leilighed til at skifte om, have et nyt Forraad, f. Ex. af Klæder.

umbøsen, s. umbodsam.

umbøta, v. a. (er, te), forbedre, rette paa. (Lidet brugl.). S. Umbot.

umdagen (umdaen), nylig; s. Dag.

Umdøming, f. Bedømmelse.

Umegd, f. 1) Svaghed, Vanmagt. Nordl. Ogsaa: Afmagt, Besvimelse. Helg. (Omegd). Ved Mandal **Umegda**, f. (Jf. Umegje). — 2) Barndom, Barne-Alder. Hall. og fl. G. N. úmegd. Jf. Umageleik. — 3) Børn, Barneflok i en Familie. Gbr. (Omegd), ogsaa i Nordl. I de sidste Betydn. Afledning af Umage.

Umegje (e'), n. Svaghed, Afmagt; ogsaa Besvimelse. Tel. (Vinje). Lyder som „Umeie". G. N. úmegin, úmegn.

umeidd, adj. usaaret, uskadt; s. meida.

Umenne, n. uduelige Menneske (= Vanmenne). Sjelden. Skulde hellere betegne Umenneske, eller grusom Person.

umfagna, s. umfemna.

Umfar, n. en Omgang, en omløbende Række, saaledes a) et Lag af Stokke i en Bygning (= Umlag, Umkvarv); b) en fuld Rad af Masker i Strikketøi (= Sneisgang); c) en Rad af Masker i et Garn (nemlig fra den ene Kant til den anden). Berg. Trondh. Nordl.

umfara, v. a. (fer, for), gaae forbi. Tel. Mere alm. **umfarast**, v. n. fare forbi hinanden uden at træffe sammen; som for Ex. naar den ene skal gaae den anden i Møde, men kommer til at gaae en anden Vei, saa at de ikke mødes. Me umforost, el. me hadde umfarest. Berg. Nordl. og fl. Nogle Steder misfarast.

Umfarsykja, f. en omgaaende Sygdom.

umfemna, v. a. (er, de), omfavne. Hall. I Vald. **umfagna**, maaskee for umfanga. Jf. fangla.

Umferd, f. 1) Omfærd, Omreise. 2) en Omgang, Maskerad i et Garn (= Umfar). Sfj. og fl. (Umfær).

Umflinad, m. Tilredelse, Istandsættelse (s. fli). Trondh. og fl.

um-flutt (u'), adj. omflyttet.

umfløytt, adj. omflydt, omgivet af Vand. Oftere kringfløytt.

umfram, adv. 1) foruden det øvrige, desuden, oven i Kjøbet. Han fekk nokot meir umfram. — 2) som præp. (med Akkus.), foruden, med Fraregning af. Han fekk fem Dalar, umfram Handpengarne. Meget brugl. men tildeels afvig.: **umframt**, Indh., **uframt** og **oframt**, Nordl. Nordre Berg. Gbr.; **umfremdes**, Hall., **umfremmes**, tildeels paa Østl. G. N. um fram (en Omstilling af: fram um). I Hall. tildeels umfram, som adj. udmærket, fremragende (= fram ifraa, ut ifraa).

Umforsla, f. Omførsel.

Umgang, m. Omgang, Omløb; Rundgang; ogsaa Omgjængelse. (Nogle St. Umgaang). — **Umgangsveder** (veer), n. omløbende Vind, ustadigt Veir.

umgangast, v. n. (gjengst, gjekst), omgaaes, være sammen.

umgjelda, v. n. undgjælde, lide for noget. Østl. Sv. umgälla.

Umgjenge, n. Omgjængelse, Samliv. Nhl. Tel. og fl. (Umgjengje). — **umgjengeleg**, adj. omgjængelig.

Umgjerd, f. 1) Omgjørelse, Omarbeidelse. Lidet brugl. — 2) Indfatning, Ramme el. deslige. Østerd. (Umgjær). G. N. umgerd.

um-gjord, adj. omgjort, forandret. Tildeels „um-atter gjord" (= uppatter-gjord).

Umgrip (i'), n. Omgreb, Omfang. (Kunde ogsaa betegne Opfatning og Begreb).

Umhamsing, f. Omklædning. Hall. og fl.

umhender, adv. i svanger Tilstand, frugtsommelig. Jæd. Shl. Hard. Voss (um Hender). Dunkelt.

Umheng, n. Omhæng; Gardiner.

Umhug (u'), m. Omhu, Omsorg. Østl. (Jf. G. N. umhyggja).
umhugad (u'), adj. omstemt, som har forandret sin Beslutning. Hall. og fl. Ogsaa: nedslagen, modløs.
umhugsam, adj. omhyggelig. Smaal.
umild, adj. umild; karrig 2c.
Uminne, n. usædvanlig Ting el. Hændelse; noget hvis Mage man ikke kan mindes. Indh. (Ominn').
uminneleg, adj. umindelig, hørende til en Tid som ingen mindes.
uminnug, ad.. glemsom, eller som ikke mindes langt tilbage. Nogle Steder ominnig, ominnaug.
umissande, adj. umistelig, uundværlig. Nogle St. umyssande, omyssande.
umjell, adj. sygelig, øm (nervøs), svag af Omhed i Lemmerne. Sdm. (omjell'e). S. mjell.
Umkast, n. Omkastning, Omvæltning.
um-klædd, adj. 1) omhyllet, indfattet. 2) omklædt (i anden Dragt).
um-komen (o'), adj. yderst forlegen, hjælpeløs, fortvivlet. Berg. Trondh. Nordl.
Umkostnad, m. Omkostning. Oftere **Umkostning** (f.), eller Kostnad.
umkring, adv. og præp. 1) omkring, i en Kreds. Egentl. um Kring (= i Kring). — 2) præp. rundt om (= kring um). — 3) omtrent, nærved, lidt mere eller mindre end. Umkring eit Hundrad; umkring fem Alner o. s. v.
um-kumlad, adj. omlagt, omkastet; bragt i Uorden. Nordl. Hedder ogs. **umkumpla(d)**, Smaal. og fl.
Umkumling, f. Omkastelse, Omvæltning. Afvig. **Umkumpling**, Smaal., **Umkumping**, Hall.
Umkvarv, n. en Omgang, et Stokkelag i en Bygning (= Umlag). Gbr. Vald. Ellers paa Østl. **Umvarv** (-hvarv); ogsaa **Umvar** (Smaal.). Andre St. Umfar. G. N. umhvarf: Omløb.
Umkverv, m. omgivende Kreds, Omegn; ogsaa: Virkekreds, Omraade. „Umkvirv", Hard. Ogsaa **Umkverve**, n. Rbg. (?).
umkverves, adv. omkring, rundt om i en Kreds. Hall. Oftere „umkvarves". G. N. umhverfis.
Umkvæde, n. Omkvæd. (Sjelden).
umla, v. n. (ar), mumle, ymte, hviske om noget (= ymja). Hall. G. N. umla.
Umlag, n. 1) et omgivende Lag, f. Ex. et Kvistelag omkring et Høylæs. Gbr. og fl. Ogsaa i Formen **Umloga** (o'), f. Ryf. — 2) et omgaaende Lag, f. Ex. af Stokke i en Bygning (= Umfar, Umkvarv). Tel.
um-lagd, adj. omlagt; omflyttet.
Umland, n. Omegn. (Sjelden).
Umlaup, n. Omløb, Kredsløb.
umlaupande adj. omløbende, ustadig, f. Ex. om Vinden.
Umlegg, n. Fordeling, Udligning af visse Udgifter, saasom til Fattigvæsenet; saaledes ogsaa om en Fattigkommission. Smaal. Jf. Legd og Innlegg.
Umloga, f. Umlag.
Umlyding, f. det at man lytter omkring sig, hører sig om; ogsaa et kort Besøg.
Umlysing, f. 1) Omlysning, Omviisning med Lys; sjeldnere: Belysning, Opklarelse. — 2) Omberammelse; Tilbagekaldelse af en Tillysning. — **um-lyst**, adj. aflyst, berammet anderledes.
Umlægje, n. Plage, Overhæng; Hindringer af Sygdom og deslige. Sfj. (Af Talemaaden: liggja um). Jf. Umsaat.
umme, adv. omme, forbi, til Ende. En afvigende, formod. nyere, Form af „um". Jf. ute.
Umnemning, f. Ombytning af Navn.
Umod, n. Mismod, daarlig Stemning.
umodug, adj. mismodig, noget modløs. Nogle Steder **umotug**. Ogsaa **umodad** (umoa, omoda).
umogen (o'), adj. umoden (s. mogen). Tel. Hall. og fl. (umogjen). Nogle St. **umoen**, Nordl. Ellers: ugjor.
umogleg (o'), adj. umulig, ugjørlig. Rbg. Tel. og fl. Afvig. **umogeleg** (oo), Sogn, Hard., **omogele'**, Gbr., **omole** (oo), Sdm. Trondh., **umaule**, Nhl. — I Sogn forekommer ogsaa „umogele'" med Betydn. utrolig, overmaade.
Umraad, f. Betænkning, nærmere Bestemmelse; ogsaa: Frist, Henstand, Leilighed til at ordne sig. Østl. Ork. Nordl. Nogle St. **Umraadsl**, f. (Hall.). Jf. Umrøme.
umraada (seg), v. a. (er, de), bestemme sig nærmere, betænke sig. Tel. og fl. (umraa'). Jf. umrøma.
Umraade, m. Formand, Mester. „Umraae", Hall. Mere usikkert er „Umraale", om noget stort eller udmærket.
Umreidsla, f. Tilredning, Istandsættelse; Opvartning 2c.
umreka (seg), s. umrøma.
Umrekster, m. Omflakken.
Umroting, f. Omvæltning, Omroden.
Umrøding, f. Omtale. Ogsaa i anden Form **Umrødnad**, m. I Hall. **Umrudna'** (u'), ligesom ogsaa „um-rudd", for **umrødd**, adj. omtalt.
umrøma (seg), v. a. (er, de), indrette sig, ordne sine Sager, rede sig ud af en midlertidig Forlegenhed. Me laut laana nokot litet, til dess me fekk umrøma oss. Berg. Stift, Nordl. I Nhl. siges ogsaa „umreka (e') seg". Andre St. „umraada seg", som dog ikke er ganske det samme.
Umrøme, n. Leilighed til at ordne sine Sager; Frist, Henstand. Fyre eit Umrøme: til Hjælp for Øieblikket, for en kort Tid. Berg. Nordl. Jf. Umraad.
Umsaat, f. Efterstræbelser. Tel. (?)

umsegja, v. a. (umsagde), undsige, true paa Livet. Nyt Ord (?)
um senn, s. Senn.
Umsetning, f. Omsætning; Omplantning.
umsider, adv. omsider, endelig. G. N. um sidir, um sid. Jf. sid.
Umskapnad, m. Forvandling.
um-skift, adj. omskiftet, forandret.
Umskifte, n. 1) Omskiftelse, Forandring. — 2) Ombytning; ogsaa Forraad til en Omverling (= Umbyte).
umskifteleg, adj. ubestandig, flygtig.
Umskipnad (i'), m. Omflytning, ny Ordning; Omregulering.
Umskot (o'), n. Omskydning (som naar to sammenfældede Kanter glide forbi hinanden). Jf. skjotast.
Umskøyting, f. Tilsyn, Pleie.
Umslag, n. Omslag, Omskiftelse, hastig Forandring. Østl.
Umsmiding, f. Omsmedning.
um-snudd (uu), adj. omdreiet; ogsaa: forvandlet; meget omskiftet.
Umsnuing, f. Omdreining; ogsaa: Omvæltning, Forstyrrelse.
Umsorg, f. = Umsut.
Umspurnad (u'), m. Efterspørgsel. (Hall. og fl.). **um-spurd**, adj. omspurgt.
Umstand, n. Omstændigheder, Forhold. Hall. Andre St. **Umstøda**, f. (Sjelden).
Umstiling, f. Omarbeidelse i Skrift.
um-stridd, adj. omtvistet; bestridt.
Umstøding, m. Sidebrætter, Flager om Siderne af en Fiskeladning. Nordl. (Umstøing, ogsaa Umstyng).
Umstøyt, m. og **Umstøyting**, f. Omstødelse; Omstyrtning.
Umsut, f. Omsorg, Omhu for at holde noget i Orden. Jf. Umsyte.
Umsviv (i'), n. Omsvæven, Omflakken; Udflugter. Østl. (Umsvev).
Umsyn, f. Omsigt, Opmærksomhed, Omhu. Nhl. og fl. Kan ogsaa betegne: Udsigt, Skue; Tilsyn, Hensyn, m. m.
umsynleg, adj. opmærksom, omhyggelig, som seer sig vel for. Nhl.
Umsyte, n. Omsorg (= Umsut). Nogle St. **Umsyt**, f. Trondh.
umsytelaus, adj. fri for Omsorg, ubunden, sorgfri. Nordre Berg.
Umtal, n. Omtale, Forhandlinger. Især om en Sammenkomst i Anledning af et Giftermaal, nemlig for at afgjøre de Forlovedes Sager med Hensyn til Bosted og Udstyr m. m. Sdm. Hertil **Umtalsøl**, n. et Gjæstebud i denne Anledning.
um-talande, adj. passende at omtale. Nogle Steder oftere **umsnakkande**.
Umtale, m. Omtale; Bedømmelse. Hedder ogsaa Umrøding, Umsvall og fl.
Umtanke, m. Betænksomhed; Betænkning. Nyere Ord, ligesom **Umtenkning**, f. Betænkning, Betragtning.

um-tykt, adj. yndet, anseet. Lidet brugl.
Umun, m. uheldig Forandring el. Forskjel. Tel. („Umon'e", Landst. 327).
Umur, m. Uro, Plage (?). — **umurlaus**, tilfreds, rolig, sorgfri. Tel. Hedder ogsaa **omorlaus**. (Dunkelt).
Umvar, s. Umkvarv.
Umveg (e'), m. Omvei.
Umvel (ee), n. et Slags Sygdom el. Børneplage. Mandal. Vel egentl. Efterstræbelse. Jf. vela.
um-vend, adj. omvendt. — **Umvending**, f. en Omvenden; ogsaa Omvendelse. (Dog bruges det sidste mest i dansk Form).
umvita, besvime; s. uvita.
um-vyrd (y'), adj. agtet, omskjøttet.
Umvøling, f. Ordning, Tilredning, Istandsættelse. B. Stift. Nogle St. **Umvøla**, og oftere **Umvølsla**, f. Ellers paa andre St. **Umveling** (ee). S. vøla.
umælande, adj. umælende (om Dyr). Jf. umaalug, og det følg.
umæleleg, adj. umaalelig, grændseløs. Hedder ogsaa umælande.
umælt, adj. umaalt, ikke opmaalt.
Umøle, n. uheldig Stemning, ondt Lune, s. Møle. En Kværn siges at være i „Omøle", naar den maler ilde. Sdm. Gbr.
umølt, adj. ilde stemt eller oplagt; s. mølt. Sdm. og fl. (omølte'). I Tel. tildeels **umølen**, ikke rigtig frisk eller „tidig". (Vinje).
una (u'), el. un-a, s. muna, v.
una (u'), v. n. (er, de), befinde sig vel paa et Sted, være tilfreds, ikke længes efter nogen Omskiftelse. Sogn, Rbg. Tel. og fl. (I Tel. mest udtalt **one**). Han uner ikkje her hjaa oss. Eg unde ikkje lenge der. (Oftere unte). G. N. una (jf. Goth. vunan: være glad). Hertil Une og uneleg.
unaggad, adj. uforstyrret, fri for Ulempe eller Ufred. „Eg fekk ikkje gaa onagga fyre hono(m)". Nordre Berg. Jf. uprettad.
unaleg, s. uneleg.
unaudig, adj. unødig, ufornøden. Tel.
Unaad, n. Uleilighed, Uvæsen; ogsaa om Utøi eller Ureenlighed i Klæder. Tel. Hall. (Unaa). G. N. únáðir: Uro.
Unaade, m. Unaade, Ugunst.
unaadig, adj. urolig, utaalig, skrigende; om spæde Børn. Berg. Nordl. (onaadig). Ogsaa: unaadig, vred.
unaape(t), adv. overflødigt, i stor Mængde. Sogn.
undan, adv. og præp. ned fra rc. Lyder sædvanlig **unda**, nogle St. **unna**, ogsaa **undaa** (Nhl. Vald. og fl.). G. N. undan; Sv. undan, G. D. unden. Forholder sig til „under" ligedan som ovan til yver (over), nedan til ned (neder), utan til ut. — Betydningen deler sig i flere Grene; saaledes: 1) ned af, fra den nedre Side af. (Med Dativ). Det dryp undan Taket (el.

Takom). Det drys undan Kviftom. Han fleit Solarne undan Skonom. Jf. Det søkk undan: det glider længere ned. Saaledes ogsaa: ned ad, ned over (en Hældning). Ganga undan Bakken (el. Bakka): gaae ned ad Bakke. (Modsat mote). Det hallar undan: det hælder nedad. (Meget brugl. vest og nord i Landet). — 2) ud fra Stillingen neden under. Flytja Krakken undan Bordet. (Nogle St. „unda Bora"). Katten kom undan Benken. Saaledes ogsaa: Faa eit Arbeid undan Handi (ud af Hænderne, færdigt). — 3) bort fra, ud af Forbindelsen med. Taka nokot undan: undtage, fraskille noget. Dei vilde draga Godset undan honom: ud af hans Raadighed el. Besiddelse. Ogsaa med Begrebet: af, som Udbytte af, som Affødning af. Ei god Ku til aa draga undan (s. draga), el. ala undan (s. ala). Eit gildt Buslag til aa leggja undan, ɔ: at tillægge Yngel af. — 4) ud fra Stillingen bagved. (Om noget som kommer til Syne, eller frem af et Skjul). Soli kom undan Fjellet: frem over Fjeldet. Me rodde, til me fekk Neset undan Holmen: til vi kunde see Næsset bag Holmen. Det stend undan: det stikker frem, rækker udenfor. — 5) fremad i Følge med, i lige Retning med. (Modsat: mot). Ro undan Vinden, — undan Straumen. Ganga undan Soli: med Solen (= rettsøles). — 6) ud fra Stillingen foran; altsaa: længere bort fra, ud af Veien for (noget som nærmer sig). Han gjekk undan os: han gik raskere, saa at han kom langt forud for os. Springa, renna, røma undan. Leggja, setja, flytja, gøyma nokot undan (ɔ: tilside, bort, ud af Rummet). Selja ein Ting undan Verdet („unda Væra", Sdm.): sælge en Ting for tidlig, f. Ex. et ungt Kreatur, som endnu ikke har faaet sit fulde Værd. — Ogsaa: borte fra, i nogen Afstand fra. Ei Mil undan Land. D'er langt undan. Han er iktje langt undan: han er meget nær. — Jf. Bidja seg undan (bede sig fritagen). Fara undan (vige tilbage). Sleppa undan (slippe fri). Koma (el. koma seg) undan (undkomme).

Undandrag, n. Bortskaffelse; Unddragelse. (Jf. G. N. undandráttr).

undandregen (e'), adj. dragen tilside.

Undan-elde, n. Affødning, Yngel, unge Kreature af en vis Art. Indh. (i Formen Unda-elde, Unnaælde). Isl. undaneldi.

undanfaren, adj. bortfaren, reist i Forveien, kommen forud.

Undanferd, f. undvigende Bevægelse, det at „fara undan". (Undafær).

undanflutt (u'), adj. flyttet tilside.

undangjengen, adj. gaaen i Forveien.

undangøymd, adj. bortgjemt, skjult.

undanhavd, adj. bragt bort, eller tilside; lagt ud af Veien.

Undankoma (o'), f. Leilighed til at undkomme, undslippe. Lidet brugl.

undankomen (o'), adj. 1) undkommen, befriet. 2) kommen forud for sit Følge. 3) kommen ud af sin Stand, forarmet, blottet for noget. Nordl.

undanlagd, adj. = undanhavd.

Undanmun (u'), m. Forspring, Afstand fra En som kommer efter. Hava ein stor Undanmun: være langt forud. Hall. Num. og fl. (Undamon). Ogsaa ved Trondhjem. (Undamaan). Jf. Fyremun.

undanrømd, adj. bortstrømmet; flygtet.

Undanskot (o'), n. Fraskydning; en liden Fiskestiim, som har adskilt sig fra en større eller gaar forud for den store Masse. B. Stift.

Undantak, n. Udsondring; en Deel som er udskilt fra det øvrige; ogsaa en Undtagelse, et afvigende Tilfælde.

undanteken (kj), adj. borttagen, fraskilt, lagt tilside; ogsaa: undtagen. I sidste Tilfælde siges tildeels: **undantakande**. „Inkje undatakande": intet undtaget.

undanvelt, adj. væltet af Veien.

undarleg, adj. 1) underlig, besynderlig, uforklarlig. Lyder forskjelligt: **undaleg'e** (B. Stift og fl.), **underleg**, **unnaleg**. G. N. undarlegr; Ang. vundorlic; s. Under og undra. — 2) underlig tilmode, fortumlet, bevæget ꝛc., ogsaa: sygelig; især med en Fornemmelse, som er vanskelig at forklare. Eg vardt so undarleg i Kroppen. Hertil et Subst. „Unda(r)legheit", f. et uforklarligt Sygdomstilfælde. B. Stift.

undarlege, adv. underligt, paa en besynderlig Maade.

Undaal, s. Undorn.

unde, s. under. — **Undel**, s. Undorn.

Under (Und'r), n. og f., 1) et Under, en forunderlig Ting eller Hændelse. G. N. undr, n. Ang. vundor. — 2) Forundring. Han var reint upp i Under: slagen af Forundring; fordybet i Beundring. Trondh. Jf. undra.

under, præp. under. Mange Steder udtalt: unde, ogsaa unne, onde, og tildeels med feilagtig Betoning: und'er. G. N. undir. I de Dial. som adskille Dativ og Akkusativ, bruges Ordet saaledes, at det styrer Akkus. naar det har Begrebet: hen under, til en Stilling under; men derimod Dativ med Begrebet: henne under, inde i Stillingen nedenunder; f. Ex. Det ligg under Fotom; derimod: Legg det under Føterne. De vigtigere Betydninger ere følgende: — 1) nedenfor, paa den nedre Side af, i Skjul under. Det ligg under Benken, Stolen, Bordet ꝛc. Med Akkus.: til Undersiden af (s. ovenfor). Det datt ned under Bordet. Det naar upp under Taket ꝛc. — 2) ved den nedre Deel af, ved Foden af. Det stend ned under Bakken (el. „Bakka", Dativ). Det ligg ein Gard burt under Fjellet. Noget lignende er Udtrykket: Koma nær under Land (i Nærhed af Landet).

— 3) indenfor, længere ind fra. Inn under Hudi; under Skalet; under Borken. (Oftest i Forbind. med: inn). — 4) bag ved, i Skjul af. (Ofte i Forbind. med: att). Soli er attunder Fjellom (Dat.), el. gjeng att-under Fjelli (Akkus.). Me sjaa ikkje Garden her, han ligg att-under Berget (Haugen, Skogen). Jf. undan. — 5) under (i Tal eller Værd), mindre end, lavere end. Det var under Hundrad. Nokot litet under ein Dalar. Ikkje Skilling under den Prisen. — 6) i underordnet Forhold til, i Afhængighed af, under Ledelse af o. s. v. Han hadde teent under tri Kongar. Koma under eit annat Rike. Saaledes ogsaa: i Ens Magt eller Raadighed. Leggja, eller taka under seg: underlægge sig. Draga nokot under seg: tilvende sig noget. Ligesaa om Forholdet til en Overmagt, en Tvang el. Fare. Standa under Tugt. Vera under Tilsyn. Sitja under Hogg (oftere: fyre). — Ellers bruges Ordet meget som Adverb eller uden Objekt, f. Ex. ganga under: gaae under, gaae i Skjul, synke under Vandfladen. Dukka under: dykke, skjule sig i Vandet. Liggja under: bukke under, tabe. Ofte i Forbindelse med et andet Adverb, som att-under, fram-under, inn-under, ned-under, uppunder.

Underbolk, m. nederste Deel eller Stykke.

Underbreidsla, f. Undertæppe i en Seng. (= Kvitel, Tjeld). B. Stift og fl. Tildeels udtalt Undebretla.

Underbrok (oo), f. Underbuxer.

underbudd (uu), adj. forsynet fra først af, udrustet. Dei er vel underbudde: de have et betydeligt Forraad. Tel. og fl.

Underbul (u'), m. den nedre Deel af Kroppen (s. Bul).

Underbunad, m. 1) et Forraad at begynde med; en Grund-Formue, Capital. (Jf. underbudd). — 2) Underklæder. Nordl. (Unnbuna).

Underburd, m. Strøelse, tyndt Underlag. Ryf. (Undebur).

Underbygnad, m. Grundbygning, Grundlag.

Underdeild, f. 1) nederste Deel. 2) Underafdeling. Lidet brugl.

Underfil (ii), m. næsthøieste Knegt i Kortspil (= Halvefil, Ofil, Uvisfa).

underfull, adj. underfuld. (Under, n.).

Undergang, m. Undergang; ogsaa: Tilbagegang, Skade, Ruin.

Undergjerd, f. Underlag ved Tappen i et Bryggerkar; Rostehjerte. B. Stift (Undegjær).

undergjeven, adj. undergiven; ogsaa hengiven; taalmodig; resigneret.

Underhald, n. Understøttelse, Støtte.

underhaal, adj. glat i Grunden, som hvor et Iislag er skjult af Snee.

underjordsk, adj. underjordisk. (Nyt Ord). S. Vette, Tufs, Tufte.

Underkjake, m. Underkjæve.

underklaar, adj. klar i Grunden. Ogsaa ligt „hverklaar", om Luften.

Underklæde, n. pl. Underklæder.

Underkola (o'), f. Underskaal i en Lampe.

underkomen (o'), adj. kommen i en lavere Stilling, afhængig, ufri.

underkuad, adj. underkuet.

Underlag, n. Underlag, Grundlag.

underleg, s. undarleg.

Underlenda, f. Lavland. B. Stift.

Underlut (u'), m. nederste Deel.

Undermagt, f. svagere Magt.

Undermann, m. Undermand. Han vardt Undermann: han maatte give tabt.

Undermaal, n. Maal som er mindre end det skulde være. Undermaals Timber: Tømmer som ikke har den bestemte Tykkelse.

Undermengd, f. en mindre Mængde.

Underplagg, n. Klædningsstykke at bruge under et andet.

Underrett, m. lavere Domstol.

Underrip (ii), f. den Planke som er næst den øverste i Siden af en Baad (s. Rip). Nordl.

Underrot (o'), n. Forraadnelse i Grunden, eller ved Roden; især i Korn paa Ageren. — **underroten** (o'), adj. forraadnet nedentil.

Underrot (oo), f. dybeste Rod, den nederste Deel af Roden.

undersam, adj. forundret; eller som let falder i Forundring. Trondh. Jf. undrug. Sv. undersam.

undersaadd, adj. om Ager, hvor Kornet er nedpløiet, eller saaet før Pløiningen. **Undersaaing**, f. Nedpløining.

Underseng, f. Underdyne, s. Seng.

Underseta (e'), f. det som er først nedsat; den første Plantning i et Jordstykke. Østl.

undersett, adj. undersætsig, stærkbygget.

Undersida, f. Side som vender nedad.

Undersjo (-sjø), m. Strømning eller Uro i Dybet. Ogsaa om de store Havbølger, i Modsætning til de mindre Kruusninger ovenpaa dem.

Underskurd (u'), m. Rende langs Kjølen i en Baad; ogsaa en liden Tværsjel med indskaaren Kant at sætte under en Tofte. Sdm. (-skur).

underst, adj. nederst. Ikke alm.

Understad, m. Bundfald, Bærme i et Kar. B. Stift. (Undestad).

Understakk, m. Underskjørt.

Understein, m. Understenen eller Liggeren i en Mølle.

Understemne, n. Understavn, Bøiningen imellem Stavnen og Kjølen paa en Baad.

understudd (u'), adj. understøttet.

Understøda, f. Underlag, Grundlag.

Undertad, n. Gjødsel som nedpløies, eller er udbredt over Ageren før Pløiningen. (Modsat Yvertad). B. Stift.

Undertak, n. et Greb nedentil. (Modsat Yvertak).

Undertal, n. lavere Tal, mindre Mængde; Minoritet.
Underteikning, f. Undertegning.
Undervegt, f. Undervægt.
undla, v. n. (ar), væmmes, føle Kvalme. Hall. (Jf. ula). Hertil **Undl**, m. Kvalme, Væmmelse (= Ule).
Undorn (o'), m. Middagsmaaltid, el. egentlig et Maaltid kort efter Middag, omtrent ved Klokken 3. Num. og Tel. (Tinn) i Formen **Undonn** (o') og **Undønn** (Num.), ogsaa **Ondaan**, og **Aandaann** (Tinn); jf. Honn for Horn, Konn for Korn &c. Afvig. **Undaal** (Undaaln), Tel. (Silgjord). I Nhl. **Undel**, m. om Kreaturenes Middagsfoder; i Sfj. **Vundel**, om det samme; forskjelligt fra „Vaandel" (f. Vondul). Til Undorns: til Middagsmaaltidet. (Te Undøns, og Undøss, Num.; te Undaans, Tinn; te Undaals, Silgjord). Jf. Non og Økt. — Ordet gjenfindes hos flere beslægtede Folkeslag. Sv. Dial. undarn, undun (Rietz 780); danske Dial. Unden, Unnen; Eng. D. undern; T. D. Untern, Under. Ligesaa i de gamle Sprog, nemlig foruden G. N. undorn ogsaa Ang. undern, G. Sax. undorn, Goth. undaurns, Ght. untarn. (Som Betydning angives deels en Stund før Middag, deels en Stund efter Middag). Imidlertid er Ordets Slægtskab dunkelt.
undra, v. a. (ar), 1) sætte i Forundring. Sjelden, saasom i Forbindelsen: Det skulde undra meg. G. N. undra. Jf. Ang. vundrian, Mht. wundern. — 2) undre, forundre (sig); være forundret. Sædvanlig reflexivt og ofte ombyttet med **undrast**; f. Ex. Eg heve ofta undrat meg paa det, el. undraft paa det. — 3) være nysgjerrig efter at vide noget. Eg undrar meg paa, um dei er komne, ɔ: jeg skulde have Lyst at vide, jeg gad vidst om &c. Eg undraft paa kvat han vil segja um det. Eg undraft paa kvat dei tenkja &c. (Ligesaa Sv. undra og Eng. wonder). „E undra me paa, um du kaun hjelpe me": mon det skulde være muligt, at &c. Sdm. Jf. Under og undarleg.
undrande, adj. værd at undres over. D'er ikkje undrande (= d'er ikkje Under).
undrast, v. n. undre sig; f. undra.
undren, f. undrug.
Undring, f. Forundring; ogsaa Beundring, Admiration.
undrug, adj. forundret, forbauset. Hall. og flere. Ogsaa i Formen **undrig**. Ellers tildeels **undren** og **undersam**, især med Begrebet: tilbøielig til at undres.
[**undsjaa** (seg), v. a. undsee sig. — **undsjaaleg** (el. oftere **undseeleg**), adj. undseelig. Nye Ord ligesom **undgaa**, v. a., **undskylda**, v. a. og maaskee flere.
Une (u'), m. Tilfredshed, Fornøielse (af una). Rbg. (G. N. unad, n.). Noget dunkelt, da der ogsaa forekommer et **Un** (u'), f. eller **Uner**, pl. ɔ: Lyst, Tilbøielighed til noget. Tel. Paa Sdm. **On** (oo), f. f. Ex. „Han hadde slik ei On mæ dæ Arbeid'e". Ved Mandal **Unne**, og **Ugne**, m. i lignende Betydning.
uneleg (u'), adj. behagelig, hyggelig, som man kan befinde sig vel ved; især om et Sted (f. una). Sogn og fl. I Tel. **onaleg**, maaskee for unadleg.
unemnd, adj. unævnt. Nogle St. onæmnd, onæmt.
unemneleg, adj. unævnelig.
Unenne, n. Modløshed, Ulyst til at foretage sig noget. Lister. G. N. únenning.
ung, adj. 1) ung, som ikke har levet længe. G. N. ungr. Kompar. **yngre**, Superl. **yngst**. Jf. Yngd og yngja. — 2) opvorende, nylig opkommen; om Skov og Væxter. — 3) som hører til Ungdommen. I den unge Aldren; i vaare unge Dagar, Aar &c. (Mindre brugl.). — Et Dativ ungom (ungaa) bruges i Ordsproget „D'æ maangt ungaa olært", ɔ: der er meget at lære for de unge. Sdm.
unga, v. n. (ar), yngle, faae Unger. Nogle Steder yngja.
Ungbarn, n. spædt Barn, Pattebarn. Mange St. **Ungebarn** (-badn).
Ungdom, m. 1) Ungdom, Ungdomsalder. — 2) unge Mennesker; den yngre eller opvorende Slægt. — 3) en Yngling, et ungt Menneske. Ein snild Ungdom: et tækkeligt ungt Menneske. (Meget brugl.). Sv. ungdom.
Unge, m. Unge, Foster, ungt eller nyfødt Dyr. Mest alm. Ungje. G. N. ungi. Ogsaa om et Barn (i mindre alvorlig Tale). Ein Flokk med Ungar: en Hob af Børn.
Ungfane, f. Ungfe.
Ungfe, n. unge Kreature. Ogsaa kaldet **Ungfenad** (ee), m. Gbr. og fl. I Sfj. **Ungfane** (jf. Fenad). Ellers Ungnøyte og Ungsmale.
Ungfolk, n. yngre Ægtefolk (i en Familie hvor der ogsaa er et ældre Par). Mest i Formen Ungefolket. (Særskilt: Ungemannen, Ungekona).
Unggut, m. ung Soldat, Recrut.
Ungkar, m. Ungkarl; ugift Mand (= Dreng). Som det synes fremmedt, med stærk Betoning paa „ung".
ungleg, adj. ungdommelig, som synes at være ung. Nhl. Tel. og fl.
ungleg, adj. (2), slem, fortrædelig. Ryf. Vistnok for ongleg (øngleg). Jf. angleg.
Unglyd, m. Hob af unge Mennesker (Ungdom); ogsaa om Børn i en Familie. Sogn, Hall. og fl. (Ungly). I Tel. **Unglyr**; f. Lyd.
Ungmenne, n. ungt Menneske. Sjelden.
Ungmøy, f. Pigebarn. Lidet brugl.
Ungnøyte, n. ungt Storfæ; Kalve og Kvier (f. Naut). Sogn og fl. Jf. Kviginde og Lausfenad.

Ungrunne, m. Ungskov, opvorende Træer. Nfj. Nogle St. **Ungrensl**, n.

Ungskog, m. opvorende Skov.

Ungsmale, m. ungt Smaafæ; Lam og Kid. B. Stift. — Et andet Ord er **Unge-smale**, ɔ: en Hob af Unger (eller Børn). Østl. (s. Smale).

Ungsvein, m. Smaadreng. Sjelden og tildeels i gammeldags Form: **Ungersvein**.

Ungtein, m. Spire til et Træ, ungt Skud (= Teinung). Hall.

Ung-øyk, m. ung Hest eller Hoppe.

unka, v. a. beklage, bejamre, s. anka.

unla, s. undla. — **unleg**, s. uneleg.

unna, v. a. (er, te), 1) ynde, holde af En; ønske En Lykke. Alle som kjende honom, unnte honom vel. („Dei unt'o vel". Landst. 84). G. N. unna (med Bøining: ann, unni, unnat). — 2) unde En noget, see med Fornøielse at han faar det. (Modsat ovunda eller misunna). Med Dativ og Akkus. for Ex. Eg unner honom det. — 3) forunde, give af Gunst eller Velvillie. — Particip **unnt** (unt). Det skal vera deg vel unnt.

Unne. Lyst, Tilbøielighed; s. Une.

unnesam, adj. gunstig, som gjerne under En noget. Lidet brugl.

Unning, f. Velvillie, s. unna.

Unot (o'), n. Ugunst, det at En er ilde lidt, el. ikke kan vente noget godt paa et Sted. Shl. Jf. Not.

Unote (oo), m. Uskik, Uvane. Mest i Fleertal. (Unotar).

unyt (yy), adj. unyttig, uduelig. Rbg. Tel. (G. N. únýtr). Ellers i en nyere Form: **unyttug** (y'), ogsaa **unytteleg**, ɔ: som ikke kan benyttes.

Unyta, f. Unytte; ogsaa en unyttig Ting. Tel. Ellers alm. i Formen **Unytte** (y'), n. (og f.). Til Unyttes: til ingen Nytte.

Unæming, m. en Begynder, En som endnu ikke har lært en vis Kunst. Nordre Berg. (Onæming). Jf. Næming.

unøgd, adj. utilfreds, misfornøiet.

Unøgje, n. Misfornøielse. Hall.

unøgjeleg, adj. utilstrækkelig. Hall.

unøydd, adj. utvungen; frivillig.

unøydes, adv. rigelig, i tilstrækkelig Mængde. Voss, Hall. i Formen „unøyes", som snarere er unøydes (af Naud) end unøgjes (af Nøgje), da det i sidste Fald skulde hedde ovnøgjes.

Unøyte, n. en Fyldevom, en Fraadser. Sdm. i Formen **Onøyte**. Skal ogsaa hedde **Aanøyte** (maaskee Ovnøyte). — **unøyten**, adj. umaadelig i Mad og Drik. (onøyten).

unøyteleg, adj. ubrugelig, som ikke kan benyttes. S. nøyta.

uplógd, adj. upløiet.

upp (u'), adv. op. G. N. upp; Ang. upp, Ght. uf. Brugt i mangfoldige Forbindelser og saaledes ogsaa i flere Betydninger. — 1) opad fra Grunden, til et høiere Punkt. Ganga, stiga, koma upp. Taka, lyfta, draga upp. Sjaa upp o. s. v. — 2) høiere mod Vind eller Strøm; fremad mod en vis Tilbagetrykning. (Jf. høg og Høgd). Sigla upp um Neset. Ganga upp fyre Holmen. Ro seg upp (efter en Afdrivning). Ogsaa ellers om Retningen til et Sted som kaldes eller ansees for høiere. Lenger upp i Kyrkja (ɔ: mod Choret). Jf. upp med Veggen (ɔ: nærmest inde ved Væggen). — 3) op til en staaende eller opret Stilling. Risa, el. standa upp. Reisa, el. setja upp (sætte paa Enden). Jf. leggja, løda, byggja upp. — 4) frem, for Lyset, til Syne. Det kom upp: det kom for Dagen, det blev bekjendt. Grava, leita, søkja, spyrja, finna upp nokot. — 5) til en aaben, opløst eller splittet Stilling. Lata upp: oplukke. Læsa upp. Løysa, riva, spretta, skjera, brjota upp. Faa upp ein Knut: faae den opløst. Jf. uppe og open. — 6) udad, til større Vidde eller Omfang. Laupa upp (hovne). Frjosa, kjøva, svella, trutna upp. Blaasa upp (opblæse). Sjoda upp (vore ved Sydning). — 7) sammen til en Hob; i en vis Række eller Orden. Dunga upp (opdynge). Setja upp (opstille). Leggja, stella, rada upp. Rekna, mæla, telja, lesa, ropa upp. Jf. upp-atter. — 8) til en høiere Grad, længere frem, til større Værd ɔc. Koma seg upp (svinge sig op). Ala, fostra, læra, temja upp. Reida, varma, turka upp. Driva Prisen upp o. s. v. — 9) til Ende, heelt ud, saa at intet er tilbage. Hava pløgt, skoret, bart, eller malet upp. (Jf. av). Eta, drikka, øyda upp. Brenna, bræda, tæra upp. Jf. turkast, braadna, tidna upp. — I Sammensætning med en Præposition bruges ogsaa „upp" for uppe, altsaa om en Væren paa et høiere Punkt, f. Ex. upp-med (oppe ved); uppfyre (oppe foran); upp-i (oppe i); o. s. v. Naar den følgende Præposition begynder med en Vokal, bliver Ordet „upp" tildeels utydeligt i Talen, idet man kun hører „p" og ikke „u", saaledes: „paa" for upp-aa, „pi" for upp-i, „pum" for upp-um, „punder" for uppunder, „pyve(r)" for upp-yver. — Af andre Forbindelser mærkes her: Upp etter, ɔ: opad, noget længere op. Upp-til, adv. opad. Upp og ned fyre: for Fode, alt tilhobe, uden Undtagelse. (B. Stift). Standa beint upp og ned: staae lodret. Snu upp ned paa (ein Ting): endevende, omstøde. — I Sammenstilling med et Particip faar Ordet en stærk Betoning, f. Ex. upp-blaasen, -brend, -demd, -førd, -hengd, -komen, -lyft, -mælt, -reidd, -slegen, -stroken, -teken ɔc.

upp-alen, adj. opfostret, opdragen. Han var baade fødd og uppalen her. (Tildeels meget brugl.). Jf. Uppelde.

upp-atter, adv. 1) op igjen (om en Reisning). 2) om igjen, atter, paany. (Meget brugl.). Ofte forbundet med Particip; for

Er. uppatter-bunden (indbunden paany); uppatter-gift (gift igjen); uppatter-gjord (omgjort); uppatter-havande (passende at gjentage); uppatter-havd (gjentagen, oprippet, omtalt paany); uppatter-kallad (opkaldt, s. kalla); uppatter-nyad (fornyet, omgjort); uppattersett (opsat paany, el. i en ny Form); uppatter-staden (opstaaet igjen); uppatter-takande (passende at gjentage).

upp-aa, præp. op paa; oppe paa (jf. aa). I de Tilfælde, hvor man ikke lægger nogen synderlig Vægt paa Begrebet „op", lyder Ordet sædvanlig som **paa**, og dette „paa" træder saaledes i Stedet for det gamle „aa" og har de samme Betydninger som dette skulde have, nemlig: — 1) paa Overfladen af, ovenpaa, el. paa Siden af. Med Akkus. ved Begrebet om en Bevægelse til Stedet (hen paa, ind paa). Koma ut paa Vegarne, paa Landet, paa Sjoen ꝛc. Derimod med Dativ om en Væren paa Stedet (henne paa, inde paa). Vera ute paa Vegom, paa Landet (Lande), paa Sjonom. Kan ofte omvexle med „i" (s. i). — 2) paa Grundfladen af, over den nedadvendte Side af. Standa paa Enden (= aa Ende), paa Kant, paa Fotom, Kneom, Taanom. Liggja paa Sida (= aa Sida), paa Ryggen, paa Kjølen. (Dativ). Leggja paa Ryggen. (Akkus.). I denne Betydning bruges ofte den gamle Form „aa". — 3) i Løbet af (en vis Tid). Det kann vera gjort paa ein Time, paa ein Dag, paa tri Vikor ꝛc. Midt paa Dagen. (Dativ). — Afvig. Det lid ut paa Dagen (Akkus.), paa Hausten, paa Aaret. Han er paa tiande Aaret ꝛc. Ogsaa i denne Betydning bruges ofte „aa". — 4) paa, henhørende til, som en Deel af. Kvisterne paa Treet. (Dativ). Halen paa Hesten. Føterne paa Fuglom. Enden paa Fjorden ꝛc. (Genitivs Begreb). — Ogsaa: ved, med, som Egenskab ved. D'er god Lit paa det. D'er inkje Lyte paa honom. D'er ingi Greida paa deim. — 5) i en Tilstand af, i, ind i (en vis Bevægelse eller Stilling). Koma paa Gang, paa Flog, Rekſter, Sprang, Traav. Vera paa Ferd. Standa paa Hall, paa Skaa, paa Skakke. Ganga paa ei Von, paa Uvissa. — Ogsaa med Begrebet af en vis Plan eller Maade. Paa mange Maatar. Paa vaar Vis. Paa tydsk ꝛc. — 6) hen imod, i Retningen til. Sjaa paa ein Ting; høyra, lyda, lita, svara paa nokot. Hava Hug paa ein Ting. Venta paa nokot. Vera reid, vond, ill paa nokon ꝛc. (Sædvanlig med Akkus.). — 7) ved, i Berørelse med, i Færd med. Retta paa ein Ting; vøla, ferda paa nokot. Kjenna, freista, prøva paa nokot. Taka paa eit Arbeid; halda, driva, skunda paa. Lyfta, letta, rifta paa nokot. Snu paa seg, o. s. v. — 8) ved en Betragtning af, ved at lægge Mærke til. Eg ser det paa Liten (i'); paa Skapnaden. Eg kjenner honom paa Maalet; paa Gonga; paa Klædnaden. Eg høyrde det paa Talen. Det syner paa honom ꝛc. (Dativ). — 9) med Hensyn til. Dei er like paa Storleike, paa Høgd, Breidd, Lit, Vokster. Vera rik paa Pengar. Hava Raad paa nokot. Spara paa Maten ꝛc. (Akkus.). — 10) i et Omfang af, et Beløb til. Ein Stoff paa tie Alner. Ein Fisk paa tolv Merker. Ei Rekning paa fem Dalar. Jf. Ein Mann paa femti Aar. — Blandt andre Forbindelser mærkes: paa jamt, o: i lige Stilling; jævnsides. (Gbr.). Paa lenge: paa lang Tid (tilbage). Paa nytt: paany; for anden Gang. Paa tvert: paa tværs; forkeert, uheldigt. Paa (aa) gjera: omtrent, meget nær ved: f. Ex. „Dæ va(r) so mykje' som it Hundrede, paa gjere". (Sdm.).

Uppbod (o'), n. Opbud, Opfordring.

upp-broten (o'), adj. opbrudt.

Uppburd (u'), m. Stigning, Høide; Størrelsen af en opstablet Hob, f. Ex. af Korn i Laden. „Dæ vardt ein stor'e Uppbur (u')": der blev en stor Halmmængde; Kornet fyldte et stort Rum. Sdm. og fl. (tildeels Ubbur). I Nyf. **Uppberſla**, f. dog ogsaa „Uppbur". (Af: bera upp).

uppdaga, v. a. (ar), opdage, finde. (Nyere Ord). Oftest i Particip: **uppdagad**. (Nogle St. uppedaga', uppendaga, opendaga). — **uppdagleg**, adj. aabenbar, synlig. Vald.

upp-dregen (e'), adj. 1) optrukken. Jf. dregen (dregjen). 2) opkæstet paa Stavrer; om Korn. Toten.

Uppdøl, m. Indbygger fra en høitliggende Dal, eller fra et af de Steder som hedde Uppdal. (Nogle St. Ubbdal).

uppe, adv. 1) oppe, paa et høiere Punkt. I nogle Forbind. oftest „upp", f. Ex. sitja upp-yver. G. N. uppi. — 2) i opret Stilling; paa Fødderne. Sitja uppe: sidde oppe (om Natten). Vera uppe: være oppe, ikke i Seng. — 3) oppe i Vandfladen; om Fisk, Søfugle, m. m. — 4) over Horizonten; om Sol og Maane. — 5) aaben, oplukket; f. Ex. om en Dør.

Uppelde, n. 1) Opfostring; ogsaa opfostret Afkom eller Yngel af Kreature. Trondh. — 2) Opvært, Ungdom. Hedder tildeels **Uppal**, n. og **Uppøle**, n. (af ala, ol). I vaart Uppal: i vor Ungdom, den Tid da vi vorede op. B. Stift.

Uppelding, f. Opildning, Opgløding.

Uppeseta (e'), f. Oppesidden, det at man er oppe om Natten. Ved Trondhjem „Uppsutu". Ellers ogsaa **Uppesiting**, f.

upp-eten, adj. opædt; opslugt.

upp-etter, adv. opad; s. upp.

Uppevja, f. Tilbagestrømning (= Bakevja). Østl. I Hall. „Uppivju".

Uppfar, n. noget som stiger op; smaa Hvirvler i Vandfladen over en Fiskestiim. Trondh. Ellers kaldet Revja, Yr, Avgjerd.

Uppfinning, f. Opfindelse: **uppfinnſam**, adj. opfindsom. I Hall. **uppfinnug**.

Uppflog (o'), n. 1) Opflyven. 2) Stigning i Vandet; Vandflod. Sfj.
Uppflot (o'), n. Opflyden. — **uppflotnad**, adj. opflydt.
Uppflutning, f. Opflytning, Forfremmelse.
upp-frosen (o'), adj. opsvulmet af Frost.
Uppfylling, f. Opfyldelse.
Uppfødsla, adj. Opfødning. Oftere **Uppfostring**, f. Jf. Uppelde.
Uppgang, m. Opgang, Opstigning.
upp-gjengen, adj. 1) opgaaen, opstegen. 2) opsvulmet af Frost; om Bække. 3) opbrændt; om Huse. B. Stift, mest i Formen „uppgaadd".
Uppgjerd, f. 1) Opgjørelse. (Sjelden). — 2) Oprensning af et Kornlag paa Logulvet. J Sæt. „Uppgjaare".
upp-gjord, adj. 1) opgjort, færdig. 2) opredet, om en Seng. 3) opskaaren og renset, om Fisk.
uppgjæv, adj. hjælpeløs af Udmattelse. Hall. Vald. Andre St. uppgjeven.
Uppgloding, f. Opflammelse.
Uppgonga (-gaanga), f. Opgang.
Upphald, n. 1) Opholdelse, Opretholden; ogsaa Næring (= Upphelde). — 2) Noget som holder en Ting oppe; saaledes om Sideremmerne i en Hestesæle. (B. Stift). — 3) Ophold, Afbrydelse; rolig Stund efter en Jling eller Stormbyge. Hertil **upphaldig**, adj. om Opholdsveir, omtr. som uppljos. B. Stift.
Upphav, n. Ophav, Begyndelse; ogsaa: første Grund eller Aarsag. G. N. upphaf. — **Upphavsmann**, m. Ophavsmand.
upp-havd, adj. opsat, oplagt (s. hava); ogsaa: aabnet, oplukket. Forskjelligt herfra er **upphævd**, ɔ: ophøiet, hævet (af hevja). Tel. S. havd.
Upphelde, n. Ophold, Underholdning, Næring. G. N. uppheldi.
Upphevja, f. Fælde, Snare hvori et Dyr fæstes om Halsen og vippes opad. Østl. (Hadeland).
upp-husad, adj. vel bebygget, eller istandsat med Huse; om en Gaard.
upphøg, eller **upphøgd**, adj. forhøiet, noget opløftet. Mest i Neutr. f. Ex. D'er upphøgt i Midten. — Et Verbum **upphøgja** (ophøie) bruges mest i dansk Form og med Bøiningen „ar". (Rettere: -er, de).
upp-i, præp. 1) op i (med Akkus.); oppe i. Ofte forkortet til „pi", f. Ex. „Han fekk dæ pi Hand'a". Upp i Dyrat, s. Dyra. — 2) til, i Overgang eller Forvandling til. Det vardt uppi Stein: det blev forvandlet til Steen. Det vardt uppi inkje: der blev intet af det. Han gjerer seg uppi ein Ljugar: han vænner sig til at lyve. (B. Stift).
Upp-ida (i'), f. Tilbagestrømning (= Ida, Bakida). Smaal. (Uppie).
Uppkast, n. opkastet Hob; ogsaa: Grøft eller Grube hvoraf Jord er opkastet. Indh.
Uppklaaring, f. Opklarelse.
upp-klædd, adj. udstyret med Klæder.
Uppkoma (o'), f. 1) Opkomst; Udspring. 2) Kilde, Vandstrøm som kommer op af Jorden. Sogn og fl. Ellers i en anden Form: **Okome** (Orkoma?), Sdm., **Ukoma**, Lister; **Aakoma**, Jæd. Sdm.; saaledes **Aakomevatn** (oo), n. Kildevand.
upp-kuvad, adj. høi i Midten, optoppet (jf. kuvad). Tel.
Uppkveik, m. Opflammelse, Fyrighed.
upp-kvidd, adj. opgjødet; s. kvia.
Upplag, n. 1) Oplag, oplagt Hob el. Forraad. 2) Anlæg, Grundlag; ogsaa Begyndelse (modsat Nedlag). 3) naturligt Anlæg, Tilbøielighed, Aandsretning. Han hadde godt Upplag, ɔ: gode Evner, godt Anlæg. B. Stift.
upp-lagd, adj. 1) oplagt, opsat. 2) anlagt, grundlagt. 3) oplagt til noget, skikket, stemt.
Uppland, n. Opland, Høiland, indre Deel af Landet. Særlig om Distrikterne søndenfor Dovrefjeld: Gudbrandsdalen, Østerdalen, Hedemarken, Toten med mere.
upp-laten, adj. opladt, oplukket; nogle St. ogsaa: overladt, afstaaet. Tildeels „uppleten"; s. laten.
Upplaup, n. Opløb; Stimmel.
Upplending, m. Oplænding, Jndbygger af Oplandet (s. Uppland). — **upplendsk**, adj. oplandsk. (Lidet brugl.). **Upplendska**, f. Kvinde fra Oplandet. (B. Stift).
Upplengja, f. opretstaaende Bjælke el. Stok, hvorpaa en Fjelevæg nagles fast. Sogn og fl. Andre St. Saumstaa.
upplett (ee), adj. letskyet; s. uppljos.
Upplin (i'), n. Lettelse i Veiret. Hall.
uppljos, adj. opklaret, letskyet; saa beskaffen at det ikke regner eller sneer. Meget brugt i Formen **uppljos'** og **uppljøs'e**, B. Stift; **upplos**, Fosen og fl., **uppjost**, Tel., **uppjøst**. Ork. Uppljost Veder: Opholdsveir. Ei uppljos Dykt: en Opholdsstund imellem Bygerne. Noget lignende er „upplett", egentl. lys eller letskyet oventil. Jf. Upplyse.
Upploga (o'), f. Oplæg; oplagt Steen til Veimærke. Hall. (Upplogu).
Upplut (u'), m. 1) den øverste Deel af en Ting. — 2) Undertrøie, Snørliv. B. Stift. Jsl. upphlutr.
Upplyse, n. Opklarelse i Luften efter en Regnbyge; ogsaa: en Stund med Opholdsveir (s. uppljos). Nordre Berg.
Upplysing, f. Bekjendtgjørelse (s. lysa). Ellers oftere **Upplysning**, f. om Oplysning eller Meddelelse af Kundskab.
Upplæring, f. Oplærelse, Underviisning.
Uppløysing, f. Opløsning; Udredelse.
upp-matad, adj. rigelig mættet; vel næret; f. Ex. om Fisk.
Uppmoding, f. Opmuntring. Lidet brugl.

upp-mødd, adj. udmattet (= utmødd).
Uppnemne, n. tillagt Benævnelse, Kjendingsnavn. Num. Jf. Utnemne.
Uppnemning, f. Opnævnelse, Opregnelse.
upp-or, præp. op af (s. or). Forkortet: **uppo**, og **po**; nogle St. **uppu**, **pu**.
upp-raadd, adj. forlegen, skuffet ved at savne en nødvendig Ting, eller noget som man havde gjort Regning paa. Eg skulde yver Vatnet, men so stod eg uppraadd fyre Baat. Me vardt uppraadde fyre Salt o. s. v. Temmelig alm.
Uppreiding, f. Opredning.
Upprek, n. Opsigelse; Tilbageviisning (see reka). **Upprekšmann**, m. den som opsiger eller ophæver en Handel. Tel.
Uppriting (i'), f. Opregnelse; s. rita.
Upprop, n. Opraab; Auction.
upp-roten (o'), adj. ganske forraadnet, gjennemraadden.
upp-rudd (u'), adj. oprydbet.
Upprynning, m. Spire (= Renning). Jæd.
Upprør, n. Oprør; Opstand.
upp-sagd, adj. opsagt. Jf. Uppsogn.
Uppsaat, n. Opsætning; Sted hvor Fartøier sættes op. Helg. Andre St. Uppset. G. N. uppsát.
Uppseding, f. Opdragelse, Oplærelse i gode Sæder. Nfj. og fl. S. seda.
Uppset, n. 1) Opsætning; s. Uppsaat. 2) et Væddemaal (jf. setja upp). B. Stift. 3) Aftægt (= Føderaad, Livaure). Jæd.
upp-sett (e'), adj. 1) opsat, opstillet. 2) slibt, hvæsset. 3) forhippet, higende efter noget; ogsaa: opbragt, opirret.
Uppsida, f. Side som vender opad.
Uppsig (i'), n. Opskydning fra Grunden, Strømning opad. **Uppsigfisk**, m. Fiskestiim som kommer op fra Dybet.
Uppskaking, f. Opøsning af nybrygget Øl, det at slaae Ølet i Tønden.
Uppskoka (o'), f. nybrygget Øl, som øses op af Gjæringskarret. B. Stift. J Ork. „Uppskuku". S. skaka.
Uppskot (o'), n. Opskydning; opstigende Væde eller Fugtighed fra Grunden. Ogsaa om Vandets Opstigning ved Frost. Rbg.
Uppskrift, f. Optegnelse; Notits.
Uppskrivar, m. Optegner, Haandskriver, Sekretær; ogsaa Forfatter.
upp-skrøyrd, adj. høit opstablet, løselig opreist; figurl. om en Historie: overdreven, udsmykket. Tel. Hall.
Uppslag, n. Opslag; Klap eller Flig som kan bøies opad.
upp-slegen (e'), adj. opslaaet; aabnet ꝛc.
Uppsod (o'), n. Opsydning, Opkog.
Uppsogn (o'), f. Opsigelse, Opslag; Afbrydelse i et vist Forhold. Hard.
Uppspyta, f. Kildespring. Tel (Mo).
Uppstad, m. Boiestreng, Toug som staar op fra en Fiskeline til Vandfladen (= Jle, Dubletog). Nordl. og Trondh. Ogsaa kaldet **Uppstøda**, f. Nfj., **Uppstø**, el. „Uppstø-line", Sfj.
upp-staden, adj. opstaaet (af Sengen); opstanden (af Døde). Mest alm. „uppstaen"; nogle St. uppsteden (-stiden).
Uppstadgogn, s. Uppstoda.
Uppstadmund, n. den Tid da man pleier at staae op om Morgenen (= Rismaal). Sdm. og fl. (Upstamund).
Uppstadrokk, m. Opstanderrok.
Uppstadvev, m. Opstandervæv.
upp-stakad, adj. betegnet ved opreiste Stænger el. Stager; om en Vei.
Uppstandar, m. Opstander, opretstaaende Støtte eller Pille.
Uppstapp, n. Vand som samler sig ovenpaa et Jislag. Indh.
Uppstig (i'), n. Opstigning.
Uppstoda (o'), f. 1) Opstaaen, det at staae op. (Uppstode, Sdm.). G. N. uppstada. 2) et Slags smaa Væverstole. Tel. (Uppsto'e). J Nhl. **Uppsta(d)gogn**, f. Opstandervæv, Væverstol som sættes op til en Væg, saaledes at Væven hænger lodret ned.
Uppstova (o'), f. Overstue, Sal, Loft. Tel. (Upstogu, -stugu).
Uppstyr, n. Optøier, Spektakler; ogsaa: Opløb, Tumult; Opsætsighed ꝛc.
Uppstøda, f. s. Uppstad.
Uppstøding, m. Snee med en stærk Jisskorpe (= Skare). Nhl. (Upstøing).
Uppsyn, f. (n.), 1) et Blik opad (Omsyn). Ogsaa (mindre rigtigt) for Tilsyn. — 2) Aasyn, Ansigtstræk, Miner. Østl. Sv. uppsyn.
uppsynt, adj. synlig, aabenbar. Leggja uppsynt Kort: lægge Kort saaledes at Figurerne vende opad.
Upptak, n. 1) Optagelse, Ophentelse. — 2) Noget som skal optages; en liden Rest eller Levning, f. Ex. af Hø efter et Læs. — 3) en Afdeling i Vers el. i en Strophe; to eller fire Linier som udgjøre et Afsnit for sig selv; ogsaa et lignende Afsnit i en Melodie eller et Musikstykke. Nordre Berg. Eit Vers med tvau Upptak: i to Afsnit, eller med en Vending i Midten. Ein Slaatt med try Upptak, o. s. v. Jf. Vend og Lime.
upp-tald, adj. optællet, opregnet.
Upptoka (o'), f. noget at optage; Indtægt, Fortjeneste. J Hall. „Upptuku".
upp-truten, adj. opsvulmet, hoven.
upp-um, præp. op forbi, op over. Forkortet: **pum**. Hertil „pumgjort", ɔ: opredet (= uppgjord); s. gjera.
upp-under, præp. op under; oppe under; under. Forkortet: **punder** (punde, pund). Saaledes i Trondh. Stift „frampund", ɔ: frem under; „nepund" (ne-punn): neden under.
upp-vegad (e'), adj. banet, gjort farbar eller fremkommelig. — Derimod **uppve-**

gen (gj): oppveiet, regnet i Vægt.

Uppvokster, m. Oppvæxt.

upp-yver (y'), præp. op over; oven over. Forkortet: **pyve(r)**. Sitja uppyver nokon: sidde over nogen, pleie En som ligger syg ꝛc.

Uppøle, f. Uppelde.

upp-øst, adj. ophidset; s. øsa.

upp-øydd, adj. forødet, opbrugt.

uprettad, adj. uforstyrret, ukrænket (= unaggad, usnikkad). Vald. (opretta). Jf. Pretta.

uprutande, adv. uden at prutte, uden Afprutning. S. pruta.

Ups, f. Ufs.

ur (ud af), s. or. Ellers i Sammensætn. som „urliten", s. ør.

Ur, n. Uhr (Klokke). Nyt Ord. T. Uhr, egentl. Time, Lat. hora.

Ur, f. Steengrund, s. Urd.

Ur, m. 1) en stor Hob eller Masse. Tel. (Vinje). Jf. Yrja. — 2) Regnskyer i Fjeldene eller Horizonten. Tel. Jf. yra og Yr. G. N. úr, n. Regn. Sv. ur, m. Sneestorm (Rietz 782). — 3) Lysplet i Nærheden af Solen, Veirsol (= Gil). Tel. Num. Ogsaa ved Røros: Veer-ur, Sol-ur. (Maaskee et Ord for sig selv). — Ur (m.) er ogsaa en Form for Auger, ɔ: Rødfisk. Ellers dunkelt i nogle Sammensætninger, som: Illur (m.), Villur, Vimur, Krakur (?) og fl. Jf. G. N. úr(r): Oxe, Uroxe.

Uraad, f. 1) slet eller skadeligt Raad. Nogle St. **Oraa**. — 2) Mangel, Feil, Forsømmelse. Trondh. (Oraa). — 3) Umulighed. Østl. Hall. og fl. „Dæ va reint Uraa te koma fram": det var umuligt ꝛc. (Andre St. Det var ikkje Raad).

uraadd, adj. 1) uforberedt, ikke forsynet eller færdig. — 2) ubestemt, tvivlraadig. Ork. (oraadd).

uraadug, adj. uforsynlig, forsømmelig, for Ex. i Huusholdningen. Nogle St. oraadig.

Urd, f. Steengrund, Steenbanke; en Plan eller Skraaning hvor Grunden bestaar af tæt liggende Stene eller Klippestykker. (Jf. Lofturd, Glopurd). Alm. dog i noget forskjellig Form: **Urd**, Tel., **Ur** (uu), mest alm.; **Or** (oo), Sogn, Fosen, Helg. G. N. urd; Sv. Dial. ora, or. Hertil mange Stedsnavne. Jf. Mol og Grande (om Banker af Smaasteen).

Urddrag, n. en langstrakt Steenbanke. Ved Mandal „Ura-drag".

Urdgaas, f. Gaaseart, som bygger Rede i Steenhuler; formod. Grav-And.

Urdmark, f. Jord som er meget opfyldt af Steen. (Urmark).

urdutt, adj. fuld af Steenbanker; meget stenig. Mere alm. **urutt** (urett'e); ogsaa **orett'e**, Sogn, **oraatt**, Helg.

urefst, adj. ustraffet.

urein, adj. ureen, uklar, smudsig; ogsaa: usund, farlig, skadelig. Urein Sjo: Farvand som er fuldt af Skjær el. Banker. Ureine-Sykja: venerisk Sygdom. Nogle St. „Oreine-Sjukdom". B. Stift.

Ureinska, f. Ureenlighed, Smuds. Hall. Vald. Andre St. **Ureinskap**, m.

ureinsleg, adj. ureenlig.

Ureip, n. en ulidelig Ting. Hall.

urekneleg, adj. uberegnelig; utallig.

Urett (ee), m. Uret; Uretfærdighed; Ubillighed. Nogle St. **Orett**.

urett, adj. urigtig (= rang).

Urgang, m. det Tilfælde at der viser sig Veirsole (Ur, m.). Tel.

Urge (Urgje), m. Væmmelse, Ækkelhed. Tel. — **urgeleg**, adj. modbydelig. — **urgjen**, adj. ilde tilpas, ikke frisk. — **urgnast**, v. n. væmmes. (Vinje). Jf. elgja, ula, undla. G. N. úrigr: fugtig; hidsig (?).

Urid, f. et Uveir (s. Rid), en haard Tid med Snee eller Frost; især om et Sneefald som kommer uventet, f. Ex. seent om Vaaren. (Uri, Orid). Jf. Urykk.

urimeleg, adj. urimelig; utænkelig.

urimelege, adv. overmaade, utrolig meget. Mest brugt i de nordlige Egne i Formen **orimele'**, f. Ex. „Dæ va so orimele' stort". Ligesaa: orimele' stygg, fager, god, vond, o. s. v.

urliten, s. ørliten.

Uro, f. Uro, Bevægelse. Nogle St. **Oro**.

uro, adj. urolig; f. Ex. om et Barn „dæ vardt so urott". Hall.

uroa, v. a. (ar), forurolige, paaføre Uro, hindre En fra at hvile. Eg vil ikkje uroa honom. Nogle St. oroe.

uroleg, adj. urolig; som medfører eller foraarsager Uro.

Urot, f. ond Rod (= Illrot); Ukrud.

ursmaa, s. ørsmaa.

Urt, f. 1, Urt, Plante. Ikke meget brugl. G. N. urt. Eng. wort, T. Wurz.

Urt, f. 2, Drøvtygning, Drøv; s. urta. „Take upp Urt'a": gylpe op fra Maven. Sdm. Trondh.

urta, v. n. (ar), tygge Drøv (= jorta); ogsaa: æde langsomt, tygge idelig; spotviis om at opripe eller gjentage noget idelig. Nordenfjelds. Nogle St. **yrta** og **ørte**. — **Urtarstraa**, n. en Smule Foder at tygge Drøv paa.

urudd (u'), adj. uryddet. Nogle St. **urydd** og **orydd** (y').

Urva, f. en fast Løkke eller Stroppe i en Baad, hvori et af Mastens Vanter befæstes. Sdm. Romsd. Ndm. Nogle Steder **Ørve**. Tingen har nogen Lighed med Ora, Yrgja og Horvelde. Jf. Isl. urga: Læderstroppe. — Paa Sdm. siges ogsaa „Urve" for Urga (Orga), ɔ: Orgel.

urven, adj. forvirret (jf. oren), Indh.

Urvill (uu), m. Vild-Ribs (= Or). Hall. Vald. **Urvillbær**, n. = Orbær. **Urvillkjørr**, f. Ribsbuske.

Urydde (y'), n. tæt Krat eller Smaaskov,

hvor man vanſkelig kan trænge ſig igjennem. Sdm. (Orydde).
urydig (y'), adj. uryddelig, trang, fuld af Ting ſom ſtaae i Veien, eller uden nogen Orden; f. Ex. om en Stue. Nordre Berg. (orydig'e). Andre Steder tildeels **urydleg, ury'eleg.**
uryggjeleg, forfærdelig; ſ. ryggjeleg.
Urykk, m. Eftervinter, Kulde ſom indtræffer ſeent paa Vaaren. (Jf. Rykk). „Orykk", Sdm.
urædd, adj. tryg, ſikker, ubekymret. Egentl. frygtløs. Nogle St. **orædd.**
Urøkt, f. Skjødesløshed, Forſømmelſe. (Oftere Vanrøkt).
urørd, adj. urørt, uberørt.
urøynd, adj. uprøvet, uforſøgt.
urøyvd, adj. urørt; ſom man ikke har begyndt paa, eller taget noget af.
uſagd, adj. uſagt. Hava nokot uſagt: have endnu noget at ſige. Det ſkal eg lata uſagt: derom vil jeg intet ſige.
Uſam, n. Uenighed, Kiv og Strid; iſær i en Familie, eller mellem Ægtefolk. Berg. Stift. Nogle Steder **Oſam.** (Jf. Sam). Ellers Uſamnad og Uſemja.
uſamd, adj. 1) ikke ſammenpasſet; ſ. ſemja. (Afvig. **oſæmt.** Helg.). — 2) uenig, uforligt (med nogen). I ſidſte Betydn. ſiges ogſaa **uſams.** (Maaſkee Genitiv af Uſam. Jf. ſams). Dei vardt uſams. Tel. Hall. og fl.
Uſamnad, m. Uenighed (= Uſam). Gbr. i Formen **Oſamna.** Ellers i en beſynderlig afvigende Form: **Uſamda**, m. Nhl. og **Oſamda**, Ork.
uſams (ueens), ſ. uſamd.
Uſamtykkje, n. Tviſt, Meningsſtrid.
uſaameleg, ſ. uſomeleg.
Uſed, m. (f.), Uſkik, onde Sæder; Uſædelighed. (Uſee, Oſid, Oſe').
uſedd (ee), adj. uſeet; ubeſeet.
uſedug, adj. uſædelig; uartig; ogſaa (om Opførſel): uſømmelig. Lyder forſkjelligt: uſe'ug, oſedig, oſidig'e (i'), oſe'au.
uſegjeleg (e'), adj. uſigelig, ubeſkrivelig. (uſe'jeleg, oſeieleg, uſijeleg).
uſein, ſ. ovſein.
Uſemja, f. Uenighed (= Uſam). Afvigende „Uſemju", Hall.
uſemja, v. n. (Imp. uſamde), trætte, kives, leve i Uenighed. Ogſaa (og maaſkee rigtigere) i Formen **uſemjaſt** (uſamdeſt). B. Stift. Nogle St. oſemje, oſæmjaſt.
Uſiger (i'), m. Tab i Strid. Sjelden.
uſkadd, adj. uſkadt, ubeſkadiget.
Uſkaddaude, m. Dødsfald ſom ikke vækker nogen Beklagelſe; det at Døden forløſer En fra en hjælpeløs Tilſtand. Hard.
Uſkap, n. hæslig eller unaturlig Skikkelſe; en uformelig Figur.
uſkapleg, adj. 1) uformelig, ilde ſkikket, ubekvem; ogſaa: umaadelig, uhyre ſtor, o. ſ. v. 2) uordentlig, upasſende; f. Ex. om Opførſel. Søndre Berg. og flere.
Uſkapnad, m. Uorden, uheldig Tilſtand.
Uſkeid (?), n. Ulykke, Uheld. Trondh. (Selbu) i Formen **Oſkje** (ee). Dunkelt.
uſkift, adj. uſkiftet, udeelt.
Uſkil (i'), n. (f.), Ubillighed, Uret, Fornærmelſe. Meſt alm. **Uſkjel**, nogle Steder **Oſkjel.** G. N. úskil.
uſkilen, adj. uklar, utydelig. Ryf.
uſkiljande, adj. uadſkillelig.
uſkilleg, adj. 1) ubillig, uretfærdig. (Ofte uſkjelleg, oſkjelig). — 2) utydelig (= uſkilen). Smaal.
uſkipad (i'), adj. ilde ordnet, ikke rigtig indrettet eller forſynet. Tel. Buſkr. og fl. I Tel. ogſaa **uſkipla(d)**, ɔ: forſtyrret, revet af Lave. (Noget ligt ſkjeplad).
Uſkipnad, m. daarlig Orden, Uorden.
uſkir (ii), adj. dunkel, ſmudſet, ikke rigtig klar eller reen. Afvig. **oſkiren**, Gbr.
uſkjemd, adj. ufordærvet, uſkadt.
uſkjeplad, adj. uforſtyrret, ſ. ſkjepla.
uſkjær, adj. umoden; om Korn eller Ager.
uſkyld, adj. ubeſlægtet; ſ. ſkyld.
uſkyldug, adj. uſkyldig, ſagløs. Nogle Steder uſkyldig'e, oſkyldig.
uſkynug (y'), adj. uſkjønſom, ikke erkjendtlig; ogſaa: ubillig, uforſtandig, ſom venter for meget af andre, eller glemmer at tage Henſyn til deres Omſtændigheder. Nogle St. uſkynjig'e, oſkjønaug.
Uſkøyra (kj), f. en dumdriſtig Perſon. Hall.
uſkøyren, adj. forvoven.
Uſkøyta (kj), f. Skjødesløshed; ogſaa en driſtig, henſynsløs Perſon. — **uſkøyten**, adj. ſkjødesløs, ligegyldig.
Usle, m. 1, Kulſtøv, ſmaat Gruus eller Affald af Kul. Tel. I Hard. **Utle** (u'), ſom ogſaa kan betegne ſort Røg eller meget mørke Skyer. G. N. usli: Aſke, Emmer; Ang. ysle, Mht. üsele: Emmer.
Usle, m. 2, Flok, Mængde, ſtor Hob; iſær af Kreature. Valders. I Sogn **Utle** (u'). Jf. G. N. usli, ausli: Skade gjort ved Tilſtrømning af Kreature ꝛc.
usleg, ſ. uſæl og utlæg.
uſlegen (e'), adj. uſlaaet. (oſlegjen ꝛc.).
uſlett (ee), adj. ujævn, knudret.
uſliteleg, adj. uſlidelig, meget ſtærk.
uſliten (i'), adj. ubrugt, ikke ſlidt.
Uſmak, m. ubehagelig Smag.
uſnikkad, adj. uhindret, ukrænket (omtrent ſom unaggad og uprettad). Tel.
uſnyrten, adj. uſiin, ureenlig. Vald. og fl. Afvig. **uſnyrtelege**, adv. umaadelig, uhyre.
uſomeleg, adj. upasſende, utækkelig. Tel. Oftere **uſaameleg.**
uſonleg (oo), adj. utilgivelig. (Sjelden).
uſpard, adj. uſparet, tilſtaaet med Fornøielſe; givet rigelig. Det ſkal vera honom uſpart.
Uſpekt, f. Voldſomhed. S. Spekt.
uſpillt, adj. uforſpildt, ikke tabt.
uſprett, adj. urørt, ikke aabnet; f. Ex. om

en Øltønde, som der endnu ikke er tappet af. S. spretta.
uspurd (u'), adj. uadspurgt. Eg skal gjera det, honom uspurt. (Neutr. med Dativ).
ussa (u'), v. a. (ar), 1) forvikle, røre sammen (omtr. som vasa). Tel. (Vinje). 2) sløse, ødsle bort. Ryf. — **Ussa**, f. en Sammenvikling, forviklet Klynge, f. Ex. af Traad.
ussa! interj. omtr. som uff (= hu, huttetu), ved Fornemmelse af Gysen eller Frost. Nordre Berg. Jf. issa.
ust, f. aust.
Ustand, n. Uorden, ufuldkommen Stand.
ustedt (?), adj. ujævn, rynket, buglet; om Væv eller Klæder. Smaal. Lyder som ustet (u'), eller usstet.
Ustell, n. Uorden, daarlig Forfatning. Sjeldnere **Ustella**, f. uheldig Stilling el. Stemning. Hall.
ustellt, adj. forsømt, ikke istandsat.
ustoppeleg, adj. uudholdelig, f. Ex. om Udgifter, som man ikke kan bestride.
Ustund, f. en uheldig Stund, ulykkelig Time. I de nordl. Egne **Ostund**.
usturteleg, adj. overmaade stor; om en Mængde eller Masse.
ustyggjeleg, adj. forfærdelig. Bedre ovstyggjeleg.
Ustykke, n. slet Gjerning.
Ustyr, n. 1) daarlig Styrelse. 2) Støi, Optøier, Tumult.
Ustyrja, f. en urolig Person, En som gjør Støi el. ypper Klammerie. Hall. (Ustyrju). — **ustyrjutt**, adj. urolig, stridslysten. S. styrja.
ustyrleg, adj. ustyrlig, vild, overgiven.
ustød, adj. ustadig, usikker, vaklende; ogsaa: let at bevæge eller overtale. Mest alm. **ustø**; nogle St. **ostød'e** (ostø).
usvim (i'), adj. ubekvem, tung til at bruge; ogsaa: langsom, seenfærdig. Tel. Afvig. **usvimen**: ubehændig. Ryf.
Usvip (i'), m. uheldigt Udseende; utækkeligt Væsen. (Jf. Svip). Hall. og fl.
usvipleg, adj. klodset, utækkelig. Tel.
Usykja, f. en slem eller langvarig Sygdom. „Osykje", Sdm.
usynleg adj. 1) usynlig, som man ikke kan see. 2) uanseelig, som ikke seer godt ud; ogsaa: ublid, om Luft og Veir. B. Stift og flere.
usynt, adj. n. dunkelt, vanskeligt at see, for Ex. for Taage i Luften.
usæl, adj. 1) uhyggelig, meget ubehagelig. Tildeels vaa Østl. (s. sæl). — 2) bedrøvet, sorgfuld. Vald. — 3) ulykkelig, arm, ynkværdig. (Ikke meget brugl.). Noget lignende er **usleg** og **usseleg**, Tel. (Landst. 199. 204. 218). Ligesaa **ussaleg**, Jæd. En mere fremmed Form er **ussel** (uss'el) med Betydn. usel, skrøbelig, meget svag ꝛc. Det sidste falder dog nærmere sammen med vesall (s. d.). Saaledes ogsaa **Usseldom**, m. = Vesalldom (Vesold).
Usæla, f. slet el. ulykkelig Tilstand.
usæteleg, adj. upaalidelig, uefterrettelig; s. sæta. **Usæta**, f. en upaalidelig Person. Tel.
Usømd, f. Usømmelighed; ogsaa en upassende Ting. Rbg. Andre Steder tildeels **Usøma**, f. eller **Usøme**, n.
usømeleg, adj. usømmelig, uanstændig.
ut (uu), adv. ud. (G. N. út; Ang. út). Brugt i flere Betydninger. — 1) udad, indenfra, bort fra et lukket eller indesluttet Rum. Ut or Huset; ut or Baaten; ut paa Garden. Tildeels med Begrebet: nedad, f. Ex. ut fyre Bakken. — 2) bort fra den indre Deel af Landet; i Retningen mod Søen eller Havet. Søndenfjelds betegner det saaledes: ned ad Dalstrøget. (Modsat upp). I de vestlige og nordlige Egne derimod: udad mod Havet, mod Vest. (Modsat inn). Ut paa Strandi: længere i Vest paa Stranden. Ut i Fjorden; ut paa Øyarne; ut fraa Land, ꝛc. — 3) udad fra et vist Middelpunkt; bort fra sit Sted eller Hjem. Veksa ut; slaa seg ut i Greiner; retta ut Henderna ꝛc. Fara, flytja, føra ut. — 4) ud af Ens Eie eller Raadighed. Giva, laana, senda, bjoda ut nokot. Han laut ut med det. Han vil ikkje ut med det (ↄ: ikke give Slip paa det). — 5) ud af en Mængde, af et Forraad. Velja, leita, finna, taka ut. Merkja seg ut; skilja seg ut. Jf. ut i fraa, ↄ: udmærket, uden Lige. — 6) ud over, paa Overfladen; eller egentl. over det hele (om en Besætning eller Belæggelse). Sauma ut (udsye). Skjera ut i Tre. Hogga ut i Stein. Kola ut (sværte). Leira, molda, snjoa seg ut. Jf. skjemma ut. — 7) ud i en større Vidde eller Længde. Breida ut. Tøygja, rekkja, draga ut. Leggja ut (egentl. udfolde). — 8) ud i en længere Tid, fremad i Tiden. Det drog ut (ↄ: varede længe). Ut i Vika (i'): i sidste Deel af Ugen. Det lid ut paa Dagen; langt ut paa Hausten ꝛc. — 9) til Ende, heelt ud, tilfulde. Lesa ut ei Bok: læra ut; tena, kvila, sova ut. Det varde Dagen ut. Ogsaa om en Forsvinden eller Tilintetgjørelse. Slokna ut; døya ut. Sløkkja, blaasa, strjuka, turka ut. — Af særegne Sammenstillinger mærkes: Ut og nord, ↄ: udad mod Havet i en nordlig Retning; i Nordvest. Ut og sud (syd): i sydvestlig Retning. Ut og upp: udad i en opstigende Retning (f. Ex. paa en Strand). Ut og ned: ud (eller mod Vest) i nedstigende Retning. B. Stift. — I Forbindelse med visse Partikler (i, paa, med, fyre, under, yver) bruges „ut" ogsaa i Stedet for „ute", f. Ex. ut paa Øyom: ude paa Øerne; ut med Havet: ude ved Havet. I Forbindelse med „av" og „i" bruges ofte „ut" uden nogen klar Betydning, og i disse Tilfælde bliver Ordet gjerne forkortet, saa at „ut-av" lyder som 'ta(v),

og „uti“ som 'ti (hvorom mere nedenfor). — Blandt andre Sammensætninger mærkes her: ut atter (ut-att'e, utatt), ɔ: ud igjen; — ut etter (ut-ette), ɔ: udad, længere ud; ud over mod Kysten eller Havet; ogsaa: frem i Tiden; f. Ex. det leid langt ut etter. (Tonen paa „etter“). — Ut igjenom (adv.): ud eller vest igjennem en vis Strækning; ud over Markerne ꝛc.

uta, s. utan og utav.

utadd, adj. ugjødslet. S. tedja.

Utak, n. et voldsomt Tag eller Greb; en altfor stor Anstrengelse. Taka eit Utak: anstrenge sig mere end man taaler. Nogle St. **Otak**. Jf. Ovtak, Aatak, Itak.

Utakk, f. Utak, Last, Dadbel.

utald, adj. utællet. Derimod **utalleg**, adj. utallig, utællelig (= uteljande).

Utam, n. feilagtig Tæmmelse eller Afretelse. Hesten heve fenget eit Utam (omtr. som Uvane). Nogle St. **Otam**.

utamd, adj. utæmmet. Nogle St. **utamen**. I Indh. **otamen**.

Utame, m. Uvane, Uskik; f. Ex. hos Børn. Vald. og fl. I Ork. **Otame**. — Ogsaa: Ubehændighed, Mangel paa rigtig Øvelse; s. Tame.

utan, adv. præp. og conj. 1) udenfra, indad. Oftest i Forbindelse med en anden Partikel (fraa, etter, til), f. Ex. han var komen utanfraa, el. utan-til. Lyder kun tildeels **utan**, eller uttan (Hard. Voss, Tel. og fl.); ellers **utaan** (Nhl. Helg.) og mere alm. **utta** (u'). G. N. utan. — 2) ind fra Kysten eller Havet (s. ut, 2). Vinden stend utan av (utta av), ɔ: fra Havkanten. Han stod beint utan or (paa Sdm. „utta o“), ɔ: ret ind fra Havet. Utan med Strandi: indad langs Stranden. Koma utantil: vestenfra. (Berg. Stift og fl.). I Rbg. og Tel. „utan-at“, ɔ: opad Dalstrøget. — 3) udentil, udvendig, paa den ydre Side. Baade utan og innan. (Mere alm. utantil og innantil). Taka utan av: tage af det yderste, af Overfladen. Ganga utan i Kring: gaae rundt uden om, i Omkredsen. (Nogle St. utta-kring). Liggja utan-paa ꝛc. — 4) præp. ind fra; ogsaa: vestenfra. Tildeels med Dativ; saaledes paa Sdm. „utta Gar'a“: ind fra Gaarden udenfor; „utta Øyaa“: udenfra Øerne. (Vel egentlig: utan or Øyom). — 5) udenfor. Noget sjelden, f. Ex. i Hall. „uta Dydn“, ɔ: udenfor Døren. (Andre St. utfyre). Ellers i nogle Forbindelser med Genitiv, som: utan Bords, utan Gards og fl., men disse lyde sædvanlig som sammensatte Ord (s. nedenfor). — 6) foruden, ikke med, uden Brug af; f. Ex. ganga utan Stav, utan Mat, utan Pengar. I dette Tilfælde faar Ordet tildeels en anden Form „utten“ (u'); ogsaa „aataa“, eller „foraataa“, Nhl. Hard. Sædvanlig uden Forbindelse med nogen Kasus; egentlig har det vel styret Genitiv, saaledes som i Talemaaden „han var reint utta Vifs“ (utan Vits?), ɔ: han var ude af sig selv, ganske forvirret. Sdm. — 7) foruden, undtagen, med Undtagelse af. Eg saag ingen utan honom. Her kjem ingen utan du. (Saaledes som et Slags Konjunktion, uden at styre nogen Kasus). Ikkje utan ein: kun een. Tel. (Nissedal). Ellers med en besynderlig Overgang: „ikkje aataa“, eller „ikkje aat ein“. (Landst. 105, 305, 308). I Sæt. „ikkje ko ein“. — 8) conj. uden (at), ikke saaledes at; f. Ex. Han hadde voret her, utan at eg visste det. Ogsaa: med mindre, hvis ikke (efter en Negtelse). Eg fær det ikkje, utan eg kjem sjølv. Utan so er at, o. s. v. I dette Tilfælde faar Ordet tildeels endnu en anden Form: **utans**, **utas**, eller **uttas** (Landst. 55, 56, 483); maaskee for „utan dess“. Jf. dessforutan.

utanbeins, adv. paa den ydre Side af et Lem; paa Udsiden af Armen, Laaret eller Læggen. B. Stift og fl. (uttabeins). Modsat innanbeins.

utanboks (oo), adv. udenad, udenfor Bogen. (Vel egentl. utanbokar).

utanbords, s. utbyrdes.

utanbygdes, adv. udenfor Bygden.

utanfares, adv. udenfor den sædvanlige Kreds, udenfor Hjemstedet. Hall.

utanfyre (y'), udenfor; længere ude. Nogle St. uttaføre, uttanfø', utafe'.

utanfettes, adv. paa den ydre Side af Foden (Læggen, Laaret). Gbr. Ork.

utangards, adv. udenfor Gaarden. Ikke alm.

Utange, m. 1) et uroligt Menneske, En som gjør Støi, ypper Klammerie ꝛc. Søndre Berg. (Utaangje). Især et uroligt Barn, en Skrighals. Nordre Berg. Trondh. (Otaangje, Otangje). — 2) et Barn (omtr. som Umage). Hall. (Utangje), Helg. (Otangje). Noget dunkelt.

utangjeldes, adv. udenfor Præstegjeldet. Hall.

utangjerdes, adv. udengjærdes, udenfor den indhegnede Mark; i Udmarken. (Mest alm. utagjers, uttagjærs).

utanhendes, adv. paa den ydre Side af Haanden eller Armen. Ork.

utan-kring (el. ikring), s. utan.

utanlands, adv. udenlands, i andre Lande. Ogsaa brugt som adj. f. Ex. utanlands Varor: udenlandske Varer.

utanpaa, præp. udenpaa, udenover; og tildeels: udenfor, vestenfor. Ogsaa som adv. udentil, paa Overfladen. I en fuldere Form **utan-uppaa**, Hard. Tel. Egentlig for **utan-aa**. Hertil nogle Sammensætninger som **Utanpaa-skrift**, f. Udskrift, Adresse. **Utanpaa-sko**, m. Oversko, Galosche. **Utanpaa-trøya**, f. Overtrøie, og fl.

utanrikes, adv. udenfor Riget. (uttarikjes). Ikke meget brugl.

utans (utas): hvis ikke; s. utan.
utanskjers, adv. udenfor Skjærene, i det ydre Farvand, i Havsøen.
utansoknes (oo), adv. udenfor Kirkesognet. (Jf. Isl. utansóknar). „Uttasoknes Folk“: Folk fra andre Sogne. B. Stift.
utanstokks, adv. udenfor Huset. **Utanstokks-Arbeid**, n. Arbeide udenfor Huset, eller paa Markerne.
utantil, adv. 1) udentil, udvendig, i det ydre. 2) udenfra, indad; ind fra Havkanten (s. utan). Nogle Steder afvigende: utaan-te, og utta-te. — Noget lignende er: **utan-etter** (utta-ette), o: indad, udenfra, eller vestenfra.
Utanveder, s. Utanvind.
utanveggjes, adv. udenfor Væggene eller Huset. B. Stift (utta-v.).
Utanvind, m. Vind fra Havkanten, vestlig Vind. Sdm. Trondh. (Uttavind). Nogle St. ogsaa „Uttaveer“, n. (Utanveder).
Utanvokster, m. Vandets Stigning i en Elv, i Tilfælde af Opdæmning ved Udløbet. Østl. (Rom.). „Utavoks“.
utar, adv. længere ud, eller ude; især: nærmere mod Udgangen i et Huus, nærmere ved Døren. Flytja seg utar aat Dyri. Sitja utar med Durstokken. Standa langt utar i Kyrkja. Temmelig alm. men tildeels afvig. **uttar**, Søndre Berg. Nordl., **utta** (u'), Sdm. Trondh., **aatar**, Nhl., **aataar**, Rbg. Tel. G. N. útar. (Jf. innar).
utarlege, adv. noget langt ude, eller nær ved Udgangen; ogsaa: ude ved Kysten, el. ude paa Havet. „Dæ ligg'e so uttalege (u')“. „Dei siglde so uttale'“. B. Stift. G. N. utarlega, utarla.
ut-armad, adj. 1) forarmet, ruineret. — 2) afkræftet, udmattet. Vald.
utarst, adv. (og adj.), yderst, længst ude. (Jf. utar). Mindre brugl. og tildeels afvig. **utraste** og **aatraste**, f. Ex. „han sto aatraste“, o: næst ved Døren. Nhl. (G. N. utarst). Mere alm. er en anden Form: **ytarste** eller **yttaste**. Jf. ytst.
utas, s. utan. — **utasad**, s. utmasad.
utatt (ut atter), s. ut.
ut-av, præp. af; udaf. Mange St. afvig. **ut-a'**, og **'ta'**; nogle St. **utaa**, og **'taa**. Jf. av (a', aav, aa'). Brugt i mange Tilfælde i Stedet for det simple „av“; f. Ex. riva 'ta (afrive); turka 'ta seg (tørre af sig); segja 'ta (fortælle om); eg visste ikkje 'ta di (o: af det); der var mange 'ta deim (af dem). „Vi var fem 'taa oss“, o: vi vare der fem sammen (egentl. fem af os). Smaal. Saaledes ogsaa med Particip, som: 'ta-kasta' (afkastet), 'ta-slegjen (afslaaet), 'ta-tekjen (aftagen). J Hall. „ha' taa-gjort“ (have sluttet, være færdig), „ha' taa-ete“ (have ædt nok), „ha' taa-svalla“ (have snakket nok).
Utaatt, m. Lyde, ondt Anlæg; Uvane. Hall. og fl. J Smaal. **Utott** (oo). Jf. Taatt.
ut-bard, adj. udbanket, forslaaet; f. Ex. om Flint. Helg. (utbart).
ut-bladd, adj. udsøgt, udvalgt. Tel.
ut-blaasen, adj. udblæst; slukket.
ut-bløytt, adj. udblødnet.
Utbod (o'), n. Udbud; Udbydelse.
Utbording, f. Fjeleklædningen udenpaa et Fartøi. Nordl. (Utboring).
Utbrot (o'), n. Udbrud; ogsaa: Udslæt, Blegner, Bylder.
Utburd (u'), m. Spøgelse, Gjenfærd (som efter Folkesagnet opholder sig ved en Vei og forfølger Folk med Skrig og Støi). Berg. Trondh. Nordl. (Utburr, Utbor). G. N. útburdr, egentl. Barn som var udbaaret eller udlagt for at døe; senere om Børn som døde uden Daab og bleve begravne udenfor Kirkegaarden.
Utbygd, f. Bygd eller Bosted i en Udkant; f. Ex. langt ude ved Havet. Søndenfjelds om en Bygd paa Lavlandet el. ved Søen, i Modsætning til „Fjellbygd“. **Utbygding**, m. Indbygger af Kysten eller Lavlandet.
utbyrdes (y'), adv. udenbords, udenfor Fartøiet. Mest alm. **utbyres** (y'). G. N. útbyrdis. (Af Bord). Figurlig: yderst forlegen, hjælpeløs, i stor Fare.
Utdrag, n. 1) Udsættelse, Forhaling. 2) Uddrag (= Ordrag).
ut-dregen (-dregjen), adj. uddragen.
Utdyr (y'), f. Fordør, yderste Dør; ogsaa Gangen eller Forsvalen i en Stuebygning. (Tildeels udtalt Uddyr, Uddør).
ute, adv. 1) ude, udenfor Huset, under aaben Himmel. G. N. úti. Leggja ute: lade Kreaturene ligge ude (om Sommeren). — 2) paa et Sted ved Kysten eller Havet (jf. ut); ogsaa: ude fra Land. Dei siglde langt ute. — 3) ude af sit Skjul, udenfor sin sædvanlige Omgivelse; f. Ex. Halda Tunga ute. Ogsaa: udenfor sit Hjem, borte. — 4) paa Færde, i Bevægelse. Han er ute og gjeng; han er ute med sine Prettor, ɔc. Ogsaa: udkommen, udsat i en vis Stilling. Eg var reint illa ute, o: i stor Nød. — 5) forbi, til Ende. Fyrr en Aaret var ute. D'er ute med det; med honom o. s. v. J nogle Tilfælde ombyttes ute med „ut“ (s. ut).
Utegang, m. Gang eller Omflakken udenfor Hjemmet; Kreaturenes Ophold i Græsgangene, m. m. Ofte ogsaa i Formen **Utegonga** (-gaanga), f. — **Utegangar**, m. En som gaar ude; f. Ex. om Faar som gaae ude om Vinteren.
Utekjeslass, n. et Læs af Udførsels-Varer. Hall. Formod. af et gammelt Ekje (e'), o: Kjørsel. Jf. Ekkje.
utekk, adj. utækkelig, ubehagelig. Nogle St. **otekk'e**. Ellers oftere **utekkjeleg**.
ut-eld, adj. forældet, gaaet af Brug. D'er ut-eldt. Tel.
Utelega (e'), f. det at ligge ude.

uteljande, adj. utællelig.
Ut-eng, f. afsidesliggende Engstykke.
Ut-erving, m. Udarving, en Arving i en Sidelinie.
utestengd, adj. udestængt, udelukket.
Utestoda (o'), f. det at staae ude.
ut-etter, adv. udad; s. ut.
Utev (e'), m. Stank, ond Lugt. (Mest alm. Utæv, nogle St. Otæv).
Utevera (e'), f. Udeværen, Ophold udenfor Hjemmet. I Hall. „Uteveru".
Uteverk, n. Arbeide udenfor Huset. Oftere **Ute-arbeid** (Utarbeid).
Utfall, n. Udfald, Udløb; ogsaa (dog sjeldnere): Slutning (= Utgang). — **Utfalls-os** (oo), m. det Sted hvor en Elv gaar ud af en Indsø. Tel.
ut-fallen, adj. udfalden. Særlig om Søen: falden til det laveste Punkt, kommen til dybeste Ebbe (= utfjørad).
Utfar, n. 1) Udfærd, Udgang. Lidet brugl. 2) Garntoug, Trækketoug i Hjørnet af et Fiskergarn. Sdm.
Utferd, f. 1) Udfærd, Udreise fra Hjemmet; Udflugt ꝛc. Mest alm. **Utfær**, nogle St. **Utfæl**, **Utfal**. — 2) Udfart mod Kysten el. til Havet. — 3) Jordefærd, Begravelse. (G. N. útferd).
utfjørad (ø'), adj. s. utfallen.
Utflog (o'), n. Udflyven, Udflugt.
ut-flogen (o'), adj. udfløiet (-flogjen).
Utflutning (u'), f. Udflytning.
Utfolding, m. Indbygger af Jarlsberg eller det gamle Vestfold. Hall. Jf. Austfolding.
Utfugl, m. vild Fugl; især om Søfugle ved Havet. — **Utfugl-egg**, n. Æg af Søfugle, f. Ex. Maager. Nordl. og fl.
ut-fyre (y'), præp. ud for; udenfor; ude ved; ogsaa: ud over, ned af. Det datt ut fyre Muren. Ut fyre Bakken (= undan Bakken).
Utførsla, f. 1) Udførsel, Bortbringelse. 2) Udførelse, Fuldførelse.
ut-gamall, adj. udlevet (= ørgamall).
Utgang, m. 1) Udgang, Udfart. Nogle St. **Utgaang**. — 2) Aabning at gaae ud af; Udvei. — 3) Udfald, Slutning, Ende. „So vardt Utgaangjen": saaledes faldt det ud, saadan blev Enden. B. Stift. — 4) en List eller Stribe langs Udkanten, f. Ex. paa Tørklæder. Hall.
Utgard, m. Gjærde imellem Engmark og Udmark; yderste Gjærde om en Gaards Engmarker. Ork. Østerd. og fl. I Hall. **Uggar** (Udgar), andre St. **Utgar**. Hertil „Utgarvuu", f. Gjærdsel. Ork. (Vudu eller Vuu for Vida). Utgarden, el. „Ut-i-Gar'en" er ellers en Benævnelse paa den yderste (vestligste) af to eller flere Gaarde.
Utgift, f. Udgift, Afgift.
ut-gjengen, adj. udgaaen; ogsaa: kommen i en vis Hensigt; f. Ex. han er utgjengen paa Narrestrik (i'): kommen for at gjøre Narrestreger. Oftere **utgaadd**.
ut-gjord, adj. udskikket; ogsaa udstyret.
Utgonga (-gaanga), f. Udgang; ogsaa Afgang til et Felttog, Udmarsch. (Nogle St. **Utmars**, m.).
ut-graaten, adj. forgrædt.
Utgreiding, f. Udvikling, Opløsning.
utgreinad, adj. forgrenet, fleerdeelt; ogsaa: udviklet, forklaret. Hall. og fl.
ut-grundad, adj. udforsket; udspekuleret.
utgrunn, adj. om et Sted, hvor der er grundt ved Landet, hvor Bunden har liden Hældning udad. Mest i Neutr. **utgrunt**, nogle Steder **utgrynt**. (Søndenfjelds langgrunt).
Utgrynna, f. Grunding eller Banke som strækker sig langt ud fra Landet.
Uthage (gj), m. Græsgang som ligger noget langt fra Gaarden.
Uthald, n. Udholdenhed, Varighed. — **ut-haldig**, adj. varig, som holder længe ved. B. Stift.
Uthamn, f. liden Havn nær ved Havet; Nødhavn.
uthanda (?), adv. drøit, rigelig, temmelig meget. Selbu (Tydal). Meddeelt som „ut-hanna"; ogsaa skrevet „uthaangja". (Dunkelt).
ut-havd, adj. udbragt, udført.
ut-hellt, adj. udgydt, udøst. Sjelden.
ut-holad (o'), adj. udhulet.
Uthus, n. Udhuus, Fæhuus, Lade ꝛc. Ogsaa: Huus som staar udenfor Gaarden.
ut-hutad, adj. udjaget, udviist. Afvig. **ut-hutra** (u'), Hall.
Uthyring, f. Udrustning; s. hyra. Nordl.
uthyses, adv. udenfor Huset. Nordl. og fl.
ut-i, præp. ud i (med Akkus.); ude i (med Dativ); s. i. Ogsaa i mange Tilfælde i Stedet for „i", og da oftest forkortet til „ti"; f. Ex. „slaa 'ti eit Glas" (iskjænke); faa 'ti (faae fat paa); halda 'ti (holde paa, støtte); taka 'ti (tage paa, berøre); stappa 'ti (stoppe i). „Takk fyre dæ, fo' ti va'" (ɔ: det som var deri), siges naar man leverer et tømt Kar tilbage. (Berg. Stift). — Ogsaa med Particip, f. Ex. 'ti-komen, 'ti-slegjen, 'ti-stappa(d) og fl.
Utid, f. 1) Utid, ubeleilig Tid. Ofte i Fleertal, især Dativ. I utidom (Otidaa, Otiom). — 2) Mangel (s. Tid). Ei stor Utid paa Fisk (el. fyre Fisk): en Tid da ingen Fisk er at faae.
Utidend, f. ond Tidende.
utidig, adj. døsig, sløv, uskikket, ikke rigtig oplagt eller rigtig frisk. (Modsat tidig). Temmelig alm. dog med flere Afvig. som otidig'e, uting, otiau (for utidug).
Utidska, f. Uorden, Upasselighed, Ildebefindende. Sdm. (Otidske, Otiske). I Shl. **Utimeskap**, m. Uorden, Uvæsen.
utifraa, adv. overmaade, uden Lige (= framifraa). Nhl. og fl. Ogsaa som adj. udmærket, ypperlig.

utilast (i'), v. n. forringes, blive værre, svækkes. Hall. Jf. tilast.
Utimeskap, f. Utidsska.
Uting, n. en ulidelig Ting; et meget hidsigt eller arrigt Dyr; ogsaa et ondskabsfuldt Menneske, Trold, Tyran. Jf. Ugrøde.
ut-jamnad, adj. udjævnet.
Utjo (Ukjo), n. ond Slægt eller Yngel; især om forhadte eller skadelige Dyr. Hall. og fl. i Formen **Ukjo**. I Nordl. **Økjo**, mest om Rotter og Muus; ellers ogsaa om Luus eller andre Snyltedyr. I Trondh. Stift tildeels **Økjo** (paa Ndm. ogsaa **Økjee**), om Rovdyr; hertil **økjosamt**, adj. ufredeligt, fuldt af Udyr. Dunkelt ligesom „Tjo". Ordet nærmer sig mest til Uty (jf. Ty og tya), men minder ogsaa om et gammelt Utjod (Isl. óþjód: Pak). I danske og svenske Dial. Uteed, Utede (om Muus og Rotter). G. Sv. uthet: Pak. (Rydqvist 2, 108).
Utjon, n. Skam, Lyde; hæslig Ting. **utjons-leg**, adj. styg, skammelig. Nhl. Maaskee Ut-tjon, ut-tjonsleg; s. Tjon.
ut-kald, adj. udkjølet, ganske kold. Mere alm. **ut-kolnad** (oo).
Utkant, m. Udkant, Hjørne.
Utkik (ii), n. Udkig. (Nyere Ord).
ut-kjend, adj. let at kjende eller udpege (= audkjend). Søndre Berg. og fl.
ut-klædd, adj. udklædt; forklædt.
Utkoma (o'), f. Udkomst, Leilighed til at komme ud; ogsaa Udkomme, Ophold.
ut-korad (o'), adj. udkaaret, valgt. Sjeldnere **ut-kosen** (o').
ut-kreistad, adj. udkrystet, udpresset.
ut-kropen (o'), adj. udkrøben. Ogsaa: fuldkraftig, rask, som ikke behøver at krybe. Tel.
ut-kvild, adj. udhvilet. S. kvild.
ut-køyrd (kj), adj. 1) udkjørt, bortkjørt. 2) udjaget. 3) udbrugt; om Heste. Nogle Steder **utkjaurd** (utkjaur'e).
ut-lagad, adj. udvandet, svækket af Væde eller Gjennemblødning; f. Ex. om Hø. Nordre Berg. Jf. laga og Log.
ut-lagd, adj. 1) udlagt. 2) udredet, betalt. 3) udviklet, forklaret.
Utland, n. 1) Kyst eller Udkant mod Havet. (Mindre brugl.). — 2) Udland; fremmede Lande.
ut-laten, adj. udsluppen, lukket ud. Sjeldnere **utelaten**: udelukket.
Utlaup, n. Udløb, Udgang.
Utlaupar, m. Omstreifer, omflakkende Person. Rbg. Ogsaa: Reensdyr (Han-Reen) som er kommen ud af sin Flok. Hall.
Utle, Hob o. s. v., see Usle.
Utlegg, n. Udlæg; Udbetaling.
Utleggjar, m. 1) en Udlægger, Fortolker. — 2) en udstaaende Bjælke; ogsaa: Bovspryd paa Fartøi. B. Stift.
Utlending, m. 1) Udlænding. 2) Indbygger af et udenfor (eller nedenfor) liggende Distrikt. Gbr. og fl. Sædvanlig udtalt Utlænning.
utlendsk, adj. udenlandsk. (G. N. útlenzkr). Oftere **utanlands**.
utlengst, adj. yderst, som er længst ude. Tel.
utlett (ee), adj. let udenbords; om Aarer paa en Baad. (Modsat uttung).
ut-liden (i'), adj. forleden, forløben.
Utlim (i'), m. (Fl. -er), et af de større Lemmer paa et Legeme; Fod, Haand, Vinge. Tel. Hall. og fl. Mest i Fleertal.
ut-livd (i'), adj. udlevet, affældig.
ut-load, adj. vanrøgtet, ødelagt ved Forsømmelse. Hall. Jf. loa og avloa.
Utloft, n. Loft paa et eenligstaaende Buur eller Forvaringshuus. Rbg. og fl.
Utloga (o'), f. 1) Udlæg, Afgift. B. Stift. (Et gammelt Utlaga). — 2) Udsættelse, Forhaling, Tidsspilde. Tel.
Utlokkar-veder, n. Veir som seer venligt ud, men ikke er at stole paa; Vindstille som kan pludselig gaae over til Storm. „Utlokkarveer", B. Stift, Nordl. Paa Sdm. ogsaa „ei Utlokka-Glye"; s. Glya.
Utloner (oo), f. pl. Udmarker; Græsgange som høre til en Gaard. Tel. Loner maaskee for Lunder, s. Lunnende.
Utluting (u'), f. Udlodning. Lidet brugl.
utlæg, adj. fredløs, landflygtig. I en Vise fra Tel. **uslæg**, el. **utslæg** (Landst. 209). Noget lignende er **utslog**: udstødt af et Selskab; udskudt, forviiist. Gbr. (Gausdal). G. N. útlægr: fredløs.
ut-lærd, adj. udlært, fuldlært.
Utloda, f. afsidesstaaende Hølade.
Utloysing, f. Udløsning; Befrielse.
Utmann, m. Indbygger af Kystegnen eller Lavlandet. Tel. og fl.
Utmark, f. Udmarker; Græsgange el. Jord som ikke er indhegnet.
Utmars, m. s. Utgonga.
ut-masad, adj. træt af en stærk Bevægelse, udmattet. Tel. Østl. Paa nogle St. siges ogsaa „ut-asa(d)", eller „ut-ast".
ut-maadd, adj. udskrabet, afslidt. Nordl. og fl. (s. maa). I Neutr. utmaatt.
ut-med, præp. udad langs med (m. Dativ); ude ved (m. Akkus.). Søndenfjelds ogsaa: ved Siden af, nær ved (= attmed).
ut-merkt, adj. kjendelig frem for andre; udmærket. (Lyder sædvanl. utmærrt).
utmynt, adj. omtr. som frammynt.
ut-mælt, adj. udmaalt, afmaalt.
ut-modd, adj. udmattet, meget træt.
Utnemne, n. Øgenavn; Spottenavn. (B. Stift). Egentl. Kjendingsnavn.
Utnemning, f. Udnævnelse.
Utnes, n. Forbjerg, Pynt som stikker ud i Havet.
Utnisting (i'), f. Forsyning med Reisekost.
Utnord, m. Nordvest. Nordl. I B. Stift sjelden. (Utnor). G. N. útnordr.
Utnørding, m. nordvestlig Vind. Nordl.

Trondh. Berg. Mest alm. **Utnoring**; nogle St. **Utnyring** (y'). G. N. útnyrdingr. Jf. Landnørding.

Uto, n. (f.), Vanart, ondt Anlæg (f. To). Tel. Et andet Ord er **Utoa**, f. og **Utoe**, m. en uordentlig eller utækkelig Person. Hard. Shl. I ældre Skrifter forekommer **utoen**, adj. uskikkelig, grov, plump. I Hall. **utosleg** (oo): skjødesløs, uordentlig.

Utokke (kj), m. 1) en ubehagelig Fornemmelse (= Illtokke, Kaldtokke). — 2) Ugunst, Uvillie. G. N. úþokki. I Hall. **Utokka**, f. Jf. utykkja.

utokkeleg, adj. uartig, uskikkelig; ogsaa usømmelig. Nordl. (otokkleg).

Utol (o'), n. Utaal, Utaalmodighed.

utola (o'), v. a. (ar), tirre, ophidse, gjøre vred. Tel.

Utola (o'), f. en stor Plage, noget som er utaaleligt. Shl.

Utolde, m. Dødkjød, f. følg.

Utole (o'), m. Udslæt, Saar med Svulst; især som Børnesygdom. Tel. Forskjelligt herfra er **Otolde** (Otølde), m. dødt eller fordærvet Kjød i Saar (Frostsaar). Indh. Nogle St. **Otøld** eller (ved utydelig Udtale af det tykke L): **Otødd**. Sv. Dial. otålde, otöld.

utolleg, adj. utaalelig, yderst piinlig. Nogle St. **otolleg**. Overalt med reent l (ll) paa Grund af Sammensætningen (utol-leg).

utolug (o'), adj. utaalig, øm, som taaler lidet; ogsaa: utaalmodig, pirrelig, som let telig bliver vred. Alm. Nogle St. utolig (o'), otolig'e, otaalau(g).

ut-or, præp. ud af (f. or). Forkortet: **ut-o** og **'to**; i Tel. **oto**. Nogle St. **ut-ur**, **utu** og **'tu**. Bruges ogsaa med Betydningen: uden ad, f. Ex. paa Sdm. „han kann dæ ut-o" (egentl. ut or Boki).

utor-komen, adj. 1) frakommen, bortsmuttet. 2) udmagret, hentæret. Vald. (otorkømin).

utosleg, f. under Uto.

ut-pint (ii), adj. udpinet; hentæret, udmagret. I Sfj. **utpirt** (ii).

ut-rakt, adj. udtrukken, udhamret &c. f. rekkja.

ut-rallad, adj. udmagret efter Brunsttiden; f. Ex. om Bukke. Nordenfjelds. I lignende Betydn. **ut-ræda**(d), Sdm., **ut-rena** (ee), Hall.

Utram, m. Affkrog (= Avram). Tel.

Utrap, n. Skred; Jordskred. Ndm.

Utrast, f. Udmarker; Mark eller Græsgang som ligger længere borte fra Gaarden. (Modsat Heimrast). Smaal. Gbr. Hall. I Tel. **Utrost** (o'), med Fl. Utraster. G. N. útröst.

utrast, f. utarst.

utraust, adj. løs; svag; f. traust.

Utraas, f. Vei til Udmarken. Hall.

Utrefte, n. Tagskjæg, den Deel af Taget som rækker ud over Væggen. Sdm. Nfj. (Utræfte). Af Raft. Jf. Ufs (som her er den nederste Kant af Utreftet).

Utreidsla, f. 1) Udbredelse; Afgift. 2) Udstyr, Udrustning. — **ut-reidd**, adj. udbredet, udrustet, forsynet.

ut-reken (e'), adj. uddreven; ogsaa: for længe dreven, forslidt. Nordl.

utrenad (ee), f. utrallad.

utrengd, adj. ikke trængende; ogsaa: ufornøden. Et Slags Substantivform synes forudsat i Udtrykkene „i Utrengsmaate", og „i Utrengsmaal", ɔ: uden Nødvendighed. (Sv. i otrångt mål).

Utrenning, m. en Stok som rækker ud af en Tømmervæg og kan tjene til Bjælke for en Udbygning. Sogn.

Utrensl, n. Udløb, Udstrømning.

utriveleg, adj. 1) vantreven, som ikke trives. 2) ubehagelig, flau, usund &c., om Sted eller Tilstand.

utriven (i'), adj. doven, dorsk; f. triven. — Med anden Betoning **ut-riven**: udreven.

Utrivnad (i'), m. Vantrivelse, sygelig Tilstand. Hedder ogsaa **Utrivskap**, m. og **Utrivsla**, f. Jf. Trivsla.

ut-rodd, adj. udreist paa Søen, eller til Fiskerie. I Nordl. tildeels **ut-roen**.

Utrop (oo), n. Udraab; Udbasuning.

ut-ropad, adj. udraabt; ogsaa: meget omtalt, lovpriist &c. Mest alm. utropt.

Utror, m. Udreise til Fiskerie paa Havet; en Fisketuur om Sommeren paa de yderste Fiskegrunde. Nordenfjelds.

Utrost, f. Utrast.

Utrott (oo), m. Mangel paa Flid.

utrottug (oo), adj. 1) uflittig, som snart bliver kjed af Arbeidet. B. Stift. (Nogle St. otrottig'e). — 2) kraftløs, svag, som ikke holder længe ud. Tel.

Utru, f. 1) falsk Tro, Vildfarelse. 2) Mistanke, slette Tanker om noget. Dei hava ei Utru til honom. Nogle St. Otru.

utru, adj. utro, falsk; ogsaa uredelig.

Utrudning (u'), f. Udryddelse.

utruleg, adj. utrolig. — **utrulege**, adv. i høi Grad, overraskende, mere end man skulde vente. F. Ex. Det gjekk utrulege snart. Nogle St. otrule'.

utrygg, adj. usikker; ustadig, om Veiret. Ogsaa: ufredelig, ikke fri for Fare; om en Vei eller Plads. Der var utrygt: der var ikke rigtig sikkert. (I Folkesagn om Steder, som have været besøgte af Spøgelser eller Vætter).

Utrøme, n. Rum udenfor Huset; Plads til at udsprede noget over. Nogle St. Utrymme. (Nhl. Hall.).

Utrøming, f. 1) Udvidelse, Forsyning med større Rum. 2) Oprømmelse, Ryddiggjørelse. Nordl.

utrøn, adj. vestlig, staaende ind fra Havet; om Vinden. Nordenfjelds.

Utrøna, f. vestlig Vind; især om den Blæst,

som sædvanlig i varmt Veir falder ind fra Havkanten igjennem Fjordene. Sdm. Ndm. Nordl. Ellers kaldet Havgula.
utrøytes, adv. magelig, uden nogen stor Møie. Hall.
ut-saumad (-saumt), adj. udsyet, broderet.
Utselnad, m. Udsalg.
Utsending, m. En som er udsendt i et vist Ærinde; Kommissionær; Repræsentant. Tildeels ogsaa: en Forfølger, en Plageaand.
Utset (e'), n. Udsætning; noget som er udsat paa een Gang. — **ut-sett**, adj. udsat, udstillet; ogsaa: udstyret, prydet ꝛc.
Utsida, f. den udvendige Side.
Utsig (i'), n. Udstrømning; Fiskestimenes Udgang mod Havet.
Utsigling, f. Udseiling, Udreise.
ut-sila(d), adj. udmattet. Hall.
ut-sjaaande, adj. som seer ud eller tegner sig til noget. D'er ikkje so utsjaaande: det seer ikke ud dertil. Nyere Ord.
utsjuk, adj. syg af Diarrhee; om Dyr. Namd. Hertil **Utsykja**, og **Utsott**, f. Diarrhee. Nordl. og Indh.
Utskage (gj), m. fremstikkende Næs el. Pynt mod Havet. Nordl.
ut-skarad, adj. tæt belagt eller bedækket.
utskila (i'), v. n. (ar), sige sin Mening reent ud (om noget ubehageligt). Nhl. Paa Sdm. tildeels „utskire".
ut-skild, adj. udskilt; ogsaa udmærket (distingveret). Tel. Nogle St. **utskjuld**.
ut-skjedd (ee), adj. affkediget, opsagt af Tjenesten. Buskr. Andre St. „utskjeidd" og „ut-skjeia". (Tel.). S. skje.
Utskjekel (e'), m. Udkant, Hjørne, Snip. Tel. Indh. (S. Skjekel).
ut-skjemd, adj. udskjæmt, vanheldet, fordærvet; ogsaa: forvænnet, forkjælet.
Utskjemma, f. Lyde, Forringelse, Skam. Ork. og fl.
Utskjer, n. Skjær i Havet eller yderst ved Havkanten. (G. N. útsker).
Utskot (o'), n. 1) Udskud, Vraggods, f. Ex. af Fisk. (Utskotfisk). — 2) Udslæt (= Utbrot). Gbr. og fl. — 3) Udbygning paa et Huus, Skuur, Bislag. Smaal. Ork.
Utskrift, f. Paategning udenpaa; især Adresse paa et Brev.
utskuldig, adj. gjeldbunden (= skuldig).
Utskurd (u'), m. 1) Udskjæring, udskaaren Figur. 2) afskaaren Kant. Hall. (Utskur).
ut-slegen (e'), adj. udslaaet; udøst.
ut-slindrad, adj. udtæret, udmagret; især om Jord. Nordre Berg.
ut-sliten (i'), adj. udslidt, ganske forslidt; ogsaa: udslæbt, affræftet.
ut-slokken, adj. udslukket.
ut-sloppen, adj. udsluppen, udfriet.
Utslætte, n. afsidesliggende Engmark. Nogle Steder **Utslaatta**, f.
utsløg, s. utlæg.
ut-sogen (o'), adj. udsuget; udtæret.
Utsoning, f. Udsoning, Forsoning.
Utsott, f. s. utsjuk.
ut-soven (o'), adj. fuldsovet, som har sovet længe nok (= fullsøvd). Tel.
ut-spanad, adj. udspændt, udspærret.
ut-sprotten, adj. udsprungen, spiret.
ut-stakad, adj. afmærket: s. staka.
Utstand, n. Udgifter, Udredsler. Østl. (Hedm.). Jf. Innstøda.
ut-stroken (o'), adj. udstrøgen, udslettet.
Utsud (Utsyd), m. Sydvest. (Sjelden). I Nordl. tildeels **Utsør**. G. N. útsudr.
ut-svelt, adj. udsultet, udhungret.
Utsykja, s. utsjuk.
Utsyn, f. Udsigt, Leilighed til at see ud.
Utsynning, m. sydvestlig Vind. Nordl. Trondh. Sdm. G. N. útsynningr.
ut-synt, adj. iøinefaldende, let at see. Tel. og flere St.
utta, adv. s. utan og utar.
Utta, s. Otta. — **uttakring**, s. utan.
uttalege, s. utarlege.
ut-talmad, adj. udtæret, affræftet. Sdm.
ut-taaen, adj. udtæret, stærkt indsvunden ved Tøveir; om en Masse af Iis eller Snee. Sogn. Andre St. **uttøyad**.
ut-teken (kj), adj. udtagen; ogsaa: udpeget, paaviist. S. taka.
ut-til, adv. udad (= ut-etter). Tildeels høres ogsaa „ut-te" for ut-atter, ɔ: ud igjen. (Rbg.).
ut-tirad, adj. langsomt udslukket, hendøet; hensovet. Hall. (s. tira). Andre Steder hellere **ut-torad** (oo).
ut-tjaamad, adj. udslidt, ødelagt. Tel. (ut-kjaama). Andre St. **uttjaakad**.
Uttolkar, m. en Fortolker, Oversætter.
ut-trøytt, adj. 1) tilendebragt; s. trøyta. 2) meget udmattet (= utmødd). Trondh.
ut-turkad, adj. 1) udvisket. 2) udtørret, fortørret. Hedder ogsaa **ut-turr**. (Hall.).
Uttverva, f. Vrangside, f. Ex. paa Vadmel. Tel. (s. tverva). Jf. Isl. úthverfa.
Uttyding, f. Udtydning, Forklaring. — **ut-tydd**, adj. forklaret. — **uttyda**, v. a. (er, de), forklare (= tyda ut).
ut-tynt (-tynd), adj. fordærvet, udskjæmt. Nordre Berg. S. tyna.
utu (for utur), s. utor.
ut-um, præp. ud forbi (et vist Punkt), for Ex. utum Holmen. S. um.
ut-vakt, adj. udvaaget, udmattet af langvarig Vaagen.
Utval, n. Udvalg. — **ut-vald**, adj. udvalgt, udsøgt; ogsaa: ypperlig, udmærket.
ut-vasa(d), adj. udmattet, udslæbt, svækket. Nordl. (Lof.). Jf. G. N. örvasi.
Utveg, m. 1) Udreise, Udgang. 2) Udvei, Raad, Leilighed til noget.
utvega (seg), v. a. (ar), finde Udvei, hjælpe sig ud af en Forlegenhed. B. Stift. Ofte i en afvig. Form: utvegja, el. utveie (seg).
utvegen (e'), adj. 1) uvasket. Tel. og flere

St. (utvegjen). 2) ubekvem, uskikket, tung at haandtere. Sdm. i Formen otvegjen, otveien.
utvenda, v. a. (er, e), afhænde, sælge, gjøre i Penge. Nordre Berg.
utvendes, adv. udvendig, udentil.
utverdes, adv. udvortes, i det ydre. (Modsat innverdes). Brugt i en afvig. Form: **utvertes** (utværtes); nogle St. **utvaartes**. Sv. utvertes; jf. G. N. útanverdr, Ang. útveard, Eng. outward.
Utvest, m. nordvestlig Vind; eller egentlig Vindstregen: Vest Nordvest. Nordl. (Lof.).
Utvidd (ii), f. Udmarker, Udjord som hører til en Gaard. Østl.
ut-vikt, adj. udadbøiet; s. vikja.
Utvinning, m. Udbytte, Fordeel.
Utværing, m. Indbygger af et Fiskevær el. Bosted yderst ved Havet.
Uty, n. slet Tøi; Utøi, Snyltedyr; ogsaa: Pak, Slæng (jf. Utjo). Nogle St. **Oty**. Sv. Dial. oty.
utyd, adj. uvenlig, barsk, vanskelig at omgaaes med. Nogle St. **uty**; i Nfj. og Sdm. **otyd'e**. G. N. úþýdr. I Ndm. **otyen**: ufredelig, uartig.
utydeleg, adj. utydelig, dunkel.
utykkja (seg), v. a. (er, te), paadrage sig Ugunst, forspilde Ens Gunst el. Velvillie. „Han hadde otykt se mæ Prest'a": han havde paadraget sig Præstens Uvillie. Sdm.
Utykkje, n. Ugunst (= Utokke).
ut-yksna, f. yksna.
utyrst (y'), adj. læsket, ikke længere tørstig. Mest alm. utysst og otysst.
utyrsta (y'), v. a. (ar), læske. (utyssta). Utyrsta seg: stille sin Tørst (= drikka seg utyrst). Nogle St. otysste.
ut-yver (y'), præp. ud over (m. Akkus.); ude over (m. Dativ). Sjaa utyver: see sig omkring. Forkortet: **tyve**; afvig. **utivi**; s. yver.
utægleg, adj. ubehagelig, utækkelig. Tel.
ut-ævad, adj. udslettet, udslidt, afgnedet; f. Ex. om Spor eller Mærker. Tel. Hall. (S. æva).
utøkleg, adj. ubekvem; s. tøkleg.
utømeleg, adj. uudtømmelig.
Utøy, f. Øe som ligger langt ude ved Havet. — **Utøyfolk**, n. Folk fra de yderste Øer.
Utøydar, m. en Forøder, Ødeland. — **utøydarsam**, adj. meget ødsel. Nfj.
ut-øygd, adj. som har fremstaaende el. udstaaende Øine.
Uv, m. Drøbel; s. Ulv, 2.
uvaldande, adj. uskyldig, eller egentl. som ikke har givet nogen Aarsag. Vald. og fl. Nogle St. **ovoldand**.
uvan, adj. uvant; uøvet. Ogsaa brugt i Formen **uvand** (uvand'e, ovand). Jf. van.
uvand, adj. 1) simpel, kunstløs, ikke vanskelig, f. Ex. om et Arbeide; ogsaa: simpelt udstyret, prunkløs, tarvelig. Søndre Berg. Ryf. Tel. Hall. og fl. I Gbr. **ovand**. G. N. úvandr. — 2) om Personer: nøisom, ikke kræsen; saaledes ogsaa: jævn, ligefrem, let at omgaaes med. Mandal, Tel. Østl. Jf. vand.
uvandsleg, adj. simpel, ikke vanskelig; ogsaa: jævn, omgjængelig. Ryf. og flere. — **uvandslege**, adv. uden Vanskelighed.
Uvane, m. Uvane, ond Vane. Nordenfjelds **Ovane**; i Ork. **Ovande**.
uvanleg, adj. usædvanlig. Lidet brugl.
uvar, adj. uvarsom, uforsigtig. Nogle St. **ovar**. Jf. var.
uvardande, adj. ubeslægtet, ikke paarørende. Hall. (uvarand, uvaland).
uvarleg, adj. uforsigtig (om Fremgangsmaade). **uvarlege**, adv. uden Varsomhed.
uvarsam, adj. uvarsom, uforsigtig.
Uveder (e'), n. Uveir, ubehageligt Veir; især om et haardt Anfald af Regn og Storm. Brugt i Formen **Uveer** og **Uvær** (s. Veder); ogsaa **Oveer**, **Oveir** (nordenfjelds), og **Uvæ** (Tel.).
Uvedersbolk, m. en Tid med Uveir. (Uveersbolk ꝛc.). Saaledes ogsaa „Uveersdag", „Uveersnatt" og fl.
Uvedersfugl, m. Fugl som bebuder Uveir. I Spøg om En som færdes ude i Uveir, eller fortsætter sin Færd uden at skjøtte om Veiret.
Uvedersky, f. Uveirsskyer.
Uveg (e'), m. en besværlig, daarlig Vei.
uveges (e'), adv. paa Vildsti, udenfor alle Veie. Ganga uveges. Hall. (uvegjes).
uveiden, adj. ubekvem, klodset, tung til at bruge (om Redskaber). Sdm. i Formen **oveiden**. Jf. uvægjen.
Uveidna, f. ubekvem Tilstand; ogs. Smuds, Ureenhed, f. Ex. ved Fisk som ikke er tilredet. Sdm. (Oveidne).
Uvelt, m. Kort som ikke er Trumf (Velt). Som Adj. i Formen **uveltes**.
uven, adj. udspredt, udspilet, stridt udstaaende; f. Ex. om Haar; ogsaa: vid, stor, voluminøs (= ruven). Namd. Vel egentl. uv (jf. G. N. úfr: trodsig), hvoraf Verbet yva; s. yven og ubben.
uvendeleg, s. uvænleg.
uventande, adj. uventet, uformodet.
uverdug, adj. uværdig, som ikke fortjener noget. Lyder tildeels: uværug, uværig, oværug, oværau. See ogsaa uværug.
Uverja, f. ubekvemt Værge eller Vaaben. Ork. (Overje).
Uverk, n. Ugjerning. Lidet brugl.
Uvette, n. ond Vætte (s. Vette). Afvigende **Ovetter**, f. Helg. (Ranen).
uvilja, som adj. i Forbind. **uvilja Verk**, ɔ: Gjerning som En har gjort imod sin Villie; Skade som er gjort af Vanvare. (Isl. óvilja verk).
Uvilje, m. 1) Uvillighed, Ulyst. 2) Uvillie,

Ugunst. Mindre brugl.
uviljug, adj. uvillig, modstræbende.
Uvin (i'), m. (Fl. -er), Uven; Fiende. Nogle St. Uveen, Ovin (i'), Oveen. G. N. úvinr. **Uvinskap**, m. Uvenskab. **uvinsleg**, adj. uvenlig; fiendtlig.
Uvinna, f. et uoverkommeligt Arbeide, en altfor vanskelig Opgave; ogsaa om Jord som ikke lader sig oparbeide. Tel.
uvinneleg, adj. ugjørlig, som gaar over Ens Kræfter; ogsaa: uhyre stor el. svær. Jf. uevleleg.
Uvis (ii), f. Uskik, Uvane.
uvis (ii), adj. uviis, taabelig.
uviseleg, adj. uheldig (om Tilstand), som ikke tegner til noget godt. Mandal. Vel egentl. uanseelig; jf. usynleg.
uvisleg (ii), adj. uviis, uforstandig; ogsaa: uartig (omtr. som uvitug). — **uvislege**, adv. uviselig, uklogt.
uviss (i'), adj. uvis, usikker, tvivlsom. Om en Person: tvivlende, ikke sikker i sin Sag. (Nogle St. oviss, oviss'e).
Uvissa, f. Uvished, Tvivl; ogsaa: noget som er usikkert. (S. Underfil).
Uvit (i'), n. 1, Besvimelse, Afmagt; egentlig: bevidstløs Tilstand (s. Vit). Liggja i Uvit: ligge bevidstløs, besvimet. Falla i Uvit, s. uvita. Nogle St. **Ovit** og **Oveet**. G. N. úvit. Jf. Umegd.
Uvit (i'), n. 2, Uforstand; især ufornuftig Opførsel, Frækhed, Lyst til at fornærme &c. Nordl. og Indh. i Formen **Ovitt**, **Ovet**. (Sv. ovett). Ogsaa om en uforstandig Person (= Uviting).
uvita (i'), v. n. (ar), besvime, falde i Afmagt; egentl. tabe Bevidstheden. Temmelig alm. (dog sjeldnere i Nordl. og paa Østl.). Nogle St. **ovita** (i'), **ovete**; ved Trondhjem **ovaataa**. Afvig. i Hard. **umvita** (jf. Isl. öngvit).
uvitande (i'), adj. uvidende om noget, ikke underrettet. Eg var uvitande um det.
uviteleg (i'), adj. uvitterlig, ikke bekjendt. (G. N. úvitanlegr). Ogsaa brugt som et Slags Adverb, f. Ex. Han gjorde det, meg uvitelege (ɔ: mig uafvidende). Nogle Steder ovitele(ge).
Uviting (i'), f. Besvimelser.
Uviting (i'), m. Taabe, Daare; ubesindig og hensynsløs Person (s. uvitug). Temmelig alm. Nogle St. **Oviting**, **Oveting**.
Uvitingskap, m. Taabelighed; uforstandig og hensynsløs Opførsel. (Paa Sdm. ogsaa „Ovitingsheit", f. Daarskab).
uvitug (i'), adj. uforstandig, taabelig; ogsaa: uartig, fræk, hensynsløs, tilbøielig til at fornærme Folk. Alm. (Nogle Steder uvitig, ovetug, ovetau).
Uvlid (i'), m. Haandled, Ledet imellem Næven og Underarmen. **Uvli**, og **Uvle'**, Nbg. Tel. Hall. Vald. Hedder ellers **Ovle'** (o'), Vald. Ork., **Avle(d)**, Buskr., **Umle(d)**, Nhl., **Omle'** (o'), Namd. Saaledes afvigende fra G. N. ulflidr, da en Overgang fra „Ulv" til „Uv" vel kan være mulig i Sæt. og Tel., men neppe andensteds. — Andre Navne ere Handlid, Handskumingsled (Helg.) og Vesallelid (Sdm. Sfj.).
Uvon (oo), f. Usandsynlighed; noget som man ikke kan ventr.
uvonleg, adj. usandsynlig.
uvorden (o'), adj. ukommen, ikke indtraadt eller bleven. Sædvanlig **uvorten** (ovorten), f. Ex. „Dæ skulde vorte(t) laange sidan, men d'æ uvorte(t) endaa".
uvyrda (y'), v. a. foragte. Sjelden (i Formen uvyra, ovøra). Jf. vanvyrda.
Uvyrda (y'), f. 1) Skjødesløshed, Sluskerie. 2) en skjødesløs, uordentlig Person. Mest alm. **Uvyra** (y'), ved Trondhjem **Ovør(a)**.
uvyrden (y'), adj. 1) uagtsom, skjødesløs, ligegyldig. Nogle St. **ovøren**. Trondh. Nordl. — 2) ureenlig, skiddenfærdig. B. Stift og fl. (uvyren, ovyren). — 3) yderst dristig, forvoven, hensynsløs. Tel. og flere. Jf. vyrdlaus.
uvyrdes, overmaade, s. uvyrdslege.
Uvyrdna, f. 1) Skjødesløshed; især Ureenlighed. Nogle St. **Ovørne**. — 2) Smuds, Skiddenhed (ved noget som endnu ikke er rigtig tilredet). Jf. Uveidna.
Uvyrdnad, m. Foragt. Lidet brugl.
Uvyrdskap, m. Skjødesløshed.
uvyrdslege, adv. overmaade, uhyre (vel egentl. uberegnelig). Sfj. Ogsaa i anden Form: **uvyrdes** (ovørs), ogsaa „ovøre" og „ovørli". Trondh. (Selbu).
Uvyrke, n. upasseligt eller utjenligt Materiale. „Ovyrkje", Sdm. (Norddalen).
uvægjen, adj. 1) ubøielig, ikke eftergivende (s. vægjen). G. N. úvæginn. — 2) tung, svær, ubekvem til at haandtere. Nhl. Jf. uveiden.
uvælt, adj. n. ubehageligt, som man gjerne vil undgaae. Smaal. (Spydeberg). Dunkelt. Jf. uvær.
Uvæna, f. en uhyggelig Afkrog, Vildmark, Urydde. Sdm. i Formen **Ovæne(r)**, pl. „Kome burt i Ovæninne". (Akkus.). „Vere burt i Ovænaa". (Dativ).
uvænleg, adj. uanseelig, som ikke seer godt ud; ikke vakker. Sæt. og Tel. hvor det dog oftere hedder **uvændeleg** (el. uvendleg). I Nordl. i en anden Form: **ovænsleg** (uvænsleg). G. N. úvænlegr. Jf. væn og Uvøne.
Uvær, n. s. Uveder.
uvær, adj. utilfreds, urolig, ikke vel tilpas. Tel. Ellers lidt afvigende: **ovær**, ɔ: nedslagen, forstemt; ogsaa: stødt, krænket. Gbr. (tildeels **ovæl**, med tykt L). Ligesaa: **oværug**, ɔ: utaalmodig, som klager eller krymper sig for noget. Sdm. og fl.

G. N. úvær(r): urolig; úværd, f. Uro. Jf. ogsaa uvælt.
Uværskap, m. Utilfredshed. (Sjelden).
uværug, s. uvær og uverdug.
Uvøl, m. uheldigt Udseende, daarlig Skik eller Tilstand (= Ulag). Hall. Dunkel Form; s. Vøl.
Uvøne, n. en urimelig Ting (Tanke, Fordring ꝛc.); ogsaa: en stolt og fordringsfuld Person. Tel. (Vinje). Som Adj. **uvønes** (uvøns): urimelig. „Baade vøns aa uvøns" (= baade likt og ulikt). Jf. vøna.
uvøren, s. uvyrden.
uyndeleg, adj. utækkelig, flau. Tel.
uærleg, adj. uærlig, uredelig.
uærug, adj. uartig, uhøflig. S. ærug.
uæt, adj. som ikke kan æde (for Skade i Munden eller Svælget). Hall. Vel ogsaa: uspiselig (= ueteleg). — **Uæta**, f. er En som æder urene Ting. Hall. Jf. Uaata.
uøydd, adj. ufortæret, ikke forødet.
uøygjeleg, adj. uøinelig, om noget som er saa lidet eller saa fjernt at man ikke kan see det. Hall.

V.

Va, s. Vad, Vaad og Vedd.
va, v. s. vada, vedda og vera.
vabba, v. n. (ar), føle, slaske, vade. Berg. Stift, Nordl. Jf. svabba.
Vabein, s. Vadbeine.
Vad, n. 1, Vadested, Overgangssted i en Aa. G. N. vad.
Vad, n. 2, Angelsnor (= Forsynd); fiin Snor til en Fiskekrog B. Stift og flere. Ellers ogsaa om et Slags Liner for store Fiske. (Kveitevad og fl.). Nordl. Mest alm. **Va**. I Hall. **Vaa**, m. om Snoren paa en Fiskestang. G. N. vadr, m. Jf. Vadbeine. — Forskjelligt herfra er **Vad** (n.), et Bod, hvorom s. Vaad.
Vad, n. 3, Væddemaal; s. Vedd.
vada, v. n (ved, vod, vadet), at vade. Inf. mest alm. **va**; ellers: **vade**, Nfj. Sdm., **vadda**, Namd., **vaadda** og **vaa**, Gbr. Præsens sædvanlig med „æ": **væd'e**, Nfj. Sdm., andre St. **væ**, ogsaa **va'r**. Imperf. **vo**, og **vod** (oo). Supin. **vade** og **vae**; afvig. **vide** (i') el. **vede**, **ve-e**, Nordre Berg. G. N. vada (ved, vód eller ód, vadit). — Betydning: 1) vade, gaae i en Masse som slutter sig sammen om Fødderne, saasom i Vand, Dynd, Sand eller Snee. Tildeels med Objekt (Akkus.), saasom: vada Elvi; vada Snjo. — 2) svømme i Vandfladen; om Fisk. „Sild'a æ uppe aa væd'e", Sdm. (Jf. vaka). Heraf Voda. — 3) søle, slaske, spilde Vædske; ogsaa: sladre, vaase (= vasa). Vada i Hop: rode noget sammen. Vada ned yver seg: spilde Vædske paa fine Klæder. (Sdm.). — I de sydligste Egne er dette Ord lidet brugeligt, da det sædvanlig ombyttes med „vassa".
vadande, adj. 1) vadende. 2) bekvem til at vade, grund; om en Elv.
Vadbeine, m. en liden Rulle eller Valse, som fæstes paa Kanten af en Baad og tjener til at trække Fiskesnøret paa. Berg. og Trondh. Nogle St. **Vabbein**; i Nordl. **Valbein** (opfattet som „Hvalbeen", men skulde isaafald hedde Kvalbein). Søndenfjelds kaldet Vadrull (Varull), m. Jf. Trehest. — **Vadbeinhald**, n. Jernkrampe hvori Vadbeinen fæstes.
vaden, part. gjennemvadet. Nogle Steder veden, viden (i'), ve'en. Et andet Ord er: **vaden**, adj. skjødesløs, slusket; ogsaa: sladderagtig. Sdm. og fl.
Vadgrind, f. en liden Ramme, hvorpaa Angelsnore oppvindes.
Vadhorn, n. et Horn (Kohorn), som fæstes i Baadkanten til at trække Fiskesnøret paa. Søndenfjelds (Vahonn). Jf. Vadbeine.
Vading, f. Vaden; s. vada.
vadkjefta, v. a. (ar), aabne en Fisk ved et Indsnit under Kjæven for at faae Angelen løs af Svælget. Sdm. (vakjæfte). I Nordl. **vakjæka**. Selve Indsnittet kaldes **Vadkjeft** (Vakjæft) og i Nordl. **Va(d)kjæk**, m.
vadkjæka, s. vadkjefta.
Vadmaal, n. Vadmel, tykt Uldtøi (med dobbelte Traade i Rendegarnet). Brugt i forskjellig Form: **Vadmaal**, Nhl. Mandal, Rbg., **Vammaal**, Sogn og fl., **Vodmaal**, Vald., **Vommaal**, Hall., **Veimaal**, Sdm., **Vøymaal**, Ork., **Varmaal**, Voss, **Vallmaal**, Sæt. Tel. (omverlende med Vaddmaal), **Vellmaal**, Nfj., **Vøllmøl**, Selbu, **Vollmaal**, Gbr., **Vollmaar**, Østl., **Vonnmaal**, Helg., **Vannmaal**, Gbr. Nordl., **Vennmaal** og **Vinnmaal**, Trondh. (Det sidste opfattes som Vendmaal; s. Vend). G. N. vadmál; Sv. vadmal (efter Dalin ogsaa vallmar og vallman). Jf. Vaad og væda; G. N. vád (ɔ: Klæde), Ang. væd, Ght. wât.
Vadmund, n. Vadetid; en Stund da Fisken holder sig oppe i Vandfladen. Sdm. (Vamund). S. vada.
Vadrull (Varull), s. Vadbeine.
Vadset, n. Væddemaal, s. Vedd.
Vadstad, m. Vadested (= Vad).
Vadstein, m. Lod eller Sænkesteen paa et Fiskesnøre. Sdm. og fl.
Vaff, m. Bogstaven „V". Helg. Andre

Steder „Ve". Isl. vaff.

[**Vaffelkaka**, f. Vaffel. (Af Tydsk).

Vaga, f. en kort Slæde til Tømmerkjørsel (= Drog, Stytting). Sdm. Sædvanlig kun i Fleertal „Vage", med haardt „g", altsaa for Vagor. Jf. G. N. vagar og vögur.

vagga, v. n. (ar), vugge, rokke, svaie (= rugga); ogsaa: gaae med en vuggende Bevægelse. (Sv. vagga). Jf. Vogga.

Vaggestein, m. Rokkesteen. Østl.

Vagging, f. vuggende Bevægelse.

Vagl, m. (n.), en kort Bjælke imellem Sparrerne under et Tag; en Hanebjælke. Hard. I Nhl. ogsaa det samme som „Randaas". Ellers mere alm. om en Stang som Høns eller andre Fugle hvile paa om Natten. (Sv. vagel). I Tel. tildeels **Vagle** (m.). Paa Sdm. derimod **Vagl**, n. om Fuglenes Sovested i Almindelighed, hvad enten det er i Husene eller udenfor.

vagla (seg), v. a. (ar), sætte sig til Hvile, søge til sit Sovested; om Fugle. — Paa Østl. ogsaa et **vagla**, v. n. vugge sig, gynge (= vagga).

Vaglaas, m. kort Tværbjælke under Taget. Vald. (Jf. Vagl).

Vagn, m. (og n.), 1, Stjernebilledet Karlsvognen, eller den store Bjørn. Sædvanlig kun i den bestemte Form **Vagnen**, som paa nogle Steder gaar over til „Vangen". Kjønnet tildeels vaklende, paa Sdm. kun Neutrum. Ordet betyder egentlig Vogn (som her hedder **Vogn**, f.). G. N. vagn; Sv. vagn (Karlvagnen); T. Wagen.

Vagn, m. 2, Spækhugger (Sødyr), Delphinus Orca. Nordl. Ogsaa kaldet Vagnhogg (Helg.) og Vagnhund (Fosen), og desuden Hoggvagn og Staurvagn. G. N. vögnhvalr og vögn (vagnir).

Vagnboge (o'), m. den bueformige Stjernerad i Karlsvognen (Vagn). Nordl. Nogle St. **Vagnskaak**, f. Rum.

Vagnhogg, og **Vagnhund**, s. Vagn, 2.

Vagnstjerna, f. Stjernen Arcturus; ogsaa kaldet Dagstjerna og tildeels blot „Stjerna"; s. Stjerna. (Berg. Trondh.).

Vahonn, s. Vadhorn.

Vak, n. 1) Flydemærke, Boie paa Garn el. Vod. Ryf. Shl. — 2) en Fiskestiim som viser sig oppe i Vandfladen (s. vaka). Shl. I Indh. **Vaakaa**, m. Jf. Voda.

vak, adj. 1) vaagen, eller egentl. fri for Søvn, kvik, livlig. Østl. og fl. G. N. vakr. Ogsaa om Vind, som vedbliver at blæse om Natten. Nordl. (Ellers aalvaken). Jf. vakrug. — 2) aarvaagen, paapasselig; ogsaa: meget varsom, sky, ræd; om Dyr. Tel. Hall. — 3) let at bevæge, f. Ex. om en Vægt, som strax viser enhver ubetydelig Forandring i Tyngden. Hall.

vaka, v. n. (er, te), 1) vaage, være vaagen, ikke sovende. Præsens lyder sædvanlig **vakje(r)**. Nogle Steder ogsaa Inf. **vakje** (og vake); afvig. **vaakaa**, Gbr. og fl. G. N. vaka (pr. vakir); Sv. vaka. — 2) holde sig over Vandet, ikke synke. Baaten er so full, at d'er knapt so myket han vaker. (vakje'). B. Stift. — 3) vise sig i Vandfladen, svømme ovenpaa; om Fisk. Shl. og fl. Andre St. vada. Heraf Vak. Andre Afledninger Vakster, Voka og vekkja. — Vaka Natti av: vaage en Nat til Ende. Vaka uppyver nokon: vaage over, holde Vagt over En. Vaka yver: bevogte, iagttage. Din Skade vaker: du har næsten tabt. (Siges f. Ex. til En, som kommer næsten for seent for at faae noget). B. Stift.

vakande, adj. vaagen, vaagende. Ogsaa som Subst. f. Ex. han reiste i tvau Samdøger i eitt Vakande, ɔ: i een Vaagen, uden at sove. B. Stift.

Vakant, s. Vænkant.

Vakar, m. Vaager, En som holder Vagt. Saaledes ogsaa **Vakarfolk**, n. **Vakarkona** (o'), f. og fl.

Vakedurl, n. Boie (= Dubl). Shl.

vaken, adj. vaagen (= vak); ogsaa: aarvaagen, paapasselig. (vakjen).

vakjæka, s. vadkjefta.

vakker, adj. s. fager, væn, fin.

vakna, v. n. (ar), 1) vaagne, blive vaagen, G. N. vakna. — 2) komme i Bevægelse, bryde løs, bruse op ꝛc.

Vakning, f. Opvaagnelse; Vækkelse.

vakra, v. a. (ar), vække, opfriske, befrie for Søvn. Tel. Oftest vakra seg: blive fri for Søvn.

vakrug, adj. fri for Søvn. Tel.

Vaks, n. 1, Vært (= Vokster). Sjelden, som i Grasvaks og Skogarvaks.

Vaks, n. 2, Vox (cera); voxagtig Substants. Søndre Berg. og fl Andre Steder **Voks**. G. N. vax; Sv. vax, T. Wachs. Hertil **Vaksbilæte**, n. Vorbillede. **Vaksduk**, m. Vorduk. **Vaksljos**, n. Vorlys.

vaksa, v. n. voxe; s. veksa.

vaksa, v. a. (ar), voxe, bestryge med Vox. Mere alm. **voksa**.

vaksam, adj. aarvaagen. Lidet brugl.

vaksen, part. 1) voxen, fuldvoxen; s. veksa. (G. N. vaxinn). — 2) beskaffen med Hensyn til Vært, dannet, skikket, f. Ex. beinvaksen, krokvaksen, grannvaksen.

Vakster (-str), m. vaagen Tilstand; især langvarig Vaagen, Nattevaagen. Meget brugl. Nogle St. **Vakst**.

Vakt, f. 1) Vagt, en vis Tid at vaage i. Skipsvakt: 4 Timer. (Ikke alm.). — 2) Bevogtning, Tilsyn. Halda Vakt; standa paa Vakt. (Jf. G. N. vaktan). — 3) Vagtpost; Personer som holde Vagt ꝛc.

vakt, part. s. vekkja.

vakta, v. n. og a. (ar), 1) vaage efter noget, vente, bie. Eg fær no sitja og vakta, til dess dei koma. B. Stift. — 2) v. a. vogte,

bevogte, passe paa. Mindre brugl. da man hellere siger „agta". — 3) fodre Kreaturene (= agta). Gbr. I Hall. ogsaa om at malke; hertil **Vaktekrakk**, m. = Mjeltekrakk. — **Vakte-fe**, n. Kreature som En har modtaget til Bevogtning. Buskr.

Vaktar, m. en Bevogter; Vægter. (Ofte i en fremmed Form: Væktar). Nogle St. ogsaa **Vaktmann**.

Vakting, f. Bevogtning, Tilsyn.

Val, n. 1, Valg, Udvælgelse; ogsaa Valgforretning. (Af velja, valde). G. N. val. Hava Valet: have Leilighed til at vælge. Hava nokot til Vals: have et Forraad at vælge iblandt.

Val, n. 2, en Stakkel, uanseelig Tingest. Ork. Andre St. Vaater, Væme og fl.

Val, m. en Bugt med meget grundt Vand, en Vig som tildeels bliver tør i Ebbetiden. (Fløden val). Nordl. Trondh. Sdm. Maaskee egentl. **Vadel**, i Sammenhæng med „Vaul", s. Vodul. Dog bruges „Val" tildeels ogsaa om en lav eller dyb Flade paa Landet. — Om et andet Val (m.) s. Valnot.

Val (for Vard), s. Verd.

val, v. (bliver, maa ꝛc.), s. verda.

vala, v. a. (ar), 1) rulle eller mangle en Væv. Nhl. Hører sammen med Vol (o'), m. — 2) v. n. kludre, søle, spilde Tid med noget. Hall.

vala, v. n. (ar), sætte Stager eller Mærker langs en Vei, f. Ex. paa Iis. Solør, Indh. (Maaskee for varda). Hertil **Valing**, f. Veimærker. Solør.

Valaanga, s. Vallonga.

Valbein, s. Vadbeine.

Valbjørk, f. Valbirk (?); tildeels om Knuder eller krumme Aarer i Birketræ.

Valbygg, n. Byg med toradede Ax (= Flatbygg). Buskr Hall.

Vald, n. 1) Magt, Raadighed, Herredømme. Hava Vald yver nokot. Hava nokot i sitt Vald. (Mere alm. i den afledede Form Velde). G. N. vald. — 2) Vold, Overlast. Taka med Valde. (Gammel Dativ). Tel. (Landst. 158, 163). Mere alm. i en nyere Form: **Vold**, f. (Sv. våld). 3) Grund, Marker som høre til en Gaard, eller egentlig: den Strækning som En har at raade over (T. Gebiet). Paa vaart Vald: paa vor Grund, inden vore Grændser. Trondh. og Nordl.

Vald (m.), i Mandsnavne, som Gunnvald, Ingvald, Sigvald, Sævald, Torvald, — betegner vel egentlig raadende eller herskende. En sjeldnere Form „ald" (i Torald, Roald, Harald) ansees som en Forkortning af Vald.

vald, part. valgt; s. velja.

valda, v. n. og a. (ar), 1) raade over noget, have i sin Magt, eie. Indh. „Dem valda aat Elvenn'", ɔ: de eie Grunden henimod Elven, deres Marker strække sig til Elven. — 2) v. a. volde, forvolde, foraarsage. I denne Betydning har Ordet tildeels en ældre Bøining: veld, volde, valdet; f. Ex. „Eg veit ikkje haat som veld'e dæ", eller „som heve valde(t) dæ". Tel. (Jf. Landst. 396, 756). Derimod bruges i mange Egne en ganske afvigende Form: **volda** (volder, volde, voldt). G. N. valda (veld, voldi eller olli, valdit). Jf. Goth. valdan (vaivald) og G. N. waltan (wialt). Det tilsvarende Imperf. skulde her hedde **veldt** (ee).

valdande, adj. forvoldende, som er Aarsag eller Ophav til noget. Nhl. og fl.

valdgjesta, v. a. voldgjæste. (Sjelden).

Valdsverk, n. voldsom Behandling, Overlast, Skade. (Hedder oftest Voldsverk).

valdtaka, v. a. (tek, tok), voldtage. Particip **valdteken** (teki, f.). B. Stift og fl.

Valdtekt, f. Voldtægt. (Sjeldnere).

Valdeger, s. Vardyvle.

Vale, m. en Dynge eller sammenkastet Hob. Helg. Andre St. Var og Vaar.

valen, adj. vaalen, stiv af Kulde; om Lemmer (jf. valhendt). Alm. i de sydlige Egne; nogle St. **vælen** (Smaal.). Sv. valen. Lidt anderledes i „samvalen" (ɔ: hovnet, rund el. tyk af Hævelse). Jf. Isl. ávalr: rundagtig.

valg, adj. smagløs, vammel; især vansaltet (= tjerv). Ryf. (Skjold). Neutrum lyder „valt". Jf. Isl. válgr: lunken. Tydske Dial. walgen: væmmes.

Valgsmak, m. flau Smag.

valhendt, adj. stiv i Fingrene af Frost. (Sv. valhänd). I de nordligste Egne loppendt, loppen.

Valhopp, s. Vallhopp.

Valing, f. Rullen ꝛc. s. vala.

Valk, m. 1) Valk, en liden Pude eller Udstopning i Klæder. (Sv. valk). Især et Filtstykke til Bund i et „Skaut". Voss. — 2) en Knort eller Knude i Huden (omtr. som Træl). Nordl. og fl. Ogsaa en vis Sygdom, den saakaldte engelske Syge. Gbr. — 3) en opskyllet Banke af Sand eller Mudder. Hall.

valka, v. a. (ar), kramme, knuge, forslide noget ved at have det idelig i Hænderne (= handvalka). Nordre Berg. Nordl. og fl. Afvig. **volka**, Smaal. Isl. válka (volka).

Valknut, m. Valknude, kunstig Knude paa en Svøbe. Hall.

vall, vældede; s. vella.

valla, adv. neppe, knap nok. Nhl. Paa Sdm. **valle**, dog lidet brugl. G. N. varla, valla.

valla, v. a. (ar), sammenrulle, vikle sammen (s. Valle). Ork. Jf. balla.

Valle, m. Vikl, Tot, sammenviklet Klynge, f. Ex. af Hø (omtrent som Vondul). Indh. Ork. Rom.

Vallerkast, n. = Hallingkast. Sdm.

Vallesletta (e'), f. Slud, Regn med Snee. Nhl.

vallgro, v. n. (r, dde), bevore med Græs, sætte Græsbund; om Veie, ogs. om Agerland. Nordre Berg. — **vallgrodd**: tæt bevoret med Græs. Hører sammen med Voll.
Vallhopp, n. Firspring, Galop. Hall. I Tel. **Valhopp**. — **vallhoppa** (og valhoppa). v. n. (ar), løbe i Firspring, galopere. Mht. walap, walopieren. (Diez, Roman. Wört. 1, 200).
Vallhøy, f. Vollhøy.
Vallmark. f. Græsmark, Jord med tæt Græsbund. Nhl. Jf. Voll.
Vallonga (Valaanga), f. en liden Lange (Fisk); s. Longa. Sdm. I Sogn om en vis Art eller Afart af Lange. Uvist om Val-longa eller Vadlonga.
Vallsaks, n. Beenbræk, en Græsart (Narthecium). Sdm. Ndm. (Navnet hentyder paa de sværdformige Blade; s. Saks).
Valmann, m. Valgmand, Deeltager i en Valgforretning.
valmen, adj. tilbøielig til Brækning. Indh. Fra Nordl. meddeelt: **vamlen**.
Valmoe, m. Valmue. Usikkert og hedder oftere **Valmue**. Sv. vallmo (vallmoger). Jf. T. Mohn, Ght. mágo.
Valmøte, n. Sammenkomst til en Valgforretning; Valgmøde.
valna, v. n. (ar), stivne af Frost; s. valen.
valne (adv.), s. vandlege.
Valnot (o'), f. (Fl. -neter), Valnød; valske Nødder. Jf. det gamle Valland, ɔ: Frankrige (og Italien); G. N. Valir: Franskmænd (Galler).
Valrett, m. Valgret; Stemmeret.
Valstad, m. 1) Valgsted. — 2) Slagmark, Valplads. (Sjelden). G. N. valr: faldne Krigsmænd.
Valstemna, f. Valgmøde.
valt, s. valg, velja og velta.
Valtid, f. bestemt Tid til et Valg.
valtra, v. n. (ar), vælte, tumle, falde omkuld; ogsaa: vralte, gaae usikkert. Berg. Stift, Nordl. ogsaa Tel. Hall. og fl. — **Valtring**, f. snublende Gang, Tumlen.
Vam, n. 1) Uheld, Ulykke. Hard. (Jf. G. N vamm: Lyde, Feil). — 2) et Slumpetræf, noget uventet; især en Skuffelse. Sdm. Ogsaa Omtumling (omtrent som Vingl). „Fare paa villaa Vame": tumle blindt hen, være udsat for mange Farer. (Sjelden).
Vamenne, s. Vanmenne.
vamm, adj. stiv, lam, som ikke rigtig kan bruge sine Lemmer. Tel. (Vinje). Jf. G. N. vammhaltr.
vampa, v. n. (ar), klæde tæt eller tykt. Vampa paa seg: tilpakke sig med Klæder. Hertil **vampen**, adj. tyk, bred af en drøi Paaklædning. Hall. og fl.
Vampe, m. sid Trøie, Vams (= Kufta). Rbg. og fl. Sv. Dial. vampa.
Van, n. Sagtning, Ophold, Hvile i en Storm. Det vardt eit litet Van: Uveiret sagtnede lidt. Helg.
van, en Sammensætnings-Partikel med Betydning: for lidet, knapt, mangelfuldt; saasom: vanfør, Vanhelsa, vantakka. Ofte forbundet med et Verbum i Supinum, for Ex. Det heve ikkje vanvoret so, ɔ: det har ikke sjelden været saaledes, eller det har ofte nok været Tilfældet. Saaledes: hava vanhøyrt nokot (ɔ: have hørt noget altfor sjelden); hava vanseet, vankjennt, vankomet, vangjenget ꝛc. (Sædvanlig med en Negtelse). Jf. G. N. vanr, adj. manglende, blottet for. Om Talemaaden „vera vant um" (ɔ: være Mangel paa), s. vand.
van, adj. vant, kommen i Vane med noget. Eg er ikkje van med det (el. til det). G. N. vanr. Mest brugl. i de sydlige Egne (Hard. Voss og fl.); andre Steder ombyttet med vand (Particip af venja). — Neutrum **vant** betyder tildeels ogsaa: vanligt, sædvanligt; f. Ex. Det gjekk nokot seint, som vant er (ɔ: som det pleier). Nogle Steder som Subst. **Vant**, m. saaledes paa Sdm. „dæ gjekk feint, so' Vant'en æ no dæ" (ɔ: som dette nu engang pleier). Om Udtrykket „plagar van" s. vana.
vana (?), v. n. pleie, være vant til. Et dunkelt Ord, som bruges i Tel. i Formen „vani" (maaskee for: er van i), f. Ex. „Eg vani gjera dæ", ɔ: jeg pleier at gjøre det. (Jf. Landst. 382, 491). I de nordlige Egne hedder det „Eg pla' van aa gjera dæ" (egentl. eg plagar van at gjera); jf. det danske: jeg pleier van. (Paa Helg. „pa van"). Partikelen „aa" følger her sædvanlig med, om endog det følgende Verbum udelades; saaledes paa Sdm. „Han foor aat, so' han pla van aa" (udtalt som eet Ord: plavanaa).
Vanad (?), m. Skade, Ulykke. Nhl. (Vana). „Gjera Vana": gjøre Skade. (Maaskee Akkus. af et gammelt „Vane", men isaafald usædvanligt for denne Dialekt). „Vanabeig", m. en ulægelig Skade, Sygdom som efterlader sig et vedvarende Meen.
Van-age (gj), m. Selvraadighed, Mangel paa Tugt og Orden.
vanagta, v. a. (ar), forsømme, vanrøgte. Hall.
Vanart, f. Vanart. (Fremmedt).
Vanbeinka, f. Hindring, Fortræd. Vald.
vanbergad, adj. s. vanbyrg.
Vanbragd, f. en uheldig Skik. Hall.
vanbrukad, adj. forsømt, lidet brugt.
vanbudd, adj. daarlig forsynet.
vanbyrg, adj. forlegen, ilde tjent el. hjulpen med noget. Hall og flere. Paa Sdm. **vanbyrt** (vel egentlig for vanbyrgd). Ellers mere alm. vanbergad.
Vand (Jordrotte), s. Vond.
vand, adj. 1) vanskelig, ikke let at faae Rede paa, ikke simpel. D'er vandt aa vita:

vanskeligt at vide. Ei vand Bok: en Bog som er vanskelig at forstaae. Eit vandt Stykke. (Vandestykki: de vanskeligste Stykker i en Lærebog). Hører formod. sammen med vinda og venda, altsaa egentlig: kroget, forviklet. — 2) nøieregnende, kræsen, vanskelig at tilfredsstille. Han er vand um det: han tager det strengt, er kræsen paa det. (Jf. matvand, ordvand, legevand). Temmelig alm. (Nogle St. vann, vainn). G. N. vandr. Jf. vandsam. — Neutrum „vandt" har ogsaa ofte Begrebet: knapt, eller vanskeligt af Mangel paa Forraad. D'er vandt um det, ɔ: det er vanskeligt at faae det, der er Mangel paa den Ting. Det vardt ikkje vandt um: der blev ingen Mangel, det kom rigelig. (B. Stift og flere). Det sidste kunde vel ogsaa opfattes som „vant" af G. N. vanr (blottet), s. van.

vand, part. (af venja), vant, tilvant. Vera vand til, el. vand med nokot. — Mangesteds brugt i Stedet for „van", som dog er et tydeligere Ord, da det ikke saa let forverles med „vand", ɔ: vanskelig.

vanda, v. n. og a. (ar), 1) vælge iblandt noget. Hava nokot til aa vanda i: have et Forraad at vælge af. — 2) vrage, forskyde, ikke ville have. Meget brugl. (G. N. vanda). Vanda Maten: vrage Maden, være kræsen. D'er lett aa vanda, naar annat er til Handa (Ordspr.): ingen Sag at vrage, naar der er et godt Forraad ved Haanden. — Particip **vandad**. Det vardt ikkje vandat: det blev nok modtaget, ikke forskudt.

Vande, m. Vanskelighed. G. N. vandi. D'er ingen Vande med det (el. i det), ɔ: det er ikke vanskeligt, det kræver ingen Kunst. „Han er i Vanda stellt": han er i en vanskelig Stilling. Hall.

Vande, m. (2), s. Vane.

Vandel (Høvisk), s. Vondul.

vandelaus, adj. let, simpel, ikke vanskelig. B. Stift og fl. (Jf. uvand). — **vandelaust**, adv. ligefrem, uden Vanskelighed.

Vandeløysa, f. Lethed, Simpelhed.

vandhøv, adj. vanskelig at træffe eller faae fat paa. Sdm. (Lyder sædvanlig vanhøv). Jf. vaahøv. — I Hall. **vandøven**: vanskelig at omgaaes eller komme til Rette med. G. N. vandhœfr.

vandig, adj. 1) vanskelig, som udkræver Kunst eller Klogskab. B. Stift. (Af Vande, m.). — 2) nøieregnende, kræsen. Smaal. i Formen **vannau** (for vandug).

Vanding, f. Vragning; Kræsenhed.

vandirla, v. a. laste, dadle ivrigt, gjennemhegle. Hard.

Vandivle, n. en Stymper, Stakkel. Tel. Nogle Steder **Vandyvle** (y'). Jf. ogsaa Vardyvle.

vandkvæden, s. vankvæden.

vandlege, adv. nøiagtigt, just, netop. Nhl. Ogsaa: fornemmelig, allerhelst. Shl. Nyf. Oftest **vandle'** (vanle); nogle St. **valne**.

Vandleike, m. Vanskelighed.

vandra, v. n. vandre. Nyt Ord; jf. andra, enja, vangla. „Vandra seg vek": forvilde sig. B. Stift.

Vandringar, pl. Stillads ved en Bygning. Tel. Nedenæs. Vistnok fremmedt.

vandsam, adj. nøieregnende; kræsen, vanskelig at tilfredsstille. Temmelig alm. (J Hard. **vandsam'e**, m. **vaandsom**, f.).

Vandsemd, f. Kræsenhed. (Sjelden).

Vandskap, m. Vanskelighed.

Vandskjer (e'), n. (m.), Spidsmuus (Sorex). Hall. Tel. og fl. Paa Jæd. **Vangskjer**. (Andre St. Musskjer). Hører sammen med Vond (Vaand).

vandsleg, adj. vanskelig, ikke let. — **vandslege**, adv. med Vanskelighed. Jf. uvandsleg.

vandsvævd, adj. vanskelig at søvndysse, el. som ikke kan sove hvor der er nogen Uro. Tel.

vandt, adv. neppe, knap, ikke lettelig. D'er vandt so myket.

Vandyvle, s. Vandivle.

vandøven, vanskelig; s. vandhøv.

Vane, m. Vane, tilvant Skik. Nogle St. **Vande**. (Ork.). G. N. vani (og vandi).

Van-emne, n. utilstrækkelige Midler, for lidet Stof eller Forraad. D'er ikkje Vanemne i det: der er ikke lagt for lidet Stof i det, der har ikke været sparet paa Materiale. B. Stift. Paa Sdm. **Vanømne**.

vanfaren, adj. brøstholden, ilde tjent med noget. Jæd. og fl.

vanferda, v. a. (ar), fordærve, bringe i Uorden (især ved et uheldigt Forsøg til Forbedring). Hall. (vanfæra, vanfæle). — **Vanferding** (-fæling), f. Fordærvelse, uheldig Forandring.

vanferdig, adj. 1) brøstfældig, som ikke er i sin rette Stand. Sogn og flere. Nogle Steder **vanfærug**. — 2) ufærdig, ikke ganske fuldført.

vanflidd, adj. skjødesløst behandlet.

vanfreistad, adj. uforsøgt, for lidet prøvet. Det duger ikkje vanfreistat: det duer ikke at opgive Sagen uden et Forsøg.

vanfør, adj. vanfør, udygtig til Gang eller Færdsel.

Vanføre, n. Hindringer, Besvær; egentl. Mangel paa Føre. Hall.

Vang, m. Engslette, Græsplan; Grønning i en Skov eller imellem golde Marker. Østl. (Rom. og fl.). G. N. vangr: Mark, Felt. Hertil mange Stedsnavne. Vang synes ogsaa at betyde Plads eller Sted (Felt), især i Forbindelsen: aa Vange (Dativ), f. Ex. „Dæ var aa Vangje", ɔ: det var bragt paa Bane, det kom under Omtale. Sæt. og Tel. — **Vangsbygding**, **Vangsgjelding**, eller **Vangsfokning**, m. Indbygger af et Distrikt som hedder Vang.

Vangar, m. et Slags Mælkekar, dannet som en Bolle eller stor Skaal. Tel. (Vinje).

Vange (gj), m. Kind, Side af Ansigtet. Gbr. Tel. (Landst. 740, 750). G. N. vangi; Ang. vang, Ght. wanga. Jf. Tunnvange og Vangskjegg.

Vangen, s. Vagn.

Vangilja (gj), f. s. Evangelie.

vangjengen, adj. lidet gaaen (befaret); ogsaa: for lidet gjæret; om Øl. I Formen vangjengje(t); flere St. „vangaatt".

Vangjerd, f. 1) Mangel, Feil (ved et Arbeide); Forsømmelse. — 2) Umodenhed (s. Gjerd). Sædvanl. Vangjær.

Vangjerning, f. daarlig Gjerning, Fuskerie, Forhastelse. Hall. og fl.

vangjeven, adj. for knap, for liden; om en tildeelt Portion. Mest i Neutr.

vangjord, adj. 1) ikke tilstrækkelig gjort. D'er endaa nokot vangjort: der er endnu noget at gjøre. — 2) umoden, eller ikke ganske moden. (vangjor).

vangla, v. n. streife omkring, fare hid og did. Hall. Nogle St. **vangra**. (Nfj.). Ellers vingla og vandra.

Vangreida, f. Uorden, el. egentlig: ufuldkommen Orden.

Vangskjegg, n. Kindskjæg, Bakkenbarter. (S. Vange). „Vaangskjegg", Sdm.

Vangskjer, s. Vandskjer.

Vangsne, m. Plovjern, Plovskjær. Sogn, Voss. Afvig. **Vaangse**, i Yttre-Sogn og Sfj. I Telemarken **Vagsne** (Vaksne). Paa Østlandet **Vegsne**, eller **Veksne** (Hedm. Toten). I Jensens Glosebog „Vagnsne". G. N. vangsni. I tydske Dial. Wagensun, Wägeis; Mht. wagense. (Grimm, Gr. 2, 345).

Vangstjerna, s. Vagnstjerna.

Vangøymsla (gj), f. Forsømmelse, det at en Ting ikke er vel forvaret.

vanhalden, adj. brøstholden, som har faaet for lidet. B. Stift.

Vanhaatt, m. uheldig Skik eller Tilstand. Hall.

Vanheider (-heir), m. Forkleinelse, Nedsættelse, Skam. — **vanheidra** (-heira), v. a. vanhædre. (Sjeldnere).

vanheilag, adj. vanhellig. Hertil **vanhelga**, v. a. vanhellige. (Sjelden).

Vanhelsa, f. Sygelighed, langvarig Svaghed. Meget brugl. G. N. vanheilsa. — **vanhelsug**, adj. sygelig, skranten.

Vanheppa, f. Vanheld, daarlig Lykke. Hall. og fl. — **vanheppast**, v. n. mislykkes.

Vanhevel (e'), m. Vantrivelse (= Utrivnad). „Vanhivil", Hall. Jf. Uhevle.

vanhjelpad, adj. som har liden Arbeidshjælp, eller for faa Hænder med sig. B. Stift, Nordl. Herfra adskilles **vanhjelpen**, o: lidet hjulpen, ilde tjent med noget. Flere Steder **vanhjelpt** (-hjellt); egentl. vanholpen.

Vanhov (oo), n. Overdrivelse, Mangel paa Maadehold. Hall. og fl.

Vanhug, m. Ulyst; ogsaa Mismod.

vanhugad (u'), adj. utilbøielig, som ikke har rigtig Lyst; ogsaa: mismodig, forsagt.

vanhyggjast, v. n. (est, dest), vantrives, befinde sig ilde; være utilfreds med sit Opholdssted. Hedder ogsaa **vanhyggja seg**. B. Stift.

Vanhævd, f. Vanrøgt, Forsømmelse.

vanhøv, s. vandhøv.

Vanhøve, n. noget som ikke er rigtig passende, ikke passer sammen.

vanhøveleg, adj. ikke ganske passende.

vanhøyrd, adj. sjelden hørt (s. van). D'er ikkje vanhøyrt, o: man har hørt det ofte nok. Nogle St. **vanhaurt**.

Vank, n. Bræk, Skade, Legemsfeil. Vald. Gbr. Nordl. (Sv. vank, m.).

vank, adj. brøstfældig, svag, beskadiget. Tel. Hall. Især: beskadiget ved Forvridning. Hall.

vanka, v. a. (ar), skade, beskadige ved Bræk eller Vridning. Hall. Ogsaa: hindre, plage, være til Meen. Tel. (Maaskee van-ka: gjøre mangelhaftig; s. van).

vanka, v. n. (ar), 1) vanke, fare omkring. T. wanken. (Jf. G. N. vakka: drive). 2) forekomme, tilbydes, være at faae. Det vankar god Drykk. Det vankar Skrubb, o. s. v. I B. Stift: **vaanka**.

Vankant, m. Skaar eller Huulning i Kanten (f. Ex. paa en Planke); et Sted hvor der ikke er heel eller fuld Kant. (Paa Sdm. **Vakant**). Sv. vankant. — **vankantad**, adj. kantløs, ikke heel i Kanten. Østl.

vanklok, adj. uklog, taabelig. **Vanklokskap**, m. Mangel paa Klogskab.

vankokt, s. vansoden.

Vankoma (o'), f. Forlegenhed, uheldig Stilling. Hall.

vankomen (o'), adj. 1) lidet udviklet, for Ex. om Kornsæd. — 2) forlegen, ilde stedt. Hall.

vankunneleg, adj. klodset, fuskeragtig; om Arbeide. Sjelden. Paa Sdm. tildeels „vankundalege".

vankunnug, adj. vankundig, eller ikke kyndig nok. (Jf. faakunnug). Nogle Steder **vankunnande**. — **Vankunna**, f. Vankundighed. (Brugt i nyere Skrifter i Stedet for „Vankunnugheit").

vankvild, adj. ikke udhvilet, som ikke har hvilet længe nok.

vankvædast, v. n. (ast), ængstes for noget, være forsagt eller modløs. Sdm.

Vankvæde, n. Modløshed, Klynken. Tel. i Formen „Vankvæe", ogs. „Vakvæe". (Vinje).

vankvæden, adj. 1) modløs, forsagt, klynkende. Tel. I Vinje: **vakvæen**. — 2) kræsen, vanskelig at omgaaes, let fornærmet (= ordsaar). Tel. (vankvæen). Det

sidste maaskee vandkvæden; jf. G. N. vandkvædi: en vanskelig Sag.
vanlagad, adj. omtr. som vanskipad.
vanlastad, adj. ujævnt ladet; om Fartøi (naar den ene Ende er for let imod den anden). Nordl.
vanlaupen, adj. ikke rigtig sammenløben; om Mælk. (**vanlaupi**, f.).
vanleg, adj. sædvanlig. (Lidet brugl.).
vanlege, adv. s. vandlege.
Vanlukka, f. Vanheld, Vanskjæbne; eller egentl. Mangel paa Lykke.
vanlukkast, v. n. mislykkes.
vanlærd, adj. lidet kyndig, udannet.
Vanlæte, n. Støi, Skrig. Hall.
Vanmagt, f. Vanmagt, Svaghed.
Vanmenne, n. en uduelig Person, eller egentl. et Menneske med meget svage Kræfter; en Stakkel. Nhl. og fl. I Tel. tildeels **Vamenne**. G. N. vanmenni.
vanment, adj. lidet bemandet; faatallig, ikke mandstærk nok. Nordl. Jf. faament.
Vanminne, n. Forglemmelse.
Vanmod, n. Mismod. — **vanmodad**, adj. noget modløs. — **vanmodast**, v. n. (ast), ængstes, krympe sig for noget. B. Stift.
vanmælt, adj. svag i Stemmen, hæs eller uskikket til at tale. Tel. Nogle St. **vamælt'e**. (Vinje).
vanmæta, v. a. (er, te), ringeagte. Gbr.
vann, s. vinna. — **Vann**, s. Vatn.
vanna, v. værne; s. varna.
vanpryda, v. a. (er, de), vanhelde, skjæmme. **Vanpryda**, f. Vanziir.
vanprøvd, adj. = vanfreistad.
Vanraad, f. 1) Forsømmelighed, Mangel paa Forsynlighed. (Jf. vanraadug). Ogsaa: Ubetænksomhed, Mangel paa Overlæg. Gbr. og fl. (Vanraa). — 2) et knapt Forraad, Mangel, Armod. „Dæ va tikje 'ta Vanraad'inne", o: det var taget af et fattigt Forraad, der var lidet at tage af. Sdm. — 3) Forlegenhed, Knibe. Eg kom i Vanraad med det. Trondh.
vanraadd, adj. daarlig forsynet, som har for lidet Forraad; ogsaa: forlegen, kommen i Knibe. Trondh. Nordl.
vanraadug (-raadig), adj. forsømmelig, ikke forsynlig eller driftig nok. Ogsaa: ubetænksom. Nogle St. **vanraaden** (-raaen), Gbr. og fl.
Vanros (oo), f. liden Ros, Utak, Dadel. **vanrosa**, v. a. dadle, have noget at udsætte paa.
Vanrøkt, f. Vanrøgt, Forsømmelse.
vanrøkta, v. a. (ar), vanrøgte, behandle skjødesløst.
vansagd, adj. sjelden sagt eller yttret. Det heve ikkje voret vansagt.
vansaltad, adj. for lidet saltet.
Vanse, m. Mangel, det at noget er for knapt. Hard. D'er anten Offen elder Vansen: det bliver enten for meget eller for lidet. G. N. vansi.
vansedad, adj. udannet, grov, plump i Opførsel. (vansea).
vanseten (e'), adj. som ikke har faaet sidde eller hvile tilstrækkelig. Mest brugl. i B. Stift i den afvigende Form **vansoten** (o'); jf. sotet for setet. „Eg æ 'kje vansoten": jeg har siddet temmelig længe.
vanska, v. a. (ar), vrage, forskyde, forsmaae (= vanda). Trondh. og Nordl.
vanskapa, v. a. (ar), vanskabe, fordreie, gjøre styg. Particip **vanskapad** (oftest vanskapt): vanskabt, fordreiet. — **Vanskapnad**, m. hæslig, unaturlig Skikkelse. **Vanskapning**, m. Vanskabning, Misfoster.
Vanske (kj), m. 1) Feil, Lyde, f. Ex. paa et Legeme. D'er ingen Vanske paa honom: han har ingen Feil paa Kroppen. (B. Stift). — 2) Vanskelighed, Hindring. (Sjeldnere).
vanskeleg, adj. 1) vanskelig, besværlig. 2) særsindet, vanskelig at tilfredsstille. 3) farlig, slem. (Sogn). Formod. nyere Ord, maaskee for vandsleg.
vanskipad (i'), adj. 1) feilagtigt indrettet, ikke bragt i den rette Orden. Tel. og fl. — 2) hidsig, oprørt, forbittret. Hall.
Vanskipnad (i'), m. Urede, Uorden; uheldig Tilstand. Nbg. Tel.
vanskynad (y'), adj. for lidet paaskjønnet; ikke rigtig forstaaet.
vanskøyta (kj), v. a. (er, te), forsømme, skjøtte lidet om.
vansoden (o'), adj. for lidet kogt. Oftere **vankokad** (-kokt).
vansoten, s. vanseten.
vanspurd, adj sjelden eller lidet spurgt. Det vardt ikkje vanspurt etter det.
vanst, s. venjast og vinnast.
vanstaden, adj. som ikke har staaet længe nok; for tidlig tagen. Jf. forstaden.
vanstavad, adj. for tyndt sammenfældet; om Trækar, hvori Staverne paa et eller andet Punkt ere for smale, saa at de ikke falde rigtig sammen i Tætningen. (Modsat forstavad). Nogle St. vanvidad (-vea).
vansteikt, adj. for lidet stegt.
vanstellt, adj. feilagtigt behandlet, ikke sat i den rette Stand.
Vanstyr, n. daarlig Styrelse. **vanstyra**, v. a. styre uheldigt eller skjødesløst. (Hall. og fl.). Particip **vanstyrd** (-styrt).
Vanstyrke, m. Svaghed, Skrøbelighed.
Vansvip (i'), m. et uheldigt (eller mindre godt) Udseende. Hall.
vansøvd, adj. som har sovet for lidet, eller behøver længere Søvn. B. Stift, Nordl. og fl. Nogle St. **vansøft**. Jf. vandsvævd.
vant, s. van, vand, vandt, venja.
Vant, n. Vant, Mastetoug. Tildeels med Fl. **Vont** (Vaant). Holl. want, vel egentl. for Vand, af vinda.
vanta, v. n. (ar), mangle, fattes, være borte; ogsaa, dog sjeldnere (om Personen):

savne, ikke have. Temmelig alm. og meget brugl. G. N. vanta; Sv. Dial. vanta; Eng. want. Det vantar myket endaa: der mangler endnu meget. Det vantar ein: der er een borte. — Ofte med Dativ; f. Ex. Kvat er det som vantar Bornom: hvad feiler Børnene? Det vantar honom nokot: der mangler ham noget. (Ofte med Begrebet: han skulde have Tugt, Skrub, Prygl).

Vantakk, f. Utak, liden Tak. — **vantakka**, v. a. (ar), vantakke, forsømme at takke.

vantalat, adj. n. for lidet talt, eller utalt. Eg heve ikkje nokot vantalat med honom, o: jeg har ikke noget (mere) at tale med ham om. Hedder oftere **vansnakkat**; nogle Steder **vanrødt**.

Vantarre (?), m. Stakkel, hjælpeløs Person. Indh. (Sparbu). Dunkelt.

Vanting, f. Mangel, Savn.

Vantorv, f. unødig Ting; det at noget ikke behøves. Det var ingi Vantorv: det kunde nok behøves. B. Stift. Paa Sdm. oftest i Fleertal **Vantarve(r)**. „Dæ va ikkje Vantarvinne til". Jf. Torv.

vantrivast, v. n. (-treivst), vantrives; ogsaa: være misfornøiet med sit Opholdssted. — **Vantrivnad** (i'), m. Vantrivelse.

vantriven (i'), adj. doven, forsømmelig.

Vantru, f. Vantro; falsk Tro.

vantruen, adj. mistroisk, utilbøielig til at troe. Nogle St. **vantrugen** (vantrugjen, Hall.). I Betydn. vantroende siges oftere **vantruande**.

vantrøysta, v. a. (er, e), mistrøste. Oftest vantrøysta seg, o: være mistrøstig.

vantugtad, adj. ilde opdragen.

vanturkad, adj. for lidet tørret.

Vanvare, m. Vanvare, Uagtsomhed.

vanvarug, adj. uagtsom. Hall.

vanverkad, adj. for lidet tilvirket.

vanvidad (i'), adj. s. vanstavad.

vanvis (ii), adj. uviis, taabelig.

Vanvit (i'), n. Dumhed, Taabelighed.

vanvitug (i'), adj. uforstandig, taabelig. (Betydningen „vanvittig" er sjeldnere og synes optagen af Dansk). Jf. faavitug og faavis.

vanvoret (o'), været for lidet; f. Ex. Eg heve ikkje vanvoret der, o: jeg har været der ofte nok. S. van.

vanvyrda (y'), v. a. (er, e), 1) ringeagte, vrage, forsmaae. (G. N. vanvirda). 2) behandle skjødesløst, forsømme, lade forfalde. (Jf. Sv. vanvårda). 3) haane, beskjæmme, vanære. (Den sidste Betydning mest søndenfjelds, den første mest nordenfjelds). Inf. hedder i B. Stift „vanvyrja", andre St. vanvøra, vanvyre (s. vyrda). Imperf. **vanvyrde**; Particip **vanvyrd**.

vanvyrdeleg, adj. foragtelig, haanlig, skammelig. B. Stift (vanvyrleg).

vanvyrden, adj. skjødesløs, uordentlig. Østl. (vanvøren).

Vanvyrdsla, f. 1) Ringeagt, Foragt. 2) Skjødesløshed, Forsømmelse. Nordl. og fl.

Vanvøl, m. Vanart (?), s. Vøl.

Vanæra, f. Vanære, Skam.

vanærleg, adj. skammelig, haanlig.

vanøva (seg), v. a. (er, de), være tvivlraadig eller bekymret, grue, ængste sig for noget. Vofs. Maaskee for van-eva (e').

vanøven, adj. tvivlraadig, bekymret, ængstlig. Vofs. Jf. forøven.

Var, n. Pudevaar; s. Vær. — I Sammensætning har det tildeels Begrebet: Værge, Beskyttelse (af verja); s. Varbord, Vargard, Varmur, Varskinn, Vartak.

Var, m. 1, Sliim, tyk Vædske; især Øiensliim (Augnevar). Shl. Hard. Tel. Hall. (Jf. Sv. var, D. Voer).

Var (?), m. 2, en stor Dynge. (Usikkert Ord). I Namd. **Raka-var** (-val) og **Varhaug**, om en Dynge af Drivved paa Strandbredden. (Jf. Vor). Paa Helg. **Vale** (Vare?), en opkastet Hob eller Stabel. I Indh. **Vaar** (eller Vaal, med tykt L), som nærmer sig til det østlandske Vaal (s. Vaal).

Var (for Vard), s. Verd.

var, adj. 1) vaer, opmærksom paa noget. I Forbind. verda var: blive vaer, see, opdage. Eg vardt det ikkje var. G. N. varr (var). — 2) varsom, forsigtig. Vera var um seg: see sig vel omkring, vogte sig. — 3) sky, bange, som let flygter; om Dyr. Ein var Fugl. (I Tel. tildeels: **varig**; s. Landst. 491). Han er illt var: han har mærket Fare, er bleven skræmt. (B. Stift). Jf. varast.

var, v. s. vera og verda.

vara, v. a. (ar), 1) advare, varsle, paaminde. Eg vil vara deg fyre (el. um) det. Søndre Berg. og fl. (Ellers ofte: aatvara og atvara, efter Dansk). G. N. vara. Af var, adj. — 2) vogte, tage i Agt. Vara seg: vogte sig. Vara deg: vogt dig. Mere alm. (Jf. varda). — 3) mærke, vide af; ogsaa: formode, vente. Hard. Det kann henda, fyrr du varar (førend du veed af det). G. N. vara, præs. varir (adskilt fra det forrige).

vara, v. n. (er, de), vare, vedblive, holde ud. Inf. nogle St. **vaaraa**. Imperf. tildeels „varte". Sv. vara (ar); Nt. waren, T. währen. Om et andet vara s. varda og vera.

Vara, f. Vare, Produkt, Handelsgods. Mest i Fleertal. Afvig. **Voru** (o'), Tel. (Vinje, Mo); **Vuru**, pl. Hall. G. N. vara, vörur. Hertil **Vareførsla**, **Varehus**, **Varelass** og fl.

varad, adj. slimet; s. Var.

Varagn, n. noget at have i Baghaand; Reserve (s. Vare). Sogn.

varande, adj. 1) varslende, advarende. 2) vedvarende (= varug). Ogsaa for **vardande**, o: vedkommende.

Varaskaal, f. Skaal med en ophøiet Ring

i Midten, som man kan see igjennem, medens man drikker. Tel. Ogsaa kaldet „Aabruskaal", eller „Aabrukopp", m. Sæt.

varast, v. n. (ast), blive forsigtig (var). Han maatte daa eingong varast: han burde dog engang lære at vogte sig.

varast, v. n. (2), blive slimet. S. Var.

Varastyre, s. Varstyre.

Varatuku, s. Varskinn.

Varaar, f. Aare som medtages i en Baad for det Tilfælde at en af de brugte Aarer skulde brækkes; Reserve-Aare. B. Stift.

Varbord, n. Fjele som tilfæstes paa en Førselsbaad for at beskytte Ladningen. Søndenfjelds.

Vard (m.), i Mandsnavne som Folkvard, Hallvard, Haavard, Lidvard, — betegner egentlig en Vogter el. Beskytter (jf. Vord). Lyder sædvanlig **var**, men kan ogsaa gaae over til **vor** (o' og oo).

vard, part. beskyttet; s. verja.

varda, v. a. (ar), 1) vogte, beskytte. Falder tildeels sammen med „vara", men gaar ogsaa over til **varta**; saaledes tildeels „varte", om at vogte Fæ. Buskr. „Varta og venta": vogte paa Ens Ankomst. B. Stift. (Jf. varra). G. N. varda, Sv. vårda; Eng. ward, T. warten. (Jf. Vord og vorda). — 2) hindre, staae i Veien. (Vel egentl. afværge). Nhl. i Formen **vara**. „Da kann ikkje vara": det kan ikke være til Hinder. (G. N. varda: hindre). — 3) vedkomme, staae i noget Forhold til, være beslægtet med. Oftest med „til". D'er vondt fyre deim som varda (vara) til honom: det er slemt for hans Paarørende. „Alle dei so' til vara": alle vedkommende eller paarørende. Berg. Trondh. (I Hall. **vala**, med tykt L). „Han svara, so' Maal'e vara": den svarer, som Talen vedkommer; eller den som finder sig truffen ved Talen, han svarer derpaa. Sdm. G. N. varda. (Jf. varna og Varnad). Hertil **vardande** og **uvardande**: beslægtede og ubeslægtede. (I Hall. valand og uvaland). — Til varda hører vel ogsaa det foranførte „vala": opsætte Veimærker (jf. G. N. varda: begrændse).

varde, s. verja og vara.

Varde, m. Varde, Mærke af opreiste eller opstablede Stene; f. Ex. paa et Fjeld. Mest alm. **Vare**, nogle St. **Vale** (med tykt L). G. N. vardi, varda (jf. Vorda). — Varde (eller Vale) skal ogsaa betegne Boie eller Mærke paa Fiskergarn (ellers kaldet Vite). Østl.

Varding, f. Vogtning, see varda. Afvig. **Varting**: Venten; Opvartning.

Vardurla, f. Pusling ɔc. s. Vardyvle.

vardveita (?), s. varveitsla.

Vardyvle (y'), n. Følgeaand, Vætte som siges at følge eller gaae foran et Menneske (jf. Vord); ogsaa opfattet som Forvarsel eller varslende Vætte (= Foring, Fyreferd). Hall. og fl. Hedder ellers: **Vardivle**, n. Tel., **Vardivel**, m. Solør; **Vardøgle**, n. Smaal., **Vardøgre**, Tel., **Valdøger**, n. Buskr. (Overalt med tydeligt „d"). I Ork. betegner **Vardøvle** en uanseelig Person, Pusling, Skifting. I Guldalen. **Vardurla**, f. en uanseelig el. utækkelig Kvindesperson. Oprindelsen dunkel.

Vare, m. 1) Vare, Agt, Varetægt. Taka i Vare (el. til Vare): tage i Agt. (Nogle St. til Vara). Taka Vare paa: vogte, bevogte. Hava Varen med seg: være forsigtig, fare varsomt frem. Nordl. G. N. vari; Sv. vara. — 2) i Forbind. hava til Vare, ɔ: have til Nødhjælp, i Baghaand, til Reserve. Helg. (oftest „te Vara"). G. N. til vara. Jf. Varaar, Varstyre, Varebru. I de sydlige Fjeldbygder „Vara", saasom Varastyre, Varavon (s. Varevon), Varavott (s. Varevott).

Varebru, f. midlertidig Bro (at bruge medens en ny Bro bygges). Sdm. og fl.

Varegsla, f. Advarsel, Formaning. Nhl. (Maaskee af eggja).

Vareign, f. Varetægt, Bevogtning, Tilsyn. Hall.

Varelag, n. Vareoplag; s. Vara.

Varelegd, f. Fattigskat som ydes i Varer (Madvarer). Sfj.

Varetekt, f. Varetægt, Bevogtning.

Varevit (i'), n. Forstand til at vogte sig. „Vaaraavet", Indh.

Varevon (oo), f. en Udvei i Nødsfald. „Hava ei Varavon": have noget i Baghaand, have en ny Tilflugt naar den første glipper. Tel.

Varevott (o'), m. egentl. en Vante som ikke for Øieblikket behøves (en tredie Handske); sædvanlig: en Ting som man ikke strax har Brug for, men som man dog tager med for at have den ved Haanden, naar en anden slaar feil. Nogle Steder **Varvott**, ogsaa **Varavott** (Søndre Berg. Hall.). Eg vil ikkje fara so som ein Varevott: jeg vil ikke følge med saaledes som en overflødig Ting. Jf. Varstyre.

Varg, m. Ulv (Rovdyr). Alm. i den nordlige Deel af Landet. (Nogle St. **Varj**; i den bestemte Form overalt: Vargjen, Varjen). G. N. vargr; Sv. varg. Ofte ogsaa om en urolig Karl, en Vildbasse. (Jf. Vargul).

Vargard, m. Gjærde som er opsat til Værn, f. Ex. mod Jordskred.

Vargarn, n. Garn som udsættes for at aflede Fisken fra en vis Udgang (= Bægjegarn). Sfj. og fl.

Vargebøle, n. Ulvefamilie.

Vargegard, m. Gjærde af Snorer med paahængte Spaaner, tildeels forsøgt for at bortskræmme Ulven. Sdm.

Vargehide, n. Ulvehule. Jf. Gren.

Vargestova (o'), f. Ulvegrav.
vargfengen, adj. vild, balstyrig (egentlig ulveagtig). „vargefingjen", Sdm.
Varggaupa, f. 1) et Slags Los. (Sv. varglo). 2) Ulvinde (= Ulva). Nordl.
Vargjord, f. en vis graaagtig Jordart. Ork. (Varjoor).
Vargskinn, n. Ulveskind.
Vargtoll, m. Indtægten af en Slump Fisk, som bliver tilovers, naar Fangsten paa en Baad er deelt imellem Mandskabet. Nordl.
Vargul (uu), m. en urolig Krabat, Vildbasse. Sdm.
Vargunge, m. Ulveunge.
Varhaug, m. Ved-Dynge; s. Var.
varig, s. var og varug.
Varkufta, f. Overkjole, Overfrak. (Lidet brugl.). I Hall. **Varatrøya**.
varla, v. a. (ar), kramme, slide, smudse (f. Ex. Papir). Sdm. Jf. valka.
varlaaten, adj. forsigtig, tilbageholden; ogsaa: undseelig, bly. Sogn og fl. Noget lignende er grannvar, haavar, aakaar, vedvoren, plent, forøven.
varleg, adj. varlig, forsigtig; især om Behandling. Jf. varsam.
varlege, adv. varligt, med Varsomhed.
Varljos, n. et Slags Lysglimt i Luften, fordum anseet som et Varsel for visse Hændelser. B. Stift.
Varlykel (y'), m. en vis Hage (?) i Bøsselaas. Jæd. (Jf. Sv. varhake).
varm, adj. varm; opvarmet; ogsaa: varmende, som befordrer Varmen, f. Ex. om Klæder. I Femin. tildeels **vorm** (o'), Hard. I Neutr. ogsaa **vart**, Smaal. Num. og fl.; **vært**, Solør. G. N. varmr (vörm, varmt). Nogle Steder lidet brugeligt; jf. fjelg og heit.
varma, v. a. (ar), opvarme. ¦ Mangesteds i en afledet Form **verma** (er, de). — **varmast**, v. n. blive varm.
Varme, m. Varme; varm Luft ꝛc. Nogle St. afvigende: **Verme** og **Vørme**, Søndre Berg., **Varmde** og **Varde**, Num., **Vermde**, Sæt. Num. Hall. **Værde**, Buskr. (Jf. Fjelde for Fjelge). Ogsaa brugt i Betydning af Ild, see Verme.
Varmebolk, m. Tid med varmt Veir.
Varmegust, f. varm Luftstrøm.
Varmehus, n. Huus som kan opvarmes; Vinterbolig. Smaal. og fl.
Varmerke, n. Varetegn, Varselmærke; for Ex. i grundt Farvand.
varmleg, adj. noget varm. Hedder ogsaa **varmsleg**, eller **varmskleg**. Sæt.
Varmleike, m. en vis Grad af Varme.
Varmur (uu), m. Muur som er opsat til Beskyttelse, f. Ex. mod Vandstrømmen ved en Bro. Jf. Vargard.
varna, v. a. (ar), 1, værne om, frede (en vis Eiendom, især Marker). Nordl. Afvig. **vanna** (vanne), ogsaa **vane**; i Sæt. og Tel., især om afholde Kreaturene fra Engmarken. (Jf. vaarvarna og snjovarna). G. N. varna: afholde, hindre.
varna, v. a. (ar), 2, vedkomme, anrøre (= varda). Helg.
Varnad, m. Paarørende, Slægtninger, Familie; især Børn. Voss, Sogn, Ekk. (Varna), sjeldnere i Sdm. (Varnad). G. N. varnadr: Undergivne ꝛc. Jf. Sv. vårdnad, D. Vorned. (Vel egentl. Vardnad, s. varda).
Varnagle, m. 1) Lundstikke, Tværnagle i en Hjularel. Gbr. — 2) Nagle hvori man fæster Enden af et Seilreb (Drag). Sdm. — 3) Advarsel, Afskrækkelse. Han sette Varnagle fyre meg: han advarede mig strengt. Sdm. og fl. Sv. varnagel. Vel egentl. et Mærkepunkt eller Varselmærke.
Varnetid, f. Fredningstid (s. varna); den Tid da Søfuglenes Rugepladse ere fredlyste og ikke maa besøges uden Grundeierenes Tilladelse. Nordl. (Lof.).
Varning, f. Fredning, Omværning.
Varp, n. 1) et Kast med et Fiskevod, en Udsætning i Vandet. Østl. Gbr. og flere. (Andre St. Kast). Dei sette fem Varp: de kastede Vodbet fem Gange. G. N. varp; Sv. varp. (Af verpa, varp). — 2) figurl. Forsøg, Foretagende; Bedrift. Fyrste Varpet: første Gang, i det første Forsøg. Hall. Gjera eit godt Varp: gjøre et heldigt Forsøg, en god Handel eller Fangst. Tel. Hall. Østl. (Jf. Kast). — 3) Fiskeplads, Sted hvor man kaster Vod. Østerd. og fl. Nogle St. især om et Larekast (s. Verpe). — 4) en opkastet Hob, f. Ex. af Steen (= Verp). Vald. — 5) Rendegarn til en Væv, Rending, de Traade som gaae paalangs igjennem Væven. (Modsat Veft). Alm. Sv. varp, Eng. warp; T. Werft. (Vel egentl. Udkast eller Anlæg). — 6) Uld til Rendegarn; s. Varpull. Ogsaa Spinding eller Spindemaade for Rendegarn. Spinna paa Varp: spinde til høire Side (= rettsøles). Trondh. Sdm. (I Nordl. „paa Garnlund"). Jf. Veft, Veftlund.
varpa, v. n. og a. (ar), 1) fiske med Vod, kaste Vod efter Fisk. Helg. G. N. varpa: kaste. — 2) gjøre Oplag til en Væv, anlægge Rendegarnet. Particip **varpad**: oplagt, anlagt. — 3) varpe (et Fartøi), hale fremad med Toug. — 4) refler. (varpa seg), kaste sig, forvrides, blive skjæv under Tørringen; om Planker. B. Stift.
Varpa, f. 1) et lidet Fiskevod. Nordl. (Lof.). G. N. strandvarpa. — 2) Sted hvor Larevod kan sættes (s. Verpe). Helg. I Trondh. Stift **Vorpa**. — 3) Garnrende, Ramme hvorpaa en Væv anlægges (= Renna, Renebumb). Solør, Østerd.
Varpenot (oo), f. et lidet Fiskevod (Varpa). Shl. Jf. Kastenot.
Varping, f. Kasten; Varpning.

Varpull, f. Uld til Rendegarn. Nogle St. ogsaa kaldet Varp, med Begreb af Sommeruld eller bedste Uldsort, i Modsætning til Veft. (Hall. Østl.).
varra, v. n. (ar), vente længe, vaage eller være oppe for at vente noget. Sdm. Jf. varda.
varsam, adj. varsom, forsigtig. Trondh. og flere. Jf. var, varleg.
Varsemd, f. Varsomhed. Hedder sædvanlig „Varsamheit".
varsild, adj. skjør, svag, som taaler lidet og maa behandles varsomt. Ryf. Hard. Ogsaa om en Person: forsigtig, varsom. — **varsildt**, adj. varsomt. „Du maa fara varsilt mæ da". Hard. Dunkelt Ord.
Varskaut, n. løst Toug hvormed et Seilskjød kan forlænges eller ogsaa ombyttes. Nordl. (s. Vare).
Varskida, f. Ramme af smale Fjele at tilfæste paa Siderne af et Læs. Gbr. og fl. (Varskjie).
Varskinn, n. Skind at dække eller beskytte med; især Skjødskind (= Fangskinn). Hall. Noget lignende er „Varatuku", f. en Feld, et Skindtæppe. S. Tuka.
[**varskua**, v. a. varskoe. (Af Tydsk).
varsla, v. a. (ar), varsle, varskoe, tilsige. (S. ogsaa versla).
Varsling, f. Varsel, Tilsigelse; ogsaa: Forvarsel, Tegn. Hedder ogsaa **Varsl** (Varsel), n. men skulde hellere hedde Varsla, af vara, v. a.
Varsmyss, s. Vaarfrumessa.
Varstong (-staang), f. Varselstang i et Farvand, f. Ex. over et Skjær.
Varstudnad (u'), m. Beskyttelse, Hjælp. Hall. i Formen „Varastudna".
Varstyre, n. 1) Ror som kan bruges midlertidig eller naar et andet er tabt. Nordenfjelds. — 2) noget at have i Baghaand, til Reserve. (Jf. Varevon, Varagn, Varevott). Tel. og Hall. (Varastyre).
Varstyvel (y'), m. et Slags store Støvler, Reisestøvler. Gbr. og fl.
vart, s. verda, verja, var, varm.
varta, s. varda.
Vartak, n. Overtag, øverste Lag i et dobbelt Tag. Østl. Nogle St. **Varatak**. Jf. Kvavtak.
Vartrøya, s. Varkufta.
varug, adj. varig, vedvarende. Hedder ogsaa: **varig**, B. Stift, **varau(g)**, Trondh., **vorug** (o'), Vald. og **vurug**, Hall. Gbr. Nyere Ord.
Varull, s. Vadrull.
Varulv, m. et fabelagtigt Væsen, Menneske i Dyreskikkelse. Smaal. Ellers lidet brugl. Jf. G. N. vargulfr, T. Wehrwolf.
Varveitsla, f. Varetægt, Bevogtning, Tilsyn. B. Stift (Varveitla, -veltle). I Hall. **Varavesle**. See følg.
varveitsla, v. a. (ar), bevogte, tage Vare paa. Hall. (varvesle). Jf. G. N. vardveita.
varveitslelaus, adj. ubevogtet forsømt, som ingen har Tilsyn med. Sdm. og fl.
Varvott, s. Varevott.
varøygd, adj. slimet i Øinene (s. Var). Tel. — Ellers skal der ogsaa forekomme et andet Ord: **varøygd**, ɔ: opmærksom, forsigtig (af var, adj.).
Vas, n. taabelig Snak, Vaas, Sladder. B. Stift og fl. Af vasa.
vasa, v. a. og n. (ar), 1) forvikle, røre sammen. Vasa i Hop: rive sammen i en Klynge (s. Vase). Nordl. og fl. Ogsaa v. n. røre eller rode i noget. Smaal. — 2) snakke taabeligt, vaase, vrøvle; ogsaa sladre. Mere alm. I Gbr. **vaasaa**. (Jf. væsa). Sv. Dial. vasa: kaste sammen ꝛc.
Vasar, m. en Vaaser, Vrøvler. Saaledes ogsaa **Vasekopp**, m. og **Vasekolla**, f. en Sladderhank. B. Stift.
Vase, m. 1) en sammenviklet Klynge, Knude, Visk, f. Ex. af Traad eller Haar. Meget brugl. især i de nordlige Egne. Nogle St. **Vasa**, og **Vaasaa** (Gbr.). Ogsaa om en stor Dynge af Træer eller Stokke, saasom af Flaadningstømmer i en Elv. (Timbervase). Tel. — 2) en Hob af Smaatræer eller Grene, som nedsænkes i Vandet ved en Fiskeplads, for at Fiskene skulle samle sig til Stedet for at søge Skjul. Tel. Østl. (Sv. vase. Jf. Nt. Wase: Faskine). — 3) en stor Hob af Dyr eller Mennesker, en tæt sammenstimlet Flok. Nordl. Hertil Mannvase, Folkevase, Sau(d)vase, Fuglevase og fl.
vasen, adj. vrøvlende; s. vasutt.
Vasing, f. Vrøvl, Sladder; s. vasa.
Vask, n. Vask, Vaskning; ogsaa om Overskylling af Bølger.
vaska, v. a. (ar), vaske, skylle (jf. lauga, tvaa, tvætta). — **Vaskar**, m. en Vasker; Vaskerkone. **Vaskarfat**, n. Vaskefad. **Vaskarvatn**, n. Vaskevand. **Vasking** (haardt k), f. Vaskning.
Vasl, n. Paafund, unødige Forsøg; ogsaa Fjas, taabelig Snak (= Tøv); s. følg.
vasla, v. n. (ar), befatte sig med noget som ikke behøves, uleilige sig uden Nødvendighed, gjøre unyttige Forsøg; ogsaa: snakke taabeligt, forlange unyttige Ting ꝛc. (Jf. tøva, masa, prima). Nordre Berg. Ndm. Ork. i Formen „vatle" med den særegne Lyd ltl (lsl, lsch) som kan være baade „sl" og „tl"; hører formodentlig sammen med vasa (jf. G. N. vasast). „Han valtla mæ di": han befatter sig med det, fusker med det. Eg veit ikkje kvat du vaslar med, ɔ: hvad du vil uleilige dig for.
vaslast, v. n. (ast), blive vaad eller fuld af Vand, afsondre Vædske, rinde; f. Ex. om Øinene. Tel. Ogsaa i Formen **vatlast**, Shl. Jæd. (Andre St. vatnast). S. Vasle.

Vasle, m. 1) vandagtig Vædske; ofte om ureen Vædske, Blodvand og deslige. Rbg. Tel. Hall. — 2) Løbestof, Osteløbe (= Kjæse). Smaal. Jf. Sv. vassla (= Mysa), D. Valle.
vaslen, adj. 1) vandagtig, blød (= vassen). Tel. — 2) flygtig, fuld af Fjas eller Indfald (af vasla). Sdm. og fl. (valtlen). Hedder ogsaa **vaslarsam** (valtlasam'e).
vaspa, v. n. (ar), vade, slaske, søle i Vand eller Væde. Sdm. — **Vasp,** m. En som vader meget; ogsaa en skjødesløs Person.
vassa, v. n. (ar), vade, gaae i Vand. Meget brugl. i de sydligste Egne (Rbg. Tel. Jæd. Shl. Hard.), hvor det ofte træder i Stedet for vada.
Vassarv, Vassaa o. s. v. see Vats.
vassen, adj. vandagtig, som har en vandig Smag; især om Frugter. (Fleert. vassne). Sdm. Trondh. Nordl. Jf. vesstjen og vessa.
Vassing, f. Vaden, s. vassa.
Vasula, f. Sladderhank. Sdm.
vasutt, adj. 1) forviklet, knudet; s. Vase. — 2) skjødesløs i at tale, fuld af Fjas og Vrøvl; s. vasa. Hedder ogsaa **vasen;** paa Sdm. „vasasam'e".
Vata, s. Vite.
vatla, s. vasla. **vatlast,** s. vaslast.
Vatn, n. 1) Vand, klar Vædske; i Særdeleshed: færskt Vand (Regnvand, Kildevand &c.) i Modsætning til Sjo. Nogle Steder paa Østl. **Vann,** ellers almindelig **Vattn** (Vatt'en). G. N. vatn; Sv. vatten; jf. Eng. water, Nt. Water. — 2) et Vand, en Indsø, stor Vandsamling inde i Landet. Tildeels med Fl. **Votn** (o'), B. Stift og flere; **Vøtn,** Hall. (Jf. Tjørn, Floe, Dam). — 3) Vand til en Vaskning eller Udblødning. D'er vaskat i tvau Votn: det er vasket to Gange (anden Gang i nyt Vand). Det var bløytt i try Votn: der blev to Gange skiftet Vand paa det. (B. Stift og flere). — Den gamle Dativform er bleven staaende i Gaardsnavnet Vatne. Et Genitiv Vats (Vass) bruges tildeels i Forbindelsen „koma til Vass" (ɔ: til Vandet), og denne Form er ogsaa den sædvanlige i Sammensætning som Vatsdrope, Vatsfløde o. s. v. (I G. N. skrevet vatz og vaz). — Af Talemaader mærkes: Bera Vatn i Aa: gjøre unødigt Arbeide, fylde paa hvor der er nok før. Fara som Vatn i eit Trog: være ustadig, eller meget let at paavirke. Taka seg Vatn yver Hovud (o'): paatage sig for meget. Halda Vatnet: holde sit Vand (ɔ: Urinen).
vatna, v. a. (ar), 1) vande, overgyde med Vand; ogsaa: udvande, udbløde. (Svensk vattna). — 2) føre til Vands, lade (Kreature) faae drikke (= brynna). G. N. vatna. — 3) v. n. opskyde Vand, om en iislagt Elv. Trondh.
vatnast, v. n. fyldes med Vand, f. Ex. om Øinene (s. vaslast).
Vatning, f. Vanding, Overgydning.
Vatning, m. Indbygger af et Sted eller Distrikt som hedder Vatne (Vatn).
Vatsarve, m. Fuglegræs, Alsine media. Mest alm. **Vassarv;** i Hard. **Arve;** ellers **Vasshavre,** Sogn; **Blautarv,** Ork. **Svinarv,** Indh.
Vatsaader, f. Vand-Aare i Jorden.
vatsbard, adj. udvandet, gjennemblødt af Regn, f. Ex. om Hø (vassbart). Helg.
vatsbera (e'), v. a. (-bar), overøse med Vand. B. Stift. Part. **vatsboren** (o').
Vatsbit (i'), n. et Anfald af Kvalme med Tilstrømning af Vand i Munden. Tel. I Ork. **Vassæling.** Andre St. Hugbit.
Vatsblemma, f. Vandblegne.
Vatsblom, m. s. Vatsrosa.
Vatsbløyta, f. Gjennemblødning i Vand, eller af Regn.
Vatsbol (oo), n. s. Vatsnøyte.
Vatsbotn, m. den inderste (eller øverste) Ende af en Indsø.
Vatsdrag, n. Vandstrøg, Flodløb; en Elv med dertil hørende Vande eller Søer fra øverst til nederst. Østl. (Vassdrag). Ogsaa kaldet **Vatsfar,** n. Buskr. og fl. I Tel. **Vatsferd** (Vassfær), f. og **Vatsføre,** n.
Vatsdrope (o'), m. Vanddraabe; ogsaa en liden Portion Vand. G. N. vazdropi.
vatsdrukken, adj. gjennemtrukken af Vand; f. Ex. om Træ. (vassdrukkjen).
Vatsdrykk, m. en Drik Vand.
Vatsende, f. Vatsos.
Vatsfall, n. Vandfald, med tilstrækkelig Høide, f. Ex. til at drive en Mølle.
Vatsfar, n. s. Vatsdrag.
vatsfaadd, adj. afbleget af Væde. Buskr.
Vatsferd, f. en Dragt Vand, el. to fulde Bøtter. B. Stift (Vassfær). I Trondh. Stift **Vatsforda** (Vassfore, Vassfool). Om en anden Betydning s. Vatsdrag.
Vatsfis (ii), m. en uheldig Fisker (= Gip, Steikjar). Tel. Hall.
Vatsfisk, m. Færskvandsfisk. — **Vatsfiske,** n. Fiskerie i Færskvand.
vatssljuga, v. n. (flyg, flaug), løbe i Vand, rinde (= vaslast); om Øinene. B. Stift. Nogle St. **vatsrenna.** I Hall. vasshegle.
Vatsflog (o'), n. Overstrømmelse af Vand, en pludselig Stigning i Elvene. Sfj.
Vatsfløde, m. Vandflod, Oversvømmelse. B. Stift. Jf. Flaum.
Vatsfoll, f. Vandfælde, Rottefælde over et Vandkar. Sdm. Trondh.
Vatsfonn, f. Skred, foraarsaget ved Opdæmning af Vand. Sdm.
vatsfri, adj. vandfri, tør; ogsaa: sikker for Oversvømmelse. Tel. og fl.
Vatsfugl, m. Vandfugl, Svømmefugl.
vatsfull, adj. vandfuld, vandig.
Vatsføre, n. Vandstrøg; s. Vatsdrag.
Vatsgaas, s. Vatsrosa.

Vatsgras, n. Vandgræs, Siv, m. m.
Vatsgraut, m. Vandgrød; varm Deig til Omslag paa Legemet. Trondh.
Vatsgror, m. Vandværter, Bundvæxt.
vatshegla, v. n. s. vatsfljuga.
Vats-is (ii), m. Iis paa Ferskvand.
Vatskall, m. et Slags Smaadyr (Larver) i Vandpytterne (= Sprett). Sdm. og fl.
Vatskalv, m. Vandbælg omkring en Kalv i Fosterleiet. B. Stift. Jf. Kalvehjelm.
Vatskav, n. Vandmasse. Hall.
Vatskista, f. en lukket Vand-Rende. Smaal.
vatskjent, adj. n. vaadt, sumpigt, fuldt af Vand; om et Landskab. Indh.
Vatskleve (e'), m. Rum hvori Kar blive vaskede. Gbr.
Vatskrek, n. Smaadyr i Vand.
vatslaus, adj. vandløs, som ikke har Vand. **Vatsløysa**, f. Vandmangel.
Vatslega (e'), f. Leie i Vand; det at Træ bliver længe liggende i Vandet. „Vass-legu", Hall.
Vatsmaal, n. Vandflade, Vandets Overflade. Østl. I B. Stift **Vatsskorpa**, f. og **Vatstrøm**, m. Jf. Sjomaal, Sjotrøm.
Vatsnøyte, n. Bæk eller Brønd hvoraf man henter Vand til Huusbrug, Trondh. Sdm. Paa Østl. tildeels **Vatsbol**, n.
Vatsos (oo), m. Sted hvor en Elv løber ud af en Indsø; Søens nederste Ende. Ogsaa kaldet **Vatsende**, m. (Det sidste er et sædvanligt Stedsnavn, som især i de vestlige Egne oftest betegner Vandets nederste Ende).
Vatspipa, f. en vis Fugl. Smaal.
vatsrenna, v. n. (-rann), s. vatsfljuga.
Vatsrop (oo), n. = Draugrop. Vald.
Vatsrosa, f. Vandlilie, Aakande (Nymphæa). Shl. Ellers kaldet **Vatssoleia**, Nhl., **Vatsblom**, Jæd. og fl. **Vatsgaas**, f. Sdm. Andre Steder Tjørneblom, Nykkjeblom og fl.
Vatssaa, m. Vandsaa, Vandballie. (Søndenfjelds). I Hall. **Vassaar**.
Vatssele (e'), m. Aag at bære Vand med. (Vassele). Gbr. Sdm. og fl. Ogsaa kaldet **Vatstre** (Vasstree), Ork. Nordl.
vatsskaa, adj. udsat for Oversvømmelse. Oftest vasskaatt (n.). Hall.
Vatsskin (i'), n. en vis Feil i Kornet, foraarsaget af langvarig Væde. Rbg. ogsaa paa Østl. (Vasskjin). Dunkelt.
vatsskodd, s. vaatskodd.
Vatsskolp, m. Kabbeleie. S. Skolp.
Vatssott (oo), f. Vatersot (G. N. vazsótt); mest om en Kvægsyge (Faaresygdom), hvorved der udvikler sig Vand i Kjødet. Ogsaa kaldet Vatssykja, f.
Vatsspretta, f. Vandloppe, Insekt som hopper paa Vandet. Sogn og fl.
Vatssykja, f. Vatssott.
vatstett (ee), adj. vandtæt.
Vatstre, s. Vatssele.
vatstrengd, adj. tør, som behøver Vanding. Hall. og fl. (vasstrøngd).
Vatstro, f. Vandkumme; s. Tro.
Vatstrøm, m. s. Vatsmaal.
Vatsvarg, m. = Vetteljos. Voss.
Vatsveg, m. 1) Vei til et „Vatsnøyte". 2) Vandvei. (Sjeldnere).
Vatsvelling, m. Suppe af Vand og Meel uden nogen Tilsætning.
Vatsvond (Vassvaand), m. Vandrotte, Vandmuus. Tel. og fl. Egentl. Vond som ofte opholder sig i Vandet (ikke nogen særegen Art); s. Vond.
Vatsæling, f. Vatsbit.
vatt (vandt op, heisede), s. vinda.
Vaue (Muskel), s. Vodve.
Vaul, m. Vadning; s. Vodul.
vaula, s. vodla. — **Vaur**, s. Veder, m.
Vav, n. 1) Svøb, Omvikling, tynde Strimler at omvikle noget med. Tel. (Til vevja, vavde). G. N. vaf. — 2) Forviklinger; forvirret Snak, Vrøvl. Hall. Jf. Vave.
vava, v. a. (ar), 1) svøbe, omvikle, tilsurre (= vevja, vevla). Tel. Hard. Ryf. — 2) vinde op, vikle sammen (til et Nøgle). Hard. „Vava upp eit Noa" (s. Noda). — 3) v. n. røre sammen, vaase, vrøvle. Hall. Jf. vasa.
vavd, part. omviklet; s. vevja.
Vave, m. Forvikling, Forvirring. Vera i Vave: være i Urede. Hall. G. N. vafi.
Vaving, f. Omvinding; s. vava.
vavla, v. n. (ar), lalle, tale utydeligt (som smaa Børn). Nordre Berg. Hedder paa nogle Steder **babla**. (Eng. babble).
vavra, v. n. (ar), svæve, være i Bevægelse, fare frem og tilbage. Østerd. G. N. vafra; jf. Eng. waver, T. wabern.
Vavre, m. en ustadig Person. Lister.
vavren, adj. ustadig, flygtig. Lister.
Vavring, f. svævende Bevægelse; ogsaa om Indfald eller Paafund. Østerd.
Vaa, f. 1) Tvivl, Uvished; ogsaa: Frygt, Ængstelse. Rbg. (Tildeels **Vo**). Det kann vera ei Vaa, um han kjem: det kan være uvist. — 2) Uheld, Skade. Tel. (Jf. Vaade). G. N. vá: noget uventet; ogsaa Ulykke. Jf. vaaen, vaaleg, Vaabøle, Vaabøn, vaahøv, vaalynd m. fl. Om et andet Vaa s. Vaad.
vaa, v. a. (r, dde), ængste, bekymre. Oftest: vaa seg, o: ængstes, grue for noget. Tel. (Vinje). Sammesteds ogsaa et andet Ord: **vaa-a** (-ar), v. n. skrige; hvoraf **Vaa**, m. et Skrig.
vaa, v. n. s. vaada og vada.
Vaabolk, s. Vaad,
Vaabøle, n. et uheldigt Opholdssted, et vanskeligt Sted at boe paa eller komme til. Romsd. Sdm. (Nordbal).
Vaabøn, f. et ondt Ønske, en Forbandelse (= Ubøn). Tel.

Vaad, f. 1) et Stykke af en Væv, en Dug som har Vævens hele Bredde (= Breidd, Dyft, Ryfte, Spol). Shl. (**Vaa**, og tildeels **Vo**). Vel egentl. Klædningsstykke, ligt G. N. vádir: Klæder; Ang. væd; Ght. wát. Heraf væda og Væde; jf. Vadmaal. — 2) Strimmel, smal Rude; saaledes om de Stykker hvoraf et Seil er sammensat (ellers kaldet Stav). Sdm. Ogsaa her i Formen **Vaa**, med Fl. **Væ'** (for Væder). Sv. våd. Ligesaa om de sammensatte Stykker i et Fiskevod. Sdm. — 3) Vod, Fiskevod (= Not). Hall. i Formen **Vaa**; nogle St. **Vø** (Vod?). Afvig. **Va** (Vad), n. Smaal. og flere. G. N. vád (jf. Sv. vada, f.). Paa Sdm. bruges kun **Vaabolk**, m. og **Vaanot** (oo), f. om den midterste Deel af et stort Fiskevod (andre St. kaldet Soknarbolk). Jf. vaada.

Vaad, m. Fiskesnor, Angelstrengen paa en Fiskestang. Hall. (Vaa). G. N. vadr (?). Jf. Vad, n.

vaada (?), v. n. trække et Fiskevod paa Land; egentl. optrække Voddets Bug eller dybeste Deel (= berma). Sdm. i Formen **vaa** (-r, dde). Hertil **Vaadstad** (Vaastad), m. en jævn og bekvem Grund til at optrække Vod paa. Oftere **Vaaplass**, eller „Vaaingsplass", m.

Vaade, m. Vaade, Fare, stor Nød. G. N. vádi. (Jf. Vaa). — Paa nogle St. siges ogsaa „Vaade" om en uheldig Person, En som ofte kommer i Fare. (B. Stift). Jf. Vaae.

vaadeleg, adj. farlig, vaadefuld.

Vaadeverk, n. Vaadeværk; ogsaa en farlig eller meget dristig Gjerning. Tel. og fl. (Vaaeværk).

Vaading, f. Optrækning af Vod; s. vaada.

Vaae, m. en uforsigtig Person, en Vovehals. Hall. Ellers: en Stakkel; s. Vaade.

vaaen, adj. uvis, vanskelig at træffe eller faae fat paa. Tel. Jf. Vaa.

Vaag, n. Vovespil, det at man vover noget (s. vaaga). B. Stift.

Vaag, f. 1, 1) Løftestang, Stok hvormed man løfter eller flytter noget tungt, f. Ex. en Steen. (S. vega). B. Stift, Nordl. Hall. og fl. G. N. vág. Jf. Handspik, Lunn, Brut. — 2) Vægt; især Skaalvægt, en stor Vægtskaal til tunge Varer. Leggja paa Vaagi: lægge i Vægten, i Vægtskaalen. B. Stift. G. N. vág, Sv. våg. — 3) en Vog, en Vægt af 72 Marker (el. 36 ℔). Her den sædvanlige Vægt for større Masser; især vest og nord i Landet, hvor Lispund og Skippund er kun lidet bekjendt. Jf. Vegt og Vætt. — 4) en vis Matrikulskyld, saaledes benævnt efter den gamle Landskyld paa en Vog Fisk. (Halvparten mod en Laup Smør). Nordre Berg. Trondh. Nordl. En Vaag deles ellers i 3 Pund (Bismerpund), hvert paa 24 Marker.

Vaag, f. 2, Vove, Bølge; ogsaa: Bølgegang efter en Storm. Østl. og Tel. (Jf. Vaara). Sv. våg; T. Woge, Eng. wave. — En anden Betydning i Heilevaag.

Vaag, m. 1, en smal Bugt i Strandbredden, en liden Vig. G. N. vágr. Hertil mange Stedsnavne: Vaagen, Vaagarne, Vaage (udtalt „Vaagje", egentl. Dativ). — **Vaagsbotn**, m. den inderste Deel af en Bugt. **Vaagsmynne**, n. Indløbet til Bugten. (Sjeldnere). Jf. Kil og Vik.

Vaag, m. 2, Voer, Svulst, Materie i Bylder og Saar. Temmelig alm. (Jf. Verk). G. N. vágr. Hertil **Vaagmoder** (-moer), f. Voerklump, Kjernen i en Byld. Berg. Stift, Nordl. og fl.

vaaga, v. a. og n. (ar), 1) vove, udsætte for Fare. (Sv. våga). Vaaga Livet. Vaaga seg: fordriste sig til noget. Ogsaa som v. n. have Mod til, f. Ex. Eg vaagar ikkje aa leggja ut. — 2) forsikre, indestaae for. Det skal eg vaaga. (Ofte ironisk, om noget som man ikke troer). Eg vaagar honom: ham tvivler jeg ikke paa. — 3) vædde, gjøre Væddemaal. Dei hadde vaagat um det. Eg skal vaaga um so mykjet som du vil.

vaagall, adj. vovelig, farlig. Mest i Neutr. (vaagalt). B. Stift.

Vaagan, f. Voven (= Vaagnad). Tel.

vaagande, adj. som man kan vove. Det var ikkje vaagande: det var altfor dristigt.

Vaagartunge, s. Vaagtunge.

vaagaa, s. vega. — **Vaagaa**, s. Veg.

Vaagbismar, m. Bismer (Stangvægt) hvorpaa man kan veie en fuld Vog (72 Mk.). Nogle St. Vaaga(r)bismar. Ogsaa kaldet **Vaagevegt**, f. — Det Punkt paa Vægtstangen, som betegner en Vog, hedder **Vaagskora** (o'), eller Vaaga(r)skora, f.

Vaagehals, m. Vovehals, dristig Karl.

vaageleg, adj. vovelig, farlig.

Vaagestykke, n. Vovestykke, Vovespil. Hedder ogsaa **Vaagespel**, n.

Vaaging, f. Vovespil; Væddemaal.

vaaglaus, adj. sikker, ikke farlig. — **vaaglaust**, adv. sikkert, uden at vove noget. Nogle St. „vaagalaust".

Vaagmat, m. Hvilepunkt under en Løftestang; en Steen eller Klods som lægges under Stangen for at holde imod, naar denne trykkes nedad. Temmelig alm. (Berg. Nordl. Østl.). I B. Stift oftere **Vaaga(r)mat**.

Vaagmor, s. Vaag, m. 2.

Vaagnad, m. voveligt Foretagende, det at man vover noget; ogsaa: Ansvar, Risiko, Forpligtelse til at indestaae for noget. Taka Vaagnaden paa seg: paatage sig Ansvaret. Hava heile Vaagnaden: have al Risiko. Berg. Stift og fl. Jf. Vaagan.

vaagsam, adj. 1) dristig, som vover meget. — 2) vovelig, forbunden med Fare. Nogle St. **vaaga(r)sam**. Ellers vaagall og vaageleg.

Vaagskaal, f. Vægtskaal.
Vaagskora (o'), f. s. Vaagbismar.
Vaagtunge, m. en Tyngde som er omtrent en Vog; Vægt som kan anslaaes til en Vog (72 Mk.). I B. Stift **Vaagatungje.** Ogsaa kaldet **Vaagtyngd**, f.
Vaagvær, m. Indbygger af et af de Steder som hedde Vaag (Vaagen, Vaage). Oftere **Vaagværing.**
vaahøv, adj. usikker, som lettelig slaar feil; f. Ex. om Fiskerie. D'er so vaahøvt. Sdm. Jf. vaaskøytt.
Vaak, m. 1, Barn; især Drengebarn, Smaadreng. Ork. Ndm. ogsaa i Østerd. (Tønsæt). Jf. Vækja.
Vaak, m. 2, et Slags Fugl, s. Snjovaak. Jf. Sv. vråk og musvåg (Buteo).
vaak, adj. svag, skrøbelig, daarlig. Sæt. Aaserall; i Siredal **vaag.** Sv. Dial. våk, våker; danske Dial. vaag. Jf. veik.
Vaaka, s. Voka. **Vaakaa**, s. Vak.
Vaakenhus, n. Forhuus ved Indgangen i en Kirke. B. Stift, Nordl. og fl. Sv. Dial. våkenhus. Skal egentlig være **Vaapenhus** (Vaapnhus). S. Vaapen.
Vaal, m. Stammer og Rødder af brændte Træer, Stub paa en afbrændt Mark. Buskr. Rom. Østerd. (S. Vaalfall). I Smaal. **Væle**, om en Trædynge som skal brændes. Svenske Dial. vål: fældede Træer; val: Stub, Rødder (Rietz 794). Til dette Ord hører vel Stedsnavnene Vaale og Vaaler (G. N. Válir, Válar). Om et sjeldnere, noget lignende Ord „Vaar" see Var.
vaala, v. n. (ar), vraale, skraale, støie meget. Hall. Nordl. og flere. Ogsaa: græde høit, tude, hyle. B. Stift. G. N. vála: jamre sig. Heraf **Vaaling**, f. (og **Vaal**, n.), Vraal, Skrig, Støi. Jf. væla.
vaaleg, adj. 1) farlig, slem. Indh. Ork. 2) ubesindig, forvoven. Ork. tildeels i Formen **vaaleien** (vaalegjen?) Falder nær sammen med vaadeleg. Jf. Vaa.
Vaalende, n. Sted eller Landskab som er uheldigt beliggende, udsat for visse Farer 2c. Tel. Jf. Vaabøle.
Vaalfall, n. et Lag af Træstub og Rødder (Vaal) til at afbrænde; den anden Brænding paa en „Brote". (Den første hedder Rissfall). Østerd.
vaalleggja, v. a. lægge „Vaalen" paa et Jordstykke i passende Orden til Afbrænding. Østerd. — Particip **vaallagd.**
vaalynd, adj. usikker, ustadig, upaalidelig. Tel. Mest i Neutr. (vaalyndt). Hedder tildeels ogsaa **vaalunda(d).** Jf. vaahøv, vaaskøytt.
Vaam, n. Dunkelhed, Taage (?). Tel.
vaam, adj. dunkel, uklar; om Synet. Tel. (Vinje).
vaama, v. n. (ar), tumle, gaae som i Taage el. i Blinde. Hard. Sogn. Jf. vima.
Vaamb, s. Vomb.
vaamen, adj. lidt suurnet eller dovnet, ikke ganske fersk; f. Ex. om Fisk. Nordl. (Lof.). Jf. vimmer og vimlen. (Isl. váma, f. Kvalme). Noget lignende er: ul, kasen, legnad og fl.
Vaand, s. Vond. **Vaandel**, s. Vondul.
Vaangse, s. Vangsne.
Vaaning, f. Redskaber, Værktøi; ogsaa ellers om Tøi eller Gods. Hadeland. (Dunkelt). I svenske Dial. vånor og von, om Fiskeredskab. (See Von). Noget fjernere er Veidn og Vædning.
Vaanot (Vaadnot), s. Vaad.
Vaapen (el. Vaapn), n. Vaaben, Værge; ogsaa Vaabenmærke. (Lidet brugl.). G. N. vápn. Om en afvig. Form Vokn eller Vaakn s. Gardsvaapn og Vaakenhus. — **vaapenfør**, adj. vaabenfør. **Vaapenkvild**, f. Vaabenhvile. **vaapenlaus**, adj. vaabenløs. **Vaapenløysa**, f. Vaabenmangel.
vaapna, v. a. (ar), væbne, bevæbne. — **Vaapning**, f. Bevæbning.
Vaar, m. (n.), Vaar, Overgangen fra Vinter til Sommer. Kjønnet mest almindelig Maskul., kun i de sydligste Egne (Tel. og fl.) Neutrum. G. N. vár, n. I visse Forbindelser kan Vaar ogsaa betegne den senere Deel af Vinteren (jf. Vaarsida); saaledes i Vaarfiskja, Vaarsild, Vaartorsk. Ellers nærmest om den Tid, da Græs og Løv begynder at voxe; saaledes: ein sein Vaar; ein tidleg Vaar 2c. — I Vaar: i denne Vaar; sidstledne Vaar. (I Vaar som kjem: i tilstundende Vaar). I Fjor Vaar: i forrige Vaar. I fyrre Vaar: næst forrige Vaar. Til Vaars: til Vaaren, til næste Vaar.
Vaar, m. (2), en Dynge; s. Var.
vaar, adj. (pron.), vor, os tilhørende eller vedkommende. G. N. vár(r); Sv. vår. Vaart Folk, el. Folket vaart: vor Slægt, min Familie 2c. Han Olav vaar: Olav i vor Familie (altsaa: min Dreng, Søn eller Broder O.). Ho Sigrid vaar: vor Pige (el. Slægtning) Sigrid. Vaar Fru, s. Vaarfrumessa. Vaar Herre: Gud, Herren. (I denne Forbind. lyder „vaar" ofte som „vor" med aabent o). Fader=vaar: Herrens Bøn (Pater noster). Brugt som Subst. (Neutrum), f. Ex. Lesa Fadervaaret sitt. — En afvigende Form er: **vonn** (o'), Nhl. Ork. Østerd. (G. N. várn, accus. i Maskul.). En Dativform „vaaraa" bruges i Nordre Berg. baade for vaaro og vaarom, f. Ex. „mæ Folkja vaaraa" (ɔ: med vort Folk); „i Bygdaa vaaraa" (i vore Egne). I de sydligste Distrikter ombyttes Ordet ofte med okkar (okka, okkons).
vaarast, v. n. (ast), blive Vaar, tegne sig til Vaar eller til en Ende paa Vinteren. G. N. vára.
vaaraa, s. vara og vera.
Vaarbeite, n. Græsning om Vaaren; de

Marker hvorpaa Kreaturene græsse først. — Nogle Steder siges ogsaa **vaarbeita**, v. n. (er, te), lade Kreaturene græsse først (nemlig paa visse Marker); f. Ex. Dei vaarbeitte paa Slaattemarki.

Vaarblom, m. Vaarblomster.

Vaarbløyta, f. Jordens Opbløduing om Vaaren af den smeltende Iis og Snee.

vaarbraad, adj. snar til at groe om Vaaren. Nordl. s. vaarfengd.

vaarbœr, adj. (om en Ko), som har kalvet (eller skal kalve) om Vaaren. Temmelig alm. Koen kaldes i dette Tilfælde: **Vaarbœra**, f. Nhl. og fl.

Vaardag, m. en Dag om Vaaren; ofte ogsaa om selve Aarstiden; f. Ex. naar Vaardagen kjem, ɔ: naar Vaaren kommer.

[**vaardera** (ee), v. a. vurdere, taxere. (Et forfusket Ord). I Hall. **vaardela** (ee). Jf. Sv. värdera; Holl. waarderen.

vaarfengd, adj. som faar tidlig Vaar; om en Gaard eller Bygd, som ligger heldigt mod Solen, saa at Jorden bliver tidlig optøet og grøn. Valders. Ofte i Neutr. f. Ex. der er vaarfengt. I lignende Betydning siges: **vaarfim** (-fimt), i Sogn; **vaargrødd** (-grødt), Hall.; **vaarkjømd** (-kjømt), Guldalen; **vaarbraad** (-braadt), Helg.; **vaarskjot** (-skjott), Tel.

vaarfim (i'), adj. s. vaarfengd.

Vaarfiskja, f. Fisketiden og Fiskeriet om Vaaren, eller i den sidste Deel af Vinteren. Nordenfjelds især om Torskefiskeriet, som sædvanlig begynder i Februar Maaned. Mere alm. **Vaarfiskje**, n.

Vaarfjos, n. Sommerstald, Fæhuus ved Veien til Udmarkerne. I Nordre Berg. **Vaarfjøs**, m. Ogsaa kaldet **Vaarflor**, m. Sfj.

Vaarflaum, m. Vandflod eller Stigning i Elvene af Sneens Smeltning om Vaaren.

Vaarflor, m. s. Vaarfjos.

Vaarfru-messa, f. den 25de Marts (= Mariemessa). Nordl. Afvig. **Vorfermøss**, Shl., **Voffermyss** (y'), Sogn. Mere afvig. **Vorsmyss**, Helg. Sdm. **Varsemyss**, Nhl. — Vaar Fru (= Eng. Our Lady, Fr. Notre Dame) er den gamle Benævnelse for Jomfru Maria.

Vaarfugl, m. Fugl som kommer eller viser sig om Vaaren; Trækfugl.

Vaargidn (gj), f. = Saagidn. Hard.

Vaargjæla, f. Fregner el. solbrændt Farve paa Huden. Sfj. Sdm. Ndm. (Dunkelt). Jf. Vaarhæsa. — **vaargjælutt** (-ett'e), adj. fregnet, solbrændt.

Vaargror, m. Græs som spirer tidlig.

vaargrødd, adj. tidlig groende, el. tidlig grøn (s. vaarfengd). Hall.

Vaarhage (gj), m. Græsgang for den første Sommertid. Jf. Vaarbeite.

Vaarhik (i'), m. s. Vaarknipa.

Vaarhæsa, f. 1) Tørke som indtræffer om Vaaren (s. Hæsa). Sfj. Ogsaa om en vis Egenskab ved Træ eller Træværk, at det paa denne Aarstid ikke rigtig vil glide el. blive glat. Hard. — 2) Fregner, Pletter i Huden. Sogn.

vaarkjømd (-kjømt), s. vaarfengd.

Vaarknipa, f. Fodermangel, foraarsaget ved en langvarig Vinter. (Jf. Bunaud). Ogsaa kaldet **Vaarnaud**, el. **Vaarsnaud**, f., **Vaarneggja**, f. Sfj., **Vaarhiken** (i'), Buskr. Jf. Vaarnekk.

Vaarkunn, f. Medlidenhed, Deeltagelse, Opmuntring. Tel. (Mo), sjelden. G. N. várkunn: Grund til Overbærelse.

vaarkunna, v. a. (ar), have Medlidenhed med, ynkes over, beklage; ogsaa: trøste, opmuntre. Tel. Afvig. **vaarkynna** (-er, te), Hard. Ryf. „D'æ ikkje noke te vaarkjynna han fyre": det er ikke noget at beklage ham for; det er noget som han faar finde sig i. G. N. várkunna, ogsaa várkynna: overbære med, undskylde ꝛc. Noget dunkelt. Af Egilsson forklaret som varkunna: oversee (ignoscere), ligt miskunna.

Vaarlag, n. vaarligt Udseende; Jordens Beskaffenhed om Vaaren.

vaarleg, adj. vaarlig, som betegner eller passer til Vaaren; f. Ex. om Veiret. Afvig. **vaaraleg**, Nhl.

vaarliden (i'), adj. om Tiden, da det lider langt ud paa Vaaren. Mest i Neutr. for Ex. Det var for langt vaarlidet. (vaarlide, vaarlie, -lee).

Vaarlit (i'), m. vaarlig Farve; Jordens Udseende om Vaaren.

Vaarmaane, m. Vaarmaaned (s. Maane). Mest i Fleertal.

Vaarneggja, f. s. Vaarknipa.

Vaarnekk, m. Magerhed, Tab af Huld formedelst knap Fodring om Vaaren. Tel., ogsaa kaldet **Vaarnukk**. Egentl. Standsning eller Tilbagesætning; s. nekkja.

vaarnœm, adj. sygelig paa Grund af Veirskiftet om Vaaren. Hall. Num. Ogsaa d. s. som vaarfengd. (Sjeldnere).

Vaaronn (o'), f. Vaararbeide paa Agrene; Pløining, m. m. (= Vaarvinna). G. N. várönn.

Vaarpart, m. s. Vaartid.

Vaarsbolk, m. Vaar, Foraar; ogsaa om en vis Deel af Vaaren; f. Ex. ein god Vaarsbolk: en Tid med godt Vaarveir. B. Stift.

Vaarsida, f. Vaar, Foraar; ogsaa den første Halvdeel af Aaret (modsat Haustsida). Østl.

Vaarsild, f. stor Sild, som nærmer sig til Landet om Vinteren, el. henimod Vaaren.

vaarskjot, adj. s. vaarfengd.

Vaarskrake (kj), m. Kreatur som er udmagret af Fodermangel. B. Stift, Nordl. Ogsaa kaldet **Vaarsrak**, n. Sdm. og fl.

Vaarsnaud, f. s. Vaarknipa. — Et andet Ord er „Vaarnaue", m. Smuds el. Ureen-

ligheð i Haarene paa Kreature, som have staaet længe inde. Hall.

Vaarsprett, m. det første opspirende Græs om Vaaren. Paa Sdm. ogsaa **Vaarsprote** (o'), m. (Sjelden).

Vaarsrak, f. Vaarskrake.

Vaarsrid, f. Kulde eller Sneefald seent paa Vaaren (= Urid, Urykk).

Vaarsløyt, m. = Vaarslaum. Tel.

Vaarsæter, f. Sæter nær ved Gaarden (= Heimsæter). Nogle St. **Vaarstøl**, m.

Vaartal, n. s. Vaartid.

Vaartid, f. Vaarens Tid, Foraaret. Hedder ogsaa **Vaarstid**, og ellers **Vaarparten**, B. Stift; **Vaartalet**, Trondh., **Vaarsida**, Østl.

vaartidd, adj. omtrent som vaarbær; om Køer.

Vaartorsk (-toſk), m. = Skreidtorsk.

vaarvarna, v. a. (ar), frede Engene om Vaaren ved at holde Kreaturene udenfor dem. Tel. (vaarvanne), s. varna. Particip **vaarvarnad** (-vanna'). Nogle Steder **vaarvard** (-vart): fredet for Græsning. (Af verja). Num. Tinn.

Vaarveder (-veer), n. Vaarveir.

Vaarverk, n. Vaararbeide.

Vaarvinna, f. Pløining, Arbeidet paa Agrene om Vaaren. Temmelig alm. (s. Vinna), dog er „Vaaronn“ tildeels mere brugeligt. G. N. várvinna. — **Vaarvinnebunad**, m. Redskaber for Pløining og Udsæd; Plov, Harv, Hakker &c. I Ryf. **Vaarvinnevelde**, n. — **Vaarvinnefolk**, n. Arbeidsfolk til Pløiningen.

vaarvinna, v. n. (ar), arbeide med Pløiningen, tage Deel i Vaararbeidet (især om leiede Folk). Han er der og vaarvinnar med deim. Nogle Steder med stærk Bøining: vaarvinn, -vann, -vunnet. Tel. Nedenæs.

Vaarvæta, f. Jordens Fugtighed om Vaaren af smeltet Iis og Snee.

Vaas, n. Strabads, besværlig Færdsel; især paa Søen eller i Væde og Uveir. Nordl. Trondh. Sdm. Sfj. (meget brugl.). G. N. vás.

vaasa, v. n. (ar), strabadsere, færdes ude i Væde eller Uveir; f. Ex. med Fiskerie. Sfj. Sdm. Nordl. — Ogsaa v. a. erhverve noget med Møie; f. Ex. Dei hava vaasat heim nokon Fisk.

vaasa, v. a. (ar), ynke, beklage. Hard. „Han æ 'kje te vaasa“: han er ikke at beklage.

Vaasa (?), Sorg, Smerte. Hard. i Forbindelsen „rinda Vaasa“, s. rinda.

vaasall, adj. besværlig, forbunden med Strabadser. Det vardt vaasalt. Sdm.

Vaasar, m. en dygtig, stræbsom Karl, En som ikke skyer Strabadser. Sdm.

vaasaa, s. vasa. **Vaasaa**, s. Vase.

Vaasbud, f. en møisom Udfart eller Reise, et Ophold ude i Uveir; ogsaa en Gjennemblødning. Sdm. (Borgund). Nogle St. Vaasbu, n. G. N. vásbúd.

vaashard, adj. meget møisom, f. Ex. om en Reise. Det vardt vaashardt.

Vaasing, f. Strabadser.

Vaasklæde, n. Reiseklæder, Uveirsklæder. Sdm. og fl. G. N. vásklædi. Saaledes ogsaa **Vaaskufta**, f. og **Vaasplagg**, n.

Vaaskøyte (kj), n. Uvished, noget usikkert, ustadigt. Lidet brugl.

vaaskøytt (kj), adj. usikker, som let slaar feil. „D'æ so vaaskjøytt mæ di“: det er saa lidet at stole paa. Nordre Berg. G. N. váskeytr. Jf. Vaa og vaahøv.

Vaasnakk, n. dristig Snak, formastelig Tale. Nedenæs (Gjerrestad). Nyere Ord for Vaarøda, Vaatal eller deslige. Jf. Vaabøn.

vaast, adj. (?), uvist, usikkert. Nhl. „D'æ vaast, um da vert'e“: det er uvist om der bliver noget af det. „Da kann vera vaast, um han faar da“, o. s. v. Paa Sdm. siges i samme Betydning „dæ veist“; i Trondh. og Nordl. „dæ velst“; s. veljast.

vaastrøytt, adj. træt af Strabadser.

vaat, adj. 1) vaad, vædet, overgydt af Vædske. G. N. vátr. Jf. væta. Ogsaa: gjennemblødt (= vaatklædd). — 2) bestaaende af Vædske, flydende. Vaate Varor. Han fekk korkje vaatt elder turt, o: hverken Drikke eller Mad. — 3) fugtig, fuld af Væde; især om Luften (Veiret). Jf. vaatleg, vaatsam.

vaataa, s. vita. — **Vaataa**, s. Vite.

Vaat-aar, n. et Aar med megen Væde, en regnfuld Sommer.

Vaatbolk, m. en Tid med megen Væde.

Vaater, n. en Stakkel; s. vaatra.

vaatfengd, adj. fugtig, blød; f. Ex. om Jorden. Trondh. (vaatfængt).

Vaathumbakke, m. Nordenvind med Regn og Taage. Nordl. s. Humbakke.

Vaatkjøla, f. fugtig Kjølighed. Hedder ogsaa **Vaatkjølsna**, f. Hall.

vaatklædd, adj. vaadklædt, som gaar i vaade Klæder.

vaatleg, adj. noget vaad, fugtig; ogsaa regnfuld. Jæd. og fl.

Vaatleike, m. Vaadhed, Fugtighed.

Vaatlende, n. fugtige eller sumpige Marker. G. N. vátlendi.

vaatlendt, adj. fugtig, sumpig; om Marker. Temmelig alm. Sjeldnere i Formen **vaatlend**, f. Ex. ein vaatlend Aaker. (Sdm.).

Vaatmyr, f. Sump, Flade med meget Vand i Jorden.

vaatna, v. n. (ar), vædes, blive vaad eller fugtig. Alm.

vaatra, v. n. (ar), færdes i Væde eller Uveir, strabadsere, lide ondt. Sdm. Gbr. Hertil **Vaater** (Vaatr), n. En som lider ondt af Strabadser; oftest om en svagelig Person, en Stakkel. Jf. Slaater, Taaver.

Vaatrake, m. Fugtighed; s. Rake.

Vaatrøyk, m. fugtig Damp, Uddunstning af fugtige Ting, f. Ex. af vaade Klæder. B. Stift.
vaatsam, adj. fugtig, jævnlig vaad; især om Veiret, naar der falder jævnlig Regn. Det vardt vaatsamt. Berg. Trondh.
Vaatsig (i'), n. Fugtighed i Jorden fra en Vandaare eller Kilde. Tel. og fl.
vaatskodd (oo), adj. vaadskoet, vaad paa Fødderne. I Smaal. **vasskodd**.
Vaatsumar (u'), m. en regnfuld Sommer.
Vaatt, n. en Smule Vædske, en Taar, Draabe. Eit litet Vaatt: en liden Taar. Kvart eit Vaatt: hver eneste Draabe. Saaledes: eit Ølvaatt, Mjølkevaatt og fl. B. Stift. Jf. Dogg, Drope, Skvett.
vaatta, v. a. (ar), 1) agte, skjøtte om, tage Hensyn til. Hard. Tel. Nordl. Dei vaatta det ikkje stort. Han vaattar ikkje kvat det kostar. Vaatta burt: forskyde, forsmaae, agte for intet. Tel. (Tinn). — 2) v. n. forslaae, have noget at betyde. Siredal. „Dæ vaattar ikkje stort": det forslaar lidet, har liden Betydning. Ogsaa i Stjordalen med Bemærkelsen: gjælde noget, være værd, koste. — Jf. G. N. vátta: vidne, bekræfte, bestyrke.
vaattande, adj. værd at agte paa.
[**vaattera**, v. a. agte, ansee; vurdere. Hall. See vaatta.
Vaatvara, f. flydende Vare.
Vaatveder (-veer), n. fugtigt Veir, Regn, Bløde. Modsat Turrveder.
vaatøygd, adj. vaadøiet, vaad i Øinene som af Graad.
vaavaa, f. veva.
Vaaverk, n. farligt Foretagende. (Falder nær sammen med Vaadeverk).
vaaverken (kj), adj. dumdristig, tilbøielig til farlige Foretagender. Ndm.
Ve (n.), i Personsnavne som Vebjørn, Vebrand, Vemund (tildeels som „Vi": Vihjelm, Viulv), maa henføres til G. N. vé, n. o: helligt Sted, Helligdom (Ang. vih, el. vig), beslægtet med vigja. Ordet findes vistnok ogsaa i mange Stedsnavne, som Vesæt, Vestad, Veøy, men er ofte vanskeligt at adskille fra „Vid" (o: Skov), som ogsaa mangesteds udtales som „Ve". — I en gammel Vise (Landst. 346, 347) nævnes „noko vesolt ve", som maaskee kan betyde: et usselt Væsen; dog er det uvist, om dette „Ve" skal være et Substantiv.
Ve, f. Ildsted, eller egentl. Grunden af Ildstedet, hvori Gløderne samles. Ndm. (Paa Sdm. kaldet Væd).
Ve, m. see Vid. — **ve**, adv. s. ved.
Vebær, s. Vinbær.
ved, præp. og adv. 1) ved, nærved, hos, i Nærheden af. (Oftest med Akkus.). Inn ved Veggen; ved Bordet; ut ved Sjoen; fram ved Elvi o. s. v. Ordet ombyttes gjerne med „med" og er tildeels lidet brugeligt, saaledes temmelig sjelden i de sydvestlige Distrikter. Det lyder mest alm. som „ve"; i Nfj. og Sdm. som **vid** (i') og **ved** (ee). G. N. vid (vidr). — 2) inde paa (et vist Punkt), nær ved (en Tid eller et Tilfælde). Ved dei Tider; ved Sumarmaal 2c. Det laag ved Soden (o'): det var nær ved at syde op. (Sdm.). Det var ved di, at han skulde dottet: det var paa Nippet, at han skulde falde. (Her altsaa med Dativ). Ogsaa: i Færd med, i Begreb med. Han er ved og skal snu, o: i Færd med at vende om. (Gbr.). Jf. aat. — 3) i Berørelse med; i Omgang med. Dei var gode ved honom (o: imod ham). Ho var ill ved honom. Eg skal tala ved honom; segja det ved honom (o: til ham). Søndre Trondh. Gbr. (Andre Steder „med honom"). D'er vondt aa faast ved, eller eigast ved. Eg kann ikkje gjera ved det (o: afhjælpe det, eller rette paa det). — 4) i Forbindelse med, i Tilslutning til; med Hensyn til. (Sædvanlig med Dativ). Ganga ved (vedgaae, tilstaae). Taka ved (vedtage). Kjennast ved nokot; standa ved sine Ord. Jf. vera ved seg: være ved fuld Sands; ogsaa: være vederheftig. Hall. Det ligg ikkje ved: det behøves ikke. Sdm. Det kjem ikkje oss ved. Koma sinom ved: komme i Selskab med sine egne, sine Bekjendte. (Sdm. „kome sinaa vid"). Det kjem vel ved: det kommer til Nytte, til god Hjelp. — 5) i Anledning af, paa Grund af. Blygjast ved nokot; skjemmast, harmast v. (Lidet brugl.). Verda illa ved (eller illt ved): blive ilde til Mode ved noget. Han vardt ved: han kom i Bevægelse, blev opskræmt. (Sdm. og fl.). — Ellers ogsaa i flere Talemaader, som ikke just høre til denne Betydning; saasom: trenga myket ved seg: behøve meget, være graadig. Det kann inkje berast ved: det kan aldrig strække til. (Sdm.). Vera ved, s. vera. D'er litet ved det (eller ved di): det er lidet bevendt med det. (Jf. um). D'er myket ved det (di): det er noget stort, noget usædvanligt.
Vedburd (u'), m. Bevægelse; et vist Greb med Haanden. Sdm. (sjelden).
Vedd, n. 1) Pant, Forsikring. Han sette Garden i Vedd fyre Pengarne. Shl. og fl. G. N. ved. (Ang. ved, Goth. vadi). — 2) et Væddemaal. Mere alm. En anden Form er **Vad** (Va), f. Ex. „slaa Va": vædde om noget. Nordl. (Andre St. slaa Vedd). Sv. vad. Jf. Veddset.
vedda, v. n. (ar), vædde, gjøre Væddemaal (= vaaga, setja upp). Afvig. fra G. N. vedja. En sjeldnere Form er **va** (vada?), Helg.
Vedde, s. Veder, m.
Veddemaal, n. Væddemaal.
Veddset, n. Væddemaal (= Vedd). Afvig. **Vadset** (Vasett), Nordl. — **veddsetja**, v. a. vædde om, eller tilbyde i Væddemaal. Utydelig udtalt: **vesset'**, Indh. Afvig.

vasett' (for vadsetja), Nordl. (Sv. sätta i vad).

Veder (e'), n. 1) Veir, Tilstand i Luften. Sædvanlig forkortet til **Ver** (Veer), eller **Vær** (det sidste søndenfjelds); nogle St. **Væ**, Tel., og **Veir**, Sæt. Sdm. I bestemt Form: Vedret, „Ver'e" (ee), ꝛc. I Sammensætn. tildeels **Vede** (e'), Nfj. Sdm. G. N. vedr; Sv. väder; jf. Nt. Weder, Eng. weather, T. Wetter. — 2) Luft, høiere Luftlag; ogsaa Vind. Sjeldnere, saasom i Forbindelsen: upp i Vedret (Vær'e): i Veiret. Stiga til Veders (Værs). Søndenfjelds. Jf. Vederboge, Vederljos, Vederstrupe. — 3) Lugt, Veir af noget som er i Nærheden; f. Ex. Hunden hadde Vedret av ein Bjørn. (Jf. Tev, Tekk, Snev). Lignende Overgang som i Ordene Vind og Luft.

Veder (e'), m. Væder, Handyr af Faareslægten (= Bekre, Bekar). Mest alm. forkortet **Ver** (Veer); ellers: **Vedde**, Gbr. **Veir**, Sdm. og **Vaur** (for Vedur), Nhl. G. N. vedr; Sv. vädur, Eng. wether, T. Widder. Fleertal tildeels **Vedrer**, i B. Stift „Vere" (ee); ellers regelret **Vedrar** (Verar). — Hertil **Vederhorn**, n. Væderhorn. (Nogle Steder **Verahonn**, for Vedrarhorn). **Vederlamb**, n. Væderlam. (Paa Sdm. Vedelamb, e'). **Vederskinn**, n. Væderskind. (Mest alm. Veerskinn). — Uegentlig bruges „Veer" ogsaa om en tvær og selvraadig Person.

veder (ee), en anden Form af ved (præp.) med Betydningen: imod (G. N. vidr), forekommer i nogle faa Sammensætninger, som dog ere lidet brugelige, saasom: **vederfara**, v. a. paakomme (vederfares); **vederleggja**, v. a. gjengjælde, og **Vederlag**, n. Gjengjæld. Jf. Vederkast og Vedermot.

Vederaatta, f. Veirlig, Veirets Beskaffenhed. „Veeraatta", B. Stift, Jæd. Tel. Hall. G. N. vedrátta. – Paa Ndm. forekommer ogsaa et dunklere Ord „Veeraa", f. ɔ: Luft, især usund Luft, Kvalme, Stank.

vederbiten (i'), adj. veirbidt, barket i Ansigtet af langvarigt Ophold i fri Luft. Nordl. (veerbitten). Hedder ogsaa **vederbarkad** (værbarka), Østl., **vedersliten** (vær-), Gbr., **vederteken** (værtekjen), Hall. og fl.

Vederbloka (o'), f. Flaggermuus. Tel. Sæt. (Væbloku). Ogsaa om et uroligt, ustadigt Menneske.

Vederboge (o'), m. Regnbue. Sogn, Ndm. (Veerbogje), Vald. Tel. (Væbogje). Jf. Regnboge.

Vederbok (oo), f. en Benævnelse paa Almanakken. Tel. og fl. (Værbok).

Vederbolk, m. en Tid med et vist Slags Veir; f. Ex. „ein go Veerbolk": en Tid med godt Veir. (B. Stift). Ogsaa i Formen „Veersbølk" (Godveersbolk og flere).

Vederbrag, n. Nordlys. Indh. Vald. (Værbrag). S. Brag.

Vederbrand, m. en svævende Ildkugle i Luften. Sdm. (Veirbrand). Sjelden.

Vederbraut, f. Mælkeveien (= Vetterbraut). Nhl. (Veerbraut).

Vederbraa, f. Veirlig, en vis Tilstand i Luften. Helg. (Veerbraa).

Vederbrest, m. et Knald i Luften (af ubekjendt Aarsag); anseet som et Veirmærke. „Vedebrest" (e'), Sdm.

Vederbrigde, n. Forandring i Veiret. I Sfj. **Vebrigde**. I Sæt. **Værsbrigd**, f. om visse Fornemmelser i Legemet, foraarsagede af Veirskifte.

Vederbrot (o'), n. Nedbrydning el. Skade af Storm og Uveir. Trondh. (Veerbrot).

Vederbyte, n. Veirskifte.

Vederdune (u'), m. Lyd i Luften som af en fjern Torden. Sfj. (Veerdun).

Veder-el, n. Vindstød, Byge. Valders. (Væreel).

vederfast, adj. veirfast, forhindret fra at reise ved Modvind eller Uveir. (veerfast ꝛc.). G. N. vedrfastr.

Vedergard, m. Ring omkring Solen eller Maanen. B. Stift. (Veergar).

Vedergeit, f. Horsegjøg (= Humregauk). Sdm. (Vedegjeit).

Vederglas, n. Veirglas, Barometer.

vederhard, adj. veirhaard, udsat for haardt Veir; om en Søvei, en Gaard osv. Mest i Neutr. Der er vederhardt. (veerhart).

Vederhauk, m. Taarnfalk, see Vindhauk. Gbr. (Værhauk). Ogsaa kaldet **Værleik**, Hall., **Værhellar** (Vederhaldar?), Gbr., **Værstiller**, Smaal. og **Væstarr**, Tel.

Vederhaar, n. Katteskjæg, Mulebørster (= Veidebuster). Trondh. (Veerhaar). Nærmest til Verbet vedra. Jf. Vederkorn og Veidehaar.

Vederhaatt, m. en vis Beskaffenhed i Veiret (= Vederlag, Vederslag). Trondh.

Vederhol (o'), n. Lufthul.

Vederhovud (o'), n. 1) et Stykke af en Regnbue, s. Vederstuv. Nordl. — 2) Veirsol, Bisol. Sfj. (Vehau).

Vederil (?), m. Veirstreg. Tel. (Vinje). „Han veit ikkje Værilen": han veed hverken Nord eller Syd.

Vederkast, n. en pludselig paakommen Sygdom. Helg. (Tydelig udtalt). Vel nærmest til Partikelen veder (ee).

Vederkorn (o'), n. Lugteredskab, Næse; ogsaa om Mulebørster (Vederhaar). „Hava godt Værkonn": have skarp Lugtesands. Tel. Buskr. og fl. I Hall. „Værkødn". Sv. väderkorn.

Vederkurr, s. Vidkurr.

Vederkvild, f. Stilhed efter en Storm, det at Uveiret for en Tid ophører. Paa Sdm. **Vedekvild** (e').

Vederlag (e'), n. Veirets Beskaffenhed paa en vis Tid eller i visse Egne. (Veerlag). Om et lignende Ord see veder (ee).
Vederlamb, s. Veder, m.
vederleg, adj. beleilig med Hensyn til Veiret; om Tiden. Hall. (værleg).
Vederleik, m. 1, Lyn, Lynild. Tel. (Vinje) i Formen **Veleik**; paa Jæd. **Veleig**, som formodentlig betegner „Veirleg" (jf. Vederljos). I Vinje forekommer ogsaa Verbet „veleike", ɔ: lyne.
Vederleik, m. 2, see Vederhauk.
Vederljos, n. 1) Lynild. Paa Sdm. **Vedeljøs** (e'); i Tel. **Væljos**, mindre brugl. — 2) Nordlys; s. Vederlyse.
Vederlyse, n. Nordlys, en flammende Lysning paa den nordlige Himmel. Mest alm. i de vestlige og nordlige Egne: **Veerlyse.** Ellers: **Veerløs** og **Veerjøs** (for Vederljos), Trondh., **Værjøske** (for Vederljoske), Østl. Ogsaa kaldet Vindlyse eller blot Lyse; nogle Steder Brag, Vederbrag, Vindbragd.
Vederlæta, f. Støi, Skraal; megen Snak og Larm. Sdm. i Formen **Vedelæte** (e').
Vedermaal (?), n. Gjenlyd, Echo. Tel. og fl. St. i Formen **Værmaal**; nogle St. **Værmaala**, f. Synes opfattet som „Luftrøst" og saaledes adskilt fra Dvergmaal.
Vedermerke (kj), n. Veirmærke.
Vedermot (ee), n. et uheldigt Tilfælde, Hindring, Modgang. Sdm. (sjelden), ogsaa i Nordl. Jf. Vederkast.
Vedersbrigd, s. Vederbrigde.
vederskaatt, adj. n. udsat for haardt Veir; om et Sted. Tel. (værskaatt).
Vederskifte, n. Forandring i Veiret. Paa Sdm. **Vedeskifte** (e'); andre St. **Veerskifte** o. s. v. Sv. väderskifte.
Vederskjelte, m. Skjælven af en hastig Forskjølelse; ogsaa: Bevægelse, Rystelse, Skræk. Sogn, Sfj. i Formen „Veskjelte" (maaskee Vedskjelte).
Vederslag, n. Veirlig, et vist Slags Veir. (Veerslag).
vedersliten (i'), adj. 1) slidt eller svækket af Vind og Veir; om Bygninger. Indh. og fl. (veersleten). — 2) veirbidt, veirbrændt paa Huden. Gbr.
Vederstarr (Væstarr), s. Vederhauk.
vedersterk, adj. veirhaard (s. vederhard). Tel. (værstærk).
Vederstiller, s. Vederhauk.
Vederstod (oo), f. see Vederstøde.
Vederstova (o'), f. Luften, Himmelen. Hadeland i Formen „Værstugu". I B. Stift „Storestova", f. Ex. i den Talemaade: No er Storestova uppskurad: nu er da Himmelen bleven rigtig klar.
Vederstrupe, m. Luftrøret i Halsen. Ork. (Veer-). Sv. väderstrupe.
Vederstuv, m. Regnbue hvoraf kun en liden Deel er synlig. Senjen (Veerstuv). Ellers kaldet „Veerhau" (Vederhovud) og Elhovud. Sv. Dial. värstabbe.
Vederstøde, n. Veirlig, Veirets Beskaffenhed. Tel. (Værstøe). Noget lignende er „Veersto" (Vederstod), f. for Ex. „ei go' Veersto", ɔ: et stadigt, godt Veir. Trondh. (Opdal).
vederteken, adj. veirbidt; s. vederbiten.
Veder-ur, m. Veirsol; s. Ur.
vedervand, adj. 1) kræsen med Hensyn til Veiret, forsigtig, bange for Uveir. (Sædvanlig veervand). G. N. vedrvandr. — 2) om Vei eller Sø, som kun kan befares i gunstigt Veir. „Der æ veervandt". Nordl.
vedervis (ii), adj. klog til at forudsee Veiret. (veerviis).
Vedfoder, n. Løv eller Bar, som benyttes til Foder. Østl. (Vefoer). Maaskee at opfatte som Vidfoder (i'), ɔ: Skovfoder.
Vedføre, n. Tøi, Gods, det som En fører med sig paa en Reise. Shl.
Vedgang, m. Vedgaaelse. (G. N. vidrganga, f.). Sjelden, ligesom **vedganga**, v. a. vedgaae, tilstaae.
Vedgjerd, f. Vedgjørelse, Forbedring, Istandsættelse. (Vegjær). Oftere **Vedgjering**, eller **Vedgjersla**, f.
vedgjeten, s. vidgjeten.
vedgjord, adj. istandsat, forbedret.
Vedhald, n. Vedbliven. (Lidet brugl.).
vedkjennast, v. n. vedkjendes, erkjende (= kjennast ved). — **Vedkjensla**, f. Vedkjendelse, Erkjendelse. Lidet brugl.
Vedkjenne, n. Feil, Meen, vedvarende Mindelse af en Skade som man engang har faaet. Sdm.
vedkjømeleg, adj. rørende, som vækker Veemod; især om Sang eller Toner. Vald. (Slidre). Jf. G. N. komast vidr: blive rørt.
vedkomande (o'), adj. vedkommende.
Vedkvæde, n. Omkvæd, Ord eller Udtryk som bliver ofte gjentaget. Indh. (Vekvæe, Vikvæ). Isl. vidkvædi. Andre St. Medkvæde (Mækvæ). Jf. Vedstev.
Vedlike, m. 1) Ligemand, Jævnlige. — 2) en lige stor, tilsvarende Deel. Hall. (Velikje). Jf. G. N. vidrlikr: lignende.
vedra (e'), v. n. (ar), 1) snuse efter noget, trække Veiret til sig for at lugte eller opspore noget. Mest i Formen **vera** (ee). G. N. vidra. (Af Veder). Jf. vinda. — 2) tumle afsted, løbe blindt hen. Nogle St. **veira**, Sdm. Jf. Veder, m.
vedrast, v. n. (ast), gaae over til andet el. bedre Veir; klare op, komme til Ro efter et Uveir. Det vedrast uppatter. I Sæt. **veirast**; i Hall. **væras**.
vedsetja, v. a. tilskyde, indsætte som Bidrag. Han hadde inkje til aa vedsetja, ɔ: intet at gjøre med, ingen Midler. Num. Falder nær sammen med „veddsetja": indsætte i et Væddemaal; s. Veddset.

Vedskaute, m. Tillæg, Forøgelse, Tilskud. Gbr. Jf. Skaute.

Vedstev, n. Mundheld, Talemaade el. Sætning som ofte gjentages med de samme Ord. Sdm. og fl. (Vestæv, Visstæv). I Hall. ogsaa om Vers eller Stropher i en Sang. (Visevedstev).

ved-teken, adj. vedtagen, antagen.

Vedtekt, f. Vedtægt, vedtagen Brug. (Ikke alm.). G. N. vidrtekt: Modtagelse.

Vedtoka (o'), f. Antagelse, Samtykke. Hall. i Formen „Vedtuku".

ved-vard, adj. deelagtig i, eller bekjendt med noget. Ikkje vera vedvard: ikke lade sig mærke med noget, lade som om man ikke vidste det. Hall. Lyder deels **vevart** og deels **veval** (tykt L), ogsaa „vevaland", for ved-vardande (s. varda). Andre Steder „ve-vært", omtr. som deeltagende, f. Ex. „han æ like vevært": han er ligegyldig, lige glad. Hadeland, Gbr. Dette „vært" hører maaskee til vær, adj.

vedvoren (o'), adj. tilbageholden, undseelig, bly. Sdm. Maaskee for **vedvorull**, af vara: vogte (sig).

Vedvære, n. 1) Nærværelse, Tilstedeværelse. Sdm. — 2) Ophold, Underholdning. Hall. G. N. vidrværi.

Vefloke, m. Vikker, Fugleærter. Namd. (Veeflokje). Jf. Veid.

Veft, m. 1) Islæt, Traad som indslaaes i en Væv. (Modsat Varp). Temmelig alm. Mest udtalt **Væft**. G. N. veftr; Sv. väft; Eng. weft. — 2) Vinteruld; kort, affaldende Uld (= Ru). Østl. (Sv. Dial. väft). — 3) i Forbindelsen „spinna paa Veft": spinde til venstre Side. (Modsat: paa Varp). Berg. Trondh. I Nordl. „paa Veftlund". — I Sammensætn. ofte med „a" (ar), som **Veftargarn**, n. Traad til Islæt. (Væftaga'n). **Veftarlagde**, m. en Tot Vinteruld. Hall. **Veftarløysa**, f. Mangel paa tilstrækkelig Islæt.

vefta, v. a. (ar), forsyne med Islæt. Oftest som Particip, f. Ex. Det var veftat med Lambull: det havde Islæt af Lammeuld. (væfta).

Vefting, f. Islæt (= Veft). Gbr. og fl.

Veftlund, f. see Veft, 3.

Veg (e'), m. 1) Vei, Sti, Bane at gaae el. færdes paa. Gangveg, Køyreveg, Bygdarveg, Landsveg ꝛc. (Jf. Stig, Raas, Rekster). Fleertal tildeels Vegjer (Vegje, Veie), men ellers regelret: **Vegar**; afvig. **Vaga** (?), **Vaagaa**, Indh. I den bestemte Form deels Vegen, deels „Vegjen" (Ve-jen, Veien), ogs. „Veigen", ligesom „Veig". (Gbr.). G. N. vegr; Sv. väg. — 2) Gang, Løb; det Strøg hvori noget skrider frem; ogsaa: Spor, Mærker efter Gang. Det syner Vegen etter deim. Rekkja Vegarne (s. rekkja). Leggja i Vegen: reise afsted. Ganga sin Veg: pakke sig. Ganga or Vegen (el. av Vegen): gaae tilside, give Plads. Standa i Vegen: staae til Hinder. Det skal ingen Ting vera i Vegen (ɔ: til Hinder). — 3) Længde, Afstand, Rum til at gjennemløbe; saaledes ogsaa om Fremgang eller Fremskridt. D'er lang Veg til den Staden. So gjekk det heile Vegen, ɔ: heelt igjennem, lige til Enden. D'er so halvt paa Veg: omtrent som i Midten. Nokot paa Vegen: nogenlunde. Paa god Veg: i god Fremgang. Det kjem ingen Veg: det gjør ingen Fremgang. Han er ikkje att paa Veg („attpaaveg"): han staar ikke tilbage. (B. Stift). „Att i Vegj'a ette": bag efter, naar det er forbi. Sdm. — 4) Retning, Linie, Cours. Han veit ikkje kvart han skal taka Vegen (ɔ: stævne hen). Ganga rette Vegen: den rette, bestemte Gang. Koma av Vegen; el. paa ein galen Veg. Det var ikkje av Vegen: det var ikke upassende, ikke ubilligt. D'er langt av den Vegen: langt derfra, langt anderledes. — 5) Henseende, Forhold, særskilt Sag eller Anliggende. (Sv. väg). I den Vegen: i den Henseende. I Pengevegen: i Pengesager. I Arbeidsvegen, Matvegen, Klædevegen ꝛc. Jf. Aarveg, Jordveg. — Til Vegar: tilveie, paa Veien. Nogle St. „til Vegs"; i Hall. „te Vegars".

veg (e'), adv. bort; borte. Egentlig for „i Veg" eller „aa Veg" (jf. burt og kos). Meget brugl. i Berg. Stift og fl., men sædvanlig i en afvigende Form: **vekk** (ee); ved Bergen ogsaa **vekke** (ee), ɔ: borte (ligt burte). Sjeldnere i Formen **veg** (e'), som „ga' veg": gaa bort; „kaste veg": kast bort. — Hertil mange Sammensætninger, som: **veg-boren** (o'): bortbaaren; **veg-dregen** (vekkdregjen); bortdragen; **veg-havd**: bortskaffet; **veg-kastande**: til at bortkaste; **veg-komen**: bortkommen; **veg-laten** (el. „vekk-leten"): afhændet; **veg-sett**: bortsat; **Veg-taking**: Borttagelse; **veg-teken**: borttagen; **veg-tingad**: bortinget o. s. v. (sædvanlig med „vekk").

vega (e'), v. a. og n. (**veg, vog, veget**), løfte; veie ꝛc. Infin. tildeels **væga, vaga**, Namd., **vaagaa**, Indh. Supinum **vegje** (e') og veie, ogsaa **vigje** (vie), Helg.; afvig. **roge(t)**, vogje (o'), Nordre Berg. Imperf. alm. **vog** (oo), Fl. **vogo** (voge); en ældre Form **vaag** forekommer i Tel. for den forældede Betydning: fælde med Vaaben, dræbe. (S. Bugge, Folkeviser p. 18; ellers **vog** hos Landstad 232, 259, 649). G. N. vega (veg, vá, vegit). — De sædvanlige Betydninger ere ellers: 1) opløfte, drive opad, opveie med Løftestænger (s. Vaag). Vega upp ein Stein: hæve en Steen fra Grunden ved Løftestang, idet man nedtrykker eller nedtynger Stangen i den yderste Ende. Sv. väga; jf. Ang. vegan, Goth. vigan: bevæge. — 2) veie, udfinde Vægten eller Tyngden af en Ting; dele eller udmaale ved Vægt. Vega paa Vaagstaal; paa

Bismar. Jf. Vaag og Vegt. — 3) v. n. veie, have en vis Vægt eller Tyngde. Det veg ikkje so myket som det ruvar. Ofte med Vægtens Benævnelse tilføiet. Det vog ei Vaag og fem Merker. — 4) ligge usikkert, i en vaklende Stilling; f. Ex. om en Stok som har for høit Underlag i Midten. Han ligg og veg. (Jf. marvega). Tildeels ogsaa: rave, slingre, have Møie for at holde Ligevægten (balancere).

vega (e'), v. n. (ar), gjøre en Vei, bane, bryde Vei, f. Ex. i Snee. (Sv. väga). Jf. brøyta.

vegande, adj. veielig, som kan veies.

Vegande, n. s. Veginde.

Veg-arbeid, n. Veiarbeide.

Vegbarde, m. Veikant, Brink paa Siden af en Vei. B. Stift, i Formen Vegabare og Vegebar. En anden Benævnelse er **Vega(r)bradd**, n. Vald. og fl.

Vegemot (oo), n. Veimøde, Sted hvor to eller flere Veie støde sammen. Nogle St. **Vegamot**. Ogsaa adskilt (med Vega, el. „Vege", som Genitiv): D'er vidt Vega Mot (Ordsprog), ɔ: man kan lettelig træffe en Bekjendt paa et Sted hvor man ikke venter det.

vegen (e'), part. veiet; s. vega. Mest alm. **vegjen** (og veien); afvig. **vigjen** (vien), Helg. Indh., og **vogjen** (o'), Sdm. og fl.

Vegeskil (i'), n. Veiskjel (= Vegskifte). Afvig. **Vegnaskil**, Sogn (Lærdal), **Vegneskil**, Tel.

vegfarande, adj. veifarende, reisende.

vegfast, adj. om en Landstrækning, som har en fortløbende eller uafbrudt Vei. Hall. Her er vegfast til øvste Garden.

Vegfyll, f. Jord eller Gruus til Fyldning paa en Vei.

Vegg, m. (Fl. Veggjer), 1, en Væg, Side i en Bygning. Husi standa Vegg i Vegg, ɔ: tæt sammen, uden Mellemrum. Røda burt i Veggjerne: tale ufornuftigt, hen i Taaget. D'er reint burt i Veggjom, ɔ: reent galt, aldeles urimeligt. Trondh. og fl. (Sv. uppåt väggarna). Veggjanne millom: fra den ene Væg til den anden. Hall. og fl. (Gam. Genitiv). Ellers mest alm. „veggjemillom".

Vegg, m. 2, en Kile til at kløve med, en liden Træstump som er tilspidset i den ene Ende. Nordre Berg. og fl. (Andre Steder Blegg og Bløyg). Sv. vigg (i Dial. vägg), D. Vægge, Eng. wedge. Sædvanlig med Fleertal Veggje(r), ligesom det forrige.

Veggfall, n. det tyngste og bedste Korn, som ved Kastningen paa Logulvet falder nærmest mod Væggen. Østl. Ogsaa i Formen **Veggjefall**. Ellers kaldet **Veggjekorn** (-konn), Tel., **Veggjerand**, f. Buskr., og **Veggjesnert**, m. Romsdal.

veggja, v. a. (ar), tilspidse, tilhugge i Form af en Kile (Vegg, 2). Lidet brugl. undtagen i Particip **veggja(d)**. Sdm.

Veggjeband, n. de øverste Stokke i en Tømmerbygning. **Veggjebandsstokk**, m. = Stavlægja. Buskr.

Veggjekorn, n. s. Veggfall.

Veggjelus, f. Væggeluus (Cimex). Ogsaa kaldet **Veggjetroll**, **Veggjedyr** og fl.

veggjemillom (adv.), fra Væg til Væg; s. Vegg, 1.

Veggjemot (oo), n. 1) Punkt hvor to Vægge støde sammen. 2) Fuge imellem to Stokke i en Væg (= Fella). Hall. Sogn.

Veggjemun (u'), m. Forskjel paa Luften (el. Varmen) indenfor Væggene og udenfor. I Dag er det god Veggjemun: idag er det en god Deel varmere inde end ude. Sdm. og fl.

Veggjerand, f. Veggfall.

Veggjerune (u'), m. Drypp, Vand som rinder ned ad Væggen fra Taget (omtr. som Teledrope). Hall. Isl. veggruni.

Veggjesal, m. Tømmerværket, eller alle fire Vægge i en Træbygning. Tel.

Veggjesmid (i'), m. Træluus, lidet Insekt som gnaver i Væggene med en sagte knitrende Lyd.

Veggjesnert, f. Veggfall.

Veggjesud, f. Fuge i en Tømmervæg. Tel. Andre St. Fella.

Veggslag, n. Fugtighed som slaar igjennem Væggene i Kulde og Uveir.

Veggsprunga, f. Sprække i en Væg. Nogle St. Veggjesprunga.

Veggvid (i'), m. Fjelevæg uden paa en Stavbygning. — **veggvida** (i'), v. a. (ar), bække med en Fjelevæg, bordklæde. Sdm. og fl.

veghitten, adj. flink til at finde Vei, eller gjenkjende Veien. Ryf. Tel. Nogle Steder **veghytten**.

Veginde (gj), n. Tværtræ imellem de forreste Ender paa Mederne i en Slæde. Brugt i flere Former: **Vegjende** (Veiende, Veiend), Sfj. Sdm. Gbr., **Viend**, Ork., **Vegande**, Tel., **Vegende**, Rbg., **Veie**, Rom. — Et andet Navn er Midvol (Nhl.).

Veging (haardt g), f. Veining; s. vega.

Veglag, n. Veienes Beskaffenhed.

veglaus, adj. veiløs; om en Landstrækning uden ordentlig Vei.

Veglengd, f. Veilængde.

Vegløysa, f. Mangel paa Veie.

Vegmeister, m. Veimester.

Vegmerke (kj), n. Veimærke.

Vegmæling, f. Veimaaling.

Vegn, f. Redskaber, s. Veidn.

Vegner, pl. Vegne, Vedkommende. Kun i visse Forbindelser, som: paa mine Vegner, ɔ: for min Deel, i mit Sted ꝛc. Mest alm. Vegne. G. N. vegna (som Genitiv Fl.); Sv. vägnar. Synes at høre sammen med Veg; jf. Vegneskil (= Vegeskil); D. allevegne, Sv. vida vägna.

[**vegra**, v. a. vægre, undslaae (fig).

Vegskifte, n. Veiskjel, Sted hvor en Vei deler sig i to eller flere. Nogle Steder **Vegeskifte** (Vega-). Jf. Vegeskil, Vegemot.
Vegslode (oo), m. Spor efter noget som er slæbt eller draget afsted (= Drog, Laam, Ekkje). Hall. (Vegasloe).
vegspak, adj. d. s. som veghitten. Rbg.
Vegstolpe, m. Stolpe som betegner en vis Afdeling eller Rode paa en Landevei.
Vegstyr, n. Veivæsen; Veienes Anlægning og Vedligeholdelse.
vegsynt (yy), adj. saa beskaffen at man kan see Veiene; om Sted eller Tid, f. Ex. D'er so myrkt, at d'er ikkje vegsynt. Ryf. og flere. Andre St. farsynt.
Vegt, f. 1) Vægt, Tyngde. (Af vega). Mest alm. udtalt **Vægt**; nogle Steder **Vigt**. (Sogn, Tel.). G. N. vekt, vætt. Sv. vigt. Hertil Jamvegt, Yvervegt og fl. — 2) en vis bestemt Vægt, nemlig 4 Lispund ($^1/_5$ Skippund). Mandal (Vægt). Jf. Vætt. — 3) Redskab at veie med (= Skaalvegt, Pundar, Bismar). Leggja paa Vegti. Jf. Vaag. — 4) Tyngelod, Vægtlod. (Sjelden). — 5) Vigtighed, Betydenhed; Kraft ꝛc. (Mindre brugl.).
Vegtskaal, f. Vaagskaal.
vegtug, adj. 1) vægtig, tung, drøi. 2) vigtig, betydningsfuld. I denne Bemærkelse oftest **vigtug** (el. vigtig).
vegvandr, adj. n. om et Sted, hvor det er vanskeligt at finde den rette Vei. Her er ikkje vegvandt: her kan man ikke let tage feil af Veien. B. Stift; oftest „vegevant".
vegvill, adj. forvildet, som ikke kan finde Vei. Lidet brugl.
Vegvisar, m. Veiviser; ogsaa en Viserstøtte ved et Veiskjel.
Vehaud, s. Vederhovud.
Vei, s. Veid. — **veia**, s. veida.
veia, v. n. (ar), jamre sig med høi Røst, raabe, skrige. Sdm. (Andre Steder eia og øya). Hertil **Vei**, n. og **Veiing**, f. Skrig. Jf. G. N. vei: vee!
Veid (?), f. 1) en Vidie (= Vid, f.). Indh. i Formen „Vei", med Fl. „Veia" (Veidar). — 2) Vikker, Fugleærter (Vicia), maaskee af de vidieformige Slyngtraade i Toppene. Indh.; ogsaa kaldet **Veigras**. I Namd. **Veslokje**. (Sv. Dial. viar). Jf. Ioe og Skolmegras.
veida, v. a. (er, de), 1) fange, fælde, faae noget Vildt (Dyr, Fugle). Mest brugl. søndenfjelds (i Formen veie). G. N. veida. — 2) v. n. gaae paa Jagt. Nordl. og fl. (veia). Ogsaa: have Lykke til Fangst; være heldig i Fiskerie. B. Stift. „Dæ veide godt", siges om Redskaber (f. Ex. Garn), ogsaa om noget som bebuder en god Fangst. (Sdm.). Han tykjest hava vel veidt: han er stolt af sin Lykke. — Particip **veidd**: fanget.
Veidd, f. Jagt (= Veiding). Hall. G. N. veidi, veidr. Jf. Veidn.
Veidebust, f. s. Veidehaar.
Veidefang, n. Fangst, Erhvervelse ved Jagt. (Brugt i ældre Skrifter).
Veidehaar, n. Mundskjæg, stive Haar paa Overlæben, saasom paa Katte og lignende Dyr. Hall. og fl. (Veiehaar). Ellers kaldet **Veidebuster**, Sdm. Nordl. Nogle St. **Veerhaar** (Vederhaar). Spotviis om Knebelsbarter.
Veidehorn, n. Følehorn, saasom paa Snegle, Insekter eller Krebsdyr. Hard. (Veiehodn).
Veideklo, f. Bagklo eller Spore (paa enkelte Dyrs Fødder). Indh. (Veiklo).
Veidelest, m. en heldig Jæger eller Fisker. (Ofte ironisk). Sdm.
Veidemann, m. Jæger, Skytter. Hall. og flere. G. N. veidimadr.
veiden, adj. 1) heldig, som har Lykke til Fangst. 2) bekvem, velskikket; om Redskaber. Sdm. Jf. uveiden.
Veideskap, m. 1) Jagt, Dyrefangst. 2) Vildt, fangede Dyr eller Fugle. Østl. Nordl. ogsaa Voss og fl. (Veieskap). G. N. veidiskapr.
Veideskjelte, m. Bæven eller feberagtig Spænding som paakommer En ved at angribe et Dyr. Sogn. (Veie-). I Tel. kaldet Dyreskjelv.
Veideskog, m. Vildbane, Jagtfelt. „Ga' paa Veieskog": gaae paa Jagt. Voss. Noget lignende er **Veidestig**, m. (Søndenfjelds). „Gange paa Veiestig".
Veidestad, m. Sted som er beleiligt for Jagt. Jf. G. N. veidistöd, f.
Veidestig, s. Veideskog.
Veidetid, f. Jagttid. Lidet brugl.
Veiding, f. Jagt; Fangst. (Veiing).
Veidn, f. 1) Fangst. Hall. Sdm. (Jf. Bjørnveidn). 2) Redskaber til Fangst; især Fiskeredskaber. Sdm. Nogle St. **Veign** (eller Vegn), som vistnok er et andet Ord.
Veidna, f. 1) Lykke til Fangst. (Af veiden). 2) Bekvemhed. Sjeldnere (jf. Uveidna). Sdm. i Formen Veidne.
Veie, s. Veginde og Veigja.
veien, s. vegen. — **Veiende**, s. Veginde.
veifta, v. n. svifte, svinge; s. veiva.
Veig (f.), i nogle Kvindenavne, som Gudveig, Oddveig, Sigveig, Sølveig (tildeels udtalt „vei"), er et gammelt Ord med usikker Betydning. G. N. veig: Kvinde (Egilsson).
Veigja, f. Saft, Vædske. Mest i Forbind. Tjøreveigja (Tjæresaft). Vald. Gbr. Østerd. i Formen **Veie** (Kjøruveie). Nærmer sig til G. N. veig: Saft, Drik; imidlertid forekommer ogsaa en anden Form: **Væg**, m. (Tel.).
Veigras (Vikker), s. Veid.
Veik, m. (Fl. Veikjer), Væge, Lysetraad i en Lampe. (Jf. Rak). Sv. veke; Eng. wick; Holl. wiek. (Afvig. Isl. kveikr).

I Sammensætn. Veikje, saasom **Veikje-filla**, f. Linnedklud til Væger. **Veikje-løysa**, f. Mangel paa Væger. **Veikjesev** (-sæv), n. Lyse-Siv; s. Sevveik.

veik, adj. veg, svag, kraftløs, ikke tilstrækkelig stærk; saavel om Mennesker som om Ting, f. Ex. Redskaber, Tøi, Traad ɔc. Meget brugl. Nogle Steder afvig. **vøyk**. (Vos, Sogn). G. N. veikr; Eng. weak. I Veikliv og Veikrygg har det Begrebet tynd eller bøielig, ligt Sv. vek. Jf. vaak og vekk.

Veika, f. Svaghed. (Sjelden).

veikhendt, adj. svag i Hænderne el. Armene (= handveik).

veikja, v. a. (er, te), slappe, gjøre svagere. Hall. „Veikje paa Tak'e": modvirke et Greb eller Angreb, saa at det bliver svagere.

Veikja, s. Vækja.

veikleg, adj. svagelig, noget svag el. kraftløs. Nogle St. ogsaa: frugtsommelig. Nhl.

Veikleike, m. Svaghed.

Veikliv, n. Underliv, Bug. Nhl. Nordl. (Sv. veka lifvet).

veikna, v. n. (ar), svækkes, blive svag eller slap; tabe sin Kraft.

Veikning, f. Svækkelse, tiltagende Svaghed.

Veikrygg, m. den nederste eller bageste Deel af Ryggen. Trondh.

veikvoren (o'), adj. noget svag.

veil, adj. 1) hullet, sprukken, ikke ganske heel eller tæt; især om Metal som ikke er fuldkommen sammensmeltet, eller som har en liden Split imellem to sammenfældede Lag. Meget udbredt og maaskee alm. — 2) svag, som har faaet en Feil eller Skade. G. N. veill. D'er mange veile, som kunde vera heile. (Nhl.). Det vil kvar vera heil, og ingen veil: Enhver vil gjerne være fri for Skade. B. Stift.

Veila, f. Sprække, Split, Skjøre; et Punkt hvor Metallet ikke er ganske heelt el. sammensmeltet. Temmelig alm. Afvig. **Veil**, Solør; **Vele** (ee), Østerd. Isl. veila. Jf. Føyra (i Træ).

veilast, v. n. (ast), briste, faae Sprækker eller Revner.

veilefri, adj. fuldkommen heel eller tæt, vel sammensmeltet. Hedder ogsaa **veilelaus**.

Veiling, m. en svag eller sygelig Person. Sogn og fl.

veilutt, adj. fuld af Sprækker eller Rifter (s. Veila). Afvig. veilaatt (Trondh.), veilett'e (Berg.), velette (Østerd.).

Veim, n. Fjas (= Vim). Vald.

veima, v. n. (er, de), 1) fjase, spøge. Vald. 2) bruge forblommede Udtryk, yttre sig dunkelt eller kun halvveis. Solør.

Veimaal, s. Vadmaal.

Vein, eller **Veinstraa**, see Kvein.

Veir, s. Veder. — **veira**, s. vedra.

Veisa, f. Dynd, Slam, opfyllet Jord ved Vandet; ogsaa en Sump, en Mudderpøl. Jæd. Siredal, Lister. G. N. veisa; Sv. Dial. vesa, veis.

Veisegras, n. Græsarter som voxe i Mudbergrund. Jæd.

Veisejord, f. Sumpjord, Mudderjord.

veisen, adj. svag (= væsen). Ryf.

veist (?), i Forbind. „dæ veist", ɔ: det er uvist (Sdm.); s. veljast.

Veit, s. Veita og Veiter.

veit, v. (veed), s. vita.

veita, v. n. (er, te), hælde til en vis Side, gaae skraat nedad; om Marker; ogsaa: vende i en vis Retning. Ork. „Dæ veite jamt ne": gaar jævnt nedad. „Den Sia som veite hit", ɔ: vender hid, imod os. I denne Betydning hedder det paa Sdm. **veit** (præs.) og **visste** (impf.), altsaa ligedan som vita (ɔ: vide), f. Ex. „Dæ Glas'e so' veit ned-ette", ɔ: det Vindue som vender til nedre Side. G. N. vita (veit); Sv. vetta (i Dial. veta).

veita, v. a. (er, te), 1) lede i en vis Retning; især om at lede Vand ved Render eller Grøfter. Veita Vatn or Garden: aflede Vand fra Gaardsrummet. Veita Vatn inn paa Aakren: grave Vandingsrender til en Ager. G. N. veita. — 2) yde, give eller skaffe noget. Ndm. Noget usikkert, da det sædvanlig hedder **vete** eller **vette**, f. Ex. „E lyt vet 'an nokke før dæ": jeg faar give ham noget for det, skaffe ham noget til Gjengjæld. G. N. veita: tildele, skaffe; ogsaa beværte; jf. Veitsla og Varveitsla.

Veita, f. 1) en Rende, en Grøft til Afledning af Vand; f. Ex. paa Siderne af en Vei. Temmelig alm., men tildeels afvigende: **Veit**, Sogn, Hall. Toten, Solør; **Veet**, Østerd. G. N. veita og veit. (Et andet Ord er **Vreite**, Tel., og **Reita**, Mandal). — 2) et Stræde, Smug, en smal Gade i en By. Mest brugl. i Trondhjem. (G. N. veit). — 3) en langstrakt Fordybning i Søen, en Rende i Havbunden. Sdm. Nordl. Ogsaa ellers om en Fure eller lang Huulning, f. Ex. i Steen el. Træ. B. Stift. Jf. Meit, Skora, Skoka.

Veitebarde (-bare), m. Kanten eller Bredden af en Grøft.

Veitefyll, f. Steen til Fyldning i Grøfterne i en Ager ɔc.

Veitegravar, m. Grøftegraver.

Veiter (Veitr), n. Faareluus (?), et Slags meget smaa Insekter som opholde sig i Haarene paa visse Huusdyr, saasom paa Køerne. Nordre Berg. Nordl. Ellers i Formen **Veit**, Sogn, Hall. Tel. Smaal. Tildeels maaskee forverlet med „Veitt".

Veiterøyr, n. Vandledningsrør.

Veiting, f. Vandledning; Afgrøftning.

Veitsla, f. Gjæstebud; Beværtning. Berg. Stift, udtalt deels Veitla og Vetla, deels Velsla (Veltle). G. N. veizla (for veitsla), see veita, v. a.

Veitt, n. Flueæg (Fluespy). B. Stift. Ogsaa afvig. **Vitt** (ii), Sogn, og **Veter** (ee), Hall., **Veder** (Veedr), Lister. (Let at forverle med Veiter). — Hertil **veitta**, v. n. lægge Æg, om Fluer. I Hall. **vetre** (ee). **Veittfluga**, f. Spyflue.

Veiv, f. Svingel, Skaft hvormed man svinger eller omdreier noget, f. Ex. en Slibesteen. Nordre Berg. Trondh. Nordl. ogsaa paa Østl. (Rom.). Andre St. **Sveiv**. (Sv. vef). — Ogsaa en bevægelig Stang at hænge en Lampe paa. (Koleveiv).

veiva, v. n. (ar), 1) svinge, vifte med noget, som med en Stav eller Stang. B. Stift, Nordl. Hedder ogsaa **veifta**. Sdm. G. N. veifa: svinge. — 2) vende, dreie med en „Veiv". Østl. (Rom.). — 3) svøbe, vikle omkring (= vevja). Helg.

Veive, m. en vimsende, urolig Person. Tel.

Veiving, f. svingende Bevægelse.

Vek, f. Vik (i'). — **Veka**, f. Vika.

vekja, f. vekkja og vitja.

Vekja (e'), f. en Vandaare i Jorden, en liden Bæk. Valders (Vang) i Formen **Vekjo**. Hertil „Vekjodrag", n. en liden Fordybning med en Vandaare eller Bæk. Jf. Vok og vekkja, samt G. N. vökvi: Vædske.

vekk (ee), adv. bort; see veg.

vekk (e'), adj. ringe, daarlig, uduelig. Sædvanlig med Negtelse, f. Ex. „han er ikkje vekk'e": han er ingen Stymper. B. Stift, meget brugl. Vistnok nyere Ord; jf. veik.

vekka, skrækkes; s. kvekka.

vekken, hvilken; s. hokken.

vekkja (1), v. a. (vekkjer, vakte), 1) vække af Søvnen, bringe til at vaagne. Imperf. lyder som vakkte og Supin. vakkt, forskjelligt fra de langtonede Former af **vaka** (vaage); dog er denne Bøining ikke ganske almindelig, da det tildeels hedder vekte og vekt (vekkt). G. N. vekja (vakti), af vaka. — 2) figurl. vække til Eftertanke, til Befindelse eller ny Virksomhed; saaledes ogsaa: opfriske, opmuntre. Vekkja Hugen. — 3) yppe, volde, foraarsage; f. Ex. vekkja Strid. Hertil Formen **vekkjast**, o: opkomme, begynde at yttre sig. Det vekkjest uppatter: det begynder paany. — Particip **vakt** (nogle St. **vekt**).

vekkja (2), v. a. (er, te), 1) vække, aabne, hugge Hul paa Iis; især udhugge et Løb for Fartøier i iislagt Vand. Brugt i Søbygderne søndenfjelds (ofte i Formen **vekke**). Sv. våcka. Hører nærmest sammen med Vok. Jf. Isvekkja. — 2) rense eller rydde en Aabning, aabne et tilstoppet Rør. Valders, i Formen **vekja** (e'). Jf. Vekja (Bæk). — 3) bringe til at rinde. Vekkja Blod: stikke eller ridse saa at det bløder. Sjelden; tildeels „blodvekkja". Buskr. og fl. (G. N. vekja).

Vekkja, f. Vækkelse, Vækkemiddel. I Sammensætning som Hungervekkja, Bidlevekkja. Ellers om en liden Bjælde: Stallvekkja, Maalvekkja, Dumvekkja. Nogle St. **Vækja** (Stallvækja). Ogsaa med Begrebet „en Ophugger", s. Brunnvekkja, Trevekkja.

Vekkjar, m. 1) en Vækker, Paaminder. 2) Iisvækker (s. vekkja, 2). — **Vekkjarverk**, n. Vækkeuhr. (Oftere **Vekkjar-ur**, n.).

vekkjeleg, adj. vækkende, gribende, syndig; om Tale. Ogsaa i Formen **vekkjande**.

Vekkjing, f. Vækkelse; ogsaa Iisvækning. Ofte i en anden Form: **Vekkjelse**, n. om aandelig Opvækkelse.

vekla, v. n. (ar), tage eller holde noget løselig, være skjødesløs, doven. Hall.

veklen, adj. svag (= veikleg). Snaasen.

veksa, v. n. (veks, voks, vakset), vore. (Maaskee rettere vegsa). Bøiningen lidt forskjellig. Inf. tildeels **vaksa** (vakse, Tel.). Imperf. mest alm. **voks** (o'), men nogle St. **vaks**, Hard. og fl. Supinum deels **vakse**, deels **vokse**, ogsaa **rukse**, Gbr. (Jf. vaksen). G. N. vaxa (vex, [v]óx, vaxit). — Betydning: 1) blive større, tiltage i Omfang; om levende Skabninger og ligesaa om Planter, Haar, Fjæder osv. — 2) groe, komme op, trives paa et Sted. Eit Gras som veks i Leirjord. Det veks inkje Korn so høgt. Der veks ingen Skog. — 3) stige, tiltage i Masse, f. Ex. om en Vandstrøm; ogsaa formeres, forøges, om en Hob eller Mængde, f. Ex. en Familie. — Veksa seg væn (el. fager): blive vakrere ved at vore. (Modsat: veksa seg stygg). Veksa paa: tiltage med Alderen; om en Legemsfeil. Modsat: veksa av (eller utav), aftage med Alderen. Veksa til: forøges, formere sig. Jf. Vaks og Vokster.

veksande, adj. vorende, tiltagende. Nogle St. **vaksande**. I veksande Maane: i tiltagende Maane. (Modsat: tverrande, minkande). „I vaksande Maane", Gbr. Sdm. (hvor Verbet hedder „vekse").

Veksing, f. Opvært (= Vokster).

Vekst, n. Kilde; s. Vesl, Vermsl.

veksla, v. a. (ar), verle, ombytte Penge. Jf. vikla og versla. G. N. vixla: skifte.

Veksne (Plovjern), s. Vangsne.

Vekster, s. Vokster.

Vekstring, m. En som er i Opværten, en Yngling. Smaal. og fl.

Vekstev, s. Vikstev. **Vekvæ**, f. Vedkvæde.

vel, adv. vel, godt. Sædvanlig udtalt „væl" (med langt æ); sjelden vel (e'). G. N. vel, ogsaa val (vál?); Ang. vel, Ght. wela, Goth. vaila. Ligningsformerne kunne tildeels hedde **velare** (vælar) og **velaste**, men ombyttes sædvanlig med **beter** (betre) og **best**. — Ordet bruges meget og med flere Forandringer i Betydningen; saaledes: 1) godt, heldigt, efter Ønske. Ganga vel; standa vel til; liva vel ꝛc. Det var ikkje so vel. Giv det var so vel. Halde upp no, medan

vel er, ɔ: medens det endnu staar vel til. Me faa no gjera det, skal vel vera, ɔ: hvis det skal gaae godt. — 2) gunstigt, med Godhed, med Velvillie. Han likar det vel; tykjer vel um det. Dei vilde meg vel: Laata vel: yttre sin Tilfredshed, rose noget. Gjera vel: gjøre en Velgjerning. Gjer so vel: vær saa god. Han gjerer vel, som vil hava det, ɔ: han vinder ikke noget ved det, han faar liden Fornøielse deraf. — 3) omhyggeligt, med Flid; ogsaa: rigtigt, i god Orden. Sjaa vel etter; leita vel; reinska vel. Han gjerer det baade snart og vel. Det var vel lagat o. s. v. — 4) nøie, tydelig, grandt. Eg saag det vel. Me høyrde vel kvart eit Ord. Han veit det rettelege vel. — 5) rigelig, ret tilstrækkelig, ikke knapt. Mæla vel: maale drøit. Det var vel eit Hundrad. D'er lika stort og vel det, ɔ: hellere større end mindre. (Paa Østl. siges „vel saa dæ"). — Ogsaa: lidt mere end passende, f. Ex. Det var vel mykel, ɔ: næsten for meget. — 6) godt, mageligt, uden Uleilighed. Dei kunde vel hava gjort det. Det maa han vel, ɔ: det kan han gjerne gjøre. Jf. Lika vel: alligevel. So vel no som fyrr o. s. v. — 7) nok, vistnok, rimeligviis. Det er vel so. Det kann vel henda. I denne Betydning faar Ordet en svagere Betoning, saa at Meningen allerede derved er antydet. F. Ex. han var vel trøytt, ɔ: han var formodentlig træt. Derimod (med Tonen paa „vel"): han var vel trøytt, ɔ: han var meget træt, eller ret for Alvor træt. — Af sjeldnere Talemaader mærkes: Det var vel, ɔ: det mangler nok ikke; det skulde jeg mene. (Tel.). Vel vere honom, ɔ: vel bekomme ham, eller omtr. som: Hil være ham. Sdm. (Brugt i Spøg, som naar man nævner en Fabelhelt eller meget omsnakket Person). Vel var du (i Fl. Vel voro de), er i de valderske Folkesagn en Hilsen til Ellefolk eller Vætter.

Vel (ee), f. Redskaber, saasom til Fiskerie. „Sjøveel". Sfj. Andre Steder afvigende: **Vøler**, pl. Hard. Ryf. (Andre St. Velde). G. N. vél, f. Maskine, eller deslige. Jf. Vela.

vel (e'), vælger; s. velja.

vela (ee), v. n. og a. (ar), 1) opstille Snarer eller Fælder for Dyr. Tel. Ogsaa: besnære, overliste, narre. Hall. og fl. G. N. véla. — 2) lokke, drage, tiltrække. Rbg. (Norske Viser og Stev, S. 117). Ellers med Begrebet: kjæle for nogen, smigre, courtisere. „Han gjekk aa vela' mæ henne". B. Stift, Tel. — 3) vakle, være tvivlraadig; ogsaa: forvilde sig, gaae vild. Smaal.

vela (ee), v. a. (er, te), pynte ꝛc. s. vøla.

Vela (ee), f. List, Puds, Paafund. Hall. Ofte i Fleertal (Velor, „Velu"), om Kunster som anvendes for at fange Dyr, m. m. (Jf. Vel). I Tel. tildeels afvig. „Veile" (Landstad 670). G. N. vél, f. Ang. vile; jf. Eng. wile, guile, beguile.

Velar (ee), m. En som let bliver raadvild (s. vela, 3). Smaal.

velbergad, adj. vel bjerget; ogsaa: vel tjent med noget. (vælberga).

velbudd (uu), adj. vel forsynet.

veld (volder), s. valda.

Velde, n. 1) Vælde, Magt, Raadighed (= Vald); tildeels ogsaa: storartet Kraft, Storhed. Hava litet Velde: have lidet at sige, liden Indflydelse. G. N. veldi. — 2) Leilighed til at bruge sine Kræfter. Taka Veldet fraa nokon: gribe En saaledes at han ikke kan hjælpe sig selv, f. Ex. ved at holde ham over Armene. Han tok Veldet fraa meg. Ork. Nordl. — 3) Redskaber til en vis Bedrift, saasom Fiskerie. Hard. Nhl. Shl. Ryf. Nogle St. **Velle**; ellers Vel (ee) og Vøler.

veldug, adj. vældig, mægtig. Lidet brugl.

Vele (ee), n. Stjert, Hale paa en Fugl. B. Stift, Tel. og fl. Afvig. **Vile** (i') el. **Ville**, Nordl. (Lof.), og **Vyle** (y'), Sdm. I Sætersd. Vele ogsaa om Halen paa Fisk (= Spord). Isl. véli og vél, n. (Stjert). Jf. T. Wedel. Andre Navne ere Stert, Styv, Styl.

Veleik, Lyn; s. Vederleik.

Velende (ee), n. Svælg, Madpibe, Spiserøret i Halsen. Sogn, Gbr. og fl. Ellers **Vælende** (Vælend), Ork., **Væland**, Indh., og **Volende** (o'), Sfj. Sdm. Helg. Afvig. **Væle**, m. (Vælen), Hall. Tel. Nedenæs; ogsaa **Vælenden**, Tel., **Vælaren**, Hall., **Vaile(n)**, Valders, **Viljan**, Smaal. G. N. vélindi, n. Sv. Dial. välände (väle, våla, vailunde).

Velfar, n. Afsked, eller det at man tager Afsked (nemlig med Ordene: Far vel). Jæd. og fl. — **Velfarskaal**, f. Afskedsskaal. (Nogle St. især en Skaal at drikke naar et Lig bæres ud af Huset). Sæt.

velfaren, adj. heldig, vel hjulpen.

Velferd, f. 1) Velfærd, Lykke. (Mest alm. Vælfær). — 2) Næring, Opholdsmidler; især om Kornet eller Jordens Afgrøde.

velflidd, adj. vel behandlet eller lavet.

Velgang, m. Velgaaende.

Velgjerd, f. 1) Velgjerning. 2) Velgjørenhed, Gavmildhed. 3) Beværtning, Forsyning med Mad og Drikke. Han fekk ikkje stor Velgjerd. (Vælgjær). Søndre Berg. og fl.

velgjerdsam, adj. godgjørende, gjæstfri.

Velgjerning, f. Velgjerning, stor Hjælp.

velgjeten, adj. 1) vel omtalt, som har et godt Rygte. Smaal. — 2) munter, vel til Mode. Indh. (Snaasen).

velgjord, adj. velgjort, godt gjort.

velhalden, adj. velholden; vel forsynet.

velhendt, adj. flink, behændig, som gjør vakkert Arbeide. Tel.

Veling (ee), f. 1) Lokkelse; Smiger ꝛc. (s. vela). 2) Tvivlraadighed. Smaal.

velja, v. a. (vel, valde, valt), vælge, udkaare, udsøge. Præs. ogsaa vel'er, vel'e (e'). Imperf. tildeels valte; i Rbg. vaalde. Imperativ: vel, Fl. velje. G. N. velja (valdi), Goth. valjan. Jf. Val. — Velja ut: udvælge. Velja uppatter: gjøre nyt Valg. Velja paa nokon: stemme paa En. — Det vel seg, f. veljast.

veljande, adj. 1) vælgende. 2) valgbar.

Veljar, m. en Vælger, Valgmand.

veljast, v. n. være uvist. Kun i Forbindelsen: det velst, o: det er uvist, det kommer an paa Omstændighederne; f. Ex. Det velst, kor det lagar seg; det velst, um han kann koma, o. s. v. Nordl. og Trondh., ogsaa i Sfj. (Sjeldnere i Formen: det vel seg). Derimod hedder det paa Sdm. „dæ veist"; i Nhl. „d'æ vaast" (adj.), og Forholdet imellem disse Ord er dunkelt. I danske Dial. hedder det „volde sig", hvoraf man ogsaa kan slutte sig til et gammelt „valda seg", altsaa i Præs. veld seg, eller veldst; dog er dette mere usikkert.

Veljing, f. Vælgen, Udvælgelse (= Val).

velk, adj. stor, eller temmelig stor; f. Ex. om Fisk. Nordl. Sv. Dial. välk (välker, valker): dygtig. (Rietz 828). Ordet skal være indkommet fra de slaviske Sprog.

velkjend, adj. vel bekjendt.

velklædd, adj. velklædt; vel bedækket.

velkomen (o'), adj. 1) velkommen, kjærkommen. 2) heldig stillet, kommen i en gunstig Stilling. Han var ikkje velkomen: han var i en slem Knibe.

Vell, n. Væld, Kilde. Skal forekomme i de sydligste Egne (Lister?), tildeels i Formen „Vill". Ligesaa **Vellmyr**, f. Kildesump; og **Vellvatn**, n. Kildevand. Ellers ubekjendt.

vella, v. n. (**vell**, **vall**, **vollet**), 1) vælde, strømme, flyde ud. Hard. Han slo i, so det vall utyver (o: strømmede over). G. N. vella (vall): sprudle, syde; Sv. välla. — 2) lade strømme; især: lade Munden løbe, udgyde sig, sladre, snakke i eet væk. Hall. Han sit og vell. Ho hadde endaa ikkje vollet fraa seg, o: endnu ikke snakket nok.

vella, v. a. (er, de), ophede, syde. Mest i den sammensatte Form: forvella.

vellagad, adj. vel lavet, vel ordnet.

vellaaten, adj. 1) tilbøielig til at rose („laata vel"). — 2) vel omtalt, rost. Nhl.

Velle, f. Voll og Velde.

vellikad, adj. yndet, afholdt.

Velling, f. vidtløftig Snak, Ordgyderie, Sladder. Hall., s. vella.

Velling, m. (og f.), Vælling, Suppe. Mest paa Østl. (hvor „Supa" er sjelden brugt). Nogle St. **Villing**; i Rbg. Vedding. G. N. vellingr.

vellærd, adj. vel oplært, oplyst, rig paa Kundskab.

Vellæta, f. Ros, fordeelagtig Omtale. (Af laata). Berg. Stift.

Velmagt, f. Velmagt, god Stand.

velmælt, adj. velmaalt, i rigt Maal.

velnøgd, adj. vel fornøiet, tilfreds. **Velnøgje**, n. Tilfredshed. (Lidet brugl.).

velraadd, adj. vel forsynet. Trondh.

velsedad, adj. oplært i gode Sæder, artig, tækkelig i Omgang. S. seda.

Velsemd, f. Hæder, Ære, Prydelse; ogsaa Festlighed, Høitidelighed. Nordre Berg. Hall. og fl. Det skal vera til Velsemd: til Høitidsbrug (f. Ex. om Klæder). Saaledes ogsaa **Velsemda(r)plagg**, n. Klædningsstykke til Brug ved festlige Leiligheder. Sdm og fl. G. N. velsemd: Ære. (Dipl. 1, 679).

velsigna, v. a. (ar), 1) tilønske Velsignelse. (Jf. signa). 2) takke, prise. Ofte i Forbindelsen: takka og velsigna. Ogsaa: kalde En velsignet. Han bad og velsignade. 3) velsigne, give Lykke (om Gud). — Particip **velsignad** (vælsigna'): velsignet; ogsaa kjærkommen, velgjørende, herlig, ypperlig. I lignende Betydning bruges ogsaa **velsignadleg** (vælsignaleg). B. Stift.

Velsigning, f. 1) Lykønskning. 2) Lykke, Velsignelse. D'er ikkje nokor Velsigning med det, o: der er ingen Lykke med det, der er en uheldig Skjæbne over det. Ofte i Formen **Velsignelse**, n. Tildeels **Velsignad**, m. (Tel.).

velskapad, adj. veldannet, vakkert formet, f. Ex. om Redskaber.

velskipad (i'), adj. vel ordnet.

velskyldug, s. velverdug.

Velstand, n. Velstand, Velmagt. — Velstands Folk: velhavende Folk.

velstellt, adj. vel indrettet eller ordnet.

Velt, m. Vælt, Trumf (i Kortspil). Vel egentlig: det opvendte Blad (af velta). Hertil Velt-Ess, Velt-Fru, o. s. v.

velt, adj. usikker, vaklende, som lettelig vælter om. Mandal. (Jf. G. N. valtr). Som Particip: omvæltet; s. velta, v. a.

velta, v. n. (**velt**, **valt**, **voltet**), 1) vælte, rulle; især med en ujævn Bevægelse, for Ex. om Steen i en Bakke. Berg. Stift, Lister og fl. (Andre Steder med svag Bøining: -er, te). G. N. velta (valt). — 2) styrte, falde omkuld; ofte ogsaa: snuble, vakle, vralte. (Jf. valtra). — 3) styrte frem, strømme ud, komme i stor Mængde. Det var so fullt, at det valt ut-or det. — Particip **volten**.

velta, v. a. (er, e), 1) vælte, omvælte, støde omkuld. Velta eit Lass: afvælte et Læs. Velta seg: vælte sig om paa Ryggen, f. Ex. om Heste. — 2) flytte eller føre ved Væltning, rulle, f. Ex. en Tønde; ogsaa om at fremføre noget i stor Mængde og uden Orden. Velta i Hop: sammendynge, lægge op i en uordentlig Masse. Velta i seg: æde med stor Graadighed. (Spotviis).

— Particip **velt** (umvelt, avvelt, nedvelt).
Velta, f. 1) Omvæltning; omvæltet Stilling. Jf. Udtrykket „liggja aa Velte"; nogle Steder Aavelta og Aalvelta; s. aalvelt. — 2) Vælteplads, et Sted hvor Læs væltes af eller lægges sammen. (Timbervelta, Sagvelta). Østl. – 3) en Tromle, Agerrulle. Rom. (Sv. vält, m.). — 4) omvæltet Jord; den oppløiede Jordstrimmel i en Fure. Østl. – 5) en Hob som væltes frem; en Dynge (f. Ex. af Hø), som er saaledes sammenlagt at man kan vælte den foran sig. — 6) en sammenvæltet Hob, en stor Mængde eller Samling; ofte spotviis om en uordentlig Masse.
veltamd, adj. vel tæmmet eller øvet.
veltande, adv. fremstyrtende, fremvæltende. Det kom veltande.
Veltefjøl, f. Væltebræt paa en Plov.
Veltekjepp, m. Stang eller Stok til at omvælte noget med.
veltenkt, adj. velmeent, oprigtig; ogsaa: veltænkende, velsindet (= godtenkt).
Velting, f. Væltning ꝛc. s. velta.
velverdug, adj. fordringsfuld, som anseer sig fortjent til stor Opmærksomhed. Tel. Nhl. og fl. (vælværug). Ogsaa i Formen **velverd** (vælvær'e), Tel. Hedder ellers velskyldug (Gbr. Buskr. og fl.), sjølvskyldig (Sdm.), verdug eller „værau" (Ork.), og „gjensværug" (Gbr.).
velverken, f. velvyrk.
Velvilje, m. Velvillie (= Godvilje). **velviljug**, adj. velvillig (= godviljug).
velvyrd (y'), adj. vel anseet, agtet. (Ikke meget brugl.).
velvyrk, adj. omhyggelig, som gjør sit Arbeide vel og med Flid. Afvig. **velvirk**, Hall., **velvyrkjen**, Ryf., **velverkjen** (og velvirkjen), Tel.
Vembe (el. Vemme), m. en vis Færskvandsfisk. (= Lakefild?). Rom. (Høland).
Vembelstong, f. Skagle til en Smalslæde. Smaal. (Væmmelstaang).
Vember, f. Vomb.
vemjast, v. n. (vemst, vembest), væmmes. Sogn. Andre Steder **vemla**, s. vimla. Sv. vämjas.
vemlen, f. vimlen. **Vemur**, f. Vimur.
Ven, f. Vin.
ven (ee), vakker; f. væn.
vena, pynte, f. væna.
Vend, f. 1) Vending, enkelt Gang frem og tilbage; f. Ex. for hver Fure i Pløiningen paa en Ager. Nordre Berg. (Jf. Venda). — 2) en Linie i Vers (ligt Lat. versus); tildeels ogsaa om en af de korteste Afdelinger i en Melodie eller et Musikstykke. Sdm. „Eit Vers paa aatte Vende(r)". „E kann berre fyrste Vendinne", ɔ: kun de første Linier. (Forskjelligt fra Upptak). — 3) Skraalinier paa vævet Tøi; de skraatløbende, regelmæssige Striber, som dannes af Rendegarnets Slyngning omkring Islætten. (Tydeligst i Væyning med dobbelt Traad, saasom Vadmel). B. Stift, Tel. Gbr. og fl. — 4) Retten paa vævet Tøi, den Side som skal vendes ud. Nordl. — 5) Virkning, Fynd, Klem. „Han gjore ikkje stor'e Vend'a": han udrettede ikke meget. Sdm. D'er ikkje nokor Vend med honom: der er ikke nogen rigtig Fremgang med hans Arbeide. Det sidste kunde maaskee være et andet Ord, nemlig G. N. vænd: Forhaabning, Udsigt.
vend, part. vendt, henvendt; ogsaa: stedt, stillet. Eg veit ikkje kor eg er vend endaa: jeg veed ikke endnu hvorledes mine Sager staae. B. Stift. Paa Østl. ogsaa om en vis Beliggenhed, saaledes: austvendt, vestvendt, nordvendt.
venda, v. a. og n. (er, e), 1) vende, bøie til Siden, drive i en anden Retning; ogsaa drive tilbage. G. N. venda. (Jf. Goth. vandjan, udgaaet fra vindan, vand; f. vinda). Venda Kyrna: drive Køerne tilbage, f. Ex. fra en Eng. (Jf. gjegna, møta, bægja). — 2) svinge, dreie, vende noget omkring; ogsaa: lægge paa en anden Side. Mest brugl. i de sydlige Egne, da det ellers hedder „snu". — 3) omskifte, forandre; ogsaa forvandle, forvende. Venda Maalet sitt: forandre sin Stemme (eller sit Sprog). Venda Syni: forvilde Ens Syn, blende, forblinde (= kverva Syni). Indh. og fl. — 4) bortbytte, borttuske, sælge. Venda Varorna sine: afhænde sine Varer. B. Stift. (Falder nær sammen med avhenda). — 5) v. n. vende sig om, tage en anden Retning, gaae tilbage (jf. snu); ogsaa: omskiftes, forandre sig. I denne Betydning hedder det ogsaa: venda seg, og **vendast**; f. Ex. Det vardt ikkje lenge, fyrr det vendest. — 6) være vendt til en vis Side (= vei[illegible] snu). Det vender mot Nord, o. s. v. — Im[illegible]ratiw lyder ofte som vendt (vent), f. [illegible] vendt atter, ɔ: vend om, gaa tilbage.
Venda, f. 1) Vending, en Gang frem og tilbage. (Jf. Vend). — 2) en enkelt Gang (= Gong). Sogn, Hard. Tel. Hall. og fl. Tvo tri Vendor: to eller tre Gange. Andre Venda: den anden Gang. — 3) et Jordstykke med Hensyn til Hældning; saasom: Austvenda, Vestvenda, Nordvenda. Østl. (Rom.).
vendad, adj. om Tøi, som har klare eller tydelige Skraalinier (f. Vend 3). Lyder som „vænda"; saaledes ogsaa i Sammensætning, hvor det vel helst maa opfattes som Vendar, f. Ex. **Vendaband**, n. **Vendaborda** (Vændabora), f. og **Venda-ty**, n.
Vende, n. Vending, Forandring. Lidet brugl. — Tvivlsomt i Forbindelsen: detta aa Vende (Rbg.), og: bikka i Vende (Trondh.), ɔ: styrte, falde omkuld. Det sidste kunde ogsaa være „yv' Ende" (ivi Ende): overende.

Vendehake, m. et Slags Hage at bruge ved Tømmerflytning. „Vendhaakaa", Gbr.
Vendelrot, f. Baldrian (en Urt), Valeriana officinalis. Berg. Trondh. (Sv. vendelrot). Vendel findes ogsaa i et Par andre Plantenavne: Solvendel, Vidvendel, og Hugvendel (?). Jf. Vendla.
Vendemaat, n. Vendepunkt. Sdm.
Vendereis, f. Tilbagereise, foraarsaget ved Hindringer i Veien. Gjera Vendereis: vende tilbage uden at have naaet frem.
Vendestol, m. Stol som kan forandres eller udvides til en Seng. Hall.
Vending, f. 1) Vending, Svingning; Tilbagedrivning. 2) Gang, Udfart, som for at hente noget. Me toko det i tvo Vendingar: vi hentede det i to Udfarter (nemlig en Halvpart hver Gang). Eg laut gjera tri Vendingar, fyrr eg fekk det heim. (Mere alm. end Venda). 3) Forandring, Omskiftelse. Det kom Vending i det. Det er i Vending: det er i en Overgang, i Færd med at forandre sig. Jf. Snarvending, Einvending, Tvivending.
Vendla, f. en tynd, bøielig Kvist; ogsaa Riis, Pidsk. Valders. Jf. Vond.
venelsken, f. vinelsken.
Veng, m. 1) Vinge (= Vengja). Mest om en løs Vinge til at feie eller støve med. (Tildeels med Fl. Vengjer). G. N. vængr. 2) Sideflig, Udbøining som ligner en Vinge. Vofs og fl. Andre Steder **Ving**. — 3) Kahyt, den bageste Deel af et Fartøi. Alm. ved Havkanten. G. N. vængi, vængr (en Udbygning).
Vengbaat, m. Baad med Kahyt, eller med Dæk bagtil.
Vengglas, n. Kahytvindue.
Vengja, f. Vinge, Flyvelem (paa Fugle og Insekter). Jf. Veng. — **Vengjebein**, n. [illegible]n. **Vengjefjøder** (-fjør), f. Vin[illegible]. **vengjelaus**, adj. vingeløs. **vengjeskoten** (o'), adj. vingeskudt. (Nogle St. vengskoten). **Vengjeslag**, n. Vingeslag, Flugt.
Vengkrafte, m. Spant eller Ribbe i den bageste Deel af et Fartøi. Nordl.
vengla, v. n. (ar), flagre, flyve skjævt og ustadigt (som visse Insekter). B. Stift. Jf. vingla.
Vengla, f. et Insekt med meget lange Vinger, Stankelbeen (?). Sdm.
venja, v. a. (ven, vande, vant), vænne, tilvænne; øve, oplære; ogsaa: give Anledning til en Vane; f. Ex. D'er ikkje verdt aa venja deim det, ɔ: lade dem faae Leilighed til at vænnes dertil. Præsens udtales sædvanlig: væn (væn'e); ligesaa Imperativ væn (for ven, Fl. venje); ogsaa Inf. vænja (vænje). G. N. venja (ven, vandi). Venja til: tilvænne. Venja av: afvænne, f. Ex. et Barn fra Brystet. (Hertil avvand). Venja seg paa ein Ting: vænne sig til at nyde eller bruge noget. — Hertil Formen **venjast**, v. n. vænnes, komme i Vane med noget; ogsaa: blive øvet, faae mere Færdighed. Ein venst med di: man bliver vant til det. Dei vandest heim: de vænnede sig til at gaae hjem (om Dyr). Heften hadde vanst upp i Aakren o. s. v. — Particip **vand**. Jf. van og Vane.
Venjetroll, n. Rovdyr som vænner sig til at besøge et Sted (en Gaard). „Vænjutroll". Hall.
Venjing, f. Tilvænnelse; Vane.
Venleik, s. Vænleike.
vensleg, s. vænsleg. **vent**, s. vænt.
venta, v. a. og n. (ar), 1) vente, formode, forudsee. Eg ventar, (at) dei koma snart. (Nogle St. med Bøiningen: -er, e. Sdm. og fl.). G. N. vænta (-ir), i Lighed med væna og ván; jf. Von og vona. — 2) see i Møde, være forberedt paa at modtage el. træffe. Han ventar baade Takk og Æra. Dei venta honom heim i Morgon. Ofte med „seg" (Dativ): Dei venta seg store Pengar. Forskjelligt herfra er: venta seg (Akkus.), ɔ: vente sin Nedkomst (om en Kone), f. Ex. ho ventar seg til Nyaaret. (Sv. vänta sig). — 3) v. n. bie, tøve, stunde efter noget. Eg skal venta, til du kjem atter. Mest paa Østl. (Andre St. bida). — Partikelen „aa" (el. til aa) bliver ofte udeladt foran Ordet, f. Ex. Det var ikkje annat venta. D'er meir en som venta var.
Venta, f. Forventning. I Forbind. Hava i Venta: have Udsigt til. Mest alm. **Vente**. Nogle Steder **Vent**, m. Vera ut-or Venten: have opgivet sin Forventning. (Buskr.).
ventande, adj. som man kan vente. Han er ventande no snart; nu kan man snart vente ham. D'er ikkje ventande: man kan ikke vente det. Som ventande er: som rimeligt er. Han vardt harm, som ventande var: han harmedes naturligviis, el. som man vel kan tænke sig.
Ventardøger, n. pl. de sidste Dage af Svangerskabet. Ho gjeng paa Ventardøgrom: hun venter daglig sin Nedkomst. Sædvanl. „paa Væntadøgraa". Nordre Berg. Jf. daglaus.
venteleg, adj. rimelig, som er at vente. — **ventelege**, adv. rimeligviis, formodentlig.
Ventepengar, pl. Betaling for Tidsspilde til En som har ventet længere end paaregnet.
Ventestund, f. en Stund at vente i. Ogsaa **Ventetid**, f.
Venting, f. Venten; Forventning.
Ver (Vær), i Ordene Verfader, Vermoder, Verbroder, Versyster (sjeldnere Verforeldre og Versystkin), kunde maaskee være det gamle ver (verr), ɔ: Mand, el. Forsvarer (jf. Verja), men betegner nu nærmest Ægtemage uden Hensyn til Kjøn, ligesom det svenske svär (svärfader o. s. v.); D. Sviger, T. Schwieger. — Om andre Ord med lignende Form see Vær og Verd.
Ver (Veer), n. Veir, s. Veder.

Ver (ee), m. s. Veder. **vera** (ee), f. vedra.

vera (e'), v. n. (**er**, **var**, **voret**), at være. Inf. tildeels **vere** (e'), **væra**, og mere afvig. **vara**, Ryf. Shl. Ndm. Helg., **vaa-raa**, Indh. Ork.; forkortet: **ve'**, Sogn, Voss, og **va'**, Helg. Præsens: **er** (som hører til en anden Rod) lyder alm. **ær** og oftest forkortet: **æ**; i Fleertal tildeels: **era** (**æra**), Num. Hall. Vald. (Den gamle Form er: ero). Imperf. **var**, lyder ofte som **va**; Fleertal **vaaro** (vaare), Sæt., **voro** (oo), Hall. Vald., ogsaa: **vore** (o'), Voss, Nhl. og fl., **vure** (u'), Sdm. (forældet). Supinum lyder mest alm. **vore** (o'), nogle St. **vori**; kun tildeels **veri** (e') el. **viri**, Indh. (hvor man ogsaa har „beri" for boret og „skeri" for skoret); nogle Steder forkortet **vo'**, Sogn, Voss, og i Byerne tildeels **vort** og **vært**. (Jf. voren). Konjunktiv hedder **vere** (e'), i Imperf. **vøre** (fordum være), Sæt. Tel., og vel ogsaa **vore** (o'), B. Stift. Imperativ: **ver**, Fleert. **vere** (e'). G. N. vera (i de ældste Skrifter vesa) med Formerne er (es), var (vas), verit; jf. Ang. vesan, Ght. wesan, Goth. visan (vas). — Betydning: 1) være forhaanden, findes, gives, existere. Der er ikkje meir. Me faa hjelpa oss med det, som er. Av det Slag som er. Var ikkje det (el. hadde ikkje det voret), so var det ingi Raad. Detta skal ikkje vera (ɔ: dette bør have en Ende). — 2) beroe, staae hen, være urørt. Helst i Infin. saasom: Det kann vera so lenge. Det lyt vera til ein annan Gong. Lat honom vera. Det fekk aldri vera (nemlig urørt). — 3) befinde sig (paa et Sted), opholde sig. Han var der lenge. Eg var ute. Dei hava ikkje voret her. — Ogsaa om en kort Udfart til et Sted; f. Ex. Eg var ut paa Haugarne (Akkus.), ɔ: jeg gik ud paa Høiene; forskjelligt fra: Eg var ut paa Haugom, ɔ: jeg befandt mig ude paa Høiene. — 4) forholde sig, være paa en vis Maade. Kor var det? Det var so. Det er, som eg segjer. Han er, som han heve voret. Jf. „vera av", med Begrebet: være gjort af, bestaae af, f. Ex. Det skal vera av Gull; det er av Tre, av Bjørk o. s. v. — 5) være noget, udgjøre, gjælde for. Med Substantiv (i sideordnet Forhold til Subjektet). Vera Barn, Tenar, Herre, Meister ꝛc. Det er eit Hundrad. Det er eit stort Land. Saaledes ogsaa: Det er Dag; det er Regn, Storm, Stilla ꝛc. Ligesaa med Pronomen, f. Ex. Det var eg, som kom fyrst. Det var du, som gjorde det. Om det særegne Udtryk „skal vera" s. skula. — 6) være beskaffen, være forbunden med en vis Egenskab. Med Adjektiv, f. Ex. vera stor, liten, sterk, veik, ung, gamall o. s. v. Saaledes ogsaa med det passive Particip af Verberne, hvorved der fremkommer en passiv Fortidsform, f. Ex. han er førd, sett, lagd, teken ꝛc. Det var gjort, lagat, reidt (tilreidt) osv. — I Sætninger, som fremsiges med særdeles Eftertryk, betegner „var" tildeels det samme som „er", f. Ex. Det var rett! (omtr. som: saa skal det være). Det var snildt! Det var godt! Ligesaa med Subst. Det var Mann (ɔ: det kan man kalde en Mand)! Det var Hus! Det var Skuta! Saaledes ogsaa i visse Udbrud af Uvillie, f. Ex. Det var eit Staak, ɔ: det er da en ulidelig Støi! — Ved Formen vore (o') kan det tildeels være tvivlsomt, om den skal opfattes som Konjunktiv eller som Supinum med udeladt hava, da nemlig „hadde" (havde) ofte bortfalder i saadan Stilling; f. Ex. Det var so hardt, som det vore Stein (= som det hadde voret Stein). B. Stift. I Sæt. og Tel. hedder det „vøre", som er Konjunktiv og adskilt fra „vore" (været), f. Ex. „Dæ vøre verre", ɔ: det vilde have været værre. Hertil hører vel ogsaa det mere almindelige vøre (ø') i visse Udraab, saasom: Fy vøre deg! Tvi vøre slik Skam! Jf. „Vesall vøre deg" (s. vesall), og „vel vere honom" (s. vel). — Af Ordets Forbindelser med en Partikel mærkes følgende. Vera aat: være i Færd med noget (s. aat). Vera etter: søge efter; f. Ex. Her var nokon Fisk, men me slapp ikkje til aa vera etter honom. Vera fram i, s. fram-i. Vera med: følge med; ogsaa tage Deel i noget. Vera til: være til, existere. (Alt som til er: alt muligt). Vera um ein Ting: fynes om, have Lyst til noget. Vera ved: a) være i Færd med noget (Gbr.); b) vedstaae, kjendes ved eller være bekjendt for. Hall. og fl. (Jf. vedvard). Adskillige andre Talemaader (som: vera fraa seg, fyre seg, um seg, ved seg) maa søges under vedkommende Partikel.

Vera (e'), f. Væren, Ophold paa et Sted. Hall. i Formen **Veru** (Burteveru, Uteveru, Langveru). I Guldalen **Vuru**. „Dæ vardt ikkje lang Vuru": der blev ikke lang Hvile paa Stedet. G. N. vera. — Ellers findes „Vuru" ogsaa [illegible] ning af Lammelse (omtrent for [illegible]) Stjordalen. Ligesaa om Bremse [illegible] Vere.

verande (e'), adj. 1) værende, f[illegible] paa et Sted. Mest i Forbind. m[illegible] f. Ex. Han vardt her verande: han ko[illegible] forblive her. B. Stift. — 2) passende at være paa; om et Sted. Her er ikkje verande: man kan ikke være her. Der var ikkje verande fyre Folk: der var saa slemt, at Folk ikke burde være der. Nogle Steder verandes, værans, værand.

Veraatta, f. Vederaatta.

Verbroder, m. Svigerbroder, Mands eller Kones Broder. Alm. „Værbror". G. N. verbródir. S. Ver.

Verbraut, **Verbraa** ꝛc. s. under Veder.

Verd, n. 1) Værd, Betydenhed, Egenskaber som give en Ting nogen Betydning. Mest alm. **Vær**, nogle Steder **Væl** (tykt L),

ogsaa **Var** eller **Val**, Namd. Helg. G. N. verd. Jf. Verde, og verd, adj. — 2) Priis, det som en Ting koster. Mindre brugl. Paa Helg. Var (Val), f. Ex. Foervar: Betaling for Foder (= Foderleiga). — Selja undan Verdet: sælge noget for tidlig. S. undan.

Verd, f. Verden. Mest alm. **Vær**; ellers **Værd**, Sæt., **Væl** (tykt L), Østl., **Var** eller **Val**, Namd. Helg. Sammendraget af Verold (e'), G. N. veröld (gen. veraldar); jf. Sv. verld (värd), Holl. wereld, Eng. world, Ang. veorold, Ght. weralt; forklaret deels som Menneskets Opholdssted, deels som Menneskeslægt, af Ver, ɔ: Mand. — Brugt i følgende Betydning: 1) Jorden, Landene (= Heimen, Mannheimen); ogsaa: hele Verden, Skabningen (Universet). Oftest i den bestemte Form: Verdi (Vær'e, Vær'a); sjeldnere ubestemt, f. Ex. Det var, som ein hadde komet i ei onnor Verd (ɔ: i en anden Verden). — 2) Tiden, Tiderne. Fyrr i Verdi: fordum, i gamle Dage. Fram i Verdi: i Fremtiden. Framan igjenom Verdi: igjennem de fremfarne Tider. Tenkja seg att-i Verdi: sætte sig tilbage i Tiden. (B. Stift). — 3) Livet, Tilværelsen, eller denne Verden. Koma til Verdi: blive født. Fara av Verdi (el. or, utor Verdi): døe. Prøva Verdi: finde Omskiftelser og Modgang. Sakna Verdi: sove ind, falde i Søvn. (Sdm.). — 4) Menneskene; den store Mængde. Slaa seg fraa Verdi. Koma ut i V. Fylgja med V. (I religiøs Forstand om den letsindige Mængde, den Hob som kun tragter efter det forgjængelige). — 5) Verdens Ting, Rigdom, Pragt, Ære ꝛc. Vera girug paa Verdi. Han er for myket paa Verdi: han tragter formeget efter Verdens Goder. — Her mærkes den nyere Form „Verdsens", saasom: alle Verdsens Ting, og: ingen Verdsens Ting. Maaskee opkommet ved en Forblanding med Verd, n. (ɔ: Værd). Jf. værug og verdsleg.

[illegible]. Maaltid, Mad. Kun sammensat [illegible]orgonverd, Aftansverd, Kveldverd, [illegible]erd. Lyder som **Vær** (Væl) og gaar [illegible]s over til **Vor** (Vool), som ogsaa [illegible]ner en Portion, f. Vord. G. N. verdr. [illegible]erd skulde ogsaa betegne: Vært (Huus[illegible]er), men dette hedder her overalt Vert.

verd, adj. værd, som har Værd eller gjælder for noget; ogsaa: værdig, som fortjener noget. Mest alm. **vær**, **vær'e**; afvig. **var**, el. **val** (med tykt L), Namd. Helg. G. N. verdr. Jf. Verd (n.), Verde og vyrda. Ofte med et Objekt (i Akkus.). Han er verd Pengarne sine. D'er ikkje Umaken verdt. Jf. Nokot annat var han verd, ɔ: noget ganske andet fortjente han. D'er ikkje verdt: det behøves ikke; ogsaa: det er ikke noget at befatte sig med. I Namd. „D'æ int vart" el. „vatt".

verda, v. n. (**verd**, **vardt**, **vordet**), at vorde. Har mange Afvigelser, da Lyden „d" tildeels gaar over til „t", og tildeels bortfalder. Inf. hedder mest alm. **verta** og **verte** (med reent aabent e', ikke æ); ellers ogsaa: **vare**, Sæt., **varta**, Shl. Ryf., og **vetta**, Hard. Præsens sædvanlig **vert** (e'), **vert'e**, men i visse Tilfælde: **ver'e**, **var'e** (Sæt.), **var** el. **val** med tykt L (Indh.). Imperf. alm. **vart** (vardt, i Lighed med „galdt" af gjelda, „heldt" af halda); Fleert. **vordo** (o'), **vorto**, Hall. Vald., **vorte**, Nhl. Voss, **vurte**, Sdm. (sjelden). Imperf. Konj. **vyrte** (y'), Sæt. (for vyrde), andre St. **vorte** (o'). Supinum **vordet** (o') lyder mest alm. **vorte** (o'), nogle St. **vurte** (Gbr.), men sjelden **vore** el. **vole** (oo). Jf. vorden. G. N. verda (verd, vard, vordit, el. ordit); jf. Sv. varda (vardt), Dansk vorde (fordum varde); Ang. veordan, Ght. werdan, Goth. vairþan. Paa nogle Steder ombyttes Ordet gjerne med „bli" (s. bliva); i det Søndenfjeldske bruges tildeels kun „bli" i Præsens, men dog „vardt" i Imperfektum. — Betydning: 1) blive, komme til at være; hænde, skee. Det skulde verda, men det vardt ikkje. D'er uvist, naar det verd. Det vardt so, at han fekk det. — Undertiden med Dativ, i Betydningen: hænde, paakomme, tilstøde. Um det skulde verda honom nokot: om noget ondt skulde hænde ham. Eg veit ikkje kvat som vardt Guten (Gut'a): hvad der tilstødte Drengen. — 2) forblive, skulle være, el. komme til at blive. Tildeels med afvigende Form: Præs. „ver'e" (i B. Stift); i Sæt. „var'e". „Han ver' ikkje lengje her". „Ver'e du heime i Kveld?" „Han ver' ikkje berga(d) med di". „Dæ ver'e verre ein annen Gaang". (Sdm.). „Dæ var'e so, som dæ er". (Sæt.). — 3) komme til at, faae at (gjøre), maa, nødes til. (Med et Verbum i Infinitiv). Indh. i Formen „var" eller „val" (tykt L), men med Imperf. vart. „Æg val vel gang'": jeg kommer nok til at gaae. „Du val staa upp no". „Han val vel faa dæ". „Æg val hjølp 'om" (ɔ: jeg faar nok hjælpe ham). „Æg vart hjølp' om". (Imperf.). „Dæ vart so vaaraa" (= det laut so vera). „Æg vart i Veg" (ɔ: jeg maatte i Veien). Jf. ljota. — 4) blive noget. Med Subst. (i lige Stilling som ved „vera"). Verda Mann, Husbonde, Formann ꝛc. Han vardt Erving til Godset. Det vardt eit Hundrad. Saaledes ogsaa: Det verd Regn. Det vardt ein Storm. Der vardt Staak o. s. v. — 5) blive beskaffen, forbunden med en vis Egenskab. (Med Adj.). Verda stor, sterk, rik ꝛc. Det vardt langt, stridt, tungt. Han vardt sitjande o. s. v. Saaledes ogsaa med et passivt Particip, i hvilket Tilfælde de forbundne Ord danne en Passivform, f. Ex. verda dømd: dømmes; verda halden:

holdes; verda avgløymd: forglemmes. — Ellers brugt i Forbindelse med visse Partikler, saasom: verda av, ɔ: blive af. Det vardt ikkje av: der blev ikke noget af det; det slog feil. Eg veit ikkje kvar det vardt av honom, ɔ: hvor det blev af ham, hvor han kom hen. Verda av med: blive af med, blive kvit. Verda etter: blive efter (som Udbytte); f. Ex. Det vardt so litet etter di: der kom kun lidet ud af det. Verda fyre: blive udsat for, træffe; ogsaa mærke eller fornemme (noget ondt); f. Ex. Eg var der lenge, og eg vardt ikkje fyre nokon Ufred. Verda til: blive til, komme frem. Verda upp-i: gaae over til, forandres til. Isen verd upp i Vatn: bliver til Vand. — Verda utav: blive af; komme hen (= verda av). Verda ved: komme i Bevægelse; blive til Mode; jf. verda illa ved, illt ved, daatt ved.

Verddage (?), m. Værdie, Værd. Forekommer i Gbr. (Lom) i Formen „Værdaagaa", pl., som synes at være Verddagar.

Verde, n. Værdie, Værd (Valuta); Eiendeel som har et vist Værd, eller gjælder for et vist Beløb. Søndre Berg. og fl. i Formen **Være** (jf. Verd). Mest i Sammensætning, som Dykjeverde, ɔ: Værdie for en Hest (Dyk). Jf. Kuverde, Gardverde, Jordverde; Dalarverde, Ortarverde. Ogsaa i en anden Form **Vyrde** (y') eller „Vyre" (Dykjevyre, Kuvyre, Dalevyre). Sdm. og fl. Isl. virdi; Sv. värde. (Jf. Halvverde). — Til Verde hører vel ogsaa „Være" i Betydningen: Forfatning, Tilstand; f. Ex. „Da fekk vera i da Være so(m) da va": man maatte lade det blive som det nu engang var. Nhl.

verdig (og verdug), adj. værdig, som fortjener eller ansees som fortjent til noget. Tildeels tydelig udtalt (værdig), især i Sammensætning som: truverdig, merkverdig, rosverdig. Ellers som: **værig** (værig'e) og **værug**, væraug, ogsaa **varug** eller valug (med tykt L), Indh. G. N. verdugr. (Jf. verd). Paa nogle Steder betegner „værau" ogsaa selvgod eller fordringsfuld (s. velverdug). Om en anden Betydning see værug.

Verding, f. Vorden, Tilblivelse. Hedder sædvanlig Verting (e'); s. verda.

verdlaus, adj. værdløs, som har intet Værd. (Mest almindl. værlaus). **Verdløysa**, f. Værdløshed.

Verdleike, m. Fortjeneste (= Verdskap).

Verdsetning, f. Vurdering. Lidet brugl.

Verdskap, m. Værd, Betydenhed; ogsaa: Berettigelse, Fortjeneste. Ikke alm.

Verdskyld, f. Værdskyld, Fortjeneste. G. N. verdskyldan.

verdsleg, adj. verdslig, timelig, jordisk. Nyere Form (lig barnsleg, umagsleg, aalvorsleg og fl.). Jf. G. N. veraldlegr.

verdug, s. verdig.

Vere (e'), m. en Insekt-Larve (Bremselarve), som udvikler sig i Huden paa Køer eller andre Dyr; ogsaa Hul eller Knort i Huden, foraarsaget af en saadan Larve. Maaskee alm. Nogle St. **Vera** (m.) el. **Væra**, Solør og fl., ogsaa **Vaaraa** (m.), Indh. Ellers ogsaa som Hunkjønsord (Vera, f.) overgaaet til **Vuru**, Ork. Stjord. I Østerd. **Vurumark** (d. e. Veremakk). Sv. Dial. vare, verna, f; i danske Dial. Væne, Værne; Nt. Ween; Eng. Dial. wornil, warble. (Jf. Korma). Hertil **Verehol** (o'), n. Hul i Huden efter en „Vere". **Verekul** (uu), m. Knort paa Huden. **verutt** (e'), adj. hullet eller knortet af Larver (om Hud).

Verestad, m. Blivested. S. Værstad.

Verfader, m. Svigerfader, Mands eller Kones Fader. Alm. „Værfar". G. N. verfadir.

Verforeldre, n. Svigerforældre.

Verg, m. 1) den forreste Støtte eller Opstander i en Plov. Vald. Smaal. (Værj). Formodentlig for Dverg. — 2) en liden og tyk Karl. Smaal. Jf. Dverg.

Vergstein, s. Dvergstein.

Verhaar (ee), s. Vederhaar.

Vering (e'), f. Væren; Forbliven paa et Sted ꝛc. Af vera.

Veris (ee), s. Vidis.

verja, v. a. (ver, varde, vart), 1) værge, forsvare mod Angreb. Præsens lyder alm. „vær" (sjelden vær'e). Imperf. paa nogle St. „vare" (for varde). G. N. verja (ver, vardi); Sv. värja. — 2) frede, holde fri (= varna). Verja Engi. Num. (I Tinn: vørjaa). Ogsaa: vogte, bevogte (Kreature). Buskr. Jf. varda (varta). — 3) dække, beskytte, skjule, saasom for Vind el. Uveir. Det ver so godt fyre Vinden. B. Stift. Ordet har fordum havt flere Betydninger, som bedække, omgive; anvende, anbringe. Beslægtede ere: Var (Vær), Vara, Vare, Vord, varda. — Particip **vard**.

Verja, f. 1) Værge, Vaaben; noget at værge sig med. Nogle St. **Verju**. — 2) Varetægt, Forvaring. Hava ein Ting i si Verja. (Mindre brugl.). G. N. verja. — 3) en Værge, Forsvarer; ogsaa Forstander. Hertil Lagverja, Landverja, Kyrkjeverja. Afvigende: Soleverja (Mellemsaale), Torvvaldsverja (s. Torvvol). Mere mærkelig er Ordets Brug i: Gangverja, ɔ: Klædning; jf. Goth. vasjan: at klæde.

Verjar, m. en Forsvarer; Vogter.

verjast, v. n. blues, undsee sig ved noget. Østerd. (verjes).

verjelaus, adj. vaabenløs, værgeløs; ogsaa: blottet, forsvarsløs.

Verjeløysa, f. Værgeløshed.

Verjemaal, n. Forsvar i en Sag; ogsaa Værgemaal, Formynderskab.

Verje-onder (Verjaander), f. Ski el. Snee-

saale som er beklædt med Reenkalveskind for ikke at glide tilbage ved Opgang i Bakkerne. Helg.

Verk, n. 1) Værk, Gjerning, Arbeide. Alm. udtalt „Værk". G. N. verk. Koma i Verk: komme i Gang, til Udførelse. Taka Viljen fyre Verket: see mere paa Villien end paa Udførelsen. — 2) et af de store Arbeider paa Markerne (= Vinna, Onn); saaledes især om Pløiningen. Rbg. Fyre Verket: forud for Pløiningstiden. Millom Verkom: imellem Pløiningen og Høslætten. Paa Voss „myllo Verka" (Genitiv). — 3) et Værk, et fuldført Arbeide; noget som er gjort eller tilvirket. Saaledes Treverk, Murverk, Togverk og fl. — 4) Maskine, Drivverk, kunstig Indretning. (Hjulverk, Slagverk, Stampeverk ꝛc.). — 5) Fabrik, Tilvirkningssted. (Glasverk, Tiglverk, Saltverk ꝛc.). — 6) et Bjergværk. (Jarnverk, Koparverk, Sylvverk og fl.).

Verk, m. (Fl. Verkjer), 1) Smerte, Pine. (Alm. Værk). G. N. verkr, Sv. värk. Figurlig: Ængstelse, Bekymring (jf. Hugverk). Fleertal **Verkjer** betegner især: Efterveer, Smerter efter en Barnefødsel. Ho var laak utav Verkjom. (B. Stift). — 2) en Byld, Svulst, Hævelse. Tel. Buskr. Andre St. Svoll, Kaun, Bolde. Hertil **Verkfinger**, m. en bullen Finger. Tel. — 3) Voer, Materie i Bylder og Saar. Østl. Ellers kaldet Vaag.

verka, v. a. og n. (ar), 1) virke, tilvirke, forarbeide. (Alm. værka). Verka Hamp: tilvirke Hamp. Verka Fisk: opskjære og rense Fisk (som skal nedsaltes). Paa Østl. bruges verka ogsaa om at rense og beskjære Hestens Hover (Sv. verka, afverka). — 2) udvirke, udbringe ved en Bearbeidelse; især om at udtrække Saft eller Vædske, f. Ex. verka Vyrter or Maltet. Oftest med „ut"; hertil ut-verkad, part. — 3) bevirke, foraarsage, lede til. (Mindre brugl.). — 4) v. n. virke, gjøre Virkning, f. Ex. om Lægemidler. (Sv. verka). — 5) arbeide, bemøie sig for noget. G. N. verka.

Verkar, m. En som tilvirker eller bearbeider noget; f. Ex. Fiskeverkar.

verkast, v. n. blive udvirket eller udnyttet, tabe sin Kraft. Det verkast ut. (F. Ex. om Malt). S. verka, 2.

verkbroten (o'), adj. værkbrudden.

Verke (kj), n. Materiale; f. Byrke.

Verkejarn, n. Hovkniv, Jern at rense Hestens Hover med (s. verka). Østl. (Værkejenn). Sv. verkjern.

Verken (Værk'n), n. Hvergarn; tyndt uldent (eller halvuldent) Tøi. Østl. Sv. Dial. värken (Rietz 814).

Verkflaga, f. et Anfald af Smerte (Verk, m.). Nogle St. **Verkrid**, f.

Verkfolk, n. Arbeidsfolk (især ved en Fabrik eller et Bjergværk).

verkfull, adj. smertefuld.

verkfør, adj. arbeidsfør. Lidet brugl.

Verking, f. Tilvirkning (af verka); ogsaa Virkning; jf. Verknad.

verkja, v. n. (er, te), 1) smerte, gjøre ondt. Ofte upersonligt, f. Ex. Det verkjer i Foten. Alm. værkje(r). Imperf. lyder sædvanlig værrte (for verkte) og Supin. værrt. G. N. verkja (virkja); Sv. värka. — 2) føle Smerte, lide ondt, pines. Ogsaa figurlig: ængstes, plages af Bekymring. Eg gjekk og verkte fyre det lenge. Jf. Ordsproget: D'er betre aa verkja i Handi en i Hugen, ɔ: det er bedre at anstrenge sig haardt end at angre paa en Forsømmelse.

verkjande, adj. lidende af Smerte.

verklaus, adj. fri for Smerte.

verkleg, adj. virkelig. (Nyere Ord).

Verkmann, m. Arbeidsmand; især Arbeider ved et Værk; s. Verkfolk.

Verknad, m. Virkning; Tilvirkning. Hedder ogsaa **Verkning**, f. især i Betydning af Virkninger eller Følger.

verksam, adj. virksom. Lidet brugl.

Verkstad, m. Værksted; Fabrik.

Ver-kvild (ee), f. Vederkvild.

Verkty, n. Værktøi, Redskaber.

Verlyse (ee), f. Vederlyse.

verma, v. a. (er, de), varme, gjøre varm. (Sædvanlig med „æ": værma). Nogle St. **varma**. G. N. verma. Betegner ogsaa: ruge, ligge paa Æg (= bræda, klekkja). Gbr. Particip: **vermd**. Som v. n. **vermast**, ɔ: blive varm. „Dæ hadde vermst". Hall. og fl.

Vermde, m. s. Varme og Vermsl.

Verme, m. 1) Ild (betragtet som varmende). Søndre Berg. Hall. og fl. Nogle Steder **Verme**; ogsaa i Formen **Varme**, Tel. Østl. (Saaledes: „gjera upp Varme", ɔ: tænde Ild). Jf. Ljos. Han skyr korkje Vatn elder Verme (hverken Vand eller Ild). Hall. — 2) Varme, Hede. Ogsaa i Formerne Vermde, Værde; Varmde, Varde (s. Varme). G. N. vermi.

Vermedrykk, m. varmende Drik.

Vermeglod, f. brændende Gløb. Østl.

Vermekraft, f. varmende Kraft.

Verming, f. Opvarmelse.

Vermoder, f. Svigermoder. (Alm. Værmor). S. Ver. G. N. vermódir.

Vermsl, n. en Kilde som ikke tilfryser om Vinteren. Valders. Afvigende: **Vemsla** og **Versla**, f., see Tidvermsla. I Valders ogsaa **Vermde**, m. om et Hul i Isen over en Kilde. Ellers i Formen **Versl**, n. om en opspringende Kilde. Sfj. Nfj. I Ork. **Vesl** (Velsl), eller Kaldvesl. Paa Sdm. tildeels **Veksl**, n. G. N. vermsl, n. Isl. versl, vesl; Sv. Dial. värmsla, värsla, väsle, f. (Rietz 797). Jf. Kjelda.

Vern, f. Værn, Forsvar, Beskyttelse (af verja). Ikke meget brugl. (Udtalt Værn).

G. N. vernd og vörn (g. varnar).
verna, v. a. (ar), værne, frede, beskytte. Lidet brugl., s. varna. G. N. verna, vernda. — **Verning**, f. Fredning, Omværning.
Verp, n. en Steenhob som er sammenkastet til Mærke eller til Minde om en Begivenhed paa Stedet; egentl. et Kast. Tel. I Vald. **Varp**. Andre Steder Kast. (Jf. Landstad 722).
verpa, v. a. og n. (**verp, varp, vorpet**), 1) kaste. G. N. verpa (varp). I denne Betydning vistnok sjelden, da det sædvanlig gaar over til varpa (ar). Jf. Varp og Verpe. — 2) lægge Æg, yngle; om Fuglene. Alm. (Altid med e', ikke æ). Imperf. hedder tildeels **vorp** (o'). G. N. verpa; Sv. värpa.
Verpe, n. et bekvemt Sted til at udsætte Fiskevod (Laxevod); et Sted hvor Voddet kan nedlægges i Søen og bevogtes fra et Stillads paa Stranden (s. Gilja) for strax at trækkes op, naar Fisken viser sig over Voddet. B. Stift. Ellers kaldet **Varpa**, f. Helg. og **Vorpa** (Vorp), Trondh.
Verpetid, f. den Tid da Fuglene lægge Æg.
Verping, f. Æglægning.
verr, adv. værre, ilde i høiere Grad. Mest alm. **verre** (værr'e), ligt Adj. Superl. **verst** (vesst). G. N. verr, verst.
verrast, v. n. (ast), forværres, blive værre. (Oftere versna, vesna).
verre, adj. værre, slettere. (Brugt som Komparativ til vond og ill). Sædvanlig betonet „værr'e" (ligesom Adverbium). G. N. verri (Ght. wirs, Goth. vairs). Jf. versna, verst.
Vers, n. Vers; Strophe i en Sang. G. N. vers, af Lat. versus. Jf. Vend.
versa, v. a. (ar), egentl. sætte i Vers (G. N. versa); sætte Verserne eller Stropherne i den rette Orden (i en Sang som man skal synge udenad). B. Stift. Eg trur, eg kann Visa; men eg kann ikkje versa henne (ɔ: mindes Versenes rette Orden). Versa rangt (raangt): synge det først, som skulde være sidst.
Verskifte (ee), f. Vederskifte.
Versl, n. Kilde (= Vermsl). Sfj. Nfj.
versla, v. a. (ar), verle, ombytte Penge. Tildeels i B. Stift, ogsaa i Nordl. (værsla). Nogle St. **vesla** (som ogsaa kan være veksla). Paa Voss: **varsla**. (Jf. G. N. verja: anbringe, omsætte). Hertil formodentlig „Vetla", f. en Bankseddel. (Brugl. ved Mandal). Isl. verzlan: Handel; verzla, v. drive Handel.
versna, v. n. (ar), forværres, blive værre. Tildeels meget brugl., men lyder oftest som vessna; nogle St. væsna. (Modsat besna, batna). G. N. versna, ogsaa vesna.
Versning (Vesning), f. Forværrelse.
verst, adv. værst (s. verr). Mest alm. „vest" (vesst), tildeels „væst".
verst, adj. værst; slemmest, ubehageligst. Verste Taket: det haardeste Angreb. Mest alm. veste (vesste).
Versyster (Vær-), f. Svigerinde, Mandens eller Konens Søster. — **Versystermann**, m. en Svigerindes Mand. — **Versystkin** (kj), n. Mands eller Kones Søskende. (Sjeldnere). S. Ver.
Vert, m. Vært, Huusvært; Beværter. Lyder alm. „Vært", men skulde vel egentl. hedde Verd, ligt Sv. värd (jf. Ght. wirt, Goth. vairdus). — **Vertshus**, n. Værtshuus, Beværtningssted. (Lyder alm. Værshus). Jf. Værskap (som maaskee ogsaa hører hertil). — Et sjeldnere Ord er **Verta**, f. Værtinde. (B. Stift).
verta (e'), v. blive; s. verda.
Verv, n. Værft, Skibsværft. Sv. varf; Holl. werf, T. Werft.
[**verva**, v. a. hverve. Af T. werben.
vervand (ee), s. vedervand.
Vervel, s. Kvervel og Fivrelde.
vesall, adj. 1) liden, spæd, tynd. Hard. Nhl. „Ein vesall'e Mole (o')": et lidet Stykke. (Femin. **vesoll**, Hard.). Mere udbredt i den bestemte Form: **vesle** (Østl.), f. Ex. Vesle-guten: den lille Dreng. Nogle Steder **vetle** (veltle). — 2) svag, veg, skrøbelig. I Nordre Berg. **visall'e** (i'). „Han va' ikkje visall i Fingraa". — 3) uheldig, ulykkelig. Sjelden, saasom i Udtrykket „vesall vøre deg", omtrent som: du skulde have en Ulykke. Jæd. I Tel. tildeels **vesaal**, og paa enkelte Steder **vesæl** (ɔ: ulykkelig). G. N. vesall og vesæll: usel, ulykkelig. Jf. usæl (og usel). — I Fleertal hedder det deels vesalle, deels vesle (e'); i den bestemte Form sædvanlig vesle (s. ovenfor); saaledes **Veslefingren**: Lillefingeren; **Vesletaai**: Lilletaaen; ligesaa **Veslebarnet**: det mindste Barn, o. s. v. — Superl. **veslaste** bruges tildeels i Stedet for verst, ɔ: værst, slemmest, uheldigst. Tel. Jf. Vesold.
Vesalldom, m. Svaghed, Skrøbelighed; ogsaa om en daarlig eller skrøbelig Ting.
Vesallelid (i'), m. Haandled (= Handlid, Uvlid). Sfj. Sdm. Nogle St. **Visalleliden**; ogsaa „Vasalleleen". Sdm. (Nordalen).
Vesallmann, m. en Stakkel, uheldig Person. Tel. (Vesaalmann). Jf. G. N. vesalmenni.
Vesallskap, m. Skrøbelighed &c.
vesken, adj. smagløs, for lidet saltet; om Mad; ogsaa om En, som føler Vammelhed eller Afsmag i Munden og lyster efter noget som er salt. Nhl. i Formen veskjen. (Maaskee væsken). Jf. vessa.
Veskjelte, s. Vederskjelte.
Vesl, n. Kilde; s. Vermsl.
vesla, v. a. (ar), formindske, forøde. Tel. (Raudland). Vesla nokot burt: bortødsle noget. Ogsaa i Formen **veslast**, v. n. for-

mindskes, forringes. (G. N. veslast). Af vesall. Om et andet vesla see versla.

veslaste og **vesle**, s. vesall.

Vesling, m. en Stakkel, En som er liden og svag af Kræfter. Nhl. Hard. Ogsaa i Formen **Vetlingje**. (Hard.). G. N. veslingr. (Af vesall).

Veslingar, pl. Smaadele, smaa Portioner. Hall. I Veslingo(m): i smaat, lidt ad Gangen.

veslo, adv. lettelig, snart, maaskee. „Dæ kann veslo hende". Hall. (Hoel).

vesna, forværres; s. versna.

Vesold, f. Svaghed, Skrøbelighed; ogsaa: Armod, Usselhed, daarlig Tilstand. Hard. Hall. G. N. vesöld. (Af vesall).

Ves, m. Mundheld, Talemaade; gammel Formular; Anekdote med visse usædvanlige Udtryk ꝛc. Sdm. Formod. en afvigende Form af „Vers".

vessa, v. n. (er, te), trække Vand, blive gjennemvaad; f. Ex. om Skotøi. Nordl. — **vessast**, v. n. give Vædske af sig, blive vandig eller vædskefuld. Guldalen. (Dunkelt i Formen). Jf. vassen.

Vesser, pl. s. Vos.

Vest, m. 1, Vest, den vestlige Side. Ogsaa i Formen **Vester** (Vestr), dog sjeldnere. Vinden gjekk til Vesters (te Vest'es): blev vestlig. G. N. vestr, n.

Vest, m 2, en Vest (= Brjostduk); nogle Steder ogsaa: en Trøie. (Gbr.). Fr. veste, Lat. vestis (Klæde); jf. ogsaa Goth. vasti: Klædning, og vasjan: at klæde. Hertil Vestemne, Vestety, Vestesikka og fl.

vest, adv. paa Vestsiden, eller mod Vest. Sjeldnere i Formen **vester**, saasom: vester-paa, o: paa Vestsiden. Vest i, o: i Vest, f. Ex. det klaarnar vest i: det klarer op i Vest. (B. Stift). Vest-etter: i vestlig Retning, mod Vest.

vestan, adv. vesten, vestenfra. Mest alm. „vesta". G. N. vestan; Sv. vestan. — **vestan-etter**: fremad fra Vest. **vestan-fraa**: vestenfra **vestan-fyre** (y'): vestenfor („vestanfø", Hard.). **vestan-til**: a) i Vest, i den vestlige Deel; b) vestanfra. (I Søndre Berg. vestante).

Vestandraatt, m vestlig Vind i Skyerne. Nogle St. **Vestandrag**, n.

vestanfjells, adv. paa den vestlige Side af Fjeldene.

Vestangyrja, f. langvarig Blæst fra Vestkanten. „Vestagjyrje" (y'), Nordre Berg.

Vestankast, n Vindkast vestenfra.

Vestankjola, f. en svag Vestenvind.

Vestanrok (o'), n. Storm og Drev fra Vestkanten.

Vestanvind, m. Vestenvind.

Vestbygding, m. Indbygger af en vestligere Egn.

veste, s. verst. **vester**, s. vest.

Vesterbakke, m. Skybanke i Vest. Nordl.

Vesterlending, f. Vestlending.

Vestersida, f. Vestside. Mere alm. **Vestsida** (Vestsia).

Vesterskotung (o'), m. en sydvestlig Vind. (Sydvest til Vest). Nordl. (Lof.). Jf. Skotung.

Vester-æsing, m. En som boer vestenfor Aaserne. Valders.

Vester-ætt, f. Vind og Veir fra Vestkanten. Nhl. (G. N. vestrætt: Vestside).

Vestfelling, m. En som er kommen vestenfra; om Dyr (især Heste). Tel.

Vestfolding (?), f. Utfolding.

vestleg, adj. vestlig.

Vestlending, m. Indbygger af „Vestlandet", som her nærmest betegner den vestligste eller vestenfjeldske Deel af Norge; men som i de østligste Egne ogsaa betegner den søndenfjeldske Kyst (eller Arendals-Siden). Ellers kan Vestland eller Vesterland ogsaa betegne de vestlige Lande i Europa (ligesom G. N. vestrlönd). Saaledes ogsaa **Vesterlending**: Indbygger i de vestlige Lande.

vestlengst, adj. vestligst. Tel.

Vestmann, m. Indbygger af de vestlige Egne. (Modsat Austmann).

vestra (seg), v. a. vende til Vest, blive vestlig; om Vinden.

vestre, adj. vestlig, eller vestligere; f. Ex. paa vestre Sida. Modsat øystre.

vestrøn, adj. vestlig; om Vinden. Trondh. Nordl. (Jf. utrøn). G. N. vestrœnn.

vestvend, adj. hældende mod Vest. **Vestvenda**, f. en Skraaning som vender mod Vest. Østl. (Rom.).

vesæl, ulykkelig; s. vesall.

Vet, n. s. Vit. — **Vet**, m. s. Vetter.

Veta (e'), f. 1) en Huulning i Jorden, en lang Fordybning med fugtig Grund uden noget egentligt Bækkeløb. Sdm. (Ikke meget brugl.). I Tel. (Vinje) i en anden Form **Vota** (o') eller Votu. — 2) en fugtig og græsrig Eng i Nærheden af Fæhusene. Ndm. (Stangvig) i Formen **Vetu** og **Vutu**.

veta, s. veita og vita.

Vete, m. see Vite.

Vetel, aarsgammelt Faar; s. Vetlide.

Veter (ee), n. s. Veitt.

Vetla, f. s. Veitla og versla.

vetle (for vesle), s. vesall.

Vetlide (i'), m. 1) en aarsgammel Fole (Hest). Brugt i Formen **Vetlee** og **Veteлee** (Vette-le), Romsd. Indh.; andre St. **Vetle** (altid med tydeligt „tl", ikke Vesle). 2) en aarsgammel Bjørn. Tel. (i Formen Vetle). Jf. G. N. vetrlidi, et af Bjørnens Navne i Edda. Vetle kan saaledes opfattes som en Forkortning af Vetterlide (i'), o: den vintergamle. En anden forkortet Form er **Vetel** (e'), m. en aarsgammel Væder, og „Søyevetel", en aarsgammel Gimmer. Sogn. See ellers Vetrung.

Vetling, s. Vesling.

Vetne, n. Vand. I Sammensætning som Aavetne og Stillvetne.

vetra (el. vettra), v. n. (ar), blive Vinter, tegne sig til Vinterveir. Tel. Nogle Steder **vetraſt**, og i de nordlige Egne **vintraſt**. Isl. vetra. — Noget andet er **vetra** (ee), = veitta, s. Veitt.

Vetrung (e'), el. Vettrung, m. 1) en aarsgammel Fole (= Vetlide, Vetle). Sdm. (Sv. Dial. vintrunge). — 2) en aarsgammel Oxe. Søndre Berg. Sogn, Tel. Nogle St. **Vintring**. (Jf. Aarung). Ordet betegner egentlig kun en Skabning som har overlevet en Vinter (Vetter). Jf. Tvivetter og Trivetter. G. N. vetrungr.

Vett, n. Ting, Tingest. Tildeels om Dyr eller Mennesker. Eit Stakars Vett: en Stakkel, en Stymper. Sogn. Til et lignende Ord (maaskee med andet Kjøn) hører ogsaa den mere almindelige Form **vetta**, i Forbindelsen: inkje vetta, ɔ: ingen Ting, eller saa godt som intet. Ligesaa: litet vetta (litevetta), ɔ: ganske lidet; og: ikkje mykjet vetta (mykjevetta), ɔ: ikke synderlig meget. (Alm. med „a", ikke „e", saaledes maaskee for Vettar). Jf. G. N. vættr, f. (Væsen, Ting); ekki vætta (intet). Sv. Dial. vätta; lite vetta; int vätt (Rietz 832). Ang. viht (Væsen eller Ting), Ght. wiht, Goth. vaihts. S. følg.

Vett, f. en kvindelig Vætte, Skovnymphe, Ellekone (omtr. som Hulder). Jæd. Mandal, Rbg. Nogle Steder **Vetter** (Vettr), Jæd., og **Vitt**, Mandal. (I Nordl. **Godvetra**). G. N. vættr: Aand, Væsen. Jf. Vette og Vett, n.

vetta (inkje vetta ꝛc.), s. Vett, n.

Vette, n. 1, Vætte, Genius, usynligt Væsen (i Folkesagn). Tel. Ryf. og fl. (Jf. Godvette). Det fylgde honom vonde Vette: det var onde Aander som fulgte ham. Tel. (Landst. 240). Sv. vätte (m.), vättar. Jf. Vett, n. og f.

Vette, n. 2, Hank paa Midten af et Laag, Haandfang (= Hav, Hevel). Sogn. Jf. G. N. vett (vætt), n. et ophøiet Laag.

Vettefolk, n. Ellefolk, Underjordiske. Mandal. Jf. Tuftefolk.

Vettehaug, m. Ellehøi (= Hulderhaug). Tel.

Vetteljos, n. Lygtemand, Luftsyn som ligner en dunkelt lysende Lygte. Tel. (Sv. vätteljus). Ellers kaldet Blaalyse (Østl.), Skitfot (i'), m. (Nhl. Sdm.), Vasvarg (Voss) og tildeels Varljos.

Vetter (Vet'r), m. Vinter, den kolde Aarstid. Søndre Berg. Rbg. og fl. Ogsaa langtonet: **Vet'er** (e') og **Vøtur** (ø'), Hard., forkortet **Vet** (e'), Tel. Num. Hall. Vald. I de nordlige og østlige Egne hedder det **Vinter**. (Jf. Vetrung, Vetlide, Tvovet). G. N. vetr (Ang. vinter, Ght. wintar). I Vetter: i denne Vinter, eller i sidst forleden V. (Nogle St. „i Vet"). I Fjor Vetter: forrige Vinter. I fyrre Vetter: næstforrige V. Um Vetteren (Vet'en): om Vinteren. Høgst aa Vetter: midt paa Vinteren. Til Vetters (el. Vinters): til Vinteren. Vetters Dag, el. Vetters Tid, ɔ: ved Vintertid.

Vetter, f. s. Vett. — **Vetter**, pl. s. Vott.

Vetterbolk, m. en Deel af Vinteren.

Vetterbraut, f. Mælkeveien paa Himmelen, Stjernebæltet. Tel. I Hard. **Vetrabraut**. (Isl. vetrarbraut). Ellers kaldet: **Vinterferel** (=færel), m., Guldalen; **Vintersveg**, Sdm.; **Vintergata**, f. Smaal. (Sv. vintergata). Andre Benævnelser ere: Stjernebraut (Ndm.), Veerbraut (Nhl.), Helebraut (Hall.), Snjøraak, f. (Nfj.), Snyrevel, m. (Helg.). Navnene sigte tildeels til visse Veirspaadomme, som man har dannet sig af Mælkeveiens Udseende i de første Høstnætter.

Vetterbunad, m. Vinterdragt. I Hall. „Vetrebuna".

Vetterdag, m. 1) en Vinterdag. 2) det samme som Vetternæter.

Vetterdvale, m. Vintersøvn.

Vetterfiske (kj), n. Vinterfiskerie.

Vetterføre, n. Vinterføre; frossen Jord, eller Snee paa Veiene.

Vettergrode, m. Vækster som holde sig grønne om Vinteren. (=groe), Tel.

Vetterhes, f. Hø=Stabel i en afsides liggende Eng (= Høybol). „Vinterhæs", Østerd.

vetterhoggen, adj. fældet om Vinteren; om Træ eller Ved.

vetterklædd, adj. vinterklædt. — **Vetterklæde**, n. Vinterklæder.

Vetterkulde, m. Vinterkulde.

Vetterkveld, m. Vinteraften.

vetterlang, adj. saa lang som om Vinteren. Mest i Forbind. vetterlang Natt. (Jf. sumarlang Dag).

vetterleg, adj. vinterlig, som passer til Vinteren. Lidet brugl.

Vetterlægje, n. Vinterleie, Vinterhavn.

Vettermaane, m. Vintermaaned, s. Maane.

Vetternatt, f. 1) Vinternat, lang Nat. — 2) i Fleertal (Vetternæter): den Tid hvorfra Vinterhalvaaret regnes, nemlig den 14de Oktober. Oftest i den bestemte Form: **Vetternæterna**; nogle St. **Vinternæterne**; ogsaa „Vetnætann" (Tel. Hall.). G. N. vetrnætr. (Jf. Sumarnæter). I Dativ tildeels Vetternotto(m), paa Sdm. Vinternottaa (o'), f. Ex. „fraa Vinternottaa til Sumarmaals".

Vetterplagg, n. Klædningsstykke at bruge om Vinteren. Nogle St. Vintersplagg.

Vetterrug, m. Vinterrug.

Vettershalva, f. Vinter=Halvaaret. Nogle St. **Vintersholva**.

Vettersida, f. Vinteren, eller Halvaaret fra

Høsten til Vaaren. Ogsaa kaldet **Vettersparten** (B. Stift) og **Vinterstalet** (Trondh.).

Vetterstenesta, f. Tjeneste for Vinterhalvaaret.

Vetterstøde, n. 1) Vinterleie, Opholdssted for Vinteren. Smaal. (Vinterstøe). — 2) Elvenes sædvanlige Vandstand om Vinteren. (Jessens Norge 346, 356).

Vettersæde, n. Vintersæd.

Vetterveder (=veer), n. Vinterveir.

Vetterveg, m. Vei som benyttes om Vinteren (naar der er Jis og Snee). S. ellers Vetterbraut.

Vettesegn, f. Sagn om Vætter eller underjordiske Væsener.

Vettvilling, f. Vitvilling.

Vev (e'), m. (Fl. Vever), Væv, Traad som er oplagt til Vævning; ogsaa: et vævet Stykke, en Dug; sjeldnere om en Væverstol. (Hall.). Mest alm. **Væv**; nogle St. **Vøv**, Nhl. Hard. Fleertal **Vevir**, Tel. **Veve** og **Væve**, Vald. Sogn og fl. St., **Vøver**, Hard. Nhl.; paa Sdm. **Vevja(r)**, i Lighed med Dativet Vevjaa (for Vevjom). G. N. vefr, pl. vefir.

veva (e'), v. a. og n. (**vev**, **vov**, **vovet**), væve, sammenslynge, fylde Rendegarn (Varp) med Islæt (Veft); ogsaa: tilvirke ved Vævning, og som v. n. være sysselsat med Vævning. Inf. gaar tildeels over til **væva**, **vava**, Namd., **vaavaa**, Ork. Imperf. **vov** (oo), Fl. **vovo**. Supinum vovet (o'), sædvanl. **vove**. (Jf. voven). G. N. vefa (vef, [v]óf, [v]ofit).

Vevar (e'), m. Væver; Væverske. **Vevarhus**, n. Fabrik for Vævning.

Vevbreidd, f. Vævbredde.

Vevbrik (ii), f. Siddefjel eller Bænk i en Væverstol. Nordl.

Vevgogn (æ), f. Væverstol. Sogn, Nhl. og fl. Jf. Gogn, Uppstadgogn.

Vevgreind, f. en liden Ramme at væve Baand eller Border i.

Vevning (e'), f. Væwning, Væven.

vevja, v. a. (vev, vavde, vavt), svøbe, vikle, vinde omkring. Tel. (Vinje). Andre Steder med Bøiningen „ar". G. N. vefja (vafdi). Hertil Vav, n. og vava. Jf. vevla.

Vevkjerring, f. 1) Væverkone. 2) Spindel, Edderkop (Aranea). Ogsaa kaldet **Vevkona** (Vævkaana). B. Stift og fl. Andre Steder Spinnkjerring, Kongrova ꝛc. see Kongurvaava.

Vevkonevev, m. Spindelvæv.

Vevl, m. Kølle, Banketræ; ogsaa ellers om en Kjæp eller et Haandværge (= Handvyle). Nordl. Lidt afvig. fra G. N. vifl, f. Banketræ.

vevla, v. a. (ar), 1) svøbe, omvikle (omtr. som vevja). Ryf. Tel. (Sv. Dial. vevla). — 2) rulle Klæder, mangle. Helg. — 3) v. n. vrøvle, vaase (væve). Nordl.

Vevleinar, pl. Støtterne i en Væverstol (s. Lein). Ogsaa kaldet **Vevstoror** og **Vevstødor**; s. Støra.

Vevling, f. Omvikling ꝛc. s. vevla.

Vevlung, m. Pulsvante, et Slags brede Strimler til at vikle omkring Haandledene. Nordl. (Mest i Fleertal). Ogsaa i Formen **Vevling**. Nhl.

Vevnad, m. 1) Væwning; Maade at væve paa. — 2) vævet Tøi. Nordl. og fl. Sv. väfnad.

Vevreide, m. Væverstol med tilhørende Redskaber. (Vævreie).

Vevskaft, n. Stang hvorpaa Vævsyllerne ere fæstede. Jf. Havald.

Vevskeid, f. Vævkam; s. Skeid.

Vevskyt, m. Væverskyttel (s. Skutel). I Trondh. Stift betegner „Vævskjøt" ogsaa en omreisende Klædehandler; men dette hedder søndenfjelds Vesskjøt (el. Vesjøt) og er egentlig det svenske Vestgöte, altsaa en Handelskarl fra Vestergötland.

Vevspjeld, v. = Vevgrind. Smaal.

Vevstad, m. Væverstol; s. følg.

Vevstol, m. Væverstol, Indretning til at væve i, bestaaende af flere sammensatte Dele (Leinarne, Bakriven, Litleriven og flere). Hedder ogsaa **Vevstad**, Sdm. og fl. **Vevgogn**, Sogn og fl., og blot **Vev** (Væv), Hall. Jf. Uppstadgogn. — Vevstolar, eller Stolar, pl. betegner ogsaa Sidetræerne i en Væverstol. Ork. Ellers kaldet Leinar, Stødor, Støror og fl.

Vevstora, f. s. Støra.

vi, pron. vi; s. me.

vi, adj. s. vid. — **vi**, v. s. vilja.

via (el. vea), v. n. lure, speide, fritte efter noget. Voss. (Maaskee for vidra, s. vedra). S. ellers vida og vigja.

Via, f. s. Vida og Vidja.

Vianvang, f. Vivang.

viar, s. vidt. **Viaatta**, f. Vidaatta.

Vibendel, f. Vidvendel.

Vid (i'), f. (Fl. **Vidjar**), en Vidie, en sei Kvist eller Spire (sædvanlig Birkespire), som er heelt igjennem vreden eller snoet, saa at den kan bruges til Baand. Nordre Berg. I Sfj. **Ve**; paa Sdm. **Vid** (i') med Fl. Vija (for Vidjar). G. N. vid, pl. vidjar. Hertil **Vidjarhals** (m.), den tykkeste, og **Vidjartagl** (n.), den tynde Ende af en Vidie. (Vijahals, Vijatagl, Sdm.). Jf. Veid og Vidja.

Vid (i'), m. 1) Træ, Træart. Mest i Navne paa adskillige mindre Træer, som Beinvid, Krossvid, Ringvid, Trollvid, Tyvid og fl. — 2) Skov, Trævært. Rbg. Tel. (?), Num. i Formen Vi (i') eller Ve, f. Ex. „Vien æ lauva": Skoven staar med Løv. (Num.). G. N. vidr. Jf. Ght. witu, Ang. vudu, m.). — 3) Ved, Træ som Stof eller Materie; f. Ex. eit Tre, som er hardt i Viden; traust i V., kvitt i Viden ꝛc. Mest alm. **Ve**,

nogle St. **Vi** (i'), i Nfj. og Sdm. **Vid** (i'); afvig. **Vø**, Østerd. — 4) nedhuggede Træer, eller Top og Grene af Træer. Jf. Strangvid, Smaavid, Snaarvid. (G. N. vidr). Ogsaa om Træværk eller Træmateriale til visse Indretninger, saasom: Innvid, Veggvid, Hesvid. Jf. Langvid, Stuttvid. — 5) Brænde, Brændeved. (Sv. ved). I denne Betydning allermest brugl., saaledes: eit Lass Vid, ein Famn V., eit Fang V. (Mest alm. Ve). Ellers med uvis Betydning i Talemaaden „Han var reint upp i Vidaa" (Vidom), ɔ: han var i stor Bevægelse, i Fyr og Flamme. Sdm. (Maaskee til Vida, f.). Ordet bruges sædvanlig kollektivt og uden Fleertal. I Sammensætning har Ordet en Form Vidar (G. N. vidar, gen.), som er temmelig almindelig, men sædvanlig uden „r" (Vida, Via, Vea); saasom **Vida(r)byrd** (Veabør), f. en Dragt Brænde. **Vidarkost** (o'), m. Veddynge (G. N. vidarköstr). **Vidarlad** (Vea-la'), n. Vedstabel. **Vidarmark**, f. og **Vidarskog**, m. Skov til Brændeved. **Vidarvaks**, n. Skovvært (= Skogarvaks). Voss (Viavaks).

vid (i'), præp. ved; s. ved.

vid (ii), adj. vid, bred, meget udbredt eller rummelig. Mest alm. **vi**, **vi'e**; i Nfj. og Sdm. **vid'e**. G. N. vídr. Jf. vida og vidt (adv.). Her mærkes Formen **vidande**, f. Ex. setja Dyrerna paa vidande Vegg: sætte Døren paa vid Væg, heelt aaben. Formodentlig udgaaet fra det gamle vidan (Akkus. i Maskul.).

vida (ii), adv. vidt omkring, paa mange Steder. Nogle St. **vide**, **vie**. Ogsaa i en anden Form: **vido** (?), **vidaa**, Sdm., **vio**, Hall. G. N. vída. Kompar. **vidare** (viar), s. vidt. Superl. **vidaste**: almindeligst, paa de fleste Steder.

vida (ii), v. a. (ar), udvide, gjøre videre. Eg skal vida det ut. (Mest alm. via, el. vie). G. N. vída. Ellers hedder det ogsaa vigga og vikka (egentl. vidga, vidka).

vida (i'), v. n. (ar), samle Ved, hjembringe Træer eller Brændsel fra Skoven. Inf. **vide** (i'), Nfj. Sdm., ellers via, vea, ve'e. G. N. vida. Sjeldnere i Betydn. belægge med Træ eller Træværk, saasom: ringvida, i Indh. ringvaadaa.

Vida (i'), f. 1) Skovgrændsen, eller den øverste Skovvært paa en Fjeldside. Tel. (Mo), i Formen **Via**. Ogsaa: Skovmark. Indh. i Formen **Vudu**. — 2) Øreøie, Skafthullet i en Øre (egentl. Vedrum i Jernet). Hall. Vald. (deels Vea, deels Ve'u). — 3) Træværk, Træfang. Tel. i Formen **Ve'u**. „Der æ godt um Ve-u": der er Forraad af Træ el. Skov. Ogsaa i Trondh. Stift (Guldalen, Ork. Indh.) i Formen **Vudu**. G. N. vida, acc. vidu. I Indh. især om Plankeværket eller Bunden i et Fartøi. I Ork. ogsaa om Træ til Bygninger eller Gjærder; saaledes „Garvuddu", eller Garvuu og Utgar-vu, om Træfang til Gjærdsel.

Vidaløysa, s. Vidløysa.

vidande, s. vid. **vidare**, s. vidt.

Vidaatta, f. Vidde, stort Rum, en vidtløftig Strækning. Mest alm. **Viaatta** (Viaatte). Berg. Nordl. Østl. I Smaal. **Viotte**. G. N. vídátta.

Vidd (ii), f. 1) Vidde, Bredde, Rummelighed. D'er høvelegt med Viddi, ɔ: passende med Hensyn til Vidde, vidt nok. G. N. vídd. — 2) et stort Rum at bevæge sig i, eller udbrede sig over; en vid Omkreds. Han er paa Viddi: han er ude i den vide Verden. Det kom paa Viddi: det kom vidt og bredt ud over. Koma paa Viddi, er ogsaa at forvilde sig eller komme langt bort fra sit Hjem, f. Ex. om Dyr. Jf. Rømd. — 3) en vidtløftig Strækning; især om ubeboede Marker. Saaledes i Tel. Viddi (Almannviddi), om de store, ubeboelige Marker omkring Høifjeldene inderst i Landet.

vide, s. vida. — **viden**, s. vaden.

Vider (ii), m. Vidiepiil, smaa Træarter af Pileslægten (Salix). Brugt i Formen **Vier**. Sogn, Hard. Jæd. Tel. Hall. og fl. G. N. vídir; Sv. vide. Andre St. kaldet Vidja (Via), f.

Viderkjørr, f. Vidiekrat, smaa Pilebuske. Søndre Berg. (Vierkjørr).

Viderrunn, m. Vidiebusk, Klynge af Vidietræer. (Vierrunn).

Vidervond (-vaand), m. Vidiespire, Vidiekvist. Ellers dunkelt med flere Betydninger; s. Vivang.

Videvank, s. Vidvang.

Vidfamn (i'), m. et Maal Brændeved, som udgjør en Favn i Høide og Bredde.

Vidfang (i'), n. 1) Ved til Brænde. Hall. og fl. (Tildeels „Veafang", for Vidarfang). 2) en Dragt Ved som man kan bære i Favnen. Hedder ogsaa **Vida(r)fangan** (Veafangan ꝛc.), see Fangan.

vidfaren (ii), adj. vidtbefaren, som har reist meget. Ogsaa: ustadig, omflakkende (ligesom vidforoll).

vidfares, adv. vidt omkring, vidt og bredt. I Hall. „viofares" (s. vida).

vidforoll (ii, o'), adj. urolig, omsvævende, som vanker vidt omkring. Ork. Mere alm. i en anden Form: **vidforug** (o'), nogle St. vidforig'e og viforau. I Indh. ogsaa „vifjørug". G. N. vídförull.

vidgjengd (ii), adj. 1) vidt gaaende, vidt omsvævende. Hall. og flere. 2) vidtløftig, stor, meget udstrakt, f. Ex. om Marker eller Landskaber. Trondh. Stift. (vigjængt).

vidgjeten (ii), adj. meget bekjendt, navnkundig, vidt og bredt omtalt. B. Stift og fl. (Jf. vidspurd, vidkjend). Ordet synes ogsaa opfattet som ved-gjeten, saaledes;

„ve=gjeten“, Hall., og „medgjeten“ (mægjeten) i Tel.

Vidhakka (i'), f. Træpikker, Spætte (Fugl). Ndm. (Vehakk'). Paa Voss kaldet Vi'kleppe (jf. Treklopp).

Vidheim (ii), m. den vide Verden. Tildeels brugt som et Stedsnavn, saaledes paa Sdm. „Han bur paa Videim“, om en hjemløs, omflakkende Person.

Vidhoggar (i'), m. en Vedhugger.

Vidhogster (i'), m. Vedhugst; Adgang til at hente Brændeved. Ofte i Formen **Vida(r)hogster** (Veahogster).

Vid=is (i', ii), m. Iisslag, Iisskorpe paa Træerne. I Tel. **Veeris**, vistnok for Vidar=is. Paa andre Steder skal det hedde Ve=iis og Vei=iis (?).

Vidja, f. 1, Vidiepiil (= Vider). Brugt i Formen **Vija** og **Vie.** Østl. ogsaa Sdm. Ndm. Ork. og fl. Jf. Eng. withy, Nt. Wied, T. Weide.

Vidja, f. 2, Vidie, vreden Kvist (= Vid, f.). Tildeels udtalt tydelig: Vidja (Helg. Mandal), ogsaa Viggja (Sogn); ellers Vija og Vie. G. N. vidja (= vid); Sv. vidja; Eng. withe, with. — **Vidjeband**, n. Baand af sammenknyttede Vidier. **Vidjekippe**, n. Bundt af tilskaarne og vredne Vidier. **Vidjeskog**, m. Birkekrat hvor Vidier kunne skjæres. **Vidjespenning**, f. Ring eller Baand af Vidier. Østl. **Vidjetagl**, see Vidjartagl under Vid, f.

Vidjeskjore (=skjore), m. den tykke Ende paa en Vidie (= Vidjarhals). Jæd.

Vidjung, m. Naver eller Bor, som bruges ved Fjeleklædning og Taglægning (= Trodnavar). Ogsaa kaldet Vidjungsnavar. Tel. Sæt.

Vidkjeft (ii), m. et Slags Fisk (Lophius), ogsaa kaldet Breidkjeft. Nfj.

vidkjend (ii), adj. vidt bekjendt.

Vidkleppe (i'), f. Vidhakka.

Vidkraa (i'), f. Vraa eller Rum at lægge Brændeved i. Nogle St. **Vida(r)kraa**, paa Østl. **Vedro** (Ve'ro).

vidkunnug, adj. vidt bekjendt. (Sjelden).

Vidkurr, m. den sorte Træpikker (Fugl), ellers kaldet Trekurr og Treknarr. I Hard. **Vikkurr** og **Vikkorre** (o'). I Tel. **Vækurr**, altsaa opfattet som „Vederkurr“, formod. som Vebuder af et vist Slags Veir.

Vidlass, og **Vidarlass** (i'), n. Vedlæs.

vidlaus (i'), adj. blottet for Brændeved. Ofte **vida(r)laus** (vealaus).

vidlendt (ii), adj. vidtstrakt, som omfatter store Vidder; om et Distrikt. Lidet brugl.

Vidløysa (i'), f. 1) Vedmangel, Brændemangel. Mere alm. **Vida(r)løysa** (Vialøysa, Vealøyse). — 2) Fjeldmark som ligger ovenfor Skovgrændsen; det skovløse Fjeld. Tel. (Vialøysa). Andre St. Verrfjell, Verrsnøyda, Snaudfjell og fl.

Vidmark (i'), f. Skovmark; s. Vid.

vidmynt (ii), adj. stormundet.

vidna, v. n. (ar), udvide sig, blive videre. (Lyder tildeels vinna). **Vidning**, f. det at en Ting udvider sig.

vidopen (o'), adj. vindaaben, liggende udstrakt paa Ryggen. (Sv. vidöppen). Nogle Steder **viaapen**. I Østerd. att=vidopen, forkortet til „attvippen“. Forstærket: „vegg=viøpen“, Hall.

vidosen (oo), adj. urolig, flygtig, omflakkende. Smaal. (viosen). Nogle St. **viaasen.** Sv. Dial. vi(d)åsen.

vidra (ii), v. n. gaae vild, forvilde sig. Tel. (Vinje). Vel egentl. villra.

vidræsen, adj. vidt omflakkende, som færdes vidt omkring (jf. ræsa); ogsaa: vidtløftig, fuld af Omsvøb. Tel. G. N. vidræss.

Vidskida (i', ii), f. et Stykke af kløvet Ved. (Nogle St. Veaskia, Ve'skjie).

Vidskot (i', o'), n. Vedskjul, Skuur hvori Brændeved oplægges. Nogle St. **Vida(r)skot** (Veaskot).

Vidsnære (i'), n. Kratskov, Smaatræer; saasom i Skovgrændsen øverst paa Fjeldene. Tel. (Tinn).

vidspurd (ii, u'), adj. vidt bekjendt, som spørges vidt omkring (om Hændelser); ogsaa navnkundig (om Personer).

vidsveimd, adj. vidtstrakt, vidtløftig; om Marker eller Landskaber. Sfj. Sdm. Ndm. Mest i Neutrum, f. Ex. Der er vidsveimt.

vidsvivande, adj. vidt omsvævende.

vidsynt, adj. gunstig for Udsigten; om et Sted, hvor man kan see vidt omkring. G. N. vidsýn(n).

vidt, adv. vidt omkring; i en vis Vidde (= vida). Ogsaa: i en vis Grad. Mest i Forbind. „so vidt“: i den Grad. (Det sidste er en nyere Brug). — Kompar. **vidare** (viar): a) videre, paa flere Steder. Baade her og vidare. (Jf. vida). b) mere; ogsaa: meget, særdeles. Eg veit ikkje vidare (ɔ: mere). Det var ikkje vidare godt: ikke synderlig godt.

Vidvang, m. Vidde, en vid Omkreds. Koma paa Vidvangen: komme ud i det vide, langt bort. Smaal. (Vivangen). I B. Stift **Videvank**, n. „Koma paa Videvaank“. Jf. Vidd og Vidheim.

Vidvendel (i'), m. Kaprifolium (Lonicera), en slyngende Buskvært. Af og til i de sydlige Egne i Formen **Vivendel**; i B. Stift tildeels **Vibendel.** G. N. vidvindill. (Ellers kaldet Ringvid, Revklo og flere). Jf. Vivang.

Vie, s. Vidja. **vie**, s. vida og vigja.

Viend, s. Veginde. — **Vier**, s. Vider.

Vift, f. en Vifte, et Redskab hvormed Avner drives ud af Kornet. Smaal. Andre St. Blakst og Blekkja. — Hertil **vifta**, v. a. rense Korn med Vifte.

Vig, i enkelte Navne som Vignes, Vigstad, Vigstein, er maaskee G. N. vig, n. (Kamp,

Slag), men er noget usikkert. (Jf. Viktonn). Ordet „andvig" forudsætter et Adj. vig: stridende.
vigd, part. viet; s. vigja.
vigga, v. n. rokke, vugge sig. Tel.
vigga, v. a. udvide; s. vikka.
Vigga, f. Fjeldmarken ovenfor Skovgrændsen (= Vidløysa). Gbr. Maaskee for Vidga; jf. Vidd.
vigja, v. a. (er, de), vie, indvie, hellige; ogsaa ægtevie (= brudvigja). Inf. lyder mest som via og vie (i Sogn viga); ligesaa Præs. vigjer oftest vie(r); derimod Imperf. vigde, Supin. vigt; Part. vigd. G. N. vigja (ir); Sv. viga. Nogle Steder som v. n. blive viet, eller lade sig vie; saaledes i Vald. „Bæe Par'e vigde paa ein Dag": begge Par bleve ægteviede samme Dag.
vigje, s. vegen og vega.
Vigsla, f. Vielse, Indvielse. G. N. vígsla. Nogle St. **Vigsl** (Vigsel).
vigsla, v. a. (ar), indvie, signe med Korsets Tegn, korse. I Hall. tildeels „vikla".
Vigslekall, m. Præst. (Brugt af Hedninger eller Vætter i Folkesagn). Tel., tildeels „Vigslekadd". (Landst. 16).
Vigsletale, m. Indvielsestale.
Vigslevatn, n. Vievand. Afvig. **Vigsalvatn** og **Vigsal**, n. (Landstad, 16).
Vigt, s. Vegt. **vigtig**, s. vegtug.
Vigtonn (?), s. Viktonn.
Vik (i'), n. 1) en liden Krog eller Bøining, saasom paa en Vei. Nordl. (Vikk). Særlig om et bueformigt Indsnit paa den bagere Kant af en Øre. (Øksvik). Østerd. og fl. Jf. Sv. veck (Bøining); knäveck (Hase). — 2) en liden Afvigelse, Forandring, Nuance. Eit litet Vik i Talemaaten. (Jf. Ordvik). Voss og fl. Ogsaa om en liden Tilnærmelse; s. Tilvik, Aatvik. — 3) en Afdeling i Midten af en Strophe eller en Melodie (Slaatt); omtrent som Upptak. Hall. Ogsaa et Vers i en Strophe, en Verslinie (= Vend). Vald. Østerd. (Tildeels udtalt Veek). Jf. Vika og Vikstev.
Vik (i'), f. en Fid eller Dukke af Traad. Ork. Maaskee for Vika.
Vik (ii), f. (Fleert. **Vikar**), en Vig, Bugt, Indbøining i Strandbredden. G. N. vík. (Jf. Bug, Bugt, Vaag, Kil, Fjord). Hertil mange Stedsnavne: Vik, Viki, Vikarne.
vik (ii), adj. s. tilvik, skotvik.
vika (ii), v. n. (**vik**, **veik**, **viket**), 1) vige, gaae tilbage eller tilside. Supin. udtalt vikje (i'). Inf. sædvanlig vika (vike), ikke vikja. G. N. víkja (vík, veik, vikit). — 2) figurlig: give efter, opgive sin Paastand. I det hele er dette Ord kun lidet brugeligt, medens derimod det aktive vikja (vikte) er i megen Brug.
vika (i'), v. a. (ar), bøie tilside, vende udad (= vikja). Hall. og fl. (Af Vik, n.).
Vika (i'), f. 1, en Afdeling; især om en Deel af en Strophe eller et Vers (omtr. som Vik, n.); vel egentlig selve Strophen eller Verset. Vald. (Veka). Jf. Vik (i'), f. Her mærkes ogsaa den forældede Betydning: en Sømiil; hos ældre Forfattere „Vegsø" og „Vege Sø"; G. N. vika sjóvar.
Vika (i'), f. 2, en Uge, Tid af syv Dage. Nogle St. **Veka**, ogsaa **Viku** (Veku), Østl., **Vuku**, Østerd. Ork. Indh., **Uku**, Ork., **Voko**, Namd. G. N. vika, Ang. vice (vike), Goth. vikó; jf. Sv. vecka, Nt. Weke, Eng. week. Fyrre Vika: forrige Uge. („I Fyrrvikun", Gbr.; „i hinne Vikenne", Sdm. og fl.). Onnor Vika: næste Uge. (Hedder ogsaa: Vika som kjem. Modsat: Vika som var). En Uges Tid kaldes ofte „aatte Dagar"; to Uger kaldes oftest „fjortan Dagar". Tri Vikor lyder ofte som et sammensat Ord, f. Ex. „att-i Trivikenne", ɔ: henved tre Uger siden. B. Stift.
Vikemot (i'), n. Tiden da en Uge er fuldt udløben (= Aattedagsmot). Tel. og fl.
Vikemun (i', u'), m. den Forandring som en Ting faar i en Uges Tid. Det syner stor Vikemun paa Aakren. B. Stift.
viken (i'), part. vegen, gaaen tilbage. (vikjen). Hertil hører formodentlig et Udtryk: „d'er vikje", ɔ: det er uvist, ikke længere at stole paa. Gbr.
Vikeslætte, n. Engmark som man kan slaae (meie) paa en Uge. B. Stift.
Vikeverk, n. Arbeide for en Uge. Hedder oftere **Vikearbeid**.
Viking, m. Indbygger af et Sted eller Distrikt som hedder Vik. (Haardt k).
vikja, v. a. (er, te), 1) føre tilside, vende af fra den lige Linie. Vikja Hesten: give Hesten et Vink om at vende til den ene Side (nemlig ved et Træk i Tømmerne). Jf. einvikt, hardvikt. G. N. víkja (med stærk Bøining, som vika). — 2) bøie udad, rette eller stille ved en Bøining. Vikja ei Sag: sætte Tænderne paa en Sav i den rette udbøiede Stilling. Nogle St. vika (i'). — 3) bortmane, fordrive ved ubekjendte Kræfter. (I Folkesagn). „Han kunna vikje Vargjen": han var i Stand til at fordrive Ulven ved Tryllekunst. Sdm. — Particip **vikt**; f. Ex. Sagi er for litet vikt: Savtænderne ere for lidet udbøiede.
vikje (for viket?), s. viken.
Vikjing, f. Udbøining, m. m. see vikja.
vikka (for vidka), v. a. (ar), udvide, gjøre mere rummelig, udstrække, f. Ex. et Baand. B. Stift, Tel. Hall. og fl. Ogsaa i en anden Form: **vigga** (for vidga), Sogn, Østl. (Rom.). Andre St. **vida** (via). G. N. vídka og vídga; Sv. vidga.
vikkast (for vitkast), v. n. (ast), udvikles, danne sig, faae mere Forstand (= vitrast). Sdm. og fl.
vikkja, s. vitja.

vikla, v. a. (ar), 1) forrykke, bringe af Lave. Num. — 2) vride, forvride (et Lem). Gbr. Ork. (Andre St. keika, rengja, brigda). — Hertil **Vikl**, n. Forrykkelse, Uorden. Num.

vikla, v. n. (ar), 1) vakle i en Beslutning, svigte, opgive en Sag. Vosś. — 2) vimse, løbe af og til, gaae Ærinder. Hall. Ogsaa: kludre med et Arbeide (= fikla). Hall. hvor Ordet tildeels bruges for vigsla (ɔ: signe) og maaskee for viksla (ɔ: verle), da der nemlig forekommer et Subst. **Vikling**, f. ɔ: Ombytning, Tuskhandel. Jf. veksla.

viksla, s. vigsla og vikla.

Vikstev (i', e'), n. Omkvæd, Slutningslinie i Vers. Vald. (Vekstæv). Jf. Vik (n.) og Vika.

vikt, s. vikja. — **vikta**, s. vitta.

Viktonn, f. en Tand som er længere eller mere udadbøiet end de øvrige. B. Stift. Maaskee egentlig Vigtonn, jf. G. N. vígtönn: Huggetand.

vikutt, adj. bugtet, fuld af Viger (Vik, f.), om en Strandbred.

Vil (i') n. (?), Villie, Behag. Brugt i Forbindelsen „til Vils": efter Ønske, tilpas. Gbr. (G. N. í vil). Andre St. „til Viljes" (som er en ny Form).

Vild, f. s. Godvild, Sjølvvild.

vildre, adj. bedre, tjenligere, mere ønskelig. Meget brugl. i Guldalen og Østerd., men sædvanlig udtalt „vill'er". G. N. vildr (god); Kompar. vildri (vildari), Superl. vilztr (vildastr). Sv. Dial. vilder, viller.

Vile (i'), s. Vele og Vilje.

vilja, v. n. (vil, vilde, viljat), at ville. Præs. mest alm. **vil** (korttonet som vill); sjelden **vil'e** (Nfj.), men ofte forkortet: **vi** (i'); Fl. **vilja** (vil, vi'). Imperf. **vilde**, oftest med lukt i (ii). Supin. tildeels: **vilt**, ellers **vilja(t)**, og nogle St. **vilda**. G. N. vilja (vil, vildi, viljat); Sv. vilja. — Betydning: 1) ønske, lyste, være tilbøielig til. Deels med et Verbum i Inf., deels med en Følgesætning. Han vil hava det. Eg vil, at han skal høyra det. Ogsaa med Begrebet: ønske at komme, stunde etsteds hen. Oftest med et Adverb og uden Verbum. Han vilde ut. Dei vilja heimatter. Hunden vil inn, o. s. v. — 2) agte, have besluttet, have til Hensigt. Eg vil taka det med meg. Eg vilde laga det so, ꝛc. Uden Verbum: Han vil til Byen. Dei vilde hit. Ogsaa transitivt med Pronomen „det" og „kvat". Eg vilde det ikkje: det var ikke min Hensigt (ikke gjort med Villie). Eg veit ikkje kvat han vilde, — kvat han vilde der, — kvat han vil med det, ꝛc. Kvat vilde han deg? (Dativ). Jf. Dei vilde honom vel. — 3) være færdig til, være nær ved. (Saavel om livløse Ting som om Dyr eller Mennesker). Baaten var so full, at han vilde søkka. Eg trudde, at Huset vilde detta ned. Han vilde reint frjosa i Hel. Ogsaa med Begreb af en Tilbøielighed el. Stræben (Tendents). Det vil siga undan. Det vil ikkje brenna. Maten vilde ikkje ned. Jf. Det fær no ganga, som det vil. Det kann gjera kvat det vil. — 4) komme til (at blive eller gjøre noget). Det vil snart syna seg. Det vil litet hjelpa. Han vil eingong angra det. Skulde eg bøygja det meir, so vilde det brotna. — 5) behøves, udkræves (bør, maa). Det vil vera Maate med det: der bør være Maadehold i saadanne Ting. Det vil ikkje so vera: det faar ikke gaae paa den Maade. Det vil Tid til: der behøves Tid. Det vil annat til: der kræves noget ganske andet, langt mere. Det vil myket til: der behøves meget. Han veit kvat som vil til, o. s. v. — Den ovennævnte Form „vilda" betegner tildeels: havde villet, f. Ex. „Eg skulde gjort de(t), naar eg vilda" (= hadde viljat). Imidlertid hedder det ogsaa: „Eg vilda gjort de(t), naar eg torde" (B. Stift); men i dette Tilfælde kan „vilda" være Forkortning af „vilde hava".

Viljan (Strube), s. Velende.

viljande, adj. villende, frivillig; som adv. med Villie, forsætlig. Lidet brugl.

viljast, v. n. (vilst, vildest), lykkes, gaae godt, have Fremgang. Valders. „Dæ vilst fyre hono(m)".

Vilje, m. Villie, Ønske, Lyst; ogsaa: Hensigt, Forsæt. En sjeldnere Form er **Vile** (i') eller **Vili**. Hall. Ellers paa nogle Steder vaklende i Kjøn og overgaaende til **Vilja**, f. G. N. vili (acc. vilja); Sv. vilja, f. Det vantar Vilje: der mangler Lyst (Flid, Driftighed). Hava sin Vilje: gjøre som man lyster; ogsaa: tilfredsstille sin Lyst (ligesom G. N. hafa sinn vilja). Med Vilje: med Forsæt, med beraadt Hu. Gjera nokon til Vilje: gjøre En til Behag, gjøre saaledes som han ønsker det. Hedder tildeels ogsaa „til Vilja", men mest alm. „til Viljes" (s. Vil). Sv. till viljes.

viljelaus, adj. villieløs. Lidet brugl.

Viljeveder (-veer), n. ønskeligt Veir. Ofte uegentlig om særdeles gunstige Omstændigheder. Han fekk Viljeve(d)ret sitt: han fik en ypperlig Anledning; det lavede sig netop saa, som han vilde have det.

viljug, adj. villig, redebon, føielig. G. N. viljugr. Ogsaa: let at behandle, let at dyrke, trivelig; om Værter, m. m. Jf. villeg.

vilkast, v. n. (ast), komme sig, forbedres, opfriskes (som efter en Sygdom). Hall.

Vilkor (i', o'), n. 1) Vilkaar, Betingelse. 2) Forsikring. 3) Føderaad, Aftægt (= Kor). Nyere Ord. Hertil **Vilkorsfolk**, **Vilkorsfetel** og fl. (S. Kor). Ligesaa: **vilkora** (o'), v. a. forsikre, love Betryggelse for. B. Stift.

vill, adj. 1) vild, levende i fri Naturstand;

om Dyr. Tildeels ogsaa om visse Folkeslag; s. Villmann. Med sædvanlig Udtale: vill'e (ii), vill (llj), vidl'e), vidd'e (med Neutr. villt). Jf. Ang. vild; Ght. wildi; G. N. villi-dýr ɔc. — 2) vildvoxende, ikke plantet eller dyrket. Hertil Villapall, Villhyll og fl. — 3) øde, uryddet, uveisom; ogsaa: vildsom, forvildende. I ville Skogen; paa ville Heidi; ut i ville Havet. — 4) forvildet, forvirret. (G. N. villr). Brugt i Sammensætning som: dagvill, ættvill, husvill, raadvill. — 5) urolig, kaad, overgiven, f. Ex. om Børn. Ofte i Forbindelsen „vill og galen". (Jf. kaat, kipen, spræk, livmyken). Ogsaa: hidsig efter noget, graadig, begjærlig. Han er so vill etter Fisk. Sdm. Hall. og fl. (Jf. forvillt). — 6) heftig, voldsom, ustyrlig; dog ogsaa blot: vred, opbragt. Han vardt vill fyre det. Søndre Berg. Smaal. og fl. Jf. ill, vond, ful, arg, finnad.

villa, v. a. (er, te), 1) forvilde, vildlede; bedaare. Tel. og fl. (Mere alm. forvilla). G. N. villa. — 2) forvirre, forstyrre. Villa Syni: blende, forvende Synet (jf. venda og kverva). — 3) v. n. fare vild, tumle vildt omkring. Tel. (Jf. vidra). Ellers i Formen **villast** (est, test): forvilde sig, komme ud af den rette Vei. Nordl. Indh. og fl.

Villa, f. 1) Vilderede, Forvirring. Koma burt i Villa: komme i Forvirring. Nhl. og fl. — 2) Vildfarelse, vildfarende Tro eller Tanke. (Sjeldnere). G. N. villa. — 3) Vildskab, Kaadhed, overgiven Munterhed. Nordre Berg. og fl. (Jf. Kjæta, Kipna). Ogsaa d. s. som „Villesykja". (Nfj.).

villande, adj. vildsom (= vill, 3).

Villarkorn (-konn), n. Tryllemiddel, hvorved En forvildes eller taber sin Hukommelse. Tel. (Landst. 436).

Villbasse, m. en Galning; s. Villskytt.

Villbust, f. enkelte lange Haar i Øiebrynene paa Dyr, saasom Heste. Sdm. „Villebuste(r)", pl.

Villdyr, n. vildt Dyr. Saaledes ogsaa **Villkatt**, **Villrein**, **Villsvin** og fl.

villeg (i'), adj. frivillig. Oftere **villege**, adv. velvilligt, med Lyst. (Udtalt med reent „l" og opfattet som vil-leg). Jf. viljug.

viller (bedre), s. vildre.

Villesykja, f. = Tullesott. Sdm.

villfarande, adj. vildfarende.

Villgras, n. i Forbind. „koma paa Villgras": forvilde sig. Smaal. og fl. Andre St. **Villstraa**. Skal egentlig have betegnet Urter med forvildende eller fortryllende Kraft (ligesom Sv. vildgräs).

Villing, f. Forvildelse.

Villing, m. en Galning. — Forskjelligt herfra er „Villing" i Forbindelsen „Villings Fisk", ɔ: middels stor eller næsten fuldvoxen Fisk. Ligesaa „ein Villings Glunt", eller „ei Villings Gjenta": et næsten voxent Menneske. Nordl. Her udtalt med reent „ll", saa at det neppe hører til „vill", men hellere til et gammelt Vilung (i'). Fra Hall. er meddeelt „Velung" med Betydning: Halvpart, eller lige stor Deel (= Vedlike).

Villkjøt, n. vildt Kjød, fordærvet Kjød i et Saar. B. Stift.

Villmann, m. Vildmand. (Jf. ville Folk, ɔ: Folk uden Lov eller borgerligt Samfund). I nyere Skrifter ogsaa **villmannsleg**: barbarisk; og **Villmannskap**, m. Barbarie.

Villrot, f. Bulmeurt (Hyoscyamus). Buskr. (?)

Villrug, m. Pileurt (= Fuglefræ). Nhl.

Villska, f. 1) Vildhed; ogsaa Hidsighed, Vrede. Smaal. og fl. 2) Vilderede, Forvirring (= Villa); ogsaa Vildfarelse. Tel.

Villskap, m. Vildhed; Vildskab, Kaadhed, Overgivenhed.

Villskytt, m. en Galning, urolig Karl; om Drengebørn ɔc. Hall. Ellers Villbasse, Villgast, Villur og fl.

Villspel, n. vildt Spil (uden nogen ordentlig Melodie).

Villstig, m. Vildsti. Koma paa Villstig: komme paa Vildspor, paa en gal Vei. Jf. Villgras og Villstraa.

Villstraa, n. s. Villgras.

Villstrok (o'), n. Vildsti. Mandal.

Villstyr, n. fremfusende Færd, Skjødesløshed, Ubesindighed.

Villstyring, m. en fremfusende, ubesindig Person; en Galning. Østl.

villt, adv. vildt, blindt hen, uden Orden; ogsaa: paa Afveie, i en gal Retning. Fara villt: fare vild, tage feil. Ganga villt: forvilde sig.

villt, part. forvildet, s. villa. Hedder ogsaa **villter**. „Han vardt villter paa Fjelle(t)". Tel. (Mo).

Vill-ur, m. Galning, vild Krabat. Tel. (tildeels **Vidduur**). Maaskee egentl. Vildoxe. Jf. Ur.

villurleg, adj. urolig, ustyrlig. Tel.

Villvara, f. Skind af vilde Dyr. Hedder ogsaa **Villvarskinn**, n. Tel.

villvoren (o'), adj. noget vild eller kaad.

Vilska, f. Villska. **Vilung** (?), s. Villing.

Vim (ii), n. Nykker, Særheder, underlige Paafund, s. vima.

vima, v. n. (ar), tumle, gaae som i Forvirring (= tulla, vingla); ogsaa: have underlige Indfald, foretage noget besynderligt eller unyttigt (= prima, vasla). B. Stift. Jf. vimra og vaama.

Vime, m. Fortumling i Hovedet, Svimmel; ogsaa om en Ruus. Tel. Tildeels udtalt „Vemi". (Vinje). Isl. víma, f.

vimen, adj. særsindet; s. vimutt.

Viming, f. underlig Adfærd.

vimla, v. n. (ar), væmmes, føle Kvalme.

Ork. Hedder ellers **vemla**, Ryf., **kvemla**, Rbg. Jf. vimra og vemjast.

Vimle, m. Væmmelse. Jarlsberg.

vimlen, adj. 1) fortumlet i Hovedet, svimmel. Tel. — 2) syglig af Kvalme eller Væmmelse. Ork. Noget lignende er **vemlemaga(d)**. Tel. Jf. vimmer og vaamen.

vimmer (vim'r), adj. vammel, usmagelig; usaltet. Sogn (Lærdal). En anden Form er **vemlen**. Ryf. Jf. vamlen (valmen).

vimra, v. n. 1, foraarsage Kvalme. Sogn.

vimra, v. n. (ar), 2, vandre blindt hen, tumle, gaae vild (= vima); ogsaa: bære sig taabeligt ad. Shl. Sdm. Hall. og fl. (Paa Sdm. vimbre). **Vimring**, f. Omtumlen ꝛc.

Vimring, m. Klodrian (= Tull, Tufs).

Vimul (i'), m. Taabe, Gjæk. Sdm. Nogle St. **Vimol** (o'). S. følg.

Vimur (ii), m. en Særling, besynderlig Person. Tel. Hard. Nogle St. **Vemur**.

vimutt, adj. fuld af Nykker eller besynderlige Indfald (Vim). Hedder ogsaa vimen, og tildeels vimren.

Vin (ii), n. (m.), Viin; eller Drik som ligner Viin. G. N. vín, n. (af Lat. vinum).

Vin (i'), f. (?), et gammelt Ord, som egentlig skal betyde Eng eller Græsgang (Goth. vinja, f.), findes i mange Stedsnavne, deels i en Fleertalsform **Vinjar** (Vinja, Vinje) og deels i Sammensætning som Hov-vin, Berg-vin (Berven), Sand-ven; men ofte forkortet til „vi" el. „ve" (saaledes paa Voss: Lekve, Sundve, Helleve ꝛc.), eller endog til „en", „in" og „i", hvorved Ordet bliver ukjendeligt eller usikkert, især forsaavidt Navnet ikke findes i gamle Dokumenter. Jf. Munch's Norge i Middelalderen (Fortalen).

Vin (i'), m. (Fl. **Viner**), Ven, Velynder; fortrolig Bekjendt; ogsaa Veninde. Nogle Steder **Ven** (Veen), eller endog **Venn** (Vænn). G. N. vinr; Ang. vine, Mht. wine. — I Sammensætning ofte Vina (for Vinar), saasom **Vina(r)gnag**, n. eller **Vinahakk**, n. en Strid som har intet at betyde; Trætte imellem Personer som i Grunden ere enige. **Vinalag**, n. Vennekreds, Venneselskab. **Vinaverk**, n. Venskabsstykke.

vina, v. n. (ar), parre sig, om Fugle. Nordl. Ork. Hall. Andre St. viva, svla, syna.

Vinbygg (i'), m. Indbygger af „Vinje" i Telemarken. S. Vin, f.

Vinbær (ii), n. Ribs, Ribsbær. Voss, Gbr. og fl. Afvig. **Vebær**, Tel. (Vinje). Jf. Orbær. Nogle St. ogsaa „Vinbær" eller „svarte Vinbær", om Solbær.

Vind, f. Svingel (= Veiv, Sveiv). Smaal. Rom. Solør. (Af vinda).

Vind, m. 1) Vind, Strømning i Luften. G. N. vindr. Mote Vinden: imod Vinden. (Modsat: undan Vinden; s. undan). — 2) Luft; især om indesluttet Luft i et lidet Rum, f. Ex. i en Blære; saaledes alm. om Luft i Indvoldene, Vinde, Opblæselse. Ogsaa om Lufttræk, saasom fra en Aabning i en Væg. Jf. Vindbola, Vindknut, vindtett. — 3) Aande, Aandedræt. G. N. vindr. Draga Vinden: drage Aande. Tapa Vinden: tabe Aandedrættet. Taka etter Vinden: snappe efter Veir. Jf. Veder, Ande, Tev. — Af de forskjellige Udtryk, hvormed Sømændene betegne Vindens Styrke, kan mærkes: Ein Segls Vind, o: Vind som fylder eller strammer Seilet. Ein Klo-Vind: saa stærk Vind, at den ene Klo eller Hanke i Seilet maa trækkes ind. (Nordl.). Ein Manns Vind: Vind som een Mand kan „andøve" eller holde Baaden imod. Tvo Manns Vind: naar to Mænd maa andøve. (Nordl.). Jf. ellers Graae, Kul, Gula, Gust, Snoa (om svagere Blæst); Storm, Hardveder, Storveder (om stærk Vind).

vind, adj. vind, skjæv, vreden. Mest om Træ, saasom Fjele eller Planker. G. N. vindr; Sv. vind. Hertil vindføtt, vindøygd, vindvaksen.

vinda, v. a. (**vind, vatt, vundet**), vinde, vride. Imperf. alm. **vatt** (oprindl. vand, vandt), Fl. **vundo** (vunde). Supin. **vunde(t)**. Imperativ **vitt** (i'), Fl. **vinde**. Paa nogle Steder faae alle Former „tt" for „nd", saa at Ordet hedder **vitta**; **vitt, vatt, vutte(t)**. Sogn, Trondh. Nordl. (Jf. binda). G. N. vinda (vind, vatt, vundit); Ang. vindan (vand). — Betydning: 1) vride, snoe, vende haardt eller voldsomt. Vinda Klæde: vride vaade Klæder for at presse Vandet af dem. Vinda Vidjar: vride Kviste til Vidiebaand. (Nordre Berg.). Vinda seg: vride sig, blive skjæv (f. Ex. om Træ); ogsaa: vrænge Lemmerne, bøie sig voldsomt. — 2) vinde op, haspe; vikle el. snøre omkring noget. Vinda utav Snelda: vinde Traaden af Tenen. Vinda upp ei Hespa. Vinda Veven paa: vikle Væven paa Garnbommen. Jf. vevja, vava, røyra. — 3) heise, trække, hale op (især ved Hjul eller Tridser). Vinda Segl: heise Seil. Vinda upp ei Tunna ꝛc. (Hertil Vinda, Vindespel og fl.). — En sjeldnere Betydning er: udpresse ved Vridning, f. Ex. vinda Vatn or Klædom. — Particip **vunden**. Jf. venda, Vindel, Vondul.

vinda, v. n. (ar), snue (efter Lugt), støve, spore; om Dyr. Jf. vedra.

Vinda, f. 1, 1) en Vinde, et Redskab til Opvinding af Traad; Garnvinde. Ogsaa en Heise-Indretning, et Vindehjul. — 2) en Tyngde eller Portion som bliver opheiset paa een Gang. — 3) en Stiim, en fremstrømmende Hob af Fiske i Vandet (Fiskevinda); ogsaa om en Skare af flyvende Fugle. Nordl. Trondh. Sdm. (Nogle St. Vinna, Vinn').

Vinda, f. 2, Skjævhed, Vridning, f. Ex. i en Planke. Af vind, adj.
vindad, adj. beskaffen med Hensyn til Vinden. Han er ikkje so vinda(d): det er ikke saadan Vind. Nordl.
vindall, adj. 1) vindig, urolig af Blæst; om Luften. 2) meget udsat for Vinden; om et Sted. Østl. (Buskr. Solør). Mest i Neutr. f. Ex. D'er so vindalt. I Tel. **vindaalt**. Jf. vindsam.
Vind-ande, m. et svagt Vindpust.
Vindar, m. En som vinder eller heiser.
Vindauga, n. Vindue; egentl. Vinduets Rum eller Aabning i Væggen. Østl. og Trondh. Ellers oftere Glas og Glashol. G. N. vindauga; Eng. window.
Vindaas, m. Axel i et Vindespil.
Vindbaara, f. Bølge som frembringes af Vinden. Modsat Straumbaara, Tungalda og flere.
Vindbelg, m. en tyk Sky, som synes at bebude Vind. Ork.
Vindbola (oo), f. Luftblære; Boble.
Vindbolk, m. en Tid med megen Blæst.
Vindbor (o'), m. (n.), Vridbor. Østl.
Vindbord, n. den Side af Baaden, som vender imod Vinden. Jf. Høgd.
Vindbragd, n. Nordlys (= Brag, Vederbrag). Ork. Jf. Vindlyse.
Vindbrot (o'), n. Vindbrud paa Værter eller Bygninger. Ogsaa om nedbrudte Træer.
vindbroten (o'), adj. brækket af Vinden.
Vindbyl (y'), m. et stærkt Vindstød. Hard. Ofte **Vindsbyl**; s. Byl.
Vinddrag, n. Træk, Lufttræk.
Vindebru, f. Vindebro.
Vindel, m. en Krølle, en sammensnoet Lok eller Tot, saasom af Uld. Vald. Afvig. **Vundel**, Hall. (Jf. Vondul). — Efter Gunnerus er Vindel ogsaa Plantenavn og betegner Convolvulus m. m. Jf. Vidvendel.
Vindespel, n. en stor Vinde til at heise med; Gangspil, Ankerspil.
Vindfall, n. Vindfæld, Træ som er nedbrudt af Vinden. Østl.
Vindflaga, f. Vindstød, et stærkere Anfald af Vinden. Meget brugl. vest og nord i Landet.
Vindflod, n. en kortvarig Storm (egentlig med Regn). Ndm. og fl.
vindfull, adj. vindfuld; opblæst.
vindføtt, adj. skjævbenet; hjulbenet. Hall.
Vindgjerda, f. Vindstød, Vindstribe paa Søen (s. Gjerda). „Vindgjære", Sdm. Ndm.
Vindgust, f. et svagt Vindpust. Paa Østl. **Vindgufs**, f.
Vindhane, m. Veirhane, Vindfløi.
vindhard, adj. udsat for stærk Vind. Mest i Neutr. Der er vindhardt.
Vindhauk, m. Taarnfalk (Falco Tinnunculus); saa kaldet af den Egenskab, at den ofte standser i Luften og vedbliver at vifte med Vingerne uden at komme fremad. Ogsaa spotviis om en Person som gjør sig megen Travlhed uden at udrette noget dermed. Sogn og fl. Paa Sdm. **Vindsubb**. Andre Steder Vederhauk (Værhauk), Værleik, Værstiller og fl. see Vederhauk.
Vindhol (o'), n. Lufthul.
Vinding, f. Vridning; Omvinding; ogsaa Heisning, s. vinda.
Vindkall, m. et Slags Fugleskræmme; en Vifte som dreier sig for Vinden (ligesom Vingerne paa en Veirmølle). B. Stift. Ogsaa kaldet Vindkjegla, f. Sdm.
Vindkast, n. et Vindstød, en pludselig Svingning i en Luftstrøm.
Vindkave, m. Vindbyge med Snee eller Regn i Horizonten. Vald.
Vindkirna (-kinna), f. Smørkjerne med et Drivværk, som ombreies med en Svingel. Trondh. (Til vinda).
Vindkjegla, f. s. Vindkall.
Vindknut, m. 1) en Hvirvelvind. 2) en Luftblære, Samling af indesluttet og sammenpresset Luft; saaledes ogsaa om Vinde i Indvoldene.
Vindkul (u'), f. en Luftning, et svagt Vindpust. (B. Stift). Ogsaa kaldet Vindgul, Vindgust, Vindkjøla og fl.
Vindkula (uu), f. Vindstød, Stormbyge. Tel. og fl. Jf. Vindflaga.
Vindkvervel, m. Hvirvelstrøm i Luften.
vindlaus, adj. vindfri, stille.
Vindlyse, n. Nordlys, især med rød Farve. (Jf. Snjolyse). Sdm. og fl.
Vindløysa, f. langvarigt stille Veir.
Vindmylna (y'), f. Veirmølle.
vindopen (o'), adj. aaben for Vinden.
Vindrode (o'), m. røde Skyer, som ansees for at bebude Vind.
Vindrøyr, f. Luftrør.
vindsam, adj. vindig, urolig, stormende; om Veiret. Trondh. Det vardt vindsamt. Jf. vindall, blaasall.
Vindskag, n. et Sted som er meget udsat for Vind. Shl. Tel. Andre Steder **Vindskav**, n. Slid eller Paavirkning af Vinden. Hard.
vindskaatt, adj. n. udsat for Storm, veirhaardt. Tel. Hall.
Vindskeid (kj), f. Vindsked, Tværfjel paa Enden af et Tag. B. Stift og fl. Afvig. **Vindski(d)**, Østl., **Vindskida** (-skjia), Indh. G. N. vindskeid.
Vindskjegg, f. Finnskjegg.
Vindskjør, f. Vindkast, Byge. Sfj.
Vindsky, f. Sky som bebuder Vind.
Vindslekkja, f. stærk Regn efter en Storm. Indh. (Maaskee -sløkkja).
vindstill, adj. stille, fri for Vind. Jf. straumstill og baarestill.
Vindstrik (i'), n. Vindstreg, Kompasstreg.

Vindstrøym, m. Luftstrøm, Træk.
vindsval, adj. kjølig af Vind, om Luften. „D'er vindsvaalt". Smaal.
Vindsvipa (i'), f. et lidet Vindpust. Sdm.
Vindsykja, f. Vindsyge, Opblæselse.
Vindtet (ee), m. Meise; s. Tit.
vindtett (ee), adj. lufttæt.
vindturkad, adj. tørret i Luften eller ved Vind (uden Varme).
vindvaksen, adj. forvreden i Væxten; om Træer. (Til vind, adj.).
Vindvisar, m. Vindfløi, Veirhane.
vindøygd, adj. skjævøiet, skelende. Østl. Rbg. og fl. Sv. vindøgd.
vin-elsken (i'), adj. 1) vennehuld, omhyggelig for sine Venner. Tel. — 2) om Dyr: venlig, kjælen, som synes vel om at blive kjærtegnet. Smaal. og fl. Tildeels udtalt veenælskjen; paa Sdm. ogsaa „vænælskjen", som nærmer sig til det nordlandske væn (spag, tam).
vinfaatt (i'), eller vinafaatt, adj. n. om Sted eller Stilling, hvor man kun finder faa Venner. Hall. „Dæ vardt ikkje venafaatt": der blev Venner nok.
Ving, m. Flig eller Udbøining som ligner en Vinge (s. Veng). Sdm. Rom. og fl.
Vingel, m. en ubehændig Person, En som let bliver forvirret. Tel. (Vingjel, forskjelligt fra Vingl).
Vingl, n. 1) Forvirring, Vilderede. „Dæ kom i Ving'el". Gbr. og fl. — 2) Slumpetræf, noget som kommer hændelsesviis. Tel. Hedder ogsaa **Vingle**. „Ei Vingle Gaang": en enkelt Gang som et Slumpetræf.
vingla, v. n. (ar), 1) flagre omkring (= vengla); fare hid og did, tumle, gaae vild. Tel. og Østl. (Jf. Sv. vingla). — 2) slumpe til, indtræffe af en Hændelse. „Dæ vinglar so til". Tel. — 3) v. a. forvilde. Vingla seg burt. I Nordl. **vinglast**: forvirres, komme i Vilderede. — Hertil **Vinglar**, m. og **Vinglestikka**, f. En som bringer Forvirring i Tingene.
Vinglevon (oo), f. Forhaabning som kun beroer paa et Slumpetræf. Tel.
vinglutt, adj. flygtig, ustadig; som let forvirres. Trondh. (vinglaatt). Nogle Steder **vinglen**.
Vingster, s. Vinster.
Vink, m. 1) et Ryk eller Stød fra Siden. 2) en Svingning; s. følg.
vinka, v. a. (ar), 1) rykke, støde, vende noget bort eller tilside. Nordre Berg. (Synes opfattet som vindka; s. vind, adj.). — 2) v. n. svinge, hugge i Luften; f. Ex. med en Kjæp. Vald.
[**Vinkel** (kl), m. Vinkelhage. (Tydsk).
vinlaus (i'), adj. venneløs.
vinleg (i'), adj. venlig, venskabelig. Nogle Steder **vinsleg** (i').
Vinn, f. Stræben, Flid. Han hadde slik ei Vinn med det. Buskr. Leggja Vinn paa: bestræbe sig for. Mere alm.
vinn, adj. s. vinneleg.
vinna, v. a. og n. (**vinn, vann, vunnet**), at vinde, opnaae. Imperf. Fl. **vunno** (vunne). Supin. **vunne(t)**; paa enkelte Steder **vynne** (som egentlig er Imperf. Konj.). G. N. vinna (vinn, vann, vunnit); Ang. vinnan (vann). — Betydning: 1) fuldføre (et Arbeide), udføre, bringe til Ende. Me faa sjaa til aa vinna det Stykket, som atter er. Me vinna det til Kvelds. Eg vann berre ein Famn um Dagen. No vann du detta: nu har du da udført den Bedrift (især om En som har ødelagt noget). Sdm. Ogsaa i Betydningen: arbeide, tage Deel i et Gaardsarbeide (s. vaarvinna), men har i dette Tilfælde tildeels svag Bøining (ar). G. N. vinna: arbeide. — 2) bringe, fremdrive, føre med nogen Anstrengelse; eller nærmest: formaae at bringe til et vist Punkt. Vinna Baaten fram: slæbe Baaden frem (el. paa Land). Vinna heim eit Lass: hjembringe et Læs. Vinna seg fram: slæbe sig frem. Vinna seg heim: være i Stand til at naae Hjemmet. Vinna seg upp: formaae at staae op, eller komme opad. (Meget brugl.). — 3) vinde, opnaae, bekomme (en vis Fordeel). Vinna Prisen; v. Æra, Pengar, Siger. Vinna ein Stad, eit Land. Ogsaa: bestride med Held, udkjæmpe til sin Fordeel. Vinna eit Slag, ei Sak, eit Spel. Hava vunnet Spel. — 4) v. n. mægte, formaae, være i Stand til. Eg kann ikkje gjera meir en eg vinn. D'er vondt fyre den, som litet vinn. Han stræva mest han vinn (ɔ: det meste som han formaar). Eg sprang mest eg vann. (B. Stift og fl.). Fuldstændigere med et Verbum i Infinitiv: Eg vann ikkje ganga lenger. Han vinn ikkje bera det. Jf. orka, trotta, vera god til. — 5) vinde, seire, faae Overhaand. (Modsat tapa). Han vann, som største Magti hadde. D'er vandt aa vita kven som skal vinna ɔc. — 6) have Vinding eller Fordeel af noget. Han vinn ikkje paa det Bytet. Ein vinn paa det eine og taper paa det andre. — Med Partikler. Vinna aa: formaae, overkomme. „E trur ikkje, e vinn aa lyfte dæ", ɔ: at jeg mægter at løfte det. Sdm. („aa" stærkt betonet, altsaa vel Præposition). Vinna fram: naae frem til sit Maal; ogsaa: bringe frem. Vinna med: faae Bugt med (= raada med). Vinna paa: faae Overhaand over, beseire; ogsaa: overkomme, bestride. Vinna yver: overvinde. — I disse Forbindelser bruges ogsaa en anden Form: **vinnast** (vinst, vanst, vunnest); saaledes: vinnast med, ɔ: overkomme; vinnast yver: overstaae, bestride, udholde. Sdm. Ndm. og fl.
vinna, v. n. (ar), arbeide (= onna); see forrige Ord. Jf. vaarvinna.
Vinna, f. Arbeide, et af de store Arbeider paa Ageren eller Engen (= Onn); saale-

des Vaarvinna (Pløiningen), Høyvinna el. Sumarsvinna (Høslætten), Haustvinna el. Skurdvinna (Kornhøsten). Meget udbredt (Tel. Ryf. Sdm. Østerd. og fl.) og tildeels mere brugeligt end „Onn". G. N. vinna: Arbeide. I Vinne Tider: i den Tid da Markarbeiderne foregaae. Millom Vinnom: imellem de store Arbeider (imellem Pløiningen og Høslætten). Hedder ogsaa: vinnemillom. Jf. Vinning og Verk.

vinnande, adj. 1) mulig, overkommelig, som man kan udføre. 2) arbeidsdygtig (= vinneføre). Dei er fem vinnande Mennesjor: de ere fem fuldbygtige Mennesker paa Arbeidet. B. Stift.

Vinnar, m. Vinder, den som har vundet. Modsat Tapar.

Vinnefolk, n. Arbeidsfolk, Deeltagere i et af de store Arbeider (s. Vinna). Særskilt **Vinne-Kar**, eller **Vinnemann**, m. Karl som er leiet til Markarbeide.

vinneføre, adj. arbeidsdygtig, duelig til at tage Deel i Markarbeiderne. Ikke meget brugl. G. N. vinnufœrr.

vinnekjær, adj. begjærlig efter Vinding.

vinneleg, adj. overkommelig, som lader sig udføre, om et Arbeide; ogsaa: haandteerlig, ikke alt for stor eller tung; f. Ex. vinneleg Stein. B. Stift. En anden Form **vinn** bruges i Sammensætning, som lettvinn, tungvinn, radvinn og fl.

vinnemillom, adv. s. Vinna, f.

Vinneskap, m. stort Arbeide, Travlhed, Tummel. B. Stift.

Vinnetid, f. Arbeidstid; s. Vinna.

Vinning, f. 1) Arbeide (= Vinna); især om Pløiningen eller Jordens Bearbeidelse. Smaal. — 2) Held, Fremgang, det at man vinder; ogsaa (sjeldnere): Evne, Kræfter; s. vinna, 4. — 3) Fortrin, Overlegenhed, Leilighed til at vinde.

Vinning, m. (f.), Vinding, Gevinst; ogsaa: Hjælp, Gavn, Fordeel. G. N. vinningr.

vinsa, v. a. (ar), rykke tilside, flytte lidt (omtr. som vinka). Nordre Berg. Jf. Isl. vingsa: svinge.

Vinse, m. eller oftest **Vinsar**, pl. de bøiede Planker i Bunden af en Baad. Shl.

Vinskap (i'), m. Venskab, Fortrolighed. (Nogle St. Veenskap). G. N. vinskapr.

vinsleg (i'), s. vinleg.

Vinstein (ii), m. Viinsteen.

Vinster (-str), f. (Fl. Vinstrar), den fjerde eller bageste Afdeling af Maven i de drøvtyggende Dyr. Mest i Formen **Vingster** (Vingstr), Nordre Berg. Trondh. Nordl. I Tel. **Vister** (Viistr). Isl. vinstr; Sv. Dial. vinster, venster. Ellers kaldet Votn, Bytning, Fela.

vinsterhendt, adj. keithaandet (= orvhendt, keivhendt). Trondh. (vingsterhænt).

Vinstra, f. venstre Haand eller Side.

vinstre, adj. venstre (modsat høgre). Sædvanlig kun i den bestemte Form, saasom: vinstre Sida, Handi, Foten o. s. v. I de nordlige Egne: **vingstre**; i Tel. tildeels **vistre** (ii). G. N. vinstri, Ang. vinstre, Ght. winstar. (I de nyere Sprog ombyttet med andre Ord: Eng. left, T. link).

vinstød (i'), adj. stadig i Venskab, trofast, paalidelig. Tel.

vinsæl (i'), adj. vennesæl, afholdt, som har gode Venner. Tel. (Mo). Ikke meget brugl. G. N. vinsæll.

Vinter, s. Vetter. — **Vinterferel** og **Vintergata**, s. Vetterbraut. — **Vinternætter**, s. Vetternatt.

vintrast, s. vetra.

Vin-tre (ii), n. Viintræ, Viinstok.

vintyd (i'), adj. omgjængelig, artig, venlig. Hall. oftest i Formen „vena-ty". Jf. tyd.

vio, s. vida. **viosen**, s. vidosen.

Vipa, f. Vibe (Fugl), Vanellus. Sv. vipa.

vipla (i'), omslynge; s. vippa.

vippa, v. n. (ar), 1) vimse, løbe af og til. Hall. og fl. Ogsaa: rokkes, stødes op og ned, vippe. Nordl. (T. wippen). — 2) vinke med Haanden (= vitta), give Tegn ved et Vink. „Han vippa' til meg". Nordre Berg. — 3) v. a. slynge, flette. Tel. (Landst. 11). I lignende Betydning ogsaa: **vipla**. (Landst. 114).

Vippa, f. 1) en urolig, vimsende Tingest; f. Ex. om et Pigebarn. Hall. — 2) en Visk eller Kvast at stænke og bestrøge med. Nordl. og fl. — 3) en Vippe, Stolpe med en Heisestang. Ikke alm. Hertil **Vippestong** (-staang), f. Vippestang. I Bergen: **Vippebumb** (el. Vippebom), m.

Vippegras, n. Lummergræs (Lycopodium Selago), benyttet til Strygekvaster (see Vippa 2). Trondh.

Vipra (ii), f. Paafund, Gjøglespil, besynderlig Maneer eller Ceremonie. Sdm. G. N. vípr, vípur: Barnespil ꝛc.

vipra (ii), v. n. bruge besynderlige Skikke, eller unødige Ceremonier. Sdm.

vira (ii), v. a. (ar), vikle, omvinde, tilsurre (som med Traad). Hall. Smaal. og flere. Ellers ogsaa i Formen **virra** (i'), Østl. (Andre St. røyra). Sv. vira. Jf. Nt. Wire, Eng. wire: Staaltraad.

virk, s. vyrk. — **Virke**, s. Vyrke.

virkta, adv. omhyggeligt, med stor Flid. „Dæ var virkta gjort": meget vel gjort, ypperligt. Sæt. Tel. (Moland). G. N. virkta vel; jf. virkt, f. Omhu. (Vilde paa andre Steder hedde vyrkta).

virra (i'), v. n. (ar), svæve for En, staae En for Hovedet. „Dæ virra 'ti haanaa": det foresvæver ham, er blevet en Grille hos ham. Sdm. — Om et andet virra s. vira.

Vis (ii), f. 1) Viis, Brug, Skik. Vaklende i Kjøn, nogle St. m. ogsaa n.; i Tel. tildeels **Visa** (Vise). Sv. vis, n. (Jf.

G. N. ödruvís). — 2) Maade, Maneer. Paa den Vis. Paa alla Viser. B. Stift. Ofte sammensat med Ord, som betyde Maal eller Mængde, i hvilket Tilfælde et „i“ sættes foran; f. Ex. koma i Flokkevis; mæla i Alnevis; vega ut i Vaagevis. Derimod er Ordets Brug som Adverbium (f. Ex. parviis &c.) her noget fremmed.

vis (ii), adj. 1) vidende om noget, underrettet. Eg vardt ikkje vis paa det: jeg fik ikke rigtig Besked derom. Eg er endaa lika vis: lige klog. (B. Stift og fl.). Ogsaa: opmærksom (= var). Eg vardt ikkje nokot vis, ɔ: jeg blev ikke noget vaer, mærkede ikke noget. Nordl. G. N. viss (vís). — 2) viis, klog, indsigtsfuld. Han kom visare atter: han var klogere, da han kom tilbage (om En som har gjort et Forsøg i Utide eller uden Omtanke). Ogsaa: vidnende om Viisdom. Det var ei visare Raad; visare Framferd o. s. v. — 3) let at vide eller finde, sikker at træffe paa sin Plads. „Legg dei(m) no so, at dei er vise til aa finne“, ɔ: at man kan vide at finde dem. Sdm. (meget brugl.). G. N. vís(s): sikker; s. viss.

visa, v. a. og n. (er, te), 1) vise, forevise, lade see; ogsaa: betegne, paapege. (Jf. syna, som i denne Betydning er mere brugeligt). Den angivne Bøining er ikke almindelig, da man søndenfjelds har Præsens „visar“. G. N. vísa (-ar og -ir). — 2) henvise, skikke afsted, sende i et Ærinde, m. m. Visa burt: bortvise. Visa ut: vise En paa Dør, bede ham at pakke sig. — 3) bevise, give Prøver paa. Visa Godvilje, Vyrdnad, Vinskap o. s. v. — 4) v. n. fremvise noget, henpege til noget; f. Ex. Klokka viser paa seks. (Jf. Visar). — 5) være at see, vise sig (= syna, te). Det viste Vegen etter honom. Hedder ellers visast, og „visa seg“.

visa (2), v. a. (ar), tilspidse i Enden, afspidse (en Traad eller Snor). S. Vise.

Visa, f. en Vise, Folkesang. (G. N. vísa: Vers, Strophe). Hertil **Visebok** (oo), f. Visebog. **Visefugge**, m. Bundt el. Pakke af Viser. (Tel.). **Viselund**, m. Melodie til en Vise. (Tel.). **Visenote**, m. og **Visetone**, m. det samme. (Mere alm.). **Visestubbe**, m. Stump af en Vise. **Visevedstev**, n. enkelte Vers eller Stropher. (Hall.). Jf. Stev.

visall (i'), svag; s. vesall.

visande, adj. passende at vise, eller at afsende.

Visar, m. Viser, saasom paa et Uhr.

Visarbarn, n. Barn eller Yngling, som gjør Tjeneste med at gaae Ærinder. Saaledes ogsaa **Visargut**, m. og **Visargjenta**, eller **Visartaus**, f.

Visbende (ii), n. Paafund, Indfald; ogsaa unødige Omsvøb eller Regler at iagttage. (Næsten som Vipra). Sdm. Jf. G. N. vísbending: Vink, Tegn.

Visdom (ii), m. 1) Underretning, rigtig Besked om noget. Han fekk ikkje stor Visdom, ɔ: ikke megen Oplysning om Tingen. — 2) Viisdom; Klogskab (i ædleste Mening). — **Visdomsraad**, f. Raad som vidner om Viisdom.

Vise, m. 1) Top, Spids, Dusk i Enden; saasom paa Græs og Korn; saaledes om Top-Enden paa Korn-Negene, i Modsætning til Stilkene. Sdm. Ndm. Ork. Ogsaa: en tilspidset Ende, som paa en Traad eller Snor. (Hertil Verbet visa, ɔ: tilspidse). — 2) Stilk og Blade paa en Urt, i Modsætning til Roden; især om Bladene paa Rodfrugter (Kaalrabi, Roer, Poteter). Næpevise, Potetevise og fl. Jæd. Rbg. (Jf. Kaal). — 3) Blomst, Begyndelse til Frugt. Sfj. Ytre Sogn. Hertil Heggjevise, Raunevise, Jordbærvise, Moltevise og fl. Paa Sdm. kun: Natevise, ɔ: Nøddeknop, Hunblomsten paa Hasselen. G. N. vísir: Knop, Spire. Sv. Dial. vise; D. Dial. Vis, Visser, om Toppen paa Urter.

Visekall, m. Sandsiger; En som skal kunne hemmelige Kunster. **Visekona** (o'), f. Sandsigerske, Sibylle.

viseleg, adj. som tegner sig godt, seer godt ud. Mandal. Jf. synleg.

visen (i'), adj. vissen, visnet, fortørret. Nogle St. **vesen**. G. N. visinn. Ogsaa: lam, følesløs; om Lemmer.

Visend (ii), f. Underretning, Besked. Faa Visend um ein Ting. Sdm. S. følg.

Visende (ii), n. Oplysning, Underretning. Hard. og fl. Han fekk ikkje stort Visende. (Ofte spøgende eller spotviis om Svar paa unødige Spørgsmaal). G. N. vísindi: Kundskab.

Vising, f. Fremviisning &c. s. visa.

Vising, m. en Viismand, klog Mand.

Visk, n. Tummel, Bevægelse; ogsaa: en Stund, kort Tid (jf. Tak, Rykk). Eg var der eit litet Visk. Gbr. Vald.

Visk, m. en Visk, Tot, Klynge. (Mindre brugl.). G. N. visk, f.

viska, v. a. (ar), sammenvikle, sammenknytte Hø og Halm i Bundter til Foder for Køerne (s. Vondul). B. Stift, Nordl. og fl. Viska og giva: sammenlægge og uddele Foderet. Sjeldnere er **viska**, v. n. feie, støve, vimse omkring; jf. Visk, n.

visleg (ii), adj. 1) viis, forstandig, fornuftig. (Jf. vis). 2) besindig, klog, vel betænkt; om Tale eller Opførsel. Meget brugl. Afvig. **viskleg** (ii), Tel.

vislege, adv. viselig, besindigt, med Klogskab. Fara vislege fram.

Visn (i'), f. Tegn, Mærke til noget. Sfj. Oftere i Fleertal **Visner**: Spor, Mærker (omtr. som Vister). Nhl. Ogsaa i Østerd., især om Spor efter Dyr. Jf. Vist.

visna (i'), v. n. (ar), visne, blive vissen,

fortørres; tildeels ogsaa: stivne eller lammes (s. visen). G. N. visna.
Visning (i'), f. Forvisnelse; Visſenhed.
Visp, m. en liden Kvast eller Dusk.
vispa (i'), v. a. stryge eller røre med en Kvast. Sv. vispa.
viss (i'), adj. 1) vis, sikker, utvivlsom; ogsaa: afgjort, klar, nøie bestemt. Det heve fi visse Tid. D'er det vissaste: det sikreste. Det skal vera deg visst: du skal være sikker paa at faae det. Gjera visst: gjøre en bestemt Aftale. Dei hadde gjort det visst, ɔ: afgjort Sagen (f. Ex. en Forlovelse). — 2) vis paa noget, fri for Tvivl. Eg tykteſt vera so viss paa det. — 3) behændig, sikker i at træffe. Vera viss paa Handi (s. visshendt). Jf. stød. G. N. viss falder sammen med det førnævnte vis(s), ɔ: viis.
vissa, v. a. (ar), forvisse, forsikre. Det skal eg vissa: det skal jeg love for. Nordre Berg. Ellers lidet brugl.
Vissa, f. 1) Vished, Sikkerhed. G. N. vissa. D'er ikkje nokor Vissa med det. Jf. Ordsproget: D'er Vissa ein heve, og Voni ein fær, ɔ: hvad man har er vist, hvad man faar er uvist. — 2) Forvisning, Bekræftelse; ogsaa en bestemt Afgjørelse. Han fekk Vissa paa det (Forvisning derom). Eg vil vita ei Vissa: vide noget sikkert, noget afgjort. — 3) Borgen, Sikkerhed for noget. Tel. (G. N. vissa). Ogsaa: en vis eller sikker Ting; saaledes om et Friblad eller en høieste Stikker i Kortspil. Østl. (Jf. Uvissa). — I Vissa: ialfald, sikkert; ogsaa: iſær, fornemmelig, allerhelst. Vald. og fl. (Paa Sdm. med Dativform „i Vissenne"). — Til Vissa: tilvisse, sikkert, uden Tvivl. Nhl. (Sædvanlig „til Visse", oprindelig: til Visso).
visselege, adv. visselig, uden Tvivl. Lidet brugl.
visshendt, adj. sikker paa Haanden, behændig til at træffe.
visshøv, adj. sikker i at træffe det som man sigter til. Sdm.
Vissing, f. Forvisning (= Vissa).
Visskap (i'), m. Vished, rigtig Besked. Hall. Ogsaa: Kundskab, Vidende om noget. (Maaskee for Vitskap).
Vissmun (u'), m. 1) nærmere Bestemmelse eller Bekræftelse. Jæd. 2) Forstand, Skjøn paa noget. Hall. Det sidste er vel egentlig Vitsmun.
visst, el. vist (i'), adv. 1) sikkert, uden Feiltagelse. Kasta visst; hogga visst; taka visst ꝛc. 2) vist, uden Tvivl. Eg veit det visst. 3) høist rimelig, efter al Sandsynlighed. Dei er visst komne. Han heve visst høyrt det ꝛc. (Sv. visst).
visstøk, adj. behændig, sikker i at gribe det rette. Sdm.
Vissvon, f. en sikker Forventning, et trygt Haab. Ork.

Vist (i'), f. 1) Ophold, eller Opholdssted. Brugt i Sammensætningen Husvist og Heimvist (jf. langvistande). — 2) Tegn eller Mærker paa, at noget har været paa et Sted. Shl. Hard. Meſt i Fleertal (Vister), f. Ex. Dei hava seet Vister etter Bjørnen: de have seet Mærker paa at Bjørnen har været der. (Andre St. Visner, s. Visn). Vist betegner egentlig: Væren, ligesom G. N. vist (atvist, hjávist, návist, samvist, landsvist ꝛc.), af det gamle vesa (Goth. visan): at være.
Vist, m. Lugt, Stank. Ork.
Viste (i'), m. Korn som er aftærsket men ikke renset for Avner. Sogn, Nhl. Hard. Tel. Andre St. kaldet Drose (o').
Vister, s. Vist og Vinster.
Vistur (i'), m. et Grundlag af Kviste under en Kornstabel i Laden. Sdm. (Volden). Dunkelt Ord.
Vit (i'), n. 1) Viden, Vidende (af vita). Ikkje med mitt Vit: ikke med mit Vidende, ikke saavidt som jeg ved. Nordl. og flere. Ellers mindre brugl. i denne Betydning. Jf. Uvit og vitlaus. Nogle Steder udtalt Veet og tildeels Væt eller Vett. G. N. vit. (Sv. vett). — 2) fuld Bevidsthed, fuldkommen Sands og Samling. Hava sitt rette Vit: have Fornuftens fulde Brug. Missa Vitet, el. ganga fraa Vitet: gaae fra Forstanden, blive gal. Dei hadde skræmt Vitet or honom: skræmmet ham ud af Sands og Samling. Han var reint av med Vitet: reent ude af sig selv. Vera utan Vits (?), s. utan. — 3) Forstand, Skjøn, Evne til at forstaae (saavel hos Dyr som Mennesker); dog helst om en mere udviklet Forstand, Indsigt, Skjønsomhed, Fornuft. Hava Vit til aa vara seg. Hava Vit paa ein Ting. Eg hadde ikkje meir Vit: jeg var nu ikke klogere. Faa Vit: faae Forstand, blive klogere (om unge Mennesker). Ogsaa: Klogskab, Besindighed, fornuftig Opførsel. Bruka Vit: være besindig, holde Maade. Taka til Vitet: besinde sig. Hava eit godt Vit: være klog til at skikke sig i en vanskelig Stilling, være fredelig, forsonlig o. s. v. (Jf. vitug). — Om Forbindelsen „Von og Vit", s. Von.
vita (i'), v. a. og n. (veit, visste, visst), at vide. Inf. tildeels **veta**, **væta**; ogsaa **vata**, Namd., **vaatаa**, Indh. Ork. Præsens Fl. **vita** (ikke alm.). Imperf. overalt **visste**. Supin. tildeels **vita(t)**, dog sjelden. G. N. vita (veit, vissi, vitat); jf. Goth. vitan (vait, vissa). — Betydning: 1) vide, kjende, have mærket. Med Objekt. Eg visste det fyrr. No veit eg detta. Vita rette Tidi. Vita Vegen ꝛc. Ofte ogsaa med en Partikel. Han veit korkje att elder fram. Ein veit ikkje lenger fraa seg, ɔ: saa lidet veed man om hvad der skal hænde. (F. Ex. om et uventet Dødsfald). — 2) have Kundskab om, være underrettet om, eller vis

paa. Med en tilføiet Sætning. Eg veit, at det er sant. Eg visste ikkje, um han vilde det. D'er vandt aa vita, kor det gjeng. — 3) kunne, forstaae (at gjøre noget). Med et Verbum i Infinitiv. Han veit aa laga det. Dei vita aa snu seg, o. s. v. — Noget afvigende herfra er et Par sjeldnere Betydninger, nemlig: 4) vise, skikke. Vita nokon fraa seg: vise En bort, eller see til at blive ham kvit. Tel. (Vinje). Du vil vita meg nord i Trollheimen. (Landst. 6). Ellers noget usikkert. — 5) vende til en vis Side (s. veita). „Dæ Glas'e so veit aat Sjø'naa": det Vindue som vender mod Søen. Sdm. (G. N. vita, veit). — Som en gammel Form mærkes Konjunktivet vite (G. N. viti) i visse Ønsker eller Udraab, som: Det vite Hunden, ɔ: det maa Hunden (eller Pokker) vide. „Veit eg" lægges ofte til en Sætning som Udtryk for en stærk Formodning. Han kjem no snart, veit eg. Ogsaa i anden Stilling: Eg veit, han kjem snart, ɔ: jeg skulde dog formode at ꝛc. Et lignende Tillæg er „kann ein vita". Eg vardt leid, kann ein vita: jeg blev naturligviis kjed. Saaledes ogsaa „maa vita", s. maa.

vita (ii), v. a. laste, straffe; s. forvita.

vitande (i'), adj. vidende (om noget).

Vite (i'), m. 1) en Bøie med et opretstaaende Skaft (paa Fiskergarn); egentlig: en Viser. Østerd. i en afvigende Form **Veta**, tildeels udtalt næsten som Vætæ. I svenske Dial. vite, vette, vettare (Rietz 815). — 2) Baun, Varde; Bjergtop hvor man fordum holdt Vagt i Krigstider. Nu mest brugeligt som Stedsnavn. Tildeels udtalt Vete, Vitte (Nordl.), Væta, Vaataa (Indh.), G. N. viti.

vitekjær (i'), adj. videbegjærlig. I Hall. forekommer ogsaa „vitamykjen" og „vitasjuk", i Betydningen: meget nysgjerrig. En lignende Form er „vitafaatt", ɔ: vanskeligt at faae vide noget; f. Ex. „der vardt ikkje vetafaatt": der blev ikke Mangel paa Tidender, eller Historier.

viteleg (i'), adj. vitterlig, bekjendt (eller egentl. som der er Leilighed til at vide).

Vitende (i'), n. Vidende, Bevidsthed. Det heve ikkje hendt med mitt Vitende (ɔ: saavidt jeg veed). Nordre Berg. (Lidet brugl.). G. N. vitund, vitand, f.

Vithug (i'), m. Videlyst. Lidet brugl.

Viting (i'), f. Viden, Vidende.

vitja (i'), v. a. og n. (ar), 1) see hen til, eftersee, besigtige. Saaledes om at tilsee sine udsatte Fangeredskaber (Garn, Snarer, Fælder). Vitja Neti, vitja Snororna ꝛc. Hall. Østl. (Solør og fl.). Mest udtalt vikkja og vekja. (Sv. vittja). — 2) besøge (en Familie), eller (som v. n.): reise hen til et Sted i Besøg. Dei vilja koma og vitja oss. Han skulde ut og vitja. (Sædvanlig kun om et længere Besøg, hvorved man beseer Familiens Bosted og Eiendom). Nordl. Trondh. Sdm. Sogn, Tel. og fl. Nogle Steder vikkja; paa Sdm. vittje (a). G. N. vitja.

Vitja, f. et Eftersyn, en Udfart for at tilsee sine Redskaber (Garn eller Snarer); ogsaa: den Fangst som man bekommer ved et saadant Eftersyn. Hall. i Formen Vitju eller Vekju.

Vitjar, m. en Besøger, en Gjæst. **Vitjarfolk**, n. Folk som reise i Besøg. **Vitjarlag**, n. Selskab af Besøgere.

vitjast (blive klogere), s. vitrast.

Vitjing, f. Besøg. Vera ute paa Vitjing: være ude i Besøg.

vitkvekkja, s. vitskræma.

vitlaus (i'), adj. 1) sandseløs, bevidstløs; eller oftere: forstyrret i Hovedet, gal, afsindig. — 2) uforstandig, ufornuftig, som man ikke kan komme til Rette med.

Vitløysa, f. 1) Sandseløshed (jf. Uvit); ogsaa: Galskab, Raserie. — 2) en meget ufornuftig eller ubesindig Person.

vitna (i'), v. a. og n. (ar), 1) bevidne, erklære, bekræfte. 2) v. n. vidne, aflægge Vidnesbyrd i en Sag. (Alm. udtalt vittna).

Vitne (i'), n. 1) Vidnesbyrd, Bevidnelse. Mest i Forbind. bera Vitne um, ɔ: vidne om. G. N. vitni. — 2) et Vidne, En som vidner. Skjota til Vitnes, el. lysa til V.: kalde nogen til Vidne. (Nogle Steder: skjota til Skils, eller: til Provs). — 3) en mindre Skjelsteen ved Siden af en større; to smaa Stene som nedsættes i Jorden paa hver sin Side af den egentlige Skjelsteen, for at vise Linien eller Retningen til de nærmeste Skjelstene. Hard. og fl. Ogsaa kaldet Vitnestein. (Jf. G. N. lýrittr).

vitnefast, adj. vidnefast, som kan bekræftes ved Vidner.

vitnefør, adj. myndig, antagelig som gyldigt Vidne.

vitnelaus, adj. som mangler Vidner.

vitnelaust, adv. uden Vidner.

Vitnemaal, n. 1) Vidneførelse, Afgjørelse ved Vidner. 2) Vidnesbyrd, Udsagn af et Vidne. Ogsaa i Formen **Vitnesmaal**. Tel. og fl.

Vitnesburd (u'), m. Vidnesbyrd. (Sjeldnere). G. N. vitnisburdr.

Vitnestein, m. s. Vitne, 3.

Vitning, f. Bevidnelse.

Vitord (i'), n. Vidende, Kundskab om noget; Tilsyn med en Ting for at vide hvor den er at finde. F. Ex. Du lyt hava eit Vitord yver Hestarne: du faar have Øie med Hestene for at vide hvor de ere. B. Stift (Vitoor). G. N. vitord.

Vitr (i'), n. Varsel; s. Vitring.

vitra (i'), v. a. (ar), 1) varsle, sige til, lade En faae noget at vide. Sdm. „Vittre me 'ta di, naar du æ færige": sig mig til naar du er færdig. G. N. vitra: aaben-

bare; jf. vitr: vidende, klog. — 2) i Forbindelsen „vittre aa(v)“: afhænde, stille sig ved. Trondh. (Selbu). Jf. vita, 4.
vitrast (i'), v. n. (ast), faae Forstand, dannes, udvikles, blive klogere; om unge Mennesker. Jæd. Tel. Hall. Guldalen, Nordl. Nogle Steder i en anden Form: **vitjast**, Hard., **vitkast** (for vitkast), Sdm.
Vitring (i'), f. 1) Varsel, Tilsigelse, Vink om noget (s. vitra). Eg fekk ei Vitring um det. Nhl. Sdm. — 2) et Tegn eller Syn, der ansees som Varsel for en Begivenhed. Trondh., tildeels i en anden Form: **Vitr** (Vitt'er), n. G. N. vitran: Aabenbarelse.
vitsam, adj. opmærksom, flink til at agte paa Tingene og vide Besked om dem; saaledes ogsaa: opvakt, oplagt til at samle Kundskab. Hard. og fl. **Vitsemd**, f. Sands for Kundskab; Intelligents ɔc. (Har været brugt i Skrift).
Vitskap (i'), m. Viden, Kundskab, Oplysning. Nogle Steder **Vitenskap** (i'), som er en nyere Form. I Hall. Visskap (Visskap).
vitskræma (i'), v. a. gjøre sandseløs ved Skræmsel. Hedder ogsaa **vitkvekkja**. Hall. — Part. **vitskræmd**; sandseløs af Skræk.
Vitsmun (i'), m. Forstand, Skjøn. Hall. i Formen Vissmun. G. N. vitsmunr: Sands ɔc.
Vitt, s. Veitt og Vett.
vitta (i'), v. n. (ar), vinke, give Tegn med Haanden. Hard. Hall. I Tel. tildeels **vikta**. Paa Sdm. **vippa**. — Om et andet vitta s. vinda.
vitug (i'), adj. 1) forstandig, klog; ogsaa: skjønsom, billig, retsindig. 2) besindig, lempelig, god at komme til Rette med. Et meget brugl. Ord. Nogle St. **vitig'e** (B. Stift), ellers vitug'e, vetug, vetau, vætau. G. N. vitugr: klog. Sv. vettig. Jf. Vit.
Vitugskap, m. Klogskab; forstandig Opførsel. Oftere „Vitugheit“, f.
vitverdig, adj. videværdig. Sjelden.
Vitvilling, m. Galning; En som er forstyrret i Hovedet. Indh. (Vettvilling).
Viv (ii), n. Kvinde; Kone eller Pige. Ofte i Vers og Viser; derimod ikke i daglig Tale. G. N. víf.
viva, v. n. (ar), parres, om Fugle. Sdm. Andre St. vina, stvla og fl.
viva, v. a. (ar), omvinde, omvikle. Nordl. Jf. vevja.
Vivang, m. en vis Buskvæxt, opgivet at være Kaprifolium (= Vidvendel). Buskr. Efter Strøm (Beskr. over Eger, 105) er Vivang Solanum Dulcamara. Efter Wille (Sillejord 125) er „Viervand“ Salix arbuscula. I Gbr. (Sell) er derimod „Vianvang“ en Fjeldurt: Saxifraga Cotyledon.
Vivendel, s. Vidvendel.
Vo, s. Vaa og Vaad.
vo (for vod), s. vada.
Voda (o'), f. 1) Vaden, vadende Gang; Pladsken i Vandet (af vada); ogsaa: Tummel, Sølerie; Støi, Sladder. Sdm. „Vode“ (o'). — 2) Spor efter Dyr i Sand eller Dynd; Sted hvor noget har vadet. Num. i Formen **Vo'u**; i Hall. **Vø'u**. (Jf. Vossa). — 3) en Fiskestiim som svømmer oppe i Vandfladen (s. vada). Nordre Berg. (Nogle Steder Vo'a). Jf. Vak. Isl. vada, acc. vödu.
Vodd, s. Vodve og Voll.
vodla (o'), v. n. vade i dyb Snee. Brugt i Formen **vaula**; s. Vodul.
Vodul (o'), m. Vaden, Anstrengelse med at vade, især i Snee. Sdm. i Formen **Vaul** (Snjø-vaul). Som Stedsnavn betegner „Vaul“ ogsaa et grundt Vandløb, et Sund hvor man til visse Tider kan vade over. (Jf. Val). Isl. vödull, vadill, vadall.
Vodve (o'), m. Muskel, Valde, en kjødfuld Deel af et Lem; f. Ex. om Muskelen ved Roden af Tommelfingeren. Brugt i flere afvigende Former: **Vovde**, Sdm., **Vodd**, Shl., **Vørve**, Vald., **Vove** (o') eller **Vøve**, Hall., **Vauve** eller **Vaue**, Sfj. G. N. vödvi. (Ght. wado, T. Wade: Lægmuskel). Jf. Sege og Trege.
Voffermoss, s. Vaarfrumessa.
vog (veiede), s. vega.
Vogga (o'), f. Vugge, bevægelig Barneseng. (Alm. Form). G. N. vagga, acc. vöggu. Sv. vagga. — **Voggebarn**, n. Barn som ligger i Vugge. **Voggeblæja** (-bleia), f. Vuggetæppe. (Tel. og fl.). **Voggepening** (-peng), m. Vuggegave. (Gbr. og fl.). **Voggevisa**, f. Vuggesang.
vogga, v. a. vugge (= rugga). Ikke alm. Skulde egentlig hedde vagga.
vogje (for veget), s. vega.
Vogn (o'), f. Vogn, et større Kjøretøi (jf. Kjerra). Mest alm. „Vaagn“. Egentlig samme Ord som Vagn. G. N. vagn, m. Sv. vagn. Hertil **Vognhjul**, **Vognmann** og fl.
Vok (o'), f. (n.), en Vaage, et Hul i Isen paa Vandet. Nogle St. med Fl. Veker (e'), i Hall. **Vek'a** (Væk'a). I de nordlige Egne Neutr. (eit Vok). G. N. vök, f. Sv. vak; Nt. Wake. Jf. vekkja.
Voka (o'), f. 1) Vaagen, Nattevaagen (Vakster). Tildeels afvig. **Voku**, **Voko**, **Vuku**. G. N. vaka, acc. vöku. — 2) en Vaagenat, især med Dands eller Leg. Sogn. I Hall. „Vuku“. — 3) fordum: en natlig Fest i Kirken, en Vigilie. Nu kun brugeligt i Sammensætning, som Jonsvoka og fl., men sædvanlig i afvig. Form; saaledes i Indh., ialfald i Snaasen: **vuku** (Hallvardsvuku, Jensvuku, Olsvuku ɔc.), ellers med bortfaldet „v“: **-oko** (o') og **-uku** (Hallvardsoko, Jonsoko, Olavsoko,

eller Olsuku), og endvidere forkortet til -ok (o'), f. Ex. Jonsok. (I ældre Ordsamlinger anføres endog „Sok" som Navn paa en Helligdag, hvilket kun er en Misforstaaelse).

Voke-eld, el. Vokeld (o'), m. Vagtild, Blus som tændes til Natten ved et Hvilested i Markerne. Sogn og fl. Andre St. Støleld, Brising, Nying.

Vokeleik (o'), m. natlig Sammenkomst til Dands og Leg.

Vokenatt (o'), f. en Vaagenat. (Fl. Vokenæter). — 2) en Nat som anvendes til Dands eller Leg. Nhl. og fl.

Voko, s. Vika og Voka.

Voks, n. Vor; s. Vaks.

Voks, m. Stigning, Vært; s. Vokster.

voks, s. vekſa. — **vokſa**, s. vakſa.

Vokſter (ſtr), m. 1) Vært, Opvært, Udvikling. Jf. vekſa. Han er i fremſte Vokſter, ɔ: næſten fuldvoxen. — 2) Tilvært, Forøgelſe, Stigning; f. Ex. om en Opvært i Vandet eller Elvene, en Vandflod. — 3) Skikkelſe, Form ſom har udviklet ſig ved Væxten. Han er væn i Vokſtren. D'er ſtore Folk paa Vokſter. — 4) Plantevært, Vegetation. (Grasvokſter, Skogvokſter). Jf. Vaks. — 5) en Vært, Plante, Urt. (Sjeldnere). — 6) Gevært, unaturlig Udvært paa et Legeme. (Jf. Økſl). — Ordet hedder paa nogle Steder **Vokſt**; paa Øſtl. ogſaa **Voks** (f. Ex. om Opvært i Vandet); men forøvrigt pleier Endelſen „er" (r) blive ſtaaende i alle Former af Ordet; ſaaledes ogſaa Fl. **Vokſtrar** (ɔ: Planter), afvig. fra G. N. vöxtr (g. vaxtar, pl. vextir), En Dativform **Vokſtre** forekommer i B. Stift, f. Ex. Han er liten aa Vokſtre, ɔ: liden af Vært (egentl. paa Vært). Afvig. i Tel. „ven'e i Vokſtro" (Vokſtrom), „ſtor'e av Vokſtro" (Landſt. 68, 112).

Vokſterhald, n. Hold eller Sting ſom nogle Menneſker plages af i Opværten. Sdm. (Vokſtrahald).

vokſterleg, adj. trivelig, rafſt opvoxende; f. Ex. om Skov.

Vokſtermun (u'), m. 1) Forandring ſom kommer af Vært. 2) Maal ſom er afpasſet for paafølgende Vært; en ſtørre Vidde end ſom for Øieblikket behøves, f. Ex. paa Børneklæder.

vokſterrik, adj. værtrig, frugtbar; om Jord eller Landſkab.

Vokſterſkog, m. ung, opvoxende Skov.

Vokſterveder (-veer), n. Veir ſom er gunſtigt for Græsværten. Nogle Steder Vokſtraveer.

vokutt (o'), adj. fuld af Vaager eller Huller (Vok); om Jis.

Vol (oo), f. Fjeldryg; s. Vorda.

Vol (o'), m. 1) en rundagtig Stok, Valſe, Kølle. Jf. Tuſtarvol, Handvol, Slagvol. I Vald. **Vøl** med Fl. Vøle(r); andre St. Volar (o'). G. N. völr (valar), pl. velir; Sv. val; Goth. valus. — 2) Norſtang (= Styrevol). Berg. Trondh. Nordl. Sitja med Skaut og Vol, s. Skaut. — 3) en ophøiet Stribe, en langſtrakt Bugle paa Legemet, ſom efter et haardt Slag. (Trotevol). Sdm. Hall.

vola (o'), v. a. (ar), banke eller bearbeide med en Stok (Vol). Vald. (vøla). Egentl. ſamme Ord ſom vala.

vola (oo), forſikre; s. vorda.

Vold, s. Vald. — **volda**, s. valda.

voldug, adj. kraftig, dygtig; ogſaa: fortrinlig, ypperlig. „vollau", Indh. (Snaaſen). G. N. völdugr: mægtig, af Vald.

Volende (o'), n. s. Velende.

volka, v. a. framme, s. valka.

Voll, f. en Ol, et Antal af 80 Stykker el. fire Sneſe (f. Ex. af Sild). Jæd. Sv. val, m. T. Wall.

Voll, m. 1) Græsplan, Engflette, Jord med jævn og faſt Græsbund. Nogle Steder helſt om en Flade ſom er lidt ophøiet i Midten. G. N. völlr (pl. vellir). Sv. vall. — 2) gammel Eng ſom ikke har været pløiet; ogſaa om et nyt Agerſtykke i ſaadan Eng. Smaal. Jf. Vollhøy. — 3) en Vold, Skandſe, opkaſtet Banke. (Her en nyere Brug). — En afvig. Form er **Vodd**, med Fl. **Vedde** (for Veller) i Sætersd. Det ſædvanlige Fleertal er ellers Vollar. En Dativform **Velle** er paa mange Steder bleven ſtaaende ſom Gaardsnavn, tildeels med et Genitiv **Valla(r)** ved Siden, ſaaledes paa Sdm. „Valla-Folkj'e", ɔ: Folket paa Gaarden Velle. Et andet Stedsnavn „Valle" ſynes udgaaet fra det gamle Fleertals Genitiv valla, da Formen Vall ellers kun forekommer i Sammenſætning, ſom vallgro, Vallhøy, Vallmark.

volla, v. a. (ar), udbrede over en Vold eller Mark, oplægge et Fiſkevod til Tørring. Shl. Jæd. (Skulde egentlig hedde valla).

vollegen (e'), adj. ſom har ligget længe paa Marken (Volden); f. Ex. om Hø „vollegje" (for voll-leget). Ork.

vollet, vældet, ſtrømt; s. vella.

Vollgras, n. Græs af gammel Eng.

Vollhøy, n. Hø af gammel Eng eller af Marker med faſt naturlig Græsbund. (Modſat Akrehøy). Øſtl. Ved Mandal: **Vallhøy**.

Vollmark, s. Vallmark.

Vollsoløy, f. Ranunkel. Helg.

Volmaal, s. Vadmaal.

volten, part. væltet; s. velta.

Vomb (o'), f. (Fl. **Vember**), Vom, Bug (ſaavel paa Menneſker ſom Dyr). Meſt alm. udtalt **Vaamb**; ellers **Vømb**, Hall. Vald. G. N. vömb; Ang. vamb, Goth. vamba; jf. Eng. womb (Foſterleie). Fleertal i Berg. Stift: Vemb'e(r), paa Sdm.

Vembr'e. Hvor der tales om Indvolde af drøvtyggende Dyr, betegner Vomb især den egentlige Vom eller den første og største Afdeling af Maven, ellers kaldet Gorvomb. (Sv. våmb). I mere pyntelig Tale ombyttes Vomb med Mage eller Liv. — I Sammensætning ofte Vomba(r), Vaamba (oprindelig Vambar); saaledes **Vombafylla**, f. Vombfyll. **Vombakagge**, m. (spotviis) en tykmavet Karl. **Vomba(r)spreng**, m. Overfyldelse med Mad eller Drikke.

vombad, adj. stormavet, tyk over Maven; egentlig: forsynet med Mave.

vombast, v. n. blive tyk over Maven.

Vombblæja, f. Fedthinden omkring Maven i Dyr (= Netja, Talgblæja). „Vaambbløya", Østl. (Hadeland).

Vombfyll, f. Bugfylde, Føde som ikke har synderlig Kraft men dog tjener til at fylde Maven. Nogle St. Vomba(r)fyll, Vaambafylla.

Vombkast, n. Maverystelse, heftigt Aandedræt, Stønnen, Pusten. Nordl. og fl. I B. Stift „Vaambakast". Skal ogsaa betyde Bugvrid eller Kolik.

vomblaus, adj. meget smal over Maven. Nogle St. vomba(r)laus.

Vombløysa, f. Tomhed, Smalhed over Maven. Ogsaa: En som har liden Mave, eller (spotviis) En som indsnører Maven med trange Klæder.

vombsprengd, adj. forsprængt, forbærvet i Indvoldene; om Heste. Nordl.

Von (oo), f. 1, Forventning &c. Afvig. fra G. N. ván; Sv. vån (dog i Dial. von); jf. Ang. vén, Goth. véns (Haab), Ght. wán (Formodning), T. Wahn (Indbildning). Alm. og meget brugl. — Særlig Betydning: 1) Formodning, det at man forudseer eller venter noget. Detta var mi Von: dette ventede jeg just; eller: det var dette som jeg frygtede for. Eg heve ei Von um det. Det gjekk etter Vonom: det gik som man havde ventet. — 2) Haab, Forhaabning. Faa Von um (el. B. paa): faae Haab om noget. Han gav meg Von paa det: han lovede mig det halvveis. (Nogle St. han drog meg Von paa det, ɔ: gav mig Udsigt dertil). D'er daa Livs Von: der er dog Haab om Liv. — 3) Rimelighed, Sandsynlighed, Udsigt til noget. D'er Von til det: det er sandsynligt. D'er mindre Von: lidet rimeligt. D'er ingi Von: der er ingen Udsigt, eller det er umuligt. — 4) et Sted hvor man venter at finde noget; saaledes: en Fiskeplads, eller et Jagtfelt. Østerd. (ofte i Fl. Voner). Sv. Dial. von: Fiskeredskaber, Snarer &c. (Jf. Vaaning). — Blandt de mange hertil hørende Talemaader mærkes: Ganga paa ei Von: gaae paa det uvisse, paa Lykke og Fromme. Ganga paa tvo Voner: gaae med svagt Haab, idet man ligesaa snart venter det ene som det andet. Det er paa Voni: det er uvist, det kan skee og ikke skee. Ellers bruges „paa Voni" ogsaa som Indledning til en Sætning og betyder da: ifald, hvis, for det Tilfælde at, f. Ex. Tak paa deg Hatten, paa Voni det kjem Regn. Lat det liggja her, paa Voni dei koma etter det. (Berg. Stift). Vera utor Vonom: være ude af Haab, have intet at vente. (Jf. orvonast). D'er utor Von og Vit: det er reent urimeligt, ravgalt. Ork. (Paa Sdm. „D'æ burt i Von aa Vite". Dunkelt). — Mere mærkelig er Brugen af Vonom eller Vono (Dativ) med et Komparativ, f. Ex. Vonom meir, ɔ: mere end man skulde vente, ikke lidet. (Afvig. „Vonoms meir", Buskr. Gbr. Trondh. „Vons meir", Nordl.). Vonom betre: bedre end man ventede, ikke saa ilde. (Nogle St. „Vons beere"; i Aadalen „Vonor bære". I Snaasen „Vons viller", f. vildre). Vonom fyrr, ɔ: ret snart, førend man venter det. Afvig. Von fyrr, og „Vones førr". (Nhl.). Vono snøggare: snarere end man venter. Hall. Afvig. Von sneggre, eller „vont sneggre". (Sdm.). Jf. G. N. vánu brádara.

Von (oo), f. 2, en Strimmel, et smalt Engstykke; omtrent som „Teig" (Slaatteteig). Hall. Vald. Tildeels med Fleertal **Vøner** (Vøn'a). Jf. One (= Skogteig). I svenske Dial. von, ån, f., åne, m. Engstrimmel. (Rietz 840).

von (oo), adj. saaledes stillet at man kan undvære en Ting, eller ikke strax behøver den. Vera nokot von: kunne undvære eller overlade noget. Nordl. (Helg. Salten, Lof.). „Eg var dæ ikkje von". „Er du dæ von, so lat meg faa laan' dæ". Ogsaa brugt søndenfjelds (Gbr. Vald. Hall.), men i en anden Forbindelse, nemlig „maa von", el. „maa i von" (maaskee Subst.). „E maar dæ ikkje von": jeg kan ikke undvære det. Sv. Dial. vera von (ligesom i Nordl.). Nærmer sig til G. N. ón, el. án (ɔ: foruden); ogsaa til det gamle vanr (ɔ: manglende). Jf. vonvera.

vona (oo), v. a. (ar), formode, have en Formodning om; ogsaa: vente, haabe, have Haab om. G. N. väna. Imperf. tildeels vonte; f. Ex. „Eg vonte detta": jeg ventede netop dette. (B. Stift). Jf. Udtrykket „vont sneggre", under Von. — Ogsaa brugt i Formen **vonast** (v. n.). Eg vonast, at det vil laga seg so. Søndenfjelds ogsaa i afvigende Former: vøna, vønast (Tel.) og venast (Hall.). Jf. G. N. væna.

vonande, adj. sandsynlig (= vonleg).

Vonarferd, f. en Reise paa det uvisse, el. til et Forsøg. (Vonafær).

Vonarkast, n. et Kast paa Slump, saasom at udkaste Fiskevod paa et Sted hvor man ikke har seet Tegn til Fisk.

vonarlaus, s. vonlaus.

Vond (o'), n. Gjærdsel, Gjærdefang af Grene og smaa Træer. Sdm. Ork. Udtalt **Vaand** (Gjærevaand). G. N. vönd (?) eller vöndr, m.

Vond (o'), m. 1, 1) en liden Stang, en tynd Stok eller Kjæp (omtr. som Tein). Tel. (Lyder som Vaand). G. N. vöndr (vandar); G. Sv. vander. Jf. Vendla. — 2) en tynd Splint eller Klods, som nagles fast til en Planke for at dække en Revne, f. Ex. i Bunden af en Baad. Nordre Berg. Jf. Slidrevond.

Vond (o'), m. 2, Jord-Rotte, et Slags Muus som graver Gange og Huler i Jorden. (Lemmus amphibius). Mest almindl. **Vaand**; ellers **Vønd**, Hall., og **Vand**, Østerd. (Jf. Vandskjer). Sv. Dial. vand; Eng. want, Ang. vand: Muldvarp. Ogsaa kaldet Vatsvond (Vasvaand), da den nemlig tildeels kan ophold sig i Vandet. Andre Navne ere Moldvond, Moldvand og Moldbauk, vel ogsaa Moldvarp, hvilket sidste dog er et andet Dyr (Talpa) som her i Landet er mindre bekjendt.

vond (oo), adj. ond. Tildeels udtalt „vund", eller omtrent med samme Vokal som Sund, Stund, vunden o. s. v. En afvig. Form „ond" forekommer i Nordl. men er ellers sjelden. G. N. vándr; Sv. ond (fordum vander), i Dial. vand, vond, vonn. I Stedet for Komparativ og Superl. bruges **verre** og **verst**; i Tel. ogsaa veslaste (af vesall). — De særskilte Betydninger ere: 1) vanskelig, slem, besværlig (= vand). D'er vondt aa finna det. (Ogsaa: han er vond aa finna). D'er vondt aa vita. Det vardt vondt fyre Pengar; dei er vonde aa faa ꝛc. — 2) modbydelig, bitter, smertelig. Vond Smak; vond Luft. Han vil ikkje leggja so vondt aat seg, ɔ: udsætte sig for at lide saa meget ondt. (B. Stift). Det gjerer vondt: det smerter. Faa vondt: blive syg. Hava vondt: være syg; figurl. have Sorg, Bekymring af noget. — 3) skadelig, farlig. D'er inkje vondt i det: der er ingen Fare ved det. Ogsaa: fornærmelig, fiendsk (om Tale og Opførsel). Eg høyrde ikkje eit vondt Ord. Bjoda vondt: true med Fiendskab. Dei hadde lagt vondt fyre honom: de havde bagtalt ham, vakt Uvillie imod ham. — 4) ond, slet, utilbørlig, syndig. Vonde Gjerningar, Vanar, Tankar ꝛc. Gjera vondt; elska det vonde. — 5) ondskabsfuld, ildesindet. Vonde Folk, eller vondt Folk. Den vonde: Djævelen. — 6) vred, forbitret, hidsig. Han vardt vond fyre det. Ver ikkje vond paa meg. Østl. (Jf. arg, ill, vill, sinnad). — Som gammel Bøiningsform mærkes **vondo** (Dativ Neutr.); i B. Stift „vondaa"; saaledes: med vondo, ɔ: med det onde, med Tvang eller Magt. (Sv. med ondo). Fyre vondo: som Forbud for noget ondt, for en Ulykke. Utav vondo: af det onde. (Jf. god, godo). En anden Form er „til vondes" (vel egentl. til vonds); f. Ex. „telja til vondes", ɔ: tilskynde til Fiendskab eller Strid, ophidse Folk imod hinanden. I Shl. „til vondar", maaskee en Substantivform.

vonda (vaanda), v. n (ar), hugge Træer eller Grene til Gjærdsel (Vond, n.). Sdm.

Vondbauk (o'), m. Jord-Rottens Gang eller Hule i Jorden; ogsaa Muldhob som Dyret har kastet op. Gbr. Ork. (Vaandebauk). I Tel. **Vaandeboku** (o'), f. Jf. bauka.

Vonde (oo), m. Skade, Fare, noget ondt; ogsaa: Vrede, Fiendskab. Tel. Lidet brugl.

Vond-eld, m. et Slags Hudsygdom eller Udslæt. Hadeland. (Vonneld).

vondkyndt, adj. ond af Natur, arrig, hidsig. Hall. og fl.

vondla (o'), v. n. (ar), 1) sammenvikle Hø og Halm i visse Portioner (Vondlar) for Køerne. Mest alm. **vaandla**; ellers: **vøndla**, Hall., **vandla**, Østl. (Jf. viska). — 2) kludre, klodse, sammenjaske noget løselig eller skjødesløst. B. Stift. See Vondul.

vondlynd, adj. vredladen, pirrelig, hidsig. Tel. og fl. Oftere vondlyndt.

Vond-ord, n. pl. onde Ord, Bebreidelser. Dadel. Østl. (Vonnoor).

Vondska, f. 1) ond Fornemmelse, Ildebefindende. Ei Vondska i Kroppen. B. Stift. — 2) Arrighed, Ondskab (= Illska). Tel. og fl. G. N. vándska.

Vondskap, m. ond Beskaffenhed, Slethed; ogsaa: Ondskab, Skadelyst. (Lidet brugl.). G. N. vándskapr.

vondsken (kj) adj. ond, smertelig; ogsaa: sørgelig. „Dæ va vonskje". Ryf.

vondskøytt, adj. usikker, vanskelig at træffe (= vaaskøytt). Gbr.

vondsleg, adj. noget ond eller slem; ogsaa: vredladen, barsk, bister. I Tel. **vondskleg** (voonskleg'e).

vondtenkt, adj. meget mistænksom.

Vondul (o'), m. (Fl. **Vondlar**), en stor Høvisk, et sammenviklet rundt Knippe af Hø og Halm til Maaltid for en Ko. Mest alm. **Vaandel**; ellers **Vøndul**, Hall., **Vandel**, Østl. Nogle Steder **Vandle**; i Ork. og Indh. **Valle**. (Jf. Holge). G. N. vöndull; Sv. Dial. vandel, vånbel. (Jf. Vundel). — Vaandel betegner tildeels ogsaa: en Klynge, en Klods, en liden tyk Karl m. m.

Vondveder (-veer), n. Uveir, slemt Veir. Østl. Udtrykket „vondt Vær" (Veir) bruges kun søndenfjelds og ansees paa nogle Steder som et upassende Udtryk.

Voner, Fiskested; s. Von.

vonfull, adj. trøstig, fuld af Haab.

Voning, f. Forventning; s. vona.

vonlaus, adj. 1) forsagt, mistrøstig. 2) usandsynlig; ogsaa haabløs, om Tilstand.

vonleg, adj. sandsynlig, rimelig, eller: som man kan vente.
vonlege, adv. sandsynligviis.
Vonløysa, f. Forsagthed, Mangel paa Haab; ogsaa: Usandsynlighed, noget som man ikke kan vente.
vonn (o'), s. vaar.
vonsam, adj. 1) trøstig, som haaber det bedste. 2) opmuntrende, som vækker Haab. Lidet brugl.
vonskleg, s. vondsleg. **vont**, s. vond.
vonvera (e'), v. a. undvære (= vera von). Helg. (Kun i Infin.). Andre St. umbera og tildeels onvera.
Vor (o'), f. i nogle Kvindenavne, som Gudvor el. Gunnvor, Sigvor, Steinvor, Tjodvor, synes nærmest at betegne: den varsomme eller kloge (af var, adj.). Jf. G. N. vör i Egilssons Lexikon.
Vor (oo), f. s. Vorda.
Vor (o'), m. 1) en høi Banke af Steen el. Gruus, f. Ex. efter Jordskred; saaledes især om de Jordvolde (Moræner), som efterhaanden danne sig omkring en „Isbrede". Sogn, Sfj. Jf. Nt. Ware, Eng. wear: en Dæmning. — 2) en Steenbrygge, en Rad af Stene paa hver Side af en „Stød" eller Landingsplads, nedlagt for at befæste Lunnerne (s. Lunn) og til at træde paa ved Landstigningen. Alm. vest og nord i Landet. I Nordl. **Vorr** (o'). G. N. vör, f. Jf. Vorstein. — 3) Kjølvand, Stribe i Vandfladen efter fremskridende Baade eller Fartøier. Berg. Trondh. Nordl. Dei rodde i Voren etter oss: de roede nærmest efter os, lige i Kjølvandet. (G. N. vör). — 4) Aaredrag, eller nærmest: Rummet imellem Aaredragene, det Stykke som Baaden glider fremad ved hvert Aaretag. Me laut ro kvar ein Vor: vi maatte roe den hele Vei, uden at faae feile. B. Stift. G. N. vörr, m. — 5) Tummel, Omvæltning. Dei hadde gjort gilde Vora(r): de havde rodet og ruſket noget forfærdeligt. Sdm. Hertil hører maaskee ogsaa: Vorr (o'), ɔ: Støi, Skraal; s. vorra.
Vor (oo), m. naturligt Udseende, ydre Væsen, Ansigtstræk. Helg. (Hører maaskee sammen med Vord). Hertil Vorlit og vorsleg.
Vora (o'), eller **Vorn**, s. Vara.
Vora (oo), s. Vorda. **vora**, v. s. vorda.
Vorarstein, s. Vorstein.
Vord (oo), m. 1, en Vogter, Bevogter; see Gardvord, Tunvord. G. N. vördr. Jf. varda. Oftere: en Skytsaand, Genius, usynlig Følgesvend. Sdm. Sogn, Tel. i Formen **Voor**, Vor'en. (Sv. Dial. vård, våre, vålnad. Skotsk warth og wraith). Jf. Vardyvle. Hertil formod. Vordklor.
Vord (oo), m. 2, et Maaltid, en Portion Mad (= Verd). Sogn, Shl. (Voor). I Hall. „Vool", med Fleert. Voli (Vorder). „Ein Kars Voor": Madret for en voxen Karl. „Han er ryr' ein boren Vor", ɔ: det er et udrøit Maaltid som man har baaret hjem (d. e. laant eller tigget). Shl. Ellers mere udbredt i Sammensætning som Nattvor(d) og Kveldvor(d); s. Verd. G. N. vördr, en afvig. Form af verdr.
vorda (oo), v. a. (ar), betrygge for Tab, forsikre, assurere. Indh. (vora, vola). Mest i Particip, som: vordat Gods (vola Goss). Sv. Dial. vårda, våla, vola (Rietz 794).
Vorda (oo), f. 1, en Bjergryg, et Fjeld. Østerd. og Trondh. i Formen **Vola** eller Vol' (med tykt L), mest i Sammensætning som Navn, f. Ex. Kvitvola, Storvola ɔc. I Indh. betegner dog **Vor'** (eller Vol) ogsaa en Fjeldside eller Skraaningen nedad fra Bjergryggen. Vel egentlig det samme som Varde eller Vite. G. N. varda (vördu): en Steenstabel; Sv. vård, minnesvård. Jf. T. Warte.
Vorda (oo), f. 2, 1) et Knippe, en Klynge (= Honk). Nordl. (Vora, nogle St. Vola). Hertil „Hovvora": en Klynge af Fiskehoveder. — 2) et halvt Snees, et Antal af ti Stykker, f. Ex. Fisk. Nedenæs (Vore). G. Dansk Varde og Vorde.
vorden (o'), part. vorden, bleven; s. verda. Mest alm. med „t" for „d": **vorten** (o'), og nogle St. **vurten** (u'). G. N. ordinn (vordinn). I Forbindelse med et Adjektiv sættes vorden undertiden sidst; saaledes i Sogn: „han æ sjuk'e vorten" (ɔ: bleven syg); „ho æ stor'e vorti" (bleven stor).
Vordklor, n. smaa Striber eller Ridser i Huden, af ubekjendt Aarsag. Berg. Stift (Voorkloor); paa Sdm. „Vorklaar". Henføres til Vord (Skytsaand).
voren (o'), adj. beskaffen, skikket, værende i en vis Forfatning. Han er ikkje so voren: ikke saadan, ikke saaledes skindet. Dei er so illa vorne, ɔ: usle, daarlige. Eg veit ikkje kor det er voret: hvordan det er fat. D'er ikkje rett voret: ikke ret fat. (Ho er so vori: hun er frugtsommelig. Nhl. og fl.). Ofte brugt i Sammensætning med et Adjektiv og betegner da en vis mindre Grad af Egenskaben, omtrent som „lig" eller „agtig", f. Ex. blaavoren (blaalig, blaaagtig), ljosvoren, storvoren, feinvoren o. s. v. Ordet er her almindeligt og meget brugeligt; kun tildeels afvigende til voren (oo) og volen (Hall. Guldalen). Det sidste passer til Sv. vulen (G. N. vordinn); men imidlertid synes Ordet overalt at være adskilt fra „vorten" (vorden), ialfald i Betydningen. Det stiller sig saaledes som et nyere Particip ved Siden af det sædvanlige Supinum voret (s. vera), i Lighed med boren (til bera), skoren (til skjera) og fl.
Vorklaar, s. Vordklor.
Vorlit (oo, i'), m. naturlig Hudfarve i Ansigtet (i Modsætning til en tilfældig Rødme

eller Bleghed). Sdm. s. Vor (oo). Maaskee Vordlit. Jf. Hamlit.
Vorpa (o'), f. Indretning til Laxefiskerie; s. Verpe. Trondh.
vorpen, part. værpet; s. verpa.
Vorr (o'), m. Skraal, høirøstet Snak. Nfj. Ogsaa i Nordl. Om et andet Vorr see Vor (o') og Vørr.
vorra (o'), v. n. (ar), skraale, snakke meget høit. Nfj.
vorsleg (oo), adj. tækkelig af Udseende; om en Person hvis Aasyn gjør et godt Indtryk. Helg. Jf. Vor (oo). Maaskee rettere vordsleg.
Vorsmyss, s. Vaarfrumessa.
Vorstein (o'), m. Steen i en Landgangsbrygge (Vor) eller paa det Sted hvor man skal stige ud af Baaden. J B. Stift **Vorastein** (Vorarstein).
Vorta (oo), f. Vorte, liden Udvært paa Legemet. (Jf. Geirvorta). G. N. varta (vörtu); Eng. wart, T. Warze.
vorten (o'), s. vorden.
vortutt (oo), adj. fuld af Vorter.
Voru (o') og **Vorur**, s. Vara.
vorug (o'), s. varug.
Voss, m. (Fl. Vesser), Indbygger af Voss i Bergens Stift. Brugl. i Nabodistrikterne. Mere alm. er **Vossing**. Om Kvinder: **Vossa**, f.
Vossa, f. Spor af Vadning (= Voda). Tel. Mest i Fleertal (Vossur). Nærmest af vassa, ligesom Voda af vada.
Vota (o'), f. en fugtig Jordplet; s. Veta. — **Votestøde** (Votustøe), n. Sted hvor der samler sig Væde. Tel. (Vinje).
Vott (o'), m. Vante, Handske. G. N. vöttr; Sv. vante, Holl. want. Fleertal hedder i B. Stift **Vette(r)**; ellers regelret Vottar. (G. N. vettir). — **Votta(r)tume** (u'), m. Tommelfingerens Rum i en Vante. Sogn og flere. J Hall. „Vottetuming". **vottelaus**, adj. barhændet, uden Vanter. **Vottepar**, n. et Par Vanter. Paa Sdm. „Vettepar". **Vottull**, f. Uld til Vanter.
Vo'u, s. Voda. — **vov**, s. veva.
Vovde, m. Muskel; s. Vodve.
voven (o'), part. vævet; s. veva.
vrang, s. rang. — Ord med „vr" forekomme kun i nogle af de søndenfjeldske Egne og ere desuden kun faa. De fleste i Rbg. og Tel.
vreid, adj. vred, fortørnet. De hertil hørende Former (vrei'e, rei'e, rei, re) ere anførte under reid.
vreidast, v. n. (est, dest), blive vred.
Vreide, m. Vrede. „Vreie", Tel.
Vreidske, m. Vrede, Hidsighed. „Vreiskje", Hall. Hertil **vreidskast** (vreiskas), v. n. vredes, blive vred.
Vreist, m. en Stopper; s. Reist. Hertil **vreista**, v. n. stoppe, stræbe imod. (Tel.). **vreisteleg**, adj. hinderlig, modstræbende.
Vreita, f. Grøft, Rende (= Veita). Tel. J Num. **Vreit**. Saaledes ogsaa **Reita**, Hall., **Reida**, Mandal. Forholdet til Veita er dunkelt.
vrida, v. a. (**vrid**, **vreid**, **vridet**, i'), vride, snoe, omdreie; vrænge ɔc. (Forhen anført under rida). — Part. **vriden** (i') lyder deels vrien, deels vreen (2 Stav.).
Vrida (i'), f. Vridning, Vrængning; i Fleertal: List, Rænker. Tel. (Vriur). Ved Mandal „Vrear", pl.
Vridar (ii), m. Vrider, Haandtag paa en Dørlaas. „Vrier", Smaal.
vrina, v. n. (vrin, vrein), skrige, hvine (= rina). Smaal. — J Nedenæs: **vrene** (ee), om at vrinske.
vringla, v. a. sammenslynge, forvikle. Num. Ogsaa v. n. yppe Kiv (= krangla). Smaal. og fl. Hertil **Vringlor**, pl. f. Forviklinger; ogsaa: listige Indvendinger eller Udflugter.
vrinka, v. n. (ar), fordærves, faae en Afsmag, „Vrinkesmok" (o'). Tel. (Vinje).
Vrins, m. Haartop, et Slags Pynt. Sæt.
Vrong (eller Vraang), f. Rygstøtte i en Slæde eller Kjærre; s. Rong.
vræla, v. n. skrige (om Svin). Nedenæs. Jf. væla.
Vu og **Vudu** (Træværk), s. Vida.
Vudu (= Kringvudu), s. Ida.
Vuku, s. Vika og Voka.
vund, adj. ond, slem; s. vond.
Vundel, m. 1) en liden Visk el. Tot. Hall. Andre St. **Vindel**. (Jf. Vondul). — 2) Middags-Foder (= Undel, Undorn). Sfj. Nhl.
vunden, part. vreden, snoet; ogsaa opviklet, opvunden; s. vinda. Ei vundi Vidja: en vreden Kvist. („Ei vunda Vid", Sdm.).
vunnen, part. vunden, opnaaet; ogsaa fuldført; s. vinna.
vurd, s. vyrd. — **Vurt**, s. Vyrter.
Vuru, s. Vara og Vera.
Vurumark, s. Vere, m.
Vutu, s. Veta. — **Vuu**, s. Vida.
Vyle (y'), Stjert; s. Vele.
vyrd (y'), part. agtet, anseet; ogsaa: skjøttet, tilseet. Afvig. **vurd**, s. følg.
vyrda (y'), v. a. (er, e), agte, ansee, sætte Priis paa; ogsaa ændse, skjøtte om, befatte sig med. Et meget brugeligt Ord, men med flere Afvigelser, saasom: **vyra** (er, de), Jæd. og fl., **vøra** (vør, -de), Trondh., **vøle** (Imperf. vørde), tildeels paa Østl. og endelig: **vyrja**, B. Stift, Hall. Vald. med Præs. vyr'e (vør') og tildeels med Bøiningen: vyr, vurde, vurt, Søndre Berg. (Tydeligt „rd" høres kun i Imperf. og Particip). G. N. virda (ir) og tildeels vyrda; Sv. vörda. Egentlig: agte noget værd, tillægge Værd (af Verd). Dei vyrde honom litet: de havde kun liden Respekt for ham. Eg vil ikkje vyrda det, ɔ: ikke ændse

det, ikke befatte mig dermed. Vyrd det inkje: ænds det ikke, lad det være. Vyrda seg: have Omhu for sig selv; især: holde sig reen, klæde sig sømmeligt ꝛc. S. vyrdsam og Vyrdsla.

Vyrda (y'), f. 1) Agt, Agtsomhed. Lidet brugl. Jf. Uvyrda. — 2) Høflighed, Artighed. „Ei litt Vyra": et lidet Beviis paa Opmærksomhed. Lister og fl.

vyrdande, adj. værd at agte eller ænse. I B. Stift vyrjande, andre St. vørande ꝛc.

Vyrde (y'), n. Værd, Værdie for en vis Priis (s. Verde). I Nordre Berg. **Vyre** (Dalevyre, Ortavyre; Ku-vyre og fl.).

vyrdeleg, adj. 1) agtværdig, hæderlig. Tel. (vyreleg). 2) værdig, høitidelig, gravitetisk. Hard. i Formen **vyrtuleg**. G. N. virdulegr: anseelig ꝛc.

vyrden (y'), adj. agtsom, omhyggelig; ogsaa: ordentlig, reenlig (= vyrdsam). Jf. uvyrden. I enkelte Sammensætn. „vyrdig", saaledes „storvyrdig", ɔ: storagtig, stolt.

Vyrding, f. Anseelse; det at agte el. ændse noget. Lidet brugl.

vyrdlaus, adj. 1) uagtsom, skjødesløs. (Jf. Sv. vårdslös). 2) ureenlig, skiddenfærdig (= uvyrden). 3) fremfusende, ubesindig, hensynsløs. Mest alm. **vyrlaus**, (vørlaus), sjeldnere **vyrdslaus**.

Vyrdløysa, f. Skjødesløshed, især Ureenlighed; ogsaa Ubesindighed, Hensynsløshed. (Vyrløysa).

Vyrdna, f. Agtsomhed, Orden, Sømmelighed (jf. Uvyrdna); ogsaa Anseelse (= Vyrdnad). Forekommer ogsaa i Formen **Vyrdn** (Vyrn). Hertil en adjektivisk Form **vyrdna**, ɔ: anseelig, betydelig, dygtig; f. Ex. „ein vyrna Mann": en dygtig, ypperlig Mand. Nhl. Saaledes ogsaa **vyrdnalege**, adv. dygtigt, rigelig, ret tilgavns. (Nhl.). Jf. fagna og fagnalege.

Vyrdnad, m. 1) Agtelse, Anseelse. (Sv. vördnad). 2) Omhyggelighed, Orden, Reenlighed (= Vyrdsla). Mest alm. Vyrna(d), Vørna.

vyrdsam, adj. 1) omhyggelig, agtsom; ogsaa ærbødig, som viser Agtelse. (Mindre brugl.). 2) pyntelig, ordentlig, reenlig.

Vyrdskap, m. Agtsomhed, pyntelig el. sømmelig Fremgangsmaade.

Vyrdsla, f. Omhyggelighed, god Orden; især Reenlighed. Shl. og fl. (Vyrsla). Hertil ogsaa et Verbum: **vyrdsla** seg, ɔ: holde sig reen og ordentlig. Jf. vyrda.

Vyre, s. Vyrde. **vyrja**, s. vyrda.

vyrk (y'), adj. 1) egentl. virksom, arbeidsom; s. velvyrk. (Jf. G. N. stórvirkr, gódvirkr). — 2) omhyggelig, øm, omsorgsfuld. Dei var vyrke fyre honom: de havde megen Omhu for ham, behandlede ham meget venlig, eller kjærlig. Mest brugl. i B. Stift (Hard. Sogn, Sfj. Sdm.). G. N. virkr. — 3) bestemt til Arbeide; om Tid. Ein vyrk Dag: en Arbeidsdag, Søgnedag. Baade vyrkt og heilagt: baade Søgnedage og Helligdage. Alm. vestenfjelds. Hedder ellers: **virk**, Sæt. og Tel., afvig. **yrk**, Nordre Berg. Trondh., ogsaa: **yrken** (ørkjen), Trondh. G. N. virkr. Jf. sykn.

Vyrka (y'), f. Arbeidsdagene i Ugen, Søgnedage. Søndre Berg. Jæd. og fl. Afvig. **Yrka**, Nordre Berg. Trondh. Nordl. (Jf. Sykna). Baade Helg og Vyrka: Helligdage og Søgnedage uden Forskjel.

Vyrke (kj), n. Materiale, Stof til at gjøre noget af; saaledes: Tømmer til en Bygning (Husvyrke); Tøi til Klæder o. s. v. Nogle Steder **Virkje**, Sæt. Tel. ogsaa **Verkje**, Søndre Berg.; ellers **Vyrkje** (Vørkje), Østl. Vald. Gbr., og **Yrkje** (Ørkje), Trondh. Nordl. Sv. virke. Jf. Fang, Tilfang, Ty, Emne. — Vyrke bruges ogsaa paa nogle Steder (ligesom Emne) om En som skal blive noget; f. Ex. „Brudgumsvyrkje", ɔ: en Fæstemand. Gbr.

Vyrkedag, m. Søgnedag. (Til Vyrka, f. altsaa med haardt k). Sjeldnere er **Vyrkevika**, f. en Arbeidsuge. I Tel. „Virkevika" (Landst. 34, 170, 309).

vyrkelaus (kj), adj. forlegen for Materiale (Vyrke). Hertil **Vyrkeløysa**, f. Mangel paa Materiale. Nogle St. Verkjeløysa, Vørkjeløysa, Yrkjeløysa.

Vyrkevika, s. Vyrkedag.

vyrkleg, adj. omhyggelig. Lidet brugl.

vyrklege, adv. omhyggeligt, med Flid. I Sæt. og Tel. **virkelege**. Jf. hollverklege.

vyrkta (?), s. virkta.

Vyrn, s. Vyrdna. **vyrsam**, s. vyrdsam.

Vyrter (y', tr), n. Øl-Urt, Maltsaft som ikke er gjæret. Nogle St. **Vyrt**, eller **Vørt**; ogsaa **Vurt**, Vald., og **Vyrt'er**, Sdm. G. N. virtr; Sv. vört; Eng. wort, T. Würze. — **Vyrterkaka**, f. et Slags Kager, lavede med Tilsætning af Ølurt. **Vyrtersmak**, m. sød Smag som af Ølurt.

Væ, n. s. Veder. **Væ**, pl. s. Vaad.

væ, s. væda og vada.

Væbloku, s. Vederbloka.

væda, v. a. (er, de), klæde, udruste med Klæder, f. Ex. til en Reise. Nhl. (væa, væ'). Paa Sdm. **vøde** (som egentlig har en anden Betydning). Jf. væsa. G. N. væda (af Vaad). Particip **vædd**. Han er vel vædd: vel forsynet med Klæder.

Væde, n. Klædning, Bedækning. Nhl. (Væe). Ofte uegentlig, f. Ex. om Fuglenes Fjæder.

Væding, f. Forsyning med Klæder. (Væing). Jf. Vødning.

Væe (?), n. en Stakkel, Stymper. Vald. (Jf. Vaade). See ellers Væde.

Væft, s. Veft. **væfta**, s. vefta.

Væg, m. Saft; s. Veigja.

væg, adj. s. attvæg, framvæg.

Vægd, f. Eftergivenhed. Sogn (?).

vægja, v. n. (er, de), 1, vige for En, give efter, føie sig. Nhl. Sogn, ogsaa Ork. og flere. Nogle St. **vægjast**, Sdm. og fl. Præsens lyder som væje(r), men Imperf. vægde, Supin. vægt; Impr. væg. G. N. vægja (vægir). Han vægde ikkje fyre heim. Dei hava ikkje nokon til aa vægja fyre: de faae raade sig selv, have ingen at frygte for. Han lyt vægja, som Vit heve: den klogeste maa give efter. (Ork.). Jf. øgja.

vægja, v. n. (er, de), 2, affætte Materie eller Vædske; om Saar. Tel. (Vinje). Det vægjer. G. N. vægja. Af Vaag.

vægjande, adj. passende at give efter (vægja). Det var ikkje vægjande.

Vægje, n. Eftergivenhed, Føielighed; ogsaa: Ave, Respekt, Ærefrygt (= Oge, Age). Hava Vægje fyre nokon. Nhl. og fl. Ogsaa som Maskul. „ein Vægje". Sfj.

vægjen, adj. føielig, eftergivende. Kunde ogsaa hedde **vægsam**.

Vægt, f. Vegt. **vægtug**, f. vegtug.

Vækja, f. 1, Pige, Pigebarn. Meget brugl. i Trondh. Stift og tildeels i Nordl. Synes at høre sammen med Vaak, m., men er ellers noget usikkert, da det paa mange Steder lyder som **Veikja** (Veikj'). — Hertil **Vækjunge**, m. Pigebarn (i Spøg, ligesom Gjentunge og Tausunge).

Vækja, f. 2, liden Bjælde; f. Vekkja.

Vægtar, f. Vaktar.

Vækurr, f. Vidkurr.

væl, adv. (vel, godt); f. vel.

væla, v. n. bræge; om Faar. Guldalen. Sv. Dial. väla. Jf. vaala og G. N. vela: jamre sig.

væla, v. a. (er, te), nedlægge Træer og Grene til Afbrænding paa Jorden (= kasa). Smaal. See Vaal.

Væle, m. Lag eller Samling af Træer til at afbrænde (omtr. som Kos). Smaal. Jf. Vaal og Brote.

Vælende, f. Velende.

Vælfar, f. Velfar. **Vælfær**, f. Velferd.

Væljos, f. Vederljos.

vælsk, adj. valsk, fransk (eller romansk). I gamle Vers (Landst. 136).

vælvær, f. velverdug.

Væme, n. en Stakkel, Stymper. Hard. Jf. vaama og Væe.

Væmme, f. Vembe.

væn, adj. 1) vakker, smuk, tækkelig. Østl., dog langt mere udbredt i Formen **ven** (ee), saaledes ogsaa i Hall. Tel. Rbg. Jæd. Hard. og fl. tildeels med Komparativ **venre**, Tel., og **venne** (ee), Sæt. (Jf. fager, frid, snild og det fremmede „pæn"). — 2) spag, tam, venlig; om Dyr. Nordl. (Sv. Dial. vän: venlig). Jf. vinelsken. G. N. væn(n): lovende, eller som lader vente noget, saasom skadvænn, daudvænn, lifvænn og fl. Sv. vän: tækkelig.

væn og **vænja**, f. venja.

væna, v. a. (ar), pynte, sætte i Stand, gjenoprette ꝛc. Afvig. **vena** (vene), Tel.

vænast, v. n. tænke, agte. Hall. i Formen venas (ee), f. vønast.

Vænleike, m. Skjønhed, Vakkerhed. Mere brugt i Formen **Venleike** (Veenleikje). Tel. og fl. G. N. vænleiki.

vænsleg, adj. vakker, tækkelig. Oftest **vensleg** (ee). Søndenfjelds.

vænt, adv. vakkert, paa en tækkelig Maade. Mere brugl. **vent** (veent).

vænta, f. venta.

væpna, v. a. bevæbne (= vaapna). Sjelden. Jf. **Væpnemann**, m. Væbner, Vaabensvend. (I Kjæmpeviserne).

Vær, n. 1, et Opholdssted; især Fiskerleie, Havn eller Gaard ved Kysten hvor Folk samles for at drive Fiskerie. Alm. ved Havkanten. I Nordl. ogsaa om et Sted for en eller anden Slags Fangst; saaledes Fuglevær, Dunvær, Eggvær. Egentl. Ver (e'), G. N. ver (med dat. pl. verjum). Hertil mangfoldige Stedsnavne, som Helgevær, Lyngvær, Molvær, Utvær, Espevær ꝛc.

Vær, n. 2, Sæk eller Pose at forvare noget i; saaledes ogsaa: Vaar, Omslag, Emballage. B. Stift, Gbr. og fl. (Jf. Jlaat). Me hadde ikkje Vær til aa hava det i: vi havde intet at forvare det i. Det vog ei halv Vaag med Været, ɔ: tilligemed Sækken eller Posen som det var indpakket i. Mere alm. om et Vaar (Pudevaar), saasom Dynevær el. Sengvær; men har i dette Tilfælde ogsaa en anden Form **Var**. (Søndenfjelds). G. N. ver (henført til verja); Sv. var.

Vær, n. (3), Veir; f. Veder.

Vær, n. (4), Værd; f. Verd.

Vær, f. Verden; f. Verd.

Vær, m. (Fl. Værer), Indbygger af et Sted, saasom Lomvær, Vaagevær og fl. (Oftere Væring). I Hard. **Vør**, saasom Oddvør: Indbygger af „Odda". Hertil **Væra**, f. om Kvinder, saasom Lomværa, Selsværa, Radværa. G. N. verjar, pl. (Vikverjar, Romverjar). Jf. ogsaa Formen Landvær (= Landverja).

Vær, m. (2), Maaltid; f. Verd.

vær, adj. værende, virkelig (?). Dunkelt i visse Talemaader, saasom: Det vardt ikkje vært, ɔ: der blev ikke noget af det, det blev forhindret. Sdm. Eg veit ikkje, um det var nokot vært i det, ɔ: om der var Sandhed i det, om det virkelig var saa. Rum. Hall. (Let at forvexle med „verdt", som ogsaa lyder vært). Ellers lidt anderledes i nogle Sammensætninger, som gladvær, blidvær, grannvær, hvor det dog tildeels gaar over til **værug** og **væren** (gladværug, godværug, godværen). Jf. voren og værug.

vær, adj. (2), værd; f. verd.

vær, v. (værger), f. verja.

væra, v. a. (er, te), bringe til Ro, formaae

til at være eller forblive. Oftest: væra seg, ɔ: slaae sig til Ro, forblive paa et Sted. Nordre Berg. Han vil ikkje væra seg her: han vil bort herfra. Hadde dei berre vært seg der: hvis de kun havde blevet rolige paa Stedet. (F. Ex. om Dyr). Jf. G. N. vær(r): rolig, og væra: Hvile.

væra, s. vera. — **værast**, s. vedrast.

Værbror, s. Verbroder.

Være, n. 1) Væren, Ophold. I Sammensætning som Vedvære, Nærvære, Samvære. — 2) Forvaring, eller hvad man har i sin Forvaring. Det bid ikkje i mitt Være: det findes ikke hos mig, ikke blandt alt hvad jeg har. Sdm. Hører nærmest sammen med Vær, n. (2). — 3) Forfatning, Tilstand; s. Verde. — Være skulde vel ogsaa have Betydningen Bosted, da dette tildeels hedder Husvære og Værelse.

Være, n. (2), s. Verde.

Værelse, n. 1) Bosted, Huusmandsplads (= Husvære). Gbr. og fl. 2) Værelse, Huusrum. (Nyt Ord). S. Være.

Værfar, s. Verfader.

Værhauk og **Værhellar**, s. Vederhauk.

Væring, m. 1, Rug som saaes om Vaaren, Sommerrug. (Modsat Vetterrug). Tel. og Østl. Ogsaa kaldet **Værling**. Ork. Formod. af Vaar.

Væring, m. 2, Indbygger (= Vær). Ofte sammensat med Stedsnavne, som Saltværing, Ranværing, Risværing, Stadsværing, Eikværing, Spindværing. Sjeldnere med Fællesnavne som Fjordværing og Øyværing.

Værk, s. Verk. **Værkje**, s. Vyrke.

Værkonn, s. Vederkorn.

værlaus, adj. hjemløs, eller ogsaa forsvarsløs; om Barn som har mistet sine Forældre. Tel. (Landst. 555). Jf. Værstad.

værleg, s. vederleg. **Værleik**, s. Vederleik.

Værmaal, s. Vedermaal.

Vær-ring (?), s. under Værslag.

Værskap, m. (n.), Lystighed, lystigt Selskab, Gjæstebud. B. Stift, Nordl. og fl. (Maaskee egentl. Verdskap: Beværtning; s. Vert). — **Værskapsmann**, m. en lystig Selskabsmand. **Værskapsvisa**, f. Selskabssang.

værskaatt, s. vederskaatt.

Værslag (?), n. en vis Sygdom. Smaal. Hertil **værslegen** (værslien), adj. angreben af denne Sygdom. Jf. Værring, m. en Ring som er funden i Jorden; fordum brugt som Middel mod „Værslag". — Dette „Vær" synes snarest at være Veder (Veir, Luft), men kunde maaskee ogsaa være en Forkortning af Dverg.

Værstad, m. Hjem, sikkert Opholdssted, Blivested. „Han ha' ingen Værsta". Nedenæs og fl. Jf. værlaus.

Værstøe, s. Vederstøde.

vært, s. vær, verd, væra.

værug, adj. forhaandenværende, tilværende. Mest brugl. i B. Stift i Formen **værig**; f. Ex. Ingen værig Ting: ingen mulig Ting. Paa nokon værig Stad: paa noget tænkeligt Sted. Alle værige Slag: allehaande Ting. (Jf. bidig). Tildeels ogsaa i Formen „værdig", maaskee med Begrebet: værd at tænke paa. Med anden Betydning i gladværug og godværug; s. vær. I Modsætning til „uværug" skulde det ogsaa betyde rolig eller taalmodig. Jf. G. N. vær(r): rolig; ogsaa taalelig, passende at være i.

værug, adj. (2), værdig; s. verdug.

væsa, v. n. sladre (= vasa). Nordl.

væsa, v. a. (er, te), 1) forfriske, opvarme (ligesom svæsa). Hard. Hall. — 2) forsyne med Klæder (= væda, vøda). Nfj. Particip **væst** (= vædd). Vel egentlig: udrustet til Strabadser (Vaas). Jf. G. N. væstr: udmattet af Strabads.

væsen, adj. svag af Kræfter. Hard. I Ryf. veisen. (Sv. Dial. ves, vesen). Jf. vesall.

Væsing, f. Forfriskelse; s. væsa.

Væska, f. Taske, Skindpose. Østl. Sv. väska.

Væska, f. (2), Vædske; s. Væta.

væskja (?), v. n. fortørres af Vinden; om Kornstraa. **Væskjing**, f. Fortørrelse. Gbr. (Fron).

væsna, v. s. versna.

væst, s. væsa. **Væstarr**, s. Vederhauk.

væta, v. a. (er, te), væde, befugte, gjøre vaad. G. N. væta (af vaat). Væta ut: udbløde, tilsøle med Vædske. Væta Fingrarne: røre ved noget som er vaadt. Væta Halsen: læske sig, drikke lidt. Væta seg: afsætte Vædske, blive vaad eller fugtig. Væta seg ut: udsætte sig for Væde, komme ud i Vand eller Regn saa at Klæderne blive vaade. (Meget brugl.). — Particip vætt (ut-vætt).

Væta, f. 1) Væde, Vaadhed, Fugtighed. Faa Væta or Klædom: tørre Klæderne. G. N. væta. — 2) Regn, fugtigt Veir (= Vaatveder). — 3) Vædske, vaade Varer. Nogle St. særskilt om Mælk og Valle. (Sogn og fl.).

Vætebolk, m. en Tid med Regnveir.

vætefull, adj. vædskefuld; vandig.

vætelaus, adj. tør, fortørret. **Væteløysa**, f. Fortørrelse, Tørke.

Væting, f. Vædelse, Udbløding.

Vætt, f. en vis Vægt (i forrige Tider), svarende til 6 „Spann" eller 3 Vaager. Jæd. G. N. vætt: Vægt. Jf. Vegt.

vætt, part. vædet, s. væta.

Vætte, s. Vette. — **Væv**, s. Vev.

Vævskjot, s. Vevskyt.

Vø, s. Vid. — **vø**, s. vøda.

vøda, v. a. (er, de), udruste til Vadning, forsyne med tæt Fodtøi. Sdm. (Norddalen). Oftest vøda seg (vø' se): tage Støvler paa ꝛc. Ellers paa Sdm. „vøde" om at forsyne med Klæder, især Reiseklæder; altsaa ligt væda (s. d.). Saaledes ogsaa „vøde

paa se": tilpakke sig med Klæder. Particip **vødd**: a) forsynet med Fodtøi, tæt om Fødderne; b) udrustet med Klæder (= vædd). „Vøde" synes altsaa her at omfatte to Ord, nemlig vøda af vada (vod), og væda af Vaad.
Vøding, f. Beklædning; s. vøda.
Vødning, f. Reisedragt, Uveirsklæder. Sdm.
Vøl, m. 1) Art, Skik, Egenskab (omtr. som Lag). Hall. — 2) Udseende, Mine, et vist Udtryk i Ansigtet. Smaal. Østerd. Dunkel Form, af nogle opfattet som Vørd el. Vyrd (?).
vøla, v. a. (er, te), bøde, reparere, sætte i Stand; ogsaa: tilrede, pudse, pynte. Meget brugl. i de vestlige og nordlige Egne. Ellers i en anden Form; **vela** (ee), Jæd. Hall. Gbr. G. N. véla, dog ogsaa væla (Dipl. 1, 352. 2, 375. 3, 266. 431). Ofte forbundet med „um". Vøla um i Huset: feie og flye op i Huset. Vøla um seg: vaske og pynte sig. Vøla Klæde: sætte Klæder i Stand. Ein skulde vølt honom (spotviis): man skulde have tugtet (pryglet) ham. Jf. ferda, fli, fjelga, hema, stella. Om et andet „vøle", s. vyrda.
Vøla, f. 1, Istandsættelse (= Vøling).
Vøla, f. 2, en Hob, Dynge, stor Mængde eller Masse. Sogn, Voss, Shl. I Nordl. tildeels **Vøle**, n.
Vøler, pl. Redskaber; s. Vel.
Vøling, f. Tilredelse. Jf. Vølsla.
Vølleik, m. Mine, Udseende (omtrent som Vøl). Smaal.
Vølsla, f. Istandsættelse, Reparation; ogsaa Tilredelse, Reengjørelse ɔc. (s. vøla). B. Stift. Hedder ogsaa Vøling og Vøla.
vølt, part. repareret, pyntet; s. vøla.
vøna, v. n. (er, te), formode, vente, haabe. Oftere **vønast**. Tel. (Af Von). I Hall. **venast** (ee): tænke, formode. G. N. vænast: have Haab om. Jf. vona og ørvænast.
Vønd, s. Vond. **Vøndul**, s. Vondul.
Vøne, n. Rimelighed (?). Hertil Vønes eller „vøns", hvorom s. Uvøne.
vønen, adj. dristig i sine Forventninger; ogsaa: fordringsfuld, ubeskeden. Tel.
Vør, s. Vær (m.). **vøra**, s. vyrda.
vøre (skulde være), s. vera.
vørlaus, s. vyrdlaus.
Vørr (ø'), f. Læbe, ydre Deel af Munden. Hall. (Hoel). Vilde paa andre Steder maaskee hedde Vorr (o'). G. N. vör, vörr, f. Hertil smaavørrad, storvørrad og fl.
Vørt, s. Vyrter. **Vørve**, s. Vodve.
Vøs (ø'), m. en svag Lugt. **vøsa**, v. n. (ar), lugte, dufte. Hall.
Vøtur, s. Vetter. **Vøu**, s. Voda.
Vøv, s. Vev. **Vøve**, s. Vodve.
vøyk, s. veik.

Y.

Y, Vokal, har i nogle Ord lukt Lyd, f. Ex. Syn, lysa, styra, ny, nytt; i andre Ord aaben Lyd (y'), som: Fyl, fyre, myken, yver, spyrja. I sidste Tilfælde vil Lyden paa nogle Steder falde nær sammen med „ø", medens den ellers er tydelig adskilt derfra.
ybben, adj. bister, barsk, vranten. Sogn. (Isl. ybbinn). Jf. ubben og yven.
ydda (y'), v. n. (er, e), skyde ud, spire, vise sig som en liden Od eller Spids; f. Ex. om Planteskud. B. Stift. (Af Odd). Jf. brydda.
Ydde, n. en liden Od eller Spids. Nhl.
Ydding, f. Udskydning, Opkomst.
yfsa, v. n. (er, te), danne et Tagskjæg; ogsaa fornye eller reparere Tagskjægget paa et Huus. B. Stift. Af Ufs.
Yfse, n. Tagskjæg (= Ufs). Hard. (Ypse). Hertil **Yfsedryp** (y'), n. Tagdryp (= Uffedropar). **Yfsekrok**, m. = Torvkrok.
ygla, s. øygla. — **ygna**, s. øygna.
yksna (y'), v. n. (ar), løbe efter Tyr, gaae i Brunst; om Køer. Hall. og fl. — **yksna**, adj. tyregal, parrelysten. Smaal. Trondh. og fl. Nogle Steder **ykSne**, saaledes paa Sdm. „laupe yksne": løbe tyregal. G. N. yxna. Hertil: **ut-yksna**, adj. som har udløbet. (Hall. og fl.). **Yksne-ku** (-kyr), f. tyregal Ko.
yksnast, v. n. ophidse sig selv til Vrede (ligesom Oxen). Nordre Berg. Omtr. som ylmast.
Yksne (n.), Oxer, Stude. Egentlig kollektivt, men bruges ofte som Fleertal og opfattet som Yksner, saaledes i den bestemte Form: Yksne(r)ne. B. Stift. G. N. yxn, yxni, n.
Yksnegras, n. Orchis maculata. Hadeland.
Ykt, s. Øykt. — **ykta**, s. øykta.
Yl (y'), m. Varme, varm Luft; især om en mild eller noget svag Varme. Temmelig alm., men tildeels udtalt omtrent som „Øl" (Østl. Trondh.). G. N. ylr. Jf. ylja. Halda Ylen: holde sig varm, bjerge sig for Frost. Paa Østl. betegner Yl tildeels ogsaa Damp eller Dunster som stige op fra Grunden.
yla, v. n. (er, te), hyle, tude; ogsaa jamre eller græde høit. Sogn, Hall. Gbr. og fl. (Andre Steder ula og hyla). G. N. ýla. Hertil **Yl**, m. og **Yling**, f. Hylen.
Ylja, f. Olie; s. Olje.
ylja (y'), v. a. og n. (ar), 1) varme, opvarme (i en svagere Grad). Tel. Hall. G. N. ylja. — 2) v. n. varme fra sig,

udstraale el. afgive Varme. Gbr. Trondh. (Nogle St. ølja). Ogsaa: dampe af Hede. Shl. og fl. Tildeels med Bøiningen: yl, ylde (og maaskee ulde). Det var so heitt, at det yljade (el. ylde). Jf. Yl. — Particip **yljad**: opvarmet, eller noget varm, lunken. Hall. og fl.

ylja (y'), v. n. (yl, ulde, ult), mylre, vrimle. Hard. „Dar va so fullt, at da ulde aa tuste" (s. tysja). Synes snarest at være en Afvigelse af yrja.

Yljar, Fodsaaler; s. Il (Iljar).

ylla, v. a. (er, te), flosse, tilberede Uldtøi saaledes at det bliver flosset eller ligesom noppet. B. Stift. Egentlig sætte Uld paa. (Af Ull). Particip **yllt** (upp-yllt). Jf. steinyld.

yllast, v. n. (est, test), blive laadden, faae Laad eller Uld. Sauden ylleſt uppatter, o: faar ny Uld (efter Klipningen). B. Stift.

Ylling, f. Flos, Laad eller Lu paa Klæder.

ylmast (y'), v. n. (est, dest), blive olm eller ophidset; ogsaa: være i en bitter Stemning, nære en Uvillie som man vanskelig kan skjule. Eg veit ikkje kvat han gjeng og ylmest fyre. B. Stift. (Af olm). Jf. ulma.

Ylmoe (y'), m. Solrøg (= Ylrøyk). Paa Helg. **Ølmo**, ogsaa **Aalmo** (s. Moe). I Gbr. Ølmos (?).

Ylrøyk (y'), m. Solrøg, synlige Dunster som opstige fra Jorden i varmt Veir. Østl. Lyder tildeels Ølrøyk, i Hall. ogsaa Aalrøyk. (Det sidste giver et andet Begreb, nemlig: Røg som er udbredt overalt).

Ym (y'), m. en svag Lyd; ogsaa en dunkel Fornemmelse. Sæt. I Tel. **Øm**. Jf. ymja.

ymis (yy), adj. 1) afverlende, forskjellig, ikke altid ligedan. 2) i Fleertal: forskjellige, adskillige, nogle, visse. Alm. dog med omverlende Form: **ymis**, i de sydvestlige Egne; derimod: **imis** (imiis), Rbg. Tel. Hall. Sdm. og fl., vel ogsaa **ymsen** (imsen). Fleertal deels **ymise** eller **imise**, deels sammendraget: **ymse** (y'), ømse, el. **imse** (i') og **emse**. I ymse Høve: i forskjellige Tilfælde. Paa ymse Sidor: paa forskjellige Sider. („Paa imisa Side", Sdm.). Han var so ymis, o: saa maadelig, noget blandet, ikke altid god. G. N. ýmiss (Fl. ymsir); Sv. ömse. Skotsk emmis, immis: variable (Jamieson). Ordets Oprindelse el. Sammensætning er dunkel.

ymiskvar (?), adj. snart en, snart en anden; ogsaa: mangen en. „imse-kor", Vald.

ymisleg, adj. noget forskjellig eller omverlende. G. N. ýmislegr.

Ymisskap, m. Forskjellighed.

ymist, adv. af og til, afverlende, paa forskjellig Maade. Det gjeng so ymist. Afvig. **imist**, Tel. Hall. Sdm. 2c., **ymse** (y'), Søndre Berg., **imse** (ims, ems), Trondh.; ogsaa i en Dativform „imsaa" (ymsom?), Sdm. G. N. ýmist; Sv. ömsom.

ymja (y'), v. n. (ym, umde), mumle, brumme. Hard. (G. N. ymja). Jf. øma og umla.

Ymmer, m. Søfugl; s. Imbre.

ymsa (y'), v. a. og n. (ar), omverle, omskifte. Afvig. **imsa**, Hall. Vald., **ymsna**, Nhl. Ymsa seg: forandre sig. I Hall. „imse se": blive urolig eller hidsig, begynde Klammerie. — Ellers i Formen **ymsast**, v. n. omverle med hinanden, skiftes om at udrette noget. (Sv. ömsa). Afvig. ymsnast, imsnas, Tel.

ymse, adv. afverlende; s. ymist.

ymsen, forskjellig; s. ymis.

Ymsing, f. Omskiftelse. Lidet brugl.

ymta (y') v. n. (ar), ymte, tale løselig om noget. Tel. Hall. Jf. øma, umla.

Ynde, n. Fornøielse, Lyst, Glæde. Lidet brugl. G. N. yndi. (Jf. una). Ogsaa: Behag, Tykke. Ho er etter ditt Ynde. (Landst. 125).

yndefull, adj. yndig, behagelig.

yndelaus, adj. utækkelig, flau, kjedelig.

yndeleg, adj. behagelig, hyggelig.

Yngd, f. Ungdom, Ungdomstid. I Yngdi: i Ungdommen, i Opvæxten. Koma seg att-i Yngdi: faae yngre Folk til Selskab; ogsaa: gifte sig med et yngre Menneske. B. Stift.

yngja, v. n. (er, de), 1) yngle, faae Unger. Meget brugl. ved Siden af „unga". I Spøg ogsaa om at faae mange Børn. — 2) ruge, udklække Æg; om Fugle. Ork. Jf. bræda, verma, klekkja.

yngja, v. a. (er, de), forynge (af ung). Kun i Forbindelsen: yngja upp-atter, og meſt alm. i Formen **yngjast**, o: blive ligesom ung igjen. Han yngjeſt upp-atter: han seer ud som om han var bleven yngre.

yngre og **yngst**, s. ung.

ynka, v. a. (ar), ynke, beklage. Oftere **ynkast**, v. n. ynkes, røres. Nyere Form; jf. Sv. ömka, G. N. aumka. (S. anka). Hertil **Ynk**, m. Ynk, Sorg. **ynkeleg**, adj. ynkelig. **ynksam**, adj. medynksom. Ikke alm.

ynskja (y') v. a. (er, te), ønske, længes efter, ogsaa: tilønske, f. Ex. Lykke. I Tel. tildeels **yskje** (y'). Imperf. lyder sædvanlig „ynste", Supin. „ynst". G. N. œskja; jf. Ang. vyscan, Ght. wunskjan, T. wünschen.

ynskjande, adj. værd at ønske.

Ynskje (eller Ynske), n. Ønske, Begjæring; Bøn. I Tel. tildeels **Yskje**.

ynskjeleg, adj. ønskelig.

yppa, v. a. (er, te; el. -ar), 1) løfte, hæve, lette op. Sogn, Hall. og fl. G. N. yppa. (Af upp). Yppa seg: reise sig, lette sig op. — 2) yppe, opvække, bringe paa Bane. Mere alm. (Oftest med Bøiningen: ar). Hertil ogsaa: **yppast**, v. n. opkomme, opstaae; især om en Strid.

yppare, adj. bedre, fortrinligere. (Egentl. høiere). Det var ikkje yppare Slaget: ikke just

nogen bedre Sort, ikke altfor godt. Berg. Stift. Superl. **ypparste** (yppaste) er mindre brugl.

Ypping, f. Opløftelse; s. yppa.

Yr (yy), n. 1) fiin Regn, som ligner Dugfald; især Taageregn, de smaa Draaber som falde af en Taagesky. Nordre Berg. Trondh. Nordl. G. N. úr (jf. yra). — 2) Regn som viser sig langt borte, smaa Byger i Horizonten. Gbr. — 3) smaa Hvirvler i Vandfladen over en Fiskestiim; en Bevægelse i Vandet ligesom af smaa Regndraaber. Sdm. Andre Steder Revja, Uppfar, Avgjerd.

yr, adj. vild, urolig; s. ør.

yra, v. n. (er, de), 1) dugge, falde som Dugperler eller fiin Regn. Det yrer av Skodda: det dugger af Taagen. Nordre Berg. og fl. G. N. ýra, ýrast. Imperf. lyder oftest yrte (yy). — 2) vise sig som Regnbyger i lang Frastand (= ela, kjøva). Gbr. Hall. (Sv. yra: drive). — 3) opskyde Hvirvler i Vandfladen; om en Fiskestiim (= revja). Sdm. (Jf. Yr). — 4) strømme igjennem Legemet; om en pludselig Fornemmelse, saasom af Kulde, Hede eller Smerte. Helg. „Dæ yre i Kroppen" el. „i Hau'e" (Hovedet). „Dæ yrte i Tennenn'": det gik som en Kuldestrøm igjennem Tænderne. — 5) myldre, vrimle; s. yrja.

Yra (y'), f. Elletræ; s. Øra.

Yre (y'), n. en stor Hob eller Dynge (jf. Yrja); ogsaa: Banke af stenig Jord (?). Tel. (Vinje). Lidet brugl.

yren, adj. taaget og fugtig, om Luften.

Yreregn, n. Støvregn, meget fiin Regn. Sfj. Ryf. og fl. S. yra.

Yrgja (?), f. en Ring af vredne Vidier, hvormed noget fæstes (= Kverva, Spenning). Indh. Helg. Salten. Oftest udtalt Ørja, i de nordligste Egne „Orja". Jf. Ora, Orveld. Sv. Dial. örja og yrga, v. tilsnøre. Jf. T. würgen.

Yring, f. 1) Taageregn; s. Yr. 2) Strømninger i Legemet; s. yra, 4.

yrja (y'), v. n. (yr, urde, urt), vrimle, myldre, komme i stor Mængde. Tel. Det var so fullt, at det urde (u'). Afvig. **yre** (yy), yrte. Østl. I Hard. derimod ylja (ulde).

Yrja, f. 1) Vrimmel, stor Mængde; ogsaa: Hob, Dynge, Masse. Sogn og flere. Paa Østl. **Yrju**. (Ørju, Smaal.). — 2) vedvarende Blæst med tykt eller taaget Veir. Rbg. Tel. og fl. Hertil Austyrja, Vestyrja, Kaldyrja. Andre St. kaldet Gyrja.

yrk, adj. bestemt til Arbeide; om en Dag, s. vyrk. Sdm. Trondh. Nordl. Nogle St. **yrken** (ørkjen), Indh. Neutrum lyder sædvanlig yrrt (ørt) for yrkt; s. Ex. „yrrt aa heilagt", ɔ: baade Søgnedage og Helligdage. (Sdm.).

Yrka, f. Søgnedagene; s. Vyrka.

Yrke (eller Yrkje), n. 1) Arbeide. Sjelden; s. Lagyrke. (Sv. yrke). — 2) Arbeidsredskaber, Værktøi. Nordl. Ogsaa kaldet Andyrkje. — 3) Materiale, Stof, Emne, for Ex. Tømmer til en Bygning. Trondh. Nordl. (tildeels Ørkje). Ellers: Byrke.

yrkelaus (kj), adj. 1) ørkesløs, ledig. — 2) forlegen for Materiale.

Yrkeløysa (kj), f. 1) Ørkesløshed. (Ikke meget brugl.). 2) Mangel paa Materiale (= Byrkeløysa).

yrkja, v. a. (er, te), virke, tillave. Meget sjelden; s. matyrkja. G. N. yrkja. Jf. Orka.

Yrkna (y'), f. Hunnen af Aarfuglen, Urhøne. Tel. (Mo). Ogsaa i Formen **Yrkn**, Lister. Ellers kaldet Orrhøna, s. Orre.

Yrma, f. Hunslange med Unger, Slangemoder. Nordre Berg. I Tel. **Yrmla**; andre St. Orma (af Orm).

Yrmling, m. en liden Slange, Ormeunge. Tel. (Vinje). G. N. yrmlingr.

yrva (y'), v. a. (er, de), skjæfte en Lee, binde den til Skaftet. Sdm. Af Orv.

Ysma (y'), f. Dunkelhed i Luften; disig, taaget Luft. Hard. Nhl. Skal paa nogle Steder hedde Ysja.

ysmen, adj. disig, uklar. Hard.

yst (yderst), s. ytst.

ysta (y'), v. n. (er, e), lave Ost, opvarme Mælk for at Osten kan skille sig fra Vallen. Brugt i de sydligste Egne og paa Østl. (Sv. ysta). Andre Steder kjæsa og blengja.

Ystabbe (yy), m. = Einstape. Ryf.

Ystekjetel (y'), m. Ostekjedel.

Ystel (y'), m. færsk Ost, Osteklumper som ved Opvarmelse udskille sig af Mælken. Tel. Hall. Gbr. (Andre St. Kost og Kjuka). Ogsaa en enkelt Klump eller Kage af færsk Ost. Vald.

Ystelsoll, m. Madret af Mælk med istrøede Osteklumper. Hall. og fl.

Ysting (y'), f. Ostelavning.

Yt (yy), m. et Stød; s. yta, 2.

yta, v. a. (er, te), 1) sætte ud, flytte bort, skyde lidt tilside. Sogn og fl. G. N. ýta. (Af ut). — 2) støde, give et Stød eller Tryk (= skuva). Gbr. Hall. Dei hadde ytt han i Koll: stødt ham overende. — 3) afhænde, skille sig ved, overlade til nogen ꝛc. Ryf. Tel. og fl. Sjeldnere i Betydn. yde, afgive, kaste' af sig. — Particip **ytt**.

Yta, f. den udvendige Deel; især om den ydre og ringere Deel af Veden i Naaletræerne (= Geita). Ork. Østerd. Rom. Jf. Sv. yta: Overflade.

ytarste, s. ytraste.

Ytefura (u'), f. Fyrretræ med liden eller ingen Kjerneved (Adel). Trondh.

yteleg, adj. let at afhænde (yta). Rbg.

yterlege, adv. langt ude (= utarlege); ogsaa: yderlig, overmaade. Mandal (yderleg). S. ellers ytleg og ytre.

Yting, f. Støden, Skubben; s. yta.
ytleg, adj. noget vestlig (= utleg), om Vinden. Trondh. Nordl. Vel egentl. yterleg.
ytra (yy), v. a. (ar), 1) sætte længere ud, fjerne, bortflytte. Tel. og fl. Ellers kun: ytra seg, ɔ: komme længere ud; ogsaa: blive mere vestlig, om Vinden. — 2) udlade (sig), yttre. Han torde ikkje ytra seg med det. (Ikke alm.).
ytraste, adj. yderst, fjernest, sidst. Nordl. Ellers i en anden Form: **yttarste**, eller **yttaste**. B. Stift, Hall. „Drygja ut i dæ yttaste": opsætte noget til det sidste Øieblik. Jf. utarst.
ytre, adj. ydre, som er længere ude; ogsaa: nærmere ved Havet eller Kysten; f. Ex. ytre Leidi: det Farvand som er næst ved Havet. (S. ut). Hertil høre nogle Sammensætninger med Formen „yter", som: **Yterdyr** (-dør), f. yderste Dør (= Utdyr). **Yterplagg**, n. Overklædning. **Ytersida**, f. den ydre Side. Nordland. Jf. yterlege.
Ytring, f. Flytning udad; s. ytra.
ytst, adv. yderst, længst ude. Lyder sædvanlig som yst (yy). Ytst ute: længst ude (mod Havet). B. Stift. Ytst og øvst: yderst i den øvre Kant.
ytst (yst), adj. yderst, som er længst ude (el. mod Vest). Mest i den bestemte Form; f. Ex. ytste Garden; ytste Oyarne: G. N. ýztr, ýzti. Jf. ytre og ut.
yttaste, s. ytraste.
yva (yy), v. a. og n. (er, de), 1) udsprede, udspile, opreise (Haarene eller Fjædrene); om Dyr og Fugle. Nordl. Yva seg: reise Haarene, gjøre sig bred eller bister. Sv. yfva sig. — 2) v. n. staae ud, sprede sig, staae vidt udspilet; f. Ex. om Haar. Jf. uven, yven, Bustyvel.
yvast, v. n. (est, dest), grue for noget (omtr. som kvida). Ryf. Paa andre St. **ivast**, som falder nær sammen med evast (ævast).
Yvefær, f. Yverferd.
yven (yy), adj. 1) udspredt, opruffet, stridt udstaaende (= uven), f. Ex. om Haar, Fjædre, Kviste. Nordl. (Sv. yfvig). Yve(t) Haar: stridt Haar, som ikke falder rigtig sammen. — 2) bred eller stor at see til (= ruven); saaledes ogsaa: stolt, som bryster sig, gjør sig til. — 3) bister, som reiser Haarene; om Dyr. Nordl. Jf. ybben. G. N. úfr: stridig.
yver (y'), præp. over. Mest alm. **yve**; sjeldnere: **øver** (Østerd.); afvig. **ive** (i') el. **ivi**, Rbg. Tel. Hall. I de nordlige Egne tildeels ombyttet med: over (aav'er). G. N. yfir (yvir) ogsaa ifir (ivir); Sv. öfver; jf. T. über. — Betydning: 1) op over, høiere end; saaledes: a) til et Punkt ovenfor. Med Akkus. f. Ex. Det rekk upp yver Veggjerne; yver Husi ꝛc. b) oppe over, ovenpaa. Med Dativ. Der er Tak yver Veggjom; yver Husom. — 2) ud over, hen ad Overfladen af. Med Akkus. Breida Høy ut yver Vollarne. Sjaa ut yver Landet ꝛc. Ogsaa: ude over, udenpaa. Med Dativ, f. Ex. Hava Skinnklæde yver Ullklædom. — 3) tvært over, til den anden Side af. Fara yver Fjorden, Elvi, Fjellet ꝛc. (Kun med Akkus.). Sjeldnere: til Slutningen af (en vis Tid). Standa yver Vetteren, yver Natti. — 4) ud over Grændsen af, mere end, høiere end; nemlig om en Overstigen i Maal, Tal eller Værd. Det er yver ei Mil, ei Vaag, eit Hundrad, eit Aar ꝛc. Ganga yver alle hine: overgaae alle de øvrige. Yver Maaten, el. yver Laget: usædvanligt, overmaade. Ogsaa om et Tidspunkt, f. Ex. Det var langt yver Middag. I denne Betydning bruges i de nordlige Egne oftest „over". — 5) over, til Opsyn med, eller Bevogtning for; ogsaa: med Magt eller Raadighed over. Vaka yver nokon. Hava Vald yver nokot. Raada yver Godset ꝛc. — 6) i Anledning af, angaaende. Laata vel yver nokot. Laata illa yver ein Ting. Spyrgja yver nokot. (Oftere: spyrgja fyre nokot). — Ellers bruges Ordet ofte absolut eller som Adverbium, f. Ex. Ganga og sjaa utyver, ɔ: see sig omkring. Han heve faret vida yver, ɔ: reist vidt omkring. — Meget ofte sammensat med et foregaaende Adverb, som: att-yver, fram-, inn-, ned-, upp-, ut-yver.
Yverbende, n. Overbaand i en Kløv (= Aaband). „Ivibende", Num.
Yverbreidsla, f. 1) Overbredelse, Udsprebelse. 2) Dække, Overtæppe i en Seng. „Yvebreitla", B. Stift. Modsat Underbreidsla.
Yverbul (u'), m. Overkrop.
Yverbunad, m. Overtøi, Forsyning udentil eller ovenpaa.
Yverbuska, f. Træ eller Green som ligger øverst i et Gjærde. Gbr.
Yverbygnad, m. Overbygning; øverste Deel af en Bygning.
Yverdeild, f. Overdeel, øverste Deel. „Ivildeld", Hall.
Yverdyna, f. s. Yverseng.
Yverfall, n. Overfald. (Mindre brugl.).
yverfallen, adj. overfalden.
yverfaren, adj. befaret, gjennemgaaet; oversfuet, eftersect.
Yverferd, f. 1) Overfart. G. N. yfirferd. — 2) Befarelse, Gjennemgaaelse; ogsaa Gjennemsyn, Besigtigelse. — 3) en omgaaende Sygdom. B. Stift. (Yvefær).
yverfledd, adj. overskyllet af Vandet; især af Søen i Flodtiden.
yverfull, adj. overfyldt.
yverfødd, adj. over to Aar gammel, eller henved tre Aar; om Gjeder og Bukke. Sæt. (ivifødd). Jf. Yvergang.
Yverfotte, n. Overlæder i Sko og Støvler; ogsaa Støvleskaft. B. Stift.
Yvergang, m. 1) Overgang, Overfart.

Ogsaa: Befarelse, Omgang for at besee noget. — 2) Forandring, Overgang i en Tilstand. Lidet brugl. — 3) paakommende Plager, Uheld, Skade (jf. Yverferd). — 4) Overgreb, Voldsomhed. Tel. (G. N. yfirgangr: Overmod). — 5) Overlegenhed, Fortrin. Ein Yvergangs Kar: en udmærket Karl, En som overgaar andre. „Ivigangs-Kar", Tel. — 6) en Buk som er over to Aar gammel (= yverfødd). Sogn. (Yve-gaang). I Hall. „Ivigang" (3 Aar gammel).

yvergjeven, adj. opgiven, udmattet (= uppgjæv); ogsaa: modløs, forsagt, som har givet tabt. Afvig. **yvegoven** (o'), Søndre Berg.

yvergrodd, adj. overgroet.

Yverhand, f. Overhaand, Overmagt.

yverhærd, adj. fuldhaaret, som har faaet sin fulde Haarvært med den dertil hørende Farve; om Dyr. „ivihært", Hall.

Yverkast, n. 1) det Slags Søm, hvori Traaden slynges over Kanten af Tøiet. Berg. Stift. — 2) Kasteklæde, Hoveddug. Rbg. — 3) Overgreb (= Yvertak). Hall. (Ivikast).

yverklaar, adj. klar oventil; om Luften (naar dens nederste Lag er taaget). I Hall. **iviklaar**. Paa nogle Steder siges oftere „underklaar".

Yverklæde, n. pl. Overklæder.

Yverkola (o'), f. den øverste Skaal i en Tranlampe.

Yverlag, n. 1) øverste Lag. 2) Overklæder i Sko. „Ivilag", Hall. See ogsaa Overlag.

yverlagd, adj. belagt, tildækket.

Yverlaup, n. et lidet Loft eller høitliggende Gulv; især om et Loft paa den ene Side el. i den ene Ende af et Værelse (jf. Ram); saaledes ogsaa om et Gallerie, et Pulpitur i en Kirke. Søndenfjelds. I Hall. **Ivilaup**; ellers **Overlaup**, Gbr. og flere, **Overlop** (-løp), Smaal. Andre Steder kaldet Lem, Trev eller Hjell.

Yverlaup, n. (2), Overskud, noget som bliver tilovers. Indh. (Overlop). Sv. öfverlopp. — En hertil hørende Form: **yverlaups** (adv.), o: tilovers (over Tallet), skal forekomme søndenfjelds. Paa Rom. hedder det „overlaus".

Yverleder (e'), n. Overlæder, i Skotøi. (Yveled, -leer, -lær).

yverljost, adj. n. fuldkommen Lyst af Dagen (= aalljost). Søndre Berg.

Yverlæta, f. 1) Omtale, Bedømmelse. (Af laata yver). Nordre Berg. — 2) Ros, Lovtaler (= Vellæta). Helg. og fl. I Tel. **Ivilæte**, n. — 3) Skum paa Øl (anseet som Tegn paa en vellykket Brygning). Sdm.

Yvermagt, f. Overmagt, Overhaand.

Yvermann, m. Overmand.

Yvermaal, n. Overmaal.

Yvermorgon, n. Dagen efter Morgendagen. Oftest „Overmorgon".

Yvermun (u'), m. Fortrin, høiere Grad eller Stilling.

Yverplagg, n. Klædningsstykke til at bruge udenpaa; Overklæde.

Yverraad, f. Raadighed, Magt.

Yverrett, m. høiere Ret (Domstol).

Yverrom, n. Overrum, Oververelse.

Yverseng, f. Overdyne.

Yversetning, f. Overførelse, f. Ex. paa et Færgested; ogsaa: Oversættelse, Fortolkning. (Nyere Brug).

Yversko, m. Oversko (Galoscher).

Yverskoding (o'), f. Overskuelse.

Yverskot (o'), n. Overskud. Lidet brugl.

Yverskrift, f. Overskrift.

yverstaaden, adj. overstaaet, overstridt.

Yverstein, m. Oversteen, Løberen i en Kværn.

yversterk, adj. overlegen i Styrke.

yverstigen, adj. overvældet; ogsaa: overstadig fuld. („overstigjen", Sdm.).

Yverstoda (o'), f. Overhæng; Uro, Larm, Tummel. „Yvestode", Sdm. (Et gammelt yferstaða).

Yverstraum, m. Strømning oventil i Vandet. Modsat Understraum.

Yversyn, f. Oversigt; Gjennemsyn.

yversynt, adj. svagsynet, som seer utydeligt i en vis Afstand. Hall. i Formen **ivisyn** og **ivisynt**.

Yvertad, n. Gjødsel som udspredes over Ageren, efter at den er pløiet. B. Stift. Ogsaa kaldet Aatad.

Yvertak, n. 1) Overtag, øverste Greb eller Hold i en Brydekamp. — 2) Overhaand, Overmagt.

yverteken, adj. overvældet, betagen; saasom af Forundring, af Frygt osv. Hard. Shl.

Yvertreme (e'), n. et Skind-Laag til Mælkekar. Nhl. (Yvetremme, el. -træme). Af Trøm.

Yvervegt, f. Overvægt.

Yvervelde, n. Overmagt, Herredømme.

yvervunnen, adj. overvunden; ogsaa: overvældet, udmattet, som maa give tabt (= yvergjeven). Shl. i forkortet Form „yvunnen".

yvervættes, adv. overvættes, overmaade. Lidet brugl. G. N. yfirvættis.

Yving (yy), f. Udspredelse; s. yva.

yvja (y'), v. n. (ar), døse, gaae som i Drømme, være fortumlet eller meget sløv. Sdm. Hertil **Yvjar**, m. og **Yvja** (Yvje), f. En som let bliver fortumlet eller forvirret.

yvjarsam, adj. sløv, døsig, tankespredt eller fortumlet. (yvjasam'e. Sdm.).

Yvjing, f. sløv, døsig Tilstand.

yvna (yy), v. n. (ar), sprede sig ud, blive mere udspilet (yven). Nordl.

Æ.

Æ, Forkortning, 1) for „Æd", f. 2) for „Ær", n. 3) for „Ær", pl. (= Aaer). Ligesaa: æ, 4) for „ær" (= er, s. vera). 5) for „æg", s. eg. 6) for „hæna" (= henne), s. ho.

æ! interj. et Udraab af Modbydelighed, Afsky eller stor Ringeagt.

æa, v. n. (ar), ytre Afsky, sige æ! Hedder ogsaa: **æka**, Tel., og **æskra**, Nhl.

Æd, f. 1, Vand-Aare, liden Bæk. Sdm. (sjelden). Ellers som Fleertal **Æde(r)** af Formen „Aad", see Aader.

Æd, f. 2, Ederfugl (Fuligula mollissima). Lyder forskjelligt: **Æd**, Nfj. Sdm. **Æ** og **Æ** i de nordligere Egne, dog ogsaa **Ær**, som grunder sig paa en ældre Form Æder (Ædr). G. N. ædr. Fleertal tildeels Ædar (Æda), dog ogsaa Æde(r). I Sammensætning ofte Æda(r), saaledes paa Sdm. Ædadun, Æda-egg o. s. v. Andre Steder tildeels „Ær", som i Ær-egg, Ærflokk, Ær-unge.

Ædardun (Ærdun), n. Ederduun.

Ædarfugl, m. Ederfugl (= Æd). Nogle St. **Ærfugl**; ogsaa **Ærefugl**. (Jarlsberg). Isl. ædarfugl.

Ædarstegg, m. Han-Ederfugl. Nogle St. **Ærstegg**, **Æstegg**. Et andet Navn er **Ærbolt** (el. Ærebolt). Jarlsberg.

ædeleg, adj. ypperlig (ædel). Ofte i Vers; s. Landst. 488, 504, 619. (Vistnok fremmedt Ord). Ellers med dunkel Betydning i Udtrykket „mangein ædeleg Gong", o: tidt og ofte. B. Stift. (Sv. Dial. ädelig). Jf. æveleg og ideleg.

Ædgavl, m. en lang Rad af Ederfugle paa Søen. Helg. (Ægavl).

[**Ædik**, m. Eddike. Sv. ättika; Holl. edik (for ekid) af Lat. acetum.

Ædmaare, m. et Slags Maage, ogsaa kaldet Gulføtting. (Larus fuscus). Nordl. (Lof.) i Formen **Æmaare**. Ogsaa skrevet Emaar, Emor.

ædrug, adj. ædru, ikke beruset. Voss, Hall. I Vald. **ædrjug'e**, ellers **ædrig'e**, Sogn, og **ædru**, mere alm. (Sv. Dial. edrug, ädryer). Jf. fastande. Ordets oprindelige Form er ubekjendt.

Ædvær, n. Sted hvor Ederfugle lægge Æg. Nordl. (Ævær).

Æfta (Eftermiddag), s. Aftan.

Æftasvær(d), s. Aftansverd.

æg, pron. see eg.

ægjen, adj. usmagelig, saasom om Mad af fordærvet Korn. Tel. Er vel kun en Form af elgjen, s. elgja.

Ægt, f. Art, Slægt; s. Ætt.

ægt, adj. ægte, retmæssig; ogsaa: reen eller uforfalsket. Hedder i Søndre Berg. **ægta**, og mere alm. **ægte**. Nyere Ord efter det tydske echt. I gamle Breve ekta, ækta.

ægta, v. a. (ar), ægte, gifte sig med. Et Subst. **Ægte** (?) bruges i Forbindelsen „til Ægte" og i nogle Sammensætn. som **Ægtefolk**, **-make**, **-mann**, **-par**, **-skap**, **-stand**, **-vigd**. Nyere Ord. Maaskee opfattet som en Afledning af „eiga", men vel hellere optaget af Nt. og Holl. echt: Ægteskab (= Hjonskap).

Æk, n. Standsning; Hvile eller Ophold i en Storm. Sdm.

æk (= ek, eker), s. aka.

æka, v. n. (ar), standse lidt, f. Ex. for at lytte eller see tilbage naar man hører et Raab. Sdm.

Æka, f. Sneeplet, efterliggende Sneemasse, f. Ex. i en Fjeldkløft. Vald. (Snjøæke).

Ækra, f. Hvilemark, Brakland; Engstykke som forhen har været Ager. (Af Aaker). Mest brugl. søndenfjelds, ellers ogsaa i Trondh. Stift og Nordl. Jf. Atterlega og Kjelva. I Valders i en afvigende Form **Eikra**, o: Agerkant (som ellers kaldes Reina).

Ækrehøy, n. Hø af Hvilemark eller udlagte Agre. Modsat Vollhøy.

Ækremark, f. Brakmark.

Ækreplog, m. Plov til Brakpløining.

ækta, v. n. ytre Afsky; s. æa.

Æl, en Byge, s. El.

æl (= el, eler), fostrer; s. ala.

æla, v. n. (er, te), spire, skyde Spirer; især om Korn. Hard. Andre Steder aala (af Aal). Jf. gro og brydda.

Æla, Øgle; s. Ødla.

Æling, m. Indbygger af Aal i Hallingdal.

Æling, m. (2), Iling; Anfald; Stund, m. m. see Eling. „**ælingom-til**": i enkelte Stunder. Ork.

ælskjen, s. elsken. — **ælst**, s. ala.

æm, vammel; s. emmen.

Æmaare, s. Ædmaare.

æmen, s. emmen og imen.

æmja, skrige; s. emja.

Æna (= Ær, Aaer), s. Aa.

ænder, s. ender. — **ænja**, s. enja.

ænka, s. einka og anka.

Ær, n. Ar, Mærke efter et Saar. (Afvig. Æ, Ork.). G. N. ær (ærr, örr). Sv. ärr; Eng. Dial. arr.

Ær, f. see Æd. — Om et andet Ær, see Ærsaud.

ær, pron. Eder (= ør); s. de.

Æra, f. 1) Ære, Ros, Berømmelse. G. N. æra; Ang. ár, Ght. éra. — 2) Hæder, Prydelse, noget som hædrer En. D'er ikkje stor Æra i det. — 3) Anseelse, Værdighed. Koma til Æra. Saaledes ogsaa om borgerlig Agtelse; Anseelse som ærligt Menneske. — 4) Ærbarhed, Sømmelighed. I Tugt

og Æra. D'er ikkje Æra i honom: der er ingen Undseelse hos ham, han er uforskammet. Tildeels ogsaa med Begrebet Ærlighed (jf. ærleg); f. Ex. føda seg med Æra: nære sig paa en ærlig Maade. — 5) Æresbeviisning; Artighed, Tjenstvillighed (jf. ærug). Den som gjerer ei Æra, han fær ei Æra atter. (Ordsprog). Han gjorde oss den Æra, at han kom hit. — Ordet bruges ofte i Genitivs Forhold; saaledes: Ein Ære Mann, ɔ: en Hædersmand, agtværdig Mand. Ei Ære Sak: en ærlig, uskyldig Sag. Forskjelligt fra „Æresak", ɔ: Sag som angaar Ens Ære.

æra, v. a. (ar), ære, hædre; bevise Ære. (G. N. æra). Particip **ærad**.

æra, v. n. (er, te), vore og modne godt; især om Kornet. Hall. Andre St. aara, aarast (af Aar).

ærefull, adj. ærefuld, hæderlig.

Æregagn, Ting som gives En til Medgift; s. Aragagn.

Æregaava, f. 1) Hædersgave, Æreskjenk. — 2) s. Aragagn.

æregirug (i'), adj. ærgjerrig.

ærekjær, adj. begjærlig efter Ros og Ære; oftest om En, som sætter stor Priis paa Æresbeviisninger.

ærelaus, adj. 1) uhæderlig (om Foretagender). 2) æreløs, som har tabt sin borgerlige Ære. 3) uforskammet, ublu, skamløs.

Æreløysa, f. 1) Æreløshed. 2) Frækhed, Uforskammenhed.

Æreminne, n. Æreminde.

Ærend, f. (og n.), Ærinde, Udretning; Hensigten med et Besøg eller en Reise. G. N. erindi, örindi, eyrindi, n. Ang. ærend, Ght. âranti. (Jf. G. N. árr, pl. ærir: Sendebud; Goth. airus). Ganga Vegen og gløyma Ærendi. Gjera seg Ærend: ophitte et Ærinde som Paaskud for at komme ind paa et Sted. Ganga Ærender: gaae med Budskab eller for smaa Udretningers Skyld. Ganga eins Ærend etter nokot: reise ud for en eneste Tings Skyld.

ærendsfør, adj. duelig til at udrette Ærinder eller bære Budskab; især om Børn. Nogle Steder **ærendsbyrg** (ærensbørj, Østerd.).

ærendslaus, adj. 1) udgaaen uden noget egentligt Ærinde. — 2) forhindret fra at udrette sit Ærinde. Dei laut ganga heim atter ærendslause: de maatte gaae hjem med uforrettet Sag. B. Stift.

Ærendsvein, m. Budbringer, En som gaar i Ærinder for andre. Nordl. og flere. Jf. Visargut.

ærerik, adj. rig paa Ære, berømmelig, ærefuld.

æresjuk, adj. meget ærgjerrig. — **Æresykja**, f. stor Ærgjerrighed.

Æreskilling, m. en Udgift hvoraf man har Ære (eller hvorved man undgaar at beskyldes for Karrighed).

æreskjemd, adj. æreskjændt; vanæret.

Æresæte, n. Hædersplads.

Æreteikn, n. Ærestegn.

æreverdig, adj. ærværdig.

Ærfugl, s. Ædarfugl.

ærg, s. arg. — **ærig**, s. ærug.

Æring, m. Aarsvært, Afgrøde (= Aaring). Hall. (jf. æra). — Med anden Betydning i Fjoræring, Triæring, Tviæring (af Aar, n.). Anderledes i Aattæring og Seksæring (af Aar, f.).

æringslaus, adj. frugtesløs, unyttig. Hall. (Jf. Isl. árangrslaus). **Æringsløysa**, f. unyttigt Foretagende; især om en forgjæves Reise. Jf. ærendslaus.

Ærken, s. Erkn. — **Ærla**, s. Erla.

ærleg, adj. 1) hæderlig, agtværdig. G. N. ærlegr. 2) ærlig, redelig, oprigtig. — **ærlege**, adv. med Ærlighed. — **Ærlegskap**, m. Ærlighed. (Hedder oftest Ærlegheit, f.).

Ærsaud, m. et Faar som har Lam. Sdm. Ndm. G. N. ásaudr og ær, f. (i Akkus. á). Danske Dial. Aalam (Gimmer); Nt. Ouwe (Faar), Eng. ewe, Ang. eovu, Ght. awi. — Mere alm. Lambsaud.

Ært, s. Erter. — **Ærten**, s. Erkn.

ærug, adj. artig, høflig, honnet; ogsaa: høisindet, nobel, ædelmodig. Hall. og flere. I B. Stift **ærig** (ærig'e). Et sjeldnere Ord er **Æruge** (gj), m. Artighed, Høflighed. Hall.

ærutt, adj. arret, fuld af Ar (Ær, n.). Jf. kveiseærutt.

Ærv, s. Erv. — **Ærve**, s. Erve.

Æs, m. Gjæring (= Æst, Æsing).

æs (æser, = es), gjærer; s. asa.

æsa, v. a. og n. (er, te), 1) indfælde Bjælker i en Bygning; belægge med Bjælker eller Aaser. (Af Aas). Voss, Tel. — 2) om Skyerne: trække op i lange Rækker langs Fjeldene eller Aaserne. Hall. Buskr. Østerd. Jf. Æsing og Langæsing.

æsa, v. n. (er, te), gjære, komme i Gjæring; blive suur, om Mælk m. m. B. Stift, Tel. Østl. Nordl. — Ellers brugt med noget lignende Betydning i andre Former, nemlig: **asa** (es, os, aset), Hall. Vald.; **æsa** (æs'er, ees, esi'), Solør; **esja** (es', aste, ast), Vald.; **esja** (ar), Nhl. Shl. — Sv. Dial. äsa, esa (as), jäsa (jas).

Æse, n. Langbjælke i en „Fiskehjell", en af de længere Stokke som ligge ovenpaa „Marstokkene" og nærmest under „Raaveden". Nordl. (Lof.). Af Aas.

Æsing, f. 1, 1) Bjælker og Sparreværk i en Bygning. Tel. Hall. (Af Aas; jf. æsa). — 2) Underlag, Stokkelag (= Lunner), hvorpaa noget oplægges. Namb. — 3) en tyk List paa den indvendige Side i en Baad, anbragt noget nedenfor Bordkanten og i lige Linie med denne. (Fl. Æsingar).

Berg. Trondh. Nordl. — Hertil **Æsingspord** (Æsingespoor), m. den bageste Ende af Æsingen.
Æsing, f. 2, Gjæring; s. æsa, v. n.
Æsing, m. 1, En som boer paa eller nærved en Aas (Bjergryg). Sammensat: Austeræsing, Vesteræsing og fl. Vald.
Æsing, m. 2, en Skybanke i Horizonten (s. æsa). Nogle St. Langæsing.
æskra, v. n. = æa, ækta. Nhl.
Æsl, f. Etsl. — **æsla**, f. etla.
Æst, m. Gjæring (= Æsing). Gbr. Vel egentl. Æster.
Æta, f. en Foderkurv; s. Eta.
æta, v. s. eta. — **æten**, s. eten.
ætla, s. etla.
Ætt, f. 1) Æt, Stamme, Slægt, Familie. Tildeels afvig. **Ægt**, Nordre Berg. og fl. G. N. ætt, ogsaa átt. Formod. af eiga (aatte). — 2) Art, Slags; Spor eller Mærke af en vis Ting. Der er ikkje Ætt av det, ɔ: ikke mindste Spor deraf, ikke en Smule af det Slags. Tel. (Mo). I Berg. Stift: ikkje det Slag. — 3) Kant, Side, Himmelegn. Søndre Berg. G. N. ætt, átt. Ellers mere alm. om Veir fra en vis Kant, en vis Tilstand i Luften som nærmest beroer paa Vindens Retning. Saaledes Nordætt (Norætt), Vesterætt, Austerætt; tildeels ogsaa Uvedersætt, Godvedersætt (Goveersætt). I Nordre Berg. „Ægt"; saaledes Noraægt (Nordanætt), Synnaægt (Sunnanætt) og fl. Jf. Haatt, Rot, Røte.
ættad, adj. nedstammet, kommen af en vis Slægt eller fra et vist Hjemsted. Eg veit ikkje kvar han er ættad fraa, ɔ: hvor han er fra, hvor han har sin Slægt. Dei er ættade or same Bygdi. B. Stift, Nordl. Hall. og fl. Mest alm. **ætta**, i Nordre Berg. **ægta**. G. N. ættadr.
Ættarlag, n. Familie-Egenskab. (Ættalag). Lidet brugl.
Ættarmerke, n. noget hvorved en Slægt adskiller sig fra en anden. (Ættamærkje). Lidet brugl.
Ættarminne, n. Minde eller Tradition i en vis Slægt.
Ættarpryda, f. en Ære for en Slægt.
Ættarskam, f. en Skam for Slægten. G. N. ættarskömm.
ættast, v. n. (ast), nedstamme. (Sjelden).
ætter (bagere), s. ettre.
ættgalen, s. ættvill.
Ætting, m. Slægtning, beslægtet Person (= Skylding). G. N. ættingi. Ogsaa: Ætling, Efterkommer. Hall.
Ættlegg, m. Slægtlinie, Slægtrække. Tel. G. N. ættleggr.
ættleida, v. a. (er, de), optage i Slægten, adoptere. „ættleia", Nhl. (?). G. N. ættleida.
Ættmaal, n. et Døgn, en Tid af 24 Timer. Nordl. (mest i Tale om Seilads). Ordet kunde vel forklares af Ætt (Himmelegn); jf. G. N. medan sól veltist um átta ættir (Kongsp. 14); imidlertid findes det ogsaa i Nedertydsk og Hollandsk i Formen Etmaal.
Ættriv (i'), n. 1) Slægt, Stamme. Hall. G. N. ættrif. — 2) en Familie-Egenskab, en vis Tilbøielighed i en Slægt; oftest om en Feil. Tel. (Mo).
ættvill, adj. forvildet med Hensyn til Stedets Beliggenhed, uvis om hvad der er Nord og Syd. Sogn og fl. Hedder ogsaa **ættgalen**, Nhl.
Æv, n. tvivlsom Ting; s. Ev.
æva, v. tvivle 2c. s. eva.
æva, v. a. (ar), 1, udviske, udslette langsomt. Brugt i Particip: **ut-ævad**, ɔ: udvisket, afslidt med Tiden; f. Ex. om Spor eller Mærker. Tel. Hall. Ogsaa i Formen **ævast** (ut): udviskes, fordunkles. Maaskee til Æva; f.
æva, v. a. (ar), 2, sætte sammen; især om at sammenbinde de enkelte Stykker eller Ruder i et nyt Fiskevod. Shl. Nhl. Sfj. Hertil **Æving**, f. Sømmen hvor to Stykker ere sammenbundne. (Slægtskabet dunkelt).
Æva, f. 1) en lang Tid. Temmelig alm., dog mest i Formen Æve. (I Nhl. Æve, bestemt Form „Ævæ", altsaa stærk Bøining). Nogle St. **Æve**, n. (Tel.). Det vardt ikkje nokor lang Æva: det varede ikke meget længe. — 2) Levetid, Liv. Sjelden, saasom i Ordsproget: Det veit ingen fi Æva, fyrr ho er oll, ɔ: ingen veed sin Levealder, førend den er udløben. (B. Stift). G. N. æfi, f. — 3) Tidsalder, Tidsrum. Tel. og fl. G. N. æfi; jf. Goth. aivs; Ght. éwa: Evighed.
ævasam, s. evsam. **Æve**, m. s. Eve.
æveleg, adj. 1) idelig, vedvarende; vel ogsaa: evig. „Ei æveleg Leia": en bestandig Uleilighed. Mandal. Til æveleg Tid: uden Ende. I lignende Betydning bruges ogsaa: **ævenleg**, el. **ævensleg**, Tel. Ligesaa „ævorsleg" (s. ævordsleg). Jf. Æven og Ævord. G. N. æfinlegr, æfilegr (jf. æverdlega, adv.); Sv. everdlig, everdelig, ɔ: evig. — 2) værende, forekommende (?). Kvar ævelege Dag: hver eneste Dag. Paa kvar ævelege Stad 2c. Hall. og fl. Jf. Sv. hvar eveliga en.
ævelege, adv. vedvarende, uophørlig. Ofte i Forbindelsen: ævelege lenge, ɔ: overmaade længe. (B. Stift, Hall. og fl.). Ellers i Formen **ævenslege** og **ævordslege**, ligesom det forrige. Ofte ogsaa i dansk Form „evindelege", f. Ex. „Dæ hadde fare' evindele' væl": det vilde have været til uendeligt Gavn. Sdm.
Ævelengd, f. en stor Langvarighed, Endeløshed, Evighed. Hall.
Æven, n. (?), i Forbindelsen „i Ør og Æven"

ↄ: i det uendelige, vidt og bredt, uden Grændser. Hall. (Hoel). Jf. ævensleg (= æveleg).

Æventyr, n. 1) Fare for Tab, Risiko (= Vaagnad). B. Stift. Egentlig: paakommende Tilfælde, efter Fr. aventure, Ital. avventura: Hændelse ꝛc. — 2) Æventyr, Fabel. Her sædvanlig kun om Fortællinger, som indeholde noget overnaturligt, saasom Fortryllelse, Forvandling, talende Dyr, Trolde osv. (G. N. æfintýr: Fortælling).

æventyra, v. a. (ar), forsikre, staae inde for, garantere. B. Stift, Nordl. (Sv. äfventyra, Fr. aventurer: vove).

ævetta, v. n. sysle med noget, have travlt. Tel. (sjelden).

ævig (= evig), s. æveleg.

Æving, f. Sammenbinding; s. æva, 2.

Ævord (?), de fjerneste Tider; især om den ældste Tid. „Fraa Ævor aa til Doms“: fra Ophav til Ende, fra de første Tider til de sidste. Rbg. (Aaserall). I lignende Mening ogsaa: **Ævordom**, m. og **Ævordome**, n. Dunkel Form; jf. G. N. æverdlega: for evig.

ævordsleg, adj. vedvarende, langvarig; el. uendelig. Fraa ævordsleg Tid: fra de ældste Tider. Rbg. og Tel. i Formen ævorleg, ævorsleg og ævorskleg. Jf. æveleg.

Ævraa (Uvished), s. Evraad.

ævre og **ævst**, s. øvre, øvst.

Ø.

Ø, Lyd er egentlig to Slags, nemlig 1) det rene ø (G. N. œ), Omlyd af o, som i ør, føra, Bøn, døma, møta; og 2) det mere aabne ø (G. N. ö), f. Ex. i Øks, døkk, snøgg, Fjøl, Kjøt. Forskjellen i Udtalen er dog paa nogle Steder utydelig.

Ødla, f. Øgle, Firbeen (Lacerta). Udtalt som **Øla** (Øle), Gbr. Sdm. Ork., og **Ørla**, Stjørdalen. Ellers i en anden Form **Edla** (?), **Eila**, Toten, **Ela**, Østerd., **Æla** (Æl'), Indh. og Namd. G. N. edla, eydla. Sv. ödla. I de sydligere Egne: Fjorføtla.

øfst, s. øvst. — **Øft**, s. Ødkt.

Øge (Øgje), m. Forfærdelse, Skræk. Det var reint ein Øgje: det var noget forfærdeligt. Nfj. (Jf. G. N. ægir).

øgen, forfærdelig; s. øgjen.

øgja, v. a. og n. (er, de), 1) forfærde, gjøre bange. (G. N. œgja). I denne Betydn. sjelden og helst med Begrebet: gjøre sig selv bange (= gjera seg rædd). I Hard. **øgjast** (øiast): forskrækkes, blive bange. (Jf. Age og Oge). — 2) skye, afskrækkes fra, eller gyse for at gjøre noget. Nordre Berg. „Han øgje 'kje kva han gjere“: han skyer ingen Ting, han er i Stand til at gjøre det værste. „Han va so fint, at han øgde ikkje kva han gjore“ o. s. v. Præsens lyder sædvanlig øje(r), ø-je.

øgja (?), v. n. væmmes, faae et Anfald af Kvalme (= elgja, igla). Gbr. i Formen „øie“.

øgjeleg, adj. frygtelig, forfærdelig. Sogn, Nhl. og fl. (Nogle St. øieleg, øyeleg). Jf. ageleg og ogeleg.

øgjelege, adv. fælt, paa en frygtelig Maade; ogsaa: overmaade, yderlig. Nhl. Sogn. G. N. œgilega. Jf. fælelege, kjølelege, kaldlege.

øgjen, adj. 1) forfærdelig, frygtelig. Berg. Stift, Jæd. I Sogn tildeels øgen, ellers: ø'jen, og øien; i Neutr. ø-je og øie (for øgjet), men i Fl. øgne. „Eit øgje Ting“: en frygtelig Tingest (Sfj.). „Eit øie Veer“: et frygteligt Veir. (Jæd.). — 2) storartet, vældig, imponerende. „Eit øgje(t) Fjell“: et stolt, mægtigt Fjeld. „D'æ øgje te sjaa n'igjønaa Fjell'e“, ↄ: det er et svimlende eller storartet Syn at see ned ad Fjeldet. Sdm. (Andre St. siges hellere: øgjeleg). — 3) stolt, som bryster sig, gjør sig til af noget. „Han er reint øgjen utav di“: han er rigtig stolt af det. „Dei ha lite te vere øgne 'ta“ (ↄ: at bryste sig af). Sdm.

Øgna, f. stolt Udseende; Stolthed (af øgjen). „Øgne“, Sdm.

øgnast, v. n. (ast), 1) blive forfærdet, eller forbauset. Hard. (Tildeels udtalt øygnast). — 2) blive stolt, bryste sig. Sdm. (Lidet brugl.).

øje, s. øgja og øgjen.

økesam, og **økekjær**, adj. letsindig, flanevorn, som løber efter Selskab og Lystighed. Smaal. (Dunkelt).

økla, formere; s. økla.

økleskonom, s. hokulskoom.

Øks, f. (Fl. **Øksar**), Øxe, Huggeredskab. (Jf. Skorøks, Buløks, Telgjeøks). En afvig. Form **Oks** (o') er sjelden. G. N. öx. (Eng. axe, Ang. eax; Goth. akvizi). I Sammensætning ofte med a (for ar); saaledes **Øksa(r)hamar**, m. Øxehammer, Bagen eller Nakken paa en Øxe. Hertil **Øksahamars-øl**, en Benævnelse paa meget stærkt Øl. (B. Stift). **Øksa(r)kjeft**, m. Eggen paa en Øxe. (I Valders kaldet Øksefjære, m.). **Øksarskaft**, n. Øxeskaft.

øksa, v. a. (ar), tilhugge med en Øxe. G. N. öxa.

Øksauga, n. Skafthul paa en Øxe.

Øksemne, n. saa meget Jern, som en Øxe kan gjøres af.

Økſing, f. Tilhugning med Øre.
Økſl, n. 1) Formerelſe, Fornyelſe; iſær om unge Kreature hvormed Beſætningen paa en Gaard efterhaanden fornyes. Øſtl. Afvig. **Økl**, Tel. — 2) Yngel, Afkom (omtr. ſom Elde). Smaal. og fl. — 3) Gevært, unaturlig Udvært paa et Legeme (= Vokſter). B. Stift. Afvig. **Økl**, Hall. G. N. œxl.
økſla, v. a. (ar), formere med noget nyt, fornye, forplante. Økſla ſeg: formere ſig, forplante ſig. Smaal. Økſla Buſkapen: fornye Gaardsbeſætningen ved at tillægge unge Kreature. Afvig. **økle**, Tel. I Hard. **aukla**. G. N. œxla: forøge; vel egentlig: lade voxe, af vakſa.
Økſling, f. Formerelſe, Forplantning.
Øksvik (i'), ſ. Vik, n.
Øksvol (o'), m. en Bolt hvormed man former Skafthullet paa en Øre. „Økſevøl", Hall. „Økſavol", Sfj.
Økt, Stund; ſ. Øykt.
Øl, n. 1) Øl, gjæret Maltſaft. G. N. öl; Ang. ealu, Eng. ale. — 2) Gjæſtebud, Gilde. I Sammenſætning ſom Barnsøl, Feſtarøl, Gravøl og flere. En afvigende Form **Ol** (o') er meget ſjelden; almindeligſt udtales Ordet med reent og langt ø. Jf. Older.
Øl, m. (Varme); ſ. Yl.
øl, i Sammenſætn. ſom Ølmuge, ølmyrk, øltekt o. ſ. v., er det ſamme ſom „aal" (af all).
øla, v. a. (er, te), 1) opflamme, kildre, bringe til en Opbruusning; beſnakke En til noget. Dei hadde ølt honom upp: ſat ham i Fyr og Flamme. Nordre Berg. I Nhl. **ølla**. (Jf. øſa). — 2) ſmigre, roſe, ſmidſke for En. Gbr. (Jf. høla, gjøla). — 3) tirre, ophidſe til Vrede. Buſkr. Particip **ølt** (upp-ølt). — Reflexivt **ølaſt**: opflamme ſig, bruſe op, komme i et uſædvanligt Lune; overgive ſig til Gjækkerie og Lyſtighed; f. Ex. om Børn. Ølaſt med nokon: gjækkes med En, el. beſnakke ham til noget. Sdm. (meget brugl.). Jf. Ølſla.
Øla, f. 1, et Bruushoved, En ſom let kommer i Bevægelſe. Sdm. (Øle). I Nhl. **Ølla**.
Øla, f. 2, Øgle; ſ. Ødla.
Ølbørsminne, ſ. Eldbjørgdag.
øldau, ſ. aaldaud. — **øldrug**, ſ. aldrig.
Øle, n. en Stakkel, Stymper; iſær med Begreb af vanſlægtet. Eit Øle i eit Bøle. Hall. Vald. og fl. (Andre Steder Tøle). Jf. Hamøle.
ølen, adj. fuld af Gjækkerie; ſ. øla.
Ølfløyt, Aconitum (Urt). Indh. (Stod). Nogle St. Ølfløyk og Aarfløyt; i Namd. Orrfløkja. Jf. Torhjelm.
ølfull, adj. øldrukken.
Ølgeis (gj), m. Øldamp. S. Geis.
ølgøyen (gj), ſ. aalgøyen.
Ølhus, n. Ølkjælder; Kro.
Øling, f. Gjækkerie; Smiger; ſ. øla. Taka Øling: lade ſig beſnakke eller forlede ved Smiger. Vald. og fl.
ølja, ſ. ylja. — **Ølka**, ſ. Ulka.
Ølkall, m. Røllik. Indh.
ølkjend, adj. = aalkjend. Helg.
Ølkjenga, f. ſ. Kjenga.
Ølkjerald, n. Ølkar, Bryggerkar.
Ølkong, m. Perikum (Urt). B. Stift.
Ølkveis, f. 1) Ølſyge, Sygelighed efter en Ruus. Nhl. og fl. — 2) et Slags Galſkab, foraarſaget ved megen Øldrikken. Øſtl.
ølla, ſ. øla. **ølljøſt**, ſ. aalljos.
Ølma, f. Kaalorm (= Aama). Hall.
Ølmo, ſ. Ylmoe. **ølmyrk**, ſ. aalmyrk.
Ølnæver, ſ. Alvnæver.
Øloſt (o'), m. Øloſt, Drik af ſammenkogt Mælk og Øl.
Ølrus, n. Ruus af Øldrik.
Ølrøyk, ſ. Ylrøyk (Aalrøyk).
Ølsbue, m. Indbygger af Diſtriktet Ølen i Søndhordland.
ølſjuk, adj. ſygelig efter en Ruus.
ølſkapa, ſ. aalſkapad. **ølſkya**, ſ. aalſkyad.
Ølſla, f. Opbruusning, Overgivenhed, Vildſkab; ogſaa: Gjækkerie, Narreſtreger. Sdm. Meget brugl. (ſ. øla). Noget lignende er **Øsla**, i Tel.
Ølſoll, m. Øllebrød, Madret af Øl med brækket Brød. Nogle St. **Ølſoppa**, f.
Ølſupa, f. Ølſuppe.
Ølſykja, f. Sygelighed efter en Ruus. Søndre Berg. og fl.
Øltankar, m. Ølkande, ſ. Tankar.
øltekt, ſ. aaltekt.
Øltrøyta, f. Slutningen af et Gjæſtebud. Ellers det ſamme ſom Aaltrøyta. Hall.
ølvaat, ſ. aalvaat. **Ølvoro**, ſ. Aalvora.
Øm, m. en meget ſvag Lyd. Tel. ſ. følg. Jf. Ym.
øma, v. n. (er, de), 1) lytte efter noget. Tel. (Vinje). — 2) mumle, ymte om noget. „Øme paa noko". Tel. Jf. ymja, ymta og G. N. œmta: ſvare.
ømeleg, adj. ſtille, lydløs; ogſaa: kjedelig, flau, noget uhyggelig. Tel. (Vinje).
ømleg, uſſel, daarlig; ſ. aumleg.
Ømmer (Ymmer), ſ. Imbre. „Ømmerham": Havlommens Ham eller Fjædre. (Nævnes i Æventyrene ligeſom Svaneham). Nordl.
Ømne, ſ. Emne.
øna, v. n. (er, te), 1) ſee omkring ſig i Forvirring eller Forſkrækkelſe, ſtirre vildt; ogſaa: ſnue, ſnøfte, om opſkræmte Dyr. Rbg. (Aaſerall). Jf. dausna, aasna. — 2) gjøre Narreſtreger, gjækkes, fare med Galſkab. Nedenæs.
ønaſt, v. n. 1) ſtirre med Forundring, gloe, gabe. Nordl. — 2) ſee længe efter noget, ſtunde, vente. Mandal. — 3) blive forſtyrret i Hovedet, raſe, være ſandſeløs. Hall. Nærmer ſig noget til øra, ølaſt og

øsast; jf. ogsaa G. N. ædast: blive gal.
Ønd, s. And. — **Ønder**, s. Onder.
ønen, adj. gal, sandseløs. Hall.
Øneskap, m. Gjækkerie, Narrestreger. Nedenæs. Oftere „Øneri“.
ønsa, v. n. mestre, kommandere (= amstra, mostra). Hall.
Øp, s. Op. — **øpen**, s. open.
ør, en Sammensætnings-Partikel, som deels er forstærkende, som i ørgamall, ørliten, ørung, deels omtrent det samme som „or“, f. Ex. Ørelдre, orminnug, Ørvøne.
ør, pron. Eder. (S. i, og de). Egentl. øder eller yder (y'), G. N. ydr.
Ør, n. Svimmel, Anfald af Svimmelhed. Sdm. og fl. Oftest Hovudør (Haud-ør). Jf. Orar. — Ellers dunkelt i enkelte Talemaader, som „i Ør og Æven“, see Æven. „Han er burt i Ør og Heim“: han taler ganske forvirret, som i Vildelse. Hard. Hall. J dette Tilfælde bruges paa andre Steder: **Hør**, **Hyr** (y') og **Hyrg**; s. Hyr.
Ør, f. s. Øyr.
Ør, m. Ave, Frygt (= Oge). „Dæ sto en Ør av 'en“. Smaal.
Ør, m. (2), Elletræ, s. Ore.
ør, adj. 1) svimmel, angreben af Hovedsvimmel. Smaal. og fl. Mere alm. **øren**. (Jf. Sv. yr: fortumlet). — 2) gal, forstyrret i Hovedet. Tel. Vald. Den øre segjer det sanne: gale Folk sige Sandheden. (Tel.). G. N. ær(r). — 3) yderst hidsig el. heftig, sandseløs af Graadighed eller deslige. Tel. Jf. matør, havør. Afvig. **yr**, ɔ: vild, urolig, kaad, f. Ex. om Heste. Østerd. (Sv. yr). Jf. vill, galen, forvillt.
øra, v. n. (er, de), 1) svimle, blive svimmel. Øra i Hovudet. B. Stift og fl. Jf. Ør og Ørsla. — 2) døse, gaae som i Drømme. Sjeldnere. Jf. Orar. — 3) tale i Vildelse, phantasere. Tel. (Sv. yra). G. N. ærast: blive forstyrret. Jf. ørska.
øra, v. a. grave; s. øyra.
Øra, f. 1, Forvirring; s. Ørska.
Øra, f. 2, Elletræ; især om den mørkere Art (= Svart-Ore). Sdm. sædvanlig udtalt **Yre** (y'). Efter gammel Regel skulde Ordet hellere hedde Øre, n. og betyde Elleskov eller Elleved. (Af Ore).
Ørdaude (?), s. Aardaude.
Ørekyta, f. en vis Flodfisk. Smaal.
Øreldre, n. Alderdoms Sløvhed eller Svaghed. Hall. Han er komen i Øreldre: han er udlevet, affældig. Jf. ørgamall. (Eldre af Alder).
øren, adj. 1) tilbøielig til at svimle (øra); ogsaa ofte: svimmel (= ør). Jf. svimrug. — 2) fortumlet i Hovedet, forvirret; tildeels ogsaa: beruset, drukken. B. Stift og fl. Jf. oren, orna, ørna.
ørende, adv. (= ør), s. ørliten.
Øresta, f. Sands, Opmærksomhed, Eftertanke. Hard. „D'æ ingjæ Øresta i han“: der er ingen Agtsomhed hos ham, han tænker aldrig efter hvad man siger ham. (Dunkelt Ord). Hertil **øresteIaus**, adj. tankeløs, uagtsom.
Ørflaga, f. et Anfald af Svimmel.
ørgalen, adj. ravgal, reent gal. Afvig. **aargalen** og „aargælen“, Selbu.
ørgamall, adj. meget gammel, udlevet (= utgamall). Vofs, Hall. Jsl. örgamall.
Ørgjønor (?), pl. f. Fjas, taabelige Indfald. „Ørjønur“, Tel. (Vinje).
Ørja, f. Yrja og Yrgja.
Ørjemark (m.), s. under Aurride.
ørk, s. vyrk. — **Ørkje**, s. Vyrke.
Ørkjøna, f. en ubeleilig Tid eller Tilstand. Koma i Ørkjøna: komme saa seent at Tiden bliver for kort ꝛc. Hall. (Hoel). Dunkelt.
Ørla, f. Øgle; s. Ødla.
ørleid, adj. yderst kjed. Hall.
ørliten, adj. meget liden, bitte liden. Søndre Berg. Tel., ogsaa paa Østl. Afvig. **urliten**, Nordre Berg. Nordl., og **aarliten**, Trondh. (Jsl. örlítill). Ofte ogsaa „ørende liten“; afvig. „urende“ og „aarende liten“.
Ørmegt, f. Afmagt, Vanmagt. Hall.
ørmegta, v. n. (ar), blive afmægtig, vansmægte. Hall. Vald. Sogn. Nogle Steder **ormegta**, ogsaa **aarmegte**, Gbr.
ørmerkes (kj), adv. vildt, blindt hen, uden Maal eller Mærke. Tel.
ørminnug (-ig), adj. glemsom, svag i Hukommelsen. Nhl.
Ørn, m. (f.), Ørn (Fugl). Alm. udtalt med tydeligt „rn“ og med reent „ø“, afvigende fra Bjørn (Bjønn), Tjørn (Tjønn) og lignende. Kjønnet er vaklende, paa enkelte Steder Neutrum, men mere almindelig Femin. (ei Ørn). Saaledes ogsaa **Ørna**, f. vel egentlig Hun-Ørn. G. N. örn, m. (Jf. Are). J Sammensætn. Ørne, saaledes: **Ørne-fjøder** (-fjør), **-klo**, **-nebb**, **-reid**, **-veng** og fl.
ørna, v. n. besvime. Østerd. S. orna.
Ørnebein, s. Øyrebein.
Ørneham, m. Fjæderham af en Ørn; ogsaa: Ørneskikkelse. Et andet Navn er **Ørnevæde** (Ørnavæ). Nhl.
Ørnestav, s. Øyrestav.
Ørnunge, m. Ørneunge.
ørretta (seg), v. a. (ar), sandse sig, faae sine Tanker i rigtig Orden; saasom ved Opvækkelse af Søvnen. Vald. Noget lignende er „aarekkje se“. Gausdal. Jf. ørvekkja.
Ørrætor, Affald; s. Orrætor.
Ørs, n. Hors. (Landst. 151).
ørs, Eders; s. ør, pron.
ørsk, adj. 1) forvirret, fortumlet i Hovedet. Oftere **ørsken** (ørskjen). Hard. Shl. Nordl. — 2) vild, hidsig efter noget. Num. Jf. ør og øren.
Ørska, f. 1) Svimmelhed, Hovedsvimmel.

Søndre Berg. Tel. Nordl. — 2) Forvirring, Sandseløshed. Mere alm. Nogle St. Øra og Ørsla.

ørska, v. n. (ar), tale i Vildelse, phantasere (som i Sygdom). Hall. Tel. Nogle St. øra.

ørsken, forvirret; s. ørsk.

Ørsla, f. Forvirring i Hovedet, Ørhed, Sandseløshed. B. Stift, Østl. og fl. G. N. œrsl, œrsla; Sv. yrsel.

ørslen, adj. fortumlet (= ørsken). Shl.

ørsmaa, adj. meget smaa. Hard. og flere. Afvig. **ursmaa**, **aarsmaa**; s. ørliten.

Ørsnildra, f. et Slags Flue med lange Fødder. Guldalen.

Ørstjønna (?), f. en ubesindig Person. Tel. Maaskee Ørstjorna ?

ørta, v. s. erta og urta. — **ørt** (for ert), part. ophidset. Hall.

ørtrøyten, adj. meget udholdende, utrættelig, rastløs. Hall.

ørung, adj. meget ung. Afvig. **urung**, Nordl., **aarung**, Trondh. Jf. ørliten og ørgamall.

ørvekkja, v. a. (er, te), vække for Alvor el. med Voldsomhed, gjøre En rigtigt vaagen, saasom ved en Opskræmmelse. Hall.

ørvenast, s. ørvænast.

Ørvæna, f. 1) Haabløshed, Mishaab. 2) Noget som man ikke kan vente. G. N. örvæni, n. Ogsaa: en Person som venter for meget. Hall. i Formen Ørvene (ee).

ørvænast, v. n. (est, test), mistvivle, grue for Udfaldet; blive modløs eller afskrækket. Oftest i Formen **ørvenast** (ee), Hall. Afvig. **ørvinnast**, Tel. (Jf. G. N. örvilnast og örvænta). Andre St. orvonast.

ørvæneleg, adj. haabløs (omtr. som ørvænt). Brugt i Formen **ørveneleg** (ee), Hall. I Tel. **ørveensleg**; ogsaa **ørvønskleg**. (Vinje). I Num. orvønen.

ørvænt, adj. (n.), 1) slemt, vanskeligt, alt for svært, eller neppe muligt. Tel. i Formen **ørveent**, ørvint; ogsaa **ørvinna** (maaskee egentl. ørvinn). Jf. G. N. örvæn(n): usandsynlig. — 2) haabløs, kjed af at vente. Hard. (ørveent, ørvint). Jf. orventes.

Øs, m. Ophidselse, Opbruusning. Tel.

øs, adj. 1) ophidset, vild, heftig. Tel. Jf. os og asa. — 2) geil, brunstig (= os); især om en Hoppe. T[illegible]. — 3) overmodig, stolt, storagtig. Neden[illegible]s. Jf. øsen.

øsa, v. a. (er, te), ophidse, opægge, sætte i Fyr og Flamme; saaledes baade at ophidse til Vrede eller Had, og tillige at besnakke En til noget, forvilde En ved Lokkelse el. Smiger ꝛc. Dei hadde øst honom upp. Berg. Stift, Tel. Hall. Ork. og fl. (Jf. øla). Particip **øst** (uppøst). Hertil ogsaa: **øsast** (est, test), opægge hinanden, gjækkes, fjase, gjøre Optøier; ogsaa: bruse op, komme i en usædvanlig Stemning. Sdm. og fl. (Jf. øsla og ølast). G. N. œsa: ophidse; œsast: bruse op. Jf. os, øs og Stammeverbet asa (os).

Øsa, f. 1) Opbruusning, Hidsighed. 2) et Bruushoved (= Øsekolla).

Øsar, m. en Ophidser, Opvigler.

Øse, n. 1) en Flodmunding (= Os). Namd. — 2) Aabning i en Dam, den øverste Deel af en Mølle-Rende. Sdm.

øsefengen, s. øsen.

Øseferd, f. fremfusende Færd, Overgivenhed, Vildskab, Optøier. Nordre Berg. (Øsefær).

Øsekolla, f. og **Øsekopp**, m. et Bruushoved, en fremfusende, ubesindig Person. B. Stift.

Øsemøle, n. Opbruusning, usædvanlig lystig eller ophidset Stemning. Sdm.

øsen, adj. opbrusende, vild, heftig; ogsaa: fuld af Gjækkerie, kaad, overgiven. Berg. Stift. Hedder paa Sdm. ogsaa „øsefingjen“. I Tel. øslen.

Øsing, f. 1) Opæggelse; s. øsa. 2) Opbruusning, Heftighed, Vildskab.

Øskja (ø'), f. Æske, Kar af tynde sammenbøiede Plader. Mest alm. i denne Form; sjeldnere **Eskja** (e), Solør. Jf. Ask. G. N. eski, n. — **Øskjelok** (o'), n. Æskelaag. **Øskjetrjosk** (-trøsk), m. s. Trjosk.

øsla, v. n. (ar), gjækkes, fjase (omtr. som øsast); ogsaa v. a. narre, f. Ex. „Dei øsla' dæ fraa meg“. Tel.

Øsla, f. Gjækkerie. Ofte i Fleertal (Øslor): Narrestreger, underlige Paafund. Tel. Jf. Ølsla.

øsleg, adj. opbrusende, ubesindig. Jf. øs. Ogsaa i Formen **øslen**. Tel.

øst (uppøst), ophidset, s. øsa.

øtaa, s. eta. — **Øtla**, s. Øydsla.

øva, v. a. (er, de), 1, opægge, tirre, ophidse. Tel. Hall. Ogsaa i Formen: **øvast**, v. n. drilles, tirre hinanden. Til G. N. œfr: hidsig. Jf. uven og yva.

øva, v. a. (er, de), 2, øve, oplære. Nyere Ord. Hertil Part. **øvd**: øvet. **Øving**, f. Øvelse.

Øva, lang Tid (= Æva). Helg.

øve (øver), præp. s. yver.

øven (for even?), s. forøven, iøven, vanøven.

[**Øverheit**, og **Øvrigheit**, f. Øvrighed. Nyt Ord efter T. Oberkeit, Obrigkeit. Sv. öfverhet.

Øvja, Vandhvirvel ꝛc. s. Evja.

øvna, v. n. gistne (= ovna). Vald.

øvra, v. a. sætte i Bevægelse, drive, anstrenge. Hall. Hører formod. sammen med ovra.

Øvraa, s. Evraad.

øvre, adj. øvre, som er længere oppe. En anden Form **evre** (œvre), er sjelden. (Tel.). G. N. efri og œfri. **Øvredeildi**: den øverste Deel. (Modsat Nedredeildi). Jf. ov, ovarleg, ovan og yver.

øvst, adv. øverst, i det øverste. Øvst uppe: høiest oppe. Øvst i: i den øverste Deel. S. følg.

øvst, adj. øverst, som er høiest oppe. Mest i den bestemte Form, f. Ex. øvste Sida, øvste Huset; øvste Vegen. Almindeligst udtalt øfst; nogle St. øpst. (Sogn og fl.). Altid med reent ø. G. N. efstr og æfstr.

Øy, f. (Fl. **Øyar**), Øe, Land som er omgivet af Vand. (Jf. Holm). Afvig. **Øyn** (Fl. Øyn'a) i Hall. Ellers paa flere Steder i den bestemte Form: **Øy'na** (Øy'naa); regelret **Øyi** (Øy'e, Øy'a). G. N. ey (öy); Sv. Dial. öi, öia; Holl. eiland, Nt. Oge. Ordet synes tildeels ogsaa at betyde Halvøe eller Landtunge; saaledes ved Trondhjem „Grasøy“ og „Skogøy“ om Engsletter og Skovplaner som strække sig ud imellem Bugterne af en Elv; desuden findes ogsaa baade i de sydlige og nordlige Egne enkelte Gaarde, som have Navnet „Øy“ og dog ikke ere ganske omgivne af Vand. — I Sammensætning tildeels Øya (for Øyar) med Begreb af en enkelt Øe, f. Ex. **Øya(r)folket**: Folket paa Øen. **Øyatangen**: det yderste Rev af Øen o. s. v. Jf. Øyefolk.

øya, v. n. (ar), klynke, jamre sig. B. Stift. (Jf. jøya, eia, veia). Ogsaa: skraale, skrige, gjøre megen Larm. Tel. (Vinje og fl.). I Hall. **eia**. Hertil **Øy**, n. Skrig, Skraal.

Øybue, m. Øeboer. Ryf.

øyda, v. a. (er, de), 1) gjøre øde (af aud); rømme, forlade (et Sted). Øyda Huset: gaae bort fra et Huus, saa at der er ingen tilbage. Dei øydde Garden: de gik allesammen, saa at ingen var hjemme paa Gaarden. Nordre Berg. (øyde, øye, øya). G. N. eyda. — 2) blotte, gjøre lens (aud). Øyda seg fyre Pengar: blotte sig for Penge, udgive sin sidste Skilling. B. Stift. — 3) øde, forøde, forbruge; ogsaa: ødelægge. gjøre Ende paa. (Alm.). Dei hadde øydt ei Tunna: de havde forbrugt (eller tømt) en Tønde. Øyda Nista si: gjøre Ende paa sin Reisekost. Øyda upp: forøde, opbruge, faae Ende paa; ogsaa: bortødsle. Øyda ut: udrydde, tilintetgjøre. Particip **øydd** (upp-øydd, ut-øydd): forødet. — Reflexiv **øydast** (-est, -dest): blive øde eller blottet; ogsaa: formindskes, forsvinde. Det øydest ut: det døer ud, det bliver altid sjeldnere. (Mest alm. øyest).

Øyda, f. 1) Tomhed, øde Tilstand. (Af aud). — 2) en øde eller ubeboet Strækning, et tomt Rum. (Sjeldnere). — 3) Forødelse, Ødelæggelse. Ogsaa om noget som bevirker Forødelse; f. Ex. Suvløyda, eller Smørøyda, om haardt Brød hvortil man behøver megen Suul.

Øydar, m. en Forøder. Det kjem Øydar etter Avlar (Ordsprog): efter en Samler kommer gjerne en Adspreder. Tel.

Øyde, n. øde eller forladt Tilstand. (Mest alm. Øye). G. N. eydi. Oftest i Forbindelsen: liggja i Øyde, og: leggja i Øyde.

Øydegard, m. 1) en ubeboet Plads med enkelte Huse (Sommerhytter, Højlader). Rbg. (Aaserall), i Formen Øyegar, Øygar. — 2) en forladt Gaard, et Sted som engang har været beboet. Alm. — 3) et lidet Gaardbrug; maaskee oprindelig: en ny Gaard i en Ødemark. Østl. (Øyegar, Øgar). Ordet forklares tildeels som en Fjerdingsgaard, ɔ: ¼ af en „fuld Gaard“ (full Gard), eller Halvparten af en „halv Gaard“. Ellers forekommer ogsaa i det Vestenfjeldske adskillige Gaarde med Navnet „Øygar“ eller „Øggar'en“, endskjønt nogen Anledning til Navnet ikke er bekjendt. I Matrikulen har det faaet Formen „Ødegaard“.

Øydehus, n. tomt eller forladt Huus.

øydelagd, adj. ødelagt; tilintetgjort. — **øydeleggja**, v. a. (legg, lagde), ødelægge; ogsaa: bortødsle, forspilde. Nyere Ord (jf. leggja i Øyde). **Øydeleggjar**, m. en Forøder; Forspilder.

Øydeland, n. 1) et øde eller ubeboet Land. G. N. eydiland. — 2) en Forøder, Ødeland.

Øydeleite, n. et øde Rum, en Strækning uden Bosteder ꝛc. Tel.

Øydeluft, f. usund Luft i et Rum som har staaet længe tomt og tillukket. Nogle St. Øydneluft.

Øydelus, f. Møl; ogsaa Træluus, Væggesmed. Tel. Hall. (Øye-).

Øydemark, f. Ødemark; Ørken. G. N. eydimörk.

øyden, adj. 1) forødende (= øydsam). — 2) øde, forladt. Mest i Neutr. øydet (øyde, øye). — 3) blottet, lens; f. Ex. „øyen fyre Pengar“. Hard. og fl. Hedder ellers aud.

Øydeskog, m. ubeboet Skovmark. Tel.

Øydestad, m. et ubeboet, forladt eller folketomt Sted.

Øyding, f. Forødelse; Blottelse.

Øydna, og **Øydn**, f. Tomhed, Stilhed, øde Tilstand. B. Stift. Hertil **Øydnetev** (-tæv), m., **Øydneange** (-aangje), m., og **Øydneluft**, f. det samme som Øydeluft. Sdm. og fl.

Øydnad, m. Forødelse, Forarmelse, Ruin. Sfj. (Øynna).

øydsam, adj. 1) ødsel, som forøder meget. 2) spildsom, udrøi, som bevirker Forødelse. (øyesam).

Øydsla, f. Forødelse, Formindskelse; ogsaa: Ødselhed, Sløserie. I B. Stift udtalt Øytla, Øttla, Øltle.

øydslesam, adj. ødsel. Tel.

øye, s. øyda, øygja, øgja.

Øye, s. Øyde og Øyda.

Øyebunad, m. Klædedragt eller anden Skik, som bruges hos Øeboerne. Saaledes ogsaa **Øyevis**, **Øyemaal** og fl.

Øyefolk, n. Øeboere, Folk fra Øerne. Saaledes ogsaa: **Øyemann**, **Øyegut**, **Øyekona** og fl. S. Øy.

øyeleg, s. øgjeleg. — **øyen** s. øyden.

Øygar, s. Øydegard.

øygd, adj. 1) beskaffen med Hensyn til Øine; f. Ex. storøygd, blaaøygd, brunøygd og fl. G. N. eygdr. (Af Auga). — 2) opdaget. Particip af øygja.

øygja, v. a. (er, de), øine, opdage, faae Øie paa. Hall. Num. (Præs. øygji, øye; Imperf. øygde). Andre St. **øygna**; jf. tekkja, timja.

Øygje, n. Øine i Kortspil. (Maaskee kun den danske Form af Auga).

øygjeleg, adj. synlig, som man kan øine. Hall.

øygla, v. n. (ar), skotte til Siderne, kaste skelende Blik. Tel. I Hall. **ygla**, som dog maaske er et andet Ord; jf. G. N. ygla: rynke Panden.

øygna, v. a. (er, de), øine, kunne see med blotte Øine, opdage (saasom i lang Frastand). Temmelig alm. (Jf. øygja). Nogle St. **øgna** og **ygna** (y'). Sv. ögna. — Ogsaa brugt i Betydn. stirre, gloe efter noget. Nfj.

øygnast, forfærdes; s. øgnast.

Øygning, f. Øiesyn, det at man kan øine noget.

Øying, m. Øeboer. Mest i Sammensætning som Utøying og Nordøying. Ellers Øybue, Øyværing, Øyemann.

Øyk, m. (Fl. **Øykjer**), Øg, Dyr af Hesteart; Hingst eller Hoppe. Saakedes mest alm., uden Forskjel paa Kjøn eller Alder. Paa nogle Steder betegner derimod Øyk en Hoppe, hvorom see Øykja. G. N. eykr: Lastdyr; Sv. ök: Arbeidshest. — I Sammensætning oftest med Formen Øykje, saaledes **Øykjebeite**, n. Græsning for Heste. **Øykjebyte**, n. Hestebytte. **Øykjefar**, n. el. **-fet**, n. Spor efter Heste. **Øykjefoder** (-foer), n Hestefoder; ogsaa: Vinterfoder for en Hest. **Øykjemagt**, f. Hestekraft. **Øykjeskap**, n. Hesteskikkelse. **Øykjeslag**, n. 1) Hesterace. 2) Hestespor (Østl.). **Øykjeverde**, n. Værdie for en Hest; Pengesum som man kjøbe en Hest for. (Nogle St. „Øykjevyre", for -vyrde; s. Verde). -- Sjeldnere med Formen „s" som: **Øyksemne**, et Føl. **Øyksmat**, m. Foder-Portion for en Hest. (Sdm.). **Øykstrug**, det samme som Hestetruga. (Voss).

øykja, v. a. (er, te), forøge, lægge mere til (= auka). Valders (øykje). — **øykjast**, v. n. forøges, formere sig. Indh. (øykjes).

Øykja, f. en Hoppe (= Merr). Hall. Ellers i Formen **Øyk**, m. i Indh. og ligesaa i nogle sydlige Egne, som Lister og Siredal (Øyg). Altsaa med en Modsætning imellem det naturlige og det grammatiske Kjøn, ligesom ved Ordet Saud.

øykjekjær, adj. begjærlig efter Selskab, om Heste. Hadeland. Jf. økesam.

øykjelaus, adj. som ikke har Hest. **Øykjeløysa**, f. Mangel paa Hestehjælp.

Øykt, f. 1) Stund, Arbeidsstund, Tiden imellem to Maaltider; altsaa en Tid af tre eller fire Timer og omtrent en Fjerdedeel af Dagen. Mest alm. **Økt** og **Ykt** (y'); ellers **Øykt**, Hard. Sæt. Hall., og afvigende **Øft** og **Oft**, i Trondh. Stift. G. N. eykt; Sv. Dial. ökt. — 2) Tiden ved Klokken 3 eller 4 efter Middag, en Hvile- og Spisetid midt imellem Middag og Aften (s. Øyktarbite). Mandal, Nedenæs. I Østerd. med Formen **Oft** (o'). G. N. eykt. I Indherred (Snaasen og fl.) deles en Sommerdag, med Hensyn til Køernes Græsning, i to „Ofter", nemlig Forsoft (= Morgonbeite) og Kveldsoft (= Kveldsbeite). I Nordland siges ogsaa tildeels „Forøkt" om Formiddagen, og „Ette-økt" om Dagens sidste Halvdeel. I de vestenfjeldske Egne deles derimod hver Halvdeel af Dagen i to Øykter, saa at det i alt bliver fire, nemlig Morgon-, Middags-, Nons- og Kvelds-Øykt.

øykta, v. n. (ar), 1) hvile, slutte Arbeidet for at holde Maaltid. B. Stift (økta, ykta). Tildeels ogsaa om at tage en liden Hvilestund i Midten af en Øykt. (Sdm.). — 2) passe paa Tiden, stunde, vente efter noget. Hall. (Jf. munda). Synes ogsaa opfattet som „øygte", o: at see efter noget.

Øyktarbite, (i'), m. Mellemmad, Maaltid ved Klokken 3 el. 4 efter Middag (omtr. som Non, Undorn, Aftansverd). Mandal. (Øktabede).

Øyktardag, m. Midaftens Tid, omtrentlig ved Klokken 5 e. M. Hard. (Tydelig udtalt). I Sætersd. **Øyktedag**. Ogsaa i Nedenæs: Øktedagen (maaskee lidt tidligere).

Øyktarmun (u'), m. Forandring som en Ting kan faae paa nogle faa Timer. B. Stift. (Yktamun).

Øyktarverk, n. Arbeide som kan fuldføres paa tre el. fire Timer. Hedder oftere **Øyktarbeid** (Øktarbeid), n. Saaledes **Øyktarslætte**, n. om et Engstykke til at afmeie.

Øyktemund, n. sædvanlig Tid til at slutte Arbeidet og holde Maaltid. „Yktemund", Sdm.

Øykting, f. 1) Standsning, Hvile i Arbeidet. 2) Venten; s. øykta.

Øyland, n. Øeland, en stor Øe.

Øylending, m. 1) en Øeboer. (Sjelden). 2) et Slags nordlig Vind (Nord Nordost). Lofoten.

Øyning, m. Indbygger af Inderøen i Trondhjems Stift. Jf. G. N. Eynir og Eynafylki.

Øyr, f. (Fl. **Øyrar**), Sandbanke, Slette eller Flade som strækker sig noget ud i Vandet, især paa Siden af en Elvemunding. Alm. G. N. eyrr (eyr). Tildeels ogsaa om en Banke i en Elv (= Grande), et Lag af opskyllet Sand eller Smaasteen. Ork. og fl. (Jf. Verbet øyra). — Hertil mange Stedsnavne: Øyr, Øyri, Øyrarne.

øyra, v. a. (er, te), 1) udgrave eller opskylle Grunden (om Vandet); oplægge Dynger af Sand og Grus, danne Banker. Trondh. Nogle St. **øra** (øre); ellers ogsaa **aura** (Jf. gropa). — 2) tildække med Sand eller Gruus, opfylde med Gruusjord (Aur). Sogn, Hall. Andre St. aura.

Øyra, n. (Fl. **Øyro**), 1) Øre, Høreredskab; ogsaa Ørespids eller Ørets Forlængelse opad (paa Dyr); tildeels ogsaa om Gjællerne eller Gjællelaaget paa Fiskene. — 2) Øre paa Kar, fast Hank eller Haandfang. — 3) Hjørne, Snip; især om Kanten af et Fiskevod (Notøyra). — Formerne ere noget forskjellige (ligesom ved Auga), bedst bevarede i Tel. Hall. og Vald. Den bestemte Form (Øyrat) lyder som „Øyra" (Søndre Berg. Tel. og fl.), sjeldnere „Øyra'e" (Tel. Vald.). Fleertal bøies i de vestlige Egne som Hunkjønsord, altsaa Øyror (Øyre) og Øyrorna (Øyrunna, Øyrenne). I de nordligere Egne gaar Ordet ganske over til Hunkjønsord, altsaa „ei Øyra" el. „ei Øyre". G. N. eyra, pl. eyru (jf. Ght. óra, n. Goth. auso, n.). I Sammensætning forekommer Formen Øyrne (Øyrna, Ørne), dog kun i faa Tilfælde; s. Øyrehaar, Øyrestav. (Jf. Auga og Augne). — Talemaader: Reisa Øyro: spidse Ørene, blive opmærksom (om Dyr); uegentl. bryste sig, gjøre sig til. Leggja Øyro: slaae Ørene ned (som Tegn paa Vrede); om Dyr, især Heste. Leggja Øyrat til: lytte, høre med Opmærksomhed. Leggja ein under Øyrat: give En et Ørefigen. Hava gode Øyro: være meget opmærksom, lytte nøie. Hava tjukke Øyro: være ligegyldig, ikke skjøtte om hvad man hører. Eg sit i det upp under Øyro: jeg er ganske overvældet (el. overlæsset) deraf. Eg skal segja honom det upp i Øyro: ɔ: for hans egne Øren, til ham selv. Baade upp i Øyro og paa Baket: baade i Ens Nærværelse og i hans Fraværelse.

Øyra, f. s. Øyra, n. og Øyre, m.

Øyrartange, m. den yderste Spids af Banken ved en Elvemunding (s. Øyr). Sædvanlig Øyratangje (-taangje).

øyrd, adj. beskaffen med Hensyn til Ører; f. Ex. langøyrd, slutøyrd, lapøyrd. Oftere **øyrt**.

Øyre, m. (f.), en vis Jordskyld (omtr. som en Skylddaler), udgjørende 24 „Marklag" og beregnet som en Trediedeel af et „Spann". Trondh. Stift. Ofte i Formen „Øre" og med vaklende Kjøn, maaskee oftest Femininum. Jf. Lausøyre og Livaure. G. N. eyrir (pl. aurar) er egentlig en Vægt (⅛ Mark), dernæst en Myntsum (omtrent som en Daler) og endelig: Gods eller Eiendom. Ordets Brug er altsaa fordunklet og forvansket, vel nærmest ved Sammenstød med det nyere Ord „Dalar". Ligesaa i Svensk, hvor „öre" er blevet Neutrum og nedsat til Betydning af en Penning (Centime).

Øyrebein, n. Tværbenet bag ved Gjællerne i en Fisk. Sfj. Helg. og fl. Nogle St. **Øyrnebein**; paa Sdm. **Ørnebein**.

Øyreblokka, f. Ørelap, Øreflig.

Øyrebolk, m. Hjørnestykke i et Fiskevod. Sfj. og fl.

Øyredask, m. et Slag paa Øret; ogsaa figurl. en uventet Skade, et Tab foraarsaget ved Uforsigtighed, og deslige. Ellers i anden Form: Øyrefik (ii) og Øyretæva (Øretæve, Smaal.). Jf. Lørung og Killem.

Øyredott (o'), m. en Fornemmelse som af en Tilstopning i Ørene.

Øyrefik, m. Ørefigen; s. Øyredask.

Øyrehaar, n. Haarlok nærmest ved Øret. I Søndre Berg. **Øyrnahaar**.

Øyrehol, (o'), n. Ørehul, Øregang.

Øyrehuva, f. Barnehue, Rundhue med Fliger som gaae ned over Ørene.

Øyreklaade, m. Ørekløe; figurl. Nysgjerrighed efter at høre noget.

øyrelaus, adj. 1) øreløs. 2) bedøvet af Larm eller Skraal.

Øyreløysa, f. Bedøvelse; ogsaa: Tværhed, Uvillighed til at høre.

Øyrerot, f. den inderste Del af Øret.

Øyresaur, m. Ørevox, Smuds i Øret. I Hard. **Øyrnasaur**.

Øyreskjel (-skjæl), f. et Slags store stribede Muslinger, Kammusling (Pecten maximus). Ogsaa kaldet Kjerringøyra (Trollkjerringøyra). Sjeldnere Harpeskjel.

Øyrenipel (i'), m. Øreflip, nederste Ørelap. B. Stift. G. N. eyrasnepill.

Øyrestav, m. en høiere Stav i et Trækar, udskaaren til Hank eller Haandfang. Paa Sdm. **Ørnestav**.

Øyrestyng, m. et Slags store Insekter; s. Styng. I Sogn **Øyrnastyng**.

Øyretopp, m. Ørespids (paa Dyr).

Øyretot (o'), n. Susen for Ørene. Sdm. og fl. Ogsaa kaldet **Øyresus**.

Øyretæva, f. s. Øyredask.

Øyreverk, m. Smerte i Ørene.

Øyrevitne, n. Ørevidne. Lidet brugl.

Øyring, f. Udhuling i Grunden af Vand; s. øyra.

Øyring, m. Indbygger af et Sted som hedder Øyr; f. Ex. Vikøyring, Lærdalsøyring ꝛc.

Øyrnasaur, s. Øyresaur.

øyrutt, adj. fuld af Banker eller Sandgrunde. Nordl. (øyratt).

øys, s. ausa. — **Øysla**, s. Øydsla.

Øystra, f. m. stor Øse, en Skaal til at øse med. B. Stift. Ellers oftere **Øyster** (str) og **Øster,** f. Trondh. Nordl. Andre St. Auster.

øystre, adj. østre, østligere. Sæt. Vald. og fl. Paa øystre Sida: paa den østlige Side. G. N. eystri. Jf. Aust. I Sammensætning tildeels **øyster** (øster), saasom i **Øysterdalen** (G. N. Eystridalir, pl.) hvoraf: **Øysterdøl,** m. Indbygger af Østerdalen.

Øytla, f. Øydsla.

Øyværing, m. Øeboer (= Øybue). Nordl. (Modsat Fjordværing). — Ogsaa: Indbygger af Distriktet „Øyer" i Gudbrandsdalen.

Tillæg og Rettelser.

Aldersmun, (u'), m. Forandring paa Grund af Alder; ogsaa: Fortrin med Hensyn til Alderen.
Alvedans, m. en Ring i Græsset paa et Engstykke; en Cirkel, hvor der i visse Aar ikke vorer Græs. Jæd. Hard. Noget lignende er D. Elledands, Sv. elfdans og Eng. fairy ring; efter gammel Tro: et Sted hvor Alfer havde dandset. Ellers forklaret som Virkning af et Slags Jordsvamp (Sopp) som forplanter sig i visse regelmæssige Cirkler.
Amoring, f. Avmødring.
Andetak, n. Aandedræt. Vald.
andfares. — Ogsaa: over det hele, til alle Steder. Det gjeng andfares: det kommer overalt, fra Sted til Sted; f. Ex. om en Sygdom. Tel.
Andor (oo), m. en kort Ski eller Sneesaale (= Onder, Verje-Onder). Østerd. (Røros, eller Fæmunds-Egnen). Andre St. **Andør**, f. (Det sidste burde henflyttes hertil).
andstemna, v. a. (rettere): give Svar paa Tiltale, møde Ens Angreb, optræde imod. Helg. Ogsaa: bestride o. s. v.
Andstemna, f. Modværge, Forsvar. Helg.
Anduge. — Ogsaa: Omsorg. Sogn. (Det tilføiede Spørgetegn stryges).
andøra, v. a. svinge, snoe, bevæge. „D'er so traangt, ein kann ikkje andøre se". Østerd. (Tolgen).
annan. — Formen „are viller" (for: androm vildre) bruges ogsaa flerestedes, saaledes paa Helg. „ein are-viller Mann": En som overgaar Andre, en udmærket Mand.
annanstad, adj. andenstedes. (Det senere anførte „annarstad" skulde henføres hertil).
annarleides — kunde henføres til onnorleid.
Anntime, m. Tiden for Arbeidet paa Markerne eller Ageren; Arbeidstid (= Anntid, Onnetid). Indh.
Ap, m. Gjæk, Drillemester.
atla, v. n. uddele Foderet til Køerne (= etla). Jæd.
Att-ende, m. = Bakende. Hall. og fl.
atter-imillom, adj. engang imellem, med en og anden Gjentagelse. „attimyljo", Hall.
Aurgolv, n. Jordgulv. Vald.
autig, s. audtæg.
Avrelle, n. = Horvelde. Gausdal.
avskrøyva, v. a. blotte for Pynt eller Stads, tage Smykkerne af. Vald.
avstyggja, v. a. (er, de), afskrække, skræmme bort fra et Sted ꝛc.
Avtining, f. Afplukning: s. tina.
Aagjøe, n. en meget urolig Person. Hard. Dunkelt; jf. aagøyen.
aalbrysta, v. a. = aabyrgjast. Ryf.
aalgøyen. — Hertil ogsaa et Subst. **Aalgøya** (Ølgjøye), f. En som klager for allehaande Smaating.
Aalmuge. — Vera Aalmugen lik: være som de fleste andre. Sædvanlig med Begreb af en vis Fuldkommenhed; f. Ex. om en Yngling: Han er Aalmugen lik: han kan kappes med de fleste; man har ikke Skam af ham.
aarekkja (seg), s. ørretta.
aargalen, ravgal; s. ørgalen.
Aasegg, f. den høieste Deel af en Bjergryg.
Aatad, n. Overgjødning (= Yvertad). Sdm.
Bakstersnakk, n. Snak som kan forefalde ved Brødbagningen; Kjærlingsnak. Jf. D. Pølsesnak.
banna, v. a. Ogsaa: mane, besværge. Trondh.
bara, v. a. (1). — Bara Flokar, s. berja.
Baraatta, f. — Oftere: Bevægelser, Geberder, Miner; især om truende Miner. Selbu, Østerd. (Røros).
Barnevon, f. Udsigt til at faa Børn. Tel. Vera utor Barnevoni (= utor Barneigni).
barnillt, adj. Fødselssmerter (= barnvondt). „Faa baadnillt". Vald.
barnklen (ee), adj. = barnsjuk. Vald.
Baasslaa, f. omtr. som Bolkeslaa. Gbr.
beisk. — I første Linie staar „beistr", læs beiskr.

besma, v. a. bræmme, sætte en flosset eller noppet Kant paa, f. Ex. Vanter. Tel. (Vinje). Har maaskee en Forbindelse med Vasme.
binen, adj. 1) meget undseelig eller forlegen. Nfj. 2) s. binesam.
bitefast (i'), adj. om en Stabel, som fylder Rummet op imod Bjælkerne; f. Ex. i en Høslade. Sdm. og fl. Andre St. slindfast.
bitram (i'), adj. bidsk, eller egentl. stærk til at bide. Helg.
Bjor, m. 2, en Kile (= Bjore). Ogsaa: et bueformigt eller halvrundt Indsnit paa Siden. (Et Faaremærke). Hard.
blaka, v. n. (ar), 1) vifte med noget, frembringe en Luftning som med en Vifte. Ryf. (Jf. blekkja). — 2) flagre ꝛc. (S. 60).
Bland, n. en Blanding. Ogsaa brugt særskilt og i andre Forbindelser, som **Brimbland**: indkogt Valle blandet med Vand. Vald.
blaaraud, adj. violet, blaalig rød.
blaasa, v. n. — Ogsaa: sukke. Mest i Forbind. sukka og blaasa. (Ogsaa G. N.).
blega, v. n. — Ogsaa: rave, slingre. Vald. Jf. brega, bragla, blakra.
Blokkemerke (-merkje), n. et Skraasnit paa hver Side af Øretoppen (paa Faar). Hard.
Bokke, m. (2) — kunde bekvemmest oversættes med: Nisse.
Bong, f. — Lyder ogsaa som „Bøng". (Hall.) Ligesaa **bonga**, v. som „bønga".
Brag, n. en synlig Bevægelse i Luften, saasom over en Ild. Saaledes Saabrag (= Saabrign, Saabivn). Gausdal. Ellers især: Nordlys ꝛc. (S. 73).
brandutt. — I Vald. **brøndutt**.
Brik, f. — Jf. Vevbrik.
Brimsodning (o') m. Ostekogning. Vald.
Brugd (paa Slæder). Ogsaa i Gulddalen.
Bukol (oo), f. Buggjord i en Hestesæle. Trondh. Jf. Ol (Ola).
Bulag, n. 2) Fællesskab i en Græsgang, det at flere Naboer have sin „Sæter" paa samme Sted. Trondh.
Buskapskjetel, m. Ostekjedel. Vald.
Buste, m. Klædebørste (= Boste). Guldal.
Børa, f. Beskeed, Forklaring. „Han fekk den Børa". Trondh. (Selbu).
Bøyg, m. Knegt, Krabat. Vald. (Vel egentl. samme Begreb som Krok).
da, adv. der, derhenne. Selbu. Kun i visse Forbindelser, saasom „den da" (den der); modsat „den hi" (denne her). S. denne (i næste Spalte).
Dagrap. — I Lexvig: **Dogglabb**, m. Ordets første Deel er vel altsaa Dagg (= Dogg).
Damlesjo (-sjø), m. oprørt Sø (omtr. som Stoplesjo). Sogn.
daudsleg, adj. dødningagtig, som seer meget ilde ud. Vald.
daaen: død. Ogsaa brugt i Trondhjems Omegn (Selbu, Lexvig) i en afvigende Form doi (for doen). „Han va do-i". Altsaa ligedan som i Supinum, f. Ex. „E trudd, han ha' doi" (= daaet ɔ: døet).
denne, pron. — For Begrebet: den der (det der, de der) har man i Selbu endnu en anden Form, nemlig: **den da** (= denna) **de da** (= detta) og **di da** (= dessa). S. Segner fraa Bygdom, II. (1872).
dent, adj. fin, ziirlig, stadselig. Mandal. Hertil **denta**, v. a. pynte.
diga (i'), v. n. 1) bævre ꝛc. (S. 106). Sogn, Vald. Hall. — 2) svaie, rave. Hard.
diger, adj. Afvig. **digar**. Hall. Vald.
Digsenda (i'), f. meget blød Sandgrund (omtr. som Kvikkenda). Sogn.
digta, v. a. (ar), trave smaat og jævnt. Vald. Hertil **Digt**, m. jævn, travende Gang.
dilikare, = desmeir, dihelder. Ryf.
Dogglabb, s. Dagrap (her foran).
dor (Ederd), s. dykkar (nedenfor).
drabba, v. a. (ar), hindre, forsinke, hemme i Farten. Trondh. (Bynæs).
Droghumul (o'), m. Hammel til Tømmerslæder (Tømmerdrag). Vald.
drust (uu), adj. anseelig, prægtig, herlig. Ryf. (Jf. **drus**).
Drøs, n. — Ogsaa blot: Snak, Prat. Ryf.
Dubba, f. Ringsyge (= Tullesott). Sogn.
Dult, m. Bylt, Pakke. Ryf.
Dur, (u'): — Hertil ogsaa: **Duralag**, n. Dørkarm. **Duratropp**, f. Dørtrappe. Hall.
dura (u'), v. a. (ar), gjøre Dør, forsyne et Huus med Dør. Hall. (Hertil skulde det senere anførte „dyra" henflyttes).
dykkar (Eders). — Hertil endnu en anden Form: **dor** (oo), f. og **dorn** (oo), m. Selbu.
Dysta (y'), f. en Taabe; om Kvinder. Ryf.
døyeleg, adj. dødelig (= daudeleg).
Eigebarn (gj), n. eget el. kjødeligt Barn (i Modsætning til Fosterbarn). Hard.
Eim, m. Eng. Dial. ome, oam (Damp).
einbern, adj. eenbaaren (= einbernd). Vald., udtalt „einbedn".
elja (opfostre). — Da der ogsaa forekommer et Imperf. „alde" (i Vald.), er Bøiningen maaskee: el, alde, alt.
engla, v. n. paakalde Engler (?). Brugt i Forbindelsen „engla aa sverja", eller „engla aa banna". Vald.
fadra, v. a. henføre til Faderen (?). „fara seg": ligne sin Fader. Trondh.
Fallesykja, f. faldende Syge. Vald. og fl.
Farlass, n. Læs af Flytningsgods. Hall.
Farnøyte, n. Reiseselskab. Tel. (?). Fra Vinje meddeelt i Formen **Førunøyte**. Jf. G. N. fararnautar og föruneyti.
Fel (ee), n. = Fjell. Selbu.
Felle, n. Tilfælde. I Sammensætn. som Illfelle, Meinfelle, Misfelle, Nyfelle.
Fembyrning (y'), m. Femkant; en Figur

af fem Streger, saaledes sammenstillede at de danne fem spidse Vinkler. Nordl. Skal paa nogle Steder hedde „Tufsmerke".
Fefs, m. en Signe-Formular. Tel. (S. fesfa).
fetla, v. forbinde ꝛc. Ogsaa i Ryf. (tydelig udtalt).
figjen (fien), s. fegen.
figna, v. a. kjæle med, caressere. Vald. Ellers en Form af fegna (at glæde).
Fima (i'), f. Indfald. Helst i Fleertal (Fimor, Femo): Nykker, Griller. Romsd.
firra (i'), v. n. vifte, spille med Vingerne; om Fugle. Hall.
fjaa, v. a. (r, dde), sandse, befinde. Fjaa seg. Ryf. (Suledal ꝛc).
fjaalaus, adj. forvirret, sandseløs. Hedder ogsaa „fjaadlaus". Ryf.
fjaatta, v. a. (ar), mærke, opdage noget; ogsaa: agte paa, lægge Mærke til. Ryf.
fjellfarande, adj. saa beskaffen at man kan reise over Fjeldet. Hall.
Fjøretev (-tæv), m. Lugt af Mudderet i Strandbredden i Ebbetiden.
Flunga, f. Rift, Sprække. Smaal.
Flygsa, f. Tave, Fnug, Flokke. Vald. (Hører nærmest sammen med Flugsa).
fløygja, v. a. — 1) kaste, slænge. Fløygja seg: springe, gjøre et Spring. Trondh. (Selbu). — 2) lade fare ꝛc. (S. 173).
folkekjær, adj. 1) selskabelig, som gjerne vil have Selskab. 2) om Dyr: venlig mod Menneskene. 3) afholdt, yndet. (Sjeldnere).
forrygdad, adj. forfærdet (s. Rygd). Ryf.
forstappad, adj. overfyldt, for fuld.
forvita (i'), v. a. (ar), tilfredsstille Ens Nysgjerrighed. Oftest: forvita seg, være om sig for at see eller høre noget. Tel. Jf. forviten. (Det derunder anførte „Forvita-Reis" kunde helst henføres hertil og opfattes som Forvitar-reis).
Fot, m. — Slaa ned fyre Fot: for Fode, alt uden Undtagelse. Leggja under Fot: undertvinge. Millom Fotom: imellem Benene.
Framfare, m. — Ogsaa i Ryf.
Framsjo (-sjø), m. Modstrøm, el. Bølger som man faar imod sig. Ryf.
Framvind, m. Vind fra Forsiden, Modvind. Nordl.
friklast, v. s. frokla.
friskdæmd, adj. som har en frisk Farve. Vald.
fæmleg (el. femleg), adj. styg, usømmelig. Vald. Maaskee for felmleg?
Gadd, m. (3) et gammelt og magert Dyr; oftest om Heste. Ogsaa brugt for Hest i Almindelighed. Trondh. (Selbu).
gamall. — Hertil ogsaa: **Gamle-godfar**, m. Oldefader (= Langgodfar). **Gamle-godmor**, f. Oldemoder. Hall. og fl. — I visse Forbindelser kunne Bedsteforældre ogsaa hedde Gamlefar og Gamlemor; saaledes i Selbu „Gaml'mobro": Bedstemoders Broder; „Gaml'fasøst": Bedstefaders Søster.
Gan, n. — Ogsaa: Strube i en Fisk (= Kverk). Helg. — **Ganbein**, n. = Dyrebein.
gana, v. a. — Ogsaa: udskjære Struben paa Fisk (= kverka). Helg.
gardstad, adj. stædig i Gaarden; om en Hest, som ikke vil ud fra sit Hjem. „garsta", Hall. I ældre Skrifter findes „tunstad".
geisa, v. n. grassere, løbe gal. Tel. (usikkert), Jf. G. N. geisa: storme frem.
Geitel, m. en haard Knude eller Knort, saasom i en blødere Steenart (omtr. som Eitel). Ryf. (tildeels Gjeidel), Hard. (Gjeitle). Hertil Hardgeitel. Jf. Hikel (i Tillægget).
Geitskjel (-skjæl), f. = Kraakeskjel. Helg.
giva, v. — Infin. ogsaa **gjaavaa**, el. oftest forkortet: **gjaa**. Selbu.
Gjelvtang, n. et Slags Tang, som helst vorer paa Grunde, hvor der falder stærk Søgang (Gjelv). Nordl.
gjerda, v. — Mest alm. **gjæra** (gjære); afvig. **gjare** (gjar', jal'), Indh.
Gjerde, n. (3). I Betydningen: Gaardseng (el. den omhegnede Jord ved en Gaard) bruges det ogsaa videre i Trondh. Stift, men i en afvigende Form: **Gjare** (Jare), i Selbu, og **Gjale** (Jal') i Indh.
Godhug, m. 1) Velvillie, Godhed. — 2) Tryghed, Ro i Sindet. (Sjeldnere). Jf. godhugad.
Granskjor, f. Skovskade (Fugl). „Granskjur", Indh. Jfr. Raudskjor.
Gravelde, n. et Kryb, en liden Stakkel, Vantrivning ꝛc. Nfj.
Graaleik, m. Leg eller Lystighed, som ender med Uvenskab. Trondh.
Graasida, f. en uvenlig Stemning (egentl. den graa Side). Snu Graasida ut: begynde at vise Uvillie eller Fiendskab. Trondh.
Gripe, m. 3) Haandfang paa et Laag. Helg.
Grønsaapa, f. grøn Sæbe.
Gudsbarn, n. et meget fromt Menneske. Saaledes ogsaa **Gudsmann**, ofte historisk om en Helgen, en Apostel ꝛc.
Gysk (Jysk), m. Mudder og Slimvækster i Vandet. Selbu. Jf. Gysja.
Hage, m. 2) et Gjærde. Ogsaa i Selbu, i Formen „Haagaa".
haka, v. a. — Ogsaa: trække til sig med en Hage.
Halsknut, 2) en vis Knude i et Seilskjød. Nordl.
handvyla (y'), v. a. (ar), haandtere, bevæge med Hænderne. Trondh. Nogle St. **handhøvla** (hannhøvl').
Handvyrle, n. — Kunde ogsaa have en Forbindelse med „Veol", som har omtrent samme Betydning.
Harhaus, Røllik (Urt). Jæd. (Meddeelt). Om et lignende Ord s. Hardhause.
hassa, v. n. (ar), jage el. drive Kreature, nemlig med Tilraabet: hafs! Nogle St. **hasa**. Tel.

Hattebrot (o'), n. Hatteskygge. Tel.
Haarkvein, f. et enkelt Haar (= Haarstraa). Sdm.
hegla, v. n. snoe Bastetoug. Hard.
Heimrom, n. Hjemsted. Trondh.
Helderkrok, m. Bøile i et Reb (= Hogold). Indh.
Herd, f. — Attan imillom Herdom: paa Ryggen imellem Skuldrene. (B. Stift). Skjota paa Herdarne: trække paa Skuldrene.
Hesteskjel, f. = Gjøskjel, Odskjel. Nordl.
hi, adv. her. Selbu. I visse Forbindelser som „den hi": denne her.
Hikel, m. en haard Knude i Steen; ogsaa en Kjertel i Kjød. Sædvanlig udtalt Hikjel. Selbu, Stjørdalen, Helg. — Jf. Heggel (= Heggeitel) og Itil (= Eitel). Forholdet dunkelt.
Hjell, m. (2). Ogsaa: et Ladegulv (nemlig hvor Laden er bygget ovenpaa Fæhuset). Selbu, i Formen „Kjell".
Hjellgang, m. natlige Besøg paa Staldloftet, eller hos en Kjæreste. (Ogsaa kaldet Nattelaup). — En Dialektform „Kieldgang" (Kjellgang) er anført i Molbechs Ordbog og sammenstillet med det tydske Kiltgang; men dette maa dog have en ganske anden Grund. S. Kilt, i Weigands Ordbog.
Horvelde. — Afvig. „Avrelle", Gausdal.
Hosebrot (o'), n. Strømpekant.
Hug. — Flere Sammensætn. brugte i nyere Skrifter, saasom: **Hugdrag**, n. Tilbøielighed, Inclination. **hugmjuk**, adj. sagtmodig, ydmyg. **hugsnikjen**, adj. coquet. **Hugstyrke**, m. Sindsstyrke. **Hugsyn**, f. Phantasie. **Hugvarme**, m. Begeistring. **Hugvekkja**, f. Tilskyndelse.
Huk (uu), m. (4) Huggekrog, Hage med kort Skaft (= Klepp, Fiskekrok). Nordl. (Jf. Eng. hook).
huka, v. a. (ar), rykke til sig med en Krog eller Hage. Nordl.
hurra, v. n. (3), storme frem, jage efter noget med Støi og Skraal. Trondh.
huska, v. — Jf. Isl. hossa (= hyssa).
Huskereip, n. Line som bruges til Gynge. Afvig. Husteréep, Guldalen.
Huslag, m. Familie (= Huslyd).
Hyra, f. — Hertil vel ogsaa „hyra seg": lønne sig, svare Regning. Nordl. (Verbet „hyra" synes at dele sig i to Ord, som dog ere vanskelige at adskille).
Hyv, m. i Forbind. „taka Hyven": vige, trække sig tilbage; ogsaa: tage Flugten. Gbr.
høgvinn, adj. let at haandtere eller bruge. Tel. Helst i Neutr. (høgvint). Hertil det anførte „høgvint" (S. 317).
Illjod (Ill-ljod), n. Skrig, stygg Lyd. Tel.
Illverk, n. Ugjerning.
inn-smalkad, adj. indsvunden, smalnet. Nordl.
Isblik (ii, i'), n. en vis Lysning i Luften over Isen i Nordhavet. Nordl. (Jessens Norge 379). Mere brugt i en anden og mindre rigtig Form: **Isblink**, m.
Kank, m. Slyngning, Kurre (= Snur), saasom paa en Traad. Nordl.
Kattise, Fiskeruse af Stænger og Kviste. Smaal. (Anseet som svensk). Sv. Dial. katisa, f.
Kaure, (3), en Kile. Ogsaa i Guldalen.
Kaa, f. omvendt Skaar eller Lag af Hø (s. kaa, v.) Hall. (Kaae).
Kaatra, f. 1) Ryghvirvel, Been i Rygraden. Nordl. (Sv. kota). 2) Knogle ꝛc. (S. 348).
ker (ee), s. kor. I skrevne Stykker fra Guldalen og Selbu findes denne Form i flere Betydninger; saaledes: a) hvorledes (= kor); b) hvorhenne (= kvar); c) der hvor (= der, der som); d) hvor meget, hvad (= kvat).
Kjellgang, s. Hjellgang (i Tillæg).
Klædekvost (o'), m. Klædebørste.
Knappurt, f. Gjøge-Erter, Orobus tuberosus. Jæd. (Skriftlig meddeelt). I Buskr. **Nappholt** („Napholt-Græs", Strøms Beskr. over Eger 98). I Tel. Ertenapp (Erterknapp).
kneppa, v. n. knitre, lyde som et Knæk (omtr. som knetta). Rom. Tildeels med stærk Bøining (knepp'er, knapp).
kneppa, v. a. (er, te). Ogsaa: tilsnøre, tilsurre, ombinde et Læs ꝛc. Ryf.
Kneppel, m. Knippe, Bundt. Trondh.
Korntjuga, f. en kløftet Stang at bruge ved Kornets Opslæggelse i Laden. „Kodntjua", Hard.
Krakunge, m. et Slags Sødyr (?). Brugt som Benævnelse paa en Person, som er ilde tilredt af Væde og Strabadser. Nordl. Gunnerus nævner noget, som hedder „Medusæ-Hoveder eller, saa som vore Bønder kalde dem, Krake-Yngel". (Trondh. Selskabs Skrifter 3, 2). Det sidste maa dog være feilagtigt, da „Yngel" her er en fremmed Form.
Kramla (Kraml'), f. en Klemme at tilrede Liin med. Indh. (Stod). Jf. klambra.
kringskodd, adj. skoet paa alle Fødder; om en Hest. Hall. og fl. Andre St. ×ingskodd.
Ku-rova, f. Kohale.
Kut, m. — „Taka Kuten" hedder ogsaa: taka til Kuts, og leggja til Kuts („legg' te Kut's"). Trondh.
kvetja, v. a. Ogsaa: opfriske (?). „Kvet' ei Spik": pudse en Lysestikke (= snarta, byrta). Indh.
Kvikinde. — Til Formen Kjukand hører ogsaa „Tjokand„ i Jensens Glosebog 123.
Kyrkjeskruv, n. Vaabenhuus, Forhuset i en Kirke. Tel.
Landnord. Skal paa nogle Steder betegne Vindstregen Nord Nordost.
Lass. Ogsaa en Benævnelse paa en Steenvægt eller en vis Masse i et Par Møllestene. Efter en Beretning fra Selbu regnes et „Ti-kvart Par" for 6 Lass, et

„Rikvart Par" for 4, og et „Tvalens Par" for 2 Lafs.
lettmjelt, adj. let at malke. Hall. (Det føranførte „lausmjelt" er sjeldnere).
Livretaag, f. (Fl. -tæger), s. Taag.
Lot (o'), n. (2), Bøining; det Punkt hvor Kjølen i et Fartøi begynder at bøie opad imod Stavnen. Nordl. — Hertil **Lotskar**, n. Sammenføldningen imellem Kjølen og Stavntræet.
lovmyken (y'), adj. meget tilbøielig til at rose, ødsel med Ros. — Tel.
løysa. (1). Ogsaa med Begrebet: slippe, lade gaae. Løysa Vatnet: aabne en Dæmning. Løysa eit Skot: affyre en Ladning, et Skud.
Maur-oska, f. = Maursand. Hall.
Meinhug, m. ond Tilbøielighed, Lyst til at gjøre Fortræd. Lidet brugl.
misgita (i'), v. a. (git, gat), gjætte feil; ogsaa: sige feil; forsnakke sig. Eg misgat meg: jeg tog feil af Ordet. Vald. og fl.
Mjølkespreng, m. Opsvulmen i Yveret (= Stalme). I Hall. Mjølkebola (o').
Mune, m. — Ogsaa i Formen Mun. Hall.
Mœla, f. mellemste Rum, Midtrum. Ndm. Maaske for Medla.
mœlt, part. maalt, opmaalt. Slaa mælt, og skjera mælt: meie Eng eller Ager i udmaalte Stykker for en vis Betaling. Tel.
Møneklauv, f. = Sperreklauv.
nar (el. **nare**), en Forkortning af „den adre", ɔ: den anden. Selbu og fl.
Naudargrand, m. en liden Smule; en usel, ringe Deel. Sdm. (s. Naud).
nava (2) v. a. (ar), afkappe, hugge Toppen af Løvtræer, (for at benytte Løvet til Foder). Sogn, Sfj. Nfj. (Andre St. styva og kylla). Maaskee et gammelt „hnava"; jfr. G. N. hnóf: huggede.
Nave, m. Træ med afhugget Top, Stævnetræ. Sfj. Nfj.
Nok (oo), m. Krog, krum Figur; En som gaar nedbøiet ꝛc. Tel. (Tinn).
nokeleg, adj. nedbøiet, ludende.
ormøygd, (rettere): mørk og bister i Øinene. Saaledes ogsaa **Orm-augo**, pl. mørke Øine med bistert Blik. Hall.
Oter, m. et Fiskeredskab, fæstet til en Bøie i Vandfladen. Østl. (Anseet som nyt og fremmedt).
Pe, n. Nag, Lyst til at plage eller drille nogen. Helg. (Jf. Pikk).
rad, adj. S. 576, L. 1, staar hræd, læs hræð.
Raust, f. — Ogsaa med Betydning: Tiltro. Hard. Maaskee for Traust, s. Trøyst.
raadsnøgg, adj. snarraadig, resolveret.
Reieskjol, n. en Gynge (= Huskeskjol). Nfj. S. reia og riga.
rekstra, v. n. flakke, strippe omkring. Helg.
roppa, v. a. rokke, bevæge (= rippa). „Han vild' ikkje ropp' seg" (røre sig). Trondh.
Rundel, m. rund Plan (= Runding).
Ryslyng, n. — I Nordl. **Ryskjelyng**. (Det anførte „Røskbærlyng" udslettes).
Ryte, n. en raadden Træstamme. Hard. Jf. Skryte.
Sagflis. — Ogsaa **Sagmad**; s. Mad.
samlaga, v. Ogsaa: forbinde, forene.
Samnøyte, n. (rettere): Fællesskab i en vis Nydelse; Selskab, Samfund; især Bordselskab ꝛc.
Saudtræde (-træ), n. Faarefold. Smaal.
Saabrag, n. d. samme som Saabivn (Saabrign, Saagidn ꝛc). Gausdal.
seg. — Til Talemaader med „seg" i Stedet for et gammelt „sin" hører maaskee: Det foor kvar til seg: Enhver gik til sit; man skiltes ad. B. Stift.
segja, v. — Segja av (el. utav): yttre, udlade sig med. Han hadde ikkje sagt av det: ikke underrettet nogen derom.
Sengkarm, m. Sengested, Fading i en Seng.
sina, v. (2), blive gold ꝛc. Bruges ogsaa med stærk Bøining: sin, sein, sinet (det sidste udtalt sini el. sinni). Indh. (Stod). Det maa altsaa høre sammen med det foregaaende „sina" og egentlig have Begrebet: blive tør. (Sv. Dial. sina: hentørres, udtørres, f. Ex. om en Bæk). Den hele Betydning bliver altsaa: 1) glide sagte, 2) synke langsomt, 3) udtørres, blive gold.
Sina (i'), f. Ogsaa i Indh. Hertil et Verbum **sina** (sena, senna): belægge med Straa eller Senegræs.
Sjokutt, m. en liden Fugl af Alkeslægten, Alca Alle (?) „Sjøkutt", Nordl. (Lof.). Ogsaa kaldet „Sjøkong". Mere dunkelt er et andet Navn „Vaareskjert", allerede nævnt i Jensens Glosebog; hos Ramus „Vofjert"; hos Gunnerus „Vorsjær". Trondh. Selsk. Skr. 1, 268.
Skaddaude, m. et Dødsfald hvorved en Slægt eller Kreds lider et stort Tab. Nordl. og fl. (Ska'daue).
Skit (i), n. — Hertil endnu: **Skitflekk**, Smudsplet. **Skitsu**, f. en Slatte, Sluske. **Skitvatn**, n. skiddent Vand.
skjemta, v. — Efter „skjemtast; dog lidet brugl." tilføies: Saaledes ogsaa: skjemta seg: ɔ: more sig, forlyste sig. (Landst. 389). G. N. skemta sér.
Skolp, m. 1, 2) en Skovl. Hertil Kasteskolp, s. Kastesjøl.
Skorhyrna (o') f. et Indsnit paa Siden i Form af en spids Vinkel. (Et Øremærke paa Faar). Hard.
skreid, adj. skraa, hældende (skred). Mandal (skrei).
skrum (u'), adj. løs, utæt, let i Vægt ꝛc. Tel. (Vinje).
Skruv, n. (1). Ogsaa: Bræmme, Rundkant omkring en Aabning, saasom paa Strømper og Vanter. Tel. Hertil **skruvvenda**, v. a. vrænge fra Enden (f. Ex. en Strømpe).

skvaka, v. n. 2) vrøvle, snakke vidt og bredt. Tel. — **Skvak**, m. en Vrøvler.
skvista, v. n. kvidre skarpt, eller med en skrigende Lyd. „skvipta". Hard.
Slegt. — Med anden Betydn. s. Mannslegt.
Slodda, f. — Ogsaa et Slags Kjelke (= Gylta, Krubba). Smaal.
snarvinn, adj. let, som kan være snart gjort. Oftest **snarvint**. Rbg. og fl.
snaask, adj. snurrig (= snosk). Nordl.
Sokkeskruv, n. Strømpekant; s. Skruv.
solka (oo), v. a. (ar), varme i Solen, solbage. Ryf.
Solset, n. Solens Nedgang. Smaal. (Lidet brugl.). G. N. solarsetr; Eng. sunset.
solveik, adj. ømskindet, som taaler liden Solhede.
Spoda (o'), f. (1), en Spade, Tørvspade. „Spoa" (o'), Lister.
Stakke, m. afslukket Rum i et Fæhus (= Stekkje, Garde). Nordl.
Steinbrot. — Efter Bergmester Strøm's Beretning om Kværnesteensbrud i Selbu, indført i Budstikken, anden Aargang (1820—21), er der flere Navne paa Lagene i Bjerget; saaledes **Remmer**: visse Lag eller Leier; **Stav**: en længere Gang eller „Afløsning"; **Drag**: en kortere Gang, og **Gulv** (Golv): en Vinkel imellem Linierne.
Steinmaal, n. Tommestok at maale Steen med; et ældre Alenmaal paa 21 Tommer. Efter den ovennævnte Beretning har man særegne Benævnelser for Møllestenenes Størrelse; saaledes: **Lavstik**, 1⅛ Alen, **Kvartstik**, 1¼, **Spannstik**, 1⅜ Alen, og **Baardsmaal**, 1⅝ Alen.
Steinstova (o'), f. Stuebygning af Steen.
Steintit (ii), m. = Steindolp (Fugl). Østerd.
stinta, v. n. 3) falde besværligt, gaae tungt. Østl.
Storgras. I ældre Skrifter: **Sturgras** (som er en bekvemmere Form).
Storstova, f. 1) Storstue. 2) s. Vederstova.
strengt, adj. skraat indklippet paa Siden. (Et Øremærke paa Faar). Hard.
Styggja, f. en Gru, Vederstyggelighed; ogsaa: Afsky, Modbydelighed.
Sud, f. (1). Jf. Aasud.
susla, v. n. Sjeldnere med Begrebet bestille, udrette noget; s. sysla.
sutsam, adj. ængstlig, bekymret; ogsaa: betænkelig, som vækker Ængstelse (= sutleg).
Svegge, (gj), m. en stor eller fyldig Karl. Tel. (Jf. Sugg, Sogg). Skal tildeels ogsaa hedde **Svadde**. (Landst. 204).
Svintoks. — I ældre Skrifter findes ogsaa „Svinfar" (P. Claussøn, 122) og „Svinfaar" (Norske Magasin 3, 223). Maaskee en Overgang fra „th" til „s".
Svola (o'), f. Ogsaa: et bueformigt Indsnit i Toppen. (Et Øremærke paa Faar). Hard.
Sæla, f. — Sjeldnere med Betydning: Magelighed, gode Dage. Jf. sælekjær.
taka, v. — Taka fram-i: a) stikke Aarerne i Søen, gjøre et Aaredrag; b) falde ind i en Samtale, gjøre en Bemærkning ved det som sidst var sagt. (B. Stift). — Taka inn: indtage; indbjerge (f. Ex. Hø); ogsaa: tage til Indtægt; underlægge sig, erobre &c. — Taka til nokot: tage i Brug, benytte noget. D'er godt aa taka til: at gribe til, at benytte ved Leilighed. Taka til Fotanne, s. Fot. Taka til Ords, s. Ord.
tasfa, v. n. jage, drive med Tilraabet „tafs". Tel. Jf. hassa.
Tilfelle, n. — 2) Leilighed, Anledning. (Sjeldnere). Sv. tilfälle. — 3) Tilstød &c.
titevill, — I Jensens Glosebog „tidevild".
Tjøreveigja. — En anden Form er **Tjørevæg**, m. Tel. (Vinje). Jf. Veigja.
tokla, v. a. besnakke, paavirke ved lokkende Forestillinger. Helg.
Torebygg. — Ordet har været længe i Brug; det nævnes saaledes hos Ramus (Norriges Beskrivelse S. 17) og hos Pontoppidan (Norges Naturl. Historie 1. 169). I Essendrups Beskrivelse over Lier (S. 57) nævnes Himmelbyg og Thorebyg med den Bemærkning, at det første er dobbelt saa stort som det andet.
Tres, m. en ubehændig Arbeider, en Kludrer. Trondh. (Lexvig). — „tresaatt", adj. ubehændig.
Trimjølkblomster. Hedder ogsaa **Tremelt**. Indh. (Stod).
Trollkatt, m. en Troldkvindes Kat.
Troppsko, m. Trappefod, Grundstykke under en Trappe. Nordl.
Truga, f. — (Afvig.) **Trøg**, Selbu.
tumma (el. tumba), v. n. (ar) tumle sig, lægge sig paa Siden og vælte sig om; f. Ex. om en Hest. Helg. (Sv. Dial. tumba). Synes at være forskjelligt fra N. G. tumba: at falde.
Tunggods. Herfra adskilles **Tunnegods**, n. Tøndegods (om Fiskelever el. Tran og Rogn).
Turrøle, m. — Formen „Tørhale" kunde maaskee opfattes som Turr-ale, s. Ale.
tustra, v. a. skrubbe, tugte. — **Tuster**, n. Skrub, Tugt. Trondh. (Selbu).
Tyngn, f. Tyngde. Nordl.
Tys (y'), m. raslende Lyd; s. tysja.
Ufrelsa, f. Klemme, Knibe, Stilling hvor man ikke har nogen Udvei; saaledes ogsaa Uføre, Sted hvor man ikke kan komme frem &c. Nordl.
ugagnleg, adj. utjenlig, unyttig. Tildeels udtalt ugangleg (ogangleg).
Ulvegren, n. Ulvehule; s. Gren.
Umskoding (o'), f. omskuende Blik, Oversyn.
Umsveip, n. Omsvøb, Indhylling.
Umsæta, f. en kjedsommelig Bevogter, Belurer, Spion. Tel.

Undandraatt, m. = Avdraatt. Nordl.
Upp=etar, m. Fraadser, Ødeland.
Utnord. Skal egentlig være Vindstregen Nord Nordvest.
Uvøna, f. en urimelig, upassende Ting. Tel.
vadskjerr, adj. bange for at vade eller komme i Vand. Tel. (vaskjerr). Med anden Udtale kunde det opfattes som vatsskjerr.
vana (?) — Formen „vani" er neppe noget Verbum, men maa hellere henføres til van, adj.
Vandemaal, n. en vanskelig Sag. Lidet brugl.
vanstillt, adj. ikke rigtig stemt eller stillet; om et Instrument.
Vodekall (o'), m. en Skumhvirvel ved et Vandfald. „Vo'ukadd", Tel. (Vinje).
Votteskruv, n. s. Skruv S. 970.
vrengja, s. rengja.
yrva, v. a. opruske, f. Ex. Haaret. Tel. Jf. yva.
Ævord. — Ævorsdøme kan ogsaa betegne Fremtiden, især naar der tales om en Tilstand, hvori ingen Forandring er at vente. Tel. (Vinje).
øgjen, adj. — Hertil vel ogsaa „eit øye Hus": et ufredeligt, uhyggeligt Huus. „Eit øye Læte": en frygtelig Støi ꝛc. Tel. (Vinje).
øveleg, adj. vækkende, stimulerende. Tel. S. øva 1.

Enkelte Ord af ældre Skrifter og Ordsamlinger.

Kilder: Hallagers norske Ordsamling, 1802. (Her betegnet: H. O.). — Jensens Glosebog, 1646. Pontoppidans Glossarium, 1749. (Pont.). — Schytte, Ordsamling fra Lofoten. 1807. — Wilse, Norsk Ordbog, i Tillæg til Spydebergs Beskrivelse, 1780.

Andre Skrifter: De Fine's Beskrivelse over Stavanger Amt, 1745; indført i Nicolaysens Norske Magasin, tredie Bind. (Her betegnet: D. F.). — Hjorthøy, Beskrivelse over Gudbrandsdalen, 1785. — Topographisk Journal for Norge, fra 1791 og følg. — Trondhjemske Selskabs Skrifter, fra 1761 ꝛc. Senere fortsat med Titelen: Det norske Videnskabers Selskabs Skrifter. (Betegnet: V. S. Skr.). — Wille, Beskrivelse over Sillejord, 1786.

Andhjelm, et stygt Aasyn. Pont. 56.
andoga, opmærksom. Schytte.
antia (andtida?), svare. D. F.
au (?), god, brav. Pont.
avhjuneleg, ulig. Schytte.
aaheie (avheide?), hindre, afholde. H. O.
Aaled, Haandled (= Uvlid). H. O.
Aaraad, Forsæt, beraadt Hu. Pont.
aarvæsen, uduelig. Schytte.
Aasess (?) og **Aafort**: en vis Fugl (Strøm-Stæren). Jensen S. 6.
Barnemaal, Svangerskabs Tid, 40 Uger. „Baadnemaal", Pont.
Baardsmaal, s. Steinmaal, S. 971.
Bisprov, Besøgelse, Eftersyn. Pont.
Bjørnevoke, den 22de Mai. Wille 247.
blæsen, fremfusende. H. O.
Borfjær, (Fugl), s. Sjokutt, S. 970.
Borre, et Slags Spænde. Pont.
braske, vrinske. H. O.
Braase, et Slags Spænde, Wilse. Noget lignende er **Braase**, hos Pontoppidan, og maaske **Brosa** hos Landstad 342.
brime, gnide Hornene, om Reensdyr. Wille 139.
bryne, lege; om Fugle. Wille 210.
Buste, Boskab, og **Bustemann**, nylig gift eller bosat Mand. Jensen.
butte, opgjøre et Mellemværende. H. O.
bynje (bønnie), gjøre et Indsnit. Jensen.
byrdug, født og baaren til noget. Jensen.
Daas, Gjenskin paa Vand ꝛc. H. O.
Drag, s. Steinbrot, S. 971.
Dragse, = Makkeskreid. Wiel (Topogr. J. 31, 143). Ogsaa hos Ramus og flere Forf.
Draugfjøder, s. Draugsøl, Side 111.
drøe, aande lydeligt. H. O.
Døle, en stor Sump. H. O.
Egde, en vis Sangfugl. P. Claussøn og fl.
Einøyge (?), Solulv. „Eene-Øye", Wilse.
Eldgjo (?), Ildsted. „Elljou", H. O.
Eo, eller „Ekko", Spot. H. O.
Faistein, s. fægja, S. 202.
Fause, et Slags Krabbe. Jensen og fl.
faadaaig, skrøbelig. H. O.
Finne, Kløvspids, og Kløvspor. Jensen.
Fjelster, et Skjul. D. F.
Fjeril, Formynderskab, og **Fjerilsmann**, en Formynder. Wilse. Vel egentlig Fjerald el. Fjærhald. G. N. fjárhald.
Flagge, en Skovstrækning. H. O.
Flee, et Slags Musling. Jensen. Hos H. Strøm: **Fløeskjæl** (= Olbogskjel).
Flemme, Udvært paa Kroppen. H. O.
Flokk, Plantenavn: Geranium ꝛc. Gunnerus.
flæsleg, skammelig. Wilse.
flætte, hykle, smigre. H. O.
formeia, forvoren, for stor. Jensen.
Forskjepne, et uteerligt Menneske. Jensen.
foug (?), stor og stærk. H. O.
fullfjaa, fuldkommen, dygtig. Jensen. Jf. G. N. fullfjádr: vel bemidlet.

funte (fonte), fuldføre. H. O.
Geirvidje, spydbladet Piil (Salix hastata). Gunnerus. (Flora).
Gimisse, ustadigt Sind. Jensen. Maaskee Gjedmisse?
Gjengt, Rovdyr. Hjorthøy. (Gbr.).
Gjæl, tidlig Morgen, Otte. Hjorthøy.
Glom, Gjæk, Nar. Jensen.
glæmeleg, smagløs. H. O.
Gokje (?), Fortøinings-Pæl; Aaburd. Jensen.
Grimming, en stor Mand. Schytte.
Grytel, en Pukkelryg. H. O.
Gyvremjøl, et Slags Steenlav. Wille 107.
haffen, svampagtig. Schytte.
Hag, Spot, Ironie. H. O.
hage, finde Behag i. H. O.
Handvitel, Grebet i en Plov. H. O.
haapen, taabelig. Schytte.
Heer, Taage i Fjeldene. Jensen 42. 49.
heide, „vedgjøre". Wilse.
Heidrop, Frost efter Regn. H. O.
Hellut, en Pukkel. H. O.
Hjonbrød, et Slags Kringler. Jensen.
Hom (?). „Svaaghom" og „Grøppehom", de inderste Ringe i en Kværn. H. O. (under „Qvænnestein", p. 92).
Hornung, Knurfisk. Jensen 95.
Hulver, et Slags Træ (Kristtorn?). P. Claussøn, Norges Beskr. 126. G. N. hulfr.
hyrug, tugtig (?). Jensen.
Hæk, Graadighed. H. O.
il, fornem, rig. H. O.
ildre, være nær ved at falde. H. O.
Ji (?), Avind, Ondskab. Wilse.
Jo (el. Gjo), s. Gjø, S. 224.
Kalfar, Tag paa Fæhuse. H. O.
kate, kappes. Wilse.
Kause, Søsvamp. Schytte.
Keila, en Hun-Ræv. Schytte. (Isl. keila).
keis, (kj), kaad, uregjerlig. Wilse.
kjaas, luslidt. H. O.
Kjøse, Hvenegræs. Gunnerus og fl.
Klampe, en gammel Hest. Jensen.
Klepp, et Dørlod. Jensen.
Klopp, et Hakketrug. H. O.
Kloseeg, en Regnsky. Jensen. Maaskee Klosege (e'); jf. Isl. klósegi, lange Skyer.
Knef (?), „Mavepølse". Pont.
kohugen, vægelsindet. Jensen.
Kongsætt (?), Leiermaals Bøder. Wilse.
Kopraa, s. Kauprov S. 346.
Krakeyngel, s. Krakunge, Side 969.
Kristmesse, Juledagene. Topogr. J. 33, 15.
krøneleg, selsom i Klædedragt. H. O.
Kumpe (Kompe), en „Kare". Wilse.
kvakke, kives, klamres. H. O.
Kvar, el. **Kvaar**, kløvede Træer til Tag. H. O. (Maaskee for Kvaav).
Kvelje, Haakallskind. Vid. S. Skr. 1788 p. 209.
Kvette, Spyd, Stikkejern. (Trysil). Topogr. J. 21, 65 (Bjør-Qvætte) og 74 (Maar-Qvætte).
kvindre, frie, ville giftes. Jensen. D. F.
Kyrkmes a, en Kirkes Aarsdag. „Kyrmesso", Miltzows Presbyterologia.
Langrette, lang og jævn Strækning. H. O.
Lavstik, s. Steinmaal, S. 971.
Lektenljos, Nordlys. Schytte.
Loebrev, en Stævning. Hjorthøy.
Lummer, „Lungemoes". P. Dass.
lynge, flokke sig, om Fisk. (Hiteren). Budstikken 6 (1825), p. 793.
Lystel, en Harpun. Jensen.
Mai (?), et Slags Kornorm. Wilse 78.
Mar, s. Maraata, S. 479.
Maaldrykk, tyndt Øl. Jensen.
medsetja, befale, paabyde. Jensen 81.
midjungs (meongs), middelmaadig. H. O.
mimre, snakke over sig. Pont.
mjaas, slidt, udslidt. (Tel.). H. O.
Mjeppe, en Stymper. Pont.
Morbende, smaa Kjødpølser. Jensen. D. F.
Murull, en flittig, men svag Arbeider. H. O.
Mønde, en arrig Kvinde. (Tel.). H. O.
Nagge, en liden Væder. Jensen.
naave, sysle med noget. (Tel.) H. O.
Nordsending, en vis Syge. Wille 202.
Nykkjeskjegg, en Sliimvært (Conferva). Gunnerus.
nøle, gjækkes, narres. Hjorthøy.
Odling, Odelsarving. Essendrup om Lier. 107.
orbitu(g), graadig. Jensen.
ordrette (seg), belægge fine Ord ꝛc. H. O.
Otold, smaa Udgifter. Jensen.
Pine, Strenge-Tang (= Martaum). Strøm og fl. (Færøisk **pina, puina**).
Plyt, ung Ore. „Ore-Plyt", Jensen 89, 129.
Primille, Navle. (Tel.). H. O.
primse, dandse, være lystig. Jensen. D. F.
Pæs, en Væder; og **Pøs**, en Kalv. (Tel.). H. O.
rakriven, revnet i Sømmen. H. O.
Raudkimbing (?), et Slags Hval. „Rødkindbeen", Vid. S. Skr. 1817, p. 478. Jf. G. N. raudkembingr.
Raageit, Maske, Bussemand. Jensen.
Rem, (i en Klippe), s. Steinbrot, S. 971.
Rippe, en Række af Gaarde. H. O.
rolt, døsig af Søvnløshed. H. O.
Runestav, Primstav. Trondh. S. Skr. 5, 146.
Ræsevette, en Landstryger. Pont.
Samvit, Forstand, Fornuft. Leem, Lappisk Nomenclator, 137.
Sandmuling, en Strandsneppe. Leem om Finmarkens Lapper 254. Ogsaa kaldet **Sandmyle** efter Gunnerus, og **Sandrønne** efter Strøm.
Sigerbrynja, = Makkeskreid. Wille 173.
Skarpæte, vindtørret Fisk. Jensen 101.
Skaavaag, et Slags Slæde. Jensen 8. 102.
Skildag, en vis bestemt Dag. H. O.
skitrei(d), pirrelig, som let vredes. Jensen.
skjørsk, geil, løsagtig. Wilse.

Skole, en Grøft. H. O.
Skraap, en vis Søfugl. Strøm.
Skre, Stampevand (?). H. O.
Skyndel, et Dørlod. Jensen.
slevja, glippe, gaae glip. (Smaal.). H. O.
Smaat, indvortes Kræft. Wilse 435. Jf. „dæ smaa": Kræft. D. F. 223. „det smaa": Franzoser. Wille 267.
Smolle, Ophold, stille Stund. H. O.
Snaa, „uvidendes Trætte". H. O.
snopeleg, skamfuld. H. O.
Snote, en Ræv. Jensen.
spaake, strække Lemmerne. H. O.
Spjok, Spøgelse, underlig Tingest. Wilse.
Stav (i en Klippe) s. Steinbrot S. 971.
Sterting, Brydning og Leg. Jensen.
Straabær, Tranebær. Gunnerus.
Strembe, Kløvningsved til Gjærder. H. O.
striple, dryppe smaat. Trondh. S. Skr. 5, 78.
Strygle, Top, Haartot. H. O.
Svæme, et stort Saar. H. O.
Syrill, en vis Flodfisk. Strøm's Eger 126.
Sæmige, Polyp, Sprutte (?). Jensen 100.
Søgn, et „Havsnøre". (Sfj.). Topogr. J. 34, 19.
søle, nedpløie Ugræs. Trondh. S. Skr. 5, 508.
Sørve, en vis Flodfisk. (Smaal.). Topogr. J. 9, 55 og 18, 22. Ogsaa kaldet Sørje (Syrja).
tandfugle, bagtale. Hjorthøy.
tave, blive træt, slappes ɔc. H. O.
Tekt, s. Tekst, S. 805.
Tibær, Granknopper. Strøm's Eger 73.
Tjelding, et løst Dæk. H. O.
Tjon, et Gjemmested ɔc. Pont.
tjøke, gjøre Fortræd, antaste. Pont.
Ton, el. Eldton, et „Fyrsted". Jensen.
Tortistel, Carduus lanceolatus. Gunnerus.
Trollrugge, Horsegjøg. Gunnerus.
Trøyborg, et Slags Ringbygning eller Labyrinth. „Troyborg", Strøm's Eger 261.
Tvetle, varslende Vætte el. Genius. Hjorthøy.
tøyleg, deilig, smuk. Pont.
Uppslaatt, Paafund, Udflugt. Hjorthøy.
Ur (Uur), „myndig Anseende". Wilse.
usnøg, uforskammet. Jensen.
Utvaatte, et Udskud. H. O.
Vadderot, Phyteuma. Wille 121.
Vallaskvetta, Jisregn. D. F.
vandre, fortryde. Jensen.
varlest, lemlæstet. Schytte.
Veddrue (?), Lyst og Glæde. Pont.
Vedseim, en grov Naal. Jensen.
vimpe, „gjøre sig gal". H. O.
Vorjusmesse, den 29de August. Hammers Huusholdnings Kalender 2, 262.
vorstækt, skræmt af Spøgelser. H. O.
ytteleg, kostelig (= mæt). Jensen.
Æl, eller Æli: Ellekone, Hulder. Sommerfelt, Beskrivelse over Saltdalen, 119.
ørved, taabelig. D. F. 224. (Maaskee ørveda, for ørvita.

Anmærkning.

Det her anførte er kun et Udvalg af Ord, som forefindes i ældre Skrifter, og hvorom nærmere Oplysning mangler. Mange andre ere altsaa forbigaaede, fordi de syntes at være alt for usikkre eller ialfald ubetydelige. Nogle af dem have en besynderlig Form, som maaskee grunder sig paa en Feilskrivning eller Feillæsning. Saaledes i Jensens Glosebog: eise (ogsaa), loqva (alligevel), Mobemaal (Modsigelse); ligesaa hos Pontoppidan: hagemonde (maaskee), skyggjængjæ (gaae paa Frierie), sløned (styg), og hos Hjorthøy: Noihu (et Barn), Plauhie (Barnekjole), Slorø (Piger), sibelisk (listig), valerisk (forfærdelig). Nogle ere vistnok at ansee som Trykfeil; saaledes hos Jensen: aafæt (aafaatt), faahoff (faahæv), piacse (pikse), Toka (Tokn), Varst (Varp); hos Pontoppidan: Ildter (Illtev), Makedag (Mekedag), Qvambøte (for Qvambøle, s. Kvambelsmann); ligesaa hos Hallager: Avelsmat (en Trykfeil hos Wilse, for „Ovelsmat"), Dons (for Does? s. Dos), Trøst for Trøft (= Tryft, Turt). Enkelte andre Feil synes at grunde sig paa en vilkaarlig Tillempning til en formodet norsk Form, saasom: Djur for Dyr, Ljuse og Ljose for Lyse, Grautstein for Grøtstein (= Grjotstein), staur for stør (= styrd) og Strouk for Stryk. I flere Tilfælde er derimod det norske Ord vilkaarlig tillempet til dansk Form, saasom: Klev, Lev, Ege, Stør, Løb, Røst, Røs, Botræ, Seiltræ, Krageguld, Græsvold o. s. v.

Dernæst findes endeel Ord, som synes at have for løs Grund eller for liden Betydning, til at optages i en ny Ordsamling; saaledes hos Jensen og Hallager: Snub (en smuk Dreng) Syl (en liden Dreng), Troknir (en Klodrian), Rakketore (en gammel Høne), Veggeglaame (smaa Kjødpølser) og flere. Heriblandt mærkes nogle Benævnelser, som maaskee tildeels kunde være i Brug, men som ialfald kun maa ansees som et Slags Spøgenavne; saaledes i Jensens Glosebog: Bøxifjeld (en Gjed), Trippeklov (et Faar), Rovestakken (Ræven), Flakkmæ-Land (en Baad), Donnefjeld (en Kværn), Haltfast (en Knappenaal), Ripat (et Bidsel), Kjørfram (en Svøbe), Frampaa (en Springebands). Noget lignende i De Fine's Ordsamling er: Feidenakkje (Sælhund), Karitova (Kragen),

Buhettaa (Skaden). Ogsaa H. Strøm omtaler saadanne Benævnelser, som **Firfötting** (en Hest), **Sidhale** (en Ko), **Hornskaare** (en Gjed), idet han bemærker, at det tilforn var brugeligt blandt vore Fiskere, „at de paa Søen, eller medens de fiskede, aldrig nævnede nogen Ting med sit rette Navn, men tillagde baade Mennesker og Kreature visse opdigtede Navne, som nu ere komne af Brug, eller i det mindste ikke bruges uden skjemteviis". (Søndmørs Beskr. 1, 536). Imidlertid kan det ogsaa bemærkes, at saadanne Ord have en vis Lighed med de poetiske Benævnelser (eller saakaldte kenningar), som de gamle Skalde have brugt, f. Ex. bordhestr (Skib), kinnskógr (Skjæg), hugsteinn (Hjerte) o. s. v.

Af Benævnelser paa Dyr og Værter er der ellers mange, som findes anførte i visse Skrifter og maaskee ogsaa bruges paa et eller andet Sted, men som vel maa ansees som et Slags Ögenavne, som ikke have noget synderligt Værd, saalænge som der findes noget andet og bekvemmere Navn. Saadanne ere nogle Fugles Navne, som: Maasefut, Jakob, Søren-Peder, Peer Drikkar, Hyse-Thomas, og Fiskes Navne som: Morten blanke, Torske-konge, Kjøbenhavns Torsk, og flere. Af Plantenavne er der, som bekjendt, mangfoldige, som ikke give noget Begreb om Tingen, idet de lettelig kunne ombyttes og forverles med adskillige andre, saa at de betyde snart det ene og snart det andet; saaledes f. Ex. Smør-blom, Trollbær, Ormegras og fl. Imidlertid forefinder man i ældre Skrifter enkelte Plante-navne, som, hvis de vare noget bekjendte, vilde have stort Værd, saavel ved deres korte og bekvemme Form, som ogsaa derved, at de netop betegne saadanne Værter, som vi ellers ikke have hjemlige Navne til. Saaledes finde vi i Gunnerus's norske Flora: **Flangre** (Serapias), **Gjeldra** el. „Jælra" (Hypnum), **Glime** (Silene), **Kretle** (Jungermannia), **Kurle** (Ophrys), **Lavring** (Chara), **Merle** (Mnium), **Prikle** (Callitriche), **Sildre** (Saxifraga), **Skjerpe** (Lichen), **Skrena** (Bryum), **Verve** (Cerastium). Rigtignok synes nogle Navne hos Gunnerus at være svenske, saasom **Myrak** (Schœnus), **Slinka** (Conferva), **Stekra** (Alopecurus); men de fleste høre dog formodentlig til Norge, og enkelte af dem angives ogsaa at være forefundne i Trondhjems Stift eller Nordland. De skulde altsaa have været anførte i denne Bog, hvis der kun havde blevet Leilighed til at høre deres virkelige Brug og saaledes at kunne angive deres Form og Kjøn og egentlige Hjemsted.

Subskriptions-Indbydelse

paa

Professor Rudolf Keyser's

Efterladte Skrifter

og

Samlede Afhandlinger,

udgivet ved

O. Rygh, Professor.

For at lette Anskaffelsen og fremme Udbredelsen af ovenstaaende Skrifter, in[dbydes] herved til ny Subskription paa samme.

Efterladte Skrifter

af

R. Keyser.

Indhold:

Første Bind. Nordmændenes Videnskabelighed og Literatur i Middelalderen.
Andet Binds første Afdeling. Norges Stats- og Retsforfatning i Middelalderen.
Andet Binds anden Afdeling. Nordmændenes private Liv i Oltiden.

Samlede Afhandlinger

af

R. Keyser.

Indhold:

Om Nordmændenes Herkomst og Folkeslægtskab. Nordmændenes Religionsforfatn[ing] i Hedendommen. Udsigt over den norske Samfundsordens Udvikling i Middela[lderen]. Historisk-heraldisk Undersøgelse angaaende Norges Rigsvaaben og Flag.

Ovennævnte Værker, der er trykt paa smukt Papir og tilsammen udgjør 102¾ [Ark] i stor Oktav Format, ledsaget af et veltruffet lithograferet Portræt af Forfatteren, gives i Hefter paa ca. 10 Ark til en Pris af 5 ß pr. Ark og med 2 à 3 Ugers Mel[lem]rum mellem hvert Hefte. Der er derhos Anledning, for dem, som maatte ønske det, at subskribere særskilt paa de enkelte Hovedafdelinger, nemlig:

Nordmændenes Videnskabelighed og Literatur i Middelalderen.

37¼ Ark st. 8vo. (Baglade-Pris 1 Spd. 78 ß.) Subskriptions-Pris: 1 Spd. 66 ß.

Norges Stats- og Retsforfatning i Middelalderen.

26¼ Ark st. 8vo. (Boglade-Pris 1 Spd. 24 ß.) Subskriptions-Pris: 1 Spd. 12 ß.

Nordmændenes private Liv i Oldtiden.

8¾ Ark st. 8vo. (Baglade-Pris 50 ß.) Subskriptions-Pris: 45 ß.

Samlede Afhandlinger.

30½ Ark st. 8vo. Med Forfatterens Portræt. Subskriptions-Pris: 1 Spd. 30 ß.

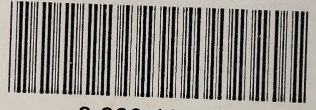
For dem, der subskribere paa hele Rækken („Efterladte Skrifter" og „Samlede Afhandlinger") modereres Prisen ved sidste Heftes Modtagelse saaledes, at det hele leveres for 4 Spd.

☞ Subskribentsamlere erholde paa 6 betalte det 7de Explr. frit.

Subskription kan tegnes i alle Boglader i Norge, Sverige og Danmark, samt hos Forlæggeren

Kristiania, i Juni 1873.

P. T. Mallings Boghandel.

LIBRARY OF CONGRESS
0 003 181 221 5